KI KICSODA?

KOSSUTH

10 éves pártitkári munkád emlékére

a XII. ker. Németvölgyi-úti iskola

MSzMP Alapszervezetétől

Budapest 1970. febr. 27.

Bakos Mihályné
[illegible] Kálmánné
[illegible]
Csala Györgyné
Zsebő Ildikó
Nagy Tiborné
[illegible] Béláné
[illegible] Kálmán

KI KICSODA?

ÉLETRAJZI LEXIKON MAGYAR ÉS KÜLFÖLDI SZEMÉLYISÉGEKRŐL, KORTÁRSAINKRÓL

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ · 1969

SZERKESZTETTÉK:

FONÓ GYÖRGYNÉ
KIS TAMÁS

SZERKESZTŐSÉGI MUNKATÁRSAK:

SOMOS RÓBERTNÉ
HOFFER ANDREA

ELŐSZÓ

Úttörő munkára vállalkoztunk, amikor megjelentetjük e nemzetközi életrajzi lexikont: hasonlót eddig sem nálunk, sem más szocialista országban nem adtak ki.

A hírközlés fejlődésével, az érdeklődési kör bővülésével mind több és több magyar és külföldi személyiség nevével találkozik az újságolvasó, a rádióhallgató vagy a tv-néző. Lexikonunk arra hivatott, hogy segítséget nyújtson az eligazodásban.

A lexikon mintegy 7000 politikus és gazdasági vezető, közéleti személyiség, író és újságíró, tudós és művész rövid életrajzát tartalmazza. Ismertetjük pályafutásukat, közéleti szereplésük, tudományos vagy művészi tevékenységük főbb adatait, felsorolva magyar nyelven megjelent fontosabb műveiket is.

A kötet névanyagának és az életrajzoknak összeállításában, valamint szakmai ellenőrzésében sokan közreműködtek, valamennyiüknek ezúton is köszönetet mondunk.

A munka során több nehézség támadt. Nem sikerült megfelelő és kielégítő adatokat felkutatni valamennyi szereplő személyről, s volt, akit — adatok hiányában — felvenni sem tudtunk. Igen gyér anyag gyűjthető össze például egyes ázsiai országok neves személyiségeiről vagy az illegalitásban élő kommunista vezetőkről. A lexikonban az életrajzok terjedelme ebből kifolyólag sem fejez ki semmiféle értékítéletet! S azért sem, mert az életrajzi adatok mennyisége nincs mindig arányban a szereplő személyek életpályájának értékével. Az ilyen lexikonok főleg az életpálya fő állomásait tüntetik fel, s a terjedelmet lényegében ez határozza meg. Mindenesetre, amennyire lehetett, figyelembe vettük a szereplő személyek fontosságát is.

Mintegy 1300 magyar név kapott helyet a kötetben. Ezt a többi országéhoz képest viszonylag nagy számot indokolja, hogy honfitársaink adatait gyakrabban keressük. Nem volt lehetőség azonban a terjedelem bővítésére, így a magyar névsort is kénytelenek voltunk korlátok közé szorítani.

Nehézséget okozott a lexikon összeállításában az is, hogy élő személyek szerepelnek benne, s a szerkesztés viszonylag hosszú ideje alatt sok változás következett be. A fontos változásokat 1969. július 31-ig követtük nyomon. Így is előfordulhat, hogy szerepel a kötetben egy-egy időközben elhunyt személyiség neve is, illetőleg, hogy időközben megváltozott néhány életrajzi adat. Erre és a lexikonra vonatkozó bármilyen észrevételt köszönettel fogadunk, s egy esetleges újabb átdolgozott kiadásban fel fogjuk használni.

Budapest, 1969 július

A KIADÓ

ÚTMUTATÓ A LEXIKON HASZNÁLATÁHOZ

A kötetben szereplő nevek szoros ábécében követik egymást, függetlenül a személyek nemzetiségétől vagy foglalkozásától, beosztásától. A nevek után az évszám a születési évet jelenti. A nevek írását az Akadémia átírási alapelvei szerint oldottuk meg: a latin betűs nyelveknél az eredeti helyesírást, a nem latin betűs nyelveknél a fonetikus írást alkalmaztuk. Ezt azonban nem lehetett minden esetben érvényesíteni, különösen nem egyes afrikai és ázsiai személyiségek nevénél.

A számok után a gondolatjel (pl. 1945—) azt jelenti, hogy attól az évtől kezdve viseli az illető a jelzett tisztséget; ahol gondolatjel nélkül szerepel az évszám, ott az esemény abban az évben történt (a -ban -ben ragot elhagytuk).

Az életrajzok szövegében rövidítéseket használunk, egyrészt a nemzetközi szervezetek, egyes pártok stb., másrészt a gyakrabban előforduló magyar szavak, intézmények jelölésére.

RÖVIDÍTÉS-JEGYZÉK

AÁSZ	Amerikai Államok Szervezete
adm.	adminisztratív
AESZ	Afrikai Egységszervezet
AFL	American Federation of Labor (Amerikai Munkaszövetség; szakszervezeti szövetség)
agit.	agitációs
ak.	akadémia, akadémiai
aleln.	alelnök
alk.	alkalmazott
áll.	állam, állami
ASZU	Arab Szocialista Unió
ATUC	African Trade Union Conference (Afrikai Szakszervezetek Tanácsa)
B., b.	bíróság
BBC	British Broadcasting Corporation (Brit Rádió Társaság)
biz.	bizottság
BT	Biztonsági Tanács
BVT	Béke Világtanács
c.	című, címzetes
CDU	Christliche Demokratische Union (Kereszténydemokrata Unió; NSZK)
CENTO	Central Treaty Organization (Központi Szerződés Szervezete)
CERN	Conseil Européen pour la Recherche Nukléaire (Európai Nukleáris Kutatási Szervezet)
CGT	Confédération Generale du Travail (Általános Munkaszövetség, francia szakszervezeti szövetség)
CIA	Central Intelligence Agency (Központi Hírszerző Ügynökség, USA)
CIC	Counter Intelligence Corps (az amerikai hadsereg kémelhárító szolgálata)

CIO	Congress of Industrial Organizations (Ipari Szervezetek Kongresszusa; amerikai szakszervezeti szövetség)
Co.	Company (Társaság)
COMES	Comunita Europea degli Scrittori (Európai Írószövetség)
COSPAR	Committee on Space Research (Nemzetközi Űrkutatási Bizottság)
CSKP	Csehszlovák Kommunista Párt
csop.	csoport
CSU	Christlich-Soziale Union (Keresztényszociális Unió, NSZK)
D	Dél- (összetételben)
dem.	demokratikus
DIVSZ	Demokratikus Ifjúsági Világszövetség
DJNSZ	Demokratikus Jogászok Nemzetközi Szövetsége
DNFF	Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front
É	Észak- (összetételben)
EAK	Egyesült Arab Köztársaság
ECA	Economic Comission for Africa (az ENSZ Afrikai Gazdasági Bizottsága)
ECAFE	Economic Comission for Asia and the Far East (az ENSZ Ázsiai és Távol-keleti Gazdasági Bizottsága)
ECE	Economic Comission for Europe (az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága)
ECLA	Economic Comission for Latin-America (az ENSZ Latin-amerikai Gazdasági Bizottsága)
ECOSOC	Economic and Social Council (az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa)
ECSC	European Coal and Steel Community (Európai Szén- és Acélközösség)
EDA	Egyesült Demokrata Baloldali Párt (görög)
EFTA	European Free Trade Association (Európai Szabadkereskedelmi Társulás)
EGK	Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac)
egy.	egyetem, egyetemi
egyes.	egyesület
elb.	elbeszélés
eln.	elnök
ELTE	Eötvös Loránd Tudományegyetem
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
Euratom	Communauté Européenne de l'Énergie Atomique (Európai Atomenergia Közösség)
EVT	Egyházak Világtanácsa
FAO	Food and Agriculture Organization (Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet, ENSZ)
FBI	Federal Bureau of Investigation (Szövetségi Nyomozó Iroda, USA)
FDGB	Freier Deutscher Gewerkschaftsbund (Szabad Német Szakszervezeti Szövetség, NDK)
FDJ	Freie Deutsche Jugend (Szabad Német Ifjúság, NDK)
F.f.	Főbb filmjei
F.m.	Főbb művei
F.r.	Főbb rendezései
F.sz.	Főbb szerepei
FIR	Fédération Internationale des Resistants (Ellenállók Nemzetközi Szövetsége)
FLN	Front de la Libération Nationale (Nemzeti Felszabadítási Front; Algéria)
forr.	forradalom, forradalmi
főisk.	főiskola, főiskolai
főtitk.	főtitkár
főszerk.	főszerkesztő
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Általános Tarifa és Kereskedelmi Egyezmény)
gazd.	gazdaság, gazdasági
G.m.b.H.	Gesellschaft mit beschränkter Haftung (Korlátolt felelősségű társaság)
h.	helyettes, helyettese
hads.	hadsereg
hiv.	hivatal
honv.	honvédelmi
IAEA	International Atomic Energy Agency (Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, ENSZ)
IATA	International Air Transport Association (Nemzetközi Légiforgalmi Társulás)

IBRD	International Bank for Reconstruction and Development (Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank; Világbank, ENSZ)
ICAO	International Civil Aviatic Organization (Nemzetközi Polgári Repülésügyi Szervezet, ENSZ)
ICSU	International Council of Scientific Unions (Tudományos Szövetségek Nemzetközi Tanácsa)
IDA	International Development Association (Nemzetközi Fejlesztési Társaság)
IFC	International Finance Corporation (Nemzetközi Pénzügyi Társulás)
ifj.	ifjúság, ifjúsági
ig.	igazgató, igazgatója
ill.	illetőleg, illetve
illeg.	illegális, illegalitás
ILO	International Labour Organization (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, ENSZ)
IMCO	Inter-Governemental Maritime Consultative Organization (Kormányközi Tengerészeti Tanácskozó Szervezet, ENSZ)
IMF	International Monetary Fund (Nemzetközi Valutaalap, ENSZ)
INC	Indian National Congress (Indiai Nemzeti Kongresszus; az indiai uralkodó párt)
imp.	imperializmus, imperialista
int.	intézet
irod.	irodalom, irodalmi
isk.	iskola
ITU	International Telecommunications Union (Nemzetközi Távközlési Unió, ENSZ)
IU	Interparlamentáris Unió

JDNSZSZ	Jugoszláv Dolgozó Nép Szocialista Szövetsége
JKSZ	Jugoszláv Kommunisták Szövetsége
JSZNSZ	Jugoszláv Szövetségi Népi Szkupstina
JSZVT	Jugoszláv Szövetségi Végrehajtó Tanács

K	Kelet- (összetételben)
kap.	kapitalizmus, kapitalista
kat.	katona, katonai
KB	Központi Bizottság
KEB	Központi Ellenőrző Bizottság
képv.	képviselő, képviselet
ker.	kerület, kerületi
keresk.	kereskedelmi
KGST	Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa
kir.	királyi
KISZ	Kommunista Ifjúsági Szövetség
KNDK	Koreai Népi Demokratikus Köztársaság
KNEB	Központi Népi Ellenőrzési Bizottság
KNK	Kínai Népköztársaság
komm.	kommunizmus, kommunista
korm.	kormány
közgazd.	közgazdasági
közig.	közigazgatás, közigazgatási
közlek.	közlekedés, közlekedési
közokt.	közoktatás, közoktatási
közp.	központ, központi
közt.	köztársaság, köztársasági
KP	Kommunista Párt
KRB	Központi Revíziós Bizottság
kult.	kulturális
kut.	kutató
külker.	külkereskedelmi

labor.	laboratórium
LAFTA	Latin American Free Trade Association (Latin-amerikai Szabadkereskedelmi Egyesülés)
L.-Amerika	Latin-Amerika
Legf. B.	Legfelsőbb Bíróság
Legf. Tan.	Legfelsőbb Tanács
LEMP	Lengyel Egyesült Munkás Párt
lev. t.	levelező tag

m.	megye, megyei
M.	Magyar (intézmények nevében)
mb.	megbízott
magy.	magyar, magyarul, magyar nyelven
Magyaro.	Magyarország
mat.	matematika, matematikai
MDP	Magyar Dolgozók Pártja
megj.	megjelenik, megjelent
mezőgazd.	mezőgazdasági
MHS	Magyar Honvédelmi Sportszövetség
min.	miniszter, minisztérium
min. tan.	minisztertanács
MKP	Magyar Kommunista Párt
MNOT	Magyar Nők Országos Tanácsa

mozg.	mozgalom
MRP	Mouvement Républicain Populaire (Népi Köztársasági Mozgalom; francia párt)
MSZBT	Magyar–Szovjet Baráti Társaság
MSZMP	Magyar Szocialista Munkáspárt
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MTESZ	Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége
MTST	Magyar Testnevelési és Sporttanács
MUOSZ	Magyar Újságírók Országos Szövetsége
műv.	művészet, művészeti
NASA	National Aeronautics and Space Administration (Országos Repülés- és Űrkutatási Hivatal, USA)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Észak-atlanti Szerződés Szervezete)
NBC	National Broadcasting Corporation (Országos Rádiótársaság, USA)
NDK	Német Demokratikus Köztársaság
NDNSZ	Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség
nemzetgy.	nemzetgyűlés, nemzetgyűlési
nközi	nemzetközi
NSZEP	Német Szocialista Egységpárt (NDK)
NSZK	Német Szövetségi Köztársaság
Ny	Nyugat- (összetételben)
ny.	nyilvános
nyug.	nyugdíjas
OAS	Organisation de l'Armée Secret (a Titkos Hadsereg Szervezete; francia)
OECD	Organization for European Cooperation and Development (Európai Együttműködési és Fejlesztési Szervezet)
OEEC	Organization for European Economic Cooperation (Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet; az OECD elődje)
OIRT	Organization International for Radio and Television (Nemzetközi Rádió és Televízió Szervezet)

országgy.	országgyűlési
OSZSZSZK	Oroszországi Szovjet Szocialista Szövetségi Köztársaság
ÖVP	Österreichische Volkspartei (Osztrák Néppárt)
P.	Párt
par.	parancsnok, parancsnoki
parl.	parlament, parlamenti
PB	Politikai Bizottság
ped.	pedagógiai
Pen	Poets, Playwrights, Essayists, Editors and Novelists (nemzetközi írószövetség)
pol.	politika, politikai
polg.	polgári
prof.	professzor
prop.	propaganda
RDA	Rassemblement Démocratique Africain (Afrikai Demokratikus Tömörülés)
reg.	regény
rk.	rendkívüli
r. t.	rendes tag
SA	Sturmabteilung (volt német fasiszta rohamosztag)
SEATO	South East Asia Treaty Organization (Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete)
SFIO	Section Française de l'Internationale Ouvrière (a Munkásinternacionálé Francia Szekciója, Francia Szocialista Párt)
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Német Szociáldemokrata Párt; NSZK)
SPÖ	Sozialistische Partei Österreichs (Ausztria Szocialista Pártja)
stat.	statisztika, statisztikai
szaksz.	szakszervezet, szakszervezeti
szerk.	szerkesztő
szerv.	szervezet, szervezője
SZDP	Szociáldemokrata Párt
SZKP	Szovjetunió Kommunista Pártja
szoc.	szocialista
szoc. dem.	szociáldemokrata

Szoc. Intern.	Szocialista Internacionálé
SZOT	Szakszervezetek Országos Tanácsa
szöv.	szövetség, szövetségi
SZÖVOSZ	Szövetkezetek Országos Szövetsége
SZSZK	Szocialista Szovjet Köztársaság
SZSZNSZ	Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége
SZU	Szovjetunió
SZVSZ	Szakszervezeti Világszövetség
t.	tag, tagja
tan.	tanács
Társ.	Társaság
társad.	társadalom, társadalmi
társ. tud.	társadalomtudomány, társadalomtudományi
tb.	tiszteletbeli
tbk.	többek közt
ter.	terület, területi
tisztv.	tisztviselő
TIT	Tudományos Ismeretterjesztő Társulat
titk.	titkár
tört.	történelem, történelmi, történet, történeti
TUC	Trades Union Congress (Szakszervezeti Kongresszus; angol szakszervezeti szövetség)
tud.	tudomány, tudományok, tudományos
Tud. Ak.	Tudományos Akadémia
ua.	ugyanaz
UGTAN	Union Générale des Travailleurs d'Afrique Noire (Fekete-afrikai Általános Munkásszövetség)
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (az ENSZ Nevelési Tudományos és Kulturális Szervezete)
UNICEF	United Nations Childrens Fund (az ENSZ Gyermeksegélyezési alapja)
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (az UNICEF elődje)
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (az ENSZ palesztinai menekülteket segélyező szervezete)
uo.	ugyanott
UPU	Universal Postal Union (Postaügyi Világunió, ENSZ)
USA	United States of America (Amerikai Egyesült Államok)
ügyv.	ügyvezető
váll.	vállalat
VB	Végrehajtó Bizottság
VDK	Vietnami Demokratikus Köztársaság
vez.	vezető
vh.	világháború
WEU	Western European Union (Nyugat-európai Unió)
WFUNA	World Federation of United Nations Associations (ENSZ Társaságok Világszövetsége)
WHO	World Health Organization (Egészségügyi Világszervezet, ENSZ)
WMO	World Meteorological Organization (Meteorológiai Világszervezet, ENSZ)
YMCA	Young Men's Christian Association (Fiatal Keresztyén Férfiak Szövetsége)

A

A Jing (Csien Hszing-cun) (1905) – kínai irod. történész. A *Nap* c. folyóirat egyik alapítója, s a körülötte csoportosuló baloldali írók vezéralakja. A 30-as évektől a Baloldali Írók Szöv. t. Kritikai tevékenysége mellett versei, drámái – köztük számost tört.-i – is ismertek. A 30-as évek végétől főleg a századforduló kínai irod.-át kutatja.

AALBERSE, Petrus Josephus (1910) – holland jogász és politikus. A leideni egy.-en tanul. 1942–47 az Építőipari Szöv. titk. 1947–62 társad. szerv.-ek tanácsadója. 1947–52 a jogbiztonság orsz. biz. titk., majd eln. 1962– a Katolikus Néppárt eln.; képv.

AALTO, Alvar Henrik (1898) – finn építész és iparművész. Építészmérnöki diplomát szerez. Pályáját saját tervezőirodájában kezdi. A modern építészet egyik világhírű mestere. Számos középületet és lakótelepet tervez hazájában és külföldön is. Az ő tervei alapján készül pl. a Párizsi és a New York-i Világkiállítás finn pavilonja. Fontosabb művei közé tartozik még: TBC-szanatórium, Paimio; Massachusettsi Műszaki Egy., Cambridge (USA); Nemzeti Nyugdíjint., Helsinki stb. A finn műszaki főisk. és a Princeton Egy. díszdr.-a, több képzőműv. ak. tb. t., 1955– a Finn Tud. Ak. t., 1963– eln.

AALTO, Arvo (1932) – a Finn KP főtitk. (1969 óta). Mint kőműves került kapcsolatba a munkásmozg.-mal. Szaksz., majd más tömegszerv. tisztségeket visel. 1951– KP t. Társtud. népfőisk.-t végez és más módon is továbbképezi magát. Több éven át a lappföldi pártszerv. titk.

AANGSTRÖM, Anders Knutson (1888) – svéd geofizikus, meteorológus. Az uppsalai és a jénai egy.-en tanul. 1916–18 az uppsalai egy. meteorológiai tanszékén, majd 1919–49 a stockholmi műszaki főisk.-n tanít. 1930–51 a Svéd Geodéziai és Geofizikai Int. meteorológiai részlegének vez. 1949–54 a Svéd Meteorológiai és Hidrológiai Int. főig. Több expedíció t. Számos nközi meteorológiai kongresszus résztvevője, tudományos műszerek konstruktőre. A Svéd Tud. Ak., a Hadtud. Ak., az Erdő- és Mezőgazd. Ak. t.

AARONS, Laurie (1918) – az Ausztráliai KP főtitk. (1965 óta). 1932– a Komm. Ifj. Szöv., 1936– a KP t. 1961–65 főtitkárh.

ABASIDZE, Iraklij Visszarionovics (1909) – szovjet költő, közéleti személyiség. 1928– jelennek meg versei. Irod. kritikával is foglalkozik. 1938– SZKP t. 1953– a Grúz Írószöv. titk. 1960– a Grúz Tud. Ak. t. A SZU Legf. Tan. t. Versei magy. antológiákban jelennek meg.

ABBASZ, Ferhat (1899) – algériai politikus. Az algíri egy. kémia szakán szerez diplomát. 1924 az Algériai Mohamedán Diákok Egyes. alapítója és eln. 1938 részt vesz a hivatalos francia pol.-t támogató Algériai Népi Unió megszervezésében. 1943-ban azonban közzéteszi a függetlenség követelését tartalmazó Algériai Nép Kiáltványát, ezért bebörtönzik. 1946 részt vesz az Algériai Kiáltvány Demokratikus Uniója (UDMA) megalakításában és 1956-ig egyik vez. 1955 csatlakozik a Nemzeti Felszabadulási Fronthoz (FLN) és 1956– az Algériai Forr. Nemzeti Tan. (CNRA) t. 1956–58 Svájcból intézi az FLN tájékoztatási ügyeit. 1958 szept.–1961 az Algériai Közt. Tunéziában székelő ideiglenes korm.-ának eln. 1962–63 a független Algéria nemzetgy.-ének eln. 1964 júl.–1965 jún. letartóztatásban.

ABBUD, Ferik Ibrahim (1900) – szudáni politikus és kat. vez. Tanulmányait a khartumi Gordon Memorial College-ben és a kat. ak.-n végzi. A hads.-ben szolgál. 1952– a vezérkari főnökségen dolgozik. 1954– a szudáni hads. főpar. h., 1956 főpar. 1958 kat. puccsal magához ragadja a hatalmat, 1964-ig áll.- és korm. fő. 1964 nov. lemond.

ABDALA, Alberto (1920) – uruguayi politikus. 1946 befejezi jogi tanulmányait. 1949–51 a közt. eln. titk., majd 1959-ig parl. képv., utána szenátor. Később belügymin., s rövidebb időre ideiglenesen a külügymin. funkciót is ellátja. 1962 márc.–1966 a Batllista Colorado P. képv.-ében az uruguayi Kormányzótan. t. Több törvény és rendelet szerzője, s jogi kérdésekről mintegy tucat műve jelenik meg.

ABD EL-KERIM, Muhammed ibn (Al-Hattabi) (1882) – marokkói politikus. Tanító. 1915 a nemzeti felszabadító mozg.-ban való részvételéért a spanyolok letartóztatják és bebörtönzik. 1916 kiszabadul és ker. főbíró lesz. 1920–26 a rif törzsek nemzeti felszabadító mozg.-t vezeti. 1921 tizenkét törzset egyesítve létrehozza a Rif Közt.-ot és annak eln. 1926 a közt. a franciáktól kat. vereséget szenved, s őt Reunion szigetére száműzik. 1947– Egyiptomban él.

ABDULGANI, Ruslan (1914) – indonéz politikus. Elvégzi a surabayai tanítóképzőt, majd részt vesz a japán megszállás elleni ifj. mozg.-ban. Lapszerk., majd 1947–53 a Tájékoztatási Min. főtitk. 1953–56 a Külügymin.-ban dolgozik, 1956–57 külügymin., 1957–59 a Nemzeti Tan. alelnöke, 1959–62 a belső kabinet t., a Legf. Konzultatív Tan. alelnöke, 1963–65 koordinációs és tájékoztatási min. 1966 kizárják a korm.-ból. Az Indonéz Nemzeti P. t.

ABDUL RAHMAN, Tunku (1903) – malaysiai min. eln. A cambridge-i és a londoni egy.-en tanul. 1951– az Egyesült Maláj Nemzeti Szöv. (Később Malaysiai Szöv. P.) vez. 1955 a törvényhozó tan. vez., majd főmin. és belügymin. 1957–59 a Maláj Szöv. első min. eln. és külügymin. 1963– Malaysia min. eln. és külügymin. A Malaysiai Szöv. P. eln.

ABENDROTH, Wolfgang (1906) – német (NSZK) filozófus, jogász. 1935 a berni egy.-en doktorál. 1937–41 illeg. antifasiszta tevékenységért börtönben, majd büntetőalakulatnál szolgál. 1946–47 a brandenburgi tartományi korm.-ban igazságügyi korm. tan.-os. 1947–49 a hallei egy. docense, később a lipcsei, ill. a jénai egy. tanára. 1949– a wilhelmshaveni társ. tud. főisk., 1951– a marburgi egy. pol. tud. prof. 1961 kizárják az SPD-ből, mert ellenzi a CDU/CSU-val való együttműködést. Számos cikke, könyve jel. meg, pol. és társad. problémákról.

ABERNATHY, Ralph David (1926) – amerikai néger vez. A II. vh.-ban kat., utána folytat tanulmányokat az atlantai és a Columbia Egy.-en. 1951– a montgomeryi baptista egyház lelkésze. 1955 M. L. Kinggel együtt szervezi az ismert autóbusz-bojkottot. 1957 Atlantába költözik, s a D-i Keresztény Vez.-ség konferenciájának titk., majd aleln., King meggyilkolása óta eln.

ABID, Ali (1900) – indiai politikus, az INTUC aleln. Fiatalon bekapcsolódik az indiai függetlenségi mozg.-ba és az INC munkájába. Pol. tevékenységéért többször bebörtönzik. 1947 az Indiai Nemzeti Szaksz. Kongresszus (INTUC) egyik alapítója. 1948–51 az INTUC bombayi szerv. eln. 1952–62 a közp. korm. munkaügyi min. h. Az indiai szaksz.-ek képv.-ében számos nközi konferencián vesz részt, több alkalommal az ILO indiai delegációjának vez. Parl. képv.

ABODY Béla (1931) – író, kritikus, műfordító. Az ELTE elvégzése után 1953– a M. Írók Szöv. Fiatal Írók Munkaközösségének főtitk. 1956 a Magvető Könyvkiadó irod. vez. 1960–65 tanár, majd az *Élet és Irodalom* c. folyóirat munkatársa. Drámákat, novellákat, rádiójátékokat, kritikákat ír. Számos angol klasszikus mű fordítója. 1967– rádió-és tv-műsorokat vezet és konferál. F. m.: *Indulatos utazás* (tanulmány 1957), *Párbeszéd a szenttel* (novellák 1960), *Családi kör* (dráma, bem. 1964), *Saulus vagy Paulus?* (tanulmány 1968), *Az opera fellegvárai* (zenetört. 1963, 1967).

ABRAHAM, Pierre (1892) – francia író, kritikus. Az *Europe* c. folyóirat főszerk. *Álld a sarat* c. riportreg.-e magy. is megj. (1952). Mint irod. történész Balzacról, Proustról írt munkáival szerez hírnevet.

ÁBRAHÁM Ambrus (1893) – zoológus, ideghisztológus. A bp.-i tud. egy.-en állat-, növény- és földtant tanul. 1917– uo. tanársegéd, majd adjunktus, 1926 egy. magántanár, 1935 c. ny. rk. tanár. 1934– a szegedi tanárképző főisk. tanára, 1939–40 uo. ig. 1940–67 a szegedi tud. egy.-en az ált. állattan és az összehasonlító anatómia tanára, az egy. Ált. Állattani és Biológiai Int. ig. (nyug.). 1967– a szegedi egy. Állatszervezettani és Állatrendszertani Int. kut.-ja. 1945– az MTA lev. t., 1960– t. Több hazai, külföldi és nközi tud. társ. t. Kossuth-díjas (1953). Idegszövettani és idegélettani kérdésekkel foglalkozik, mikrotechnikai eljárásokat tervezett az idegek tanulmányozására. F. m.: *Anatómia-Élettan* (társszerző 1958), *Die mikroskopische Innervation des Herzens und Blutgefässe von Vertebraten* (1964, angolul: 1968), *Összehasonlító állatszervezettan* (1964), továbbá több mint 200 hazai és külföldi tud. publikáció.

ABRAHAMS, Peter Henry (1919) – D-afrikai író, költő. Tanító, majd 1941–57 Angliában különböző folyóiratok és napilapok munkatársa. 1957– Jamaicában él. Az angol nyelvű afrikai irod. pol.-lag legbaloldalibb képv. Magy. megj. reg.: *A fergeteg útja* (1953).

ABRASZIMOV, Pjotr Andrejevics (1912) – szovjet diplomata. 1928–31 elektrotechnikus. 1931–41 szaksz.-i és áll. funkciókban dolgozik Vityebszkben és Bresztben. 1941–45 a szovjet hads.-ben szolgál és partizánként harcol. 1945–56 különböző párt- és áll. funkciókat tölt be. 1946–48 a Belorusz SZSZK min. tan. állandó képv. a SZU min. tan. mellett. 1948–50, 1952–55 a Belorusz SZSZK min. tan. első elnökh. 1951 elvégzi a Belorusz Áll. Egy.-et. 1955–56 a Belorusz KP KB titk. 1957–61 a SZU lengyelo.-i nagykövete. 1961–62 a Szmolenszk ter. pártbiz. első titk. 1962– a SZU nagykövete az NDK-ban. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

ABS, Hermann Josef (1901) – német (NSZK) bankár. A bonni és a kölni egy.-en jogot és közgazd. tant tanul, majd a bankszakmában dolgozik. 1935– a berlini Delbrück, Schikler és Tsa. bankház tulajdonosa. 1938–45 a berlini Deutsche Bank elnökségi t. és külföldi oszt. ig., vez. szerepet játszik a zsidó magánbankok „árjásításában" és a nácik által megszállt országok bankjai fölötti ellenőrzés megszerzésében. 1939– a Birodalmi Gazd. Min. Háborús Tan. t., 1945 a háborús bűnösök listáján szerepel. Jugoszláviában távollétében 15 évi kényszermunkára ítélik. Hamburgban néhány hétre letartóztatják. 1946 a németo.-i brit főpar. pénzügyi tanácsadója. A későbbiekben a Ny-német CDU egyik legbefolyásosabb támogatója. 1948– a Siemens- és a Shell-konszern, valamint több más nagyváll. ig. tan. eln., a Frankfurt am Main-i újjáépítési hitelbank ig. tan. aleln., 1956– uo. a Deutsche Bank, a legnagyobb Ny-német monopolbank elnökségi t. és szóvivője. Az Oszthatatlan Németo. Kuratóriuma revansista szerv. t. A Gazd. Együttműködés Európai Ligája, és a Német–amerikai Gazd. Egyes. eln. 1967– a Krupp-konszern ig. tan. t.

ABUSCH, Alexander (1902) – német (NDK) min. elnökh. 1918–23 részt vesz a türingiai és a bajoro.-i munkásság forr. harcában. 1919– a Német KP t. 1921–39 leg. és illeg. komm. lapok szerk., ill. főszerk. Németo.-ban és külföldön. 1933–45 emigrációban él, antifasiszta tevékenységet folytat. 1939 Franciao.-ban internálják, 1940 megszökik. 1941 Mexikóba emigrál, ahol a *Freies Deutschland* c. folyóirat főszerk. 1946 visszatér Németo.-ba. 1946–53 a Kulturbund titk. 1948–50 az NSZEP vez.-ségi t. 1952– a Német Írószöv. vez.-ségi t. és a Német Műv. Ak. (Berlin) t. 1954–58 művelődésügyi min. h., majd államtitk. 1958–61 min. 1956– az NSZEP KB t. 1961– az NDK min. tan. elnökh. Nemzeti-díjas (1955). A 20-as évek óta publicisztikai, irod. tud. és irod. tört. munkásságot folytat.

ACHARD, Marcel (1899) – francia szinpadi szerző. Színházi súgó, majd újságíró. Egyike a legnépszerűbb bulvárszínpadi mestereknek. *Jean de la Lune* c. darabját magy. *Fajankó*, majd *Angolpark* címen játsszák. *A bolond lány* c. darabja nálunk is sikert arat. Számos filmforgatókönyvet is ír. 1960– a Francia Ak. t.

ACHEBE, Chinua (1930) – nigériai reg. író. Az ibadani egy.-en tört.-et tanul, 1950 Londonban, 1951– Enuguban, 1961– Lagosban a rádió munkatársa. 1966– az enugui Citadel Books könyvkiadó ig. A nigériai prózairod. neves alakja. Reg. trilógiájában a törzsi életforma és a modern városi élet ellentétét, a fiatal nigériai értelmiség problémáit elemzi; angol nyelven ír. Magy. megj. reg.: *Örökké nyugtalanul* (1964).

ACHESON, Dean Gooderham (1893) – amerikai ügyvéd és politikus. A Yale és a Harvard Egy.-en végez. 1919–41 különböző magánváll.-oknál és áll. hiv.-okban dolgozik. 1941–45 külügyi államtitk., 1945–47 külügymin. h. 1949–53 külügymin. 1953– magánügyvédi gyakorlatot folytat. 1961 a NATO Tan. soros eln. Részt vesz a Truman- és a Marshall-terv kidolgozásában. A NATO egyik létrehozója, a hidegháború egyik kezdeményezője. Külügymin.-sége időszakára esik az USA agressziója Koreában. Johnson volt eln. tanácsadója. Dem. párti. Több pol. tárgyú könyv szerzője.

ACKER, Achille van (1898) – a belga parl. eln. 1925– a Belga Munkáspárt, 1945– a Belga Szoc. P. parl. képv.-je. A német megszállás alatt a párt egyik vez. 1945–46 és 1954–58 min. eln. Közben rövidebb-hosszabb ideig gazd., ill. közlek. ügyi min. 1961– a belga parl. eln.

ACKLEY, (Hugh) Gardner (1915) – amerikai közgazdász. A Michigan Egy.-en végzi tanulmányait. 1939–40 az Ohio áll. egy.-en, 1940–41 a Michigan Egy.-en előadó, 1941–43, 1944–46 az Áll. Árhiv.-ban (Washington), 1943–44 a Stratégiai Tanulmányok Hiv.-ában dolgozik. 1946– ismét a Michigan Egy.-en, 1952– prof. 1953–56 az *American Economic Review (Amerikai Közgazdasági Szemle)* szerk. biz. t. 1959–62 a Társ. tud. Kut. Közp. ig. 1959– az Amerikai Közgazd. Egyes. t., 1963 aleln. 1962– az Eln. Közgazd. Tanácsadók Tan. t., 1964– eln.

ACUNA, Juan Antonio (1914) – uruguayi újságíró és szaksz. vez. Közgazdász és könyvelői képesítést szerez. Elsősorban munkaügyi kérdésekkel foglalkozik (az USA-ban és az NSZK-ban is folytat ilyen jellegű tanulmányokat). Az Uruguayi Szoc. P. vez.-ségi t. és több alkalommal képviseli a pártot különböző nközi értekezleteken. 1953– az Uruguayi Szaksz. Szöv. főtitk.

ACZÉL György (1917) – az MSZMP KB titk. 1935– párttag. A felszabadulás után m. pártbiz. titk. 1949 koholt vádak alapján letartóztatják, 1955 rehabilitálják. 1955–56 gazd. ter.-en dolgozik. 1956– az MSZMP KB t. 1957–67 a művelődésügyi min. első h. 1967– az MSZMP KB titk., 1969– az agitprop. biz. eln.

ÁCS Ernő (1907) – fizikus. 1923–27 távirdai munkás. 1929–34 a bp.-i tud. egy.-en mat.-fizika tanári szakot végez. 1934–37 tanár. 1937–39 a Geofizikai Int. kut.-ja. 1939–49 a Dial Telefon-keresk. Váll. műszaki vez. 1949– a Geofizikai Int., a Műszeripari Kut. Int., a Nehézipari Beruházási Váll., a Geofizikai Mérőműszerek Gyára főmérnöke, ill. ig. 1952–69 a Távközlési Kut. Int. ig. és 1955–56 egyidejűleg a Műszaki Fejlesztési Tan. titk. 1969– nyug., a TÁKI kut.-ja. 1957– a TIT Ellenőrző Biz. eln. 1962– az OMFB t. A műszaki tud. dr.-a (1955). Kétszeres Kossuth-díjas (1952, 1954). Híradástechnikai és automatikai kut. és tervező munkával, valamint a mikrohullámú teljesítménymérés és az adresskódos hírátvitel problémáival foglalkozik. Tud. publikációk szerzője, szabadalmak tulajdonosa.

ACSARIA, Tanka Praszad (1912) – nepáli politikus. Tanulmányait Nepálban végzi. 1939–40 a legrégibb nepáli párt (Nepáli Dem. Egységpárt – Pradzsa Pariszad) egyik szerv. 1949 bebörtönzik. 1950 a népi felkelés alatt újjászervezi pártját, amelynek azóta vez. 1954–55 belügymin. 1956–57 min. eln. is. 1961– pártja illeg.-ban.

ADACSI, Tadasi (1883) – japán üzletember, közéleti személyiség. A tokiói felsőkeresk. isk.-n tanul. Az Odszi Paper Co. munkatársa, 1920– ig., vezérig., aleln., majd 1942–46 eln. Egyidejűleg több váll. aleln. 1946 a tokiói Keresk. és Gazd. Tan. ig., a Kanto Ter. Ig.-sági Tan. és a Japán Ipari Klub vezérig. 1947–50 eltiltják a közéleti szerepléstől. Utána a Japán Keresk. Rádióadók Szöv., a tokiói rádió és a Japán keresk. és Iparkamara eln.

ÁDÁM Jenő (1896) – zeneszerző, karmester és zenepedagógus. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-t végzi, Kodály Z. tanítványa. 1916–20 orosz hadifogságban. A távol-keleti táborokban kórust szervez, 1919 Tatarszkban zeneisk.-t alapít, s a városi népház vez. Hazatérése után tanár. 1929–59 a Zeneműv. Főisk.-n tanít, vezeti a főisk. énekkarát. Folklorista, népdalgyűjtő és feldolgozó. Érdemes művész (1955), Kossuth-díjas (1957). Több tanulmánya, kritikája jelent meg magy. és külföldi lapokban. F. m.: *Ez a mi földünk* (daljáték 1923) *Domenica* (szvit 1928), *Magyar karácsony* (daljáték 1929), *Mária Veronika* (zenés misztérium 1938). Ezenkívül számos népdalt ültet át kamarazenekísérettel. Tankönyvei: *Módszeres énektanítás a relatív szolmizáció alapján* (1943), *Skálától a szimfóniáig* (1944), *A muzsikáról* (1953).

ADAM, Kenneth (1908) – angol újságíró. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1930–34 a *Manchester Guardian*nál, 1934–36 a BBC-nél, 1936–40 a *The Star* c. lapnál dolgozik. 1941–50 a BBC kiadványainak ig. és szerk. 1950–54 a szórakoztató műsorok ellenőre, 1956–61 a tv-adások ellenőre, 1961– a BBC tv ig.

ÁDÁM Ottó (1928) – rendező. Orvostanhallgató Kolozsvárott, majd elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t. Pályáját a Madách Színházban kezdi. 1953–56 a Szegedi Nemzeti Színház főrendezője. 1956– a Madách Színház rendezője majd főrendezője. A Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Jászai-díjas (1960), Kossuth-díjas (1965). F. r.: Gorkij: *Kispolgárok* (1954, 1962, 1964), *Nyaralók* (1958), *Éjjeli menedékhely* (1968), Shaw: *Az ördög cimborája* (1958), *Tanner John házassága* (1963), Csehov: *Cseresznyéskert* (1956, 1960), Németh: *Széchenyi* (1957), *Mathiász panzió* (1965), *Az áruló* (1967), Miller: *Pillantás a hídról* (1960), Brecht: *Kaukázusi krétakör* (1961), Büchner: *Danton halála* (1963), Shakespeare: *Szentivánéji álom* (1966).

ADAM, Theo (1926) – német (NDK) operaénekes. Drezdában tanul. 1949– a drezdai opera t. 1953– egyidejűleg a berlini Staatsoper és a Frankfurt am Main-i városi színházak basszistája. 1952– vendégművészként Bayreuthban, Bécsben, Párizsban énekel. 1955 elnyeri a „Kammersänger" címet. Mint oratórium- és dalénekes is ismert. Nemzeti-díjas (1959).

ADAMOV, Arthur (1908) – orosz származású francia drámaíró. 1914 a Kaukázusból Svájcba kerül családjával, 1924 Párizsba, ahol máig él. A náci megszállók internálják. Szürrealista költőként kezdi, a háború után Ionesco és Beckett mellett az „abszurd" színház (antidráma) megalapítója, majd Brecht hatására fordulat kezdődik alkotó módszerében: pl. a magy. is megj. *Paolo Paoli* (színmű 1965) realista kísérlet. Realizmusának kiteljesedését a *71 tavasza* c. darab hozza meg (magy. 1965). *Túl az abszurd színházon* c. tanulmánya is megj. magy. (1966), továbbá *Egymás között* c. szatírája a *Nagyvilág*ban (1959).

ADAMS, Roger (1889) – amerikai kémikus. A Harvard Egy.-en és Berlinben tanul. 1916– az illinoisi egy.-en tanít, 1926–54 szerves kémia prof. és a kémiai és vegyészmérnöki tanszék vez. 1953–57 kut. prof. Az I. és a II. vh.-ban a hadügyi kutatás szolgálatában. Az USA Tud.fejlesztő Egyes. vez.-ségi t., majd eln., az USA Kémiai Társ. t., ig.-sági eln., majd az ig. tan. eln. Az USA Tud. Ak., s még számos tud. társ. t., ig.-sági t.; az *Organic Reactions (Szerves reakciók)* főszerk., több egy. tb. dr.-a.

ADEGBENRO, Duada Soroye (1909) – nigériai politikus. Tisztv. 1951 beválasztják a Ny-i Tartomány parl.-jébe. Később a szöv.-i parl. t., majd államtitk., utána a helyi önkormányzatok min. 1966-ig a jorubák lakta Ny-i Tartományban befolyásos Akciócsop. ügyvez. eln., majd szöv. eln.

ADHIKARI, Manmohen (1923) – nepáli politikus. Egy. hallgató korában csatlakozik a KP-hoz. Nepálban az első sztrájkok szerv. 1952–57 a nepáli KP főtitk., azóta a KB t.

ADISZESIAH, Malcolm (1910) – indiai közgazdász. Tanulmányait Madraszban, a londoni és a cambridge-i egy.-en végzi. 1931–46 a kalkuttai és a madraszi egy.-en közgazd. prof. 1946–48 a Nközi Diákszerv (ISS) főtitkárh. 1948–50 az UNESCO egyik oszt.-nak ig. h. 1950–54 a technikai segély oszt. ig. 1955– az UNESCO főtitkárh. Több közgazd. tárgyú műve jelenik meg.

ADORNO, Theodor (1903) – német (NSZK) filozófus, szociológus és zenetudós. Filozófiát, pszichológiát és szociológiát tanul. 1925 Bécsben zeneszerzői szakon Alban Berg tanítványa. Th. Mann egyik zenei tanácsadója a *Doktor Faustus* megírásánál. A frankfurti társad. kut. int. egyik alapítója. 1931– egy. magántanár a Frankfurt am Main-i egy.-en. 1934 emigrál, Oxfordban, New Yorkban és Los Angelesben tevékenykedik. 1949 visszatér Németo.-ba és újrakezdi munkáját a frankfurti egy.-en, ill. a társad.kut. int.-ben, amelynek 1953– vez., s kiadványának (*Beiträge zur Soziologie*) szerk. Munkássága rendkívül szerteágazó, filozófiai, szociológiai tevékenysége mellett zeneesztéta, a modern zene egyik fő propagátora (*Philosophie der neuen Musik*, 1949). Több zenei folyóirat társszerk.

ADOULA, Cyrille (1922) – kongói (Kinshasa) politikus. Banktisztv., a Belga Kongó-i Szaksz.-ek Ált. Szöv.-ének eln. 1956 a Kongói Nemzeti Mozg. alapító t. 1960–61 min. Iléo korm.-ában, 1961–64 min. eln. Az amerikai érdekek képv. 1964– a Kongói Dem. Tömörülés vez. 1966–67 belga követ. 1969– külügymin.

ADRIAN báró, Edgar Douglas (1889) – angol fiziológus. Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd uo. tanít. 1929–37 a Royal Society kut. prof. 1937–51 a cambridge-i egy. fiziológia prof. 1951–65 a cambridge-i Trinity College ig. 1957–59 az egy. rektora. 1958– a leicesteri egy. rektora. 1950–55 a Royal Society eln. 1960–62 a Kir. Orvosi Társ. eln. 1932 megosztott orvosi Nobel-díjat kap a neutronok működésének tanulmányozása terén elért eredményeiért. Több európai és amerikai ak. t., egy.-ek sorának tb. dr.-a.

AEBI, Peter (1904) – svájci gazd. szakember. Elvégzi a berni egy.-et, majd apja gépgyárában tevékenykedik. 1934–37 a Szöv. Árellenőrző Biz. vez. h. 1937– a Svájci Gyáriparosok és Kereskedők Szöv. titk., majd főtitk. A Svájci Stat. és Népgazd. Társ., valamint a Népgazd. Min. piackut. biz. t.

AEBLI, Hans (1923) – német (Ny-Berlin) pszichológus, pedagógus. 1950–55 és 1957–62 a Zürich kantoni Oberseminarium docense. 1955–57 a saarbrückeni egy. vendégprof. és uo. a pszichológiai int. megb. ig. 1960–62 a zürichi egy. magántanára. 1962– a Ny-berlini Freie Universität tanára. 1964– az *International Journal of Educational Sciences* c. folyóirat társszerk. A svájci, angol, amerikai, francia és Ny-német pszichológiai társ. t. A megismerő folyamatok kialakulásának egyik specialistája.

AFANASZJEV, Georgij Dmitrijevics (1906) – szovjet geológus, petrográfus. Elvégzi a leningrádi egy.-et. 1930– a petrológiai int.-ben dolgozik. 1950– a SZU Tud. Ak. Geológiai Int. ált. petrográfiai oszt. vez. 1948–53 a SZU Tud. Ak. geológiai és földrajzi tud. oszt. tud. titk. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1958– a Tud. Ak. tud. főtitkárh. 1954–59 az *Izvesztyija AN SZSZSZR Szerija Geologija* c. tud. folyóirat főszerk. h., 1959– főszerk. 1962–63 a geológiai formációk korának meghatározásával foglalkozó biz. aleln., 1963– eln. 1962– a petrográfiai biz. eln.

AFANASZJEV, Szergej Alekszandrovics (1918) – a SZU ált. gépipari min.-e. (1965 óta). Elvégzi a moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t. 1941–46 mérnök a Hadfelszerelési Min. üzemeiben. 1943– SZKP t. 1946–53 a Hadfelszerelési Min.-ban különböző vez. beosztásokat tölt be. 1953–57 a Honv. Ipari Min. műszaki ig.-ságának vez. h., majd vez. 1958–61 a leningrádi népgazd. tan. eln. 1961– az SZKP KB t. 1961–63 a SZU Népgazd. Tan. eln. 1961–65 az OSZSZSZK min. tan. elnökh. 1963–65 az OSZSZSZK népgazd. tan. eln. A SZU Legf. Tan. t.

AFLAK, Michel (1910) – libanoni származású szíriai politikus. Keresztény családból származik. A párizsi Sorbonne-on tanul, majd a damaszkuszi líceum tanára. 1942 megalapítja a Baath (Újjászületés) elnevezésű pártot, amelynek 1965-ig főtitk. Kidolgozza az ún. arabizmust, a Baath szupernacionalista ideológiáját. 1963 márc. a Baath puccsa győz Szíriában, Aflak a rendszer egyik legbefolyásosabb vez. A Baathon belüli frakcióharcokban a jobboldalhoz csatlakozik, 1965 leváltják, 1966 febr. a haladó fordulat után házi őrizetbe veszik. Sorsáról nincs biztos értesülés.

AGA KHAN, Sadruddin (1933) – iráni közéleti személyiség. A Harvard Egy.-en végez. 1958 az UNESCO afroázsiai konzultánsa. 1959–60 az ENSZ menekültügyi főbiztosának tanácsadója. 1961 az UNESCO főig.-jának külön tanácsadója. 1962–65 a menekültügyi főbiztos h. Genfben. 1965– menekültügyi főbiztos.

AGALCOV, Filipp Alekszandrovics (1900) – a szovjet légierők marsallja. 1919– a szovjet hads.-ben szolgál, SZKP t. Részt vesz a polgárháborúban. 1932 elvégzi a Kat. Pol. Ak.-t. 1937–38 különleges kiküldetésben Spanyolo.-ban jár. 1941–45 a II. vh.-ban repülőezred-, hadoszt.-, majd hadtestpar. 1946–62 repülőhadtestpar., a szovjet légierők főpar. h., majd főpar. 1962– a légierők marsallja és a szovjet távolsági légierők par.

AGANBEGJAN, Abel Gezevics (1932) – szovjet közgazdász. A moszkvai egy. közgazd. fakultásának elvégzése után 1955–61 a SZU min. tan. mellett működő Áll. Munka- és Munkabérügyi Biz. munkatársa, majd oszt. vez. h. 1956– SZKP t. 1961– a SZU Tud. Ak. szibériai részlege Közgazd. és Iparszervezési Int. közgazd.-matematikai kut. labor.-ának vez. 1964– a SZU Tud. Ak. lev. t.

AGÁRDY Gábor (1922) – színész. Elvégzi az Orsz. Színészegyes. isk.-ját. 1937-ben lép színpadra s 1952-ig vidéki színházakban működik. 1952– a Fővárosi Operettszínház, majd a Petőfi Színház, 1964– a Nemzeti Színház t. Főleg modern jellemszerepeket játszik. Kétszeres Jászai-díjas (1958, 1962), Érdemes művész (1968). F. sz.: *Főkolompos* (Visnyevszkij: Optimista tragédia), *Bicska Maxi* (Brecht–Weill: Koldusopera), *Katz tábori lelkész* (Hasek: Svejk), *Mickey* (Miller: A bűnbeesés után), *1. vádlott* (Weiss: Vizsgálat). 1957– filmezik. Filmszerepek: *Égi madár* (1957), *Csempészek* (1958), *Akiket a pacsirta elkísér* (1959), *Szegénylegények* (1967), *Egri csillagok* (1968).

ÁGAY Karola – operaénekesnő. Pályája elején a SZOT énekkar, majd a Rádiókórus t. 1955–57 a Honvéd Művészegyüttes szólistája, 1957– az Áll. Operaház magánénekese; szoprán. Gyakran vendégszerepel külföldön. Liszt-díjas (1968). F. sz.: *Éj királynője* (Varázsfuvola), *Fiordiligi* (Cosi fan tutte), *Constanze* (Szöktetés a szerályból), *Lammermoori Lucia*, *Zerbinetta* (Ariadne Naxos szigetén).

AGNELLI, Giovanni (1921) – olasz nagyiparos. Jogi dr. A FIAT rt. eln., korábban aleln. A világhírű RIV golyóscsapágy-gyár eln.

AGNEW, Spiro T. (1918) – az USA aleln. Görög származású. A Johns Hopkins Egy.-en kémiát, a baltimore-i egy.-en jogot tanul és egy biztosító társ.-nál dolgozik. A Dem. P., majd 1946– a Republikánus P. t. 1962– Baltimore polgármestere, 1966– Maryland áll. kormányzója. 1969– az USA aleln.

AGNON, Samuel Josef Halévi (1888) – izraeli író. Tanítóképzőt végez. 1909 Európából (Galícia) Palesztinába települ. A Héber Ak. t., a jeruzsálemi Héber Egy. díszdr.-a. Válogatott műveit 16 nyelvre fordítják. 1966 irod. Nobel-díjat kap, Nelly Sachsszal közösen, a héber nyelv műveléséért és a zsidó népélet hű ábrázolásáért. Magy. megj. művei: *És a meggörbedt kiegyenesedik*... (reg. 1922), *Tengerek szívében* (három elb. 1941).

AGOSTA SALAS, Raúl (1919) – perui munkásvez. 1937– vesz részt a perui komm. mozg.-ban. 1956–65 a Perui KP főtitk. 1961– illeg.-ban.

AGOSTI, Hector Pablo (1911) – argentin politikus, újságíró. Több haladó lap alapítója és ig. Neves munkásmozg. vez., többször letartóztatják. 1960– az Argentin KP által kiadott *Kulturális Füzetek* c. folyóirat főszerk.

AHIDJO, Amadou (1924) – kameruni politikus. Yaoundéban végez közig. főisk.-t. 1947 és 1952 a ter. nemzetgy.-ben, 1953– a francia nemzetgy.-ben képv. 1956–57 a kameruni nemzetgy. titk., majd elnökh. 1957–59 belügymin., 1957–58 min. elnökh. 1958–59 min. eln. 1958– az általa alapított franciabarát Kameruni Unió eln. 1960–61 közt. eln. 1961– szöv. eln. (áll.- és korm. fő).

AHIEZER, Naum Iljics (1901) – szovjet matematikus. Kijevben főisk.-t végez. 1928–33 a kijevi, 1933–41 a harkovi egy.-en tanít. 1940– prof., 1941–43 az alma-atai bányaipari főisk.-n, 1943–47 a moszkvai energetikai főisk.-n tanít. 1947– a harkovi egy. prof. 1936– a mat.-fizikai tud. dr.-a. 1934– az Ukrán Tud. Ak. lev. t. A Fourier-sorokkal, függvényapproximációval foglalkozik. Magy. megj. könyve: *Előadások az approximáció elméletéről* (1951).

AHLBERG, C. A. Haakon (1891) – svéd építész. Műszaki, majd képzőműv. főisk.-t végez. A gripsholmi kir. kastély udvari építésze. 1936–44 a Svéd Építőművész Szöv. eln., a Műv. Ak. t., 1954–62 eln., az Amerikai Építészek Int.-ének tb. t. Tervei nyomán készültek Svédo. legszebb középületei, főleg templomok, kórházak, egyházi épületek, modern lakónegyedek, ipartelepek. Közép-Amerikában is épített kórházakat.

AHMAD, Muzaffar (1889) – indiai politikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1925– KP t. 1924 és 1929–33 pol. tevékenységéért bebörtönzik; később, a független India megalakulása után is több ízben letartóztatják. A KP KB t.

AHMADULINA, Bella Ahatovna (1937) – szovjet költőnő. A moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t végzi. Első verseskötete *(Húr)* 1962-ben jelenik meg. A fiatal szovjet költőnemzedék egyik jelentős egyénisége. Magy. a *Hózápor* c. antológiában (1967) és folyóiratokban jelennek meg versei.

AHMED, Fakhruddin Ali (1905) – indiai politikus, iparfejlesztési min. Jogi tanulmányait Indiában és Cambridge-ben folytatja. 1928– az INC t. 1937–57 az INC Asszám állambeli biz. t., majd az összindiai biz. t. A függetlenségi mozg.-ban kifejtett tevékenységéért bebörtönzik. 1946–52 Asszám áll. pénzügy- és adóügyi min. 1954–57 a parl. felsőházának t. 1962– Asszám áll. pénzügymin. 1967– a közp. korm. iparfejlesztési min.

AHO, Lauri Emil (1901) – finn újságíró, politikus. A helsinki egy. bölcsészkarán végez. 1931–34 a Gummerus Kiadó irod. vez., majd 1934–37 az *Uusi Suomi* c. lap főszerk. h., 1940–56 főszerk. Közben, 1937–40 a Finn Munkaadók Szöv.-nek dolgozója. 1956– a helsinki városi tan. eln., 1960– főpolgármester.

AHUNDOV, Veli Juszufovics (1916) – az Azerbajdzsáni KP KB első titk. 1939– SZKP t. 1941 elvégzi az azerbajdzsáni orvosi egy.-et. 1941–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946–49 az Egészségügyi Dolgozók Szaksz. KB eln. 1954–58 az Azerbajdzsán SZSZK közegészségügyi min. 1958–59 az Azerbajdzsán SZSZK min. tan. eln. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

AICHINGER, Ilse (1921) – osztrák írónő. Orvostud.-nyal foglalkozik, majd kiadói lektor előbb Ausztriában, később Frankfurt am Mainban. Tagja a „Gruppe 47" elnevezésű haladó német írócsop.-nak, amelynek irod. díját is elnyeri (1951). Lírikus és elbeszélő. Elb.-eiben szintén a lírai elemek dominálnak. Sikeres hangjátékokat is ír. Magy. a *Századunk osztrák lírája* c. antológiában (1963) jelennek meg versei.

AICSI Kiicsi (1907) – japán külügymin. A tokiói Imperial Egy.-en tanul. 1931–50 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1950–54 a tanácsnokok háza t. 1954– belker. min. 1955– a képv. ház t. 1957–58 a kabinet titkárságának főig. 1958–59 igazságügymin. 1964–66 oktatásügyi min. 1966– a kabinet titkárságának vez. 1968– külügymin. Liberális Dem. párti.

AIKEN, Conrad Potter (1889) – amerikai költő és író. A Harvard Egy.-en végez. Hosszabb időt tölt Európában. Legismertebb prózai műve a *Kék utazás* (1927). Mint festő is ismert. Az USA Műv. és Irod. Ak. t., verseiért 1929-ben Pulitzer-díjat és alapítványi ösztöndíjat kap. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

AIKEN, Frank (1898) – ír külügymin. és min. elnökh. 1913 az ír önkéntesekhez csatlakozik, harcol Íro. függetlenségéért. A polg. nacionalista Sinn Fein párt, majd 1926– az ebből kivált Fianna Fáil párt t. 1932–39 hadügy-, 1939–45 koordinációs, 1945–48 pénzügy-, 1951–54 és 1957– külügymin. 1965– min. elnökh. is.

AILLERET, Pierre Marie Jean (1900) – francia mérnök. Az Electricité de France vezérig. Az Atomenergia Biz. t., a Híd- és Útépítő-mérnöki Isk. prof. 1958– a Műszaki Ak. t. Több tud. társ. eln., ill. t.

AINI, Mohszen-el – jemeni politikus. A kisszámú jemeni értelmiség képv. 1962 szept. az első közt. korm. külügymin., majd a jemeni ENSZ-képv. vez. 1967 nov. az államcsíny után min. eln., 1967 dec.– ismét az ENSZ-képv. vez.

AITIO, Paavo Johannes (1918) – finn politikus, min. 1945– a turkui városi tan. t. 1951– parl. képv., 1958–59 a nagyválasztmány (a közt. elnököt választó testület) eln., 1959– a parl. elnökh. 1959– a Postatakarékpénztár ig.-ságának t. A Finn Népi Dem. Unió vez.-ségének komm. t. 1968– közlek. ügyi min.

AITKEN, Sir Maxwell (1910) – angol lapkiadó. Oxfordban végzi tanulmányait. 1945–50 konzervatív képv. A Beaverbrook lapkiadó váll. és a Reuter hírügynökség eln.

AJ Csing (Csiang Haj-cseng) (1910) – kínai költő. A hangcsoui képzőműv. ak.-ra iratkozik be. 1928 tanulmányait félbeszakítva Franciao.-ba utazik, 1931 hazatér, baloldali tevékenysége miatt letartóztatják, 3 évet tölt börtönben, itt kezd verseket írni. 1941 a forr. bázister. központjába, Jenanba megy, ahol kult. munkát végez. Költészete a szabadverstől a nemzeti formák felé fejlődik. A felszabadulás után vez. szerepe van az Írószöv.-ben, folyóiratot szerk., több alkalommal jár külföldön. 1957 pártellenes fellépés vádjával kizárják a Kínai KP-ból, az Írószöv.-ből, megfosztják valamennyi funkciójától. Jelenlegi sorsa ismeretlen. Magy. antológiákban jelennek meg versei.

AJTAI Miklós (1914) – min. elnökh. A bp.-i tud. egy.-en végez, majd kémikus a Chinoin gyárban. A II. vh.-ban részt vesz az ellenállási mozg.-ban, 1944– párttag. 1945– áll. szolgálatban: a Népjóléti Min.-ban, majd az Iparügyi Min.-ban csop. főnök. 1949– államtitk. 1950– a könnyűipari min. első h. 1956–61 a Tervhiv. aleln., 1961–67 eln. 1961– KB t., 1964– PB pótt., 1969– a KB agitprop. biz. t., a tud. pol. biz. eln.

AJTAY Andor (1903) – színész, rendező. Tisztv., majd újságíró. 1927–29 elvégzi Rákosi Szidi színiisk.-ját. 1929–32 Szegeden játszik. 1932–42 a Vígszínház, 1942–45 a Nemzeti Színház, 1945– ismét a Vígszínház, ill. a M. Néphads. Színháza, majd a Jókai Színház t. 1962– a Madách Színházban működik. Kezdetben szerelmes szerepeket alakít, később műv.-e drámai és vígjátéki karakteralakításokra terjed ki. Érdemes művész (1953), Kossuth-díjas (1954). F. sz.: Színpadon: *Gomböntő* (Ibsen: Peer Gynt), *Clausen tanácsos* (Hauptmann: Naplemente előtt), *Polonius* (Shakespeare: Hamlet), *Szorin* (Csehov: Sirály), *Taláros úr* (Kohout: Ilyen nagy szerelem), *Hindsborough* (Brecht: Állítsátok meg Arturo Uit!), *Cauchon* (Shaw: Szent Johanna). Filmen: *Néma kolostor* (1941), *Beszterce ostroma* (1948–55), *Erkel* (1952), *9-es kórterem* (1955), *Oldás és kötés* (1962). F. r.: Márai: *Varázs* (1945), Čapek: *Fiaim* (1956), Anouilh: *Antigone* (1957), Szabó M.: *Kígyómarás* (1960).

AJTMATOV, Csingiz (1928) – szovjet író. Állatorvosi technikumot, majd mezőgazd. főisk.-t végez. Állattenyésztő agronómusként dolgozik. 1952– jelennek meg elb.-ei. 1956–58 elvégzi a Gorkij Irod. Főisk.-t. 1959– a *Pravda* tudósítója Kirgiziában. Műveit kirgiz és orosz nyelven írja. Műfordítói munkásságot is folytat. Lenin-díjas (1963). Áll.-díjas. Magy. megj. művei: *Dzsamila szerelme*, *Vetélytársak*, *Szemtől szembe* (elb.-ek 1960, 1963), *Piroskendős jegenyécském* (elb.-ek 1962), *Életveszélyben* (elb. 1963), *A versenyló halála* (1968), ezenkívül antológiákban és folyóiratokban elb.-ek, kisreg.-ek.

AJUB KHAN, Muhammed (1907) – pakisztáni politikus Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. Részt vesz a II. vh.-ban. 1947 tábornok, 1948 vezérőrnagy és a K-pakisztáni hadtest par. 1950 egyéves kat. kiképzésen vesz részt Angliában, visszatérése után a pakisztáni hads. főpar. 1954–56 hadügymin. 1958 kinevezett min. eln., majd ismét a hads. főpar. 1958 okt. magához ragadja a hatalmat (megválasztva 1960). 1969 márc. lemond közt. elnöki tisztéről és átadja az uralmat Jahja Khannak.

AKIMOV, Nyikolaj Pavlovics (1901) – szovjet rendező, díszlettervező, színig. A petrográdi műv. stúdióban tanul. 1922–29 díszlettervező Harkovban, 1923–29 Leningrádban. 1929– rendező és díszlettervező. 1935–49 és 1955– a leningrádi Vígszínház, 1951–55 a leningrádi Lenszovjet Színház főrendezője. 1955– a leningrádi színműv. főisk.-n tanít, 1960– prof. Több tanulmánya jelenik meg a színműv. problémáiról. Az OSZSZSZK népművésze (1945), a SZU népművésze (1960).

AKLILOU HABTE-WOLD, Tesafi Tezaz (1912) – etiópiai politikus. Az uralkodó amhara törzs t. A párizsi egy.-en tanul. Az olasz megszállás előtt a franciao.-i etióp misszió titk., a megszállás idején Párizsban a császár személyes képv.-je. 1941 Etiópia felszabadulásakor külügyi szolgálatba lép, hamarosan min. h., majd 1949– külügymin. 1958 min. elnökh. és a császár személye körüli min. 1961– min. eln.

AKSZJONOV, Vaszilij Pavlovics (1932) – szovjet író. 1956 elvégzi a leningrádi orvostud. főisk.-t, majd a leningrádi kikötő orvosa, később kórházi orvos Voznyeszenszkojéban. 1960– csak írói hivatásának él. Magy. *Kollégák* és *Csillagos jegy* (1969) c. reg.-e jelenik meg, ezenkívül folyóiratokban elb.-ei.

AKULOV, Nyikolaj Szergejevics (1900) – szovjet fizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, 1931–54 uo., 1955–57 a moszkvai vegyipari-gépgyártási főisk. 1957– a moszkvai geológiai főisk. prof. 1940– a Belorusz Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1941). A ferromágnesesség elméleti és kísérleti kutatásaiban nközi jelentőségű eredményeket ér el.

ALARCÓN, Ricardo de Quesada (1937) – kubai politikus, diplomata. Filozófiát és nyelvészetet tanul Havannában. 1957–59 a Fidel Castro vezette Július 26-a Mozg. egy. szekciójának vez. 1959–61 az Egy. Hallgatók Orsz. Szöv. aleln., 1961–62 eln. A Komm. Ifj. Szöv. titk. 1963– a kubai Külügymin.-ban oszt. vez. 1966– Kuba állandó ENSZ-képv.

ALATRI, Paolo (1918) – olasz történész. A palermói egy.-en a risorgimento tört.-ének tanára. Újságíró is, számos kult. és tud. folyóirat munkatársa. A felszabadulás után az *Italia Libera* és a *Repubblica d'Italia* c. napilapok szerk. 1961-ig a római *Il Paese* c. napilap főszerk. h., majd az Olasz–Szovjet Társ. főtitk. és a *Realtà Sovietica* c. folyóirat főszerk. Az Európai Íróközösség és az Európai Kult. Társ. t. 1963– parl. képv. Fő kutatási ter.-e az olasz fasizmus eredetének és tört. gyökereinek kérdéseit öleli fel.

ALAVI, Bozorg (1904) – perzsa író. Polg. családból származik. 1921–28 ped.-t tanul Németo.-ban. A forr. irányzatú „Négyek" elnevezésű írócsop. t. 1937 Teheránban tanít. 1937–41 haladó magatartása miatt börtönben. 1953-ig Iránban folytat irod. tevékenységet. 1954– az NDK-ban él, a berlini Humboldt Egy. prof. 1953 a BVT aranyérmével tüntetik ki. Magy. *A rózsák és a csalogányok országa* (1958) és *Botrány* c. elb. kötete jelenik meg (1961).

ALBEE, Edward (1928) – amerikai drámaíró. A washingtoni és a Columbia Egy.-en tanul. Számos színművet ír, legnagyobbrészt abszurd drámákat, amelyek az emberek elidegenedését tükrözik az amerikai társad. rendszerben. Magy. a *Bessie Smith halála* c. színműve jelenik meg a *Nagyvilág*ban (1963) és a *Nem félünk a farkastól* c. drámája a *Modern amerikai drámaírók* c. kötetben.

ALBERDI, Paulino Gonzalez (1903) – argentin munkásvez., közgazdász. Családja 1912-ben vándorol ki Argentínába. Közgazd. tanulmányai befejezése után pol. tevékenységbe kezd: belép a KP-ba, később KB t. Több argentin és külföldi folyóirat munkatársa, 1959–61 a *Béke és Szocializmus* szerk.-ségi t. Jelenleg az Argentin KP elméleti lapja, az *Új Kor* ig.

ALBERT János (1896) – vegyészmérnök. A bp.-i Műegy.-en végez, majd 1920–22 uo. tanársegéd. 1923–49 az Újlaki Tégla és Mészégető Rt., ill. a Nagybátony–Újlaki Egyesült Iparművek Rt. mérnöke, főmérnöke, ig., majd az államosítás után műszaki vez. és kísérleti labor.-ának vez. 1949–53 a tégla- és cserépipar közp. labor.-ának vez. 1953–63 az Építőanyagipari Kut. Int. durvakerámiai tagozatának vez. (nyug.) 1963– a Szilikátipari Kut. és Tervező Int. kut. és szakértő mérnöke. A műszaki tud. dr.-a (1960). Kossuth-díjas (1960). A hő- és hangszigetelő anyagok, valamint a durvakerámiai építőanyagok kutatásával foglalkozik. F. m.: *A téglaégetés a tégla anyagába kevert tüzelőanyaggal* (1956), *Kerámia kötésű perlit-hőszigetelő anyagok* (1959), *A hőszigetelés kézikönyve* (1962), *Téglaanyagok és felhasználásuk a durvakerámia-iparban* (1967), s számos hazai és külföldi tud. publikáció.

ALBERTI, Rafael (1903) – spanyol költő. Jezsuita kollégiumban nevelkedik. 1917 Madridba költözik, ahol festészetet tanul. Első kötete a *Tengerész szárazföldön*, amelyért irod. díjat kap. Ebben és későbbi műveiben népi formákat és témákat dolgoz fel. *Az angyalokról* (1929) c. kötete szürrealista korszakának kezdetét jelzi. 1934 belép a KP-ba, részt vesz a spanyol polgárháborúban, költészetét mindinkább forr. eszmék, a hétköznapi emberek sorsa ihleti meg. A polgárháború után Argentínába emigrál, néhány éve Olaszo.-ban él. 1965 Lenin-békedíjat kap. Magy. *Az ismeretlen angyal* címmel jelenik meg verseskötete, továbbá antológiákban és folyóiratokban számos költeménye.

ALBERTZ, Heinrich (1915) – német (Ny-Berlin) politikus. Teológiát tanul Breslauban, Halléban és Berlinben. 1939–45 segédlelkész, majd lelkész. 1943– államellenes prédikációk tartása miatt hathónapi várfogságra ítélik. 1947– az SPD t. 1945–48 menekültügyi kérdésekkel foglalkozik, majd 1948–51 menekültügyi min. az alsó-szászországi korm.-ban, 1951–55 a szociális ügyek min. 1955– a közokt.-ügy szenátusi ig. Ny-Berlinben. 1959–61 a Ny-berlini szenátusi hiv. vez. 1961–63 belügyi szenátor. 1963–68 Ny-Berlin kormányzó polgármestere és az NSZK-ügyek szenátora.

ALBRECHT, Roman (1921) – jugoszláv politikus. 1941–45 Szlovéniában a partizán- és felszabadító hads. harcosa, később különböző vez. posztokon. 1945– KP t. A II. vh. után újságíró, a *Primorska Borba* és a *Delavska Enotnost* c. lapok szerk. Később a Szlovén Szaksz. Tan. titk., a Szlovén Szkupstina Termelők Tan. eln., szöv.-i munkaügyi titk. (min.) h., a Szöv. Szkupstina Szöv. Tan. munkaügyi biz. eln. A JKSZ KB VB t.

ALDRIDGE, Harold Edward James (1918) – ausztrál származású angol író. 1938 mint riporter megy Angliába. A II. vh. idején haditudósító, három földrészen jár. Több háborús reg.-t ír, s egyre határozottabb pol. öntudattal harcol a fasizmus ellen. A *Diplomata* c. reg. világsikert arat, a BVT aranyéremmel jutalmazza (1953). Több reg. az arab népek függetlenségi harcával, a szuezi agresszióval foglalkozik. Műveit sok nyelvre lefordítják. Magy. megj. művei: *Tengeri sas* (reg. 1947), *Versenyfutás az életért* (kisreg. 1948), *A diplomata* (reg. 1952), *A vadász* (reg. 1959), *Az utolsó árnyék* (reg. 1967).

ALEGRIA, Ciro (1909) – perui író. A 30-as években a haladó APRA párt (Amerikai Népi Forr. Szöv.) t. 1931–33 pol. tevékenységéért börtönben, majd Chilébe száműzik. A legjelentősebb perui reg.-író, volt parl. képv. Elsősorban a perui parasztok élete érdekli, a Perui Írószöv. eln.

ALEIXANDRE, Vicente (1900) – spanyol költő. Tanulmányait a madridi egy.-en végzi. A polgárháború után otthon maradt költők egyik legjelentősebbike. Első művei erősen pesszimisták, stílusában közeledik a szürrealizmushoz. A Spanyol Ak. és az Amerikai Spanyol Társ. t., több ak. lev. t., irod. kitüntetések tulajdonosa. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág*ban jelennek meg versei.

ALEIXO, Pedro (1901) – brazil ügyvéd, politikus. Minas Gerais szöv. államban a helyi közig. szerveknél kezdi pályafutását. 1934– helyi parl. képv. 1947–50 Minas Gerais áll. korm.-ának belügymin. Egy. prof. – büntetőjogot ad elő. 1959– képv., a Dem. Nemzeti Unió t., később e párt egyik vez. 1966 nevelésügyi min. 1967 márc.– közt. aleln.

ALEKSZANDROV, Alekszandr Danyilovics (1912) – szovjet matematikus. A leningrádi egy.-et végzi, majd 1933–64 uo. működik; tanársegéd, prof., 1950– rektor. 1964– a SZU Tud. Ak. szibériai részlegének Mat. Int.-ében dolgozik. 1951– SZKP t. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. Áll.-díjas (1942). A konvex felületek geometriájával foglalkozik. Magy. a *Természet és Technikában* jelenik meg cikke.

ALEKSZANDROV, Anatolij Petrovics (1903) – szovjet fizikus. 1930 elvégzi a kijevi egy.-et. A Műszaki Fizikai Int.-ben dolgozik, majd 1946–55 a SZU Tud. Ak. Fizikai Int. ig. 1960– a Kurcsatov Atomenergiai Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. t., 1960– Elnökségének t. 1962– SZKP t., 1966– SZKP KB t. A matematikai és fizikai tud. dr.-a. Négyszeres Áll.-díjas, Lenin-díjas, A Szoc. Munka (kétszeres) Hőse. A dielektrikumok fizikájával és a nagymolekulájú vegyületek mechanikai és elektromos tulajdonságainak kutatásával foglalkozik.

ALEKSZANDROV, Borisz Alekszandrovics (1905) – szovjet zeneszerző. A moszkvai konzervatóriumot végzi. 1929–33 a szovjet hads. ének- és táncegyüttesének karmestere. 1930–37 a Szovjet Hads. Közp. Színházának karmestere és zenei vez. 1933–41 a moszkvai konzervatóriumban tanít. 1937–46 a szovjet hads. ének- és táncegyüttese (később A. V. Alekszandrov-együttes) zenei részlegének vez., 1946– az együttes ig. és műv. vez. 1948– a szovjet hads. ezredese. 1943– SZKP t. Áll.-díjas (1950), a SZU és az OSZSZSZK népművésze (1958).

ALEKSZANDROV, Grigorij Vasziljevics (1903) – szovjet filmrendező, forgatókönyvíró. A jekatyerinburgi (ma: Szverdlovszk) operánál kisegítő munkát végez, közben zeneisk.-ba jár. A polgárháború idején frontszínházaknál dolgozik, elvégzi a kormányzósági munkás-paraszt rendezői tanfolyamot. 1921– színész, majd rendező a moszkvai Proletkult Színházban. 1924– Eisenstein társrendezője, forgatókönyvírója és asszisztense. 1933– önállóan rendez. Forgatókönyveket is ír. A Moszfilm Stúdióban dolgozik, a moszkvai filmműv. főisk. rendező tanszakának tanára. A Nközi Lenin-békedíj Biz. t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1950), a SZU népművésze (1948). Felesége és számos filmjének főszereplője: Ljubov Orlova filmszínésznő. Ismertebb filmjei: *Vidám fickó* (1934), *Cirkusz* (1936), *Volga, Volga* (1938), *Világos út* (1940), *Hurrá, tavasz* (1947), *Találkozás az Elbán* (1948), *A nagy muzsikus – Glinka* (1952), *Orosz emlék* (1960).

ALEKSZANDROV, Pavel Szergejevics (1896) – szovjet matematikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1929– uo. prof. 1932– a moszkai Mat. Társ. eln. A SZU Tud. Ak. t. Több külföldi (USA, Lengyelo., NDK, NSZK) Tud. Ak. t. Áll.-díjas. A kombinatórikus topológia, a halmazelmélet és a valós függvénytan kérdéseivel foglalkozik. A modern topológia egyik megalapítója, a szovjet topológiai isk. vez. Magy. megj. művei: *Bevezetés a halmazelméletbe és a függvénytanba* 1. r. (1952), továbbá cikkei tud. folyóiratokban.

ALEKSZEJEVSZKIJ, Jevgenyij Jevgenyejevics (1906) – a SZU talajjavítási és vízgazdálkodási min.-e (1965 óta). 1923–29 Komszomol vez. 1925– SZKP t. 1929–31 a Kurgan-Tyube ker. pártbiz. titkár h. majd titk. (Tadzsikisztán). 1931–41 vez. párt- és áll. munkakörben dolgozik. 1941–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1948–50 és 1953–58 az Ukrán SZSZK földművelésügyi min. h., közben 1950–53 gyapottermesztési min. 1957 elvégzi az ukrán mezőgazd. ak.-t. 1958–60 az Ukrán SZSZK min. tan. mellett működő öntözési és vízgazdálkodási ig.-ság vez. 1960–63 a vízgazdálkodási biz. eln. 1963–65 a SZU Öntözéses Földművelési és Vízgazdálkodási Állandó Biz. eln., a SZU min. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

ALEKSZIJ (Szimanszkij), Szergej Vlagyimirovics (1877) – orosz görögkeleti egyházi vez. Elvégzi a moszkvai egy. jogi karát, majd a moszkvai teológiai ak.-t. 1913– püspök. 1933–45 Leningrád és Novgorod metropolitája, a Szent Szinódus állandó t. 1945– Moszkva és minden oroszok pátriárkája. A SZU Békebiz. t. Teológiai dr.

ALEMÁN, Miguel (1902) – mexikói politikus. 1928 a mexikói egy.-en jogi diplomát szerez, 1936–40 bíró, majd Veracruz áll. kormányzója. 1940–45 belügymin., 1946–52 közt. eln. Az ország egyik ismert milliomosa. Jelenleg a Mexikói Idegenforgalmi Tan. eln.

ALENDE, Oscar Eduardo (1909) – argentin politikus. Orvosegy.-et végez, majd praktizál, s bekapcsolódik a pol. életbe. 1948–55 és 1958–62 Buenos Aires tartomány kormányzója. 1957– képv. Az 1963-as elnökválasztásokon a Polg. (Állhatatos) Radikális Unió (UCRI) jelöltje, de alulmarad Illiával szemben. Az UCRI eln.

ALENIUS, Ele Allan (1925) – finn politikus. Államtud. egy.-et végez. 1958 a jogtud. dr.-a. Az Artegrafica Kiadó vez. 1947– a helsinki városi tan. jogi biz. t. 1961– a rádió ig. tan. t. A Finn Népi Dem. Unió eln.

ALER, Izaak Alphonse (1896) – a holland légitárs. (KLM) eln. (1954 óta). Bredában kat. ak.-t végez. 1918–26 pilóta a légierőknél, majd 1926–39 a KLM-nél. 1939–53 ismét a légierők szolgálatában, közben 1942–45 hadifogságban, 1950–53 a holland légierők főnöke.

ALESSANDRI, Rodriguez Jorge (1896) – chilei politikus. Apja két ízben is Chile közt. eln. A. mérnöki végzettséget szerez, közmunkákon dolgozik. 1925 megválasztják Santiago parl. képv.-jének. Több bank és nagytőkés vállalkozás részese és vez. 1948–50 pénzügymin. 1957 szenátor, 1958–64 közt. eln.

ALEXANDER, Ray (1913) – Dél-afrikai szaksz. vez. Tanulmányait Rigában végzi. 1929 kivándorol Cape Townba, 1933– aktívan részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1947 az Élelmiszer és Konzervipari Munkások Szaksz. főtitk. 1951 kizárják minden szerv.-ből, amelyben tevékenykedett, 1954 eltiltják minden szaksz. munkától. 1954 az afrikaiak képv.-je, de az igazságügymin. megfosztja mandátumától. Ekkor írni kezd, a D-afrikai szaksz.-ek tört.-én dolgozik. Férje dr. H. J. Simons, a Cape Town-i egy. tanára.

ALEXITS György (1899) – matematikus. Grazban és a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1918 belép a KP-ba, 1919 a nagyváradi direktórium t. A Tanácsközt. bukása után emigrál (Ausztria, Svájc). Hazatérése után különböző foglalkozásokat űz. 1929– középisk., majd 1943– egy. m. tanár. Részt vesz a Márciusi Front, majd a Békepárt tevékenységében; 1944 letartóztatják és Dachauba viszik. A felszabadulás után gimn. ig., 1947–48 államtitk., 1948– egy. tan. 1956– az MTA Mat. Kut. Int. oszt. vez., c. egy. tan. 1948– az MTA lev. t., 1949– t. A Bolyai János Mat. Társ. díszeln. Kossuth-díjas (1951). A valós függvénytan, valamint a konstruktív függvénytan problémáival és az ortogonális sorok elméletével foglalkozik. Ez utóbbiról monográfiája is megj. német, angol és orosz nyelven *(Konvergenzprobleme der Ortogonalreihen)*.

ALEXY, Janko (írói neve: Dobrevecky) (1894) – szlovák festőművész és író. A prágai Képzőműv. Ak.-n tanul, majd Pozsonyban középisk. tanár. 1919-ben jelentkezik első műveivel, azóta mintegy 3000 festmény, rajz, tanulmány alkotója. A szlovák tájak és emberek egyéni megoldású ábrázolója. Alkotásaiból számos kiállítást rendeznek külföldön, tbk. Magyaro.-on is. Érdemes művész, Nemzeti művész.

ALFÖLDI András (1895) – magy. származású archeológus és történész. 1947-ig a debreceni, majd a bp.-i tud. egy. tanára. Azóta Princetonban (USA) a római tört. prof. Több európai és amerikai ak. t. F. m.: *A rómaikori Magyarország és a népvándorlás kutatásának új irodalma* (1931–40), *Magyarország népei és a római birodalom* (1934), *Isis-szertartások Rómában a 4. sz. keresztény császárai alatt* (1937), *A kereszténység nyomai Pannoniában a népvándorlás korában* (1938), *A kontorniát-érmék* (1941, 1942), *Erdély és népei* (1941), *Dákok és rómaiak* (1941), *Budapest az ókorban* (1942), *Fejezetek az ókori Budapest történetéből* (1943).

ALFÖLDY Zoltán (1904) – orvos, biológus. Az egy. elvégzése után, 1928– a debreceni mikroklinikán tanársegéd, 1937–51 az Orsz. Közegészségügyi Int. adjunktusa, ill. oszt. vez. 1951– a Mikrobiológiai Int. tanszékvez. egy. tanára. 1952– az Egészségügyi Tud. Tan. t. és titk. 1968– az Egészségügyi Min. tud. kut. önálló oszt. vez. Több tud. lap szerk. biz. és számos hazai és külföldi tud. társ. t. Mikrobiológiával, a fertőtlenítőszerek hatásmechanizmusának vizsgálatával, leptospira kutatással foglalkozik (utóbbiért 1962 Kossuth-díjat kap). 60-nál több tud. dolgozata több egy. tankönyve és diagnosztikai kézikönyve, tud. cikke jelenik meg, részben idegen nyelven.

ALFRINK, Bernardus Johannes (1900) – holland katolikus bíboros-érsek. 1933–45 Rejsenburgban, 1945–51 Nijmegenben az ótestamentum és a héber nyelv tanára. 1951– Utrecht érseke, 1960– bíboros. A II. vatikáni zsinaton az „agiornamentó"-t követelő irányzat vez. alakja.

ALGREN, Nelson (1909) – amerikai író. A chicagói bevándoroltak negyedében nő fel, ott nyert élményei tükröződnek reg.-eiben is. A nemzeti könyvdíjjal kitüntetett *Az aranykezű ember* c. reg.-ét meg is filmesítik. Magy. a *Mai amerikai elbeszélők* c. antológiában jelenik meg elb.-e.

ALI, Anwar (1913) – pakisztáni származású szaúdarab politikus és közgazdász. A lahorei Iszlám Kollégiumban végzi tanulmányait, majd pénzügyi szakemberként működik. 1943–47 pénzügymin. h. a még gyarmati státusban levő Indiában. 1947–54 a független Pakisztán Nemzeti Bankjának ig. 1954– a Világbank közel-keleti oszt. vez. 1958– a szaúdarab Közp. Bank szerepét betöltő Saudi Arabian Monetary Agency kormányzója.

ALIHANJAN, Artyemij Iszakovics (1908) – szovjet fizikus. Elvégzi a leningrádi egy.-et. 1931– tud. kut. munkával foglalkozik. 1943– az Örmény Tud. Ak. t. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1948). Az atommagfizika és a kozmikus sugárzás nközi hírű kut.-ja.

ALIHANOV, Abram Iszakovics (1904) – szovjet fizikus. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1959– a SZU Tud. Ak. Elméleti és Kísérleti Fizikai Int. ig. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1943– t. A Csehszlovák Tud. Ak. t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1948). Kezdetben röntgenanalízissel és a röntgensugárzás fizikájával, később a radioaktív sugárzás és a kozmikus sugárzás problémáival foglalkozik, az elemi részecskék fizikáját tanulmányozza. 1949 munkatársaival együtt megalkotja a SZU első nehézvízzel működő atomreaktorát.

ALIHANOV, Enver Nazarovics (1917) – szovjet politikus, mérnök, az Azerbajdzsán SZSZK min. tan. eln. (1961 óta). Az azerbajdzsáni ipari főisk.-n végez. 1941–42 a szovjet hads.-ben szolgál. 1942–45 főgeológus egy olajmezőn. 1943– SZKP t. 1945–51 vez. pártmunkás. 1951–58 vez. munkakörben dolgozik az azerbajdzsáni olajiparban. 1958–59 az Azerbajdzsán SZSZK olajipari min. A SZU Legf. Tan. t. Lenin-díjas.

ALIJA, Ramiz (1925) – albán politikus. 1942 komm. csop.-ok szervezése miatt letartóztatják. 1943– az Albán KP (1948– Albán Munkapárt) t., a Komm. Ifj. Szöv. berati titk., 1944– a Szöv. KB t. 1944 ezredes, az V. hadoszt. komisszárja. 1946 a Komm. Ifj. Szöv. KB titk. 1950– parl. képv., az Albán Dolgozó Ifj. Szöv. első titk. 1955 művelődésügyi min. 1956– KB t., a PB pótt., 1961– PB t.

ALI MOHAMMED KHAN, Sardar-i Ala (1891) – afgán min. Kabulban tanul. 1922 tanfelügyelő, 1924 oktatásügyi min. h. 1926–27 római követ, 1928 keresk.ügyi min., 1929 külügy- és oktatásügyi min. Hosszabb visszavonulás után 1947–53 ismét külügymin., 1953–63 min. elnökh. 1963– az udvari ügyek min. 1966– hadügymin. is.

ALISIAHBANA, Sutan Takdir (1908) – indonéz reg. író, költő és esszéíró. Ped. főisk.-t végez, majd jogot, nyelvészetet és műv. tört.-et hallgat a djakartai egy.-en. Kezdetben tanár, később szerk. 1933–42 az irod. tört. jelentőségű *Pudjangga Baru* c. folyóirat szerk. 1945– egy. tanár. Hosszú ideig Kuala Lumpurban él, majd visszatér hazájába. A modern indonéz irod. egyik megalapozója. Jelentősek nyelvészeti publikációi is.

ALLARDT, Helmut (1907) – német (NSZK) jogász, diplomata. A berlini és a göttingeni egy.-en folytat tanulmányokat. 1936 diplomáciai szolgálatba lép, 1938–40 követségi titk. Iránban, 1940–41 Dániában. 1941–45 követségi tan.-os Töröko.-ban. 1945– az *Archiv der Gegenwart* c. külpol. dok. kiadvány szerk. Bécsben. 1950–52 az NSZK Gazd. ügyi Min.-ban tan.-os. 1952– a Külügymin. 1954–58 az NSZK nagykövete Indonéziában. 1958–60 az EGK VB tengerentúli országokkal és ter.-ekkel, valamint tengerentúli fejlesztési kérdésekkel foglalkozó főig. 1960–61 az NSZK nagykövete Belgiumban. 1961–63 a Külügymin. keresk. pol. oszt. vez., egyidejűleg az OECD keresk. biz. eln. 1963–68 az NSZK nagykövete Spanyolo.-ban, 1968– a SZU-ban.

ALLENDE, Salvador (1908) – chilei politikus. Orvosi egy.-et végez. 1939–42 egészségügyi min. 1943– a chilei Szoc. P. főtitk. 1958 és 1964 a Szoc. P. és a Nemzeti Akciófront jelöltje a közt. eln. posztra, de minimális különbséggel mindkét esetben alulmarad. Jelenleg a szenátus eln. és a Népi Akciófront elnevezésű baloldali pártszöv. eln.

ALLON, Jigal (1918) – izraeli politikus. Jeruzsálemben, 1950–52 a londoni, majd az oxfordi egy.-en tanul. A II. vh. idején Szíriában és Libanonban harcol az angol csapatok oldalán. 1937 mezőgazd. szövetkezeteket szervez Palesztinában. 1945–47 a Hagana, a Zsidó Nemzeti Tan. ellenőrzése alatt álló illeg. fegyveres erők par., a Palmach-különítmény (a Hagana elit-alakulata) főpar. Palesztinában. 1950 tartalék-állományba helyezik. Parl. képv. Több kat. témájú könyv szerzője. 1961– munkaügyi min., 1968– min. elnökh.

ALLPORT, Gordon Willard (1897) – amerikai pszichológus. Tanulmányait a Harvard, valamint a berlini, a hamburgi és a cambridge-i egy.-eken folytatja. 1924–26 a Harvard Egy.-en társad. etikát ad elő, 1926–30 a dartmouthi főisk. pszichológia tanársegéde, 1930– ismét a Harvard Egy.-en, 1942– prof. Több európai pszichológiai társ. és az USA Pszichológiai Egyes. t., tb. t., ill. eln., 1937–49 a *Journal of Abnormal and Social Psychology* szerk. Személyiség- és szociálpszichológiai munkássága századunk egyik jelentős pszichológusává avatja.

ALMÁSI Miklós (1932) – kritikus, esztéta. Az ELTE filozófia szakán végez, majd 1962– a Színháztud. Int. csop. vez., 1968– a *Kritika* c. folyóirat szerk. József A.-díjas (1967). Drámaelmélettel foglalkozik, több műve jelenik meg e témakörből: *A modern dráma útjain* (1961), *Maszk és tükör* (1966), Filozófiai tanulmányai: *Ellipszis* (1967), *A drámafejlődés útjai* (1968).

ALMÁSSY György (1919) – villamosmérnök. A bp.-i Műegy.-en végez, 1942–46 uo. tanársegéd, majd adjunktus. 1945–50 az Orion gyár kut. mérnöke. 1950– a Távközlési Kut. Int. tud. oszt. vez.

1967 c. egy. tanár. A műszaki tud. doktora (1968). Kossuth-díjas (1962). Mikrohullámú műszerek fejlesztésével foglalkozik. F. m.: *Mikrohullámú műszerek és mérések* (1961), *Mikrohullámú tápvonalelemek és üvegrezonátorok szerkesztése* (1967). 25 szabadalma van.

ALMEIDA, Guilherme de (1890) – brazil költő. 1932– részt vesz a G. Vargas elleni mozg.-ban, majd 1 évig száműzetésben él Portugáliában. Verseiben a forma virtuóza, emellett kiváló műfordító, Geraldy, Tagore, Verlaine műveit ültette át portugál nyelvre.

ALMEIDA, Juan Bosque – kubai kat. vez. Egy. hallgató korában bekapcsolódik a forr.-i megmozdulásokba, részt vesz a Július 26-a Mozg.-ban és egyike azoknak, akik Castróékkal partra szállnak (1956). A forr. hads. egyik par. A forr. győzelme után is a hads.-ben dolgozik, a fegyveres erők min. első h. A KP KB PB t.

ALONSO, Alicia (eredeti neve: Martinez) (1921) – kubai táncművésznő, balettmester, táncpedagógus. Neves amerikai táncművészektől tanul, majd a legjelentősebb amerikai balettegyüttesek t. (Ballet Russe, Ballet Caravan). A kubai forr. után férjével, Fernando A.-val megszervezi az első hivatásos kubai balettegyüttest. 1950 balettisk.-t alapítanak. 1954– a kubai Nemzeti Balett prímabalerinája, több nközileg ismert mű koreográfusa. Bp.-en is vendégszerepelt. F. sz.: *Giselle*, *Chopiniana*, *Hattyúk tava*, *Coppelia*, *Narcisse és Echo*, *Fall River legenda*, *Kékszakáll* c. balettekben.

ALONSO, Fernando (1914) – kubai táncművész, koreográfus és táncpedagógus. A. Alicia férje. 1930–41 jelentős amerikai balettegyüttesek t. 1941–43 a havannai balett-társulat szólótáncosa és balettmestere. 1943–50 az amerikai Theatre Ballet t. és vez. táncosa. 1948 feleségével balettegyüttest, majd 1950 balettint.-et alapítanak. 1954– a kubai Nemzeti Balett főig. és főrendezője. F. sz.: *Péter és a farkas*, *Giselle*, *Hattyúk tava*, *Petruska*, *Rómeó és Júlia*, *Coppelia* c. balettekben. Legjelentősebb koreográfiai alkotása a *Pelléas és Mélisande*.

ALONSO VEGA, Camilo (1889) – spanyol belügymin. 1955-ig hivatásos kat. 1956– belügymin., a Guardia Civil (csendőrség) és a titkosrendőrség vez.

ALPÁR Gitta (1903) – magy. származású amerikai operaénekesnő és filmszínésznő. A bp.-i, majd a berlini opera t. Később mint operett- és filmszínésznő aratott sikereket (*Bál a Savoyban* stb.).

ALPATOV, Mihail Vlagyimirovics (1902) – szovjet műv. történész. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1925– a moszkvai Képzőműv. Főisk., majd a moszkvai egy. prof. 1954– a SZU Műv. Ak. t., a műv. tört. tud. dr.-a. Főleg a Ny-európai és az orosz műv. tört.-ével foglalkozik. Egyetemes műv. tört.-e magy. is megj. (*A művészet története I–II.*, 1963, 1965).

ALSOGARAY, Alvaro Carlos (1913) – argentin közgazdász, üzletember. Kat. ak.-t végez. A repülőiparban tevékenykedik, s 1948–49 már az argentin keresk. légiflotta ig. Később külker. min. h., iparügyi min., 1959–61 gazd. min. Erre a posztra rövidebb időszakokra még több ízben visszakerül. 1956 megalakítja a Független Polg. P.-ot, amely az USA-val való szoros együttműködés híve. 1967 kinevezik Argentína washingtoni nagykövetévé.

ALSOGARAY, Julio Rodolfo (1918) – argentin kat. vez. Több kat. tanfolyamot és ak.-t végez. Előbb a lovasság, majd a páncélos csapatok egyik par. 1960 kat. attasé Mexikóban, hazatérése után pedig a főváros közelében levő legnagyobb kat. körzet, a Campo de Mayo par. Ezt követően hadügymin. h. 1966– a közt. elnökség főtitk.

ALSOP, Joseph Wright (1910) – amerikai újságíró. A Harvard Egy.-en végzi tanulmányait. 1932–35 a *New York Herald Tribune*, majd más lapok munkatársa. 1940– korvett-kapitány, majd a légierőknél szolgál. Hongkongnál a japánok foglyul ejtik, de kicserélik és visszatér az USA-ba. 1946– ismét a *New York Herald Tribune*-nál dolgozik. A korm. agressziós imp. pol.-jának támogatója, propagandistája.

ALSOP, Stewart Johannot Oliver (1914) – amerikai újságíró. A Yale Egy.-en végez. 1946–58 a *New York Herald Tribune* rovatvez., 1958– a *Saturday Evening Post* washingtoni szerk. Szovjetellenes.

ALTERMAN, Nathan (1910) – izraeli költő. A varsói egy.-en, majd Nancyban (Franciao.) az agrártud. főisk.-n végzi tanulmányait. 1925 Palesztinába települ. 1934–43 a *Haarez* c. napilap, 1943– a *Davar* c. napilap munkatársa. Számos verseskötete jelenik meg. Shakespeare és Racine műveiből többet héberre fordít. Magy. *A nép háborúja* c. antológiában jelennek meg költeményei (1947).

ALTHUSSER, Louis (1918) – francia filozófus. Az École Normale Supérieure-ön és a Sorbonne-on folytat tanulmányokat, majd 1948– az előbbi int. tanára és titk. A II. vh. után belép a Francia KP-ba. Elméleti-filozófiai cikkeit elsősorban a *Nouvelle Critique* és a *La Pensée* c. folyóiratokban publikálja. Kutatási ter.-e: a marxista filozófia specifikumának vizsgálata és ezzel összefüggésben tud. elméleti és episztemológiai kérdések elemzése. Magy. megj.: *Marx – az elmélet forradalma* (1968).

ALTMEIER, Peter (1899) – német (NSZK) politikus. Keresk. tanuló volt. Az I. vh.-ban francia hadifogságba kerül. 1919 a Katolikus Német Centrumpárt t., majd a centrumpárti ifj. szerv. elnökségi t. Egy Rajna-vidéki nagyüzem ügyvez., majd 1940– társtulajdonosa. 1945 a CDU alapító t. Rajna–Hessen–Nassauban, majd Rajna–Pfalzban. 1946– a Rajna–Pfalzi tartományi tanácsadó gyűlés, majd 1947– a tartományi parl. képv., a CDUfrakció eln. 1947–66 a tartományi CDU eln. 1947– Rajna–Pfalz min. eln. 1948– egyidejűleg gazd. és közlek. ügyi min. 1949– az Európai Mozg. Német Tan. t. 1958– a Ny-német min. eln.-i konferencia rádió- és tv-biz. eln. A mainzi „Második Német TV-program” ig. tan. eln.

ALVA, Violet (1908) – indiai politikusnő, a parl. felsőházának aleln. Jogi tanulmányait Indiában végzi. 1943 angolellenes tevékenységéért bebörtönzik. 1947–52 Bombayben folytat ügyv. gyakorlatot. 1953 és 1955 az INC parl. csop. t. 1953– a Női Jogászok Nközi Szöv. indiai csop. aleln., 1962– eln. 1957–62 belügymin. h. 1952– a parl. felsőházának t., 1962– aleln.

ALVARADO ARRELLANO, Humberto (1927) – guatemalai író és kritikus. A fiatal guatemalai írók és művészek Saker-Ti (Hajnalhasadás) elnevezésű forr. körnek és a Guatemalai Kultúra Házának alapítója, s mindkettőnek főtitk. Több irod., pol. folyóirat munkatársa, egy ideig a Dem. Guatemalai Ifj. Szöv. főtitk., a guatemalai KP egyik alapítója. Évekig Ecuadorban és Mexikóban él emigrációban.

ALVARADO MONZÓN, Bernardo – guatemalai komm. vez. 1944 az egy. hallgatók aktív szervezésével hozzájárul Ubico diktatúrájának megdöntéséhez. Ifj. lapot alapít és szerkeszt, megalapítja a Guatemalai Dem. Ifj. Szöv.-et. 1949 a Guatemalai Munkapárt (komm. párt) egyik alapító t. A pártsajtót irányítja, majd 1954– a párt főtitk. 1955 elfogják, de sikerül emigrációba menekülnie. Újból visszatér, de 1963 ismét bebörtönzik, néhány év múlva kiszabadul és illeg. tevékenységet folytat.

ALVAREZ ARNEDO, Jerónimo (1907) – az Argentin KP főtitk. Mezőgazd. munkás. Fiatal korától részt vesz a munkásmozg.-ban. 1925– KP t. 1931–32 letartóztatják és börtönbe vetik. 1933– KB t. 1935–37 a KP Buenos Aires-i ter. biz. titk. 1938– PB t. és az Argentin KP titk., majd főtitk.

ALVAREZ, Luis Walter (1911) – amerikai fizikus. A chicagói egy.-en tanul. 1936– a California Egy.-en folytat kut. munkát, 1945– prof., 1954–59 az egy. Lawrence Sugárzási Labor. ig. h. 1968 Nobel-díjat kap döntő hozzájárulásáért az elemi részecskék fizikájához.

ALVAREZ DEL VAYO, Julio (1891) – spanyol jogász, publicista. Arisztokrata származású. Fiatal korában a német baloldallal van kapcsolatban. 1931– diplomáciai pályán működik, a polgárháború idején a népfrontkorm.-ok külügymin., Spanyolo. népszöv.-i küldötte, s a hads. pol. főbiztosa. A Szoc. Munkáspárt t., a párt balszárnyán állt, az egységfront híve volt. Az USA-ba emigrál, több könyve foglalkozik a munkásmozg. és a polgárháború eseményeivel.

ALVAREZ PLATA, Federico Centellas (1916) – bolíviai politikus. Társ. tud. pol. és jogi tanulmányokat folytat. 1944 La Paz polgármesteri hiv.-ának főtitk., később a Földművelésügyi Min. és a bolíviai Államvasutak egyik vez. 1946– több ízben parl. képv. 1952– nemzetgazd. min. 1956– szenátor, 1957– a szenátus eln., s e minőségében ideiglenesen közt. alelnöki funkciókat is ellát. 1958– a Forr. Nacionalista Mozg. elnevezésű párt PB titk. Az 1964-es kat. puccs következtében politikailag háttérbe szorul.

ALVAREZ ROM, Luis (1916) – kubai min. A forr. győzelme után az Iparügyi Min. egyik vez. és az Orsz. Földreformint. ipari tanácsadója, majd pénzügymin.

ALVAREZ TABIO, Fernando (1907) – kubai jogász. A havannai egy.-en jogot végez. 1933– különböző bírói funkciókban. 1958– baloldali pol. magatartása miatt fölmentik állásából. A forr. győzelme után a Legf. B. t. A *Nemzetközi Politika* c. folyóirat ig., a Külügymin. Nközi Pol. Int. ig. és a havannai egy. prof. Több kubai és l.-amerikai tud. int. t.

AMADO, Jorge (1912) – brazil író. Brazíliában, majd Argentínában és Uruguayban végez jogi tanulmányokat. Első reg.-e 1931-ben jelenik meg. Több mint 20 reg.-t ír, amelyeket közel 40 nyelvre fordítanak le. Brazíliában több ízben betiltják műveit. 1936 letartóztatják és száműzik az írót. Amikor 1947-ben betiltják a Brazil KP-t, amelynek parl. képv.-je, 5 évre emigrációba kényszerül. Bejárja L.-Amerikát, Európát és Ázsiát. 1952 visszatér Brazíliába és folytatja irod. tevékenységét. A BVT tagja, Lenin-békedíjas (1951). Magy. megj. művei: *Szenvedélyek földje* (reg. 1947), *Arany gyümölcsök földje* (reg. 1949), *A reménység lovagja* (életrajzi reg. Luis Carlos Prestesről 1960), *Végtelen földek* (reg. 1950), *Vörös vetés* (reg. 1951), *Zsubiabá* (reg. 1952, 1955, 1964), *Holt tenger* (1960, 1961), *Gabriela, szegfű és fahéj* (reg. 1961), *Vízordító három halála* (reg. 1964), *A vén tengerész* (reg. 1963), *Az éjszaka pásztorai* (reg. 1967).

AMALDI, Eduardo (1908) – olasz fizikus. A római egy. fizika prof., számos tud. társ. t., ill. tb. t. Kutatási ter.-e az atom- és nukleárfizikai problémák, e tárgykörökben több publikációja jelenik meg.

AMBARCUMJAN, Viktor Amazaszpovics (1908) – szovjet asztrofizikus. Elvégzi a leningrádi egy.-et. 1934–46 uo. az asztrofizikai tanszék vez., prof. 1946 az Örmény SZSZK Tud. Ak. Bjurakan Asztrofizikai Int. ig. 1947– a jereváni egy. prof. 1943– az Örmény Tud. Ak. t., 1947– eln. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. 1948–55 a Nközi Csillagászati Unió (IAU) aleln., 1961–64 eln. Az amerikai, a francia, a német tud. ak.-k és számos tud. társ. t. 1940– SZKP t. Az Örmény KP KB t. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1950). 1960 a Brit Asztronómiai Társ. aranyérmével jutalmazzák. Kutatási ter.-e az elméleti asztrofizika, a csillagok felépítése, szerkezete és keletkezése, a gázködök problémái, az extragalaktikák vizsgálata. Legjelentősebb felfedezése, hogy a csillagok keletkezése folyamatos, és napjainkban is születnek csillagok.

AMBRUS István (1921) – a Hajdú-Bihar m. Tan. eln. (1960 óta). 1945– párttag. 1947–49 a Csongrád m. pártbiz. munkatársa, majd oszt. vez. 1950–60 a Hajdú-Bihar m. pártbiz. oszt. vez., majd titk. 1950–51 mezőgazd. ak.-t, 1961–62 tan.ak.-t, 1962–67 jogi egy.-et végez.

AMENDOLA, Giorgio (1907) – olasz politikus. Jogi dr., újságíró. 1926 a nápolyi egy.-en antifasiszta prop.-t fejt ki. 1929– az illeg. Olasz KP t. 1932 Milánóban letartóztatják, amnesztiával szabadul, deportálják. 1937 Franciao.-ban 1 évig az Olasz KP kiadványaival foglalkozik. 1939 Tunéziában antifasiszta tevékenységet irányít, majd kiutasítják. Újból Franciao.-ban, olasz komm. csop.-okat vez. 1943 ápr. visszatér Olaszo.-ba, antifasiszta harcot szervez Rómában, a Nemzeti Felszabadítási Biz. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t., 1948– parl. képv. 1945–46 min. elnökségi államtitk. 1945– az Olasz KP KB t., majd PB t.

AMIS, Kingsley William (1922) – angol író. Oxfordban végzi tanulmányait. 1949–61 a swansea-i egy.-en az angol irod. docense. 1961–63 Cambridge-ben tanít. *Lucky Jim* c. szatirikus írásával – amely magy. *Szerencsés flótás* c. jelenik meg (1958) – nagy sikert arat. 1955 elnyeri a Somerset Maugham-díjat. Versírással is foglalkozik. Költeményei több magy. nyelvű antológiában is napvilágot látnak.

AMOSZOV, Nyikolaj Mihajlovics (1913) – szovjet sebész. Elvégzi az arhangelszki orvostud. főisk.-t. 1953 az orvos tud. dr.-a, 1953– prof. 1955– a kijevi Orvostovábbképző Int. tanszékvez. A SZU Orvostud. Ak. lev. t. Az Ukrán SZSZK érdemes tudósa (1954), Lenin-díjas (1961). Elsősorban tüdő- és szívsebészettel, a tbc sebészeti gyógyításával foglalkozik.

AMREHN, Franz (1912) – német (Ny-Berlin) politikus. A berlini egy.-en tanul, majd a Dresdner Banknál dolgozik. 1933– a Windhorstbund katolikus ifj. szerv. t. A II. vh.-ban kat. 1945–55 egy berlini építési váll. ügyvez. 1949– a Ny-berlini katolikus egyházközség vez.-ségi t. 1950– a Ny-berlini képv. ház t., 1952–55 aleln. A CDU Ny-berlini biz. t., majd aleln., 1961– eln. 1955– az NSZK Szöv. Tan. képv. 1966-ig Ny-Berlin polgármestere. 1966– a CDU elnökségi t. és Ny-berlini eln.

AMRI, Hasszán-al – a Jemeni Arab Közt. min. eln.-e. 1962 szept. a haladó tisztek csop.-jában részt vesz a közt.-i átalakulás kiharcolásában. 1962 közlek.ügyi min., 1962–63 távközlési min. és a Közt. Par.-ság Tan. t. 1963 aleln. 1965 jan.–ápr., ill. 1965 júl.–1966 min. eln. Kairói emigráció után visszatér Jemenbe, majd 1967 dec.– min. eln. A polgárháborúban az ún. Nemzeti Védelem és Mozgósítás korm.-nak eln. Vezérőrnagy.

ANAND, Mulk Radzs (1905) – indiai író, kritikus. Tanulmányait Indiában, majd Londonban végzi; néhány évig azután is Angliában él, szerk. Közben több ízben jár Indiában, bekapcsolódik a függetlenségi mozg.-ba, megalapítja az indiai Haladó Írók Szöv.-ét. 1946 végleg Indiában telepszik le. 1948 Joliot Curie-vel és Louis Aragonnal életre hívja az első békekongresszust Párizsban. Később megszervezi az ázsiai írók első konferenciáját. 1954 Nközi Békedíjat kap. Az Indiai Irod. és Műv. Ak. t., az Összindiai Béketan. aleln., számos kult. folyóirat alapítója. 17 reg.-e, számos novellás- és tanulmánykötete jelenik meg. Magy. megj. művei: *Tealevél* (reg. 1952), *A kuli* (reg. 1953), *Egy maharadzsa magánélete* (reg. 1957), *Rádhá és Krisna szerelme* (mesék 1964).

ANANYEV, Borisz Geraszimovics (1907) – szovjet pszichológus. Elvégzi a vlagyikavkazi (ma: Ordzsonikidze) ped. főisk.-t, majd uo. a pszichológiai tanszék tanársegéde. 1930 elvégzi az aspirantúrát a leningrádi Behtyerev Agykut. Int.-ben. 1940– a ped. tud. dr.-a. 1944– a leningrádi egy. prof. 1951– a leningrádi Ped. Kut. Int. ig. 1955– a SZU Ped. Tud. Ak. t. Az érzékelés és a megismerés pszichológiájával, a tanulás elméletével foglalkozik.

ANAYA, Ricardo Arze (1907) – bolíviai politikus. Pol. tevékenységét egy. körökben kezdi. 1931 a Bolíviai Egy.-ista Szöv. első eln. Később a La Paz-i egy. gazd. fakultásának dékánja. Parl. képv. és 1940 a magát „független marxista pártnak” nevező Baloldali Forr. P. egyik alapító t. 1952– e párt vez. Az 1964-es kat. puccs nyomán hatalomra került Barrientos-korm.-ban 1966-ig bánya- és olajipari min.

ANCEL, Marc (1902) – francia jogász. Párizsban tanul. Kúriai biró, jogi szaklapok szerk. A Centre Française de Droit Comparé főtitk., a Société de Legislation Comparé és a Comité Internationale de Droit Comparé eln., az Európa Tan. bűnügyi problémáival foglalkozó biz. eln. Több jogi vonatkozású könyv szerzője, egy.-ek díszdr.-a. Magy. az *Állam és jogtudomány* c. kiadványban jelenik meg cikke.

ANČERL, Karel (1908) – cseh karmester. A prágai konzervatóriumban, majd Münchenben tanul. 1930– dirigál. 1933– a prágai rádió karmestere, 1940–45 a megszállás éveiben üldözik. 1946 a Smetana Színház karmestere, 1947– a prágai rádió szimfonikus zenekarának vez. karnagya. 1950– a Cseh Filharmónia műv. ig., és a prágai ak. karnagyképző tanára. Sokat hangversenyezik külföldön, Magyaro.-on is többször vezényel. Zeneszerzéssel is foglalkozik. Áll.-díjas, Érdemes művész, Nemzeti művész.

ANDA Géza (1921) – magy. származású svájci zongoraművész. Zenei tanulmányait a bp.-i Zeneak.-n végzi, Dohnányi tanítványa. 1939 első nyilvános hangversenye. 1942– Zürichben él. Külföldi hangversenykörútjai során számos európai fővárosban (köztük Bp.-en is) s amerikai nagyvárosban vendégszerepel. Rendszeresen fellép a salzburgi, luzerni, edinburgh-i, bécsi és montreux-i nközi zenei fesztiválokon. A Liszt Ferenc-díj (1940), a francia Hanglemez Nagydíj kétszeres (1961, 1962) és más kitüntetések tulajdonosa.

ANDAY Piroska (1901) – Ausztriában élő magy. énekesnő. Tanulmányait a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n végzi. 1921– a bécsi Staatsoper t. A M. Áll. Operaház tb. t. Nagy hangterjedelmű mezzoszoprán; világhírű opera-, dal- és oratóriuménekesnő. F. sz.: *Carmen*, *Delila*, Amneris *(Aida)*, Mrs. Quickly *(Falstaff)*, Grófné *(Pique Dame)* stb.

ANDERS, William A. (1933) – amerikai űrhajós. 1963– űrhajós. Az Apolló 8 holdkerülő űrhajó személyzetének harmadik – egyben legfiatalabb t. 1968 dec. Bormannal és Lovell-lel 147 órás űrrepülést hajt végre az Apolló 8 űrhajón a Hold körül, őrnagy.

ANDERSCH, Alfred (1914) – német (NSZK) író. 1928–30 könyvkeresk. tanuló. Belép a német komm. ifj. szerv.-be, 1932– egyik vez.-je Bajoro.-ban. 1933 a dachaui koncentrációs táborba hurcolják, majd a Gestapo felügyelete alá helyezik. 1944–45 hadifogoly az USA-ban, majd hazatér Németo.-ba. 1945–46 a müncheni *Neue Zeitung* munkatársa; a „Gruppe 47" irod. csop. alapító t. 1948– a frankfurti, majd a hamburgi rádió munkatársa, különböző frankfurti lapoknál dolgozik. 1955–58 H. M. Enzensbergerrel megalapítja és vezeti a stuttgarti rádió „rádió-esszé"-szerk.-ségét. 1958– Svájcban él. Reg.-eket, elb.-eket, rádiójátékokat ír. Egzisztencialista szemléletű író. Magy. megj. művei: *Zanzibár, a végső ok* (reg. 1967), ezenkívül antológiákban és folyóiratokban több elb.-e, hangjátéka lát napvilágot.

ANDERSEN, Anders (1912) – dán politikus. 1941– gazdálkodik. 1940–47 a Liberális Agrárpárt ifj. szerv. vez. 1953– parl. képv., 1957– a parl. pénzügyi biz. t. 1959– a Mezőgazd. Tan. t., 1950– eln., a Jütlandi Paraszti Egyes., 1960– a dán mezőgazd. egyes.-ek szöv. eln. A Grenaa és Környéke Bank ig.-sági t., 1953– eln. Számos mezőgazd. vonatkozású cikk írója.

ANDERSEN, P. Nyboe (1913) – dán gazd. és pénzügymin. (1968 óta). Tanulmányai elvégzése után újságíró, majd az aarhusi egy.-en dolgozik. 1946 a közgazd. tud. dr.-a., a krogerupi főisk.-n tanít. 1948– a keresk. főisk. docense, 1950– prof. 1954–60 a Népfőisk. Biz. t. 1953– a Dán Fogyasztási Szövetkezetek képv. testületének t., 1956– eln. A Szövetkezeti Biz. és a Szövetkezeti Nyugdíjegyes. aleln.

ANDERSON, Carl David (1905) – amerikai fizikus. A Kaliforniai Műszaki Egy.-et végzi. 1927–33 uo. előadó és kut., 1933– tanársegéd, adjunktus, 1939– prof. Kutatási ter.-e a gamma-sugárzás és a kozmikus sugárzás. 1936 fizikai Nobel-díjat kap V. F. Hess-szel közösen a pozitron felfedezéséért. A mezon felfedezéséhez is hozzájárul kutatásaival. A Tud. Ak. aranyérme és más kitüntetések tulajdonosa. Az USA Tud. Ak. és a Filozófiai Társ. t.

ANDERSON, Lindsay (1923) – angol rendező. Indiában született, Angliában végzi tanulmányait. Ismert filmteoretikus és kritikus. 1948– dokumentumfilmeket készít. A Free Cinema, az angol „új hullám" mozg. egyik vez. művésze. 1963– játékfilmeket készít. A Royal Court Theaterben színházi rendező, a tv számára is dolgozik. Az *Aldermastoni menet* címmel filmet készít a nagy angol húsvéti béketüntetésről.

ANDERSON, Marian (1902) – amerikai énekesnő. Már gyermekkorában feltűnik szép hangjával, egy néger baptista gyülekezet hívői közadakozásból taníttatják. 1926–53 hangversenykörúton az USA-ban, Európában, Afrikában, D-Amerikában, Japánban; Magyaro.-n is jár. 1955– operákban is fellép. 1956 *Istenem, micsoda reggel!* címen önéletrajzi reg. jelenik meg.

ANDERSSON, Sven O. M. (1910) – svéd politikus. 1934–40 a Szoc. dem. Ifj. Szöv. vez.-ségi t. 1935–45 az SZDP függetlenített funkcionáriusa. 1940–44, majd 1948– képv. 1945–48 az SZDP titk. 1948–51 tárca nélküli, 1951–57 közlek. ügyi, 1957– honv. min. Az SZDP VB titk.

ANDICS Erzsébet (1902) – történész. 1918– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1920 a bécsi egy.-en tanul. 1921 illeg. komm. tevékenységért 15 évi fegyházra ítélik, a SZU fogolycsere-akciója segítségével kiszabadul. Tanulmányait a moszkvai egy.-en folytatja. A 30-as évektől a Lomonoszov Egy.-en és más főisk.-kon fejt ki oktató és tud. tevékenységet. 1945 jan. hazatér, 1957-ig országgy. képv. 1949–57 az Eln. Tan. t. 1946–48 az MKP KV pótt., 1948–56 az MDP KV t. 1948–50 a bp.-i közgazd. tud. egy. tanára. 1950– az ELTE-n az új és legújabbkori magy. tört. tanszék vez. 1949– az MTA lev t., 1950– t. 1949–58 a Magy. Tört. Társulat eln., 1950–56 az Orsz. Béketan. eln., a BVT t. Kossuth-díjas (1949). Újkori és legújabbkori magy. tört.-mel, elsősorban a reformkor és az 1848–49-es forr. tört.-ének problémáival foglalkozik. F. m.: *Munkásosztály és nemzet* (1945), *Az egyházi reakció 1848–49-ben* (1948), *A magyar munkásmozgalom az I. világháború alatt* (1950), *A nagybirtokos arisztokrácia ellenforradalmi szerepe 1848–49-ben, II–III.* (összegy. és szerk. 1952–65), *Kossuth harca az árulók és megalkuvók ellen* (1955), *A Habsburgok és Romanovok szövetsége* (1961), *1848–49* (tanulmányok 1968).

ANDOR Ilona (1904) – énektanár, karvez. A Zeneműv. Főisk. elvégzése után 1922–28 zongora-, ill. énektanár és kórusvez. 1929– Bp.-en a Leövey Klára gimn. Kodály-kórusának vez., énekkara különösen Bartók és Kodály kórusműveinek kiváló interpretációjáról nevezetes. Az énekkar többször szerepel külföldi fesztiválokon (1955 Varsó, 1965 London, 1968 Linz). Liszt-díjas (1954), Érdemes művész (1963).

ANDRADE, Mario Pinto de (1928) – angolai politikus, költő, esszéista. Luandában, majd a liszszaboni egy.-en, később a Sorbonne-on tanul. Aktív résztvevője a „Presence Africain" elnevezésű írói csop.-nak, a néger írók konferenciájának (1958 Róma) egyik szerv. Egy ideig az Angola Felszabadításának Népi Mozg. (MPLA) nevű szerv. eln. Az angolai partizánháború egyik irányítója. Guineában él. Tört. és szociológiai tanulmányai mellett verseivel és irod. tört. dolgozataival is igyekszik felhívni a figyelmet a portugál gyarmatok helyzetére.

ANDRADE, Victor Usquiano (1905) – bolíviai politikus, diplomata. Egy. prof., művelődésügyi min. h., majd kat. tiszt. Bankig., később diplomáciai tevékenységet folytat. Több gazd., munkaügyi és pénzügyi értekezleten képviseli Bolíviát. 1943–44 munkaügyi min., később nagykövet az USA-ban. Ő vezeti az első bolíviai ENSZ-küldöttséget. 1952– újból nagykövet Washingtonban, majd 1958–60 külügymin.

ANDREAE, Clemens-August (1929) – osztrák közgazdász. A marburgi egy.-en szerez diplomát és dr.-i címet. 1950–58 a kölni egy.-en tanársegéd. 1958– az innsbrucki egy. tanára. 1965– az egy. pénzügyi tanszékének vez. Több közgazd. mű szerzője.

ANDREAS, Willy (1884) – német (NSZK) történész. 1912– a marburgi, a karlsruhei, majd a rostocki és a berlini egy.-en docens, ill. rk., majd r. tanár. 1923– Heidelbergben prof. (1949– tb.) 1955– a freiburgi egy.-en tanít. A Német és a Bajor Tud. Ak., s több tört. tud. társ. t. A jelenkori európai tört.-tel, vallás-, kultúr- és szellemtört.-tel foglalkozik.

ANDREAZZA, Mario Davi (1919) – brazil kat. politikus. Olasz emigráns családból származó aktív kat. tiszt; ezredes. A Legf. Hadi Isk. tanára és a Nemzetbiztonsági Tan. t. A Szöv. Hírszerző és Információs Szolgálatnál működik, majd Costa e Silva tábornok szárnysegédje és egyik legbefolyásosabb tanácsadója. 1967 márc.– közlek. ügyi min.

ANDREEN, E. Andrea (1888) – svéd orvosnő, közéleti személyiség. 1935–41 különféle svéd áll. népesedési biz.-ok t. A dem. nőmozg.-ban fejt ki tevékenységet. Hosszú ideig a svéd baloldali nőszöv. eln. 1953 Nközi Lenin-békedíjjal tüntetik ki.

ANDREJEV, Borisz Fjodorovics (1915) – szovjet filmszínész. Eredeti foglalkozása lakatos, öntevékeny színjátszó csop.-okban kezdi színészi pályáját, majd elvégzi a szaratovi színműv. isk.-t. 1937–38 a szaratovi Marx Károly Színház t. 1939– szerepel filmeken, elsősorban orosz népi hősök alakítója. 1946– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1950), a SZU népművésze (1962). F. f.: *Vasöklű Bogdán* (1941), *Szibériai rapszódia* (1948), *Berlin eleste* (1949), *Zsurbin család* (1954), *A mexikói* (1955), *Lángoló évek* (1960), *Út a kikötőbe* (1962), *Optimista tragédia* (1963).

ANDREOTTI, Giulio (1919) – olasz politikus, ipar- és keresk. ügyi min. (1966 óta). A római egy.-en végez. 1942–45 a katolikus egy. hallgatók szerv-ének eln. 1944 a Keresztténydem. P. orsz. tan. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t., a keresztényd em. képv. csop. titk. 1947– parl. képv. 1947–54 min. elnökségi államtitk. 1954– belügy-pénzügy-, kincstárügyi, hadügy- és külker. min. A Keresztténydem. P. orsz. tan. közp. vez.-ségi t. A *Concretezza* c. folyóirat főszerk.

ANDRES, Stefan (1906) – német (NSZK) író, költő. Papnak készül, majd a kölni, a jénai, és a berlini egy.-en germanisztikát, műv. tört.-et, teológiát és filozófiát tanul. Hosszabb utat tesz Olaszo.-ban, Egyiptomban, Görögo.-ban, majd Münchenben él. 1937 Olaszo.-ba emigrál. 1950 hazatér Ny-Németo.-ba, majd ismét Olaszo.-ba költözik. Antifasiszta-humanista szemléletű katolikus író. Magy. megj. művei: *Isten riportere* (hangjáték 1966). Ezenkívül antológiák és folyóiratok több elb.-ét, kisreg.-ét, színművét közlik.

ANDRIAMANJATO, Richard (1930) – malgasi politikus. Montpellier-ben és Strasbourg-ban teológiát, Párizsban műv. tört.-et tanul. 1957– Madagaszkár egyik legnagyobb protestáns templomának lelkésze. 1958 a de Gaulle-referendum után csatlakozik a Malgas Függetlenségi Kongresszusi P.-hoz, amelynek később eln. 1959 Tananarive polgármesterévé, 1960 a madagaszkári nemzetgy. t.-vá választják.

ANDRIANOV, Kuzma Andrianovics (1904) – szovjet kémikus. A moszkvai egy. kémiai fakultásán végez. 1930–54 az Összszövetségi Elektrotechnikai Int. munkatársa. 1954– a SZU Tud. Ak. Elemorganikus Int.-ben dolgozik. Egyidejűleg: 1930–41 a moszkvai kémiai-technológiai főisk. 1941– a moszkvai energetikai főisk. tanára, 1946– prof. 1949– SZKP t. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. Háromszoros Áll.-díjas (1943, 1946, 1950), Lenin-díjas (1963). Szilikonok és más szerves szilícium polimerek kutatásával foglalkozik.

ANDRIĆ, Ivo (1892) – jugoszláv író. Egy. tanulmányait Zágrábban, Bécsben és Krakkóban végzi. Az irod. tud. dr.-a. A boszniai haladó ifj. mozg. t., az I. vh. alatt többször letartóztatják. A két vh. között diplomáciai szolgálatban. A felszabadulás után képv., az Írószöv. eln. A Szerb Tud. Ak. t. Először versekkel jelentkezik, majd novellákat és reg.-eket ír. Témáit leginkább Bosznia tört.-éből meríti. 1961 Nobel-díjat kap. Magy. megj. művei: *Híd a Drinán* (reg. 1947, 1958), *Kisasszony* (reg. 1954, 1963), *Vihar a völgy felett* (reg. 1956), *Elátkozott udvar; Anika idejében* (kisreg.-ek 1959), *A vezír elefántja* (novellák 1963).

ANDROPOV, Jurij Vlagyimirovics (1914) – a SZU min. tan. mellett működő Állambiztonsági Biz. vez. (1967 óta). 1930–32 távírdai munkás. 1932–36 a petrozavodszki egy.-en, majd az SZKP pártfőisk.-ján tanul. 1936–44 a Komszomol KB munkatársa, a Komszomol Jaroszlavl ter. biz. titk., első titk., majd a Karél-Finn SZSZK Komszomol KB titk. 1944–47 az SZKP Petrozavodszk ter. biz. másodtitk. 1947–51 a Karél-Finn SZSZK KP KB másodtitk. 1951–54 az SZKP KB munkatársa, majd oszt. vez. 1954–57 a SZU magyaro.-i nagykövete. 1957–61 az SZKP KB szoc. országokkal foglalkozó oszt vez. 1961– KB t., 1961–67 titk. A SZU Legf. Tan. t.

ANDRUSOV, Dimitrij (1897) – orosz származású csehszlovák geológus. Egy. tanulmányait Petrográdban kezdi, majd Szimferopolban és a párizsi Sorbonne-on folytatja, végül a prágai egy.-en fejezi be. 1929– a prágai Károly Egy.-en tanársegéd, majd docens. 1938– a Szlovák Műszaki Egy. rk. tanára, 1940– a pozsonyi Komensky Egy. földrajz-földtani fakultásán tanár. A földtani tud. dr.-a, a Csehszlovák Tud. Ak. lev. t. (1956), a Szlovák Tud. Ak. t. Szakter.-e a paleontológia. Sok évtizedes munkájának eredményeit *Geologia Slovenska* c. művében foglalta össze.

ANDRZEJEWSKI, Jerzy (1909) – lengyel író. Varsóban tanul. A II. vh. élményei alapján alkotómunkásságában a legfőbb helyet a korszerű – filozófiai és morális – problematikájú reg.-ek és elb.-ek foglalják el. Leghíresebb reg.-e a *Hamu és gyémánt* (1948) – amelyből A. Wajdával együtt megírja az azonos c. nagysikerű film forgatókönyvét. Az 1968. évi események folyamán szembe kerül a párt pol.-jával. Magy. megj. művei: *Hamu és gyémánt* (reg. 1962, 1964, 1965), *Nagyhét Varsóban* (reg. 1966), továbbá antológiákban és folyóiratokban több kisreg., elb.

ANGELL, James (1898) – amerikai közgazdász. A chicagói és a Harvard Egy.-en tanul. 1924– a Columbia Egy.-en előadó, tanársegéd, 1931– prof. Egyidejűleg különböző áll. hiv.-okban tanácsadó. 1945–46 a németek repatriálását intéző Szöv. Biz.-ban az USA képv. Számos tud. társ. t. (USA Műv. és Természettud. Ak., USA Ekonometriai Társ. stb.)

ANGELOPULOSZ, Angelosz (1904) – görög közgazdász. 1931–45 a Gazd. Főtan. ig. 1935–47 a közgazd. tan. prof. az athéni egy.-en. 1961– a Panteion Pol. Tud. Főisk. tanára. Részt vesz a nemzeti ellenállási mozg.-ban. A felszabaduláskor alakult korm.-ban pénzügymin. h. A Görög Tervezési Társ. eln., a *Nea Ikonomia* c. folyóirat kiadója, a hágai *Public Finance* és az amszterdami *Bulletin de Documentation Fiscale Internationale* szerk. biz. t., több külföldi közgazd. int. és társ. t.

ANGHELUŢA, Octavian (1904) – román festőművész. A bukaresti egy.-en irod.-at és filozófiát tanul, s egyúttal a képzőműv. isk. hallgatója. A bukaresti N. Grigorescu Képzőműv. Int. tanára. Kompozíciók, portrék és tájképek alkotója, témáit elsősorban a szoc. építőmunkából meríti. Kiváló művész, kétszeres Áll.-díjas.

ANH DUC (1934) – dél-vietnami író, újságíró. Az USA pol.-ját kiszolgáló Diem-rendszer elleni harcban kezdi forr. és írói munkásságát. 1959– az éppen szervezkedő ellenállási szerv. tájékoztató szolgálatánál dolgozik, majd a Mekong-delta Ny-i vidékén szerkeszt forr. tartományi lapokat. 1965 *Hon Dat* c. reg.-ét, amelyben 11 partizán hősi ellenállási tört.-ét dolgozza fel a DNFF KB irod. díjjal jutalmazza.

ANKRAH, Joseph Arthur (1916) – ghanai politikus. Az accrai ak.-t végzi, missziós isk.-ban tanító. A II. vh. alatt tiszth. 1949 tiszti rangot kap. 1960–61 Kongó Kasai tartományában helyőrségi par., majd dandárpar. 1961–65 Ghana vezérkari főnöke. 1966 kat. puccsal megfosztja hatalmától Nkrumah elnököt. 1969-ig áll. és korm. fő, akkor lemond.

ANOHIN, Pjotr Kuzmics (1898) – szovjet fiziológus, pszichológus. Elvégzi a leningrádi orvostud. főisk.-t. 1920–30 Behtyerev és Pavlov labor.-ában dolgozik. 1930–35 a nyizsnyij-novgorodi (ma: Gorkij) egy. fiziológia prof. 1934–46 az Össz-szövetségi Kísérleti Orvostud. Int. általános fiziológiai oszt. vez. 1945– a SZU Orvostud. Ak. t. 1948–53 a moszkvai Normális és Patológiai Fiziológia Int. ig., 1953–58 az Int. fiziológiai labor.-ának vez. 1955– a moszkvai 1. sz. Orvostud. Főisk. prof.-a és dékánja.

ANOUILH, Jean (1910) – francia drámaíró. Rövid ideig jogi tanulmányokat folytat a párizsi egy.-en, majd egy kiadónál dolgozik, később Louis Jouvet rendező titk. Már első darabjával (*A hermelin*, 1932) sikert arat. Nagyhatású, született színpadi atmoszféra-teremtő szerző. Írásaiban általában borúlátó, s olykor cinikus. Magy. megj. művei: *Eurydike* (színmű, 1946), s a *Nagyvilág*ban drámái: *Medeia*, *Antigone* (1959), *Beckett, vagy Isten becsülete* (1964), *A barlang* (1966).

ANTAL György (1917) – zenetanár, karmester. A Zeneműv. Főisk. elvégzése után zenetanár Pécsett a Ped. Főisk.-n. 1949– a pécsi zeneisk. ig. 1966– a Zeneműv. Főisk. tanára és a Főisk. pécsi tagozatának vez., a pécsi Liszt Ferenc Kórus karmestere. Főként oratorikus műveket vezényel. Liszt-díjas (1966).

ANTAL István (1909) – zongoraművész. A bécsi, majd a berlini zeneak.-n tanul. 1936– zeneped.

Bp.-en, 1945–49 a Nemzeti Zenede, 1949– a Zeneműv. Főisk. tanára. Több nközi zenei verseny zsűritagja. Zongoraművészként főleg Beethoven, Liszt műveinek és a romantikus zeneirod.-nak kiváló tolmácsolója. Itthon és Európa-szerte sokat vendégszerepel. Bartók és több kortárs zeneszerző művének bemutatója fűződik nevéhez. Liszt-díjas (1954), Érdemes művész (1955).

ANTHIASZ, Tevkrosz (1904) – ciprusi görög költő. A 20-as években Athénben él, ott jelenik meg első és igen népszerűvé vált verseskötete, az *Egy csavargó fütyürészései.* Később visszatér Ciprusra, ahol baloldali lapoknál dolgozik és haladó folyóiratokat ad ki. 1955 a brit gyarmati hatóságok koncentrációs táborba vetik. Később Londonban telepszik le.

ANTOKOLSZKIJ, Pavel Grigorjevics (1896) – szovjet költő. Elvégzi a moszkvai egy. jogi karát. 1915–34 a moszkvai Vahtangov Színház dramaturgiai stúdiójában dolgozik, majd uo. rendező. 1922 megjelenik első verseskötete. 1943– SZKP t. Költői és műfordítói munkássága mellett számos irod. tanulmányt ír, tbk. Puskinról, Lermontovról és szovjet költőkről. Áll.-díjas (1943). Versei magy. antológiákban jelennek meg.

ANTONIO (Antonio Ruiz Soler) (1923) – spanyol táncművész. 1952-ig Spanyolo. esztrádszínpadain lép fel, majd több európai orsz.-ban és L.-Amerikában turnézik. 1953– saját társulata van. Legnagyobb sikereit De Falla táncjátékaiban aratja.

ANTONIONI, Michelangelo (1915) – olasz filmrendező. Közgazd. diplomát szerez, de filmkritikusként, majd R. Rosselini munkatársaként mint forgatókönyvíró dolgozik. Visconti, majd De Santis számára ír filmeket. 1955 első önálló játékfilmjének *(A barátnők)* bemutatása óta a nközi érdeklődés középpontjában áll. Korunk szubjektivista irányzatának megteremtője. Hatása hazáján kívül nyugati országokban és Magyaro.-on is érezhető. F. r.: *Egy szerelem története* (1950), *A fehér sejk* (író, 1951), *A legyőzöttek* (1952), *Az éjszaka* (1960), *Napfogyatkozás* (1961), *A vörös sivatag* (1963).

ANTONIU, Costache (1900) – román színművész. 1939– az Astra Színészképző Isk., jelenleg a bukaresti Színház- és Filmműv. Főisk. tanára és rektora. A Színház- és Zeneművészek Szöv. aleln. A bukaresti Nemzeti Színház t. Realista ábrázoló művész. A Román Szoc. Közt. népművésze, háromszoros Áll.-díjas.

ANTONOV, Alekszej Konsztantyinovics (1912) – a SZU villamosipari min.-e (1965 óta). 1935 elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1937–57 mérnök, majd különböző vez. beosztásokban dolgozika repülőgépiparban. 1940– SZKP t. 1957–59 a Leningrád ter. népgazd. tan. vez. munkatársa, 1959–61 elnökh., 1961–65 eln. 1961– az SZKP KB pótt.

ANTONOV, Oleg Konsztantyinovics (1906) – szovjet repülőgéptervező. 1946– egy kísérleti repülőgéptervező-iroda vez. 1945– SZKP t. A műszaki tud. dr.-a. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas. Számos repülőgéptípus tervezését irányítja, többek között az AN–10 és az AN–24 turbólégcsavaros szállítógépekét. Nevéhez fűződik a világ eddig legnagyobb repülőgépének, az Anteusnak a tervezése is.

ANTONOV, Szergej Fjodorovics (1911) – a SZU hús- és tejipari min.-e (1965 óta). Elvégzi a leningrádi tejipari főisk.-t. 1937– SZKP t. 1937–39 a SZU tejipari ig.-ságán főmérnök h., majd oszt. vez.. 1941–45 a szovjet hads.-ben pol. munkát végez. 1946–54 különböző vez. beosztásokat tölt be az élelmiszeriparban. 1954–57 a SZU hús- és tejipari min. 1957–58 a moszkvai városi népgazd. tan. elnökh. 1958–60 követségi tan.-os Kínában. 1960–65 a SZU nagykövete Afganisztánban. 1966– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t.

ANXIONNAZ, Paul (1902) – francia politikus, közéleti személyiség. Jogot végez. Pol. pályafutását Magyaro.-on kezdi: 1940 Franciao. légügyi attaséja, majd a Szabad Franciao. Mozg. magyaro.-i képv. Hazája felszabadulása után az ideiglenes nemzetgy. t. a Radikális- és Radikálszoc. P. képv.-ében. 1955 e párt főtitk. 1956 haditengerészeti államtitk. Több ízben, legutóbb 1967 megválasztják a Grand Orient (Nagy Kelet) szabadkőműves páholy nagymesterévé. Aktívan részt vesz a francia békemozg.-ban.

ANZIEU, Didier (1923) – francia pszichológus. A Sorbonne-on szerez bölcsészdoktorátust. A nanterre-i egy. társad. és irod. tud.-karának pszichológia tanára. Tanulmányait és könyveit a csop. dinamika, a projektív módszerek és a pszichológiatört. problémáinak szenteli.

ANYIKUSIN, Mihail Konsztantyinovics (1917) – szovjet szobrászművész. 1937– a leningrádi Repin Képzőműv. Főisk.-n tanul, közben 1941–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1947–51 a Repin Képzőműv. Főisk. tanársegéde, 1958– a szobrászműv. fakultás vez. 1958– a SZU Műv. Ak. lev. t., 1962– t. 1960– a Műv. Lenin-díj Biz. t. 1960– az OSZSZSZK Képzőművész Szöv. titk., 1962– a Szöv. leningrádi csop. eln. 1963– a SZU Képzőművész Szöv. titk. 1944– SZKP t. 1966– az SZKP KRB t. Elsősorban portrészobrász, fő műve a romantikus lendületű moszkvai *Puskin-emlékmű* (1957). Az OSZSZSZK érdemes művésze (1957), Lenin-díjas (1958), a SZU népművésze (1963).

APITHY, Sourou Migan (1913) – dahomeyi politikus. Bordeaux-ban és Párizsban tanul. Üzletember, majd 1945–46 Párizsban Fekete-Afrika Alkotmányozó Nemzetgy.-ében Togót és Dahomeyt képviseli. 1946– az RDA t. Később ellene fordul és kizárják az RDA-ból. 1958–59 min. eln. 1959 Külügymin. 1960 pénzügymin., majd a Dahomey közt. aleln. Hubert Maga eln. pol. okokból igyekszik távol tartani: Franciao.-ban, Nagy-Britanniában és Svájcban nagykövet. 1964–65 közt. eln.

APITZ, Bruno (1900) – német (NDK) író. 1914– a Szoc. Ifjúmunkás Szöv., majd a Liebknecht-ifj. t. 1917– több alkalommal börtönben. Kiszabadulása után különböző szakmákban dolgozik, majd színitanulmányokat folytat. 1927-ben kezdi írói munkásságát. Belép a Német KP-ba, különböző pártfunkciókat tölt be. 1930–33 a Proletár-forradalmi Írók Szöv. t. 1933 a nácik letartóztatják. 1934– ismét börtönben, majd 1945-ig a buchenwaldi koncentrációs táborban. Kiszabadulása után újságíró, színházig., majd a DEFA filmgyár dramaturgja Lipcsében. Fő műve a buchenwaldi foglyok antifasiszta harcát ábrázoló *Farkasok közt védtelen* c. reg. (magy. 1958), amelyet számos nyelvre lefordítanak, s filmet is készítenek belőle. A Német Műv. Ak. t. Kétszeres Nemzeti-díjas (1958, 1963). Magy. megj. még a *Regényes visszaemlékezés* c. műve (1960, 1963), továbbá a *Nagyvilág*ban egy elb.-e.

APOSTOL, Gheorghe (1913) – a román Szaksz. Közp. Tan. eln. 1921– vesz részt a munkásmozg.-ban, 1934–37 vez. funkciókat tölt be a szaksz. mozg.-ban. 1934– KP t.; többször letartóztatják. 1945– KB t., 1948–65 PB t. 1954–55 a KB első titk. 1965– a KP VB és az Állandó Elnökség t. 1945–52 az Ált. Munka Szöv. eln., 1952–54 a min. tan. elnökh. 1955–61, majd 1968– a Szaksz. Közp. Tan. eln. 1961–67 a min. tan. első elnökh. 1946– képv. A Szoc. Munka Hőse.

APOSTOLSKI, Mihailo (1906) – jugoszláv kat. történész. Elvégzi a Felső Kat. Ak.-t, 1941– részt vesz a felszabadító háborúban, a Macedon Főpar.-ság vez., 1945– a Jugoszláv Néphads. vezérkari főnök h., 1946–52 a sarajevói körzet par., majd a Felső Kat. Ak. főnöke. Jugoszlávia Népi Hőse.

APPEL, Christian Karel (1921) – holland festőművész. Az amszterdami Kézműv. Ak.-n tanul. Festészete az absztrakt expresszionizmus irányát követi. A Holland Kir. Műv. Ak. t. Párizsban él.

APPIAH, Joseph (1920) – ghanai politikus. A keresk.-ben dolgozik, később Angliában jogot tanul. Részt vesz a manchesteri pánafrikai kongresszuson. 1945–54 ügyvéd, majd Nkrumah pártjának (Népi Konvenció P. – CPP) angliai képv. 1953 feleségül veszi Sir Strafford Cripps leányát, akivel hazatér. Szakít a CPP-vel és ellenzéki mozg.-at alapít. A parl.-ben az ashanti ellenzék egyik vez., akit Nkrumah börtönbe zárat. Újabban ismét aktív pol. tevékenységet folytat.

APRÓ Antal (1913) – min. elnökh. Építőmunkás, 1929– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1931– párttag. A 30-as években az Építőmunkások Szakszerv. vez.-ségi t. 1945-ig 7 esetben rövidebb-hosszabb ideig fegyházban, ill. internálva. 1944– az MKP KB, 1946– PB t. 1948–51 a SZOT főtitk., 1952–53 építőanyagipari min. 1953–56 min. elnökh. Az 1956-os ellenforr. után részt vesz a párt újjászervezésében. 1956–57 a Hazafias Népfront eln. és iparügyi min., majd min. elnökh. Országgy. képv., az MSZMP KB és PB t. A KGST állandó magy. képv. F. m.: *A szocialista országok gazdasági együttműködéséért* (1964), *A KGST-országok gazdasági együttműködése és a magyar népgazdaság* (1968).

APTHEKER, Herbert (1915) – amerikai történész. A Columbia Egy.-en tanul. Guggenheim-ösztöndíjas. A marxizmus tanulmányozására alakult int. ig. Könyveiben, tanulmányaiban az amerikai négerek tört.-ével, helyzetével foglalkozik, marxista szemléletű. Az USA KP-nak t. Magy. megj. könyve: *Az amerikai négerek történetéből* (1953).

ARAGON, Louis (1897) – francia költő, író, esszéista. Orvosi tanulmányokat folytat, majd 1916–18 kat. A háború után csatlakozik a dadaista mozg.-hoz, majd az ebből kinövő szürrealista irányzat egyik kezdeményezője. Később eltávolodik a szürrealizmustól, realista reg.-eket ír, a francia nyelv kivételes művésze. 1927 belép a Francia KP-ba. A 30-as években a SZU-ba látogat; 1936 részt vesz a spanyol polgárháborúban. A náci megszállás alatt az ellenállás harcosa, a Francia Írók Nemzeti Biz.-a, s a *Les Lettres Françaises* c. hetilap egyik megalapítója, majd főszerk. 1951– a KP KB t. 1957 Lenin-békedíjjal tüntetik ki. Felesége Elsa Triolet is neves író. Magy. megj. művei: *A bázeli harangok* (reg. 1935, 1955, 1962, 1965), *Úri negyed* (reg. 1937, 1956), *Költemények* (1947), *Szolgaság és dicsőség* (reg. 1947, 1948), *Nincs többé római jog* (reg. 1948), *Az omnibusz utasai* (reg. 1948, 1958), *Válogatott versei* (1948, 1964), *Ember és kultúra* (1949), *A kommunista ember* (1949, 1950), *Kommunisták* (reg. ciklus 1950–53), *Művészetről, művészekről* (1956), *Befejezetlen regény* (költemények 1958), *A spicli* (elb. 1959), *A nagyhét* (tört. reg. 1960), *Sziget a Szajnán* (reg. 1961), ezenkívül antológiákban és folyóiratokban számos elb. és költemény.

ARAM, Abbasz Golam (1903) – iráni diplomata. Teheránban és Európában tanul. 1931– diplomáciai szolgálatban. 1946–50, majd 1953–56 ügyvivő, ill. követ Washingtonban, 1953 a bagdadi követségen dolgozik. 1958 a külügymin. pol. főoszt. vez. majd nagykövet Tokióban, 1959–60 külügymin., 1960–62 nagykövet Bagdadban, 1962–66 külügymin. 1966– nagykövet Londonban.

ARANY Sándor (1899) – vegyészmérnök, mezőgazdász. A bp.-i Műegy.-en tanul. 1922– a debreceni Mezőgazd. Vegykísérleti Állomáson dolgozik. 1926–27 a California Egy.-en (USA) tanulmányúton. 1934–49 a debreceni Gazd. Ak.-n dékán, 1941– egy. tanár. 1949–52 a debreceni Talajjavító Váll.-nál dolgozik. 1952–62 az Orsz. Mezőgazd. Minőségvizsgáló Int. talajtani oszt. vez. Debrecenben. 1954– a mezőgazd. tud. dr.-a. A Földművelésügyi Min. tud. tan. t., a M. Hidrológiai társ. debreceni csop. aleln. Kossuth-díjas (1958). Kut. ter.-e: a szikes legelők megjavítása. F. m.: *A szikes talajok javítása* (1958), *A talaj- és öntözővíz* (1959), *A debreceni löszhát öntözésének talajtani problémái* (1962).

ARBENZ, Jacobo Guzmán – guatemalai politikus. Hivatásos kat. tiszt. 1944 tagja annak a hazafias juntának, amely liberális-pol. alkotmányt fogadtat el és törvényesen átadja a hatalmat Arévalo elnöknek. 1951–54 közt. eln., az USA által szervezett kat. intervenció megdönti, Európába menekül. A kubai forr. győzelme óta Havannában él.

ARBUZOV, Alekszandr Jerminyigeldovics (1877) – szovjet szerves kémikus. Elvégzi a kazanyi egy.-et. 1911– uo. prof. 1929– a Butlerov Vegyészeti Főisk. ig. 1930– a kazanyi vegyészeti és műszaki főisk. prof., a szerves kémia tanszék vez. 1945– a SZU Tud. Ak. kazanyi részlegének vez. A kazanyi A. J. Arbuzov Kémiai Kut. Int. ig. 1942– a SZU Tud. Ak. t., 1957– az Ak. Elnökségének t. Kétszeres Áll.-díjas (1943, 1947), a Szoc. Munka Hőse (1957). Kutatási ter.-e a szerves foszforvegyületek előállítása és vizsgálata, a fa vegyipari feldolgozása és a kémia fejlődése Oroszo.-ban.

ARBUZOV, Alekszij Nyikolajevics (1908) – szovjet színműíró. Színműv. isk.-t végez Leningrádban. 1923–39 különböző leningrádi és moszkvai színházaknál dolgozik. 1935 bemutatják első színművét. Műveiben a mai szovjet élet problémáit tárgyalja. Több darabját (*Tánya*, *Irkutszki történet* stb.) Magyaro.-on is játsszák. Magy. megj. színművei: *Elveszett fiú* (1961, 1964), *Valahol várnak bennünket...* (1963), *Tánya* (1961, *A tizenkettedik óra* (1967).

ARBUZOV, Borisz Alekszandrovics (1903) – szovjet kémikus. Elvégzi a kazanyi mezőgazd. és erdészeti főisk.-t és a kazanyi egy.-et. 1930–38 a kazanyi vegyipari főisk. docense, majd prof. 1938– a kazanyi egy. prof. 1940–50 a kémiai fakultás dékánja. 1959– a SZU Tud. Ak. kazanyi Szerves Kémiai Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1951). Kutatási ter.-e a terpénkémia, az elemorganikus vegyületek tanulmányozása, fizikai módszerek alkalmazása a szerves vegyületek szerkezetének vizsgálatára.

ARCIHOVSZKIJ, Artyemij Vlagyimirovics (1902) – szovjet archeológus. A moszkvai egy. elvégzése után 1927–31 uo. tanársegéd, majd docens, 1937– prof., 1939– az archeológiai tanszék vez. 1931–37 Moszkvában az Anyagi Kultúra Tört. Ak. tud. főmunkatársa. 1925–38 egyidejűleg a moszkvai Tört. Múzeum tud. munkatársa. 1937– a SZU Tud. Ak. Archeológiai Int.-ben dolgozik. 1952– SZKP t. 1960– a SZU Tud. Ak. lev. t. Az ókori Novgorod ásatásainak kezdeményezője és 3 évtizede vez. Régészeti kutatásokat végez az orosz feudalizmus kialakulásával kapcsolatban. Több mint 110 tud. munkája jelenik meg.

ARCIMOVICS, Lev Andrejevics (1909) – szovjet fizikus. Elvégzi a Belorusz Áll. Egy.-et. 1944– a SZU Tud. Ak. Atomenergia Int. oszt. vez. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. 1957– a SZU Tud. Ak. fizikai-mat. oszt. tud. titk. Az Ak. Elnökségének. t. 1966– az USA Tud. és Műv. Ak. t. Áll.-díjas (1953), Lenin-díjas (1958). A gyors elektronok kutatásával, a röntgensugárzással, magfizikával, elektronoptikával, a plazma fizikájával és a szabályozható termonukleáris fúzió problémáival foglalkozik. Magy. az *Élet és Tudomány* és a *Fizikai Szemle* c. lapok közölnek cikkeiből.

ARCINIEGAS, Germán (1900) – kolumbiai író, újságíró és politikus. A bogotái egy.-en jogot tanul. Újságíró az *El Tiempo* c. lapnál (később főszerk.), majd diplomáciai pályára lép. 1931–33 alkonzul Londonban, 1933–34 parl. képv. 1940 követségi tan.-os Buenos Airesben. 1941–42 közokt. min. 1945– szociológia prof. a Columbia Egy.-en. 1959–62 nagykövet Rómában, később Venezuelában. Reg.-ek és pol. tanulmányok szerzője. Több egy. díszdr.-a.

ARCOS, Joaquim Paço d' (1908) – portugál író, drámaíró. Jogot végez, majd újságíró. A baloldali mozg.-ban való részvétele miatt Salazar rendszere egy időre száműzi. Hazatérése után aktív szerepet tölt be a portugál irod. irányításában.

ARDEN, John (1930) – angol író. Cambridgeben és Edinburgh-ben végzi tanulmányait. 1959–60 a bristoli egy.-en tanít. Színdarabokat ír. Magy. a *Musgrave őrmester tánca* c. színműve jelenik meg a *Mai angol drámák* c. antológiában (1965).

ARDENNE, Manfred Baron von (1907) – német (NDK) fizikus. 1924–27 a berlini egy.-en fizikát, matematikát és kémiát tanul. 1928–45 a berlini elektronfizikai labor. alapítója és vez. 1945–54 a SZU-ban végez kut. munkát, a Szuhumi Elektronfizikai Int. vez. 1955 hazatér az NDK-ba, a róla elnevezett drezdai elektron-, ion- és atommagfizikai kut. int. vez. 1956– egyidejűleg a drezdai műszaki főisk., ill. műszaki egy. prof. 1961– az orvosi elektronikai társ. eln. Az NDK Tud. Ak. t. Számos külföldi, ill. nközi tud. társ. és intézmény t. 1963– az NDK Népi Kamarájának képv. A SZU Áll.-díjasa (1953), Nemzeti-díjas (1958). Az elektron- és az ionfizika terén jelentős eredményeket ér el.

AREF, Abdul Rahman Mohammed (1916) – iraki tábornok és politikus. Kat. kollégiumot végez Bagdadban. Az 1958 júl. közt.-i átalakulás idején páncélos par., utána brigádtábornok. 1961 a Kaszszem elnökkel való nézeteltérések miatt kiválik a hads.-ből. Az 1963 febr. baathista puccs után ismét hadoszt. par. 1964 a vezérkari főnök h., 1966 ápr.– öccse, Abdel Szalem Mohammed Aref repülőszerencsétlensége után közt. eln. Az 1968 júl.-i puccsal megdöntik. Londonba menekül.

AREILZA, José Maria de (1909) – spanyol diplomata. Tanulmányait a bilbaói és a salamancai egy.-en végzi. 1936 belép a Falangéba (a fasiszta uralkodó párt). 1937 Bilbao polgármestere. 1938–40 Franco kabinetjének t. 1950–54 bankügyletekkel foglalkozik. Nagykövet 1947–50 Argentínában, 1954–60 Washingtonban, 1960–64 Párizsban.

ARENDT, Erich (1903) – német (NDK) költő, műfordító. Tanítóképzőt végez, majd különböző szakmákban dolgozik. A *Der Sturm* c. avantgardista folyóiratban jelennek meg első versei. 1926 belép a Német KP-ba, majd 1928 a Proletár-forradalmi Írók Szöv.-be. 1933 Svájcba emigrál. 1936–39 önkéntesként harcol a spanyolo.-i nközi brigádok soraiban, majd Franciao.-ba, onnan Kolumbiába megy. 1950 hazatér az NDK-ba. Számos verseskötete, több útirajza és műfordítás-gyűjteménye jelenik meg. Magy. antológiákban olvashatók versei. Nemzeti-díjas (1952).

ARÉVALO, Juan José (1902) – guatemalai filozófus és politikus. 1934 a La Plata-i egy.-en, majd Európában folytatja tanulmányait. 1936– az irod. prof. Argentínában, majd filozófia prof. Buenos Airesben. 1945–51 közt. eln. 1954 emigrációba kényszerül. Több pol.-filozófiai mű szerzője.

ARHIPOVA, Irina Konsztantyinova (1925) – szovjet operaénekesnő. Építészmérnöki tanulmányokat folytat, öntevékeny művészegyüttesekben énekel, majd konzervatóriumot végez. 1956– a moszkvai Nagy Színház szólistája; mezzoszoprán. Több alkalommal szerepel külföldön. 1964– SZKP t. A SZU Legf. Tan. t. A SZU népművésze (1961).

ARIKPO, Okoi (1916) – nigériai külügymin. Londonban antropológiát tanul, majd 2 évig uo. tanít. 1951 visszatér hazájába, képv. lesz, földművelés- és bányaügyi min. 1961–67 ismét tanít. 1967– keresk. ügyi, majd külügymin.

ARISMENDI, Rodney (1913) – az Uruguayi KP első titk. Jogot tanul, s már az egy.-en aktív pol. tevékenységet folytat. Az Uruguayi Komm. Ifj. Szöv., majd 1931– az Uruguayi KP t. 1932– üzemi, majd ker. pártbiz. titk. Az uruguayi KISZ titk., majd a párt fővárosi ker. biz. titk., ezzel párhuzamosan újságírói tevékenységet is folytat. 1944– KB t. 1946 KB titk., 1945– parl. képv., 1946–50 a montevideói pártbiz. titk., majd 1951 ismét a KB titk. 1955 okt.– a párt első titk. A l.-amerikai komm. mozg. neves teoretikusa, számos tanulmánya jelenik meg. A Moszkvai Áll. Egy. díszdr.-a.

ARISTE, Paul (1905) – észt nyelvész. A tartui egy.-en finnugrisztikát és germanisztikát tanul. 1940–44 docens, 1944– prof. 1954– akadémikus. A Tartui Áll. Egy. finnugor tanszékvez. prof. Több mint 400 munkájában elsősorban az észt és a finnségi nyelvekkel foglalkozik. Az eszperantó–észt, és a svéd–észt szótár szerzője. Tud.-szerv. és ped. munkásságot is folytat. Int.-e az észt–magy. kult. kapcsolatok közp.

ARISZTOV, Averkij Boriszovics (1903) – szovjet politikus, mérnök. Halásztelepi munkás. 1921– SZKP t. 1932 elvégzi a leningrádi kohászati főisk.-t. 1933–39 egy. docens. 1940– párt- és áll. vez. munkakörökben dolgozik. 1946–61 a SZU, 1955– az OSZSZSZK Legf. Tan., 1952– az SZKP KB t. 1952–53, 1955–60 a KB titk. 1952–53, 1957–61 PB t. 1957–61 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának elnökh. 1961– a SZU nagykövete a Lengyel Népközt.-ban. A műszaki tud. kandidátusa.

ARLAND, Marcel (1899) – francia író, esszéista. A *La Nouvelle Revue Française* c. lap társig. 1920, Goncourt-díjjal, 1952 a Francia Ak. irod. nagydíjával, 1960 irod. Grand Prix-vel tüntetik ki. Magy. megj. művei: *Féltestvérek* (reg. 1943), *Angyalok öble* (novellák 1962), továbbá antológiákban elb.-ek *(A kárhozott lélek, Szerelmesek éjszakája)*, és a *Nagyvilág*ban egy kisreg. (*Antarész*, 1966).

ARMITAGE, Kenneth (1916) – angol szobrász. Leedsben és Londonban végzi tanulmányait. 1947–56 szobrászatot tanít a bathi műv. ak.-n. Többször kiállít Londonban, New Yorkban. 1958 a Velencei Biennalén elnyeri a David Bright-díjat. A modern szobrászat figuratív irányának képv., főleg reliefszerű síkkompozíciókat alkot.

ARMSTRONG, Louis (1900) – amerikai dzsesszzenész. 1917 pályafutását dzsessztrombitásként Kid Ory néger zenekarában kezdi New Orleansben. 1922– Chicagóban, 1925– New Yorkban játszik. A 40-es évektől mint énekes is fellép. A világ csaknem minden részében sikerrel vendégszerepel. Filmekben is játszik. Számos hanglemez-felvétele van; igen sok dal szerzője.

ARNAUDI, Carlo (1909) – olasz politikus, természettudós. A mikrobiológia prof. a milánói egy.-en. 1921– az Olasz Szoc. P. t. 1961– szenátor. 1964 tárca nélküli min.; feladata a tud. kutatás irányítása. Akadémikus. Az Orsz. Mezőgazd. Biz. eln.

ARNDT, Fritz (1885) – német (NSZK) szerves kémikus. A genfi, freiburgi és a berlini egy.-en tanul, majd a greifswaldi, hamburgi, később a kieli egy. tanársegéde. 1912 magántanár a breslaui (ma: Wrocław) egy.-en. 1915–18 a konstantinápolyi (ma: Istanbul) egy. tanára. 1919–33 ismét a breslaui egy.-en. 1933 emigrál, az oxfordi egy. vendégprof. 1934–55 az istanbuli egy. tanára (nyug.). 1956 hazatér Németo.-ba. 1956– a hamburgi egy. tb. tanára. A Német, az Amerikai és a Londoni Kémiai Társ. t. A szerves kémiai szintézis problémáival foglalkozik. A mezomeria-elmélet megalapozója. Bruno Eisterttel együtt kidolgozta az Arndt–Eistert-féle karbonsav szintézist.

ARNÉR, E. N. Sivar (1909) – svéd író. A lundi egy. bölcsészkarán végez, 1946-ig tanár. Reg.-ei, rádió- és tv-játékai ismertek.

ARNOLD, Max (1909) – svájci szaksz. vez. 1928–35 szakmunkás, fiatalon belép az SZDP-be. 1936–37 zürichi városi közig. tisztv. 1938–46 kat. repülőtereken technikus. 1946– a Közalk. Szaksz.-ének ügyvez. titk. 1935–48 az SZDP vez.-ségi t. 1946– a Svájci Szaksz. Szöv. vez.-ségi t., 1950– a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.)

ARNOLD, Walter (1909) – német (NDK) szobrászművész. A lipcsei iparműv. főisk.-n tanul, majd A. Thiele tanítványa. 1945–50 a lipcsei grafikai és könyvműv. főisk.-n tanít, majd uo. prof. 1950– a drezdai képzőműv. főisk. prof. 1952– a Német Műv. Ak. t. 1959– az NDK Képzőműv. szöv. eln. Kétszeres Nemzeti-díjas (1952, 1959). Műv.-díjas (1960), FDGB-díjas (1962). Főleg portrészobrokat alkot. Főbb művei közé tartozik a drezdai Thälmann-emlékmű; Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Anna Seghers stb. portréi.

ARNOT, Robert Page (1890) – angol publicista, tört. író. 1914 előtt a szindikalista guild-szoc. híve, 1914 után antimilitarista. 1920 Nagy-Britannia KP-jának alapító t. 1925 a 12 letartóztatott komm. vez. között. 1926 nagyobb dokumentumkötetet jelentet meg az angol ált. sztrájkról, majd megírja az angol bányamunkások tört.-ét. A *Labour Monthly* állandó munkatársa.

ARON, Raymond (1905) – francia filozófus, elméleti szociológus. Filozófia és irod. tanár. A kölni egy. lektora, a berlini Francia Int. munkatársa, majd 1933–34 Le Havre-ban gimn. tanár. 1934–39 az École Normale Superieure szociológiai dokumentációjának titk., majd Toulouse-ban egy. tanár. 1940–44 Londonban emigrációban a *La France Libre* főszerk. A felszabadulás után a *Combat*, majd a *Figaro* vezércikkírója. Jelenleg a Sorbonne prof. 1963– akadémikus. Filozófiai, közgazd. és szociológiai témájú könyvek szerzője; szociológia tört.-tel és aktuális pol. kérdésekkel foglalkozik, az ipari társad. elméletének egyik fő képv., filozófiai megalapozója.

AROSEMENA, Otto Gómez (1925) – ecuadori politikus. Ügyvéd, majd parl. képv., bekapcsolódik a pol. életbe. Megalapítja az Intézményes Dem. Koalíciót, melynek vez. 1966–68 közt. eln.

AROSEMENA MONROY, Carlos Julio (1920) – ecuadori politikus. Ecuadorban és az USA-ban tanul. 1946–52 nagykövetségi tan.-os Washingtonban. 1952 a képv. ház eln. 1953 hadügymin. 1960 közt. aleln., majd 1960 végétől közt. eln. 1963 júl. kat. puccs eltávolítja a hatalomból.

ARPINO, Giovanni (1927) – olasz költő és elbeszélő. Írói pályáját költőként kezdi. Témáit a mai Olaszo. problémáiból meríti, határozott társad. kritikával foglal állást. Magy. megj. művei: *Gyilkosság becsületből* (reg. 1963), *A dombok árnyéka* (reg. 1965).

ARROYO TORRES, Ledo (1894) – uruguayi politikus, jogász, újságíró. Kora ifj.-ától kezdve a Batllista Colorado P. t. A közig.-ban, a Hadügy-, majd az Igazságügymin.-ban dolgozik. 1940– parl. képv. 1943– szenátor. Két ízben pénzügymin., közben nemzetvédelmi min., majd 1959–63 az uruguayi Kormányzótan. t. Számos jogi, pénzügyi és gazd. munka szerzője.

ARTOBOLEVSZKIJ, Ivan Ivanovics (1905) – szovjet géptan- és mechanikatudós. A moszkvai Tyimirjazev Mezőgazd. Ak.-n végez, majd különböző felsőokt. intézményekben tanít. 1937– a SZU Tud. Ak. Géptani Int. dinamikai labor.-ának vez. 1941– a moszkvai aviatikai főisk. prof. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1946– t. A Tud. Dolgozók Világszöv. VB t. Az OSZSZSZK érdemes tudósa. Kutatási ter.-e a mechanizmusok kinematikai elemzése, az automata gépek felhasználásának módszerei a szerszámgépgyártásban, a nyomda- és élelmiszeriparban. Több, a mechanizmusok elméletére vonatkozó könyve jelenik meg.

ARUNA, Aszaf Ali (1910) – indiai politikusnő. Korábban Delhi polgármestere. Az Összindiai Béketan., az Afroázsiai Népek Szolidaritási Szerv. és az Indiai Nők Nemzeti Szöv. egyik legjelentősebb vez. A *Patriot* c. újság tulajdonosa. 1964 Nközi Lenin-békedíjat kap.

ARUTYUNYAN, Alekszandr Grigorjevics (1920) – szovjet zeneszerző. Kitüntetéssel elvégzi a jereváni konzervatóriumot. 1946–48 Moszkvában tanul tovább, zongoraművész. 1954– a Jereváni Filharmónia vez. 1952– SZKP t. 1952–56 az Örmény Zeneszerzők Szöv. aleln. 1957– a Szovjet Zeneszerzők Szöv. vez.-ségi t. Az Örmény SZSZK népművésze (1962). Művei között kantáták, zenekari és kamaraművek, dalok szerepelnek.

ARUTYUNYAN, Nagus Hacsaturovics (1912) – szovjet fizikus, matematikus, az Örmény SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. Elvégzi a moszkvai Kujbisev Hadmérnöki Ak.-t. Mérnök, majd aspiráns a leningrádi műszaki főisk.-n. 1942– SZKP t. 1945–61 az Örmény SZSZK Tud. Ak.-n dolgozik. 1950– az Örmény Tud. Ak. t., 1952–56 a műszaki tud. oszt. titk., az Ak. Mat. és Mechanikai Int. labor.-ának vez. 1960–61 az Ak. aleln. 1961–63 a jereváni egy. rektora. 1963– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. Az Örmény KP KB irodájának t. 1966– az SZKP KRB t.

ARVIDSON, Stellen E. A. (1902) – svéd irodalmár és közéleti személyiség. 1928–33 német egy.-eken svéd nyelv és tört. szakos tanár, majd svéd vidéki városokban, 1953– Stockholmban lektor. A Stockholmi Népisk. rektora. A Kir. Drámai Színház ig.-ságának elnökh. Szoc. dem. képv. A Russel-bíróság svéd előkészítő biz. aleln. Magy. a *Skandináv költők* c. antológiában (1964) jelennek meg versei.

ARZE, Eduardo Quiroga (1907) – bolíviai jogász, diplomata és politikus. Jogot végez, de újságírással kezdi pályafutását. Később a San Simon Egy.-en pol. gazd. tant ad elő. 1940–42 diplomáciai szolgálatot teljesít a Vatikánban. Ezután parl. képv. és a külügyi biz. eln., 1945 külügymin. h. 1946–51 Argentínában él pol. emigrációban, majd az 1952-es burzsoá-dem. fordulat után Bolívia állandó képv. az ENSZ-ben. Ezt követően újból külügymin. h., majd nagykövet Kolumbiában. 1960–62 külügymin. 1962–64 nagykövet Argentínában.

ARZUA PEREIRA, Ivo (1925) – brazil építészmérnök, gazd. szakember. Út- és kikötőépítéssel foglalkozik, Curutiba városában és Paraná szöv. államban több kiemelkedő építészeti alkotás fűződik nevéhez. 1953–57 a paranái mérnökképző főisk.-n tanszékvez., 1961–62 Paraná szöv. államban a Mérnöki Int. vez. 1962– Curutiba város polgármestere. 1967 márc.– földművelésügyi min.

ASA, Rafik (1910) – szíriai diplomata. Tanulmányait a beiruti Amerikai Egy.-en, ill. az USA-ban folytatja. 1932–42 tisztv., majd tanár. 1941–44 az Ellátásügyi Min. ig. h. 1945–52 főkonzul New Yorkban, 1952–57 ügyvivő Washingtonban, közben 1946–60 ENSZ-képv., 1957–59 a Külügymin. pol. oszt. vez. 1959–61 az EAK ENSZ-küldöttségének vez. h. (az Egyiptommal való unió évei). 1961–62 nagykövet Moszkvában, 1962–64 külügyi főtitk., 1964– a szíriai ENSZ-küldöttség vez.

ÁSGEIRSSON, Ásgeir (1894) – izlandi politikus. 1915 az izlandi egy.-en teológiai diplomát szerez. 1926-ig tengerész, mezőgazd. munkás, tanító, Izland püspökének titk. 1926– népművelési ig. 1923–52 parl. képv. 1928–31, 1938–52 a külügyi biz. t. 1931–34 pénzügymin., 1932–34 min. eln. 1938– az Izlandi Halászati Bank ig. 1946–47 az izlandi ENSZ-delegáció t. 1946–52 az IMF-nél dolgozik. 1952–68 közt. eln.

ASHCROFT, Peggy (1907) – angol színésznő. A birminghami színháznál kezdi pályafutását. Paul Robsonnal lép fel, az Othellóban Desdemonát alakítja nagy sikerrel. Az Old Vic színház számos Shakespeare-darabjának főszereplője. A Royal Shakespeare Co. t. Drámai szerepei mellett vígjátékokban is kiváló. Több filmben is szerepel.

ASHTON, Sir Frederick (1906) – ecuadori származású angol koreográfus és táncos. Limában (Peru) és Doverben végzi tanulmányait, majd magánórákat vesz Leonid Massine-tól, a Gyagilev együttes koreográfusától. 1925– koreografál. 1935– a Royal Ballet (ill. elődje) fő koreográfusa és 1964– ig. Legjelentősebb művei: *Pomona*, *Találkozások*, *Nocturne*, *Hamupipőke*, *Ondine*. Művei zenei szempontból is különböző stílusúak, preklasszikus, romantikus és 20. sz.-i zeneszerzők kompozícióira készülnek.

ASHTON, Thomas Southcliffe (1889) – angol gazd. történész. 1912–19 a sheffieldi egy. gazd. tanszékén, 1919–21 a birminghami egy.-en előadó. 1927– a pénzügyi tanszék docense, 1939–44 dékán a manchesteri egy.-en. 1938–40 a manchesteri stat. társ. eln. 1944–54 a londoni egy.-en gazd. tört. prof. 1960–63 a Gazd. tört. Társ. eln. 1961– a Kir. Történész Társ. tb. aleln., több egy. tb. dr.-a. Számos publikációja jelenik meg.

ASK, Upendranath (1910) – indiai író. Kezdetben urdu nyelven ír. Különösen az egyfelvonásos drámát favorizálja. Jelentős mértékben hozzájárul az indiai rádiódráma kifejlesztéséhez. Műveiben pol. és társad. kérdésekkel foglalkozik. Stílusára a könnyedség és gyakran a humoros hangvétel jellemző.

AŠKENÁZY, Ludvík (1921) – cseh író. A lvovi egy.-en szláv filológiát és tört.-et tanul, s ezzel egyidőben jelennek meg szovjet lapokban első elb.-i. A háború kitörése után Kazanyban tanít. 1942 a SZU-ban alakult csehszlovák önkéntes hads.-be jelentkezik, elvégzi a tiszti isk.-t, s a felszabadító hads. tisztjeként harcol Prága felszabadításáért. 1945 a Csehszlovák Rádió külpol. kommentátora. Európa több országában megfordul, jár az USA-ban, Indiában és Japánban is. Irod. alkotásai kezdetben riportok. Az 50-es években a drámairod. is foglalkoztatja. Magy. megj. művei: *Német kikelet* (elb.-ek 1952), *A lángszemű* (történetek 1954), *Emberke* (karcolatok 1956), *Indián nyár* (úti élmények 1959), *Kutyaélet* (elb.-ek 1961), *A vendég* (színmű 1961, 1962, 1963), *Ellopott hold* (szatíra 1965), *Emberek és emberkék* (elb.-ek, versek 1965).

ASLYNG, Cornelius (1915) – dán mezőgazdász. A mezőgazd.-ban dolgozik, majd 1937 agronómusi oklevelet szerez. 1941 a California Egy.-en a talaj fizikai tulajdonságait tanulmányozza, 1948–50 Angliában tanul, majd a Dán Kir. Mezőgazd. és Állatorvosi Főisk. docense, 1957– prof., 1966– rektor. 1957– a Dán Technikai Tud. Ak., 1966– a felsőokt. tervezési tan. és a technikai tud. kutatási tan. t. Számos szak- és tankönyve jelenik meg angol nyelven is.

ASQUITH, Anthony (1902) – angol filmrendező. Oxfordban tanul, Hollywoodban ismerkedik meg a filmműv.-tel. 1927– működik mint producer és rendező. A hangosfilmgyártás kezdetén fellépő brit műv. nemzedék jelentős képv. A *Túlsó part* c. filmje a szovjet–angol barátságot ápolja.

ASTAIRE, Fred (1899) – amerikai táncos, színész. New Yorkban klasszikus balettet tanul. 17 éves, amikor bekerül a Broadway műsorába. Nővérével közös produkcióban turnézik Londonban, majd New Yorkban, 1931– látványos, dzsesszre építő táncjátékokban, amelyeket gyakran maga koreografál. 1933– számos revüfilmben szerepel. 1955–65 a Fred Astaire Táncstúdiók Rt. eln. Magyaro.-on is sok filmje ismert, pl. *Continental* (1934), *Roberta* (1935), *Dalol a flotta* (1936), *Broadway Melody* (1939, 1940), *Ziegfeld Follies* (1946–47).

ASTUDILLO, Oscar (1909) – chilei munkásvez. Fiatal korától kezdve forr. tevékenységet folytat. 1934 belép a KP-ba. 1940–52 szaksz. munkát végez. 1952– a L.-Amerikai Dolgozók Szöv. (CTAL) vez.-ségi t., valamint a KP KB és PB t. 1965 okt.– a Chilei KP főtitkárh.

ASTURIAS, Miguel Angel (1899) – guatemalai író és költő, diplomata. Egy. tanulmányait a guatemalai egy.-en és a párizsi Sorbonne-on végzi. 1946–47 kult. attasé Mexikóban, 1947–52 követségi tan.-os Buenos Airesben. 1952–53 követ, 1966 nagykövet Párizsban, 1966 Nemzetközi Leninbékedíjat, 1967 irod. Nobel-díjat kap. Magy. *Elnök úr* (1959), valamint *Az a félvér nőszemély*, *Zöld pápa* (1968) c. reg. jelenik meg, továbbá antológiákban és folyóiratokban több elb.-e és verse.

ASZAHINA, Szógen (1891) – japán buddhista egyházi vez. A Nippon Egy.-en végez. Később a Konazava Egy. prof., majd főpap. Haladó gondolkozású. A Buddhista Szöv. eln.

ASZFIA, Szafi – iráni tervezésügyi min. Párizsban szerez diplomát. 1938– a teheráni egy. bányamérnöki karának prof. 1954–61 az Iráni Tervhiv. elnökh., 1961– eln., tervezésügyi min.

ASZMUSZ, Valentyin Fergyinandovics (1894) – szovjet filozófus és esztéta. Elvégzi a kijevi egy. tört.-filozófiai fakultását. 1919– tud. kut. és ped. tevékenységet folytat. 1935– prof. 1939– a moszkvai egy.-en tanít. 1956– a moszkvai Gorkij Világirod. Int. esztétikai részlegének tud. főmunkatársa. A filozófiai tud. dr.-a. Áll.-díjas (1943). A filozófia (különösen a klasszikus német filozófia és logika), az esztétika és az irod. tud. tört.-ével foglalkozik. Magy. megj. könyve: *Descartes* (1958).

ASZÓDI WEIL Erzsébet (1901) – grafikus, festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n, majd Fényes Adolfnál tanul. Művei a 20-as évek eleje óta szerepelnek kiállításokon. 1927 Párizsban folytat tanulmányokat. 1960 műveinek legutóbbi gyűjteményes kiállítása Bp.-en. Legismertebb művei falusi és ipari tájakról készített rézkarcai. Kétszeres Munkácsy-díjas (1953, 1961).

ASSZAD, Hafez (1925) – szíriai tábornok, hadügymin. Damaszkuszban kat. ak.-t végez. Hivatásos tiszt. 1963– a légierők főpar., tevékeny résztvevője az ország belső harcainak, a Baath-párt, később a baathista baloldal támogatója. Az 1963 márc. államcsínyt irányító Forr. Tan. t., 1965– a Nemzeti Forr. Tan. (parl.) t. 1966 márc.– mb. hadügymin. 1968– hadügymin. A Baath összarab és regionális (szíriai) vez.-ségének t.

ATANASZOV, Georgi (1933) – bolgár politikus. Tanulóként, majd egy. hallgatóként dolgozik az ifj. szerv.-ekben. 1956– KP t. 1961– a Dimitrovi Komm. Ifj. Szöv. városi biz. titk., majd első titk. Később a Szöv. KB titk. és irodájának t., majd 1965– a KB első titk. 1962– a KP KB pótt., 1966–t.

ATASSZI, Nureddin (1929) – szíriai közt. eln. és min. eln. Damaszkuszban orvosi tanulmányokat folytat, majd kórházi orvos. Belép a Baath-pártba. 1963 aug.–1964 máj. belügymin. 1964– a Baath-párt vez.-ségi t. 1964–65 min. elnökh., az Eln. Tan. t., majd elnökh., de a Baath-párton belüli nézeteltérések miatt lemond. Egyik szerv. az 1966 febr. haladó fordulatnak, utána közt. eln. és a Baath-párt főtitk. 1968 okt.– min. eln. is.

ATHANASZIADISZ, Bodoszakisz (1891) – görög nagytőkés. Számos iparváll.-ot és egyéb céget alapít és megszerzi az ellenőrzést több gazd. szerv. felett. Külföldön is vannak érdekeltségei, a ciprusiakat 1960 a Ciprusi Közt. görög közösségének ajándékozza. A Görög Lőporgyár Rt. vezérig., a Görög Vegyitermékek és Műtrágyagyár Rt. ig. tan.-osa, és mint ilyen, ellenőrzést gyakorol a larimni és kasszandrai ércbányák felett is.

ATHANASZIADISZ-NOVASZ, Georgiosz (1893) – görög politikus, költő és novellista. Athénban jogot végez, majd újságírói és ügyvédi tevékenységet folytat. 1926–39, 1950– képv. A felszabadulás után belép a Liberális P.-ba és ennek, valamint utódjának, a Centrum Uniónak képv. Több korm.-ban különböző tárcák min. 1964 a parl. eln. 1965 júl. az ún. kir. államcsíny után rövid ideig min. eln., majd min. Athanasz Georgiosz álnév alatt fiatal kora óta foglalkozik irod.-mal. 1955– akadémikus. Az Európai Írók Szöv. Ig. Tan. t.

ATHAYDE, Tristao de (eredeti neve: Alceu Amoroso Lima) (1893) – brazil irod. kritikus és író. Jogi tanulmányai befejeztével irod. kritikai munkásságba kezd. A brazil irod. modernizmus egyik megteremtője a 20-as években. Saját kiadót alapít. A 30-as években a katolicizmus befolyása alá kerül, s ma is ennek az irányzatnak képv. a brazil irod.-ban.

ATHENAGORASZ SZPIRU (1886) – görög egyházfő, ökuménikus pátriárka. Teológiai tanulmányait Istanbulban végzi. 1924–30 Korfu metropolitája. 1930–48 É- és D-Amerika érseke. 1948– istanbuli érsek és ökuménikus pátriárka.

ATKINSON, Justin Brooks (1894) – amerikai ujságíró. A Harvard Egy.-en végez. 1922– a *New York Times* irod. szerk., majd színházi kritikusa. 1943–44 haditudósító Kínában, 1945–46 tudósító a SZU-ban. 1946–60 irod. kritikus, 1960–64 rovatvez. 1947 Pulitzer-díjat kap. Burzsoá liberális, de gyakran jobboldali nézeteket valló újságíró.

ATTASSZI, Louai (1926) – szíriai tábornok és politikus. Tanulmányait a damaszkuszi kat. ak.-n, ill. a homszi (Szíria) vezérkari kollégiumban végzi. 1948 részt vesz a palesztin háborúban. Híve az Egyiptommal végbement uniónak (1958–61). 1962 ápr.– az aleppói (halebi) helyőrség par., 1962–63 kat. attasé Washingtonban. Tevékeny előkészítője az 1963 márc. baathista puccsnak, 1963 márc.–

júl. a hads. főpar., a Forr. Tan. eln., az ország államfője. A Baath-pártban bekövetkező baloldali eltolódás után nem vesz részt tevékenyen Szíria pol. életében.

AUBIN, Tony (1907) – francia zeneszerző és karmester. A párizsi Conservatoire-on tanul. 1945 után a Francia Rádió zenei vez., majd a rádiózenekar karnagya, később főisk. tanár. Zenéjének főbb vonásai jellegzetesen franciák: finoman kiegyensúlyozott harmónia- és formavilág, elegancia, színgazdagság. F. m.: 2 szimfónia, zongoraverseny, balettek, oratóriumok, kamarazene.

AUCHINLECK, Sir Claude John Eyre (1884) – angol tábornagy. A sandhursti kat. ak.-n tanul. 1903– rövid megszakításokkal különböző magas kat. beosztásokban Indiában, 1943–47 az alkir. tan.-ának t. és a hads. főpar. Később különböző rt.-ok eln.

AUDEN, Wystan Hugh (1907) – angol származású amerikai költő. Oxfordban végzi tanulmányait. Részt vesz a spanyol polgárháborúban; a kínai–japán háború idején Kínába utazik. Feleségül veszi Thomas Mann leányát (később elválik tőle) és egy ideig Németo.-ban él. 1939 az USA-ba költözik. 1956–61 az oxfordi egy. költészettan prof. Ifjúkorában a marxizmus felé hajlik, később az angol katolicizmus határozza meg világnézetét. 1948 Pulitzer-díjat kap, s más kitüntetések tulajdonosa. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

AUGSTEIN, Rudolf (1923) – német (NSZK) újságíró, a *Spiegel* kiadója és főszerk. A II. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít. 1946– a *Spiegel* c. hetilap kiadója és főszerk. 1962–63 az F. J. Strauss által a lap ellen indított ügyben letartóztatják.

AUGUSTINČIĆ, Antun (1900) – jugoszláv szobrász. Zágrábban Ivan Meštrović tanítványa. 1922–24 Párizsban tanul, majd visszatér Zágrábba. Nközi pályázatokon több első díjat nyer. 1936 Genfben felállítják *Bányász* c. szobrát. 1941 részt vesz a jugoszláv felszabadító harcokban. A háború alatt sok szobra elpusztul. New Yorkban az ENSZ székháza előtt álló *Béke-szobor* is az ő alkotása. Főleg monumentális hatású arcképeket, valamint emlékműveket mintáz.

AUNG SZAN (1911) – burmai politikusnő. Aung Szannak, Burma nemzeti hősének, az antifasiszta harc 1947-ben meggyilkolt vez.-nek özvegye., 1947–48 parl. képv., a Burmai Leánycserkészek Szöv. főpar,. az Ifjúsági Vöröskereszt irányítója, a Burmai Táborikórház Brigádok főfelügyelője. 1960–65 Burma indiai nagykövete.

AURA, Teuvo Ensio (1912) – finn politikus. A jogi fakultáson végez. 1940–42 a helsinki városi népjóléti oszt. titk., majd vez., 1943– a Postatakarékpénztár ig., később vezérig. 1946–47 a gazd. tan., majd 1951–56 a gazd. terv. tan. eln. 1950–51 keresk. és iparügyi min. 1951 igazságügy min. 1953–54 külügymin. 1957 belügy-, valamint keresk. és iparügyi min. 1957– a helsinki tan. eln. Számos váll. ig.-ságának t., a szabadgondolkodók egyes.-ének vez.

AURIC, Georges (1899) – francia zeneszerző. Előbb a párizsi Conservatoire-on, majd a Schola Cantorumban V. D'Indynél tanul. Ezután csatlakozik a sajátos francia stílust képviselő „Hatok" csoportjához. 1955– a francia zeneszerzők egyes. eln., a párizsi opera ig., 1968– a CISAC (szerzői jogvédő társ.-ok világszerv.) eln. Zenéje fanyar humorú, dallamos, kiválóan hangszerel. Művei között igen sok filmzene, kamarazene szerepel.

AUTANT-LARA, Claude (1903) – francia filmrendező. Eredetileg iparműv.-et tanul és mint díszlet-, és jelmeztervező kerül a filmhez. Kezdetben – mint rendező – rövidfilmeket készít. 1930–32 Hollywoodban amerikai filmek francia verziójának forgatását irányítja. Legművészibb munkája *A test ördöge* c. film (1946, Gérard Philippel és Micheline Presle-lel), továbbá a *Vörös kocsma* (1951), *Vörös és fekete* (1954), *Monte Christo grófja* (1962) stb.

AVAR István (1931) – színész. A Színműv. Főisk.-t végzi. 1954–60 a Pécsi Nemzeti Színház, 1960–66 a Madách Színház, 1966– a Nemzeti Színház t. Hősi és modern karakterszerepeket játszik. Jászai-díjas (1963). Érdemes művész (1969). F. sz. színpadon: *Ruy Blas* (Hugo: A királyaszszony lovagja), *Horátio* (Shakespeare: Hamlet), *Stanley* (Tennessee Williams: A vágy villamosa), *Juan* (Garcia Lorca: Yerma), *A vadló* (Weiss: A vizsgálat), *Áron* (Madách: Mózes). Filmen: *Vasvirág* (1957), *Gyalog a mennyországba* (1959), *Próbaút* (1960), *Az ígéret földje* (1961), *Párbeszéd* (1963), ezenkívül számos tv-játékban szerepel.

AVEROF-TOSZITSZASZ, Evangelosz (1910) – görög politikus. Lausanne-ban jogot és közgazd. tant végez, ui. athéni lapok munkatársaként újságírói tevékenységet folytat. 1942 olasz koncentrációs táborba kerül, másfél év múlva megszökik, majd illeg.-ban az Olaszo.-ban levő görög hadifoglyok és túszok érdekében dolgozik. A felszabadulás után több ízben a Liberális P., 1956– pedig a szélsőjobboldali Nemzeti Radikális Unió programjával választják ismételten képv.-vé. Több korm.-ban visel különböző min.-i tárcákat, utoljára a Karamanlisz-korm. külügymin. (1956–63). 1967 a kat. kormányzat többévi börtönre ítéli, de Konsztantin kir. kegyelemben részesíti.

AVGEROPULOSZ, Geraszimosz (1887) – görög tábornok és politikus. Részt vesz a Balkán-háborúkban és az I. vh.-ban. 1939 saját kérésére nyugdíjazzák. A hitleri megszállás alatt cselekvő részese a Nemzeti Felszabadító Frontnak és egyik szerv. a Nemzeti Felszabadító Hads.-nek. Az NFF-ben tömörült pártok koalíciója közp. biz. és a Dem. Radikális P. PB t. A polgárháború alatt börtönbe, majd koncentrációs táborba zárják, ahonnan csak 1952-ben szabadul. Több ízben az EDA (Egységes Dem. Baloldal) képv. a parl.-ben. Az EDA VB és az Ellenállók Nközi Szöv. (FIR) vez.-ségi t. 1966 febr. koholt váddal börtönre ítélik.

AVI-SAUL, Mordehaj (1898) – izraeli író, költő, műfordító. 1917– a bp.-i tanítóképzőben, 1925–26 a jeruzsálemi Héber Egy.-en tanul. 1922 Palesztinába települ, 1948– egy kiadóváll. alk. Héberre fordítja Jack London, Stefan Zweig, Lion Feuchtwanger, Thomas Mann, Goethe, Radnóti Miklós és József Attila számos művét. Az Izraeli–Szovjet Baráti Társ. egyik megalapítója. Magy. a *Nagyvilág*ban jelent meg verse (1961).

AVRAMOV, Lacsezar (1922) – bolgár külker. min. Antifasiszta tevékenységét gimnazistaként kezdi. 1936– az Ifjúmunkásszöv. t. 1938 emigrál a SZU-ba. 1941 illeg.-an hazatér. Elfogják és mint kiskorút 15 évre ítélik. 1945– KP t. A felszabadulás után az Ifjúmunkásszöv. KB-ban dolgozik. 1950– a Komm. Ifj. Szöv. első titk., majd a szófiai III. ker. pártbiz. első titk. 1954– a KB pótt., 1961– t. A KB agit. prop. oszt. vez., majd KB titk. 1966– a PB pótt. 1959– min. h. 1962–66, 1969– külker. min. és állammin., 1966–69 min. elnökh., képv.

AVRAMOVIĆ, Miodrag (1920) – jugoszláv újságíró. A belgrádi jogi egy. hallgatója. 1941–45 a Népfelszabadító Hads.-ben harcol, majd elvégzi a pártfőisk.-t. A II. vh. alatt több lap munkatársa, a felszabadulás után a belgrádi *Glas* c. lap és a *Tanjug* szerk., a *Tanjug* athéni, washingtoni és New York-i tudósítója. 1964– a Jugoszláv Újságíró Szöv. titk.

AWANG, Usman (írói nevei: **Adi Jaya, Tongkat Warrant**) (1929) – malaysiai költő és újságíró. Hosszú ideig a rendőrség kötelékében dolgozik. 1951– különböző újságok, folyóiratok munkatársa, 1960– a Maláj Írószöv. eln. A társad. aktuális kérdéseivel, valamint az egyszerű kisemberek mindennapi életével foglalkozik; kissé patetikus hangú verseivel a modern maláj költészet egyik formai úttörője; maláj nyelven ír.

AWOLOWO, Obafemi (1909) – nigériai politikus. Törzsfőnöki család fia. Az ibadani egy.-en tanul, majd tanító. 1934– újságíró, később kereskedő. 1940 a Nigériai Ifj. Mozg. ibadani titk. Részt vesz a szaksz. mozg. megindításában, 1949 az Akciócsop. nevű joruba párt alapító t. 1951–54 a helyi önkormányzatok min., majd a Ny-i Tartomány min. eln. 1963 a közp. korm. elleni összeesküvés vádjával letartóztatják és 10 évre ítélik. 1966 Gowon ezredes puccsa után szabadlábra kerül. 1967 jún.– a Szöv. Végrehajtó Tan. aleln.

AXEN, Hermann (1916) – német (NDK) politikus, újságíró. 1932– a német KISZ, majd a Német KP t. 1933– emigrációban él Franciao.-ban, 1940–45 koncentrációs táborban. 1950– az NSZEP KB t., majd titk. 1956– a *Neues Deutschland* c. lap főszerk. 1954– a Népi Kamara t.

AXER, Ervin (1917) – lengyel rendező. A varsói Színműv. Ak.-n végez, majd a varsói Nemzeti Színházban segédrendező. 1946–49 a łódźi Kamaraszínház, 1949– a varsói Modern Színház ig.-rendezője. Vendégrendező a SZU-ban, az NSZK-ban és az USA-ban. Számos klasszikus darab mellett elsősorban mai drámákat rendez. A varsói színműv. főisk. tanára. Színházi levélgyűjteményének két kötete jelenik meg (1955, 1957). 1962 Áll.-díjjal tüntetik ki.

AYER, Alfred Jules (1910) – angol filozófus. Oxfordban végzi tanulmányait, majd 1932– uo. előadó és kut. munkát végez. 1944–46 az oxfordi Wadham College tantestületének t., 1945–46 dékánja. 1946–59 a londoni egy. filozófia és logika prof., 1959– a logika prof. Oxfordban. Több műve jelenik meg. A 30-as években az ún. Bécsi kör téziseinek neves propagátora Angliában. Az 50-es évek elején filozófiájának korábbi műveiben kifejtett egyes nyíltan idealista állításait visszavonja, írásainak egésze azonban végső soron változatlan marad.

AYMÉ, Marcel (1902) – francia reg. író, esszéista, színpadi szerző. Keserves ifj., sokféle próbálkozás – köztük az újságírás – után, 1933 nagy sikert arat *La jument verte (A zöld kanca)* c. reg.-ével (1959 film is készül belőle). Furcsa, néha anarchista-nihilista irónia, rendkívül gazdag, utópisztikus képzeletvilág és realista kifejezésmód jellemzi. Magy. megj. művei: *A faljáró* (elb.-ek 1958), *Csípős ügy* (elb.-ek 1962), *Nem ér a nevem* (1964), továbbá antológiákban: *Mátkaság* (elb. 1959), *Kulcs a lábtörlő alatt* (elb. 1966), s a *Nagyvilág*ban: *Visszaesés* (elb. 1966).

AZCÁRATE Y FLÓREZ, Pablo de (1890) – spanyol jogász és diplomata. Bölcsészetet és jogot tanul a madridi, a zaragozai és a párizsi egy.-en. A közig. jog prof. spanyol egy.-eken. 1922– a Népszöv. apparátusában dolgozik. 1933–36 főtitkárh. 1936–39 londoni nagykövet. 1939–40 a spanyol közt.-iak emigrációs szolgálatának eln. 1942 az Instituto Español alapítója és ig. 1948–52 különböző, Palesztinával foglalkozó ENSZ-szervek vez. Jelenleg Svájcban él. Több jogi, ill. tört. műve jelenik meg.

AZHARI, Iszmail-al (1900) – szudáni politikus Khartoumban és Beirutban végzi tanulmányait. 1921–46 a szudáni közokt. ügy ter.-én dolgozik. 1939 a felsőokt. kongresszus titk., 1940 eln. 1952– a Nemzeti Unió P. eln. 1954–56 Szudán első min. elnöke és belügymin., ugyanakkor honv. min. is. 1961–64 bebörtönzik. 1965–69 a Legf. Államtan. állandó eln., államfő.

AZIKIWE, Nnamdi (1904) – nigériai politikus. 1921–25 áll. tisztv. Lagosban, 1925– az USA-ban tört.-et és újságírást tanul. 1934 visszatér Afrikába, s előbb Accrában, majd Lagosban lapszerk. és kiadó. 1944 megalakítja a Nigéria és Kamerun Nemzeti Tan. elnevezésű pártot, amelynek előbb főtitk., majd eln., és a K-i Tartomány min. eln. 1947–51 a Nigériai Törvényhozó Tan. t. 1959 a választások után a szöv.-i parl. eln. 1960–63 főkorm. 1963–66 közt. eln., puccsal megbuktatják.

AZNAVOUR, Charles (1925) – örmény származású francia énekes, filmszínész és zeneszerző. Elektrotechnikusnak készül. Már gyerekkorában játszik színpadon, később énekelni tanul és előadóként működik, dalainak egy részét maga szerzi. Kiváló dzsessz-zongorista is. Népszerű dalénekesként játssza első filmszerepeit. F. sz.: *Fejjel a falnak* (1958), *Orpheus testamentuma* (1960), *Az ördög és a tízparancsolat* (1962).

B

BAADE, Fritz (1893) – német (NSZK) közgazdász. A göttingeni, berlini, heidelbergi és a münsteri egy.-en tanul. 1925–29 a Közgazd. Kut. Int. vez. Berlinben. 1928–33 a berlini Birodalmi Mezőgazd. Piackut. Int. vez. 1930–33 a birodalmi gyűlés képv., a berlini egy. docense. 1933 a nácik összes pozíciójából elbocsátják. 1934–38 Töröko.-ban a Gazd. ügyi Min. tanácsadója. 1938–46 uo. a Mezőgazd. Min.-ban a mezőgazd. piackérdéseivel foglalkozó főtan.-os. 1948– a kieli egy. tanára, 1948–61 az egy. világgazd. int. vez. A fejlődő országok gazd. kérdéseivel foglalkozó kut. int. (Bonn) ig. a madridi Tud. Kut. Tan. t. 1949– a szöv. gyűlés képv. (SPD). A Német–Török társ. eln. A kieli egy. díszdr. Elsősorban agrárgazd., agrárpol. és világgazd. kérdésekkel foglalkozik. Magy. megj. könyve: *Versenyfutás a 2000. évig* (1961, 1962, 1965).

BABA, Corneliu (1906) – román festőművész és grafikus. Irod.-at és filozófiát hallgat a bukaresti egy.-en, majd a iaşi képzőműv. isk.-ban tanul. A bukaresti Képzőműv. Int. tanára. Realista művész. A háború után megfesti több ismert román kult. személyiség arcképét. Értékes könyvillusztrációi is vannak. A Román Ak. és a berlini Képzőműv. Ak. lev. t., a SZU Műv. Ak. tb. t. A Román Szoc. Közt. népművésze, kétszeres Áll.-díjas.

BABAHANOV ibn-Babahan, Zijautdin – szovjet egyházi személyiség. A kairói Al Azhar egy.-en végez. 1948–57– Közép-Ázsia és Kazahsztán muzulmánjai vallási ügyekkel foglalkozó irodájának aleln., kádi. 1957– Közép-Ázsia és Kazahsztán muzulmánjainak muftija (legfelső vallási vez.), a vallási iroda eln. 1956– a Szovjet Afroázsiai Szolidaritási Biz. t. 1958– a BVT t.

BABAJEVSZKIJ, Szemjon Petrovics (1909) – szovjet író. 1929–41 Rosztovban újságíró és a *Na podjome* c. irod. folyóirat munkatársa. 1936 megj. első novelláskötete. 1939 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1939– SZKP t. A II. vh.-ban haditudósító. 1959– az OSZSZSZK Írószöv. titkárságának t. Reg.-ei, elb.-ei és karcolatai elsősorban a szovjet falu életével foglalkoznak. Az *Aranycsillag lovagja* c. reg.-éből (magy. 1950, 1951, 1953) filmet is készítenek. Háromszoros Áll.-díjas (1949, 1950, 1951).

BABICS András (1906) – gazd. történész. A pécsi tud. egy.-en tanul. 1934–40 uo. gyakornok, majd tanársegéd. 1941–44 int.-i tanár a kolozsvári egy.-en. 1941–66 az MTA Dunántúli Tud. Int. tud. kut.-ja. 1966– az Int. ig. 1952– a tört. tud. kandidátusa. A magy. bányászat tört.-ével foglalkozik. F. m.: *A pécsvidéki kőszénbányászat története* (1952), *A komlói kőszénbányászat története* (1958), *Az észak-mecseki kőszénbányászat története* (1966).

BABICS Antal (1902) – sebész-urológus. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul, 1929 sebészdiplomát szerez. 1929–41 a bp.-i Urológiai Klinika tanársegéde, majd adjunktusa, közben 1936–37 ösztöndíjas a berlini Collegium Hungaricumban. 1940 egy. magántanár. 1941–43 a bp.-i Urológiai Klinika mb. vez. 1943–45 a bp.-i III. sz. Sebészeti Klinika adjunktusa. 1945– a Bp.-i Orvostud. Egy. Urológiai Klinikájának ig., tanszékvez. egy. tanár. 1949–51 és 1954–59 az egy. dékánja. 1949– az MTA lev. t., 1950– t. Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szaksz. eln. 1936– a Nközi Urológiai Társ. vez.-ségi t. 1965– a SZU Orvostud. Ak. tb. t. Több külföldi és nközi tud. társ. t., ill. tb. t. 1963– országgy. képv. (Bp.) Kossuth-díjas (1951), Kiváló orvos (1955). A veseüreg-rendszer kórélettanával, a vesekövek keletkezésének problémáival foglalkozik. Kimutatta a nyirokkeringés jelentőségét a vesemedence megbetegedéseiben. F. m.: *A vízforgalom és az uraemia kérdése a sebészeti vesebetegségekben* (1942), *A vese üregrendszerének patofiziológiája és műtétei* (1952), *Urológia* (egy. tankönyv 1952), *A vesepusztulás elmélete és klinikuma* (1952), *Das Lymphengefäss-system der Niere und seine Bedeutung in der Nierenpathologie und Chirurgie* (Rényi-Vámos Ferenccel 1957), *Clinical and theoretical pictures of some renal diseases* (1964), továbbá több mint 140 tud. publikáció.

BABINGER, Franz (1891) – német (NSZK) nyelvész, kultúrtörténész. A müncheni egy.-en tanul. 1921– tanár a berlini egy.-en. 1933 a nácik eltávolítják. 1936 a bukaresti egy. vendégprof. 1937– a iaşi (Románia), 1948–58 a müncheni egy. tanára, az egy. közel-keleti és turkológiai int. ig. (nyug.). A müncheni Bajor Ak. t. A római Lincei Ak. külső t., több hazai és külföldi tud. ak. lev. t. Számos külföldi turkológiai társ. t. Korai oszmán-török tört.-mel és a Balkán tört.-ével foglalkozik.

BABOCSKIN, Borisz Andrejevics (1904) – szovjet színész, rendező. Az Ifjú Mesterek színházi stúdió t. Moszkvában. 1921–27 vidéki, majd moszkvai színházakban játszik. 1927– különböző leningrádi színházak t. 1931–35 az Ak. Drámai Színháza (ma: Puskin Drámai Színház) színésze, majd rendezője. 1935–40 a Gorkij Drámai Nagyszínház színésze, rendezője és műv. vez. 1940– a moszkvai Vahtangov Színház, 1948–51 és 1955– a moszkvai Kis Színház színésze és rendezője. 1952–53 a Moszkvai Puskin Színház főrendezője. 1927– filmszerepeket is játszik, kiemelkedő alakítása a *Csapajev* c. film (1934) címszerepe. 1948– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1951), a SZU népművésze (1963).

BABOIN, Robert (1901) – francia üzletember. Mérnök. Az egyik legnagyobb acélipari tröszt, a Sidelor, s még számos bánya- és acélipari társ. ig. biz. t.

BACH, Adolf (1890) – német (NSZK) nyelvész, germanista. A kieli, giesseni, párizsi és az oxfordi egy.-en tanul, majd Wiesbadenben középisk. tanár. 1924–27 a darmstadti műszaki egy., 1927–31 a bonni egy. magántanára, egyidejűleg uo. a tanárképző főisk. tanára. 1931–41 a bonni egy. rk. tanára. 1941–45 a strassburgi egy. tanára (nyug.). 1952– az Onomasztikai Tud.-ok Nközi Biz.-ban az NSZK képv. 1937– a Német Ak., 1956– az Uppsalai Néprajztud. Ak., 1959– a genti Flamand Ak. t. Német nyelvtud.-nyal, irod. tört.-tel és néprajzzal foglalkozik.

BÄCHER Mihály (1924) – zongoraművész. A bp.-i Nemzeti Zenedében és a Zeneműv. Főisk.-n tanul. Itthon, Európa-szerte, Kínában és Japánban hangversenyezett. 1962– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. Az 1956-os bp.-i nközi zongoraversenyen 2. díjat nyer. Kiváló Beethoven- és Liszt-interpretátor, kamaramuzsikus (Kovács Dénes kamarapartnere). Liszt-díjas (1956).

BACHMANN, Ingeborg (1926) – osztrák költőnő. Tanulmányait a bécsi egy.-en végzi. Egy évig Párizsban él, majd 1951–53 műsorszerk. az Osztrák Rádiónál. Sokat jár külföldön (Olaszo.-ban, Svájcban és Amerikában), 1957– Münchenben a Bajor Rádió munkatársa. 1953 elnyeri a „Gruppe 47" irod. csop. díját. Több költeménye magy. is megj.

BACHMANN, Kurt (1909) – német (NSZK) politikus. 1932 mint ifjúmunkás belép Németo. KP-jába és hamarosan Köln egyik körzetének titk. lesz. Hitler hatalomra jutásakor illeg.-ba vonul, részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1938 Franciao.-ba menekül, ahol antifasiszta csop.-okat szervez. 1942 a Gestapo elfogja és koncentrációs táborba zárja, itt sínylődik 1945-ig. A felszabadulás után Kölnben ismét bekapcsolódik a komm. mozg.-ba. Újságíró, a *Volksstimme* (a KP kölni lapja) társszerk. 1950– a párt elnökségének munkatársa. A KP betiltása után egy ideig üzemben dolgozik, majd ismét újságíró. 1968 ő kezdeményezi, hogy Német KP néven új pártot alakítsanak, s 1969 ápr.– az új párt eln.

BĂDESCU, Nicolae (1912) – román építőművész. A bukaresti egy. építészeti fakultásán tanul, majd a bukaresti I. Mincu Építészeti Int. tanára. Több középület tervezője (pl. a bukaresti „Caza Scîenteii" nyomdai kombinát, a Bucureşti–Băneasa-i repülőtér stb.). Jelentősen hozzájárul a romániai szoc. építőműv. kifejlődéséhez. Áll.-díjas.

BADR, Mohhamed al – volt jemeni uralkodó és imám. 1955–62 trónörökös, min. eln. és külügymin. 1962 szept. atyja halála után átveszi az államfői tisztet is. 7 nap múlva megdöntik a monarchiát. B. Szaúd-Arábiába emigrál, s onnan irányítja a kir. pártiak közt. elleni támadásait.

BADRI, Abdelkader al (1921) – líbiai üzletember és politikus. Gazdag kereskedőcsaládból származik. 1956– parl. képv., 1960–61 különböző min. posztokon. 1961 visszavonul az aktív pol. élettől, 1964 ismét min. (iparügyi és lakásépítési). 1967 min. eln., de okt.-ben egészségi okok miatt lemond.

BADURA-SKODA, Paul (1927) – osztrák zongoraművész. 1948 a bécsi konzervatórium zongora és karmester tanszakát kitüntetéssel végzi. 1948 a bp.-i Bartók-verseny, 1949 a párizsi nközi zongoraverseny helyezettje. 1950 a bécsi Bach-fesztiválon, majd a Salzburgi Ünnepi Játékokon arat nagy sikert. 1966– az USA Wisconsin Egy. „házi művésze". Zeneelmélettel is foglalkozik.

BAEKKELUND, Kjell Martin (1930) – norvég zongoraművész, zenekritikus. Zenei tanulmányait Stockholmban, Bécsben és Londonban végzi. 1938 a filharmonikusok zenekarával mutatkozik be. 1951 európai hangversenykörutat tesz. 1953 első díjat nyer az É-i muzsikusok versenyén. 1959– az Új Zenei Társ. vez.-ségi t. 1960– a *Munkások Lapja* kult. munkatársa. 1963– a Munkáspárt Műv. Biz. eln.

BAER, Reinhold (1902) – német (NSZK) matematikus. A hannoveri műszaki egy.-en, a freiburgi és a göttingeni egy.-en tanul. 1926–29 a freiburgi egy.-en a mat. int. tanársegéde. 1929– a hallei egy.-en tanít. 1933–35 Angliában a manchesteri egy. tud. kut.-ja. 1935–37 az Institut for Advanced

Study munkatársa Princetonban (USA). 1938– az illinoisi Urbana Egy., 1956– a Frankfurt am Main-i egy. tanára. Az Amerikai Mat. Társ. és a Német Mat. Egyes. t. Több mat. tud. időszaki kiadvány szerk. Csop.- és gyűrűelmélettel foglalkozik.

BAGDADI, Sauki (1928) – szíriai költő és prózaíró. A Szíriai Írók Szöv. egyik alapítója és vez. Haladó nézeteiért több alkalommal börtönbüntetést szenved. A *Több mint egy szív* (1955) c. verseskötetével hívja fel magára a figyelmet. Magy. megj. a *Mai arab elbeszélők* c. antológiában két elb.-e, az *Arab költők a pogánykortól napjainkig* c. válogatásban pedig versei.

BAGDAS, Haled (1912) – a Szíriai KP főtitk. Kora ifj.-ában bekapcsolódik az első szíriai komm. sejtek tevékenységébe. 1930– KP t., 1937– a párt főtitk. Többször bebörtönzik (1931, 1933, 1940). Lefordítja arabra a Kommunista Kiáltványt. 1954 az első komm. parl. képv. az arab világban. Az utóbbi évtizedben többször kényszerül illeg.-ba, ill. emigrációba. 1966 a haladó fordulat után hazatér.

BAGRAMJAN, Ivan Hrisztoforovics (1897) – a SZU honv. min. h.-e. 1920– a szovjet hads.-ben szolgál. Részt vesz a polgárháborúban. 1934 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t, 1938 a Vezérkari Ak.-t. 1941– SZKP t. 1941–43 vez. par. beosztásokat tölt be a DNy-i és a Ny-i fronton. 1943–45 az 1. balti front, 1945–54 a balti kat. körzet par. 1954–55 a SZU Honv. Min. főfelügyelője. 1955–56 és 1958– a SZU honv. min. h. 1956–58 a Szovjet Fegyveres Erők Vezérkari Ak. par. 1952–61 az SZKP KB pótt. 1961– t. A SZU Legf. Tan. t. 1955– a SZU marsallja. A SZU Hőse (1945).

BAGRJANA, Eliszaveta (Ljubomirova Belcseva) (1893) – bolgár költőnő. Először 1915-ben jelennek meg versei. Költészetének központi alakja a társad. felszabadulásra törekvő nő. 1945– a szoc. építés eseményei válnak költészete témájává. Dimitrov-díjas (1950), irod. díjas (1963), a Szoc. Munka Hőse (1967). Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

BAHADUR, Sresta Purna (1915) – nepáli politikus. Tanulmányait Nepálban és Indiában végzi. 1939–45 pol. tevékenységéért bebörtönzik. 1946–47 az általa megszervezett Stat. Int. vez. 1946– Katmandu városi tan.-ának t. 1948 ismét börtönben. 1951 a korm. Oktatási Tan., 1953 a Pénzügyi Biz., 1955–59 a Tervbiz. t. Számos pol. és közgazd. írása jelenik meg.

BAIRD, Tadeusz (1928) – lengyel zeneszerző. A fiatal lengyel zeneszerző-nemzedék egyik élenjáró reprezentánsa. Műveit a dallamosság, a pátoszra való hajlam, valamint ötletes zeneszerzői fogások jellemzik. Szerzeményei közt szimfóniák, dalok, zongoraművek, kantáták stb. szerepelnek.

BAJBAKOV, Nyikolaj Konsztantyinovics (1911) – a SZU min. tan. elnökh.-e. Az azerbajdzsáni kőolajipari int.-ben tanul. 1932–38 különböző kőolajipari váll.-oknál dolgozik. 1939 a K-i Kőolajipari Ig.-ság gazd. vez. 1940– kőlajipari népbiztosh. 1944–46 népbiztos, 1948–55 kőolajipari min. 1955–57 az Áll. Tervbiz. eln. 1957–58 az OSZSZSZK Áll. Tervbiz. eln. 1958–63 a krasznodari népgazd. tan. eln. 1963–64 az Áll. Vegyipari Biz. eln. 1965– a SZU min. tan. elnökh., az Áll. Tervbiz. eln. Az SZKP KB t.

BAJIĆ, Baja (1896) – jugoszláv pszichológus. Párizsban végez jogot és bölcsészetet. 1930–38 a skopjei egy. docense, majd tanára. 1941– a belgrádi egy. tanára. Több, a pszichológiai módszertan és a megismerési folyamatok körébe tartozó tanulmány és könyv szerzője.

BAJNAY László (1930) – építészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en szerez oklevelet. 1951– az Ipari Épülettervező Váll. mérnöke. Hazai és külföldi ipartelepek tervezője. Dolgozott Koreában, az NSZK-ban és Angliában. Ybl-díjas (1959), Áll.-díjas (1965). Tanulmányai az ipari építészet kérdéseivel, különösen a méretrend alkalmazásának témájával foglalkoznak. F. m.: Szerszámgépgyár (Korea); Tiszai Vegyikombinát tervei.

BAKÁCS Tibor (1912) – higiénikus, az Orsz. Közegészségügyi Int. főig. (1957 óta). A bp.-i orvosi egy.-en tanul. 1936–45 gyakorló orvosi, majd epidemológusi tevékenységet folytat. 1945–51 Bp.-en tisztifőorvos h., majd tisztifőorvos. 1951–57 a bp.-i János Kórház ig. főorvosa. Időközben 1 évig a koreai magy. kórház ig. főorvosa. 1962– az Orvostovábbképző Int. tanszékvez. egy. tanára. A M. Higiénikusok Társ. eln. A MOTESZ és az Egészségügyi Tud. Tan. vez.-ségi t. A Higiénikusok Világszöv. VB t. Az *Egészségtudomány* c. szaklap főszerk. Az orvostud. dr.-a (1962). Településegészségtannal és járványtannal, újabban az urbanizáció higiénéjével foglalkozik. F. m.: *Budapest közegészségügyének 100 éve 1848–1948* (1949), *Városegészségügy az új Budapesten* (1950), *A higiéne tankönyve* (társszerző 1960, 2. kiad. 1965), *Az enterális fertőzések kommunálhygiénés kapcsolatai Magyarországon* (1964), *Általános és részletes járványtan* (egy. tankönyv, társszerző 1966), *Településegészségtan* (egy. tankönyv 1968), *Járványtan* (egy. tankönyv 1968).

BAKAJEV, Viktor Georgijevics (1902) – a SZU tengerhajózási min.-e (1954 óta). Eredeti foglalkozása lakatos. 1919– SZKP t. 1929 elvégzi a moszkvai szállítási műszaki főisk.-t. 1929–36 a tengeri teherszállításban mérnökként, majd különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1938–42 főisk. tanár. 1945–52 a SZU tengerhajózási min. h., 1952–53 első h. 1953 a tengeri és folyami hajózási min. első h. 1953–54 a SZU min. tan. mellett működő Szállításügyi Iroda elnökh. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. A műszaki tud. dr.-a.

BAKARIĆ, Vladimir (1912) – jugoszláv politikus. Zágrábban jogi doktorátust szerez. 1932– részt vesz a munkásmozg.-ban, többször letartóztatják. 1940– a Horvát KP KB t. 1941–45 a felszabadító harcok egyik szerv., a horváto.-i par.-ság pol. biztosa. 1944 a Horvát KP KB titk. 1945–53 a horvát korm. eln., majd a Horvát Népi Szkupstina eln. 1948– a Jugoszláv KP KB t. 1952– a KB VB t. 1966 a Horvát Komm. Szöv. eln., a JKSZ KB elnöksége és 1969– a Végrehajtó Iroda t. A II. vh. előtt haladó lapok munkatársa, a háború alatt a *Vjesnik* c. lap főszerk. Több könyve jelenik meg (publicisztika, elméleti tanulmányok stb.).

BAKARY, Djibo (1922) – nigeri politikus. Tanári diplomát szerez Dakarban. 1941–50 Nigerben tanít. 1946 az RDA nigeri szekciójának (PPN) főtitk. 1950 a szaksz. mozg.-ban dolgozik. Amikor a PPN kettészakad, a párt balszárnyából megalakítja a Nigeri Dem. Uniót (UDN). 1956 Niamey polgármestere. 1957 a Ter. Gyűlés t. 1959 pártját betiltják és B.-t száműzik, Bamakóba megy, ott ellenzéki tevékenységet fejt ki a Diori rendszerrel szemben.

BAKLANOV, Grigorij Jakovlevics (1923) – szovjet író. 1941 önkéntesnek jelentkezik a frontra. 1942– SZKP t. 1943 tüzértiszti isk.-t végez, a DNy-i és a 3. ukrán fronton harcol. 1951 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. Irod. munkássága mellett újságíróként is tevékenykedik. Magy. megj. művei: *A főcsapástól délre* (reg. 1959), *Két tűz között* (reg. 1964), *1941 júliusa* (reg. 1966).

BAKR, Ahmed Hasszán (1914) – iraki áll. és korm. fő. 1959 visszavonulásra kényszerítik az iraki hads.-ből, mivel jobbról támadja az akkori közt. korm.-t. Tevékeny részese az 1963 febr. puccsnak, a baathista rendszer alatt min. eln. (1963), de ténylegesen kiszorul a hatalomból. 1963 nov. részt vesz a kat. ellenpuccsban, 1963–64 közt aleln., 1964 megbízatás nélküli nagykövet. 1968 az Aref elnököt megbuktató puccs után a forr. par.-ság eln., majd min. eln., s végül közt. eln. is.

BAKSI, Ghulam Mohammed (1907) – indiai politikus. Pályafutását tanárként kezdi. Pol. tevékenységéért több ízben bebörtönzik. A függetlenség kivívása után magas áll. funkciókat tölt be Kasmírban; 1953–63 Kasmír min. eln. A jobboldali ellenzék egyik vez.

BAKULEV, Alekszandr Nyikolajevics (1890) – szovjet sebész. Elvégzi a szaratovi egy.-et. 1922–26 uo. dolgozik. 1926– a moszkvai 2. sz. Orvostud. Főisk.-n tanít, 1939– uo. prof. 1948– a SZU Orvostud. Ak. t., 1953–60 eln. 1958– a SZU Tud. Ak. t. Az *Orvostud. Enciklopédia* főszerk. A Szoc. Munka Hőse. Az OSZSZSZK érdemes tudósa (1946), Áll.-díjas (1949), Lenin-díjas (1957). A SZU Legf. Tan. t. Ismert koponya-, vese- és mellkasi, valamint szív- és tüdősebész. Magy. a *M. Sebészet* c. folyóiratban jelenik meg cikke.

BALAGUER, Joaquín (1906) – Dominika közt. elnöke. Párizsban szerez jogi diplomát. 1932–35 nagykövet Madridban, majd külügymin. h. 1947 hazája képv. az ENSZ-ben, majd külügymin. 1957 közt. aleln., 1960– eln. 1962 kat. junta dönti meg. Emigrációba megy, de 1966 visszatér, és ekkor megválasztják közt. elnökké.

BĂLAN, Ştefan (1913) – román oktatásügyi min. Építőműv. Főisk. prof., az építéstechnikai tanszék vez. Volt építésügyi min. 1963– a Román Ak. t. Áll.-díjas. A Román Műszaki Lexikon főszerk.

BALANCHINE, George (eredeti neve: Balancsivadze) (1904) – orosz származású amerikai koreográfus. Tízéves korától Péterváron tanul táncolni. 1924– a Gyagilev együtteshez csatlakozik, majd balettmestere lesz. 1929– a koppenhágai Kir. Színház ig., 1932 a Monte Carló-i Orosz Balett alapító t. 1934 az Amerikai Balett Isk., 1946 a Ballet Society egyik alapító t. 1948– a New York City Ballet műv. ig. Együttesével számos orsz.-ban vendégszerepel. Egyike a legtermékenyebb koreográfusoknak, műv.-e rendkívül gazdag és sokrétű. Koreográfiáinak többsége cselekmény nélküli.

BALANGYIN, Alekszej Alekszandrovics (1898) – szovjet kémikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1927– uo. tanít, 1934– prof. 1935– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Szerves Kémiai Int. labor.-ának vez. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1946– t. Áll.-díjas (1946). A szerves anyagok katalízisének kutatásával foglalkozik, kidolgozza a heterogén katalízis elméletét. Magy. megj. cikke az MTA *Kémiai Tud. Oszt. Közleményei*ben.

BALASSA Imre (1886) – zenei író, újságíró. A bp.-i Színiak.-n rendezői oklevelet szerez, majd a Nemzeti Színháznál dolgozik. Évtizedeken át különböző napi- és hetilapok színházi és zenekritikusa. Hosszabb ideig a Főv. Könyvtár zenei oszt. vez. Később a M. Áll. Operaház dramaturgja, sajtóelőadója és az operaház múzeumának vez. (nyug.). Könyveivel és előadásaival elsősorban a zene népszerűsítésén munkálkodik. F. m.: *W. A. Mozart csodálatos élete* (1932), *Molière* (1938), *Déryné* (1940), *Itt élned, halnod kell* (Vörösmarty életreg. 1941), *Operák könyve* (Gál György Sándorral 1952), *Operakalauz* (Gál György Sándorral 1952), *Mozart regénye* (1964), *Offenbach regénye* (1968), *Sándor Erzsi* (s. a.).

BALÁZS Anna (1907) – írónő. Gépvésnök munkás, 1927– részt vesz a komm. ifj. mozg.-ban. 1930– párttag. A 40-es évek óta folytat írói munkásságot. A felszabadulás óta számos reg.-e, ill. novelláskötete lát napvilágot. József Attila-díjas (1956). F. m.: Reg.-ek: *Maris* (1944), *Mire megjönnek a fecskék* (1948), *Májusi lakodalom* (1949), *Névtelen hősök* (1950), *Virágnyitó szerelem* (1956), *A bukott lány* (1965). Novelláskötetek: *Vadmadár* (1955), *Egy öregember szerelme* (1959), *Az ájtatos anyós* (1960), *Kakas a dombján* (1964), *A rossz feleség* (1969).

BALÁZS Samu (1906) – színész. A bp.-i Színiak.-n tanul. 1928–37 a kolozsvári, 1938– a bp.-i Nemzeti Színház művésze. A 40-es évek eleje óta filmen is szerepel. Kiváló jellemszínész, elsősorban komikus és intrikus szerepkörökben arat sikereket. Kolozsváron rendezőként is tevékenykedett, Bp.-en néhány évig a Színműv. Főisk. tanára volt. Kossuth-díjas (1951), Érdemes művész (1963). F. sz.: Színpadon: Shakespeare: Kalibán *(Vihar)*, *Hamlet*, Malvolio *(Vízkereszt)*, Gloucester *(Lear király)*, Hastings *(III. Richárd)*, Katona: *Bánk bán*, Lucifer (Madách: *Az ember tragédiája*), Kancellár (Schiller: *Ármány és szerelem*), Pickering ezredes (Shaw: *Pygmalion*). Filmen: *Különös házasság* (1951), *Fel a fejjel* (1954), *Bakaruhában* (1957), *Kard és kocka* (1959), *Az utolsó vacsora* (1962), *Dalolva szép az élet*.

BALÁZS-PIRI Balázs (1937) – karikaturista. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. Mint karikaturista autodidakta. 1964– a *Ludas Matyi* munkatársa. Több külföldi kiállításon is részt vesz. 1968 elnyeri az év legjobb karikatúrája pályázat első fokozatát. 1969 Palásti Lászlóval közösen karikatúra-albuma jelent meg *(Ma mi is fúrunk)*.

BALDWIN, James A. (1924) – amerikai néger író. If.-át New York néger negyedében, Harlemben tölti, főisk.-n tanul, majd alkalmi munkákból él. 1948 Párizsba megy, ahol közel 10 évet tölt. Legismertebbek novellái és esszéi. *Ének Charley úrért* c. darabját a Pécsi Nemzeti Színház is bemutatta. Számos egy. és alapítvány (Rosenwald, Guggenheim, Ford) ösztöndíját kapja meg. A színesbőrűek egyenjogúságáért, az atombomba betiltásáért küzdő szerv.-ek vez.-ségi t. és aktívan részt vesz tevékenységükben. Magy. a *Mai amerikai elbeszélők* c. antológiában (1963) és a *Nagyvilág*ban jelennek meg kisreg.-ei, továbbá a *Harlem* c. könyvben (1967) egy írása.

BALGARANOV, Bojan (1896) – bolgár politikus. 1920– KP t. 1922 Moszkvában vezérkari ak.-t végez. Illeg.-an hazatér, hogy részt vegyen az 1923 szept. felkelésben. 1924 forr. tevékenységéért halálra ítélik. 1934 amnesztiát kap és a SZU-ba utazik; Moszkvában a Kominternnél dolgozik. 1935 visszatér Bulgáriába. 1937– KB t. 1942–44 a KP meghatalmazott képviselője a Jugoszláv Népfelszabadító Hads. vezérkaránál. 1944–45 a II. hads. par. h. A háború után felelős posztokat tölt be. 1956– KB titk. 1957– PB t. A Hazafias Arcvonal Nemzeti Tan.-ának eln. Képv. Kétszeres Szoc. Munka Hőse (1956, 1961), a Bolgár Népközt. Hőse (1967).

BÁLINT Endre (1914) – festőművész, grafikus. A bp.-i Iparműv. Főisk.-n grafikai tanulmányokat folytat. 1934 és 1947 tanulmányúton Párizsban. 1938 első önálló kiállítása Bp.-en a Tamás Galériában. 1945 után az Európai Isk. művészcsop. t. 1957–62 Párizsban él. 1958 elkészíti a francia kiadású ún. *Jeruzsálemi Biblia* 1200 illusztrációját, amelyet nagy elismerés fogad. Festészettel, mozaikműv.-tel, grafikával foglalkozik. A szürrealista irányzat képv. Művei nagyszámú hazai és külföldi kiállításon szerepeltek. F. m.: *A margitszigeti Palatinus strand mozaikja* (1967).

BALKE, Siegfried (1902) – német (NSZK) politikus, vegyészmérnök. A müncheni műszaki egy.-en kémiát tanul. 1925–52 vegyészeti gyárak kémikusa, ill. műszaki vez. 1952–54 az I. G. Farbenhez tartozó müncheni Wacker-Chemie GmbH ig. 1953–56 az NSZK postaügyi és távközlési, 1956–62 atomügyi min. 1954– a CSU és ügyvez. elnökségének t. 1957– a szöv. gyűlés képv. 1962– a Német Világűrkut. Társ. eln. 1963–64 a Német Munkáltatók Szöv. aleln. 1964– eln. A müncheni Bajor Nemzetgazd. Társ. és a Frankfurt am Main-i Német Kémikusok Társ. eln. A müncheni egy. tb. prof., a Max Planck Társ. szenátora. 1964– az Oszthatatlan Németo. Kuratóriuma revansista szerv. pol. biz. t.

BALKOW, Julius (1909) – német (NDK) politikus. 1925–29 kitanulja a géplakatos szakmát. 1927–31 az esti tagozaton gépészmérnöki diplomát szerez. 1931– ig. SPD t. 1931–33 a Szoc. Munkáspárt t. 1944 antifasiszta tevékenységért bebörtönzik. 1945– a KP, 1946– az NSZEP t. 1946–47 az NSZEP Teltow körzeti vez. titk. 1947–49 a lipcsei egy. társ. tud. tagozatán tanul. 1950–51 az NSZEP Berlin–Mitte körzet vez.-ségi t. 1951– a kül- és belker. min.-ban dolgozik. 1956– kül- és belker. min. h. 1961–65 min. 1963– az NSZEP KB és a Népi Kamara t. 1965– az NDK min. tan. elnökh.

BALL, George Wildman (1909) – amerikai politikus. A Northwestern Egy.-en végez. 1935–42 ügyvédi gyakorlatot folytat Chicagóban, 1946–61 Washingtonban. Közben 1942– áll. szolgálatban. 1944–45 Londonban az Amerikai Stratégiai Bombázások Felmérésének ig., később évekig Adlai Stevenson pol. tanácsadója, a választási kampányokban ügyvivője. 1961–66 külügymin. h., 1968 az amerikai ENSZ-küldöttség vez., de szept.-ben lemond. Dem. párti.

BALLENEGGER Róbert (1882) – agrogeológus. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1904–10 vegyész az Ampelológiai Int.-ben. Közben a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Főisk. tanársegéde. 1910–22 a Földtani Int. geológusa. 1922–40 a Kertészeti Tanint., 1945–47 az Agrártud. Egy. tanára. 1947– az MTA Talajtani és Agrokémiai Kut. Intézet tudományos munkatársa. A mezőgazd. tud. dr.-a. 1957 Kossuth-díjat kap. Kiemelkedő érdemei vannak a termőföld kémiai vizsgálati módszereinek és a talajjavítás módszereinek kidolgozásában. F. m.: *A talajok osztályozásáról* (1913), *Adatok magyarországi talajok kémiai összetételének ismeretéhez* (1917), *A termőföld* (1922), *Talajvizsgálati módszerkönyv* (1953), *Talaj- és trágyavizsgálati módszerek* (1962), *A magyar talajtani kutatás története 1944-ig* (1963).

BALLUKU, Beqir (1917) – albán honv. min. Lakatos. 1939 a tiranai antifasiszta tüntetés egyik szerv., ezután 30 hónapig Jugoszláviában él. Hazatérése után besorozzák az olasz hads.-be, de baloldali magatartása miatt elbocsátják. A tiranai partizánok par. 1943– az Albán KP PB t. 1944 a III. brigád komisszárja, majd a II. brigád par. 1945– a népi gyűlés képv. 1948– vezérőrnagy, a vezérkar főnöke, az Albán Munkapárt KB és PB t. 1953– honv. min., a min. eln. első h., altábornagy. 1957– hads. tábornok.

BALÓ Elemér (1892) – színész. Elvégzi a Színműv. Ak.-t. 1916– részt vesz a munkás kultúrmozg.-ban, 1918–19 a Nemzeti Színház t. Az ellenforr. győzelme után elbocsátják. Később fővárosi magánszínházakban játszik és tevékeny részt vállal a munkásszínjátszás szervezésében. 1945–61 a Nemzeti Színház t. Főleg karakterszerepeket játszik (nyug.). Érdemes művész (1957). F. sz.: Jean (Sarment: *Az árnyhalász*), Olson Irjő (Karinthy: *Holnap reggel*), Crooks (Steinbeck: *Egerek és emberek*), Doge (Brecht: *Galilei élete*), Raszkolnyikov (Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés*).

BALÓ József (1895) – orvos, patológus. A bp.-i tud. egy.-en tanul, majd az egy. patológiai int.-ében dolgozik, 1926– a Szt. István Kórház főorvosa. 1928– a szegedi tud. egy., majd a Bp.-i Orvostud. Egy. tanára (nyug.). 1956– az MTA lev. t. 1960– a Nközi Patológiai Ak. (Washington) t., 1962– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Számos külföldi patológiai és más orvostud. társ. t. Kossuth-díjas (1955). Kórbonctannal, kórszövettannal és kísérleti patológiával foglalkozik. F. m.: *A láthatatlan kórokozók, filtrálható vírusok* (1931), *Die Erkrankungen der weissen Substanz des Gehirns und des Rückenmarks* (1940), *Kórbonctan* I–II. (1948–1952), *Lungenkrebs und Lungenadenom* (1957–1959), *A részletes kórbonctan tankönyve* (1961). *Az általános kórbonctan tankönyve* (1962).

BALOGH Edgár – romániai magy. író, publicista, kritikus. Tanulmányait Pozsonyban, majd a prágai egy.-en végzi. Újságíróként a szlovákiai magy. baloldali mozg.-ak egyik vez. Harcol a cseh burzsoázia nemzetiségi pol., a hitlerizmus ellen. Szerkesztésében jel. meg a *Barna-könyv Hitler-Németországról és a lipcsei perről* (1934). 1935– Erdélyben él, a *Korunk*, a *Brassói Lapok* és a *Független Újság* munkatársa. 1956– az újjászervezett *Korunk* egyik szerk., a kolozsvári egy. prof. F. m.: *Íratlan történelem* (cikkgyűjt. 1939), *Hármas kistükör* (cikkgyűjt. 1945), *A Szudétáktól a Fekete-tengerig* (cikkek 1946), *Az igazi 1848* (1948), *Egyenes beszéd* (cikkgyűjt. 1957), *Szovjet tájak, szovjet emberek* (útijegyzetek Nagy Istvánnal együtt, 1957), *Hét próba* (1965).

BALOGH István (1924) – grafikus. A bp.-i Iparműv. Főisk.-n, majd a Képzőműv. Főisk.-n Kádár Györgynél tanul. 1953–56 Derkovits-ösztöndíjas. 1967– a Képző- és Iparműv. Szakközépisk. tanára. Alk. grafikával, elsősorban plakátműv.-tel foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1962, 1967). F. m.: *Az ördög és a tízparancsolat* (filmplakát 1964), *Felszállott a páva* (plakát 1965), a Budapest-kiállítás plakátja (1967).

BALOGH János (1913) – zoológus. A bp.-i tud. egy.-en tanul, majd uo. tanársegéd, adjunktus, magántanár, tud. kut., oszt. vez., 1966– egy. tanár, 1968– az ELTE állatrendszertani tanszék vez. 1963–69 7 expedíciót vezet Afrika, D-Amerika, Ausztrália, Új-Guinea és Óceánia őserdei talajainak zoológiai feltárására. 1965– az MTA lev. t. 1968– a SZU Entomológiai Társ. tb. t. Kossuth-díjas (1963). Állatrendszertannal, -ökológiával, talajzoológiával és zoocönológiával foglalkozik. F. m.: *A zoocönológia alapjai* (1953), *Lebensgemeinschaften der Landtiere* (1958), *A Synopsis of the World Oribatid (Acari) Genera* (1965).

BALOGH Jolán (1900) – műv. történész. A bp.-i tud. egy.-en műv. tört.-et és régészetet tanul, majd a bécsi Collegium Hungaricum ösztöndíjasa. 1924– a bp.-i Szépműv. Múzeum munkatársa, 1935–67 a múzeum régi szobor-oszt. vez. (nyug.). A műv. tört. tud. dr.-a (1955). A 15–17. sz. magyar műv.-ével és olasz szobrászatával, az olasz–magyar műv. kapcsolatokkal foglalkozik. F. m.: *Márton és György kolozsvári szobrászok* (1934), *Kolozsvár műemlékei* (1935), *Az erdélyi renaissance* (1943), *A magyar renaissance építészet* (1953), *Az esztergomi Bakócz-kápolna* (1955), *A művészet Mátyás király udvarában I–II.* (1966), *A Szépműv. Múzeum régi szobor-oszt. állandó kiállítása* (katalógus magy. és németül 1966).

BALOGH, Thomas (1905) – magy. származású angol közgazdász. Bp.-en, Berlinben és a Harvard Egy.-en végzi tanulmányait. 1927–28 a berlini Magy. Int. ösztöndíjasa, 1928–30 Rockefeller-ösztöndíjas. 1931–39 banktisztv., 1939–45 az oxfordi Balliol Coll. előadója, 1945– t., 1960– az oxfordi egy. közgazd. előadója, 1950– a Munkáspárt vb. gazd. és pénzügyi biz. t., az ausztráliai Reserve Bank, a máltai, indiai, jamaicai, Brit Guayana-i, mauritiusi és az algériai korm. tanácsadója. Tevékenykedik a FAO-ban és az ENSZ l.-amerikai és afrikai gazd. biz.-ában. A minneapolisi, madisoni, s a Harvard Egy. meghívott prof. 1964– a brit kabinet gazd. tanácsadója. Magy. megj. könyve: *A német pénzromlás oknyomozó története* (1928).

BALSER, Ewald (1898) – osztrák színész. 1928– a Burgtheater t., de sokat szerepel Baselban, Münchenben, Berlinben és Salzburgban is. Színpadi rendezőként is tevékenykedik és filmekben is játszik. A „Kammerschauspieler” c. tulajdonosa. 1952 K. Renner-díjjal, 1955 Bécs város gyűrűjével tüntetik ki. 1956– a hamburgi Képzőműv. Ak., 1958– a Berlini Művészszöv. tb. t.

BALTRA, Alberto Cortés (1912) – chilei közgazdász. Prof., majd a Gazd. Min.-ban vez. beosztásokban, egy ideig min. Műveit számos nyelvre lefordítják, jelenleg a chilei egy. közgazd. fakultásának dékánja és a chilei Szovjet Kult. Int. eln.

BALZAMO, Vincenzo (1929) – olasz munkásmozg. vez. Jogász és újságíró. 1949 belép a Szoc. P.-ba. 1953 a szoc. diákok vez., az ifj. szerv. titkárságának t. 1957–63 a Szoc. Ifj. Szöv. titk. 1957– a Szoc. P. KB t., 1961– az orsz. vez.-ség t., 1966– az Egyesült Szoc. P. KB és vez.-ségi t. Korábban az *Avanti!* munkatársa, majd a *La Conquista* c. szoc. ifj. folyóirat főszerk. 1957–61 a DIVSZ VB t., 1959–61 a DIVSZ aleln.

BÁN Frigyes (1902) – filmrendező. 1922– dolgozik a filmszakmában, különböző filmgyárakban segédrendező, felvételvez. stb. 1939– önálló rendező. Forgatókönyveket is ír. Legjelentősebb filmjével, a *Talpalatnyi föld*del Marianske Laznéban Munka-nagydíjat (1949), a teheráni Fesztiválok Fesztiválján II. díjat nyer (1964). Háromszoros Kossuth-díjas (1950, 1952, 1954), Érdemes művész (1952), Kiváló művész (1966). F. r.: *Egy éjszaka Erdélyben* (1941), *Háry János* (1941), *Az 5-ös számú őrház* (1942), *Talpalatnyi föld* (1948), *Úri muri* (1949), *Tűzkeresztség* (1951), *Semmelweis* (1952), *Rákóczi hadnagya* (1953), *A császár parancsára* (1956), *Szent Péter esernyője* (1958), *Szegény gazdagok* (1959), *Felmegyek a miniszterhez* (1961).

BANC, Iosif (1921) – a román min. tan. elnökh. (1965 óta). 1950– vez. tisztségeket tölt be a nagyváradi, marosvásárhelyi pártbiz.-okon, majd a pártközp.-ban. 1955–65 a KB pótt. 1965– t., majd a VB pótt.

BANDA, Aleke (1939) – malawi politikus. Rhodesiában jár isk.-ba. Már 15 éves korában a Nyaszaföldi Kongresszus Que Que ágának titk. 1959 márc. letartóztatják és deportálják Nyaszaföldre. Szervezi a Malawi Kongresszus P.-ot, a betiltott Nyaszaföldi Kongresszus utódját. A Malawi Kongresszus P. főtitk. 1959–66 a *Malawi News* szerk., 1964–66 a Malawi Rádiótárs. ig. 1966– iparfejlesztési és tervezési min.

BANDA Ede (1917) – gordonkaművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1946 a genfi nközi zenei verseny 4. helyezettje. 1948– a Zeneműv. Főisk. gordonka-, 1950–57 kamarazene-tanára. 1939–51 a Székesfőv. Zenekar első magángordonkása, a M. Rádió szólistája és kamaraszereplője. 1952– a Kossuth-díjas Tátrai-vonósnégyes t. Érdemes művész (1969). Szólistaként is működik. Európa-szerte vendégszerepel.

BANDA, Hastings Kamuzu (1905) – malawi politikus. Fiatal korában D-afrikai aranybányákban dolgozik. Megtakarított pénzén az USA-ba megy, ahol orvosi diplomát szerez. 1954-ig Angliában, majd Ghanában praktizál. 1958 visszatér hazájába, ahol a Malawi Kongresszus P. elnöke lesz. Rövidesen bebörtönzik, 1960 szabadul. 1961 földművelésügyi min. 1963– Nyaszaföld, majd 1964– a függetlenné vált Malawi min. eln. Konzervatív pol.

BANDARANAIKE, Sirimavo (1916) – ceyloni politikusnő. A volt ceyloni min. eln. özvegye. 1960– a Ceyloni Szabadság P. eln. 1960–65 min. eln. és külügymin. 1965-ig a szenátus t.

BANDHJÓPÁDHJÁJ, Tárásankar (1898) – indiai író. A mai bengáli írónemzedék egyik legnépszerűbb alakja. Regényeiben a Tagore-hagyomány folytatója. A vidéki életmód széles skálájú ábrázolója.

BÁNFFY György (1927) – színész. Jogi tanulmányokat folytat, majd elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1955– több vidéki társulatban játszik, 1960– a pécsi Nemzeti Színház t. Hősi és tragikus szerepeket alakít. Versmondóként is sokat szerepel. Jászai-díjas (1965). F. sz.: Rostand: *Cyrano de Bergerac*, Shakespeare: *Othello*, Claudius (Shakespeare: *Hamlet*), Shakespeare: *Lear király*, *III. Richárd*, Goethe: *Faust*.

BANGA Ilona (Baló Józsefné) (1906) – biokémikus. A szegedi és a bécsi egy.-en tanul. 1930–45 a szegedi egy. Orvosvegytani Int.-ében gyakornok, majd tanársegéd. 1940 egy. magántanár. 1946–47 a bp.-i egy. Biokémiai Int.-ének tanára. 1947– a bp.-i Orvostud. Egy. I. sz. Kórbonctani Int. docense. A biológiai tud. dr.-a (1955). Kossuth-díjas (1955). Az izomműködés és a kötőszöveti kollagén rostok biokémiájával foglalkozik. Férjével, Baló József egy. tanárral együtt felfedezi az elasztáz nevű enzimet, amely az erek falának rugalmasságát biztosító elasztint lebontja. F. m.: *Structure and Function of Elastin and Collagen* (1966), továbbá több mint 180 hazai és külföldi publikáció.

BANG-HANSEN, Odd (1908) – norvég újságíró, író, műfordító. Egy. tanulmányai után tanár. 1944–45 Angliában, az emigrációs norvég korm. mellett dolgozik. 1946– az *Arbeiderbladet* munkatársa. 1949–50 a Tiden Kiadóváll. titk. A Norvég Írószöv., a Filmkritikusok Egyes., a Műfordítók Egyes. és más egyes.-ek vez.-ségi t. 4 reg., 6 ifj. könyv (ebből 3 díjazott) és több filmforgatókönyv írója. Számos reg.-t, drámát fordít németből, angolból és a skandináv nyelvekből.

BÁNKI Zsuzsa (1921) – színésznő. Elvégzi a Színműv. Ak.-t. 1945– a Nemzeti, a Madách, majd a Petőfi Színház t. 1962– a Vígszínházban játszik. Főleg vez. drámai szerepeket alakít. Kétszeres Jászai-díjas (1954, 1955), Érdemes művész (1965). F. sz.: Színpadon: Lady Macduff (Shakespeare: *Macbeth*), Sura (Gorkij: *Jegor Bulicsov*), Flóra

(Bródy: *A tanítónő*), Alphonsine (Jókai–Hevesi: *A kőszívű ember fiai*), komisszárnő (Visnyevszkij: *Optimista tragédia*), Janet (Huxley: *A Mona Lisa mosolya*). Filmen: *Valahol Európában* (1947), *Díszmagyar* (1948), *Éjfélkor* (1957).

BĂNUS, Maria (1914) – román költőnő. Fiatalon közeledik a munkásmozg.-hoz, ez kifejezésre jut verseiben is. Felszabadulás utáni költészete a szoc. realizmus alapján áll. Áll.-díjas (1959). A varsói VIT aranyérmese (1955). A *Nagyvilág* és az *Élet és Irodalom* több versét közli.

BÁNYAI (Baumgarten) László (1907) – romániai magy. tanár, író és politikus. Fiatalon újságíró Erdélyben, majd egy.-re jár Bp.-en, Grenoble-ban és Párizsban. Néhány évig tanár. Verseket, novellákat, cikkeket ír. Több erdélyi folyóiratnak (*Erdélyi Helikon, Korunk, Pásztortűz*) volt munkatársa. 1934– KP t., s a M. Dolgozók Szöv. (MADOSZ). egyik vez. A II. vh. alatt a Bánságban folytat illeg. tevékenységet. A felszabadulás után a M. Népi Szöv. KV t.; képv. Jelentős tört. írói és irod. tevékenysége. F. m.: *A magyarság a Duna-völgyében. Ezer év tanúsága* (1938), *Harminc év. Jegyzetek a romániai magyarság útjáról* (1949), *Együtt élünk, együtt építünk* (cikkek, tanulmányok 1957), *Tavaszi szél* (versek 1958).

BAO DAI (1911) – vietnami ex-császár. Vietnamban és Franciao.-ban tanul, 1922– Annam (D-Vietnam) trónörököse, 1932– császár. 1949 szerződést köt a francia gyarmatosítókkal, akik meghagyják a trónon. 1950 Hongkongba, majd Franciao.-ba költözik. 1955 detronizálják.

BARABÁS Tibor (1911) – író. 1928– részt vesz a munkásmozg.-ban. A 20-as évek végétől jelennek meg írásai különböző lapokban és folyóiratokban. József Attila és Nagy Lajos írói köréhez tartozott. A II. vh. idején 4 évet tölt munkás- és büntetőszázadokban. 1945 a Cserépfalvi Kiadó irod. vez. 1946 a *Szabad Nép* kult. rovatvez. 1946–49 az Írószöv. főtitk. 1946–51 a Révai, majd a Szépirod. Könyvkiadó ig. Az Írói Segélybiz. eln. Reg.-eket, elb.-eket, tanulmányokat, drámákat, filmeket, tv-játékokat ír. József Attila-díjas (1953), Kossuth-díjas (1954). F. m.: *Egy bányász élete* (kisreg. 1946), *Egy nép nevelői* (1946). *Egy címíró emlékiratai* (reg. 1960), *Török daráló* (reg. 1963), *Éjjeli őrjárat* (1965), *Napóleon foglya* (1968). Filmjei: *Rákóczi hadnagya, A császár parancsára, Rab Ráby.*

BARABASOV, Nyikolaj Pavlovics (1894) – szovjet asztrofizikus. A harkovi egy.-en végez, majd 1919– uo. tanít. 1934– prof., a csillagászati tanszék vez. 1930– a harkovi csillagvizsgáló ig. 1948– az Ukrán Tud. Ak. t. 1948– a SZU Tud. Ak. t. 1940– SZKP t. Az Ukrán SZSZK érdemes tudósa (1941). A Hold és a bolygók fizikájával foglalkozik. Spektrohelioszkópot tervez és készít a Nap vizsgálatára.

BARANGA, Aurel (1913) – román drámaíró. Orvosi egy.-et végez. Fiatalon kapcsolatot keres a munkásmozg.-mal és 1936– már mint baloldali újságíró dolgozik, több romániai haladó lap munkatársa. A felszabadulás után kezd színpadi műveket írni, a román közélet visszásságait pellengérezi ki. Magy. megj. művei: *A dudva* (1950), *Kerge birka* (1954), *A boldogság iskolája* (1957).

BARANOVIĆ, Krešimir (1894) – jugoszláv zeneszerző. Zágrábban és Bécsben tanul. 1914–27 és 1929–41 a zágrábi opera ig., 1927–28 a belgrádi opera ig., 1945– a belgrádi zeneak. tanára és a rádiózenekar karmestere. 1957– a Szerb Szimfonikus Zenekar karnagya. Filmzenék szerzője is. A *Mézeskalács-szív* c. művel a modern balett megalapítója Jugoszláviában.

BÁRÁNY Nándor (1899) – gépészmérnök. A bp.-i Műegy.-en gépészmérnöki tanulmányokat folytat. 1928–44 a M. Optikai Műveknél dolgozik. 1947–54 mérnökkari tiszt, alezredes, majd ezredes, később az Optikai és Finommechanikai Közp. kut. labor. vez. 1954–57 a Bp.-i Műszaki Egy. docense, 1957–67 egy. tanár, a finommechanika-optika tanszék vez. (nyug.), 1967 uo. meghívott előadó. 1954– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1951). Optikai és finommechanikai kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *Bevezetés az optikai műszerek elméletébe* (1932), *Az optikai műszerek elmélete és gyakorlata I–V.* (1947–55), *Optimechanikai műszerek* (1961) és számos tud. publikáció.

BÁRÁNY Tamás (1922) – író. A bp.-i egy. bölcsészeti és a kolozsvári egy. jogi karán tanul. 1945 után könyvtáros, 1947 a *Budapest* c. folyóirat segédszerk. Az 50-es években az Új Magyar, majd a Magvető Könyvkiadó lektora. Írói pályáját versekkel kezdi, később elsősorban reg. író. Kétszeres József A. díjas (1954, 1969). F. m.: Reg.-ek: *És megindulnak a hegyek* (1947), *Húsz év* (1954), *Csigalépcső* (1956), *Apátlan nemzedék* (1960), *A fiam nem a lányom* (1964), *Sziget* (1967), *Város, esti fényben* (1968). Színművek: *A második kakasszó* (1958), *Farkasok* (1965). Egyéb művek: *...és így írunk mi!* (irod. paródiák 1965), *Tengerparti nyár* (novellák 1966), *Palackposta* (mesék felnőtteknek 1968).

BARANYI Ferenc (1937) – költő, újságíró. Érettségi után pályamunkás, majd tisztv. 1957–62 az ELTE-n magyar–olasz szakot végez, utána újságíró. 1968-ban az *Ifjúsági Magazin* szerk. 1969– a *Magyar Ifjúság* irod. rovatvez. Versei 1958– jelennek meg rendszeresen. Műfordítói munkásságot is folytat.

BARBER, Samuel (1910) – amerikai zeneszerző. A Curtis zenei főisk.-n (Philadelphia) tanul. Az Amerikában tanult zeneszerző gárdának jellegzetes képv. Szerzeményein Stravinsky hatása érződik. Művei közt balett, szimfóniák, hegedűversenyek, csellóverseny, kamara- és zongoradarabok kórusművek szerepelnek. Több kitüntetés tulajdonosa (pl. 1963 Pulitzer-díj).

BARBIREK, František (1927) – szlovák közgazdász, keresk. min. Elvégzi a CSKP KB pol. főisk.-ját, majd a bratislavai közgazd. főisk.-t. Különböző funkciókat tölt be a Szlovák KP-ban. 1963–66 a Szlovák KP KB titk. 1966–68 a szlovák tervbiz. eln., min., a Szlovák Nemzeti Tan. elnökh., majd eln. 1966– a CSKP KB, 1968 ápr.–szept. a KB elnökségének t., utána pótt.

BARBIROLLI, Sir John (1899) – olasz származású angol karmester. Tanulmányait a londoni zeneak.-n végzi. Először gordonkás, majd 1925 a maga szervezte zenekar élére áll. 1926– a londoni opera karmestere. 1933– a Skót Filharmonikusokat és az É-i Filharmóniai Zenekart vezényli. 1936–42 a New York-i Filharmonikusok karmestere. 1942–58 újra Angliában a manchesteri Hallé Zenekar karmestere. 1961– a houstoni (Texas) szimfonikus zenekar vez. karnagya. Bp.-en is több ízben vezényel.

BARBU, Eugen (1924) – román író. Kezdetben verseket, majd reg.-eket ír. Nagy feltűnést kelt *A gödör* c. reg. (magy. 1967), amely a csavargók, szélhámosok világát mutatja be. *Az északi országút* (magy. 1966) c. reg. a két vh. közötti romániai illeg. mozg.-ról szól. Elb.-eiben főleg munkásokat ábrázol.

BARCS Sándor (1912) – újságíró, az MTI vezérig. (1950 óta). A bp.-i Műegy.-en a mezőgazd. szakon végez. 1929– jelennek meg a sajtóban írásai. 1933–44 a *Nemzeti Sport*, a továbbiakban az *Újság* c. lap munkatársa, ill. szerk. 1944 a Gestapo letartóztatja. A felszabadulás után a Kisgazdapárt balszárnyához tartozik. 1945 a *Szabadság* c. lap szerk., majd az MTI felelős szerk. 1948–50 a M. Rádió eln. 1947– országgy. képv. 1953– az Eln. Tan. t. 1946– párttag. Az IU magy. csop. eln. A MUOSZ eln. 1949–63 a M. Labdarúgó Szöv. eln. Az Európai Labdarúgó Unió aleln. F. m.: *A magyar csapattal Chilében* (1962), *Modern Olimpics Story* (1963), *A modern olimpiák története* (1964). *A földgolyóról jelentem* (1969).

BARCSAY Jenő (1900) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1925– vesz részt hazai és külföldi kiállításokon. 1926–27 Párizsban, 1929–30 Olaszo.-ban tartózkodik áll. ösztöndíjjal. 1929– nyaranként a szentendrei művésztelepen dolgozik. 1931–45 iparostanoncisk. tanár. 1945– a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n a műv. anatómia tanára. 1957 műveinek gyűjteményes kiállítása Bp.-en. 1964 a Velencei Biennalén képviseli műveivel a magy. festészetet. A tárgyak, a tér és az emberi test szerkezeti problémáinak kutatása foglalkoztatja. Kisméretű, de monumentális hatású táblaképeket fest, mozaik-faliképeket készít. A mai magy. festőműv. egyik vez. alakja. Műv.-ét az absztrakt konstruktivizmus és a realizmus ötvözete jellemzi. Kossuth-díjas (1954), Érdemes művész (1964). Kiváló művész (1969). F. m.: Rajzkönyvek: *Művészeti anatómia* (1953), *Ember és drapéria* (1958), *Forma és tér* (1964). – *Miskolci mozaik* (1965), A *bp.-Nemzeti Színház mozaikfalképe* (1967).

BÁRCZI, Géza (1894) – nyelvész. Az Eötvös Kollégium tagjaként a bp.-i egy.-en, később a lausanne-i egy.-en tanul. 1919–41 középisk. tanár Bp.-en. 1941–52 a debreceni egy. tanára. 1952– az ELTE-n a II. magy. nyelvtud. tanszék vez. 1939– az MTA lev. t., 1947– t. 1942– a helsinki Finnugor Társ. külső t., 1958– tb. t. 1967– a Finn Tud. Ak. külső t. A M. Nyelvtud. Társ. eln. Kossuth-díjas (1952). Magy. és ófrancia nyelvtört.-tel, magy. nyelvtud. kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *Ófrancia hang- és alaktan* (1933), *A magyar nyelv francia jövevényszavai* (1938), *Magyar szófejtő szótár* (1941), *A tihanyi apátság alapítólevele, mint nyelvi emlék* (1951), *Fonetika* (1951, 3. kiad. 1960), *A magyar szókincs eredete* (1951, 2. bőv. kiad.: 1958), *Bevezetés a nyelvtudományba* (1953, 3. kiad.: 1957), *Magyar hangtörténet* (1954, 2. bőv. kiad.: 1958), *A szótövek* (1958), *A magyar nyelv életrajza* (1962, 2. kiad.: 1966).

BARDEEN, John (1908) – amerikai fizikus. Tanulmányait a Wisconsin és a Princeton Egy.-en folytatja. 1930–33 a Gulf Kutatási és Fejlesztési Rt. geofizikusa, 1935–38 a Harvard Egy. ösztöndíjasa. 1938–41 a Minnesota Egy.-en tanársegéd, 1941–45 a haditengerészetnél végez labor.-i munkát. 1944–51 a Bell Telefontárs. kut. fizikusa. 1951– az illinoisi egy. villamosmérnöki és fizika prof. 1956 megosztott fizikai Nobel-díjat kap a tranzisztor feltalálásához vez. félvez.-k terén elért kutatásokért. A Tud. Ak. s az USA Fizikai Társ. t.

BARDEM, Juan António (1922) – spanyol filmrendező. A madridi filmműv. főisk.-n végez. Első nagy sikere az *Isten hozta, Mr. Marshall* szatirikus szövege (1952). Világhíre ellenére a Franco-rendszer börtönbe veti, és csak a nközi közvélemény hatására helyezik szabadlábra. Eisenstein és a realisták hatnak rá. Elméleti munkát is folytat, az *Objectivo* c. folyóirat főszerk. Az *Egy kerékpáros halála* c. filmjét Magyaro.-on is vetítik.

BÁRDI, György (1921) – színész. Pályáját a felszabadulás után kezdi a Művész Színházban, majd a Vígszínház, később a Madách Színház t. Egy évi Nemzeti Színházi és két évi kecskeméti szerződés után 1964– ismét a Vígszínházban játszik. Drámai karakterszínész. Jászai-díjas (1955). F. sz.: Színpadon: Grumio (Shakespeare: *A makrancos hölgy*), Ficsúr (Molnár: *Liliom*), Carradine (Achard: *Leon és Noel*), Goldmark doktor (Németh: *Széchenyi*), Petypon (Feydeau: *Egy hölgy a Maximból*), Milt (Schisgal: *Szerelem, óh*), Oscar Madison (Simon: *Furcsa pár*). Filmen: *Valahol Európában* (1947), *Nyugati övezet* (1951), *Gázolás* (1955), *Sóbálvány* (1958), *Pár lépés a határ* (1959), *Egri csillagok* (1968).

BÁRDOS Lajos (1899) – zeneszerző, karnagy. A Zeneműv. Főisk. zeneszerzés tanszakán végez. 1925–28 gimn. tanár, 1928–68 a Zeneműv. Főisk. tanára (nyug.). 1925–41 a Cecília Kórus, 1941–47 a Bp.-i Kórus, 1942–62 a Mátyás-templom karnagya. 1931– a *Magyar Kórus* c. folyóirat megalapítója és 1950-ig szerk. Erkel-díjas (1953), Érdemes művész (1954), Kossuth-díjas (1955). F. m.: Színpadi művek és hangjátékok: *Hajnalvárás* (1928), *Alexius* (1946), *A bujdosó macska* (1955), továbbá számos hangszeres (misék, motetták) és vokális mű szerzője. Több könyve, cikke, tanulmánya jelent meg.

BARDOT, Brigitte (1934) – francia filmszínésznő. Fotomodellként tűnik föl, hangsúlyozottan erotikus szerepekben játszik el közel félszáz filmszerepet. Ábrázoló készsége az utóbbi években fejlődik. F. sz.: *Babette háborúba megy* (1959), *...és Isten megteremtette az asszonyt* (1956), *Magánélet* (1961), *Viva Maria* (1966).

BARGMANN, Wolfgang (1906) – német (NSZK) anatómus. A Frankfurt am Main-i, müncheni, bécsi és berlini egy.-en tanul. 1935–38 a zürichi egy. magántanára. 1938–42 a bonctan tanára a lipcsei egy.-en. 1942–44 a königsbergi (ma: Kalinyingrad), 1945 a göttingeni egy. rk. tanára. 1946– a kieli egy. tanára és uo. az anatómiai int. ig., 1949–50 és 1965–66 az egy. rektora. 1955–61 a Deutsche Forschungsgemeinschaft aleln. 1958–64 az NSZK Tud. Tan. t. 1958–61 a Német Anatómus Szöv. eln. A *Zeitschrift für Zellforschung* c. folyóirat társszerk. A Német Természettud. Ak. (Leopoldina), az uppsalai Svéd Kir. Ak., a Norvég Tud. Ak. t. A Japán Anatómiai Társ., a Mainzi Tud. és Irod. Ak. s a finn Ak. tb. t. 1966– a Max Planck Társ. szenátora. Hisztológiával, a belső elválasztású mirigyek és az idegrendszer anatómiájával foglalkozik.

BAR-HILLEL, Jehosua (1915) – izraeli matematikus, filozófus. 1933 Palesztinába települ. A Héber Egy. bölcsészkarán nyer képesítést, 1937–50 tanár. 1951–53 a Massachusettsi Műszaki Egy. kut. munkatársa, majd a jeruzsálemi Héber Egy. logika és természettud. karán prof. Az izraeli Tud. Ak. t. Mat. logikai és mat. nyelvészeti kutatásokkal, anumerikus adatfeldolgozással foglalkozik.

BARLAY Zsuzsa (1933) – operaénekesnő. A Bartók Béla zeneműv. szakisk.-ban végez, ezután a M. Rádió énekkarának t. 1959–61 az Orsz. Filharmónia szólistája, 1961– az Áll. Operaház magánénekese. Liszt-díjas (1967). F. sz. a *Titkos házasság*, *Trubadur*, *Hamupipőke* c. operákban.

BARNARD, Christian Neethling (1923) – D-afrikai orvos. A fokvárosi egy.-en végez, majd ált. orvos. 1960 ösztöndíjjal a SZU-ban tanul, ahol kutyákon végez szervátültetési kísérleteket. Jelenleg Fokváros egyik kórházában orvos és egyúttal a fokvárosi egy. docense. 1967 végrehajtja az első sikeres szívátültetést, amelyet azután további műtétek követnek.

BARRAUD, Henry (1900) – francia zeneszerző. Paul Dukas és Louis Aubert tanítványa. 1944– a Francia Rádió zenei ig., az UNESCO zenei oszt. aleln. Műveiben a modern zeneszerzési technikát alkalmazza, kedveli a szélsőséges drámai-lírai effektusokat. Szerzeményei közt operák, oratóriumok, kamaraművek szerepelnek. Zenei írásai is megj.

BARRAULT, Jean Louis (1910) – francia színész és rendező. Festőnek készül, majd színészetet s pantomimikát tanul. 1932–36 a Théatre de l'Atelier t., 1935– filmezik. 1940–47 a Comédie Française színésze, majd feleségével, Madeleine Renaud-val megalapítják saját társulatukat (ma: Théatre de France). 1965– a Nemzetek Színháza vez. F. f.: *Vérző vágyak – Beethoven* (1936), *Furcsa dráma* (1937), *Szerelmek városa* (1944). *Gondolatok a színházról* c. írása magy. is megj. (1949). Mint pantomimművész is említésre méltó.

BARRIE, Sir Walter (1901) – angol bankig. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1926– dolgozik a Lloyds Bankháznál, 1953–54, 1957–58 eln. A Westminster Bank Ltd. ig. és több más pénzügyi int.-ben érdekelt.

BARSACQ, André (1909) – francia rendező. Iparműv. főisk.-t végez. Megalakítja „A négy évszak" társulatot, majd 1940– a Théatre de l'Atelier ig. Rendez, díszletet, jelmezt tervez. A Színházi Rendezők Uniójának eln., több szakfolyóirat munkatársa. F. r.: *A tolvajok bálja*, *Antigone*, *A tojás*. Filmjei: *A vörös függöny*.

BARSAJ, Rudolf (1924) – szovjet brácsaművész, karmester. Elvégzi a moszkvai konzervatóriumot, majd különböző kamaraegyüttesekben játszik vez. szovjet zeneművészekkel együtt. 1955 megalapítja a Moszkvai Kamarazenekart, amelyet azóta vezet. Zenekarával világszerte vendégszerepel, Bp.-en is.

BARTA György (1915) – geofizikus. A bp.-i tud. egy.-en mat.-t és fizikát tanul. 1940–45 az Orsz. Meteorológiai és Földmágnesességi Int. ógyallai obszervatóriumában dolgozik. Közben 1941–42 ösztöndíjas Potsdamban és Koppenhágában. 1945–50 az Orsz. Meteorológiai és Földmágnesességi Int. közp.-ja, 1950– a M. Áll. Eötvös Loránd Geofizikai Int. tud. munkatársa, 1963– uo. tud. oszt. vez. 1963– c. egy. tanár. 1965– az MTA Geofizikai Biz. eln. 1966– a M. Geofizikusok Egyes.-e tb. t. A műszaki tud. dr.-a (1956). A magy. földmágneses kutatás újjászervezője, a Tihanyi Geofizikai Obszervatórium alapítója. Földmágnesességi kutatásokkal foglalkozik, a Föld belső szerkezetének tanulmányozása során új tud. eredményeket ért el. F. m.: *A földmágnesességi erő változásai Magyarországon* (1954), *Földmágnesesség* (1957), továbbá mintegy 50 tud. publikáció.

BARTA István (1910) – villamosmérnök. 1928–34 a bécsi, a brünni és a karlsruhei műszaki egy.-en tanul. A bp.-i Ericsson gyárban labor.-i tervezőmérnök, majd az Egyesült Izzó labor.-ának mérnöke, üzemmérnök, labor. vez., később az Orion gyár műszaki ig., majd a Távközlési Kut. Int. oszt. vez. 1949– a Bp.-i Műszaki Egy. híradástechnikai tanszékvez. tanára. 1950– az MTA lev. t. 1967– a Lengyel Tud. Ak. tb. t. A MTESZ Elnökségének t. A Híradástechnikai Tud. Egyes. eln. Rádió- és tv-technikával, akusztikával, legújabban a színes tv problémáival foglalkozik. Kossuth-díjas (1957). F. m.: *Einschwingvorgänge bei Mikrophonen* (1936), *Rádiókészülékek és erősítők* (1956, 2. kiad.: 1962), továbbá több kézikönyv szerk. és számos tud. publikáció szerzője.

BARTA János (1901) – irod. történész. A bp.-i egy.-en és az Eötvös Kollégiumban magy. és német nyelvészetet és irod.-t tanul. 1923–50 keresk. középisk. tanár, majd ig. Bp.-en, közben 1925–27 a berlini Collegium Hungaricum ösztöndíjasa. 1943 egy. magántanár. 1950–51 az ELTE docense. 1951– a debreceni egy.-en a II. magy. irod. tört. tanszék vez. 1967– az MTA lev. t. A Nközi Lenau Társ. tud. tan. t. A 19. sz.-i magy. irod. tört.-ével és az esztétika problémáival foglalkozik. F. m.: *Az ismeretlen Madách* (1931), *Madách Imre* (1942), *Arany János* (1953), *Élmény és forma* (tanulmányok 1965), *Költők és írók* (tanulmányok 1966).

BARTALIS János (1893) – romániai magy. költő. Kolozsvárott és Bp.-en tanítói oklevelet szerez. Az I. vh. után egy Szamos menti faluban földműves. A 20-as években Magyaro.-on tanít, 1940– Erdélyben él. Első versei a *Nyugat*ban jelennek meg. Az *Erdélyi Helikon*, a *Pásztortűz* és más lapok munkatársa. Jelenleg Kolozsvárott könyvtáros. Gyűjteményes kötetei: *A mezők áldása* (1943), *Válogatott versek* (1955).

BARTH, Thomas Frederik Weiby (1899) – norvég petrográfus. Egy. tanulmányai befejezése után 1922–24 a norvég Mezőgazd. Főisk. asszisztense. 1927–28 a berlini Technikai Főisk. docense. 1928–29 Lipcsében tanít. 1929–36 a washingtoni Carnegie Int. geofizikai labor.-ának tud. munkatársa. 1936–46 és 1949– az oslói Ásványtani Int. prof. 1946–49 a Chicagói Egy. prof. 1949– az oslói Geológiai Múzeum vez. 1936– a Norvég Tud. Ak., a Dán Kir. Tud. Ak. és más külföldi tud. egyes.-ek t., 1950– a koppenhágai egy. díszdr.-a. 1964– a Geológusok Nközi Szöv. eln. Tud. cikkek, monográfiák és egy. tankönyvek szerzője.

BARTHA Alfonz (1929) – operaénekes. A bp.-i Konzervatóriumban, majd a Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1950–53 a M. Rádió kórusában énekel; tenor. 1955–59 a debreceni Csokonai Színház t. 1959– a M. Áll. Operaház magánénekese. 1958 a toulouse-i nközi énekversenyen 2., 1960 a bp.-i nközi Erkel-énekversenyen és 1961 a hertogenboschi (Hollandia) énekversenyen 1. díjat nyer. 1962 6 hónapig a berlini Staatsoper vendégművésze. Európa számos országában és Brazíliában is vendégszerepel. F. sz.: Mozart-tenorszerepek, Faust. Liszt-díjas (1967).

BARTHA Dénes (1908) – zenetudós. A berlini tud. egy.-en zenetud.-t tanul. 1930–35 zenei könyvtáros a bp.-i Széchenyi Könyvtárban. 1935– a bp.-i tud. egy.-en magántanár és a Zeneműv. Főisk. óraadó, 1947– r. tanára, 1951– tanszékvez. 1939–44 a *Pester Lloyd* zenekritikusa. 1941–44 a *Magyar Zenei Szemle*, 1947–49 a *Zenei Szemle* szerk. (Szabolcsi Bencével). 1964– ismételten különböző amerikai egy.-ek vendégtanára, 1969– a pittsburghi (USA) egy. zenei tagozatának vez. 1953–62 a *Zenetudományi Tanulmányok* sorozat szerk. (Szabolcsi Bencével). 1959– a Haydn összkiadás szerk. biz. t. A zenei tud. dr.-a (1958). 1961– a Nközi Zenetud. Társ. eln. Erkel-díjas (1969). F. m.: *A 18. sz. magyar dallamai* (1935), *Beethoven* (1939), *A zenetörténet antológiája* (1948, 1969), *Ötödfélszáz énekek*, *Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye* (kritikai kiadás 1953), *Beethoven kilenc szimfóniája* (1956, 2. kiad. 1958), *Haydn als Opernkapellmeister* (Somfai Lászlóval 1960), *Zenei Lexikon* (szerk. 1965).

BARTHA Lajos (1927) – pszichológus. A bp.-i közgazd. tud. egy.-en, az ELTE-n és a Kat. pol. Ak.-n tanul. 1948–59 hivatásos tiszt, közben Leningrádban a Herzen Ped. Főisk.-n aspirantúrát végez. 1957–59 a moszkvai Lenin Kat. pol. Ak. adjunktusa. 1959–61 a Pszichológiai Tud. Int. tud. munkatársa. 1961– az ELTE docense. 1962– az MTA Pszichológiai Int. ig. A fejlődéslélektan problémáival foglalkozik. F. m.: *Pszichológiai Kisenciklopédia* (1966).

BARTHA László (1908) – festőművész, grafikus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1937–38 Rómában, 1946–48 Párizsban jár tanulmányúton. 1936– vesz részt hazai és külföldi kiállításokon, legutóbb 1967 Pécsett. 1955–68 Tihanyban, azóta Kőszegen él. A franciás, posztimpresszionista stílus képv. Festői munkássága mellett könyvillusztrációval és színházi díszlettervezéssel is foglalkozik. Munkácsy-díjas (1963).

BARTHA Tibor (1912) – a Tiszántúli Ref. Egyházker. püspöke. A debreceni Ref. Teológiai Ak.-n, a hallei és a marburgi egy. teológiai fakultásán tanul. 1952– a debreceni Teológiai Ak. tanára. 1958– a Magyaro.-i Ref. Egyház Egyetemes Konventjének eln., országgy. képv. (Hajdú-Bihar m.) és az Orsz. Béketan. t. 1963– az Eln. Tan. t. 1964– a Magyaro.-i Ref. Egyház Zsinatának eln., s a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t. Több nközi egyházi szerv. vez.-ségi t.

BARTLETT, Sir Frederic (1886) – angol pszichológus. Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd uo. a pszichológiai labor. ig.-jának asszisztense. 1922–52 a labor. ig. 1924–48 a *British Journal of Psychology* szerk. 1931–52 a cambridge-i egy. kísérleti pszichológiai prof. 1949–52 az orvosi kut. tan. t. Különböző külföldi ak.-k és tud. társ.-ok t., több egy. díszdr.-a. Kísérleti, szociál- és kat. pszichológiai munkássága tette ismertté.

BARTOŠ, Milan (1901) – jugoszláv jogász. A belgrádi jogi egy. tanára, a külügyi titkárság tan.-osa. 1945 után a jugoszláv ENSZ-küldöttségek t. Több mint 200 munkája jelenik meg a nközi jog témaköréből.

BARZANI, Musztafa (1903) – kurd pol. vez. 1930–32 bátyjával, Ahmed sejkkel vezeti a kurd ellenállást, a mozg. leverése után Iránba emigrál. A II. vh. idején visszatér Irakba, 1942 kiharcolja a kurd önrendelkezést. Később kiújulnak a harcok. 1946–58 szovjet-kurd ter.-en él, a Vörös Hads. tb. tábornoka. 1958 a közt. kikiáltása után hazatér. A Kurd Demokrata P. főtitk.

BARZEL, Rainer (1924) – német (NSZK) politikus. Részt vesz a II. vh.-ban. 1945– jogot és közgazd. tant tanul a kölni egy.-en. A Neudeutschland katolikus ifj. szerv.-ben tevékenykedik, a CDU t. 1949– É-Rajna–Vesztfália szöv. áll. korm. hivatalnoka, majd a szöv. gyűlés-ügyek min. h. 1955– min. tan.-os. 1957– a CDU É-rajna–vesztfáliai ügyv. elnökségének t., a Szöv. Gyűlés képv. 1960– a CDU orsz. vez.-ségének t. 1962–63 az össznémet ügyek min. 1963–64 a CDU–CSU szöv. gyűlési frakciójának elnökh., 1964– eln. 1966– a CDU első elnökh.

BASEV, Ivan (1916) – bolgár politikus, jogász. 1934– az Ifjúmunkásszöv. t., a Bolgár Orsz. Egy. Diákszöv. t., az *Akadémikus* c. lap munkatársa. Részt vesz az illeg. prop. anyagok nyomdai előállításában. Bebörtönzik, majd koncentrációs táborba küldik. A felszabadulás után a *Népi Ifjúság* c. lap szerk. h., majd főszerk. 1946– KP t. 1952–54 a Népi Ifjúsági Dimitrovi Szöv. KB titk. 1956–62 művelődésügyi min. h., 1962– külügymin.; KB t.

BASSANI, Giorgio (1916) – olasz költő és író. Bölcsészdr. Ifjúkorában Ferrarában él, a háború után Rómában telepszik le. 1948– a *Botteghe Oscure* c. folyóirat főszerk., a római Színműv. Ak. színháztört. tanára, majd a Rádió és TV aleln.

BASSO, Lelio (1903) – olasz politikus. Ügyvéd. 1923 belép az Olasz Szoc. P.-ba. Több pártlap munkatársa. 1926 a *Quarto Stato* c. folyóirat egyik alapítója. 1928 a fasiszta hatóságok deportálják. 1931 visszatér Milánóba. 1939–40 börtönben. 1943 az illeg. párt pol. tevékenységének irányítója Felső-Olaszo.-ban. 1946 az alkotmányozó nemzetgy., majd a parl. t. 1947–48 a Szoc. P. titkárh., 1948–49 titk. 1958 a *Problemi del Socialismo* c. folyóirat főszerk. 1964– a Proletáregység Olasz Szoc. P. egyik vez.

BÁSTI Lajos (1911) – színész. Elvégzi a Színműv. Ak.-t. 1935– a Belvárosi Színházban, majd a Vígszínházban játszik. 1945–46 a Művész Színház, 1946–68 a Nemzeti Színház, 1968– a Vígszínház t. 1951–58 a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Sokoldalú jellemszínész, egyaránt játszik klasszikus és modern, tragikus és vígjátéki szerepeket. Kossuth-díjas (1955), Kiváló művész (1963). F. sz.: Színpadon: Katona: *Bánk bán*, Ádám (Madách: *Az ember tragédiája*), Csongor (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Higgins (Shaw: *Pygmalion*), Szophoklész: *Oidipusz király*, Shakespeare: *Lear király*, Sárkány professzor (Németh: *Szörnyeteg*), Bolyai Farkas (Németh: *A két Bolyai*), Tyihon (Osztrovszkíj: *Vihar*), Grigory Solomon (Miller: *Alku*), Edgar (Strindberg: *Haláltánc*). Filmen: *Szent Péter esernyője* (1935), *Az aranyember* (1936), *Déryné* (1951), *Föltámadott a tenger* (1953), *Katonazene* (1961), *Nappali sötétség* (1963). Számos TV-filmben is szerepel, pl. *Germán vakáció*, *Ivan Iljics halála* (ezért az alakításáért Arany Nimfa díjat kap). Szakmunkája: *Mire gondolsz, Ádám?* (1962).

BASZAVAPUNNAJAH, Makineni (1914) – indiai komm. politikus. Egy. tanulmányai után 1937–39 diákszöv.-i titk. 1939–42 a KP Guntur ker. biz. titk. 1942–56 a KP Andra Prades-i biz. t., 1957–58 titk. 1948–58 egyidejűleg az Indiai KP KB t. 1964 egyik kezdeményezője az ún. baloldali KP megalakításának, s jelenleg e párt PB t. Parl. képv. Számos pol. röpirat szerzője.

BASZOV, Nyikolaj Gennagyijevics (1922) – szovjet fizikus. Elvégzi a moszkvai mechanikai főisk.-t. 1948–58 a SZU Tud. Ak. Lebegyev Fizikai Int. munkatársa, 1958– ig. h. 1951– SZKP t. 1962– a SZU Tud. Ak. lev. t. A mat. és fizikai tud. dr.-a. Lenin-díjas (1959), Nobel-díjas (1964). A. M. Prohorovval és H. Townes-szel együtt kidolgozza a rádióhullámok gerjesztésének és erősítésének új elveit, újfajta, nagy teljesítményű kvantumgenerátorokat és erősítőket készít. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

BASZU (Bose) Buddhadéb – indiai író, költő. Irod. pályafutását Dakkában kezdi, ahol a mohamedán faji mozg. ellenzékeként fiatal bengáli költőkből és írókból csop. alakul. Korai művei Freud hatását tükrözik. Az egyik legtehetségesebb bengáli költő és esszéíró.

BATALOV, Alekszej Vlagyimirovics (1928) – szovjet filmszínész, rendező. Elvégzi a moszkvai Művész Színház színiisk.-ját, 1950–53 a szovjet hads. Krilov Színháza, 1953–56 a Művész Színház t. Az 50-es évek közepétől sűrűn szerepel filmeken, 1959– rendez is. Az OSZSZSZK érdemes művésze (1964). F. f.: A *Zsurbin család* (1954), *A Rumjancev-ügy* (1955), *Az anya* (1956), *Szállnak a darvak* (1957), *Az én drága párom* (1958), *A kutyás hölgy* (1960), *Egy év kilenc napja* (1961) stb. *A köpeny* (1959) rendezője.

BATES, Herbert Ernest (1905) – reg. író, esszéista. 21 éves korában jelenik meg első könyve. A Kir. Légierőnél szolgál, „Flying Officer X" álnéven írja nagy népszerűségnek örvendő könyveit. 1947 már saját nevén adják ki a közel 20 nyelvre lefordított *Jó széllel francia partra* c. háborús reg.-ét. Burmai, indiai élményeit több művében feldolgozza. Érzelmekben gazdag, humanista reg.-ei és novellái világszerte ismertek. Magy. megj. művei: *A jacaranda fa* (reg. 1957), *Jó széllel francia partra* (reg. 1958, 1962, 1965), *A határ* (elb. 1959), *A bíbor sivatag* (reg. 1960, 1963).

BATOV, Pavel Ivanovics (1897) – szovjet hads. tábornok. 1918– a szovjet hads.-ben szolgál. Elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t és különböző vez. beosztásokat tölt be. 1941–45 a II. vh.-ban lövészhadtest-, majd hads. par. 1945–62 különféle kat. vez. beosztásokban teljesít szolgálatot. 1960–62 a Magyaro. ter.-én tartózkodó szovjet csapatok par. 1950 elvégzi a Legf. Kat. Ak. felsőfokú tanfolyamát. 1955–62 különböző kat. körzetek és hads. csop.-ok par. 1962–65 a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek vezérkari főnöke. 1965– a szovjet hads. vezérkari főnökének első h. Hads. tábornok. A SZU Legf. Tan. t. A SZU (kétszeres) Hőse. Magy. megj.: *Égő földek, lángoló folyók* (emlékirat 1963).

BATOWSKI, Henryk (1907) – lengyel történész, publicista. 1951–55 a varsói egy. prof., 1955– a krakkói Jagelló Egy.-en tanít. 1945–50 a *Zycia Słowianskiego* c. folyóirat szerk. Főként a 19–20. sz.-i Európa és Lengyelo. kapcsolatait vizsgálja.

BATTISTI, Carlo (1882) – olasz nyelvész. Bölcsészdiplomát szerez. Az Etruszk Tanulmányi Int. nyelvészeti szekciójának és az Alto Adige-i Tanulmányi Int. ig. Az *Archivio dell'Alto Adige* c. folyóirat szerk. A földközi-tengeri nyelvészeti atlasz biz. eln. Számos etruszkológiai és modern nyelvészeti mű szerzője. Nyug. egy. tanár.

BATYICKIJ, Pavel Fjodorovics (1910) – a SZU honv. min. h.-e (1966 óta). 1924– a szovjet hads.-ben szolgál. 1938– SZKP t. Elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. A II. vh.-ban hadoszt. törzsfőnök, majd par., hadtestpar. 1948 elvégzi a Vezérkari Ak.-t. 1948–50 egy légvédelmi körzet törzsfőnöke. 1950–53 a szovjet légierő vezérkari főnöke és főpar. h. 1953–54 egy kat. körzet par. első h. 1954–65 egy légvédelmi körzet par. 1965–66 a SZU fegyveres erői vezérkari főnökének első h. 1966– a SZU légvédelmi erőinek főpar. 1961– hads. tábornok, 1968– a SZU marsallja. 1961–66 az SZKP KB pótt. 1966– t. A SZU Legf. Tan. t. A SZU Hőse (1965).

BAUDOUIN, I. (1930) – belga király. 1940 a kir. család egy részével Franciao.-ba, majd Spanyolo.-ba, onnan Portugáliába menekül, de a német megszállás alatt visszatér hazájába. 1944 a németek Németo.-ba, később Ausztriába deportálják. 1945 az amerikai hads. kiszabadítja, 1951-ig Svájcban él, és csak akkor tér vissza Belgiumba. 1960 feleségül veszi Donna Fabiola spanyol hercegnőt.

BAUMANN, Hermann (1902) – német (NSZK) etnológus, Afrika-kut. A freiburgi, berlini és a lipcsei egy.-en tanul. 1928–41 a *Zeitschrift für Etnologie* c. tud. folyóirat szerk. Egyidejűleg 1939-ig a berlini Néprajzi Múzeum tud. munkatársa, majd prof. 1936– a berlini egy. magántanára. 1940-ig a berlini Antropológiai, Etnológiai és Őstört. Társ. ügyvez. 1939–45 a bécsi egy. tanára és a *Wiener Beiträge zur Kulturgeschichte und Linguistik* c. folyóirat szerk. 1930 és 1954 kut. utakat tesz Angolában. 1955–68 a müncheni egy. tanára, az egy. néprajzi int. ig. 1952– az Amerikai Antropológiai Társ. külföldi t. Több német és osztrák tud. társ. t. Főleg az afrikai népek néprajzával és mítoszaival foglalkozik.

BAUNSGAARD, Hilmar (1920) – dán min. eln. Keresk. isk.-t végez, különböző váll.-oknál dolgozik, majd egy reklámváll. ig. 1932–42 a Radikális Ifj. Szöv. vidéki eln., 1948–55 az orsz. szöv. elnökségi t., 1948–51 orsz. eln. 1948–57 a Radikális Agrárpárt orsz. vez.-ségének t., 1954–57, majd 1966– a VB t. 1960–61, majd 1966– a Nemzeti Bank vez.-ségének t. 1961–64 keresk. min.; 1968– min. eln., 1957– parl. képv.

BAUR, Franz (1887) – német (NSZK) meteorológus. A bajor kat. isk.-ban, majd a müncheni és a freiburgi egy.-en fizikát, matematikát, földrajztud.-t és meteorológiát tanul. 1908–18 hivatásos kat. tiszt. 1919–26 a St. Blasien-i orvosmeteorológiai megfigyelőállomás vez. 1926–29 a porosz Mezőgazd. Min. kut.-ja. 1929– a Frankfurt am Main-i egy.-en tanít, s 1935-ig uo. a távlati időjárás-előrejelző kut. állomás vez. 1935– a Bad Homburg-i távlati-időjárásjelző kut. int. ig. Jelenleg a Ny-német Meteorológiai Szolgálat ig., a távlati időjárásjelzési kut. állomás vez.-je. Az amerikai, a német és a magy. meteorológiai társ. t. A távlati (évszakos) időjárás-előrejelzés stat. módszerének kidolgozója. A naptevékenység és a földi időjárás kapcsolatainak kutatásával is foglalkozik. Számos meteorológiai tárgyú tud. mű szerzője.

BAXTER, Sir John Phillip (1905) – ausztráliai vegyészmérnök. 1949– az Imperial Chemical Industries (ICI) kémiai részlegének kut. vezérig. 1945–53 az Új D-wales-i műszaki egy. prof., 1953–54 ig., 1955 rektorh. 1957– az Ausztráliai Atomenergia Biz. eln.

BAZIN, Hervé (1911) – francia reg. író, költő, esszéista. Postaalk., újságíró, ügynök, komornyik, közben elvégzi a Sorbonne irod. tud. szakát. Részt vesz az ellenállásban. Reg. íróként egy verskötet (Apollinaire-díjas) után tűnik föl. A Francia Írók Szöv. aleln. 1958– a Goncourt Ak. t., a Pen Club t. Magy. megj. művei: *Akit szeretni mertem* (1958), *Hajadonfőtt* (elb. a *Mai francia elbeszélők* c. antológiában, 1967).

BAZOVSKY, Miloš (1899) – szlovák festőművész. Tanulmányait a bp.-i, majd a prágai Képzőműv. Ak.-n folytatja, később Bécsben tanul. A modern szlovák festészet első fontos mestere. Olajfestményei, rajzai és grafikái nagyrészt a szlovák tájak és a szlovák tört. nagyjait ábrázolják. Számos gyűjteményes kiállítást rendez hazájában és a tengerentúli országokban. 1957 Bp.-en is bemutatják alkotásait. Érdemes művész (1961), Nemzeti művész (1964).

BAZSAN, Mikola Platonovics (1904) – szovjet költő, közéleti személyiség. Elvégzi a kijevi nközi kapcsolatok főisk.-t. 1923- jelennek meg írásai. 1940- SZKP t. A II. vh. alatt a németek által megszállt ter.-ek lakói számára készülő *Za Radjanszku Ukrajnu (Szovjet Ukrajnáért)* c. lap szerk. 1946–49 az Ukrán SZSZK min. tan. elnökh. 1951- az Ukrán Tud. Ak. t. 1958–62 a SZU Legf. Tan. elnökh. A Szovjet Írószöv. Elnökségének t. 1961- az Európai Íróközösség (COMES) aleln. Az *Ukrán Szovjet Enciklopédia* főszerk. Műfordítói munkássága is jelentős. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1949). Magy. antológiákban jelennek meg versei.

BAZSANOV, Jurij Pavlovics (1905) – szovjet tüzérségi marsall. 1920- a szovjet hads.-ben szolgál. 1926 elvégzi a kijevi tüzérségi isk.-t, 1936 a tüzérségi ak.-t. 1929- SZKP t. 1938–42 az 1. moszkvai tüzérségi isk. főnöke. 1942–44 gárdaaknavető egységeknél az operatív csop. vez. 1944- tüzérségi frontpar. h., majd frontpar. A II. vh. után egy kat. körzet tüzérségi par. 1952 Vezérkari Ak.-t végez. 1955- az L. A. Govorov tüzérségi-rádiótechnikai isk. par. 1965- tüzérségi marsall. A hadtud. kandidátusa (1963), docense (1965).

BEA, Augustin (1881) – német származású olasz bíboros. 1912–24 lelkész Németo.-ban. 1924–28 Rómában a jezsuita főisk. ig. 1930–49 a római Bibliai Int. rektora, s a *Biblica* c. kiadvány szerk. 1959- bíboros. 1960- a keresztény egység előmozdítására alakult titkárság vez. A mérsékelt reformok híve.

BEADLE, George Wells (1903) – amerikai biológus. A nebraskai és a Cornell Egy.-en tanul. 1931–36 ösztöndíjas kut. 1937–46 a Stanford Egy. örökléstan tanársegédje, 1946–61 a Kaliforniai Technológiai Int. biológia prof. és tanszékvez., 1961- a chicagói egy. rektora. Öröklestani kutatásaiért számos kitüntetést és díjat kap, köztük 1958 orvosi Nobel-díjat (Lederberggel és Tatummal), a gének közötti összefüggés vizsgálatáért. Több amerikai egy. tb. dr.-a.

BEAUVOIR, Simone de (1908) – francia írónő. Filozófiai tanulmányait a Sorbonne-on végzi. Középisk. tanár, majd első reg.-e óta csak írással foglalkozik. Tanítványa, majd élettársa Jean Paul Sartre-nak, akivel együtt – fenntartásaik ellenére is – a szoc. világ oldalán állanak. Goncourt-díjas (1945). Magy. megj. művei: *Amerikai útinapló* (1960), *Egy jó házból való úrilány emlékei* (reg.-es önéletrajz 1961), *A kor hatalma* (önéletrajzi reg. 1965), *A körülmények hatalma* (önéletrajzi reg. 1966), *Mandarinok* (reg. 1966), *Képek, káprázatok* (1969).

BÉAVOGUI, Louis Lansana (1923) – guineai külügymin. Tanári és orvosi diplomát szerez a dakari főisk.-n, majd orvosi prakszist folytat. 1956- Kissidougon polgármestere. 1957 Francia Guinea nemzetgy. képv. 1957–58 ipar- és keresk. ügyi min. 1958- a Sékou Touré kabinetben gazd.- és tervezésügyi min. 1958- a Guineai Dem. P. t., később VB t. 1961- külügymin.

BEAZLEY, Sir John Davidson (1885) – angol műv. történész. Oxfordban végzi tanulmányait, majd 1907–25 uo. oktató. 1925–55 prof. A görög vázafestészet egyik legnagyobb élő kut.-ja. E tárgykörben számos könyve, cikke jelenik meg.

BEBLER, Ales (1907) – jugoszláv politikus és diplomata. A ljubljanai és a párizsi egy.-en jogot végez. 1936 a spanyol polgárháborúban a nközi brigád t. 1941 csatlakozik a jugoszláv felszabadító hads.-hez. 1943 a Jugoszláv Nemzeti Felszabadítás Antifasiszta Tan.-ának t. 1945 a Szlovéniai Nemzetgy. t. 1949 külügymin. h. 1950–51 Jugoszlávia állandó ENSZ-képv. 1952–55 külügyi államtitk. h. 1955–58 nagykövet Párizsban. 1958–61 a parl. külügyi biz. eln. 1961 nagykövet Indonéziában, majd a jugoszláv Alkotmányos B. bírája. A WFUNA eln. A JKSZ KB t.

BECH, Joseph (1887) – luxemburgi politikus. Jogot tanul Freiburg és Párizs egy.-ein. 1914- parl. képv. (Katolikus P.), később az e pártból alakult Keresztényszociális P. egyik vez. 1921–25 igazságügymin. 1926–37 és 1953–58 min. eln. 1926–44 és 1953–58 külügymin. Közben 1940–44 Londonban él. 1929 a Népszöv. aleln. 1959 a parl. eln.

BECHER, Walter (1912) – német (NSZK) politikus. Csehszlovákiai születésű. A bécsi egy.-en államtud.-t tanul. 1931- a német nácipárt t. Csehszlovákiában, ennek betiltása idején 1933–38 a Szudétanémet Párt t., 1938- ismét a nácipárt és az SA t. 1938- a Liberecben megjelenő *Die Zeit* c. náci napilap kult. rovatvez. A II. vh.-ban amerikai hadifogságba kerül. 1945- aktív tevékenységet folytat a különböző Ny-német revansista és szélsőjobboldali szervezetekben. 1950–62 a bajor tartományi parl. t., különböző szélsőjobboldali pártalakulatok frakcióvez. A Szudétanémet Tan. főtitk. A Szudétanémet Szöv. orsz. vez.-ségi t. és aleln. 1965- a CSU listáján a Szöv. Gyűlés képv. 1968- a Szudétanémet Szöv. szóvivője.

BECKER, Aharon (1905) – izraeli politikus és közéleti személyiség. 1925 Palesztinába települ, egy mezőgazd. szöv. (kibuc) t. 1928–32 Ramat-Gan város Munkástan. titk. 1933–34 a textilipari szaksz. titk. 1934–43 Tel-Aviv Munkástan.-ának vb. t., az ipari oszt. vez. 1948–49 a Hadügymin. hadtáp oszt. vez. 1949–61 az Izraeli Ált. Munkásszöv. (Hisztadrut) főtitk. Parl. képv. Számos cikket ír gazd., szociális és munkaügyi problémákról.

BECKETT, Samuel (1906) – ír származású francia író, drámaíró. Dublinban végez, majd uo. francia, Párizsban angol nyelvet tanít, James Joyce titkára és sok tekintetben tanítványa is. Több reg.-t írt, de nagy sikert „abszurd" drámáival, az avantgardista antidráma szellemében fogant színdarabokkal ér el. Magy. megj. művei: *Az utolsó tekercs* (színmű 1965), *Godot-ra várva* (dráma, *Nagyvilág* 1965).

BECKL Sándor (1924) – a SZOT titkára. Vasesztergályos, majd műszaki beosztásban dolgozik. Később különböző felelős párt- és szaksz. funkciókban. A bp.-i közgazd. tud. egy.-en mérnökközgazdászi képesítést szerez. 1951– a SZOT titk.

BECKMAN, Nils A. T. (1902) – svéd jogász. 1934– a sveai felső bíróságnál, majd Stockholmban dolgozik. 1944–47 főügyész h. 1947–63 igazságügyi tan.-os, 1963– a Legf. B. eln. 1936– számos igazságügyi és törvényelőkészítő biz. t., ill. eln. A stockholmi egy. díszdr.-a, a svéd kriminalisták társ.-ának eln.

BÉCU, Omar Lieven (1902) – belga szaksz. vez. 1920–29 a keresk. tengerészetben szolgál. 1929–32 a Nközi Keresk. Tengerésztisztek Szöv. főtitkárh. 1932–45 főtitk. és egyúttal a belga szerv. főtitk. is. 1945 a belga Szállítómunkás Szöv. főtitk. és a belga Szaksz. Szöv. VB t. 1947–50 a Nközi Szállítómunkás Szöv. főtitk., majd eln. 1953–57 az SZSZNSZ eln., 1960–67 főtitk. A Belga Szoc. P. t.

BEDREGAL, Yolanda de Conitzer (1918) – bolíviai írónő. Földrajz, tört. és szépműv. tanár. Több bolíviai tud. és műv. isk. és egylet alapítója és vez. Katedrát vezet a La Paz-i egy.-en, az Orsz. Kult. Biz. vez.-ségi t. A Bolíviai Pen Club titk. Elb.-ei, versei, tanulmányai több l.-amerikai és külföldi lapban megj.

BEDSON, Samuel Phillips (1886) – angol bakteriológus. A durhami egy.-en végez. 1912–13 Párizsban a Pasteur Int.-ben, 1913–14 a londoni Lister Int.-ben dolgozik. Az I. vh. után, amelyben meg is sebesül, ismét a Lister Int.-ben, majd 1934–52 a londoni egy.-en prof. 1952– tb. prof. 1949–60 az Egészségügyi Min. patológiai tanácsadója. Több cikket, tanulmányt ír a vírusokról és a vírusos megbetegedésekről.

BEER, Henrik G. T. W. (1915) – svéd politikus. 1939 elvégzi a stockholmi egy. bölcsészkarát. 1942–44 a Polg. Védelem Orsz. Szöv. titk. 1944–47 a Nközi Segélyezés Svéd Biz. ig. 1947–60 a svéd Vöröskereszt főtitk. 1960– a Vöröskereszt Társ.-ok Ligájának főtitk.

BEGIN, Menahem (1913) – izraeli politikus, újságíró. A varsói jogi egy.-en nyer dr.-i fokozatot. 1939–44 a szélsőjobboldali Revizionista P. ifj. mozg.-nak (Betar) lengyelo.-i vez.-ségi t. 1940–41 letartóztatásban, majd belép a lengyel hads.-be. 1944 Palesztinába települ, 1944–48 a szélsőséges Irgun Zvai Leumi fegyveres szerv. vez. és a palesztinai brit hatóságok elleni illeg. felkelés irányítója. Erről írt önéletrajzi könyve dokumentum jelentőségű. Izrael Áll. kikiáltása után az Irgun utóda, a jobboldali Herut-párt alapító t. és vez. Parl. képv.

BEHÁR György (1914) – zeneszerző. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Siklósnál és Weinernél tanul. F. m.: *Lakodalmas* (vegyeskarra, népi zenekari kísérettel 1954), *Bolero* (nagyzenekarra 1958), *Magyar képek* (zenekari szvit 1958), *Éjféli randevú* (musical 1965), *Kakuk Marci* (zenés játék 1963), továbbá tömegdalok, filmzenék, rádióoperettek, táncdalok, sanzonok. Erkel-díjas (1965).

BEHRENS, Friedrich (1909) – német (NDK) közgazdász. A lipcsei egy.-en közgazd. tant tanul, majd a Birodalmi Stat. Hiv.-ban dolgozik. 1926– a Német SZDP, 1932– a Német KP (1946– NSZEP) t. 1945 városi tan.-os Zwickauban. 1946–54 a lipcsei egy.-en tanít, 1947– prof. 1954–57 az NDK Közp. Stat. Hiv. ig. Az NDK Tud. Ak. Közgazd. Tud. Int. oszt. vez. Az NDK Tud. Ak. t. Nemzeti-díjas (1954). A munka termelékenységével kapcsolatos közgazd. problémákkal foglalkozik.

BEIRNE, Joseph Anthony (1911) – amerikai szaksz. vez. A New York-i egy. esti tanfolyamát végzi. A Western Electric Co.-nél dolgozik. Megszervezi a váll.-nál dolgozók szaksz.-ét, majd a hírközlési dolgozók orsz. szaksz.-ét. 1940–43 ennek aleln., 1943– eln. 1949–55 a CIO aleln., 1955 az AFL–CIO aleln. 1956– a United Community Funds and Councils of America Inc. aleln. és ig., dem. párti.

BEITZ, Berthold (1913) – német (NSZK) gazdasági vez. 1936–38 banktisztv. Stettinben (ma: Szczecin). 1938–45 a német Shell Rt.-nél dolgozik. A II. vh. idején a megszállt Lengyelo. olaját kiaknázó Karpathen-Öl A. G. keresk. ig. 1946–49 a biztosításügy orsz. felügyeletének egyik vez. 1949–53 az Iduna-Germania biztosítótárs. vezérig. 1953–67 a Krupp-konszern főmeghatalmazottja. 1967– a Krupp-konszern ig.-ságának eln. és felügyelőbiz. t. Számos más nagyváll. felügyelőbiz. eln.

BÉJART, Maurice – francia balettművész, koreográfus. A modern táncműv. forr. megújítója. Brüsszelben működő, világjáró együttesével (Ballets du 20 ième siècle) egész estét betöltő produkciókat visz színre. Legutóbb Berlioz: *Rómeó és Júlia* zenéjére készített nagy sikerű koreográfiát.

BEJSZEBAJEV, Maszimhan (1908) – szovjet politikus, a Kazah SZSZK min. tan. eln. Mezőgazd. technikumot végez, majd 1931–36 a Földművelésügyi Népbiztosság munkatársa Kirgíziában. 1932– SZKP t. 1936–41 pártmunkás. 1942–46 az alma-atai városi szovjet VB eln. 1946–54 az Akmolinszk ter. pártbiz. másodtitk., majd a Kokcsetav ter. pártbiz. első titk. 1954–58 a Kazah SZSZK min. tan. eln. 1958– az Alma-Ata ter. pártbiz. első titk.; 1961– az SZKP KB pótt., 1966– t. A SZU Legf. Tan. t.

BEK, Alekszandr Alfredovics (1903) – szovjet író, újságíró. 1919–20 a polgárháborúban a Vörös Hads.-ben harcol, kat. lapokban jelennek meg első írásai. 1922–24 egy moszkvai bőrgyárban dolgozik, majd a *Komszomolszkaja Pravda*, az *Izvesztyija* és a *Pravda* munkatársa. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1931 a Gorkij által alapított emlékirat-szerkesztőség munkatársa. 1933 Szibériában dolgozik a kuznyecki kohóipari kombinát építkezésén. A háború alatt haditudósító. Fő műfaja a dokumentum-elb. Magy. megj. művei: *Volokalamszki országút* (reg. 1948, 1949, 1950), *A nyíltszívű Tyimofej* (elb.-ek 1949), *Berezskov élete* (reg. 1959), *Panfilov tábornok tartaléka* (reg. 1962) ezenkívül a *Szerencsés kéz* c. elb. a *Nagyvilág*ban (1963).

BÉKÉSY György (1899) – magy. származású amerikai fizikus. Bernben, majd Bp.-en tanul. Közel negyedszázadig a magy. telefonhálózat kialakításán dolgozik, egyidejűleg egy. tanár. 1946 Svédo.-ba, 1949 az USA-ba megy, ahol a Harvard Egy.-en működik. 1961 orvosi vonatkozású akusztikai munkásságáért orvosi-fiziológiai Nobel-díjat kap. Több egy. tb. dr.-a. Magy. megj. könyve: *Folyadékok diffúziós állandójának mérése az interferenciális refraktorral* (1923).

BELAFONTE, Harry (1926) – amerikai néger színész, énekes. Gyermekkorát Jamaicában tölti, majd díszletező munkás és színész az Amerikai Néger Színházban. 1943–45 a tengerészetnél szolgál. 1946–48 színi tanulmányokat folytat. Ezután a Vanguard Színház szerződteti. Hanglemezei világszerte keresettek. Európában is jár. Filmjeiben énekes szerepeket alakít. F. sz.: *Világos út* (1953), *Carmen Jones* (1954), *Sziget a napon* (1957), *A világ, a hús és az ördög* (1958) stb.

BELÁK Sándor (1919) – mezőgazdász. A Bp.-i Műszaki Egy. mezőgazd. szakán tanul. 1943–44 a Diószegi Cukorgyár gazd.-ában agrármérnök. 1946–51 magtermeltető váll.-oknál termelési felügyelő. 1951– a Keszthelyi Mezőgazd. Kísérleti Int. tud. kut.-ja, és uo. az Agrártud. Főisk.-n tanít. 1954–59 a DNy-dunántúli Mezőgazd. Kísérleti Int. ig. 1959– a Keszthelyi Agrártud. Főisk. tanszékvez. tanára, 1959–61 a főisk. ig., 1961–65 rektora, 1965– tud. rektorh. A mezőgazd. tud. dr.-a (1962). Országgy. képv. (Veszprém m.) A talajhasználat és talajjavítás problémáival, valamint üzemgazd. kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *A balatonkörüli láptalajok javítása* (1954), *Nyugat-magyarországi erdőtalajok javítása* (1961), *Mezőgazdasági nagyüzemek vezetése* (1967).

BELAÚNDE TERRY, Fernando (1913) – perui politikus. Párizsban, majd Texasban (USA) tanul, építészmérnöki diplomát szerez. Egy. tanár, 1945– parl. képv. 1956– a Népi Akciópárt t., majd eln. 1963–68 okt. közt. eln., puccsal távolítják el funkciójából.

BELCSEVA, Dora (1921) – bolgár könnyűipari min. 1934– az Ifjúmunkásszöv. t. 1942–44 pol. fogoly. A felszabadulás után az Ifjúmunkásszöv., majd a Népi Ifj. Dimitrovi Szöv. KB t. 1952– KP t., 1966– KB t. 1953–63 ipari főoszt. vez. 1963– a Könnyűipari Biz. eln. 1966– könnyűipari min.

BELIGAN, Radu (1918) – román színész és rendező. A bukaresti Színműv. Főisk.-n végez, az I. L. Caragiale Színház- és Filmműv. Főisk. tanára, a bukaresti Nemzeti Színház ig. A Színházak Tan.-ának eln., az UNESCO mellett működő Nközi Színházi Int. VB aleln. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

BELJAJEV, Pavel Ivanovics (1925) – szovjet űrhajós, repülőtiszt. 1943 önként jelentkezik a hads.-be. 1945 elvégzi a hadirepülő isk.-t és részt vesz a Japán elleni hadműveletekben. 1949– SZKP t. 1956–59 a kat. repülőisk. hallgatója. 1965. márc. 18. A. A. Leonovval együtt a Voszhod űrhajó par.-ként páros űrrepülést végez, amelynek során először lép ki ember a világűrbe. A SZU Hőse.

BELKASZEM, Serif – algériai politikus. A nemzeti felszabadító hads. t. 1963–64 tájékoztatási, 1964–65 okt. ügyi min. 1965– a Forr. Tan. t. és a tájékoztatási ügyek ig., az FLN pol. iroda t., 1967– pénzügymin.

BELL, Marie (1905) – francia színésznő. Tanulmányait Bordeaux-ban és a párizsi konzervatóriumban végzi. A Comédie Française ösztöndíjasa, majd 1921–53 t., később megalakítja saját társulatát. F. sz.: *Phaedra*, *Embergyűlölő*, *Cyrano*. Filmje: *Táncrend*.

BELLONCI VILLAVECCHIA, Maria (1902) – olasz írónő. Több napilap és folyóirat munkatársa, főleg tört. témájú cikkeket és tanulmányokat ír. Férjével, Goffredo B.-val létrehozza a Vasárnapi Barátok irod. társ.-ot, amely 1944– évenként odaítéli a Strega-díjat. Magy. *Lucrezia Borgia* (1941, 1942, 1943) c. könyve jelenik meg.

BELLOW, Saul (1915) – amerikai író. A Northwest Egy.-et végzi. 1946–48 a Minnesota Egy., 1952–53 a Princeton Egy. prof. Írásai, amelyek az intellektuális rétegekhez szólnak, igyekeznek megkerülni a pol.-t. A programatikus zsidó irányzathoz tartozónak vallja magát. Magy. *Herzog* c. reg. jelenik meg (1967), továbbá a *Mai amerikai elbeszélők* c. antológiában egy elb.-e (1963).

BELMONDO, Jean Paul (1933) – francia filmszínész. Filmműv. főisk.-t végez. A francia „új hullám” filmjeiben kezdi pályáját. Első nagy szerepe a *Kifulladásig* c. Jean-Luc Godard filmben

(1959). Emlékezetes a *Cartouche*-beli (1961) alakítása. F. f.: *Moderato cantabile* (1960), *Egy asszony meg a lánya* (1960), *A riói ember* (1963) stb.

BELOBORODOV, Afanaszij Pavlantyevics (1903) – szovjet hads. tábornok. 1919–20 és 1923– a szovjet hads.-ben szolgál. 1926– SZKP t. 1936 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. A II. vh.-ban hadoszt.-, hadtest-, majd hads. par. A háború után egy hads. csop. par. h., majd különböző kat. körzetek par. 1957–63 a SZU Honv. Min. személyügyi főcsop. főnöke. 1963– a moszkvai kat. körzet par., hads. tábornok. 1966– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. A SZU (kétszeres) Hőse (1944, 1945).

BELOV, Nyikolaj Vasziljevics (1891) – szovjet geokémikus, kristallográfus. Elvégzi a pétervári egy.-et. 1938– a SZU Tud. Ak. Kristallográfiai Int. röntgensugárzási oszt. vez. 1946– a gorkiji, 1958– a moszkvai egy.-en a kristallográfia prof. 1957– a Nközi Kristallográfiai Unió aleln. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. A Szovjet Kristallográfiai Tud. Biz. eln. Áll.-díjas (1952). Kutatási ter.-e a kristálykémia, a geokémia és a kristályszerkezettan.

BELSZKIJ, Igor Dmitrijevics – szovjet balettművész, koreográfus. Elvégzi a leningrádi balettisk.-t. 1943–62 a leningrádi Kirov Opera és Balettszínház táncosa, rendezője és koreográfusa, 1962– vez. koreográfusa. 1946– a leningrádi balettisk.-ban a népi táncok tanára. Az OSZSZSZK népművésze, Áll.-díjas. Leghíresebb koreográfiái: *Leningrádi szimfónia*, *Táltos lovacska*, *A reménység partjai*.

BELTRÁN, Washington (1914) – uruguayi ügyvéd, politikus. Jogi tanulmányai befejezése után elsősorban újságírói tevékenységet folytat, majd mindinkább bekapcsolódik a pol. életbe. 1946–58 parl. képv., 1959–62 szenátor. 1962–66 az uruguayi Kormányzótan. t., 1965–66 eln. (közt. eln.).

BEN BELLA, Mohammed (1916) – algériai politikus. A II. vh.-ban a francia hads. altisztjeként Olaszo.-ban és Franciao.-ban harcol. 1948 az illeg. Néppárt kat. szervezetének t., 1950 letartóztatják és 7 évi börtönre ítélik, de rövidesen megszökik. 1954 a mozg. balszárnyán álló csop.-jával megalakítja az Akcióegység Forr. Biz. nevű szervezetet, mely az 1954 nov. fegyveres felkelést szervezi és irányítja. 1956 nov. elfogják, 1962-ig Franciao.-ban börtönben. 1958 távollétében az Algériai Közt. ideiglenes korm.-ának min. elnökh.-évé választják. 1962 a Nemzeti Felszabadulási Front (FLN) PB vez., 1962–65 jún.-ig min. eln., 1963–65 jún. egyben a közt. eln. Ettől fogva őrizetben. 1963 Leninbékedíjat kap.

BEN GURION, David (1886) – izraeli politikus és publicista. Az istanbuli egy. jogi karán végez. Kora ifjúságában bekapcsolódik a cionista mozg.-ba. 1906 Palesztinába települ, 1915 cionista tevékenységéért a török hatóságok kiutasítják, az USA-ba települ. A brit hads.-gel visszatér Palesztinába. Részt vesz az Izraeli Munkáspárt (Mapai) és a szaksz. (Hisztadrut) szervezésében. 1921–35 a Hisztadrut titk. 1935–48 a Zsidó Ügynökség eln. 1948. máj. 14. az ENSZ határozata nyomán kikiáltja Izrael Áll. megalakulását, s 1949-ig ideiglenes állameln. 1948–65 a Mapai eln. 1949–53 és 1955–63 min. eln. és hadügymin. Több egy. díszdr.-a. Számos politikai mű szerzője.

BEN-HAIM, Paul (1897) – izraeli karmester és zeneszerző. A Müncheni Zeneak.-n tanul. 1933 Tel-Avivba települ. Több alkalommal vezényli az Izraeli Filharmonikusok és az Izraeli Rádió zenekarát. Zenekari művek, szimfóniák stb. szerzője. 1936– az ázsiai zsidóság népzenéjének felkutatásával is foglalkozik.

BEN KHEDDA, Ben Juszef (1920) – algériai politikus. 1958–60 az Algériai Közt. ideiglenes korm.-ában a kult. és szociális ügyek min. 1960–61 Moszkvában és Pekingben képv. Algériát. 1961–62 a Tuniszban létrehozott ideiglenes korm. min. eln. 1964 júl. letartóztatják.

BENCZE László (1907) – festőművész, grafikus. A bp.-i Iparműv. Isk.-n, majd a Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1933 az Ernst Múzeum csoportos kiállításán szerepel először. 1939–45 a Füleki Iparművek Rt. fajáték-tervezője. 1948–57 a bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. 1968 műveinek legutóbbi gyűjteményes kiállítása Székesfehérváron. Portrékat, de főként figurális kompozíciókat, mozaikot, sgrafittót, falfestményt s grafikai munkákat alkot, műv. kritikai munkásságot folytat. Kossuth-díjas (1952). F. m.: *Fáradt katona* (1943), *Munkanélküliek* (1944), *Könyöklő paraszt* (1948), *Gondolj Koreára* (grafikai sorozat 1952), *Olvasó parasztok* (mozaik 1960), *Öregség* (1963), *Tömeg* (1969). Könyve: *Franz Hals* (1963).

BENDA, Ernst (1925) – német (NSZK) belügymin. Érettségi után önként jelentkezik a haditengerészethez, rádiós, 1945–46 hadifogságban. 1946–50 jogot, majd újságírást és pol. tud.-t tanul a berlini Humboldt Egy.-en, a Ny-berlini Szabad Egy.-en és a wisconsini (USA) Madison Egy.-en. 1946– a CDU t. 1947–48 a Humboldt Egy. diáktan. t. 1948–49 a Ny-berlini Szabad Egy. CDU csop. eln. és az ált. diákbiz. t., majd a keresztténydem. diákkörök orsz. másodeln. 1951– b.-i ülnök, 1956– ügyvéd Ny-Berlinben. 1952–54 a Németo. Ifjú Uniója Ny-berlini eln. 1955–57 a Ny-berlini képv. ház t., a CDU frakció aleln. 1957– a Szöv. Gyűlés képv. 1966– az akkor alakuló Német–Izraeli Társ. aleln. 1967– a Belügymin. parl. államtitk. 1968– belügymin.

BENDE Zsolt (1926) – operaénekes. Tanulmányait a Zeneműv. Főisk.-n végzi; előbb Szegeden, majd a bp.-i Operaháznál magánénekes. Mint hangversenyénekes is gyakran szerepel, több ízben fellép külföldön. F. sz.: *Figaro* (Sevillai borbély), *Don Juan*, *Posa* (Don Carlos), *Horatio* (Hamlet).

BENDIXEN, Hans Christian (1897) – dán állatorvos. 1935– a Koppenhágai Állatorvosi és Mezőgazd. Főisk. prof. 1937– 67 a speciális patológia és terápia tanára. 1960–64 rektorh. 1951–52 a FAO munkatársa Rómában, 1952–56 a FAO szaktanácsadója. 1955– az Állategészségügyi Tan. t., 1958– eln. 1947– a Dán Tud. Ak. t. Számos tud. cikk és tanulmány szerzője.

BENEDEK Jenő (1906) – festőművész. Lakatossegéd, majd 1925–32 Kecskeméten Révész Imrénél, később a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Benkhard Ágostonnál tanul. Olasz- és Németo.-ban jár tanulmányúton. 1928– szerepel kiállításokon. Műveinek legutóbbi gyűjteményes kiállítása 1957 Bp.-en. A miskolci, majd a szolnoki művésztelepen dolgozik. Szolnokon, majd 1957– a bp.-i képző- és iparműv. gimn.-ban rajztanár (nyug.). Elsősorban életképeket, tájképeket, portrékat fest. Munkácsy-díjas (1949), Kossuth-díjas (1952). F. m.: *Ember és ló*, *Ketten*, *Egyedül*, *Művészek*, *Hajnal*, *Alföld mélyén*, *Partizánok* stb.

BENEDETTI, Arrigo (1910) – olasz író, újságíró. Újságírói pályáját a *Corriere della Sera* és az *Omnibus* munkatársaként kezdi. 1939–42 az *Oggi* és a *Tutto* c. napilapok társszerk. 1943–45 az antifasiszta mozg. részvevője. 1945 az *Europeo* c. hetilap alapítója és 1954-ig főszerk. 1955 az *Espresso* c. hetilap alapítója és 1964-ig főszerk.

BENEDIKT Ottó (1897) – az MTA Automatizálási Kut. Int. ig. A bp.-i és a bécsi műszaki egy.-en tanul. 1918–22 az MKP, 1922–55 Ausztria KP-ja, 1955– az MDP, ill. MSZMP t. 1919–22 pártmunkás, a Tanácsközt. utolsó időszakában Kun Béla titk. A Tanácsközt. bukása után letartóztatják. 1920 Bécsbe szökik. 1924– Ausztria KP-jában tölt be különböző vez. tisztségeket, 1927– KB, majd PB t. 1932 a szovjet korm. meghívására a SZU-ba költözik, 1939-ig a moszkvai Dinamo Gyár tud. tanácsadója. 1939–55 a Közlek. ügyi Min. moszkvai Műszaki Főisk.-ján tanszékvez. egy. tanár. 1955 hazatér, 1966-ig a Bp.-i Műszaki Egy. különleges villamosgépek tanszékvez. tanára. 1960– az Automatizálási Kut. Labor. (később MTA Automatizálási Kut. Int.) vez., ill. ig. 1956– az MTA lev. t., 1958– t. Kossuth-díjas (1959); 1968 elnyeri az MTA aranyérmét. A Nközi Automatizálási Szöv. t., egy ideig eln. Kut. ter.-e a különleges villamosgépek, villamos hajtások, majd automatizált villamos hajtások problémái. A hazai automatizálási kut. megszervezője és irányítója. E ter.-eken elért eredményeit számos idegen nyelvű könyvben és kiadványban publikálták.

BENEDIKTSSON, Bjarni (1908) – izlandi politikus. Jogot végez, majd 1932–40 az izlandi egy.-en tanít. 1936– a Függetlenségi P. KB t., 1961– eln. 1940–47 Reykjavík polgármestere. 1942– parl. képv. 1947–53 külügymin., 1953–56 közokt. ügyi min., 1956–59 a *Morgunbladid* főszerk. 1959–63 igazságügy- és iparügyi min., 1963– min. eln.

BENHIMA, Ahmed Taiba (1927) – marokkói diplomata és politikus. Nancyban és Párizsban jár egy.-re. 1956–57 párizsi ügyvivő. 1957–59 nagykövet Olaszo.-ban. 1959–61 a Külügymin. főtitk. 1961–64 állandó képv. az ENSZ-ben. 1964–66 külügymin. 1966–67 a Kir. Kabinetiroda ig. 1967– állandó ENSZ-képv.

BENIAK, Valentin (1894) – szlovák költő és műfordító. Bp.-en, a jogi karon végzi tanulmányait, első versei is magy. jelennek meg. 1919–34 vidéki jegyző, 1947 mint belügymin. tisztv. vonul nyugdíjba. 1941–44 a Szlovák Írószöv. eln. Magy. és francia írók verseit ülteti át szlovák nyelvre. Lefordítja *Az ember tragédiáját* is.

BENIUC, Mihail (1907) – román író és költő. Németo.-ban tanul. 1928 az Arghezi által alapított *Bilete de papagal* c. folyóiratnál kezd dolgozni. Korán kapcsolatba kerül a munkásmozg.-mal, ennek hatása már első verseiben is megmutatkozik. Leleplezi a parasztok elnyomását, a fasizmust, a háborút. A Román Tud. Ak. t. A román Írószöv. főtitk. 1963-ig, 1963–66 eln. A bukaresti egy. pszichológia tanára. Parl. képv. Kétszeres Áll.-díjas. Bp.-i kiadásban *Egy közember története* (reg. 1965), *A boldogság szarvasa* (versek 1967), ezeken kívül bukaresti kiadásban számos verseskötete, novellája jelenik meg magy. nyelven.

BENJAMIN, Curtis G. (1901) – amerikai kiadó. Egy.-et végez, majd 1928– a McGraw-Hill Könyvkiadó Társ.-nál dolgozik. 1946–60 a váll. eln., 1960– az ig. tan. eln., 1944– a McGraw-Hill Rt., majd a kanadai és a londoni váll. ig.-ja is. 1958–60 az Amerikai Könyvkiadók Tan. eln. 1962–64 a Nközi Könyvprogram tanácsadó biz. eln.

BENJÁMIN László (1915) – költő. Textil-, majd vasipari munkás. 1931– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1938– jelennek meg versei. 1940–45 tisztv. 1945–47 újságíró. 1952–53 az *Új Hang* c. irod. folyóirat főszerk. 1960– a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár tud. munkatársa. 1963– a *Kortárs* c. folyóirat munkatársa, 1968– a Magvető kiadó lektora. Felszabadulás utáni szoc. költészetünk egyik legjelentősebb alakja. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1952), József Attila-díjas (1968). F. m.: *A csillag nem jött* (1939), *A betűöntők diadala* (1946), *A teremtés után* (1948), *Örökké élni* (1949), *Tűzzel, késsel* (1951), *Éveink múlása* (1954), *Egyetlen élet* (1956), *Ötödik évszak* (1962), *Világ füstje* (összegy. versek 1964), *Tengerek fogságában* (1967).

BENKA, Martin (1888) – szlovák festő. Bécsben, majd Prágában tanul. Sajátos stílusát a szlovák népműv. formakincsének, a helyi típusok és táj szellemének művészi ötvözete jellemzi. Nemzeti-díjas. Sokoldalú művész, zenét is szerez. Témája a paraszti élet, a szlovákiai hegyi lakók mindennapjai. Festményeiben bemutatja a fasizmussal szembeni 1944-es szlovák ellenállás hőseit.

BENKE Valéria (1920) – a *Társadalmi Szemle* főszerk. (1961 óta). A felszabadulás előtt tanítónő. 1941– párttag. 1944 szaksz. titk. Szegeden. 1945–46 pártisk. tanár. 1946–48 pártmunkás Bp.-en. 1948–50 az MNDSZ bp.-i titk. 1950–54 az Orsz. Béketan. titk. 1952–57 az ELTÉ-n tanári képesítést nyer. 1954–58 a M. Rádió és TV eln. 1958–61 művelődésügyi min., 1954–56 az MDP KB t. 1957– az MSZMP KB t. 1949– országgy. képv. (Bp.) 1967– az Eln. Tan. t.

BENKEI András (1923) – belügymin. Géplakatos volt. 1948– különböző pártfunkciókat tölt be, tbk. az MSZMP Szabolcs m. biz. első titk. 1959– az MSZMP KB t. 1963– belügymin.

BENKŐ Gyula (1918) – színész. 1939 elvégzi a Színműv. Ak.-t, majd a Vígszínházhoz szerződik. 1949 a színház társig. 1949–51 az Ifj. Színházban játszik, majd 1951– a M. Néphads. Színháza, ill. a Vígszínház t. Szerelmes és hősi szerepekkel indult, később modern jellemszerepekre tér át. Jászai-díjas (1956), Érdemes művész (1960), Kiváló művész (1968). F. sz.; Színpadon: *Topáz tanár úr* (Pagnol: Topáz), *Frank* (Shaw: Warrenné mestersége), *Marchbanks* (Shaw: Candida), *George* (Wilder: A mi kis városunk), *Christian* (Rostand: Cyrano de Bergerac), *Tuzenbach* (Csehov: Három nővér), *Osvald* (Ibsen: Kísértetek), *Mercutio* (Shakespeare: Rómeó és Júlia). Filmen: *Ördöglovas* (1943), *Díszmagyar* (1948), *Különös házasság* (1951), *Virrad* (1958), *Nappali sötétség* (1963).

BENKŐ Loránd (1921) – nyelvész. A kolozsvári és a bp.-i egy.-en tanul. 1946–51 a bp.-i tud. egy.-en tanársegéd, 1951–53 adjunktus, 1953–59 docens, 1959–60 tanszékvez. docens, majd egy. tanár, a magy. nyelvtud. tanszék vez. 1967– rektorh. Egyidejűleg 1952– a *Magyar Nyelv* c. folyóirat szerk., 1960– az MTA Nyelvtud. Int. oszt. vez. 1965– az MTA lev. t. Magy. nyelvföldrajzzal, a nyelvjárások és az irodalmi nyelv tört.-ével, etimológiai és névtani kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *A Nyárádmente földrajzi nevei* (1947), *A régi magyar személynévadás* (1949), *Magyar nyelvjárási bibliográfia* (társszerző 1951), *A magyar ly hang története* (1953), *Magyar nyelvjárástörténet* (1957), *A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában* (1960), *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* (főszerk. 1967), *A magyar nyelv története* (szerk. és társszerző 1967).

BENN, Anthony Wedgwood (1925) – angol min. Oxfordban végez, közben a háborúban pilóta. 1949–50 a BBC-nél dolgozik. 1950–60, 1963– az alsóház t. 1959– a Munkáspárt VB t. 1964–66 postaügyi min., 1966– a technológiai ügyek min.

BENNECKE, Jürgen (1912) – német (NSZK) hads. tábornok, a NATO Közép-európai Szövetséges Fegyveres Erőinek főpar. 1930– a Reichswehrben, majd a Wehrmachtban szolgál. A II. vh. idején részt vesz a Lengyelo., Franciao. és a SZU elleni hadműveletekben, majd hadifogoly. 1952– az ún. Blank-hiv.-ban, az NSZK Hadügymin.-a elődjénél dolgozik. 1958–60 a Bundeswehr 16. páncélosdandár-par. 1960– a Hadügymin. vez. kat. káderek kiképzésével foglalkozó aloszt. vez. 1964–66 a Bundeswehr hamburgi magasabb par.-i ak.-jának par. 1966–68 a münsteri I. hadtest par.

BENZI, Roberto (1937) – olasz származású francia karmester. Csodagyerekként ismeri meg a zenei világ, tízéves korában már vezényel. Azóta világjáró karmester, zenei fesztiválokon is fellép. Többször vendégszerepel Magyaro.-on is. Kiemelkedő produkciója a Carmen nagyszabású felújítása a párizsi Nagyoperában.

BENYA, Anton (1912) – osztrák politikus. Eredetileg villanyszerelő. 1927– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1934–37 többször bebörtönzik. 1945– egy bécsi rádiógyár szaksz. vez., majd a Vas- és Fémipari Szaksz. Elnökségének t. 1948– az Osztrák Szaksz. Szöv. (ÖGB) titk., 1956–59 ügyvez. főtitk., 1959–62 a Vas- és Fémipari Szaksz. és egyúttal az ÖGB aleln., 1962– a vasasok eln., 1963– az ÖGB ügyvez. eln., majd eln. Az SPÖ VB t. A bécsi Fogyasztói Szöv. eln. A Vas- és Fémmunkások Nközi Szöv. VB t. 1956– parl. képv.

BENYEGYIKTOV, Ivan Alekszandrovics (1902) – szovjet politikus, diplomata, mezőgazdász. Textilipari munkás, majd elvégzi a munkásfakultást, 1927– a Tyimirjazev Mezőgazd. Ak.-t. 1923–30 agronómus-közgazdász az Üzbég SZSZK Földművelésügyi Népbiztosságán. 1930– SZKP t. 1931–37 egy szovhozközp. ig. Moszkva ter.-en. 1937–38 az OSZSZSZK szovhozügyi népbiztosa, az OSZSZSZK népbiztosok tan. elnökh. 1938 és 1943–46 földművelésügyi népbiztos h. 1938–43, 1946–53, 1953–55 földművelésügyi népbiztos, majd min. 1955–57 szovhozügyi min. 1957–59 az Áll. Gazd. Biz. elnökh. 1953, 1959– a SZU nagykövete Indiában. 1939–41 az SZKP KB t., 1941–52 pótt., 1952– ismét t. 1946–49 és 1954–61 a SZU Legf. Tan. t.

BÉRARD, Armand (1904) – francia diplomata. Párizsban, Heidelbergben és Madridban irod.-at, tört.-et és földrajzot tanul. 1931–36 a berlini francia nagykövetségen attasé, majd titk. 1936–37 Léon Blum korm.-ában külügyi államtitkár h. 1938–44 ismét különböző követségeken teljesít szolgálatot. 1944– az Algírban székelő francia korm. apparátusában. 1949–55 főmb. h. Németo.-ban. 1957–59 Tokióban nagykövet. 1959–62, majd 1967– Franciao. állandó ENSZ-képv. Közben 1962–67 olaszo.-i nagykövet.

BERECZKY Endre (1896) – vegyészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. vegyészmérnöki karán tanul. 1921–45 különböző szlovákiai portlandcementgyárak (Ladce, Zsolna, Pozsony) üzemmérnöke, főmérnöke, majd műszaki ig. 1946–48 a Beocsini Cementgyári Unió főmérnöke Bp.-en, ill. Selypen. 1948–51 az államosítás után alakult Mész- és Cementig.-ság vezérig. h. 1951–64 a Veszprémi Vegyipari Egy.-en a szilikátkémia tanára (nyug.). 1965– a Szilikátipari Közp. Kut. Int. tud. tan. t. 1948–54 az Építőanyagipari Tud. Egyes. eln., 1965– tb. eln. A kémiai tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1949). Cementtechnológiai kutatásokat folytat. F. m.: *Szilikátkémia* (1953, 3. kiad. 1960), *Szilikátipari műveletek* (1964), *Cementipari kézikönyv* (társszerző 1965).

BEREGOVOJ, Georgij Tyimofejevics (1921) – szovjet űrhajós. 17 éves korában kohászati üzemben kezd dolgozni. Beiratkozik a helyi repülőklubba, majd a luganszki kat. repülőisk.-ba. Részt vesz a Nagy Honvédő Háborúban. 1943– SZKP t. A háború után repülőtiszti főisk.-t, majd kat. repülőak.-t végez. 1948–64 berepülő pilóta. 1968. okt. 27–30. a Szojuz 3 űrhajón űrrepülést hajt végre, miközben két alkalommal is megközelíti a pilóta nélkül száguldó Szojuz 2 űrhajót, s további fontos kísérleteket hajt végre. Vezérőrnagy, a SZU (kétszeres) Hőse.

BEREI Andor (1900) – közgazdász. Bp.-i és bécsi egy.-eken tanul. 1917– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1921 illeg. komm. tevékenységért 15 évi fegyházra ítélik. 1922 fogolycsere útján a SZU-ba kerül. Később a Kominternben, a II. vh. idején Belgiumban az ellenállási mozg.-ban tevékenykedik. 1946 hazatér, az MKP államgazd. oszt. vez. 1947–48 az Orsz. Tervhiv. főtitk. 1948–54 a külügymin. első h. 1954–56 az Orsz. Tervhiv. eln. 1948–56 az MDP KB t. 1948– a Marx Károly Közgazd. tud. Egy. tanára, 1961– a pol. gazd. tanszék vez. 1962– a Kossuth Könyvkiadó ig. 1958–61 az *Új Magyar Lexikon* főszerk. Az 1967-ben megj. *Szocializmus politikai gazdaságtana* c. tankönyv egyik szerzője és főszerk.

BEREK Katalin (1930) – színésznő. Elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t, majd az Úttörő Színházban kezdi pályáját. 1952– a Nemzeti Színház t. Drámai és vígjátéki jellemszerepeket játszik. Mint versmondó számos előadóestet rendez. Kétszeres Jászai-díjas (1957, 1962), SZOT-díjas (1967). F. sz.: Színpadon: Szabó Anna (Karinthy Ferenc: *Ezer év*), Vargáné (García Lorca: *A csodálatos Vargáné*), Hermia (Shakespeare: *Szentivánéji álom*), Virginia (Brecht: *Galilei élete*), Regan (Shakespeare: *Lear király*), A lovag (Marivaux: *Két nő között*), Beatrice (Pirandello: *A csörgősipka*) Elektra (Gyurkó: *Szerelmem, Elektra*). Filmen: *Életjel* (1954), *Egy pikoló világos* (1955), *Égi madár* (1957), *Párbeszéd* (1963).

BEREND T. Iván (1930) – gazd. történész. A bp.-i közgazd. tud. egy.-en és az ELTE bölcsészkarán tanul. 1953–60 a bp.-i közgazd. tud. egy.-en tanársegéd, 1960–64 docens, 1964– tanár. 1967– a gazd. tört. tanszék vez., 1966– a M. Tört. Társ. főtitk. A tört. tud. dr.-a (1963). Kossuth-díjas (1961). 19–20. sz.-i magy. és egyetemes gazd. tört.-tel foglalkozik. F. m.: *Magyarország gyáripara 1900–1914* (Ránki Györggyel, 1955), *Magyarország gyáripara a II. világháború előtt és a háború időszakában 1933–1944* (Ránki Györggyel 1958), *Magyarország a fasiszta Németország „életterében" 1933–1939* (Ránki Györggyel 1960), *Újjáépítés és a nagytőke elleni harc Magyarországon 1945–1948* (1962), *Gazdaságpolitika az első ötéves terv megindításakor 1948–1950* (1964), *Magyarország gazdasága az I. világháború után 1919–1929* (Ránki Györggyel 1966).

BERESZTÓCZY Miklós (1905) – az országgy. aleln. (1962 óta). A bp.-i tud. egy. hittud. karán tanul. 1928 teológiai dr. 1928–29 hittantanár Bp.-en. 1929–39 Serédi Jusztinián hercegprímás személyi titk. 1939–48 a Vallás- és Közokt. ügyi Min. I. (katolikus) oszt. vez. 1948–50 az esztergomi egyházkormányzatban működik, esztergomi kanonok, érseki és káptalani helynök. 1950– az Orsz. Béketan. Katolikus Biz. főtitk. 1953– országgy. képv. (Bp.) Címzetes prépost. F. m.: *A VKM I. története* (1947), *Egyházi földrajz* (1961).

BERG, Akszel Ivanovics (1893) – szovjet fizikus. Az I. vh.-ban tengeralattjáró-kormányos, a polgárháború idején a szovjet hadiflottánál tengeralattjáró par. 1925 elvégzi a leningrádi haditengerészeti ak.-t és egyidejűleg a haditengerészeti műszaki főisk.-t. 1926– különböző haditengerészeti főisk.-kon, a leningrádi elektrotechnikai főisk.-n tanít és tud. munkát végez. 1944– SZKP t. Mérnök-tengernagy. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1946– t. A SZU Tud. Ak. Össz-szövetségi Rádiófizikai és Rádiótechnikai Tud. Tan. eln. Az A. Sz. Popov Össz-szövetségi Rádiótechnikai és Elektromostávközlési Társ. eln. 1959– a SZU Tud. Ak. a kibernetika komplex problémáival foglalkozó tud. tan. eln. 1960– a termelés automatizálása és az ipari elektronika enciklopédiájának főszerk. Rádiótechnikával, kibernetikával és az automatizálás problémáival foglalkozik. A Szoc. Munka Hőse.

BERG, Fritz (1901) – német (NSZK) politikus, nagyiparos. Hazai váll.-oknál, közben 1925–28 az USA-ban és Kanadában tevékenykedik. Később a családi acél- és fémipari váll. egyedüli tulajdonosa. A hageni D-vesztfáliai Ipari és Keresk. Kamara eln., a Marshall- és a Schuman-tervbiz., valamint a Német Külpol. Társ. aleln., több bank és iparváll. felügyelőbiz. eln., ill. t. 1957–60 az Európai Ipari Szöv.-ek Tan. eln., 1960– díszeln. Az Európai Parl. t. Számos, az NSZK nközi gazd. kapcsolataival foglalkozó szerv. és szöv. vez.-ségének t.

BERG, Gösta (1903) – svéd etnográfus. Uppsalában tanul, s a Nordiska Múzeumban kezdi tud.

munkásságát, majd uo. főig. 1956–63 a Skansen főig. 1964– a különvált Skansen Alapítvány vezérig. és ig. tan.-ának t. 1959– egy. tanár. A Hitbizományi Biz., a Nordiska Múzeum Tan., a Svéd Kultúrtört. Egyes. ig. tan. t., a Svéd Irod. tört. és Műv. tört. Ak. és számos tud. társ. t. Szerkeszt és kiad tud. műveket, folyóiratokat.

BERGAMÍN, José (1897) – spanyol költő, esszéista, drámaíró. A spanyol arisztokráciából származik. Intellektuális író és esszéista. Párizsi száműzetés után L.-Amerikába távozik, s ma is ott él, Uruguayban. Magy. a *Spanyol polgárháború költészete* c. antológiában jelent meg verse (1963).

BERGER, Hans (1909) – német (NSZK) politikus. A kölni egy.-en jogi tanulmányokat folytat. 1939–45 az árügyi birodalmi megbízott referense. 1945– az igazságügyi apparátusban dolgozik. 1947–48 az É-Rajna-Vesztfália Igazságügy Min. oszt. vez. 1948–49 bíró a brit megszállási övezetben Kölnben. Részt vesz a ny-német alkotmány kidolgozásában. 1949–53 a düsseldorfi tartományi b. eln. 1953–54 az NSZK Belügymin. oszt. vez. 1954–59 a Külügymin. jogi oszt. vez., az ún. Hallstein-doktrína egyik szerzője. 1959–63 az NSZK nagykövete Dániában, 1963–65 Hollandiában. 1965– az NSZK Szöv. Eln. Hiv. vez., államtitk.

BERGERSEN, Birger Martin (1891) – norvég anatómus. Svédo.-ban, Dániában és az USA-ban tanul. 1915–16 Oslóban tanár. 1920– a Paleontológiai Múzeum munkatársa. 1925– a fogorvosi főisk. docense, 1929– uo. az anatómiai oszt. vez., 1932– az anatómia prof., 1933–37 rektorh., 1939–42 és 1945 rektor. 1942–45 a fasiszták elől Londonba menekült korm. munkatársa. 1947–53 Norvégia stockholmi nagykövete. 1953–60 egyház- és közokt. ügyi min. A Norvég Tud. Ak., a Kir. Tud. Társ. t., 1949– a stockholmi egy. díszdr.-a. Számos tud. cikket és tanulmányt ír.

BERGHIANU, Maxim (1925) – román politikus. A brassói és a kolozsvári pártszerv.-ekben dolgozik; 1960– a KB t. 1965– a KB VB pótt., majd 1965– az Áll. Tervhiv. eln.

BERGHOLZ, Olga Fjodorovna (1910) – szovjet írónő. Elvégzi a leningrádi egy.-et, majd újságíró. Kezdetben ifj. műveket, majd más prózai írásokat publikál. 1934 megjelenik első verseskötete. 1940– SZKP t. A II. vh. idején az ostromlott Leningrádban él. Műveiben megörökíti a város védőinek hősiességét. Áll.-díjas (1950). Magy. *Nappali csillagok* c. emlékezése jelenik meg (1960), ezenkívül versei antológiákban és folyóiratokban.

BERGMAN, E. Ingmar (1918) – svéd filmrendező, író, színig. Irod. és műv. tört.-et tanul. 1940–42 színházi rendezőasszisztens. A következő években különböző fővárosi és vidéki színházakban rendez, filmrendező és filmforgatókönyveket is ír. 1963–66 a Kir. Drámai Színház ig. 1967– Norvégiában rendez. 1964– az Áll. Színészképző Isk. ig. tan.-ának eln. Oscar-díjas. F. r.: *Válság* (1945), *Kikötőváros* (1949), *Várakozó asszonyok* (1950), *Egy nyári éjszaka mosolya* (1955), *A hetedik pecsét* (1956), *A nap vége* (1957), *Az ördög szeme* (1960), *Vacsoravendég* (1963), *Ezek az asszonyok* (1965).

BERGMAN, Eric (1911) – finn zeneszerző, karmester. Helsinkiben zeneak.-t végez, utána Olaszo.-ban, Ausztriában és Svájcban folytatja tanulmányait. Helsinkibe visszatérve zenekritikusként működik, majd kóruskarnagy. 1963– a Sibélius Ak. tanára. Kórus-, kamara- és zenekari műveket komponál.

BERGMAN, Ingrid (1915) – svéd színésznő, filmszínésznő. 1933 a Kir. Drámai Színházban kezdi pályáját. 1936 a Svensk Filmindustrihoz szerződik, 1938 az UFA-nál, 1939 Hollywoodban kap filmfőszerepeket. Színművekben New Yorkban, Nápolyban, Milánóban, Párizsban, Londonban, Barcelonában és Stockholmban lép fel. 1948– néhány évig Olaszo.-ban filmezik. Kétszeres Oscar-díjas. F. f.: *Intermezzo* (1936), *Casablanca* (1943), *Gázláng* (1944), *A diadalív árnyékában* (1948), *Szent Johanna* (1948), *Az öreg hölgy látogatása* (1963).

BERGMAN, Samuel Hugo (1883) – izraeli filozófus. A prágai és a berlini egy.-en nyer képesítést. 1920 Palesztinába települ. 1920–35 a jeruzsálemi Héber Egy. könyvtárosa, uo. első rektor. Az izraeli Tud. Ak. t. Számos filozófiai mű szerzője, Kant két nagy művét héberre fordítja. Elsősorban ismeretelmélettel foglalkozik.

BERGNER, Elisabeth (1897) – osztrák színésznő. Bécsben konzervatóriumot végez, majd színészetet tanul. 1915 Innsbruckban lép színpadra, játszik Zürichben, Berlinben, Bécsben, Münchenben. 1924–27 Berlinben Reinhardt társulatának t., majd a Staatstheaterben szerepel. 1928– Európa különböző városaiban lép fel. 1933 Franciao.-ba, majd Angliába emigrál. 1939 az USA-ba költözik. 1924– szerepel filmen is, főleg férje, P. Czinner rendező alkotásaiban játszik főszerepeket. 1941– elsősorban színpadon lép fel.

BERIOSOVA, Svetlana (Berezova) (1932) – orosz származású angol táncosnő. 1941–50 a Monte Carló-i Orosz Balett, valamint de Cuevas márki együttesének t. 1950– a Sadler's Wells angol balett-társulatnál lép fel. 1952– a Royal Ballet t., 1955– prímabalerinája. Számos klasszikus és modern balett főszereplője: *Giselle*, *Hattyúk tava*, *Csipkerózsika*, *Rinaldo és Armida*, *Perszéfoné*.

BERITASVILI, Ivan Szolomonovics (Beritov) (1884) – szovjet fiziológus. Elvégzi a pétervári egy.-et, majd az egy. fiziológiai tanszékén dolgozik. 1915–19 az odesszai egy. magántanára. 1919– a tbiliszi egy. prof. 1941– egyidejűleg a Grúz Tud. Ak. Fiziológiai Int. tud. munkatársa, 1941–51 az Int. ig. 1939– a SZU Tud. Ak. t. 1939– a grúz fiziológiai, biokémiai és gyógyszertud. társ. megalapítója és eln. 1941– a Grúz Tud. Ak. t. 1944– a SZU Orvostud. Ak. t. Áll.-díjas (1941), a Szoc. Munka Hőse (1964). Izomélettani vizsgálatokat folytat, új módszereket vezet be a szövetekben végbemenő elektromos folyamatok tanulmányozására. Az idegrendszer és különösen a közp. idegrendszer vizsgálatával foglalkozik.

BERKESI András (1919) – író. Textilgyári munkás. 1945– párttag. 1945–50 a fegyveres alakulatoknál szolgál, őrnagy. 1950 koholt vádakkal elítélik, 1954 rehabilitálják. 1954–58 tisztv., 1958–62 a Filmtud. Int. ig. Jelenleg a Magvető Könyvkiadó szerk. 1958– jelennek meg könyvei. Reg.-eket és drámákat ír. József Attila-díjas (1959), SZOT-díjas (1965). F. m.: Reg.-ek: *Októberi vihar* (1958), *Vihar után* (1959), *Kopjások* (Kardos Györggyel 1959), *Bunker* (1960), *Magány* (1961), *Játék a tisztességgel* (1964), *Sellő a pecsétgyűrűn* (1964), *Húszévesek* (1965), *Pisztrángok és nagyhalak* (1967).

BERLANGA, Luis García (1921) – spanyol filmrendező. Filozófiát tanul, majd a falangista Kék Hadoszt. kötelékében harcol a SZU ellen. A háború után képzőműv.-tel foglalkozik. A filmműv. főisk. elvégzése után forgatókönyveket ír. 1948– önállóan rendez, alkotásait szatirikus szemléletmód jellemzi (pl. *Isten hozta Mr. Marshall* (1952), *A hóhér* (1963).

BERLE, Adolph Augustus (1895) – amerikai jogász és diplomata. A Harvard Egy.-en végez. 1916– ügyész, 1918–19 az amerikai béketárgyalási biz. szakértője, 1927– a Columbia Egy. jogi prof. 1934–37 New York város kamarása, 1938–44 külügyi államtitk. 1945–46 brazíliai nagykövet, 1947– a Berle & Berle cég vez. üzlettársa, 1951– a Légi Hadviselés Főisk. előadója, 1956–57 a Szabad Európa Kollégium nyári egy. eln. és a Szabad Európa Biz. elnökségi t. 1961– a külügymin. szaktanácsadója, a Kennedy-féle L.-amerikai Különleges Biz. eln. Része van a „Szöv. a Haladásért" program megszületésében és az USA Kuba-ellenes agresszív pol.-ja kidolgozásában. Dem. párti. Több közgazd. könyv szerzője.

BERLIN, Irving (1888) – orosz származású, amerikai zeneszerző. 1893– az USA-ban él. Slágereket, operetteket, filmzenét komponál. Az egyik legismertebb dala az Alexander's Ragtime Band, az azonos című filmből.

BERLINGUER, Enrico (1922) – olasz politikus. 1943– KP t., a komm. ifj. mozg.-ban dolgozik, m.-i, majd 1949–56 orsz. titk. 1950–53 a DIVSZ eln. 1956– különböző vez. pártfunkciókban, tbk. a KP szardíniai szerv.-nek titkárh. 1962–66 KB titk., 1966– PB t., 1969– az Olasz KP főtitkárh.

BERLYNE, Daniel Ellis (1924) – kanadai pszichológus. A Yale Egy.-en 1953-ban szerez doktorátust. A torontói egy. pszichológia prof. Kanadai, amerikai és angol tud. társ.-ok t. Tanulmányait és könyveit a viselkedéselmélet és a motiváció vizsgálatának szenteli.

BERNABEI, Ettore (1921) – olasz újságíró. Bölcsészdr. Ifjú korában a firenzei egy. oktatója, majd lapszerk. 1956–60 a római *Il Popolo* c. kereszténydem. napilap főszerk. 1961– az Olasz Rádió és TV főig. Az Olasz Sajtószöv. aleln.

BERNAL, John Desmond (1901) – angol fizikus. Tanulmányait Cambridge-ben fejezi be. 1923–27 a Davy–Faraday Labor.-ban kut. 1927–34 a cambridge-i egy.-en előadó. 1934–38 a Kristálytani Kut. Int. ig. h. 1938–63 a londoni egy. fizika, 1963– kristálytani prof. Röntgen- és elektronsugarakkal végzett vizsgálataival különböző anyagok szerkezetét tisztázza. 1939–42 egyúttal a Belbiztonsági Min., 1942–45 a Közös Kat. Par.-ság tud. tanácsadója, 1945–47 a Munkaügyi Min. Tud. Tanácsadó Biz. eln. 1953 Lenin-békedíjjal tüntetik ki. Az MTA, a lengyel, a román, a bolgár, a csehszlovák tud. ak.-k és a SZU Tud. Ak. t. A Lenin Békedíj Biz. t., a moszkvai egy. tb. prof., 1958– a Humboldt Egy. díszdr.-a. 1967-ig a BVT VB eln., a Tudósok Világszöv. aleln. A szilárd testek és a folyadékok szerkezetére vonatkozó kutatásai jelentősek. Magy. megj. művei: *Tudomány és társadalom* (1954), *Tudomány és történelem* (1963), továbbá több cikke folyóiratokban.

BERNARI, Carlo (eredeti neve: Bernard) (1909) – olasz író. Különböző olasz lapok és folyóiratok munkatársa. 1940–45 haditudósító. 1934 *Három munkás* c. reg.-ével, a neorealista irod. első művével, elnyeri az Olasz Ak. díját. 1950 *Speranzella* c. művével Viareggio-díjat kap. Magy. megj. könyve: *Nápoly eladó ötért* (reg. 1955).

BERNÁTH Aurél (1895) – festőművész. A nagybányai festőisk.-n tanul, Thorma János és Réti István tanítványa. 1921–22 Bécsben és Münchenben, 1923–26 Berlinben, később Pöstyénben, majd Bp.-en él. A 20-as évek elején az expresszionista irányzat követője, később alakul ki egyéni stílusa. 1945– a bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. 1948–49 a *Magyar Művészet* c. folyóirat szerk. Első önálló kiállítása Berlinben, ottani tartózkodásának idején. Életművének gyűjteményes kiállítása 1956 Bp.-en az Ernst Múzeumban. 1962 a Velencei Biennalén állítják ki képeit. A modern magy. festészet egyik vez. alakja. Műv. íróként is jelentős. Kossuth-díjas (1948), Munkácsy-díjas (1950), Kiváló művész (1964). F. m.: Festmények: *Riviera* (1926), *Reggel* (1931), *Teraszon*, *Önarckép* (1930), *A munkásmozg. kezdetei az építőiparban* (A MÉMOSZ-székház pannója), *Pest látképe a parlamenttel* (1954), *Szabó Lőrinc* (1955) stb. Könyvei: *Írások a művészetről* (1948), *Így éltünk Pannóniában* (önéletrajz 1956), *Utak Pannóniából* (önéletrajz 1958), *A Múzsa körül* (műv. elméleti tanulmányok 1962), *A Múzsa udvarában* (műv. elméleti tanulmányok 1967).

BERNHARD, Lippe-Biesterfeld (1911) – holland herceg, Julianna királynő férje. Hollandiában, Svájcban és Németo.-ban jogot tanul, majd később ipari és keresk. kérdéseket tanulmányoz. A náci megszállás alatt a légierők kötelékében harcol a németek ellen. 1944– a holland hads. főpar. A háború után számos nagyváll. ig.

BERNSTEIN, Leonard (1918) – amerikai zeneszerző és karmester. A Harvard Egy.-en és a Curtis Int.-ben, 1942–55 a berkshire-i zenei főisk.-n tanul. 1943–44 egyidejűleg a New York-i Filharmonikusok másodkarmestere, később vez. 1945–48 a New York Városi Szimfonikus zenekar ig. 1951–56 a Brandeis Egy. zeneprof. Turnéi során Amerika és Európa jelentős zenekarait vezényli. F. m.: *West Side Story* (musical), 3 szimfónia és számos dal, kísérőzene, zongoradarab stb.

BERNSTEJN, Szergej Natanovics (1880) – szovjet matematikus. Elvégzi a párizsi és a göttingeni egy.-et. 1907–20 Harkovban főisk. tanár, 1920–33 uo. prof. 1933–41 a leningrádi műszaki főisk. prof. 1934–41 a leningrádi egy. prof. 1924– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1929– t. 1940– a moszkvai Mat. Társ. tb. t. A bolgár és a francia tud. ak.-k t. Több külföldi egy. díszdr.-a. Áll.-díjas (1941). Alapvető kutatásokat folytat a differenciálegyenletek elmélete és a konstruktív függvénytan ter.-én. A valószínűségszámítás elméletével és a fizikában való alkalmazásával is foglalkozik.

BERRY, Walter (1929) – osztrák operaénekes. Tanulmányait a bécsi Zenei és Színműv. Ak.-n folytatja. A bécsi Áll. Opera baritonistája. Elnyeri a „Kammersänger" címet. Felesége, Christa Ludwig, szintén a bécsi Áll. Opera t.

BERTO, Giuseppe (1914) – olasz író. 13 évig kat., a II. vh.-ban tiszt, később a haladás hívévé válik. Texasban (USA) hadifogoly, ott írja első reg.-ét (magy.: *Vörös az ég* 1964), amellyel 1947-ben elnyeri a Strega-díjat. Filmforgatókönyveket és rádiójátékokat is ír.

BESCSEV, Borisz Pavlovics (1903) – a SZU vasútügyi min.-e (1948 óta). 1927– SZKP t. 1935 elvégzi a leningrádi vasúti szállítási főisk.-t. 1937–41 és 1942–44 különböző vasútvonalak ig. 1944–48 közlek. ügyi népbiztos h., majd min. h. 1952– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka Hőse (1959).

BESENYEI Miklós (1925) – a Postás Szaksz. főtitk. 1942–49 távirdai munkás. 1945– párttag. 1949– a Postás Szaksz. funkcionáriusa, 1959– főtitk. 1964–67 elvégzi az SZKP főisk.-t. A SZOT Elnökségének t.

BESICOVITCH, Abram Samoilovitch (1891) – orosz származású angol matematikus. A pétervári egy.-en tanul, majd uo. és Permben tanít. 1925– Angliában él, Liverpoolban, majd Cambridge-ben ad elő, 1950–58 prof. 1958–62 a Pennsylvania Egy.-en, 1962– a dartmouthi egy.-en vendégprof. Elsősorban valós függvénytannal, sorelmélettel és számelmélettel foglalkozik.

BESSENYEI Ferenc (1919) – színművész. A bp.-i Színműv. Főisk.-n tanul. A felszabadulás előtt énekkarokban, majd a miskolci színházban szerepel. 1945–50 a Szegedi, majd a Pécsi Nemzeti Színház vez. művésze. 1950– a bp.-i Nemzeti Színház, 1963– a Madách Színház, 1967– ismét a Nemzeti Színház t. Kiváló drámai jellemszínész. Elsősorban hős-szerepeket alakít. 1951– szerepel filmen is. Kétszeres Kossuth-díjas (1953, 1955), Érdemes művész (1954). F. sz. Színpadon: Antonius (Shakespeare: *Antonius és Cleopatra*), valamint *Julius Caesar)*, Falstaff *(Windsori víg nők)*, Claudius *(Hamlet)*, Asztrov (Csehov: *Ványa bácsi*), Tyetyerev (Gorkij: *Kispolgárok*), Fegya (Tolsztoj: *Élő holttest*), Katona: *Bánk bán;* Ádám (Madách: *Az ember tragédiája*), Kossuth (Illyés: *Fáklyaláng*), *Dózsa;* Németh László: *Galilei, Görgey*, Brecht: *Galilei.* Filmen: *Föltámadott a tenger* (1953), *A harag napja* (1953), *Különös ismertetőjel* (1955), *A császár parancsára* (1956), *Hannibál tanár úr* (1956), *Isten őszi csillaga* (1962), *Pacsirta* (1963), *Kárpáthy Zoltán, Egy magyar nábob* (1966).

BESSIE, Alvah Cecil (1904) – amerikai író. 1928 a *New York Times* európai kiadásánál dolgozik Párizsban, majd 1929–37 a *Brooklyn Daily Eagle* c. lap szerk. Emellett fordít, kritikákat és elb.-eket ír. 1938 részt vesz a spanyol polgárháborúban a közt.-iak oldalán. Az USA-ba visszatérve a *New Masses* c. marxista folyóirat munkatársa. 1943– Hollywoodban él, filmforgatókönyveket ír. Haladó nézetei miatt USA-ellenes tevékenységgel vádolják.

BETANCOURT, Rómulo (1908) – venezuelai politikus. A caracasi Közp. Egy.-en jogot tanul. Diákmozg.-at szervez J. V. Gomez eln. ellen, ezért száműzik. 1930 rövid ideig a Costa Rica-i KP t. 1936 visszatér Venezuelába, s lapot alapít. 1939–41 száműzetésben. 1941 a Dem. Akció P. egyik megalapítója és főtitk. 1945 a korm.-t megdöntő junta eln. 1948–58 ismét száműzetésben, 1959–64 közt. eln. Jobbra tolódott pártjában ma is vez. szerepe van.

BETHE, Hans Albrecht (1906) – német származású amerikai fizikus. Német egy.-eken tanul, majd előadó. 1933–35 a manchesteri és a bristoli, 1935–37 a Cornell Egy. tanársegéde, 1937– prof. 1943–46 a Los Alamos-i atomkut. labor. elméleti fizika oszt. ig. 1956 az Eln. Tud. Tanácsadó Biz. t. Az elméleti magfizika terén ér el kimagasló eredményeket. Jelentősek kristályfizikai és fémelméleti kutatásai is. A Tud. Ak. és az USA Fizikai Társ. t. 1967 Nobel-díjat kap a nukleáris reakciók elméletével foglalkozó kutatásaiért és a csillagok energiatermelésére vonatkozó felfedezéseiért. Magy. megj. művei: *Egy világ vagy egy se* (társszerző 1947), Magyaro.-on jelenik meg: *A Simple Thomas–Fermi Calculation for Semiinfinite Nuclei* (társszerző: Németh Judit 1967), *Symmetry and Rearrangement Energy in Nuclear Matter* (társszerző: Németh Judit).

BETI, Mongo (1932) – kameruni író. Yaoundéban, majd Párizsban végzi tanulmányait, a franciao.-i Rambouillet-ben gimn. tanár, majd a *Présence Africaine* c. folyóirat munkatársa. Műveinek alapproblémája: az elnyomottak és a gyarmatosítók, az afrikai népi műveltség és az európai civilizáció, az ősi vallások és a kereszténység szembenállása. Francia nyelven ír.

BETTELHEIM, Charles (1913) – francia közgazdász. Különféle int.-ek és főisk.-k társ. tud., pol. gazd. prof., az ENSZ Indiát segítő missziójának vez., 1944–48 a Munkaügyi Min. társad. kutatásokkal és nközi kapcsolatokkal foglalkozó közp. ig. *A tervgazdálkodás problémái* c. folyóirat főszerk. Művei túlnyomó többségükben a modern tervgazdálkodással foglalkoznak, a tőkés gazd. rend marxista bírálatát tartalmazzák. *A független India* c. könyve magy. is megj. (1965).

BEUVE-MÉRY, Hubert (1902) – francia újságíró. Jogi doktorátust s irod. tanári képesítést szerez. 1928–39 a prágai francia int. jogi és gazd. szekciójának vez., a közép-európai ügyek szakértője. Ebben az időben több lap és folyóirat részére dolgozik (*Le Temps*, *Politique*, *Europe nouvelle* stb.). A II. vh.-ban részt vesz az ellenállásban, majd Franciao. felszabadulása után visszatér az újságíráshoz. Előbb a *Temps présent* c. hetilap főszerk., majd 1945– a tekintélyes burzsoá világlap, a *Le Monde* ig. főszerk. *Sirius* álnévvel közölt vezércikkei jelentősek a francia pol. életben.

BEVILAQUA, Pery Constant – brazil tábornok, kat. politikus. A brazil szárazföldi erők egyik fő szerv. és vez. A négy brazil hads. közül háromnak par. különböző időben. Goulart elnöksége alatt a 2. hads. par., majd a szárazföldi fegyveres erők vezérkari főnöke. Mérsékelt jobboldali beállítottsága miatt 1964 ápr.-ban a kat. puccs után el kell hagynia a kat. pályát. A Legf. Szöv. B. t. lesz.

BEZAKA, Alexis (1916) – malgasi politikus. 1945 a tamatave-i tartomány képv. házának tagjává választják. 1957 a Tsiranana-korm.-ban egészségügyi min. Az 1958-as de Gaulle-referendum után azonnali függetlenséget követel, ezért eltávolítják a korm.-ból. Ekkor megalakítja a Malgas Nemzeti Tömörülést, amely később beleolvad a Madagaszkári SZDP-be. 1959 Tamatave polgármesterévé, 1960 nemzetgy. képv.-vé választják. A Mozg. a Nemzeti Megújulásért nevű kispolg. ellenzéki parl.-i szöv. egyik vez.

BEZENÇON, Marcel (1907) – a Svájci Rádió és TV vezérig. Műv. tört. és irod. tud. tanulmányokat folytat Lausanne-ban és külföldön. 1932– a *Feuille d'Avis de Lausanne* c. napilap szerk. 1939– a Francia–svájci Rádiótárs. (Lausanne–Sottens) ig., a lausanne-i Városi Színház ig. tan.-ának eln. 1950– a Svájci Rádió és TV Társ. (SRG), továbbá a svájci német, francia és olasz nyelvű rádió- és tv-állomások csúcsszervének vezérig.

BEZIMENSZKIJ, Alekszandr Iljics (1898) – szovjet költő. 1916– SZKP t. 1917 okt. Petrográdon részt vesz a forr.-ban. 1918– jelennek meg írásai. A Komszomol I. kongresszusán KB t.-nak választják. 1923– a RAPP (Orosz Proletárírók Szöv.) t., a *Na posztu* c. folyóirat munkatársa. A 20-as években különféle Komszomol-funkciókat tölt be. Nevét a Komszomolról, a szovjet ifj.-ról és a szoc. építőmunkáról szóló versei teszik ismertté. *Tragikus éjszaka* c. költeménye (1930) a Dnyeprogesz építését örökíti meg. Ír szatirikus verseket és színműveket is. (*Lövés*, 1929.) Versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg.

BHAGAVANTAM, Suri (1909) – indiai fizikus. Tanulmányait a hejderabadi és a madraszi egy.-en végzi. 1948– az andhrai egy. fizika prof. 1948–49 az indiai ügyek tanácsadója Londonban, 1949–52 az Osmania Egy. (Hejderabad) fizika prof. 1952–57 a Fizikai Labor. ig. 1957–62 az Indiai Tud. Int. ig. Bangaloréban. 1961– a Hadügymin. tud. tanácsadója. Kutatási ter.-e: a fényszóródás, a Raman-effektus, a csop.-elmélet és alkalmazása stb.

BHATTACSARIJA, Bhabani (1906) – indiai író. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. 1949–50 sajtóattasé a washingtoni nagykövetségen. 1951 a SZU-ba látogató első indiai kult. delegáció t. Az indiai Irod. Ak. angol nyelvű szekciójának tanácsadója. Számos reg.-e és publikációja jelenik meg, sokat idegen nyelvre is lefordítanak. Magy. *Aki tigrisen lovagol* c. reg.-én kívül (1964) folyóiratokban jelennek meg versei.

BHATTACSARIJA, Paresz Csandra (1903) – indiai pénzügyi szakember. Tanulmányait Indiában végzi. 1928– pénzügyi vonalon dolgozik: 1939–52 a Pénzügymin.-ban tisztv. 1955–57 pénzügyi államtitk., 1957–62 az indiai Áll. Bank ig.-ságának eln. 1962– az indiai Takarékpénztár főig.

BHUMIPOL, Aduljadezs (IX. Rama) (1927) – thaiföldi uralkodó. A bangkoki és a lausanne-i egy.-eken folytat tanulmányokat, 1946 trónra kerül, 1950 formálisan is megkoronázzák.

BHUTTO, Zulfikar Ali Khan (1928) – pakisztáni politikus. Jogi tanulmányait a California (Berkeley) Egy.-en és Oxfordban végzi. 1952–58 egy. előadó, ill. jogi magánpraxist folytat. 1958–60 keresk. min., 1960–65 tájékoztatásügyi, majd energia- és nyersanyagipari, valamint a kasmíri ügyekkel mb. min. 1963–66 külügymin. Az 50-es években és 1966 a pakisztáni ENSZ-delegáció t., majd vez. 1967 megalakítja az ellenzéki Néppártot. 1968 letartóztatják, mert szembefordul Ajub Khannal. 1969 az ellenzéki mozg. hatására kiszabadul.

BIANCHI-BANDINELLI, Ranuccio (1900) – olasz régész, műv. történész. Bölcsészeti tanulmányainak befejeztével tanít: a cagliari, a pisai és a groningeni (Hollandia) egy. oktatója, 1952–a firenzei egy. prof. 1935 a *Critica d'Arte*, majd a *Società* c. folyóirat egyik alapítója. Az olasz KP KB t. Több műv. tört. témájú könyve jelenik meg. Az ókori görög és római műv. kiváló kut.-ja.

BIČANIĆ, Rudolf (1905) – jugoszláv közgazdász. Párizsban közgazd. főisk.-t, Zágrábban jogot végez. Pol. tevékenysége miatt 1932–35 börtönben. 1939–40 a Croatian Electric Co. aleln., 1941–44 a Jugoszláv Nemzeti Bank alig. 1946– a zágrábi egy. tanára, 1952–53 a jogi kar dékánja. Több közgazd. mű szerzője.

BIDAULT, Georges (1899) – francia politikus. A párizsi egy.-en irod.-at tanul, majd középisk. tanár. Franciao. náci megszállása idején bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba. 1943 az Ellenállás Nemzeti Tan. vez. Az ideiglenes korm.-ban külügymin., majd 1946 máj. min. eln. 1949 a katolikus MRP (Népi Közt. Mozg.) eln. A IV. Közt. több korm.-ának eln. és külügymin. De Gaulle hatalomra jutása után szembekerül az V. Közt.-gal, az 1961-es algériai ultrapuccsok idején a szélsőjobboldal vez., az OAS vezére. 1962 Brazíliába menekül emigrációba, majd az 1968-as máj. válság idején amnesztiát kap.

BIDSTRUP, Herluf (1912) – dán karikaturista. Elvégzi a dán Képzőműv. Ak.-t. 1936–45 a *Social-Demokraten* c. napilap, 1945– a *Land og Folk*, a Dán KP napilapja és a *Szabad Dánia* c. folyóirat karikaturistája. Rajzaival a pol. és a mindennapi élet fonákságait pellengérezi ki. Karikatúrái számos dán és skandináv napi- és szatirikus lapban megj. Rajzgyűjteményeit kiadják a SZU-ban, az USA-ban, Kínában és Japánban, valamint Magyaro.-on is (*Bidstrup karikatúrái* – 1960). Nközi Lenin-békedíjas.

BIHARI József (1901) – színész. A MÁV-nál dolgozik, majd könyvelő. 1926–28 elvégzi a Színészegyes. isk.-ját, utána vidéki színtársulatoknál működik. 1935–45 a Vígszínház, 1945–65 a Nemzeti Színház t. (nyug.). Főleg magy. népi epizódfigurákat alakít. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1953), Kiváló művész (1953). F. sz.: Színpadon: Bakk Lukács (Tamási: *Énekes madár*), Kántor (Wilder: *A mi kis városunk*), Tiborc (Katona: *Bánk bán*), Józsa (Illyés: *Fáklyaláng*), Antal (Németh: *A két Bolyai*). Filmen: *Emberek a havason* (1942), *Ludas Matyi* (1949), *Tűzkeresztség* (1951), *Légy jó mindhalálig* (1960), *Katonazene* (1961).

BIHARI KLÁRA (1917) – írónő. Irod. munkásságát költőként kezdi, később prózaíró. Reg.-eket, színdarabokat, elb.-eket ír. József Attila-díjas (1958). F. m.: Elb. kötetek: *Brigitta nővér* (1956), *Tisztességes asszony* (1960), *A kilincs* (1964). Reg.-ek: *Holnap* (1960), *Mene tekel* (1963), *Magányosok* (1968), *Az áldozat* (1968).

BIJEDIĆ, Džemal (1917) – jugoszláv politikus. A jogi egy. hallgatójaként 1938– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. t. 1939– a Jugoszláv KP t. A II. vh. kitörése előtt a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. hercegovinai biz. titk. A felszabadító harcokban vez. funkciókat tölt be. 1945 után a Jugoszláv KP Mostar ter. titk., a Bosznia és Hercegovina-i Komm. Szöv. KB VB t., a Bosznia és Hercegovina-i korm. belügymin. h., a korm. főtitk., majd a JSZVT t. 1967– a Bosznia és Hercegovina-i Szkupstina eln.

BIKOVSZKIJ, Valerij Fjodorovics (1934) – szovjet űrhajós, repülőtiszt. 1951 elvégzi a moszkvai repülőklub tanfolyamát, 1955 a Kacsini Kat. Repülőisk.-t és a légierőknél szolgál. 1959– másodoszt. hadirepülő, majd a légierőknél az ejtőernyős kiképzés instruktora. 1963. jún. 13–19. a Vosztok 5. űrhajón nyolcvanegyszer repüli körül a Földet, 3,3 millió km-t tesz meg. Jún. 16. Valentyina Tyereskovával a Vosztok 6. űrhajón páros űrrepülést hajtanak végre. 1963– SZKP t. A SZU Hőse.

BILAK, Vasil (1917) – szlovák politikus. Csehszlovákia felszabadulása előtt a mezőgazd.-ban dolgozik. Aktívan részt vesz a szlovák nemzeti felkelésben. A felszabadulás után pártmunkás a pozsonyi ker. pártbiz.-ban, 1953 a Szlovák KP KB oszt. vez. 1954–58 az eperjesi ker. pártbiz. titk., majd első titk. Volt oktatási és művelődésügyi min. h., majd min. 1954– a CSKP KB, 1955– a Szlovák KP KB t. 1962– a Szlovák KP KB elnökségének és a CSKP KB ideológiai biz. t. 1962–68 a Szlovák KP KB titk. 1968 rövid ideig a Szlovák KP KB első titk. 1960– nemzetgy. képv., a Szlovák Nemzeti Tan. t. 1960–63 a Szlovák Nemzeti Tan. elnökh. 1968– a CSKP KB elnökségének t., 1968 nov.– KB titk.

BILGEHAN, Cihat (1923) – török ügyvéd és politikus. 1961– Balikesir vilajet képv. 1965– oktatásügyi, 1965–66 állammin. 1966– pénzügymin. Az Igazságpárt (jobboldali) aleln.

BILICSI Tivadar (1901) – színész. Elvégzi a Színészegyes. isk.-ját, majd 1925–32 a szegedi és a miskolci színházban játszik. 1931– a Főv. Operettszínház, 1933–44 a Magyar, ill. az Andrássy úti Színház t. 1945–54 a Medgyaszay Színpadon, a Művész Színházban, majd a Főv. Operettszínházban működik. 1954– a M. Néphads. Színháza, ill. a Vígszínház művésze. Főleg komikus szerepeket alakít. Érdemes művész (1962). F .sz.: Színpadon: Beppo (Heltai: *Néma levente*), Mosca (Jonson: *Volpone*), Lőrinc barát (Shakespeare: *Rómeó és Júlia*), Öreg Currey (Nash: *Az esőcsináló*), Ill (Dürrenmatt: *Az öreg hölgy látogatása*), Rettegi (Schönthan: *A szabin nők elrablása*), francia király (Kacsóh: *János vitéz*). Filmen: *Úz Bence* (1938), *Csákó és kalap* (1940), *Déryné* (1951), *Semmelweis* (1952).

BILKENROTH, Georg (1898) – német (NDK) bányamérnök. A clausthali bányamérnöki ak.-n tanul. A középnémet barnaszénvidék bányaüzemeinél különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1955– az NDK szénbányászati tervezési és építési hiv. vez. 1957– az NDK Tud. Kutatási Tan. elnökh. A Nehézipari Min. Szénbányászati Tud. Tan. titk. 1955– az NDK Tud. Ak. t., 1956– az Ak. Bányászati Tud. Oszt. eln. Nemzeti-díjas (1951), Érdemes bányász (1959). E. Rammlerral kidolgozta a barnaszén kokszolását.

BILL, Max (1908) – svájci építész, festő, szobrász. Építészeti és képzőműv. felső isk.-it Zürichben és Dessauban végzi. 1930 önálló építészeti irodát nyit Zürichben. 1944–45 a zürichi iparműv. isk. tanára. 1951–56 Ulmban építőműv.-et és ipari formatervezést tanít. 1957– önálló építészmérnök. Az építészetben a Bauhaus eredményeinek továbbfejlesztésére törekszik, plasztikai tevékenységét non-figuratív térkonstrukciók jellemzik. A Svájci Szöv. Műv. Biz. t. 1967– a Nemzeti Tan. t.

BILLOUX, François (1903) – francia politikus. Eredeti foglalkozása keresk. alk. 1921– KP t., 1926– KB t. 1935– PB t., közben 1928–30 a Francia Komm. Ifj. Szöv. főtitk. 1936–40 nemzetgy. képv., 1940 öt évre ítélik és Algériába száműzik. 1943 az algíri Francia Nemzeti Felszabadítási Biz. t., az ideiglenes nemzetgy., majd az alkotmányozó nemzetgy. t. A felszabadulás után az első koalíciós korm.-ban (1944–47) közegészségügyi, majd nemzetgazd., később újjáépítési min., végül a komm.-knak a korm.-ból való kiszorításáig hadügymin. 1954– néhány évig KB titk., 1956– PB t. A *France Nouvelle* c. folyóirat pol. szerk.

BIRKÁS Lilian (1920) – operaénekesnő (szoprán). 1945– a M. Áll. Operaház t. 1950-ig mezzoszoprán szerepekben lépett fel. Liszt-díjas (1960). Érdemes művész (1967). F. sz.: *Salome*; Octavian *(Rózsalovag)*, *Tosca*, *Pillangókisasszony*; Musette *(Bohémélet)*, Tatjana *(Anyegin)*.

BIRKET-SMITH, Kaj (1893) – dán etnológus, sarkkut. 1917 befejezi egy. tanulmányait. 1929–34 a dán Nemzeti Múzeum felügyelő h., 1934–40 felügyelője, 1940–63 főfelügyelője, s a múzeum etnográfiai oszt. vez. Egyidejűleg 1945–63 a koppenhágai egy. etnológiai tanszékének docense. 1912 részt vesz a D-grönlandi zoológiai expedícióban; 1918 É-Grönlandon etnográfiai kutatásokat végez, részt vesz az 1921–23-as thulei expedícióban; 1933 archeológiai és etnográfiai kutatásokat végez Alaszkán, 1951 a Fülöp-szigeteken és Óceániában. A Dán Kir. Tud. Társ., a Norvég Tud. Ak., a Svéd Kir. Tud. Társ., a Finn Tud. Ak. és más tud. társ.-ok és egyes.-ek t., ill. vez.-ségi t., több egy. díszdr.-a.

BIRKHOFF, Garrett (1911) – amerikai matematikus. A Harvard, majd a cambridge-i egy.-en tanul. 1936– a Harvard Egy.-en működik. 1946– prof. Számos tud. társ. t. A hálóelmélet egyik megteremtője; értékes eredményeket ért el az absztrakt algebra egyéb ter.-ein is.

BIRLA, B. M. (1904) – indiai nagytőkés. Az indiai Keresk. Kamara egyik alapítója. 1936 és 1944 a Kamara eln. 1954 az indiai Keresk. és Iparkamarák Szöv. eln. Az indiai Cukorgyárak Szöv. és az indiai Papírgyárak Szöv. alapítója és eln. A Hindustan Motors rt., valamint a Ruby General Insurance Co. eln. Számos nagyipari vállalkozás ig.

BIRLA, Ghansjandasz (1894) – indiai nagytőkés. A Birla Testvérek rt. ig. 1924 az indiai Keresk. Kamara eln. Brit India számos törvényhozó gyűlésének t., ettől a tevékenységétől 1930 visszavonul, tiltakozásul a brit imperialista törekvések ellen. Számos oktatási és szociális intézményt alapít. Részt vesz az indiai–angol keresk. tárgyalásokon, melyek a két ország kapcsolatait rendezik a függetlenség kivívása után.

BÍRÓ József (1921) – külker. min. Műszerész szakmát tanul, majd szerelőként és hegesztőként dolgozik. 1946–49 a bp.-i műszaki főisk.-n, 1951–53 a Gazd. és Műszaki Ak.-n, 1961–66 az ELTE jogi karán folytat tanulmányokat. 1955-ig a Külker. Min.-ban dolgozik, oszt. vez., majd főoszt. vez. h. 1955–57 a NIKEX külker. váll. vezérig. 1957–60 a londoni magy. külker. kirendeltség vez. 1960–61 a Külker. Min. pártbiz. titk. 1962–63 külker. min. h., 1963– min. 1967– az MSZMP KB t.

BIRRENBACH, Kurt (1907) – német (NSZK) jogász, politikus. A genfi, párizsi, müncheni, berlini és a münsteri egy.-en jogot és államtud.-t tanul. 1933– a nácipárt és az SA t. 1939–50 Brazíliában a Thyssen család D-amerikai érdekeltségeinek kezelője, majd a Vereinigte Stahlwerke D-amerikai megb.-ja. 1949– a német Acélunió argentínai képviseletének vez. 1951–54 az Acélunió ügyvez. h. Düsseldorfban. 1953– a CDU t. 1957– a szöv. gyűlés képv. 1954– Zichy-Thyssen grófnő érdekeltségeinek ig. A duisburgi Thyssen Kohóművek és a düsseldorfi Thyssen holding felügyelőbiz. eln. Több nehézipari váll., ill. bank felügyelőbiz. t. 1957– az ECSC közgyűlés és az Európai Parl. t. A Német–Amerikai Társ. aleln.

BISMARCK, Klaus von (1912) – a Német (NSZK) Rádió ig. Mezőgazd. tanulmányokat folytat. 1934– a Wehrmacht tisztje, a II. vh.-ban egy gyalogos ezred par. 1945 hadifogoly. 1945–46 a herfordi ifj. jóléti hiv. ig. 1946–49 a fiatalkorúak b.-án működik. 1949–61 a vesztfáliai ev. egyház szociális hiv. vez. 1961– a Ny-német rádió ig. Az Egyházak Ökumenikus Tan. KB t. A német ev. egyház szinódusának t. 1957– a Társad. Haladás Társ. eln. Az *Evangelische Ethik* c. folyóirat társszerk.

BISZKU Béla (1921) – az MSZMP KB titk. Szerszámlakatos volt, 1938– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1944– párttag, Angyalföldön a fegyveres ellenállás egyik szerv. A felszabadulás után különböző pártfunkciókat tölt be. 1951–53 az MDP Bp. X., 1955–56 XIII. ker. biz. titk. 1956 okt.–nov. Angyalföldön az ellenforradalmárok elleni fegyveres harc vez. Az ellenforr. után részt vesz a párt újjászervezésében. 1956– az MSZMP KB PB t. 1957–61 belügymin. 1961–62 a min. tan. elnökh. 1962– az MSZMP KB titk.

BISZTA, Kirti Nidhi (1926) – nepáli min. eln., pénzügy- és a kir. udvar ügyeinek min. (1969 óta). Hazájában és Indiában végzi egy. tanulmányait. 1951–58 tanár. 1958– a Konzultatív Tan. t. 1962 nevelésügyi, 1962–68 külügymin., s emellett más tárcák élén is. 1965–68 min. elnökh.; 1963– a parl. t.

BISZTI, Ahmed al Husszein (1929) – líbiai orvos és politikus. Tripoliban, majd a kairói egy. orvosi karán folytat tanulmányokat. 1961 egészségügyi min., 1962 az Áll. Kórházak ig., 1963 egészségügyi min., 1964 nagykövet Beirutban. 1965–67 külügymin., a líbiai küldöttség vez. több AESZ és Arab Liga értekezleten.

BISZTRICKAJA, Jelena Avraamovna (1928) – szovjet színésznő. Ápolónői tanfolyamot és egészségügyi technikumot végez. Később pályát változtat: először balettet tanul, majd elvégzi a kijevi színműv. főisk.-t. 1953–58 a vilniuszi színház, 1958– a moszkvai Kis Színház művésze. 1951– filmezik. Legjelentősebb szerepe Akszinja a *Csendes Don* színes filmváltozatában (1957). Az OSZSZSZK érdemes művésze (1964). Szerepel még a *Befejezetlen elbeszélés* (1955), *Láthatatlan kötelék* (1958), *Orosz emlék* (1959), *Olthatatlan láng* (1964) stb. c. filmekben.

BITAR, Szalah Eddin (1912) – szíriai politikus. Párizsban végzi egy. tanulmányait. 1937–42 tanár Damaszkuszban. 1942 bekapcsolódik a pol. életbe, a baathista lap szerk. 1952 Sisakli diktatúrája alatt száműzetésbe kényszerül, 1954 visszatér és parl. képv. 1956 külügymin., 1957 ENSZ-képv. Főként taktikai okokból támogatja az Egyiptommal való uniót (1958), az EAK állammin.-e, majd egyetért a különválással (1961). Az 1963. febr. puccs után külügymin., 1963. nov.–1966. febr. különböző korm. funkciókban, többször min. eln. A baathista jobbszárny képv. Az 1966. febr. haladó fordulat után rövid ideig letartóztatásban, majd külföldre szökik. 1968 életfogytiglani kényszermunkára ítélik.

BITOSSI, Renato (1899) – olasz politikus, az SZVSZ eln. Munkás, szaksz. vez. 1919 csatlakozik a szoc. ifj. mozg.-hoz. 1921 belép a KP-ba. A fasizmus idején néhány évig Franciao.-ban él. 1927 illeg.-an hazatér. Letartóztatják, 10 évi börtönre ítélik. 1932 amnesztiával szabadul, deportálják. 1943 hazatér, a partizánharcot irányítja Toscanában. 1945 Firenze polgármesterh. 1945– a KP KB t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t., 1948– szenátor. Az Ált. Olasz Munkásszöv. ig. biz. t. 1961– az SZVSZ eln.

BITSKEY Tibor (1929) – színész. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1951–59 a M. Néphads. Színháza, 1959–64 a Nemzeti Színház, 1964– a Vígszínház t. Főleg romantikus drámák hősi szerepeit alakítja. Kétszeres Jászai-díjas (1958, 1962). F. sz.: Színpadon: Illés–Vas: *Trisztán*, Petrucchio (Shakespeare: *A makrancos hölgy*), Ádám (Madách: *Az ember tragédiája*), Proctor (Miller: *Salemi boszorkányok*), Agárdi Péter (Heltai: *A néma levente*), Rostand: *Cyrano de Bergerac*. Filmen: *Rákóczi hadnagya* (1953), *Egy pikoló világos* (1955), *Tegnap* (1957), *Légy jó mindhalálig* (1960), *A kőszívű ember fiai* (1966), *Kárpáthy Zoltán* (1966), *Egri csillagok* (1968).

BJARNASON, Sigurdur (1915) – izlandi politikus, újságíró. Az izlandi egy.-en jogot tanul, majd egy hetilap szerk. 1947– a *Morgunbladid* pol. szerk. 1942– parl. képv. 1947– a Rádiótan. t. 1949–56, majd 1963 a parl. jogi biz. eln., jelenleg az alsóház eln. 1953–57, ill. 1959 és 1963 az izlandi delegáció vez. az É-i Tan.-ban. 1960–62 az izlandi ENSZ-delegáció t.

BLACHER, Boris (1903) – német (Ny-Berlin) zeneszerző. Zeneszerzést és zenetud.-t tanul Berlinben, majd 1938–39 a drezdai konzervatórium hallgatója. 1948– a Ny-berlini konzervatórium zeneszerzés prof., 1953– uo. ig. Elsősorban a színpadi zene művelője (operák, balettek), de számos szimfonikus és kamarazeneművet, zongoradarabot is alkot. *Absztrakt opera* c. művében a cselekmény és szöveg nélküli opera megteremtésével kísérletezik.

BLACK, Eugene R. (1898) – amerikai bankár. Georgia áll. egy.-én végez. Az I. vh. után a New York-i Harris, Forbes és Tsa bankház beltagja. 1933– a New York-i Chase Bank másod aleln., 1937–47 aleln. 1947–49 az IBRD ügyvez. ig. 1949–63 az ENSZ főtitk. speciális pénzügyi konzultánsa, 1963– az American Express, a Royal Dutch Petroleum Rt. ig. és speciális eln. tanácsadó a szuperszónikus repülőgép-konstrukció program pénzügyi vonatkozásaiban.

BLACK, Hugo la Fayette (1886) – amerikai bíró. Az alabamai egy.-en végez. Ügyvéd, rendőr-bíró, majd részt vesz az I. vh.-ban. Egy ideig a Ku Klux Klan t. 1919–27 Birminghamben folytat ügyvédi gyakorlatot. 1926–36 a Dem. P. szenátora Alabamából, Roosevelt elnök „New Deal" programjának egyik szószólója. 1937– a Legf. B. t.

BLACKETT, Patrick Maynard Stuart (1897) – angol fizikus. Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait. 1923–33 uo. tanít. 1933–37 fizika prof., 1937–53 a manchesteri egy., 1953–65 a londoni egy. fizika prof. Munkássága középpontjában a

Wilson-kamra tökéletesítése, a kozmikus sugarak és a mezonok kutatása áll. Ezekért kap 1948-ban fizikai Nobel-díjat. Haladó gondolkodású tudós, műveiben tiltakozik a tud. háborús célokra való felhasználása ellen. Több külföldi ak. – köztük a SZU Tud. Ak. – lev. vagy külföldi t. Magy. megj. műve: *Az atomenergia politikai és katonai következményei* (1951).

BLAGOJEVIĆ, Borislav (1911) – jugoszláv jogász. Egy. tanulmányait Belgrádban végzi. 1931–34 uo. asszisztens. 1934–37 külföldön tovább képezi magát, 1937–41 a suboticai jogi egy. docense és tanára; 1944–51 a belgrádi jogi egy. tanára, a Jugoszláv Külügyi Államtitkárság főtan.-osa, a *Bibliografije Jugoslavije* c. folyóirat szerk. Jogi vonatkozású könyvek szerzője.

BLAGONRAVOV, Anatolij Arkagyijevics (1894) – szovjet tudós, hadmérnök. Hadmérnöki ak.-t végez. 1937– SZKP t. 1929–46 a Dzerzsinszkij Kat. Tüzérségi Ak.-n dolgozik, 1938– prof. 1946–64 a Tüzérségi Ak. eln. 1953– a SZU Tud. Ak. Géptani Int. ig. 1943– a SZU Tud. Ak. t., 1957–63 az Ak. Műszaki Tud. oszt. titk. A *Masinovegyenye* c. tud. folyóirat főszerk. A SZU Tud. Ak. Űrkutatási Biz. eln. A COSPAR aleln. A Csehszlovák Tud. Ak. t. Tüzérségi altábornagy. Áll.-díjas (1941), az OSZSZSZK érdemes tudósa (1940), a Szoc. Munka Hőse. A lőfegyverek elméletével, ballisztikával, rakétatechnikával és tud. szervezési kérdésekkel foglalkozik.

BLAHA Béla (1915) – a SZOT eln. Bányamunkás, 1930–47 a királdi bányaüzemben dolgozik. 1945– párttag, 1947–48 a Bányász Szaksz. Borsod m. titk. 1948–50 az MDP Borsod m. biz. ipari oszt. vez. 1961–65 bányaipari technikumot végez. 1951–66 a Bányász Szaksz. főtitk., majd eln. 1966– a SZOT eln. 1959–66 az MSZMP KB t., országgy. képv.

BLAIR, David (1932) – angol táncművész. 1943– a Sadler's Wells balettszínház t., 1953– a Royal Ballet szólótáncosa. F. sz.: *Chopiniana*, *Kékmadár*, *Pineapple Poll*, *Sakk-matt* és több klasszikus balett karakterszerepe.

BLAJOVICI, Petre (1922) – román politikus. 1950– felelős tisztségeket tölt be a KP kolozsvári és temesvári szerv.-eiben, majd a pártközp.-ban. 1960–65 KB pótt. 1965– t., a KB VB pótt. 1965–67 a min. tan. elnökh. 1965– munkaügyi min.

BLAKE, Eugene Carson (1906) – amerikai presbiteriánus egyházi tisztségviselő. A Princeton Egy.-en tanul. 1928–29 Indiában tanít; 1932–40 New Yorkban, 1940–51 Kaliforniában lelkész. 1951–66 az amerikai presbiteriánus egyház vez. tisztségviselője, 1966– az Egyházak Világtan. főtitk. Számos egyházi és nevelésügyi intézmény t.

BLANK, Theodor (1905) – német (NSZK) politikus. Asztalos szakmát tanul. 1930–33 a Keresztény Szaksz. titk. 1936–39 a münsteri egy.-en mat. és fizikai, a hannoveri műszaki egy.-en mérnöki tanulmányokat folytat. A II. vh.-ban hadifogságba kerül. 1945–50 a szaksz.-ekben tevékenykedik, részt vesz a CDU megalapításában. 1946–50 az É-rajna-vesztfáliai tartományi parl. képv. 1949– a Szöv. Gyűlés képv. 1950–55 a német újrafelfegyverzés előkészítésével foglalkozó, ún. Blank-hiv. vez. 1955–56 hadügymin. 1957–66 a munka és szociális ügyek min. 1958– a CDU elnökh., majd a párt elnökségének t.

BLAŠKOVIĆ, Dionýz (1913) – csehszlovák biológus. Tanulmányait a prágai Károly Egy.-en végzi. 1934–46 uo. bakteriológus-immunológus tud. kut. 1946–47 a Rockefeller Alapítvány meghívottja az USA-ban. 1946–52 a bratislavai Áll. Epidemológiai és Mikrobiológiai Int. ig., egyúttal a bratislavai Komensky Egy. mikrobiológia prof. 1953– a Csehszlovák Tud. Ak. bratislavai Virológiai Int. ig., 1963–66 az ICSU nközi tan. főtitk., a Szlovák Tud. Ak. eln., a Csehszlovák Tud. Ak. aleln. Több tud. kitüntetés tulajdonosa.

BLAŽEVIĆ, Jakov (1912) – jugoszláv politikus. Zágrábban jogot végez. 1928– KP t. Többször letartóztatják, elítélik. 1935– KB t. A felszabadító harcok és a népi hatalom egyik szerv. és vez., elsősorban Horváto.-ban. A felszabadulás után Horváto. főügyésze, keresk. min., a szöv. korm. t., a Horvát Végrehajtó Tan. eln., a JSZVT t., a Gazd. Kamara eln., 1967– a Horvát Népi Szkupstina eln. 1969– a JKSZ elnökségi t. Jugoszlávia Népi Hőse.

BLESSING, Karl (1900) – német (NSZK) bankár. 1920– a Német Birodalmi Banknál dolgozik, egyidejűleg elvégzi a berlini keresk. főisk.-t. 1930–34 Baselben a Nközi Elszámolások Bankjának oszt. vez. 1934–37 a Birodalmi Gazd. Min. főreferense. 1937–39 a Birodalmi Bank. Ig.-sága t., az osztrák ügyek főreferense. 1939–41 a berlini Margarin-Unió (a Unilever-tröszt leányváll.), majd számos egyéb iparváll. – köztük a nácik által megszállt K-i ter.-ek kiaknázására alakult váll.-ok – elnökségi t. A nácipárt t. 1945 a szövetségesek letartóztatják. 1948–57 ismét a Margarin-Unió elnökségi t. 1952– a német Unilever csop. vezérig. 1953– a Daimler–Benz művek felügyelőbiz. aleln. Ismét nagyszámú iparváll. és bank felügyelőbiz. t. 1958– az NSZK Szöv. Bankjának eln., az IMF Ny-német ig.

BLISS, Ray Charles (1907) – amerikai politikus. Az Akron Egy.-en végez. Különböző váll.-oknál dolgozik. 1936– a Summit Co.-nál vez. beosztásokban. 1949– a Republikánus P. Ohio állambeli végrehajtó tan.-ának t., országgy. képv., 1952– a Republikánus P. orsz. végrehajtó tan. t. 1960– aleln., majd eln.

BLISS, Sir Arthur (1891) – angol zeneszerző. A cambridge-i egy.-en és a Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1941–44 a BBC zenei ig. A modern angol zene képv. Kompozícióiban dzsessz-elemeket is felhasznál. Kamara- és nagyzenekari, valamint kórusműveket, operát, balettet és filmzenét komponál. 1946 az edinburghi, 1947 a londoni egy. zenei díszdr.-ává avatják.

BLOCH, Ernst (1885) – német (NSZK) filozófus. A müncheni és a würzburgi egy.-en tanul. 1949–57 a lipcsei egy. tanára (1957– nyug.), majd 1964– meghívott előadó a tübingeni egy.-en. A Német Tud. Ak. t. 1955 az NDK Nemzeti-díjjal tünteti ki. 1933–48 emigrációban él (Svájc, Franciao. Csehszlovákia, USA). Filozófiai munkásságában az utópia társad. jelentőségét vizsgálja. Elutasítja a militarizmust és a fasizmust, bírálja a polg. filozófiát.

BLOCH, Felix (1905) – svájci származású amerikai fizikus. A zürichi és a lipcsei egy.-eket végzi. 1932–33 a lipcsei egy. előadója. A fasizmus hatalomra jutásakor az USA-ba emigrál. 1934–36 a Stanford Egy. adjunktusa, 1936– fizika prof. 1954–55 a CERN vezérig. Genfben. Több tud. társ. t. 1952 Nobel-díjat kap E. M. Purcell-lel közösen az az atommag mágneses tere tulajdonságainak méréséért.

BLOCH, Konrad (1912) – német származású amerikai biokémikus. Münchenben és a Columbia Egy.-en folytatja tanulmányait. 1936 az USA-ba emigrál, 1939–46 a Columbia Egy. előadója és kut. munkatársa, 1946–50 a chicagói egy. biokémia tanársegéde, 1950–54 prof. 1954– a Harvard Egy. prof. Az Amerikai Tud. és Természettud. Ak. és a Tud. Ak. t. 1964 orvosi Nobel-díjat kap Theodor Lynennel, a koleszterin és a zsírsav metabolizmus mechanizmusával és szabályozásával kapcsolatos felfedezésekért.

BLOCK, Leo de (1904) – holland politikus és üzletember. A leideni egy.-en végez. Nagybankoknál dolgozik, majd az Idegen Javak Hiv. titk. Később a Pénzügymin.-ban, majd a Gazd. Min.-ban vez. beosztásokban. A KLM (holland légitárs.) ügyvez. aleln.

BLOHIN, Nyikolaj Nyikolajevics (1912) – szovjet sebész, onkológus. Elvégzi a gorkiji orvostud. egy.-et. 1947–52 a gorkiji Plasztikai Sebészeti Int. ig. 1952– a SZU Orvostud. Ak. Kísérleti és Klinikai Onkológiai Int. ig. 1948– SZKP t. 1960– a SZU Orvostud. Ak. eln., a SZU Tud. Ak. t. A Nközi Rákellenes Egyes. VB t. A Szovjet–amerikai Kapcsolatok Int. eln. A Lengyel Tud. Ak. külföldi t. A SZU Legf. Tan. t. Számos újszerű plasztikai műtétet dolgoz ki. A daganatos betegségek újfajta kezelési módjaival, kemoterápiás eljárásokkal foglalkozik. Kb. 50 plasztikai sebészeti és onkológiai tárgyú tud. mű szerzője. *Bőrplasztika* c. monográfiájáért Burgyenko-díjat kap (1956). Magy. a *Tuberkolózis és Tüdőbetegségek* c. folyóiratban jelenik meg cikke.

BLOHINCEV, Dmitrij Ivanovics (1908) – szovjet elméleti fizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd uo. tanít, 1936– prof. 1935–56 a SZU Tud. Ak. Lebegyev Fizikai Int.-ben dolgozik. 1956–65 a dubnai Egyesített Atommagkut. Int. ig. 1965– oszt. vez. 1939– az Ukrán Tud. Ak. lev. t. 1943– SZKP t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t. A Nközi Tiszta és Alk. Fizikai Társ. aleln. Az MTA tb. t. Áll.-díjas (1952), a Szoc. Munka Hőse (1956), Lenin-díjas (1957). Kvantummechanikával és az elemi részecskék elméletével foglalkozik, felfedezi a nagyszámú atomot tartalmazó molekulák fluoreszszenciája és diffrakciója közti összefüggést. Irányító munkát végez a világ első atommeghajtású elektromos erőműve létrehozásánál. Magy. megj. könyve: *A kvantummechanika alapja* (egy. tankönyv, 1952), továbbá folyóiratokban cikkei.

BLOMBERG, Erik (1913) – finn filmrendező és operatőr. Szakmai tanulmányait Franciao.-ban és Angliában folytatja. Hazájába visszatérve 1930– mint operatőr dolgozik. Kiváló dokumentumfilmes, majd játékfilmeket is készít. Több díjat nyer (Cannes-ban, Karlovy Varyban, Hollywoodban stb.). Legismertebb filmje a nálunk is bemutatott poétikus szépségű *Fehér rénszarvas*.

BLOMDAHL, Karl Birger (1916) – svéd zeneszerző, zeneművész. Hazájában, majd Franciao.-ban, Svájcban és Olaszo.-ban folytat zenei tanulmányokat. 1960–64 a Zeneműv. Főisk. zeneszerzői tanszékvez. tanára, a Svéd Zeneműv. Ak. t., a Svéd Rádió zenei oszt. vez. Több szimfóniát, szvitet, kamaraműveket, hegedű- és zongora versenyműveket alkot. F. m.: *Aniara* (opera), *Concerto grosso*.

BLOOM, Claire (1931) – angol színésznő. Színitanulmányainak elvégzése után Oxfordban lép fel. 1949– a Shakespeare-színház t. Emlékezetes sikert arat mint Ophelia, Júlia, Viola. Chaplin partneréül választja a *Rivaldafény* c. filmjében. Eredeti, sokoldalú színésznő.

BLUM Tamás (1927) – karmester. A Fodor zeneisk.-ban Kadosa Pál tanítványa. Lausanneban karmesterképzőt végez. 1945–53 a M. Áll. Operaház korrepetitora. 1953–58 a debreceni Csokonai Színház zeneig. 1958– a M. Áll. Operaház karmestere. Magyarra fordította, ill. újrafordította számos opera szövegkönyvét (Rigoletto, Anyegin, Nürnbergi mesterdalnokok, Wozzeck, Pelléas és Melisande). Kétszeres Liszt-díjas (1956, 1963).

BLUME, Isabelle (1892) – belga politikus, a BVT ügyv. eln. 1918 belép a Belga Munkáspártba (1945– Belga Szoc. P.), a balszárnyhoz tartozik. A II. vh. előtt részt vesz az antifasiszta mozg.-ban; a háború után a belga békemozg. egyik vez. 1950 pártja vez.-ségének tilalma ellenére részt vesz a varsói béke-világkongresszuson, ezért kizárják a Szoc. P.-ból. 1951 a BVT Irodájának t., majd titk., később az Elnökség t., 1966– a BVT ügyv. eln.

1945–54 parl. képv. 1953 Lenin-békedíjjal tüntetik ki.

BLUNT, Sir Anthony (1907) – angol műv. történész. Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd 1932–36 uo. tanít. 1937–39 a londoni Warburg Int.-ben dolgozik, majd a londoni egy. docense és a Courtauld Int. ig. h. 1940–45 a Hadügymin.-ban dolgozik. 1947– a londoni egy. műv. tört. prof. és a Courtauld Int. ig. 1965–66 a cambridge-i egy. tanára. Számos műv. tört. műve jelenik meg, tbk. Blake-ről, Picassóról, Seuratról, Poussinról.

BOBBIO, Norberto (1909) – olasz jogász és filozófus. A torinói egy.-en végez. Jogfilozófiát tanít különböző olasz egy.-eken, 1948– a torinói egy.-en. E témakörben számos könyve is megj.

BOBLETER, Karl (1912) – osztrák politikus. Áll.- és jogtud. egy.-et végez. 1947– diplomáciai szolgálatban áll. Utolsó külföldi állomáshelye Párizs, ahol az OECD-nél képviseli Ausztriát. 1964– külügyi államtitk. Az ÖVP t.

BOBROWSKI, Czesław (1904) – lengyel közgazdász, politikus. 1930– a *Nemzetgazdaság* c. folyóirat szerk. 1935– a Földművelésügyi Min. oszt. vez. 1945–47 a Közp. Tervhiv. eln., ezzel egyidejűleg a Gazd. Biz. aleln. 1957– a min. tan. mellett működő gazd. tan. eln. 1959– a varsói egy. gazd. pol. prof. Főleg tervezési problémákkal foglalkozik.

BOCHENSKI, Joseph (1902) – lengyel származású svájci filozófus. Jogot és államtud.-t tanul Lvovban és Poznańban, Fribourg-ban filozófiát és ped.-át, Rómában katolikus teológiát. 1934– a római Angelicum prof. 1938 docens a krakkói egy.-en. 1945– Svájcban él. A fribourg-i Katolikus Egy. magántanára, 1948– prof., 1957– a fribourg-i antikomm. célokat szolgáló keleti Int. ig. Neotomista, modern logikával foglalkozik.

BOCK, Fritz (1911) – osztrák keresk. min., alkancellár. Jogász. 1947–52 a Munkások és Alk. Szöv. főtitk. 1952– államtitk. a keresk. és újjáépítési, majd a pénzügymin.-ban. 1956– keresk. min. 1966– alkancellár is. Néppárti vez., az integráció és az osztrák–Ny-német gazd. együttműködés feltétlen híve.

BODA, Koloman (1927) – csehszlovák min. Egy. tanulmányai befejezése után 1951–63 a kassai állatorvosi főisk. tanára, majd rektora, 1963– a mezőgazd. és élelmezésügyi hiv. vez. min. rangban. 1965– a Csehszlovák Tud. Ak. lev. t. 1966– a Szlovák Tud. Ak. t. 1956–62 a Szlovák KP KB pótt., 1962–66 a CSKP KB pótt., 1966– t. a Szlovák Nemzeti Tan. t. Áll.-díjas.

BODEN, Hans August Constantin (1893) – német (NSZK) nagyiparos. Az oxfordi és a würzburgi egy.-en tanul. 1925–29 az újjáépítési, majd a pénzügymin.-ban dolgozik, Németo. képv. a párizsi jóvátételi biz.-ban. A II. vh. idején hadigazd. vez., utána az AEG villamosipari konszern egyik vez., 1956–62 a tröszt ig. eln. 1962– a felügyelőbiz. tb. eln. Számos egyéb bank és tröszt ig. (tbk. a Frankfurt am Main-i Dresdner Bank, a düsseldorfi Mannesmann-konszernt), ill. felügyelőbiz. t. 1961– a Nközi Keresk. Kamara eln.

BODNÁR Ferenc (1924) – az MSZMP Borsod m. biz. első titk. Eredeti foglalkozása földműves. 1948–53 MDP járási titk. 1953–54 a Borsod m. pártbiz. oszt. vez. 1956–57 az MSZMP közp. munkatársa. 1957–62 a Borsod m. Tan. VB elnökh., majd a m. pártbiz. titk., jelenleg első titk. 1957–60 a bp.-i tud. egy.-en jogot végez. 1966– KB t.

BODNARAS, Emil (1904) – a román államtan. elnökh. (1968 óta). Jogot végez Iaşiban, majd Temesvárott kat. isk.-t. 1934 mint komm. szimpatizánst letartóztatják és elítélik. 1940 a börtönben lép be a KP-ba. 1944 aug. az antifasiszta fegyveres felkelés résztvevője. 1945– KB t., 1948–65 PB t. 1945–47 a min. tan. titk., majd államtitk. 1947–57 a fegyveres erők min., 1957–59 közlek. és postaügyi min. 1954–65 min. elnökh., 1965–67 a min. eln. első h. 1965– a Román KP KB VB és Állandó Elnökség t. 1948– képv. A Szoc. Munka Hőse.

BODÓ Zalán (1919) – fizikus. Az MTA Műszaki Fizikai Kut. Int. tud. főmunkatársa. Egy. tanár. A fizikai tud. dr.-a (1957). Kossuth-díjas (1959). A lumineszkáló anyagok és a félvez.-k elméletével foglalkozik.

BODOGÁN János (1921) – a Veszprém m. Tan. eln. A háború előtt kubikus, 1945 után FÉKOSZ járási titk., majd MKP járási titk. 1949–51 a nyíregyházi pártbiz.-on oszt. vez. 1951–54 a Szabolcs m. Tan. VB eln. 1954–61 a Veszprém m. Tan. VB elnökh., 1961– eln., 1959 az ELTE jogi karán nyer diplomát. 1964– országgy. képv.

BODROGI Gyula (1934) – színész. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1958– a József Attila Színház t. Főleg modern hősöket alakít, de énekes és táncos szerepeket is vállal. Kétszeres Jászai-díjas (1962, 1967). F. sz.: Színpadon: D'Artagnan (Dumas–Planchon: *A három testőr*), Napóleon (Sardou: *Szókimondó asszonyság*), Tom (Williams: *Üvegfigurák*), Tristan (Lope de Vega: *A kertész kutyája*), Siskin (Gorkij: *Kispolgárok*). Filmen: *Csempészek* (1958), *Gyalog a mennyországba* (1959), *Virrad* (1960), *Májusi fagy* (1961), *Alba Regia* (1961), *Oldás és kötés* (1962), *Hattyúdal* (1963).

BÓDY József (1922) – operaénekes. A bp.-i Zeneműv. Főisk. elvégzése után az Áll. Operaház gördülőopera-társulatában énekel, majd Szegedre szerződik (1950–52), onnan kerül a bp.-i Operához, 1966–68 Svájcban és több Ny-európai operaházban is fellép. Liszt-díjas (1965). F. sz. a Varázsfuvola, Fidelio, Simone Boccanegra, Don Carlos, A végzet hatalma, Hovanscsina, Rigoletto c. operákban.

BOEGNER, Jean-Maurice (1913) – francia diplomata. Párizsban az irod. fakultást végzi. 1939– több fővárosban a francia nagykövetség tan.-osa. 1952–55 a Külügymin.-ban dolgozik, 1955–58 az Eln. Tan.-nál. 1959–62 követ Tunéziában. 1962–68 Franciao. képv. az EGK és az Euratom mellé akkreditálva.

BOERMA, Addeke Hendrik – holland agrármérnök. A wageningeni egy.-et végzi. 1934–38 a Holland Farmerszöv.-nél, 1938–41 a Gazd. (Földművelésügyi) Min.-ban dolgozik. 1941–44 a Gabonaértékesítési Szöv. ig. 1944–46 korm.-szinten élelmezési ügyekkel foglalkozik. 1948– a FAO-nál különböző vez. tisztségeket tölt be: 1951–58 a gazd. ügyek ig., 1958–62 a tervezési és költségvetési biz. vez., 1960– ig. h., 1962– a Világélelmezés Programja ügyvez. ig. 1968– a FAO főig.

BOESCH, Hans Heinrich (1911) – svájci földrajztudós. Tanulmányait Zürichben és Worcesterben (Anglia) végzi. 1939–41 a zürichi egy.-en tanár. 1942– az egy. Földrajzi Int.-ének ig. 1949–56 a Nközi Földrajzi Unió aleln. 1956– főtitk.

BOEYNANTS, Paul van den (1919) – belga politikus. A II. vh.-ban német hadifogságban, szökése után részt vesz az ellenállásban. Később élénk gazd. tevékenységet fejt ki, tbk. a Philips konszern belga ágának ig. 1948– a Keresztényszoc. P. parl. képv., 1958–61 min., 1966–68 min. eln. 1961– a Keresztényszoc. P. eln.

BOGARDE, Dirk (1920) – angol színész. 1947– filmezik. Igen népszerű színész, főleg mai témájú filmekben szerepel. F. f.: *Orvos a tengeren*, *A spanyol kertész*, *Az orvos dilemmája*, *Két város* stb.

BOGÁRDI János (1909) – mérnök. A bp.-i Műegy.-en tanul. 1932–40 a folyammérnöki szolgálatnál dolgozik, közben 1937–38 az iowai (USA) egy.-en folytatja tanulmányait. 1940–62 a Vízrajzi Int., majd a Vízgazdálkodási Tud. Kut. Int. ig., ill. oszt. vez. 1962– egy. tanár a Bp.-i Műszaki Egy. vízépítéstani tanszékén. 1958–65 a WMO európai hidrometeorológiai biz. eln. 1964–65 tud. előadókörúton jár az USA-ban. 1962– az MTA lev. t. Az MTA Vízgazdálkodástud. Biz. eln. Több nközi tud. társ. és biz. t. Hidrológiai és hidraulikai problémákkal foglalkozik. F. m.: *Korrelációszámítás és alkalmazása a hidrológiában* (1952), *A hordalékmozgás elmélete* (1955), s több mint 100 hazai és külföldi tud. publikáció.

BOGNÁR Géza (1909) – villamosmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1938–49 a Posta Kísérleti Állomás kut.-ja, majd oszt. vez. 1949– a TÁKI ig. h. 1949– az MTA lev. t., 1958– t. Az MTA elnökségi t., a műszaki tud.-ok oszt. titk. 1956– a Nközi Rádió Tud. Unió (URSI) t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1956). Híradástechnikával, elsősorban mikrohullámú technikával foglalkozik. Nevéhez fűződik a mikrohullámú sokcsatornás rádióösszeköttetések elméleti és kísérleti megalapozása, valamint a hazai gyártásba való bevezetése.

BOGNÁR József (1917) – közgazdász, a Kult. Kapcsolatok Int. eln. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. A 30-as évek második felében részt vesz a Márciusi Front mozg.-ban. 1943– a Kisgazdapárt t., a felszabadulás után a párt balszárnyának egyik vez. 1946–47 tájékoztatásügyi min. 1947–49 Bp. polgármestere. 1949–53 keresk., 1953–54 bel- és külker., 1954–56 külker. min. 1954– a bp.-i közgazd. tud. egy. világgazd. tanszék tanára. 1961– a Kult. Kapcsolatok Int. eln. Az MTA Afroázsiai Kut. Közp. ig. A Nkrumah-kormányzat idején részt vesz Ghana gazd. terveinek kidolgozásában. 1965– a Conseil International des Sciences Sociales ig.-sági t. 1965– az MTA lev. t., 1945– országgy. képv. F. m.: *Kereslet és keresletkutatás a szocializmusban* (1961), *Planned Economy in Hungary* (1961), *Gazdaságpolitika és irányítás a fejlődő világban* (1967), *Croissance économique dans les pays en voie de developpement* (1966, angolul is), továbbá számos hazai és külföldi tud. publikáció és tanulmány.

BOGNÁR Rezső (1913) – szerves kémikus. A szegedi tud. egy.-en és a Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1937–50 uo. tanársegéd, adjunktus, docens, majd int. tanár. 1950– a debreceni tud. egy.-en a szerves kémiai tanszék vez., 1951–54 az egy. rektora, 1960–61 és 1966– rektorh. Az MTA antibiotikum kémiai tanszéki kut. csop. vez. 1956– egyidejűleg a Gyógyszeripari Kut. Int. ig. 1953–63 országgy. képv. 1961–63 az Eln. Tan. t. 1960–64 a Hazafias Népfront Orsz. Tan. elnökh., 1964– az Orsz. Tan. t. 1948– az MTA lev. t., 1953– t. 1955–56 az MTA főtitk. 1952– a Bolgár Tud. Ak. külső t. 1959– a Tiszta és Alk. Kémia Nközi Uniója és számos más külföldi kémiai tud. társ. t. 1967– a *The Journal of Antibiotics* nközi és több magy. tud. folyóirat szerk. biz. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1962). A szénhidrátok, alkaloidák, flavonidok és antibiotikumok kémiájával, ill. szerkezetük kutatásával foglalkozik. F. m.: Mintegy 200 hazai és külföldi tud. publikáció, egy. tankönyvek, jegyzetek, több iparilag is értékesíthető szabadalom.

BOGOLJUBOV, Nyikolaj Nyikolajevics (1909) – szovjet fizikus, matematikus. 1928 elvégzi az Ukrán Tud. Ak. aspirantúráját. 1936– a kijevi és a moszkvai egy. prof. 1946–65 a SZU Tud. Ak. Mat. Int. elméleti-fizikai oszt. vez. 1951–65 egyidejűleg a dubnai Egyesített Atommagkut. Int. elméleti-fizikai labor.-ának vez. 1963– a SZU Tud. Ak. mat. tud. oszt. tud. titk. 1965– a dubnai Egyesített Atommagkut. Int. ig. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t., az Ak. Elnökségének t. 1948– az Ukrán Tud. Ak. t., a bolgár és a lengyel tud. ak.-k t. Áll.-díjas (1947), Lenin-díjas (1958). Kutatási ter.-e a variációszámítás, a statisztikai matematika, a kvantummechanikai soktestprobléma, a közelítő módszerek és a valószínűségszámítás fizikai alkalmazása. Kidolgozza a szupravezetés és a szuperfogékonyság elméletét. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben s a *Magyar Fizikai Folyóirat*ban jelennek meg cikkei.

BOGZA, Geo (1908) – román író. Első versei 1928-ban jelennek meg. 1934– számos cikke és riportja tükrözi a munkásmozg.-ban szerzett élményeit (a kőolajiparban dolgozik). A spanyol polgárháború idején riportsorozatot ír *A baszk nép tragédiája* c.-mel (1937). Mestere az irod. riportnak. A Román Tud. Ak. t. Az Írószöv. vez.-ségi t. Áll.-díjas (1954), s a Nközi Újságírószöv. díjasa. Magy. megj. művei: *A hősköltemény kezdete* (riportok 1952), *Hazai táj* (útleírás 1954), *Válogatott írások* (riportok (1958), *Harminckét másodperc megrázkódtatja a világot* (riportok 1961).

BOGYUL, Ivan Ivanovics (1918) – szovjet politikus, a Moldvai KP első titk. 1940– SZKP t. Elvégzi a moszkvai Kat. Állatorvosi Ak.-t. 1942–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946–51 a Moldvai SZSZK min. tan., majd a SZU min. tan. mellett működő Kolhozügyi Tan. munkatársa. 1951–59 gazd. vez. és pártmunkás. 1959–61 a Moldvai KP KB másodtikt., 1961– első titk., az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

BOHLEN, Charles Eustis (1904) – amerikai diplomata. A Harvard Egy.-en végez. 1929 külügyi szolgálatba lép. 1943 a Külügymin.-ban az Európai Ügyek oszt. vez. h. 1943–44 követségi első titk. Moszkvában. 1944–53 a Külügymin.-ban dolgozik. Gyakori vez., ill. résztvevője az USA-delegációknak különböző nközi konferenciákon, közben 1949 az USA párizsi követe. 1953–57 nagykövet a SZU-ban, 1957–59 a Fülöp-szigeteken. 1959–62 a külügymin. tanácsadója, 1962–68 párizsi nagykövet. 1968–69 külügymin. h.

BOHM, David (1917) – amerikai származású, Angliában élő fizikus. A California Egy.-en végez, majd 1943–47 az egy. sugárzást tanulmányozó labor.-ában kut. 1947–51 a Princeton Egy. tanársegéde, 1951–55 a São Pauló-i egy. (Brazília) prof., 1955–57 Haifában (Izrael) prof. 1957–61 a bristoli egy. kut. munkatársa. 1961– a londoni egy.-en az elméleti fizika prof. A kvantummechanika determinisztikus interpretálására vonatkozó munkássága világszerte ismert. Magy. megj. könyve: *Okság és végtelenség a modern fizikában* (1960).

BOHR, Aage (1922) – dán atomfizikus. A koppenhágai egy. elvégzése után megszerzi a tud. dr.-a címet. 1943–45 Londonban dolgozik, majd a koppenhágai Elméleti Fizikai Int. munkatársa. 1956– a koppenhágai egy. fizika prof. 1963– az Elméleti Fizikai Int. (Niels Bohr Intézet – édesapja után) ig. Több tud. egyes. és int. t., ill. díszdr.-a, atomfizikai, magfizikai problémával foglalkozó könyvek és tanulmányok szerzője.

BOJANIĆ, Ivo (1928) – jugoszláv újságíró. Irod.-at és angol nyelvet tanul a zágrábi bölcsészkaron. 1942 csatlakozik a Népfelszabadító Hads.-hez, 1944– KP t. A Jugoszláv Rádió és TV ig., a Jugoszláv Rádió és TV Szöv. Elnökségének t.

BOKOV, Georgi (1920) – bolgár újságíró és közéleti személyiség. 1937– a haladó sajtó munkatársa. 1940– KP t. 1943 partizán. 1946– a *Rabotnicseszko Delo* szerk.-ségében dolgozik, 1958– a lap főszerk. 1960– a Bolgár Újságírószöv. eln. 1962– KB t., 1969– KB titk.

BOLAND, Frederick Henry (1904) – ír diplomata. A Harvard és a chicagói egy.-en végzi tanulmányait. 1920– külügyi szolgálatban különböző országokban. Külügyi államtitk., majd 1950–56 nagykövet Nagy-Britanniában. 1956–63 Íro. állandó képv. az ENSZ-ben. 1960–61 az ENSZ Közgyűlés eln. 1964– a dublini egy. rektora, egyúttal az Orsz. Ipari és Gazd. Tan. eln., a Nemzeti Bank és más váll.-ok ig.

BOLDIZSÁR Iván (1912) – író, publicista. A bp.-i tud. egy. orvosi és bölcsészeti karán tanul. Pályafutását a falukut. mozg.-ban kezdi, a 30-as években a falukut. könyvek *Szolgálat és Írás* c. sorozatát szerk. A felszabadulás után a Nemzeti Parasztpárt t. 1945 a korm. sajtófőnöke. 1946 a békeszerződést tárgyaló magy. küldöttség t. 1947–51 külügymin. h. 1945–56 a *Szabad Szó*, *Új Magyarország*, *Magyar Nemzet*, *Béke és Szabadság*, *Hétfői Hírlap* c. lapok főszerk. 1960– a *The New Hungarian Quarterly* c. folyóirat főszerk. Elb.-eket, reg.-eket, útirajzokat, színdarabokat ír, publicisztikai munkásságot folytat. Több reg.-t fordított angol és francia nyelvből. F. m.: *A gazdag parasztok országa* (1939), *Fortocska* (útirajz 1948), *Téli párbaj* (novellák 1950), *Reggeltől reggelig* (reg. 1955), *Magyarország* (útikönyv 1955), *Balatoni kaland* (elb.-ek 1956), *Születésnap* (reg. 1959), *Az éjszaka végén* (reg. 1962). *Rokonok és idegenek* (útinapló 1965), *Zsiráffal Angliában* (útinapló 1965), *Túlélők* (színmű 1967).

BOLIKANGO, Jean (1909) – kongói (Kinshasa) politikus. 1926–59 tanár a lepoldville-i missziós isk.-ban. 1959 az Inforcongo leopoldville-i irodájának ig. h. 1960 megalakítja a Nemzeti Egységpártot (PUNA), amelynek azóta is vez. 1960 az Egyenlítői Tartomány parl.-be választják. E tartományból külön független államot akar létrehozni, ezért 1960 letartóztatják. Néhány hónap múlva az Iléo-korm. tájékoztatásügyi min. 1961 febr. min. elnökh. 1965–67 közmunkaügyi min.

BOLT, Robert (1924) – angol író. Manchesterben, majd az exeteri egy.-en tanul, közben kat. 1950–58 tanító. 1958– csak írással foglalkozik. Ismertek színdarabjai, többet megfilmesítenek, pl. *A Man for All Seasonst* (Magyaro.-on *Egy ember az örökkévalóságnak* címmel játszották). Filmre írja a *Lawrence of Arabiát* és a *Dr. Zsivagót*.

BOLTON, Sir George Lewis French (1900) – angol bankár. 1941–48 a Bank of England tanácsadója, 1948–57 ügyv. ig. 1957– ig., egyúttal a Nközi Fizetések Bankja ig. 1946–52 az IMF ügyv. ig. 1952–57 időszaki kormányzója, 1957– a Bank of London and South America és más jelentős nagyváll.-ok és bankok eln., ill. ig.

BOMBOKO, Justin Marie (1928) – kongói (Kinshasa) politikus. 1945–51 az államigazgatás kérdéseit tanulmányozza a Lovanium Egy.-en, később Brüsszelben tanul. 1959 hazatérve a Bangala Szöv. t. 1960– külügymin. Lumumba korm.-ában, majd Lumumba meggyilkolása után is. 1963–65 igazságügymin. 1965–69 ismét külügymin.

BOMFIM, Orlando Jr. (1915) – brazil ügyvéd, újságíró és politikus. Jogi tanulmányai után újságírással foglalkozik; a Minas Gerais szöv. államban megjelenő *Jornal do Povoi* g. Ugyanezen államban ügyvédi tevékenységéről is ismert, elsősorban a szaksz.-ek védelmében fejt ki tevékenységet. Később Rio de Janeiróban szaksz. vez. Több ízben letartóztatják. 1960–64 a Brazil KP által kiadott *Novos Rumos* c. lap ig. és a párt egyik orsz. vez. Az 1964-es kat. puccs illeg.-ba kényszeríti.

BOMHOLT, Julius (1896) – dán politikus, író. Teológiát végez, majd különböző isk.-kban tanít, 1924–29 az esbjergi Munkásfőisk. vez. 1929– parl. képv. 1933–41 az esbjergi városi tan. t. 1934–50 a Rádió Tan. t., 1950–53 vez. 1945–50, majd 1964–67 a parl. szoc. dem. eln. 1950–60 különböző szoc. dem. korm.-ok oktatásügyi min. Ismert kultúrpolitikus. Számos reg.-e, tört. és társad. tud. könyve jelenik meg.

BOMPIANI, Valentino Silvio (1898) – olasz könyvkiadó, író. A Mondadori kiadó főtitk., majd 1929– saját kiadójának vez. Pol., ismeretterjesztő és szépirod. művek kiadásával foglalkozik. Enciklopédiái, lexikonjai külföldön is ismertek. *(Bompiani praktikus enciklopédiája* [1938], *Irod. művek és alakok lexikonja).* A milánói *Il Sipario* c. színházi folyóirat főszerk. és kiadója, ő maga is drámaíró. Az *Irodalmi almanach* alapítója és főszerk.

BONCSEV, Ekim Sztefanov (1907) – bolgár geológus. Természettud. tanulmányokat folytat Szófiában. 1948– egy. tanár. 1961– akadémikus, a Bolgár Tud. Ak. Földtani Int. ig. Számos publikációja jelenik meg geológiai, paleontológiai, sztratigráfiai kérdésekről. A felszabadulás után kidolgozza Bulgária geológiai térképét, különös tekintettel az olajlelőhelyekre és a vízerőmű-építési lehetőségekre.

BONDARCSUK, Szergej Fjodorovics (1920) – szovjet filmszínész, filmrendező. Pályáját a jejszki Drámai Színház színészeként kezdi, majd kat. 1945–48 elvégzi a moszkvai filmműv. főisk. színész tanszakát. Számos filmszerepe közül kiemelkedik Sevcsenko (*Széttört bilincsek,* 1951), Andrej Szokolov (*Emberi sors,* 1959), Othello (*Othello,* 1963) alakítása. A Solohov elb.-éből készült *Emberi sors* c. filmmel, amelynek rendezője és főszereplője, nagy nközi sikert arat. Legnagyobb filmrendezői munkája a Tolsztoj *Háború és béke* c. reg.-éből készített négyrészes színes panorámafilm, amelyben eljátssza Pierre Bezuhov szerepét is. A SZU népművésze (1952), Áll.-díjas (1952), Lenin-díjas (1960).

BONDAREV, Jurij Vasziljevics (1924) – szovjet író. A II. vh.-ban a szovjet hads. soraiban harcol, tüzértiszt. 1944– SZKP t. 1951 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. Első elb. kötete 1953-ban jelenik meg. Magy. megj. művei: *Az utolsó ágyúlövések* (reg. 1961), *Csend* (reg. 1963), *Ketten* (reg. 1966).

BONDEVIK, Kjell (1901) – norvég politikus. Ped. oklevelet szerez, ezután gimn., majd főisk. tanár. 1937–48 isk. ig. 1948–64 rektor. 1965– a bergeni egy. docense. 1930–32 a Keresztény Ifj. Szöv. oslói eln., 1939–50 a Keresztény Néppár rogalandi szerv. eln. 1949–61 a párt orsz. biz. t. 1950–65 parl. képv., 1954–61 a parl. szociális ügyekkel foglalkozó biz. eln. 1961–65 a Néppárt parl. csop. eln. 1963 a szociális ügyek min. 1965– vallás- és közokt. ügyi min. 1952–63 az Európa Tan. t. 1954, 1956–57 és 1962–65 az É-i Tan. t. 1957–58 a norvég ENSZ-delegáció t.

BONGARTZ, Heinz (1894) – német (NDK) zeneszerző, karmester. 1914 elvégzi a krefeldi konzervatóriumot. 1919– karmesterként működik. 1939–44 főzeneig. Saarbrückenben. 1946–47 a lipcsei konzervatórium prof. 1948–63 a drezdai filharmonikusok vez. Zeneszerzői munkásságot is folytat. Szerzeményei között zenekari művek, orgonafantázia, fuvolaszvit, dalok, requiem stb. szerepelnek. Nemzeti-díjas (1950).

BÓNIS Ferenc (1932) – zenetörténész. A bp.-i Zeneműv. Főisk. zenetud. tanszakán tanul. 1950– a M. Rádió műsorszerk. 1961– az MTA Bartók Archívumának tud. munkatársa. 1962– uo. a magy. zenetört. oszt. vez. 1959– a *Magyar Zenetudomány,* 1968– a *Magyar Zenetörténeti Tanulmányok* c. sorozatok szerk. Főleg Erkel, Bartók és Kodály munkásságával foglalkozik. Zenekritikát is ír. F. m.: *Erkel Ferenc* (1952), *Bartók élete képekben* (1956, oroszul, németül, franciául és angolul is), *A Vietorisz-kódex szvit-táncai* (1957), *Mosonyi Mihály* (1960), *Idézetek Bartók zenéjében* (1962), *Bartók und Wagner* (1966)., *Erkel Ferenc a Bánk bánkról* (1968).

BONNARDEL, Raymond Georges (1901) – francia pszichológus. Párizsban szerez bölcsészdoktorátust. A Párizsban működő Alkalmazott Pszichológiai Labor. ig. és a párizsi egy. pszichológiai int. tanára. A *Le Travail Humain* szerk. Munkásságának középpontjában az ipari és a differenciálpszichológia áll.

BONNIER, Albert, ifj. (1907) – svéd könyvkiadó. Németo.-ban, Angliában, az USA-ban, Franciao.-ban tanul. 1930– vez. funkcióban az Aahlen Aakerlunds Kiadó Rt.-nél. 1940–57 vezérig., 1957– a Bonnier váll.-ok Rt. vezérig. és konszernfőnöke. E kiadóváll. tulajdonában a *Dagens Nyheter* és az *Expressen* c. napilapok részvénytöbbsége.

BONNIER, Gerard M. (1917) – svéd könyvkiadó. 1936– az Albert Bonnier váll.-nál dolgozik, 1946– annak résztulajdonosa, 1953– vezérig. Több váll. ig.-ságának t., több műv.-et pártoló egyes. ig.-sági t., eln., a Svéd Könyvkiadók Egyes.-ének elnökh.

BONVIN, Roger (1907) – svájci mérnök és politikus. 1932 ált. mérnöki diplomát szerez a zürichi műszaki főisk.-n. 1932–34 a magániparban tevékenykedik. 1934–35 a Szöv. Térképészeti Szolgálatnál, 1936–42 Valais kanton közig.-ában dolgozik. A Furka-hágón átvez. közút tervezője. 1949–55 az Elektrowatt SA cég vez. mérnöke, több nagy svájci vízerőmű építési munkálatainak irányítója. 1955–62 Sion város polgármestere, egyidejűleg parl. képv. 1962– a Szöv. Tan. (korm.) t., pénzügymin. 1967 állameln. A Konzervatív Keresztényszoc. P. t.

BONVOISIN, Pierre (1903) – belga bankár. A liège-i és Princeton Egy.-en végez közgazd. tanulmányokat. Egyik legismertebb belga pénzügyi szakember, számos nagy bank eln., ill. elnökségi t. Egy. tanár.

BORBÉLY Samu (1907) – mérnök-matematikus. Egy. tanulmányait a berlin-charlottenburgi egy.-en végzi, majd 1929–33 uo. a mat. int., 1933–41 a repüléstechnikai int. munkatársa. 1941–49 a kolozsvári tud. egy., 1949–55 a miskolci műszaki egy., 1955– a Bp.-i Műszaki Egy. tanszékvez. tanára. Közben 1961–64 a magdeburgi műegy.-en meghívott tanszékvez. és a Mat. Int. ig. 1946– az MTA lev. t. A hővezetés és a ballisztika problémáival, valamint alk. mat.-val foglalkozik.

BORDY Bella (1909) – balettáncosnő. Debrecenben a Dóczy Int.-ben tanul. 1924– az operaház t., 1932– szólótáncosa, 1965– nyugdíjas; Bécsben tanít. 25 balett főszerepét táncolja el. Legismertebb alakításai: *Prometheus*, *Császárkeringő*, *Majális*, *József legenda*, *Keszkenő* c. balettekben. Filmekben és operettekben is szerepel (*Piros bugyelláris*, *Úz Bence*, *Tokaji aszú* stb.). Érdemes művész (1959).

BORG, Kim (1919) – finn operaénekes. 1946 mérnöki diplomát szerez, de már 1937– énekelni tanul. 1949 elvégzi a helsinki Sibélius Ak.-t, koncert- és operaénekes; basszista. 1952–57 a koppenhágai Kir. Színház, 1956–57 a müncheni Áll. Operaház, 1959– a New York-i Metropolitan, 1965– a stockholmi Kir. Színház t. Hangversenykörúton jár Európában, É-Amerikában, Ázsiában és Ausztráliában.

BORGAN, Olav (1911) – norvég mezőgazd. szakember. 1951-ig különböző áll. és mezőgazd.-i szerv.-ekben tevékenykedik. 1951– a Mezőgazd. Közp. Szöv. ig., a norvég FAO-delegáció t. 1951–54 a Mezőgazd. Termelők Nközi Szöv. VB t. 1954– az Áll. Élelmezésügyi Tan., 1963– a Norvég Mezőgazd.-i Tud. Kut. Tan. t.

BORGEN, Johan (1902) – norvég író, újságíró. Érettségi után különböző oslói napilapok kult. és irod. kritikusa. A II. vh. alatt Svédo.-ba emigrál. 1945 a koppenhágai norvég követség kult. attaséja, majd a komm. *Friheten* színikritikusa és színházi rendező. 1954–60 a *Kirakat* c. folyóirat szerk. A *Dagbladet* cikkírója. Reg.-eket, elb.-eket, színműveket ír.

BORGES, Jorge Luis (1899) – argentin író és irod. kritikus. Tanulmányait Svájcban, Angliában és Argentínában folytatja. Az egyik legnevesebb argentin író, 1950–53 az Írószöv. eln. Számos irod. társulat és intézmény alapítója és vez. A Buenos Aires-i Nemzeti Könyvtár ig., és az ottani egy.-en az angol és amerikai irod. prof. Magy. a *Nagyvilág* c. folyóiratban jelenik meg verse (1966).

BORI Imre (1929) – Jugoszláviában élő magy. író. Az újvidéki egy. magy. nyelv és irod. tanszékének docense. A 20. sz.-i magy. irod. tört.-ével, a jugoszláviai magy. irod. és a jugoszláv–magy. irod. kapcsolatok kérdéseivel foglalkozik. A *Híd* c. irod. folyóirat szerk. biz. t. F. m.: *Radnóti Miklós költészete* (1965), *Eszmék és látomások* (tanulmányok 1965), *Két költő* (tanulmányok 1967), *Kassák irodalma és festészete* (Körner Évával 1967).

BORISZOVA, Julia Konsztantyinovna (1925) – szovjet színésznő. A moszkvai Scsukin Színműv. Főisk.-n végez. 1949– a moszkvai Vahtangov Színház t. Az OSZSZSZK érdemes művésze (1957). Filmekben is szerepel, pl. *Három találkozás* (1949), *Sok hűhó semmiért* (1957), *A félkegyelmű* (1958), *A város hajnalban* (1961).

BORMAN, Frank (1928) – amerikai űrhajós. A West Point-i kat. ak.-n végez, később uo. tanít. 1962 másodoszt. űrhajós. 1965 dec. James A. Lovell-lel 14 napos űrrepülést hajt végre a Gemini 7 típusú űrhajón. 1968 dec. mint az Apolló 8 űrhajó par. harmadmagával 147 órás Holdkerülő űrrepülést hajt végre; ezredes.

BORN, Max (1882) – német (NSZK) fizikus. A breslaui (ma: Wrocław), heidelbergi, zürichi és a göttingeni egy.-en tanul. 1909–15 a göttingeni egy. magántanára. 1915–19 rk. tanár a berlini egy.-en, 1919– a Frankfurt am Main-i, majd a göttingeni egy. tanára. 1933 emigrál Németo.-ból. 1934–35 a cambridge-i egy.-en tanít. 1936–53 az edinburgh-i egy. tanára. A II. vh. után hazatér, az NSZK-ban él. Számos ak. t., egy.-ek díszdr.-a. A kvantummechanika egyik megalapozója. Foglalkozik a relativitás-elmélettel, a kristályrácsok és a fény elméletével. Nobel-díjas (W. Bothe-val, 1954, a kvantummechanika statisztikus értelmezéséért). Fellépett a ny-német atomfelfegyverzési törekvések ellen. Magy. megj. könyve: *Kísérlet és elmélet a fizikában* (1947), továbbá cikkei folyóiratokban.

BORNEMANN, Ernst (1912) – német (NSZK) pszichológus. Az aacheni műegy.-en matematikát és fizikát, a göttingeni egy.-en pszichológiát és ped.-t tanul. 1938–42 a dortmundi Vilmos császár Munkapszichológiai Int. asszisztense. 1942–45 a HOECHST-konszern üzemi pszichológusa. 1947– a münsteri egy. tanára. 1952–62 egyidejűleg az aacheni műegy.-en tanít. Az ipari társad.-ban élő ember és környezete viszonyát tanulmányozza, különösen munkapszichológiai kérdésekkel foglalkozik.

BORREGO, Orlando Diaz (1936) – kubai cukoripari min. Keresk. és közgazd. tanulmányokat folytat. Részt vesz a kubai forr. fegyveres harcaiban, a hads. gazd. felelőse. Később az Orsz. Földreformint. ipari oszt. vez., majd az iparügyi min. első h.

BORSOS László (1903) – építész, építészttörténész. A Bp.-i Műszaki Egy. építészmérnöki karán tanul. 1930–49 a fővárosnál mérnök. 1949–50 a Fővárosi Épülettervező Váll., 1951–67 a Középülettervező Váll. műteremvez., majd főépítésze (nyug.). Építészettört.-tel és műemlékek restaurálásának tervezésével foglalkozik. A 30-as évek óta részt vesz számos bp.-i műemléképület (Mátyás templom és több épület a Várban, ill. a Belvárosban, Nagytétényi kastélymúzeum) restaurációs munkálataiban. Ybl-díjas (1960).

BORSOS Miklós (1906) – szobrászművész, grafikus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n kezdi tanulmányait. Főleg azonban önképzés útján tanul itthon, Olasz- és Franciao.-ban. Festőként – mint Glatz Oszkár növendéke – kezdi pályáját, 1933– kőszobrászattal, rézdomborítással és rézmetszéssel foglalkozik. 1943– nyaranként Tihanyban dolgozik. 1945-ig Győrben, 1945– Bp.-en él. 1945 a Műv. Tan. t. 1946–60 a bp.-i Iparműv. Főisk. tanára, 1957 gyűjteményes kiállítás műveiből Bp.-en a Nemzeti Szalonban, 1965 a tihanyi múzeumban. 1959 első díjat nyer a carrarai szoborkiállításon. 1966 a Velencei Biennalén állítják ki műveit, 1967 Rómában és Zürichben. Az utóbbi években számos köztéri szobrot készít. Munkácsy-díjas (1954), Kossuth-díjas (1957), Érdemes művész (1967). F. m.: *Önarckép* (1933), *Mosoly* (1933), *Angyali híradás* (1942), *Bivaly* (1942), *Női fej* (1942), *Egry József* (portré 1951), *Pásztor* (1952), *Demeter* (1954), *Szabó Lőrinc* (portré 1962), *Babits Mihály* (portré 1962), *Szent* (1963), *Ifjú Párka* (1964), *Anyaság* (kútfigura 1967), Érmek: *Picasso*, *A. Seghers*, *Vivaldi*, *Tersánszky J. Jenő* stb.

BORSUK, Karol (1905) – lengyel matematikus. A topológia geometriai irányzatát követők egyik képv., ezen a ter.-en sok új fogalmat vezet be; geometriai alapkutatásokkal és halmazelmélettel foglalkozik.

BORSY József (1925) – gyógyszerkut. A Bp.-i Orvostud. Egy.-en tanul. 1952–57 uo. a Gyógyszertani Int.-ben dolgozik. 1955 labor.-i szakorvosi képesítést szerez. 1957– a Gyógyszerkut. Int. gyógyszerhatástani oszt. vez. A Magyar Farmakológiai Társ. vez.-ségi t. 1962– a European Society for Drug Toxicity t. Az orvostud. kandidátusa (1961), Érdemes orvos (1964). Áll.-díjas (1965). A központi idegrendszerre ható gyógyszerek kutatási és előállítási problémáival foglalkozik, részt vesz a Trioxazin és a Frenolon kidolgozásában. Több mint 60 tud. publikációt és 30 szabadalmat tesz közzé.

BORTEN, Per (1913) – norvég min. eln. Mezőgazdász oklevelet szerez, majd agronómus különböző gazd.-okban. 1945– Sör Tröndelag ker. mezőgazd. apparátusában dolgozik. 1945–47 a Norvég Parasztszöv. ker. titk. 1948–49 megyei tan. eln. 1950– parl. képv. 1955– a Centrumpárt KV t. 1958 a párt parl. csop. eln. 1961–65 az alsóház eln. Az É-i Tan. t. 1965– a koalíciós korm. eln.

BORTNYIK Sándor (1893) – festő és grafikus. Rippl-Rónai József és Kernstok Károly szabadisk.-jában tanul. 1917– festményeivel és plakátjaival szerepel kiállításokon. 1917–22 az avantgardista „Ma" csop. t. 1918–19 munkásmozg. tárgyú festményeket és linómetszeteket készít. 1920–25 emigrációban él. Bécsben, Weimarban, Berlinben és Kassán dolgozik, kapcsolatban áll a Bauhaus-szal és más, külföldi konstruktivista művészcsop.-okkal. 1925 hazatér, 1927–38 reklámműv. szabadisk.-t vezet Bp.-en *Műhely* néven. 1948–49 a bp.-i Iparműv. Főisk. tanszékvez. tanára. 1949–56 a bp.-i Képzőműv. Főisk. főig. (nyug.) Szerk.-je volt az *Új föld* (1927), *Plakát* (1933) és a *Szabad Művészet* (1946–49) c. folyóiratoknak. Munkácsy-díjas (1955), Érdemes művész (1956). F. m.: A képarchitektúra első bemutatása a *Ma*-albumban (1921), *Zöld szamár*, *Új Ádám*, *Új Éva* (figurális konstruktivista festmények 1923), *Korszerűsített klasszikusok* (szatirikus festménysorozat 1953–54). Könyvei: *Kétezer év festészete* (Hevesy Ivánnal és Rabinovszky Máriusszal 1947), *Derkovits* (1947), *Masereel* (1965).

BOSCH, Juan (1909) – dominikai politikus és író. A bölcsészeti tud. dr.-a. 1937 Trujillo diktatúrája emigrációba kényszeríti. Az USA-ban alapítja meg a Dominikai Forr. P.-ot, amelynek 1966 végéig vez. Trujillo meggyilkolását követően, 1961 máj. hazatér és közt. eln.-nek jelölteti magát. 1963 febr.–szept. eln., ekkor liberális polg. pol.-ja miatt kat. puccs megdönti. Puerto Ricóban él, száműzetésben. 1965 ápr. forr. mozg. robban ki az országban, amely követeli visszatérését, 1966 jún. az elnökválasztáson vereséget szenved Balaguertól. Irod. munkásságából a *Szökevény* c. novellája jelenik meg magy.

BOSCO, Giacinto (1905) – olasz politikus. Jogtudós, a nközi jog prof. a római egy.-en, korábban az urbinói és firenzei egy. oktatója. Kereszténydem. vez., a párt orsz. tan. baloldali frakciójának t. 1948– szenátor. 1953–58 hadügyi államtitk. 1958–63 a szenátus aleln. 1960–62 oktatásügyi min. 1962–63 igazságügymin. 1963–64 és 1966 munkaügyi és társad. biztosítási min. Az Európa Tan. t.

BOSKOVSKY, Willi (1909) – osztrák hegedűművész és karmester. Tanulmányait a bécsi zeneak.-n fejezi be, majd 1935– uo. tanár. 1939– a bécsi Áll. Opera koncertmestere, egyidejűleg a Bécsi Filharmonikusok karmestere. Hegedűszóló-művészként is jelentős sikereket ér el. 1948 megalakítja az azóta világhírűvé vált Wieren Oktettet. 1967 a Szegedi Szabadtéri Színpadon Strauss *Cigánybáró*ját vezényli.

BOTEZ, Demostene (1893) – román költő. A felszabadulás előtt írott verseit áthatja a vidéki városok egyhangúsága és nyomasztó légköre. A felszabadulás utáni verseiben a munkásoszt. életét, az új szocialista valóságot énekli meg. Prózai műveket, útleírásokat is ír. A *Viața Românească* c. folyóirat főszerk. A Román Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas. Magy. *Legszebb versei* c. jelenik meg egy gyűjteményes kötete; Magyaro.-on a *Román költők antológiájá*ban és folyóiratokban látnak napvilágot versei.

BOTH Béla (1910) – rendező, színig. A Színműv. Ak.-t végzi, majd 1935–40 a bp.-i, 1940–44 a Szegedi Nemzeti Színház rendezője. 1945 a bp.-i Szabad Színház ig. 1946–48 a Nemzeti Színház főrendezője. 1948–49 ismét Szegeden működik. 1950–57 a debreceni Csokonai Színház, 1958–64 a bp.-i Madách Színház, 1964– a Nemzeti Színház ig. és rendezője. Érdemes művész (1962). F. r.: Vörösmarty: *Csongor és Tünde* (1946), Madách: *Az ember tragédiája* (1947), Shakespeare: *Lear király* (1948), Ibsen: *Kísértetek* (1957), Wilder: *Hosszú út* (1958), Moreto: *Donna Diana* (1959), Tabi: *Különleges világnap* (1962), Kamondy: *Vád és varázslat* (1963), Csurka: *Szájhős* (1964), Shaw: *A szerelem ára* (1966), H. Barta L.: *Kiáltás* (1967), Gyurkó: *Szerelmem, Elektra* (1968).

BOTTOMLEY, Arthur George (1907) – angol politikus. 1935–41, 1959–62 a Közalk. Orsz. Szöv. szerv.-je. 1941–45 DK-Anglia körzeti par. h. 1945– képv. 1946–47 domíniumügyi parl. államtitk. 1947–57 a tengerentúli keresk. államtitk. 1964–66 a nemzetközösségi ügyek min. A Munkáspárt t. 1966–68 a tengerentúli fejlesztési ügyek min. 1968– a Nemzetközösségi Min. magas rangú tisztv.

BOUCASSA, Jean Bedel (1921) – a közép-afrikai közt. áll.- és korm.-fője. 1939 belép a francia hads.-be, 1961-ig századosi rangot ér el. Megszervezi a közép-afrikai közt. hads.-ét, 1963– a hads. vezérkari főnöke. 1966– közt. eln. és min. eln., had- és igazságügymin.

BOULANGER, Nadia (1887) – francia zeneszerző és zenepedagógus. 1921– a fontainebleau-i Konzervatórium ig. 1920–29 az École Normale de Musique és a Schola Cantorum zeneszerzés-tanára. Világhírű szaktekintély: tanítványai közül számosan a mai zenei élet kiválóságai (pl. Jean Françaix, Igor Markévitch, Aaron Copland, Piston). 1963 a bp.-i Nközi Zenei Versenyek zsűrijének t. Mint dirigens is jelentős: régi francia és olasz kórusműveket szólaltat meg.

BOULDING, Kenneth Ewart (1910) – amerikai közgazdász. Liverpoolban, Oxfordban és Chicagóban tanul. Az edinburgh-i, majd a Colgate Egy.-en (USA) előadó. 1941–43 a Népszöv. közgazdásza. 1942–43 a Fisk Egy. prof., 1943–46 az Iowa áll. főisk. adjunktusa, később prof. 1949– a michigani egy. prof. Több tud. társ. t., közgazd. művek szerzője.

BOULEZ, Pierre (1925) – francia zeneszerző és karmester. A párizsi Conservatoire-on tanul. 1946– a Jean-Louis Barrault vezette színház zeneig., a Domaine Musical elnevezésű modern zenei rendezvények szerv. Zenéje a dodekafónia rendszerére épül, annak francia színezésű továbbfejlesztése. Vendégszerepelt Bp.-en is.

BOURGÈS-MAUNOURY, Maurice Jean-Marie (1914) – francia politikus. A jogi karon végez. Tüzérségi tiszt, 1943–44 a kat. tan. t. 1946–58 képv., 1947 költségvetési államtitk., 1950 közmunkaügyi min., 1952 hadügymin. Több más korm.-ban szakmin. tárcákat tölt be. 1958– de Gaulle-ista nemzetgy. képv., a de Gaulle-ista párt (jelenleg UDR) vez.-ségi t.

BOVERI, Walter (1894) – svájci nagytőkés. Tanulmányait Oxfordban, Genfben és Zürichben végzi. 1930– a család tulajdonában levő Brown Boveri AG ig. tan.-ának t., 1938– eln., a cég főrészvényese. 1930 megalapítja a zürichi Privatbank und Verwaltungsgesellschaftot. 1932 a Swiss-American Electric Co. és a South American Electric Co. ig. tan. eln. és főrészvényese. 1938– a kísérleti atomreaktorokat gyártó Reactor Ltd. alapító eln. Számos bel- és külföldi nagyváll. és bank részvényese.

BOVET, Daniel (1907) – olasz gyógyszerkut. Genfben tanul, majd Firenzében, s 1929– a Pasteur Int.-ben kut. munkát folytat, labor. vez. 1957– Olaszo.-ban dolgozik; a római Közp. Egészségügyi Int. részlegvez. Főleg a biológiailag aktív anyagok kémiai szerkezete és gyógyszertani hatása közti összefüggések kutatásával foglalkozik. Több izomelernyedést okozó szintetikus szert állított elő. Munkásságáért 1957 orvosi Nobel-díjat kap.

BOWDEN, Herbert William (1905) – angol politikus. 1938 a Munkáspárt leicesteri szerv. eln.

1945– munkáspárti képv. 1947–49 a postaügyi min. parl. titk. 1949–55 a parl. csop. vez. h., majd 1964-ig vez. 1964–66 a Kir. Tan. eln. és az alsóház munkáspárti csop. vez. 1966–68 a nemzetközösségi ügyek min.

BOWLES, Chester (1901) – amerikai diplomata. A Yale Egy.-en végez. 1925–40 magánvállalkozó. 1941–46 a II. vh. idején és után az árakat és élelmiszerjegyeket ellenőrző legfelsőbb szervek vez.-ségében tevékenykedik Connecticut államban. 1946 a Gazd. Stabilizáció Orsz. Biz. vez. 1947–48 az UNICEF elnökének tanácsadója. 1949–51 Connecticut áll. kormányzója. 1951–53 Indiában és Nepálban nagykövet. 1959–61 képv. 1959–60 a külügyi biz. t. 1961 külügymin. h. 1962–63 az afrikai, ázsiai és l.-amerikai ügyek képv. és eln. tanácsadója. 1963– indiai nagykövet. Dem. párti. Több pol. tárgyú könyv és cikk szerzője.

BOYD-ORR, Sir John (1880) – angol tudós. A glasgow-i egy.-en végzi tanulmányait. 1945-ig a Rower Kut. Int. ig. A Birodalmi Állatélelmezési Hiv. ig. 1942–45 az aberdeeni egy. mezőgazd. prof. 1946– a glasgow-i egy. rektora. 1961– a Tud. és Műv. Világak. eln. 1945–48 a FAO főig. Az egész világon ismert mezőgazd. szakember. Több tud. társ. tb. t. 1949 Nobel-békedíjat kap. Több könyvet ír az emberiség és az állatok élelmezési problémáiról.

BOYER, Charles (1899) – francia filmszínész. A Sorbonne filozófiai fakultását végzi, majd színi tanulmányokat folytat. A 20-as évektől filmezik, 1930–55 Hollywoodban is. Első nagy sikere a *Walewska grófnő* Napóleonja. F. f.: *A csata* (1934), *Liliom* (1934), *Sanghaj* (1935), *Tovaris* (1937), *Algír* (1938), *Mellékutca* (1941), *Egy frakk története* (1942), *Gázláng* (1944), *A diadalív árnyékában* (1948), *Csodálatos vagy, Júlia* (1962).

BOZAY Attila (1939) – zeneszerző. A Liszt Ferenc Zeneműv. Főisk.-n 1962-ben szerez zeneszerzői és -tanári diplomát. 1962–63 a szegedi zeneműv. szakisk. elmélettanára, 1963–66 a M. Rádió zenei szerk. 1967 UNESCO-ösztöndíjjal Párizsban. Műveivel többször szerepel külföldi fesztiválokon. Hegedű- és zongoraműveket, kantátákat, kórusműveket és operát komponál. Erkel-díjas (1968).

BOZBEYLI, Ferruh (1927) – török jogász és politikus. 1965-ig ügyvédi gyakorlatot folytat, 1965– a parl. eln., az Igazságpárt (jobboldali) t.

BOZE, Szatjendra Nath (1894) – indiai fizikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1916–21 a kalkuttai egy.-en tanít, 1921–24 a dakkai egy.-en docens, 1926–45 prof. 1924–25 Curie asszony, 1925–26 Einstein mellett dolgozik. 1945–56 a kalkuttai egy. prof. 1956–58 a Visva Barati Egy. rektora. Kiemelkedő tud. tevékenységéért a legmagasabb indiai korm. kitüntetést kapja és nemzeti prof.-rá nevezik ki. A kvantumstatisztika egyik megalapozója (Boze–Einstein-statisztika).

BOŽIČEVIĆ, Ivan (1909) – jugoszláv politikus. Szabómunkás, szaksz. aktivista. 1935– függetlenített szaksz. vez. 1941–45 a felszabadító harcokban pol. szerv. 1945– a Jugoszláv Szaksz. Orsz. Tan. t., 1947– főtitk., majd elnökh. A Jugoszláv Partizán Szöv. főtitk., a JKSZ KB t.

BÖHM, Franz (1908) – német (NSZK) politikus. Csehszlovákiai születésű, a prágai egy.-en jogi tanulmányokat folytat. A 30-as években Konrad Henlein, a fasiszta Szudétanémet P. vez.-je kancelláriájának titk. 1942– a Szudéta-vidéki náci pártb. eln. 1945 Ny-Németo.-ban fafeldolgozó váll.-ot alapít, majd Nürnbergben a biztosítási szakmában tevékenykedik. Aktív résztvevője a Ny-németo.-i revansista szervezkedésnek, különböző vez. beosztásokat tölt be a Szudétanémet Szöv.-ben, 1954– a Szöv. orsz. gyűlés, 1959– az orsz. vez.-ség aleln. 1968– az Elűzöttek Szöv. revansista csúcsszerv. aleln.

BÖHM József (1925) – a Somogy m. Tan. eln. Mezőgazdász, földműves szövetkezetben dolgozik, 1950–51 körzeti agronómus. 1951– a Somogy m. pártbiz.-on munkatárs, majd oszt. vez. 1956– a barcsi Vörös Csillag tsz párttitk., utána a nagyatádi járási tan. oszt. vez. 1956–61 a lábodi áll. gazd. főagronómusa. 1961–62 a nagyatádi járási tan. VB eln., 1962–63 a Somogy m. pártbiz. titk., 1963– a m. tan. eln. 1967– országgy. képv.

BÖHM, Karl (1894) – osztrák karmester. Zenei tanulmányait Grazban és Bécsben folytatja, majd 1917– a grazi operánál karmester. 1921 Münchenben Bruno Walter szerződteti az operához. 1927–31 Darmstadt főzeneig. 1931–34 a hamburgi, 1934–43 a drezdai, 1943–45 és 1954–56 a bécsi Áll. Opera ig. Vendégkarmesterként bejárja a világot. Számos kitüntetés tulajdonosa, többek között elnyeri Hamburg város Brahms-érmét, Salzburg Arany Mozart-érmét; a berlini opera tb. t.

BÖHM, Siegfried (1928) – német (NDK) pénzügymin. A II. vh.-ban amerikai hadifogságba kerül. 1945–48 a keresk.-ben dolgozik. 1947– az FDJ, 1948– az NSZEP t. 1948–53 az ifj. mozg.-ban különböző beosztásokban. 1954–58 a lipcsei egy.-en közgazd.-i tanulmányokat folytat. 1958–59 uo. a pol. gazd.-tani int. asszisztense. 1959–61 a NSZEP KB PB gazd. biz. mellett működő, az ipari termelés gazdaságosságával és vezetési módszereivel foglalkozó munkacsop. mb. vez. 1961–62 a KB terv- és pénzügyi oszt. vez. h., 1962–66 oszt. vez. és a PB mellett működő Ipari és Építésügyi Iroda vez. h. 1966– pénzügymin., a min. tan. elnökségi t.

BÖLCSKEI Elemér (1917) – építőmérnök. A bp.-i Műegy.-en tanul. 1939–46 magántervezőirodában mérnök, majd önálló tervezőként főleg hidak tervezésével foglalkozik. 1948–55 az Áll.

Építéstud. és Tervező Int. mérnöke, majd a Mélyépterv, később az Uvaterv vasbeton hídoszt. vez. 1955–61 a bp.-i Építőipari és Közlek. Műszaki Egy. (ma: Bp.-i Műszaki Egy.) docense. 1961– uo. egy. tanár, a vasbetonszerkezetek tanszék vez. 1967– az MTA lev. t. Műszaki mechanikával, a tartószerkezetek és a vasbetonépítéstan problémáival, különösen a vasbetonhéjak elméletével foglalkozik.

BÖLL, Heinrich (1917) – német (NSZK) író, műfordító. Könyvkeresk. szakmát tanul. 1939–45 kat. szolgálatot teljesít, s amerikai hadifogságba kerül. Hazatérése után a kölni egy.-en germanisztikát tanul, majd 1951-ig tisztv. Többször jár Íro.-ban és a SZU-ban. 1964 előadásokat tart a frankfurti egy.-en. A *Labyrinth* c. folyóirat társkiadója. A „Gruppe 47" irod. csop. t. A mai Ny-német irod. egyik legjelentősebb alakja. Következetesen antifasiszta, humanista szemléletű, a haladó katolicizmust képviselő, a Ny-németo.-i állapotokkal szemben éles kritikai magatartást tanúsító író. Magy. megj. művei: *Ádám, hol voltál?* (reg. 1957), *Magukra maradtak* (reg. 1959), *Biliárd fél tízkor* (reg. 1961), *Írországi napló* (1963), *Doktor Murke összegyűjtött hallgatásai* (elb. 1965), *Egy szolgálati út vége* (reg. 1968), továbbá elb.-ei, kisreg.-ei, színművei különböző antológiákban, folyóiratokban.

BRADLEY, Omar Nelson (1893) – amerikai kat. személyiség, hads. tábornok. A West Point-i kat. ak.-n végez. 1950 hads.-tábornokká léptetik elő. Közben 1919–38 különböző kat. isk.-kon előadó. 1938– kiképzőtiszt West Pointban, 1941– a Fort Benning-i gyalogsági isk. par. 1943 a 2. hadtest par. Tunéziában és a szicíliai invázió alkalmával, 1944 az európai partraszállás alatt az 1. USA hads. par. 1948–49 az amerikai hads. vezérkari főnöke, 1949–53 a Vezérkari Főnökök Egyesített Biz. eln. 1949–53 az USA képv. a NATO Kat. és Állandó Biz.-ban. 1958– a Bulovai Kutatási és Fejlesztési Labor.-ok (New York) eln.

BRAGG, Sir William Lawrence (1890) – angol fizikus. Adelaidben és Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait. Apjával a röntgen-sugarak kristályon történő elhajlásával és ezzel kapcsolatban a kristályszerkezet tanulmányozásával foglalkozik, új eljárást dolgoznak ki e jelenség tanulmányozására; ezért 1915-ben apjával közösen fizikai Nobel-díjat kap. 1919–37 a manchesteri egy., 1938–53 a cambridge-i egy. fizika prof., 1939–43 a Fizikai Int. ig. 1953– a Royal Institution (a tud. fejlesztésére alakult intézmény) prof., 1954–66 ig. Magy. megj. könyve: *Az elektromosság diadalútja* (1948, 1949, 1950).

BRAINE, John Gerard (1922) – angol író. Leedsben könyvtáros-isk.-t végez, majd 1940– különböző könyvtárakban dolgozik. 1960–64 a BBC É-i részlegének tanácsadója. A „dühös fiatalok"-hoz, az angol társad.-at bíráló írók csop.-jához tartozik. Legismertebb reg. *Hely a tetőn* (1957), s annak folytatása: *Élet a tetőn* (1962).

BRANDO, Marlon, ifj. (1924) – amerikai színész, filmszínész. 18 éves korában kezdi színészi tanulmányait. A Broadwayn Elia Kazan fedezi fel és viszi át a filmhez. Több filmjét maga rendezi. 1966 részt vesz a Meredith vezette békemenetben. 1952 Cannes-ban a legjobb alakítás díját, 1954 ak. díjat kap. F. f.: *Emberek* (1950), *A vágy villamosa* (1951), *Viva Zapata* (1952), *Julius Caesar* (1953), *A vad* (1953), *Teaház az augusztusi holdhoz* (1956), *Sayonara* (1957), *Oroszlánkölykök* (1957), *Orpheus alászáll* (1959), *A Bounty lázadói* (1962) stb.

BRANDT, Willy (eredeti neve: Herbert Karl Frahm) (1913) – német (NSZK) politikus. Tört. tud.-t tanul az oslói egy.-en. A Szoc. Munkásifj. t., majd funkcionáriusa. 1931 belép a Szoc. Munkáspártba. 1933-ig a lübecki *Volksboten* c. lap munkatársa, 1933 után Norvégiába emigrál, újságíró, a norvég *Volkshilfe* munkatársa. 1942–45 a stockholmi svéd–norvég sajtóiroda vez. 1945–47 skandináv lapok németo.-i tudósítója, egy ideig a berlini norvég kat. misszió sajtóattaséja. 1948 visszatér Németo.-ba. 1948–49 az SPD-pártvez.-ség képv. Berlinben. 1949– Ny-Berlin képv. a Szöv. Gyűlésben. 1951– a Ny-berlini képv. ház t., 1955–57 eln. 1954–58 a Ny-berlini SPD elnökh. 1958–63 eln. 1964– orsz. eln. 1960 és 1965 az SPD kancellárjelöltje. 1957–66 kormányzó polgármester Ny-Berlinben. 1967– alkancellár és külügymin. a Kiesinger-korm.-ban.

BRANDYS, Kazimierz (1916) – lengyel prózaíró, esszéista. 1934–38 a varsói egy.-en jogot tanul. Első jelentősebb műve, a megszállásról írt *Faló* c. reg. a II. vh. után jelenik meg (1946). 1951 *Háborúk között* c. 4 kötetből álló reg. ciklusáért áll. irod. díjat kap. 1950–52 és 1956–60 a *Kuźnica* és *Nowa Kultura* c. lapok munkatársa. Műveiben korunk társad. és erkölcsi problémáiról ír. Magy. megj. művei: *Az elbeszélés kezdete* (reg. 1952), *Honpolgárok* (reg. 1956), *Levelek Z. asszonyhoz. Emlékezések a jelenkorból* (1966). Antológiák és folyóiratok több kisreg.-ét és elb.-ét közlik. A *Nagyvilág*ban megj. *Interjú Ballmeyer tábornokkal* c. művét a M. TV is bemutatja.

BRASSENS, Georges (1921) – francia dalszerző és énekes. Kabarékban, music hallokban lép fel, dalokat, filmzenét szerez és filmen játszik. 1964 hanglemez Grand Prix-t kap.

BRASSEUR, Pierre (1905) – francia filmszínész. Párizsban konzervatóriumot végez. 1919– szerepel színpadon, 1925– filmen. Pályája csúcspontjára a francia film nagy virágzásának idején jut: *Ködös utak* (1938), *Szerelmek városa* (1944), *Az éjszaka kapui* (1946), *Veronai szerelmesek* (1948), *Candide* (1960). A II. vh. után J. L. Barrault társulatának t.

BRATANIĆ, Branimir (1910) – jugoszláv etnográfus. Zágrábban jár egy.-re. Gimn. tanár Karlovacban és Zágrábban, majd asszisztens, docens és egy. tanár Zágrábban. Az Európa Néprajzi Atlasz Állandó Nközi Biz. t.

BRATANOV, Kiril (1911) – bolgár biológus. 1944– a mezőgazd. haszonállatok szaporításának biológiájával és patológiájával foglalkozó tud. kut. int. ig. A háziállatok mesterséges megtermékenyítésének és szaporításának biológiai problémáin dolgozik. E tárgykörben jelennek meg könyvei is. 1947– KP t. 1954– a mezőgazd. főisk. prof. 1958– a Bolgár Tud. Ak. és 1962– a Bolgár Mezőgazd. Ak. lev. t., 1963– elnökh., 1967– a Tud. Ak. t.

BRATCSENKO, Borisz Fjodorovics (1912) – a SZU szénbányászati min.-e (1965 óta). Elvégzi a moszkvai bányászati főisk.-t. 1935–53 bányamérnök, majd különböző vez. beosztásokban dolgozik a szénbányászatban. 1953–57 a SZU szénbányászati min. h. 1957–58 a kamenszki népgazd. tan. eln. 1958 a rosztovi népgazd. tan. első elnökh. 1958–59 a SZU Áll. Tervbiz. oszt. vez. 1959–61 a karagandai népgazd. tan. eln. 1961–65 a Kazah SZSZK min. tan. és áll. tervbiz. elnökh. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1948).

BRATELLI, Trygve (1910) – norvég politikus. Kifutó, bálnavadász, építőmunkás, majd 1928–33 a Munkáspárt (szoc. dem.) ifj. szerv.-ben tölt be bizalmi állásokat. 1934 a *Nép Szabadsága*, majd a *Munkásifjúság* c. lapok szerk. és 1940-ig a munkáspárti ifj. szöv. titk. 1935–39 részt vesz a genfi munkáskonferenciákon. A megszállás első éveiben munkás. 1942–45 német fogságban. 1945–65 a Munkáspárt aleln., 1965– eln., 1946–49 a Honv. Biz. eln. 1950– parl. képv., 1964– a Munkáspárt parl. csop. eln. 1951–55 és 1956–60 pénzügymin., 1960–64 közlek. ügyi min. 1965– az É-i Tan. t.

BRATNY, Roman (1921) – lengyel költő és író. 1943–44 a *Dźwigary* c. irod. folyóirat szerk. 1944 megj. *Megvetés* c. illeg. kiadott verseskötete. A háború után írt 3 kötetes *Kolumbowie* c. reg.-ében a megszállás, a varsói felkelés és a felszabadulás utáni első időszak eseményeit örökíti meg.

BRATTAIN, Walter H. (1902) – amerikai fizikus. Oregon és Minnesota áll. egy.-ein tanul. 1928– kut. fizikus. 1929–41, 1944– a Bell Telefontárs. labor.-ában, 1942–43 a Columbia Egy. hadi kut. csop.-nál működik; 1952–53 a Harvard Egy. előadója. 1956 B. W. Shockleyval és J. Bardeennel közösen fizikai Nobel-díjat kap a tranzisztor feltalálásához vez. kutatásokért. A Tud. Ak., az USA Fizikai Társ. és több más tud. társ. t. Több egy. díszdr.-a. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

BRATUSZ, Szergej Nyikityics (1904) – szovjet jogtudós. A polg. jog prof., a jogtud. dr.-a. A SZU Kodifikációs Int. ig. 1954– SZKP t. Polg. joggal, áll.- és jogelmélettel foglalkozik. Számos polg. jogi tankönyv, tud. és tud. ismeretterjesztő könyv szerzője; magy. megj.: *A szovjet polgári jog tárgya és rendszere* (1964).

BRAUDEL, Fernand (1902) – francia történész. A párizsi egy.-en végez. Algírban, São Paulóban, majd Párizsban tanár. A l'École des Hautes Études ig., a College de France tanára, a tört. kut. közp. ig., részt vesz az *Annales* szerkesztésében. A tört.-nek a rokon tud. ágakkal való gazdagításán dolgozik.

BRAUKSIEPE, Aenne (1912) – német (NSZK) politikus. Diákkorában részt vesz a katolikus ifj. mozg.-ban. 1934– Angliában, 1937–43 Hollandiában él. 1937– Werner Brauksiepe újságíró felesége. 1945– a katolikus ifj. és nőmozg.-ban tevékenykedik, a CDU t., a duisburgi városi tan. t., később a Nközi Szt. János Társulat és Pol. Szöv. Ny-német szervezetének első eln., a Konzervatív Európai Női Unió alapító t. és tartományi eln., a Német Katolikus Nőszöv. elnökségi t. 1958– a CDU nőszerv.-ének eln. 1949– a Szöv. Gyűlés t., 1964– a CDU–CSU frakció aleln. 1956– a CDU orsz. vez.-ség, 1966– a párt elnökségi t., 1967– elnökh.

BRAUN, Felix (1885) – osztrák költő, drámaíró és esszéista. Germanisztikát és műv. tört.-et tanul. 1928– Palermóban irod. tört.-tel foglalkozik. Az impresszionizmus és az új romantika utolsó osztrák képv. 1938– Londonban él. 1951 visszatér hazájába, ahol az ábrázoló és alkalmazott műv.-ek ak.-ján tanít. 1957 Áll.-díjat, 1965 Grillparzer-díjat kap. Magy. a *Századunk osztrák lírája* c. antológiában jelennek meg versei (1963).

BRAUN, Wernher von (1912) – német származású amerikai fizikus, kémikus. Tanulmányait Svájcban és Németo.-ban folytatja. 1930– foglalkozik folyékony üzemanyagú rakétakutatással, a 30-as években a német hadianyagipar számára dolgozik, a hads. peenemündei rakétakut. int. vez.-jeként megszerkeszti a V-1 és V-2 jelzésű rakétafegyvereket. 1945– az USA-ban folytatja kutatásait mint a hads. kut. és fejlesztési szolgálatának ig. 1956– a hads. rakétafejlesztési műveleteinek vez., a „Jupiter", „IRBM" és az „Explorer" műhold-sorozat felelőse. 1960– a NASA-nál dolgozik, az amerikai holdraszállási programot előkészítő Saturn űrhajókkal folyó kísérletek felelőse. Az űrhajózási kísérletekkel kapcsolatos több könyv szerzője.

BRAVO, Douglas (1933) – a venezuelai Nemzeti Felszabadító Fegyveres Erők főpar. Fiatalon belép a Venezuelai KP-ba. 1952– fegyveresen harcol Pérez Jimenez diktatúrája ellen. 1958– a Venezuelai KP KB t. 1962– a fegyveres harcot folytató forradalmárok egyik vez. Elfogják, de megszökik és folytatja a harcot. 1967 a Venezuelai KP kizárja soraiból a pártfegyelem megsértése miatt.

BREHOV, Konsztantyin Ivanovics (1907) – szovjet vegyipari és kőolajipari gépgyártási min. (1965 óta). 1931–42 különböző gépgyárakban mérnök.

1931– SZKP t. 1936 elvégzi a harkovi gépipari főisk.-t. 1942–49 az irkutszki Kujbisev nehézgépipari gyár főmérnöke, ig. h., majd ig. 1949–54 a Juzsuralmaszavod gépgyár ig. 1954–57 a SZU építési és útépítési gépipari min. h. 1957–59 a Moszkva ter. népgazd. tan.-ban vez. beosztásban dolgozik. 1959–62 a Moszkva ter. népgazd. tan. eln. 1962–64 az OSZSZSZK moszkvai gazd. körzet népgazd. tan. eln. 1964–65 a SZU Áll. Tervbiz. mellett működő Vegyipari és Kőolajipari Gépgyártási Állandó Biz. eln. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

BREITENHOFER, Anton (1912) – romániai német író és újságíró. A bukaresti *Neuer Weg* c. lap főszerk., az államtan. t. Több reg.-e és novellája is megj.

BREJCHOVÁ, Jana (1940) – cseh színésznő. Eredetileg gépírónő, 1950– filmezik rendszeresen, többször külföldön is. Magyaro.-on a *Pirosbetűs hétköznapok* c. csehszlovák–magyar kooprodukcióban szerepel. F. f.: *Magasabb elv* (1964, a Locarnói Filmfesztiválon a legjobb színészi díj), *Dulska asszony erkölcse* (1957), *Életre ítélve* (1959), *A levegő kalózai* (1961, NDK), *A grippsholmi kastély* (1962, NSZK).

BREKKE, P. Emanuel (1923) – norvég író, újságíró. Uppsalában tanul műv. tört.-et, majd Londonban és Párizsban folytatja tanulmányait. Ösztöndíjjal tanulmányutat tesz. Franciao.-ban és Olaszo.-ban. 1947–53 különböző napilapok és folyóiratok munkatársa. 1963– a *Dagbladet* c. oslói lap munkatársa. 1955–57 az Irod. Kritikusok Egyes. eln. 1958–62 a Költészet Barátai Egyes. eln. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág* c. folyóiratban jelennek meg versei.

BRELOT, Marcel (1903) – francia matematikus. Párizsban az École Normale Superieure-ön tanul. 1929–31 Rockefeller-ösztöndíjas. 1933–38 az algíri egy.-en tanít, 1938–42 a bordeaux-i, 1942–53 a grenoble-i, 1953– a párizsi egy. prof. A harmonikus és szubharmonikus függvények, valamint a konvex függvények elméletében ért el jelentős eredményeket.

BRENNAN, William Joseph (1906) – amerikai bíró. A Pennsylvania és a Harvard Egy.-en tanul. 1931–39 ügyvédi gyakorlatot folytat, majd bíró New Jersey fellebbviteli b.-án. 1952–56 New Jersey Legf. B. t., 1956– az USA Legf. B. t. Dem. párti.

BRENNER, Otto (1907) – a német (NSZK) Fémipari Szaksz. eln. 1920– a Szoc. Ifjúmunkásszöv. t., majd funkcionáriusa. 1922– részt vesz a fémmunkás szaksz. mozg.-ban. 1926–32 villanyszerelő és szaksz. bizalmi a hannoveri Hanomag gyárban. 1929 kilép az NSZDP-ből, a Szoc. Munkáspárt egyik alapítója. 1933 a Gestapo letartóztatja, majd rendőri felügyelet alá helyezi. 1945 vez. szerepet tölt be a szaksz. és az NSZDP újjászervezésében Alsószászo.-ban. 1947–52 a Fémipari Szaksz. hannoveri szerv. vez. 1952–56 a Fémipari Szaksz. társeln., 1956– eln. 1954– a Szaksz. Szöv. orsz. elnöksége t. 1958– az EGK és az Euratom gazd. és szociális biz. elnökségi t. 1961– az SZSZNSZ-hez tartozó Nközi Fémmunkás Szöv. eln. 1963– az SZSZNSZ európai titkársága mellett működő fémipari biz. aleln. 1967– az Európai Mozg. Német Tan. elnökségi t.

BRETON, André (1896) – francia esztéta. A szürrealizmus vezéregyénisége és teoretikusa; nagy hatást gyakorol a Ny-i festőkre. A *Littérateure* c. folyóirat ig. 1936 Londonban, majd Párizsban kiállítást rendez szürrealista művekből. 1941–45 az USA-ban él.

BRETSCHER, Willy (1897) – svájci újságíró, közéleti személyiség. Zürichben tanul, 1915– újságíró. 1917 a *Neue Zürcher Zeitung*hoz kerül, 1925–29 a lap berlini tudósítója, 1933–67 főszerk. 1951– parl. képv. 1954–55, majd 1962–63 a Nemzeti Tan. külügyi biz.-ának eln. A Szabadelvű Dem. P. külügyi biz. eln. Említésre méltó néhány, a svájci pol. életről szóló írása.

BREUER János (1932) – zenetudós, zenekritikus. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n karvez.-i és zenetud. tanszakon tanul. 1958– a M. Zeneművészek Szöv. tud. munkatársa. 1961– a *Magyar Zene* c. zenetud. folyóirat munkatársa és a *Népszabadság* állandó zenekritikusa. 1958– jelennek meg zenekritikái és zenei tárgyú tanulmányai. Főleg a zenei előadóművészet, a 20. sz.-i zene problémáival, a zene tömegkapcsolataival és szociológiai vonatkozásaival foglalkozik.

BREUER Marcel (1902) – magy. származású amerikai építész. Tanulmányait Weimarban a Bauhausban végzi, majd 1925–28 Dessauban annak tanára. 1928–31 építész Berlinben, 1931–37 utazások és építészeti megbízások Európa különböző országaiban. 1937 az USA-ban telepszik le, a Harvard Egy.-en adjunktus, majd Cambridge-ben (Massachusetts) egy ideig Walter Gropiusszal dolgozik együtt. Művei a modern műv. racionális felfogását tükrözik. Részt vesz többek között a párizsi UNESCO-palota építésében is.

BREZA, Tadeusz (1905) – lengyel reg. író, esszéista. A varsói és a londoni egy.-en filozófiát tanul. 1929–32 Londonban, 1955–59 Rómában diplomáciai szolgálatot teljesít. A két vh. közötti időszak avantgardista prózájának befolyását érezzük *Adam Grywald* c. reg.-ében (1936). A háború után érdeklődése a pol. és társad. problémák felé irányul. Magy. megj. művei: *A bronzkapu* (1961), *Havannai levelek* (1963), *A hivatal* (1967).

BREZANÓCZY Pál (1912) – egri érsek. Az innsbrucki egy. teológiai fakultásán végez. 1935 pappá szentelik. 1938–42 a kassai hittud. főisk.-n a teológia tanára. 1942– egyházi közig. beosztásokat tölt be. 1951– kanonok, pápai prelátus, 1959–

püspök, az egri érsekség apostoli kormányzója. 1969- egri érsek.

BREZSNYEV, Leonyid Iljics (1906) – az SZKP KB első titk. 1927–37 az Urálban dolgozik mint földmérő, később a járási, ill. a ter. szovjet funkcionáriusa. 1931- SZKP t. 1935 mérnöki diplomát szerez a magnyitogorszki kohászati főisk.-n. 1937 a dnyeprodzerzsinszki városi tan. VB elnökh. 1938 a Dnyepropetrovszk ter. pártbiz. oszt. vez., 1939 titk. A II. vh.-ban a 18. hads. pol. csop. főnöke, majd a D-i front, később a 4. ukrán front pol. csop. főnöke. 1943 vezérőrnagy, 1953 altábornagy. 1946 a Zaporozsje, 1947 a Dnyepropetrovszk ter. pártbiz. első titk. 1950–52 a Moldvai KP KB titk. 1952- az SZKP KB t., a SZU Legf. Tan. t. 1952–53 az SZKP KB titk. 1953 a szovjet hads. pol. főcsop. főnökének első h. 1954–56 a Kazahsztáni KP KB titk. 1956 az SZKP KB elnökségének pótt., 1957- t. 1960–64 a SZU Legf. Tan. Elnökségének eln. 1963 jún.- az SZKP KB titk., 1964 okt.- első titk.

BRIDGEMAN, Sir Maurice Richard (1904) – angol üzletember, a British Petroleum Co. eln. és ügyvez. ig. (1960 óta). Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1926 belép az Anglo-Iranian Oil Co.-ba. 1940 az olajellenőrzési biz. titk. 1942 az indiai korm. tanácsadója. 1944–46 az Energiaügyi Min. államtitk. 1958–61 a közép-keleti keresk. tanácsadó biz. t.

BRILLAKISZ, Antoniosz (1924) – görög politikus és újságíró. Jogot végez az athéni egy.-en. Részt vesz a krétai ellenállási mozg.-ban. A németek halálra ítélik és Németo.-ba hurcolják, 1945-ben szabadul. Azóta újságíró. 1947–50 különböző koncentrációs táborokban sínylődik. 1951- az EDA (Egységes Dem. Baloldal) Intéző Biz. t., képv. A DIVSZ VB t. Az 1967 ápr. puccs után illeg.-ban dolgozik. 1968 a Hazafias Front nevű ellenállási szerv. külföldi képv.

BRILLOUIN, Léon (1889) – francia fizikus. Tanulmányait az École Normale-on végzi. 1928–32 az elméleti fizika tanára a párizsi egy.-en, 1932–48 a College de France-ban, 1943–45 a Columbia Egy.-en, 1946–49 a Harvard Egy.-en, 1954- a Columbia Egy.-en prof. Az USA Tud. Ak. t. Kvantumfizikával, fizikai mat.-val (mechanikai és rugalmassági tenzorok) foglalkozik. Jelentős információelméleti munkássága.

BRINGOLF, Walter (1895) – svájci politikus. Fiatalon belép az SZDP-be. 1924 a Schaffhausen kantoni parl. t. 1925- a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.) 1933- Schaffhausen város polgármestere. A Svájci Szöv. Vasutak ig. tan.-ának t. A svájci szociáldemokrácia egyik legismertebb alakja.

BRITTAIN, Vera – angol írónő. Oxfordban végzi tanulmányait. Egyik legismertebb műve a *The Women at Oxford*, amelyben a nők harcát írja le jogaikért az egy.-en. Több híres tudós asszony portréját megrajzolja. Számos cikke jelenik meg angol, amerikai, indiai lapokban és folyóiratokban. A Kir. Irod. Társ. és a Pen Club t.

BRITTEN, Benjamin (1913) – angol zeneszerző. 5 éves korában kezd komponálni. 14 éves koráig 1 oratóriumot, 6 vonósnégyest, 10 zongoraszonátát stb. szerez. A Zeneműv. Főisk. ösztöndíjas hallgatója. Korai művei főleg kórusművek és dalok. Színdarabokhoz és dokumentumfilmekhez is komponál zenét. 1939 *Ballada a hősökről* c. művét a spanyol polgárháború nközi brigádja tiszteletére írja. Több operát szerez *(Peter Grimes, Szentivánéji álom, Albert Herring)*. 1948 új zenei változatot készít a *Koldusoperá*hoz. Nagy sikert arat *Háborús Requiem*je és két dalciklusa *(Serenade, Les Illuminations)* A legjelentősebb élő angol zeneszerző. Több operáját, zenekari művét Magyaro.-on is bemutatják, s a zeneszerző is ellátogat hazánkba.

BRIZOLA, Leonel de Moura (1922) – brazil politikus. Olasz emigráns családból származik. Porto Alegrében tanul jogot és szerez mérnöki diplomát. 1946 többedmagával létrehozza a Brazil Munkáspárt Rio Grande do Sul-i szekcióját. Egy évvel később a párt képviseletében a helyi parl. t. 1957–62 Rio Grande do Sul szöv. áll. kormányzója. A brazil nacionalista pol. egyik vez. Az 1964-es kat. fordulat után menekülni kénytelen; jelenleg Uruguayban él emigrációban.

BROCKWAY, Fenner Lord (1888) – angol politikus. Az I. vh. alatt a háborúellenes mozg. vez., majd 1923–28 a háborúellenes szerv. eln. 1923–26 és 1933–39 a Független Munkáspárt főtitk. 1939–46 politikai titk. 1926–29 és 1931–46 a *New Leader* c. lap szerk. 1948–54 a Népek Imperializmus Elleni Kongresszusának eln. 1954- a Gyarmati Szabadság Mozg. eln. 1929–31 és 1950–64 a Munkáspárt képv. A Lordok Házának t. Újságíró, számos cikk és tanulmány szerzője.

BROD, Max (1884) – izraeli drámaíró és zeneszerző. A prágai Német Egy.-en nyer képesítést. 1939-ig jogász, majd zene- és színházkritikus Prágában. 1939 Palesztinába települ. Számos novellát dramatizál, héberre fordítja Kafka műveit és Janáček operáit. Több operealibrettót ír, zeneműveket komponál.

BRODA, Hans Christian (1916) – osztrák politikus. A bécsi egy.-en áll.- és jogtud. diplomát szerez. Fiatalon csatlakozik a szoc. mozg.-hoz. 1934 és 1943 pol. tevékenységéért bebörtönzik. 1955- a bécsi Ügyvédi Kamara vez.-ségi t. 1959- parl. képv. 1960–66 igazságügymin. Az SPÖ egyik vez.

BRODSZKIJ, Alekszandr Iljics (1895) – szovjet fizikokémikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1926–39 az Ukrán Tud. Ak. Fizikokémiai Int. prof., 1943- az Int. ig. 1939- az Ukrán Tud. Ak. t. 1943- a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1946). Kutatásai során az oldószereknek a kémiai mechanizmusokra gyakorolt hatásával, valamint reakciómechanizmusok izotóp-indikátorokkal való tanulmányozásával foglalkozik. Magy. megj. cikkei az MTA Kémiai Tud. Oszt. *Közleményei*ben és a *Magyar Kémiai Folyóirat*ban.

BRÓDY Tamás (1913) – zeneszerző, karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1933– karmesterként és zeneszerzőként tevékenykedik különböző bp.-i és külföldi színházaknál, a filmnél és a rádiónál. 1947– a Főv. Operettszínház vez. karnagya. Átdolgozza, fölfrissíti a régi operettek hangszerelését. Liszt-díjas (1963), Érdemes művész (1969). F. m.: *A VIII. osztály* (operett 1947–48), *Civil a pályán* (filmzene 1952–53), szimfonikus művek, rádió- és revüoperettek, filmkísérőzenék, táncdalok.

BRÓDY Vera (1924) – báb- és díszlettervező. Zenei tanulmányokat végez, majd színi pályára lép. 1947–48 a Művész Színházban színésznő. 1950– az Áll. Bábszínház bábkészítője és díszlettervezője. Munkácsy-díjas (1959). Jászai-díjas (1967). F. báb- és díszlettervei: Tersánszky: *Misi Mókus kalandjai* (1952), Grimm–Bozó: *Hamupipőke* (1957), Gozzi–Heltai: *Szarvaskirály* (1959), Szilágyi: *A bűvös tűzszerszám* (1962), Shakespeare: *Szentivánéji álom* (1964), Bartók: *A fából faragott királyfi* (1965).

BROFOSS, Erik (1908) – norvég politikus. 1931 jogi, 1938 közgazd. diplomát szerez. Különböző áll. hiv.-okban dolgozik. A Norvég Menekültügyi Hiv. titk. Stockholmban. 1945–54 pénzügymin., ill. keresk. min. A Norvég Bank ig.-ságának eln. 1954– a Valutatan. eln. 1957– az oslói egy. előadója, 1959– az Áll. Energetikai Tan. t. Dolgozik az IMF-nél is.

BROGLIE, Louis de (1892) – francia fizikus. Tanulmányait a párizsi egy.-en végzi. 1928– uo. az elméleti fizika tanára. Akadémikus, 1942– a Tud. Ak. titk. az Atomenergia Biz. tud. tan. s az angol Royal Society t., a Román Ak. tb. t. 1924 megalkotja a részecskék anyag-hullám elméletét, melyet később kísérletileg igazolnak. 1929 Nobel-díjat kap az elektron hullámtermészetének elméleti felfedezéséért. A kvantummechanika interpretációs problémáit illetően 1953– a determinisztikus felfogást vallja. Magy. megj. könyve: *Válogatott tanulmányok* (1968).

BROMLEJ, Julian Vlagyimirovics (1921) – szovjet történész. A moszkvai egy. tört. tud. fakultásán tanul. 1944– SZKP t. 1950–52 a SZU Tud. Ak. Szlavisztikai Int. tud. segédmunkatársa. 1952–66 a SZU Tud. Ak. tört. tud. oszt. tud. titk. 1966– az Ak. Néprajzi Int. ig. A tört. tud. dr.-a (1965). 1966– a SZU Tud. Ak. lev. t. Egy.-es tört. problémákkal foglalkozik.

BRONK, Detlev Wulf (1897) – amerikai biológus. A Pennsylvania és Michigan Egy.-eken tanul, többféle tud. képesítést szerez. 1921–41 a Pennsylvania, a Michigan Egy. és a Swarthmore Főisk. prof. 1942–46 a légierők főhadiszállásán dolgozik. 1946–50 az Orsz. Kut. Tan. eln. 1949–53 a Johns Hopkins Egy. rektora, 1953– a Rockefeller Orvosi Kut. Int. eln. 1950–62 a Tud. Ak. eln. s több más tud. int. t., ill. eln. Egy sor külföldi ak. t., ill. tb. t.

BROOK, Peter (1925) – angol rendező. Oxfordban végzi tanulmányait. Kezdetben rövidfilmeket rendez. Első önálló játékfilmjét L. Olivierrel készíti. 1943– színházi rendező. Klasszikus és modern darabokat egyaránt egyéni ízzel visz színpadra. Magyaro.-on is jár a Shakespeare-színtársulattal. Újabban dokumentumjátékokkal is kísérletezik.

BROSIO, Manlio (1897) – olasz ügyvéd és diplomata, a NATO főtitk. Tanulmányait a turini egy.-en végzi. 1920– ügyvéd. A *Rivoluzione Liberale* antifasiszta mozg. t., majd titk. 1943–44 a Nemzeti Felszabadítási Biz. római részlegének t. 1945–46 az Olasz Liberális P. titk., tárca nélküli min., majd hadügymin. Olaszo. nagykövete 1947–52 Moszkvában, 1952–54 Londonban, 1955–61 Washingtonban, 1961–64 Párizsban. 1964– a NATO főtitk.

BROSTRÖM, Dan Axel (1916) – svéd nagytőkés. Angliában, Franciao.-ban, Német- és Finno.-ban folytat tanulmányokat. 1938– a Broström konszernnél dolgozik. 1942– a Tirfing, valamint a Ferm Gőzhajózási Társ. ig., a Svenska America Linie és a Svéd K-ázsiai Társ., valamint az Eriksbergs Hajóépítő Váll. eln., s még számos nagyváll. ig., aleln., ig.-sági t.

BROUSIL, Antonin Martin (1907) – cseh filmesztéta. A prágai filmfőisk. tanára, majd rektora, 1946– a Karlovy Vary-i Filmfesztivál rendezőbiz. eln. A nközi filmfesztiválok zsűrijének t. Velencében, Cannes-ban, Mar del Platában, Moszkvában és Bergamóban. Számos filmszakkönyve jelenik meg. Áll.-díjas.

BROVKA, Pjotr Usztyinovics (Petrusz) (1905) – szovjet költő. 1924– Komszomol-munkát végez, majd egy falusi szovjet eln. 1926– jelennek meg irod. művei. 1931 elvégzi a minszki egy.-et. 1940– SZKP t. A II. vh.-ban kat. és partizánújságok munkatársa. 1953– a Belorusz Tud. Ak. t. A Belorusz Írószöv. eln. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1947, 1951), Lenin-díjas (1962), Belorusszia népi költője (1962). Versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg.

BROWALDH, Tore (1917) – svéd üzletember. Jogi végzettségű. 1944–45 a háború utáni gazd. tervezési biz. titkárh. 1946–48 a Handelsbank ig. titk. 1954– ig. 1955– vezérig. 1949–51 Strasbourgban az Európa Tan. gazd., szoc. és kult. oszt. vez. és tanácsadó. 1951–54 a Svéd Munkaadó Szöv. vezérig. h. Számos nagyváll. ig.-sági t. 1961– a Svéd Műszaki Tud. Ak. t.

BROWN, George Alfred (1914) – angol politikus. Munkáscsaládból származik. 15 éves korában már irodai alk. Hamarosan szaksz. funkcionárius, a szállítómunkások szaksz.-ben dolgozik. 1945– munkáspárti képv. 1945–47 a munkaügyi min. parl.

titk., 1947–51 a Mezőgazd. Min.-ban államtitk. 1951 munkaügyi min. 1960– a Munkáspárt parl. csop. vez. h. 1964 min. elnökh. és 1966-ig a gazd. ügyek min. 1966–68 külügymin.

BROWN, Peter Mckenzie (1924) – D-afrikai politikus. Cambridge-ben mezőgazd. tanulmányokat folytat, Cape Townban afrikai nyelvekből és antropológiából szerez képesítést. A vh. alatt Egyiptomban és Olaszo.-ban harcol. 1953– a Liberális P. egyik vez., 1957– elnökh., 1959– eln. 1960 a rendkívüli állapot kihirdetése után letartóztatják. Pol. feltételekhez kötött szabadon bocsátását visszautasítja.

BROWNE, Michael David (1887) – ír bíboros. Rómában és Fribourg-ban végzi tanulmányait. 1903 belép a dominikánus rendbe. 1919–32 a filozófia, 1932–51 a teológia prof. Dublinban, 1955–62 a dominikánus rend főnöke. 1962– bíboros.

BROZ, Joszip Tito (1892) – jugoszláv közt. eln. és a JKSZ eln. Lakatos, az Osztrák–Magyar Monarchia különböző városaiban dolgozik. Az I. vh.-ban orosz fogságba esik, részt vesz a Nagy Okt. Forr.-ban. 1920 visszatér Jugoszláviába és KP t. lesz. 1927 Zágrábban a Vasas Szaksz. ter. titk. és a KP városi biz. t., 1928 titk. Letartóztatják és öt évre ítélik. 1934– a Jugoszláv KP KB és PB t. 1934–36 Moszkvában dolgozik a Kominternben. 1937– a Jugoszláv KP főtitk. 1941 jún.– a Jugoszláv Felszabadító Egységek Vezérkaránakpar. 1943 nov.– a Jajcéban megalakuló Jugoszláv Nemzeti Felszabadító Biz. (ideiglenes korm.) eln. 1945–53 min. eln. 1953– a Jugoszláv Szoc. Szöv. Közt. eln., a JKSZ KB eln. Jugoszlávia Népi Hőse és a Szoc. Munka Hőse.

BRUBECK, David Warren (1920) – amerikai dzsessz-zongorista. Milhaud és Schönberg tanítványa. 1950 megalakítja saját trióját, majd 1951 kvartettjét. A dzessz modern, intellektuális irányzatának egyik kiemelkedő képv.; mintaképe: Bartók.

BRUCHOLLERIE, Monique de la – francia zongoraművésznő. A párizsi Conservatoire-on tanul. Több nközi zenei verseny (Varsó, Bécs, Brüsszel) győztese, világjáró koncertzongorista. Magyaro.-on is többször vendégszerepel klasszikus és romantikus művekkel. 1956 a bp.-i Liszt-verseny zsűrit.

BRUCKNER Győző (1900) – szerves kémikus. A bp.-i műegy. és a szegedi tud. egy.-en tanul. 1928–29 a berlini Collegium Hungaricum ösztöndíjasa. 1930– áll. ösztöndíjjal Grazban, F. Pregl mikroanalitikai int.-ében. 1949-ig a szegedi egy. azóta az ELTE szerves kémiai tanszék vez. tanára. Az MTA peptidkémiai tanszéki kut. csop. vez. 1946– az MTA lev. t. 1949– t. 1967– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1955). szerves kémiai, főleg peptidkémiai kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *Szerves kémia I–III.* (1952, 1955, 1964).

BRUHN, Erik (1928) – dán balettművész és koreográfus. A Dán Kir. Színház balettisk.-n végez. 1949–56 a színház szólótáncosa, 1952–56 oktató, 1958–60 balettmester. Számos külföldi országban vendégszerepel, repertoárja rendkívül gazdag.

BRUK, Iszaak Szemjonovics (1902) – szovjet fizikus. A moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t végzi. 1935– a SZU Tud. Ak. Energetikai Int.-ben dolgozik. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1959– a SZU Tud. Ak. Elektronikus Vezérlésű Gépek Int. ig., majd az Int. labor.-ának vez. A villamosenergia-rendszerek és a gyors működésű elektronikus számítógépek problémáival foglalkozik. Számos elektronikus számítógépet tervez.

BRUNDAGE, Avery (1887) – a Nközi Olimpiai Biz. eln. Az illinoisi egy.-en végez. 1915–47 az Avery Brundage Társ. (építészek) eln. 1932– a Roanoke Ingatlan Társ. és a La Salle Madison Hotel Társ. eln. 1929–53 az Amerikai Olimpiai Egyes. és Olimpiai Biz. eln. 1930–52 a Nközi Amatőr Atlétikai Szöv. aleln.

BRUNNER, Otto (1898) – német (NSZK) történész. 1931– a bécsi egy., majd 1954– a hamburgi egy. tanára. Az Osztrák Tud. Ak. s más tud. társ.-ok t. Középkori tört.-tel, társad. és alkotmánytört.-tel foglalkozik.

BRUS, Włodzimierz (1921) – lengyel közgazdász. 1949– a varsói Tervezési és Stat. Főisk., 1954– a varsói egy. prof. 1956– a min. tan. mellett működő gazd. tan. elnökh. Szoc. gazd. elmélettel foglalkozik. Fő témája az értéktörvény szocializmusbeli érvényesülésének vizsgálata. 1968 a márc.-i diáktüntetések után kizárják a pártból. Magy. megj. művei: *Az értéktörvény és a gazdasági ösztönzők* (1957), *A szocialista gazdaság működésének általános problémái* (1966, 1967).

BRUTUS, Dennis (1924) – rhodesiai származású költő és politikus. A D-afrikai Közt.-ban él, az apartheid-pol. elleni tiltakozása miatt másfél évig börtönben és házi őrizetben. 1966 Angliába emigrál, a D-afrikai pol. foglyok kiszabadításáért küzdő mozg. vez. Költeményei többnyire börtönéletének emlékeit, az üldözött afrikaiak sorsát éneklik meg.

BRUTYÓ János (1911) – az MSZMP KEB eln. (1967 óta). Ácssegéd, 1933– vesz részt a munkásmozg.-ban, 1934– párttag. 1945–49 pártmunkás, különböző beosztásokban dolgozik. 1950 az Építőipari Szaksz. főtitkárh. 1951–55 építésügyi min. h. 1955–59 az Építőipari Szaksz. főtitk. 1959–65 a SZOT főtitk. 1965–67 eln., 1959–64 az Eln. Tan. t. 1958– országgy. képv. (Nógrád m.)

BRÜNING, Heinrich (1885) – német (NSZK) politikus, egy. tanár. Tanulmányait a müncheni, a strassburgi, a münsteri és a bonni egy.-en végzi. 1915–18 tiszt az I. vh.-ban. 1919 a porosz Egészségügyi Min.-ban dolgozik. 1921–30 a keresztény szaksz. szöv. ügyvez. 1924–33 a Birodalmi Gyűlés képv. A katolikus Centrumpárt t., 1929– parl. frakciójának vez. 1930–32 birodalmi kancellár, 1931–32 egyben külügymin. Politikája elősegíti a fasizmus hatalomra jutását. 1934 Angliába, majd az USA-ba emigrál. 1939–51 egy. tanár az USA-ban, a Harvard Egy.-en. 1951 visszatér Németo.-ba, az NSZK-ban él, a kölni egy. tanára.

BRYNIELSSON, Harry Anders Bertil (1914) – a Svéd Atomenergia Társ. vezérig. (1951 óta). Tanulmányait Stockholmban a műszaki egy.-en végzi. 1936–51 különböző váll.-oknál vez. beosztásban. 1958–61 az Euratom eln. A Svéd Műszaki Tud. Ak. t.

BRZECHWA, Jan (1900) – lengyel költő és író. Jogász, a Nközi Szerzői Jogvédő Biz. t. 1959–62 a ZAKS (Színpadi Szerzők Szöv.) eln. Verseskötetei, hallatlanul népszerű gyermekkönyvei mellett önéletrajz-regénnyel is jelentkezik (1958). Puskin-, Majakovszkij-művek műfordítója.

BRZEZINSKI, Zbigniev (1928) – az USA-ban élő lengyel közgazdász. Kanadában, majd a Harvard Egy.-en tanul, 1953–60 az egy. Orosz Kut. közp.-jában, s 1956–60 egyúttal a nközi eseményekkel foglalkozó közp.-ban dolgozik. 1960–62 a New York-i Columbia Egy.-en rk. tanár, 1961 ig. 1962– tanár az egy. Research Institute on Communist Affairs (a komm. kérdéseit tanulmányozó int.)-ben, majd 1968– ismét ig. 1966– a Pol. Tervezési Tan. és a Külföldi Kapcsolatok Tan. t., a Hadügymin. tanácsadója. 1955– több szoc. országban is jár; a szoc. államokba való imp. behatolás pol.-jának egyik szellemi atyja. Publikációiban is erre vonatkozó nézeteit fejtegeti.

BRZOZOWSKI, Tadeusz (1918) – lengyel festőművész. A krakkói Képzőműv. Főisk.-n folytatja tanulmányait. A megszállás idején Kantor illeg. krakkói színházában színész. A felszabadulás után a Fiatal Képzőművészek Csop. t., 1957– a Krakkói Csop. t. 1954– a zakopanei Képző- és Iparműv. Líceum tanára, 1959–61 ig.-ja. Alkotói területe a tábla- és falfestészet; szürrealista.

BUBER, Martin (1878) – izraeli teológus. 1933-ig Frankfurtban hittud. prof., majd a jeruzsálemi Héber Egy. társad. filozófia prof. Több európai egy. tb. dr.-a. A zsidó teológia egzisztencializáló irányzatának képv.

BUCCIARELLI DUCCI, Brunetto (1914) – olasz politikus. A firenzei egy.-en végez. Bíró az arezzói törvényszéken. 1948– parl. képv. 1953–58 a kereszténydem. parl. csop. aleln. 1958–63 a képv. ház aleln. 1963–68 eln. A Kereszténydem. P. orsz. tan. t.

BUCHHOLZ, Horst (1932) – német (NSZK) színész. Statiszta, majd színitanulmányokat folytat. Különböző Ny-berlini színpadokon szerepel, szinkron- és rádiószínész. 1954– filmekben is játszik. Rövid idő alatt a Ny-német film egyik legnépszerűbb színésze lesz. A 60-as években az USA-ba szerződik. Az *Egy szélhámos vallomásai – Felix Krull* c. filmből a magy. közönség is ismeri.

BUCHWALD, (Arthur) Art (1925) – amerikai újságíró. A Southern California Egy.-en végzi tanulmányait. A háború után 12 évig a *New York Herald Tribune* európai kiadásának munkatársa. Számos újság közli a pol. és társad. élet visszásságait bíráló szatirikus cikkeit.

BUCK, Pearl (eredeti nevén: Walsh) (1892) – amerikai írónő. Mint amerikai misszionárius leánya mintegy 40 éven át Kínában él, közben tanulmányait az USA-ban és Európában folytatja. Korai műveiben főként a kínai életet ábrázolja. Legtöbb műve az USA-ban bestsellernek számít. 1938 irod. Nobel-díjat kap. Ezenkívül Pulitzer-díjas, az USA Ak. t., több egy. díszdr.-a. Magy. megj. főbb művei: *Az édes anyaföld* (reg. 1933– több kiadásban), *Kwei-Lan vergődése* (reg. 1934, 1943), *A három fiú* (reg. 1937, 1942), *Az ősi föld hazahív* (reg. 1939, 1943), *Faragott képek* (reg. 1940, 1942), *A széthulló család* (reg. 1942), *Az ígéret* (reg. 1947), *Egy házasság története* (reg. (1948).

BUCK, Tim (1891) – a Kanadai KP eln. Angliában született. Fiatalon csatlakozik a szaksz. mozg.-hoz. 1910 Kanadába emigrál, s rövidesen a szaksz. baloldal vez.-je lesz. 1921 a Kanadai Munkás-P. (KP) egyik alapítója. Többször letartóztatják. 1931 ötévi fegyházra ítélik, de 3 év múlva szabadlábra helyezik. A spanyol polgárháború idején kanadai zászlóaljat szervez. 1940 ismét bebörtönzik. 1962-ig a kanadai KP főtitk., azóta eln.

BUCKWITZ, Harry (1904) – német (NSZK) rendező, színig. Elvégzi a müncheni egy.-et. 1945–54 a Münchner Kammerspiele ig. 1954– a Frankfurt am Main-i városi színházak főintendánsa. Színházi, opera és tv-rendező. Többek között Brecht, Thornton Wilder, Arthur Miller, Dürrenmatt és Max Frisch drámáit viszi színre.

BUDAY György (1907) – grafikus. A szegedi egy.-en tanul, részt vesz az egy. fiatalok haladó mozg.-ában. 1930– nagy hatású, drámai fametszet-illusztrációkat jelentet meg (*Arany János balladái*, *Székely népballadák*, Omar Khajjam: *Robaijat*). A 30-as évek végétől gyakran szerepel külföldi kiállításokon. 1936–37 Rómában, 1938– Londonban él. 1945 óta több ízben járt Magyaro.-on. 1947 gyűjteményes kiállítása volt Bp.-en. Könyve jelent meg tbk. a magy. népi táncokról és egy reg. *Boldogasszony búcsúja* címmel.

BUDINOV, Ivan (1918) – bolgár politikus, agronómus. 1933– az Ifjúmunkásszöv. t. 1943– KP t. 1946–49 Párizsban folytat szaktanulmányokat. A Bolgár Gyümölcsexport külker. váll. oszt. vez. 1953–59 Párizsban keresk. tan.-os, 1959–62 a Kivitel külker. váll. főoszt. vez. 1962–68 külker. min.

BUDÓ Ágoston (1914) – fizikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1937–38 kut.-ösztöndíjas Berlinben. 1938–40 egy. tanársegéd, 1940–49 főisk. tanár Szegeden. 1949–50 a debreceni egy. tanára. 1950– a szegedi egy. tanára, a kísérleti fizikai tanszék vez., az MTA lumineszcencia- és félvezető tanszéki kut. csop. vez. 1950– az MTA lev. t., 1960– t. 1961– az MTA Elnökségének t. és szegedi biz.-ának eln. 1964– az MTA Mat. és Fizikai tud. oszt. titk. Kossuth-díjas (1951). Molekula-spektroszkópiával, a dielektrikumok fizikájával és a lumineszcencia problémáival foglalkozik. F. m.: Egy. tankönyvek: *Mechanika* (1951, 4. kiad. 1965), *Theoretische Mechanik* (1956, 4. kiad. 1967), *Kísérleti Fizika I.* (1962, 3. kiad. 1968), *Kísérleti Fizika II.* (1968) és mintegy 40 tud. publikáció.

BUENO, Salvador (1917) – kubai író, kritikus. Irod. munkássága mellett az egy.-en is tanít. Tanulmányokat ír a kubai modernizmusról és a népiességről. Legjelentősebb művei a spanyol nyelvter. klasszikusairól írott monográfiái és kubai irod. tört.-i művei. A kubai Pen Club eln.

BUERO, Vallejo Antonio (1916) – spanyol drámaíró. Erősen bírálja a társad.-at, realista módon ábrázolja a problémákat és alakjait. A mai spanyol színház nagy reformátora. Magy. *Fedett kártyákkal* (1961) és *Ünnep* (1964) c. drámái jelentek meg.

BUFFET, Bernard (1928) – francia festő és grafikus. A párizsi képzőműv. főisk.-n tanul. 1948 megkapja a kritikusok díját, s ezzel egy csapásra ismertté lesz. Ma a párizsi műv. élet egyik vezéralakja. Festészete egyénien, jellegzetesen szigorú, színei visszafogottak. Tájképeket, arcképeket, csendéleteket fest.

BUGÁR Jánosné (1921) – a Hazafias Népfront Orsz. Tan. főtitk. h. Munkás volt. 1936– részt vesz a munkásmozg.-ban, 1937– párttag. A felszabadulás után különböző pártfunkciókat tölt be. 1954–56 az Orsz. Béketan. titk., 1956– aleln. Később egyidejűleg 1964-ig a SZOT titk. 1964– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. főtitk. h. Az MSZMP KB t. Országgy. képv., az MNOT VB t., SZOT t.

BUGYI István (1898) – sebész. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1922–23 a bécsi II. sz. Sebészeti Klinikán dolgozik. 1924–31 a bp.-i János Kórház sebész-adjunktusa. 1931– a Csongrádi m. tan. kórházának ig., sebész-főorvosa. 1940 egy. magántanár, 1960 c. egy tanár. Az orvostud. kandidátusa (1952); Kossuth-díjas (1949). F. m.: *A narkózis és a műtéti előkészületek kézikönyve* (1923), *A sebészorvos* (1939), *Gyakorlati sebészet I–II.* (1961), továbbá 71 hazai és külföldi tud. publikáció.

BUGYONNIJ, Szemjon Mihajlovics (1883) – a SZU marsallja (1935 óta). 1903– a hads.-ben a lovasságnál teljesít szolgálatot, részt vesz az orosz–japán háborúban és az I. vh.-ban, 1918 vörösgárdista lovascsapatot alakít a szovjethatalom védelmében, később az I. Lovashads. par. Számos sikeres hadműveletet vezet Gyenyikin, Vrangel ellenforr. csapatai és a fehérlengyelek ellen. 1924–37 a Vörös Hads. lovassági felügyelője. 1937–40 a moszkvai kat. körzet par. 1940 a honv. népbiztos első h. 1941–45 több hads. par. a DNy-i hadszíntéren. 1943–53 a szovjet fegyveres erők lovasságának par. 1934–39 az SZKP KB pótt., 1939– 52 t. 1952–66 pótt. 1966– t. A SZU Legf. Tan. t., a Szovjet–Mongol Baráti Társ. eln. Megírja visszaemlékezéseit, amelyek magy. is megj.

BUHALI, Larbi (1912) – algériai politikus. 1930– tisztv., 1934 belép az algériai KP-ba. 1957– KB t. 1936–40 az algériai nemzeti segélyszerv. titk. 1940–43 koncentrációs táborban Oranban. Szabadulása után 1945-ig Konsztantin tartományban vezeti a pártmunkát. 1946– KB titk., 1947–57 az Algériai KP első titk.

BULAJIĆ, Veljko (1928) – jugoszláv filmrendező. A római Centre Specialéban végzi tanulmányait. Forgatókönyveket ír és filmeket rendez. Számos díjat nyer Cannes-ban, Velencében, Edinburgh-ban és San Franciscóban, valamint a pulai fesztiválokon.

BULATOVIĆ, Miodrag (1930) – jugoszláv reg. és drámaíró. Egy. tanulmányait Belgrádban végzi. A II. vh. után tűnik fel prózai írásaival. *Égre száll a vörös kakas* c. könyve magy. is. megj. (1967).

BULGAKOV, Alekszandr Alekszandrovics (1907) – szovjet politikus, mérnök. Elvégzi a harkovi esti elektromechanikai főisk.-t. 1939–42 mérnök. 1937– SZKP t. 1942–64 különböző párt-, szovjet- és szaksz.-i funkciókat tölt be. 1950–53 a harkovi városi pártbiz. titk. 1953–54 a harkovi városi szovjet eln. 1954–59 a Harkov ter. pártbiz. másodtitk. 1959–64 a SZU Szaksz. Szöv. titk. 1961– az SZKP KB pótt., 1964– a SZU min. tan. mellett működő Műszaki-Szakoktatási Állandó Biz. eln. A SZU Legf. Tan. t.

BULGANYIN, Nyikolaj Alekszandrovics (1895) – szovjet politikus. 1917– SZKP t. 1918– az állambiztonsági szerveknél, majd gazd. ter.-en dolgozik. 1931– a moszkvai városi szovjet VB eln. 1937– az OSZSZSZK népbiztosok tan. eln. 1938– a SZU népbiztosok tan. elnökh. 1941–45 több fronton a kat. tan. t., majd honv. min. h. 1947–49 a fegyveres erők min. 1949–55 a SZU min. tan. elnökh. 1955–58 eln. 1947– az SZKP kb t., 1948– PB t. 1958 leváltják tisztségéből és gazd. munkakörbe helyezik. 1961– nyugdíjban.

BULLA Elma (1913) – színésznő. Pályáját táncosnőként kezdi, majd Bécsben elvégzi Reinhardt szemináriumát. 1928–34 osztrák és német színházakban játszik. 1934–36 a Belvárosi Színház, 1939– a Vígszínház t. A felszabadulás után újból a Belvárosi Színházban, majd a Vígszínházban működik. Nagy drámai jellemszerepeket alakít. Érdemes művész (1954), Kossuth-díjas (1956), Kiváló művész (1960). F. sz.: Színpadon: *Johanna* (Shaw:

Szent Johanna), *Irene* (Bourdet: Esküvő), *Az anya* (Čapek: Fiaim), *Hedvig* (Ibsen: A vadkacsa), *Alvingné* (Ibsen: Kísértetek), *Ella* (Ibsen: John Gabriel Borkman), *Mónika* (Mesterházi: Pesti emberek), *Mathilde* (Dürrenmatt: Fizikusok). Filmen: *Egy pikoló világos, 9-es kórterem* (1955), *Razzia* (1958), *Álmatlan évek* (1959), *Párbeszéd* (1963), *Hosszú az út hazáig* (1966).

BULLOCK, Alan (1914) – angol történész. Bradfordban és Oxfordban tanul. 1940–45 a BBC európai szolgálatának munkatársa. 1945–52 Oxfordban oktató munkát végez. Számos tud. társ. t. Az 1918–45-ös német külpol.-ra vonatkozó nagy forráspublikáció-sorozat *(Documents on German Foreign Policy)* társszerk. Legismertebb műve: *Hitler, a Study of Tyranny.*

BUMBRY, Grace (1937) – amerikai operaénekesnő. Chicagóban tanul, később Lotte Lehmann is foglalkozik vele. San Franciscóban debütál; alténekesnő. Sokat szerepel európai operaszínpadokon. Mint dalénekesnő is ismert.

BUMEDIEN, Huari (1927) – algériai áll.- és korm. fő. A tuniszi Moszlim Egy.-en és a kairói Al-Azhar egy.-en tanul, majd Kairóban arab irod.-at tanít. 1952 bekapcsolódik egy fiatal algériaiakból álló forr. csop. munkájába. 1954– az algériai felszabadító hads. t. 1955 illeg.-an visszatér Algériába, az 5. vilaja par. 1959– a Nemzeti Felszabadító Hads. főpar.-ságának t. 1960 megbízást kap, hogy Tunéziában és Marokkóban hads.-et szervezzen, ennek par. 1962 ellentétbe kerül az ideiglenes algériai korm.-nyal, elbocsátják. Az FLN oldalára áll. Részt vesz az FLN tripoliszi programjának kidolgozásában. 1962– honv. min. 1963– a min. eln. első h. 1964– az FLN PB t. 1965 jún. eltávolítja Ben Bellát a korm.-ból, s maga veszi át a hatalmat.

BUN UM (Na Csampasszak), herceg (1911) – laoszi politikus. Tanulmányait Saigonban végzi. 1948–49 a nemzetgy. eln. 1949–50 min. eln., hadügymin. 1950 lemond. 1960–62 a kir. által törvényellenesen kinevezett korm. min.-e. Jelenleg kultuszmin.

BUNCHE, Ralph Johnson (1904) – amerikai néger politikus. Tanulmányait a Los Angeles-i, a Harvard Egy.-en és a londoni közgazd. főisk.-n végzi. 1925–27 a California Egy.-en a társ. tud.-ok adjunktusa. 1928– a Howard Egy.-en (néger egy.) adjunktus, docens. 1937–50 prof. 1941–44 a felderítő szolgálatnál tanácsadó. 1944– külügyi szolgálatban. 1946–48 az ENSZ Gyámsági Tan.-ának ig., 1948–54 főig. 1955–57 főtitkárh., 1957– a különleges pol. ügyekkel mb. főtitkárh. 1950 Nobel-békedíjat kap.

BUNDY, William Putnam (1917) – amerikai politikus. A Harvard és a Yale Egy.-en tanul, jogi végzettségű. 1941–46 a hads.-ben szolgál a CIC-nél, 1947–51 ügyvédi gyakorlatot folytat. 1951–61 a CIA alk.-ja, 1961–63 a Hadügymin.-ban a nközi biztonsági ügyek államtitkárh. 1963 államtitk., 1964– a Külügymin.-ban a távol-keleti ügyek államtitk.

BUNESCU, Marius (1881) – román festőművész. Tanulmányait Münchenben és Párizsban végzi. Portrékat, kompozíciókat, tájképeket fest realista stílusban. Hosszú éveken át a bukaresti Simu Múzeum ig. 1949– a Szépműv. Múzeum Nemzeti Galériájának vez. A műv. kiváló mestere.

BUNGE, Mario – argentin származású amerikai elméleti fizikus és filozófus. 1963-ig a Buenos Aires-i egy. tanára. 1964 az USA-ba emigrál, s jelenleg a philadelphiai Temple Egy. filozófiai és fizikai fakultásán prof. Kutatási ter.-e: tud.- és ismeretelméleti problémák. Sok kérdésben közel áll a dialektikus materializmus álláspontjához, szembefordul a modern irracionalizmussal. Magy. megj. könyve: *Az okság* (1967).

BUNTING, Brian (1920) – D-afrikai politikus, újságíró. Apja S. P. Bunting, a D-afrikai KP egyik alapítója. A johannesburgi Witwaterstand egy.-en a műv. tört. dr.-a címet nyeri el. A *Rand Daily Mail* riportere. A vh. után az antifasiszta Springbok Légió t. 1946– a KP hetilapjának, a *The Guardian*-nek szerk.-ségi t., 1948– szerk. 1950 a KP KB t. 5 évre eltiltják minden közéleti szerepléstől és polg. jogainak gyakorlásától. 1952–54 a Cape Western-i alkotmányozó nemzetgy.-ben az afrikaiak képv., egy évvel később rendeletileg eltávolítják. 1961– a *New Age* c. D-afrikai komm. hetilapnál dolgozik, ugyanebben az évben a NUSZ díjával tüntetik ki.

BUNTING, Sonia Beryl (1923) – D-afrikai politikusnő. A johannesburgi Witwaterstand egy.-en végez. 18 éves korától a KP t. 1953 a D-afrikai Demokraták Kongresszusának alapító t. és a Cape Town-i béketan. titk. 1955 öt évre eltiltják a polg. jogok gyakorlásától és a közéleti szerepléstől. 1956 hazaárulás vádjával letartóztatják, 1958 szabadon bocsátják. Amikor kihirdetik a rendkívüli állapotot, Becsuánföldre próbál menekülni, megint letartóztatják és 4 hónapig fogva tartják.

BUNUEL, Luis (1900) – spanyol filmrendező. Madridban filozófiát tanul. 1923 Párizsba kerül, ahol az avantgardisták jelentős képv. J. Epstein rendező asszisztense, majd Salvador Dalival készít filmet. A 30-as évek elején a Warner cég producere, majd visszatérve hazájába a Filmfono producere. A közt.-iak híve, ezért a Franco-uralom elől emigrációba kényszerül: 1939–46 az USA-ban él, 1947 Mexikóban telepszik le. A *Viridiana* c. filmje Cannes-ban díjat nyer.

BURAKIEWICZ, Janusz (1916) – lengyel hajózási és vízgazdálkodási min. Tanulmányai befejeztével 1939-ig Varsóban, a bankszakmában dolgozik. A II. vh. idején részt vesz a varsói felkelésben; a Gestapo letartóztatja és bebörtönzik, majd az auschwitzi és a sachsenhauseni koncentrációs tábor foglya. A felszabadulás után a kohászati ipar vezetésében dolgozik. Katowicében. 1947–49 az Iparügyi és Keresk. Min.-ban dolgozik. 1949–50 a Külker. Min. ig. h., majd ig. 1950–53 Bp.-en keresk. tan.-os. 1953–55 a min. tan. mellett működő élelmiszeripari és keresk. hiv. ig. 1956–58 Berlinben keresk. tan.-os. 1958–64 külker. min. h. 1964– hajózási és vízgazdálkodási min. 1945– a Lengyel Munkáspárt, 1948– a LEMP t.

BURCHETT, Wilfred Graham (1911) – ausztráliai író és újságíró. A *Times*, a *Daily Express*, a *Daily Worker* és más lapok tudósítója. Eredeti dokumentációk és személyes élményei alapján írt könyveiben az imperialista hideg- és melegháborúk hátterét, eseményeit mutatja be. Az utóbbi években elsősorban a vietnami háborúról írt több könyvet. Magy. megj. művei: *Háborús előkészületek Nyugat-Németországban* (1951), *Épül az új Kína* (1952), *Túl a Mekong folyón* (1959), *Akik az eget ostromolják* (1961), *A titkos háború* (1963), *Dzsungelháború Dél-Vietnamban* (1965), *Élet a bombák tüzében* (1967), *Miért győz Vietnam?* (1968).

BURGBACHER, Fritz (1900) – német (NSZK) nagytőkés, politikus. A Frankfurt am Main-i egy.-en tanul. 1923–29 a Dresdner Bank jog- és adóügyi tan.-osa. 1928– a hesseni tartományi parl. képv. 1933– városi képv. Kölnben. 1929– a RHENAG (Köln) energia-tröszt ig.-sági t. 1957– a Szöv. Gyűlés képv. A CDU orsz. vez.-ség t. A Német Gáz- és Vízművek Szöv. eln. Az Európai Parl. t. és energia biz.-ának eln. A NATO-országok parl. konferenciája gazd. biz. aleln. Számos váll. felügyelőbiz. eln., aleln., ill. t.

BURGER, Warren Earl (1908) – amerikai főbíró. Nappal dolgozik és esti tanfolyamon a minnesotai, majd a St. Paul-i jogi egy.-en tanul. 1931– ügyvédi irodában dolgozik. Az Eisenhower korm.-ban igazságügyi államtitk., a polgári jogi részleg vez. 1956– bíró a fellebbviteli b.-on. Republikánus párti. 1969 Earl Warren lemondása után Nixon őt nevezi ki főbírónak.

BURGERT Róbert (1924) – a Bábolnai Áll. Gazd. ig. 1945–60 földművesszövetkezeti, majd áll. gazd. vonalon dolgozik. 1960– a Bábolnai Áll. Gazd. ig. Agronómus, a mezőgazd. tud. kandidátusa (1967). 1966– KB t.; a KNEB és a Komárom m. pártbiz. t.

BURGHARDT, Max (1893) – német (NDK) színész, színig., közéleti személyiség. Berlinben színiisk.-t végez, majd különböző városokban színész. 1930– a Német KP t. 1935 letartóztatják, 1941-ig a weizheimi koncentrációs táborban raboskodik, majd Brémában kényszermunkás. 1946 a kölni rádió ig. 1947 áttelepül Németo. szovjet övezetébe, a Művelődésügyi Min.-ban dolgozik. 1950–54 a lipcsei színházak főig. 1954–63 a berlini Staatsoper ig. 1954– az NSZEP KB pótt., 1959– t. 1958– a Kulturbund eln., prof. A Német Műv. Ak. t. Kétszeres Nemzeti-díjas (1952, 1959).

BURGIBA, Habib Ben Ali (1903) – tunéziai áll.- és korm. fő. Egy.-et végez Párizsban. 1928– mint újságíró, politikus és ügyvéd működik. 1921 belép a Desztur (Alkotmány) P.-ba. 1934 megalakítja az Új Desztur P.-ot, melyet a franciák törvényen kívül helyeznek. 1934–36, majd 1938–43 börtönben. 1945 Közép-Keletre menekül, később utazgat, hogy támogatást szerezzen Tunézia függetlensége ügyének. 1952 letartóztatják, és 1954-ig fogva tartják. 1954–55 felügyelet alatt Franciao.-ban él. 1955 hazatér. 1956 a nemzetgy. eln., min. eln. és egyidejűleg külügy- és honvédelmi min. 1957– közt. eln. s egyúttal min. eln. A Szoc. Desztur P. (az Új Desztur P. utóda) eln.

BURGIBA, Habib, ifj. (1927) – tunéziai külügymin. Jogot hallgat Párizsban és Grenoble-ban. 1951–54 részt vesz a nemzeti felszabadító mozg.-ban. 1954–56 Tuniszban ügyvédgyakornok, 1956–57 tan.-os Tunézia washingtoni nagykövetségén. 1957–58 nagykövet Olaszo.-ban, 1958–61 Franciao.-ban és 1961–63 az USA-ban, valamint egyidejűleg Kanadában és Mexikóban is. 1961–62 Tunézia állandó ENSZ-mb.-ja. 1964 az Eln. Hiv. főtitk. 1964– a Szoc. Desztur P. főtitkárh., nemzetgy. képv. 1964 nov.– külügymin.

BURGSTALLER, Ernst (1906) – osztrák néprajztudós. Bécsben tanul, Heidelbergben nyer tud. fokozatot. Az európai és az osztrák néprajzi atlasz munkálatainak vez. 1953– a linzi Institut für Landeskunde ig. h. Számos cikke, könyve jelenik meg Ausztria néprajzáról.

BURKE, Sir Aubrey Francis (1904) – angol repülőgépgyáros. A Hawker Siddeley Repülőgépgyár ügyv. ig. h., számos Hawker váll., többek között a Havilland repülőgépgyár ig., ill. eln. 1958–60 a British Aircraft Constructors Ltd. (Brit Repülőgéptervező Társ.) eln.

BURKHARD, Paul (1911) – svájci zeneszerző, karmester. Konzervatóriumi tanulmányait Zürichben végzi, majd a berni városi színház karmestere, 1938–45 a zürichi színház házi komponistája és karmestere. 1945– a Beromünster rádióadó szimfonikus zenekarának vez. Számos népszerű operett és musical szerzője.

BURKOV, Borisz Szergejevics – szovjet újságíró. 1954–60 a *Trud* c. napilap főszerk. 1956– a Szovjet Újságíró Szöv. vez.-ségi t., 1959– a Szöv. titk., majd aleln. 1961– az APN (Novosztyi) sajtóügynökség ig. tan.-nak eln.

BURMEJSZTER, Vlagyimir Pavlovics (1904) – szovjet balettmester, koreográfus. A moszkvai színműv. isk. balett-tanszakát végzi. 1926– a moszkvai Drámai Balettegyüttes, 1932– a moszkvai Művészi Balettegyüttes művésze. 1939– a moszkvai Nyemirovics-Dancsenko Zenés Színház, 1941– a Sztanyiszlavszkij–Nyemirovics-Dancsenko

Színház balettmestere. Áll.-díjas (1946), az OSZSZSZK érdemes művésze (1954).

BURNET, Sir Macfarlane (1899) – angol orvosbiológus. A melbourne-i (Ausztrália) egy.-en tanul. 1923–24 egy melbourne-i kórházban patológus, majd 1926–27 a londoni Lister Int.-ben kut. 1928–31, 1934–44 a melbourne-i egy. Hall Kísérleti Orvostud. Int. ig. h., 1944– ig.-ja. Közben több külföldi egy.-en meghívott előadó. 1960 Nobel-díjat kap az újszülött állatok immunológiájában elért eredményeiért.

BURNHAM, Forbes (1923) – guayanai min. eln. Afrikai származású. Londonban egy.-et végez, majd Jagan Népi Haladó P.-jában kezdi pol. pályáját. 1955 kilép a pártból, s Népi Nemzeti Kongresszus néven új pártot alapít. 1961 feladja haladó célkitűzéseit, s az Egyesült Erő nevű jobboldali párttal szövetkezik. 1964 a választásokon amerikai–angol segédlettel kiszorítja Jagant és pártját a hatalomból.

BURNHAM, James (1905) – amerikai publicista és szociológus. A Princeton és az Oxford Egy.-en (Anglia) tanul. 1929–53 a New York-i egy.-en tanít. Antimarxista, az ún. tervkap. hirdetője.

BURRI, Conrad Robert (1900) – svájci olaj- és kőzettankut. A berni és a zürichi egy.-en tanul. 1929– a Zürichi műszaki főisk.-n tanár. 1954– az ásvány- és kőzettan prof. Számos külföldi ak., valamint ásvány- és kőzettani társ. t., tb. t.

BURSSENS, Gaston (1896) – belga költő. Verseket és színdarabokat ír. A flamand írószöv. t. A *Németalföldi költők antológiájá*ban magy. is megj. versei.

BURT, Sir Cyril Lodowic (1883) – angol pszichológus. Oxfordban és Würzburgban végzi egy. tanulmányait. 1909–13 a liverpooli egy. pszichológia tanszéke, 1913–15 a cambridge-i egy. előadója. 1924–31 a londoni egy. nevelésügyi, 1931–51 pszichológia prof. 1949– a Brit Ak. t. Az értelmi különbségek és a faktoranalízis egyik kiemelkedő kut.-ja.

BURTON, Richard (1925) – angol származású amerikai színész és filmszínész. Az oxfordi egy.-en tanul és diákszínjátszó. 1944 a londoni St. Martin's Színházban játszik, 1948– az Old Vic társulatnál szerepel. 1952 Hollywoodba szerződik. Főként romantikus hősöket elevenít meg. Feleségével, Elisabeth Taylorral önálló filmvállalatot létesít. F. sz.: *Rakpart* (1950), *A sivatagi róka* (1951), *A köpeny* (1953), *Árvíz Indiában* (1955), *Nagy Sándor* (1956), *Dühöngő ifjúság* (1958), *Jégpalota* (1960), *Cleopatra* (1962) stb.

BUSCH, Ernst (1900) – német (NDK) színész, énekes. Géplakatos, részt vesz a szoc. ifjúmunkásmozg.-ban, s munkásszínjátszóként tevékenykedik. Később hivatásos színész lesz. 1920– a kieli színházban, majd más városokban szerepel. 1925– a berlini Deutsches Theater, majd Piscator társulatának (Politisches Theater) t. 1933 emigrál, Párizsban, Londonban és Brüsszelben szerepel. 1936 előadókörutat tesz a SZU-ban. 1937–39 részt vesz a spanyol nép szabadságharcában. 1940 Franciao.-ban internálják, Németo.-ba toloncolják, ahol bebörtönzik. 1945 Berlinben lép újra színpadra, 1951– a Berliner Ensemble egyik vez. művésze, az együttessel Bp.-en is fellép. A Német Műv. Ak. t. Háromszoros Nemzeti-díjas (1949, 1956, 1966).

BUSH, Alan (1900) – angol zongoraművész, énekkarvez. és zeneszerző. A londoni Zeneműv. Ak.-n tanul, később uo. a zeneszerzés tanára. 1929–31 Berlinben folytat tanulmányokat. Munkáskórusvez. Londonban, majd 1941– az Angol Munkás Zeneszöv. eln. Szerzeményei között operák és szimfonikus művek, valamint hangszerszólók szerepelnek. 1953 karmesterként Bp.-en is vendégszerepel.

BUSIA, Kofi Abrefa (1914) – ghanai politikus, egy. tanár. Gazdag törzsfőnöki családból származik. 1939–45 tört.-et tanul Oxfordban. 1947–49 gyarmati tisztv. az Aranyparton. Az 50-es évek elején az Angliában megalakuló ghanai függetlenségi szerv.-ekben Nkrumah ellenzékeként lép fel. 1957 az ellenzéki Egyesült P. vez. 1959– európai egy.-eken szociológiát ad elő. 1966 márc. hazatér.

BUSTA, Christine (1915) – osztrák költőnő. 1933– angol–német szakos egy. hallgató, de anyagi okokból kénytelen abbahagyni tanulmányait. Eleinte ped. pályán működik. 1950– a bécsi Városi Könyvtár munkatársa. Elsősorban lírikus, de prózai műveket is ír. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

BUSTAMANTE, William Alexander (1884) – jamaicai politikus. Hosszabb ideig él és katonáskodik Kubában. 1939 megalapítja a Jamaicai Munkáspártot. 1943– a párt vez., 1944–53 parl. képv., majd min., 1953–55 főmin., 1962–67 min. eln.

BUTEFLIKA, Abdul Aziz (1935) – algériai külügymin. Tanulmányait Marokkóban végzi. A Nemzeti Felszabadító Hads. volt századosa, vezérkari titk. 1962–63 sportmin., 1963– külügymin. 1964– a Nemzeti Felszabadulási Front (FLN) PB t. és a Forr. Tan. t.

BUTENANDT, Adolf (1903) – német (NSZK) biokémikus. A marburgi és a göttingeni egy.-en tanul. 1927–33 a göttingeni egy. kémiai int.-ben tanársegéd, majd docens, a szerves kémiai és biokémiai labor. vez. 1933–36 a danzigi műszaki egy. tanára, az egy. szerves kémiai int. ig. 1936–56 a Vilmos császár Biokémiai Int. ig. 1945–56 a tübingeni, 1956– a müncheni egy. tanára, s uo. a Max Planck Biokémiai Int. ig. 1960– a Max Planck tud. alapítványi társ. eln. 1967– az NSZK Kutatáspol. Tanácsadó Biz. t. A Német Természettud. Ak. (Leopoldina) aleln. Az Osztrák Tud. Ak., a New

York-i Tud. Ak., a Japán Kémiai Társ., továbbá számos német és külföldi tud. társ. tb. t. Nobel-díjas (kémiai, 1939). A nemi hormonok összetételének vizsgálatával és mesterséges előállításukkal, az örökléstan biokémiai vonatkozású problémáival foglalkozik.

BUTOMA, Borisz Jevsztafjevics (1907) – a SZU hajóépítőipari min.-e (1965 óta). 1928– SZKP t. 1936 elvégzi a leningrádi hajóépítési főisk.-t. 1937–48 a hajóépítő-iparban dolgozik, mérnök, különböző vez. beosztásokat tölt be, majd ig. 1948–52 a hajóépítő-ipari min. főig.-ságának vez. 1952–53 és 1954–57 hajóépítő-ipari min. h. 1957–65 a SZU Hajóépítőipari Állandó Biz. eln., min. 1961–66 az SZKP KB pótt., 1966– t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1949), a Szoc. Munka Hőse (1959).

BUTOR, Michel (1926) – francia író és esszéista. Irod. tud. és filozófiai tanulmányait a Sorbonne-on végzi, tanár egy középisk.-ban, majd Egyiptomban, Manchesterben, Szalonikiben és Genfben dolgozik a francia tanszékeken; több amerikai egy. vendégprof.-a. Renaudot-díjas (1957) és elnyeri az irod. kritika nagydíját (1960). Az irod. közvélemény a fiatalabb nemzedék legjelentősebb tehetségei közt tartja számon. Magy. megj. könyve: *A velencei Szent Márk leírása* (reg. 1968).

BUTOZAN, Vaso (1902) – jugoszláv orvos. Állatorvos, a sarajevói egy. első rektora. Aktív társad. személyiség: a bosznia–hercegovinai korm.-ban egészségügyi, földművelésügyi, majd tud. és művelődésügyi min. A Bosznia–hercegovinai Tud. Társ. eln.

BUTTERFIELD, Herbert (1900) – angol történész. Cambridge-ben végez, majd uo. előadó. 1944– prof. 1938–52 a *Cambridge Historical Journal* szerk. Több. egy. tb. dr.-a.

BUWONO, Hamengko, IX. (1912) – indonéz politikus, Jogjakarta szultánja. 1946 a hads. jelöltjeként kerül a korm.-ba mint hadügymin. 1958 támogatja a szumátrai szeparatista lázadókat a közp. korm. ellen, utána visszavonul a közéletből. 1965 az ellenforr. puccs után az újjáéledő jobboldal egyik vezéralakja. 1966– a gazd. és pénzügyekkel mb. állammin. 1967 szept.– a 3 tagú korm. elnökség t. is.

BUZA László (1885) – jogtudós. A sárospataki jogak.-n, a bp.-i, a berlini és a kolozsvári egy.-en tanul. 1908–23 a sárospataki jogak. tanára. 1923–40 a szegedi. 1940–48 a kolozsvári egy. tanára, 1943–44 az egy. rektora. 1944–45 az áll.- és jogtud. kar dékánja. 1948–65 a szegedi egy.-en a nközi jog tanára (nyug.). 1938– az MTA lev. t., 1946– t. Nyugdíjba vonulásáig a M. Jogászszöv. eln. A M. Ref. Egyház Egyetemes konventjének aleln. A nközi jog problémáival foglalkozik. F. m.: *Államterület és területi felségjog* (1910), *A képviselőház házszabályai* (1916), *A kisebbségek jogi helyzete a békeszerződések és más nemzetközi egyezmények értelmében* (1930), *A Nemzetek Szövetségének szerepe az alkalmazhatatlanná vált jogszabályok revíziójánál* (1931), *A nemzetközi jog tankönyve* (1935), *A törvényesség és az igazságosság elve a nemzetközi jogban* (1957), *A nemzetközi jog fő kérdései, az új szellem a nemzetközi jogban* (1967).

BUZZATI, Dino (1906) – olasz író. Jogi dr. Irod. alkotások mellett fiatal kora óta foglalkozik újságírással is. 1928– a *Corriere della Sera* munkatársa. Reg.-eiben, elb.-eiben sejtelmes világot fest, tört.-ei gyakran allegorikusok. Magy. megj. művei: *A Tatárpuszta* (reg. 1965), *A nagy képmás* (tud. fantasztikus reg., *Nagyvilág*, 1963).

BÜNNING, Erwin (1906) – német (NSZK) növényfiziológus. 1931– a jénai egy., 1938–41 a königsbergi (ma: Kalinyingrád), 1941–45 a strassbourgi- egy., 1945–46 a kölni egy. tanára. 1946– a tübingeni egy.-en a botanika tanára, uo. a botanikai int. és a botanikuskert ig. 1936–39 és 1951 Jáva és Szumátra szigetén, 1949–50 Pakisztánban és Bengáliában jár kut. úton. A Német Természettud. Ak. (Leopoldina) és a Heidelbergi Tud. Ak. t., a göttingeni és a berlini Német Tud. Ak. lev. t. Több más német és külföldi tud. társ. t. A mozgás- és az ingerfiziológia problémáival foglalkozik.

BÜRGER, Annekathrin (eredeti neve: A. Rammelt) (1937) – német (NDK) színésznő. A berlini áll. színészisk.-n, majd a babelsbergi filmfőisk.-n tanul. 1955– szerepel színpadon. 1959–60 a berlini Deutsches Theater, 1965– a berlini Volksbühne együttesének t. Filmen elsősorban mai fiatalokat alakít. Műv.-díjas.

C

CAAMAÑO, Francisco Deno (1932) – dominikai politikus. Kat. ak.-t végez és az USA-ban tanul tovább. 1962 összeesküvésben vesz részt és emigrációba kényszerül. Bosch elnöksége alatt konzul Jamaicában, később visszatér az országba. 1965 ápr. az alkotmányos követelésekkel fellépő hazafias erők élére áll és a fegyveres felkelés vez. 1965 máj. a parl. ideiglenes közt. elnökké választja. Az USA nyílt kat. intervenciója elfojtja a forr. felkelést, s Caamaño kat. attasé lesz Londonban, ahonnét nyomtalanul eltűnik, később azonban hírt ad magáról.

CABRERA, Servando Moreno (1923) – kubai festő. Havannában, New Yorkban és Párizsban tanul. 1943 első kiállítása Havannában, azóta több mint 40 kiállításon vesz részt, mintegy 20 országban, köztük Magyaro.-on. A modern figuratív irányzat követője.

CADBURY, Laurence John (1889) – angol üzleti és pénzügyi személyiség. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1919– a Cadbury Bros. Ltd. és a hozzá tartozó egyéb váll.-ok ügyv. ig. 1944–59 eln. 1936–61 a Bank of England ig., s egyúttal több nagyobb váll. – köztük a Daily News Ltd. – ig., ill. eln. Több tanulmánya, írása jelenik meg gazd. és demográfiai kérdésekről.

CAETANO, Marcello (1906) – portugál min. eln. A lisszaboni egy.-en jogot végez. 1933–40 uo. tanársegéd. 1940– a közig. jog. prof. 1944–47 gyarmatügyi min. 1949–55 a kooperációs kamara eln. 1955–58 min. elnökh. 1959–62 a lisszaboni egy. rektora. 1968– min. eln.

CAGGIANO, Antonio (1889) – argentin katolikus főpap. Filozófiából doktorál és filozófiát tanít több egyházi intézménynél. Fokozatosan az argentin katolikus egyház egyik vezetőjévé válik; 1935–59 Rosario érseke. 1946– kardinális és Buenos Aires-i érsek. A konzervatív irányzatú pol. egyik vezéralakja.

ÇAGLAYANGIL, Ihsan Sabri (1907) – török külügymin. Istanbulban jogot végez. 1948–53 Antalyában, 1953–54 Çanakkaléban, 1954 Sivasban, 1954–60 Bursában vilajeti kormányzó. 1961– Bursa szenátora, 1965 munkaügyi, 1965 okt.–külügymin. Az Igazság P. t.

CAIRNCROSS, Sir Alexander Kirkland (1911) – angol közgazdász. Glasgow-ban és Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1935–39 a glasgow-i egy. előadója, 1940–46 áll. tisztv. 1946–49 a keresk. min. gazd. tanácsadója, 1950 az OEEC közgazd. oszt. ig. 1951–61 a glasgow-i egy. közgazd. prof. 1961–64 a brit korm. gazd. tanácsadója, majd a korm. gazd. szolgálatának vez. 1955– a Brit Kir. Gazd. Társ. tan. t. 1953–61 a *Scottish Journal of Political Economy* szerk. Több műve jelent meg, amelyekben a beruházások és a gazd. fejlődés kérdéseivel foglalkozik.

CAJ Csang (1902) – kínai politikus. 1920 a Hunan tartományi forr. diákszerv. t.-jaként Franciao.-ba kerül, ahol bátyja, a később mártírhalált halt Caj Ho-szen, valamint Csou En-laj és mások közreműködésével komm. szerv.-et hoz létre. 1923 férjhez megy Li Fu-csunhoz, aki szintén a szerv. t. 1924 Moszkvában tanul. 1926–27 részt vesz az É-i Hadjáratban. 1928 a Kínai KP Moszkvában tartott VI. kongresszusának küldötte, majd a Kominternben dolgozik. Hazatérését követően először a Kuomintang ter.-en folytat illeg. tevékenységet, később a felszabadított ter. nőmunkáját irányítja. 1945, majd 1956 KB t.-gá választják, 1948 az NDNSZ aleln.-vé. 1949– a Kínai Nőszöv. eln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. t.

CAJ Zso-hung – kínai képzőművész. A 30-as években a baloldali sanghaji képzőművészek egyike. 1937 után a forr. bázister. közp.-jába, Jenanba megy, a Lu Hszin Műv. Ak.-n tanít. A felszabadulás után a műv. élet irányítója, a Kínai Képzőműv. Szöv. főtitk. és aleln.; képv. 1966 leváltják tisztségeiről, a kínai sajtó élesen támadja.

CALDER, Alexander (1898) – amerikai szobrász. 1923-ig mérnök, majd rajz- és festészeti tanulmányokat folytat. 1926 Párizsba megy. 1928 New Yorkban, 1929 Párizsban állítja ki alkotásait. A 30-as években ún. mobile-eket készít. 1952 a

Velencei Biennale első díját nyeri el. Több kiállítást rendez szerte a világon, a non-figuratív szobrászat jelentős képv. 1958 Carnegie nközi szobrászati első díjat nyer.

CALDERA, Rafael (1916) – venezuelai politikus. A caracasi Közp. Egy.-en jogot és pol. tud.-t tanul. 1937 konzervatív jellegű pol. csop.-ot szervez, amelyből 1946 megalakul a Klerikális Keresztényszociális P. 1963 közt. eln. jelölt, de alulmarad Leonival szemben. Éveken át pártjának főtitk., az Amerikai Kereszténydem. Szerv. eln. 1968– áll. és korm. fő.

CALDWELL, Erskine (1903) – amerikai író. A virginiai és a pennsylvaniai egy.-en végez. Különféle foglalkozások után 1930–34 és 1942–43 Hollywoodban filmforgatókönyv-író. Közben és utána külföldi újság- és rádiótudósító. 1940–55 az *American Folkways* szerk. Műveiben szülőföldje, Georgia áll. fehér és néger munkásainak életét ábrázolja, elítéli a fajgyűlöletet. Az Amerikai Szerzők Szöv., az Orsz. Műv. és Irod. Int., a Pen Club t. Magy. megj. művei: *Dohányföldek* (reg. 1948), *Embervadászat* (reg. 1949), *Isten földecskéje* (reg. 1957), *Könyörgés a kelő naphoz* (novellák 1960).

ČALIĆ, Dušan (1918) – jugoszláv közéleti személyiség, közgazdász. Zágrábban jogot végez. 1933– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. t. 1939– KP t. 1941 Szlovéniában szervezi a partizánegységeket. 1945 után a horváto.-i korm. keresk. min., a Jugoszláv Tervbiz. elnökh., a horvát korm. iparügyi min., Horváto. Tervbiz. eln., a horváto.-i szkupstina gazd. biz. eln. 1964–67 követ Bp.-en. Egy. tanár, a Jugoszláv Tud. Ak. (Zágráb) t., több tud. munka szerzője. A Horvát Komm. Szöv. KB elnökségének t., Jugoszlávia Népi Hőse.

CALLADO, Antonio Carlos (1917) – brazil író és újságíró. Jogi tanulmányokat folytat, de 1937– az írásnak szenteli magát. A *Correio da Manha* állandó vez. munkatársa, közben 1941–47 a londoni BBC munkatársa, majd visszatér hazájába. Több reg.-t, számos színdarabot, forgatókönyvet és tanulmányköteteket jelentet meg.

CALLAGHAN, James (1912) – angol belügymin. 1929– pénzügyi vonalon dolgozik. 1945– munkáspárti képv. 1947–50 a közlek.-ügyi min. parl. titk. 1950–51 a haditengerészeti min. pénzügyi titk. és parl. titk. 1948–50 és 1954 az Európa Tan. angol delegáltja Strasbourg-ban, 1964–67 pénzügymin. 1967– belügymin.; a kabinet t.

CALLAS (KALOGEROPULU), Maria (1924) – görög énekesnő. Zenei tanulmányait Athénban végzi. Ui. a Nemzeti Dalszínházban mint a kórus t. kezdi pályafutását. A felszabadulás után New Yorkban, később pedig Olaszo.-ban telepedik le. A milánói Scala szólóénekesnője; szoprán. Sűrűn szerepel az USA-ban, s fellép más amerikai és európai országokban is. Egyformán kiváló előadója olasz drámai és Wagner-szerepeknek.

CALLMEYER Ferenc (1928) – építész. A Bp. Műszaki Egy.-en tanul. 1950–52 uo. tanársegéd. 1951–63 a Mezőterv, majd az Iparterv vez. tervezője. 1963–64 Londonban dolgozik, részt vesz az uxbridge-i műszaki egy. tervezésében, 1965– a Típustervező Int. vez. tervezője. Ybl-díjas (1957). Városépítéssel, városközp.-ok tervezésével, hétvégi házak és könnyűszerkezetek típustervezésével foglalkozik. Több építészeti pályázaton első díjat nyer: a Velencei-tó környékének rendezése, a káposztásmegyeri új városrész (Mesterrel és Tenkével közösen), Tata városközpontja.

CALMES, Christian (1913) – luxemburgi ügyvéd, az EGK és az Euratom főtitk. Tanulmányait a strasbourg-i és a párizsi egy.-en végzi. 1938– ügyvéd. 1943–45 koncentrációs táborban. 1946–49 a luxemburgi Külügymin. munkatársa, az ECSC létrejöttekor a luxemburgi delegáció t., az ECSC főtitk., majd az EGK és az Euratom létrehozásakor a korm.-közi biz. főtitk. 1958– az EGK és az Euratom Min. Tan.-ának főtitk.

CALMON, Moniz de Bittencourt Pedro (1902) – brazil kult. és közéleti személyiség. Több brazil egy. jogi fakultásának vez. 1950–51 nevelésügyi min., jelenleg a Rio de Janeiró-i egy. rektora. Számos brazil és külföldi tud. ak. t.

CALSEYDE, Paul J. J. van de (1903) – belga orvos. Tanulmányait a genti egy.-en végzi. 1930 a belga posta orvosi ellenőre. 1933 oszt. vez. az Egészségügyi Min.-ban. 1939– K-Flandria egészségügyi vez. 1945–57 az Egészségügyi Min. közegészségügyi ig. 1957–66 a WHO Európai Regionális Irodájának ig.

CALVIN, Melvin (1911) – amerikai kémikus. Tanulmányait a Minnesota Egy.-en folytatja. 1937– a California Egy.-en (Berkeley) előadó, tanársegéd, adjunktus, 1947– prof. 1946– a sugárzást tanulmányozó labor. bio-szerveskémiai csop. ig. A fotoszintézis kémiai folyamatának részleteit kutatja, eredményeiért 1961 kémiai Nobel-díjat kap, s számos más kitüntetés tulajdonosa. Több könyve, tanulmánya jelenik meg a szerves kémia elmélete, a fémkelátok kémiája, szénvegyületek fotoszintézise stb. tárgykörökben.

CALVINO, Italo (1923) olasz író. Diákkorában csatlakozik az ellenállási mozg.-hoz, partizán. Tanulmányait a háború után fejezi be. Folyóiratoknál dolgozik, később a torinói Einaudi könyvkiadó munkatársa, a *Menabó* c. irod. folyóirat szerk. 1957-ig KP t. Első művei a partizánmozg.-mal foglalkoznak, később a háború utáni olasz társad. problémáit vizsgálja. Újabb korszakában népmeséket gyűjt és a társad. mondanivalót nélkülöző mesereg.-eket ír. Magy. megj. művei: *A pókfészkek ösvénye* (reg. 1957), *Végül arra száll egy holló* (elb.-ek 1959), *A kettészelt őrgróf* (kisreg. 1960), *Olasz népmesék* (1961), *Eleink* (fantasztikus reg.-ek

1964). Ezenkívül antológiákban és folyóiratokban is megj. több elb.-e.

CAMARA, Helder – brazil egyházi vez. A brazil katolikus egyházban a haladó áramlat vez., helyteleníti a brazil egyház fejének antikomm. és reakciós politikáját. Fő céljának a nyomor felszámolását tartja.1946 e célkitűzés támogatására létrehozza a XIII. Leó Alapítványt, s 1959 a Gondviselés Bankot. Jelenleg Recife és Olinda püspöke. Szemben áll a kat. korm. pol.-jával.

CÁMARA, José Sette Filho (1920) – brazil diplomata. Brazíliában és Kanadában végzi jogi tanulmányait, majd diplomáciai szolgálatba lép. Washingtonban, Montrealban és az ENSZ-ben teljesít szolgálatot. 1952–54, s 1959– a közt. eln. polg. kabinetjének vez. Közben ideiglenesen Guanabara szöv. áll. kormányzója, s több magas közhivatali funkciót lát el. Jelenleg Brazília állandó képv. az ENSZ-ben, nagyköveti rangban.

CAMPBELL, John Ross (1894) – angol újságíró. 1912 belép a Brit Szoc. P.-ba. A KP megalakulásától annak t. 1921–24 a *Glaskow Worker*, majd a *Workers Weekly* szerk. 1923– a KP VB, később a PB t. 1925–35 a Komintern VB t., később pótt. Többször letartóztatják. 1949–59 a *Daily Worker* szerk.

CAMPOS, Roberto de Oliveira (1917) – brazil diplomata és közgazdász. Filozófiát és közgazd.-tant tanul amerikai egy.-eken. 1939 diplomáciai szolgálatba lép; Washingtonban és az ENSZ-ben teljesít szolgálatot és szakértőként számos brazil küldöttség t. 1952–53, majd 1954–58 a brazil Gazd. fejlesztési Bank ig., 1958–59 eln. 1961–63 nagykövet Washingtonban. 1964–67 gazd. csúcsmin. Castelo Branco kat. korm.-ában. Jelenleg egy. tanár és magánvállalkozó.

CAMUS, Marcel (1912) – francia filmrendező, képzőművész. Rajztanár, majd német hadifogsága után több nagy rendező mellett asszisztens. Első filmtört. jelentőségű filmje a *Fekete Orpheus*, egy brazil környezetben játszódó Orpheus-változat.

CANDAU, Marcolino Gomes (1911) – brazil orvos. Tanulmányait a Rio de Janeiró-i és az amerikai Hopkins Egy.-en végzi. 1934–50 különböző beosztásokban dolgozik a Rio de Janeiró-i Egészségügyi, majd az Oktatásügyi Min.-ban. 1950–51 a WHO Közegészségügyi Oszt. ig. 1951–53 a WHO L.-amerikai Regionális Irodájának ig. h. 1953– a WHO főig. Több ország orvosegy.-ének és ak.-jának t., ill. tb. t.

CANETTI, Elias (1905) – osztrák reg.- és drámaíró. A bécsi egy. hallgatója. 1939 Londonba emigrál, jelenleg ott is él. Legkiemelkedőbb műve *A káprázat* (1935) c. reg.-e. Drámái közül a *Hiúság komédiája* (1951) c. groteszk írása a legjobb. Szépprózai művein kívül több esszéje és pszichológiai munkája is megj.

CANG Ko-csia (1905) – kínai költő. 1927 részt vesz az É.-i Hadjáratban. A forr. veresége után beiratkozik a csingtaoi Santung Egy.-re. Középisk. tanár. A háború alatt Csangsában, majd Csungkingban él, a háború után Sanghajban folyóirat szerk. A felszabadulás után egy ideig a Kiadói Főig.-ságon dolgozik. 1957– az akkor indult *Költészet* c. folyóirat szerk., az Írószöv. egyik titk., az Orsz. Népi Gyűlés t.

CAO Csing-hua – kínai műfordító. Számos szovjet irod. mű (*Vasáradat*, *Városok és évek* stb.) lefordítása fűződik nevéhez. A felszabadulás után a pekingi egy. orosz tanszékének vez., a Népi Irod. Kiadó ig. h., az Írószöv. egyik titk., az Orsz. Népi Gyűlés t.

CAO Jü (Van Csia-pao) (1910) – kínai drámaíró. A pekingi Csinghua Egy. Ny.-i nyelv- és irodalomszakán végez. 1936 megj. első drámája, a *Zivatar*. Rövid ideig a tiencsini tanítóképzőben, majd a Csinghua Egy.-en tanít, később a nankingi, ill. a háború alatt a csungkingi színműv. főisk. ig. 1949–52 a pekingi színműv. főisk. ig. h., 1952–55 ig. Az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. aleln., az Írószöv. egyik titk., a Színműv. Szöv. aleln., az Orsz. Népi Gyűlés t. *Napkelte* c. drámáját a felszabadulás után Magyaro.-on is játsszák. Magy. megj. *Zivatar* c. színműve (1959) és *Pekingi emberek* c. drámája (1961).

CAPOTE, Truman (1924) – amerikai író. Középisk. tanulmányai után különféle alkalmi munkákból tartja fenn magát. 17 éves korában már ismert amerikai magazinokban jelennek meg elb.-ei. Írásain M. Proust és W. Faulkner hatása érződik. Magy. megj. művei: *Más hangok, más szobák* (kisreg. 1964), *Hidegvérrel* (riportreg. 1967).

CAPRA, Frank (1897) – olasz származású amerikai filmrendező. Gyermekkorában kerül az USA-ba, s ösztöndíjjal elvégzi a Kaliforniai Műszaki Főisk.-t. Az I. vh. után kezd filmnél dolgozni, statiszta, vágó, majd rendezőasszisztens. A 30-as években válik híressé, főként szatíráival és komédiáival. A Filmtud. Ak. és a Filmrendezők Szöv. eln.; háromszor kap Oscar-díjat az *Ez történt egy éjszaka* (1934), *Mr. Deeds* (1936), s *Így élni jó* (1938) c. filmjeiért. Ismert filmje még *Becsületből elégtelen* (1939) s dokumentumfilm-sorozata.

CAPUANA, Franco (1894) – olasz karmester. Nápolyban tanul. 1915– különböző olasz operaházak karmestere. 1937– európai és D-amerikai városokban vendégszerepel. Kiváló Verdi- és Wagner-dirigens. 1962 Bp.-en is dirigál.

CARADON, lord Hugh Mackintosh Foot (1907) – angol politikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1929–37 a palesztinai korm. mellett adm. tisztv., majd a gyarmatügyi hiv.-ban dolgozik. 1939–42 Transzjordániában brit megb. h. 1943–45 Ciprus, 1945–47 Jamaica gyarmatügyi államtitk.-a, 1951–57 Jamaicában kormányzó. 1947–50 a nigériai angol kormányzat főtisztv.-je. 1951–57 jamaicai főkormányzó, 1957–60 ciprusi kormányzó, 1961–62 az ENSZ Gyámsági Tan.-ában Anglia képv. 1964– az ENSZ-küldöttség vez. külügymin.-i rangban. Munkáspárti.

CARAFOLI, Elie (1901) – román fizikus. Mérnöki diplomáját Bukarestben szerzi meg, majd a Sorbonne fizika-mat. tanszékén tanul. Jelenleg a bukaresti műszaki egy. tanára. Kutatási ter.-e az aerodinamika és a folyadékok mechanikája. A Román Ak. t., az Ak. Alk. Mechanikai Int. ig. Áll.-díjas.

CARAGEA, Boris (1906) – román szobrász. A bukaresti Képzőműv. Ak.-n tanul. Szoc. realista művész, monumentális művek alkotója. Ő készíti a Iaşiban felállított *A felszabadító szovjet katona emlékművé*-t (1947), a bukaresti *Lenin emlékmű*vet (1960) stb. A Román Szoc. Közt. népművésze, kétszeres Áll.-díjas. Az Ak. lev. t.

CARAPKIN, Szemjon Konsztantyinovics (1906) – szovjet politikus. A moszkvai Keleti Int.-ben tanul. 1937– a SZU Külügyi Népbiztosságán (1946– Külügymin.) dolgozik, tan.-os, oszt. vez. h., majd oszt. vez. a távol-keleti oszt.-on. 1944–47 uo. az USA-oszt. vez. 1947–49 a SZU nagykövete Washingtonban. 1949–54 a SZU állandó képv. az ENSZ BT-ben. 1954–66 a SZU Külügymin. nközi szerv.-ek oszt. vez. 1961–66 a genfi leszerelési tárgyalásokon a szovjet küldöttség vez. 1966– a SZU nagykövete az NSZK-ban.

CÁRDENAS, Lázaro (1895) – mexikói politikus. Kat. pályára lép, részt vesz a mexikói forr.-ban, 1920 tábornok. 1928–32 Michiocan szöv. áll. kormányzója, 1930– a Mexikói Forr. P. eln. 1931 belügymin. 1933 hadügymin. 1934–40 közt. eln. Nevéhez fűződik a mexikói olaj államosítása és az agrárreform. 1943–45 hadügymin., 1945 a hads. főpar. A Nemzeti Felszabadító Mozg. egyik vez. Áll.-díjas, Nközi Lenin-békedíjas.

CARDOSO, Onelio Jorge (1914) – kubai író, elbeszélő. Küzdelmes ifjúsága van, de már 20 éves korában irod. pályázatot nyer. Legismertebbek paraszti tárgyú elb.-ei. Magy. *Ahol a vizek fakadnak* (elb. 1966) c. kötete jelenik meg, valamint a *Kubai elbeszélések* c. antológiában novellája (1966).

CARILLO, Santiago (1915) – a Spanyol KP főtitk. Nyomdász, a 20-as években az *El Socialista* c. lapnál. 1933 a Szoc. Ifj. Szöv. madridi biz. t., az orsz. VB t. Később átveszi a Szöv. közp. lapjának, a *Renovación*nak a vezetését. 1934 a Szoc. Ifj. Szöv. főtitk., a Szoc. Munkáspárt és a szaksz.-ek forr. biz. t. 1935–36 fogságban. 1936– KP t., 1937– KB t. és PB pótt. Harcol a polgárháborúban, 1939 illeg.-ba megy. 1945– PB t. 1960– a KP főtitk.

CARLI, Guido (1914) – olasz pénzügyi szakember. Jogi dr. Az IRI (Ipari Rekonstrukciós Int.), majd a Confindustria (Gyáriparosok Szöv.) alk. 1947–52 az IMF ig. bizt. t. 1950–52 az OECD eln. A NATO nem kat. együttműködéssel foglalkozó külügymin. biz. tanácsadója. 1957–58 külker. min. 1960– a Banca d'Italia kormányzója, korábban vezérig. 1962– az IBRD olaszo.-i kormányzója.

CARLU, Jacques (1890) – francia építész. 1924–34 a Massachusettsi Műszaki Egy.-en az építészet prof. A későbbiekben a fontainebleau-i nközi isk.-ban tanít. A Chaillot-palota, a NATO-székház, s még számos jelentős épület és városrész tervezője.

CARNAP, Rudolf P. (1891) – német származású amerikai filozófus. Tanulmányait a jénai és a freiburgi egy.-en folytatja. Az ún. Bécsi kör tevékeny résztvevője. 1926– a bécsi egy. docense, majd rk. tanára. 1931–36 a prágai Német Egy. prof. 1936–54 a chicagói egy., 1954–62 a Los Angeles-i egy. prof. Főleg logikával foglalkozó könyvek, tanulmányok szerzője. A neopozitivizmus egyik vez. alakja.

CARNÉ, Marcel (1909) – francia filmrendező. Segédoperatőr, majd segédrendező (utóbb René Clair mellett). 1929–33 a *Cinémagazin* munkatársa, kritikus. A francia filmek 30-as évekbeli virágzása idején ér pályája delére: *Ködös utak*, *Külvárosi szálloda*, *Mire megvirrad*. 1944 elkészíti egyik legjobb filmjét, *A szerelmek városát* Jean-Louis Barrault-lal, Arlettyval és Pierre Brasseurrel a főszerepben.

CARNERO CHECA, Genaro – perui politikus és író. A Perui Újságíró Szöv. egyik alapítója és vez. A Nemzeti Felszabadítási Front (a haladó erők egységfrontja) főtitk. Tevékenysége miatt többször kerül börtönbe és emigrációba, és sűrűn kényszerül illeg.-ba. Részt vesz a nközi szolidarítási mozg. szervezésében. *Latin-Amerika harcba indul* címmel magy. is megj. pol. gazd.-i tanulmányai (1961).

CAROCCI, Alberto (1904) – olasz szerk., közéleti személyiség. Ügyvéd. 1926–35 a *Solaria* c. irod. és kritikai folyóirat főszerk. és az azonos nevű kiadóvállalat ig. 1941 az *Argomenti* c. folyóirat alapítója és társszerk. 1953– a *Nuovi Argomenti* alapítója és társszerk. 1963– parl. képv., a komm. parl. frakció t.

CARPENTER, Sir Eric Ashton (1896) – angol bankár. 1929– a Greg Bros. and Co. Ltd. eln. Ezenkívül több nagybank (pl. 1952–64 a Yorkshire Bank) és nagyváll. (pl. 1958–64 a British Wagon Co.) ig. 1949–60 a dollárexport tan. t. A manchesteri, majd a Brit Keresk. Kamara eln. 1949–61 a Nközi Keresk. Kamara tan.-ának brit t. 1960–62 a Bankárok Társ. eln.

CARPENTER, Malcolm S. (1925) – amerikai űrhajós. A Colorado Egy.-et végzi. 1943–45 a haditengerészeti légierőnél növendék. 1949 D-Koreában állomásozik. Repülőtiszti kinevezést kap, elektronikus felderítő tiszt. 1959 a Mercury-program keretében ürhajós kiképzést kap. 1962. május 24-én űrrepülést végez. 1965. aug.–szept. 30 napos mélytengeri kísérletben vesz részt.

CARPENTIER, Alejo (1904) – kubai reg.író. A havannai egy.-en végez; eredetileg építésznek készül, majd zenetörténész, végül eljut az irod.-hoz. Machado és Batista diktatúrája alatt évtizedeket tölt Mexikóban, az USA-ban és Európában. Először népies, neobarokk reg.-eket ír, majd a forr. realizmus követője. Kuba párizsi nagykövetségének kult. tan.-osa. Magy. az *Embervadászat* c. kisreg. jelenik meg (1963), továbbá a *Dolgok kezdete* c. novellája a kubai elb.-ek gyűjteményében (1966).

CARR, Edward Hallett (1892) – angol diplomata és történész. Cambridge-ben tanul. 1916– a brit Külügymin. szolgálatában, számos nközi értekezlet résztvevője. 1936–46 a walesi egy.-en a nközi pol. prof. 1939–40 a Tájékoztatási Min. oszt. vez. 1941–45 a *The Times* szerk. h. 1953– Cambridge-ben pol. tud.-t ad elő.

CARRERA ANDRADE, Jorge (1903) – ecuadori költő, diplomata. A quitói egy.-en jogi diplomát szerez, majd a barcelónai és a párizsi egy.-en folytat filozófiai és irod. tanulmányokat. 1927–28 a Szoc. P. főtitk., 1929–47 konzul különböző országokban, 1948–49 külügymin.-i protokollfőnök, 1961–66 nagykövet, 1966–67 külügymin. Több irod. ak. és társ. t. Számos verseskötete jelenik meg, magy. a *Latinamerikai költők antológiája* közöl költeményeiből (1957).

CARRILLO FLORES, Antonio (1909) – mexikói külügymin. (1964 óta). Tanulmányait New Yorkban és a mexikói jogtud. főisk.-n végzi. 1933– a Legf. B. titk., majd a Pénzügymin.-ban oszt. vez. 1941–45 főig., 1945–48 a Mexikói Pénzint. vezérig., 1952–58 pénzügymin., 1959–1964 nagykövet Washingtonban.

CARRINGTON, Peter Alexander (1919) – angol politikus. A sandhursti kat. ak.-n tanul. Részt vesz a II. vh.-ban. 1947–51, majd 1963– a lordok háza konzervatív csop. vez. 1951–54 a mezőgazd. min., 1954–56 a hadügymin. parl. titk. 1956–59 ausztráliai főmb., 1959–63 haditengerészeti min. 1967– az Ausztráliai és Új-zélandi Bank eln.

CARTAN, Henri (1904) – francia matematikus. Középisk., majd egy. tanár (Lille, Strasbourg és 1940– Párizs). 1937– az európai tanárok egyes. francia részlegének, 1967– a Nközi Mat. Egyes. eln. A mat. tud. dr.-a. Legismertebbek az algebrai topológia és a homologikus algebra terén elért eredményei.

CARVALHO, Apolonio de (1912) – brazil politikus. Hivatásos kat. tisztként kezdi pályafutását. 1935 részt vesz a brazil komm.-k által vezetett felkelésben, majd Spanyolo.-ban harcol a közt.-iak oldalán, később részt vesz a francia ellenállásban is. A II. vh. után visszatér Brazíliába, ahol a brazil KISZ egyik vez. A későbbiekben a Brazil KP-ban folytatja tevékenységét. Az 1964-es kat. puccs óta illeg.-ban.

CASADESUS, Robert (1899) – francia zongoraművész. Neves zenészcsaládból származik, 8 éves korában aratja első sikereit. Ravellal való találkozása és barátsága nagy hatással van művészi fejlődésére. Ma Ravel műveinek világszerte legismertebb tolmácsolója (Maurice Ravel *Összes zongoraművei* c. lemezével két nagydíjat nyer); emellett kitűnő Mozart-interpretátor. 1947– a Fontainebleau-i Konzervatórium ig. Zeneszerzőként is ismert.

CASALS (Pau), Pablo (1876) – spanyol gordonkaművész és zeneszerző. Barcelonában, majd Madridban tanul. 1895–98 a Párizsi Opera szólistája. 1898– hangversenyezik. 1905 Cortot és Thibaud közreműködésével megalakítja híres trióját. Egyik alapítója a párizsi École Normale de Musique-nak. 1919– a barcelonai Pau Casals szimfonikus zenekar karmestere. A spanyol polgárháború éveiben nyíltan közt. párti, 1939– emigrációban él. Több saját kompozíciója is van. 1935– a Spanyol Ak. t., számos külföldi ak., társ. t., tb. dr.-a, kitüntetettje. A legnagyobb élő gordonkaművész. Többször jár Magyaro.-on is.

CASEY, lord of Berwick, Richard (1890) – ausztrál politikus és diplomata. A melbourne-i és a cambridge-i egy.-en tanul. 1924–30 pol. összekötő tiszt a brit és az ausztrál korm. között. 1931–40, 1949–60 a szöv. parl. t. 1933–39 a nemzetközösségi korm.-ban pénzügymin. h., majd pénzügymin. 1939–40 ellátási és fejlesztési min. 1940–42 első követ az USA-ban, 1942–44 a brit Külügymin. helytartója a Közép-Keleten. 1944–46 Bengália (India) kormányzója, 1951–60 ausztrál külügymin. 1947–49 a Liberális P. eln. 1949–60 a Nemzetközösség tud. és iparfejlesztési szerv.-ében dolgozik, 1960– a szerv. VB t. 1965–68 Ausztrália főkormányzója.

CASSIERI, Giuseppe (1926) – olasz reg. író. Bölcsészdr. Különböző lapokba és folyóiratokba ír. 1951– a *Giornale d'Italia* munkatársa. Főképpen a pszichológiai problémák érdeklik, s azokat újabban groteszk iróniával ábrázolja.

CASSIN, René (1887) – francia jogász. Az aix-i és a párizsi egy.-en tanul. 1920–29 a lille-i, 1929–60 a párizsi egy.-en prof. A hágai nközi jogi ak. és genfi nközi jogi int. prof. 1940 de Gaulle-hoz csatlakozik, a londoni francia korm. jog- és oktatásügyi mb.-ja. 1944–60 az Államtan. aleln.

Franciao. képv. 1924–38 a Népszöv.-ben, 1946–58 az ENSZ-ben, 1948–67 az ENSZ Emberi Jogok Biz. eln. 1947– akadémikus. 1968 Nobel-békedíjat kap.

CASSOLA, Carlo (1917) – olasz író. Jogi dr. Részt vesz az ellenállásban. Jelenleg középisk. tanár. Első elb.-ei 1937-ben jelennek meg. A háború alatt az Einaudi kiadó jelenteti meg *Fausto ed Anna* c. reg.-ét (1952), amely egy csapásra ismertté teszi nevét. A *Bube szerelmese* c. Strega-díjas reg.-éből filmet is készítenek.

CASTELLANI, Renato (1913) – olasz rendező, filmíró. Építészmérnöki diplomát szerez. Hosszú ideig Alessandro Blasetti asszisztense. Forgatókönyvek írója, ill. társszerzője. Színházi rendezőként is ismert. 1941-ben rendezi első önálló filmjét *(Egy pisztolylövés)*. A II. vh. után a neorealista isk.-hoz csatlakozik. Legkiválóbb munkája a *Két krajcár reménység* (1951), komoly társad. bírálatot tartalmazó vígjáték. A *Romeo és Júlia* megfilmesítésével 1954 elnyeri a Velencei Filmfesztivál Arany Oroszlán díját.

CASTELLET, José Maria – spanyol irod. történész. Baloldali irod. kritikus, aki műveiben az irod. társad. formáló hatása mellett száll síkra.

CASTIELLA Y MAÍZ, Fernando María (1907) – spanyol külügymin. Jogot tanul különböző európai egy.-eken és a hágai Nközi Jogi Ak.-n. 1939– a nközi jog prof. a madridi egy.-en. 1948–51 a pol. és közgazd. fakultás dékánja. 1939 a Hágai Nközi Bíróság t. 1942–48 a madridi Pol. Tud. Int. ig. 1944–48 az államtan. t. és a cortes (parl.) külügyi biz. eln. 1948–51 nagykövet Peruban. 1951–57 a Vatikánban. 1957– külügymin. Több jogi mű szerzője.

CASTLE, Barbara Anne (1911) – angol politikusnő, min. Oxfordban végzi tanulmányait. 1941–44 az Élelmezésügyi Min.-ban dolgozik. 1944–45 a *Daily Mirror* c. lap munkatársa. 1945– munkáspárti képv. 1949– a Munkáspárt VB t., 1958–59 eln. 1964–65 tengerentúli fejlesztési, 1966–68 közlekedési, 1968– a foglalkoztatás és a termelékenység kérdéseivel foglalkozó min., a kabinet t.

CASTRÉN, Urho Jonas (1886) – finn jogász. Egy. tanulmányait befejezve 1904–25 bíróságon és törvényelőkészítő tan.-ban működik. 1925–26 igazságügymin. 1927–28 a finn jogászszöv. eln. 1928–29 igazságügyi kancellár. 1929–56 a Legf. B. eln. 1935–55 a *Nordisk Administrativ Tidsskrift* (Koppenhága) szerk.-ségének t. A szerzői és a családjog terén munkálkodik. 1944, a fegyverszünet után, min. eln. A jogtud. díszdr.-a

CASTRO, Fidel Ruz (1927) – kubai min. eln., a kubai KP első titk. Spanyolo.-ból bevándorolt jómódú cukorültetvényes családból származik. Jezsuita isk.-ba, majd a havannai egy. jogi fakultására jár. Ügyvédi irodát nyit, pol. vádlottak és szegények védelmét vállalja. 1952 egy burzsoá párt, az un. ortodoxok színeiben indul a képv. választási kampányban, de közben Batista puccsot hajt végre. C. pol. harcot indít a diktatúra ellen. 1953. júl. 26. csapatával megostromolja a santiagói Moncada-laktanyát, de a túlerővel szemben alulmaradnak; 15 évi börtönre ítélik. 1956 amnesztiát kap és Mexikóba megy, ahol hozzálát a fegyveres partraszállás megszervezéséhez. 1956 kudarcot vallanak. 1959. jan. 1. bevonulnak Havannába. Előbb a forr. fegyveres erők főpar., majd min. eln. 1961– a Kubai Szoc. Forr. Egységpártja (1965–KP) főtitk. 1961 Lenin-díjat kap, 1963 a SZU Hőse.

CASTRO, Josué Apolonio de (1908) – brazil orvostudós, szociológus. Orvosi és filozófiai tanulmányai után oktató, majd 1939– a Rio de Janeiró-i egy. prof., s amellett számos orsz. egy.-én tart előadásokat. 1942– a Brazil Táplálkozástud. Int. eln. és az Éhség Elleni Harc Világszerv. eln. Ezenkívül számos brazil és külföldi tud. int. t. A II. vh. idején parl. képv. 1952–56 a FAO eln. 1955 Nközi Lenin-békedíjat kap, s még számos kitüntetés tulajdonosa. Az 1964-es kat. puccs emigrációba kényszeríti. Párizsban él, ahol kezdeményezésére jön létre a Nközi Fejlesztési Közp. a gazd.-lag elmaradott országok fejlődésének elősegítésére. Magy. megj. könyvei: *Az éhség földrajza* (1955), *Az éhező Brazília* (1965), *Emberek és rákok* (1968).

CASTRO, Raúl Ruz (1931) – kubai min. elnök h., s a fegyveres erők min. 1953. júl. 26. fivérével, Fidel C.-val együtt részt vesz a Moncada-laktanya elleni ostromban, 15 évre ítélik, 2 év múlva kiszabadul és Mexikóba megy, ahol előkészítik a fegyveres partraszállást. Jelentős szerepe van a partizánharcban és a felkelő hads. megszervezésében. 1959 a forr. győzelme után a fegyveres erők min., 1961– min. elnök h. is. A Kubai KP PB és titkárság t.

CATARGI, Henry (1894) – román festőművész. Jogot tanul, majd a párizsi Julian Ak.-n képzőműv. tanulmányokat folytat. Stílusára a sötét árnyalt színek jellemzők. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

CAVALLETTI, Francesco (1907) – olasz diplomata. Diplomáciai pályáját 1932-ben kezdi. Állomáshelyei: Rio de Janeiro, Saarbrücken, Párizs, Strasbourg stb. 1953–56 luxemburgi, 1958–60 belgrádi nagykövet. 1960– nagyköveti rangban a genfi ENSZ-közp.-ban tevékenykedik. Olaszo. képv. a genfi leszerelési értekezleten.

CAVALLIER, Jean Albert (1898) – francia üzletember. A Pont-à-Mousson acélipari tröszt mérnökeként kezdi pályafutását. 1941– a váll. ügyvez. ig. 1952– vezérig. 1958– aleln., jelenleg tb. eln. Több nagyváll. ig. biz. t.

CEAUŞESCU, Nicolae (1918) – a Román KP főtitk., a román államtan. eln. Bukarestben közgazd. ak.-t végez. 1933– a Komm. Ifj. Szöv. t., az Oltenia tartományi biz. titk. 1934– a Nemzeti Antifasiszta Biz.-ban a dem. ifj. képv. 1936– KP t. 1936–38, 1940–44 pol. fogoly. 1939–40 az ifj. szöv. KB t., 1945–48 a KP KB t. a dobrudzsai, majd az olteniai tart.-i pártbiz. titk. 1948–52 a KB pótt., 1952– t. 1948–50 földművelésügyi min. h. 1950–54 a fegyveres erők min. h. 1965– a KP KB első titk., a KB VB és az Állandó Elnökség t. 1967 dec.– az államtan. eln., 1968– az Egyesült Szoc. Front Nemzeti Tan. eln. 1946– képv. A Szoc. Munka Hőse.

CEDENBÁL, Jumzsagijn (1916) – mongol min. eln. és a Mongol Népi Forr. P. első titk. Pásztorcsaládból származik. 1938 közgazd. főisk.-t végez. 1939–40 pénzügymin. 1940–54 a Mongol Népi Forr. P. KB főtitk. 1941–45 a Mongol Néphads. főpar. h. és pol. főcsop. főnöke. Részt vesz a mandzsúriai (ÉK-Kína) japán hads. elleni hadjáratban. 1945–52 min. elnökh., közben 1948-ig az Áll. Tervbiz. eln. is. 1952– min. eln. és 1958– a Népi Forr. P. KB első titk., PB t. 1944 Lenin-renddel, 1945 a Kutuzov-érdemrend I. fokozatával tüntetik ki.

CEDERGREN, G. A. Hugo (1891) – svéd közéleti személyiség. Lundban végzi bölcsésztanulmányait, 1914– az YMCA funkcionáriusa. 1924–46 a svéd szerv. főtitk., 1946–53 a világszöv. főtitk. 1952–62 a svéd szerv. eln. 1955–61 a világszöv. aleln., 1961– tb. vez.; 1948– az YMCA Nközi Int.-ének aleln.

CELA, Camilo José (1916) – spanyol író. A madridi egy.-en tanult. A polgárháború utáni spanyol regényirod. kiemelkedő alakja, bár írásainak műfaja sok vitát, bírálatot vált ki: nincs központi cselekményük, hősük, anekdotákból és epizódokból állnak, amelyekből a társad. meglehetősen pesszimista képe rajzolódik ki. Magy. a *Méhkas* c. reg. (1960), *Szélmalom* c. kisreg. (1966) és a *Hispánia, Hispánia* (1959) c. antológiában versei jelentek meg.

CELAN, Paul (eredeti neve: P. Intschel) (1920) – német származású francia költő. Franciao.-ban orvosi tanulmányokat folytat. A háború után egy ideig Bécsben él, majd 1948– Párizsban. 1959– az École Normale Superieure docense. Művein a francia líra hatása érződik. Műfordítóként is tevékenykedik. F. m.: *Mák és emlékezet* (1952), *Küszöbtől küszöbig* (1959).

CELAYA, Gabriel (eredeti neve: Rafael Múgica, Juan de Leceta néven is ír) (1911) – spanyol költő. Eredeti foglalkozása mérnök. Első versei egyéni érzéseket felvető meditáló írások, később a mindennapi élet jelenségei felé fordul, harcos költővé válik. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

CELEBREZZE, Anthony J. (1910) amerikai politikus és ügyvéd. A John Carroll és az ohiói Északi egy.-en végez. Clevelandben ügyvéd, 1952–53 Ohio áll. szenátora, 1953–62 Cleveland polgármestere, 1962–65 egészségügyi, oktatási és jóléti min. Dem. párti. 1965– a fellebbviteli b. bírája.

CELIO, Nello (1914) – svájci politikus. Jogot tanul a berni és a baseli egy.-en. 1937– ügyvédi praxist folytat. 1941– Ticino kantonban különböző áll. tisztségekben, 1946–59 a kantoni korm. t., 1959–66 önálló jogi irodát vezet Luganóban. 1963–66 parl. képv. 1966. dec.– a Szöv. Tan. (korm.) t., hadügymin. A Szabadelvű Dem. P. t.

CENG San (1904) – kínai belügymin. A 30-as években vez. tisztségeket visel a kínai tan. korm. ter.-én, a KB szervezési oszt. vez., 1945– KB t. A felszabadulás után textilipari, keresk., majd belügymin., a KB közlek. oszt. vez.; az Orsz. Népi Gyűlés t.

ČERNÍK Oldřich (1921) – a csehszlovák szöv. korm. eln. 1937–49 géplakatos a mai vitkovicei Klement Gottwald Vasműben. 1949–54 az ostravai ker. pártbiz. apparátusának munkatársa, majd járási párttitk. 1954–56 az ostravai ker. nemzeti biz. eln. Elvégzi a bánya- és kohómérnöki főisk.-t. 1960–63 tüzelőanyagipari és energetikai min. 1963–68 az Áll. Tervbiz. eln. és min. elnökh. 1968– min. eln. 1956– a CSKP KB és 1961-ig titkárságának is t. 1963– KB közgazd. biz. t., 1966– a KB elnökségi t. 1969– min. eln. 1960– nemzetgy. képv.

CERVI, Gino (1901) – olasz színművész. Pályáját A. Borelli társulatánál kezdi. 1925– L. Pirandello együttesének t. 1936–40 a római Teatro Eliseo vez. színésze és műv. ig. Hősi és jellemszerepekben, klasszikus és modern darabokban egyaránt kiváló alakítást nyújt. Néhány évig csak filmmel foglalkozik, majd visszatér a színházhoz. 1953 saját társulatot alapít.

CERVINKA, Antonin (1926) – cseh közgazdász, politikus. Keresk. ak.-t és a prágai pol. főisk.-t végzi, kandidátus. Prágában az ipari középisk.-ban, 1949–54 a prágai közg. főisk.-n tanít. 1954–59 a Károly Egy.-en docens. 1959–61 a Társ. tud. Int. tud. munkatársa Prágában. 1966– a CSKP KB pol. főisk.-n prof. 1969 jan. – a Cseh Szoc. Közt. minelnökh. 1966– a CSKP közgazd. biz., 1968– a Cseh Nemzeti Tan. t. 1963– a Csehszlovák Tud. Ak. közgazd. kollégiumának is t. Számos közgazd. munkája jelent meg.

CÉSAIRE AIMÉ, Fernand (1913) – martinique-i költő és politikus. 1931– Párizsban tanul, afrikai költőkből megalakítja az ún. néger csop.-ot. 1930 visszatér hazájába, Fort-de-France-ban irod.-at tanít. 1945– a város polgármestere. Ugyanez évtől a francia nemzetgy. t., s 14 évig a Francia KP t. A Martinique-i Haladó P. (a KP-ból kivált reformista szerv.) vez. Verseit a forr. és a társad.-i haladás szolgálatába állítja. 1969 elnyeri a Viareggio-díjat.

CHABAN-DELMAS, Jacques (1915) – francia politikus. Jogi és pol. doktorátust szerez, pénzügyi tanulmányokat is folytat. Az ellenállásban vez. szerepet tölt be, az É-i övezet egyik irányítója. Eredeti nevét (Delmas) ekkor cseréli föl Chabanra, majd a felszabadulás után mindkettőt használja. A háború után részt vesz a hads. újjászervezésében, majd a tájékoztatási min. főtitk. 1946– képv. 1947– Bordeaux polgármestere. Amikor de Gaulle megalakítja pártját, nyomban csatlakozik hozzá. 1954 Mendès-France korm.-ában közmunkaügyi min. 1956 Guy Mollet korm.-ában állammin. 1957–58 hadügymin. A IV. Közt. bukásakor egyike azoknak, akik legaktívabban készítik elő de Gaulle visszatérését a hatalomba. 1958– a nemzetgy. eln. 1969– min. eln.

CHABROL, Jean-Pierre (1925) – francia író. 1942 az ellenállási mozg. harcosa, majd a francia hads. kat.-ja. Tanulmányainak befejezése után a *l'Humanité* munkatársa. A mai francia haladó reg. írók legtehetségesebbjei közé tartozik. Magy. megj. művei: *Az utolsó patron* (reg. 1954), *Varázsgömb* (reg. 1959), *Egy emberrel több* (reg. 1960), *Isten bolondjai* (tört. reg. 1963).

CHADWICK, Lynn Russell (1914) – angol szobrász. Eredetileg építész, 1946– foglalkozik szobrászattal, vasvázas szerkezetekkel dolgozik. Szürrealisztikus hatású műveit bemutatják Londonban, New Yorkban, Párizsban, Brüsszelben. 1956 elnyeri a Velencei Biennale szobrászati nagydíját, 1959 a padovai kiállítás első díjával jutalmazzák, 1961 a São Pauló-i Biennalén arat sikert.

CHADWICK, Sir James (1891) – angol fizikus. Manchesterben és Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1923–35 a cambridge-i Cavendish Kut. Labor. ig. h. 1935–48 a liverpooli egy. fizika prof. 1948–59 a cambridge-i Gonville and Caius College (főisk.) ig., 1935 fizikai Nobel-díjat kap a neutron felfedezéséért. Az angol atombomba-tervezés vez. tudósa. 1946– az angol atomenergia biz. tanácsadója. Több külföldi tud. ak. tb. t. A magfizika, elemirész-fizika tárgyköréből jelennek meg fontos tanulmányai. Magy. megj. könyve: *Radioaktivitás* (1966).

CHAGALL, Marc (1889) – orosz származású francia festő. Tanulmányait Pétervárott, majd Párizsban végzi. Az 1914-es berlini kiállításon tűnik fel, a háború alatt orosz katona, az Okt. Forr. után szülővárosa, Vityebszk műv. népbiztosa. 1922 Párizsba költözik. A két vh. között sokfelé utazik, 1941–47 New Yorkban él. A fölszabadulás után Vence-ben (Franciao.) telepszik le. Isk.-kon mindenkor felül áll, de majd minden irányzat, különösen az expresszionizmus és a szürrealizmus közel áll hozzá. Legutóbbi nagyszabású alkotása a párizsi Nagyopera mennyezeti freskója (1964).

CHAGAS, Carlos (1910) – brazil biofizikus. Brazíliában és Párizsban tanul. 1937– a Rio de Janeiró-i Brazil Egy. orvosi isk.-jában adjunktus, majd prof. 1946–64 a biofizikai int. ig. 1950–55 a Brazil Orsz. Kut Tan., 1956– az ENSZ tud. tan., 1959–61 a WHO tud. tan. adó biz., 1962– a pánamerikai egészségügyi tud. tan.adó biz. t. Jelenleg Brazília UNESCO-képv. nagyköveti rangban. Számos brazil és európai tud. társ. t., a Brazil Tud. Ak. eln.

CHAIN, Ernst Boris (1906) – angol biokémikus. Berlinben végzi egy. tanulmányait. 1930–33 a berlini Charité Kórház kórtani int.-e kémiai részlegében kut. 1933 Angliába emigrál. 1933–35 Cambridge-ben kut., majd az oxfordi egy.-en a kémiai patológia előadója. 1950–61 Rómában a kémiai mikrobiológia nközi kut. közp.-ban prof. és tud. ig. 1961– a londoni Imperial College of Science and Technology biokémia prof. 1945 élettani és orvosi Nobel-díjat kap Fleming és Florey prof.-okkal közösen a penicillin felfedezéséért, ill. a fertőző betegségek elleni gyógyító alkalmazásának gyakorlati továbbfejlesztéséért.

CHALANDON, Albin Paul Henri (1920) – francia bankár. 1946–47 a Pénzügymin.-ban dolgozik, 1947–48 pénzügymin., a BNCI (keresk. és ipari bank) afrikai hálózatának ig. 1964-ig a Banque Commerciale de Paris vezérig., azóta eln., s még számos váll. ig. biz. t. A gaulle-ista UDR (Union Démocratique pour la Ve République) párt vez.-ségi t.

CHAŁASIŃSKI, Józef (1904) – lengyel szociológus. A poznańi egy.-en végez, majd tanulmányúton az USA-ban és Angliában. 1935–39, 1945–49 és 1957– a *Társ. tud. Szemle* szerk. 1945– a łódźi egy. prof. és a társ. tud. közp. megszerv. 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1959–ig az Ak. tud. titkárh. Főleg faluszociológiával foglalkozik.

CHALFONT, lord Alun Gevynne-Jones (1919) – angol min. 1940–44 Burmában és Indiában teljesít kat. szolgálatot, 1944–61 Cipruson, Malájföldön és K-Afrikában. 1961–64 a *Times* tudósítója. 1964–68 külügyi állammin. 1968– az európai ügyekkel mb. min.

CHALID, Idham – indonéz politikus. A vallásos színezetű burzsoá-földesúri Nahdatul Ulema párt vez. 1960 az ideiglenes népi tanácskozó gyűlés alelnöke. 1961 a jobboldali pártok Dem. Liga c. tömörülésének irányítója. 1966 második min. elnökh., majd állammin.-ként a népjóléti ügyek min.

CHALOUPKA, Eduard Karl Franz (1902) – osztrák politikus. A bécsi egy.-en jogi diplomát szerez. Áll. szolgálatban, előbb tartományi szinten, majd 1934– a Kancellári Hiv.-ban. Az anschluss után lemond állásáról, s pol. megnyilatkozásaiért több hónapra bebörtönzik. 1945 visszakerül a Kancellári Hiv.-ba és rövid időn belül – jelenleg is – a Hiv. I. szekciójának vez. Néppárti.

CHAMBERLAIN, Owen (1920) – amerikai fizikus. Dartmouth-ban főisk.-t, Chicagóban egy.-et végez. 1942–43 Berkeleyben, 1943–46 Los Alamosban folytat fizikusi kut. munkát, 1946–48 a chicagói egy.-en Enrico Fermi tanfolyamának hallgatója, 1948– a Californiai Egy. (Berkeley) fizika előadója, tanársegéde, adjunktusa, 1958– prof. 1957–58 Guggenheim-ösztöndíjas a római egy.-en, 1959 a Harvard Egy. előadója. Kutatási ter.-e a spontán hasadás, protonszóródás, antinukleon tulajdonságok stb. 1959 az antiproton felfedezéséért Emilio Segrével közösen fizikai Nobel-díjat kap. A Tud. Ak. t. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

CHAMBERLIN, Edward Hastings (1899) – amerikai közgazdász. A michigani és a Harvard Egy.-en végez, 1922– uo. tanít. 1937– prof. és a tanulmányi oszt. vez. 1939–43 tanszékvez. 1944 az Amerikai Közgazd. Társ. aleln., 1948–58 a *Quarterly Journal Economics* szerk. Több hazai és külföldi tud. társ. t., egy.-ek tb. dr.-a, közgazd. könyvek szerzője. Első azok közül, akik a mai tőkés gazd.-ot a szabad verseny létének elméleti feltevése nélkül próbálják vizsgálni.

CHAMBERS, Robert (1881) – amerikai biológus, citológus. A mikromanipulátor egyik megalkotója. Jelentős eredményeket ér el a sejt finomabb szerkezetének vizsgálatában.

CHAMBERS, Sir (Stanley) Paul (1904) – angol üzletember. Tanulmányait Londonban végzi. Az ICI (Imperial Chemical Industries) Ltd. ig., aleln., majd eln., az African Explosives & Chemical Industries Ltd. aleln. 1964– a National Provincial Bank Ltd. ig., a Royal Insurance Co. Ltd. aleln., valamint több más biztosítótárs. ig.

CHAMOUN, Camille (1900) – libanoni jogász és politikus. A beiruti egy.-en jogi diplomát szerez. Ügyvédi gyakorlat után 1934– parl. képv. 1938 pénzügymin. 1943–44 belügymin. 1944 a szövetségesek mellé delegált követ Londonban. 1945 részt vesz az ENSZ megalakításában, 1948 a libanoni ENSZ-küldöttség vez. 1952–58 közt. eln. 1959– az általa alapított Nemzeti Liberális P. elnevezésű imperialistabarát szerv. eln.

CHAMSON, André (1900) – francia reg. író. Paraszti szemléletű, haladó szellemű író. A népfrontidőszaknak s az ellenállásnak is harcos résztvevője. Egy ideig a nközi Pen Club eln. Nálunk is ismert főműve, *A csodák kútja*, a vidék, a kispolg. élet nyomasztó légkörét ábrázolja művészi hitelességgel (magy. 1959). 1933–39 a versailles-i kastély, 1945– a Kis Palota felügyelője., 1956– a Francia Ak. t.

CHANCE, Britton (1913) – amerikai biofizikus. A Pennsylvania Egy.-en és az angliai Cambridge-ben folytatja tanulmányait. 1941–46 a Pennsylvania Egy. biofizika tanársegédje, 1949– prof. és a Johnson Alapítvány ig. 1946–48 Guggenheim-ösztöndíjas a Nobel és a Molteno Int-ekben. Számos tud. társ. és ak. t.

CHANDOS, Oliver Lyttelton őrgróf (1893) – angol iparmágnás, politikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. Fémipari váll.-oknál, majd a min.-ban vez. beosztásokban. 1941–54 konzervatív párti képv. 1940 keresk. min. 1941–42 állammin., 1942–45 termelési min. 1945–51 az Associated Electrical Industries Ltd. eln., majd 1954–63 a váll. egy leányváll.-ának eln., közben 1951–54 gyarmatügyi min. Több más nagy váll. vezetésében is részt vesz.

CHAPLIN, Charles (1889) – angol származású amerikai színész, rendező, forgatókönyvíró. Szülei színészek voltak. Apja korán meghal, a kisfiú borbélyinasnak megy, majd artistasággal próbálkozik. Énekel, táncol, bűvészmutatványokat ad elő, majd pantomim társulatnál szerepel. 1910 Párizsban, 1911 Kanadában és az USA-ban lép fel. 1914– a Keystone filmkonszern színésze. Mintegy 35 burleszkfilmben játszik, közülük húszat már maga rendez. 1919 D. Fairbanksszel és M. Pickforddal magalapítja a United Artist filmgyártó váll.-ot. Haladó nézetei miatt sok támadás éri. 1952 végleg elhagyja az USA-t és Svájcban telepszik le. Forgatókönyveit maga írja, a dalokat maga komponálja, s a rendezés és egy-egy szerep is rá vár filmjeiben. 1954 Nemzetközi Békedíjjal tüntetik ki. Leghíresebb filmjei, az *Aranyláz*, *Cirkusz*, *Nagyvárosi fények*, *Modern idők*, *A diktátor* stb. a magy. közönség előtt is ismertek. Életrajzi reg.-e több nyelven megj.

CHAR, René (1907) – francia költő. Szürrealistaként indul, később letisztul, klasszikus költővé válik. Első korszakának összefoglaló kötetét (*Gazdátlan kalapács* 1934) Pierre Boulez megzenésíti. Számos verse jelenik meg magy. antológiákban.

CHARLESWORTH, James Clyde (1900) – amerikai pedagógus. A pittsburgh-i és Harvard Egy.-en folytatja tanulmányait. 1926–39 a pittsburgh-i, 1939– a Pennsylvania Egy.-en tanít, 1945– prof. 1955– Pennsylvania áll. különböző biz.-aiban titk., ill. eln. 1953– az Amerikai Áll.- és Társ. tud. Ak. eln. Számos társad. és külpol. témájú könyv és cikk szerzője.

CHARRAT, Janine (1924) – francia táncosnő és koreográfus. Serge Lifar tanítványa, a Monte Carló-i Új Balett és a Champs-Élysées Balett primabalerinája, majd koreográfusa. 1951– a maga alapította balett-társulat vez. 1962–64 a genfi Nagyszínház vez. balettmestere, egyidejűleg több európai színháznál vendég-balettmester. Először tesz kísérletet (Nyugaton) egész estét betöltő balettműsor alkotására.

CHARYK, Joseph Vincent (1920) – amerikai fizikus, űrkut. 1943– a Kaliforniai Műszaki Egy.-en tanít, 1946– a Princeton Egy. prof. 1949–55 az atombomba gyártását irányító labor. ig. Lockheedben. 1955–56 a rakétagyártási labor. ig. 1956–58 az űrtechnikai oszt. főig., 1958–59 az USA légierőinek tanácsadója, 1960–63 az USA légierőinek államtitk. 1963– a Hírközlő Mesterséges Holdak Társ. eln. Kutatási ter.-e a repülőgépgyártás, főleg a lökhajtásos repülőgépek tervezése és gyártása, a bomba-gyártás és az űrhajózás technikai problémái.

CHASTENET de CASTAING, Jacques (1893) – francia történész, irodalmár, újságíró. Tanulmányait a Lycée Condorcet-ban, majd a Sorbonne-on végzi. Követségi titk., újságíró, banktisztv. Az *Opinion*, majd a *Revue politique* c. lap külpol. rovatvez., 1931–42 a *Temps* főszerk. A Francia Ak. t. Több, elsősorban a francia és az angol tört.-mel foglalkozó könyv írója.

CHATENET, Pierre (1917) – francia politikus, jogász. Államtan.-i ülnök. majd mb. az ideiglenes korm.-ban. 1945 San Franciscóban, az ENSZ alakuló ülésén a francia küldöttség t., később New Yorkban az állandó francia ENSZ-delegáció t. 1947–50 Tuniszban a francia főbiztosi hiv. pol. ig. 1950–54 Franciao. állandó NATO-küldöttségében tan.-os. 1959–61 belügymin., 1962–67 az Euratom eln.

CHATER, Tony (1930) – az Angol KP eln. Szülei cipőgyári munkások, ösztöndíjasként végzi el a londoni egy.-et, majd az ottawai és a brüsszeli egy.-en folytatja tanulmányait. 1949– KP t. A békemozg.-ban és a tud. dolgozók szerv.-ében tevékenykedik. A KP lutoni szerv.-nek titk., majd Közép-Anglia DK-i ker. biz. eln. Kut. vegyész, a lutoni műszaki főisk. tanára. 1968– Nagy-Britannia KP eln. Több tanulmánya jelenik meg kémiai kutatásainak eredményeiről.

CHAUCHARD, Paul Albert (1912) – francia ideggyógyász. Tanulmányait a párizsi egy.-en végzi. 1954– pszichofiziológia tanár, 1959– egy neuropszichológiai labor. vez. Biológiai és neuropszichológiai tud. és ismeretterjesztő munkák szerzője.

CHAUVIRÉE, Yvette (1917) – francia táncosnő. Serge Lifar és Borisz Knyazev tanítványa, a párizsi Nagyopera prímabalerinája (korábban fellép a Monte Carló-i Új Balett és a Champs-Élysées Balett társulatával is). A nagy klasszikus balett kiváló művelője (*Giselle*, *Hattyúk tava* stb.), de táncol más szerepeket is. 1963– a Nagyoperához tartozó balettisk. és társulat ig.

CHENERY, Hollis Burnley (1918) – amerikai közgazdász. Az arizonai, az oklahomai és a Harvard Egy.-en tanul. 1949–52 közgazd. együttműködési ügyekkel foglalkozó közgazdász Párizsban, majd Rómában. 1955 a pakisztáni, 1956 a japán korm., 1957–61 az ENSZ, 1959–61 az izraeli korm., 1961 a Szicíliai Bank közgazd. konzultánsa. 1952–61 a Stanford Egy. közgazd. tan prof. 1961–65 a Külügymin. Nközi Fejlesztési Hiv.-ában dolgozik. 1965– az ENSZ programozástechnikai szakértőcsop. aleln., egyidejűleg a Harvard Egy. prof. Az alkalmazott matematikai gazd. tan. művelője, a programozási technika alkalmazásának propagálója.

CHERBULIEZ, Emile (1891) – svájci gyógyszervegyész. Egy. tanulmányait Strasbourg-ban, Genfben, Zürichben és Münchenben végzi. A szerves kémia és a gyógyszervegyészet prof. a genfi egy.-en, az Orsz. Tud. Kutatási Alap elnökh. A *Helvetica Chimica Acta* c. folyóirat szerk. biz. eln.

CHERESTEŞIU, Victor (1895) – román történész és nyelvész. A kolozsvári Babeş–Bólyai Egy. prof. Tud. kutatásai elsősorban Románia jelenkori tört.-ét és Erdély tört.-ét ölelik fel. A román–magyar szótár szerzője. Áll.-díjas. Magy. megj. könyvei: *Románok és magyarok* (1948, 1949), *Az 1848-as év a román országokban* (társszerző 1963).

CHERKASSY, Sura (1911) – orosz származású amerikai zongoraművész. Philadelphiában tanul. 1923 első fellépése Baltimore-ban, azóta számos világkörüli turnén vesz részt. A Salzburgi Ünnepi Játékok állandó szereplője.

CHEVALIER, Maurice (1889) – francia színész. Fiatal korában sanzonénekes, operettbonviván, revüsztár. Filmjeiben is a legkülönbözőbb szerepkörökben egyaránt kiváló. Filmezik Hollywoodban és Londonban is. F. f.: *Víg özvegy*, *Folies Bergère*, *Csapda*, *Hallgatni arany*, *Kánkán*, *Egy, kettő, három, négy*, *Grant kapitány gyermekei*.

CHEVALLEY, Claude (1909) – francia matematikus. Párizsban az École Normale Superieure-ön tanul. Prof. a párizsi egy.-en, az Institut Henri-Poincaré-ben. Kutatási ter.-e a csop.-elmélet, a homologikus algebra, a Lie-csoportok és Lie-algebrák, az algebrai geometria.

CHIARINI, Luigi (1900) – olasz filmrendező, újságíró. Jogi diplomát szerez. A Velencei Filmfesztivál ig. Korábban a Film Kísérleti Közp. ig. és aleln., a *Quadrivio* és a *Bianco e Nero* c. folyóiratok főszerk. Később a *Rivista del Cinema Italiano* c. folyóirat főszerk. Több, a filmműv.-tel foglalkozó könyvet ír.

CHIKEREMA, James Robert (1925) – rhodesiai politikus. A Cape Town-i egy.-en tanul. Megszervezi a diákok tüntetését a Közép-afrikai Államszöv. megalakítása ellen. Később tisztv. egy gyárban, ahonnan sztrájk szervezése miatt elbocsátják. Visszatér Rhodesiába, ifj. ligát szervez és lapot ad ki. Sztrájkokat, tiltakozó kampányokat szervez. A D-rhodesiai Afrikai Kongresszus aleln. Több ízben letartóztatják a fehér telepesek elleni küzdelem irányításáért. Az illeg. Zimbabwe Afrikai Népi Szöv. (a D-rhodesiai Afrikai Kongresszus utóda) eln.

CHIOVINI Ferenc (1899) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1935–36 ösztöndíjasként a római Szépműv. Ak. freskótanszékén végez tanulmányokat. 1926– a szolnoki művésztelepen dolgozik. 1927– kiállító művész, számos hazai és külföldi kiállításon vesz részt. Tanulmányutakat tesz Olaszo.-ban. Elsősorban az alföldi táj és élet festője. Munkácsy-díjas (1966).

CHIRICO, Giorgio de (1888) – olasz festő. Műv. tanulmányait Athénban, Firenzében és Münchenben végzi. 1911–15 Párizsban él. A „metafizikus festészet" egyik megteremtője. 1924 Párizsban egyike a szürrealista mozg. kezdeményezőinek. A 20-as évek végén műveit „romantikus klasszicizmus" jellemzi, későbbi alkotásai romantizáló, meseszerű kompozíciók. Számos publicisztikai írásán kívül megj. egy reg.-e és memoárja is.

CHISIZA, Dunduza Kaluli (1930) – malawi politikus. Helyi (nyaszaföldi) isk.-kban, majd Ugandában tanul. D-Rhodesiában él, de 1956 szept. a korm. deportálja. Visszatér Nyaszaföldre, ahol a Nyaszaföldi Afrikai Nemzeti Kongresszus (NANC) t. 1957–58 Birminghamben a fejlődő országok gazd.-át tanulmányozza. 1958 szept. Hastings Banda kérésére visszamegy Nyaszaföldre, 1959 márc. letartóztatják. 1961 az NANC-ből alakult Malawi Kongresszus P. főtitk. 1962– a Malawi Munkáskongresszus (szaksz. szöv.) főtitk.

CHOLNOKY Tibor (1901) – mérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul, 1925– uo. tanít, 1950– egy. tanár, a mechanikai tanszék vez., 1952–54 a mérnöki kar dékánja, 1954–57 az egy. rektora. Egyidejűleg 1934–38 a MÁV Ig.-ság hídoszt.-án, 1938– a Közlek. Min.-ban; a felszabadulás után a vasúti hidak helyreállításán dolgozik. MÁV ig. 1957–65 a MAFC sportegyes. tanáreln. A M. Olimpiai Biz. t. A műszaki tud. kandidátusa (1964). Kossuth-díjas (1957). A műszaki mechanika problémáival foglalkozik. F. m.: *Mechanika I. Statika* (egy tankönyv 1960), *Mechanika II. Szilárdságtan* (egy. tankönyv 1966), *Mechanika III. Kinematika és Kinetika* (egy. tankönyv 1968).

CHOMON, Faure Mediavilla (1929) – kubai min. Az egy. hallgatók Forr. Direktóriumának titk.-ként bekapcsolódik a kubai forr. mozg.-ba. 1959 a forr. győzelme után kinevezik moszkvai nagykövetnek, majd közlek.- és postaügyi min. A Kubai KP KB titkárságának t.

CHRISTIE, Agatha (1891) – angol írónő. Az I. vh.-ban önkéntes ápolónő, a tábori kórházban írja első detektívreg.-ét. Azóta csaknem 70 bűnügyi reg.-e és számtalan novellája jelenik meg. Számos reg.-ét dolgozzák át színpadra, viszik filmre; világszerte ismertek hangjátékai, tv-játékai. *Az egérfogó* c. darabját több mint 15 éve játsszák egyfolytában. Poirot mesterdetektívről és más bűnügyi történetekről 1930– 25 könyve jelenik meg magy.

CHROBOCZEK, Emil (1902) – lengyel agrobiológus. Tanulmányait a poznańi és az ithacai Cornell Egy.-en végzi. 1937– a varsói mezőgazd. főisk.-n tanszékvez. prof. Számos tud. és népszerűsítő munkája jelenik meg a vetőmagtermesztésről, a zöldségnemesítésről, a feldolgozásról, valamint a hűtéstechnikáról. A Lengyel Tud. Ak. t.

CHURCH, Alonso (1903) – amerikai matematikus. A Princeton Egy.-en végez. 1927–29 a Harvard, a göttingeni és az amszterdami egy.-en kut. munkát végez. 1929– tanársegéd, docens, majd prof. 1967– a California Egy.-en (Los Angeles) filozófia prof. A mat. logikában ért el jelentős eredményeket.

CIAMPI, Yves (1921) – francia filmrendező. Eredetileg orvosnak készül, de a háború miatt abbahagyja tanulmányait. A náci megszállás alatt partizán. Dokumentum- és rövidfilmek után 1949-ben önálló rendezőként is bemutatkozik. F. r.: *A hősök elfáradnak* (1955), *Tájfun Nagaszaki felett* (1956), *Ki volt dr. Sorge?* (1961).

CIBULKA, Hans (1920) – német (NDK) író. Keresk. eladó. A II. vh.-ban kat., Olaszo.-ban fogságba esik. Hazatérése után elvégzi a könyvtárosi főisk.-t. Jelenleg Gothában könyvtáros. Költő és novellista. 1954 megj. első verseskötete, 1960 elb.-ei. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg írásai.

CICOGNANI, Amleto (1883) – olasz katolikus főpap. 1933–58 püspök, apostoli delegátus az USA-ban. 1958– érsek. 1959–61 a Keleti Kongregáció titk., 1961– államtitk. a Vatikánban, a kormányzati és külügyek irányítója.

CIENFUEGOS, Osmany Gorriarán (1931) – kubai politikus. Építészmérnöki diplomát szerez. Bekapcsolódik a forr. mozg.-ba és részt vesz a fegyveres harcban. A felkelő hads. századosa. 1959 építésügyi, majd közmunkaügyi min. 1965– a Kubai KP KB külügyi biz. eln. E minőségében a havannai trikontinentális értekezlet eln. Vez. szerepet játszik a l.-amerikai szolidaritási szerv.-ben is.

CIGNA, Gina (1904) – olasz énekesnő. A párizsi konzervatóriumban tanul. 1929– a milánói Scala, később a Római Operaház t.; szoprán. Számos európai, É- és D-amerikai városban lép fel, Bp.-en is szerepel. Visszavonulása óta énektanár Milánóban.

CIKKER, Jan (1911) – szlovák zeneszerző és zenepedagógus. Tanulmányait Prágában, 1936–37 a bécsi zeneak.-n végzi. 1939–51 a pozsonyi konzervatórium tanára, 1945–48 a szlovák Nemzeti Színház dramaturgja, 1951– a bratislavai zeneműv. főisk. tanára. F. m.: operák, szimfonikus művek, több zenekari tanulmány, kamaramű, népdal és filmzene. Kétszeres Áll.-díjas, Érdemes művész.

CINCIARI-RODANO, Maria Luisa (1921) – olasz politikusnő. 1939 a római egy.-en csatlakozik az antifasiszta mozg.-hoz. 1943 letartóztatják. Kiszabadulása után a kereszténydem. baloldal nőmozg.-ának római vez. 1946 belép a KP-ba. 1956– a KB t. Az Olasz Nőszöv. egyik alapító t., 1956– orsz. eln. 1948– parl. képv. 1963 a képv. ház aleln.

CISAŘ, Čestmír (1920) – a Cseh Nemzeti Tan. eln. A prágai Károly Egy. filozófiai karán végez. 1946– pártmunkás a prágai ker. pártbiz.-ban, a CSKP KB-ban, majd a plzeni ker. pártbiz.-on. 1957–61 a *Rudé Právo* főszerk. h., 1961–63 a *Nová Mysl* főszerk. 1963 a CSKP KB titk. 1963–65 oktatásügyi és művelődésügyi min., s a CSKP KB ideológiai biz. t., 1965–68 nagykövet Romániában. 1968 tavaszán rövid ideig a CSKP KB titk. és a titkárság t. 1968– a Cseh Nemzeti Tan. eln. 1964–66 nemzetgy. képv.

CITRINE, Walter McLennan (1887) – angol szaksz. vez. Az elektromosipari dolgozók szaksz.-ben tölt be vez. posztokat. 1920–23 főtitkárh. 1924–26 a TUC főtitkárh. 1926–46 főtitk. 1928–45 a Nközi Szaksz. Szöv. eln. 1929–46 a *Daily Herald* ig. 1945–46 az SZVSZ eln. 1947–57 a Villamossági Hatóság (az államosított elektromos ipar) eln. Több publikációja jelenik meg az angol szaksz. mozg.-ról, a SZU-ról stb.

CIUBOTĂRAŞU, Ştefan (1910) – román színművész. A iaşi Nemzeti Színházban kezdi pályafutását, azóta az ország legtöbb színpadán szerepel, klasszikus és modern darabokban is fellép. A bukaresti Lucia Sturdza-Bulandra Színház t. Kiváló művész. Áll.-díjas.

CIUCURENCU, Alexandru (1903) – román festőművész. A bukaresti ak.-n tanul. A bukaresti N. Grigorescu Képzőműv. Int. tanára. Fiatal korában főleg csendéleteket, aktokat és tájképeket fest. A II. vh. után témaköre tört. és szoc. tárgyú kompozíciókkal gazdagodik. A Román Ak. lev. t. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

CIULEI, Liviu (1925) – román színész és rendező. Építészmérnöki oklevelet szerez. Később díszlettervező, majd színész. Hamarosan filmrendező lesz és jó képességű festő is. A bukaresti Lucia Sturdza-Bulandra színház ig. és főrendezője. Érdemes művész.

CIUPE, Aurel (1900) – román festőművész. Iaşiban, Rómában és Párizsban tanul. A kolozsvári Ion Andreescu Képzőműv. Int. tanára. Portrékat, kompozíciókat, tájképeket és csendéleteket fest. A műv. kiváló mestere, Áll.-díjas.

CLAIR, René (1898) – francia filmrendező. Előbb újságíró, majd filmen játszik, később rendező-asszisztens. Első önálló filmje: *Párizs alszik* (1923); hangosfilmje: *Párizsi háztetők alatt* (1930). Megragadóan adja vissza Párizs embereit, atmoszféráját, s tölti meg e kereteket szatirikus, haladó, antikap. tartalommal *(Éljen a szabadság!)*. F. r.: *Eladó kísértet* (1936), *Boszorkányt vettem feleségül* (1942), *Tíz kicsi néger* (1945), *Hallgatni arany* (1947), *Az éjszaka szépei* (1952), *A nagy hadgyakorlat* (1955) stb.

CLAR, Eberhard (1914) – osztrák geológus. 1929– a grazi műszaki főisk. docense, 1936– prof. 1944–45 a bécsi műszaki főisk., majd az egy. tanára, a földtani tanszék vez. Az Osztrák Tud. Ak. lev. t., a M. Földtani Társ. tb. t.

CLARK, Colin Grant (1905) – angol közgazdász. Az oxfordi és a milánói egy.-en tanul. 1928–29 a Harvard Egy.-en kut. munkát végez. Liverpoolban, majd Londonban dolgozik. 1931–37 a cambridge-i egy.-en statisztikát ad elő. 1938–52 munka- és iparügyi államtitk. 1953– az oxfordi egy. agrárközgazd. tani kut. int. ig.; 1958– egyidejűleg az ekonometriai kut. int. felügyelője. A Nközi Stat. Társ., a Kir. Stat. Társ. és az Ekonometriai Társ. t. A tört.-i gazd. stat. módszertani és gyakorlati kidolgozásában úttörő munkát végez.

CLARK, John Pepper (1935) – nigériai író, költő, újságíró. Az ibadani egy.-en, majd az USA-ban irod. és újságírói tanulmányokat folytat. 1960– a lagosi *Daily Express* vez. munkatársa. W. Soyinkaval a modern Ny-afrikai drámairod. megteremtői; angol nyelven ír.

CLARK, Sir Wilfrid Edward Le Gros (1895) – angol anatómus. A londoni egy.-en végzi tanulmányait. 1920–23 Sarawak (akkori brit gyarmat) egészségügyi főtisztje. 1923–34 a londoni egy., 1934–62 az oxfordi egy. prof. 1950 a nközi anatómiai kongresszus eln. A Norvég Műv. és Tud. Ak. t., az USA Tud. Ak. külföldi t. Több, az ember fejlődéséről szóló könyve jelenik meg.

CLAUDIUS, Eduard (eredeti neve: Eduard Schmidt) (1911) – német (NDK) író, publicista. Kőműves mesterséget tanul. 16 éves korában már szaksz. funkcionárius. 1932 belép a Német KP-ba. 1934 Svájcba emigrál, 1936 Spanyolo.-ban a polgárháborúban a nközi önkéntesek pol. biztosa. 1938 Franciao.-ba, majd onnan illegálisan Svájcba megy, ahol letartóztatják és börtönbe, majd munkatáborba zárják. 1945 elején szabadul, Olaszo.-ban partizán. A nácik veresége után hazatér Németo.-ba. 1945– a bajor nácitlanítási min. sajtófőnöke. 1956– az NDK főkonzulja Szíriában. 1959 nagykövet a VDK-ban. Számos reg.-e, elb.- és riportkötete lát napvilágot. *Zöld olajfák és kopár hegyek* c. reg.-e magy. is megj. (1960). Nemzeti-díjas (1951).

CLAUS, Hugo (1929) – belga író. Számos reg. és színdarab szerzője; flamand nyelven írt műveinek nagy részét lefordítják a jelentős világnyelvekre, és színdarabjait is játsszák. Magy. a *Németalföldi költők antológiájában* jelenik meg verse.

CLAUSEN, Hjalmar (1905) – dán mezőgazdász. 1934– a Mezőgazd. Kut. Int. kutatási vez., 1952– a Kir. Állatorvosi és Mezőgazd. Főisk.-n a háziállat-tenyésztés prof. 1946–52 a Dán Agronómusok Egyes., 1953– a Dán Kir. Mezőgazd. Tan. vez.-ségi t., 1966– eln. 1953 a FAO szaktanácsadója. 1955– a Tud. Ak. t. 1961 a Svéd Mezőgazd. Tud. Ak. t., 1967– az MTA tb. t. Számos tud. cikket, tanulmányt és könyvet ír a sertéstenyésztésről és a takarmányozásról.

CLAUSSE, Roger-Gilbert (1902) – belga pedagógus. A liège-i egy.-en klasszika-filológiából doktorál, 1928–37 tanár, 1937–46 a rádióoktatással, ismeretterjesztéssel foglalkozó belga int. francia részlegének ig., 1947–52 az int. ig. h. 1953–57 vezérig. 1945– a brüsszeli egy. prof.; 1958– az ismeretterjesztés gyakorlati kérdéseit tanulmányozó közp. ig. E témakörben több publikációja is megj.

CLAYTON, Eugene Duane (1923) – amerikai fizikus. Tanulmányait az oregoni egy.-en végzi. 1947–49 uo. docens a fizika tanszéken, 1949– tud. kut. Kutatási ter.-e a neutron-sokszorozódás mérése, reaktorok fizikája, nukleáris fizika stb., e tárgykörökben több publikációja jelenik meg.

CLÉMENT, René (1913) – francia filmrendező. Építésznek készül, amatőrfilmes, majd forgatókönyvíró, segédrendező. Első önálló rendezése: *Párizs csizmák alatt.* Jean Cocteau-val közösen készíti el *A szép és a szörnyeteg* c. filmjét, majd az ellenállás egyik legnagyobb emlékművét: *Harc a sínekért.* További r.: *Patkányfogó* (1956), *Gát a Csendes-óceánon* (1956), *Milyen öröm élni!* (1961), *Holnap új nap lesz* (1962).

CLERQ, Willy de (1927) – belga politikus. Eredetileg ügyvéd, bíró, 1958– parl. képv., a polgári Szabadság és Haladás P. parl. csop. eln. 1966–68 min. elnökh.

CLOUZOT, Henri-Georges (1907) – francia filmrendező. Matematikát, jogot, közgazd.-tant tanul, újságíró, majd segédrendező. Több apróbb rendezés és forgatókönyv írása után önállóan készít el néhány bűnügyi filmet. *A félelem bére* az első kiemelkedő alkotása. F. r.: *A Picasso-rejtély* (művészi dokumentum a nagy festőről), *Az ördöngösök* (1954), *Ha a világon mindenki ilyen volna* (1955), *Igazság* (1960).

CLUNES, Alexander Sheriff de Moro (1912) – angol színész, rendező, színig. Az Arts Theatre Group of Actors, valamint az Arts Theatre Club alapítója. 1934– az Old Vic színház t. Ismert Shakespeare-színész, de más darabokban is fellép. 1942–53 színig. Több filmben is játszik.

CLURMAN, Harold (1901) – amerikai színházi rendező és kritikus. A Columbia Egy.-en és a Sorbonne-on (Párizs) tanul. 1924–29 színész és ügyelő, 1929–31 a New York-i Theatre Guild dramaturgja, 1931 a New York-i Group Theatre társalapítója, 1937–41 ügyvez. ig. 1946–53 a *To-Morrow* c. magazin műv. rovatvez., 1948–53 a *New Republic*, 1953– a *The Nation* színikritikusa.

COBBOLD báró, Cameron Fromanteel (1904) – angol bankár. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1949-ig a Bank of England kormányzóh., 1949–61 kormányzója. 1946–47 London grófság főszolgabírója. 1959– a Kir. Államtan. t. 1963– főkamarás. A British Petroleum Co. ig., a londoni értéktőzsde t.

COCHRAN, Jacqueline (Mrs. Floyd B. Odlum) – amerikai pilótanő. 1932– pilóta, 1938 a Bendix transzkontinentális légi verseny nyertese. A II. vh.-ban az USA női pilótáinak vez., alezredes. 1950 a légierők vezérkari főnökének külön tanácsadója, számos légi sebességi világrekord felállítója, 1953 az első nő, aki áttöri a hanghatárt. 1959– a Nközi Aeronautikai Szöv. eln.

COCKCROFT, Sir John Douglas (1897) – angol fizikus. Manchesterben és Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd 1928– uo. tanít, 1939–46 fizika és természetfilozófia prof. Egyidejűleg 1939–41 a hads. ellátásügyi min. kutatási részlegének ig. h. 1944–46 kanadai kut. int.-ekben dolgozik. 1946–58 a harwelli atomkut. közp. ig. 1952–54 a Hadügymin.-ban oszt. vez. 1959– a cambridge-i Churchill College ig. és egyidejűleg az angol atomkut. közp. munkatársa. Külföldi tud. ak.-k tb. t., az ausztráliai Természettud. Egy. tb. rektora. 1951 Waltonnal közösen fizikai Nobel-díjat kap gyorsított részecskékkel végzett atommagátalakítási kísérleteiért.

CODIGNOLA, Tristano (1913) – olasz politikus. Jogi dr., újságíró. 1937 a toscanai liberális szoc. csop.-ok egyik alapítója. 1942 antifasiszta tevékenysége miatt letartóztatják, majd száműzik. 1943 az Akciópárt egyik szerv., majd titkárh. A háború után különböző szoc. csop.-ok vez. 1953 megalakítja a „Népi Egység" mozg.-at. 1957 a mozg. beolvad a Szoc. P.-ba. 1957– a KB t. A firenzei La Nuova Italia kiadó ügyvez. ig. A párt isk.-ügyi szekciójának vez.

CODOVILLA, Victorio (1894) – olasz származású argentin munkásmozg. vez., az Argentin KP eln. Ifjú korától részt vesz az olasz proletariátus harcában, majd 1912 az üldözés elől Argentínába menekül, ahol belép a szoc. pártba. 1918 néhány elvbarátjával megalapítja a Nközi Szoc. P.-ot (1920– KP néven). 1921– PB t. Több ízben letartóztatják és száműzik. Részt vesz a spanyol polgárháborúban. 1941–63 az Argentin KP főtitk., majd eln. Számos elméleti és pol. cikk szerzője.

COGGAN, Frederick Donald (1909) – angol érsek. Cambridge-ben és Oxfordban végzi tanulmányait. 1931–34 a semita nyelvek és irod. előadója a manchesteri egy.-en. 1934–37 Islingtonban segédlelkész. 1937–44 Torontóban egy. tanár. 1944–56 a londoni papi főisk. principálisa. 1956–61 bradfordi püspök, 1961– yorki érsek.

COHEN, Marcel (1884) – francia nyelvész. Általában a keleti nyelvekkel, különösen a sémi nyelvek kutatásával foglalkozik. 1919– a Sorbonne-on tanulmányi ig. 1950– prof. A Francia KP egyik alapító t. Marxista szellemű írásai jelennek meg a nyelv szociológiájáról, az írás fejlődéséről. Az NDK Tud. Ak.-jának lev. t., a varsói egy. díszdr.-a.

COING, Helmut (1912) – német (NSZK) jogtudós. A hannoveri, lille-i, kieli, müncheni és göttingeni egy.-en tanul. 1940– a Frankfurt am Main-i Goethe Egy.-en a római jog, a polg. jog és a jogtört. prof., 1950–51 uo. dékán, 1955–57 rektor, 1956–57 a Ny-német rektori tan. eln. 1958–61 a Német Tud. Tan. t. 1961– az F. Thyssen Alapítvány tud. tan. eln. 1964– a Max Planck Európai Jogtört. Int. ig. 1965– a Bolognai Tud. Ak. t. A magánjog tört.-ével és jogfilozófiai kérdésekkel foglalkozik.

COJ Jen Gen (eredeti neve: Csö Jong Gon) (1900) – a koreai (KNDK) Legf. Népi Gyűlés Elnökségének eln. (1957 óta). É-koreai szegényparaszti család gyermeke. Japánellenes diákmozg. szervezéséért 2 évet tölt börtönben. 1923 Kínába emigrál, ahol 1926 belép a KP-ba. Elvégzi a KP kat. isk.-ját, s 1927 részt vesz a kantoni felkelésben. A 30-as évektől Kim Ir Szen közvetlen harcostársaként a japánellenes partizánharcok egyik szerv. és vez. 1945 hazatér, kezdetben az Ideiglenes Népi Biz. közbiztonsági főoszt. vez., majd 1948–, a KNDK kikiáltásától honv. min. Az 1950–53-as honvédő háború idején a néphads. főpar. h. és min. elnökh. A Koreai Munkapárt PB Elnökségének t., a KB titk.

COKE, Gerald Edward (1907) – a BBC kormányzója. Oxfordban végzi tanulmányait. A Rio Tinto–Zinc Corp. és más társ.-ok ig. 1955– a glyndebourne-i műv. tan. eln. 1957– a Kir. Zeneak., 1959–64 az operaház ig., 1961– a BBC kormányzója.

COLE, Margaret Isabel (1893) – angol történész és író. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1914–17 Londonban tanár. 1917–25 a munkaügyi kut. int. titkárh. 1925–46 a londoni egy.-en a tanulmányi oszt. vez. 1939–53 a Fábiánus Társ. tb. titk., majd 1954– aleln., ill. eln. 1952–65 londoni városi tanácsnok, 1961– a Sidney Webb Int. eln. Több könyvet ír társad. témákról, közösen is az elhunyt G. D. H. Cole-lal, aki a Munkáspárt egyik legismertebb ideológusa volt.

COLIU, Dimitru (1907) – román politikus. Fiatal korától részt vesz a munkásmozg.-ban. Felelős tisztségeket tölt be a ploieşti és a bukaresti pártszerv.-ekben, továbbá a közp. pártapparátusban. 1945– a KP KB t. 1952–60 a PB pótt. 1965– a KB VB pótt. és a Pártkollégium eln. A Szoc. Munka Hőse.

COLLARD, Leopold (1902) – belga min. eln. Keresk. főisk. tanár, 1952– Mons város polgármestere 1946 és 1954–58 oktatásügyi min., 1963–68 állammin. 1959– a Belga Szoc. P. eln.

COLLAZO, Ariel (1928) – uruguayi ügyvéd és politikus. Már egy. tanulmányai alatt bekapcsolódik a pol. életbe, vez. szerepet játszik több egy. szerv.-ben. 1959– a Blanco Nemzeti P. színeiben parl. képv. 1961 javaslatára létrehozzák a K-i Forr. Mozg. elnevezésű pártot, amely támogatja a kubai forr.-t és később a FIDEL elnevezésű baloldali pártszöv.-nek is t. A Keleti Forr. Mozg. főtitk.

COLLINDER, E. A. T. Björn (1894) – svéd nyelvész. Az uppsalai egy.-en végez, majd ott tanít a finnugor nyelv tanszékén. 1933–61 tanszékvez. egy. tanár. Az uppsalai tájszólás és nyelvemlék archívum ig.-ságának eln. A Svéd Irod. tört. és Műv. tört. Ak., a Finn Tud. Ak. t., az MTA tb. t., a helsinki egy. díszdr.-a. Főleg a lapp és a finn nyelv kut.-ja. Shakespeare-fordító. Jelentősek az uráli nyelvészetet összefoglaló kézikönyvei, az uráli és az indoeurópai nyelvek ősi kapcsolatait kut. munkái. Magy. megj. könyve: *A leghívebb város* (Sopron) (1938).

COLLINS, Norman Richard (1907) – angol újságíró. 1926–29 az Oxford University Pressnél dolgozik. 1929–33 a *News Chronicle* irod. szerk. h. 1934–41 a Victor Gollancz kiadó aleln. 1941–47 a BBC-nél, 1947–50 a tv-nél dolgozik. 1949–51 a brit filmint. ig. Az ATV (Associated, Tele-Vision) aleln. s több más színházi, zenei szöv. és társ. tevékenységében vesz részt. 1932– számos könyve jelent meg.

COLOMBO, Emilio (1920) – olasz politikus. A római egy.-en jogi diplomát szerez. Közéleti tevékenysége az Actio Catholicában kezdődik. A Kereszténydem. P. orsz. tan. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1948–55 földművelésügyi, ill. közmunkaügyi államtitk. 1955– földművelésügyi, külker., ipari és keresk. ügyi, majd pénzügymin. 1958–62 Olaszo. képv. az EGK Biz.-ban.

COLOTKA, Peter (1925) – a Szlovák Szoc. Közt. min. eln. A bratislavai egy. jogi fakultásán végez, majd uo. tanársegéd, docens, prorektor. 1965 egy. tanár. 1963– a Szlovák Nemzeti Tan. igazságügyi mb., 1966– a CSKP és a Szlovák KP KB t. 1962– a hágai nközi igazságügyi kamara t. 1968 min. elnökh., 1969 a szöv. parl. eln. 1969 ápr.– szlovák min. eln., a CSKP elnökségi t.

COLOV, Tano (1918) – bolgár min. elnökh., az Áll. Tervbiz. eln. 1934– az Ifjúmunkásszöv. t. 1940– KP t. 1944 partizán. 1945–50 járási pártbiz. titk. 1954– KB pótt., 1957– t. 1959– KB titk. 1962– PB pótt., 1966– t. 1952– nehézipari min. 1962– min. elnökh. 1966– a Bolgár Népközt. állandó KGST-képv. 1969– az Áll. Tervbiz. eln. Képv.

COMAY, Michael Saul (1908) – izraeli politikus. Fokváros egy.-ének bölcsész és jogi karán nyer képesítést. 1940–45 a D-afrikai Közt. hads.-ének őrnagya, 1946–48 a Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) munkatársa Jeruzsálemben. Izrael ENSZ-küldöttségének t., ill. vez. több közgyűlési ülésszakon. 1948–53 az izraeli Külügymin.-ban oszt. vez., majd 1957–59 főoszt. vez. h. Közben 1953–57 nagykövet Kanadában. 1959–67 Izrael állandó ENSZ-képv., 1967– a külügymin. tanácsadója.

COMENCINI, Luigi (1916) – olasz filmrendező. Építészmérnöki diplomát szerez. Két társával együtt létrehozza a Cineteca Italianát, az olasz filmarchívumot, amelynek évekig eln. A II. vh. után az *Avanti!* és a *Tempo* c. lapok filmkritikusa. Forgatókönyveket ír, dokumentum-, majd 1949– játékfilmeket rendez. *Kenyér, szerelem* sorozatát Magyaro.-on is játsszák.

COMISSO, Giovanni (1895) – olasz író. Fiatal korában különféle mesterségeket űz. 1918–20 a fiumei olasz légió t. A 20-as és 30-as években napilapok tudósítójaként Párizsban, É-Európában, Afrikában tartózkodik. 1952 *Olasz capricciók* c. könyvével Viareggio-díjat, 1955 *Egy macska megy át az úton* c. művével Strega-díjat nyer.

COMMAGER, Henry Steele (1902) – amerikai történész. A chicagói és a koppenhágai egy.-en folytatja tanulmányait. 1925–39 prof. a New York-i, 1939– a Columbia 1942– a cambridge-i (USA) egy.-en. 1952–53 az oxfordi egy., 1953– az uppsalai egy., 1956– az Amherst Főisk. prof. Különböző hadügyi, hadtört. és UNESCO-biz.-ok t., ill. konzultánsa, több egy. tb. dr.-a. Számos, elsősorban az amerikai tört.-mel foglalkozó írása, könyve jelenik meg. Liberális szemléletű. Magy.: *Amerika, Egy szabad nép története* (társszerző 1946), *A II. világháború története* (1947, 1948).

COMPTON, Arthur Holly (1892) – amerikai fizikus. A Princeton Egy.-en végez. 1916–19 tud. intézményeknél dolgozik. 1919–20 fizika prof., majd 1920–23 tanszékvez. a washingtoni egy.-en. 1923–29 a chicagói egy. prof., 1926–45 a General Electric Co. tanácsadó prof., 1945–53 a washingtoni St. Louis Egy. rektora, 1954– prof. 1946– az IAEA t. Kutatási ter.-e: a röntgensugarak hullámhosszváltozásai, polarizációja, a kozmikus sugarak, atomláncreakció stb. Nevéhez fűződik az ún. Compton-effektus felfedezése, amelyért Nobel-díjat kap (1927). Több mint 20 amerikai és számos külföldi tud. társ. t.

CONANT, James Bryant (1893) – amerikai kémikus és politikus. A Harvard Egy.-n végez. 1916– uo. előadó. 1929–33 szerves kémia prof., 1933–35 rektor. 1953–55 főpar., majd 1955–57 nagykövet az NSZK-ban. 1957– az USA felsőokt.-sal foglalkozó intézményeiben vez. beosztásban. A II. vh. idején a Hadi Kut. Biz. eln. és a Tud. Kut. és Fejlesztési Hiv. ig. h. 1947–52 az Atomenergia Biz. tanácsadó biz. t. Számos egy. tb. dr.-a. Írásos munkái nagyrészt az amerikai oktatásügy kérdéseivel foglalkoznak. A szabad gyökök, az oxidáció-redukció, a hemoglobin és a klorofil kutatásával foglalkozik.

CONNALLY, John Bowden ifj. (1917) – amerikai politikus. Texasban jogot tanul. 1941–46 a tengerészetnél szolgál. Különféle üzleti tevékenységeket folytat az olajfúrási, olajkeresk., majd biztosítási szakmákban. A rádiónál és a tv-nél is dolgozik. 1961 tengerészeti min., 1963– Texas kormányzója. Dem. párti.

CONSTANTINESCU, Mac (1900) – román szobrász és grafikus. Párizsban tanul. A bukaresti I. Mincu Építészeti Int., majd jelenleg az N. Grigorescu Képzőműv. Int. tanára. Alkotásai főleg a monumentális, dekoratív szobrászat körébe tartoznak: ő készíti el a bukaresti egy. jogi kara épületének homlokzatát. Kisplasztikái is jelentősek. Mint grafikus linómetszeteket készített a Divina Commedia román fordításához.

CONSTANTINESCU-IAŞI, Petre (1892) – román történész és műv. történész. A háború előtt aktívan részt vesz a KP irányítása alatt állott több dem. és antifasiszta szerv. munkájában, ezért börtönbe zárják, majd internálják. A felszabadulás után min., az I. U. román csop. eln., Tud. kutatásai kiterjednek a román műv.tört.-re, archeológiára, valamint az ország újkori és jelenkori tört.-ére. A Román Tud. Ak. t., a Bolgár Tud. Ak. lev. t., a moszkvai Lomonoszov Egy. tb. dr.-a. Áll.-díjas.

CONZE, Werner (1910) – német (NSZK) történész. Egy. docens, később rk. egy. tanár Posenban, r. tanár Münsterben, majd 1957– Heidelbergben, uo. az egy. jelenkori társad. tört. int. vez. Életrajzírással, pol.- és szellemtört.-tel foglalkozik.

COOKE, (Alfred) Alistair (1908) – angol származású amerikai újságíró. A cambridge-i, a Yale és a Harvard egy.-en folytatja tanulmányait. 1934–37 a BBC filmkritikusa, 1936–37 az NBC (National Broadcasting Co.) londoni tudósítója, 1938–41 a *The Times* amerikai különtudósítója, 1941–44 a *Daily Herald* cikkírója, 1945–48 a *The Manchester Guardian* (jelenleg *The Guardian*) ENSZ-tudósítója, 1948 a BBC amerikai főtudósítója.

COON, Carleton Stevens (1904) – amerikai antropológus. A Harvard Egy.-et végzi. 1925–34 ásatásoknál kut. munkát folytat É-Afrikában, a Balkánon, a Közel-Keleten. 1939 felfedezi a neandervölgyi ember nyomait É-Afrikában. 1934–48 a Harvard Egy. antropológia prof. 1948– a philadelphiai egy. antropológiai int.-ének és az egy.-i múzeum ig. 1951 felfedezi a hotu ember nyomait Iránban. Számos kut. expedícióban vesz részt. A fajok eredetéről és az ember származásáról jelennek meg munkái.

COOPER, Leroy Gordon (1927) – amerikai űrhajós. A hawaii egy.-et végzi. A II. vh.-ban a tengerészgyalogságnál szolgál, majd az eln. gárda t. Washingtonban. 1949– a légierő kötelékében. 1959–63 részt vesz a Mercury-programban. 1963. máj. 16. űrrepülést hajt végre, majd 1965. máj. 21–28. a Gemini V. űrhajóval 120-szor kerüli meg a Földet. Őrnagy.

COOPER, Marcus (1918) – DNy-afrikai közéleti személyiség. Tanári képesítést szerez. 1942–46 missziós isk.-kban tanít, majd Transvaalban tovább tanul. 1949 visszatér szülőföldjére a nama nép körébe, s harcol az ellen, hogy népét a D-afrikai korm. áttelepítse. Emiatt többször törvény elé idézik. 1960 DNy-Afrika nama törzsének az ENSZ-hez küldött mb.-ja.

COOPER, William (1910) – angol író és tudós. Cambridge-ben végzi tanulmányait. Isk.-ig. A II. vh.-ban a légierőnél teljesít szolgálatot. Jelentős szerepe van az angol radarszisztéma kidolgozásában. 1958– az angol atomenergia-hatóság tanácsadója. Tud. működése mellett ír is. C. P. Snow-hoz hasonlóan a kettős kultúra úttörője.

COPELAND, Lammot du Pont (1905) – amerikai nagytőkés. A Harvard Egy.-en végez. 1929– a du Pont de Nemours and Co.-nál dolgozik, 1954–62 aleln., 1962– eln. A kanadai du Pont Corp. és számos pénzügyi szerv. ig., ill. ig.-sági t.

ĆOPIĆ, Branko (1915) – jugoszláv író. A belgrádi egy. bölcsészkarán végez. 1941–45 részt vesz a felszabadító harcokban. Partizán témájú elb.-ei és versei nagy népszerűségnek örvendenek. Magy. megj. művei: *Ismerős a völgyszorosból* (elb.-ek 1957), *Áttörés* (reg. 1962), *A nyolcadik offenzíva* (reg. 1966).

COPLAND, Aaron (1900) – amerikai zeneszerző. Franciao.-ban Nadia Boulanger tanítványa. 1924 visszatér az USA-ba, a szimfonikus dzsessz megteremtésével kísérletezik, később egyszerűségre, közérthetőségre törekszik. Zeneszerzői tevékenysége mellett zeneszerzést tanít a Harvard Egy.-en és a berkshire-i zenei főisk.-n, számos zenei intézmény, szöv. t., ill. vez. Művei közt szerepelnek operák, balett, szimfóniák, zongoradarabok stb. Zenenépszerűsítő irod. tevékenységet is folytat.

COPLAND, Sir Douglas Berry (1894) – ausztráliai közgazdász és diplomata. Új-Zélandban végzi tanulmányait. 1917– a tasmaniai egy.-en gazd. tört.-et ad elő, majd prof. 1924–45 a melbourne-i egy.-en a keresk. tanszék prof. és dékánja. 1941–45 egyúttal a min. eln. gazd. tanácsadója. 1946–48 követ Kínában. 1948–53 az ausztráliai nemzeti egy. rektorh. 1953–56 kanadai főmegb. 1961– váll.-ok ig.-ja és gazd. tanácsadó. Számos szakirod. cikket, könyvet publikál.

COPPIETERS DE TER ZAALE, Emmanuel (1925) – belga közgazdász. A louvaini és a londoni egy.-en tanul (jogot és közgazd.-tant). 1954 az antwerpeni egy. nközi gazd. kapcs.-ok tanszékének prof., a Nközi Kapcs.-ok Int.-ének ig., 1963– a Kir. Kat. Isk. prof. Nközi gazd. és pol. kérdésekkel foglalkozó több folyóirat társszerk., főszerk.; közgazd. tud. művek szerzője, különféle tud. társ.-ok t.

CORI, Carl Ferdinand (1896) – amerikai biokémikus. A prágai Német Egy.-en végez. 1922 az USA-ban telepszik le. 1922–31 az áll. rákkut. int. (Buffalo) biokémikusa, 1931– a Washington Egy. biokémia prof. A Tud. Ak. és más tud. társ.-ok t. Számos kitüntetést, többek között 1947 orvosi és élettani Nobel-díjat kap feleségével együtt a glükogén-anyagcseréval kapcsolatos kutatásaiért.

CORNFORTH, Maurice (1909) – angol filozófus. Filozófiai és logikai tanulmányokat folytat a londoni, majd a cambridge-i egy.-en. 1931 belép Nagy-Britannia KP-jába. 1935–45 a KP körzeti titk. K-Angliában. 1951-ig újságíró, majd a KP kiadójának (Lawrence and Wishart) ig. Londonban. A *Marxism Today* c. elméleti folyóirat szerk. biz. t. Filozófiai munkásságának középpontjában a modern polg. filozófia (elsősorban a neopozitivizmus és a pragmatizmus) bírálata áll, emellett jelentős a marxista elmélet propagálása terén kifejtett tevékenysége. Magy. megj. könyve: *Tudomány az idealizmus ellen* (1949).

CORNU, August (1888) – francia származású NDK-ban élő filozófus. 1913– a Szoc. P., 1918– a Francia KP t. A német megszállás idején részt vesz a francia ellenállási mozg.-ban. 1949– Lipcsében, 1951– a berlini Humboldt Egy.-en prof. Marxista filozófus, részletes forrásanalízissel járul hozzá a Marx-kutatáshoz. Magy. megj. könyve: *Marx és Engels. 1818–1844* (1968).

CORONA, Achille (1914) – olasz politikus. Ügyvéd, újságíró. Az ellenállás idején partizán, az illeg. *Avanti!* szerk. 1948– a képv. ház t. 1949 a Szoc. P. KB és vez.-ségi t. 1966– az egyesült szoc. párt KB t. 1963– idegenforgalmi és vigalmi min.

CORRENS, Carl W. (1893) – német (NSZK) mineralógus, petrográfus. A tübingeni, a münsteri és a berlini egy.-en tanul. 1921– a poroszo.-i geológiai int. geológusa. 1926 magántanár a berlini egy.-en. 1927–38 a rostocki, 1938– a göttingeni egy. tanára. A Göttingeni Tud. Ak., a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t., a Svéd Kir. Tud. Ak. külföldi t., a Bolognai Tud. Ak. tb. t., s számos más tud. társ. t. Az üledékes kőzetek és az üledékképződés kut.-ja.

CORRENS, Erich (1896) – német (NDK) tudós és közéleti személyiség. 1918–22 a berlini és a tübingeni egy.-en vegyészeti, fizikai és botanikai tanulmányokat folytat. 1922–24 a Kaiser Wilhelm Vegyészeti és Bőripari Kut. int. asszisztense. 1925–45 az iparban dolgozik. 1946–50 gyárig. 1950– a Nemzeti Front Nemzeti Tan. eln. 1951– az NDK Tud. Ak. t. 1951–61 az Ak. mellett működő Rostanyagkut. Int. Tud. Tan. ig., 1962– eln. 1954– a Népi Kamara t. 1960– az Államtan. t.

CORT, Stewart S. (1911) – amerikai nagytőkés. A Yale és a Harvard Egy.-en folytatja tanulmányait. 1937– a Bethlehem Steel Co. acélipari váll.-nál vez. beosztásokban. 1961–63 a váll. aleln. 1963– eln. és ig.

CORTAZAR, Julio – argentin író, elbeszélő. Az új l.-amerikai próza egyik legerőteljesebb művelője. Legjobb novelláskötete a *Final del juego* (1956; A játék vége).

CORVALÁN, Luis (1916) – chilei politikus, a KP főtitk. 17 éves korában belép a KP-ba. Az ifj. mozg.-ban tevékenykedik, majd a Concepción tartományi pártbiz. titk. 1940– a párt lapja, az *El Siglo (Évszázad)* szerk. h. 1945–48 főszerk. 1948– illeg.-ba kényszerül, és innen irányítja a KB agit. prop. oszt.-át. 1952– KB t. 1956– PB t. 1958 ápr.– a KP főtitk. Ismét legálisan dolgozhat, megválasztják szenátornak is.

ĆOSIĆ, Dobrica (1921) – jugoszláv író. 1939– a Komm. Ifj. Szöv. t., a felszabadító harcok aktív résztvevője. A felszabadulás után újságíró. A fiatal szerb írógárda egyik jelentős t. Reg.-ei szerb környezetben játszódnak. Magy. megj. művei: *Majd megvirrad már...* (reg. 1953), *Messze még a hajnal* (reg. 1957), *Gyökerek* (reg. 1958).

COSTA, Angelo (1901) – olasz nagytőkés. Közgazdász. Tevékenységét a családi váll.-oknál kezdi, majd különböző textil-, élelmiszer- és gépipari váll.-ok vez. 1945–55 a Confindustria (Gyáriparosok Szöv.) eln., majd aleln., később a végrehajtó tan. állandó t. A CNEL (Orsz. Gazd. és Munkaügyi Tan.) t.

COSTA MENDEZ, Niconor (1922) – argentin jogász, külügymin. Jogot tanul, majd tanít, később a Külügymin.-ban tan.-os. 1962 az argentin pol. pártok szabályzatát kidolgozó biz. t., majd nagykövet Chilében. Ongania tábornok 1966-os kat. puccsa után hazatér és kinevezik külügymin.-nek.

COSTA E SILVA, Artur (1902) – brazil közt. eln. Elvégzi a legfőbb brazil, amerikai és francia kat. tanfolyamokat. 1930– bekapcsolódik a pol. életbe is. A II. vh. alatt az USA-ban kap kat. továbbképzést. 1949 kat. attasé Buenos Airesben. 1958 vezérezredes és a 4. brazil hads. par., majd 1961 megkapja a tábornoki rangot. 1964 ápr. a Goulart-korm. elleni kat. puccs fő szerv. és irányítója, s a puccs után hadügymin. 1967– közt. eln.

COSTE-FLORET, Paul (1911) – francia politikus. Párizsban jogot végez. 1935–37 uo. tanársegéd. 1938– az algíri egy.-en prof. 1943–45 de Gaulle algíri korm.-ában az igazságügymin. kabinetfőnöke. A náci háborús bűnösök nürnbergi perében főügyészh. 1945–58, majd 1962– képv. a katolikus MRP (Népi Közt. Mozg.) listáján. 1947 hadügymin., majd több korm-ban min., az ENSZ számos ülésén a francia delegáció t.

COT, Pierre (1895) – francia jogász. Tanulmányait a grenoble-i és a párizsi egy. jogi és közgazd. tud. fakultásán végzi. A rennes-i egy. jogi prof., majd a párizsi fellebbviteli törvényszék ügyvédje, Savoya m. parl. képv. A II. vh. után a koalíciós korm.-ban külügymin., majd légügyi min., később keresk. és iparügyi min. A párizsi egy. prof., a DJNSZ eln. Számos jogtud. mű szerzője.

COT, Pierre-Donatien-Alphonse (1911) – francia mérnök, az Air France eln. (1967 óta). A Népfront-korm. repülésügyi min.-e. 1945 a Le Havre-i kikötő főmérnöke, 1951– a párizsi reptér műszaki vez., majd 1967-ig eln. Pártonkívüli, több ízben nemzetgy. képv.

COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nicolaus, gróf (1894) – osztrák származású politikus. A páneurópa mozg. egyik megteremtője, 1923 létrehozza a Páneurópai Uniót, amelynek azóta is eln. 1947 az elsők közt szorgalmazza az Európai Parl. Unió létrehozását, amelynek főtitk. 1939– francia állampolg., jelenlegi állandó lakhelye Svájc. A páneurópa mozg.-mal kapcsolatban számos könyve jelenik meg.

COULSON, Sir John Eltringham (1909) – angol diplomata, az EFTA főtitk. A cambridge-i egy.-en végez. 1932– külügyi szolgálatban. 1946–48 tanácsadó Párizsban. 1948–50 a OEEC angol delegációjának t. Párizsban. 1950–52 az ENSZ állandó angol képv. h. 1952–55 a Külügymin.-ban dolgozik, 1955–57 követ Washingtonban, 1960–63 nagykövet Svédo.-ban, 1963–64 külügyi államtitkárh. 1965– az EFTA főtitk.

COURANT, Richard (1888) – német származású amerikai matematikus. Német és svájci egy.-eken tanul. 1919–33 a münsteri, majd a göttingeni egy. mat. prof. 1934– az USA-ban él, s 1958-ig a New York-i egy. Mat. Tud. Int. ig. 1958– tud. tanácsadója. Több tud. ak. t. A mat. fizika módszereiről, a differenciál- és integrálszámításról stb. jelennek meg munkái. Magy.: *Mi a matematika?* (társszerző 1966).

COURNAND, André (1895) – francia származású amerikai orvos. A párizsi egy.-en tanul. 1930– az USA-ban él. 1935– a Columbia Egy.-en tanít, 1951–60 uo. prof. 1960– a New York-i Bellevue Kórház prof. Közel negyed századon át D. W. Richardsszal és W. Forsmann-nal közösen a légzés fiziopatológiáját tanulmányozzák. A szívkatéterezés fejlesztése terén végzett kut. munkájukért 1956 megosztott orvosi Nobel-díjat kapnak. Különböző orvosi és kut. társ.-ok t., több orvostud. folyóirat szerk. biz. t. A szív és a tüdő fiziológiájával foglalkozó művei jelennek meg.

COURTADE, Pierre (1915) – francia reg.író. Irod. tanár, majd újságíró az Agence France-Presse-nél, később a *l'Humanité* munkatársa, 1960 moszkvai tudósítója. A Francia KP KB t. Első sikere a *Franciák és németek* c. kötet (1947). *A fekete folyó* c. reg. (1954) az indokínai szennyes háborúról szól.

COUSINS, Frank (1904) – angol szaksz. vez. 1938– a szállítómunkások szaksz.-énél dolgozik. 1956–64 és 1966–68 a szaksz. főtitk. Közben 1964–66 technológiai min. 1956–64 és 1966– a TUC főtan. t., és a szállítómunkások szaksz.-ei nközi tan. t., majd 1958–60 és 1962–64 eln. 1968– az Orsz. Gazd. Fejlesztési Tan t.

COUSINS, Norman (1912) – amerikai szerk. és író. A Columbia Egy.-en végez. 1935–36 a *New York Evening Post* c. lap munkatársa. 1936–40 a *Current History* főszerk. 1940– a *Saturday Review* szerk. 1961– a McCall Társ. aleln. és a szerk. biz. eln., s egyúttal a tv és rádiótárs.-nál dolgozik.

COUSTEAU, Jaques-Yves (1910) – francia óceánkut. Tengerésztiszt. A francia oceánográfiai társ. eln. 1957– a monacói oceanográfiai múzeum ig. 1963 a Calypso tenger alatti kut. expedíció vez. A tenger alatti kutatás és fényképezés úttörője, a maga tervezte tengeralattjáróval készíti páratlanul szép, színes és érdekes tengermélyi filmjeit: *A csend világa* (1956), *A nap nélküli világ* (1964).

COUTO E SILVA, Golbery de – brazil kat.politikus, tábornok. A brazil fegyveres erőkön belül az ún. Sorbonne-csop.-hoz tartozik. Franciao.-ban és az USA-ban kap több alkalommal továbbképzést. A brazil kat.-elmélet és stratégia egyik neves alakja. Az 1964 ápr.-ban létrehozott titkosszolgálat, az Orsz. Információs Szolgálat vez.

COUVE DE MURVILLE, Maurice Jacques (1907) – francia politikus Irod. és tört. tanári, továbbá jogi diplomát szerez. 1930–40 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1943 Algírban csatlakozik a Szabad Franciao. Mozg.-hoz, előbb a Giraud tábornok vezette kat. biz. főtitk., majd a Nemzeti Felszabadító Biz.-ban pénzügyi mb. 1944 az olaszo.-i helyzetet tárgyaló konzultatív tan.-ban Franciao. képv., majd Franciao. római nagykövete. 1945–50 a Külügymin. pol. főoszt. főig. 1950–54 nagykövet Egyiptomban. Innen a NATO-hoz kerül mint Franciao. képv. 1955 washingtoni, 1956–58 bonni nagykövet. 1958–68 külügymin. Az 1968-as máj. válságban egy hónapig pénzügymin., majd 1968 júl.–69 jún. min. eln. 1968– nemzetgy. képv.

COWARD, Noel Pierce (1899) – angol író és színész. Magánúton végzi tanulmányait. Londonban és New Yorkban játszik színdarabokban, operettekben, musicalekben. Filmszerepeket is vállal, pl. *Havannai emberünk* (1959). Önéletrajzai, reg.-ei és egyéb írásművei jelennek meg. *Bukott angyalok* és *Akt hegedűvel* c. darabjait hazánkban is játsszák.

COXETER, H. S. Macdonald (1907) – angol származású, Kanadában élő matematikus. Cambridge-ben tanul, majd 1931–36 uo. a Trinity College t. 1936– a torontói egy.-en ad elő, 1948– mat. prof. Több egy.-en vendégprof. Kut. ter.-e a geometria, az algebra és a projektív geometria.

CRAIG, Gordon Alexander (1913) – skót származású amerikai történész. A Princeton és az Oxford Egy.-en tanul. 1939–41 a Yale Egy.-en, 1941– a Princeton Egy.-en tanít. 1950–61 uo. prof. 1961– a Stanford Egy. prof. A II. vh. idején a Külügymin. szolgálatában. Könyvei kat. pol. kérdésekkel foglalkoznak.

CRAMÉR, C. Harald (1893) – svéd matematikus. A stockholmi egy.-en végez. Biztosítási kérdésekkel foglalkozik, majd 1929–58 a stockholmi egy.-en a biztosítási és stat.-i mat. tanszékvez., 1958–61 rektor. Több nagy nevű amerikai egy.-en, továbbá a moszkvai és a leningrádi egy.-en meghívott előadó. 1954–57 az É-i Kult. Biz. t. 1958–61 a Római Svéd Int. eln. A Svéd és a Norvég Tud. Ak., a Svéd Műszaki Tud. Ak. és a bostoni (USA) Műv. és Tud. Ak. t., egy.-ek díszdr.-a, stat. társ.-ok tb. t. Valószínűségszámítással, mat. stat.-val, stochasztikus folyamatok elméletével foglalkozik.

CRANKO, John (1927) – angol koreográfus. A Cape Town-i egy.-en végzi tanulmányait. Az egy. balett koreográfusa, majd 1946– a londoni Sadler's Wells balettisk.-ban dolgozik, 1950– pedig a színház koreográfusa. A Royal Ballet, a Scala, a The English Opera Group, az Edinburgh-i Fesztivál, a Párizsi Opera színpadán is rendez. A württembergi áll. opera balettig.

CREMER, Fritz (1906) – német (NDK) szobrászművész, grafikus. Essenben és Berlinben szobrászatot tanul, majd Franciao.-ban, Angliában és Olaszo.-ban tökéletesíti tudását. 1926– vesz részt a komm. mozg.-ban. 1938– Berlinben, 1940– Bécsben, 1950– ismét Berlinben dolgozik. 1946–50 Bécsben az alkalmazott műv.-ek főisk. prof. 1950– a Német Műv. Ak. t. Ernst Barlach és Käthe Kollwitz hagyományainak folytatója, műveit a drámai, szenvedélyes felfogás jellemzi. Többalakos szoborkompozíciókat, portrészobrokat és kisplasztikákat alkot. Grafikai munkásságot is folytat. 1958 műveit Bp.-en is kiállítják. Kétszeres Nemzeti-díjas (1953, 1958). Ő alkotja meg a fasizmus áldozatainak emlékműveit Buchenwaldban, Auschwitzban, Mauthausenban, Bécsben.

CRESPIN, Régine – francia énekesnő. 1946 egy tehetségkut. versenyen tűnik fel, majd a Conservatoire énektanszakának elvégzése után a párizsi Nagyoperában Wagner *Lohengrin*jében debütál. Számos nagy Wagner-szerep mellett nagy sikert arat Mozart-, Verdi- és Puccini-főszerepekben is.

CRICK, Francis Harry Compton (1916) – angol biológus. A cambridge-i egy.-en végzi tanulmányait. Mint az Orvosi Kut. Tan. t. részt vesz a II. vh.-ban. 1947–49 Cambrigde-ben a Strangeways labor.-ban, majd 1949– az Orvosi Kut. Tan. labor.-ában dolgozik. 1953–54 New Yorkban a

Brooklyn Politechnikai Int.-ben a fehérjék szerkezetét tanulmányozza. 1960–61 Cambridge-ben, 1962– a londoni egy.-en tanít. 1962 J. D. Watsonnal és M. H. F. Wilkinsszel orvosi Nobel-díjat kap a nukleinsavak molekuláris szerkezetével kapcsolatos kut. munkájáért. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

CRITCHFIELD, Charles Louis (1910) – amerikai fizikus. A Washington Egy.-et végzi. 1939–41 előadó a Rochester, a Princeton, majd a Harvard Egy.-en. 1942–43 a Geofizikai labor. fizikusa, 1943–46 a Los Alamos-i atomkut. labor. csop. vez., 1961– az elméleti fizika csop. vez. h. Közben 1946–47 a Monsanto Kémiai Társ. fizikusa. 1955–60 a General Dynamics Corp. kut. részlegének ig.

CRNJANSKI, Miloš (1893) – jugoszláv költő és reg.író. Az I. vh.-ban magy. kat. A II. vh. után külföldön marad, Londonban él. 1964 visszatér Jugoszláviába. Prózai főműve – *Örökös vándorlás* – magy. is megj. (1941, 1967).

CROMER őrgróf, BARING, George Rowland Stanley (1918) – angol bankár, pénzügyi szakember. Cambridge-ben tanul. 1939–46 gárdatiszt. 1947–58 a Baring Bros. and Co. Ltd. ügyv. ig. Az IMF, az IBRD, valamint az INF ig. 1961–66 a Bank of England kormányzója. 1967– a Carbide Union Corporation ig.

CRONIN, Archibald Joseph (1896) – angol író. Glasgow-ban tanul. Orvos, tbk. bányászok között is Walesben. 34 éves korában már sikert arat írásaival. Főként orvosi tárgyú reg.-eket és elb.-eket ír. Figyelemre méltóak bányászreg.-ei, Népszerűsége a későbbiek során elhalványul. A II. vh. után az USA-ba költözik. Magy. megj. művei: *A kalapkirály* (reg. 1934), *Réztábla a kapu alatt* (reg. 1937, 1943), *Ezt látják a csillagok* (reg. 1938– több kiadásban), *Három szerelem* (reg. 1939– több kiadásban), *A hattyúcímeres kastély* (reg. 1940– több kiadásban), *A beteg láztalan* (reg. 1943), *A mennyország kulcsa* (reg. 1943, 1944), *Az élet elébe* (reg. 1948), *Egy orvos útja* (reg. 1957).

CROSBY, Bing (eredeti neve: Harry Lillis) (1904) – amerikai énekes színész. Jogot tanul, de tanulmányait megszakítja. Éjszakai mulatókban zongorázik, majd vokálegyüttesben lép fel. 1925–30 tánczenekarok énekese, 1931– szerepel a rádióban és számos filmben, nemcsak énekesként, de drámai szerepekben is. Játszik többek között a *Jazzkirály* (1930), *Alice csodaországban* (1933), *Mississippi* (1935), *Egész évben farsang* (1942), *Császárkeringő* (1948), *A vidéki lány* (1954), *Hagyd magad szeretni* (1960) c. filmekben.

CROSSLAND, Anthony Raven (1918) – angol keresk. ügyi min. Oxfordban végez, majd a II. vh. után 1947–50 uo. közgazd. tant ad elő. 1950–55, majd 1959– munkáspárti képv. Rövid ideig a Pénzügymin.-ban dolgozik, majd 1965–68 közokt. és a tud. ügyek min.

CROSSMAN, Richard (1907) – angol politikus, min. Oxfordban tanul és tanít, tört. tud.-nyal, szociológiával és pszichológiával foglalkozik. Több könyvet is publikál e témakörökben. 1934–40 az egy. város munkáspárti szerv. eln. A II. vh. alatt a lélektani hadviselés egyik szakértőjeként tevékenykedik Angliában és Afrikában, majd a *New Statesman and Nation* c. hetilap egyik szerk. 1964– a Munkáspárt alsóházi csop. vez. 1964–68 a lakásügyek és a helyi önkormányzat ügyeinek min. 1968– ún. csúcsmin., az oktatás-, a közegészségügy és a lakásépítés tartozik hozzá; a kabinet t.

CROUZET, François (1922) – francia történész. Párizsban és Londonban tanul. Gimn. tanár, majd ösztöndíjas kut., 1949–53 a párizsi egy.-en tanársegéd, 1953–56 gimn. tanár, 1956– 58 a bordeaux-i egy.-en, 1958– a lille-i egy.-en a jelenkori tört. prof. Anglia és a Nemzetközösség tört.-ével és gazd.-ával foglalkozik.

CRUZ, Viriato Francisco Clemente (1928) – angolai politikus és író. 1940–47 a luandai középisk.-ban tanul, majd 1950-ig uo. tanít. 1950–52 gyarmati oktatási tisztv. 1952 pol. tevékenysége miatt nem folytathatja hiv. munkáját. 1956 az Angola Felszabadításának Népi Mozgalma (MPLA) nevű szerv. egyik alapítója. 1957 letartóztatási parancsot adnak ki ellene a portugál hatóságok, elmenekül Angolából. 1960 letelepszik Conakryban, ahonnan más angolai száműzöttekkel együtt szervezi az angolai nép felszabadító mozg.-át.

CRVENKOVSKI, Krste (1921) – jugoszláv politikus. Már 14 éves korában a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. t., 1939– KP t. 1941– részt vesz a felszabadító háborúban (az első macedon partizánegység pol. biztosa, majd az első macedon brigád pol. biztos h.). 1942. okt.–1943. ápr. a tiranai börtönben, megszökik és 1944 a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. macedoniai ter. biz. titk. A felszabadulás után több fontos pol. funkciót tölt be: tbk. a Macedon Komm. Szöv eln., a JKSZ Elnökségének t., a Honv. Tan. t. 1969– a JKSZ Elnöksége és Végrehajtó Irodájának t.

CULLBERG, Birgit Ragnhild (1908) – svéd koreográfus. 1935–39 Angliában tanul neves táncművészeknél. 1944– a stockholmi Városi Színháznál, majd 1963– a Kir. Operánál rendező és koreográfus, az opera mellett működő balettint. műv. tan. t., az isk. vez. ped. Vendég koreográfus tbk. Koppenhágában, New Yorkban, Chilében, Kölnben. Néhány évet az USA-ban és L.-Amerikában tölt.

CUNHA, Paolo Arsénio Verissimo (1908) – portugál politikus és jogász. 1930– előadó, majd prof. a lisszaboni egy.-en. 1947–65 rektorh., majd rektor. 1942– a felsőház t. 1946 aleln., 1950–58 külügymin.

CUNHA, Vasco da (1900) – portugál diplomata. 1921– a Külügymin. szolgálatában. 1930–47 különböző tisztségeket tölt be a méxicói, londoni, tangeri nagykövetségen. 1947–51 oszt. vez. a Külügymin.-ban. 1954–58 uo. főtitk. 1958–61 nagykövet a Vatikánban. 1961– Portugália állandó képv. a NATO-nál.

CUNHAL, Alvaro (1913) – portugál politikus, a KP főtitk. Jogot végez a lisszaboni egy.-en. 1931– a portugál KISZ t. 1935–40 főtitk. 1932– a portugál KP t., 1935– KB t. A spanyol polgárháború idején megszervezi a portugál antifasiszták szolidaritási biz.-át. 1939 megszervezi a Salazar-diktatúra ellen harcoló dem. egységfrontot. 1949 letartóztatják és 15 évre ítélik. 1949–61 börtönben, majd külföldre szökik. 1961– a portugál KP főtitk., az ellenállási front t.

CURRAN, Joseph Edwin (1906) – amerikai szaksz. vez. Gyári munkás, majd tengerész. 1937– az amerikai tengerészek szaksz. eln. (a CIO t.). 1947–49 a CIO aleln., azóta a Végrehajtó Tan. t. A szaksz. mozg. egyik reakciós vez.

CURTIS, Tony (1925) – magy. származású amerikai filmszínész. 1945– ösztöndíjjal végez színitanulmányokat. 1949– filmezik, főleg kalandos történetek szereplője. F. f.: *Trapéz* (1955), *A megbilincseltek* (1958), *Spartacus* (1959), *Bulyba Tárász* (1960).

CURU, Sigeto (1912) – japán közgazdász. Rövid ideig a nagojai főisk.-n tanul, majd a Harvard Egy.-et (USA) végzi és ezt követően uo. oktató. 1943 Japánba visszatérve a Külügymin. munkatársa. 1947–48 a Gazd. Stabilizációs Hiv. aleln., majd 1948– a Hitocubasi Egy. prof. és az egy. Közgazd. Tan.-ának vez. A Japán Tud. Ak. Pol. és Gazd. Tan. t.; marxista közgazdász.

CUSACK, Dymphna Ellen (1912) – ausztráliai írónő. Könyveiben a fasizmus, a háború, a fajgyűlölet ellen emel szót. Magyaro.-on is jár. Magy. megj. művei: *Hőhullám Berlinben* (reg. 1962, 1965), *Ketten a halál ellen* (reg. 1962), *Fekete villám* (reg. 1967).

CUSHING, Richard James (1895) – amerikai bíboros. A bostoni St. John Szemináriumban tanul. 1939– Boston segédpüspöke, 1944– Boston érseke, 1958 XXIII. János pápa bíborossá nevezi ki. Közel áll a Kennedy családhoz. 1968 lemond bíborosi rangjáról.

CVITER, Fran (1905) – jugoszláv történész. Ljubljanában, Bécsben, majd Párizsban tanul. Gimn. tanár és egy. docens Ljubljanában. 1941–43 olasz börtönökben raboskodik, szabadulása után részt vesz a felszabadító háborúban. Több kitüntetés tulajdonosa. Jelenleg a ljubljanai egy. tanára, a Jugoszláv Tört. Társ.-ok Szöv. eln., a Szlovén Tud. Ak. lev. t.

CYBIS, Jan (1897) – lengyel festőművész. A wrocławi és a krakkói Képzőműv. Főisk.-n, majd 1924– Párizsban folytatja tanulmányait. 1934– Krakkóban a műv. élet egyik megszerv. 1937–39 líceumi rajztanár. 1945– (1952–55 kivételével) a varsói Képzőműv. Főisk. tanára. 1955 I. fokozatú Áll.-díjjal, 1956 a Guggenheim Alapítvány díjával (Párizs) tüntetik ki. Olajfestményeket és akvarelleket, főként tájképet és csendéletet fest.

CYRANKIEWICZ, Józef (1911) – lengyel min. eln. A Jagelló Egy.-en jogot végez, a Független Szoc. Ifj. Szöv. főisk.-i közp. t., egyidejűleg a Munkás Egy.-isták Egyes.-e munkájában is részt vesz. Ezt követően a Lengyel Szoc. P.-ban tevékenykedik. A *Naprzód* és más baloldali folyóiratok munkatársa. 1935– a Lengyel Szoc. P. krakkói körzeti titk. 1937 részt vesz a krakkói munkások sztrájkjának megszervezésében. 1939 végén német hadifogságba kerül. 1941 a Gestapo letartóztatja, előbb Krakkóban, majd Auschwitzban fogoly, ahol az ellenállási mozg. egyik szerv.-je. 1945 Mauthausenbe viszik, ahonnan Németo. kapitulációja után hazatér. 1945. júl.– a Lengyel Szoc. P. főtitk. Mint egységfronti harcos nagy szolgálatokat tesz a munkáspártok egyesítésének előkészítésében. A LEMP megalakulása óta (1948 dec.) PB t. 1948–54 a KB titkárság t. 1946. dec. az ideiglenes korm.-ban min. 1947. febr. min. eln., 1952–54 elnökh., 1954– újból min. eln. A LEMP KB PB t.

CZERNETZ, Karl (1910) – osztrák szoc. politikus. 1924– részt vesz a szaksz. és a szoc. ifj. mozg.-ban. 1934–38 a szocialisták illeg. bécsi pártvez.-ségének t. 1938 Párizsba, majd Londonba emigrál. 1945 hazatérése után az SPÖ-isk. vez., a Szoc. Intern. titk. 1946– az SPÖ elnökségének t. 1949– parl. képv. Az SPÖ külpol. titk., egyik vez. ideológusa, számos pártpol. kiadvány szerzője, a párt havi elméleti folyóirata, a *Zukunft* főszerk.

CZERNY-STEFAŃSKA, Halina (1922) – lengyel zongoraművésznő. Párizsban, Varsóban és Krakkóban tanul. 1949 a varsói Chopin-versenyen első díjat nyer. Az egész világot beutazza. Bp.-en is vendégszerepel. 1952 I. fokozatú Áll.-díjat kap.

CZIFFRA György (1921) – magy. származású, Franciao.-ban élő zongoraművész. Dohnányi Ernő és Ferenczy György tanítványa. Csodagyerek, zongorázik koncertteremben, kávéházban, bárban. Az 50-es évek elejétől hangversenyeket ad. 1956– Párizs mellett él, világjáró zongoravirtuóz. Elsősorban Liszt műveinek bravúros előadója.

CZINE Mihály (1929) – irod.történész, kritikus. Az ELTE bölcsészkarán és az Eötvös Kollégiumban tanul. 1951– jelennek meg kritkái és tanulmányai. 1953–56 aspiráns. 1955–56 az *Új Hang* c. folyóirat munkatársa. 1956–64 az MTA Irod. tört. Int. tud. munkatársa. 1964– az ELTE 20. sz. magy. irod. tört. tanszék docense. Az irod. tud. kandidátusa (1960). József Attila-díjas (1954). A 20. sz. magy. irod. tört.-ével foglalkozik, kritikusi munkásságot folytat. F. m.: *Móricz Zsigmond útja a forradalmakig* (1960), *A naturalizmus* (bevez. tan. és vál. 1967), *A romániai magyar irodalom* (*A magyar irodalom története* c. kézikönyv VI. kötetében 1967), *Móricz Zsigmond* (1968).

CZINEGE Lajos (1924) – honv. min. (1960 óta). Mezőgazd. munkás, majd kovácssegéd. 1944– vesz részt a munkásmozg.-ban, 1944– párttag. 1945–47 Karcagon az ifj. mozg.-ban dolgozik. 1947–51 különböző pártfunkciókat tölt be. 1951–54 a néphads.-ben pártmunkás és elvégzi a kat. pol. tiszti ak.-t. 1954–57 az MDP KV, majd az MSZMP KB admin. oszt. vez. 1956. okt. részt vesz az ellenforr. fegyveres leverésében. 1957–60 az MSZMP Szolnok m. biz. első titk. 1962– vezérezredes. 1959– az MSZMP KB t., 1961– a PB pótt.

CZÓBEL Béla (1883) – festőművész. A nagybányai szabadisk.-n, a müncheni ak.-n és a párizsi Julian Ak.-n tanul. Párizsban a Fauves festőcsop. alapító t., 1903 Párizsban állítja ki először képeit. 1908 hazatér, részt vesz a MIÉNK, majd a „Nyolcak" haladó művészcsop. megalapításában. 1914–19 Hollandiában, 1919–25 Berlinben, 1925– Párizsban él. A 30-as évek óta nyaranként Bp.-en és Szentendrén dolgozik. Igen sok hazai és külföldi kiállítása volt, 75. és 80. születésnapjára a párizsi Galerie Zak rendezett kiállítást műveiből. A mai magy. festészet egyik kimagasló alakja. Kossuth-díjas (1948), Kiváló művész (1958). F. m.: *Kislány ágy előtt* (1905), *Ülő férfi* (1906), *Fiú labdával* (1916), *Párizsi utca* (1926), *Álarc és mandolin* (1928), *Gyümölcs-csendélet* (1929), *Ülő akt* (1929), *Csendélet chiantis üveggel* (1953), *Rózsaszínruhás lány* (1958).

CZYZ, Henryk (1923) – lengyel karmester és zeneszerző. Előbb Katowicében, később Łódźban vez. karmester, majd nközi pályát befutó koncertdirigens, elsősorban oratóriumokat vezényel. Nálunk a Szegedi Szabadtéri Játékokon Honegger: *Johanna a máglyán* c. oratóriumát dirigálta.

CS

CSABA László (1924) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1947–48 uo. tanársegéd. 1948–54 a Mezőterv, 1954–64 az Iparterv tervező mérnöke. 1964– a Típustervező Int. középülettervezési irodájának vez. 1961– a Magyar Építőművészek Szöv. főtitk. Ybl-díjas (1959). F. m.: *Bélapátfalvai művelődési ház* (1949–50), *Villamosipari Kut. Int. székháza* (1960–67), *Cserépváraljai* templom (1960), *Hollóházai templom* (1967).

CSABUKIANI, Vahtang Mihajlovics (1910) – szovjet balettművész. A tbiliszi balettisk.-ban tanul, majd elvégzi a leningrádi balettisk.-t. 1929– a leningrádi Kirov Opera és Balettszínház szólótáncosa, 1941– a tbiliszi Paliasvili Operaház balettmestere. A grúz balett egyik megteremtője. Sikeresen egyesíti a klasszikus balettet a népi tánc elemeivel. Világszerte nagy sikerrel vendégszerepel. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1948, 1951), a SZU népművésze (1950), Lenin-díjas (1958).

CSADHA, Manohar Szingh (1904) – indiai orvos. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. 1934 belép az indiai egészségügyi szolgálatba, patológiai szakértőként tevékenykedik. A II. vh. alatt Szudánban és Egyiptomban egészségügyi tiszt. 1947–48 egészségügyi főfelügyelő Delhiben, 1948–53 uo. az Egészségügyi Szolgálat ig.h., 1953–58 az indiai Egészségügyi Szolgálat ig.h., 1958–62 főig. h., 1962– főig.

CSAGLA, Mohammed Ali Kurrim (1900) – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában és Oxfordban végzi. 1927–30 a bombayi egy.-en az alkotmányos jog prof. 1933–41 a bombayi ügyvédi kamara tb. titk. 1941–47 törvényszéki bíró, 1947–58 főbíró, s a bombayi Ázsia Társ. eln. Közben, 1956 Bombay kormányzója. 1957 közreműködik a Hágai Nközi B. munkájában. 1958–61 indiai nagykövet az USA-ban, 1962–63 Íro.-ban. 1963–67 oktatásügyi min., 1967 külügymin. Parl. képv., 1964– a felsőház vez. Számos külföldi egy. tb. dr.-a. Több könyve jelenik meg.

CSÁKI Frigyes (1921) – villamosmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1949–54 uo. demonstrátor, tanársegéd, majd aspiráns. 1954–56 a Villamos Energetikai Kut. Int. tud. oszt. vez. 1956–60 a Műszaki Egy. adjunktusa, majd docense, 1960– uo. egy. tanár, 1961– az automatizálási tanszék vez., 1963–64 rektorh., 1964–69 rektor. 1965– az MTA lev. t. 1963–67 a TMB t. A M. Elektrotechnikai Egyes. eln. Az erősáramú elektrotechnika és az automatizálás problémáival foglalkozik. F. m.: *Szabályozások dinamikája* (1966), *Ipari elektronika* (egy. tankönyv, társszerző 1966), *Automatika* (egy. tankönyv, társszerző 1969), *Korszerű szabályozáselmélet* (1969), mintegy 100 hazai és külföldi tud. publikáció.

CSÁKI István (1920) – az MSZMP Szolnok m. biz. első titk. Földmunkás. 1948– pártmunkás. 1956 ped. főisk.-t végez. A Szolnok városi pártbiz. első titk., majd a m. pártbiz. másodtitk. 1962– KB pótt. 1965– t. 1967– országgy. képv.

CSÁKI-MARONYÁK József (1910) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul, majd Olasz-, Német- és Franciao.-ban tesz tanulmányutakat. 1931– vesz részt kiállításokon. Legutóbbi gyűjteményes kiállítása 1960-ban Bp.-en. 1948–55 az Iparműv. Főisk. tanára. Elsősorban portréfestő, újabban tájképeket, főleg balatoni tájakat fest. Kossuth-díjas (1952).

CSAKOVSZKIJ, Alekszandr Boriszovics (1913) – szovjet író. 1968-ig az *Inosztrannaja Lityeratura* c. világirod. folyóirat, 1968– a *Lityeraturnaja Gazeta*, a szovjet írószöv. lapjának főszerk. Reg.-eket és novellákat ír. Magy. megj.: *Nálunk már reggel van* (reg. 1950, 1952), *Ez történt Leningrádban* (reg. 1951), *Távoli csillagfény* (reg. 1964).

CSANÁDI György (1905) – közlek.- és postaügyi min. Mérnöki és közgazd. tanulmányokat folytat. 1929–45 a MÁV kaposvári oszt. mérnökségén pályafenntartási és pályaépítési mérnök. 1945– párttag. 1945–47 a MÁV pécsi ig.-ságának vez. 1947–49 a Közlek.- és Postaügyi Min. vasúti műszaki oszt. vez. 1949–56 a MÁV vezérig. 1951– egy. tanár. 1956–57 a Közlek.- és Postaügyi Min. mb. vez. 1957–63 uo. a min. első h., 1963– min.

1958– a MTA lev. t., az MTA Közlek-tud. Főbiz. eln. 1951– a Közlek.- és Közlek. építéstud. Egyes. eln. Kossuth-díjas (1956).

CSANÁDI Imre (1920) – költő. Bp.-en főisk. tanulmányokat folytat, a Győrffy Kollégium t. A II. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, szovjet hadifogságba kerül. 1948–51 újságíró. 1951–54 a Szépirod., 1955– a Magvető Könyvkiadó lektora. 1953– jelennek meg verseskötetei. Költői munkássága mellett a magy. népköltészet és a 18. sz. magy. költészetének tanulmányozásával foglalkozik. Kétszeres József Attila-díjas (1954, 1964). F. m.: Verseskötetek: *Esztendők terhével* (1953), *Erdei vadak, égi madarak* (1956), *Ördögök szekerén* (1963), *Csillagforgó* (1963).

CSANÁDY János (1932) – költő, újságíró. Autószerelő; később leérettségizik, elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk. dramaturgia tagozatát. 1959-ig az *Élet és Irodalom* szerk.-ségében, majd különböző lapoknál dolgozik. József A.-díjas (1965). Hat verseskötete jelent meg, legutóbbi *Atomkori próbatétel* (1969) c.

CSANDRA, Romes (1919) – indiai politikus, újságíró. Tanulmányait Indiában és Cambridgeben végzi. Diákkorában csatlakozik a függetlenségi mozg.-hoz. 1942 az Orsz. Diákszöv. főtitk. 1948–49 pol. tevékenysége miatt bebörtönzik. 1951– a KP KB, majd a KP Közp. Titkárság t. 1963-ig a KP közp. lapja, a *New Age* főszerk. 1952– az Összindiai Béketan. főtitk. 1963– a BVT Elnökségének t., majd főtitk. Számos pol. röpirat szerzője. 1968 Nközi Lenin-békedíjjal tüntetik ki.

CSANDRASZEKHAR, Szripati (1918) – indiai közgazdász és demográfus. A madraszi, majd a Columbia (New York) és a Princeton Egy.-en tanul. 1944–46 Pennsylvania Áll. Egy.-én, majd a New York-i Ázsiai Int.-ben dolgozik. 1947–50 az annamalai egy.-en közgazd. prof. 1947–49 az UNESCO demográfiai kutatásainak vez. 1950–53 közgazd. prof. és tanszékvez. a barodai egy.-en, 1953–55 a londoni közgazd. főisk-n tevékenykedik. 1955–67 az indiai népesedési tanulmányokat folytató int. ig. Vendégprof. több amerikai egy.-en. 1964– képv. 1967– egészségügyi és családtervezési min.

CSANDRASZEKHARAN, Komaravolu (1920) – indiai matematikus, az ICSU főtitk. A Princeton Egy.-en (USA) tanul. Később Zürichben a műszaki egy. prof. 1961– a Nközi Mat. Egyes. titk. egyúttal az indiai korm. tanácsadó biz. t. 1962– az ICSU aleln., majd főtitk. Az Indiai Tud. Ak. t.

CSANG Csing-kuo (Csiang Csing-kuo) (1907) – kínai (Tajvan) hadügymin. Csang Kaj-sek legidősebb fia. 1949 előtt a kuomintangista ifj. szöv. egyik vez. 1949– a Kuomintang VB t., állammin., 1965– hadügymin.

CSANG Csun-csiao – kínai politikus. A 30-as években a sanghaji baloldali irodalmárok közé tartozik. A felszabadulás után a sanghaji pártbiz. prop. oszt.-án dolgozik, majd annak egyik vez. A KP KB kult. forr. csop. vez. h. 1967 az ún. januári forr. után alakult sanghaji Forr. Biz. vez. 1969 ápr. – KB PB t.

CSANG Gi Jong (1916) – D-koreai politikus. 1954–64 a *Hanguk Ilbo* c. napilap rt. eln. 1964–67 a reakciós szöuli junta korm.-ában min. elnökh. és az ún. Gazd. Tervezési Hiv. vez.

CSANG Hszi-zso (1889) – kínai politikus. A Columbia Egy.-en végez. 1911 Szun Jat-szen pártjának tagjaként részt vesz a forr.-ban. Jogot és pol. tud.-okat ad elő a pekingi, nankingi, majd a háború alatt DNy-kínai egy.-eken. 1949 után a pol. törvényhozási biz. aleln., egy ideig oktatásügyi min. Az Orsz. Népi Gyűlés állandó biz. t., a Külföldi Kult. Kapcsolatok Biz. eln., a Kínai Külpol. Társ. eln.

CSANG Kaj-sek (Csiang Csie-si) (1887) – kínai (Tajvan) politikus, kat. vez. 1906 a paotingi kat. isk.-ban, 1907–09 Tokióban tanul, majd egy japán tüzérezredben szolgál. Az 1911-es forr. idején hazaszökik, érdemeket szerez Sanghaj és Nanking elfoglalásában. 1913–16 ismét Japánban van, ahol kapcsolatba kerül Szun Jat-szennel, majd később Kantonban csatlakozik hozzá. 1924 Moszkvában tanul, majd hazatérése után a kantoni Huangpu Kat. Ak. ig. 1926– a Kuomintang vez. 1926–27 a forr. hads. főpar. 1927 szembefordul a kommunistákkal, ellenforr. puccsot hajt végre. Tízéves polgárháborút vív a baloldali erőkkel, ennek a japán támadás vet véget. 1936 Hszianban saját csapatai ejtik fogságba. A japánok feletti győzelem után támadást indít a kommunisták, ill. a felszabadított ter.-ek ellen. A harmadik forr. polgárháború végleg megdönti a Koumintang hatalmát. 1949 dec. Tajvan szigetére menekül, ahol az amerikai imperialisták segítségével bábkorm.-t alakít.

CSANG Ven-tien (Lo Fu) (1900) – kínai politikus. A California Egy.-en (USA) tanul, hazatérése után tanár. 1925– a Kínai KP t., majd a SZU-ban tanul. 1929–32 Sanghajban a Kínai KP KB szervezési, majd prop. oszt. vez. 1934–35 a Kínai KP KB főtitk. 1945–69 KB t. 1951–55 moszkvai követ. 1955–59 külügymin. h. 1954–64 az Orsz. Népi Gyűlés és az Állandó Biz. t. 1959 a lusani értekezleten Peng Tö-huajt támogatja, azóta a pol. életben nem szerepel.

CSAO Feng (1910 körül) – kínai zenekritikus. A kínai zenei élet egyik hangadó személyisége. Zeneelméleti munkák szerzője. A felszabadulás után a Zeneműv. Szöv. egyik titk., a pekingi Zeneműv. Főisk. ig. h. és párttitk. Számos művészegyüttest vezet külföldre. A kult. forr. során tisztségeiről leváltják, a kínai sajtó revizionizmussal vádolja.

CSAO Pu-csu (1906) – kínai egyházi vez. A Kínai Buddhisták Szöv. főtitk., a *Mai Buddhizmus*

c. folyóirat szerk., a Népi Pol. Tanácskozó Testület egyházügyi biz. eln., az Orsz. Népi Gyűlés t., a kínai Vöröskereszt és a Béketan. aleln.

CSAO Su-li (1906) – kínai író. Tanítóképzőt végez. 1926 belép a Kínai KP-ba. Rövidesen letartóztatják. Szabadulása után szülőfalujában tanít, majd vándorszínésznek áll. A háború kitörésekor komm. újságot szerk. 1940– könyvkiadónál dolgozik. 1943– megjelennek elb.-ei. A felszabadulás után az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. elnökségi t., a *Zsenmin Venhszüe* c. irod. folyóirat szerk. biz. t., a Népi Előadóművészek Szöv. eln., az Orsz. Népi Gyűlés t. A kult. forr. kezdete óta támadják. Magy. megj. művei: *Változás Lic Jac Zsuanban* (reg. 1950), *Kis Er-Hei házassága* (elb.-ek 1952), *Li Ju-cai dalocskái* (reg. 1959).

CSAO Tan – kínai filmszínész. A 30-as évek óta a legnépszerűbb kínai filmszínész. A felszabadulás után a reformizmus vádjával illetett *Vu Hszün élete* c. film címszereplője. 1959 nagy sikert arat a Lin Ce-hszü c. tört.-i és a forradalmár zeneszerzőről szóló *Nie Er* c. film címszerepeiben. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

CSARUSZATHIRA, Prapasz (1912) – thaiföldi politikus. Elvégzi a kir. kat. ak.-t, s 1932 kat. szolgálatba lép. 1957 belügymin., 1960– tábornok. 1963 min. elnökh., 1963–64 a hads. főpar. h., 1964– főpar.

CSATKAI Endre (1896) – műv. történész. A bécsi és a bp.-i egy.-en tanul. 1926–38 a kismartoni (Eisenstadt) Wolff Museum vez. 1945–63 a soproni Liszt Ferenc múzeum ig. (nyug.). 1955– a *Soproni Szemle* c. helytört. folyóirat szerk. A műv.-tört. tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1954). Ny-Magyaro. műv.- és művelődéstört.-ével foglalkozik. F. m.: *Kunstdenkmäler des Eisenstädter Bezirkes* (1932 Bécs), *Sopron és környéke műemlékei* (1953), *Sopron* (1954), *A soproni színészet története* (1960). Nagy számú műv.tört. tud. és ismeretterjesztő cikke jelenik meg magy. és osztrák folyóiratokban.

CSATORDAY Károly (1926) – állandó ENSZ képv. Jogot tanul, majd a Külügymin.-ban dolgozik. 1948– diplomáciai szolgálatban: 1949–51 Hágában, 1951–55 Pekingben, majd Hanoiban. 1956–60 a Külügymin. protokoll-főnöke. 1960–62 követ Japánban, 1962– hazánk állandó ENSZ-képv., az ENSZ Közgyűlés 18. ülésszakán a pol. biz. eln.

CSATTOPADHJÁJ, Harindranath (1898) – indiai költő és drámaíró. Tanulmányait Indiában és Cambridge-ben végzi. Sokat utazik Európában és Amerikában. Sztanyiszlavszkijt és Meyerholdtot tanulmányozza. 1951–56 parl. képv.

CSAUDHURI, Szacsindra (1903) – indiai jogász és gazd. vez. Jogi tanulmányait Indiában és Angliában végzi. Ügyvédi gyakorlatot folytat, majd az indiai áll. bank. ig.-sági t. 1966–67 pénzügymin.

CSAUDHURI, Tridib Kumar (1911) – indiai közgazdász, politikus. Tanulmányait Indiában végzi. Az INC t., csatlakozik a párt azon csop.-hoz, mely Forr. Szoc. P. néven kiválik az INC-ből. 1955 Goában a portugál hatóságok letartóztatják, erről kiadja *Tizenkilenc hónap Salazar börtönében* c. művét (1958). 1952– a parl. alsóházának t. és az Egyesült Haladó Parl. Csop. vez. h. Jelenleg a Forr. Szoc. P. főtitk. Mint újságíró és író számos tanulmányt, pol. röpiratot ír.

CSAVAN, Jesvantrao Balvantrao (1913) – indiai politikus, az Indiai Közt. belügymin. (1967 óta). Tanulmányait Indiában végzi. 1930 a diákmozg. vez. Később aktívan részt vesz a függetlenségért folyó harcban, tevékenységéért bebörtönzik. 1946 Bombay áll. Törvényhozó Tan.-ának t., majd titk. 1956–60 ismét t. 1956-ig különböző min.-i tisztségeket visel Bombayben. 1956–60 uo. főmin. 1960–62 Maharastra áll. főmin. 1963– az INC felsőházi csop. vez. 1962–67 India hadügymin.

CSELOMEJ, Vlagyimir Nyikolajevics (1914) – szovjet matematikus. A kijevi aviatikai főisk.-n végez, majd 1937–41 uo. dolgozik. 1941– SZKP t. 1941–44 a Közp. Repülőmérnöki Főisk.-n, majd különböző tud. int.-ekben dolgozik. 1952– a moszkvai Bauman Műszaki Főisk. prof. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1962– t. Rezgéselmélettel, a rugalmas szerkezetek stabilitásának elméletével foglalkozik.

CSÉMI Károly (1922) – altábornagy, a honv. min. első h. (1966 óta). A felszabadulás előtt gyári munkás, majd molnársegéd. 1945– párttag, a néphads.-ben szolgál. 1945 tavaszán a 6. hadoszt. kötelékében a szovjet hads. oldalán részt vesz Ausztria ter.-én a fasizmus elleni harcokban. 1953 a SZU-ban elvégzi a páncélos és gépesített csapatok ak.-ját. 1956 őszén karhatalmi ezredpar.-ként részt vesz az ellenforr. fegyveres leverésében. 1957–63 a Zrínyi Ak. par., majd különböző magasabb par. beosztásokat tölt be. 1963– a néphads. vezérkari főnöke. 1963–66 honv. min. h. Az MSZMP és a M. Partizán Szöv. KB t.

CSEN Hszi-lien (1913) – kínai kat. vez. Fiatalon csatlakozik a fegyveres erőkhöz. 1931– kat. isk.-n vesz részt. A Hosszú Menetelés során egy kisebb egységet vezet; a japánellenes háború idején ezredpar. A felszabadító háborúban részt vesz DNY-Kína felszabadításában. 1949– a csungkingi kat. ellenőrző biz. vez. h., Csungking polgármestere és párttitk. Részt vesz a koreai háborúban. 1951–59 a tüzérség főpar., vezérezredes. 1956– a KP KB pótt. 1959 nov. – a senjangi kat. körzet par. A KP KB ÉK-Kínai Irodájának egyik titk. Az 1968 májusában alakult Liaoning tartományi Forr. Biz. vez. 1969 ápr. – KB és PB t.

CSEN Ji (1901) – kínai külügymin. A sanghaji Csiaotung Egy.-re jár, 1919– Franciao.-ban folytatja tanulmányait. 1921 a párizsi békeszerződés elleni tiltakozó mozg.-ban való részvétel miatt kiutasítják. Hazatérve lapszerk. 1923– a Kínai KP t. 1927 részt vesz a nancsangi felkelésben, majd csatlakozik Csu Te egységeihez. A Hosszú Menetelés idején D-en marad. 1941 a hads. élére kerül. A felszabadító háború idején a K-Kínát és Sanghajt felszabadító 3. hads. par. és pol. biztosa. 1949–54 a Forr. Kat. tan. közp. vez. t., 1954–58 Sanghaj polgármestere és párttitk. 1954– min. elnökh. 1955– marsall. 1956–69 PB t., 1969– KB t. 1958– külügymin.

CSEN Jün (1904) – kínai politikus. Sanghaji nyomdászból lesz a sanghaji munkásmozg. egyik vez. A helyi szaksz. szöv. alapítói közt találjuk. 1925– a Kínai KP t. 1926–27 részt vesz a sanghaji munkások felkeléseiben. A forr. bukása után a Csiangszu tartományi pártbiz. t. 1930 KB pótt. 1934– KB t. Részt vesz a Hosszú Menetelésben. 1935–36 a SZU-ban tartózkodik. 1934–43 a KB szervezési oszt. vez. 1945– a KB titkárság pótt. és 1969-ig PB t. 1945–49 ÉK-Kínában dolgozik. 1948–53 a szaksz.-ek eln. A felszabadulás utáni években működő pénzügyi-gazd. biz. elnökeként a gazd. helyreállítás munkájának irányítója. 1949– min. elnökh., közben 1955–64 első min. elnökh. és nehézipari min., 1950–56 KB titk. 1956–66 a PB állandó biz. t., a KB ötödik aleln. 1954– az Orsz Népi Gyűlés t.

CSEN Paj-csen – kínai drámaíró. A 30-as években a sanghaji színházi élet aktív résztvevője. Az evakuáció idején a csungkingi színműv. főisk. tanára. A korrupt Kuomintang-rendszert leleplező darabjai nagy sikert aratnak. A felszabadulás után egy ideig a Művelődésügyi Min.-ban dolgozik, majd az Írószöv. egyik titk.

CSEN Po-ta (1904) – kínai politikus, történész. Fiatal korától részt vesz a forr. diákmozg.-ban. 1927 belép a Kínai KP-ba, letartóztatják és több évig fogságban van. Kiszabadulása után a SZU-ban tanul, majd visszatér Pekingbe. A japánellenes háború idején a KB-ban dolgozik, pártisk. előadó, Mao Ce-tung titk. 1945 KB pótt. 1946– t. 1949– a KB prop. oszt. vez. h., a Kínai Tud. Ak. aleln. 1956–66 PB pótt. 1959– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1958– a *Vörös Zászló* főszerk. 1962– a Tervhiv. elnökh. 1966– a PB állandó biz. t. A IX. kongresszus óta PB t.

CSENKI Imre (1912) – karmester, zeneszerző, népzenekut. Debrecenben és a bp-i Zeneműv. Főisk.-án tanul. 1937– a mezőtúri ref. gimn., 1940– a debreceni ref. kollégium énektanára, a tanítóképző zenetanára. Uo. a MÁV Filharmonikus Zenekar és az Egy. énekkar karmestere. 1946 megalapítja a debreceni kollégium kórusát, amely 1948 a bp.-i I. Nközi Munkás Kórusversenyen első díjat nyer. 1950 létrehozza az Áll. Népi Együttes kórusát, amelynek 1956-ig műv. vez., később karmestere, majd műv. tanácsadója. 1964 a M. Rádió énekkarának vez. Kórusaival számos hangversenykörutat tesz Európa különböző országaiban és Kínában. 1955 Párizsban folklór-nagydíjat nyer. Kossuth-díjas (1952). Mint zeneszerző hangszeres és vegyeskari műveket komponál.

CSÉPÁNYI Sándor (1927) – az Ózdi Kohászati Üzemek vezérig. (1962 óta). 1941–49 különböző munkakörökben az Ózdi Kohászati Üzemekben. 1949–52 a Diósgyőri Kohászati Műveknél dolgozik. Egyidejűleg 1948–52 a miskolci Nehézipari Műszaki Egy.-en kohómérnöki végzettséget szerez. 1952–58 uo. tanársegéd, majd adjunktus. 1958–62 a Borsod m. Tan. elnökh. 1960–62 egyidejűleg a miskolci Nehézipari Műszaki Egy.-en kohóipari gazd. mérnöki tanulmányokat folytat. 1962– az Ózdi Kohászati Üzemek vezérig. 1967– országgy. képv. (Borsod m.)

CSERENKOV, Pavel Alekszandrovics (1904) – szovjet fizikus. A voronyezsi egy.-en végez. 1928–30 tanár Micsurinszkban. 1930–35 a SZU Tud. Ak. Fizikai-mat. Int.-ben, 1936– a Fizikai Int.-ben dolgozik. 1946– SZKP t. 1964– a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1946), Nobel-díjas (1958, a Cserenkov–Vavilov-sugárzás felfedezéséért). Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

CSEREPNYIN, Lev Vlagyimirovics – szovjet történész. A moszkvai egy. prof. 1953– a SZU Tud. Ak. Tört.tud. Int.-ének a feudalizmus tört.-ével foglalkozó oszt. vez. A tört. tud. dr.-a. Az orosz áll. feudalizmus kori tört.-ével foglalkozik. Lomonoszov-díjas (1957).

CSERES Tibor (1915) – író. A kolozsvári tud. egy. közgazd. karán tanul. Pályája kezdetén versekkel jelentkezik, 1937 napvilágot lát első kötete. A felszabadulás után tér át a prózára, reg.-eket, elb.-eket ír, publicisztikai munkásságot folytat. Háromszoros József Attila-díjas (1951, 1955, 1965). F. m.: *Herebáró* (reg. 1956), *Pesti háztetők* (reg. 1961), *Hideg napok* (reg. 1964), *Ember fia és farkasa* (elb.-ek 1967).

CSERGŐ János (1920) – a Ganz-MÁVAG vezérig. (1963 óta). 1935–38 vasesztergályos tanuló, 1940–48 az Oetl Antal Vasöntöde és Gépgyárban dolgozik, 1945–48 uo. főbizalmi, majd ÜB eln. 1948 váll. vez. 1948–49 a M. Posta főig. 1949–51 a Nehézipari Min.-ban államtitk. 1954–69 kohó- és gépipari min. Egyidejűleg elvégzi a miskolci Nehézipari Műszaki Egy.-et. Az MSZMP KB t.

CSERNISOV, Vjacseszlav Ivanovics (1914) – szovjet újságíró. Szerelő, majd elvégzi a leningrádi Komm. Újságíró Főisk.-t. 1937– SZKP t. 1938–43 a *Komszomolszkaja Pravda* munkatársa, majd rovatvez. 1943–46 a mexikói, 1946–47 a chilei szovjet nagykövetség sajtóattaséja. 1947–48 a *Lityeraturnaja Gazeta* rovatvez. 1948–56 a moszkvai rádió főszerk., majd a Kulturális Ügyek Min. Rádióhiv. vez. h. 1956–58 a *Szovjetszkaja Rosszija* c. lap rovatvez. 1958–60 a *Béke és Szocializmus kérdései* c. folyóirat rovatvez. h. 1960–65 a SZU Rádióhiv. vez., és a SZU min. tan. mellett működő Áll. Rádió- és TV Biz. elnökh. 1965– a Szovjet Újságírók Szöv. főtitk.

CSERNYAJEV, Ilja Iljics (1893) – szovjet kémikus. Elvégzi a petrográdi egy. fizikai-matematikai fakultását. 1915–32 a petrográdi (később leningrádi) egy.-en a szervetlen kémiai tanszék tanársegéde, 1932–35 tanszékvez. prof. 1918–34 egyidejűleg a Platinakut. Int.-ben dolgozik. 1935–41 a moszkvai kőolajipari int. prof. 1934–41 egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Ált. és Szerves Kémiai Int. munkatársa, 1941– az Int. ig. 1945– a moszkvai egy. prof. 1933– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1943– t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1952). A komplex vegyületek kutatásával, új típusú vegyületek előállításával foglalkozik.

CSERNYENKO, Konsztantyin Usztyinovics (1911) – szovjet politikus. 1929– különböző vez. Komszomol-, párt- és áll. beosztásokban dolgozik. 1931– SZKP t. 1941–43 a Krasznojarszk határter. pártbiz. titk. 1945 elvégzi az SZKP KB pártfőisk.-t. 1945–48 a Penza ter. pártbiz. titk. 1948–56 a Moldvai KP KB apparátusában dolgozik. 1953 elvégzi a kisinyovi ped. főisk.-t. 1956–60 az SZKP KB apparátusának munkatársa. 1960–65 a SZU Legf. Tan. Elnökségének apparátusában dolgozik. 1965– az SZKP KB oszt. vez. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

CSERNYIGOVSZKIJ, Vlagyimir Nyikolajevics (1907) – szovjet fiziológus. A permi egy. orvosi fakultásán végez. 1930–37 az orenburgi állatorvosi főisk., majd a szverdlovszki orvostud. főisk. tanársegéde. 1937–41 a leningrádi Össz-szövetségi Kísérleti Orvostud. Int.-ben dolgozik. 1941–53 a leningrádi haditengerészeti-orvosi ak.-n tanít, 1944– prof. Egyidejűleg a SZU Orvostud. AK. int.-eiben dolgozik. 1950– a SZU Orvostud. Ak. t., 1953–57 aleln. 1953–59 az Ak. Fiziológiai Int. (később: Normális és Patofiziológiai Int.) ig. 1959– a leningrádi Pavlov Int. vez. 1953– a SZU Tud. Ak. Lev. t., 1960– t. Az Ak. fiziológiai oszt. titk. A Román Ak. t. A SZU Legf. Tan. t. Az interoceptív reflexek kutatásával, az agykéreg és a belső szervek kölcsönös kapcsolatával, a vérédényrendszer reflektorikus szabályozásának problémáival, az idegrendszernek egyes betegségek kialakulásában játszott szerepével foglalkozik.

CSERVENKA Ferencné (1918) – a Pest m. pártbiz. első titk. (1962 óta). 1932– részt vesz az ifjúmunkásmozg.-ban, 1936– párttag. 1945–48 az MKP újpesti szerv.-ének agit. prop. titk. 1948–55 az MDP KV apparátusában dolgozik. 1950–52 pártfőisk.-t végez. 1955–56 filozófia-aspiráns. 1956–57 az MSZMP KB agit. prop. oszt. vez. h. 1957–62 az MSZMP bp.-i pártbiz. titk. Az MSZMP KB t. Országgy. képv. (Pest m.)

CSERVONYENKO, Sztyepan Vasziljevics (1915) – szovjet politikus, diplomata. A kijevi egy.-en végez. 1937–41 középisk. tanár és ig. 1940– SZKP t. 1941–44 a szovjet hads.-ben szolgál. 1944–48 a cserkaszi ped. főisk. marxizmus-leninizmus tanára, majd tanszékvez. és ig. h. 1949–56 az Ukrán KP KB apparátusában dolgozik. 1956–59 az Ukrán KP KB titk. 1959–65 a SZU nagykövete Kínában. 1961– az SZKP KB t. 1965– a SZU nagykövete Csehszlovákiában.

CSETERKI Lajos (1921) – az Eln. Tan. titk. (1967 óta). Elvégzi a kolozsvári tanítóképzőt. A II. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, átmegy a szovjet csapatokhoz, antifasiszta isk.-t végez, majd 1947-ig uo. előadó. 1947–50 a SZOT bp.-i isk.-ján előadó, majd vez. 1950–51 a pártfőisk. tanára. 1951–53 a Ped. Szaksz. főtitk. 1953–56 a SZOT titk. 1957–61 az MSZMP Fejér m., 1961–63 Borsod m. pártbiz. első titk. 1959– az MSZMP KB t., 1962–66 a PB pótt. 1964–67 a KB titk. 1958– országgy. képv. (Miskolc).

CSHIKVADZE, Viktor Mihajlovics (1912) – szovjet jogtudós. A moszkvai jogtud. főisk.-n végez. 1937–38 az Össz-szövetségi Jogak. tanára. 1938–53 a hadbírói ak. tanszékvez., az ak. vez. h., majd vez. 1939– SZKP t. 1953–54 a Grúz KP KB titk. 1954–58 a SZU Tud. Ak. Jogtud. Int. ig. h. 1958–62 a BVT titk. 1964– a SZU Tud. Ak. Áll.- és Jogtud. Int. ig. 1964– a SZU Tud. Ak. lev. t. A BVT t. A SZU Békebiz. elnökh. A Szovjet Afro-ázsiai Szolidaritási Biz. Elnökségének t. 1964 a BVT Joliot-Curie aranyérmével tüntetik ki. Kb. 100 áll.- és jogelméleti, valamint büntetőjogi tud. munka szerzője. Magy. megj. *A szovjet bíróság feladata az emberek tudatában levő csökevények elleni harcban* (Bratislava 1953), továbbá cikkek szakfolyóiratokban.

CSIANG Csing (1915 körül) – kínai politikusnő. Színésznő, a 30-as évek végén egy művészegyüttessel a forr. bázister. közp.-jában, Jenanban jár. Itt megismerkedik Mao Ce-tunggal, aki elválik második feleségétől, hogy elvehesse. Egy lányuk van. A felszabadulás után egy ideig a Művelődésügyi Min.-ban dolgozik, a filmügyekkel, majd az operareformmal foglalkozik. A 60-as évek eleje óta vez. szerepet játszik a kult. forr.-at előkészítő operareform mozg.-ban. 1966– a Kínai KP KB kult. forr. csop. t., a mozg. aktív irányítója; 1969– KB és PB t.

CSIEN Hszüe-sen (1912) – kínai rakétakutató. A sanghaji Csiaotung Egy. mérnöki karának elvégzése után az USA-ba küldik, ahol a California Egy.-en aerodinamikát tanul. A Massachusettsi Műszaki Egy.-en doktorál. A II. vh. alatt az USA légierejének ezredeseként rakétakutatással foglalkozik. 1955 hazatér. 1956– a Kínai Tud. Ak.

Mechanikai Int. ig. 1957– a Kínai Mechanikai Társ. eln. 1958– az Orsz. Népi Gyűlés és a KP t. 1969 ápr. – KB pótt.

CSIEN Po-can (1898) – kínai történész. A felszabadulás előtt dem. mozg.-ak résztvevője. 1949– a Kínai Tud. Ak. t., a pekingi egy. tört. szakának dékánja. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. A kult. forr. kezdete óta élesen támadja a kínai sajtó.

CSIEN Szan-csiang (1910) – kínai fizikus. A pekingi Csinghua Egy. fizika szakán, 1937–47 Franciao.-ban tanul és dolgozik, az utolsó években közvetlenül Joliot-Curie mellett. 1948 hazatér, a felszabadulás után magfizikát ad elő a pekingi, majd a Csinghua Egy.-en. A Kínai Tud. Ak. atomkutatását irányítja. 1953– a Tud. Ak. Fizikai Int., 1958– az Atomenergia Int. ig. 1954–59 a Tud. Ak. főtitk., 1959– főtitkárh. A Fizikai Társ. aleln. A felszabadulás után egy ideig az Ifj. Szöv. aleln., a BVT t. Az Orsz. Népi Gyűlés t. Szűkebb szakter.-e a magfizika.

CSIKESZ Józsefné (1918) – a Főv. Tan. elnökh. (1965 óta). Munkás volt. 1940– részt vesz a munkásmozg.-ban, 1942– párttag. 1945– az MNDSZ XI. ker. szerv.-ének titk. 1946–47 szerelőnő a Standard Gyárban. 1947–64 pártmunkás. 1950–64 az MDP ill. az MSZMP bp.-i biz. t., 1952–64 titk. 1965– a Bp. Főv. Tan. elnökh. Országgy. képv. (Bp.)

CSIKOBAVA, Arnold Sztyepanovics (1898) – szovjet nyelvtudós. A tbiliszi egy. prof. 1941– a Grúz Tud. Ak. t. A kartveli (kaukázusontúli) nyelvekkel és általános nyelvészeti kérdésekkel foglalkozik. Vezetésével készült a grúz nyelv 8 kötetes értelmező szótára. Sztálin után elsőként szól hozzá nyelvészként a Marr-vitához (*A szovjet nyelvtudomány kérdései*, 1950).

CSIKÓS-NAGY Béla (1915) – az Orsz. Anyag- és Árhiv. eln., áll. titkár. A szegedi egy.-en államtud. doktorátust szerez. 1945– párttag. 1945–57 a Gazd. Főtan.-nál, az Orsz. Tervhiv.-ban és különböző iparügyi min.-okban vez. beosztásokat tölt be. 1957–67 az Orsz. Árhiv., 1967– az Orsz. Anyag- és Árhiv. eln. A bp.-i közgazd. tud. egy. előadója. 1965– c. egy. tanár. A közgazd. tud. dr.-a. Az ált. árpol., a gazd. pol. és a gazd. mechanizmus problémáival foglalkozik. F. m.: *Árpolitika az átmeneti gazdaságban* (1958), *Általános és szocialista árelmélet* (1968).

CSIRKOV, Borisz Petrovics (1901) – szovjet filmszínész. Tanító, majd a leningrádi műszaki egy. hallgatója, ezután végzi el a leningrádi színműv. főisk.-t. 1925–38 különböző leningrádi színházakban szerepel. 1928– játszik filmszerepeket. 1945–50 a moszkvai Filmszínészek Színházának t. 1950– a moszkvai Puskin Színház, majd a Gogol Színház t. Legnevezetesebb filmszerepe Makszim alakja a Makszim-trilógiában (*És felkel a nap*, 1934, *Makszim visszatérése*, 1937, *Viborgi városrész*, 1938) és a *Nagy hazafi* (1937–39) c. filmben. 1945– SZKP t. Négyszeres Áll.-díjas (1941, 1947, 1949, 1952), a SZU népművésze (1950). Szerepel még a *Csapajev* (1934), a *Puskás ember* (1938), a *Tűz és fergeteg* (1939), *Az én drága párom* (1958), az *Élők és holtak* (1963) stb. c. filmekben.

CSIU Huj-co – kínai kat. vez. A Lin Piao által vezetett IV. szárazföldi hads. egyik pol. biztosaként részt vesz Közép- és D-Kína felszabadításában. A felszabadulás után a D-Kínában és Kuangtung tartományban kat. tisztségeket visel; 1955 altábornagy, 1959 okt. – hadtáp par., vezérkari főnök h., 1969 ápr. – KB és PB t.

CSIZMADIA Andor (1910) – jogtudós. A bp.-i és a szegedi egy.-en folytatja tanulmányait. 1945-ig a győri, majd a kolozsvári városi közig.-ban dolgozik. 1945 a Népjóléti Min. szociálpol. oszt. vez. 1946–48 az egri jogak. tanára. 1949–58 a bp.-i egy. jogi karán beosztott főisk. tanár, majd docens. 1958– a pécsi egy.-en a jogtört. tanszék vez., 1964–68 uo. az áll.- és jogtud. kar dékánja. Az áll.- és jogtud. dr.-a (1964). Magy. jogtört.-tel foglalkozik. F. m.: *Magyar városi jog* (1940), *A városi közigazgatás egyszerűsítése* (1943), *Hajnóczy József közjogi-politikai munkái* (1958), *A magyar választási rendszer 1848–49-ben* (1963), *A magyar állam és az egyházak jogi kapcsolatainak kialakulása és gyakorlata a Horthy-korszakban* (1966), *Történelmünk a jogalkotás tükrében. – Sarkalatos honi törvényeinkből* (társszerző 1966), *A nemzeti bizottságok állami tevékenysége* (1968).

CSO Gju Bon (1917) – koreai (KNDK) szobrász. 1937–41 a phenjani képzőműv. int.-ben tanul, jelenleg uo. tanár. Ismert művei: *Dél-koreai anya* (gipsz 1959), *Csollima* szobor Phenjanban (Han Jong Szikkel és Pak Csi Honnal közösen, bronz 1961).

CSOHÁNY Gabriella (1919) – írónő. Tanítóképzőt végez. 1938–41 falusi tanító, majd tisztv. A felszabadulás után szaksz. szervező, majd pártfunkcionárius. 1955–57 a M. Rádió ifj. oszt. vez. 1959– a *Pajtás* c. gyermeklap főszerk. Az Orsz. Nőtan. és a Hazafias Népfront bp.-i biz. t. 1942– jelennek meg irod. művei. F. m.: *Köszönöm* (versek 1952), *Dal az emberekről* (versek 1954), *Savanyútej mézzel* (bulgáriai útinapló 1958), *Családfa helyett* (reg. 1968), *Szemtanú* (reg. 1968).

CSOHÁNY Kálmán (1925) – grafikus. Fakitermelő, pályamunkás, majd bányász. 1947–52 a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1952– rendszeresen részt vesz hazai és külföldi kiállításokon. 1964 a Velencei Biennalén állítják ki műveit. Grafikai, könyvillusztrátori munkásságot folytat, kerámia faliképeket alkot. Kétszeres Munkácsy-díjas (1964, 1967).

CSON Gvan Csol (1916) – koreai (KNDK) festőművész. A phenjani képzőműv. isk.-t végzi, művészi alkotótevékenysége a felszabadulás után bontakozik ki. Kiemelkedő művei közé tartozik a *Pocsonbói fáklya* (1954), *Rizspalántázás* (olaj). A koreai Képzőműv. Szöv. eln.

CSONG Il Gvon (1917) – D-koreai min. eln. A japán kat. ak.-n végez. 1954–56 a D-koreai bábhads. vezérkari főnöke. 1959 párizsi, 1960–63 washingtoni nagykövet. 1964– min. eln.

CSONGCSAREON, Pramote (1908) – thaiföldi politikus. A bangkoki és a hongkongi egy.-en folytat jogi tanulmányokat. 1929– a rendőrségnél szolgál, 1940–42 penangi alkonzul, 1943– a D-i országrész kat. kormányzója, 1952– dandártábornok, 1956–61 D-vietnami nagykövet, 1961–63 a Külügymin. gazd. oszt. főig. 1963– moszkvai nagykövet.

CSONKA Pál (1896) – építészmérnök. Csonka János, a neves mérnök és feltaláló fia. 1920 a Bp.-i Műszaki Egy.-en szerez oklevelet. 1928– uo. tanít. 1933 magántanár. 1936– nyil. rk. tanár, 1939– egy. tanár a szilárdságtani tanszéken. 1957– az MTA Szilárdságtani Kut. Csop. vez. 1967– a Nközi Héjegyesület (IASS) tb. t. A műszaki tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1954). Az elméleti rugalmasságtan, a szilárdságtan és a stabilitáselmélet kérdéseivel, főleg a keretszerkezetek és a héjszerkezetek elméletével foglalkozik. F. m.: *Rugalmasságtan* (1930), *Tanulmányok a szilárdságtan köréből* (1938), *Keretszerkezetek számítása* (1944), *Statika I–II.* (1951, 1954), *Membránhéjak* (1965, németül és lengyelül is).

CSOÓRI Sándor (1930) – költő és író. 1950– foglalkozik irod.-mal. Az *Irod. Újság* munkatársa, 1955– az *Új Hang* c. folyóirat szerk. József Attila-díjas (1954). F. m.: Verseskötetek: *Felröppen a madár* (1954), *Ördögpille* (1957), *Menekülés a magányból* (1962), *Tudósítás a toronyból* (1963), *Kubai napló* (1965), *A költő és a majompofa* (1967), *Második születésem* (1968). A *Tízezer nap* c. film forgatókönyvét Kósa Ferenccel együtt írja.

CSORBA Géza (1892) – szobrászművész. Stróbl Alajosnál, majd a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1913– szerepel kiállításokon. 1928 megnyeri az Ady-síremlék pályázatot. 1932 a Salon des Tuileries-en állítják ki műveit. 1933– a bp.-i Százados úti művésztelepen dolgozik. Portrékat, köztéri szobrokat, síremlékeket alkot. Kossuth-díjas (1950), Érdemes művész (1961). F. m.: *Ady-síremlék* (1930), *Az örök vándor* (1933), *Napozó* (a margitszigeti Palatinus strand előtt 1937), *Ady-mellszobor* (1952), a Liszt Ferenc téri *Ady-emlékmű* (1960).

CSORBA Győző (1916) – költő, műfordító. Pécsett jogi egy.-et végez, majd 1943-ig közig. tisztv. 1943–52 a pécsi városi könyvtár vez., 1952–56 a m. könyvtári csop. vez., 1956– ig. h. A *Sorsunk*, *Jelenkor*, *Dunántúl* c. folyóiratok szerk. József A.-díjas (1957), több műfordítása jelenik meg olaszból, latinból, németből. Verseskötetei: *Mozdulatlanság* (1938), *A híd panasza* (1943), *Szabadulás* (1947), *Ocsúdó évek* (1955), *A szó ünnepe* (1959), *Séta és meditáció* (1965), *Lélek és ősz* (1968).

CSOU En-laj (1898) – kínai min. eln. A tiencsini Nankaj Egy.-en tanul. Részt vesz az 1919-es antiimperialista és antifeudális forr.-ban, fél évre be is börtönzik. 1920–24 Franciao.-ban és Németo.-ban tanul. Hazatérését követően Kuangtung tartomány párttitk., majd a kantoni Huangpu Kat. Ak. pol. biztosa. 1927– munkásfelkeléseket szervez Sanghajban, majd a nancsangi felkelés egyik szerv. A vereség után illeg.-ban Sanghajban dolgozik. 1928– PB t., 1928–56 KB titk. 1931 a kínai tan. korm. ter.-ére megy. 1934–35 a Hosszú Menetelés egyik vez. A japánellenes egységfront megteremtésének tevékeny résztvevője. 1937–45 a Kínai KP legfőbb képv.-je és összekötője a Kuomintang-korm.-nál. 1945– a KB és a PB elnökh. 1949– a KNK min. eln., 1949–58 külügymin. is, a Forr. Kat. Tan. elnökh. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1969– a PB állandó biz. t.

CSOU Er-fu – kínai író, közéleti személyiség. Költőnek indul. A japánellenes háború idején a forr. bázister. közp.-jába, Jenanba megy. A japán fegyverletétel után Sanghajban él, a polgárháború kitörésekor Hongkongba megy. A felszabadulás után hazatér. 1949–54 a Kínai KP KB K-kínai irodája egységfront oszt. titk., a sanhaji pártbiz. egységfront oszt. vez. h. A Kult. Kapcsolatok Szöv. aleln., a Kínai–l.-amerikai Baráti Társ. aleln.

CSOU Jang (Csou Csi-jing) (1908) – kínai irod. kritikus, politikus. Földbirtokos családból származik. 1926 a sanghaji Tahszia Egy.-en megismerkedik a marxizmussal, később részt vesz az illeg. Kínai KP munkájában. 1931–37 a Baloldali Írók Ligája titk. 1937 a forr. bázister. közp.-jába, Jenanba megy, itt a Senhszi–Kanszu–Ninghszia határter. oktatási irodájának vez., a kult. élet irányítója. 1949 után egy ideig művelődésügyi min. h., az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. és az Írószöv. aleln., 1955–66 a KB prop. oszt. vez. h.; képv. 1956–69 KB pótt. A kult. forr. során történt leváltásáig a kínai kult. élet hangadója. A felszabadulás előtt jelenik meg *Anna Karenina* fordítása, fordít Csernisevszkijt és marxista esztétikai műveket, a felszabadulás után számos fontos felszólalása hangzik el irod. és műv. kérdésekről.

CSOU Li-po (1908) – kínai író. Isk. elvégzése után Sanghajban beiratkozik a munkás szabadegy. gazd. fakultására. Baloldali kapcsolatai miatt kizárják. 1932 két és fél évre bebörtönzik a japánellenes munkássztrájkban való részvétel miatt. 1934 belép a Kínai KP-ba. A háború kitörése után a felszabadított ter.-ekre megy, 1939– Jenanban újságíró. Itt jelenik meg fordításában Solohov *Új barázdát szánt az eke* c. müve. A felszabadulás után az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. elnökségének t., a *Zsenmin Venhszüe* irod. folyóirat szerk. biz. t. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

CSÖ Gju Há (1919) – D-koreai politikus. Tokióban főisk.-t végez. 1951 a D-koreai rezsim Külügymin.-ban oszt. vez. 1952– tokiói főkonzul. 1959– külügymin. h. 1963– malaysiai nagykövet, 1967. jún.– külügymin.

CSÖ Hjon (1907) – koreai (KNDK) nemzetvéd. min. A felszabadulás előtt két évtizeden át a japánellenes partizánharcok egyik szerv. és vez. A felszabadulás után pártmunkás, majd a néphads.-ben dolgozik, ahol különböző par. tisztségeket tölt be. 1956– nemzetvédelmi min. h. Hads. tábornok, 1966– a Munkapárt PB t. 1967– a Legf. Népi Gyűlés Elnöksége t. 1968. nov.– nemzetvéd. min.

CSÖ Jong Hi (1922) – D-koreai hadügymin. A tokiói egy. jogi karán végez. 1946– a D-koreai bábhads.-ben működik. 1952 az USA-ban elvégzi a vezérkari tiszti ak.-t. 1960– a szárazföldi csapatok vezérkari főnöke. Csatlakozik az 1961 májusában kat. államcsíny útján hatalomra került juntához. 1962– ankarai nagykövet, 1967– a korm.-on levő Dem. Közt. P. parl. képv. 1968. febr.– hadügymin.

CSU Hszüe-fan (1906) – kínai politikus. Jogi végzettségét Sanghajban szerzi, majd a Harvard Egy.-en tanul. A postánál dolgozik, a Kuomintang-időkben a sanghaji szaksz. mozg. egyik vez., 1935– orsz. eln. A háború alatt a csungkingi Szaksz. Szöv. eln. 1948– a kínai szaksz. mozg.-at egyesítő Kínai Szaksz. Szöv. aleln. 1949– posta- és távközlésügyi min. A KNK ter.-én működő Kuomintang Forr. Biz. állandó biz. t. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

CSU Ko-csen (Coching Chu) (1890) – kínai meteorológus. 1910–18 áll. költségen az USA-ban a Harvard Egy.-en tanul. Hazatérése után elsőként készíti el Kína éghajlati felosztását. Az ő érdeme a kínai meteorológiai hálózat létrehozása. A Kínai Tud. Ak. Meteorológiai Int. megalapítója, 1927–46 ig-ja. 1946–49 a Csö-csiang tartományi egy. rektora. 1949– a Kínai Tud. Ak. és a Tud. és Technikai Szöv. aleln., a Kínai Földrajzi Társ. eln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t.

CSU Te (1886) – kínai politikus, kat. vez. A jünnanfui kat. ak. elvégzése után belép Szun Jat-szen pártjába, részt vesz az 1911-es forr.-ban, majd a jünnanfui kat. ak.-n tanít. 1922 Németo.-ba megy, még abban az évben belép a Kínai KP-ba. Berlinben, majd Göttingenben tanul, a forr. mozg.-ban való részvétele miatt két alkalommal is letartóztatják. 1925 kiutasítják. Franciao.-ba, majd a SZU-ba utazik. A forr. idején tér haza, Szecsuanban tevékenykedik, majd Nancsang rendőrfőnöke. Az 1927. aug. 1-i felkelés egyik szerv. 1930– a Vörös Hads. főpar. 1930– KB t. 1931– PB t. Jelentős szerepe van a kínai tan. korm. védelmében, majd a Hosszú Menetelés irányításában. 1937–45 a 8. Hads. főpar., a felszabadító háború idején a Kínai Népi Felszabadító Hads. főpar. 1945–56 KB titk. 1954–59 a KNK aleln. 1955– marsall. 1956–66 a KB harmadik aleln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés eln.

CSU Tu-nan (1903) – kínai politikus. A pekingi ped. főisk.-n végez, majd középisk. tanár. Haladó magatartásáért 3 évre bebörtönzik. Kiszabadulása után ismét különböző isk.-kban tanít, 1937– a Jünnan egy.-en. Az 1941-ben alakult Dem. Liga aleln. A felszabadulás után az analfabetizmus felszámolására alakult biz. vez. 1954– a Kult. Kapcsolatok Szöv. eln., a min. tan. Kult. Kapcsolatok Biz. aleln., az Orsz. Népi Gyűlés t., a BVT t.

CSUHRAJ, Grigorij Naumovics (1921) – szovjet filmrendező. 1939–45 a szovjet hads.-ben szolgál, részt vesz a Magyaro. felszabadításáért folytatott harcokban is, súlyosan megsebesül. 1952 elvégzi a moszkvai Filmműv. Főisk.-t. 1952– a filmszakmában dolgozik, M. Romm tanítványa, majd asszisztense. 1955–64 a Moszfilm, 1965– a Kísérleti Filmstúdió rendezője, 1944– SZKP t. Lenin-díjas (1961), az OSZSZSZK érdemes művésze. F. r.: *A negyvenegyedik* (1956), *Ballada a katonáról* (1959), *Tiszta égbolt* (1960), *Élt egyszer egy öregember* (1965).

CSUHROV, Fjodor Vasziljevics (1908) – szovjet mineralógus, geokémikus. A moszkvai geológiai főisk.-t végzi. 1936–50 a SZU Tud. Ak. Geológiai Int. munkatársa, 1950–55 az Int. ig. h. 1955– a SZU Tud. Ak. Érctelep-geológiai, Olajkutatási, Ásványtani és Geokémiai Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1960– az Ak. Geológiai és Földrajzi Tud. oszt. vez. h. Áll.-díjas (1950). Kazahsztáni érctelepek ásványtani és geokémiai kutatásával a földkéregben előforduló kolloidok tanulmányozásával és az oxidációs zónák ásványtanával foglalkozik.

CSUJKOV, Szemjon Afanaszjevics (1902) – szovjet festőművész. A moszkvai képzőműv.– iparműv. főisk.-n tanul. Aktív részvételével teremtik meg a Kirgiz SZSZK-ban a képzőműv. szöv.-et, múzeumot és a képzőműv. oktatást. 1952 és 1957 Indiában jár. Legtöbb festménye Kirgízia és India népét ábrázolja. 1958– a SZU Műv. Ak. t. A Kirgiz SZSZK népművésze (1944), az OSZSZSZK népművésze (1958), kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951), a SZU népművésze (1963).

CSUJKOV, Vaszilij Ivanovics (1900) – szovjet marsall. 1918–20 a polgárháborúban harcol. 1919– SZKP t. 1925 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. 1936– vez. kat. beosztásokat tölt be. A II. vh.-ban a 62. Hads. par. 1946–49 a Németo.-t megszálló szovjet csapatok főpar. h. 1949–53 főpar. 1953–60 a kijevi kat. körzet par. 1955– a SZU marsallja.

1960–64 a szovjet szárazföldi csapatok főpar., a SZU honv. min. h. 1964– a polg. védelem par. 1952–61 a SZKP KB pótt., 1961– t. Az Ukrán KP KB t. 1946– a SZU Legf. Tan. t. A SZU (kétszeres) Hőse. Visszaemlékezései magy. is megj. (*Erőd a Volga partján*, 1960).

CSUKA Zoltán (1901) – költő, műfordító, 1919–20 Pécsett a *Diák*, majd a *Krónika* c. lap szerk. A 20-as években és a 30-as évek elején a jugoszláviai magy. irod. egyik vez. alakja. 1933 Magyaro.-ra költözik, a bp.-i *Láthatár* c. folyóirat felelős szerk. A felszabadulás után az *Új Dunántúl* c. napilap és a *Sorsunk* c. pécsi folyóirat egyik elindítója, majd a Közokt. ügyi Min. sajtóoszt. vez. 1947– a Magyar–Jugoszláv Társ. ügyvez. titk., a *Déli Csillag* c. folyóirat főszerk. 1950 koholt vádak alapján bebörtönzik, 1955 rehabilitálják. Költő és műfordító munkásságot folytat, elsősorban a jugoszláv irod.-ból, de bolgár és orosz nyelvből is. A délszláv–magy. irod. kapcsolatok ápolója. József Attila-díjas (1966). F. m.: *Buzgó kiáltás* (válogatott versek 1957), *Piros pünkösd Pécsett* (elb. költ. 1959), *Előretolt állásban* (válogatott versek 1966), *Fényes a tűz lángja* (szlovák népballadák 1962), *A jugoszláv népek irodalmának története* (1963).

CSUKOVSZKIJ, Kornyej Ivanovics (1882) – szovjet író, műfordító, irod. történész. 1901 megj. első írásai. 1905– a *Veszi* c. szimbolista folyóirat főszerk. 1907– műfordító is. A *Világirodalom Klasszikusai* c. kiadvány angol–amerikai sorozatának szerk. Az orosz és külföldi irod.-mal foglalkozó esszéket, tanulmányokat ír. A szovjet gyermekirod. egyik megteremtője és népszerű művelője. 1965-ben jelentek meg összegyűjtött művei.

CSÜRÖS Zoltán (1901) – szerves kémikus. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul, 1925–38 uo. tanársegéd, majd adjunktus. 1938–47 a textilkémiai tanszék vez., 1940– egy. tanár, 1947– a szerves kémiai technológiai tanszék vez., 1946–49 és 1959–61 az egy. rektora. 1946– az MTA lev. t., majd t. A Ped. Szaksz. eln. 1964-ig az MTA *Acta Chimica* főszerk. A *Periodica Polytechnica* főszerk. Az *Élet és Tudomány* szerk. biz. eln. A Hazafias Népfront XI. ker. biz. eln. Kossuth-díjas (1953). Szerves kémiával és technológiával, a szénhidrátok szerkezetének kutatásával, heterogén katalizissel, foszgén kémiával, továbbá a műanyagok kémiájával foglalkozik. F. m.: *Műanyagok* (1956), *Textilkémia* (1964), továbbá 180 hazai és külföldi tud. publikáció.

D

DABČEVIĆ, Kučar Savka (1923) – jugoszláv politikus. 1943– KP t., a felszabadító harcok résztvevője. A II. vh. alatt ifj. vez. Dalmáciában. A felszabadulás után egy. hallgató, később tanár; aktívan részt vesz a pol. életben. A JKSZ egy. és Zágráb városi biz. t. 1959– a Horvát Komm. Szöv., 1964– a JKSZ KB t. A Horvát Komm. Szöv. KB ideológiai biz. eln., a VB t., a társad.-gazd. és pol. kapcsolatok biz. titk. A JKSZ KB elnökségének t. 1967–69 a Horvát Szöv. Közt. Végrehajtó Tan. eln. 1969– a Horvát Komm. Szöv. eln.

DABRÓNAKI Gyula (1916) – a KNEB eln. 1930– sütőipari tanuló, majd sütőmunkás Bp.-en. 1931– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1940– párttag. 1945–50 a pártapparátusban dolgozik. 1950–52 a Szikra könyvkiadónál oszt. vez. 1952–57 az Élelmezésügy. Min. sütőipari ig.-ság vez. h., 1957– min. h., majd első h. 1967– a KNEB eln. 1968– államtitk. 1948–53 az MDP KB, 1957– az MSZMP KB t. 1947–52 elvégzi az ELTE áll.- és jogtud. karát. 1967-ig parl. képv.

DACIAN Ion (1911) – román operaénekes. Jogot végez, majd Kolozsváron zenei tanulmányokat folytat. A román Áll. Operettszínház első tenoristája, majd ig. Áll.-díjas, Kiváló művész.

DACKO, David (1930) – közép-afrikai politikus. Tanulmányait Brazzaville-Kongóban végzi. Tanító, isk. ig. Banguiban. A tanítók szaksz.-ben végez pol. munkát, a francia Force Ouvrière (reformista szaksz.) t. 1957 beválasztják a helyi közig.-ba. 1959–66 min. eln. 1960–66 közt. eln., min. eln. és hadügymin. 1966 jan. kat. puccsal megbuktatják.

DADDAH, Moktar Ould (1924) – Mauritánia áll.- és korm. feje. 1942–49 Szenegálban, majd Párizsban tanul. 1957– a mauritániai francia gyarmati tan. t., az ország autonómmá válása után az ideiglenes korm. eln. 1959– min. eln. és belügymin., 1961– közt. eln. és külügymin. is. 1958 megalapítja a Mauritániai Átcsoportosítás P.-ját, 1961 a Mauritániai Néppártot (uralkodó párt), amelynek főtitk.

DADIÉ, Bernard Binlin (1916) – elefántcsontparti költő, író. Dakarban (Szenegál) szerez tanítói oklevelet s 1936–47 a dakari Institut Française d'Afrique Noire munkatársa. Visszatér hazájába, tanár, majd az oktatásügyi min.-ban dolgozik. Az abidjani Képzőműv. Int. ig. A „négritude" kult. irod. irányzat neves költője; francia nyelven ír. Magy. az *Ébredő Afrika* (1961) c. antológia közöl verseiből.

DAFFLON, Roger (1914) – svájci politikus. Építőmunkásként korán bekapcsolódik a komm. ifj. mozg.-ba, majd a Svájci KP t. lesz. 1945– a Genf kantoni parl. t. 1959– a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.) A Svájci Munkapárt genfi szerv.-ének titk., KB t.

DAFTARI, Csandra Kiszan (1893) – indiai jogász, az Indiai Közt. főállamügyésze. Tanulmányait Angliában végzi. 1917– az indiai igazságügy szolgálatában. 1963– India főállamügyésze, az indiai Ügyvédi Kamara eln.

DAGLARCA, Fazil Hüsnü (1914) – török költő. Kat. tiszti isk.-t végez, s 15 évi kat. szolgálat után századosi rangfokozattal szerel le. Kiadóváll.-ot alapít, jelenleg is annak vez. Rendkívül termékeny költő, lírája egyre következetesebben a haladás ügye mellett foglal állást. Magy. a *Török költészet antológiájá*ban jelenik meg verse (1961).

DAHRENDORF, Ralf (1929) – német (NSZK) szociológus. A hamburgi egy.-en filozófiát és klasszika-filológiát, a londoni egy.-en szociológiát tanul. 1957–58 Saarbrückenben egy. magántanár. 1958–60 a hamburgi közgazd. és pol. tud. ak. tanára. 1960–65 a tübingeni egy.-en a szociológia tanára, a szociológiai szeminárium ig. 1964 a konstanzi egy. egyik alapítója, 1966– uo. a szociológia tanára. Elsősorban elméleti, társad. kritikai munkássága ismert.

DAICHES, David (1913) – skót származású angol irod. történész. 1961 a sussexi egy. egyik alapítója, az egy. Angol és Amerikai Int.-ének dékánja. Több mint 20 könyvet publikál. Legismertebb műve kétkötetes irod. tört.-e *(The Critical History of*

English Literature), amely a magy. egy.-eken is kézikönyv. Bp.-en is tart előadásokat.

DAICOVICIU, Constantin (1898) – román történész és régész. A kolozsvári egy. prof. A *Románia Története* c. tud. mű szerk. Az Államtan. t. A Román Ak. t. Az Osztrák Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas. Tud. kutatásai elsősorban az Erdély ter.-én található dák és római kori emlékekre terjednek ki. Az Erdély ter.-én folyó ásatások irányítója. Román és idegen nyelveken megj. művei a római birodalom provinciáiról, a szabad és a római Dáciáról, Erdély ókoráról szólnak. Magy. megj. könyve: *Erdély története* (társszerző 1964).

DAIX, Pierre (1922) – francia reg.-író és kritikus. Az ellenállási mozg. harcosa, Mauthausenba deportálják. A háború után újságíróskodik, ma is a *Les Lettres Françaises* szerk. Első reg.-e a koncentrációs táborokról írt könyvek egyik leghatásosabbja. Kritikai írásai a francia reg. tört.-ével, a francia költészet kezdeteivel, Roger Martin du Gard elemzésével, Eugène Guillevic költészetével foglalkoznak. Magy. megj. művei: *Így élünk Párizsban...* (1958), *Baleset* (kisreg. 1966).

DAJAL, Radzsesvar (1909) – indiai politikus. Tanulmányait Indiában és Oxfordban végzi. 1932– közszolgálatban. 1946–48 Uttar Prades áll. belügymin. 1948–50 követségi tan.-os Moszkvában. 1950–51 India képv. a BT-ben. 1952–54 India állandó ENSZ-képv. 1955–58 nagykövet Jugoszláviában, egyidejűleg követ Romániában és Bulgáriában is. 1958–62 főbiztos Pakisztánban. 1960–61 az ENSZ-főtitk. személyes mb.-ja Kongóban. 1963–65 különleges ügyekkel foglalkozó külügyi államtitk. 1965– franciao.-i nagykövet. 1967– külügyi államtitk.

DAJAN, Mose (1915) – izraeli hadügymin. Angliában főtiszti isk.-t végez, Tel-Aviv közgazd. és jogi egy.-én tud. fokozatot szerez. 3 évet jár a jeruzsálemi Héber Egy.-re. Fiatal korában belép a Hagana, a zsidó Nemzeti Tan. ellenőrzése alatt álló illeg. fegyveres szerv.-be. 1937 Wingate tábornok kommandó alakulatának par. h. 1939–41 a brit hatóságok börtönbe zárják. 1942– a Palmach-különítmény (a Hagana elit-alakulata) par. 1948–49 az arab–izraeli háború idején kommandó csapatot vezényel. Összekötő tiszt a fegyverszüneti vegyesbiz.-ban, az arab országok képviselőivel tárgyal. 1952– dandártábornok, a déli csapatok par. 1952–53 az É-i csapatok par. 1953–58 vezérőrnagy, az izraeli hads. vezérkari főnöke. 1959–64 mezőgazd. min. 1964 a Rafi, az Izraeli Munkáspártból (Mapai) kivált jobbszárny egyik alapítója. A sinai hadjáratról írt könyve (1965) az 1956-os támadás kat. pol. elemzése. 1967– hadügymin.

DAJBUKÁT Ilona (1892) – színésznő. Elvégzi a Thália Társ. színiisk.-ját. 1906–09 a Thália társulatának t. 1911–19 Kolozsvárott szerepel. 1919–64 a Belvárosi Színházban, az Andrássy úti, a Magyar Színházban, a Vígszínházban, majd a Madách Színházban játszik (nyug.). Komikus és parasztszerepeket alakít. Érdemes művész (1964). 1945 előtt számos filmben játszott.

DAKOV, Mako (1920) – bolgár politikus. 1940– az Ifjúmunkásszöv. t. 1941– KP t. 1943–44 partizán. 1966– KB t. 1966– Erdészeti és erdőipari min. Képv. 1967– a Bolgár Tud. Ak. lev t. Dimitrov-díjas (1964).

DALAI láma XIV. (1935) – tibeti vallási vez. 1940 trónra lép, mint a 14. dalai láma, a tényleges hatalom azonban 1934–50 a régens kezében van. 1954–65 az Orsz. Népi Gyűlés aleln. Az 1959-es tibeti lázadás idején Indiába szökik, azóta ott él.

DALEA, Mihai (1917) – román politikus. Társ. tud.-t tanul. Korán bekapcsolódik a munkásmozg.-ba. 1935– a romániai Szoc. Ifj. Szöv. t. 1936–45 a resicai kohászati kombinátban öntő. 1942 belép a Román KP-ba, és a felszabadulás után a resicai üzem párttitk. 1947–49 a Román Dolgozó Ifj. Szöv. KB titk. 1949–51 az Áll. Ellenőrző Biz. elnökh. 1951–52 Brassó tartomány pártbiz. titk. 1952–54 és 1956–60 Románia moszkvai nagykövete, közben begyűjtési min. 1948– KB t. 1954–56 és 1960– a Román Munkáspárt (később KP) KB titk. 1960– a Nagy Nemzetgy. t., 1963–65 a Mezőgazd. Főtan. eln.

DALI, Salvador (1904) – spanyol festőművész. Tanulmányait a madridi és a párizsi Szépművészeti Ak.-n végzi. Korai képeit a futurizmus és a metafizikus festészet hatása jellemzi. 1928 Picassóval és a szürrealistákkal való találkozása döntő hatással van rá; a szürrealista festészet egyik legszélsőségesebb képv. Szürrealista filmszcenáriumokat, opera- és balettkosztümöket is készít. 1940–50 az USA-ban, azóta Spanyolo.-ban és Rómában él.

DALLAPICCOLA, Luigi (1904) – olasz zeneszerző, zongoraművész. Grazban, Triesztben, Firenzében tanul. 1931– a firenzei konzervatórium zongoratanára. Zongoraművészként különböző európai városokban hangversenyez. 1951–52, 1956–57 az USA-ban tanít. Az egyik legjelentősebb dodekafon komponista. Több opera *(Éjszakai repülés, A fogoly)* és kórusmű szerzője.

DALLA VOLTA, Amadeo (1892) – olasz pszichológus. A firenzei egy.-en szerzi meg az orvosdoktorátust. A genovai egy. orvosi fakultása pszichológiai tanszékének vez. tanára. A gyermek viselkedési rendellenességei pszichológiai determinánsainak, valamint az emberi fejlődés ált. törvényeinek kut.-ja.

DALMIA, Szeth Ramkrisna (1893) – indiai nagytőkés. A Dalmia-Dzsain ipari csop. létrehozója. A csop.-nak bankjai, biztosítótárs.-ai, cementgyárai, cukorgyárai, vegyiművei, légitárs.-ai, vasútjai, szénbányái, kiadói vannak. Dalmia személyes kezdeményezésére India több államában jelentős ipari városok létesülnek. Számos szociális intézmény megalakítása is fűződik nevéhez. A szarvasmarha-vágási tilalom egész Indiára való kiterjesztéséért harcol.

DAL MONTE, Toti (eredeti neve: Antonietta Meneghelli) (1899) – olasz énekesnő. 1916 a milánói Scalában debütál; koloratúrszoprán. Olasz és D-amerikai színpadokon, a Párizsi Nagyoperában, majd 1924– a New York-i Metropolitanben szerepel sikerrel. Mint oratóriuménekes is elismert. Az utóbbi években prózai színésznő.

DAM, Henrik (1895) – dán biokémikus. A koppenhágai egy. elvégzése után 1923– az egy. fiziológiai labor.-ában, 1929–41 az egy. Biokémiai Int.-ben dolgozik. 1941– a politechnikai főisk. biokémia és élelmezéstud. prof. 1956–63 a Dán Zsiradékkut. Int. biokémiai oszt. vez. Részben egyedül, részben munkatársaival számos jelentős tanulmányt ír biokémiai és élelmiszer-fiziológiai témákról. 1943 a K-vitamin felfedezéséért Nobel-díjat kap, E. A. Doisyval megosztva. A Dán Tud. Ak. lev. t., a Műszaki Tud. Ak. és számos külföldi ak. és tud. társ. t.

d'AMBOIS, Jacques (1934) – amerikai táncművész, balettmester. Az amerikai balettint.-ben Vlagyimirov tanítványa. 1949– a New York City Ballet t., 1952– szólótáncosa. 1964 balettmesterként debütál az *Ír fantázia* színpadra állításával. Több balettjét filmre vitték. F. sz.: *Vadnyugati szimfónia*, *Apollon Musagète*, *Rajmonda* c. balettekben.

DAMDINSZÜREN, Cendin (1908) – mongol író. A szoc. mongol irod. egyik megteremtője. Tanulmányait a SZU-ban végzi. Ő dolgozza ki a cirill betűkön alapuló modern mongol ábécét. Jelentős nyelvész. A Nagy Népi Hurál (mongol parl.) Elnökségének és a BVT-nek t.

DĂNĂLACHE, Florian (1925) – román politikus. 1954–66 a KP bukaresti biz. első titk., 1955– a KP KB t. 1965–67 a KB VB pótt., 1967– t. 1966– vasútügyi min.

DANDEKAR, Ramcsandra Narajan (1909) – indiai nyelvész. Tanulmányait Indiában és Heidelbergben végzi. 1939– a punai Bandarkar Orientalista Kut. Int. tb. titk. 1946– az összindiai Orientalista Konferencia főtitk. Az Orientalisták Nközi Uniójának aleln., az Indiai Irod. Ak. t. A közp. korm. Indológiai Biz. szanszkrit szekciójának t., a punai egy.-en a szanszkrit és prakrit nyelvek tanszékvez. prof.

DANELIUS, Gerhard (1913) – német (Ny-Berlin) politikus. Munkás, 1927– a komm. ifj. szerv., 1929– a KP t. Részt vesz a fasizmus elleni illeg. ellenállási harcban. 1945 után közig. alk. és pártmunkás. 1959– a Ny-berlini NSZEP vez.-ségének első titk.

DANGE, Sripad Amrit (1899) – az Indiai KP eln. (1962 óta). 1922 India első komm. lapja, a *Socialist* szerk. A 20-as évek végén a bombayi textilmunkások szerv.-ében visz vez. szerepet. Az angol uralom alatt, majd később az INC korm.-zása idején összesen 17 évet tölt börtönben komm. pol. tevékenységéért, sztrájkok szervezéséért. 1943–45 az Összindiai Szaksz. Kongresszus (AITUC) főtitk., 1956– főtitk. 1948– az SZVSZ aleln. 1957–62, majd 1967– a parl. alsóházának t. Jelentős publicisztikai tevékenysége. *India az ősközösségtől a rabszolgaságig* (1949), valamint *Az indiai szakszervezeti mozgalom* (1953) c. művei magy. is megj.

DANON, Oskar (1913) – jugoszláv zeneszerző és karmester. A prágai konzervatóriumban végzi tanulmányait, zeneelméletet a Károly Egy.-en tanul. Kórus-karnagy a sarajevói filharmonikusoknál és a Nemzeti Színházban. 1941 csatlakozik a Jugoszláv Népfelszabadító Hads.-hez. A felszabadulás után a belgrádi Nemzeti Színház operaegyüttesének ig. A világ hangversenydobogóin mint karmester szerepel.

DANOVSCHI, Oleg (1917) – román táncművész és koreográfus. 1942–44 a bukaresti opera szólótáncosa és balettmestere, 1944–53 vez. koreográfusa. 1948–53 a bukaresti koreográfiai főisk. tanára és ig. Kiváló művész. Nagy fantáziájú, realista művész, legkiemelkedőbb koreográfiai alkotásai: *Hattyúk tava*, *Bahcsiszeráji szökőkút;* Gershwin *Kék rapszódiá*ja, *Seherezáde* stb.

DANOVSZKI, Bojan (1899) – bolgár rendező. Rendezői tanulmányait Németo.-ban folytatja. 1932–39 munkásszínházakat szervez Szófiában. Vidéki színházakban működik, majd a Nemzeti Színházban és a szófiai Nemzeti Operában rendező, ill. főrendező. 1951– a Színműv. Főisk. tanára. A színházműv. kérdéseivel foglalkozó elméleti munkák szerzője. Kétszeres Dimitrov-díjas (1950, 1962).

DANTINE, Wilhelm (1911) – osztrák protestáns teológus. 1937–48 Felső-Ausztriában lelkész. 1948– a bécsi Evangélikus Teológusotthon felügyelője, 1961– egy. prof. Münchenben és Hamburgban jelennek meg könyvei.

DANYSZ, Marian (1909) – lengyel fizikus. 1954– a varsói egy. prof. 1956–59 a dubnai Egyesített Atommagkut. Int. ig. h. 1960– a varsói Atomkut. Int. fizikai részlegének ig. 1961– a Lengyel Tud. Ak. t. Kutatásokat folytat az atommagfizika, az elemi részecskék fizikája és a nagy energiájú magkölcsönhatások ter.-én. Fotoemulziós módszerrel felfedezi a hipermagokat. Publikációi magy. fizikai folyóiratokban is megj.

DAQUIN, Louis (1908) – francia filmrendező. Keresk. főisk.-t végez, majd újságíró, a Renault-művek sajtófőnöke, segédrendező, vágó. 1941– önálló rendező. Kosztümös filmjei – *Az áruló asszony* (1945), *Bel ami* (1954) – nagy sikert aratnak. Legnagyobb filmje: *Isten után az első* (1950). Ismert dokumentumfilmes is.

DARABOS Pál (1911) – az Orvos-Egészségügyi Szaksz. főtitk. (1964 óta). Elvégzi a Szegedi Orvostud. Egy.-et. 1935–49 gyermekorvos. 1949– az Orvos-Egészségügyi Szaksz. közp.-ban dolgozik.

D'ARBOUSSIER, Gabriel (1908) – szenegáli politikus. Franciao.-ban tanul és jogászként a francia államapparátusban dolgozik. 1945 az alkotmányozó nemzetgy.-ben Francia Egyenlítői-Afrika képv. 1946 Houphuet–Boigny-val együtt megalapítja az RDA-t, amelynek elnökh., majd főtitk. és az RDA lapjának ig. 1950 szembefordul Houphuet–Boigny-val, kizárják a pártból. 1957 kiegyezik Houphuet–Boigny-val, Francia Ny-Afrika Főtan.-ának elnökh. A Mali Államszöv. felbomlása után Senghor pártjára áll, s kormányában igazságügymin. 1963–64 Szenegál franciaországi követe, majd ENSZ-delegátusa.

DARIO, Rubén Souza (álnév) – panamai munkásvez. A Panamai Néppárt (komm. párt) főtitk. Illeg.-ban él.

DARRÉ, Jeanne-Marie (1905) – francia zongoraművésznő. Marguerite Long tanítványa, világszerte ismert virtuóz, nálunk is gyakran vendégszerepel. Francia szerzők (Debussy, Ravel stb.) művei mellett főként Chopin kiváló tolmácsolója.

DARRIEUX, Danielle (1917) – francia filmszínésznő. Párizsban zeneak.-t végez. Már 14 éves korában filmezik. Legnagyobb alakításait érett művész korában nyújtja: *Vörös és fekete* (1954), *Tisztes úriház* (1957). F. sz.: *A hálókocsik ellenőre* (1935), *Lányok egymás közt* (1936), *A királyasszony lovagja* (1947), *Az ördög és a tízparancsolat* (1962).

DARVAS Iván (1925) – színész. A Színműv. Ak.-át végzi. 1946 Várkonyi Zoltán Művész Színházához szerződik. 1949 a Madách Színházhoz kerül. Az ellenforr.-ban tanúsított magatartásáért elítélik. 1963– Miskolcon, majd a József Attila Színházban működik. 1965– a Vígszínház t. Minden szerepkörben otthon van, de főleg bonyolult, modern jellemszerepeket játszik. Kétszeres Jászai-díjas (1954, 1967). F. sz.: Színpadon: *Raszkolnyikov* (Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés), *Tuzenbach* (Csehov: Három nővér), *A báró* (Gorkij: Éjjeli menedékhely), *A színész* (Molnár F.: A testőr), *Beutler* (Dürrenmatt: Fizikusok), *Brick* (Williams: Macska a forró tetőn), *Popricsin* (Gogol: Egy őrült naplója). 1948– filmezik. Filmszerepei: *Díszmagyar* (1948), *Semmelweis* (1952), *Liliomfi*, *Rokonok* (1954), *Budapesti tavasz* (1955), *Bakaruhában* (1957), *Pacsirta*, *Új Gilgames* (1963).

DARVAS József (1912)– író, publicista, közéleti személyiség. tanítóképzőt végez. A 30-as évek eleje óta írói és újságírói munkásságot folytat, a népi írók mozg.-nak egyik jelentős alakja. 1932– részt vesz a komm. mozg.-ban. 1933 letartóztatják, majd 5 évig rendőri felügyelet alatt áll. Írói pályafutását versekkel kezdi, később novellákat, reg.-eket, szociográfiai munkákat, drámákat és filmeket ír. 1936–37 részt vesz a *Gondolat* c. marxista folyóirat szerkesztésében. 1938–44 a *Szabad Szó*, majd a *Kis Újság* c. lap munkatársa. 1945 a Nemzeti Parasztpárt aleln. 1945–49 a párt *Szabad Szó* c. lapjának főszerk. 1947–50 építésügyi, 1950–53 közokt.-ügyi, 1953–56 népművelési min. 1956–59 a Hunnia filmstúdió ig. 1957–59 Tolnai Gáborral a *Kortárs* c. folyóirat szerk. 1951–53 és 1959– az Írószöv. eln. 1945– országgy. képv. A Hazafias Népfront aleln. Kétszeres Kossuth-díjas (1956, 1960). F. m.: *Fekete kenyér* (reg. 1934), *Vízkereszttől szilveszterig* (reg. 1934), *Állomások* (reg. 1935), *A legnagyobb magyar falu* (szociográfia 1937), *A törökverő* (reg. 1938), *Egy parasztcsalád története* (reg. 1939), *Máról holnapra* (reg. 1940), *Elindult szeptemberben* (reg. 1940) *Harangos kút* (reg. 1942), *Szakadék* (dráma 1942), *Város az ingoványon* (tört. visszaemlékezés 1945), *Új népért, új kultúráért* (tanulmányok 1956), *Kormos ég* (dráma 1959), *Országúton, városon* (riportok, cikkek 1936–40, 1960), *Hajnali tűz* (dráma 1961), *Végig a magyar Szaharán* (riportok, cikkek, tanulmányok 1940–44, 1961), *Részeg eső* (reg. 1963), *Irinyi* (dráma 1968), *A legnagyobb magyar falu – Orosházi változások* (szociográfiák 1965), *Gyűjtőlencse* (riportok 1936–1944, 1968), *Az író vizsgája* (1968), *Térképen nem található* (dráma 1968). Filmjei: *Szakadék* (1956), *Akiket a pacsirta elkísér* (1959), *A 39-es dandár* (Karikás Frigyes elb.-ei alapján 1960), *Légy jó mindhalálig* (Mórizs Zs. reg.-éből 1961).

DARVASI István (1920) – ujságíró, a *Magyar Hírlap* főszerk. 1939– párttag. A II. vh. alatt kat. szolgálatot teljesít. 1944 partizán, részt vesz a varsói felkelésben. 1945–50 a Belügymin.-ban dolgozik. 1951–57 az MTI külpol. szerk. 1957–58 a Korm. Tájékoztatási Hiv.-ának elnökh. 1958–68 az MSZMP KB agit. prop. oszt. vez. h. Országgy. képv. (Bp.).

DASHTI, Ali (1895) – iráni író és politikus. Tanulmányait Irakban folytatja. Parl. képv., szenátor, a *Shafaq Soekh (Vörös hajnal)* c. folyóirat szerk. 1950 nagykövet Egyiptomban, 1960–63 Libanonban. 1963– ismét szenátor.

DASSAULT, Marcel (1892) – francia nagyiparos és politikus. Az orsz. repülésügyi főisk.-n tanul. A francia repülés úttörője, a két vh. között több polg. és kat. repülőgép prototípusát készíti el. A II. vh.-ban a vichyi korm. letartóztatja és internálja. A németek Buchenwaldba deportálják. A háború után társasága építi meg a Mystère, majd később a Mirage típusú lökhajtásos vadászgépeket a francia hads. számára, ők szerelik föl az izraeli légierőt is. A francia repülőipari vállalkozók szöv. eln. Több más üzleti vállalkozásban is érdekelt (ingatlan, sajtó stb.). Több ízben gaulle-ista nemzetgy. képv.

DASSIN, Jules (1911) – francia származású amerikai filmrendező. 1934–36 színi tanulmányokat folytat Európában. 1936–39 a New York-i Jiddish Színház színésze. 1939–41 rádiószerző. 1941– Hollywoodban dolgozik, önállóan először rövidfilmeket rendez. A háború alatt néhány antifasiszta produkciót készít. A 40-es évek végén gengszter- és bűnügyi filmeket forgat. 1951– Európában él és készít filmeket. 1955 a Cannes-i Fesztiválon rendezői nagydíjat kap. F. r.: *Áruló szív* (1941), *Náci ügynök* (1942), *A canterville-i kísértet* (1944), *A meztelen város* (1948), *Akinek meg kell halnia* (1957 francia), *A törvény* (1958 olasz), *Vasárnap soha* (1960), *Phaedra* (1961 francia–görög).

DASZ, Szudhi Randzsan (1894) – indiai jogász. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. 1919– a kalkuttai b. t. Később a kalkuttai egy.-en tanít. 1949–50 K-Pandzsáb főbírája. 1950–55 a Legf. B.-on bíró, 1956–59 India főbírája. 1959– a Visva Barati Egy. rektora.

DASZKALOV, Hriszto (1903) – bolgár növénytermesztő. Egy. tanulmányait Németo.-ban végzi, szaktanulmányokat folytat Svédo.-ban és Németo.-ban. 1932–46 a plovdivi Marica Tud. Kut. Int. ig. 1946–52 a plovdivi egy. agrárkarán a zöldségtermesztés prof. 1947 az egy. rektora. 1952– a Bolgár Tud. Ak. Növénytermesztő Int. ig. 1955–61 a Tud. Ak. mezőgazd. tudományokkal foglalkozó részlegének titk. 1959–61 a Bolgár Tud. Ak., 1961– a Bolgár Mezőgazd. Ak. aleln. A Német Mezőgazd. Tud. Ak. lev. t., a Humboldt Egy. tb. t., a Lengyel Tud. Ak. lev. t. Dimitrov-díjas (1950), a Szoc. Munka Hőse (1963).

DASZKALOVA, Szvetla (1921) – bolgár igazságügymin. A Bolgár Földműves Népi Szöv. vez. személyiségének, a fasiszták által 1923-ban megölt Rajko Daszkalovnak a leánya. Jogász, az áll.- és családjog ter.-én dolgozik. 1954–63 a Bolgár Tud. Ak. Jogtud. Int. munkatársa. 1962–66 a Nemzetgy. Irodájának aleln. 1966– igazságügymin.

DAVENPORT, Harold (1907) – angol matematikus. A manchesteri és a cambridge-i egy.-en folytatja tanulmányait. 1932–36 az utóbbi egy. -en, 1937–41 a manchesteri egy.-en tanít. 1941–45 a walesi egy., 1945–58 a londoni egy. prof. Több alkalommal vendégprof. a Stanford (USA) Egy.-en. Főleg geometriai számelmélettel, approximációelmélettel és kvadratikus formák vizsgálatával foglalkozik. Magy. az MTA *Matematikai Kut. Int. közleményei*ben jelenik meg cikke.

DAVIČO, Oskar (1909) – jugoszláv író. Már mint gimnazistát letartóztatják és 5 évre ítélik komm. tevékenységéért. A megszállás alatt Korčula szigetére és Olaszo.-ba internálják, ahonnan megszökik és csatlakozik a Jugoszláv Népfelszabadító Hads.-hez. A modern irod. képv. A *Delo* c. folyóirat szerk. Magy. megj. művei: *Hellász sziklái között* (reg. 1948), *Beton és jánosbogarak* (reg. 1958), továbbá folyóiratokban versei.

DÁVID Gyula (1913) – zeneszerző, karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Kodály Zoltánnál tanul. 1938–45 különböző zenekarokban brácsás. 1946–49 a bp.-i Nemzeti Színház karmestere. 1950–60 a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára, 1964– a főisk. tanárképző tagozatán tanít. Kossuth díjas. (1957). Kétszeres Erkel-díjas (1952, 1955). F. m.: 3 szimfónia, Brácsaverseny, Hegedűverseny, 4 fúvósötös, vonósnégyes, színpadi kísérőzenék, kórusművek, dalciklusok.

DÁVID Károly, ifj. (1903) – építész. Elvégzi a Bp.-i Műszaki Egy.-et. 1926– kivitelező építész. 1931–32 kétéves európai tanulmányúton jár, egy évig Le Corbusier műtermében dolgozik Párizsban. 1933–48 önálló tervező építész, a modern magy. építészet kialakításának egyik kezdeményezője. 1948– különböző áll. tervezőirodákban dolgozik. 1960– az ÉVM Középülettervező Váll. főépítésze. Számos hazai és nközi pályázaton nyer díjat, tbk. első díjat az istanbuli kikötő, második díjat az ankarai sportkombinát tervével. Kossuth-díjas (1954). F. m.: MCM kultúrház, Ferihegyi repülőtér felvételi épülete, bp.-i Népstadion, szegedi fedett uszoda, számos emlékmű építészeti munkálatai stb.

DAVID, Václav (1910) – cseh politikus. A háború előtt a Csehszlovák–Szovjet Baráti Társ. titk. A megszállás alatt az illeg. KP KB t. A felszabadulás után a csehszlovák nemzeti biz. t., 1940– a CSKP KB t. 1945–48 a CSKP KB elnökség t., 1950–51 a komm. parl. képv.-k klubjának eln. 1951–53 a CSKP KB titk., 1945– nemzetgy. képv., 1949–51 a nemzetgy. elnökh., 1953– a Csehszlovák–Szovjet Baráti Társ. elnökh. 1953–68 jan. külügymin. 1969– nagykövet Bulgáriában.

DAVIDSON, Charles Findlay (1911) – skót geológus, a St. Andrews-i egy.-en szerez diplomát. 1934–55 az angol földtani int. geológusa. 1942–55 a brit atomenergia szerv.-ek főgeológusa. 1955– a St. Andrews-i egy. prof. Több geológiai társ. t.

DAVIDSON, James Norman (1911) – angol biokémikus. Az edinburgh-i egy.-en végez. 1938–40 biokémia előadó a dundee-i egy.-en, 1940–45 az aberdeeni egy.-en. 1945–46 az Orvosi Kut. Tan. tud. munkatársa Londonban. 1946–47 a londoni egy., 1948– a glasgow-i egy. biokémia prof.

DAVIES, Bette (1908) – amerikai filmszínésznő. New Yorkban folytat színitanulmányokat. Ibsen *Vadkacsa* c. darabjában tűnik fel. 1930 az Universal filmgyár szerződteti. Kiváló drámai színésznő. Kétszeres Oscar-díjas. F. f.: *Waterloo*

Bridge (1931), *A megbélyegzett asszony* (1937), *Szerelem és vérpad* (1939), *Egy asszony három élete* (1940), *Vacsoravendég* (1942), *Őrség a Rajnánál* (1943), *A szerelem tolvaja* (1947), *Fényes esküvő* (1956).

DAVIES, David Arthur (1913) – angol meteorológus. A walesi egy.-en végez. 1935–39 a Légügyi Min.-ban, 1939–47 a Kir. Légierőknél dolgozik. 1947–49 a Légügyi Min. meteorológiai oszt. tud. vez. munkatársa. 1949–55. a K-afrikai Meteorológiai Int. ig. Nairobiban. 1951–55 a WMO Afrikai Regionális Irodájának ig., 1955– a WMO főtitk. Több tud. mű szerzője.

DAVIS, Kingsley (1908) – amerikai szociológus. A texasi és a Harvard Egy.-en tanul. 1937– Pennsylvania áll. egy.-én adjunktus. 1942–44 prof. 1942–48 a Princeton Egy. Népességkut. Hiv. munkatársa. 1948–55 a Columbia Egy.-en szociológia prof. 1948–49 az Alkalmazott Társad. kut. Hiv. ig. h., 1949–52 ig. 1955– a California Egy. (Berkeley) szociológia prof.

DAYDÉ, Liane – francia táncosnő. 1951– a párizsi Nagyopera prímabalerinája. Repertoárján szerepelnek az összes nagy klasszikus szerepek (*Hattyúk tava*, *Giselle* stb.) mellett a nagy romantikus főszerepek *(Romeo és Julia)* is. Újabban gyakran turnézik külföldön, Magyaro.-on is vendégszerepel.

DAYKA Margit (1907) – színésznő. Magánszíniisk.-ban tanul és Nagyváradon kezdi pályáját. Innen Kolozsvárra, Miskolcra, majd Szegedre kerül. 1929– a Vígszínház t., de számos más bp.-i színházban is játszik. 1948– a Madách Színházban, a Petőfi Színházban, a Jókai, ill. Thália Színházban működik. Alakító műv.-e a tragikus és komikus szerepek minden árnyalatára kiterjed. Érdemes művész (1951), Kossuth-díjas (1952), Kiváló művész (1953). F. sz.: Színpadon: Juli (Molnár: *Liliom*), Katyusa (Tolsztoj–Kováts: *Feltámadás*), Kis Erzsi (Móricz: *Kismadár*), Murzaveckája (Osztrovszkij: *Farkasok és bárányok*), Irina (Csehov: *Három nővér*), Kamilla (Szigligeti: *Liliomfi*), dajka (Shakespeare: *Romeo és Julia*), Dulszka asszony (Zapolszka: *Dulszka asszony erkölcse*), Tóthné (Örkény: *Tóthék*). Filmen: *János vitéz* (1938), *Szakadék* (1956), *Akiket a pacsirta elkísér* (1959), *Zápor* (1960).

DEAN, Arthur Hobson (1898) – amerikai jogász. A Cornell Egy.-en végez. Különböző rt.-ok, bankok jogtan.-osa, számos társ. ig., ill. ig.-sági t. 1953–54 nagykövet Koreában. 1956–59 az Amerikai Nközi Jog Társ. Tanácsadó Biz. eln., 1961–62 a Társ. eln., az Államtud. és az Áll.- és Társ. tud. Ak. és számos más társ. és egyes. t., több egy. tb. dr.-a, közgazd. és jogi munkák szerzője.

DEÁK Sándor (1909) – színész. 1933– vidéki színtársulatoknál játszik. 1949– a Bányász Színház, majd a M. Néphads. Színháza, ill. a Vígszínház t. Epizódjellegű karakterszerepeket alakít. Jászai-díjas (1957), Érdemes művész (1964). F. sz.: Színpadon: Szakhmáry Zoltán (Móricz: *Úri muri*), Maxwell (Gow–D'Usseau: *Mélyek a gyökerek*), Molière: *Tartuffe*, Castel Jaloux (Rostand: *Cyrano de Bergerac*), Stogumber (Shaw: *Szent Johanna*), Ezra Mannon (O'Neill: *Amerikai Elektra*), Fernando (Dóczy: *A csók*). Filmen: *Úri muri* (1949), *Déryné* (1951), *A császár parancsára* (1956), *Tegnap* (1959), *Foto Háber* (1963).

DE BENEDETTI, Giulio (1890) – olasz újságíró, szerk. 1911–20 a torinói *La Stampa* c. napilap munkatársa, ill. külföldi tudósítója. 1920–30 a torinói *Gazzetta del Popolo* c. napilap munkatársa, külföldi tudósítója, szerk. majd főszerk. 1930–40 a *La Stampa* (a Fiat autókonszern ellenőrzése alatt áll) és más lapok munkatársa. 1945–46 a *L'Opinione* c. lap főszerk. h., majd főszerk. 1948– a *La Stampa* főszerk.

DEBESSE, Maurice (1903) – francia pszichológus. A Sorbonne-on szerez bölcsészdoktorátust, majd az egy ped. labor. ig., a pszichológia tanára. Kutatási ter.-e a serdülőkor és az esztétikai jelenségek pszichológiája.

DEBRAY, Régis (1941) – francia filozófiatanár. A Sorbonne filozófiai fakultásán végez. A kubai forr. híveként 1967 Kubába utazik, könyvet ír a l.-amerikai forr. ideológiájáról. 1967 Bolíviába megy, hogy Ernesto Guevara gerillaegységéről riportkönyvet írjon, de a bolíviai hatóságok letartóztatják és a kat. b. 30 évi börtönre ítéli.

DEBRÉ, Michel Jean-Pierre (1912) – francia hadügymin. Jogot és pol. tud.-t tanul. Államtan.-os, majd mb. de Gaulle ideiglenes korm.-ában, előbb Londonban, aztán Algírban. A felszabadulás után Párizsban az adminisztatív reform mb., majd 1947 a német és osztrák ügyek főtitk. 1948– szenátor, 1955 a de Gaulle-ista szenátusi csop. eln. Az Európai Szén- és Acélközösség konzultatív tan. és az Európa Parl. t. 1959–62 az V. Közt. első korm. eln., majd 1962–67 a de Gaulle-ista párt (akkor UNR) vez.-ségi t. 1967 gazd. és pénzügymin., az 1968-as máj. válság idején tárcát cserél Couve de Murville-lel, külügymin. lesz. 1969 jun. – hadügymin.

DEFFERRE, Gaston (1910) – francia politikus. Jogi és gazd. pol. diplomával rendelkezik, 1940-ig Marseille-ban ügyvédeskedik. Részt vesz az ellenállásban; de Gaulle előbb Londonba, majd Algírba hívja. Az SFIO illeg. VB t. A felszabadulás után Marseille közig.-nak vez., 1953– a város polgármestere. A háború után a *Le Provençal Marseille* c. szoc. napilap ig. 1945 az alkotmányozó nemzetgy. t. Több korm.-ban államtitk., majd 1950 és 1951 két korm.-ban keresk. hajózási min. 1956–57 Guy Mollet korm.-ában a tengerentúli ügyek min. 1963 de Gaulle ellenjelöltjeként lép föl, célja, hogy az SFIO-t és a katolikus

MRP-t (Republikánus Népi Mozg.) komm.-ellenes programmal egyesítse. Aktívan részt vesz F. Mitterrand Baloldali Szöv.-ében, 1967– nemzetgy. képv.

DE FILIPPO, Eduardo (1900) – olasz színművész, drámaíró, rendező. Tanulmányai befejeztével különböző nápolyi színházak t. 1944–53 saját társulatának vez. komikusa. 1953– a nápolyi Teatro San Ferdinando tulajdonosa és ig. Számos vígjáték szerzője és főszereplője, rendezőként is dolgozik. 1964 társulata Bp.-en is vendégszerepel. *Az én családom*, *Filumena házassága*, *Vannak még kísértetek* stb. darabjait Magyaro.-on is előadják. Saját filmprodukcióiban rendszerint író, rendező, főszereplő egyszemélyben. Rendezései közül kiemelkedik a *Római lányok* és az *Egy nap a parkban*.

de GAULLE, Charles (1890) – francia politikus, tábornok. A Saint-Cyr kat. ak.-n végez. Az I. vh.-ban Pétain hadoszt.-ában, 1916–18 német hadifogságban. 1920–21 a francia kat. misszió t. Lengyelo.-ban, utána a Saint-Cyr ak.-n a hadtört. tanára, majd 1927 vadász zászlóalj par. Kat. megbízatással Irakba, Iránba és Egyiptomba küldik, majd 1932–36 a Nemzetbiztonsági Tan. főtitk. 1940 hadügyi államtitk. 1940 a londoni Francia Nemzeti Biz. megalakítója és vez., majd Algírban a Nemzeti Felszabadító Biz. és az ideiglenes korm. eln. s a Szabad Francia Hads. főpar. 1945–46 min. eln., hadügymin. 1947–54 a Francia Népi Tömörülés (RPF) párt eln., majd teljesen visszavonul a pol. tevékenységtől. Az 1958-as algériai puccs után visszatér a pol. életbe, 1958 min. eln., 1959 jan.– 1969 ápr. közt. eln.

DÉGEN Imre (1910) – az Orsz. Vízügyi Hiv. eln. A prágai és a bécsi műszaki egy.-en tanul. 1932– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1934–44 földmérési, útépítési és folyószabályozási munkáknál mérnök. 1945– az Orsz. Földbirtokrendező Tan. t., a földreform műszaki irányításán dolgozik, majd részt vesz a szövetkezeti mozg. megalapozásában. 1948– a M. Orsz. Szövetkezeti Közp. vezérig., majd a SZÖVOSZ Ig.-ságának eln. 1949–52 egyúttal a gödöllői mezőgazd főisk., majd egy. tanára. 1955– az Orsz. Vízügyi Hiv. eln., 1968– államtitk. Egyidejűleg a Bp.-i Műszaki Egy.-en a vízgazdálkodás előadója. 1958– a MTESZ aleln.

DEHLER, Thomas (1897) – német (NSZK) politikus. Jogi és államtud. tanulmányokat folytat a würzburgi, a freiburgi és a müncheni egy.-en. 1919– a Német Dem. P. (később: Német Állampárt) t. 1924– ügyvéd Münchenben, ill. Bambergben. 1938, 1944 antifasiszta tevékenysége miatt letartóztatják. 1946 a legf. törvényszék fővádlója a különleges feladatok bajoro.-i áll. min.-ban. 1946–47 főállamügyész. 1947– a Bamberg tartományi fő törvényszék eln. 1946 a Szabad Dem. P. (FDP) egyik alapító t. és 1956-ig bajoro.-i eln. 1946–49 a bajoro.-i Landtag t. 1948–49 a parl. tan. t. 1949–53 szöv. igazságügymin. 1949– a Szöv. Gyűlés képv. 1953–57 az FDP-frakció eln. 1954–57 az FDP eln. 1960– a Szöv. Gyűlés aleln.

DEJMEK, Kazimierz (1924) – lengyel színész, rendező, színig. 1941–61 a łódżi Új Színház, 1961– a Varsói Nemzeti Színház ig. 1956 Schiller-díjat kap. Színpadra alkalmazza tbk. Majakovszkij *Gőzfürdő*jét (1956), Wyspiański *Novemberi éjé*t (1956) és M. Rej *József élete* (1958) c. művét, amelyet 1968 Bp.-en is bemutat a Varsói Nemzeti Színház.

DELANNOY, Jean (1908) – francia filmrendező. Irod.-tört.-et tanul, újságíró, majd rendező-asszisztens, díszlettervező, vágó és rövidfilmes. Első nagy filmsikere *Az örök visszatérés* (1943). F. r.: *Elveszett boldogság* (1946), *A púpos* (1944), *A párizsi Notre Dame* (1956) és a *Maigret-sorozat* Jean Gabinnel.

DEL BO, Rinaldo (1916) – olasz politikus. Tanulmányait a milánói és a padovai egy.-en végzi, jogi dr. 1948– képv. 1951–56 munkaügyi, 1956–57 külügyi államtitkárh. 1957–59 a korm. és a parl. közti kapcsolatok min., 1959–60 külker. min. 1963–67 az ECSC eln.

DELLA CASA (Debeljevic), Lisa (1921) – svájci operaénekesnő. Bernben tanul és Zürichben debütál; szoprán. A bécsi Áll. Opera, a New York-i Metropolitan és a milánói Scala t. Többször fellép a salzburgi, glyndebourne-i, bayreuth-i, edinburgh-i, zürichi, luzerni és müncheni nközi zenei fesztiválokon. Ausztriában „Kammersängerin” címet kap.

DELLA VOLPE, Galvane (1895) – olasz filozófus és történész. A filozófia szak elvégzése után dr.-i címet szerez. A messinai egy. filozófiatört. prof. Az Accademia Peloritana t. Számos tört. és filozófiai mű szerzője, marxista. Filozófiai életművében a hegelianizmus elleni harc a legjelentősebb. Fő műve: *A logika mint pozitív tudomány* (1950).

DELLY Rózsi (1921) – operaénekesnő. Tanulmányait a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n, Rómában és Salzburgban végzi. A bp.-i Operaházban énekel, majd ösztöndíjjal Bécsbe megy. 1946– a M. Áll. Operaház t. mezzoszoprán. Európa-szerte sikerrel vendégszerepel, elsősorban Wagner- és Verdi-operák hősnőit alakítja; f. sz.: *Isolda*, *Brünhilde*, *Gertrud*, *Eboli*, *Amneris*, *Gertrudis*. Érdemes művész (1959).

DEL MONACO, Mario (1915) – olasz operaénekes. 1951– a New York-i Metropolitan t. 1960 Moszkvában, 1961–62 az NSZK-ban lép fel. Főként Bizet, Verdi és Puccini operáiban szerepel.

DE LOS ANGELES, Victoria (1923) – spanyol énekesnő. Barcelónában tanul, ott is debütál; szoprán. Fellép számos nagynevű operában Párizsban, Milánóban, Londonban, New Yorkban, Bécsben. 1947 a genfi énekverseny győztese.

DELOUVRIER, Paul (1914) – francia államhivatalnok. Jogot és pol. tud.-t tanul. 1941– pénzügyi vonalon dolgozik. 1947–48 a Pénzügymin. kabinetig.-ja, 1948–53 adóügyi főig. 1949– a Havas hírügynökség ig. 1955 az Európai Szén- és Acélközösség pénzügyi csop. vez. 1958–60 főbiztos Algériában, majd a párizsi közig.-ban dolgozik, jelenleg prefektus.

DE LULLO, Giorgio (1921) – olasz színművész, rendező. A római drámai ak. elvégzése után a Ninchi-Pagnani társulatban debütál. Később a milánói, ill. a római Piccolo Teatro alapító t. 1955 az Errepi-társulat, majd a Fiatalok Társulatának alapítója. 1963 társulatával Bp.-en vendégszerepel. Modern és klasszikus drámai szerepek alakítója, különösen Pirandello-interpretációi tették híressé nevét.

DELVAUX, Paul (1897) – belga festőművész. A Brüsszeli Szépműv. Ak.-n végzi tanulmányait. 1935-ig a neoimpresszionizmus és az expresszionizmus között ingadozik, majd eljut a szürrealizmushoz, melynek egyik kiemelkedő képv. Falfestményei díszítik az ostende-i Kaszinó, a liège-i Állattani Int. falait. A brüsszeli építő- és díszítőműv. főisk. prof.

de MAIZIÈRE, Ulrich (1912) – német (NSZK) kat. személyiség. 1930– kat. szolgálatban. A II. vh.-ban részt vesz a Lengyelo. és a SZU elleni támadásokban. 1943– alezredes. 1945–47 brit hadifogságban. Utána könyv- és zeneműkereskedésben dolgozik Hannoverben. 1951– a Hadügymin.-ban. 1955– ezredes, az Európai Védelmi Közösség tárgyalásain az első ny-német kat. megbízott. A továbbiakban a Bundeswehr kötelékében: ezredes, dandártábornok. 1959–60 az I. páncélos hadoszt. par. h. Hannoverben. 1960–62 kat. isk. vez. Koblenzben, 1962–64 Hamburgban, vezérőrnagy, majd altábornagy, 1964–66 hads. felügyelő, 1966–68 a Bundeswehr főfelügyelője.

DE MARTINO, Francesco (1907) – olasz politikus. A nápolyi egy.-en végez. 1934–38 a római jogtört. prof. Nápolyban, 1938–40 Messinában, 1940–50 Bariban, 1950– ismét Nápolyban. 1943 csatlakozik az Akciópárthoz, majd 1947 a Szoc. P.-hoz. 1949 a vez.-ség t. és titkárh. 1965 titk. 1966 a szoc. párt és az SZDP egyesülése után az új párt egyik titk., 1969– főtitk. A *Mondo Operaio* c. folyóirat főszerk. 1968 min. elnökh.

DEMBOWSKI, Jan (1889) – lengyel biológus. Tanulmányait Péterváron és Bécsben végzi, 1921 a zoológia dr.-a. 1934-ig a varsói Nencki Int.-ben dolgozik., közben tengeri biológiai állomásokon folytat kut. munkát. 1934–39 a vilnai egy. biológia prof. 1944–47 a moszkvai lengyel nagykövetség tud. attaséja, egyidejűleg a SZU Orvostud. Ak. Kísérleti Biológiai Int.-ben végez tud. munkát. 1947– a łódźi egy., 1952–60 a varsói egy. biológia prof., valamint a Nencki Int. ig. 1951– a Lengyel Tud. Ak. t. és 1956-ig eln. 1958– a SZU Tud. Ak. t. 1952–56 képv. Számos – tbk. az egysejtűek ingerbiológiájának kutatásával foglalkozó – tud. munkája, valamint népszerű tud. műve jelenik meg.

DEMÉNY Ottó (1928) – költő. Mezőgazd., majd ipari munkás, később a könyvkeresk.-ben dolgozik. 1954– jelennek meg versei. SZOT-díjas (1959). Öt verseskötete és egy ifj. regénye látott napvilágot.

DEMETRIUS, Lucia (1910) – román írónő. Bölcsész dr., Színműv. Főisk.-t is végez. A felszabadulás után főleg színpadi műveket ír, az elsők között ragad meg mai, szoc. témákat. Áll.-díjas. (1957). Magy. megj. művei: *Három nemzedék* (színmű 1957), *Hegyen völgyön lakodalom* (színmű 1961), *A boldog ember halála* (novellák 1965).

De MICHELI, Mario (1914) – olasz költő, kritikus, műfordító. Több műv. folyóirat alapítója, az *Unità* képzőműv. szerk. Költészetét a finom leírások és a modern pszichológia ötvözete jellemzi. A magy. irod. olaszo.-i népszerűsítője. Magy. megj. művei: *Az avantgardizmus* (1956), továbbá a *Magyar költők fordítása közben* c. tanulmánya a *Nagyvilág*ban (1962).

DEMIREL, Süleyman (1924) – török min. eln. Az istanbuli Műegy.-en, majd az USA-ban folytatja tanulmányait, mérnök. 1955–60 a Török Vízügyi Hiv. ig. 1960–64 az ankarai Közép-keleti Műszaki Egy.-en tanít, s egyúttal egy amerikai cég vezérképv. 1964– az Igazságpárt (jobboldali) eln. 1965 min. elnökh., 1965– min. eln.

DEMUS, Jörg (1928) – osztrák zongoraművész. Otto D., a világhírű műv. történész fia. 1945 Párizsban zongoraművész diplomát, 1947 karmesteri diplomát nyer. 1948– bejárja egész Ny-Európát, koncertezik többek között Karajan és Rodzinski vezényletével. 1947 elnyeri a bécsi zenebarátok tiszteletdíját, 1956 a bozeni nközi zongoraversenyen a Busoni-díjat.

DEMUS, Otto (1902) – osztrák műv. történész. 1937–39, majd 1963– a bécsi egy. prof. 1939–45 Londonban él. Az Osztrák Műemlékvédelmi és Szépműv. Hiv. nyug. eln. Az Osztrák Bizánci Társ. aleln. Számos könyve jelenik meg, elsősorban a bizánci műv.-ek tört.-éről.

DEMY, Jacques (1931) – francia filmrendező. Rajzfilmes asszisztens, majd önálló rendező. Első játékfilmje a *Lola* c. filmbalett (1960). *A cherbourg-i esernyők* c. filmoperája Cannes-ban nagydíjat nyer (1964). Az „új hullám" irányzathoz tartozik.

DENDRINO, Gherase (1901) – román zeneszerző és karmester. A bukaresti konzervatóriumban tanul. A bukaresti Áll. Operettszínház karmestere. Több operett (köztük az Arisztofanész komédiájának aktualizálásával írt *Lüzisztraté* 1959), zenés rádiójátékok gyermekeknek és könnyűzenei számok szerzője. A műv. kiváló mestere, Áll.-díjas.

DÉNES Vera (1915) – gordonkaművésznő. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 6 évig a Tátrai-vonósnégyes t. Jelenleg az Áll. Hangversenyzenekar szólógordonkása és a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. Európa számos országában, a SZU-ban és Kínában hangversenyzett. Háromszoros Liszt-díjas (1952, 1954, 1959), Érdemes művész (1961).

DÉNES Zsófia (1885) – író, újságíró. 1911–13 a *Pesti Napló* párizsi tudósítója. 1913– a *Világ* munkatársa. 1918 bekapcsolódik a háborúellenes forr. mozg.-ba. A Tanácsközt. bukása után Bécsbe emigrál, a *Bécsi Magyar Újság* munkatársa. 1925 hazatér, az *Esti Kurir* és a *Reggel* c. lapokba dolgozik, majd az *Ünnep* c. folyóirat szerk. F. m.: *Élet helyett órák* (visszaemlékezések 1940, 1967), *Az ismeretlen Ady* (1942), *Akkor a hársak épp szerettek* (visszaemlékezések 1957), *Egyszeri kaland* (1964), *Gyalog a baloldalon* (visszaemlékezések 1965), *Párizsi körhinta* (1966).

DENJOY, Arnaud (1884) – francia matematikus. Francia és más európai egy.-eken tanít. 1931– a párizsi egy. prof. 1931–55 a Francia Mat. Társ. eln., 1954–58 a Nközi Mat. Szöv. aleln., s több tud. társ. t., ak.-k tb. t., egy.-ek díszdr.-a. Munkái a sorok és a valós függvények elméletével foglalkoznak.

DEPESTRE, René (1926) – haiti költő és író. Már 19 éves korában ismert költő, később egy dem. irányzatú folyóirat ig. 1946–51 emigrációban, Párizsban tanul, Kubában, Brazíliában és Olaszo.-ban él. 1957 visszatér Haitiba és harcot kezd Duvalier diktatúrája ellen. 1959 újból emigrációba kényszerül, Kubában él.

DEPREUX, Édouard (1898) – francia politikus. Az I. vh. után Párizsban ügyvédeskedik, pol. perekben vállal védelmet. Léon Blum Népfront-korm.-ában igazságügymin. 1942 a Gestapo letartóztatja és Compiègne-be internálja. Kiszabadulása után bekapcsolódik az ellenállásba, az illeg. Szoc. P. VB t. A felszabadulás után az ideiglenes nemzegy. t., majd több ízben nemzetgy. képv. 1946–47 belügymin., ő áll a tárca élén, amikor a komm.-kat eltávolítják a Ramadier-korm.-ból. 1947–49 közokt.-ügyi min. 1958 a de Gaulle-féle kormányzattal szemben foglal állást, és amikor a Szoc. P. megszavazza a gaulle-ista alkotmányt, másokkal együtt kilép és megalakítja az Autonóm Szoc. P.-ot (PSA), amely később más fúziókkal Egyesült Szoc. P.-á (PSU) alakul át; a PSU főtitk.

DERCSÉNYI Dezső (1910) – műv.-történész. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1935–36 az Orsz. Széchényi Könyvtár gyakornoka. 1936–49 a Műemlékek Orsz. Biz. előadója. 1950–52 a Múzeumok és Műemlékek Orsz. Közp. oszt. vez. 1953–57 az Építészeti Tan. Titkársága, ill. az Orsz. Építésügyi Hiv. műemléki előadója. 1957–65 az Építésügyi Min. műemléki oszt. vez. 1965– az Orsz. Műemléki Felügyelőség ig. h. Középkori magy. műv.-tört.-tel és a műemlékvédelem kérdéseivel foglalkozik, a *Magyarország Műemléki Topográfiája* szerk. A műv.-tört. tud. kandidátusa (1952), Kossuth-díjas (1954). F. m.: *Nagy Lajos kora* (1941), *A székesfehérvári kir. bazilika* (1943), *Az esztergomi Porta Speciosa* (1948), *Visegrád műemlékei* (1952), *Pécs* (Pogány Frigyessel, 1956), *Esztergom* (Zolnay Lászlóval 1956), *A jáki templom* (1957), *Vác* (Granasztói Pállal 1960), *A magyarországi művészet története* (társszerző és szerk. 1955).

DERMOTA, Anton (1910) – szlovén származású osztrák operaénekes. A ljubljanai konzervatóriumban végez. 1936– a bécsi Áll. Opera tenoristája. Vendégszerepel Európa szinte valamennyi országában és D-Amerikában. A Salzburgi Ünnepi Játékok állandó szereplője, „Kammersänger".

DERVAUX, Pierre (1917) – francia karmester és zeneszerző. A Conservatoire elvégzése után a Pasdeloup zenekar vez., majd az Opéra Comique, 1956– a Nagyopera vez. karmestere. Elsősorban a francia művek hiteles, pontos, színes tolmácsolója. Hangversenydirigensként Magyaro.-on is több ízben sikerrel vendégszerepel. Komponál is.

DÉRY Gabriella (1933) – operaénekesnő. Tisztv. munkája mellett elvégzi a Bartók Béla Zeneműv. Szakisk.-t. 1958– a M. Áll. Operaház magánénekese. 1960 a nközi Erkel-énekverseny 3. helyezettje. Kezdetben drámai koloratúra, majd drámai szoprán szerepeket alakít. Liszt-díjas (1967).

DÉRY Tibor (1894) – író. Bp.-en a Keresk. Ak.-n, majd Svájcban tanul. Hazatérése után magánhivatalnok. 1917 megj. elb.-ei és versei a *Nyugat*ban. 1918 belép a KP-ba. 1919 a Tanácsközt. idején az írói direktórium t. Az ellenforr. idején rövid időre letartóztatják. 1920 Csehszlovákiába, majd Bécsbe emigrál, ahol a *Bécsi Magyar Újság* munkatársa. Innét Németo.-ba, majd Franciao.-ba és Olaszo.-ba megy. A 20-as évek elején az aktivista-szürrealista irányzat követője. 1926 hazatér, részt vesz Kassák Lajos *Dokumentum* c. folyóiratának szerkesztésében. 1931–32 újságíró Berlinben, majd Dubrovnikban él. 1933–34 Bécsben, Spanyolo.-ban tartózkodik, 1935 hazatér Magyaro.-ra. A 30-as évektől írásaiban a realizmus felé fordul. A német megszállás idején kapcsolatba lép az ellenállási mozg.-mal. 1945 ismét belép a KP-ba. A felszabadulás után az irod. élet egyik vez. alakja, művei sok vitát váltanak ki.1956 a Petőfi-körben tartott felszólalása miatt kizárják a pártból. 1957 a forr. munkás-paraszt korm. elleni tevékenységéért 9 évi börtönre ítélik. 1960 felfüggesztik, 1961 törlik büntetését és mentesítik következményei alól. 1963– számos új műve jelenik meg. Reg.-eket, elb.-eket és drámákat ír. Kossuth-díjas (1948). F. m.: *Szemtől szembe* (kisreg.-ek 1953), *A tengerparti nyár* (kisreg. 1945), *Alvilági játékok* (novellák 1946), *A be-*

fejezetlen mondat I–III. (reg. 1947), *Jókedv és buzgalom* (novellák 1948), *Tanúk – Tükör – Itthon* (drámák 1948), *Felelet I–II* (reg. 1950–52), *Simon Menyhért születése* (elb. és film 1953), *Talpsimogató* (szatirikus egyfelv. 1954), *Hazáról, emberekről* (útirajzok 1954), *Emlékeim az alvilágból* (visszaemlékezések 1955), *Két emlék* (visszaemlékezések 1955), *Útkaparó* (tanulmányok, publicisztikai írások 1956), *G. A. úr X-ben* (reg. 1964), *A kiközösítő* (reg. 1966), *Theokritosz Újpesten* (összegy. novellák 1967), *Az óriáscsecsemő* (összegy. drámák 1967), *Szembenézni* (1968). *A kéthangú kiáltás* (kisreg.-ek 1968), *Ítélet nincs* (önéletrajza 1969).

DERZSY Domokos (1914) – állatorvos. Az Állatorvosi Főisk.-n tanul, majd különböző oltóanyagtermelő és állategészségügyi int.-ekben, ill. járási állatorvosként dolgozik. 1950– az MTA Állategészségügyi Kut. Int. munkatársa, 1957– tud. oszt. vez. 1967– az Int. ig. Az állatorvostud. kandidátusa (1961). Állatorvosi patológiával és mikrobiológiával, különösen a baromfibetegségek kórokozóinak tanulmányozásával foglalkozik. Nagyszámú tud. publikáció szerzője.

DE SANTIS, Giuseppe (1917) – olasz filmrendező. Filozófiai tanulmányok után a Film Kísérleti Közp.-ban szerez diplomát. Újságíró, filmkritikusként dolgozik. Számos film forgatókönyvének írója. A neorealizmus kiemelkedő művésze, következetes képv. Rendezései közül kiemelkedik a *Keserű rizs* (1949), a *Nincs béke az olajfák alatt* (1949) és a *Róma 11 óra* (1952).

DESCAMPES, Eugène (1922) – francia szaksz. vez. 1950–54 a keleti ter.-ek vas- és fémipari szaksz. főtitk. 1954– a Francia Dem. Munkaszöv. (CFTC, majd CFDT) főtitk. 1957–64 a Nközi Fémipari Szöv. vez.-ségi t. 1959–65 a Gazd. és Szociális Tan. t.

DESCH, Kurt (1903) – német (NSZK) könyvkiadó. Reklámszakember és újságíró volt. 1933 a nácik egy időre letartóztatják, 1936 kizárják az írói kamarából. 1941–44 a Bécsben és Münchenben működő Zinnen-Verlag kiadóváll. munkatársa, nem hivatalos vez. 1945– átveszi a Zinnen-Verlag vezetését. 1947 megalapítja és vezeti a müncheni Desch-Verlagot. 1957 megszerv. a Desch filmváll.-ot. A *Welt in Forte* műv., a *Natur und Wissen* ismeretterjesztő zsebkönyvsorozat és a *Die Kultur* c. folyóirat kiadója.

DÉSI Frigyes (1912) – meteorológus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1950– az Orsz. Meteorológiai Int. ig. 1953– az ELTE tanszékvez. tanára. 1958–67 országgy. képv. 1963–67 az Eln. Tan. t. A műszaki tud. dr.-a (1967). Kutatási ter.-e a dinamikus (elméleti) meteorológia. Számos meteorológiai tud. publikáció szerzője.

DE SICA, Vittorio (1901) – olasz színművész, filmrendező. Jogot tanul Firenzében és Rómában, majd különböző színtársulatoknál játszik; jellemszínész. 1933 saját komikus társulatot alapít a Rissone- és Tofano-társulattal együtt. Filmszínészként már némafilmekben is szerepel, de igazi sikereit hangosfilmekben aratja. 1940– rendez. 1943– együtt dolgozik Zavattini forgatókönyvíróval. *A biciklitolvajok* (1948), a *Csoda Milánóban* (1950), az *Egy asszony meg a lánya* (1960), az *Altona foglyai* (1962), a *Tegnap, ma, holnap* (1963) stb. c. filmjeit Magyaro.-on is sikerrel vetítik. F. sz.: *Róma nyílt város* (1946), *Jónapot Elefánt* (1952), *Kenyér, szerelem, fantázia* (1953), *Egy nap a parkban* (1953), *Kenyér, szerelem, féltékenység* (1954), *Rovere tábornok* (1959) stb.

DESSAU, Paul (1894) – német (NDK) zeneszerző. Hegedűművészi, majd karmesteri tanulmányokat folytat. 1919–25 a kölni és a mainzi, 1925–33 a berlini Opera karnagya. 1925– foglalkozik intenzíven zeneszerzéssel. 1928– munkáskórusok számára is komponál. 1933 Párizsba, 1936 az USA-ba emigrál. A spanyol pogárháború idején számos dalt ír az antifasiszta harcosok számára. Az USA-ban Brecht zenei munkatársa, 1948 hazatér Németo.-ba, a Német Műv. Ak. t., 1959– aleln. Háromszoros Nemzeti-díjas (1953, 1956, 1965).

DESSI, Giuseppe (1909) – olasz író, újságíró. Bölcsészdr. Különböző napilapok és folyóiratok munkatársa. Első elb.-ei Joyce hatását mutatják, alkotásainak témája szülőföldje, Szicília. Későbbi fejlődése a realizmus jegyében történik. Magy. a *Katonaszökevény* c. kisreg. jelenik meg (1964).

DESZAI, Dadzsiba Balavantrao – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában végzi. 1948 a Parasztok és Munkások Néppártja alapító t., a párt KB, majd PB t. 1955– a párt főtitk. 1956 pol. tevékenysége miatt néhány hónapig bebörtönzik. A parl. felsőházának t. Folyóirat szerk., pol. szakíró.

DESZAI, Khandubhai Kaszandzsi (1898) – indiai politikus. 1920 csatlakozik Gandhi mozg.-ához. 1937 Gudzserat államban kiépíti a szaksz. hálózatot. Ahmedabadban a Textilmunkások Szaksz. főtitk. 1946 az Alkotmányozó Nemzetgy. t. Az INC Munkabiz. t. Jelentős szerepet vállal az Indiai Nemzeti Szaksz. Kongresszus (az SZSZNSZ t.) megszervezésében, annak első főtitk., majd eln. 1954–57 munkaügyi min. A parl. felsőházának t.

DESZAI, Morardzsi (1896) – indiai pénzügymin. és min. elnökh. (1967 óta). Tanulmányait Indiában végzi. 1918–30 Bombayben áll. szolgálatban tevékenykedik. 1930 csatlakozik Gandhi mozg.-ához, emiatt egy ideig börtönben. 1931–37, 1939–46 az INC Gudzserat állambeli szerv. titk. 1937–39 Bombay áll. adóügyi, mezőgazd. és erdészeti min. 1940–45 ismét börtönben. 1946–52 Bombay áll. belügyi és adóügyi min. 1952–56 főmin. 1956–58 a közp. korm. keresk. és iparügyi min. 1958–63 pénzügymin. 1963– az INC parl. csop. t.

DETRE László (1906) – csillagász. A bp.-i és a berlini egy.-en tanul. 1929– a Bp.-i Csillagvizsgáló Int. (jelenleg az MTA Csillagvizsgáló Int.) tud. munkatársa, 1943– az Int. ig. 1960– az ELTE-n tanít, 1964–68 tanszékvez. tanár. 1955– az MTA lev. t. 1948– a Nközi Csillagászati Unió t., 1961– az Unió szakoszt. vez.-ségi t., 1964– aleln. 1967– eln. A *Csillagászati Lapok* c. folyóirat és az *Inf. Bulletin on Variable Stars* nközi kiadvány szerk. Jelentősek a változó csillagokra vonatkozó kutatásai. Nagyszámú csillagászati tárgyú tud. publikáció és ismeretterjesztő cikk szerzője.

DEUTSCH, Julius (1884) – osztrák politikus. A bécsi, párizsi, zürichi egy.-en tanul, 1908 jogi diplomát szerez. 1914-ig újságíró. Az I. vh.-ban tüzértiszt. 1918– hadügyi államtitkárh., majd 1919–20 államtitk. 1919–34 parl. képv., a hadügyi biz. vez. 1923– a szoc. Schutzbund eln., az 1934-es felkelés idején par. A februári felkelés bukása után Otto Bauerral Csehszlovákiába menekül. 1936 Spanyolo.-ban a közt.-iak mellett harcol, tábornoki rendfokozatot ér el. Később Párizsban, Kubában, ill. az USA-ban különböző egy.-eken előadó. A II. vh. után 1951-ig az SPÖ kiadóváll.-ainak vezérig.

DE VALERA, Éamon (1882) – ír közt. eln. (1959 óta). Egy. tanulmányait Dublinben végzi. 1916 részt vesz az angol uralom elleni dublini felkelésben. 1917–26 az Íro. függetlenségéért harcoló polg. nacionalista Sinn Fein párt eln. Az angolok többször bebörtönzik. 1917– képv. 1919–22 az ír forr. korm. eln. 1926 lemond a harc radikális módszereiről, megalapítja a polg. ellenzéki Fianna Fáil pártot, 1927– annak vez. a parl.-ben. 1932–37 az Ír Szabad Áll. eln., majd az ország teljes önállóságát biztosító 1937. évi alkotmány kiadása után 1948-ig min. eln. és külügymin. 1951–54 és 1957–59 ismét min. eln.

DE VALOIS, Ninette (1898) – angol táncosnő, koreográfus. A Covent Garden primabalerinája, 1923–26 a Gyagilev orosz balett-társulat t. 1926–30 az Old Vic, a Festival Theatre Cambridge és az Abbey Theatre koreográfusa és ig. 1931–63 a Royal Ballet és a Kir. Balett Isk. ig.

DEVECSERI Gábor (1917) – költő, műfordító, klasszika-filológus. 15 éves korában jelenik meg első, Karinthy Gáborral közös verseskötete Somlyó Zoltán előszavával. Elvégzi a bp.-i tud. egy.-et. A felszabadulás előtt a *Nyugat* és a *Szép Szó* c. folyóiratokban jelennek meg versei. 1946–48 az ELTE görög int. tanársegéde. 1948–54 a néphads. tiszti ak.-n irod. tanár. 1949–51 az Írószöv. főtitk. Költői és műfordítói munkásságot folytat. Az antik görög és latin irod. egyik legjelesebb fordítója: 1947 lefordítja az *Odüsszeiát*, 1952 az *Iliászt*. 1939 Baumgarten-díjat kap. József Attila-díjas (1952), Kossuth-díjas (1953). F. m.: Verseskötetek: *A mulatságos tenger* (1936), *Barátaimhoz* (1939), *Margitszigeti elégia* (1945), *Budapest tündérváros* (lírai prózák, versek 1946), *Levél a hegyről* (1946), *Jövendő tükre* (1954), *Csak annyi meleget* (1968). Egyéb művei: *Az élő Kosztolányi* (1945), *Műhely és varázs* (tanulmányok 1959), *Odüsszeusz szerelmei* (verses dráma 1964), *Homéroszi utazás* (görögo.-i útinapló 1961), *Lágymányosi istenek* (emlékezések, tanulmányok 1967), *Epidauroszi tücskök, szóljatok* (görög- és olaszo.-i utinapló 1965).

DEVI, Punja Prabha (1925) – nepáli politikusnő és költő. Irod. tanulmányait Nepálban végzi. 1947 csatlakozik a Nepáli Kongresszus nevű párthoz. 1952–54 az Alkotmányozó Tan. t. 1956– a nepáli Nőszöv. eln. Számos tanulmánya és verse jelenik meg.

DEVOTO, Giacomo (1897) – olasz nyelvész. A Sorbonne-on és a basileai egy.-en tanul. A cagliari, a paduai, majd a firenzei egy. prof. Több nyelvészeti sorozat szerk., egy.-ek díszdr.-a. Számos olasz és külföldi ak., tud. társ. t. Több filológiai mű szerzője. *Illyrica* c. könyve (társszerző) magy. is megj. (1938).

DEWEY, Thomas Edmund (1902) – amerikai jogász és politikus. A Michigan és a Columbia Egy.-et végzi. 1925–31 ügyvédi gyakorlatot folytat. 1931–33 New York D-i ker. ügyészh., 1933 ügyésze. 1934–35 az Igazságügymin. tanácsadója, 1937–41 New York város ügyésze, 1942–54 New York áll. kormányzója. 1955– egy ügyvédi iroda vez. Számos amerikai egy. és főisk. jogi díszdr.-a.

DEZSŐ Lóránt (1914) – napfizikus, csillagász. A bp.-i tud. egy.-en csillagászatot, fizikát és mat.-t tanul. 1936–39 a Bp.-i Csillagvizsgáló Int., 1940–44 a Zürichi Csillagvizsgáló Int., majd a kolozsvári egy. Csillagvizsgáló Int. tud. munkatársa. 1945–48 a kolozsvári egy. csillagászati tanszékén tanít. 1948–57 Bp.-en az MTA Csillagvizsgáló Int.-ében dolgozik. 1958– Debrecenben az MTA Napfizikai Obszervatóriumának ig. és a debreceni tud. egy. tanára. A fizikai tud. kandidátusa (1952). A napfoltok és napprotuberanciák kutatásával foglalkozik. A Nközi Csillagászati Unió t. Számos tud. publikáció szerzője.

DHANI, Nivat herceg (1885) – thaiföldi politikus. Oxfordban tanul. 1908– belügyi szolgálatban. 1917– kir. magántitk., a korm. tan. titk., 1926– közokt. min., a titkos tan. eln., 1951-ig a régenstan.-ként működő Legf. Államtan. t. 1951– ismét a titkos tan. eln.

DIA, Mamadou (1910) – szenegáli politikus. Tanító és újságíró. 1948 beválasztják a ter.-i törvényhozó gy.-be, majd a Francia Közösség szenátusába. Senghor közvetlen munkatársa. A Mali Államszöv. egyik alapítója, 1959 a korm. elnökh. és honv. min. 1960 az államszöv.-ből kivált Szenegál min. eln. A nem kap. fejlődés híve, ezért Senghor 1962 dec. letartóztatja. 1963 máj. államcsíny szervezésének vádjával életfogytiglani börtönre ítélik.

DIALLO, Abdoulaye (1917) – guineai politikus. 1937 Dakarban diplomát szerez. Bamakóban postahiv.-ban dolgozik. 1941 a postás szaksz. titk. 1949–57 az SZVSZ aleln. 1957– a Fekete-afrikai Dolgozók Ált. Szöv. (UGTAN) titk., aleln., majd eln. 1957–58 Francia Szudán első afrikai korm.-ának munka- és népjóléti min. 1958 kiutasítják Francia Szudánból, miután a Francia Közösséghez való tartozás ellen szavaz. 1958 postaügyi államtitk. Guineában. 1959–63 az Afrikai Népek Értekezletének főtitk. 1961– az Afrikai Államok Uniójának megalakulása után min. rezidens Ghanában, majd a guineai korm. utazó nagykövete.

DIAS, José Alves (1913) – brazil politikus. Az ifj. mozg.-ban tevékenykedik. A komm.-k által irányított 1935-ös felkelés egyik kiemelkedő vez. Natal városában. Később Bahia szöv. államban folytat pol. tevékenységet, s 1946-ban a Brazil KP képv. a helyi törvényhozó testületben. 1948 önkényesen elfogják, bebörtönzik és 8 évre ítélik. Szabadulása után is aktív pol. tevékenységet folytat, a Brazil KP egyik orsz. vez.-je. Az 1964-es kat. puccs illeg.-ba kényszeríti.

DIAZ MACHICAO, Porfirio (1909) – bolíviai újságíró, irodalmár. A cochabambai *Az Ország* c. napilap ig.-tulajdonosa. A La Paz-i Közp. Könyvtár és a bolíviai ak. ig. Több külföldi ak. lev. t.

DIB, Mohammed (1920) – algériai költő, reg. író. Szövőgyári munkás, majd újságíró és tanár. 1952–55 megjelennek *Algérie* c. trilógiájának kötetei. A mű a francia elnyomás alatt szenvedő ország életének, függetlenségi harcainak hatalmas freskója. Francia nyelven ír. Magy. a *Szélrózsa* c. antológiában (1965) és a *Nagyvilág*ban (1958, 1959, 1961) jelennek meg versei.

DIBA, Farah Pahlevi (1938) – iráni császárné. Teheránban, majd Párizsban tanul. 1959 házasságot köt az iráni sahhal. 1967 okt. császárnévá koronázzák. Több iráni társad. szerv. díszeln. és fővédnöke.

DICKEL, Fredrich (1913) – német (NDK) belügymin. Öntő, részt vesz a komm. mozg.-ban. 1933 emigrál, a Saar-vidéken, Franciao.-ban, majd Hollandiában él. 1936–37 részt vesz a spanyol közt.-ért folyó harcban. 1937–46 a SZU-ban tartózkodik. 1953–56 a Népi Rendőrség, 1956–63 az NDK Néphads. vezérőrnagya. 1963– belügymin.

DIEDERICHS, Georg (1900) – német (NSZK) politikus, az alsó-szászo.-i tartományi korm. min. eln. A göttingeni és a rostocki egy.-en gyógyszerészetet és közgazd. tant tanul. 1926– a Német Dem. P. t. és helyi szerv. eln. Northeimben. 1930– az NSZDP t. 1935 letartóztatják, koncentrációs táborba kerül. Kiszabadulása után a gyógyszeriparban dolgozik. 1939–45 kat. gyógyszerész, angol hadifogságba kerül. 1945–46 polgármester, 1946 járási tan.-os Northeimben. 1946– az alsó-szászo.-i parl. t. 1955–57 a parl. aleln. 1957–61 Alsó-Szászo. szociális és egészségügyi min., 1961– min. eln.

DIEFENBAKER, John (1895) – kanadai politikus. A saskatchewani egy.-en végez. 1919– a saskatchewani törvényszéken dolgozik. 1939–42 a Kanadai Jogászszöv. aleln. 1940– a kanadai parl. t. 1956– a Haladó Konzervatív P. vez. 1957–63 min. eln.

DIEHL, Günther (1916) – német (NSZK) politikus. A kölni és a bordeaux-i egy.-en tanul. 1938– a nácipárt t. 1939– a hitlerista Külügymin.-ban dolgozik, 1940–41 a brüsszeli, 1942 a vichyi német nagykövetség rádió-attaséja. 1943–45 a Külügymin. pol. oszt. munkatársa. 1945– újságíró, 1948–50 a Springer-konszernhez tartozó *Hamburger Abendblatt* külpol. rovatvez. 1950 részt vesz a Ny-német korm. Sajtó- és Tájékoztatási Hiv. megszervezésében. 1951– Ny-német megfigyelő az ENSZ Közgyűlésén. 1952–56 a Külügymin. sajtóreferatúrájának vez. 1956–60 az NSZK chilei nagykövetségének első tan.-osa. 1960–66 a Sajtó- és Tájékoztatási Hiv. külföldi oszt. vez. 1966–67 a Külügymin. tervezési oszt. vez. 1967– a Sajtó- és Tájékoztatási Hiv. vez., államtitk.

DIETRICH, Marlene (1904) – német származású amerikai színésznő és énekesnő. Zeneak. tanulmányait abbahagyja, és átmegy Max Reinhardt színisk.-jába. A 20-as években Berlin legnépszerűbb kabaréénekesnője. Első világsikerét a *Kék angyal* c. filmben aratja. 1930 az USA-ba emigrál és megtagadja Goebbels felszólítását, hogy térjen haza. Nyíltan fellép a hitleri fasizmus ellen. A háború alatt a frontszínházakat járja. 1945– leginkább sanzon- és dalénekesként turnézik világszerte, és műv.-ét a béke és barátság szolgálatába állítja. F. f.: *Modern Dubarry* (1926), *Marokkó* (1930), *Sanghaji expressz* (1932), *Vágy* (1936), *Allah kertje* (1936), *Asszonylázadás* (1939), *New Orleans angyala* (1941), *Lámpaláz* (1950), *Monte Carlo* (1956, francia–olasz), *A vád tanúja* (1957), *Ítélet Nürnbergben* (1962).

DIEUDONNÉ, Jean (1906) – francia matematikus. Az École Normale Superieure-ön végez; a mat. tud. dr.-a. 1932– egy. tanár (Bordeaux, Rennes, Nancy, São Paulo, Columbia, Michigan, Northwestern). 1959– az Institut des Hautes Études Scientifiques (Párizs) prof. Az algebrai geometria, a klasszikus csop. elmélet, a Lie-csop.-ok és -algebrák elméletében, a mértékelméletben és a topológia terén elért eredményei jelentősek.

DIEZ DE MEDINA, Raul (1911) – bolíviai politikus, diplomata. Az USA-ban végez külügyi főisk.-t, majd diplomáciai pályán. 1948–50 Bolívia ENSZ-nagykövete. Később az IBRD ügyv. ig., több bolíviai váll. és bank alapítója és vez. 1964 visszatér a diplomáciai pályára: 2 évig képviseli Bolíviát az AÁSZ-ben. Ezt követően újból gazd. és közéleti tevékenységet folytat.

DIGGELMANN, Walter Matthias (1927) – svájci író. Zaklatott és kalandos gyermekkor után különféle foglalkozásokkal kísérletezik. Első reg.-e 1954-ben jelenik meg. 1956–58 dramaturg a berni rádiónál. Azóta hivatásos író, újságíró. 1967– a *Neue Presse* c. lap kult. szerk. *A hagyaték* c. reg.-e magy. is megj. (1965).

DIKOV, Diko (1910) – bolgár politikus, kat. személyiség. 1933 pol. tevékenységért halálra ítélik, majd az ítéletet életfogytiglan tartó börtönre változtatják. 8 év után szabadlábra kerül és a partizánmozg.-hoz csatlakozik. 1944 szept.– a Bolgár Néphads.-ben szolgál. A Frunze Kat. Ak.-n és a vezérkari ak.-n tanul a SZU-ban. 1930– KP t., 1954– KB t. 1956–59 honv. min. h. 1960 a KB-ban vez. beosztásban dolgozik. 1962– belügymin. Képv. Kétszeres Dimitrov-érdemrendes (1959, 1960).

DILLE, Denijs (1904) – belga zenetudós és történész. Filozófiai, teológiai és zenei tanulmányokat folytat. Az antwerpeni tanárképző int. tanára. 1961– a bp.-i Bartók Archívum oszt. vez. Számos könyvet, tanulmányt ír Bartókról, a modern zenéről. 1964 a magy. Munka Érdemrend arany fokozatával tüntetik ki.

DILLON, C. Douglas (1909) – amerikai bankár és politikus. 1931– értéktőzsdei ügyletekkel foglalkozó váll.-oknál vez. beosztásban. 1938–53 a Dillon, Read and Co. rt. ig., 1946–53 az ig.-ság eln. 1953–57 nagykövet Franciao.-ban. 1957–59 külügyi államtitk. 1959–61 külügymin. h. 1961–65 pénzügymin. 1965– a nközi pénzügyi problémák tanulmányozására alakult biz. eln. Több egy. tb. jogi dr.-a. Republikánus párti.

DIMÉNY Imre (1922) – mezőgazd. és élelmezésügyi min. (1967 óta). Mezőgazd. főisk. tanulmányokat folytat. 1945– különböző gazd. és pártfunkciókat tölt be, tbk. a Hajdú m. Mezőgazd. Ig.-ság vez., az Orsz. Tervhiv. főoszt. vez., majd 1961–62 elnökh. 1962–67 az MSZMP KB oszt. vez. 1962– az MSZMP KB pótt., 1966– t. A mezőgazd. tud. kandidátusa. Agrárgazd.-tani kérdésekkel foglalkozik, több tud. publikáció szerzője.

DIMITROV, Atanasz (1914) – bolgár politikus. 1930– az Ifjúmunkásszöv. t. 1934– KP t. Pol. fogolyként koncentrációs táborban. 1944 szept.–1950 megyei pártbiz. titk. 1951– beszolgáltatási és élelmiszeripari min. h. 1963– az Élelmiszeripari Biz. eln., 1966– élelmiszeripari min. 1948– KB pótt., 1954– t.

DIMITROV, Dancso (1911) – bolgár politikus. 1932– KP t. Egy. hallgató korában az ifj. körében végzett forr. tevékenységéért bebörtönzik. Részt vesz a partizánmozg.-ban. 1942–44 az Ifjúmunkásszöv. megyei biz. titk. A felszabadulás után felelős posztokat tölt be: közlek.ügyi min. h., majd min., követ az NDK-ban. 1966– képv., a Nemzetgy. Elnökségének első aleln. 1948– KB pótt. 1954– t.

DIMSIC, Venjamin Emmanuilovics (1910) – szovjet politikus, mérnök. Tanulmányait a moszkvai Bauman Műszaki főisk.-n végzi. 1931–50 kohászati üzemek építkezésén dolgozik. 1937– SZKP t. 1950–57 kohászati és vegyipari üzemépítési min. h. 1957–59 a bhilai kohóüzem (India) építkezésének főmérnöke. 1959–61 a SZU Áll. Tervbiz. t., a beruházási oszt. vez. 1961–62 az Áll. Tervbiz. elnökh. 1961– SZKP KB t. 1962–65 a SZU Népgazd. Tan. eln. 1962– a min. tan. elnökh. 1962– a SZU Legf. Tan. t. 1965– a min. tan. mellett működő műszaki fejlesztési biz. eln. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1950).

DIOP, Birago Ismael (1906) – szenegáli diplomata, költő és író. Franciao.-ban állatorvosi oklevelet szerez, s Felső-Voltában praktizál. 1933 Párizsban L. S. Senghorral részt vesz a *L'Étudiant noir* c. folyóirat kiadásában. A II. vh. után diplomata, hazáját képviseli Felső-Voltában, Mauritániában, majd Tunéziában. A „négritude” mozg. egyik első híve, költészetével s különösen népmesefeldolgozásaival nagy nközi elismerést vív ki; francia nyelven ír. Magy. az *Ébredő Afrika* c. antológiában (1961) s a *Nagyvilág*ban (1963) jelennek meg versei.

DIORI, Hamani (1916) – nigeri közt. eln. Niameyben, Porto Novóban és Dakarban tanul. 1938 Párizsban, majd Niameyben tanít. 1946 a Nigeri Haladó P. (PPN), az RDA helyi szekciójának egyik alapítója. E párt képv. a francia nemzetgy.-ben. 1950 a PPN kettészakad; D. a jobbszárny vez. 1958 a népszavazás idején a Francia Közösséghez való tartozás mellett indít kampányt, a törzsfőnökök segítségével győz. 1958–60 min. eln., 1960– közt. eln.

DIÓSZEGI András (1929) – irod. történész, kritikus. A szegedi tud. egy.-en tanul. 1951–52 középisk. tanár Tatabányán. 1952–53 az *Új Hang*, 1953–56 a *Szabad Nép*, 1958–62 a *Kortárs* munkatársa. 1953– aktív irod. kritikai tevékenységet folytat. 1957– az MTA Irod. tört. Int. tud. munkatársa. 1963– egyidejűleg a *Kritika* c. folyóirat felelős szerk. Mint irod. történész a századforduló magy. prózájával és a szoc. irod. kialakulásával foglalkozik. Kétszeres József Attila-díjas (1956, 1959), Gábor Andor-díjas (1962). F. m.: *Gábor Andor* (1966), *Illés Béla* (1967), *Megmozdult világban* (tanulmányok 1967), *A magyar irodalom története* IV. és VI. köt. (társszerző 1965, 1966).

DIRAC, Paul Adrien Maurice (1902) – angol fizikus. Bristolban és Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1932– a cambridge-i egy. matematika prof. 1933 Schrödingerrel közösen fizikai Nobel-díjat kap. A relativisztikus kvantumelmélet megalkotója. Az elektron, általában a feles spinű részecskék kvantumtérelméleti egyenletét állította fel. Elméletileg megjósolta a pozitív elektron (pozitron) létezését, ezzel tulajdonképpen felfedezte az első anti-részecskét. Magy. több cikke jelent meg szakfolyóiratokban.

DIRKSEN, Everett Mckinley (1896) – amerikai politikus. A minnesotai egy.-en végez. 1933–49 képv. 1950– szenátor. 1957– a Republikánus P. szenátusi csop.-ban tevékenykedik. 1959– a csop. vez.

DI STEFANO, Giuseppe (1921) – olasz énekes. 1946 Massenet *Manon*jában debütál; tenor. 1948–50 a New York-i Metropolitan, 1951– a milánói Scala t. Számos külföldi operaházban lép fel, 1961 Bp.-en is.

DIX, Otto (1891) – német (NSZK) festőművész. Dekoratőr-tanuló, majd a drezdai és a düsseldorfi képzőműv. ak.-n tanul. 1926–33 a drezdai képzőműv. ak. prof. 1933 a fasizmus megfosztja katedrájától. 1939 a Gestapo egy időre letartóztatja. 1950– a düsseldorfi képzőműv. ak. prof. A két vh. között festészetét a háborúellenes és társad. kritikai magatartás jellemzi. Aprólékosan realisztikus stílusával a Neue Sachlichkeit jellegzetes képv. A II. vh. óta háborúellenes képei mellett expresszív tájképeket és vallásos tárgyú képeket fest. A firenzei Képzőműv. Ak. tb. t.

DIXON, Richard (1905) – az Ausztráliai KP eln. (1948 óta). 1928– a KP, 1929– a KB, PB és titkárság t. 1937–48 szerv. titk., ill. főtitkárh. 1933–48 a *Communist Review* c. lap szerk. A munkásmozg.-ban való részvétele miatt többször letartóztatják.

DIZDAREVIĆ, Nijaz (1920) – jugoszláv politikus. Az egy.-en orientalisztika szakon végez. 1940– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. t. 1942– KP t. A felszabadító harcok idején ifj. szerv.-ekben tevékenykedik. A II. vh. vége felé Albániában a Jugoszláv Kat. Misszió titk. Több évet tölt diplomáciai szolgálatban: nagykövet Irakban és Algériában. 1965–67 a Bosznia és Hercegovina-i Komm. Szöv. KB titk., majd a JKSZ KB VB t. 1969– az Elnökség és a Végrehajtó Iroda t.

DJACSENKO, Vaszilij Petrovics (1902) – szovjet közgazdász. 1922– SZKP t. Elvégzi a leningrádi műszaki egy. közgazd. karát. 1929–47 tud. és oktató munkát végez, a SZU Pénzügymin. intézményeiben dolgozik. 1943– prof. 1947–54 a SZU Tud. Ak. Közgazd. tud. Int. ig. h., 1954–56 az Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1957– az Ak. közgazd. tud., filozófiai és jogtud. oszt. tud. titkárh., az Ak. árak problémáját tanulmányozó biz. eln. A szoc. pol. gazd. tanával, főleg pénzügy-elméleti és -tört. vonatkozású kutatásokkal foglalkozik. Több mint 20 műve jelent meg a SZU pénzügyi problémáiról.

DOBAI Vilmos (1928) – rendező. Elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1952–62 a kecskeméti Katona József Színház, a Szegedi Nemzeti Színház, majd a Pécsi Nemzeti Színház rendezője, 1962– főrendezője. 1965–66 több darabot rendez a bp.-i Egy. Színpadon. Jászai-díjas (1966). F. r.: Gogol: *A revizor* (1953), Csehov: *Ványa bácsi* (1960), Shakespeare: *Hamlet* (1964), *III. Richárd* (1964), *Lear király* (1965), Garcia Lorca: *Yerma* (1962), Lenz: *Bűntelenek* (1964), Baldwin: *Ének Charlie úrért* (1966).

DOBB, Maurice Herbert (1900) – angol közgazdász. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1922–24 a londoni School of Economics hallgatója. Előadó a cambridge-i egy.-en, majd különböző egy.-eken vendégprof. 1943–46 a londoni Szlavisztikai Int. meghívott előadója, 1959– a cambridge-i egy. előadója. A prágai egy. díszdr.-a. Marxista közgazdász, az Angol KP t. Több tud. társ. t. Magy. megj. könyve: *Politikai gazdaságtan és kapitalizmus* (1958).

DOBOS László (1930) – szlovákiai magy. kritikus és író. A pozsonyi ped. főisk.-n magy.-tört. szakot végzett, Pozsonyban az *Irodalmi Szemle* főszerk. Kisreg. *Messze voltak a csillagok* (1963) c. jelenik meg, s két irod. elméleti könyvét is kiadják Pozsonyban. 1968– a Csemadok eln. 1969– szlovák min., a nemzetiségek tan. eln.

DOBOZY Imre (1917) – író, újságíró. Tisztv. volt. Írói pályafutását versekkel kezdi. 1942–43 kat. szolgálatot teljesít. 1944 partizán. 1945– párttag. 1945–47 az MKP budakörnyéki járási biz. titk. 1947–59 a *Szabad Föld*, ill. a *Szabad Nép* munkatársa. 1961–63 az *Élet és Irodalom* főszerk. 1959– a M. Írók Szöv. főtitk. Riportkönyveket, reg.-eket, elb.-eket, drámákat és filmeket ír. Kétszeres József Attila-díjas (1952, 1954), Kossuth-díjas (1958), SZOT-díjas (1964). F. m.: *Új Túrkeve* (riportkönyv 1952), *Felhő és napsütés* (reg. 1954), *Mindennapi történetek* (elb. 1955), *A fegyverek beszélnek* (reg. 1955), *Szélvihar* (dráma 1958, filmen *Tegnap* címen), *Virrad* (film 1959), *Hegyoldal* (reg. 1960), *Kedd, szerda, csütörtök* (reg. és elb.-ek 1960), *Zápor* (film 1961), *Holnap folytatjuk* (dráma 1962), *Hattyúdal* (film 1964), *A tizedes meg a többiek* (film 1965), *Eljött a tavasz* (dráma 1968).

DOBRETSBERGER, Josef (1903) – osztrák közgazdász. Diplomáját a bécsi egy.-en szerzi, ahol később, 1925–29 tanársegéd. 1929 a Parasztszöv. titk. 1930– a grazi egy. tanára. 1934 az Osztrák Nemzeti Bank főtan.-osa. 1935–36 népjóléti min. 1938–42 az istanbuli egy., 1942–46 a kairói egy. tanára. 1946– ismét a grazi egy. prof. A marxista közgazd. tanokat jól ismerő, haladó tudós, akinek számos közgazd. és szociálpol. írása jelenik meg.

DOBRINYIN, Anatolij Fjodorovics (1919) – szovjet diplomata. Elvégzi a moszkvai repülőmérnöki főisk.-t, majd részt vesz a II. vh.-ban. 1944– diplomáciai szolgálatban. 1945– SZKP t. 1947–52 a SZU Külügymin.-ban dolgozik. 1952–55 tanácsos a SZU washingtoni nagykövetségén. 1955–57 külügymin. h. 1957–60 az ENSZ főtitkárh. 1960–62 a SZU Külügymin.-ban oszt. vez. 1962– a SZU nagykövete az USA-ban. 1966– az SZKP KB pótt. A tört. tud. kandidátusa.

DOBROVITS Aladár (1909) – műv. történész, régész. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1934– a bp.-i Szépműv. Múzeum munkatársa, az egyiptomi gyűjteménnyel foglalkozik. 1945–49 a Nemzeti Múzeum eln. tan.-osa. 1949–61 a bp.-i Iparműv. Múzeum főig. Egy. tanár. A műv. tört. tud. dr.-a (1958). Az ókori K-i, elsősorban az egyiptomi műv. kut.-ja. F. m.: *Egyiptom és a hellénizmus* (1943), *Egyiptom festészete* (1944), *A fáraók művészete* (1947).

DOBROVOLSZKIJ, Viktor Nyikolajevics (1906) – szovjet színész. Kezdetben egy vándor színtársulat színésze. 1926– az odesszai színház t., 1928–39 harkovi és donyecki színházakban játszik. 1939– a kijevi Ivan Franko Drámai Színház t. 1926– szerepel filmen. Drámai és komikus szerepeket egyaránt alakít. Áll.-díjas (1951), a SZU népművésze (1960).

DOBROWOLSKI, Kazimierz (1894) – lengyel kultúrtörténész, néprajzkut., szociológus. 1935– a krakkói Jagelló Egy. szociológia és etnológia prof. 1962– a Lengyel Tud. Ak. t. Számos társad. és gazd. tört., művelődéstört. és elméleti, néprajzi, társ. tud. mű szerzője. Jelenlegi munkáiban a legfőbb súlyt a társad. és kult. átalakulások vizsgálatára helyezi.

DOBROWOLSKI, Stanisław Ryszard (1907) – lengyel költő és író. A „Kwadryga" (Négyesfogat) költőcsop. egyik megalapítója (1926), és L. Szenwalddal együtt a radikális irányzat képv. 1937 a *Nowa Kwadryga* c. baloldali folyóirat társszerk. A háború alatt az ellenállási mozg. t., részt vesz a varsói felkelésben. 1947–48 a *Nowiny Literackie (Irodalmi Hírek)* c. folyóirat társszerk. Költészetében az aktuális társad. problémák a lengyel proletariátus forr. tradícióival párosulnak.

DOBROWOLSKI, Tadeusz (1899) – lengyel műv. történész, múzeológus. A krakkói Jagelló Egy.-en és a képzőműv. főisk.-n végzi tanulmányait. A Sziléziai Múzeum megszervezője és 1939-ig ig. 1950–56 a krakkói Nemzeti Múzeum ig., 1949– a Jagelló Egy. prof. Fő kutatási ter.-e a középkori lengyel műv. és a 19–20. századbeli festészet. A sziléziai műv.-ek szakértője.

DOBZYNSKI, Charles (1929) – lengyel származású francia költő. A bukaresti VIT idején (Charles Marse néven) a Költészeti Díj nyertese. A *Les Lettres Françaises* munkatársa, s mint Aragon tanítványa klasszikus veretű formaműv.-re törekszik. Számos magy. költő kitűnő fordítója. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

DOI, Tacuo (1892) – japán egyházi személyiség. Olaszo.-ban tanul és a római pápai nuncius titk. Hazatérése után Tokió első érseke.

DOISY, Edward Adalbert (1893) – amerikai biokémikus. Az illinoisi és a Harvard Egy.-en tanul. 1915–17 a Harvard Orvosi Isk. biokémia asszisztense, 1919–23 a Washington Egy.-en (St. Louis) adjunktus, 1923– biokémia prof. és tanszékvez. 1943 megosztott orvosi és élettani Nobel-díjat kap Henrik Dammal, a K-vitamin elkülönítéséért, szerkezetének megállapításáért, ill. szintéziséért. Több egy. tb. dr.-a.

DOJENYIN, Nyikolaj Vasziljevics (1909) – szovjet min., mérnök. 1931 elvégzi a távol-keleti műszaki főisk.-t. 1931– mérnökként, majd gazd. vez. munkakörökben dolgozik. 1934–44 a moszkvai Lihacsov autógyár mérnöke, majd műhelyvez. 1948–50 a moszkvai kisfogyasztású autók gyárának ig. 1944–48 és 1950–60 az autó- és traktoriparban, majd a moszkvai városi népgazd. tan.-ban mérnöki és különböző vez. beosztásokat tölt be. 1960–62 a moszkvai városi népgazd. tan. elnökh., 1963–65 eln. 1962–63 az OSZSZSZK népgazd. tan. első elnökh. 1965 az OSZSZSZK min. tan. elnökh. és a népgazd. tan. eln. 1965– a SZU könnyűipari, élelmiszeripari és háztartásigép-gyártási min. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

DOLANC, Stane (1925) – jugoszláv politikus. 1944– részt vesz a felszabadító háborúban; KP t. 1960-ig vez. kat. és pol. tisztségeket tölt be a Jugoszláv Néphads.-ben, s elvégzi a jogi egy.-et is. A Szlovén Komm. Szöv. KB t., később az Elnökség és a VB t. A Pol. Tud. Főisk. ig., a Szlovén Komm. Szöv. Egy. Konferenciájának titk. 1969– a JKSZ Elnöksége és Végrehajtó Irodájának t.

DOLANSKY, Jaromír (1895) – cseh politikus. Jogi tanulmányait a prágai Károly Egy.-en végzi. 1922– a CSKP t. 1922–28 a komm. parl. képv.-k klubjának titk. 1928–29 a CSKP brnói ter. biz. titk., 1930–35 a vörös szaksz. egyik vez. 1935–38 a CSKP KB agit. prop. oszt. vez., 1939–45 a sachsenhauseni koncentrációs táborban. A felszabadulás után a CSKP KB titkárságán dolgozik, 1946–49 pénzügymin., 1949–51 az Áll. Tervbiz. elnökh., 1951–63 min. elnökh., 1963– a KB életszínvonallal foglalkozó biz. eln. 1965–66 az áll. ár- és bérügyi biz. t. 1946–67 kisebb megszakításokkal a CSKP KB elnökségének t.

DOLCI, Danilo (1924) – olasz író. 1943 a hadiszolgálat megtagadása miatt letartóztatják, de sikerül megszöknie. A háború után építészmérnöknek készül. Félbeszakítja tanulmányait, irod.-mal és vallástört.-tel foglalkozik, szociológiai vizsgálatokat folytat Szicíliában, részt vesz az ún. földfoglaló mozg.-ban. A koreai háború idején békemeneteket szervez. Írásaiban az É- és D-Olaszo.

közti ellentéteket eleveníti meg. 1958 elnyeri a Lenin-békedíjat.

DOLLEZSAL, Nyikolaj Antonovics (1899) – szovjet fizikus. Elvégzi a moszkvai műszaki főisk.-t. 1923–32 a moszkvai népgazd. főisk.-n és a moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-n dolgozik. 1932–34 a leningrádi nitrogéngyártó berendezések tud. int. ig. 1935–38 a kijevi Bolsevik gyár főmérnöke. 1939– prof. 1942–53 a moszkvai Vegyipari Gépgyártási Tud. Kut. Int. ig. 1953– a Tud. Ak. Atomenergia int. ig., a SZU Tud. Ak. lev. t., 1962– t. 1963– az Ak.-nak az energiatermelés fizikai-műszaki problémáival foglalkozó biz. t. Áll.-díjas (1952), Lenin-díjas (1957), a Szoc. Munka Hőse. A SZU első atomerőműve reaktorának főkonstruktőre.

DOLLFUS, Audouin Charles (1924) – francia csillagász. Párizsban a mat. tud.-ból szerez diplomát. A párizsi obszervatórium meudoni asztrofizikai részlegénél dolgozik. A nközi asztronautikai ak. t. Asztrofizikai és bolygófelszín-kutatásokat folytat.

DOLMATOVSZKIJ, Jevgenyij Aronovics (1915) – szovjet költő. 1934 megj. első verseskötete. 1937 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1941 SZKP t. A II. vh.-ban kat. 1957 Magyaro.-on is jár és könyvet ír élményeiről. Versei mellett ismertek oratórium- és dalszövegei. Áll.-díjas (1950). Versei magy. antológiákban jelennek meg.

DOLUHANOVA, Zara Alekszandrovna (Zarui Agaszijevna) (1918) – szovjet operaénekesnő. Zongorázni és énekelni tanul. 1938– a jereváni opera, majd más szovjet operaházak, 1944– a moszkvai Nagy Színház szólistája; alténekesnő. 1949 Bp.-en, a II. VIT zenei versenyén első díjat nyer. Számos hangversenykörutat tesz Európában, az USA-ban és L.-Amerikában. Áll.-díjas (1951), az Örmény SZSZK és az OSZSZSZK népművésze (1956).

DOMANOVSZKY Endre (1907) – festőművész. 1925–30 a Képzőműv. Főisk.-n tanul, 1931–33 az Iparműv. Isk.-n meghívott előadó, 1933–45 tanár. 1945–56 a Képzőműv. Főisk.-n tanár, 1956– ig.-ja. 1929 első kollektív kiállítása az Ernst Múzeumban. Azóta rendszeresen szerepel hazai és külföldi kiállításokon, legutóbb 1959 a Műcsarnokban. 1958 a Velencei Biennálén kollektív anyaggal vesz részt. Munkácsy-díjas (1952), kétszeres Kossuth-díjas (1953, 1956), Érdemes (1960) és Kiváló Művész (1965). F. m.: A mezőgazd. kiállítás pannói (1954), Dunaújváros-freskó (1955), Brüsszel-pannó (1958), Miskolci gobelin (1966), Gödöllő-mozaik (1968) stb.

DOMAR, Evsey David (1914) – lengyel származású amerikai közgazdász. Harbinban tanul jogot, majd 1936– az USA-ban él és szerez diplomát. 1940– a Michigan Egy.-en, 1941–43 a Harvard Egy.-en tanít. 1943–46 az amerikai nemzeti bank kormányzó tan.-nak közgazdásza. A továbbiakban a chicagói, majd a Johns Hopkins Egy.-en tanít, 1948–58 prof. 1958– a Massachusettsi Műszaki Egy. közgazd. prof. Számos egy.-en vendégprof. A növekedési elméletek egyik megalapítója.

DOMJÁN Edit (1932) – színésznő. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1954–61 a Szegedi Nemzeti Színház, 1961–63 a bp.-i Petőfi Színház, 1963–64 a bp.-i Nemzeti Színház, 1964– a Madách Színház t. Drámai és vígjátéki jellemszerepeket alakít. Jászai-díjas (1965). F. sz.: Színpadon: Polly (Brecht–Weil: *Koldusopera*), Irma (Molnár: *Az üvegcipő*), Juli (Molnár: *Liliom*), Zsóka (Szakonyi: *Életem, Zsóka*), Anouil: *Colombe*, Josefa (Achard: *A bolond lány*), Clodia (Füst: *Catullus*). Filmen: *Két emelet boldogság* (1960), *Oldás és kötés* (1962), *Új Gilgames* (1963).

DONHOFFER Szilárd (1902) – belgyógyász. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1926– a pécsi tud. egy. belgyógyászati klinikájának asszisztense. 1931–32 áll. ösztöndíjjal az aberdeeni egy.-en dolgozik. 1949– a Pécsi Orvostud. Egy.-en a kórélettani tanszék vez., 1964–67 az egy. rektora, 1964– az MTA lev. t. Országgy. képv. Kossuth-díjas (1961). Kórélettannal, valamint a hőszabályozás és a táplálékfelvétel-szabályozás problémáival foglalkozik. F. m.: *Kórélettan* (tankönyv 1957, 1962).

DONINI, Ambrogio (1903) – olasz történész és politikus. 1926 és 1949 a római egy.-en, 1960 Bari egy.-én a kereszténység tört. prof. 1928–45 Franciao.-ban, Belgiumban, Spanyolo.-ban és az USA-ban él, közben néhányszor illeg.-an visszatér Olaszo.-ba. Az emigrációban kult. és tud. munkát végez: olasz lapokat szerk. 1928–44 több amerikai egy. oktatója. 1947–48 Olaszo. varsói nagykövete. 1927– az Olasz KP, 1948– KB, 1956– KEB t. 1949– a BVT t. Néhány évig a *Rinascita* c. folyóirat főszerk. h., majd 1949– a Gramsci Int. ig. 1953– szenátor. Számos írása közül a *Korok, vallások, istenek* c. műve magy. is megj. (1961).

DONOVAN, Hedley Williams (1914) – amerikai újságíró. A minnesotai és az oxfordi egy.-en végez. 1937–42 a *Washington Post* riportere, 1942–45 a tengerészetnél szolgál. 1945–53 a *Fortune* c. lap szerk., 1953–59 vez. szerk. 1959–64 a *Time* rt. szerk.-ségi ig., 1964– főszerk.

DONSZKOJ, Mark Szemjonovics (1901) – szovjet filmrendező és forgatókönyvíró. Orvostanhallgató, majd elvégzi a szimferopoli egy. jogi karát. A Vörös Hads.-ben szolgál. Leszerelése után a SZU Legf. Bíróságán dolgozik. 1926– a filmnél, rendezőasszisztens, majd vágóasszisztens és vágó. 1928– rendező. Sokat foglalkozik Gorkij műveinek megfilmesítésével (Önéletrajzi trilógia: *Ködös ifjúság, Emberek között, Egyetemi éveim; Foma Gorgyejev, Az anya*). *Akiket nem lehet leigázni* c. filmjét az 1946-os Velencei Filmfesztiválon aranyéremmel tüntetik ki. 1945– SZKP t. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1946, 1948), az OSZSZSZK népművésze (1964).

DOORNE, Wilhelmus Antonius van (1906) – holland nagytőkés. 1928– a van Doorne gépgyárban dolgozik, 1956 társalapítója, majd keresk. ig. a van Doorne automobilgyárnak. Számos nagyváll. ig. tan. t.

DORÁTI Antal (1906) – magy. származású amerikai karmester és zeneszerző. A bp.-i Liszt Ferenc Zeneak.-n és a bécsi egy.-en végez. 1924–28 a bp.-i operaházban, 1929–32 a münsteri operaházban karmester, majd más külföldi zenei állásokba kerül. 1939– New Yorkban, 1945–49 Dallasban karmester, majd 1949–60 a Minneapolisi Szimfonikus Zenekart vezényli. 1963–68 a londoni BBC karmestere, 1969– a washingtoni National Symphony Orchestra vez. karmestere. Különböző amerikai és európai zenekarok és számos fesztivál vendégkarmestere. Önálló szerzeményei is vannak (szimfóniák, vonósnégyes, hegedű- és zongoradarabok stb.).

DORFMAN, Ben (1902) – amerikai közgazdász. A portlandi és a California Egy.-en tanul. 1925–27 a California Egy., 1927–28 a hawaii egy. közgazd. tan. előadója; 1928–30 a California Egy. külker. labor.-nak vez. 1930–37 az É-dakotai egy. tanársegéde, 1934–37 az amerikai Vámbiz. közgazdásza, 1961 eln. 1942–43 távol-keleti keresk. tanácsadó. Gazd. kérdésekkel foglalkozó több nközi értekezleten az amerikai küldöttség t., ill. tanácsadója.

DORODNYICIN, Anatolij Alekszejevics (1910) – szovjet geofizikus, matematikus. Elvégzi a gorkiji kőolajipari főisk.-t. 1936–41 különböző moszkvai és leningrádi kut. int.-ekben és felsőokt. intézményeknél dolgozik. 1941–55 a moszkvai Közp. Aerodinamikai Int. munkatársa. 1945–55 egyidejűleg a SZU Tud. Ak. moszkvai Matematikai Int.-ben dolgozik. 1947– a moszkvai fizikai-műszaki főisk. prof. 1953– a SZU Tud. Ak. t. 1955– a Tud. Ak. Számítógép Közp. ig. Háromszoros Áll.-díjas (1946, 1947, 1951). Kutatási ter.-e a dinamikus meteorológia, az aerodinamika és az alkalmazott mat.

DOROLLE, Pierre-Marie (1899) – francia orvos. Tanulmányait a marseille-i, a párizsi és a bordeaux-i egy.-en végzi, majd a trópusi betegségekkel kapcsolatos tanulmányokat folytat. 1925–37 egészségügyi tisztv. Indokínában. 1940– a Népszöv., majd az ENSZ szolgálatában áll, legutóbb a menekültügyi főbiztos egészségügyi irodájának ig.-jaként. 1950– a WHO főig. h.

DORONJSKI, Stevan (1919) – jugoszláv politikus. A II. vh. előtt az állatorvosi egy. hallgatója. 1937 bekapcsolódik az ifj. mozg.-ba. 1939 a belgrádi állatorvosi egy.-en a Komm. Ifj. Szöv. titk. 1940– KP t. 1941 részt vesz a felszabadító harcokban. 1945 után a Szerb KP Vajdaság ter. biz. titk., a Vajdasági Népi Szkupstina és a Végrehajtó Tan. eln., továbbá a Szerb Végrehajtó Tan. elnökh. 1952– a JKSZ KB t. 1967– a JKSZ belgrádi biz. pol. titk. 1969– a JKSZ Elnökség és a Végrehajtó Iroda t.

DOROSZEWSKI, Witold Jan (1899) – lengyel nyelvtudós. A moszkvai és a varsói egy.-en, majd Párizsban tanul. 1930– a Varsói Tud. Társ., 1947– a Krakkói Tud. Ak., 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1954– az Ak. Nyelvtud. Int. vez. A łódżi és a berlini Humboldt Egy. díszdr.-a. Fő kutatási ter.-e a lengyel nyelv, annak szóképzése, hangtana, tört.-e, nyelvjárásai, szókincse és szemantikája. Több mint 400 nyelvészeti mű szerzője. Főszerkesztésével adják ki Varsóban a 11 kötetes Lengyel Értelmező Szótárt. 1932– a *Nyelvtudományi Szemle* szerk.

DORTICÓS, Osvaldo Torrado (1919) – kubai közt. eln. A havannai egy.-en jogi diplomát szerez. 1952 bekapcsolódik a diktatúraellenes mozg.-ba, majd csatlakozik a Július 26-a Mozg.-hoz. 1958 letartóztatják és kiutasítják Kubából. Mexikóban folytatja forr. tevékenységét, majd a forr. győzelme után visszatér Kubába. Törvényhozási, majd gazd. min. és az elkobzott javak min. 1959 júl.– közt. eln. A Kubai KP KB PB t., a Gazd. Biz. eln.

DOS PASSOS, John (Roderigo) (1896) – amerikai reg. író. Portugál bevándorló fia. A Harvard Egy.-en végez. Az I. vh.-ban önkéntesként Franciao.-ban szolgál, majd újságtudósítóként beutazza Európát, jár a Közel-Keleten és Mexikóban, 1928 a SZU-ban. Első reg.-ei háborúellenességének adnak hangot. Később az amerikai ún. elveszett generáció egyik reprezentánsa. 1927 *Szemben a villamosszékkel* c. művében élesen állást foglal a hamis gyilkosság vádjával elítélt és kivégzett Sacco és Vanzetti ügyében. Jelenleg a Republikánus P. konzervatív szárnyának pol.-ját követi. Magy. megj. művei: *Nagyváros* (reg. 1928, 1930 *New York regénye* címen), *Elkallódott ifjúság* (reg. az 1930-as években), *A 42. szélességi fok* (reg. 1934).

DOUGLAS, Donald W. (1892) – amerikai mérnök, üzletember. A tengerészeti ak.-n és a Massachusettsi Műszaki Egy.-en tanul. 1915–20 a Glenn L. Martin Corp. főmérnöke, 1920–28 a Douglas Corp. (Santa Monica, Kalifornia) eln. 1928–57 a Douglas Aircraft (Repülőgép) Corp. eln., 1957– ügyvez. ig.

DOUGLAS, Donald Wills, ifj. (1917) – amerikai nagytőkés. A Stanford Egy.-en végez. 1939– a Douglas Aircraft (Repülőgép) Corp.-nál különböző vez. beosztásokban. 1951–57 a kat. szállítások oszt. aleln., 1953– ig., 1957– eln., továbbá az Anilin and Film rt. és a Stanfordi Kut. Int. vezérig.

DOUGLAS, Kirk (1918) – amerikai színész, filmszínész. Tanulmányait a St. Lawrence Egy.-en és az Amerikai Színműv. Ak.-n folytatja. Pályáját a Broadway színészeként kezdi. A háború után fedezi fel Hollywood. Sokoldalú karakterszínész. Függetleníti magát a filmgyáraktól és saját produkcióban is készít filmeket. F. f.: *Amerikai Elektra* (1947), *Üvegfigurák* (1950), *A nagy égbolt* (1952), *Odüsszeusz* (1954, USA–olasz), *A nap szerelmese* (1956), *Az ördög cimborája* (1957), *Spartacus* (1959), *Az utolsó alkonyat* (1961), *Adrian Messenger névsora* (1963).

DOUGLAS, Thomas Clement (1904) – kanadai politikus. A chicagói egy.-en tanul. 1936–40 a Nemzetközösségi Ifj. Mozg. eln. 1935–41 az alsóház t. 1944–61 a saskatchewani tartomány Törvényhozó Tan. t., a tartomány min. eln., s egyúttal 1944–49 közegészségügyi min. 1961– Kanada Új Demokrata P.-jának vez.

DOUGLAS, William Orville (1898) – amerikai bíró. A Columbia Egy.-en végez. 1920–22 a washingtoni Yakima Főisk.-n, 1924–28 a Columbia Egy. Jogi Isk.-n előadó. 1929–32 a Yale Egy. Emberi Kapcsolatok Int.-ben dolgozik, s egyúttal az egy. prof. A Roosevelt-adm.-ban vez. tisztségeket tölt be, a „New Deal" program egyik embere. A Legf. B. t., liberális beállítottságú. Több könyvet ír jogi kérdésekről és úti élményeiről.

DOUGLAS-HOME, Sir Alec (1903) – angol politikus. Tanulmányait Oxfordban végzi. Pol. pályafutását a skót Konzervatív P.-ban kezdi. 1931 bekerül az alsóházba. 1937–39 a min. eln. parl. titk., ott van Chamberlainnel a müncheni egyezmény megkötésénél. Közben a konzervatív párti ifj. szerv. eln. 1945 kibukik a képv. házból és átmenetileg az üzleti életben működik, a Skóciai Bank ig. 1950 visszajut a parl.-be, egy év múlva pedig átkerül a Lordok Házába. 1951–55 a skót ügyekkel megbízott állammin., 1955–60 a nemzetközösségi ügyek min. 1960–63 külügymin., 1963–64 min. eln. 1957 és 1959–60 a kir. tan. eln. 1963–65 a Konzervatív P. vez., 1964–65 a parl. csop.-é is.

DOVASZ, Konsztantinosz (1898) – görög tábornok. Athénban és Párizsban kat. főisk.-t végez. 1937–41 a 2. hadtest vezérkari főnöke és dandárpar. A monarchofasiszták oldalán részt vesz és megsebesül a görög polgárháborúban. 1947–49 a nagyvezérkar hadműveleti és hírszerző törzsének, 1951 a hadműveleti oszt. par., majd a NATO-ügyek koordinátora, 1954 az egyesített vezérkarok főnöke. 1960 nov.– a kir. kat. hiv.-ának főnöke. 1964 végén Papandreu lemondásra kényszeríti. Az 1961-es csalárd választások idején a hivatalnokkorm. eln. Az 1967 ápr. puccs után ismét a kir. kat. hiv.-ának főnöke.

DRĂGAN, Constantin (1922) – román politikus. Vasmunkás; 1944– KP t. Elvégzi a Stefan Gheorghiu Tört. és Társad. pol. Ak.-t és a bukaresti egy. közgazd. fakultását. Különböző felelős tisztségeket tölt be ifj. és pártvonalon (Ploieşti, Craiova), majd a pártközp.-ban dolgozik. 1964– a Szaksz. Közp. Tan. aleln. 1965–67 eln., 1968– első elnökh. KB t., majd 1965– a KB VB t.

DRĂGĂNEJCU, Emil (1918) – román politikus. Villamosmérnök. 1949 belügymin. h. 1951 a Közlek.ügyi Min.-ban dolgozik, 1951–55 építésügyi min. h. 1955 a Közp. Stat. Hiv. elnökh. 1961–65 az államtan. elnökh. (tervezési kérdésekkel megbízva). 1965–68 villamos- és villamosításipari min. 1968– a min. tan. elnökh.; a román KP KB VB pótt.

DRAGO, Roland – francia jogász. Egy. tanár a Sorbonne-on, a Société de Legislation Comparée főtitk., a strasbourg-i összehasonlító jogi fakultás dékánh.

DRAGOJCSEVA, Cola (1898) – bolgár politikusnő. Ped. főisk.-t végez. 1919– KP t. Részt vesz az 1923 szept. felkelésben, ezért 15 évi börtönbüntetésre, később halálra ítélik. 1932 amnesztiát kap. 1933– Moszkvában a Nközi Lenin Isk.-n tanul. 1937– KB t., 1940– PB t., a KB szerv. titk. A felszabadulás után a Hazafias Arcvonal Nemzeti Biz. főtitk., a Bolgár Népi Nőszöv. eln., az NDNSZ VB t. 1947–57 postaügyi min. 1957– a Bolgár–Szovjet Társ. eln. 1959–61 a Bolgár Békebiz. eln. 1967 márc.-ig a Hazafias Arcvonal Nemzeti Tan.-ának aleln. Képv. Háromszoros Dimitrov-érdemrendes (1958, 1962, 1963).

DRDA, Jan (1915) – cseh író. Prágában, a Károly Egy.-en a szláv nyelvtud. karon tanul. 1937–42 a *Lidove Noviny* kult. rovatában Čapek hagyományait követve tárcákat ír. A felszabadulás után a *Práce*, majd a *Lidové Noviny* főszerk., 1946–56 a Csehszlovák Írószöv. eln. A prágai lapokban és irod. folyóiratokban számos írása jelenik meg. Filmszövegeket és monográfiákat is ír. Magy. megj. művei: *Néma barikád* (novellák 1949), *Úrkeze városka* (reg. 1951), *Vörös Tortiza* (elb.-ek 1954), *Forró föld* (útleírás 1959).

DREES, Villem (1886) – holland politikus. Banktisztv., majd parl. gyorsíró. 1911–13 az SZDP hágai szerv.-nek eln., 1913–41 a hágai városi tan. t., 1919–33 városi tanácsnok. 1919–41 D-Hollandia tartományi tan. t. 1927–42 a hágai villamosvasút társ. aleln. 1927–45 az SZDP végrehajtó tan. t., majd aleln. 1933–40 parl. képv. 1939–40 a szoc. dem. parl. csop. vez. A II. vh. alatt részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1940–41 Buchenwaldban koncentrációs táborban. 1945–48 a szociális ügyek min., 1948–58 min. eln., 1958 állammin.

DREVER, John (1910) – angol pszichológus. Az edinburgh-i egy.-en fejezi be tanulmányait. Ma ui. pszichológia tanár. Az egyik legismertebb pszichológiai szótár szerzője, érzékeléslélektannal és a pszichológia tört.-ével foglalkozik.

DREYFUS, Pierre (1907) – francia gyárig. Jogász. Az Iparügyi és Keresk. Min.-ban főfelügyelő, majd 1947–49 ui. kabinetfőnök. 1948–55 a Renault autógyár ügyvez. tan. aleln., 1955– eln.

DRIBERG, Thomas (1905) – angol újságíró és politikus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1928–43 a *Daily Express* szerk. biz. t. 1942–45 független képv., 1945–55 és 1959– munkáspárti képv. 1949– a Munkáspárt Orsz. VB t. 1957–58 eln. 1943–66 a *Sunday Citizen* c. lap munkatársa, 1955–61 a *New Statesman* tv- és rádiókritikusa. 1964– a Munkáspárt parl. csop.-ban a nemzetközösség és gyarmati csop. eln.

DRIMMEL, Heinrich (1912) – osztrák politikus. A bécsi egy.-en jogi diplomát szerez. 1937– az Oktatásügyi Min. alk., az anschluss után felfüggesztik állásából. 1947–52 az oktatásügyi min. titk. 1952–54 egy. tanár. 1954–64 oktatásügyi min. Az ÖVP haladó katolikus szárnyának vez. Bécs alpolgármestere. Az Osztrák Olimpiai Biz. eln.

DROTTNEROVÁ (BLAŽKOVÁ), Marta (1941) – cseh táncművésznő. Pályafutását az ostravai Nemzeti Színházban kezdi, 1959– a prágai Nemzeti Színház táncosnője. Fellép a moszkvai Nagy Színházban, a londoni Covent Gardenben, a berlini Áll. Operában. Több balettverseny győztese.

DRULOVIĆ, Mijalko (1923) – jugoszláv újságíró. Jogász. 1941– KP t., részt vesz a felszabadító harcokban. 1945 a Jugoszláv Néphads. pol. főnökség ifj. oszt. vez., 1950 a Jugoszláv Népi Ifj. KB titk., a belgrádi egy. pártbiz. titk., a belgrádi pártbiz. szerv. titk., majd titk., a Szerb Komm. Szöv. KB ideológiai biz. eln. 1967– a *Politika* c. belgrádi lap ig. és főszerk.

DRUMAUX, Marc (1922) – a Belga KP eln. Vasutas. 1941 bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba, 1942– KP t. A háború után a Népi Ifjú Gárda egyik vez., s a pártban is vez. tisztséget tölt be. 1957– KB t., 1960– PB t., 1963–65 KB titk. és 1966 dec.– a KP elnökh. 1968– eln. 1961– képv., több évig a komm. parl. csop. vez.

DRUMMOND, Roscoe (1900) – amerikai író. A Syracuse Egy.-en tanul. A bostoni *Christian Science Monitor* riportere, később a Washington News Bureau (washingtoni híriroda) vez. 1949–51 az ECA (Gazd. Kooperációs Hiv., Párizs) ig., 1953–55 a *New York Herald Tribune* washingtoni irodájának vez. 1955–66 washingtoni tudósítója. Jelenleg a Párizsban megj. *Herald Tribune* washingtoni munkatársa.

DRUON, Maurice (1918) – francia reg. író. Közgazd. tanulmányokat folytat, majd kat. isk.-ra megy s onnan a frontra. A fegyverszünet után Angliába, onnan Algírba kerül, mindkét helyen a BBC francia nyelvű adásainak munkatársa. A fölszabadulás után még haditudósító, de hamarosan áttér az irod.-ra. Több reg.-t ír, majd érdekes vállalkozásba kezd: írói munkaközösséget alakít egy hatalmas tört. reg. sorozat megírására. Goncourt-díjas (1948). Magy. megj. művei: *Finom famíliák* (reg. 1960), *Szabadesés* (reg. 1963), *Találka a pokolban* (1965), *Zeusz emlékiratai* (1967), továbbá egy elb. a *Nagyvilág*ban: *A Mondes-palota* (1963).

DRUZSNYIKOV, Vlagyimir (1922) – szovjet filmszínész. Elvégzi a moszkvai Művész Színház színisk.-t, majd különböző moszkvai színházakban szerepel, jelenleg a Művész Színház t. 1945– filmezik. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1950), az OSZSZSZK érdemes művésze (1965). Számos film főszerepét játssza: *Bűnhődés bűn nélkül* (1945), *Kővirág* (1946), *Szibériai rapszódia* (1948), *Orsai csomópont* (1949), *Donyeci bányászok* (1950), *Hajókkal a bástyák ellen* (1953), *A flotta hőse* (1953), *Első örömök* (1956), *Rendkívüli nyár* (1956), *Külön utakon* (1957), *Két élet* (1961), *Párbaj* (1961), *A három nővér* (1964), *Háború és béke* (1965–66) stb.

DUARTE, Anselmo Bento – brazil filmrendező. Újságíró, színész, majd filmrendező. Első filmjét 1957-ben rendezi, s ettől kezdve ezt választja hivatásának. Több hazai és nközi díjat nyer, közülük a legjelentősebb az 1962-es Arany Pálma-díj Cannes-ban az *Ígérettel fizető* c. filmjéért.

DUB, Oto (1902) – szlovák hidrológus. A bratislavai technológiai főisk.-n tanít. 1955– a Szlovák Tud. Ak. t., 1958–61 elnökh., 1961–65 az elnökség t. 1960– a Csehszlovák Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas.

DUBČEK, Alekszander (1921) – csehszlovák politikus. 1939– KP t. 1942–44 kazánkovács, majd a szlovák nemzeti felkelés idején fivérével együtt partizán. Az ország felszabadulása után munkás, és különböző párttisztségeket is betölt. Később a trencséni ker. pártbiz. első titk. 1951 a Szlovák KP KB-ban dolgozik, 1953 a besztercebányai ter. pártbiz. első titk. Közben lev. hallgatóként jogot végez, majd 1955–58 Moszkvában pártfőisk.-t. 1958– a Szlovák KP bratislavai ter. biz. első titk. s a Szlovák KP és a CSKP KB t. 1960– KB titk. 1962 a Szlovák KP KB elnökségének t. és a KB titk., továbbá a CSKP KB elnökségének t. 1963–68 a Szlovák KP KB első titk. 1968 a CSKP KB első titk., 1968 nov.–1969 szept. a KB elnökség t. 1969 ápr.–okt. a szöv. nemzetgy. eln. 1951–55, majd 1960– nemzetgy. képv.

DUBINSKY, David (1892) – lengyel származású amerikai szaksz. vez. 1911– él az USA-ban. 1921–29 a Nőiruhaipari Dolgozók Szaksz. helyi ügyvez. titk. 1922–29 aleln. 1929–32 főtitk. 1932–59 eln., főtitk. 1959– eln. 1945–55 az AFL aleln. és a végrehajtó tan. t. 1955– az AFL–CIO aleln. 1936 az Amerikai Munkáspárt egyik alapítója, 1944 a Liberális P. alapító aleln. A szaksz. mozg.-ban szélsőséges jobboldali álláspontot képvisel.

DUBINYIN, Mihail Mihajlovics (1901) – szovjet fizikus, kémikus. Elvégzi a moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t, 1921–32 uo. dolgozik. 1932–46 a kat. vegyvédelmi ak. tanára, 1933– prof. 1943– a SZU Tud. Ak. t. 1946– az Ak. Fizikai-kémiai Int. adszorpciós labor.-ának vez. 1946–50 az Összszövetségi Mengyelejev Vegyészeti Társ. eln. 1948–57 a SZU Tud. Ak. vegyészeti tud. oszt. tud. titk. 1957– a SZU Tud. Ak. Elnökségének t. Az MTA tb. t. Kétszeres Áll.-díjas (1942, 1950). A gázok és gőzök adszorpciójának problémáival foglalkozik. Magy. megj. könyve: *Vízgőz adszorpciója aktív szénen* (társszerző 1954), továbbá tud. folyóiratok több cikkét közlik.

DUBINYIN, Nyikolaj Petrovics (1906) – szovjet biológus. A moszkvai zootechnikai főisk. elvégzése után 1932–48 a SZU Tud. Ak. Sejttani, Szövettani és Embriológiai Int., 1949–55 az Erdészeti Int., 1955–58 a Biofizikai Int. munkatársa. 1958–60 az Ak. szibériai részlege Sejttani és Genetikai Int. ig. 1946– a SZU Tud. Ak. t. 1958– a Tud. Ak. szibériai részlege elnökségének t. Lenin-díjas (1966). Örökléstannal, a sejtek genetikájával, a szelekció és az evolúció genetikai alapjaival foglalkozik.

DUBOS, René Jules (1901) – francia származású amerikai bakteriológus. A párizsi agronómiai int.-ben tanul, majd 1922–24 a római Nközi Agronómiai Int.-ben dolgozik. 1924 letelepszik az USA-ban, s 1927-ig a New Jersey-i Rutgerts Egy. kísérleti állomásán kut. asszisztens, 1927– a Rockefeller Orvosi Kut. Int. munkatársa, majd t., 1956– prof. Közben 1942–44 a Harvard Egy.-en az összehasonlító patológia és a trópusi orvostan prof. Az USA Tud. Ak. és más tud. társ.-ok t., számos kitüntetés tulajdonosa. Kutatásairól több könyve, tanulmánya jelenik meg.

DUBUFFET, Jean (1904) – francia festő. Tanulmányait a Julian Ak.-n végzi. 1924– állít ki. Sajátos képzeletvilág, a gyermeki és a barlangi rajzok primitív, de tömör kifejezőereje jellemzi festészetét. Párizsban él. 1960–61 a párizsi Musée des Arts Décoratifs-ban retrospektív kiállítása.

du CANN, Edward Dillon Lott (1924) – angol politikus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1956– a Konzervatív P. képv., majd a párt parl. pénzügyi csop.-ban működik. 1962–63 a pénzügymin. gazd. államtitk. 1963–64 keresk.-ügyi állammin. 1965–67 a Konzervatív P. eln.

DUCLOS, Jacques (1896) – francia politikus. 12 éves korában kezd dolgozni, cukrászinas. Az I. vh.-ban kat., megsebesül. 1920– KP t., 1926– KB t., 1931– PB t. és 1964-ig KB titk. is. 1935 a Komintern VB t., nagy szerepe van a népfront megszerv.-ében. 1936 a nemzetgy. aleln. Az ellenállási mozg. harcosa, a párizsi felkelés egyik fő szerv. Első ízben 1926-ban választják képv.-nek, 1944– az ideiglenes, s az alkotmányozó nemzetgy. t., majd aleln. 1946–58 a komm. parl. csop. eln. 1959– szenátor, a szenátusi komm. csop. eln. Jobboldali elemek több alkalommal merényletet kísérelnek meg ellene. Magy. megj. könyvei: *Írások a börtönből* (1952), *A párizsi kommün* (1962).

DUDICH Endre, id. (1895) – zoológus. A bp.-i tud. egy.-en természetrajzi és földrajzi tanulmányokat folytat. 1919–34 a M. Nemzeti Múzeum Állattárának tud. munkatársa. 1925 Rockefeller-ösztöndíjjal Nápolyban tanul. 1934–66 a bp.-i tud. egy.-en az állatrendszertan tanára (nyug.). 1958– az MTA alsógödi Duna-kut. állomásának és az ELTE aggteleki barlangbiológiai labor.-ának vez. 1951– az MTA lev. t., 1964– t. A M. Barlangkut. Társ. eln., több hazai és külföldi tud. társ. tb. t. Kossuth-díjas (1957). Tud. munkater.-e az állatrendszertan, állatföldrajz, hidrobiológia, barlangbiológia, állatnevezéktan. Számos zoológiai tárgyú tud. publikációja jelenik meg magy. és német nyelven.

DUDOK, Willem Marinus (1884) – holland építész. 1915– Hilversum város építésze. Épületei elemi geometriai formákból tevődnek össze. Fő műve a hilversumi városháza, de más holland városokban is megtalálhatók munkái.

DUFHUES, Josef Hermann (1908) – német (NSZK) politikus, a CDU elnökh. A tübingeni és a berlini egy.-en jogot és közgazd. tant tanul, majd Berlinben ügyvédi gyakorlatot folytat. 1945– a CDU t. A Németo. Ifjú Uniója nevű szerv. egyik alapítója, eln. Vesztfáliában, majd 1950-ig orsz. eln. 1959– a CDU Vesztfália-Lippei szerv.-ének eln., a párt orsz. biz. t. 1946–47 és 1950– az É-Rajna-Vesztfáliai tartományi parl. képv. 1955– a Kölni Rádió ig. tan. eln. 1958–62 É-Rajna-Vesztfália belügymin. és min. elnökh. 1962–66 a CDU orsz. ügyvez. eln., 1966– a CDU elnökségi t. 1966 az É-Rajna-Vesztfáliai tartományi parl. eln. 1967– a CDU aleln., a szöv. kancellár személyes tanácsadója szén-, acél- és energiaügyekben. Több Ny-német nagyváll. (nehézipar, bányászat, híradástechnika) felügyelőbiz. t.

DUGERSZUREN, Caganlamin – mongol politikus. 1954– a Mongol Népi Forr. P. KB, PB és a KB titkárság t. Az Áll. Tervbiz. eln.

DUGONJIĆ, Rato (1916) – jugoszláv politikus. Már egy. hallgatóként részt vesz a pol. mozg.-ban. 1941– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. Bosznia és Hercegovina ter. biz. titk. 1943– a Szöv. KB titk., később a KP belgrádi biz., majd szarajevói biz. titk. 1948– KB t. Különböző funkciókat tölt be a Bosznia és Hercegovina-i párt- és államapparátusban, majd Jugoszlávia varsói nagykövete. A JKSZ elnökségének t. Jugoszlávia Népi Hőse.

DUGYINCEV, Vlagyimir Dmitrijevics (1918) – szovjet író. Elvégzi a moszkvai jogi főisk.-t. Írásai 1933– jelennek meg. A II. vh.-ban Leningrádnál megsebesül. 1942– a szibériai kat. ügyészségen dolgozik. 1946–51 a *Komszomolszkaja Pravda* munkatársa. 1952 megjelenik első novelláskötete. Magy. *Újévi mese* c. kisreg.-e jelenik meg (*Nagyvilág* 1960).

DUGYINSZKAJA, Natalja Mihajlovna (1912) – szovjet balett-táncosnő. A leningrádi balettisk.-n végez. 1931– a leningrádi Kirov Opera és Balettszínház szólótáncosnője, 1951– balettoktatással is foglalkozik. Drámai és lírai szerepeket egyaránt alakít. Bp.-en is fellép. Négyszeres Áll.-díjas (1941, 1947, 1949, 1951), a SZU népművésze (1957).

DUIJKER, Hubertus (1912) – holland pszichológus. Az amszterdami egy.-en végez. A pszichológiai labor. ig., a társad. és egyéni pszichológiai int. eln., a tömegpszichológiai szeminárium társig., a Kir. Ak. társ. tud. tan. t. Az *Acta Psychologica* társszerk. Tanulmányai és könyvei az ált. viselkedéselmélet, a kommunikáció és a motiváció problémakörével foglalkoznak.

DÚL Dezső (1925) – építész. Elvégzi a Bp.-i Műszaki Egy.-et, 1948– az Ált. Épülettervező Váll. műteremvez. Épülettervezéssel foglalkozik. Ybl-díjas (1959). F. m.: Csillebérci atomreaktor (1956), Hajdúszoboszlói Béke Szálló és gyógyfürdő (1964), Veszprémi irodaház (1966), továbbá számos bp.-i lakóépület.

du MAURIER, Daphne (1907) – angol írónő. Párizsban magánúton végzi tanulmányait. Reg.-eket, színdarabokat ír. *Rebecca* c. szentimentális reg.-ét számos nyelvre lefordítják, film is készül belőle. Magy. a *Manderley-ház asszonya* c.-mel hat kiadást ér meg. Magy. megj. még: *Fekete éjszakák* (reg. 1941), *Halott éjszakák* (reg. 1943), *Arany és korom* (reg. 1944), *Bál és ostrom* (reg. 1946).

DUMBOVICH Borisz (1907) – gyógyszerkut. Elvégzi a bp.-i egy. orvoskarát. 1932–37 a bp.-i István Kórházban dolgozik. 1937–49 a Chinoin Gyár orvosi oszt. munkatársa. 1950– a Gyógyszerkut. Int. munkatársa, majd az orvostud. oszt. vez. A gyógyszerkutatás orvosi problémáival foglalkozik, részt vesz a Trioxazin és a Frenolon kidolgozásában. Áll.-díjas (1965).

DUMITRESCU, Geo (1920) – román költő. Bukarestben filozófiát tanul. Már a háború előtt haladó folyóiratokban publikál. 1946–47 a Krajovai Nemzeti Színház ig. Az írószöv. vez.-ségi t. 1948– különböző irod. folyóiratok szerk. 1966– a Román Pen Club t. F. m.: *Lírai kalandok* (versek 1963), *A kővitorlások balladája* (vál. versek 1966, magy. is).

DUMITRESCU, Ion (1913) – román zeneszerző. Tanulmányait a bukaresti konzervatóriumban végzi. 1939–50 a bukaresti Nemzeti Színház karmestere, majd uo. a konzervatórium prof. 1956–63 a Román Zeneszerzők Szöv. titk., majd eln. 1957 elnyeri a Román Ak. díját. A műv. kiváló mestere, kétszeres Áll.-díjas. Zenekari műveket, film- és színpadi zenét komponál.

DUNHAM, Barrows (1905) – amerikai filozófus és történész. 1953-ig egy. tanár a philadelphiai egy.-en, ekkor pol. okokból megfosztják katedrájától. Az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Biz. elé idézik marxista írásaiért. Azóta csak haladó diáktárs.-ok felkérésére tart előadást. 1959 számos előadást tart szovjet egy.-eken. Legjobb művei (*Ember a mítosz ellen* 1947, *Leláncolt gigász* 1953) több nyelven megj. (szovjet kiadás 1961, ill. 1958). Kutatási ter.-e: a filozófiai és pol. gondolkodás tört., etikai és esztétikai kérdések. Magy. megj.: *Hősök és eretnekek* (1968).

DUNOYER DE SEGONZAC, André (1884) – francia festő és grafikus. A párizsi Képzőműv. Ak.-n tanul. Kezdetben az impresszionizmus, rövid ideig a kubizmus hat rá, majd Corot és Courbet stílusának folytatójaként festi meg gyermekkora D-franciao.-i tájainak, embereinek világát. Jeles rézkarcoló. 1956 gyűjteményes kiállítása a Velencei Biennalén.

DUONG VAN MINH (1916) – D-vietnami politikus. A párizsi vezérkari isk. elvégzése után 1940–52 a francia gyarmati hads.-ben szolgál, rövid ideig a vietnami néphads. foglya. 1952 őrnagy, 1962–63 Ngo Dinh Diem diktátor kat. tanácsadója. Diem meggyilkolása után 1963 okt.–1964 jan. a kat. junta eln., 1964 jan.–aug. államfő.

Du PONT, Edmond (1906) – amerikai nagytőkés. A Princeton és az oxfordi egy.-en végez. A Francis I. du Pont and Co. cég társtulajdonosa, majd a társ. D-amerikai érdekeltségeinek eln., s több más nagyváll. ig.

DuPONT, Henry B. (1898) – amerikai nagytőkés. A Yale Egy.-en és a Massachusettsi Műszaki Egy.-en folytatja tanulmányait. 1924–27 a General Motors rt. mérnöke, 1927– az E. I. du Pont de Nemours and Co. cégnél dolgozik, 1939– aleln. és ig. Emellett több más nagyváll. ig.

Du PONT, Henry Francis (1880) – amerikai nagytőkés. A Harvard Egy.-en végez. 1915– az E. I. du Pont de Nemours and Co. ig. A Henry Francis du Pont Winterthur Museum alapítója. A New York-i Kertészeti Társ. és a Kir. Kertészeti Társ. aleln.

DUPRÉ, Marcel (1886) – francia orgonaművész. Orgonista a Notre Dame-ban, majd a St. Sulpice székesegyházban. 1954–56 a párizsi Conservatoire ig. Korunk egyik nagy orgonaművésze, ragyogó improvizátor, a Conservatoire-on egész orgonista nemzedék nevelője. A Francia Tud. és Szépműv. Ak. t., a Comité National de la Musique eln.

DURAS, Marguerite (1914) – francia írónő. Jogot, matematikát és közgazd. tant tanul Párizsban. Számos nagy sikerű reg., színdarab és film szerzője. Magy. megj. művei: *Naphosszat a fákon* és *Andesmas úr délutánja* (kisreg.-ek 1966), *Moderato cantabile* (elb., *Nagyvilág* 1965). A Magyaro.-on is vetített *Szerelmem, Hirosima* c. film szövegkönyvének írója.

DURAY Tibor (1912) – festőművész és grafikus. Aba-Novák Vilmos festőisk.-jában tanul. 1937–38 Olaszo.-ban ösztöndíjas; 1947–48 Párizsban dolgozik. Több önálló kiállítást rendez. Az 50-es években elsősorban érméket és grafikákat készít, majd, mint pályája elején, portrékat alkot és a mindennapi életet dolgozza fel. Munkácsy-díjas (1969).

DURKÓ Zsolt (1934) – zeneszerző. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n, majd a római Santa Cecilia Ak.-n tanul zeneszerzést. Zenekari műveket és kamarazenét komponál. A dodekafonszeriális irányzat képv. Több munkája külföldi kiadóknál is megj., 1967– a fiatal muzsikusok montreali nközi zeneszerzés-versenyén III. díjat nyer. Erkel-díjas (1968).

DUROV, Vlagyimir Grigorjevics (1909) – szovjet cirkuszművész, állatszelídítő. A Tyimirjazev Mezőgazd. Ak.-n, majd színházi stúdiókban tanul. 1928– foglalkozik állatszelídítéssel. Világszerte sok helyen vendégszerepel, Bp.-en is fellép. Az OSZSZSZK népművésze.

DURRELL, Lawrence George (1912) – angol író. Az indiai Dardzsilingben és Canterburyben végzi tanulmányait. A Külügymin. szolgálatában sajtómb. Athénban és Kairóban, sajtóattasé Alexandriában és Belgrádban. A British Council ig. Görögo.-ban, Cordóbában és Argentínában, majd sajtófőnök Cipruson. Reg.-eket, verseket, színdarabokat ír, s mint műfordító is ismert. Magy. Somlyó György fordításában jelennek meg versei.

DUTKA Ákos (1881) – költő és író. Tanulmányait Nagyváradon végzi. Újságíró a *Tiszántúl*, a *Szabadság* és a *Nagyvárad* c. lapoknál. 1904 megj. első verseskötete. 1905 a bihari kivándorlókkal Amerikába sodródik, 1 évig ott él, majd hazajön, ismét a *Nagyvárad* szerk.-ségében dolgozik. A Holnap-társ. egyik megalapítója. Kiadják a *Holnap* c. antológiát, amelyben Adyt és az új magy. költészet többi képviselőjét szólaltatják meg. 1918–40 a M. Külügymin. sajtóelőadója. 1939–43 a *Friss Újság* felelős szerk. és főszerk. F. m.: *Fél évszázad viharában* (vál. versek 1957), *A „Holnap" városa* (emlékezések 1957), *A nagy kaland* (reg. 1959), *A vénség balladája* (versek 1963), *A „Holnap"-tól Remetéig* (1968).

DUTOURD, Jean (1920) – francia reg. író és esszéista. A háború alatt fogságba esik, megszökik, s csatlakozik az ellenállási mozg.-hoz. A milícia elfogja, ismét megszökik, s részt vesz Párizs felszabadításában. Később mint baloldali gaulle-ista a BBC francia szekciójánál dolgozik. Ezután kezd irod.-mal foglalkozni. Reg.-ei és tanulmányai a francia kispolgárt ostorozzák, nem mindig konstruktív szellemben, de találóan.

DUTT, Palm (1896) – angol marxista teoretikus. Indiai orvoscsaládból származik. Oxfordban tanul, ahonnan marxista prop. folytatása miatt eltanácsolják. 1916 és 1925 börtönben. 1920– KP t. 1921– a *Labour Monthly* c. elméleti folyóirat főszerk. 1922–24 a *Workers' Weekly*, 1936–38 a *Daily Worker* szerk. 1922– a KP VB t., a KP aleln. A moszkvai egy. tb. dr.-a. Több társad. és pol. mű szerzője. Magy. megj. könyvei: *A brit birodalom válsága* (1950), *Merre tart India?* (1951), *Válságban Nagy-Britannia és a brit imperializmus* (1954), *Korunk történelmi problémái* (1964), *Az Internacionálé* (1966), ezenkívül több cikke.

DUVAL, Clément (1902) – francia kémikus. A fizikai tud.-okból doktorál Párizsban. 1927–44 a Frilley Int. prof. Egyidejűleg 1935–43 a caenroueni egy.-en előadó. 1930– dolgozik a francia orsz. tud. kut. közp.-ban, 1960– ig.-ja. Több francia és külföldi tud. társ. t. Több száz, az ásványkémiával, mikroanalízissel és infravörös fényelnyelésen alapuló analízissel foglalkozó tanulmánya, számos könyve jelenik meg, köztük egy kémiai szótár.

DUVALIER, François (1909) – Haiti közt. eln. 1934 orvosi diplomát szerez és két évtizedig praktizál. 1954 Magloire tábornok diktatúrájának megdöntésére szervezkedik, 1956 ált. sztrájk megbuktatja a tábornokot, 1957 D. megválasztatja magát közt. elnöknek. 1964 új „alkotmányt" fogadtat el, s Haiti életfogytiglani eln. lesz. Terrorista önkényuralmat tart fenn, véresen elnyomja a haladó mozgalmakat.

DUVERGER, Maurice (1917) – francia jogász és publicista. Tanulmányait Bordeaux-ban végzi. A párizsi egy.-en a pol. szociológia tanára, a Pol. Tud.-ok Alapítványi Int. vez., a *Le Monde* c. napilap munkatársa. Több pol. tanulmány és könyv szerzője.

du VIGNEAUD, Vincent (1901) – amerikai biokémikus. Az illinoisi és a Rochester Egy.-eken tanul. 1930–32 az illinoisi egy. tanársegéde. 1932–38 a George Washington Egy., 1938– a Cornell Egy. prof. és tanszékvez. 1955 kémiai Nobel-díjat kap: felderíti az agyalapi mirigy hátsólebeny-hormonjainak szerkezetét, s szintetikusan előállítja közülük az oxitocint. Egy.-ek tb. dr.-a, előadója.

DUVIVIER, Julien (1896) – francia filmrendező. Eredetileg színházi rendező, színész. A francia filmek 30-as évekbeli fölvirágzása idején alkotja első nagy filmjeit: *A táncrend* (1937), *Szajna-parti szerelem* (1936), *A nagy keringő* (1938). A II. vh. idején Amerikában él. 1945 után sok filmet készít. F. r.: *Tisztes úriház* (1957), *Marie Octobre* (1958), *Az ördög és a tízparancsolat* (1962).

DÜRRENMATT, Friedrich (1921) – svájci drámaíró, író. Filozófiai, irod. tud.-i és természettud.-i tanulmányokat folytat a berni és zürichi egy.-en. Irod. munkásságát megelőzően karikaturista svájci újságoknál. A kortársi haladó polg. drámaírás legnagyobbjai közé tartozik. Műveit számos nyelvre lefordítják, színpadi munkáit a világ valamennyi fejlett színházi élettel rendelkező országában játsszák. Kedvelt műfaja az abszurd szituáción alapuló tragikomédia, melyben könyörtelenül leplezi le a polg. világ visszásságait. Színpadi művei mellett több reg.-t, elb.-t, hangjátékot és színházelméleti munkát is ír. Számos jelentős irod. díj kitüntetettje. Magy. megj. művei: *A milliomosnő látogatása* (komédia 1958), *A baleset* (novellák

1958), *Az ígéret* (bűnügyi reg. 1960), *Ötödik Frank* (vígjáték 1963), *Stranitzky és a nemzeti hős* (hangjáték 1963), *Színházi problémák* (1963), *A nagy Romulus – Angyal szállt le Babilonba – Az öreg hölgy látogatása – A fizikusok – A meteor* (drámák 1967). Antológiákban megjelentek kisreg.-ei és novellái; a *Nagyvilág*ban számos színműve és színmű-részlete.

DYGAT, Stanisław (1914) – lengyel reg. író, novellista, műfordító. Reg.-eivel, rövid szkeptikus-ironikus elb.-eivel, tárcáival nagy sikereket ér el. Könnyed, humoros stílusban fest képet a társad.-ról. Magy. megj. művei *Az utazás* (reg. 1963), *Búcsúzások* (reg. 1966).

DZOCENIDZE, Georgij Szamszonovics (1910) – szovjet politikus, geológus. A tbiliszi egy.-en végez. 1933–34 a kutaiszi ped. főisk. docense, a grúziai Földtani Int. geológiai kut. részlegének vez. 1934–59 a tbiliszi egy. docense, tanszékvez. tanára, dékánja, majd rektora. 1940– SZKP t. 1951–55 a Grúz Tud. Ak. főtitkárh., 1955–58 aleln. 1959– a Grúz SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. 1960– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. 1961– az SZKP KRB t.

DZÚR, Martin (1919) – csehszlovák szöv. honv. min., altábornagy. 1943 mint hivatásos kat. tiszt átáll a szovjet hads.-hez és Svoboda tábornok vezetése alatt harcol az első csehszlovák önkéntes hadtestben hazája felszabadításáért. Elvégzi a moszkvai vezérkari ak.-t. 1952 kizárják a CSKP-ból és eljárást indítanak ellene. 1953 rehabilitálják. 1968– honv. min.

DZSADID, Szalah (1926) – szíriai politikus. A Szíriában illeg.-ban tevékenykedő Baath-p. egyik vez., az 1963. márc. puccs előkészítője. 1963– vezérkari főnök. 1964–65 az Eln. Tan. t. Kulcsfontosságú szerepet tölt be az 1966. febr. haladó fordulatban, utána a Baath főtitkárh. A párton belüli frakcióharcban a baloldali álláspontot képviseli.

DZSAGAROV, Georgi (1925) – bolgár költő. Alkotásaiban a harcos antifasiszta lelkivilágát, az egyszerű ember, a szocializmus építője érzéseit és gondolatait fejezi ki. 1966– a Bolgár Írószöv. eln. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

DZSAIN, Adzsit Praszad (1902) – indiai politikus. Jogot végez. Részt vesz a polg. engedetlenségi mozg.-ban, pol. tevékenységéért többször bebörtönzik. 1937–39 parl. titk. 1946–50 részt vesz az Alkotmányozó Nemzetgy. munkájában. 1950–54 rehabilitáció-ügyi min. 1954–59 mezőgazd. és élelmezésügyi min. 1965–66 Kerala áll. kormányzója. Számos írása jelenik meg az agrár- és földkérdésről.

DZSAIN, Szahu Srijansz Praszad (1908) – indiai nagytőkés. Számos iparváll. tulajdonosa, ill. ig. A társad. reformtörekvések aktív támogatója. Jelentős szerepet vállal az ált. oktatás lányokra való kiterjesztésében, könyvtárak felállításában stb. 1952–58 a parl. felsőházának t. 1962– az indiai Keresk. Kamarák Szöv. eln.

DZSAVAHIRI, Mohammed Mahdi (1905) – iraki költő. Arab irod. tanulmányait Bagdadban végzi, 1930–40 három különböző irod. folyóirat szerk., de ezeket betiltják. 1950 kényszerű emigráció Egyiptomba, 1952 visszatér Irakba, vidéki lapok munkatársaként tevékenykedik. 1956–58 szíriai emigrációban. 1958. júl.–a közt. átalakulás után ismét Irakban folytat irod. tevékenységet. A 60-as évektől kezdve Csehszlovákiában él. A BVT t. Magy. az *Arab költők a pogánykortól napjainkig* c. antológiában jelent meg verse.

DZSAVAHISVILI, Givi Dmitrijevics (1912) – szovjet politikus, a Grúz SZSZK min. tan. eln. (1953 óta). Elvégzi a Kaukázusontúli Ipari Főisk.-t. 1934–41 tud. munkater.-en dolgozik. 1940– SZKP t. 1944–52 párt- és áll. vez. munkakörökben tevékenykedik. 1953– a Grúz SZSZK min. tan. eln. 1956– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

DZSELEPOV, Borisz Szergejevics (1910) – szovjet fizikus. A leningrádi egy.-en végez. 1931–43 a SZU Tud. Ak. Műszaki-fizikai Int. munkatársa. 1935– egyidejűleg a leningrádi egy. prof., a nukleáris spektroszkópiai tanszék vez. 1939–41 és 1946– a SZU Tud. Ak. Meteorológiai Kut. Int. munkatársa. 1945 a Rádium Int. munkatársa. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. Nukleáris fizikával, elsősorban nukleáris spektroszkópiával foglalkozik.

DZSEMALZÁDE, Mohammed Ali (1895) – iráni író. Tanulmányait Svájcban, a lausanne-i egy. jogi fakultásán végzi. Az I. vh. után a berlini iráni követségen dolgozik, az ott élő iráni diákok egyik vez. 1931–56 a Nközi Munkaügyi Hiv. keretében Genfben tevékenykedik. Elsősorban novellákat ír.

DZSINNAH, Fatima (1894) – pakisztáni politikusnő. Indiában fogorvosi képesítést szerez. 1930 részt vesz az első Kerekasztal Konferencián Londonban. Aktív tevékenységet fejt ki a független Pakisztán létrehozásában. Számos társad. és jóléti szerv. t. Az ellenzéki pártok közös jelöltje az 1965-ös elnökválasztáson.

DZSOSI, Puran Csandra (1908) – indiai újságíró. Már diákkorában belép a KP-ba. Pol. tevékenységéért ötévi börtönre ítélik. 1934–47 a KP titkárságának t., 1956– a KB t. 1964-ig a KP lapja, a *New Age* szerk. Számos röpirata és tanulmánya jelenik meg.

DZSOSI, Sridhar Mahadev (1904) – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában végzi. 1929– az Összindiai Ifj. Szöv. titk. 1930– az INC t. A függetlenségi mozg. idején többször bebörtönzik. A Kongresszusi Szoc. P. alapító t. A Honv. Alkalmazottak Orsz. Szöv. főtitk. A Forr. Szoc. P. eln.

DZSUMBLATT, Kamal (1919) – libanoni közmunka- és postaügyi min. (1965 óta). A Libanon lakosságának mintegy 5 százalékát kitevő drúz közösség vez. A Szociális Haladás P. megalapítója és eln. 1960–61 gazd. ügyi, ill. oktatásügyi min., 1961–64 tervezésügyi min.

DZSUROV, Dobri (1916) – bolgár honv. min. Az Ifjúmunkásszöv. tagjaként 1932– aktívan részt vesz az antifasiszta harcban. 1942 internálják. Partizán, majd partizánbrigád-par. A felszabadulás után a Bolgár Néphads. különböző vez. posztjain. A Frunze Kat. Ak.-n és a vezérkari ak.-n végez a SZU-ban. 1938– KP t., 1958– KB pótt., 1962– t. 1956– honv. min. h., 1962– min., hads. tábornok. Képv. Kétszeres Dimitrov-érdemrendes (1964, 1966).

E

EATON, Cyrus Stephen (1883) – amerikai iparmágnás és közéleti személyiség. Torontóban folytat egy. tanulmányokat, majd rövidesen átköltözik az USA-ba. Az USA 8 legnagyobb pénzügyi érdekeltségének egyikéhez, a clevelandi tröszthöz tartozó hatalmas vas- és acélipari váll.-ok, vasutak, szénbányák ig., több tud. társ. t., egy.-ek felügyelője, számos közgazd. tanulmány szerzője. A haladó amerikai közéleti személyiségek egyike, a nközi Pugwash-értekezletek – tudósok a békéért – egyik kezdeményezője. 1959 Nközi Lenin-békedíjat kap.

EBAN, Abba (1915) – izraeli külügymin. A cambridge-i egy.-en végez, 1940 letelepszik Palesztinában, 1943–44 a Közel-keleti Arab Kut. Közp. főelőadója Jeruzsálemben, 1947 az ENSZ palesztinai különbiz. összekötője, 1948 az ideiglenes izraeli korm. képv. az ENSZ-ben, 1949–50 Izrael állandó képviselője az ENSZ-ben, 1950–59 Izrael nagykövete az USA-ban. 1960–63 oktatás- és művelődésügyi min. 1963–66 min. elnökh. 1966– külügymin., 1960– az USA Tud. Ak. t., az izraeli Weizmann Tud. Int. eln. Több pol. mű szerzője.

EBERT, Friedrich (1894) – német (NDK) politikus. Nyomdász. 1913– az SZDP t. 1919– lapszerk. 1928–33 a Német Birodalmi Gyűlés t. 1933 után illeg. antifasiszta tevékenységet folytat, letartóztatják és koncentrációs táborba zárják. 1945– az SZDP (1946– az NSZEP) Brandenburg tartományi eln., a Tanácskozó Gyűlés és a brandenburgi tartományi gyűlés eln. 1946– a párt vez.-ségi, ill. az NSZEP KB t. 1948– az NSZEP nagy-berlini ker. vez.-ségi t. 1949– az NSZEP PB t. 1950–58 a Német–Szovjet Baráti Társ. eln. 1950– a Népi Kamara t. 1950–63 a Népi Kamara Elnökségének elnökh. 1960– az NDK Államtan. t.

ECCLES, Sir John Carew (1903) – ausztráliai kut. orvos. A melbourne-i és az oxfordi egy.-en tanul. 1927–37 Oxfordban kut., majd előadó. 1937–43 Sydneyben egy patológiai int. ig. 1944–51 az új-zélandi Otago Egy., 1951–66 a canberrai egy. prof. 1966– a chicagói kut. int.-nél dolgozik. 1957–61 az Ausztrál Tud. Ak. eln. 1963 megosztott Nobel-díjat kap az idegingerület terjedésének és szimpatikus átvétele membránpotenciál-elméletének kidolgozásáért.

ECEVIT, Bülent (1925) – török politikus, újságíró. A Harvard Egy.-en végez. 1944–50 korm. tisztv. 1950–62 az ankarai *Ulus* c. lap szerk., ig., majd rovatvez. 1957– parl. képv. a Republikánus Néppárt listáján, később a párt főtitk. 1961–65 munkaügyi min. 1965– az Istanbulban megjelenő *Milliyet* c. lap pol. rovatvez.

ECHEGOYEN, Martin R. (1891) – uruguayi jogász és politikus. 1934– szenátor; ezt követően közokt. ügyi, társad. biztosítási, majd közmunkaügyi min. 1952– a Nemzeti P. képv.-ében az uruguayi Kormányzótan. t., 1959 eln. (közt. eln.). 1963– újból szenátor. Jelentős szerepet játszik az uruguayi áll. közig.-ban.

ECK Imre (1930) – balettművész, koreográfus. Elvégzi a M. Áll. Operaház balettisk.-ját. 1946– az operaház t., 1950–60 szólótáncosa. 1960– a pécsi balett vez. és koreográfusa. Modern balettstílust képv., együttesével itthon és külföldön is sokat vendégszerepel. Liszt-díjas (1962). F. koreográfiái: Kabalevszkij: *Komédiások* (1956), Weiner: *Csongor és Tünde* (1959), Szokolay: *Az iszonyat balladája* (1961), Gulyás: *Pókháló* (1962), Strawinsky: *Le Sacre du Printemps* (1963), Bukovi: *A parancs* (1963), Rossini: *Nyitány* (1963), Vivaldi: *Etűd kékben* (1964), Bartók: *Zene húros és ütőhangszerekre és cselesztára* (1965), *A fából faragott királyfi* (1965), *Concerto* (1965), *A csodálatos mandarin* (1965).

ECKHARDT Tibor (1888) – emigráns politikus. Bp.-en és Párizsban tanul, majd a közig.-ban dolgozik, földbirtokos. 1919 az aradi és a szegedi ellenforr. korm.-ok külügyi sajtófőnöke, később a min. elnökség sajtófőnöke. Az Ébredő Magyarok Egyes. egyik alapítója, 1923–27 eln. 1923– egyidejűleg a szélsőjobboldali Fajvédő Párt egyik vez. 1928– a Revíziós Liga ig. 1932– a Független Kisgazdapárt eln. 1935 után az angolszász orientáció híve, ellenzi a német fasizmushoz való csatlakozást. 1943 Horthy és a Kállay-korm. megbízásából az USA-ba utazik, hogy ott a Horthy-rendszer átmentése érdekében tevékenykedjen. Az USA-ban él, az ellenforr. emigráns csop.-ok egyik vez., a felszabadulás óta ellenséges tevékenységet folytat a M. Népközt. ellen.

EDDÉ, Raymond (1913) – libanoni jogász és politikus. A beiruti jezsuita egy.-en végez. 1953–57, 1960–64 parl. képv. 1958–59 belügy-, postaügyi, szociális ügyek, közmunkaügyi min. 1964 elnökjelölt, de nem választják meg. 1953– a Libanoni Nemzeti Blokk elnevezésű párt vez., a szervezet a korábban franciabarát földbirtokosok és középburzsoá rétegek érdekeit képv.

EDEN, Robert Anthony, Avon grófja (1897) – angol politikus. Oxfordban végzi tanulmányait: 1925–37 konzervatív képv. 1931–33 külügymin. h. 1934–35 lordpecsétőr, 1935–38 külügymin., 1938 lemond, mert aggályai vannak N. Chamberlain külpol.-jával szemben. 1939–40 gyarmatügyi, majd 1940–45 ismét külügymin., 1942–45 az alsóház konzervatív csop. vez. 1951–55 külügymin. és min. elnökh. 1952–54 az OEEC eln. 1955–56 min. eln., 1956 az Egyiptom elleni támadás egyik fő szerv.-je, az agresszió kudarca után megbukik. 1958– a Shakespeare-színház eln. Több egy. tb. dr.-a.

EDINBURGH-i herceg (1921) – az angol királynő férje. A görög kir. családból származik. Franciao.-ban, Németo.-ban, majd 1934– Angliában nevelkedik. 1939 a brit flotta szolgálatába áll. 1947 felveszi nagybátyja, Earl Mountbatten of Burma nevét, s Philip Mountbatten néven elveszi VI. György angol király Erzsébet leányát. Az edinburgh-i herceg címet is ez évben kapja.

EEK, Hilding (1910) – svéd politikus, közéleti személyiség. Jogi dr. 1943–48 az *Aftonbladet* szerk. 1947–48 a Svéd Újságíró Szöv. eln. 1948–55 az uppsalai egy.-en az áll. és igazgatási jog tanszékén docens. 1955– a stockholmi egy. nközi jog tanszékének vez. 1948–52 az ENSZ-titkárságon dolgozik. 1952– különböző ENSZ- és UNESCO-feladatokat lát el. 1953–58 az Európa Tan. kult. biz.-ának svéd megbízottja, 1958 eln. 1959– a svéd Külpol. Int. ig.-ságának eln., több kult. biz. eln. Írásai főleg a sajtószabadság, a népjog, a nközi magánjog és a nközi pol. tárgykörével foglalkoznak.

EFFEL, Jean (eredeti neve: François Lejeune) (1908) – francia karikaturista. Hírnevét *Az ember teremtése* c. bájos, szellemes rajzsorozatával alapozza meg. A gyermekességig egyszerű és naiv, szatirikus rajzaival nagy erejű haladó pol. prop.-t fejt ki, a francia közélet minden lényeges kérdésében hatásosan állást foglal és agitál. 1953 a BVT aranyéremmel tünteti ki, 1968 Nközi Lenin-békedíjat kap.

EFTIMIU, Victor (1889) – román író. Több kötet verse jelenik meg, főleg szonettek. Drámaíróként népi ihletésű színműveivel válik ismertté, feldolgoz görög mitológiai és román tört. témákat is. Több romantikus és realista reg.-t ír, ezenkívül útleírásokat, emlékezéseket, aforizmákat. 1944 után a Nemzeti Színház ig. és a Román Írók Társ. eln. A Román Tud. Ak. t., a Román Pen Club eln. Magy. megj. művei: *Prometheus* (tragédia 1934), *Bécsi szerelem* (reg. 1947), *Szent Nepomuk lovagjai* (elb. 1947), *Isten veled, Eliodor!* (vígjáték 1964), ezenkívül a *Modern román drámák* c. antológiában egyfelvonásosok (1967).

EGAL, Mohamed Ibrahim – szomáli min. eln. és külügymin. 1957–60 Brit Szomáliföld min. eln. 1960–62 a Szomáli Közt. oktatásügyi min.-e. A Szomáli Nemzeti Liga vez. 1963– a Szomáli Nemzeti Kongresszus P. főtitk. 1967– min. eln. és külügymin.

EGBAL, Manoucher (1909) – iráni politikus, a Nemzeti Olajtárs. eln. A teheráni, majd francia egy.-eken tanul. 1939–53, 1960–61 a teheráni egy. prof. 1942–50 különböző min. tárcák (közegészségügyi, postaügyi, közlek.-ügyi) élén. 1955–57 a teheráni egy. rektora. 1957 az udvari ügyek min., 1957–60 min. eln. 1961– Irán állandó UNESCO-képv.; a parl. t. 1963– a NIOC (Iráni Nemzeti Olajtárs.) eln. A párizsi Orvostud. Ak. lev. t., számos egy. díszdr.-a.

EGERSZEGI Sándor (1920) – agrármérnök. 1948 az Agrártud. egy. keszthelyi oszt.-án kap oklevelet. 1949– az MTA Talajtani és Agrokémiai Kut. Int. tud. munkatársa, 1957– tud. oszt. vez. 1956 Kossuth-díjat kap. A mezőgazd. tud. kandidátusa (1963). Az MTA Talajtani Főbiz. és a Nközi Talajtani Társ. t., a M. Agrártud. Egyes. vez. t. Több külföldi országban tart tud. előadásokat. 1967 az USA-ban ösztöndíjas. A réteges homokjavítás elméletének továbbfejlesztésével és a talajművelés korszerű rendszerének kidolgozásával foglalkozik. F. m: *A szerves trágya gazdaságos és tartós kihasználása a homoktalajban* (1959), *A homoktalajok termékenységének növelése* (1961).

EGGE, Klaus (1906) – norvég zeneszerző. Tanári oklevelet szerez, majd elvégzi a zeneműv. főisk. orgona-szakát; 1937–38 Berlinben tanul. 1945– a *Munkások Lapjá*nak zenekritikusa. 1945– az É-i Zeneszerzők Szöv. és a Norvég Műv. Tan. eln. A norvég UNESCO-biz., a Svéd Zenei Ak. stb. t., a Zeneszerzők Nközi Tan.-ának aleln. Több fantáziadarabot, hegedűszonátát, vonósnégyest, fúvóskvintettet, 2 zongoraversenyt, 3 szimfóniát, kórusműveket és balettzenét komponál.

EGK, Werner (1901) – német (NSZK) zeneszerző. Az augsburgi konzervatóriumban, Frankfurt am Mainban, majd Münchenben tanul. 1930–33 a müncheni rádiónál dolgozik. 1936–40 a berlini

Staatsoper karmestere. 1950–53 a Ny-berlini konzervatórium ig. 1942– a zeneszerzői jogvédő társ. vez.-ségi t., 1590– eln., 1962– tb. t. 1950– a Ny-német zeneszerzők szöv. eln. Több operát [pl. *Die Zaubergeige* (1942 Bp.-en is bemutatják), *Peer Gynt*, *Der Revisor*], balettet, zenekari műveket, hangversenydarabokat komponált.

EGRI Gyula (1923) – a M. Testnevelési és Sporttan. eln. Eredeti foglalkozása lakatos. A felszabadulásig a Tatabányai Villamosműhelyben dolgozik. 1944– párttag. 1946–47 a tatabányai Ótelep párttitk., majd a Komárom m. pártbiz. munkatársa. 1948 Tatabánya városi pártbiz. titk., 1949– ismét a m. pártbiz.-on, majd különböző pártfunkciókban dolgozik. 1955– belügymin. h., majd első h. 1955–56 KB t. és KB titk. 1957–62 pártvonalon dolgozik, majd az MTST eln. 1953– országgy. képv. 1962– ismét KB t.

EGRI István (1908) – színész, rendező. A Színműv. Ak.-t végzi, majd a Vígszínházban lép színpadra. 1945– a Nemzeti Színház t., 1947– a Vígszínház főrendezője. 1965– ismét a Nemzeti Színház színésze és rendezője. Érdemes művész (1963). F. sz.: Színpadon: Porfir (Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés*), Tamise (Pagnol: *Topáz*,) Napóleon (Sardou: *Szókimondó asszonyság*), Mascarilla (Molière: *Kényeskedők*), Seres (Fejes: *Rozsdatemető*). Filmen: *A kölcsönkért kastély* (1937), *Talpalatnyi föld* (1948), *Szent Péter esernyője* (1958), *Két félidő a pokolban.* (1961), *Édes és keserű* (1966). F. r.: Schiller: *Tell Vilmos* (1953), Molnár: *Olympia* (1956), Shaw: *Szent Johanna*, Achard: *A bolond lány* (1964), Pirandello: *A csörgősipka* (1966). Molière: *Fösvény* (1967), Shakespeare: *Tévedések vígjátéka* (1968), Dosztojevszkij: *Félkegyelmű* (1969).

EGRI Viktor (1898) – szlovákiai magy. író. Isk.-it Pozsonyban végzi. Irod. pályafutása a 20-as évek elején kezdődik. A fasizmus ideje alatt hosszú hallgatásra kényszerül. 1945– Pozsonyban él, drámákat is ír. 1949–57 az *Új Szó* munkatársa, a kult. rovat vez., majd két esztendeig a pozsonyi *Hét* c. kult. hetilap főszerk. 1948– több éven át a Csemadok vez. Áll.-díjas (1952). F. m.: *Közös út* (színjáték 1951), *Ének a romok fölött* (vers 1956), *Virágzik a hárs* (színjáték 1959), *Szívet cserélni nehéz* (reg. 1960), *Megmondom mindenkinek* (reg. 1965), *Keserű égbolt* (elb.-ek 1962), *Boldogok szigete* (reg. 1964), *Emberközelben* (novellák 1967). Valamennyi műve szlovákul is, több cseh nyelven is megj.

EGYED László (1914) – geofizikus. A bp.-i tud. egy.-en mat.-ból doktorál, uo. tanársegéd, majd a MAORT geofizikai oszt.-án dolgozik. 1947– egy. magántanár, 1951– az ELTE geofizikai tanszékvez. 1956– egy. tanár, 1960– az MTA lev. t., a M. Geofizikai Egyes. társeln., az űrkut. Korm.-biz. t., 1966– az ELTE természettud. kar dékánja. 1967–68 UNESCO-kiküldött Japánban. Több hazai és nközi biz. t., nközi szakfolyóiratok szerk. biz. t. Kossuth-díjas (1957). Kutatási ter.-e a Föld belső szerkezete. Számos külföldi előadást tart, 100-nál több publikációja és könyve jelent meg. 1960– új szeizmológiai hálózatot fejleszt ki, megindítja a hazai paleomágneses kutatásokat és a gravitációs állandó meghatározását. F. m.: *Geofizikai alapismeretek* (egy. tankönyv 1955), *A Föld fizikája* (1956).

EIBISCH, Eugeniusz (1896) – lengyel festőművész. A krakkói Képzőműv. Főisk.-n tanul, majd 1922–39 Párizsban él. A krakkói Képzőműv. Főisk. prof. A posztimpresszionista kolorizmus képv. Portrékat, csendéleteket és leginkább sötét, mély tónusú tájképeket fest.

EICH, Günther (1907) – német (NSZK) író, költő. A lipcsei, a berlini és a párizsi egy.-en sinológiát és közgazd. tant tanul. 1939–45 kat. szolgálatot teljesít, amerikai hadifogságba kerül. 1946–52 Geisenhausenben, 1953– Bajoro.-ban él. A „Gruppe 47" irod. csop. t. Felesége Ilse Aichinger osztrák származású írónő. Költői munkássága mellett rádió- és tv-játékokat is ír. Polg.-humanista író. Művei magy. antológiákban jelennek meg (pl. *Német költők antológiája*, *Mai német líra*).

EICHLERÓWNA, Irena (1908) – lengyel színésznő. Az Áll. Színműv. Int. elvégzése után Vilnában, Lvovban és Varsóban szerepel. A háború alatt Bukarestben, Párizsban és Rio de Janeiróban játszik. 1948 visszatér Lengyelo.-ba és attól kezdve a fővárosban – többek között a Nemzeti Színházban – szerepel. F. sz.: Schiller *Stuart Mári*ája, Wilde *Salomé*ja, Brecht *Kurázsi mamá*ja, valamint *Warrenné* Shaw *Warrenné mestersége* c. darabjában.

EIGEN, Manfred (1927) – német (NSZK) fizikokémikus. A göttingeni egy.-en fizikát és kémiát tanul. 1951–53 uo. a fizikai int. tud. asszisztense. 1953– a göttingeni Max Planck Fizikokémiai Int. tud. munkatársa, majd oszt. vez. A Max Planck Társ. és a Faraday Fizikokémiai Társ. t. Nobel-díjas (Ronald G. W. Norish-sal és George Porterrel) a kémiai egyensúly rövid energiaimpulzusokkal történő megbontása útján létrehozott gyors kémiai reakciók felderítéséért (1967).

EIMERT, Herbert (1897) – német (NSZK) zenekritikus, zeneszerző. A kölni konzervatóriumban és a kölni egy.-en tanul. 1927–33 a Német Rádió munkatársa; 1933– zenekritikus. 1936–45 a *Kölnische Zeitung* szerk. 1945– a kölni rádió zenei szerk. 1951– uo. az elektronikus zenei stúdió alapítója és vez. 1925– foglalkozik zeneszerzéssel. Zeneműveiben és tanulmányaiban a modern, kísérleti zenei irányzatok, az 50-es évek óta az elektronikus zene képv.

EINARSON, Lárus (1902) – izlandi orvos. A reykjavíki egy.-en végez. 1928–29 a Koppenhágai Anatómiai Int. asszisztense; majd Münchenben és az USA-ban tanul tovább. 1933–35 a reykjaviki egy. neuropatológia-szaktanácsadója. 1935–36 a koppenhágai egy. pszichiátriai labor.-ának asszisztense; 1936– az aarhusi egy. anatómia prof. és több külföldi egy. vendégprof. Számos izlandi és skandináv tud. társ. t. Több tud. könyvet és tanulmányt írt anatómiai, fiziológiai és patológiai-anatómiai témakörben.

EINAUDI, Giulio (1912) – olasz könyvkiadó. 1933– foglalkozik könyvkiadással. Kezdetben közgazd. műveket publikál. Váll.-a elsőként jelenteti meg Antonio Gramsci és más haladó gondolkodók műveit.

EINEM, Gottfried von (1918) – osztrák zeneszerző. Zeneszerzői tanulmányait 1941–43 Berlinben folytatja, de már 1938– a berlini Áll. Opera korrepetitora. 1944– a drezdai opera zenei tanácsadója és házi szerzője. 1948– a Salzburgi Ünnepi Játékok rendezőbiz. t. Jelenleg a Bécsi Ünnepi Hetek és a Bécsi Konzerthaus-Gesellschaft szerv. biz. t. 1963– a bécsi zeneak. prof. 1965– A zeneszerzők és zenekiadók társ. eln. Több opera *(Dantons Tod, Der Prozess)* és balett *(Prinzessin Turandot, Medusa)*, számos zenekari és versenymű szerzője.

EISENBURGER, Eduard (1928) – német nemzetiségű román politikus és újságíró. Tevékenységét újságíróként kezdi a *Neuer Weg* c. napilapnál (1952–57); 1957–68 a *Volkszeitung* főszerk. 1968 márc.– a *Karpathenrundschau* c. hetilap főszerk. 1965– a Román KP KB pótt. 1968– a német nemzetiségű dolgozók tan. eln., 1969– az államtan. t.

EISENHOWER, Milton Stover (1899) – amerikai közéleti személyiség. A kansasi és az edinburgh-i (Skócia) egy.-en végez. 1928–41 az USA Földművelésügyi Min.-ában dolgozik. 1943– a kansasi, 1950–56 a pennsylvaniai, 1956– a Johns Hopkins Egy. rektora. Több éven át az USA elnökének külön nagykövete és személyes képv. l.-amerikai ügyekben. Számos amerikai és külföldi egy. tb. t.

EISENREICH, Herbert (1925) – osztrák író. A II. vh.-ból sebesülten visszatérve előbb Linzben, majd Bécsben alkalmi munkákból él, ill. tisztv. Első műveinek megjelenése után Stuttgartban, Bécsben, majd a felső-ausztriai Sandlban telepszik le. Nemzedékének egyik legtehetségesebb, eredeti hangvételű, haladó szellemű elbeszélője. Több osztrák, német és olasz irod. díjjal tüntetik ki.

EISTERT, Bernd (1902) – német (NSZK) szerves kémikus. A breslaui (ma: Wrocław) egy.-en tanul. 1927–28 tanársegéd a breslaui, majd a bonni egy.-en. 1929–57 a Badischer Anilin- und Sodafabrik (I. G. Farben) kémikusa, 1942–57 egyidejűleg a darmstadti műszaki egy. docense, majd tanára. 1957– a szerves kémia tanára és a szerves kémiai int. ig. a saarbrückeni egy.-en. Fritz Arndttal együtt kidolgozta az Arndt–Eistert-féle karbonsav szintézist.

ÉK Sándor (1902) – festőművész, grafikus. Lakatos tanuló, 1917– részt vesz a munkásmozg.-ban, 1918– párttag. A Tanácsközt. idején vöröskat., a Proletár Képzőműv. Tanműhely növendéke. A Tanácsközt. bukása után letartóztatják, majd rendőri felügyelet alá helyezik. 1920 emigrál Magyaro.-ról. 1920–33 Ausztriában, Franciao.-ban, Hollandiában és Németo.-ban él. Közben, 1921 részt vesz a Komintern III. és a Komm. Ifj. Int. II. kongresszusán. 1928 a Forr. Képzőművészek Németo.-i Szöv. alapító t., a szöv. titkárságának t. Németo.-ban műveit *Alex Keil* néven jegyzi. 1933–44 a SZU-ban él. 1933–35 a Képzőművészek Nközi Irodájának főtitk. A II. vh.-ban a szovjet hads. tisztje, részt vesz a Magyaro. felszabadításáért folytatott harcokban. A felszabadulás után bekapcsolódik a műv. élet be. 1949– a bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára, a sokszorosító-grafikai tanszak vez. 1962 legutóbbi gyűjteményes kiállítása a Műcsarnokban. Műv. íróként is tevékenykedik. Munkácsy-díjas (1950), Kossuth-díjas (1951), Érdemes művész (1953). F. m.: Nagyszámú német és szovjet plakát a 20-as, 30-as és a 40-es években. Festmények: *Felszabadulás, Vörös csütörtök.* Litó-sorozatok: *Szabadságunk köszöntése, Memento.* Műv. írásainak gyűjteménye: *A realizmus zászlaja alatt* (1954). Önéletrajz-írása: *Mába érő tegnapok* (1968).

EKBERG, Anita (1931) – svéd származású amerikai színésznő. Fotomodell, majd mint Miss Svédország az USA-ba megy. 1953– szerepel filmen. Játszik tbk. a *Háború és béke* (1956, olasz–amerikai), *Párizsi vakáció* (1957), *Édes élet* (1960, olasz), *Boccaccio 70* (1961, olasz), *Négyen Texasból* (1963) c. filmekben.

EKLUND, A. Sigward (1911) – svéd fizikus. Az uppsalai egy.-en végez. 1937–45 a Svéd Tud. Ak. Fizikai Kut. Int. munkatársa. 1946– a stockholmi műszaki főisk. atomfizikai tanszékén docens. 1945–50 a Haditechnikai Kut. Int.-nél dolgozik vez. beosztásban, majd az Atomenergia Rt.-nél kutatási főnök, 1957– műszaki ig. 1961– az IAEA vezérig. Bécsben. A Svéd Műszaki Tud. Ak. t.

EKWENSI, Cyprian Odiatu Duaka (1921) – nigériai író, biokémikus. Isk.-it hazájában, Ghanában, s a londoni egy.-en végzi, gyógyszerész diplomát szerez. 1963– a korm. tájékoztatási hiv. vez., angol nyelven ír. Magy. is megj. kisreg., *Az égő fű* (a *Részeg a bozótban* c. antológiában, 1966).

ELDJARN, Kristian (1916) – izlandi közt. eln. A koppenhágai egy.-en archeológiát tanul. A II. vh. idején visszatér hazájába, s a reykjavíki egy.-en fejezi be tanulmányait. 1947– az izlandi Nemzeti Múzeum ig. 1968– közt. eln. Egy pol. pártnak sem tagja.

ELEKES Lajos (1914) – történész. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1937–50 az Orsz. Levéltárban dolgozik. 1950–57 az MTA Tört. tud. Int. munkatársa. 1957– az ELTE-n a középkori magy. tört. tanszék vez. A *Századok* c. tört. tud. folyóirat főszerk. 1965– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1953). Magy. tört.-mel, elsősorban a középkor problémáival foglalkozik. F. m.: *Hunyadi* (1952), *Mátyás és kora* (1954), *Rendiség és központosítás a feudális államokban* (1962), *A középkori magyar állam története megalapításától mohácsi bukásáig* (1964), *Történelmi ismeret – szocialista tudat* (1968).

ELIADE, Mircea (1907) – román származású, Amerikában élő történész, etnológus. A bukaresti, majd a kalkuttai egy.-en tanul. 1933–39 a bukaresti egy.-en docens. 1946–48 a Sorbonne-on meghívott prof. s több más európai egy.-en is előad. 1956– a chicagói egy. tanára. Közben 1940–44 a román követség kult. attaséja Londonban, majd Lisszabonban. 1950–55 a párizsi Román Kult. Közp. eln. A vallásokat tanulmányozó amerikai társ. t., 1963– eln. Számos könyve, cikke jelenik meg a primitív vallásokról.

ELITISZ, Odisszeusz (1911) – görög költő és esszéíró. Jogot Athénban, filológiát Párizsban tanul. Első költeményei a *Nea Grammata (Új Írás)* c. folyóiratban jelennek meg (1935). A háború után néhány évig Franciao.-ban él és ellátogat az USA-ba és a SZU-ba is. Két ízben az athéni Nemzeti Rádió-Int. műsorszerk.-ségének vez. A Nemzeti Színház ig. tan. t. és a Görög Chorodrama ig. tan. eln.

ELLENBERG, Heinz (1913) – német (NSZK) geobotanikus. 1948– a kohenheimi mezőgazd. főisk. docense, 1953– a gyümölcsfatelepítési kut. csop. vez. Baden-Württembergben, 1958– Zürichben egy. tanár, s a geobotanikai int. ig.; ökológiával (a növények és a környezet viszonya) foglalkozik.

ELLINGTON, Edward Kennedy („Duke") (1889) – amerikai dzsessz-zongorista és zeneszerző. Zongorázni tanul, majd karmesterként működik. Több alkalommal turnézik Európában is. Új elképzeléseket visz a dzsessz-zenébe, a zenekar rögtönzésekkel alakítja ki a végső formát, később nagyzenekarokat alakít, majd 1955– ismét kisebb együtteseket vezényel. Több önálló szerzeménye is van.

ELMANDJRA, Mahdi (1933) – marokkói politikus. Tanulmányait Marokkóban, az USA-ban, Angliában és Franciao.-ban végzi. 1957–58 a rabati egy. jogi fakultásán ad elő, 1958–59 a Külügymin. tanácsadója és a marokkói delegáció t. az ENSZ-ben. 1959–60 a marokkói Rádió és TV Társ. vezérig. 1961–63 az UNESCO afrikai oszt. vez. 1963–66 az UNESCO titkárság ig. 1966. júl.– az UNESCO egyik főig. h. (a társ. tud.-ok és a kultúra ter.-én).

ELŐDI Pál (1927) – biokémikus. Az ELTE-n tanul, majd az MTA Biokémiai Int.-ben főmunkatárs, 1958– a fizikai-kémiai csop. vez. A biológiai tud. dr.-a (1965). A fehérjék (enzimek) szerkezeti sajátságait vizsgálja. *A globuláris fehérjék térszerkezet kutatása* c. könyve 1966-ban jelenik meg.

EMAMI, Ahmed (1915) – iráni orvos és politikus. A teheráni egy.-en szerez diplomát. 1940–45 a Razi klinika sebészetének vez. 1945–59 főorvos és egy. prof. 1962– a sah politikáját támogató, mérsékelten reformista Új Irán P. főtitk.

EMANUEL, Nyikolaj Markovics (1915) – szovjet fizikokémikus. A leningrádi ipari (politechnikai) főisk.-n végez. 1938–58 a SZU Tud. Ak. Fizikokémiai Int.-ben dolgozik. 1944– egyidejűleg a moszkvai egy.-en tanít, 1950– prof. 1948– SZKP t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1958– az Ak. Elnökségének tud. főtitkárh., a kémiai-technológiai és biológiai oszt. aleln. Lenin-díjas (1958). Kémiai kinetikával és gyakorlati, elsősorban biológiai alkalmazásával foglalkozik.

EMBER Győző (1909) – történész. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán és az Eötvös Kollégiumban tanul. 1933–34 a Bécsi Magy. Tört. kut. Int.-ben dolgozik. 1934– az Orsz. Levéltár munkatársa. 1949– főig. 1942 egy. magántanár, 1964 c. egy. tanár. 1945– az MTA lev. t., 1961– t. 1967– a M. Tört. Társ. eln. A magy. közig. tört.-ével és levéltártannal foglalkozik. Kossuth-díjas (1949). F. m.: *A Magyar Királyi Helytartó Tanács ügyintézésének története 1724–1848* (1940), *Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig* (1946), *Az 1848–49-i minisztérium levéltára* (1950), *Iratok az 1848. évi magyarországi parasztmozgalmak történetéhez* (1951), *Louis Kossuth à la tête du Comité de la Défense Nationale* (1953), *A levéltári segédletek* (1958).

ENAHORO, Anthony (1923) – nigériai politikus. Lagosban tanul. 1942 Azikiwéhez csatlakozik. Több ízben letartóztatják, majd a *West African Pilot* szerk. h. 1949 részt vesz az Akciócsop. megalakításában. 1951 a Ny-i Tartomány parl., majd a szöv.-i parl. t. 1954 a Ny-i Tartomány min. 1958 és 1960 részt vesz az Afrikai Népek Értekezletén. 1963–66 börtönben. 1967. jún.– a Szöv. Végrehajtó Tan. t. 1968– tájékoztatásügyi min.

ENDERS, John Franklin (1897) – amerikai bakteriológus. Tanulmányait a Yale és a Harvard Egy.-en folytatja. 1929– az utóbbin előadó. 1956– prof. Egyidejűleg 1947– a gyermekkórházak közp.-jának fertőző betegségeket kut. oszt. vez. 1954 megosztott orvosi Nobel-díjat kap a gyermekparalízis kórokozó vírusának szövettenyésztéséért.

ENDICOTT, James (1898) – kanadai lelkész. 1925– misszionárius Kínában. 1949– a Kanadai Békevédelmi Kongresszus eln. 1950– a BVT t., majd elnökségi t. 1952 Lenin-békedíjat kap. A kanadai Orsz. Béketan. eln.

ENGELBERG, Ernst (1909) – német (NDK) történész. A berlini és a müncheni egy.-en tört.-et és filozófiát tanul. 1930– a Német KP t. 1934 a nácik letartóztatják, kiszabadulása után Töröko.-ba emigrál. A felszabadulás után hazatér, a potsdami főisk.-n tanít. 1949–60 a lipcsei egy. tanszékvez. prof., 1957- az egy. Tört. tud. Int. ig. 1960– a NDK Tud. Ak. Tört. tud. Int. ig. 1961– az NDK Tud. Ak. t. A német (NDK) Tört. Társ. eln. Nemzeti-díjas (1964). Több, a 19. sz. német tört.-vel, elsősorban a munkásmozg. tört.-nek kérdéseivel foglalkozó mű szerzője.

ENGELHARDT, Vlagyimir Alekszandrovics (1894) – szovjet biokémikus. A moszkvai egy.-en végez, majd a Biokémiai Int.-ben dolgozik. 1929–33 a kazanyi, 1934–40 a leningrádi, 1940–59 a moszkvai egy. prof. Egyidejűleg (1935–59) a Biokémiai Int. labor.-ának vez., 1945–52 a SZU Orvostud. Ak. Kísérleti Orvostud. Int. biokémiai oszt. vez. 1944– a *Biokémia* c. folyóirat főszerk. 1955–59 a SZU Tud. Ak. biológiai tud. oszt. tud. titk. 1958– a moszkvai Molekuláris Biológiai Int. ig. 1944– a SZU Orvostud. Ak. t. 1953– a SZU Tud. Ak. t. 1955-63 az ICSU elnökh. Számos külföldi ak. és tud. társ. tb. t. (NDK, Anglia, USA). A marseille-i egy. díszdr.-a. Áll.-díjas (1943). Alapvető kutatásai a biokémiai folyamatok energiatermelésével foglalkoznak. Nagyszámú tud. publikáció szerzője.

ENGEL-JÁNOSI, Friedrich (1893) – osztrák történész. A bécsi egy.-en jogi, majd filozófiai doktorátust szerez. 1936-ig magántanár, 1936–38 a római egy. prof. 1938–39 előadó Cambridge-ben. 1940–42 az angol Hopkins Egy. tud. kutatója. 1942–59 az USA különböző egy.-ein tanít. 1959– a bécsi egy. tb. prof. Több, Ausztria tört.-ének különböző szakaszaival és a Vatikán tört.-ével foglalkozó konzervatív szellemű, de szakmailag igen értékes műve jelenik meg.

ENGELLAU, Gunnar Ludvig (1907) – svéd üzletember. Ipari főisk.-t végez. 1932–34 a svéd vasútnál dolgozik, majd 1932–43 a Motola rt.-nél és az Electrolux rt.-nél tölt be vez. pozíciókat. 1943–56 a Svéd Repülőmotor rt. vezérig. 1956– a Volvo rt. vezérig. Sok váll. ig. tan. eln., ig.-sági t. A Műszaki Tud. Ak. t.

ENGELSTAD, Eivind (1900) – norvég múzeumig. Egy. tanulmányai befejezése után az oslói egy. tud. munkatársa. 1938– az oslói Iparműv. Múzeum ig. h., 1960– ig. 1927–46 a Norvég Múzeumok Orsz. Szöv. titk., 1946 főtitk. 1936 a Norvég Archeológiai Társ. egyik létrehozója, 1940-ig titk. A Nközi Múzeumi Tan. (ICOM) norvég szekciójának eln. Egy sor tanulmányt és cikket ír archeológiai, műv. és kultúrtört. témákról.

ENNAFAA, Mohammed (1917) – a Tunéziai KP első titk. 1943– KP t. 1948– KB és PB t.

ENZENSBERGER, Hans Magnus (1929) – német költő, író, publicista. 1949–54 az erlangeni, a freiburgi, a hamburgi és a párizsi egy.-en irod. tud.-t és filozófiát tanul. 1955–57 irod. szerk. a stuttgarti rádiónál, 1957–60 Norvégiában, majd Rómában él. 1960–61 Frankfurt am Mainban lektor, 1964–65 uo. az egy.-en vendégelőadó. 1965– a *Kursbuch* c. pol. és irod. folyóirat kiadója, a „Gruppe 47” irod. csop. t. A mai Ny-Németo.-ban uralkodó társad.-pol. viszonyokkal és szellemi magatartással szemben élesen ellenzéki álláspontot elfoglaló író. Több verses kötete jelenik meg, ír rádiójátékot, tanulmányokat, pol. publicisztikával és műfordítással is foglalkozik. Versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg.

EÖRSI Gyula (1922) – jogtudós. Elvégzi a bp.-i tud. egy. áll.- és jogtud. karát. 1945–57 az Igazságügymin. törvényelőkészítő főoszt.-án dolgozik, majd uo. főoszt. vez. Éveken át a luxemburgi Nközi Összehasonlítójogi Egy. meghívott előadója. 1956– az ELTE áll.- és jogtud. karán a polg. jog tanára. 1957– az MTA Áll.- és Jogtud. Int. tud. oszt. vez. 1967 vendégprof. Tanzániában. 1962– az MTA lev. t. F. m.: *Magánjog és polgári jog* (1950), *A tulajdonjog fejlődése I–II* (1951), *A tervszerződések* (1957), *A jogi felelősség alapproblémái* (1961), *A szocialista polgári jog alapproblémái* (1965), *A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve* (1966).

EŐSZE László (1923) – zenetörténész. A bp.-i tud. egy.-en és a Zeneműv. Főisk.-n tanul, a felszabadulás után szerez bölcsészdr.-i és zenetanári oklevelet. Pályáját zongoraművészként kezdi. Zenetört.-tel és operatört.-tel foglalkozik. 1955– a Zeneműkiadó Váll.-nál dolgozik, 1961– műv. vez. Több művet publikál Kodály életéről és munkásságáról. Tanulmányai angol, orosz, francia, olasz és német nyelven is megj.

EPHRIKIAN (Efrikian), Angelo (1913) – örmény származású olasz karmester és zeneszerző. Jogi tanulmányok után zenei pályára lép. Torinóban szervezett kamarazenekarával főleg 18. sz.-i olasz zeneszerzők műveit adja elő. (A több száz kötetes Vivaldi-összkiadás szerk.) Karmesterként gyakran vendégszerepel külföldön, 1960 Bp.-en is.

ERBAN, Evzen (1922) – a csehszlovák Nemzeti Front eln. (1958 óta). A prágai Károly Egy. jogi fakultásán végez. Az ezt követő években különösen szaksz. vonalon fejt ki tevékenységet. 1943 az illeg. forr. szaksz. mozg. megalapításának egyik részese, az elnökség t. 1945–50 a Forr. Szaksz. Mozg. főtitk. 1945–48 a Csehszlovák SZDP KB és elnökség t. 1945–52 nemzetgy. képv., 1946–49 a Nemzeti Front elnökségének t., később titk. 1948–51 munkaügyi és jóléti min. A KP és az SZDP egyesülése után 1948–51 a CSKP KB és elnökség t. 1968– a KB elnökség t. Számos tud. publikációja jelenik meg, amelyekben mindenekelőtt munkaügyi, szociális biztosítási kérdésekkel foglalkozik. E témakörrel foglalkozó számos külföldi társ.-nak is t.

ERDEI Ferenc (1910) – az Agrárgazd. Kut. Int. ig. (1957 óta), a Hazafias Népfront főtitk.

(1964 óta). Elvégzi a szegedi egy. jogi karát, bekapcsolódik az egy.-i ifj. haladó mozg.-iba. 1934– a falukut. mozg. egyik tevékeny résztvevője. 1937 részt vesz a Márciusi Front, 1931 a Nemzeti Parasztpárt megalapításában, majd a párt egyik vez., a németellenes, antifasiszta összefogás harcosa. 1944–45 az ideiglenes nemzeti korm. belügymin. 1945–47 a Nemzeti Parasztpárt aleln., majd főtitk. 1948 állammin. 1949–53 földművelésügyi, 1953–54 igazságügymin. 1955–56 a min. tan. elnökh. 1948– az MTA lev. t., 1956– t. 1958–64 az MTA főtitk., 1964– aleln. 1954–64 a Hazafias Népfront Orsz. Tan. Elnökségének t., 1964– főtitk. 1965– az Eln. Tan. t. 1969– az Orsz. Szövetkezeti Tan. eln. 1945– országgy. képv. (Csongrád m.) Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1962). Agrárpol.-i, szociográfiai tanulmányokkal, az utóbbi években szervezéstud.-i kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *Futóhomok* (szociográfia 1937), *Parasztok* (szociográfia 1938), *Magyar város* (szociográfia 1939), *Magyar falu* (szociográfia 1940), *Magyar tanyák* (szociográfia 1941), *A magyar paraszttársadalom* (szociográfia 1941), *Szövetkezeti úton* (tanulmányok 1956), *Mezőgazdaság és szövetkezet* (tanulmány 1959), *A termelőszövetkezeti üzemszervezés gyakorlati kézikönyve* (szerk. 1960), *A mai agrárgazdaságtan főbb irányai és hazai fejlődése* (tanulmány 1961), *A mezőgazdasági üzemszervezés néhány elméleti és gyakorlati kérdése* (1966), *A mezőgazdaság helye a nap alatt* (tanulmány 1967), *Zöldségtermelés, zöldségértékesítés, gazdaságosság* (1968). 1966– a Magyar Tudomány szerk.

ERDEI Lászlóné (1923) – a Magyar Nők Orsz. Tan. eln. (1957 óta). 1945-ig a Hazai Fésűsfonó és Szövőgyár munkásnője. 1945– párttag, a nőmozg.-ban dolgozik, különböző funkciókat tölt be. 1958– az MSZMP KB t. 1953– az NDNSZ tan. t. 1958– országgy. képv. (Szabolcs m.)

ERDÉLYI József (1896) – költő. Az I. vh.-ban kat., majd a Tanácsközt. idején a román fronton harcol. A *Nyugat*ban jelennek meg első versei, 1923– egy ideig az *Est*-lapok, később a *Nyugat*, a *Válasz*, majd a *Magyar Csillag* c. irod. folyóiratok munkatársa. Forr. hangú költőnek indul, a szegényparasztság hangját szólaltatja meg. A 30-as évek végén a szélsőjobboldali pol. irányzatok hatása alá kerül. 1947 a népb. háborús bűnösként vonja felelősségre. Kiszabadulása után írt verseiben felméri életutját. 1954– ismét részt vesz az irod. életben. F. m.: *Fehér torony* (vál. versek 1938), *Visszatérés* (versek 1954), *Csipkebokor* (vál. versek 1955), *Arany ménes* (versek 1959), *Csillag és tücsök* (versek 1963), *Szőlőfürt* (versek 1965).

ERDÉLYI Károly (1928) – külügyminh. (1962 óta). 1948–53 ösztöndíjasként Leningrádban ped. főisk.-t végez. 1953–56 a Külügymin. előadója, majd oszt. vez. 1956 a moszkvai nagykövetség tan.-osa. 1956–62 az MSZMP KB munkatársa. 1966– az MSZMP KB t.

ERDÉLYI Miklós (1928) – karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a zeneszerzési és a karmesterképző tanszakon tanul. 1947–48 a Vígopera korrepetitora. 1948–51 a Harmónia Hangversenyzenekar karmestere. 1949–51 egyidejűleg a M. Rádió énekkarának vez. h. 1951– a M. Áll. Operaháznál működik, 1957– annak karmestere. Európa számos országában vendégszerepel. Könyve jelenik meg Schubertről (1963). Liszt-díjas (1960), Érdemes művész (1967).

ERDEY László (1910) – analitikai kémikus. A bp.-i tud. egy.-en fizikát és kémiát tanul. Jelenleg a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, az ált. és analitikai kémiai tanszék vez. Az MTA műszaki analitikai kémiai kut. csop. vez. 1951– az MTA lev. t. 1955– t. A Tiszta és Alkalmazott Kémia Nközi Uniójának (IUPAC), s több külföldi tud. társ. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1958). Jelentős eredményei vannak az aszkorbinometria kidolgozása, a differenciál-termogravimetria továbbfejlesztése és új indikátorok felfedezése terén. F. m.: *Minőségi analízis* (1947), *Térfogatos analízis* (1947), *Bevezetés a kémiai analízisba*, *Súly szerinti analízis I–III.* (1960) és mintegy 350 tud. publikáció.

ERDEY-GRÚZ Tibor (1902) – fizikokémikus, az MTA főtitk. (1964 óta). A bp.-i tud. egy.-en kémiát és gyógyszerészetet tanul. 1924–34 uo. tanársegéd, majd adjunktus. Közben 1928–29 Münchenben, a Bajor Ak. Kémiai Int.-ében, 1929–31 Berlinben a Műegy. Fizikai-Kémiai és Elektrokémiai Int.-ében dolgozik. 1934– a bp.-i tud. egy.-en magántanár, rk. tanár, 1948– r. tanár. 1952–56 felsőokt., ill. oktatásügyi min. 1961 a Tud. és Felsőokt. Tan. aleln., majd eln. 1943– az MTA lev. t., 1948– t., 1959–64 a Kémiai Tud. Oszt. titk. 1950–53, 1956–57 és 1964– az MTA főtitk. A Berlini Német Tud. Ak. lev. t., a Román Tud. Ak. tb. t., a SZU Tud. Ak. külföldi t., az Osztrák Tud. Ak. lev. t. 1959– a Tiszta és Alkalmazott Kémia Nközi Uniója (IUPAC), 1964– a Nközi Termodinamikai és Elektrokinetikai Biz. (CITCE) t. A M. UNESCO Biz. t. A M. Ped. Társ. társeln. A *Magyar Kémiai Folyóirat* szerk. Tud. munkater.-e a fizikai kémia, különösen az elektrokémia, az elektrolitoldatokban és az elektródok felületén végbement folyamatok tanulmányozása. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1956). F. m.: *Fizikai kémiai praktikum* (Proszt Jánossal 1934, 10. kiad. 1967), *Vegyszerismeretek* (1943, 3. kiad. 1963), *Atomok és molekulák* (1946, 2. kiad. 1966), *Elméleti fizikai kémia* (Schay Gézával 1952, 4. kiad. 1964), *A fizikai kémia alapjai* (1958, 3. kiad. 1969), *Az anyagszerkezet alapjai* (1961), *Anyag és mozgás* (1962), *Filozófiai tallózás a természettudományban* (1965), *Grundlagen der Struk-*

tur der Materie (1967), *Az energia kémiai forrásai* (1967). *Elektródfolyamatok kinetikája* (1969).

ERDŐS László (1913) – író. A jogi egy. elvégzése mellett megtanulja a betűszedést és 1942-ig gépszedő. 1931– KIMSZ t., 1933– párttag. 1942 életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélik, majd Dachauba deportálják. A felszabadulás után a MADISZ kult. oszt., majd a Mafirt prop. oszt. vez. 1948 a HUNNIA filmgyár, 1949– a Forrás Nyomda ig. 1952– az Írószöv.-ben dolgozik, majd 1957–62 szerk. a Magvető Könyvkiadónál. Jelenleg az *Orvosegyetem* c. lap munkatársa. Kétszeres József Attila-díjas (1956, 1959). F. m.: *Veszélyes művészet* (1955), *A szökevény* (reg. 1960), *Élt köztünk egy ember* (1963), *Egy éjszaka története* (1965), *Tacitus tanár úr* (1966), *A Hegedüs-ügy* (1967).

ERDŐS Pál (1913) – matematikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1934– Angliában, ill. az USA-ban él. 1955– minden évben hosszabb-rövidebb időt Magyaro.-on tölt. Az ELTE c. tanára. 1956– az MTA lev. t. 1962– t. 1951 elnyeri az USA Mat. Társ. Cole-díját. Kossuth-díjas (1958). Számelmélettel, halmazelmélettel és a valószínűségszámítás problémáival foglalkozik. Mintegy 500 tud. publikáció szerzője.

ERDŐS Péter (1910) – közgazdász. Elektromérnöknek készül, Brnóban, majd Bécsben. 1929– az illeg. párt t. Többször letartóztatják, 1942 hatévi fegyházra ítélik. A felszabadulás után mérnök, 1949– közgazdász. Az MTA Közgazd. Tud. Int. oszt. vez., a Bp.-i Műszaki Egy. tanára. Pol. gazd. tört.-tel, a szoc. gazd.-i mechanizmus elméleti kérdéseivel, 1957– a modern kapitalizmus gazd. tanának elméleti problémáival foglalkozik. Számos publikációja közül legjelentősebb az *Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunktúra-ingadozások és a gazdasági válságok elméletéhez* c. könyve (1966). A közgazd. tud. dr.-a.

ERDŐSI József (1919) – az MSZMP Bács m. biz. első titk. Felsőipari isk.-t végez. 1937–49 géplakatos, főgépész. 1949–55 Kecskeméten gépjavító váll. ig. 1955– pártmunkás, titk. a Bács m. pártbiz.-on, 1968– első titk.

ERDTMAN, Otto Gunnar Elias (1897) – svéd növényföldrajztudós, palinológus. A stockholmi egy.-et végzi, majd vidéki városokban tanít. 1922–30 palinológiai és tőzeglápkut. munkát végez. 1945– a brommai, 1948– a solnai palinológiai labor. vez. 1954– a növényföldrajzi palinológia prof. a stockholmi főisk.-n. Számos növénytani társ. tb. t. Mintegy 150 műve jelenik meg növényföldrajzi és pollen-morfológiai tárgykörben. Jelentősek Európa vegetációtört.-e, a tengeri üledékek és a mocsári pollenek vizsgálata terén elért eredményei.

EREDE, Alberto (1909) – olasz karmester. Karmesteri, zongora-, gordonka- és zeneszerzői tanulmányait Genovában, Milánóban, Baselban végzi. 1934–39 a Glyndebourne-i Ünnepi Játékok karnagya, 1935–38 Salzburgban is szerepel. 1945 a torinói rádió karnagya. 1946– a New London Opera Co., 1958– a düsseldorf–duisburgi operaház zenei vez.

ERHARD, Ludwig (1897) – német (NSZK) politikus. Részt vesz az I. vh.-ban. 1919–23 üzemgazd. és közgazd. tant tanul a nürnbergi keresk. főisk.-n és a Frankfurt am Main-i egy.-en. 1924– a keresk.-ben dolgozik. 1928–42 egy nürnbergi int. tud. asszisztense. 1942– a nürnbergi Ipari Kut. Int. alapítója és vez. 1945– Bajoro. keresk. és iparügyi min. 1945–46 állammin. 1947–48 a Pénz- és Hitelügyi Rendkívüli Hiv. eln. (a Ny-német valutareform előkészítésére), 1948 az Egyesített Gazd. Ter. (Bizónia) gazd. igazgatásának vez. 1948–49 a parl. tan. t. 1949– a CDU t., 1962– elnökségének t. 1966–67 a CDU eln. 1949– a Szöv. Gyűlés t. 1949–63 gazd. min. 1957–63 alkancellár. 1963–66. dec. szöv. kancellár. 1952– a Világbank Ny-német kormányzója. 1947– a müncheni egy., 1950–63 a bonni egy. tb. prof.

ERIKSEN, Erik (1902) – dán politikus, földbirtokos. A dalumi mezőgazd. isk.-n tanul. 1927–32 a Liberális Agrár P. ifj. szerv.-ében dolgozik. 1935– parl. képv. 1945–47 mezőgazd. min. 1948–53 min. eln. 1953– az É-i Tan. dán csop. vez. 1953–54, majd 1956–57 az É-i Tan. eln. 1950–65 a Liberális Agrár P. és a párt parl. csop. eln. Számos szöv. és társ. vez.-ségi t.

ERIXON, Sigurd Emanuel (1888) – svéd etnológus. Az uppsalai egy.-et végzi, 1914 a Nordiska Múzeumban kezdi pályáját. 1924 a Skansen kultúrtört. oszt. intendánsa, 1926–36 az uppsalai, 1933–35 a lundi egy.-en az É-i népek etnológiájának előadója. 1934–55 a Nordiska Múzeumban az É-i és összehasonlító népéletkutatás prof. Az Irod. tört. és Műv. tört. Ak., a Norvég és a Görög Tud. Ak. t. Az oslói és aabói egy. díszdr.-a, több svéd és külföldi tud. társ. tb. t. Önálló írásai mellett több etnológiai sorozat szerkesztésében vesz részt.

ERKIN, Ulvi Cemal (1906) – török zongoraművész, karmester és zeneszerző. Párizsban tanul (N. Boulanger tanítványa). Az ankarai konzervatórium ig., az ottani zenekar és operaház karmestere. Két szimfóniát, hegedű- és zongoraversenyeket komponál.

ERLANDER, Tage Fritiof (1901) – svéd min. eln. Elvégzi a lundi egy.-et, majd 1928–38 egy könyvkiadónál szerk. 1938–44 a Szociális Ügyek Min.-ában államtitk. 1944–45 tárca nélküli min. 1945–46 kultuszmin. 1946– min. eln. 1930–36 városi tan. t. Lundban, 1933– országgy. képv., 1948– az SZDP eln. 1951 a lundi egy. díszdr.-a.

ERMACORA, Felix (1923) – osztrák jogtudós. Egy. tanulmányait Innsbruckban és Párizsban végzi. A II. vh.-ban kat. tiszt. 1951–52 az innsbrucki egy., 1952–57 a bécsi egy. tanársegéde. 1957– egy. tanár. 1959– az Európa Tan. Emberi Jogok Biz. t. 1960–66 Ausztria képv. az ENSZ Emberi Jogok Biz.-ban. Vendégprof. több európai és közel-keleti egy.-en.

ERNI, Hans (1909) – svájci festő, grafikus. Berlinben és Párizsban tanul. Braque és Derain tanítványa. Az absztrakt festészettől mindinkább eltávolodva kialakítja sajátosan klasszikus veretű, közérthetően szimbolikus plakátstílusát. Ez határozza meg nagy méretű falképeinek és sgrafittóinak, valamint könyvillusztrációinak jellegét is. Számos önálló külföldi kiállítása van, Bp.-en 1959-ben.

ERNST Jenő (1895) – biofizikus. A bp.-i és a pozsonyi egy.-en tanul. 1926– tanársegéd, egy. magántanár, majd c. rk. egy. tanár. 1939–44 meghívott vendégmunkatársként Szegeden Szent-Györgyi Albert mellett dolgozik. 1944–47 a Pécsi Orvostud. Egy. Orvosi Fizikai Int.-ének megb. ig. 1947– uo. egy. tanár, a Biofizikai Int. ig. 1946– az MTA lev. t., majd t. 1964– a Tiszta és Alkalmazott Biofizika Nközi Uniójának (IUPAB) vez.-ségi t. 1964– a Biológiai Tud.-ok Nközi Uniójának (IUBS) t. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1956), az izomműködés fizikájával foglalkozik. F. m.: *Muskeltätigkeit* (1958), *Biophysics of de Striated Muscle* (1963), *Bevezetés a biofizikába* (1967) és mintegy 300 tud. publikáció.

ERNST, Max (1891) – német származású amerikai festő és szobrász. 1919 a kölni dadaista csop. alapítója. 1922– Párizsban él. 1925 részt vesz az első szürrealista kiállításon, a szürrealista festészet egyik legjellegzetesebb képv. 1941– az USA-ban él. 1954 elnyeri a Velencei Biennale nagydíját.

ERNSTER Dezső (1907) – magy. származású, Svájcban élő operaénekes. Hosszú időn át a New York-i Metropolitan t., az utóbbi években nálunk is gyakran vendégszerepelt, elsősorban mint Mozart Varázsfuvolájának *Sarastró*ja; basszus. Kiváló dalénekes is volt, újabban visszavonult, tanít.

ERZSÉBET, II. (1926) – angol királynő. VI. György angol kir. leánya, 1952– Nagy-Britannia és É.-Írország kir.-nője. Férje Philip Mountbatten, a görög kir. családból származik, az edinburgh-i herceg címet viseli; 4 gyermekük van.

ERZSÉBET anyakirályné (1900). – VI. György angol kir. felesége, II. Erzsébet kir.-nő anyja. Skót arisztokrata családból származik, leánykori neve: Lady Bowes-Lyon.

ESCRIVÁ de BALAGUER, José María (1902) – spanyol főpap. Jogot és teológiát tanul. 1928 megalapítja a nagy gazd. hatalommal bíró reakciós Opus Dei társ.-ot, amelynek eln. A madridi újságíró isk.-n filozófia, a madridi és a zaragozai egy.-en a római jog prof. Az Accademia Theologica Romana t., a vatikáni kánonjogot értelmező pápai biz. tanácsadója. Katolikus ellenzéki pol., jelenleg Rómában él. Több egyházjogi mű szerzője.

ESMER, Ahmed Şükrü (1893) – török újságíró és történész. A Columbia Egy.-en tanul. 1921–23 Istanbulban angoltanár. 1930–41 a pol. tud. isk.-ban tört. tanár. 1941–46 az országgy. t. 1947–49 New Yorkban a Török Információs Iroda ig. 1949–50 Ankarában a Török Sajtó és Rádió vezérig. 1950– az ankarai egy.-en tanít. 1955– a Nközi Ügyek Int. ig. 1958–60 USA egy.-eken vendégprof. Több újság kommentátora, szerk. és főszerk.

ESSEN, Otto von (1898) – német (NSZK) fonetikus. Egy. tanulmányait Hamburgban végzi. Tanár, majd kat. Kétévi angliai tartózkodás után ismét Hamburgban él, az egy. fonetikai labor. tud. munkatársa. 1950– prof. Jelenleg az egy. fonetikai int. ig. Főbb munkáiban ált. fonetikai, nyelvfiziológiai kérdéseket tárgyal.

ESTRADA, Manuel Pérez (1914) – nicaraguai munkásvez. A Nicaraguai Szoc. P. (komm. párt) főtitk. Illeg.-ban él.

ESTREICHER, Karol (1906) – lengyel műv. történész, bibliográfus. Krakkóban végzi tanulmányait. A megszállás idején Angliában tartózkodik, ahol egyebek között összeállítja a németek által elrabolt lengyel kultúrkincsek jegyzékét. A háború után Németo.-ban részt vesz a visszavételi akcióban, pl. a krakkói Mária-templom oltárát keresi meg. A krakkói Jagelló Egy. műv. tört. prof. és az egy. múzeumának ig. 1951 befejezi és kiadja a nagyapja által elkezdett és édesapja által folytatott hatalmas művet, a *Bibliografia Polská*t.

ETEMADI, Ahmed Nour (1920) – afgán min. eln. A kabuli egy. jogi karán végez. Diplomáciai szolgálatba lép, Londonban, ill. Washingtonban, majd a Külügymin. pol. oszt. vez. 1963 külügymin. h. 1964 nagykövet Pakisztánban, közben az alkotmány kidolgozására kijelölt biz. t. 1965–67 min. elnökh. és külügymin. 1967– min. eln.

EULER-CHELPIN, Ulf S. H. (1905) – svéd orvosprof. A stockholmi orvosegy.-en tanul, a Kir. Karolina Int.-ben élettan és gyógyszertan szakon tanít, majd 1939– az élettan tanszékvez. prof. 1965– a Nobel Alapítvány eln., a Svéd Tud. Ak. Nobel Int.-ének felügyelője, az Áll. Orvosi Kutatási Tan., a Svéd Tud. Ak. t. Számos bel- és külföldi egy. és tud. társ. díszdr.-a, tb. t.

EVANS, Edith (1888) – angol színésznő. Elsősorban drámai színésznő, számtalan klasszikus szerepben aratott nagy sikert. Gyönyörű orgánuma van, a legszebben beszélő színésznőnek tartják. Megfilmesített Shakespeare-, B. Shaw-darabokban és más filmekben játszott.

EVANS-PRITCHARD, E. E. (1902) – angol antropológus, Afrika-kut. Oxfordban tanul. 1926–39 hat nagy és számos kisebb antropológiai kut. expedíciót vezet Közép-, K- és É-Afrikába. 1931–

34 a kairói egy. szociológia prof. 1935–40 előadó az oxfordi egy.-en. 1940–45 a londoni egy.-en kut. munkát végez. 1949–51 az Antropológiai Int. eln. Kut. útjairól számos tanulmányt publikál.

EWALD, Georg (1926) – német (NDK) földművelésügyi min. A stralsundi mezőgazd. kollégiumban és az NSZEP pártfőisk.-n tanul. 1950–53 a stralsundi járási tan. elnökh. 1954–56 az NSZEP járási biz., 1960–63 a Neubrandenburgi ker. biz. első titk. 1963– az NSZEP KB t., a PB pótt. 1963– földművelésügyi min. és a min. tan. mellett működő Mezőgazd. tan. eln. 1963– a Népi Kamara t.

EYADEMA, Etienne Guessingbe (1937) – togói áll.- és korm. fő. 1953–61 a francia hads.-ben szolgál, főként Indokínában és Algériában, 1963– tiszti rangban. 1965– a haderő főpar. 1967 jan. magához ragadja a hatalmat. 1967– áll.- és korm. fő.

EYSENCK, Hans Jürgen (1916) – angol pszichológus. Dijonban, Exeterben és Londonban végzi tanulmányait. 1942–45 a Mill Hill-i szükségkórház kut. pszichológusa. 1945– a londoni Maudsley kórház pszichológusa. 1950–55 a londoni egy. pszichológiai int. docense. 1955– a pszichológia prof. Sokoldalú munkásságából különösen személyiség-pszichológiai tanulmányai és könyvei emelkednek ki. Magy. a *Valóság*ban jelenik meg cikke.

EYSKENS, Gaston (1905) – belga min. eln. A louvaini és a Columbia Egy.-en végez. 1934–35 a Munkaügyi Min. titk. 1936– a pénzügyi tan. t., a Gazd. Min. tanácsadója. 1945 és 1947 pénzügymin., majd az IBRD kormányzója. 1949 márc.–1950 aug. min. eln., majd a gazd. ügyek min. 1951 az ECOSOC aleln. 1958–61 min. eln., 1965–66 pénzügymin. 1966–68 a louvaini egy.-en tanszékvez. 1968 jún.– ismét min. eln. A Belga Tud. Ak. t., több gazd. és szociológiai tárgyú könyv, tanulmány szerzője.

EZEKIEL, Mordecai J. B. (1899) – amerikai közgazdász. A marylandi és a minnesotai egy.-en tanul. 1922– a Földművelésügyi Min.-ban közgazdász. 1933–46 a min. tanácsadója. 1947–50 a FAO közgazdásza, majd 1957–58 a közgazd. oszt. ig., 1961–62 vezérig. h., 1962 a vezérig. külön tanácsadója. 1962– az Ipari Fejlesztési Hiv. ENSZ-szekciójának vez. Több agrárvonatkozású közgazd. könyv, tanulmány szerzője.

F

FABÓK Zoltán (1917) – a HVDSZ főtitk. 1934–37 műszerész tanuló. 1938–49 a DIMÁVAG-ban vasesztergályos. 1949– függetlenített szaksz. vez. 1950–66 a SZOT munkatársa, majd oszt. vez. A SZOT Elnökségének t.

FÁBRI Zoltán (1917) – színházi és filmrendező. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n, majd a Színiak.-n tanul. Színházi rendezőként kezdi pályáját. A 40-es években a bp.-i Nemzeti Színház játékmestere, a felszabadulás után a Művész Színház rendezője. Az 50-es évek elejétől a Hunnia Filmgyár műv. vez., ill. rendezője. 1962– egyidejűleg a bp.-i Vígszínház rendezője. Filmdíszleteket is tervez. Kétszeres Kossuth-díjas (1953, 1955), Kiváló művész (1965). F. r.: *Életjel* (1954), *Körhinta* (1955), *Hannibál tanár úr* (1956), *Édes Anna* (1958), *Két félidő a pokolban* (1961), *Nappali sötétség* (1963), *Húsz óra* (1965), *Utószezon* (1967).

FABRIZI, Aldo (1906) – olasz színművész, rendező. Színházi, film- és revüszínész. 1942– filmezik. Sokoldalú művész, kiváló jellemszínész. Mint drámai hős, több korai neorealista film főszereplője (*Róma nyílt város*, 1945). Számos film rendezője is (pl. *Elloptak egy villamost*, 1954).

FÁBRY Zoltán (1897) – szlovákiai magy. író, publicista, kritikus. A bp.-i egy. bölcsészkarán tanul. 1920 szülővárosában (Stósz) telepszik le, azóta ott él. Kapcsolatba kerül a KP *Kassai Munkás* c. lapjával, majd a *Korunk*kal s ennek szlovákiai szerk. lesz. Publicisztikájában társad. problémákkal foglalkozik. *Az éhség legendája* (Pozsony 1932) c. riportkönyvét elkobozzák. 1936-ig a CSKP magy. nyelvű kultúrpol. lapja, *Az út* szerk. Részt vesz a Sarlós-mozg.-ban, védelmezi a csehszlovákiai magy. kisebbség jogait. 1941 az illavai várbörtönbe zárják. Irod. tanulmányai és kritikái egyaránt foglalkoznak klasszikus és modern magy. irod.-mal, különösen Ady Endre költészetével. Áll.-díjas. F. m.: *Korparancs* (esszék 1934), *Fegyver a vitéz ellen* (1937), *A gondolat igaza* (1955), *A béke igaza* (1956), *Hidak és árkok* (válogatott cikkek és tanulmányok 1957), *Palackposta* (cikkek 1960), *Emberek az embertelenségben* (cikkek 1962), *Harmadvirágzás* (1963), *Európa elrablása* (1966), *Hazánk. Európa* (tanulmányok 1967), *Stószi délelőttök* (1968). Több műve cseh fordításban is megj.

FAGERHOLM, Karl-August (1901) – finn politikus. Népfőisk.-t végez. 1920 bekapcsolódik a szaksz. mozg.-ba. 1923–34, ill. 1934–42 az *Arbetarbladet* c. svéd nyelvű munkásújság szerk., ill. főszerk. 1934– a finno.-i svéd munkásság vez. 1930–42 a szoc. dem. keresk. dolgozók szöv.-ének eln., 1944–46 és 1963– a Finn SZDP vez.-ségi t. 1930– parl. képv., több ülésszakon a képv. ház eln. 1937–43, majd 1944 népjóléti min. 1948–50, 1956–57 és 1958 min. eln. Közben 1942–52 az Áll. Alkoholkeresk. Rt. ig., 1952– vezérig.

FAINA, Carlo (1894) – olasz nagytőkés. Közgazd. és jogi dr. 1922–26 az Orsz. Mezőgazd. Bank ig. 1926–46 a Montecatini rt. adm. tan. t., 1946– a váll. ügyvez. ig., 1952–56 aleln., 1956– eln., az Ált. Biztosító Társ. aleln. A Confindustria (Gyáriparosok Szöv.) elnökségi t.

FAIRFAX, Warwick Oswald (1901) – ausztráliai lapkiadó. A sydneyi és az oxfordi egy.-en tanul. A számos konzervatív nagy napilapot ellenőrző John Fairfax lapkonszern ig.-ságának eln. Maga is írt néhány könyvet és színdarabot.

FAIRHALL, Allen (1909) – ausztráliai politikus. 1931–47 a keresk. rádióadásnál dolgozik. 1949– a szöv. parl. t. 1956–58 belügy- és munkaügyi min. 1959–61 a parl. munkaügyi biz. eln. 1961–66 hads. ellátási, 1966– hadügymin. A Liberális P. t.

FAIZ, Faiz Ahmed (1911) – pakisztáni író. Tanulmányait Lahoréban végzi. 1935–42 angol nyelv- és irod. tanár az amritszari (India) egy.-en. 1942–47 a hads.-ben szolgál. 1947–58 a *Pakistan Times* c. napilap és számos folyóirat szerk. 1958 végén politikai okokból bebörtönzik. Számos verseskötete és más írása jelenik meg. 1962 Lenin-békedíjat kap.

FAJER, Jurij Fjodorovics (1890) – szovjet karmester. 1914– a varsói filharmonikusok, 1916– a moszkvai Nagy Színház hegedűszólistája. 1919 elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. 1923– a moszkvai Nagy Színház vez. balett-karmestere. 1941– SZKP t. Kiváló színpadi koreográfus is. A Nagy Színház társulatával vendégszerepel az USA-ban és Európa számos országában, köztük Magyaro.-on is. Négyszeres Áll.-dijas (1941, 1946, 1947, 1950), az OSZSZSZK és a SZU népművésze.

FAJON, Étienne (1906) – francia politikus. Eredeti foglalkozása tanító, 1929– KP t. 1932– KB t., 1935– a KB apparátusában dolgozik. Első ízben 1936–40 képv., majd több komm. képv. társával Algériában fogságban. 1943–44 az algíri Nemzeti Felszabadító Biz.-ban közegészségügyi mb., majd az ideiglenes és az alkotmányozó nemzetgy.-nek is t., s azóta is képv. 1947– PB t. 1954–56 KB titk. 1952– a *l'Humanité* ig. h., 1958– ig.

FALKBERGET, Johan Peter (1879) – norvég író. 1888–1906 bányász, majd vidéki lapoknál újságíró. 1922– gazdálkodik. 1930– áll. támogatást élvező író. 1931–33 parl. képv. (szoc. dem.). 1940 a németek elől Svédo.-ba emigrál. 1933– a Rádiótan. és számos egyes. tb. t. 1950– a Stockholmi Főisk. tb. dr.-a, 1951– a Kir. Tud. Társ. t.

FALKENHAGEN, Hans Eduard Wilhelm (1895) – német (NDK) fizikus. A heidelbergi, müncheni és göttingeni egy.-en fizikát tanul. 1924– a kölni egy.-en tanít. 1930– prof. 1936– a drezdai műszaki főisk.-n, 1949– a rostocki egy.-en, s egyúttal az elméleti fizikai tanszék vez. Az NDK Tud. Ak. t. A hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Nemzeti-dijas (1955). Munkásságával főleg az erős elektrolitok oldatainak elméletét fejleszti tovább.

FALTÁN, Samuel (1920) – csehszlovák min. elnökh. (1969 óta). 1939–45 részt vesz a belorusz és a szlovák partizán mozg.-ban, s a Szlovák Nemzeti Felkelésben. 1945–49 a szlovák partizánszöv. főtitk. és a *Partizán* c. lap szerk. 1949–50 a Szlovák KP KB oszt. vez. 1951–55 a Szovjet–Csehszlovák Baráti Társ. titk. 1955–59 a pozsonyi pol. kiadó ig., 1959–62 az Osveta könyvkiadó ig. 1962–68 a Szlovák Tud. Ak. tört. int. tud. munkatársa, 1968 a Szlovák Nemzeti Front eln. és a Csehszlovák Nemzeti Front aleln. 1948–54 a Szlovák Nemzeti Tan. t. 1965– a Szlovák Szcc. Ak. és az Antifasiszta Harcosok Szöv. aleln. 1968– a CSKP KB és a Szlovák KP KB t., utóbbi elnökségének is t. Több szaktanulmánya jelent meg, magy. *A győztes találkozás* (1948) .

FALUDY György (1913) – költő, műfordító, publicista. 1937 Villon balladáinak átköltésével kelt nagy feltűnést és vitát az irod. életben. 1938 megj. első verseskötete. 1939 Franciao.-ba emigrál, 1940 Afrikába megy, 1941–45 az USA-ban él. 1946 hazatér, irod. és publicisztikai munkásságot folytat. Az 50-es évek elején letartóztatják és elítélik, 1953 rehabilitálják. 1956 Londonba disszidál, az amerikaiak által kiadott *Irodalmi Újság* szerk. Emigrációs írásaival a hidegháborús propagandát szolgálja. F. m.: *A pompéji strázsán* (versek 1938), *Európai költők antológiája* (szerk. 1938), *Őszi harmat után* (versek 1947).

FAN Ven-lan (1899) – kínai történész. A pekingi egy.-en végez, majd uo. tanít. 1935 a diákmegmozdulások támogatása miatt letartóztatják, szabadulása után a forr. bázister. közp.-jába, Jenanba megy. Ott a Tud. Ak. eln., majd az É-i Egy. rektora, az É-kínai Egy. rektor h. A felszabadulás után a Kínai Tud. Ak. Újkori Tört. Int. ig., a Történész Társulat aleln. Az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. t. 1956– a KP KB pótt.

FANCONI, Guido (1892) – svájci gyermekgyógyász. A lausanne-i, müncheni és berni egy.-en folytat tanulmányokat. 1929– a zürichi egy. prof. 1929–67 a zürichi gyermekkórház ig. 1945– a *Helvetica Paediatrica Acta* c. folyóirat szerk. 1950– a Nközi Gyermekgyógyász Társ. főtitk. Számos gyermekbetegség felismerése és gyógyítási eljárása fűződik nevéhez. Több külföldi egy., tbk. a Sorbonne díszdr.-a, számos külföldi gyermekgyógyászati társ. tb. t.

FANFANI, Amintore (1908) – olasz politikus. A milánói egy.-en tanít, majd a gazd. tört. prof. a római egy.-en. 1943 Svájcba emigrál. A felszabadulás után hazatér, bekapcsolódik a Keresztény-dem. P. munkájába. 1946 a párt orsz. tan. t. 1954–59 a párt pol. titk. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1947–49 munkaügyi min. 1951–53 földművelésügyi, 1953–54 belügymin. 1958–59, 1960–63 min. eln. 1965–68 külügymin. 1965–66 az ENSZ Közgyűlés eln. 1968– a szenátus eln.

FANTISZ, Andreasz (1919)–ciprusi görög politikus és újságíró. 1938– részt vesz a szaksz. mozg.-ban és egy évvel később belép az akkor illeg.-ban levő Ciprusi KP-ba. 1941–43 az első Ciprusi Szaksz. Szöv. főtitk. 1941 részt vesz az AKEL (a jelenlegi ciprusi KP) alapító kongresszusán és azóta KB t., később PB t. 1959– a párt főtitkárh.-e, 1962– a párt közp. lapjának, a *Charavghi*nak az ig. is.

FARAGÓ András (1919) – operaénekes. 1939–43 a Zeneműv. Főisk. hallgatója s ezzel párhuzamosan elvégzi a jogi egy.-et is. Két évig a Vígopera t. 1949– a M. Áll. Operaház magánénekese; hősbariton. Többször vendégszerepel külföldi színpadokon és zenei fesztiválokon, opera és oratórium műsorokban. Liszt-dijas (1960). Érdemes művész (1969). F. sz.: Wotan (*Walkür*), *Bolygó hollandi*, Hans Sachs (*Mesterdalnokok*), Mefisztó (*Faust*), *Wozzeck*.

FARIA, Jesus (1910) – a Venezuelai KP főtitk. (1951 óta). Fiatalon bekapcsolódik a forr. mozg.-ba. 1936 megszervezi az olajmunkások nagy sztrájkját, 1938 belép a Venezuelai KP-ba, 1944 az olajmunkások szaksz. eln. 1945 részt vesz Párizsban a SZVSZ létrehozásában. 1947 szenátor, 1950 bányász sztrájk szervezéséért letartóztatják. 1951 még börtönben van, de megválasztják a párt főtitkárává. 1958 kiszabadul, s újból szenátor. 1963 a pártot illeg.-ba kényszerítik, őt pedig letartóztatják. Nközi szolidaritási mozg. szabadítja ki, Moszkvában él, majd 1968 visszatér hazájába.

FARKAS Aladár (1909) – szobrászművész. Munkás, majd az iparrajzisk. esti, később nappali tagozatán szobrászatot tanul. 1937–39 Párizsban folytatja tanulmányait. 1940 hazatér, részt vesz a Szoc. Képzőművészek csop.-jának újjászervezésében, a csop. vez.-ségi t. 1960 Háy Károly Lászlóval együtt retrospektív kiállítást rendez műveiből Bp.-en, az Ernst Múzeumban. A 30-as, 40-es években számos antifasiszta szobrot és plakettet, a felszabadulás után több szovjet emlékművet készít. Legismertebb művei kisplasztikai sorozatai a koreai háborúról, az 1956-os ellenforr.-ról és a vietnami nép szabadságharcáról. Marx-szobrát (1960) a közgazd. tud. egy.-en állítják fel. Kétszeres Munkácsy-díjas (1950, 1953).

FARKAS Ferenc (1905) – zeneszerző. A bp.-i Zeneműv. főisk.-n, majd a római Santa Cecilia Ak.-n tanul. 1932–36 Bécsben, majd Koppenhágában filmzeneszerzőként és karmesterként működik. 1936–41 a Székesfőv. Felsőbb Zeneisk., 1941–43 a kolozsvári Áll. Konzervatórium zeneszerzéstanára, 1943–44 uo. ig. 1945–46 a M. Áll. Operaház karig. h. 1946–48 a Székesfehérvári Áll. Konzervatórium ig. 1949– a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a zeneszerzés tanára. Kossuth-díjas (1950), Erkel-díjas (1960), Érdemes művész (1965). F. m.: *Bűvös szekrény* (opera 1938–42), *Furfangos diákok* (balett 1949), *Csinom Palkó* (daljáték 1950), *Vidróczki* (daljáték 1964), *Szent János Kútja*, *Cantus Pannonicus*, *Tavaszvárás*, *Laudatio Szigethiana* (oratórium), továbbá zenekari művek, dalciklusok, énekkari művek, kamarazene, film- és színpadi kísérőzenék.

FARKAS Gábor (1925) – biológus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1957–58 a kanadai Nemzeti Tud. Tan. ösztöndíjasaként Kanadában dolgozik. 1964–65 az USA-ban a Wisconsin Egy. (Madison) vendégprof. 1960– az ELTE növényélettani tanszékén dolgozik. 1964– az MTA lev. t. Az MTA Növényélettani Tanszéki Kut. Csop. vez. A növények anyagcsereélettanával foglalkozik. F. m.: *Növényi anyagcsereélettan* (1968).

FARKAS Tibor (1922) – építészmérnök. A bp.-i Műegy. építészmérnöki karát végzi. 1957– a Balaton és a Duna-kanyar főépítésze. A településtervezés és -kivitelezés problémáival, lakásépítési és idegenforgalmi vonatkozású építészeti kérdésekkel foglalkozik. 1956 elkészíti a mohácsi-szigeti, 1957–58 a balatoni regionális tervet. Építészeti vonatkozású szakcikkei számos hazai és külföldi folyóiratban jelennek meg. Ybl-díjas (1957), Áll.-díjas (1966).

FARKASDY Zoltán (1923) – tervező építész. A bp.-i Műegy. építészmérnöki karán tanul, közben két évig Koppenhágában gyakorlaton. 1946–51 tanársegéd az egy. épületszerkezettani tanszékén. 1961– a Típustervező Int. vez. tervezője. A Magyar Építőműv. Szöv. vez.-ségi t. Városépítéssel, középületek, kórházak tervezésével, műemlékek rekonstrukciójával foglalkozik. Ybl-díjas (1962). Az ő elképzelései alapján készültek a bp.-i és a miskolci műegy. egyes épületei, a dunaújvárosi kórház, a bp.-i Iparműv. Főisk. új épülete, a kelenföldi lakótelep 18 szintes lakóházai stb.

FARLEY, James A. (1888) – amerikai politikus. Pályáját könyvelőként kezdi. 1926– különböző rt.-ok alk., majd eln. és vezérig., 1940– a Coca-Cola rt. eln. és ig. 1928–30 a Dem. P. New York-i biz. titk., 1930–44 eln., 1932–40 a Dem. P. Orsz. Biz. eln. 1933–40 a Roosevelt-kabinetben postaügyi min., az Orsz. Külker. Tan. ig. A Pol. és Társ. tud. Ak. t., számos amerikai főisk. és egy. tb. fokozatban részesíti.

FARMER, James Leonard (1920) – amerikai néger polgárjogi vez. A Howard Egy.-en végez. A Színesbőrűek Haladását Előmozdító Orsz. Tömörülés (NAACP) program-ig., az Állami, Megyei és Városi Alk.-ak Uniójának nközi képv. 1961–66 a Congress of Racial Equality (Faji Egyenlőség Kongresszusa) ig. 1966– a művelődési házak közp. eln.

FARRELL, James Thomas (1904) – amerikai író. A chicagói egy.-en végez. Pályája kezdetén többféle foglalkozást végigpróbál. Első műve, *Az ifjú Lonigan* 1932 jelenik meg. Témája az ír bevándorló kisemberek sorsa az USA-ban. Az Orsz. Műv. és Irod. Int. és a Pen Club t. Több mint félszáz könyve jelenik meg. Magy. *Ruth és Bertram* c. elb.-e a *Mai amerikai elbeszélők* c. antológiában (1963) olvasható.

FASANO, Renato (1902) – olasz karmester. A nápolyi konzervatóriumban zongora- és zeneszerzői tanulmányokat folytat. Malipiero utódaként a velencei konzervatórium ig. és az európai zeneműv. főisk.-k ig.-i egyes.-ének eln. A római Collegium Musicum Italicum alapítója, a római Santa Cecilia Ak. ig. és a „Virtuosi di Roma" kamarazenekar karmestere.

FAST, Howard Melvin (1914) – amerikai író. 1930-ban kezd írni. Műveit 82 nyelvre lefordítják és többet belőlük megfilmesítenek. A II. vh. idején haditudósító Afrikában és Ázsiában. Mindenekelőtt nagy tört. reg.-ei ismertek. Haladó magatartásáért üldöztetéseknek van kitéve. 1954 Nközi Lenin-békedíjat kap. 1956 után hátat fordít korábbi haladó nézeteinek és azóta megjelenő írásai szovjet- és komm.-ellenesek. Magy. megj. művei: *A szabadság útja* (reg. 1949), *Az utolsó határ* (reg. 1949, 1950, 1955), *Az ekhós szekér* (elb.-ek 1951). *Az erőszak napja* (reg. 1953), *Névtelenek balladája* (reg. 1951, 1955), *Spartacus* (reg. 1953, 1954, 1956), *Amerikai legenda* (1954), *Amerikai napló* (1954), *Tom Paine* (reg. 1954), *Clarkton* (reg. 1955).

FASSZI, Mohammed Allal El (1906) – marokkói politikus. A fezi egy.-en tanul. 1920– együttműködik a marokkói nacionalistákkal. A harmincas évektől nacionalista tevékenysége miatt többször bebörtönzik, száműzik. 1946 visszatér Marokkóba, és az 1943-ban alakult Isztiklal (Függetlenségi) párt vez. lesz. 1947–53 külföldön él. 1956– ismét az Isztiklal-párt vez. 1961 a muzulmán ügyek min.

FATYEJEVA, Natalja (1934) – szovjet színésznő. A harkovi színházi főisk.-n, majd a moszkvai filmműv. főisk.-n tanul. A moszkvai Jermolova Színház t. 1956– szerepel filmen. 1958– a Moszfilm Stúdió Filmszínészek Színháza társulatának t. Szerepel tbk. a *Van ilyen legény* (1956), *Találkozás a nyolcas tárnában* (1957), *A tarkák ügye* (1958), *Útközben* (1961–62), *Három plusz kettő* (1963) c. filmekben.

FAUBUS, Orval Eugene (1910) – amerikai lapkiadó. Tanító, később Arkansas államban jegyző, majd postamester. 1947– a Madison m.-i *Hírlap* tulajdonos-szerk. 1955–67 Arkansas kormányzója, több arkansasi újság tulajdonosa. Dem. párti.

FAURE, Edgar (1908) – francia közokt. min. Jogi és irod. tanári diplomája van. 1928– ügyvédi gyakorlatot folytat. Az ellenállásban a Szabad Franciao. Mozg. keretén belül a törvényhozási ügyek főtitkárh., majd 1944 az ideiglenes korm. t. Algírban. 1945 a nürnbergi nközi kat. b.-on a francia főügyészh. 1946–58 képv. a Radikális és Radikálszoc. P. listáján. 1949–50 pénzügyi államtitk., majd igazságügymin. 1952 min. eln., később a IV. Közt. több korm.-ának eln., ill. min. 1959– szenátor. 1967 mezőgazd. min., 1968–69 közokt. min.

FAURE, Maurice Henri (1922) – francia politikus. Irod. és jogi diplomája van. Gimn. tanár, majd min. attasé, 1947– állammin. 1951 képv. a Radikális és Radikálszoc. P. listáján. 1953 e párt főtitk., majd 1956– külügyi államtitk. Később a marokkói és tuniszi ügyek államtitk. Az V. Közt.-ban ellenzéki politikus, jelenleg a Radikális és Radikális-Szoc. P. eln., a Baloldali Demokraták és Szocialisták Szöv. (FGDS) vez.-ségi t.

FAUVET, Jacques Jules (1914) – francia újságíró. Jogot végez. 1937–39 a *L'Est Républicain* szerk. (Nancy), majd 1945– a *Le Monde*-nál dolgozik. 1948–58 belpol. rovatvez., 1958–63 főszerk. h., 1963– főszerk.

FAVZI, Mahmud (1900) – A kairói, a római, a liverpooli és az amerikai Columbia Egy.-en tanul. 1926–29 konzulh. New Yorkban, 1929–36 diplomáciai beosztások Japánban, Görögo.-ban, majd Angliában. 1940–41 oszt. vez. a Külügymin.-ban. 1941–44 jeruzsálemi főkonzul, majd ismét a Külügymin.-ban dolgozik. 1946 az ENSZ BT-ben Egyiptom képv., majd állandó ENSZ-mb. 1952 londoni nagykövet. 1952–64 Egyiptom, ill. az EAK külügymin. 1964–67 külügymin. h., 1967– külügyi kérdésekkel mb. min. elnökh., az eln. külpol. tanácsadója, az Eln. Tan. t.

FAVZI, Mohammed (1915). – egyiptomi tábornok. Kairóban kat. ak.-t végez, részt vesz az 1948-as palesztin háborúban, valamint az 1956-os szuezi agresszió visszaverésében. 1967 jún.–1968 hads. főpar., 1968 jan.– hadügymin.

FAZEKAS János (1926) – a román min. tan. elnökh. 1950– a Román Munkásifj. Szöv. KB titk. 1954– KP KB t., 1960– KB titk. 1961–65 élelmiszeripari min. 1965– a min. tan. elnökh. 1965–67 a KB VB pótt. 1967– t.

FECHNER, Herbert (1913) – német (NDK) közéleti személyiség. Munkás, 1927– a Szoc. Ifjúmunkás szöv. t. 1945– az NSZDP, majd az NSZEP t. 1948–50 az NSZEP berlin-lichtenbergi, 1950–51 berlin-treptowi körzeti titk. 1950– a berlini pártvez. t. 1951–61 a berlini városi tan. és magisztrátus t. 1961–67 a berlin-köpenicki ker. polgármestere. 1963–65 a potsdam-babelsbergi áll. és jogtud. ak. lev. hallgatója. 1967– az NSZEP KB pótt., a berlini pártvez. titkárságának t. 1967– Berlin főpolgármestere, a Népi Kamara képv.

FEDORENKO, Nyikolaj Prokofjevics (1917) – szovjet közgazdász. 1941-ig a moszkvai Lomonoszov Analitikai-kémiai Főisk.-n tanul. 1942 elvégzi a kat.-kémiai ak. mérnöki fakultását, 1942–45 a Vörös Hads. kat.-kémiai főig.-ságán dolgozik. 1946–62 a moszkvai Lomonoszov Analitikai-kémiai Főisk.-n tanít. 1962–63 a SZU Tud. Ak. közgazd. tud. oszt. titkárh. 1963– a SZU Tud. Ak. Közp. Közgazd.-matematikai Int. ig. 1962– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. A vegyipar közgazd. problémáival foglalkozik.

FEDORENKO, Nyikolaj Trofimovics (1912) – szovjet diplomata, filológus. A moszkvai orientalisztikai főisk.-t végzi. 1939– diplomáciai szolgálatban: a SZU kínai külképviseletein, a Külügyi Népbiztosságon, majd a külügymin.-ban dolgozik. 1943– SZKP t. 1955– Külügymin. h. 1958–62 nagykövet Japánban. 1962–68 a SZU állandó képv. az ENSZ-ben és a BT-ben. 1966– az SZKP KRB t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1968– t. A filológiai tud. dr.-a. Számos könyvet és több mint 80 tanulmányt ír a kínai irod.-ról.

FEDOROV, Viktor Sztyepanovics (1912) – szovjet olajfeldolgozóipari min. A grozniji olajipari főisk.-t végzi. Kandidátus, majd docens. 1937–40 tanszékvez. a főisk.-n, s tud. kut. int.-ének ig. 1940–46 vez. beosztásokban dolgozik az olajiparban. 1946–57 olajfeldolgozóipari min. h. 1957–58 a Baskir Népgazd. Tan. eln. 1958–63 a min. tan. vegyip. biz. eln. 1963–64 a Tervhiv. vegyi- és olajipari biz. első elnökh. 1964–65 eln., min. rangban. 1965– olajfeldolgozóipari min. 1939– KP t.. 1961– KB pótt. Áll.-díjas, a Szoc. Munka Hőse.

FEDOSZEJEV, Pjotr Nyikolajevics (1909) – szovjet filozófus. A gorkiji ped. főisk.-n tanul. 1930–33 tanár. 1936–41 tud. munkát végez. 1939– SZKP t. 1941–47 és 1950–54 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1960– t. 1955–62 a SZU Tud. Ak. Filozófiai Int. ig. 1959–62 az Ak. közgazd., filozófiai és jogtud. oszt. tud. titk. 1962– az Ak. elnökh. 1963–65 az Ak. filozófiai oszt. tud. titk. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. A Szovjet–Magyar Baráti Társ. eln. Az MTA tb. t. A filozófiai tud. dr.-a. Tört. materializmussal, a szoc.-ból a komm.-ba való átmenet kérdéseivel, a tud. komm. elméletével foglalkozik. – Magy. megj. könyvei: *A marxizmus–leninizmus a háború eredetéről és jellegéről* (1946, 1948), *Az osztályok és az osztályharc marxi elmélete* (1949), *A marxizmus–leninizmus a vallásról és a vallásos előítéletek leküzdéséről* (1951), *Kommunizmus és filozófia* (1964).

FEGYIN, Konsztantyin Alekszandrovics (1892) – szovjet író. Elvégzi a moszkvai keresk. főisk.-t és nyelvtudásának tökéletesítésére Németo.-ba utazik, ahol 1914–18 polg. internált. 1918 hazatér, a Közoktatásügyi Népbiztosságon dolgozik. 1919– a Vörös Hads. egyik lapjának munkatársa, majd kritikai és publicisztikai munkásságot folytat, folyóiratokat szerkeszt. A 20-as évek elején, Gorkij személyes biztatására kezd szépirod.-mal foglalkozni. A Szerapion testvérek irod. csoportosulás t. A 30-as évek elején betegségének gyógyítására egy svájci szanatóriumba megy, majd hosszabb utazást tesz Ny-Európában. Élményeit két reg.-ben is feldolgozza *(Európa elrablása, Arkturusz szanatórium)*. A II. vh.-ban haditudósító. Írói hírnevét elsősorban nagy reg.-ciklusai alapozzák meg. 1954– a Német Műv. Ak. lev. t. 1958 a SZU Tud. Ak. t. 1959– a Szovjet Írószöv. első titk. A SZU Békebiz. t. A SZU–NDK Baráti Társ. eln. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1949). Magy. megj. művei: *A kert* (elb.-ek 1932), *Első örömök* (reg. 1948, 1949, 1950, 1955, 1965), *A diadalmas esztendő* (reg. 1949, 1950), *Az Arkturusz szanatórium* (reg. 1954), *Európa elrablása* (reg. 1955), *Városok és évek* (reg. 1955), *Elbeszélések* (1959), *Fivérek* (reg. 1959), *Az író és a kor* (tanulmányok stb. 1960), *Amikor színész voltam* (elb.-ek 1962), *Máglya* (reg. 1963), *A világvége* (elb.-ek 1966).

FEHÉR István (1907) – kémikus, vegyészmérnök. A prágai Német Műszaki Egy. vegyészmérnöki karán végez. 1934–49 a Wolfner Bőrgyárban labor.-i vegyész, üzemmérnök, műszaki ig., majd ig. 1949–51 az Esti Műszaki Főisk. és a Műszaki Gazd. Ak. tagozatvez. 1949–67 a Bőripari Kut. Int. ig. (nyug.) Kossuth-díjas (1948). Tud. munkater.-e a bőrvegyészet, bőripari technológia és a fehérjék kémiája. Számos hazai és külföldi publikáció szerzője.

FEHÉR Klára (1922) – író, újságíró. Gépgyári tisztv., 1946–49 a *Szabad Nép* munkatársa. Reg.-ket, színműveket, útirajzokat, humoreszkeket ír. Tárcái, riportjai és cikkei a *Magyar Nemzet*-ben, valamint más lapokban jelennek meg. József Attila-díjas (1950). Férje: Nemes László író. F. m.: Színművek: *Idézés bűnügyben* (1949), *Becsület* (1950), *Nem vagyunk angyalok* (1958), *A teremtés koronája* (1959). Reg.-ek: *A tenger* (1956, 1960), *A földrengések szigete* (ifj. reg. 1958), *Idegen víztükör* (1959). *Perben, haragban* (1966), *Ma éjjel ne aludj* (1967).

FEHÉR Lajos (1917) – min. elnökh. A debreceni tud. egy.-en latin-tört. szakon végez. Bekapcsolódik a „Márciusi Front" nevű baloldali mozg.-ba. Bp.-en újságíró, a függetlenségi ellenállási mozg. t. 1942– az illeg. KMP t. 1943– a Békepárt falusi vonalán dolgozik, majd 1944 részt vesz a fegyveres ellenállási mozg.-ban. A felszabadulás után a pol. rendőrség vez. h., majd 1948–54 a *Szabad Föld* c. lap felelős szerk., ezt követően a *Szabad Nép* szerk. biz. t. Egy ideig a balatonnagybereki áll. gazd. ig., 1956 nov.– az MSZMP KB és PB t. A VII. és a VIII. kongresszus között KB titk., 1962– min elnökh. Több könyve is megj.: *Harcunk Budapestért* (1946, 1955), *Öt hét a világ legfejlettebb mezőgazdaságában* (1949), *A szocialista mezőgazdaságért* (1963).

FEIGL, Herbert (1902) – osztrák származású amerikai filozófus. A müncheni és a bécsi egy.-en tanul, 1927– Bécsben tanít. 1930– az USA-ban él, a Harvard Egy.-en ösztöndíjas, majd adjunktus. 1940– a minnesotai egy.-en filozófia prof. Több tud. társ. t., tud. folyóiratok szerk. Az ún. Bécsi körhöz tartozik, a neopozitivista irányzat képv.

FEIS, Herbert (1893) – amerikai történész. A Harvard Egy.-en végzi tanulmányait. Több egy.-en előadó, díszdr. és meghívott előadó. A háború előtt, alatt és után számos nközi konferencián az amerikai delegáció tanácsadója. 1960 Pulitzer-díjat kap. Több, főleg a II. vh. időszakára vonatkozó diplomáciatört. mű szerzője.

FÉJA Géza (1900) – író, irod. történész, publicista. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán és az Eötvös Kollégiumban tanul. 1924–37 tanár. Írói munkásságát versekkel kezdi. A 30-as években a népi írók csop.-jának egyik ideológusa, részt vesz a Márciusi Front megalapításában, tanulmányokat ír és publicisztikai munkásságot folytat a *Válasz*, *Magyar Írás*, *Kelet Népe* c. folyóiratokban és a *Szabadság* c. hetilapban. 1937 *Viharsarok* c. falukut., szociográfiai könyvéért eljárást indítanak ellene.

A 30-as évek végén és a 40-es évek elején főként pol. publicisztikával és irod. tört. kérdésekkel foglalkozik, ideológiai munkásságában élesebben kiütköznek a „harmadikutas" és nacionalista nézetek. 1945–60 városi, majd megyei könyvtáros Békéscsabán. 1960–61 a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tud. főmunkatársa (nyug.). 1957– több reg.-e, elb.-kötete és visszaemlékezése jelenik meg. József Attila-díjas (1966). F. m.: *Viharsarok* (szociográfia 1937), *Magyar irodalomtörténet:* I. *Régi magyarság,* II. *A felvilágosodástól a sötétedésig,* III. *Nagy vállalkozások kora* (1937–43), *Bresztováczy és az ördög* (novellák 1957), *Bölcsődal* (életreg. 1958), *Kuruc idő* (reg. 1962), *Sarjadás* (szociográfia 1963), *Szabadcsapat* (életreg. 1965), *Tamási Áron* (kismonográfia 1967), *Csillagok vigyáznak* (reg. 1968).

FEJES Endre (1923) – író. Szabó, majd vasesztergályos, 1945–49 Ny-európai országokban él, 1955– jelennek meg novellái és tárcái különböző irod. lapokban és folyóiratokban. SZOT-díjas (1959), József A.-díjas (1963). F. m.: *A hazudós* (novellák 1958), *Rozsdatemető* (reg. 1962, színpadi változat is), *Vidám cimborák* (novellák 1966), *Mocorgó* (színmű 1966), *Jó estét nyár, jó estét szerelem* (reg. 1969).

FEJES TÓTH László (1915) – matematikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1941–45 a kolozsvári egy. tanársegéde. 1945–48 a bp.-i Árpád Gimn. tanára. 1946– az ELTE magántanára. 1949–65 a Veszprémi Vegyipari Műszaki Egy. tanszékvez. tanára. 1960–61 a freiburgi, 1963–64 a Wisconsin Egy. (USA) vendégtanára. 1965– az MTA Mat. Kut. Int. tud. főmunkatársa. 1962– az MTA lev. t. 1966– a Lipcsei Szász Tud. Ak. lev t. Kossuth-díjas (1957), főleg a diszkrét geometria problémáival foglalkozik. F. m.: *Lagerungen in der Ebene auf der Kugel und im Raum* (1953), *Regular Figures* (1964, németül: 1965).

FEJSZAL, ibn Abdul Aziz (1905) – Szaúd-Arábia kir.-a. 1926–64 Hedzsasz alkir.-a. 1945 San Franciscóban az ENSZ alapításakor a szaúdarab küldöttség vez. Atyja, Ibn Szaúd halála és bátyja, Szaúd trónra lépése után, 1953 nov.– trónörökös. 1958 min. eln., 1961 jan. a kir. meneszti. 1962 ismét min. eln. 1964 okt. lemondásra kényszeríti bátyját, ő maga lesz áll.- és korm. fő.

FEKETE Gyula (1922) – író, publicista. A Bp.-i Műszaki Egy. közgazd. tud.-i karán tanul, a Győrffy Kollégium t. 1945 a földreform végrehajtásának min. biztosa Borsod m.-ben. Részt vesz a Nemzeti Parasztpárt munkájában, különböző lapoknál vidéken és Bp.-en szerk., ill. újságíró. 1965– a *Budapest* c. folyóirat szerk. Reg.-eket, elb.-eket, ifj. műveket ír, egy drámáját és három filmjét mutatták be, publicisztikai és kritikai munkásságot folytat. Kétszeres József Attila-díjas (1953, 1963), SZOT-díjas (1964). F. m.: *A kék sziget* (ifj. reg. 1959), *A fiatalasszony* (reg. 1960), *A falu szépe* (reg. 1961), *Kincskereső pipitér* (ifj. reg. 1961), *Az orvos halála* (reg. és film 1963), *A hű asszony meg a rossz nő* (reg. 1963), *Szerelmesek bolygója* (reg. 1964), *Ezeregyedik esztendő* (reg. 1965), *Lányszöktetés* (elb.-ek 1966), *Csördülő ég* (reg. 1967).

FEKSZI István (1920) – a Szabolcs-Szatmár m. Tan. eln. (1954 óta). Napszámos. 1945–49 járási párttitk., majd DÉFOSZ m. titk., később a Heves m. Tan. VB elnökh. 1953–58 elvégzi a gödöllői Agrártud. Egy.-et. Országgy. képv. (Szabolcs m.)

FELEDY Gyula (1928) – grafikus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n, majd a krakkói Képzőműv. Ak.-n tanul. 1952 önálló kiállítást rendez Krakkóban. 1955– Miskolcon él. Számos hazai és külföldi kiállításon vett részt. Tematikus sorozatokat és önálló grafikai kompozíciókat alkot. Munkácsy-díjas (1966).

FELEKI Kamill (1908) – színész. Rákosi Szidi színiisk.-ját végzi. Pályáját a Király Színházban kezdi. A felszabadulás előtt főként revütáncos és táncoskomikus külföldön, majd 1939– Bp.-en kabarékban és operettekben lép föl. 1945– a Főv. Operettszínház, a Petőfi Színház, majd ismét a Főv. Operettszínház t. Komikus szerepein kívül számos prózai, drámai szerepet is eljátszott. Kiváló művész (1961). F. sz.: Színpadon: Miska (Kálmán: *Csárdáskirálynő*), Puzsér (Molnár: *Doktor úr*), Stix (Offenbach: *Orfeusz az alvilágban*), Sir Basil (Lehár: *Luxemburg grófja*), Peacock (Brecht–Weill: *Koldusopera*), Glausius (Kerekes: *Állami Áruház*), Sanyika (Lajtai: *Három tavasz*). Filmen: *Beszterce ostroma* (1948–55), *Állami Áruház* (1957), *Gerolsteini kaland* (1957), *A megfelelő ember* (1959).

FELEKI Sári (1920) – színésznő. Elvégzi a Színműv. Ak.-t. Pályáját 1940 a Madách Színházban kezdi. Később az Andrássy úti Színház, a Vígszínház, a Vidám Színpad, a Pécsi Nemzeti Színház t. 1957– az Áll. Déryné Színházban játszik. Jászai-díjas (1963), Érdemes művész (1966). F. sz.: Timea (Jókai: *Az aranyember*), Ibsen: *Nóra*, Vivie (Shaw: *Warrenné mestersége*), királynő (Scribe: *Egy pohár víz*), Kate (Miller: *Édes fiaim*), Lina (Móricz: *Rokonok*), Diana (Lope de Vega: *A kertész kutyája*).

FELLINI, Federico (1920) – olasz filmrendező. Újságíró, karikaturista, trükkfilmrajzoló, gagman (ötletadó). 1930– forgatókönyv-író, rendező. 1950– önállóan alkot. Az olasz film egyik legsajátosabb egyénisége. Néhány nálunk is sikert aratott filmje: *Róma nyílt város* (1944–45, társíró, rendezőasszisztens), *Országúton* (1954), *Cabiria éjszakái* (1957), *Édes élet* (1960), *Nyolc és fél* (1963), *Júlia és a szellemek* (1965).

FELLNER, William John (1905) – magy. származású amerikai közgazdász. Bp.-en, Zürichben és Berlinben tanul. 1939–52 a California Egy. (Berkeley) közgazd. tanszékének t. 1952– a Yale Egy. prof., 1962–64 tanszékvez. 1959–60 az OEEC Önálló Szakértők Biz. t. Szakirod. munkásságában jövedelemelosztási, pénzelméleti és ciklusproblémákkal foglalkozik.

FELSENSTEIN, Walter (1901) – osztrák származású színész, rendező, színig. 1921–22 színitanulmányokat folytat Bécsben, 1923–25 színész, 1925– különböző városok színházaiban és operáiban rendező, ill. műv. vez. A fasizmus alatt egy időre kizárják a birodalmi színházi kamarából, 1947– a berlini Komische Oper intendánsa, az NDK-ban működik. 1963–64 Bayreuthban, Bécsben és Berlinben rendezői tanfolyamokat vezet. Kiváló operarendező, aki színházában világhírű együttest formál ki. A Német Műv. Ak. t., 1959– aleln. Négyszeres Nemzeti-díjas (1950, 1951, 1956, 1960).

FELTRINELLI, Giangiacomo (1926) – olasz könyvkiadó. Az Alecto és a Feltrinelli Masonite társ.-ok ig., majd a G. Feltrinelli közgazd. és társ. tud. int. alapítója. 1955 megalapítja nközileg ismert könyvkiadóját, amely számos baloldali író és tudós műveit publikálja.

FENG Hszüe-feng – kínai irod. kritikus. Költőként indul. A 30-as években a Baloldali Írók Szöv. egyik vez., a sanghaji illeg. pártmunka egyik irányítója. A japánellenes háború idején a sangzsaói koncentrációs táborba zárják. A felszabadulás után a Népi Irod. Kiadó ig., a *Venjipao* irod. folyóirat szerk., az Írószöv. egyik vez., számos kult. szerv t. Több tanulmánykötete jelenik meg, a marxista esztétika fordítója. Állatmeséi külföldön is ismertek. 1957 a jobboldalellenes harc során leváltják, jelenlegi sorsa ismeretlen.

FENN, Wallace Osgood (1893) – amerikai fiziológus. A Harvard Egy.-en végez. 1919–23 uo. előadó, 1923–25 a Rockefeller Int. ösztöndíjasa, majd 1925– a Rochester Egy. fiziológia prof. és 1959-ig az egy. orvosi és fogorvosi isk.-jának vez. 1964– az űrtud. közp. (Space Science Center) ig. Számos tud. biz. és társ., köztük a Tud. Ak. és a Tud. és Természettud. Ak. t.

FÉNYES Szabolcs (1912) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk. zeneszerzés szakán tanul. Operett-, film- és könnyűzenét komponál. Hosszú ideig a Főv. Operettszínház ig. Kb. 130 film zenéjét szerzi, 30-nál több operettje, színpadi műve van, melyeket külföldön is sikerrel játszanak. Erkel-díjas (1964). F. m. (filmzene): *Mária nővér* (1936), *Havasi napsütés* (1940), *Egy szoknya – egy nadrág* (1943), *Fűre lépni szabad* (1951), *Kétszer kettő néha öt* (1954), *Dollárpapa* (1956); operettjei: *A hárem, Maya* (1931), *Majd' a papa, Rigó Jancsi.*

FENYŐ A. Endre (1904) – festőművész, képzőműv. kritikus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Glatz Oszkár és Vaszary János növendéke. 1926– szerepel kiállításokon. A KUT és az UME haladó szellemű művész csop.-ok t. 1933– részt vesz a szoc. képzőművészek csop.-jának megalapításában és munkájában. 1938–46 Finno.-ban, ill. Svédo.-ban dolgozik, 1947–50 a *Szabad Nép* képzőműv. kritikusa, 1957–68 a Képzőműv. Alap szaklektora. 1964 legutóbbi gyűjteményes kiállítása az Ernst Múzeumban. Munkácsy-díjas (1959). F. m.: *Valami készül* (1935), *Gondolkodó munkás* (1935), *Stockholmi városképek, svéd tájképek* (1939, 1946), *Balatoni tájképek* (1956–67), *Anyám* (1962), *Szőlőmunkás* (1962).

FENYŐ Emil (1889) – színész. A Vígszínház színisk.-ját végzi. Különböző vidéki városok színházaiban szerepel. 1917– a Vígszínház és több főv. magánszínház, 1950–64 a Nemzeti Színház t. (nyug.). Jellemszerepeket játszott. Érdemes művész (1964). F. sz.: szolgabíró (Bródy: *A tanítónő*), a rheimsi érsek (Shaw: *Szent Johanna*), Miska bán (Katona: *Bánk bán*), Horváth Mihály (Illyés: *Fáklyaláng*). Külföldön és itthon számos filmszerepet játszott.

FENYVESSI Balázs (1910) – színész. Mint műkedvelő kezdi pályáját. 1951– az Áll. Faluszínház, ill. a Déryné Színház t. Klasszikus és modern epizódszerepeket alakít. Jászai-díjas (1961). F. sz.: Valkay (Móricz: *Légy jó mindhalálig*), Petur bán (Katona: *Bánk bán*), Szorin (Csehov: *Sirály*), Marke (Vas–Illés: *Tristan*).

FEOKTYISZTOV, Konsztantyin Petrovics (1926) – szovjet űrhajós. 1941–45 felderítőként harcol a II. vh.-ban. A háború után elvégzi a moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t, majd tud. kut. int.-ekben dolgozik. 1964. okt. 12-én V. M. Komarovval és B. B. Jegorovval együtt a Voszhod űrhajón részt vesz a világ első hármas űrrepülésében, amelynek során fontos fizikai-műszaki kutatási programot hajt végre. A SZU Hőse.

FERAOUN, Mouloud (1913) – algériai író, irod. kritikus. Franciao.-ban végzi egy. tanulmányait; újságíró. Reg.-eiben hazája tört.-ét, a felszabadító mozg.-k eseményeit dolgozza fel, a francia próza legjobb hagyományait követve; francia nyelven ír.

FERBER, Edna (1887) – amerikai reg.- és színműíró. Magy. eredetű kivándorolt kereskedőcsaládból származik. Különböző sajtóorgánumoknál dolgozik. Írásaiban az amerikai életet ábrázolja, az első telepesektől napjainkig. Főleg a tevékeny amerikai nő típusát festi le, néhol fanyar humorral. Az Orsz. Műv. és Irod. Int. t. Pulitzer-díjas (1924). Magy. megj. művei: *Az úszó színház* (reg. 1932), *Mekkora?... Ekkora!* (reg. 1930-as évek), *Az erdő fia* (reg. 1935), *Szerelmes kalandorok* (reg. 1943).

FERENCZI György (1902) – zongoraművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Thomán István és Dohnányi Ernő növendéke. 1920– szerepel mint zongoraművész. Sokat jár külföldön is. 1927– a bp.-i Nemzeti Zenede tanára. 1947– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanszékvez. tanára. Kiemelkedőek Chopin-tolmácsolásai. Érdemes művész (1965).

FERENCSIK János (1907) – karmester. A bp.-i Nemzeti Zenedében végez, 1927– az Operaház t., előbb korrepetitor, 1930– karmester, 1930–31 zenei asszisztens Bayreuth-ban az ünnepi Wagner-előadásokon. 1936– többször szerepel külföldön, Európában, Amerikában és a Távol-Keleten, két ízben (1948, 1950) a Wiener Staatsoper vendégkarnagya, 1945– a M. Rádió Szimfónikus Zenekarának vez. karnagya, 1952– az Áll. Hangversenyzenekar vez. karnagya, jelenleg főzeneig., a Zeneműv. Főisk. tb. tanára. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1961), Érdemes művész (1952), Kiváló művész (1954).

FERNANDEL (Constantin Fernand) (1903) – francia filmszínész. Bankpénztáros, majd sanzonénekes, operettszínész. 1930– filmezik. Ellenállhatatlanul kedves humorával biztos sikert arat, mint jellemszínész is megállja a helyét. F. f.: *A potyautas* (1938), *Topáz* (1950), *Vörös kocsma* (1951), *Apa lett a fiam* (1952), *Első számú közellenség* (1953), *Az ötlábú birka* (1954), *Az utolsó ítélet* (1961).

FERNANDEZ FONT, Marcelo (1932) – kubai külker. min. A cambridge-i és a havannai egy.-en tanul, mérnök. Csehszlovákiában folytat pénzügyi tanulmányokat. Részt vesz a Július 26-a Mozg.-ban. A forr. győzelme után számos fontos poszton tevékenykedik: nagykövet, külügymin. h., a Nemzeti Bank eln. A Kubai KP KB t.

FERNÁNDEZ RETAMAR, Roberto (1930) – kubai költő. Párizsban és Londonban folytat tanulmányokat. Kritikus és egy. tanár Havannában. A Kubai Írók és Művészek Szöv. titk.

FERRARI AGGRADI, Mario (1916) – olasz politikus, közgazdász. A római egy.-en tanul, majd uo. tanársegéd. 1944–45 a felső-olaszo.-i Nemzeti Felszabadítási Biz. (rendkívüli korm.) közp. gazd. biz. t. A felszabadulás után hosszú ideig gazd. irányító szerepet tölt be. 1953– parl. képv. 1953–58 költségvetésügyi államtitk. 1958–59 és 1963–65 földművelésügyi min. A Kereszténydem. P. t.

FERRAROTTI, Franco (1926) – olasz szociológus. A torinói és a chicagói egy.-en tanul, majd a firenzei, később a római egy. prof. A *Quaderni di Sociologia* c. folyóirat megalapítója és kiadója. Főként iparszociológiai tevékenysége ismert.

FERRAS, Christian (1933) – francia hegedűművész. Gyerekkora óta koncertező művész, több nközi verseny győztese. Világjáró virtuóz, elsősorban klasszikus és romantikus mesterek kiváló tolmácsolója.

FERREIRA de CASTRO, José Maria (1898) – portugál író, újságíró. 1910 kivándorol Brazíliába, ahol ültetvényi munkás, később újságíró. 1919 visszatér hazájába. A Salazar-diktatúra emigrációba kényszeríti, újra Brazíliában él. Ifjúkora óta a munkásoszt. oldalán harcol, antifasiszta. Magy. megj. művei: *Napfényes házikó* (reg. 1952), *Honkeresők* (reg. 1958), *Örökkévalóság* (reg. 1960), *A missziós ház* (1968).

FERRI, Mauro (1920) – olasz politikus. Jogot végez. 1945– az olasz Szoc. P. t. 1945–50 Castel San Nicola (Arezzo) polgármestere, majd a Szoc. P. arezzói szerv. titk. 1949– a Szoc. P. KB t., képv. 1969 a Szoc. P. főtitk.

FESSARD, Alfred (1900) – francia neurofiziológus, pszichológus. A párizsi egy.-en szerez doktorátust. A College de France tanára, a neurofiziológiai labor. ig. Az *Année Psychologique* társszerk. Tanulmányai és könyvei a neurofiziológia, az emlékezés és tanulás alapjai, a szenzoros információ kódolásának problémaköréből kerülnek ki.

FESTINGER, Leon (1919) – amerikai pszichológus. 1940 New Yorkban doktorál. Előbb Massachusettsben, majd Michiganben, illetve Minnesotában pszichológiatanár. 1955– a Stanford Egy. tanára. Az USA Tud. Ak. t. Szociálpszichológiával foglalkozik, fő munkája a döntés, a megismerés és a magatartás viszonyát boncolgatja.

FESZENKOV, Vaszilij Grigorjevics (1889) – szovjet csillagász. A harkovi egy.-en végez. 1923– a moszkvai egy. prof. 1942– a Kazah Tud. Ak. Asztrofizikai Int. ig. 1935– a SZU Tud. Ak. t. 1946– a Kazah Tud. Ak. t. 1945– a SZU Tud. Ak. meteoritok tanulmányozásával foglalkozó biz. eln. A Nközi Csillagászati Szöv. több biz.-ának t. Elméleti asztrofizikával, a bolygók, a Nap és a csillagok fizikájával foglalkozik, kozmogóniai hipotézist állít fel a Föld, a csillagok és a naprendszer keletkezéséről. Magy. a *Csillagok Világa* c. folyóiratban jelenik meg cikke.

FEYNMAN, Richard (1918) – amerikai fizikus. A Massachusettsi Műszaki Egy.-en és a Princeton Egy.-en tanul. A II. vh. alatt részt vesz a Los Alamos-i atomkísérleti int. munkájában. 1945–50 a Cornell Egy.-en ad elő elméleti fizikát, 1950– a pasadenai (Kalifornia) műszaki tud. kut. int. fizika prof. I. Tomonajával és J. Schwingerrel megosztott fizikai Nobel-díjat kap a kvantumelektrodinamika következetes kiépítéséért folytatott munkásságáért (1965). Nevéhez fűződik a F.-diagram, a F.-egyenlet és a F.-módszer. 50-nél több tud. munkája jelenik meg.

FIALA, František (1903) – cseh geológus. A prágai földtani int. vez. tud. kut.-ja, 1953– a Csehszlovák Tud. Ak. lev. t. Földtani kutatások, elsősorban érclelőhelyek feltárásának előkészítésén munkálkodik. Tud. munkásságának szűkebb ter.-e a kőzettan.

FIALKA, Ladislav (1931) – csehszlovák pantomimművész, koreográfus, rendező. Tanulmányait a prágai zeneak. zene- és tánctagozatán végzi. 1958– a Korlát Színház t. A csehszlovák pantomim megalapítója, színpadi alakításai mellett számos tv- és filmpantomimjáték rendezője. 1959– beutazza a világot. Áll.-díjas.

FICHTNER, Kurt (1916) – a német (NDK) min. tan. elnökh. Műszaki és keresk. tanulmányokat folytat, majd fémipari nagyüzemekben dolgozik. 1945– egy ideig a *Sächsische Volkszeitung* c. lap szerk., majd a szászo.-i tartományi korm. mellett különböző felelős beosztásokat tölt be. 1951 a rockwitzi könnyűfémmű üzemvez. A későbbiekben jogi és államtud., valamint kohómérnöki tanulmányokat folytat. A Nehézipari Min. egyik főig.-ságának vez. Másfél évig a SZU-ban folytat tanulmányokat, majd a Népgazd. Tan. főoszt. vez., 1964– aleln. 1967-ig ércbányászati, kohó- és káliumipari min. 1967– a min. tan. elnökh., a min. tan. elnökségi t.

FIEANDT, Rainer Berndt (1890) – finn bankár. Jogtud. egy.-et végez. 1918–24 ügyvéd. 1924–55 az É-i Országok Bankjának vez.-ségi t., vezérig. h., majd vezérig. 1955–57 a Finn Bank kormányzója. 1939–40 népjóléti min. 1940–41 a SZU-val folytatott tárgyalások vez. 1955–58 Finno. képv. az IMF-nél. 1957–58 a hivatalnok-korm. min. eln. Számos iparváll. ig.-ságának t. (Wärtsilä konszern, Tervakoski rt. stb.).

FIERLINGER, Zdenek (1891) – cseh politikus. 1914–17 az Oroszo.-ban alakult csehszlovák légió tisztje. 1918–19 a Franciao.-ban alakult 22. gyalogezred par. h., 1919–21 a csehszlovák kat. biz. vez. Párizsban. 1921 külügyi szolgálatba lép: 1921–24 követ Hollandiában, 1924–25 Romániában, 1925–28 az USA-ban, 1928–32 Svájcban, 1932–36 Ausztriában. 1937–39 a SZU-ban. 1940–42 részt vesz az ellenállási mozg.-ban Párizsban és Londonban. 1942–45 ismét nagykövet a SZU-ban. 1945–46 min. eln., 1946–47 és 1948–53 min. elnökh., közben iparügyi min. 1945– képv., 1953–64 a Nemzetgy. eln., 1964–69 a Csehszlovák–Szovjet Baráti Társ. eln., 1945–48 az SZDP eln. A két munkáspárt egyesülése után, 1948– a CSKP KB t., 1948-66 a KB elnökségének t. Számos műve jelenik meg, ezekben a demokráciával, a nemzetiségi kérdéssel foglalkozik.

FIGUEIREDO, Guilherme de Oliveira (1915) – brazil író, újságíró. Jogot tanul, de hamarosan irod., színházi és zenekritikus lesz. Több műv. főisk. tanára. A II. vh.-ban részt vesz a francia ellenállásban. Brazíliába visszatérve újból irod. tevékenységet folytat. Műveit számos nyelvre lefordítják. *A róka és a szőlő* c. művét hazánkban is bemutatták (1961).

FILBINGER, Hans (1913) – német (NSZK) politikus. A freiburgi, müncheni és a párizsi egy.-en jogot és közgazd. tud.-t tanul. 1933-ig a Neudeutschland katolikus ifj. szerv. t. 1937–38 a freiburgi egy. tanársegéde. 1938–39 joggyakornok Párizsban. A II. vh. után ügyvéd Freiburgban. 1951– a CDU t. 1953–58 városi tan.-os Freiburgban. 1958–60 államtan.-os a Baden-Württemberg-i kabinetben. 1960– a tartományi parl. képv. 1960–66 belügymin., a hontalanok és a menekültek ügyének min. 1966– a CDU D-badeni eln. és az orsz. vez.-ség t. 1966– Baden-Württemberg min. eln.

FILÓ (Mihályfi Ernőné, Fischer Ilona) (1910) – grafikus. Münchenben az alkalmazott műv.-ek ak.-ján tanul. 1933– reklámgrafikus és képszerk. 1959– a *Magyar Hírek* c. lap képszerk. Plakátműv.-tel, könyvgrafikával és tipográfiával, reklámgrafikával foglalkozik. 1965 kiállítja plakátjait a Nemzeti Galériában. Érdemes művész (1965). F. m.: Plakátok: *Minden kéz vegyen részt az újjáépítésben* (1945), *NEM* – fasizmus elleni plakát (1955, 1965).

FINCH, Robert Hutchison (1925) – amerikai egészségügyi, oktatási és jóléti min. Jogot végez, majd Los Angelesben praktizál. 1958–60 Nixon titk. alelnöksége alatt, majd az elnökválasztási kampány szerv. Több nagyváll. ig. tan. t., eln. 1967– Kalifornia áll. kormányzóh. 1969– min.

FINLETTER, Thomas (1893) – amerikai politikus. A Pennsylvania Egy.-en végez, jogi doktorátust szerez. 1926–41, majd 1944–48 és az 50-es évek elején ügyvédi magánirodákban dolgozik, 1941–44 a külügymin. tanácsadója. 1950–53 a légierők min. 1961–65 az USA állandó képv. a NATO-ban. Több jogi és pol. vonatkozású könyv szerzője.

FINNE, Henrik (1898) – norvég festőművész, grafikus, szobrász. A norvég Áll. Műv. Ak.-n, 1920–21 Párizsban tanul. 1946–47 a norvég KP lapjának műv. kritikusa. Művei a stockholmi, a hágai, a helsinki, a koppenhágai, a londoni és a moszkvai Puskin Múzeumban találhatók. A norvég Nemzeti Galéria Tan.-ának t., a Norvég–Szovjet Társ. eln. Főleg figurális kompozíciókat alkot.

FINNEY, Albert (1936) – angol színész. Két esztendeig színiak.-i növendék, majd áttér a filmszakmára. K. Reisz rendező emeli ki, s *Szombat este, vasárnap reggel* c. filmjének főszerepét bízza rá. 1965– az Angol Nemzeti Színház t. Legnagyobb sikerét Osborne *Luther*jának címszerepében aratja. F. f.: *Ned Kelly* (1962), *Tom Jones* (1963).

FINSLER, Paul (1894) – svájci matematikus. A stuttgarti és a göttingeni egy.-en tanul. 1922– docens a kölni egy.-en. 1927–44 a zürichi egy.-en tanársegéd, 1944–59 prof. 1959– tb. prof. Több nközi mat. díj kitüntetettje. A differenciálgeometria egyik fontos fejezetének, a vonalelemiterek elméletének a megalkotója.

FINTESTEANU, Ion (1899) – román színész és rendező. A bukaresti Színműv. Főisk.-n tanul. A bukaresti I. L. Caragiale Színház- és Filmműv. Főisk. prof., a Nemzeti Színház művésze. Klasszikus és modern szerepeket alakít. Áll.-díjas, a Román Szoc. Közt. népművésze.

FIRESTONE, Harvey Samuel ifj. (1898) – amerikai nagytőkés. A Princeton Egy.-en végez. 1922–26 a Firestone Acélárugyár Társ. alelnöke és ig. 1932– a Firestone Ültetvények Társ. eln. 1929– a Firestone Autógumiköpeny és Gumi Tröszt alelnöke, eln., tb. eln. és számos más Firestone érdekeltségű nagyváll. ig., ill. eln. 1950–59 a Nközi Fejlesztési Tanácsadó Testület t., a Nközi Keresk. Kamara amerikai tan.-ának ig.-sági t.

FIRESTONE, Raymond Christy (1908) – amerikai nagytőkés. A Princeton Egy.-en végez. 1933– a Firestone Pneumatik és Gumi Társ.-nál vez. beosztásokban, 1942– a társ. ig., aleln., eln. A Firestone Bank ig.

FIRJUBIN, Nyikolaj Pavlovics (1908) – szovjet politikus, diplomata, repülőmérnök. 1929– SZKP t. 1935 elvégzi a moszkvai Ordzsonikidze Repülőmérnöki Főisk.-t. 1935–38 mérnök a repülőgépiparban. 1938–53 vez. párt- és áll. funkciókat tölt be. 1940–49 a Moszkva ter. pártbiz. titk. 1953– diplomáciai szolgálatban. 1953 nagykövetségi tan.-os Csehszlovákiában, 1954–55 a SZU csehszlovákiai, 1955–57 jugoszláviai nagykövete. 1957– külügymin. h. 1956– az SZKP KB pótt., a SZU Legf. Tan. t.

FIRTH, Raymond William (1901) – angol szociál-antropológus. A London School of Economicsban végzi tanulmányait. 1928–29 antropológiai kut. munkát végez a Salamon-szigeteken. 1930–32 a sydneyi egy. antropológiai előadója, majd prof. 1932– a London School of Economicsban előadó, docens, 1944– prof. 1936–39 az Antropológiai Int. tb. titk., 1953–55 eln. Malayában, Ny-Afrikában, Új-Guineában végez antropológiai kutatásokat. Számos antropológiai, szociológiai műve jelenik meg.

FISCHER, Adam (1888) – dán szobrászművész. A Dán Képzőműv. Ak. rajz- és festő tanszakát végzi. 1913–33 Párizsban a Skandináv Ak.-n tanít. A kubizmusból indul ki, s absztrakt törekvések után realista stílusban alkot. A svéd Szabad Művészek Kir. Ak. külföldi t. Az É-i Műv. Szöv. dán szekciójának, valamint a dán UNESCO-biz. és az Oktatásügyi Min. műv. biz. eln., az É-i Műv. Szöv., valamint a Dán Szobrászok Szöv. tb. t., számos jelentős műv. díj nyertese.

FISCHER Annie (1914) – zongoraművésznő. Gyermekkorában kezdett hangversenyezni. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Székely Arnold és Dohnányi Ernő tanítványa. 1933 elnyeri a bp.-i Liszt-zongoraverseny első díját. 1937 férjhez megy Tóth Aladár zenekritikushoz (mh. 1968). 1941–46 Svédo.-ban él, majd hazatér. 1945– Európa szinte valamennyi országában, az USA-ban és Kanadában nagysikerű hangversenykörutakat tett. A legjelentősebb élő zongoraművészek közé tartozik. Háromszoros Kossuth-díjas (1949, 1955, 1965), Kiváló művész (1952).

FISCHER, Ernst (1899) – osztrák politikus, író és esztéta. Részt vesz az I. vh.-ban; 1918 lázadás miatt lefokozzák. Grazban folytat filozófiai tanulmányokat. 1920–34 az SPÖ t. 1927–34 a bécsi *Arbeiter-Zeitung* szerk. biz. t. Az 1934 febr.-i bécsi munkásfelkelés után belép a KP-ba; 1969-ig KB és PB t. A fasizmus elől Prágába, majd a SZU-ba emigrál, a moszkvai rádió hírmagyarázója. 1945 hazatér, oktatásügyi min., majd a *Neues Österreich* c. lap főszerk. 1945–59 képv.; több éven át a *Tagebuch* c. kult. pol. folyóirat társkiadója. Jelentős költő, műfordító, esszé-, dráma- és reg. író. Az utóbbi időben a marxizmus tanításait liberálisan értelmező tanulmányai és egyes pol. állásfoglalásai éles vitákat váltottak ki. Magy. megj. művei: *Jelzőtűz. Dimitrov harca a háborús gyújtogatók ellen* (1963), *A nélkülözhetetlen művészet* (1962), *A romantika lényege* (1964), *Parttalan realizmus?* (R. Garaudyval, tanulmányok, 1964), *A fiatal nemzedék problémái. Tehetetlenség vagy felelősség?* (1964), *Korszellem és irodalom* (1966).

FISCHER, Ernst (1900) – német (NSZK) zeneszerző. A frankfurti, majd a berlini Stern konzervatóriumban tanul. A szórakoztató zene ter.-én működik. Népszerű alkotása *Az Alpoktól délre* c. zenekari szvit.

FISCHER, Fritz (1908) – német (NSZK) történész. Az erlangeni és a berlini egy.-en tanul. 1935– Berlinben egy. docens, 1942– Hamburgban prof. Közép- és újkori tört.-mel foglalkozik, haladó szellemben, kiváltva konzervatív körök éles kritikáját.

FISCHER, Robert (1911) – német (NSZK) jogász, a Szöv. B. eln. A tübingeni, breslaui (ma: Wrocław) és a jénai egy.-en folytat tanulmányokat. 1938– joggyakornok, majd a Deutsche Bank jogi oszt. előadója. A II. vh.-ban kat. 1945– b.-i ülnök, 1947– törvényszéki tan.-vez. bíró Göttingenben. 1950– a karlsruhei Szöv. B. bírája. 1951– a b. polgárjogi ügyekkel foglalkozó Nagy Szenátusának t., 1963– eln. 1968– a Szöv. B. eln.

FISCHER-DIESKAU, Dietrich (1925) – német (NSZK) opera- és dalénekes. A berlini konzervatóriumban tanul. 1948– a Ny-berlini városi opera első baritonja. Mint opera- és dalénekes egyaránt a legkiválóbbak közé tartozik. Külföldi vendégszereplései során Bp.-en is fellép.

FISHER, Abram (1908) – D-afrikai komm. ügyvéd. 1930– D-afrika KP-ja t., 1946– KV t. Az 1960-ban kezdődő sorozatos pol. monstreperek (Hazaárulási per, Rivonia-per) világhírű védője; 1965 többszöri börtönbüntetés után illeg.-ba vonul. 1966 elfogják és a pretoriai Legf. B. a nagy nközi tiltakozó kampány ellenére, komm. tevékenység címén, életfogytiglani fegyházra ítéli. 1966 Lenin-békedíjat kap.

FISHER, Harold Henry (1890) – amerikai történész. A vermonti ak.-n és a Columbia Egy.-en tanul. Részt vesz az I. vh.-ban. 1919–20 a *Washington Herald*nál újságíró, majd az Amerikai Segélyezési Hiv.-ban dolgozik. 1924– a Stanford Egy. adjunktusa, docense, 1936–55 prof., egyidejűleg 1924–55 a Hoover Könyvtár ig. 1930–52 az Orosz Kut. Int. ig., 1943–55 a Hoover Int. vez. 1955–60 a San Francisco áll. főisk., 1960–61 a California Egy. (Berkeley), 1961–64 a Mills Főisk. prof. Több szovjetellenes könyv és cikk szerzője.

FITZGERALD, Ella (1918) – amerikai néger dzsessz-énekesnő. Chick Webb dobos és zenekarvez. fölfedezettje, majd annak halála után 1939–42 a zenekar vez. Később inkább mint énekesnő lép fel, pompás ritmus- és variálókészséggel rendelkezik, a blues és a „scat vocal” (szövegtelen, hangutánzó) éneklés utolérhetetlen mestere. Magyaro.-on is vendégszerepel (1968).

FJELDSTAD, Öivin (1903) – norvég hegedűművész és karmester. Oslóban, Berlinben és Lipcsében tanul hegedülni, majd dirigálni. 1921 hegedűművészként, 1931 karmesterként debütál. 1923–45 az oslói filharmóniai zenekar első hegedűse, 1945–62 a Norvég Rádió zenekarának vez. karmestere, 1958–59 a Norvég Áll. Opera karmestere is. 1962– az oslói filharmóniai zenekar vez. karmestere, de más zenekaroknál is működik. Vendégszerepel Angliában, Németo.-ban, az USA-ban, a SZU-ban stb. Kórusműveket és zeneműveket ír hegedűre és zongorára.

FJODOROV, Jevgenyij Konsztantyinovics (1910) – szovjet geofizikus. A leningrádi egy.-en végez. 1932–35 a Ferenc József-föld, majd a Cseljuszkin-fok sarkvidéki megfigyelőállomásain a földmágnesességgel foglalkozik. 1937–38 részt vesz az első szovjet úszójégállomás munkájában. 1938– SZKP t. 1939–47 és 1963– a SZU min. tan. mellett működő hidrometeorológiai szolgálat főig., közben 1947–55 a SZU Tud. Ak. Geofizikai Int. munkatársa. 1955– a SZU Tud. Ak. Alkalmazott Geofizikai Int. ig. 1960–62 az Ak. Elnökségének tud. főtitk. 1939– a Tud. Ak. lev. t., 1960– t. A SZU Hőse (1938), Áll.-díjas (1946). Mágnesességgel, meteorológiával és alkalmazott asztronómiával foglalkozik.

FJODOROV, Viktor Sztyepanovics (1912) – szovjet gazd. vez., mérnök. A grozniji kőolajipari főisk.-n végez, a műszaki tud. kandidátusa. 1937–40 a grozniji kőolajipari főisk. tanszékvez., majd ig. 1939– SZKP t. 1940– vez. beosztásban dolgozik a kőolajiparban. 1946–57 a kőolajipari min. első h. 1957–58 a baskíriai népgazd. tan. eln. 1958–64 a SZU min. tan. mellett működő áll. kőolajfeldolgozó- és kőolajvegyipari biz. eln. 1965– a SZU kőolajfeldolgozó-ipari min. 1958– a SZU Legf. Tan. t. 1961– az SZKP KB pótt. Kétszeres Áll.-díjas (1942, 1948), a Szoc. Munka Hőse (1944).

FLECK, Alexander (1889) – angol kémikus. Glasgow-ban végzi tanulmányait. Az Imperial Chemical Industries Ltd.-nél különböző fontos posztokat tölt be. 1953–60 a váll. eln., egyidejűleg afrikai, ausztráliai és új-zélandi váll.-ainak is ig. 1955– a Midland Bank Ltd. ig. 1960– a Royal Society aleln. 1960–65 a Nukleáris Biztonság tanácsadó biz. eln. 1963– az International Research and Development Co. Ltd. eln.

FLEGEL, Manfred (1927) – a német (NDK) min. tan. elnökh. A II. vh.-ban kat., hadifogságba kerül. 1948–52 a rostocki és a berlini egy.-en közgazd. tanulmányokat folytat. 1948– Németo. Nemzeti-Dem. P.-ja (NDPD) t. 1950– a Népi Kamara képv., 1954– az államháztartási és pénzügyi biz. t., majd eln. 1953– az NDPD oszt. vez., a párt főbiz. t. 1959–64 a Nemzeti Front Nemzeti Tan. Irodájának t. 1964– az NDPD vez.-ségi t. 1964–67 az NDPD főbiz. titk. 1967– a min. tan. elnökh.

FLEMMING, Hugh John (1899) – kanadai politikus. 1921–35 Carleton város pénzügyi tan.-osa. 1944– New Brunswick törvényhozó tan.-ában dolgozik. 1951– a Haladó Konzervatív P. vez. 1952–60 min. eln. 1960–63 erdészeti min.

FLEROV, Georgij Nyikolajevics (1913) – szovjet fizikus. A leningrádi ipari főisk.-n végez. 1938–44 a SZU Tud. Ak. Fizikai-műszaki Int., majd más tud. int.-ek munkatársa. 1955– a dubnai Egyesített Atommagkut. Int. nukleáris reakció labor.-ának ig. 1953– a SZU Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1946). Atommagfizikával és a kozmikus sugárzás fizikájával foglalkozik. 1940 K. A. Petrzsakkal felfedezi a nehéz atommagok spontán hasadását. 1963 vezetésével egy kut. csop. felfedezi a proton-bomlást.

FLICK, Friedrich (1883) – német (NSZK) nagytőkés. A kölni keresk. főisk.-n tanul, majd kohóipari váll.-oknál vez. beosztásban. 1926 létrehozza a Flick-konszernt: több nagy kohó- és acélművet alapít (Vereinigte Stahlwerke, Vereinigte Oberschlesische Hüttenwerke, Mitteldeutsche Stahlwerke), s később beolvaszt e váll.-okba más üzemeket is. A fasizmus idején a hadigazd. egyik vez., tevékenységével nagymértékben hozzájárul a hitleri Németo. fegyverkezéséhez és hadiiparának fejlesztéséhez. 1945 után háborús bűnösként elítélik, 1950 az angol–amerikai megszálló hatóságok szabadon bocsátják. Újjáalakítja a Flick-konszernt, amelynek azóta is vez. Számos más konszern is érdekeltségéhez tartozik (tbk. Dynamit Nobel Rt., Daimler-Benz AG., Buderusi Vasművek). A nyémet monopoltőke egyik vez. képv. Szoros kapcsolatok fűzik az I. G. Farbenhoz és a Deutsche Bankhoz.

FLINDT, Flemming Ole (1936) – dán balettművész. A Dán Kir. Színház balettisk.-n tanul. A London Festival Ballet szólótáncosa; az együttessel turnézik Európában és a Közel-Keleten. 1957–60 a Dán Kir. Színház szólótáncosa, 1966– balettmestere is. Szólótáncosként szerepel a párizsi Operában, a The Royal Balletnél, koreográfusként a párizsi operánál, a New York-i Metropolitannél, a milánói Scalánál. Ő tervezi a dániai bemutatóra Bartók *Csodálatos mandarin*jának koreográfiáját.

FLORESCU, Arta (1921) – román operaénekesnő. Mozart-, Verdi-, Gounod-, Rossini-, Donizetti- és Wagner-operákban lép fel; szoprán. Az Opera- és Balettszínház szólistája. A bukaresti konzervatórium tanára. A Román Szoc. Közt. népművésze.

FLOREY, Howard Walter báró (1898) – angol patológus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1931–35 a sheffieldi egy., 1935–62 az oxfordi egy. patológia prof. 1960–65 a Royal Society eln. 1965– a canberrai egy. (Ausztrália) rektora. 1945 fiziológiai és orvosi Nobel-díjat kap Flemming és Chain prof.-okkal közösen a penicillin felfedezéséért, illetve a fertőző betegségek elleni gyógyító alkalmazásának gyakorlati továbbfejlesztéséért. Ezenkívül több más angol és külföldi magas kitüntetés tulajdonosa. Külföldi tud. ak.-k és egy.-ek tb. t., ill. díszdr.-a.

FOA, Vittorio (1910) – olasz politikus. 1932 csatlakozik a baloldali „Igazság és Szabadság" mozg.-hoz. 1935 15 évi szabadságvesztésre ítélik. 1943 kiszabadul, részt vesz az ellenállásban. Az Akciópárt titkárságának t. 1946– szaksz. vez. Az Ált. Olasz Munkásszöv. egyik titk. 1948 belép a Szoc. P.-ba. 1964 csatlakozik a Proletáregység Olasz Szoc. P.-jához, a KB és a vez.-ség t.

FOCK Jenő (1916) – a min. tan. eln. 1930–36 a Marx–Mérei Gyárban, 1936–39 a Ganz Vagongyárban műszerész. 1932– párttag, részt vesz a KIMSZ és a Vörös Segély munkájában. 1934–39 a KIMSZ és a Vörös Segély ker. vez. 1937 az ifj. mozg.-t irányító OIB t. 1940 letartóztatják és 3 évi börtönre ítélik. 1943–44 kat. szolgálatot teljesít, 1944 megszökik. 1945–47 az MKP bp.-i X. ker. titk., majd a bp.-i pártbiz. oszt. vez. h. 1947–48 a Nehézipari Közp. oszt. vez., majd főoszt. vez. 1951–54 kohó- és gépipari min. h. 1951–54 elvégzi a Gazd. Műszaki Ak.-t 1954–55 külker. tan.-os. 1955–57 a SZOT titk. 1961–67 a min. tan. elnökh., 1967– eln. 1956 az MDP KB pótt., 1956– az MSZMP KB t., 1957– a PB t. 1957–61 az MSZMP KB titk. 1945–47 és 1958–67 országgy. képv. F. m.: *A magyar népgazdaság a szocializmus építésének útján* (1963).

FODOR András (1929) – költő és műfordító. Eötvös kollégista, bölcsészdiplomát szerez. 1951–54 a népművelési isk. tanára, 1954–56 – a *Csillag* c. folyóirat munkatársa, 1959– az Orsz. Széchényi Könyvtár tud. munkatársa. Könyvtártannal, műfordítással is foglalkozik. József A.-díjas (1956), Verseskötetei: *Hazafelé* (1955), *Józan reggel* (1958), *Tengerek, dombok* (1961), *Fordul az ég* (1964), *Arcom útjai* (1967). Műfordításai: *Napraforgó* (1967).

FODOR Gyula (1901) – a SZOT Nyugdíjfolyósító Ig.-ság vez. Építőmunkás volt, 1917– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1925– párttag. A felszabadulás után Bp. II. ker. elöljárója. 1946–48 Bp. alpolgármestere. 1948–51 építésügyi min. h. 1951– az Orsz. Nyugdíjint., majd a SZOT Nyugdíjfolyósító Ig.-ság vez. 1957–62 az MSZMP Revíziós Biz. eln. Az MSZMP KB t.

FODOR János (1906) – operaénekes. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. A Városi Színház szólistája, majd 1938– a M. Áll. Operaház ösztöndíjasa, később magánénekese; basszbariton. Kossuth-díjas (1953), Kiváló művész (1964). F. sz.: Mefisztó *(Faust)*, Hovanszkij *(Hovanscsina)*, Amonasro *(Aida)*, Fülöp *(Don Carlos)*, Petur *(Bánk bán)*, Galickij *(Igor herceg)*, Gara *(Hunyadi László)*, Hollandi *(Bolygó hollandi)*.

FODOR József (1898) – költő, műfordító, publicista. Az I. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, majd a magyar Vörös Hads.-ben a román fronton harcol. 1923 megj. első versei *Az Est* c. lapban. 1923–29 az *Est*-lapok irod. rovatának segédszerk., 1929–31 berlini tudósítója. Hazatérése után „szellemi szükségmunkás". 1937–47 az Athenaeum Könyvkiadó lektora. A 20-as és a 30-as években számos verseskötete jelenik meg. A 30-as években és a II. vh. idején széles körű antifasiszta publicisztikai tevékenységet folytat. 1945–49 az *Új Idők* c. irod. folyóirat főszerk. és a *Világ* c. lap publicistája. 1956 után a szoc. irod. újjászervezésének egyik kezdeményezője. 1963– a *Látóhatár* c. irod. folyóirat rovatvez. Költői és publicisztikai munkássága mellett műfordítóként is működik. Kossuth-díjas (1957). F. m.: Verseskötetek: *Jelenések évei* (vál. versek 1957), *Szertelen ünnep* (válogatott versek 1962), *Magam nyomában* (1965), *Énekek napközben* (1966), *Teremtő nyugtalanság* (1968). Publicisztikai írásai: *A történelem sodrában* (1961). Visszaemlékezései: *Emlékek a hőskorszakból* (1964), *Emberek és állomások* (1968).

FODOR Mihály (1924) – a Szolnok m. Tan. eln. 1949-ig ipari munkás, majd váll. ig. 1950– a Szolnok m. tan. dolgozója, ipari oszt. vez., 1951– elnökh., majd 1965– VB eln. Közben Szegeden tanárképző főisk.-t végez.

FOG, Mogens (1904) – dán orvosprof. A koppenhágai egy.-en végez. A koppenhágai városi, majd áll. kórház orvosa, az egy. fiziológiai int. munkatársa. 1938– a koppenhágai egy. neurológia prof. 1963–64 az egy. rektorh., 1966– rektora. A náci megszállás alatt a Felszabadítási Tan. eln.

1945 a hazatelepítési és kártérítési ügyekkel mb. min., a Szabad Dánia nevű orsz. szerv. eln. (1948– aleln.), 1945–50 parl. képv. 1950–58 a Béke Hívei Dániában nevű szerv. eln. 1950–63 a BVT t. Számos dán és külföldi tud. társ. és egyes. t. Több tud. könyv, tankönyv és tanulmány szerzője.

FOK, Vlagyimir Alekszandrovics (1898) – szovjet fizikus, matematikus. A leningrádi egy.-en tanul, majd uo. aspiráns, 1932– prof. 1919–23 és 1928–41 az Áll. Optikai Int., 1924–36 egyidejűleg a leningrádi Fizikotechnikai Int., 1934–41 és 1944– a SZU Tud. Ak. Fizikai Kut. Int. munkatársa. 1939– a SZU Tud. Ak. t. Számos külföldi tud. ak. tb. t. Áll.-díjas (1946), Lenin-díjas (1960). Kvantummechanikával, elektrodinamikával, a fénytörés elméletével, relativitáselmélettel, a gravitáció elméletével és a fizika filozófiai vonatkozású kérdéseivel foglalkozik; matematikai kutatásaiban pedig az integrálegyenletekkel, a numerikus integrálokkal és a konform leképezések alkalmazásával. Magy. a *Fizikai Szemle* és az *Akadémiai Értesítő* közöl cikkeiből.

FONDA, Henry (1905) – amerikai színész. A Minnesota Egy. újságíró szakán tanul. Többféle munkát vállal, majd az omahai színházhoz szerződik, később ig. Vándortársulatok tagja, 1934 első fellépése a Broadwayn. 1935– filmezik. Legismertebb filmje, amellyel számos díjat nyert, a *Tizenkét dühös ember*, saját produkciójában. Színpadon és filmen egyaránt jelentős karakterszínész. F. f.: *Csak egyszer élünk* (1937), *Jezabel* (1938), *Alexander Graham Bell* (1939), *Érik a gyümölcs*, *A menekülő* (1947), *Háború és béke* (1956 USA–olasz), *Vihar Washingtonban* (1961), *A legjobb ember* (1963), *A halál ötven órája.*

FONÓ Albert (1881) – gépészmérnök. A bp.-i Műegy.-en végez. 1905–07 ösztöndíjjal külföldön tanul. 1909–50 önálló tanácsadó mérnökként működik. 1950– a Kohó- és Gépipari tervezőiroda (ma: a KGM Tervezőirodája) tanácsadó mérnöke. Motortechnikával, bánya- és hőtechnikával, valamint energiagazdálkodási kérdésekkel foglalkozik. 1954– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1956). A Nközi Asztronautikai Ak. t. Az Energia Világkonferencia M. Nemzeti Biz. eln.

FONSECA, Antonio José Branquinho da (álneve: Antonio Madeira) (1905) – portugál költő és író. Joghallgató, csatlakozik a modernista mozg.-hoz. 1927 Coimbrában több más fiatal irodalmárral együtt megalapítja a *Presença* c. irod. folyóiratot. 1930– a *Manifesto* c. folyóirat szerk. E korszakának versei a modern portugál költészet élvonalába tartoznak. Később inkább prózai munkái jelentősek, melyekben a realista hangvétel az uralkodó.

FONSECA, Carlos Amador (1936) – nicaraguai forradalmár. Egy. tanulmányait abbahagyja, hogy a forr. tevékenységnek szentelhesse magát. 1961 többedmagával létrehozza a Nemzeti Felszabadítás Sandinista (Sandino – nicaraguai nemzeti hős nevéből) Frontját, amely fegyveres harcot folytat a Somoza család diktatúrája ellen. Irod. tevékenységet is folytat.

FONTAINE, André Lucien Georges (1921) – francia újságíró. Jogi és irod. tanulmányokat folytat. 1946–47 a *Temps Présent* szerk.-ségi titk., majd a *Le Monde* munkatársa, 1951– külpol. főszerk.

FONTANA, Oskar Maurus (1889) – osztrák író, publicista, kritikus. Dalmáciában nő fel, majd Bécsben tanul. Az I. vh. után újságíró, színikritikus, majd lapszerk. Először drámai művekkel jelentkezik, amelyek az újromantikus stílusból az expresszionizmusba való átmenet jellegzetes alkotásai. Később inkább reg.-eket ír. Az Osztrák Könyvkiadók Egyes. eln.

FONTEYN, Margot (eredeti neve: Margaret Hookham) (1919) – angol táncosnő. Az USA-ban és Kínában tanul. A Royal Ballet prímabalerinája. Eltáncolja a klasszikus balettirod. összes jelentős főszerepét, valamint a modern angol repertoár számos szerepét. Stílusában Anna Pavlovát követi. Több szerepét filmen is megörökítik. A Kir. Táncak. eln.

FÓNYI Géza (eredeti neve: Friml) (1899) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n rajztanári szakot végez, majd uo. művésznövendék. 1930–38 a bp.-i Kölcsey gimn.-ban, 1938–45 a Bp.-i Műszaki Egy.-en rajztanár. 1947– a bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. 1924– kiállító festő, a KÉVE, az UME és a KUT művészcsop.-ok t. Többször jár külföldi tanulmányutakon, számos külföldi és hazai kiállításon vesz részt. 1961 képeinek legutóbbi kiállítása a Csók Galériában. Csendéleteket, tájképeket, tematikus kompozíciókat fest, több mozaikképet is készít. Háromszoros Munkácsy-díjas (1953, 1954, 1956), Érdemes művész (1965). Kiváló művész (1969). F. m.: Festmények: *Sakkozók* (1953), *Könyvnap* (1955), *Borjúszoptatás* (1959). Mozaikok: A győr-nádorvárosi templom padlója (1942), Népi táncosok (Inota 1955–57), Mezőgazdaság és ipar (XVI. ker. kapitányság, 1960), a WHO genfi palotájának mozaikképe (1966).

FOOT, Michael (1913) – angol újságíró és politikus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1937–38 a *Tribune* szerk. h., 1948–59 szerk., 1952– ügyvez. ig. 1944–64 a *Daily Herald* pol. tárcaírója. 1945–55 és 1960– munkáspárti képv., a baloldal vezérszónoka. Több könyve jelenik meg, tbk. Aneurin Bevanról és Harold Wilsonról ír életrajzot.

FORBECK, Ragnar (1894) – norvég lelkész, templomig. Vidéken lelkészkedik, majd Oslóban prédikátor. 1947– az oslói székesegyház ig. A BVT t., a norvég papi béketan. eln. 1955 Nközi Lenin-békedíjjal tüntetik ki.

FORD, Aleksander (1908) – lengyel filmrendező. Rövidfilmekkel mutatkozik be 1928-ban. A II. vh. idején Novoszibirszkben, Minszkben és Taskentban dokumentumfilmeket készít. 1943 több lengyel filmszakemberrel együtt megszervezi a Lengyel Hads. film-élcsapatát. 1945–47 a Film Polski filmgyár főig. Több díjat nyer. Az *Öten a Barska utcából*, a *Keresztesek* c. filmjét Magyaro.-on is vetítik.

FORD, Gerald R. (1913) – amerikai politikus. A Michigan és a Yale Egy.-en jogot végez. 1941–42, majd 1947–49 ügyvédi magánirodák társtulajdonosa, közben 1942–47 a tengerészetnél szolgál, 1949– képv. 1965– a Republikánus P. parl. csop. vez. Az IU t. több tanácskozáson.

FORD, Henry, II. (1917) – amerikai nagytőkés. A Yale Egy.-en végez. 1943– apja halála után a Ford Motor Corp. aleln., 1945– eln. 1943–56 a Ford Alapítvány ig.-ságának eln., 1956– az ig.-ság t.

FORD, John (1895) – ír származású amerikai filmrendező. Néhány szemesztert elvégez az egy.-en, majd 19 éves korában Hollywoodba kerül. Eleinte rendezőasszisztens, de rövidesen élvonalbeli rendező. A Filmrendezők Szöv.-nek t. (volt eln.), a Filmrendezők Egyes. t. (volt gazd. vez.). Hatszoros Oscar-díjas (4 rendezői, 2 forgatókönyvírói). F. r.: *Felfelé a folyón* (1930), *Arrowsmith* (1931), *A besúgó* (1935), *Stuart Mária* (1936), *Hurrikán* (1937), *Hová lettél drága völgyünk?* (1941), *A menekülő* (1947), *A csendes amerikai* (1952), *Rutledge őrmester* (1960).

FOREL, Armand (1920) – svájci orvos, politikus. 1950– Nyonban praktizál. 1945 a Vaud kantoni parl. t. 1947–51, majd 1955– a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.) A Svájci Munkapárt KB t., a francia–svájci komm. mozg. egyik legismertebb alakja.

FORGÓ László (1907) – mérnök. A zürichi egy.-en szerzi meg a gépészmérnöki diplomát, uo. tanársegéd, majd hazajön és 20 évig a Radiátorgyárban dolgozik. 1950–52 a Hőtechnikai Kut. Int. ig. h., majd az Energiagazd. Int. oszt. vez. 1964– irodavez. Kutatási ter.-e az energetika és a hőátadás. A Heller–Forgó-féle légkondenzációs berendezés társfeltalálója. A műszaki tud. dr.-a (1965). Kossuth-díjas (1952).

FORMAN, Milos (1932) – cseh filmrendező. Prágában a Műv. Ak. filmszakát végzi. 1962– a barandovi stúdióban, a tv-ben, a Laterna Magicában dolgozik. Áll.-díjas. *Fekete Péter* c. filmje Oberhausenban a csehszlovák filmkritikusok díját, Locarnóban a fiatal filmkritikusok díját kapja. *Egy szőke leány szerelme* c. filmje a Velencei Filmfesztivál fődíját és a Francia Filmak. nközi nagydíját nyeri el.

FORRAI Miklós (1913) – karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Kodály, Harmat és Bárdos növendéke. 1935–41 középisk. énektanár. 1941– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára, 1957–63 az énektanszak vez. 1934–48 a Forrai Kórus vez. 1948– a Bp.-i Kórus karig. A tv-ben a *Zenélő órák* c. műsor egyik játékvez. Liszt-díjas (1955), Érdemes művész (1963). Számos kitűnő zenei kiadvány szerk. Felesége Gyurkovics Mária operaénekesnő.

FORSSELL, Lars H. C. A. (1928) – svéd író. Az USA-ban tanul, majd az uppsalai egy.-et végzi. Irod. folyóiratok munkatársa, a *Dagens Nyheter* irod. rovatának vez., a *Bonniers Litterära Magasin* szerk.

FORSSMANN, Werner (1904) – német (NSZK) sebész, urológus. A berlini egy.-en tanul. Berlini, mainzi, drezdai kórházakban orvos, majd urológus főorvos. A II. vh. alatt sebész. 1946–50 orvosi magánpraxist folytat. 1950–57 a Bad Kreuznach-i Diakonie Anstalt urológiai oszt. vez. 1958– a düsseldorfi Ev. kórház sebészeti oszt. főorvosa. A duisburgi egy. prof. 1956– a mainzi, a cordóbai és a müncheni egy. tb. prof., több tud. társ. t. Nobel-díjas (A. Cournand-nal és D. W. Richardsszal a szívkatéterezés felfedezéséért, 1956).

FORTAS, Abe (1910) – amerikai ügyvéd és politikus. A Yale Egy.-en végez, majd később uo. tanít. Különböző korm. szervekben vez. beosztásokban. 1942–46 belügyi államtitk. 1946–65 az Arnold, Fortas és Porter washingtoni ügyvédi iroda beltagja, hosszú évekig Johnson barátja és tanácsadója. 1965– a Legf. B. t. 1969 megvesztegetéssel vádolják, ezért lemond tisztéről.

FORTES, Meyer (1906) – angol antropológus, Afrika-kut. A Cape Town-i és a londoni egy.-en, majd uo. a közgazd. főisk.-n folytatja tanulmányait. 1934–38 a Nközi Afrika Int. munkatársa. 1938–39 a londoni közgazd. főisk.-n, 1939–41, majd 1946–50 az oxfordi egy.-en előadó. 1942–46 az accrai Ny-afrikai Int.-ben oszt. vez. 1950– a cambridge-i egy. prof. Kut. munkát végez Ny-Afrikában, Aranyparton, Nigériában és Becsuánaföldön. Az Antropológiai Int. aleln. Több tud. egyes. t., ill. eln., egy.-eken meghívott előadó. Kutatásairól számos publikációja jelenik meg antropológiai és pszichológiai folyóiratokban.

FORTNER, Wolfgang (1907) – német zeneszerző. Zeneszerzést, zenetud.-t és filozófiát tanul Lipcsében. 1935 Heidelbergben kamarazenekart alapít és megkezdi Musica Viva c. hangversenysorozatát, amelyet 1958– Freiburgban folytat, ahol egyúttal a konzervatóriumban tanít. Mint zeneszerző 1945-ig a tonális stílus képviselője, később dodekafon műveket is komponál. F. m.: *Vérnász* – opera García Lorca drámájára (1957).

FOSTER, William Chapman (1897) – amerikai politikus és üzletember. A Massachusettsi Műszaki Egy.-en tanul. 1922–46 a Sajtolt és Hegesztett Acéláruk Társ.-nál dolgozik, 1946– a váll. eln. 1946–48 keresk. min. h. 1948–49 a Gazd. Együttműködési Hiv.-nál dolgozik. 1949–50 a Hiv. ügyvez. h. 1950–51 ügyvez. 1951–53 hadügymin. h., 1953– nagy vegyi gyárak eln., ill. aleln., 1961– az USA képv. a leszerelési tárgyalásokon. Különböző gazd. társ.-ok és egyes.-ek eln., ill. ig.

FOTEZ, Marko (1915) – jugoszláv színházi rendező. A zágrábi egy. bölcsészkarán végez. 1933– rendező a Horvát Nemzeti Színházban (Zágráb), majd az eszéki, a spliti, a varaždini, a zadari és a rijekai színházban. 1948– a belgrádi Drámai Színház és a Belgrádi Komédia rendezője. Több alkalommal rendező a Dubrovniki Játékokon is.

FOUCHÉ, Jacobus Johannes (1898) – D-afrikai közt. eln. (1968 óta). 1941–50 parl. képv. 1951–59 Orange szabad áll. kormányzója. 1956–66 véderőmin. 1966–68 mezőgazd., szolgáltatási és vízgazd. min.

FOUCHET, Christian (1911) – francia politikus. Jogász, ezenkívül a gazd. és pol. tud.-ban szerez diplomát. 1944 Franciao. moszkvai nagykövetségén titk., majd 1944–45 az ideiglenes francia korm. megbízottja Lublinban és Varsóban. 1945–47 főkonzul Kalkuttában (India). 1951–55 gaulle-ista képv. 1954–55 a marokkói és tunéziai ügyek min. 1958–62 nagykövet Dániában. 1962–67 közokt.-ügyi, 1967–68 belügymin.

FOUCHIER, Jacques Marie Maurice de (1911) – francia bankár. Irod. és jogi diplomát szerez. 1934– a Pénzügymin.-ban, 1945– a Külföldi Gazd. Kapcsolatok ig. h., 1950–59 a külföldi pénzügyi műveleteket folytató francia bankok egyes. eln., majd tb. eln., s még számos nagy pénzügyi váll. ig., aleln., ig.-sági t. 1950– a Francia Bankárszöv. eln.-ig.

FOURNIER, Pierre (1906) – francia csellóművész. A párizsi Conservatoire tanára, világjáró virtuóz. Mint kamaramuzsikus Szigeti József és Arthur Schnabel partnereként szerepelt számos klasszikus mű előadójaként lemezen és hangversenyen. Hazánkban is vendégszerepelt.

FOURQUET, Michel Martin Léon (1914) – a francia fegyveres erők vezérkari főnöke (1968 óta). Tanulmányait a párizsi Műszaki Főisk.-n végzi. Beosztásai: 1944 az 1. harcászati légi hads. par.; 1960–61 az 5. légi körzet par. (Algír); 1962 az algériai francia erők főpar. 1962–66 nemzetvédelmi főtitk. 1966–68 a haderő fegyverzetével foglalkozó állandó államtitk.

FOWLER, Henry Hamill (1908) – amerikai politikus. A Yale Egy.-en végez. 1934–39 a Tennessee Valley Hatóság ügyésze, 1942–44 a Háborús Termelési Tan. főügyészh. 1945– a Külügyi Gazd. Hiv.-ban, 1951–52 a Termelési Hatóság, s a Védelmi Termelési Hiv. ig. 1952–53 a Nemzetbiztonsági Tan. t. 1961–64 pénzügymin. h. 1965–68 pénzügymin. Dem. párti.

FÖLDEÁK János (1910) – író, költő. Könyvkötő munkás, bekapcsolódik a munkásmozg.-ba; 1936– szaksz. vez. 1933 megj. első verse, 1935– a *Népszava* állandó munkatársa. A munkásírók csop. egyik alapító t. A felszabadulás után szaksz. funkcionárius. 1948–50 váll. ig. 1950–51 az Ifj. Könyvkiadó ig., 1951–54 az Írószöv. nevelési oszt. vez. 1954 az *Új Hang* c. folyóirat felelős szerk., 1955– az Irodalmi Alap vez., 1968 a Műv. Alap ig. h. József A.-díjas (1958). F. m.: *Műveinkben élünk* (versek 1956), *Láttam Lenint* (versek 1959), *Felelned kell!* (válogatott versek 1964), *Férfiút* (elb.-ek 1957), *Tékozlók* (reg. 1960), *Eszter és Miklós* (reg. 1963), *Vádlottak* (reg. 1965), *Apák lánya* (reg. 1967), *Hetedik hétköznap* (reg. 1968).

FÖLDES Andor (1913) – magy. származású amerikai zongoraművész. A bp.-i Liszt Ferenc Zeneak.-n tanul, Dohnányi tanítványa. Először a Filharmóniai Társ.-gal lép fel, 1930– turnézik külföldön. 1939–57 az USA-ban él. 1957 Gieseking utóda lesz a saarbrückeni zenei főisk.-n. Különösen Beethoven és Bartók műveinek tolmácsolásával tűnik ki. *Keys to the Keyboard* c. zongoratankönyvét több nyelvre lefordítják.

FÖLDES György (1905) – újságíró. A pécsi egy. jogi karán tanul. 1923– jelennek meg írásai a *Dunántúli élet* c. folyóiratban, később a *Pécsi Napló* c. lapban, majd ui. közgazd. rovatvez. A felszabadulás után a KISOSZ főtitk. és különböző szaklapok szerk., majd a *Friss Újság* felelős szerk. 1951–53 a fiatal újságírók isk. tanára. 1953–55 a bp.-i tud. egy.-en az újságíró szakon tanít. 1953– a *Ludas Matyi* főszerk. h. Szatirikus tárcákat, krokikat, humoreszkeket ír. Rózsa Ferenc-díjas (1967). F. m.: *Megmondom a magamét* (humoreszkek 1964), *Ne tessék mérgelődni* (humoreszkek 1967).

FÖLDES László (1914) – mezőgazd.- és élelmezésügyi min. h. (1967 óta). Asztalossegéd, 1937– párttag. 1944 az újpesti partizánegység par. 1945–64 különböző áll. és pártfunkciókat tölt be, tbk. külker. min. h., az MSZMP KB káderoszt. vez., belügymin. h. 1964–67 az Erdészeti Főig.-ság vez. 1956 az MDP KV t. 1957– az MSZMP KB t.

FÖLDES Péter (1916) – író. Színházi újságíró, rendező és dramaturg volt. 1950–51 művelődési otthon ig. 1952–53 a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tud. munkatársa. 1936– jelennek meg irod.-i művei. Elsősorban ifj. reg.-eket és a magy. munkásmozg. tört.-ével foglalkozó könyveket ír. 1967– az Írószöv. ifj. irod. szakoszt. titk. Kétszeres József Attila-díjas (1953, 1962). F. m.: *Európa homlokán* c. tört. elb. trilógiája: *Százezer* (1957, második kiadás: *Hotel Drezda* 1965), *Mennyei páncélvonat* (1959), *Madridi induló* (1961). Életrajzi reg.-ek: *A túlsó partról* (Stromfeld Aurél reg. életrajza 1959), *Drámai küldetés* (Szamuely Tibor reg. életrajza 1963), *Zalka Máté élete* (1966); *Az ősidők regénye* (ismeretterjesztő 1966).

FÖLDI Zoltán (1895) – szerves kémikus. A bp.-i Műegy.-en vegyészmérnöki és műszaki dr.-i oklevelet szerez. 1918– a Chinoin Gyógyszergyárban dolgozik, jelenleg a kut. labor. vez.; egy. magántanár. 1956– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1952). A M. Kémikusok Egyes. és a M. Farmakológus Társ. t., továbbá több hazai és külföldi kémiai és gyógyszerkut. tud. társ. t. Gyógyszerkémiai kutatásokkal foglalkozik. Nevéhez fűződik több fontos gyógyszer szintetizálása és gyógyszeripari technológiájuk kidolgozása.

FÖLDVÁRI Aladár (1906) – a SZOT aleln., a Közlek. és Szállítási Dolgozók Szaksz. eln. (1967 óta). Lakatostanuló a Fegyver- és Gépgyárban, majd különböző vasipari üzemekben dolgozik. 1926– párttag, 1927– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. Üzemi bizalmi, majd 1941–48 a Közlek. Dolgozók Szaksz. KV, ill. Elnöksége t., 1948–67 a szaksz. főtitk. Az SZVSZ pénzügyi ellenőrző biz. eln.

FÖLDVÁRI Aladár (1906) – geológus. A bp.-i tud. egy.-en kémia-természetrajz szakon tanul, majd geológiai doktorátust szerez. 1929–38 a Bp.-i Műszaki Egy. geológiai tanszékén tanársegéd. 1938–49 a M. Áll. Földtani Int. geológusa. 1941– egyidejűleg a bp.-i tud. egy. magántanára. 1949–66 a debreceni tud. egy. geológiai tanszék, 1966–68 a miskolci Nehézipari Műszaki Egy. ásványtani tanszék, 1968– uo. a földtan-teleptani tanszék vez. tanára. Az Áll. Ásványvagyon Biz. t. A spanyol Academia de Ciencias Exactas külföldi lev. t. Az Orsz. Béketan. t. A föld- és ásványtani tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1951). Geokémiával, kőzettannal, földtani térképezéssel és ásványi nyersanyagkutatással foglalkozik. Több mint száz tud. dolgozat szerzője, tbk. az uránércekről és más hasznosítható magyaro.-i ásványokról.

FRACHON, Benoit (1893) – francia szaksz. vez., a CGT eln. Eredeti foglalkozása fémmunkás. 1919– a Francia Szoc. P. t. és szaksz. t. A Szoc. P. azon t.-i közé tartozik, akik 1920 dec. megalakítják a Francia KP-t. 1922–24 Chambonban a fémmunkás szaksz. titk. 1924–26 Loire m. szaksz. titk. 1926–28 a KP m. titk., 1926– KB t. 1928–32 a párt szaksz. munkával mb. titk. 1935 a Komintern VB pótt. 1933–36 a CGTU – a CGT elődje – titk., majd 1936–39 és 1944–45 a CGT titk. Közben az ellenállási mozg. egyik par. 1945–67 a CGT főtitk. 1954– KP KB, 1956– PB t. 1957– az SZVSZ aleln. 1967– a CGT eln.

FRAGA IRIBARNE, Manuel (1922) – spanyol min. Jogot tanul a santiagói és a madridi egy.-en. 1945– az államjog prof. a valenciai, 1948– a madridi egy.-en. 1951– a Spanyol Kult. Int. főtitk. 1955– az oktatásügyi min. főtitk. 1961– a madridi Pol. Tud. Int. ig. 1962– tájékoztatási és idegenforgalmi min. 1966 ő dolgozza ki az új spanyol sajtótörvényt. Több írása jelenik meg a sajtóról, műv.-ekről és pol. kérdésekről.

FRAISSE, Paul (1911) – francia pszichológus. A Sorbonne-on doktorál. Uo. a kísérleti pszichológia tanára és a pszichológiai int. ig. Az *Année Psychologique* szerk. Tanulmányai és könyvei középpontjában az érzékelés, az idő és ritmus, valamint a módszertan problémái állnak. Magy. megj.: *A kísérleti pszichológia kézikönyve* (társszerző 1965), *A kísérleti pszichológia módszerei* (társszerző 1967).

FRANCES, Robert (1919) – francia pszichológus. A párizsi egy.-en doktorál. A Nemzeti Tud. Kut. Közp. tud. főmunkatársa. A *Sciences de l'Art* szerk. Munkásságát az érzékelés, a társad. presztízs hatásai és a műv. pszichológia problémáinak szenteli.

FRANCESCATTI, Zino (1905) – francia származású amerikai hegedűvirtuóz. Hangversenykörútjain bejárja a világot, nközi zeneversenyek zsűrijének gyakori tagja.

FRANCEV, Georgij Pavlovics (Francov, Jurij Pavlovics) (1903) – szovjet filozófus, történész. A leningrádi egy.-en végez, majd 1924–31 uo. aspiráns, tud. munkatárs, tanár. 1931–37 a SZU Tud. Ak. Vallás- és Ateizmustört. Múzeumának tud. munkatársa, 1937–45 a múzeum ig. 1940– SZKP t. 1945–49 a nközi kapcsolatok főisk. ig. 1949–52 a SZU Külügymin. sajtóoszt. vez., 1953–57 uo. az európai országokkal foglalkozó oszt. vez. 1957–58 a *Pravda* főszerk. h. 1958–64 az SZKP KB mellett működő Társ. tud. Ak. rektora. 1964–68 a *Béke és Szocializmus* c. Prágában megj. nközi marxista folyóirat főszerk. 1961– az SZKP KB pótt. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. A tört. tud. dr.-a. A tud. kommunizmus elméletével, a társad.-ra vonatkozó elméletek tört.-ével, a vallás és az ateizmus problémáival és szociológiai kérdésekkel foglalkozik. A magy. is megj. *Világtörténet* I. köt. (magy. 1962) felelős szerk. Magy. megj. még: *A mai burzsoá szociológia válsága* (1964).

FRANCO BAHAMONDE, Francisco (1892) – spanyol tábornok, államfő. A toledói kat. ak.-n tanul. 1912–17 a marokkói gyarmati hads. tisztje, 1920–23, ill. 1923–27 az Idegenlégió par. h., ill. par. Marokkóban. 1927–31 a zaragozai Kat. Ak. főig. 1933 a Baleári-szigetek kat. par. 1934 a marokkói hads. főpar. 1935 a vezérkar főnöke. 1936 a Kanári-szigetek kat. par.; itt kezdi meg az ellenforr. felkelés szervezését a német és olasz fasiszták segítségével. 1936 júl.– az ellenforr. csapatok par. A Spanyol Közt. bukása óta a nemzeti hads. főpar. 1936 az ellenforr. ideiglenes, ún. burgosi korm. feje, generalisszimusz. 1939– államfő. 1937 különböző jobboldali csop.-ok egyesítésével létrehozza a Falangét. 1942– eln.-e.

FRANÇOIS-PONCET, André (1887) – francia politikus és diplomata. Az École Normale Supérieur-ön német nyelvtanári képesítést szerez.

Gimn. tanár, majd 1917–19 a berni francia nagykövetség sajtóattaséja. Az I. vh. után a Ruhr-vidék megszállásakor Franciao. megb.-ja. 1924– képv. 1928–29 képzőműv. államtitk. 1930–31 a Népszöv.-ben megb. 1931–38 berlini, 1938–40 római nagykövet. A II. vh. után a szövetségesek Németo.-i főpar.-sága mellett tanácsadó, főmegb., majd 1949–55 Franciao. első Ny-németo.-i nagykövete. 1955– a Francia Vöröskereszt eln. 1952– a Francia Ak. t.

FRANJU, Georges (1912) – francia filmrendező. Képzőműv. tanulmányokat folytat, majd színházi díszlettervező. 1937 megalapítja a filmarchívumot, 1938–45 a filmarchívumok nközi szöv.-nek titk. 1946–54 a Francia Filmtud. Int. titk. Kisfilmeket készít, az 50-es évektől pedig játékfilmeket. Egyik legjobb rendezése a Mauriac reg.-éből készült *Tékozló szív* c. film (1962).

FRANK Ferenc (1926) – az MSZMP Békés m. biz. első titk. 1949-ig bőrdíszműves segéd. 1950– pártmunkás. 1966– a Békés m. pártbiz. első titk. Országgy. képv.

FRANK Frigyes (1890) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n és a müncheni Festészeti Főisk.-n tanul. 1913– kiállító festőművész. 1926–27 Párizsban működik, egyébként Bp.-en és a hódmezővásárhelyi művésztelephez tartozó Mártélyon dolgozik. 1926 a párizsi Grand Salon kitüntetésével jutalmazzák. 1968 legutóbbi retrospektív kiállítása a Csók galériában. Elsősorban portrékat, önarcképeket, csendéleteket, tájképeket és aktkompozíciókat fest. Munkácsy-díjas (1965), Érdemes művész (1969). F. m.: *Találkozás Firenzében*, *Leány galambbal*, *Firenzei táj* (1923–25), *Önarcképek* a 30-as, 40-es, 60-as évekből, *aktkompozíciók* (1950–65), *Mimi-sorozat*.

FRANK, Gleb Mihajlovics (1904) – szovjet fizikus. A szimferopoli egy.-en végez. 1926–29 aspiráns. 1929–46 a leningrádi Műszaki-fizikai Int., majd az Össz-szövetségi Kísérleti Orvostud. Int. munkatársa. 1945– a SZU Orvostud. Ak. lev. t. 1946–48 az Ak. sugárzáskut. labor.-ában dolgozik. 1948–53 a Biofizikai Int., 1953–58 a SZU Tud. Ak. Biofizikai Int. labor.-ának vez., 1958– az Int. ig. 1947– SZKP t. 1960– a SZU Tud. Ak. lev. t. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951). A sugárzásoknak az élőlényekre gyakorolt biológiai hatásával foglalkozik.

FRANK, Ilja Mihajlovics (1908) – szovjet fizikus. A moszkvai egy.-en végez, majd az Áll. Optikai Int.-ben dolgozik. 1934– a SZU Tud. Ak. Lebegyev Fizikai Int. tud. munkatársa. 1944– a moszkvai egy. prof. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1946), Nobel-díjas (1958). Fizikai optikával és magfizikával foglalkozik. I. J. Tammal kidolgozza a Cserenkov–Vavilov-effektus elméletét, ezért kapják közösen a Nobel-díjat. Tanulmányozza a gammakvantumok elektron-pozitron párrá való átalakulását.

FRANYÓ, Zoltán (1887) – romániai magy. költő, műfordító. 1907–10 kat., majd újságíró. 1919 a *Vörös Lobogó* c. irod. lapot szerkeszti. Az I. vh. után Bécsbe emigrál, az egy.-en tanul. Erdélybe visszatérve a *Géniusz* c. lapot adja ki. Külföldi költőket fordít magyarra, magy. költőket románra és németre, ő Ady legnagyobb német nyelvű tolmácsolója. Készülő világirod. antológiájának első három kötete *Évezredek húrjain* c. (1958–60) jelenik meg. Temesvárott él. F. m.: *Don Quijote de la Geszt* (reg. Tisza Istvánról 1913), *A kárpáti harcokról* (riportok 1913).

FRÉCHET, Maurice René (1878) – francia matematikus. Párizsban szerez diplomát, a mat. tud. dr.-a. Előbb gimn., majd egy. tanár (1910–18 Poitiers, 1919–28 Strasbourg, 1929–49 Párizs). A francia, a lengyel s a holland tud. ak. t. és még más tud. egyes.-ek t., tb. t., egy időben a francia mat. társ. eln. A funkcionálanalízis egyik megalapozója, a halmazelmélet és a mértékelmélet, a függvényegyenletek és a differenciálegyenletek elmélete, a variációszámítás, valamint a topológia ter.-én ért el jelentős eredményeket.

FREDGA, Arne (1902) – svéd kémikus. Az uppsalai egy.-et végzi, ott lesz tanársegéd, majd tanár. 1939– a szerveskémia prof. A Svéd Tud. Ak. t., a Belga Kémiai Társ. tb. t., a Kémiai Nobel-díj Biz. t. A szerves kémia és a kémiatört. köréből jelennek meg írásai.

FREEMAN, Orville Lothrop (1918) – amerikai politikus. A minnesotai egy. jogi fakultását végzi. 1941–45 a tengerészetnél szolgál, 1945–49 minneapolisi alpolgármester, 1950–54 magánpraxist folytat. 1954–61 Minnesota áll. kormányzója, 1961–68 földművelésügyi min. A Demokrata Farmer Munkáspárt t.

FREI, Bruno (eredeti neve: Freistadt Benedikt) (1897) – osztrák újságíró. A bécsi egy.-en végez. 1917– Bécsben, majd 1922– Berlinben újságíró, lapszerk. 1933 Prágába, később Párizsba emigrál. Antifasiszta lapok szerk. 1939 egy D-franciao.-i koncentrációs táborba internálják, onnan 1941 kiszabadul és Mexikóba emigrál. 1947 visszatér Ausztriába, 1948–56 az *Abend* c. lap főszerk., majd a *Volksstimme* pekingi tudósítója. 1956– a *Tagebuch*nak, az Osztrák KP kult. folyóiratának főszerk. Magy. megj. művei: *Vernet-i férfiak* (dok. reg. 1959), *Vietnami tavasz* (útijegyzetek 1961).

FREI, Eduardo Montalva (1911) – chilei közt. eln. Ügyvédi diplomát szerez. Pol. pályafutását a Konz. P.-ban kezdi, majd kiválik belőle, és többedmagával falangista pártot hoz létre. 1946 részt vesz a Keresztényდem. P. megalapításában. 1945 munkaügyi min., 1947– szenátor. 1958 indul az elnökválasztásokon, de harmadik helyre szorul. 1964 hat évre megválasztják közt. elnöknek. Több könyvet ír a kereszténydemokrácia elméleti és gyakorlati kérdéseiről.

FRÉNAUD, André (1907) – francia költő. Egy. tanulmányainak elvégzése után a lembergi (lengyel) egy.-en francia lektor. 1940 német hadifogságba kerül, 2 év múlva megszökik. Visszajut Franciao.-ba, részt vesz az ellenállási mozg.-ban. A kételkedés költője, de verseinek értelme a kételyek legyőzése. A magy. irod. iránt is érdeklődik, franciára fordítja József A. és Illyés Gy. néhány versét. Magy. megj.: *Háromkirályok* (versek 1968).

FRESNAY, Pierre (1897) – francia filmszínész. A Comédie Française t., 1915– filmezik. F. f.: *Marius* (1931), *A kaméliás hölgy* (1934), *Caesar* (1936), *Három keringő* (1938), *A nagy ábránd* (1937), *Arisztokraták* (1955).

FREUD Géza (1922) – matematikus. A Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán végez, majd 1952– az MTA Mat. Kut. Int.-ben dolgozik, 1968– a konstruktív függvénytani oszt. vez., 1959 fél évig Romániában ösztöndíjas. 1961– vendégprof. a giesseni (NSZK), 1963 a rostocki (NDK) egy.-en, 1966 New Yorkban, 1969 a SZU-ban. 3 könyve és 100 publikációja jelent meg. Az MTA *Studia Scientiarum Mathematicarum Hungarica* c. folyóirat szerk. biz. t. Kossuth-díjas (1959). Tud. munkater.-e a mat. analízis.

FREUND Mihály (1889) – vegyészmérnök, műsz. dr. A bp.-i, majd a karlsruhei műszaki egy.-en tanul. 1917–18 Bécsben a Hadügymin. gumikísérleti állomásának vez., majd 1924-ig a M. Petróleumipar Rt. üzemvez. mérnöke. 1924–48 kőolaj- és szénfeldolgozó tanácsadó mérnök. 1948– a M. Ásványolaj- és Földgázkísérleti Int. ig. 1948– az MTA lev. t., 1955– t., c. egy. tanár. Több külföldi tud. társ. t. Kossuth-díjas (1950). A kőolaj, a földgáz, kőolajipari és vegyipari feldolgozásának tud. problémáival foglalkozik. F. m.: *A repülőbenzin* (1942), *Az ásványolajipar* (1956), továbbá mintegy 300 tud. publikáció.

FRÉVILLE, Jean (1898) – francia költő, reg. író, publicista. 1927– KP t. A munkásmozg. olyan sorsdöntő fordulópontjait ábrázolja reg.-eiben, mint az 1936-os népfrontmozg., a fölszabadulás időszaka, a Francia KP születésének tört. Magy. megj. művei: *Barbusse* (J. Duclos-val 1950), *Így született a Francia KP* (1951).

FREY, Roger (1913) – francia politikus. Ipari vállalkozó, tanácsos, majd 1954 a Szociális Közt. P., 1958 a Szöv. az Új közt.-ért (UNR) főtitk. 1959–60 az információs ügyek min., 1960–62 a min. eln. hiv. mellé delegált min. 1962–67 az első Pompidou-korm.-ban belügymin., majd a parl. ügyek min. Később a korm.-ból kimarad, de az 1968-as tavaszi válság után Couve de Murville korm.-ában visszakapja a parl. ügyek min. tárcáját. A gaulle-ista UDR vez.-ségi t.

FREY Tamás (1927) – matematikus. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul, 1950– uo. tanít. 1952–55 az MTA Mat. Kut. Int. aspiránsa. 1959– az MTA Számítástechnikai Közp.-ban dolgozik, 1963–68 uo. ig. 1963– egyidejűleg a Bp.-i Műszaki Egy. docense. A mat. tud. kandidátusa (1956). Tud. munkater.-e az approximáció-elmélet, a numerikus módszerek, az automaták és algoritmusok absztrakt elmélete. F. m.: *Vektor- és tenzor analízis* (társszerző 1960), *Matematika villamosmérnököknek I–II.* (társszerző 1964–65), *Moderne mathematische Methoden in der Technik* (I. 1967).

FRIČ, Martin (1902) – cseh filmrendező, színész, forgatókönyvíró. Festő, majd különféle kabarétársulatoknál működik. 1923– a filmnél, 1928 első önálló játékfilm-rendezése. Nevéhez több mint 100 alkotás fűződik a legkülönfélébb műfajban. Nemzeti-díjas, kétszeres Áll.-díjas, Érdemes művész. F. r.: *Švejk, a derék katona* (1931), *A revizor* (1933), *Tizenkét szék* (1933), *Jánošik* (1936), *A milliomos úr szerelmes* (1949), *A csapda* (1950), *A császár pékje* (1951).

FRIDEGAARD, JAN (1897) – svéd író. Sokféle szakmában dolgozott, volt keresk. alk., házaló, stb. Kíméletlen őszinteséggel írja le a kap. társad.-at, az elnyomott oszt.-ok hangját hallatja. Prózai írásai mellett egyetlen, de népszerű verskötete: *A fekete lant* (1931).

FRIDERIKA-Lujza – görög anyakirálynő. Brunswick nagyhercegének lánya. 1938 férjhez megy a későbbi I. Pál görög kir.-hoz, akitől két leány- és egy fiúgyermeke születik. Lánykorában a Hitlerjugend t. Tevékenyen részt vesz a pol. életben. 1967. dec. a balul sikerült kir. puccs után fiával, II. Konsztantinosz királlyal együtt külföldre távozik.

FRIED, Erich (1921) – osztrák származású, Angliában élő lírikus és prózaíró. 1938 Londonba emigrál, ahonnan a háború után sem tér vissza. Osztrák folyóiratokban és antológiákban is publikál. A BBC munkatársa. Mint az angol nyelvű irod. német tolmácsolója is komoly érdemeket szerez. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

FRIED Henrik (1900) – mérnök. A bp.-i felsőiparisk. gépészeti szakoszt.-án végez, majd konstruktőrként dolgozik. 1931–50 az Egyesült Izzó rádiócső oszt.-án. 1950–62 ui. a mikrohullámú elektroncső gyáregység megszervez. és vez. 1962– a Híradástechnikai Kut. Int. félvez. labor.-ban tud. oszt. vez., s a félvezető eszközök kutatásához és gyártásához szükséges speciális gépeket és berendezéseket tervezi. A katódsugárcső- és képcsőfejlesztés terén végzett munkájáért Kossuth-díjat kap (1955). Több szakcikket és egy könyvet (*Katódsugárcsövek szerkezeti felépítése és gyártása*, 1955) publikál, számos szabadalma van.

FRIED, Jiři (1923) – cseh író. Középisk. tanulmányai elvégzése után 1959-ig a filmnél dolgozik. Önálló művei mellett több ismert reg.-ből írt forgatókönyvet. Jelenleg a Csehszlovák Írószöv. kiadójának szerk., kritikusi tevékenységet is kifejt.

FRIEDMAN, Milton (1912) – amerikai közgazdász. A Rutgers, a chicagói és a Columbia Egy.-en folytatja tanulmányait. 1935– különböző áll. közgazd. intézményeknél. 1943–45 a Columbia Egy. háborús kut. oszt. stat. csop. ig. h. 1945– a chicagói egy.-en közgazd. tant tanít, 1948– prof. 1951–53 az *American Economic Review*, 1957– az *Econometrica* szerk. biz. t. Több tud. társ. t. Számos tanulmánya jelenik meg, elsősorban ár- és pénzelméleti kérdésekkel foglalkozik.

FRIEDMANN, Georges Philippe (1902) – francia szociológus. Tanulmányait az École Normaleon és a párizsi egy.-en végzi. 1946– az alkalmazott műv.-ek főisk. prof. 1949–51 a Szociológiai Tud. Int ig., 1956–60 a Nközi Szociológiai Társ. eln. 1947– az *Annales* c. folyóirat társszerk. Elsősorban munkaszociológiával foglalkozik.

FRIGYES, IX. (Frederik IX.) (1899) – dán király. X. Keresztély dán kir. fia. Tengerésztiszti kiképzést nyer. 1917–47 trónörökösként az Államtan. t. 1947– uralkodó, az Államtan. vez.

FRINGS, Joseph (1887) – német (NSZK) bíboros, kölni érsek. Az innsbrucki, bonni és a freiburgi egy.-en, valamint Rómában, a pápai biblia int.-ben tanul. 1924– Köln-Braunsfeldben plébános. 1937– a bensbergi érseki jogi szeminárium régense. 1942– kölni érsek, 1946– bíboros, a fuldai püspöki konferencia eln.

FRINGS, Theodor (1886) – német (NDK) nyelvtudós. A bonni egy.-en tanul. 1911– uo. tanít, 1919– prof. 1927– a lipcsei egy.-en a német nyelv és irod. prof. 1946– a Szász Tud. Ak. eln. Az NDK Tud. Ak. t. Számos külföldi tud. ak., köztük az MTA t., ill. tb. t. Több német és külföldi egy. díszdr.-a. Kétszeres Nemzeti-díjas (1949, 1961). A nyelvjáráskutatás és a néprajz eredményeinek a művelődéstört.-ben való alkalmazásával úttörő munkát végez. Jelentősek a germán és a román nyelvek kapcsolataira vonatkozó kutatásai.

FRISCH, Karl von (1886) – német (NSZK) zoopszichológus. A bécsi és a müncheni egy.-en tanul. 1912–21 magántanár a müncheni egy.-en. 1921– a rostocki, a breslaui, a müncheni, a grazi, 1950– ismét a müncheni egy. tanára. A müncheni és a koppenhágai Tud. Ak., a Német Természettud. Ak. (Leopoldina), a bécsi Tud. Ak., a washingtoni Nemzeti Tud. Ak., az USA Tud. és Műv. Ak. (Boston), az uppsalai Svéd Kir. Ak., a londoni Royal Society, a Holland Tud. Ak. és számos más német és külföldi tud. társ. t. A halak és a méhek viselkedésének tanulmányozásával foglalkozik, megfejtette a méhek bonyolult jelzésrendszerét.

FRISCH, Max (1911) – svájci író, drámaíró. Német nyelvet és irod.-at tanul a zürichi egy.-en. Mint újságíró bejárja Csehszlovákiát, Jugoszláviát, Török.-, Görög.-, Olasz.- és Magyaro.-t. Hazatérése után építészmérnöki tanulmányokat folytat a zürichi műszaki főisk.-n. 1943 önálló építészeti irodát nyit Zürichben, több középítmény tervezője. A II. vh. idején antifasiszta publicisztikai tevékenységet folytat. Mélyen intellektuális, haladó szellemű művei az egész világon ismertek. Magy. megj. művei: *És a holtak újra énekelnek* (színmű 1958), *Biedermann és a gyújtogatók* (színmű 1960), ezenkívül a *Nagyvilág*ban *Andorra* (színmű 1962), *Zürich-tranzit* (filmnovella 1967).

FRISCH, Ragnar (1895) – norvég közgazdász. Egy. tanulmányai befejeztével aranyművesként dolgozik. 1928– az oslói egy. docense, 1931– prof. és az egy. Nemzetgazd. Int.-nek vez. 1930, 1933 előadásokat tart a Yale Egy.-en és a Sorbonne-on. Az ECOSOC első eln. 1954 az indiai, 1957–58 az egyiptomi korm. gazd. tanácsadója. 1931– a Norvég Tud. Ak., 1950– a Svéd Tud. Társ. és más külföldi tud. társ.-ok t., számos külföldi kitüntetés birtokosa. 1933–35 az *Econometrica* c. folyóirat főszerk. Több jelentős könyvet és tanulmányt ír közgazd. és stat. témakörben. Jelentős érdemeket szerez a matematikai módszereknek a közgazd. tanban történő felhasználása terén.

FRISS István (1903) – közgazdász. 1922– részt vesz a munkásmozg.-ban, az illeg. KP t. Komm. tevékenységéért több ízben bebörtönzik. A felszabadulás után hosszabb ideig az MKP, az MDP KV, majd az MSZMP KB államgazd. oszt. vez., 1954– az MTA Közgazd. Tud. Int. ig. Az MSZMP KB t. 1960– az MTA t. A szoc. pol. gazd. tanának, a tervezésnek és gazd. pol.-nak összefüggéseivel foglalkozik. A KGST közgazd. korm. biz. eln. Részt vett a gazd. irányítás reformja elméleti és gyakorlati kérdéseinek kidolgozásában. F. m.: *A jövőt építjük* (cikkek 1951), *Népgazdaságunk vezetésének néhány elméleti és gyakorlati kérdéséről* (1957), *Az MDP gazdaságpolitikája* (1960), *A személyes érdekeltség kérdésének néhány elvi és aktuális vonatkozása* (1961), *Gazdasági törvények, tervezés, irányítás* (tanulmányok, 1968).

FROLOV, Vaszilij Szemjonovics (1914) – szovjet politikus, mérnök. A moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t végzi. 1941–51 mérnökként, majd különböző vez. beosztásokban és pártfunkciókban ipari üzemekben dolgozik. 1944– SZKP t. 1951–55 a nyizsnyij-tagili városi pártbiz. másodtitk., majd első titk. 1955– az SZKP KB apparátusának munkatársa, 1958– oszt. vez., 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

FROMM, Erich (1900) – német származású amerikai pszichológus. Németo.-i egy.-eken tanul. 1929–32 a frankfurti pszichoanalitikai int. munkatársa. 1934–39 a New York-i nközi társad. kut. int.-ben dolgozik. A következő években több amerikai egy.-en is előad. 1951– a mexikói egy. prof., 1957– a michigani egy., 1962– a New York-i egy. prof. Több tud. társ. t., a neofreudizmus vezéregyénisége, a marxizmusból vett elemek sajátossá teszik elméletét.

FRONDIZI, Arturo (1908) – argentin jogász, politikus. Társ. tud. és jogi tanulmányokat végez. 1930 diákként ellenállási mozg.-at szervez, bebörtönzik. 1932– jogi gyakorlatot folytat. A Konvencionális Radikális P. t., 1940–50 a párt parl. csop. eln. 1958–62 közt. eln., kat. puccs dönti meg. Bebörtönzik, szabadulása után elsősorban tud., oktatói és közéleti tevékenységet folytat.

FRONDIZI, Risieri (1910) – argentin filozófus. Argentínában, Mexikóban és az USA-ban tanul. 1938–46 a logika, a filozófiatört. és az esztétika prof. a tucumani egy.-en. 1938–39 uo. a filozófiai és irod. int. ig., 1947–48 a Pennsylvania Egy., majd a Yale Egy., 1949– a Puerto Ricó-i egy. prof. 1957–62 a Buenos Aires-i egy. rektora. Számos argentin és külföldi tud. int. t.

FRÖHLICH, Paul (1913) – német (NDK) politikus. 1929–45 bányász és ip. munkás. 1929– a Komm. Ifj. Szöv. t. 1930–KP t., különböző pártfunkciókat tölt be. 1933–45 illeg. antifasiszta tevékenységet folytat. 1933 bebörtönzik. 1945– a KP glauchaui körzeti vez.-ségének, 1946–49 az NSZEP drezdai körzeti vez.-ségének titk., 1949–50 a bautzeni, 1950–52 a lipcsei körzeti vez.-ség első titk. 1952– az NSZEP lipcsei ker. vez.-ség első titk. 1954– az NSZEP KB pótt., 1958– t., a PB pótt., 1963– t. 1954– a Népi Kamara t. 1960– az állandó Nemzetvédelmi Biz. eln. 1963– az NSZEP lipcsei ker. biz. első titk.

FRUMKIN, Alekszandr Naumovics (1895) – szovjet fizikokémikus. Elvégzi az odesszai egy.-et, majd 1920–22 az odesszai közokt. főisk.-n, 1922–46 a Karpov Fizikai-műszaki Főisk.-n dolgozik. 1928–29 kolloidkémiai előadásokat tart az USA-ban, a Wisconsin Egy.-en. 1930– a moszkvai egy. elektrokémiai tanszékén tevékenykedik. 1932– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Fizikokémiai Int. munkatársa. 1932– a SZU Tud. Ak. t. 1958– a Tud. Ak. Elektrokémiai Int. ig. Lenin-díjas (1931), Áll.-díjas (1941), A Szoc. Munka Hőse (1965). Kutatási ter.-e az elektrokémiai kinetika, a felületi rétegek vizsgálata. Magy. megj.; *Bevezetés a komplex vegyületek kémiájába* (1958).

FRÜHAUF, Hans (1904) – német (NDK) rádiómérnök. A stuttgarti műszaki egy.-en tanul. 1928– uo. tanársegéd, 1932– docens. 1930–50 a rádióiparban dolgozik. 1950– a drezdai műszaki egy. prof., a gyengeáramú tanszék vez., az egy. nagyfrekvenciás technikai és elektroakusztikai int. ig. 1961–62 a műszaki kutatási ügyek államtitk. 1961– az NDK Tud. Kut. Tan. t. Az NDK Tud. Ak. t., 1957–63 aleln. Kétszeres Nemzeti-díjas (1951, 1961).

FRY, Christopher (1907) – angol drámaíró. Színész, majd tanító. 1932–35 a tunbridge-i, 1940 és 1944–46 az oxfordi színház ig., közben 1945 a londoni Arts Theatre vez. 1962– a Kir. Irod. Társ. t. T. S. Eliot gyakorol hatást költészetére. Anouilh és Giraudoux műveit fordítja; filmforgatókönyveket is ír.

FRÝD, Norbert (Emil Junek) (1913) – cseh író. A prágai Károly Egy.-en filozófiát és jogot tanul. 1936–39 filmdramaturg, a háború kezdetén munkás, majd letartóztatják és megjárja a terezini és a dachaui koncentrációs tábort. A felszabadulás után a pártapparátusban dolgozik, 1947–51 nagykövet az USA-ban és Mexikóban, majd 1951–53 a Csehszlovák Rádióban fejt ki tevékenységet. 1953– minden idejét írói-alkotói munkának szenteli.

FUCHS, Klaus (1911) – német (NDK) fizikus. A lipcsei, a kieli, a bristoli és az edinburghi egy.-en mat.-t és fizikát tanul. 1930– az SPD, 1932– a Német KP t. 1933 a náci Németo.-ból Angliába emigrál. 1940–41 Angliában, majd Kanadában internálják. Később a birminghami egy.-en dolgozik. 1943–46 az USA-ban a New York-i Columbia Egy. és a Los Alamos-i atomkut. közp. fizikusa. 1946–50 Angliában a harwelli atomkut. közp. elméleti fizikai részlegének vez. 1950 az atomtitkok elárulásának hamis vádjával letartóztatják és 14 évi börtönre ítélik. 1959 kiszabadul, az NDK-ba költözik. 1959– az NDK rossendorfi közp. nukleáris fizikai int. ig. h. és a drezdai műszaki egy.-en az elméleti fizika prof.

FUDZSIJAMA, Aicsiro (1887) – japán üzletember, politikus. A tokiói Kejo Egy.-en közgazd. és pol. tanulmányokat folytat. A 30-as évektől több nagyváll. és hosszú ideig a Japán Keresk. és Iparkamara eln. A II. vh. idején a Haditengerészeti Min. tanácsadója. A vh. után távoznia kell a pol. életből, 1950– mintegy 200 különböző váll. ig.-sági t. 1951–57 a Japán Keresk. és Iparkamara s a Japán–Ázsiai Gazd. Együttműködési Társ. eln. 1957–60 külügymin. a Kisi-korm.-ban. 1964–66 állammin., a Tervezési Hiv. főig. A Liberális Dem. P. egyik frakciójának vez.

FUENTES, Carlos (1928) – mexikói író és újságíró. A mexikói egy.-en és a genfi Nközi Felsőfokú Tanulmányok Int.-ben végzi tanulmányait, 1950–52 a mexikói küldöttség t. az ILO-nál, 1954 a mexikói Külügymin. sajtóoszt. vez. h. 1955–56 a mexikói egy. népműv. int. ig. h. 1957–59 a Külügymin.-ban a Kult. Kapcsolatok oszt. vez. 1959– lapszerk. A l.-amerikai irod. megújhodási folyamatának egyik vez. Haladó nézeteiről és pozitív pol. állásfoglalásairól ismert. Műveit számos nyelvre lefordítják. *Artemio Cruz halála* c. reg. magy. is megj. (1966).

FUKAZAVA, Hicsiró (1914) – japán író. Fiatal korában gitározik,vándorzenészekkel járja az országot, majd egy fővárosi színházban játszik. 1956 megnyer egy ismeretlen tehetségek felkutatására kiírt pályázatot. Elb.-eiben, reg.-eiben a japán nép mai problémáit ábrázolja, a parasztok keserves életét, a háború kihatásait. Főbb művei a *Zarándokének* c. kötetben magy. is megj. (1965), továbbá *Kósui bölcsődal* címen elb.-ek (1968).

FUKUDA, Takeo (1902) – japán politikus. A tokiói egy.-en jogi képesítést szerez. 1933 a jokohamai adóhiv. főnöke, majd a japánbarát nankingi nacionalista korm. pénzügyi tanácsadója Kínában. Később a Pénzügymin. Bank és Elszámolási Hiv. vez. 1952– több alkalommal parl. képv. 1957 a Liberális Dem. P. főtitkárh. 1958 a párt Pol. Kut. Int. vez. 1959–60 a Kisi-korm.-ban mezőgazd. és erdészeti min. 1967– a Liberális Dem. P. főtitk.

FULBRIGHT, James William (1905) – amerikai politikus. Az oxfordi és a George Washington egy.-en végez, jogi doktorátust szerez. 1934–35 az Igazságügymin.-ban dolgozik. 1935–36 a George Washington Egy., 1936–39 az arkansasi egy. előadója. 1939–41 dékánja. 1943 a Kongresszusban Arkansas képv. 1945– szenátor, a szenátus külügyi biz. eln. A Dem. P. liberális szárnyához tartozik. *The Arrogance of Power* c. könyvében bírálja a Johnson-korm. külpolitikáját, a vietnami beavatkozást.

FULLA, Ludovít (1902) – szlovák festőművész. A prágai Képzőműv. Ak.-n tanul. Utána középisk. rajztanár. 1949–52 a pozsonyi műv. főisk. docense. Grafikákat, festményeket, színpadi terveket, gobelineket alkot. Európa-szerte és Amerikában is kiállít. Áll.-díjas (1966).

FUNEV, Ivan (1900) – bolgár szobrász. 1927–30 a szófiai Áll. Műv. Ak.-n tanul. Figurális plasztikái főleg munkásembereket ábrázolnak. Nagy méretű domborműveket is alkot; márványon kívül vasbetonból, öntött vasból, vörösrézből is formál. Dimitrov-díjas (1950), a Szoc.Munka Hőse (1967).

FURCEVA, Jekatyerina Alekszejevna (1910) – a SZU művelődésügyi min.-e (1960 óta). Szövőnő. 1930– SZKP t. 1930–37 a Komszomol KB instruktora. Elvégzi a moszkvai vegyipari főisk.-t. 1942–50 a moszkvai Frunze ker. pártbiz. titk. 1950–54 a moszkvai városi pártbiz. másodtitk., 1954–57 első titk. 1952–56 az SZKP KB pótt., 1956– t. 1956–60 a KB titk. 1957–61 az SZKP KB elnökségének t. A SZU Legf. Tan. t.

FURTADO, Celso (1920) – brazil közgazdász. Brazíliában és több külföldi egy.-en tanul, ill. képzi tovább magát. A l.-amerikai országok problémáinak kiváló szakértője. Az ún. fejlesztési elmélet egyik megalapítója és gyakorlati kivitelezője. Sok kérdésben haladó nézeteket vall. Quadros elnöksége alatt a SUDENE (Ék-Brazília Fejlesztésére alakult Főig.) vez. A Goulart-korm.-ban két évig gazd. fejlesztési min. Az 1964-es brazil kat. puccs 10 évre megfosztja pol. jogaitól. Jelenleg Párizsban él.

FÜHMANN, Franz (1922) – német (NDK) író, költő, műfordító. A II. vh.-ban szovjet hadifogságban, a fogolytáborban antifasiszta isk.-t végez. 1949 hazatér, azóta Berlinben él. Első verseit 1942-ben publikálja, 1949– számos verseskötete, elb.- és riportgyűjteménye, műfordításkötete jelenik meg. Irod. munkásságának tengelyében a fasiszta múlttal való leszámolás lelkiismereti problémái állnak. Műfordítóként magy. költők (Ady, József Attila, Radnóti) verseit is sikerrel tolmácsolja. A Német Műv. Ak. t. Több irod. díj kitüntetettje. Magy. megj. művei: *Bajtársak* (elb. 1959), továbbá antológiákban és folyóiratokban elb.-ek, kisreg.-ek, versek.

FÜLEMILE Tibor (1929) – zeneművész. A bp.-i Liszt F. Zeneműv. Főisk.-n folytatja tanulmányait, 1956– a M. Áll. Operaház t. 1962 a genfi zenei versenyen kamarazenében II. díjat, 1965 a bp.-i zenei versenyen kamarazene I. díjat nyer. (A M. Fúvósötös t.) Többször koncertezik külföldön. Liszt-díjas (a Fúvósötös t.-ként 1967).

FÜLEP Lajos (1885) – műv.-történész. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1904– jelennek meg kritikái és tanulmányai a *Nyugat*ban és más folyóiratokban. 1911 a *Szellem* c. folyóirat szerk. 1919 a Tanácsköztt. idején egy. tanárrá nevezik ki, s az írói direktóriumnak is t. 1960-ig a *Művészettörténeti Értesítő* és az MTA *Acta Historiae Artium* c. folyóiratának szerk. Ny. egy. tanár. 1948– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1957). Tanulmányaiban magy. és külföldi művészek és gondolkodók munkásságával, esztétikai és műv. filozófiai kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *Magyar művészet* (1923), *A magyarországi művészet története* (szerk. 1956).

FÜLÖP József (1927) – geológus. 1952-ben végez, az ELTE földtani tanszékén tanársegéd, a Földtani Int. oszt. vez., majd a min. elnökség szakelőadója. 1956 a Földtani Int. ig. h., 1958–68 ig. 1968– a Közp. Földtani Hiv. eln. 1967– az MTA lev. t. Üledékföldtannal, rétegtannal és regionális földtannal foglalkozik. E témakörökből több tud. művet publikál: *A Gerecse-hegység krétaidőszaki képződményei* (1958), *A Bakony-hegység alsókréta képződményei* (1964), *A Villányi-hegység krétaidőszaki képződményei* stb.

FÜLÖP Viktor (1929) – balett-táncos. Az operaház balettisk.-jában és a moszkvai Nagy Színházban tanul. Magántáncos, 1957– balettmester. Sokat szerepel külföldön. Liszt-díjas (1960), Kossuth-díjas (1962), Érdemes művész. F. sz.: Armen *(Gajane)*, *A csodálatos mandarin*, *Fából faragott* *királyfi*, Baltavári *(Bihari nótája)*, Albert *(Giselle)*, Tybald *(Rómeó és Júlia)*, *Spartacus*, Herceg *(Hattyúk tava)*, Cipolla *(Mario és a varázsló)*.

FÜLÖP Zoltán (1907) - díszlettervező. Az Iparm. Főisk.-t végzi, majd 1928- az operaházban dolgozik mint díszlettervező, szcenikai vez. és főtervező. Több más bp.-i színház és a Szegedi Szabadtéri Játékok, valamint külföldi operák (Moszkva, Köln, Szófia stb.) számára is készít díszletterveket. Több magy. film díszleteit is tervezte. Kossuth-díjas (1951), Kiváló művész (1965). F. tervezései: Meller: *Irja hadnagy* (1932), Wagner: *Lohengrin* (1938), Pirandello: *IV. Henrik* (1941), Gershwin: *Kék rapszódia* (1945), Britten: *Peter Grimes* (1947), Mozart: *Figaro házassága* (1948), Aszafjev: *Párizs lángjai* (1950), Wagner: *Tannhäuser* (1957), Bartók: *Fából faragott királyfi* (1958), Bartók: *A kékszakállú herceg vára* (1959), Puccini: *Turandot* (1959), Stravinsky: *Tűzmadár* (1966). Könyve: *Fény és árnyék* (1943).

FÜRNBERG, Friedl (1897) - az Osztrák KP titk. Az I. vh. alatt kapcsolódik be a munkásmozg.-ba, az Osztrák KP egyik megalapítója. A 20-as években az Osztrák Komm. Ifj. Egyes. vez. 1933. jún.- az országon belüli illeg. pártmunka irányítója. 1934 letartóztatják és elítélik. A II. vh. végén a Jugoszláv Néphads. kötelékében harcoló osztrák partizánzászlóalj par. 1945- a KB és a PB t., a párt főtitk., jelenleg titk., a párt szervezeti, adminisztratív ügyeinek irányítója.

G

GAÁL István (1933) – filmrendező. Elektrotechnikus szakmát tanul, majd 1953–58 elvégzi a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1959–61 a római filmfőisk.-n (Centro Sperimentale di Cinematografia) tanul. 1959– a MAFILM rendezője. 1963 *Sodrásban* c. filmjét a Karlovy Vary-i Fesztiválon fődíjjal jutalmazzák. SZOT-díjas (1963), Balázs Béla-díjas (1969). F. f.: *Pályamunkások* (rövidfilm 1958), *Oda-vissza* (dokumentum 1962), *Cigányok* (dokumentum, operatőr-vágó 1962), *Zöldár* (1965), *Krónika* (dokumentum 1967), *Keresztelő* (1967).

GABE, Dora (1886) – bolgár írónő. Elb.-eket és verseket ír; lengyel nyelvből fordít. A Bolgár Pen Club eln. Irod. díjas (1966).

GABIN, Jean (1904) – francia filmszínész. Statisztaként kezdi pályafutását, majd sanzonénekes, operett- és kabarészínész, revüsztár. 1930– filmezik. Egyszerű, erőteljes, rokonszenves egyénisége s játéka a legkülönbözőbb típusok életre keltésére teszi alkalmassá, főként munkásokat, egyszerű embereket jelenít meg. F. f.: *Éjjeli menedékhely* (1936), *A nagy ábránd* (1937), *Ködös utak* (1938), *Mire megvirrad* (1939), *Francia kánkán* (1954), *Nyomorultak* (1957), *Archimedes, a csavargó* (1959) és a *Maigret-sorozat* címszerepe.

GÁBOR Dénes (1900) – magy. származású Angliában élő elektromérnök. Bp.-en és Charlottenburgban végzi tanulmányait. 1926–27 kut. mérnök Németo.-ban. 1927–33 Berlin-Siemensstadtban a Siemens és Halske cégnél dolgozik. 1934–48 Rugbyban a British Thompson Houston Co. kut. labor.-ában működik. 1949–58 az elektronika docense, 1958– a londoni egy.-en az alkalmazott elektronfizika prof. Az MTA tb. t. Számos tud. műve, értekezése jelenik meg.

GÁBOR István (1909) – a M. Partizán Szöv. főtitk. 1938– szaksz. t., 1943– pártt. 1943–45 partizán; Bp. felszabadításáért harcol. 1945–48 a M. Partizánok Bajtársi Szöv. titk. 1949–57 a Könnyűipari Min.-ban főoszt. vez. 1957– a M. Partizán Szöv. főtitk.

GÁBOR László (1910) – építész. Elvégzi a Bp.-i Műszaki Egy.-et. 1933–48 tervező építész. 1948 után az államosított építőipar ig., majd az Építésügyi Min. tervezési főoszt. vez. 1949– a Bp.-i Műszaki Egy.-en az épületszerkezeti tanszék vez., az egy. rektorh., majd dékánja. A műszaki tud. dr.-a (1958). Tervezői munkássága mellett épületszerkezettannal és épületfizikával foglalkozik. Ybl-díjas (1963), Áll.-díjas (1965). F. m.: Lakó- és ipari épületek. Könyvei: *Tetőfedések és fémlemez munkák I–III.* (1952), *Épületszerkezettan* (egy. tankönyv, I. 1960, II. 1964, III. sajtó alatt).

GÁBOR Marianne (1917) – festőművész. Szőnyi István festőisk.-ján, majd a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1938– kiállító művész. 1966 képeinek legutóbbi hazai kiállítása a Csók Galériában, legutóbbi külföldi tárlata Róma (1969). Elsősorban portré- és tájképfestő, készít akvarelleket és grafikákat is. Rónai Mihály András író felesége.

GÁBOR Miklós (1919) – színész. Elvégzi a Színműv. Ak.-t, majd a Madách Színházhoz szerződik. 1945–54 a Nemzeti Színház, 1954– a Madách Színház t. Alakító műv.-e klasszikus és modern, tragikus és komikus szerepekre egyaránt kiterjed. Kossuth-díjas (1953), Érdemes művész (1962), Kiváló művész (1967). F. sz.: színpadon: Hlesztakov (Gogol: *A revizor*), Trench (Shaw: *Szerelmi házasság*), Ferdinánd (Schiller: *Ármány és szerelem*), Ruy Blas (Hugo: *A királyasszony lovagja*), Don Carlos (Moreto: *Donna Diana*), Musset: *Lorenzaccio*, Shakespeare: *Hamlet*, Tanner John (Shaw: *Tanner John házassága*), Bicska Maxi (Brecht–Weill: *Koldusopera*), George (Albee: *Nem félünk a farkastól*). Filmen: *Valahol Európában* (1947), *Mágnás Miska* (1948), *Állami Áruház* (1952), *Erkel* (1952), *9-es kórterem* (1955), *Kard és kocka* (1959), *Alba Regia* (1961), *Már nem olyan időket élünk* (1963). Könyve: *Tollal* (1963).

GABOS Gábor (1930) – zongoraművész. A Liszt Ferenc Zeneműv. Főisk.-n végez. 1953– az Orsz. Filharmónia szólistája. Liszt-díjas (1959). Sokat hangversenyezik külföldön, több nközi versenyen is részt vesz: 1955 a párizsi Marguerite Long, 1960 a brüsszeli Erzsébet királynő nközi verseny díjnyertese, az 1961. évi bp.-i nközi Liszt–Bartók Zongoraverseny I. díjasa.

GABRIEL-ROBINET, Louis (1909) – francia újságíró. Jogot végez, s ügyvédként kezdi pályafutását a párizsi b.-on. 1934– az *Echo de Paris* riportere. Később a *Figaro* szerk., 1964– ig. h.

GABRILOVICS, Jevgenyij Joszifovics (1899) – szovjet író, forgatókönyvíró. 1936 első önálló forgatókönyvét írja Rajzman számára. Pudovkin, Lukov és Romm számára is dolgozik. Foglalkozik a film elméleti problémáival is. Áll.-díjas (1943). Ismertebb forgatókönyvei: *A 217-es deportált* (1944), *Visszatért szerelem* (1952), *Két kapitány* (1955), *Vihar Itália felett* (1955), *Gyilkosság a Dante utcában* (1956), *Történetek Leninről* (az egyik novella írója 1958), *Feltámadás* (1960–61), *Lenin Lengyelországban* (1965).

GABSDYL, Emerich (1908) – csehszlovák táncművész, koreográfus. A 20-as években debütál Ostravában, majd európai turnén vesz részt. 1933–38 szólótáncos és balettmester Brnóban. A 40-es évektől napjainkig az ostravai színház műv. vez. és balettmestere. F. sz.: *József-legenda*, *Rómeó*, *Petruska*, *Pan Twardowski* c. balettekben. Több mint 50 balett koreográfiáját készíti el.

GABUS, Jean (1908) – svájci etnográfus, muzeológus. Egy. tanulmányait Neuchâtelben és Párizsban végzi, majd több afrikai és közép-ázsiai tud. kut. úton vesz részt. A II. vh. után az UNESCO megbízásából szaktanácsadóként számos újonnan függetlenné vált afrikai országban jár. A kabuli és a dakari múzeum átszerv. A neuchâteli egy. prof., a Neuchâteli Etnográfiai Múzeum ig. Az UNESCO égisze alatt megjelenő *Museum* c. szaklap szerk. biz. t. Számos tud. munkája közül a Szahara néprajzáról írt 5 kötet a legjelentősebb.

GÁDOR István (1891) – keramikus, szobrászművész. A bp.-i iparműv. isk.-n szobrászatot tanul. 1912 első kiállítása. 1919 Bécsbe utazik és a Wiener Werkstatte kerámia oszt.-án dolgozik, s azóta is a kerámia ter.-én működik. 1921 első kerámia kiállítása, 1966 legutóbbi retrospektív kiállítása az Ernst Múzeumban. 1962 a Velencei Biennalén szerepel. Műv.-ét állandóan változó, fejlődő kifejezésmód jellemzi. Különféle anyagokat homogén egységbe fog össze, és egyszerű formái a természetelvűségre utalnak. 1945–57 a bp.-i Iparműv. Főisk. tanszékvez. tanára. Kossuth-díjas (1955), Kiváló művész (1967).

GÁDOROS Lajos (1910) – építész. A bp.-i Iparműv. Főisk.-n és a düsseldorfi építészeti ak.-n tanul. 1945-ig Kozma Lajos és Kaesz Gyula építészek irodáiban dolgozik. 1945–49 az Építésügyi Korm. biztosságon, majd a MATI, az első áll. tervező váll. ig. h. és tervezési oszt. vez. 1949–57 a Középülettervező Váll. ig. 1957–60 és 1966– az Ált. Épülettervező Váll. főépítésze, 1960– a Bp.-i Műszaki Egy. építészmérnöki karán, a középülettervezési tanszék vez. A műszaki tud. kandidátusa (1962). Kétszeres Ybl-díjas (1952, 1959). F. m.: Építőipari Dolgozók Szaksz. Székháza (társtervező 1948), Jászai Mari téri irodaház (társtervező), az 1958-as Brüsszeli Világkiállítás magy. pavilonja, a Pécsi Orvostud. Egy. klinikai főépülete (1961). Könyve: *A korszerű lakás térszükséglete és berendezése* (1956).

GAFUROV, Bobodzsan Gafurovics (1908) – szovjet történész, orientalista, közéleti személyiség. A szamarkandi jogtud. isk.-n végez. 1931–35 Moszkvában az Össz-szövetségi Komm. Újságíró Főisk.-n tanul. 1932– SZKP t. 1936– vez. pártmunkás Tadzsikisztánban. 1941–44 a Tadzsik KP KB prop. titk., 1944–46 másodtitk. 1946–56 első titk. 1956– a SZU Tud. Ak. Ázsiai Népek Int. ig. 1951– a Tadzsik Tud. Ak. t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t. A SZU Legf. Tan. t. A közép-ázsiai népek és az iszlám tört.-ével foglalkozik.

GAGYI-PÁLFFY András (1918) – bányamérnök. Elvégzi a temesvári műszaki egy. bánya- és kohómérnöki karát. 1941–42 Brádon, 1942–44 Nagybányán bányamérnök. 1945 üzemvez. Tatabányán. 1945–51 a recski ércbánya üzemvez. és főmérnöke. 1951–64 a Nehézipari Min. főoszt. vez. h. 1964– az Orsz. Érc- és Ásványbányászati Váll. ig. h. A műszaki tud. kandidátusa. Az Orsz. Bányászati és Kohászati Egyes. aleln. Kossuth-díjas (1963). Számos ércbányászati vonatkozású tud. publikáció szerzője.

GAINSBORG VIANA, Raul (1931) – bolíviai diplomata. Chilében szerez mérnöki képesítést, de 1952– a Külügymin.-ban dolgozik, ahol fokozatosan emelkedik a ranglétrán. Több külföldi állomáshelyen teljesít szolgálatot. Nagyiparos és bányatulajdonos is.

GALAMBOS József (1921) – belügymin. h. 1945–48 ifj. vonalon dolgozik. 1948–56 a pártközp.-ban különböző beosztásokban, 1956– a Belügymin.-ban, 1961– min. h. 1962– KB pótt. 1966– t.

GALAMBOS Lajos (1929) – író. A Színműv. Főisk.-n tanul. Később különböző bp.-i lapoknál újságíró, filmdramaturg. 1959– jelennek meg írásai. SZOT-díjas (1961), József Attila-díjas (1962). F. m.: *Gonoszkátyú* (reg. 1960), *Isten őszi csillaga* (reg. 1962), *Mostoha gyerekek* (1963), *Megszállottak* (film 1962), *Keserűlapu* (elb.-ek 1964), *Zsilipek* (reg. 1966). *Örök malom* (reg. 1969).

GALANSIN, Konsztantyin Ivanovics (1912) – szovjet politikus, min. Az uráli ipari főisk.-n tanul. 1937– különböző villamos energiát termelő vállalatok mérnöke, majd egy vízerőmű ig. a permi ter.-en. 1944– SZKP t. 1950–54 az SZKP bereznyiki városi pártbiz. első titk. 1954–56 a permi ter. pártbiz. titk., 1956–60 másodtitk., 1961–67 első titk. 1961– az SZKP KB t. 1968– a SZU cellulóz- és papíripari min. A SZU Legf. Tan. t.

GALBRAITH, J. Kenneth (1908) – amerikai közgazdász és író. Amerikai és angol (Cambridge) egy.-eken tanul. 1931–34 a California Egy.-en kut.-munkát végez. 1934–39, majd 1948–49 a Harvard Egy.-en tanít. 1949– közgazd. prof. Közben 1939–42 tanársegéd a Princeton Egy.-en, 1943–48 a *Fortune* c. magazin szerk.-ségi t. 1961–63 nagykövet Indiában. Az USA Műv. és Tud. Ak. t. Az egyik legnevesebb polg. közgazdász, a „jóléti társadalom" és a „népi kapitalizmus" apologétája. Közgazd. művei – amelyeket a nyugati világban tananyagként és forrásmunkaként használnak – világszerte ismertek.

GALBRAITH, Vivan Hunter (1889) – angol történész. Oxfordban végzi tanulmányait. 1920–21 a manchesteri egy.-en előadó. 1921–28 az áll. levéltár felügyelőh. 1928–37 Oxfordban oktató, a diplomácia tört. docense. 1937–44 az edinburgh-i, 1944–47 a londoni egy. tört. prof. 1944–47 a Tört. Kut. Int. ig. 1947–57 az oxfordi egy.-en a modern tört. prof. Több egy. tb. dr.-a. Számos tört.-i mű szerzője.

GALGÓCZI Erzsébet (1930) – írónő. Tanítóképzőt, majd 1950–55 a Színműv. Főisk. dramaturg szakát végzi. Első elb. 1950-ben jelenik meg, azóta számos novellát, riportot, szociográfiai tanulmányt, reg.-t, tv- és rádiójátékot, filmet ír. Kétszeres József A.-díjas (1962, 1969). F. m.: *Egy kosár hazai* (elb.-ek 1953), *Félúton* (reg. és film 1961) *Öt lépcső felfelé* (elb.-ek 1965), *Kegyetlen sugarak* (szociográfiák 1966), *Fiú a kastélyból* (elb.-ek 1968). *Inkább fájjon* (elb.-ek 1969).

GALICH, Manuel (1913) – guatemalai író és politikus. Színiisk. ig. és újságíró, részt vesz a diktatúraellenes mozg.-akban, Arévalo és Arbenz korm.-ának t., később külügymin., majd nagykövet Buenos Airesben. Itt éri a forr. leverése. Lemond rangjáról és irod. tevékenységet folytat. A kubai forr. győzelme után Havannában telepszik le. Az Amerikák Házának ig. h. és a havannai egy. tört. prof.

GÁL László (1925) – a SZOT titk. 1946-ig kénsavgyári dolgozó. 1946– függetlenített szaksz. tisztségviselő. A Vegyipari Szaksz. munkatársa, majd a szaksz. főtitk. 1962– a SZOT titk. 1953–54 a Gazd. és Műszaki Ak.-n tanul, 1961–63 elvégzi a Műszaki Egy. üzemgazd. tanfolyamát.

GÁLL Ernő (1917) – romániai magy. szociológus, lapszerk. Kolozsvárott végzi egy. tanulmányait. A *Korunk* c. folyóirat főszerk. és a kolozsvári Babes-Bolyai Egy. tanára. Főleg társ.tud. kérdésekkel foglalkozó tanulmányokat ír.

GÁLL István (1931) – író. Az ELTE magy.-tört. szakán, majd a Marxizmus–Leninizmus Egy.-en tanul. 1958 a KISZ bp.-i biz.-án dolgozik, majd 1962-ig a M. Rádió dramaturgja, 1963– szabad foglalkozású író. József Attila-díjas (1967), SZOT-díjas (1969). Reg.-eket, novellákat ír. F. m.: *Patkánylyuk* (kisreg. 1962), *Kétpárevezős szerelem* (elb.-ek 1963), *Csapda* (reg. 1966), *Rohanók* (elb.-ek 1968).

GALLAI Tibor (1912) – matematikus. A mat. tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1956, pedagógiai munkásság). A gráfelmélet terén ért el jelentős eredményeket.

GALLIMARD, Gaston (1881) – francia kiadó. A Gallimard kiadó cég ig. A kiadó jelenteti meg a La *Nouvelle Revue Française*-t és számos nagy francia író műveit.

GALLUP, George Horace (1901) – amerikai statisztikus. Iowa áll. egy.-én végez. 1929–31 a Drake Egy. újságíró tanszékének vez. 1931–32 a Northwest, 1935–37 a Columbia Egy. újságírás prof. 1932–47 a Young és Rubicam Hirdető Ügynökség ig., majd aleln. 1935 megalapítja az Amerikai Közvéleménykut. Int.-et, majd 1936 a Brit Közvéleménykut. Int.-et. A *Gallup Political Almanac* szerk., az Orsz. Törvényhatósági Egyes. eln., több egy. tb. jogi dr.-a.

GALVAO, Henrique Carlos Malta (1896) – portugál kat. és politikus. Kat. szolgálatot teljesít Afrikában, az angolai Huila tartomány kormányzója, majd Portugália tengerentúli ter.-einek főellenőre és Angola képv. a parl.-ben. 1951 több évre ítélik, mert bírálja a korm.-t, 1959 megszökik. 1961 nyílt tengeren elrabolja a Santa Maria nevű portugál hajót. A portugál függetlenségi mozg. (Movimento Nacional Independente) alapító t. 1962– Brazíliában él, az *O Estado* c. lap munkatársa.

GAMARRA, Pierre (1919) – francia költő, reg. író. Tanító, újságíró, majd író. A *L'Europe* társszerk. Erőteljes, realista és a francia életet sokoldalúan – komm. szellemben – ábrázoló műveket ír. Magy. megj.: *Árnyék és fény Spanyolo.-ban* (1962), *A Goncourt-díjas gyilkos* (reg. 1964), *Pireneusi rapszódia* (reg. 1966), *Tavasz kapitány* (kalandreg. 1967), továbbá a *Mai francia elbeszélők* c. antológiában *A cséphadarók* c. elb. (1959).

GAMS, Helmuth (1893) – osztrák biológus. Egy. tanulmányait Zürichben végzi. 1922–29 a Bodensee melletti wasserburgi biológiai állomás ig. 1929– az innsbrucki egy. prof. Ausztria német megszállása idején félreállítják, 1945 rehabilitálják. 1964– nyugdíjban van. Számos tud. cikke és könyve jelenik meg a geobotanika és a növénycönológia különböző problémáiról. Több külföldi tud. társ. tb. t., ill. kitüntetettje.

GAMZATOV, Raszul Gamzatovics (1923) – szovjet költő. 1937– folytat irod. tevékenységet. 1943 megj. első verseskötete. 1944– SZKP t. 1950 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1959

Dagesztán Népi Költője címmel tüntetik ki. 1951– a Dagesztán Írószöv. eln. A SZU Legf. Tan. Elnökségének t. Az IU szovjet parl. csop. t. Áll.-díjas (1952), Lenin-díjas (1963). Versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg.

GANCE, Abel (1889) – francia filmrendező. Bölcsész, majd drámát és verseket ír. Színészként kerül a filmhez, később forgatókönyvíró, az I. vh.-t is filmesként szolgálja végig. A háború után három filmremek alkotójaként lesz világhírű: *A X. szimfónia*, *J'accuse* és *A száguldó kerék*. Későbbi működése nem teremt olyan maradandó értékeket, főként technikai újításokkal, formai megoldásokkal próbálkozik.

GANDHI, Indira (1917) – indiai politikusnő, az Indiai Közt. min. eln.-e. Nehru lánya. Tanulmányait Indiában, Svájcban és Oxfordban végzi. Aktív szerv. a nemzeti függetlenség kivívására törekvő diákmozg.-nak. 1938– az INC t. Pol. tevékenységéért 13 hónapot tölt börtönben. 1955– az INC Munkabiz. és Összindiai Biz. t. Az UNESCO Közp. Végrehajtó Tan. és a Közp. Oktatási Tan. t., a Gyermekjóléti Tan. eln. 1959–60 az INC eln. A Nközi Gyermekjóléti Unió aleln. 1964–66 tájékoztatásügyi min. 1966– min. eln., atomenergiaügyi min. és 1969-ig külügymin. is.

GANEV, Gancso (1919) – bolgár politikus. Fizika-mat. szakot végez. 1938– az Ifjúmunkásszöv. t. Aktívan részt vesz az egy. ifj. szerv. életében. A felszabadulás után a várnai közgazd. egy. tanársegéde, majd Szófiában a Közp. Meteorológiai Int. oszt. vez. 1938– KP t. 1952– felelős párttisztségeket tölt be: szófiai ker. titk., a KB oszt. vez. 1962– KB t. 1957– művelődésügyi min. h. 1962– min.

GANOVSZKI, Szava (1897) – bolgár politikus és filozófus. A szófiai egy.-en, Németo.-ban és Moszkvában tanul. A külföldi antifasiszta diákszöv. vez.-ségének t. Többször bebörtönzik, 3 évig internálótáborban. 1944 részt vesz a partizánmozg.-ban. Több tud. marxista folyóirat szerk., ill. munkatársa. 1944. szept. 9. után a Sajtóig.-ság vez. 1945–47 követ, 1947–49 külügymin. h. 1949–52 a Tud., Műv. és Kult. Biz. eln. 1953–57 KB oszt. vez. 1965– a Nemzetgy. Irodájának eln. 1918– KP t., 1954– KB t. 1957–59 a Bolgár Tud. Ak. elnökh. 1959–66 a Tud. Ak. Neveléstud. Int. ig. A Román Ak. és a berlini Német Tud. Ak. lev. t. Képv.

GAPUROV, Muhamednazar (1922) – szovjet politikus, a Türkmén SZSZK min. tan. eln.-e. 1941–43 a szovjet hads.-ben szolgál. 1944–63 különböző vez. Komszomol-, ill. pártfunkciókat tölt be. 1944– SZKP t. 1951–55 a Türkmén Komszomol KB titk., közben elvégzi a csardzsui ped. főisk. lev. tagozatát. 1957–62 a Csardzsu ter. pártbiz. titk., majd első titk. 1962–63 a Türkmén KP KB titk. 1963– a Türkmén SZSZK min. tan. eln. és külügymin. A Türkmén KP KB Irodájának t. A SZU Legf. Tan t. 1966– az SZKP KB pótt.

GARAGULY Károly (1900) – magy. származású svéd karnagy és hegedűművész. 9 éves korától turnézik. Hubay Jenőnél, majd Berlinben Marteaunál tanul. 1917– a Berlini Filharmonikusoknál játszik, 1923–30 a Göteborgi Hangversenyegyes. koncertmestere. 1930 megszervezi Stockholmban híres kvartettjét, 1942–53 uo. vezényel is. 1952–58 Bergenben karnagy, majd vendégkarnagyként bejárja Európát. Több ízben Bp.-en is szerepel. A Svéd Zeneműv. Ak. t.

GARAI Gábor (1929) – költő, műfordító, kritikus. A bp.-i közgazd. tud. egy.-en és a bp.-i tud. egy. bölcsészeti karán tanul. 1950–58 a MÁV-nál pénzügyi előadó, 1958–60 az Európa Könyvkiadó szerk. 1960–64 az *Élet és Irodalom* rovatvez., majd szerk. 1964–68 a M. Írók Szöv. titk., 1968– az *Élet és Irodalom* főszerk. h. 1966– az MSZMP KB t. Költészete főleg 1956 óta bontakozott ki. Műfordítói és kritikai munkásságot is folytat. Kétszeres József Attila-díjas (1959, 1963), Kossuth-díjas (1965). F. m.: Verseskötetek: *Zsúfolt napok* (1956), *Ének gyógyulásért* (1958), *Emberi szertartás* (1960), *Mediterrán ősz* (1962), *Artisták* (1964), *Nyárvég* (1965), *Kedd* (1966), *Kis csodák* (1968), *Anyaföld* (1968). Műfordítások: *Szabad-kikötő* (1967). Tanulmányok, kritikák: *Eszköz és eszmélet* (1965).

GARAM József (1920) – közgazdász, újságíró. Szabósegéd, majd építőmunkás. 1945–46 a Gazd. Főtan. titkárságán dolgozik. 1946–48 a M. Áll. Szénbányák ig. h. 1948–50 a KIK ig. 1950–52 a KSH keresk. főoszt., 1952–56 az ipari főoszt. vez. 1952–57 lev. úton elvégzi a bp.-i közgazd. tud. egy.-et. 1957– a *Figyelő* c. gazd. hetilap főszerk. Rózsa Ferenc-díjas.

GARAS Dezső (1934) – színész. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1957– a Nemzeti Színház, 1964– a Madách Színház t. Klasszikus és modern jellemszerepeket játszik. Jászai-díjas (1965). F. sz.: Színpadon: Pápa (Brecht: *Galilei*), Keszeg (Shakespeare: *A windsori víg nők*), Paulino (Pirandello: *Az ember, az állat és az erény*), Dauphin (Shaw: *Szent Johanna*), Minusz (Szép: *Lila akác*). Filmen: *Gerolsteini kaland* (1957), *Kard és kocka* (1959), *Két félidő a pokolban* (1961), *Meztelen diplomata* (1963), *Mocorgó* (tv-film 1969).

GARAS Klára (1919) – műv. történész. Elvégzi a bp.-i tud. egy.-et. 1945– a bp.-i Szépműv. Múzeum tud. munkatársa, 1964– a múzeum főig. A műv.tört. tud. dr.-a (1961). A 15–18. sz. európai és magy. festészet tört.-ével foglalkozik. F. m.: *Magyarországi festészet a 17. sz.-ban* (1953), *Magyarországi festészet a 18. sz.-ban* (1955), *Franz Anton Maulbertsch* (1960), *Chardin* (1963), *Olasz reneszánsz portrék a Szépművészeti Múzeumban* (1965), *Mesterművek a Régi Képtárból* (1967).

GARAUDY, Roger (1913) – francia filozófus, esztéta. Párizsban és Moszkvában szerez diplomát. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1945–58 nemzetgy. kép., majd 1962-ig szenátor; 1956–57 a nemzetgy. aleln. A Francia KP, majd a PB t., a Centre d'Etudes et de Recherches Marxistes (Marxista tanulmányi és kut. közp.) ig., a poitiers-i egy. tanára, a *Cahiers du Communisme* szerk. biz. t. Tanulmányaiban kritikailag értékeli a polg. filozófiai irányzatokat és azok irod. vetületeit. Újabb műveiben a marxizmus elméletének és gyakorlatának újszerű, sokak által vitatott elemzését adja. Magy. megj. művei: *Egyház és politika* (1955), *Marxista humanizmus* (1959), *Az ateista egzisztencializmus* (1959), *Aragon útja* (1962), *Válasz Jean-Paul Sartre-nak* (1963), *Parttalan realizmus* (1964), *A gondolat forradalma* (1965), *A kínai kérdés* (1968), továbbá számos cikke különböző folyóiratokban.

GARAY György (1909) – hegedűművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Hubay Jenőnél tanul. A 30-as évek óta itthon és külföldön rendszeresen hangversenyez. 1945–49 a M. Áll. Operaház, majd a rádiózenekar hangversenymestere. 1949–60 a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. 1961– a lipcsei rádiózenekar hangversenymestere és korrepetítora. Liszt-díjas (1953), Érdemes művész (1953).

GARBO, Greta (1905) – svéd filmszínésznő. 1922–24 a Kir. Drámai Színház színiisk.-ján tanul. Itt fedezik fel a film számára. Előbb Berlinben, majd 1925– a METRO-Goldwyn-Mayer filmvállalatnál Hollywoodban alakít filmfőszerepeket. 1937 Litteris et Artibus kitüntetést kap. Oscar-díjas. 1941 visszavonul. F. f.: *Gösta Berling* (1924), *Bánatos utca* (1925), *Karenina Anna* (1927–35), *Krisztina királynő* (1933), *Kaméliás hölgy* (1936), *Walewska grófnő* (1937).

GARBO, Gunnar (1924) – norvég újságíró, politikus. Érettségi után, majd 1957– újságíró a *Bergens Tidende* c. lapnál, 1954–57 a *Nidaros* c. lap szerk. 1944–45 emigrációban Svédo.-ban. 1948–54 a bergeni városi tan. t., 1956–57 a trondheimi tan.-ban dolgozik. A Színházi Biz., 1962– a Norvég Leszerelési Biz., a Norvég Külpol. Int. Tan., 1958– a parl. t., a Venstre P. parl. csop. vez. és a párt vez.-ségi t.

GARBUZOV, Vaszilij Fjodorovics (1911) – szovjet pénzügymin. Elvégzi a harkovi pénzügyi-közgazd. főisk.-t., majd aspiráns, és a főisk.-n dolgozik. 1939– SZKP t. 1942–43 a Kirgiz SZSZK és a SZU Pénzügyi Népbiztosságának munkatársa. 1944–50 a kijevi pénzügyi-közgazd. főisk. ig. 1950–52 az Ukrán SZSZK áll. tervbiz. eln. 1952–60 a SZU pénzügymin. h., majd első h. 1960– pénzügymin. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

GARCIA PELAEZ, Raul – kubai politikus, diplomata. Jogász. A Július 26-a Mozg.-ban harcol a diktatúra ellen, és a forr. győzelme után Camagüey tartományban lát el különböző áll. és pártfunkciókat, majd a fegyveres erőkhöz kerül. Később Matanzas tartományban a KP első titk., majd a KB agit. prop. oszt. vez. 1967 Kuba moszkvai nagykövete.

GARCIA ROBLES, Alfonso (1911) – mexikói jogász és diplomata. Mexikóban és Franciao.-ban folytat jogi tanulmányokat, majd elvégzi a hágai Nközi Jogi Ak.-t. 1939– dolgozik a Külügymin.-ban, közben 1946–57 ENSZ-hivatalnok. 1962–64 nagykövet Rio de Janeiróban, 1964– külügymin. h. Mintegy 20 könyv és 300 jogi és diplomáciai témájú cikk szerzője. Számos nközi jogi int. t.

GARCIA VILLA, José (1910 körül) – Fülöp-szigeti angol nyelvű költő, elbeszélő és kritikus. Tanulmányait az USA egy.-ein végzi. Csaknem 20 éves amerikai tartózkodás után az 50-es évek végén tér vissza hazájába. A 20-as évek második harmadától publikált eredeti hangú novelláival a Fülöp-szigeti angol nyelvű próza egyik úttörője. Áll.-díjas (1952)

GARDELLI, Lamberto (1915) – olasz karmester. Zenei tanulmányait a pesarói és a római konzervatóriumban végzi. Karmesterként 17 éves korában mutatkozik be Pesaróban. Ezután a Római Operaházban, a Santa Cecilia Ak.-n és másutt vezényel. 1946–55 Stockholmban és a skandináv államok más városaiban működik, majd Európa és Amerika legtöbb zenei közp.-jában dirigál. 1959– évenként fellép Bp.-en. Szerzeményei között operák, kamaraművek, dalok stb. szerepelnek.

GARDINER, Gerald (1900) – angol jogász, lordkancellár. Oxfordban végzi tanulmányait. 1925– ügyvédi gyakorlatot folytat. 1947–53 a Legf. B.-on dolgozik. 1952–63 a törvényreform biz. t. 1964– lordkancellár (a felsőház eln.), az igazságügyi szervek legfőbb irányítója, a kabinet t. Néhány jogi vonatkozású könyv szerzője.

GARDINER, Robert Kweku Atta (1914) – ghanai nközi tisztv. Tanulmányait Sierra Leonéban, majd a cambridge-i és az oxfordi egy.-en végzi. 1943–46 Sierra Leonéban tanár. 1947–49 az ENSZ Gyámsági Tan.-ában szakértő. 1949–53 a nigériai Ibadan College tanulmányi ig. 1953–55 a ghanai Népjóléti Hiv. ig., majd a Technológiai Tan. eln. 1955–57 a ghanai parl. titk. 1959–61 az ECA ügyv. titkárh., 1963– titk. 1961–63 az ENSZ főtitk. különmb.-ja Kongóban (Kinshasa).

GARDNER, John William (1912) – amerikai pszichológus és politikus. A Stanford és a California Egy.-en folytatja tanulmányait. 1936–42 különböző egy.-eken és főisk.-kon pszichológiát ad elő. A II. vh. után a Carnegie társulatnál dolgozik. 1949–55 aleln., 1955–65 eln., s a Carnegie Alapítvány eln. is. 1965– egészségügyi, oktatási és népjóléti min. 1968 lemond, mert nem ért egyet Johnson vietnami pol.-jával. Több tud. társ. t., egy.-ek tb. dr.-a.

GÁRDONYI László (1908) – színész. Pályáját műkedvelőként kezdi, majd elvégzi Rózsahegyi K. színiisk.-t. Különböző vidéki színtársulatoknál játszik, 1949– a győri Kisfaludy Színház t. Többnyire drámai és vígjátéki jellemszerepeket alakít. Érdemes művész (1962). F. sz.: Bagó (Kacsóh–Heltai: *János vitéz*), Zsupán (Strauss J.: *A cigánybáró*), Öreg Nagy (Bródy: *A tanítónő*), Doolittle (Shaw: *Pygmalion*), Petur bán (Katona: *Bánk bán*), Csergheő Csuli (Móricz: *Úri muri*).

GARNER, Sir Saville (1908) – angol diplomata. Cambridge-ban végzi tanulmányait. 1930– külügyi szolgálatban. 1940–43 a külügymin. titk. 1943–48 Ottawában teljesít szolgálatot. 1948–51 és 1953–56 a Nemzetközösségi Ügyek Min.-ában államtitkárh. Közben 1951–53 főmegb. h. Indiában. 1956–61 kanadai főmegb. 1965– a diplomata szolgálat feje.

GARUFALIASZ, Petrosz (1901) – görög politikus. Berlinben és Párizsban közgazd.tant, Athénban jogot tanul. 1932 parasztpárti programmal képv. 1964 a Centrum Unió képv. Több korm.-ban min. h. és min. 1964 a Papandreu-korm. hadügymin. Lényeges kérdésekben szembehelyezkedik a korm. fő pol.-jával, és része van megbuktatásában. Az 1967 dec. sikertelen kir. ellenpuccs min. eln. jelöltje.

GARY, Romain (1914) – orosz származású francia reg. író. A párizsi egy.-en tanul. A II. vh. alatt repülő. 1945 diplomáciai szolgálatba lép, dolgozik Szófiában, Bernben, majd 1956–60 konzul Los Angelesben. Első kisreg.-e a lengyel partizánok harcairól szól és sikert arat, elnyeri a kritikusok díját (Magy. *Hajnal felé*, 1947). Goncourt-díjas (1956). Magy. megj. még *Lady L.* c. reg. (1965, 1966, 1967), továbbá *Peruba mennek meghalni a madarak* c. elb. (*Mai francia elbeszélők* 1967).

GASCAR, Pierre (1916) – francia reg.író. Paraszti származású, különféle mesterségekkel próbálkozik, majd 8 évig kat., fogságba és koncentrációs táborba kerül, ahonnan a szovjet hads. szabadítja ki. Később a *France Soir*nál újságíró. Reg.-eket és novellákat ír, elnyeri a kritikusok díját, majd a Goncourt-díjat. Magy. megj. művei: *Állatok és emberek* (elb.-ek 1959), továbbá a *Tűzvész* c. elb. a *Mai francia költők* c. antológiában (1959).

GÁSPÁR Margit (Szücs Lászlóné) (1905) – írónő, színházi szakember. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a zongora tanszakon tanul, majd írói és újságírói munkásságot folytat, a *Pesti Hírlap* munkatársa. 1945– a közellátási korm.biztosság sajtófőnöke, később a Városi Színház, majd a Magyar Színház műv. vez. 1949–56 a Fővárosi Operettszínház ig. 1956– csak irod. munkásságot folytat, főként színdarabokat ír. Műfordítóként is tevékenykedik. A Moszkvai Művész Színház tb. t. Kossuth-díjas (1951). F. m.: Színművek: *Rendkívüli kiadás* (1933), *Új isten Thébában* (1946), *Hamletnek nincs igaza* (1962), *Ha elmondod, letagadom* (1967), *Az állam én vagyok* (1968). Könyve: *A múzsák neveletlen gyermeke* (az operett tört.-e 1963).

GÁSPÁR Rezső (1921) – fizikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1945–53 a Bp.-i Műszaki Egy. Fizikai Int.-ében tanársegéd, adjunktus, majd docens. 1953– a debreceni tud. egy. tanszékvez. tanára, az egy. elméleti fizikai int. vez., egyidejűleg az MTA Elméleti Fizikai Kut. Csop. oszt. vez. Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat választmányi és vez.-ségi t., debreceni csop.-jának eln. A fizikai tud. dr.-a (1956). Áll.-díjas (1965). Kvantumkémiával, az atomok és molekulák elméletével, valamint szilárdtestfizikával foglalkozik. 1952– nagyszámú tud. dolgozata jelent meg.

GÁSPÁR Sándor (1917) – a SZOT főtitk. Motorszerelő, 1945-ig a Steyr Művek bp.-i gyárában dolgozik, 1938 gyári főbizalmi. 1935– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1936– párttag. 1945 a Vasas Szaksz. intéző biz. t. és az MKP bp.-i VI. ker. biz. oszt. vez. 1946–47 az MKP KV munkatársa. 1947–50 a Vasas Szaksz.-ben a motorszerelők szerv. biz. titk., majd a szaksz. főtitkárh., később főtitk. 1950–51 elvégzi az SZKP pártfőisk.-t. 1952–56 a SZOT főtitkárh., majd eln. 1956–59 és 1965– a SZOT főtitk. 1959–61 és 1963–65 az MSZMP bp.-i biz. első titk., 1961–62 a KB titk. 1947–56 az MKP, majd az MDP KV t. 1956 a PB pótt. 1956– az MSZMP KB t., 1959–61 a PB pótt., 1962– t., 1954– az Eln. Tan t., 1963– elnökh., 1957–64 a Hazafias Népfront Orsz. Tan. Elnöksége t., 1960–64 aleln. 1947– országgy. képv. (Pécs).

GASSMAN, Vittorio (1922) – olasz színművész és rendező. A római jogtud. egy. elvégzése után a drámai ak.-n tanul. 1943 színpadra lép. Különböző társulatok t., majd Luchino Visconti, ill. a Nemzeti Színház társulatának vez. színésze. 1951– saját társulata, később az Olasz Népszínház ig. Modern és antik drámák főszereplője és rendezője, de gyakran szerepel a tv-ben és zenés darabokban is. Számos cikke és tanulmánya jelenik meg különböző folyóiratokban. 1946– filmezik. Az 1964. évi Cannes-i Filmfesztiválon elnyeri a legjobb színészi alakítás díját. Számos filmjét a magy. közönség is ismeri, emlékezetes sikert arat az *Előzés*ben (1962).

GASZPARJAN, Goar Mikaelovna (1922) – szovjet operaénekesnő. Egyiptomban született, tanulmányait Kairóban végzi. 1948 hazatér az Örmény SZSZK-ba. 1949– a jereváni opera t. Külföldi vendégszereplései során Bp.-en is fellép. Áll.-díjas (1951), az Örmény SZSZK érdemes művésze, a SZU népművésze (1956).

GAUCHERON, Jacques (1920) – francia költő és műfordító. Filozófia tanár egy gimn.-ban. Nálunk is megj. *Lyoni selyemszövők* c. elbeszélő költeménye révén válik ismertté. A művet Kozma J. magy. származású francia zeneszerző kantátának dolgozza föl, ősbemutatója Bp.-en volt. Műfordító is, tbk. Petőfit fordítja franciára. Az *Élet és Irodalom* c. folyóiratban több verse megj. magy.

GAVA, Silvio (1901) – olasz politikus. Ügyvéd, újságíró. 1919 belép a Néppártba (a Kereszténydem. P. elődje). Az ellenállás idején a Nemzeti Felszabadítási Biz. t. Nápolyban. A délvidéki kereszténydem. mozg. egyik vez. 1944– a párt orsz. tan. t. A közp. vez.-ség t. 1945–48 a *Domani d'Italia* c. lap főszerk. 1948– szenátor. 1953 ipar- és keresk.ügyi min. 1953–56 pénzügymin. 1957–58 ipar- és keresk.-ügyi min. 1958– a szenátus kereszténydem. csop. eln. 1969 igazságügymin.

GAZIER, Albert Pierre (1908) – francia politikus. Könyvkeresk. segéd, majd biztosítótárs.-i alk. 1939–40 az alk.-ak szerv.-nek párizsi körzeti titk. 1943–44 az illeg. CGT vez.-ségi t., 1945– a CGT titk. 1944–46 mindkét alkotmányozó nemzetgy. t., majd 1946– képv. Nemzetgazd. majd közmunkaügyi államtitk. 1950–51 tájékoztatási min. 1956–57 a szociális ügyek min. Az SFIO VB t., a *Le Populaire*, az SFIO lapjának főszerk.

GBEDEMAH, Komla Agbeli (1912) – ghanai politikus. Tanulmányait Cape Coastban és az achimotai tanárképzőben végzi. A Népi Konvenció P. (CPP) lapja, az *Accra Evening News* első kiadója és a CPP aleln. 1949–50 börtönben. Ghana első egészségügyi és munkaügyi min., később iparügyi és keresk. min. 1954 pénzügymin. 1961 egészségügyi min. és az eln. ügyek min.

GBENYE, Christophe – kongói (Kinshasa) politikus. Lumumba közvetlen harcostársa, pártjának, a Kongói Nemzeti Mozg.-nak egyik vez., majd Lumumba halála után főtitk. 1960 Lumumba, majd Gizenga korm.-ában, később az Adoula-korm.-ban belügymin. 1962 kizárják a korm.-ból, letartóztatják, Brazzaville-be menekül. Fegyveres harcot szervez Csombe ellen. 1963 okt. Nemzeti Felszabadító Biz.-ot hoz létre. 1964 szept. a Stanleyville-ben a partizánharcok sikereinek eredményeként kikiáltott Kongói Népközt. korm.-ának vez.

GÉCZI János (1929) – a Nógrád m. Tan. eln. (1967 óta). Elvégzi az egri tanítóképzőt. 1949–50 ált. isk. tanító Karancsságon. 1950–51 a rétsági járási tan. művelődési oszt. vez. 1954–59 az MSZMP rétsági járási biz. agit. prop. oszt. vez., majd titk. 1959–61 a Marxista-leninista esti egy. ig. 1961–66 a Nógrád m. Tan. VB elnökh. 1966–67 az MSZMP Nógrád m. biz. titk. Közben elvégzi az ELTE bölcsészkarát.

GEDDA, Harry Gustaf Nicolai (1925) – svéd tenorista, operaénekes. A Zeneműv. Főisk.-n végez Stockholmban. 1953– világszerte vendégszerepel. 1957– a New York-i Metropolitan t. A svéd Zeneműv. Ak. t. 1965 „udvari énekes" címet kap.

GEDDES, Reay Mackay (1912) – angol gazd. szakember. Cambridge-ben végzi tanulmányait, 1932–35 a Bank of Englandnél dolgozik. 1939– a Dunlop Rubber Co. Ltd. szolgálatában Angliában, Franciao.-ban, Németo.-ban és Indiában, 1947– a váll. ig. 1960–65 az Orsz. Gazd. Fejlesztési Tan. és az Atomenergia Biz. t. Több gazd. szöv. és társ. eln.

GEDEON Pál (1915) – újságíró. Magántisztv. 1945 jan.–ápr. a Debrecenben megjelenő *Népszava* külpol. rovatvez. 1945 ápr.–1948 a *Világosság*, 1948– ismét a *Népszava* külpol. rovatvez., majd segédszerk., főszerk. h. 1969– mb. főszerk. A TV-nek is rendszeres kommentátora. A MUOSZ elnökségi t. Rózsa Ferenc-díjas.

GEGESI KISS Pál (1900) – gyermekorvos, klinikai ig. 1917–19 a kolozsvári, 1919–23 a bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1924– a Bp.-i Orvostud. Egy. I. sz. Gyermekklinikáján dolgozik, 1924–42 díjazás nélküli gyakornok, tanársegéd, majd adjunktus. 1942–45 klinikai főorvos, 1945– mb. vez. 1946– a klinika ig. 1934– a Bp.-i Orvostud. Egy. magántanára, 1942– c. rk. tanára. 1946– tanszékvez. egy. tanár. 1949– az MTA lev. t. 1954– t. A Magyar Vöröskereszt orsz. eln., az MTA Elnökség t. Számos hazai tud. társ. vez. funkcionáriusa. Több külföldi tud. társ. tb. t. Kossuth-díjas (1953). Gyermekgyógyászattal, főleg a csecsemő- és gyermekkori vérkeringési zavarok, a gyermekkori cukorbetegségek kutatásával, valamint gyermekpszichiátriával foglalkozik. F. m.: *Szív- és vérkeringési betegségek csecsemő- és gyermekkorban* (1953, átdolg. kiad. 1960), *Diabetes mellitus csecsemő- és gyermekkorban* (1956, 2. kiad. 1966), *A betegség és a gyógyítás* (1961), *Személyiségzavarok gyermekkorban* (1965), *A klinikai pszichológia alapjairól* (1966), továbbá mintegy 200 hazai és külföldi tud. publikáció.

GEHLEN, Arnold (1904) – német (NSZK) filozófus és szociológus. A lipcsei egy.-en tanul, majd 1930– uo. docens. 1934– prof. a lipcsei, majd (1938) a königsbergi, később (1940–44) a bécsi egy.-en. 1948– a speyeri államigazgatástud. főisk.-n a szociológia prof. 1942– az Osztrák Tud. Ak. t. 1962– az aacheni műszaki főisk.-n is előad. 1948– a *Wiener Literarisches Echo* társszerk. Filozófiai antropológiával, kultúrfilozófiával és szociológiával foglalkozik. F. m.: *Az ember, természete és helyzete a világban* (1940), *Az ipari társadalom szociálpszichológiai problémái* (1949), *Ősember és korai kultúra* (1956).

GEHLEN, Reinhard (1902) – német (NSZK) kat. személyiség. 1920– tüzértiszti növendék, később a Hadiak.-n tanár. 1940 a vezérkar hadműveleti oszt.-án őrnagy, 1941 alezredes, a K-i fronton felderítő feladatok végrehajtásával bízzák meg. 1945 az amerikai titkosszolgálathoz kerül. 1946 részt vesz a SZU és a K-európai államok elleni felderítő-diverziós feladatok megtervezésében. 1953 visszahelyezik működési ter.-ét az NSZK-ba, a ny-német hírszerző szolgálat (Bundesnachrichtendienst – BND) élére kerül, főhadiszállása a München melletti Pullachban van. Irányításával a ny-német hírszerzés igen intenzíven tevékenykedett, elsősorban az európai szoc. országokban. 1968– nyug., utóda Gerhard Wessel altábornagy.

GEIJER, K. Arne (1910) – svéd szakszv. funkcionárius. Eredetileg fémipari munkás. 1938– szaksz. funkciókat tölt be. 1945– a Svéd Fémipari Munkások Szöv. titk. 1948–56 eln. 1956– a Svéd Szaksz.-ek Közp. Egyes. (LO) eln., képv. 1957–66 az SZSZNSZ eln., ekkor az amerikai szaksz. vez.-k nyomására le kell mondania az elnökségről. Sok szaksz. érdekeltségű váll. ig.-sági t. Az SZDP VB, a svéd Gazd. Tervezési Tan. és az É-i Tan. t.

GEISEL, Ernesto (1908) – brazil kat.politikus. Kadettisk.-t, majd több brazil, francia és amerikai kat. tanfolyamot végez. Kat. attasé Montevideóban, majd a Külügymin.-ban dolgozik és aktívan részt vesz az 1952-es brazil–amerikai kat. egyezmény előkészítésében. 1955– a közt. eln. kat. kabinetfőnökének h., majd 1964 kabinetfőnök. A brazil fegyveres erők ún. Sorbonne-csop.-jához tartozik, tábornok.

GELFAND, Izrail Mojszejevics (1913) – szovjet matematikus. 1932– a moszkvai egy.-en tanít, 1939– a SZU Tud. Ak. Mat. Int.-ben dolgozik. 1940– a mat.-fizikai tud. dr.-a. 1943– prof. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1951). Kutatási ter.-e a funkcionálanalízis. Magy. megj. könyve: *Előadások a lineáris algebráról* (1955).

GELFOND, Alekszandr Oszipovics (1906) – szovjet matematikus. A moszkvai egy.-en végez 1930– uo. tanít, 1931– prof. 1933– a SZU Tud. Ak. Mat. Int. munkatársa. 1935– a mat.-fizikai tud. dr.-a. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1940– SZKP t. Számelmélettel, a komplex változós függvények elméletével és interpolációelmélettel foglalkozik. Magy. megj. könyve: *Differenciálszámítás* (1954).

GELL-MANN, Murray (1929) – amerikai fizikus. A Yale Egy.-en és a Massachusettsi Műszaki Egy.-en végez. 1952– a chicagói egy. előadója, tanársegédje, adjunktusa; 1955–56 a Kaliforniai Műszaki Egy. docense, 1956– prof. Kutatási ter.-e a kvantumtérelmélet. Jelentős az elemi részek rendszerezésére vonatkozó munkássága. Magy. megj. cikkei a *Fizikai Szemlé*ben és a *Magyar fizikai folyóirat*ban.

GELSTED, Otto (1888) – dán író, újságíró, műfordító. Irod. kritikusként kezdi pályáját, baloldali lapokban jelennek meg cikkei. 1943 a német megszállás elől Svédo.-ba menekül. A *Land og Folk* c. komm. lap irod. szerk. 1961– a Dán Ak. t., a Norvég Írószöv. tb. t. Több irod. díj kitüntetettje.

GEMAYEL, Pierre Sejk (1905) – libanoni politikus. A beiruti jezsuita egy.-en, majd Párizsban tanul, gyógyszerész. Részt vesz a Kataib (Falanx) elnevezésű reakciós, kispolg. párt alakításában. 1937– a párt vez. Többször ül börtönben (1937, 1943). 1960– parl. képv. 1960 közmunkaügyi min., 1960–61 pénzügymin., 1961 egészségügyi min., 1961–64 ismét közmunkaügyi min.

GENERALICS, Iván (1914) – jugoszláv festő. Eredetileg földműves. Festegetni kezd, s 1931 már önálló kiállításon mutatkozik be Zágrábban. Témája a falu élete, a naiv, primitív stílus követője, a paraszttradíciókat az élő népműv.-tel és a modern műv.-tel ötvözi. 1953 nagy sikerű önálló kiállítást rendez Párizsban. 1963 alkotásait Bp.-en is bemutatják.

GENÊT, Jean (1910) – francia reg.- és drámaíró. Lelencházban, majd javítóint.-ben nő fel. Jelentkezik az idegenlégióba, megszökik, bujkál, csavarog. 7 reg.-e közül kiemelkedik *A tolvaj naplója* c. önéletrajzi írása. Magy. *A cselédek* c. egyfelvonásosa jelenik meg a *Nagyvilág*ban (1965).

GENCSI Pál (1901) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán végez. 1926–35 a Ganz Gyárban különböző mérnöki beosztásokban dolgozik. 1935– a Bp.-i Elektromos Művek műszaki főtanácsosa, később a Mátravidéki Erőmű és Bányaépítő Rt. vezérig. 1950– az Erőmű Beruházási Váll. ig. h. Áll.-díjas (1965). Hőerőművek tervezésével és építésével foglalkozik.

GENKEL, Pavel Alekszandrovics (1903) – szovjet növényfiziológus, mikrobiológus. Elvégzi a permi egy.-et, majd uo. tanít, 1931–33 prof., a növényfiziológiai és mikrobiológiai tanszék vez. és az egy. biológiai kut. int. vez., majd a biológiai fakultás dékánja. 1931-ig egyidejűleg az uráli mezőgazd. főisk. növényfiziológiai és mikrobiológiai tanszék vez. 1939– a SZU Tud. Ak. Tyimirjazev Növényfiziológiai Int. sótűréskut. labor.-ának vez. 1947– a Moszkva ter. ped. főisk. prof. 1946– a biológiai tud. dr.-a. A zuzmók fiziológiájával és a xerofiton fajok gyakorlati vonatkozású növényökológiájával foglalkozik. Magy. megj. könyve: *A növények szárazságtűrése* (1951).

GENSCHER, Hans-Dietrich (1927) – német (NSZK) politikus. A hallei és a lipcsei egy.-en jogot és közgazd. tant tanul. 1945–52 az NDK-ban működő Liberális Dem. Párt t. 1952 az NSZK-ba távozik. 1954– ügyvéd Brémában. 1952– az FDP t., majd ifj. szerv.-ének brémai eln. és a párt brémai vez.-ségének t. 1956–65 a Szöv. Gyűlés FDP-frakciójának ügyvez. 1962–64 az FDP orsz. ügyvez. 1965– a Szöv. Gyűlés képv., az FDP-frakció parl. ügyvez. 1966– az FDP É.-Rajna-Vesztfáliai tartományi vez.-ségi t. 1968– az FDP elnökh.

GEORGADZE, Mihail Porfirjevics (1912) – szovjet politikus. 1929–34 traktorista. 1941 elvégzi a moszkvai mezőgazd. gépesítési főisk.-t. 1941–51 a SZU Mezőgazd. Min.-ban dolgozik mérnöki, ill. főmérnöki, majd különböző vez. beosztásban. 1942– SZKP t. 1951–53 a Grúz SZSZK földművelésügyi min. h. és a gépállomási ig.-ság vez. 1953–54 a Grúz SZSZK földművelésügyi min., a min. tan. első elnökh. 1954–56 a Grúz KP KB másodtitk. 1956–57 a Grúz SZSZK min. tan. első elnökh. 1957– a SZU Legf. Tan. Elnökségének titk. 1966– az SZKP KB pótt.

GEORGES-PICOT, Jacques Marie Charles (1900) – francia üzletember. A Sorbonne-on tanul. 1930–37 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1937– a Szuezi-csatorna Társ. főtitk., majd vezérig. h., később vezérig. 1966– a Pont-à-Mousson társ. aleln.

GERASZIMOV, Alekszandr Mihajlovics (1881) – szovjet festő. A 19. sz.-i realizmust követő portréi, csoportképei és csendéletei ismertek. A SZU Műv. Ak. t., a SZU népművésze, Áll.-díjas.

GERASZIMOV, Innokentyij Petrovics (1905) – szovjet földrajztudós, geológus, kartográfus. Elvégzi a leningrádi egy.-et. 1946–56 a Dakucsajev Talajtani Int.-ben dolgozik, 1950–56 az Int. talajföldrajzi és kartográfiai oszt. vez. 1946– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Földrajzi Int. tud. munkatársa, 1951– az Int. ig. 1946– a moszkvai egy prof. 1945– SZKP t. 1953– a SZU Tud. Ak. t. A SZU Földrajzi Társ. aleln. A SZU Talajtani Társ. eln. A Nközi Földrajzi Társ. elnökh. Számos más külföldi Tud. Ak. t., ill. tb. t. Az *Izvesztyija AN SZSZSZR Szerija Geograficseszkaja* c. ak.-i folyóirat főszerk. Ősföldrajzzal, negyedkor-kutatással, geomorfológiával és talajföldrajzzal, Közép-Ázsia természetátalakításával (szűzföldek) foglalkozik. Magy. az *Agrártud.*, a *Földrajzi Értesítő* s a *Földrajzi Közlemények* c. lapokban jelennek meg cikkei.

GERASZIMOV, Mihail Mihajlovics (1907) – szovjet antropológus, archeológus, szobrász. A SZU Tud. Ak. Etnográfiai Int. labor.-ának vez. 1928 és 1957 ásatásokat folytat Irkutszk mellett, feltárja a felső-paleolit kori műv. fontos emlékeit. Kidolgozza az emberi arc formáinak rekonstrukcióját. A koponya alapján elkészíti a pithecantropus, a sinantropus arcmodelljét és több tört. személyiség arcmását. Módszerét a kriminalisztikában is használják. Áll.-díjas (1950).

GERASZIMOV, Szergej Apollinarjevics (1906) – szovjet filmrendező, forgatókönyvíró, színész. 1928 elvégzi a leningrádi színműv. főisk.-t. Filmszínész, 1932– rendez, s forgatókönyveket ír. Játékfilmjei mellett dokumentumfilmeket is rendez. 1944–46 a Közp. Dokumentumfilm Stúdió vez. Filmesztétikai munkássága is jelentős. A II. vh. előtt a leningrádi Lenfilm Stúdió vez. 1944– a moszkvai filmműv. főisk. rendező tanszakának tanára és stúdiójának vez. A SZU Békebiz. Elnökségének t. A Szovjet Filmműv. Szöv. aleln. 1943– SZKP t. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1949, 1951), a SZU népművésze (1948). F. f.: *Heten a hó ellen* (1936), *Komszomolszk* (1938), *A tanító* (1939), *Legyőzhetetlenek* (1943), *A nagy föld* (1944), *Ifjú gárda* (1948), *Felszabadult Kína* (dokumentum 1960), *Csendes Don* (1957–58), *Próbaidő* (1960), *Az újságíró* (1965).

GERE, Mihai (1919) – román politikus. 1955– pártmunkás, a temesvári, kolozsvári, brassói pártbiz.-ok munkatársa, majd a pártközp.-ban dolgozik. 1964–66 a Maros–Magy. Autonóm Tartomány VB eln. Az államtan. t., majd elnökh. 1965– a KB VB pótt., 1966– KB titk.

GERECS Árpád (1903) – szerves kémikus. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1927–38 uo. a szerves kémiai tanszék tanársegéde, 1939 magántanár. 1939–50 a Chinoin Gyár mérnökkut.-ja, a Szerves Vegyipari Kut. Int., majd a Gyógyszeripari Kut. Int. ig. 1950–55 a szegedi egy. tanára, 1956– az ELTE tanára, a kémiai technológiai tanszék vez. 1951– az MTA lev. t. 1960– t. Kossuth-díjas (1950). Szénhidrátkémiával, gyógyszerkémiával és a szerves kémiai technológia problémáival foglalkozik, a B_1-vitamin, az ultraseptyl, a penicillin és más gyógyszerek hazai gyártásának egyik kidolgozója. Számos tud. publikáció szerzője.

GERENDÁS Mihály (1908) – biokémikus. A szegedi tud. egy.-en tanul, majd uo. Szent-Györgyi Albert mellett dolgozik. Közben 1938 Berlinben Warburg prof. tud. munkatársa. 1942–51 a bp.-i tud. egy.-n a biokémia tanára. 1950 Prágában Heyrovsky prof. mellett dolgozik. 1953– az Orsz. Vértranszfúziós Szolgálat Kut. Int. oszt. vez. A biológiai tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1949). A véralvadás élettanával, a véralvadási zavarok vizsgálatával, vérzéscsillapító szerek készítésével és sebészeti célokra szolgáló vértermékek (bioplasztok) előállításával foglalkozik. F. m.: *Az elektronmikroszkóp és gyakorlati alkalmazása* (1952), *Véralvadás és vérzéscsillapítás* (1960), *Thrombin-Fibrinprodukte und ihre therapeutische Anwendung* (1963), továbbá mintegy 100 tud. publikáció.

GEREVICH László (1911) – régész, műv. történész. A bp.-i tud egy.-en műv. tört.-et, régészetet és magy. irod. tört.-et tanul. 1935– a Fővárosi Múzeumoknál (ma: Bp.-i Tört. Múzeum) dolgozik. 1947– uo. oszt. vez., 1950–61 főig. 1956– az MTA régészeti biz. eln. 1958– az MTA régészeti kut. csop., ill. int. ig. A tört. tud. dr.-a (1964). Kossuth-díjas (1954). Középkori régészettel, a középkor és a reneszánsz építészetével foglalkozik. Évekig a budai várban folytatott ásatások vez. A *Budapest Régiségei* sorozat, majd a *Studia Archologia* szerk. *Magyarország Régészeti Topográfiája* főszerk. F. m.: *A Kassai Szt. Erzsébet templom* *szobrászata a 14–16. sz.-ban* (1935), *Gótikus házak Budán* (1950), *Középkori királyi műhelyek a 14. sz.-ban és a késői gótika* (1958), *Magyarországi gótikus művészet* (A magyaro.-i műv. tört. I. kötetben, 1. kiad. 1955), *A budai vár feltárása* (1966) stb.

GERGELY Márta (1913) – írónő. Szövőnő volt. A 30-as évektől ír; 1934 Mikszáth-díjat kap. A felszabadulás óta elsősorban a gyermek- és ifj. irod. művelője. 1949– a *Pajtás*, majd a *Kisdobos* c. gyermeklap szerk. Kétszeres József Attila-díjas (1951, 1958). F. m.: Reg.-ek: *Meteor* (1948), *Sárfényes* (1966). *Az örökös* (1958), *A füstréti madonna* (1962). Ifj. reg.-ek: *A mi lányunk* (1954), *Szöszi* (1958), *Sanyi* (1966). Színművek: *A gyengébb nem* (vígjáték 1958), *Száz nap házasság* (vígjáték 1958), *Úttörő barátság* (1951). Film: *Házasságból elégséges* (1961).

GERHARDSEN, Einar (1897) – norvég politikus. Kifutó, útépítő munkás. 1919–26 a munkáspárti ifj. szöv. KV t., közben a szerv. aleln., majd eln. 1921– a Munkáspárt KV t., 1923–26 titk., 1926–36 az oslói szerv. titk., 1936–40 a párt orsz. titk., ill. aleln., 1945–65 eln. 1932–45 az oslói városi tan. t., a képv. testület eln., a munkáspárti csop. szóvivője. Közben 1941–44 német fogságban. 1945– parl. képv., 1954 a Munkáspárt parl. csop. eln., 1954–55 a parl. eln. 1945–51, 1955–63 és 1963–65 min. eln. 1966– a Norvég Bank eln.

GERLACH, Manfred (1928) – német (NDK) politikus. 1944–46 igazságügyi alk. 1945– a Liberális Dem. P. t. 1947–52 a párt szászo.-i tartományi vez.-ségi t. 1949–54 az FDJ (Szabad Német Ifj.) Közp. Tan. t. 1950–53 Lipcse polgármestere és a városi tan. elnökh. 1950–54 a babelsbergi „Walter Ulbricht" Áll. és Jogtud. Ak.-n tanul. 1954–a hallei *Liberaldemokratische Zeitung* főszerk., a Nemzeti Front Nemzeti Tan. Elnökségének t. 1949– a Népi Kamara t. 1960– a Nemzetvédelmi Biz. elnökh. 1954– a Liberális Dem. P. főtitk. 1960– az Államtan. elnökh.

GERLACH Walter (1889) – német (NSZK) fizikus. A tübingeni egy.-en tanul. 1916– uo., 1917–20 a göttingeni egy.-en magántanár. 1921–24 tanár a Frankfurt am Main-i egy.-en. 1924– a tübingeni, 1929–57 a müncheni egy.-en a kísérleti fizika tanára (nyug.). Hosszabb ideig a Deutsche Forschungsgemeinschaft aleln. és a Max Planck Társ. szenátora. 1930– a müncheni Bajor Tud. Ak., 1931– a Német Természettud. Ak. (Leopoldina), 1947– a göttingeni Tud. Ak. t. Kvantitatív színképelemzéssel és az atomszerkezet mágneses tulajdonságaival foglalkozik. Jelentős eredménye a Boltzmann-állandó kísérleti meghatározása, továbbá az atomok impulzusmomentumának iránykvantáltságát bizonyító ún. Stern–Gerlach-kísérlet.

GERLÓCZY Gedeon (1895) – építész. Münchenben szerez oklevelet, majd Bp.-en működik. 1944–48 a Képzőműv. Főisk. tanára. Kiváló műgyűjtő, a Csontváry-hagyaték megőrzője. F. m.: M. Rádió székháza, Koltói Anna kórház, Madách Kamaraszínház; könyve: *Építészet, Városesztétika* (1949).

GERMANUS Gyula (1884) – orientalista. A bp.-i, konstantinápolyi, bécsi és lipcsei egy.-en tört.-et, latint, keleti nyelveket, arab és török irod.-t tanul. 1907 Londonban, a British Museum könyvtárában dolgozik. 1911–21 a bp.-i K-i Keresk Ak. tanára, majd a bp.-i ref. teológiai ak. magántanára. 1921–48 a közgazd. egy. Keleti Int.-ének tanára, ill. ig. 1948–64 az ELTE arab tanszék vez. tanára (nyug.). 1958–66 országgy. képv. A római Mediterrán Ak. és a Leonardo da Vinci Ak. t., a kairói, bagdadi és damaszkuszi tud. ak.-k lev. t. Számos arab és indiai egy. vendégtanára. A magy. UNESCO-biz. t. A nyelvészeti tud. dr.-a (1958). A mohamedán népek, elsősorban a törökök és a perzsák művelődéstört.-ével, valamint arab irod.-mal foglalkozik. Számos utazást tett a Közel- és Távol-Keleten. F. m.: *A föld és faj hatása a történelemben* (1920), *Gondolatok Gül baba sírjánál* (1928), *Lecture on Turkish Popular Literature* (Lahore 1931), *The Role of Turks in Islam* (Hyderabad 1933–34), *A mai India* (1933), *The Awakening of Turkish Literature I–II.* (Hyderabad 1933), *India Világossága – Mahatma Gandhi* (1934), *Allah Akbar* (1936, 2. kiad. 1968), *Sulle orme di Maometto* (Milano 1938), *Arábia, Szíria és Mezopotámia felfedezése és meghódítása* (1940), *Az arab szellemiség megújhodása* (1944), *A félhold fakó fényében* (1957), *Arab költők a pogánykortól napjainkig* (szerk. 1960), *Az arab irodalom története* (1962), *Kelet fényei felé* (1966).

GERMER, Lester Halbert (1896) – amerikai fizikus. A Cornell és a Columbia Egy.-en tanul. Részt vesz az I. vh.-ban, majd a Cornell Egy. kut. fizikusa. Az USA Fizikai Társ. és más tud. társ.-ok t. Legjelentősebb kutatási eredménye az elektron diffrakció kísérleti kimutatása, amellyel J. C. Davissonnal közösen elsőként bizonyította az anyaghullám-hipotézis helyességét.

GERMI, Pietro (1914) – olasz filmrendező, forgatókönyvíró, színész. A római filmműv. főisk.-n kisfilmrendezői diplomát szerez. Forgatókönyvíró, asszisztens, majd segédrendező. Első önállóan rendezett filmje *A tanú*, amelynek társírója is. Kezdetben baloldali állásfoglalását az 50-es években társad. kritikájának gyengülése, majd a kiábrándulás váltja fel. A *Válás olasz módra* (1961) c. Oscar-díjas művében már ismét maró gúnnyal ábrázolja a társad. konvenciókat és a vallási korlátokat. Kiváló jellemszínész is, filmjeinek nemcsak írója és rendezője, hanem több ízben szereplője is.

GERŐ Ernő (1898) – politikus, közgazdász. 1918– párttag. A Tanácsközt. bukása után az illeg. pártmunka egyik szerv. Letartóztatják és elítélik. Fogolycsere útján a SZU-ban kerül. 1936–38 részt vesz a spanyol közt.-ért folytatott küzdelemben. 1944 hazatér. 1945– az MKP, majd az MDP KB és PB t., később a párt titk., 1956. júl–okt. első titk. 1945–48 közlek.-ügyi min., később pénzügymin., majd állammin. 1955–56 a min. tan. első elnökh. A felszabadulás utáni első években jelentős szerepet játszik a népi demokratikus építőmunka sikereiben, a munkáshatalom kivívása után azonban a Rákosi-féle vezetés t.-ként súlyos hibákat követ el, és nagy felelősség terheli az akkori törvénytelenségekért. 1962 ezért kizárják a pártból.

GERŐ László (1909) – építész. Elvégzi a Bp.-i Műszaki Egy.-et. 1935–48 a fővárosnál a magasépítési oszt. mérnöke, restaurálja az óbudai Amfiteátrumot és a Belvárosi Templom szentélyét. 1948– a műszaki egy. magántanára, a Műemlékek Orsz. Biz., majd 1955– az Orsz. Műemléki Felügyelőség építésze. 1948–66 a budai középkori kir. palota és vár helyreállítási munkálatainak tervezője és vez. A siklósi és a nagyvázsonyi vár helyreállítását is irányítja. 1957– a *Műemlékvédelem* szerk. A műszaki tud. kandidátusa (1953), c. egy. tanár (1968). Ybl-díjas. F. m.: *A budai vár helyreállítása* (1951), *Eger* (1953), *Magyar városképek* (1953), *Magyar építészet* (1954), *Magyarországi városépítészet* (1955), *A Balaton környék műemlékei* (Entz Gézával 1958), *Az építészeti stílusok* (1957), *Az építészeti műemlékek feltárása* (1958), *Pápa* (1959), *Gotische Bürgerhäuser in Buda* (franciául és angolul is 1966), *Felfedező úton épületek között* (1966), *Budapest* (németül 1966).

GERSTENMAIER, Eugen (1906) – német (NSZK) politikus. A tübingeni, zürichi és a rostocki egy.-en filozófiát, irod. tud.-t és teológiát tanul. 1923 az SA t. 1931– vez. funkciót tölt be a náci diákszerv.-ben. Hitler uralomra jutása után propagandakörutakat tesz semleges, és később, a II. vh. alatt, a megszállt országokban, hogy az egyházi köröket a fasizmus mellé állítsa. 1937– a berlini egy. magántanára, 1944 a Hitler-ellenes összeesküvés után hosszabb börtönre ítélik. 1945– a német ev. egyház segélyszerv.-ének alapítója, majd vez. 1948– a német ev. egyház szinódusának t. 1949– a Szöv. Gyűlés képv., 1954–68 eln. 1956–68 a CDU elnökh. 1969 leváltják tisztségeiből, mert jogtalanul vett fel kártérítést a hitleri idők alatti állítólagos mellőztetéséért.

GERSTER, Ottmar (1897) – német (NDK) zeneszerző. 1913–16 és 1919–21 a Frankfurt am Main-i konzervatóriumban zeneszerzést tanul. 1921–27 különböző zenekarokban, ill. vonósnégyesekben brácsázik. 1927–47 az esseni Folkwang zeneisk. tanára. 1927–33 munkásdalegyleteket vezet, népszerű dalokat ír a munkásmozg. számára. 1947–52 a weimari konzervatórium prof., majd ig. 1952–62 a lipcsei konzervatórium zeneszerzés tanszékvez. A Német Műv. Ak. t. Nemzeti-díjas (1951). Négy operát, kantátákat (tbk. *Ballada Marx Károlyról*, *Az emberről* és *A világ változásáról*), számos szimfonikus és kamarazeneművet ír.

GERTLER Endre (1907) – Brüsszelben élő magy. hegedűművész. A Zeneműv. Főisk.-n Hubay Jenő és Kodály Zoltán (zeneszerzés) tanítványa. Eleinte vonósnégyesével turnézik, kamarazenél (tbk. Bartókkal is), majd a brüsszeli Konzervatórium tanára. Nálunk is gyakran vendégszerepel.

GESCHONNECK, Erwin (1906) – német (NDK) színész. A 20-as években munkás, komm. színjátszócsop.-ok t. 1933 emigrál, Lengyelo.-ban, Letto.-ban, a SZU-ban, majd Csehszlovákiában él. A SZU-ban a német kolhoz-színház színésze. 1939 Prágában a Gestapo letartóztatja, 1945-ig a sachenhauseni és a dachaui koncentrációs táborban raboskodik. 1945–49 színész Hamburgban, majd Brecht hívására Berlinbe megy, 1960-ig a Berliner Ensemble, 1960– a Volksbühne társulatának t. 1946– filmezik. Kiváló jellemszínész. Jelentős alakítása volt színpadon Molière *Don Juan*jának címszerepe és Matti, Brecht: *Puntila úr* c. darabjában; filmen *A lelkiismeret lázadása* Ebershagen ezredese és Wilhelm Liebknecht a *Kivételes törvény*ben. Háromszoros Nemzeti díjas (1954, 60, 61).

GESZTI Pál Ottó (1922) – elektromérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en végez. 1946–49 a Villamosenergia Termelési és Elosztási Közp. mérnöke. 1949–53 a villamosenergia iparági főmérnöke. 1953–55 a Mátravidéki Erőmű főmérnöke. 1955–59 az MTA Műszaki Tud. Oszt. titk. 1959– a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, a villamosművek tanszék vez. 1967– a villamosmérnöki kar dékánja. A műszaki tud. dr.-a (1957). 1967– az MTA lev. t. A villamos erőművek és hálózatok elméleti és gyakorlati problémáival foglalkozik. F. m.: *Szimmetrikus összetevők* (társszerző, 1957), *Új üzemzavari szinkronozási eljárás* (1958), *Villamosművek I–II.* (tankönyv 1967), továbbá számos tud. publikáció, szabadalmak és újítások fűződnek nevéhez.

GETMAN, Andrej Lavrentyevics (1903) – szovjet hads. tábornok. 1924– a szovjet hads.-ben szolgál. 1927– SZKP t. 1937 elvégzi a gépesített csapatok kat. ak.-t. 1941–45 a II. vh.-ban harckocsi hadoszt.-, majd hadtestpar., később gárda harckocsi hads. par. h. 1945–48 különböző kat. körzetek harckocsi és gépesített csapatainak par. 1948–54 a harckocsi csapatok vezérkari főnöke, 1954–56 főpar. h. 1956–58 különböző kat. körzetek egységeinek par. 1958–64 különböző kat. körzetek par. 1964– a DOSZAAF (a SZU honv. sportszöv.)

KB eln. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. A SZU Hőse (1965).

GETTY, George Franklin, II. (1924) – amerikai nagytőkés. A Princeton Egy.-en végez. 1947– kaliforniai, valamint texasi olajmezők és olajfeldolgozó váll.-ok tulajdonosa, s több más társ. eln. Az USA leggazdagabb embere.

GHELERTER, Mony (1905) – román rendező. A bukaresti I. L. Caragiale Nemzeti Színház rendezője, a Színház- és Filmműv. Int. tanára. Sikerrel viszi színpadra Shakespeare, Csehov, Gorkij és Dürrenmatt műveit. A műv. kiváló mestere.

GHEORGHIU, Ion S. (1885) – román villamosmérnök. A Bukaresti Műszaki Egy. prof., a Román Ak. t. 1914–15 kidolgozza Románia első villamos vasútvonalának tervét. 1944– részt vesz az ország tízéves villamosítási tervének végrehajtásában és irányításában. Számos tud. művet ír. Kutatási ter.-e az aktív és reaktív elektromos folyamatok, a transzformátor működése, villamos gépek stb.

GHEORGHIU, Valentin (1928) – román zongoraművész és zeneszerző. Tanulmányait a bukaresti konzervatóriumban, majd Párizsban végzi. Az Áll. Filharmónia szólistája. Külföldön is vendégszerepel. Kiváló művész, Áll.-díjas. Zenekari, zongora- és hegedűművek szerzője.

GHIAŢĂ, Dumitru (1888) – román festőművész. Párizsban tanul. Festményei főleg tájképek és virág-csendéletek. Szereti a sötét, meleg tónusú színeket. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

GHOS, Tusar Kanti (1899) – indiai újságíró. Tanulmányait Indiában végzi. Számos angol és bengáli nyelvű napi- és hetilap megjelenése fűződik nevéhez. Egy ideig az indiai Újságírószöv. eln. Az Indiai és Keleti Újság Társ. és a *Press Trust of India* (indiai hírügynökség) eln. Az *Amrita Bazar Patrika* c. lap (INC) ig. Számos nközi sajtószerv. t.

GHULAM, Faruk (1899) – pakisztáni keresk. min. Tanulmányait Indiában végzi. 1946-ig különböző közlek.-ügyi funkciókat tölt be, 1948–49 a pakisztáni korm. iparügyi államtitk., 1949–52 a textilipari ig.-ságok eln. 1952–58 az Iparfejlesztési Testület eln. 1958–63 Ny-Pakisztán vízügyi és energiafejlesztési hatóságának eln.

GIANG NAM (1929) – D-vietnami költő, író. 16 éves korában csatlakozik a franciák elleni ellenállási mozg.-hoz. Az amerikai behatolást követő első években munkás. Ez időben írja első költeményeit is. Az Írók és Művészek Felszabadítási Szöv. alapító t. 1965– a Saigon melletti Long An tartomány forr. lapjának szerk. Magy. a *Tiszatáj*ban (1965) és a *Nagyvilág*ban (1966) jelennek meg versei.

GIANNINI, Dusolina (1902) – olasz származású amerikai énekesnő. Mint világjáró művész számos operaházban, tbk. nálunk is vez. szerepekben aratott rendkívüli sikert; szoprán. Számos kiváló hanglemezfelvétele van.

GIAP VO NGUYEN (1912) – vietnami (VDK) tábornok, honv. min. A hanoi egy.-en jogi végzettséget szerez. Tört. tanár. 1930– KP t. Kínába emigrál. 1939– részt vesz a Viet Minh megszervezésében, 1941– belügymin., majd 1945– a haderő főpar. 1954 nevéhez fűződik a francia megszállók felett aratott legendás győzelem Dien Bien Phunál. Jelenleg min. elnökh., honv. min., a VDK fegyveres erők főpar. A Vietnami KP KB t.

GIAUQUE, William Francis (1895) – amerikai kémikus. A California Egy.-en végzi tanulmányait, majd 1922– uo. előadó. 1935– prof. 1936– a Tud. Ak., 1950– az USA Tud. és Természettud. Ak. t. H. L. Johnstonnal felfedezi a 17-es és 18-as oxigénizotópot a napfénynek a Föld atmoszférájában való abszorpciója révén; feltalálja és először alkalmazza az adiabatikus lemágnesezés módszerét az abszolút 1° alatti hőmérsékletek előállításához. 1949 kémiai Nobel-díjjal jutalmazzák.

GIBBS, Sir Humphrey Vicary (1902) – rhodesiai politikus. Etonban és Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1928– farmer, 1960– D-Rhodesia kormányzója. 1963–64 Rhodesia és Nyaszaföld főkormányzója. 1968– államfő.

GIELGUD, Sir John (1904) – angol színész. A kir. ak.-n végzett színitanulmányai után az Old Vic színház t. Az egyik legnagyobb élő Shakespeare-színész. 1932– filmezik. F. f.: *Julius Caesar* (1953), *III. Richard* (1955), *80 nap alatt a Föld körül* (1956).

GIEREK, Edward (1913) – lengyel politikus. 10 éves, amikor szülei emigrálnak, előbb Franciao.-ban élnek, ahol G. szénbányában dolgozik, majd 1937– Belgiumban. 1931 belép a Francia KP-ba, 1937 a Belga KP-ba. A II. vh. idején együttműködik a belga ellenállási mozg.-ban részt vevő lengyelekkel. Belgiumban egyike a Lengyel Munkáspárt és a Lengyel Hazafiak Egyes.-e megalapítóinak. 1946–48 uo. a lengyelek Nemzeti Tan.-ának eln. 1948 visszatér Lengyelo.-ba, s a LEMP KB-ban dolgozik. 1951– a katowicei Vajdasági Biz. titk., 1954– KB t. 1956. márc.– a KB titk., okt.– egyidejűleg a LEMP katowicei Vajdasági Biz. első titk. a LEMP KB PB t. 1957– képv.

GIEYSZTOR, Alexander (1916) – lengyel történész. 1949– a varsói egy. középkori lengyel és tört.-i segédtud.-ok tanszékvez. prof. Kutatásainak középpontjában a lengyel áll. pol. tört. áll.

GIL, Enrique Gilbert (1913) – ecuadori költő. Széles körű irod. és pol. tevékenységet folytat. Az Ecuadori KP KB és a BVT t. A *Bandera Roja* (Vörös Zászló) c. lap szerk.

GILELSZ, Emil Grigorjevics (1916) – szovjet zongoraművész. 1931 az ukrajnai zongoraművészek versenyén tűnik fel. Elvégzi az odesszai konzervatóriumot, majd 1935–37 a moszkvai konzervatórium felsőfokú tanfolyamát. 1938– uo. tanít, 1954– prof. 1936 a bécsi nközi zongoraversenyen második, 1938 a brüsszeli nközi Ysaye zongoraversenyen első díjat nyer. Világjáró művész, Bp.-en is fellép. 1942– SZKP t. Áll.-díjas (1946), a SZU népművésze (1954), Lenin-díjas (1962).

GILLEMOT László (1912) – mérnökkut. A bp.-i Műegy.-en végez. 1935–44 uo. tanársegéd, majd adjunktus. 1944– megb. tanszékvez. 1947– egy. tanár, a mechanikai technológia tanszék vez. 1954–57 az egy. rektora, 1964–67 tud. rektorh. 1948– a Fémipari Kut. Int. ig. 1949–52 egyidejűleg a Vasipari Kut. Int. ig. 1949– az MTA lev. t. 1965– t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1957). A fémek szerkezetével és technológiájával foglalkozik. Jelentősek a titánelőállítás reakciókinetikájára vonatkozó kutatásai. Részt vesz a II. vh.-ban elpusztult hegesztett hidak újjáépítésében, szakértőként közreműködik számos erőmű építésénél és új gyártási technológiai eljárások megvalósításánál. F. m.: *Műszaki röntgenvizsgálat* (1942), *Fémek technológiája* (1947), *Vas és fémipari anyagismeret* (Kerpely Kálmánnal 1952), *Metallográfia és anyagvizsgálat* (1952), *Szerkezeti anyagok technológiája I–II.* (1954, 1960), *Anyagszerkezettan és anyagvizsgálat* (1967).

GILPIN, John (1930) – angol táncművész. Mary Rambert balettisk.-jában tanul, majd 1945–49 együttesének t. 1949–50 a Monte Carló-i Grand Ballet-nél lép fel. 1950– a Festival Ballet, 1962–63 a Royal Ballet szólótáncosa. F. sz.: *Csipkerózsika, The Witch Boy* stb. balettekben.

GIL ROBLES, José Maria (1899) – spanyol jogász és politikus. 1933 a földbirtokosokat, a nagyburzsoáziát és a klérust tömörítő jobboldali pártcsoportosulás, a CEDA (Confederación Española de Derechas Autónomas) élére kerül. 1933–35 hadügymin.; megállapodást köt Hitlerrel és Mussolinival, később támogatja Francót. Az 50-es években kereszténydem. csop.-ot alakít, amely 1965 beolvad az illeg. kereszténydem. pártba (Unión Democratica Cristiana). 1962 részt vesz a spanyol emigránsok müncheni kongresszusán és aláírja a Francót bíráló értelmiségi manifesztumot; azóta emigrációban él.

GILSON, Étienne (1884) – francia történész és filozófus. Tanulmányait a Sorbonne-on végzi. 1913– a lille-i, 1919– a strasbourg-i egy.-en tanít, később a Sorbonne, majd a Collège de France prof. 1946– az Ak. t., a Brit és a Holland Ak. lev. t. Művei egyházbölcselettel és irod. tört.-tel, középkori filozófiával és szépirod.-mal foglalkoznak.

GINSBERG, Allen (1926) – amerikai költő. A háború után feltűnt ún. beatnemzedék kiemelkedő alakja. Nyugtalan vándoréletet folytat, számtalan foglalkozással kísérletezik. Az *Üvöltés* c. versével válik ismertté és a fiatal amerikai írók azon csoportjának t.-vá, akik az amerikai hétköznapi élet elleni anarchikus tiltakozásukat juttatják kifejezésre műveikben. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág*ban (1965) jelennek meg versei.

GINZBURG, Natalia (1916) – olasz írónő. Első elb.-ei 17 éves korában jelennek meg. Apja Giuseppe Levi prof., első férje (1938–) Leone Ginzburg, az orosz irod. prof., az Igazság és Szabadság nevű antifasiszta illeg. mozg. vez. volt. Műveinek egy része a fasiszta múlttal foglalkozik, más része az élet értelmetlensége feletti kétségbeesést tükrözi. Magy. *Baktérítő* c. kisreg. (1959) és *Valentino* c. kisreg. (*Nagyvilág*, 1968) jelenik meg.

GINZBURG, Vitalij Lazarevics (1916) – szovjet fizikus. A moszkvai egy.-et végzi. 1940–45 a SZU Tud. Ak. Fizikai Int. munkatársa. 1945– a gorkiji egy. prof. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1944– SZKP t. Lomonoszov-díjas (1962). Rádiócsillagászattal, a rádióhullámok terjedésével az ionoszférában, a kozmikus sugárzás keletkezésének problémájával, a ferroelektromos jelenség, a szupervezetés kutatásával és az optika egyes kérdéseivel foglalkozik.

GIOLITTI, Antonio (1915) – olasz politikus. Jogi dr. 1940 csatlakozik az illeg. KP torinói szerv.-éhez. 1941 a fasiszták letartóztatják, de bizonyítékok hiányában felmentik. 1943 az ellenállást szervezi. 1946 külügyi államtitk., az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1957 kilép a KP-ból és csatlakozik a Szoc. P.-hoz. A KB t. 1963–64 költségvetésügyi min. Az *Astrolabio* c. hetilap szerk. biz. t.

GIONO, Jean (1895) – francia reg.-író. A provance-i ember és táj szerelmese, költője. Részt vesz az I. vh.-ban, s majd csak 10 évvel azután jelentkezik első művével. Könyveiben a kézműves, kisparaszti életformát dicsőíti. A II. vh.-ban kétszer is börtönbe kerül, egyszer mint pacifista, egyszer pedig mint kollaboráns. A Goncourt Ak. t. Magy. megj. művei: *Zeng a világ* (reg. 1939), *Pán hangot próbál* (1940), *Valaki a hegyekből* (reg. 1940), *Örömmel élni* (reg. 1941, 1943), *Sarjú* (reg. 1943, 1944), *Magasban* (reg. 1944), továbbá *Búzarendek* c. elb.-e a *Mai francia elbeszélők* c. antológiában (1959).

GIORKATZISZ, Polikarposz (1930) – ciprusi görög politikus. A Nicosiai Keresk. Kamara tisztv. 1955– az EOKA nevű nacionalista szerv. egyik vez. 1963 a ciprusi törökök szakadár mozg.-ának kirobbanása után belép a korm.-ba. Nemzetvédelmi és belügymin. 1968 okt. lemond, mert a görög korm. a Papadopulosz min. eln. ellen elkövetett merényletben való bűnrészességgel vádolja.

GIOSAN, Nicolae (1921) – román mezőgazdász. Kolozsvárott folytat tanulmányokat. A Mezőgazd. Kut. Közp. főig. volt, jelenleg a bukaresti N. Bălcescu Mezőgazd. Int. prof., a Mezőgazd. Főtan. eln. 1963- a Román Ak. lev. t. Áll.-díjas. A genetika különböző kérdéseivel és növénynemesítéssel foglalkozik.

GIRI, Tulszi (1926) – nepáli politikus. 1959 külügymin. h., 1960 falufejlesztési, majd tárca nélküli min., 1961 külügy-, belügy-, közmunkaügy- és közlek.-ügyi min., majd min. elnökh., 1962–65 min. eln. és külügymin.

GIRI, Varahairi, Venkata (1894) – indiai politikus, jogász. Tanulmányait Íro.-ban végzi. Jelentős szaksz. vez., több ízben az Orsz. Szaksz. Kongresszus eln. 1937–39, majd 1946–47 Madrasz áll. munka- és iparügyi min. 1947–51 főbiztos Ceylonban. 1952–54 a közp. korm. munkaügyi min. 1952–57 a parl. t. 1957–60 Uttar Prades, 1960–65 Kerala, 1965–67 Madrasz áll. kormányzója. 1967– közt. aleln., a parl. felsőházának eln. 1969 Zakir Husszain halála után őt választották közt. eln.-ké.

GIROUD, Françoise (írói álneve: Gourdji) (1916) – francia újságírónő. Pályáját 1932-ben kezdi. Munkatársa az *Intransigeant*, a *France Soir* c. lapoknak; 1945–52 az *Elle* főszerk. Azóta a *L'Express* pol. hetilap ig.

GISCARD D'ESTAING, Valéry (1926) – francia politikus. Műszaki és közig. főisk.-t végez. 1952–54 pénzügyi tisztv. 1954 min. elnök. 1956– képv., az ENSZ Közgyűlés francia küldöttségének t. 1962–66 pénzügymin., majd a nemzetgy. pénzügyi biz. eln. az 1968-as választásokig. A Független Közt. P. eln. 1969 júni. ismét pénzügymin.

GISLASON, Gylfi (1917) – izlandi politikus. Frankfurt am Mainban és Bécsben tanul. 1940–46 az izlandi egy.-en közgazd. tant tanít, 1946– az egy. prof. 1942–44, majd 1946– a Néppárt (szoc. dem. párt) KB t. 1946– titk. 1946– parl. képv. 1956–58 oktatás- és iparügyi, 1958–59 oktatás-, iparügyi és keresk., 1959– oktatásügyi és keresk. min.

GITALOV, Alekszandr Vasziljevics (1915) – szovjet traktoros-brigádvez. Kolhozban dolgozik, majd traktoros. 1941–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1945– gépállomási, majd kolhoz-traktoros brigádvez. A munkafolyamat teljes gépesítésével kiváló eredményeket ér el. 1958 az USA-ban a kukoricatermesztés módszereit tanulmányozza. 1948– SZKP t. A SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka (kétszeres) Hőse.

GIUDICI, Ernesto (1907) – argentin munkásmozg. vez. Még orvostanhallgató korában bekapcsolódik a munkásmozg.-ba, elsősorban sajtóvonalon. Több haladó lap alapítója és ig. Az argentin békemozg. egyik vez., a BVT t. Előbb a KP ifj. szerv.-ének, majd magának a pártnak egyik vez.

GIUGARU, Alexandru (1897) – román színművész. A bukaresti konzervatóriumban tanul. 1916– a felszabadulásig revüszínpadokon játszik. 1945– a bukaresti I. L. Caragiale Színház t. F. sz.: Caragiale: *Az elveszett levél*, Beniuc: *Cuc völgye*, Molière: *A képzelt beteg* c. színművekben. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

GIULINI, Carlo Maria (1914) – olasz karmester. Tanulmányait a római Santa Cecilia Ak.-n végzi. 1946– az Olasz Rádió, 1951– a milánói Scala zenei vez. Világjáró karmester, kiváló opera- és oratóriumdirigens, vendégszerepelt nálunk is.

GIZENGA, Antoine (1925) – kongói (Kinshasa) politikus. A leopoldville-i egy.-ről két évf. után a nemzeti felszabadító mozg.-ban kifejtett tevékenysége miatt távoznia kell. 1959 megalapítja az Afrikai Szolidaritás P.-ot (PSA), amelynek eln. lesz. A függetlenségért folytatott harcban együttműködik Lumumbával. 1960 min. elnökh. Lumumba korm.-ában. Mobutu első puccsa után min. eln. a Stanleyville-ben működő Lumumba-párti korm.-ban. 1961. aug. min. elnökh. az Adoula-korm.-ban. 1962. febr. letartóztatják és Bolabemba szigetén tartják fogva. 1964 Csombe szabadlábra helyezi. Megalapítja az Egyesült Lumumbista P.-ot. 1964. aug. ismét letartóztatják. 1965. nov. Mobutu második puccsa után újra szabadlábra kerül és elhagyja Kongót.

GJAUROV, Nikolaj (1929) – bolgár operaénekes. A SZU-ban tanul, fellép a Nagy Színházban; basszus. 1955 az V. Világifj. Találkozón, Varsóban első díjat és Párizsban Nagydíjat nyer. Bp.-en is vendégszerepel (1968). Dimitrov-díjas (1959).

GJESSING, Gutorm (1906) – norvég néprajztudós. Egy. évei befejezése után tanulmányúton jár Európában, az USA-ban, Kanadában, Kínában, Brazíliában és É-Afrikában. 1947– az oslói egy. etnográfia tanára. Egy sor külföldi egy.-en is tart előadást. 1939– a Kir. Tud. Társ., 1941– a Tud. Ak., 1949– az Összehasonlító Kultúrtört. Kut. int., a Múzeumok Nközi Tan. és számos más norvég és nközi tud. társ. és egyes. t. A Norvég Néprajzi Múzeum vez., az É-i Antropológiai Kut. Társ. aleln. 20 könyve s mintegy 150 tud. cikke jelenik meg norvég és külföldi folyóiratokban.

GJUROV, Sztojan (1915) – bolgár politikus. 1934– a Bolgár Orsz. Egy. Diákszöv. t. 1938– KP t. 1942 pol. tevékenységéért 15 évi börtönre ítélik. 1944. szept.–1950 járási párttitk. 1950–51 a KB oszt. vez. 1951–58 belügymin. h. 1959 megyei párttitk. 1960–61 a min. tan. Építési Biz. eln. 1961–67 a Bolgár Szaksz. Közp. Tan.-ának eln., az SZVSZ VB t. 1967– nagykövet a SZU-ban. 1954– KB pótt., 1958– t., 1966–68 a KB titkárság t. Képv.

GJUSZELEV, Nikola (1936) – bolgár operaénekes. 1955– tanul énekelni, 1960 elvégzi a szófiai Műv. Ak.-t; basszus. 1961– a szófiai Áll. Opera t. Aranyérmet nyer az első ifj. fesztiválon Szófiában, a VIII. Világifj. Találkozón Helsinkiben és az ifjú operaénekesek második nközi versenyén Szófiában. A világ legnagyobb operaszínpadain (Moszkva, Párizs, Bécs, New York, San Francisco, Philadelphia, Chicago és másutt) énekel. Dimitrov-díjas (1966), Érdemes művész (1967).

GLASER, Donald Arthur (1926) – amerikai fizikus. A Kaliforniai Műszaki Egy.-et végzi. 1949–59 a Michigan Egy.-en, 1959– a California Egy.-en tevékenykedik. Kutatási ter.-e a molekuláris biológia, feltalálja az elemi részecskék megfigyelésére szolgáló buborékkamrát és ezért 1960 Nobel-díjat kap. Több alapítványi ösztöndíj és kitüntetés tulajdonosa. Az USA Tud. Ak. t.

GLASER, Hugo (1881) – osztrák orvos és újságíró. Több éves orvosi tevékenység után újságírással kezd foglalkozni. 1938 előtt a *Neuer Wiener Tagblatt* főszerk. A náci megszállás alatt illeg.-ban dolgozik. 1945–50 az Osztrák Sajtóklub eln., az Osztrák–Szovjet Baráti Társ. eln. Több, az orvostud. népszerűsítését célzó könyve jelenik meg. Magy.: *A gyógyítás diadalútja* (1960), *Az életért harcoltak* (1963), *Az orvostudomány legújabb győzelmei* (1967).

GLAZAROVÁ, Jarmila (1901) – cseh írónő. Az I. vh. elején mint gyermek Szibériába kerül. 1946–48 kultúrattasé a csehszlovák nagykövetségen Moszkvában. 1954–56 nemzetgy. képv. Írásai napilapokban és folyóiratokban jelennek meg Prágában. A nemzet művésze. Magy. megj. művei: *Advent* (1957), *Farkasverem* (1962).

GLENN, John Herschel (1921) – amerikai űrhajós. A marylandi egy.-et végzi. 1942– a tengerészeti légierő kötelékében. A II. vh. alatt a tengerészgyalogságnál, majd repülőkötelékeknél szolgál. 1948–50 É-Kína határán teljesít légi őrszolgálatot. Részt vesz a koreai háborúban. 1956– Washingtonban a Légügyi Hiv. kísérleti csop.-jánál. 1960–61 űrhajós kiképzést kap. 1962. febr. 20. a Friendship VII. űrhajóval űrrepülést végez. 1965– polg. pályán. Az Orsz. Légügyi és Űrhajós Biz. (NASA) tanácsadója.

GLEZOSZ, Manolisz (1921) – görög politikus, újságíró. Joghallgató Athénban, amikor 1941. máj. másodmagával letépi az Akropoliszról a horogkeresztes zászlót és helyébe a görög nemzeti lobogót tűzi ki. Fegyverrel és tollal küzd a hitleri megszállók, majd a monarchofasiszta hadak ellen. Háromszor ítélik halálra, több mint 12 évet tölt börtönökben és koncentrációs táborokban. Vez. szerepet visz az EDA-ban (Egységes Dem. Baloldal). Egy ideig e párt lapjának, az *Avgi*nak ig. majd szerk. biz. t. Az Ellenállók Nközi Szöv. (FIR), valamint a BVT vez.-ségi t. Több ízben választják képv.-nek. 1963 Nközi Lenin-békedíjat kap. 1967 ápr. a puccsal hatalomra került junta ismét koncentrációs táborba veti.

GLIGORIĆ, Velibor (1900) – jugoszláv irod. kritikus. A belgrádi egy.-en a jugoszláv irod. tanára, a Szerb Tud. Ak. eln. Tanulmányai közül legjelentősebbek a szerb realizmusról szóló írásai. Több irod. tört. műve is megjelenik.

GLIGOROV, Kiro (1917) – jugoszláv politikus. Jogi tanulmányait Belgrádban végzi. A felszabadító háború aktív résztvevője. 1944– KP t. A jugoszláv korm. főtitkárságának vez. h., pénzügymin. h., a Szöv. Gazd. Tervbiz. ig. h., a JSZVT gazd., majd pénzügyi titk., a Gazd. Tud. Tan. eln. A JKSZ KB t., 1969– az Elnökség és a Végrehajtó Iroda t. a JSZVT elnökh.

GLOB, Peter Vilhelm (1911) – dán archeológus. 1934– a Nemzeti Múzeum munkatársa, 1937– felügyelője. 1949–60 az aarhusi egy.-en az archeológia és az európai őskori műv. prof. 1960– áll. régész, a Nemzeti Múzeum főig. 1932–33 és 1953 részt vesz az ÉK-grönlandi expedícióban. 1953–65 a dán archeológiai expedíciók vez. Bahreinban, Katarban, Kuwaitban és Abu Dhabiban. Egy sor ásatást vezet Dániában. 1951–62 a Jütlandi Archeológiai Társ. főtitk., 1962– eln.; több tud. társ. t. Számos könyvet és tanulmányt ír az eszkimók életéről, Grönlandról és expedícióiról.

GLUBB pasa, Sir John Bagot (1897) – angol kat. személyiség. Tanulmányait a woolwichi kat. ak.-n végzi. A brit imp. közel-keleti gyarmati pol.-jának egyik megvalósítója. 1920– Irakban, 1930– Transzjordániában szolgál. 1938–56 a sivatagi ter., majd az Arab Légió par. Transzjordániában. 1956 népi mozg. nyomására eltávolítják tisztéből, így kénytelen visszatérni Angliába.

GLUCKMANN, Max (1911) – angol antropológus, Afrika-kut. Oxfordban végez. 1936–38 D-Afrikában folytat kut. munkát. 1939–41 É-Rhodesiában a Rhodes-Livingstone Int. antropológusa, 1941–47 ig.-ja, 1947–49 Oxfordban ad elő. Expedíciókat vezet Zuluföldre, Barotse-földre, É-Rhodesiába. 1949– a manchesteri egy. prof. Több egy.-en vendégprof. Expedíciói eredményeiről számos tanulmányt publikál.

GLUSKOV, Viktor Mihajlovics (1923) – szovjet matematikus. A Don menti Rosztov egy.-én végez, majd 1948–56 az uráli faipari főisk.-n tanít, tanársegéd, docens, majd tanszékvez. 1956–58 az Ukrán Tud. Ak. Mat. Int. labor.-ának vez. 1957– az Ukrán Tud. Ak. Kibernetikai Int. ig. 1957– az Ukrán Tud. Ak. t., 1962– aleln. 1964– a SZU Tud. Ak. t. 1958– SZKP t. Lenin-díjas (1964). A kibernetikai gépek elméletével foglalkozik. Magy. az MTA *Matematikai és Fizikai Tud. Közleményeiben* jelenik meg cikke.

GNÄGI, Rudolf (1903) – svájci politikus. A berni egy.-en jogot végez. 1943–45 ügyvédi praxist folytat. 1947–52 a Paraszt-, Iparos- és Polgárpárt, valamint a Berni Parasztszöv. titk. 1952–65 Bern kanton korm. tan.-osa, a kantoni Népgazd. Ig.-ság vez. 1953–65 a Nemzeti Tan., 1965. dec.– a Szöv. Tan. (korm.) t., közlekedés-, távközlés- és energiaügyi min.

GNEGYENKO, Borisz Vlagyimirovics (1912) – szovjet matematikus. Elvégzi a szaratovi egy.-et, 1930–34 az ivanovói textilipari főisk.-n, 1934–45 a moszkvai egy.-en tanít, 1942– prof. 1945–50 a lvovi, 1950– a kijevi egy. prof. 1955–58 az Ukrán Tud. Ak. Mat. Int. ig. 1942– a mat. tud. dr.-a. 1948– az Ukrán Tud. Ak. t. Valószínűségszámítási és kibernetikai kutatásokkal foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *Bevezetés a valószínűségszámításba* (társszerző 1954), *Független valószínűségi változók összegeinek határeloszlásai* (társszerző 1951), *Bevezetés a programozásba. 1–2.* (társszerző 1964).

GOBBI Hilda (1913) – színésznő. Elvégzi a Színműv. Ak.-t. 1935–59 a Nemzeti Színház, 1959– a József Attila Színház t. A felszabadulás előtt számos munkásmozg. műv. megmozdulásban vesz részt. Drámai jellemszínész, tragikus és vígjátéki szerepeket egyaránt alakít. A felszabadulás után létrehozza a Jászai Mari és az Ódry Árpád színészotthont, továbbá a Bajor Gizi emlékmúzeumot. Kossuth-díjas (1949), Kiváló művész (1955). F. sz.: Színpadon: Aase (Ibsen: *Peer Gynt*), Nyilas Misi (Móricz: *Légy jó mindhalálig*), a reichstadti herceg (Rostand: *A sasfiók*), Mirigy (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Mrs. Pearce (Shaw: *Pygmalion*), Trenyov: *Ljubov Jarovaja*, Aurélie (Giraudoux: *Párizs bolondja*). Filmen: *A kölcsönkért kastély* (1937), *Sári bíró* (1943), *Janika* (1949), *Édes Anna* (1958), *Pacsirta* (1963).

GOBBI, Tito (1915) – olasz énekes. A padovai egy. elvégzése után Rómában tanul énekelni; bariton. 1938 Bécsben első díjat nyer. Több operafilmben szerepel. Bp.-en is fellép.

GOČÁR, Jiři (1913) – cseh építészmérnök, 1949–54 a prágai építészeti tervező int.-ben, 1954– a Csehszlovák Műépítészek Szöv.-ben dolgozik, 1956– műterem vez. 1956–59 a Szöv. titk., 1959– eln. Számos, a II. vh. után emelt épület alkotása fűződik nevéhez (a prágai Košiř postája [1948], a Bertex-gyár Litomyslben, a nemzeti galéria terve [1950–51], a pártfőisk. épülete Prágában stb.).

GODA Gábor (1911) – író. G. Géza író, újságíró fia. 18 éves korában verseskötete jelenik meg, majd áttér a prózára. Elb.-ei főleg az *Újság* c. napilapban jelentek meg. Nagyobb lélegzetű írásai (*Rendes ember*, *Vihar előtt*, *Flamingók*) kéziratban maradtak, csak a felszabadulás után láttak napvilágot. A polg. radikalizmustól jutott el a marxista szemléletig. 1945–50 fővárosi tanácsnok, Bp. kult. ügyeinek vez. 1957–59 az *Élet és Irodalom* szerk. biz. t. 1958–59 a Néphads. Színháza (ma: Vígszínház) ig. Erős szatirikus hajlandóságú író. Reg.-írói és elbeszélői munkássága mellett írt színikritikákat és rendszeresen foglalkozik publicisztikával is. Kétszeres József Attila-díjas (1957, 1960). Kossuth-díjas (1966). F. m.: *A fasizmus hazugságai* (pamflet 1945), *Vihar előtt* (elbeszélések 1946), *Panoptikum* (elb.-ek 1958), *A planétás ember és a többiek* (reg.-ek, elb.-ek 1958), *Családi kör* (elb.-ek 1959), *Naplófüzetemből* (1960), *Fontos történetek* (elb.-ek 1961), *Rendes ember* (reg. 1962), *Poldini úr* (reg. 1961), *Ördögűzés* (elb.-ek 1963), *Magányos utazás* (reg. 1965), *Írás közben* (tanulmányok, jegyzetek 1966), *Miért nem nőtt az ember az égig* (elb.-ek 1966), *Volt egyszer egy család* (kisreg. 1967), *Vallomások regénye – De profundis* (reg. 1968).

GODARD, Jean Luc (1931) – francia filmrendező. Bölcsészhallgató. Első nagy sikerű alkotása a *Kifulladás* (1960), a francia „új hullám" egyik jelentős filmje. Felesége Anna Karina, egyben több filmjének főszereplője is. F. r.: *A kis katona* (1960), *Cléo 5-től 7-ig* (1961, színész), *Éli a saját életét* (1962), *A csendőrök* (1963).

GODBER, Joseph Bradshaw (1914) – angol politikus. 1951– konzervatív párti kép. Parl. államtitk. a Mezőgazd. Min.-ban, majd külügyi államtitk. 1961–63 külügymin. h. 1963–64 munkaügyi min.

GOES, Albrecht (1908) – német (NSZK) költő és író. Evangélikus szemináriumokban teológiát tanul. 1940–45 kat. kórházi lelkész. 1955– csak írói munkásságot folytat. Verseket, elb.-eket, tanulmányokat, vallásos tárgyú darabokat, rádiójátékokat ír; vallásos-humanista szellemben tárgyalja a német társad. múltjának és jelenének problémáit. Magy. a *Mai német líra* c. antológiában jelennek meg versei.

GOFFIN, Robert (1898) – belga író, költő és esszéista. Ügyvédi képesítést szerez. A II. vh. éveiben a belga hírszolgálat munkatársa az USA-ban, beutazza az egész országot. Később a brüsszeli törvényszéken ügyvéd. A belgiumi Francia Nyelv és Irod. Ak. t. A belga Pen Club francia tagozatának eln., a Nközi Pen Club aleln. Több könyv szerzője, a dzsessz-zene nagy szakértője, e témáról is jelennek meg írásai. Magy. a *Szélrózsa* c. antológiában (1965) és folyóiratokban olvashatók versei.

GOŁAB, Stanisław (1902) – lengyel matematikus. 1946– a krakkói Jagelló Egy. prof. Számos – főképpen a differenciálgeometriával foglalkozó – tud. munka szerzője. 1956 megj. *Tenzorszámítás* c. kézikönyve. A *Funktionalgleichungen der Theorie der geometrischen Objekte* c. monográfiát Aczél János magy. matematikussal közösen írják (1960).

GOLD, Michael (eredeti neve: Irving Granich) (1894) – amerikai író. 1914– részt vesz a munkásmozg.-ban. A haladó *The Masses* és *The New Masses* c. folyóiratok kiadója, a *Worker* c. lap állandó munkatársa. Több alkalommal képviseli az amerikai munkáskultúrát nközi haladó írókonferenciákon. Drámákat is ír, munkásszínházak alapítója. Magy. megj. művei: *Zsidók, ha nincs pénzük* (elb.-ek 1935), *Kivándorlók* (reg. 1950).

GOLDBERG, Arthur (1908) – amerikai ügyvéd. Az illinoisi Northwestern Egy.-en végez. 1929–48 ügyvédi gyakorlatot folytat. 1948–55 a CIO, 1948–61 az acélipari munkások szaksz., 1955–61 az AFL–CIO jogi tanácsadója. 1961–62 munkaügyi min. 1962–63 a Legf. B. t. 1965 júl.–1968 ápr. az USA állandó ENSZ-képv. Dem. párti. Több jogi vonatkozású könyv szerzője.

GOLDENBAUM, Ernst (1898) – német (NDK) politikus. 1913– gazdálkodó, majd kat. 1924–26, 1929–32 a mecklenburg–schwerini tartományi gyűlés t. 1932–45 többször bebörtönzik, majd antifasiszta tevékenység miatt koncentrációs táborba zárják. 1945– Parchim város polgármestere. 1948– Németo. Dem. Paraszt P. egyik alapítója és eln. 1950– a Népi Kamara t. 1949–50 földművelési és erdőgazdálkodási min. 1950–54 a Népi Kamara elnökh. 1950–58 a földművelési és erdőgazd. biz. eln. 1950– a Nemzeti Front Nemzeti Tan., 1952– a Német Béketan., 1955– a Német–Szovjet Baráti Társ., 1956– az Antifasiszta Ellenállás Harcosai Biz., 1963– a Népi Kamara elnökségének t. 1954– a Kölcsönös Parasztsegély Egyes. KV eln. 1961– a Német-É-i Társ. elnökh.

GOLDING, William (1911) – angol író. Oxfordban végzi tanulmányait. Reg.-eket, filmet, színdarabokat ír. Magy. megj. művei: *A legyek ura* (reg. 1963, 1966), *A torony* (reg. 1965), *A sárgaréz pillangó* (dráma 1967).

GOLDMANN, Lucien (1913) – francia filozófus. A bukaresti, bécsi, párizsi és zürichi egy.-en jogot, filozófiát és szociológiát tanul. A francia orsz.tud. kut.-közp.-ban dolgozik, majd a párizsi egy. magántanára. Főleg az ideológiák fejlődéstört.-ével foglalkozik. Bizonyos mértékben a tört. materializmusra – elsősorban Lukács György egyes műveire – támaszkodva, részben kantiánus nézőpontból megkísérelte kidolgozni a filozófia, a vallás és a műv. szociológiáját.

GOLDWATER, Barry (1909) – amerikai politikus. Kat. ak.-t és egy.-et végez. 1929– a Goldwater váll.-nál dolgozik, 1937–53 a váll. eln. 1953– az ig.-ság eln. 1952–64 Arizona áll. republikánus szenátora, 1964 júl. az USA republikánus elnökjelöltje. A Republikánus P. egyik vez., az orsz. biz. t. Szélsőségesen reakciós politikus.

GOLEJZOVSZKIJ, Kaszjan Jaroszlavovics (1892) – szovjet táncművész, balettmester. Elvégzi a pétervári balettisk.-t, majd 1909–16 a moszkvai Nagy Színház táncosa, egyidejűleg balettmesteri tanulmányokat folytat és balettoktatással foglalkozik. 1922 újjászervezi a moszkvai Kamaraszínház balett-társulatát, majd újból a Nagy Színháznál működik. A Belorusz SZSZK érdemes művésze (1940), a Litván SZSZK érdemes művésze (1954).

GOLIKOV, Filip Ivanovics (1900) – szovjet marsall. 1918– a szovjet hads.-ben szolgál, SZKP t. 1918–20 a polgárháborúban harcol. 1933 elvégzi a Frunze Kat. Ak. lev. tagozatát. 1940–41 a vezérkari főnök h. A II. vh.-ban hads.-par. a brjanszki és a voronyezsi fronton, majd a sztálingrádi front par. h. 1943–50 honv. min. h. és a kieg. főcsop. főnökség főnöke. 1950–56 különböző kat. vez. beosztásokban. 1956–58 a páncélos kat. ak. par. 1958–62 a szovjet hads. és a haditengerészet pol. főcsop. főnökségének főnöke. 1962– a SZU Honv. Min.-ban vez. beosztásban dolgozik. 1961–66 az SZKP KB t. 1954– a SZU Legf. Tan. t.

GOLLAN, John (1911) – angol politikus. Festőtanuló, majd építőipari munkás. 1927– KP t. Jelentős prop. munkát végez. 1932–39 tevékenyen részt vesz az angol komm. ifj. mozg.-ban. 1935– KB t. és az ifj. szöv főtitk. 1940– PB t., 1943– VB t., 1947–49 a KP főtitkárh. 1956– főtitk. 1949–54 a *Daily Worker* c. lap szerk. h., 1954–57 a *Marxist Quarterly*, a *Marxism Today* (a KP elméleti folyóirata) szerk.

GOMBÁS Pál (1909) – fizikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1938 uo. egy. magántanár. 1939 a szegedi egy. rk. tanára. 1940–41 a kolozsvári egy. rk. tanára, 1941–44 r. tanára. 1944– a Bp.-i Műszaki Egy. tanszékvez. tanára. 1954– az MTA Elméleti Fizikai Kut. Csop. ig. 1946– az MTA lev. t., 1947– t. 1949–58 az MTA aleln. 1959– a Tiszta és Alkalmazott Fizika Nközi Uniójának (IUPAP) t. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1950). Elméleti fizikával, elsősorban atomfizikával, kvantumkémiával, a szilárd testek fizikájával és az atommagok elméletével foglalkozik. F. m.: Mintegy 120 tud. publikáció, továbbá 7 könyv, tbk. *Die statistische Theorie des Atoms und ihre Anwendungen* (1949; oroszul és magy. is). *Theorie und Lösungsmethoden des Mehrteilchenproblems der Wellenmechanik* (1950; oroszul is), *Pseudopotentiale* (1967). *Bevezetés a hullámmechanikába és alkalmazásába* (társszerző 1967).

GOMBRICH, Erick (1909) – osztrák származású angol műv.-történész. A bécsi egy.-en végzi tanulmányait. 1936–39 a londoni egy. Warburg Int. kut. asszisztense. A háború alatt a BBC-nél dolgozik. 1946– a Warburg Int. előadója, majd docense, 1959– prof. 1961–63 a cambridge-i egy. prof. Elsősorban ikonológiai kérdésekkel foglalkozik. Több műv.-tört. könyve jelenik meg.

GOMMA’A SARAUI, Mohammed – egyiptomi politikus. A kairói egy.-en tanul. A min. eln. kabinetirodájának főnöke. 1964– az EAK–Irak közös eln. tan. t. 1965–66 állammin., 1966– belügymin.

GOMULKA, Władysław (1905) – lengyel politikus, a LEMP KB első titk. Kőolajfinomítókban lakatos, közben aktív társad. és pol. tevékenységet folytat. 1926 letartóztatják, rövidesen kiszabadul, s a Vegyipari Dolgozók Szaksz. Drohobicz-körzeti titk. lesz. Belép a Lengyel KP-ba. 1932 letartóztatják és 4 évi börtönbüntetésre ítélik. 1934 rossz egészségi állapota miatt betegszabadságot kap, a párt a SZU-ba küldi, ahol a Lenin isk.-ra jár. 1936 hazatér, Sziléziában folytatja forr. tevékenységét, mint ker. párttitk. Újra letartóztatják és 7 évi börtönre ítélik. A II. vh. kitörése után kiszabadul, Varsóba megy, s részt vesz a város védelmében. 1942– a varsói illeg. pártbiz. titk., szept.– KB t. A fölszabadulás után az államapparátus megszervezésén dolgozik. 1945 jan. a Lengyel Népközt. Ideiglenes Korm.-ban min. elnökh., s egyidejűleg a visszaszerzett ter.-ek min. 1945 dec.– a KP főtitk. 1948 alaptalan vádak alapján elmozdítják hiv.-ából és a pártvez.-ségből, 1951 aug. letartóztatják, 1954 végén rehabilitálják. 1956 okt.– KB és PB t., a KB első titk. 1957– országgy. képv., a Lengyel Népközt. Államtan. t.

GONARD, Alexandre Samuel (1896) – svájci kat. személyiség, a Nközi Vöröskereszt eln. Neuchâtelban jogi, Párizsban kat. tanulmányokat folytat. 1939 a svájci hads. vezérkari főnöke, majd előadó a zürichi műszaki főisk.-n. 1961 nyugalomba vonul a hads.-ből. 1961–64 a genfi Nközi Tanulmányok Int.-ben a hadtört. előadója. 1961–64 a Nközi Vöröskereszt Eln. Tan. és Nközi Biz. t. 1964– eln.

GONCSAR, Olesz (Alekszandr) Tyerentyevics (1918) – szovjet író. Újságírónak készül Harkovban, majd önkéntesként harcol a II. vh.-ban. 1946 a dnyepropetrovszki egy.-en befejezi tanulmányait. 1938– jelennek meg írásai. 1946– SZKP t. 1959– az Ukrán Írószöv. eln. 1960– az Ukrán KP KB t. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1949), Lenin díjas (1964). *Zászlóvivők* c. reg.-e többek között Bp. felszabadítását is megörökíti. – Magy. megj. könyvei: *Arany Prága* (reg. 1950), *Zászlóvivők* (reg. 1950, 1951, 1955), *Pacsirta* (reg. 1951), *Kolomp* (reg. 1968).

GONDA György (1923) – a Vas m. Tan. VB eln. Nemesfémipari munkás volt. 1945– különböző párt- és áll. funkciókat tölt be. 1957– a Vas m. Tan. eln. 1960–65 lev. úton elvégzi a pécsi tud. egy. jogi karát. 1963– országgy. képv. (Vas m.), 1967– az Országgy. jogi, igazgatási és igazságügyi biz. eln.

GONDA János (1932) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk. zenetud., majd zongoraművészképző szakát végzi. 1961–64 a Hanglemezgyártó Váll. zenei rendezője. Megindítja a Modern Dzsessz c. lemezsorozatot, majd modern kamaraegyüttest alakít. Önálló dzsessz-műveket, film-, balett-, valamint szimfonikus dzsessz-műveket komponál. 1965– a Bartók Béla Zeneműv. Szakisk. dzsessz tanszakának tanszékvez. tanára. Zenetört. tanulmányokat, cikkeket ír, rendszeresen szerepel a rádióban és a tv-ben. Több szakkönyve is megj. a dzsesszről. Az Európai Dzsessz Föderáció vez.-ségi t.

GONELLA, Guido (1905) – olasz politikus. A jogfilozófia prof. olasz egy.-eken. Közéleti tevékenységét az Actio Catholicában kezdi. A *Studium* c. folyóirat és az *Azione sociale* c. lap főszerk., majd több mint 10 évig az *Osservatore Romano* c. vatikáni lap rovatvez. 1939 letartóztatják. Az illeg.-ban megalapítja és 1946-ig szerk. a kereszténydem. *Il Popolo* c. lapot. A Kereszténydem. P. orsz. tan. és közp. vez.-ségének t. 1950–53 a párt orsz. titk. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1946–51 közokt. min. 1951–53, 1955–57 tárca nélküli min. 1953, 1957–62 igazságügymin.

GONZALEZ, Armando (1912) – uruguayi szobrász és festőművész. Uruguayban, majd a későbbiek folyamán Franciao.-ban, Olaszo.-ban, a SZU-ban és más országokban folytatja tanulmányait. Szobraival, festményeivel és plakátjaival számos uruguayi és külföldi kiállításon vesz részt és több ízben kap első díjat. Különösen az uruguayi nemzeti hősökről készített szobrai híresek.

GONZALEZ, Nestor Vicente Madali (1915) – Fülöp-szigeti angol és tagal nyelvű reg.-író, költő és kritikus. Manilában jogot tanul, de abbahagyja. Amerikában, Indiában, s több távol-keleti országban jár. 1954 Áll.-díjat kap. Realista prózai írásai többnyire a mai Fülöp-szigetek mindennapjait mutatják be. Művei megj. több keleti (indonéz, hindi, tamil), valamint orosz nyelven is.

GOODMAN, Benny (1909) – amerikai klarinétművész és dzsesszmuzsikus. Tízéves korában kezd klarinétozni, s a továbbiakban kiváló virtuózzá fejlődik. 1926– különböző zenekarokban lép fel, 1935 megalakítja saját zenekarát, amelyben először játszanak együtt négerek és fehérek. A szving stíluskorszak vez. alakja, de a szimfonikus zenében is jelentős a szerepe. Bartók és Szigeti társ.-ában ő mutatja be Bartók *Contrasts* c. trióját. 1950– turnézik Európában, Ázsiában és D-Amerikában. Számos lemezfelvétele van.

GOODPASTER, Andrew Jackson (1915) – amerikai kat. személyiség. A West Point-i kat. ak.-n tanul. A II. vh. után rövid ideig a Hadügymin.-ban, majd az ún. szövetséges európai főpar.-ságon tevékenykedik. 1952– Eisenhower eln., majd utódai mellett is kat. tanácsadó. 1968 az USA fő képv. a NATO kat. par.-ságában. 1968 kat. tanácsadó a párizsi vietnami–amerikai tárgyalásokon, majd még az évben az amerikai fegyveres erők par. h. D-Vietnamban. 1969– a NATO fegyveres erőinek főpar.

GOPAL, Ram (1920) – indiai táncművész, balettmester. Híres indiai táncművészeknél tanul. 1935 Bangkokban táncisk.-t nyit, majd 1937 együttest alapít, s ezzel lép fel Indiában és Európa számos országában. Az 50-es években híres alakításai a *Rama* és a *Tadzs Mahal legendája* c.

balettekben. Az utóbbi években Londonban lép fel, ahol isk.-t is vezet.

GOPALAN, Avilliath Kutteri (1904) – indiai politikus és munkásmozg. vez. Tanulmányait Indiában végzi. 1927 csatlakozik Gandhi mozg.-ához. 1930 pol. tevékenységéért bebörtönzik. 1935 belép az INC-be. 1937–43 az INC vez.-ségi t. 1939 belép a KP-ba. 1941 ismét bebörtönzik. 1946– a KP keralai titk., az Indiai KP KB t., a párt parl. csop. vez. 1964 kezdeményezője az ún. baloldali KP megalakításának, s jelenleg ennek a pártnak PB t.

GOPPEL, Alfons (1905) – német (NSZK) politikus. Münchenben jogot és államtud.-t tanul. 1932– ügyvéd Regensburgban. 1930–33 a Bajor Néppárt t. 1934–38 a kaiserslauterni törvényszék ügyésze. 1943–45 a döberitzi gyalogsági kat. isk. tanára. 1945 Bentheimben a CDU alapító t., majd Aschaffenburgban részt vesz a CSU megalapításában. 1946– uo. a város jogtan.-osa, 1952– a városi tan. t., majd rövidesen polgármester. 1954– a bajor tartományi parl. képv., 1957 uo. igazságügyi államtitk., 1958– belügyi állammin. 1962– a bajor tartományi korm. min. eln. Több iparváll. felügyelőbiz. t. Az Oszthatatlan Németo. Kuratóriuma revansista szerv. vez.-ségi t.

GORAJ, Narajan Ganes (1907) – indiai író, kritikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1930– az INC t.; részt vesz a polg. engedetlenségi mozg.-ban. 1934– az INC keretei közt alakult Kongresszusi Szoc. P. VB t., 1948 a Szoc. P. kiválásakor annak titk., majd az e pártból és a Munkás- és Paraszt Néppártból alakult Pradzsa Szoc. P. főtitk. 1955– a goai függetlenségi mozg. vez. A portugál hatóságok tízévi börtönre ítélik, de 1957-ben kiszabadul. 1957–62 parl. képv.; a Pradzsa Szoc. P. eln. Novellákat, tanulmányokat, kritikákat ír; műfordító.

GORBACH, Alfons (1898) – osztrák politikus. Az I. vh.-ból hadirokkantként szerel le. Jogi végzettséget szerez. 1929–33 közokt.-ügyi tan.-os Grazban, 1933–38 a stájero.-i Hazafias Front vez., a tartományi parl. és korm. t. Az anschluss után visszavonulásra kényszerül, megjárja a flossenburgi és dachaui koncentrációs táborokat. 1945– parl. képv. 1961–64 szöv. kancellár. Az ÖVP tb. eln.

GORDON, Walter Lockhart (1906) – kanadai politikus. Torontóban főisk.-t, Kingstonban kat. főisk.-t végez. Különböző nagyváll.-oknál dolgozik. 1940–42 a pénzügymin. különleges ügyekkel megb. h. 1962– a parl. t. 1963–65 pénzügymin., majd a titkos tan. eln. A Liberális P. t.

GORDON-WALKER, Patrick Chrestien (1907) – angol politikus. Oxfordban, majd Németo.-ban folytatja tanulmányait, történész. Hitler hatalomra jutása után visszatér hazájába és Oxfordban tanít. A II. vh. alatt ő irányítja a BBC egyik német nyelvű adását. 1945– munkáspárti képv. 1947–50 a nemzetközösségi ügyek parl. titk. 1950–51 a nemzetközösségi ügyek államtitk. 1963– a Munkáspárt külügyi szóvivője. 1964 külügymin., a NATO híve. 1965–68 művelődésügyi min. Több tört. tárgyú könyv szerzője.

GORE-BOOTH, Sir Paul Henry (1909) – angol diplomata. Oxfordban végzi tanulmányait. 1933– külügyi szolgálatban. Számos nközi konferencia küldötte. 1949–53 a Brit Információs Szolgálat főtitk. az USA-ban. 1953–56 burmai nagykövet. 1956–60 államtitkárh. a Külügymin.-ban. 1960–65 brit főmegb. Indiában, majd a külügymin. állandó h.

GÓRECKI, Henryk (1933) – lengyel zeneszerző. Tanulmányait Szabelski növendékeként végzi. A lengyel avantgardizmus egyik képv., a szeriális irányzat követője. Több zenekari és hangszerszólókra írt művet komponál.

GOREGLJAD, Alekszej Adamovics (1905) – a szovjet Áll. Tervbiz. első elnökh. 1930– SZKP t. 1931–35 a gépkocsi-, traktor- és repülőgépipari szaksz. KB-ban dolgozik, közben elvégzi a moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t. 1935–38 az SZKP KB mellett működő pártellenőrző biz. munkatársa. 1938-41 különböző népbiztossági főig.-ságok vez. 1941–46 a SZU harckocsigyártó ipari min. h., első h., majd különböző traktorgyárak ig. 1946–50 a SZU hajóépítő-ipari min. 1950–54 a Szállító- és Nehézgépipari Min. egyik üzemének ig. 1954–55 a SZU tengeri és folyamhajózási, majd tengerhajózási min. 1955–59 a SZU min. tan. mellett működő Munka- és Munkabérügyi Állandó Biz. első elnökh. 1959–63 a SZU min. tan. mellett működő közgazd. tud. biz. első elnökh. 1960–65 min. 1966– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka Hőse (1945).

GORJUNOV, Dmitrij Petrovics (1915) – szovjet újságíró, politikus. 1940– SZKP t. 1940–41 az Ivanovo ter. Komszomol-újság felelős szerk. 1940 a kovrovi városi Komszomol biz. titk. 1941–42 az Ivanovo ter. Komszomol biz. titk. 1942–46 a Komszomol KB apparátusában dolgozik. 1949–57 a *Komszomolszkaja Pravda* főszerk. 1957–60 a *Pravda* főszerk. h. 1960–66 a TASZSZ szovjet hírügynökség vezérig. 1967– a SZU nagykövete Kenyában. 1961–66 az SZKP KRB t. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

GORKA Géza (1894) – keramikus. Trencsénben képzőműv., Mezőtúron fazekas tanulmányokat folytat. 1919– Karlsruhéban figurális mintázást tanul. 1923 Nógrádverőcén megalapítja a KERAMOS váll.-ot. A népi fazekasműv. gazdag hagyományait folytatja a korszerű formaigények és a technika adta lehetőségek felhasználásával. A felszabadulás után a nagyüzemi kerámiagyártás foglalkoztatja. Több önálló kiállítást rendez. Kollányi Ágoston „*Földből–tűzből*” címmel filmet készít munkásságáról. Munkácsy-díjas (1955), Kossuth-díjas (1963), Érdemes művész (1959). 1958 a Brüsszeli Világkiállításon nagydíjat nyer. Az Iparműv. Főisk. tb. tanára.

GORKIN, Alekszandr Fjodorovics (1897) – a SZU Legf. B.-ának eln. (1957 óta). Tverben főisk.-t végez. 1916– SZKP t. 1917–19 Tver kormányzósági szovjet VB titk., majd eln. 1919 Kurszk kormányzóságban a Cseka egyik vez. 1919–21 a szovjet hads.-ben szolgál, részt vesz a polgárháborúban. 1921–23 egy mezőgazd. szövetkezetben vez. beosztásban dolgozik. 1926–29, 1932–33 az SZKP KB apparátusának munkatársa. 1934–37 az Orenburg ter. pártbiz. első titk. 1937 a SZU Közp. VB elnökségének titk. 1938–53 a SZU Legf. Tan. Elnökségének titk. 1953–56 titk. h., 1956 titk. 1939–52 az SZKP KB pótt. 1952– az SZKP KRB t., 1959–61 a KRB eln. 1937– a SZU Legf. Tan. t.

GORSKOV, Szergej Georgijevics (1910) – szovjet tengernagy, honv. min. h. (1956 óta). Elvégzi a Frunze Haditengerészeti Isk.-t, majd a Haditengerészeti Ak. par. tanfolyamát. 1941–45 részt vesz Odessza védelmében, a fekete-tengeri cirkálódandár, az azovi-tengeri, majd a dunai flottilla par. 1942– SZKP t. 1945–48 a fekete-tengeri flotta hajórajpar. 1948–51 a flotta vezérkari főnöke, 1951–55 főpar. 1955 a szovjet haditengerészet főpar. h. 1956– a haditengerészeti flotta főpar. 1956–61 az SZKP KB pótt., 1961– t. 1962– tengernagy, 1967– a SZU flotta-tengernagya. 1954– a SZU Legf. Tan. t.

GORTON, John Grey (1911) – ausztráliai min. eln. Oxfordban tanul. 1949– Victoria Szöv. áll. szenátora a nemzetközösségi parl.-ben. 1958–63 haditengerészeti min. 1960–63 külügymin. h. 1963–64 belügymin. 1963– közokt. és tud. ügyi min., 1968– min. eln. is.

GOSIOROVSKY, Milos (1920) – szlovák történész. 1939 haladó pol. magatartása miatt letartóztatják. 1954 a Szlovák Tud. Ak. levéltári tan. eln. 1960 a Csehszlovák Tud. Ak. tört. szakoszt. aleln. 1961–65 a Szlovák Tud. Ak. főtitk., a Csehszlovák Tud. Ak. elnökségi t. 1966– a szlovák tört. társ. eln., a Csehszlovák Tud. Ak. tört int. aleln. 1951–53 a Szlovák KP titk. Számos tanulmánya és cikke jelenik meg bel- és külföldi folyóiratokban, főleg a szlovák munkásmozg. tört.-nek tárgyköréből. Foglalkozik az Amerikában élő szlovákok tört.-vel, valamint a nemzetiségi kérdéssel is. Áll.-díjas (1952). Magy. megj. művei: *A szlovákiai KP harca az illegalitásban és a szlovák nemzeti felkelés* (1950), *Adalékok a szlovák munkásmozgalom történetéhez* (1962), ezenkívül cikkei a *Századok* és a *Társadalmi Szemle* c. folyóiratokban.

GOŠNJAK, Ivan (1909) – jugoszláv politikus. Pol. tevékenysége miatt állandóan üldözik, ezért a KP KB határozata alapján 1935 a SZU-ba megy. 1937-ig Moszkvában elvégzi a Lenin isk.-t és a tiszti tanfolyamot. 1937 márc. Spanyolo.-ban harcol. 1939–41 francia internálótáborokban. 1942 nyarán illeg.-an Jugoszláviába érkezik és magas par.-i funkciókat tölt be a Jugoszláv Népfelszabadító Hads.-ben. A felszabadulás után a 2. jugoszláv hads. par., a honv. min. h., majd min. 1945– KB t. 1967– a JKSZ elnökségének t. Jugoszlávia Népi Hőse.

GOSZTONYI János (1925) – a *Népszabadság* főszerk. (1965 óta). Bp.-en egy.-et végez. 1945–58 az ifj. mozg.-ban különböző beosztásokban dolgozik. 1958–65 vez. pártfunkciókat tölt be. Az MSZMP KB t. 1947– országgy. képv. (Vas m.)

GOTO, Kakudzsi (1898) – japán kémikus. A tokiói egy. elvégzése után szerves kémiát tanul a londoni és a genfi egy.-eken. Hazatérése után a Kitazato Kut. Int.-ben dolgozik. 1925– a Kejo Egy tanára. 1944– a tokiói egy. prof. A Kitazato Kut. Int. ig. tan. t. Az Int. vegyészeti oszt. vez. és a Japán Tud. Tan t. Több tud. kitüntetés tulajdonosa.

GOTOVAC, Jakov (1895) – jugoszláv zeneszerző és karmester. A zene mellett jogot is tanul Zágrábban, majd Grazban és Bécsben. 1923– a zágrábi opera kamestere, s a zágrábi diákkórus vez. Mint zeneszerző hatásosan fejleszti tovább a horvát népzenét a 20. sz. zenéjének szellemében. F. m.: *A csibész Ero* (opera 1935), *Szimfonikus kolo* (1936).

GOTSCHE, Otto (1904) – német (NDK) politikus, író. 1918– a Spartacus Szöv. majd a KP t., a Komm. Ifj. Szöv. wolferodai helyi csop. vez. 1921–24 a Szöv. mansfeldi körzetvez. Többször bebörtönzik. 1927– a Német Proletár Forr. Írók Szöv. t. 1931–33 a KP wasserkantei ker. szerv.-ben dolgozik. 1933–34 a sonnenburgi koncentrációs táborban raboskodik. 1934–45 illeg. antifasiszta tevékenységet folytat. 1946– az NSZEP t. 1946–49 különböző tartományi vez. funkciókat tölt be. A Német Műv. Ak. és a Német Írószöv. t. 1960– az Államtan. titk. 1963– az NSZEP KB pótt. A Népi Kamara Elnökségének t. Nemzeti-díjas (1958). A 20-as évek óta irod. munkásságot folytat. Reg.-eiben elsősorban a német munkásoszt. forr. és antifasiszta küzdelmeit örökíti meg.

GOTTSCHALDT, Kurt (1902) – német (NSZK) pszichológus. A berlini egy.-en szerez doktorátust. A göttingeni egy. pszichológiai tanszékének prof. és vez. Nevét a személyiség pszichológiai genezisével kapcsolatos munkái tették ismertté.

GOTTSCHALK, Louis (1899) – amerikai történész. A Cornell Egy.-en, majd Franciao.-ban tanul. 1923– a chicagói egy.-en a modern tört. előadója, 1927– prof. A Társ. tud. Kut. Tan. t., 1955– ig. tan.-ának t. Számos tud. társ. t. Az amerikai tört.-ről jelennek meg könyvei; több tört. és kultúrtört. sorozat szerk., ill. társszerk.

GOUDSMIT, Samuel Abraham (1902) – amerikai fizikus. Leidenben és Amszterdamban végzi az egy.-et. 1926 Rockefeller-ösztöndíjas, 1927–32 a Michigan Egy. fizika előadója, 1932–46 prof. 1942–46 a radarkut. csop. t. a Massachusettsi Műszaki Egy.-en és Angliában. 1944–45 a Tud. Hírszerző Misszió vez. Európában, 1946–48 a Northwest Egy. fizika prof., 1948– a brookhaveni kut. labor.-ban dolgozik, 1952–60 a fizikai oszt. vez. Az USA Fizikai Társ. folyóirata és több más tud. folyóirat szerk. Legjelentősebb kutatási eredménye az elektron-spin felfedezése (G. Uhlenbeckkel közösen).

GOULART, João Belchior Marques (1918) – brazil jogász és politikus. Fiatalon bekapcsolódik a közéleti és pol. tevékenységbe. Rio Grande do Sul szöv. államban először képv., majd belügyi titk. 1954 átveszi a Brazil Munkáspárt vezetését. Munkaügyi min., majd 1956–60 Kubitschek s 1960 Quadros mellett közt. aleln. 1961 Quadros lemondása után közt. eln. 1964 ápr. kat. puccsal megdöntik. Uruguayba kényszerül emigrációba.

GOULD, Laurence McKinley (1896) – amerikai geológus. A Michigan Egy.-en tanul. 1921–32 uo. a geológia tanára. 1932–45 a Carleton Főisk. (Northfield) prof. 1945–62 rektora. 1963– az arizonai egy. prof. Több tud. társ. t., földrajzi és geológiai könyvek, tanulmányok szerzője.

GOWON, Jakubu (1934) – nigériai áll.- és korm. fő. Keresztény hausza törzsbeli családból származik. Ghanában, majd az angliai Sandhurstben részesül kat. kiképzésben. 1957– a nigériai hads.-ben szolgál. 1960–61 a Kongóban állomásozó ENSZ-erők, majd a nigériai vezérkar t. 1966 Ironzi tábornok államcsínye után a szárazföldi hads. vezérkari főnöke. 1966 aug.– áll.- és korm. fő.

GOYTISOLO, Juan (1931) – spanyol író. Barcelonában és Madridban jogot tanul. A Franco-rendszerrel való szembenállása miatt emigrációban él, a párizsi Gallimard-könyvkiadó munkatársa. A mai spanyol próza egyik legnagyobb mestere, hazája reg.-irod.-nak megújítója. Műveiben feltárja a spanyol vidék nyomorát, a polgárság üres életét. Magy. megj. művei: *Hordalék* (reg. 1962), *Szigeti krónika* (reg. 1964), *Személyleírás* (1969), továbbá antológiákban versei és kisreg.-ei.

GÓZON Gyula (1885) – színész. Magánszínisk.-t végez. 1902– különböző vidéki társulatoknál játszik. Nagyváradon fedezi fel Nagy Endre, s bp.-i kabaréjához szerződteti. A Népoperában, a Király Színházban és kabarészínpadokon lép föl. 1927– a Belvárosi Színház, 1935– a Nemzeti Színház t. (nyug.). Kezdetben operettkomikus és kabarészínész, később drámai és vígjátéki jellemszínész. Érdemes művész (1951), Kossuth-díjas (1954), Kiváló művész (1955). F. sz.: Színpadon: Lancelot Gobbo (Shakespeare: *A velencei kalmár*), Szilvai professzor (Szigligeti: *Liliomfi*), francia király (Kacsóh: *János vitéz*), Hopfen (Gaál: *A peleskei nótárius*), Lombay (Kisfaludy K.: *Csalódások*), Vackor (Shakespeare: *A szentivánéji álom*). Filmen: *Hyppolit a lakáj* (1931), *Meseautó* (1934), *Szent Péter esernyője* (1935), *Emberek a havason* (1942), *Felszabadult föld* (1950), *Föltámadott a tenger* (1953), *Én és a nagyapám* (1954), *Csodacsatár* (1956).

GÖDEL, Kurt (1906) – osztrák származású amerikai matematikus. A bécsi egy.-en tanul, majd 1933–38 uo. docens. 1938–53 a Princeton Egy.-en ad elő, 1953– prof. Az USA Tud. Ak. és a Filozófiai Társ. t. A mat. logika, a halmazelmélet, a mat. analízis és a mat. fizika kiváló művelője.

GÖMÖRI Pál (1905) – belgyógyász. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1933–34 ösztöndíjasként németo.-i tud. int.-ekben és klinikákon dolgozik. 1930–45 a bp.-i I. Belklinika orvosa, 1945–50 uo. adjunktus. 1950–51 a III. Belklinika vez. 1951–59 a Koltói klinikák épületig. 1959– a II. Belklinika ig., tanszékvez. egy. tanár. 1954– az MTA lev. t. 1965– t. 1955–59 és 1967 az MTA Orvostud. Oszt. titk. Az MTA Elnökségének t. 1966– a MOTESZ (Magyar Orvostud. Társ.-ok és Egyes.-ek Szöv.) eln. Kossuth-díjas (1957). Számos külföldi orvostud. társ. t., ill. tb. t. A vese, a keringési szervek és az anyagcsere kórtanával és terápiájával foglalkozik. Több mint 220 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

GÖTTING, Gerald (1923) – német (NDK) politikus. 1947–49 a halle–wittenbergi egy.-en nyelvészetet tanul. 1945– CDU t. 1949–66 az NDK-ban működő CDU főtitk. Az Ideiglenes Népi Kamara, ill. 1950– a Népi Kamara és a Nemzeti Front Nemzeti Tan. Elnökségének t. 1950–54. a Népi Kamara aleln. 1954–58 elnökh. 1955–63 a Német–Szovjet Baráti Társ. vez.-ségi t. 1955– a Német Béketan. elnökségének t. 1958–63 a Népi Kamara CDU-frakciójának eln. 1960– az Államtan. elnökh. 1961– a Német–afrikai Társ. eln. 1966– a CDU eln.

GRAAFF, de Villiers (1913) – D-afrikai fehér politikus. Cape Townban és Oxfordban végzi tanulmányait. Végigharcolja a II. vh.-t. 1946 az ellenzéki Egyesült P. képv., majd 1956–58 eln. 1961 azellen küzd, hogy a D-afrikai Unió kiváljon a brit Nemzetközösségből. A Verwoerd-, majd a Vorster-korm.-ban a polg. liberális ellenzék vez.

GRACIAS, Valerian (1900) – indiai katolikus püspök. Tanulmányait Indiában, Ceylonban és Rómában végzi. 1929–36 India hercegérsekének titk. 1946–50 Bombay érsekének h. 1950– Bombay érseke. 1953– kardinális. Az indiai katolikus püspöki kar eln. Számos vallási tárgyú írása jelenik meg.

GRAF, Ferdinand (1905) – osztrák politikus. Pol. pályafutását a karintiai Parasztszöv.-nél kezdi, amelynek 1927–33 titk., 1933–38 ig. 1938–40 koncentrációs táborban. 1945 után az Osztrák Parasztszöv. vez., majd az ÖVP szerv. oszt. vez., később belügyi államtitk. 1956–61 hadügymin. 1961– a Creditanstalt Bankverein felügyelő biz. eln.

GRAFFI, Arnold (1910) – német (NDK) orvos, onkológus. 1949– a berlini Humboldt Egy. docense, 1951– uo. a kémiai patológia prof. 1961– az NDK Tud. Ak. t. 1964– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Az NDK Tud. Ak. berlini kisérleti Rákkut. Int. ig. Nemzeti-díjas (1955). Főleg kisérleti rákkutatással foglalkozik.

GRAHAM, Martha (1893) – amerikai táncosnő, koreográfus, táncped. 1930 megalapítja a New York-i Tánc Kamaraszínházat. Számos szólófellépése van az USA vez. zenekaraival. Előadásai díszleteinek és kosztümjeinek tervezésében is személyesen részt vesz. A Martha Graham Jelenkori Táncok Isk. vez., a Juilliard Zeneisk. tanára.

GRANASZTÓI Pál (1908) – építész. A bp.-i Műegy.-en szerez építészmérnöki oklevelet, majd a Fővárosnál dolgozik. 1945– a Fővárosi Közmunkák Tan.-nál, az Építésügyi Min.-ban és 1958– a Városépítési Tervező Váll.-nál tevékenykedik városrendezési tervezés, igazgatás és tud. kut. munkakörökben. Több évig a M. Építőművészek Mesterisk.-jának tanulmányi vez. 1967– a Főv. Tan. VB t. A M. Építőművészek Szöv., a M. Urbanisztikai Társ. és a M. Írók Szöv. t. 1968– az MTA Településtud., Építészetelméleti, Városépítési Tud. és Tervező Int. tud. tanácsadója. A műszaki tud. dr.-a (1967), Ybl-díjas (1969). Több szakmai könyvet, tanulmányt publikál. F. m.: *Városok a múltban és jövőben* (1942), *Európai építészet* (1947), *Budapest holnap* (társszerző 1959), *Város és építészet* (1960), *Vallomás és búcsú* (1961, 1964), *Liane* (1962), *Az építészet igézetében* (1966).

GRANIT, Ragnar Arthur (1900) – finn származású svéd orvosprof. A helsinki egy.-en végez. 1929 uo. docens. 1929–31 a Pennsylvania Egy.-en (USA), 1937 Helsinkiben fiziológia szakon tanszékvez. prof. 1940– a Kir. Karolina Int.-ben dolgozik, 1946– idegfiziológiai tanszékvez. tanár. 1945– a Nobel Int. idegfiziológiai részlegének ig. 1956– a New York-i Rockefeller Int. vendégprof. 1944– a Svéd Tud. Ak. t., 1963– Elnökségének t., 1965– első aleln. Számos külföldi orvosi tud. társ. t., több külföldi egy. díszdr.-a. 1967 orvosi Nobel-díjas H. Hartline és G. Wald amerikai prof.-okkal közösen a látás elsődleges retinálási, vegyi és élettani folyamata tanulmányozása terén elért eredményeikért.

GRANT, Cary (1904) – angol származású amerikai színész. Mérnöknek készül, de tanulmányait abbahagyva vándortársulathoz szegődik, kivándorol az USA-ba. Eleinte énekes-táncos szerepekben lép fel, először a Broadwayn, később Hollywoodban arat sikereket. Többszörös Oscar-díjas. Jelenleg filmproducer is. F. f.: *A szőke vénusz*, *Pillangókisasszony* (1932), *Kár volt hazudni* (1937), *Gunga Din* (1939), *A vádlott közbeszól* (1942), *Arzén és levendula* (1944), *Forgószél* (1946), *Válság* (1950), *Büszkeség és szenvedély* (1957), *Rejtvény* (1963).

GRANYIN, Danyiil Alekszandrovics (eredeti neve: German) (1918) – szovjet író. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk. elektromechanikai fakultását, majd mérnök a Kirov gyárban. 1942– SZKP t. 1949–50 kut. int.-ben mérnök. 1949– jelennek meg irod. művei. Írásainak témáját elsősorban a tudósok és mérnökök alkotó munkájából meríti. Magy. megj. művei: *Korszákov mérnök győzelme* (elb. 1951), *Kutatók* (reg. 1956), *Jaroslav Dombrowski* (reg. 1953), *Esküvő után* (reg. 1961), *A vihar elébe* (reg. 1964).

GRASNOV, Marin (1919) – bolgár politikus. Egy. hallgatóként bekapcsolódik az ifj. mozg.-ba. A Bolgár Orsz. Egy. Diákszöv. t. 1942– KP t. 1943 illeg.-ba vonul, majd partizán. A felszabadulás után járási pártbiz. titk. 1950–59 az öntözőrendszerek építésének mb.-ja, a Duna-híd-építés vezérig. h., építés- és útügyi min., az Áll. Építési és Építészeti Biz. eln. 1960– az Építészeti és Városrendezési Biz. eln. 1961– az Építési Biz. eln. 1962– építésügyi min. 1954– KB pótt., 1958– t. Képv.

GRASS, Günther (1927) – német (Ny-Berlin) író, költő. A II. vh. után rövid ideig mezőgazd. munkás, bányász, majd kőfaragást és kőszobrászatot tanul, később képzőműv. főisk.-ra jár. 1956–59 Párizsban, 1960– Ny-Berlinben él. A „Gruppe 47” irod. csop. t. Verseket, elb.-eket, reg.-eket és drámákat ír. Versesköteteit maga illusztrálja. Munkásságából a legnagyobb figyelmet két reg.-e *A bádogdob* (1959) és a *Kutyaévek* (1963) kelti. Írásai a fasiszta és militarista német múlttal való következetes leszámolást, a mai Ny-német viszonyok éles bírálatát képviselik, de valóságos alternatívát nem tud ezzel szembeállítani. Magy. antológiákban (*Válogatás a „Gruppe 47” német írócsop. műveiből*, *Mai német líra* stb.) és folyóiratokban jelennek meg versei és elb.-ei, továbbá egy önálló kötete *Macska és egér* címen.

GRASSELLY Gyula (1920) – geokémikus. Szegeden és Berlinben tanul. 1941– a szegedi egy.-en tanít, 1966– a TTK dékánja. 1964– egy. tanár, az ásványtani, geokémiai és kőzettani tanszék vez. A föld- és ásványtani tud. dr.-a. 1956–67 a szegedi Eötvös Kollégium ig. 1957– az MTA geokémiai tud. biz. t.; 1968– a M. Nemzeti Földtani Biz. t. s a Földtud. Koordináló Biz. eln. Kutatási ter. az ércszövetek elektrográfiai vizsgálata, a mangánércelepek ásványtana és geokémiája, a szulfidos érctelepek mállása. Több könyve, kb. 45 tanulmánya és számos cikke jelenik meg e tárgykörökből. Könyvei: *Ásvány- és ércelemzési módszerek* (1953) és egy. tankönyvek.

GRAUR, Alexandru (1900) – román nyelvész. Bukarestben és Párizsban tanul. 1946– a bukaresti egy. latin, majd ált. nyelvészeti prof., 1954–56 dékánja. A román Ak. Kiadó vezérig. A Román Ak. t. Ált. nyelvészeti, grammatikai és lexikológiai művei jelennek meg, ezekben a román és a latin nyelvvel foglalkozik. Áll.-díjas.

GRAUS, František (1921) – cseh történész. A Csehszlovák Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1959). Főleg a korai feudalizmus tört.-ével és a huszitizmust megelőző időszak problémáival foglalkozik.

GRAVES, Robert (1895) – angol író és költő. Az I. vh.-ban Franciao.-ban harcol, és a lövészárokban írja első háborúellenes verseit. A háború után Oxfordban befejezi tanulmányait. 1926 Kairóban az angol irod. prof. Hamarosan visszatér hazájába és irod. munkásságának szenteli idejét. Igen sokoldalú tevékenységet folytat mint kritikus, történész és esszéíró is. Antimilitarizmus, haladó beállítottság jellemzi. Magy. megj. művei: *Én, Claudius* (reg. 1935, 1957, 1965), *Claudius* (reg. 1936, 1957, 1966), *A ritka bélyeg* (reg. 1937), *Jézus király* (reg. 1947), *A vitéz Belizár* (reg. 1958, 1967); továbbá antológiákban és folyóiratokban versek.

GRAVESON, Ronald Harry (1911) – ango jogászprof. A sheffieldi, a Harvard és a londoni egy.-en szerez diplomát. 1935–40 ügyvédi gyakorlatot folytat. 1938– a londoni egy.-en előadó, 1947– a jogi tanszék vez. Több angol és nközi jogi intézmény t., ill. vez. Számos, elsősorban az angol joggal foglalkozó könyv szerzője.

GRECO, Emilio (1913) – olasz (szicíliai) szobrász. A palermói Szépműv. Ak.-n tanul. A nápolyi Szépműv. Ak. prof. A San Luca Nemzeti Ak. t. Európa és Amerika több nagyvárosában kiállít. A jelenkori olasz realista isk. egyik legismertebb alakja. 1956 a Velencei Biennale nagydíjasa. Művei megtalálhatók Róma, Firenze, London, Párizs, Hamburg stb. múzeumaiban, ill. magángyűjteményeiben. A többi között ő készíti XXIII. János pápa monumentális szobrát (1965–67).

GRECO, Juliette (1926) – francia énekesnő és színésznő. Egyik legkiválóbb francia sanzonénekesnő. Sikerrel szerepelt filmeken (*Belphegor, 8 és ½* stb.) és színpadon is (Françoise Sagan: *Kastély Svédországban*). Francia szerzők (Prévert, Kosma) dalainak ismert, népszerű tolmácsolója. Nálunk is sikerrel vendégszerepelt (1967).

GRECSKO, Andrej Antonovics (1903) – szovjet honv. min. 1919 a Vörös Hads. önkéntese. 1928– SZKP t. 1938 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t, 1941 a Vezérkari Ak.-t. 1941–45 hadoszt. par., hadtestpar., majd az 1. ukrán front par. 1945–53 a kijevi kat. körzet par. 1953–57 az NDK ter.-én állomásozó szovjet haderők főpar. 1952– az SZKP KB pótt. 1954– t. 1955– a SZU marsallja. 1958–67 a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek főpar., a SZU honv. min. első h. 1967– honv. min. A SZU Legf. Tan. t.

GREEN, Sir Hugh Carleton (1910) – a BBC főig. Oxfordban végzi tanulmányait. 1934–39 tudósító Németo.-ban, a nácik kiutasítják, 1939 Lengyelo.-ban tudósító, 1940–46 a BBC német nyelvű adásának vez. A II. vh. után Németo. brit zónájában a rádióadás ellenőre. 1949–50 a BBC K-európai adásának, 1950–51 a rendkívüli információs szolgálat vez. Malájföldön. 1952–56 a BBC tengerentúli adásának vez. 1956–58 a BBC adm. ig. 1958–59 a hírszerkesztés ig. 1960– a BBC főig. 1964– az European Broadcasting Union aleln.

GREEN, Julien (1900) – amerikai származású francia reg.-író. Az I. vh.-ban önkéntes, utána Amerikában jár egy.-re. 1926 megj. első reg.-e. 1942– kat., 1945– ismét Franciao.-ban él. A háború óta 3 nagy reg.-t és egy 7 kötetes önéletrajzot, továbbá színdarabot ír. Magy. megj. művei: *Adrienne Mesurat* (reg. 1931), *Az álmodó* (reg. 1935), *Leviáthán* (reg. 1938).

GREEN, Graham (1904) – angol író. Oxfordban végzi tanulmányait. 1926–30 a londoni *Times* egyik szerk., majd a *Spectator* filmkritikusa, a háború alatt egy ideig irod. szerk. A 20-as években a katolicizmushoz közeledik. A 30-as évek elején rövid ideig a KP t. Mint újságíró sokat utazik Afrikában, a Távol-Keleten és Amerikában. 1941–43 Sierra Leonéban él, majd egy londoni kiadó ig. Több mint 30 reg.-e jelenik meg; színdarabokat, gyerekkönyveket, novellákat is ír. Reg.-ei közül a legismertebbeket megfilmesítik. Művei középpontjában a polg. társad. bírálata, a gyarmati rendszer bomlásának elemzése áll. Magy. megj. művei: *Hatalom és dicsőség* (reg. 1941), *A csendes amerikai* (reg. 1957, 1968), *Merénylet* (reg. 1957), *Titkos megbízatás* (kalandreg. 1963); *Havannai emberünk* (reg. 1961), *A kezdet és a vég* (reg. 1962), *Szerepjátszók* (reg. 1967).

GREENWOOD, Anthony (1911) – angol lakásépítési és helyi önkormányzati min. (1968 óta). Oxfordban végez. 1946– munkáspárti képv. 1950–51 a párt parl. csop eln., 1954– a párt orsz. VB t., 1963–64 eln. 1964–65 gyarmatügyi min., 1965–68 a tengerentúli ügyek min.

GREGOR, Martin (1906) – szlovák színművész. Pozsonyban végez színiak.-t, majd uo. a szlovák Nemzeti Színház t. 1940–45 koncentrációs táborokban. 1949–50 Bratislavában a Nemzeti Színház t. 1952–54 a Csehszlovák Rádió rendezője, ezután ismét a Nemzeti Színházban játszik. 1964– a színház drámai társulatának műv. vez. 1961– a Szlovák Színészek Szöv. eln. Számos klasszikus és mai tárgyú darabban alakít főszerepet, filmben is játszik. Érdemes művész.

GRÉGOIRE, Pierre (1907) – luxemburgi min. és író. Főisk.-t végez. 1929–33 áll. hivatalnok, 1933–59 katolikus lapkiadó, 1940–45 német koncentrációs táborban, 1946– parl. képv., 1959– belügy-, közlek.-ügyi, jelenleg külügy-, műv.- és tud. min. Reg.-eket, elb.-eket, esszéket ír, a Katolikus Írók Nközi Egyes. aleln.

GREGORIĆ, Pavle (1892) – jugoszláv közéleti személyiség. Orvosi egy.-et végez Grazban és Zágrábban. 1914 kat. orvosként az osztrák–magy. alakulatokkal az orosz frontra megy, ahol fogságba esik. A febr. forr. után a jugoszláv zászlóaljjal Szamarába kerül, az Okt. Forr. oldalára áll. Jugoszláviába való visszatérése után megszervezi a „Vörös segély" akciót, letartóztatják s 1932-ben 2 évre ítélik, majd a börtönben még 2 évre. Kiszabadulása után a *Vjesnik* c. lap munkatársa, újból többször letartóztatják. Részt vesz a felszabadító harcokban. 1945 után a horváto.-i korm. t., a jugoszláv korm. Egészségügyi és Szoc. pol. Tan. eln., majd követ Rómában. A Jugoszláv Vöröskereszt eln. Jugoszlávia Népi Hőse és a Szoc. Munka Hőse.

GREGORY, Bernard Paul (1919) – francia fizikus. Párizsban és az USA-ban végzi egy. tanulmányait. 1953–58 a párizsi bányászati, majd a műszaki főisk. fizikai prof. és 1959–65 a Fizikai Kut. Int. ig. h. 1964–65 a CERN ig.-sági t., 1966– vezérig. A nukleáris és kozmikus fizika ter.-éről több tanulmánya jelenik meg.

GREGUSS Pál (1889) – biológus. Egy. tanulmányait Bp.-en és Prágában végzi. A Bp.-i Tanárképzőn, s a debreceni egy.-en tanárh. 1928–40 Szegeden főisk. tanár, 1940–65 a szegedi tud. egy. tanára. Közben dékán és 1957–58 az egy. rektora. 1940–65 a Szegedi Növénytani Int. és a Füvészkert ig. A biológiai tud. dr.-a. Kossuth-díjas (1958). Több hazai és külföldi tud. társ. t. Számos előadást tart külföldön is. Tud. munkater. igen sokoldalú. Növényrendszertannal, örökléstannal, fejlődéstört.-tel, újabban faanatómiával, paleontológiával és ped.-val foglalkozik. E témakörökből számos könyvet publikál német, angol és orosz nyelven is. F. m.: *A növények csodálatos élete* (1932), *Bevezetés az örökléstanba* (1935), *400 egyszerű növényélettani kísérlet* (1936), *A közép-európai harasztok spórái* (1941), *A szárazföldi növényvilág három irányú fejlődéstörténete* (1965). Idegen nyelven: *Identification of Living Gymnospers on the Basis of Xylotomy* (1955), *Holzanatomie der Europäischen Laubhölzer und Sträucher* (1959), *Fossil Gymnosperm Woods in Hungary from the Permian to the Pliocene* (1967) stb.

GREGUSS Zoltán (1904) – színész. Gyermekszínészként kezdi pályáját Szegeden. Különböző vidéki társulatoknál játszik, majd 1927 a Nemzeti Színházhoz szerződik. 1930– a Royal Színházban és a Vígszínházban játszik. 1941–44 a Madách Színház t. 1945– a Belvárosi Színház, az Úttörő Színház, majd a Madách Színház művésze. Sokoldalú drámai és vígjátéki jellemszínész. Érdemes művész (1956). F. sz.: Színpadon: Felkai: *Nero*, *Lennie* (Steinbeck: Egerek és emberek), *Szatyin* (Gorkij: Éjjeli menedékhely), *Puntila* (Brecht: Puntila úr), *Claudius* (Shakespeare: Hamlet), *Dr. Szegilongi* (Hubay: Egy szerelem három éjszakája), *Bizonyos* (Szép E.: Lila akác). Filmen: *Uz Bence* (1938), *Felszabadult föld* (1950), *Hannibál tanár úr* (1956), *Édes Anna* (1958), *Megöltek egy lányt* (1961), *Pacsirta* (1963).

GREWE, Wilhelm (1911) – német (NSZK) jogász, diplomata. A hamburgi egy.-en jogot, tört.-et és szociológiát tanul. 1933– a náci párt t. Fasiszta folyóiratokba írt cikkeiben a náci agressziós és hatalmi politika képv. A II. vh. idején a hitlerista külügymin. különmb.-ja. 1941– a berlini egy. docense, 1942– tanára. 1945– a göttingeni, 1945–55 a freiburgi egy.-en az áll.-, igazgatási- és a nközi jog prof. 1953–54 a Külügymin. jogi oszt., 1955–58 pol. oszt. vez. 1958–62 az NSZK nagykövete az USA-ban. 1962– az NSZK állandó NATO-képv. nagyköveti rangban. A hágai Állandó Választott B. t.

GRIBACSOV, Nyikolaj Matvejevics (1910) – szovjet költő, újságíró. Vízgazdálkodási technikumot végez, majd földmérőként dolgozik. 1932– újságíró. 1935 megj. első verseskötete. A II. vh.-ban haditudósító. 1943– SZKP t. 1950– 54 és1956– a *Szovjetunió* c. folyóirat főszerk. 1953–54 és 1959– a Szovjet Írószöv. titk. 1961– az SZKP KB pótt. Az OSZSZSZK Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1949), Lenin-díjas (1960). Magy. *Tavasz a „Győzelem" kolhozban* c. verses elb.-e jelenik meg (1953), ezenkívül versei antológiákban és folyóiratokban.

GRIBAUDI, Ferdinando (1902) – olasz földrajztudós. 1929–49 az ált. földrajz tanára a torinói egy.-en, 1937–45 dékán is, majd gazd. földrajzot ad elő. Számos földrajzi és gazd. földrajzi tárgyú könyve és cikke jelenik meg, magy. a *Földrajzi Értesítő*ben.

GRIEG, Harald (1894) – norvég könyvkiadó. Egy. tanulmányai befejeztével a *Tidens Tegn (Idő Jele)* c. lap munkatársa. 1921– a Gyldenda Norsk Könyvkiadó ügyvez. ig. 1925– ig., 1927– tulajdonosa. 1935– a Skandináv Kiadók Tan.-ának alapító t. 1936–62 a Norvég Kiadók Egyes. eln., 1960– tb. t. 1939–62 a Nemzeti Színház vez.-ségi t., ill. eln. 1949–64 a Svéd–Norvég Alapítvány eln. 1941 a nácik internálják. A könyvkiadással foglalkozó és szépirod. művek szerzője.

GRIFFITH, Ernest Stacey (1896) – amerikai közgazdász. Az oxfordi egy.-en végez. Princetonban, majd a liverpooli egy.-en előadó. 1929–30 a Harvard, 1930–35 a Syracuse Egy. adjunktusa, majd dékánja. 1935–40 a washingtoni Amerikai Egy. prof. 1940–58 a Kongresszusi Könyvtárban vez. beosztásban. 1958– a washingtoni Amerikai Egy. dékánja, 1958–63 az USA Közgazd. és Pol. Ak. eln.

GRIGORESCU, Lucian (1894) – román festőművész. Bukarestben, Rómában és Párizsban tanul. A két vh. közötti időszakban hazájában és Franciao.-ban tájképeket és csendéleteket fest, ezeken az impresszionizmus hatása érezhető. A felszabadulás után képeinek tematikája kiszélesedik, kompozíciójuk összefogottabb lesz, mind többet foglalkozik a portré műfajával is. A műv. kiváló mestere, Áll.-díjas. A Román Ak. lev. t.

GRIGOROVICS, Jurij Nyikolajevics (1927) – szovjet balettmester, koreográfus. A leningrádi balettisk.-t és a moszkvai Lunacsarszkij Színműv. Főisk.-t végzi. 1946–62 a leningrádi Kirov Opera és Balettszínház táncosa, 1962–63 balettmestere. Bp.-en a Kirov Színház vendégjátéka alkalmából (1958) *Kővirág* c. tánckölteményét mutatják be. 1964– a moszkvai Nagy Színház vez. balettmestere. 1965–a balettegyüttes ig. Az OSZSZSZK érdemes művésze.

GRIMM, Hans (1910) – német (NDK) antropológus. Orvosi és természettud. tanulmányokat folytat. 1952-ig a hallei egy. docense, 1952– a berlini Humboldt Egy. tanára, jelenleg tanszékvez. prof., az egy. antropológiai int. ig.

GRINBERG, Alekszandr Abramovics (1898) – szovjet fizikokémikus. Elvégzi a leningrádi egy.-et. 1936– a leningrádi Lenszovjet technológiai főisk. prof. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. Áll.-díjas (1946). A komplex vegyületek sajátosságainak és szerkezetének kutatásával foglalkozik. Több mint 100 tud. munkája jelenik meg. Magy. megj. könyve: *Bevezetés a komplex vegyületek kémiájába* (1958).

GRISIN, Viktor Vasziljevics (1914) – az SZKP moszkvai városi biz. első titk. (1967 óta). A moszkvai geodéziai technikumot végzi, majd 1932–33 földmérő. 1937 elvégzi a moszkvai vasúti technikumot. 1937–38 a szerpuhovi vasúti fűtőház vez. h. 1938–40 kat. szolgálatot teljesít. 1939– SZKP t. 1940–42 pártmunkás Szerpuhovban. 1942–50 az SZKP szerpuhovi városi biz. titk. 1950–52 az SZKP Moszkva ter. biz. munkatársa, 1952–56 másodtitk. 1952– KB t. 1954– a SZU Legf. Tan. t. 1956–67 a SZU Szaksz. Közp. Tan. eln. 1961– PB pótt., a SZU Legf. Tan. Eln. t.

GRISMANOV, Ivan Alekszandrovics (1906) – szovjet építőanyag-ipari min. 1929– SZKP t. 1936 elvégzi a leningrádi kommunális építkezések főisk.-ját. 1936–49 különböző építkezéseken dolgozik vez. beosztásban Szmolenszkban, Leningrádban és Pszkovban. 1949–51 a leningrádi Kirov ker. szovjet eln. 1951–53 a leningrádi városi szovjet első elnökh. 1955–61 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1961–63 a SZU min. tan. mellett működő Építőipari Állandó Biz. eln., majd első elnökh. 1963–65 az Építőanyag-ipari Állandó Biz. eln., a SZU min. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

GRIVASZ, Georgiosz (1898) – ciprusi görög tábornok-politikus. Kat. tanulmányait görög és francia főisk.-on végzi. Részt vesz a kisázsiai hadjáratban és az 1940–41-es hadműveletekben. A hitleri megszállás alatt egy jobboldali ellenállási szerv. vez. 1955 titkos küldetésben Ciprusra megy és az általa alakított EOKA (Ciprusi Harcosok Nemzeti Szerv.-e) élén, Digenisz álnéven felveszi a harcot a brit gyarmatosítók ellen. 1958 visszatér Görögo.-ba. 1964 ismét Ciprusra megy, a Nemzeti Gárda par. Célja, hogy a független Ciprust a jobboldali vezetésű Görögo.-hoz csatolja. 1967 dec. a görög korm. török követelésre kénytelen őt Ciprusról visszahívni.

GRIVČEV, Vasil (1922) – jugoszláv politikus. A jogi egy. elvégzése után a közgazd. egy.-en szerez doktorátust. 1941– KP t., részt vesz a felszabadító harcokban. A II. vh. után a macedón Építésügyi Min. oszt. vez., a Macedón Ellenőrző Biz. eln., a Beruházási Hiv. ig., a skopljei járási tan. elnökh., a skopljei jogi egy. docense, 1963 a Macedón Végrehajtó Tan. t., 1967– a JSZVT külker. titk. (külker. min.). Több tud. és szakkönyve jelenik meg.

GRLIČKOV, Aleksandar (1923) – jugoszláv politikus. Közgazd. egy.-et végez. 1941 csatlakozik a Népfelszabadító Hads.-hez. 1943– KP t. 1945 után a skopljei jogi és közgazd. tud. egy. docense, a Macedón Gazd. Tervezési Int. ig., a JSZVT t. Jugoszlávia állandó képv. a KGST-ben. 1969– min. elnökh.; a JKSZ Választmány állandó t.

GROEBEN, Hans von der (1907) – német (NSZK) jogász. A berlin-charlottenburgi műszaki egy.-en, később a berlini, bonni és a göttingeni egy.-en jogot és közgazd. tant tanul. 1930–39 korm. tan.-os, majd -főtan.-os a birodalmi és a porosz tartományi Élelmezés- és Földművelésügyi Min.-ban. A II. vh.-ban kat. 1945–52 az alsó-szászo.-i tartományi Pénzügymin. vez. tisztv., 1952–58 az NSZK Gazd. ügyi Min.-ban dolgozik vez. beosztásban, tbk. a Schuman-terv főreferatúrájának vez. Az EGK szerződéstervezetét kidolgozó munkabiz. eln. Az Európa-Unió aleln. 1958–67 az EGK piaci versennyel foglalkozó biz. t. 1967– az Európa Biz. (az EGK, ECSC és az Euratom Közös VB) t.

GROFÉ, Ferde (eredeti neve: Ferdinand Rudolf von G). (1892) – amerikai zeneszerző, zongorista. Néhány évig Lipcsében tanul, majd dzsesszzenekarokban hegedül, zongorázik, különösen ügyes hangszerelő. Játszik Paul Whiteman zenekarában is. F. m.: *Café Society* (balett), *Simphony in Steel, Metropolis, Grand Canyon* (szvit).

GROMAIRE, Marcel (1892) – francia festő. Autodidakta, eleinte Cézanne és Matisse hat rá. Szőnyegkárpit-tervezéssel is foglalkozik. Haladó, humanista mondanivalójú, realista művész; monumentális, sötét tónusú, figurális kompozíciókat fest.

GROMIKO, Andrej Andrejevics (1909) – a SZU külügymin.-e. 1931– SZKP t. 1934 elvégzi a minszki mezőgazd. főisk.-t. 1934–36 aspiráns, 1936 a közgazd. tud. kandidátusa. 1936–39 a SZU Tud. Ak. Közgazd. Int. tud. munkatársa. 1939 a Külügyi Népbiztosság oszt. vez. 1939–42 nagykövetségi tan.-os az USA-ban. 1943–46 a SZU nagykövete az USA-ban és egyidejűleg követe Kubában. A szovjet küldöttség t. a teheráni, a jaltai, a potsdami és a San Franciscó-i konferencián. 1946–47 a SZU állandó képv. a BT-ben. 1947 a SZU külügymin. h. 1948–52 első h. 1952–53 nagykövet Nagy-Britanniában. 1953–57 a külügymin. első h. 1957– külügymin. 1952–56 KB pótt., 1956– t. 1958– a SZU Legf. Tan. t.

GRONCHI, Giovanni (1887) – olasz politikus. A pisai egy.-en végez. Az első katolikus szaksz. szervezők egyike. 1919 a Néppárt egyik alapítója. Parl. képv. A Keresztény Dolgozók Szöv. vez. Mussolini első korm.-ának t., ezt követően a Néppárt titk. 1926 megfosztják parl. mandátumától. A fasizmus idején visszavonul a pol.-tól. 1944–46 ipar- és keresk. ügyi min. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t., a kereszténydem. balszárny vez. 1948–55 a képv. ház eln. 1955– szenátor. 1955–62 közt. eln. Személyében először jár olasz államfő a SZU-ban (1960).

GROOT, Paul de (1899) – holland komm. politikus. Gyémántköszörűs, 1916– részt vesz a szaksz. mozg.-ban, 1921– a Belga KP t., A *Vörös Zászló* c. lap szerk. biz. t. 1927 visszatér hazájába és belép a Holland KP-ba. 1930 a KB és titkárságának t. 1938–40 a KP lapjának főszerk., majd a német megszállás alatt az illeg. *Vaarheid* c. pártlap főszerk. 1945 az ideiglenes korm. t. 1946–68 a KP főtitk, majd eln.

GROPPER, William (1897) – amerikai festő. A New York-i Képző- és Iparműv. Isk.-n tanul. Műv.-e alakulására nagy hatással vannak a mexikói festők és Daumier. Önálló kiállításai vannak New Yorkban, Párizsban, Varsóban, Moszkvában, Mexico Cityben stb., művei megtalálhatók több amerikai és néhány európai múzeumban is. Az amerikai szoc. realizmus egyik képv.

GROSZKOWSKI, Janusz (1898) – lengyel fizikus. 1922– a Varsói Műszaki Egy. docense, 1929– prof. 1929–50 a varsói Rádiótechnikai Int. ig. 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. Kétszeres Áll.-díjas (1951, 1955). 1957–62 a Lengyel Tud. Ak. aleln., 1963– eln. 1963– a Tud. és Műszaki Tan. eln. Több tud. ak. (köztük az MTA is) t. Kutatási ter.-e a rádiófizika, az elektromos frekvencia stabilizálása, a magas-vákuum technológiája. E témakörökben több könyvet publikál.

GROZOSZ, Aposztolosz (1892) – görög politikus. Fiatalon egy dohánygyárban dolgozik. 1908– a dohányipari munkások szaksz. t. Aktív szerv. és résztvevője a dohányipari munkások országos méretű sztrájkjainak. 1920 belép a KP-ba. Tovább folytatja munkáját a szaksz.-ben, ahol 1927 az intéző biz. t., majd titk. 1936 a szaloniki pártszerv.-ben dolgozik. A metaxaszi diktatúra alatt többször kerül börtönbe és koncentrációs táborba. 1948 jan. bevonul a dem. hads.-be. Az Ideiglenes Dem. Korm. munkaügyi min. 1945– KB t., 1953– a KB eln. 1957– PB t. A polgárháború befejezése óta emigrációban él.

GRUBER, József (1915) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en végez. 1951– a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, az áramlástan tanszék vez. 1953–55 a gépészmérnöki kar dékánja, 1961–64 az egy. rektora. A műszaki tud. dr.-a. Az áramlástechnikai gépek áramlástanával foglalkozik. Több szakdolgozata jelenik meg e témakörből.

GRUBER, Karl (1909) – osztrák politikus. Az innsbrucki elektrotechnikai int.-ben, majd uo. az egy.-en tanul. 1934 a posta szolgálatába lép. 1938 a keresztény szaksz.-ben kifejtett tevékenységéért elbocsátják. 1945 a tiroli ellenállók egyik vez., majd Tirol első tartományi főnöke. 1945–53 képv. és külügymin.; nevéhez fűződik a D-tiroli kérdésben Olaszo.-gal kötött egyezmény. Külön „tervet" dolgoz ki Ausztriának a NATO-hoz való csatlakozására; a Marshall-terv ausztriai alkalmazásának fő támogatója. 1954–57 követ az USA-ban, 1961– Spanyolo.-ban. 1966 Klaus II. kabinetjének t.

GRUBER, Lilo (1915) – német (NDK) koreográfus. 1932-ben debütál. 1943– Lipcse és más német városok színházaiban balettmester. 1955– a berlini áll. operaházban működik. Több nagy klasszikus és modern balett színpadra vitele és koreográfiája fűződik nevéhez. (*Párizs lángjai*, *Új Odüsszeia*, 1957; *Hattyúk tava*, 1959; *Római rabok*, 1964). Áll.-díjas (1958).

GRUMIAUX, Arthur (1921) – belga hegedűművész. Charleroiban és Brüsszelben tanul, majd 1949– a brüsszeli konzervatórium tanára. Világszerte ismert hangversenyművész, több belga zenei díj kitüntetje.

GRUNDIG, Lea (sz. Langer) (1906) – német (NDK) festőművész, grafikus. Hars Grundig komm. festőművész (1901–58) özvegye. A drezdai képzőműv. ak.- tanul, 1916– részt vesz a komm. mozg.-ban. Műv.-ével síkraszáll a fasizmus ellen. A hitleri rendszer idején több ízben letartóztatják. 1940–49 emigrációban él. 1949 hazatér az NDK-ba. 1953– a drezdai képzőműv. főisk. prof. 1961–

a Német Műv. Ak. t. 1963– az NSZEP KB t. Nevezetesek e háború és az atomfelfegyverzés ellen irányuió rajzsorozatai. Nemzeti-dijas (1958).

GRUNDIG, Max (1908) – német (NSZK) nagytőkés. 1944-ig elektromosipari cikkekkel kereskedik. 1945 létrehzza az elsősorban elektromosipari érdekeltségű Grundig-konszernt. Elektromechanikai gyára Ny-Európa egyik legnagyobb rádió-, tv- és magnetofon-üzeme. A bajor jelzálogbank és a Dresdner Bank ig. tan. t. A nürnbergi keresk. és iparkamara aleln.

GRÜNBAUM, Henry (1911) – dán pénzügymin. Eredeti foglalkozása nyomdász. 1940–48 a Dán Szaksz. Szöv. közp.-ban dolgozik. 1949 elvégzi az egy. társ.-tud. szakát. 1949–56 a *Social-Demokraten* c. lap munkatársa. 1959– a Nemzetgazd. Szöv. vez.-ségi t. 1962– gazd., majd pénzügymin.

GRÜNEBERG, Gerhard (1921) – német (NDK) politikus. Építőmunkás, a II. vh.-ban kat., majd hadifogoly. 1946– a Német KP, majd az NSZEP t. 1948–49 az NSZEP gubeni járási pártbiz. első titk. 1949– a brandenburgi tartományi pártvez.-ség titk. 1952–53 az NSZEP Odera–Frankfurt ker. pártbiz. első titk. 1958– az NSZEP KB t., a KB titk. 1959– PB pótt., 1966– t. 1958– a Népi Kamara és a Nemzeti Front Nemzeti Tan. t. 1963– a min. tan. mellett működő mezőgazd. tan. t.

GRÜTZNER, Erich (1910) – német (NDK) politikus. 1925–39 segédmunkás. 1925– a Komm. Ifj. Szöv. és a Fémmunkás Szaksz. t. 1932– KP t. 1933– illeg. antifasiszta tevékenységet folytat, letartóztatják és bebörtönzik. 1939–45 vegyipari szakmunkás Pirnában. 1945–46 a pirnai ifj. biz. eln. 1946– az NSZEP t. 1951–54 a bernaui szaksz. főisk. tanszékvez. 1954– a lipcsei ker. tan. és ker. pártvez.-ség t. 1954–59 az FDGB lipcsei ker. vez.-ség eln. és az orsz. vez.-ség elnökségének t. 1958– a Népi Kamara t. 1959– a lipcsei ker. tan. eln. 1960– az Államtan. t.

GRZIMEK, Waldemar (1918) – német (NDK) szobrászművész, grafikus. A berlini képzőműv. főisk.-n tanul. 1946 a hallei iparműv. isk.-n tanít. 1948–51, 1956–60 a berlin–weissenseei képzőműv. főisk. prof. 1961– a Német Műv. Ak. t. Realista szobrász, figurális kompozíciókat alkot. Nemzeti-dijas (1959). Főbb művei közé tartozik a sachsenhauseni koncentrációs tábor emlékműve, a Heine-emlékmű (Berlin).

GSOVSKA, Tatjana (1902) – orosz származású, Ny-Berlinben élő balettmester, koreográfus. Táncosnő, majd 1929– Berlinben tánctanárnő, balettisk.-t és Berliner Ballett néven együttest vezet. 1945–52 egyidejűleg a ny-berlini opera balettmestere. A milánói Scala, a Párizsi Nagyopera és a Buenos Aires-i Teatro Colón állandó vendégkoreográfusa. 1955– a Ny-berlini Műv. Ak. t.

GUBER, Alekszandr Andrejevics (1902) – szovjet történész. 1935– a tört. tud. dr.-a. 1937– a moszkvai egy. prof. 1946– az SZKP KB mellett működő Társ. tud. Ak. tanára. 1952– SZKP t. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1956-ig a SZU Tud Ak. Orientalisztikai Int. ig. 1956– az Ak. Tört. tud. Int. tud. főmunkatársa. 1955– a SZU Békebiz. t., 1956– a Szovjet Afroázsiai Szolidaritási Biz. t. 1957– a szovjet történészek orsz. biz. eln. 1960– a Történészek Nközi Biz. eln. 1957– a *Novaja i novejsaja Isztorija* c. tört. tud. folyóirat főszerk. A DK-ázsiai országok tört.-ével foglalkozik.

GUDARZI, Manoucher (1925) – iráni tanár és politikus. Tanulmányait a beiruti Amerikai Egy.-en, valamint az USA egy.-ein folytatja. Előadó a princetoni, majd a teheráni egy.-en. Az Iráni Tervhiv. megalapítója. 1963–64 min. elnökh. és a Közig. Tan. főtitk., 1964– a közig. reform ügyeivel mb. min.

GUDMUNDSSON, Kristinn (1897) – izlandi politikus. A reykjavíki, a berlini és a kieli egy.-en tanul közgazd.-tant és dr.-i címet szerez. 1926–29 Hamburgban és Reykjavíkban üzletember. 1929–44 tanár és isk. ig. 1944–53 adóügyi ig. 1953–56 külügymin., 1956– diplomata: követ, ill. nagykövet Angliában, Hollandiában, 1960– Izland Bp.-re is akkreditált moszkvai nagykövete.

GUDMUNDSSON, Kristmann (1902) – izlandi író. Első kötetét 20 éves korában adja ki. 1924–39 Norvégiában él. Különösen ismertek az ifj. pszichológiai problémáival foglalkozó munkái. Reg.-it 30 nyelvre lefordítják. Magy. is megj. *A kék part* (1948), ezenkívül több verse antológiákban és folyóiratokban.

GUDNASON, Svavar (1909) – izlandi festőművész. A koppenhágai Képzőműv. Ak.-n tanul, majd több tanulmányutat tesz Franciao.-ban. Kiállít számos európai országban. Jelentősebb művei megtalálhatók több ország múzeumaiban. Elsősorban absztrakt munkái ismertek. Az É-i Művészszöv. izlandi szekciójának eln. Számos díj nyertese.

GUERRERO, Lorenzo (1900) – nicaraguai külügymin. (1967 óta). Orvosi diplomát szerez, áll. egészségügyi hiv.-okban dolgozik. 1933 közokt. min. 1937–43 az Eln. Hiv. titk., majd nagykövet Mexikóban, utána belügymin. A Nicaraguai Nacionalista Liberális P. (USA-barát) egyik vez., parl. képv., 1966–67 közt. eln.

GUGGENHEIM, Harry F. (1890) – amerikai nagytőkés. A Yale és a cambridge-i egy.-en folytatja tanulmányait. 1907– az Amerikai Fémolvasztó és Finomító Társ.-nál (Mexikó) dolgozik. 1916– a Guggenheim Fivérek Váll. társtulajdonosa. 1929–33 nagykövet Kubában. A Daniel és Florence Guggenheim, valamint a Solomon Guggenheim és a Frank Guggenheim Alapítvány eln. A *Newsday* eln. és kiadója.

GUI, Vittorio (1885) – olasz karmester. A Santa Cecilia Ak. növendéke, majd különböző olasz operaházak után a Scala karmestere, később a firenzei Maggio Musicale vez. Világjáró opera- és hangversenykarmester. Nagy sikerrel szerepelt nálunk is. Műv.-ét számos hanglemez őrzi.

GUILFORD, Joy Paul (1897) – amerikai pszichológus. A Cornell és a nebraskai egy.-en tanul. 1927–28 az utóbbi prof.-a. 1928–40 az Oktatáskut. Hiv. ig. 1938– a D-kaliforniai egy. prof. Közben a II. vh. alatt a légierőknél folytat tud. munkásságot. A Pszichometriai Társ. t. (1937–38 eln.), a Tud. Ak. és más tud. társ.-ok t., dem. párti. Szakirod. munkásságot is folytat. Kutatási ter.-e az intellektuális tevékenység, elsősorban az alkotó gondolkodás pszichológiája.

GUILLAUMAT, Pierre L. J. (1909) – francia gazd. vez., bányamérnök. 1934–39 indokínai, 1939–43 tunéziai bányákban főmérnök. 1944–51 az energiaügyek főig. 1951–58 korm. mb. az Atomenergia Biz.-nál. 1959– a Kőolajipari Kut. Közp. eln. és a bányaipari főtan. t. 1958–62 több korm.-ban különböző min.-i tárcákat tölt be. A Kőolajipari Ált. Szöv elnökig. 1964–66 az Electricité de France eln.

GUILLÉN, Jorge (1893) – spanyol költő. Tanulmányait Svájcban, majd a madridi egy. filozófiai fakultásán végzi. Spanyol irod.-at ad elő a párizsi Sorbonne-on, majd Oxfordban. 1934– Sevillában prof. A spanyol polgárháború után emigrál, azóta különböző l.-amerikai egy.-eken a spanyol költészet prof. Jelenleg Olaszo.-ban él. Baloldali író, szemben áll mindenfajta modernista irányzattal, verseit a mesterkéletlen, szigorú forma jellemzi. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

GUILLÉN, Nicolás (1902) – kubai költő. Jogi tanulmányokat végez, de hamarosan irod.-mal kezd foglalkozni. 1937–38 a spanyol polgárháború idején haditudósító, 1940 a Népi Szoc. P. (komm. párt) képv., majd szenátorjelöltje. 1954 Leninbékedíjat kap, 1961– a Kubai Írók és Művészek Szöv. eln. Világhírű és népszerű költő, aki a néger folklórból kiindulva a népköltészethez fordul, s verseit a forr., a társad. haladás szolgálatába állítja. Magy. *Keserű cukornád* (1952) és *Kubai elégia* (1961) c. verseskötete jelenik meg, s több költeménye antológiákban és folyóiratokban.

GUILLEVIC, Eugène (1907) – francia költő. Tanulmányainak elvégzése után pénzügymin.-i tisztv. 1932– ír verseket. 1942 megj. első, nagy visszhangot keltő kötete; belép az illeg. KP-ba. Lírája erőteljes, tömör nyelvezetű, emberséget árasztó. József A. számos versét fordítja franciára. Magy. *Föld és víz* c.-mel jelenik meg önálló verseskötete (1962), ezenkívül antológiák és folyóiratok sora közöl verseiből.

GUILLOUX, Louis (1899) – francia reg.-író. Pályája elején az »n. populisták köréhez tartozik (proletkulttal rokon ideológia), műveiben a munkások életét ábrázolja. Legjobban sikerült kritikai realista reg.-e, *A fekete vér* magy. is megj. (1960), továbbá a *Három barát* c. elb. a *Nagyvilág*ban (1961). Renaudot-díjas.

GUINNES, Sir Alec (1914) – angol színész. Színiak.-t végez. Hírét klasszikus szerepeivel alapozza meg. Kiváló jellemszínész. Drámai tehetsége mellett mint fanyar humorú komikus is ismert. Oscar-díjas. 1960 elnyeri az év legjobb színésze címet. F. f.: *Twist Oliver*, *Híd a Kwai folyón*, *Betörő az albérlőm*, *Havannai emberünk*.

GULDA, Friedrich (1930) – osztrák zongoraművész és zeneszerző. A bécsi Zeneak.-n végez, de már korábban Genfben egy nközi versenyen első díjat nyer. Szólistaként és zenekari tagként bejárja egész Európát, Amerikát és D-Afrikát. Dzsessz-muzsikával is foglalkozik.

GULJASKI, Andrej (1914) – bolgár író. Már korai műveiben is a munkásoszt. harcát ábrázolja; a felszabadulás után a bolgár falvakban végbemenő változások adják művei fő témáját. Négyszeres Dimitrov-díjas (1950, 1951, 1959, 1964), irod. díjas (1963). Magy. megj. művei: *Gépállomás* (reg. 1952), *Az aranygyapjú* (reg. 1961), *Kémelhárítás* (reg. 1961, 1962), *Éjféli kaland* (reg. 1964), *A 07-es ügynök* (kémreg. 1967).

GULYÁS György (1916) – karnagy. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n zeneszerzői és tanári oklevelet szerez, majd a debreceni Dóczy Tanítóképzőben zenetanár. 1946–54 a békéstarhosi zenei gimn. ig., az ottani kórus vez. 1954–66 a debreceni Kodály Zeneműv. Szakisk. ig. 1955 megalapítja a debreceni Kodály leánykórust, amely később vegyeskarként is működik és több nközi díjat szerez. 1966– a Zeneműv. Főisk. tanára, a debreceni tagozat vez. Liszt-díjas (1959).

GULYÁS Zoltán (1930) – építész. Elvégzi a Bp.-i Műszaki Egy. építészmérnöki karát. 1952–54 tervező építész a budai vár munkálatainál. 1954–55 a KNDK-ban végez tervezési munkát, a phenjani egy. építésze. 1955– az Iparterv tervező építésze. Több bp.-i lakóépület, a debreceni Biogal Gyógyszergyár és a bp.-i Chemolimpex irodaház (1960–63) tervezője. Ybl-díjas (1962).

GUNAVARDENE, Philip (1900) – ceyloni politikus. Tanulmányait Ceylonban és az USA-ban végzi. Pererával együtt megalapítja a Szama Szamodzsa P.-ot (trockista irányzatú), később kiválik a pártból és új pártot alapít, amely 1963-ban beolvad az Egyesült Baloldali Frontba; ennek vez. 1936– parl. képv. 1956–59 mezőgazd. és élelmezésügyi min.

GUNNARSSON, Gunnar (1889) – izlandi író. Isk.-it Dániában az aaskovi népfőisk.-n végzi, innen Koppenhágába, majd Aarhusba, 1919 ösztöndíjjal Olaszo.-ba megy. 1939 visszatér hazájába. Számtalan versét és reg.-ét fordítják idegen nyelvre. Magy. megj. művei: *A királyfi* (elb.-ek 1930), *A vulkán árnyékában* (reg. 1939), *Kopogjatok és bebocsátást nyertek* (reg. 1944).

GUNTER, Raymond Jones (1909) – angol politikus. 1945–51 és 1959– munkáspárti képv. 1955– a Munkáspárt VB t. 1956–64 a szállítómunkások szaksz. eln. 1963–64 a Munkáspárt aleln., 1964–68 munkaügyi, 1968 energiaügyi min.

GUNTHER, John (1901) – amerikai újságíró. A chicagói egy.-en végez. 1924 a *Chicago Daily News* külföldi tudósítója. 1939–45 rádiókommentátor. Számos könyve közül említésre méltók a szinte az egész világot ismertető riportkönyvei.

GUPTA, Bhupes (1914) – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában és Angliában végzi. A felsőház, az Indiai KP Orsz. Tan. és a Közp. Titkárság t. A felsőházban a KP frakció vez. A párt közp. lapja, a *New Age* főszerk. Számos pol. röpirat szerzője.

GUPTA, Narendra Kumar Das (1910) – indiai pszichológus. A kalkuttai egy.-en végez. A santiniketani Visva Barati Egy. tanára. A *The Indian Journal of Para-psychology* szerk. Munkásságának középpontjában a joga, valamint a személyiségpszichológia sajátos indiai vonatkozásai állnak.

GURCSENKO, Ljudmila Markovna (1935) – szovjet filmszínésznő. A moszkvai filmműv. főisk.-n végez. 1956– filmezik. 1963– a moszkvai Szovremennyik Színház t. Számos főszerepet játszik, elsősorban vígjátékokban és zenés filmekben: *Karneváli éjszaka* (1956), *A gitáros lány* (1958), *A balti égbolt* (1960–61), *Az utcalány* (1962), *Az országúti kaland* (1963), *Munkástelep* (1965) stb.

GUREVICS, Mihail Joszifovics (1893) – szovjet repülőgéptervező. A harkovi technológiai főisk.-n és Franciao.-ban tanul. 1933—37 a moszkvai 1. sz. repülőgépgyár tervezője, 1937–42 főtervezőh., majd a SZU Repülésügyi Min. tervező irodájának ig. és főtervezője. Négyszeres Áll.-díjas (1941, 1947, 1948, 1949). A. I. Mikojannal együtt a MIG vadászrepülőgépek tervezője. Részt vesz más nagy sebességű repülőgéptípusok tervezésében és kidolgozásában is.

GUSTAF ADOLF, VI. (Oscar, Frederic, Wilhelm, Olaf) (1882) – svéd király. A Bernadotte-házból származik, 1950-ben lép trónra. Hiv. iratokban a svédek, gótok és vendek kir.-ának nevezik.

GUSTAFSON, Torsten V. (1904) – svéd fizikus. A lundi egy.-en, továbbá Göttingenben, Koppenhágában, az USA-ban és Angliában folytatja tanulmányait. A lundi egy.-en tanít, 1939– tanszékvez., 1961– az elméleti fizika szakon. Több, atomkutatással foglalkozó svéd áll. biz. t. A Svéd Tud. Ak. t., a Finn Tud. Ak. lev. t. Az aerodinamika, az oceanográfia és az atomelmélet tárgyköréből jelennek meg írásai.

GUSTAFSSON, Lars E. E. (1936) – svéd író. Az uppsalai egy. bölcsészkarán végez. 1962–a *Bonniers Litterära Magasin* irod. folyóirat szerk. Főként irod. szerv. munkája jelentős.

GUSTAVSEN, Finn (1926) – norvég politikus, újságíró. Az aarhusi egy. (Dánia) újságíró tagozatán tanul. 1945–48 a *Vestfold Arbeiderbladet* c. lap, 1948–50 a *Telemark Arbeiderbladet*, 1951–54 a *Fritt Slag* munkatársa, 1954–59 az *Orientering* c. lap szerk.-ségi titk., 1959–65 szerk. 1955–56 a munkáspárti ifj. szöv. oslói szerv. eln. 1961 kizárják a Munkáspártból, megalakítja a Szoc. Néppártot, e párt parl. csop. vez.

GUSZEV, Pjotr Andrejevics (1904) – szovjet táncművész, balettmester. A leningrádi balettisk.-n tanul. 1922–35 a leningrádi Kirov Opera művésze. 1935–45 a moszkvai Nagy Színház szólótáncosa. 1945–50 a leningrádi Kirov Opera balettmestere és műv. vez. 1922– foglalkozik balettoktatással. Az OSZSZSZK érdemes művésze (1947).

GUTHRIE, Sir William Tyrone (1900) – angol rendező. Oxfordban végzi tanulmányait, s az oxfordi színházban kezdi el rendezői tevékenységét. 1931– Londonban működik. 1939–45 az Old Vic és a Sadler's Wells Theater ig. 1951–52 ismét az Old Vic ig. 1952–55 az ontariói Shakespeare-színház műv. ig. Rendez New Yorkban, Minneapolisban, Belfastban is.

GUTTENBERG, Karl Theodor Reichsfreiherr von und zu (1921) – német (NSZK) politikus. 1938– kat. szolgálatot teljesít. 1944–45 Angliában hadifogoly. 1945 hazatérése után átveszi a család nagybirtokát. 1945 a CSU alapító t. és járási eln. 1963– a CSU bajoro.-i vez. és községpol. biz. t. Az Elűzött Németek Szöv. revansista szerv. tb. t. A Szöv. Kancellári Hiv. parl. államtitk.

GUTTUSO, Renato (1912) – olasz festő. Rómában tanul. Részt vesz az antifasiszta ellenállásban. 1951– BVT és az Olasz KP KB t. Az olasz neorealizmus vez. alakja. 1941 a Bergamói Biennalén díjat nyer. *Keresztrefeszítés* c. képét az egyház indexre teszi. 1945 *Gott mit uns* címen antifasiszta rajzsorozata jelenik meg. Képeinek témáját az olasz tört. és a forr. mozg.-akból és a szicíliai nép életéből veszi. Műveit Bp.-en is többször kiállítják.

GUYOT, Raymond (1903) – francia politikus. Korán bekapcsolódik a komm. ifj. mozg.-ba, 1922– ker. titk., 1927– a Francia Komm. Ifj. Szöv. KB t. 1928– a KP KB t. 1929 két évi börtönre ítélik. 1935 a Komm. Ifj. Internac. főtitk. 1937–40 képv. A német megszállás idején ismét az ifj. mozg.-ban tevékenykedik. 1945- PB t. Több ízben nemzetgy. képv.

GUZINA, Vojin (1914) - jugoszláv politikus. Jogász. 1940- KP t. 1949-51 a Jugoszláv Tervhiv. elnökh. 1951-53 a Szöv. Stat. Hiv. ig. 1953-58 a Jugoszláv Nemzeti Bank vezérig., majd a Szöv. Gazd. Tervhiv. eln. A Jugoszláv Atomerő Biz. eln. Több tud. műve jelenik meg.

GÜDEN, Hilde (1917) - osztrák operaénekesnő. A bécsi Zenei és Színműv. Ak. ének, zongora és tánc szakát végzi. Olaszo.-ban és Párizsban is tanul. 1939 a zürichi opera szerződteti először; szoprán. 1942-45 Rómában és Firenzében szerepel. 1947- a bécsi Áll. Opera, majd a milánói Scala, 1952- a Metropolitan t. Fellép a Salzburgi Ünnepi Játékokon, az Edinburgh-i Fesztiválon, a Velencei Biennalén. Kitűnő oratórium- és dalénekes is.

GÜTERSLOH, Albert Paris (eredeti neve: Albert Konrad Kiehtreiber) (1887) - osztrák író és képzőművész. Ifjúkorában színész Berlinben, majd festészettel kezd foglalkozni. 1929- a bécsi iparműv. isk. tanára, 1938 a fasiszták elmozdítják helyéről, segédmunkás egy gyárban. 1945- a bécsi Képzőműv. Ak. tanára, 1953-55 rektor. Expresszionista indítású lírikus, elbeszélő és esszéista. 1923 Theodor Fontane-díjjal, 1962 Osztrák Áll.-díjjal tüntetik ki.

GYSI, Klaus (1912) - német (NDK) művelődésügyi min. Közgazd. tanulmányokat folytat. 1931- a Német KP, majd az NSZEP t. 1945 ker. polgármester Berlinben. 1945-48 az *Aufbau* c. folyóirat főszerk. 1948-50 a Kulturbund titk. 1952-56 a Volk und Wissen könyvkiadó oszt. vez. 1957-66 az Aufbau könyvkiadó ig. 1966- művelődésügyi min.

GY

GYÁRFÁS Miklós (1915) – író. Színészként kezdi pályafutását. 1936– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1936–48 építőmunkás, majd tisztv. Közben a felszabadulás utáni években újságíró a *Haladás* és az *Új Világ* c. lapoknál, az *Újhold* c. folyóirat egyik szerk. 1951–56 a *Színház- és Filmművészet* c. folyóirat szerk. 1952– a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Dramaturgként is tevékenykedik. Írói munkásságát a 30-as években versekkel és reg.-ekkel kezdi. Később főleg színműveket (elsősorban vígjátékokat és szatirikus darabokat), elb.-eket és filmeket ír. József Attila-díjas (1954), Gábor Andor-díjas. F. m.: *Színészkönyv* (tanulmányok 1958), *Az égövi ember* (elb.-ek, kisreg. 1961), *Önarckép jelmezben* (ironikus önéletrajz 1966), *Johanna éjszakája* (válogatott vígj. 1967), *Tanuljunk könnyen és gyorsan drámát írni* (szatirikus írások 1968).

GYEMENTYEV, Pjotr Vasziljevics (1907) – szovjet repülőgépipari min. (1965 óta). Elvégzi a Zsukovszkij Repülőmérnöki Ak.-t. 1931–41 a repülőgépiparban mérnökként és különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1941–53 a SZU repülőgépipari népbiztosának első h., majd a min. első h. 1953–57 min. 1952–56 az SZKP KB pótt., 1956– t 1957–63 a SZU min. tan. mellett működő Repülőgépipari-Műszaki Állandó Biz. eln., min. A SZU Legf. Tan. t. a Szoc. Munka Hőse (1941).

GYEMICSEV, Pjotr Nyilovics (1918) – szovjet vegyészmérnök, az SZKP KB titk. (1962 óta). Tanulmányait a moszkvai Mengyelejev Vegyészeti Technológiai Főisk.-n és az SZKP pártfőisk.-ján végzi. 1937 körzeti Komszomol titk. 1937–44 kat. szolgálatot teljesít. 1938– SZKP t. 1944 a moszkvai vegyészeti technológiai főisk. tanársegéde. 1945– vez. párt- és áll. funkciókat tölt be. 1956–59 az SZKP Moszkva ter. biz. titk., majd a SZU min. tan. mellett működő egyik ig.-ság vez. 1959–62 az SZKP Moszkva ter. biz. első titk., majd a moszkvai városi biz. titk. 1964– a KB elnökség pótt. 1962– a SZU Legf. Tan. t.

GYERGYAI Albert (1893) – irod. történész, műfordító. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en magy.–francia szakon tanul. Az I. vh. előtti évektől ösztöndíjas Párizsban, majd a háború alatt a lausanne-i egy.-en. A 20-as évek elején magántanító, majd középisk. tanár Bp.-en és egyidejűleg az Eötvös Kollégium tanára. 1950– az ELTE-n a modern francia irod. tanára (nyug.). A 20-as évek elejétől a *Nyugat*ban jelennek meg tanulmányai. Mint irod. történész és esszéista a francia irod. egyik legkiválóbb hazai ismerője. Számos francia reg.-t és elb.-t fordított magyarra (tbk. Proust: *Az eltűnt idők nyomában*, Flaubert: *Érzelmek iskolája*, *Bovaryné*). Foglalkozik a kortársi magy. irod. problémáival is. Az irod. tud. dr.-a (1957). F. m.: *A mai francia regény* (1937), *Mai francia dekameron* (szerk. 1935), *Mit olvassunk?* (50 francia reg. 1946), *Klasszikusok* (tanulmányok 1962).

GYIKUSIN, Vlagyimir Ivanovics (1902) – szovjet tudós, szerszámgéptervező. Elvégzi a moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t. 1932– a Fémvágószerszámgépek Kisérleti Tud. Kut. Int.-ben dolgozik. 1948–49 a SZU első autódugattyúkat előállító automata-gyárának tervező főmérnöke. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1951).

GYILASZ (Djilas) Milovan (1911) – jugoszláv politikus és publicista. Tanulmányait a belgrádi egy. bölcsészeti és jogi fakultásán végzi. Korán csatlakozik a munkásmozg.-hoz; többször letartóztatják és elítélik. 1940– a Jugoszláv KP KB t., majd PB t. A háború alatt különböző kat. és pol. tisztségeket, a felszabadulás után vez. pártfunkciókat tölt be. 1953 revizionista és anarchista irányzatú cikkei miatt kizárják a KB-ből, majd a JKSZ-ből is. 1957 a JSZSZK államrendje elleni fellépése miatt elitélik, később kegyelmet kap. Újabb írásaiban is a marxizmus–leninizmust támadja.

GYIORGYICA, Alekszandr Filipovics (1911) – szovjet politikus, a Moldvai SZSZK min. tan. eln. A leningrádi pénzügyi főisk.-t és az SZKP KB pártfőisk.-ját végzi. 1946–55 a Moldvai SZSZK pénzügymin. 1955–58 uo. a min. tan. elnökh. 1958–eln. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

GYÖNGYÖSI István (1926) – az Építőipari Dolgozók Szaksz. főtitk. 1945– párttag, s részt vesz a szaksz. mozg.-ban. Hajdú-Bihar és Borsod m.-ben titk., majd a Borsod m. SZMT vez. titk., később az Építőipari Dolgozók Szaksz. titk., majd főtitk. 1961–64 elvégzi az SZKP főisk.-t.

GYÖRE Imre (1934) – költő, publicista. Az ELTE újságíró szakán tanul. 1957 a *Magyar Nemzet*nél újságírógyakornok. 1957–60 az *Élet és Irodalom*, 1960–61 az *Orion Újság*, 1962– a *Magyar Nemzet* munkatársa. 1954– jelennek meg versei. 1958 a fiatal költők *Tűztánc* c. antológiájának egyik szerk. Gábor Andor-díjas (1958). F. m.: *Fényem, feketeségem* (vál. versek 1967), *Orfeo szerelme* (népi játék 1969).

GYŐRFFY Barna (1911) – biológus. A szegedi tud. egy.-en tanul. 1939–44 a tihanyi Biológiai Kut. Int. tud. munkatársa. 1943 a kolozsvári egy. magántanára. 1944–48 a Magyaróvári Növénynemesítő Int.-ben dolgozik. 1948–51 a Bp.-i Agrártud. Egy.-en tanít. 1948– az MTA Genetikai Int. (korábban: Növényörökléstani Int.) ig. A biológiai tud. dr.-a (1957). Kossuth-díjas (1949). A növények evolúciógenetikájával foglalkozik.

GYÖRGY Júlia (1896) – gyermekpszichiáter. A bp.-i tud. egy. orvosi karán végez, majd az Apponyi Poliklinikán idegszakorvosi képesítést szerez. A 30-as évek óta elsősorban gyermekpszichiátriai munkásságot folytat. A felszabadulás után több gyermekotthont szervez az elhagyott és züllésnek indult gyermekek számára. 1960– kriminál-pszichológiai tud. kut. az ELTE büntetőjogi tanszékén. 1962– a Főv. Tan. Gyermekpszichológiai Szakrendelő Int. vez. Kandidátus (1969); Kossuth-díjas (1962). F. m.: *A nehezen nevelhető gyermek* (1965), *Az antiszociális személyiség* (1967), továbbá számos egyéb tud. publikáció, cikk és tanulmány.

GYŐRI Imre (1924) – az MSZMP Csongrád m. biz. első titk. 1945– különböző pártfunkciókban, 1962– a Csongrád m. pártbiz. első titk. 1963– országgy. képv. 1966– KB t.

GYŐRY Dezső (eredeti neve: Wallentiny) (1900) – költő, prózaíró. Festőnek készül, majd az eperjesi jogak.-n, a bp.-i tud. egy.-en és az Eötvös Kollégiumban, a hallei és a hamburgi keresk. ak.-n folytat tanulmányokat. 1917– jelennek meg irod. művei. 1919 a magy. Vörös Hads.-ben harcol és a *Gömöri Munkás* c. újság szerk.-ségében dolgozik. 1920– Csehszlovákiában él, részt vesz az ottani magyarság haladó mozg.-iban, tbk. a 20-as évek végén a Sarló mozg. megalakításában. 1925 a *Kassai Napló* felelős szerk., 1926 a *Prágai Magyar Hírlap* irod. rovatvez., 1933–38 a pozsonyi *Magyar Újság* felelős szerk. A csehszl. M. Ujságírók Uniója és a Dem. Írókör eln. 1940–49 Beregszászon él, magántisztv. A felszabadulás után kárpát-ukrajnai magy. lapok munkatársa. 1949 hazatér Magyaro.-ra. 1949–60 újságíró (nyug.). A 20-as évek óta számos verseskötete és reg.-e jelent meg. Kétszeres József Attila-díjas (1956, 1959). F. m.: *Újarcú magyarok* (versek 1928), *Zengő Dunatáj* (versek 1957), *Az élő válaszol* (válogatott és új versek 1964), *Viharvirág* (reg. 1955), *Vére hulló szerelem* (kisreg.-ek 1957), *Sorsvirág* (reg. 1959), *A nagy érettségi* (reg.-es visszaemlékezés 1960), *Tűzvirág* (reg. 1966).

GYURKÓ László (1930) – író, publicista. Tisztv. volt. 1956 kritikákkal és elb.-ekkel jelentkezik, francia és német prózát fordít, később tanulmányokat, reg.-eket, esszéket, drámát ír, publicisztikai munkásságot folytat. 1964 – a *Valóság* c. folyóirat munkatársa. József Attila-díjas (1968). F. m.: *Bűnösök* (reg. 1961), *Csütörtök* (reg. 1961), *A negyedik ember* (tanulmányok 1964), *Lenin, Október* (tört. esszé 1967), *Szerelmem, Elektra* (dráma 1967).

GYURKOVICS Mária (1913) – operaénekesnő. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n végez. 1937– a M. Áll. Operaház t. Oratórium- és dalénekesként is működik. Koloraturszoprán. Európa-szerte sokat vendégszerepel. Liszt-díjas (1952), Kossuth-díjas (1953), Kiváló művész (1954). Férje Forrai Miklós karnagy, a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára.

H

HAAS, Henn (1907) – német (NDK) balettmester. Rigában tanul. 1937 Berlinben balettmester. 1938–45 a weimari Nemzeti Színház szólótáncosa és balettmestere. Ezután saját együttest alapít és vez. Berlinben. 1953– a szaksz. táncegyüttesek balettmestere. 1958– a hallei színháznál működik. Leghíresebb színpadi művei: *Az elvarázsolt királylány*, *Don Juan*, *A bűvös köpeny*.

HAAVIO, Martti Henrikki (1899) – finn folklórtudós, költő. 1924–31, 1941–51 könyvkiadói munkát végez, közben tanári oklevelet szerez, s a Finn Irod. Társ. népdalgyűjteményi csop.-jában tevékenykedik, 1948– a csop. vez. 1949–56 a helsinki egy.-en a finn és az összehasonlító folklór prof. Több folyóirat szerk. A Finn Tud. Ak. és más tud. testületek t.

HÁBA, Alois (1893) – cseh zeneszerző. Prágában, Bécsben és Berlinben tanul a zeneműv. főisk.-n. 1923–53 a prágai konzervatórium tanára. Főleg negyed- és hatodhangrendszerben írt műveivel kelt annak idején világszerte feltűnést. Tevékenyen részt vesz a cseh és a nközi zenei életben. 1945–48 a Smetana Színház ig. Érdemes művész. F. m.: 10 vonósnégyes és brácsaverseny, *Az anya* c. opera és a negyed és hatod hangzásrendszert propagáló elméleti írásai.

HABERLER, Gottfried (1900) – osztrák származású amerikai közgazdász. A bécsi egy.-en végez. 1928–36 uo. előadó, majd prof. 1934–36 a Népszöv. pénzügyi csop.-ban (Genf) dolgozik. 1936 letelepszik az USA-ban, a Harvard Egy. közgazd. prof. 1950–53 a Nközi Közgazd. Egyes. eln., 1953– tb. eln., 1956– az Orsz. Közgazd. kut. Hiv. eln. 1963– az Amerikai Közgazd. Egyes. eln.

HABERMAS, Jürgen (1929) – német (NSZK) filozófus és szociológus. A marburgi egy.-en szerez diplomát, majd a Frankfurt am Main-i Társad. kut. Int. munkatársa. 1961–64 filozófia tanár a heidelbergi egy.-en, 1964– a frankfurti egy. filozófia és szociológia prof. Eddigi legjelentősebb művét (*Struktúraváltozás és közvélemény*, 1962), amely pol.-tört. munka, több nyelvre lefordítják. Szoros kapcsolatban áll a Szoc. Német Diákszöv.-gel és általában a baloldali diákmozg.-mal. Tud. munkássága marxista törekvésű, elsősorban társad. filozófiai és szociológiai irányú.

HABIBI, Emil (1922) – izraeli arab politikus. Újságíró, a Vilner vezette Izraeli KP KB t., parl. képv. 1943–48 a Nemzeti Felszabadító Liga egyik vez.

HABSBURG-LOTHRINGEN, Otto (1912) – a volt osztrák uralkodó család feje. 1918 az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásakor szüleivel Svájcba, majd Spanyolo.-ba menekül. Apja, Károly halála után mint legidősebb fiú örökli annak címeit. 1929–40 Belgiumban tartózkodik, a louvaini egy.-en tanul; 1944-ig az USA-ban, azóta ismét Ny-Európában él. 1969 többéves huzavona után, az osztrák nép többségének akarata ellenére engedélyezik visszatérését Ausztriába.

HABTE-WOLD, Tesafi Tezaz Aklilu (1912) – etiópiai min. eln. 1936–40 párizsi követ. 1942–43 műv.-ügyi min. h. 1943–49 külügymin. h. 1949– külügymin. 1958–60 min. elnökh. és külügymin. 1961–63 műv.-ügyi min. is. 1963– min. eln.

HACKS, Peter (1928) – német (NDK) író. A müncheni egy.-en szociológiát, filozófiát, irod.- és színháztud.-t tanul, majd színházaknál és a rádiónál dolgozik. 1956 áttelepül az NDK-ba. 1956–63 a berlini Deutsches Theater dramaturgja. Színműveket, rádió- és tv-játékokat, gyermekkönyveket és esszéket ír, műfordítói munkásságot folytat. József A.-verseket is fordít.

HACSATURJAN, Aram Iljics (1903) – szovjet zeneszerző. 1922–29 a moszkvai Gnyeszin zeneisk. növendéke, majd elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. 1939–48 a Szovjet Zeneszerzők Szöv. aleln. 1951– a moszkvai konzervatórium és a Gnyeszin Zeneped. Főisk. prof. 1943– SZKP t. A SZU Legf. Tan. t. Az Örmény Tud. Ak. t. Az NDK Tud. Ak. lev. t. A római Santa Cecilia Ak. tb. t. Az Örmény SZSZK népművésze (1939), négyszeres Áll.-díjas (1941, 1943, 1946, 1950), a SZU népművésze (1954), Lenin-díjas (1959), Két szimfóniát, zongora-, hegedű- és gordonkaversenyt, balettet (*Gajane, Spartacus*), színpadi és film-kísérőzenét komponál.

HACSATUROV, Tigran Szergejevics (1906) – szovjet közgazdász. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd 1926–29 a SZU Stat. Hiv. közlek. oszt.-án dolgozik. 1929–33 a vasúti közlek. közgazd. kut. int. munkatársa. 1930– különböző moszkvai felsőokt. intézményekben tanít. 1942–49 az Összszövetségi Vasúti Közlek. Kut. Int.-ben vez. beosztásokban dolgozik. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1954–60 a SZU Tud. Ak. Közlek. tud. Int. ig. A SZU Tud. Ak. Közgazd. tud. Int. tud. főmunkatársa. 1945– SZKP t. A közlek. gazd. tanával és a beruházások hatékonyságával foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *A beruházási változatok gazdasági összehasonlításának módszerei* (1952), *A közlekedés a szocializmusból a kommunizmusba vezető átmenet időszakában* (1952), *A közlekedés szerepe a Szovjetunió mezőgazdaságának fellendítésében* (1954), *Műszaki haladás és a közlekedés üzemgazdászainak feladatai* (1956), *A beruházások gazdasági hatékonysága* (1966).

HADROVICS László (1910) – filológus. A bp.-i tud. egy.-en magy. és latin nyelvészetet, irod.-t és szláv filológiát tanul. 1941 uo. magántanár. 1942–51 a Tört. tud. Int. tud. munkatársa. 1951– az ELTE bölcsészkarán docens, 1954– egy. tanár, 1965– a szláv filológiai tanszék vez. 1948– az MTA lev. t. Elsősorban délszláv filológiával foglalkozik. F. m.: *Magyar és déli szláv szellemi kapcsolatok* (1944), *Le peuple serbe et son église sous la domination turque* (1947), *Orosz–magyar szótár* (Gáldi Lászlóval 1951, 3. kiad. 1968), *Magyar–orosz szótár* (Gáldi Lászlóval 1952, 3. kiad. 1969), *Az ómagyar Trója-regény nyomai a délszláv irodalomban* (1954), *A délszláv Nagy Sándor-regény* (1960), *Jövevényszó-vizsgálatok* (1965).

HADŽIVASILEV, Kiro (1921) – jugoszláv politikus. A II. vh. után a Társ. tud. Int.-ben fejezi be tanulmányait. 1943 részt vesz a jugoszláv felszabadító harcokban; KP t. 1945 után a Macedón Komm. Szöv. KB agit. prop. biz. t., a *Nova Makedónija* c. lap főszerk., a *Socijalizam* c. folyóirat szerk. A macedón korm. oktatásügyi min., a Jugoszláv Művelődés- és Oktatásügyi Tan. eln. A JKSZ KB VB t., a nemzetek és a köztársaságok ügyeivel foglalkozó biz. vez.

HADŽIVASILEV, Mito (1922) – jugoszláv politikus. Újságíró. A felszabadító harcokban pol. biztos. 1945 után a *Nova Makedónija* c. lap ig. és főszerk., a Macedón Végrehajtó Tan. titk. 1967– a Macedón Szkupstina eln. A Macedón Komm. Szöv. KB t.

HADZS, Messzali Ahmed bin (1898) – algériai politikus. Az I. vh. idején a francia hads.-ben szolgál. 1925 megalapitja a L'Étoile Nord-Africaine nevű szervezetet, amelyet betiltanak. 1929 helyette létrehozza az Al Umma (A nemzet) nevű szervezetet, 1936 az Algériai Néppártot. 1929–41 közti időszakban többször bebörtönzik. 1941 16 évi kényszermunkára ítélik. 1943 büntetését elengedik. 1945 ismét élére áll a nemzeti mozg.-nak, de 1947 Brazzaville-be küldik. Egy ideig az MNA (Algériai Nemzeti Mozg.) eln. 1952–62 Franciao.-ban emigráció-ban.

HADZSIDAKISZ, Manosz (1925) – görög zeneszerző. Szimfonikus zenét, balettet, színházi és filmzenét komponál. 1950– a Nemzeti Színház munkatársaként ógörög és modern darabokhoz, külföldi filmekhez is ír kísérőzenét (pl. *Vasárnap soha, Phaedra*). Számos bel- és külföldi díjat nyer, közöttük 1961 zenei Oscar-díjat.

HAEDO, Eduardo Victor (1901) – uruguayi politikus, prof. Tanulmányai befejeztével elsősorban újságírói tevékenységet folytat. 1931– parl. képv. Később közokt. ügyi, társad. biztositási, ipari és munkaügyi min., majd 1959-ig szenátor, 1959– az uruguayi Kormányzótan. t., 1961 folyamán soros eln. (közt. eln.). Jelenleg is szenátor. Számos jogi, filozófiai, tört. és irod. mű szerzője.

HAEKKERUP, Per (1915) – dán politikus. A koppenhágai egy.-en tanul, de tanulmányait félbeszakítja. 1946–50 a koppenhágai városi tan. t., 1946–52 a Szoc. dem. Ifj. Szöv. eln. 1946–54 a Nközi Szoc. Ifj. Unió főtitk. 1950– képv., a parl. külpol. biz. t. 1953– az Európa Tan. tanácsadó testületének t. 1955–56 a Munkásmozg. Tájékoztatási Közp. titk. 1956–62 a *Social-Demokraten* c. lap pol. és gazd. szerk. 1957– az É-i Tan. t. 1962–66 külügymin., 1966– a szoc. dem. parl. csop. pol. szóvivője, s 1968-ig a csop. eln. is.

HAFERKAMPF, Wilhelm (1923) – német (NSZK) szaksz. vez. A II. vh.-ban kat., majd a SZU-ban hadifogoly. 1946–49 a kölni egy.-en közgazd. tant és társ. tud.-t tanul. 1947– részt vesz a szaksz. munkában, 1950– a Német Szaksz. Szöv. (DGB) É-Rajna-Vesztfália tartományi vezetőségében oszt. vez. 1957–63 tartományi eln. Az NSZDP t. 1958– a Német Nyugdíjint.-ek Szöv. eln. 1958–67 É-Rajna-Vesztfália tartomány parl. képv. 1963-ig az NSZDP frakció aleln. 1962– a DGB orsz. vez.-ségi t. és gazd. pol. oszt. vez. Több iparváll. felügyelőbiz. t. Az EGK gazd. és szociális biz. t. 1967– az Európa Biz. (az EGK, Euratom és ECSC közös VB) t.

HAFEZ, Amin el (1923) – szíriai tábornok és politikus. Kat. isk.-t végez Homszban. Kat. attasé Argentínában. 1963 a baathista puccs után belügymin., 1963 júl.– hadügymin. és a hads. főpar. 1963. nov.–1964. máj., majd 1964. okt.– min. eln. Közben a Forr. Tan. eln., s ebben a minőségében az államfői tiszt betöltője az 1966 febr. haladó fordulatig. Azóta valószínűleg házi őrizetben.

HAGBERG, K. Hilding (1899) – svéd politikus. Eredetileg bányász. 1914–16 a svéd SZDP t., 1917– a Baloldali Szoc.-k P., 1921– a Svéd KP t. 1924–28 a kirunai pártszerv. eln. 1930–65 a Svéd KP KB t. 1933–65 a PB t. 1951–64 a PB eln. 1933–64 képv. 1930–43 a *Norrskensflamman*, 1943–64 a *Ny Dag* komm. napilapok szerk.

HAGER, Kurt (1912) – német (NDK) politikus. Újságíró. 1930– KP t. 1933–36 antifasiszta tevékenységet folytat, majd emigrál. 1937–39 Spanyolo.-ban részt vesz a fasizmus elleni harcban. A hitleri Németo.-ban távollétében börtönre ítélik. Franciao.-ban, majd Angliában internálják. 1946– az NSZEP t. 1949– a berlini Humboldt Egy.-en a filozófia tanára. 1954– az NSZEP KB t., 1958–63 a PB pótt., a PB mellett működő Ideológiai Biz. vez., az NDK Kutatási Tan. t. 1959– az NSZEP KB titk., 1963– PB t., 1958– a Népi Kamara t.

HÄGG, Gunnar (1903) – svéd kémikus. A stockholmi egy.-en végez, majd 1929–36 uo. előadó tanár. 1936– az uppsalai egy.-en a szervetlen kémia tanszékvez. tanára. A Svéd Fémipari Kut. Int. ig.-sági t., a Kémiai Nobel-díj Biz. t., a Kristallográfiai Orsz. Biz. eln., a Svéd és a Norvég Tud. Ak., a Svéd Műszaki Tud. Ak. t. 1951–57 a Nközi Kristallográfiai Szöv. aleln. Főleg a röntgenkristallográfiának a szervetlen kémiában való felhasználásáról jelennek meg szakírásai.

HAGMAN, E. R. Ragnar (1908) – svéd gazd. vez. Jogot végez. 1935–37 b.-on, 1937–40 ügyvédi irodában, 1940–42 felelős áll. funkcióban, 1942–48 bankváll.-oknál dolgozik. 1948–57 a Svéd Keresk. Bank ig., 1957– a Svéd Vasbányák Szöv. vezérig., a Svéd Vasművek Szöv. titk., több váll. ig.-sági t., eln.

HAHR, Henrik A. A. (1911) – svéd újságíró. Az uppsalai és a stockholmi egy.-en végez bölcsész, ill. államtud. szakon. 1934–38 a Svéd Rádió szerk. és riportere. 1938–41 a konzervatív *Svenska Dagbladet* külföldi tudósítója. 1941– a rádió különböző osztályain dolgozik, ill. oszt. vez. 1956–60 a tv műsorig. 1960–64 a Svéd Rádió és TV ig. és külpol. oszt. vez. 1964– az Európai Rádió Unió vezérig. és az ERU admin. tan.-ának t., 1950–64 a svéd UNESCO-biz. t., 1943–64 különböző rádió- és tv-bizottságok, kult. szervek és biz.-ok t., ill. eln.

HAILÉ SZELASSZIÉ, I. (1892) – Etiópia császára. Eredeti neve Ras Tafari Makonnen. Kopt, majd római katolikus isk.-ba jár. 1906– kormányzói állásokat tölt be, 1916– Zauditu császárnő tanácsadója és trónörököse. 1930 a császárnő halála után elfoglalja a trónt. 1931 kihirdeti az első etióp alkotmányt. 1935 az olasz támadás angliai száműzetésbe kényszeríti. 1941 a brit hads.-gel visszatér Etiópiába. 1960 dec. külföldi útja idején kat. puccsot kísérelnek meg ellene. Utána a császár reformokat vezet be, és hozzákezd az ország bizonyos fokú iparosításához. Egyik alapítója és inspirátora az AESZ-nek, sikraszáll a nemzeti függetlenség és az el nem kötelezettség pol. mellett. Számos szoc. országba, közülük hazánkba is ellátogat.

HAIMOVICI, Mendel (1906) – román matematikus. Az iași egy.-en végez, később uo. prof. A Román Ak. iaşi mat. int. ig., a Román Ak. t. A geometria és az elméleti mechanika ter.-én végez kutatásokat. Áll.-díjas.

HAJDU Gyula (1886) – jogtudós. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. 1907– az SZDP t. 1910– Pécsett ügyvéd. 1918 a pécsi Nemzeti Tan. titk. A Tanácsközt. idején Baranya m. kormányzótan.-i biztosa és a Vörös Hads. kaposvári 44. dandárjának pol. mb.-ja. A Tanácsközt. bukása után emigrál, Olaszo.-ban, Ausztriában, Franciao.-ban, majd a SZU-ban él. 1945 hazatér, 1953-ig országgy. képv. 1946 iparügyi, 1947 igazságügyi államtitk. 1950–69 az ELTE-n a nközi jogi tanszék vez. 1966– az egy. díszdr.-a A jogi tud. dr.-a (1957). Külpol. és nközi jogi kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *A Schuman-terv és a szuverenitás* (1953), *Harcban elnyomók és megszállók ellen* (emlékezések 1957), *A semlegesség* (1958), *A leszerelés* (1961), *Nemzetközi jog* (egy. tankönyv, szerk. 1954., 3. kiad. 1961), *Semlegesség a hidegháborúban* (1963), *Diplomáciai és nemzetközi jogi lexikon* (szerk. 2. kiad. 1967).

HAJDU Mihály (1909) – zeneszerző. A bp.-i Zeneműv. Főisk. zongora és zeneszerzési tanszakát végzi (Thomán Istvánnál, illetve Kodály Zoltánnál). Magánzeneisk.-kban tanít, majd 1941–45 a Székesfőv. Felsőbb Zeneisk., 1945– a Konzervatórium (később Zeneműv. Szakisk.), 1961– a Zeneműv. Főisk. tanára, a zeneelméleti tanszék vez. Erkel-díjas (1957). F. m.: *Kádár Kata* (opera 1951), továbbá dalok, kórusművek, zongoradarabok, kamaraművek, ped. zenedarabok stb.

HÁJEK, Jaroslav (1926) – cseh matematikus. 1951–66 a Csehszlovák Tud. Ak. Mat. Int.-énél, 1962 az amerikai California Egy.-en működik, 1962–66 a prágai Károly Egy. mat.-fizika karának meghívott előadója. A Csehszlovák Tud. Ak. mat. biz. vez.-ségi t. Valószínűségszámítással foglalkozó szaklapok szerk., ill. munkatársa. Számos műve orosz, német, angol nyelven is megj. Magy. szakfolyóiratokban jelennek meg cikkei.

HÁJEK, Jiři (1913) – cseh politikus és jogász. A prágai Károly Egy. jogi karán végez. Csehszlovákia megszállása után a hitleristák koncentrációs táborba hurcolják. A felszabadulás után 2 évig a szaksz.-ben tevékenykedik, majd évekig tud. ter.-en dolgozik: a pol. és gazd. tud. főisk. tanára, majd a Károly Egy. nközi tanszékének dékánja. 1955 diplomáciai pályán: Csehszlovákia londoni nagykövete, 1958–62 külügymin. h. 1962–65 Csehszlovákia állandó ENSZ képv. 1965–67 az okt. és kult. ügyek min., 1967–68 oktatásügyi min. 1968. máj.–aug. külügymin., ekkor felmentik. 1948– KB t. A Csehszlovák Tud. Ak. lev. t.

HAJNAL Anna (1907) – költő, műfordító. 1933 a *Nyugat* közli először verseit. 1937–38 Trencsényi-Waldapfel Imrével együtt az *Argonauták* c. folyóiratot szerk. József Attila-díjas (1966). Férje: Keszi Imre író. F. m.: Verseskötetek: *Összegyűjtött versei* (1948), *Madáretető* (1952), *Óriások százada* (1952), *Utószó az ifjúsághoz* (1954), *Esők, szelek, csillagok* (1956), *Szamárfészek* (gyermekversek, műfordítások 1958), *Olajoskorsó* (1961), *Szertelen nyár* (1965), *Kölcsönkenyér* (műfordítások 1968).

HAJÓS György (1912) – matematikus. A bp.-i tud. egy.-en mat.-t és fizikát tanul. 1935–49 a Bp.-i Műszaki Egy.-en tanársegéd, adjunktus, majd magántanár. 1949– az ELTE természettud. karán tanár, a geometriai tanszék vez. 1951 uo. dékán. 1948– az MTA lev. t., 1953– t. 1953–63 a mat. tud.-ok oszt. titk. Az MTA Elnökségének t. 1965– a Román Tud. Ak. lev. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1962). Geometriai és csop.-elméleti kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *Az ún. Minkowski-féle sejtés bizonyítása* (1941), *Bevezetés a geometriába* (1960).

HAKIM, Georges (1913) – libanoni közgazdász és politikus. A beiruti Amerikai Egy.-en, ill. a jezsuiták egy.-én végez. 1943 az Amerikai Egy. tanársegéde, közgazd. prof. 1942–46 a korm. gazd. tanácsadó biz. t. 1946–52 tan.-os a washingtoni libanoni nagykövetségen, az ENSZ-küldöttség t., 1952–53 pénzügy- és gazd. ügyi min. 1955 külügymin. h. 1955–57 követ az NSZK-ban, 1957–58 gazd. ügyi min. 1959–65 az ENSZ-küldöttség vez. 1965–67 min. elnök h. és külügymin.

HAKULINEN, Lauri Pekka (1899) – finn nyelvész. Az egy. elvégzése után 1923–30 középisk. tanár. 1925–59 a *Viritäjä* c. folyóirat szerk., majd főszerk. 1925–62 a finn szótári alapítvány munkatársa, ill. vez. 1933–34 finn lektor a bp.-i egy.-en. 1946–63 a helsinki egy. docense, ill. prof. 1951– a Finn Tud. Ak. t. Több nyelvtud. mű szerzője. *A finn nyelv szerkezete és fejlődése* c. könyve több nyelven is megj. Magy. is több cikke jelenik meg különböző nyelvészeti folyóiratokban.

HALAS, John (1912) – magy. származású angol rajzfilmrendező és producer. Kezdetben reklámfilmeket rajzol. 1932 Bp.-en Macskássy Gyulával és Kassovitz Félix karikaturistával dolgozik. 1934 elkészíti első rajzfilmjét. 1936 Angliába hívják, az első technicolor eljárással készülő film producere. A II. vh. idején a Tájékoztatásügyi- és a Honvédelmi Min. megbízásából 60, köztük több antifasiszta filmet készít. Ő készíti el az első sztereorajzfilmet és az első brit bábfilmet. Munkáit számos nközi fesztiválon díjazzák. Két elméleti munkája jelenik meg: *A rajzfilm technikája (The technic of film animation)* és *A mozgó rajz (Design in motion)*.

HALBRITTER, Walter (1927) – német (NDK) politikus. Mezőgazd., majd ipari munkás. 1946– az NSZEP és az FDGB t. 1950–51 közig. ak.-t végez. 1951–54 a Pénzügymin. oszt. vez. 1952–57 a berlini Humboldt Egy. és a berlin-karlhorsti közgazd. főisk. lev. hallgatója. 1955–61 az NSZEP KB vez. beosztású munkatársa. 1961–63 pénzügymin. h. 1963–65 az Áll. Tervbiz. elnökh. 1963– a Munka- és Bérügyi Biz. eln. 1965– a min tan. t. és Árhiv.-ának vez., az NSZEP KB t. 1967– min., majd a min. tan. elnökségi t., az NSZEP KB PB pótt., a Népi Kamara képv.

HALECKI, Oskar (1891) – lengyel származású, az USA-ban élő történész. 1916–18 a krakkói egy., 1919–33 a varsói egy. prof. 1921–24 a Népszöv. titk. t. 1929 a Lengyel Tud. Ak. t. 1931–39 a Katolikus Írószöv. és a Lengyel Heraldikai Társ. eln. 1939– emigrációban él, a Fordham Egy. és a montreali egy. prof., majd a Columbia Egy. vendégprof. 1942–52 a New York-i Lengyel Tud. Int. eln., 1964– tb. eln. Számos amerikai és európai egy. díszdr.-a, tud. ak.-k tb. t. Tud. ter.-e főleg a Jagelló-korszak kutatása. Komm. ellenes.

HALGYEJEV, Mihail Ivanovics (1921) – szovjet politikus. 1939–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1942– SZKP t. 1945–59 komszomolmunkát végez. 1950–53 a Komszomol moszkvai városi biz. titk., majd első titk. 1951–57 a Komszomol Moszkva ter. biz. titk., majd első titk. 1957–59 a *Molodoj Kommunyiszt* c. folyóirat főszerk. 1959– pártmunkás. 1963–66 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1966– a *Partyijnaja Zsizsny* c. folyóirat főszerk. 1966– az SZKP KRB t.

HALL, Gus (1910) – az amerikai KP főtitk. (1959 óta). Erdei munkás, bányász és vasúti munkás. 1927– a Komm. Ifjúmunkás Szöv., 1929– a KP t. Az Acélipari Munkások Szöv. egyik szerv. 1938-42 Joungstown és Cleveland Komm. szerv.-einek vez. Többször letartóztatják. 1949 a párt 12 vez.-je elleni perben 5 évi börtönre, 1951 büntetésmegtagadás miatt további 3 évre ítélik. 1957 feltételesen szabadlábra helyezik. 1962 a McCarran-törvény megszegése miatt ismét letartóztatják, de óvadék ellenében szabadlábra helyezik.

HALL, Peter (1930) – angol rendező, színház- és filmig. Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd uo. színész és rendező. Rendez a windsori, az oxfordi és a worthingi színházakban is. 1954 a londoni Arts Theatre ig. h., majd 1955–56 ig. 1957 társulatot alapít Int. Playwright's Theatre néven. 1960– a stratford-on-avoni Royal Shakespeare Theatre, valamint a londoni Aldwych Theatre ig. 1966– a warwicki egy. prof. Operát és filmet is rendez.

HALLGARTEN, George (1901) – német származású amerikai történész. Tanulmányait Münchenben végzi, 1937– az USA-ban él, tanít és a II. vh. után számos más országban is előad. Német és angol nyelven megjelent könyveiben az imp. korszakával foglalkozik; fontos műve a századunk leszerelési problémáit tárgyaló könyve.

HALLSTEIN, Walter (1901) – német (NSZK) politikus. A bonni, a müncheni és a berlini egy.-en jogot és államtud.-t tanul. 1930–41 a magán- és a közjog tanára a rostocki egy.-en. 1938– a jogtud. és gazd. tud. fakultás dékánja. 1941– a jogtud. tanára és int. vez. a Frankfurt am Main-i egy.-en, 1946–48 az egy. rektora. 1949–50 a ny-német UNESCO-biz. eln. 1951–58 külügyi államtitk., az NDK ellenes Hallstein-doktrína kezdeményezője. 1958–67 az EGK Biz. eln. 1967– az EGK VB eln. A Német Nközi Jogi Társ., a Német Összehasonlító Jogtud. Társ. és a Német Külpol. Társ. elnökségi t.

HAMISZI, Abdurrahman al (1920) – egyiptomi író. Port Said-i munkáscsaládból származik, gépkocsivez., majd muzsikus. Egyike azoknak az arab íróknak, akik a legnagyobb valósághűséggel ábrázolják a dolgozó oszt.-ok, valamint a társad. kitaszítottjainak életét. Magy. az *Arab költők a pogánykortól napjainkig* c. kötetben jelent meg verse (1961).

HAMMARSKIÖLD, Sven L. (1901) – svéd nagytőkés. Jogot végez és a törvényszéken dolgozik, majd a felső b. t. A Nobel Alapítvány vezérig. 1948– az SSA svéd cukormonopólium vezérig., a Keresk. Kamarák Tan.-ának elnökh., a Svéd Munkaadó Szöv. elnökh., számos váll. ig.-sági t., elnökh., eln.

HAMMARSKIÖLD, T. Lennart (1912) – svéd nagytőkés. 1934 bölcsész szakot, 1936 jogot végez. 1936–43 a Pénzügymin.-ban dolgozik, 1950-ig bankig. 1951–58 a Birodalmi Bank főnökh. 1958–60 az IBRD és az IFC (Washington) ig. 1962– a Svéd Exporthitel Rt. vezérig. Számos váll., bank ig.-sági t., eln.

HAMMARSKJÖLD, Knut O. H. Å. (1922) – svéd diplomata. A stockholmi egy.-en végez. 1946–57 külügyi szolgálatban Párizsban, Bécsben, Moszkvában, Bukarestben, Szófiában, Kabulban és Stockholmban. 1957–59 a légügyi ig.-ság külügyi oszt. vez. 1959–60 a svéd küldöttség t. tan.-osi rangban az OEEC-nél, 1960–66 az EFTA főtitkárh. 1966– az IATA vezérig.

HAMMERICH, Louis L. (1892) – dán nyelvész, irod.-történész, a filológia dr.-a. 1922–58 a germán filológia prof. a koppenhágai egy.-en, 1946–47 Utrechtben is. A Dán Tud. és Irod. Ak. kiadványainak szerk. 1938–65 az É-i Ak.-k Együttműködéséért nevű biz., 1955–60 a Germanisták Nközi Egyes., 1957–60 a Modern Nyelvek és Irod. Nközi Szöv., 1958–65 a Népköltészet É-i Biz., 1959–64 a dán UNESCO-biz. eln. Különböző országok tud. ak.-inak és egy.-einek t., ill. díszdr.-a. Számos nyelv- és irod. tud. könyv, cikk és tanulmány szerzője.

HÁMOS György (1910) – író, újságíró. Tanulmányait a bp.-i tud. egy.-en végzi. 1933–44 az *Új Idők* c. folyóirat segédszerk. 1945–57 a rendőrségi sajtóiroda vez., a gyermekvédelmi oszt. vez., majd a *Magyar Rendőr* c. lap főszerk. Egyidejűleg 1947–48 az *Új Idők* szerk., 1955–56 az *Irodalmi Újság* felelős, majd főszerk. 1958– a *Filmvilág* c. folyóirat főszerk. Novellákat, esszéket, humoros publicisztikai írásokat, színműveket, filmforgatókönyveket, kritikákat ír. Kossuth-díjas (1951), Gábor Andor-díjas (1968). F. m.: *Pótkötettel a halhatatlanságba* (humoros írások 1967), *Mögöttem állok* (humoros írások 1968). *Van-e viszonya a közönségnek?* (humoros írások 1969).

HAMOUZ, Frantisek (1919) – a csehszlovák, szöv. korm. elnökh. Keresk. ak.-t végez, majd É-cseho.-i üzemekben dolgozik. 1948–51 Prágában külker. váll. oszt. vez., 1951–53 vezérig. 1954–58 a KGST titkárh. Moszkvában. 1959–63 a külker. min. első h. 1963–68 külker. min. 1964– nemzetgy. képv. 1969– min. elnökh.

HAMOVIĆ, Rade (1916) – jugoszláv kat. személyiség. Belgrádban tisztiak.-t végez. Csatlakozik a haladó ifj. mozg.-hoz, 1941– a jugoszláv partizán egységekben harcol: dandár par. és a főpar.-ság t., majd hadoszt. par. 1945 után a Jugoszláv Néphads. vezérkari főnöke, vezérezredes. Jugoszlávia Népi Hőse.

HAMVAS András (1890) – c. érsek. Tanulmányait a bécsi Pázmáneumban végzi, s az ottani egy. hittud. karán doktorál. 1913– káplán, 1916– hittanár Bp.-en, 1923– teológia tanár Esztergomban. 1930– prímási titk., majd kanonok. 1940 bp.-i ált. érseki helynök, majd 1944–64 csanádi püspök, 1964–68 kalocsai érsek és a püspöki kar eln. (nyug.). 1965 a római katolikus Hittud. Ak. díszdr.-a. Több hittankönyv szerzője.

HAN Jong Szik (1932) – koreai (KNDK) szobrász. 1949– a phenjani képzőműv. int. növendéke. Pak Csi Honnal és Cso Gju Bonnal együtt részt vesz a phenjani Csollima szobor és emlékmű megalkotásában (1961, bronz).

HAN, Oscar (1895) – román szobrász. Tanulmányait a bukaresti képzőműv. isk.-n végzi, majd uo. tanár. A két vh. között számos jelentős alkotást készít, pl. a Bukarestben elhelyezett C. Brîncovenau szobra, a Constanţában felállított M. Eminescu szobra. A műv. kiváló mestere.

HÁNER József (1896) – a Vas-, Fém- és Elektromosipari Dolgozók Szaksz. eln. 1909–14 vasesztergályos szakmát tanul. Az I. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít. A Tanácsközt. idején a 68-as dandár pol. biztosa. 1919–23 emigrációban él Csehszlovákiában majd Ausztriában. 1923– a bp.-i Rökk Gyárban dolgozik, tevékenyen részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945–49 különböző szaksz.

tisztségeket tölt be. 1949–51 a Brown-Boveri Gyár ig. 1951–56 a Dinamó Villamosforgó Gépgyár vezérig. (nyug.).

HANSEN, Alvin Harvey (1887) – amerikai közgazdász. Wisconsin áll. egy.-én kezd tanítani. 1919–23 a minnesotai egy.-en docens, 1923–31 prof. 1937– a Harvard Egy.-en prof. A 30-as és 40-es években különböző áll. hiv.-ok, testületek tanácsadója. Az Amerikai Közgazd. Társ. t. (egy időben aleln., majd eln.). Keynes követője, legismertebb amerikai népszerűsítője. Műveiben az újratermelés, a válságok és a nemzeti jövedelem kérdéseivel foglalkozik. Magy. megj.: *Útmutató Keyneshez* (1965).

HANSEN, Kurt (1910) – német (NSZK) nagytőkés. A müncheni műszaki egy.-en tanul. 1936– az I. G. Farbenhez tartozó leverkuseni Bayer Rt.-nél dolgozik. 1955– a Bayer Rt. különböző gyárainak ig. 1957–61 a Bayer Rt. ig.-ságának t., 1961– a tröszt ig. Az Erdölchemie és az Agfa-Gevaert fotokémiai váll. felügyelőbiz. eln. Több más ipari váll., bank és biztosítóintézet (tbk. a Deutsche Bank, Rheinische Stahlwerke, Siemens) felügyelőbiz. t. A mai német monopoltőke egyik vez. képv.

HANSEN, Urban (1908) – dán politikus. 1928–34 a Dán Szoc. dem. Ifj. Szöv. vez.-ségi t. 1935– különböző szoc. dem. ifj. szerv.-ek vez. 1946– tan.-tag. 1947 a Munkásmozg. Tájékoztatási Közp. titk. 1953– parl. képv. 1954–56 a szoc. dem. csop. vez. a fővárosi tan.-ban. 1956– Koppenhága polgármestere, majd főpolgármestere. Számos egyes. és biz. t.

HANSTRA, Bert (1916) – holland filmrendező. Eredetileg festőművésznek készül, majd sajtófotós. Mint filmrendező főleg dokumentumfilmeket készít. A cannes-i és az oberhauseni filmfesztivál zsüri t. Kétszer kap holland Áll.-díjat és 35 különféle egyéb díjat (pl. Oscar-díj, filmfesztiválokon stb.).

HANTSCH, Hugo (1895) – osztrák történész. 1935–38 a grazi egy. prof. 1938–39 koncentrációs táborban. 1945–56 ismét a grazi egy.-en oktat. A legújabbkori osztrák tört.-mel foglalkozó biz. eln. Tört. munkáiban legnagyobbrészt az Osztrák–Magyar Monarchiával és a nemzetiségi kérdéssel foglalkozik.

HANUSZKIEWICZ, Adam (1924) – lengyel színész, rendező. 1945-ben debütál, majd számos nagyváros színházaiban lép fel. 1963– a varsói Teatr Powszechny ig. A lengyel tv-színház egyik megteremtője és rendezője.

HANZELKA, Jiři (1920) – cseh Afrika-utazó. A hitleri megszállás miatt megszakítja főisk. tanulmányait, s csak 1946-ban végez. 1947–50 Miroslav Zikmund mérnökkel egy Tátra gyártmányú személygépkocsival tanulmányutat tesznek Afrikában, s eljutnak D-Amerikába is. Az útról több mint 1000 riportot és filmet is készítenek. 1959–64 további két munkatársukkal, a Csehszlovák Tud. Ak. védnöksége alatt Ázsiában, Ausztráliában és Óceániában tesznek körutazást, erről földrajzi, pol., gazd. és néprajzi útleírást készítenek. Magy. megj.: *A folyón túl van Argentína* (1956), *Két óceán között* (1960), *Fejvadászok földjén* (1962), *Fordított félhold.*

HARA László (1915) – fagottművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1945– az Áll. Hangversenyzenekar szólistája. 1946– a Nemzeti Zenede, a Bartók Béla Zenei Szakisk, ill. a Liszt Ferenc Zeneműv. Főisk. tanára. A Bp.-i Fúvósötös alapító t. Az első magy. fagottisk. szerzője. Liszt-díjas (1954).

HARANGHY László (1897) – patológus. A bp.-i, majd a debreceni tud. egy. orvosi karán tanul. 1921–23 a debreceni kórbonctani int. tanársegéde. 1923–40 kórboncnok főorvos Baján. 1933–40 egyidejűleg a Pécsi Orvostud. Egy. magántanára, majd c. rk. tanára. 1940–52 a kolozsvári egy., majd a Marosvásárhelyi Orvostud. Egy. tanára. 1952–67 egy. tanár a Bp.-i Orvostud. Egy. II. Kórbonctani Int.-ében. 1967– uo. egy. konziliárius. Patológiával, gerontológiával, igazságügyi orvostannal és orvostört.-tel foglalkozik. F. m.: *Általános kórbonctan*, *Részletes kórtan I.* (1960) és mintegy 160 tud. publikáció.

HARANGOZÓ Gyula (1908) – balettművész, koreográfus. 1925–28 az operaház balettkarában táncol, 1928–36 az operaház magántáncosa, 1936– uo. koreográfus és balettmester. A 30-as évek óta vendégként működött Firenzében, a milánói Scalában, Münchenben, Berlinben, Londonban, Romániában, Csehszlovákiában, az NDK-ban és Bulgáriában. Koreográfiái a 30-as évek óta rendszeresen szerepelnek az operaház műsorán. Kiváló művész (1951), Kossuth-díjas (1956). F. m.: Koreográfiák: *Csárdajelenet* (1936), *Poloveci táncok* (1938), *Rómeó és Júlia* (1939), *Szerelmi álmok* (1940), *Nílusi legenda* (1940), *A korsó* (1941), *Térzene* (1948), *Furfangos diákok* (1950), *A háromszögletű kalap* (1950), *Keszkenő* (1952), *Coppélia* (1953), *A csodálatos mandarin* (1956), *Fából faragott királyfi* (1958), *Seherezádé* (1959), *Ludas Matyi* (1960).

HARDIN, Clifford M. (1915) – amerikai földművelésügyi min. A chicagói, majd a Purdue egy.-en tanul. Agrárközgazdász a Wisconsin, majd a Michigan Egy.-en, később az utóbbin docens, majd prof., az agrárközgazd. tani tanszék vez. 1954– a nebraskai egy. rektora 1961–66 a Nemzeti Bank ig. Cansas Cityben. 1969– min.

HARDY, Frank Joseph (1917) – ausztráliai író. A „Realista írók csop." t. Melbourne-ben és a haladó irod. terjesztésére szolgáló „Ausztráliai könyvközösség" egyik alapítója. *Hatalom dicsőség nélkül* c. (magy. *John West hatalma* 1952) az ausztráliai kapitalizmust a maga valóságában bemutató reg.-ért üldözik és börtönbe vetik. Magy. megj. még: *Nehéz út* (önéletrajzi reg. 1964).

HARITON, Julij Boriszovics (1904) – szovjet fizikus, fizikokémikus. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1921–27 uo. tud. kut. munkát végez. 1927–28 Angliában, Rutherford mellett dolgozik. 1931– a SZU Tud. Ak. Fizikokémiai Int. munkatársa. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. A SZU Legf. Tan. t. A robbanáskor végbemenő kémiai reakciók elméletével foglalkozik. J. B. Zeldoviccsal kidolgozza az urániumatom-hasadási láncreakció elméleti magyarázatát.

HARLAN, John Marshall (1899) – amerikai bíró. A Princeton Egy.-en, Oxfordban és a New York-i jogi isk.-n tanul. Ügyvédi irodákban dolgozik. 1951 New York áll. Bűnözési Biz. főügyésze, 1954–55 a fellebbviteli bíróság bírája, 1955– a Legf. B. t., konzervatív.

HARMATTA János (1917) – nyelvész, archeológus. Az ELTE tanszékvez. tanára, az indoeurópai filológiai tanszék vez. A nyelvtud. dr. (1957). Az indoeurópai összehasonlító nyelvészet kut.-ja. F. m.: *Forrástanulmányok Herodotos Skythiájához* (1941), *A hun birodalom felbomlása* (1952).

HARMEL, Pierre (1911) – belga külügymin. Részt vesz a katolikus ifj. mozg.-ban, 1945 belép a Keresztényszociális P.-ba, 1946– parl. képv., 1949–50 a parl. eln., 1950–54 oktatásügyi min., 1958 igazságügymin., 1965–66 min. eln., 1967– külügymin., 1947– a liège-i egy. jogi prof. Több jogi és kult. kérdéssel foglalkozó könyvet ír. Szoros kapcsolatban áll a belga üzleti körökkel.

HARPER, John D. (1910) – amerikai villamosmérnök és üzletember. A tennessee-i egy.-en fejezi be tanulmányait. 1933– az Alumínium Co. of America (ALCOA)-nál vez. beosztásokban. 1963– az ALCOA eln.

HARRER Ferenc (1874) – a Hazafias Népfront aleln. Elvégzi a bp.-i tud. egy.-et. 1918 Bp. alpolgármestere. 1917–19 Gyöngyös város ujjáépítési korm. biztosa. 1918–19 bécsi követ, majd a Berinkey-korm.-ban a Külügymin. vez. 1925–41 és 1945– a bp.-i városi képv. testület, ill. a városi tan. t. 1932–41 Bp. képv.-je a felsőházban. 1947 a Radikális P. eln. 1948– országgy. képv. (Bp.) 1954– a Hazafias Népfront aleln. és a bp.-i biz. eln. Az áll.- és jogtud. dr.-a. 1945– c. egy. tanár. Az MTA Településtud. Biz. eln. Közig.-szervezeti és városépítési kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *A kisajátítási jog* (1896), *Közigazgatási jog és szociológia* (1902), *Az állami szervezet alapjai* (1910), *Budapest városfejlesztési programja* (1940), *A Fővárosi Közmunkák Tanácsa* (1941), *Egy magyar polgár élete I–II.* (önéletrajz 1968).

HARRIMAN, William Averell (1891) – amerikai nagytőkés és diplomata. A Yale Egy.-en végez. Apja a Pacific Railroad (nagy vasúttárs.) tulajdonosa, s H. ennek lesz az ig. 1932–46 az ig. tan. eln. 1920 magánbankot alapít, 10 évig ennek is a vez. 1931– a Brown Brothers Harriman and Co. bankkonszern társtulajdonosa s ig., továbbá egy Morgan banknak is ig. 1928 a Republikánus P.-ból átlép a Dem. P.-ba. 1943–46 nagykövet a SZU-ban, majd Angliában. 1946–48 keresk. min. Az 50-es évek elején a közt. eln. tanácsadója. Az USA képv. a NATO fegyverkezési tervező biz.-ban. 1954–58 New York áll. kormányzója. 1961–63 a távolkeleti ügyek államtitk. 1963–65 külügyminh. Több alkalommal az USA utazó nagykövete. 1963 a moszkvai atomcsendegyezménynél ő képv. az USA-t, s 1968 a párizsi VDK–amerikai tárgyalásokon is.

HARRISON, James Merritt (1915) – kanadai geológus. A manitobai és a kingstoni egy.-en végez. 1943–55 a Kanadai Geológiai Földmérő Társ.-nál dolgozik. 1955–56 részlegvez., 1956–64 ig. 1949–50 a Queens Egy.-en ad elő. 1964– bányászati min. h. 1962– az ICSU t., 1963–65 elnökh., 1966– eln. A Kanadai Bányászati és Kohászati Int. ig. h. Számos geológiai társ. t.

HARROD, Sir Roy Forbes (1900) – angol közgazdász. Oxfordban végzi tanulmányait, majd uo. 1922–35 különböző beosztásokban tevékenykedik. 1940–42 a min. elnökségen dolgozik. 1943–45 az Admiralitás stat. tanácsadója, 1945–61 az *Economic Journal* társszerk. 1952– az oxfordi egy.-en a nközi gazd. tan. prof. 1962–64 a Kir. Gazd. Társ. eln. A növekedési elmélet egyik kidolgozója, Keynes nézeteit dinamizálja. Több műve jelenik meg.

HART, Armando Dávalos (1929) – kubai politikus. Egy. hallgatóként csatlakozik a Július 26-a Mozg.-hoz. A forr. győzelme után 1965-ig oktatásügyi min. A Kubai KP KB PB t. és a párt szerv. titk.

HARTAI Ferenc (1895) – fuvolaművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n végez. 1912–13 a temesvári Városi Színház, 1913–20 a bp.-i Kir. Színház első fuvolása. 1921–64 a M. Áll. Operaház és a Filharmóniai Társ. szólófuvolása. 1942– a pécsi Konzervatórium, 1949– a bp.-i Zeneműv. Főisk. fuvolatanszakának tanára. Mint zenekari tag és szólista sok külföldi vendégszereplésen vesz részt. Kiváló művész (1964).

HARTKE, Werner (1907) – német (NDK) klasszika-filológus. A berlini egy.-en tanul. 1939– a königsbergi (ma: Kalinyingrád) egy. docense. 1945–48 a göttingeni egy.-en tanít. 1948–55 a rostocki egy. prof. 1949–51 uo. a bölcsészkar dékánja. 1955– a berlini Humboldt Egy. prof., a latin nyelv és irod. tanszék vez., 1957–59 az egy. rektora. A berlini Ókorkut. Int. ig. Az NDK Német–Arab Társ. aleln. 1955– az NDK Tud. Ak. t., 1958– eln. A SZU Tud. Ak. és az MTA tb. t. Nemzeti-díjas (1958). Elsősorban a késő-római korral foglalkozik.

HARTLINE, Halden K. (1903) – amerikai orvos. A Johns Hopkins Egy.-en végez, majd Lipcsében és Münchenben tanul. 1931–48 a Pennsylvania Egy.-en adjunktus, docens, majd tanár. 1949–53 a Johns Hopkins Egy.-en a biofizikai tanszék vez. tanára. 1953– a Rockefeller Egy. (New York) prof. 1967 R. Granittal és G. Walddal közösen Nobel-díjat kap a látás elsődleges retinálási, vegyi és élettani folyamata tanulmányozása terén elért eredményeiért.

HARTLING, Poul (1914) – dán külügymin. Teológiát tanul, hosszú ideig lelkészkedik, közben a koppenhágai főisk.-n, 1941–47 a marthabói főisk.-n, 1945– a koppenhágai N. Zahles Tanítóképzőben oktat., 1950– uo. rektor, s a keresztény gimnazisták mozg.-nak titk. 1957–60 és 1964– parl. képv., s a Liberális Agrárpárt (Venstre) parl. csop. aleln. 1965– a párt eln. 1968– külügymin. A dán Népegyházak Tan.-ának és több más egyes. t. Számos egyházi és vallástört. tárgyú könyv szerzője.

HARTUNG, Hans (1904) – német származású francia festőművész. A lipcsei, drezdai és müncheni ak.-n tanul. 1932–34 Spanyolo.-ban, 1935– Párizsban él. Expresszionista, majd non-figuratív festő, a kalligrafikus isk. (absztrakt festészeti irányzat) egyik fő képv. A Ny.-berlini és a müncheni Képzőműv. Ak. t. A Velencei Biennale nagydíjasa (1960).

HARTUNG, Karl (1908) – német (Ny-Berlin) szobrászművész, grafikus. Hamburgban tanul. 1929–33 Párizsban, majd Firenzében, 1933–36 Hamburgban, 1936– Berlinben dolgozik. Párizsban A. Maillol és É. A. Bourdelle műv.-ének hatása alá kerül. Főleg non-figuratív szobrokat, grafikákat és fametszeteket alkot. A Ny-berlini Képzőműv. Főisk. prof. A Ny-berlini és a hamburgi Képzőműv. Ak. t.

HARUN, Dato Musztafa (1918) – malaysiai (sabahi) politikus. 1956–63 az É-borneói törvényhozó tan. t., a Sabahi Nemzeti Tan. eln., a Sabahi Egyesült Nemzeti Szerv. eln. 1963 a volt brit védnökség Malaysiához csatolásával Sabah államfője.

HAS, Wojciech Jerzy (1925) – lengyel filmrendező. Képzőműv., majd Filmműv. Főisk.-t végez. 1946–51 a Dokumentum Stúdió, 1951–56 a Népszerű Tud. Filmek Stúdiójának rendezője. Rövidfilmeket, főleg dokumentumfilmeket forgat. 1958-ban készült *Búcsúzások* c. filmjével a Locarnói Filmfesztivál díját nyeri el.

HASAN, Eren – török nyelvész. Volt Eötvös-kollégista, a bp.-i tud. egy. hallgatója, később tanára. Jelenleg az ankarai egy. nyelvész prof., az ankarai Műfordító Int. magy. részlegének vez. Fő kutatási ter.-e a turkológia; az oszmán-török etimológiai szótár és számos etimológiai mű szerzője. A török enciklopédia munkálatainak irányítója. A M. Nyelvtud. Társ. tb. t.

HASE, Karl-Günther von (1917) – német (NSZK) politikus. Hivatásos tiszt, később 1944-ig vezérkari őrnagy. 1945–49 hadifogoly a SZU-ban. 1951 diplomáciai szolgálatba lép. 1953–56 követségi titk., majd tan.-os az NSZK kanadai nagykövetségén. 1956– a Külügymin. sajtóreferatúrájának vez. h., 1958–61 vez. 1961–62 a Külügymin. nyugati oszt. vez. 1962–67 államtitk., a Sajtó- és Tájékoztatási Hiv. vez. Egyidejűleg 1966– a Ny-német tv-adások tengerentúli továbbításával foglalkozó Trans-Tel GmbH eln.

HASEEB, Khair el Din – iraki közgazdász. 1960–63 az iraki Iparszöv. főtitk. 1963– a Gazd. Tervezési Biz. t., s a Társad. biztosítási Tan. eln. 1963–66 az iraki Közp. Bank kormányzója.

HASEGAVA, Micugi (1897) – japán pszichológus. 1960– a tókiói Nihon Egy. pszichológia tanára. Az *Educational Psychology* szerk. Publikációi az érzelmek és az erkölcs pszichológiai vonatkozásait taglalják.

HASKELL, Arnold Lionel (1903) – angol táncműv. szakember. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1929–34 a William Heinemann kiadó szerk. biz. t. 1932–47 a *Daily Telegraph* balett tudósítója. A Kir. Balett Isk. tb. ig. A Kir. Táncak. aleln. A *Ballet Annual* szerk. Táncelméleti előadásokat tart számos országban, több könyve is megj.

HASLUCK, Paul (1905) – ausztráliai politikus. A Western Australia Egy.-en tanul, később uo. tört.-et ad elő. Közben a *West Australian* c. konzervatív lap munkatársa. 1941–47 a Külügymin.-ban dolgozik. 1945 az ENSZ megalakulását előkészítő ausztráliai delegáció t. 1949– képv. a Liberális P. listáján. 1951–63 a külbirtokok ügyeivel foglalkozó min. 1963–64 hadügymin. 1964–68 külügymin. 1969– Ausztrália kormányzója. Mint történész Ausztráliának a II. vh. alatti helyzetével foglalkozik.

HASSE, Helmut (1898) – német (NSZK) matematikus. A kieli, a göttingeni és a marburgi egy.-en tanul. 1925– a hallei, 1930– a marburgi, 1934–46 a göttingeni egy. tanára. 1946–50 az NDK Tud. Ak. Mat. Kut. Int. ig. 1948–50 egyidejűleg a berlini Humboldt Egy. tanára. 1950– az NSZK-ban a hamburgi egy. tanára. 1929– a *Journal für die reine und angewandte Mathematik* c. tud. folyóirat szerk. A berlini Német, a Finn és a Spanyol Tud. Ak., a mainzi Tud. és Irod. Ak. t. Nemzeti-díjas (1953). Algebrai és analitikus számelméleti problémákkal foglalkozik.

HASSEL, Kai-Uwe von (1913) – német (NSZK) politikus, a Bundestag eln. Apja a német császári gyarmati csapatok tisztje és ültetvényes Tanganyikában. H. itt tölti gyermekkorát, s 1935– ismét Tanganyikában él, ültetvényvez. 1939 internálják, 1940 deportálják. Részt vesz a II. vh.-ban. 1946– a CDU t. 1950–65 a schleswig-holsteini parl. (Landtag) t. 1954–63 Schleswig-Holstein min. eln.

1955–66 a CDU elnökh., ill. ügyv. elnökh. Vez. szerepet tölt be több neokolonialista szerv.-ben. 1963–66 hadügymin. 1967–68 az áttelepültek ügyeinek min.,

HASSZÁN, II. (1929) – Marokkó királya. V. Mohammed fia. Jogi tanulmányokat folytat a bordeaux-i egy. rabati fakultásán. 1953–55 apjával együtt száműzik Korzika, majd Madagaszkár szigetére. Marokkó függetlenné válása után visszatér, kinevezik trónörökössé, a hads. főpar.-ává és vezérkari főnökké. 1960–61 hadügymin. és min. elnökh. 1961–63, majd 1965–67 min. eln. 1961 febr.– apja halála óta uralkodik.

HASSZUNA, Mohammed Abdel-Khalek (1898) – egyiptomi diplomata és politikus. A kairói és a cambridge-i egy.-en végez. Diplomáciai szolgálatot teljesít Belgiumban, Olaszo.-ban, Németo.-ban és Csehszlovákiában. 1942 Alexandria kormányzója, 1948 külügymin. h., 1949 a szociális ügyek min., 1950 oktatásügyi min., 1952 külügymin. 1952– az Arab Liga főtitk.

HATHI, Dzsaiszukhlal (1909) – indiai politikus, min. Jogi tanulmányait Indiában végzi. A bombayi törvényszéken dolgozik. 1946–47 az Alkotmányozó Nemzetgy. t. 1952–57 a parl. felsőházának, 1957–62 az alsóház, 1962– ismét a felsőház t. 1952–62 energia- és öntözésügyi min. h., 1962–63 munkaügyi állammin., 1963–64 élelmezésügyi min., 1964– belügyi állammin., 1967– munka- és rehabilitáció-ügyi min.

HAUGE, Jens Christian (1915) – norvég jogász, politikus. Az oslói egy.-en végez, utána b.-on és rendőrségen dolgozik. 1945 kártalanítási ig., majd Gerhardsen min. eln. titk. 1945–52 hadügymin. 1955 igazságügymin. Az Euratom norvég képv., a Noratom rt. ig.-sági t. A Skandináv Légitárs. (SAS) és más intézmények vez.-ségi t.

HAUSER, Carry (1895) – osztrák író és festő. Iparműv. főisk.-t végez. Az I. vh. után különböző művészszöv.-ek funkcionáriusa. 1939–47 svájci emigrációban él. Az Albertina és az Oktatásügyi Min. megbízásából számos neves osztrák közéleti személyiség portréját festi meg, a Burgtheater díszlettervezője. Az osztrák Pen Club főtitk.

HAUSER, Harald (1912) – német (NDK) író. Jogtud.-t tanul a freiburgi és a berlini egy.-en. 1932 belép a Német KP-ba, a komm. diákmozg. egyik vez. Berlinben. 1933 Franciao.-ba emigrál, a II. vh. kitörése után önként jelentkezik a francia hads.-be, majd az összeomlás után részt vesz a francia ellenállásban. 1943– illeg. antifasiszta német nyelvű lapot szerkeszt és a Szabad Németo. Biz. titk. 1945 hazatér Németo.-ba, irod. és újságírói tevékenységet folytat *Öt perccel éjfél után*, valamint *Fehér vér* c. reg.-e, amelyből filmet is készítenek, magy. is megj. (1961).

HAVAS Ferenc (1935) – balettművész. A bp.-i operaház gyermekbalettkarában kezdi pályafutását, 1953 a bukaresti VIT-en aratja első jelentős sikerét Kenessey Jenő: *Keszkenő* c. balettjének főszerepében. 1953– az operaház magántáncosa. Európa-szerte nagy sikerrel vendégszerepel. Liszt-díjas (1963), Kossuth-díjas (1965). F. sz.: Herceg (*Hattyúk tava*), Rómeó (*Rómeó és Júlia*), Philippe (*Párizs lángjai*), Albert (*Giselle*), Armen (*Gajane*), *A csodálatos mandarin*, Franz (*Coppélia*), Mór (*Seherezádé*).

HAVASI Ferenc (1929) – az MSZMP Komárom m. biz. első titk. (1966 óta). 1942– a Lábatlani Cement- és Mészművek munkása. 1945–49 kőműves. 1949– különböző pártfunkciókat tölt be. 1958–61 elvégzi az SZKP főisk.-t. 1966– az MSZMP KB t.

HAVRÁNEK, Bohuslav (1893) – cseh nyelvész, szlávista. 1929– a brnói tud. egy., 1945–64 a prágai Károly Egy. tanára, majd a bölcsészkar dékánja. 1952–64 a Tud. Ak. Cseh Nyelvtud. Int. ig., majd 1964– tud. munkatársa. Közben 1953–61 az orosz nyelv és irod. főisk. rektora. 1936– a Csehszlovák Tud. Ak. és a Szlovák Int., 1945– a Szláv Biz. t., a Csehszlovák–Szovjet Baráti Társ. KB t., külföldi ak.-k lev. t., s több nyelvészeti társ. t. Magy. cikkei jelennek meg az MTA Nyelv- és Irod. tud. Oszt., valamint a *Nyelvtud. Int. Közleményei*ben.

HAWORTH, Leland John (1904) – amerikai fizikus. Az indianai és a Wisconsin Egy.-en folytatja tanulmányait. 1930–37 uo. 1938–47 az illinoisi egy.-en előadó, tanársegéd, majd prof. 1947–61 Brookhavenben labor. ig. h., majd ig., 1951–60 az Amerikai Egy.-ek Egyesülése aleln. 1960–61. eln., 1958–59 az Amerikai Nukleáris Társ. eln. 1961–63 az amerikai Atomenergia Biz. t., 1963– az Eln. Tud. Tanácsadó Biz. t. Kutatási ter.-e: a fémek felületi szerkezetének tanulmányozása, szekunder elektron emisszió, alacsony hőmérsékleti kutatás, atomfizika, nagyenergiafizika, a nagy energiájú gyorsítók, az elektronika.

HÁY László (1891) – közgazdász. Elvégzi a bp.-i tud. egy. orvosi karát. 1909– vesz részt a munkásmozg.-ban. Az I. vh.-ban, majd 1919 a magyar Vörös Hads.-ben kat. orvos. 1909– párttag. A Tanácsközt. bukása után emigrál. 1920–22 Csehszlovákiában a *Kassai Munkás* c. lap szerk. 1923–44 Berlinben, majd a SZU-ban gazd. és tud. intézményeknél dolgozik, közgazd. tud. tanulmányokat folytat. Hosszabb ideig a SZU Tud. Ak. Világgazd. és Világpol. Int. munkatársa. 1945 hazatér. 1946–47 a M. Nemzeti Bank ig. 1948–54 külker. államtitk., majd min. h., 1954–56 min. 1956 a M. Nemzeti Bank eln. 1957–63 a bp.-i közgazd. tud. egy. tanára és az egy. rektora (nyug.) 1959– az MSZMP KB t. 1965– az MTA lev. t. A *Közgazdasági Szemle* szerk. biz. eln. Az imp. pol. gazd. tanának és a szoc. országok gazd. együttműködésének problémáival foglalkozik. F. m.:

Az újratermelési ciklus alakulása a II. világháború után (1959), *A hidegháború gazdasági formái* (1964), *A világkapitalizmus válsága* (1966), továbbá számos egyéb tud. publikáció.

HAYA DE LA TORRE, Victor Raúl (1895) – perui politikus. Oxfordban és Limában jár egy.-re. 1924 megalapítja az APRA (Amerikai Népi Forr. Szöv.)-t. (1945– Néppárt néven működik), amely kezdetben értelmiségiek antiimp. illeg. mozg.-a, újabban opportunista, reformista polg. mozg. 1931 indul az elnökválasztásokon, de alulmarad, felkelést indít, de az elbukik, 1932 bebörtönzik, száműzik. 1962 újból elnöknek jelölteti magát Kennedy támogatásával, de kat. puccs megakadályozza győzelmét.

HAYDEN, Melissa (eredeti neve: Mildred Herman) (1922) – amerikai táncművésznő. Kanadában, majd New Yorkban tanul. 1945–53 a balettszínház, majd Alicia Alonso színházának t., szólótáncosa. 1950– a New York City Ballet prímabalerinája. Főbb szerepeinek koreográfusa George Balanchine (*Orfeusz*, *Epizódok*, *Agon*, *Szentivánéji álom*).

HAYEK, Friedrich August von (1899) – osztrák származású angol közgazdász. A bécsi egy.-en végzi tanulmányait. 1921–26 osztrák áll. alk. 1927–31 az Osztrák Gazd. kut. Int. ig., 1929–31 a bécsi egy. közgazd. tani előadója, 1931–50 a londoni egy.-en a közgazd. és stat. tud. tanára, 1950–62 a chicagói, 1962– a freiburgi egy. prof. Több közgazd., pol., filozófiai kérdésekkel foglalkozó könyv, tanulmány szerzője. Védelmezi a szabad versenyt, ellenzi az áll. beavatkozást, a tervgazdálkodást.

HAYNAL Imre (1892) – belgyógyász. A kolozsvári tud. egy. orvosi karán végez. Az I. vh.-ban kat., majd kat. orvos. 1919 a bp.-i tud. egy. Kórbonctani Int.-ében gyakornok. 1919–34 a bp.-i III. sz. Belklinikán gyakornok, tanársegéd, majd adjunktus. 1927–28 a londoni St. Thomas Lewis szívkut. int.-ben dolgozik. 1931 egy. magántanár. 1934–40 a bp.-i Szt. László, majd a Rókus Kórház főorvosa. 1939– egy. rk. tanár. 1940–45 a kolozsvári egy.-en, 1946–58 a Bp.-i Orvostud. Egy.-en a belgyógyászat tanára (nyug.). 1944–45 a kolozsvári egy. orvosi karának dékánja. 1945– az MTA lev. t., 1946– t. Kossuth-díjas (1957). Főként kardiológiával és endokrinológiával foglalkozik. F. m.: *A szív és vérerek betegségei* (1938), *Paroxysmal tachycardia. Pathogenesis and treatment of the supraventicular form* (Matsch Jenővel 1967), továbbá számos hazai és külföldi tud. publikáció.

HAYWORTH, Rita (1918) – amerikai filmszínésznő. Kezdetben revücsillag, 1935– szerepel filmen, G. Kelly és F. Astaire partnere, igen jól táncol. F. f.: *Charlie Chan Egyiptomban* (1935), *Csak az angyaloknak van szárnyuk* (1939), *Egy frakk története* (1942), *Gilda* (1946), *Salome* (1953) stb.

HAZARD, John Newbold (1909) – amerikai jogász. A Yale, a Harvard, majd a moszkvai egy.-en folytat tanulmányokat. 1934–39 a szovjet joggal foglalkozik. 1941–45 a külföldi gazd. kérdésekkel foglalkozó hiv. szovjet csop. ig. h. 1945–46 a Külügymin. szolgálatában. 1946– a közjog prof. a Columbia Egy.-en, s több egy.-en vendégprof. Vez. tisztségeket tölt be a New York-i ügyvédi kamarában, s számos más amerikai és külföldi jogász társ. t. Több könyve jelenik meg a szovjet és az amerikai jogról.

HAZAY István (1901) – mérnök, geodéta. Elvégzi a bp.-i Műegy.-et. 1923–41 az Áll. Földmérésnél mérnök. 1941–49 az Áll. Földmérés vez. 1949–53 tud. kut. 1953–59 a Bp.-i Műszaki Egy. soproni földmérőmérnöki karának tanára. 1959–67 a Bp.-i Építőipari és Közlek. Műszaki Egy. tanára, a felsőgeodéziai tanszék vez. 1960–64 uo. a mérnöki kar dékánja. 1964–67 az egy. rektora. (1967– Bp.-i Műszaki Egy.). A műszaki tud. dr.-a (1952). 1967– az MTA lev. t., az MTA Geodéziai Tud. Biz. vez. Kossuth-díjas (1955). Felső- és csillagászati geodéziával, vetülettannal foglalkozik. F. m.: *Kiegyenlítő számítások a geodéziai gyakorlatban* (1938), *Földi vetületek* (1954), *Vetülettan* (1964), *Kiegyenlítő számítások* (1966), *Országos felmérés* (1967), *Geodéziai kézikönyv I–III.* (társszerző és szerk. 1954–60).

HÁZY Erzsébet (1931) – operaénekesnő. A bp.-i Nemzeti Zenedében és magánúton tanul. 1951– a M. Áll. Operaház ösztöndíjasa, majd szólistája; szoprán. Külföldön is sikerrel vendégszerepel. Liszt-díjas (1963), Érdemes művész (1968). F. sz.: *Manon Lescaut*, Cherubin (*Figaro házassága*), Oszkár (*Álarcosbál*), Poppea (*Poppea megkoronázása*), Jenny (*Mahagonny*), Menyasszony (*Vérnász*), Ophelia (*Hamlet*).

HEALEY, Denis (1917) – angol hadügymin. Oxfordban tanul. A II. vh,-ban őrnagy. 1946–51 a Munkáspárt nközi oszt. titk. 1952– képv., 1964– hadügymin., a kabinet t. A *Foreign Affairs* c. lap cikkírói közé tartozik, kat. szakíró.

HEARST, William Randolph, jr. (1908) – amerikai lapkiadó. A California Egy.-en végez. Riporter, majd 1937–56 a *New York Journal American*, 1945–56 az *American Weekly* kiadója. 1943–45 haditudósító, majd a reakciós Hearst sajtótröszt egyik vez., a Hearst Egyesített Kiadványok, a Hearst Kiadó Társ. főszerk., a Hearst Rt. eln. és ig., a William Randolph Hearst Alapítvány aleln. és ig.-sági t., emellett más váll.-ok aleln., ill. ig.

HEARTFIELD, John (eredeti neve: Helmut Herzfeld) (1891) – német (NDK) grafikus, fotomontőr és festő. A fasizmus elől Prágába, majd Angliába emigrál. A művészi fotomontázs kezdeményezője és rangos képv. Műv.-ét mindenkor a fasizmus elleni harc szolgálatába állította. A Német Műv. Ak. t. Nemzeti-díjas (1957).

HEATH, Edward Richard George (1916) – angol politikus. Tanulmányait Oxfordban végzi. A Konzervatív P. ifj. mozg.-ában vesz részt. A II. vh.-ban alezredes. A háború után áll. hivatalnok. A londoni Brown and Shipley Bankház ig. h., ezt az állását később is megtartja. 1951– a Konzervatív P. parl. csop. vez. h., majd vez. Pénzügyi parl. titk., majd 1959–60 munkaügyi min., 1960–63 lordpecsétőr, 1963–64 ipari és keresk. min., 1965– a Konzervatív P. vez.

HEBB, Donald Olding (1904) – kanadai pszichológus. A Harvard Egy.-en végez. 1925–34 tanár. 1937–39 egy montreali int.-ben kut. 1939–42 egy. előadó. 1942–47 ismét kut. int.-ben tevékenykedik. 1947– a McGill Egy. prof., majd tanszékvez. Számos tud. társ. t., nevét érzékeléslélektani kutatásai, ill. a motiváció terén végzett vizsgálatai tették ismertté.

HEBER USHER, Alberto (1918) – uruguayi politikus. Ifj. vez.-ként kezdi pol. karrierjét. Később a helyi törvényhozási szervekben, majd a parl.-ben tevékenykedik. A Nemzeti P. egyik vez. 1962–66 az uruguayi Kormányzótan. t., 1966 soros eln. (közt. eln.).

HECK, Bruno (1917) – német (NSZK) politikus, a CDU főtitk. 1938–45 a Wehrmachtban szolgál. 1945–50 a tübingeni egy.-en filozófiát, teológiát, klasszika-filológiát, germanisztikát és tört.-et tanul. 1950–52 a württembergi tartományi kultuszmin. tan.-osa. 1952–58 a CDU orsz. ügyvez. 1957– a Szöv. Gyűlés képv. 1960– a CDU vez.-ségi t. 1963– az NSZK családügyi és ifj.-ügyi min. 1967– egyidejűleg a CDU főtitk.

HECKEL, Erich (1883) – német (NSZK) festőművész, grafikus. Drezdában építészeti tanulmányokat folytat, majd autodidaktaként a művészi pályára lép. 1905 részt vesz a Brücke expresszionista művészcsop. megalapításában, a német expresszionizmus egyik vez. alakja. A fasizmus idején eltiltják a kiállításokon való részvételtől. Festményeit felfokozott színek, nyugtalan ecsetkezelés és leegyszerűsített formák jellemzik. 1949– a karlsruhei műv. főisk. prof.

HEDLUND, Gunnar (1900) – svéd politikus, üzletember. 1938 Uppsalában jogot végez. 1942– országgy. képv., 1949– az Agrárpárt (Centerpartiet) eln. 1951–57 belügymin. 1958–59 a Földmérési Vezérig.-ság vez. 1961– a Norrlandi Erdőtulajdonosok Cellulóz Rt. vezérig. 1963– eln., továbbá az Erdőtulajdonosok Cellulóz Export Rt. eln.

HEGEDUŠIĆ, Krsto (1901) – jugoszláv festőművész. A zágrábi Szépműv. Ak.-n, majd Párizsban tanul. A Zemlja festőcsop. egyik alapítója. 1930 Generalićcal és Mrazzal létrehozza a primitív festők hlebini isk.-ját. 1936– lektor a zágrábi Képzőműv. Ak.-n. 1945– az Ak. tanára, 1947 a képzőműv.-ek mestere. 1948– a Jugoszláv Tud. és Műv. Ak. t. A horvát realista festészet kiemelkedő alakja.

HEGEDÜS András (1922) – politikus, közgazdász, szociológus. A Bp.-i Műszaki Egy. közgazd. karán tanul. 1942– párttag. 1945 min. biztosként részt vesz a földosztásban. 1945–47 a MADISZ Orsz. Vez.-ség titk. 1948–51 az MDP KV oszt. vez. 1951–56 az MDP KV titk., a PB t., 1951–53 az áll. gazdaságok és erdők min., majd földművelésügyi min. 1953–54 a min. tan. első elnökh. 1955–56 a min. tan. eln. 1958–61 az MTA Közgazd. Tud. Int. tud. munkatársa. 1962–63 a KSH elnökh. 1963–68 az MTA szociológiai kut. csop. ig. 1969– az Ipargazd.-tani kut. csop. főmunkatársa. A közgazd. tud. kandidátusa (1963). F. m.: *A munkásbérezés rendszere iparunkban* (1961), *A modern polgári szociológia és a társadalmi valóság* (1962), *Műszaki fejlődés a szocializmusban* (1964), *Ember – munka – közösség* (Márkus Máriával 1966), *A szocialista társadalom struktúrájáról* (1967), *A szociológiáról* (1967).

HEGEDÜS Géza (1912) – író, műfordító. A bp.-i tud. egy.-en tört. és jogi tanulmányokat folytat. Igen fiatalon, versekkel kezdi írói pályafutását. 1935–40 ügyvédjelölt, egyidejűleg dramaturg. és kiadói lektor, újságíró. 1940–45 kat. szolgálatot teljesít, majd munkaszolgálatos, internálják, német koncentrációs táborba hurcolják. 1945– a bp.-i színműv. főisk. tanára, rövidebb ideig más felsőokt. intézményekben is tanít. Egy ideig oszt. vez. a bp.-i Városházán, vez. könyvkiadói munkaköröket tölt be, szerk. és újságíró is. Kiterjedt irod. munkásságot folytat, főként reg.-eket, ifj. műveket, rádiójátékokat, tanulmányokat, verseket ír és műfordítóként működik. Kétszeres József Attila-díjas (1951, 1954). F. m.: *Az írástudó* reg. 1956), *Európa közepén* (reg. ciklus: *Útvesztő* (1954), *A sötétség utolsó órái* [1955], *Bojár Bálint* [1957], *A Kálmánszeghyek* [1958], *A pengő boszorkánytánca* [1959]), *A költői mesterség* (népszerű verstan 1959), *Az állam én vagyok* (reg. 1965), *A végzet sógora* (reg. 1967), *A kentaur és az angyal* (tanulmányok, 1968), *Összhang és zűrzavar* (vál. versek. 1962).

HEGEDÜS István (1932) – grafikus, karikaturista. Képzőműv. Főisk.-t végez. 1957– a *Ludas Matyi* munkatársa. Könyvillusztrációkat, címlapterveket is készít. Munkácsy-díjas (1967). Önálló karikatúra-kötetei: *Csodabogarak* (1960), *Futok a pénzem után* (1967).

HEIDE, Friedrich (1891) – német (NDK) mineralógus, petrográfus. A müncheni, jénai és a göttingeni egy.-en tanul. 1928 a göttingeni egy. magántanára. 1930– a jénai egy. tanára, az egy.

mineralógiai int. vez. A hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t.

HEIDEGGER, Martin (1889) – német (NSZK) filozófus. 1915– a freiburgi egy. magántanára, 1923– a marburgi egy., 1928–45 a freiburgi egy. filozófia tanszékén prof. 1933– rektor. 1951 abbahagyja az egy. tanári tevékenységet és egy Freiburg melletti, fekete-erdői kis faluba vonul vissza, ahol ma is él. 1914– publikál tud. folyóiratokban. Husserl tanítványa és követője, Jaspers mellett a német egzisztencializmus fő képv., a német imp. kozmopolita ideológiájának vez. teoretikusa. Fő műve a *Lét és idő* (1927). Magy. megj. könyve: *Mi a metafizika?* (1945).

HEIFETZ, Jasa (1901) – orosz származású amerikai hegedűművész. A pétervári konzervatóriumban tanul. 1912– hangversenyezik. 1917– az USA-ban él. A legkiválóbb hegedűművészek egyike, több zeneszerző egyenesen az ő számára ír műveket. A. Rubinstein és G. Piatigorskyval kamaratriót alakít. Az Amerikai Zeneművészek Egyes.-ének első aleln., több zenei társ. tb. t., ill. eln.

HEILIGER, Bernhard (1915) – német (Ny-Berlin) szobrászművész. Kőfaragó mesterséget tanul, majd Stettinben (ma: Szczeczin), Berlinben és Párizsban folytat tanulmányokat. 1946– a berlin-weissenseei képzőműv. főisk.-n tanít, 1949– a Ny-berlini képzőműv. főisk. prof., 1950– a Ny-német képzőművészek szöv. eln. Monumentalitásra törekvő műv.-e az expresszionizmus és a non-figuratív irányzatok között helyezkedik el. A Ny-berlini képzőműv. ak. t. Számos ny-német és külföldi műv. díj tulajdonosa.

HEIM, Roger Jean (1900) – francia biológus, mikológus. Egy. előadó, majd múzeumi asszisztens. 1932–45 kut. int. ig. 1951– a Természetrajzi Múzeum ig., majd labor. ig. Különböző tud. társ.-ok t., ill. eln. 1946– a Francia Ak. t. Műveiben elsősorban a gombák biológiájával foglalkozik.

HEIMPEL, Hermann (1901) – német (NSZK) történész. A freiburgi és a müncheni egy.-en tanul. 1927– a freiburgi egy. docense, majd tanára. 1934– Lipcsében, 1941– Strassburgban, 1946– Göttingenben egy. tanár és rektor. Több német ak. t., a Max Planck Int. tört. részlegének ig. Középkori német tört.-mel foglalkozik.

HEINEKE, Svend (1906) – dán üzletember. A kölni egy. keresk. szakán tanul, majd Londonban mérnöki oklevelet szerez. 1931–59 a Munkaadók Egyes. egyik szerv. eln. 1937–42 Kerteminde város polgármestere, később díszpolgára. 1942– a Dán Munkaadók Egyes. vez.-ségi t., 1955– elnökh., 1955– a Gyárosok Szöv. eln. 1958– a Műszaki Tud. Ak. t. 1960– az Ipari Tan. vez.-ségi t. 1960– a Munkaadók Egyes. eln.

HEINEMANN, Gustav (1899) – német (NSZK) állameln. (1969 óta). A münsteri, marburgi, müncheni, göttingeni és a berlini egy.-en pol. tud.-t és jogot tanul. 1926– ügyvéd Essenben, majd uo. 1936-ig a Rheinische Stahlwerke jogtan.-osa. 1945– elnökségének t. és ig.-ságának vez. Egyidejűleg 1933–39 a kölni egy. docense. 1945–55 a német ev. egyház tan. t., majd eln. 1946–49 Essen főpolgármestere. 1947–49 a CDU t.-ként az É-rajna-vesztfáliai tartományi parl. képv. 1947–48 a tartomány igazságügymin. 1949–50 az NSZK belügymin. 1950 az újrafelfegyverzés elleni tiltakozásul kilép a CDU-ból és lemond. 1952–57 részt vesz az Össznémet Néppárt megalapításában és megszűnéséig a párt elnökségének t. 1957– az NSZDP t., a Szöv. Gyűlés képv. 1966–68 igazságügymin.

HEINESEN, William (1900) – dán író. Isk.-it Koppenhágában végzi. Néhány évig újságíró. 1961– a Dán Ak. t. Írásai elsősorban szűkebb hazájáról, a Fäeröer-szigetekről szólnak. Munkáinak jelentős része idegen nyelveken is megjelenik.

HEINZ, Wolfgang (1900) – német (NDK) színész, rendező. Már 17 éves korában az eisenachi színház t., majd röviddel az I. vh. után Berlinbe kerül, Jessner és Feinhardt rendezéseiben lép fel. A 20-as évektől a Német KP t., a színházi dolgozók forr. szaksz. mozg.-ának egyik vez. 1933 Ausztriába, majd Svájcba emigrál, a zürichi színháznál színész és rendező. 1948 megalapítja a bécsi haladó Scala Új Színházat. 1951–56 a színház vez. 1956 az NDK-ba költözik. 1956–62 a berlini Deutsches Theater művészeti vez. és színésze, 1962–63 a berlini Volksbühne, 1963– a Deutsches Theater ig. A berlini színművészeti főisk. ig. Rendezőként és jellemszínészként egyaránt jelentős. A Német Művészeti Ak. t. Kétszeres Nemzeti díjas (1954, 59).

HEISENBERG, Werner (1901) – német (NSZK) atomfizikus. A müncheni és a göttingeni egy.-en tanul. 1924–27 a göttingeni, 1926–27 egyidejűleg a koppenhágai egy. tanára. 1927– az elméleti fizika tanára a lipcsei, 1941–45 a berlini egy.-en, egyidejűleg uo. a Vilmos császár Fizikai Int. ig. 1945–46 más német fizikusokkal együtt Angliában internálják. 1946–58 a göttingeni Max Planck Fizikai Int. ig. és uo. az egy. tb. prof. 1958– a müncheni Max Planck Fizikai és Asztrofizikai Int. ig. és uo. az egy. tb. prof. 1949–51 a Német Kutatási Tan. és a göttingeni Tud. Ak. eln. 1955– az Alexander Humboldt Alapítvány eln. 1967– a Német Kutatási Tan. t. Számos német és külföldi tud. ak. t., az ELTE díszdr.-a. Nobel-díjas (a kvantummechanika kidolgozásáért, 1932). Nagy tud. eredményeket ér el a kvantumelmélet, a magfizika, a ferromágnesesség, a szupravezetés és a turbulencia-elmélet ter.-én. Jelentősek az elemi részecskék fizikájára vonatkozó kutatásai. Foglalkozik a fizika filozófiai kérdéseivel és filozófiai általánosításával. Korábban szubjektív idealista, az utóbbi időben objektív idealista nézetek jellemzik. Fellépett az NSZK atomfegyverkezése ellen. Magy. megj. művei: *Változások a természettudomány alapjaiban* (1946), *A mai fizika világképe* (1958), *Válogatott tanulmányok* (1967), továbbá cikkek szakfolyóiratokban.

HEITLER, Walter (1904) – ír fizikus. Berlinben és Münchenben végzi tanulmányait. 1929–33 a göttingeni egy. docense, 1933–41 a bristoli egy. kut. tanára. 1941–49 a dublini Felsőfokú Tanulmányok Int.-ében prof., majd 1946–49 az Int. ig. 1949– a zürichi egy. elméleti fizika prof. Az Ír Tud. Ak. t. Magy. megj. könyve: *A sugárzás kvantumelmélete* (1959).

HEJFIC, Joszif Jefimovics (1905) – szovjet filmrendező, forgatókönyvíró. 1928– dolgozik a filmszakmában. 1948-ig a leningrádi Lenfilm Stúdióban rendezőasszisztens, majd rendező. 1948– néhány évig a bakui filmstúdió vez., majd visszatér Leningrádba. 1945– SZKP t. 1956 a Karlovy Vary-i Filmfesztiválon kitüntetik *A Rumjancev-ügy* c. filmjét. 1960 a *Kutyás hölgy* c. filmje a Cannes-i Filmfesztiválon nagydíjat nyer. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1946), az OSZSZSZK érdemes művésze. F. f. még: *Viharos alkonyat* (1936), *A kormány tagja* (1939), *Szuhe Bator* (1942), *A Zsurbin család* (1954), *Az én drága párom* (1958), *A boldogság napja* (1963) stb.

HEJKAL, Mohammed Hasszanein (1924) – egyiptomi újságíró. 1948 fiatal újságíróként haditudósító a palesztinai fronton. 1960– a kairói *Al Ahram* c. napilap főszerk.

HELGASON, Jón (1899) – izlandi filológus. A koppenhágai egy.-en tanul. 1927– uo. az izlandi nyelv és irod. prof. 1930– az Izlandi Tud. Társ., 1938– a Lundi Tud. Társ., 1946– a Norvég Tud. Ak., 1954– a Dán Tud. Társ. és más tud. egyes.-ek t. Számos könyve és tanulmánya jelenik meg az izlandi irod.-ról. Az *Acta Philologica Scandinavica* társszerzője.

HELLBERG, Martin (1905) – német (NDK) színész, rendező. Zenei tanulmányokat folytat Drezdában. 1924–33 uo. a Staatstheater színésze. 1933 pol. okokból elbocsátják, csak alkalmilag szerepelhet színpadon. 1945 után Münchenben rendező és egy színiisk. vez. 1949–51 a drezdai Staatstheater ig. Mint a DEFA filmrendezője elsősorban klasszikus drámák megfilmesítésével és harcos pol. állásfoglalású filmjeivel tűnik ki. Prof. Nemzeti-díjas (1952), Nközi Béke-díjas (1953).

HELLER, Józef (1896) – lengyel biokémikus. 1940–41 a lvovi egy. prof. 1942–44 fiziológiai kémiát és fiziológiát ad elő a varsói egy. illeg. előadássorozatán. 1946– a wrocławi egy. állatfiziológia prof. 1957– a Lengyel Tud. Ak. Biokémiai és Biofizikai Int. ig. 1951– a Lengyel Tud. Ak. t. Több mint 100 – biokémiával, összehasonlító fiziológiával, kiváltképp rovarokkal foglalkozó – tud. munka szerzője.

HELLER László (1907) – gépészmérnök. Elvégzi a zürichi műszaki egy. gépészmérnöki fakultását, 1931–33 uo. dolgozik. 1933–36 hőtechnikai konstruktőr a bp.-i Farkas Gépgyárban. 1936–48 különböző üzemek tanácsadó mérnöke. 1948– az Energiagazdálkodási Int. főmérnöke. 1949– a Bp.-i Műszaki Egy. meghívott előadója, 1951– uo. egy. tanár, a hőenergetikai tanszék vez., az MTA Kalorikus Gépészeti Tanszéki Munkaközösség vez. A műszaki tud. dr.-a (1952). 1954– az MTA lev. t., 1962– t. Kossuth-díjas (1951). A hőtechnika és az energiagazdálkodás problémáival foglalkozik. A Heller–Forgó-féle légkondenzációs rendszer kidolgozója. Nagyszámú tud. publikáció szerzője; 50 szabadalmat jelent be.

HELLER, Walter Wolfgang (1915) – amerikai közgazdász. Az Ohio áll.-i és a Wisconsin Egy.-en tanul. 1942–46 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1946– a Minnesota Egy.-en adjunktus. 1950– prof. 1964– a közgazd. tanszék vez. 1961–64 az Eln. Közgazd. Tanácsadók Tan.-ának eln. 1948–49 és 1954–57 a gazd. fejlesztési biz., 1952–60 az ENSZ tanácsadója. Több tud. társ. t.

HELLMAN, Lillian (1905) – amerikai színműírónő. A New York-i és a Columbia Egy.-en végez. Könyvkiadói lektor, színházi dramaturg, majd könyvkritikus és szövegkönyvíró. A Filmforgatókönyv-írók Szöv., a Drámaírók Szöv., az USA Tud. és Műv. Ak., a Műv. és Irod. Int. t. Haladó nézeteket vall. *Kis rókák* c. darabját nálunk is előadják.

HELLWIG, Fritz (1912) – német (NSZK) politikus. A marburgi, bécsi és a berlini egy.-en filozófiát, közgazd. tant, államtud.-t és tört.-t tanul. 1933–39 a saarbrückeni ipari és keresk. kamara vez.-ségi t., egy ideig archívumának vez. 1939–43 Düsseldorfban a vasipar irányításában vez. beosztásokat tölt be. 1945–47 amerikai, majd angol hadifogoly. 1947– gazd. tanácsos Düsseldorfban; a CDU t. 1951–59 a kölni Német Ipari Int. ügyvez. ig. 1953– a CDU orsz. elnöksége és a párt gazd. pol. biz. elnöksége t. 1956–59 a Szöv. Gyűlés gazd. pol. biz. eln. 1959– az Európa Parl. t. 1959–67 az ECSC főhatóságának t., a piacügyekkel foglalkozó munkacsop. eln. 1967– az Európa Biz. (az EGK, az Euratom és ECSC közös VB) t.

HELLYER, Paul Theodore (1923) – kanadai politikus. Kaliforniában, majd a torontói egy.-en tanul. A légiflottánál, majd a Kir. Kanadai Légierőknél szolgál. Utána nagyváll.-oknál vez. beosztásban. 1949– képv., 1956–57 a honv. min. parl. titk. 1957– honv., 1967– közlek.-ügyi min. A Liberális P. t.

HELMS, Richard (1913) – amerikai áll. hiv.-nok, a CIA ig. Svájcban és Németo.-ban tanul, majd a *United Press* tudósítója. 1942–46 az Office of Strategic Services (az USA külföldi hírszolgálata a II. vh. idején) alk. 1947– a CIA hírszerző és különleges ügyekkel foglalkozó részlegének ig. h., 1965 a CIA tervezési ügyekkel foglalkozó ig. h., 1966– ig., és az USA titkosszolgálati tevékenységének koordinátora.

HELOU, Charles (1911) – libanoni közt. eln. (1964 óta). Beiruti egy.-eken tanul. A beiruti törvényszéken dolgozik, közben (1932) az aleppói (ma: Haleb) *L'Éclair du Nord* c. lap, majd 1934 a beiruti *Le Jour* c. lap megalapítója és szerk. A libanoni Actio Catholica főtitk., a libanoni kat. ifj. szöv. eln. 1947 vatikáni követ. 1954–55 igazságügy- és egészségügyi min., 1964 oktatásügyi min.

HELPMANN, Robert Murray (1909) – ausztráliai balettművész és koreográfus. Adelaide-ben tanul. 1933–50 a londoni Sadler's Wells Ballet társ. t., 1942– balettmestere is. 1954 amerikai, 1955, 1958 ausztráliai, 1961–62 D-amerikai turnékon. 1965– az ausztráliai balett-társulat műv. társig. Filmeken is szerepel; több opera balettbetétjét koreografálja.

HENLE, Günter (1899) – német (NSZK) nagytőkés. A würzburgi és a marburgi egy.-en jogi tanulmányokat folytat. 1921–36 diplomáciai szolgálatban. 1937– a Klöckner-konszern (vas- és acélipar) társtulajdonosa és vezérig. 1940– egyedüli tulajdonosa. A fasiszta Németo.-ban a hadigazd. egyik vez. Számos bank és nagyváll. (tbk. a Deutsche Bank és a Siemens-konszern) felügyelőbiz. t. 1947–49 a Ny-i megszállási övezetek frankfurti gazd. tan. t. 1949–53 a Szöv. Gyűlés CDU-képv. 1955– a Német Külpol. Társ. eln. A mai ny-német finánctőke egyik vez. képv.

HENRION, Robert (1915) – belga bankár, ügyvéd. Az egyik legnagyobb belga bank elnökh. 1966–68 pénzügymin. A pol. gazd. tan és pénzügy tanára a Brüsszeli Szabad Egy.-en. Egy pártnak sem tagja.

HENZ, Rudolf (álneve: R. Miles) (1897) – osztrák lírikus, drámaíró és elbeszélő. Az I. vh. után germanisztikát és műv.-tört.-et tanít, majd újságíró. 1931– a bécsi rádió munkatársa. 1938 Hitler ausztriai uralomra jutásakor azonnali hatállyal elbocsátják. Ettől kezdve templomablakok restaurálásából tartja fenn magát. 1945– ismét az osztrák rádiónál (műsorig.). Jelenleg a *Wort in der Zeit* c. szépirod. folyóirat főszerk. Reg.-ei között számos vallási tárgyú. Az osztrák Pen Club vez.-ségi t. Magy. a *Századunk osztrák lírája* c. antológiában (1963) jelennek meg versei.

HENZE, Hans Werner (1926) – német (NSZK) zeneszerző, karmester. A braunschweigi áll. zeneisk.-ban és a heidelbergi egyházzenei int.-ben tanul. 1948–49 a konstanzi színház zenei vez., 1950–53 a wiesbadeni Staatstheater balettjének műv. vez. 1953– Nápolyban él. Munkásságában a modern zene legeltérőbb stílusait vegyíti. Ír operákat (*Boulevard Solitude*, *König Hirsch*), balettzenét, zenekari (3 szimfónia, versenyművek) és kamarazenét.

HEPBURN, Audrey (1929) – belga származású amerikai színésznő. Balettisk.-t végez és a Rambert-Balettel Amszterdamban és Londonban lép fel. Angliában meghívják filmezni, de csak kisebb szerepeket kap. Franciao.-ban válik világhírűvé. A *Római vakáció*beli alakításáért ak. nagydíjat kap. F. f.: *Nevetés a paradicsomban* (1951, angol), *Háború és béke* (1956, USA–olasz), *Fapofa* (1957), *Egy apáca története* (1959), *Reggeli Tiffanyban* (1961), *My Fair Lady* (1963).

HEPBURN, Katherine (1909) – amerikai színésznő. Pszichológiát tanul, kitűnő sportoló, és vizsgázott pilóta. Színészi pályáját a Broadwayn kezdi. Már második filmszerepéért Oscar-díjat kap. A nők egyenjogúságának egyik élharcosa. Szovjetbarát, antifasiszta magatartása miatt az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Biz. elé kerül. 1934 a Velencei Filmfesztivál nagydíját, 1940 és 1959 a New York-i kritikusok díját nyeri el. F. f.: *Fiatal asszonyok* (1933), *Stuart Mária* (1936) *Színészbejáró* (1937), *Sárkányivadék* (1942), *Az esőcsináló* (1956), *Hirtelen utolsó nyár* (1959), *Utazás az éjszakába* (1961).

HEPWORTH, Barbara (1903) – angol szobrásznő. Henry Moor mellett hazájának legjelentősebb mestere. Leedsben és Londonban végzi tanulmányait. 1928 megrendezi első kiállítását. Absztrakt szobrász, műveit világszerte ismerik. 1959 elnyeri a São Paulo-i Biennale nagydíját. A birminghami, a leedsi, az exeteri egy. díszdr.-a.

HERCEG János (1909) – jugoszláviai magy. író. Több bp.-i (*Válasz*, *Nyugat*, *Kelet Népe*) és vajdasági magy. lap és folyóirat munkatársa. 1941–44 a *Kalangya*, 1955–57 a *Híd* c. jugoszláviai magy. irod. lap főszerk. 1957– a Novi Sad-i rádió irod. szerk. Novellistának indul, később reg.-eket is ír, melyekből többet szerb–horvát nyelvre is lefordítanak. F. m.: Elb.-ek: *Gyászoló kőművesek* (1943), *Bors és fahéj* (1951), *Három halász meg egy molnár* (1953), *Tengerkirály* (1959). Reg.-ek: *Tó mellett város* (1937), *Anna búcsúja* (1955), *Ég és föld* (1959).

HERCZEG Károly (1925) – az MSZMP Fejér m. biz. első titk. ipari tanuló, esztergályos, majd a Felső Iparisk. elvégzése után, 1950-ig a bp.-i MÁVAG-ban gépésztechnikus. A felszabadulás óta vesz részt a munkásmozg.-ban. Párttag. 1950–58 a Vasas Szaksz.-ben, a Csepeli Vasmű SZB titkáraként, majd a SZOT-ban dolgozik. 1958–61 a pártközp. apparátusában, 1961–66 a Vasas Szaksz. főtitkárh., 1966– a Fejér m. pártbiz. első titk. Az MSZMP KB és a SZOT t.

HERCZEG Klára (Herczeg Lászlóné, Weiss Klára) (1906) – szobrászművész. Elvégzi a bp.-i Képzőműv. Főisk.-t. 1925– kiállító művész. 1929–

30 Berlinben, 1930–32 Párizsban dolgozik. 1950-ig főleg kisplasztikával és portrészobrászattal foglalkozik, azóta elsősorban monumentális szobrokat alkot. Országszerte több köztéri szobrát állítják fel. Munkácsy-díjas (1960). F. m.: *Család* (Inota 1957), *Tanácsköztársasági emlékmű* (Kecskemét 1959), *Mikszáth-portré* (Balassagyarmat), *Szőlőt tartó nő* (Eger 1963), *Leány hegedűvel* (Felsőszentiván 1964), *Faültető* (Gödöllő 1967).

HERFORTH, Lieselotte (1916) – német (NDK) tudós, közéleti személyiség. 1936–40 a berlin-charlottenburgi műszaki főisk.-n tanul, okleveles mérnök. 1949–54 a berlin–buchi Orvostud. és Biológiai Int.-ben, majd a Lipcsei Alk. Radioaktivitáskut. Int.-ben dolgozik. 1953– a lipcsei Karl Marx Egy.-en tanít. 1954– docens. 1957– a leuna–marseburgi műszaki főisk., 1960– a drezdai műszaki főisk. tanára. 1962– a drezdai műszaki egy. tanszékvez, és az egy. mellett működő Radioaktív Izotópkut. Int. ig. 1965– a drezdai műszaki egy. rektora. 1963– az NSZEP t. Az atomenergia békés felhasználásával foglalkozó izotópbiz. t. 1963– a Népi Kamara t. Az NDK Államtan. t.

HERKE Sándor (1882) – talajkémikus. 1905 a Műegy.-en szerez vegyészmérnöki oklevelet, majd 1924-ig a magyaróvári Orsz. Növénytermesztési Kísérleti Állomáson dolgozik. 1924–43 a szegedi Mezőgazd. Kísérleti Int.-hez tartozó Talajtani és Agrokémiai Kísérleti Int. vez. 1943–45 a talajjavítás orsz. min. biztosa. 1947–48 az Agrártud. Egy. tanára. 1949– a szegedi Délalföldi Mezőgazd. Kísérleti Int.-ben folytat tanulmányokat. 1961– a mezőgazd. tud. dr.-a. Kossuth-díjas (1955). Fő munkater.-e a meszes-szódás szikesek javításának és hasznosításának kutatása. F. m.: *A talaj foszforsav-szükségletének megállapítása* (1910). *A Dunavölgy szikeseinek javítása és hasznosítása* (1957), *Az erősen lúgos, meszes, szódás szikesek javítása, hasznosítása* (1962), továbbá számos tud. dolgozat, tanulmány.

HERLEA, Nicolae (1926) – román operaénekes. A bukaresti konzervatóriumban, majd a római Santa Cecilia Ak.-n tanul. A bukaresti Opera és Balett-színház szólistája; bariton. Több külföldi nközi versenyen is kitüntetik. Különösen kiemelkedő alakítást nyújt Rossini *Sevillai borbély*ának Figarójaként. Fellép több európai és a New York-i operaházban. A Román Szoc. Közt. Népművésze.

HERLIN, Heikki Hugo (1901) – finn gazd. szakember. Mérnöki diplomát szerez, majd 1927–28 New Yorkban tanul. 1929– gépgyárakban dolgozik, nagy érdemei vannak a finn gépipar fejlesztésében. Több váll. ig.-ságának t., ill. eln. (Kone Rt., Metex Szöv. stb.) 1960– a Finn–Szovjet Tud. Technikai Együttműködési Biz. t.

HERMAN Lipót (1884) – festőművész, grafikus. A bp.-i mintarajz isk.-ban, majd Münchenben, Berlinben és Párizsban tanul. 1905– kiállító művész, nagyszámú hazai és külföldi kiállításon vesz részt. Több lap rajzolója volt. A kecskeméti művésztelep és a Szinyei Merse Társ. egyik alapítója. 1929 Szentendrén művészisk.-t vezet. 1964 műveinek legutóbbi kiállítása. Portrékat, tájképeket és egyéb kompozíciókat fest, grafikai és könyvillusztrátori munkásságot folytat. Műv. cikkeket is ír. Visszaemlékezéseit a rajzaival illusztrált *Művészasztal* (1958) c. könyvében írja meg. Munkácsy-díjas (1952), Érdemes művész (1964).

HERMANSSON, Carl Henrik (1917) – a Svéd KP eln. Közgazdász. 1941– a *Ny Dag* komm. lap szerk., 1959–64 főszerk. 1946– a Svéd KP KB és PB t. 1963– képv. 1964–66 a Svéd KP eln., 1967– az új nevet (Baloldali Párt–Kommunisták) felvett pártnak is.

HERMLIN, Stephan (eredeti neve: Rudolf Leder) (1915) – német (NDK) költő, író, műfordító. 16 éves korában belép a Német KISZ-be. 1933–36 illeg. antifasiszta munkát folytat Berlinben. 1936 emigrál. Részt vesz a spanyol szabadságharcban és a francia ellenállásban. 1945 hazatér Németo.-ba és a frankfurti rádiónál dolgozik. 1947 átköltözik az akkori szovjet megszállási övezetbe, Berlinben él. Első versei az emigrációs években jelennek meg, 1945– számos verseskötete, elb. gyűjteménye lát napvilágot. Műfordítói, esszéírói és publicisztikai tevékenysége is jelentős. József Attila verseinek fordításáért megkapja a M. Pen Club emlékplakettjét. A Német Műv. Ak. t. A Német Béketan. t. Kétszeres Nemzeti-díjas (1950, 1954), s több irod. díjjal is kitüntetik. Magy. megj. művei: *Együtt a pokolban* (elb. 1951), *Az első hadsor* (1955), továbbá antológiákban és folyóiratokban versek, elb.-ek.

HERNÁDI Gyula (1926) – író, közgazdász. 1945–47 a SZU-ban hadifogoly. 1947– egy ideig orvostanhallgató, majd különböző intézményeknél tisztv., közgazdász, ill. szociológus, jelenleg a Várostervező Int. tud. kut.-ja. 1954– jelennek meg írásai bp.-i és vidéki folyóiratokban. Novellákat és reg.-eket, valamint filmforgatókönyveket ír (*Oldás és kötés*, *Így jöttem*, *Szegénylegények*, *Csillagosok, katonák*, *Csend és kiáltás*, *Fényes szelek*, *Sirokkó*). F. m.: *Deszkakolostor* (novellák 1959), *Péntek lépcsőin* (reg. 1959), *Folyosók* (reg. 1966), *Száraz barokk* (novellák 1967).

HERNÁDI Lajos (1906) – zongoraművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Bartók Bélánál folytat zongoratanulmányokat. 1928 Berlinben Arthur Schnabelnál, 1929 Bp.-en Dohnányi Ernőnél tanul. Tanulmányainak befejezése óta Európa számos országában és Egyiptomban hangversenykörúton. 1933 a bp.-i nközi Liszt-versenyen díjat nyer. 1945– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. Érdemes művész 1953), Kossuth-díjas (1956). Zenei tárgyú tanulmányokat is ír.

HERNANDEZ PEON, Raul (1924) – mexikói pszichológus, neurofiziológus. A mexikói egy.-en végez. Az Agykut. Int. ig. A Mexikói Tud. Ak., a New York-i Tud. Ak., az Amerikai Fiziológiai Társ. t. Az *Acta Neurologica Latinamericana*, a *Journal of Electroencephalography and clinical Neurophysiology* és az *International Journal of Neuropharmacology* szerk. A viselkedés neurofiziológiájában végzett kutatásai tették nevét ismertté.

HERNBERG, Gunnar Robert Alarik (1904) – finn mérnök. A bölcsészkaron végez, majd 1932 mérnöki diplomát szerez. Európai és amerikai tanulmányutak után a Finn Cukorgyár kémikusaként kezdi pályáját. 1946– uo. műszaki ig., 1949– vezérig. Több váll. ig.-ságának t. A Finn Munkaadók vez.-ségi t., az Élelmiszeripari Szöv. eln. stb.

HERNELIUS, John Allan (1911) – svéd újságíró. Jogot végez Stockholmban. 1937–39 b.-i gyakorlaton. 1939–45 keresk. szöv.-eknél vez. beosztásban. 1945–49 a Svéd Hírlapkiadók Egyes.-ének vezérig. 1949– a *Svenska Dagbladet* szerk. h. és felelős kiadója, 1955– főszerk. 1953–55 a Konzervatív P. eln. Számos sajtóváll. vez.-ségi, ig.-sági t., eln.

HERNU, Charles (1923) – francia politikus. A II. vh. kitörésekor nyomban bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba. A felszabadulás után újságíró. 1947–65 Párizsban a Külker. Közp. munkatársa. 1953 megalakítja a Jakobinusok Klubját. 1954 Mendès-France egyik legközelebbi munkatársa. 1956–58 radikális programmal képv. Az V. Közt. megalakulása után az Egyesült Szoc. P. (PSU) t. Az algériai háborúban az FLN-nel való tárgyalások híve, később François Mitterrandhoz, s vele a baloldali föderációhoz csatlakozik. 1965 Mitterrand eln. választási hadjáratának egyik szervezője,

HERRERA, Felipe (1922) – chilei közgazdász, bankár. Kat. isk.-ban, majd a chilei és a londoni egy.-en tanul. Szoc. párti diákvezérként tevékenykedik, de hamarosan kiválik a pártból. Bankhivatalnok, majd egy. prof. 1952–58 gazd. és keresk. min. h., majd min. Ezt követően az IMF Végrehajtó Ig.-ság t. 1960– az Amerika-közi Fejlesztési Bank eln.

HERSEY, John Richard (1914) – amerikai író. A Yale Egy.-en és Cambridge-ben folytat tanulmányokat. 1937 Sinclair Lewis magántitk. 1937–45 a *Time* és a *Life* c. lapok cikkírója, tudósítója és szerk. A II. vh. idején a *The New Yorker* külföldi tudósítója. 1948–55 az Amerikai Szerzők Szöv. aleln. Pulitzer-díjas. Több egy. díszdr.-a, a Tud. és Irod. Ak. t. Magy. megj. művei: *Hirosima* (1947), *Az adanói harang* (reg. 1948).

HERSKÓ János (1926) – filmrendező. A bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-n tanul. 1949–51 a moszkvai filmfőisk. aspiránsa. 1951– a Mafilm rendezője, majd stúdióvez. 1959– a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára, főtanszékvez. Kétszeres Balázs Béla-díjas (1961, 1964). F. r.: Kisfilmek: *Újjáéledő Zala* (dokumentum 1948), *Brigád* (1949), *A nép jelöltjei* (1949). Játékfilmek: *A város alatt* (1953), *Vasvirág* (1958), *Két emelet boldogság* (1960), *Párbeszéd* (1963), *Szevasz Vera* (1967).

HERTZ, Gustav (1887) – német (NDK) fizikus. A müncheni, göttingeni és berlini egy.-en fizikát és matematikát tanul. 1913–20 a berlini egy. tanársegéde, majd magántanára. 1920–25 a Philips gyár eindhoveni labor.-ának fizikusa. 1925–35 a hallei egy., 1928–35 egyidejűleg a berlini műszaki egy. prof. 1935–45 a Siemens Művek kut. labor.-ának vez. 1945–54 a SZU-ban végez kut. munkát. 1954–61 a lipcsei egy. prof., a kísérleti-fizikai tanszék vez. Több német és külföldi tud. ak. t. Az MTA tb. t. Nobel-díjas (1925). A SZU Áll.-díjasa (1951), Nemzeti-díjas (1955), az NDK érdemes tudósa. A Nobel-díjat James Franckkal együtt annak kísérleti bizonyításáért kapja, hogy az atomkötelékhez tartozó elektronok, a kvantumelméletnek megfelelően, csak meghatározott energiaadagokat vehetnek fel.

HERZBERG, Gerhard (1904) – kanadai fizikus. Tanulmányait a darmstadti műszaki főisk.-n és a göttingeni, valamint a bristoli egy.-eken végzi. 1930–35 a darmstadti főisk. docense, 1935–45 a saskatchewani egy. fizika prof. 1945–48 a chicagói egy. spektroszkópia prof. 1949– az ottawai Orsz. Kut. Tan. elméleti fizika ágazatának ig. 1952–56 az *Astrophysical Journal* szerk. biz. t. Több tud. ak. (köztük az MTA) tb. t. Számos kitüntetés tulajdonosa. Kutatási ter.-e az atom színképek és az atomszerkezet, a molekula színképek és -szerkezet. Magy. megj. könyve: *Molekulaszínképek és molekula-szerkezet* (1956–59).

HERZFELDE, Wieland (1896) – német (NDK) író, könyvkiadó. Apja Franz Held (eredeti neve: Herzfeld) baloldali szoc. író, testvére John Heartfield, a világhírű grafikus és fotomontázs-művész. A berlini egy.-en germanisztikát tanul, az I. vh.-ban frontszolgálatot teljesít. 1919–20 a dadaizmus irod. mozg. egyik kezdeményezője Németo.-ban. 1919 belép a Német KP-ba, majd a Proletár-forr. Írók Szöv.-be. 1927–33 a Malik Verlag berlini szoc. könyvkiadóváll. alapítója és vez. 1933–39 Prágában vezeti tovább a Malik Verlagot. 1939–48 az USA-ban él, könyvkereskedő és a német emigráns antifasiszta sajtó munkatársa. 1949 hazatér Németo.-ba, s a szociológia és az irod. prof. a lipcsei egy.-en. Költői, próza- és esszéírói munkásságot folytat. A Német Műv. Ak. t. Magy. megj. művei: *Örökzöld, avagy egy vidám árva gyerek csodálatos kalandjai és viszontagságai* (ifj. reg. 1962).

HESS, Walter Rudolf (1881) – svájci fiziológus. Svájci és német egy.-eken tanul. 1913–17 a zürichi és a berni egy. docense, 1917–51 a fiziológia prof.

a zürichi egy.-en 1949 Nobel-díjjal tüntetik ki. Számos tud. munkát publikál a vérkeringés, a légzés, a vegetatív idegrendszer működéséről, valamint pszichofiziológiai témákról. Több külföldi tud. ak. tb. t., számos egy. díszdr.-a. Egyik fő munkája: *A vegetatív idegrendszer szerkezete.* Magy. a *Fogorvosi Szemlé*ben jelenik meg cikke.

HESSELBERG, Hans Theodor (1885) – norvég meteorológus. Az egy. elvégzése után 1908–15 dinamikus meteorológiával és hidrográfiával foglalkozik. Ezt követően 1955-ig a Norvég Meteorológiai Int. ig. 1917–55 a Geofizikai Biz. eln., ill. aleln. A Norvég Tud. Ak., a Geográfiai Társ. Tan.-ának, a Német Tud. Ak. és más tud. int., egyes., többek között a M. Meteorológiai Társ. t. 1923–29 a Nközi Meteorológiai Szerv. főtitk., 1935–46 eln. Számos tud. cikke és tanulmánya jelenik meg a dinamikus meteorológiáról és éghajlati kérdésekről, s egy sor fontos kísérletet is végez ezeken a ter.-eken.

HETZENAUER, Franz (1911) – osztrák politikus. Jogi tanulmányait az innsbrucki egy.-en végzi. 1963-ig államügyész. 1963– igazságügyi államtitk. 1966– belügymin. Az Osztrák Szaksz. Szöv. tiroli VB-nak és a Munkások és Alk. Szöv. tiroli szerv.-nek aleln. Az ÖVP t.

HEUSINGER, Adolf Ernst (1894) – német (NSZK) kat. személyiség. Az I. vh. után átveszik a Reichswehrbe. 1931–40 a vezérkarnál tölt be fontos állást. 1940– a szárazföldi csapatok vezérkara hadműveleti oszt. főnöke, 1941 vezérőrnagy, 1943 altábornagy. 1944 a Hitler-ellenes összeesküvés vádjával félreállítják, amerikai fogságba kerül. A nürnbergi perben sokszor szerepel tanúként. Később Adenauer kancellár tanácsadója, aktívan közreműködik a Bundeswehr megszervezésében. 1955 a kat. tan. eln. 1957– vezérezredes, a Bundeswehr főfelügyelője. 1961–64 a NATO Állandó Kat. Biz. eln., nyug.

HEVESI Gyula (1890) – vegyészmérnök, közgazdász. Elvégzi a Bp.-i Műszaki Egy.-et. 1914–18 az Egyesült Izzó kut. mérnöke; a háborúellenes antimilitarista mozg. egyik vez. 1918 a KP alapító t. 1918–19 az *Internationale* c. komm. folyóirat szerk. 1919 a Tanácsközt. iparügyi népbiztosa. A Tanácsközt. bukása után emigrál. 1922–48 a SZU-ban él, különböző ipari, gazd. és tud. munkakörökben dolgozik. 1948 hazatér, 1951-ig az Orsz. Találmányi Hiv. vez. 1949– az MTA lev. t., 1956– t. 1951–56 az MTA műszaki tud. oszt. titk. 1956–60 az MTA titk., 1960–67 aleln., 1967– az MTA elnökségi t. Az MTA ipargazd. kut. csop. ig. A METESZ eln. 1954– a Szovjet Tud.-műszaki Egyesületek Össz-szöv. Tan. t. 1957 a *Magyarország* c. hetilap főszerk. 1959– az MSZMP KB t. Kossuth-díjas (1959). Ipargazd. tani kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *A munka társadalmi kategóriái* (1919, 2. kiad. 1951), *A folyamatos termelés megszervezése a nagyiparban* (oroszul, 1931 Moszkva), *A tudomány és a termelés szocialista kapcsolatai* (1953), *Egy mérnök a forradalomban* (visszaemlékezések 1959), *A folyamatos termelés gazdasági, szociális és szervezési kérdései* (1956). Több szabadalom az izzólámpagyártás és a műszeripar ter.-én.

HEYERDAHL, Thor (1914) – norvég etnológus, útirajzíró. Az oslói egy.-en zoológiát, majd Európa különböző országaiban és az USA-ban antropológiát tanul. 1937–38 a csendes-óceáni szigetekre, 1939–40 a Brit Kolumbia-i partok indián településeihez vezet expedíciót. 1947 a Kon-Tiki, 1953 a galapagosi norvég archeológiai, 1955–56 a húsvét-szigeti expedíciót vezeti. 1963–64 nközi archeológiai expedíciót szervez a Marquises-szigetekre. Számos ország, köztük a SZU és az USA egy.-ein tart előadásokat. Több tud. ak. és egy. tb. t. Magy. megj.: *Tutajjal a Csendes-óceánon* (1952), *Aku-aku. A Husvéth-sziget titka* (1960).

HEYM, Stefan (eredeti neve: Hellmuth Fliegel) (1913) – német (NDK) író. Fiatalon kapcsolatba kerül a munkásmozg.-mal. 1933 Csehszlovákiába emigrál, újságíró, majd a chicagói egy. meghívására az USA-ba utazik. 1937–39 *Deutsches Volksecho* címmel német antifasiszta hetilapot szerkeszt. 1943 bevonul az amerikai hads.-be. 1945 a lélektani hadviselési oszt. tisztje, a német hads. kat.-ihoz szóló lapot és rádióadásokat szerkeszt. A háború után baloldali magatartása miatt visszarendelik és leszerelik. A koreai háború idején tiltakozásul lemond az amerikai hads.-ben viselt tiszti rangjáról és kitüntetéseiről. 1952 hazatér az NDK-ba. Első reg.-e *(A Glasenapp-ügy)* témáját a cseh hazafiak németellenes harcából meríti. Magy. megj. művei: *Aranyváros* (reg. 1955), *Keresztes vitézek* (reg. 1957, 1964), *A Glasenapp ügy* (reg. 1960, 1964), *A kozmosz korszaka* (1960), *Sasok és griffmadarak* (reg. 1965), *Az értelem világa* (reg. 1966).

HEYMANS, Corneille Jean Francois (1892) – belga gyógyszerkut., fiziológus, akadémikus. A genti egy.-en szerez oklevelet, majd Párizs, Bécs, Cleveland stb. egy.-ein tanul tovább, 1923– gyógyszertani előadó a genti egy.-en, 1930– uo. prof. A világ legnagyobb egy.-ein tart előadásokat, 1938 orvosi és élettani Nobel-díjjal tüntetik ki a vérnyomást szabályozó reflexek és a légzésszabályozás terén folytatott kutatásaiért. Számos más kitüntetés tulajdonosa is. A világ legjelentősebb egy.-einek díszdr.-a, több ak. t. A Nközi Fiziológiai és Gyógyszertani Egyes. eln.

HEYTUING, Arend (1898) – holland matematikus. Az amszterdami egy.-en végez, majd 1948– uo. tanít. A mat. logika (az ún. intuicionista irányzat) terén ér el jelentős eredményeket. A Holland Kir. Tud. Ak. t.

HICKEL, Walter Joseph (1919) – amerikai belügymin. Fiatalon Alaszkában telepszik le. Építési váll.-ok, szállodák és más alaszkai nagyváll.-ok tulajdonosa; milliomos. 1967– Alaszka áll. kormányzója; 1969– belügymin.

HICKS, Sir John Richard (1904) – angol közgazdász. Oxfordban végzi tanulmányait. 1938–46 a manchesteri egy.-en a pol. gazd. tan. prof. 1946–52 Oxfordban tanít, 1952–65 pol. gazd. prof. 1965– az oxfordi All Souls College tud. munkatársa. Jelentős a növekedési elmélet és az ár- és keresletelmélet terén kifejtett munkássága.

HIDAJATULLAH, Mohamed (1905) – az indiai Legf. B. eln. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi, 1930– folytat joggyakorlatot. 1934– különböző indiai egy.-ek jogi fakultásán tanít, 1954–56 a nagpuri Legf. B. eln. 1956–58 Madia Prades áll. Legf. B. eln., 1958– India Legf. B.-án dolgozik. Számos jogi vonatkozású műve jelenik meg.

HIDAS Antal (eredeti neve: Szántó Gyula) (1899) – költő, prózaíró, műfordító. Forr. nézetei miatt kicsapják a középisk.-ból. 1915–19 munkás, újságárus, tisztv. 1918– vesz részt a munkásmozg.-ban. A Tanácsközt. idején a Munkásegy. hallgatója. 1919 őszén jelennek meg első, az elbukott forr.-t gyászoló versei. 1920 Csehszlovákiába emigrál, a szlovákiai magy. munkáslapok rendszeres munkatársa. 1921– párttag. 1923 hazatér Magyaro.-ra. 1925 a KMP kiadásában megj. első verseskötete. *(Az ellenforradalom földjén.)* 1925 a SZU-ba emigrál. 1926– Moszkvában a M. Forr. Írók és Művészek Szöv. titk. és részt vesz a Forr. Írók Nközi Szerv. folyóiratának *(Internacionalnaja Lityeratura)* szerkesztésében. A 20-as és 30-as években a SZU-ban több verseskötete jelenik meg magy. és orosz nyelven. 1938 koholt vádakkal letartóztatják és elítélik, 1944 kiszabadul. A II. vh. után a SZU-ban nagy munkát végez a magy. irod. népszerűsítéséért. 1959 hazatér Magyaro.-ra. 1967– a M. Pen Club aleln. Költői, reg.-írói és műfordítói munkásságot folytat. Kossuth-díjas (1962). F. m.: *Ficzek úr* (reg. 1966), *Néném kertje* (vál. versek 1958), *Márton és barátai* (reg. 1958), *Jázmin utca* (vál. versek 1960), *Más muzsika kell* (reg. 1963), *Megtalálnak* (versek 1964), *Vágyódunk utánad* (versek 1968), *A Városligettől a Csendes Óceánig* (1968).

HILDESHEIMER, Wolfgang (1916) – német (NSZK) író, műfordító. Gyermekkorában hosszabb ideig Hollandiában és Angliában, 1933–36 Palesztinában él. 1937–39 festészetet és grafikát tanul Londonban. 1939–45 az angol hads. tájékoztató tisztje Palesztinában. 1946–49 tolmács, majd festőként dolgozik. 1950– írói hivatásának él. Elb.-eket, reg.-eket, színpadi műveket ír. Színdarabjai és rádiójátékai nagy részében az abszurd dráma képv. A „Gruppe 47” irod. csop., a Darmstadti Nyelvi és Költészeti Ak. és a Humanista Unió t. Magy. megj. művei: *Tynset* (reg. 1966), ezenkívül antológiák (pl. Válogatás a „Gruppe 47” német írócsop. műveiből) közlik elb.-eit.

HILL, Archibald Vivian (1886) – angol fiziológus. Cambridge-ben végzi tanulmányait, 1910–22 uo. tanít. 1920–23 a manchesteri egy. fiziológia prof. 1923–25 a londoni egy. tanára. 1926–51 a Royal Society kut. prof. 1935–45 a Royal Society titk. 1947–65 a British Museum felügyelője. Több tud. társ. eln., titk., ill. t. 1922 élettani és orvosi Nobel-díjat kap az izmok hőtermelésének méréséért.

HILL, Cristopher (1912) – angol történész. Yorkban és Oxfordban tanul, Cardiffban és Oxfordban oktat. 1940–45 a hads.-ben és külügyi szolgálatban tevékenykedik. A *Past and Present* c. folyóirat szerk. biz. t. 16. és 17. sz.-i angol tört.-mel foglalkozik marxista nézőpontból. Magy. megj. művei: *Az angol forradalom 1940* (1948), *Az angol forradalom évszázada* (1968).

HILLEBRECHT, Rudolf Friedrich Heinrich (1910) – német (NSZK) építész, várostervező. A hannoveri és a berlini műszaki egy.-en tanul. 1933–34 W. Gropiusnál dolgozik Berlinben. 1937–46 Hamburgban építész. 1946–48 Németo. brit megszállási övezetében az építési ügyek egyik vez. 1948– Hannover város tervezője és városi építésze. A Német Város- és Településtervezési Ak. t.

HILLERY, Patrick John (1923) – ír politikus. Dublinben végzi tanulmányait. 1955–57 az egészségügyi tan. t. 1957–59 egészségügyi tiszt, 1959–65 oktatásügyi, 1965–66 iparügyi és keresk., 1966– munkaügyi min. 1951– képv.

HILTON, Conrad Nicholson (1887) – amerikai nagytőkés. 1919– a hotelszakmában, 1946– az egész világot behálózó Hilton Hotel Rt. alapító eln., 1960– az ig.-ság eln.

HINCZ Gyula (1904) – festőművész, grafikus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Rudnay Gyula és Vaszary János tanítványa. 1928 Berlinben, 1929 Bp.-en vesz részt először gyűjteményes kiállításokon. 1928– az UME, 1929– a KUT művészcsop. t. 1926 Párizsban, 1928 Berlinben, 1930–31 Rómában jár tanulmányúton. 1946– az Iparműv. Főisk. 1949– a Képzőműv. Főisk. tanára, 1958–63 a főisk. ig. A táblaképfestészet mellett a 30-as évektől díszletfestészettel és könyvillusztrációval is foglalkozik, ennek a műv. ágnak egyik legkiválóbb magy. művelője (*Villon versei* 1940; Anatole France: *Nyársforgató Jakab* 1948; Móricz Zs.: *Rózsa Sándor* 1952). Az 50-es években tört. és zsánertémákat fest, majd különösen monumentális díszítőműv.-tel foglalkozik (Inotai erőmű *mozaik*, *Kecskeméti Aranyhomok szálló seccója*). Kiváló gobelin-tervező (*Népek barátsága* 1956, *Béke* 1958, *Martinász* 1959, Debreceni Közgazd. egy. gobelinje). Szobrokat is készít. 1960 a Velencei Biennalén állítja ki műveit. Munkácsy-díjas (1957), Kossuth-díjas (1958), Kiváló művész (1968).

HIRANO, Jositaró (1897) – japán jogász, szociológus, publicista. A tokiói egy.-en végez jogi tanulmányokat, majd uo. oktató. 1927 Németo.-ban és Franciao.-ban tesz tanulmányutat. Hazatérése után a tokiói egy.-en a polg. jog prof. 1930 a komm. és más haladó erők ellen foganatosított megtorló intézkedések következtében le kell mondania állásáról. Gazd., jogtud. és szociológiai kérdésekről ír tanulmányokat. A háború után a Japán KP tagjaként a haladó és demokratikus tömegmozg.-ak egyik kiemelkedő vez. A Japán Béketan. eln., a Polg. Jogvédelmi Társ. és a Dem. Tudósok Szöv. t., a Gazd. pol. Kut. Int. és a Kínakut. Int. egyik vez.

HIROHITO (1901) – japán császár. Japán 124. császára. Előbb az ún. főrendi isk.-ban, majd egy külön az ő nevelésére létesített int.-ben tanul. 1921 mint trónörökös európai körutazást tesz, röviddel hazatérése után régensherceg. 1926 dec. apja, Taiso császár halála után trónra lép. A II. vh. előtt és alatt a hatalom legfőbb birtokosa, a fegyveres erők főpar. 1945 jogait a parl. veszi át. Az 1947. évi alkotmány szerint hivatalosan az áll. és a nép egységének szimbóluma. Biológiai kutatásokat is folytat, több műve jelent meg.

HIRSTI, Reidar (1925) – norvég újságíró. Államtud.-t és közgazd.-tant tanul. Ifj. vez. 1958 az *Arbeiderbladet* c. munkáspárti lap munkatársa, 1963– főszerk. Egy ideig a finnmarki Népfőisk. tanára. 1955–58, majd 1963– a Munkáspárt KV t. 1956–58 az É-i Szoc. Ifj. Szerv.-ek együttműködését irányító biz. eln. és a Szoc. Intern. KV t. 1955–59 az Áll. Ifj. Tan. t. Számos cikket, tanulmányt ír a kisebbségi kérdésről, több könyve jelenik meg pol. és társad. problémákról.

HITCHCHOCK, Alfred (1899) – angol származású amerikai filmrendező. Isk.-it Londonban végzi. Mérnöki diplomát szerez. 1921– kerül kapcsolatba a filmmel. Először segédrendező és forgatókönyvíró. A 20-as évek közepén angol–német koprodukciós filmeket készít, a 30-as években az egyik legismertebb rendező Angliában. 1939 áthívják Hollywoodba. Műfaja a bűnügyi film. F. r.: *Az ember, aki túl sokat tud* (1934 és 1956), *Titkos ügynök*, *Szabotázs* (1936), *A Manderley-ház asszonya* (1940), *A gyanú árnyékában* (1943), *Forgószél* (1946), *Lámpaláz* (1950), *Szédülés* (1958).

HITJAJEVA, Ljudmila (1931) – szovjet színésznő. Elvégzi a gorkiji színházműv. isk.-t, majd a Gorkij Drámai Színház t. 1956– filmezik. A Gorkij Filmstúdió színésznője. F. f.: *Csendes Don* (1957–58), *Kocsubej* (1958), *Feltört ugar* (1959–61), *A területi bizottság titkára* (1963) stb.

HITRIN, Lev Nyikolajevics (1907) – szovjet termofizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1931–41 az Égési Folyamatokat Kut. Össz-szövetségi Int. munkatársa. 1936– egyidejűleg a moszkvai egy.-en tanít, 1953– prof. 1945– a SZU Tud. Ak. Energetikai Int.-ben dolgozik. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1950). Az égési folyamatok fizikájával foglalkozik.

HITZINGER, Walter (1908) – német (NSZK) nagytőkés. A bécsi műszaki egy.-en tanul. 1935–44 a Steyr-Daimler-Puch autógyár ig. 1943–45 az Ostmark repülőgépmotor-művek vezérig. 1946– számos linzi és salzburgi gyár tulajdonosa. 1952– a VÖEST (osztrák áll. vas- és acélművek) ig., 1959–61 vezérig. 1961–66 a stuttgarti Daimler-Benz A. G. és az Auto-Union kft. vezérig. és felügyelőbiz. eln.

HJON Mu Gvang (1916) – koreai (KNDK) gépipari min. 1945 előtt szerszámlakatos, a felszabadulás után gyárig. 1953 után főisk.-t végez, majd felelős pártmunkán dolgozik. 1957–63 tartományi pártbiz. eln. 1961– a Koreai Munkapárt PB pótt. 1963– a Gépipari Biz. eln., majd gépipari min., képv.

HO Hsziang-ning (1878) – kínai politikus. 1898 férjhez megy Liao Csung-kajhoz. Japánba utaznak tanulmányaik folytatására, s ott részt vesznek a Szun Jat-szen által szervezett Tungmenghuj szöv. létrehozásában és munkájában, majd hazatérve az 1911-es forr.-ban. Férjét 1925-ben meggyilkolják. Csang Kaj-sek 1927-es árulása után Ho asszony Szung Csing-ling oldalán a dem. mozg. egyik irányítója. A felszabadulás után egy ideig a külföldön élő kínaiak ügyeivel foglalkozó biz. vez. A Kuomintang Forr. Biz. eln., a Kínai Nőszöv. egyik díszeln., a Kínai Képzőműv. Szöv. eln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t., a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln.

HO HUE BA, Joseph Marie (1898) – D-vietnami politikus. Katolikus pap, 1945-ig papi szemináriumban tanít, utána Long Xuyen tartomány katolikusai szövetségének aleln. Tevékeny szerepet játszik az ellenállásban, alapításától kezdve a DNFF egyik vez., a KB t., a D-vietnami Békebiz. aleln.

HO Lung (1896) – kínai politikus, kat. vez. 1926 csatlakozik a forr.-hoz és az É-i Hadjárat idején hadoszt. par. A Csang Kaj-sek-féle fordulat után a nancsangi felkelés egyik irányítója. 1927– a Kínai KP t. A második forr. polgárháborúban egységei csatlakoznak a Hosszú Meneteléshez. A japánellenes háborúban hadoszt.-par. 1945–69 KB t. A felszabadító háborúban az ÉNY-kínai kat. körzet par. 1949–54 a Kat. és Adm. Biz. t., a DNY-kínai kat. körzet par. 1952– a min.-tan. Testnevelési és Sportbiz.-ának vez. 1954– min. elnökh. 1955– marsall. 1956–69 PB t. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

HO Lu-ting (Rodin Ho) (1903) – kínai zeneszerző. Párizsban tanul, a 30-as évek végén hazatér. Jenanban a Lu Hszin Műv. Ak. tanára. A felszabadulás után fontos zenei és közéleti tevékenységet fejt ki: a Zeneműv. Szöv. aleln., a sanghaji zeneműv. főisk. ig. A kult. forr. során tisztségeiről leváltják, a sajtó revizionizmussal vádolja.

HO SI MINH (1890) – vietnami (VDK) közt. eln., a Vietnami Dolgozók P.-ja eln. 1912– Franciao.-ban, Angliában, az USA-ban és az afrikai francia gyarmatokon dolgozik. Ezután újságíróként tevékenykedik, Párizsban részt vesz az Elnyomott Népek Felszabadításának Ligája létrehozásában. Az I. vh. után belép a Francia Szoc. P.-ba. 1920 a tours-i kongresszuson a Francia KP alapító t. Kiadja a *Le Pariah* c. forr. lapot. 1924 a SZU-ba utazik. 1925 Kínában megalakítja az Ázsiai Elnyomott Népek Ligáját és a Vietnami Forr. Ifj. Ligát. 1927 Thaiföldre megy. 1930 Hongkongban más forradalmárokkal együtt megalakítja Indokína Komm. P.-ját, a Vietnami Dolgozók P.-ja elődjét. 1931 Hongkongban bebörtönzik a brit gyarmatosítók. 1933–35 a SZU-ban dolgozik. 1936 visszatér Kínába, onnan irányítja a vietnami forr. mozg.-t. 1941 irányításával Vietnamban megalakul a Vietnami Függetlenségi Liga (Viet Minh.). 1942–44 Kínában a csangkajsekisták bebörtönzik. 1945 aug. a VDK ideiglenes korm.-ának eln. 1946 jan.– közt. eln., 1955 szept.-ig min. eln. is. 1945–54 a felszabadító harc legfőbb vez. 1960 szept.– a Vietnami Dolgozók P.-ja KB eln. A Nemzetvédelmi Tan. eln. Jelentős lírikus, *Börtönnaplój*a magy. is megj.

HO THU (1910) – D-vietnami politikus. Középvietnami mandarincsalád sarja, Párizsban tanul. Gyógyszerész, fiatalon bekapcsolódik a forr. mozg.-ba. 1951–54 részt vesz a franciák elleni harcokban. A genfi egyezmény után 6 évet tölt D-vietnami börtönökben. 1961 megszökik, a felszabadított ter.-ekre megy. A DNFF főtitkárh.

HOANG QUOC VIET – vietnami (VDK) politikus. Korán bekapcsolódik a forr. mozg.-ba. Évekig a francia gyarmatosítók börtönében. A Vietnami Dolgozók P.-ja KB t., a Vietnami Szaksz. Szöv. eln.

HOANG VAN HOAN (1905) – vietnami (VDK) politikus. 1924 bekapcsolódik a forr. mozg.-ba. 1926 Kínába küldik a Ho Si Minh által vezetett forr. agit. tanfolyamra. A Vietnami Forr. Ifj. Liga t. 1935–42 Kínában tevékenykedik, 1942– részt vesz Viet Bac felszabadításában. Az aug. forr. után honv. min. h. 1948 rendkívüli követ. 1951– a KB t., 1956– a PB t. 1951–57 nagykövet Kínában, Koreában és Mongóliában. 1957– a nemzetgyűl. állandó biz. aleln. 1960– a KB titk. és Hanoi város pártbiz. titk.

HOBSBAWM, Eric (1917) – angol történész, publicista. A londoni egy.-hez tartozó Birbeck College tanszékvez. prof. Nközi hírű tudós. A munka tört.-formáló erejét marxista módszerrel és szemlélettel vizsgálva, az ált. társad. tört., különösen pedig az anyagi kultúra tört. ter.-én ért el jelentős eredményeket. Magy. megj. műve: *A forradalmak kora 1789–1848* (1964).

HOCHHUTH, Rolf (1931) – német (NSZK) író. Könyvkeresk.-t tanul, majd Heidelbergben és Münchenben irod. tevékenységet folytat. 1955 után a Bertelsmann, majd a Ronohlt könyvkiadó lektora. Jelenleg Svájcban él. 1962 *A helytartó* c. drámájával válik ismertté (magy. 1966). E műve és *Katonák* c. dokumentumdrámája (1967) is nagy vitákat vált ki.

HOCHWÄLDER, Fritz (1911) – osztrák származású svájci drámaíró. Eredeti szakmája kárpitos. A szaksz. mozg.-ban tevékenykedik. 1932 első műveit bemutatják kis bécsi színházakban. 1936 a fasizmus elől Svájcba emigrál. 1956 megkapja az Osztrák Tud. Ak. Grillparzer-díját. Magy. *A szent kísérlet* c. drámája jelenik meg a *Nagyvilág*ban (1957).

HODGKIN, Alan Lloyd (1914) – angol fiziológus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1939–45 a légügyi és a repülőgépgyártással foglalkozó min. tud. munkatársa. 1945–52 Cambridge-ben, majd 1952– a Royal Society kereteiben folytat kut. munkát. 1959–63 az Orvosi Kut. Tan. t. 1966– a Tengerbiológiai Szöv. eln. 1963 orvosi Nobel-díjat kap az idegsejteket ért impulzusok mechanizmusára vonatkozó felfedezéseiért.

HODGKIN, Dorothy Crowfoot (1910) – angol kristallográfusnő. Oxfordban végzi tanulmányait. J. D. Bernal prof.-ral dolgozik együtt a cambridge-i kristallográfiai labor.-ban. 1933 elkészítik a protein és a pepszinkristályok első röntgenfelvételét. Oxfordban egy. tanár. 1964 kémiai Nobel-díjat kap a biokémiai anyagok szerkezetének vizsgálatában elért eredményeiért.

HODŽA, Fadil (1916) – jugoszláv politikus. A II. vh. előtt Albániában tanítóképzőt, utána Belgrádban pártfőisk.-t végez. Először az Albán KP, majd 1941– a Jugoszláv KP t. A kir. hads. fegyverletétele után Kosovo és Metohija ter.-én szervezi a pártot és az ellenállási mozg.-t. Egy partizánegység pol. biztosa, majd par. 1943 ápr.– a Kosovo és Metohija ter.- főpar.-ság vez. A felszabadulás után e ter. tan. eln., majd 1958– a ter. Népi Szkupstina eln. A JKSZ KB elnökségének és 1969– Végrehajtó Irodájának t. Jugoszlávia Népi Hőse.

HODZSA, Enver – lásd: **HOXHA.**

HOEKSTRA, H. G. (1924) – a Holland KP eln. Elektromosipari szakisk.-t végez. Fiatalon bekapcsolódik a munkásmozg.-ba, belép a KP-ba, amelynek később elnökségi t. 1968– a KP eln. és parl. képv.

HOFER Miklós (1931) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1952– vesz részt tervpályázatokon, számos díjat nyer. 1954– a Bp.-i Műszaki Egy. tanársegéde. 1955– a Középülettervező Váll. tervezőmérnöke, 1964– műteremvez. 1955–58 a M. Építőművész Szöv. mesterisk.-jának hallgatója. 1962–63 tanulmányúton jár Londonban.

1964– a M. Építőművészek Szöv. főtitkárh. Ybl-díjas (1964). F. m.: Kazincbarcikai főtér (pályázat I. díj, 1952), Árpád fejedelem úti lakóház (1958–59), Gyöngyösi iskola (1959), Avasi kilátó és tv-torony (pályázat I. díj, 1960), Külföldi ösztöndíjasok kollégiuma (1966), Az új Nemzeti Színház terve (pályázat II. díj, 1966–67).

HOFFA, James Riddle (1913) – amerikai szaksz. vez. 1932– a másfél millió tagot számláló Szállítómunkások Szaksz.-ének funkcionáriusa. 1952–57 aleln., 1957– eln. 1967 bebörtönzik, hogy szétzúzzák a hatalmas szaksz.-et.

HOFFMAN, Paul Gray (1891) – amerikai üzletember. A chicagói egy.-en végez. 1911–15 a Studebaker-gyár Los Angeles-i lerakatának vez. 1919 megvásárolja a képviseletet. 1925–36 a Studebaker rt. aleln., 1935–48 eln. 1951–53 a Ford Alapítvány eln. 1953–54 a Studebaker–Packard rt. eln., az *Encyclopedia Britannica* kiadói ig., számos tröszt vez.-ségi t. 1959–65 az ENSZ Különleges Alapjának vezérig. 1965– az ENSZ fejlesztési programjának vez.

HOFFMANN, Karl-Heinz (1910) – német (NDK) katonai személyiség, politikus. 1925–28 géplakatos szakmát tanul. 1926– a komm. ifj. szerv., 1930– az NKP (1946– NSZEP) t. 1935 a SZU-ba emigrál. 1936–37 részt vesz a spanyol polgárháborúban. 1947–49 az NSZEP nagy-berlini ker. vez. titk. 1949–50 vez. beosztást tölt be a népi rendőrségnél. 1950– a Népi Kamara t. 1952– az NSZEP KB t. 1952–56 rendőr-vezérőrnagy, belügymin. h. 1956–60 az NDK nemzetvédelmi min. h., 1960– min. Az NDK képviselője a Varsói Szerződés főparancsnokságán. Hadseregtábornok.

HOFFMANN, Kurt (1911) – német (NSZK) filmrendező. 1931– segédrendező, 1938– rendező. Elsősorban a vígjáték, a szatíra mestere. Haladó művész, több filmjében figyelmeztet a mai Ny-Németo.-ban újra felburjánzó fasiszta és militarista veszélyre. *Csodagyerekek* c. filmje a Moszkvai Filmfesztiválon díjat nyer. Magyaro.-n is ismert filmjei még a *Három ember a hóban* (1955, osztrák), *Egy szélhámos vallomásai – Felix Krull* (1957), *A spessarti fogadó* (1957), *Kísértetkastély Spessartban* (1960).

HOFFMEISTER, Adolf (írói neve: Jaroslav Sty) (1902) – cseh festőművész, karikaturista, író. A prágai Károly Egy.-en jogot végez. 1926–39 ügyvéd, közben irod. tevékenységet fejt ki. 1939–45 az USA-ban él emigrációban, és ott a New York-i rádió csehszlovák részlegének vez. Hazatérve 1945–48 a Tájékoztatásügyi Min.-ban a nközi kapcsolatok oszt. vez. 1948–51 nagykövet Párizsban, 1951– a képzőműv. főisk. tanára, a csehszlovák képzőműv. szöv. eln., a Csehszlovák Pen Club eln. Képzőművészként sok könyvet illusztrál. Alkotásait több európai nagyvárosban kiállítják. Magy. megj. könyve: *Repülővel napkeletnek* (útleírás 1961).

HOFFMEYER, Erik (1924) – dán közgazdász. Tanulmányait Svédo.-ban végzi. 1954–55 Rockefeller-ösztöndíjjal az USA-ban tanul. 1956 a koppenhágai egy. nemzetgazd. tanszékének lektora. 1958 a pol. tud. dr.-a. 1959– prof. és a Nemzeti Bank gazd. tanácsadója, majd ig.

HOFSTADTER, Robert (1915) – amerikai fizikus. A Princeton Egy.-et végzi. 1940–42 előadó a Pennsylvania Egy.-en, 1942–43 az Orsz. Szabványügyi Hiv. fizikusa, 1943–46 a Norden Labor.-ok Rt. vez. h. 1946–50 a Princeton Egy. fizika tanársegéde, 1954– a Stanford Egy. adjunktusa. 1961 az atommag felépítésének vizsgálatáért fizikai Nobel-díjat kap. Tud. folyóiratok és szemlék szerk. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke (1963).

HOFSTATTER, Peter (1913) – német (NSZK) pszichológus. A bécsi egy.-en tanul. 1937–43 kat. pszichológus. 1943–45 kriminálbiológus. 1947–49 a grazi egy. magántanára. 1950–56 a washingtoni katolikus egy. prof. 1956–69 a wilhelmshaveni társ. tud. főisk. tanára, 1958–60 uo. a pszichológiai int. ig. 1960– a hamburgi egy.-en a pszichológia tanára, a pszichológiai int. ig. Az Amerikai és a Német Pszichológiai Társ. t. Tud. munkásságának fő ter.-e a szociálpszichológia.

HOFSTRA, Hendrik Jan (1904) – holland pénzügyi szakember. Adóügyi szakember, bankoknál és biztosítótárs.-oknál dolgozik. 1945–56 és 1959–60 parl. képv. 1956–58 pénzügymin. Az Európai Beruházási Bank kormányzója, a Veroline United Shipyards aleln. A Holland Munkáspárt t.

HOGG, Quintin McGarel (1907) – angol politikus. Oxfordban jogot végez, majd 1931– uo. testületi t. 1938–50 parl. képv., 1950–63 a lordok házának t. 1960–63 vez. 1963 lemond rangjáról és a továbbiakban ismét az alsóház t. 1956–57 hadügymin., 1957–59, 1960–64 a kir. titkos tan. eln., 1957–59 a Konzervatív P. eln. 1959–60 lordpecsétőr. 1959–64 tud. és technológiai min. 1959–62 a glasgow-i egy. rektora. Több jogi és pol. tárgyú könyv szerzője.

HOLAUBEK, Josef (1907) – osztrák politikus. Eredetileg asztalos, majd elvégzi a bécsi ped. főisk.-t, ahol tanít is egy ideig. 1928–47 több kényszermegszakítással a bécsi tűzoltóság szolgálatában áll. (1939 és 1940 pol. tevékenység miatt börtönben.) 1945– Bécs tűzoltóparancsnoka, 1947– rendőrfőnöke. 1965– a belügymin. II. főoszt.-t (idegenek ellenőrzése) is vez. Az SPÖ t.

HOLLAENDER, Alexander (1898) – német származású amerikai sugárbiológus. A Wisconsin Egy. hallgatója. 1929–31 uo. fizikokémia asszisztens, 1931–37 különböző int.-ekben tud. kut. munkát végez. 1937–38 és 1945–46 a washingtoni Biofizikai Int. munkatársa, 1946–50 vez. biofizikusa.

Közben 1940–45 az Atomenergia Biz. Tud. Kut. és Fejlesztési Hiv.-nál; 1957– a Tennessee Egy. sugárbiológia prof. 1954–60 a Comité Int. de Photobiologie eln., 1964– tb. eln. 1962– a Nközi Sugárzáskut. Egyes. eln., s számos más tud. társ. t., ill. vez. Nagyszámú tud. cikket publikál.

HOLLANDA, Aurelio Buarque de Ferreira (1910) – brazil író és nyelvész. Előbb vidéki városokban, majd Rio de Janeiróban újságíró, közreműködik több nagy jelentőségű szótár és nyelvészeti kiadvány szerkesztésében. 1942– rendszeresen ír elb.-eket, novellákat, kritikákat stb.

HOLLEY, Robert William (1922) – amerikai kémikus. A Cornell Egy.-en tanul, majd az egy. mezőgazd. kollégiumában tanársegéd, később docens. Szerves kémiával foglalkozik. Növény-, talaj- és táplálkozáskémiai kutatásokat végez. 1964– biokémia prof. 1965–66 tanszékvez. 1968 megosztott Nobel-díjat kap a genetikai kódnak a fehérjeszintézisben betöltött funkcióját elemző kutatásaiért.

HOLLITSCHER, Walter (1911) – osztrák filozófus. Ausztriában, Svájcban és Angliában szociológiát, filozófiát, orvostud.-t és pszichológiát tanul. Angol emigrációjában orvosként dolgozik. A II. vh. után a lipcsei egy.-en a term. tud.-ok filozófiájának prof. Jelenleg Bécsben él. Az ismeretelmélet, a pszichológia és a term. tud.-ok filozófiai kérdéseinek marxista kut.-ja. Magy. megj. műve: *A természettudományos világkép* (1961).

HOLLÓ János (1919) – vegyészmérnök A bp.-i Műegy. vegyészmérnöki karán tanul. 1941–46 különböző vegyipari üzemek mérnöke. 1946–50 a Kőbányai Sörgyárak üzemmérnöke, majd műszaki ig. 1950 egy. magántanár. 1950–52 a Gazd. és Műszaki Ak. tanára. 1952– a Bp.-i Műszaki Egy.-en a mezőgazd. kémiai-technológiai tanszék vez., 1956– uo. egy. tanár. 1955–57 és 1963– a vegyészmérnöki kar dékánja. 1967– az MTA lev. t. 1949–64 a M. Élelmiszeripari Tud. Egyes. főtitk., 1964– aleln. Számos külföldi, ill. nközi tud. társ. és intézmény t., ill. tisztségviselője. Mezőgazd. kémiai technológiával és élelmiszerkémiai problémákkal foglalkozik. F. m.: *Élelmezési iparok I–II.* (tankönyv 1952, 1957), *Maláta és sörgyártás I–III.* (1952, 2. kiad. 1966), *Automatizálás az élelmezési iparban* (1954), *Säurehydrolyse der Stärke* (1966), *Application of the Molecular Distillation* (1969), továbbá mintegy 100 tud. publikáció.

HOLLÓ László (1887) – festőművész. A bp.-i mintarajzisk.-ban rajztanári képesítést szerez, majd 2 évig Münchenben Hollósy Simonnál és 2 évig Párizsban tanul. Olaszo.-i és spanyolo.-i tanulmányútja után Debrecenben telepszik le, ma is ott él. 1911– kiállító művész. 1942– a KUT művészcsop. t. Festményeit legutóbb 1961-ben a Műcsarnokban, grafikáit 1964-ben a Nemzeti Galériában állítja ki. Erőteljes színhatású festményein főleg a falusi életet ábrázolja. Jelentősek tört. és bibliai tárgyú festményei, akt-képei, csendéletei, önarcképei, grafikái. Munkácsy-díjas (1960), Kossuth-díjas (1961), Érdemes művész (1964). F. m.: *Sámson és Delila* (1928), a debreceni krematórium ravatalozójának freskója és üvegablakai (1932), *Szt. István temetése* (1938), *Lakodalmasok* (1943), *Fuvaros szekér* (1952), *Önarckép-sorozat.*

HOLMBERG, Yngre (1925) – svéd politikus. Stockholmban jogot végez. 1954– a Konzervatív (Hőger) P. t. 1955–59 a városi tan.-nál dolgozik. 1961– a Konzervatív P. titk., 1965– eln., országgy. képv., az É-i Tan. svéd delegációjának t.

HOLOTIK, Ludovit (1923) – szlovák történész. 1949–51 a pol. és gazd. tud. főisk. tanársegéde, a Szlovák Tud. Ak. tört. int. tud. munkatársa, 1951–53 ig. 1966– az amerikai szlávista tanulmányokkal foglalkozó társ. t. A Szlovák Tud. Ak. tört. folyóiratának főszerk. Mintegy 70 cikke jelenik meg bel- és külföldi folyóiratokban.

HOLOUBEK, Gustaw (1923) – lengyel színművész. 1947 Krakkóban mutatkozik be, majd Katowicében, 1959– Varsóban játszik, a Varsói Nemzeti Színház t. Kiváló II. Richard alakítása és Sartre: *Az ördög és a jóisten* c. művében Götz megformálása. Hochhut: *A helytartó* c. darabjában Bp.-en is szerepel. Népszerű tv- és filmszínész is.

HOLOV, Mahmadullo (1920) – szovjet politikus. Tanító. 1940–47 a szovjet hads.-ben szolgál. 1947–53 különböző Komszomol-, majd párt- és áll. munkakörökben dolgozik. 1963– a Tadzsik SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. A SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. Az SZKP KRB t.

HOLTHUSEN, Hans Egon (1913) – német (NSZK) író, költő, kritikus. 1931–37 germanisztikát, tört.-et és filozófiát tanul a tübingeni, a berlini és a müncheni egy.-en. 1937–39 könyvkiadói lektor Münchenben. 1939–44 kat. szolgálatot teljesít a németek által megszállt ter.-eken, majd tolmács Münchenben. A háború után Münchenben él, majd az USA-ban vendégprof., 1960–64 a New York-i Goethe-ház program-ig. 1964– újra Münchenben él. Műveiben, különösen kritikáiban és tanulmányaiban reakciós-katolikus színezetű egzisztencialista szemlélet, a szoc.-sal szembeni ellenséges beállítottság jut kifejezésre. A Ny-berlini Műv. Ak. és a Bajor Szépműv. Ak. t. Magy. antológiákban *(Mai német líra)* és folyóiratokban *(Nagyvilág)* jelennek meg versei.

HOŁUJ, Tadeusz (1916) – lengyel prózaíró, költő, drámaíró, publicista. A 30-as évek végén jelentkezik költeményeivel. A háború végéig német koncentrációs táborokban sínylődik. *Versek a táborból* (1946), *Ház Auschwitz mellett* c. drámája (1948) ezt az időszakot dolgozza fel. Magy. megj. művei: *Négyen a bunkerban* (reg. 1962), *A mi világunk vége* (reg. 1964), *Tévúton* (reg. 1964).

HOLYOAKE, Keith Jacha (1904) – új-zélandi min. eln. Különböző farmeregyes.-ek vez. 1932– képv. 1949–57 min. elnökh. és földművelésügyi min. 1960– min. eln. és külügymin. A Nemzeti P. (a nagytőkések pártja) t.

HOMANN, Heinrich (1911) – német (NDK) politikus. Jogot tanul, majd hivatásos kat. tiszt. Hadifogságba kerül. 1943 a Szabad Németo. Nemzeti Biz. egyik alapítója. 1948– a Nemzeti Dem. P. t., 1949–52 pol. ügyvez., 1952– elnökh. 1950– a Népi Kamara t., a Nemzeti Front Nemzeti Tan. Elnökségének és a Német Béketan. elnökségének t. 1952–54 a Népi Kamara aleln., 1954–63 elnökh. 1960– az Államtan. elnökh.

HOMOKI-NAGY István (1914) – író, rendező operatőr. Bírói-ügyvédi oklevelet szerez, majd igazságügyi pályán működik. Kedvtelésből foglalkozik a természet, főleg a madárvilág életének megfigyelésével és fényképezésével. 1949– a Híradó és Dokumentumfilmgyár, ill. a Mafilm író és rendező-operatőre. Kezdetben rövidebb lélegzetű, később egész estét betöltő természetfilmeket készít. Filmjei alapján művészi képeskönyveket állított össze, amelyek több nyelven is megj. Kossuth-díjas (1952), Érdemes művész (1955). F. r.: *A kisbalatoni nádrengeteg* (1949), *Egy kerecsensólyom története* (1950), *Vadvízország* (1951), *Gyöngyvirágtól lombhullásig* (1952), *Kékvércsék erdejében* (1953), *Cimborák – Nádi szélben* (1956), *Hegyen-völgyön* (1959). Filmjei több magy. és külföldi díjat nyertek.

HONECKER, Erich (1912) – német (NDK) politikus. Tetőfedő mesterséget tanul. 1926– a Komm. Ifj. Szöv. t. 1929– KP t. 1933–35 antifasiszta tevékenységet folytat, 1935 letartóztatják. 1937 hazaárulás vádjával tízévi börtönre ítélik, 1945 ápr.-ban szabadul. 1945– a KP KB ifj. titk. 1946– a KP KB, majd az NSZEP vez.-ségi t. 1946–55 a Szabad Német Ifj. Közp. Tan. eln. 1950– az NSZEP PB pótt. és a KB titk. 1958– PB t., 1950– a Népi Kamara t.

HONKASALO, Brynolf (1889) – finn büntetőjogász. Finno.-ban, Lipcsében és Párizsban tanul. 1928 a jogtud. dr.-a. 1922–32 ügyvéd Helsinkiben. 1936–59 a helsinki egy.-en a büntetőjog prof. Számos jogi biz. t. 1934 a finn büntetőjogászok egyes.-ének vez.-ségi t., majd elnökh., 1952–59 eln. 1943– a Finn Tud. Ak. t. 1967– az MTA tb. t. Több szakkönyve jelenik meg; magy. megj. könyve: *Nyugodt lelkiismeretünk támaszkövei* (1940).

HONT Ferenc (1907) – rendező, a színháztud. művelője. Szegeden kezdi rendezői pályafutását. 1924– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1926–27 Párizsban a Theatre National de l'Odeon-ban működik. 1928–36 különböző bp.-i és vidéki színházak rendezője. 1933 a Szegedi Szabadtéri Játékok kezdeményezője, és első ízben rendezi szabadtéren *Az ember tragédiáját.* 1934–37 *A színpad* c. színháztud. folyóirat szerk. 1937–38 az antifasiszta Független Színpad vez. 1941–42 a bp.-i Vigadóban tartott antifasiszta irod. estek rendezője. 1945–49 a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. főig., a Madách Színház ig. 1948–49 a M. Filmgyártó Áll. Váll. műv. vez. 1951–52 az Ifj. Színház ig. 1952–57 az Orsz. Színháztört. Múzeum főig. 1957–59 a Színház- és Filmtud. Int., 1959– a Színháztud. Int. ig. 1961– az ELTE docense. Az irod. tud. kandidátusa (1953). Kossuth-díjas (1949). F. m.: *A színjáték* (1932), *Színház és munkásosztály* (1934), *A színészi képzelet fejlesztése* (1936), *Az eltűnt magyar színjáték* (1941), *Költészet a dobogón* (1942), *A rendező munkája* (1952), *A színjátszó munkája* (1954), *Valóság a színpadon* (1960), *Magyar színháztörténet* (szerk. 1962). F. r.: Shakespeare: *Hamlet* (1930), Madách I.: *Az ember tragédiája* (1933–37), Csokonai M.: *A méla Tempefői* (1938), Madách I.: *A civilizátor* (1938), Molière: *A nők iskolája* (1945), *Zsugori (A fösvény* 1948), Gorbatov: *Apák ifjúsága* (1951), Osztrovszkij: *Farkasok és bárányok* (1952), Gáspár M.: *Hamletnek nincs igaza* (1963).

HONTHY Hanna (1893) – színésznő, operettprimadonna. Mint balett-táncosnő kezdi pályáját az operaházban, majd Rákosi Szidi színiisk.-jában tanul. 1912– a Népoperában, 1916– a Vígszínházban, majd vidéken játszik. 1920– a Revü Színház, a Blaha Lujza Színház, a Király Színház t. 1925–27 a Főv. Operettszínházban, 1927–29 a Belvárosi Színházban működik. 1930–49 csak szerepekre szerződik. 1949– megszakítás nélkül a Főv. Operettszínház t. Mint operettprimadonna az operettrepertoár szinte minden főszerepét végigjátszotta, de prózai darabokban is fellépett. Érdemes művész (1950), Kossuth-díjas (1953), Kiváló művész (1953.) Főbb szerepei: Hervé: *Lili,* Silvia, Cecília (Kálmán: *Csárdáskirálynő*), Kukorica Jancsi (Kacsóh: *János vitéz*), Denise (Hervé: *Nebántsvirág*), Hübscher Kata (Sardou: *Szókimondó asszonyság*), Sarah, Nagyhercegnő (Jacobi: *Sybill*), Nagyhercegnő (Offenbach: *A gerolsteini nagyhercegnő*), Mme Fleury (Lehár: *Luxemburg grófja*), Szerémy grófnő (Csiky: *A nagymama*).

HOOK, Sidney (1902) – amerikai filozófus. A Columbia Egy.-en végez. 1927–32 a New York-i egy.-en tanársegéd, adjunktus, majd tanszékvez. és prof. 1950– az összes egy.-ek filozófia tanszékeinek irányítója. Számos filozófiai témájú könyve, tanulmánya jelenik meg; antimarxista. Filozófiai munkássága társad. filozófiai irányú, egyfajta naturalista tapasztalatfilozófia híve.

HOOVER, John Edgar (1895) – amerikai áll. tisztv., az FBI ig. A George Washington Egy.-en végez. 1917– az Igazságügymin.-ban dolgozik különféle beosztásokban. 1924– az FBI ig.

HOPF, Heinz (1894) – svájci matematikus. Több híres német egy.-en tanul. 1926–31 magántanár a berlini egy.-en. 1931–65 a zürichi műszaki főisk. mat. prof. 1955–58 a Nközi Mat. Társ. eln. Több tud. ak., valamint az Amerikai Természettud. Társ. t., több bel- és külföldi egy. díszdr.-a. P. Sz. Alekszandrovval közösen a modern algebrai topológia megteremtője.

HORÁNYI Róbert (1929) – géptervező. A Bp.-i Műszaki Egy.-en folytatja tanulmányait, 1949–52 a Mintagépgyárban tervező, 1952– a bp.-i Vegyipari Gépgyárban a centrifugatervező és fejlesztés oszt. főkonstruktőre, kandidátus. Áll.-díjas (1965). 14 magy. találmánya van, 1 szovjet–magy. közös találmánya és az NSZK-ban is elfogadták 4 találmányát. Az MTA Kémia Tud. Oszt. vegyészeti, gépészeti munkacsop. t., a Gépipari Tud. Egyes. centrifuga munkacsop. vez.

HORAVA, Akakij Alekszejevics (1895) – szovjet színművész. A tbiliszi Rusztaveli Színház stúdiójában tanul, 1922– uo. színész, 1935–39 a stúdió vez. 1938– a Rusztaveli Színműv. Főisk.-n tanít, 1939–49 uo. ig. 1947– prof. 1939– SZKP t. 1947– a SZU Békebiz. t. A SZU népművésze (1936). ötszörös Áll.-díjas (1941, 1943, 1946, 1951-ben kétszer). Elsősorban hősszerepeket alakít. A 20-as évek eleje óta filmezik. Kiemelkedő filmalakítása a *Szkander bég* (1953).

HORGOS Gyula (1920) – kohó- és gépipari min. A Bp.-i Műszaki Egy.-en végez. 1943–49 gépészmérnök a Csepel Vas- és Fémművekben. 1949–53 aspiráns a SZU-ban. 1954– ismét Csepelen főmérnök, majd az Orsz. Tervhiv. elnökh. Ezután a Csepel Művek műszaki ig. 1960– kohó- és gépipari min. h. 1962– a min. első h., 1963– min. 1945– pártt., 1953– tanár a Bp.-i Műszaki Egy.-en.

HORN Artúr (1911) – agrármérnök. A közgazd. egy. mezőgazd. oszt.-án végez, okl. mezőgazdász. 1943 a Műszaki és Gazd. tud. Egy.-en tanári képesítést nyer. 1947– az Agrártud. Egy. Keszthely, majd Bp. tanára. 1963– az Állatorvostud. Egy. tanára, az állattenyésztéstani tanszék vez. és az Állattenyésztési Kut. Int. főmunkatársa, 1961– az MTA lev. t., 1967– t. 1956– a berlini Mezőgazd. Tud.-ok Ak. lev. t.; a brnói Mezőgazd. Főisk. és a Halle–Wittenbergi egy. díszdr.-a. Tud. munkater.-e az alkalmazott állatgenetika, szarvasmarha- és baromfitenyésztés. Munkássága elsősorban a keresztezések gazd. kihasználására és a leggazdaságosabban termelő típusok kutatására irányul. F. m.: *Újabb irányelvek a szarvasmarhatenyésztésben* (1942), *Sertéstenyésztés* (1953), *Általános állattenyésztés* 1955), *Állattenyésztési enciklopédia* (1959).

HORNICSEK László (1923) – belsőépítész. A bp.-i Iparműv. Főisk.-n tanul, majd Kaesz Gyula műtermében dolgozik. 1952–55 a M. Építőművészek Szöv. mesterisk.-jának növendéke. 1946–58 a Bp.-i Iparműv. Főisk. tanársegéde, docense. 1958–62 a Műszaki Egy. előadója. 1950– a Középülettervező Váll. vez. tervezője, műteremvez. főépítésze. Főleg színházak, hangversenytermek, szállodák és kiállítások, üzletek és más középületek belső kiképzését tervezi. 1965–68 a moszkvai KGST-székház szaktanácsadó és tervező főépítésze. Ybl-díjas (1963).

HOROWITZ, David (1899) – izraeli közgazdász. Lvovban és Bécsben nyer képesítést, 1920 letelepszik Palesztinában. 1935–48 a Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) gazd. oszt. vez. 1952– a Bank of Israel kormányzója. Több alkalommal izraeli ENSZ-biz.-ok vez., ill. tanácsadója. A kártérítési követelések kezdeményezője Németo.-gal szemben. 1948–52 az izraeli Pénzügymin. főoszt. vez., a korm. gazd. tanácsadója. A közgazd. és jogtud. főisk. ipari tan. vez. Tel-Avivban. Több cikke és tanulmánya jelenik meg Izrael gazd. életéről.

HOROWITZ, Vladimir (1904) – orosz származású amerikai zongoraművész. Kijevben tanul, Európában, majd az USA-ban turnézik a legnagyobb amerikai zenekarokkal. Felesége Wanda Toscanini, a nagy karmester leánya.

HORVAI István (1922) – rendező. Elvégzi a szegedi tanárképző főisk.-t, egyidejűleg a szegedi színházban Both Bélánál rendezést tanul. 1945 a Szegedi Kamaraszínház és Városi Színház, 1945–47 a bp.-i Magyar Színház rendezője. 1947–49 a Nemzeti Színház rendezőjeként a leningrádi színműv. főisk.-n tanul. 1949–51 az Úttörő Színház rendezője, majd ig., 1949–57 a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. 1951–57 a Madách Színház ig. 1957–60 a Miskolci Nemzeti Színház, 1960–62 a Fővárosi Operettszínház, 1962– a Vígszínház rendezője. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1953). F. r.: Trenyov: *Ljubov Jarovaja* (1950), Osztrovszkij: *Farkasok és bárányok* (1951), Sarkadi I.: *Út a tanyákról* (1951), *Szeptember* (1955), Lope de Vega: *A hős falu* (1952), Csehov: *Három nővér* (1954), Arisztophanesz: *Lüszisztraté* (1959), Brecht: *Állítsátok meg Arturo Uit!* (1961), Thurzó G.: *Záróra* (1962), *Az ördög ügyvédje* (1966), Tolsztoj: *Karenina Anna* (1964), Miller: *Közjáték Vichyben* (1965), Dürrenmatt: *Fizikusok* (1965), Tennessee Williams: *Macska a forró tetőn* (1967), Gogol: *Egy őrült naplója* (1967).

HORVÁTH András (1911) – az Eln. Tan. titkárságának vez. Bőripari munkás, 1930 bekapcsolódik. a komm. ifj. mozg.-ba, a KIMSZ t. 1934– pártt., 1943 lebukik, börtönbe kerül. A felszabadulás után a bp.-i IX. ker. pártbiz. titk., majd Hajdu m. első titk. 1949–55 gazd. ter.-en dolgozik, váll. ig., min. oszt., ill. főoszt. vez. 1955–56 a Pest m. pártbiz. titk. 1956–62 első titk. 1962–66 a KRB eln. 1967– az Eln. Tan. titkárságának vez.

HORVÁTH Ferenc (1913) – színész. A Színműv. Ak.-t végzi, majd vidéki társulatoknál játszik.

1945–49 a Nemzeti Színház t. 1949 megszerv. az Áll. Bányász Színházat, amelyből 1950 a Honvéd Színház, 1951 a M. Néphads. Színháza alakul. Mindhármat mint ig. vezeti 1953-ig. 1953– a Madách Színházban színész. Drámai jellemszerepeket játszik. Mint versmondó is ismert. SZOT műv. díjas. Érdemes művész (1955), Jászai-díjas (1958). F. sz.: Móricz: *Ludas Matyi*, Matróz (Rahmanov: *Viharos alkonyat*), Lenin (Pagogyin: *A Kreml toronyórája*), Rjumin (Gorkij: *Nyaralók*), Öreg juhász (Shakespeare: *Téli rege*), Zsenda (Tabi: *Különleges világnap*).

HORVÁTH Imre (1906) – romániai magy. költő. 1927– újságíró, 1934– irod.-mal foglalkozik. Nagyváradon él, a háború idején közeledik a KP-hoz. A *Korunk* munkatársa. Hangja, melyet kezdetben szelíd rezignáltság jellemez, a háború hatására határozott tiltakozássá erősödik. A felszabadulás utáni versei a mai életet tükrözik. Áll.-díjas. Költeményei románul is megj. Olteanu és Solomon fordításában (1953). F. m.: *Válogatott versek* (1954), *Köztetek élek* (1958), *Hősök hitével* (vál. versek 1960), *Legszebb versei* (1963), *Őszi remény* (1964), *Szürke szivárvány* (1967).

HORVÁTH János, ifj. (1911) – klasszika filológus. A bp.-i tud. egy.-en latin–magy. szakon tanul. 1941–42 a müncheni egy.-en latin filológiai tanulmányokat folytat. 1938– a bp.-i tud. egy. tanársegéde. 1946–50 egyidejűleg a bp.-i polgári isk.-i tanárképző főisk. tanára. 1952– az ELTE docense, 1962– uo. a középkori és magyaro.-i latin filológia tanára. Az irod. tud. dr.-a (1954). Kossuth-díjas (1954). Középkori latin irod.-mal foglalkozik. F. m.: *Árpád-kori latin nyelvű irodalmunk stílusproblémái* (1954), *A ritmikus próza történetéhez: Rogérius mester Carmen Miserabile-je* (1948), *A Gellért-legendák forrásértéke* (1957), *Die Entstehungszeit der grossen Legende des Bischofs Gerhard* (1960), *Quellenzusammenhänge der beiden Gerhard-Legenden* (1960), *La légende majeure de l'éveque Gérard et les débuts de notre historiographie médiévale* (1961), *A Hun-történet és szerzője, Kézai* (1963), *P. mester (Anonymus) és műve* (1966), *Székesfehérvár korai történetének néhány kérdése az írásos források alapján* (1967).

HORVÁTH Richárd (1906) – templomig., az Eln. Tan. t. A zirci teológiai főisk.-n, majd a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1934– középisk. tanár Bp.-en. 1933– segédlelkész, 1951– plébános, 1958– a bp.-i V. ker. Alkantarai Szent Péter templom ig. 1956– a *Katolikus Szó* c. lap főszerk. 1954– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t. 1958– országgy. képv. (Bp.) 1963– az Eln. Tan. t. A római katolikus papi békemozg. egyik vez.

HORVÁTH Teri (1930) – színésznő. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1952– az Ifj. Színház, a Madách Színház, a Jókai Színház, ill. a Thália Színház t. Főleg népi jellemszerepeket alakít. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1964), Érdemes művész (1969). F. sz.: Rozika (Sarkadi: *Út a tanyákról*), Laurencia (Lope de Vega: *A hős falu*), Nyilas Misi (Móricz: *Légy jó mindhalálig*), Pék Mária (Fejes: *Rozsdatemető*), Ibolya (Szabó: *Kígyómarás*), Mama (Móricz: *Csibe*). Filmen: *Talpalatnyi föld* (1948), *Ludas Matyi* (1949), *Föltámadott a tenger* (1953), *Szakadék* (1956), *Csempészek* (1958), *Légy jó mindhalálig* (1960), *Megöltek egy lányt* (1961).

HOTTER, Hans (1909) – német (NSZK) operaénekes. A müncheni zeneak.-n s uo. az egy.-en tanul. Különböző operaházakban (Berlin, prágai Német Opera stb.) énekel, 1940– a müncheni opera t.; bariton. „Kammersänger" címmel tüntetik ki. Sokat vendégszerepel külföldön, mint oratórium- és dalénekes is gyakran fellép.

HOU Tö-pang (1890 v. 1898) – kínai kémikus. A Massachussetts-i Műszaki Egy. (USA) hallgatója. A Columbia Egy.-en (USA) szerez doktorátust. Fő szakter.-e a szódagyártás. Foglalkozik Kína energia- és nyersanyagkészletének kérdéseivel is. A felszabadulás előtt egy ideig a Szecsuan tartományi Geológiai Kut. Int. vez. 1949– több tud. és közéleti tisztséget tölt be: a Tud. és Műszaki Szöv. aleln., vegyipari min. h., a Vegyipari Szöv. eln., a BVT t, 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t.

HOU Vaj-lu – kínai filozófus. Franciao.-ban tanul, hazatérése után dialektikus materializmust ad elő a pekingi egy.-en. 2 évet tölt börtönben. A háború alatt Tajjüanban, majd Csungkingban él, a japán fegyverletétel után Sanghajban a *Venhujpao* c. haladó újság szerk. A felszabadulás után jelenik meg a kínai filozófia tört.-éről szóló marxista összefoglalása.

HOUGHTON, Douglas (1898) – angol politikus. 1922–60 szaksz. főtitk. 1923–58 a munkások és alk.-ak közös tan. t. 1952–60 a TUC t. 1949– munkáspárti képv. 1947–49 londoni városatya. 1964–65 a lancasteri hercegség kancellárja, 1966–67 tárca nélküli min. 1967– a Munkáspárt parl. csop. összekötő biz. eln.

HOUPHOUET-BOIGNY, Félix (1905) – Elefántcsontpart közt. elnöke és min. elnöke. Gazdag ültetvényes családból származik. A dakari főisk.-n orvosi diplomát szerez. 1940-ig praktizál, majd szülőföldjén törzsfőnök és ültetvényes. 1944 afrikai mezőgazd. szaksz.-et szervez. 1945–46 a francia nemzetgy. t. A haladó RDA képv., majd 1946– eln. 1950– szorosan együttműködik a francia kormánnyal. 1956 Abidjan polgármestere, 1959-ig a francia korm. egészségügyi min. 1959– elefántcsontparti min. eln., 1960– közt. eln. is.

HOURANI, Akram (1914) – szíriai politikus, közéleti személyiség. A damaszkuszi és a beiruti jezsuita egy.-en végez. 1943– parl. képv. 1949–50 földművelésügyi és hadügymin., a Tájékoztatási Hiv. eln. 1950 megalapítja az Arab Szocialista

P.-ot, amelynek vez. 1952–53 libanoni emigrációban, 1957 képv. házi eln. 1958–59 igazságügymin. és (a szír–egyiptomi unió után) az EAK aleln. Belső viták miatt később visszavonul. Pártja egyesül a Baath-p.-tal, később ismét különválnak.

HOUSSAY, Bernardo Alberto (1887) – argentin biológus, kut. orvos. A Buenos Aires-i egy. gyógyszerkut. tanszakán tanul. 1910–17 az állatorvosi főisk.-n tanít. 1919–43, 1945–46, 1955–57 az orvostud. egy. prof. 1957–67 a Buenos Aires-i biológiai és orvostud. kut. int. ig., fiziológia prof. Klinikai gyakorlatot is folytat, de legfőképpen az endokszin mirigyek fiziológiájának kutatásával, és ezzel kapcsolatban a cukorbetegség gyógyításával foglalkozik. 1947 elnyeri az orvosi Nobel-díjat, megosztva a Cori házaspárral, a hormonok szerepének felfedezéséért a szénhidrát-anyagcserében. Egy.-ek tb. prof., ill. díszdr.-a, ak.-k t., ill. tb. t.

HOVEIDA, Amir Abbasz (1915) – iráni min. eln. Párizsban és Brüsszelben tanul. 1942–58 diplomáciai beosztások az ENSZ-képv.-nél, Törökо.-ban, az NSZK-ban, a Külügymin.-ban. 1958–64 a NIOC (Iráni Nemzeti Olajtárs.) ig. tan. t., az adm. iroda vez. 1964–65 pénzügymin. 1965– min. eln. 1964– az Új Irán P. (a tőkés reformokat támogató párt) egyik alapítója és vez.

HOWARD, Jack Rohe (1910) – amerikai újságíró. A Yale Egy.-en végez. 1932–35 újságíró Tokióban, Sanghajban, Indianapolisban, Washingtonban, 1936– a jelenlegi Scripps-Howard Rádiótárs.-nál. 1939–42, 1945–48 a konzervatív Scripps-Howard Újságok segédszerk., 1948– főszerk. 1953– a Scripps-Howard sajtótröszt eln., s a Scripps-Howard Rádiótárs. eln. és ig.

HOWE, Quincy (1900) – amerikai újságíró. Tanulmányait a Harvard Egy.-en és Cambridgeben folytatja. 1929–36 a *Living Age*, majd a Simon és Schuster Rt. kiadóváll. szerk. 1939–41 a New York-i rádió, 1941–49 a Columbia Rádiótárs. hírkommentátora. 1949–50 a CBS tv-társ.-nál, 1950–54 az illinoisi egy. újságíróisk.-n adjunktus, 1954– az Amerikai Rádiótárs. kommentátora, 1961– egyidejűleg az *Atlas: The Magazine of the World Press* szerk.

HOWELLS, William White (1908) – amerikai antropológus. A Harvard Egy.-et végzi. 1932–43 az amerikai Természettört. Múzeum kut.-ja. 1946– prof., 1948–54 a szociológiai és antropológiai szakoszt. vez. 1954– a Harvard Egy. antropológus prof., 1960– az antropológiai tanszék vez., 1955– a Peabody Museum kurátora. Átfogó kutatásokat végez az antropológia, az ember fejlődéstana és az etnika ter.-én. Számos tud. társ. t.

HOXHA, (Hodzsa) Enver'(1908) – albán politikus, az Albán Munkapárt első titk. A korcsai francia líceum növendéke, majd Montpellier-ben (Franciao.) a természettud. kar hallgatója. Párizsban és Brüsszelben vállal munkát. 1936– a korcsai líceum tanára. 1940 kapcsolatba lép Ali Kelmendivel, az Albán KP egyik megalapítójával, együtt marxista csop.-okat szerveznek, ezért halálra ítélik. 1941– az Albán KP (1948– Albán Munkapárt) KB t., 1943– első titk. 1944 a Nemzeti Felszabadító Hads. főpar. 1944–54 a korm. eln. 1946–54 hadügymin. és külügymin is. 1952 hads. tábornok. Kétszeres Nemzeti Hős, a Szoc. Munka Hőse.

HOYLE, Fred (1915) – angol csillagász. A cambridge-i egy.-en végez, majd uo. tanít. 1958– prof. 1956– a kaliforniai Mount Wilson és Palomar csillagvizsgáló munkatársa. Az USA Műv. és Tud. Ak. t. Elsősorban kozmológiai kutatásokat végez. A legképzeletdúsabb jelenkori csillagászok egyike. Több igen érdekes fantasztikus reg. szerzője is.

HÖCHERL, Hermann (1912) – német (NSZK) élelmezési, földművelésügyi és erdészeti min. (1965 óta). A berlini, Aix-en Provence-i (Franciao.) és a müncheni egy.-en tanul, jogász. 1938– b.-i ülnök Regensburgban. 1950 államügyész. 1951 tan.-vez. bíró. 1953– a Szöv. Gyűlés képv. 1961–65 belügymin. A CDU t.

HÖGER, Karel (1909) – cseh filmművész. Tanítóképzőt végez, kezdetben amatőr színjátszó, majd Brnóban jár színiisk.-ba. 1932– a moravai ter. színház t., innen szerződik a prágai Nemzeti Színházhoz. 1966– a Műv. Főisk. tanára. Érdemes művész, Áll.-díjas, a Nemzet művésze. F. sz.: színpadon: a *Brych polgár* címszerepe, *Cyrano*, *Anyegin* címszerepe, Alekszej az *Optimista tragédiá*ban, Loman *Az ügynök halálá*ban, Möbius a *Fizikusok*ban és sok más főszerep. Filmek: *A kék fátyol* (1945), *Husz János* (1954), *Apák iskolája* (1957), *Münchhausen báró* (1961), *Arc az ablakban* (1963).

HÖLLERER, Walter (1922) – német (Ny.-Berlin) költő, író, irod.-tudós. Hadifogságból való hazatérése után teológiát, majd filozófiát, nyelvészetet, irod. tört.-et és tört.-et tanul. 1954– H. Benderrel az *Akzente* c. irod. folyóirat kiadója. 1956 a Frankfurt am Main-i egy.-en a német irod. tanára. 1957–58 különböző amerikai egy.-eken vendégelőadó. 1961– a *Sprache im technischen Zeitalter* c. folyóirat kiadója és a hasonnevű Nyberlini int. ig. A „Gruppe 47" irod. csop. t. Költészetében és irod. elméleti munkásságában az avantgardista, kísérleti líra képv. Magy. antológiákban jelennek meg elb.-ei és versei.

HÖRBIGER, Attila (1896) – osztrák színművész. Eredetileg mezőgazdásznak készül, majd elvégzi a Deutsches Theater színiisk.-t. Osztrák, svájci, csehszlovák és német színpadokon szerepel. 1934–44 a Deutsches Theater, 1950– a bécsi Burgtheater művésze. Elnyeri a „Kammerschauspieler" címet, ezenkívül számos osztrák és nynémet kitüntetés tulajdonosa. Ismert filmszínész is. Felesége, Paula Wessely és testvére, Paul H. is neves művészek.

HÖRBIGER, Paul (1894) – osztrák színész. Bécsben műszaki főisk.-t, majd színiisk.-t végez. 1919 Reichenbergbe szerződik, majd 1926-ig a prágai Deutsches Theaterben játszik. 1926–40 többnyire Max Reinhardt rendezése mellett felváltva szerepel Berlinben és Bécsben. 1941–46 a Burgtheater t., azóta rendszeresen vendégszerepel az USA-ban és az NSZK-ban. A bécsi operettisk. legismertebb képv., kitűnő jellemábrázoló művész. Számos filmben is szerepel.

HÖRSTADIUS, Sven O. (1898) – svéd ornitológus. A stockholmi egy.-en végez, uo. tanár is. 1942–64 az uppsalai egy. zoológiai tanszékvez. tanára. Biológiai, állattani, madártani társ.-ok t., a Svéd Tud. Ak. t., számos külföldi tud. társ. eln., a párizsi és a cambridge-i egy.-ek díszdr.-a. Német és angol nyelven jelennek meg publikációi.

HRENNYIKOV, Tyihon Nyikolajevics (1913) – szovjet zeneszerző, közéleti személyiség. A moszkvai konzervatóriumot végzi. 1941–54 a szovjet hads. Közp. Színházának zenei vez. 1947– SZKP t. 1948– a Szovjet Zeneszerzők Szöv. főtitk. 1961– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1942, 1952), az OSZSZSZK népművésze (1954), a SZU népművésze (1963). Operák, zongoraverseny, szimfóniák, hegedűverseny, színpadi és filmkísérőzenék, kisebb zongoradarabok, dalok szerzője.

HRISZTOV (Christoff), Borisz (1919) – bolgár énekes. A jogi doktorátus megszerzése után kezd énekelni tanulni Itáliában és Ausztriában. 1946– hivatásos opera- és hangversenyénekes; basszus. Európa különböző városaiban és az USA-ban is vendégszerepel. Főleg Olaszo.-ban él.

HRISZTOV, Hriszto (1915) – bolgár történész. A Bolgár Tud. Ak. t. Az Ak. Tört. tud. Int. ig. A mai bolgár tört. tud. legtekintélyesebb képv. Kutatási ter.-e a 19. sz.-i bolgár megújulási mozg.-ak és a két vh. közötti bolgár munkásmozg. tört.

HRISZTYIANOVICS, Szergej Alekszejevics (1908) – szovjet fizikus, matematikus, fizikus. Elvégzi a leningrádi egy.-et, majd a leningrádi Áll. Hidrológiai Int.-ben dolgozik. 1937–53 a Közp. Aerodinamikai Int. tud. munkatársa. 1956–57 a SZU Tud. Ak. Fizikokémiai Int.-ben dolgozik. 1957– a SZU Tud. Ak. szibériai részlegének Elméleti és Alkalmazott Mechanikai Int. ig. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1943– t. 1946– a SZU Tud. Ak. Elnökségének t. 1949– SZKP t. Háromszoros Áll.-díjas (1942, 1946, 1952). Megkapja a SZU Tud. Ak. Zsukovszkij-díját (1942). Kutatási ter.-e az elméleti fizika és a mat. analízis.

HROMADKA, Josef L. (1889) – csehszlovák evangélikus teológus. Tanulmányait Bécsben, Baselban, Heidelbergben, Aberdeenben végzi. Lelkész, majd 1920–39 és 1947–50 egy. tanár a prágai Husz János teológiai fakultáson. 1939–47 az USA-ban a princetoni Hittud. Szemináriumon a keresztény etika meghívott tanára. 1950–66 Prágában a Komensky evangélikus hittud. kar dékánja. Számos hittud. művet ír, egy részük német és angol nyelven is megjelenik. Lenin-békedíjas és számos más kitüntetés tulajdonosa; a BVT elnökségi t. A Prágai Keresztyén Békekonferencia eln.

HRUBIN, František (1910) – cseh költő. Filozófiát és jogot tanul, 1935–45 könyvtáros a prágai városi könyvtárban. Érdemes művész. Magy. megj. művei: *Szedjünk, szedjünk virágot* (gyermekversek 1952), *Versek* (1959), *Augusztusi vasárnap* (színmű 1960), ezenkívül antológiák és folyóiratok közlik verseit.

HRUNOV, Jevgenyij (1935) – szovjet űrhajós. Mezőgazd. technikumot, majd repülőisk.-t végez. 1960– az űrhajós egységhez kerül. 1965 Alekszej Leonov űrrepülése és űrsétája során mint tartalék szerepel. 1969 jan. a Borisz Volinov par.-sága alatt álló Szojuz 5 űrhajón Alekszej Jeliszejevvel „űrrandevút" és csatlakozást hajtanak végre a Szojuz 4 űrhajóval, majd Jeliszejevvel átszállva, azon folytatják útjukat. 1959– SZKP t.; ezredes, a SZU Hőse.

HRUSCSOV, Nyikita Szergejevics (1894) – szovjet politikus. Mezőgazd. munkás, majd lakatos a Donyec vidéki gyárakban és bányákban. 1918– SZKP t. 1918–20 a Vörös Hads. soraiban részt vesz a polgárháborúban. 1920–32 vez. pártmunkás Kijevben, majd Moszkvában. 1932–34 a Moszkva ter. és városi pártbiz. másodtitk., 1935–38 első titk., 1934– SZKP KB t., 1938 az Ukrán KP KB első titk., az SZKP PB pótt. 1941–45 különböző hads. csop.-ok kat. tan.-ának t. 1947– az Ukrán SZSZK min. tan. eln. 1947–49 az Ukrán KP KB első titk. 1949–53 a Moszkva ter. és városi pártbiz. első titk., az SZKP KB titk. 1953–64 első titk. 1958–64 a SZU min. tan. eln. 1964 okt. felmentik funkcióiból. Lenin-békedíjas. (1958).

HSZIA Jen (Sen Tuan-hszien) (1901) – kínai író, közéleti személyiség. Japánban mérnöki képesítést szerez. Hazatérve részt vesz az É-i Hadjáratban, belép a Kínai KP-ba. A 30-as években Sanghajban illeg. munkát végez. A Baloldali Írók Szöv.-nek, a Baloldali Színműv. Szöv.-nek alapító t. Számos drámáját játsszák. A japánellenes háború alatt a *Csiuvang Zsipao* szerk. Sanghaj eleste után Hongkongba menekül. 1949 után a KB K-kínai irodája prop. oszt. vez. h., a művelődési oszt. vez., a sanghaji irod. és műv. szöv. eln. 1954–64 művelődésügyi min. h. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. A felszabadulás után számos filmforgatókönyvet ír. A kult. forr. során revizionizmussal vádolják.

HSZIA Naj (Shiah Nao) (1910) – kínai régész. A pekingi, majd a londoni egy.-en tanul. A pekingi egy. régészeti tanszékének prof., majd a Kínai Tud. Ak. régészeti int. ig., a filozófiai és társ. tud.

oszt. t. Részt vesz az anjangi (1935), tunhuangi, hujhszieni, csangsai stb. ásatásokban, a pekingi Ming császársír feltárásában (1958). Számos tud. cikk szerzője. 1959– az Orsz. Népi Gyűlés t.

HSZIAO Szan (Emi Siao) (1896) – kínai költő. Tanítóképzőt végez, majd részt vesz az 1919-es hunani forr. diákmozg.-ban. 1920 a dolgozótanuló csop.-tal Franciao.-ba utazik. 1922– a Kínai KP t. 1922–24 Moszkvában tanul. 1924–27 részt vesz az első forr. polgárháborúban. 1929–39 a SZU-ban tartózkodik, itt jelennek meg Mao Ce-tungról írt visszaemlékezési (magy. *Mao Ce-tung gyermekkora és ifjúsága* 1951), majd verseskötetei. 1939 hazatér és a jenani Lu Hszin Műv. Ak.-n tanít. A felszabadulás után részt vesz a közéletben, a BVT t., a Kínai–magyar Baráti Társ. aleln. Említett művén kívül magy. antológiákban jelennek meg versei.

HSZIE Csüe-caj (1883) – kínai politikus. Tanító, majd lapszerk., 1924 belép a Kuomintangba, majd 1925 a Kínai KP-ba. Csang Kaj-sek fordulata után a kínai tan.-korm. ter.-re megy, különböző tisztségeket visel. 1934–35 részt vesz a Hosszú Menetelésben. 1948 az É-kínai kormányzótan. t. 1949 a jogi egy. rektora, 1949–59 belügymin. 1956–69 KB pótt. 1959–65 a Legf. B. eln. 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület egyik aleln.

HSZIE Fu-cse (1908) – kínai min. elnökh. (1965 óta). 1937-ig különböző tisztségeket tölt be a forr. hads.-ben. 1948 a 2. hads. IV. hadoszt.-nak par. h. Szecsuan elfoglalása után a K-szecsuani körzet kat. biz. pol. biztosa. 1953 a DNY-kínai Kat. és Adm. Biz. t. 1959-ig a Kínai KP Jünnan tartományi biz. titkárh., majd első titk., a tartományi helyőrség par. 1956– KB t. 1959– állambiztonsági min., 1966– PB pótt., 1967 ápr.– az új pekingi hatalmi szerv vez. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1969– PB t.

HSZÜ Hsziang-csien (1902) – kínai kat. vez., politikus. Tanítóképzőbe, majd a Huangpu Kat. Ak.-ra jár. 1927– KP t., részt vesz a kantoni felkelésben. A 30-as években Honan, Hupej és Anhuj határvidéken önálló bázister.-et hoz létre; egységeivel a Hosszú Menetelés során csatlakozik a Vörös Hads. főerőihez. A japánellenes háború idején fontos beosztásokban. 1945– KB t. 1949–54 a Kínai Népi Felszabadító Hads. vezérkari főnöke. 1954– a Honv. Tan. aleln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t., 1965– állandó biz.-ának aleln. Egy ideig a hads. kult. forr. biz. vez.

HSZÜ Si-ju (1906) – kínai kat. vez. A 30-as években csatlakozik a Vörös Hads.-hez. A japánellenes háború idején egységpar., részt vesz Santung felszabadításában. 1949–54 a santungi, 1954– a nankingi kat. körzet par.; 1959 szept.– honv. min. h. 1956–69 KB pótt. Az 1968 márc.-ban alakult Csiangszu tartományi Forr. Biz. vez. 1969 ápr.– KB és PB t.

HSZÜ Tö-heng (1894) – kínai politikus. A pekingi egy.-en végez, az 1919. máj. 4-i mozg. aktív résztvevője. Társ. tud., közgazd. ismereteit Angliában és Franciao.-ban szerzi. Hazatérése után több egy.-en tanít. A japán támadás idején az ellenállás és a nemzeti egység szervezője, a főleg értelmiségieket egyesítő Szept. 3. Társ. megalapítója és mindmáig eln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t., 1956– halászati min., 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület egyik aleln.

HU Csiao-mu (1905) – kínai politikus. Pekingben tanul, majd Sanghajba költözik, ahonnan a japán támadás idején Jenanba megy. 1932– a Kínai KP t. 1943–44 az ifj. biz.-ban dolgozik. Mao Ce-tung titk., majd évekig sajtó vonalon tevékenykedik; az Új-Kína hírügynökség vez. stb. A felszabadulás után az Államtan. kult. és nevelési biz. főtitk. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés állandó biz. t. 1956–69 KB t., a KB prop. oszt. vez. h., a KB titkárság pótt. A kult forr. kezdete óta egyre kevesebbet szerepel a nyilvánosság előtt.

HU Feng (Csang Kuang-zsen) (1905 körül) – kínai irod. kritikus. A 20-as években részt vesz a forr. diákmozg.-ban. A pekingi egy.-en tanulmányait megszakítva D-re utazik. A forr. veresége után Japánba megy, innen 1933 kiutasítják. Sanghajba visszatérve a baloldali irod. mozg. aktív résztvevője. A japánellenes és felszabadító háború idején a Kuomintang fennhatósága alatt álló ter.-en dolgozik. A felszabadulás után az Írószöv. elnökségének t., a *Zsenmin Venhszüe* c. irod. folyóirat szerk. biz. t., az Orsz. Népi Gyűlés t. A Kínai KP KB-hez intézett, a kult. élet irányításának megreformálását sürgető levelét követően éles hangú támadások érik. 1955 valamennyi tisztségéről leváltják, azóta sorsáról nincs hír.

HU Jao-pang (1915) – kínai politikus. 1933 a Kínai Komm. Ifj. Szöv. KB titk., 1935 szervezési oszt. vez. 1937 a jenani kat. ak. hallgatója. A japánellenes és felszabadító háború során különböző kat. egységek pol. részlegénél, utoljára a DNY-Kínát felszabadító 2. hads.-ben szolgál. 1949–52 É-Szecsuan adm. vez., a kat. körzet pol. biztosa. 1949– az Új Dem. Ifj. Szöv. KB t., 1952 titk. 1953–59 a DIVSZ aleln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1956–69 a Kínai KP KB t. 1957– az Új Dem. Ifj. Szöv.-ből létrehozott Kínai Komm. Ifj. Szöv. titk.

HU Jü-cse (1897) – kínai politikus. A hangcsoui angol isk.-ban, majd Párizsban tanul, hazatérve több dem. lap szerk. A japánellenes háború idején a hazafias mozg. egyik vez., utána a Dem. Liga egyik vezetőjeként Szingapurban tevékenykedik. 1948 hazatér, s 1949 a pekingi *Kuang Ming* c. újság főszerk. 1949 után a Tájékoztatásügyi Hiv. vez. A Kínai Külpol. Társ. aleln., az írásreform biz. aleln. 1959– a kult. ügyek min. h., A Dem. Liga titk., az Orsz. Népi Gyűlés t.

HUA Lo-keng (1915 körül) – kínai matematikus. A pekingi Csinghua Egy. mat. szakának irodáján dolgozik, közben tanul, hamarosan előadó lesz. Cambridge-be küldik tanulni, tanulmányai befejeztével az egy.-en ad elő. 1945 a SZU-ban, 1946–50 az USA-ban tanít. 1950 hazatér a KNK-ba, a Csinghua Egy. prof., a Kínai Mat. Szöv. eln., az Orsz. Népi Gyűlés t. Számelméleti kutatásai jelentősek. Magy. megj. könyve: *A törzsszámok additív elmélete* (1959).

HUANG Jung-seng (1906) – kínai kat. vez. Csianghszi tartományban belép a Vörös Hads.-be; a Hosszú Menetelés idején ezredpar. A japánellenes és a felszabadító háború során ÉK-Kínában és Mandzsúriában harcol, majd Lin Piao IV. szárazföldi hads.-ében részt vesz DK-Kína felszabadításában. 1949 a Kuanghszi tartományi, 1950–53 a D-Kínai kat. körzet par. h., majd par. 1953–54 és 1965– a kantoni helyőrség par., közben 1955– a kantoni kat. körzet par. 1956– a KP KB pótt. Az 1968 febr.-ban alakult Kuangtung tartományi Forr. Biz. vez., vezérkari főnök. 1969– KB és PB t.

HUANG Ke-cseng (1899) – kínai politikus, kat. vez. 1924 a kantoni Huangpu Kat. Ak. hallgatója. 1927– a Kínai KP t., a hunani ún. Őszi Termés felkelés egyik szerv. 1928 csatlakozik Mao Ce-tung egységeihez. 1934–35 részt vesz a Hosszú Menetelésben. Ezt követően egy ideig a KB szervezési oszt. vez. A japánellenes és felszabadító háborúban különböző kat. posztokon, utoljára a Lin Piao vezette 4. hads.-ben. 1945–50 a Kínai KP KB pótt. 1950–69 t. A felszabadulás után hunani kormányzó h., a kat. körzet pol. biztosa. 1952–54 vezérkari főnök h. 1954– vezérkari főnök, honv. min. h., az Orsz. Népi Gyűlés t. 1955– hads. tábornok. 1956–59 a Kínai KP KB titk. 1959 a lusani plénumon Peng Tö-huajt támogatja, főbb tisztségeiről leváltják.

HUBACHER, Hermann (1885) – svájci szobrász. Genfben, Bécsben, Rómában és Párizsban tanul. Erőteljes realista művész. Szobrokon kívül bronz és terrakotta kisplasztikákat, épületplasztikát készít. Az 1938. évi Velencei Biennalén elnyeri a szobrászati nagydíjat, 1944 Zürich város műv. díját. Számos köztéri szobor alkotója. Elméleti munkái közül *Rodin-tanulmánya* jelentős.

HUBAY Miklós (1918) – író. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán, majd Genfben tanul ösztöndíjjal. 1944. márc.– ott szerkeszti a Magyaro.-n beszüntetett *Nouvelle Revue de Hongrie* c. francia nyelvű folyóiratot. 1946–48 a genfi magy. könyvtár vez. 1948 végén hazajön. Több drámája és tanulmánya jelenik meg. Kétszeres József Attila-díjas (1955, 1966). Főbb drámái: *Hősök nélkül* (1942), *Egy magyar nyár* (1954), *István napja* (1955), *Egyik Európa* (1957), *C'est la guerre* (1960), *Ők tudják, mi a szerelem* (1961), *Egy szerelem három éjszakája* (1962, filmbemutató 1967), *Csend az ajtók mögött* (1963), *Néró játszik* (1968).

HUCHEL, Peter (1903) – német (NDK) költő. Irod.-t és filozófiát tanul a berlini, a freiburgi és a bécsi egy.-en. 1924 megj. első versei. 1930–33 a *Literarische Welt* c. folyóirat munkatársa. Hitler uralomra jutása után belső emigrációba vonul, csak néhány semleges témájú rádiójátékkal jelentkezik. 1945–48 a berlini rádió műv. ig. 1949–62 a *Sinn und Form* c. irod. folyóirat főszerk. Magy. antológiákban és folyóiratokban látnak napvilágot versei. A Német Műv. Ak. t. Nemzeti-díjas (1951).

HUCIJEV, Marlen (1925) – szovjet filmrendező. Elvégzi a moszkvai filmműv. főisk.-t, majd a moszkvai Gorkij Filmstúdióban dolgozik. 1956– rendez önállóan. Ismertebb filmjei: *Tavasz a kisvárosban* (1956), *Iljics negyede* (1963), *Mi húszévesek* (1963).

HUELSENBECK, Richard (1892) – az USA-ban élő német költő, író. Orvostud.-t, német nyelvészetet, műv.-tört.-et és filozófiát tanul a párizsi, a zürichi és német egy.-eken. A dadaista műv. mozg. egyik alapítója. Később hajóorvosként, majd újságíróként beutazza a világot. 1936– az USA-ban él, pszichoanalitikus orvos New Yorkban. A dadaizmus programadó írásainak egyik szerzője, majd a hagyományos formákhoz visszakanyarodó költő. A 20-as években és a 30-as évek elején a munkásmozg.-mal rokonszenvező, baloldali-polg. álláspontot foglal el.

HUGGINS, Charles B. (1901) – amerikai kut. orvos. A Harvard Egy.-et végzi. 1924–26 a Michigan, 1927– a chicagói egy. urológia szakán tevékenykedik, 1936– prof. 1951– a Rákkut. Int. labor. kísérleti részlegének ig. 1966 Rousszal megosztott Nobel-díjat kap a prosztataráknak hormonkezeléssel történő gyógyításában elért eredményekért. Számos amerikai és európai tud. ak. és társ. t.

HUGHES, James Langston (1902) – amerikai néger író és költő. Mint szállodai alk.-at fedezi fel V. Lindsay költő. Az *Afro-American* c. néger újságnál riporter, majd 1937 Spanyolo.-ba utazik, és költeményeiben bemutatja az amerikai félvérek és négerek közös harcát a fasizmus ellen. A 30-as években egyfelvonásosokat is ír munkásszínpadok számára; egy időben a harlemi néger munkásszínház ig. A négernépdalok ritmusát idéző versekben mutatja be az amerikai négerek életét és harcát. Több elb.-t is ír. Az *Egy péntek délelőtt* (1958) c., valamint *Három sors – Feketék és fehérek* c. reg.-ei (1967) magy. is megj.

HUGHES, Richard (1900) – angol író, költő irod. kritikus. Oxfordban végzi tanulmányait. Kalandvágyó természet, beutazza a fél világot. 1936 a walesi Nemzeti Színház aleln., később színtársulatot alapít. A világ első rádiójátékának szerzője. Leghíresebb reg. magy. is megj. (*Szélvihar*

Jamaikában, 1934), továbbá *Örvényben* (reg. 1954), *Róka a padláson* (reg. 1964).

HULTGREN, Gunnar A. E. (1902) – svéd egyházi személyiség. Uppsalában teológiai dr.-i fokozatot nyer. 1926– egyházi funkciókban. 1947–51 Visby, 1951–58 Härnösand püspöke, 1958– uppsalai érsek. 1959– a Svéd Ökoménikus Tan. eln. A svéd nemzeti egyház feje.

HUMO, Avdo (1914) – jugoszláv politikus. Bölcsészeti tanulmányait Belgrádban végzi, a jugoszláv egy. mozg. egyik kiemelkedő alakja. 1934– KP t. 1941 Boszniában és Hercegovinában szervezi az ellenállási mozg.-t és a partizánegységeket. A felszabadulás után a Bosznia és Hercegovina-i korm. eln. h., 1969-ig a JKSZ KB elnökségének t. 1969– a Választmány állandó t. Jugoszlávia Népi Hőse.

HUMPHREY, Hubert Horatio, ifj. (1911) – amerikai politikus. A minnesotai és a louisianai egy.-en végez. A II. vh. alatt különböző hadigazd. és kat. elosztási szerv.-ekben tölt be vez. funkciót. 1943–44 államtud. prof., az Amerikai Államtud. Egyes. aleln. 1944–45 rádió hírkommentátor, 1945–59 Minneapolis város polgármestere, 1949–64 szenátor. 1955–64 a szenátus leszerelési albiz. eln. 1956–57 ENSZ-delegátus. 1964–68 az USA aleln. Dem. párti, valamint a Farmerek és Munkások P.-ja t.

HUNT, Haroldson Lafayette – amerikai olajmágnás. A Hunt Olaj Társ. tulajdonosa. A Facts Forum alapítója (belpol. kérdésekkel foglalkozó anyagokat ad a rádió és a tv számára). Dem. párti.

HUNYA István (1894) – a MEDOSZ eln. (1958 óta). Mezőgazd. munkás. Az I. vh.-ban az orosz frontra kerül, fogságba esik, 1917–18 részt vesz a forr. harcokban. 1918 hazatér, a KMP egyik alapító t. 1919 a magy. Vörös Hads.-ben harcol. 1921–32 a földmunkás mozg. egyik vez. Tevékenységéért több ízben letartóztatják és elítélik. 1932 a SZU-ba emigrál. 1945 hazatér. 1945–49 a *Dózsa Népe* c. lap szerk., majd a mezőgazd. dolgozók szaksz. mozg.-nak egyik vez. Irod. munkásságot is folytat. F. m.: *Kubikosok* (Moszkva 1934, Budapest 1947, 1950), *Tizenkilencesek* (életrajzok 1962).

HUPPERT, Hugo (1902) – osztrák író, költő és kritikus. Tanulmányait Bécsben és Párizsban végzi. 1921– az Osztrák KP t. 1928– Moszkvában fejt ki tud. tevékenységet. A II. vh.-ban a szovjet hads. tisztjeként vesz részt. 1945–49 a bécsi *Österreichische Zeitung* munkatársa. 1949–56 ismét a SZU-ban tevékenykedik. 1960– a *Tagebuch* c. osztrák komm. kult. folyóirat színházi rovatának vez. Irod. művei a 30-as évek elejétől jelennek meg. Fordítói munkásságáért, különösen Majakovszkij verseinek fordításáért az NDK-ban Heinrich Mann-díjjal tüntetik ki. – Magy. a *Századunk osztrák lírája* c. antológiában jelennek meg versei.

HURDES, Felix (1901) – osztrák politikus. A bécsi egy. jogi fakultásának elvégzése után a karintiai tartományi korm. szolgálatába lép. 1938–39 a dachaui koncentrációs tábor, 1944–45 a mauthauseni koncentrációs tábor foglya. 1945–52 oktatásügyi min. 1945– parl. képv., 1953–59 a parl. eln. Ausztria felszabadulása után egyike az ÖVP alapító tagjainak; 1945–51 a párt főtitk.

HURWIC, Józef (1911) – lengyel fizikokémikus. 1951– a varsói Műegy. fizikai kémia, 1960– fizika prof. 1948– a *Problema* c. folyóirat szerk. Kísérleteket végez a molekulák felépítésével, kiváltképp a dipólnyomatékkal és a molekulaközi reakciókkal kapcsolatban. *Az anyag szerkezete* c. tankönyv írója (1964).

HURWITZ, Stephan (1901) – dán jogász. 1929–35 államügyész. 1931– a koppenhágai egy. jogtud. tanszékének rektora. 1935– prof., 1953–54 az egy. prorektora. 1955– a parl. közig. felügyeletet ellátó meghatalmazottja. Számos nközi jogi egyes. és biz. t., tb. t. a La Société Internationale de Criminologie aleln., a Finn Tud. Ak. t., több egy. tb. dr.-a. *Kriminológia* c. munkája megj. angol, olasz és spanyol fordításban is. A dán jogszabálygyűjt. szerk.

HUSÁK, Gustav (1913) – a Csehszlovák KP első titk. A pozsonyi Komensky Egy. jogi karának elvégzése után 1938–43 ügyvédi tevékenységet folytat. 1933– a CSKP t. 1943–45 a Szlovák KP illeg. vez.-ségének t. 1946– a Szlovák Nemzeti Tan. megbízott testületének eln. 1949– a CSKP KB t. 1951 alaptalan vádak miatt kizárják a KP-ból, 1954 ápr. életfogytiglani börtönre ítélik. 1963 aug. rehabilitálják. 1963–68 a bratislavai Szlovák Tud. Ak. államjogi int.-nek tud. munkatársa. 1968 ápr.– a Černík-korm. min. elnökh., majd a Szlovák KP első titk., a CSKP KB elnökségi t. 1969 ápr.– a CSKP első titk.

HUSFELDT, Erik (1901) – dán sebészprof. Sebészorvos különböző kórházakban, szakter.-e a tüdő és szívsebészet. 1938–43 a koppenhágai egy.-en tanít. 1943– uo. prof. A német megszállás alatt a Felszabadítási Tan. t. 1950 a WHO dán csop. vez. Töröko.-ban és Izraelben. 1952–53 a WHO orvosokból és tudósokból álló nközi csop. vez. Indiában, Burmában és Ceylonban, majd Egyiptomban és Iránban is. 1956 a Dán Vöröskereszt magy. tábori kórházának vez. A Dán Vöröskereszt aleln. Számos dán és külföldi tud. társ. és egyes. t., a glasgow-i és a genfi egy. díszdr.-a.

HUSTON, John (1906) – amerikai filmíró és -rendező. Újságíróként kezdi pályáját, majd hivatásos boxoló és kat. tiszt. Később Londonban arat színpadi sikereket. 1938 visszatér az USA-ba, és a Warner Bros. Studio forgatókönyvírója. 1941– rendező, 1949– a Metro-Goldwyn-Mayer írója és rendezője. Több filmje Oscar-díjat kap. F. r.: *A Morgue utcai gyilkosság* (társíró 1932), *Juarez* (társíró 1939), *Három idegen* (társíró 1946), *A Sierra Madre kincse* (rendező és író 1947), *Moulin Rouge* (1953), *Kallódó emberek* (1960), *Freud* (1962), *A kardinális* (1963) stb.

HUSSZEIN, Hadzs Amin – Palesztina nagymuftija. Tanulmányait Jeruzsálemben és a kairói Al Azhar Egy.-en végzi. 1914–18 a török hads. tisztje. 1921 mufti, 1922– a Legf. Mohamedán Tan. eln. 1937 elhagyja Palesztinát a brit mandátumpol. és a zsidók bevándorlásának engedélyezése elleni tiltakozásul. 1946 hazatér. 1948 az Összpalesztinai Legf. Gyűlés eln. A Palesztinai Felszabadítási Szerv. megalakítása óta pol. szerepe csökken. Számos mohamedán világértekezlet eln.

HUSSZEIN, ibn Talal (1935) – Jordánia királya. A Hasemita-dinasztia t. Alexandriában, majd Angliában tanul. 1952 aug. követi atyját a trónon, hivatalosan 1953 máj.-tól uralkodik. 1958 csak az angol beavatkozás, majd a nyílt terror menti meg trónját. A 60-as évek elejétől közeledik a haladó arab országokhoz.

HUSSZEIN, Mohamed Arsad (1910) – pakisztáni politikus. Cambridge-ben és Londonban tanul. 1950–54 külügyi államtitkárh. 1954–56 a brüsszeli pakisztáni követség tan.-osa. 1957–59 külügyi államtitkárh. 1959–61 nagykövet a skandináv államokban, 1961–63 a SZU-ban és Csehszlovákiában, 1963–65 Nepalban. 1963–68 főpar. Indiában. 1968–69 külügymin.

HUSZÁK István (1906) – ideg- és elmegyógyász. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1931–35 a szegedi egy. ideg- és elmeklinikáján, 1935–37 az egy. Biokémiai Int.-ben tanársegéd. 1938–39 a szegedi Agykut. Int., 1941–42 a stockholmi Orvosi Nobel Int. biokémiai oszt. tud. munkatársa. 1947– a szegedi egy. tanára, az Ideg- és Elmekórtani Klinika, valamint az Agykut. Int. ig. 1949–50 és 1960–61 az egy. dékánja. Több külföldi és nközi tud. társ. t., az orvostud. dr.-a (1952), Kossuth-díjas (1960). Ideg- és elmegyógyászattal, az idegrendszer kémiájával és fiziológiájával foglalkozik. Nagyszámú tud. publikációja jelenik meg magy., német és angol nyelven.

HUSZÁR István (1927) – közgazdász, a KSH eln. A sárospataki tanítóképzőben, majd a bp.-i közgazd. tud. egy.-en tanul. 1949–53 uo. a stat. tanszéken demonstrátor, majd tanársegéd. 1953–63 az MDP KV, ill. az MSZMP KB apparátusában a terv-, pénzügyi és keresk., majd az államgazd. oszt.-on dolgozik. 1963– a KSH első elnökh., 1969– eln. Számos tanulmánya jelent meg a stat., a gazd. pol. és a tervezés tárgyköréből.

HUXLEY, Andrew Fielding (1917) – angol kut. orvos. Nagyapja, Thomas H., Darwin munkatársa volt, fivére Aldous H., a világhírű író. Tanulmányait Londonban, majd Cambridge-ben folytatja. Biológiai kut. munkát végez, többek közt Millikan mellett. A II. vh. alatt a légelhárítás és az admiralitás részére old meg technikai-fizikai feladatokat. 1946–50 a cambridge-i egy.-en előadó, 1951–59 az egy. fiziológiai kut. részlegének vez. 1959–60 a biofizikai kísérletek docense, 1960– a londoni egy. fiziológia prof. 1963 Ecclesszel és Hodgkinnal megosztott Nobel-díjat kap az idegsejteket ért impulzusok ionikus mechanizmusára vonatkozó felfedezéseiért.

HUYNH TAN PHAT (1913) – D-vietnami politikus. Neves építészmérnök, a 30-as években radikális ifj. folyóiratot szerkeszt, az Ifj. Élcsapatmozg. egyik vez. A francia gyarmatosítók kétszer letartóztatják, az ellenállási háborúban a D-vietnami tájékoztatási szolgálat irányítója. 1958 az első felszabadított ter.-ekre megy. 1960– a DNFF főtitk. 1969– a D-vietnami ideiglenes forr. korm. eln.

HÜCKEL, Erich (1896) – német (NSZK) fizikokémikus. A göttingeni egy.-en tanul. 1921–22 uo., 1922–25 a zürichi műszaki egy.-en tanársegéd, majd magántanár. 1928–29 a Rockefeller Alapítvány ösztöndíjasa Londonban és Koppenhágában. 1930–38 mb. docens a stuttgarti műszaki egy.-en. 1938– a marburgi egy.-en az elméleti fizika rk. tanára. 1961– r. tanára (nyug.). Tud. eredményeit főleg az erős elektrolitok elmélete és a telítetlen vegyületek kvantumelmélete terén éri el.

HÜCKEL, Walter (1895) – német (NSZK) szerves kémikus. A göttingeni egy.-en tanul. 1920–23 uo. a kémiai labor. asszisztense, 1923–27 magántanár. 1927–30 a freiburgi egy., 1930–35 a greifswaldi, 1935–45 a breslaui egy. tanára. 1948–63 a gyógyszerkémia tanára és int. ig. a tübingeni egy.-en (nyug.). 1940– a Német Természettud. Ak. (Leopoldina), 1952– a Finn, 1958– a Heidelbergi Tud. Ak. t. 1950– a Göttingeni Tud. Ak. lev. t. A finn Kémiai Társ. és az EAK Gyógyszertani Társ. t. Főleg a szerves és a szervetlen vegyületek szerkezetének kutatásában elért eredményei jelentősek.

HVOSZTOV, Vlagyimir Mihajlovics (1905) – szovjet történész. Elvégzi a kazanyi ped. főisk.-t. 1926–29 aspiráns. 1930–35 a szmolenszki ped. főisk., majd a moszkvai tört. és filozófiai főisk. docense. 1935–41 a moszkvai egy.-en docens, majd prof. 1941–44 a szovjet hads.-ben szolgál. 1943– SZKP t. 1944–45 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1945–57 a külügyi főisk. ig., a SZU Külügymin. oszt. vez. és kollégiumának t. 1957–59 az SZKP KB apparátusának felelős tanácsadója. 1959– a SZU Tud. Ak. Tört. tud. Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. Kétszeres Áll.-díjas (1942, 1946). Újkori tört.-tel, elsősorban a nközi kapcsolatok tört.-ével foglalkozik. *A diplomácia története* c. mű 1. és 2. kötetének társszerzője. Magy. megj. könyvei: *Az újkori diplomácia története* (1872–1919) (társszerző 1948), *A legújabb kor története* (1949, 1950).

I

IANKO-DADA, Marcel (1895) – izraeli festő és szobrász. A zürichi műszaki főisk.-n nyer képesítést, majd az École de Paris hallgatója. 1916 a Voltaire Kabaré, majd a dadaista mozg. alapítója Zürichben. 1923–41 a modern műv., plasztikai és irod. mozg. támogatója Romániában. Több európai városban kiállítást rendez műveiből. 1941 Palesztinába települ; az Ein-Hod izraeli művésztelep alapítója. Színházi díszletek és kosztümök tervezője is.

IBARRURI, Dolores Gomez (La Pasionaria) (1895) – a Spanyol KP eln. Bányászcsaládból származik. Varrónő. 1917 belép a somorrostrói szoc. pártszerv.-be. 1918 írni kezd a vizcayai bányászújságba, 1920– La Passionaria néven. 1920 a KP egyik alapító t., a nőmozg. vez., a KP vizcayai ter. biz. t., 1932– PB t., majd a KP lapja, a *Mundo Obrero* egyik szerk. 1935 a Komintern VII. kongresszusán a VB pótt.-vá választják, részt vesz az antifasiszta népfront szerv.-ében. A népfront győzelme után a parl. t., 1937 aleln. Aktívan részt vesz a spanyol polgárháborúban. 1939 emigrál. 1942–60 a KP főtitk. 1960– eln. 1945 részt vesz az NDNSZ megalakításában, azóta a Szöv. VB t. 1964 Lenin-békedíjjal, 1965 Lenin-renddel tüntetik ki. Moszkvában él. *Az egyetlen út* c., magy. is megj. (1965) önéletrajzi könyve egyben a Spanyol KP történetét is tárgyalja.

IBRAHIM, Helmi Abdel-Rahman (1919) – egyiptomi közgazdász. Tanulmányait a kairói tud. egy.-en és Cambridge-ben végzi. 1942–54 a kairói egy. prof. 1952 az első Közp. Terv és Koordinációs Biz. t. 1954–57 a min. tan. főtitk., majd államtitk. rangban az Atomenergia Biz. ig. 1957–60 az Áll. Tervbiz. műszaki személyzeti ig., részt vesz az EAK első ötéves tervének előkészítésében. 1960–63 az ENSZ több pénzügyi és tervezési-gazd. szervében dolgozik. 1963– az ENSZ Iparfejlesztési Biz. főtitkárh.

IBRAHIMOV, Mirza Azsdar-ogli (1911) – szovjet író, politikus. Ifjúkorában béres, majd ipari munkás. 1930– SZKP t. Olajipari technikumot végez, 1941-ig a SZU Tud. Ak. Orientalisztikai Int.-ben tanul. 1945– az Azerbajdzsán Tud. Ak. t. 1942–47 az Azerbajdzsán SZSZK oktatásügyi min. 1947–50 a min. tan. eln. 1948–54 az Azerbajdzsán Írószöv. eln. 1954–58 az Azerbajdzsán SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. 1956–61 az SZKP KRB t. 1954–61 az Azerbajdzsán KP KB t., 1954–58 a KB irodájának t., 1961– a KB pótt. 1965– az Azerbajdzsán Írószöv. első titk. Áll.-díjas (1951), az Azerbajdzsán SZSZK népi írója (1961). Számos dráma és reg. írója. Magy. megj.: *Eljön a nap* (reg. 1952).

ICAZA, Jorge (1906) – ecuadori író. A quitói egy.-en végzi tanulmányait. 1929–32 színész és színig. 1933–44 többféle foglalkozást űz, 1944 a Kult. Tan. megalapítója, az Írók és Művészek Szöv. főtitk., 1960– könyvtárig. Különösen az indián őslakosság problémáival foglalkozó világszerte ismert író. Leghíresebb művét, az *Indián átkot* (elb. 1934) 17 nyelvre, tbk. magyarra is lefordítják (1949).

ICSIKAVA, Kon (1915) – japán filmrendező. A háború utáni japán filmrendező gárda egyik legismertebb képv. 1956 *A burmai hárfa* c. filmje elnyeri a Velencei Fesztivál Szt. György díját. Filmjeiben a mai kor ellentmondásait kívánja feltárni.

IDRISZ, I. (Szajjid Muhammad Idrisz asz-Szanuszi) (1890) – Líbia kir.-a. 1924– Kirenaika emírje, majd 1950– apja halála után Líbia uralkodója.

IDRISZ, Juszuf (1927) – egyiptomi író. A kairói egy.-en orvosi végzettséget szerez. Fiatalon bekapcsolódik a nemzeti felszabadító mozg.-ba, s az egy. ifj. szerv.-ében vez. tisztségeket visel. Forr. tevékenysége miatt többször letartóztatják. 1950– foglalkozik irod.-mal, főként novellákat ír. A színházi főig.-ság vez. *A bűn* c. kisreg.-e magy. is megj. (1964), továbbá elb.-ei a *Mai arab elbeszélők* c. antológiában (1960).

IGNÁCZ Pál (1911) – villamosmérnök. 1929–34 a bécsi műszaki egy.-en villamosmérnöki diplomát szerez. 1945–47 a bp.-i tud. egy.-en fizikai tanulmányokat folytat. 1935–48 a Ganz Villamossági Gyár mérnöke. 1949 megszervezi a Villamos Energetikai Kut. Int.-et, amelynek 1964-ig ig. 1964– az Int. nagyfeszültségű labor. vez. Megalkotja az első hazai analóg számológépet, továbbá 2 nagy erősáramú labor.-ot. A műszaki tud. dr.-a (1959). Több nközi tud. biz. t. Kossuth-díjas (1959). Transzformátorok tervezésével, nagyfeszültségű- és szigeteléstechnika-kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *Feszültségszabályozó transzformátorok szerkesztési elvei* (1952), *Elektrotechnika* (1952), továbbá számos hazai és külföldi tud. publikáció.

IGNATOV, Kiril (1913). – bolgár politikus. Egy. hallgatóként a Bolgár Orsz. Egy. Diákszöv. t. 1937– KP t. 1944 partizánbrigád pol. biztosa. 1944. szept. 9. után a Bolgár Néphads.-ben felelős tisztséget tölt be. 1949–51 oszt. vez. az Egészségügyi és Népjóléti Min.-ban, majd 1959-ig a Gyógyszertári Ig.-ság ig. 1959– egészségügyi és népjóléti min. h., 1962– min. 1960– KP t. 1962– KEB t.

IJJAS József (1901) – kalocsai érsek. A bp.-i tud. egy. hittud. karán tanul, 1925 pappá szentelik. 1927–35 a kalocsai róm. kat. teológiai főisk. tanára, egyidejűleg 1930–35 uo. érseki titk. 1928–30 áll. ösztöndíjjal Rómában a Pápai Biblikus Főisk.-n folytat tanulmányokat. 1935–37 a bp.-i Szt. Imre Kollégium prefektusa. 1937–39 a jeruzsálemi zarándokház alig. 1939–41 a bp.-i róm. kat. papnevelő int. prefektusa és egy. tanárh. 1941–44 bácskai érseki biztos Szabadkán. 1944–64 lelkipásztor. 1964– püspök, a csanádi püspökség (Szeged) apostoli kormányzója. 1969– kalocsai érsek. Bibliatud.-nyal foglalkozik, cikkei hazai és külföldi hittud. folyóiratokban jelennek meg.

IKEDA, Cuneo (1909) – japán üzletember, könyvkiadó. Tanulmányai befejezése után egy ideig a Nemzeti Paraszt Szöv. alk., később a Szöv. szervezési oszt. vez. 1947– a szenátus t. A Kobunsa könyvkiadó és a Nihon Sports Publishing Co. sportlap és könyvkiadóváll. eln. tulajdonosa. Több magy. szépirod. alkotás japán nyelvű kiadója.

IKLE, Max (1903) – svájci gazd. szakember. 1926 a zürichi egy.-en jogi doktorátust szerez. 1941– vez. pénzügyi tisztv. 1948–56 a Szöv. Pénzügyi Ig.-ság ig. 1956– a Svájci Nemzeti Bank vezérig.

IKONOMU-GURASZ, Pavlosz (1898) – görög diplomata. Athénban jogi, Párizsban államtud. tanulmányokat folytat. Következőként számos fővárosban képv. hazáját; 1958 első oszt. meghatalmazott min., 1960–61 Görögo. állandó ENSZ-képv.-ének vez., 1963 a Pipinelisz-féle hivatalnok-korm. külügymin., majd az 1967 ápr. puccsal hatalomra került kat. diktatúra külügymin., amely tisztségéről később lemond.

ILÉO, Joseph (1922) – kongói (Kinshasa) politikus. Katolikus missziós isk.-ban tanul, majd szociológiai tanulmányokat folytat. Belga közig. tisztv., a *Conscience Africaine* c. katolikus lap munkatársa, később főszerk. A Bangala Szöv. egyik vez. Csatlakozik Lumumba pártjához. 1960 a szenátus eln. 1960 szept.–1961 aug. min. eln. 1961–62 a kult. ügyek min. 1963–64 tárca nélküli min.

ILIESCU, Ion (1930) – a román Komm. Ifj. Szöv. KB első titk. (1967 óta). 1960– felelős tisztségeket tölt be a Román KP KB apparátusában. 1957– nemzetgy. képv. 1967– a KP KB t., ifj. ügyi min.

ILIEV, Konsztantin (1924) – bolgár karmester és zeneszerző. Szófiában és Prágában tanul. 1962– a szófiai Áll. Filharmónia vez. karmestere. Jelentős sikereket ér el a modern zeneszerzők műveinek interpretálásában. 4 szimfóniát és 1 operát alkot. Korábbi műveiben a bolgár nemzeti szimfonikus és kamarazene hagyományainak folytatója, később a modern Ny-i zenei irányzatok hatása alá kerül. Kétszeres Dimitrov-díjas (1951, 1957), Érdemes művész (1963).

ILIEV, Ljubomir (1913) – bolgár matematikus. 1947– KP t. 1952– a szófiai egy prof. A mat. és a fizikai-mat. tud. dr.-a. 1958– a Bolgár Tud. Ak. lev. t., 1961– tud. főtitk. 1963– a Mat. Int. és a Számítástechnikai Közp. ig. Dimitrov-díjas.

ILIU, Iliász (1904) – görög politikus. Jogot végez az athéni egy.-en, majd ügyvédi gyakorlatot folytat. 1932– részt vesz a pol. életben, a Nemzeti Felszabadító Front soraiban küzd. 1951– az EDA (Egységes Dem. Baloldal) programjával valamennyi választáson mandátumot nyer. 1956– az EDA VB t., parl. csop.-jának vez. Az 1967 ápr. puccsal hatalomra került junta börtönbe veti.

ILJASENKO, Kirill Fjodorovics (1915) – szovjet politikus, a Moldvai SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. A tiraszpoli ped. főisk.-n végez. 1940–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1945– SZKP t. 1946–64 a Moldvai KP KB oszt. vez. h., majd oszt. vez. 1962 a Moldvai SZSZK min. tan. mellett működő Tud. Kutatást Koordináló Biz. eln. 1963– a Moldvai SZSZK min. tan. elnökh., majd eln. 1966– az SZKP KRB t., a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh.

ILJICSOV, Leonyid Fjodorovics (1906) – szovjet politikus, újságíró. 1918–24 gyári munkás Krasznodarban. 1924– SZKP t. 1924–27 különböző Komszomol-munkater.-eken, ill. pártmunkásként dolgozik. 1930 elvégzi az É-kaukázusi komm. egy.-et. 1930–31 uo. tud. és ped. munkát végez. 1931–34 pártmunkás és az ordzsonikidzei mezőgazd. főisk. tanszékvez. tanára. 1938 elvégzi a Vörös Tanárképző Főisk.-t. 1938–40 a *Bolsevik* c. folyóirat, 1940–44 a *Pravda* szerk. biz. t. 1944–48 az *Izvesztyija* főszerk. 1948–49 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1949–52 a *Pravda* főszerk. h., majd főszerk. 1953–58 a Külügymin. sajtóoszt. vez. 1958–61 az SZKP KB agit. prop. oszt. vez. 1961–65 az SZKP KB titk. 1965– külügymin. h. 1952–56 az SZKP KB pótt. 1956–61 az SZKP KRB t. 1961–65 az SZKP KB t. 1962– a SZU Tud. Ak. t. A SZU Legf. Tan. t. Lenin-díjas (1960).

ILJINSZKIJ, Igor Vlagyimirovics (1901) – szovjet színész. Színitanulmányokat folytat. 1918– különböző moszkvai színházak t. 1920–35 az OSZSZSZK 1. sz. színháza (később: Meyerhold Színház) t. 1938– a moszkvai Kis Színház művésze. 1924– filmen is szerepel. 1960– SZKP t. Jellemszínész és komikus, operett- és vígopera-szerepeket egyaránt alakít. Mint előadóművész is jelentős. Az 50-es évek vége óta rendezéssel is foglalkozik. Az 1958-as Moszkvai Fesztiválon a legjobb férfialakítás díját kapja (*Karneváli éjszaka*). A SZU népművésze (1949), háromszoros Áll.-díjas (1941, 1942, 1945).

ILJUSIN, Szergej Vlagyimirovics (1894) – szovjet repülőgéptervező. 1914– a hads.-ben szolgál, 1916– a légierőknél. 1918– KP t. 1919 belép a Vörös Hads.-be s elvégzi a Zsukovszkij Repülőmérnöki Ak.-t. 1931– tervezőmunkát végez, számos, a honvédő háborúban alkalmazott és bevált hadirepülőgépet, valamint több utasszállító repülőgéptípust (Il-12, -14, -18) és turbólégcsavaros gépet tervezett. 1948– a Zsukovszkij Kat. Ak. tanára. A SZU Legf. Tan. t. Hétszeres Áll.-díjas, Lenin-díjas (1960), a Szoc. Munka (kétszeres) Hőse.

ILKU Pál (1912) – művelődésügyi min. A pozsonyi tanítóképzőben tanul. A felszabadulás előtt Kárpát-Ukrajnában tanító. 1932– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1937– párttag. A felszabadulás után az MKP pécsi városi biz. titk., később a Honvédelmi Min.-ban a Pol. Főcsop. főnökség főnökh., majd 1958-ig főnöke, vezérőrnagy. 1958–61 művelődésügyi min. h., 1961– min. 1947– országgy. képv. 1959– az MSZMP KB t., 1962– a PB pótt.

ILLÉS Béla (1895) – író. Elvégzi a bp.-i tud. egy. jogi karát. 1916 a *Nyugat*ban jelennek meg első írásai. Az I. vh.-ban kat. 1918 a forr. kat. tan. t. 1919– párttag. A Tanácsközt. idején Újpesten tevékenykedik, a kult. munka vez., majd az ottani fegyveres erők pol. par.-a. Az ellenforr. győzelme után Bécsbe, majd Csehszlovákiába emigrál. 1920–22 Kárpát-Ukrajnában illeg. pártmunkát végez. Forr. tevékenysége miatt letartóztatják és kiutasítják. 1922–23 Bécsben alkalmi munkákból él. 1923 kiutasítják Ausztriából, a SZU-ba emigrál. Kezdetben munkás a moszkvai Sarló és Kalapács gyárban, majd a kult. élet ter.-én különböző fontos beosztásokban dolgozik: A Szovjet Írószöv. egyik titk., 1925–36 a Proletárírók Világszerv. főtitk., különböző folyóiratok szerk. biz. t. Több reg.-e jelenik meg orosz és magy. nyelven. A II. vh.-ban a szovjet hads. kat., majd tisztje, részt vesz a Magyaro. felszabadításáért folytatott harcokban. 1944–49 a szovjet hads. magy. nyelvű lapjának (1944–45 *Magyar Újság*, 1945–49 *Új Szó*) főszerk. A felszabadulás után részt vesz a magy. irod. élet újjászervezésében. 1950–56 az *Irodalmi Újság* főszerk. 1956–59 az *Élet és Irodalom* szerk. biz. t. Reg.-ei és elb.-ei mellett széles körű publicisztikai munkásságot folytat. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1955). F. m.: *Spartacus élete* (tanulmány 1918), *Ég a Tisza* (reg. 1929 Moszkva, Magyaro.-n először 1957), *Kárpáti rapszódia* (reg. 1941), *Szkipetárok* (reg. oroszul: 1941 Moszkva, magy. 1946), *Fegyvert és vitézt éneklek* (reg. 1950), *A vígszínházi csata* (reg. 1951), *Honfoglalás* (reg. trilógia 1954), *Szivárvány* (dráma 1959), *Kenyér* (vál. novellák 1961), *Ahogy a kortárs látta* (publicisztikai írások 1961). *Anekdoták, találkozások, történetek* (1964), *Aranyliba* (elb.-ek 1965), *A 339-es szoba – Új esztendő* (kisreg. 1966), *Lövészárokban* (vál. cikkek, 1967), *Pipafüst mellett* (1967), *A pemétei csoda* (elb.-ek, 1968).

ILLÉS Dezső (1927) – az MSZMP Somogy m. biz. titk. (1963 óta). 1945– párttag, 1946–49 földművesszövetkezeti ügyvez. 1949– különböző pártfunkciókat tölt be Somogy m.-ben. 1960–65 elvégzi a keszthelyi Agrártud. Főisk.-t 1967– országgy. képv. (Somogy m.)

ILLÉS Endre (1902) – író, műfordító. Elvégzi a bp.-i egy. orvosi karát. Először az *Est*-lapok, 1925– a *Nyugat*, majd a *Magyar Csillag* c. folyóiratok munkatársa, a *Budapesti Hírlap* irod. rovatvez. 1938– a Révai irod. int. irod. vez. 1953–67 a Szépirod. Könyvkiadó irod. vez., 1967– a kiadó ig. Az Írószöv. prózai szakoszt. vez. Sokrétű irod. munkásságot folytat: novellákat, reg.-eket, színműveket, irod. tanulmányokat és kritikákat ír, műfordítóként főleg francia írók (Stendhal, Maupassant, Martin du Gard, Mauriac stb.) műveit ülteti át magy. nyelvre. József Attila-díjas (1962), Kossuth-díjas (1963). F. m.: *Hamisjátékosok* (reg. 1947), *Krétarajzok* (tanulmányok 1957), *Kettős kör* (novellák 1962), *Gellérthegyi éjszakák* (tanulmányok 1965), *Száz történet* 1–2. köt. (kisreg.-ek és novellák, 1966), *Írók, színészek, dilettánsok* (tanulm. 1968). Színművek: *Törtetők* (1941), *Méreg* (1942), *Hazugok* (1946), *Trisztán* (Vas Istvánnal 1956), *Türelmetlen szeretők* (1959), *Homokóra* (1961), *Az idegen* (1965), *Színház* (színművek, 1967).

ILLÉS György (1914) – filmoperatőr. 1935–45 világosító majd fővilágosító a M. Filmirodánál. 1946–48 a Mafirt dokumentumfilm, 1949– a Mafilm operatőre. 1949– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára, majd az operatőri tanszék vez. Mintegy 50 magy. film felvételeit készítette. Kossuth-díjas (1950), Nközi Béke-díjas (1950), Kiváló művész (1967). F. f.: *A világ ifjúsága* (dokumentum (1949), *Tűzkeresztség* (1951), *9-es kórterem* (1955), *Budapesti tavasz* (1955), *Ház a sziklák alatt* (1958), *Álmatlan évek* (1959), *Próbaút* (1960), *Megszállot-*

tak (1961), *Párbeszéd* (1963), *Pacsirta* (1963), *Húsz óra* (1965), *Utószezon* (1966).

ILLIA, Arturo Umberto (1900) – argentin politikus. Orvos, emellett pol. tevékenységet folytat. Alkormányzó Cordoba tartományban, majd parl. képv. 1963–66 közt. eln. Ongania tábornok kat. puccsal eltávolítja a hatalomból.

ILLYÉS Gyula (1902) – költő, elbeszélő, drámaíró. Diákkorában Bp.-en kapcsolatba kerül a baloldali diákmozg.-mal. 1921 illeg. úton Bécsen és Berlinen keresztül Párizsba megy. Munkás, közben a Sorbonne hallgatója, részt vesz a munkásmozg.-ban. Első versei emigráns magy. lapokban jelennek meg. 1926 hazatér, Kassák Lajos *Dokumentum* c. folyóiratának munkatársa. 1928– a *Nyugat*ban jelennek meg versei. 1932 Sallai és Fürst perének idején a halálbüntetés elleni röpirat megszövegezésében való részvételéért perbe fogják. 1934 részt vesz Moszkvában a szovjet írók I. kongresszusán. A 30-as évek közepétől a népi írók csop.-jának egyik vez. képv. 1937–40 a *Nyugat* társszerk. 1941–44 a *Magyar Csillag* c. folyóirat szerk. Munkásságáért két ízben jutalmazzák Baumgarten-díjjal. A felszabadulás után részt vesz a Nemzeti Parasztpárt munkájában, nemzetgy., majd országgy. képv. 1947–48 a *Válasz* c. folyóirat szerk. A mai magy. irod. egyik legjelentősebb alakja. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1953); 1965 elnyeri a Költészet Nközi Nagydiját. 1969– a Nközi Pen Club aleln. F.m.: Verseskötetek: *Kézfogások* (1956), *Új versek* (1961), *Nem volt elég* (vál. versek 1962) *Nyitott ajtó* (1963), *Dőlt vitorla* (1965), *Poharaim* (1967), *Fekete-fehér* (1968). Prózai írások: *Oroszország* (útinapló 1934), *Puszták népe* (szociográfia 1936), *Petőfi* (1936), *Magyarok* (napló 1938), *Koratavasz* (reg. 1941), *Mint a darvak* (reg. 1942), *Hunok Párizsban* (reg. 1946), *Két férfi* (filmreg. 1950), *Ebéd a kastélyban* (reg. 1952), *Ingyen lakoma* (tanulmányok 1964), *Szíves kalauz* (1966). *A Kháron ladikján* (1969). Színművek: *Lélekbúvár* (1948), *Ozorai példa* (1952), *Fáklyaláng* (1953), *Tűvétevők* (1953), *Dózsa György* (1956), *A kegyenc* (1963), *A különc* (1963).

ILOSFALVY Róbert (1927) – operaénekes. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1949–54 a Néphads. Művészegyüttesének szólistája. 1954– a M. Áll. Operaház magánénekese. Ismert oratórium- és dalénekes; tenor. Külföldön is gyakran vendégszerepel, a bukaresti VIT-en első díjat nyer. 1964 az első ízben kiadott Székely Mihály emlékplakettel tüntetik ki. Liszt-díjas (1962).

IMAI, Tadasi (1912) – japán filmrendező. A tokiói egy.-en tanul, de tanulmányait nem fejezi be és a fellendülő filmgyártásnál helyezkedik el mint rendező. A II. vh.-t követően új műv. módszerek kialakításán dolgozik; az egyik legjelentősebb haladó japán filmrendező.

IM Csung Szik (1923) – D-koreai hadügymin. (1968 óta). Tiszti isk.-t végez. A koreai háború idején a hírhedt „halálfejes" alakulat par., majd hadoszt. par. 1956 elvégzi a szárazföldi haderők ak.-ját, 1958 az államvédelmi főisk.-t. 1960– hadtestpar. 1963 az államvédelmi biz. tanácsadója. 1965 a szárazföldi haderők vezérkari főnöke. 1967 a D-koreai hads. egyesített vezérkari főnöke.

IMRE István (1918) – festőművész, grafikus. Elvégzi a bp.-i Képzőműv. Főisk.-t. 1941–47 kat. szolgálatot teljesít, ill. a SZU-ban hadifogoly. 1948–57 a M. Néphads. tisztje, majd a Honvéd Képzőműv. Stúdió vez. 1957– önálló festőművészként dolgozik, gyűjteményes kiállítása 1967-ben a Csók Galériában. Portrékat, figurális kompozíciókat, rézkarcokat alkot, az utóbbi időben főleg akvarellfestészettel foglalkozik. Munkácsy-díjas (1950), Kossuth-díjas (1953).

IMVRIOTI, Roza (1898) – görög pedagógus, politikus. Filológiát Athénban, filozófiát, ped.-t és tört.-et a Sorbonne-on és Berlinben tanul. Középisk. tanár, majd gimn. ig. 1936 megalapítja az első gyógyped. isk.-t Görögo.-ban. A különleges isk.-k felügyeleti tan.-ának t. és ez isk.-k felügyelője. 1947 baloldali érzelmei miatt 3 évre internálják. A Nők Jogai Egyes.-nek és az NDNSZ tan.-ának alapító t. A Görög Nőszöv. főtitk. és az EDA (Egységes Dem. Baloldal) intéző biz. t. 1967 ápr. a kat. diktatúra egy időre internálja.

IMVRIOTISZ, Jannisz (1898) – görög politikus. Filológiai és filozófiai tanulmányait az athéni és a berlini egy.-en, valamint a Sorbonne-on végzi. 1933 docens, 1937 a filozófia r. tanára a szaloniki egy.-en. A német megszállás alatt börtönben. 1947 baloldali érzelmei miatt eltávolítják az egy.-ről és koncentrációs táborba internálják. 1951 az EDA (Egységes Dem. Baloldal) képv.-je, majd VB t. 1967 a kat. diktatúra internálja, 1968 szabadon engedik.

INBER, Vera Mihajlovna (1890) – szovjet írónő. 1910– jelennek meg írásai. Versekkel jelentkezik, a 20-as évektől prózát és ifj. műveket is ír. 1943– SZKP t. A II. vh.-ban a *Pravda* leningrádi tudósítója, műveiben megörökíti az ostromlott város lakóinak hősiességét. Magy. megj. művei: *Elbeszélések* (1952), *A pulkovói délkör* (versek 1952), *Amikor én kislány voltam...* (elb.-ek 1956), ezenkívül antológiákban és folyóiratokban versei.

INDRA, Alois (1921) – szlovák politikus. 1940–48 vasúti tisztv. 1948– a gottwaldovi ker. pártbiz. oszt. vez., titk., majd első titk., később a CSKP KB oszt. vez. 1958– KB pótt., 1962– t. 1962–63 az Áll. Tervbiz. min. rangú eln. 1963 közlek. ügyi min. 1964– nemzetgy. képv. 1968– KB titk.

INGARDEN, Roman (1893) – lengyel filozófus. A lvovi, majd a göttingeni és a freiburgi egy.-en végzi tanulmányait. 1933– a lvovi, 1945– a krakkói Jagelló Egy. prof. A Lengyel Tud. Ak. s több külföldi tud. társ. t. Fő kutatási ter.-e a fenomenológia. Számos – esztétikával, valamint ismeretelmélettel foglalkozó – tud. munkája jelenik meg.

INGERSOLL, Ralph McAllister (1900) – amerikai újságíró és író. A Yale és a Columbia Egy.-en folytatja tanulmányait. Eredetileg bányamérnök, 1923– újságíró, 1925 a *New Yorker* riportere, 1925–30 szerk. 1930– a *Fortune* társszerk. 1930–35 ügyv. szerk. 1935–40 a Time Rt. aleln. és ig. 1940 a *P. M.* c. New York-i liberális polg. napilap alapítója és néhány éves fennállása alatt főszerk. 1949–58 különböző kisebb kiadóváll.-ok eln., ill. tulajdonosa. Számos riportkönyv szerzője.

INGHAM, Albert Edward (1900) – angol matematikus. A cambridge-i egy.-en tanul, majd 1926–30 a leedsi egy.-en. 1930– a cambridge-i egy.-en mat. analízist ad elő. A számelméletben, különösen a primszámelméletben ér el eredményeket.

INGRAO, Pietro (1915) – olasz politikus. Jogi és bölcsészdr., újságíró. 1939 a római antifasiszta diákcsop.-ban tevékenykedik. 1940– az Olasz KP t. 1943 az illeg. *Unità* belső munkatársa. Rómában és Milánóban részt vesz az ellenállásban. 1947–57 a római *Unità* főszerk. 1948– parl. képv. 1951– a KB t. 1956 a PB és a titkárság t. 1964 a komm. parl. csop. eln.

INGVALDSEN, Bernt (1902) – norvég politikus, üzletember. Elektromérnöki oklevelet szerez a norvég műszaki főisk.-n és egy ideig kut.-ként is ott dolgozik. 1929 a Nemzeti Ipar Rt. mérnöke, 1932 az Rt. gyárainak főnöke, 1949– adm. ig. 1954–62 a Höyre (konzervatív) P. első elnökh. 1945– parl. képv., 1961–65 a hadügyi biz. eln., 1965–66 a parl. eln. és pártja parl. csop. vez.-ségi t.

INKE László (1925) – színész. A Színműv. Ak.-n tanul. 1947 Debrecenben kezdi pályáját, majd a miskolci színházban játszik. 1949 a Vídám Színház, 1950–56 a Szegedi Nemzeti Színház színésze. 1956– a József Attila színház, 1957– a Petőfi és a Jókai Színház, ill. a Thália Szinház t. Jászai-díjas (1956). F. sz.: Ádám (Madách: *Az ember tragédiája*), polgármester (Gogol: *A revizor*), kancellár (Schiller: *Ármány és szerelem*), Tyetyerev (Gorkij: *Kispolgárok*), Néro (Racine: *Britannicus*), Nasty (Sartre: *Az ördög és a jóisten*), ifj. Zentai (Fejes: *Rozsdatemető*), kapitány (Visnyevszkij: *Optimista tragédia*). Számos filmben is szerepel.

INÖNÜ, Ismet (1884) – török politikus. Kat. isk.-t végez, majd a hads.-ben szolgál. 1913– a vezérkar első csop. főnöke. A I. vh.-ban magas kat. posztokon. 1918 a Hadügymin. munkatársa, 1920 csatlakozik Atatürkhöz, honv. min. és hads. főpar. 1922– külügymin. 1923 aláírja a lausanne-i egyezményt. 1923–24 és 1925–37 min. eln. 1938–50 állameln. 1950–60 a legnagyobb ellenzéki párt, a Közt. Néppárt vez. 1961–65 min. eln.

IONAŞCU, Traian (1897) – román jogász. A polg. jog prof. a bukaresti egy.-en. A Román Ak. lev. t., és az Ak. Áll.- és Jogtud. Int. ig. A romániai Nközi Jogi és Nközi Kapcsolatok Szöv. eln. A strasbourg-i nközi összehasonlító jogi fakultás prof. és aleln. Számos könyvet ír, elsősorban a polg. és a nközi jog témaköréből.

IONESCO, Eugène (1912) – román származású francia drámaíró. Fiatalságát Párizsban tölti, Bukarestbe visszatérve franciatanár egy gimn.-ban. 1948 a vasgárdisták elől Párizsba emigrál. Az „abszurd" dráma, vagy „antidráma" egyik legmarkánsabb képv. Magy. megj. művei: *A levegő gyalogosa* (1964), *A kopasz énekesnő* (1965), továbbá *Az orrszarvú*, *A király haldoklik* s *A székek* c. darabjai antológiákban, ill. a *Nagyvilág*ban.

IONESCU, Alexandru (1929) – román újságíró, 1956–62 a *Viaţa studenţeasca* c. folyóirat, majd a *Scînteia Tineretului* c. lap főszerk. Ezután a Román KP KB apparátusában tevékenykedik. 1968– a *Scienteia* főszerk. h., majd főszerk., 1969– nemzetgy. képv.

IONIŢĂ, Ion (1924) – a román fegyveres erők min. 1948– vez. tisztségeket tölt be a pártközp.-ban. 1953–56 a hads. pol. csop. főnöke. 1956–62 különböző parancsnoki beosztásokban (a légierők, majd a légvédelmi erők par.); 1962–66 a fegyveres erők min. h., 1966– min., vezérezredes.

IORDAN, Iorgu (1888) – román nyelvész. Iaşiban és külföldi egy.-eken tanul. A felszabadulásig a iaşi, azóta a bukaresti egy.-en prof., dékán, majd rektor. 1945–47 nagykövet a SZU-ban. 1956–57 a román UNESCO-biz. eln., 1958– aleln. A Román Ak. t., az Ak. Nyelvészeti Int. ig. A Román Nyelvészek Társ. eln. A *Limba Romana* c. nyelvészeti folyóirat felelős szerk. A lipcsei Szász Tud. Ak. lev. t., a berlini Humboldt Egy. díszdr.-a. Műveiben a román és az újlatin nyelvekkel, a román nyelv jelenkori vonatkozásaival foglalkozik. Áll.-dijas.

IRIANI, Abdel Rahman (1900) – jemeni államfő. 1948 törzsfőként részt vesz a zsarnok imám elleni merényletben, letartóztatják, tízévi várbörtönre ítélik. 1962 szept., a közt. átalakulás után igazságügymin., ill. a korm. eln. Nézeteltérései vannak Szalal elnökkel, 1966 kairói emigrációban. 1967 nov. Szalal visszahívja. A Szalal elleni államcsínyt követően a 3 tagú jemeni közt. eln.

IRIBARRÉN BORGES, Ignacio (1912) – venezuelai politikus, jogászprof. A caracasi Közp. Egy.-en jogi diplomát szerez. 1936– ker. ügyész, majd biró. 1938–39 Valenciában, 1940–44 a caracasi egy.-en tanít. 1958–59 a kormányzó junta titk. 1959–64 londoni nagykövet, 1964–67, majd 1968– külügymin.

IRIMESCU, Ion (1903) – román szobrász. Tanulmányait Bukarestben és Párizsban végzi. A két vh. közti időszakban főleg portrékat és mitológiai tárgyú allegorikus kompozíciókat alkot, a felszabadulás után monumentális, tört. tárgyú műveket készít (pl. *Griviţai emlékmű* [1958], *Lupeni 1929* [1960]). A modern román realista szobrászat egyik legjelentősebb alakja. A iaşi, majd a kolozsvári Képzőműv. Int. tanára. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

ISAK, Juszof bin (1910) – szingapuri közt. eln. Újságíró. 1946–59 az *Utusan Melayu* c. napilap alapítója, ill. főszerk. 1959–65 Szingapur államfője. 1965– közt. eln. (Szingapurnak Malaysiából történt kilépése óta).

ISHERWOOD, Christopher (1904) – angol származású Amerikában élő író. Cambridge-ben, majd a londoni orvosi egy.-en végzi tanulmányait. Reg.-ei, novellái, cikkei, versei jelennek meg. Színdarabot és útirajzot ír közösen W. H. Audennal. Indiai műfordításai is megj. 1940 az USA-ba költözik. Magy. a *Bécsi ibolyák* c. reg.-ét adják ki (1958).

ISIBASI, Tanzan (eredeti neve: Komuro) (1884). – japán politikus. A Vaszeda Egy. filozófia szakán tanul. 1908–11 a *Mainicsi Újság* munkatársa, később a tokiói *Gazdasági Újság* főszerk., ismert közgazd. szemleíró. 1934– kiadja a Tokióban megjelenő *Oriental Economist* c. angol nyelvű folyóiratot. Korm. tisztségeket is visel. 1946 a Josida-korm.-ban pénzügymin., a Gazd. Stabilizációs és Árhiv. főig., a Bér és Juttatások Tan. eln. 1947 a háborúban kompromittált személyek ellen hozott tilalmi rendelkezések következtében távoznia kell a közéletből. 1951 ismét bekapcsolódik a pol. életbe. 1956–57 min. eln. A Nközi Villamossági Konszern és a Japán Kiadók Nközi Szöv. eln., a Liberális Dem. P. egyik frakciójának vez.

ISKOV, Alekszandr Akimovics (1905) – a SZU halgazd. min. 1927– SZKP t. 1930– a halfeldolgozó iparban vez. beosztásokban dolgozik. 1939–40 a SZU halipari népbiztos h., 1940–46 népbiztosa. 1946–48 a SZU Ny-i körzetei haliparának min. 1948–50 és 1954–57 a SZU halipari min. 1957–60 a SZU Áll. Tervbiz. halipari részlegének vez. 1960–62 az Áll. Tervbiz. mellett működő halgazd. főig.-ság vez. 1962–64 a SZU Népgazd. Tan. mellett működő Halgazd. Állandó Biz. eln. 1964–65 az Áll. Halgazd. Termelési Biz. eln., min. 1956– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

ISLINSZKIJ, Alekszandr Juljevics (1913) – szovjet matematikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd 1935–48 uo. tanít, 1945– prof. 1940– SZKP t. 1948– az Ukrán Tud. Ak. t. 1948–55 az Ukrán Tud. Ak. Mat. Int. ig. és a kijevi egy. prof. 1955–66 a moszkvai egy. prof. 1960– a SZU Tud. Ak. t. 1964– a SZU Tud. Ak. Mechanikai Problémák Int. ig. Ált. mechanikával, a rugalmasság, a plaszticitás és a rezgések elméletével foglalkozik.

ISSEKUTZ Béla, id. (1886) – gyógyszerkut. A kolozsvári egy. orvosi karán végez. 1906– foglalkozik gyógyszertani kutatásokkal. 1914 egy. magántanár. 1919–37 a kolozsvári, majd a szegedi, 1937–62 a bp.-i tud. egy. tanszékvez. tanára (nyug.). 1939– az MTA lev. t. 1945– t. 1948– az MTA Gyógyszerkut. Biz. eln. 1951–53 az MTA Orvostud. Oszt. eln. A M. Farmakológiai Társ. eln. 1921– a Német Gyógyszertani Társ. t. Kossuth-díjas (1952). A pajzsmirigy élettanával, az insulin hatásmechanizmusának problémáival és gyógyszerkutatással foglalkozik. F. m.: *A gyógyszerismeret tankönyve* (Jakabházy Zsigmonddal 1913), *Gyógyszerrendelés* (1931, 1969), *Gyógyszerek és gyógyítás* (1939, 4. kiad. 1948), *Gyógyszertan, méregtan és gyógyszerrendelés* (1951, 6. kiad. 1959), *A gyógyszerkutatás története* (németül 1969), *A rák kemoterápiájának problémái* (angolul 1969), *Id. Jancsó Miklós és ifj. Jancsó Miklós a két orvostudós* (1968), továbbá mintegy 150 tud. publikáció.

ISTÓK János (1873) – szobrászművész. Münchenben, majd Bp.-en Stróbl Alajos mesterisk.-jában tanul. Főleg emlékmű- és portrészobrászattal foglalkozott. Országszerte számos köztéri szobrát állították fel. 1964 gyűjteményes kiállítása a Pesterzsébeti Múzeumban. Érdemes művész (1963). F. m.: *Széchényi Ferenc* (Bp. 1902), *Ramasetter Vince* (portré Sümeg 1908), *Csányi László* (Zalaegerszeg), *Ghiczy Kálmán emléktáblája* (Komárom), *Bem József* (Bp. Bem tér 1934), *Táncsics* (Bp. 1948).

ISZAJEV, Vaszilij Jakovlevics (1917) – a SZU Áll. Tervbiz. első elnökh. 1937–42 a habarovszki és a leningrádi építkezéseken normás. 1939– SZKP t. 1942–49 pártmunkás Szverdlovszk ter.-en. 1949–55 különböző építésügyi intézményekben vez. beosztásban dolgozik. 1955–61 a leningrádi ipari és lakásépítési hiv. vez., majd vez. h. 1960 elvégzi a leningrádi építészmérnöki főisk. lev. tagozatát. 1961–66 a leningrádi városi szovjet elnökh., majd eln. 1966– a SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

ISZAKOVSZKIJ, Mihail Vasziljevics (1900) – szovjet költő. Tanító, majd az okt. forr. után falusi szovjet titk. 1918– SZKP t. 1919–32 újságíró és szerk. Jelnában, Szmolenszkben, majd Moszkvában. Költészete az orosz folklórban gyökerezik, témáit elsősorban a szovjet falu életéből meríti. Számos rendkívül népszerű dal szövegének írója (Katyusa, Ki érti...). Ismert műfordító, magy. költőkből is sokat fordít (Petőfi, József Attila stb.). Az OSZSZSZK Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1943, 1949). Magy. *Válogatott versek* címmel jelenik meg önálló verseskötete, ezenkívül számos antológia közli költeményeit.

ISZKENGYEROV, Mamed Abdul-ogli (1915) – szovjet politikus, geológus, az Azerbajdzsán SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. (1961 óta). Az azerbajdzsáni ipari főisk.-n végez. 1941–43 a szovjet hads.-ben szolgál. 1943– SZKP t. 1943–45 geológusként dolgozik. 1945–53 vez. pártmunkás, majd. közig. és gazd. ter.-en tevékenykedik Bakuban. 1953–54 a bakui városi pártbiz. első titk. 1954–59 az Azerbajdzsán KP KB titk. 1959–61 az Azerbajdzsán SZSZK min. tan. eln. 1962– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. 1961–66 az SZKP KB pótt. 1966– a KRB t. A geológiai és ásványtani tud. dr.-a.

ITKONEN, Erkki Esaias (1913) – finn nyelvész. A bölcsészkaron végez. Tanulmányútjai: 1931 Lappföld, 1954 Magyaro., 1957 SZU. 1934 a Finnugor Kut. Int.-ben kezdi tud. pályáját, 1954– az Int. vez. 1950–65 a helsinki egy. tanára. A Finn Tud. Ak. t. A finn–magy. kult. albiz. t. Több nyelvtud. szakkönyv szerzője, magy. is több cikke jelenik meg nyelvészeti folyóiratokban.

IVAI, Akira (1922) – japán munkásmozg. vez. Mozdonyvez. Több fontos tisztséget tölt be a szaksz. mozg.-ban. 1951 a Szaksz. Tagok Összjapán Kongresszusa, 1953 a Szaksz.-ek Egyesült Harci Biz. eln. A sztrájkharcokban folytatott tevékenységéért elbocsátják az Államvasutaktól. A Japán Szaksz.-ek Főtan. eln.

IVANOV, Alekszej Petrovics (1904) – szovjet operaénekes. A tveri egy.-en mat.-fizika szakon végez. 1926–28 Tverben, 1928–32 leningrádi isk.-ákban tanít, közben a leningrádi konzervatórium operastúdiójának hallgatója; bariton. 1932–36 a leningrádi Kis Opera t. 1936–38 Szaratovban és Gorkijban szerepel. 1938– a moszkvai Nagy Színház szólistája. A SZU népművésze (1951).

IVANOV, Andrej Alekszejevics (1900) – szovjet operaénekes. Tanulmányait Kijevben végzi. 1926–28 Bakuban, 1929–31 Odesszában, 1931–34 Szverdlovszkban, 1934–50 Kijevben énekel. 1950– a moszkvai Nagy Színház szólistája; bariton. Dal- és rádióénekesként is működik. Az Ukrán SZSZK érdemes művésze (1939), az Ukrán SZSZK népművésze (1941), a SZU népművésze (1944).

IVANOV, Konsztantyin Konsztantyinovics (1907) – szovjet karmester. Karmesteri szakot végez a moszkvai konzervatóriumban. 1941–46 a Szovjet Rádió szimfonikus zenekarának karmestere. 1964–65 a SZU Áll. Szimfonikus Zenekarának vez. karmestere. Sok helyen vendégszerepel, 1953 Bp.-en is fellép. Áll.-díjas (1949), az OSZSZSZK érdemes művésze (1949), a SZU népművésze (1958).

IVANOV, Marij (1919) – bolgár politikus. Moszkvában él, ott 1935–47 Komszomol t. 1947–48 SZKP t. 1948– a Bolgár KP t. A SZU-ban gépészmérnöki diplomát szerez. 1948 hazatér, a gépgyártás ter.-én dolgozik: tervező, a Nehézipari Min. főoszt. vez., a Gépipari Biz. eln. 1966– gépipari min. 1962– KB pótt., 1966– t.

IVANOV, Vlagyimir Dmitrijevics (1900) – szovjet hads. tábornok. 1918– a szovjet hads.-ben szolgál. 1919– SZKP t. 1930 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. 1935– a SZU Honv. Népbiztosságán dolgozik. A II. vh.-ban a távol-keleti csapatok vezérkari főnöke, majd a Bajkálon-túli front par. h. 1960– a SZU fegyveres erői vezérkari főnökh.

IVÁNOVICS György (1904) – mikrobiológus. A bp.-i tud. egy. orvosi karán végez. 1929–40 tanársegéd majd adjunktus a szegedi egy. Közegészs.tani Kórtani Int.-ben. 1936– egy. magántanár. 1940– egy. c. rk. tanár, 1943– r. tanár a szegedi egy.-en. 1940–az egy. Mikrobiológiai Int. ig. 1960 a bostoni Harvard Egy., 1965–66 a glasgow-i egy. vendégtanára. 1946– az MTA lev. t., 1955– t. Több külföldi mikrobiológiai társ. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1952). Ált. bakteriológiával és genetikával, víruskutatással és a kemoterápia problémáival foglalkozik. F. m.: *Chemotherapie der bakteriellen Infektionen* (1944), *Emberi betegségeket okozó vírusok és rickettsiák* (1953), *Orvosi mikrobiológia* (társszerző 1960), *Orvosi mikrobiológia és immunitástan* (társszerző 1967), továbbá mintegy 200 hazai és külföldi tud. publikáció.

IVANOV-SZMOLENSZKIJ, Anatolij Grigorjevics (1895) – szovjet patopszichológus, patofiziológus. Elvégzi a kat.-orvosi ak.-t. 1918–21 az ak. pszichiátriai int.-ének és klinikájának tanársegéde. 1921–45 I. P. Pavlov labor.-ában patofiziológiával és pszichiátriával foglalkozik. 1945–50 az I. P. Pavlov Fiziológiai Int. moszkvai részlegének vez. 1952–57 a SZU Tud. Ak. Magasabb Idegműködési Int. ig. A SZU Orvostud. Ak. t. Áll.-díjas, Pavlov-díjas.

IVANYENKO, Dmitrij Dmitrijevics (1904) – szovjet fizikus. A leningrádi egy.-en végez. 1930– különböző felsőokt. intézményekben tanít, 1942– a moszkvai egy. prof. 1949– a SZU Tud. Ak. a természettud. és a műszaki tud. tört.-ét kut. int.-ben dolgozik. Magfizikával és az elemi részek fizikájával foglalkozik. Heisenbergtől függetlenül – és vele egyidőben – felfedezi, hogy az atommag protonokból és neutronokból áll. Magy. megj.: *Klasszikus térelmélet* (társszerző 1955).

IVENS, Jorris (1898) – holland filmrendező. Rotterdamban, majd Németo.-ban tanul. 1927 visszatér hazájába. A dokumentumfilm egyik legnagyobb mestere. A 30-as években jár a SZU-ban, a polgárháború idején Spanyolo.-ban, majd Kínában, Indonéziában. A II. vh. kitörésekor az USA-ba emigrál. Legutóbbi filmjei a vietnami nép hősi harcairól adnak hiteles képet. Nközi Lenin-békedíjas (1968), az NDK Műv.-díjasa.

IVEROTH, C. Axel (1914) – svéd üzletember. 1937– különböző áll., magánintézményeknél és váll.-oknál vez. beosztásokban. 1957– a Svéd Iparváll.-ok Szöv.-ének vezérig. 1962–63 az OECD Ig. Tanácsadó Biz. főtitk. A Svéd–amerikai Értéktőzsde eln. Az Áll. Társ. tud. Kut. Tan. t., a Termelékenységi Tan. eln. stb.

IVERSEN, Carl (1899) – dán közgazdász. A koppenhágai és a Harvard Egy.-en tanul. 1935– a koppenhágai egy. docense, 1939– tanára, 1958– rektora. 1936–47 a Nemzetgazd. Társ. titk. és folyóiratának szerk. 1952–58 a társ. eln. 1950 a chilei, 1953 az iraki korm. és Nemzeti Bank, 1956 a ceyloni Central Bank gazd. tanácsadója. Több amerikai egy. vendégprof. 1962– a dán közgazd. tanácsadó biz. eln. Számos könyv és cikk szerzője.

IVIĆ, Stjepan (1914) – jugoszláv politikus. Villanyszerelő Zágrábban. 1941– KP t., a Varaždin m. pártbiz. t., majd titk. 1943– e m. tan. eln. A felszabadulás után a Bjelovari m. pártbiz. titk., a horváto.-i Népfront Biz. titk., majd a horváto.-i földművelésügyi min. h., később min. A Horvát Komm. Szöv. KB káderoszt. vez. A JDNSZSZ horváto.-i eln.

IWASZKIEWICZ, Jarosław (1894) – lengyel prózairó és költő. 1912–18 jogot és zenét tanul Kijevben. 1919–20 a *Zdrój* c. lap munkatársa. 1923–25 a szejm elnökségének titk. 1927–32 a Külügymin. műv.-prop. oszt.-án működik. 1932–36 diplomáciai szolgálatban. 1924– különböző irod. folyóiratok szerk. A német megszállás idején részt vett az illeg. kult. munkában. 1945–49 és 1959– a Lengyel Írószöv. eln. A Lengyel Béketan. eln. A szejm t. Háromszoros Áll.-díjas, irod. díjak kitüntetettje. Műfordító is. Elb.-ei magy. *Visszahullott kő* címen jelennek meg.

IZCARO, Rubens (1913) – argentin szaksz. vez. A II. vh. előtti argentin szaksz. mozg. egyik vez. Többször letartóztatják. 1941–52 a L.-amerikai Dolgozók Konföderációjának ig., az SZVSZ egyik alapítója (1945). A Szaksz. Egység- és Koordinációs Mozg. főtitk. Több pol. tanulmánya jelenik meg.

IZUMI, Sin-icsi (1904) – japán matematikus. 1937 elvégzi a Tohoku Egy.-et, majd uo. tanár. 1950– a tokiói egy. tanára. A mat. tud. dr.-a. Függvénysorokkal és analízissel foglalkozik.

J

JAARI, Meir (1897) – izraeli politikus. Agrártud. főisk.-t és egy.-et végez Bécsben, az I. vh. alatt az osztrák hads.-ben szolgál. 1920 Palesztinába települ. A cionista szerv.-ek megbízásából többször jár külföldön. 1964– az Egyesült Munkáspárt (Mapam – baloldali cionista munkáspárt) főtitk. 1949– a Kneszet (parl.) t. Az Izraeli Béketan. eln.

JABŁOŃSKI, Henryk (1909) – lengyel történész, művelődésügyi és felsőokt. min. A varsói egy.-en tanul. 1931– a Lengyel Szoc. P. t. A II. vh. idején a franciao.-i Lengyel Hads.-ben, valamint a francia ellenállási mozg.-ban működik. 1945– a Lengyel Szoc. P. Vajdasági KB titk., 1948– elnökh. 1947– képv. 1948– a LEMP KB t., 1946– a Pol. Tud. Főisk., majd 1948– a varsói egy. prof. 1952– a Lengyel Tud. Ak. lev. t., 1956– t., 1955–65 az Ak. titk. 1965–66 felsőokt., 1966– művelődésügyi és felsőokt. min. Számos, a 19. sz. társad. pol. tört.-ről, az I. vh. és a 2. Közt. korszakáról írt mű szerzője.

JACOB, François (1920) – francia bakteriológus. A Sorbonne-on tanul. 1950– a Pasteur Int.-ben dolgozik, 1956–60 a labor. vez. 1964– a sejtgenetika prof. a Collège de France-on. 1965– megosztott orvosi Nobel-díjat kap, A. Lwoff-fal és J. Monod-val a fehérjeszintézis gének általi irányításának magyarázatáért. A Dán Tud. Ak. lev. t., a chicagói egy. díszdr.-a.

JACOBSEN, Arne (1902) – dán építőművész. Kőműves mesterséget tanul, majd elvégzi a Képzőműv. Ak.-t. A modern európai hatásokat és a dán téglaépítészet hagyományait egyesíti munkásságában. Középületeket (pl. az aarhusi tanácsháza) és jellegzetes lakóházcsop.-okat tervez. Megkapja a São Pauló-i Biennale tiszteletdíját (1954), 1960 a nközi tervezői nagydíjat. Több külföldi képzőműv. ak. t.

JACOBSEN, Robert (1912) – dán szobrászművész. Autodidakta. Pályája kezdetén lírai hangvételű, expresszionista faszobrokat farag, később a szürrealizmus, majd az absztrakció híve. 1962– a müncheni Képzőműv. Ak. prof. Önálló kiállításai vannak Európa és D-Amerika számos nagyvárosában; művei megtalálhatók több külföldi múzeumban. 1966 elnyeri a Velencei Biennale nközi szobrászati díját.

JACOBSON, Max (1923) – finn diplomata. Egy. tanulmányainak befejeztével 1946–48 a BBC finn nyelvű oszt.-nak vez. 1948–53 az *Uusi Suomi* c. finn lap londoni lev.-je. 1953–58 újságíró Washingtonban. 1958–62 a finn Külügymin. sajtófőnöke. 1962– a pol. oszt. vez. Finno. állandó ENSZ-mb.-ja.

JACOBSON, Ulla (1929) – svéd filmszínésznő. Keresk., majd színiisk.-t végez. A göteborgi Városi Színház szerződteti. Az *Egy nyáron át táncolt* főszerepében (1951) világhírt szerez. Német koprodukciós filmekben is játszik. F. f.: *A szent háromság* (1955), *Egy nyáréjszaka mosolya* (1955), *A kirchfeldi pap* (1955), *Bűn és bűnhődés* (1956), *Riviérai történet* (1961), *Egy nyári vasárnap* (1961).

JACQUINOT, Louis (1898) – francia jogász és politikus. 1932–56 képv. 1939–40 belügyi államtitk., majd csatlakozik de Gaulle-hoz. Az ideiglenes korm. tengerészeti megbízottja. 1944–45 hadügy, 1945–47 tengerészeti min. 1951–53 és 1961–66 a tengerentúli ter.-ek min., közben 1958–61 állammin.

JADAV, Ram Szevak (1926) – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában végzi, a diákmozg.-ban való részvételéért bebörtönzik. 1952–54 a Pradzsa Szoc. P. egyik titk., 1955–56 a Szoc. P. egyik titk. Az érinthetetlenek helyzetének megjavításáért, a korrupció felszámolásáért tevékenykedik. 1957– az alsóház t. Jelenleg a Szamjukta Szoc. P. főtitk.

JADIN, Jigal (1917) – izraeli archeológus, kat. személyiség. A jeruzsálemi Héber Egy.-et végzi. A zsidó ellenállási mozg. egyik vez., a Hagana illeg. fegyveres szerv. tisztiisk.-ban tanár. 1940–49 magas rangú kat. beosztásokban, 1949–52 az Izraeli Fegyveres Erők vezérkari főnöke. 1952– a Héber Egy.-en archeológiai kut., 1955–59 előadó a régészeti tanszéken, 1959–63 prof., 1963– tanszékvez. prof. 1955–58 a hazori feltárási és ásatási munkálatok vez. 1960–61 a holt-tengeri barlangok feltárásának egyik vez. 1963–64 a massadai feltárások ig. Tud. munkát ír a Judeai sivatagban talált tekercsekről, s még számos műve jelenik meg archeológiai kutatásokról. Az Izraeli Tud. Ak. t., a Francia Ak. lev. t.

JAEGER, Richard (1913) – német (NSZK) politikus. A müncheni, a berlini és a bonni egy.-en jogi és államtud. tanulmányokat folytat. 1936– joggyakornok, 1940– b.-i ülnök. 1943– járásbíró Weilheimben. Részt vesz a II. vh.-ban, a fasiszta SA t. 1946– a CSU t. 1947–48 a bajoro.-i oktatásügyi és kultuszmin. korm. tan.-osa. 1948– Eichstätt polgármestere, 1949– főpolgármester. 1949– a Szöv. Gyűlés t., 1953–65 aleln. 1957–65 a Védelmi Biz. eln. 1957– a „Német Atlanti Társ." eln. Aktív tevékenységet folytat antidem. szerv.-ekben. 1965–66 igazságügymin. 1967– a Szöv. Gyűlés aleln.

JAGAN, Cheddy Barret (1918) – guyanai politikus. Az USA több egy.-én orvosi tanulmányokat végez. 1946 hazájában feleségével együtt létrehozza a faji egyenlőségért küzdő Pol. Ügyek Biz.-át. 1950 megalapítja a Népi Haladó P.-ot (jelenleg is vez.). 1953, 1957 és 1961 a párt győz a parl. választásokon, Jagan min. eln., reformokat vezet be, s a külföldi monopóliumok működését korlátozza. 1964 Anglia módosítja a választási törvényt, s a belső reakció többséget szerez a parl. választáson a Népi Haladó P.-tal szemben.

JAGAN, Jeanette Rosenberg – guyanai politikus. Amerikai származású. Férjét (Ch. B. Jagant) követve Guyanába települ, részt vesz a Népi Haladó P. megalapításában, az első években a párt főtitk., hosszabb ideig belügymin.

JAGIELSKI, Mieczysław (1924) – lengyel földművelésügyi min. Tanulmányait a varsói Terv- és Stat. Főisk.-n végzi. A közgazd. és agrártud. dr.-a. A megszállás idején mezőgazd. munkás. A felszabadulás után 1946–49 a Paraszt Önsegély Szöv. KV-ben dolgozik. 1945–46 a Falusi Ifj. Szöv., 1946–48 a Lengyel Munkáspárt, 1948– a LEMP t., 1952–54 a LEMP KB agrároszt. vez. h., 1954–56 vez. 1954–59 a KB pótt., 1959– t. 1957–59 földművelésügyi min. h., 1959– min. 1964– a KB PB pótt. 1957– képv.

JAHJA, Khan (1917) – pakisztáni közt. eln. (1969 óta). A Pandzsab Egy.-en és az indiai kat. ak.-n tanul. Részt vesz a II. vh.-ban, 1947– a pakisztáni vezérkar t., majd 1957–58 a vezérkar főnöke. 1962– K-Pakisztán par. 1965 az India elleni hadműveletek vez. 1966– hads. főpar.

JAHJA, Taher (1913) – iraki tábornok és politikus. Kat. ak.-t végez Bagdadban. 1955 ezredessé nevezik ki. Részt vesz az 1958 júl. közt. átalakulásban, utána a rendőri erők par., de a Kasszem elnökkel fennálló nézeteltérései miatt (1959) leváltják. 1963 a baathista puccs után vezérőrnagyi rangban a vezérkari főnökségen dolgozik. 1963 nov. a kat.-ság által végrehajtott ellenpuccs tevékeny részese, 1963–65 min. eln. Kormányfői tevékenysége során államosítási kezdeményezések, törekvés a kurdokkal való megbékélésre. 1967– min. elnökh., majd 1968 júl.-ig min. eln.

JAHN, Günther (1930) – német (NDK) politikus, az FDJ Közp. Tan. első titk. 1946– a Német KP, majd az NSZEP és az FDJ t., az utóbbi erfurti szerv.-ében dolgozik. 1948–51 a jénai egy.-en, 1951–53 a berlin-karlhorsti közgazd. főisk.-n közgazd.-tant tanul. 1953–54 az Áll. Tervbiz., 1954–56, 1962–66 az NSZEP KB munkatársa. Közben 1956–61 az NSZEP KB Társ. tud. Int. aspiránsa, 1961–62 uo. docens. 1966– az FDJ Közp. Tan. és Irodájának t., a Közp. Tan. másodtitk. 1967– első titk., a Népi Kamara képv.

JAKAB Sándor (1926) – az MSZMP KB agit. prop. oszt. vez. (1968 óta). 1945– az MKP Nógrád m. ifj. titk., majd MADISZ megyei titk. 1949–51 a *Szabad Nógrád* c. lap szerk. 1955 az MDP Nógrád m. biz. agit. prop. oszt. vez. 1955–56 uo. a pártbiz. titk., majd másodtitk. 1956–66 az MSZMP Nógrád m. biz. első titk. 1964–67 az ELTE lev. hallgatója. 1966–68 a belügymin. első h. Az MSZMP KB t. Közéleti tevékenysége mellett a magy. munkásmozg. tört. kérdéseivel foglalkozik, erről a tárgyról számos cikke jelenik meg.

JAKES, Milos (1922) – csehszlovák politikus. Elektrotechnikus és konstruktőr a Bata zlini (később Gottwaldov) üzemében. 1947–55 a Csehszlovák Ifj. Szöv. KB t., 1948–55 a KB elnökségének is t. 1950–52 a gottwaldovi járási nemzeti biz. eln. 1952–55 az ifj. szöv. titk. 1953–55 a DIVSZ tan. t. 1955–58 pártfőisk.-t végez Moszkvában, a társ. tud. dr.-a, 1958–61 a CSKP KB oszt. vez., 1961–63 a nemzeti biz.-okkal foglalkozó közp. ig.-ság vez. h. 1966–68 jún. belügymin. h. 1966– a CSKP KRB t., 1968 márc.– eln.

JAKOBSEN, Frode (1906) – dán politikus. A koppenhágai egy.-en végez. 1941–45 az ellenállási mozg. egyik vez., illeg. szerv.-et létesít. A felszabadulás után a koalíciós korm. t., parl. képv. 1948– a polg. honv. szerv. vez. 1949– az Európa Tan. dán képv., 1953–54 a Tan. aleln. 1956–57, 1961 az ENSZ dán delegációjának t., 1962–65 vez. Több tört. és pol. tárgyú könyv szerzője.

JAKOBSON, Roman (1896) – amerikai nyelvész. A moszkvai és a prágai egy.-en tanul. 1933–39 a brnói Masaryk Egy. orosz nyelvészet prof. 1939–41 a koppenhágai, az oslói és az uppsalai egy.-eken ad elő. 1941–46 a New York-i École Libre des Hautes Etudes, 1943–49 a Columbia Egy. prof. 1949– a Harvard Egy. szláv nyelvek, irod.-ak és általános nyelvészet prof. 1957– a Massachusettsi Műszaki Egy. prof. Számos európai tud. ak. t., nyelvészeti társ.-ok t., ill. eln., több egy. tb. dr.-a. Magy. megj. könyvei: *Két tanulmány* (társszerző 1963).

JAKOBZON, Leonyid Venjaminovics (1904) – szovjet koreográfus. A leningrádi balettint.-et végzi. 1926–33 a leningrádi áll. opera és balettszínház t. 1933–42 a moszkvai Nagy Színház szólistája és balettmestere. 1942– a leningrádi Kirov Színház balettmestere. Gyakran dolgozik együtt Vajnonnennel és Lepesinszkajával. Saját színpadi művei is vannak (*Koreográfiai miniatűrök*, *Szerelmi történetek*, *Tizenketten*). A SZU népművésze, Áll.-díjas.

JAKOPIĆ, Albert (1914) – jugoszláv politikus. Jogász. 1941–45 részt vesz a jugoszláv felszabadító harcokban, partizán-, majd hadoszt. par., később hadtest törzspar. 1942– KP t. 1945 után a maribori m. pártbiz. titk., a Szlovén Népfront szerv. titk., a Szlovén KP KB oszt. vez., a Szlovén Keresk. és Közlek. Főig. vez., a Kopar járási pártbiz. titk., a JDNSZSZ szlovéniai eln., a Szlovén Komm. Szöv. KB szerv. titk. 1967– a JKSZ KB elnökségének t., a Jugoszláv Idegenforgalmi Hiv. eln. Jugoszlávia Népi Hőse.

JAKOVLEV, Alekszandr Szergejevics (1906) – szovjet repülőgéptervező. 1938– SZKP t. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t. Mérnök-vezérezredes. Hatszoros Áll.-díjas (1941, 1942, 1943, 1946, 1947, 1948). A Szoc. Munka (kétszeres) Hőse. Számos sport-, gyakorló-, utasszállító és harcirepülőgéptípust, valamint helikoptereket tervez. A JAK–1, JAK–3 és JAK–9 típusú gépek nagy szerepet játszanak a II. vh.-ban. A JAK–24-es helikopterek több teherszállítási világrekordot állítanak fel. 1945 megtervezi az első szovjet sugárhajtású vadászgépet, majd több sugárhajtású, szuperszónikus repülőgépet tervez.

JAKUBOVSZKIJ, Fuad Boriszovics (1908) – szovjet mérnök, az építésügyi szerelési és szakipari munkák min. (1965 óta). Elvégzi a moszkvai energetikai főisk.-t. 1930–47 az elektromos iparban mérnökként és különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1944– SZKP t. 1947–52 és 1953–54 a SZU Gépgyárépítési és Építőipari Min. egyik főig.-ságának vez. 1952–53 gépgyárépítési min. h. 1954–57 építőipari min. h. 1957–62 az OSZSZSZK építőipari min. h., 1962–63 első h., majd a szerelő és szakipari munkák min. első h. 1963 az Építésügyi Szerelési és Szakipari Munkák Áll. Termelési Biz. első elnökh. 1963–65 eln., min. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

JAKUBOVSZKIJ, Ivan Ignatyevics (1912) – szovjet marsall, honv. min. h., 1932– a szovjet hads.-ben szolgál. 1937– SZKP t. A II. vh.-ban a páncélos csapatoknál szolgál. 1944–46 harckocsi gárdahadtest par. h. 1948 elvégzi a vezérkari ak.-t. 1948–52 harckocsi gárdahadtest par. 1957–60, 1961–62 az NDK-ban levő szovjet csapatok főpar. első h. 1960–61 és 1962–65 főpar. 1965– egy kat. körzet par. 1961– az SZKP KB t. 1967– marsall. 1967–68 a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek főpar. A SZU Legf. Tan t. A SZU (kétszeres) Hőse.

JAKUBOWSKA, Wanda (1907) – lengyel filmrendezőnő. 1930 *Riport Nr. 1.* c. rövidfilmjével mutatkozik be. 1937 a Filmírók Szöv.-ének társalapítója. A náci megszállás alatt az auschwitzi és a ravensbrücki koncentrációs tábor foglya. Élményeit az *Utolsó állomás* c. filmben dolgozza fel és elnyeri vele a Marianske Lazne-i Nközi Filmfesztivál nagydíját (1948). 1951 elnyeri a BVT díját, 1953, 1964 I. fokozatú Áll.-díjat kap. F. f. még: *Lengyel falut építünk* (1948), *Alkonyati találkozás* (1960).

JALEA, Ion (1887) – román szobrász. Tanulmányait Bukarestben, majd Párizsban Bourdelle irányítása alatt végzi. Realista művész. Készít portrékat, mitológiai tárgyú allegorikus kompozíciókat, reliefeket és emlékműveket. A Román Ak. lev. t. A Román Képzőművészek Szöv. eln. A Román Szoc. Közt. Népművésze.

JÁMBOR László (1911) – operaénekes. Magánúton, majd 1947 és 1949 Rómában tanul. 1937– a M. Áll. Operaház magánénekese, oratórium- és hangversenyénekesként is rendszeresen fellép; bariton. Többször vendégszerepelt külföldön. Liszt-díjas (1954), Érdemes művész (1955), Kossuth-díjas (1963). F. sz.: *Rigoletto*, *Simone Boccanegra*, Posa (*Don Carlos*), Amonasro (*Aida*), René (*Álarcosbál*), Luna gróf (*A trubadur*), Hans Sachs (*Nürnbergi mesterdalnokok*), *Bolygó hollandi*, Amfortas (*Parsifal*), Wolfram (*Tannhäuser*), Scarpia (*Tosca*), Marcel (*Bohémélet*), Escamillo (*Carmen*).

JAMES (Jakovos) (1911) – amerikai érsek, az Egyházak Világtan. eln. (1959 óta). Istanbulban végez. 1934 diakónus, 1940– az USA-ban él. 1942–54 Bostonban főesperes, 1954 máltai püspök, 1955 az Egyházak Világtan.-ában a konstantinápolyi pátriárka képv. Genfben, 1959– É.- és D-Amerika ortodox érseke.

JAMIS, Fayad (1930) – kubai költő, műfordító. Irod. tevékenysége mellett festészettel is foglalkozik. Több irod. és műv. lap és intézmény munkatársa. József Attila verseit ő fordítja spanyolra. Magy. folyóiratokban jelennek meg költeményei, továbbá *Kődobás* c. kötete (1968).

JANAGIDA, Kendzuró (1893) – japán filozófus, közéleti személyiség. A kjotói egy.-en filozófiát tanul. 1928– felsőisk. tanár, majd a tajpeji egy. (Tajvan) docense. Jelenleg a Szaitama Egy. prof. A II. vh. utáni évektől a marxista filozófia képv. Tevékenyen részt vesz a japán közéletben és a békemozg.-ban, számos haladó szerv. t. Műveit több nyelvre lefordították. *Vívódásaim* (1951) és *A szabadság filozófiája* (1961) c. műve magy. is megj.

JANCSÓ Miklós (1921) – filmrendező. A kolozsvári tud. egy.-en jogi és néprajzi tanulmányokat folytat, majd a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-n tanul. 1951– a Mafilm rendezője. 1951–58 mintegy 40 híradó- és dokumentumfilmet forgat. 1958– játékfilmeket rendez. Balázs Béla-díjas (1966). F. f.: *A város peremén* (középhosszú 1957), *A harangok Rómába mentek* (1958), *Halhatatlanság* (rövid 1959), *Oldás és kötés* (1963), *Így jöttem* (1965), *Szegénylegények* (1966), *Csillagosok, katonák* (1967), *Csend és kiáltás* (1968), *Fényes szelek* (1969).

JANG Csen-ning (1922) – kínai származású, USA-ban élő fizikus. Kínában végzi el a Csinghua Egy.-et, a kunmingi Csingtau Egy.-en doktorál. 1946 az USA-ba települ, és a chicagói egy.-en Fermi prof.-hoz kerül. 1949–65 az Institute for Advanced Study (Princeton) munkatársa, ill. prof. 1965– a New York-i áll. egy. prof. Statikus mechanikával, térelmélettel, elméleti mag- és mezonfizikával foglalkozik. Kimutatja, hogy gyenge kölcsönhatásoknál nem érvényes a paritás-megmaradás törvénye. Erre vonatkozó munkásságáért (Li Csung Daóval közösen) Nobel-díjat kap (1957).

JANG Han-seng (Ou-jang Csi-hsziu) – kínai drámaíró és közéleti személyiség. 1926–27 részt vesz az Északi Hadjáratban. 1929 a baloldali „Nap Társ." irod. csop. t. A 30-as években a Baloldali Írók Szöv. egyik vez. A japánellenes háború idején Jenanban a hads. kult. munkájának egyik irányítója. A felszabadulás óta az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. aleln. és párttitk., egy ideig a Kínai Filmműv. Szöv. eln. Az Orsz. Népi Gyűlés t. A kult. forr. során élesen támadják.

JANG Hsziu-feng (1900) – a kínai Legf. B. eln. A pekingi tanítóképző elvégzése után Franciao.-ban tanul. Hazatérve a pekingi ped. főisk.-n tanít. A japán támadás idején összegyűjti a pekingi és tiencsini diákokat és partizáncsapatot szervez belőlük. Ekkor kerül kapcsolatba a Kínai KP vezette 8. hads.-gel, s maga is belép a Kínai KP-ba. A Sanhszi–Csahar–Hopej határter. korm. eln. 1949 után Hopej tartomány főnöke, később felsőokt. min. h., majd min., 1956–69 KB t., 1958–64 oktatási min.

JANIGRO, Antonio (1918) – olasz származású jugoszláv gordonkaművész és kamarazenekar-vez. Tanulmányait Milánóban és Párizsban végzi. Fiatal kora óta világjáró virtuóz. 1939–54 Zágrábban főisk. tanár, 1953 megalakítja és vezeti az azóta világhírűvé vált Zágrábi Kamarazenekart.

JANKO, Smole (1921) – jugoszláv politikus. Felsőfokú közgazd. tanfolyamot végez. 1941 csatlakozik a népfelszabadító háborúhoz. 1945 után a Szlovén Komm. Szöv. KB prop. titk., a Szlovén Tervbiz. eln., a szlovén korm. koordinációs ig.-ságának titk., a Szlovén Gazd. Tervezési Int. ig., a JSZVT gazd. biz. titk. és a Jugoszláv Nemzeti Bank vezérig. 1967– pénzügymin.

JANKOVICH Ferenc (1907) – költő, író. Eötvös kollégistaként a bp.-i tud. egy.-en, és ösztöndíjjal a Párizsi École Normale Supérieure-ön magy. és francia nyelvet és irod.-t tanul, majd a bp.-i Zeneműv. Főisk. hallgatója. 1932 Párizsban jelenik meg első verseskötete *(Kenyérszegés)*. Óraadó tanár, egyidejűleg 1936–42 a *Magyar Dal* c. lap szerk. Írásait a *Nyugat*, *Válasz*, *Kelet Népe* és más folyóiratok közlik. Közel állt a népi írókhoz. A II. vh. idején műveiből harcos antifasiszta és háborúellenes állásfoglalás csendül ki. Versei és reg.-ei mellett írt irod. ismeretterjesztő műveket, irod.- és zenekritikai munkásságot is folytatott. Francia írók, tbk. Molière, Dumas, Romain Rolland műveit fordította. József Attila-díjas (1955), Kossuth-díjas (1956). F. m.: Verseskötetek: *Szántód partjainál* (vál. versek 1954), *A fény virágai* (1956), *Összegyűjtött versek* (1959), *Napraváróк* (1960), *Tavaszidéző* (1962). Reg.-ek: *Téli szivárvány* (1942), *Hulló csillagok* (1952), *A tél fiai* (1953), *Csepp a tengerben* (1956), *Bűn és bocsánat* (1957), *Hidégetés* (1960), *A fáklya kilobbant* (1969). Egyéb művek: *Iránytű a magyar irodalomban* (1942), *A magam emberségéből* (1967).

JANNE, Henri (1908) – belga szociológus. A brüsszeli egy.-en végez, később uo. tanár. Több alkalommal részt vesz hazai és nközi (ENSZ, NATO) gazd. biz.-ok ülésein. 1963–65 az oktatási és kult. ügyek min. Szenátor. Belga, francia és nközi szociológiai tud. szerv.-ek (pl. UNESCO) t., néhánynak vez. Tevékenysége felöleli a pol. gazd. tan, a szociológia, az üzemvezetés és -szervezés, valamint a technikai fejlődés számos ter.-ét.

JÁNOSSY György (1923) – tervező építész. A Bp.-i Műszaki Egy. építészmérnöki karán, majd 1952–54 a M. Építőművészek Szöv. mesterisk.-ján tanul. 1963– a bp.-i Iparműv. Főisk. adjunktusa. 1966– egyidejűleg a Középülettervező Váll. főépítésze. Ybl-díjas (1965). F. m.: a *salgótarjáni Karancs Szálló* (Hrecska Józseffel), a *kazincbarcikai kórház* (Hrecska Józseffel), a *karcagi kórház* (Városy Péterrel).

JÁNOSSY Lajos (1912) – fizikus. A Tanácsközt. bukása után szüleivel Bécsbe emigrál. A bécsi és a berlini tud. egy.-en tanul. 1934– Berlinben tud. munkát végez. 1936–47 Londonban, ill. Manchesterben dolgozik. 1947–50 a dublini Institute for Advanced Studies prof. és kozmikus sugárzási lab.-ának vez. 1950 a magy. korm. hívására hazatér. 1956– az MTA KFKI ig. Egyidejűleg az ELTE-n az atomfizikai tanszék vez. tanára. Az MSZMP KB t. 1950– az MTA t. Az MTA aleln. Az Ír, az NDK a Bolgár Tud. Ak., a Mongol Tud. Tan., a dubnai Egyesített Atommagkut. Int. Tud. Tan. t. A M. Atomenergia Biz. t. 1950–69 az Eötvös Loránd Fizikai Társ. aleln. Kossuth-díjas (1951). Korábban a kozmikus sugárzás kutatásával foglalkozott, újabban a relativitáselmélet, a kvantumelmélet és a valószínűségszámítás fizikai alkalmazásának problémái foglalkoztatják. F. m.: *Cosmic Rays* (1948, 1950 Anglia; oroszul is), *Cosmic Rays and Nuclear Physics* (1948 Anglia, olaszul is), *Einführung in die kosmische Strahlenforschung* (1955 NDK, lengyelül, bolgárul, magyarul is), *Theory and Practice of the Evaluation of Measurements* (1964 Anglia; oroszul is), *Valószínűségszámítás* (tankönyv 1965), *Relativitáselmélet és fizikai valóság* (1967, 1968).

JÄNTTI, Yrjö Aarne (1905) – finn könyvkiadó. Egy. tanulmányai végeztével a helsinki Werner Söderström könyvkiadó szolgálatába áll. 1952– annak vezérig. A finn kiadók egyes.-ének eln. 1960– a turkui egy. díszdr.-a.

JAO Ven-juan (1930 körül) – kínai irod. kritikus és politikus. Mao Ce-tung Ming nevű lányának férje. Irod. kritikusként indul. 1957 a pártból a jobboldaliság vádjával kizárt Feng Hszüe-feng, Ting Ling és Aj Csing kritikai és irod. munkásságát bíráló írásaival tűnik fel. Gyűjteményes kötete *Az irodalomban fellelhető revizionista áramlat bírálata* c. jelent meg (1958). Az 1956 végén napvilágot látott, Vu Han drámáját bíráló írásával veszi kezdetét az a sajtókampány, amely 1966 nyarán a kult. forr.-ba torkollik. A Kínai KP kult. forr. csop. t. 1967– az ún. januári forr. után a sanghaji Forr. Biz. vez. h. 1969 ápr.– KB és PB t.

JAROSZEWICZ, Piotr (1909) – lengyel politikus. Eredeti foglalkozása tanár. 1939-ig az oktatásügyben dolgozik. A II. vh. idején a SZU-ban tartózkodik, ahol belép a Lengyel Hads.-be. 1944 az I. Lengyel Hads. pol. csop. főnökh., 1945 a Lengyel Hads. pol. oszt. vez. 1945–50 nemzetvédelmi min. h. 1950–52 az Áll. Tervhiv. elnökh. 1952– min. elnökh., 1954–56 egyidejűleg szénbányászati min., a Gazd. Kapcsolatok Biz. eln., valamint Lengyelo. állandó képv. a KGST VB-ben. 1944– KP t., 1949– KB t. 1964– PB pótt.

JARRING, Gunnar (1907) – svéd diplomata. A lundi egy.-en tanul, 1933–40 uo. adjunktus a török nyelvi tanszéken. 1940– diplomáciai szolgálatban (Ankara, Teherán, Bagdad stb.); 1948–51 követ Indiában, 1951–52 Iránban, Irakban és Pakisztánban. 1953–56 oszt. vez. a svéd Külügymin.-ban. 1956–58 hazája állandó ENSZ-képv., 1957–58 a BT-ben is. 1958–64 nagykövet az USA-ban, 1964– a SZU-ban. 1967– az izraeli agressziót követően az ENSZ különleges mb.-ja a közel-keleti kérdés rendezésére.

JARUZELSKI, Woiczech (1923) – lengyel nemzetvéd. min. A II. vh. idején belép a lengyel hads.-be, tisztiisk.-t végez, majd különböző par.-i posztokon. 1947– KP t., majd a LEMP KB t. Vezérkari ak.-t végez. 1960– dandártábornok, a gépesített csapatok par., pol. főcsop. főnök. 1962– nemzetvéd. min. h., 1965– vezérkari főnök, hads. tábornok. 1968 ápr.– nemzetvéd. min. 1965– képv.

JASNÝ, Vojtech (1925) – cseh filmrendező, forgatókönyvíró. Prágában, a Műv. Ak. filmszakát végzi. 1950–51 dokumentumstúdióban dolgozik, 1953–56 a kat. filmstúdió munkatársa, 1957 Barandovba szerződik. Éveken át barátjával, évfolyamtársával K. Kachynával dolgozik. Áll.-díjas és több hazai és nközi filmdíj és elismerés birtokosa. F. r.: *A vágyak szárnyán* (1958), *Túléltem a halálom* (1960), *A megszökött falu* (1960), *Amikor jön a macska* (1962) és számos dokumentumfilm.

JASPAL (1903) – indiai író és publicista. Tanulmányait Indiában végzi, tanító. 1926 pol. tevékenységéért bebörtönzik. Igen termékeny, hindi nyelvű író, akire nagy hatással vannak a szoc. realista írók. Reg.-eiben az elnyomott tömegek problémáival foglalkozik. Műveit csaknem valamennyi indiai nyelvre, továbbá oroszra és más nyelvekre is lefordítják.

JASTRUN, Mieczysław (1903) – lengyel költő, prózaíró, esszéista, műfordító. Lengyel és német filológiát, valamint filozófiát tanul a Jagelló Egy.-en. 1931–39 Łódźban lengyel nyelvet tanít. 1941–44 Varsóban együttműködik a dem. ellenállás sajtójával. 1945–49 a łódźi *Kuźnica* főszerk. h. Életműve versgyűjteményeket, monográfiákat (*Mieczkiewicz* 1949, *Kochanowski* 1954, *Slowacki* 1951), tanulmánysorozatot (*Földközi-tengeri mítosz* 1962) és műfordításokat (Puskin, Pasternak, Baudelaire, Rimbaud, Eluard, Rilke) tartalmaz. Antológiákban magy. is megj. versei.

JASZCZUK, Bolesław (1913) – lengyel politikus. Eredeti foglalkozása elektromérnök. A két vh. közötti időszakban a lengyel KISZ t. Az 1939 szept. harcok idején részt vesz Varsó védelmében. 1942 belép a Lengyel Munkáspártba és a Népi Gárdába. 1942–43 a Népi Gárda vezérkarának instruktora. 1943 a Gestapó letartóztatja, és a háború befejezéséig Auschwitzban, Mauthausenban és Gusenban fogoly. 1945– különböző pártfunkciókat tölt be. 1952–56 energetikai min., 1956–57 nehézipari min., 1957–59 a min. tan. mellett működő Tervbiz. elnökh. 1959–63 moszkvai nagykövet. 1948– a LEMP t., 1959– a KB t., 1962– a KB titk. és 1964– a PB pótt., 1968– t.

JASZNOV, Mihail Alekszejevics (1906) – szovjet politikus, az OSZSZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. (1967 óta). 1925 elvégzi a moszkvai egy. munkásfakultását. 1925– SZKP t. 1930–38 moszkvai építésügyi intézményeknél vez. munkakörben dolgozik. 1938–49 a moszkvai városi szovjet elnökh., 1950–56 eln., közben 1949–50 a SZU városépítési min. 1950–54 a SZU Legf. Tan. Szöv. Tan. eln. 1952– az SZKP KB t. 1956–57 az OSZSZSZK min. tan. eln., 1957–67 első elnökh. 1961–66 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának t. 1967– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh.

JASZUI, Kaoru (1907) – japán jogász. 1930 a tokiói egy.-en nközi jogászi képesítést szerez, 1932–

42 tanársegéd, 1943– prof. A háború alatt megj. írásaiért eltávolítják az egy.-ről. 1951– a Kanazava Egy. és a Hoszei Egy. tanára. 1957–63 a jogtud. fakultás dékánja, 1963– vez. A háború után szakít korábbi konzervatív nézeteivel és a haladó erőkhöz csatlakozik. 1954–65 az Atom- és Hidrogénbomba Betiltásáért Küzdő Japán Tan. (Genszuikjó) eln. 1958 Lenin-békedíjjal tüntetik ki. Több cikke jelenik meg nközi jogi és pol. kérdésekről.

JÁSZ Dezső (1897) – hadtörténész. Az I. vh. után beiratkozik a bp.-i tud. egy.-re, de tanulmányait a Tanácsközt. bukása után kénytelen abbahagyni. 1918 belép a KMP-ba, a Tanácsközt. idején ezredpol. mb. 1920–22 a *Kassai Munkás* szerk.-ségében dolgozik, majd a Román KP magy. nyelvű lapja, a *Munkás* főszerk. Részt vesz a spanyol polgárháborúban, a 36. Vegyes Dandár par., hadoszt. par., majd a Közt. Hads. hadműveleti főnöke. A háború után Franciao.-ba megy, ahol 1940– részt vesz a kat. ellenállási mozg.-ban. Jelenleg az NDK-ban él, de cikkeit több magy. folyóirat, napilap is közli (*Kortárs*, *Élet és Irodalom*, *Hadtörténeti Közlemények*, *Magyar Nemzet* stb.). Magy. megj. könyve. *Tanácsmagyarországtól a Pireneusokig* (1969). Mint hadtörténész a 16. sz. eseményeivel foglalkozik.

JATA, Ali (1920) – a Marokkói KP főtitk. Tanító. 1943– a Marokkói KP t. A II. vh. idején illeg.-ban. A háború után a francia gyarmati hatóságok üldözik. 1948 újra illeg.-ba kényszerül. 1950 kétévi börtönre ítélik, majd száműzik. 1951 máj.–1952 szept. Algériából irányítja a Marokkói KP tevékenységét. Ekkor letartóztatják és 1953-ig Párizsban tartják fogva. 1956 Marokkó függetlenségének kikiáltása után visszatér Marokkóba, de a rabati repülőtéren feltartóztatják és Franciao.-ba száműzik. 1968 új pártot alapít: Felszabadulás és szocializmus pártja néven.

JAUSZ Béla (1895) – pedagógus. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán és az Eötvös Kollégiumban tanul. 1919–35 gimn. tanár Kisújszálláson. 1925– egyidejűleg a debreceni egy. lektora. 1935–36 a debreceni tanárképző int. tanára. 1936–44 a debreceni gyakorló gimn. ig. és a tanárképző int. előadója. 1945–50 a bp.-i tud. egy.-en tanít. 1951–67 a debreceni egy. ped. tanszékének vez. 1957–67 uo. egy. tanár (nyug.). 1957–59 az egy. rektora. A M. Ped. Társ. eln. A neveléstud. kandidátusa (1961). F. m.: *Maróthy György* (1956), *Vizsgálatok a tanulók terheléséről* (1961), *A pedagógus személyisége* (1963), *Neveléselmélet* (társszerző 1964), *Az érzelmek nevelése* (1964). *Az Acta Paedagogica Historica* szerk. t.

JAVITS, Jacob Koppel (1904) – amerikai ügyvéd és politikus. A New York-i egy. jogi fakultását végzi. 1939–42 a vegyi hadviselési szolgálatnál vez. pozíciót tölt be. 1946– képv., a külügyi biz. t. 1954–56 New York főügyésze, 1957– New York áll. szenátora. Republikánus párti.

JAWARA, Sir Dauda (1924) – gambiai min. eln. A bathursti metodista isk.-ban, majd a glasgow-i egy.-en tanul. Állatorvos. 1954 hazatér. Korm. tisztv. 1959 megalapítja a Haladó Néppártot (PPP), függetlenséget követel Gambiának. 1960–61 oktatásügyi min. 1962– min. eln.

JAY, Douglas Patrick Thomas (1907) – angol újságíró és közgazdász. Oxfordban végzi tanulmányait. 1929–33 a *The Times*nél, 1933–37 a *The Economist*nál dolgozik. 1937–41 a *Daily Herald* városi szerk. 1941–43 az Ellátásügyi Min.-ban, 1943–45 a Keresk. Min.-ban államtitkárh. 1945–46 a pénzügymin. parl. titk. 1946– munkáspárti képv. 1947–50 a Pénzügymin.-ban dolgozik, 1950–51 uo. államtitk. 1964–68 keresk. min.

JEAN, Benoit Guillaume (1921) – luxemburgi nagyherceg. 1940 családjával Kanadába emigrál. Ott fejezi be jogi és filozófiai tanulmányait. A II. vh. idején az angol hads.-ben harcol a németek ellen. A háború után a luxemburgi államtan. t., a hads. főfelügyelője. 1964– államfő. 1946– a Nközi Olimpiai Biz. t.

JEANMAIRE, Renée („Zizi") – francia táncosnő, énekesnő és színésznő. Eredetileg ballerina: Volinyin, Knyazev és Lifar tanítványa. Számos nagy balettszerep mellett fellép filmen, musicalekben (*Irma, te édes*), sok hanglemezfelvétele készül.

JEANNENEY, Jean-Marcel (1910) – francia politikus. Irod. tanár, pol. tud. jogi és gazd. tud. diplomája van. 1937–51 a grenoble-i egy. jogi karának tanára, ill. dékánja. 1951–59 a párizsi egy. közgazd., majd pénzgazd. prof. 1944–45 az ideiglenes korm.-ban állammin. 1959–62 iparügyi min., 1962–63 nagykövet Algériában, 1966–68 a szociális ügyek min. 1968 tárca nélküli állammin. 1964– az ECOSOC francia képv.

JEBELEANU, Eugen (1911) – román költő és publicista. Jogi dr. Első versei 1928-ban jelennek meg, fordításokat, riportokat, cikkeket és recenziókat is publikál. Álláspontja dem. és antifasiszta. A felszabadulás után főleg epikai, nagyobb lélegzetű költeményeket ír. Petőfi, Ady, József Attila, Radnóti, Guillén verseinek fordítója. A Román Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1955). Magy. megj. művei: *Sahia falujában* (poéma 1953), *Bălcescu* (poéma 1954), *Válogatott versek* (1958), *Hirosima mosolya* (himnikus költeményciklus 1958), ezenkívül antológiák és számos irod. folyóiratunk közöl verseiből.

JE Csien-jing (1898) – kínai politikus, kat. vez. Kat. ak.-t végez. 1924– a Kínai KP megbízásából a kantoni Huangpu Kat. Ak. kiképzőtisztje, részt vesz az É-i Hadjáratban, majd a nancsangi felkelésben. A vereség után külföldre távozik, a SZU-ban kat. isk.-t végez. 1931 hazatér, egy ideig a Vörös Hads. vezérkari főnöke. Az egységfront idején a Kínai KP kat. képv. a nankingi Pol. Tanácskozó Testületben. 1945– KB t. A felszabadító háború alatt különböző kat. posztokon. 1949 Peking polgármestere. 1949–54 a Közép- és D-Kínai Kat. és Adm. Biz. aleln., Kuangtung tartomány főnöke, Kanton polgármestere. 1954– a Honv. Biz. aleln., az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. t. 1955– marsall. 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln. 1966– PB t.

JE Csün – kínai politikus. Lin Piao felesége. A kult. forr. során a hads. kult. forr. csop. egyik vez. 1969 ápr.– KB és PB t.

JEDLICSKA Gyula (1928) – az MSZMP Nógrád m. biz. első titk. Az Egri Ped. Főisk.-n tanul. 1951– különböző pártfunkciókat tölt be. 1954–57 elvégzi az SZKP főisk.-t. 1959–65 az MSZMP balassagyarmati, majd salgótarjáni városi biz. első titk. 1965–66 az MSZMP Nógrád m. biz. titk., 1966– első titk. Országgy. képv. (Nógrád m.)

JĘDRYCHOWSKI, Stefan (1910) – lengyel politikus. A két vh. közötti időszakban a KP-val együttműködő antifasiszta egységfront-szerv.-ek t., baloldali folyóiratok szerk., ill. vez. publicistája. 1937 letartóztatják és 4 évi börtönre ítélik. A II. vh. alatt a SZU-ban egyike a Lengyel Hazafiak Szöv.-e, továbbá a Kosciuszko nevét viselő I. hadoszt. megszervezőinek. 1944 a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Biz. moszkvai képv., információs és prop. oszt. vez. 1945 a párizsi ideiglenes korm. t. 1945–47 hajózási és külker. min., 1948–49 a Közp. Tervhiv. elnökh., ezt követően (1951-ig) az Áll. Tervhiv. elnökh., 1951–56 min. elnökh. 1956–68 a min. tan. mellett működő Tervhiv. eln. 1969– külügymin. 1945–48 PB t., 1948– KB t. 1956– a KB PB t. 1947– országgy. képv.

JEFANOV, Vaszilij Prokofjevics (1900) – szovjet festőművész. Moszkvában tanul. 1947– a SZU Műv. Ak. t. 1954– SZKP t. Kezdetben tört. tárgyú képeket, a 30-as évek közepétől főleg realista arcképeket és csoportportrékat fest. Ötszörös Áll.-díjas (1941, 1946, 1948, 1950, 1952), az OSZSZSZK népművésze (1951), a SZU népművésze (1965).

JEFIMOV, Borisz Jefimovics (Fridland) (1900) – szovjet festőművész, karikaturista. 1922– a legnagyobb szovjet napilapok és képes hetilapok, valamint a *Krokogyil* c. szatirikus képeslap karikaturistája. A pol. tárgyú szatirikus rajz mestere. A háborús főbűnösök nürnbergi perének tárgyalásán a *Krasznaja Zvezda* c. lap illusztrátor-tudósítója. 1955– a SZU Műv. Ak. t. Az OSZSZSZK érdemes művésze (1932), kétszeres Áll.-díjas (1950, 1951), az OSZSZSZK népművésze (1959).

JEFIMOV, Nyikolaj Vlagyimirovics (1910) – szovjet matematikus. A Don menti Rosztov egy.-en majd 1934-ig a moszkvai egy.-en tanul tovább. 1934–41 a voronyezsi egy.-en, 1941–43 a voronyezsi aviatikai főisk.-n, 1943–53 a moszkvai erdészeti főisk.-n tanít. 1946– egyidejűleg a moszkvai egy. prof. 1940– a mat.-fizikai tud. dr.-a. Lenin-díjas (1966), Lobacsevszkij-díjas (1951). Differenciálgeometriával foglalkozik.

JEFREMOV, Mihail Tyimofejevics (1911) – a SZU min. tan. elnökh. Elvégzi a kujbisevi ipari főisk.-t, majd üzemi energetikusként dolgozik. 1927–42 Komszomol-munkát végez. 1932– SZKP t. 1942– vez. pártmegbízatásokat lát el. 1952– az SZKP Kujbisev ter. biz. első titk. 1956– az SZKP KB t. 1959–61 az SZKP KB oszt. vez. 1961–65 az SZKP Cseljabinszk ter. biz. első titk.

JEGOROV, Anatolij Grigorjevics (1920) – szovjet politikus, filozófus. Elvégzi a moszkvai Liebknecht Ped. Főisk.-t. 1941– SZKP t. 1942–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946–48 a vlagyivosztoki ped. főisk. tanára. 1952–56 a *Kommunyiszt* c. folyóirat rovatvez. h., majd rovatvez. 1956–60 a *Segédanyagok a politikai önképzéshez* c. folyóirat főszerk. 1961–65 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1965– a *Kommunyiszt* c. folyóirat főszerk. 1961–66 az SZKP KRB t. 1966– az SZKP KB pótt. 1962– a SZU Tud. Ak. lev. t. A filozófiai tud. dr.-a.

JEGOROV, Borisz Boriszovics (1939) – szovjet űrhajós, orvos. A moszkvai 1. sz. orvosi int.-ben tanul, majd orvostud. kut. int.-ekben dolgozik. 1964. okt. 12-én V. M. Komarovval és K. P. Feoktyisztovval együtt részt vesz a világ első hármas űrrepülésében a Voszhod űrhajón. Az űrrepülés során fontos orvosi és biológiai kutatási programot hajt végre. A SZU Hőse.

JELIĆ, Borivoje (1917) – jugoszláv politikus. A jogi egy. elvégzése után a közgazd. egy.-en dr.-i címet szerez. 1944 belép a jugoszláv felszabadító hads.-be. 1945– KP t. A II. vh. után Szerbia keresk. min., a Szerb Tervbiz. oszt. vez., a Szerb Tervig.-ság ig. h., majd ig., a Jugoszláv Tervint. ig. h., majd ig. A Jugoszláv Nemzeti Bank vezérig. h. 1967 a JSZVT gazd. titk.

JELISZEJEV, Alekszej (1936) – szovjet űrhajós. Műszaki főisk.-t végez, majd egy tervező irodában dolgozik. 1966– az űrhajós egységnél teljesít szolgálatot. Tud. kut., a műszaki tud. kandidátusa és egyben fedélzeti mérnök. 1969 jan. Borisz Volinov par.-sága alatt Jevgenyij Hrunovval a Szojuz 5 űrhajón űrrepülést hajt végre. A Szojuz 4 űrhajóval történt csatlakozás után Jevgenyij Hrunovval a Szojuz 4-en folytatják a repülést. A SZU Hőse.

JELJUTYIN, Vjacseszlav Petrovics (1907) – szovjet mérnök, min. 1929– SZKP t. A moszkvai acélipari főisk.-n végez, 1933–41 a felsőokt.-ban dolgozik. 1941–43 a szovjet hads.-ben szolgál. 1945–51 a moszkvai acélipari főisk. ig. 1951–53 a SZU felsőokt. min. első h., 1954–59 min. 1959– felső és középfokú szakokt. min. 1956–61 az SZKP KB pótt., 1961– t. A SZU Legf. Tan. t.

A műszaki tud. dr.-a. Prof. 1962– a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1952).

JEMELJANOV, Vaszilij Szemjonovics (1901) – szovjet tudós, kohómérnök, közéleti személyiség. 1919– SZKP t. 1928 elvégzi a moszkvai bányászati ak.-t. 1935–57 különböző mérnöki és vez. beosztásokban dolgozik az iparban. 1957–60 a SZU min. tan. mellett működő, az atomenergia békés felhasználásával foglalkozó főig.-ság vez. 1960–62 a SZU min. tan. mellett működő áll. atomenergia biz. eln., 1962– elnökh. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1961–66 az SZKP KB pótt. Kétszeres Áll.-díjas (1942, 1950), a Szoc. Munka Hőse (1954). Új acélfajták és ötvözetek kutatásával, páncéllemezek előállításának technológiájával és más kohászati problémákkal foglalkozik.

JEN Csia-kan (1905) – kínai (Tajvan) politikus. A sanghaji St. John Egy.-en végez. A 30-as években különböző tisztségeket visel Fucsien tartományban. 1939–45 a Fucsieni Bank ig. 1946–49 a Tajvani Bank ig. 1950 Tajvan gazd. min., 1950–54 pénzügymin. 1954–57 Tajvan kormányzója. 1957–58 az amerikai segélybiz. eln., tárca nélküli min. 1963– min. eln., 1966– aleln.

JENEI Jenő (1891) – magy. származású szovjet díszlettervező. A M. Tanácsközt. bukása után a SZU-ba emigrál. Leningrádban dolgozik, a 20-as évek óta nagyszámú film díszlettervezője. A Lenfilm Stúdióban működik.

JENEY Endre (1891) – patológus, higiénikus. A kolozsvári és a bp.-i egy. orvosi karán tanul. 1913–24 a kolozsvári egy. gyakornoka, majd tanársegéde. 1927–28 a szegedi egy. Ált. kór- és Gyógytani Int. ig. h., adjunktus. 1928–34 uo. ig. és egy. tanár. 1934– a debreceni egy. tanára, az egy. Közegészségtani Int. ig. 1947-ig a Gyógyszertani Int.-nek is vez., 1949–57 a Mikrobiológiai Int. mb. tanszékvez. A M. Hygiénikusok Társ. tb. eln. Az orvostud. dr.-a (1952), Kossuth-díjas (1963). Higiéniával, mikrobiológiával és kemoterápiával foglalkozik. F. m.: *A higiéne tankönyve* (társszerző 1960, 2. kiad. 1965), *Alkalmazott bakteriológia és elméleti alapjai I. rész* (1966), továbbá mintegy 250 tud. publikáció.

JENEY Zoltán (1915) – fuvolaművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n fuvolázni és zeneszerzést tanul. 1937–56 a Bp.-i Hangversenyzenekar, a Müncheni Filharmónia, majd az Áll. Hangversenyzenekar szólamvez. 1947– megalapítása óta a Bp.-i Fúvósötös t. 1950– a bp.-i Bartók Zeneműv. Szakisk. és a Tanárképző Főisk. tanára. 1957– a M. Áll. Operaház szólófuvolása. A bp.-i Zeneműv. Főisk. docense. A klasszikusok mellett bemutatja több mai magy. zeneszerző fuvolára írt művét. Háromszoros Liszt-díjas (1954, 1955, 1966), Érdemes művész (1965).

JENKINS, Roy (1920) – angol pénzügymin. Oxfordban végzi tanulmányait. 1939–46 a tüzérségnél szolgál. 1948– munkáspárti képv. 1949–50 a nemzetközösségi ügyek min. parl. titk. 1955–58 a Brit Film Int. vez. 1962–64 a John Lewis Ltd. ig. 1964–65 légügyi min., majd belügymin. 1968– pénzügymin., a kabinet t. Számos könyve és tanulmánya jelenik meg, köztük egy Attlee-életrajz, s egy Gaitskellről szóló mű.

JENNINGS, Sir W. Ivor (1903) – angol jogász. Cambridge-ben tanul, majd 1925–29 a leedsi egy.-en, később a londoni közgazd. főisk.-n, majd 1930–40 a londoni egy.-en előadó. 1938–42 a Brit Columbia-i egy.-en, majd Ceylonban prof. 1942–55 a ceyloni egy. rektorh., 1955– a cambridge-i egy. prof. Több alkalommal a függetlenné váló brit gyarmatokon az alkotmányelőkészítő biz.-ok tanácsadója. E témakörben és más jogi vonatkozású kérdésben is több könyve, tanulmánya jelenik meg.

JENS, Walter (1923) – német (NSZK) író, irod. történész. 1941–44 klasszika-filológiát és germanisztikát tanul a hamburgi és a freiburgi egy.-en. 1949– a tübingeni egy.-en tanít, 1956– prof., 1963– a klasszika-filológia és retorika tanszék vez. A „Gruppe 47" irod. csop. t. Neves prózaíró és a ny-német irod. kritika egyik vez. egyénisége, számos rádió- és tv-játékot is ír. Prózájában és kritikai munkásságában a modernista irányzat képv. A klasszikus görög irod. számos alkotását ülteti át németre. Magy. megj. művei: *A vak* (kisreg. 1959), *Elfelejtett arcok* (reg. 1964), ezenkívül antológiákban elb.-ei, kisreg.-ei.

JENSEN, Alfred (1913) – dán munkásvez. 1936–60 parl. képv. 1944–45 a Felszabadítási Tan t. 1945 min., 1962-ig a KP aleln., a KB t.

JENSEN, Eiler (1894) – dán politikus. Tengerész, pincér, raktári munkás. 1925–36 a Rakodómunkások Szaksz. eln. és a Segéd- és Betanított Munkások Szaksz. Szöv. vez.-ségének t. 1936–39 a Szaksz. Szöv.-ek Közp. (LO) titk., 1939–42 aleln., 1942– eln. 1949 az SZSZNSZ aleln. 1945–52 szoc. dem. képv. A Dán Atomenergia Biz. t., a dán ENSZ-delegáció tanácsadója.

JENSEN, J. Hans Daniel (1907) – német (NSZK) fizikus. 1937–41 a hamburgi egy. magántanára. 1941– rk. tanár, 1946–49 r. tanár a hannoveri műszaki egy.-en. 1949– a heidelbergi egy.-en az elméleti fizika tanára, az elméleti fizikai int. ig. 1948– a hamburgi egy. tb. tanára. A Heidelbergi Tud. Ak. és a princetoni (USA) Institut for Advanced Study t. 1955– a *Zeitschrift für Physik* c. tud. folyóirat társszerk. Nobel-díjas (Wigner Jenővel és Maria Goppert-Mayerrel) az atommag kémiai szerkezetének vizsgálatáért (1963).

JEPISEV, Alekszej Alekszejevics (1908) – szovjet hads. tábornok. 1929– SZKP t. 1938 elvégzi a kat. ak.-t. 1938–43 a Harkov ter. és városi pártbiz. első titk., a sztálingrádi (ma: Volgográd) front kat. tan.-ának teljhatalmú mb.-ja. Az SZKP KB apparátusában dolgozik, majd a SZU középgépipari népbiztos h. 1943–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946–51 az Ukrán KP KB titk. 1951–53 a SZU állambiztonsági min. h. 1953–55 az Odessza ter. pártbiz. első titk. 1955–61 a SZU romániai, 1961–62 jugoszláviai nagykövete. 1962– hads. tábornok, a szovjet hads. és a haditengerészet pol. főcsop. főnöke. 1952–64 az SZKP KB pótt., 1964– t.

JEPPENSEN, Knud (1892) – dán zenetudós. Tanulmányait a koppenhágai egy.-en, Bécsben és Lipcsében végzi. 1920–47 zeneelméletet tanít a koppenhágai konzervatóriumban, 1947– az aarhusi egy. prof. 1931–53 az *Acta Musicologica* szerk., 1949–52 a Zenetud. Nközi Társ. eln. Alapvető fontosságú munkája (egyben dr.-i disszertációja) *A Palestrina-stílus és a disszonancia* (1923). Nálunk is főisk. tankönyv *Kontrapunkt* c., a Palestrina-ellenpont technikájára épülő módszertani munkája.

JEPSEN, Hans Lyngby (1920) – dán író. Egy. tanulmányait nem fejezi be. Különböző munkater.-eken dolgozik. 1953–55 a Dán Írószöv. vez.-ségi t., 1955–57 aleln., 1957–63 eln., 1957–65 a szöv. VB t. 1953–65 az Északi Írók Tan., 1957–63 a Pontoppidan Emlékalapítvány vez.-ségi t. 1965– az Áll. Műv. Alap irod. biz. t.

JERITZA, Maria (eredeti neve Maria Jedlitzka) (1887) – osztrák énekesnő. Brünnben tanul. 1913–35 a bécsi Áll. Operaház primadonnája (jelenleg tb. t.); szoprán. 1921–32 a New York-i Metropolitannek is állandó vendégszereplője. Fellép a világ számos nagyvárosában, filmen is játszik. Jelenleg az USA-ban él.

JERJOMENKO, Andrej Ivanovics (1892) – szovjet marsall. 1918– a szovjet hads.-ben szolgál. SZKP t., részt vesz a polgárháborúban, majd 1940-ig a lovasságnál különböző par. beosztásokban. 1935 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. 1940–41 gépesített hadtest-, majd hads. par. 1941–45 a II. vh.-ban különböző par.-i beosztásokban. 1945–58 több kat. körzet par. 1955– a SZU marsallja. 1956– az SZKP KB pótt. 1958– a Honv. Min. főfelügyelője. A SZU Legf. Tan t. A SZU Hőse.

JERMOLENKO, Nyikolaj Fjodorovics (1900) – szovjet kémikus. A moszkvai egy.-en végez, majd 1924–30 a Belorusz Tud. Ak. Ált. és Szervetlen Kémiai Int. munkatársa. 1930– a Belorusz Egy. Ált. és Szervetlen Kémiai tanszék vez., prof. 1932– egyidejűleg a Belorusz Tud. Ak. kolloidikai labor.-ának vez. A Belorusz Tud. Ak. t. 1964-ig az Ak. fizikai-mat., kémiai és geológiai oszt. titk. A Belorusz SZSZK érdemes tudósa.

JERSILD, Arthur Thomas (1902) – amerikai pszichológus. A nebraskai és a Columbia Egy.-en tanul. A nebraskai, a Wisconsin, 1929– a Columbia Egy.-en tanít. 1938– prof. 1935–48 a Columbia Rádiótárs. tanácsadó pszichológusa. Több tud. társ. t., könyvei elsősorban gyermeklélektannal foglalkoznak.

JESCHNONNEK, Gert (1912) – a német (NSZK) haditengerészet felügyelője (1967 óta). A haditengerészetnél szolgál. 1944–45 vezérkari tiszt, 1945–47 hadifogolyként a német aknamentesítő szolgálat vezetésében dolgozik, 1948–52 az NSZK Közlek. Min. szakértője. 1952–55 a Blank-hiv., a későbbi Hadügymin. elődjének referense, majd az USA-ban továbbképző tanfolyamot végez. 1957–58 az NSZK Hadügymin.-ban dolgozik. 1958–62 a NATO Közép-európai Szövetséges Fegyveres Erők fontainebleau-i főhadiszállásán vez. beosztásban. 1962–63 az NSZK hadiflotta vezérkari főnöke Glücksburgban. 1963–65 a Hadügymin. haditengerészeti részlegénél. 1965–67 a Keleti-tenger kijáratainál elhelyezkedő NATO haditengerészeti erők par. h. 1966 altengernagy.

JESPERSEN, Knud (1926) – dán politikus. Egészen fiatalon bekapcsolódik a munkásmozg.-ba. Az aalbrogi rakodómunkások szaksz. elnökeként válik ismertté. 1958– a Dán KP eln. Számos pol. cikk és kiadvány szerzője.

JESSUP, Philip C. (1897) – amerikai jogászprof. A Columbia és a Yale Egy.-en folytatja tanulmányait. 1925–35 a Columbia Egy. előadója, 1935–61 prof. 1961– a Nközi B. bírája. Több nközi konferencia amerikai küldötte, jogi ak.-k t., s más tb. fokozatok tulajdonosa. Szakirod. munkásságot is folytat.

JEVTUSENKO, Jevgenyij Alekszandrovics (1933) – szovjet költő. 1949– jelennek meg versei. 1954 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1956 után a fiatal szovjet költőnemzedék egyik legismertebb képv.-jévé válik. Számos verse éles pol. mondanivalója miatt a közérdeklődés középpontjába kerül (*A többiek*, *Sztálin örökösei*, *Babij Jar*, *Kölyök fasizmus* stb.). Nagy utazásokat tesz, Kubában, Ny-Európában, az USA-ban jár. 1963–65 megjelennek a SZU-ban tett körutazásáról szóló újabb versei. Magy. több önálló kötetben jelentek meg versei (*Rakéták és szekerek*, 1963, *Én szólok, Kuba!*, 1964), ezenkívül antológiák és folyóiratok közlik költeményeit.

JIMÉNEZ de ASÚA, Luis (1889) – spanyol jogtudós és politikus. Büntetőjogi prof. Hosszú időn át a Spanyol Kir. Jogi. Ak. prof. 1962– az emigráns spanyol korm.-ban a parl. eln.

JINOVEC, Ota (1907) – cseh zoológus. A prágai Károly Egy. természettud. karán végez. 1930–39 uo. az állattani int. tanársegéde, 1940–46 a prágai áll. egészségügyi int. parazitológiai labor. tud. munkatársa. 1947– a Károly Egy.-en a parazitológia tanára, 1956– uo. az állattani int. ig. 1952– a Csehszlovák Tud. Ak. lev. t., 1955– t. 200-nál több tud. értekezése jelenik meg a parazitológia tárgykörében. A berlini Humboldt Egy. és a franciao.-i Clermont-Ferrand-i egy. díszdr.-a. Áll.-díjas (1953).

JOBBÁGY Károly (1921) – költő. Diákkorában részt vesz a munkásmozg.-ban. 1939 megj. első verse a *Népszavá*ban, s más lapok és folyóiratok is közlik írásait. 1939–52 tisztv., közben kat. szolgálatot teljesít és 3 évet szovjet hadifogságban tölt. 1948–53 az ELTE esti tagozatán tanári oklevelet szerez. 1953– középisk. tanár Bp.-en. Több verseskötete jelent meg. Műfordítói munkásságot is folytat, elsősorban szovjet költők verseiből. Kétszeres József Attila-díjas (1954, 1963).

JÓBORU Magda (1918) – az Orsz. Széchényi Könyvtár főig. A bp.-i tud. egy.-en magy.–latin szakot végez. 1941–46 gimn. tanár Mezőtúron. 1946–48 a bp.-i Zrínyi Ilona népi kollégium ig. 1947–51 országgy. képv. 1948–50 az MNDSZ főtitk. 1950–58 az oktatásügyi min. h. 1958–66 és 1968– az Orsz. Széchényi Könyvtár főig., közben 1966–68 a M. Népközt. állandó delegátusa az UNESCO párizsi közp.-jában. Könyvtári tevékenysége mellett az ELTE neveléstud. tanszékének docense. 1964– az UNESCO Végrehajtó Tan. t. A ped. tud. kandidátusa (1962). F. m.: *Élet és iskola* (1961), *A középiskola szerepe a Horthy-korszak művelődéspolitikájában* (1963), *A kapitalista országok közoktatásügye* (1964).

JOCHMANN, Rosa (1901) – osztrák politikus. 1916– szaksz. t., 1919– az SPÖ t. 1933– az SPÖ elnökségének t. A két vh. közt többször bebörtönzik illeg. tevékenység miatt. 1940–45 a ravensbrücki koncentrációs tábor foglya. Az osztrák szoc. nőmozg. kiemelkedő alakja, aki azonban részben korára való tekintettel a párt legutóbbi kongresszusa után visszavonul; a Nőtan. elnökh.

JOCHUM, Eugen (1902) – német (NSZK) karmester. Augsburgban, majd Münchenben tanul. 1932–34 a berlini városi Opera és a rádió, 1934–49 a hamburgi Staatsoper és a filharmónia főzeneig. 1949 megalakítja a müncheni rádió szimfonikus zenekarát. 1949– Münchenben a Bajor Áll. Opera vendégkarnagya. 1961– az amszterdami Concertgebouw zenekar. vez. karmestere. Neves Brahms- és Bruckner-interpretátor.

JODOIN, Claude (1913) – kanadai szaksz. vez. Tanulmányait Montrealban végzi. 1937– a Női Konfekcióipari Munkások Nközi Szerv.-ében dolgozik. 1940– a montreali Ruhaipari Dolgozók Egyes.-nek vez. h., 1947– vez. 1941– a quebeci Szakszerv. Szöv. elnökh., egyúttal a montreali Szaksz. Tan. elnökh., majd eln. 1949–54 a kanadai Munkáskongresszus (Szaksz.) aleln., 1954–56 eln. 1949– az SZSZNSZ VB t.

JOFAN, Borisz Mihajlovics (1891) – szovjet építőművész. A római Képzőműv. Főisk. építészeti tagozatát végzi. 1921 belép az Olasz KP-ba. 1924 hazatér a SZU-ba. 1926– SZKP t. 1957– a SZU Építőműv. Ak. t. Az 1937-es párizsi és az 1933-as New York-i világkiállítás szovjet pavilonjának és a moszkvai Szovjetek Palotájának tervezője. Részt vesz Moszkva több ker.-e rekonstrukciójának munkájában. A II. vh. után több elpusztult szovjet város újjáépítésén dolgozik. Áll.-díjas (1941).

JOGANSZON, Borisz Vlagyimirovics (1893) – szovjet festőművész. A moszkvai Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1922 a Forr. Oroszo. Műv. Szöv. t. 1947– a SZU Műv. Ak. t., 1958–62 az Ak. eln. 1958–62 a Műv. Lenin-díj Biz. t. 1958– a leningrádi Repin Képzőműv. Főisk. prof. 1965– a Szovjet Képzőművész Szöv. első titk. 1943– SZKP t. 1955– a SZU Békebiz. t. A műv. tört. tud. dr.-a. A szoc. realista festészet egyik nagyhatású képv. Drámai kompozícióin *(A kommunisták kihallgatása, A régi uráli gyárban)* mély pszichológiai érzékkel, forr. ihlettel ábrázolja a munkásoszt.-t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1951), a SZU népművésze (1943).

JOHANNESEN, Georg (1931) – norvég költő és reg. író. A norvég baloldali radikálisok irod.-nak közp. alakja. Műveiben tört. témákkal és a napi pol. eseményeivel foglalkozik. 1965 fél évet Magyaro.-on tölt. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág*ban jelennek meg versei.

JOHANSON, Eyvind Olof Verner (1900) – svéd író. Újságtudósító, majd 1925–30 tanulmányokat folytat Németo.-ban és Franciao.-ban, 1947–50 Svájcban és Angliában. 1953 a göteborgi egy. filozófiai díszdr.-a. 1957– a Svéd Tud. Ak. t. Az Irod. Nobel-díj Biz. t. Az *Ord och Bild* c. folyóirat eln., a Kir. Drámai Színház ig.-sági t. A 20. sz. eleji svéd munkásoszt. életviszonyainak reális ábrázolója.

JOHANSSON, Rune B. (1915) – svéd politikus. Eredetileg sütőmunkás. 1943– Ljungby város tan.-ában különböző tisztségekben. 1956– az Áll. Dohánybiz. elnökh. 1955–57 a Svéd Hitelbank ig. 1957– belügymin. 1951– képv. Az SZDP KB t.

JOHNSON, Axel (1910) – svéd nagytőkés. Bányamérnök, az egyik legnagyobb svéd monopolkap. család feje. A Johson & Co. cég tulajdonosa, a Nordstjernan Hajózási Rt. vezérig. és számos más váll. ig.-sági t., eln.; vállalkozói egyes.-ek, szöv.-ek, keresk. kamarák ig.-sági t., Thaiföld főkonzulja.

JOHNSON, Lyndon Baines (1908) – amerikai politikus. Tanárképzőt és egy.-et végez. 1930– tanár, majd magántitk. 1935–37 az Orsz. Ifj. Hiv. texasi ig. 1937–49 a képv. ház t. 1949–61 szenátor, 1953–61 a Dem. P. szenátusi csop. vez. 1960–63 a NASA tan.-ának, valamint a Békehadtest orsz. tanácsadó biz. eln. 1961–63 nov. az USA aleln., 1963–68 az USA eln.

JOHNSON, Pamela Hansford (1912) – angol írónő. 14 éves korában jelennek meg először versei, 1935 első reg.-e. Bár konzervatív környezetben nő fel, egyre inkább haladó nézeteket vall, és ez tükröződik írásaiban. Közkedvelt angol írónő, elismert kritikus, az egyik legjelentősebb Proust-kut. C. P. Snow fizikus és író felesége.

JOHNSON, Uwe (1934) – német (Ny-Berlin) író, műfordító, kiadó. 1952–54 a rostocki, 1954–

56 a lipcsei egy.-en germanisztikát tanul. 1959 elhagyja az NDK-t és Ny-Berlinbe költözik. Elb.-eiben és reg.-eiben a két német állam fennállásából adódó kérdésekben „harmadikutas" álláspontot foglal el.

JOJA, Atanase (1904) – román filozófus. A KP régi harcosa, az illeg. éveiben pol. és publicisztikai munkát végez. A felszabadulás után fontos áll. funkciókat tölt be. A bukaresti egy. prof. A Román Ak. t. és aleln. 1955– a Román KP KB t., 1961– az Államtan. t. Logikával, a dialektika tört.-ével, filozófiatört. kérdésekkel foglalkozik. Műveiben különös figyelmet szentel a formális és dialektikus logika problémáinak. Áll. díjas.

JOKI, Aulis Johannes (1913) – finn nyelvész. Egy. tanulmányai befejezése után 1944–45 az Áll. Kut. Int. munkatársa. 1946–51 a finn nagy szótár egyik szerk. 1951–57 a stockholmi főisk. finn lektora. 1957– a helsinki egy. docense, majd az uráli nyelvészet prof. 1959–60 Göttingenben vendégprof.

JOKOTA, Kiszaburo (1896) – a japán Legf. B. vez. A tokiói egy.-en végez. 1924– tanársegéd az egy.-en, majd 1926–28 további tanulmányokat folytat Németo.-ban, Franciao.-ban és az USA-ban. 1930–37, és 1948– a tokiói egy. tanára, ill. a jogi fakultás dékánja. 1955–61 a japán Nközi Jogi Int. eln. 1957–60 az ENSZ Nközi Jogi Biz. t. 1960– a Legf. B. vez. 1949– a Japán Tud. Ak. t. A *Nemzetközi jog* c. kétkötetes mű szerzője.

JOLIVET, André (1905) – francia zeneszerző. Az École Normale-on tanul. 1936 a „Jeune France" elnevezésű modern zenei mozg. egyik megalapítója. 1945– a Comédie Française zenei vez. Számos zenekari és versenyművet, színházi zenét, vígoperát és balettet komponál.

JONAS, Franz (1899) – osztrák közt. eln. Eredeti szakmája nyomdász, így kerül kapcsolatba a szoc. mozg.-mal. 1932–34 az SPÖ floridsdorfi ker.-i szerv. titk. Bécsben. A náci megszállás alatt szakmájában dolgozik. 1946–48 a floridsdorfi ker. elöljárója. 1948–51 a Bécs városi tan. t., majd 1951–65 Bécs polgármestere. 1965– közt. eln. 1952–53 a Szöv. Tan. t., 1953–65 képv. Az SPÖ vez.-ségi t.

JONATHAN, Joseph Leabua (1914) – lesothói min. eln. 1934–37 D-afrikai bányákban dolgozik. 1938– hazájában b.-i eln. 1954– a tartományi tan. t. 1959 megalakítja a Bászutóföldi Nemzeti P.-t, ennek eln. 1960–64 a Törvényhozó Tan t. 1965– a függetlenné vált Lesotho min. eln.

JONES, Daniel (1881) – angol nyelvész. Cambridge-ben jogot végez, de sosem praktizál. 1907– a londoni egy.-en fonetikai előadó, 1921–49 prof. 1907–27 a Nközi Fonetikai Társ. titkárh., 1927–50 titk., 1950– eln. A berlini Német Tud. Ak. lev t., az Ír Kir. Ak. tb. t., a zürichi egy. díszdr.-a. Az angol fonetikáról szóló művei 9, angol kiejtési szótára 12 kiadást ér meg.

JONES, Sir Elwyn (1909) – Nagy-Britannia főügyésze. Cambridge-ben szerez diplomát. 1943–45 a haditörvényszéken dolgozik. 1945– a képv. ház t. 1946–51 a főügyész parl. titk. 1964– főügyész. Több jogászegyes. t., ill. vez.

JONG, Piet de (1915) – holland min. eln. (1967 óta). A kir. tengerészeti int.-ben tanul. 1944–59 tengerésztiszt, 1955–58 Juliana kir.-nő személyes adjutánsa. 1959–63 a Honv. Min. titk., a tengerészeti hiv. vez. 1963–66 hadügymin. A Katolikus Néppárt t.

JONSSON, Emil (1902) – izlandi politikus. Reykjavíkban, majd a koppenhágai műszaki főisk.-n szerez oklevelet. 1925– Hofnarfjövdur város mérnöke, 1930–37 polgármestere. Ezután különböző váll.-oknál dolgozik. 1944–47 közmunkaügyi, 1947–49 keresk. és közmunkaügyi, 1956 külügymin. 1957 a Nemzeti Bank ig. 1958–59 min. eln., 1959–65 szociálisügyi és halászati min. 1965– külügymin. 1934– parl képv., 1956–58 a parl. eln. 1957– a Néppárt (szoc. dem. p.) eln.

JÓNSSON, Eysteinn (1906) – izlandi politikus. Gazd. képesítést szerez. 1930 adóügyi ig. 1934–39 pénzügy-, 1939–42 keresk., 1947–49 oktatásügyi, 1950–58 pénzügymin. 1933– parl. képv. 1948–62 a Haladó P. (agrárburzsoá párt) parl. csop. eln. 1962– e párt eln.

JÓNSSON, Magnus (1919) – izlandi politikus. 1946 jogi diplomát szerez a reykjavíki egy.-en. 1947–53 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1953–60 a Függetlenségi P. főtitk. 1961–65 az Izlandi Mezőgazd. Bank vezérig. 1965– pénzügymin. 1951– parl. képv.

JOOSS, Kurt (1901) – német (NSZK) koreográfus, balettmester. A württembergi és a stuttgarti konzervatóriumban tanul, Stuttgartban színiisk.-ba is jár, majd Hamburgban tánctanulmányokat folytat. 1922–33 szólótáncos és rendező, balettmester és operarendező. 1933–47 emigrációban él Angliában, és balettisk.-t vezet. 1954–56 a düsseldorfi városi színházak balettmestere. 1959– Essenben balettmester és táncped. (prof.). 1963– a Jooss Balett ig., a Volkwangschule főisk. koreográfia tanára és a táncint. ig. A 30-as évek óta számos sikeres koreográfiát alkot.

JORA, Mihail (1891) – román zeneszerző. Tanulmányait Iaşiban és Lipcsében végzi. Mint a bukaresti Ciprian Porumbescu Konzervatórium zeneszerzés prof. zeneszerzők generációit neveli fel. A Román Zeneszerzők Egyes. alapító t., majd aleln. Szerez balettzenét, zenekari műveket, szimfóniákat, kórusműveket, kamarazenei műveket. A román dalművészet egyik legjelentősebb képv., megzenésíti a legismertebb román költők verseit. A Román Ak. t. A műv. kiváló mestere.

JORDAN, Pascual (1902) – német (NSZK) atomfizikus. A göttingeni egy.-en fizikát, matematikát és zoológiát tanul. 1926– a göttingeni, 1927–

29 a hamburgi egy. magántanára. 1929– a rostocki egy. tanára. 1944– a berlini egy.-en az elméleti fizika tanára, az elméleti fizikai int. ig. 1947–53 a hamburgi egy. vendégprof. 1957–61 a Ny-német szöv. gyűlés képv. (CDU). A kvantummechanika valószínűségi értelmezésének egyik kidolgozója. A fizikai jelenségek filozófiai értelmezésében a szubjektív idealizmus képv., pol. tevékenységében a reakciós irányzatok támogatója, az atomháború elkerülhetetlenségének hirdetője.

JORDAN PANDO, Roberto (1930) – bolíviai ügyvéd, politikus. Egy. ifj. vez., majd gazd.tan tanár. Ügyvédi tevékenységet folytat a parasztok érdekében. Az ún. parasztügyi min. vez. funkcionáriusa, majd 1954–57 a Bolíviai Paraszti Dolgozók Orsz. Szöv. és egyben a Bolíviai Munkásszöv. főtitk. 1956– parl. képv., később nagykövet az ENSZ-ben és az ECLA-ban. 1960–64 parasztügyi min.

JOSIDA, Koszaku (1909) – japán matematikus. A tokiói egy.-en tanul, jelenleg uo. tanár. A Japán Mat. Társ., a Japán Fizikai Társ. t. és a Stat. Kut. Int. munkatársa. Valós függvénytannal és funkcionálanalízissel foglalkozik.

JOSZIFJAN, Andronyik Gevondovics (1905) – szovjet tudós, villamosmérnök. Elvégzi az azerbajdzsán műszaki főisk.-t. 1931–41 az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Int. munkatársa. 1941–55 az Int. ig. 1955– az *Elektrotyehnyika* c. tud. folyóirat főszerk. 1946– az Örmény Tud. Ak. lev. t., 1950– t. 1927– SZKP t. Áll.-díjas (1949). A villamos gépek és elektronikus vezérlő berendezések elméleti és gyakorlati problémáival foglalkozik.

JOVANOVIĆ, Blažo (1907) – jugoszláv politikus. Jogi tanulmányait Belgrádban, majd Zágrábban folytatja. 1931–36 bírósági jogi gyakornok, de pol. tevékenysége miatt kénytelen elhagyni állását. 1924– KP t., többször bebörtönzik. 1941 a felszabadító harc egyik szerv. és vez. Crna Gorában. 1942 okt.–1943 máj. a KP delegátusa az Albán KP KB-ban. 1945 után a Crna Gora-i korm. eln., e közt. Népi Szkupstinája VB eln., 1948– KB t., majd a JKSZ elnökségének t. Jugoszlávia Népi Hőse.

JOVANOVIĆ, Ljubiša (1908) – jugoszláv színész. Prágában, majd Berlinben Reinhardtnál tanul. A jugoszláv felszabadító harcok tevékeny résztvevője. 1944– a belgrádi Nemzeti Színház t., a Jugoszláv Drámai Színészek Szöv. eln. Több filmben is főszerepet alakít.

JOVÁNOVICS Miklós (1932) – irod.kritikus, szerk. Tanulmányait a SZU-ban, a szverdlovszki és a moszkvai egy.-en végzi. 1956–57 a *Magyar Nemzet*, 1957–65 az *Élet és Irodalom* munkatársa. 1957– ui. és más lapokban jelennek meg irod. kritikái és cikkei. 1965–68 az *Élet és Irodalom* szerk. 1968– az *Új Írás* c. folyóirat főszerk.

JOVICZKY József (1918) – operaénekes. Hajógyári kovács volt. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1947– a M. Áll. Operaház ösztöndíjasa, 1948– az opera magánénekese. Eredetileg baritonista, később tenor. Európa-szerte sokat vendégszerepel; hangversenyénekesként is fellép. Ismert Wagner-énekes. Liszt-díjas (1956). F. sz.: Siegmund *(Walkür)*, *Lohengrin*, Trisztán *(Trisztán és Izolda)*, *Bánk bán*, *Hunyadi László*, Radames *(Aida)*, *Othello*, Pedro *(Hegyek alján)*.

JOXE, Louis (1901) – francia politikus. A párizsi egy.-en tört. és földrajz tanári diplomát szerez. A két vh. között több alkalommal a Népszöv. francia delegációjának t. 1925–27 egy. tanár, majd a kabinetben tölt be különböző állásokat. 1933 légügyi min. 1934–39 az Havas hírszolgálat külföldi részlegének vez. tisztv. 1942–44 a Nemzeti Felszabadító Biz. főtitk. 1944–46 az ideiglenes korm. főtitk. 1946–52 külügymin.-i főig. 1952–56 Franciao. moszkvai nagykövete, majd 1956 az NSZK-ban nagykövet. 1956–59 a Külügymin. főtitk. 1958–68 Debré és Pompidou korm.-aiban állammin., fontos szerepe volt az algériai fegyverszünet megkötésében. 1967–68 igazságügymin. Több alkalommal Franciao. képv. UNESCO-konferenciákon.

JÖRGENSEN, Jörgen (1888) – dán politikus. Mezőgazd. isk.-kon tanul. Egy ideig gazdálkodik, számos mezőgazd. egyes. és szerv. eln. 1935–42 oktatásügyi min., a nácik követelésére elmozdítják, később belügymin. A felszabadulás után oktatásügyi min. 1953–57 áll. revizor. 1955–62 ismét a korm. t. 1929– képv., 1947–57 a parl. aleln., több alkalommal, legutóbb 1953–57 a Radikális Agrárpárt parl. csop. eln., 1957-ig a parl. külpol. biz. t. 1957-ig az É-i Tan. és számos oktatási intézmény vez.-ségi t.

JUAN de Borbón (1913) – spanyol herceg. 1931 apjával, XIII. Alfonzzal együtt emigrációba vonul. 1941 apja lemond javára a trónról. A II. vh. után Franco-ellenes nyilatkozatot tesz, azóta rossz a kapcsolata a spanyol államfővel. Portugáliában él.

JUAN CARLOS de Borbón (1937) – spanyol herceg. Az utolsó spanyol király, XIII. Alfonz unokája. Felesége Zsófia görög hercegnő. A spanyol államfői poszt egyik várományosa.

JUHÁSZ Ferenc (1928) – költő. Népi kollégistaként a bp.-i tud. egy. bölcsészeti karán tanul. A felszabadulás után induló költőnemzedék egyik legjelentősebb alakja. 1949 megj. első verseskötete *(Szárnyas csikó)*. 1951– a Szépirodalmi Könyvkiadó lektora, 1963– egyidejűleg az *Új Írás* c. folyóirat munkatársa. Kossuth-díjas (1951). F. m.: Verseskötetek: *Sántha család* (elbeszélő költ. 1950), *Apám* (elbeszélő költ. 1950), *Új versek* (1952), *Óda a repüléshez* (1953), *A tékozló ország* (eposz 1954), *A virágok hatalma* (1956), *A tenyészet országa* (összegyűjtött versek 1957), *Harc a* *fehér báránnyal* (1966), *A szent tűzözön regéi* (1968), *Mit tehet a költő* (tanulmány 1967).

JUKAVA, Hideki (1907) – japán fizikus. A kjotói egy. elvégzése után uo., majd 1933–36 az oszakai egy.-en előadó, ill. tanársegéd. 1939– a kjotói egy. fizika prof. 1953– az egy. fizikai kut. int. vez. Közben 1948–49 Oppenheimer meghívására a Princeton Egy. Kut. Int.-ben végez tud. munkát. 1949– a Columbia Egy. tanára; a magerők kutatása terén elért eredményeiért Nobel-díjat kap. Elméletileg előrelátja az atommagban addig ismeretlen mezonok létezését és tulajdonságait; felfedezését azóta is Jukava-elmélet néven ismerik. 1946– a Japán Tud. Ak. és külföldi ak.-k t., egy.-ek díszdr.-a, ill. kitüntetettje. Magy. a *Magyar Fizikai Folyóirat*ban jelenik meg cikke.

JULESZ Miklós (1904) – belgyógyász. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1927– különböző bp.-i kórházakban segédorvos, alorvos, majd rendelő orvos. 1946–57 tanársegéd, majd egy. tanár a bp.-i I. Belklinikán. 1958–59 a Szegedi Orvostud. Egy. II., 1959– I. Belklinikájának tanszékvez. egy. tanára. 1967– az MTA lev. t. Számos hazai és külföldi orvostud. társ. t., ill. vez.-ségi t. Kossuth-díjas (1962). Elméleti és klinikai endokrinológiával foglalkozik. F. m.: *A neuroendokrin betegségek kórtana és diagnosztikája* (1957), *Az endokrin betegségek gyógyítása és elméleti alapjai* (Kovács Kálmánnal 1966), több tud. monográfia és tankönyv társszerzője.

JULIANA (1909) – holland királynő. A leideni egy.-en jogot tanul. 1948– anyja lemondása után Hollandia királynője. 1937 férjhez megy Bernhard Lippe-Biesterfeld herceghez, négy leánygyermek anyja. 1940–45 a német megszállás idején előbb Kanadában, majd Angliában él.

JULIAO, Francisco – brazil ügyvéd és politikus. Jogot tanul és ügyvédi gyakorlatot folytat Recife városában. 1955 a híres Paraszt Liga egyik megalapítója és vez. A Brazil Szoc. P. t., parl. képv. Tevékeny szerepet vállal a Kuba melletti l.-amerikai szolidaritási mozg.-ban. Az 1964-es puccs után elfogják és bebörtönzik. Szabadulása után emigrációba kényszerül.

JUN Bo Szon (1897) – D-koreai politikus. Az edinburgh-i egy.-en tanul. A Li Szin Man-rendszer uralomra jutását (1948) követően Szöul polgármestere, majd keresk. és iparügyi min., parl. képv. Li Szin Man bukása után (1960 ápr.) közt. eln., s mint ilyen legalizálja a Pak Csong Hi-féle kat. junta hatalomátvételét. 1962 Pak Csong Hi lemondatja, s J. az ellenzékhez csatlakozik. 1963– újból parl. képv., az Új-Korea P. eln.

JUNG, Richard (1911) – német (NSZK) ideggyógyász. Osztrák, német és francia egy.-eken tanul. 1934–41 a müncheni és a freiburg-breisgaui egy. idegklinikán, Rockefeller-ösztöndíjjal a londoni National Hospitalban és a zürichi Fiziológiai Int.-ben, később a Berlin-Buch-i Agykut. Int.-ben, majd ismét a freiburgi egy. klinikán dolgozik. 1941– uo. docens, 1947– tanár, 1954–55 az orvosi kar dékánja. Több külföldi tud. társ. t. Klinikai neurofiziológiával és az elektroenkefalográfiai vizsgálati módszerek tökéletesítésével foglalkozik.

JUNISZ, Mahmud (1912) – egyiptomi kőolajipari min. (1967 óta). A kairói egy.-en és kat. vezérkari isk.-n tanul. 1937 mérnöki képesítést nyer. 1944– hivatásos kat. 1952–54 a hads. vezérkarának technikai oszt. vez. 1954 az Egyiptomi Olajhatóság eln. 1956 a Szuezi-csatorna államosításának gyakorlati végrehajtója. 1957 a Szuezi-csatornahatóság eln. 1958 az EAK Nemzeti Olajtárs. eln. 1964– nemzetgy. képv. Az EAK egyik legkiválóbb gazd. szerv.

JURINAC (Srebrenka), Sena (1921) – jugoszláv származású osztrák operaénekesnő. A zágrábi konzervatóriumban tanul; szoprán. A zágrábi opera, majd 1945– a bécsi Áll. Operaház t. Vendégművészként rendszeresen fellép a salzburgi és a glyndebourne-i fesztiválokon. 1951 „Kammersängerin" címmel tüntetik ki.

JUSZEF, Mohammed (1914) – afgán közéleti személyiség. Kabulban, majd a göttingeni egy.-en tanul. Kabulban a fizika és mat. prof. 1947 különböző tisztségek az Oktatásügyi Min.-ban, 1949 oktatásügyi min. h., 1952 az Európával folyó kult. kapcsolatok biz. eln. 1963–65 min. eln.

JUTKEVICS, Szergej Joszifovics (1904) – szovjet filmrendező. 1925– a moszkvai filmstúdióban dolgozik, forgatókönyvíró, vágó, társrendező, színész, M. Romm asszisztense. 1928– rendez önállóan. 1935–37 a Lenfilm Stúdió műv. vez. 1938– a moszkvai filmműv. főisk. prof. 1939–43 a Szojuzgyet Stúdió műv. vez. 1943– a Moszfilmnél dolgozik. 1939– SZKP t. Nagyszámú játékfilmje mellett dokumentum- és bábfilmeket is rendez. Színházi rendezőként Majakovszkij darabjait állítja színpadra. Ismert filmesztéta, több könyve jelenik meg. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1947), a SZU népművésze (1962). A műv. tud. dr.-a. Nevesebb filmjei: *A puskás ember* (1938), *Szverdlov* (1940), *A Kreml toronyórája* (1948), *Három találkozás* (1949), *Szkander bég* (1954), *Othello* (1957), *Történetek Leninről* (1958), *Lenin Lengyelországban* (1965).

JÜ Csiu-li – kínai politikus, kat. vez. 1949 egy kat. körzet pol. biztos h. 1955– vezérezredes. 1956 a Népi Felszabadító Hads. pénzügyi oszt. vez. 1957–58 a vezérkarnál dolgozik, 1958– kőolajipari min. 1965 a tervbiz. elnökh. Az Orsz. Népi Gyűlés t. 1969– KB t.

JÜ Ping-po (1900) – kínai irod. történész. A pekingi egy.-en tanul, majd különböző egy.-eken tanít. A japán-ellenes háború idején a megszállt Pekingben marad, s kínai irod.-at ad elő. A felszabadulás óta az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. választmányi t. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

JÜNGER, Ernst (1895) – német (NSZK) író, kiadó. 1919–23 a Reichswehr tisztje. 1923–25 természettud. és filozófiai tanulmányokat folytat a lipcsei és a nápolyi egy.-en. 1926–31 különböző nacionalista folyóiratok társkiadója. 1933 után nem azonosítja magát a nácizmussal, de a háborút dicsőítő írásai miatt jóindulatot élvez. 1959– az *Antaios* c. folyóirat társkiadója. Újabb írásai a háború utáni új helyzethez alkalmazkodva régi ideológiáját variálják. A neofasiszta irányzatok irod. képviselője.

JÜRGENS, Curd (1915) – német (NSZK) színész. Újságíró, majd színitanulmányokat folytat. Színészi pályáját a filmnél kezdi. 1936– énekes bonviván Berlinben. 1938–41 a bécsi Deutsches Volkstheater, 1941–53 a Burgtheater t. Filmezik Franciao.-ban és Hollywoodban is. Szerepel többek között az *Orient expressz* (olasz–francia–Ny-német, 1955), a *Sztrogoff Mihály* (francia, 1957), a *Sakknovella* 1960), a *Koldusopera* (1963), a *Szerelem és vágy* (USA, 1963) c. filmekben.

K

KABACSNYIK, Martyin Izrailevics (1908) – szovjet szerves kémikus. Elvégzi a felsőfokú kémiai-technológiai tanint.-et. 1939–54 a SZU Tud. Ak. Szerves Kémiai Int. tud. munkatársa. 1954– a SZU Tud. Ak. Elemorganikus Vegyületek Int.-ben dolgozik. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. Áll.-díjas (1946). Kutatási ter.-e a szerves vegyületek tautomeriája. Magy. a *Magy. Kémiai Folyóirat*ban jelenik meg cikke.

KABAIVANSZKA, Rajna (1934) – bolgár operaénekesnő. A szófiai konzervatóriumban végez, majd Olaszo.-ban tanul tovább; szoprán. 1958– a szófiai Nemzeti Opera t. 1959 a Viotti (Olaszo.) nközi énekverseny díjnyertese. Milánóban él és a Scalában énekel. Érdemes művész (1966). Bulgáriában minden szezonban vendégszerepel.

KABALEVSZKIJ, Dmitrij Boriszovics (1904) – szovjet zeneszerző, közéleti személyiség. Elvégzi a moszkvai konzervatóriumot, majd 1932– uo. tanít, 1939– prof. 1940–46 a *Szovjetszkaja Muzika* c. folyóirat felelős szerk. 1943–45 a szovjet rádió zenei szerk. 1949–52 a SZU Tud. Ak. Műv. tört. Int. zenei oszt. vez. 1951– a Szovjet Zeneszerzők Szöv. titk. 1954– a Művelődésügyi Min. kollégiumának t. Zenekritikával is foglalkozik. 1940– SZKP t. 1955– a BVT t. Háromszoros Áll.-díjas (1946, 1949, 1951), az OSZSZSZK (1954) és a SZU (1963) népművésze. Művei között operák, (Colas Breugnon, Tárász családja), szimfóniák, zongora-, hegedű- és gordonkaverseny, vonósnégyesek, szonáták stb. szerepelnek.

KABIR, Humajun (1906) – indiai politikus és filozófus. Tanulmányait Indiában és Oxfordban végzi. Számos pol. párt és szerv. eln., főként Bengálban, majd egy. tanár. 1952–56 oktatásügyi államtitk., 1957–58 polg. repülésügyi állammin., 1958–62 tud. és kult.-ügyi min., 1963–65 petróleum és vegyipari min.

KABOS László (1923) – színész. A bp.-i Kertészeti Főisk.-n tanul. A felszabadulás után kezdi színészi pályáját. A Pódium Kabaréban játszik először, majd 1949– a Vidám Színpad t. Mint népszerű komikus főleg kabaréjelenetekben és magánszámokban lép föl, de nagyobb színpadi szerepeket is alakít. Jászai-díjas (1966). F. sz. színpadon: *Papa* (Kállai: Majd a papa), *Puzsér* (Molnár: Doktor úr), *Péter* (Kövesdi: Szegény kis betörő), *Robert* (Camoletti: Leszállás Párizsban). Filmen: *A veréb is madár* (1969).

KACHYNA, KAREL (1924) – cseh filmrendező és szövegkönyvíró. A prágai Műv. Ak. filmfakultásán tanul, majd dokumentumstúdióban dolgozik. Pályája elején évfolyamtársával és barátjával V. Jasnýval közösen készít több dokumentum- és játékfilmet. 1956 első önálló filmje. Áll.-díjas és számos csehszlovák és nközi filmfesztivál díjasa és kitüntetettje. F. r.: *Ma este minden véget ér* (1955), *Elveszett nyom* (1956), *Akkor karácsonykor* (1958), *Ingovány* (1959), *A gyötrődés* (1961), *Szédület* (1962) és számos dokumentumfilm.

KACSÓ Sándor (1901) – romániai magy. író. Irod. pályáját újságíróként kezdi. 1927 megj. első novelláskötete, 1930 *Vak vágányon* c. reg.-e. 1952– az Irod. és Műv. Kiadó szerkesztőségében dolgozik, több román író könyvét is magyarra fordítja.

KADAR, Jan (1918) – magy. származású szlovák filmrendező. Pozsonyban fotoműv.-et tanul. 1945 után a MADISZ Film vez. Magyaro.-on, 1947 segédrendező, a Koliba stúdióban Bratislavában. Elsősorban mai tárgyú filmeket készít E. Klos rendezőtársával. *Üzlet a korzón* (1965) c. filmjüket a csehszlovák felszabadulás 20 éves évfordulójának fődíjával, Oscar-díjjal, Áll.-díjjal, s még más díjakkal jutalmazzák. Érdemes művész (1965) és számos más kitüntetés birtokosa. F. r.: *Kedélyes társbérlő* (1950), *Emberrablók* (1952), *Légből kapott zenekar* (1953), *Ott a végállomásnál* (1959), *Három kívánság* (1959), *A halál neve: Engelchen* (1962), *A vádlott* (1963).

KÁDÁR György (1912) – festőművész, grafikus. Bp.-i szabadisk.-kon és Párizsban tanul. Ifjúkora óta részt vesz a munkásmozg.-ban. 1947–49 a bp.-i Iparműv. Főisk., 1949– a Képzőműv. Főisk. tanára. A felszabadulás előtt főleg az alkalmazott grafikai műfajokban dolgozik. 1945– elsősorban festészettel foglalkozik, szgrafittókat és mozaikokat is alkot. 1945– rendszeresen kiállító művész. 1958 feleségével, Tury Máriával, közösen festett falképét a brüsszeli világkiállításon nagydíjjal jutalmazzák. Legutóbb 1966 a Dürer teremben, 1964 Rómában állítja ki műveit. Kossuth-díjas (1952), Munkácsy-díjas (1955). F. m.: *Vihar előtt* (Konecsni Györggyel 1951), *József Attila* (portré 1954), *Pőcze Borbála* (portré 1954), a Mártonhegyi úti iskola homlokzati szgrafittója (1960), a debreceni szociális otthon mozaikja (1967), *Munkásifjúság* (az Egressy úti iskola mozaikja 1968), illusztrációk Katona József *Bánk bán*jához (1959).

KÁDÁR János (1912) – az MSZMP KB első titk. Eredeti foglalkozása műszerész. 1929– vesz részt a munkásmozg.-ban, a komm. ifjúmunkásmozg. egyik szerv. 1931 a KIMSZ KB t. 1931– párttag. Illeg. munkásmozg. tevékenységéért több ízben börtönbüntetést szenved. A II. vh. idején irányító szerepet játszik az antifasiszta függetlenségi mozg. szervezésében. 1942– az illeg. KMP KB t., 1943 titk. 1944. máj. letartóztatják, nov. megszökik és ismét bekapcsolódik az ellenállási mozg. irányításába. 1945–51 az MKP, majd az MDP KV és PB t. 1945 tavaszán a bp.-i rendőrség megszervezését irányítja, majd egy ideig a KV káderoszt. vez. 1945. máj.–1948. aug. az MKP bp.-i biz. titk. 1946–51 az MKP, majd az MDP főtitkárh. 1948–51 belügymin. 1951 hamis vádak alapján letartóztatják, 1954 rehabilitálják. 1954–56 a bp.-i XIII. ker. pártbiz., majd a Pest m. pártbiz. első titk. 1956. júl.– az MDP KV és PB t., a KV titk. 1956. nov. elején, az ellenforr. leveréséért indított harcban vezetésével alakul meg az MSZMP új KB-a és a forr. munkás-paraszt korm. 1956– az MSZMP KB első titk. 1956–58 és 1961–65 a min. tan. eln. 1958–61 állammin. 1965– az Elnöki Tan. t. 1954–57 és 1964– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t., 1957–60 a Hazafias Népfront aleln., 1960–64 Elnökségének t. 1944–51 és 1958– országgy. képv. A Szoc. Munka Hőse, a SZU Hőse, a Lenin Rend tulajdonosa. F. m.: *Szilárd népi hatalom: független Magyarország* (1958), *A szocializmus teljes győzelméért* (1962), *Tovább a lenini úton* (1964), *Hazafiság és internacionalizmus* (1968).

KÁDÁR Miklós (1904) – jogtudós. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1923– részt vesz a munkásmozg.-ban, a II. vh. idején a németellenes, antifasiszta ellenállásban. 1946–49 a Bp.-i Ügyvédi Kamara főtitk., az Orsz. Ügyvédi Tan. eln. 1949– az ELTE tanára, 1957–61 az áll. és jogtud. kar dékánja. 1946– a *Jogtudományi Közlöny* főszerk. A Ped. Szaksz. elnökségi t. Az áll.- és jogtud. kandidátusa (1952). Büntetőjoggal, kriminológiával és kriminálpszichológiával foglalkozik. F. m.: *A büntetőjog általános része* (egy. tankönyv 1955), *A büntetőjog általános tanai* (1966), *Beccaria tanulmány* (1967), továbbá büntetőjogi kodifikáció.

KADOCSNYIKOV, Pavel Petrovics (1915) – szovjet filmszínész. Elvégzi a leningrádi színműv. főisk.-t. 1935–44 a leningrádi Fiatalok Színházának t. 1935– szerepel filmen. Legismertebb alakítása az *Egy igaz ember* c. film főszerepe. Az utóbbi években rendezőként is működik. Háromszoros Áll.-díjas (1948, 1949, 1951), az OSZSZSZK népművésze (1965). F. f.: *A puskás ember* (1938), *Szverdlov* (1940), *Rettegett Iván I–II.* (1945, 1948), *Egy igaz ember* (1948), *A Zsurbin család* (1954), *Az új ember kovácsa* (1955), *Kenyér és rózsák* (1960).

KADOSA Pál (1903) – zeneszerző, zongoraművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n végez zeneszerzési és zongora-tanszakot (Kodály Zoltánnál, ill. Székely Arnoldnál). 1927–42 a Fodor Zeneisk., 1943–44 a Goldmark Zeneisk., 1945– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára, majd a zongoratanszék vez. 1928 több fiatal zeneszerzővel megalapítja a Modern M. Muzsikusok csop.-ját, amely később beleolvad az Új M. Zene Egyes.-be. 1933 első szerzői estje. 1945–49 a Műv. Tan. elnökh. Hosszabb ideig a M. Zeneműv. Szöv. ügyv. eln. A Szerzői Jogvédő Hiv. eln. Műveivel számos jelentős nközi sikert arat. A Londoni Royal Academy of Music tb. t. Kétszeres Erkel-díjas (1955, 1962), Kossuth-díjas (1950), Kiváló művész (1963). F. m.: Hét szimfónia, négy zongoraverseny, két hegedűverseny, brácsaverseny, vonósnégyes-verseny, *Pian e forte*, *Partita*, két divertimento zenekarra, három vonósnégyes, *Huszti kaland* (opera).

KAHÁNA Mózes (1897) – író. 1917–21 Kassák Lajos *Ma* c. folyóiratának munkatársa, elsősorban versekkel jelentkezik. A Tanácsközt. bukása után emigrál. 1920– részt vesz a komm. mozg.-ban. 1920–22 Bécsben, 1922–40 Romániában, 1940–67 a SZU-ban, 1967– ismét Magyaro.-n él. 1926 Romániában letartóztatják, 4 évet tölt börtönben, szökés közben súlyosan megsebesül, fél lábát elveszti. A 20-as évek közepe óta reg.-eket és elb.-eket ír. A magy. szoc. irod. egyik úttörő képv. 1936–40 Köves Miklós álnéven a kolozsvári *Korunk* c. folyóirat munkatársa. József Attila-díjas (1968). F. m.: *Biharvári taktika* (reg. *Taktika* címen 1932 Moszkva, 1965), *A Kárpátok alatt* (elb.-ek 1932 Moszkva), *Hat nap és a hetedik* (reg. 1940, 1955), *Legyen másként* (reg. 1966), *Földön, föld alatt* (novellák 1967), *Szabadság, szerelem* (reg. 1968), *Íratlan könyvek könyve* (önéletrajz s. a.). Számos műve csak idegen nyelveken jelent meg.

KAHAROV, Abdulahad (1913) – szovjet politikus, a Tadzsik SZSZK min. tan. eln. (1961 óta). 1939– SZKP t. 1947–54 a leninabadi ter. pártbiz. titk. 1954 elvégzi a leninabadi ped. főisk. lev. tagozatát. 1954–55 a leninabadi ter. szovjet eln. 1956–

58 a Tadzsik SZSZK min. tan. elnökh. 1957–61 a Tadzsik SZSZK Áll. Tervbiz. eln. 1961- az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

KAHLAU, Heinz (1931) – német (NDK) költő, műfordító. Segédmunkás, majd traktoros és az FDJ funkcionáriusa. 1953- Brecht mellett tanul. Számos verseskötete lát napvilágot. Költői munkássága mellett filmeket és színdarabokat ír, műfordítással is foglalkozik (Ady verseit is fordítja). Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

KAHN, Louis (1901) – orosz származású amerikai építész. 4 éves korától az USA-ban él. A Pennsylvania Egy.-en végez. Az 50-es évek közepe óta a kiemelkedő amerikai építészek közé tartozik. 1952–57 építészeti prof. a Yale, 1957- a Pennsylvania Egy.-en. Az Amerikai Tervezők és Építészek Társ. eln., az Amerikai Építészek Int. t. Szakírói munkássága is jelentős.

KAID, Ahmed (1924) – algériai politikus. 1956 csatlakozik a Nemzeti Felszabadítási Hads.-hez. 1962 vezérkari tiszt és az Evianban tárgyaló küldöttségben a hads. képv. 1962- képv., 1963–64 idegenforgalmi min. 1965- pénzügymin., a Forr. Tan. t. Az FLN (Nemzeti Felszabadulási Front) főtitk.

KAINAR, Josef (1917) – cseh költő. A prágai bölcsésztud. karon fejezi be tanulmányait. A felszabadulás után a prágai Szatirikus Színháznál dramaturg 2 évig. 1947- írói tevékenységet fejt ki. Sokoldalú művész, színdarabokat és szövegkönyveket, dalszövegeket ír, karikaturista és zenét is komponál, de igazi műfaja a költészet. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

KAIROV, Ivan Andrejevics (1893) – szovjet pedagógus, közéleti személyiség. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1917- SZKP t. 1920–33 a közokt.-ban dolgozik. 1933–38 az SZKP KB apparátusának munkatársa. 1937–42 a moszkvai egy. ped. tanszékének vez., egyidejűleg 1938–45 a moszkvai Lenin Ped. Főisk. tanszékvez. prof. 1944–46 az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. első aleln., 1946- eln. 1949–56 egyidejűleg az OSZSZSZK oktatásügyi min. 1952–56 és 1961–66 az SZKP KB pótt. A ped. tud. dr.-a. 1943- az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. t. A Szoc. Munka Hőse (1963). Több ped. tud. mű szerzője.

KAISER, Edgar F. (1908) – amerikai nagytőkés. A California Egy.-en végez. 1930- a Kaiser ipari rt.-nél vez. beosztásokban. Jelenleg a D-amerikai Kaiser ipari rt. és más társ.-ok eln.

KAISER, Henry J. (1882) – amerikai nagytőkés. 1914–30 közút-, gát- és hídépítési váll.-oknál dolgozik, majd a Kaiser-váll.-ok (hatalmas automobil, acél, alumínium és cement váll.-ok) alapítója és eln.

KAISER, Wolf (1916) – német (NDK) színész. Kémiát és fiziológiát tanul, majd színi tanulmányokat folytat. Az iglaui színházban lép fel, 1942- a berlini Volksbühne t. A II. vh. után Frankfurtban, 1947- Lipcsében, 1950- ismét Berlinben szerepel, a Deutsches Theater, majd a Berliner Ensemble t. 1949- rendszeresen filmezik. A Berliner Ensemble együttesével Bp.-en is jár.

KAISEV, Rosztiszlav (1908) – bolgár fizikokémikus. 1947- a szófiai egy. prof. 1958- a Bolgár Tud. Ak. Fizikokémiai Int. ig. 1961- a Bolgár Tud. Ak. aleln. A Német Tud. Ak. lev. t. A kristályok keletkezésére és növekedésére vonatkozó jelenlegi elmélet egyik megteremtője, nközileg elismert szilárdtest-fizikus.

KÄITILA, Esa Heikki (1909) – finn közgazdász, politikus. Helsinkiben, Heidelbergben és Berlinben folytat egy. tanulmányokat. 1941–50 kut.-int.-ekben, a Postatakarékpénztárnál és a Finn Munkaadók Szöv.-ben dolgozik. 1945–62 a turkui főisk.-n, majd a helsinki egy.-en ad elő. 1953–54 népjóléti min., 1957 keresk. és iparügyi min. 1964–65 pénzügymin. 1952- a helsinki városi tan. t., 1957- parl. képv. A Liberális Néppárt aleln.

KAJALA, Olavi Ilmari (1905) – finn politikus. Közgazd. és jogi tanulmányokat folytat. 1930–42 Tampere város közig.-ában dolgozik. 1942- Lahti polgármestere. Parl. képv., 1941–42 a parl. jogi és gazd. biz. t. Szoc. dem. 1956 az ENSZ-ben a finn biz. t. 1956–57 az É-i Tan. t. A Finn–Román és a Finn–Magy. Társ. vez.-ségi t.

KAJÁN Tibor (1921) – karikaturista. Képzőműv. Főisk.-t végez. 1945- a *Ludas Matyi*, 1964- a *Tükör* munkatársa. Több alkalommal nyer díjakat külföldi kiállításokon. Kétszeres Munkácsy-díjas (1953, 1968). Illusztrációkat is készít, önálló karikatúra-albumai jelennek meg.

KAJSZUNI, Abdel Moneim (1916) – egyiptomi politikus és közgazdász. Tanulmányait a kairói egy.-en és a londoni közgazd. főisk.-n végzi. Banktisztv., majd 1944–50 közgazd. egy. prof. Kairóban. Közben a korm. gazd. tanácsadója (1944–45). 1949–50 a Nemzetgazd. Min. külügyi oszt. ig.h., majd a Nemzeti Bankban tölt be különböző tisztségeket, 1954–58 pénzügy.- és gazd. min., 1958–62 az EAK (Egyiptom és Szíria) gazd. min., 1962–64 pénz- és tervezésügyi min. 1964 gazd. kérdésekkel foglalkozó min. elnökh., 1967–68 tervezésügyi min. 1964 a fejlődő országok keresk. problémáival foglalkozó ENSZ-konferencia eln.

KAKOJANNISZ, Mihail (1922) – görög rendező. Jogi, színi- és rendezői tanulmányait Londonban folytatja. 1940 a BBC görög nyelvű műsorainak rendezője. Később színész angol színházaknál, majd rendező. A nközi filmvilágban *Reggeli ébredés*, *Stella*, *A fekete ruhás lány*, *Az utolsó hazugság*, *Az elveszett test*, *Eroica*, *Elektra* és *Zorba a görög* c. filmjei (az utóbbi kettőt Magyaro.-n is vetítik) teszik ismertté nevét.

KALATOZOV, Mihail Konsztantyinovics (eredeti neve: Kalatozosvili) (1903) – szovjet filmrendező. 1923– dolgozik a filmszakmában. Volt mozigépész, laboráns, majd a tbiliszi stúdióban vágó, operatőr és forgatókönyvíró, 1928– rendező. 1933–39 esztétika-aspiráns a leningrádi Műv. Tud. Ak.-n, majd 1939–41 a Lenfilmnél dolgozik. 1943–49 filmügyi mb. az USA-ban, hazatérése óta a Moszfilm Stúdió rendezője. 1939– SZKP t. *Luxustutajon* c. filmjét a Karlovy Vary Fesztiválon kitüntetik. *Szállnak a darvak* c. filmje a Cannes-i Fesztiválon (1958) nagydíjat, a Moszkvai Fesztiválon különdíjat nyer. Áll.-díjas (1951), az OSZSZSZK érdemes művésze (1959). F. f.: *Felhők titánja – Valerij Cskalov* (1941), *Kárhozottak összeesküvése* (1950), *Az el nem küldött levél* (1960), *Én vagyok Kuba* (1964) stb.

KALCSENKO, Nyikifor Tyimofejevics (1906) – szovjet politikus, az Ukrán SZSZK min. tan. első elnökh. Elvégzi a poltavai mezőgazd. főisk.-t. 1928–37 agronómus, majd gépállomás ig. 1932– SZKP t. 1938–41 az Odessza ter. szovjet eln. 1941–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946–52 az Ukrán SZSZK iparinövény-termelési, szovhozügyi, majd földművelésügyi min. 1952–54 az Ukrán SZSZK min. tan. első elnökh., egyidejűleg 1953–54 földművelésügyi és begyűjtési min. 1954–61 a min. tan. eln. 1961–62 a min. tan. elnökh. és begyűjtési min. 1962– a min. tan. első elnökh., 1964-ig mezőgazd. termelési és begyűjtési min is. 1952–56 az SZKP KB pótt., 1956– t. Az Ukrán KP KB elnökségének t. A SZU Legf. Tan. t.

KÁLDOR Miklós (1908) – magy. származású angol közgazdász. Bp.-en és Londonban végzi tanulmányait, 1932–37 a London School of Economics (Közgazd. főisk.) előadója, majd docense. 1947–49 az ENSZ Európai Gazd. Biz.-ában a kutatási és tervezési oszt. ig., 1949– a cambridge-i egy. közgazd. tanszékén előadó, docens, majd prof. 1950–55 a nyereség- és jövedelem adózási kir. biz. t. 1956 az indiai korm. megbízásából foglalkozik az indiai adóreformmal, 1958 a ceyloni, 1960 a mexikói, 1961 a ghanai és Brit Guayana-i, 1962 a török korm., 1963 az ausztráliai Reserv Bank tanácsadója. 1964– a brit pénzügymin. szaktanácsadója.

KALECKI, Michał (1899) – lengyel közgazdász, statisztikus. Műegy.-i tanulmányok után foglalkozik közgazd. tannal. 1929–35 az Ár- és Gazd. Konjunktúrakut. Int.-ben dolgozik. 1936– Angliában tartózkodik, Cambridge-ben és Oxfordban hadigazdálkodási tanulmányokat folytat. 1946–54 az ENSZ Titk.-ság gazd. oszt.-án dolgozik. 1955– Lengyelo.-ban él. 1956– egy. tanár. Közben 1951 az izraeli, 1959–60 az indiai, 1961 a kubai korm. gazd. tanácsadója. 1957–62 a gazd. tan. elnökh. 1961– a Terv- és Stat. Főisk. prof. 1957– a Lengyel Tud. Ak. t. A II. vh. óta gazd. tervezési elmélettel, ezen belül a szoc. gazd. növekedéselméletével foglalkozik. Magy. megj. könyve: *Vállalatvezetés, tervezés, gazdasági növekedés* (1966).

KALESZNYIK, Sztanyiszlav Vikentyevics (1901) – szovjet földrajztudós, glaciológus. A leningrádi egy. prof., a fizikai földrajzi tanszék vez. 1943– SZKP t. 1952–64 a SZU Földrajzi Társ. elnökh., 1964– eln. Az *Izvesztyija Vszeszojuznovo geograficseszkovo obscsesztva* c. tud. folyóirat főszerk. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. Több külföldi földrajzi társ. (USA, Lengyelo., Jugoszlávia) lev. t. Az OSZSZSZK érdemes tudósa. Glaciológiai és ált. természeti földrajzi kutatásokkal foglalkozik.

KÁLLAI Ferenc (1925) – színész. A Színműv. Ak.-t végzi. 1945–46 a Szabad Színház, 1946–48 a Belvárosi Színház, 1948– a Nemzeti Színház t. Kezdetben szerelmes, később hős- és karakterszerepeket játszik. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1958), Érdemes művész (1966). F. sz.: Színpadon: Rómeó (Shakespeare: *Rómeó és Júlia*), Csongor (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Noszty Feri (Mikszáth–Benedek: *A Noszty fiú esete Tóth Marival*), Szakhmáry Zoltán (Móricz: *Úri muri*), Ottó (Katona: *Bánk bán*), Shakespeare–Brecht: *Coriolanus*, Molière: *Tartuffe*. Filmen: *A császár parancsára* (1956), *Csutak és a szürke ló* (1960), *Katonazene* (1961), *Hogy állunk fiatalember* (1963), *Hattyúdal* (1963).

KÁLLAI Gyula (1910) – az országgyűl. eln. 1931– párttag. A 30-as években Bp.-en, majd Debrecenben részt vesz az egy. baloldali mozg.-k szervezésében. 1939 bebörtönzik. 1939–44 pártmegbízásból a *Népszava* szerk.-ségében dolgozik. A II. vh. alatt a németellenes antifasiszta egységmozg. egyik szerv., a M. Tört. Emlékbiz. létrehozásának és tevékenységének egyik irányítója. 1942 letartóztatják. 1944 a KP képv.-jeként az illeg. M. Front intézőbiz. t. 1945– az MKP KV t., min. elnökségi államtitk., a *Szabadság*, majd a *Szabad Föld* c. lapok szerk., hosszabb ideig a párt kult. oszt. vez. 1949–51 külügymin. 1951 koholt vádak alapján letartóztatják, 1954 rehabilitálják. 1954–55 a Kiadói Főig.-ság vez. 1955–56 népművelésügyi min. h. 1956. júl.– az MDP KV kult. oszt. vez. Az ellenforr. után a párt újjászervezésének egyik vez. 1956–58 művelődésügyi min., 1958–59 állammin. 1959–61 a min. tan. elnökének első h., 1961–65 a min. tan. elnökh., 1965–67 eln. 1967– az országgy. eln. 1956– az MSZMP KB PB t. 1956–59 a KB titkárságának t. 1954– a Hazafias Népfront Orsz. Tan., 1957– az Orsz. Tan. Elnökségének t. 1958– eln. 1967– az Eln. Tan. t. 1945– (megszakítással) országgy. képv. F. m.: *A magyar függetlenségi mozgalom* (1947, 5. kiad. 1965), *A szocialista kultúráért* (cikkek, beszédek 1958).

KALLÓ Viktor (1931) – szobrászművész. Munkás volt. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Beck András és Szabó Iván növendéke. 1953– kiállító művész. 1958–60 Derkovits-ösztöndíjas. Munkácsy-díjas (1961). F. m.: *Fürst Sándor mellszobra* (Szombathely 1958), *Bp. Köztársaság téri hősök emlékműve* (1959), *Tanácsköztársaság-emlékmű* (Békéscsaba).

KALLÓS Ödön (1917) – a M. Keresk. Kamara eln. Keresk. érettségit tesz, majd Londonban folytatja tanulmányait. 1945–47 az Elzett gyárban dolgozik. 1948–55 Magyaro. kairói keresk. kirendeltségének vez. 1955–56 a Mogürt ig. h., 1956–59 az indiai keresk. kirendeltség vez., keresk. tan.-os. 1959– a Keresk. Kamara eln.

KÁLMÁN György (1925) – színész. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1950–53 Pécsett játszik, 1953– a bp.-i Nemzeti Színház t. Főleg intellektuális jellegű, modern jellemszerepeket alakít. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1958), Érdemes művész (1966). F. sz.: Színpadon: Magis (Marceau: *A tojás*), Wurm (Schiller: *Ármány és szerelem*), Jonson: *Volpone*, Hale tiszteletes (Miller: *Salemi boszorkányok*), Bolond (Shakespeare: *Lear király*), Lucifer (Madách: *Az ember tragédiája*), Marat (Weiss: *Marat halála*), Quentin (Miller: *A bűnbeesés után*). Filmen: *Hannibál tanár úr* (1956), *Láz* (1957), *Édes Anna* (1958), *Sóbálvány* (1958), *Áprilisi riadó* (1961), *Az utolsó vacsora* (1962).

KÁLMÁN Oszkár (1887) – operaénekes. Magánúton, a Zeneműv. Főisk.-n és Münchenben folytat énektanulmányokat. 1913–54 az Áll. Operaház magánénekese, közben 1927–29 a berlini Staatsoper t. 1954– nyugdíjas, az operaház örökös t. Az 1918-as bemutatón ő énekelte Bartók: *A kékszakállú herceg vára* c. művének férfi főszerepét. Oratórium- és hangversenyénekesként is rendszeresen fellépett, Európa-szerte sokat vendégszerepelt. F. sz.: Mefisztó *(Faust)*, és az operairod. számos basszus vez. szerepe.

KALMÁR László (1905) – matematikus. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1927– a szegedi tud. egy. tanársegéde, adjunktusa, tanára. 1947– a mat. alapjai és számítástechnikai tanszék vez., a kibernetikai labor. tud. vez. Az MTA mat. logika és automaták elmélete tanszéki kut. csop. vez. 1949– az MTA lev. t., 1961– t. Kossuth-díjas (1950). Mat. logikával és műszaki, számítástechnikai, kibernetikai stb. alkalmazásaival foglalkozik. Számos hazai és külföldi tud. publikációja jelent meg.

KALMIKOV, Valerij Dmitrijevics (1908) – szovjet rádióipari min. (1965 óta). Elvégzi a moszkvai energetikai főisk.-t. 1942– SZKP t. 1949– vez. gazd. beosztásokban dolgozik. 1954–57 rádióipari min. 1957–65 a SZU min. tan. mellett működő Rádióelektronikai Áll. Biz. elnöke. 1956–61 az SZKP KB pótt., 1961– t. 1958– a SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1953), a Szoc. Munka Hőse.

KALNBERZIN, Jan Eduardovics (1893) – szovjet politikus, a Lett SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. (1959 óta). 1917– SZKP t. 1931–33 a Vörös Tanárképző Főisk. hallgatója. 1936–39 Letto.-ban illeg. pártmunkát végez. 1939–40 Rigában bebörtönzik. 1940–59 a Lett KP KB első titk. 1960– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh., 1941–52 az SZKP KB pótt., 1952– t. 1957–61 a KB elnökségének pótt. 1937– a SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka Hőse.

KÁLNOKY László (1912) – költő, műfordító. Bp.-en, Egerben és Pécsett jogi tanulmányokat folytat. Verseit a 30-as évektől a *Nyugat* és más folyóiratok közlik. 1939 megj. első verseskötete. Széles körű műfordítói munkásságot folytat, tbk. Victor Hugo, Verlaine, Molière, Musset, Heine, Goethe és Janus Pannonius műveit fordítja magyarra. József Attila-díjas (1963). F. m.: Verseskötetek: *Az árnyak kertje* (1939), *Lázas csillagon* (1957). Műfordítások: *Szeszélyes szüret* (1958), *Évgyűrűk* (1967).

KALOCSAY Kálmán (1891) – orvos, műfordító. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. Az I. vh.-ban kat., a Tanácsközt. idején zászlóaljorvos a Vörös Hads.-ben. 1920– a bp.-i László kórház orvosa, majd 1966-ig főorvosa (nyug.). 1929– egy. magántanár, 1963– c. egy. tanár. Az orvostud. dr.-a (1958). 1911– az Eszperantó Egyes. t. 1922–47 a *Literatura Mondo* eszperantó irod. folyóirat szerk. A magy. irod.-ból és a világirod.-ból nagyszámú művet fordított eszperantóra. Az Eszperantó Ak. t. F. m.: *Heveny fertőző betegségek tankönyve* (1950, 2. kiad. 1962), és számos tud. közlemény. Eszperantó műfordítások: Madách: *Az ember tragédiája* (1924, 1965), Petőfi: *János vitéz* (1923, 1947), *Magyar Antológia – versek Balassitól Kassákig* (1931), *Rendszeres eszperantó nyelvtan* (1966, 1968).

KALONDJI, Albert (1929) – kongói (Kinshasa) politikus. A baluba törzsből származik. Technikumot végez (mezőgazdász). Belga közig. tisztv., később önálló vállalkozó. Lumumbához csatlakozik, 1959 szakadár frakciót alapít, ezért letartóztatják. 1960 aug. Bakwanga székhellyel önálló államot (kasai) alapít. A korm.-csapatok bevonulása után az akkor Spanyolo.-ban élő Csombéhoz menekül, majd 1964. júl.–65. okt. Csombe korm.-ában földművelésügyi min.

KAMANYIN, Nyikolaj Petrovics (1908) – a szovjet űrhajósok par. A Vörös Hads. önkéntese, majd repülőisk.-t végez. 1934 részt vesz a Cseljuszkin-expedíció t.-inak megmentésében, az elsők között tüntetik ki a SZU Hőse rendjellel. A II. vh. idején magasabb par.-i beosztásokban. Az első űrhajósegység megalakulása óta a szovjet űrhajósok par.; vezérezredes.

KAMARADZS, Kumaraszvami (1903) – indiai politikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1920– részt vesz a függetlenségi mozg.-ban. 1931– az INC D-indiai Munkabiz.-nak t., 1935– titk., 1939–54 eln. Közben a polg. engedetlenségi mozg.-ban kifejtett tevékenységéért több ízben bebörtönzik. 1949– az INC Munkabiz. t., 1951– parl. képv. 1954–63 Madrasz áll. főmin. 1963–67 az INC eln., 1967– vez.-ségi t., 1966 európai körutazása során Magyaro.-on is jár.

KAMBONA, Oscar (1928) – tanzániai politikus. Missziós isk.-ban, majd Londonban tanul. 1951– tanító, Nyerere harcostársa. 1954– a Tanganyikai Afrikai Nemzeti Unió (TANU) főtitk. 1961–62 oktatásügyi min. 1962–63 belügymin. 1963–64 külügymin., majd a tartományi közgazd. ügyek min. 1967. jún. lemond és Európába távozik. Jelentős szerepe van a TANU antiimp. pol.-jának kialakításában.

KAMEJAMA, Naoto (1890) – japán fizikokémikus. A tokiói egy. mérnöki karának elvégzése után egy. oktató. 1923–25 Angliában tanulmányúton. Hazatérése után egy. tanárrá nevezik ki. 1949 a Japán Tud. Kutatási Tan. első eln., jelenleg is t. A tokiói egy. tanára, az elektrokémia elismert szaktekintélye, a Japán Kémiai Társ. és az Elektrokémiai Társ. t.

KAMIŃSKA, Ida (1899) – lengyel színésznő, filmszínésznő, rendező. 1916-ban mutatkozik be. 1921–28 a varsói Zsidó Színház ig. Zygmunt Turkowval együtt. 1933– Varsóban saját együttest vezet. A II. vh. kitörése után a lvovi Zsidó Színház ig., majd Frunzéban (Kirgízia) együttest szervez, amellyel beutazza Ázsiát. 1947 visszatér Lengyelo.-ba s a łódźi, 1953–55 a wrocławi és 1955– a varsói Zsidó Színház vez. A társulat sikeresen szerepel külföldön is. 1968 a tavaszi események után elhagyja az országot.

KAMITATU, Kleofás (1931) – kongói (Kinshasa) politikus. A belga közig. tisztv. 1959 Antoine Gizengával együtt megalapítja az Afrikai Szolidaritás P.-ját (PSA). 1960 a PSA képv. a brüsszeli kerekasztal-konferencián. 1960 a leopoldville-i tartományi korm. eln. 1962–63 az Adoula-korm.-ban belügymin., majd 1963–64 iparfejlesztési min. Csombe korm.-ában (1965) külügy- és külker. min. 1966 ötévi fegyházra ítélik.

KAMMHUBER, Josef (1896) – német (NSZK) kat. személyiség. 1914– a haderőnél. A háború után a Reichswehrhez kerül, 1930–33 a vezérkar hadműveleti oszt.-án. 1936 vadászrepülő-csop. par. 1937 a légierő törzsénél. 1940–43 aktív repülő, vezérőrnagy. Hitlerrel való ellentétei miatt két ízben is felmentik beosztásából. 1945–47 hadifogoly. 1956 altábornagyként átveszik a Ny-német haderőbe. Később 1962-ig a légierő felügyelője, nyug.

KAMONDY László (1928) – író, filmdramaturg. Az ELTE-n magy. és tört. szakot végez, később 2 évig a Színház- és Filmműv. Főisk. filmrendezőszakos hallgatója. 1951–60 a Szépirod. Könyvkiadó szerk. 1960– dramaturg a Vígszínháznál, a Madách Színháznál, majd a Mafilm dramaturgja. Próza- és drámaírói munkásságot folytat. József Attila-díjas (1965). F. m.: *Fekete galambok* (novellák 1957), *Apostolok utóda* (kisreg. 1960), *Megdézsmált örömök* (novellák 1964), *Vád és varázslat* (drámák 1965), *Ádám apja* (novellák 1968). *Feltételes vallomás* (novellák 1969).

KAMPMANN, Viggo (1910) – dán politikus. Egy. tanulmányai befejeztével a Stat. Hiv.-ban dolgozik, 1947–50 a korm. Gazd. Titkárság vez. 1950 és 1953–60 pénzügymin. 1960–62 min. eln., majd szerk. és bankig. 1953– képv. Számos gazd. cikk és tanulmány szerzője.

KANDUTSCH, Jörg (1920) – osztrák politikus. Az egy. elvégzése után kat. a II. vh.-ban. A Számvevőszék eln., több gazd. kut. int. elnökségének t. Az Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) egyik vez., parl. frakciójának eln.

KANELLOPULOSZ, Panajotisz (1902) – görög politikus. Jog- és államtud. tanulmányait az athéni, a heidelbergi és a müncheni egy.-en végzi. 1929– az athéni egy. jogi karán a társ. tud. tanszék docense, 1933 rk. tanár. 1935 megalapítja a Nemzeti Egyesülési P.-ot. 1937–40 diktatúraellenes állásfoglalása miatt internálótáborban. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1942 a közép-keleti görög emigránskorm. min. elnökh. Számos korm.-ban vállal különböző min. tárcákat. 1951 csatlakozik a szélsőjobboldali Görög Tömörüléshez, 1959 a Nemzeti Radikális Unióhoz. A Karamanlisz-korm. min. elnökh. Karamanlisz távozása után átveszi az 1964-ben ellenzékbe szorult Nemzeti Radikális Unió vezetését. 1967. ápr. a kat. államcsínyt megelőzőleg a király min. elnöknek nevezi ki. Okt. a kat. diktatúra házi őrizetbe veszi, mert ellene foglal állást. Számos társ. tud. és esztétikai tanulmány, s több verseskötet szerzője.

KANG Seng (Csao Zsung) (1899) – kínai politikus. A sanghaji egy.-en tanul. Részt vesz a munkásfelkelések szervezésében, majd az illeg. pártmunkában. 1932–37 Moszkvában tanul. 1937– a Kínai KP-ban és a hads.-ben fontos tisztségeket visel. 1940– a pártfőisk. vez. 1945– KB t., és 1956-ig PB t. A felszabadulás után Santung tartományfőnöke és párttitk. 1956–66 PB pótt. 1962– KB titk. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. t., 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln. 1966. szept.– a PB állandó biz. t.

KANNO, Vataro (1895) – japán közgazdász, politikus. A kjotói egy.-en közgazd. képzettséget szerez. 1920 Angliában, Németo.-ban és Olaszo.-ban tesz tanulmányutat. 1921–24 felsőkeresk. isk. tanár. 1932 a közgazd. tud. dr.-a. 1938 az oszakai Városi Tan. szerv. oszt. vez. 1940 az oszakai Keresk., Ipari és Gazd. Szöv. főig. 1943 az oszakai közgazd. tud. főisk. ig. A Kansai Ter. Munkáltatók Szöv. ig. 1946 a Japán Gazd. Szerv.-ek Szöv. ig. Több nagyváll. eln. 1967 külker. és iparügyi min.

KANT, Hermann (1926) – német (NDK) író. A II. vh.-ban kat., 1945–49 hadifogoly Lengyelo.-ban. 1949–52 a greifswaldi egy. munkásfakultásának hallgatója, majd docense. 1952–56 a berlini Humboldt Egy.-en germanisztikát tanul, majd uo. tud. munkatárs. Irod. munkásságát hírlapi tárcákkal kezdi, majd *Az aula* (magy. 1967) c. bel- és külföldön egyaránt nagy érdeklődéssel fogadott reg.-ével válik ismertté.

KANTOL, Norodom herceg (1920) – kambodzsai politikus. A saigoni, Phnom Penh-i és nancyi egy.-en tanul. Először a Pénzügymin. kabinetfőnöke, később a washingtoni nagykövetség munkatársa, majd tokiói nagykövet, 1966–68 a min. tan. eln. és külügymin.

KANTOR, Tadeusz (1915) – lengyel festő, grafikus, díszlettervező. A krakkói képzőműv. főisk.-n tanul. A megszállás alatt illeg. színházat vezet. A háború után a Modern Képzőművészek Csop., majd 1956 a „Cricot 2” színház megalapítója és rendezője. Krakkóban a Stary színház t. Díszlettervezésen és festészeten kívül monotípiával és litográfiával foglalkozik. Alkotómunkássága a metaforikus, szürrealista kompozícióktól az absztrakt művészetig, kiváltképp a tasizmusig jut el.

KÁNTOR Andor (1901) – festőművész. Elvégzi a bp.-i Képzőműv. Főisk.-t. 1928– kiállító művész. 1965 legutóbbi gyűjteményes kiállítása. A KUT és az UME művészcsop.-ok t. 1932– rajztanítással foglalk. 1948– a fővárosi iparrajzisk. (később: képző- és iparműv. gimn.) tanára, 1958–63 az isk. ig. (nyug.). A szentendrei művészkolónián dolgozik, főleg posztimpresszionista jellegű tájképeket fest. Munkácsy-díjas (1967).

KANTOROVICS, Leonyid Vitaljevics (1912) – szovjet közgazdász. A leningrádi egy.-en tanul. 1930–39 uo. az Iparvezetéstud. Int.-ben, majd 1932–34 az egy.-en dolgozik. 1934– prof. A SZU Tud. Ak. szibériai részlegénél ig. h. (a stat. és mat. módszerek használata a közgazd. tanban). 1958–64 a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. Lenin-díjas (1965), Áll.-díjas (1949). Kidolgozta a lineáris programozás róla elnevezett feladattípusát. Nevéhez fűződik az árnyékárak kidolgozása és javaslata az árrendszerben való alkalmazásukra.

KANTOROWICZ, Alfred (1899) – német (NSZK) irod. történész, kritikus, publicista. Különböző német egy.-eken irod. tört.-et és jogot tanul. 1924–27 vidéki lapoknál, 1927–33 egy berlini lapnál újságíró. 1933–46 emigrációban él. A Párizsban száműzetésben élő német írók csop. egyik alapítója, majd főtitk. A spanyol polgárháborúban a nközi brigádok soraiban harcol, majd Franciao.-ban koncentrációs táborban. 1941 az USA-ba menekül, 1942– a Columbia Rádió munkatársa. A háború után hazatér. 1947–49 a berlini *Ost und West* c. folyóirat szerk. 1950–57 a berlini Humboldt Egy.-en a német irod. tört. tanára, a germanisztikai int. ig., az NDK Tud. Ak. Heinrich Mann Archívumának vez. 1955–57 egyidejűleg a Thomas Mann Archívum vez. 1931–57 a Német KP, ill. az NSZEP t. 1957– az NSZK-ban él. Publicisztikai, esszéírói és irod. kritikai munkásságot folytat.

KÁNYÁDI Sándor (1929) – romániai magy. költő és műfordító. A kolozsvári egy.-en szerez magy. irod. szakos tanári képesítést. Jelenleg is Kolozsvárott él, a *Napsugár* c. lap munkatársa. Első versei 1950-ben az *Ifjúmunkás* c. lapban jelennek meg. Több verseskötete lát napvilágot, a két legutóbbi *Kikapcsolódás* (1966) és *Függőleges lovak* (1969) címmel.

KAPICA, Pjotr Leonyidovics (1894) – szovjet fizikus. Elvégzi a petrográdi műszaki főisk.-t, 1919–21 uo. tanít. 1921–34 a cambridge-i egy.-en dolgozik. 1929– az angol Royal Society t. 1935–46 és 1955– a SZU Tud. Ak. Fizikai Int. ig. 1939– a SZU Tud. Ak. t. 1957– a SZU Tud. Ak. Elnökségének t. A dán, az amerikai, a lengyel és az indiai tud. ak. t. Az Amerikai Franklin Int. tb. t. A párizsi, oslói és az algíri egy. díszdr.-a. A Szoc. Munka Hőse (1945), kétszeres Áll.-díjas (1941, 1943), s számos egyéb tud. díj és kitüntetés tulajdonosa. Az erős mágneses terekben végbemenő fizikai jelenségekkel és az alacsony hőmérsékletek fizikájának problémáival foglalkozik. Felfedezi a hélium szuperfolyékonyságát, kidolgozza a hélium cseppfolyósításának és a cseppfolyós levegő előállításának új módszerét. Magy. megj. könyve: *A tudomány oltárán* (1966).

KAPITONOV, Ivan Vasziljevics (1915) – szovjet politikus, építészmérnök. Tanulmányait Moszkvában, a kommunális építkezések műszaki főisk.-n végzi. 1938–40 a szovjet hads.-ben szolgál. 1939– SZKP t. 1940– gazd. ter.-en dolgozik, majd különböző vez. párt- és áll. funkciókat tölt be. 1942–43 oszt. vez. h. egy moszkvai kerületi pártbiz.-ban. 1943–47 az SZKP moszkvai Krasznaja Presznya ker. biz. titk. 1948–52 az SZKP moszkvai városi biz. oszt. vez., majd a Moszkva ter. biz. titk., később másodtitk. 1952– az SZKP KB t. 1952–54 a moszkvai városi, 1954–59 a Moszkva-ter. pártbiz. első titk. 1956–59 és 1964–66 az SZKP KB OSZSZSZK Irodájának t. 1959–64 az ivanovói ter. pártbiz. első titk. 1964–65 az SZKP KB oszt. vez. 1965– KB titk. A SZU Legf. Tan. t.

KAPLAN, Joseph (1902) – magy. származású amerikai fizikus. A Johns Hopkins Egy.-en végez. 1926 uo. előadó. 1928– a California Egy. tanársegéde, adjunktusa, 1940– prof. és 1938–44 a fizika tanszék vez. 1940–44 a meteorológia tanszék vez., az egy. Geofizikai Int. ig. h., 1946–47 ig. 1943–45 a légierő szolgálatában a meteorológiai előrejelzés feladatait végzi. A Tud. Ak., az USA Fizikai Társ. és különböző repülésügyi és geofizikai tud. int. és egyes. t. Több amerikai és külföldi egy. díszdr.-a.

KAPO, Hysni (1915) – albán politikus. A korcsai keresk. középisk.-ban tanul. 1941 körzeti párttitk., 1943– KB t., az V. brigád komisszárja. 1945– a népi gyűlés képv. 1946– PB t., az Albán Dem. Front főtitk. 1947 Albánia belgrádi nagykövete, majd külügymin. h. 1948 vezérőrnagy. 1951 földművelésügyi min. és min. elnökh. 1954–55 a min. eln. első h. 1956– az Albán Munkapárt KB titk.

KAPPOSZ, Dimitriosz (1904) – görög matematikus. Egy. tanulmányait Athénban és Münchenben végzi. Pályáját középisk. tanárként kezdi, majd 1942–46 németo.-i egy.-eken ad elő. 1953– az athéni egy. matematikai tanszékének prof.

KAPR, Albert (1918) – német (NDK) grafikus, könyvművész. Stuttgartban tanul. 1959–61 a lipcsei grafikai és könyvműv. főisk. rektora. Művészi alkotó tevékenysége mellett jelentős könyvműv.-i és tipográfiai szakírói munkásságot fejt ki. Nemzeti-díjas (1961). Gutenberg-díjas (1961).

KAPUR, Radzs (1924) – indiai filmszínész. Rádió és színpadi színészként kezdi művészi pályafutását. Első filmje a *Tűz*, ezt követően saját filmvállalkozása egymás után számos nagysikerű filmet készít, amelyek közül a *420-as urak*at nálunk is bemutatják. *Jagate Raho* c. filmjével a Karlovy Vary Filmfesztivál (1957) nagydíját nyeri el. Több kult. jószolgálati delegáció t.

KAPUS (KÖNIG) Gyula (1897) – gyermekgyógyász. A bp.-i tud. egy. orvosi karán végez. 1924–40 a bp.-i Gyermekklinikán dolgozik. 1945–47 a bp.-i István Kórház, 1947–58 a Madarász utcai Kórház vez., majd ig. 1958– a bp.-i Heim Pál Kórház oszt. vez. főorvosa. 1947 egy. magántanár. Az orvostud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1952). Tud. munkater.-e: gyermekideggyógyászat, gyermekkori balesetek, koraszülöttség és fejlődési rendellenességek stb.

KAPUTIKJAN, Szilva (Szirvard) Barunakovna (1919) – szovjet költőnő. Elvégzi a jereváni egy.-et. 1933– jelennek meg írásai, 1945 napvilágot lát első verseskötete. 1945– SZKP t. Áll.-díjas (1951). Magy. antológiákban jelennek meg versei.

KARABEGOVIĆ, Osman (1911) – jugoszláv politikus. 1932– KP t. Mint orvostanhallgató aktív pol. tevékenységet folytat, letartóztatják és szülővárosába száműzik. 1936 Belgrádban folytatja egy. tanulmányait és a KP egy. biz. t. 1939– a Banja Luka-i városi pártbiz. titk., majd a KP Bosznia és Hercegovina ter. biz. t. A jugoszláv felszabadító harcokban különböző vez. pozíciókban dolgozik. 1945 után országgy. képv., a Bosznia és Hercegovinai Komm. Szöv. KB VB t., 1969-ig a JKSZ KB elnöksége, 1969– a Választmány állandó t. Jugoszlávia Népi Hőse.

KARAJAN, Herbert von (1908) – osztrák karmester. A salzburgi Mozarteumban tanul zongorázni. Tanulmányait Bécsben fejezi be. 1927–34 az ulmi opera karmestere, egyidejűleg 1930–34 a Salzburgi Ünnepi Játékok nközi karmester-tanfolyamának vez. 1935–41 az aacheni opera főzeneig. 1941–46 a Berlini Áll. Zenekar élén. 1947– Bécsben dirigál, a Zenebarátok Társ.-nak is karnagya; rendszeresen fellép a milánói Scalában, a Bayreuthi és a Salzburgi Ünnepi játékokon; a londoni és a berlini filharmonikusok műv. vez., 1957–64 a bécsi Áll. Opera műv. ig. 1964– a Berlini Filharmonikus Zenekar ig.

KARAJEV, Kara Abulfaz-ogli (1918) – szovjet zeneszerző. 1935–38 a bakui, majd 1946-ig a moszkvai konzervatóriumban tanul. 1941–42 a Bakui Filharmonikusok vez. 1946– a bakui konzervatórium tanára, 1949–53 rektora. 1949– SZKP t. 1944–49 az Azerbajdzsán Zeneszerzők Szöv. elnökh. 1953–56 eln., 1956– első titk. 1948– a Szovjet Zeneszerzők Szöv. elnökségének t. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1948). az Azerbajdzsán SZSZK érdemes művésze (1955), a SZU népművésze (1959), Lenin-díjas (1967). Művei: *A hét szépség* (balett), két szimfónia, két vonósnégyes, zongoraművek, szvitek, kompozíciók népi együttesre.

KARAKAS László (1923) – az MSZMP Hajdú-Bihar m. biz. első titk. 1949-ig sütőipari munkás. 1949–63 az Élelmezési Szaksz.-ben különböző beosztásokban, 10 évig az ÉDOSZ főtitk. 1963–66 a SZOT titk. 1966– a Hajdú-Bihar m. pártbiz. első titk. 1960–63 SZKP főisk.-t végez. 1967– KRB t., 1966– KB t.

KARAMANLISZ, Konsztantinosz (1907) – görög politikus. Athénban jogot végez, majd ügyvédi gyakorlatot kezd. 1935, 1946 és 1950 a Néppárt programjával, 1951 és 1952 a szélsőjobboldali Görög Tömörülés programjával választják képv.-vé. Több korm.-ban különböző min.-i tárcákat tölt be. 1955. okt. a király korm. alakításával bízza meg. 1956 megalakítja a szélsőjobboldali Nemzeti Radikális Uniót. Az 1963. nov. választásokon alulmarad a Centrum Unióval szemben, ezért lemond pártvezéri tisztségéről és Franciao.-ba távozik.

KARAMI, Rasid (1921) – libanoni politikus. Kairóban szerez egy. végzettséget. 1954–55 szociális és gazd. ügyi min., 1955–56 min. eln. és belügymin. 1958–59 gazd. tájékoztatási és hadügymin. 1959–60 pénzügy- és hadügymin. 1961–64, majd 1965–67 és 1968– min. eln.

KARASZLAVOV, Georgi (1904) – bolgár író, közéleti személyiség. Korán bekapcsolódik a munkásoszt. harcába, részt vesz az 1923. szept. felkelésben. 1924– KP t. Kezdetben szatirikus verseket ír, majd új hős, a harcos kommunista alakját teremti meg a bolgár irod.-ban. 1958–62 a Bolgár Írószöv. főtitk., egy ideig a Nemzeti Színház ig., akadémikus. 1954– KB pótt., 1958– t. Háromszoros Dimitrov-díjas (1950, 1959, 1964). irod. díjas (1963), a Szoc. Munka Hőse (1964). Magy. megj. művei: *Három hős* (reg. 1950), *A Jurtalan család* (reg. 1954), *Egy szegény leány szerelme* (reg. 1956), *Mocsárba dobott kő* (vígj. 1959).

KARAVAJEV, Georgij Arkagyijevics (1913) – szovjet gazd. vez., min. Elvégzi a leningrádi vízi közlek. műszaki főisk.-t. 1935–57 építkezéseken, építésügyi intézményekben és min.-okban dolgozik. 1940– SZKP t. 1957–59 a szverdlovszki népgazd. tan. építésügyi elnökh. 1959–61 és 1963– a SZU min. tan. mellett működő Áll. Építésügyi Biz. első elnökh. 1961–63 a SZU Beruházási Bankja (Sztrojbank) Ig.-ságának eln. 1967– a SZU építésügyi min. Áll.-díjas (1950).

KARDELJ, Edvard (1910) – jugoszláv politikus. Tanítóképzőt végez. 1926– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv., 1928– KP t. 1930 pol. tevékenysége miatt 2 évre ítélik. 1934–37 a SZU-ban tanár a Nemzeti Kisebbségek Komm. Egy.-én. 1937– KB t. 1941 Szlovéniában szervezi az ellenállási mozg.-t, a Népfront létrehozója, 1941– a Jugoszláv Felszabadító és Partizánegységek Főpar.-ságának t., a Jugoszláv Népfelszabadító Nemzeti Biz. (ideiglenes korm.) elnökh., 1945 után a jugoszláv korm. elnökh., 1948– PB t. 1952– a KB VB titk. A JKSZ KB elnökségének t. Jugoszlávia Népi Hőse.

KARDOS Lajos (1899) – pszichológus. A bécsi tud. egy. orvosi és bölcsészeti karán tanul. 1924– uo. az egy. pszichológiai int.-ében demonstrátor. 1929–31 a Rockefeller Alapítvány ösztöndíjasaként kut. a New York-i Columbia Egy.-en. 1931–33 az aurorai (USA) Wells College-ben a pszichológia tanára. 1933 hazatér Magyaro.-ra. 1947 – az ELTE tanszékvez. tanára. A neveléstud. dr.-a (1955). Kísérleti pszichológiával, elsősorban a tanulás és az érzékelés problémáival foglalkozik. F. m.: *Ding und Schatten – Eine Untersuchung über die Grundlagen des Sehens* (1934), *A lélektan alapproblémái és Pavlov kutatásai* (1957, németül is), *Tanulás és emberréválás* (1958), *Általános pszichológia* (1964), továbbá számos cikk magy., német és olasz nyelven.

KARDOS László (1898) – irod. történész, műfordító. A debreceni egy.-en tanul. 1922–44 gimn. tanár Debrecenben, hosszabb ideig a debreceni Ady Társ. titk. 1945–49 a Közokt. Min. főoszt. vez. 1950– az ELTE-n a világirod. tanszék vez., egyidejűleg megszűnéséig az újságíró-tanszéket is vezeti. 1958– az MTA lev. t., 1967– t. A TIT aleln. Az MSZBT aleln. 1959– a *Nagyvilág* c. folyóirat főszerk. József Attila-díjas (1950). Kossuth-díjas (1953). A 20-as évektől elsősorban a *Nyugat* hasábjain jelennek meg kritikái és tanulmányai. Irod. történészként elsősorban a 20. sz. magy. és világirod.-val foglalkozik. Műfordítói munkássága is jelentős. F. m.: *A huszonegy éves Ady Endre* (1922), *Karinthy Frigyes* (1946), *Tóth Árpád* (monográfia 1955), *A szovjet költészet antológiája* (szerk. 1955), *Száz vers* (szerk. 1955), *Művek és mesterek* (tanulmányok 1958), *Vázlatok, esszék, kritikák* (1959), *Közel és távol* (tanulmányok 1966).

KARDOS Pál (1900) – irod. történész. A bp.-i majd a debreceni tud. egy.-en tanul. 1923–47 gimn. tanár Debrecenben, majd Bp.-en. 1947-61 a debreceni tud. egy. docense, 1961– mb. egy. tanár. 1962–65 egy. tanár (nyug.). Az irod. tud. kandidátusa (1957). Irod. tört., kritikai és műfordítói munkásságot folytat. F. m.: *Arany János izenete* (1942), *A debreceni Ady Társaság húszéves története* (1947), *Nagy Lajos élete és művei* (1958).

KARDOS Tibor (1908) – irod. történész, filológus. A pécsi és a római tud. egy.-en tanul. 1933–44 gimn. tanár Bp.-en, egyidejűleg 1935–43 előadó a bp.-i tud. egy.-en, 1937– egy. magántanár. 1945–46 a pécsi tanárképző tanfolyamon olasz, latin és görög irod. tanára. 1946–49 a római M. Int. ig., a római egy.-en a magy. irod. tanára. 1950– az ELTE-n egy. tanár, az olasz tanszék vez. 1955– a *Filológiai Közlöny* és a *Renaissance tanulmányok* c. kiadvány szerk. 1953– az MTA lev. t. Több olasz irod. és tud. társ. t. 1960– az Európai Kultúra Társ.-a (Velence) VB t. Kossuth-díjas (1956). Olasz irod. tört.-tel, a középkor és a reneszánsz magy. irod. tört.-ével, közép- és újlatin filológiával foglalkozik. Sajtó alá rendezi Dante Összes Művei magy. kiadását (1962). F. m.: *A magyar humanizmus kezdetei* (1937), *Középkori kultúra, középkori költészet* (1941), *A huszita biblia keletkezése* (1952), *A magyarországi humanizmus kora* (1955), *Régi magyar drámai emlékek* (1960), *Dante humanizmusa a középkor és a reneszánsz között* (1966), *Az Árgirus széphistória* (1967), *Studi e ricerche umanistiche italo-ungheresi* I. (1967).

KARGIN, Valentyin Alekszejevics (1907) – szovjet fizikokémikus. A moszkvai egy. elvégzése után a Karpov Fizikokémiai Int.-ben dolgozik. 1937– a Kolloidkémiai Int. labor.-ának vez. 1954– a moszkvai egy. prof. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t., 1963– az Ak. makromolekuláris vegyületekkel foglalkozó tud. tan. eln. 1957– a Tiszta és Alk. Kémia Nközi Uniója (IUPAC) molekuláris kémiai biz. t. Háromszoros Áll.-díjas (1943, 1947, 1950), Lenin-díjas. Kolloidkémiával és a makromolekuláris anyagok fizikokémiájával foglalkozik. Több mint 400 tud. publikációja jelent meg.

KARINTHY Ferenc (1921) – író. Karinthy Frigyes író fia. A bp.-i tud. egy.-en magy. és olasz irod. tört.-et és nyelvészetet tanul. A 40-es évek elején kezdi írói munkásságát. Kezdetben nyelvészettel is foglalkozik, de érdeklődése egyre inkább az irod. felé fordul. 1949– dramaturg a bp.-i Nemzeti Színháznál, a Madách Színháznál, majd a TV-nél. Reg.-eket, elb.-eket, színműveket és irod. riportokat ír. Újságíróként is tevékenykedik. Az FTC vízilabdaszakoszt. eln. Kétszeres József Attila-díjas (1949, 1954), Kossuth-díjas (1955). F. m.: *Don Juan éjszakája* (reg. 1943), *Szellemidézés* (reg. 1946), *Kentaur* (reg. 1947), *Budapesti tavasz* (reg. és film 1953), *Hazai tudósítások* (riportok 1954), *Ezer év* (dráma 1956), *Irodalmi történetek* (elb. 1956), *Nyelvelés* (cikkek 1964), *Ez-az, avagy a bicikliző tigris* (1965), *Hátország* (elb.-ek 1965), *Víz fölött, víz alatt* (elb.-ek 1966), *Négykezes* (színmű 1966).

KARJALAINEN, Ahti (1923) – finn külügymin. Államtud. tanulmányai végeztével (1947–50) a Parasztszöv. titk. 1950–56 min. elnökségi titk. 1957–58 pénzügymin. 1959–61 keresk. és iparügyi, 1961–62 külügymin. 1962–63 min. eln. 1964– külügymin. A Postatakarékpénztár ig.-ságának t., az É-i államok gazd. együttműködési biz.-ban a finn csop. vez. Középpárti.

KARMEN, Roman Lazarevics (1906) – szovjet dokumentumfilm-rendező, operatőr, forgatókönyvíró. 1923– az *Ogonyok* c. képes folyóirat fotoriportere. 1929– híradó-operatőr. Elvégzi a moszkvai filmműv. főisk. operatőri fakultását, s 1932– a Közp. Dokumentumfilm Stúdióban dolgozik. Filmet készít a Dimitrov-perről, a spanyol polgárháborúról, a kínai felszabadító harcokról, a háborús bűnösök nürnbergi peréről. A háború óta filmezik Vietnamban, Indiában, Kubában és elsősorban a szoc. építőmunkáról készít jelentős dokumentumfilmeket. Az első szovjet panorámafilm (*Széles hazám* 1958) írója és rendezője. 1939– SZKP t. Háromszoros Áll.-díjas (1942, 1947, 1952), az Azerbajdzsán SZSZK érdemes művésze (1959), Lenin-díjas (1960), az OSZSZSZK népművésze (1965).

KÁROLYI Mihályné (sz. Andrássy Katalin) (1898) – közéleti személyiség. 1919 júl. férjével elhagyja az országot, Csehszlovákiában, Olaszo.-ban, Franciao.-ban, 1939–46 Angliában él. A *Vue* c. francia folyóirat munkatársa, cikkei jelennek meg német, angol és amerikai lapokban is. 1924–25 az USA-ban előadássorozatot tart a Horthy-rendszer ellen. 1931 a SZU-ban jár, utazásáról több cikket ír a *Vue* számára. A fasizmus idején illeg.-an Németo.-ba utazik, anyagot gyűjt a hitleri rendszert leleplező Braunbuchhoz. A II. vh. alatt a Londoni M. Tan. t. 1946 férjével együtt hazatér, majd 1949– ismét Franciao.-ban él. 1963 végleg hazatelepül Magyaro.-ra. A Magyarok Világszöv. Elnökségének t. 1967– az Állatvédelmi Egyes. eln. Könyve: *Együtt a forradalomban* (emlékiratok 1967).

KARRER, Paul (1889) – svájci kémikus. A zürichi egy.-en végez. 1912–18 vegyipari üzemekben dolgozik. 1918– a zürichi egy. prof. 1919– az egy. kémiai int.-ének ig. 1937 tud. munkásságáért W. N. Haworth-szal megosztott Nobel-díjat kap. Az A és B vitaminok felfedezője. Az angol, francia, belga, svéd, USA, román stb. tud. ak. t., számos bel- és külföldi egy. díszdr.-a. Legismertebb munkája, *A szerves kémia kézikönyve*, 1927 – 11 kiadást ért meg.

KARSZAVINA, Tamara Platonovna (1885) – külföldön élő orosz balettművész. A pétervári színiisk.-ban végez. 1902–18 a pétervári Mariju Színházban szerepel, klasszikus és modern balettek főszerepét táncolja. 1909–29 Sz. Gyagilev balettegyüttesével nagy sikerrel szerepel külföldön. 1930–55 a londoni Royal Academy of Dance aleln. Jelenleg balettmester Londonban. Memoárjai 1930-ban jelennek meg *Színházi utca* címmel.

KARTTUNEN, Osmo Pekka (1922) – finn gazd. szakember. Jogtud. tanulmányokat folytat. 1952-ig jogtan.-osi és más vez. tisztségeket tölt be különböző váll.-oknál. 1962– a finn Áll. Gazd. Tan. elnökh., a védelmi tan. t. 1962–64 pénzügymin. Több váll. vez.-ségének t., ill. eln.

KARUME, Abeid Amani (1907) – tanzániai politikus. 1922–42 az angol keresk. tengerészetnél szolgál. 1944– a szaksz. mozg.-ban dolgozik. 1954– az Afrikai Szöv. főtitk., majd eln. 1956– az Afrikai Szöv. és a Sirazi Szöv. egyesüléséből létrejött Afro-Sirazi P. eln. 1961 Zanzibár törvényhozó tan.-ának t., az ideiglenes korm. min. 1964– Zanzibár és Pemba Népközt. forr. tan. eln. 1964. ápr.– Tanzánia első aleln.

KARVAŠ, Peter (1920) – szlovák drámaíró. Eredetileg besztercebányai ügyvéd. Két nagy reg.-ében – *Ez a nemzedék* (1949) és *A nemzedék támad* (1955) – a régi szlovákiai város komplex képét rajzolja meg. Ma a legismertebb szlovák drámaíró. Drámáit 14 nyelvre lefordítják és 70 rendezésben kerülnek színpadra a világ különböző részeiben. A Szlovák Írószöv. és a Csehszlovák Írószöv. elnökségi t. A Csehszlovák Pen Club biz. t., a műv. főisk. tanára. Áll.-díjas, Érdemes művész. Magy. megj. művei: *Velünk és ellenünk. – A gyermek és a kard* (elb.-ek 1955), *Meteor* (színmű 1959), *Az ördög nem alszik* (karcolatok és történetek 1960), *Antigoné és a többiek* (tragédia 1962), *Fintorgó múzsa* (karcolatok 1963), *Drámaírás ma és holnap* (1964), *A sebhely* (színmű 1964).

KASHTAN, William (1909) – a Kanadai KP főtitk. (1965 óta). 18 éves kora óta vesz részt a munkásmozg.-ban. Az Ifjúmunkás Liga titk., pártszerv., majd a KP orsz. szerv. titk., később szaksz. ügyekkel foglalkozó titk.

KASMAN, Leon (1905) – lengyel újságíró, munkásmozg. személyiség. 1920– különböző komm. ifj. körök t. 1922– a Lengyel KP t. Számtalanszor letartóztatják, a két háború közötti időszakban összesen 10 évig van börtönben. A II. vh. idején először a SZU-ban él, 1943– partizán, 1944– a Népi Hads.-ben harcol. 1945 a *Trybuna Wolności* főszerk. 1947–48 a Közp. Tervhiv. aleln. 1948– a LEMP KB t., 1948–54 és 1957– a *Trybuna Ludu* főszerk. 1955–56 az Áll. Tervhiv. aleln. 1944–47 az Orsz. Nemzeti Tan. t. 1952–56 és 1961– képv.

KASS János (1927) – grafikus. A bp.-i Iparműv. Isk.-n és a Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1951– önálló művészi tevékenységet folytat, részt vesz hazai és külföldi kiállításokon. 1956–59 Derkovits-ösztöndíjas. 1960–61 a lipcsei Grafikai és Könyvműv. Főisk. aspiránsa. Különösen könyvműv. és illusztrátori munkássága jelentős. 1958 a Brüsszeli Világkiállításon pannóival ezüstérmet, 1966 a lipcsei könyvműv. kiállításon „A világ legszebb könyve" díjat és aranyérmet nyer. 1967 műveinek legutóbbi önálló kiállítása Bp.-en. Kétszeres Munkácsy-díjas (1954, 1967). F. m.: Madách: *Az ember tragédiája* és *Mózes* illusztrációk (1966).

KASSAI Ilona (1928) – színésznő. Lehotay Árpádnál és Hegedűs Tibornál tanul. 1949–51 a Bányász Színház, 1951– az Áll. Déryné Színház t. Főleg drámai jellemszerepeket játszik. Jászai-díjas (1961), Kossuth-díjas (1963). F. sz.: Boriska (Heltai: *A Tündérlaki lányok*), Miller Lujza, Lady Milford (Schiller: *Ármány és szerelem*), Melinda (Katona: *Bánk bán*), Antigone (Szophoklész: *Antigoné*), Desdemona (Shakespeare: *Othello*), Gloster hercegné (Shakespeare: *II. Richárd*).

KASTLER, Alfred (1902) – francia fizikus. Tanulmányait az École Normale Supérieure-ön végzi, majd vidéki középisk.-kban tanít. 1931– a bordeaux-i egy.-en tanársegéd, 1938– prof. 1941– a párizsi egy. prof. Kutatási ter.-e a mágneses hullámok rezonanciájának optikai módszere, amiért 1966 fizikai Nobel-díjat kap.

KÄSTNER, Erich (álnevei: Robert Neuner; Melchior Kurtz) (1899) – német (NSZK) író. Egy. hallgatóként újságíró a polg. baloldali *Neue Leipziger Zeitung* c. lapnál. 1927– Berlinben él, írói munkásságot folytat, s különböző lapok munkatársa. Hitler hatalomra jutása után mint politikailag „nem kívánatos" író feketelistára kerül. 1942 külön engedélyt kap filmforgatókönyvek írására. 1945–48 Münchenben a *Neue Zeitung* c. lap tárcaszerk. 1946– a *Pinguin* c. ifj. folyóirat alapítója és kiadója. 1952–62 az NSZK Pen-közp. eln., 1962– díszeln. Különösen korai műveiben a német nyárspolgáriság, a reakció és a militarizmus szenvedélyes és szellemes bírálója. Magy. megj. főbb művei: *Fabian. Egy moralista regénye* (1932), *Emil és a detektívek* (ifj. reg. 1932, 1939, 1957, 1961), *Május 35, avagy Konrád a Csendes-óceánhoz lovagol* (ifj. reg. 1934, 1959, 1964), *Az eltűnt miniatűr* (reg. 1936, 1957), *Lírai házipatika* (1937), *A repülő osztály* (elb. 1947, 1960, 1965), *Három ember a hóban* (reg. 1957), *A két Lotti* (ifj. reg. 1958), *Kästner Kästnerről. Emlékezés háza* (1958), *Mikor én kisfiú voltam* (életrajzi reg. 1959), *Szív a tükörben* (versek 1959), *Az acharnaiak* (színművek 1963), továbbá antológiákban és folyóiratokban versek.

KASZAB Zoltán (1915) – zoológus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1937– a Bp.-i Természettud. Múzeum Állattárának tud. munkatársa, 1955– vez. 1963– a *Magyarország Állatvilága* c. ak.-i kiadványsorozat főszerk. 1967– az MTA lev. t., az Ak. Zoológiai Biz. eln. Félsivatagi és sivatagi talajok faunakutatásával foglalkozik. 1963–68 hat alkalommal vezet állattani kut. expedíciót Mongóliába. Kb. 2500 állatfajt fedez fel. Mintegy 250 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

KASZATONOV, Vlagyimir Afanaszjevics (1910) – szovjet flottatengernagy. 1927– a szovjet haditengerészetnél szolgál. Elvégzi a Frunze Haditengerészeti Isk.-t. 1931–39 tengeralattjáró segédpar. h., majd par., hadoszt. par. 1939– SZKP t. 1941 elvégzi a haditengerészeti ak.-t. 1941–47 egy tengeralattjáró hadoszt. törzsfőnöke (részt vesz a balti flotta hadműveleteiben), majd a haditengerészet vezérkari főnökségén teljesít szolgálatot. 1947–49 vez. beosztást tölt be a SZU fegyveres erőinek vezérkari főnökségén. 1948–54 flottapar. első h. majd vezérkari főnök. 1954–64 flottapar. 1964– a SZU haditengerészeti flottája főpar. első h. 1965– flottatengernagy. A SZU Legf. Tan. t.

KASZJAN, Martin Vaganovics (1905) – szovjet tudós, gépészmérnök. Elvégzi a tbiliszi műszaki főisk.-t. 1927–49 különböző gépgyárakban és szerszámgép-tervező irodákban dolgozik. 1927–49 egyidejűleg a tbiliszi műszaki főisk.-n tanít, 1944– prof. 1949–57 a jereváni műszaki főisk. prof. 1957–61 az Örmény SZSZK min. tan. mellett működő Tud. és Műszaki Biz. eln. 1961– a jereváni Új Technika egy. rektora. 1953– az Örmény Tud. Ak. lev. t., 1956– t. 1943– SZKP t. A fémforgácsoló szerszámgépek problémáival foglalkozik.

KASZMI, Nadim Ahmad (1916) – pakisztáni költő. 1942– Lahoréban él és folyóiratokat szerkeszt, verseket ír. 1946–48 a peshawari rádió munkatársa. Jelenleg a *Daily Imroze* c. napilap szerk. Számos verseskötete, novellagyűjteménye jelenik meg.

KASSZIL, Lev Abramovics (1905) – szovjet ifj. író. Elvégzi a moszkvai egy. mat.-fizikai fakultását. 1925– jelennek meg írásai. 1930– elsősorban az ifj. irod. művelője. A 30-as években az *Izvesztyija* tárcaírója. Irod.-kritikai munkásságot is folytat. 1965– a SZU Ped. Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1951). Magy. megj. ifj. reg.-ei: *Drága kisfiam!* (1946), *Egy kislány szerencséje* (1948), *A hős testvére* (1949), *Vologya utcája* (1950, 1954,) *Tűzveszélyes rakomány* (1951), *A napsugár szerelmese. Egy ifjú festőművész története* (1956), *Svambránia nagy titka* (1957), *Hókirálynő* (1959, 1960), *Az egyetlen szerep* (1961).

KATAJEV, Valentyin Petrovics (1897) – szovjet író. Költőként kezdi irod. pályafutását, versei odesszai lapokban jelennek meg. Az I. vh.-ban fronttudósításokat és elb.-eket ír a kat.-k életéről. 1919–20 a polgárháborúban a szovjet hads.-ben harcol. Leszerelése után Odesszában a Jugroszta távirati iroda munkatársa. 1922– Moszkvában él, írói munkásságot folytat, Szerafimovics *Novij Mir* c. folyóiratának munkatársa. A 30-as évek elején Magnyitogorszkba utazik, az építkezésen szerzett élményeiből írja *Hajrá* c. reg.-ét. A II. vh.-ban a *Pravda* és a *Krasznaja Zvezda* haditudósítója. 1953– a Szovjet Írószöv. Elnökségének t. 1956 a *Junoszty* c. irod. folyóirat megalapítója és néhány évig szerk. 1958– SZKP t. Áll.-díjas (1946). Magy. megj. művei: *A sikkasztók* (reg. 1929, 1943), *Hajrá* (reg. 1935, 1948, 1956), *A távolban egy fehér vitorla* (reg. 1946 hat kiadásban), *Ványa, az ezred fia* (1946, 1948, 1951), *„Én, a dolgozó nép fia...”* (reg. 1947), *Hétszínvirág* (mese, 1948, 1949, 1955, 1962), *Pionír* (elb. 1949, 1950), *A zászló* (elb. 1949), *Tanya a pusztán* (reg. 1958), *Kések* (elb.-ek 1959), *Az utolsó mohikán* (bohózat 1960), *Kis vasajtó a falban* (visszaemlékezések 1966) *Szentkút* (kisreg. 1968).

KATEB, Yacine (1929) – algériai költő. Diákkorában kapcsolódik be a francia elnyomás elleni mozg.-kba, 1945 a francia hatóságok börtönbe vetik. 1947–50 az *Alger Républicain* munkatársa. Legismertebb műve a függetlenségi mozg. tört.-ét feldolgozó drámai tetralógiája; francia nyelven ír.

KATONA Imre (1921) – az MSZMP bp.-i biz. titk. Cipészsegéd, majd 1948– különböző párt- és tömegszerv. funkciókat tölt be. 1957–63 az MSZMP bp.-i biz. munkatársa, majd oszt. vez. 1963–65 a bp.-i VI. ker. pártbiz. első titk. Az MSZMP KB t.

KATUSEV, Konsztantyin Fjodorovics (1927) – szovjet politikus. A gorkiji Zsdanov Műszaki Egy.-en tanul. 1951–57 a gorkiji autógyárban dolgozik: konstruktőr, majd főkonstruktőrh. 1952– SZKP t., 1957– pártmunkás Gorkijban. 1963–65 az SZKP gorkiji városi pártbiz., 1965–68 a gorkiji ter. pártbiz. első titk. 1966– az SZKP KB t., 1968– a KB titk. A SZU Legf. Tan t.

KATZENBACH, Nicholas de Belleville (1922) – amerikai politikus. A Princeton, a Yale és az oxfordi egy.-en folytatja tanulmányait. 1941–45 a légi haderő kötelékében szolgál, majd 1952 a légierők főtan.-ának jogásza. 1952–56 a Yale Egy.-en adjunktus, 1956–60 a chicagói egy.-en prof. 1961–62 igazságügyi államtitk. 1962–64 igazságügyminh. 1965–66 igazságügymin. 1966–68 külgyüminh. Amerikai jogászegyes.-ek t., több egy. tb. dr.-a. Dem. párti.

KAUL, Friedrich-Karl (1906) – német (NDK) jogász, író. A berlini és a heidelbergi egy.-en jogot tanul. 1933-ig az igazságügyi apparátusban dolgozik, a nácik eltávolítják. 1933–35 a biztositási szakmában, ill. jogtan.-osként működik. 1935–36 koncentrációs táborokban. 1937–45 emigrációban él Kolumbiában, majd az USA-ban. 1945 hazatér, a berlini rádió, ill. a Német Közokt. Ig.-ság jogtan.-osa. 1948– ügyvédi gyakorlatot folytat. 1962– a német Dem. Jogászok Szöv. aleln. 1960– prof. Az NSZEP t. Szakmai munkássága mellett jogi és bűnügyi tárgyú dokumentumkönyveket, reg.-eket, rádió- és tv-játékokat ír. Nemzeti-díjas, 1960. Magy. megj. könyve: *Az Eichmann-ügy* (1965).

KAUNDA, Kenneth (1924) – zambiai áll.- és korm. fő. Tanítóképzőt végez és 8 esztendeig népisk.-ban tanít. 1950 csatlakozik az É-rhodesiai Afrikai Kongresszushoz (NRAC). 1953 az NRAC főtitk. 1958 megalakítja a Zambiai Afrikai Nemzeti Kongresszust. A pártot betiltják, őt bebörtönzik. 1960. jan. kiszabadul és a közben megalapított Egyesült Nemzeti Függetlenségi P. (UNIP) vez.-jeként fellép az azonnali függetlenség érdekében. 1964– a független Zambia közt. eln. és min. eln.

KAVABATA, Jaszunari (1899) – japán reg. író. Tanulmányait a tokiói egy. japán–angol irod. szakán végzi. Első elb.-e felkelti Kikucsi Kan neves író érdeklődését és együtt állnak az Új Érzelmek nevű irod. csop. élére, amely a 20-as, 30-as évek európai stílusirányzatát kívánja meghonosítani a japán irod.-ban. *Havas táj* c. reg.-ét több nyelvre lefordítják (magy. 1969). A Japán Pen Club eln., a Műv. Ak. t. 1968 irod. Nobel-díjjal tüntetik ki. Magy. megj. még: *Az izui táncosnő* (elb. 1969), s antológiákban más elb.-ei.

KAVČIĆ, Stane (1919) – jugoszláv politikus. Ifjúmunkásként aktívan dolgozik a különböző munkásegyletekben. 1941– KP t., s bekapcsolódik a jugoszláv felszabadító harcokba. 1945– a Szlovén KP KB szerv. titk., majd a Szlovén Népi Szkupstina elnökh. A szlovén korm.-ban több gazd. tárca vez. 1958–63 a Szlovén Szaksz. Tan. eln., majd a Szlovén Komm. Szöv. KB Ideológiai Biz. eln., a KB VB titk. 1967– a Szlovén Végrehajtó Tan. eln. A JKSZ elnökségi t.

KAVERIN, Venyiamin Alekszandrovics (eredeti neve: Zilber) (1902) – szovjet író. Elvégzi a Keleti Nyelvek főisk.-t és a leningrádi egy. tört. és filológia fakultását. Irod. pályafutását költőként kezdi, de hamar áttér a prózára. A 20-as évek elején a Szerapion testvérek irod. csop. t. A II. vh.-ban az *Izvesztyija* haditudósítója az É-i Flottánál. Áll.-díjas (1946). Magy. megj. művei: *Két kapitány* (reg. 1947, 1949, 1956), *A művész ismeretlen* (reg. 1947), *Bátorság iskolája* (ifj. reg. 1949), *Nyitott könyv* (reg. 1956), *A vágyak teljesülnek* (reg. 1962), *A botrányhős, avagy esték a Vasziljevszkij-szigeten* (kisreg. 1965).

KAWALEROWICZ, Jerzy (1922) – lengyel filmrendező, forgatókönyvíró. A krakkói Filmműv. Int.-ben és Képzőműv. Főisk.-n folytatja tanulmányait. Az egyik legismertebb lengyel filmrendező. A *Frígiai csillag alatt* (1954) a Karlovy Vary-i Filmfesztivál díját, az *Éjszakai vonat* (1958) a Velencei Filmfesztivál egyik díját nyeri el, *Mater Johanna* c. filmje a Cannes-i Filmfesztivál „Ezüst pálma” díját kapja (1961). A „Kadr” filmműv. alkotóközösség vez.

KAYE, Danny (1913) – amerikai színész, filmszínész. Utcai énekesként kezdi, majd vándortársulat t. New Yorkban táncoskomikus. 1944-ben kerül a filmhez. A 40-es évek végén a nagy hollywoodi komm.-ellenes hajsza idején bátor, józan álláspontot képvisel. 1963– az UNICEF utazó nagykövete. F. sz.: *A brooklyni kölyök* (1946), *A revizor* (1949), *Hans Christian Andersen* (1952), *Kopogd le a fán* (1954), *Udvari bolond* (1956), *Jakubowsky és az ezredes* (1958), *Az ember a vacsoraklubból* (1963).

KAYIBANDA, Grégoire (1924) – ruandai áll.- és korm. fő. 1949–53 Kigaliban tanító, 1953–55 hírszerző tiszt, s egyúttal a *L'Ami*, 1955–58 a *Kinyamateka* c. lap szerk. 1952 a szaksz. mozg. alapítója, 1957 a Hutu mozg.-t szervezi (a Belgiummal való együttműködés híve), majd a Hutu Felszabadító Mozg. néven megalakuló párt eln. 1960–62 a belga gyarmatosítás időszaka alatt még Ruanda-Urundi nevű áll. eln., 1961–62 min. eln. is. 1962– az önállósult Ruanda áll.- és korm. fője.

KAZAKOV, Jurij Pavlovics (1927) – szovjet író. Építőipari technikumot végez, majd zenei szakisk.-ba jár és két évig szórakoztató zenekarokban játszik. 1958 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1960 a *Znamja* c. folyóirat megbízásából bejárja a SZU É-i vidékeit. Magy. *Égszínkék történet* címmel jelenik meg elb. kötete (1961), továbbá a *Nagyvilág*ban egy-egy elb.-e.

KAZAKOV, Konsztantyin Petrovics (1902) – szovjet marsall. 1920– SZKP t. 1921– a szovjet hads.-ben szolgál. 1936 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. 1941–45 a II. vh.-ban a tüzérségnél teljesít szolgálatot: ezredpar., több fronton a tüzér törzsek hadműveleti oszt. vez., hads. tüzérpar. A háború után különböző vez. kat. beosztásokban szolgál a tengermelléki kat. körzetben. 1958–63 a SZU Honv. Min.-ában dolgozik. 1962 tüzérségi marsall. 1963– a szovjet rakéta és tüzércsapatok par.

KAZAKOV, Mihail Iljics (1901) – a szovjet hads. vezérkari főnökének első h. 1919– SZKP t. 1920– a szovjet hads.-ben szolgál. 1931 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t., 1937 a vezérkari kat. ak.-t. 1937–41 a közép-ázsiai kat. körzet törzsfőnök h., majd törzsfőnök. A II. vh.-ban hads. törzsfőnök, frontpar. h., frontpar. 1945 után különböző kat. körzetek par. 1955– hads. tábornok. 1956 a SZU szárazföldi csapatai főpar. h. 1956–60 a D-i Hads. csop. par. 1960–65 a leningrádi kat. körzet par. 1965–68 a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek vezérkari főnöke. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

KAZAL László (1911) – színész. Rákosi Szidi színiisk.-jában tanul. 1936-ig vidéken bonviván és szerelmes színész. 1936– Bp.-en varietékben táncdal- és kupléénekes. 1945– több fővárosi zenés színházban játszik. 1953– a Vidám Színpad t. Komikus és bohózati szerepeket alakít. Érdemes művész (1967). F. sz.: Burmák (Miljutyin: *Szibériai rapszódia*), Emil (Labiche: *Helénke boldog*) rendőr (Gyárfás: *Férfiaknak tilos*), papa (Zágon: *Hyppolit, a lakáj*), Herr Direktor (Urbán: *A nagy baklövés*).

KAZAN, Elia (1909) – görög származású amerikai színházi és filmrendező. A Yale Egy.-et végzi, majd a New York-i Group Theatre-nél segédszínész és ügyelő. 1935–41 színész a Broadwayn, 1942– rendező uo. 1944– Hollywoodban rendez és színész-stúdiót vezet. Színpadi rendezéseiért 4 ízben kapja meg a színikritikusok díját, filmjei ak.-díjat és Oscar-díjakat nyernek. F. r.: *A legyőzött város* (1940, színész), *Bumeráng* (1947), *A vágy villamosa* (1951), *Viva Zapata* (1952), *Az Édentől keletre* (1955), *Baby Doll* (1956), *A vadfolyó* (1959), *Amerika, Amerika* (1963) stb.

KAZÁN István (1924) – rendező. Színitanulmányokat folytat, majd 1944–49 különböző vidéki társulatokban játszik. 1949–50 a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-n, 1950–55 a moszkvai Színházműv. Főisk.-n rendezést tanul. 1955–62 a M. Néphads. Színháza, ill. a Vígszínház rendezője, majd főrendezője. 1962– a József Attila Színház főrendezője. 1958– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Kétszeres Jászai-díjas (1959, 1964). F. r.: Kohout: *Ilyen nagy szerelem* (1958), Dürrenmatt: *Az öreg hölgy látogatása* (1959), Tolsztoj–Piscator: *Háború és béke* (1959), Goethe: *Faust* (1961), Williams: *Üvegfigurák* (1963), Szomory: *II. József császár* (1964), Anouilh: *Becket* (1965), Giraudoux: *Párizs bolondja* (1966).

KAZANSZKIJ, Borisz Alekszandrovics (1891) – szovjet szerves kémikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1921– uo. tanít, 1935– prof. 1936– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Szerves Kémiai Int.-ben dolgozik, 1937– az Int. labor.-ának vez., 1954– az Int. ig. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1946– t. 1955–57 az IUPAC (Tiszta és Alk. Kémia Nközi Uniója) Irodájának t. 1957–61 az IUPAC VB t. Áll.-díjas (1949). A szénhidrogének katalitikus átalakításának problémáival foglalkozik. Több mint 300 tud. publikáció és 2 monográfia szerzője.

KAZANYEC, Ivan Petrovics (1918) – szovjet vaskohászati min. (1965 óta). 1937–44 a kuznyecki, 1944–52 a jenakijevói vas- és acélműveknél dolgozik, közben elvégzi a szibériai kohászati főisk.-t. 1944– SZKP t. 1952–53 a jenakijevói, majd a makajevkai városi pártbiz. első titk. 1953–60 a Donyeck ter. pártbiz. első titk. 1960–63 az Ukrán KP másodtitk. 1956–61 az SZKP KB pótt., 1961–

t. 1963–65 az Ukrán SZSZK min. tan. eln. A SZU Legf. Tan. t.

KAZAR, Vasile (1913) – román grafikus. 1933– jelennek meg rajzai baloldali és illeg. lapokban. A felszabadulás óta megj. munkái a nép múltbeli harcát, a szoc. átalakulást, az új életet ábrázolják. A Román Szoc. Közt. kiváló művésze, Áll.-díjas.

KAZI, Nazrul Iszlam (1896) – pakisztáni író. Szegényparaszti családból származik. Az I. vh. alatt közkat.-ként jelennek meg első versei. Forr. hangulatú költeményeiért többször bebörtönzik, kat. nyugdíját megvonják. A 20-as években több folyóiratot szerkeszt.

KAZIMIR Károly (1928) – rendező. 1945–48 különböző vidéki színházakban színész. 1949–53 elvégzi a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1953–55 a bp.-i, 1955–57 a Miskolci Nemzeti Színház, 1957–58 a bp.-i Petőfi Színház, 1957–61 a Vígszínház rendezője. 1961– a Thália Színház főrendezője. 1958 kezdeményezi a nyári Körszínház megalapítását és azóta irányítja a színház munkáját. A Magyar Színházműv. Szöv. főtitk. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1962), Kossuth-díjas (1965). F. r.: Osztrovszkij: *Vihar* (1953), Szophoklész: *Antigone* (1956), Visnyevszkij: *Optimista tragédia* (1957), Mesterházi L.: *Pesti emberek* (1958), Arisztophanész: *Lyzisztraté* (1959), Pagogyin: *Arisztokraták* (1961), Brecht: *Állítsátok meg Arturo Uit!* (1961), Fejes E.: *Rozsdatemető* (1963), Sartre: *Az ördög és a jóisten* (1964), Hochhuth: *A helytartó* (1966), Örkény I.: *Tóték* (1967), Petőfi S.: *Tigris és hiéna* (1967), Dante: *Isteni színjáték* (1968). Könyve: *Petőfi a Körszínházban. Tigris és hiéna* (1968).

KEBIN, Johannes (Ivan) Gusztavovics (1905) – szovjet politikus, az Észt KP első titk. 1927– SZKP t. 1927–36 szovjet- és pártfunkciókban dolgozik. 1938 elvégzi a Vörös Professzúrát. 1938–41 tanár. 1941–48 pártmunkás az Észt SZSZK-ban. 1948–50 az Észt KP KB titk., 1950– első titk. 1952– az SZKP KB t. Az Észt KP KB irodájának t. A SZU Legf. Tan. t.

KEDROV, Bonifatyij Mihajlovics (1903) – szovjet filozófus, kémikus. 1918– SZKP t. 1930 elvégzi a harkovi egy. kémiai fakultását. 1931–32 a Vörös Professzúra hallgatója, 1932–35 az int. aspiránsa. 1935–37 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1938–41 tud. munkát végez. 1941–45 a szovjet hads.-ben szolgál, 1945–49 és 1958– a SZU Tud. Ak. Filozófiai Int.-ben dolgozik. 1946–55 a Társ. tud. Ak.-n a dialektikus és tört. materializmus tanszék prof. 1955–58 a SZU Tud. Ak. Természettud. és Technikatört. Int. munkatársa. 1960– a SZU Tud. Ak. lev. t. A természettud., különösen a fizika filozófiai problémáival, a dialektikus materializmus kérdéseivel foglalkozik. Nagyszámú tud. munkája jelenik meg. A SZU Tud. Ak. öt kötetes *Filozófiatörténeté*nek (1957–61) szerk. biz. t. és egyik szerzője. Magy. megj. művei: *A dialektikus materializmus és az anyaggal kapcsolatos legújabb felfedezések* (1955), *Engels Frigyes „A természet dialektikája”* c. művéről (1952), *A természettudományok tárgya és kölcsönös kapcsolata* (1965).

KEDROV, Mihail Nyikolajevics (1893) – szovjet színész, rendező. A Gribojedov Színházi Stúdió növendéke, egyidejűleg képzőműv. tanulmányokat is folytat. 1922–24 a moszkvai Művész Színház stúdiójában tanul, 1924– a színház t., 1933– rendezője, 1946–55 főrendező, 1960– a színház műv. kollégiumának eln. 1938–48 a Művész Színház operastúdiójának, 1948– a színház Nyemirovics-Dancsenko Stúdióisk. vez. K. Sz. Sztanyiszlavszkij tanítványa és módszerének továbbfejlesztője. Sajtó alá rendezi Sztanyiszlavszkij írásait. A SZU népművésze (1948), négyszeres Áll.-díjas (1946, 1949, 1950, 1952).

KEGEL, Herbert (1920) – német (NDK) karmester. 1935–40 a drezdai konzervatóriumban tanul. 1946–49 a rostocki színház karmestere. 1949–53 a lipcsei rádióénekkar és nagyzenekar vez. 1953– a rádió szimfónikus zenekarának karnagya, 1958– főzeneig., 1960– vez. karmestere. 1961– egyidejűleg a berlini Áll. Opera karnagya. Európa-szerte vendégszerepel, Magyaro.-on is fellép. Műv.-díjas (1959), Nemzeti-díjas (1961).

KEILBERTH, Joseph (1908) – német (NSZK) karmester. 1925– Karlsruhéban korrepetitor, 1935– uo. főzeneig. 1940– a prágai német filharmonikusok karmestere. 1945–50 a drezdai, 1950 a berlini Staatsoper főzeneig. 1951–59 a hamburgi és a bambergi filharmonikusok vez., a hamburgi opera karmestere. 1959– a müncheni Staatsoper főzeneig. Mozart, Wagner, Bruckner, Smetana és Dvorzsák műveinek neves interpretátora. Az NDK Nemzeti-díjasa (1949).

KEILWERT Vilmos (1905) – gépészmérnök. A bp.-i felsőiparisk. gépészeti oszt.-án tanul. 1926–63 a bp.-i Láng Gyárban dolgozik. 1926–30 üzemmérnök. 1930–34 gőzturbina, gőzkazán szerszámszerk., 1933–54 vegyipari és élelmiszeripari géptervező, oszt. vez. főmérnök, 1954–59 az üzem főkonstruktőre, 1959–63 főmérnöke. 1963– a Vegyipari Géptervező és Fővállalkozó Váll. szaktanácsadó főmérnöke. Vegyipari és élelmiszeripari gépek és teljes gyárberendezések tervezésével és üzembe állításával foglalkozik. Kossuth-díjas (1953).

KEITA, Fodeba (1921) – guineai politikus. A Sorbonne-on jogot tanul. Közben megalakítja a híres Ballets Africains (később Guineai Nemzeti Balett) társulatot, amely Európában, az USA-ban és Afrikában nagy sikerrel szerepel. Szoros kapcsolatba kerül az afrikai írók és művészek „új hullám” csop.-jával, akik a néger kultúrát akarják feléleszteni. 1957 visszatér Guineába; a Ter. Gyűlés t. 1958 Guinea első afrikai korm.-ának belügymin. 1959–66 honv. és belbiztonsági min., 1967– földművelésügyi min. Számos publikációja jelenik meg.

KEITA, Modibo (1915) – mali politikus. 1936– Bamakóban tanító, később tanfelügyelő. 1946– az RDA alapító t., majd helyi csop.-jának, a Szudáni Uniónak vez. 1948– a Szudáni Unió főtitk., a ter. nemzetgy. t. 1956 Bamako polgármestere. 1956–58 a francia nemzetgy. tengerentúli képv. és első afrikai aleln. 1957 két francia korm.-ban is a tengerentúli francia ter.-ek államtitk. 1959–60 a Mali Államszöv. min. eln. 1960 az államszöv. felbomlása után a független Mali közt. eln., min. eln. és hadügymin. 1963 Lenin-békedíjjal tüntetik ki. 1968. nov. puccsal megbuktatják és letartóztatják.

KEKKONEN, Urho Kaleva (1900) – finn közt. eln. A jogtud. dr.-a. 1927–31 az Agrárszöv. jogásza, majd áll. szolgálatba lép. 1936–56 az Agrárszöv. egyik vez., parl. képv., 1946–47, ill. 1948–50 a parl. elnökh., majd eln. 1936–37, ill. 1944–46 igazságügymin. 197–39 belügymin. 1950–51 min. eln. és belügymin. 1951–56 min. eln., 1952–54 külügy min. is. 1956– közt. eln. Több jogi és pol. tárgyú könyvet ír, számos kitüntetés tulajdonosa. A II. vh. során és után a finn–szovjet közeledés híve (az ún. Paasikivi-vonal). A háború befejezése óta Finno. semlegességének szószólója.

KELDIS, Msztyiszlav, Vszevolodovics (19 1) – szovjet matematikus, fizikus. A moszkvai egy.-en végez. 1931–46 a Zsukovszkij Közp. Aerodinamikai Int.-ben mérnöki, majd különböző vez. beosztásokban dolgozik. Egyidejűleg 1935– a SZU Tud. Ak. Sztyeklov Mat. Int.-ben tevékenykedik, 1944–49 a mechanikai oszt. vez., 1949–51 ig. h., 1953– az alk. mat. oszt. vez. (1966– az oszt.-ból alakult Alk. Mat. Int. ig.). 1946– a SZU Tud. Ak. t. 1953–54 a SZU Tud. Ak. mat.-fizikai oszt. tud. titk. 1955– az Ak. Elnökségének t. 1960–61 elnökh., 1961– eln. 1961–,a tud. és technikai Lenin-díj biz. eln. A mongol a csehszlovák és a lengyel tud. ak.-k t. 1949– SZKP t. 1961– SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka (kétszeres) Hőse (1956, 1961), kétszeres Áll.-díjas (1942, 1946), Lenin-díjas (1957). Fizikai kutatásaiban a vibráció problémáival, a hidrodinamika és az aerodinamika elméletével, a nehézfolyadékok felszínén keletkező hullámok elméletével foglalkozik. A mat. ter.-én a valós függvénytan és a topológia művelője. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelent meg cikke.

KELEN Béla (1920) – az *Esti Hírlap* főszerk. (1962 óta). Üvegtechnikus, 1937– párttag. 1945–56 különböző párt- és tömegszerv. funkciókat tölt be. 1950–51 elvégzi a pártfőisk.-t. 1957–62 az MSZMP bp.-i biz. titk. 1949– országgy. képv. (Bp.)

KELETI László (1904) – színész. Rákosi Szidi színiisk.-jában tanul, majd a M. Színházban kezdi pályáját. 1923–38 különböző bp.-i színházakban szerepel. 1938–44 Angliában, Franciao.-ban, Olaszo.-ban, Dániában revütársulatoknál, 1945– ismét bp.-i színházakban játszik. 1961– a Jókai, ill. a Thália Színház t. Főleg komikus epizódszerepeket alakít. 1951– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Érdemes művész (1964). Számos filmben szerepel. Szakmunkája: *A maszkírozás kézikönyve* (1948).

KELETI Márton (1905) – filmrendező. Színpadi rendezőként kezdi pályáját, a 20-as években a bp.-i Városi Színházban operákat és színműveket rendez. A hangosfilm bevezetése óta foglalkozik filmmel, 1937– önálló rendező. A felszabadulás utáni első film, a *Tanítónő* alkotója. 1950– a Színház és Filmműv. Főisk. rendezéstanára. Háromszoros Kossuth-díjas (1951, 1953, 1954), Kiváló művész (1965). F. r.: *Tanítónő* (1945), *Beszterce ostroma* (1948, új változat: 1955), *Mágnás Miska* (1948), *Janika* (1949), *Különös házasság* (1951), *Erkel* (1952), *Az élet hídja* (1955), *Pár lépés a határ* (1959), *Tegnap* (1959), *Virrad* (1960), *Puskák és galambok* (1961), *Hattyúdal* (1963), *A tizedes meg a többiek* (1967), *Butaságom története* (1967); továbbá több tv-film.

KELLENBENZ, Hermann (1913) – német (NSZK) gazd.- és társad. történész. A würzburgi egy.-en tanul. 1950–57 uo. tanár, 1957–60 a nürnbergi gazd. és társ. tud. főisk., 1960– a kölni egy. tanára. Középkori és újkori német és egyetemes tört.-mel, valamint a Hansa-városok tört.-ével foglalkozik.

KELLÉR Dezső (1905) – író, humorista, konferanszié. Újságíróként kezdi pályáját, majd színpadi szerzőként működik, kabarétréfákat, egyfelvonásosokat, magánszámokat, operett-librettókat ír. 1933 először lép fel mint konferanszié a Teréz körúti Színpadon. A felszabadulás óta elsősorban mint konferanszié működik, kezdetben a Pódium Kabaréban, 1949– a Kamara Varietében és a Vidám Színpadon. 1964– a Thália Kabaré vez. Kiváló művész (1965). Könyvei: *Kedves közönség* (1957), *Kis ország vagyunk* (1963), *Pest az Pest* (1968).

KELLER, Hans K. E. L. (1908) - német (NSZK) jogász. A müncheni, bordeaux-i és a kieli egy.-en közgazd. tant és jogot tanul. 1930–35 Francia-, Német-, Olaszo.-ban, az USA-ban és Angliában nközi jogi kutatásokkal foglalkozik. 1931 megalapítja a Német Európa-Uniót (1934– Nacionalista Internacionálé néven működik), 1936 a Népjogok Ak.-áját (a nácik a Nacionalista Internacionáléval együtt betiltják). 1947 létrehozza a népjogok ismertetésével foglalkozó Grotius Alapítványt, amelynek ügyvez. eln., 1949– a párton kívüli választók bajoro.-i, 1953– szöv. eln., 1952– városi tan.-os Münchenben.

KELLER, Inge (1923) – német (NDK) színésznő. Színiisk.-t végez, majd különböző városokban színész. 1947– Berlinben játszik. 1950– a Deutsches Theater t. 1949– filmen is szerepel. Színpadi műv.-e mellett különösen tv-film alakításai jelentősek. Műv.-díjas (1960), Nemzeti-díjas (1961). Magyaro.-n a *Lelkiismeret lázadása* TV-film Ebershagennéjaként ismert.

KELLEZI, Abdyl (1915) – albán politikus. A torinói kat. isk. növendéke, Zogu-párti magatartás miatt letartóztatják. 1943 Tiranába visszatérve ismét letartóztatják, kiszabadulása után csatlakozik a partizánokhoz. 1945– Tirana képv. a népi gyűlésben. 1947 pénzügymin. h. 1948–50 és 1953–56 pénzügymin. 1956 min. elnökh. Az Albán Munkapárt KB t. 1966– a tiranai városi tan. eln.

KELLNER Béla (1904) – patológus, rákkut. A pécsi egy. orvosi karán tanul. 1927–39 a pécsi Kórbonctani Int. tanársegéde, 1936– egy. magántanár. 1941–47 kórboncnok főorvos Bp.-en.1947–54 a Debreceni Orvostud. Egy. kórbonctan tanára. 1954– az Onkopatológiai Kut. Int. ig., egy. tanár. 1948– az MTA lev. t. A M. Onkológusok Társ. eln. Több külföldi, ill. nközi tud. társ. t. Áll.-díjas (1966). F. m.: *A nyirokcsomó daganatok* (társszerző 1965), továbbá mintegy 100 hazai és külföldi tud. publikáció.

KELLY, Gene Curran (1912) – amerikai táncos, színész és rendező. Jogot tanul, majd balettmester lesz. 1936 isk.-t alapít. 1938 bemutatkozik a Broadwayn. New York-i színpadokról szerződik Hollywoodba, ahol koreográfus és táncos. Prózai színészként is megállja a helyét. Az *Egy amerikai Párizsban*, *Ének az esőben* és *Felhívás táncra* c. filmjeit Magyaro.-n is bemutatják.

KELLY, Grace (1929) – amerikai színésznő. Milliomos családból származik. 1947–49 színi tanulmányokat folytat. Amatőrként kezdi, majd a Broadwayn és a tv-ben szerepel. 1954 Oscar-díjat kap. 1957 férjhez megy III. Rainer monacói herceghez és visszavonul a színi pályától.

KELSEN, Hans (1881) – amerikai jogász. Bécsben tanul, 1910– egy. tanár. A császári és kir. hadügymin., majd később a Beneš-korm. tanácsadója. Közben 1918–20 az Osztrák Közt. kancelláriáján konzul, az alkotmány kidolgozója. 1940 az USA-ba emigrál, a California Egy.-en prof. Alkotmányjoggal, államelmélettel, majd jogelmélettel és nközi joggal foglalkozik, a Reine Rechtslehre néven ismert nagyhatású jogelméleti rendszer kidolgozója. Magy. megj. könyvei: *Az államelmélet alapvonalai* (1927), *A szuverenitás fogalmának változása* (1931).

KEMAL, Yasari (Gökçeli) (1922) – török író és újságíró. Autodidakta. Elbeszéléseket, reg.-eket ír. A török Munkáspárt t. 1966 megalapitja az *Ant* c. baloldali folyóiratot. *Sovány Mehmet* c. reg. magy. is megj. (1963).

KEMENESY Ernő (1891) – agrármérnök. Mezőgazd. főisk.-t végez, majd különböző uradalmakban gazdatiszt. A felszabadulás után a bp.-i Agrártud. Egy.-en tanszékvez. egy. tanár. 1949– a Keszthelyi Mezőgazd. Kut. Int. megszerv. és ig. 1953 az MTA Martonvásári Kut. Int. ig. 1955– Keszthelyen az Agrártud. Főisk.-n a talajerőgazdálkodással foglalkozik és egyben a témakör tud. kutatásának orsz. vez. 1955 a mezőgazd. tud. dr.-a, a Halle–Wittenbergi egy. díszdr.-a. Munkater.-e: a talaj termékenységének fenntartása, a talajerőgazdálkodás. F. m.: *Az állattenyésztés üzemi szervezésének néhány időszerű kérdése* (1939), *Növénytermesztés a termőerőgazdálkodás szolgálatában* (1958), *Az Őrség talajerőgazdálkodásának problémái* (1958), *Talajművelés* (1964).

KEMÉNY Imre (1891) – fogorvos. A bp.-i és a szegedi tud. egy.-en tanul, majd az Apponyi Poliklinikán fogszakorvosi képesítést szerez. A 20-as és a 30-as években külföldi klinikákon képezi tovább magát. 1951– a Közp. Stomatológiai Int.-ben dolgozik, a fogpótlás orsz. vez. főorvosa. 1963 c. egy. tanár. 1962–67 a fogorvosok szakcsop.-jának eln. Az orvostud. dr.-a (1961). Kossuth-díjas (1950). Fogpótlástannal és a fogágy megbetegedéseivel foglalkozik. F. m.: *A lemezes fogpótlás új irányelvei* (1952), *A retenciós protézis* (1954, románul is), *Die klinische Grundlagen der totalen Prothese* (Lipcse 1955, 2. kiad. 1965), *Le Basi Cliniche della Protesi Totale* (Torino 1959), *A foghiányok klinikuma és a lemezes fogpótlás* (1959), *Hibák a fogorvosi gyakorlatban* (társszerző 1961), továbbá több mint 60 tud. publikáció magy. és idegen nyelveken.

KEMÉNY László (1899) – színész. A Színműv. Ak.-t végzi. 1921–30 a kolozsvári, 1930–38 a miskolci színházban játszik. 1945–50 a Madách Színház, 1950–55 az Ifj. Színház, 1955–65 a Nemzeti Színház t. (nyug.). Klasszikus és modern karakter- és epizódszerepeket játszik. Érdemes művész (1965). F. sz.: Lucifer (Madách: *Az ember tragédiája*), Slim (Steinbeck: *Egerek és emberek*), Okajomov (Afinogenov: *Kisunokám*), Verbőczy (Illyés: *Dózsa György*), Charley (Miller: *Az ügynök halála*), Kalmár (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Corbaccio (Jonson: *Volpone*).

KEMPE, Rudolf (1910) – német (NSZK) karmester. Drezdában oboa tanszakot végez, majd Dortmundban és Lipcsében játszik. 1936– karmester. 1942– Chemnitzben, 1948 Weimarban, 1949–52 Drezdában főzeneig. 1951–52 egyidejűleg a drezdai Staatsoper vez. 1952–54 a müncheni Staatsoper főzeneig., majd különböző zenei centrumokban, tbk. Bécsben, New Yorkban és Londonban vendégművész. 1961– a londoni filharmonikusok vez. karmestere. Neves Strauss-, Dvorzsák- és Csajkovszkij-interpretátor.

KEMPFF, Wilhelm (1895) – német (NSZK) orgona- és zongoraművész, zeneszerző. Orgonaművész-családból származik, már 9 éves korában feltűnik. 1917 elnyeri a Mendelssohn-díjat. 1924–

29 a stuttgarti konzervatórium ig. 1929– a potsdami, külföldieket tanító Német Zenei Int. művészképzőjének vez. 1945– főként mint zongora- és orgonavirtuóz tevékenykedik, világszerte nagy sikerrel hangversenyezik. Mint zeneszerző operákat, zenekari és kamarazeneműveket alkot.

KEMPNY, Josef (1920) – cseh politikus, építész. 1939–48 munkás, majd építésztechnikus különböző gyárakban. 1948–64 építőip. váll.-ok, ill. az építőip. váll.-ok társulásának ig. Közben 1961–62 Ostraván a CSKP ker. pártbiz.-án oszt. vez. h. 1964–68 az ostravai városi nemzeti biz. eln. 1968– a Cseh Nemzeti Tan. t. (1968 a Nemzeti Tan. elnökségi t. és jogi biz. eln. is). 1968 nov.– a CSKP KB titk. 1969 jan.– a Szöv. Nemzetgy. népi kamarájának t. 1969 máj.– a CSKP KB ideológiai biz. eln.

KEMULA, Wiktor (1902) – lengyel kémikus. 1923–45 a lvovi egy.-en fizikokémiai előadó, majd prof. 1945– a varsói egy. szervetlen kémia prof. 1952– a Kémiai Int. ig. 1956– a Lengyel Tud. Ak. és több külföldi tud. társ. t. A *Kémiai Évkönyvek* és az *Analitikai Kémia* főszerk. Az *Electroanalytical Chemistry* és a *Talanta* szerk. biz. t. Főként polarográfiai és színképelemzési munkái jelentősek. A kromatopolarográfia megteremtője. Több mint 250 tud. munkát ad ki.

KENDALL, Donald (1921) – amerikai nagytőkés. 1942–47 a haditengerészet légi alakulatánál szolgál. 1952–63 a Pepsi-Cola Corp. aleln., 1963– eln., és más társ.-ok ig.

KENDALL, Edward C. (1886) – amerikai kut. kémikus. A Columbia Egy.-en végzi tanulmányait. 1910 a Parke-Davis and Co. cégnél kezdi, majd 1911–14 a New York-i St. Luke Kórházban folytatja pajzsmirigy-kutatásait, 1914–16 a Mayo Klinika biokémia oszt. vez., 1921–51 fizikai kémia prof., a Princeton Egy. tb. prof. Számos kitüntetést kap, 1950 orvosi és élettani Nobel-díjat (P. S. Hench-csel és Th. Reichsteinnel közösen) a trioxazinnal és a mellékvesekéreg hormonjaival kapcsolatos kutatásaiért.

KENDREW, John Cowdery (1917) – angol biokémikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1940–45 a repülőgépgyártással foglalkozó min.-ban dolgozik. 1947– Cambridge-ben tanít. 1953– uo. a molekuláris biológiai int. ig. 1954– a Davy-Faraday Labor.-ban docens, közben 1960–63 a Hadügymin.-ban tud. tanácsadó. 1965– a Tud. Pol. Tan. t. A *Journal of Molecular Biology* c. folyóirat főszerk. 1962 M. F. Perutzcal megosztott kémiai Nobel-díjat kap a globuláris fehérjék szerkezetére vonatkozó kutatásaiért.

KENESSEY Jenő (1905) – karmester, zeneszerző. A Nemzeti Zenede zeneszerzési és orgonatanszakán tanul, majd a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n karmesteri diplomát szerez. Egyidejűleg jogot végez. 1928–29 Áll. ösztöndíjasként Milánóban, Rómában, Bayreuthban és Salzburgban jár tanulmányúton. 1929– a M. Áll. Operaház korrepetitora, 1932–65 karmestere (nyug.). Hosszú ideig a Vasas Szimfonikus Zenekarok karnagya. Érdemes művész (1952), Kossuth-díjas (1953), SZOT-díjas (1966). F. m.: Táncjátékok: *Majális* (1948), *A keszkenő* (1951), *Bihari nótája* (1954), *Az arany meg az asszony* (opera 1942); továbbá kamarazenei kórusművek és dalok.

KENNAN, George Frost (1904) – amerikai diplomata és tudós. A Princeton Egy.-en végez. 1924–44 diplomáciai szolgálatban: Európa különböző fővárosaiban tölt be követségi funkciókat, többek között 1934–35 Moszkvában, majd 1945–47 ismét a moszkvai követségen jogtan.-os. 1947–49 a Külügymin.-ban. 1952–53 nagykövet a SZU-ban. 1951 a chicagói, 1954 a Princeton Egy. előadója, 1957–58 meghívott prof. az oxfordi, majd a Harvard és a Yale Egy.-en. 1961–63 nagykövet Jugoszláviában. 1964– a Princeton Egy. prof. 1965– az Orsz. Műv. és Irod. Int. eln. 1966– a Harvard Egy.-en is tanít. Számos egy. díszdr.-a, több könyve jelenik meg.

KENNEDY, David Matthew (1905) – amerikai pénzügymin. A Washington és a Rudgers egy.-en tanul. 1930–46 az amerikai nemzeti bankban, 1946–53 a chicagói nemzeti bankban vez. beosztásokban, 1956–59 az utóbbi eln., 1959– a bank ig. tan. eln. Közben 1953–55 pénzügyi államtitk. 1969– pénzügymin. Több nagyváll. ig. tan. t., vez.

KENNEDY, Edward Moore (1932) – amerikai ügyvéd és politikus. (A meggyilkolt John és Robert Kennedy fivére.) Jogot végez. 1956 riporter É-Afrikában. 1960 körzeti ügyészh. Massachusettsben, majd John F. Kennedy elnökválasztási kampányát szervezi a Ny-i államokban. 1963– szenátor. A Joseph P. Kennedy Jr. Alapítvány eln., a bostoni egy. felügyelője. Dem. párti.

KENNEDY, Joseph Patrick (1888) – amerikai üzletember. A néhai Kennedy eln. apja. A Harvard Egy.-en tanul. 1912–18 különböző bankoknál és váll.-oknál vez. beosztásban. 1926–29 az amerikai filmelosztó irodák eln. 1928–29 a Keith-Albee-Orpheum Színházak Rt. eln. és az ig. tan. eln. 1929–30 a Pathé filmváll. ig. tan. eln. 1937–40 nagykövet Nagy-Britanniában. Több százmillió dollárt érő vagyonát főleg a hollywoodi filmváll.-ok részvényeiből szerzi.

KENT, Allegra (1937) – amerikai táncművész. Nizsinszka Broniszlava tanítványa. 1953– a New York City Ballet szólistája. Leginkább Sztravinszkij zenéjére írt modern táncjátékokban lép fel *(Adagio, Les Noces, Agon)*, valamint klasszikus zeneművek modern feldolgozásaiban *(Epizódok, Concerto barocco, Skót szimfónia, Vonósszerenád)*.

KENT, Rockwell (1882) – amerikai festőművész és író. Képein, metszetein és rajzain főként Alaszka és Grönland világának egyszerű embereit ábrázolja. Európa és Amerika számos országában kiállít. 1960 köztulajdonban nem levő képeit a SZU-nak ajándékozza. 1966 Nközi Lenin-békedíjat kap.

KENTER, Ayse Yildiz (1928) – török színésznő és rendező. Az istanbuli Áll. Konzervatórium színészi karán végez. 11 évig az Áll. Színház t., később az Áll. Konzervatórium színészi karának tanára. Jelenleg önálló társulatban játszik, rendez. Ismert filmszínésznő. Az év legjobb alakításáért kétszer is megkapja az Iskender-díjat.

KENTNER Lajos (1905) – Angliában élő, magy. származású zongoraművész. Tanulmányait a bp.-i Zeneak.-n végzi. 15 éves kora óta hangversenyezik. 1935– Angliában él, de többször jár és koncertezik Magyaro.-on is. A modern zeneirod. mesteri előadója, bár főleg Chopin és Liszt interpretálásával tűnik ki. Bartók 2. zongoraversenyét ő mutatja be, s a 3.-at is ő játssza először Európában. Éveken át Menuhin zongorakísérője. Komponál is.

KENYATTA, Dzsomo (Kamau wa Ngengi) (1893) – kenyai áll.- és korm. fő. A kikuju törzs t. 1922 a Kikujuk Közp. Szöv.-ének alapító t., 1927– a Szöv. főtitk., 1931–46 Angliában, az USA-ban és a SZU-ban él. 1938 megj. *A Kenya-hegységgel szemben* (Facing Mount Kenya) c. könyve, az afrikai etnográfiai irod. egyik legjelentősebb alkotása. 1947– a Kenyai Afrikai Unió (KAU) eln., 1952 az ún. Mau-Mau partizánmozg. vezetésével vádolva 5 társával együtt letartóztatják. 1953 ápr. 7 évi kényszermunkára ítélik, majd kényszerlakhelyet jelölnek ki részére és rendőri felügyelet alá helyezik. 1960 távollétében az újjászervezett Kenyai Afrikai Nemzeti Unió (az 1953-ban betiltott KAU utóda) elnökévé választják. 1961 aug. szabadon bocsátják, 1961 nov. Londonban függetlenséget követel Kenyának. A függetlenség kikiáltása után 1963– min. eln. 1964– közt. eln. is.

KÉPES Géza (1909) – költő, műfordító, irod. tudós. Sárospataki diákkora óta jelennek meg versei. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1933–40 középisk. tanár Sárospatakon, az angol int.-ben, majd a Honv. Min.-ban fordító. 1946– a M. Rádió irod. oszt. vez. 1955–56 a Magvető Könyvkiadó ig. 1956 az Írószöv. titk. 1957– az MTA Irod. tört. Int. tud. munkatársa. Költői és műfordítói munkásságot folytat világirod. kutatásokkal, főleg a finnugor és iráni kapcsolatokkal foglalkozik. Kétszeres József Attila-díjas (1952, 1955). F. m.: Verseskötetek: *Vajúdó világ* (válogatott versek 1954), *Napkelte Mongóliában* (1955), *Só és bors* (epigrammák 1956), *A mindenség énekei* (1961), *Ének meredek parton* (1966), *Kő és festék* (1967), *Cseréphalom* (1965). Műfordítások: *Napnyugati madarak* (1937), *A sziget énekel* (angol költők 1947), *A szabadság magvetői* (orosz és szovjet költők 1949), *Válogatott műfordítások* (1951), *Ének Igor hadáról* (1956), *Finn versek és dalok* (1959), *Quasimodo válogatott költeményei* (1960), *Háfiz: Versek* (1960), *Szádi: Rózsáskert* (1961).

KERBABAJEV, Berdi Muradovics (1894) – szovjet író. A leningrádi egy. K-i fakultásán tanul. 1942–50 a Türkmén Írószöv. eln. 1948– SZKP t. 1951– a Türkmén Tud. Ak. t. A Türkmén SZSZK érdemes művésze. Reg.-eket, elb.-eket, színműveket ír, továbbá az első türkmén opera *(Abadan)* librettóját. Tolsztoj, Gorkij, Solohov és más orosz írók műveit fordítja türkmén nyelvre. Kétszeres Áll.-díjas. Magy. megj. művei: *A döntő lépés* (reg. 1950), *A fehér arany országa* (reg. 1951).

KERBEL, Lev Jefimovics (1917) – szovjet szobrászművész. A moszkvai Szurikov Képzőműv. Főisk.-n tanul. A II. vh. idején a szovjet haditengerészet kötelékében dolgozik, nagyszámú szoborportrét készít matrózokról. 1962– a SZU Műv. Ak. t. 1963– SZKP t. Fő műve a moszkvai *Marx-emlékmű* (1961). Áll.-díjas (1950), Lenin-díjas (1962), az OSZSZSZK érdemes művésze (1963).

KEREKES János (1913) – zeneszerző, karmester. Bp.-en Weiner Leó növendéke, majd a berlini Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1936– a M. Áll. Operaház korrepetitora, 1947– karmester. 1957– a TV zenei tanácsadója, 1964– komolyzenei rovatának vez. F. m.: Operettek: *Palotaszálló*, *Állami Áruház* (1951), *Kard és szerelem* (1957), valamint filmzenék, szimfonikus szórakoztató zenedarabok, dalok.

KERENSZKIJ, Alekszandr Fjodorovics (1881) – orosz emigráns politikus. A taskenti és a pétervári egy.-en tanul. 1912–17 a IV. Áll. Duma t., 1904– Pétervárон ügyvéd. Az eszer párt egyik vez. Az 1917 febr. forr. után az ideiglenes korm. t., igazságügy, hadügy, majd tengerészeti min., 1917 júl.– min. eln. 1917 szept.– a Kornyilov-összeesküvés leverésétől az orosz haderők főpar. Az okt. forr. győzelme után elmenekül Petrográdból. 1918 az általa szervezett ellenforr. lázadás kudarca után emigrál. Franciao.-ban, majd Angliában tartózkodik, 1940– az USA-ban él, aktív szovjetellenes propagandát folytat.

KERÉNYI György (1902) – népzenekut. Tanulmányait a bp.-i tud. egy.-en és a Zeneműv. Főisk.-án Kodálynál végzi. 1930–32 Berlinben és Rómában tanulmányúton, 1933– az *Énekszó* és az *Éneklő Ifjúság* szerk., orsz. énekoktatási felügyelő. 1934– Bartók munkatársa az MTA népzenei munkáiban. Jelenleg a MTA népzenekut. csop. főmunkatársa, a *M. Népzene Tára* egyik főszerk.

KERÉNYI Jenő (1908) – szobrászművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1937–38 áll. ösztöndíjjal Rómában folytatja tanulmányait. 1938– kiállító művész. A mai magy. szobrászat egyik legerőteljesebb egyénisége; kisplasztikákat és monumentális műveket is alkot. 1958 a Brüsszeli Világkiállításon *Táncolók* c. szobrát nagydíjjal jutalmazzák. Kétszeres Munkácsy-díjas (1951, 1955), Kossuth-díjas (1953), Kiváló művész (1966). F. m.: *Partizán emlékmű* (Sátoraljaújhely 1948), *Osztyapenko-emlékmű* (Bp. 1951), *Felvonulók* (1954), *Győri pályaudvar dombormûve* (1954), *Legenda* (Tihany 1963), *Munkásmozgalmi emlékmű* (Zalaegerszeg 1964), *Csontváry síremlék* (1966).

KERÉNYI Károly (1897) – magy. származású svájci klasszika-filológus és vallástörténész. Egy. tanulmányait Bp.-en végzi. 1927– egy.-i magántanár, 1934–40 a klasszika-filológia prof. a pécsi egy.-en. 1940–43 a szegedi egy. prof. 1943 Svájcba távozik. 1944–47 a magy. nyelv meghívott prof. a baseli egy.-en. 1948– a zürichi C. G. Jung Int. tanára.

KERES Emil (1925) – színész, színig. Munkás volt, majd 1945–50 elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1950–53 a Nemzeti Színház t. 1954–56 a szolnoki Szigligeti Színház ig. 1956–59 a Vígszínházban működik. 1959– a Jókai, majd a Thália Színház ig. és színésze. Vez. jellemszerepeket játszik. 1967– az MSZMP KB t. Kétszeres Jászai-díjas (1961, 1963), SZOT-díjas (1963), Kossuth-díjas (1965). F. sz.: Színpadon: A költő (Majakovszkij: *Poloska*), József Attila (Gosztonyi: *Tiszta szívvel*), Raszkolnyikov (Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés*), Az ügyvéd (Dreiser–Piscator: *Amerikai tragédia*), Chipman (Levitt: *Parancsra tettem*), Vladimir (Beckett: *Godot-ra várva*), XII. Pius (Hochhuth: *A helytartó*), Kuligin (Osztrovszkij: *Vihar*), K. Josef (Kafka: *A per*), Filmen: *Húsz óra* (1965).

KERESZTES Mátyás (1910) – vegyészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. vegyészmérnöki karán tanul. 1936– főleg a nitrogéniparban dolgozik, majd ui. különböző vez. műszaki beosztásokat tölt be: a Péti Nitrogénművek, a Borsodi Vegyi Kombinát, a Tiszai Vegyi Kombinát műszaki ig., irányítja az építést és az üzembe helyezést, majd a Vegyipari Tröszt vezérig. h. 1968– a M. Vegyipari Egyes. elnökh., 1963– egyidejűleg a Veszprémi Vegyipari Egy. c. docense. A kémiai tud. kandidátusa (1957). Áll.-díjas (1966). F. m.: *Nitrogénipar* (egy. tankönyv 1955).

KERESZTURY Dezső (1904) – író, költő, irod. történész, kritikus, műfordító. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en, valamint a bécsi és a berlini egy.-en tanul. 1929–36 a berlini egy. magy. lektora, a Magy. Int. könyvtárosa. 1936–44 az Eötvös Kollégiumban a magy. irod. tanára. 1937–44 egyidejűleg a *Pester Lloyd* c. német nyelvű napilap irod., majd. kult. rovatvez. 1945– a bp.-i tud. egy. magántanára, az Eötvös Kollégium ig., az Írószöv. alapító t. A felszabadulás után a Nemzeti Parasztpárt t. 1945–47 vallás- és közokt. ügyi min. 1948–50 az MTA főkönyvtárosa. 1950– az Orsz. Széchényi Könyvtár főoszt. vez. A M. Irodtört. és a Lenau Társ. aleln. József Attila-díjas (1968), 1928– jelennek meg írásai. Magy. irod. tört.-tel, germanisztikával és könyvtártud.-nyal foglalkozik, költői, prózaírói és műfordítói munkásságot folytat. F. m.: *Arany János* (1937), *Ungarn, ein Novellenbuch* (szerk. 1938), *A német irodalom kincsesháza* (szerk. 1940), *Helyünk a világban* (1946), *A magyar irodalom képeskönyve* (1956), *Dunántúli hexameterek* (versek 1956), *Lassul a szél* (versek 1957), *A német líra kincsesháza* (szerk. 1959), *A magyar zenetörténet képeskönyve* (1960), *Balaton* (1960), *Walter von der Vogelweide versei* (műfordítások 1961), *Emberi nyelven* (versek 1965), *„S mi vagyok én...”* (Arany-monográfia 1967), *Európai pillanatok* (1968).

KEROUAC, Jack (1922) – Francia Kanada-i származású amerikai író. A Columbia Egy.-en végez. Először a keresk. flottánál, majd a haditengerészetnél szolgál. Sokat utazik É- és Közép-Amerikában. Hírnevét önéletrajzi reg.-ének, az *Úton*nak köszönheti (1957, magy. 1966), ahol sorstársait, a vagabundokat mutatja be. A beatnemzedék egyik vezérének, szószólójának számít. Fenti reg.-én kívül antológiákban versei és elb.-ei jelentek meg magy.

KERPEL-FRONIUS Ödön (1906) – gyermekgyógyász. A bp.-i, müncheni és a bécsi egy. orvosi karán tanul. 1933–34 Rockefeller-ösztöndíjjal Bostonban (USA) és a Harvard Egy.-en dolgozik. 1946–67 egy. tanár, a pécsi orvostud. egy. gyermekklinikájának ig. 1967– a Bp.-i Orvostud. Egy. tanszékvez. tanára, az egy. II. sz. Gyermekklinikájának ig. 1948– az MTA lev. t. 1962– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Számos külföldi gyermekorvos-társ. t. Kossuth-díjas (1951). Az újszülöttek élet- és kórtanával, só- és vízháztartásával, a csecsemőkori betegségek gyógyításának kérdéseivel foglalkozik. F. m.: *Pathologie des Salz- und Wasserhaushaltes* (1947), *Csecsemőkori sorvadás* (Varga F.-el 1953), továbbá mintegy 120 tud. publikáció.

KÉRY László (1920) – irod. történész, kritikus, műfordító. A bp.-i tud. egy.-en és az Eötvös Kollégiumban magy.–angol szakot végez. 1945–50 a Közokt.ügyi Min. előadója. 1945–47 egyidejűleg a *Magyarok* c. irod. folyóirat felelős szerk. 1947–48 Angliában, 1965 az USA-ban jár tanulmányúton. 1953–67 az ELTE világirod. tanszék docense. 1967– uo. az angol tanszék vez. docense. 1959– a M. Pen Club főtitk. Írói pályafutását novellákkal kezdi, a 40-es évek vége óta irod. történészként és kritikusként tevékenykedik. Angol és amerikai írók műveit fordítja magy. nyelvre. Az irod. tud. kandidátusa (1963). F. m.: *Shakespeare tragédiái* (1959), *Shakespeare vígjátékai* (1964). *Shakespeare, Brecht és a többiek* (1961).

KESZI Imre (1910) – író, irod.- és zenekritikus. A bp.-i tud. egy. bölcsészeti karán és a Zeneműv. Főisk.-n Kodály Zoltánnál tanul. A felszabadulás előtt középisk.-i, majd tanítóképző int.-i tanár. 1946–49 a *Szabad Nép* kult. rovatának munkatársa és az *Emberség* c. irod. folyóirat szerk. 1951–57 a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Pályáját zenetud. tanulmányokkal és versekkel kezdi. A felszabadulás után elsősorban tanulmányokat és kritikákat, az 50-es évektől főleg reg.-eket, drámákat, rádiójátékokat ír. Francia és német írók műveiből is fordít. Felesége: Hajnal Anna költő. F. m.: *A sziget ostroma* (tanulmányok, kritikák 1948), *Alapkő* (reg. 1952), *Törvényen kívül* (színmű 1956), *Borszeszláng* (novellák 1958), *Elysium* (reg. 1958), *Szőlőből bor* (reg. 1961), *Örvényes Csóri* (reg. 1962), *Végtelen dallam. Wagner életregénye* (1963), *Flóra Lágymányoson* (reg. 1965), *Babiloni vályog* (tanulmányok 1968).

KESZTHELYI Zoltán (1909) – költő, műfordító. Szövőipari tanuló, majd tisztv. és sportújságíró. Serdülő kora óta részt vesz a munkásmozg.-ban. 1933– a *Népszava* munkatársa, versei is itt jelennek meg először. A felszabadulás után az ELTE bölcsészkarán tanári oklevelet szerez. 1945–48 könyvtáros a Főv. Könyvtárban. 1947–48 a *Kortárs* c. folyóirat főmunkatársa. 1948–49 a Népművelési Közp.-ban dolgozik. Jelenleg a bp.-i közgazd. egy. nyelvi tanszékén tanít. Költői és prózaírói, műfordítói munkásságot is folytat, elsősorban angol és amerikai költőket tolmácsol. Háromszoros József Attila-díjas (1951, 1954, 1958). F. m.: *Válogatott versek* (1961), *Összegyűjtött versek* (1968), *Az ősz gyertyái* (versek 1968). Reg.-ek: *Futball és egy pár cúgos cipő* (1959), *Neve nincs utca* (1964), *Manchesteri közjáték* (1968).

KESZTYÜS Loránd (1915) – orvos. A debreceni tud. egy. orvosi karán végez. 1938–47 uo. az Élettani és Ált. Kórtani Int. gyakornoka, tanársegéde, majd adjunktusa. 1941–42 áll. ösztöndíjjal a berlini egy. Gyógyszertani Int.-ben dolgozik. 1943– egy. magántanár, 1947–48 a debreceni egy.-en az ált. kórtani tanszék mb. tanszékvez. docense. 1948– uo. egy. tanár, a Kórélettani Int. ig. 1950–52 az orvostud. kar, majd a Debreceni Orvostud. Egy. dékánja, 1957–59 rektorh., 1959–63 és 67– rektor. 1967– az MTA lev. t. Kórélettannal, kísérleti immunbiológiával és allergológiával foglalkozik. F. m.: *Allergia* (Fornet Bélával 1961), *A kórélettan tankönyve* (Sós Józseffel 1963, 2. kiad. 1966), *Immunität und Nervensystem* (1967), továbbá több mint 100 tud. publikáció.

KÉTHLY Anna (1889) – politikus. A Magántisztv. Szöv. alk. 1920– az SZDP t., 1922– az SZDP vez.-ségi t., a *Nőmunkás* c. lap felelős szerk., országgy. képv. 1944 Magyaro. német megszállása után letartóztatják. A felszabadulás után az SZDP orsz. vez.-ségi t., a párt jobboldalának egyik vez. 1948. márc. az SZDP vez.-sége mint a munkásegység ellenségét kizárja a pártból. 1949 letartóztatják és elítélik. 1956. okt. az ellenforr. restauráció érdekében tevékenykedik, megkezdi egy jobboldali szoc. dem. párt szervezését. 1956 nov. elején kiszökik az országból. 1957– Brüsszelben él, aktív ellenséges tevékenységet folytat a szoc. Magyaro. ellen.

KEUNEMAN, Pieter (1917) – a Ceyloni KP főtitk. Isk.-it az angliai Cambridge-ben végzi, itt kerül kapcsolatba a komm. mozg.-mal. 1940 a KP elődjének, az Egyesült Szoc. P.-nak főtitk., majd 1943 a KP egyik alapítója, s ettől kezdve kisebb megszakításokkal mindmáig főtitk., átmenetileg főtitkárh. 1947– országgy. képv.

KEYSERLING, Leon (1908) – amerikai jogász és közgazdász. A Columbia és a Harvard Egy.-en tanul. 1933–37 Robert Wagner szenátor titk., 1938–42 a Szöv. Lakáshiv., 1942–46 az Orsz. Lakásügynökség jogtan.-osa. 1946–50 az eln. gazd. tanácsadó testület aleln., majd 1950–53 eln. 1953– a szenátusi biz. tanácsadója. Az USA Közgazd. Társ. és a Tud. Ak. t. Számos cikke, tanulmánya, monográfiája jelent meg főleg a foglalkoztatottság és a gazd. stabilizáció problémaköréből.

KÉZDI Árpád (1919) – mérnök. A bp.-i Műegy.-en végez, 1942–61 uo. tanársegéd, adjunktus, majd docens. 1961– egy. tanár, a geotechnikai tanszék vez. Áll.-díjas (1966). A talajmechanika és a talajfizika elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik, számos nagy létesítmény altalaj vizsgálatát irányítja. F. m.: *Talajmechanika* (1952, 3. kiad. 1968), *Erddrucktheorien* (1962), *Handbuch der Bodenmechanik* I. II. (1964), *Stabilizált földutak* (1967), *Schutz und Entwässerung von Erdbauten* (1968) és 120 tud. publikáció.

KHAMA, Seretse (1921) – botswanai áll.- és korm. fő. Kir. családból származik, angol egy.-eken tanul. A bamangwato törzs főnökjelöltje, de száműzik, miután angol nőt vesz feleségül. 1956 visszatér hazájába, a bamangwato törzsi tan. titk. 1962 Botswana Dem. P.-jának eln. 1965 márc.– min. eln. 1966. szept.– közt. eln. is.

KHAN, Afzal Rahman (1921) – pakisztáni hadügymin. Tanulmányait Indiában végzi. 1940 csatlakozik az indiai haditengerészethez, kat. kiképzésben Indiában és Angliában részesül. Aktívan részt vesz a II. vh.-ban. 1959– a pakisztáni haditengerészet főpar.

KHANLARI, Parvi Natel (1914) – iráni költő és közéleti személyiség. Tanulmányait Teheránban és a párizsi egy.-en folytatja. 1948– az iráni nyelv prof. a teheráni egy.-en. 1955 belügymin. h., 1962–64 közokt.-ügyi min. 1965– a császári kult. alapítvány főtitk. Közben: 1943–65 a *Sokhan Lari* c. folyóirat szerk.

KHANOLKAR, Vaszant Ramdzsi (1895) – indiai orvos. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. 1924–41 a patológia prof. Bombayben. Az indiai rákkutatás úttörője. 1950– a Nközi Rákkutató Biz. eln. 1958–62 a Nközi Rákellenes Unió eln. 1956– az ENSZ atomsugárzás hatásait vizsgáló biz. t. 1958– eln. 1960 a Szovjet Orvostud. Ak. és az Osztrák Rákkutató Társ. t. Az angol Kir. Orvosi Társ. tb. t. Eddig száznál több tud. munkája jelent meg.

KHOMAN, Nai Thanat (1914) – thaiföldi külügymin. A bordeaux-i, majd a párizsi egy.-en tanul. 1941– külügyi szolgálatban. 1942–43 a tokiói követségen másodtitk., 1946–47 Washingtonban, 1947–49 Új-Delhiben ügyvivő, 1950–52 az ENSZ Gazd. Biz.-ának főig. 1952–57 az ország állandó ENSZ-megb. h., 1957–59 washingtoni nagykövet, s az ENSZ Gyámsági Tan. t. 1959– külügymin.

KHOSROVANI, Attaollah (1919) – iráni politikus. Teheránban, ill. Párizsban tanul. Munkaügyi attasé Franciao.-ban, hazatérve a Szociális Biztosítás Főfelügyelőségének vez. Az *Afkare Iran* c. lap megalapítója. 1962– munkaügyi min. Az Új Irán P. (az uralkodó felülről kezdeményezett reformprogramját támogató párt) egyik alapítója, főtitk. h., majd főtitk.

KIBALNYIKOV, Alekszandr Pavlovics (1912) – szovjet szobrászművész. A moszkvai Képző- és Iparműv. Főisk.-n tanul. 1954– a SZU Műv. Ak. t. Elsősorban portré- és emlékműszobrász (*Csernisevszkij emlékműve* Szaratovban 1948). *Majakovszkij-szobrát* 1958-ban Moszkvában állítják fel és Lenin-díjjal jutalmazzák. Alkotásait monumentális erő, elmélyedő lélekábrázolás jellemzi. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951), az OSZSZSZK érdemes művésze (1957), a SZU népművésze (1963).

KIBEL, Ilja Afanaszjevics (1904) – szovjet matematikus, meteorológus. Elvégzi a szaratovi egy.-et, majd 1925–43 egy geofizikai megfigyelőállomás munkatársa. 1943– a moszkvai Közp. Meteorológiai Int.-ben dolgozik. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1949– prof. Áll.-díjas (1941). Hidromechanikával és meteorológiával foglalkozik. Kidolgozza a meteorológiai prognózis meghatározásának mat. módszereit.

KIELMANSEGG, Johann Adolf von, gróf (1906) – német (NSZK) kat. személyiség. A kat. pályát a lovasságnál kezdi. Később a páncélos csapatokhoz kerül, a II. vh. végén harckocsi ezred par. 1951 a Blank Hiv.-nál (a Hadügymin. fedőszerve) kezd tevékenykedni, majd 1955 a NATO főhadiszállásán ny-német kat. képv. Dandártábornok, később hadoszt. par. és 1961– vezérőrnagy. 1963 a NATO közép-európai egyesített szárazföldi csapatok par., majd 1966– a NATO Közép-európai Szövetséges Fegyveres Erői főpar. 1968– nyug.

KIENIEWICZ, Stefan (1907) – lengyel történész. 1946– a varsói egy.-en ad elő, 1949– prof. A Lengyel Tud. Ak. Tört. Tud. Int. ig. h. A *Tört. Szemle* szerk. A 19. sz.-i lengyel és világtört. kiváló ismerője, számos könyv és tanulmány szerzője.

KIEPENHEUER, Karl-Otto (1910) – német (NSZK) asztrofizikus. A berlini műszaki egy.-en tanul. 1942– a freiburgi napfizikai obszervatórium vez. 1947– a freiburgi egy. docense, 1949– prof. Több nközi csillagászati társ. t. A Nap legnevesebb jelenkori kutatóinak egyike. *A Nap* c. ismeretterjesztő napfizikai munkája magy. is megj. (1967).

KIESINGER, Kurt Georg (1904) – német (NSZK) szöv. kancellár, a CDU eln. A tübingeni és a berlini egy.-en jogot, filozófiát és tört.-et tanul. 1933– a nácipárt t. 1935– ügyvéd Berlinben. A II. vh. idején a náci Külügymin. rádió oszt.-án dolgozik. 1942– oszt. vez. h. és ő tartja a kapcsolatot a goebbelsi Propagandamin.-mal. 1948– ügyvéd Tübingenben. 1949–58 a Szöv. Gyűlés képv. 1954–58 a külügyi biz. eln. 1949– a CDU ügyv. elnökségének t. 1950–58 az Európa Tan. t., 1955–58 aleln. 1958–66 a baden-württembergi tartományi korm. min. eln., a Szöv. Tan. t., 1962–63 eln. 1966– az NSZK kancellárja. 1967– a CDU eln.

KIKOIN, Iszaak Konsztantyinovics (1908) – szovjet fizikus. A leningrádi műszaki főisk.-t végzi. 1931–44 különböző leningrádi és szverdlovszki felsőokt. intézményekben tanít. 1944– a moszkvai mérnökfizikusi főisk. prof, 1955– a moszkvai egy. prof. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. 1947– SZKP t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1942). A fémek és a félvezetők elektromos és mágneses tulajdonságaival foglalkozik. A félvezetők fénymágneses jelenségének egyik felfedezője.

KIM Dzong Hi (1921) – koreai (KNDK) építész. A phenjani műszaki egy.-en tanul, majd aspirantúrát végez Moszkvában. A Koreai Néphads. Emlékművének és a phenjani Áll. Művészszínház épületének egyik tervezője. A koreai Építészek Szöv. eln.

KIM Dzong Phil (1926) – D-koreai politikus. A szöuli egy.-en végez, majd kat. ak.-ra jár. 1961 máj.– a CIA dél-koreai szerv.-nek vez. 1963 a junta több más vez.-jével együtt leszerel, hogy polg. politikusként indulhasson a parl. választásokon. A Pak Csong Hi-féle Dem. Közt. P. egyik vez.

KIM Gvang Hjop (1915) – koreai (KNDK) min. elnökh. A 30-as években részt vesz a japánellenes partizánharcokban, több évet tölt emigrációban. A felszabadulás után a néphads.-ben dolgozik, 1950–53 a honvédő háború idején hads. par. 1956–58 vezérkari főnök. 1958–62 honv. min., 1962– min. elnökh. A Koreai Munkapárt PB elnöksége t., a KB titk.

KIM Ir (1910) – a koreai (KNDK) min. tan. első elnökh. (1957 óta). 1913 családja Mandzsúriába emigrál. 1932 belép a Kínai KP-ba, aktív szerepet játszik a japánellenes koreai partizánharcokban. 1945– felelős pártfunkciót tölt be. 1950–53 a koreai honvédő háború idején a néphads. pol. főcsop. főnöke, 1954– min. elnökh., és földművelésügyi min. A Koreai Munkapárt PB elnöksége t., a KB titk.

KIM Ir Szen (1912) – a koreai (KNDK) min. tan., s a Koreai Munkapárt eln. 1924 apja a japán hatóságok üldözése elől családjával Mandzsúriába emigrál. Részt vesz a helyi Komm. Ifj. Szöv. isk.-i tagozatának munkájában, 1927 egy évre bebörtönzik. Kiszabadulása után a helyi KISZ szerv. vez. 1931 belép a Kínai KP-ba. 1932 tavaszán partizáncsapatot szervez, mely vezetésével népi forr. hads.-gé fejlődik, s számos csapást mér Mandzsúria és É-Korea ter.-én a japán megszállókra. 1936 kezdeményezésére megalakul a Haza Újjászületése Társ., melynek eln. 1945 a felszabadulás után hazatér, s a KP É-koreai Szervező Biz. vez., majd a pártnak az Új Néppárttal történt egyesülése után, 1946 aug.– a Koreai Munkapárt eln. Megválasztják az Ideiglenes Népi Biz. és az Egységes Dem. Hazafias Front KB eln.-vé is. 1948– a KNDK kikiáltásától a min. tan. eln. 1950–53 a honvédő háború idején a Kat. Biz. eln., a néphads. főpar. 1953– a KNDK marsallja.

KIMMEL Emil (1924) – a Nyomda-, a Papíripar és a Sajtó Dolgozói Szaksz. főtitk. Könyvkötő szakmát tanul, 1942–50 különböző bp.-i nyomdákban dolgozik. 1950–56 a Művész Szaksz. titk. 1956–57 a Könyvkötő Ktsz. műszaki vez. 1957–61 a Nyomdász Szaksz. oszt. vez. 1961–66 az MSZMP KB oszt. vez. h. 1966– a Nyomdász Szaksz. főtitk., a SZOT Elnökség t., 1966– az MSZMP KEB t.

KIM Szok Hjong – koreai (KNDK) történész. A tört. tud. dr.-a, a Tört. tud. Int. ig., egy. tanár. Kut. munkájával jelentősen hozzájárul a koreai tört. marxista feldolgozásához. Munkássága közp.-jában elsősorban Korea ókori és középkori tört. áll. (*A parasztság harca a feudális uralkodó osztály ellen*, 1960; *Koreai–japán kapcsolatok az ókorban*, 1966.) Több tankönyv szerzője.

KIND, Friedrich (1928) – német (NDK) politikus. Mechanikus szakmunkás. 1947–49 a Szabad Német Ifj. Karl-Marx-Stadt-i ker. vez.-ségi t. 1948– a CDU t. 1950– az NDK-ban működő CDU körzeti titk. 1950–52 a CDU Brandenburg tartományi titk., 1952– a CDU orsz. vez.-ségi t., 1960– az orsz. vez.-ség elnökségének t. 1954–58 a tartományi kamara (Länderkammer) t. 1956– a Német–Szovjet Baráti Társ. vez.-ségi t. 1952–54 és 1958– a Népi Kamara t. 1952– a CDU Potsdam ker. vez.-ségének eln. 1960– az Államtan. t.

KINGSBURY-SMITH, Joseph (1908) – amerikai újságíró. A londoni egy.-en végez. 1924– az International News Service (INS), ill. a United Pressnél vez. beosztásokban. 1955–57 az INS eln. és vezérig., 1958–59 a United Press aleln., 1959– a *New York Journal-American* kiadója, 1965– a reakciós Hearst Rt. aleln. és ig.

KIPRIANU, Szpirosz (1932) – ciprusi ügyvéd és politikus. Londonban jogot végez. 1954–59 a Ciprusi Ethnarchatus titkárságának (London) t. 1960 a Ciprusi Közt. igazságügy-, majd külügymin. A pozitív semlegesség pol.-jának képv.

KIRÁLY István (1921) – irod. történész, kritikus, szerk. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1945– az Orsz. Köznevelési Tan. titk. 1948– az Eötvös Kollégium irod. tanára. 1949–57 az ELTE bölcsészeti karán tanít. 1957–60 a szegedi tud. egy. tanára. 1960– az ELTE 20. sz.-i magy. irod. tanszék tanára. Egyidejűleg: 1948–49 a *Szabad Nép* kult. rovatának munkatársa. 1949–50 és 1953–56 a *Csillag*, 1962–63 a *Kortárs* c. irod. folyóirat szerk. Az irod. tud. dr.-a (1967). Kossuth-díjas (1953). A 19–20 sz.-i magy. irod. tört.-ével és mai irod.-unk problémáival foglalkozik. F. m.: *Mikszáth Kálmán* (1952, 2. kiad. 1960).

KIRIJENKO, Zinajda (1933) – szovjet színésznő. Elvégzi a moszkvai Filmműv. Főisk.-t. 1955– filmezik. A moszkvai Puskin Színház t. Elsősorban tragikus szerepekben tűnik ki (*Csendes Don:* Natalja, *A rab madár:* Anyeta, *Lángoló évek:* Marija). Az OSZSZSZK érdemes művésze (1965).

KIRIL (1901) – bolgár görögkeleti pátriárka. 1938– plovdivi metropolita. 1953– bolgár pátriárka és szófiai metropolita. A Bolgár Béketan. elnökh. és a BVT t. Számos bolgár tört. és egyháztört. kut. munka szerzője.

KIRILENKO, Andrej Pavlovics (1906) – szovjet politikus, mérnök. 1925–29 lakatos, elektrotechnikus. 1930–36 repülőgépipari főisk.-t végez. 1931– SZKP t. 1936–38 egy repülőgépgyár főmérnöke. 1939–41 az SZKP Zaporozsje ter. biz. titk. 1942–44 az Áll. Honv. Biz. teljhatalmú megbízottja egy repülőgépgyárban. 1944–47 a Zaporozsje ter. pártbiz. másodtitk. 1947–50 a Nyikolajev, 1950–55 a Dnyepropetrovszk, 1955–62 a Szverdlovszk ter. pártbiz. első titk. 1954– a SZU Legf. Tan. t. 1956– KB t. 1956–63 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának t., 1963–66 első elnökh. 1957–62 az SZKP KB elnökségének pótt., 1962– az elnökség, majd a PB t.

KIRILLIN, Vlagyimir Alekszejevics (1913) – a SZU min. tan. elnökh. 1929–32 lakatos. A moszkvai energetikai főisk.-n tanul, mérnök, majd aspiráns és a főisk.-n tanít. Egy. tanár, a műszaki tud. dr.-a, a SZU Tud. Ak. t. 1941–43 a haditengerészetnél szolgál. 1943– különböző pártfunkciókat tölt be és ped. tevékenységet folytat. 1954–55 a SZU felsőokt. min. h. 1955 a Műszaki Fejlesztési Áll. Biz. elnökh. 1955– az SZKP KB tud. oszt. vez., a KRB t., a SZU Tud. Ak. aleln. 1965– a SZU min. tan. elnökh., a min. tan. mellett működő Tud. és Technikai Állandó Biz. eln.

KIRK, Grayson (1903) – amerikai közgazdász. Tanulmányait az USA-ban, Párizsban és Londonban folytatja. 1929– a Wisconsin Egy.-en államtud.-t ad elő. 1945–47 prof., később rektor. 1959– a nközi kapcsolatok tört. prof., számos egy. tb. dr.-a. Több, nközi kapcsolatokkal foglalkozó tanulmány szerzője.

KIRKEGAARD, Preben (1913) – dán könyvtáros. Könyvkeresk. 1936 elvégzi a könyvtáros isk.-t, s az aarhusi Népkönyvtár asszisztense lesz. 1945 a holstebrói könyvtár vez. 1946–56 a vejlei könyvtár ig. 1950 UNESCO-ösztöndíjjal tanulmányutat tesz az USA-ban és Kanadában. 1956– a Dán Könyvtáros Isk. rektora. 1962 a dán UNESCO-biz. t. 1939–48 a népkönyvtárosok egyes. vez.-ségi t., 1953–56 eln. A *Libri International Library Review* társszerk. 1965– a Könyvtárak Tan. és a Könyvtárosok Nközi Szöv. VB t.

KIRLOSZKAR, Santanu Laksman (1903) – indiai nagytőkés. Műszaki tanulmányait az USA-ban végzi. Számos keresk. és ipartestület, keresk. kamara, exportfejlesztési tan. eln., a Kirloszkar váll.-ok ig., ill. tulajdonosa. 1962–63 az indiai Keresk. és Iparkamarák Szöv. eln.

KIROSZAVA, Akira (1910) – japán filmrendező. A tokiói Képzőműv. Ak.-n tanul, de tanulmányait nem fejezi be és film segédrendezői állást vállal. 1943 megalkotja első önálló filmjét. A háború után készült filmjeiben kiáll az emberi szabadságjogok védelme és a haladó mozg.-ak mellett. 1951 a *Vihar kapujában* c. filmje elnyeri a Velencei Filmfesztivál nagydíját.

KIRPAL, P. N. (1909) – indiai politikus. Tanulmányait Indiában és Oxfordban végzi. 1934–38 Lahoréban a Pandzsáb Egy.-en tört.-et tanít, 1938–45 uo. az államtud. prof. 1945–48 a londoni indiai nagykövetség oktatási tanácsadója. 1948–52 oktatásügyi államtitkárh. és az indiai UNESCO-biz. főtitk. 1952–57 az UNESCO kult. tevékenységek oszt. ig. h., később ig. 1957–60 ismét az indiai UNESCO-biz. főtitk. 1960– oktatásügyi államtitk.

KIRST, Hans Hellmut (1914) – német (NSZK) író. Dramaturg, majd 1934– tényleges kat. a hitleri Wehrmachtban. 1945 rövid időre internálják, majd különböző foglalkozásokat űz. Kalandos, fordulatos reg.-ei közül kiemelkedik a *08–15, avagy Asch őrvezető kalandos lázadása* (egy trilógiai első része, magy. 1956, 1957) és a *Tisztgyár* (magy. 1968) c. könyve. Egyéb műveinek jelentős része az igénytelenebb bestseller színvonalán mozog.

KIS József (1917) – filmrendező. A Színészegyes. isk.-ját végzi. 1937– a Független Színpadnál színész és segédrendező, 1939– munkás színjátszó csop.-okat szervez. 1941–46 szovjet hadifogságban. 1948 dramaturg a Madách Színházban. 1949–51 a Híradó és Dokumentumfilmgyár műv. vez. és rendezője. 1951–58 szinkronrendező a Pannónia Filmstúdióban. 1958– a M. Filmgyártó Váll. rendezője. Dokumentum- és játékfilmeket készít. Nközi békedíjas (1950), Balázs Béla-díjas (1958), Érdemes művész (1969). F. r.: Dokumentumfilmek: *A világ ifjúsága* (1949), *Szabadságunk születésnapján* (1950), *Szentkút* (1961), *Külváros* (1962), *Az idő rostájában* (1966), *Mint a madár* (1968). *Játékfilmek: Égre nyíló ablak* (1959), *Félúton* (1961).

KISFALUDI STROBL Zsigmond (1884) – szobrászművész. A bp.-i iparműv. isk.-n, majd a szobrászati mesterisk.-n Stróbl Alajosnál, később Bécsben és Párizsban tanul. 1923–60 a bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. A 20-as évektől kezdve a magy. szobrászműv. legelismertebb, legtöbbet foglalkozatott képv. Közel 50 köztéri szobra mellett portrékat, akt-tanulmányokat és kisplasztikákat alkot. Külföldön is több szobrát állítják fel (Aberdeenben: Hamilton tábornok szobra; a SZU-ban: Íjász, Petőfi; Kaliforniában: Vénusz születése). 1961– a SZU Műv. Ak. tb. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1953), Kiváló művész (1952). F. m.: *Íjász* (Városliget 1918), *Iványi Gründwald* (portré 1924), *Petőfi* (portré 1925), *G. B. Shaw* (portré 1932), *Felszabadulási emlékmű* (Gellérthegy 1945), *Bp.-i Kossuth-emlékmű főalakja* (1952), *Millenniumi emlékmű Kossuth- és Rákóczi-szobra* (1953), *Végvári vitézek* (Eger 1968).

KISHÁZI Ödön (1900) – az Eln. Tan. elnökh. Szerszámesztergályos volt, 1916– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1922– párttag. 1920–45 a Vasas Szaksz.-ben különböző vez. funkciókat tölt be. 1945–48 a Szaksz. Tan. eln., a Vasas Szaksz. főtitkárh. 1948–52 vez. gazd. beosztásokban. 1952 koholt vádak alapján letartóztatják, 1955 rehabilitálják. 1956–57 a SZOT főtitkárh., 1957– a SZOT Elnökség t. 1957–63 munkaügyi min. 1963– az Eln. Tan. elnökh. 1957–64 a Hazafias Népfront Orsz. Tan. Elnökségének, 1964– az Orsz. Tan. t. 1962– az MSZMP KB. t. 1945–48 és 1958– országgy. képv.

KISHEGYI Árpád (1922) – operaénekes (tenor). Munkáskórusokban kezdte énekesi pályáját, 1937– a Szalmás-kórus, 1939– a Vándor-kórus t. 1946 a Vígopera t., 1947– a M. Áll. Operaház magánénekese. Operett- és dalénekesként is gyakran szerepel. Liszt-díjas (1965). F. sz.: Pedrillo *(Szöktetés a szerájból)*, Bardolf *(Falstaff)*, A falu bolondja *(Borisz Godunov)*.

KISI, Noboszuke (1896) – japán politikus. A tokiói egy. pol. szakán tanul, majd a Mezőgazd. és Keresk. Min.-ban dolgozik. 1936 a mandzsukuó bábkorm.-ban iparügyi min. 1940–41 a Tozso korm.-ban keresk. és iparügyi min. A II. vh. után bebörtönzik, 1948 kiszabadul, a pol. szerepléstől eltiltják. 1952 visszakapja pol. jogait. Sigemicu volt háborús külügymin.-rel megszervezi a Japán Újjászületés Szöv.-ét. 1955 részt vesz a Liberális Dem. P. megalakításában. 1955–56 a párt főtitk. és a képv. ház t. Több nagyváll. ig. 1956 külügymin. 1957–60 a Liberális Dem. P. eln., min. eln.

1960 a japán–amerikai biztonsági szerződés megújítása során bekövetkezett botrányok miatt lemond. A Liberális Dem. P. egyik frakciójának vez. Szató min. eln. bátyja.

KISS Árpád (1918) – az Orsz. Műszaki Fejlesztési Biz. (OMFB) eln. A felszabadulás előtt a bp.-i Ganz Villamossági Gyár üzemmérnöke. 1943– párttag. 1944 munkásmozg. tevékenysége miatt büntetőszázaddal a frontra küldik. 1950–54 könnyűipari, 1954–56 vegyipari és energiaügyi min. 1954–56 az MDP KV t. 1957–61 az Orsz. Tervhiv. eln. 1961– az OMFB eln. 1957– az MSZMP KB t. Kossuth-díjas (1954).

KISS István (1923) – kémikus. A szegedi és a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1949–50 a szegedi egy. tanársegéde. 1950–54 a leningrádi egy.-en aspiráns. 1954–55 az MTA Közp. Kémiai Kut. Int. tud. munkatársa. 1955– az MTA Közp. Fizikai Kut. Int. főoszt. vez. 1958– egyidejűleg az ELTE docense. 1966–68 az IAEA bécsi közp.-jának munkatársa. A kémiai tud. dr.-a (1966). Kossuth-díjas (1963). Az atommagkémia problémáival foglalkozik. F. m.: *Az uránium és a thórium kémiája és kémiai technológiája* és mintegy 50 tud. publikáció, 4 szabadalom.

KISS István (1927) – szobrászművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Kisfaludi Strobl Zsigmondnál, Mikus Sándornál és Pátzay Pálnál tanul. 1949– kiállító művész. Elsősorban monumentális szobrászattal foglalkozik. Munkácsy-díjas (1962), SZOT-díjas (1968). F. m.: *Békét* (Bp. 1955), *Generációk* (Tiszapalkonya 1955), *Lenin* (Diósgyőr 1959), *Dózsa-emlékmű* (Bp. 1959–60), *Emberpár* (Fonyód 1960), *Munkásmozgalmi emlékmű* (Debrecen 1961).

KISS Jenő (1912) – romániai magy. költő és műfordító. A kolozsvári *Utunk* c. lap egyik szerk. Első verseiben a formai elemek játéka dominál, későbbi lírája egyszerűsödik, hangja keményebb, ugyanakkor emberibb lesz. Áll.-díjas. Magyarra fordít román balladákat, valamint Eminescu, Sadoveanu stb. verseket. Verseinek román fordítása *Poezii* c. jelenik meg (1957). Legutóbbi két kötete: *Kísérnek a csillagok* (1964) és *Nem egy életre születtem* (1966).

KISS Károly (1903) – a SZOT aleln. Bőripari munkás, 1918– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1922– párttag. 1924– a szaksz. ellenzék, 1925– a Magyaro.-i Szoc. Munkáspárt egyik szerv. Az illeg. KP vezetésében végzett tevékenységéért 9 évet tölt börtönben és internálótáborokban. A II. vh. idején részt vesz az antifasiszta ellenállás, 1944 a partizánmozg. szervezésében. 1945–53 az MKP, majd MDP KV PB t., 1946–56 a KEB eln. 1949–51 az Eln. Tan. elnökh. 1951–52 külügymin. 1952–53 a min. tan. elnökh. 1956– az MSZMP KB t. 1956–61 a PB t. és a KB titk. 1957–58 az Eln. Tan. t., 1958–61 az Eln. Tan. elnökh., 1962–67 titk. 1945–67 országgy. képv.

KISS Manyi (1911) – színésznő. Kolozsvárott konzervatóriumot és színiisk.-t végez. 1926–28 a kolozsvári, 1928–32 a miskolci, 1932– a szegedi színház t. Egy évig Csehszlovákiában játszik. 1934 hazatér és vidéken működik. 1938– a Fővárosi Operettszínház, a Vígszínház, majd a Madách Színház t. Kezdetben mint operett szubrett és komika válik ismertté, később drámai jellemszerepekre tér át. Jászai-díjas (1954), Kossuth-díjas (1957), Kiváló művész (1964). F. sz.: Színpadon: Manci (Heltai: *A Tündérlaki lányok*), Olga (Csehov: *Három nővér*), Brecht: *Kurázsi mama*, Belisa (Molière: *A tudós nők*), Mirtle (Wilder: *A mi kis városunk*), Matilde (Scarnicci–Tarabusi: *Kaviár és lencse*). Filmen: *A Noszty fiú esete Tóth Marival* (1937), *Borcsa Amerikában* (1938), *Tűzkeresztség* (1951), *Körhinta* (1955), *Külvárosi legenda* (1957), *Tegnap* (1959), *Mici néni két élete* (1962), *Párbeszéd* (1963), *Hattyúdal* (1963).

KISSINGER, Henry (1923) – német származású amerikai prof. A Harvard Egy.-en végez. 1938– az USA-ban él. 1943–46 a hads.-ben szolgál. 1950–56 különféle hadtud. kut. int.-ek munkatársa, ill. ig. 1956–58 a Rockefeller Alapítványnál dolgozik. 1957–60 a Harvard Egy.-en a nközi kérdésekkel foglalkozó részleg ig. h. 1959–62 az államigazgatási tanszék adjunktusa, 1962– prof. 1961–63 az Orsz. Biztonsági Tan. konzultánsa. Az imperialista agresszió apologétája. 1968 végétől nemzetbiztonsági kérdésekkel foglalkozó fő tanácsadó.

KISZELJOV, Tyihon Jakovlevics (1917) – szovjet politikus, a Belorusz SZSZK min. tan. eln. (1959 óta). Ped. főisk.-t végez, 1936–44 középisk. tanár, 1940– SZKP t. 1944 a Gomel ter. pártbiz. instruktora. A Breszt ter. pártbiz.-on, majd 1948– a Belorusz KP apparátusában dolgozik. 1952–55 a Breszt ter. pártbiz. első titk. 1955–59 a Belorusz KP KB titk. 1958–62 a SZU Legf. Tan. Nemzetiségi Tan.-nak elnökh., 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan t.

KITSZIKISZ, Nikolaosz (1887) – görög mérnök és politikus. Kultúrmérnök, a műszaki tud. dr.-a. Az alk. statika és a vasszerkezettan tanára az athéni műszaki egy.-en. 1936–46 két ízben az egy. rektora. Részt vesz a Balkán-háborúkban és a nemzeti ellenállásban. A megszálló hatóságok börtönbe vetik. 1956–64 képv. (EDA). Számos szaktanulmány szerzője. 1967 ápr. a kat. puccs után internálják. Szabadulása után az USA-ba emigrál.

KITTIKACSORN, Thanom (1911) – thaiföldi min. eln. A bangkoki kat. ak.-n végez. 1931– kat. szolgálatban, 1950– az 1. gyalogos hadoszt. par., 1954– az 1. hads. par. 1957– a hads. főpar. h., hadügymin. h., majd hadügymin. 1958– altábornagy, min. eln. és hadügymin. 1959–63 min. elnökh., hadügymin., 1963– min. eln. Támogatja az USA távol-keleti agressziós pol.-ját, kat. egységeket küld D-Vietnamba.

KIVINEN, Martti Olavi (Olli) (1921) – finn építész. Iskolái elvégzése után tanulmányúton jár Olasz- és Görögo.-ban. 1948–51 a műszaki egy. tanársegéde, majd rk. tanára. 1955–60 prof. 1952– saját tervezőirodája van. Neves városrendező, több helsinki városrész tervét készíti el. 1955–56, 1958 a Finn Építészszöv. vez.-ségi t. 1961– eln. Az International Federation for Housing and Planning eln. h.

KLABIN, Samuel (1910) – brazil kémikus, nagytőkés, gyáros. Vegyészmérnöki diplomát szerez. Brazíliában, Németo.-ban és az USA-ban jár tanulmányúton. Először papírgyári mérnök, majd a Klabin család vegyi műveinek egyik vez., később pedig az egész nagytőkés vállalkozás feje. A II. vh. előtt Németo.-ban és Finno.-ban is dolgozik. A háború után Brazíliába helyezi át működési ter.-ét. A brazil vegyipar és elsősorban a papíripar egyik királya.

KLANICZAY Tibor (1923) – irod. történész. A bp.-i tud. egy.-en és az Eötvös Kollégiumban tanul. 1946– a bp.-i tud. egy.-en a bölcsészkar dékáni titk., majd a Vallás- és Közokt.-ügyi Min.-ban dolgozik. 1949– az ELTE adjunktusa, 1953–57 docense. 1953– az MTA I. oszt. szaktitk. 1956– az MTA Irod. tört. Int. ig. h. 1958– az *Irodalomtörténeti Közlemények* c. folyóirat szerk. 1967 Párizsban a Sorbonne vendégprof. 1965– az MTA lev. t. 1964– a Nközi Összehasonlító Irod. tud. Társ. (AILC) t. Kossuth-díjas (1955). Magy. irod. tört.-tel, elsősorban a 16–18. sz. irod. tört.-ével foglalkozik. F. m.: *Zrínyi Miklós* (1954, 2. kiad. 1964), *Reneszánsz és barokk* (tanulmányok 1961), *Kis magyar irodalomtörténet* (Szauder Józseffel és Szabolcsi Miklóssal 1961), *Marxizmus és irodalomtudomány* (tanulmányok 1964), *A magyar irodalom története* I–II. (társszerző és szerk. 1964).

KLAUKÓ Mátyás (1923) – a Békés m. Tan. eln. 1938–43 cukorgyári munkás, majd kubikus. 1945 után FÉKOSZ-titk., majd MDP járási titk., 1952–56 a Békés m. pártbiz. másod-, majd 1965-ig első titk., 1965– a m. tan. eln. 1967– KB t. és országgy. képv.

KLAUS, Georg (1912) – német (NDK) filozófus. Az erlangeni egy.-en mat.-t, filozófiát és fizikát tanul. Fiatal korától részt vesz a komm. mozg.-ban. 1933 után a nácik antifasiszta tevékenységéért több ízben letartóztatják, internálják, ill. börtönbe vetik. 1949–53 a jénai egy.-en, 1953– a berlini Humboldt Egy.-en prof., a logikai és ismeretelméleti tanszék vez. 1961– az NDK Tud. Ak. t., 1962– az Ak. Filozófiai Int. ig. Kétszeres Nemzeti-díjas (1959, 1964). Logikával, a természettud.-ok és a kibernetika ismeretelméleti problémáival foglalkozik. Magy. megj. művei: *Jezsuiták, isten, anyag* (1960), *Bevezetés a formális logikába* (1963), *Kibernetika és társadalom* (1966).

KLAUS, Josef (1910) – osztrák kancellár. A bécsi egy.-en jog- és államtud. végzettséget szerez. Egy. évei idején az osztrák katolikus főisk.-sok biz. eln. 1934–38 a szaksz. szöv. katolikus csop., majd a bécsi Munkáskamara népgazd. oszt. vez. A II. vh.-ban a Wehrmacht hadnagya. 1945–49 ügyvéd, 1949–61 Salzburg tartomány eln., 1961–63 szöv.-i pénzügymin., 1952– az ÖVP salzburgi csop. eln., 1963 szept.– az ÖVP orsz. eln., 1964– szöv. kancellár, 1965 febr.–máj. államfő is.

KLAUSON, Valter Ivanovics (1914) – szovjet politikus, az Észt SZSZK min. tan. eln. 1934–41 az iparban dolgozik, s elvégzi az autóútépítési főisk.-t. 1941–44 a szovjet hads.-ben harcol. 1943– SZKP t. 1944–53 az Észt SZSZK Útügyi Ig.-ságán vez. beosztásban dolgozik. 1953–54 az Észt SZSZK út- és szállításügyi min. 1954–61 az Észt SZSZK min. tan. első elnökh., 1961– eln. 1961– az SZKP KB pótt., az Észt KP KB elnökségének t. A SZU Legf. Tan. t.

KLEBER, Willi (1906) – német (NDK) geológus. A heidelbergi egy.-en mineralógiát, fizikát és matematikát tanul. 1934– uo. tanársegéd, 1938– magántanár. 1940– a bonni egy.-en tanít, 1943– prof. 1953– a berlini Humboldt Egy. tanszékvez. prof., az egy. Mineralógiai-Petrográfiai Int. ig. 1961– az NDK Tud. Ak. t. 1963– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Nemzeti-díjas (1960). Magy. megj. könyve: *A kristályok világa* (1960).

KLECATSKY, Hans (1920) – osztrák igazságügymin. A II. vh. alatt a légierőnél szolgál. Jogi tanulmányait a vh. után fejezi be. 1951– a Kancellári Hiv. alkotmányjogi irodájában, 1959– a Közig. B.-on dolgozik. Nevéhez fűződik az a reakciós döntés, miszerint a Habsburgok hazatérhetnek, ill. visszakaphatják vagyonukat. 1964– docens, 1965– tanár az innsbrucki egy.-en. Az ÖVP t.

KLECKI, Paul (1900) – lengyel származású svájci karmester és zeneszerző. Egy.-et, majd zeneak.-t végez Varsóban, Berlinben. 1927– számos nagy európai szimfonikus zenekart vezényel. A II. vh. alatt Svájcba emigrál. 1948– a lausanne-i konzervatórium és a milánói zenei főisk. tanára. 1944–55 a Liverpooli Filharmonikusok ig. Vendégszerepel Európa, az USA, Izrael, Ausztrália számos városában, a Bécsi és a Salzburgi Ünnepi Játékokon. 1958–64 a dallasi (USA) szimfonikus zenekar vez. 1967– a genfi Orchestre de la Suisse Romande vez. karnagya. Néhány saját szerzeménye is van.

KLEIBER, Günther (1931) – német (NDK) gazd. vez. Villanyszerelő, 1946– részt vesz az ifj. és szaksz. mozg.-ban. 1949– az NSZEP t. 1950–52 a drezdai munkás-paraszt fakultáson tanul. 1953–58 a rostocki egy. és a drezdai műszaki egy. hallgatója, elektromérnök. 1958–61 tud. asszisztens a drezdai műszaki egy.-en. 1962–63 uo. a villamosmérnöki kar párttitk. 1964–66 pártmunkás Drezdában. 1966 elektrotechnikai és elektronikai ipari min. h. 1966– a beruházások irányításának koordinálásával és az elektronikus adatfeldolgozás felhasználásával foglalkozó államtitk. 1967– az NSZEP KB t. és a PB pótt., a Népi Kamara képv.

KLEIN, Herbert George (1918) – amerikai lapkiadó. Riporter, társszerk., tudósító. 1950– a San Diego Unionnál cikkíró, szerk. h., majd szerk. Nixon választási kampányának sajtófőnök h., majd sajtófőnöke.

KLEIN, Jacques (1930) – brazil zongoraművész. Zenei tanulmányai befejeztével hamarosan Brazília egyik legismertebb és legjobb zongoraművészévé lép elő. Számos brazil és nközi versenyen első díjat nyer, többek között 1953 Genfben. Több brazil és külföldi zenei intézmény és ak. tb. t., Magyaro.-on két ízben (1964 és 1966) koncertezik nagy sikerrel.

KLEMENSIEWICZ, Zenon (1891) – lengyel nyelvész, didaktikus. 1919– gimn. tanár Krakkóban. 1923– egyidejűleg a Jagelló Egy. ped. tanfolyamán a lengyel nyelv didaktikáját adja elő. 1946– a Lengyel Tud. Társ., 1954– a Lengyel Tud. Ak. t. 1956– a krakkói Tud. Ak. Nyelvtud. Int. egyik stúdiójának vez. 1958–61 az Int. ig. Fő kutatási ter. a lengyel nyelv, annak mondattana, tört. és műv. stílusa. 1958– a *Lengyel Nyelv* c. folyóirat főszerk. Több, a lengyel nyelvvel és tört.-vel foglalkozó mű szerzője.

KLEMKE, Werner (1917) – német (NDK) grafikusművész, könyvillusztrátor. A berlin–weissenseei képzőműv. főisk. prof. 1961– a Német Műv. Ak. t. Főként könyvillusztrátor, de plakátművészként és színpadi díszlettervezőként is működik. Illusztrációiban gyakran alkalmazza a fametszet technikáját, amelynek egyik jelentős modern művelője. Nemzeti-díjas (1962).

KLEMPERER, Otto (1885) – Svájcban élő német karmester. Zeneisk.-it Frankfurtban és Berlinben végzi. 1907– a prágai Német Színház, majd 1910– különböző németo.-i operaházak karmestere. 1933– a fasizmus elől az USA-ba emigrál. 1933–46 a Los Angeles-i szimfonikus zenekar vez. 1946– a világ valamennyi jelentős zenei élettel rendelkező országában vendégszerepel. 1948–50 vendégkarmester a M. Áll. Operaháznál. Az angol New Philharmonia Orchestra tb. eln. Jelenleg Zürichben él. A klasszikus szerzők, továbbá Mahler kitűnő interpretátora.

KLICSEV, Annamuhamed (1912) – szovjet politikus, a Türkmén SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. 1941–45 a szovjet hads.-ben harcol. 1945–51 az iparban dolgozik. 1947– SZKP t. 1951–53 a krasznovodszki városi szovjet eln. 1953–60 körzeti és városi pártbiz.-ok titk. 1960–63 az ashabadi városi szovjet eln., 1963– a SZU Legf. Tan. elnökh. 1966– az SZKP KRB t.

KLIMASZEWSKI, Mieczyslaw (1908) – lengyel földrajztudós. A Jagelló Egy.-en végez. 1931– kut. munkát folytat, 1939–45 a krakkói Népesedési és Jóléti Hiv.-ban dolgozik. 1945–49 a wrocławi, 1949– a krakkói Jagelló Egy. prof., 1964– rektora. 1965– az Államtan. aleln. 1960– a Lengyel Tud. Ak. lev. t. A Nközi Földrajzi Unió geomorfológiai és térképészeti albiz. eln. Geomorfológiai kutatásokat vezet a Kárpátokban, a Szudétákban és az Alpokban (1936), a Spitzbergákon (1938), Brazíliában (1956), valamint Kínában (1958). Több mint 70, a geomorfológiával és a negyedkor geológiájával foglalkozó műve jelenik meg. Több tud. társ. lev. t.

KLIMOV, Alekszandr Petrovics (1914) – szovjet gazd. vez. Gazd. és keresk. tanárképző főisk.-t végez. 1932–42 tanár közép- és felsőfokú szakisk.-kban. 1939– SZKP t., 1942–43 pártmunkás. 1943–48 a Centroszojuz (fogyasztási szövetkezetek közp.) oktatási szerv.-ének vez., 1948–53 a Centroszojuz elnökh., 1954 a SZU keresk. min. h. 1954– a Centroszojuz ig.-ságának eln. 1956– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

KLINEBERG, Otto (1899) – francia pszichológus. A New York-i Columbia Egy.-en szerez bölcsészdoktorátust. A párizsi egy. irod. tud. karának prof. A *Journal of Social Psychology*, az *International Journal of Comparative Sociology* és az *Acta Psychologica* szerk. biz. t. Számos tanulmánya és könyve a csop.-on belüli viszonyok, a kultúra és a személyiség, a lelki egészség problémáival foglalkozik.

KLIRIDISZ, Glavkosz (1919) – ciprusi jogász és politikus. Londonban végez jogot. A II. vh. alatt az angol Kir. Légierőknél (R. A. F.) szolgál. 1942–45 fogságban. 1951–60 hazájában ügyvédi gyakorlatot folytat. A Ciprusi Közt. első igazságügymin. 1960– a képv. ház eln.

KLISZKO, Zenon (Zenon Ludwik) (1908) – lengyel politikus, jogász. 1925– a lengyel KISZ t. Varsói egy. évei alatt belép a KP-ba. 1933– a KP folyóiratát, a *Kronika Tygodniowá*t szerk. 1933–34 börtönben. 1942 a Lengyel Munkáspárt és a Népi Hads., majd a Honi Hads. egyik szerv. 1942–44 lapszerk. 1943–44 az Orsz. Nemzeti Tan.-ban dolgozik. 1944 aug.–szept. részt vesz a varsói felkelésben. 1944–48 a KB személyzeti oszt. vez., 1944– KB t. 1945 dec.– KB titk. Az Orsz. Nemzeti Tan. és a törvényhozó országgy. képv. 1948 jobboldali nacionalista elhajlónak bélyegzik és megfosztják tisztségeitől. 1949 kizárják a pártvez.-ségből. 1956 rehabilitálják. 1957– KB titk., majd PB t. 1963– a KB Ideológiai Biz. eln. 1957– képv. A Lengyel Népközt. szejmjének elnökh.

KLOKOČ, Andrej (1911) – a Szlovák Nemzeti Tan. eln. Tanítóként kezdi pályafutását. 1945–

a Szlovák KP ker. titk. Rimaszombaton, majd a besztercebányai ter. nemzeti biz. eln., később uo. a pártbiz. első titk. 1951–53 a tájékoztatási hiv., 1953– az iskolaügyi és tájékoztatási hiv. vez., 1953–56 kult. mb., 1956–58 a Szlovák KP KB oszt. vez. 1958–68 a *Pravda* (a Szlovák KP lapja) főszerk. 1968– a Szlovák Nemzeti Front, 1969– a Szlovák Nemzeti Tan. eln. 1945– a Szlovák KP KB t., 1949–54 a CSKP KB pótt., 1964– a Szlovák KB elnökségi t. 1948–54 képv.

KLOS, Elmar (1910) – cseh filmrendező, forgatókönyvíró. Még középisk.-s korában kerül a filmhez, 1926–ban írja első reklámfilm-forgatókönyvét. 1945 a csehszlovák filmtárs. főtitk. Prágában. 1948– a barandovi filmstúdió rendezője s a Filmműv. Főisk. tanára. 1952– társszerzőként együtt dolgozik Jan Kadarral. *Üzlet a korzón* (1965) c. filmjüket a csehszlovák felszabadulás 20. évfordulójának fődíjával, Oscar-díjjal, Áll.-díjjal, s még más díjakkal jutalmazzák. Érdemes művész. F. m.: *Emberrablók* (1952), *Légből kapott zenekar* (1953), *Ott a végállomásnál* (1959), *Három kívánság* (1959), *A halál neve: Engelchen* (1962), *A vádlott* (1963).

KLUTHE, Hans Albert (1904) – német (NSZK) lapkiadó, szerk. A müncheni, berlini és a kölni egy.-en tanul. 1928–34 a Német Magánalk. Szöv.-ben, 1934–36 a Hansa Biztosítótárs.-nál dolgozik. 1933 előtt a liberális diák és ifj. szerv.-ek egyik vez. 1936 Angliába emigrál, 1947-ig a *Das wahre Deutschland* c. lap szerk., ekkor hazatér Németo.-ba. 1948– a *Werra-Rundschau* c. napilap és a *Frankfurter Illustrierte* kiadója. A frankfurti Societäts-nyomda társtulajdonosa és ig. A Liberális Internac. aleln. és német csop.-jának eln. A Német Magazin-kiadók Szöv. és az Időszaki Sajtó Nközi Szöv. eln. A londoni Pall Mall kiadó váll. ig. Az Európa Unió aleln. Az Európai Mozg. Német Tan. t. A Ny-német UNESCO-biz. és sajtóbiz. t.

KMETTY János (1889) – festőművész. Bp.-en Szablya-Frischauf Ferenc magánisk.-jában, majd Ferenczy Károlynál, később 1 évig a párizsi Julian Ak.-n tanul. 1924 a KUT művészcsop. alapító t., majd aleln. A 20-as és a 30-as években Bécsben és Párizsban jár tanulmányúton, műv.-e Cézanne és a kubisták hatása alatt fejlődik. 1917– kiállító művész. 1960 legutóbbi kiállítása a Fényes Adolf teremben. Nyaranként a szentendrei művésztelepen dolgozik. A bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. Főleg csendéleteket, önarcképeket és szentendrei városképeket fest. Kossuth-díjas (1949), Kiváló művész (1965).

K. NAGY Sándor (1921) – a Tsz.-ek Orsz. Tan. főtitk. (1967 óta). Kertész, 1947– párttag. A bp.-i Agrártud. Egy.-en és a pártfőisk.-n tanul. 1949–51 a bp.-i Agrártud. Egy. adjunktusa. 1953–55 a Földművelésügyi Min.-ban dolgozik. 1958–67 uo. a tsz.-főoszt. vez., közben 1955–58 tsz.-eln. Turkevén. 1957– az MSZMP KB t. A mezőgazd. tud. kandidátusa (1966). Könyve: *A termelőszövetkezeti gazdaságok ésszerű nagysága.*

KNAPP, Viktor (1913) – cseh jogász. 1949–51 a prágai pol. főisk.-n, 1951– a prágai Károly Egy. jogi karán tanít, 1956– a Csehszlovák Tud. Ak. Áll. és Jogtud. Int. ig., 1963– az Ak. elnökségi t., 1964 a Legf. B. tb. eln. A Jogászok Nközi Szöv. t., a hágai nközi jogtud. ak. lev. t., a bécsi Középeurópai Társ. tud. int. ig. tan. t., 1967– a párizsi egy jogi. karán működik. Áll.-díjas (1953). 9 nagyobb terjedelmű műve jelenik meg, ezek egy részét oroszra és magyarra is lefordítják. Több mint 150 tud. értekezést ír, különösen a polg. jog tárgykörében. Magy. megj. könyvei: *A tulajdon a népi demokráciában. A tulajdon jogi szabályozása a Csehszlovák Köztársaságban* (1954), *A termelés irányítása és az állam- és jogtudomány* (1962).

KNEPLER, Georg (1906) – osztrák származású német (NDK) zenetudós. A bécsi egy.-en zenetud.-t tanul, egyidejűleg zongora- és karmesteri tanulmányokat folytat, majd korrepetitor és karmester. Részt vesz a munkásmozg.-ban. 1934 pol. tevékenysége miatt letartóztatják. Kiszabadulása után Angliába emigrál, munkáskórusokat és operaegyüttest vezet, a londoni rádióban is szerepel. 1946 visszatér Bécsbe. 1949 meghívják az NDK-ba, azóta ott működik. 1950– a berlini konzervatórium prof., 1950–59-ig., 1959– a berlini Humboldt Egy. zenetört. prof., az egy. Zenetud. Int. ig. 1964– a Német Tud. Ak. t. Nemzeti-díjas (1962). Fő műve a 19. sz. zenetört.-éről írott többkötetes munkája.

KNITTEL, John (1891) – indiai származású Svájcban élő író. Isk.-it Baselban és Zürichben végzi. Angliában, majd Egyiptomban él. 1915 a kairói Orientalista Pszichológiai Int. alapító ig. Egzotikus témájú és szentimentális reg.-eivel a két vh. között nközi népszerűségre tesz szert. A II. vh. idején Egyiptomból Svájcba települ át. Az Angol Pen Club t. Magy. megj. művei: *El Hakim*, *Egy orvos regénye* (1935– több kiadásban), *Marokkói kaland* (reg. 1940), *Via Mala* (reg. 1940– több kiadásban), *Therese* (reg. 1941, 1942, 1943), *Abd el Kader* (reg. 1943), *Amadeus* (reg. 1944, 1945, 1947), *Utas az éjszakában* (reg. 1948), *West kapitány* (reg. 1948).

KNOLL, Fritz (1883) – osztrák botanikus. 1933–48 a bécsi egy. prof. A Botanikai Int. és a botanikuskert ig., a Zoológiai és Botanikai Társ. eln. Főként virágbiológiával foglalkozik.

KNUNYANC, Ivan Ljudvigovics (1906) – szovjet kémikus. Elvégzi a moszkvai műszaki egy.-et. 1928–31 uo. tud. munkatárs. 1931–54 a SZU Tud. Ak. Szerves Kémiai Int.-ben dolgozik. 1954– a SZU Tud. Ak. Elemorganikus Vegyületek Int. labor.-nak vez. 1941– SZKP t. 1946– a SZU Tud.

Ak. lev. t. 1953– t. Háromszoros Áll.-díjas (1943, 1948, 1950). Jelentősek eredményei a szerves fluorvegyületek kutatásában.

KNUTH-WINTERFELDT, Eggert (1912) – dán kémikus. Vegyészmérnöki oklevelet szerez, majd a dán műszaki egy. tud. munkatársa, később prof. és az egy. fémkut. labor.-ának vez. 1959– az egy. és a Dán Mérnökak. rektora. 1951–52 az analitikai kémiával, 1953–59 a fémkutatással foglalkozó társ. eln. 1958– a Műszaki Tud. Ak. és más tud. tan.-ok t. Több találmánya van, számos tud. cikket és tanulmányt ír.

KNYIPPER, Lev Konsztantyinovics (1898) – szovjet zeneszerző. Tanulmányait a moszkvai Gnyeszin zeneisk.-ban végzi. 1921–22 a moszkvai Művész Színház rendezőasszisztense. 1929–30 a moszkvai Nyemirovics-Dancsenko Zenés Színház zenei tanácsadója. 1930–31 népzenei gyűjtést végez a Kaukázusban és a Pamíron. 1932– a szovjet hads. műv. tömegnevelésének vez. 1933– karmesterként is tevékenykedik. 1946– a Burját-Mongol ASZSZK-ban él. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1949), a Burját ASZSZK érdemes művésze (1958). Művei között 14 szimfónia, kantáták, kamara-zenedarabok, dalok stb. szerepelnek.

KOBAJASI, Maszaki (1916) – japán filmrendező. A Vaszeda Egy.-en filozófiát hallgat, majd a filmszakmát választja. A háború utáni japán filmrendező gárda egyik kiemelkedő egyénisége. Nagy sikerű háborús trilógiájával világhírnevet szerez. Magyaro.-n is bemutatott filmjében, a *Harakiriben* (1962) támadja a szamurájkultuszt.

KOÇ, Vehbi (1902) – török nagytőkés. Fűszerüzletesként kezdi, 1937 keresk. társ.-ot, 1949 villamosipari s több más váll.-ot alapít. 1964– a Koç-konszern eln.

KOCEV, Venelin (1926) – bolgár politikus. 1940– az Ifjúmunkásszöv. t. 1944 forr. tevékenységéért 10 évi börtönbüntetésre ítélik. A felszabadulás után az Ifjúmunkásszöv. és a Dimitrovi Komm. Ifj. Szöv. felelős posztjain, 1955– a kultúra és a műv. ter.-én tölt be felelős funkciókat. 1962–66 KB oszt. vez. 1962– KB pótt., 1966– t., majd KB titk. Képv.

KOCH, Hans (1927) – német (NDK) irod. tudós, esztéta. Esztergályos szakmát tanul. 1945– a Német KP, majd az NSZEP t., az FDJ funkcionáriusa, tbk. az ifj. szöv. türingiai tartományi vez. titk. 1952–56 az NSZEP KB Társ. tud. Int. aspiránsa, 1956–63 uo. tanár, az irod. és a műv. elmélete és tört. tanszék vez. 1963– az NDK Írószöv. elnökh. és első titk. Magy. megj. műve: *Marxizmus és esztétika* (1964).

KOCH, Hellmut (1908) – német (NDK) karmester. Zeneisk. tanulmányait Kölnben és Essenben végzi. 1931–33 munkásénekkarokat vezet. 1938–45 a Lindström hanglemezgyár felvételeit irányítja. 1945– a berlini rádió szólistaegyüttesének, majd a rádió énekkarának és kamarazenekarának alapítója és vez. 1963– a Berliner Singakademie vez. A berlini Áll. Opera állandó vendégkarmestere. Bp.-en is fellép. Nagyszámú népdalfeldolgozás szerzője és kiadója. A Német Műv. Ak. t. Kétszeres Nemzeti-díjas (1949, 1959).

KOCH Sándor (1896) – mineralógus. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1919–40 a M. Nemzeti Múzeum ásványtárában dolgozik, 1935– a múzeum eln. tan.-osa. 1929– a bp.-i tud. egy. magántanára, 1940– a szegedi tud. egy.-en az ásvány-kőzettan tanára, 1946–52 a természettud. kar dékánja. A föld- és ásványtani tud. dr.-a (1956), Kossuth-díjas (1953). Kristálytani, ásványtani és ásványkémiai problémákkal, elsősorban Magyaro. ásványaival foglalkozik. F. m.: *Magyarország jelentősebb ásványelőfordulásai* (1931), *A drágakövek* (Vendl Máriával 1935), *A magyar ásványtan története* (1952), *Ásványtan* (Sztrókay Kálmánnal 1955, 1967), *Magyarország ásványai* (1966), *Könyv a kövekről* (1957).

KOCH-HOOGE, Wilhelm (1916) – német (NDK) színész. Matróz, majd elvégzi a berlini Deutsches Theater színiisk.-t. 1951–53 a Berliner Ensemble, 1954–58 a berlini Deutsches Theater t. Sokat foglalkoztatott film- és tv-színész, elsősorban drámai hősöket alakít. Az 1955-ös Locarnói Fesztiválon az *Erősebb az éjszakánál* c. filmben játszott szerepéért a legjobb férfialakítás díját kapja. Nemzeti-díjas (1955).

KOCJANČIČ, Janez (1942) – jugoszláv politikus. A jogi egy. elvégzése után a Jugoszláv Ifj. Szöv. szlovéniai szerv.-eiben dolgozik, majd a Szlovén Ifj. Szöv. titk., 1968– a Jugoszláv Ifj. Szöv. eln. 1969– a JKSZ Választmány állandó t.

KOCIOŁEK, Stanislav (1933) – lengyel politikus. Tanulmányait a varsói egy. filozófia szakán végzi. 1954–58 az oktatásügyben dolgozik, s egyúttal részt vesz a Lengyel Ifj. Szöv. ker. vez.-sége és a varsói egy.-i biz. munkájában. 1958– a Lengyel Szoc. Ifj. Szöv. varsói biz. első titk. 1960–63 a Szöv. KB titk. 1963 a LEMP Varsó-Belváros ker. biz. első titk., majd 1964–67 a varsói biz. első titk. 1967– Gdańsk vajdasági biz. első titk. 1964– KB t. 1968– PB t. Képv.

KOCSETOV, Vszevolod Anyiszimovics (1912) – szovjet író, újságíró. Mezőgazd. technikumot végez. 1931–35 szovhoz-agronómus. 1935–38 egy mezőgazd. kísérleti állomás munkatársa. 1938– újságíró. A II. vh.-ban a leningrádi frontújság munkatársa. 1944– SZKP t. 1953–55 a Szovjet Írószöv. leningrádi csop. titk. 1955–59 a *Lityeraturnaja Gazeta* főszerk. 1961– az *Oktyabr* c. irod. folyóirat főszerk. 1956–66 az SZKP KRB t. Magy. megj. művei: *A Zsurbin család* (reg. 1933), *A Jersov testvérek* (reg. 1959).

KOCSINJAN, Anton Jervandovics (1913) – szovjet politikus, az örmény KP első titk. (1966 óta).

Elvégzi a Komm. Mezőgazd. Főisk.-t 1937–41 az örmény Komszomol egyik vez., 1939–40 első titk., 1938– SZKP t. 1941–44 függetlenített pártmunkás az Örmény KP-ban. 1946–52 az Örmény KP KB titk. 1952–66 az Örmény SZSZK min. tan. eln. 1961– az SZKP KB pótt., 1966– t. A SZU Legf. Tan. t.

KOCSIS Albert (1931) – hegedűművész. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1955– az Orsz. Filharmónia szólistája. 1957– rendszeresen vendégszerepel külföldön. Nevéhez fűződik több új magy. hegedűverseny (Kadosa Pál, Weiner Leó, Lendvay Kamilló) bemutatása. 1959–63 a Bartók Béla Zenei Szakisk. tanára, 1965– a kölni Rheinisches kammerorchester szólistája, első koncertmestere. Több zenei versenyen nyert díjat. Liszt-díjas (1961).

KOCSIS András (1905) – szobrászművész. Építőipari munkás, majd autószerelő tanuló. Faszobrászatot tanul, Pásztor János tanítványa, később a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Kisfaludi Strobl Zsigmondnál tanul. 1926– kiállító művész. Elsősorban köztéri szobrokat, épületplasztikákat és portrékat alkot. Kossuth-díjas (1953), Munkácsy-díjas (1956), SZOT-díjas (1967). F. m.: *A bp.-i Kossuth-szobor mellékalakjai*, *Pásztorlány* (Nyíregyháza 1940), A bp.-i Sportcsarnok alumínium fríze (1941), *Petőfi* (Miskolc 1951), *Május* (1957), *Haydn* (Budapest 1958), *Lenin emlékmű* (Veszprém 1959 és Szolnok 1960), *Mikszáth* (1960), *Helikon szobor* (Keszthely 1962), *Román emlékmű* (Debrecen 1957), *Zichy Mihály* (Margitsziget 1957), *Mechwart-szobor* (Budapest 1965).

KODOLÁNYI János (1899) – író. A 20-as évek elején kezdi írói pályáját, elsősorban a paraszti életet ábrázoló reg.-eket és elb.-eket, kritikai és publicisztikai munkákat, később drámákat is ír. 1922–30 egy komm. írócsop.-hoz tartozik, a 30-as években a népi írók mozg.-hoz csatlakozik. A 30-as évek második felétől főleg tört. tárgyú reg.-kel jelentkezik, a felszabadulás utáni hosszabb hallgatás után mitikus, ősidőkbeli és ókori témákról ír. F. m.: Reg.-ek: *Vas fiai* (1936), *Boldog Margit* (1937), *Julianus barát* (1938), *Vízöntő* (1948), *Új ég, Új föld* (1958), *Jehuda bar Simon* (1957), *Az égő csipkebokor* (1957), *Vízválasztó* (1960). Drámák: *Pogánytűz* (1937), *Vidéki történet* (1938), *Földindulás* (1939), *Végrendelet* (1939), *Békák tava* (1960). Egyéb művei: *Suomi a csend országa* (útirajz 1936), *Suomi titka* (útirajz 1938), *Süllyedő világ* (visszaemlékezés 1940), *Boldog békeidők* (visszaemlékezés 1956), *Baranyai utazás* (ifj. K. Jánossal 1963). Gyűjt. kötetek: *Jajgatunk s kacagunk* (színművek 1940), *Keserű ifjúkor* (reg.-ek 1958), *Fellázadt gépek* (vál. elb.-ek 1961).

KOEPPEN, Wolfgang (1906) – német (NSZK) író. Ifjúkorában hajószakács, később egy.-et végez. Újságíró, színész, dramaturg, s filmforgatókönyvíróként is dolgozik. A háború után nagy utazásokat tesz Ny-Európában, az USA-ban és a SZU-ban. Reg.-eket, elb.-eket, tanulmányokat s az utóbbi időben főleg útinaplókat ír. Programszerűen távoltartja magát minden társad.-pol. és irod. mozg.-tól, de műveiben kendőzetlen őszinteséggel ábrázolja a ny-német társad.-t. Magy. megj. művei: *Halál Rómában* (reg. 1960), *Melegház* (reg. 1961).

KOESTLER, Arthur (1905) – angol újságíró, író. Apja magy., anyja osztrák. Bécsben végzi tanulmányait. 1926–30 laptudósító a Közel-Keleten, majd Párizsban. 1930–32 az Ullstein-konszernnél dolgozik Berlinben. 1932–33 Moszkvában, 1933–36 Párizsban, Londonban, Zürichben tudósító. A spanyol polgárháborúban a *News Chronicle* tudósítója. 1936–38 Egyiptomban és Palesztinában dolgozik. A II. vh.-ban a brit hads. szolgálatában áll. A háború után a *Manchester Guardian* külföldi tudósítója, szakít haladó múltjával, szovjet- és komm. ellenes könyveket ír.

KOFFÁN Károly (1909) – grafikus, fotoművész, ornitológus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1934–40 Párizsban él. 1943 Bp.-en festő-szabadisk.-t alapít. 1945–47 népi kollégiumokban tanít. 1948–56 a bp.-i Képzőműv. Főisk. grafika tanára. Pályáját grafikusként kezdi, majd az 50-es évektől a fotoműv. és az ornitológia felé fordul. Főként madárfotókat és portrékat készít. Három gyűjteményes grafikai s egy fotokiállítása volt Bp.-en. F. m.: *De profundis* (metszet-sorozat 1940), *Birds in Camera* (1960), *Observation on the Nesting of the Woodlark* (madártani fotók és tanulmányok 1960).

KOGAN, Leonyid Boriszovics (1924) – szovjet hegedűművész. A moszkvai konzervatóriumot végzi, majd uo. aspiráns, 1952– prof. 1941– hangversenyez. 1947 a prágai VIT zenei versenyén, 1948 a moszkvai, 1951 a brüsszeli nközi hegedűversenyen első díjat nyer. Világszerte sikerrel vendégszerepel, Bp.-en is fellép. Az OSZSZSZK népművésze (1964).

KOHLER, Foy D. (1908) – amerikai diplomata. Az Ohio állambeli egy.-en végez. 1931 külügyi szolgálatba lép, alkonzul, ill. követségi titk. különböző követségeken. 1941– a Külügymin.-ban dolgozik. 1944–45 a Közel-keleti Ügyek Oszt. vez. h. 1945–46 Görögo.-ban, 1947– a moszkvai követségen első titk. 1948 követségi jogtan.-os, majd követ. 1949–52 az Amerika Hangja ig., 1953–56 ankarai követségi jogtan.-os. 1958–59 külügyi államtitkárh., 1959–62 államtitk. 1962–66 nagykövet a SZU-ban. 1967–68 külügymin. h.

KOHLER, Ivo (1915) – osztrák pszichológus. 1941 elvégzi az egy.-et, de csak évekkel később kezd tud. ter.-en dolgozni. Az innsbrucki egy. pszichológiai, majd filozófiai fakultásán ad elő. 1956– egy. tanár és az innsbrucki egy. Pszichológiai Int. vez. Számos tud. publikációja közül kiemelkedik *Az érzékelés (észlelés) világának felépítéséről és változásairól* c. műve.

KOHLMEY, Gunter (1913) – német (NDK) közgazdász. A berlini és a freiburgi egy.-en közgazd. tanulmányokat folytat. 1939–43 a II. vh.-ban átmegy a szovjet hads. oldalára, részt vesz a német hadifoglyok antifasiszta mozg.-ban. 1948– a Forst Zinna-i Közig. Ak. docense, 1949– uo. tanszékvez. prof. 1953–58 az NDK Tud. Ak. Közgazd. tud. Int. ig. h. Egy ideig a *Wirtschaftswissenschaft* c. folyóirat főszerk. 1961– a berlini Közgazd. tud. Főisk. tanszékvez. tanára. Az NSZEP t. Nemzeti-díjas (1955).

KOHN, Hans (1891) – amerikai történész. A prágai Német Egy.-en végez. Részt vesz az I. vh.-ban. 1934–49 a Smith Főisk. (Northampton, Massachusetts) modern tört. prof., 1949–62 a New York-i városi főisk. prof. Több tud. int. t., tört. kiadványok szerk. biz. t. Számos könyve, tanulmánya jelenik meg, főleg a nacionalizmus problémáinak témaköréből. A „nemzetek feletti állam" koncepciójának egyik fő képv.

KOHN, Hillel (1891) – romániai magy. ügyvéd. 1930 bekapcsolódik a munkásmozg.-ba. A következő években a KP megbízásából több leg. lap megjelenését készíti elő. 1936– a KP erdélyi és bánáti ter. titkárság t. és ebben a minőségében az erdélyi antifasiszta mozg. jó néhány akciójának kezdeményezője. 1940 az É-erdélyi Tartományi Titkárság t., majd titk. 1941 júl. letartóztatják. 1942 márc. Vácott kat. b. elé állítják, és antifasiszta tevékenysége miatt életfogytiglani börtönbüntetésre ítélik. Később a dachaui, majd a buchenwaldi táborba kerül, s az ellenállási mozg. szerv. 1946– a kolozsvári egy. pol. gazd.-tan tanszékén prof. Jelentős elméleti munkásságot folytat.

KOHOUT, Pavel (1928) – cseh drámaíró. Egy. tanulmányainak befejezése után a rádiónál dolgozik. 1949–50 kult. attasé Moszkvában. Két évig a *Dikobraz* c. szatirikus lap főszerk. és a *Ceskoslovensky Voják* (kat. lap) munkatársa, majd a tv riportere, kommentátora. Több ismert filmforgatókönyv írója. Igazi sikereit drámáival aratja. Magyaro.-n is bemutatják *Ilyen nagy szerelem* (1960) c. művét. 1968 a szoc. ellenes erők oldalán lép fel.

KOHUT Magda (1928) – színésznő. A Színműv. Főisk.-át végzi. 1950– a M. Néphads. Színháza, majd 1955– a Nemzeti Színház t. Főleg klasszikus drámák tragikai és hősnői szerepeit játssza. Kétszeres Jászai-díjas (1958, 1969). F. sz. színpadon: *Izidora* (Katona: Bánk bán), *Desdemona* (Shakespeare: Othello), *Antigone* (Szophoklész: Antigone), *Elektra* (Bornemissza: Magyar Elektra), *Mirigy* (Vörösmarty: Csongor és Tünde), *Ximena* (Corneille: Cid). Filmen: *Mágnás Miska* (1948), *Föltámadott a tenger* (1953), *Életjel* (1954).

KOINANGE, Peter Mbiju (1907) – kenyai külügymin. 1927–36 az USA egy.-ein, 1936–38 Angliában tanul, műv. és filozófiai dr. 1938–47 hazájában tanítóképző int.-i ig. 1951–59 a Kenyai Afrikaiak Szöv. képv. Európában. Visszatérve hazájába Accrában az afrikai ügyek hiv. ig., majd a pánafrikai felszabadító mozg. főtitk. 1963– képv. (Kenyai Afrikai Nemzeti Unió) és a pánafrikai ügyek min. 1965–66 nevelésügyi, 1967–69 igazgatásügyi, 1969– külügymin.

KOIRALA, Biszveszvar Praszad (1914) – nepáli politikus. Tanulmányait Indiában végzi. Részt vesz az indiai függetlenségi mozg.-ban, pol. tevékenységéért két ízben is bebörtönzik. A Nepáli Kongresszus P. egyik alapítója, 1952–55 eln. 1950–51 belügymin. 1959–60 min. eln. Jelenleg is börtönben van.

KOIVISTO, Mauno Henrik (1923) – finn min. eln. Ács, kikötői munkás, népisk. tanító. Közben elvégzi az egy.-et, 1953 tanári oklevelet szerez. 1954–57 Turku város pályaválasztási irodájának vez. 1958– a helsinki munkások takarékpénztárának vez. 1967– pénzügymin. 1968– min. eln.

KOKAS Ignác (1926) – festőművész. Pápán tanítóképzőt végez, majd a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Kmetty Jánosnál és Bernáth Aurélnál tanul. Több európai országban jár tanulmányúton, számos hazai és külföldi kiállításon vesz részt. 1968 képeit kiállítják a Velencei Biennalén. Figurális kompozíciókat, zsánerportrékat, tájképeket fest, szgrafittó- és mozaikműv.-tel is foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1956, 1966).

KOKKONEN, Joonas (1921) – finn zeneszerző, zongorista. Bölcsészkaron tanul, majd 1949 elvégzi a Sibélius Ak.-t. 1950–59 ui. tanít. 1959–63 a zeneszerzéstan prof. 1963– a Finn Tud. Ak. t. 1954–56 az *Új Zeneújság* főszerk. 1957– az *Új Finnország* c. napilap zenekritikusa. 1954– a Finn Zeneszerzők Szöv. vez.-ségi t., 1955–60 titk., 1962– aleln. Hangversenyeket ad szólistaként és kamarazenészként.

KOKOSCHKA, Oskar (1886) – osztrák festőművész, grafikus és író. A bécsi iparműv. isk.-n tanul. 1918–24 a drezdai ak.-n tanít. Bejárja az egész világot. Számos városban kiállít, az USA-ban sok művét megvásárolják a múzeumok. A modern műv. jelentős alakja, az expresszionizmus egyik vezéregyénisége, ez az irányzat jellemző irod. munkásságára is. A müncheni, salzburgi, berlini műv. ak.-k t., a Bajor Szépműv. Ak. lev. t. Jelenleg Svájcban él. Magy. a *Századunk osztrák lírája* c. antológiában jelent meg költeménye (1963).

KOLLAK, Rudi (1918) – jugoszláv politikus. Jogtud. egy.-et végez. 1940– KP t. 1941 csatlakozik a Népfelszabadító Hads.-hez. A KP Boszanszka-Krajina ter. biz. szerv. titk. 1945 után a Bosznia és Hercegovina-i KP PB t., 1964– a JKSZ KB t., a Bosznia és Hercegovina-i Végrehajtó Tan. elnökh. 1967– a JSZVT elnökh.

KOŁAKOWSKI, Leszek (1927) – lengyel filozófus. 1959–68 az újkori filozófiatört. tanszékvez.-je a varsói egy.-en. 1964– prof. Legfőbb tud. érdeklődési területe a 17. sz.-beli filozófia és a misztikus áramlatok, valamint a jelenkor filozófiája. Filozófiai tanulmányokat ír és fordít, publicisztikával is foglalkozik. Jelenleg kanadai egy.-eken tart előadásokat.

KOLBAI Károly (1901) – mezőgazdász. A Magyaróvári Gazd. Ak.-n és a Bp-i Műszaki Egy. mezőgazd. szakán tanul. 1924– a Magyaróvári Gazd. Ak. tanársegéde, 1927–31 segédtanára. 1931– a Keszthelyi Gazd. Ak. növénytermesztéstani tanszékén mb. vez., 1932– uo. rk. tanár, 1934– r. tanár, 1943– főisk., 1946– egy. ny. rendes tanár. 1949– a Bp.-i (később Gödöllői) Agrártud. Egy. tanszékvez. tanára, a földművelés- és növénytermesztéstani tanszék vez. 1953–54 egyidejűleg a Földművelésügyi Min.-ban főagronómus és főig. h. 1957–60 az Agrártud. Egy. rektora. A mezőgazd. tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1957). Javított trágyakezelési eljárást, új rét-, legelőgazdálkodási és kukoricatermesztési módszereket dolgozott ki. Számos nagyobb tud. mű és közel 500 szakcikk szerzője.

KOLDER, Drahomír (1925) – cseh politikus 1940–45 bányász, 1945–46 a Csehszlovák Ifj. Szöv. ter. biz. titk. Karvinában. 1946–48 uo. a pártbiz. szerv. titk. A következő években a Csehszlovák Ifj. Szöv.-ben, ill. az É-Morva ker. pártbiz.-on tölt be vez. funkciót. 1954–58 a CSKP KB oszt. vez., 1958–62 az É-Morva ter. pártbiz. első titk., 1958–61 a CSKP KB pótt., majd t. és az elnökség pótt. 1962– KB titk. és 1968-ig az elnökség t. 1963–68 a KB gazd. biz. eln., 1960– nemzetgy. képv.

KOLEKA, Spiro (1908) – albán politikus. 1934 tervezőmérnöki diplomát szerez Pisában, majd visszatér Albániába, ahol egy tüntetésben való részvétele miatt letartóztatják. Az olasz megszállás elől Jugoszláviába emigrál, 1939 nov. visszatér és magánirodát nyit. 1943 az Albán KP és a Nemzeti Felszabadulás Antifasiszta Tan., 1944 a Nemzeti Felszabadító Hads. Biz. t., 1944– közmunkaügyi min. 1945– a népi gyűlés képv. 1948– az Albán Munkapárt KB és PB t. A Tervhiv. eln., közlek. és postaügyi min., majd min. elnökh. 1953 ipari és építésügyi min. 1954– ismét a Tervhiv. eln. 1955–66 min. elnökh.

KOLIJANNISZ, Kosztasz (1909) – a görög KP titk. Az athéni egy.-en folytatott jogi tanulmányait anyagi okok miatt kénytelen megszakítani. Munkásmozg. tevékenysége a thivei Magánalk. Egyes.-ében kezdődik, később ennek titk. A thivei Munkásközp. egyik alapítója, majd titk. A Munkássegély Szerv. titk. is. A 30-as évek helyi sztrájkmegmozdulásainak egyik vez. Előbb a Görög Komm. Ifj. Szöv., 1932– pedig a Görög KP t. 1936 végéig a thivei pártszerv.-ben dolgozik, ekkor a metaxaszi diktatúra letartóztatja. 1943 sikerül megszöknie. Az epiroszi m.-i pártbiz. titk. Részt vesz a Nemzeti Felszabadító Hads. szervezésében. 1944 okt.– különböző m.-i pártbiz.-ok titk. 1945– KB pótt. 1947 márc.– a Görög Dem. Hads. pol. biztosa, később hadoszt. par. 1949– a főpar.-ság pol. biztosh., vezérőrnagyi rangban. 1949– KB t. 1950– PB pótt., 1952– t. 1954– a Görögo.-ban illeg. működő KB vez. 1961– a KP első titk. Jelenleg emigrációban él.

KOLIŠEVSKI, Lazar (1914) – jugoszláv politikus. Kragujevacban vasmunkás, 1935– KP t. Többször bebörtönzik. 1941 Macedóniában partizánegységeket szervez. A bolgár megszállók bírósága halálra ítéli, majd az ítéletet életfogytiglani börtönre változtatja. A bolgár Hazafias Népfront győzelme után (1944 szept.) szabadul. 1945 után a macedón korm. eln., majd a Népi Szkupstina eln. A JKSZ KB elnökségének t. Jugoszlávia Népi Hőse.

KOLLÁNYI Ágoston (1913) – filmrendező. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul, fizikai és mat. tanulmányai mellett irod. és műv.-tört.-et hallgat. 1947– dolgozik a filmszakmában. 1949– a Mafilm rendezője. Elsősorban biológiai tárgyú népszerű tud. filmeket és képzőműv. ismeretterjesztő filmeket rendez. 1957 *Bölcsők* c. filmje Cannes-ban technikai nagydíjat, 1963 *Ének a vasról* c. filmje Moszkvában rövidfilm-nagydíjat nyert. Kossuth-díjas (1958), Érdemes művész (1965), SZOT-díjas (1967). F. r.: *Az anyag szerkezete* (1951), *Kati és a vadmacska* (játékfilm 1955), *Bölcsők* (1956), *Szőnyi István* (1957), *Monguzok szigete* (jugoszláv–magyar 1958), *Ragadozó növények* (1959), *Ének a vasról* (1963), *Örök megújulás* (1966), *Töredék* (1967).

KOLLEK, Teddy (Teodor) (1911) – izraeli politikus. 1934 Palesztinába települ, részt vesz a mezőgazd. szövetkezetek alapításában. 1940–47 a Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) pol. oszt. munkatársa, 1947–48 a Hagana földalatti fegyveres szerv. megbízásából az USA-ban tartózkodik, 1951–52 követ Washingtonban, 1952–64 az Eln. Hiv. főoszt. vez. Jeruzsálemben, a közös izraeli–USA tengervíz sótalanítási terv. eln. 1964– a jeruzsálemi múzeum ig. tan. eln. 1965– Jeruzsálem polgármestere. 1935– az Izraeli Munkáspárt (Mapai) t.

KOLLIASZ, Konsztantinosz (1901) – görög jogász és politikus. Athénban jogot végez. Pályafutását alsófokú b.-on mint ügyészh. kezdi és mint az Areiosz Pagosz (Legf. Ü.) ügyésze végzi. Nevét a Lambrakisz-ügyben elfoglalt átlátszóan részrehajló állásfoglalásával teszi hírhedtté. A pol. életben rögtön mint min. eln. tűnik fel, mégpedig mint az 1967 ápr. puccsal hatalomra került kat. diktatúra korm. eln. (1967 dec.-ig). 1967 dec. Konsztantinosz királlyal Rómába menekül, majd 1968 jan. visszatér Görögo.-ba, ahol főügyészi állásából rövidesen nyugdíjazzák.

KOLMOGOROV, Andrej Nyikolajevics (1903) – szovjet matematikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, 1931– uo. prof. 1939– a SZU Tud. Ak. t. A Lengyel Tud. Ak. t., a Román Tud. Ak. lev. t., az MTA tb. t., s még számos külföldi tud. intézmény és társ. tb. t. Több mat. folyóirat, kiadvány és a *Nagy Szovjet Enciklopédia* matematikai részének szerk. A Szoc. Munka Hőse (1963), Áll.-díjas (1951), Lenin-díjas (1965). Analízissel, mat. logikával, valószínűség-számítással, információelmélettel, mat. statisztikával, áramlástannal, a kibernetika elméleti és filozófiai kérdéseivel foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *Független valószínűség: változók összegeinek határeloszlása* (társszerző 1951), *Bevezetés a halmazelméletbe és a függvénytanba* (társszerző 1952); továbbá cikkei tud. folyóiratokban.

KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE Emil (1907) – író, kritikus, műfordító. A pécsi egy.-en bölcsészettud. doktorátust szerez. 1934– különböző tisztv. munkakörökben dolgozik. A 30-as évek elejétől jelennek meg reg.-ei és novelláskötetei. 1941–44 a Franklin Társulat kiadóvállalatának lektora. A II. vh.-ban szovjet hadifogságba kerül. 1946–49 a M. Rádió irod. oszt. vez., ill. műsorig. 1947–49 a *Magyarok* c. folyóirat szerk. 1949–51 a Hungária, majd a Szépirod. Könyvkiadó lektora. 1951– csak írói munkásságot folytat. Elsősorban prózaíró, de kritikusként, drámaíróként és műfordítóként is tevékenykedik. József A.-díjas (1964). F. m.: *A rosta* (reg. 1931), *Dr. Csibráky szerelmei* (reg. 1934), *A nagy ember* (reg. 1936), *Tegnap* (reg. 1942), *Szabadság* (reg. 1945), *Lófő és kora* (reg. 1946), *Mérlegen* (reg. 1950), *A csillagszemű* (reg. 1953), *A tisztesség keresztje* (elb.-ek 1957), *A boldogtalanság művészete* (reg. 1958), *Legendák nyomában* (tanulmányok 1959), *Egy szereplő visszatér* (elb.-ek 1961), *Párbeszéd a sorssal* (reg. 1962), *Csendes rév a háztetőn* (reg. 1964), *Burok* (reg. 1965), *Eljegyzés mai módra* (1966), *Arcok napfényben* (novellák, 1967), *Változatok hegedűre* (1967).

KOLPAKOVA, Irina Alekszandrovna (1933) – szovjet balettművész. A leningrádi balettisk.-t végzi, majd 1951– a leningrádi Kirov Opera és Balettszínház művésze. A SZU népművésze (1965), a párizsi Grand Prix de Ballet nyertese (1966).

KOMLÓS Aladár (1892) – író, irod. történész. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. Újságíró, majd gimn. tanár Bp.-en. 1937– pol. okokból 2 évre felfüggesztik állásából. 1946–50 a bp.-i tud. egy. magántanára. 1952– az MTA Irod. tört. Int. oszt. vez., majd tud. főmunkatársa. 1965– nyugdíjas. Az irod. tud. dr.-a (1956), c. egy. tanár. Írói pályafutását a 20-as évek elején kezdi. A felszabadulás előtt verseket, reg.-eket, kritikákat és tanulmányokat ír, később csak irod. tört. és kritikai munkásságot folytat. Felesége: Palotai Erzsi előadóművésznő. F. m.: Verseskötetek: *Voltam poéta én is* (1921), *A néma őrült arca* (1936). Reg.-ek: *Római kaland* (1933), *Néró és a VII/a* (1935). Tanulmányok és irod. tört. művek: *Az új magyar líra* (1928), *Írók és elvek* (1937), *Vajda János* (1954), *Komjáthy Jenő* (1954), *Reviczky Gyula* (1955), *Tegnap és ma* (1956), *Irodalmi ellenzéki mozgalmak a 19. sz. második felében* (1956), *A magyar líra Petőfitől Adyig* (1959), *A líra műhelyében* (1961), *Gyulaitól a marxista kritikáig* (1965), *Táguló irodalom* (1967).

KOMLÓS János (1922) – újságíró, író, színig. A bp.-i tud. egy.-en tanul. A felszabadulás után különböző áll. funkciókat tölt be. 1957 a M. Rádió irod. oszt.-án dolgozik. 1957–67 a *Magyar Nemzet* kult. rovatának vez., majd a *Népszabadság* szerk. biz. t. és kult. rovatának vez. 1967– a Mikroszkóp Színpad műv. ig. Kritikái, publicisztikai írásai és szatirikus karcolatai napilapokban és irod. folyóiratokban jelennek meg. Rózsa Ferenc-díjas (1961). F. m.: *Elárult ország* (tört. riport 1961), *Többet ésszel mint anélkül* (szatirikus írások 1962), *Az érem harmadik oldala* (szatirikus írások 1964), *Csak az első száz év nehéz* (szatirikus írások 1965), *Miért kell az oroszlánt felfújni* (szatirikus írások 1966), *Gól nélkül nem megy* (szatirikus írások 1967), *Az édent bezárták* (színmű 1967), *Minden kezdet nehéz* (film 1966).

KOMLÓS Juci (1919) – színésznő. Rózsahegyi Kálmán színiisk.-t végzi. 1937– vidéki színtársulatoknál, a felszabadulás után a Művész Színház, a Magyar Színház, a Főv. Operettszínház, a Vidám Színház t. 1952–57 a M. Néphads. Színházában, 1957–65 a József Attila Színházban, 1965– a Thália Színházban játszik. Kezdetben naiva és szubrett, később karakterszerepeket alakít. Jászai-díjas (1957), Érdemes művész (1960). F. sz.: Színpadon: Polly (Brecht–Weill: *Koldusopera*), Roxane (Rostand: *Cyrano de Bergerac*), Zilia (Heltai: *A néma levente*), Diana (Lope de Vega: *A kertész kutyája*), Klein néni (Fejes: *Mocorgó*), Grófné (Móricz: *Csibe*). Filmen: *Kis Katalin házassága* (1950), *Semmelweis* (1952), *Rokonok* (1954), *Az aranyember* (1962), *Fagyosszentek* (1962).

KOMLÓS Péter (1935) – hegedűművész. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1958– a Bartók vonósnégyes vez. 1960– a M. Áll. Operaház hangversenymestere. A Bartók vonósnégyessel Európa-szerte, az USA-ban és Kanadában vendégszerepelt. 1964 elnyerték a liège-i nközi vonósnégyesverseny első díját. Liszt-díjas (1965).

KOMLÓSSY Erzsébet (1933) – operaénekesnő. A Zenekonzervatóriumban tanul. 1955–58 a Szegedi Nemzeti Színház t. 1958– a M. Áll. Operaház magánénekese. Oratórium- és dalénekesként is gyakran fellép; mezzoszoprán. Európa számos országában vendégszerepelt. Liszt-díjas (1964). F. sz.: Delila *(Sámson és Delila)*, Carmen, Örzse *(Háry János)*, Amneris *(Aida)*, Azucena *(A trubadur)*, Anya *(Vérnász)*.

KOMÓCSIN Zoltán (1923) – az MSZMP KB titk. (1965 óta). Munkás, majd keresk. alk. 1938– párttag. 1944–48 az MKP szegedi biz. titkárh., majd az MDP KV agit. prop. oszt. vez., később a Hajdú-Bihar m. pártbiz. első titk. 1956– az MSZMP KB t., 1957– 62 a PB pótt., 1962– t. 1957–61 a KISZ KB első titk. 1961–65 a *Népszabadság* főszerk., 1957–64 a Hazafias Népfront Orsz. Tan., 1957–60 az Orsz. Tan. Elnöksége t. 1949– országgy. képv. (Csongrád m.)

KOMOR Vilmos (1895) – karmester. Tanulmányait a bp.-i Nemzeti Zenedében végzi. 1920–28 a M. Áll. Operaház zenekarának t. 1921– a Filharmóniai Társ. titk. 1925–28 a Filharmóniai Társ. kamarazenekara és a M. Rádió karmestere. 1928–31 a bp.-i Városi Színház első karmestere, majd a M. Áll. Opera műv. vez. 1939–44 az OMIKE művészakció műv. vez. és karmestere. 1945– a M. Áll. Operaház karnagya. Sokat vendégszerepel külföldön, a berlini, drezdai és a lipcsei operaház, a lipcsei Gewandhaus zenekar és a drezdai Staatskapelle állandó vendégművésze. Liszt-díjas (1953), Érdemes művész (1953), Kossuth-díjas (1963).

KON, Igor Szemjonovics (1928) – szovjet filozófus, szociológus. A leningrádi ped. főisk.-n tanul. 1950– tanár, 1956– a leningrádi egy. filozófia tanszékén tanít. 1963– egy. tanár. Kut. ter. a 19. és 20. sz.-i polg. filozófia és szociológia tört., a tört. tud. és a tört. mat. filozófiai-metodológiai problémái. Művei közül magy. megj.: *Kik és miért félnek a történelem törvényeitől* (1960), *A szociológiai pozitivizmus* (1967), *Az Ész a társadalomban* (1969).

KONDOR Béla (1931) – festőművész, grafikus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Barcsay Jenő, Kmetty János és Koffán Károly tanítványa. 1954– kiállító művész. 1957–59 Derkovits-ösztöndíjas. Műveiből számos önálló kiállítást rendezett. Jelentős illusztrátori munkásságot is folytat (Th. Mann: *Varázshegy*, Hemingway: *Az öreg halász és a tenger*). 1964 elnyeri a tokiói Nközi Grafikai Biennalé nagydíját. Munkácsy-díjas (1965).

KONDRASIN, Kirill Petrovics (1914) – szovjet karmester. Elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. 1934–37 a moszkvai Nyemirovics-Dancsenko Zenés Színház, 1937–43 a leningrádi Kis Opera, 1943–56 a moszkvai Nagy Színház, 1956–60 a SZU Áll. Szimfonikus Zenekara, 1960– a Moszkvai Filharmonikus Zenekar karmestere. Világszerte számos sikeres hangversenyt ad, Bp.-en is vendégszerepel. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1949), az OSZSZSZK érdemes művésze.

KONDRATYEV, Viktor Nyikolajevics (1902) – szovjet fizikokémikus. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1931– a SZU Tud. Ak. Fizikokémia Int. elemi folyamatok labor.-ának vez., 1948– az Int. ig. h., 1956– a kinetikai és égési oszt. vez. Egyidejűleg: 1934–41 a leningrádi műszaki főisk., 1949–51 a moszkvai egy., 1951–57 a moszkvai műszaki-fizikai főisk. prof. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. 1961– a Tiszta és Alk. Kémia Nközi Uniója (IUPAC) vez. és VB t., 1965– aleln. Áll.-díjas (1946). A fotokémiai folyamatok reakciókinetikai vizsgálataival, a molekulák szerkezetének és gerjesztett állapotainak tanulmányozásával foglalkozik. Magy. az *MTA Kémiai Tud. Oszt. Közleményei*ben jelenik meg cikke.

KONECSNI György (1908) – grafikus, festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Rudnay Gyulánál tanul. 1946– uo. az alkalmazott grafikai tanszak tanára (megszakítással). Alkalmazott grafikával, különösen plakátműv.-tel foglalkozik. Grafikai munkáiért 1937 Párizsban, 1939 Milánóban nagydíjjal tüntetik ki. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1952), Érdemes művész (1968).

KONG LE – laoszi politikus. Ejtőernyős tiszt. 1960 meghiúsítja a jobboldali puccskísérletet; tábornok és a Legf. Nemzeti Kat. Biz. eln. 1965– a jobboldal befolyása alá kerül. 1967 külföldre távozik.

KONI, Mohammed Awad el (1906) – egyiptomi diplomata. Fiatalon diplomata pályára lép. 1929–32 konzul Rómában, 1937–39 attasé Washingtonban, 1941–43 konzul Bombayben, 1944–46 másodtitk. a moszkvai követségen, 1949–52 tan.-os Washingtonban. 1952–55 a Külügymin.-ban dolgozik. 1955–61 nagykövet a SZU-ban, 1961–64 Angliában. 1964– az EAK ENSZ-képv. vez.

KONIECZNY, Marian (1930) – lengyel szobrász. 1948–54 a krakkói Képzőműv. Főisk.-n, majd 1954–58 a SZU-ban, a moszkvai Képzőműv. Főisk.-n végzi tanulmányait. F. m.: *Az auschwitzi emlékmű terve* (1952), *Varsó Hőseinek Emlékműve, a Nike szobor* (1964), *M. Curie-Sklodowska* lublini szobra (1964) stb.

KONORSKI, Jerzy (1903) – lengyel neurofiziológus. A varsói egy.-en tanul, majd tud. kut. munkát végez. 1931–33 I. P. Pavlov labor.-ában dolgozik Leningrádban. 1934–39 a Nenckiről elnevezett Kísérleti Biológiai Int.-ben a magasabb idegtevékenység fiziológiáját vizsgáló labor.-ot szervez és vezet. 1946–55 a łódzi egy.-en neurofiziológia és fiziológia prof. 1956– a Lengyel Tud. Ak. t., 1963– a National Academy of Sciences (USA) t. Fő kutatási ter.-e az állat motorikus tevékenységének fiziológiai analízise, kiváltképp a szerzett mozgásreakciók mechanizmusa. Több mint 100 tud. munkája jelenik meg. Kétszeres Áll.-díjas.

KONOTOP, Vaszilij Ivanovics (1916) – szovjet politikus. A harkovi gépészeti főisk.-n tanul. 1944– SZKP t. 1942–52 tervezőmérnök, a pártbiz titk. h., majd az SZKP KB szervezője a kolomenszki hajógyárban. 1956–59 a Moszkva ter. pártbiz. másodtitk. 1959–63 a Moszkva ter. szovjet eln. 1963– a Moszkva ter. pártbiz. első titk. 1961–64 az SZKP KB pótt., 1964– t. A SZU Legf. Tan. Elnökségének t.

KONRAD, Nyikolaj Joszifovics (1891) – szovjet orientalista, nyelvész. Elvégzi a pétervári egy.-et és a Keleti Ak.-t. 1913–14 a kijevi keresk. főisk.-n tanít. 1914–17 ösztöndíjjal Koreában és Japánban folytat tanulmányokat, 1918–21 az oreli egy.-en tanít, majd uo. rektor. 1921–38 a leningrádi egy.-en és a K-i nyelvek főisk.-ján a japán filológia prof. 1941–49 a moszkvai K-i nyelvek főisk.-ján prof. 1950– a SZU Tud. Ak. Orientalisztikai Int.-ben dolgozik. 1934– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. Kutatásai során foglalkozik kínai és japán tört.-mel, irod.-mal és nyelvészettel, Belső-Ázsia és Európa irod.-ával, összehasonlító világirod. tört.-i problémákkal, az ókori és középkori tört. periodizációjával.

KONRADI, Inge (1925) – osztrák színésznő. A Reinhard-szeminárium elvégzése után (balettet is tanul) 6 évig a Volkstheater t. 1957– a Burgtheater színésznője. Fellép a Salzburgi Ünnepi Játékokon és filmekben is szerepel. A „Kammerschauspielerin" c. tulajdonosa.

KONSZTANTINOSZ, II. (Schleswig-Holstein–Sonderburg-Glücksburg) (1940) – görög király. Az athéni egy.-en jogot tanul. 1956–58 kat. kiképzésben részesül. Atyja, I. Pál halála után 1964 márc. trónra lép. Ugyanez év szept. feleségül veszi Anna-Mária dán kir. hercegnőt. 1965 aktív szerepet játszik Papandreu min. eln. és a Centrum Unió megbuktatásában. 1967 ápr. szentesíti a fasiszta kat. puccsot. 1967 dec. puccskísérletet tesz a hatalom megragadására, kudarca után Olaszo.-ba megy.

KONSZTANTYINOV, Fjodor Vasziljevics (1901) – szovjet filozófus, közéleti személyiség. 1918– SZKP t. 1932 elvégzi a Vörös Professzúrát, s 1936-ig a Marx–Engels–Lenin int. tud. főmunkatársa, a SZU Tud. Ak. Filozófiai Int. tud. titk. 1936–41 a *Pravda* rovatvez. 1941–42 az SZKP KB előadója. 1942–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1945–51 a SZU Tud. Ak. Filozófiai Int. tud. főmunkatársa, majd oszt. vez. 1952–54 a *Voproszi Filoszofii* c. folyóirat főszerk. 1954–55 az SZKP KB mellett működő Társ. tud. Ak. rektora. 1955–58 az SZKP agit. prop. oszt. vez. 1956–61 az SZKP KB pótt. 1958–62 a *Kommunyiszt* c. folyóirat főszerk. 1962– a SZU Tud. Ak. Filozófiai Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. A tört. materializmus kérdéseivel foglalkozik. Számos tud. mű szerzője, az 1960– megjelenő *Filozófiai Enciklopédia* főszerk. Magy. megj. művei: *Haladó eszmék szerepe a társadalmi fejlődésben* (1948, 1949), *Az egyéniség és a tömegek szerepe a történelemben* (1949), *A szocialista társadalom fejlődésének hajtóerői* (1952), *A marxista filozófia alapjai* (szerk. 1959– több kiadásban), továbbá cikkei különböző folyóiratokban.

KONWICKI, Tadeusz (1926) – lengyel prózaíró, filmrendező, forgatókönyvíró, 1944–45 a hads. partizánkülönítményének t. A náci megszállás alatti és a háború utáni időszak pol., eszmei és morális problémáival foglalkozó reg.-eket ír. *A nyár utolsó napja* (1960) c. kísérleti pszichológiai film alkotója. Magy. megj. művei: *Vasútépítők* (reg. 1951), *Égszakadás* (ifj. reg. 1961).

KÓNYA Albert (1917) – fizikus. A szegedi tud. egy.-en tanul, uo., majd a kolozsvári egy.-en, 1945– a Bp-i Műszaki Egy.-en tanít. 1950– a Miskolci Nehézipari Műszaki Egy. tanára. 1951–52 uo. a gépészmérnöki kar dékánja. 1952–54 oktatásügyi min. h. 1954–56 az MDP KB tud. és kult. oszt. vez. h. 1956–57 oktatásügyi min. 1957–60 a Tud. és Felsőokt. Tan. főtitk. 1957– a Bp.-i Műszaki Egy. Fizikai Int. tanára. 1958– az MTA lev. t. 1963– az MTA főtitkárh. Elméleti fizikával, elsősorban atomhéjfizikával és a szilárd testek fizikájával foglalkozik. Számos hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

KÓNYA Lajos (1914) – költő, író. A soproni tanítóképzőben tanul. A 30-as és 40-es években falusi tanító. 1950 az Írószöv. lektorátusának vez. 1951–54 az Írószöv. főtitk. 1956 a *Csillag* c. folyóirat szerk. 1959– ismét pedagógus. A 30-as évektől jelennek meg versei, az 50-es évek közepétől prózai művekkel is jelentkezik. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1953). F. m.: Verseskötetek: *Válogatott versek* (1953), *Országúton* (1954), *Emberséged szerint* (1956), *Emlék és intelem* (1959), *Hazai táj* (1961), *Égen földön* (1964), *Aszu* (1967). Prózai művek: *Hej, búra termett idő!* (1957), *Márton boldogsága* (reg. 1962).

KONYECKIJ, Viktor Viktorovics (1929) – szovjet író. 1945– a hadiflottánál szolgál. 1952 elvégzi a haditengerészeti főisk.-t, majd kat. mentőhajókon kormányos. Leszerelése után a keresk. flottánál, halászhajókon dolgozik. 1953– SZKP t. 1955 egy mentés során súlyosan megsérül, a kórházban kezd írni. 1956 megj. első novellája. 1957 első elb. kötete. Több film forgatókönyvének szerzője (*Vadállatok a fedélzeten*, *Út a kikötőbe* stb.). Magy. három kisreg.-t tartalmazó kötete jelenik meg (*Holnapi gondok*, 1963), s antológiák és folyóiratok is közölnek elb.-eiből.

KONYENKOV, Szergej Tyimofejevics (1874) – szovjet szobrászművész. A moszkvai Képzőműv. Főisk.-n, majd a pétervári Képzőműv. Ak.-n tanul. 1916– az Ak. t. 1924–45 az USA-ban él. 1954– a SZU Műv. Ak. t. Főleg márvány- és faszobrokat alkot. A szecessziótól a hellenizmus hatásán keresztül az erőteljes realizmusig fejlődik stílusa. Jelentősek portrészobrai, mesealakjai és monumentális díszítő szoborművei. 1966 Bp.-en a Szépműv. Múzeumban állítják ki műveit. Áll.-díjas (1951), Lenin-díjas (1957), a SZU népművésze (1958), a Szoc. Munka Hőse (1964).

KONYEV, Ivan Sztyepanovics (1897) – szovjet marsall. 1918– SZKP t. A polgárháborúban egy páncélvonat par., majd dandárhadoszt.- és hadtestpar. 1926 elvégzi a Frunze Kat. Ak. magasabb par. tanfolyamát, majd 1934 a Frunze Ak.-t. A II. vh.-ban a kalinyini, majd az 1., később a 2. ukrán front par., részt vesz a Moszkva körüli harcokban és a kurszki csatában, Ukrajna, Lengyelo., K-Németo. és Csehszlovákia felszabadításában. 1944– a SZU marsallja. 1945 az ausztriai Szövetséges Ellenőrző Biz. t. 1946–50 és 1955–56 a SZU szárazföldi csapatai főpar. 1950–51 a szovjet hads. főfelügyelője. 1951–55 egy kat. körzet par. 1956–60 a honv. min. első h. és a Varsói Szerződés egyesített fegyveres erőinek főpar. 1961–62 az NDK ter.-én állomásozó szovjet csapatok főpar. 1962– a Honv. Min. főfelügyelői csop. főnöke. 1939–52 az SZKP KB pótt., 1952– t. A SZU Legf. Tan t. A SZU (kétszeres) Hőse.

KOPALIN, Ilja Petrovics (1900) – szovjet dokumentumfilm-rendező. Újságíróként kezdi pályáját, majd rendezőasszisztens, a szovjet filmhíradó vágója. 1927– önálló dokumentumfilm-rendező. A II. vh.-ban haditudósító. A moszkvai Filmműv. Főisk.-n a dokumentumfilm-rendezés tanára. 1940– SZKP t. Hatszoros Áll.-díjas (1941, 1942, 1946, 1948, 1949, 1951), az OSZSZSZK érdemes művésze (1956), az OSZSZSZK népművésze (1965).

KORACH Mór (1888) – vegyészmérnök. A bp.-i Műegy.-en vegyészmérnöki tanulmányokat folytat. 1912–19 a páduai és a bolognai egy.-en matematikát és fizikát, majd a bolognai egy.-en germán filológiát tanul. 1908–11 a Galilei Kör. aleln. 1912 pol. okokból Olaszo.-ba emigrál. 1913–14 a páduai egy. ásványtani tanszékén asszisztens. 1914– gimn. tanár Faenzában. 1919– uo. a kerámiai szakisk. tanára és labor. vez. 1925–52 a bolognai egy. tanára, vegyipari gépészetet tanít. 1952 a korm. meghívására hazatér. 1953–58 az Építőanyagipari Közp. Kut. Int. (ma: Szilikátipari Kut. Int.) ig. 1956–63 a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, a kémiai-technológiai tanszék vez. (nyug.) 1960–66 az MTA Műszaki Kémiai Kut. Int. ig., 1967– az Int. tud. tanácsadója. 1956– az MTA lev. t. 1958– t. Számos külföldi tud. társ. t. Kossuth-díjas (1958). Tud. munkássága során a szilikátipar gyakorlati és elméleti kérdéseivel, a kémiai technológia problémáival, a műszaki oktatás és kutatás elméleti és gyakorlati kérdéseivel, a tud.-ok osztályozásának problémájával foglalkozik. Számos tud. műve jelenik meg a szilikátipar és a kémiai-technológia témaköréből. Diákkora óta irod., kritikai, műfordítói és publicisztikai munkásságot is folytat (Magyaro.-on Komját Marcell, Olaszo.-ban Marcello Cora néven, majd más álneveken). Novelláskötetei jelennek meg magyar, német és orosz írók műveit fordítja olasz nyelvre.

KORÁNYI Imre (1896) – mérnök, statikus. A bp.-i Műegy.-et végzi. 1917–26 uo. a hídépítéstani tanszék tanársegéde, majd adjunktusa. 1926–47 a MÁV hídoszt. főmérnöke, műszaki tan.-os, főtan.-os, majd a hídtervezési és építési oszt. vez. 1947–59 a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, a I. hídépítéstani tanszék vez. (nyug.) 1960– az Uvaterv hídirodájának szakértője. A műszaki tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1955). Számos hidat tervez, a hídépítés és az acélszerkezetek problémáival, a tartószerkezetek statikájával és kinematikájával, stabilitáselmélettel és méretezési elmélettel foglalkozik. F. m.: *A hálószerű födélszerkezetek pontos sztatikai vizsgálata* (1927), *Tartók sztatikája I–IV.* (egy. tankönyv 1953–57), *Acélszerkezetek* (egy. tankönyv 1960), *Stabilitási kérdések a mérnöki gyakorlatban* (1965).

KORBER, Horst (1927) – német (Ny-Berlin) politikus. Jogot tanul a jenai egy.-en és a Ny-berlini Szabad Egy.-en. 1953 a ny-berlini szenátusi igazgatásban dolgozik. 1957 az NSZK-ügyek szenátora. 1963 febr.– a szenátusi hiv. oszt. vez. 1963 dec.– a ny-berlini szenátus mb.-ja az NDK-val való útlevélügyi tárgyalások során. Az SPD t. A ny-berlini szenátus t.

KORECKIJ, Vlagyimir Mihajlovics (1890) – szovjet nközi jogász. A moszkvai, majd a harkovi egy.-en tanul. 1916–20 a harkovi egy.-en tanít és tud. munkát végez. 1920–48 a harkovi Jogtud. Főisk.-n a nközi jog és jogtört. prof., majd a harkovi és a taskenti egy. prof. 1946 az ENSZ Közgyűlésén és a párizsi békekonferencián a szovjet küldöttség jogi tanácsadója; a SZU képv. a nközi jog továbbfejlesztésével és kodifikációjával foglalkozó biz.-ban. 1958– az Ukrán Tud. Ak. t. 1958 és 1960 az Ukrán SZSZK delegátusa az ENSZ tengeri joggal foglalkozó konferenciáján. 1961– a Hágai Nközi B. t. A szovjet nközi jogászok szöv. eln. Több mint 50 jogtud., ill. jogtört. munkája jelenik meg.

KOREN, Stephan (1919) – osztrák közgazdász. A II. vh.-ban súlyosan megsebesül. 1946 a bécsi egy.-en közgazd. tanulmányokat folytat, majd közgazd. int.-ekben dolgozik. 1965 az innsbrucki egy. közgazd. prof. 1967 a kancellári hiv. államtitk. 1968– pénzügymin.

KORINEK, Franz (1907) – osztrák politikus. Jogi diplomát szerez Bécsben, majd uo. a törvényszéken dolgozik. 1934–38 a karintiai gazd. kamara titk. 1938 a Gestapo bebörtönzi. 1941–47 Bécsben ügyvédeskedik. 1948 a Bécsi Gazd. Kamara ig., majd különböző biztosító int.-eknél dolgozik.

1963–64 pénzügymin., majd a Szöv. Gazd. Kamara főtitk. 1967 visszavonul.

KORITAROVA, Roza (1921) – bolgár politikusnő, a Szaksz.-ek Közp. Tan. eln. 1936– az Ifjúmunkásszöv. t., majd járási biz. titk. 1940– KP t. 1943 koncentrációs táborban, 1944 partizán. 1944. szept. 9. után felelős párt- és szaksz. munkakörökben: ker., járási és m. párttitk., a Szaksz.-ek Közp. Tan. titk., 1967– eln. 1962– KB t., 1969– KB titk.

KORMOS Lajos (1910) – színész, rendező. A Rózsahegyi színiisk.-ban tanul. Vidéki színtársulatoknál működik, 1951–54 a győri, majd a pécsi színház ig. 1954– a Szegedi Nemzeti Színház t. Főleg drámai jellemszerepeket játszik. 1938– rendezéssel is foglalkozik. Jászai-díjas (1959), Érdemes művész (1962). F. sz.: Shakespeare: *Hamlet*, Lucifer (Madách: *Az ember tragédiája*), Mosca (Jonson: *Volpone*), a báró (Gorkij: *Éjjeli menedékhely*), Helmer (Ibsen: *Nóra*), Ramsden (Shaw: *Tanner John házassága*), Versinyin (Csehov: *Három nővér*).

KORNAI János (1928) – közgazdász. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1947–55 közgazd. szerk. 1955– tud. kut., jelenleg az MTA Közgazd. Tud. Int. tud. oszt. vez., egyidejűleg a bp.-i közgazd. egy.-en c. prof. 1964 a londoni közgazd. egy., 1965 a sussexi (Anglia) egy., 1968 a stanfordi (USA, Kalifornia) egy. vendégprof. A közgazd. tud. dr.-a (1966). A tervezés mat. módszereivel, a mat. és a számítógépek közgazd. alkalmazásával, valamint a gazd. mechanizmus elméletével foglalkozik. F. m.: *A gazdasági vezetés túlzott központosítása* (1957, angolul is), *A nyereségérdekeltség matematikai vizsgálata* (1959, angolul is), *A beruházások matematikai programozása* (1962), *A gazdasági szerkezet matematikai tervezése* (1965, angolul, németül, szlovákul és lengyelül is).

KORNBERG, Arthur (1918) – amerikai biokémikus. A Rochester Egy.-en végez. 1941–52 az amerikai közegészségügyi szolgálat tisztje, 1953–59 a Washington Egy. prof. és a mikrobiológiai tanszék vez. 1959 a Stanford Egy. prof. és a biológiai tanszék vez. A Tud. Ak. és az USA Tud. és Természettud. Ak. t. 1959 orvosi és élettani Nobel-díjat kap (S. Ochoaval közösen) a dezoxiribonukleinsav enzimatikus szintéziséért.

KORNISS, Dezső (1908) – festőművész, grafikus. Magánisk.-ban, majd a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Csók Istvánnál és Vaszary Jánosnál tanul. 1926– kiállító művész. Párizsban, Brüsszelben és Amszterdamban jár tanulmányúton, később főleg Szentendrén dolgozik. 1935 Szentendrén és Szigetmonostoron népi motívumokat gyűjt. 1945 részt vesz az Európai Isk. Művészcsop. megalapításában. 1947–48 a bp.-i Iparműv. Főisk. tanára. Műveinek legutóbbi gyűjteményes kiállítása 1965 Székesfehérvárott. 1967– a Pannónia Filmstúdió rajzfilm-tervezője. Szürrealista, majd a non-figuratív irányzatot követő festő.

KORNOUHOV, Nyikolaj Vasziljevics (1903) – szovjet építészmérnök. A kijevi műszaki főisk.-n szerez oklevelet. 1928–31 hídtervező, 1931– a kijevi lakásépítési főisk.-n tanít, 1948– prof. 1935– az Ukrán Tud. Ak. Építőipari Gépek Int. munkatársa, 1940–44 ig. 1941– SZKP t. 1939– az Ukrán Tud. Ak. lev. t., 1951– t. Áll.-díjas (1950), az Ukrán SZSZK érdemes tudósa (1954). Az épületszerkezetek szilárdságának problémáival foglalkozik, erre vonatkozóan új, megközelítő számítási módszereket dolgoz ki.

KORNYEJCSUK, Alekszandr Jevdokimovics (1905) – szovjet író, közéleti személyiség. A vasútnál dolgozik, majd elvégzi a kijevi közokt. főisk. irod. fakultását. 1937– a SZU Legf. Tan. t. 1938–41, 1946–53 az Ukrán Írószöv. eln. 1943–44 az Ukrán SZSZK külügymin h., 1944 külügymin. 1944–45 a SZU Kult. Kapcsolatok Biz. eln. 1940– SZKP t. 1952– KB t. 1939– az Ukrán Tud. Ak., 1943– a SZU Tud. Ak. t. 1949– a BVT Irodájának, 1958– a BVT Elnökségének t. 1953–54 az Ukrán KP KB elnökségének t. az Ukrán SZSZK min. tan. elnökh. 1959– az Ukrán SZSZK Legf. Tan. eln. 1959– a Szovjet Írószöv. titk. Ötszörös Áll.-díjas (1941, 1942, 1943, 1949, 1951), Lenin-béke-díjas (1960). Kezdetben elb.-eket ír, majd színműveket. Irod. tanulmányai Sevcsenko, Ivan Franko, Leszja Ukrainka, Gorkij és más orosz és ukrán írók munkásságával foglalkoznak. Több színdarabját Magyaro.-on is bemutatták. Magy. megj. színművei: *Csillagtárna* (1950), *Ukrajna sztyeppéin* (1952), *A nagy műtét* (1953), *Miért mosolyogtak a csillagok?* (1960), *A hajóraj pusztulása* (1963).

KÓRODI András (1922) – karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n zongora- és klarinéttanulmányokat folytat. 1941–44 a Nemzeti Zenedében a karmesterképző és a zeneszerzési tanszak hallgatója. 1946– a M. Áll. Operaház korrepetitora, majd karmestere, 1963– első karmestere. 1945– a Nemzeti Zenedében tanít. 1957– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára, a karmesterképző tanszak vez. 1967– a bp.-i Filharmóniai Társ. karnagya. Külföldi vendégszereplései során az első magy. karmesterként vezényel a moszkvai Nagy Színházban (1957, Carmen) és Tokióban. A bp.-i Operában számos új magy. opera és balett bemutatóját vezényli. Kétszeres Liszt-díjas (1953, 1958), Érdemes művész (1960).

KOROM Mihály (1927) – igazságügymin. (1966 óta). Mezőgazd. munkás. 1945–51 a dem. hads.-ben, majd a rendőrségen szolgál, később a Belügymin.-ban. 1946– párttag. 1951–55 az MDP KV apparátusának pol. munkatársa. 1955–59 az SZKP főisk.-n és az ELTE jogi karán tanul. 1958–60 a Belügymin. oszt. vez. 1960–63 a határőrség orsz. par., vezérőrnagy. 1961– az MSZMP KB pótt., 1963– t. 1963–66 a KB titk.

KOROMA, Kaarlo Vilhelm (1908) – finn festőművész. Kat. isk.-t végez; részt vesz a finn–szovjet háborúban. 1957 megválik a hads.-től és ettől kezdve csakis festőművészként tevékenykedik. Tanulmányúton jár a SZU-ban, Olasz- és Görögo.-ban. 1956 a Finn Művészszöv. eln. 1957 a Finn Műv. Ak. vez.-ségi t., 1958– aleln. Táj- és városképei a finn Áll. Képtárban és Helsinki város gyűjteményében szerepelnek. Több, a műv.-ekkel foglalkozó könyv szerk.

KORSAK, Vaszilij Vlagyimirovics (1909) – szovjet szerves kémikus. A moszkvai vegyipari-műszaki főisk.-n végez. 1932–54 a SZU Tud. Ak. Szerves Kémiai Int. munkatársa. 1942– egyidejűleg a moszkvai vegyipari-műszaki főisk. prof. 1954– a SZU Tud. Ak. Elemorganikus Vegyületek Int.-ben dolgozik, 1958– az Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1940– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951). A nagy molekulájú anyagok képződésével és előállításuk technológiájával foglalkozik. Magy. a *M. Kémiai Folyóirat*ban jelenik meg cikke.

KORTUNOV, Aleksz[illegible] Kirillovics (1907) – szovjet gázipari min. (1965 óta). Elvégzi a novocserkasszki vízgazdálkodási és talajjavítási főisk.-t. 1936–41 vez. gazd. munkakörben dolgozik. 1939– SZKP t. 1941–48 a szovjet hads.-ben szolgál. 1948–50 a SZU min. tan. mellett működő kőolaj- és földgázipari berendezéseket építő ig.-ság tujmazai építési ig.-ságának vez. 1955 a SZU kőolajipari üzemépítési min. h., 1955–57 min. 1957–63 a SZU min. tan. mellett működő gázipari ig.-ság vez., 1963–65 a SZU Gázipari Áll. Termelési Biz. eln., 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. A SZU Hőse (1945).

KORZSINSZKIJ, Dmitrij Szergejevics (1899) – szovjet geológus, petrográfus. Elvégzi a leningrádi bányászati főisk.-t. 1925–37 a leningrádi Összszövetségi Geológiai Int.-ben dolgozik. 1929–40 a leningrádi bányászati főisk.-n tanársegéd, majd prof. 1937– a SZU Tud. Ak. Földtani Int. (1956– a SZU Tud. Ak. Magnetikus eredetű érclelőhelykut., Kőzettani, Ásványtani és Geokémiai Int.) tud. főmunkatársa, majd oszt. vez. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. Az USA Geológiai Társ. tb. t. A londoni Geológiai Társ. t. 1964– a SZU Ásványtani Társ. aleln. 1965– a Nközi Ásványtani Társ. aleln. Áll.-díjas (1946), Lenin-díjas (1958). Kutatási ter.-e a fizikai kémiának a földkéregben lejátszódó folyamatok vizsgálatában való alkalmazása, az ásványok kialakulása és társulása. Tud. vizsgálatai nagyban előmozdítják a szovjet kőolajkutatást.

KÓS Károly (1883) – romániai magy. író, költő, építőművész, illusztrátor és műv. történész. Több tanulmányutat tesz Ny-Európában és Konstantinápolyban, de főként a székely népműv.-et kutatja és dolgozza fel. A két vh. között jelentős munkát végez a három erdélyi nemzet kult. együttműködésének megszervezésében. Az Erdélyi Szépmíves Céh ig., az Erdélyi Helikon szerk., Kolozsvárott főisk. tanár. Sokoldalú tehetsége műveiben is megmutatkozik: ír elb.-eket, műv. tört.-i és kult. tört.-i könyveket, reg.-eket és drámákat. F. m.: *A régi Kalotaszeg* (1912), *Stambul* (műv. tört. tanulmány 1918), *A Varjú nemzetség* (reg. 1921), *Erdély* (kult. tört. vázlat 1929), *A lakóház művészete* (1930), *Gálok* (elb. 1930), *Az országépítő* (reg. Szent Istvánról 1934), *Budai Nagy Antal* (dráma 1936), *Székely népi építészet* (1944), *Falusi építészet* (1945), *Mezőgazdasági építészet* (1957).

KÓSA György (1897) – zeneszerző, zongoraművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n zongorázni és zeneszerzést tanul, Bartók Béla tanítványa. 1916–17 a M. Áll. Operaház korrepetitora. 1917–20 külföldi hangversenykörutakon jár. 1920–21 a tripoliszi színház karmestere. 1927–62 a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára (nyug.). 1921– zongoraművészi tevékenysége mellett zeneszerzői munkásságot folytat. Erkel-díjas (1955). Érdemes művész (1963). F. m.: *Hat zenekari darab* (1925), *Árva Józsi három csodája* (balett-pantomim 1932), *Az két lovagok* (operabuffa 1934), *Tartuffe* (opera), további operák, balettek, oratóriumok, 8 szimfónia, 8 vonósnégyes, kamaraművek, kórusok, mintegy 400 dal – különféle hangszerkísérettel.

KOSEVOJ, Pjotr Kirillovics (1904) – szovjet hads. tábornok. 1920– a szovjet hads.-ben szolgál. 1925– SZKP t. 1939 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. 1941–45 a II. vh.-ban lövészhadoszt.-, majd hadtestpar. 1946–47 és 1948–55 magasabb egységek par. 1955–57 az NDK ter.-én állomásozó szovjet csapatok főpar. h. 1957–65 különböző kat. körzetek par. 1965– az NDK ter.-én állomásozó szovjet csapatok főpar. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. A SZU (kétszeres) Hőse (1944, 1945).

KOSÍK, Karel – csehszlovák filozófus. A filozófiai tud. dr.-a. A Csehszlovák Tud. Ak. Filozófiai Int. munkatársa. 1968 szept.–1969 máj. a CSKP KB t. Több nközi filozófiai kollokvium és kongresszus tevékeny résztvevője. *A konkrét dialektikája* (1966) c. könyve magy. is megj. (1967).

KOSTRZEWSKI, Jan (1915) – lengyel közegészségügyi és népjóléti min. Orvos. 1939–51 egészségügyi szolgálatban. 1951–54 a varsói Áll. Egészségügyi Int. járványtani oszt. vez. 1954– a varsói Orvostud. Ak. járványtani tanszékén prof. 1961–68 egészségügyi és népjóléti államtitk. 1968– egészségügyi és népjóléti min. 1967– a Lengyel Tud. Ak. lev. t.

KOSTRZEWSKI, Józef (1885) – lengyel régész. 1919– egy. prof., a poznańi egy. egyik megalapítója. 1920 megalapítja a Lengyel Történelemelőtti Kor Társ.-át. 1951– a Lengyel Tud. Ak. t. Széles körű régészeti kutatásokat folytat, a lengyel régészek generációit tanítja, neveli. Közel 700 tud. műve jelenik meg, több idegen nyelven is.

KOSZAKA, Tokuszaburo (1916) – japán üzletember. Közgazd. képesítést szerez a tokiói egy.-en. Az *Aszahi* c. lap munkatársa, később a Sinecu Vegyi Konszern ig., vezérig., 1956– eln. Az 50-es években több ízben tesz tanulmányutat Európában és Amerikában. A Japán Gyáriparosok Szöv. oszt. vez.; a Vegyipari Szöv. és a Szénipari Egyesülés ig.; a Gazd. Szerv.-ek Szöv. titk. A tokiói egy. előadója, több újság és rádiótárs. ig.-sági t.

KOSZAKA, Zentaro (1912) – japán politikus. Gazdag nagytőkés családból származik. A tokiói keresk. főisk.-n tanul. Rövid ideig a Micubisi Bankban dolgozik, majd a Sinecu Kémiai Tröszt tanácsadója, később ügyv. ig. A háború után a Japán Progresszív P. egyik vez. 1953 a Josida-korm.-ban munkaügyi min., nevéhez fűződik a háború utáni első sztrájkellenes törvényjavaslat előterjesztése. 1961–63 az Ikeda-korm.-ban külügymin. A Liberális Dem. P. egyik legbefolyásosabb politikusa, parl. képv. Több pol. mű szerzője.

KOSZEV, Dimitar Konsztantinov (1903) – bolgár történész. Fiatal korában részt vesz az antifasiszta mozg.-akban. 1935–45 tanár, 1950– az újkori bolgár tört. prof. és 1963-ig a Bolgár Tud. Ak. Tört. tud. Int. ig. 1962– a szófiai egy. rektora. 1944– KP t., 1961– akadémikus. Több, Bulgária új- és legújabbkori tört.-ével foglalkozó mű szerzője, a *Bulgária története* c. mű 2. kötetének társszerzője.

KOSZIGIN, Alekszej Nyikolajevics (1904) – a SZU min. tan. eln. (1964 óta). 1919–21 a Vörös Hads.-ben önkéntes. 1921–24 elvégzi a leningrádi szövetkezeti technikumot. 1924–30 az Irkutszk ter. szövetkezeti szöv. munkatársa, oszt. vez., majd vez.-ségi t. 1927– SZKP t. 1935 elvégzi a leningrádi textilipari főisk.-t. 1935–38 egy leningrádi textilgyár művezetője, majd ig. 1938 az SZKP Leningrád ter. biz. oszt. vez. 1938–39 a leningrádi városi szovjet VB eln. 1939–40 textilipari népbiztos. 1940–46 a népbiztosok tan. elnökh., 1943–46 az OSZSZSZK népbizt. tan. eln. is. 1946–64 a SZU min. tan. elnökh. 1948 pénzügymin. 1948–53 könnyűipari min. 1953–54 élelmezésügyi min. 1956–57 a min. tan. gazd. biz. elnökh., 1959–60 az Áll. Tervbiz. eln. A SZU Legf. Tan. t. 1939– az SZKP KB t. 1946–48 az SZKP PB pótt., 1948–52 t. 1952–53, 1957–60 az SZKP KB elnökségének pótt., 1960– t. 1966– PB t.

KOSZTANDOV, Leonyid Arkagyijevics (1915) – a SZU vegyipari min. (1965 óta). Elvégzi a moszkvai vegyipari gépgyártási főisk.-t. 1942– SZKP t. 1940–53 a csircsiki elektrokémiai kombinátban különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1953–58 a SZU Vegyipari min. főig.-ságának vez., majd a SZU min. tan. mellett működő Áll. Vegyipari Biz. főig.-ságának vez. 1958–61 az Áll. Vegyipari Biz. elnökh., 1961–63 első elnökh., 1964–65 eln. Közben a vegyipari és kőolajipari gépgyártási áll. biz. eln., min. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1951). Lenin-díjas (1960).

KOSZTOV, Ivan Nikolov (1913) – bolgár mineralógus. 1940–45 Angliában folytat tanulmányokat. 1953– a szófiai egy. tanára és az ásvány- és kristálytani tanszék vez. Akadémikus. Kidolgozza és rendszerbe foglalja Bulgária ásványi kincsei elterjedésének elméleti kérdéseit.

KOSZTOVSZOV, Anatolij Ivanovics (1906) – a SZU szerszámgépipari min. 1925– SZKP t. 1933 elvégzi a moszkvai szerszámgépipari főisk.-t. 1933–46 leningrádi, krasznodari és novoszibirszki szerszámgépipari üzemekben mérnökként és különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1946–49 a SZU szerszámgépgyártási min. h., 1949–53 min. 1953–54 a SZU gépipari min. 1954–57 és 1965– a SZU szerszámgépipari min. 1957–59 a Moszkva ter. népgazd. tan. eln. 1959–63 a SZU min. tan. mellett működő Automatizálási és Gépgyártási Állandó Biz. eln., min. 1963–65 a SZU Áll. Tervbiz. mellett működő Gépgyártási Állandó Biz. eln. 1952–61 az SZKP KB pótt., 1961– t. A SZU Legf. Tan. t.

KOSZTYENKO, Mihail Poliektovics (1889) – szovjet tudós, villamosmérnök. Elvégzi a petrográdi műszaki főisk.-t. 1918–30 uo. tanít, 1930– prof. 1941–44 a közép-ázsiai ipari főisk. prof. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. 1950–55 a SZU Tud. Ak. Automatizálási és Telemechanikai Int. leningrádi részlegének ig. 1956– a SZU Tud. Ak. Elektromechanikai Int. ig. 1957– az Ak. Elnökségének t. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951), Lenin-díjas (1958), az Üzbég SZSZK érdemes tudósa (1944). A villamos gépek elméletével foglalkozik.

KOTARBIŃSKI, Tadeusz (1886) – lengyel filozófus. 1910–12 a lwowi egy.-en tanul. 1919 Varsóban egy. prof. 1945–49 a łodźi egy. rektora. 1951–61 a varsói egy. logika tanszékének vez. A Lengyel Tud. Ak. megalakulása óta t., majd 1957–62 eln. A Szovjet, Bolgár és Mongol Tud. Ak. és az Institut International de Philosophie t., 1960–63 eln. Több hazai és külföldi egy. díszdr.-a. 1927– a Lengyel Filozófiai Társ. eln. Kb. 300 tud., népszerű-tud. és publicisztikai mű szerzője; logikával és etikával foglalkozik.

KOTELAVELA, Sir John Lionel (1897) – ceyloni politikus. Tanulmányait Cambridge-ben és Colombóban végzi. 1931– az Államtan. t. 1933 mezőgazd. min., 1935, majd 1947–53 közlek. és munkaügyi min. 1953–56 min. eln., hadügy- és külügymin. 1947– a parl. alsóházának t. 1950–56 a parl. eln. Az Egyesült Nemzeti P. és az Ifj. Szöv. megszerv., 1958-ig a párt eln. Ceylon egyik leggazdagabb embere.

KOTSIS Iván, id. (1889) – építész, építészettörténész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1911–26 uo. adjunktus, 1926–49 az épülettervezési tanszék tanára (nyug.). 1950– a Középülettervező Váll. építésze. A 20-as évek óta nagy számú középületet, lakóépületet és műemlék-helyreállítást tervezett. A műszaki tud. dr.-a (1957). Ybl-díjas. F. m.: Könyvek: *Az olasz renaissance építészet formaképzése és térrendszere* (1921, 3. kiad. 1947), *A renaissance építőművészet formái* (1948), továbbá számos gyakorlati tervezési kézikönyv. Főbb tervezői munkák: Tihanyi Biológiai Kut. Int. és szállodaépület (1924–27), Orsz. Közegészségügyi Int. Gyáli úti épületcsop. (1929–38), Székesfehérvár belvárosának egységes kialakítása (1936–44), MTA Németvölgyi úti lakóháza (1958), Erkel színház átépítése (1960) stb.

KOTSZONISZ, Ieronimosz (1905) – görög főpap. Teológiai és filológiai tanulmányokat folytat Athénban, Münchenben, Berlinben és Bonnban. Magas egyházi méltóságokat tölt be: 1938–39 a Szent Szinódus titk., 1949– az udvar főpapja. 1959 elnyeri a szaloniki egy.-en a kánonjog tanszékét. Számos egyháztud. tanulmány szerzője és fordítója. Az 1967 ápr. puccsal hatalomra került kat. diktatúra Athén és egész Görögország érsekévé szenteltet.

KOTT, Jan (1914) – lengyel irod. történész, esszéista, kritikus, műfordító. 1945–48 a *Kuźnica* c. folyóirat szerk. biz. t. 1949– a wrocławi egy.-en, 1952– a varsói egy.-en ad elő. Irod. tört. érdeklődésének legfőbb tárgya a felvilágosodás kora. Összegyűjtött színházi tárcái a jelenkori színházi élet való képét tükrözik. 1961 *Vázlatok Shakespeare-ről* c. művéért Herder-díjat kap. Diderot, Rimbaud, Appollinaire, Éluard, Aragon, Sartre műveit fordítja lengyelre.

KOTZIASZ, Kosztasz (1921) – görög reg.- és színműíró. Egy. tanulmányait az athéni orvosi fakultáson folytatja. Első darabját, az *Ébredés*t, 1946 viszik színre. Néhány művét idegen nyelvekre is lefordítják, közöttük egyet, a *7-es akna* c. reg.-t magyarra is. A Görög Színműírók Társ. és a Görög Írószöv. volt t. Az 1967 ápr. kat. puccs után emigrációba kényszerül.

KOTZINA, Vinzenz (1908) – osztrák építésügyi min. (1966 óta). Jogi egy.-et végez; elsősorban gazd.-jogi kérdésekre specializálja magát. 1941–45 a K-i fronton teljesít szolgálatot. 1945 a Felsőausztriai Keresk. Kamara alk., később ig. Parl. képv. 1963–66 a Keresk. és Újjáépítési Min. államtitk. Néppárti.

KOTYELNYIKOV, Vlagyimir Alekszandrovics (1908) – szovjet fizikus. Elvégzi a moszkvai energetikai főisk.-t, majd uo. tanít, 1947– prof. 1953– a SZU Tud. Ak. Rádiótechnikai és Elektronikai Int.-ben dolgozik, 1954– az Int. ig. 1948– SZKP t. 1953– a SZU Tud. Ak. t. Kétszeres Áll.-díjas (1943, 1946), Lenin-díjas (1964). A rádió adó- és vevőberendezések fejlesztésével, a rádióvétel zörejmentesítésének problémáival foglalkozik. E témakörben több műve jelenik meg.

KOUCKÝ, Vladimir (1920) – cseh politikus. A prágai Károly Egy. természettud. karán tanul. Tanulmányait a német megszállás miatt abbahagyja és részt vesz az illeg. KP munkájában. 1944 az illeg. KP KB t. A felszabadulás után, 1945–53 a *Rudé Právo* főszerk. h., 1953–55 a *Tartós Békéért...* c. folyóirat Bukarestben székelő szerk.-ségének csehszlovák képv. 1955–58 a *Rudé Právo* főszerk. 1958–68 júl.-ig a CSKP KB titk., ezt követően a Csehszlovák Szoc. Közt. moszkvai nagykövete. 1945–46 az ideiglenes nemzetgy. t. 1960– nemzetgy. képv., a Nemzeti Front KB t. 1963–68 a CSKP KB ideológiai biz. t., egy időben eln. Újságírói tevékenysége idején a Csehszlovák Írószöv. eln.

KOVÁCS András (1925) – filmrendező. Elvégzi a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1950–51 a Mafilm dramaturgja, 1951–57 a dramaturgiai oszt. vez., 1960– uo. filmrendező. 1965 és 1967 (*Nehéz emberek*, ill. *Hideg napok* c. filmjével) elnyeri a magy. filmkritikusok díját. *Hideg napok* c. filmje 1966 a Karlovy Vary-i Filmfesztivál fődíját, 1967 a Pécsi Játékfilm Szemle fődíját nyeri el. Rendezői munkájában elsősorban a mai élet társad. problémái foglalkoztatják. Kétszeres Balázs Béla-díjas (1962, 1965), Érdemes művész (1967). F. f.: *Zápor* (1960), *Pesti háztetők* (1961), *Isten őszi csillaga* (1962), *Két arckép* (1965), *Falak* (1968), *Extázis 7-től 10-ig* (1969).

KOVÁCS Antal (1925) – az MSZMP Vas m. biz. első titk. 1945-ig építőipari munkás. 1945–48 függetlenített pártmunkás. 1949–50 az OTSB oszt. vez. 1950–53 pártmunkás, 1953–56 a bp.-i DISZ titk. 1956–66 pártmunkás, 1966– a Vas m. pártbiz. első titk., országgy. képv.

KOVÁCS Béla (1937) – klarinétművész. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1956– a M. Áll. Operaház szólóklarinétosa. 1962– egyidejűleg a M. Fúvósötös t. Kétszeres Liszt-díjas (1964, a Fúvósötös t.-ként: 1967).

KOVÁCS Dénes (1930) – hegedűművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Zathureczky Ede növendéke. 1951–60 a M. Áll. Operaház koncertmestere. 1955 megnyeri a londoni Flesch-versenyt. Európaszerte és Kínában vendégszerepelt. 1957– a Zeneműv. Főisk. tanára, 1968– főig. A klasszikus és a modern hegedűirod. (Bach, Mozart, Beethoven, Bartók) kiemelkedő tolmácsolója. Kétszeres Liszt-díjas (1954, 1958), Kossuth-díjas (1963).

KOVÁCS Endre (1911) – történész, irod. történész, műfordító. A pozsonyi egy.-en jogot és bölcsészetet tanul, majd a bp.-i tud. egy.-en szlavisztikai tanulmányokat folytat. 1937–45 gimn. tanár. 1945–48 az Államtud. Int., 1949– az MTA Tört. tud. Int. tud. munkatársa, 1954– oszt. vez. A tört. tud. dr.-a (1964). Kossuth-díjas (1955). Kezdetben főleg szépírói munkásságot folytat, később elsősorban magy., csehszlovák és lengyel tört.-mel és irod. tört.-tel foglalkozik. Mickiewicz válogatott írásainak (1951), továbbá több csehszlovák és lengyel költői antológia szerk. F. m.: *Magyar–cseh történelmi kapcsolatok* (1952), *Bem József* (1954), *Magyar–délszláv megbékélési törekvések 1848–49-ben* (1958), *A lengyel kérdés a reformkori Magyarországon* (1959), *A lengyel irodalom története* (1960), *Reymont* (1961), *A krakkói egyetem és a magyar művelődés* (1964), *A Kossuth-emigráció és az európai szabadságmozgalmak* (1967), *Ausztria útja az 1867-es kiegyezéshez* (1968), *Magyar–orosz tört. kapcsolatok* (szerk. 1962), *Comenius Magyaro.-n* (szerk. 1962).

KOVÁCS György (1910) – romániai magy. színművész. A marosvásárhelyi színműv. főisk. tanára. A kolozsvári Áll. M. Színház együttesének t. A Román Szoc. Közt. népművésze. Kétszeres Áll.-díjas. Magyaro.-on is vendégszerepel.

KOVÁCS György (1911) – romániai magy. író és publicista. Tanulmányait a kolozsvári egy.-en végzi. Marosvásárhelyen él. Első írásaiban a szegényparasztok életét ábrázolja. 1933–40 különféle lapok munkatársa. A felszabadulás után széles körű társad. tevékenységet fejt ki. A Román KP KB t., parl. képv. a Nagy Nemzetgy. aleln. Áll.-díjas. F. m.: *Varjak a falu felett* (reg. 1934), *A tűz kialszik* (reg. 1935), *Erdélyi tél* (reg. 1938), *Aranymezők* (reg. 1942), *Békülő Erdély* (riportok, útirajzok 1947), *Foggal és körömmel* (reg. 1949), *Szabadság útján* (útirajz 1950), *A bokréta* (reg. 1955), *Bűnügy* (elb.-ek 1956), *Krisztina és a halálraítélt* (elb. 1959), *Ozsdola leánya* (reg. 1959), *Sánta lelkek* (reg. 1961), *Falusi kaland* (novellák 1961), *A ki nem mondott szó*, *Kergető szelek* (reg.-ek 1964), *Hínár* (reg. 1965).

KOVÁCS Imre (1913) – politikus, író, publicista. Bp.-en egy. tanulmányokat folytat. A 30-as évektől részt vesz a falukut. mozg.-ban, a népi írók tevékenységében. 1937 csatlakozik a Márciusi Fronthoz. 1939 a Nemzeti Parasztpárt alapító t., 1939–46 a párt főtitk. A 30-as években és a 40-es évek elején írt műveiben feltárja a parasztság nyomorúságos helyzetét. A felszabadulás után szembefordul a népi demokratikus fejlődéssel, a Parasztpárt jobbszárnyának vez., majd a Kisgazdapártból kivált Független Demokrata P.-hoz csatlakozik. 1948 disszidál. 1951– New Yorkban él. Az emigráció soraiban ellenséges tevékenységet folytat a M. Népközt. ellen. 1954 után a Szabad Európa Biz. prop. oszt. munkatársa. Újabb művei a szoc. rendszer elleni gyűlölet szellemében fogantak. F. m.: *Néma forradalom* (szociográfia 1937), *A parasztéletforma csődje* (tanulmányok (1938), *Kolontó* (reg. 1939), *Magyar feudalizmus, magyar parasztság* (1945), *Elsüllyedt világ* (1945).

KOVÁCS István (1913) – atomfizikus. A bp.-i tud. egy.-en mat.-t és fizikát tanul. 1936–46 tanársegéd a Bp.-i Műszaki Egy.-en. 1946 egy. magántanár a bp.-i tud. egy.-en. 1946–48 uo. adjunktus, majd int.-i tanár az elméleti fizikai tanszéken. 1948– a Bp.-i Műszaki Egy. soproni bánya-, kohó- és erdőmérnöki karának tanára. 1949– a Bp.-i Műszaki Egy.-en az atomfizikai tanszék vez. 1950–56 egyidejűleg az MTA Közp. Fizikai Kut. Int. ig. 1949– az MTA lev. t., 1967– t. 1963–66 a Tiszta és Alk. Fizika Nközi Uniója (IUPAP) spektroszkópiai biz. lev. t. Kossuth-díjas (1951). Molekulaspektroszkópiával foglalkozik. Mintegy 70 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

KOVÁCS István (1921) – jogtudós. A debreceni egy. áll.- és jogtud. karán tanul. 1945 a Népjóléti Min.-ban dolgozik. 1947–49 Veszprém m. alispánja. 1949–50 közp. államig. szerveknél vez. beosztásokat tölt be. 1950– a szegedi egy.-en az államjogi tanszék vez. 1951– egyidejűleg az MTA Áll.- és Jogtud. Int. ig. h. 1965– az MTA lev. t. Az államjog és az alkotmányjog, különösen az alkotmányfejlődés és az alkotmányos intézmények kérdéseivel foglalkozik. F. m.: *A burzsoá alkotmányosság válsága* (1953), *A magyar alkotmány* (kommentár, társszerző 1959), *Magyar államjog* (egy. tankönyv, társszerző 1960), *A szocialista alkotmányfejlődés új elemei* (1963), továbbá számos hazai és külföldi tud. publikáció.

KOVÁCS István (1924) – a MEDOSZ főtitk. A Mezőhegyesi Gépüzemben kovács. 1948 a Mezőhegyesi Áll. Gazd. SZB titk. 1949– a Földművelésügyi Min.-ban, majd a DÉFOSZ közp.-ban (1952– MEDOSZ) különféle beosztásokban, 1960– a szaksz. főtitk. 1960– a SZOT és elnöksége t. 1967– országgy. képv. (Békés m.)

KOVÁCS János (1930) – zenetörténész, -kritikus. A Zeneműv. Főisk. zenetud. tanszakán Szabolcsi Bence tanítványa. 1957–63 a bp.-i Bartók Béla Zeneműv. Szakisk. tanára. 1962– az Orsz. Filharmónia szerk. 1960– egyidejűleg a *Magyar Nemzet* zenekritikusa. F. m.: *Kodály szimfonikus művei* (Zenetud. tanulmányok VII., 1958), *Mozart-breviárium* (1962), cikkek, tanulmányok.

KOVÁCS Károly (1902) – színész. Rákosi Szidi színiisk.-jában tanul, s a Magyar Színházban kezdi pályáját. 1925-ig vidéki színtársulatoknál működik. 1928– ismét fővárosi színházakban játszik. 1935–45 a Nemzeti Színház, 1950– az Ifj., ill. a Petőfi Színház, 1960– a Thália Színház t. Intrikus és jellemszerepeket játszik. Érdemes művész (1967). F. sz.: színpadon: *Lucifer* (Madách I.: Az ember tragédiája), *Metternich* (Rostand: A sasfiók), *II. Fülöp* (Schiller: Don Carlos), *Marmeladov* (Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés), *Mendel Kirk* (Babel: Alkony), *Gróf Fontana* (Hochhuth: A helytartó). Filmen: *Semmelweis* (1952), *Édes Anna* (1958), *Húsz óra* (1965), *A kőszívű ember fiai* (1966), *Kárpáthy Zoltán* (1967), továbbá több tv-filmben.

KOVÁCS Margit (1902) – keramikusművész. Jaschik Álmos festőművész magánisk.-jában, Bécsben, majd a müncheni iparműv. isk.-n tanul. 1929– önálló keramikus művész, nagyszámú önálló kiállítása itthon és külföldön. A kerámiaműv. minden ágát műveli. 1933–34 másfél évet tölt Párizsban, ebből 3 hónapot a sèvres-i porcelángyárban. 1937 a Párizsi Világkiállításon Diplôme d'Honneurrel, 1958 a Brüsszeli Világkiállításon nagydíjjal tüntetik ki. Kossuth-díjas (1948), Kiváló művész (1959). F. m.: *A győri Szt. Imre templom portálja* (1939), *Szószék a komáromi templomban, Magyaro. dekoratív térképe* (Hegyeshalom 1950), *Az Inotai Erőmű reliefje* (1955–56), *János vitéz* (Dunaújváros 1958), *Az alvó Anyaföld, Évszakok* (Genf, a WMO székháza 1959), Bp.-i Meteorológiai Int. reliefje, Csepel Autógyár művelődési ház reliefje (1961), *Az ember és a munka* (Torino 1961).

KOVÁCS Pál (1924) – vezérőrnagy, honv. min. h. Munkás, 1944– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1945– párttag, a dem. hads. önkéntese. 1949– a néphads.-ben szolgál, különböző beosztásokat tölt be. 1951–56 a SZU-ban elvégzi a Lenin Kat. pol. Ak.-t, 1964–66 a Vezérkari Ak.-t. 1966– honv. min. h., a néphads. pol. főcsop. főnöke. 1967– országgy. képv. (Bp.)

KOVÁCS K. Pál (1907) – gépészmérnök. A bp.-i Műegy.-en végez. 1946 egy. magántanár. 1950–59 a Bp.-i Műszaki Egy. tanára. 1964– a Villamosenergia-ipari Kut. Int. ig. 1949– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1953). A villamosgépek és hálózatok üzemtanával és automatizálásával foglalkozik. F. m.: *Villamosgépek üzemtana – aszinkron motorok* (1951, 3. kiad. 1959), *Váltakozó áramú gépek tranziens folyamatai* (Rácz Istvánnal 1954), *Symmetrische Komponenten in Wechselstrommaschinen* (Basel 1962).

KOVANOV, Pavel Vasziljevics (1907) – a SZU Népi Ellenőrzési Biz. eln. 1930–31 kolhozeln. Moszkva ter.-en. 1940 elvégzi a Lenin Ped. Főisk.-t. 1940– SZKP t. 1941–42 tanár, ill. a Közokt. Népbiztosság munkatársa. 1942–44 a szovjet hads.-ben szolgál. 1944–56 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1956–62 a Grúz KP KB másodtitk. 1962–65 az SZKP KB és a SZU min. tan. mellett működő párt- és áll. ellenőrző biz. elnökh. 1961–66 az SZKP KB pótt., 1966– t. A SZU Legf. Tan. t.

KOVÁTS Ferenc, ifj. (1913) – tüdőgyógyász. A szegedi tud. egy. orvosi karán tanul. 1937– a bp.-i János Kórház tüdőoszt.-án dolgozik.1939 Rómában, 1943 Svájcban, 1947 Franciao.-ban, 1948 Olaszo.-ban jár ösztöndíjas tanulmányúton. 1945 egy. magántanár. 1951– az Orsz. Korányi TBC Int. tud. oszt. vez. főorvosa. Az orvostud. kand. (1955). Kossuth-díjas (1955). A mellkas röntgenanatómiájával, a légzőmozgás okozta formaváltozások tanulmányozásával foglalkozik. F. m.: *A mellkas röntgenanatómiája* (10 kiadás 6 nyelven 1953–1965), *Gümőkóros mellhártyalob* (Zsebők Zoltánnal 1955).

KOZINCEV, Grigorij Mihajlovics (1905) – szovjet filmrendező. A leningrádi Műv. Ak.-n festészetet tanul. 1921 Trauberggel és Jutkeviccsel kísérleti filmstúdiót szervez. 1924– a Lenfilm Stúdió rendezője. 1926–32 a leningrádi Színműv. Főisk.-n, 1941– a moszkvai Filmműv. Főisk.-n tanít. Színházi rendező is Leningrádban. Jelentős filmesztétikai munkásságot fejt ki. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1948), az OSZSZSZK érdemes művésze (1950), a SZU népművésze (1965). Trauberggel együtt rendezi a *Maxim trilógiát* (*És felkel a nap* 1934, *Maxim visszatérése* 1937, *Viborgi városrész* 1939). Önállóan: a *Belinszkij* (1951), *Don Quijote* (1956), *Hamlet* (1964) c. filmeket.

KOZLOWSKI, Roman (1899) – lengyel paleontológus. A varsói egy.-en az őslénytan prof., a Lengyel Tud. Ak. t., az Ak. Őslénytani Int. ig. Áll.-díjas. Őslénytani kutatásai világszerte ismertek.

KOZMA József (1905) – magy. származású francia zeneszerző. Tanulmányait Bp.-en, a Zeneak.-n végzi. 1933 emigrál. A háború után ível föl pályája. Dalai rendkívül népszerűek, ír oratóriumot, operát és filmzenét.

KOZMA László (1902) – elektromérnök. A brünni német műszaki egy.-en tanul. 1930–43 az antwerpeni Bell Telefon Társ. kut. mérnöke. A II. vh. előtti években részt vesz a belgiumi, hollandiai és svájci automatikus távbeszélő hálózatok megtervezésében. 1945–49 a bp.-i Standard Villamossági Rt. (ma: Beloiannisz Híradástechnikai Gyár) műszaki ig. 1949– a Bp.-i Műszaki Egy.-en a vezetékes híradástechnika tanszékvez. tanára. 1961– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1948), Távbeszélő technikával, főleg a távbeszélőközp.-ok továbbfejlesztésével foglalkozik. F. m.: *Távbeszélő mérnöki feladatok* (1947), továbbá 5 egy. jegyzet, számos tud. publikáció, 37 szabadalom.

KOZMA Pál (1920) – kertészmérnök. Az Agrártud. Egy.-en végez, majd a Műszaki és Gazd. tud. Egy.-en szaktanári képesítést szerez. 2 évig tanár. 1949– az Agrártud. Egy. kert.- és szőlőgazd. tud. karán, ill. a Kertészeti és Szőlészeti Főisk.-n tanársegéd, adjunktus, docens, 1960– tanszékvez. egy. tanár, 1957–65 rektorh., 1965– rektor. 1967– az MTA lev. t. Több hazai és külföldi tud. társ. t. és vez.-ségi t., számos esetben képv. Magyaro.-ot nközi tud.-os konferenciákon. Tud. munkater.-e a szőlészeti tud.-ok elméleti művelése, a szőlő virágzásbiológiai, genetikai (mutáció) és termesztésbiológiai problémáinak kutatása, valamint szőlőnemesítés. F. m.: *A szőlő nemesítése* (1951), *Szőlőműveléstan I–II* (1953), *A csemegeszőlő* (1961), *A szőlő termékenységének és szelektálásának vi-*

rágbiológiai alapjai (1963), *Szőlőtermesztés I–III* (1964–1967).

KOZOCSA Sándor (1904) – könyvtáros, bibliográfus, irod. történész. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1926–64 az Orsz. Széchényi Könyvtár könyvtárosa, majd főkönyvtárosa (nyug.). 1941–48 egyidejűleg a bp.-i tud. egy.-en a bibliográfia magántanára és az *Irodalomtörténet* c. folyóirat szerk. 1927– az évente megj. magy. irod. bibliográfia szerk. 1954-ig (a sorozat megszűnéséig) a szovjet népek irod. magy. bibliográfiájának szerk. Számos magy. irod. művet rendezett sajtó alá. F. m.: *Bevezetés a bibliográfiába* (1939), *Kis magyar irodalomtörténet* (1944), *Az orosz irodalom magyar bibliográfiája* (1947–48), *A magyar irodalom bibliográfiája 1945–60 I–X.* (1950–69). *Móricz Zsigmond irodalmi munkássága* (1952), *Mickiewicz Magyarországon* (1955).

KOZONGUIZI, Fanuel Jariretundu (1932) – DNy-afrikai politikus. Tanulmányait a Fort Hare-i és a Cape Town-i egy.-en végzi. A DNy-afrikai Nemzeti Unió eln. Pártja képviseletében azért küzd, hogy az ENSZ kimondja a D-afrikai Unió, majd Közt. fennhatóságának eltörlését DNy-Afrika felett.

KOZSEDUB, Ivan Nyikityics (1920) – szovjet vezérőrnagy. 1940– a szovjet hads.-ben szolgál. 1941 elvégzi a repülőisk.-t. 1943– SZKP t. 1949 elvégzi a Zsukovszkij Repülőmérnöki Ak.-t. 1956 a Vorosilov Kat. Ak.-t. Vez. beosztásban dolgozik a légierő személyi állományának kiképzésénél. 1949 megjelenik *Hazámat szolgálom* c. könyve (magy. is). A SZU Legf. Tan. t. A SZU (háromszoros) Hőse.

KOZSEVNYIKOV, Jevgenyij Fjodorovics (1905) – a SZU közlek. építkezéseinek min. Elvégzi a leningrádi közlek. műszaki főisk.-t. 1928–43 vasútépítkezéseken és különböző nehézipari üzemekben mérnöki és gazd. vez. beosztásban dolgozik. 1942– SZKP t. 1945–47 a SZU Áll. Tervbiz. vez. munkatársa, 1947–49 elnökh. 1949–51 a SZU min. tan. mellett működő fűtőanyag és szállítási iroda elnökh. 1951–54 a SZU min. tan. apparátusában dolgozik. 1954– a SZU közlek. építkezéseinek min. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

KOZSEVNYIKOV, Vagyim Mihajlovics (1909)– szovjet író. Gyermekkorában Szibériában él. 1925 Moszkvába költözik, elvégzi a moszkvai egy.-et. 1939 megj. első novelláskötete. A II. vh. alatt frontújságoknál dolgozik, majd a *Pravda* haditudósítója. 1943– SZKP t. 1949– a *Znamja* c. irod. folyóirat főszerk. Magy. megj. művei: *A felderítő* (kisreg. 1950), *Éltető víz* (reg. 1951), *Taj Liu, a rabló és más kínaiak* (elb.-ek 1955), *Hajnalhasadás* (reg. 1956), *Bemutatom Balujevet* (reg. 1962), *Változó napok* (kisreg. 1965), *Berlinből jelentkezem* (reg. 1968).

KŐHALMI Béla (1884) – könyvtártud. szakíró, bibliográfus. A bp.-i egy.-en jogi tanulmányokat folytat. 1902–09 főv. tisztv. 1910 könyvtárosi szakvizsgát tesz. 1909–19 a Főv. Könyvtár könyvtárosa. 1913–18 a *Könyvtári Szemle*, 1914–18 Pikler Blankával együtt a *Magyar Könyvészet* c. folyóirat szerk. Részt vesz a baloldali értelmiség mozg.-ban, Szabó Ervin köréhez tartozik. 1919 Dienes László mellett a Tanácsközt. könyvtárügyi mb.-ja. 1920–34 emigrációban él Bécsben és Berlinben, magy. és német lapoknál újságíró és szerk. 1934 hazatér, s 1944-ig a Rádióújság szerk. 1945 a *Szabad Nép* munkatársa, később a Szabó Ervin Könyvtár, majd az Orsz. Könyvtári Közp. ig. 1949–56 az ELTE meghívott előadója, 1956–60 uo. egy. tanár (nyug.). 1958– a *Magyar Könyvszemle* felelős szerk. Az irod. tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1956). F. m.: *Nincs nemzeti bibliográfiánk* (1913), *Könyvek könyve* (szerk. 1918), *Új könyvek könyve* (szerk. 1937), *Hungária Irodalmi Lexikon* (szerk. Révay Józseffel 1947), *A Magyar Tanácsköztársaság könyvtárügye* (1959), *A tudományos tájékoztatás fejlődése hazánkban 1945–65* (1967).

KŐMIVES Sándor (1897) – színész. Min.-i hivatalnok, majd 1919 színészi pályára lép. Vidéki társulatoknál működik, közben 1924–25 a Magyar Színházban lép föl. 1938– a Vígszínház, a Nemzeti Színház, a Belvárosi Színház t. 1951– a Madách Színházban játszik. Pályája elején operettbuffo és táncoskomikus, később karakterfigurákat alakít. Érdemes művész (1957), Kiváló művész (1961). F. sz.: Színpadon: Doolittle (Shaw: *Pygmalion*), Csebutikin (Csehov: *Három nővér*), Ariste (Molière: *A férjek iskolája*), Orgon (Molière: *Tartuffe*), Lőrinc barát (Shakespeare: *Rómeó és Júlia*), Polgármester (Móricz: *Rokonok*), 1. sírásó (Shakespeare: *Hamlet*). Filmen: *Gül Baba* (1939), *Beszterce ostroma* (1948), *Déryné* (1951), *Föltámadott a tenger* (1953), *Csempészek* (1958), *Virrad* (1960), *Angyalok földje* (1962).

KÖNIG, Franz (1905) – Ausztria hercegprímása. A teológiai tud. dr.-a. Papi pályafutását St. Pöltenben kezdi, majd Kremsbe kerül. 1949– a salzburgi egy. prof. 1956– Bécs érseke. 1959– az osztrák hads. fő tábori lelkésze is. VI. Pál pápa kinevezi a nem keresztény egyházak titkársága elnökévé. Számos egyháztud.-i írása jelenik meg. A Római Katolikus Ak. lev. t.

KÖNIG, René (1906) – német (NSZK) szociológus. A bécsi és a berlini egy.-en orientalisztikát, nyelvészetet, filozófiát és szociológiát tanul. 1938– magántanár, 1947–49 c. egy. tanár a zürichi egy.-en. 1949– a kölni egy.-en a szociológia tanára, és a szociológiai int. ig. 1955– a *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie* szerk. 1962– a *Current Sociology* c. folyóirat társszerk. 1956–59 a Német Szociológiai Társ. aleln. 1962–66 a Nközi

Szociológiai Társ. eln. 1958–64 az UNESCO Nközi Társ. tud. Tan. t.

KÖPECZI Béla (1921) – irod. történész, történész. 1940–49 az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en és a párizsi Sorbonne-on tanul. 1949–53 a Hungária, majd a Művelt Nép Könyvkiadó szerk., ill. irod. vez. 1953–55 a Kiadói Tan. elnökh. 1955–64 a Kiadói Főig.-ság vez. 1964–66 az MSZMP KB kult. oszt. vez. 1965– az ELTE-n a francia tanszék vez., 1967– rektorh. 1967– az MTA lev. t. 1959– a Nközi Összehasonlító Irod. tud. Társ. (AILC) t., 1961– az Európai Íróközösség, s az Európai Kult. Társ. t. Francia és román irod. és művelődéstört.-tel, 17–18. sz.-i magy. tört.-mel és művelődéstört.-tel, összehasonlító irod. tört.-tel foglalkozik. F. m.: *Esze Tamás* (Esze Tamással 1951), *II. Rákóczi Ferenc* (R. Várkonyi Ágnessel 1955), *II. Rákóczi Ferenc válogatott levelei* (szerk. 1958), *Az egzisztencializmus* (vál. és bevez. tan. 1965), *A Rákóczi szabadságharc és Franciaország* (1966). *XIV. Lajos* (1968).

KÖRNER József (1907) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1932–47 önálló tervező építész. 1947– különböző áll. tervező intézetekben dolgozik. Jelenleg az ÉM Lakó- és Kommunális Épületeket Tervező Váll. csop. vez. 1956 több magy. építésszel együtt megbízást kap az istanbuli Kavala-szálló tervezésére. Ybl-díjas (1953), Kossuth-díjas (1958). F. m.: A Külker. Min. Honvéd utcai épülete (1949), Munkásmozg. emlékmű a Kerepesi temetőben (Olcsai-Kiss Zoltán szobrászművésszel 1959), tatabánya-újvárosi m. könyvtár (1963), 1500 személyes munkásszálló (1965–66), veszprémi szálloda (1965).

KÖRNYEY István (1901) – ideg- és elmegyógyász, idegsebész. A bp.-i egy. orvosi karán tanul, majd uo. az I. sz. Anatómiai, ill. Agyszövettani Int.-ben dolgozik. 1925–26 ösztöndíjasként a bécsi egy. Neurológiai és II. sz. Anatómiai Int.-ben folytatja tanulmányait, 1927–30 a bp.-i Ideg- és Elmeklinika gyakornoka, majd tanársegéde. 1930–34 Németo.-ban tanulmányúton. 1935–40 a szegedi idegklinika tanársegéde, majd adjunktusa. 1936 egy. magántanár. 1936–38 Rockefeller-ösztöndíjjal az USA-ban idegsebészi kiképzést nyer. 1941– a kolozsvári egy.-en rk. tanár és klinikai főorvos, 1945–46 a marosvásárhelyi Bolyai Egy.-en az idegsebészet tanára. 1947– a Pécsi Orvostud. Egy. tanára, az egy. ideg- és elmeklinikájának ig. 1947– az MTA lev. t. 1943– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. A Nközi Neuropatológiai Társ. aleln. Több külföldi és nközi tud. társ. t. Ideg- és elmekórtannal, elsősorban az ideg- és elmebetegségek kórszövettanával foglalkozik. F. m.: *Histopathologie und klinische Symptomatologie der anoxischvasalen Hirnschädigungen* (1955), továbbá több mint 100 hazai és külföldi tud. publikáció.

KÖRÖSI György (1922) – belügymin. h. Bányász volt. 1943– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1948– pártmunkás. 1951– különböző vez. beosztásokban a Belügymin. szerveinél dolgozik. 1961– belügymin. h., a BM Orsz. Főkapitányság vez.

KÖTH, Erika (1927) – német származású osztrák énekesnő. Darmstadtban tanul; koloratúrszoprán. A karlsruhei áll. színház, a müncheni, majd a bécsi opera t. Bp.-en is fellép, 1955– a Salzburgi Ünnepi Játékok állandó szereplője.

K. PAPP József (1924) – az MSZMP Tolna m. biz. első titk. (1965 óta). Kubikos volt. 1944– párttag. 1945–46 az ideiglenes korm. felhívására önként jelentkezik a hads.-be. 1949 SZÖVOSZ tanfolyam vez. Szolnokon, majd vez. h. Kiskunhalason. 1950 Kalocsán a Földművelésügyi Min. tanfolyamán pol. előadó és a tanfolyam vez. h. 1950–52 a Földművelésügyi Min. szakoktatási főoszt. személyzeti előadója. 1954–57 a mosonmagyaróvári agrártud. főisk. marxizmus-leninizmus tanszékének vez. docense. 1957–59 az MSZMP mosonmagyaróvári városi biz. első titk. 1959–65 a Győr-Sopron m. pártbiz. titk. 1959–64 a mosonmagyaróvári agrártud. főisk.-n agrármérnöki képesítést szerez.

KRAATZ, Helmut (1902) – német (NDK) szülész-nőgyógyász. 1949– a hallei egy. tanszékvez. prof., az egy. nőgyógyászati klinikájának vez. 1952– a berlini Humboldt Egy. prof., az egy. nőgyógyászati klinikájának vez. 1962– az NDK Egészségügymin. mellett működő orvostud. kutatásokat tervező és koordináló biz. eln. Az NDK Tud. Ak., a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina), 1963– a SZU Orvostud. Ak. t. A Török Nőgyógyászati Társ. tb. t. Érdemes orvos (1950). Nemzeti-díjas (1960). Nőgyógyászati urológiával és rákkutatással foglalkozik.

KRAG, Jens Otto (1914) – dán politikus. Egy. tanulmányai befejeztével különböző áll. hiv.-okban dolgozik. 1945–47 az Árellenőrző Tan., 1946–47 a frederiksbergi Városi Tan t., 1947– parl. képv. 1947–50 keresk., ipari és hajózási min. 1950–52 a washingtoni dán nagykövetség gazd. tanácsadója. 1953 tárca nélküli, majd gazd. és munkaügyi, 1957–58 külügy-, ill. külker. min., 1962–68 min. eln. 1962– az SZDP eln. 1968– a szoc. dem. parl. csop. eln.

KRAJCSIROVITS Henrik (1929) – grafikus. Elvégzi a bp.-i Képzőműv. Főisk.-t. 1953– ált. isk. tanár Tatabányán. 1960– a tatabányai bányász képzőműv. kör szakkörvez. 1955– vesz részt orsz. kiállításokon, elsősorban bányász témájú grafikai munkákkal, főként linómetszetekkel. SZOT-díjas (1962).

KRAJGER, Sergej (1914) – jugoszláv politikus. Húszéves korában belép a KP-ba. A II. vh. előtt a KP egy. biz. t. és a párt Szlovénia ter. biz.-át irányítja. 1934 két évre bebörtönzik, azután visszatér Ljubljanába, ahol a KP ter. biz. titk. 1940– illeg.-ban él, a KP KB instruktora a bányavidékeken. 1941–45 részt vesz a jugoszláv felszabadító harcokban. 1945 után a KP ljubljanai biz. titk., a szlovén korm. aleln. és a Tervbiz. eln. 1953– a Jugoszláv Nemzeti Bank eln., majd a Szöv. Tervbiz. ig., a JSZVT t. 1963– a JSZNSZ társad.-gazd. biz. eln. 1967– a Szlovén Népi Szkupstina eln. 1948– a Szlovén KP KB t. 1952– a Jugoszláv KP KB t.

KRAMER, Erwin (1902) – német (NDK) közlek. ügyi min. A berlini műszaki egy.-en tanul. 1929– a Német KP t. 1932 a SZU-ba emigrál, a Közlek. ügyi Kut. Int.-ben dolgozik. 1937–39 részt vesz a spanyol szabadságharcban. 1939 Franciao.-ban internálják. 1946– az NSZEP t. 1949– az NDK vasutak vezérig. 1954– közlek. ügyi min. Az NSZEP KB t. Nemzeti-díjas (1958).

KRAMER, Stanley (1913) – amerikai filmproducer, -rendező. A New York Egy.-et végzi, újságíró, majd vágó, filmforgatókönyv-író, rendező. A II. vh. alatt a hads. híradós alakulatánál szolgál, a vh. után saját filmgyártó társ.-ot alapít, a Kramer Picturest. Filmjei hűen tükrözik fajgyűlöletellenes, fasizmusellenes állásfoglalását *(Aki szelet vet, Ítélet Nürnbergben)*. Fellép az atomháború ellen *(Az utolsó part)*. Többszörös Oscar-díjas, több filmje nközi kitüntetésben részesül.

KRAMINOV, Danyiil Fjodorovics (1910) – szovjet újságíró. 1953– a Nközi Újságíró Szerv. aleln. 1956–63 a *Pravda* szerk. biz. t. 1959– a Szovjet Újságíró Szöv. titk. 1959 az *Izvesztyija* főszerk. h. 1960– a *Za Rubezsom* c. külpol. hetilap főszerk.

KRAUS, Wolfgang (1924) – osztrák író és publicista. Egy. tanulmányait Bécsben végzi, majd több jelentős bécsi kiadónál dolgozik. Később ny-német, svájci és osztrák újságok munkatársa. Az európai irod. jó ismerője. A 60-as évek elején megszervezi az Osztrák Irod. Társ.-ot. *Az ötödik rend* címmel megj. könyve – amely az értelmiség szerepének a Ny-i és K-i országokban való növekedésével foglalkozik – sok vitát vált ki.

KRAUSS, Werner (1900) – német (NDK) irod. történész, romanista. A madridi és a müncheni egy.-en tanul. 1931– a marburgi egy. magántanára, majd rk. tanára. A II. vh. alatt részt vesz a Schulze-Boysen-féle antifasiszta ellenállási csop. munkájában. 1942 letartóztatják, 1943 halálra, 1944 ötévi börtönre ítélik. 1945 megszökik a fegyházból. A háború után ismét Marburgban tanít. 1947– a lipcsei egy., majd egyidejűleg a berlini Humboldt Egy. tanszékvez. tanára. Jelenleg az NDK Tud. Ak. a felvilágosodás irod. tört.-ével foglalkozó int. ig. Az NSZEP t. Az NDK Tud. Ak., a Szász Tud. Ak. és a Buenos Aires-i Társ. tud. Ak. t. Nemzeti-díjas (1949). Francia és spanyol irod.-mal, főleg a francia felvilágosodás korának irod. tört.-ével foglalkozik.

KREA, Henri (1933) – algériai költő, reg. író. A nemzeti felszabadító mozg. aktív harcosa, s ma hazája egyik legismertebb költője. 1955 kiadja első verseskötetét, 1958 a szabadságért életüket áldozó hősökről, az egyszerű kisemberekről szóló drámáját. Algériai és franciao.-i folyóiratokban pol. és irod. írásai is megjelennek; francia nyelven ír.

KREBS, Sir Hans (Adolf) (1900) – angol biokémikus. Német egy.-eken, majd Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1932–33 a freiburgi egy. docense. 1935–45 a scheffieldi egy. gyógyszertani előadója, 1938–45 a biokémiai részleg vez. 1945–54 biokémia prof. 1954– az oxfordi egy. prof. A sejtanyagcserét kut. tan. ig. Több külföldi tud. ak. tb. t., egy.-ek díszdr.-a. 1953 F. Lipmann-nal megosztott orvosi Nobel-díjat kap jelentős anyagcserevizsgálataiért (citrát-ciklus, karbamidszintézis).

KREISKY, Bruno (1911) – osztrák politikus. Jogi diplomáját tanulmányainak többszöri kényszermegszakítása után 1937-ben a bécsi egy.-en szerzi meg. 15 éves korában csatlakozik a szoc. mozg.-hoz. 1935 pol. tevékenységért letartóztatják. Kiszabadulása után is folytatja az illeg. munkát. 1938 a Gestapo is letartóztatja, de sikerül Svédo.-ba szöknie. 1946–50 a stockholmi osztrák követségen, 1951–53 a Külügymin.-ban, ill. az eln. hiv.-ban dolgozik. 1953–59 külügyi államtitk. 1959–66 külügymin. 1967– az SPÖ eln. A Szoc. Jogászszöv. eln. és a Theodor Körner Alapítvány aleln.

KREJČA, Otomar (1921) – cseh színművész, rendező. Még a megszállás alatt Kladnóban lép színpadra, innen szerződik Prágába, ahol a Független Színház, a Burián Színház, a Városi Színház t. A felszabadulás után filozófiát hallgat a prágai Károly Egy.-en. 1951– a Nemzeti Színház t., utóbb uo. műv. ig., rendező, a Műv. Ak. színház tanszékének tanára.

KRELLE, Wilhelm (1916) – német (NSZK) közgazdász. A Frankfurt am Main-i, a tübingeni és a freiburg–breisgaui egy.-en tanul. 1943–44 hadiak.-t végez, 1944–45 a vezérkarnál szolgál. 1948–56 a heidelbergi egy. tanársegéde, majd magántanára. 1953–54 Rockefeller-ösztöndíjjal az USA-ban a Harvard Egy.-en és a chicagói egy.-en dolgozik. 1956–58 a St. Gallen-i keresk. főisk.-n az elméleti közgazd. tan és az ökonometria rk. tanára. 1958– a bonni egy. tanára. A Gazd. és Társ. tud. Társ., az Ökonometriai Társ., a Svájci Közgazd. tud. és Stat. Társ., a List Társ. t. Árelmélettel, az elosztás, a jövedelem, a foglalkoztatottság és a gazd. növekedés problémáival, valamint ökonometriával foglalkozik.

KŘENEK, Ernst (1900) – osztrák származású amerikai zeneszerző. Bécsben és Berlinben tanul. 1923–25 Svájcban él. 1925–27 a kasseli áll. színház ig. h. 1928– Bécsben működik, 1937 az USA-ba emigrál, 1939–42 a Vassar Főisk., 1942–47 a Hamline Egy. (Minnesota) zeneprof. Jelenleg Kaliforniában él. A modern zene egyik jelentős alakja. Több zenei vonatkozású könyve is megj. Szerzeményei közt operák (*Johnny Spielt auf* és további 15), verseny- és kórusművek stb. szerepelnek.

KRENZ, Jan (1926) – lengyel karmester, zeneszerző. A łódźi konzervatóriumban tanul, majd 1945– a łódźi filharmonikusok, 1949– a katowicei rádió zenekarának karmestere. Számos hazai és külföldi hangversenyen főleg a modern muzsika tolmácsolója. A varsói Nagy Színház ig. h. és vez. karmestere. Számos kamarazenei művet, zongoradarabot szerez, átdolgozza a régi lengyel zenekari műveket.

KRETZOI Miklós (1907) – geológus, paleontológus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1933–41 a M.–amerikai Olajipari Rt. geológusa, 1941– a M. Nemzeti Múzeumban I. oszt. múzeumőr, 1946–50 uo. ig. 1950– a M. Áll. Földtani Int. oszt. vez., 1956–58 uo. ig., 1958– tud. főmunkatárs. A föld- és ásványtani tud. dr.-a (1952). A gerinces állatok őslénytanával, valamint a harmad- és negyedkor földtörténetével foglalkozik. F. m.: *Materialen zur phylogenetischen Klassifikation der Aeluroideen* (1929), *Betrachtungen über das Problem der Eiszeiten* (1941), *On Docodonta, a New Order of Jurassic Mammals* (1946), *Quaternary Geology and the Vertebrate Fauna* (1953), *A Villányi hegység alsópleisztocén faunái* (1956), *Cönogenezis* (1957), *A gerinces állatok fejlődése* (1964, németül is).

KREUZER, Franz (1929) – osztrák újságíró. A bécsi egy.-en szociológiát tanul. Pol. pályafutását a szoc. főisk.-i szerv.-ben kezdi. Oskar Pollak halála után az *Arbeiter-Zeitung* főszerk. 1967 elején ugyan még Renner-díjjal tüntetik ki, de Pittermann leváltását követően, 1967. jún. őt is menesztik. Rendszeresen ír elméleti cikkeket a *Zukunft* és a *Forum* c. folyóiratokba.

KRIEGEL, František (1908) – cseh orvos, politikus. A prágai Károly Egy. orvoskarán végez. 1936–39 önkéntesként harcol a spanyol közt. hads.-ében, majd 1939–45 a II. vh. különböző frontjain. A háború után a prágai ker. pártbiz.-ban dolgozik. 1949–52 egészségügyi min. h. 1952–60 különböző egészségügyi tisztségeket visel: 1960–63 Kubában egészségügyi tanácsadó, 1964–65 a prágai reumakut. int. főorvosa. 1966– a prágai III. Thomayer belgyógyászati klinika főorvosa. 1963– a CSKP KB életszínvonal-biz. t.; 1964– nemzetgy. képv., a Nemzetgy. elnökségének t. és a külügyi biz. eln. 1966– a CSKP KB t., 1968 szept.– a KB elnökség t. 1964– az IU tan. t. 1968 rövid ideig a Nemzeti Front eln. 1969 máj. párt- és szoc. ellenes magatartása miatt kizárják a KB-ből és a CSKP-ból is.

KRIEGER VASENA, Adalbert (1920) – argentin közgazdász, gazd. ügyi min. Pénzügymin.-hoz tartozó intézményekben dolgozik, majd 1938–46 pénzügy-, ipari és keresk. min. 1957–58 ismét pénzügymin., majd 1967– gazd. ügyi min.

KRILOV, Nyikolaj Ivanovics (1903) – szovjet marsall. 1918–20 részt vesz a polgárháborúban. 1927– SZKP t. A II. vh.-ban hads. törzsfőnök, 1943– hads. par., részt vesz Odessza, Szevasztopol és Sztálingrád (ma: Volgográd) védelmének irányításában. 1945–60 számos kat. körzet par. h., ill. par. 1960–63 a moszkvai kat. körzet par. 1963– a rakétacsapatok főpar. 1961– az SZKP KB t. 1950– a hadászati rakétacsapatok főpar. 1961– az SZKP KB t. 1950– a SZU Legf. Tan t. A SZU (kétszeres) Hőse.

KRILOV, Porfirij Nyikityics – lásd: **KUKRINYIKSZI.**

KRIPALANI, Acsarája J. B. (1888) – indiai politikus, közgazdász, történész, író. Tört. és közgazd. tanulmányait Indiában végzi. 1917 csatlakozik Gandhi mozg.-ához. 1919–20 a benareszi Hindu Egy. prof. A függetlenségi mozg.-ban kifejtett tevékenységéért többször bebörtönzik. 1934–46 az INC főtitk. 1946–47 eln. 1946–51 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1951 az INC választásakor Demokratikus Frontot hoz létre, majd kilép az INC-ből és megalapítja a Munkás és Paraszt Néppártot, amely 1952-ben egyesül a Pradzsa Szoc. P.-tal. 1954 végéig e párt eln. Parl. képv. Számos írása jelenik meg az INC tört.-éről, Gandhiról és különböző gazd. és pol. kérdésekről.

KRIPS, Josef (1902) – osztrák karmester. A bécsi zeneak.-n tanul. 1921–24 a bécsi Volksoper kórusvez. 1924–33 különböző németo.-i operák ig. 1933–38 és 1945–50 a bécsi Áll. Opera karmestere. 1935–38 a bécsi zeneak. tanára. 1938–39 a belgrádi opera és filharmonikus zenekar első karmestere, 1935– a Salzburgi Ünnepi Játékok állandó résztvevője. 1950–54 a londoni szimfonikusok karmestere. Újabban az USA-ban működik, de Európa-szerte vendégszerepel.

KRISAN, Csandar – indiai író. Nagymértékben hozzájárul a haladó urdu novellairod. fejlesztéséhez. 1947 Pakisztán és India szétválásakor számos novellájában ábrázolja az érintett milliók tragikus sorsát. Egyik elb. gyűjteménye, *Az utolsó autóbusz* magy. is megj. (1960).

KRISTENSEN, Sven Möller (1909) – dán irodalmár. Egy. tanulmányainak befejezése után az egyik koppenhágai napilap zenekritikusa. 1938 a filológia dr.-a. 1945–53 a *Land og Folk* c. komm. lap munkatársa, 1946–49 az *Athenaeum* c. irod. folyóirat, 1950–52 a *Dialog* c. folyóirat szerk. 1953–64 az aarhusi egy., 1964– a koppenhágai egy. tanára. 1961– a Dán Tud. Ak. t.

KRISTENSEN, Thorkil (1899) – dán közgazdász. Tanulmányait a koppenhágai egy.-en végzi. 1927 az aarhusi Keresk. Ak. tanára. 1928–35 a Takarékpénztárban dolgozik. 1936–48 az aarhusi és a koppenhágai egy.-en előadó. 1945–47 és 1950–

53 pénzügymin. 1945–60 parl. képv. 1960–61 az OEEC főtitk., 1960–61 az OECD Előkészítő Biz. eln., 1961– az OECD főtitk. Több közgazd. mű szerzője. 1946– a Műszaki Tud. Ak. t.

KRISTENSEN, Tom (1893) – dán író. 1919 befejezi egy. tanulmányait. Angol nyelvet tanít. 1924–27, majd 1931–63 a *Politiken* c. lap irod. munkatársa. Közben (1926) Knud Rasmussen, a híres sarkkut. titk. 1960– a Dán Ak. t. Verseket, reg.-eket, útirajzokat ír.

KRISTÓF István (1912) – országgy. képv. Bőripari munkás volt, 1927– részt vesz az ifjúmunkás mozg.-ban. 1934– párttag, szaksz. munkát végez, 1941– részt vesz az antifasiszta háborúellenes mozg.-ban. 1942 letartóztatják. A felszabadulás után a Bőripari Munkások Szaksz. titk., majd főtitk. 1949–54 az MDP KV t. 1949–51 a KV oszt. vez. 1951–54 PB t. és a SZOT eln. 1954–56 az MDP KRB eln. 1955–61 az Eln. Tan. titk. 1961–67 az Eln. Tan. t. 1961–68 az MSZBT főtitk.

KRISZTANOV, Ljubomir (1908) – bolgár meteorológus és geofizikus. 1932– a Közp. Meteorológiai Int. munkatársa, 1950– ig. A szófiai Kliment Ohridszki Egy. meteorológiai prof. és 1951–59 a Hidrometeorológiai Szolgálat vez. 1959– a Bolgár Tud. Ak. elnökh. és a Geofizikai Int. ig. 1962– a Bolgár Tud. Ak. eln. Az MTA, a M. Meteorológiai Társ. tb. t., a WMO Tanácskozó Biz. t. Fizikokémiával, ált. meteorológiával és légköri fizikával foglalkozó tud. munkák szerzője. Dimitrov-díjas (1950).

KRKLEC, Gustav (1899) – jugoszláv író. Lírai verseket, esszéket, útirajzokat ír; orosz, cseh és német nyelvből fordít. A Jugoszláv Tud. Ak. t. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

KRLEŽA, Miroslav (1893) – jugoszláv író. A pécsi kat. isk. és a bp.-i Ludovika tisztiak. hallgatója. 1912 Szerbiába indul, hogy belépjen a szerb hads.-be, de letartóztatják és lefokozzák. 1914–18 közkat. A két vh. között sokat utazik, néhány hónapig a SZU-ban tartózkodik. A II. vh. alatt többször letartóztatják, üldözik. 1945 után Zágrábban él, a Jugoszláv Tud. Ak. t. A nagy Jugoszláv Enciklopédia szerk. munkálatainak vez. A Szoc. Munka Hőse; több irod. díj tulajdonosa. Lírikus, reg., drámaíró és jelentős esszéista is, a 20. sz. első felének legnagyobb horvát, ill. jugoszláv írója. 1919 a *Plamen* c. irod. folyóirat szerk., 1923–27 a *Književna republika* c. folyóirat, 1934 Belgrádban a *Danas*, 1939 Zágrábban a *Pečat* c. folyóiratok szerk. Magy. megj. művei: *A Glembay család* (reg. 1956, 1958), *A Glembay Ltd.* (dráma 1958), *Éjtszakának virrasztója. Petrica Kerempuh balladái* (1959), *Filip Latinovics hazatérése* (reg. 1959), *A horvát hadisten* (elb.-ek 1963), *Aretens, avagy legenda Szent Ancilláról, a mennyei madárról* (színmű 1964), *A fekete sas árnyékában* (reg. 1965), *Kirándulás Olaszországba* (útirajz 1965), *Versek – Emlékiratok* (1965), *Zászlók* (tört. reg. 1965), továbbá antológiákban és folyóiratokban elb.-ek, színművek, versek.

KROLOW, Karl (1915) – német (NSZK) költő, műfordító. 1935–41 germanisztikát és romanisztikát tanul a hannoveri, majd műv. tört.-et a göttingeni és a breslaui (ma: Wrocław) egy.-en. 1942– írói munkásságának él. 1956– a darmstadti Német Nyelvi és Irod. Ak., 1959– a mainzi Tud. és Irod. Ak., 1961– a Bajor Szépműv. Ak. t. Polgári humanista költő, a mai ny-német líra egyik legjelentősebb alakja. Versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg.

KROMPECHER István (1905) – biológus. A bp.-i egy.-en orvosi tanulmányokat folytat. 1929–34 uo. az Anatómiai Int. tanársegéde, 1934– a fejlődéstan magántanára. 1937–38 a heidelbergi egy. vendégprof. 1938–40 a tihanyi Biológiai Kut. Int. tud. munkatársa. 1940–49 a kolozsvári egy., majd a marosvásárhelyi magy. orvosi egy. tanszékvez. tanára. 1950– a debreceni orvostud. egy. tanszékvez. tanára, az egy. Anatómiai Szövet- és Fejlődéstani Int.-nek ig. 1948– az MTA lev. t., 1958– a hallei Természettud. Ak. (Leopoldina) t. 1967– a milánói Lombard (Orvosi) Ak. lev. t., a párizsi Anatómiai Társ. vez.-ségi és szerk. biz. t. Szövettani és fejlődéstani kutatásokkal, csontszerkezettannal, az ízületképzés problémáival foglalkozik. F. m.: *Die Knochenbildung* (Jéna 1937), *Ízületképzés* (Kolozsvár 1943), *Eierschalen-therapie* (Jéna 1958), *Hypoxybiose und Mucopolysaccharid-Bildung* (Lipcse 1960), *Form und Function in der Biologie* (Lipcse 1966), *Callus Formation* (szerk. 1967).

KRONE, Heinrich (1895) – német (NSZK) politikus. Nyelveket és közgazd. tant tanul a münsteri, a göttingeni és a kieli egy.-en, majd középisk. tanár. A Német Centrumpárt t., majd főtitkárh. 1925–33 a Német Birodalmi Gyűlés t. 1933 megszavazza a fasiszta hatalomátvétel törvénybeiktatását, a gazd. életben tevékenykedik. 1945– a CDU t. 1949– a Szöv. Gyűlés képv., 1955-ig a CDU-CSU-frakció parl. ügyv.-je, 1955–61 eln. 1958– a CDU elnökh. 1961–65 különleges feladatokkal mb. min. 1962–66 a CDU elnökségének t. 1963 a Szöv. Védelmi Tan. elnökh. 1964 eln. 1965– a Szöv. Védelmi Tan. ügyeivel foglalkozó min.

KROÓ György (1928) – zenetörténész, kritikus. A bp.-i Zeneműv. Főisk. zenetud. tanszakán tanul. 1957– a M. Rádió zenei főoszt. munkatársa. 1960– a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a zenetört. tanára. 1954– rendszeres zenekritikai munkásságot folytat. A zenetud. kandidátusa (1964). F. m.: *Mozart operái* (társszerző 1956), *Robert Schumann* (1958), *Hector Berlioz* (1960), *Bartók Béla színpadi művei* (1962), *Wenn Schumann ein Tagebuch geführt* *hätte* 1963). *Muzsikáló zenetörténet* I., III. (1965–66), *Wagner* (1968).

KROSZNER László (1918) – a Komárom m. Tan. eln. 1932–48 a Tatabányai Szénbányászati Trösztnél dolgozik, csillés, vájár. 1948–58 a városi, járási pártbiz. titk., 1958– a Komárom m. Tan. eln.

KRUCZEK, Władisław (1910) – lengyel politikus. Kora ifj.-ától kapcsolatban áll a forr. mozg.-mal. 1929– Lengyelo. Ifj. Szöv., majd a Lengyel KP t. Tevékenysége miatt többször letartóztatják, 1934 3 és félévi börtönre ítélik. 1939–41 Lvovban a Forradalmárok Nközi Segélyszerv. egyik vez., 1942– a szovjet hads. soraiban harcol a hitleristák ellen. Német hadifogságba kerül, megszökik és Rzeszów ter.-én egyike a Lengyel Munkáspárt szervezőinek. A hitleristák letartóztatják, megjár több koncentrációs tábort. A felszabadulás után a Lengyel Munkáspárt Rzeszów vajdasági biz.-ában dolgozik, később a városi biz., majd a járási biz. első titk. 1951– a LEMP Poznań vajdasági biz. titk. 1952–56 Bydgoszcz vajdasági biz., 1956– Rzeszów vajdasági biz. első titk. 1954– KB t. 1968– PB t. Képv.

KRULL, Wolfgang (1899) – német (NSZK) matematikus. A freiburg–breisgaui, a rostocki és a göttingeni egy.-en tanul. 1922–29 a freiburg-breisgaui, 1928– az erlangeni, 1938– a bonni egy. tanára. A Mainzi Tud. és Irod. Ak. t. Algebrával, gyűrűelmélettel és csop.-elmélettel foglalkozik.

KRUPKOWSKI, Aleksander (1894) – lengyel fémkohász, prof. 1930– a krakkói fémkohászati ak. prof., 1934– a Műszaki Ak., 1952– a Lengyel Tud. Ak. t., 1963– aleln. Háromszoros Áll.-díjas, több mint 200 tud. munkát ír. Nevéhez fűződik a fémek desztillációja és rektifikációval való formálásának elmélete, a Lengyelo.-ban található fémek ötvözetekké való feldolgozása.

KU Jüan (1920) – kínai grafikus. Az 1937-es japán támadás után a forr. bázister. központjába, Jenanba utazik, ahol a Lu Hszin Műv. Ak. hallgatója, majd elvégzése után ui. tanít. A korszak legjellegzetesebb fametsző művésze. A felszabadulás után a pekingi Képzőműv. Főisk. tanára. 1961-es magyaro.-i kiállítása alkalmából hazánkban is járt. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t.

KUBA (eredeti neve: Kurt Barthel) (1914) – német (NDK) költő, próza- és drámaíró, műfordító. Díszletfestést tanul, részt vesz a Szoc. Ifjúmunkás Szöv. munkájában. 1933 Prágába emigrál, munkás-színjátszócsop.-okat vezet, s megj. első versei és riportjai. 1939 a nácik elől Lengyelo.-ba, majd Angliába menekül. 1946 hazatér Németo.-ba, költői munkássága mellett különböző kult. funkciókat tölt be, újságíró és kritikus. 1951–53 a Német Írószöv. főtitk. Az NSZEP KB t. Számos verseskötete jelenik meg, dráma- és filmforgatókönyv-íróként, továbbá műfordítóként is tevékenykedik. Versei magy. antológiákban látnak napvilágot. Négyszeres Nemzeti-díjas (1949, 1958, 1959, 1964).

KUBADINSZKI, Pencso (1918) – bolgár politikus. 1934– az Ifjúmunkásszöv. t., majd m. biz. titk. és a sumeni partizánosztag par. 1940– KP t. 1944. szept. 9. után az Ifjúmunkásszöv. KB irodájának t. 1946–48 az ifj. építőbrigádok vez. 1954– KB pótt. 1957– t. 1958– KB titk. 1962– PB pótt., 1966– t. 1962– min. elnökh. és 1966-ig közlek. és postaügyi min. is. Képv.

KUBELIK, Rafael (1914) – cseh származású karmester. Jan K. neves hegedűművész fia. 1928–32 a prágai konzervatóriumban hegedű, karmesteri és zeneszerzői tanszakon tanul. 1936–48 a cseh filharmonikusok karmestere, 1942–48 műv. vez. 1948–50 és 1955– Angliában, közben 1950–55 az USA-ban működik. Komponál is.

KUBIE, Lawrence S. (1896) – amerikai pszichológus és neurológus. A Harvard és a Columbia Egy.-en tanul. 1921–26 a Johns Hopkins Egy. klinikáin, 1926–28 a Rockefeller Int.-ben dolgozik, majd Londonban folytat kut. munkát. 1930–47 a columbiai orvosi és sebészeti int. neurológusa, s egyidejűleg New York-i int.-eknek is tanársegéde, ill. prof. 1939–51 az Orsz. Kut. Tan. prof. 1961– a New York-i Pszichoanalitikai Int. munkatársa. Több tud. társ. t., pszichoanalitikai könyvek és tanulmányok szerzője.

KUBITSCHEK, Juscelino Oliveira (1902) – brazil politikus. Tanulmányait Párizsban fejezi be. 1932– foglalkozik pol.-val, Belo Horizonte polgármestere lesz. 1945–50 szoc. dem. parl. képv. 1950–56 Minas Gerais szöv. áll. kormányzója. 1956–61 közt. eln., s e minőségében kezdeményezi az új főváros, Brasilia építését és a Pánamerikai Operáció elnevezésű gazd. programot. 1964 a kat. puccs őt is emigrációba kényszeríti és 10 évre megfosztja pol. jogaitól. Később visszatér Brazíliába és Lacerdával együtt létrehozza az ún. Széles Frontot a kat. korm.-nyal szemben.

KUCZINSKY, Jürgen (1904) – német (NDK) közgazdász, gazd. történész. A berlini, erlangeni, heidelbergi és a washingtoni egy.-en tanul. 1930– vesz részt a komm. mozg.-ban. 1933 előtt statisztikus. 1933–36 illeg. szaksz. munkát végez Németo.-ban. 1936 emigrál, 1945-ig Angliában él. 1946– a berlini Humboldt Egy. prof., a gazd. tört. tanszék vez., az NDK Tud. Ak. Tört. tud. Int. gazd. tört. oszt. vez. 1949–58 az NDK Népi Kamarájának képv. Az NDK Tud. Ak. t., s az Angol Kir. Stat. Társ. t. Nemzeti-díjas (1949). Főleg a munkásoszt. helyzetének alakulásával foglalkozik. Erről írja 14 kötetes fő művét, amelynek 3 kötete magy. is megj. (*A munkásosztály helyzete Angliában 1750-től napjainkig* –1951, *A munkásosztály helyzete Franciaországban 1700-tól 1948-ig* –1951, *A nyugat-németországi munkásosztály helyzetéről*

–1954), *Számítások a munkások helyzetéről a gazdaságilag elmaradott országokban* (1961), *A dorongtól az automata gyárig* (1962), továbbá számos cikke különböző folyóiratokban.

KUCZKA Péter (1923) – költő, újságíró. Érettségi után különböző munkakörökben dolgozik s egyidejűleg a bp.-i közgazd. egy. hallgatója. A felszabadulás után kezdi irod.-i munkásságát. A 40-es évek végétől 1956-ig különböző funkciókat tölt be az irod. és kult. életben. Az utóbbi időben különösen filmforgatókönyvek írásával és a tud. fantasztikus irod. kérdéseivel foglalkozik. Kossuth-díjas (1954), József Attila-díjas (1950). F. m.: Verseskötetek: *Hosszú sor közepén* (1949), *Testamentum* (1949), *Az élet szép* (1950), *Mindenkinek! Mindenkinek!* (1953), *Jónapot!* (Vál. versek 1955).

KUDZI, Nazim (1905) – szíriai politikus. Vallásos muzulmán családból származik. A beiruti Amerikai Egy.-en jogot tanul. 1944 parl. képv. 1944–45 nagykövet Washingtonban, 1946 a szíriai ENSZ-küldöttség vez. 1950– a Szíriai Néppárt alapítója és eln. 1949–50 külügymin., 1950–51 min. eln., 1954–58 a képv. ház eln. Az Egyiptommal történt unió évei (1958–61) alatt visszavonul, ügyvédi gyakorlatot folytat. 1961 dec.–1963 márc. a különvált Szíria közt. eln. Azóta ismét visszavonultságban él.

KUHN, Richard (1900) – osztrák származású német (NSZK) kémikus. Tanulmányait Münchenben végzi, docensi fokozatot is itt nyer. 1926–29 a zürichi szöv. műszaki főisk. prof. 1929– a heidelbergi Vilmos császár Int. (ma Max Planck Orvostud. Kut. Int.) ig., 1950– a heidelbergi egy. biokémia prof. 1955– a Max Planck tud. társ. aleln., s több más tud. társ. eln., aleln., t. 1938 kémiai Nobel-díjat kap a karotinoidok és a vitaminok kutatása terén elért eredményekért. A fasiszta hatóságok közbelépése miatt a Nobel-díjat csak a háború befejezése után veszi át.

KUIPER, Gerard Peter (1905) – holland származású amerikai csillagász. A leideni egy.-en szerez diplomát, majd 1928–33 uo. kut. munkatárs. 1933–35 a California Egy. obszervatóriumának kut.-ja. 1936–60 a chicagói egy. adjunktusa, docense, majd prof. 1960– az arizonai egy. prof. 1947–49 és 1957–60 a Yerkes és McDonald csillagvizsgáló, 1961– az arizonai egy. csillagvizsgálójának ig. Az USA Tud. Ak. és a Műv. és Tud. Ak., s más tud. társ.-ok t., külföldi t. A Hold és a bolygók felszínének, fizikai viszonyainak kutatásával foglalkozik.

KUKRINYIKSZI – három szovjet festő- és grafikusművészből álló alkotó kollektíva művészneve. Tagjai: *KUPRIJANOV, Mihail Vasziljevics* (1903), *KRILOV, Porfirij Nyikityics* (1902), *SZOKOLOV, Nyikolaj Alekszandrovics* (1903). Mindhárman a moszkvai Képző- és Iparműv. Főisk.-t végzik. 1924– együtt dolgoznak. 1947– a SZU Műv. Ak. tagjai. Elsősorban a pol. karikatúra és a plakát mesterei. A *Pravda* és a *Krokogyil* állandó munkatársai. Táblaképfestészettel és könyvillusztrációval is foglalkoznak. Bp.-en is kiállítják műveiket (1960). Ötször kapnak Áll.-díjat (1942, 1947, 1949, 1950, 1951), a SZU népművészei (1958), Lenin-díjasok (1965).

KULAKOV, Fjodor Davidovics (1918) – szovjet politikus, agronómus. Mezőgazd. főisk.-t végez. 1938–41 agronómus, majd egy cukorgyár részlegvez. 1940– SZKP t. 1941–55 vez. párt- és áll. funkcióban dolgozik. 1955–60 a SZU mezőgazd. min. h. és az OSZSZSZK gabonatermelési min. 1960–65 a Sztavropol határter. pártbiz. első titk. 1965– KB titk.

KULATOV, Turabaj (1908) – szovjet politikus, a Kirgiz SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. (1945 óta). 1925–36 szénbányász. 1932– SZKP t. 1938 a Kirgiz KP KB irodájának t. 1938–45 a Kirgiz SZSZK népbiztosok tan. eln. 1939– SZKP KRB t. A Kirgiz KP KB elnökségének t. 1946– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh.

KULCZYŃSKI, Stanisław (1895) – lengyel geo- és paleobotanikus, közéleti személyiség. 1924–41 a lvovi egy.-en a növényrendszertan és morfológia prof. 1945– ugyane tud. ágak prof. a wrocławi egy.-en, valamint rektor. A wrocławi Tud. Társulat társalapítója és eln., a Lengyel Tud. Ak. egyik alapítója, 1952– t., 1952–57 elnökségi t. 1945– a Dem. P. t. 1947– a szejm t. 1952–56 a szejm elnökh. 1957– az Államtan. aleln., a Ny-i Ter.-ek Fejlesztésére Alakult Társ., valamint 1958– a Békeharcosok Orsz. Biz. eln. 1954–56 a Dem. P. KB elnökh., 1956– eln. Legfőbb kutatási ter.-e a növényrendszertan, az ökológia, a fitoszociológia, valamint a paleobotanika. E tárgykörökben több könyve is megj.

KULCSÁR Kálmán (1928) – szociológus. Az egri jogak.-n és az ELTE jogi karán tanul. 1950–57 az igazságügyi szerv.-ben dolgozik, végül a Legf. B. bírája. 1957–69 az ELTE jogi karán az MTA tud. kut.-ja, majd az MTA Áll.- és Jogtud. Int. tud. főmunkatársa. 1965–66 Ford-ösztöndíjjal az USA-ban jár. 1969– az MTA Szociológiai Kut. Csop. ig. A Nközi Szociológiai Szöv. (ISA) jogszociológiai biz. t. Elsősorban jogszociológiai kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *A jogszociológia problémái* (1960), *A jog nevelő szerepe a szocialista társadalomban* (1961), *A szociológiai gondolkodás fejlődése* (1966), *Az ember és társadalmi környezete* (s. a.).

KULESOV, Lev Vlagyimirovics (1899) – szovjet filmrendező, filmpedagógus, filmesztéta. Diákként kerül a filmszakmába, díszlettervező, -festő, majd rendezőasszisztens. A forr. után dokumentumfilmeket forgat, a polgárháborúban haditudósító operatőr, az Áll. Filmműv. Isk. stúdiójának vez. 1921– a moszkvai Filmműv. Főisk.-n tanít, 1939– prof. 1944– csak ped. és filmelméleti munkásságot folytat. Alapvető filmszakkönyveit számos nyelvre lefordítják. 1945– SZKP t. Az OSZSZSZK érdemes művésze (1935).

KULIDZSANOV, Lev Alekszandrovics (1924) – szovjet filmrendező. Elvégzi a moszkvai Filmműv. Főisk.-t. Első két jelentős filmjét J. Szegeljjel közösen rendezi. *Múló évek* c. filmjük elnyeri az 1958-as Brüsszeli Fesztiválon a legjobb rendezés díját, az 1958-as Moszkvai Fesztiválon különdíjjal tüntetik ki. Néhány további rendezése: *Mire a fák megnőnek* (1961), *Elbeszélés az anyáról* (1961), *A kék füzet* (1963).

KULIN László (1901) – gyermekorvos. A debreceni tud. egy. orvosi karán tanul. 1949– a Debreceni Orvostud. Egy. tanszékvez. tanára, az egy. gyermekklinikájának ig. Az orvostud. dr.-a (1962). Kossuth-díjas (1953). Korábban a szénhidrát-anyagcsere problémáival foglalkozott, a felszabadulás után a csecsemőkori sorvadás kutatásában és gyógyításában ért el jelentős eredményeket. Mintegy 70 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

KULISEV, Georgi (1885) – bolgár politikus. 1942–44 részt vesz a Hazafias Arcvonalnak a monarchofasiszta diktatúra ellen folyó harcában. 1946 külügymin. 1954– a Nemzetgy. Elnökségének aleln. A Szoc. Munka Hőse (1964).

KULISIEWICZ, Tadeusz (1899) – lengyel grafikus. A varsói képzőműv. isk.-n tanul. 1946– uo. grafika prof. 1939-ig főleg fametszeteket készít, amelyekben egyéni – az expresszionizmushoz hasonló – stílust alakít ki. A háború után leginkább tusrajzokat készít. 1946– a Varsói Képzőműv. Ak. prof. 1952 és 1955 I. fokozatú Áll.-díjat kap.

KUMANIECKI, Kazimierz Feliks (1905) – lengyel klasszika-filológus. Tanulmányait Krakkóban, Berlinben, Olaszo.-ban és Franciao.-ban folytatja. 1937– a varsói egy. prof. 1950–, ill. 1956– a Lengyel Tud. Társ., ill. a Lengyel Tud. Ak. t. A görög-római irod. kiváló ismerője, számos tud. mű szerzője. A *Meander* c. filológiai folyóirat szerk.

KUN Ágnes (1915) – műfordító, szerk. Kun Béla lánya. 1919– szüleivel emigrációban él Ausztriában, Olaszo.-ban, 1921– a SZU-ban. 1934–40 elvégzi a moszkvai irod., tört. és filozófiai főisk.-t. 1959– Magyaro.-n él. Férjével, Hidas Antal íróval úttörő munkát végzett a magy. irod. népszerűsítésében a SZU-ban.

KUN, Karolosz (1908) – görög rendező és színig. Főisk. tanulmányait Istanbulban és a Sorbonne-on végzi. 1933 megalapitja a Népszínházat, 1942 a Művész Színházat. Neve a nközi és a klasszikus szinműirodalom számos alkotásának szinre vitelével válik ismertté. A Nközi Színház Int. t.

KUN Zsuzsa (1934) – balettművész. A M. Áll. Operaház balettstúdiójában és a SZU-ban tanul. 1949–51 az operaház ösztöndíjasa, 1951– szólótáncosnője. Az operaház balettegyüttesével Európa számos országában vendégszerepel. Liszt-díjas (1960), Kossuth-díjas (1962), Érdemes művész (1968). F. sz.: Adam: *Giselle*, Júlia (Prokofjev: *Rómeó és Júlia*), Rimszkij-Korszakov: *Seherezáde*, Csajkovszkij: *Csipkerózsika*, Odette-Odilia (*Hattyúk tava*), Sári (Kenessey: *Keszkenő*).

KUNAJEV, Dinmuhammed Ahmedovics (1912) – szovjet politikus, a Kazah KP KB első titk. Elvégzi a moszkvai színesfém- és aranybányászati és kohászati főisk.-t. 1936–42 a kazahsztáni színesfémkohászatban dolgozik. 1939– SZKP t. 1942–52 a Kazah SZSZK min. tan. elnökh. 1952– a Kazah Tud. Ak. t., 1952–55 eln. 1955–60, 1962–64 a Kazah SZSZK min. tan. eln. 1960–62 és 1964– a Kazah KP KB első titk. 1956– a SZU Legf. Tan. Elnökségének t., az SZKP KB t. 1966– az SZKP KB PB pótt. A műszaki tud. kandidátusa.

KUND Ede (1884) – mezőgazd. mérnök. A bp.-i Műegy.-en gépészmérnöki tanulmányokat folytat. 1907–20 megszakításokkal a debreceni, ill. a keszthelyi Gazd. Ak.-n tanít és a mezőgazd.-ban dolgozik. 1926–39 a Bp.-i Műszaki Egy. mezőgazd.-i géptani tanszék adjunktusa, 1940–49 uo. a gázgépek és automobilok tanszék tanára (nyug.). 1950–57 uo. meghívott előadó, a Mezőgazd. Gépkísérleti Int. tud. tanácsadója. A mezőgazd. tud. dr.-a (1962). Kossuth-díjas (1954). Talajvédelemmel, az agrotechnika gépesítésével, a silózással és az üzemanyagok gazdaságos felhasználásának problémáival foglalkozik.

KUNDERA, Milan (1929) – cseh író. Bölcsészkaron, s ezzel egyidőben a műv. főisk. filmtagozatán, valamint zeneszerzést tanul. A műv. főisk.-n mindmáig tanársegéd és világirod.-at ad elő. 1946– rendszeresen közlik írásait, verseit, novelláit az irod. folyóiratok. Magy. megj. művei: *Monológ* (verseskötet 1957), *Nevetséges szerelmek* (elb.-ek 1963), *Kulcsok* (1964).

KUNERT, Günter (1929) – német (NDK) költő, író, publicista. 1945–47 a berlin-weissenseei alk. műv.-ek főisk. hallgatója. Szatirikus versekkel és tárcákkal kezdi írói pályáját, később rádiójátékokat, forgatókönyveket, opera-szövegkönyveket is ír. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

KUNITZ, Stanley J. (1905) – amerikai író és pedagógus. A Harvard Egy.-et végzi. 1928–42 a *Wilson Library Bulletin* szerk. 1943–45 a hads.-ben szolgál, 1946–49 a Bennington Főisk. (Vermont) irod. prof. 1950–62 több New York-i költészeti alkotó közösség vez. 1963– a Columbia Egy. előadója, az Orsz. Műv. és Irod. Int. t. Pulitzer-díjas.

KUNO, Hiszasi (1910) – japán geológus. A tokiói egy.-en végez. Vulkanológus, a geológiai tud. dr.-a, a tokiói egy. prof., a Japán Geológiai Társ. és a Tud. Ak. t.

KUNZ, Erich (1909) – osztrák operaénekes. A bécsi zeneak. énektagozatán tanul; basszbariton. 1941– a bécsi Áll. Opera t., elnyeri a „Kammersänger” címet. A glyndebourne-i, salzburgi, bayreuth-i, edinburgh-i fesztiválokon, valamint Párizsban, Rómában és Bp.-en is vendégszerepel.

KUO Mo-zso (1892) – kínai író, történész, közéleti személyiség. A tokiói egy.-en végez. 1919– jelennek meg versei. 1925– részt vesz az É-i Hadjárat előkészítésében, a forr. hads. pol. főcsop. főnökségének vez. h. Csang Kaj-sek árulása után csatlakozik a nancsangi felkeléshez, ennek veresége után Japánba menekül. Tízéves (1927–37) japáni tartózkodása alatt főleg Kína ókori tört.-ével foglalkozik. A japán–kínai háború kezdetekor hazatér, s Csungkingban a nemzeti összefogás szerveinek vez. tisztségeiben tevékenykedik. 1949–54 a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t., majd aleln. A felszabadulás óta a Kínai Tud. Ak. eln., az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. eln., a Kínai Béketan. eln. 1951 Nközi-békedíjjal tüntetik ki. 1958– a Kínai KP t. 1966 elején önkritikát gyakorol, s jelenleg is a pol. és kult. élet aktív résztvevője. 1969– KB t. Magy. megj. művei: *A kínai nép új irodalma* (beszámoló 1951), *Csü Jüan* (trag. 1958), *Ifjúkor* (önéletrajz 1961). Ezenkívül versek antológiákban és folyóiratokban.

KUPRIJANOV, Mihail Vasziljevics – lásd: **KUKRINYIKSZI.**

KURAHARA, Korehito (1902) – japán irod. kritikus. A tokiói idegennyelvű főisk. elvégzése után a SZU-ban folytatja tanulmányait. Hazatérése után csatlakozik a munkásmozg.-hoz, és az Irod. Front nevű forr. írókat tömörítő szerv. t. 1930 ismét a SZU-ba utazik. Japánba visszatértekor letartóztatják és pol. tevékenységéért tízévi börtönbüntetésre ítélik. A háború után az Új Japán Irod. Társ. t. és a haladó dem. kult. mozg. egyik irányítója. Az orosz irod. több klasszikusát fordítja japán nyelvre. A Japán KP KB t.

KURATOWSKI, Kazimierz (1896) – lengyel matematikus. A varsói egy. elvégzése után, 1921– uo. docens, 1927– a lvovi műegy., 1934– a varsói egy. prof. 1948– a Mat. Int. ig. 1952– a Lengyel Tud. Ak. t., 1957– elnökh. 1962– a Nközi Mat. Szöv. elnökh. A wrocławi, a prágai és a glasgow-i egy. díszdr.-a. Az MTA tb. t. Az Áll.-díj 1. fokozatával tüntetik ki. Nagyszámú tud. műve főleg a topológiára vonatkozik, ezenkívül a halmazelmélet és a mat. logika ter.-én folytat kutatásokat. A *Fundament a Mathematicae*, a *Biuletyn PAN* c. mat. folyóiratok és a *Matematikai monográfiák* sorozat szerk.

KURBANOV, Rahmankul (1912) – szovjet politikus, az Üzbég SZSZK min. tan. eln. (1961 óta). Elvégzi a buharai ped. főisk.-t. 1938–42 tanár Üzbegisztánban. 1942–46 és 1949– vez. párt- és áll. funkciókat tölt be, közben elvégzi a SZKP KB pártfőisk.-t. 1952–61 különböző ter. pártbiz.-ok első titk. Üzbegisztánban. 1961– az SZKP KB t. Az Üzbég KP KB irodájának t. A SZU Legf. Tan. t. A közgazd. tud. kandidátusa.

KURELLA, Alfred (írói álnevei: B. Ziegler, Viktor Röbij, A. Bernard) (1895) – német (NDK) kultúrpolitikus, író, műfordító. Münchenben iparműv. isk.-t végez. 1918– a Német (1946– az NSZEP) t. 1919 a SZU-ba utazik, részt vesz a Komm. Ifj. Internac. megalapításában. A 20-as években a komm. sajtó riportere, számos európai országban jár, 1929–31 írói munkásságot folytat Berlinben, a *Linkskurve* c. folyóirat és más komm. újságok munkatársa. 1932 Párizsba megy. A Fasizmus és a Háború Elleni Harc Nközi Biz. titk., a *Le Monde* c. lap főszerk. 1934–54 Moszkvában él, a *Freies Deutschland* c. folyóirat főszerk. h., a *Das Wort* és az *Internationale Literatur* c. folyóiratok munkatársa, írói és műfordítói tevékenységet folytat. 1954– az NDK-ban él, a Német (NDK) Írószöv. vez.-ségi t., a Német–Szovjet Baráti Társ. irod. oszt. vez. 1955–57 a lipcsei Johannes R. Becher Irod. Főisk. ig. 1957–62 az NSZEP KB mellett működő Kult. Biz. eln., az NSZEP KB PB pótt., a Német Műv. Ak. t.

KURGYUMOV, Georgij Vjacseszlavovics (1902) – szovjet fizikus. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1932–44 a dnyepropetrovszki műszaki-fizikai int. labor.-ának vez. 1933–41 egyidejűleg a dnyepropetrovszki egy. prof. 1944– a moszkvai Közp. Vaskohászati Kut. Int. Metallográfiai és a Fémek Fizikájával Foglalkozó Int. ig. 1946–51 az Ukrán Tud. Ak. kijevi, a fémek fizikájával foglalkozó labor.-ának ig. 1939– az Ukrán Tud. Ak. t. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. Az USA Bánya-, Kohó- és Olajmérnöki Ak. t. Áll.-díjas (1949). Az acél edzésénél és megeresztésénél lejátszódó folyamatoknak, a fémek és fémötvözetek átalakításának, tartósításának és diffúziójának kutatásával foglalkozik.

KURJENSAARI (Salonen), Matti Kaarlo (1907) – finn újságíró, író. Tanulmányai befejezése után tanulmányutakat tesz Európában és Ázsiában. 1932–35 a Gummerus kiadó alk. 1940–41 a Suomi Film Rt. irod. oszt.-án dolgozik. 1945–47 a rádió színházi főoszt. vez. Több újság főszerk. Reg.-eket, útinaplókat ír.

KUROS, Alekszandr Gennagyijevics (1908) – szovjet matematikus. Elvégzi a szmolenszki egy.-et, majd 1930– a moszkvai egy.-en tanít, 1937– prof., a mat.-fizikai tud. dr.-a. A csop.-elmélet, a gyűrűelmélet, a testelmélet kérdéseivel és más ált. algebrai problémákkal foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *Csoportelmélet* (1955), *Felsőbb algebra* (1968).

KURTÁG György (1926) – zeneszerző. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n zeneszerzést (Veress Sándornál és Farkas Ferencnél), zongorát (Kadosa Pálnál) és kamarazenét (Weiner Leónál) tanul. 1957–58 Párizsban folytat tanulmányokat. 1959– az Orsz. Filharmónia ösztöndíjasainak oktatója. A fiatal magy. zeneszerző-nemzedék egyik legtehetségesebb képv. Háromszoros Erkel-díjas (1954, 1956, 1969). F. m.: *Brácsaverseny* (1953–54), *Vonósnégyes* (1959), *Fúvósötös* (1959), *Nyolc zongoradarab* (1960), *Nyolc darab hegedűre és cimbalomra* (1961), *Jelek* (szólóbrácsára 1961).

KURUCZ D. István (1914) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1941–43 ösztöndíjas Rómában. 1943–47 Hódmezővásárhelyen dolgozik, egyidejűleg a *Vásárhelyi Hétfő* c. hetilap szerk. 1949–60 a bp.-i Képzőműv. Főisk. freskótanszékének tanára. A 40-es évek eleje óta kiállító művész. 1959 legutóbbi gyűjteményes kiállítása. 1962 a Velencei Biennalén állítja ki műveit. Táblaképeket, freskókat és kerámia falképeket alkot. Munkácsy-díjas (1953), SZOT-díjas (1962). F. m.: Salgótarjáni pannó, a pápai pártház seccója, a hódmezővásárhelyi iskola freskója, a budapesti Sportkórház seccója. Egyéb festmények: *Gubások*, *Disznóvásár*, *Kapu előtt*, *Női fej*, *Szalmahordók*, *Földosztás*, *Szántó Kovács János*, *Tanya-sorozat*, *Hortobágy-sorozat*.

KURYLOWICZ, Jerzy (1895) – lengyel nyelvtudós. Lvovban, Bécsben és Párizsban végzi tanulmányait. 1925–45 az ált. és indoeurópai nyelvtud. prof., a lvovi, 1946–48 a wrocławi és 1948– a krakkói egy.-en. 1931– a Krakkói Tud. Ak., 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1958– az Ak. Nyelvtud. Biz. eln. Az Institut de France, valamint a dán, a norvég, az ír és a szerb tud. ak.-k t. A Sorbonne (1957) és a dublini (1959) egy. díszdr.-a. 1955, 1964 1. fokozatú Áll.-díjjal, 1957 Prix Volney-val tüntetik ki. Az indoeurópai és a semita nyelvtud.-nyal, főképpen az indoeurópai nyelvek alak- és hangtanával foglalkozó művek szerzője.

KUSCH, Polykarp (1911) – amerikai fizikus. A Case Műszaki Főisk.-n és az illinoisi egy.-en végez. 1931–36 az utóbbin, 1936–37 a Minnesota, 1937–41 a Columbia Egy.-en előadó majd a hadikutatási oszt. munkájában vesz részt, 1944–46 a Bell Telefontárs. labor.-ában dolgozik, 1946–49 a Columbia Egy. fizika adjunktusa, 1949– prof. Kutatási ter.-e az atom-, a molekuláris és a nukleáris fizika. 1955 W. E. Lambbal megosztott Nobel-díjat kap az elektron mágneses momentumának méréseiért. A Tud. Ak. t., több amerikai egy. díszdr.-a.

KUTASY Lajos (1909) – okl. mérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1933–36 Debrecen város műszaki ügyoszt.-án dolgozik. 1936– a MÁV különböző oszt. mérnökségein szakaszmérnök, oszt. mérnök, 1945–46 a MÁV bp.-i üzletvez.-ségen dolgozik, 1946–60 a MÁV Ig.-ság, majd a KPM I./6. oszt. kő- és vasbetonaljügyi, ill. felépítményi előadója. 1960– a Vasúti Tud. Kut. Int. tud. főmunkatársa. Kidolgozta a vasúti pályák építéséhez a feszített betonaljak alkalmazását. Kossuth-díjas (1960). F. m.: *Vasúti betonaljak* (társszerző 1965).

KUTHAN, Miroslav (1913) – szlovák geológus. A bratislavai geológiai int. tud. munkatársa, majd ig., ezt követően uo. az érckut. int. oszt. vez. 1955– a Štur nevét viselő geológiai int. ig. és tanára. Számos tud. munkája jelenik meg, amelyekben elsősorban a Ny-Kárpátok geológiai, vulkanikus és petrografikus kutatásainak eredményeit ismerteti.

KUUSINEN, Hertta Elina (1904) – finn politikusnő. Isk.-it Finno.-ban végzi, majd 1922 apjához (Otto K.) a SZU-ba költözik, ahol 1934-ig egy kiadóban dolgozik. A személyi kultusz idején 4 évre megfosztják szabadságától. 1941 visszatér hazájába, ahol pol. tevékenysége miatt bebörtönzik. 1939– a Finn KP KB t., 1944– a PB t. 1944–46 a *Vapaa Sana* pol. szerk. 1945– parl. képv. és a Finn Népi Dem. Unió parl. csop. eln. 1948 tárca nélküli min. 1952–57 a Finn Népi Dem. Unió főtitk., 1957– aleln. A Finn–Szovjet Baráti Társ. vez.-ségi t.

KUZBARI, Mamoun (1914) – szíriai jogász és politikus. Tanulmányait Damaszkuszban és Beirutban végzi. 1948–53 a jogtud. prof. Damaszkuszban. 1953 parl. képv., később a parl. eln. Megalapítja az Arab Szabadság P.-ot. 1954 min. eln. 1955–58 igazságügy-, oktatásügyi és munkaügyi min. Az Egyiptommal való unió idején (1958) visszavonul az aktív pol. élettől, ügyvéd Damaszkuszban. 1961 szept. megszervezi Szíria „elszakadási puccsát”, az ország különválik az EAK-tól. 1961–62 min. eln., majd ismét visszavonul.

KUZNETS, Simon (1901) – orosz származású amerikai közgazdász és statisztikus. A Columbia Egy.-en végez. 1927– az Orsz. Közgazd. Kut. Iroda munkatársa. 1936–54 a Pennsylvania Egy. közgazd. és stat. prof. 1954–60 a Johns Hopkins Egy. pol. gazd.-tan prof. 1960– a Harvard Egy. prof. 1949 az USA Stat. Társ. eln., 1954 az USA Közgazd. Társ. eln. Több tud. társ. t., egy.-ek tb. dr.-a, számos közgazd. tanulmány szerzője. A gazd. növekedés problémáival, a nemzeti jövedelem számításelméletével, valamint az ún. nemzetgazd.-i számvitelrendszer gyakorlati módszertanának kidolgozásával foglalkozik.

KUZNYECOV, Anatolij Vasziljevics (1929) – szovjet író. A *Pionyerszkaja Pravda* c. gyermeklapban jelennek meg első írásai. 1952 a kahovkai, 1956 a bratszki erőmű építkezésére megy dolgozni. 1960 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. Az építkezéseken szerzett élményeiből írja *A legenda folytatása* (magy. 1959) c. kisreg.-ét, amelyet számos nyelvre lefordítanak. 1969 nyarán Angliába disszidál. Magy. megj. még: *Itthon* (reg. 1965), *Babij Jar* (reg. 1968).

KUZNYECOV, Vaszilij Vasziljevics (1901) – szovjet politikus, diplomata, mérnök. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1927– SZKP t. 1927–37 a kohóiparban mérnök és műhelyvez. 1937–40 a Vaskohászati Népbiztosság oszt. vez. főmérnöke. 1940–43 vez. beosztást tölt be az Áll. Tervbiz.-ban. 1941–45 az Áll. Honv. Biz. t. 1944–52 a SZU Szaksz. Közp. Tan. eln. 1945–53 az SZVSZ aleln. 1952– az SZKP KB t. 1952–53 a KB elnökségének t. 1953–55 külügymin. h. és nagykövet Kínában. 1955– a külügymin. első h. 1946– a SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1941).

KÜCSÜK, Fazil (1906) – ciprusi török politikus. Az istanbuli és a lausanne-i egy.-en orvosi tanulmányokat folytat. Tulajdonosa és kiadója a *Halkin Sesi* c. ciprusi török napilapnak. A Ciprusi Törökök Nemzeti Uniójának vez. 1960– a Ciprusi Közt. aleln.

KÜHLMANN-STUMM, Kurt Freiherr von (1916) – német (NSZK) politikus. Banktisztv., majd 1936– páncélos hadapród. A II. vh.-ban vezérkari kiképzést kap. 1945– az FDP t. 1956–58 az FDP Hessen tartományi kincstárnoka, majd a közép-hesseni ker. vez.-ség eln. 1960– a Szöv. Gyűlés képv., 1961–63 az FDP-frakció aleln. 1963– az FDP Hessen tartományi vez.-ség eln., a Szöv. Gyűlés FDP-frakciójának eln. Jelentős földbirtokai vannak. Több váll. felügyelőbiz. eln., aleln., ill. t.

KÜHN, Heinz (1912) – német (NSZK) politikus, az É-Rajna-Vesztfália tartományi korm. min. eln. (1966 óta). A Neudeutschland katolikus ifj. szerv., majd 1928– a Szoc. Ifj.-munkásszöv. t., később a felsőrajnai ker. eln. 1931–33 a kölni egy.-en közgazd.-t és államtud.-t tanul. 1930– az NSZDP t., a párt védelmi szerv.-e, a Reichsbanner kölni ifj. csop. vez. A szoc. dem. sajtó munkatársa. 1933 a nácik rövid időre letartóztatják. Kiszabadulása után Belgiumba emigrál, 1945– az NSZDP orsz. vez. t. és a közép-rajnai ker. eln. 1946– a kölni *Rheinische Zeitung* c. lap külpol. rovatvez., majd főszerk. 1948–54, 1962– az É-Rajna-Vesztfáliai tartományi parl. képv., 1950– az NSZDP-frakció aleln., 1962–eln. 1953–63 a Szöv. Gyűlés képv. 1959–63 az Európa Tan. és Ny-Európai Unió szoc. frakciójának eln. Az NSZDP É-Rajna-Vesztfáliai eln. Az NSZDP orsz. elnöksége és vez.-sége t.

KÜHN, Otmar (1892) – osztrák geológus. A bécsi tud. egy. volt rektora, a bécsi Paleontológiai és Paleobiológiai Int. vez., az Osztrák Tud. Ak. t., a Belgrádi Tud. Ak. rk. t., a M. Földtani Társ. tb. t. A közép- és DK-európai ter.-ek rétegtanának legjelentősebb ismerője.

KÜPPER, Heinrich (1904) – osztrák geológus. A bécsi egy.-en végez. Fiatal korában a K-indiai szigetvilágban vesz részt kőolajkut. munkában, 1935–40 a Royal Dutch Shell főgeológusa. 1948– a bécsi Áll. Földtani Int. munkatársa, majd ig. A Bécsi Földtani Társulat eln., a M. Földtani Társ. tb. t. Kiváló szénhidrogéngeológus. Elméleti munkássága részben tektonikai, részben rétegtani kérdéseket érint.

KÜRKOSZ, Leonidasz (1924) – görög politikus és újságíró. Már orvostanhallgató korában csatlakozik a KP-hoz. A Nemzeti Felszabadító Hads. soraiban harcol hazája felszabadításáért. A monarchofasiszta rendszer többször letartóztatja, sőt egyszer halálra ítéli. 1952 betegsége miatt szabadlábra kerül. Az EDA ifj. szöv.-ben és a KP lapja, az *Avgi* szerk.-ségében dolgozik. Később a lap ig., továbbá a párt Int. Biz. és VB t. Több ízben az EDA parl. képv. Az 1967 ápr.-ban puccsal hatalomra került junta internálja, majd többéves börtönbüntetésre ítéli.

L

LABORIT, Henri Marie (1914) – francia sebész. Tanulmányait a bordeaux-i egy. orvosi fakultásán végzi. Kórházi sebész, majd a tengerészetnél a fiziológiai kutatás vez. Szakter.-e: a vegetatív idegrendszer, a hibernáció (ez utóbbinak egyik első alkalmazója a sebészetben). Jelentős újításai vannak az újra-életrekeltés, a fáradtság tanulmányozása, sokk-hatás a pszichofarmakológia körében. Fő munkája: *Szervezeti reakció az agresszióra és a sokkra* (1952).

LABROUSSE, Ernest (1895) – francia történész. Párizsban tanul. 1930– a l'École des Hautes Études, majd 1945– a párizsi egy. prof. A legújabbkori tört. biz., s a francia társad. tört. int. eln.

LABUDA, Gerard (1916) – lengyel történész. 1950– prof., 1962– rektor a poznańi egy.-en. Középkori, főleg a Ny-i szláv tört.-mel foglalkozik. 1958– az ősszláv szótár szerk. 1950–52 a Lengyel Tud. Társ., 1964– a Lengyel Tud. Ak. t.

LACERDA, Carlos Frederico Werneck (1914) – brazil politikus. Pályafutását újságíróként kezdi; a *Tribuna da Imprensa* c. Rio de Janeiró-i lap ig. A Nemzeti Dem. Szöv. egyik vez. A brazil jobboldal elismert vez., ellenzéki politikus, aki több közt. eln. megbuktatásában játszik döntő szerepet. 1960–64 Guanabara szöv. áll. kormányzója. Az 1964-es kat. puccs egyik fő civil vez. A puccs után eléri, hogy pártja közt. eln.-nek jelölje, de a kat. vez.-k meghiúsítják a választásokat, és félreállítják L.-t. Irod. tevékenységgel is foglalkozik.

LACHS, Manfred (1914) – lengyel jogtudós. 1949–52 a varsói Pol. Tud. Főisk.-jának prof. 1952– a varsói egy. prof., 1961– a Lengyel Tud. Ak. t., 1962– az Ak. Jogtud. Int. ig., a törvényszerkesztési biz. t., 1947– a külügymin. szerződésjogi főoszt. ig., 1960– min.-i tanácsadó. Az ENSZ Nközi Jogi Biz. t., 1963– a Nközi Jog Int. t. Magy. megj.: *A többoldalú nemzetközi szerződések* (1962).

LACOSTE, Robert (1898) – francia politikus. Jogász. Pénzügyi tisztv.-ként kezdi pályáját, majd a Közalk. Szöv. főtitk. 1944–45 a Nemzeti Felszabadító Biz. vez.-ségének t. 1944–47 iparügyi min. 1945–46 az alkotmányozó nemzetgy. t., szoc. párti képv. 1947–50 több korm.-ban ismét iparügyi min. 1956–58 algériai főbiztos. 1950–66 a francia villamos- és gázművek legf. tan. eln.

LACRETELLE, Jacques de (1888) – francia reg.-író. A konzervatív, realista elbeszélők fajtájához tartozik: választékos, cizellált, moralizáló. 1930 elnyeri a Francia Ak. nagydíját. 1936– a Francia Ak. t.

LADÁNYI József (1927) – a Borsod m. Tan. VB eln. Mezőgazd., majd ipari munkás volt. 1943– a közig.-ban dolgozik, kisegítő, segédjegyző, körjegyző, községi VB eln., 1952– járási VB eln. 1958– m. VB titk., majd elnökh. 1956–60 elvégzi az ELTE jogtud. karát. 1968– a Borsod m. Tan. VB eln.

LADEA, Romulus (1901) – román szobrász. Tanulmányait Bukarestben és Párizsban a Julian Ak.-n végzi. A kolozsvári I. Andrescu Képzőműv. Főisk. tanára. Portrékat készít a román tört., valamint a közélet és a kultúra kiemelkedő személyiségeiről, számos alkotásában népi (elsősorban bánáti) népműv. elemeket dolgoz fel. Kiváló művész.

LADINYINA, Marina Alekszejevna (1908) – szovjet filmszínésznő. Tanítónő, majd elvégzi a moszkvai Színműv. Főisk.-t. 1933–35 a moszkvai Művész Színház t. 1936– csak filmezik. Kezdetben drámai, később főleg lírai és vígjátéki szerepeket alakít, elsősorban férje, J. Pirjev rendező filmjeiben. Ötszörös Áll.-díjas (1941, 1942, 1946, 1948, 1951), a SZU népművésze (1950). F. f.: *A párttitkár* (1942), *Este hatkor háború után* (1944), *Szibériai rapszódia* (1948), *Vidám vásár* (1950), *A hűség próbája* (1954).

LADOMERSZKY Margit (1904) – színésznő. A Színészegyes. színiisk.-ját végzi és 1914– Székesfehérvárott lép színpadra. 4 évig játszik vidéken, majd 1929– a Vígszínház, 1945–66 a Nemzeti Színház t. (nyug.). Drámai és vígjátéki karakterszerepeket játszik. Érdemes művész (1966). F. sz.: Warrenné (Shaw: *Warrenné mestersége*), Garmizsszkája (Osztrovszkij: *Erdő*), Higginsné (Shaw: *Pygmalion*), Polezsájeva (Rahmanov: *Viharos alkonyat*), Melánia (Gorkij: *Jegor Bulicsov*), Ökrösné (Karinthy Ferenc: *Ezer év*), Frischné (Déry: *Bécs 1934*); továbbá számos filmszerep.

LAFER, Horacio (1900) – brazil nagytőkés és politikus. Nagytőkés család sarja, de pol. ter.-en kezdi pályafutását. A Népszöv.-ben képviseli Brazíliát, majd 1934– parl. képv. 1951–53 pénzügymin. Létrehozza az Orsz. Gazd.-fejlesztési Bankot és vegyipari vállalkozásba kezd. Kubitschek elnöksége idején visszatér a pol. pályára: nagykövet Washingtonban, majd 1959–61 külügymin. Ezt követően ismét gazd. tevékenységet folytat.

LAGERCRANTZ, Olof G. H. (1911) – svéd író, irod. történész. 1940–51 a *Svenska Dagbladet* konzervatív napilap recenzora. 1942–50 a *Bonniers Litterära Magasin* irod. folyóiratnál dolgozik. 1951–60 a *Dagens Nyheter* irod. szerk., 1960– főszerk. Dante-kut. Magy. antológiákban jelentek meg versei.

LAGERKVIST, Pär Fabian (1891) – svéd próza- és drámaíró. Uppsalában és Párizsban irod.-at és műv. tört.-et tanul. A svéd radikális munkásújságoknál kezdi írói pályafutását, majd színházi kritikus. Műveiben elítéli kora erőszak-uralomra épülő pol.-ját. Kifejezésmódja az expresszionizmushoz áll közel. A Svéd Tud. Ak. t., a göteborgi főisk. díszdr.-a. 1951 irod. Nobel-díjat kap. A modern svéd költői nyelv egyik kifejlesztője. Magy. megj. művei: *A hóhér – A törpe – Barabás* (kisreg.-ek 1967), ezenkívül antológiákban és a *Nagyvilág* c. folyóiratban versei.

LAÍN ENTRALGO, Pedro (1908) – spanyol orvos. Tanulmányait spanyol egy.-eken és a bécsi egy.-en végzi. 1942– az orvostud. tört. prof. a madridi egy.-en, 1951– uo. rektor. 1961 a diáktüntetések elleni rendőrterror miatt lemond. Aláírja az 1962-es Franco-ellenes értelmiségi manifesztumot. 1946– a Kir. Orvostud. Ak. t., 1954– a Spanyol Kir. Ak., 1962– a Tört. tud. Ak. t., egy.-ek díszdr.-a. Több orvosi, orvostud. tört. és irod. tört. műve van.

LAIRD, Melvin R. (1922) – amerikai hadügymin. 1946–52 a Wisconsin áll.-i szenátus t., az áll. törvényhozó tan. eln. 1953– képv., majd a képv. ház Republikánus Konferencia nevű szerv. eln. Évek óta Nixon egyik tan. adója. 1969– hadügymin.

LAJKÓ Sándor (1920) – híradástechnikai mérnök. A bp.-i Műegy.-en gépészmérnöki tanulmányokat folytat. 1943–64 a Beloiannisz Híradástechnikai Gyár (korábban: Standard Villamossági Rt.) mérnöke. 1949–64 egyidejűleg a Bp.-i Műszaki Egy. adjunktusa. 1964– a Telefongyár átviteltechnikai fejlesztési oszt. vez. mérnöke. Áll.-díjas (1966). A vezetékes hírközlési berendezések (távíró, sokcsatornás távbeszélő) hazai fejlesztésének egyik vez. F. m.: *Távírótechnika I–II.* (1954–55), *Telecommunication Handbook* (1959), *Impulzus-kód modulált rendszer* (társszerző 1966), *Távközlési kézikönyv* (1967), s számos tud. publikáció.

LAJOS Attila (1926) – fuvolaművész. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1948–51 a MÁV Szimfonikus Zenekarban, 1951– a M. Rádió Szimfonikus Zenekarában a fuvolaszólam-vez. 1961 egyidejűleg a M. Fúvósötös alapítója és t. 1968 a Bp-i Kamaraegyüttes szerv. és t. A Fúvósötössel és szólistaként számos új magy. művet inspirált és mutatott be. Egyénileg és együttesével külföldön is sikerrel vendégszerepelt, díjakat nyert. Liszt-díjas (1967).

LAKATOS Gabriella (1927) – balettművész. 1947-ben tűnik fel karaktertáncosként. A M. Áll. Operaház magántáncosnője. Kossuth-díjas (1957), Kiváló művész (1965). F. sz.: Aisa *(Gajane)*, Jeanette *(Párizs lángjai)*, Zaréma *(Bahcsiszeráji szökőkút)*, *Giselle*, Odette *(Hattyúk tava)*.

LAKÓ György (1908) – nyelvész. A bp.-i tud. egy.-en és az Eötvös Kollégiumban, a helsinki és a tartui egy.-en tanul. 1934–35 a stockholmi egy.-en a magy. nyelv lektora. Később középisk. tanár, az Orsz. Széchenyi Könyvtár könyvtárosa, az MTA Nyelvtud. Int. oszt. vez. 1956– az ELTE-n a finnugor nyelvtud. tanszék vez. 1948– az MTA lev. t. Több finn irod. és tud. társ. t. Finnugor és skandináv nyelvészettel foglalkozik. F. m.: *A permi nyelvek szóvégi magánhangzói* (1934), *Unkarin lukemisto* (magy. olvasókönyv finnek számára 1940), *Svéd nyelvtan* (1948), *Északi-manysi nyelvtanulmányok* (1956), *Szinnyei József a nyelvtudós* (1958), *A magyar hangállomány finnugor előzményei* (1965), *A magyar szókészlet finnugor elemei I.* (társszerző és szerk. 1967). *Svéd-magy. szótár* 1969.

LALIĆ Mihailo (1914) – jugoszláv reg.-író, költő. Pályáját versekkel és elb.-ekkel kezdi, később főleg reg.-eket ír. Műveiben magányosan küzdő embereket ábrázol, akik nehéz gyötrelmeken át találnak magukra. Magy. megj. könyvei: *Lakodalom* (1959), *Siralomhegy* (1967). Irod.-díjas (1949, 1954).

LA MALFA, Ugo (1903) – olasz politikus. 1924– antifasiszta tevékenységet fejt ki; letartóztatják. Kiszabadulása után illeg.-ban dolgozik. 1943 Svájcba emigrál, majd rövidesen visszatér és részt vesz a Nemzeti Felszabadítási Biz. munkájában. Az Akciópárt egyik alapítója. A pártban történt szakadás után a Közt. P.-ba lép be. Ennek vez.-ségi t. és pol. titk. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1945 szállításügyi, majd újjáépítési min. 1946, 1951–53 külker. min. 1962–63 költségvetésügyi min. Korábban az IMF kormányzóh. és az Európa Tan. t.

LAMB, Willis Eugene, ifj. (1913) – amerikai fizikus. A California Egy.-et végzi. 1948–52 fizika prof. a Columbia Egy.-en, 1951–56 a Stanford Egy.-en, 1953–54 a Harvardon ad elő, 1956–62 az oxfordi egy. fizika prof. 1955 P. Kuschsal megosztott fizikai Nobel-díjat kap az elektron mágneses momentumának méréseiért. A Tud. Ak. t. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

LAMBERZ, Werner (1929) – német (NDK) politikus, az NSZEP KB titk. Fűtésszerelő szakmát tanul, 1946– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1947– az NSZEP és az FDJ t. 1948–49 az FDJ luckenwaldei járási szerv. eln. 1950–51 a brandenburgi ker. pártisk. párttitk. és asszisztense. 1951–52 az FDJ brandenburgi ker. titk. 1953–63 az FDJ Közp. Tan. titk. 1955–59 egyidejűleg a DIVSZ titk. 1963–66 az NSZEP KB külföldi információs oszt., 1966– az agitációs oszt. vez. 1963– az NSZEP KB pótt., 1967– a KB t. és titk., a Népi Kamara képv. A Német-Afrika Társ. aleln.

LAMIZANA, Sangoule (1916) – felső-voltai áll.- és korm. fő. A II. vh. alatt a francia hads.-ben, később Indokínában szolgál, 1961 a felső-voltai hads. főpar., tábornok. 1966– államelnök., min. eln. és külügymin.

LANCASTER, Burt(on) Stephen (1913) – amerikai színész, filmszínész és producer. Elvégzi a New York-i egy.-et, 1932–39 cirkuszi akrobata, a háború után szindarabokban is játszik, majd Hollywoodban kerül a filmhez. Kitűnő jellemszínész. Többször vendégszerepel Európában. Saját produkcióban is készít filmeket. 1960 a legjobb férfialakítás nagydíját kapja *(Elmer Gantry)*. F. f.: *Édes fiaim* (1948), *Az esőcsináló* (1956), *Az ördög cimborája* (1957), *Ítélet Nürnbergben* (1961), *A párduc* (1962, olasz), *A vonat* (1964). 1964– a Hecht-Hill-Lancaster Productions Inc. ig.

LÁNCZOS Kornél (1893) – Íro.-ban élő magy. származású matematikus és fizikus. Egy. tanár. Hosszabb ideig Einstein közvetlen munkatársa. Az ált. relativitáselmélet, továbbá a numerikus analízis, variációszámítás és a differenciáloperátorok elmélete terén végez értékes kutatásokat.

LANDER, Harald (1905) – dán balettművész és koreográfus. A Dán Kir. Színház balettisk.-n tanul, majd 1929 uo. szólótáncos. 1932–51 balettmester. 1952– a párizsi Nagyopera koreográfusa, 1956–63 a balettegyüttes műv. vez. Számos balettet komponál és rendez különböző európai és amerikai társulatoknál és színházakban.

LANG, Fritz (1890) – osztrák filmrendező és forgatókönyvíró. A párizsi és a müncheni iparműv. főisk.-n, ill. ak.-n tanul, eredetileg építészettel foglalkozik, majd filmezni kezd. A modern filmműv. egyik úttörője. 1933 Párizsba emigrál, majd Hollywoodba költözik, s jelenleg is ott él.

LÁNG Géza (1916) – agrármérnök. A Keszthelyi Gazd. Ak.-n, és a Műszaki és Gazd. tud. Egy.-en tanul. 1938– a keszthelyi és a debreceni Gazd. Ak.-n, majd 1951–56 az Agrártud. Egy. növénytermesztési tanszékén dolgozik. 1956– a Keszthelyi Agrártud. Főisk. növénytermesztési tanszék vez. 1961– egy. tanár, a mezőgazd. tud. dr.-a. 1965–68 a főisk. rektora. 1964– a MTA lev. t. 1967– az MTA agrártud. oszt. titk. Fő témája a talajtermelékenység növelése, főként a trágyázás, továbbá a rét- és legelőgazdálkodás és a burgonyatermesztés. F. m.: *Növénytermesztés* (1952, 5. kiad.), *A növénytermesztés kézikönyve* (1966).

LÁNG István (1933) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1957–60 a bp.-i Színház és Filmműv. Főisk. tanársegéde. 1966– a Bábszínház zenei vez. Erkel-díjas (1968). F. m.: *Lorca dalok* (1961), *Variazioni ed Allegro per orchestra* (1961, átdolg. 1965), *Mario és a varázsló* (balett 1962), *Hiperbola* (balett 1963), *Két fúvósötös* (1964, 1965), *II. vonósnégyes* (1966), *A gyáva* (opera 1964–68). *Laudate hominem* (Kantáta 1968).

LÁNG Rudolf (1904) – díszlet- és jelmeztervező. Bp.-en, Firenzében és Sienában folytat festészeti tanulmányokat. 1932– több gyűjteményes kiállítást rendez. 1949–53 színházi díszleteket fest, 1953– a Magy. Néphads. Színháza, ill. a Vígszínház jelmeztervezője. A Thália Színház részére is dolgozik. Több magy. film díszlettervezője. Érdemes művész (1964). F. jelmeztervezései: Schiller: *Tell Vilmos* (1954), Shaw: *Szent Johanna* (1955), Dürrenmatt: *Az öreg hölgy látogatása* (1959), O'Neill: *Amerikai Elektra* (1963), Sartre: *Az ördög és a jóisten* (1964), Bruckner: *Angliai Erzsébet* (1969).

LANGE, Halvard (1902) – norvég politikus. Az oslói egy.-en végez. 1923–25 Londonban a Nközi Pacifista Szerv. titk. 1930–35 az oslói keresk. gimn. tanára. 1935–36 a Munkások Tájékoztatási Szöv. titk. 1938–40 a sörmarkai Népfőisk. vez. 1945–46 a Norvég Szaksz. Szöv. titk., 1946–65 (rövid megszakítással) külügymin. 1932–34 az oslói városi tan. t. 1945–46 a parl. Nobel-biz. t. 1950– parl. képv. 1945– a Munkáspárt KV t.

LANGE, Nils Gunnar (1909) – svéd politikus. A stockholmi egy.-en végez. 1935–46 mezőgazd. és élelmezésügyi intézményeknél dolgozik. 1947– államtitk. a Földművelésügyi Min.-ban, 1950–54 a Pénzügymin.-ban. 9 hónapig a polg. ügyek min. 1955– keresk. és iparügyi min. 1960, 1964 az EFTA min. tan. eln. 1953– SZDP képv. 1953– a Svéd Labdarúgó Szöv. eln.

LANGER, William Leonard (1896) – amerikai történész. A Harvard és a bécsi egy.-en folytatja tanulmányait. 1923–27 a Clark Egy.-en tanársegéd, 1927–36 a Harvard Egy.-en tört.-et tanít, 1936– prof. 1946– a Külügymin., majd a CIA szolgálatában. 1954–59 az Oroszo.-ot kut. közp.

vez. Történész társ.-ok t., az Amerikai Történész Egyes. eln., tört.-i folyóiratok szerk. biz. t. Több, az újkori tört. eseményekkel foglalkozó írása jelenik meg.

LANGHELLE, Nils (1907) – norvég politikus. Az oslói egy.-en végez. 1935–45, majd 1960– a Munkáspártban különböző vez. tisztségeket visel. Az ifj. mozg.-ban is tevékenykedik. 1943–45 német fogságban, majd internáló táborban. 1945–52 előbb munkaügyi, majd közlek.-ügyi min., 1952–54 hadügy-, 1955 keresk. min. 1955–60 a SAS norvégiai szekciójának ig. 1947–49 ENSZ-küldött, 1956–59 az É-i Tan. norvég szekciójának eln. 1960–61 a NATO Tan. eln. 1964– a parl. Nobel-biz. t., 1950– képv. 1957–58 a parl. aleln., 1958–65 eln., 1965– ismét aleln.

LANGHOFF, Wolfgang (1901) – német (NDK) színész, rendező, színigazgató. 1919– különböző német városokban szerepel. 1927– a düsseldorfi Schauspielhaus rendezője. Részt vesz a német munkásmozg. kult. munkájában. 1933 a nácik letartóztatják és koncentrációs táborba zárják. 1934 kiszabadul, és Svájcba emigrál. 1934–45 a zürichi Schauspielhaus színésze és rendezője. 1945–46 a düsseldorfi színházak ig. 1946–63 a berlini Deutsches Theater ig. és színésze, 1963– uo. színész és rendező. A Német Művészeti Ak. t. Prof. Háromszoros Nemzeti díjas (1949, 1951, 1960).

LANOUX, Armand (1913) – francia reg.-író, költő, esszéista. Keresk. ügynök, tanító, újságíró, majd a festészeten át érkezik el a reg.-íráshoz. Több francia irod. díj kitüntetettje. Magy. megj. művei: *Watrin őrnagy* (reg. 1958), *Mit játszanak a hóhér gyermekei* (kisreg. 1961), *Régi szép szerelmek* (reg. 1964).

LÁNYI Sarolta (1891) – költő, műfordító. L. Ernő zeneszerző lánya, L. Viktor Géza műfordító, zenekritikus húga. Szabadkán tanítóképzőt végez. 1911–18 főv. tanítónő. Szabadkai és miskolci, majd bp.-i lapokban és folyóiratokban jelennek meg versei. 1917– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1922 férjével, Czóbel Ernővel a SZU-ba emigrál; különböző tud. int.-ekben dolgozik. 1938–40 a moszkvai *Új Hang* c. folyóirat, 1940– a moszkvai rádió magy. szerk.-ségének munkatársa. 1946 hazatér Magyaro.-ra, szerk. 1950–56 az *Irodalmi Újság* munkatársa (nyug.). Költői munkássága mellett sokat fordít, elsősorban orosz írók és költők műveiből. József Attila-díjas (1950). F. m.: *Ajándék* (1912), *A távozó* (1914), *Napjaim* (1922), *Számlálatlan évek* (1947), *Kései ajándék* (1951), *Őszi kert* (1956), *Énekszó* (1963), *Múlt- és jelenidő* (1966).

LAO Sö (Csing-csun) (1899) – kínai író. Szegény sorsú mandzsu eredetű családból származik. Tanítóképzőt, utána egy.-et végez, 1924– Oxfordban tanul, 1930 hazatér. Első jelentős műve a *Lao Csang filozófiája* (1926), első nagy színpadi sikerét *A sárkányszakáll-árok* c. darabjával aratja (1949). A felszabadulás óta főleg drámákat ír. Az Írószöv. és az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. aleln., 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1966 utáni sorsa ismeretlen, hírek terjedtek el öngyilkosságáról. Magy. megj. művei: *A tigriskisasszony meg a férje* (reg. 1957), *Fekete Li és Fehér Li*. – *A holdsarló* (elb. 1959), *Teaház* (színmű 1960).

LAPIN, Szergej Georgijevics (1912) – szovjet politikus, diplomata, a TASZSZ vezérig. A leningrádi tört. és nyelvészeti főisk.-t végzi. 1932–42 újságíró. 1939– SZKP t., elvégzi a pártfőisk.-t. 1942–44 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1944–53 az Áll. Rádióbiz. főszerk., majd aleln. 1954– diplomáciai szolgálatot teljesít. 1955–56 a SZU Külügymin.-ban az európai oszt. vez. 1956–60 a SZU nagykövete Ausztriában. 1960–62 az OSZSZSZK Külügymin.-ban dolgozik. 1962–65 a SZU Külügymin. h. 1965–66 a SZU nagykövete Kínában. 1966– az SZKP KB t.

LA PIRA, Giorgio (1904) – olasz politikus. A firenzei egy.-en tanul, majd uo. a római jogi intézmények prof. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948 munkaügyi államtitk. 1948–61 parl. képv. 1961 lemond mandátumáról, mert az összeférhetetlen firenzei polgármesteri tisztségével. A Kereszténydem. P. orsz. tan. t., a balszárny egyik vez. Különösen békevédelmi tevékenysége révén válik ismertté a 60-as évek elején. A Testvérvárosok Világszöv. eln.

LARDERA, Berto (1911) – olasz szobrász. 1939 Firenzében rajztanulmányokat folytat; mint szobrász autodidakta. 1948 Párizsban telepedik le. 1944–49 vas, réz és alumínium felhasználásával készíti két dimenziós absztrakt szobrait. Később három dimenziós alakokat hoz létre. Valamennyi nagy nközi kiállításon szerepel.

LARDNER, Ring (1915) – amerikai író. Haladó író, reg.-eken kívül filmforgatókönyveket is ír. *Owen Muir kalandjai* c. reg.-e magy. is megj. (1957).

LARIN, Ivan Vasziljevics (1889) – szovjet biológus. 1908 forr. tevékenységért 6 évi kényszermunkára ítélik. 1914 diákként a Bajkál-vidék flóráját tanulmányozza. 1925 elvégzi a leningrádi egy.-et. 1929–32 az omszki mezőgazd. főisk.-n tanít. 1932–37 a Moszkvai Takarmánykut. Int. oszt. vez. 1937–41 a SZU Tud. Ak. leningrádi Botanikai Int. oszt. vez. 1941–45 a moszkvai Tyimirjazev Mezőgazd. Ak. tanszék vez. 1938–41 és 1945–48 a Puskin (később Lenin) Mezőgazd. Főisk. prof. 1948– a leningrádi mezőgazd. főisk. prof. 1951– a SZU Tud. Ak. Botanikai Int. munkatársa. 1956– az Össz-szövetségi Lenin Mezőgazd. Ak. t. Áll.-díjas (1950). Az OSZSZSZK érdemes tudósa (1948). A takarmánynövény-termesztés problémáival foglalkozik.

LARNI (Laine), Martti Johannes (1909) – finn író. 1937–51 az Elanto fogyasztási szövetkezet munkatársa, lapjának szerk. 1951–54 kiadóhiv. dolgozó az USA-ban. 1955– a finn fogyasztási szövetkezetek közp. lapjának főszerk. 1956– a prop. oszt. vez. 1958– a Finn Írószöv. vez.-ségi t., 1959– aleln., majd eln. Műveit 12 nyelvre lefordítják. *Negyedik csigolya* c. színművét Magyaro.-on is előadják, s könyvalakban is megjelenik [*A negyedik csigolya avagy Mr. Finn Amerikában* (szatirikus reg. 1961, 1963)].

LARRAZÁBAL, Wolfgang (1911) – venezuelai politikus. 1945–47 a Haditengerészeti Ak. par. 1947–49 a haditengerészet főpar., 1949–51 haditengerészeti attasé Washingtonban. Aktívan részt vesz Pérez Jimenez diktatúrájának megdöntésében. 1957–58 Venezuela közt. eln., 1959–66 nagykövet Chilében.

LARSEN, Aksel (1897) – dán politikus. Eredeti foglalkozása vasöntő. 1919 az SZDP, 1920– a Dán KP t. 1932–58 a KP eln. és a parl. csop. vez. 1942 letartóztatják és német koncentrációs táborba internálják. 1945 min. 1958 kizárják a KP-ból, 1959 létrehozza a reformista Szoc. Néppártot, melynek azóta eln. és a parl. csop. vez.

LARSEN, Helge (1905) – dán etnológus, eszkimókut. 1931, 1953, 1958 részt vesz a Ny-grönlandi archeológiai expedíciókban, 1937 Lauge Koch K-grönlandi expedíciójában, majd számos alaszkai utazáson. 1936 a Nemzeti Múzeum felügyelője, 1963– főfelügyelője. 1954–63 az Arktisk Int. vez., 1963– eln. 1951–53 a Grönlandi Társ. aleln., 1956–65 eln. A Dán Etnográfiai Egyes. és a Dán Múzeumok Munkatársai Egyes.-ének eln. 1955– a grönlandi kutatásokkal foglalkozó tud. biz. vez. A Dán Földrajzi Társ. ig. tan. t. Az alaszkai egy. díszdr.-a.

LARSEN, Jens Peter (1902) – dán zenetudós. 1928– a koppenhágai egy.-en zenetud.-t tanít. 1939– lektor, 1945– a zenetud. prof. A Dán Zenei Tan. eln. 1949–65 a koppenhágai egy. Zenetud. Int. vez. 1961 a California Egy. vendégprof., előadásokat tart a Harvard, az oslói, a mainzi és más egy.-eken. Haydn összes műveinek fő kiadója. Számos nközi zenei társ. t. Irod. munkáiban elsősorban a dán templomi zenével, valamint Haydn és Händel zenéjével foglalkozik.

LARSEN, Reidar (1923) – norvég politikus. 1943–59 a KP titk., közben 1949–53 a Komm. Ifj. Szöv. eln. 1959–65 a KP közp. lapja, a *Friheten* szerk. 1965– a KP eln.

LASSWELL, Harold Dwight (1902) – amerikai jogász. Chicagóban és különböző európai egy.-eken tanul. 1922– a chicagói egy.-en államtud.-t ad elő, közben több más egy. meghívott előadója. 1939–45 a Kongresszusi Könyvtárban a háborús kommunikációs kutatás ig. 1946– a Yale Egy. jogi és államtud. prof. Pol., pszichológiai és államtud. könyvei jelennek meg. Egy sor amerikai és külföldi tud. társ. t.

LASZAR, Christine (eredeti neve: Christel Lazarus) (1931) – német (NDK) színésznő. Színitanulmányokat végez, közben 1946– müncheni színházakban és Ny-német filmeken szerepel. 1958 a DEFA-hoz szerződik és férjével, Karl Eduard von Schnitzler publicistával és tv-kommentátorral az NDK-ba költözik. Sokat szerepel filmen és a berlini tv-ben.

LÁSZLÓ Andor (1914) – a M. Nemzeti Bank eln., államtitk. Egy. tanulmányait Bp.-en és Bécsben végzi. 1936–48 a M. Ált. Hitelbank Devizaoszt.-n, 1948 az Áll. Bankok Irodájában dolgozik. 1948–49 az új magy. takarékszerv. kialakítását irányítja, majd a M. Nemzeti Bank hiteloszt. vez. h. 1949–54 a Pénzügymin. bank- és hitelügyi főoszt. vez. 1954–61 az OTP vezérig. 1961– a Nemzeti Bank eln. A bp.-i közgazd. tud. egy. tanára. 1968– államtitk.

LÁSZLÓ Antal (1922) – vegyészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. vegyészmérnöki karán tanul. 1944–50 uo. az elektrokémiai tanszék tanársegéde, majd adjunktusa. 1950–57 a M. Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Int. oszt. vez. 1954–57 egyidejűleg a buciumeni román–magy. kísérleti állomás főmérnöke. 1957– a Veszprémi Vegyipari Egy. tanára, a vegyipari műveletek tanszék vez., 1964–66 az egy. rektora. A kémiai tud. dr.-a (1963). Kossuth-díjas (1952). A földgáz kémiai feldolgozásával, a gázok égésének tanulmányozásával, valamint a kémiai technológia alapkérdéseivel foglalkozik. F. m.: *Vegyipari műveletek* (1951, 3 kiad. 1964), *A vegyészmérnöki tudomány alapjai* (Dr. Benedek Pállal 1964, németül is).

LÁSZLÓ Margit (1931) – operaénekesnő. Énektanulmányait magánúton végzi, a kolozsvári zeneak.-n zongorát tanul. Különböző kórusokban, tbk. a Forrai-kórusban énekel, majd 1953– a M. Áll. Operaház magánénekesnője; szoprán. Európa-szerte vendégszerepel, oratórium- és dalénekesként is rendszeresen fellép. Liszt-díjas (1961). F. sz.: Gilda *(Rigoletto)*, Rosina *(A sevillai borbély)*, Pamina *(Varázsfuvola)*, Susanna *(Figaro házassága)* Euridike *(Orpheus)*.

LÁSZLÓFFY Aladár (1937) – romániai magy. költő. Kolozsvárott magy. irod. szakos tanári oklevelet szerez. Verseit 1954– közlik az erdélyi magy. lapok és folyóiratok. Első verseskötete Bukarestben *Hangok a teremben* címmel jelent meg (1962).

LATABÁR Kálmán (1902) – színész. Rákosi Szidi színiisk.-jában tanul. 1924– a Főv. Operettszínház t. 1927–33 testvérével, L. Árpáddal artistaként turnézik Európában és Afrikában. 1934– a Magyar Színház, a Royal Színház, majd ismét a Főv. Operettszínház t. Groteszk komikus, zenés-táncos és komikus prózai szerepeket egyaránt alakít. Kossuth-díjas (1950), Kiváló művész (1953). F. sz.: Színpadon: Menelaosz (Offenbach: *Szép Heléna*), Mujkó (Sárközi: *Szelistyei asszonyok*), Zsupán Kálmán (Kálmán: *Marica grófnő*), Nyegus (Lehár: *A víg özvegy*), Frosch (Strauss: *A denevér*), Rudi (Fényes: *Maya*). Filmen: *Csákó és kalap* (1940), *Egy bolond százat csinál* (1942), *Mágnás Miska* (1948), *Janika* (1949), *Fel a fejjel* (1954), *Állami áruház* (1955), *Nem ér a nevem* (1961).

LATINOVITS Zoltán (1931) – színész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en építészmérnöki oklevelet szerez, majd színészi pályára lép. 1956–62 Debrecenben, később Miskolcon játszik. 1962–66 a Vígszínház, 1966–68 a Thália Színház t. Drámai jellemszínész. Jászai-díjas (1965). F. sz.: Színpadon: Hugo: *Ruy Blas*, Higgins (Shaw: *Pygmalion*), Rómeó (Shakespeare: *Rómeó és Júlia*), Cipolla (Th. Mann: *Mario és a varázsló*), a festő (Miller: *Közjáték Vichyben*), Bolingbroke (Shakespeare: *II. Richard*), őrnagy (Örkény: *Tóték*), Miksa császár (Darvas: *Zrínyi*). Filmen: *Gyalog a mennyországba* (1959), *Az aranyember* (1962), *Oldás és kötés* (1962), *Pacsirta* (1963), *Hideg napok* (1964), *Falak* (1967).

LATTES, César Mansueto Giulio (1924) – brazil atomfizikus. Az elméleti fizika tanára több brazil, majd angol és amerikai egy.-en. 1944– a São Pauló-i egy.-en a nukleáris fizika prof. A világon az elsők közt állít elő mezonokat. 1951 Einstein-díjat kap és számos más brazil és nközi díj tulajdonosa, brazil és nközi fizikai tud. int.-ek t.

LATTUADA, Alberto (1914) – olasz filmrendező. Építészmérnöki diplomát szerez. Az első olasz filmarchívum, a Cineteca Italiana egyik alapítója. Pályáját forgatókönyvíróként és segédrendezőként kezdi, első önálló filmjét 1942-ben rendezi (*Giacomo, az idealista*). A filmműv. problémáival foglalkozó áll. tanácsadó biz. t. A neorealista irányzat képv. Dokumentumfilmet készít a felszabadító harcokról (*A mi háborúnk*, 1945). Legkiemelkedőbb munkája Gogol *A köpeny* c. történetének mai környezetbe való átültetése (1953).

LAUFBERGER, Vilém (1890) – cseh orvos. A prágai Károly Egy.-en végez, majd uo. oktató. 1920–36 a brnói Masaryk Egy., 1936–40 a Károly Egy. tanára 1938–39 uo. dékán. 1941–45 a prágai áll. egészségügyi int. munkatársa, 1945–53 ismét a Károly Egy. tanára. 1952– a Csehszlovák Tud. Ak. t. 1953– az Ak. grafikai vizsgálati módszerekkel foglalkozó labor. vez. 1947–52 a Cseh Tud. Társ. főtitk. 1952–61 a Tud. Ak. aleln. Számos műve jelent meg az elméleti és gyakorlati élettan tárgykörében, köztük a külföldön is publikált *Az inzulin hatásának elmélete*, valamint *A sejt felbontása* c. tanulmány.

LAUN, Rudolf von (1882) – német (NSZK) jogtudós. A bécsi és a párizsi egy.-en tanul. 1908–16 a bécsi egy.-en tanít. 1916–18 különböző minisztériumi beosztásokat tölt be. 1919– a hamburgi egy.-en az áll., az igazgatási, a nközi, az egyházjog és a jogfilozófia prof. (nyug.), 1924–26 és 1947–49 az egy. rektora, 1945–47, 1949–51 prorektora. 1949–56 egyidejűleg a brémai alkotmánybíróság eln. 1956– a *Nközi jog és demokrácia* c. folyóirat társszerk. Állam- és nközi joggal, valamint jogfilozófiai kérdésekkel foglalkozik.

LAURILA, Aarne Olavi (1929) – finn irod. történész. Az egy. elvégzése után tanulmányúton jár több európai országban, így Magyaro.-on is. 1949– a *Sosialidemokraatti* c. napilap irod. és színikritikusa. 1951–62 a műv. rovat szerk. 1957 az áll. irod. biz. titk., 1960– t. 1962– a finn népművelési társ. főtitk. 1967– a finn-magy. kult. albiz. t.

LAURILA, Erkki Aukusti (1913) – finn fizikus. 1936–42 a helsinki egy. fizikai int. asszisztense. 1942–53 docense, párhuzamosan 1945–63 a műszaki főisk. fizikaprof. 1955 rektorh. 1958– a finn atomenergia biz. eln. 1963– a Tud. Ak. t. Molekulárfizikai kutatásokat végez.

LAURI-VOLPI, Giacomo (1892) – olasz operaénekes. A Santa Cecilia ak. növendéke. 1920 Rómában lép fel először. 1923–34 a New York-i Metropolitan t., majd főképp a milánói Scalában énekel. Gyakran vendégszerepel Londonban és Buenos Airesben is; tenor. Önéletrajzi írása *A félreértés* (1939).

LAURO, Achille (1887) – olasz politikus és nagytőkés. A fasizmus idején aktív közéleti ember. A felszabadulás után monarchista politikus. Először a Nemzeti Monarchista P. egyik vez., majd 1954 a Monarchista Néppárt alapítója. 1959 egyesült a két monarchista párt a Monarchista Egység Olasz Dem. P. néven, ennek eln. 1951–58 Nápoly polgármestere. 1954 szenátor, 1958– képv. A *Roma* c. nápolyi napilap tulajdonosa.

LAVA, Jesus – Fülöp-szigeti politikus. A Fülöp-szigeti KP egyik vez. Részt vesz a japánellenes partizánharcban, majd a II. vh. után a Kukbong (nemzeti felszabadító hads.) egyik irányítója; jelenleg börtönben.

LAVRENKO, Jevgenyij Mihajlovics (1900) – szovjet geobotanikus, növényföldrajztudós. 1921–28 a harkovi botanikuskertben dolgozik. 1929– a harkovi mezőgazd. főisk.-n tanít, 1931–34 uo. prof. 1934–60 a SZU Tud. Ak. Botanikai Int. munkatársa. 1960– az Int. ig. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t. Sztyeppkutatással, biogeokémiával foglalkozik, jelentős vegetációtérképet készített.

LAVRENTYEV, Mihail Alekszejevics (1900) – szovjet matematikus, fizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1921–40 különböző moszkvai egy.-eken és főisk.-kon tanít. 1931– a moszkvai egy. prof. 1939–41 az Ukrán Tud. Ak. Mat. Int. ig. 1939– az Ukrán és a Csehszlovák Tud. Ak. t. 1945–48 az Ukrán Tud. Ak. aleln. 1948–53 a moszkvai egy. tanszékvez. 1946– a SZU Tud. Ak. t. 1950–53 az Ak. Finommechanikai és Számítástechnikai Kut. Int. ig. 1951–53 és 1954–57 az Ak. fizikai-mat. oszt. tud. titk. 1954– az Ak. Elnökségének t. 1957– elnökh., a Tud. Ak. szibériai részlegének eln. és uo. a Hidrodinamikai Int. ig. 1952– SZKP t. 1961– SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. A fizikai- mat. és a műszaki tud. dr.-a. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1949). Kutatásai kiterjednek a komplex függvénytan, a sorelmélet, a variációszámítás és a geometria ter.-ére. Foglalkozik a folytonos közeg mechanikájával, áramláselmélettel és a nem lineáris hullámok elméletével is. Nagyszámú mat. és mechanikai tárgyú tud. mű szerzője. Magy. megj.: *Variációszámítás* (1953).

LAWRENCE, David (1888) – amerikai újságíró. A Princeton Egy.-en végzi tanulmányait. 1910–16 az *Associated Press*, 1916–19 a *New York Evening Post* washingtoni tudósítója, majd 1919–33 a *Consolidated Press Association* (Washington) eln. 1933– a reakciós *U. S. News and World Report* főszerk.

LAWSON, Frederick Henry (1897) – angol jogász. Oxfordban tanul, majd az I. vh.-ban teljesített kat. szolgálat után uo. előadó. Bizánci és római joggal foglalkozik, 1948– az összehasonlító jog prof. Több amerikai egy.-en vendégprof., jogi szaklapok szerk., egy.-ek díszdr.-a. A Nközi Jogtud. Társ. főtitk. Könyvei jelennek meg az alkotmányos, a polg. és a római jogról.

LAWSON, John Howard (1894) – amerikai drámaíró. Részt vesz az I. vh.-ban, Európában harcol. Hazatérése után írt drámáinak egy része az európai expresszionizmust tükrözi. A 20-as évek végén M. Golddal és Dos Passoss-szal egyike a haladó New Playwrights Theatre megalapítóinak. Filmforgatókönyveket is ír. Amerikaellenes tevékenység címén eljárás indul ellene. 1961–63 a SZU-ban él. Filmesztétikai műveket is ír, melyek közül a *Filmdramaturgia* (1962), *A film az eszmék harcában* (1964), *Drámaépítés* (1965) címűek magy. is megj.

LAXNESS, Halldór (Gudjónsson) (1902) – izlandi író. Ifjú korában zenei tanulmányokat folytat. Egy koppenhágai lap tudósítójaként beutazza Skandináviát, Németo.-ot, Ausztriát és Franciao.-ot, később az USA-ban és Moszkvában is jár. Fiatalkori útkeresése a katolicizmushoz vezeti. 1929 figyelme a marxizmus, a szoc. felé fordul. 1930 végleg hazájában telepszik le, 1938 belép az Izlandi Szoc. Egységpártba. 1927 jelent meg első írása. 1955-ig mintegy 35 művet írt, novellákat, kisreg.-eket, esszéket és színdarabokat. Lefordítja izlandi nyelvre Voltaire-t és Hemingway-t. Művei mintegy 15 nyelven jelennek meg. Haladó, realista író. Nközi Lenin-békedíjas, irod. Nobel-díjas (1955), a BVT t. Magy. megj. művei: *Független emberek* (reg. 1955), *Északi lány* (reg. 1959), *A jó papkisasszony* (kisreg. 1959), *Az éneklő hal* (reg. 1962), *Izlandi pör. – A fényességes fehérszemély. – Tűzvész Koppenhágában* (reg. ciklus 1965), ezenkívül a *Skandináv költők antológiájában* (1967) versei.

LAYE, Camara (1928) – guineai író, politikus. Conakryban tanul, majd Franciao.-ban fejezi be gépészmérnöki tanulmányait, s esti egy.-en a Conservatoire des Arts et Métiers-ben tanul tovább. A Simca autógyár munkása. 1955 visszatér hazájába. 1958– a Centre des Recherches et d'Études ig. Nevét első önéletrajzi reg. (magy. *A fekete fiú*, 1966) teszi ismertté; francia nyelven ír.

LÁZÁR Mária (1895) – színésznő. A Színészegyes. színiisk.-ját végzi, Szegeden kezdi pályáját. 1921– a Vígszínházban, a Főv. Operettszínházban és a Magyar Színházban játszik. 1949– a Madách Színház t. Főleg karakterszerepeket alakít. Érdemes művész (1962). F. sz.: Színpadon: Natalja (Csehov: *Három nővér*), La Tangolita (Ábrahám: *Bál a Savoyban*), Abigail (Scribe: *Egy pohár víz*), Murzaveckája (Osztrovszkij: *Farkasok és bárányok*), Mária Dominika (Molnár: *A hattyú*), Elli (Tabi: *Különleges világnap*). Filmen: *Három sárkány* (1936), *Haláltánc* (1941), *Díszmagyar* (1949), *Budapesti tavasz* (1955), *Bakaruhában* (1957), *Alázatosan jelentem* (1960).

LAZARENKO, Borisz Romanovics (1910) – szovjet mérnök, feltaláló. A moszkvai egy.-en végez. 1935–42 az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Int., 1942–48 a SZU Elektromosipari Min. Kut. Int. munkatársa. 1948–61 a SZU Tud. Ak. Elektromos Fémmegmunkáló Int. kut. labor.-ának vez. 1961–64 a Moldvai Tud. Ak. Energetikai és Automatizálási Int. ig. 1964– a Moldvai Tud. Ak. Alk. Fizikai Int. ig. 1961– a Moldvai Tud. Ak. t. A fémek megmunkálásának problémáival foglalkozik, N. I. Lazarenkóval kidolgozza a szikraforgácsolási eljárást.

LAZAREV, Viktor Nyikityics (1897) – szovjet műv.-történész. A moszkvai egy.-en végez. 1924–36 a moszkvai Puskin Műv. Múzeumban dolgozik. 1935– a moszkvai egy. prof. 1945– a SZU Tud. Ak. Műv. tört. Int. tud. főmunkatársa. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t. Több külföldi ak. lev. t., ill. tb. t. (angol, jugoszláv, firenzei, velencei). Egyetemes és orosz műv.-tel foglalkozik.

LAZARSFELD, Paul Felix (1901) – osztrák származású amerikai szociológus. A bécsi egy.-en tanul. 1937–40 a Princeton Egy. rádiókut. ig. 1940– a Columbia Egy. szociológia prof. és az Alkalmazott Társad. kut. Int. ig. A szociológia módszertanának művelője, különösen a mat. módszerek szociológiai alkalmazásával és a tömegkommunikáció vizsgálatával foglalkozó művei jelentősek.

LE DUAN (1907) – vietnami (VDK) politikus. 1928 bekapcsolódik a Vietnami Forr. Ifj. Liga tevékenységébe. 1930– az Indokíniai KP t. 1931 a francia gyarmati hatóságok 20 évi börtönre ítélik. 1936 a francia népfront győzelme után kiszabadul. 1937 tartományi párttitk. 1939 a KB állandó biz. t. 1940 tízévi börtönre ítélik. Az 1945 aug. forr. idején szabadul, részt vesz a néphads. szervezésében. 1951 a Vietnami Dolgozók P.-ja PB t. 1960– a KB első titk.

LE DUC THO (1912) – vietnami (VDK) politikus. 1930 bekapcsolódik a forr. mozg.-ba; letartóztatják, 1936 kiszabadul, 1941–43 ismét börtönben. É-ra szökik, részt vesz az ellenállási mozg. szervezésében. 1946– a Vietnami Dolgozók P.-ja PB t. A franciák elleni háború idején D-en működik.

LE THANH NGHI (1911) – vietnami (VDK) politikus. 1929 a Vietnami Forr. Ifj. Liga, majd az Indokínai KP t. 1930 életfogytiglani kényszermunkára ítélik. 1936 a francia népfront győzelme után kiszabadul; a hanoi pártbiz., majd különböző tartományi pártbiz.-ok t. 1940 ötévi börtönre ítélik. 1945 megszökik; az É-Vietnami Forr. Kat. Tan. t., tevékenyen részt vesz több É-i tartomány felszabadításában. 1951– a KB t., 1956– a PB t. 1955– iparügyi min. 1960– min. elnökh.

LE VAN HUAN (1906) – D-vietnami politikus. Évekig középisk. tanár. 1954 a genfi értekezlet határozatainak ellenőrzése céljából alakított Saigon-Cholon Békemozg. egyik vez. 1955 bebörtönzik, 5 évet tölt különböző táborokban. 1960 a felszabadított ter.-ekre megy. A DNFF KB főtitkárh.

LE VAN THA (1914) – D-vietnami politikus. Villamosmérnök, főisk. tanár. Még franciao.-i tanulmányai során kapcsolatba kerül a felszabadító mozg.-mal, ezért kitoloncolják az országból. Az ellenállási háború idején bebörtönzik, 1954 után szabadul, 1955–61 ismét börtönben, utána a felszabadított ter.-ekre megy. A D-vietnami Radikális Szoc. P. egyik vez., a DNFF KB t.

LEAN, David (1908) – angol filmrendező. Filmgyári munkás, majd segédoperatőr és vágó. Anthony Asquith asszisztense, Noel Coward társrendezője, végül önállóan dolgozik. Megfilmesíti Dickens két regényét: a *Nagy várakozások*at és a *Twist Olivert*. Kétszer tüntetik ki Oscar-díjjal.

LEANTE, César (1928) – kubai író. Egy.-ista korától irod. és újságírói tevékenységet folytat. Egyik kiemelkedő műve a Batista elleni illeg. harcról szóló, *Az üldözött* c. novellája. Magy. a *Kubai elbeszélések* c. antológiában jelent meg novellája (1966).

LEBEGYEV, Nyikolaj Alekszejevics (1897) – szovjet filmesztéta, filmtörténész. 1917–18 az *Izvesztyija*, 1918–19 a ROSZTA szovjet hírszolgálati iroda munkatársa. 1918– SZKP t. 1919–21 a polgárháborúban harcol. 1921– különböző szovjet lapok filmkritikusa. 1923 megalapítja és szerkeszti a *Proletkino* c. folyóiratot. 1924–26 a Forr. Filmművészek Szöv. (ARK) főtitk., a szerv. *Kinozsurnal ARK* c. folyóiratának felelős szerk. 1924– jelennek meg a filmmel foglalkozó könyvei. 1925–30 a kultúrfilmek gyárának forgatókönyvírója és rendezője. 1930–33 a Vörös Professzúra irod. és műv. fakultásának hallgatója. 1931– a moszkvai Filmműv. Főisk.-n tanít, 1940– prof., 1933–34 és 1941–43 a Főisk. ig. h., 1934–36 és 1955–56 ig. 1937–39 a moszkvai Lunacsarszkij Színműv. Főisk. ig. 1947–55 a SZU Tud. Ak. Műv.-tört. Int.-ben dolgozik. Számos filmelméleti és a szovjet film tört.-ével foglalkozó kiadvány szerzője és szerk.

LECANUET, Jean (1920) – francia politikus. A filozófiai doktorátus megszerzése után az École Normale Supérieure-ön tanít. A II. vh. kitörésekor csatlakozik az ellenállási mozg.-hoz. A felszabadulás után Párizsban belép az MRP-be (Republikánus Népi Mozg.), különböző min.-i kabinetek munkatársa. 1951–55 képv. 1955 Edgar Faure korm.-ában min. eln.-i államtitk. 1959 szenátor. 1963– az MRP-ből alakult Dem. Centrum eln. 1965 dec. komm.-ellenes, atlantista programmal jelölteti magát az elnökválasztásokon de Gaulle-lal szemben, de kibukik a versengésből.

LEDDA, Romano (1930) – olasz történész, publicista. 1947– a KP t., a komm. diákok vez., a Komm. Ifj. Szöv. titkárságának, majd a KP kult. biz. t. 1963– KB t. 1963–66 a *Critica marxista* c. folyóirat főszerk. h. Több alkalommal jár Afrikában. Cikkeinek és tanulmányainak fő témája a gyarmati rendszer. Sajtó alá rendezi Lumumba beszédeinek olasz kiadását.

LEDERBERG, Joshua (1925) – amerikai genetikus. Tanulmányait a Columbia és a Yale Egy.-en folytatja. 1959– a Stanford Egy. genetikai és biológiai prof. 1958 orvosi Nobel-díjat kap (Beadle-lel és Tatummal) az ún. molekuláris biológia terén elért eredményeiért. Számos tanulmánya jelenik meg ak.-i folyóiratokban.

LEE, Jennie (1904) – angol politikusnő. Edinburgh-ben végzi tanulmányait. Egy ideig tanít. 1929– munkáspárti képv. Kiváló előadó, jótollú publicista, a *Tribuna* c. lap ig. 1958– a Munkáspárt VB t. Férje (A. Bevan ismert munkáspárti vez.) halála után rövid ideig visszavonul a pol. életből. 1964–65 a közmunkaügyi min. parl. titk. 1965– a közokt. és tud. ügyek állammin.

LEFÈBVRE, Henri (1901) – francia filozófus. A párizsi Sorbonne-on filozófiát és irod.-t tanul. Kiadóknál és folyóiratoknál dolgozik. A II. vh. alatt részt vesz az ellenállásban. 1944–49 a toulouse-i rádió műv. vez. 1949–61 a francia orsz. tud. kut. közp. kutatási vez. 1961– a strasbourg-i egy.-en az irod. prof. 1956-ig KP t. Marxista indíttatású gondolkodó, de későbbi munkáiban a polg. és kispolg. nézetek befolyása alá kerül. Ismeretelmélettel, filozófiatört.-tel, a logika és a dialektika kérdéseivel foglalkozik. Magy. megj. művei: *Formális logika, dialektikus logika* (1949), *Descartes* (1949).

LEFÈBVRE, Joseph (1892) – francia bíboros-érsek. A freiburgi és a római egy.-en tanul; teológiai dr. Poitiers-ben egyházm. hitoktató, majd Poitiers érsekének titk. 1938–43 Troyes püspöke, 1943– Bourges érseke. 1960– bíboros.

LEGÁNY Zoltán (1911) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1937–45 magán tervezőirodákban dolgozik. 1945–49 önálló tervező építész, egyidejűleg az iparműv. isk.-ban, majd a Bp.-i Műszaki Egy.-en tanít. 1949– áll. tervező váll.-oknál dolgozik, 1960– a Lakóépület Tervező Iroda magánlakás építési oszt. vez. Ybl-díjas (1957), F. m.: Miskolci Kat. Ak. (1952), Kerepesi úti lakótelep (1956), a hévízi téli gyógyfürdő (1967), számos bp.-i és pécs-uránvárosi lakóépület; családi és társasházak típustervei.

LEHEL György (1926) – karmester. Kadosa Pálnál és Somogyi Lászlónál tanul. 1947– a M. Rádió zenei oszt.-án dolgozik. 1964– a M. Rádió és TV szimfonikus zenekarának vez. karmestere. 1947– hangversenyez, 1950– külföldön is sokat vendégszerepel, jár Európa számos országában és Japánban. Kétszeres Liszt-díjas (1955, 1962), Érdemes művész (1968).

LEHMANN, Edgar (1905) – német (NDK) földrajztudós. 1930– a lipcsei Német Bibliográfiai Int. kartográfiai részlegének vez. 1950– a lipcsei Német Földrajzi Int. ig. 1952– a lipcsei egy. prof. 1961– uo. a földrajzi tanszék vez., az egy. földrajzi int. ig. 1940– a Kartográfiai Évkönyv szerk. Az NDK Tud. Ak. lev. t. A Szász Tud. Ak. t. A Német Kartográfiai Társ. aleln. Kartográfiával és tört. földrajzzal foglalkozik.

LEHMANN, Kurt (1905) – német (NSZK) szobrászművész, grafikus. A kasseli és a berlini ak.-n tanul. 1948– a hannoveri műszaki főisk. tanára. Főleg aktszobrokat és portrékat készít, erősen leegyszerűsített formákat alkalmaz.

LEHMANN, Lotte (1888) – német származású amerikai énekesnő. 1914– a Bécsi Áll. Opera t. 1933 az USA-ba költözik, s a Metropolitan t. lesz. Európa és Amerika számos operaszínpadán fellép, később daléneklésre specializálja magát. Számos kitüntetést kap, zenei tárgyú könyvei is megj.

LEHMANN, Wilhelm (1882) – német (NSZK) reg. író, költő és esszéíró. Modern nyelveket, filozófiát és természettud.-okat tanul a tübingeni, strasbourg-i, berlini és kieli egy.-en, majd középisk. tanár. Közben az I. vh.-ban többévi angol fogságban. Polgári humanista író és költő. A mainzi Tud. és Irod. Ak., a Bajor Szépműv. Ak., a darmstadti Német Nyelvi és Irod. Ak. és a hamburgi Szabad Műv. Ak. t. Versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelentek meg.

LEIBOWITZ, René (1913) – lengyel származású francia zeneszerző és karmester. A dodekafonikus zene lelkes propagátora mint elméleti író és mint Schönberg, Webern és Berg műveinek tolmácsolója és magyarázója. F. m.: 4 szimfónia, operák, kamarazene. Elméleti munkája: *Bevezetés a tizenkétfokú zenébe.*

LEIMENA, Johannes (1905) – indonéz politikus és orvos. A djakartai orvosi egy.-en végez. Kórházi orvos, majd 1946–53 és 1955–56 egészségügyi min., 1957 a szociális ügyek min. 1957 és 1959 harmadik min. elnökh. 1959–64 főmin. h. és elosztási min., 1964 második min. elnökh. és elosztási min., a Legf. Konzultatív Tan. aleln. 1966 eltávolítják a korm.-ból.

LEINSDORF, Erich (1912) – osztrák származású amerikai karmester. A bécsi zeneak.-n tanul. 1934–38 a Salzburgi Ünnepi Játékok másodkarmestere, 1937 az USA-ba emigrál. 1937–43 a Metropolitan karmestere, 1943 a Clevelandi Zenekar, 1947–56 a Rochesteri Filharmonikusok zeneig. 1957–62 ismét a Metropolitannél. Gyakori vendég-karmester Amerikában és Európában.

LEIP, Hans (1893) – Svájcban élő német író. Pályája kezdetén hajósinas, úszómester, rajzoló, műkritikus és újságíró. A II. vh. idején nevét *Lili Marleen* c. megzenésített verse teszi ismertté. A nácik többször is zaklatják háborúellenes állásfoglalása miatt. Egy időre el is tűnik a nyilvánosság elől, majd Svájcba költözik. Írói tevékenysége mellett ma is rendszeresen foglalkozik rajzolással. A Német Nyelvi és Költészeti Ak. (Darmstadt) t. Az NSZK Pen Centrum t.

LEITEO DA CUNHA, Tristao Vasco (1903) – brazil diplomata, politikus. Jog- és társ. tud. diplomát szerez, majd elvégzi a brazil Legf. Hadi Isk.-t is. L.-Amerikában és Európában teljesít diplomáciai szolgálatot. 1956–61 nagykövet Havannában, később a brazil Külügymin. főtitk. 1962–64 nagykövet Moszkvában. 1964–65 külügymin. 1966– nagykövet Washingtonban.

LEM, Stanisław (1921) – lengyel író és publicista. Eredetileg orvos. Számos fantasztikus-tud. mű szerzője, amelyekben e műfaj tradicionális motívumai rendszerint a mai morális és világnézeti problémákkal – olykor a szatíra és a paródia filozófiai motívumaival – fonódnak össze. Magy. megj.: *Asztronauták* (reg. 1957), *A világűr csavargója* (elb.-ek 1960), *Magellán felhő* (reg. 1961), *Visszatérés* (reg. 1964), *Lymphater utolsó képlete* (elb.-ek 1967), *Solaris* (reg. 1968).

LEMAIRE, Maurice (1895) – francia politikus. Az École Politechnique-t végzi. Vasúti alk., később vez. beosztásban, 1946–49 a francia vasutak vezérig. 1946–51 a Nközi Vasúti Szöv. ügyv. eln. 1951– képv., 1953–55 újjáépítési és lakásügyi min.

1956–57 állammin. A gaulle-ista korszakban a nemzetgy. gazd. biz. eln. 1968-ig.

LEMASS, Seán Francis (1899) – ír politikus. Részt vesz az angol uralom elleni felkelésben, többször bebörtönzik. 1924– képv. 1932–39 ipari és keresk., 1939–45 ellátásügyi min. 1941–48, 1951–54 és 1957–59 ismét ipari és keresk. min. 1945–48 min. elnökh. 1959 min. eln. 1948–51 az ír sajtótárs. ügyv. ig. Több egy. díszdr.-a.

LEMESEV, Szergej Jakovlevics (1902) – szovjet operaénekes. A szovjet hads. művészegyüttesében kezdi pályafutását. 1925 elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. Növendékként Sztanyiszlavszkij operastúdiójában szerepel, majd a harbini, a szverdlovszki és a tbiliszi opera t. 1931– a moszkvai Nagy Színház szólistája. Népszerű hangverseny- és népdalénekes; lírai tenor. 1948– SZKP t. Áll.-díjas (1941), a SZU népművésze (1950).

LEMKE (von Soltenitz), **Helmut** (1907) – német (NSZK) politikus, a Schleswig–Holstein tartományi korm. min. eln. A tübingeni és a kieli egy.-en jogi és államtud. tanulmányokat folytat. Az államügyészségen dolgozik Kielben és Altonában. A nácipárt t. 1937-ig Eckenförde, majd Schleswig polgármestere. A II. vh.-ban kat. 1948-ig az aknátlanító szolgálatnál dolgozik. 1948– ügyvéd Lübeckben. A CDU t. 1950– a CDU Schleswig–Holstein tartományi vez. t., 1956–64 aleln., 1964– eln. 1951–54 Lübeck 2. polgármestere, isk. ügyi szenátor. 1955– a Schleswig–Holstein tartományi parl. képv. 1954–55 Schleswig–Holstein kultuszmin., 1955–63 belügymin., 1963– min. eln. Tevékenysége előmozdította Schleswig–Holsteinben a közélet minden ter.-én a fasiszták térnyerését.

LEMMER, Ernst (1898) – német (NSZK) politikus. A marburgi és a Frankfurt am Main-i egy.-en közgazd. tud.-t tanul, majd újságírógyakornok. 1922–33 az ún. Hirsch–Dunker-féle burzsoá befolyás alatt álló szaksz. főtitk. 1924–33 a Birodalmi Gyűlésben a Német Dem. P. (később: Német Állampárt) képv. Mint szaksz. titk. és parl. képv. támogatja Hitler hatalomra jutását és rendszerét. 1934–44 a *Neue Zürcher Zeitung*, a *Pester Lloyd* és más külföldi lapok berlini tudósítója. 1945–49 a Németo. szovjet megszállási övezetében működő CDU 2., az FDGB 3. eln., a Kulturbund aleln. 1949–56 a ny-berlini *Der Kurier* c. napilap kiadója, ill. szerk., a CDU vez.-ségi t., a ny-berlini képv. ház t. 1952– Ny-Berlin képv. a Szöv. Gyűlésben. 1952–56 az NSZK postaügyi és távközlési, 1956–62 az össznémet ügyek, 1963–66 a hontalanok ügyeinek min. 1961– a ny-berlini CDU díszeln. Jelenleg az NSZK korm.-ának ny-berlini főmb.-ja.

LEMNITZ, Tiana (1897) – német (NSZK) operaénekesnő. Metzben és Frankfurt am Mainban tanul; szoprán. 1921–25 Aachenben, majd Hannoverben énekel. 1931– a drezdai, 1937– a berlini Staatsoper t. 1937 „Kammersängerin" címet kap. 1957 visszavonul a szerepléstől, s tanítással foglalkozik. Kiváló Mozart-énekesnő volt.

LEMNITZER, Lyman L. (1899) – amerikai tábornok, vezérezredes. Kat. ak.-t végez. 1941-ig különböző beosztásokban teljesít szolgálatot, ill. kat. isk.-kon előadó. 1942–45 Európában és É-Afrikában szolgál, majd különféle magas beoszt.-okban a vezérkarnál. 1948–50 a hadügymin. tanácsadója. 1951 a 11. ejtőernyős hadoszt. par. 1951–52 Koreában, 1952–55 vezérkari főnökh. 1955–57 a távol-keleti és az ENSZ-parancsnokságok főpar. és a Ryukyu-szigetek kormányzója, 1957–59 ismét vezérkari főnökh. 1959–60 vezérkari főnök, 1960– a vezérkari főnökök egyesített biz. eln. 1962– az amerikai csapatok főpar. Európában, 1963– a NATO fegyveres erői főpar.

LENÁRT, Jozef (1923) – szlovák politikus. 1939–44 a Bata gyárban munkás, majd laboráns. Aktívan részt vesz a szlovák nemzeti felkelésben. A háború után a Szlovák KP popradi járási biz.-ban, majd Bratislavában a Szlovák KP KB-ban dolgozik. 1950–51 gyárig., 1951–53 könnyűipari min. h. 1953–56 pártfőisk.-t végez Moszkvában. 1956–58 a Szlovák KP bratislavai biz. első titk. 1958–62 a Szlovák KP KB titk. 1962–63 a Szlovák Nemzeti Tan. eln., 1963–68 min. eln. 1950–53 és 1957–66 a Szlovák KP KB t., 1958– a CSKP KB t., 1962–68 az elnökség t., 1968– pótt., s a KB titk. 1969– máj. a KB gazd. biz. eln. 1960– nemzetgy. képv.

LENDVAY Ferenc (1919) – rendező, színig. A Színműv. Ak.-n tanul, majd 1944–64 különböző vidéki és bp.-i színházakban rendező, főrendező. 1964– a Miskolci Nemzeti Színház ig. Jászai-díjas (1956). F. r.: Beaumarchais: *Figaro házassága* (1952), Katona: *Bánk bán* (1954), Miller: *Salemi boszorkányok* (1961), Tolsztoj–Piscator: *Háború és béke* (1964), Dürrenmatt: *Fizikusok* (1965), Sándor I.: *Tiszaeszlár* (1967), Trenyov: *Ljubov Jarovája* (1968).

LENDVAY Kamilló (1928) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n Viski János tanítványa. 1962– a M. Rádió zenei lektora. Kétszeres Erkel-díjas (1962, 1964). F. m.: *Mauthausen* (szimf. költemény 1958), *Concertino* (1959), *A rendíthetetlen ólomkatona* (szimf. szvit. narrátorral, 1961), *Hegedűverseny* (1962), *A három testőr* (musical comedy 1962), *Knock out* (musical 1968).

LENGYEL Béla (1903) – fizikokémikus. A bp.-i és a bécsi műszaki egy.-en vegyészmérnöki tanulmányokat folytat. 1927– a bp.-i tud. egy. III. Kémiai Int. tanársegéde, 1934– uo. magántanár, 1950– int.-i tanár, 1952– egy. tanár, az ált. és szervetlen kémiai tanszék vez. Az MTA szervetlen kémiai tanszék kut. csop. vez. 1934 szabadalmi bíró, 1942 szabadalmi ügyvivő. 1961– az MTA lev. t. 1967– t. 1964– az MTA Kémiai Tud.-ok

Oszt. titk., az MTA Elnökségének t. Kossuth-díjas (1955). Szervetlen és fizikai kémiával foglalkozik. F. m.: *Általános és szervetlen kémiai praktikum I–II.* (1965, 1967), *A szilikátüvegek elektromos tulajdonságai* (társszerző 1966), *Általános és szervetlen kémia* (társszerző, 5. kiad, 1967), és mintegy 70 tud. publikáció.

LENGYEL József (1896) – költő, író. A bp.-i és a bécsi egy.-en bölcsészhallgató. 1915 Kassák Lajos *Tett* c. lapjában jelennek meg első versei. 1918 a KMP alapító t. 1918–19 a *Vörös Újság* és az *Ifjú Proletár* munkatársa. Az ellenforr. felülkerekedése után Bécsbe, 1927 Berlinbe emigrál. Bécsben az Írók Könyvtára c. könyvsorozat szerk. Berlinben a *Rote Fahne*, a *Welt am Abend* és több más lap munkatársa. 1930–55 a SZU-ban él. A *Sarló és Kalapács* c. folyóirat munkatársa, majd filmdramaturg. 1938 koholt vádak alapján letartóztatják, internálótáborba, majd a háború után száműzetésbe kerül. 1953 szabadul. 1955 rehabilitálják, hazatér, azóta Magyaro.-on él. Írói munkásságának első szakaszában főleg verseket, később prózai műveket ír. Hazatérése óta publikált reg.-eivel és elb.-eivel a mai magy. irod. egyik legjelentősebb alakjává vált. Publicisztikai munkásságot is folytat. József Attila-díjas (1957), SZOT-díjas (1958), Kossuth-díjas (1963). F. m.: *Visegrádi utca* (riportreg. 1930 Moszkva, 1957 Bp.), *Kulcs* (elb.-ek 1956), *Prenn Ferenc hányatott élete* (reg. 1958), *Hídépítők* (reg. 1960), *Igéző* (elb.-ek 1961), *Keresem Kína közepét* (útirajzok 1963), *Elévült tartozás* (elb.-ek 1963), *Mit bír az ember* (elb.-ek 1965).

LENGYEL Lajos (1904) – grafikus, könyvművész. Reklámgrafikát, fotomontázsokat készített, majd később kezdett könyvművészettel foglalkozni, amelynek egyik legkiválóbb hazai művelője. 1948–69 a bp.-i Kossuth Nyomda ig. 1956– a *Magyar Grafika* c. folyóirat felelős szerk. Kossuth-díjas (1961), Gutenberg-díjas (1962).

LENGYEL Sándor (1914) – fizikokémikus. A bp.-i műszaki és gazd. tud. egy.-en vegyészmérnöki oklevelet szerez. 1936–38 tanársegéd a Műegy.-en. 1938–44 vegyészeti és gyógyszeripari gyárakban labor.-i mérnök. 1945–48 a Mérnöktechnikus Szaksz. titk., majd főtitkárh., később aleln. 1945– párttag. 1947–48 az MKP közp. értelmiségi oszt.-án dolgozik. 1948–50 az Iparügyi, majd Nehézipari Min. oszt. vez. és főoszt. vez. 1950–51 int.-i tanár a Bp.-i Műszaki Egy.-en. 1951–54 a Veszprémi Vegyipari Egy., 1955–58 az ELTE tanszékvez. docense. 1958–65 tanszékvez. egy. tanár. 1961–65 az MTA Kémiai Szerkezeti Kut. Labor. tud. oszt. vez., majd ig. A kémiai tud. dr.-a (1960). A M. Kémikusok Egyes. ügyv. aleln., az Eötvös Loránd Fizikai Társulat t. a Műszaki és Természettud. Egyes.-ek Szöv. aleln., a Comité International de Thermodinamique et de Cinétique Electrochimiques aleln. Az elektrolitok szerkezetének problémáival foglalkozik.

LENZ, Siegfried (1926) – német (NSZK) reg. és drámaíró. Hamburgban filozófiát, anglisztikát és irod.-tört.-et tanul, de nem fejezi be tanulmányait, 1950– újságíró, majd 1951– írói munkásságának él. Az író társad. és erkölcsi elkötelezettsége mellett száll síkra, de kritikai állásfoglalásait világnézeti bizonytalansága korlátozza. Magy. megj. művei: *Városszerte beszélik* (reg. 1965), továbbá elb.-ei és egy drámája antológiákban és folyóiratokban.

LEON, Carlos Augusto (1914) – venezuelai költő. Több venezuelai és nközi irod. díj kitüntetettje. 1953 Béke-aranyérmet kap. A BVT t. Magy. a *Dél keresztje* c. antológiában (1957) és folyóiratokban jelentek meg versei.

LEONE, Giovanni (1908) – olasz politikus. A büntetőeljárásjog prof. a római egy.-en. Korábban a camerinói, messinai és bari egy. oktatója. A Kereszténydem. P. orsz. tan. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1948–49 a képv. ház aleln., 1955–63 eln. 1963 min. eln. 1968 az ún. hivatalnok korm. eln.

LEONI, Raúl (1905) – venezuelai politikus. Hazájában a caracasi Közp. Egy.-en jogi diplomát szerez. 1928–36 pol. tevékenysége miatt ismételten száműzik, 1947 a Nemzeti Dem. P. (1941– Dem. Akció P.) alapító t., 1942 a párt orsz. VB t., a párt hetilapjának szerk. 1945 a forr. junta t., 1945–48 munkaügyi min. 1949–58 száműzetésben. 1958– a Dem. Akció P. eln. 1964–68 közt. eln.

LEONOV, Alekszej Arhipovics (1934) – szovjet űrhajós, repülő. Elvégzi a Csugujev Kat. Repülőisk.-t. 1956–59 kat. repülő. 1957– SZKP t. 1959– űrhajós kiképzést kap. 1965. márc. 18–19-én P. I. Beljajevvel űrrepülést hajt végre. Az űrhajó kabinjából a világon először lép ki a világűrbe. Ezredes, a Zsukovszkij Repülőmérnöki Ak. hallgatója, a SZU Hőse.

LEONOV, Leonyid Makszimovics (1899) – szovjet író. Tanulmányait a moszkvai egy.-en végzi. 1920 részt vesz a polgárháborúban, különböző frontújságok munkatársa, majd leszerel és Moszkvában a *Krasznij Vojn* c. lapnál dolgozik. Irod. pályafutását költőként kezdi, 1922 megj. első elb.-e. Nevét elsősorban reg.-i teszik ismertté. A II. vh. idején haditudósító, publicisztikai munkásságot is folytat. 1957– a Szovjet Írószöv. Titkárságának t. A SZU Legf. Tan. t. Az OSZSZSZK érdemes művésze. A Szoc. Munka Hőse, Áll.-díjas (1943), Lenin-díjas (1957). Magy. megj. művei: *A kis ember vége* (reg. 1928), *Sáskajárás* (kisreg. 1949), *Megindul az erdő* (reg. 1950), *Út az óceán felé* (reg. 1951, 1965), *Orosz erdő* (reg. 1955), *Szkutarevszkij* (reg. 1956), *Az üstökös* (reg. 1956), *A tolvaj* (reg. 1962), *Hóvihar* (színmű, 1963), *A csavargó* (elb.-ek 1967).

LEONTIEF, Vassily (1906) – orosz származású amerikai közgazdász. Leningrádban és Berlinben tanul. Berlinben kut., majd a szovjet tervhiv. munkatársa. 1931– a Harvard Egy.-en tanít. 1946– prof. 1948– az Economic Research Project ig. Elsősorban az input-output analízis megteremtése és alkalmazása teszi ismertté nevét. Több tud. társ. t.

LEONTOVICS, Mihail Alekszandrovics (1903) – szovjet elméleti fizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et., 1929–34 az egy. fizikai int.-ében dolgozik. 1934–45 és 1955– az egy. prof. 1934–41 és 1946–52 a SZU Tud. Ak. Lebegyev Elméleti Fizikai Int., 1952– az Atomenergia Int. munkatársa. 1946– a SZU Tud. Ak. t. Popov-aranyérmes (1952), Lenin-díjas (1958). Elektrodinamikával, optikával, statisztikus mechanikával és plazmafizikával foglalkozik.

LEONTYEV, Alekszej Nyikolajevics (1903) – szovjet pszichológus. A moszkvai egy. elvégzése után 1924–27 és 1937– a moszkvai pszichológiai int.-ben dolgozik. 1927–31 a Krupszkaja komm. nevelési ak., 1931–36 a harkovi Ukrán Pszichoneurológiai Ak. tanára. 1941– a moszkvai egy.-en tanít, 1945– prof., a filozófiai fakultás pszichológiai tanszékének vez. 1948– SZKP t. 1950– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. t., 1950–60 az Ak. aleln. 1963– a Szovjet Pszichológiai Társ. eln. Lenin-díjas (1963). Kutatási ter.-e a pszichikum kialakulása, biológiai evolúciója és tört.-társad. fejlődése.

LEONTYEV, Lev Abramovics (1901) – szovjet közgazdász. 1919– SZKP t. 1930–35 az SZKP KB mellett működő Marx–Engels–Lenin Int. munkatársa, Marx és Engels közgazd. tárgyú műveinek orosz fordításán dolgozik. 1935–43 a *Pravda* szerk. biz. t. 1943– a *Novoje Vremja* c. külpol. folyóirat szerk. h. 1946–53 az SZKP KB Társ. tud. Ak. pol. gazd. tanszék vez. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t. A kap. és a szoc. pol. gazd.-tanával foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *A II. világháború eredete* (1946), *A politikai gazdaságtan tárgya és módszere* (1949), *A dollárimperializmus Nyugat-Európában* (1950), *Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka"* c. művéről (1950), *Marx és Engels „A Kommunista Párt kiáltványáról" c. művéről* (1952), *A munkásosztály helyzete és harcai a kapitalizmusban* (1956), *Szocializmus és kommunizmus* (1961).

LEÓN VALENCIA, Guillermo (1909) – kolumbiai politikus. Ügyvédi diplomát szerez. A Konz. P. egyik szárnyából alakult Kereszténydem. Konz. P. vez.-i közé tartozik. 1951–53 nagykövet Spanyolo.-ban. Több ízben hadügy-, és külügymin., ill. szenátor. 1962–66 közt. eln.

LEPESINSZKAJA, Olga Vasziljevna (1916) – szovjet balettművész. Elvégzi a moszkvai balettisk.-t. 1933–62 a moszkvai Nagy Színház prímabalerinája, 1962– balettmestere és táncped. Világszerte nagy sikerrel vendégszerepel. Klasszikus és modern balettekben egyaránt a legkiválóbb teljesítményt nyújtja. Kiemelkedő alakításai: *Rajmonda*, *Csipkerózsika*, *Coppelia*, *Don Quijote*. 1963–65 a bp.-i Áll. Balett Int.-ben és az operaházban tanít, 1965–66 az NDK berlini balettint.-nek vendégtanára. 1966 a pécsi balettegyüttessel foglalkozik. 1943– SZKP t. Négyszeres Áll.-díjas (1941, 1946, 1947, 1950), a SZU népművésze (1954).

LE RIVERAND, Julio Brussone (1911) – kubai történész. Tört. és jogi tanulmányokat folytat. A forr. előtti Kubában a haladó értelmiség egyik vezéralakja. A forr. után folytatja tud. munkásságát. A *Nemzetközi Politika* c. folyóirat szerk. biz. t., az Orsz. Levéltár ig. Számos tud. értekezés szerzője.

LERNER, Max (1902) – amerikai közgazdász és újságíró. A Yale és a washingtoni St. Louis Egy.-en végez. 1927– az *Encyclopaedia of the Social Sciences* (társ. tud. lexikon) szerk. 1932– főisk. és egy. előadó, 1936–38 a *The Nation* szerk. 1938–43 a Williams Főisk. államtud. prof. 1940–45 a *New Republic* külső szerk. majd rádiókommentátor. 1948–49 a *New York Star*, 1949 a *New York Post* rovatvez. 1949– a Brandeis Egy., 1959–60 az új-delhi (India) Ford alapítványi főisk. prof. 1963–64 Ford alapítványi szubvencióval Párizsban folytat kut. munkát. Számos liberális pol. nézetű könyv szerzője.

LERNET-HOLENIA, Alexander (1897) – osztrák író és lírikus. Lírai tehetségét, amelynek legfőbb ihletője Rilke és Hölderlin, korán felfedezik. Több lírai kötete jelenik meg, majd drámai művekkel jelentkezik. Ma elsősorban mint elbeszélőt, esszéistát és szenvedélyes kritikust tartják számon. Magy. a *Századunk osztrák lírája* c. antológiában (1963) jelentek meg versei.

LEROUX-ROBERT, Jean (1907) – francia orvos. A párizsi egy.-en tanul. Az Université de Paris rádiumint.-nek tanára. A légzőszervek és a nyelőcső rákos megbetegedéseinek kut.-ja, orr-, fül- és gégesebész. A francia rákkut. int. t.

LERSCH, Philipp (1898) – német (NSZK) pszichológus. 1929-ig a drezdai műszaki egy. tanársegédje, 1929– magántanára. Később a Wehrmachtnál pszichológus. 1937– a breslaui (ma: Wrocław), 1939– a lipcsei, 1942– a müncheni egy. tanára, az egy. pszichológiai int. vez. Több pszichológiai tud. folyóirat szerk., ill. társszerk. A Szász és a Bajor Tud. Ak., a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Főként karakterológiai, kifejezés-pszichológiai munkái tették ismertté.

LESAGE, Jean (1912) – kanadai politikus. Jogot végez, majd ügyvédi gyakorlatot folytat. 1939–44 koronaügyész. 1945–58 képv. 1951– külügyi másod-államtitk. 1953– pénzügymin. és készletgazdálkodási, valamint fejlesztésügyi min. 1953–57 az É-i ügyek min. is. 1958– a quebeci Liberális P. vez. 1960–66 Quebec min. eln. és egyúttal pénzügy- és tartományügyi min. Több ENSZ-tanácskozáson Kanada képv.-je.

LESKINEN, Väinö Olavi (1917) – finn politikus, min. Egy. tanulmányai befejezése után 1940–43 a munkás sportegylet főtitk., majd 1951–56 eln. 1944–57 a Finn SZDP titk. (1951– a jobbszárnyon helyezkedik el.) 1949–60 a *Sosialidemokraatti* c. folyóirat főszerk. 1945–48 parl. képv. 1952–53, ill. 1958–59 népjóléti, 1954–56 belügymin. 1956–60 az É-i Tan.-ban a finn biz. t. 1968–igazságügymin.

LEŚNODORSKI, Bogusław (1914) – lengyel jogász, történész. 1939–40 a sachsenhauseni és a dachaui koncentrációs tábor foglya. 1942–44 illeg. egy. oktatáson ad elő. 1950– a varsói egy. államtört. és lengyel jog prof. 1953– a *Kwartalnik Historyczny* szerk. A felvilágosodás korát kutatja. Magy. a *Századok*ban jelenik meg cikke.

LESSING, Doris (1919) – angol írónő. Rhodesiában, farmon tölti gyermekkorát, isk.-it is Afrikában végzi. Mint telefonkezelőnő, gép- és gyorsírónő keresi kenyerét. 1949– Londonban él. Első reg.-ei, novellái afrikai tárgyúak, élményei alapján megrázó erővel ír a faji elnyomásról, a gyarmatosításról. Későbbi műveinek társad. tartalma már sokkal halványabb. Magy. *Eldorádó* c. jelenik meg elb. kötete (1956).

LESZCZYCKI, Stanisław (1908) – lengyel földrajztudós. A krakkói Jagelló Egy.-en végez, majd 1928–39 ott tanít. A II. vh. alatt koncentrációs táborban. 1945–48 a krakkói Jagelló Egy., 1948– a varsói egy. prof. A varsói egy. Földrajzi Int.-ének megszerv. és 1950– vez. A Lengyel Tud. Ak. Földrajzi Int.-ének megalapítója és 1953– ig. Számos hazai és külföldi tud. társ tb. t. Az Orsz. Ter.-gazdálkodási Biz. eln. Több mint 100 értekezést és tud. munkát ad ki a gazd. földrajz, a földrajztud. tört.-e és módszertana, az alk. földrajz, valamint a klimatológia problémáiról. 1951–61 irányításával kidolgozzák Lengyelo. földrajzi atlaszát. 1964– a Nközi Geográfiai Unió elnökh.

LESZECSKO, Mihail Avkszentyevics (1909) – a SZU min. tan. elnökh. 1924–42 lakatos, technológus, művezető, főmérnökh., majd egy üzem műszaki vez. 1942–54 főmérnök, majd ig. Elvégzi a moszkvai légiközl. főisk.-t. 1940– SZKP t. 1954 a SZU gép- és szerszámgépipari min. első h., 1956–57 min. 1957–58 az Áll. Tervbiz. elnökh. 1958– első elnökh. 1962– a SZU min. tan. elnökh. Az SZKP KB t.

LÉTAY Lajos (1920) – romániai magy. költő. Középisk. tanár, majd újságíró. Az 50-es években a Kolozsvári Magyar Színház irod. titk. 1959– az *Utunk* c. lap főszerk. Verseinek élményét főleg a falu világa adja. A felszabadulás után lírájában növekszik a politikum szerepe. Áll.-díjas (1954). *Legszebb versei* c. jelenik meg verseinek gyűjteményes kiadása (1967).

LEUENBERGER, Herman (1901) – svájci szaksz. vez. Címfestő szakmunkás. 1924–25 elvégzi a Frankfurt am Main-i munkásak.-t. Fiatalon belép az SZDP-be. 1929– a Svájci Keresk., Szállítási és Élelmiszeripari Dolgozók Szaksz.-ének titk., 1933– főtitk., 1938– elnökh., 1942– eln. 1939–49 az Élelmiszeripari Dolgozók Nközi Szöv. eln. 1958– a Svájci Szaksz. Szöv. eln. 1961– az SZSZNSZ európai szekciójának aleln. 1939– a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.). Az SZDP vez. funkcionáriusa.

LÉVAI András (1908) – energetikus mérnök. A grazi és a bécsi műegy.-en gépészmérnöki tanulmányokat folytat. 1940-ig Romániában, 1940–47 Csepelen a Weiss Manfréd gyárban gépészmérnök. 1947–49 a Nehézipari Közp., majd a Nehézgépipari Közp. energia oszt. vez. 1950–62 az Erőmű Tervező Iroda ig. 1962–66 nehézipari min. h., 1953– egyidejűleg a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, a hőerőművek tanszék vez. 1962– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1949) Hőerőművek tervezésével és építésével, az együttműködő erőműrendszerek villamosenergia-gazdálkodásával, általános energetikával és az atomerőművek problémáival foglalkozik. F. m.: *Hőerőművek I–II.* (1954, 1964), *Maschinentechnische Einrichtungen der Wärmerkraftwerke I-II* (1966, 1968).

LEVI, Carlo (1902) – olasz író, festőművész. Orvos, s emellett festeget is. 1954 a Velencei Biennalén egyéni kiállítást rendez. A fasizmus idején háromszor bebörtönzik és száműzik. Kiszabadulása után Párizsba emigrál, majd részt vesz az olasz ellenállási mozg.-ban. 1944–45 a *La nazione del popolo*, 1945–46 a *L'Italia libera* c. lap főszerk. Irod. munkásságában először a D-olaszo.-i élet tragikus világával foglalkozik (*Ahol a madár se jár*, 1948). *Az óra* c. műve (1966) már más jellegű írás, inkább szatirikus hangvételű. Az utóbbi időben főleg útleírásokkal jelentkezik.

LEVIN, Izsák Meir (1894) – izraeli politikus. Rabbi-kollégiumot végez Varsóban. Az Agudat Izrael ortodox zsidó párt alapító t. és eln. Lengyelo.-ban. 1940 Palesztinába települ, itt is az Agudat Izrael vez. Többször jár hiv.-os küldetésben az USA-ban. Az európai zsidóság rehabilitációs és segélybiz. t., 1948–52 népjóléti min., 1949–parl. képv.

LEVI-SANDRI, Lionello (1910) – olasz gazd. szakember. Jogi dr. Államtan.-os. A római egy. mb. munkajogi prof. Mint partizán részt vesz az antifasiszta ellenállásban. 1961–64 az EGK Biz. t. 1964–67 aleln. 1967– az EGK, a Montánunió és az Euratom egyesített Biz. aleln.

LÉVI-STRAUSS, Claude (1908) – francia antropológus, néprajzkut. Jogot és irod.-at tanul a Sorbonne-on. 1935–39 egy. tanár São Paulóban, s néprajzi expedíciókat vezet Közép-Brazíliába. 1942–45 egy. tanár New Yorkban, 1946–47 az amerikai francia követség kultúrtan.-osa, a L'École pratique des hautes études tanulmányi ig. 1959–a Collège de France tanára. A „strukturalista antropológia" megalapítója. Több külföldi ak. t.

LÉVY, Paul (1886) – francia matematikus és bányamérnök. 1910– a Saint Étienne-i bányászati főisk. analízis és elméleti mechanika tanára, 1920–a műszaki főisk. analízis tanára. Fontosak kutatásai az analízis, a mechanika és a valószínűségszámítás ter.-én. A Francia Ak. t.

LÉVÁRDI Ferenc (1919) – nehézipari min. A műszaki egy. soproni bányamérnöki karán tanul. 1947–53 a Dorogi Szénbányáknál mérnök, üzemvez., váll. főmérnök, tröszti termelési oszt. vez., tröszt-főmérnök. 1953–57 a Dorogi Szénbányászati Tröszt ig. 1958–63 a nehézipari min. első h. 1963– min. 1948– párttag. 1960–66 az MTA Bányászati Tud. Biz. eln., az Orsz. Műszaki Fejlesztési Biz. t., az Orsz. M. Bányászati és Kohászati Egyes. eln. A műszaki tud. kandidátusa. Tud. munkater.-e: karszthidrológia, vízgépészet. Több cikke jelenik meg a *Bányászati és kohászati lapok*ban.

LEWIS, John – angol filozófus. A londoni és a cambridge-i egy.-en tanul. Évekig Oxfordban és Cambridge-ben filozófiát tanít, jelenleg a swansei egy. filozófia tanszékén dolgozik. 1908– szoros kapcsolatban a szaksz. mozg.-mal, 1920– megalakulásától a KP-val. A II. vh. előtt és után is több alkalommal beutazta K- és Közép-Európát, előadott Moszkvában, Varsóban, Berlinben, Szófiában és Bp.-en is. Marxista filozófus. Széles körű munkásságában nagy figyelmet fordít a mai polg. ideológia bírálatára. Műveit számos nyelvre lefordították. Magy. megj.: *Tudomány, hit, szkepticizmus* (1966).

LHAGVASZUREN, Zsamjagijn (1912) – mongol honv. min. 1932– a hads.-ben szolgál. 1935– a mongol népi hads. pol. főcsop. főnök h., majd főcsop. főnök. 1939–48 a honv .min. h. és a hads. főpar. h. E minőségében részt vesz a japánok elleni háborúban. 1948–51 a Frunze Kat. Ak.-n tanul a SZU-ban. 1951–59 a néphads. fejlesztésével foglalkozik. 1959– honv. min. és a hads. főpar. 1935– a Mongol Népi Forr. P. t. 1939– KB t. 1939–47 a KB elnökségi t., PB pótt. 1953– a Nagy Népi Hurál t.

LHAMSZUREN, Badamin – mongol politikus. Egy. tanulmányait Ulan Batorban végzi, majd az SZKP Társ. tud. Ak.-n nyer további képzést; 1958 kandidátus. 1962– a Mongol Népi Forr. P. KB és PB pótt. és a KB titkárság t. 1963– a Nagy Népi Hurál (mongol parl.) t.; a Külügyi Biz. eln.

LI Buk Mjong (1908) – koreai (KNDK) író. A középisk. elvégzése után a hünnami műtrágyagyár munkása, itt szerzett élményei alapján írja első reg.-ét. 1925–35 a Proletárírók Koreai Szöv. t. A Koreai Írószöv. elnöksége t., egyben felelős beosztású pártmunkás.

LI Co-peng – kínai kat. vez. A Lin Piao vezette IV. szárazföldi hads. egyik par.-akként részt vesz a mandzsúriai harcokban, majd Közép- és D-Kína felszabadításában. A felszabadulás után Hajnan sziget és Kuangtung tartomány egyik kat. vez., később a haditengerészethez kerül. 1955 altengernagy. 1964– a haditengerészet főpar. h. 1969 ápr.– KB és PB t.

LI Csing-csüan (1908) – kínai politikus. 1931– különböző kat. egységek pol. biztosa. 1949–54 a DNY-kínai Kat. és Adm. Biz. t., 1950–52 a Ny-Szecsuani Adm. Körzet eln. 1953–54 Szecsuan tartomány kormányzója, majd a pártbiz. első titk. 1956–69 KB t. 1958–69 PB t., 1961– a Kínai KP DNY-kínai Irodájának első titk. 1965– az Orsz. Népi Gyűlés állandó biz. egyik aleln.

LI Csung-dao (1926) – Amerikában élő kínai fizikus. Kínai egy.-eken, majd a chicagói egy.-en folytat tanulmányokat. 1950–51 a California Egy. kut.-ja és fizika előadója, 1951–53 Princetonban tanít, 1953–56 a Columbia Egy. fizika tanársegéde, adjunktusa, 1956–60 prof. 1960– a Princetoni Felsőokt. Int. prof. 1957 fizikai Nobel-díjat kap Jang Csen-ninggel közösen a tér nem teljesen tükörszimmetrikus voltának felfedezéséért. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

LI Dzong Ok (1916) – koreai (KNDK) min. elnökh. Részt vesz a 30-as évek parasztmozg.-ban. A felszabadulás után pártmunkás, majd gyárig. Később könnyűipari min. h., majd min. 1956– a Tervhiv. eln., majd a Nehézipari Biz. eln. A Koreai Munkapárt PB t.

LI Dzu Jon (1904) – koreai (KNDK) politikus. A 30-as években a parasztmozg.-ban való részvétele miatt a japán hatóságok bebörtönzik. 1948–52 diplomáciai pályán dolgozik, majd keresk. min. h., ill. pénzügymin. 1960– min. elnök h., egyidejűleg 1960–62 és 1964–67 külker. min. 1961– a Koreai Munkapárt PB pótt. 1964– t.

LI Fu-csun (1901) – kínai politikus. 1920 Franciao.-ba utazik, s ott lesz a Kínai KP t.-ja. 1924 Moszkvában jár egy.-re. 1926–27 részt vesz a Kantonból induló É-i Hadjáratban, mint a 2. hads. pol. biztosa. 1927–31 a forr. veresége után illeg. munkát végez. 1931–34 a kínai tan. korm. ter.-én dolgozik mint tartományi biz. titk. 1934– Kb. t. A Hosszú Menetelés idején pol. biztos a hads.-ben. 1937–45 a Kínai KP titkárságán oszt. vez., ezután a KP Senhszi–Kaszu–Ninghszia határter. biz. titk. 1946–49 az ÉK-kínai hads. pol. biztosa, 1948– az ÉK-kínai népi korm. elnökh. 1950 az Államtan. pénzügyi-gazd. biz. elnökh., nehézipari min. 1953 a Tervhiv. elnökh. 1954– eln., 1955– min. elnökh. 1945– KB és 1956–69 PB t. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

LI Gi Jong (1895) – koreai (KNDK) író. A felszabadulás előtt tanító, Japánban európai irod.-at tanul. 1923 visszatér Koreába, újságíró. 1924 megj. első reg.-e. A Proletárírók Koreai Szöv. (KAPP) egyik szerv., tevékenységéért a japán hatóságok üldözik, s bebörtönzik. A felszabadulás után jelentős szerepet játszik az új, szoc. koreai irod. megteremtésében. A Legf. Népi Gyűlés aleln., a Koreai–Szovjet Baráti Társ. eln., 1966– az Összkoreai Irod. Műv. Szöv. eln.

LI Hszien-nien (1905) – kínai politikus. Mint asztalosinas kapcsolódik be a munkásmozg.-ba. A forr. idején a hupeji hatalmi szerv vez., majd a Vörös Hads. egyik osztagának par. A japánellenes háború idején a D-en tevékenykedő Új 4. Hads.-ben hadoszt. par. A felszabadító háború idején egységei részt vesznek az É-kínai Alföld visszafoglalásában. 1945– KB t. 1949–54 a Közép- és D-kínai Kat. és Adm. Biz. aleln., Hupej tartomány főnöke, párttitkára, Vuhan polgármestere. 1954– min. elnökh., pénzügymin., a min. tan. pénzügyi és keresk. irodájának vez. 1956– PB t. 1964– KB titk. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

LI Hszüe-feng (1907) – kínai politikus. 1934–49 különböző pártfunkciókban. 1949–54 a Közép- és D-kínai Kat. és Adm. Biz. aleln. Ezt követően a KB ipari oszt. vez. 1956– KB t. és KB titk. 1963– a Kínai KP KB É-kínai Irodájának első titk. Az Orsz. Népi Gyűlés t., 1965– aleln. 1966 nyarán, Peng Csen leváltása után ő lesz a pekingi pártbiz. első titk. 1968– a Hopej tartományi forr. biz. vez.; 1969– PB t.

LI Jong Ho (1910) – a koreai (KNDK) Legf. Népi Gyűlés Elnökségének aleln. Részt vesz a japánellenes partizánharcokban és a koreai munkásmozg.-ban. 1945– pártmunkát végez, majd a néphads.-ben dolgozik. 1950– diplomáciai pályán tevékenykedik, később felelős beosztású pártfunkcionárius. 1966 a Legf. Népi Gyűlés Elnökségének aleln. 1966– a Koreai Munkapárt PB t.

LI Kuan-ju (1923) – szingapuri min. eln. Cambridge-ben jogot tanul, majd ügyvédi gyakorlatot folytat. 1954 a helyi kínai burzsoázia támogatásával megalakítja az alkotmányjogi függetlenségért, a maláj feudálisok ellen küzdő Népi Akciópártot, amelynek ma is főtitk. 1955 a Törvényhozó Gyűlés t., az ellenzék vez. 1959– min. eln.

LI Li-szan (1896) – kínai politikus. A hunani diákmozg. egyik résztvevője. 1920 Franciao.-ba megy, belép az ottani kínai komm. szerv.-be. Hazatérése után egy ideig szaksz.-i vonalon dolgozik, a 20-as évek végén KB t., KB titk., PB t., a KB prop. oszt. vez. 1930 kizárják a PB-ből, 1931 leváltják tisztségeiről. 1931–45 a SZU-ban él. 1945– a Kínai KP ÉK-kínai Irodájának t., és ismét beválasztják a KB-ba. (1969– ig. t.) 1949 a szaksz.-ek aleln. 1949–54 munkaügyi min. 1956– a KP közlek. és ipari oszt. ig. h. 1960– a KB É-kínai Irodáján dolgozik. Hosszabb ideje nem szerepel a nyilvánosság előtt.

LI Mjong Szan (1908) – koreai (KNDK) zeneszerző. A Koreai Zeneműv. Szöv. eln. A felszabadulás után írt művei közül kiemelkedik a *Cshunján szerelme* c. klasszikus témájú opera és a *Virágpapucs* c. meseopera zenéje. Számos tömegdal szerzője. A KNDK népművésze.

LI Sze-kuang (1889) – kínai geológus. A hupeji kat. isk. hallgatója, majd Japánban hajóépítést és gépgyártást tanul. Belép Szun Jat-szen pártjába és részt vesz az 1911-es forr.-ban. A birminghami egy.-en geológiai doktorátust szerez. 1930–33 a Kínai Tud. Ak. Geológiai Int. ig. Egy ideig a pekingi egy.-en prof., a geológiai tanszék vez., majd Angliában tanít. A felszabadulás után fontos tud. és közéleti tisztségeket visel. 1951– a Kínai Tud. Ak. aleln., 1952– geológiai min., 1954– a Népi Politikai Tanácskozó Testület aleln., az Orsz. Népi Gyűlés t., a Tud. Dolgozók Világszöv.-nek aleln., a Kínai Gyermekvédelmi Szöv. aleln., a Kínai Geológiai Társ. eln. 1969– KB t.

LI Tö-csüan – kínai politikusnő. A pekingi egy.-en végez. Az 1948-ban elhunyt Feng Jühsziang tábornok özvegye. A felszabadulás előtti dem. nőmozg. egyik vez. A Kuomintang Forr. Biz. elnökségi t. 1949– a Nőszöv. aleln. 1949–65 egészségügyi min. 1949–65 a Kínai Vöröskereszt eln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln.

LI Vej-han (Lo Maj) (1897) – kínai politikus. Részt vesz a diákmozg.-ban. 1920 Franciao.-ba megy, ahol tagja lesz a kínai komm. szerv.-nek. Hazatérése után a forr. hads.-ben végez pol. munkát. 1928 KB pótt. 1928–30 Sanghajban a földalatti mozg.-ban dolgozik, majd a kínai tanácskorm. ter.-ére megy. Részt vesz a Hosszú Menetelésben. 1937–39 a jenani pártisk. vez. 1944–64 a KB egységfront oszt. vez. A felszabadulás után egy ideig a Népi Pol. Tanácskozó Testület titk., a Nemzetiségi Ügyek Irodájának vez., a Pénzügyi-Gazd. Biz. aleln., 1964–ig a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln.; az Orsz. Népi Gyűlés t. 1956–69 KB t.

LIAO Cseng-cse (1908) – kínai politikus. Tanulmányait Kantonban, majd Japánban végzi. 1932 hazatér, letartóztatják, szabadulását követően a kínai tan. korm. ter.-ére megy. 1936– a Kínai KP KB Tájékoztatási Irodájának vez., a KB prop. oszt. vez. h. A japánellenes háború idején a KB D-kínai Irodájának titk. 1942–46 Kuomintang-őrizetben. 1945–49 KB pótt., 1949–69 t. A felszabadulás után az ifj. szöv. vez. h. 1949–59 a külföldön élő kínaiak ügyeivel foglalkozó biz. elnökh. 1959– eln. 1951 a KP KB oszt. vez. h. 1954– a külföldön élő kínaiak képv. az Orsz. Népi Gyűlésben. 1956–58 az Afroázsiai Szolidaritási Biz. elnökh., 1958 eln. A BVT t., a Kínai Béketan. elnökh., a Kínai–Japán Baráti Társ. eln.

LIAO Lu-jen (1908) – kínai politikus. A felszabadulás után a Közp. Népi Korm., majd az Államtan. titkárságának vez. h. 1953–56 a KB mezőgazd. oszt. vez. h. 1954– földművelésügyi min., 1956–69 a Kínai KP KB pótt.

LIBBY, Willard Frank (1908) – amerikai kémikus. A California Egy.-en tanul, majd 1933– uo. előadó, tanársegéd, adjunktus, 1959– prof. 1941–45 a Columbia Egy. Hadi Kut. Oszt. t., az atombomba-terven dolgozik. 1945–54 a chicagói egy. Nukleáris Tanulmányok Int. kémia tanszékének prof. 1954–59 az USA Atomenergia Biz. t., 1959– a California Egy. kémia prof. 1962– az egy. Geofizikai és Bolygófizikai Int. ig. 1960 kémiai Nobel-díjat kap a radiokarbon kormeghatározás kidolgozásáért. Számos ak., tud. társ. t., több egy. tb. dr.-a.

LIBERMANN, Jevszej Grigorjevics (1897) – szovjet közgazdász. A kijevi egy.-en tanul. A harkovi mérnöki és gazd. főisk.-n, majd a harkovi egy.-en előadó, 1957– prof. 1962 újfajta váll. irányítási rendszer bevezetését javasolja. Javaslata, amely széles körű vitát váltott ki, sokban hozzájárult a szovjet gazd. irányítási reform kialakításához.

LIEPA, Marisz-Rudolf Edvardovics (1936) – szovjet táncművész. A rigai áll. balettint.-et végzi. 1956–60 a moszkvai Sztanyiszlavszkij–Nyemirovics-Dancsenko Színház t. 1960– a moszkvai Nagy Színház szólistája. A SZU népművésze (1964). 1963– táncped. tevékenységet is folytat. Számos sikert arat külföldön is. F. sz.: Ferhat *(Legenda a szerelemről)*, Az ifjú *(A csodálatos mandarin)*, Albert *(Giselle)*, Rómeó *(Rómeó és Júlia)*.

LIFAR, Serge (1905) – orosz származású francia táncos és koreográfus. Tanulmányait Kijevben kezdi, majd klasszikus kiképzést kap Torinóban. 1923– a Gyagilev orosz balettegyüttes táncosa, később koreográfiáit is ő készíti. 1929 meghívják a párizsi opera balettegyüttesének élére, amelyet megszakításokkal 1963-ig vezet. Számos nagysikerű táncalkotás fűződik nevéhez, fiatal koreográfusok és táncosok egész nemzedékét neveli ki. Több elméleti munkát is ír, valamint az orosz balett tört.-ét, napjainkig.

LIFSIC, Jevgenyij Mihajlovics (1915) – szovjet fizikus. A harkovi gépipari műszaki főisk.-n végez. 1934–38 a harkovi ukrán műszaki-fizikai főisk.-n dolgozik. 1939– a SZU Tud. Ak. Fizikai Problémák Int.-ének tud. főmunkatársa. 1949– prof. A SZU Tud. Ak. lev. t. A fizikai-mat. tud. dr.-a. Áll-díjas (1954), Lenin-díjas (1962). L. D. Landauval közösen írt elméleti fizikai tankönyvsorozata világhírű.

LIFSIC, Mihail Alekszandrovics (1905) – szovjet filozófus, esztéta. A felsőfokú műv.-műszaki főisk.-n tanul. 1925– Moszkvában különböző felsőokt. intézményekben tanít, ill. tud. int.-ekben dolgozik. 1938– SZKP t. 1963– a Műv. tört. Int. tud. főmunkatársa. A társ.-tud., különösen az esztétika problémáival, irod.- és műv.-elméleti kérdésekkel foglalkozik. Számos filozófiai és esztétikai mű és tanulmány szerzője, ill. szerk. Összeállítja a *Marx–Engels: Művészetről, irodalomról* (1938, m.), *Lenin: A kultúráról és a művészetről* (1939) c. szöveggyűjteményeket. Magy. megj. még *Marx és az esztétika* c. könyve (1966).

LIGETI Lajos (1902) – nyelvész, orientalista. A bp.-i tud. egy.-en, a párizsi Sorbonne-on és a Collège de France-ban tanul. 1928–31 kut. úton jár Mongóliában. 1931–34 mb. előadó a bp.-i tud. egy.-en. 1933–35 a párizsi École des Langues Orientales mb. előadója. 1936–37 kut. úton jár Afganisztában. 1938– a bp.-i tud. egy. tanára, 1939– uo. a belső-ázsiai tanszék vez. tanára. 1940 tanulmányutat tesz Japánban. 1936– az MTA lev. t., 1947– t., 1949– aleln. Az MTA *Acta Orientalia* c. folyóiratának szerk. 1961– a Mongol Tud. Ak. t. A lipcsei Szász és a Francia Tud. Ak. lev. t. Több külföldi tud. társ. lev., ill. tb. t. Kossuth-díjas (1949). Belső-ázsiai nyelvészettel és altajisztikával foglalkozik. F. m.: *Sárga istenek, sárga emberek* (1934), *Kína* (múlt és jelen 1935), *Afgán földön* (1938), *Az ismeretlen Belső-Ázsia* (1940), *A mongolok titkos története* (ford. és utószó 1962), *Mongol nyelvemléktár* (sorozat 1963–) és számos tud. publikáció.

LIGETI László (1914) – a Keresk., Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szaksz. főtitk. (1945 óta). 1930– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1944 az illeg. pártmunkában és az antifasiszta ellenállásban való részvétele miatt 12 évi börtönre ítélik.

LILJE, Johannes Ernst Richard (1899) – német (NSZK) ev. püspök. A göttingeni, lipcsei és a zürichi egy.-en tanul. 1927–35 a Német Keresztyén Diákegyes. főtitk. és a Keresztyén Diákok Világmozg. aleln. 1935–44 a Lutheránus Világkonvent főtitk. 1944–45 a Gestapo letartóztatja. 1945–57 a Német Belső Missziós Közp. Biz. eln. 1947– Hannover ev. püspöke. 1948– az EVT Közp. Biz. t. 1949– a Német Ev. Egyház Tan. aleln. 1952–57 a Lutheránus Világszöv. eln. 1955– a Német Egyesült Lutheránus Egyház vez. püspöke.

LILJESTRAND, Göran (1886) – svéd orvosprof. A Kir. Karolina Int.-ben kezdi működését, majd uo. a gyógyszertan prof. A Svéd Tud. Ak. és számos bel- és külföldi tud. társ. t. Az élettan és a gyógyszertan tárgyköréből jelennek meg írásai, tankönyvei.

LINDBERGH, Charles Augustus (1902) – amerikai repülő. A Wisconsin Egy.-et, majd a Lincoln

Repülő Isk.-t végzi. 1922 első repülése,1927 első, megállás nélküli óceán-repülése New Yorkból Párizsba. 1931–35 légi társ.-ok műszaki tanácsadója. 1939–41 az amerikai légierőknél szolgál, ekkor lemond, mert nem ért egyet az USA fasizmus elleni háborújával. 1942–45 polg. szakértőként kut. munkát végez a Hadügymin.-nak.

LIN Feng (1906) – kínai politikus. A pekingi, majd a japán Vaszeda Egy.-en tanul. Japánban lesz a Kínai KP t. Hazatérése után É-Kínában végez illeg. pártmunkát. A következő években Moszkvában tanul, visszatérve a KP KB irodáján dolgozik. 1945–69 KB t. 1949–54 az ÉK-kínai Adm. Biz. aleln., a KB ÉK-kínai Irodájának másodtitk. 1954–59 a min. tan. 2. irodájának vez. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1959– az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. aleln. 1963– a pártfőisk. ig. 1967 óta nem szerepel a nyilvánosság előtt.

LIN Piao (1908) – kínai honv. min. A kantoni Huangpu Kat. Ak.-t végzi. 1925– a Kínai KP t. Az É-Hadjárat során zászlóaljpar. 1927 egysége részt vesz a nancsangi felkelésben, majd csatlakozik a Mao Ce-tung vezette erőkhöz. Részt vesz a Hosszú Menetelésben. A japánellenes háború elején hads. par. A 30-as évek végén a Vörös Hads. kat. ak. vez. Egy ideig a SZU-ban tevékenykedik, hazatérése után ÉK-Kínában pártmunkás, majd a jenani pártfőisk. ig. h. 1945 az ÉK-kínai hads. par. 1945– KB t. 1949–54 a Közép- és D-kínai Kat. és Adm. Biz. eln., a KB ter.-i irodájának titk., egyúttal a Kat. Tan. aleln. 1955– PB t. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. és 1956– min. elnökh. 1955– marsall. 1958– a PB állandó biz. t., a KB aleln. 1959– honv. min. A kult. forr. egyik vez. személyisége. Mao Ce-tung h.-e és utódjelöltje.

LIN Yu-tang (Lin Jü-tang) (1895) – az USA-ban élő, kínai származású író. Keresztény kínai családból származik. 1911–16 teológiát végez a sanghaji St. John's Egy.-en. 1916–19 a pekingi Csinghua Egy.-en angolt tanít. 1919–23 filozófiai doktorátust szerez a Harvard Egy.-en (USA), majd a lipcsei egy.-en. 1923–26 az angol irod. tanára a pekingi egy.-en. 1927 a vuhani Külügymin.-ban titk. 1930–35 az Academica Sinica t., angol szerk.-je. A 30-as években több polg. irod. folyóiratot szerk. A japánok ellen vívott háború idején egy ideig a washingtoni kínai követségen dolgozik, később kizárólag irod. tevékenységet folytat. Világszerte ismert könyveit angolul írja. Magy. megj. művei: *A bölcs mosoly* (több kiadásban), *Mi kínaiak* (több kiadásban), *Egy múló pillanat* (több kiadásban), *Méz és bors* (cikkek 1943, 1944), *Falevél a viharban* (reg. 1945, 1947), *Fehérek és színesek* (tanulmány 1947).

LINDSAY, Jack (1900) – angol író. Ausztráliában végzi tanulmányait. Kezdetben verseket ír, latin és görög költemények fordításával foglalkozik. 1926 Angliába megy, 1930-ig lapszerk. 1930– foglalkozik reg.-írással, főleg tört. művekkel. A tört. tanulmányozása vezeti a marxista világszemlélethez. Számos életrajzi reg.-t is alkot. 1941–45 a Hadügymin.-ban dolgozik. A Kir. Irod. Társ. t. Ismertek műfordításai, műv. kritikái is. Magy. *Elárult tavasz* c. reg.-e jelent meg (1955).

LINDSAY, Jonh Vliet (1921) – New York polgármestere. Jogot végez. 1953– váll. jogász. 1955–57 az Igazságügymin.-ban dolgozik. 1959–65 a képv. ház t. 1966– New York polgármestere. Republikánus párti, liberális nézeteket vall.

LINKLATER, Eric (1899) – angol író. Az I. vh.-ból visszatérve az orvosi egy.-en kezdi el tanulmányait, majd újságíró Bombayben, 1925–27 a *Times of India* segédszerk. 1927–28 az aberdeeni egy.-en angol irod.-t tanít. 1928–30 az USA-ban él; 1936 beutazza Kínát. 1941–45 a brit Hadügymin. sajtórészlegében dolgozik. 1945–48 az aberdeeni egy. rektora. Reg.-eket, életrajzokat, esszéket, színdarabokat, verseket és gyermekkönyveket ír. A skót szatíra és humor mestere. Magy. megj. művei: *Don Juan Amerikában* (reg. 1935, 1959), *A gyáva Angelo* (reg. 1947), *Az állhatatos tengerész* (reg. 1948), *Fő az elszántság* (reg. 1957).

LINNA, Väinö (1920) – finn író. Eredetileg munkás. *Az ismeretlen katona* (1954) c. reg.-e 600 000 példányban kel el finnül és filmet is készítenek belőle. *A Sarkcsillag alatt* (1959–62) c. trilógiájáért az É-i államok reg.-nagydíjával tüntetik ki; ezt a művét 15 nyelvre, köztük magyarra is lefordítják. Érdeme, hogy megrendíti a finn polg. korszak tört. felfogását.

LINNYIK, Jurij Vlagyimirovics (1915) – szovjet matematikus. 1938–40 aspiráns a moszkvai egy.-en. 1941–42 a szovjet hads.-ben szolgál. 1942– a SZU Tud. Ak. leningrádi Sztyeklov Mat. Int. munkatársa. 1944– egyidejűleg a leningrádi egy. prof. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. Áll.-díjas (1947). Analitikus számelmélettel, valószínűségszámítással és mat. stat.-val foglalkozik.

LINNYIK, Vlagyimir Pavlovics (1889) – szovjet fizikus. A kijevi egy.-en végez. 1926–41 a leningrádi egy. prof. 1926– egyidejűleg az Áll. Optikai Int.-ben dolgozik. 1939– a SZU Tud. Ak. t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1950). Kutatási ter.-e az optika és a röntgensugárzás.

LIPATOV, Szergej Mihajlovics (1899) – szovjet kolloidkémikus. A moszkvai műszaki főisk.-n végez. 1924–29 különböző textilipari labor.-okban dolgozik Moszkvában és Ivanovo-Voznyeszenszkben, uo. a műszaki főisk.-n tanít. 1929–32 a moszkvai Karpov Fizikokémiai Int. labor.-ának vez. 1931– a moszkvai könnyűipari főisk. tanára, 1934– prof. 1938–41 a SZU Tud. Ak. Kolloidikai és Elektrokémiai Int. munkatársa. 1944– a moszkvai textilipari főisk. fizikokémiai és kolloidkémiai tanszék vez. 1940– a Belorusz Tud. Ak. t., 1941–44 aleln. 1941– SZKP t. Mengyelejev-díjas (1927). Több mint 200 publikációja jelenik meg a kolloidkémia témaköréből, magy.: *A kolloidok fizikai kémiája* (1951).

LIPIŃSKI, Edward (1888) – lengyel közgazdász, közéleti személyiség. Lipcsében és Zürichben tanul. 1914– az Ipari és Keresk. Ismereteket Népszerűsítő Társ. főtitk.-ként közéleti tevékenységet folytat, majd a Közp. Stat. Hiv. oszt. vez. Az Állampolg. és Emberi Jogok Védelmére Alakult Liga Tan.-ának egyik alapítója és t. 1923– a varsói keresk. főisk. előadója, 1929– prof., 1937– rektorh. Egyidejűleg 1927–39 a Piac- és Árkut. Int. ig. 1945–49 a Népgazd. Int. ig. 1949– a Stat. és Tervfőisk. prof. 1950– a varsói egy. prof. 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1952–62 a min.-tan. mellett működő gazd. tan. aleln. 1946– a Lengyel Szoc. P., 1948– a LEMP t. Számos hazai és nközi közéleti és tud. egyes. t. 1929– az *Ekonomista* c. folyóirat főszerk. Áll.-díjas. Korai művei Marx közgazd.-elméletének népszerűsítésével foglalkoznak. A háború után a pol. gazd. tört.-ével, a szoc. pol. gazd.-tanával, különösen a közgazd. joggal foglalkozik.

LIPMANN, Fritz (Albert) (1899) – német származású amerikai biokémikus. A königsbergi és a berlini egy.-en tanul. 1927–31 kut. asszisztens Berlinben és Heidelbergben, 1931–32 Rockefeller-ösztöndíjas kut. New Yorkban. 1932–39 a koppenhágai Carlsberg Alapítvány Biológiai Int.-ben, 1939–41 a Cornell Egy.-en kut. munkatárs, 1941–43 a Harvard Orvosi Isk. (Boston) ösztöndíjasa, majd munkatársa; 1949–57 prof. 1957– a Rockefeller Egy. (New York) prof. Kiváló munkát végez az anyagcsere mechanizmusa terén, felfedezi a koenzim-A-t. 1953 orvosi és élettani Nobel-díjat kap H. A. Krebsszel megosztva.

LIPP, Wilma (1925) – osztrák operaénekesnő. A bécsi konzervatóriumban, majd Velencében Toti Del Monténál tanul; szoprán. 19 éves kora óta a bécsi Áll. Opera t., „Kammersängerin" címet nyer. Vendégként fellép a világ számos színpadán, többek között H. v. Karajan és Karl Böhm vezénylete alatt. Oratórium- és dalénekes is.

LIPPMANN, Walter (1889) – amerikai újságíró. A Harvard Egy.-en végez. 1931-ig a *New York World* szerk., 1931– a *New York Herald Tribune* szemleírója. A Műv. és Irod. Ak. t. Számos külpol. kérdéssel – gyakran liberális felfogásban – foglalkozó könyv szerzője.

LIPS, Eva (sz. Wiegand) (1906) – német (NDK) néprajztudós. Julius L. neves német néprajztudós özvegye. 1934–48 az USA-ban és Franciao.-ban emigrációban él. Férjével együtt több kut.-utat tesz az É-amerikai indiánok néprajzának tanulmányozására. 1960– a lipcsei egy. prof. Az egy. Julius Lips Etnológiai és Összehasonlító Jogszociológiai Int. ig. Az NDK Tud. Ak. t. Tudományos munkássága mellett számos népszerű ismeretterjesztő könyvet ír az indiánok életéről; magy. megj. *Könyv az indiánokról* (1969).

LIPSCHITZ, Jacques (1891) – litván származású francia szobrász. Vilnában építészetet tanul, majd Párizsba kerül, ott csatlakozik a kubista művészekhez; a kubista szobrászat egyik megalapítója, és legerőteljesebb képv. Párizs náci megszállásakor Amerikába költözik. 1954 New Yorkban, 1959 Londonban rendeznek retrospektív kiállítást műveiből.

LIPSKÝ, Oldřich (1924) – cseh filmrendező. 1945–49 a prágai Szatirikus Színházban színész, rendező és műv. ig. 1949– a barandovi filmstúdió rendezője. F. r.: *Cirkusz lesz* (a Karlovy Vary-i Filmfesztiválon a vígjáték filmdíját nyeri el), *Limonádé Joe* (A csehszlovák közönség díja, a San Sebastian-i Filmfesztiválon Ezüst Kagyló-díj és Sorrentóban Nemzeti-díj).

LISSA, Zofia (1908) – lengyel zenetudós. Tanulmányait Lvovban és Varsóban végzi. 1930–41 a lvovi konzervatórium tanára. 1942–47 Moszkvában működik. 1945– uo. kultúrattasé. 1948– a varsói egy. zenetud. tanszékének vez. 1951– uo. tanár. 1957– az Áll. Zenetud. Int. vez. Áll.-díjas (1953). Több könyve jelent meg zeneesztétikáról, zenekult.-ról.

LISSÁK Kálmán (1908) – fiziológus. A bp.-i egy.-en orvosi tanulmányokat folytat. 1937– a debreceni egy. magántanára. 1941– a debreceni egy. c. rk. tanára, 1943– a pécsi egy. tanára, az egy. Élettani Int. ig., 1946–47 és 1956–57 az orvosi kar dékánja, 1947–49 az egy. rektora. 1948– az MTA lev. t., 1956– t. 1967– a hallei Természettud. Ak. (Leopoldina) t. 1956– a Fiziológiai Tud.-ok Nközi Uniójának (IUPS) aleln. 1965– az Unio VB t. Több hazai, külföldi és nközi orvostud. társ. t. A Testnevelési Tud. Tan. eln. Kossuth-díjas (1954). Élettannal, különösen az idegrendszer és a neuroendokrin szabályozás élettanával foglalkozik. F. m.: *Élettani gyakorlatok* (1935), *Kórtani gyakorlatok* (1936), *Élettani gyakorlatok és bemutatások* (1962), *Biológiai gyakorlatok* (1964), *Die Neuroendokrine Steuerung der Adaptationstätigkeit* (1960), angolul: 1965, oroszul: 1967), *A magatartás idegi és hormonális szerveződése* (1964), és mintegy 400 hazai és külföldi tud. publikáció.

LISSNER, Anton (1885) – német (NDK) kémikus. A prágai német műegy.-en tanul, majd a brünni német műegy.-en tanít, később egy kohóműben labor. vez., majd műszaki tud. vez. 1920–42 a brünni műegy., 1942–45 a prágai egy. és műszaki egy., 1945–63 a freiburgi bányászati ak. prof., a szervetlen kémiai és széndúsítási tanszék vez. Az NDK Tud. Ak., a Szász Tud. Ak. és a Csehszlovák Tud. Ak. t. Nemzeti-díjas (1952). Nagyszámú tud. publikáció szerzője. A szén kémiájával és dúsításának technológiájával, elsősorban a barnaszén sótartalmának csökkentésével foglalkozik.

LISTER, Enrique (1907) – spanyol komm. vez. A polgárháború legendás hírű tábornoka, az Ötödik Ezred par., majd a közt. hads. más fontos par.-i tisztségeit tölti be. 1937– a Spanyol KP KB, 1946– a PB, ill. VB t. A BVT t.

LISZENKO, Trofim Gyenyiszovics (1898) – szovjet agrobiológus. 1921 elvégzi a kertészeti főisk.-t, 1925 a kijevi mezőgazd. főisk.-t, majd az odesszai Növénynemesítési és Örökléstani Int.-ben dolgozik. 1934– az Ukrán Tud. Ak. t. 1935– a SZU Mezőgazd. Tud. Ak. eln. 1940–65 a SZU Tud. Ak. Örökléstani Int. ig. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1943, 1949). A szerzett tulajdonságok öröklődésére, a vegetatív hibridációra, a növényfajták kialakulására és a növények szakaszos fejlődésére vonatkozó elméleteket dolgoz ki, s ezek alapján gyakorlati mezőgazd. termelési eljárásokat javasol. A legutóbbi években elméleti és gyakorlati munkásságát egyaránt erősen vitatják. Magy. megj. könyvei: *Agrobiológia* (1950), *Az élő szervezet és a környezet* (1949), *Az öröklődés és változékonysága* (1950), *A természetes kiválasztódás és a fajonbelüli küzdelem* (1950).

LISZICJAN, Pavel Geraszimovics (1911) – szovjet operaénekes. Műkedvelőként énekel, majd a leningrádi konzervatóriumban tanul. 1932–35 az Ifj. Operaszínházban, 1935–37 a leningrádi Kis Operában énekel. 1937–40 a jereváni Opera, 1940– a moszkvai Nagy Színház szólistája. Európa-szerte sikeresen vendégszerepel, Bp.-en is fellép; bariton. 1949– SZKP t. Az Örmény SZSZK érdemes művésze (1939), az Örmény SZSZK (1945) és az OSZSZSZK népművésze (1951), a SZU népművésze (1956).

LITKIN, Vaszilij (1895) – szovjet nyelvész. 1916-ig falusi tanító, 1919–21 vörös kat. 1922–25 a moszkvai egy. hallgatója; 1927 Bp.-en doktorál. Moszkvában tanít, több vidéki tanárképző főisk.-n tanszékvez. prof. Jelenleg a moszkvai Nyelvtud. Int. vez. munkatársa. Foglalkozik összehasonlító nyelvjáráskutatással, a permi nyelvek tört. hangtanával, jövevényszó-kutatással, a zürjén nyelvemlékek feldolgozásával. Mint költő is jelentős. Petőfi, Ady zürjén fordítója.

LITTLEWOOD, Joan (1914) – angol színig., rendező. Londonban végzi tanulmányait, a manchesteri színházban kezdi pályafutását. 1937 a Theatre Union alapítója. 1939–45 a BBC-nek dolgozik. A munkásszínjátszás úttörője, 1945 életre hívja a Theatre Workshopot – ez mai társulatának a magva –, bejárják az országot, vendégszerepelnek külföldön is. 1953 a stratfordi munkásnegyedben megnyitja a Royal Theatre-t. A párizsi Nemzetek Színháza kétszer is meghívja a társulatot, 1959 a legjobb produkció díját, 1963 a nagydíjat nyerik el.

LITTLEWOOD, John Edensor (1885) – angol matematikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1907–10 a manchesteri egy.-en, 1910–28 a cambridge-i egy.-en előadó, 1928–50 prof. A dán, a holland és a svéd kir. ak. t. A párizsi ak. lev. t. Munkássága az analitikus számelmélet, sorelmélet és a komplex függvénytan ter.-én igen jelentős.

LITTMANN Imre (1913) – sebészorvos. A pécsi egy.-en folytatja tanulmányait. 1951– egy. tanár. 1951–56 a Sebésztovábbképző Klinika, 1963– az Orvostovábbképző Int. tanára. Az orvostud. dr.-a (1955). Kossuth-díjas (1954). A szívsebészet specialistája. F. m.: *A szív és a nagyerek veleszületett fejlődési rendellenességei* (Fonó Renéevel 1951, 2. kiad. 55), *Sebészeti Műtéttan* (egy. tankönyv 1953), *Sebészeti Műtéttan* (kézikönyv 1968).

LIU Kaj-csü (1905) – kínai szobrász. 1928–34 Párizsban tanul, 1934–40 a hangcsoui műv. ak.-n tanít, a szobrászati tanszék vez. A háború alatt Szecsuanba evakuál és stúdiót vezet Csengtuban, 1946 visszatér Sanghajba. A felszabadulás után több fontos megbízatást kap, közéleti tevékenységet is folytat. A képzőműv. Szöv. aleln. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

LIU Lan-tao (1904) – kínai politikus. Jogot tanul a pekingi egy.-en, s mint diák lép be a Kínai KP-ba. 1930– különböző pártfunkciókat tölt be. 1945–56 KB pótt. 1956–69 KB t., a KB titkárság pótt. 1949–54 az É-kínai Adm. Biz. eln., a ter. pártbiz. harmadik titk. 1961– a KB ÉK-kínai Irodájának első titk. 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln. A kult. forr.-ban a kínai sajtó Liu Sao-csi ügynökeként támadja.

LIU Ning-ji (1905) – kínai politikus. Bányász, kora ifj.-ától részt vesz a munkásmozg.-ban. Három alkalommal tartóztatják le, majdnem 10 évet tölt börtönben, ahol nyomorékká verik ujjait. A háború kitörése szabadítja ki. Sanghajban tevékenykedik, majd 1943 Jenanba megy. 1946– a felszabadított ter.-ek szaksz. mozg.-nak vez. Több alkalommal részt vesz nközi szaksz.-i és békevédelmi értekezleteken. 1949–58 a Kínai Szaksz. Szöv. aleln., 1958– eln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. és aleln. 1956–69 KB t., 1966–69 KB titk.

LIU Paj-jü (1915) kínai író. – 1931 belép a Kuomintang-hads.-be. 3 év múlva otthagyja, s itt szerzett élményei indítják el írói pályáján. 1937 a forr. bázister. közp.-jába, Jenanba utazik. 1938– a Kínai KP t. A japánellenes háború idején a *Hszinhua Zsipao* munkatársa. 1946– Lin Piao hads.-ében tudósító, majd pol. biztos. Több vez. kult. szerv. t. A koreai háború idején a kínai önkéntesekkel Koreában jár. 1956– az Írószöv. aleln. és titk. Az Orsz. Népi Gyűlés t. 1965– kult. ügyi min. h.; az Afro-ázsiai Szolidaritási Biz. aleln. Magy. megj. művei: *A három harcos* (elb. 1951), *Hazatérés* (ifj. elb. 1952).

LIU Po-cseng (1892) – kínai politikus, kat. vez. Részt vesz az 1911-es forr.-ban. 1926– a Kínai KP t. 1927 a nancsangi felkelés egyik szerv. 1928–30 a SZU-ban kat. tanulmányokat folytat. 1932 a kínai Vörös Hads. vezérkari főnöke. Részt vesz a Hosszú Menetelésben. A japánellenes háború idején hadoszt. par. 1945– KB t. A felszabadító háború idején a 2. hads. parancsnokaként ő irányítja Nanking, majd Szecsuan felszabadítását, az ő egységei vesznek részt Tibet békés felszabadításában. 1949–54 a DNy-kínai Kat. és Adm. Biz. eln., a pártbiz. másodtitk. 1954 a Honv. Biz. aleln., az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. aleln. 1956– PB t.

LIU Sao-csi (1898) – kínai politikus. 1920 Sanghajban belép a Szoc. Ifj. Szöv.-be. 1921 a SZU-ban tanul, s ott lép be a Kínai KP-ba. 1922– Sanghajban, majd két éven át Hunan tartományban szaksz. munkát végez. 1925– az Összkínai Szaksz. Szöv. aleln. 1927– KB t. A forr. idején Sanghajban, Kantonban, majd Vuhanban dolgozik. A forr. veresége után É-on végez illeg. munkát, Hopej tartomány, majd Mandzsúria párttitk. 1928 KEB t., 1930–31 a Szaksz. Intern. VB t. 1931– PB t. 1932 Sanghajból a kínai tan.-korm. ter.-ére megy, szaksz. munkát végez, majd Fucsien tartomány párttitk. A Hosszú Menetelés idején különböző hadtesteknél pol. biztos. 1936 titk.-i minőségben újjászervezi a KB É-kínai irodáját. A japánok elleni háborúban a megszállt ter.-en végez pártmunkát. 1941 az Új 4. Hads. pol. biztosa. 1943– KB titk. 1945 PB titkárh. 1949–54 a korm. aleln. 1949–53 a SZVSZ aleln. 1954–59 az Orsz. Népi Gyűlés eln., 1956–66 a KB első aleln., a PB állandó biz. t. 1959–68 a KNK eln. 1967– állandó bírálat tárgya, 1968 kizárják a pártból is.

LIVANOSZ, Georgiosz (1908) – görög hajózási vállalkozó. A lausanne-i és a londoni egy.-en végez. Több hajózási váll. ig. tan.-ának eln., vezérig. vagy t. Korábban Londonban, jelenleg New Yorkban van hajózási ügynöksége.

LIVANOV, Borisz Nyikolajevics (1904) – szovjet színművész. A moszkvai Művész Színház 4. stúdiójában tanul. 1924– uo. színész, a színház egyik vez. művésze. Sokoldalú jellemszínész, filmekben is játszik, pl. *Egy élet muzsikája* (1946), *A sztálingrádi csata* (1949), *Berlin eleste* (1949), *A flotta hőse* (1953), *Dal a tengerről* (1958), *Holt lelkek* (1960), *A kék füzet* (1964) stb. 1956 a Művész Színház együttesével Magyaro.-on is szerepel. Néhány éve rendezőként is tevékenykedik. A SZU népművésze (1948), ötszörös Áll.-díjas (1941, 1942, 1947, 1949, 1950).

LIZZARDI, Oreste (1894) – olasz munkásmozg. vez. 1913 belép az Olasz Szoc. P.-ba. A fasizmus idején többször letartóztatják. 1942 részt vesz a párt újjászervezésében, a VB t. 1944 a Szoc. P. D-olaszo.-i KB főtitk. A felszabadulás után a CGIL (Ált. Olasz Munkásszöv.) főtitk., a Szoc. P. vez.-ségi t. 1964 a párt balszárnyának más exponenseivel részt vesz a Proletáregység Olasz Szoc. P. megalakításában. A KB és a vez.-ség t. 1948–63 parl. képv.

LIZZANI, Carlo (1922) – olasz filmrendező. 1942– a *Cinema* és a *Bianco e Nero* c. folyóiratok munkatársa. Több film forgatókönyvének írója. Alkotásaiban főleg az ellenállással, a fasizmus korszakával foglalkozik. A *Szegény szerelmesek krónikája* (1953) c. filmje az 1954-es Cannes-i Filmfesztiválon díjat nyer. *Az olasz film* c. filmtört. tanulmányával elnyeri az Umberto-díjat.

LJUBIČIĆ, Nikola (1916) – jugoszláv honv. min. Belgrádban tisztiak.-t végez. 1941 partizánegységeket szervez és részt vesz a Ny-Szerbia felszabadításáért és a szabad ter. (Užicei Közt. néven) fennmaradásáért folyó harcokban. A 3. szerb dandár par., a 2. proletár hadoszt. törzsfőnöke. A II. vh. után hadoszt., hadtest, majd a belgrádi kat. körzet par. 1967– a JSZVT honv. államtitk. (min.). A JKSZ KB t. 1969– az Elnökség t. Jugoszlávia Népi Hőse.

LJULKA, Arhip Mihajlovics (1908) – szovjet tudós, repülőmérnök. A kijevi műszaki főisk.-n végez. 1931–33 gőzturbinák tervezésével foglalkozik Harkovban. 1933–39 a harkovi Aviatikai Int. munkatársa. 1939–42 a leningrádi Kirov gyárban dolgozik. 1942–46 egy tud. kut. int. munkatársa. 1946– üzemi főkonstruktőr. 1954– a moszkvai aviatikai főisk.-n prof. 1947– SZKP t. 1960– a SZU Tud. Ak. lev. t. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1951), a Szoc. Munka Hőse (1957). Sugárhajtású motorok tervezésével és kivitelezésével foglalkozik.

LLERAS CAMARGO, Alberto (1906) – kolumbiai politikus és újságíró. 1930–33 lapszerk., majd a Liberális P. főtitk., 1931–34 parl. képv., 1934–36 az Eln. Iroda főtitk., 1936–38, 1944–45 belügymin., közben 1943 nagykövet az USA-ban. 1947–54 az AÁSZ főtitk., 1958–62 közt. eln. Jelenleg ismét újságírással, egy. oktatással foglalkozik és közreműködik az AÁSZ-ben.

LLERAS RESTREPO, Carlos (1908) – kolumbiai közt. eln. (1966 óta). 1930 jogi doktorátust szerez. 1933–36 parl. képv., 1935 a képv. ház elnökh. 1938–42, és 1944 pénz- és hitelügyi min., 1943– szenátor, 1944–48 többször küldöttségek vez. nközi ért.-eken. 1958–62 közt. aleln.; a Liberális P. egyik vez.

LLESHI, Haxhi (Lesi, Hadzsi (1913) – albán államfő. 1939 partizánosztagot szervez az olasz megszállók ellen. 1942 csatlakozik az albán nemzeti felszabadító mozg.-hoz. 1943– a KP és a Nemzeti Felszabadító Hads. vezérkarának t. 1944 a Nemzeti Felszabadulás Antifasiszta Tan. t. 1945 a népi gyűlés képv. 1944–46 belügymin. 1945–

KB pótt. 1951- az Albán Munkapárt KB t. 1953- a népi gyűlés Elnökségének eln.

LLEWELLYN, Richard (eredeti neve: R. David Vivian Lloyd) (1907) – angol író. Walesben született, Cardiffban és Londonban tanul. Bányaműnél dolgozik. 1923 Olaszo.-ba megy, forgatókönyveket ír, filmproducer lesz. 1939 első reg.-ével – *Hová lettél drága völgyünk* – világsikert arat, a könyv Magyaro.-on is 4 kiadást ér meg. Egy bányászcsalád életén át mutatja be megrázó erővel a bányászok életét, küzdelmét. A reg.-t meg is filmesítik. Magy. megj. még: *Egy ember egyedül marad* (reg. 1946).

LLOYD, John Selwyn (Brooke) (1904) – angol politikus. A cambridge-i egy.-en végzi tanulmányait, ügyvéd. 1945- Konzervatív P. képv. 1951–54 külügy-, 1954–55 hads. ellátásügyi, 1955 hadügymin., 1955–60 külügyminiszter. 1960–62 pénzügymin. 1963–64 lordpecsétőr és az alsóház konzervatív csop. vez. Különböző nagyváll.-ok ig., angol egy.-ek díszdr.-a.

LLOYD, Woodrow Stanley (1913) – kanadai politikus. A saskatchewani egy.-en tanul. Tanító, a Saskatchewani Tanítók Szöv. eln., majd a Kanadai Tanítók Szöv. VB t. 1944–60 oktatásügyi min. 1944- az országgy. t. 1960–61 tartományi kincstárnok, majd Saskatchewan tartomány min. eln.

LO Zsuj-csing (1907) – kínai politikus, kat. vez. A kantoni Huangpu Kat. Ak.-n végez. Részt vesz az É-Hadjáratban. 1927- a Kínai KP t., 1928 a kínai tan.-korm. ter.-ére megy. A Hosszú Menetelés résztvevője, majd Jenanban a kat. ak. pol. biztosa. 1937–40 az „Ellenállunk Japánnak" elnevezésű int. ig. h., 1945–56 KB pótt., 1956–69 t. A felszabadulás után Peking rendőrfőnöke, s 1959-ig állambiztonsági min. 1954- az Orsz. Népi Gyűlés t. 1955- hads. tábornok, 1959- vezérkari főnök, a honv. min. első h. 1962–69 KB titk. 1966 leváltják vezérkari főnöki tisztéről.

LODGE, Henry Cabot (1902) – amerikai politikus és diplomata. A Harvard Egy.-et végzi. 1924–32 újságíró, tbk. a *New York Herald Tribune* szerk. biz. t. 1932–34 a massachusettsi b. választott t. 1936, 1942–44, majd 1946–53 szenátor. 1942 Líbiában az amerikai hads. ezredese. 1944 a hads. aktív szolgálatába lép, 1945-ig a Földközi-tengeren és Európában teljesít szolgálatot, 1953–60 a BT amerikai képv., 1961–63 az Atlanti Int. főig. Párizsban. 1963–64, 1965–66 nagykövet D-Vietnamban, 1968- Bonnban. 1969- a párizsi vietnami-amerikai tárgyalások vez.

LOGA-SOWIŃSKI, Ignacy (1914) – lengyel politikus. 1932- a Lengyel KISZ, 1935- a Lengyel KP t. 1935 és 1938–39 börtönben. A II. vh. alatt a łódźi Felszabadítási Front egyik megalapítója és elharcosa. 1942- a Lengyel Munkáspárt t., 1943- KB t. 1948 a łódźi vajdasági biz. első titk. A KB. 1948-as plénumán jobboldali nacionalista elhajlónak bélyegzik és megfosztják KB-tagságától. 1948–54 a wrocławi Vajdasági Szaksz. Tan. eln. 1949 a Szaksz. Közp. Tan. t. 1956- ismét KB, valamint PB t. 1956- a Szaksz. Közp. Tan. titk., majd eln. 1957- az SZVSZ elnökh. 1947–52 és 1957- a szejm t. Az Államtan. t., majd 1965- aleln.

LOGINOV, Jevgenyij Fjodorovics (1907) – szovjet marsall, a polg. repülés min. 1926- a szovjet hads.-ben szolgál. 1939- SZKP t. A II. vh.-ban a légierőknél hadoszt.-par., hadtestpar. h., majd hadtestpar. 1949 elvégzi a vezérkari kat. ak.-t. 1949–50 a szovjet hads. főfelügyelőségének t. 1950–52 a kat. repülő ak. fakultás vez., 1952–54 az ak. par. h. 1954–56 magasabb par. beosztást tölt be a légierőknél. 1956–58 a légierő főpar. h. 1958–59 a SZU Honv. Min.-ának főfelügyelőségén a légierők főfelügyelője. 1959–64 a SZU min. tan. mellett működő polg. légiflotta főig.-ság vez. 1964- a polg. repülés min. 1967- a légierők marsallja. 1966- az SZKP KB pótt., 1968- t. A SZU Legf. Tan. t.

LO-JOHANSSON, Ivar (1901) – svéd író. Paraszti származású. Földműves, építőipari munkás, szaksz. funkcionárius, majd a sajtónál dolgozik. Főként a zselléréletet ábrázolja hitelesen. Legnagyobb sikerét a *Jó éjszakát, világ* c. reg.-ével aratja (1933).

LOLLOBRIGIDA, Gina (1927) – olasz színésznő. A Liceo Artistico elvégzése után kezdi filmszínészi pályáját. Kezdetben Diana Loris néven statisztál és kisebb szerepeket játszik. Az 50-es évek végétől Hollywoodban, amerikai filmekben szerepel. Első nagy sikerét a *Királylány a feleségem* (1952) főszerepében aratja; emlékezetes alakítást nyújt a *Hűtlen asszonyok*ban (1952), majd a *Kenyér, szerelem, fantázia* (1953) és a *Kenyér, szerelem, féltékenység* Vadmacskájaként, később pedig *A párizsi Notre Dame* (1956) Esmeralda szerepében.

LOMAKO, Pjotr Fagyejevics (1904) – a SZU színesfémkohászati min. (1965 óta). 1925- SZKP t. 1932 elvégzi a moszkvai színesfém- és aranyipari főisk.-t. 1932–39 színesfémkohászati üzemekben mérnökként és különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1939–40 a SZU színesfémkohászati népbiztos h., 1940–48, 1950–53 és 1954–57 népbiztos, majd min. 1948–50 a SZU kohászati min. h., 1953–54 első h. 1957–61 a krasznojarszki népgazd. tan. eln. 1961–62 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának elnökh. 1962 a SZU min. tan. mellett működő Tud. gazd. Biz. eln. 1962–65 a SZU min. tan. elnökh., a SZU Áll. Tervbiz. eln. 1952–61 az SZKP KB pótt., 1961- t. A SZU Legf. Tan. t.

LOMBARDI, Riccardo (1901) – olasz politikus, újságíró. Milánóban mérnöki képzettséget szerez. 1942 az Akciópárt egyik alapítója, az *Italia Libera*

c. illeg. újság szerk. 1943–45 a felső-olaszo.-i Nemzeti Felszabadítási Biz. t. 1945 ápr. egyike azoknak, akik Mussolinival tárgyalnak a feltétel nélküli fasiszta fegyverletételről. 1945–46 szállításügyi min. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1947-ig az Akciópárt titk. 1947 belép a Szoc. P.-ba. A KB és a vez.-ség t. 1948– parl. képv. 1953–58 és 1963– a külügyi biz. aleln., 1958–63 a költségvetési biz. aleln. 1964 az *Avanti!* főszerk. Az egyesült szoc. pártban a baloldali csop. vez.

LOMBOS Ferenc (1923) – a Győr-Sopron m. Tan. eln. (1966 óta). 1938–47 autószerelő a Győri Vagongyárban. 1945– párttag. 1947–50 a Győri Vagongyárban pártmunkás. 1950–57 a győri városi, a dunaújvárosi, 1957–66 a Győr-Sopron m. pártbiz. első titk. 1958 pártfőisk.-t, 1962–64 iparüzemgazd. isk.-t végez.

LOMOV, B. F. (1927) – szovjet pszichológus. A leningrádi egy.-en végzi tanulmányait, 1963 a neveléstud. dr.-a. A leningrádi egy. mérnökpszichológiai labor. vez. Tanulmányainak és könyveinek tárgya a munkaműveletek pszichikus vezérlése, az információelmélet az ember érzékelési folyamatában.

LOMSKÝ, Bohumir (1914) – cseh tábornok. Kat. ak.-t végez, majd 1938– a légierőknél teljesít szolgálatot. Csehszlovákia fasiszta megszállása után 1939–45 Lengyelo.-ban a légierők par. A felszabadulás után Moszkvában a legf. kat. ak.-n tanul. Hazatérve magas kat. par.-i tisztséget visel, 1950–53 a brnói kat. műszaki ak. rektora, 1953–56 a nemzetvéd. min. első h., 1956–68 nemzetvéd. min. 1968– a Párttört. Int. ig. 1958– a CSKP KB t. 1960– nemzetgy. képv.

LONG, Olivier (1915) – svájci diplomata. A Sorbonne-on és a genfi egy.-en tanul. 1941–46 a Nközi Vöröskeresztnél dolgozik, 1946–49 a berni külügymin.-ban, 1949–53 Svájc washingtoni követségén, 1953– külker. vonalon tevékenykedik, 1960–66 az EFTA svájci delegációjának vez. 1967– követ Angliában, majd a GATT Titkárság vez.

LONGFORD grófja, PAKENHAM, Francis Aungier (1905) – angol politikus. Oxfordban végzi tanulmányait. Tanár, majd a Konzervatív P. gazd. kut. csop. t., később a Munkáspárthoz csatlakozik. 1941–44 a társad. biztosítással foglalkozó lord Beveridge fő munkatársa. 1946–47 a Hadügymin. parl. titk. 1948–51 polg. repülésügyi min. 1955–62 a Nemzeti Bank eln. 1964–67 lordpecsétőr, 1965–66 gyarmatügyi min. 1966– a Munkáspárt felsőházi csop.-jának vez.

LONGO, Luigi (1900) – olasz politikus, a KP főtitk. Mérnöknek készül, majd újságíró lesz. 1920– az Olasz Szoc. P. t. és *Avanti!* c. lapjának munkatársa. 1921 a KP egyik megalapítója. 1921 a komm. ifj. mozg. KB t., s *Avandguardia* c. lapjának főszerk. 1923–25 háromszor letartóztatják. 1925 Moszkvába megy, a Komintern vez.-ségében dolgozik. 1926– az Olasz KP KB t. 1928 illeg.-an hazatér Olaszo.-ba. 1930– PB t. 1932 ismét Moszkvába megy, a Komintern közp.-jában dolgozik. 1936–39 a spanyol polgárháborúban a 2. nközi brigád pol. biztosa, majd a nközi brigádok főfelügyelője. Madrid védelménél megsebesül. Franciao.-ba menekül. 1941 kiadják Olaszo.-nak, 5 évre ítélik, Ventotene szigetén raboskodik. 1943 Mussolini bukása után kiszabadul, Rómában szervezi az antifasiszta, németellenes népi ellenállást. A Garibaldi partizánbrigád par., majd az olasz partizánpar.-ság vez. h. A Nemzeti Felszabadítási Biz. É-olaszo.-i csop. t. 1945–64 az Olasz KP főtitkárh. 1946 az alkotmányozó nemzetgy., majd a parl. t. A *Vie Nuove* c. hetilap főszerk. 1964 aug.– a KP főtitk. Magy. megj.: *Az olasz nép harca a felszabadulásért* (1953), *Az olasz gazdasági csoda* (1964).

LONSDALE, Kathleen (1903) – angol kristallográfusnő. Bedfordban és Londonban végzi tanulmányait, majd tud. kut. munkát folytat. 1946–49 a londoni egy.-en a kristallográfia docense, 1949– kémia prof. 1960–64 a tudomány haladásáért létesült brit szöv. főtitk., majd 1967–68 eln. 1960– a Nközi Kristallográfiai Szöv. aleln., 1966– eln. Több tud. műve jelenik meg.

LONTAY Margit (1918) – színésznő. Elvégzi a Színműv. Ak.-t, majd Szegeden kezdi pályáját. 1949– a Pécsi, 1952– a Szegedi Nemzeti Színházban szerepel. 1960– a debreceni Csokonai Színház t. Drámai és vígjátéki karakterszerepeket játszik. Jászai-díjas (1957), Érdemes művész (1967). F. sz.: Kamilla (Csiky: *Mákvirágok*), Lady Milford (Schiller: *Ármány és szerelem*), Warrenné (Shaw: *Warrenné mestersége*), Ranyevszkája (Csehov: *Cseresznyéskert*), Arkagyina (Csehov: *Sirály*), Gertrudis (Katona: *Bánk bán*), Dürrenmatt: *Az öreg hölgy látogatása.*

LÓPEZ, Fernando – Fülöp-szigeti politikus. A Nacionalista P. t. 1966– közt. aleln. és földművelésügyi min.

LÓPEZ, Salvador P. (1911) – Fülöp-szigeti politikus, diplomata. A manilai egy.-en tanul, 1933–41 a *Philippines Herald* társszerk., majd rádiókommentátor. 1942–46 a hads.-ben szolgál, 1946–54 a Fülöp-szigeti ENSZ-delegáció t., ill. tanácsadója. 1953–54 állandó ENSZ képv. 1955–62 párizsi követ, majd nagykövet, 1958–62 állandó ENSZ-képv. 1959–62 követ Portugáliában. 1962–63 külügymin. h., 1963–64 külügymin. 1964– ismét állandó ENSZ-képv.

LÓPEZ ARRELLANO, Oswaldo Enrique (1921) – hondurasi közt. eln. (1965 óta). Hivatásos kat. tiszt, ezredes. 1956–57 a kat. junta t. 1963 a kat. állomány vez.-ként megdönti Villeda Morales korm.-át. A Nemzeti (Konzervatív) P. (a nagybirtokosok, a gazdag burzsoázia pártja) t.

LÓPEZ MATEOS, Adolfo (1910) – mexikói politikus. Újságíró, könyvtáros, majd egy. prof. Később szenátor. Több ízben képviseli hazáját különböző gazd. értekezleteken, majd az ENSZ-ben is. A hatalmon levő Intézményes Forr. P. főtitk. 1958–64 közt. eln.

LOPEZ PACHECO, Jesus (1930) – spanyol író. A vidéki életet, a munkások nyomorúságát írja le realista eszközökkel. Magy. *A spanyol polgárháború költészete* (1963) c. antológiában jelenik meg verse.

LÓPEZ RODÓ, Laureano (1920) – spanyol jogász és politikus. Tanulmányait a madridi egy.-en végzi. A közig. jog prof. 1945–53 a Santiago de Compostela-i, 1953– a madridi egy.-en. 1956–62 az Eln. Hiv. adm. főtitk. Az áll. tiszv.-k képzésére és továbbképzésére alakult közp. alapítója és eln. 1962– a gazd.-fejlesztési terv vez. 1965– tárca nélküli min. Az Opus Dei reakciós társ. t.; katolikus ellenzéki politikus. A Kir. Etikai és Pol. Tud. Ak. t.

LÓPEZ SALINAS, Armando (1925) – spanyol író. Realista művész, erősen bírálja a társad.-at. *A bánya* c. reg.-ben (1960) a bányászok nehéz életét írja meg. Magy. *Évről évre* c. reg. jelenik meg (1966).

LÓPEZ VALDIZÓN, José Maria (1929) – guatemalai író. Tanítóként bejárja az országot, s az őslakos indiánok életével foglalkozik. 1949 kezdi irod. tevékenységét, az új guatemalai művésznemzedék egyik kiemelkedő alakja, több ismert guatemalai irod. folyóirat alapítója. A Saker-Ti (Hajnalhasadás) elnevezésű forr. művészcsop. vez. t. 1956 a Guatemalai Írók és Művészek Szöv. megalapítója. Emigrációba kényszerül: előbb Mexikóban, majd Kubában él. Magy. *Virradat előtt* c.-mel jelenik meg novelláskötete (1964).

LOPUHOV, Fjodor Vasziljevics (1886) – szovjet táncművész, balettmester. A pétervári balettisk.-n végez, de már tanulmányai idején többször fellép. 1916– folytat balettmesteri tevékenységet. 1922–30 a leningrádi Ak.-i Opera és Balettszínház, 1931–36 a leningrádi Kis Opera balettegyüttesének vez. 1944–56 a Kirov Opera vez. balettmestere. 1962– a leningrádi konzervatórium rendezői fakultásán a balettmesteri részleg műv. vez. Az OSZSZSZK népművésze (1956).

LOPUHOVA, Lydia (1891) – Angliában élő orosz származású színésznő, táncművésznő. A pétervári színiisk.-t végzi. 1910 a világhírű orosz Gyagilev együttes t.-ként debütál *(Tűzmadár)*. 1911–15 az USA-ban lép fel. 1916–24 ismét a Gyagilev együttessel turnézik. 1925– Angliában él. 1933–34 drámai szerepekben látható, legnagyobbrészt Shakespeare- és Ibsen-színművekben. 1933 visszavonul a színpadtól. 1935 a cambridge-i Művész Színház egyik alapító t., és jelenleg is ig.-sági t.

LORA TAMAYO, Manuel (1904) – spanyol kémikus és min.. A szerves kémia prof. 1933–43 Sevillában, 1943– Madridban. 1962– közokt. min. A spanyol Kir. Ak. Tud. Kut. Tan. t., a Lisszaboni Tud. Ak. tb. t.

LORBEER, Hans (1901) – német (NDK) író és költő. A Szabad Szoc. ifj., majd a Komm. Ifj. Szöv., 1921– Németo. KP t. 1928 a Proletár-Forradalmár Írók Szöv. egyik alapító t. A fasiszták többször letartóztatják. 1945 Piesteritz polgármestere, 1951– itt él irod. munkásságának. Nemzeti-díjas. 1965– a Német Műv. Ak. t. Harcos szoc. író, prózájában és verseiben a proletariátus probléma- és érzelemvilága foglalkoztatja.

LORCA, Alfredo – chilei politikus. A chilei kereszténydem. mozg. egyik alapítója. 1949– a párt aleln. 1957– parl. képv., majd a képv. ház eln.

LOREN, Sophia (eredeti neve: Sofia Scicolone) (1934) – olasz színésznő. Sofia Lazzaro néven kezd filmezni. Első jelentősebb szerepe az *Aida* filmváltozatának címszerepe, majd az *Egy nap a bíróságon* zsebtolvaja (1953). Kiemelkedő alakítása az *Egy asszony meg a lánya* (1960) anyafigurája. Az 1961-es Cannes-i Filmfesztiválon megkapja a legjobb női alakítás díját. Oscar-díjas.

LORENZ, Max (1901) – osztrák énekes. 1926–31 a drezdai opera, 1931–34 a New York-i Metropolitan énekese; tenor, elsősorban Wagner-énekes. 1941–62 a bécsi Áll. Operaház t., a Salzburgi és a Bayreuthi Ünnepi Játékok résztvevője. „Kammersänger" címmel tüntetik ki.

LORRING, Eugen (1914) – amerikai koreográfus. Az amerikai balettint.-et végzi. 1934– különböző színházaknál dolgozik: a Fokin balettnél, az American Ballet és a Ballet Caravan társulatoknál. Modern amerikai zeneszerzők és Britten műveire készült alkotásokat visz színpadra. Az utóbbi években főleg musicaleket koreografál és rendez.

LOSEY, Joseph (1909) – amerikai film- és színházi rendező. A Dartmouth Főisk.-n irod. tört.-et hallgat, majd a Harvard Egy. orvosszakát végzi. 1931– több vez. lap színházi és irod. kritikusa. 1930–32 a Theatre Guild művésze, rendezője, impresszáriója, majd pol. kabarékat vezet. 1937– dokumentumjátékokat ír és rendez. 1948– producer is. Az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Biz.-nál megtagadja a vallomástételt és Európába emigrál, itt forgatja filmjeit, jelenleg Angliában.

LOSONCZY György (1905) – operaénekes. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n végez. 1928– a M. Áll. Operaház ösztöndíjasa, 1929– magánénekese; basszbariton. Európa-szerte sokat vendégszerepel. Érdemes művész (1954), Kossuth-díjas (1956) F. sz.: Wotan *(Nibelungok gyűrűje)*, *Borisz Godunov*, Mefisztó *(Faust)*, Hans Sachs *(Mesterdalnokok)*.

LOSONCZI Pál (1919) – az Eln. Tan. eln. Mezőgazd. munkás, majd a felszabadulás után juttatott földön gazdálkodik. 1945– párttag. 1948–60 a kezdeményezésére alakult barcsi Vörös Csillag Tsz. eln. 1954–56 az MDP KV pótt. 1957– az MSZMP KB t. 1954–64 a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t. 1968– az Elnökség t. 1965–67 a TSZ Tan. t. 1960–67 földművelésügyi min. 1967– az Eln. Tan. eln. 1953– országgy. képv. Kossuth-díjas (1956). A Szoc. Munka hőse.

LOTZ János (1913) – magy. származású amerikai nyelvész. Magyaro.-on szerez diplomát. 1936–47 a stockholmi M. Int. ig. 1947– a Columbia, majd a New York-i egy.-en nyelvészprof. 1968 a M. Nyelvtud. Társ. tb. t. Több könyve és cikke jelenik meg az ált. nyelvészet és a magy. nyelv kérdéseiről. Magy. megj. művei: *Az ember az időben* (1936), *Magyar olvasókönyv idegenek számára* (1938), *Az igék alakja a Jókai-kódexben* (1939), *Két tanulmány* (Egy versrendszer axiomatikája a mordvin népdalok alapján. – Megjegyzések a francia fonéma-rendszerről, társszerző 1963), *A magyar szó etimológiájának kérdéséhez* (1963), továbbá cikkei a *Magyar Nyelv* és a *Magyar Nyelvőr* c. szaklapokban.

LOTZ, Kurt (1912) – német (NSZK) gazd. vez., a Volkswagen-művek eln. Rendőrtiszti isk.-t végez. 1935 átlép a Luftwaffe kötelékébe. A II. vh.-ban részt vesz az afrikai és a SZU elleni hadműveletekben. A háború végén a Luftwaffe vezérkari őrnagya. 1945 amerikai hadifogságban. 1946– a Brown–Bovery villamosipari tröszt ny-német részlegénél dolgozik, 1955– Mannheimban a cég keresk. ig., 1957– a vez.-ség t., majd szóvivője, 1958–67 vezérig. 1961– a Brown–Bovery svájci anyaváll. ig. tan. t., termelési és fejlesztési ig. 1967– a Volkswagen-művek vezérig., 1968– eln. Több ny-német nagyváll. felügyelőbiz. aleln., ill. t.

LOVELL, Sir Alfred Charles Bernard (1913) – angol csillagász. A bristoli egy.-en végzi tanulmányait. 1936–39 és 1945–49 a manchesteri egy.-en fizika előadó, 1949–51 docens, 1951– a rádiócsillagászat prof. 1939–45 a nuffieldi Rádiócsillagászati Int. munkatársa, a Jodrell Bank-i Obszervatórium ig. 1955– a Royal Society, s számos külföldi tud. ak. tb. t. A nközi tud. együttműködés gondolatának kiemelkedő képv.

LOVELL, James A. (1928) – amerikai űrhajós. Haditengerészeti Ak.-t végez, majd különböző beosztásokban szolgál. Mint űrhajós első ízben 1965 Frank Bormannel, a Gemini 7 típusú űrhajón hajt végre 330 órás űrrepülést, majd a Gemini 12-n repül 94 órát. 1968 dec. az Apolló 8 típusú űrhajón harmadmagával 147 órás űrrepülést hajt végre a Hold körül; haditengerészeti kapitány.

LOVINESCU, Horia (1917) – román drámaíró. Fiatal korában a rádiónál dolgozik, színdarabokat fordít és átdolgoz. A C. I. Nottáról elnevezett színház ig. Bukarestben, a Román Pen Club aleln. Önálló drámáit főleg pszichológiai problematika jellemzi. Áll.-díjas. Magy. megj. művei: *Estéli vendég* (színmű 1955), *A lerombolt fellegvár* (színmű 1955), *Piros hajnal...* (színmű 1959), *Egy művész halála* (színmű 1965).

LOWELL, Robert T. S. (1917) – amerikai költő. Az Ohio állami és a Harvard Egy.-et végzi. 1947–48 Guggenheim-ösztöndíjas és a Kongresszusi Könyvtár költészeti konzultánsa. 1947 a Pulitzer-díjat és az USA Műv. és Irod. Ak. díját kapja meg. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág*ban jelennek meg versei.

LŐRINC György (1917) – balettművész, koreográfus. Bp.-en Szentpál Olga isk.-jában, Párizsban J. Egorova balettisk.-jában és Angliában Kurt Jooss táncisk.-jában tanul. 1932–38 a Szentpál-tánccsop. t.-ként és szólóesteken szerepel. 1939–48 kat., majd hadifogságban. 1948–49 a Szegedi Nemzeti Színház koreográfus-balettmestere. 1949–50 a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. testkultúra tanszak vez. 1950–61 a Táncműv. Isk., majd az Áll. Balett Int. ig. 1961– a M. Áll. Operaház balettig. 1950– egyidejűleg az Áll. Balett Int.-ben a klasszikus balett és emelés tanára. F. m.: Koreográfiák: Mozart: *Tavaszi komédia*, Bartók: *A csodálatos mandarin*, Dávid Gyula: *A nádasban*, Sugár Rezső: *Ácisz és Galatea*, *A tenger leánya*. Könyve: *A balettművészet felé* (1961).

LÖVLIEN, Emil (1899) – norvég politikus. 1914–33 gazdálkodó és erdei munkás. 1923– az Erdei és Mezőgazd. Munkások Szöv. vez.-ségi t. 1933–34 a *Munkás* c. lap szerk. 1937–38 az oslói szaksz.-ek képv. testületének vez.-ségi t. 1924–26 a norvég KP egyik m. szerv. vez.-ségi t., 1934–40, majd 1945 a KP titk., 1945–49, majd 1954–61 parl. képv. és a komm. képv. csop. eln., 1946–65 a KP eln. Számos pol. cikk és kiadvány szerzője.

LÖWITH, Karl (1897) – német (NSZK) filozófus. 1928–36 egy. docens Marburgban, 1936–41 a Szendai Egy. (Japán) prof., majd az USA-ban a Hartford teológiai szemináriumot vezeti, 1949– a New York-i szociológiai főisk., 1952– a heidelbergi egy. tanára. 1928– publikál, számos mű szerzője. A heideggeri filozófiához kapcsolódik, amelyet azonban később bírál. Ma fő kutatási ter.-e az újabbkori filozófiatört.

LU Ting-ji (1904) – kínai politikus. A sanghaji egy.-en tanul, s itt lesz a Kínai KP t. Később a SZU-ban folytatja tanulmányait, majd hazatérése után a komm. ifj. szöv.-ben dolgozik. 1933– a hads. pol. oszt.-án tevékenykedik, 1937– vez. beosztásban. 1945–69 KB t. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1954–66 a KB prop. oszt. vez. 1956–69 PB pótt., 1959– min. elnökh., 1962–69 KB titk. 1965–66 művelődésügyi min.

LUBAC, Henri de (1896) – francia teológus. 1913 belép a lyoni Jezsuita-rendbe. Az I. vh.

után filozófiai és teológiai tanulmányokat folytat. 1927– lelkész. 1929– a lyoni egy. teológia fakultásának prof. 1942–44 német fogságban. 1950–58 között nem ad elő, 1958– ismét prof. Lyonban. Az ak. t.

LUBARDA, Petar (1907) – jugoszláv festőművész. A belgrádi Képzőműv. Ak.-n, majd a párizsi Académie des Beaux Arts-on tanul. 1945 után Cetinjében (Montenegró) él és alkot; 1950 visszatér Belgrádba. Tájképeket és életképeket fest. 1961– a Jugoszláv Tud. és Műv. Ak. t.

LUCEBERT (eredeti neve: Swaanswijk L. J.) (1924) – holland festő és költő. Berlinben, Bulgáriában, Francia-, majd Spanyolo.-ban jár és dolgozik. Önálló kiállításokat rendez. Több irod. és képzőműv. díj nyertese. Magy. a *Németalföldi költők antológiájá*ban jelent meg verse (1965).

LUDEMISZ, Menelaosz (1915) – görög író. Kora ifjúsága óta foglalkozik irod.-mal. A Görög Írószöv. t. Több irod. díj tulajdonosa. A polgárháború elvesztése óta emigrációban él. Magy. a *Jelenkor* c. folyóiratban (1963) jelennek meg versei.

LUDWIG, Christa (1924) – osztrák énekesnő. Frankfurtban tanul és ott debütál is. 1955– a bécsi Áll. Operaház t.; alténekesnő. Főleg Mozart- és Strauss-szerepekben lép fel. Részt vesz a Salzburgi Ünnepi Játékokon is. A „Kammersängerin" c. tulajdonosa.

LUGOSSY Jenő (1915) – művelődésügyi min. h. A Csepeli WM gyárban munkás, tisztv., majd a Shellnél lerakatvez. 1945–48 pártmunkás. 1948–50 Vas m. főispánja. 1950–51 az MSZT oszt. vez. 1951 leváltják funkciójából, munkásként, majd diszpécserként dolgozik. 1955 a bp.-i ped. főisk.-n tanári diplomát szerez. 1955–57 tanár, majd isk. ig. 1957–61 az MSZMP KB aloszt. vez. 1961– művelődésügyi min. h.

LUISI, Héctor (1920) – uruguayi politikus és jogász. Haditengerészeti isk.-n és jogi karon tanul. A Colorado P. tagjaként előbb képv., majd szenátor és az alkotmányelőkészítő biz. t. 1967–68 külügymin.

LUKÁČ, Emil Boleslav (1900) – szlovák költő és műfordító. Pozsonyban, Párizsban és Lipcsében tanul, evangélikus lelkész, majd középisk. és főisk. tanár, szerk. A II. vh. előtt a Szlovák Írószöv. titk. Az ún. szlovák államban nemzetgy. képv. A felszabadulás után az isk.-ügyi megbízotti hiv.-ban oszt. vez., 1951–55 a pozsonyi szlovák múzeumban dolgozik. Első verseit magy. írja, Ady és a *Nyugat* nemzedéke volt rá hatással. Úttörő munkát végzett a magy. irod. szlovák bemutatásával.

LUKÁCS Ervin (1928) – karmester. A Fodor Zeneisk.-ban zongorázni, a bp.-i Konzervatóriumban zeneszerzést tanul. 1951–56 a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a zongoratanszak és a karmesterképző hallgatója. 1946–52 közben elvégzi a bp.-i orvostud. egy.-et is. 1954–56 a Néphads. Művészegyüttesének karmestere. 1956–57 a Miskolci Nemzeti Színház és a szimfonikus zenekar vez. karnagya. 1957– a M. Áll. Operaház korrepetítora, majd karmestere. 1957–59 a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. 1961–62 ösztöndíjasként Rómában, a Santa Cecilia Ak.-n tanul. Operaházi munkássága mellett sokat hangversenyez itthon és külföldön, 1962 Rómában, a III. nközi karmesterversenyen I. díjat nyer. Liszt-díjas (1965).

LUKÁCS György (1885) – filozófus, esztéta. A bp.-i és a berlini egy.-en tanul. 1903–08 részt vesz a Thália Társ. megalapításában, majd munkájában. Munkatársa a *Szerda*, a *Nyugat*, a *Huszadik Század* c. folyóiratoknak. 1909–12 külföldi tanulmányutakat tesz, 1912–17 Heidelbergben él. 1918– párttag. 1919 a Tanácsközt. idején közokt.-ügyi népbiztos és az 5. hadoszt. pol. mb. 1919–45 emigrációban; 1919–29 Bécsben a KMP egyik vez. 1929 Bp.-en illeg. munkát végez. 1929–31 Moszkvában a Marx–Engels Int.-ben dolgozik. 1931–33 Berlinben él, a német komm. írócsop. vez. és a német Írószöv. berlini tagozatának aleln. 1933–45 Moszkvában a SZU Tud. Ak. Filozófiai Int.-ben dolgozik, a *Lityeraturnij Krityik* c. folyóirat belső munkatársa. 1935– az *Internationale Literatur*, 1938– az *Új Hang* c. folyóirat szerk. biz. t. 1945 hazatér, az ideiglenes nemzetgy. képv., irod. pol., filozófiai és esztétikai munkásságot folytat. 1946–50 a *Fórum* c. folyóirat szerk. biz. t. 1956 őszén az első Nagy Imre-korm. t. Akkori politikai lépéseit és ezzel összefüggő ideológiai nézeteit az MSZMP később bírálja. 1956-ban felfüggesztett párttagságát az MSZMP vez. szervei 1968-ban visszaállítják. 1946–58 az ELTE tanára (nyug.). 1948–57 a BVT t. 1949– az MTA t. 1955– az NDK Tud. Ak. és a Német Műv. Ak. t. 1956– a Lengyel Tud. Ak. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1955). Filozófiai és esztétikai munkásságában kezdetben a szellemtört. isk. képv., majd a marxizmus felé fordul. A mai marxista filozófia és esztétika egyik legkimagaslóbb képv. F. m.: *A lélek és a formák* (1910), *A modern dráma fejlődésének története* (1911), *Die Theorie des Romans* (1920), *Geschichte und Klassenbewusstsein* (1923), *Írástudók felelőssége* (1944), *Balzac, Stendhal, Zola* (1945), *Goethe és kora* (1946), *Nagy orosz realisták* (1946, 2. kiad. I–II: 1952), *Nietzsche és a fasizmus* (1946), *Az újabb német irodalom története* (1946), *Irodalom és demokrácia* (1947), *A polgári filozófia válsága* (1947), *A történelmi regény* (1947), *A realizmus problémái* (1948), *Új magyar kultúráért* (1948), *Der junge Hegel* (1948), *Marx és Engels irodalomelmélete* (1949), *Adalékok az esztétika történetéhez* (1953), *Az ész trónfosztása* (1954), *Német realisták* (1955), *A különösség mint esztétikai kategória* (1957), *Il significato attuale del realismo critico* (1957), *Wider der missverstandenen Realis-*

mus (1958), *Az esztétikum sajátossága I–II.* (1965), *Művészet és társadalom* (1968).

LUKÁCS József (1925) – elektromérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1948–49 a Ganz Villamossági Gyár tervező mérnöke. 1949– a gyár kutatási oszt.-án dolgozik, később az ebből megalakuló Villamosipari Kut. Int. tud. munkatársa, majd az Int. ig. A műszaki tud. dr.-a (1967). Kossuth-díjas (1953). Erősáramú félvezetőtechnológiával foglalkozik.

LUKÁCS Margit (1915) – színésznő. Elvégzi a Színműv. Ak.-át. 1936– a Nemzeti Színház ösztöndíjasa, majd 1937– a mai napig r. t. Elsősorban klasszikus művek drámai hősnőit alakítja, de játszik vígjátéki és modern szerepeket is. Jászai-díjas (1957), Érdemes művész (1958), Kossuth-díjas (1963). F. sz.: Színpadon: Éva (Madách: *Az ember tragédiája)*, Gertrudis (Katona: *Bánk bán*) Az Éj királynője (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Shakespeare: *Macbeth*, Cleopatra (Shakespeare: *Antonius és Cleopatra*), Jelena (Csehov: *Ványa bácsi*), Johanna (Honegger–Claudel: *Johanna a máglyán*), Klütaimnésztra (Gyurkó: *Szerelmem Elektra*), Crescentia (Németh: *Széchenyi*). Filmen: *Dankó Pista* (1940), *Elnémult harangok* (1940), *Néma kolostor* (1941).

LUKÁCS Miklós (1905) – karmester. A berlini zeneműv. Főis.-n tanul. 1930–43 Németo.-ban opera- és hangversenykarmester. 1943– a M. Áll. Operaház karmestere. 1966– ig. 1949– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára, az énekfőtanszak és az operatanszak vez. 1950– egyidejűleg a bp.-i MÁV Szimfonikus Zenekar vez. karnagya. Kiemelkedőek Wagner-vezénylései. Külföldön is sokat vendégszerepel. Érdemes művész (1956).

LUKJANYENKO, Pavel Pantyelejmonovics (1901) – szovjet mezőgazdász, növénynemesítő. A kubáni mezőgazd. főisk.-n tanul. 1926–29 a Kubán-Fekete tengeri int.-ben dolgozik. 1930–56 a krasznodari növénynemesítő állomás tud. munkatársa, majd ig. h. 1956– a krasznodari Mezőgazd. Kut. Int. búzanemesítési oszt. vez. Több búzafajta (pl. a Bezosztaja fajták) nemesítése fűződik nevéhez. 1948– a SZU Mezőgazd. Ak., 1964– a Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1946), Lenin-díjas (1959), a Szoc. Munka hőse (1957).

LUKÁCS Pál (1919) – brácsaművész. A Zeneműv. Főisk.-n hegedű- és énektanszakon tanul. 1946–47 a főisk. énektanára, 1947– uo. a brácsafőtanszak vez. 1947– egyidejűleg a M. Áll. Operaház szólóbrácsása. Itthon és külföldön rendszeresen hangversenyez. 1948 a genfi nközi zenei versenyen 2. díjat nyer. Inspirált és bemutatott több új magy. és külföldi brácsaművet. Érdemes művész (1952), Kossuth-díjas (1965). F. m.: *Fekvésváltó gyakorlatok brácsára* (1960).

LUNDBERG, Bo Klas Oskar (1907) – svéd repülőmérnök. Tanulmányait a Stockholmi Műszaki Egy.-en végzi. 1931–35 repülőgéptervező, berepülő pilóta. 1935–37 repülőgépgyárban dolgozik, 1937–38 a polg. légiforgalmi társ. felügyelője. Repülőgéptervező, a J–22 típusú vadászgépek előállítója, 1944–47 a Svéd Repülésügyi Kut. Int. oszt. vez., 1947– vezérig. Kutatási ter.-e a szuperszónikus repülőgépek tervezése és előállítása, e témakörben több cikket, könyvet publikál.

LUNDEGAARDH, Per Henrik (1888) – svéd növénycitológus és fiziológus. 1913 a stockholmi főisk. botanika szakán docens. 1915 a lundi egy.-en, majd Csehszlovákiában és USA egy.-eken és labor.-okban dolgozik. 1935–55 a Mezőgazd. Főisk. növényfiziológiai tanszékvez. tanára, a Svéd Tud. Ak., a Műszaki Tud. Ak., az Erdő- és Mezőgazd. Ak. t., számos külföldi tud. társ. és ak. t., tb. t. Jelentősek a citoplazma vizsgálatára, a növény CO_2 asszimilációjára, a szervezet és a környezet közötti összefüggésekre vonatkozó ökológiai kutatásai.

LUNDKVIST, Niels Artur (1906) – svéd író, költő és kritikus. Kisparaszt családból származik. 1928 megj. első verseskötete, az ún. Primitívek csop.-hoz tartozik, később szürrealista. Útleírásai realista társad. kritikai elemeket tartalmaznak. 1959 Lenin-békedíjjal tüntetik ki. A BVT aleln. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelentek meg versei.

LUNDQUIST, Evert E. E. O. (1904) – svéd festőművész. A svéd Képzőműv. Főisk.-n, majd a párizsi Julian Ak.-n tanul. 1960– Stockholmban a festészeti tanszék tanára. A Svéd Műv. Ak. t. Képei tbk. a Svéd Nemzeti Múzeumban láthatók. Figurális kompozíciókat, állatképeket és tájakat fest.

LUNS, Joseph Marie A. H. (1911) – holland külügymin. (1952 óta). Európa több egy.-én jogi és közgazd. tanulmányokat folytat. 1938–49 külügyi szolgálatban (Bern, Lisszabon, London), 1949–52 állandó ENSZ küldött, 1956– képv., 1958–59 a NATO Tan. eln.

LUPORINI, Cesare (1909) – olasz filozófus. 1956– egy. tanár, 1959– a firenzei egy. erkölcsfilozófia prof., a pisai egy.-en pedig filozófiatört.-et ad elő. 1936– liberálszoc., 1943– az Olasz KP t., később a KB-nak is. Az ellenállás résztvevője. 1958–63 szenátor. Magy. a *Valóság* c. folyóiratban jelenik meg cikke.

LUPU, Petre (1920) – román politikus. 1950– a román KP KB apparátusában dolgozik. 1965–68 a KB VB pótt., 1968– t. Az államtan. szervezési és bérezési kérdésekkel foglalkozó biz. eln.

LURIJA, Alekszandr Romanovics (1902) – szovjet pszichológus. Elvégzi a kazanyi egy. bölcsészeti fakultását. 1923– a moszkvai, Krupszkajáról elnevezett komm. nevelési ak.-n tanít. 1937 elvégzi az 1. sz. moszkvai orvostud. főisk.-t. 1937– a ped. tud. dr.-a. 1943– az orvosi tud. dr.-a. 1945– a moszkvai egy prof. 1947– az OSZSZSZK Ped.

Tud. Ak. t. A neuropszichológiának és a funkciók lokalizálásának világszerte elismert szaktekintélye.

LUTOSLAWSKI, Witold (1913) – lengyel zeneszerző. A varsói Zeneműv. Főisk.-n zeneszerzést és zongorázni tanul. Korai, neoklasszicista művei után – *Zongoraszonáta* (1934), *Szimfonikus variációk* (1938), *Variációk egy Paganini témára, két zongorára* (1941), *Szimfónia* (1947) – a II. vh.-t követő időben a népi alapokon nyugvó folklorista isk. reprezentánsa. A neoklasszicista és folklorista irányzat párosul *Versenymű zenekarra* c. művében (1954). Bartók emlékére írt műve a *Gyászzene* (1958). Számos kitüntetés és Áll.-díj (1955, 1964) birtokosa. 1959 és 1962 UNESCO-díjjal tüntetik ki.

LUVSZÁN, Szonomin – mongol politikus. 1957–59 pekingi nagykövet. 1959–60 min. elnökh. 1960–64 moszkvai és kubai nagykövet. 1963– a Népi Forr. P. KB és PB t.

LUZ, Kadis (1895) – az izraeli parl. eln. Az odesszai agrártud. főisk.-n nyer képesítést. 1920 Palesztinába települ. 1935–40 az Izraeli Ált. Munkásszöv. (Hisztadrut) vez.-ségében, majd a mezőgazd. munkások szaksz. titk. 1955–59 földművelésügyi min. 1951– a Kneszet (parl.) t. 1959– eln. Számos cikket ír munkaügyi problémákról és a mezőgazd. szövetkezeti mozg.-ról.

LUZARDO, Manuel Garcia (1906) – kubai belker. min. Tanulmányai végeztével bekapcsolódik a munkásmozg.-ba. Elvégzi az illeg. marxista–leninista pártisk.-t. 1946–50 a Kubai Népi Szoc. P. (komm. párt) listáján parl. képv. Ezt követően illeg. szaksz. és pártmunkát végez. A forr. győzelme után különböző gazd. posztokon dolgozik. A KP KB t.

LUZSICZA Lajos (1920) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1947–50 Tatabányán rajztanár és a képzőműv. szabadisk. vez. 1953–60 a bp.-i ped. főisk. tanára, a Műcsarnok ig. 1961– a M. Képzőművészek Szöv. vidéki titk. 1950– vesz részt hazai és külföldi kiállításokon. Festészetének jellemző témavilága a hegyvidéki táj. Legutóbbi önálló kiállítása 1963 Bp.-en. SZOT-díjas (1964).

LÜ Cseng-cao (1903) – kínai kat. vez., politikus. ÉK-Kínában kat. isk.-t végez. A japánellenes háború elején ezredpar. a Kuomintang hads.-ben. Csapatai szétverése után partizántevékenységet folytat É-Kínában, csatlakozik az ott harcoló komm. erőkhöz, s maga is belép a Kínai KP-ba. 1945–56 KB pótt., 1956–69 KB t. 1946–48 az ÉK-Kínai Egyesített Dem. Hads. par. h. 1949–65 vasútügyi min. h. 1965– min. Több alkalommal vezet vasútügyi delegációt külföldre, így Magyaro.-ra is. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. Vezérezredes, a Honv. Biz. t.

LÜ Csi (1909) – kínai zeneszerző. 1935 részt vesz a forr. mozg.-ban. A 30-as évek végétől a forr. bázister. központjában, Jenanban irányítja a zenei munkát. A felszabadulás után a Kínai Zeneműv. Szöv. eln., s egyben főtitk. Számos tömegdal szerzője. A kult. forr.-ban a sajtó támadja.

LÜBKE, Heinrich (1894) – német (NSZK) politikus. Az I. vh.-ban önkéntes. 1921-ig mezőgazd.-i, geodéziai, telepítésügyi, agrotechnikai tanulmányokat folytat a bonni mezőgazd. főisk.-n, valamint a berlini és a münsteri egy.-en, földmérő mérnök. 1923– mezőgazd. szerv.-ekben tevékenykedik. 1926–33 a Német Parasztság nevű szerv. ig., a Centrumpárt t. 1931–33 a porosz tartományi gyűlés képv. 1934-ig a Bauernland telepítő társ. ig. Nagyarányú visszaélések alapos gyanúja miatt elbocsátják és 1934 febr.–1935 okt. bebörtönzik. Később a Schlempp-építőcsop. vez. h., majd 1944– vez. Különböző koncentrációs táborok és fontos kat. létesítmények építését irányítja. 1945– a CDU t. 1946–53 az É-rajna-vesztfáliai parl. képv. 1947–52 uo. földművelésügyi min. 1949–50, 1953–59 a szövetségi gyűlés képv. 1953–59 az NSZK földművelésügyi min. 1959–69 az NSZK eln.

LÜCKE, Paul (1914) – német (NSZK) politikus. Lakatostanuló, majd kovács. 1928–35 ifj. vez. a katolikus ifj. mozg.-ban. 1935– a páncélosoknál kat. szolgálatot teljesít. 1937–39 tűzszerész- és fegyvermérnöki kiképzést kap Berlinben. A II. vh. idején felülvizsgáló átvevőtiszt a berlini hadiüzemekben. 1944 súlyosan megsebesül. 1945–49 a közig.-ban dolgozik. 1945 a CDU t., a párt egyik alapítója az oberbergi körzetben. 1949– a szövetségi Gyűlés képv. 1953–57 a CDU-CSU-frakció elnökh. 1954–56 a Deutscher Gemeindetag (helyi önkormányzatok tan.) eln. 1957–65 lakásépítési min. 1965–68 belügymin.

LÜDI, Werner (1888) – svájci geobotanikus. 1927–32 Bernben egy. docens, 1931–58 a zürichi geobotanikai kut. int. ig. Több külföldi ak. t. Főleg geobotanikával, ökológiával, növényszociológiával, alpesi botanikával foglalkozik.

LWOFF, André Michel (1902) – francia mikrobiológus. Tanulmányait a Sorbonne-on végzi. 1925– a Pasteur Int. munkatársa. 1925–38 a labor. vez., 1938– a mikrobiológiai fiziológia részleg vez. 1959– a párizsi egy. prof. Számos francia és külföldi tud. társ. t., orvosi Nobel-díjas (1965), s más kitüntetések tulajdonosa. A megosztott Nobel-díjat (F. Jacob-bal és J. Monod-val) a fehérjeszintézis gének általi irányításának magyarázatáért kapja.

LYNCH, John (1917) – ír min. eln. A dublini egy.-en jogot végez. 1948– képv., 1950–57 Corkban városatya. 1951–54 államtitk. 1957–59 oktatásügyi, 1959–65 ipari és keresk., 1965–67 pénzügymin., 1967– min. eln.

LYNDEN, Carel Diederic Aernout van (1915) – holland közgazdász és politikus. A leideni egy.-en végez. 1945–53 a Holland Bank oszt. vez. Különböző pénzügyi biz.-ok t., pl. 1953–56 az Európai Szén- és Acélközösségben. 1956– a Benelux Gazd. Unió főtitk.

LYNEN, Feodor (1911) – német (NSZK) biokémikus. A müncheni egy.-en tanul. 1942– uo. docens, 1947– rk. tanár, 1953– a biokémia tanára. 1954– egyidejűleg a müncheni Max Planck Sejtkémiai Int. ig. A müncheni Bajor Tud. Ak. t. Nobel-díjas (K. Blochhal, a zsírsavak és koleszterin bioszintézisének felderítéséért, 1964).

LYNG, John Daniel (1905) – norvég külügymin. Jogi diplomát szerez, majd ügyvédi gyakorlatot folytat. 1943 a stockholmi norvég nagykövetség, 1944 a londoni norvég adm. munkatársa. 1945 államügyész, majd városi bíró Trondheimben. 1947 Legf. B.-i ügyvéd, 1963 egy hónapig min. eln., 1964–65 megyefőnök, 1965– külügymin. 1945–47 a Höyre (konzervatív) P. trondheimi szerv. eln. 1946– a párt orsz. vez.-ségének t. 1950–53 a párt parl. csop. aleln., 1958–65 eln. 1953, majd 1958–65 az É-i Tan. t., 1963–65 a norvég delegáció vez. és a Tan. elnökségének t.

M

MA Sze-cung (Sitson Ma) (1910) – kínai zeneszerző. 12 éves korában kerül Párizsba, ahol elvégzi a hegedű és zeneszerzés tanszakot. 1929 hazatér Kínába. Nagy érdemei vannak a hazai zenei oktatás megteremtésében, a kínai zenei nyelv kialakításában, sikeres előadóművész. 1949 a Zeneműv. Szöv. aleln., a pekingi Zeneműv. Főisk. ig., az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. aleln., 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. A kult. forr. megindulása után családjával együtt Honkongba, majd az USA-ba távozik.

MAAZEL, Lorin (1930) – amerikai karmester. Pittsburgh-ben tanul, már 9 éves kora óta vezényel és hegedűszóló-művész. A Pittsburgh-i Szimfonikus Zenekar másodkarmestere, több alkalommal szerepel Európában, D-Amerikában, Ausztráliában stb. 1964– a berlini Deutsche Oper főzeneig. és a berlini rádió szimfonikus zenekarának vez.

MACAPAGAL, Diosdado (1911) – Fülöp-szigeti politikus. A Santo Tomás Egy.-en végez. 1946–48 diplomáciai szolgálatban, 1949–56 liberális párti képv., 1957–61 a Liberális P. eln., 1957–61 közt. aleln., 1962–66 eln., az USA-val való szoros együttműködés híve.

MACBRIDE, Séan (1904) – ír jogász, a Jogászok Nközi Szöv. főtitk. (1963 óta). Párizsban és Dublinban végzi egy. tanulmányait. Az ír nemzeti függetlenségi mozg.-ban való részvétele miatt többször letartóztatják. Újságíró, majd 1937– ügyvéd. 1946 a Republikánus P. egyik alapítója. 1947 beválasztják az ír parl.-be. 1948–51 külügymin. és az OEEC tan. aleln., 1954–57 az Európa Tan. ír delegáltja.

MACDIARMID, Hugh (eredeti neve: Christopher Murray Grieve) (1892) – skót költő. Edinburgh-ben tanul, újságíró lesz. Skót nemzeti költő, Burns tradícióinak a folytatója. A Skót Nemzeti P. egyik alapítója. A 30-as években a munkásoszt. oldalára áll, marxista nézeteket vall. A Skót Pen Club alapítója. A *Voice of Scotland* szerk. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

MAC DONALD, Bryan (1928) – kanadai táncművész, koreográfus. 1951–53 a Kanadai Nemzeti Balett t., 1956– vez. és balettmestere. 1964– a Svéd Kir. Balett vez. Főbb alkotásai: *A lakodalmi csokor*, *Az emberiség hajnalán*, *Capriccio*, *Szereti ön Bachot?*

MACDONALD, Malcolm John (1901) – angol diplomata. Oxfordban végzi tanulmányait. 1929–45 munkáspárti képv. 1931–35 domíniumügyi államtitk., majd 1935–38 domíniumügyi min. 1939–40 gyarmatügyi min. 1940–41 egészségügy-min. 1941–46 kanadai főmb., 1946–48 Brit-Borneó főkormányzója. 1948–55 DK-ázsiai, 1955–60 indiai főmb., 1963– kenyai kormányzó, majd főmb. 1965–66 a brit korm. különleges mb.-ja K- és Közép-Afrikában, 1966– egész Afrikában. Számos egy. tb. dr.-a.

MacDOUGALL, Sir George Donald Alastair (1912) – angol közgazdász. Oxfordban végzi tanulmányait, 1936–39 a leedsi egy.-en előadó, 1939–45 és 1951–53 a Sir Winston Churchill Stat. Iroda munkatársa, közben 1945–50 Oxfordban tanít. 1951–52 az egy. nközi gazd. tani tanszékén docens, 1948–49 Párizsban az OEEC közgazd. ig., 1962–64 az Orsz. Gazd. fejlesztési Tan. közgazd. ig. 1964– a Gazd. Min. főig.

MACEDO SOARES E SILVA, Edmundo de (1901) – brazil nagytőkés. Portugál származású, francia nevelésű ex-tábornok, Brazília egyik leggazdagabb és legbefolyásosabb személyisége. Egy időben Guanabara áll. kormányzója. Jelenleg a Brazil Vasipari Int., a brazíliai Mercedes Benz Váll., a Vasiparosok Szöv., és az Orsz. Ipari Szöv. eln. Egyik alapítója a Volta Redondának, a brazil acél- és kohóipar közp.-jának. 1967– ipari és keresk. min.

MAČEK, Iván (1908) – jugoszláv politikus. Ácsmunkás, 1930– KP t., a Faipari Szaksz.-ben végez aktív tevékenységet. Többször is emigrálni kénytelen, 1936– 37 a SZU-ban tartózkodik, visszatérése után letartóztatják és 4 évre ítélik. 1941 aug. megszökik és részt vesz a szerbiai felkelés szervezésében. 1942 Szlovéniába megy és több fontos kat. és pol. feladatot hajt végre. A felszabadulás után Szlovénia első korm. min.-e és korm. elnökh., a Szlovén KP KB VB, 1969-ig a JKSZ KB elnökségének t. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

MACEK, Josef (1922) – cseh történész. 1948–50 a prágai tört. int. 1950–52 a pol. és gazd. főisk. tanára. 1952– a Csehszlovák Tud. Ak. Tört. tud. Int. ig., 1963– a CSKP KB ideológiai biz. t., 1966– KB t. 1964– nemzetgy. képv., 1966– a Csehszlovák Béketan. eln., 1962– a BVT és a Csehszlovák Tud. Ak. elnökségi t. A nközi tört. tud. társ. és a párizsi modern történész társ. t. Áll.-díjas. Magy. megj. művei: *A huszita forradalmi mozgalom* (1953) s több cikke magy. tört. szaklapokban.

MACHADO VENTURA, José Ramón (1930) – kubai egészségügyi min. (1961 óta). 1956 orvosi diplomát szerez, s bekapcsolódik az ekkor meginduló forr. harcba. Először az egy.-en, majd a felkelő hads.-ben tevékenykedik. A forr. győzelme után az eln. kormányőrség par., majd a hads. egészségügyi főnöke. Több nközi értekezleten képv. hazáját. A Kubai KP KB t.

MACHATSCHKI, Felix (1895) – osztrák geológus. 1927-ig tanársegéd a grazi egy.-en, majd Rockefeller-ösztöndíjasként Oslóban, Göttingenben és Angliában folytat kut. munkát. 1930– a tübingeni egy. Ásványtani Int. ig., 1941– a müncheni, 1943– a bécsi egy. prof. A Bajor, az Osztrák, a Svéd Tud. Ak., a római Lincei Ak. és számos geológiai társ. t., tb. t. A Nobel-díj Biz. t. Kutatásai vezettek a szilikátok mai átfogó rendszerének és genetikai jelentőségének felismeréséhez.

MACIU, Vasile (1904) – román történész. A bukaresti egy.-en prof. A Román Ak. lev. t. Románia legújabbkori tört.-ével foglalkozik. Áll.-díjas.

MACKEVICS, Vlagyimir Vlagyimirovics (1909) – a SZU mezőgazd. min. (1965 óta). Elvégzi a harkovi zootechnikai főisk.-t. 1932–46 a közép- és felsőfokú szakokt. ter.-én dolgozik. 1939– SZKP t. 1946–52 az Ukrán SZSZK-ban különböző vez. beosztásokat tölt be. 1953 a SZU mezőgazd. és begyűjtési min. első h., 1953–55 a mezőgazd. min. első h., 1955–60 min. 1956 a SZU min. tan. mezőgazd.-gal foglalkozó elnökh. 1956–57 a SZU min. tan. mellett működő rövid lejáratú mezőgazd. tervezési áll. biz. elnökh., 1957–61 a SZU Áll. Tervbiz. elnökh. 1961–65 a Szűzföldhatárter. szovjet eln., 1956–61 és 1966– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

MacLANE, Saunders (1909) – amerikai matematikus. A Yale Egy.-en, a chicagói egy.-en és Göttingenben (Németo.) tanul. 1938–47 a Harvard Egy.-en tanársegéd, docens, majd prof. 1947– a chicagói egy.-en mat. prof. 1948–52 az USA Mat. Társ. aleln., majd eln. 1954–58 a Nközi Mat. Szöv. VB t., 1958–62 az USA Tud. Ak. tan.-ának t., s még számos tud. társ. t., mat. kiadványok szerk. Alapvető eredményeket ért el a homologikus algebrában, valamint a funktorok és kategóriák ált. elméletében.

MACLEAN, Sir Fitzroy Hew (1911) – angol politikus. Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait. 1933 diplomáciai szolgálatba lép. 1934–37 a párizsi, 1937–39 a moszkvai követségen titk. A II. vh.-ban először a légierőkhöz kerül, majd mint dandártábornok a jugoszláv partizánok mellett működő brit kat. misszió vez. A háború után a menekültügyi biz. vez. Konzervatív képv. 1954–57 államtitk.

MACLEISH, Archibald (1892) – amerikai költő, közéleti személyiség. A Harvard és a Yale Egy.-en végez. 1920–23 ügyvédi pályán működik, ezután kezd hivatásszerűen irod.-mal foglalkozni. 1939–44 a Kongresszusi Könyvtár vez., ugyanekkor Roosevelt eln. tanácsadója. 1942 a Háborús Tájékoztatási Hiv. ig. h. 1944–45 külügymin. h. 1945–47 az UNESCO-nál tölt be vez. pozíciókat. 1949–64 a Harvard Egy. és az Amherst Főisk. prof. 1953–56 az USA Műv. és Irod. Ak. eln. Pulitzer-díjas. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág*ban jelennek meg versei.

MACLEOD, Iain Norman (1913) – angol politikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1948–50 a Konzervatív P. belpol. kut. részlegének vez. 1950– képv. 1952–55 egészségügyi min., 1955–59 munkaügyi és társad.-biztosítási, 1959–61 gyarmatügyi min., 1961–63 a Konzervatív P. és alsóházi csop.-ja vez. 1963–65 a *Spectator* c. lap szerk.

MACMILLAN, Harold (1894) – angol politikus és üzletember. Konzervatív párti politikus, az üzleti életben is jelentős szerepet játszik, 26 esztendős korában tulajdonos-ig. a Macmillan and Co. kiadóváll.-nak, amely az angol könyvkiadás egyik nagyhatalma. 1926–45 képv. Churchill háborús kabinetjében komoly pozíciót bíz rá, 1942– gyarmatügyi államtitk. 1945 néhány hónapig légügyi min., 1951–54 lakás- és városgazdálkodási min., 1954 hadügymin., 1955– külügymin., majd pénzügymin. 1957–63 min. eln., 1963– váll. vez.

MACMILLAN, Kenneth (1929) – angol koreográfus. A Sadler's Wells Ballet (a későbbi Royal Ballet) isk.-jában tanul, majd itt koreográfus. Főleg a 20. sz. zeneszerzőinek kompozícióira készít baletteket. Tbk. szimfonikus balettet komponál Bartók *Zene húros és ütőhangszerekre és cselesztára* c. művére. Legjobb művének Stravinsky *Le sacre du printemps* c. balettjét tartják. 1966–67 a Ny-berlini Deutsche Oper vez. koreográfusa.

MACNAUGTON, Alan Aylesworth (1904) – kanadai politikus. A McGill Egy.-en, majd Londonban tanul. Montrealban ügyvédi gyakorlatot folytat. 1949– képv. 1958–63 a parl. egyik biz. eln. 1963–66 a képv. ház eln. A Liberális P. t.

MAC ORLAN, Pierre (eredeti neve: Dumarchais) (1883) – francia reg.-író. A francia irod. „nagy öregjei" közé tartozik. Műfaja a kalandreg.-hez (ennek egyik meghonosítója Franciao.-ban) áll legközelebb. *Ködös utakon* c. reg.-éből sikeres film készül. A Goncourt Ak. t.

MACOVEI, Gheorghe (1880) – román geológus. A Román Ak. t., 1920–58 egy. prof., az Áll. Geológiai Biz. tb. eln. Geológiai kutatásokat végez D-Dobrudzsában és a K-Kárpátokban, ezenkívül geológiai és hidrogeológiai kutatásokat a kirgiz sztyeppen és a Balkánon. Áll.-díjas.

MACOVEI, Ligia (1916) – román festőművésznő és grafikus. A bukaresti Képzőműv. Ak.-n tanul. Jelentősek kisfestményei és könyvillusztrációi. Ez utóbbiak közül kiemelkedők azok a rajzok, amelyeket Eminescu, Sadoveanu, Quasimodo verseihez, Gorkij novelláihoz rajzol. Festményei közül legértékesebb a *Határokon túl* c. ciklus (1958–61). Kiváló művész, Áll.-díjas.

MACREA, Dimitrie (1907) – román nyelvész. Kolozsváron és Párizsban tanul. 1952–58, majd 1966– a bukaresti, közben a kolozsvári egy.-en prof. A Román Ak. lev. t. Vez. annak a kollektívának, amely összeállította *A jelenkori román irodalmi nyelv szótárát* (1955–57), *A modern román nyelv szótárát* (1958), valamint *A román nyelv nyelvtanát* (2 köt., 1954). Fonetikai, nyelvstat.-i, nyelv- és nyelvészettört. művei jelennek meg. Kiváló prof., Áll.-díjas.

MACUREK, Josef (1901) – cseh történész. A brnói egy. prof., a tud. dr.-a. A K-európai népek tört.-ével, a csehek és szlovákok közötti kapcsolatok tört.-ével foglalkozik, különös tekintettel a feudalizmus korára.

MACSKÁSSY Gyula (1912) – rajzfilm-rendező. Bortnyik Sándor grafikai isk.-jában tanul. Reklámgrafikusként kezdi pályáját, munkássága során művészi igényű reklámfilmeket is készít. 1950– a Pannónia Filmstúdióban dolgozik, írja, tervezi és rendezi rajzfilmeit. Sok nközi fesztiválon nyert díjat. Balázs Béla-díjas (1961), Érdemes művész (1965). F. f.: *Erdei sportverseny* (1954), *Két bors ökröcske* (1956), *Ceruza és radír* (1960), *Párbaj* (1960), *1, 2, 3*... (1964), *Romantikus történet* (1966), *Kis ember – nagy város* (1967).

MÁCSAI István (1922) – festőművész, grafikus. Nyomdász- és litográfustanuló, majd 1945–49 elvégzi a bp.-i Képzőműv. Főisk.-t. Franciao.-ban, Hollandiában és Olaszo.-ban jár tanulmányúton. 1950– vesz részt kiállításokon, legutóbbi önálló kiállítása 1965 a bp.-i Csók Galériában. Az 50-es években főleg zsánerképeket, újabban elsősorban portrékat fest. Plakát- és illusztrációs grafikával is foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1952, 1955). F. m.: *Klárika, Kaján és Hegedűs, Dunaparti Vénusz, Fekete kucsmás leány, Csendélet.*

MADARIAGA, Salvador de (1886) – spanyol diplomata, történész és író. Tanulmányait a párizsi Műszaki és Bányaipari Főisk.-n végzi. Mérnök, később spanyol szakos tanár 1928 az oxfordi, 1931 a méxicói egy.-en. 1931 az alkotmányozó cortes (parl.) t. Nagykövet 1931 Washingtonban, 1932–34 Párizsban. 1931–36 a spanyol delegáció vez. a Népszöv.-ben. Különböző külföldi egy.-ek tb. dr.-a. Íróként is tevékeny, szellemes esszéista. Magy. *Elysiumi mezők* (1938) és *Columbus Kristóf* (1940) c. írásai jelennek meg.

MAETZIG, Kurt (1911) – német (NDK) filmrendező, forgatókönyvíró. Filózófiai, pszichológiai, műszaki és nközi jogi tanulmányokat folytat. 1933– rendezőasszisztens, majd – származása miatt álnéven – trükkfilmoperatőr. A II. vh. alatt belép az illeg. KP-ba. A háború után a DEFA filmgyár egyik alapítója. Kezdetben híradószerk. és dokumentumfilm-rendező. 1946– játékfilmrendező. 1955– a potsdam-babelsbergi filmfőisk. prof. és ig. A Német Műv. Ak. t. Négyszeres Nemzeti-díjas (1949, 1950, 1954, 1959). Néhány ismertebb filmje: *Az istenek tanácsa* (1950), *Ernst Thälmann I–II.* (1953, 1954), *Szeptemberi szerelem* (1961), *Francia kandalló mellett* (1962).

MAGA, Hubert (1910) – dahomeyi politikus. Tanító, majd isk. ig. 1951 és 1956 a francia nemzetgy.-ben Dahomey képv. 1957–58 a Gaillard-korm. munkaügyi államtitk. 1956 megalapítja a Dahomey Dem. Mozg.-t (MDD). 1958–59 Apithy korm.-ában munkaügyi min. 1959–60 min. eln. 1960–63 közt. eln. és min. eln., szorosan együttműködik Franciao.-gal. Államcsíny buktatja meg.

MAGALHAES PINTO, José (1908) – brazil külügymin. Jogot és közgazd. tant tanul. 24 éves korában már a Minas Gerais-i Bank ig., később több bank alapítója és vez. tisztv.-je. 1945–60 és 1966– parl. képv. a Nemzeti Dem. Szöv. színeiben. 1961–66 Minas Gerais szöv. áll. kormányzója. Az 1964-es kat. puccs polg. vez. 1967 márc.– külügymin. Costa e Silva tábornok korm.-ában.

MAGALOFF, Nyikita (1912) – orosz származású svájci zongoraművész. A párizsi konzervatóriumban tanul. 1939– Svájcban él. 1937– turnézik külföldön. 1949–60 a genfi konzervatórium tanára. Rendszeresen fellép a salzburgi, luzerni, bécsi és ny-berlini ünnepi játékokon. Különösen kiváló Chopin-interpretátor. Felesége Szigeti József hegedűművész lánya.

MAGAZINER, Alfred (1902) – osztrák publicista. Önképzés útján jut el az *Arbeiter-Zeitung* szerk.-i, ill. az SPÖ elméleti folyóirata, a *Die Zukunft* főszerk.-i székébe. A Szoc. Írók és Újságírók Szöv. eln.

MAGNANI, Anna (1908) – olasz színésznő. A római Drámai Ak.-n tanul. 1931– színházakban játszik. 1934– filmezik. A neorealista isk. egyik legjelentősebb művésze. Emlékezetes alakítást nyújt a *Róma nyílt város* anyaszerepében (1945) és a *Mamma Roma* címszerepében (1962). Hollywoodban is filmezik. A *Tetovált rózsá*ban (1954) nyújtott alakításáért Oscar-díjat kap. 1953–54 saját revütársulatot alapít L. Cimarával.

MAGNUS, Preben von (1912) – dán orvos. 1941– az Áll. Szérumint. alk., 1959– az int. ig. 1951 kórházi orvosként D-Koreában dolgozik. 1960 a dán Egészségügyi Ig.-ság bakteriológiai és szerológiai szakértője, 1965 a b.-i orvostan. szerológiai szakértője. 1963– a gyermekbénulás ellen küzdő orsz. egyes., a Dán Pasteur-Társ. vez.-ségi t. Tud. kutatásainak témája az influenza vírusainak, tevékenységének vizsgálata.

MAGRITTE, René (1898) – belga festő és grafikus. Brüsszelben és Párizsban tanul. A belga szürrealista festészet vezéralakja; kiváló illusztrátor.

MAGYAR János (1911) – erdőmérnök. A Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főisk.-n végez. A Magyar Áll. Erdészetben különböző vez. funkciókat tölt be. 1955– Sopronban az Erdőmérnöki Főisk., majd az Erdészeti és Faipari Egy. tanszékvez. egy. tanára. Egy ideig a főisk. ig. h., majd ig. 1967– az MTA lev. t. Tud. munkásságával a hazai erdőgazdálkodást és ezen belül különösen az erdőrendezést segíti elő. F. m.: *Lengyelország erdészete* (1932), *A mozgósítandó földtömegek meghatározásának új grafikus módja erdei utak és vasutak építésénél* (1937), *Az országfásítás általános keretterve* (1949), *Az erdőgazdasági üzemszervezés* (1951).

MAHALANOBISZ, Praszanta Csandra (1893) – indiai statisztikus. Indiában és Angliában tanul. 1922– a kalkuttai egy.-en tanít, 1948– prof. 1931– az indiai Stat. Int. titk., majd ig. 1933 megalapítja a *Szankhja* c. stat. folyóiratot. 1937– a Nközi Stat. Int. t., 1957– tb. eln. 1945–48 a bengáli korm., 1949– a közp. korm. tanácsadója, 1955–67 a közp. korm. tervbiz. t. 1947–51 az ENSZ stat. albiz. eln. Több nközi stat. konferencián az indiai delegáció vez. 1957– a SZU Tud. Ak. külföldi t., 1961– az amerikai Stat. Szöv. s több külföldi tud. társ. t.

MAHENDRA, Bir Bikram Sah Deva (1920) – nepáli király. 1950 szembeszáll a Ranák elnyomó uralmával, majd Indiába menekül. Az 1951-es forr. után visszatér Nepálba. 1954 a régenstan. eln. 1955 apja halála után trónra lép.

MAHESVARI, Pancsanan (1904) – indiai biológus, botanikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1949– a delhi egy.-en, korábban az allahabadi, majd a dakkai egy.-en tanít. 1954–56 a delhi egy. dékánja. A Nközi Növénymorfológiai Társ. első eln. 1963–65 az Indiai Tud. Ak. eln. Számos publikációja jelenik meg. A növények mesterséges trágyázása terén elért kutatásaival jelentős hírnevet szerez. Több nközi tudóstárs. t.

MAHEU, René (1905) – francia közéleti személyiség. Tanulmányait a Sorbonne-on és a párizsi École Normale Superieure-ön végzi. 1931–33 óraadó tanár a kölni egy.-en. 1933–39 a londoni Francia Int. filozófia tanára. 1940–42 a fèsi egy. (Marokkó) filozófia prof. 1946– az UNESCO munkatársa: 1946–48 oszt. vez. 1949–54 a főig. kabinetjének vez., 1954–55 és 1956–58 főig. h. Párizsban, 1956–58 az UNESCO képv. az ENSZ-ben, 1961–62 mgb. főig., 1962– főig.

MAHFUZ, Nagib (1914) – egyiptomi reg.-író. A kairói egy.-en tanul. A legnagyobb élő egyiptomi reg.-író. 1957 *Bein el Kasrein* c. trilógiájáért az Áll.-díj I. fokozatában részesül.

MAHGUB, Mohammed Ahmed (1908) – szudáni politikus. Khartoumban jogot végez, ügyvédként praktizál. A törvényhozó tan. t. 1954– az Al-Umma párt egyik vez. 1956–58, 1964–65 a függetlenné vált Szudáni Közt. külügymin. 1964–66, 1967–69 máj. min. eln., ekkor Audallah vez.-vel új haladó korm. veszi át a hatalmat.

MAICU, Horia (1905) – román építész. Az I. Mincu építészeti főisk. tanára. Több modern épület tervezője. Alkotásai közül kiemelkedik a bukaresti Casa Scînteii (a KP közp. lapjának székháza), a Köztársasági Palota új terme, a bukaresti Szabadság-parkban felállított emlékmű stb. Áll.-díjas.

MAIDANA, Antonio – paraguayi komm. vez. Már az egy.-en, később a ped.-ok közt forr. tevékenységet folytat. Számtalanszor bebörtönzik és emigrációba kényszerítik. Az 50-es években a Paraguayi KP KB szerv. titk., majd másodtitk. 1959– börtönben, 1966 aug. kiszabadításáért világszolidaritási hetet rendeznek, ma is folyik a harc életének megmentéséért.

MAILER, Norman Kingsley (1923) – amerikai író. A Harvard Egy.-en mérnöki diplomát nyer, majd 1947–48 a Sorbonne-on folytat tanulmányokat. Újságíróként is ismert, hetilapok szerk.-ségi t. Magy. a *Meztelenek és holtak* c. háborúellenes reg. jelent meg (1967); ezenkívül antológiákban és folyóiratokban elb.-ek, kisreg.-ek.

MAINARDI, Enrico (1897) – olasz gordonkaművész. A római Santa Cecília Ak. tanára, több kiváló fiatal magy. csellista nevelője. Mint világjáró szólista és mint nagy kamaramuzsikus (Edwin Fischer, Carlo Zecchi partnereként is) működött, több nközi mesteriskola tanára. Magyaro.-on is sokszor vendégszerepelt.

MAIVANDAL, Mohammed Hasim (1920) – afgán újságíró és politikus. Kabulban tanul. 1942–49 újságíró, 1949, majd 1951–52 a Tájékoztatási Hiv. vez. 1950 a kir. udvar sajtófőnöke. 1953 követségi tan.-os Washingtonban, 1955 külügymin. h., 1957 londoni, 1958–63 washingtoni nagykövet. Közben rövid ideig nagykövet Pakisztánban is. 1964 tájékoztatásügyi min., 1965–67 min. eln. és oktatásügyi min.

MAJEVSZKIJ, Viktor Vasziljevics (1921) – szovjet újságíró. A moszkvai ped. főisk.-n végez.

1942–44 középisk. tanár. 1947– a *Pravda* munkatársa, 1950–53 londoni tudósítója, 1955–61 az ázsiai és afrikai országokkal foglalkozó rovat vez., 1961– külpol. szemleíró.

MAJEWSKI, Stanisław (1915) – lengyel pénzügymin. Jogi tanulmányait a krakkói Jagelló Egy.-en végzi, majd Krakkóban és Varsóban a bankszakmában dolgozik. 1951– a Pénzügymin. oszt. vez., majd főoszt. vez. 1965–68 a Lengyel Nemzeti Bank eln., valamint pénzügyi államtitk. 1968– pénzügymin. A LEMP t.

MAJOR Máté (1904) – építész, építészeti író. A Bp.-i Műszaki Egy.-en építészmérnöki tanulmányokat folytat. 1927–36 magántervezői irodákban, majd önálló tervezőként dolgozik. 1934– a CIAM magy. szekciójának t. (feloszlásáig). 1936–44 az OTI műszaki oszt. mérnöke, majd főmérnöke. 1931– vesz részt a munkásmozg.-ban, 1933– párttag, 1934–37 a szoc. képzőművészek csop. titk., 1945–47 az Orsz. Építésügyi Korm.-biztosság, 1947–49 az Építés- és Közmunkaügyi Min. főoszt. vez. 1946–49 az *Új Építészet* c. lap szerk. 1948– a Bp.-i Műszaki Egy.-en tanít, 1949– uo. egy. tanár, az építészettört. tanszék vez., 1950–51 az építészeti kar dékánja. 1949–51 az *Építés–Építészet* c. folyóirat főszerk. 1949– az MTA lev. t., 1960– t. 1955–58 az MTA Elnökségének t. és titk. Az MTA építészetelméleti és tört., továbbá kiállítási biz. eln. Több ak. folyóirat fel. szerk. és a műszaki egy. idegen nyelvű folyóirata, a *Periodica Polytechnica* építészeti sorozatának szerk. biz. t. 1955–64 a M. Építőművészek Szöv. eln. 1954– a Societé Européenne de Culture (Velence) t. 1965– a Szerb Tud. és Műv. Ak. külföldi t. Számos külföldi építészeti társ. tb. t. Kossuth-díjas (1949), Ybl-díjas (1960). Az építészet elméletével és a legújabb kor építészettört.-ével foglalkozik. 1948-ig épülettervezői munkát is folytat. F. m.: *Építészettörténet, I–III.* (1954–60, németül is), *Pier Luigi Nervi* (1966), *Az építészet sajátszerűsége* (1967) *Az építészet új világa* (1969), s mintegy 350 cikk és tanulmány.

MAJOR Tamás (1901) – színész, rendező, színig. A Színműv. Ak.-t végzi, majd 1931– a Nemzeti Színház t., később rendezője és 1945–62 ig.-ja is. Drámai és vígjátéki jellemszerepeket játszik. A 30-as évek végétől tevékeny részt vesz a munkás kult.-mozg.-ban, fellép szaksz. előadásokon, a vigadói esteken, a Független Színpad előadásain. 1947– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Mint versmondó is ismert. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1955). Kiváló művész (1950), 1969 SZOT-díjas. F. sz.: Színpadon: Bolond (Shakespeare: *Lear király*), Caliban (Shakespeare: *A vihar*), Molière: *Tartuffe*, Polezsajev (Rahmanov: *Viharos alkonyat*), Corbaccio (Jonson: *Volpone*), Jago (Shakespeare: *Othello*), Shakespeare: *III. Richard, Hamlet*, Lucifer (Madách: *Az ember tragédiája*). Filmen: *A szűz és a gödölye* (1941), *Különös házasság* (1951), *Erkel* (1952), *Az utolsó vacsora* (1962). F. r.: Katona: *Bánk bán* (1945, 1951, 1953, 1962), Shakespeare: *Szentivánéji álom* (1948, 1953, 1960), Madách: *Az ember tragédiája* (1955, 1960, 1964), Molière: *Tartuffe* (1945), Gorkij: *Az anya* (1955), Brecht: *Galilei élete* (1962), *Weiss: A vizsgálat* (1967).

MAJSZKIJ, Ivan Mihajlovics (1884) – szovjet diplomata, történész, író. A pétervári és a müncheni egy.-en tanul. 1903– az OSZDMP t., 1918-ig mensevik, 1921– SZKP t. Részt vesz az 1905–07-es forr.-ban. 1908–17 emigrációban él. 1922–46 diplomáciai szolgálatban, a külügyi népbiztosság sajtóoszt. vez., majd a londoni, később a tokiói szovjet nagykövetségen dolgozik. 1929–32 a SZU nagykövete Finno.-ban. 1932–43 a SZU angliai nagykövete, 1943–46 külügyi népbiztos h. 1946– a SZU Tud. Ak. t. Számos tört.-tud. mű és emlékirat szerzője. Magy. megj. művei: *Ki segített Hitlernek?* (1964), *Utazás a múltba* és *Háborús emlékeim* (visszaemlékezések, 1967 és 1968).

MAJTÉNYI Erik (1922) – romániai magy. költő. Fiatal korában munkás, a háború idején antifasiszta magatartása miatt internálják. A felszabadulás után újságíró, 1948– az *Ifjúmunkás*, 1952– az *Előre* szerk. 1955–56 a Román Írószöv. titk. 1963– ismét az *Előre* munkatársa. Áll.-díjas. Válogatott versei románul is megj.

MAJTINSZKAJA, Klara Jevgenyevna – magy. származású szovjet nyelvész. A moszkvai Nyelvtud. Int. tud. munkatársa. Fő kutatási ter.-e a leíró magy. nyelvtan. F. m.: a 3 kötetes orosz nyelvű magy. nyelvtan (1955, 1959, 1960), Kahána Mózes magy.–orosz szótára, a Bubrih-, s a Litkin-emlékkönyv szerk. Magy. megj.: *A mai magyar nyelv kötőszó nélküli mondatainak szerkezetéről* (1958), *A kettőzések szerkezeti tipusai a finnugor nyelvekben* (1963).

MAKAI Imre (1920) – műfordító. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1942–44 az MTA főtitk. hiv.-ában dolgozik. 1945–46 a MADISZ külügyi oszt. vez. 1946–48 az *Új Szó* c. napilap munkatársa. 1951–54 a bp.-i Lenin Int. tanszékvez. docense. 1945– foglalkozik műfordítással, nagyszámú orosz és szovjet reg.-t, elb.-t és drámát ültetett át magy. nyelvre (tbk. Tolsztoj, Dosztojevszkij, Osztrovszkij, Csehov, Gorkij, Gladkov, Trenyov és Solohov műveit). Kétszeres József Attila-díjas (1955, 1964).

MAKAI Margit (1891) – színésznő. A Színműv. Ak.-t végzi. 1909– Miskolcon működik. 1910–1935 a bp.-i Vígszínház t., de több más főv. magánszínházban is fellép. 1935– a Nemzeti Színházban játszik. 1939–45 a Színműv. Ak. tanára. Drámai és vígjátéki jellemszerepeket játszik. Érdemes művész (1959), Kiváló művész (1962). Kazinczy-díjas (1963), F. sz.: Színpadon: Irina (Csehov: *Három nővér*), Varja (Csehov: *Cseresznyéskert*), Elmira

(Molière: *Tartuffe*), Jocaste (Szophoklész: *Oidipusz király*), Gertrudis (Katona: *Bánk bán*), Christine (O'Neill: *Amerikai Elektra*), *Lady Britomart* (Shaw: *Barbara őrnagy*). Filmen: *Az aranyember* (1918), *Havasi napsütés* (1941), *Úri muri* (1949), *Kard és kocka* (1959).

MAKARIOSZ, Müriartosz (1913) – érsek, a Ciprusi Közt. eln. Az athéni és a bostoni egy.-en végez. 1948 Kition püspöke, 1950 Ciprus érseke. Legfőbb pol. célkitűzése Ciprus és Görögo. egyesítése, amiért szembekerül az angol gyarmati kormányzattal. 1956 deportálják. 1960– a függetlenné vált Ciprusi Közt. eln. Semleges pol.-t folytat, visszautasítja, hogy a sziget NATO-támaszponttá váljék.

MAKAROVA, Tamara Fjodorovna (1907) – szovjet filmszínésznő. Elvégzi a leningrádi szcenikai főisk.-t. 1927– filmezik. 1944– a moszkvai filmműv. főisk. tanára. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1947, 1949), a SZU népművésze. Sz. Geraszimov filmrendező felesége. F. f.: *Heten a hó ellen* (1936), *Komszomolszk* (1938), *Kővirág* (1946), *Egy igaz ember* (1948), *Elsőosztályosok* (1948), *Az ifjú gárda* (1948), *Falusi orvos* (1951), *Amit nem lehet elfelejteni* (1958).

MAKHUSZ, Ibrahim (1920) – szíriai politikus. A damaszkuszi egy.-en orvosi diplomát szerez. Az illeg. Baath-párt t., az 1963. márc. 8-i államcsíny után egészségügyi min. 1963 nov. visszavonul. 1965 a Nemzeti Forr. Tan. t., majd 1965 szept.–dec. a Zuajen-korm. külügymin. Az 1966 febr. haladó fordulattól 1968 okt.-ig min. elnökh. és külügymin., a Baath-párt összarab és regionális vez. t. Szíria képv. több arabközi tanácskozáson.

MAKK Károly (1926) – filmrendező. A bp.-i tud. egy.-en és a Színház- és Filmműv. Főisk.-n tanul. 1946–53 a Hunnia Filmstúdióban ügyelő, majd segédrendező. Az 50-es évek elején Várkonyi Zoltán társrendezője. 1954– a Mafilm rendezője. 1953–58 a Színház- és Filmműv. Főisk. tanársegéde, 1959– docense. 1959 *Ház a sziklák alatt* c. filmjével a San Franciscó-i Fesztiválon elnyeri a legjobb rendezés díját. Balázs Béla-díjas (1960). F. r.: *Liliomfi* (1954), *9-es kórterem* (1955), *Mese a 12 találatról* (1956), *Ház a sziklák alatt* (1958), *A 39-es dandár* (1959), *Fűre lépni szabad* (1960), *Megszállottak* (1961), *Elveszett paradicsom* (1962), *Az utolsó előtti ember* (1963), *Mit csinált felséged 3-tól 5-ig?* (1964).

MAKLÁRY Zoltán (1896) – színész. Rákosi Szidi színiisk.-ját végzi. 1920– a Magyar Színház és a Renaissance Színház, 1926–35 a Vígszínház, 1935– megszakítás nélkül a Nemzeti Színház t. Kezdetben komikus szerepkörben játszik, később drámai jellemszerepeket alakít. Érdemes művész (1951), Kossuth-díjas (1954), Kiváló művész (1955). F. sz.: Színpadon: 1. sírásó (Shakespeare: *Hamlet*) Szellemfi (Szigligeti: *Liliomfi*), polgármester (Gogol: *A revizor*), Argan (Molière: *A képzelt beteg*), Molière: *Dandin György*, Orgon (Molière: *Tartuffe*), Tiborc (Katona: *Bánk bán*), Ivan Petrovics (Csehov: *Ványa bácsi*), Doolittle (Shaw: *Pygmalion*). Filmen: *Hyppolit a lakáj* (1931), *Az új rokon* (1934), *Légy jó mindhalálig* (1935), *A kölcsönkért kastély* (1937), *Az ember tragédiája* (1944), *Úri muri* (1949), *Föltámadott a tenger* (1953), *Angyalok földje* (1962), *Párbeszéd* (1963).

MAKRISZ Agamemnon (1913) – görög származású szobrászművész. Az athéni Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1945 emigrál Görögo.-ból, 1945–50 Párizsban, 1950– Magyaro.-n él. Portré- és monumentális szobrászattal foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1953, 1955), Érdemes művész (1966). Felesége: M. Zizi grafikus. F. m.: *Tanácsközt. emlékmű* (Szekszárd 1959), *Mauthauseni mártír-emlékmű* (1963), *Kecskeméti Aranyhomok Szálló épületplasztikái* (1964).

MAKRISZ Zizi (1924) – szerb–francia származású festőművész, grafikus. A belgrádi és a párizsi képzőműv. főisk.-n tanul. Párizsban rendezi első kiállításait. 1950– Magyaro.-n él. 1962 legutóbbi önálló kiállítása Bp.-en. Fametszeteket, linómetszeteket, gobelineket és mozaik-falképeket alkot. Kétszeres Munkácsy-díjas (1959, 1963). Férje: M. Agamemnon szobrász. F. m.: a *salgótarjáni Karancs Szálló mozaikja*, az *érdi gimnázium mozaikja*, színes fametszet-sorozatok görögo.-i, kínai és SZU-beli utazásáról.

MALAGODI, Giovanni Francesco (1904) – olasz politikus. A római egy.-en jogot végez. A fasizmus idején magas rangú pénzügyi tisztv., több bank ig. 1947–53 meghatalmazott min.-ként Olaszo. képv. különböző nközi szerv.-ekben. 1953– parl. képv. 1954– a Liberális P. főtitk. 1958– a Liberális P. parl. csop. eln.

MALAMUD, Bernard (1914) – amerikai író. A Columbia Egy.-en végez. 1940–49 esti főisk.-n tanít Brooklynban és Harlemben. 1949–61 Oregon áll. főisk.-ján dolgozik, 1959– adjunktus. 1961– a Bennington College-ben irod.-at ad elő. Programatikusan zsidó írónak vallja magát. Az Orsz. Műv. és Irod. Int. t. Magy. az *Öt világrész* c. antológiában (1967) jelennek meg elb.-ei, valamint *A segéd* c. kisreg.

MAŁCUŻYŃSKI, Witold (1914) – lengyel zongoraművész. Turczyńskinél, majd Paderewskinél folytatja tanulmányait. Az 1937. évi Chopin-versenyen harmadik díjat nyer. A II. vh. óta Montreux-ben él, és szinte az egész világon turnézik. Chopin műveinek kiváló interpretálója.

MALECKI, Ignacy (1912) – lengyel fizikus. A Varsói Műszaki Egy. akusztika és elektroakusztika prof., a Lengyel Tud. Ak. t., majd tud. titkárh. 1964-ig az alapvető technikai problémákkal foglalkozó int. ig.

MALECZKY Oszkár (1894) – operaénekes. Hegedülni tanul; 1924–26 a bp.-i Zeneműv. Főisk. opera tanszakán Szabados Béla, majd Bécsben De Santis tanítványa. 1926–66 a M. Áll. Operaház magánénekese (nyug.). 1930–64 a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára (nyug.). Érdemes művész (1953), Kossuth-díjas (1957), Kiváló művész (1966).

MÁLEK, Ivan (1909) – cseh mikrobiológus. Tanulmányait a prágai Károly Egy. orvosi karán végzi, majd uo. tanársegéd. 1943–45 a prágai állatorvosi egészségügyi int. tanára. 1951–52 a prágai közp. biológiai int. ig. 1952–62 a Csehszlovák Tud. Ak. Biológiai Int. ig. 1962– az Ak. Mikrobiológiai Int. ig. 1965– a Csehszlovák Tud. Ak. elnökségi t., az Ak. mellett működő több munkabiz. eln., t. és munkatársa, az Ak. mikrobiológiai szakfolyóiratának főszerk. 1962– a Csehszlovák KP KB t., nemzetgy. képv. A Tud. Dolgozók Világszöv. vez.-ségi t., a Nközi Lenin-békedíj biz. t. A Nközi Biológiai Tud. Unió VB titk. és számos más hazai és külföldi ak. és egyéb tud. társ. és int. t. 1967 Lenin-békedíjjal tüntetik ki. Mintegy 200 tud. cikket ír az orvosi mikrobiológia, valamint az ált. mikrobiológia tárgyköréből. A mikrobák kontinuális szaporításáról szóló munkái képezik az e tekintetben világhírű „prágai iskola" alapját. Magy. szakfolyóiratokban jelennek meg cikkei.

MALENKOV, Georgij Makszimiljanovics (1902) – szovjet politikus. 1920 belép az SZKP-ba. Moszkvában műszaki főisk.-t végez. 1934– vez. párt- és áll. tisztségeket tölt be. 1939– az SZKP KB t., a KB titk., 1941–57 az SZKP KB PB, ill. elnökségi t. 1946–53 a SZU min. tan. elnökh., 1953–55 eln., 1955–57 elnökh. és a villamos erőművek min. 1957 jún. leváltják tisztségeiből és kizárják a KB-ból, mert szembefordult a p. vonalával. 1957–63 az uszty-kamenogorszki erőmű ig.

MALETA, Alfred (1906) – osztrák politikus, a parl. eln. A grazi egy.-en jogi diplomát szerez. Pályafutását törvényszéki bíróként kezdi. Korán bekapcsolódik a keresztényszoc. mozg.-ba. 1934–38 a keresztény munkások szerv. főtitk., a Munkások és Alk. Szöv. egyik vez. 1938 a Gestapo letartóztatja; 3 évet tölt Dachau és Flossenburg koncentrációs táboraiban, majd a frontra küldik. 1945– parl. képv., a parl. aleln., majd 1962– eln. 1951–60 az ÖVP főtitk., 1960– aleln.

MALIK, Adam (1917) – indonéz külügymin. 1959–63 moszkvai nagykövet, 1963–66 keresk. min. 1966– külügymin. 1967 kilép a pol.-ját bíráló trockista Murba-pártból, amelynek vez. volt.

MALIK, Charles Habib (1906) – libanoni diplomata. A beiruti Amerikai Egy.-en, majd a Harvard és a freiburgi egy.-en tanul. 1927–29 mat.-t és fizikát ad elő Beirutban. 1930–32 a Rockefeller Alapítvány keretében Kairóban dolgozik. 1936–37 a Harvard Egy.-en, 1937–45 a beiruti egy.-en tanít filozófiát, majd 1955–57 uo. dékán és prof. 1945–53 washingtoni követ, 1955-ig nagykövet, ill. az ENSZ-küldöttség vez. 1956–58 külügymin. 1956–57 oktatásügyi min. is. 1957–60 parl. képv.

MALIK, Jakov Alekszandrovics (1906) – szovjet diplomata. Elvégzi a harkovi közgazd. főisk.-t, majd a külügyi ak.-t. 1937–39 a Külügymin. sajtóoszt. vez. h. 1939–42 nagykövetségi tan.-os Tokióban. 1942–45 a SZU nagykövete Japánban. 1946 a Szövetségesek Tan.-ának pol. tanácsadója Japánban. 1946–53 és 1960– a SZU külügymin. h. 1948–53, majd 1968– a SZU állandó képv. az ENSZ-ben és a BT-ben, közben 1953–60 a SZU nagykövete Angliában.

MALIKJAR, Abdullah (1899) – afgán politikus. Kabulban és Teheránban tanul. 1931–35 a min. eln. titkárság vez., 1936–40 az Európai Kapcsolatok Hiv. vez. 1941–42 keresk. min. h. és a Közp. Bank aleln. 1942–47, ill. 1951–52 Herat tartomány kormányzója, közben 1948–50 közlek. min. 1955–57 keresk.-ügyi min., 1957–64 pénzügymin., 1963–64 min. elnökh., 1964 febr.–jún. min. eln. 1964– londoni nagykövet.

MALINSCHI, Vasile (1912) – román közgazdász és szociológus. A Román Ak. t., 1959–63 az Ak. főtitkárh., majd az Ak. közgazd. és szociológiai csop. eln. Jelenleg a Román Nemzeti Bank eln. A bukaresti közgazd. főisk. tanára. 1955– a Román KP KB pótt., 1965– t. Főleg az agrárközgazd. tan. témakörében publikál.

MALIPIERO, Gian Francesco (1882) – olasz zeneszerző. Régi velencei zenészcsalád sarja. A bolognai konzervatóriumban tanul, majd a pármai konzervatórium tanára. 1947–60 a velencei konzervatórium ig. Zenekari műveket, szimfóniákat, oratóriumokat, operát, balettzenét komponál. Monteverdi és Vivaldi műveinek összkiadását ő rendezi sajtó alá. Kiterjedt zenetud. munkássága is.

MALISKO, Andrej Szamojlovics (1921) – szovjet költő. Elvégzi a kijevi közokt. főisk.-t, majd tanítóként és újságíróként dolgozik. 1930 megj. első írásai. 1943– SZKP t. Műfordítói és irod.-kritikai munkásságot is folytat, az *Ifjú Gárda* c. opera szövegkönyvének szerzője. Kétszeres Áll.-díjas (1947, 1951). Magy. *Túl a kék tengeren* c. jelent meg verseskötete (1952).

MALLE, Louis (1932) – francia filmrendező. Tanulmányait a Filmműv. Főisk.-n végzi. Amatőrfilmes, majd tv-rendező. Társrendezőként készíti Jacques-Yves Cousteau-val *A csend világa* c. tud. dokumentumfilmet (1956). Az „új hullám" legfiatalabb képv. F. r.: *A szeretők* (1958), *Zazie a metróban* (1958), *Magánélet* (1961), *A lidércfény* (1963), *Viva Maria* (1965).

MALMO, Robert B. (1912) – kanadai pszichológus. A Yale Egy.-en szerez doktorátust, a McGill Egy. (Montreal) Pszichológiai Labor. ig. A motiváció, a tanulás és kondicionálás problémakörének szakértője.

MALMSTRÖM, Ake – svéd jogász, egy. tanár. Az uppsalai egy. dékánja. A Comité International de Droit Comparé t., a strasbourg-i összehasonlító jogi fakultás prof.

MALRAUX, André (1901) – francia min. és író. A keleti nyelvek főisk.-ját végzi. 1923 archeológiai kutatásokat folytat Kambodzsában, majd 1925–27 Kínában tartózkodik. A következő éveket Arábiában, a SZU-ban, Németo.-ban tölti, részt vesz a spanyol polgárháborúban a közt.-iak oldalán, majd a francia ellenállási mozg.-ban. 1945–46 tájékoztatási min. de Gaulle ideiglenes korm.-ában. Később csak irod.-mal foglalkozik 1958-ig, amikor de Gaulle újabb korm.-ában a kulturális ügyek állammin.-e lesz. Irod. alkotásai híven tükrözik életútját: antifasiszta magatartásától az uralkodó polg. körökkel való kiegyezésig. Magy. megj. művei: *Emberi sorsok* (reg. 1934, 1945), *Hódítók* (reg. 1934), *Két nemzedék* (reg. 1946), *Királyok útja* (reg. 1947), *A remény* (reg. 1968).

MALTZ, Albert (1908) – amerikai író. A Columbia Egy.-en filozófiát, a Yale Egy.-en drámaírást tanul. Első műve még ebből az időszakból való. A 30-as években mind közelebb kerül a munkásmozg.-hoz, a munkás-színpadok egyes.-ének egyik alapítója, majd ig. Később Hollywoodban filmforgatókönyv-író. Mint haladó gondolkodású értelmiségit az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Biz. elítéli, 10 hónapot tölt börtönben, s utána feketelistára kerül. Magy. megj. művei: *Több mint az élet* (reg. 1951), *Ember az országúton* (elb.-ek 1952), *A tüzes nyíl* (reg. 1957, 1960), *Simon McKeever utazása* (reg. 1959, 1962), *Holnap is nap lesz* (reg. 1959, 1962).

MALVESTITI, Piero (1899) – olasz politikus, újságíró. 1934 antifasiszta tevékenység miatt ötévi börtönre ítélik. Az 1943-as fegyverszünet után Svájcban tartózkodik, majd a domodossolai partizán közt. korm.-ának t. A Kereszténydem. P. orsz. tan. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948–58 parl. képv. 1948 pénzügyi államtitk., 1950 kincstárügyi államtitk. 1951 szállításügyi min., 1953 ipar- és keresk.-ügyi min. 1945–48 a *Democrazia* c. folyóirat főszerk. 1959–66 a Montánunió eln.

MAMOUN, Hasszan Sejk (1894) – egyiptomi jogász. Tanulmányait mohamedán isk.-ban, majd a kairói Al Azhar Egy.-en végzi. 1941–47 Szudán főbírája, 1947–55 Kairóban tölt be különböző bírói és jogászi funkciókat. 1955–61 Egyiptom (EAK) nagymuftija, 1961–64 nemzetgy. képv. 1964– az Al Azhar Egy. rektora. Az iszlám nagy imámja és sejkje. Az ASZU t.

MANDELA, Nelson (1919) – D-afrikai politikus. Jogot végez s Johannesburgban folytat gyakorlatot. A betiltott Afrikai Nemzeti Kongresszus főtitk. Minden jelentős apartheid-ellenes mozg. szerv. 1956 a híres Árulási Tárgyalás (Treason Trial) vádlottja. Akkor és többször azután elítélik, 1964 életfogytiglani börtönre.

MÁNDI Andor (1891) – gépészmérnök. A berlin-charlottenburgi műegy.-en tanul. 1920 a csepeli Weiss Manfréd gyár, 1921–33 a Ganz Villamossági gyár szerk. mérnöke, 1933–59 uo. szerkesztési főoszt. vez. 1959–66 az Egyesült Villamosgépgyár műszaki tanácsadója (nyug.). 1965– c. egy. tanár, a Bp.-i Műszaki Egy. előadója. Az Elektrotechnikai Egyes. elnökségi t. A műszaki tud. dr.-a (1958). Kossuth-díjas (1957). A villamosgépek elméletével, számításával és szerkesztésével foglalkozik. A kereszttekercses turbógenerátor-forgórész feltalálója.

MÁNDY Iván (1918) – író. 1943– jelennek meg írásai. Elb.-eket, reg.-eket, ifj. műveket és rádiójátékokat ír. F. m.: *A huszonegyedik utca* (reg. 1948), *Vendégek a Palackban* (elb.-ek 1949), *Idegen szobák* (elb.-ek 1957), *A pálya szélén* (reg. 1963), *Az ördög konyhája* (novellák 1965), *Régi idők mozija* (elb. 1967). Ifj. művek: *Egy festő ifjúsága* (1955), *Csutak a színre lép* (1957), *Csutak és a szürke ló* (1959), *Csutak a mikrofon előtt* (1961), *A locsolókocsi* (1964).

MANDROU, Robert Louis René (1921) – francia történész. 1945–57 középisk. tört. tanár. 1954– a l'École Pratique des Hautes Études egyik részlegének tanulmányi ig. A kétkötetes *A francia civilizáció története* c. mű társszerzője.

MANDULA Ferenc (1901) – vegyész, szerológus. 1921–27 a bécsi egy.-en tanul. 1927–28 uo. az orvoskémiai fakultáson, 1928–33 a bécsi Allgemeine Krankenhausban tud. asszisztens. 1945–67 az Orsz. Közegészségügyi Int. szerológiai oszt. vez. (nyug.) Kossuth-díjas (1949). A szifilisz szerológiájával foglalkozik, erről a tárgyról több tud. dolgozata jelenik meg.

MĂNESCU, Corneliu (1916) – román külügymin. Bukarestben jogot végez, közben részt vesz az antifasiszta mozg.-ban. 1936 belép az illeg. KP-ba. A felszabadulás után jelentős párt- és áll. tisztségeket tölt be: előbb a KP KB-ban, utána a Fegyveres Erők Min.-ában dolgozik, majd min. h., 1955-ig az Áll. Tervbiz. elnökh. 1960 Románia magyaro.-i nagykövete. 1961– külügymin. 1965– a Román KP KB t. 1961–68 a román küldöttség vez. az ENSZ-ben.

MĂNESCU, Manea (1916) – román közgazdász és politikus. A felszabadulás után fontos tisztségeket tölt be az államapparátusban. 1951–54 a Közp. Stat. Hiv. főig. 1954 a KGST-ben Románia képv. h. 1955–57 pénzügymin. Egy. prof. 1955– a Román Ak. lev t., az Orsz. Szociológiai Biz. eln. 1960– a KP KB t. 1965– a KB titk., 1967– a KB VB pótt., 1968– t. 1967– a Gazd. Tan. eln. 1969– az Államtan. aleln. Mint közgazdász a lakosság életszínvonalának stat. vizsgálatával és a kibernetika közgazd. felhasználásával foglalkozik.

MANLEY, Norman W. (1893) – jamaicai politikus és jogász. 1925– ügyvédi gyakorlatot folytat, 1938 megalapítja a Népi Nemzeti P.-ot (a Szoc. Intern. t.). 1949– parl. képv., 1955–59 főmin., 1959–62 min. eln. Irányítása alatt alakul ki a pártban a balszárny, melyet 1955 kizárnak. M. továbbra is a pol. színtéren marad. 1962– a parl. ellenzék vez.

MANN, Golo (1909) – német (NSZK) történész. Thomas M. fia. A müncheni, berlini és heidelbergi egy.-en tanul. 1933 apjával emigrál, s 1937-ig a St. Cloud-i École Normale Supérieure-ön, majd a rennes-i egy.-en a német irod. és tört. lektora. 1937–40 a *Mass und Wert* c. folyóirat szerk. Zürichben. 1942–53 a michigani Olivet College-ben (USA) az újkori tört. tanára. 1943–46 az amerikai hads.-ben szolgál. 1947–57 a Claremont Men's College (USA) tanára. 1958–59 a münsteri egy. vendégprof. 1960–64 a stuttgarti egy.-en a tört. és pol. tud. tanára. 19–20 sz.-i német és egyetemes tört.-mel foglalkozik, publicisztikai munkásságot folytat.

MANNINGER Rezső (1890) – állatorvos. Az Állatorvosi Főisk. elvégzése után a főisk. Járványtani Int.-ben tanársegéd, adjunktus, 1923– tanár, 1934–63 egy. tanárként az Int. vez. Közben 1928 megszervezi és 1943-ig vez. az Orsz. Állategészségügyi Int.-et. 1940–41 a Műegy. mezőgazd. és állatorvosi karának dékánja; 1947–48 az Agrártud. Egy. rektora. 1927– az MTA lev. t., 1939– t., 1960–67 az MTA egyik aleln. 1947–67 az Orsz. Állategészségügyi Tan., 1958–67 a M. Mikrobiológiai Társ., 1961–67 az Állatorvosok Társ. eln. 12 külföldi ak. t., több egy. tb. dr.-a. Kétszeres Kossuth-díjas (1954, 1960), két alkalommal a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntetik ki (1954, 1960). F. m.: *A házi emlősök fertőző betegségei* (1939), *Állatorvosi belgyógyászat* (társszerző 1943, 1951, 1956, 1959, 1965), *Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere* (társszerző 1938, 1941, 1945, 1952, 1954, 1959), *Állatorvos, bakteriológiai immunitástan és általános járványtan* (1950, 1953, 1960).

MANSFIELD, Michael J. (1903) – amerikai politikus. Bányamérnök, majd tört.- és államtud. prof. a Montana állambeli egy.-en. 1943–52 képv. 1952– szenátor, 1957–61 a Dem. P. parl. csop.-jában dolgozik. 1961– a párt szenátusi csop. vez.

MANSHOLT, Sicco Leendert (1908) – holland politikus, az EGK, ECSC és Euratom egyesített vez. aleln. Mezőgazd. tanulmányokat folytat, s utána Holland K-Indiában dolgozik. Később visszatér hazájába és a II. vh. idején részt vesz az illeg. munkában. 1945–58 kisebb megszakításokkal több korm.-ban mezőgazd. és halászati min. 1958–67 az EGK aleln.

MANTEUFFEL-SZOEGE, Tadeusz (1902) – lengyel történész. Varsóban végzi tanulmányait. 1940–44 a varsói egy. illeg. tört. stúdiumát vezeti. 1945– a varsói egy. prof., újjászervezi az egy. Tört. tud. Int.-ét, és 1955-ig vez. 1950–53 a Lengyel Tört. Tud. Társ. eln., 1951– a Lengyel Tud. Társ., 1952– a Lengyel Tud. Ak. az Ak. Társ. Tud. Int.-ének megalapítója és első ig.

MANZÙ, Giacomo (1908) – olasz szobrász. Autodidakta. 1941–54 a milánói Brera Ak. szobrászat prof. 1954–60 a salzburgi nyári képzőműv. ak. tanára. 1948 a Velencei Biennale szobrászati nagydíjasa. 1949 megnyeri a római Szt. Péter-bazilika bronzkapujának tervére kiírt pályázatot. Tevékenységének másik ter.-e a dombormű. Grafikái közül leghíresebb a Vergilius Georgiconjához készített 20 rézkarca. A legjelentősebb modern olasz mesterek egyike. Legismertebb műve: *A nagy kardinális*. 1965 Nközi Lenin-békedíjat kap.

MANYUSISZ, Joszif Antonovics (1910) – szovjet politikus, a Litván SZSZK min. tan. eln. (1967 óta). Elvégzi a leningrádi útépítési főisk.-t. Középisk.-ban tanít, majd út- és hídépítő mérnök, később az Össz-szövetségi Útépítési Tervező Tröszt mérnöke. 1944–50 a vilniusi városi szovjet elnökh. és a tervbiz. eln., majd a kaunasi városi szovjet eln. 1950–55 a Litván SZSZK építésügyi min. 1945– SZKP t. 1955–67 a Litván KP KB titk., 1956– a KB Irodájának t. A SZU Legf. Tan. t.

MAO Ce-tung (1893) – a Kínai KP eln. Parasztcsaládból származik. Az 1911-es forr. idején beáll kat.-nak. 1913–18 tanítóképzőt végez, 1918 beiratkozik a pekingi egy.-re. 1919–20 a hunani marxista csop. egyik szerv. 1921 részt vesz a Kínai KP megalakításában, majd Hunan tartomány párttitk., egyben 1922–23 az Egyesített Hunani Szaksz. eln. 1923– KB t. 1924–27 részt vesz az első forr. polgárháborúban. A Kuomintang KB pótt., az Összkínai Parasztszöv. eln. A forr. veresége után részt vesz a hunani ún. Őszi Termés felkelés szervezésében. 1930 a Sanghajban illeg.-ban dolgozó KB utasítására részt vesz a városok elleni sikertelen támadásokban, majd visszatér Csianghsziba és sikerül elfogadtatnia a falusi bázister.-ekre való támaszkodás vonalát. 1931 a kínai tan.-korm. eln. 1933– PB t. A párton belüli vez. szerepe csak a Hosszú Menetelés idején szilárdul. meg. 1935– a KB titk., 1943– a KB eln. A japánellenes és felszabadító háború idején a Forr. Kat. Tan. eln. 1949–59 a KNK eln. 1956 helyesli az SZKP irányvonalát, majd álláspontját megváltoztatva revizionistának bélyegzi a komm. és munkáspártok többsége által azóta képviselt pol.-t, s harcol ellene. Az 1966-os „kult. forr." az ő nevét tűzi zászlajára. A komm. és munkáspártok 1969. évi világtanácskozásán a KP-ok képv.-inek többsége M. jelenlegi pol. irányvonalát a marxizmus-leninizmus elveitől való eltérésre és nagyhatalmi érdekek képviseletére vezeti vissza. Magy. megj. művei: *A kínai forradalom diadalmas útja* (válogatott beszédek és írások 1950), *A gyakorlatról* (1951), *Az ellentmondásról* (1952), *Válogatott művei 1–4.* (1952), *A népen belüli ellentmondások helyes megoldásáról* (1957).

MAO Tun (Sen Jen-ping) (1896) – kínai író, közéleti személyiség. Anyagi nehézségek miatt nem tudja egy. tanulmányait folytatni, lektor lesz a sanghaji Sangvu Kiadónál. Részt vesz az Északi Hadjáratban, a forr. veresége után vidéken, majd Sanghajban tartózkodik, ekkor kezd írni. A Baloldali Írók Szöv. egyik alapítója és irányítója. A japánok elől Hszincsiang tartományba megy, ahol az egy. irod. és műv. karának dékánja. Később Honkongban él. 1949– a Kínai Írószöv. eln., az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. aleln. 1949–65 művelődésügyi min. 1951–66 a *Chinese Literature* főszerk. 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln. Az Orsz. Népi Gyűlés t. Magy. megj. művei: *A kínai nép irodalma* (beszámoló 1951), *Hajnal előtt* (reg. 1955), *A selyemhernyó* (elb. 1958), *A lejtőn* (elb. *Nagyvilág* 1958).

MÁRAI Sándor (eredeti neve: Grossschmid) (1900) – író. A bp.-i, Frankfurt am Main-i és a berlini egy.-en tanul, majd újságíró. 1919–23 Németo.-ban, 1923–28 Párizsban él. Hazatérése után különböző napilapok munkatársa. 1948 külföldre távozik, Svájcban, Olaszo.-ban, 1952– az USA-ban él. 1918 versekkel kezdi írói pályáját, a későbbiekben elsősorban mint reg.-író válik ismertté, de ír drámákat, elb.-eket, esszéket és verseket is. A 30-as évek és a II. vh. korszakának magy. irod. életében a polg. humanizmus képv., bizonyos konzervatív színezetű antifasizmussal. Polg. szemléletéhez ragaszkodva nem tudott beilleszkedni a felszabadulás utáni kialakuló új társad. viszonyokba. F. m.: Reg.-ek: *Egy polgár vallomásai* (1934), *Féltékenyek* (1937), *Vendégjáték Bolzanóban* (1940), *A gyertyák csonkig égnek* (1942), *Sértődöttek* (1947–48). Elb.-ek: *Mágia* (1941). Drámák: *Kaland* (1940), *A kassai polgárok* (1942). Egyéb művek: *Verseskönyv* (1945).

MARAIS, Jean (1913) – francia filmszínész. Munkás, rikkancs, fotoretusőr és golftréner, majd Jean Cocteau titk. A 30-as évek közepe óta filmezik. Első nagy alakításai az *Örök visszatérés* (1943), *A királyasszony lovagja* (1947) c. filmekben. Markáns alakja és szép hangja különböző szerepkörökre egyaránt alkalmassá teszik. F. f.: *A szép és a szörnyeteg* (1946), *Orpheus* (1952), *Gróf Monte Christo* (1953), *Cléves hercegnő* (1960), *Fantomas* stb.

MARANGOSZ, Georgiosz (1906) – ciprusi görög orvos. A bécsi és a zürichi egy.-en tanul. A Nicosiai Kórház sebészeti oszt. ig. és a Ciprusi Sebésztárs. eln. A Nközi Sebész-Szöv. végrehajtó tan. t. Számos nközi szakkongresszuson vesz részt és több tanulmánya jelenik meg.

MARCEL, Gabriel (1889) – francia filozófus és író. 1911–22 gimn. tanár. 1923–35 a Grosset és a Plon kiadóknál szerk. 1945– a *Nouvelles littéraires* c. folyóirat színikritikusa; a Francia Ak. t. Egzisztencialista filozófus.

MARCELLIN, Raymond (1914) – francia politikus. Jogot végez Strasbourg-ban és Párizsban. 1946– a Függetlenek és Parasztok P.-jának, később a Független Köztársaságiak Szöv.-nek képv. 1948–49 belügyi államtitk. 1949–52 iparügyi, 1952–57 információ-ügyi, 1957–62 közügyi államtitk, 1962–66 közegészségügyi, 1966–67 iparügyi min. Couve de Murville korm.-ában belügymin.

MARCH, Fredric (1897) – amerikai színész, filmszínész. A Wisconsin Egy. elvégzése után a bankszakmában dolgozik. Mint színpadi színész válik híressé. Filmszínészi pályáját az első hangosfilmekben kezdi. Több filmszerepéért ak. díjat kap. F. f.: *Féltékenység* (1929), *Feltámadás* (1934), *A nyomorultak* (1935), *Anna Karenina* (1935), *Stuart Mária*, *Anthony Adverse* (1936), *Mark Twain kalandjai* (1944), *Kolumbus Kristóf* (1949 angol), *Az ügynök halála* (1952), *Aki szelet vet* (1958), *Altona foglyai* (1962 francia–olasz).

MARCKS, Gerhard Wilhelm Albert (1889) – német (NSZK) szobrászművész, grafikus. 1919– a weimari Bauhausban működik. 1925–33 a hallei iparműv. főisk. tanára. 1933 a hitleristák elbocsátják. 1937 eltiltják az alkotómunkától és a kiállításokon való részvételtől. 1946–50 a hamburgi képzőműv. isk.-n tanít. 1950– Kölnben él. Szigorú formaadással komponált alkotásain az archaikus görög és középkori szobrászat hatása érezhető.

MARCOS, Ferdinand E. (1917) – Fülöp-szigeti közt. eln. A manilai jogi egy.-en végez. A hads.-ben százados, részt vesz a japánok elleni harcban. A II. vh. után Roxas eln. tanácsadója. 1949–59 liberális párti képv., 1959–66 szenátor. 1964 a Liberális P.-ból átlép a Nacionalista P.-ba, amelynek eln. lesz. 1966– közt. eln. és hadügymin., az USA agresszív távol-keleti pol.-jának támogatója.

MARCUSE, Herbert (1898) – német származású amerikai filozófus. A freiburgi egy.-en irod.-tört.-et, majd filozófiát és társ. tud.-t tanul. 1933 Svájcba emigrál. 1934– az USA-ban él, a New York-i Columbia Egy. mellett működő Társad. Kut. Int. t. 1942–50 a stratégiai felmérések hiv.-ának szekcióvez. és az amerikai külügymin. munkatársa. 1951–52 a Columbia Egy.-en, majd a Harvard Egy.-en dolgozik, 1954– a Brandeis Egy.-en a pol. tud.-ok prof. A 20-as években írásaiban erős marxista hatás érvényesül. A háború után jobbra tolódik, a pszichologizmus hatása alá kerül. Az 50-es évek elejétől írt műveiben a modern ipari társad. problémáit elemzi. Tanai erős befolyást gyakorolnak az utóbbi évek ny-i diákmozg.-inak ideológiájára.

MARCZEWSKI, Edward (1907) – lengyel matematikus. 1945– a wrocławi egy.-en prof., 1953–57 rektor, 1951– a wrocławi egy. Mat. Int. ig., 1948– a Tud. Ak. Mat. Int. prof. 1958– a Lengyel Tud. Ak. t., 1957–59 a Lengyel Mat. Társ. eln. 1958–59, valamint 1961–64 a wrocławi Tud. Társ. eln. A *Colloquium Mathematicum* c. folyóirat alapítója és szerk. Főbb kutatási ter.-e a halmazelmélet, az ált. topológia, a valós függvények elmélete, az analitikus függvények elmélete, a valószínűségszámítás és az ált. algebra. Magy. mat. szaklapokban jelennek meg cikkei.

MARECKAJA, Vera Petrovna (1906) – szovjet színésznő. A moszkvai Vahtangov Színház stúdiójában folytat színészi tanulmányokat. 1924– a Zavadszkij Studió, 1940– a moszkvai Moszszovjet Színház t. 1925– filmezik, számos film főszerepét játssza (*A kormány tagja*, *Egy életen át*, *Az anya* stb.). Kezdetben vígjátéki, később inkább drámai szerepekben tűnik ki. Négyszeres Áll.-díjas (1942, 1946, 1948, 1951), a SZU népművésze (1949).

MAREK, Bruno (1900) – osztrák politikus, Bécs polgármestere. 1945– a bécsi községi tan. t., egy ideig a pénzügyi biz. eln. 1949–65 Bécs tartomány parl. eln. 1965– az SPÖ KB t. 1965 jún.– Bécs polgármestere és Bécs tartomány főnöke; képv.

MAREK, Franz (1913) – osztrák filozófus és politikus. A bécsi egy.-en tört.-et és filozófiát tanul. Fiatalon belép az Osztrák KP-ba, 1934– a KP funkcionáriusa, az illeg. pártapparátus vez., 1936– az agit. prop. munka vez. Ausztria megszállása után Franciao.-ba emigrál, részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1944 aug. a Gestapo letartóztatja és csak a párizsi felkelés szabadítja ki a börtönből. 1945 után visszatér Ausztriába és vez. tisztségeket tölt be a KP-ban. 1969-ig a *Weg und Ziel* c. elméleti folyóirat főszerk.

MARESZJEV, Alekszej Petrovics (1916) – szovjet vadászrepülő, közéleti személyiség. 1942 egy légiharc során gépét lelövik és ellenséges ter.-re zuhan. Súlyos lábsérüléssel, 18 napon át, a fronton keresztül visszakúszik csapattestéhez. Mindkét lábát térdből amputálni kell, de műlábakkal újra elsajátítja a repülést. 1943– ismét vadászrepülő. 1944– SZKP t. 1948– oktató a légierők isk.-ján. Tartalékos őrnagy. 1956 a tört.-tud. kandidátusa. A Szovjet Veteránok Biz. titk. A SZU Békebizottságának t., a SZU Hőse. Háborús hőstettének tört.-ét Borisz Polejov *Egy igaz ember* c. reg.-ében dolgozza fel.

MARGAI, Albert Michael (1910) – Sierra Leone-i politikus. Jogot tanul Londonban. 1947– ügyvédi gyakorlatot folytat. 1951 fivérével, Sir Miltonnal együtt alapítja és szervezi Sierra Leone Néppártját (SLPP); a Törvényhozó Tan. t. 1951–57 a helyi önkormányzat min. 1958 megalapítja a Nemzeti Néppártot (PNP), amely haladóbb, mint a SLPP, de 1962-ben beolvad a SLPP-be. 1962–64 a koalíciós korm. t., majd 1967-ig min. eln.

MARGARET ROSE hercegnő (1930) – az angol királynő húga. VI. György angol kir. fiatalabbik leánya. 1953 régens jogát sógora, az edinburgh-i herceg veszi át. Férje Snowdon lord (Armstrong-Jones, Anthony).

MÁRIÁSSY Félix (1919) – filmrendező. Díszlettervezést tanul Jasik Álmosnál. 1939– a filmszakmában dolgozik, rendezőasszisztens, vágó. A felszabadulás után először dokumentumfilmeket, 1949– játékfilmeket rendez. 1948– a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Számos filmje szerepel külföldi fesztiválokon, s több közülük díjat és oklevelet nyer. Kossuth-díjas (1956). Érdemes művész (1969). F. r.: *Szabóné* (1949), *Rokonok* (1954), *Budapesti tavasz* (1955), *Külvárosi Legenda* (1957) *Csempészek* (1958), *Álmatlan évek* (1959), *Fügefalevél* (1966). *Imposztorok* (1969).

MARI BRAS, Juan – Puerto Ricó-i politikus. A Puerto Ricó-i Függetlenségi Népi Mozg. (az ország függetlenségéért harcol) főtitk.

MARIGHELA, Carlos (1911) – brazil politikus. Egy. tanulmányai befejeztével a haladó egy. hallgatók szöv. egyik vez. A II. vh. előtt belép a Brazil KP-ba. 6 és fél évet tölt börtönben, 1945 amnesztiával szabadul, s még ugyanebben az évben 15 komm.-val együtt beválasztják az Alkotmányozó Nemzetgy.-be. Később újból illeg.-ba kényszerül. Az 1964-es kat. puccs után elfogják és megsebesítik. 1967 jún. lemond a pártban viselt tisztségeiről, majd kizárják a pártból. Több műve jelenik meg, melyek közül a legfontosabb *A brazil válság* c. pol. tanulmány (1966).

MARIJNEN, V. G. M. (1917) – holland politikus. A nijmegeni egy.-en folytatja tanulmányait. A Gazd. Min.-ban, majd mezőgazd. vonalon dolgozik. 1959–63 mezőgazd. és halászati min., 1963–65 min. eln.

MARIN, Gheorghe Gaston (1918) – román politikus. Mérnök; 1940–41 a grenoble-i (Franciao.) műszaki főisk. tanársegéde, 1940–44 részt vesz a francia ellenállási mozg.-ban. 1945– a Román KP t. 1966– KB t. 1947–49 az Iparügyi Min. főtitk., majd min. h. 1949–54 villamosenergiaügyi min. 1954–65 az Áll. Tervhiv. első elnökh., majd eln., 1962–69 a min. tan. elnökh. 1969– az Árbiz. eln.

MARINELLO, Juan Vidaurreta (1898) – kubai prof. és politikus. A havannai egy. bölcsészkarán végez. Belép a Népi Szoc. P.-ba (komm. párt). Batista első korm.-ában tárca nélküli min. 1944– szenátor, az 50-es években a Népi Szoc. P. eln., s egyben a szenátus aleln. Forr. tevékenységéért üldözik. A kubai forr. győzelme után több fontos pol. poszton dolgozik. 1962–63 a havannai egy.

rektora. Jelenleg Kuba képv. az UNESCO-ban. A Kubai KP KB t. Számos tud. és irod. mű szerzője.

MARINHO, Ilmar Penna (1913) – brazil jogász és diplomata. Tanulmányai befejeztével külügyi szolgálatba lép. Részt vesz számos nközi értekezleten, majd Limában, Rómában, Quitóban és más helyeken teljesít diplomáciai szolgálatot. 1946 a párizsi béketárgyalásokon részt vevő brazil küldöttség titk. A Külügymin.-ban dolgozik különböző vez. beosztásokban. Közben magánjogot ad elő az egy.-en és a diplomáciai főisk.-n. 1962– az AÁSZ-ben képviseli Brazíliát.

MARINI, Marino (1901) – olasz szobrász, festő és grafikus. A firenzei ak.-n tanul. Kezdetben festészettel és grafikával foglalkozik. 1929–40 a monzai képzőműv. isk., 1940– a milánói Brera Ak. tanára. 1952 a Velencei Biennale nagydíjasa. A modern szobrászat egyik legeredetibb képv. Számos olasz és külföldi műv. ak. t., műv. díjak tulajdonosa. Kiállít Európában, az USA-ban és Kanadában.

MARINKO, Miha (1900) – jugoszláv politikus. Üveggyári munkás, az I. vh. után a Vasas Szaksz.-ben dolgozik. 1924– KP t., ugyanebben az esztendőben kénytelen elhagyni Jugoszláviát. Franciao.-ban, 1931–33 a SZU-ban. él. Visszatérve a KP szlovéniai biz.-ban dolgozik. 1934 a Szlovén KP megalakulásakor KB t. Két illeg. nyomda szerv., a KP KB instruktora Zágrábban, Boszniában és Macedóniában, majd Szlovéniában a *Ljudska pravica* c. lap szerk. A felszabadító harc egyik szerv. Szlovéniában; 1941 végén letartóztatják és 30 évre ítélik, de 1943 végén a párt megszervezi kiszabadítását. 1947– a szlovén korm. eln., 1953– a Szlovén NK Végrehajtó Tan. eln. és a Népi Szkupstina eln., majd a Szlovén KP KB eln., a JKSZ KB elnökségének t. Jugoszlávia Népi Hőse.

MARINKOVIĆ, Ranko (1913) – jugoszláv író. *Albatros* c. drámáját még a II. vh. előtt bemutatja a zágrábi Nemzeti Színház. A háború alatt az olaszok internálják, megszökik és a többi jugoszláv menekülttel az El Sat afrikai táborban él. Jugoszlávia felszabadulása után visszatér hazájába. 1954 a Jugoszláv Írószöv., 1956 Zágráb város nagydíjával tüntetik ki. Magy. megj. könyve: *A küklopsz* (1968).

MARITAIN, Jacques (1882) – francia filozófus. Liberális protestáns családból származik, a Sorbonne-on tanul. 1906 áttér a katolikus hitre. 1906–08 Heidelbergben biológiai tanulmányokat folytat. 1912– filozófia tanár Párizsban, 1933– Torontóban, 1939– amerikai egy.-eken. 1945–48 Franciao. követe a Vatikánban. 1948– a Princeton Egy.-en tanít. 1960– egy toulouse-i kolostorban él. Filozófiájában – mint egyik könyve címe is igazolja – Bergsontól Aquinói Tamáshoz jut el, a neotomista irányzat egyik legnevesebb képv. Foglalkozik szociológiai és szociálpol. kérdésekkel is. Magy. megj.: *Mi európaiak* (társszerző 1940).

MARJAHIN, Szergej Sztyepanovics (1911) – szovjet honv. min. h. 1931– a szovjet hads.-ben szolgál. 1931– SZKP t. 1941 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. 1941–45 a II. vh.-ban a brjanszki, a voronyezsi és az 1. ukrán fronton szolgál, a háború végén ezredpar. A háború után az É-i Hads. csop.-nál tölt be különböző vezérkari és magasabb par.-i beosztásokat. 1950 Vezérkari Ak.-t végez. 1964– egy kat. körzet par. 1966– az SZKP KB pótt. Jelenleg a szovjet hads. hadtápfőnöke, honv. min. h., hads. tábornok.

MARJOLIN, Robert Ernest (1911) – francia közgazdász. Párizsban és a Yale Egy.-en tanul. Gazd. és szoc. kérdések kutatója. 1941 Londonban csatlakozik de Gaulle-hoz. 1945 a Gazd. Min.-ban a nközi kapcsolatok oszt. vez. 1946–48 tervfőbiztos h. 1948–55 az OEEC főtitk. 1955–58 gazd. pol. tanár a nancyi egy. jogi karán. 1958–67 az EGK Biz. aleln. 1967– prof. a párizsi egy.-en.

MÁRK Tivadar (1908) – jelmeztervező. A bp.-i Iparműv. Főisk.-n tanul. 1934– a M. Áll. Operaház jelmeztervezője, Oláh Gusztáv és Fülöp Zoltán mellett dolgozik, 1958– uo. főtervező. Számos magy. film jelmezeinek tervezője. Kossuth-díjas (1952). Érdemes művész (1969). A Margit-szigeti szegedi, szombathelyi színpadok állandó tervezője. Sokat szerepel külföldön.

MARKELIUS, Sven Gottfrid (1889) – svéd építész. Tanulmányait Németo.-ban, Franciao.-ban és Olaszo.-ban végzi. Stockholm városrendezési ig. 1942– a Svéd Műv. Ak. t. 1947 az ENSZ, majd az UNESCO székházának építési tanácsadója. 1953–56 a Svéd Építészek Társ. eln., több építőműv. társ. t. Számos üzlet- és lakóházat épít Stockholmban; jelentős műve a hälsingborgi koncertterem.

MARKÉVITCH, Igor (1912) – orosz származású, Svájcban élő karmester, hegedűművész. A párizsi konzervatóriumot végzi. 1929– a Gyagilev Balettel lép fel Párizsban. A 40-es években válik ismert karmesterré. 1944–46 vez. karmester Firenzében. 1952–55 a stockholmi, 1957–58 a Havannai Filharmonikusok, 1956–60 a montreali szimfonikus zenekar, 1957–61 a párizsi Lamoureux zenekar állandó karmestere. 1947–54 a salzburgi, 1957–58 a mexikói, 1963 a moszkvai karmesterképző meghívott előadója. A Svéd Kir. Ak. t.

MARKEZINISZ, Szpürosz (1909) – görög politikus. Az athéni egy.-en tanul. 1931– ügyvédi gyakorlatot folytat Athénban. Több társ. és intézmény jogtan.-osa. 1936–46 II. György kir. jogtan.-osa. 1946 független parl. képv. 1947 megalapítja az Új P.-ot, amelynek feloszlása után (1951) az akkor alakult szélsőjobboldali Görög Tömörüléshez csatlakozik. 1952 e párt korm.-ának gazd.

koordinációs min. 1954 lemond. 1955 megalapítja a Haladók P.-ját. 1961 a Centrum Unióval, 1964 a Nemzeti Radikális Unióval lép választási szöv.-re. Több közjogi, tört.-i tanulmány szerzője.

MARKLUND, Bror Hjalmar (1907) – svéd szobrász. Hazájában, majd Franciao.-ban és Olaszo.-ban tanul. 1959– a Képzőműv. Főisk. rajztanára. A Műv. Ak. t. Főleg épületplasztikát, aktokat, kútfigurákat készít, az ő művei a stockholmi Tört. Múzeum bronzajtói.

MARKO, Jan (1920) – csehszlovák külügymin. Elvégzi a bratislavai közgazd. tud. főisk.-t. 1954– a Szlovák Nemzeti Tan. pénzügyi mb. 1956–68 tárca nélküli min., s egyidejűleg a Szlovák Műszaki Biz. eln. 1969– külügymin. A Szlovák KP KB t., a Szlovák Nemzeti Tan. aleln.

MARKOV, Andrej Andrejevics (1903) – szovjet matematikus. A. A. Markov neves matematikus fia. 1924 elvégzi a leningrádi egy.-et. 1935–42, 1944–53 uo. prof. 1939– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Mat. Int. tud. főmunkatársa. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. Topológiával és mat. logikával foglalkozik.

MARKOV, Georgij Mokejevics (1911) – szovjet író, közéleti személyiség. A tomszki egy.-en tanul. 1927–31 Komszomol-munkát végez Tomszk ter.-en. 1931–35 lapokat és folyóiratokat szerk. Novoszibirszkben és Omszkban. 1935 és 1941–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946– SZKP t. 1956– a Szovjet Írószöv. titk. 1963–65 az OSZSZSZK Írószöv. moszkvai csop. első titk., 1965– az OSZSZSZK Írószöv. titk. 1966– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1952).

MARKOV, Walter (1909) – német (NDK) történész. A bonni egy.-en tanul. 1935 antifasiszta tevékenysége miatt a nácik 12 évi fegyházra ítélik. 1945–47 a bonni egy.-en tanít. 1947 a lipcsei egy. docense. 1948– a hallei, 1949– a lipcsei egy. prof., a középkori és újkori tört. tanszék vez. 1961– az NDK Német–Afrikai Társ. eln. 1962–63 a nsukkai (Nigéria) egy. vendégprof. 1961– az NDK Tud. Ak. t. Nemzeti-díjas (1961). Számos, az újkori és legújabbkori tört.-mel, különösen a nagy francia forr. tört.-ével és a gyarmati népek felszabadulási küzdelmeivel foglalkozó mű szerzője.

MARKOVIĆ, Mihajlo (1923) – jugoszláv logikus és filozófus. A belgrádi egy. bölcsész- és tört. tud. karán a logika rendkívüli tanára. A *Filosofija* c., Belgrádban megj. folyóirat szerk. biz. t. Számos logikai és ismeretelméleti mű és cikk szerzője. Egyike a nközileg legismertebb jugoszláv filozófusoknak. Magy. megj.: *Logika* (gimn. tankönyv 1967), továbbá több cikke szakfolyóiratokban.

MARKOVIĆ, Moma (1912) – jugoszláv politikus, újságíró. 1931– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv., 1933– a KP t. Több ízben b. elé állítják. 1935–38 a KP szerbiai szerv.-eiben tevékenykedik, 1941–45 részt vesz a felszabadító harcokban, 1942 a szerb főpar.-ság pol. biztosa. 1945 után a szerb korm. belügymin., a korm. Ellenőrző Biz. eln., 1948– a JKSZ KB t., a *Pártépítés* és a *Kommunist* c. lapok szerk. 1953–65 a JSZVT t. 1965– a *Borba* c. lap főszerk. Jugoszlávia Népi Hőse.

MÁRKUS László (1928) – színész. Szegeden Lehotay Árpádnál és Hegedűs Tibornál tanul, majd elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1951–57 a debreceni Csokonai Színház, 1957– a Madách Színház t. Működése klasszikus és modern, vígjátéki és tragikus szerepekre egyaránt kiterjed. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1963). F. sz.: Színpadon: Claudius (Shakespeare: *Hamlet*), Antolycus (Shakespeare: *Téli rege*), Báró (Gorkij: *Éjjeli menedékhely*), Sevigné (Achard: *A bolond lány*), Piscsik (Csehov: *Cseresznyéskert*), Hlesztakov (Gogol: *A revizor*), Krahl (Molnár: *Olympia*), Brindsley Miller (Shaffer: *Black Comedy*). Filmen: *Éjfélkor* (1957), *Bakaruhában* (1957), *Arc nélküli város* (1960), *Két félidő a pokolban* (1961), *A meztelen diplomata* (1963), *A tizedes meg a többiek* (1966).

MAROS Rudolf (1917) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n Kodály Zoltánnál tanul. 1949 Prágában, 1959– több ízben a darmstadti Ferienkurse für neue Musik tanfolyamain tökéletesíti tudását. 1938–42 főisk. tanulmányaival egyidőben a Fővárosi Zenekar mélyhegedűse. 1942–49 a pécsi városi zeneisk. tanára. 1949– a Zeneműv. Főisk.-n a fúvós-kamarazene tanára. Háromszoros Erkel-díjas (1954, 1955, 1957). F. m.: Zenekari művek: *Vonós szimfónia* (1956), *Ricercare* (1959), *Musica da ballo* (1961), *Eufonia 1–3.* (1963–65), *Musica da camera per 11* (1967). Balettek: *Bányászballada* (1961), *Hétköznapi requiem* (1962).

MAROSÁN György (1908) – politikus. Sütőipari munkás volt. 1923– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1927– párttag. 1939– az Élelmezési Munkások Orsz. Szöv. főtitk. 1943– az SZDP titk. 1942, 1944 munkásmozg. tevékenységéért, az antifasiszta függetlenségi mozg.-ban való részvételéért letartóztatják. 1945–48 az SZDP főtitkárh., a párt balszárnyának egyik vez. 1948– az MDP KV PB t., főtitkárh., a Nagybp.-i Pártbiz. titk. 1949–50 könnyűipari min. 1950 koholt vádak alapján letartóztatják. 1956 rehabilitálják. 1956 júl.–okt. az MDP KV PB t., a min. tan. elnökh. Szerepe volt a magy. forr. munkás-paraszt korm. megalakításában. 1956–62 az MSZMP KB PB t. 1956–59 állammin., az MSZMP Bp.-i Biz. első titk. 1960–62 az Eln. Tan t. 1962 a KB megtárgyalva beadványát, amelyben lemond tisztségeiről, visszahívja a PB-ből, felmenti KB titk. tisztségéből és kizárja a KB-ből. Jelenleg nyug. F. m.: *A párt harca a tömegekért* (beszédek és cikkek 1959), *Tüzes kemence* (önéletrajz 1968).

MARÓTHY János (1925) – zenetudós. 1944–48 a bp.-i tud. egy. bölcsészkarán, 1945–51 a Zeneműv. Főisk. zeneszerzés szakán tanul. 1950 az

Éneklő Nép, 1950–51 az *Új Zenei Szemle* c. lap szerk. 1951–54 zenetud. aspiráns. 1954–61 a bp.-i Zeneműv. Főisk. adjunktusa, majd az MTA tud. munkatársa. 1961– az MTA Bartók Archívum tud. munkatársa. A zenetud. dr.-a (1966). Erkel-díjas (1961). SZOT-díjas (1969). A zene társad. meghatározottságának problémáival, a zenei tömegműfajok tört. fejlődésével és mai kérdéseivel foglalkozik. F. m.: *A népzene fejlődésének néhány kérdése a SZU-ban* (1953), *Az európai népdal születése* (1960), *Zene és polgár, zene és proletár* (1966).

MARPLES, Ernest (1907) – angol politikus. 1945– konzervatív párti képv. 1951–54 a lakás- és helyi gazdálkodás, majd a nyugdíj és társad. biztosítási min. parl. titk. 1957–59 postaügyi min. 1959–64 közlek.-ügyi min.

MARQUEZ, Pompeyo – a Venezuelai KP főtitkárh. Fiatal korától kezdve részt vesz a forr. mozg.-ban. 1947 és 1958 a Venezuelai KP listáján szenátorrá választják. 1963 letartóztatják, 1966 megszökik. 1967 Jesus Faria távollétében a Venezuelai KP főtitk. Illeg.-ban van.

MARSH, Richard (1928) – angol közlek.-ügyi min. (1968 óta). Oxfordban tanul, 1951–59 a közalk.-ak szaksz.-ben dolgozik. 1959– munkáspárti képv., 1964–65 a munkaügyi min., 1965–66 a technológiai ügyek min. parl. titk. 1966–68 energiagazdálkodási min.

MARTIN, Américo – venezuelai forradalmár. Részt vesz a venezuelai diktatúrák elleni harcban. 1957 letartóztatják, 1960 fontos szerepet játszik a Baloldali Forr. Mozg. nevű párt létrehozásában, ennek ifj. részlegét vezeti. Bekapcsolódik a fegyveres partizánharcba. 1967 elfogják és 27 évi összbüntetésre ítélik.

MARTIN, Archer John Porter (1910) – angol kémikus. Tanulmányait a cambridge-i egy.-en végzi. 1932–38 a cambridge-i fizikokémiai majd táplálkozási labor. kut. munkatársa. 1938–46 gyapjúipari, 1946–48 gyógyszerkutatásokat végez. 1948–52 a Gyógyszerkut. Tan. t., egyidejűleg a londoni Gyógyszerkut. Int.-ben oszt. vez. 1956–59 kémiai tanácsadó, 1959– labor. ig. 1952 Sz. Synge-vel megosztott Nobel-díjat kap a kémiai vegyületek papírkromatográfiás elválasztásáért és elemzéséért.

MARTIN, Frank (1890) – svájci zeneszerző. Genfben végzi a konzervatóriumot, majd 1939– uo. tanít. Számos zenekari, kamarazenekari mű és oratórium szerzője. Jelenleg Amszterdamban él. A genfi és lausanne-i egy. díszdr.-a. F. m.: *A vihar*, *Monsieur Pourçoignac* (operák), *Petit Symphonie concertade*, *Etűdök vonóskarra*, *Cembaloverseny*.

MARTIN József (1917) – munkás, közéleti személyiség. Vasöntő szakmát tanul. Jelenleg a bp.-i Gábor Áron vasöntödében dolgozik. A 30-as évek végétől részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945– párttag. 1967– az MSZMP KB t. A Szoc. Munka Hőse.

MARTIN, Paul (1903) – kanadai politikus. Tanulmányait a torontói, a Harvard és a cambridge-i egy.-eken, valamint a Svájci Nközi Főisk.-n végzi. 1931–34 Ny-Ontario egy.-én előadó. 1935– képv. 1943– munkaügyi min. h. 1945–46 államtitk. 1946–57 egészségügyi és népjóléti min. 1963– külügymin. Az ENSZ közgyűlés több ülésszakán és más fontos tanácskozásokon – pl. ILO (1944) Colombo-terv (1956) – Kanada küldötte. 1965–66 a NATO Tan. eln. Több egy. tb. dr.-a.

MARTIN-ARTAJO, Alberto (1905) – spanyol politikus. Tanulmányait Spanyolo.-ban és más európai országokban folytatja. Az *El Debate* és a *Ya* c. lapok főmunkatársa. 1945–57 külügymin. 1957– az államtan. főtitk. A cortes (parl.) és a Kir. Pol. Ak. t. A katolikus kiadók szervezetének eln. Több katolikus beállítottságú pol. könyv szerzője.

MARTIN PÉREZ, Miguel (1937) – a kubai szaksz. közp. főtitk. 1952 bekapcsolódik az ifj. szerv. munkájába, később belép a Népi Szoc. P.-ba (komm. párt). A dohányipari szaksz.-ben vez. posztokon. 1963–65 a Komm. Ifj. Szöv. főtitk. 1965– a KP KB t. 1966– a Kubai Dolgozók Forr. Szaksz. Közp. főtitk.

MARTINEZ MONTERO, Homero (1906) – uruguayi politikus, újságíró és prof. Haditengerészeti tanfolyamot végez és hosszú évekig ezen a ter.-en tölt be fontos funkciókat. 1942– újságíró és tud. munkát végez. Uruguayi tengerészeti, földrajzi, tört. és más tud. int.-ek vez.-ségi t. Több fontos uruguayi diplomáciai missziónak is t., ill. vez. 1959 az uruguayi ENSZ-küldöttség vez., majd az AÁSZ-értekezleteken képv. hazáját. 1959–63 külügymin.

MARTINEZ VERDUGO, Arnoldo (1922) – a mexikói KP első titk. (1964 óta). 1945 részt vesz a papíripari munkások szaksz.-ének megalakításában, 1946 belép a Mexikói KP-ba, 1949–50 a párt KB ifj. biz. vez. és lapjának szerk. 1954 a párt KB t., 1959– a PB t.

MARTINO, Gaetano (1900) – olasz politikus. A római egy. fiziológia prof., a messinai, majd a római egy. rektora. Különböző olasz és külföldi ak.-k és tud. társ.-ok t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1948–58 a képv. ház aleln. 1954–57 közokt. ügyi, majd külügymin. 1962–64 az Európa Tan. eln. A Liberális P. egyik vez., jelenleg eln.

MARTINOV, Dmitrij Jakovlevics (1906) – szovjet csillagász. 1924 elvégzi a krími, 1926 a kazanyi egy.-et. 1931–35 a Kazany melletti Engelgardt Csillagászati Obszervatóriumban dolgozik. 1935–54 a kazanyi egy. prof.-a, 1951–54 rektor. 1954– a moszkvai egy. prof. 1956– egyidejűleg a Sternberg Csillagászati Int. ig. A Szovjet Csillagászati és Geodéziai Társ. eln. 1944– SZKP t. A Tatár

ASZSZK érdemes tudósa (1945). 1937 felfedezi a spektroszkopikus kettős csillagok periódus-spektráltípus összefüggését. Magy. megj. művei: *A száguldó pillanat* (1963), *A Föld nővére* (1966), *Támadás a Föld ellen* (1966).

MARTINOV, Leonyid Nyikolajevics (1905) – szovjet költő. Omszki lapokban jelennek meg első versei. A 20-as évek elején különböző alkalmi foglalkozásokat űz, s bejárja Szibéria nagy részét. A 20-as évek végén és a 30-as évek elején különböző lapok tudósítójaként utazik Szibériában és Turkesztánban. Elsősorban lírai költő és műfordító. 1962 magy. költők verseinek fordításáért a M. Pen Club aranyérmével tüntetik ki. OSZSZSZK Áll.-díjas (1966). Magy. *Visszhang* (1960) és *Mindent kimondani* címmel jelenik meg két verseskötete, ezenkívül antológiák és folyóiratok számos költeményét közlik.

MARTINSON, Harry (1904) – svéd költő és reg. író. Hajóskapitány fia, s egy ideig maga is tengerész. 1949– a Svéd Tud. Ak. t. Alkotásaiban az egzisztencialista irányzat hatása érezhető. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelentek meg versei.

MARTON Endre (1917) – rendező. Az Orsz. Színészegyes. Isk.-jában tanul, színészi és rendezői diplomát szerez. 1945–49 a Vígszínház rendezője, majd főrendezője. 1949–56 a Nemzeti Színház rendezője, 1956– főrendezője. 1949– a Színház- és Filmműv. Főisk. rendezői tanszékének tanára. Színházi munkássága mellett tv- és filmrendezéssel is foglalkozik. Jászai-díjas (1954), Kossuth-díjas (1957), Kiváló művész (1966). F. r.: Színpadon: García Lorca: *Bernarda háza* (1955), *Vérnász* (1957), Marceau: *A tojás* (1957), Miller: *Az ügynök halála* (1959), *A bűnbeesés után* (1967), Szophoklész: *Oidipusz király* (1961), O'Neill: *Utazás az éjszakába* (1963), Shakespeare: *Lear király* (1964), Aiszkhülosz: *Oreszteia* (1965), Peter Weiss: *Marat halála* (1966), Vörösmarty M.: *Czillei és a Hunyadiak* (1966), Madách I.: *Mózes* (1967). Filmen: *Katonazene* (1961). Tv-ben: *Rómeó, Júlia és a sötétség.*

MÁRTON Gyula (1916) – romániai magy. nyelvész. Kolozsváron folytat egy. tanulmányokat. 1940–48 középisk. tanár és az Erdélyi Tud. Int. kut.-ja. A kolozsvári egy. magy. nyelvész prof. Fő kut. ter.-e a magy. nyelvjárástan. Foglalkozik a magy.–román nyelvi kölcsönhatás kérdéseivel és nyelvműveléssel is. F. m.: a *Rumén nyelvatlasz* első három kötetének magy. eredetű anyaga (1942), *A rumén nyelvatlasz-munkálatok története és módszere* (1943), *A zilahi fazekasmesterség* (1948), *Írjunk, beszéljünk helyesen!* (1952).

MARTOS Ferenc (1918) – bányamérnök. A temesvári műegy.-en tanul. 1943– a Szilágysági Szénbányák Rt. mérnöke, majd üzemvez. h. 1948–51 a M. Áll. Szénbányák, majd a Nehézipari Min. kötelékében dolgozik. 1951–54 a Bányászati Kut. Int.-ben aspiráns. 1955– uo. oszt. vez. 1964– fő-oszt. vez. 1966– az Int. ig. 1967– c. egy. tanár. Az MTA Bányászati Tud. Biz. elnökh. Az Orsz. M. Bányászati és Kohászati Egyes. elnökh. A műszaki tud. dr.-a (1966). A bányaművelés és a bányászati kőzetmechanika problémáival foglalkozik.

MARTSA István (1912) – szobrászművész. Villanyszerelő, majd a felszabadulás után a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul, Ferenczy Béni tanítványa. 1951–60 a képző- és iparműv. gimn. tanára. Az 50-es évek eleje óta számos hazai és külföldi kiállításon vesz részt. Több szobra köztereken van elhelyezve. Érem-műv.-tel és kisplasztikával is foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1957, 1965). F. m.: Szobrok: *Szerelmesek* (Bp.-i Fodor szanatórium kertjében), *Mártír-emlékmű* (Auschwitz, Lengyelo.), *Kenyérvivő nő*, *Európa elrablása stb.* Érmek: *Bábolna*, *Van Gogh* stb.

MARTY, Gabriel – francia jogász, egy. tanár. A toulouse-i egy. jogtud. karának dékánja, a polg. és ipari jog prof. Az Académie Internationale de Droit Comparé főtitk., a strasbourg-i összehasonlító jogi fakultás prof. Számos nagyváll. jogtan.-osa.

MARTYN Ferenc (1899) – festőművész, grafikus. Kaposváron Rippl-Rónai Józsefnél, majd a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n, Bécsben és Párizsban tanul. 1925–40 Párizsban tartózkodik, az avantgardistákhoz csatlakozik, nagyobb utazásokat tesz Európában és É-Afrikában. 1940 hazatér, Pécsett él. A 40-es évek elején a KUT, 1945 az Európai Isk. csop. t. A 20-as évek óta számos hazai és külföldi kiállításon vesz részt. Legutóbbi kiállítása 1969 a M. Nemzeti Galériában és a Petőfi Irod. Múzeumban. Sok rajzot készít irod. alkotásokhoz. Festői és grafikai munkássága mellett a 40-es években plasztikával is foglalkozik. 1962 a pécsi porcelángyárban tálakat és vázákat készít. Munkácsy-díjas (1962).

MARULANDA, Manuel Vélez (eredeti neve: Pedro António Marin) (1929) – kolumbiai forradalmár. Fiatalon a hegyekbe vonul és szervezi a parasztokat. Egyre szorosabb kapcsolatba kerül a szervezett forr. mozg.-mal. 1958 a Kolumbiai Forr. Fegyveres Erők (a KP által szervezett partizánalakulat) főpar.

MARUŠIĆ, Stipan (1926) – jugoszláv politikus. Jogi egy.-et végez. 1945– KP t. 1947– a Népi Ifj. Szöv. szabadkai városi biz. eln., majd a szabadkai városi pártbiz. titk., a JKSZ Vajdaság ter. titkársága t., a szabadkai járási tan. eln., a Vajdasági Gazd. Kamara eln., a Vajdasági Végrehajtó Tan. t. 1965 máj.–1967 ápr. a JDNSZSZ vajdasági eln. majd a Vajdasági Végrehajtó Tan. eln.

MARX György (1927) – fizikus. A bp.-i egy.-en mat.-t és fizikát tanul. 1948– az ELTE Elméleti Fizikai Int.-ében dolgozik. 1957– a dubnai

Egyesített Atommagkut. Int. tud. munkatársa. 1961– az ELTE elméleti fizikai tanszék tanára. 1964–65 tanulmányúton a Stanford Egy.-en (USA). A *Fizikai Szemle* c. folyóirat főszerk. A TIT fizikai szakoszt. eln. Az Eötvös Loránd Fizikai Társ. aleln., a Nközi Asztronautikai Ak. lev. t. A fizikai tud. dr.-a (1956). Kossuth-díjas (1954). Az elemi részecskék és az atommag fizikájával, asztrofizikával és más, az elméleti fizika körébe tartozó kérdésekkel foglalkozik. Felfedezi a leptontöltés megmaradását (1952), kidolgozza a Föld és a Nap neutrínósugárzásának elméletét (1960). F. m.: *Kvantummechanika* (1957, 2. kiad. (1964). *Túl az atomfizikán* (1957), *Elméleti fizikai feladatok* (1954, 2. kiad. 1966), *Jövőnk, az Univerzum* (1969).

MASEFIELD, Peter Gordon (1914) – angol repülőgéptervezési és gyártási szakember. Cambridge-ben végzi tanulmányait. Repülőgéptervező, majd 1937–43 a *The Aeroplane* c. lapnál szerk. 1940–43 a *The Sunday Times* haditudósítója. 1943–45 a háborús kabinet légi szállítási biz.-ban titk., 1945–46 a washingtoni brit nagykövetség légi attaséja. 1947–48 a Polg. Repülés Min.-ban a távlati tervezés főig. 1949–55 a BEA (brit légitárs.) vezérig. 1955–60 a Bristol Aircraft Ltd. ügyv. ig. Különböző, a repülőgépgyártással kapcsolatos társ.-ok és váll.-ok eln.

MASEREEL, Frans Laurent (1889) – belga grafikus és festőművész. Isk.-it Gentben végzi, majd 1909–14 tanulmányúton jár Németo.-ban, Londonban, Párizsban és Tuniszban. 1915–21 Svájcban él, ahol kapcsolatba kerül a háborúellenes mozg.-akkal. 1924– Párizsban alkot, a két vh. közti baloldali irod. úgyszólván minden nagy képv.-jének műveit illusztrálja. Legjelentősebb művei a kizsákmányolás, a testi és a lelki nyomor ellen agitáló, expresszív erejű fametszet-sorozatai. 1950 elnyeri a Velencei Biennale nagydíját. 1964 a bp.-i Szépműv. Múzeumban kiállítást rendeznek grafikáiból. Saarbrückenben él.

MASEROV, Pjotr Mironovics (1918) – szovjet politikus, a Belorusz KP első titk. Elvégzi a vityebszki ped. főisk.-t. 1939–41 középisk. tanár. A II. vh.-ban partizánként harcol Belorussziában, majd uo. a Komszomol illeg. ter. biz. titk. 1943– SZKP t. 1946–54 a Belorusz Komszomol KB titk., majd első titk. 1954–55 a Minszk ter. pártbiz. másodtitk. 1955–59 a Breszt ter. pártbiz. első titk. 1959–65 a Belorusz KP KB titk., majd másodtitk. 1965– első titk. 1961–64 az SZKP KB pótt. 1964– t. 1966– az SZKP KB PB pótt. A SZU Legf. Tan. Elnökségének t. A SZU Hőse.

MASINA, Giulietta (1921) – olasz színművésznő. A római egy.-en filozófiából doktorál. Rómában lép színpadra és a rádióban is szerepel. 1946– filmezik, de csak 1954-ben ismeri meg nevét a világ, férje F. Fellini *Országúton* c. filmjének főszerepében. Másik kiemelkedő szerepe a *Cabiria éjszakái* (1957) utcalánya.

MASON, James (1909) – angol színész. Cambridge-ben építészeti diplomát szerez. Az egy. színjátszókörben szerepel, 1931– vándortársulatokkal járja Angliát, majd Londonba szerződik. 1933– filmezik, 1947 Hollywoodban telepedik le. Kiváló jellemszínész, híresek a Shakespeare-filmekben nyújtott alakításai, de sokat szerepel bűnügyi és kalandfilmekben is. Ismertebb filmjei közül a *VIII. Henrik magánéletét*, *A pohár kicsordult* címűt, a *Titkos küldetést*, *A bűnös asszonyt*, a *Némo kapitányt* stb. Magyaro.-n is vetítik.

MASSEMBA-DEBAT, Alphonse (1921) – kongói (Brazzaville) politikus. Tanítói oklevelet szerez. 1940–47 Fort Lamyban (mai Csád Közt.) tanít. 1947– Francia Kongóban isk. ig. 1958– az Afrikai Érdekek Védelmének Dem. Szöv. (UDDIA) t. 1959 a mérsékelt baloldal listáján indul a Francia Kongó-i nemzetgy. választásokon. Két ülésszak tartamára a kongói nemzetgy. eln. Youlou korm.-ában tervezési és fejlesztési, majd állammin. 1963 az imp.-kal együttműködő Youlou elleni mozg. élére áll. 1963–68 közt. eln. és hadügymin. 1968 puccsal megbuktatják.

MASSEY, Sir Harrie St. W. (1908) – ausztráliai fizikus. A melbourne-i egy.-en tanul. 1929–33 Cambridge-ben a Cavendish atomfizikai kut. labor.-ban dolgozik. 1933–38 a belfasti egy.-en mat. fizikát ad elő. 1939–50 a londoni egy.-en mat., 1950– fizikaprof. 1947–53 az Atomtudósok Egyes. aleln., 1953–57 eln., 1950–52, a 1959–60 a Royal Society tan. t. 1949– a Fizikai Társ. tan. t., 1954–56 eln., s még több más tud. egyes. t. Több atomfizikai témájú könyv szerzője.

MASSINE, Léonide (Maszin, Leonyid) (1896) – orosz származású amerikai balettművész, koreográfus. A moszkvai operaház balettisk.-n végez. 1913–21 a külföldön szereplő Gyagilev-balettegyüttes koreográfusa és szólótáncosa. 1921 balettegyüttest alapít és D-Amerikában vendégszerepel. 1921–27 Londonban szerepel és baletteket tervez Gyagilev együttese számára. 1928–29 a New York-i Roxy Színháznál, majd a párizsi operánál és a milánói Scalánál koreografál. 1932–41 a Monte Carló-i Orosz Balett rendezője és táncosa. 1941–44 megszervezi a New York-i Orosz Highlight Balettegyüttest. 1946– Londonban a Sadler's Wells Balettnél működik. 1947–54 Koppenhágában, Milánóban, Párizsban és Rómában különböző operaházaknál és balettegyütteseknél is tevékenykedik.

MASSON, André (1896) – francia festő. Brüszszelben és Párizsban tanul. Pályája kezdetén a kubizmus híve, majd a szürrealistákhoz csatlakozik, azok legradikálisabb, leglázadóbb szárnyához tartozik és mire a német megszállás elől Amerikába menekül, már az absztrakt műv. művelője, elméleti és gyakorlati propagátora. Nagy hatással van az amerikai tasizmus és gesztusfestészet képviselőire. Színpadi díszleteket is tervez.

MASSU, Jacques (1908) – francia tábornok. Tanulmányait a St. Cyr-i kat. szakisk.-n végzi. 1940 csatlakozik a szabad francia erőkhöz. 1945–47 Hanoiban par. beosztásban tevékenykedik. 1955 dandártábornok, 1956 az izraeli–arab háború során ejtőernyős hadoszt. par., részt vesz a Port Said-i deszant műveletben. 1957–60 Algírban szolgál. 1958 támogatja de Gaulle hatalomátvételét. 1959–60 hadtestpar. Algériában, majd nyug.-ba vonul. Később reaktiválják, és 1966 az NSZK-ban levő francia csapatok par.

MASTROIANNI, Marcello (1924) – olasz színművész. A római egy.-en tanul, először a római egy. színtársulatában játszik, majd 1948–49 Visconti társulatának t. Később a Teatro Eliseóban drámai szerepkörben mutatkozik be. Az utóbbi években kiváló jellemszínésszé fejlődik. 1947– filmezik, de csak 1952-ben lesz népszerű világviszonylatban *(Római lányok)*. Emlékezetes alakítást nyújt az *Édes élet* (1960) és a *8 és fél* c. filmben. A *Válás olasz módra* c. filmbeli alakításáért Oscar-díjat kap.

MASUR, Kurt (1927) – német (NDK) karmester. 1944– Breslauban (ma: Wrocław), 1946–48 a lipcsei konzervatóriumban tanul. 1948– korrepetítor és karmester Hallében. 1951–53 az erfurti városi színházak karnagya. 1953–55 első karmester Lipcsében. 1955–58 a drezdai filharmonikusok karnagya. 1958–59 főzeneig. Schwerinben. 1960–64 a berlini Komische Oper vez. karmestere. 1964– elsősorban hangverseny-karmesterként működik, sokat vendégszerepel bel- és külföldön. Műv.-díjas (1961).

MASZANI, Minocseher Rusztom (1905) – indiai politikus. Tanulmányait Angliában végzi. 1934–39 a Kongresszusi Szoc. P. alapító t., ill. főtitk. 1943–44 Bombay polgármestere. 1947–48 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948–49 nagykövet Brazíliában. 1963– parl. képv., a jobboldali Függetlenségi (Swatantra) P. főtitk. Számos közgazd. és pol. mű szerzője.

MASZLENNYIKOVA, Leokagyija Ignatyevna (1918) – szovjet operaénekesnő. Eredetileg munkásnő. 1939–41 a belorusz Opera énekstúdiójában tanul. 1941–45 tanítónő és öntevékeny csop.-okban énekel, egyidejűleg elvégzi a kijevi (a háború idején Szverdlovszkban működő) konzervatóriumot. 1945–46 a kijevi opera, 1946– a moszkvai Nagy Színház énekesnője; lírai szoprán. Magyaro.-on is vendégszerepel. Az OSZSZSZK érdemes művésze.

MASZUDA, Kanesicsi (1898) – japán politikus. A kjotói egy.-en jogi végzettséget szerez. 1922 a Belügymin.-ban dolgozik. 1945 Fukusima kormányzóság, 1946 Hokkaidó-sziget kormányzója. 1947– több alkalommal parl. képv. 1947 közlek.-ügyi min. A Liberális Dem. P. Pol. Kut. Int. vez. 1948 munkaügyi min. 1949 a kabinet főtitk. 1950 állammin. 1951 a Hokkaidó Fejlesztési Hiv. vez. és a Liberális Dem. P. főtitk. is. 1967– a Szató-korm.-ban állammin. és a Védelmi Hiv. ig.

MATA'AFA FAUMUINA MULIN'U II, Fiame (1921) – Ny-szamoai min. eln. Teológiai kollégiumot végez. 1957– a törvényhozó gyűlés t., 1957–59 földművelésügyi min., 1959– min. eln., külügymin., közszolgáltatási, rendőrségi, börtön-, körzeti és bevándorlásügyi min. 1956– a Szamoai Ültetvényesek Szöv. eln.

MATAČIĆ, Lovro (1899) – horvát származású, Ny-Németországban élő karmester. Tanulmányait Bécsben végzi a Wiener Sängerknaben t.-ként, majd különböző operák karmestere (Köln, Eszék, Újvidék, Ljubljana, Belgrád, Skopje, Rijeka). 1956– a drezdai áll. zenekar és a berlini áll. opera dirigense. 1961– Frankfurt am Mainban főzeneig. Világszerte vendégszerepel.

MATARAZZO FILHO, André (1919) – brazil nagytőkés, kereskedő. A legnagyobb brazil tőkés család sarja. Az USA-ban, a Mackenzie Egy.-en tanul. Tanulmányai befejeztével egy hengerde ig., később az egész M.-vagyon irányítója.

MÁTÉ András (1921) – grafikusművész. A bp.-i Iparműv., majd a Képzőműv. Főisk.-n Konecsni Györgynél tanul. Alk. grafikával, főleg plakátműv.-tel foglalkozik, film- és más kult. témájú plakátokat készít. Kétszeres Munkácsy-díjas (1957, 1965).

MÁTÉ György (1913) – író, újságíró. Gyári alk., 1935– párttag. 1942– részt vesz az illeg. *Szabad Nép* megalapításában, Schönherz Zoltán és társai perében 10 évi fegyházra ítélik. 1944 megszökik a fegyházból, részt vesz a bp.-i partizánharcokban. 1945 az MKP KV agit. prop. oszt. aloszt. vez. 1946– a *Szabad Nép* munkatársa. 1950–53, 1956 a M. Írók Szöv. párttitk. 1953–56 a *Béke és Szabadság*, 1957–59 az *Érdekes Újság* szerk. 1959– a *Népszabadság* munkatársa, majd főmunkatársa. Főleg szatirikus karcolatokat és riportokat ír, publicisztikai munkásságot folytat. Rózsa Ferenc-díjas (1966). F. m.: *A béke nevében* (riportok 1950), *Úton-útfélen* (riportok 1955), *Szikrától lobban a láng* (a komm. sajtó tört. 1956), *Testvérek* (Rózsa Richárd és Rózsa Ferenc élete 1958), *A 7047-es* (Gramsci életrajza 1958), *A Maghreb földjén* (riportok 1961), *Távirat éjfélkor* (reg. 1962), *Halima leveti fátylát* (riportok 1963), *Fények a dzsungelban* (tudósítások 1963), *Partraszállás Seholszigeten* (1966), *„Vörös jelek a hadak útján"* (tört. dok. 1969), továbbá 9 kötet szatíra.

MATERN, Hermann (1893) – német (NDK) politikus. 1907–11 tímármesterséget tanul, majd 1927-ig e szakmában dolgozik. 1907 a Szoc. Munkásifj. szerv. t. 1911– az SZDP t. 1918– a Független SZDP t. 1919– KP t. Vezető pártfunkciókat tölt be, a szász-anhalti, majd a poroszo.-i tartományi gyűlés t. 1933 letartóztatják, 1934 megszökik és Csehszlovákiába, Franciao.-ba, Hollandiába, Belgiumba, Norvégiába, majd 1941 a SZU-ba emigrál. 1943– a Szabad Németo. Nemzeti Biz. t. 1943 a KP KB, majd titkárság t., a KP szászo.-i, majd nagyberlini pol. titk. 1946 a KP és az SZDP egyesülését irányítja Szászo.-ban és Berlinben. Az NSZEP vez.-ség és közp. titkárság t. 1948 a Német Népi Tan. t. 1949– az Ideiglenes Népi Kamara, 1950– a Népi Kamara t., 1950–53 elnökh., 1946– az NSZEP PB t. 1948– a KEB eln. 1963– a Népi Kamara elnökh.

MÁTHÉ Imre (1911) – biológus. A debreceni tud. egy. bölcsészkarán tanul, majd 1940– uo. tanár. 1942– a debreceni egy. Növénytani Int. és Botanikus Kert megb. ig. 1945–57 az Agrártud. Egy. mezőgazd. tud. karán tanár, 1950–51, 1956–57 rektor. 1957–64 a Gyógynövénykut. Int., 1964– Vácrátóton az MTA Botanikai Kut. Int. tud. tanácsadó munkatársa. 1954– az MTA lev. t. Az MTA agrártud. oszt. vez. t., a TMB t. Több tud. folyóirat szerk. biz. t., számos tud. dolgozat szerzője. Kutatási területe: botanika, elsősorban ökológia, alkalmazott botanika, növényi hatóanyagkutatás. Kossuth-díjas (1955). F. m.: *A Tiszántúl flórája* (1938), *Magyarország növényzetének flóraelemei* (1940), *Réttipológiai tanulmányok* (1955–60), *Növényi hatóanyag tanulmányok* (1958–67), A *Magyarország Kultúrflórája* c. 10 kötetes mű szerk.

MATHIEU, Georges (1921) – francia festő. Eredetileg nyelvésznek készül. 1942– kezd festeni, Párizsban dolgozik, az expresszív kalligrafikus festészet egyik vezéregyénisége. Nagy hatással vannak rá az amerikai tasizmus mesterei. 1950– számos egyéni kiállítást rendez külföldön.

MATIP, Benjamin (1932) – kameruni reg.- és drámaíró. Hazájában és Párizsban jogi tanulmányokat végez, s mint ügyvéd Párizsban, majd Yaoundéban, s jelenleg Doualában működik. Legismertebb műve a hagyományokhoz ragaszkodó törzsi vezetők és a modernebb, szabadabb életre vágyó kameruni fiatalok ellentétét bemutató nemzedékreg.-e (1956). Francia nyelven ír.

MÁTRAI László (1909) – filozófus, a bp.-i Egy. Könyvtár főig. A bp.-i tud. egy.-en filozófiát, esztétikát és magy. irod. tört.-et tanul, bölcsészdr. 1941– uo. egy. magántanár. 1933– a bp.-i Egy. Könyvtár könyvtárosa, 1945– a könyvtár ig. 1960– a *Világosság* c. világnézeti folyóirat szerk. biz. eln. 1964– c. egy. tanár. 1948– az MTA lev. t., 1962– t. 1954–55 és 1960– az MTA filozófia tud. oszt. titk. 1937– a párizsi Nközi Filozófiai Int., 1960– a Nközi Tört. és Filozófiai Unió (IUHPS) t. Főleg filozófiatört.-tel foglalkozik. F. m.: *A jelenkori esztétika fő irányai* (1931), *Modern gondolkodás* (1938), *Élmény és mű* (1940), *Jellemtan* (1943), *Haladás és fejlődés* (1947), *Gondolat és szabadság* (1961), *Régi magyar filozófusok* (válogatás és bevezetés 1961).

MÁTRAI-GOTTWALD Gyula (1905) – építészmérnök. Az Iparterv főmérnöke. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1956). Különleges vasbetonszerkezetek tervezője. Számos jelentős ipari építkezést tervezett (nyergesújfalui Viscosa Gyár, bp.-i Ganz Villamossági Gyár és Ganz Hajógyár új épületei, inotai, tiszapalkonyai erőmű stb.).

MATTA (R. A. S. Matta-Echaurren) (1911) – chilei festőművész. A santiagói Katolikus Egy.-en, majd a párizsi Városépítészeti Főisk.-n tanul. Ezután 10 évet tölt az USA-ban, majd 1950– újból Európában (Párizs, Róma). Számos európai és amerikai országban állít ki, az egyik legismertebb l.-amerikai festő. Szürrealista stílusban dolgozott, majd a 40-es évektől áttér a non-figuratív, belső víziókat sugárzó művek alkotására.

MATTARELLA, Bernardo (1905) – olasz politikus. Palermóban jogot végez, az Actio Catholicában tevékenykedik. 1942 Szicíliában megkezdi a Kereszténydem. P. szervezését. Az orsz. tan. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1948–53 közlek. államtitk., 1953–55 min. A továbbiakban külker., postaügyi, majd ismét közlek.-ügyi min. 1963–65 külker. min.

MATTAUCH, Josef Heinrich Elisabeth (1895) – német (NSZK) fizikus, kémikus. A bécsi tud. egy.-en és a műszaki egy.-en tanul. 1920– uo. tanársegéd, 1928– magántanár, 1937–40 rk. tanár. Közben 1926–28 az USA-ban a Norman Bridge labor. (Pasadena, Kalifornia) kut.-ja. 1940–48 a berlini egy. rk. tanára. Egyidejűleg 1941– a Vilmos császár (ma: Max Planck) Kémiai Int. tud. munkatársa. 1943– uo. ig. h., 1947– az Int. ig. 1952– c. egy. tanár, a mainzi egy.-en. 1955– az Osztrák Tud. Ak. lev. t. Magfizikával, tömegspektrográfiai és radioaktív kormeghatározási kutatásokkal foglalkozik. (A Mattauch-féle tömegspektroszkóp közismert kutatási eszköz.)

MATTSSON, Arne K. G. (1919) – svéd filmrendező. Korábban mérnök. 1944– játékfilmeket rendez. 1944–47 a LUX-nál, 1947–50 a Svenk Filmindustrinál, 1950–56 a Nord Tonefilmnél, 1956–61 Sandrewsnál dolgozik. 1961– állandó szerződés nélkül, önállóan készít filmeket. F. r.: *Egy nyáron át táncolt* (1951), *Gyermekkori szerelem* (1952), *Hemsői emberek* (1955), *A halál kocsisa* (1958), *Viaszbabák* (1962), *Kék kabát* (1963, Lajtai Lajos zenéjével).

MATULISZ, Juozasz Juozaszovics (1899) – szovjet kémikus. Elvégzi a kaunasi egy.-et. 1956– a Litván Tud. Ak. Kémiai és Kémiai-technológiai Int.-ben dolgozik. 1941– a Litván Tud. Ak. t., 1946– eln. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1950– SZKP t. A Litván SZSZK érdemes tudósa. Fotokémiával, elektrokémiával és az oldatokban végbemenő reakciókinetikával foglalkozik.

MATUTE, Ana Maria (1926) – spanyol írónő. Műveiben mesterien keverednek a valóság és a fantázia elemei. Szemben áll az ún. tiszta műv.-tel, hangoztatja, hogy az irod. a valóság megváltoztatásának eszköze.

MÁTYÁS Mária (1924) – operaénekesnő. Debrecenben tanítóképzőt végez és egyidejűleg uo. a zeneműv. szakisk.-n tanul. 1944 a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n vizsgázik. 1945– a M. Áll. Operaház magánénekesnője; szoprán. 1947 áll. ösztöndíjjal Rómában tanul. Sokat vendégszerepel külföldön. F. sz.: Tatjána *(Anyegin)*, *Traviata*, Őrzse *(Háry)*. Dalénekes is. Kossuth-díjas (1953), Érdemes művész (1959).

MAUDLING, Reginald (1917) – angol politikus. Oxfordban jogot hallgat. A II. vh.-ban egy ideig a Kir. Légierőnél szolgál, majd a Légügyi Min.-ba kerül. A Konzervatív Párt gazd. és pénzügyi csop. t., majd vez., Churchill gazd. és pénzügyi tanácsadója. 1950– képv. 1952 a légügyi min. parl. titk., 1953–55 a Pénzügymin.-ban dolgozik, 1955–64 különböző min.-i tárcák tulajdonosa. A Konzervatív P. bukása után a konzultatív biz. ellenzéki vez. Több iparváll. ig., a szélesebb keresk. és gazd. kapcsolat hívének vallja magát.

MAURER, Eduard (1886) – német (NDK) kohómérnök, fizikokémikus. A braunschweigi és a karlsruhei műszaki egy.-en és a párizsi Sorbonne-on tanul. 1919 az aacheni műszaki főisk. magántanára. 1925– a freiburgi (Szászország) bányamérnöki ak. prof. 1946–48 a SZU-ban dolgozik a vaskohászat ter.-én. 1950–59 a henningsdorfi Vaskut. Int. vez. 1951–60 egyidejűleg a berlini Humboldt Egy. prof., a vaskohászati tanszék vez. 1951– az NDK Tud. Ak. t. Kétszeres Nemzeti-díjas (1950, 1954). Eljárást talál fel a rozsdamentes acél előállítására (1912). Kidolgozza a vasöntési diagrammot (1924).

MAURER, Georg (1907) – német (NDK) költő, műfordító és esszéista. 1926 Szászrégenből (Románia) költözik Németo.-ba, Lipcsében és Berlinben tanul műv.-tört.-et, germanisztikát és filozófiát. A II. vh.-ban kat., majd hadifogoly; ez idő szerint a lipcsei Johannes R. Becher irod. int. docense. A Német Műv. Ak. t. Nemzeti-díjas. A legjelentősebb jelenkori német lírikusok egyike; versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelentek meg.

MAURER, Ion Gheorghe (1902) – a román min. tan. eln. A jogtud. dr.-a. 1936– KP t. Számos perben baloldali vádlottak védője; forr. tevékenysége miatt őt is többször letartóztatják és kétszer elítélik. 1945– KB t., 1960–65 PB t. 1965– a KB VB és az Állandó Elnökség t. 1957–58 külügymin., 1958–61 a Nagy Nemzetgy. Elnökségének eln. 1961– a min. tan. eln. és 1961–65 az Államtan. aleln. 1955– a Román Ak. t. A Szoc. Munka Hőse.

MAURIAC, Claude (1914) – francia újság- és esszéíró, François M. fia. Jogi dr. 1944–49 de Gaulle tábornok magántitk, később a *Figaro Littéraire*, majd a *Le Figaro* film-, ill. irod. kritikusa. Rendszeresen ír a *New York Times* számára is.

MAURIAC, François (1885) – francia reg.-író, költő, drámaíró. A bordeaux-i egy.-en tanul. Kritikai realista, katolikus író, aki a polg. társad. bomlásos jelenségeit kitűnően festi, de abból kivezető utat nem lát, nem is keres. 1926 elnyeri a Francia Ak. nagydíját, 1952 a Nobel-díjat. A Francia Ak. t. A náci megszállás alatt az ellenállási mozg. résztvevője. A II. vh. után drámákat, esszéket is ír, a *Figaro* munkatársa, és a *Le Table Ronde* c. folyóirat alapítója. Megírja de Gaulle életreg.-ét (1965). Magy. megj. reg.-einek száma 19. Ismertebb közülük: *A szerelem sivataga* (1926, 1967), A *méregkeverő* (1927, 1928, 1930), *Fekete angyalok* (1930, 1937), *Viperafészek* (1933, 1957), *Tékozló szív* (1961), *A kis idétlen* (1965) stb.

MAUTNER-MARKHOF, Manfred (1903) – osztrák gyáriparos. Az Ausztriában több mint 100 éve vez. szerepet betöltő nagytőkés család egyik t. Münchenben szerez mérnöki diplomát, majd a családi üzemekben tölt be különböző vez. állásokat, végül az rt. ügyv. eln., ill. az ig. tan. eln. Az osztrák iparosok egyes.-ének aleln., a Gazd. Kut. Int. eln.

MAVROMATISZ, Panajotisz (1904) – görög politikus. A bécsi egy. orvosi karán folytatott tanulmányai során ismerkedik meg a komm. eszmékkel és 1925 belép a KP-ba. A Görög Komm. Ifj. Szöv. közp. lapjának szerk., a *Neosz Leninisztisz (Ifjú leninista)* c. lap főszerk., majd a Görög KP közp. lapja, a *Rizoszpasztisz* szerk. 1935 őszén koncentrációs táborba kerül, ahonnan éhségsztrájk árán szabadul, de a Metaxasz-diktatúra börtönbe veti. 1944– a partizánoknál tölt be vez. pártfunkciókat. Újabb letartóztatás után, 1946 nov. kerül ismét szabadlábra. 1945– KB t., később a párt elméleti folyóiratának a főszerk. 1948– a Görög Dem. Hads. főpar.-ságának prop. oszt. vez. A polgárháború befejezése után a marxizmus-leninizmus klasszikusainak fordításával foglalkozik, így lefordítja görögre a *Tőké*t is. 1956– a párt elméleti folyóirata, a *Neosz Koszmosz* felelős szerk. 1961– PB t., emigrációban él.

MAVROMICHALISZ, Sztülianosz (1900) – görög jogász, a Legf. B. eln. Athénban tanul, a polg. jogban a zürichi és a müncheni egy.-en specializálja magát. 1949 a Legf. B. (az Areopagosz) t., 1959– aleln., 1963– eln. 1963 a hivatalnokkorm. eln.

MAVROSZ, Georgiosz (1909) – görög politikus és bankember. Athénban és Berlinben jogot végez. 1932 ügyvéd. 1937 az athéni egy.-en a nközi magánjog docense. A Szabadelvű P., majd a Centrum Unió parl. képv. Több korm.-ban vállal különböző min. tárcákat, utoljára koordinációs min. az 1964-ben alakult Papandreu-korm.-ban. 1964 jún. lemond, 1966-ig a Görög Nemzeti Bank kormányzója. 1949–52 az IBRD ig. tan.-ának és az Európa Tan. Konzultatív Gyűlésének t. Több nközi jogi tanulmány szerzője. A liberális politikusok vezéralakjának tekintik.

MAXWELL, Robert (1923) – angol kiadó. A II. vh. után 1947-ig a Külügymin. német szekciójában dolgozik. 1948– a nevét viselő kiadóváll. tulajdonosa. 1949– a Pergamon Press (Oxford, London, New York) elnökig. 1961– a Gauthier–Villars kiadó (Párizs) ig. 1964– képv.

MAY, Ernst Georg (1886) – német (NSZK) építész, várostervező. Darmstadtban, Londonban és Münchenben tanul. 1925–30 városi építész Frankfurt am Mainban. 1930–33 városépítészként a SZU-ban dolgozik, ő irányítja tbk. Moszkva, Magnyitogorszk, Sztalinszk, s más szovjet városok és ipartelepek építési terveinek elkészítését. 1933–53 Tanganyikában és Kenyában él, elkészíti tbk. Kampala város építési terveit. 1953– Hamburgban folytat építészi gyakorlatot, városépítési terveket készít Új-Altona, Mainz, Bremerhaven, Wiesbaden stb. részére. A funkcionalista építészet és várostervezés jelentős képv. A Brit Kir. Építészeti Int. és a Brit Várostervezési Int. tb. lev. t.

MAY, Gisela (1924) – német (NDK) színésznő. Balettet és zenét tanul, majd 1940– Lipcsében színiisk.-t végez. 1942 a drezdai Vígszínházban lép színpadra. 1951–62 a berlini Deutsches Theater, 1962– a Berliner Ensemble t. A berlini színművészeti főisk. és a Humboldt Egy. docense. Kiváló előadóművész, Brecht megzenésített verseinek egyik legismertebb tolmácsolója. 1951– filmen is szerepel. Nemzeti díjas (1963). Művészeti díjas (1959).

MAYER, Daniel (1909) – francia politikus. Újságíróként kezdi pályáját. 1933–39 a *Le Populaire* rovatvez. Az Ellenállás Nemzeti Tan. t., s az illeg. *Le Populaire* főszerk. 1943–46 az SFIO főtitk. 1945– képv. 1946 munkaügyi és szoc. min., majd több korm. minisztere. A SFIO vez.-ségi t.

MAYER, Maria Goeppert (1906) – német származású amerikai fizikus. A göttingeni egy.-et végzi. 1930–39 a Johns Hopkins Egy.-en fizika előadó, tanársegéd és kut. 1941–45 a Columbia Egy. kémia előadója, 1945–49 a chicagói egy., 1960– a California Egy. fizika prof. 1963 megosztott fizikai Nobel-díjat kap az atommag héjszerkezetét kut. tud. munkásságáért. A Tud. Ak. t., több egy. díszdr.-a.

MAYER-GUNTHOF, Franz Josef (1894) – osztrák nagytőkés. Bécsben és Oxfordban tanul, majd az I. vh. után átveszi a család 1815-ben alapított cégének vezetését. Számos nagyváll. elnökségi t., a Creditanstalt-Bankverein ig. tan. t., az Osztrák Gyáriparosok Szöv. eln.

MAYHEW, Christopher Paget (1915) – angol politikus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1945– munkáspárti képv. A Titkos Tan. eln.-nek titk. 1946–50 külügyi államtitk., 1964–66 tengerészeti min. Több könyve is megj.

MAYO, Charles William (1898) – amerikai sebészorvos. Tanulmányait a Princeton, a Pennsylvania és a Minnesota Egy.-en folytatja. 1927–31 a Mayo Alapítvány sebészeti ösztöndíjasa, 1931– a sebészeti oszt. vez. tanársegédje, adjunktusa, 1947– prof. A *Post-Graduate Medicine* c. lap szerk., s más orvosi folyóiratok szerk. biz. t.

MAYOBRE, José A. (1913) – venezuelai közgazdász, min. Tanulmányait a caracasi egy.-en és a londoni közgazd. főisk.-n végzi. A venezuelai Közp. Bank gazd. kut. oszt. vez., majd az IMF venezuelai kormányzótan. t., később az ECLA méxicói irodájának ig. 1946–60 prof. 1958–61 pénzügymin., majd Venezuela washingtoni nagykövete és Venezuela képv. az AÁSZ-ben. 1962–63 az ECOSOC részlegvez. 1963–67 az ECLA ügyv. titk. 1968– bányaipari min.

MAZEY, Emile (1913) – amerikai szaksz. vez. 1937–41 az autóipari munkások helyi szerv. eln. 1941–43 a Ford gyári csop. vez. h., 1946–47 a detroiti szerv. vez. 1947– a szaksz. titk., a CIO végrehajtó tan. t. 1955– az AFL–CIO-ban is tisztséget visel. Haladó elveket vall, háborúellenes.

MAZUR, Stanisław (1905) – lengyel matematikus. 1932 mat. doktorátust nyer a lvovi egy.-en. 1946–48 a łódźi, 1948– a varsói egy. prof. A Lengyel Tud. Ak. t. A lvovi függvényanalízis isk. egyik megteremtője. S. Banachhal közösen kutatásokat folytat a mat. konstruktív módszerei. és a funkcionálanalízis ter.-én.

MAZUROV, Kirill Trofimovics (1914) – a SZU min. tan. első elnökh. Elvégzi a gomeli út- és hídépítési technikumot. 1933–36 részlegvez. technikus egy útépítésnél. 1936–38 kat. szolgálatot teljesít, majd a vasút pol. oszt.-án dolgozik. 1938–46 vez. Komszomol-munkát végez, Belorusszia Komszomol KB titk., majd első titk. A II. vh.-ban a fronton szolgál, majd a partizánmozg.-t szervezi. 1947–49 a Belorusz KP KB oszt. vez. h. 1949– a Belorusz KP KB t. 1949–50 az SZKP minszki városi biz. másodtitk., majd első titk. 1950–53 az SZKP Minszk ter. biz. első titk. 1953–56 a Belorusz SZSZK min. tan. eln. 1956–65 a Belorusz KP KB első titk. 1956– az SZKP KB t. 1957– a KB elnökség pótt. 1965– PB t.

McCARTHY, Eugene Joseph (1916) – amerikai politikus. A minnesotai egy.-en végez, majd uo.

közgazd. prof., később a szociológiai tanszék vez. A Hadügymin. kat. hírszerző oszt.-án is tevékenykedik. 1948–58 a képv. ház t. 1958– szenátor. Az 1968-as választásokon liberális, háborúellenes programmal pályázik a Dem. P. elnökjelöltségére, de alulmarad Humphreyval szemben.

McCARTHY, Mary (1912) – amerikai írónő. 1937–48 a *Partisan Review* színházi kritikusa. 1945–56 kollégiumi irod. tanár. Novellákat, esszéket, filmforgatókönyveket ír, több magazinnak is dolgozik. Az USA Irod. és Műv. Ak. t. Magy. megj.: *Egy katolikus lány emlékezései* (1968). *Vietnami jelentés* (1969).

McCORMACK, John W. (1891) – az amerikai képv. ház eln. 1913– ügyvédi gyakorlatot folytat. 1920–22 a massachusettsi képv. ház t. 1923–26 uo. a szenátus t., 1929– az USA képv. ház t., 1955–62 dem. csop.-jának vez. 1962– a képv. ház eln.

McCRACKEN, Paul Winston (1915) – amerikai közgazdász. 1943–48 az amerikai Nemzeti Bank pénzügyi közgazdásza. 1948– a michigani egy.-en előadó, 1950–66 prof. 1956–59 a gazd. tanácsadó biz. t. Washingtonban. Nagyváll.-ok ig. tan. t. 1969 Nixon eln. közgazd. tanácsadója.

McDIVITT, James Alton (1929) – amerikai űrhajós. A Michigan Egy.-et végzi. 1951– a légierő kötelékében szolgál. Részt vesz a koreai háborúban. 1960–62 kísérleti berepülő pilóta. 1961 a légierők űrkut. tanfolyamán vesz részt, 1962– űrhajós. 1965.jún. 3–7. a Gemini IV. par.-aként űrrepülést hajt végre.

McEWEN, John (1900) – ausztráliai politikus. Farmer, majd 1934– képv. 1937–39 belügy-, 1940 külügy-, 1940–41 légügyi min. 1943–58 az Ausztráliai Agrárpárt vez. h., 1958– vez. 1949–56 keresk. és földművelésügyi, 1956– keresk., 1964– keresk. és iparügyi min. 1958– min. elnökh. is.

McILRAITH, George James (1908) – kanadai politikus. Torontóban jogot végez. 1940– a parl. t. 1945– az újjáépítési min. parl. titk. 1948– a keresk. ügyi min., 1951– a haditermelésügyi min. parl. titk. 1963–64 közlek. ügyi min. A titkos tan. eln. 1964– a min. elnökségi palota vez. 1965– közmunkaügyi min. A Liberális P. t.

McINTYRE, James Francis A. (1886) – amerikai bíboros. 1940– Cyrene c. püspöke, 1946– Palto c. érseke, 1948– Los Angeles érseke, 1953 XII. Pius pápa bíborossá nevezi ki. Az amerikai konzervatív katolikus egyházi körök képv.

MCKENNA, Siobhán (1923) – ír színésznő. Egy.-et végez, majd műkedvelő színésznő. 1944–47 a dublini Abbey Theatre-ban szerepel, 1947– a londoni Embassy színház színpadán. Játszik az edinburgh-i és a párizsi színházi fesztiválon, a stratford-on-avoni Shakespeare színházban, New Yorkban és másutt.

McMILLAN, Edwin Mattison (1907) – amerikai fizikus. A Kaliforniai Műszaki Egy.-en és a Princeton Egy.-en folytat tanulmányokat. 1933–46 a California Egy. kut.-ja, tanársegéde, adjunktusa, 1946– fizika prof. 1954–58 az Atomenergia Biz. tanácsadó biz.-ának t. 1958– a California Egy. sugárzási labor.-ának ig. A szinkrotron egyik feltalálója. Kutatási ter.-e a transzurán elemek kémiája. Része van a neptúnium és a plutónium felfedezésében, ezért 1951 megosztott kémiai Nobel-díjat kap (G. T. Seaborggal), 1963 megosztott Atomok a Békéért díjat (V. Vekslerrel). Több tud. int. tb. t. és díszdr.-a.

McNAIR, Sir Arnold Duncan (1885) – angol jogász. Cambridge-ben végez. A Szénipari Biz.-ok titk., majd 1926–27 nközi jogot ad elő a londoni egy.-en, 1935–37 Cambridge-ben. 1937–45 a liverpooli egy. rektorh. 1946–50 a Nközi B. jogásza, 1952–55 eln. 1959– az Emberi Jogok Európai Biz. eln.

McNAMARA, Robert Strange (1916) – amerikai üzletember, az IBRD eln. A California és a Harvard Egy.-et végzi. 1940–43 az utóbbi tanársegéde, 1943–46 a hads. légierejénél szolgál. 1946–61 a Ford Motor Rt. ügyv. ig., 1953–60 aleln., 1960–61 eln. 1961–68 hadügymin. a Nemzetbiztonsági Tan. t. Aktív szerepe volt a Vietnam elleni agresszió kiterjedésében. 1968– az IBRD eln. Demokrata párti.

MEAD, Margaret (1901) – amerikai antropológus. A Columbia Egy.-en végez. 1926– az Amerikai Természetrajzi Múzeumban etnológus. Közben különböző expedíciók résztvevője (Új-Guineába, Baliba, az Admirality-szigetekre stb.). 1948–51 a Columbia Egy. Mai Kultúrák Kutatása részleg ig. 1954– a Columbia Egy. adjunktusa, 1957– a cincinnati egy. meghívott prof. 1960– az Amerikai Antropológiai Egyes. eln. Kutatásairól számos műve jelenik meg.

MEADE, James Edward (1907) – angol közgazdász. Oxfordban és Cambridge-ben végzi tanulmányait, 1930–37 Oxfordban előadó, 1938–40 a Népszöv. pénzügyi oszt. és gazd. tájékoztató szolgálatának munkatársa, a Népszöv. *World Economic Survey* c. kiadványának szerk., 1940–45 a brit min. eln. hiv. gazd. oszt. munkatársa, 1946–47 ig. 1947–57 a londoni School of Economics nközi keresk. tanszékének prof., 1957– a cambridge-i egy.-en a pol. gazd. tan prof. 1964–66 a Kir. Gazd. Társ. eln. Számos könyv, tanulmány szerzője; a sajátos neoklasszikus növekedési elmélet képv.

MEANY, George (1894) – amerikai szaksz. vez. 1910– vízvezetékszerelő, szaksz. bizalmi, majd 1922–34 a vízvezetékszerelők szaksz. New York-i csop. vez. 1934–39 a New York áll. Szaksz. Szöv. eln. 1940–52 az AFL titk., 1952–55 eln., 1955– az AFL–CIO eln. 1953– az SZSZNSZ aleln. 1957, 1959 amerikai ENSZ-küldött. Jobboldali beállítottságú, az imp. agressziók támogatója, dem. párti. Együttműködik a CIA-vel.

MEDAWAR, Sir Peter Brian (1915) – angol biológus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1938–47 uo. a zoológia tanszéken előadó. 1947–51 a birminghami egy., 1951–62 a londoni egy. prof. 1962– az Orsz. Orvosi Kut. Int. ig. 1960 orvosi és fiziológiai Nobel-díjat kap az immunológia ter.-én végzett eredményes munkásságáért, jelentős lépést tesz a sejtszövetek átültetése terén.

MEDGYASZAY Vilma (1885) – színésznő, sanzonénekesnő. A Vígszínház színiisk.-ját végzi. 1903 a Király Színházhoz szerződik, majd 1906– a Modern Színpad t. egy ideig ig.-ja. 1909–13 újból a Király Színházban játszik. Ezután számos főv. színpadon fellép. A felszabadulás után több évig a Vidám Színpad t. Valódi műfaja a dal és a sanzon, amelyet ő honosít meg Magyaro.-on. Főleg Bartók, Kodály és Reinitz dalait népszerűsíti. Kiváló művész (1954), Kossuth-díjas (1958). F. sz.: Iluska (Kacsóh: *János vitéz*), Jana (Fall: *Az elvált asszony*), Tschöll mama (Schubert–Berté: *Három a kislány*), Angot (Lecocq: *Angot asszony lánya*).

MEESTER, Eibert (1919) – holland politikus. Esti műszaki isk.-át végez, majd egy elektromos készülékeket gyártó váll.-nál dolgozik. A II. vh. alatt részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1946– a Holland Munkáspárt ker. titk., majd a párt ifj. szerv.-nek főtitk. 1952–59 ismét ker. titk., 1958– a Holland Munkáspárt orsz. titk., 1963– képv.

MÉHES Lajos (1927) – a KISZ KB első titk. 1941–48 a Ganz Vagongyárban dolgozik. 1944– részt vesz a munkásmozg.-ban, 1945– párttag. 1948–61 az MDP, majd az MSZMP bp.-i biz.-án különböző beosztásokat tölt be. 1961–62 az MSZMP Bp. XIV. ker. biz. titk. 1962–63 a bp.-i pártbiz. titk. 1964– a KISZ KB első titk. 1962– az MSZMP KB pótt., 1965– t. Országgy. képv. (Borsod m.)

MEHNERT, Klaus (1906) – német (NSZK) publicista, történész. Német egy.-eken és a Berkeley (USA) Egy.-en tanul. 1934–36 német lapok moszkvai tudósítója. Oktat a californiai, a hawaii egy.-en. Sanghajban a német orvosi ak. és a St. John Egy. tanára. 1942– a *Frankfurter Zeitung* K-ázsiai tudósítója. 1945–46 Kínában internálják. 1947 hazatér, 1949– részt vesz a revansista Német K-európakut. Társ. megalapításában, a társ. elnökségi t. 1949–54 a *Christ und Welt* c. hetilap szerk. 1961– az aacheni műszaki egy.-en a pol. tud. tanára, a pol. tud. int. ig. 1961– a Mainzi Tud. és Irod. Ak. t. Az NSZK egyik vez. revansista-szovjetellenes ideológusa. Számos könyve jelenik meg a SZU-ról, a szovjet–kínai viszonyról és távol-keleti problémákról.

MEHTA, Asoka (1911) – indiai politikus, min. Közgazd. tanulmányait Indiában végzi. 1934– a Kongresszusi Szoc. P. alapító t., 1934–39 a párt hetilapjának szerk. 1950–53 a párt főtitk. 1959–63 a Pradzsa Szoc. P. eln. Jelentős szaksz. vez. 1954– az alsóház t. A Tervbiz. elnökh., majd tervezésügyi min. 1967– ismét tervezésügyi, petróleum- és vegyipari, valamint jóléti min. Közgazd. és pol. szakíró.

MEHTA, Zubin (1936) – indiai karmester. Tanulmányait Bécsben végzi. Első külföldi fellépései Jugoszláviában és Belgiumban. A Montreali Szimfonikus Zenekar és a Los Angeles-i Filharmonikus Zenekar vez. karnagya. Számos nközi fesztiválon – Prága, Bécs, Salzburg – rendszeresen vezényel. 1958 megnyeri a karmesterek liverpooli nközi versenyének díját. Az USA-ban él. Magyaro.-on is több ízben vendégszerepel.

MEINRAD, Josef (1913) – osztrák színész. Papneveldébe jár, s 7 évig papként tevékenykedik. A bécsi Színműv. Ak. esti tagozatán végez. Kezdetben kabarészínész. 1941–45 Metzben szerepel, majd visszatér Bécsbe. 1946– a Burgtheater t. 1948– filmezik. Vígjáték- és jellemszínész. F. f.: *Táncol a kongresszus* (1955), *Operabál* (1956), *A kardinális* (1963).

MEIR (Meyerson), Golda (1898) – izraeli politikus. 1906 az USA-ba emigrál, 1921 Palesztinába települ. 1924-ig mezőgazd. munkás, 1929–34 az Izraeli Ált. Munkásszöv. (Hisztadrut) VB t., és később is különböző vez. tisztségeket tölt be a Hisztadrutban. 1946–48 a Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) pol. részlegének vez. 1948–49 Izrael követe a SZU-ban, 1949– parl. képv. 1949–56 munkaügyi min., 1956–66 külügymin. Egy ideig az Izraeli Munkáspárt (Mapai) főtitk. 1968– az egyesített Izraeli Munkáspárt főtitk. 1969– min. elnöknő.

MEITNER, Lise (1878) – osztrák fizikus. A bécsi egy.-en szerez diplomát, majd Berlinben tanul tovább, a berlini egy. Elméleti Fizikai Int. asszisztense. 1917–38 a berlini Vilmos Császár Kémiai Int. fizikai oszt. vez., egyúttal a berlini egy. rk. tanára. 1938 Svédo.-ba emigrál, ahol a Nobel Int.-ben, majd a műszaki főisk.-n tevékenykedik. Felfedezi O. Hahnnal közösen a protaktiniumot (1917) és értelmezi a Hahn és F. Strassmann által felfedezett maghasadást.

MEIZL Ferenc (1924) – klarinétművész, zenetanár. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1949– a M. Áll. Operaház zenekarának első klarinétosa. Egyidejűleg 1954– a bp.-i Fúvósötös t. 1956– a Bartók Béla Zeneműv. Szakisk. tanára. 1966– a Zeneműv. Főisk. tanárképző tagozatának tanszakvez. tanára. Európa számos országában vendégszerepelt. Liszt-díjas (a Fúvósötös t.-ként 1967).

MEJ Ji (1910) – kínai újságíró. A felszabadulás előtt illeg. munkát végez Sanghajban. 1952– a rádió ig. 1954– a Kínai Újságíró Szöv. aleln., az Orsz. Népi Gyűlés t. Több szovjet irod. mű fordítója.

MEJTUSZ, Julij Szergejevics (1903) – szovjet zeneszerző. 1919–20 a szovjet hads. művészegyüttesében zongorista. 1923–31 a harkovi színházi-zeneműv. főisk. növendéke. A II. vh. idején a Türkmén SZSZK-ban dolgozik. 1954– SZKP t. Áll.-díjas (1951), 1944 a Türkmén SZSZK, 1948 az Ukrán SZSZK érdemes művésze. *Ifjú Gárda* c. operáját Bp.-en is előadják.

MELANDER, Johan Arnt (1910) – norvég üzletember. Jogi diplomát szerez, ezután ügyvédi irodában, ill. b.-on dolgozik. 1939–40 követségi titk. 1943-ig a londoni Norvég Bank ig.-sági t. 1944–45 a Külügymin.-ban dolgozik. 1945–48 a londoni norvég nagykövetség keresk. tan.-osa. 1949–53 a Külügymin.-ban oszt. vez. 1954– a Norvég Hitelbank ügyv. ig. 1949–53 a norvég Valutatan. t. 1948 a norvég delegáció t. az OECD-ben, és számos más nközi konferencián. A norvég Bankszöv. eln.

MELCZER Miklós (1891) – bőrgyógyász. A bp.-i egy. orvosi karán tanul, 1920–29 az egy. bőrgyógyászati klinikáján dolgozik. 1929–36 a kaposvári kórház bőrgyógyász főorvosa. 1931 egy. magántanár. 1936–40 a szegedi egy., 1940–62 a Pécsi Orvostud. Egy. bőrgyógyászati klinikájának tanára, majd tanszékvez. tanára (nyug.). 1962– uo. tud. kut. Az orvostud. dr.-a (1952). Több külföldi bőrgyógyászati társulat tb. t. Kossuth-díjas (1955). Az ismeretlen eredetű bőrbetegségek, tbk. a bőrrákok okainak és keletkezési módjának kutatásával foglalkozik. F. m.: *Lymphogranuloma inguinale* (1942), *Präcancerosen und primäre Krebse der Haut* (1961), továbbá 180 hazai és külföldi tud. publikáció.

MELIS György (1928) – operaénekes. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1949– a bp.-i Operaház magánénekese. Számos európai város és Rio de Janeiro operaházában, 1961 a Glyndebourne-i Fesztiválon vendégszerepel. Kiváló oratórium- és dalénekes; bariton. 1953 a berlini VIT-en, 1954 Prágában díjat nyer. Kétszeres Liszt-díjas (1955, 1959), Kossuth-díjas (1962), Kiváló művész (1967). F. sz.: *Don Juan*, *Falstaff*, Posa *(Don Carlos)*, *Figaro*, továbbá Bach passiói, Brahms, Berlioz, Mahler, Schubert, Schumann dalai.

MÉLIUSZ József (1907) – romániai magy. költő, műfordító, író és kritikus. Temesvárott, Bp.-en a Műszaki Egy.-en, Svájcban, Németo.-ban tanul. Első írásai az Erdélyi Helikonban jelennek meg. 1932– a *Korunk* munkatársa, majd szerk. A felszabadulás után az *Utunk* c. irod. lap egyik megalapítója és felelős szerk. 1945–48 a Romániai M. Írószöv. főtitk. A romániai magy. színházak intendánsa. 1947–49 a Kolozsvári Áll. M. Színház főrendezője, a bukaresti Áll. Irod. és Műv. Kiadó alig., a Román Írószöv. elnökségi t. Költészetén eleinte a modern törekvések érezhetőek, később a népköltészet elemeiből merít. 1945 után ő rendezi sajtó alá a felszabadulás előtti magy. szoc. költészet legjobbjainak romániai kiadását. Magyarra fordítja román költők verseit. F. m.: *Ének 1437-ről* (verses krónika 1945), *Tanú: a nép* (riport 1945), *Sors és jelkép* (útinapló 1946), *Együtt a világgal* (vál. versek 1957), *Októberi szél* (cikkek 1957), *Mindenki megkapja a magáét* (vígjáték 1957), *Hamiskártyások* (dráma 1958), *Nem olyan egyszerű* (1959), *Ameddig ellátok* (versek 1960), *Kitépett naplólapok* (publicisztikai írások 1962), *Beszélgetés a rakparton* (versek 1963), *M. J. legszebb versei* (1964). Gyermekkönyveket is ír.

MELLO FRANCO, Afonso Arinos de (1905) – brazil politikus, jogász, szociológus. Ügyvédi gyakorlatot folytat. 1947–58 parl. képv., majd szenátor. 1961 Quadros korm.-ában külügymin., majd Brazília képv. az ENSZ-ben. Több brazil és külföldi ak. t. Az 1964-es kat. puccs emigrációba kényszeríti. Több pol. és jogi vonatkozású publikációja jelenik meg.

MELLON, Richard King (1899) – amerikai nagytőkés. A Princeton Egy.-en végez. 1920 a Mellon Banknál – az egyik legnagyobb amerikai pénzügyi érdekeltségnél – kezdi pályafutását, 1928–34 aleln., 1934–46 eln. 1946– a T. Mellon és fiai hatalmas alumínium tröszt s számos más nagyváll. ig.

MELLONI, Mario (1902) – olasz újságíró, szerk. Jogi dr. Az ellenállás idején a Kereszténydem. P. É-olaszo.-i VB t., a Felső-Olaszo.-i Nemzeti Felszabadítási Biz. t. A kereszténydem. *Il Popolo* c. lap szerk. 1948–58 parl. képv., a komm. parl. frakció t. 1967– a *Vie Nuove* c. hetilap főszerk.

MENCSINSZKAJA, Natalja Alekszandrovna (1905) – szovjet pszichológusnő. A szimferopoli ped. főisk.-n végez. 1930– a szverdlovszki ipari ped. főisk.-n tanít. 1932– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. Pszichológiai Int.-ben dolgozik, 1955–64 az Int. ig. h., 1965– az ált. pszichológia és a politechnikai oktatás labor.-ának vez. 1955– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. lev. t. A ped. tud. dr.-a; prof. A gyermeki pszichikum fejlődésének problémáival és az oktatás pszichológiájával foglalkozik.

MENDE, Erich (1916) – német (NSZK) politikus. 1936–45 a hads.-ben szolgál, őrnagy, ezredparancsnok. 1945–49 a kölni egy.-en jogot és pol. tud.-at tanul. 1945– a Szabad Dem. P. (FDP) t., egyik alapítója, 1946 az FDP É-rajna–vesztfáliai szervezési ügyv., 1949 az FDP orsz. vez.-ségének t. Az Európai Mozg. Német Tan. elnökségi t. és az Európa Tan. t. 1949– a Szöv. Gyűlés képv. 1950–53 az FDP parl. ügyv. 1953 az FDP-frakció elnökh., 1957–63 eln. 1960– az FDP eln. 1962 az Oszthatatlan Németo. Kuratóriuma nevű revansista szerv. elnökségének t. 1963–66 alkancellár és az össznémet ügyek min.

MENDÈS-FRANCE, Pierre (1907) – francia politikus. Jogi, pol. tud., tört és földrajz tanári diplomával rendelkezik. 25 éves korában radikális programmal képv.-vé választják, majd Louvièrs polgármestere. 1938 Léon Blum korm.-ában pénzügyi államtitk. h. A vichyi korm. letartóztatja, megszökik, majd több hónapos illeg. után Angliában beáll de Gaulle Szabad Franciao. Mozg.-nak légierejébe. 1944–45 nemzetgazd. min. 1947 Franciao. állandó képv. az ENSZ Gazd. és Szociális Tan.-ában, majd 1958-ig az IBRD kormányzóh. Washingtonban, utána az IMF ig. 1946– nemzetgy. képv. 1954–55 min. eln. és külügymin., megbízást kap a Vietnammal való béketárgyalásokra. 1956 tárca nélküli min. Több pol. művet ír.

MÉNDEZ MONTENEGRO, Julio César (1916) – guatemalai közt. eln. (1966 óta). Ügyvédi diplomát szerez. A San Carlos Egy. prof., majd dékánja. 1944– az ún. Forr. P.-ban folytat pol. tevékenységet. Parl. képv., a jobboldal egyik vezéralakja.

MENÉNDEZ PIDAL, Ramón (1869) – spanyol nyelvész. Tanulmányait a madridi és a toulouse-i egy.-en végzi. 1899–1939 az új latin filológia prof. a madridi egy.-en, egyidejűleg vendégprof. több külföldi egy.-en. A madridi Tört. Tud. Ak., a Francia Int. és a Spanyol Társ. t., számos európai és amerikai egy. tb. dr.-a. A *Spanyol Filológiai Szemle* alapítója. 1962 aláírja a Franco-ellenes értelmiségi manifesztumot. Több nyelvészeti és irod. tört. művet ír.

MENON, K. P. S. (1898) – indiai politikus. Tanulmányait Oxfordban végzi. 1929–33 India képv. Ceylonban. 1934 az indiai korm. megbízásából K-Afrikába utazik a Zanzibárban, Kenyában, Ugandában élő indiaiak helyzetének kivizsgálására. 1943–47 India képv., majd nagykövete Kínában. 1945 részt vesz az ENSZ San Franciscó-i alapító konferenciáján, majd 1946 az ENSZ Közgyűlésén. 1948 az ENSZ koreai biz. eln. 1948–52 külügyi államtitk. 1952–61 nagykövet a SZU-ban, Magyaro.-on és Lengyelo.-ban. Az Indiai–Szovjet Baráti Társ. eln.

MENON, Krisna V. K. (1897) – indiai politikus. Jogi és közgazd. tanulmányait Indiában és Angliában végzi. Utána is még évekig él Angliában. 1929–47 az Indiai Liga titk., az angol Munkáspárt t. 1936 részt vesz a spanyol polgárháborúban a közt.-iak oldalán. 1947–52 India nagykövete Angliában. 1952–62 az indiai ENSZ-delegáció vez. 1956–57 tárca nélküli min. 1957–62 hadügymin. 1952– parl. képv. Az 1967-es választásokon független jelöltként indul, de nem kap mandátumot. Számos tanulmánya és cikke jelenik meg indiai pol. kérdésekről.

MENOTTI, Gian Carlo (1911) – olasz származású amerikai zeneszerző. A philadelphiai Curtis zenei főisk.-n tanul zeneszerzést. 1941–55 uo. tanár. Operái (*A telefon, Amelia bálba megy, A médium, A Bleecker street szentje* stb.) nagy közönségsikert aratnak. Több alkalommal Guggenheim-kitüntetést és Pulitzer-díjat kap. 1953– az Orsz. Műv. és Irod. Int. tb. t.

MENSÁROS László (1926) – színész. A Színműv. Főisk.-t végzi. 1952–57 a debreceni Csokonai Színház és a bp.-i Madách Színház t. 1960– Szolnokon játszik, majd 1964– ismét a Madách Színházban. Drámai jellemszerepeket alakít. Jászai-díjas (1956), Érdemes művész (1969). F. sz.: *Péter* (Goodrich—Heckett: Anna Frank naplója), *Tuzenbach* (Csehov: Három nővér), *Gloster* (Shakespeare: Lear király), *Rakityin* (Turgenyev: *Egy* hónap falun), *Odoaker* (Dürrenmatt: A nagy Romulus), *Maximus* (Illyés: Kegyenc), *A báró* (Gorkij: Éjjeli menedékhely).

MENUHIN, Yehudi (1916) – amerikai hegedűművész. Amerikában és Európában tanul. Korunk egyik legkiválóbb hegedűse. New Yorkban mutatkozik be, majd világkörüli turnéi során a legnagyobb karmesterek által vezényelt zenekarokkal játszik. A II. vh. alatt és után számos jótékonysági hangversenyt ad. Bartók műveinek egyik legkiválóbb interpretátora, B. neki komponálta a Hegedű-szólószonátát. Több egy. tb. zenei dr.-a, számos kitüntetés tulajdonosa.

MENYHÁRD István (1902) – ált. mérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1924– kivitelező, majd tervező mérnök. Egyidejűleg: 1933– a Bp.-i Műszaki Egy. tanársegéde, adjunktusa, tanára. 1948–68 áll. kut. tervező váll.-oknál dolgozik (nyug.). 1953– a Szabványügyi Hiv. Méretezési Szakbiz. eln. A műszaki tud. dr.-a (1955). Ybl-díjas (1963). A vasbeton szerkezetek, elsősorban a héjszerkezetek elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. F. m.: *Vasbeton szerkezetek* (Gyengő Tiborral 1960), *Héjszerkezetek* (1966, lengyelül is), számos egy. jegyzet, honi és külföldi szakcikk.

MERI, Veijo Väinö Valvo (1928) – finn író. A modern írónemzedék t. 1954-ben jelentkezik első novelláskötetével. Magy. megj.: A *Manila-kötél* (1964), *Tükörbe rajzolt nő* (1968).

MERK Ferenc (1927) – jugoszláv közéleti személyiség. Jugoszlávia felszabadulása után rövid ideig a népi hatalom szerveiben dolgozik, majd elvégzi a magy. tanítóképzőt, később a ped. főisk.-t. Hosszú ideig a József Attila kultúregyüttes eln. 1967– a Horváto.-i Magyarok Szöv. eln.

MERKURI, Melina (1925) – görög színésznő. Színműv. főisk.-t végez. 1945 O'Neill *Amerikai Elektrá*jának címszerepében tűnik fel. Számos színmű és film főszerepében arat sikert. Az *Újra megfeszített Krisztus*t és a *Phaedrá*t Magyaro.-n is játsszák. 1960 a *Sohasem vasárnap* c. filmbeli alakításáért a Cannes-i Fesztivál nagydíját kapja. 1967 tavaszán a hatalomra került kat. diktatúra megfosztja állampolgárságától dem. érzelmei és diktatúraellenes magatartása miatt.

MERKURJEV, Vaszilij Vasziljevics (1904) – szovjet színész. A leningrádi színműv. főisk.-n végez, majd 1928–37 a leningrádi Színművészek Színházában szerepel. 1937– a leningrádi Puskin Drámai Színház t. Számos filmben is szerepel. F. f.: *Egy igaz ember* (1948), *Sztálingrádi csata* (1949), *Vihar Itália felett* (1951), *Luxustutajon* (1954), *Vízkereszt* (1955), *Szállnak a darvak* (1957). 1948– SZKP t. Háromszoros Áll.-díjas (1947, 1949, 1952), a SZU népművésze (1960).

MERTON, Robert King (1910) – amerikai szociológus. A Temple és a Harvard Egy.-en tanul, majd a Harvard és Tulane Egy.-eken tanít. 1947– a Columbia Egy. tanára. A strukturális-funkcionális isk. kiemelkedő művelője, mindenekelőtt elméleti munkássága ismert.

MERZAGORA, Cesare (1898) – olasz politikus. A fasizmus idején olasz bankok külföldi lerakatainál tölt be vez. pozíciókat. 1938– a Pirelli cég vezérig. Az ellenállás idején a felső-olaszo.-i Nemzeti Felszabadítási Biz. t. és a Közp. Gazd. Biz. eln. 1947–49 külker. min. 1948– szenátor, 1953– a szenátus eln. A Keresztténydem. P. orsz. tan. t.

MESCHIERI, Luigi (1919) – olasz pszichológus. A római egy.-en szerez orvosdoktorátust. A Nemzeti Pszichológiai Int. ig., az urbinói egy. pszichológia tanára. A *Rivista di Psicologia* társszerk. Munkáinak középpontjában a teljesítmény- és személyiségvizsgálatok, valamint a csop. folyamatok állnak.

MESCSANYINOV, Ivan Ivanovics (1883) – szovjet nyelvész, régész. Elvégzi a pétervári egy.-et. 1932– a SZU Tud. Ak. t. 1934–50 a SZU Tud. Ak. nyelv- és irod. tud. oszt. tud. titk. 1950– a SZU Tud. Ak. Nyelvtud. Int.-ben dolgozik. A leningrádi egy. prof. A Szoc. Munka Hőse (1945). Általános nyelvészeti kérdésekkel, az ókori előázsiai nyelvek, különösen az urartu nyelv tanulmányozásával foglalkozik. Magy. is több cikke jelenik meg.

MESSEMER, Hannes (1924) – német (NSZK) színész. Pincér, könyvelő, majd statiszta. Írói próbálkozások után 1945– Tübingenben színész. 1947–50 Hannoverban, 1950–56 Bochumban, 1956– Münchenben szerepel. 1956– filmezik. Jellemszínész. Szerepet vállal antikomm. propagandafilmekben is. F. f.: *Babette háborúba megy* (1959), *Rovere tábornok* (olasz, 1959), *12 óra félelem* (francia–Ny-német, 1961), *A szállítmány* (1961).

MESSERSCHMITT, Willy (1898) – német (NSZK) repülőgépgyáros, repülőgéptervező. A müncheni műszaki egy.-en tanul. 1927–45 az augsburgi Bajor Repülőgépgyár, a későbbi Messerschmitt A. G. főtervezője és ig. 1945–54 tervező mérnökként dolgozik különböző ter.-eken. 1958– a Messerschmitt and Co. K. G. eln. és a Messerschmitt A. G. ig.-ságának tb. eln. Számos polg., sport- és kat. repülőgéptípus tervezője. A II. vh.-ban a fasiszta légierő számos általa tervezett gépet használt.

MESSIAEN, Olivier (1908) – francia zeneszerző és orgonaművész. A párizsi Conservatoire-on tanul. 1926–30 öt első díjat nyer. 1931– a párizsi Trinité katedrális orgonistája. 1936 megalapítja a Jeune France elnevezésű modern zenei mozg.-at, az École Normale és a Schola Cantorum, 1942– a Conservatoire tanára. Korunk egyik legeredetibb zeneszerzője, vallásos-misztikus témák mellett az egzotikum és a madarak éneke ihleti zenéjét. Kiváló orgona-, zongoravirtuóz és zeneped. is: nála tanul Boulez, Stockhausen, Nigg.

MESSMER, Pierre (1916) – francia politikus. Jogot végez, majd a gyarmatügyi főisk.-ra jár. 1938– gyarmati szolgálatban. Franciao. német megszállása után de Gaulle-hoz csatlakozik, az idegenlégió ejtőernyős tisztje Afrikában, Olaszo.-ban, Németo.-ban. 1945– ismét gyarmati szolgálatban (Indokína). Előbb a japánok, majd Ho Si Minh vietnami partizánjainak foglya. 1951 a Tengerentúli Ügyek Min. adm. ig. 1952–53 Mauritánia, 1954–56 Elefántcsontpart kormányzója. Utána Kamerun, majd Francia K-Afrika főbiztosa. 1959 de Gaulle Algériába küldi a tartalékos hads. tábornokaként; részt vesz az ultralázadás leverésében. 1960–69 hadügymin., a nukleáris fegyverkezési program irányítója.

MESTER Árpád (1927) – építészmérnök. A Bp.-Műszaki Egy.-en végez. 1951– a Bp.-i Városépítés Tervező Váll.-nál dolgozik. 1961– oszt. vez. Több bp.-i lakótelep és lakóépület tervezésében vesz részt (Nagy Lajos király úti, Thälmann utcai, Kacsóh Pongrác úti, Árpád hídfői stb.). Ybl-díjas (1961).

MESTERHÁZI Lajos (1916) – író, publicista. A bp.-i tud. egy.-en és az Eötvös Kollégiumban, 1938–39 a párizsi egy.-en tanul, majd Bp.-en banktisztv. 1945–49 a M. Rádió és az MTI szerk. 1950–55 a *Művelt Nép* c. lap főszerk. 1957–59 az *Élet és Irodalom* felelős szerk. 1966– a *Budapest* c. folyóirat főszerk. Az 50-es évek eleje óta jelennek meg írásai. Reg.-eket, elb.-eket és színműveket ír, publicisztikai munkásságot folytat. Háromszoros József Attila-díjas (1952, 1953, 1959), Kossuth-díjas (1962). F. m.: *Tanúság I–III.* (reg. 1955–56), *Pesti emberek* (színmű 1958), *Pár lépés a határ* (reg. 1958, film 1959), *Pokoljárás* (reg. 1959), *Játék* (színművek és hangjátékok 1961), *Tizenegyedik parancsolat* (dráma 1961), *Az ártatlanság kora* (dráma 1962), *Egyes szám első személyben* (kisreg. és novellák 1964), *Magnéziumláng* (összegy. novellák 1965), *Isten méretre* (reg. 1966), *Férfikor* (reg. és dráma 1967).

MÉSZÁROS Ági (1918) – színésznő. 15 éves korától vidéki színészkedése során tanulja meg a mesterséget. Szegeden játszik, majd 1938– a bp.-i Nemzeti Színház t. Naivának indul, később jellemszerepekre tér át. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1954), Kiváló művész (1953). F. sz.: Színpadon: Puck (Shakespeare: *Szentivánéji álom*), Abigail (Scribe: *Egy pohár víz*), Izabella (Molière: *A férjek iskolája*), Ágnes (Molière: *A nők iskolája*), Viola (Shakespeare: *Vízkereszt*), Szonya (Csehov: *Ványa bácsi*), Lizzie (Shaw: *Pygmalion*), Adela (García Lorca: *Bernarda háza*), Proctor Elisabeth (Miller: *Salemi boszorkányok*), Saracena (Pirandello: *Csörgősipka*). Filmen: *Hazafelé* (1940), *Talpalatnyi föld* (1948), *Mágnás Miska* (1948), *Úri muri* (1949), *Kis Katalin házassága* (1950), *Kiskrajcár* (1953), *Puskák és galambok* (1961).

MÉSZÁROS Pál (1913) – vasúti-üzemszervezési tud. kut. Elvégzi a miskolci jogak.-t., áll. tud. dr. 1935– a MÁV-nál dolgozik. 1952– a Vasúti Tud. Kut. Int. tud. munkatársa, majd főmunkatársa, 1967– uo. tud. oszt. vez. h. 1955–66 egyidejűleg a Bp.-i Építőipari és Közlek. Műszaki Egy. adjunktusa. 1962–65 a szegedi Felsőfokú Vasútforgalmi Technikum tanszékvez. docense. A Közlek. tud. Egyes. vasútüzemi szakoszt. titk. Kossuth-díjas (1962). A vasúti forgalmi üzemszervezés elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. E tárgykörben 26 tanulmánya, 50-nél több tud. publikációja és számos egy. jegyzete jelenik meg.

MESZJACEV, Nyikolaj Nyikolajevics (1920) – szovjet politikus, az Áll. Rádió és TV Biz. eln. Elvégzi a szovjet hads. kat. jogi ak.-ját. 1941– SZKP t. 1941–43 a Haditengerészeti, majd a Belügyi Népbiztosság munkatársa. 1943–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946–56 a Komszomol KB apparátusában dolgozik (1948–50 a Moldvai Komszomol KB másodtitk.) 1956–59 a Komszomol KB titk. 1959–62 a SZU Pol. és Tud. Ismeretterjesztő Társ. első elnökh. 1962–63 diplomáciai szolgálatot teljesít Kínában. 1963–64 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1964– a SZU min. tan. mellett működő Áll. Rádió és TV Biz. eln. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t. A jogtud. kandidátusa.

MÉSZÖLY Gyula (1910) – kertészmérnök. A bajai Kertészképzőben, majd a bp.-i Kertészeti Tanint.-ben nyer oklevelet. Gazd. gyakornok, majd tanár. 1943 megszervezi a Kertészeti Kísérleti Telepet, s azóta megszakítás nélkül vezeti. 1946 a Kertészeti és Szőlészeti Főisk.-n oklevelet szerez és gazd. tanári vizsgát tesz. Az MTA Agrártud. oszt. Növénynemesítő Biz. eln., a parl. mezőgazd. állandó biz., az MTA agrártud. oszt. kertészeti biz. t. 1967– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1956). 1940– foglalkozik konyhakerti növénytermesztési kísérletekkel. Európában először állítja elő a vad- és kultúrfajták kereszteződéséből a betegségellenálló-képesség szempontjából nagy jelentőségű paradicsomfaj-hibrideket. F. m.: *Paradicsomtermesztés* (1961), *Paradicsomtermesztés – rezisztens fajták előállítása* (1964), *Zöldségtermesztés homokon* (1966).

MÉSZÖLY Miklós (1921) – író. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. 1944–46 kat. szolgálatot teljesít, majd Jugoszláviában hadifogoly. 1947–48 újságíró, lapszerk. Szekszárdon. 1949–50 a M. Rádió és különböző irod. folyóiratok külső munkatársa. 1950–53 a bp.-i Áll. Bábszínház dramaturgja. 1953– csak írói munkásságot folytat. Reg.-ei, elb.-ei és színművei mellett meséket és bábjátékokat is ír. F. m.: *Vadvizek* (novellák 1948), *Sötét jelek* (novellák 1957), *Fekete gólya* (reg. 1960), *Az ablakmosó* (színmű 1963), *Bunker* (színmű 1964), *Az atléta halála* (reg. 1965), *Jelentés öt egérről* (novellák 1967), *Saulus* (reg. 1968).

MESSZERER, Aszaf Mihajlovics (1903) – szovjet balettművész, koreográfus. Elvégzi a moszkvai balettisk.-t. 1921– a moszkvai Nagy Színház táncosa, 1954– vez. koreográfusa. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1947), az OSZSZSZK népművésze. Filmjei: *A nagy koncert*, *Hangversenykeringő*.

METELLI, Fabio (1907) – olasz pszichológus. A padovai egy.-en szerez bölcsészdoktorátust. Uo. egy. tanár és a kísérleti pszichológiai int. ig. Az érzékelés, az emlékezés és a pszichológiai tulajdonságok vizsgálatának módszerei témakörből jelennek meg tanulmányai, ill. könyvei.

METZ, Victor de (1902) – francia mérnök, kőolajipari gazd. vez. Bányamérnök Romániában, majd a Compagnie Française des Pétroles ig., később elnökig., a Compagnie Française de Raffinage aleln.

METZGER, Wolfgang (1899) – német (NSZK) pszichológus. 1932 magántanár a frankfurti egy.-en, majd a münsteri egy. pszichológiai tanszékének tanára és a pszichológiai int. ig. A padovai egy. díszdr.-a, külföldi tud. társ.-ok t. A *Psychologische Forschung* szerk. Tud. munkásságának tárgya a látásérzékelés és a produktív gondolkodás.

MÉUCSI, Badri (1902) – libanoni jogász és politikus. A beiruti jezsuita egy.-en végez. Bírói állásokat tölt be, 1939–46 a beiruti Fellebbviteli B., 1950 a Semmítőszék t. 1965–67 belügymin.

MEYER, Kurt (1904) – német (NDK) fotokémikus. 1937– a jénai Zeiss-Ikon gyár mérnöke. 1945– a SZU-ban dolgozik, majd visszatér az NDK-ba. A wolfeni ORWO-fotoanyaggyár kut. és fejlesztési oszt. vez. A berlini Humboldt Egy.-en a fizikokémia prof. Nemzeti díjas (1955).

MEYERSON, Ignace (1888) – francia pszichológus. A párizsi egy.-en doktorál. A Sorbonne összehasonlító pszichológiai kut. közp. ig. A *Journal de Psychologie Normale et Pathologique*, az *Etudes de Psychologie et de Philosophie* szerk. Munkássága az összehasonlító pszichológiára összpontosul.

MEZEI András (1930) – költő. Munkás volt. 1949–50 Izraelben él. Hazatérése után technikumot végez, tervező technikus. 1957–60 az MTI, majd a Művelődésügyi Min. sajtóoszt., 1960– az *Élet és Irodalom* munkatársa, később versrovat vez. Egy riportkönyvvel jelentkezett, majd több verseskötete és egy kisreg. jelent meg. József Attila-díjas (1964). F. m.: *Vaskerület* (riport Földesi Józseffel 1958), *Torlódó idő* (versek 1961), *Mulandóság sebei* (versek 1963), *Május örökké* (versek, 1969).

MEZEI Mária (1909) – színésznő. Bölcsészhallgató Szegeden, majd Rózsahegyi Kálmán színiisk.-jában tanul. 1931–34 vidéki színházaknál, 1935–49 a Belvárosi Színházban és a Vígszínházban játszik. 1949– a Fővárosi Operettszínház, majd a Vidám Színház, 1952–62 a Madách Színház, 1962–64 a Petőfi Színház, 1964– a Nemzeti Színház t. A legkülönbözőbb szerepkörökben lép föl. Mint előadóművész és sanzonénekesnő is sokat szerepel. Érdemes művész (1965). Kiváló művész (1969). F. sz.: *Főhercegnő* (Scribe: Egy pohár víz), *Rebekka* (Ibsen: Rosmersholm), *Mása* (Csehov: Három nővér), *Mater Katalin* (Diderot: Az apáca), *Művészkirálynő* (Anouilh: Colombe), *Klütaimnésztra* (Aiszkhülosz: Oreszteia), *Alexandra* (Williams: Az ifjúság édes madara), *Warrenné* (Shaw: Warrenné mestersége). Filmen: *Budapesti tavasz* (1955), *Édes Anna* (1958), *A Noszty fiú esete Tóth Marival* (1960), *Sodrásban* (1963).

MICHAEL, John (1903) – indiai szaksz. vez. Pol. és szaksz. tevékenységéért több ízben bebörtönzik. 1952–53, 1960–62 az Indiai Nemzeti Szaksz. Kongresszus eln. Az INC t., az Indiai Vas- és Acélipari Dolgozók Szöv., valamint az Indiai Bányászati Dolgozók Szöv. eln. Számos ipari és keresk. testület vez.-ségének t., a Hindustan Steel Ltd. és a Hindustan Shipyard Ltd. ig.

MICHAŁOWSKI, Kazimierz (1901) – lengyel műtörténész, régész. 1933– a varsói egy. prof. A Földközi-tenger térségével foglalkozó régészeti tanszék vez. 1952– a Lengyel Tud. Ak. és számos külföldi ak. t. A varsói egy. kairói Földközi-tenger kut. részlegének megszerv. Több lengyel ásatási expedíció vez., egyebek között Alexandriában (1960), Núbiában (1964). Ásatási eredményeit több műben is feldolgozza.

MICHANEK, Karl Gustav (1909) – svéd újságíró. 1930–62 a *Stockholms Tidningen*, 1963– az *Expressen* munkatársa. 1952– a Nközi Újságíró Szöv. VB t. 1953–66 a Svéd Újságíró Szöv. eln.

MICHEL, Henri (1907) – francia történész. Marseille-ben és Párizsban végzi tanulmányait. 1944–66 a touloni líceumban tanít, a II. vh. tört.-ével, a deportálás és az ellenállás tört.-ével foglalkozó biz.-ok főtitk., a *Revue d'histoire de la guerre mondiale* főszerk. Számos művet írt a deportálás és az ellenállás tört.-ének tárgyköréből. Magy.: *A francia ellenállás* (1965).

MICHELI, Pierre René (1905) – svájci politikus. Egy. tanulmányait Oxfordban, Genfben és Berlinben folytatja. 1933– a Külügymin. szolgálatában a párizsi, a hágai és a Rio de Janeiró-i svájci követségeken. 1941 konzul Batáviában, 1942 követségi titk., majd tan.-os Tokióban. 1952 a Külügymin. oszt. vez. 1956–61 követ, majd nagykövet Párizsban. 1961– a Szöv. Külügyi Államtitkárság főtitk. (min. h.)

MICHELIN, François (1926) – francia nagytőkés. A nagyapja alapította Michelin nagy autógumigyár társtulajdonosa nagybátyjával, Robert Puiseux-vel.

MICHELSEN, Alfonso López (1917) – kolumbiai külügymin. Európai országokban tanul, a bogotái egy.-en szerez jogi diplomát, majd Chilében és az USA-ban folytatja tanulmányait. Évekig bogotái egy.-eken tanít és egyúttal ügyvédi gyakorlatot folytat. 7 évig Mexikóban él emigrációban, hazatérése után az *El Liberal* c. hetilap szerk. és részt vesz a pol. életben. 1960–62 képv., 1962–66 szenátor. 1958–67 a Liberális Forr. Mozg. mérsékelt szárnyának vez., 1967 Restrepo eln. Liberális P.-jához csatlakozik. 1967–68 m. kormányzó, 1968– külügymin. A szoc. országokkal való szorosabb kapcsolat híve.

MICHENER, James A. (1907) – amerikai író. Tanulmányait amerikai és skóciai egy.-eken folytatja. 1929–36 tanár, 1936–41 a Colorado Egy. ped. fakultásán prof. 1941–49 a MacMillan Co. munkatársa. 1957 a Külügymin. Műv. Tanácsadó Biz. t. 1961 Kennedy elnök *Food for Peace* programjának eln. 1947 Pulitzer-díjat kap.

MICHENER, Roland (1900) – Kanada főkormányzója. Az albertai és az oxfordi egy.-en tanul; jogász. 1924–57 egy ügyvédi iroda társtulajdonosa. 1953–62 képv. (Haladó Konzervatív P.) 1957–62 a képv. ház eln. 1964–67 Indiában főmb. 1967– Kanada főkormányzója.

MIĆUNOVIĆ, Vukašin (1919) – jugoszláv politikus. Belgrádban egy. hallgató, a haladó mozg. egyik szerv. 1939– KP t. A felszabadító harcokban különböző kat. és pol. vez. beosztásokban dolgozik. A II. vh. után 1956-ig a Népi Hads.-ben működik, majd a JKSZ KB-ban az Ideológiai Biz. titk., a *Borba* c. lap ig., a Jugoszláv Távirati Iroda (Tanjug) ig., a Szöv. Filmműv. Tan. eln. 1967– a Szöv. Művelődésügyi és Oktatásügyi Tan. eln. A Crna Gora-i Komm. Szöv. KB t.

MIDDLETON, Drew (1913) – amerikai újságíró. A Syracuse Egy.-en végez. 1936– sportújságíró, 1939–40 haditudósító Franciao.-ban és Belgiumban, majd részt vesz a II. vh.-ban. 1942– a *New York Times* tudósítója Afrikában és a földközi-tengeri ter.-eken, később Nürnbergben, majd a SZU-ban. 1947–53 Németo.-ból, 1953–62 Londonból, 1962–65 Párizsból, 1965– az ENSZ-ből tudósít. Számos, nközi kérdéssel foglalkozó könyv, cikk szerzője.

MIELKE, Erich (1907) – német (NDK) állambiztonsági min. Munkás volt. 1921– a komm. ifj. szöv., 1925– a KP t. 1931 emigrál Németo.-ból. 1933–45 részt vesz az illeg. antifasiszta mozg.-ban. 1936–39 a nközi brigádok soraiban Spanyolo.-ban harcol. 1945– különböző felelős párt- és áll. beosztásokat tölt be. 1950– az NDK Állambiztonsági Min. államtitk., 1957– állambiztonsági min. 1950– az NSZEP KB t.; vezérezredes.

MIES, Herbert (1929) – német (NSZK) politikus. 1944– eltanácsolják a tanítóképzőből, mert nem akar náci szervezetbe belépni. 1945– a *Rhein-Neckar-Zeitung* munkatársa. 1945– KP t. aktív munkát fejti ki az FDJ–ben, 1949–51 az FDJ KB t., titk. Vez. szerepet tölt be a Ny.-Németo. ujrafelfegyverzése elleni harcban. 1954– Németo. Kp-ja KB t., a PB pótt. 1959 Moszkvában közgazd. diplomát szerez. 1969– a Német KP elnökh.

MIES van der ROHE, Ludwig (1886) – német származású amerikai építész. Berlinben Peter Behrens tanítványa. A 20-as években haladó szellemű műv. csop.-ok t., ill. vez. 1930–33 a Bauhaus (Dessau) vez., 1938– az USA-ban él, az Illinoisi Műszaki Egy. prof. Műv.-ét erős racionalizmus jellemzi, a modern anyagok, szerkezetek logikus felhasználása, a modern építészet nagyhatású mestere. Fő művei közé tartozik a barcelonai kiállítás német pavilonja, az Illinoisi Műszaki Egy. épületei, a Seagram Társ. felhőkarcoló székháza. Még berlini éveiben ő alkotja meg R. Luxemburg és K. Liebknecht emlékművét. Több egy. tb. dr.-a.

MIEŽALAITIS, Eduardas Benjaminovics (1919) – szovjet költő. 1935– jelennek meg versei. 1937– Litvániában az illeg. komm. ifj. szöv. t. 1939–40 a kaunasi és a vilnai egy. jogi fakultásán tanul. 1940 a Litván SZSZK megalakulása után a Kaunas ter. Komszomol-újság szerk. 1943– SZKP t., haditudósító a szovjet hads.-ben. 1944–46 Komszomolmunkát végez. 1959– a Litván Írószöv. eln. A SZU Legf. Tan. t. Lenin-díjas (1962). Magy. *Kardiogramm* c. jelent meg verseskötete (1967), továbbá az *Aurora* c. antológiában (1967) költeménye.

MIFUNE, Tosiró (1920) – japán filmszínész. 1946 a Toho Film Co.-nél kezd filmezni. Hírnevet a *Szökés* c. filmjével szerez. Kiváló jellemszínész, neve Kiroszava filmjeivel együtt válik ismertté.

MIHAJLOV, Alekszandr Alekszandrovics (1888) – szovjet csillagász. 1918–50 a moszkvai egy. prof. 1947– a SZU Tud. Ak. pulkovói Csillagvizsgáló Int. ig. 1939–63 a SZU Tud. Ak. Csillagászati Tan. eln. 1946–48 a Nközi Csillagászati Szöv. elnökh. 1964– a SZU Tud. Ak. t. 1956– SZKP t. A nap- és holdfogyatkozás elméletével, a fényhullámoknak a Nap gravitációs mezejében való elhajlásával és földméréstannal foglalkozik. A SZU ált. gravitációs felmérésének egyik kezdeményezője. Magy. megj. könyve: *Nap- és holdfogyatkozások* (1950).

MIHAJLOV, Ivan (1897) – bolgár politikus, hads. tábornok. 1919– KP t. Részt vesz az 1923. szept. felkelés előkészítésében. A felkelés leverése után Jugoszláviába emigrál. Távollétében halálra ítélik. 1925 a SZU-ba megy, Leningrádban kat. műszaki ak.-t végez, részt vesz a SZU Nagy Honvédő Háborújában, mérnökezredesi rangot ér el. 1945 hazatér, a Honv. Min.-ban visel felelős tisztségeket. 1950– min. elnökh. 1957–58 közlek.- és postaügyi min. 1958–62 honv. min. 1954– KB és PB t. Képv. A Szoc. Munka Hőse (1962), a Bolgár Népközt. Hőse (1967).

MIHAJLOV, Nyikolaj Alekszandrovics (1906) – szovjet politikus, diplomata, újságíró. A moszkvai Sarló és Kalapács gyárban munkás. 1930– SZKP t. 1932–37 a Sarló és Kalapács gyár, majd a Dinamó gyár üzemi lapjának szerk. 1937 a *Pravda* munkatársa. 1937–38 a *Komszomolszkaja Pravda* szerk. 1938–52 a Komszomol KB első titk. 1939– az SZKP KB t., 1952–53 a KB titk., a KB agit.-prop. oszt. vez., a KB elnökségének t. 1946–61 a SZU Legf. Tan t. 1953–54 a Moszkva ter. pártbiz. első titk. 1954–55 a SZU lengyelo.-i nagykövete. 1955–60 művelődésügyi min. 1960–65 a SZU indonéziai nagykövete. 1965– a SZU min. tan. mellett működő Áll. Sajtóbiz. eln.

MIHALKOV, Szergej Vlagyimirovics (1913) – szovjet költő, drámaíró. 1937 elvégzi a Gorkij Irod. Főisk.-t. A II. vh.-ban a D-i front lapjának, majd a légierők közp. lapjának munkatársa. 1943 El Regisztannal együtt megírja a SZU himnuszának szövegét. 1950– SZKP t. 1962– a *Fityil* c. szatirikus filmhíradó főszerk. 1965– a SZU Ped. Tud. Ak. lev. t., a Szovjet Írószöv. moszkvai szervezetének titk. Verseket, gyermekverseket, szatirikus meséket, színműveket és filmforgatókönyveket ír. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1942, 1950). Magy. is több verse, színműve jelenik meg; pl. *A vörös nyakkendő* (színmű 1950), *Öt kis cica* (gyermekvers képekkel 1953, 1963), *Rákok* (vígjáték 1954).

MIHÁLTZ Pál (1899) – festőművész, grafikus. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1928–45 a Bp.-i Műszaki Egy. rajztanszékén tanít. 1946–59 a bp.-i Iparműv. Főisk. tanára (nyug.). 1925– kiállító művész. A KUT és az UME művészcsop.-ok t. 1931 első önálló kiállítása, 1969 legutóbbi retrospektív kiállítása az Ernst Múzeumban. Munkácsy-díjas (1960), Érdemes művész (1965). F. m.: *Csendélet* (1944), *Kopár fa* (1946), *Önarckép*) 1952), *Egy élet regénye* (linómetszet-sorozat).

MIHÁLY András (1917) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n csellót, kamarazenét és zeneszerzést tanul. Eredetileg csellistának készül, a 30-as évek végén kezdi zeneszerzői munkásságát. 1941– részt vesz az illeg. komm. mozg.-ban; munkásénekkarokat vezet. 1946–48 az Áll. Operaház zenekarának szólócsellistája és a Filharmóniai Társ. titk. 1948–

50 az operaház főtitk. 1950– a Zeneműv. Főisk. tanára. Kossuth-díjas (1955), háromszoros Erkel-díjas (1954, 1964, 1967). F. m.: 3 szimfónia (1946, 1950, 1962), *Szabadság és béke* (kantáta Petőfi: *Háború volt* c. versére 1942, új vált.: 1949), *Védd a békét ifjúság* (kantáta Devecseri Gábor szövegére 1950), *Gordonkaverseny* (1953), *Zongoraverseny* (1954), *A vörös szekér* (kantáta Ady verseire 1957), *Kamarazene* (James Joyce verseire 1958), *Hegedűverseny* (1959), *II. vonósnégyes* (1960), *Három apokrif* (dalok 1962), *Mouvement gordonkára és zongorára* (1962), *Dalok József Attila verseire* (1964), *Együtt és egyedül* (2 felv. opera Hubay Miklós drámája alapján 1965).

MIHÁLYFI Ernő (1898) – újságíró, közéleti személyiség. A Bp.-i Műszaki Egy.-en, a bp.-i és a szegedi tud. egy.-en tanul. 1920–39 az *Est*-lapoknál dolgozik, újságíró, nyomdai tördelőszerk., képzőműv. kritikus. 1936–39 a *Magyarország* c. napilap főszerk. 1939–44 és 1945 után a *Független Magyarország* főszerk. A Független Kisgazdapárt egyik alapító t. 1942 részt vesz a M. Tört. Emlékbiz. megalakításában, a németellenes, antifasiszta egységért folytatott munkában. A felszabadulás után a Kisgazdapárt balszárnyának egyik vez. 1946–56 a MUOSZ eln. 1947 tájékoztatásügyi min., majd mb. külügymin. 1947– országgy. képv. 1947–48 a Közt. Eln. Hiv. vez., az országgy. aleln. 1949– az Eln. Tan. t. 1949–51 a Kult. Kapcsolatok Int. eln. 1951–58 népművelési, majd művelődésügyi min. h. 1957– a *Magyar Nemzet* főszerk. 1956–57 a Hazafias Népfront főtitk., 1957– a Népfront elnökségi t. 1966– az MSZBT eln. A Magyar ENSZ Társ. eln. Képzőműv. kritikusi munkásságot folytat. Rózsa Ferenc-díjas (1962).

MIHÁLYFI Imre (1930) – tv-rendező. A bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-n tanul. 1953–57 a Hunnia Filmstúdióban dramaturg és segédrendező. 1957– a tv drámai oszt. rendezője, majd főrendezője. Tv-filmjeit számos fesztiválon jutalmazzák. A *Menekülés a börtönbe* az 1962-es Cannes-i Fesztiválon az Eurovízió nagydíját, majd uo. az *Utak* a zsűri dicséretét kapja (1963). Balázs Béla-díjas (1963), SZOT-díjas (1964). F. r.: Tv-játékok és filmek: *Vacsora a Hotel Germániában* (1958, 1962), *Az utolsó pillanat* (1963), *Honfoglalás* (1964), *Ivan Iljics halála* (1965), *Oly korban éltünk* (1967).

MIHOC, Gheorghe (1906) – román matematikus. A bukaresti és a római egy.-en tanul. Később a bukaresti egy. prof. és rektora, a Mat. Stat. Közp. ig. Kutatásaival hozzájárul a mat. stat. és a valószínűségszámítás fejlődéséhez. A Román Ak. t., 1965– a Román KP KB t. Kiváló tudós, Áll.-díjas.

MIJAMOTO, Kendzsi (1908) – a Japán KP főtitk. A tokiói egy. irod. szakán tanul. Egy. évei alatt társ.-ot szervez a szoc. kérdéseinek tanulmányozására. Ekkor már elismert irod. kritikus. Részt vesz a *Muszansa Sinbun (Szegények Újságja)* szerk.-ében. 1931 belép a Proletár Írók Szöv.-be és feleségével, Juriko Csujo írónővel együtt aktívan részt vesz a proletár kult. mozg.-ban. 1931– KP t., jelentős szerepe van a párt újjászervezésében. 1933–45 börtönben. A II. vh. után a KP ún. Nközi Frakciójának egyik vez. A PB t. és a KP elméleti társ.-tud. folyóiratának főszerk. 1948– a KEB eln. 1950 illeg.-ba kényszerül. 1958– a KB Elnökségének t. és a párt főtitk.

MIJATOVIĆ, Cvijetin (1913) – jugoszláv politikus. A jugoszláv egy. ifj. egyik kiemelkedő vez. 1935– KP t. A felszabadító harc megindításakor K-Boszniában tartózkodik és ott szervezi a partizánegységeket. A JKSZ KB elnökségének és 1969– a Végrehajtó Irodának is t. Jugoszlávia Népi Hőse.

MIJE GARCÍA, Antonio (1905) – spanyol komm. vez. 1932– a Spanyol KP KB és PB t., 1933–35 a (spanyol) Egységes Ált. Munkásszöv. (CGTU, francia baloldali szaksz. közp. 1922–36) főtitk. 1936 Madrid védelmének tényleges vez. 1936–39 a közt. hads. pol. főbiztos h. A Spanyol KP titk.

MIKA József (1897) – vaskohómérnök. Selmecbányán, ill. Sopronban a bánya-, kohó- és erdőmérnöki főisk.-n tanul. 1923–25 a Diósgyőri Vasgyár metallográfiai, ill. kémiai lab.-ában dolgozik. 1925– a bánya-, kohó- és erdőmérnöki főisk. tanársegéde, adjunktusa, int. tanára, később uo., majd 1950–58 a Miskolci Nehézipari Műszaki Egy.-en a kohászati kémiai tanszék vez. docense, ill. tanára. A kémiai tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1963). Analitikai kémiával, különösen mikrokémiával, színképelemzéssel és kohászati kémiával foglalkozik. F. m.: *Die exakten Methoden der Mikromassanalyse* (Stuttgart 1939), *Kémiai emissziós színképelemzés* (társszerző 1954), *Kohászati elemzések* (1959), *Die Methoden der Mikromassanalyse* (Stuttgart 1958), *Metallurgische Analysen* (Lipcse, Bp. 1964), *Emissziós színképelemzés. Elméleti rész* (társszerző 1968, angolul s. a.).

MIKI, Takeo (1907) – japán politikus. A tokiói Meidzsi egy.-en, majd a California Egy.-en (USA) tanul. A háború után részt vesz a Dem. P. megalapításában és 1947-ben a Néppárttal való egyesülés útján alakult új párt főtitk. 1947 a szoc. Katajama-korm.-ban közlek. min. 1954–55 szállításügyi min. A Liberális Dem. P. t. 1957 főtitk., majd a PB eln. 1958–59 a Kisi-korm.-ban állammin., a gazd. tervezési és műszaki tud. hiv. vez. 1961 az Ikeda-korm.-ban állammin., az atomenergia biz. eln. 1965–66 külker. és iparügyi min. 1967–68 külügymin. A Liberális Dem. P. egyik frakciójának vez.

MIKÓ András (1922) – operarendező. Zenei (ének–hegedű) és grafikusi tanulmányokat folytat.

1946– a M. Áll. Operaháznál működik, 1963– az opera főrendezője. Közben 1951–52 a Főv. Operettszínház főrendezője. 1950– a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a színpadi játékgyakorlat tanára. Számos előadást rendezett külföldön, a tv-ben, valamint a margitszigeti és a szegedi szabadtéri színpadon is. Liszt-díjas (1961), Érdemes művész (1967). F. r.: Gluck: *Orfeusz* (1957), Britten: *Albert Herring* (1960), Puccini: *Manon Lescaut* (1961), Verdi: *Aida* (1964), *Falstaff* (1966), Berg: *Wozzeck* (1964), Szokolay: *Vérnász* (1964), *Hamlet* (1968), Monteverdi: *Poppea megkoronázása* (1968).

MIKOJAN, Anasztaz Ivanovics (1895) – szovjet politikus. 1915– SZKP t. 1917 részt vesz az okt. forr.-ban. 1917–20 Bakuban, majd Tbilisziben vez. pártmunkát végez, harcol az intervenciósok ellen. 1920–21 a nyizsnyij-novgorodi (ma: Gorkij) kormányzósági pártbiz. titk. 1922– az SZKP KB pótt., 1923– t. 1922–26 a KB mellett működő DK iroda és az É-kaukázusi pártbiz. titk. 1926–35 az SZKP PB pótt. 1926–30 bel- és külker., 1930–34 közellátási, 1934–38 élelmiszeripari népbiztos. 1935–66 az SZKP PB t. 1937– a SZU Legf. Tan t. 1937–55 a népbiztosok tan., majd a min. tan. elnökh. 1942–45 az Áll. Honv. Biz. t. 1946–49 külker. min. 1953–55 keresk. min. 1955–64 a SZU min. tan. első elnökh. 1964–65 a SZU Legf. Tan. Elnökségének eln. 1964– a SZU Legf. Tan Elnökségének t.

MIKOJAN, Artyem Ivanovics (1906) – szovjet repülőgéptervező. A. I. Mikojan öccse. Elvégzi a Zsukovszkij Kat. Repülőak.-t. 1925– SZKP t. Mérnök-altábornagy. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas, a Szoc. Munka Hőse. Számos vadászrepülőgép-típus tervezője. A sugárhajtású repülőgéptervezés egyik úttörője (MIG-15 és további géptípusok).

MIKOLETZKY, Hanns Leo (1907) – osztrák történész. A bécsi egy. bölcsészkarán tört. és német nyelvszakot végez. 1934 a bécsi műszaki főisk. könyvtárosaként kezdi pályafutását. 1950– az Áll. Levéltár pénzügyi és udvari kamarai részlegének ig. 1963– egy. tanár. Számos hazai és külföldi kult. és tud. egyes. és szerv. – köztük az Osztrák UNESCO Biz. – t. Több, az osztrák tört.-mel kapcsolatos könyve jelenik meg.

MIKULIĆ, Branko (1928) – jugoszláv politikus. Közgazd. főisk.-t végez. 1943 csatlakozik a Népfelszabadító Hads.-hez. 1945– KP t., Szarajevóban ter. biz. titk., majd a ter. tan. eln. A Bosznia és Hercegovina-i Komm. Szöv. KB titk., e közt. Végrehajtó Tan. eln.

MIKULIN, Alekszandr Alekszandrovics (1895) – szovjet repülőgépmotor-tervező. 1923– az Autó-Motor Tud. Int. konstruktőre. Mérnök-vezérőrnagy. 1943– a SZU Tud. Ak. t. 1952– SZKP t. Négyszeres Áll.-díjas, a Szoc. Munka Hőse (1940). Az AM repülőgépcsalád motorjainak, majd különböző sugárhajtású motorok tervezője.

MIKUNISZ, Szamuel (1903) – izraeli politikus. Műszaki egy.-et végez Franciao.-ban. 1921 Palesztinába települ. 1933– ált. mérnök, az Izraeli KP t., majd főtitk. 1948 az európai szoc. országokba utazik, hogy elnyerje támogatásukat Izrael Áll. létrehozásához, 1948–49 az ideiglenes izraeli államtan. t. 1965– a kettészakadt Izraeli KP nacionalista csop.-nak főtitk. Parl. képv.

MIKUS Sándor (1903) – szobrászművész. 1927–30 Rómában folytat tanulmányokat, Pátzay Pál mellett dolgozik, majd önképzés útján tanul. 1930– kiállító művész. Szerepel a New York-i, párizsi, brüsszeli világkiállításokon. 1937 a Párizsi Világkiállításon két aranyérmet nyer. 1930, 1958, 1960 a Velencei Biennalén állítják ki műveit. 1961 legutóbbi önálló kiállítása. 1949– a bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. Kisplasztikákat, érmeket, nagyobb szoborkompozíciókat és monumentális szobrokat egyaránt alkot. Műveit klasszikus mértéktartás, harmonikus kompozíció jellemzi. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1952), Kiváló művész (1959). F. m.: *Mezítlábas asszony* (1936), *Mosakodó* (1936), *Táncoló lánykák* (1942), *Szabadságharcos* (1947), *Parlamenter emlékmű* (Vecsés 1958), *Petőfi* (Ózd, Csepel 1949), *Küzdelem* (1955), *Tanácsközt. emlékmű* (Veszprém 1959), *Számoló kislány* (1959), *Felszabadulás emlékmű* (Székesfehérvár 1960), *Kőmíves Kelemenné* (az Egry József u.-i isk. domborműve 1959), *Jurisics Miklós* (Kőszeg 1963), *Korsós nő* (Vác 1964), *Fésülködő nő* (Kalocsa 1966), *Rózsa Ferenc kút* (1963), *Pihenő* (Orvostovábbképző Int. 1969).

MIKUSIŃSKI, Jan (1913) – lengyel matematikus. A wrocławi és varsói egy. prof., valamint a Lengyel Tud. Ak. Mat. Int. prof. 1965– a Lengyel Tud. Ak. t. Új módszereket alkot az operátor-számításban. A disztribúcióelmélettel, a differenciálegyenletek és az integrálás elméletével kapcsolatos munkák szerzője. Magy. megj. könyve: *Operátorszámítás* (1961).

MIL, Mihail Leontyevics (1909) – szovjet repülőgép-tervező. A moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-n végez. 1930–38 az Aerohidrodinamikai Int. kísérleti aerodinamikai részlegének mérnöke. 1940– helikopter-tervező, majd főtervező. 1940– a műszaki tud. dr.-a. 1943– SZKP t. Számos új helikopter-típust tervez.

MILATOVIĆ, Veljko (1921) – jugoszláv politikus. A műszaki egy. hallgatójaként a haladó ifj. mozg. szerv. 1940– KP t. A felszabadító háború alatt a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. Crna Gora-i biz. szerv. titk. 1945 után a Crna Gora-i korm. belügymin. h., a Crna Gora-i KP KB Ideológiai Biz. titk., a *Pobjeda* c. lap ig., meghatalmazott min., a JKSZ KB Nközi kapcsolatok biz. titk., a Jugoszláv Szaksz. Orsz. Tan. titk. 1967– a Crna Gora-i Szkupstina eln.

MILHAUD, Darius (1892) – francia zeneszerző. A Conservatoire-on Dukas, D'Indy, Widor tanítványa, majd a sajátos francia stílust képv. A Hatok csop.-jának t. Hosszabb időt tölt D-Amerikában diplomáciai szolgálatban. A háború kitörése után Amerikába megy, a kaliforniai Mills College tanára. A háború után visszatér hazájába, de nem adja fel amerikai tanári állását. Rendkívül termékeny szerző: kb. 300 opusa van. Zenéje latinosan világos, derűs, közvetlen. F. m.: operák, kísérőzenék, filmzenék, kantáták, szimfóniák, versenyművek, zongoraművek stb. Önéletrajza *Életem partitúrája* c.-mel magy. is megj. (1964).

MILJANIĆ, Nikola (1921) – jugoszláv politikus. A közgazd. tud. dr.-a. 1941 bekapcsolódik a népfelszabadító háborúba, 1942– KP t. 1945 után a JDNSZSZ horváto.-i főbiz. t., a JKSZ Bjelovár ter. biz. t., a szlavóniai regionális népbiz. eln., a Jugoszláv Beruházási Bank vezérig., a Jugoszláv Nemzeti Bank vezérig. 1964– a JKSZ KB t. 1969– a Választmány állandó t.; min. elnökh.

MILLER, Anatolij Filippovics (1901) – szovjet történész, orientalista. A Narimanov Orientalisztikai Főisk.-n tanít, majd a moszkvai tört. filozófiai és irod. főisk., a moszkvai egy. és más felsőokt. intézmények prof. 1962– a SZU Tud. Ak. Elnökségének a nközi munkásmozg. és nemzeti felszabadító mozg. tört.-vel foglalkozó tud. tan. t. A tört. tud. dr.-a. A közel-keleti országok, elsősorban Töröko. újabbkori tört.-ével foglalkozik.

MILLER, Arthur (1915) – amerikai színműíró. A Michigan Egy.-et végzi. Volt kikötői és gyári munkás, dolgozott áruházban. Első kiugró színházi sikerét 1947-ben aratja. Drámái több nagydíjat nyernek el, legtöbbjüket Magyaro.-on is játsszák. 1965– a Nközi Pen Club eln. A mccarthyista komm.-ellenes boszorkányüldözések idején igen bátran és jellemesen viselkedik az Amerika-ellenes Tevékenységet Vizsgáló Biz. előtt. Magy. megj. művei: *Drámák* (*Édes fiaim*, *Az ügynök halála*, *Salemi boszorkányok*, *Két hétfő emléke*, *Pillantás a hídról*, 1963), *A bűnbeesés után* (1964). Antológiákban és folyóiratokban is több elb.-e, kisreg.-e, színműve lát napvilágot (pl. *Közjáték Vichyben*, *Kallódó emberek*).

MILLER, Henry (1891) – amerikai író. Rendkívül nyughatatlan kalandos életet él, minden elképzelhető foglalkozást végigpróbál, miközben néha a koldulásig jut. Állandóan utazgat, több évig él Párizsban. A II. vh. idején tér vissza az USA-ba. A mai beatirod. művelői példaképüknek tekintik. Magy. a *Nagyvilág*ban (1960) jelenik meg *Szerencsés utazást* c. elb.-e.

MILLER, Neal Elgar (1909) – amerikai pszichológus. 1932 a Yale Egy.-en szerez filozófiai, 1935 a Michigan Egy.-en természettud. doktorátust. Dolgozik a bécsi Pszichoanalitikai Int.-ben, majd a Yale Egy. kut.-ja. 1945– egy. tanár. Az USA Tud. Ak. t. Munkásságának középpontjában, a társad. tanulás és utánzás, a személyiség és pszichoterápia, a frustuáció és agresszió kísérleti vizsgálata áll.

MILLIONSCSIKOV, Mihail Dmitrijevics (1913) – szovjet fizikus. A grozniji kőolajipari főisk.-n végez, majd uo. tanít. 1934–43 a moszkvai aviatikai főisk., 1943– a moszkvai mérnökfizikusi főisk. tanára, 1949– prof. 1944–49 egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Mechanikai Int.-ben dolgozik. 1960– a SZU Tud. Ak. Kurcsatov Atomenergia Int. ig. h. 1947– SZKP t. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1962– t. 1960–63 a fizikai, műszaki és mat. tud. oszt. eln., 1962– az Ak. aleln. 1968– a Pugwash ért.-ek eln. Kétszeres Áll.-díjas, Lenin-díjas. A turbulencia, a filtráció és az alk. gázdinamika elméletével foglalkozik.

MILLNER Tivadar (1899) – vegyészmérnök. A bp.-i Műegy.-en tanul. 1924–50 az Egyesült Izzó kut. mérnöke, közben 1925–27 a bp.-i Műegy. tanársegéde. 1950–52 a TÁKI tud. oszt. vez. 1953–61 a Híradástechnikai Ipari Kut. Int. tud. oszt. vez. (nyug.). 1958– az MTA Műszaki Fizikai Kut. Int. tud. főmunkatársa. 1954– az MTA lev. t., 1961– t. Kossuth-díjas (1954). A wolframfémgyártás és -technológia természettud. alapkérdéseivel és híradástechnikai problémákkal foglalkozik. Kísérletei tették lehetővé a wolfram-izzószál tökéletesítését. Számos tud. és ismeretterjesztő cikk szerzője; több szabadalma van.

MILLOSS, Aurél (1906) – magy. származású, Rómában élő táncművész és koreográfus. Tanulmányait itthon és külföldön folytatja. 1929–36 Magyaro.-on és Németo.-ban él, ill. szerepel. 1936–60 Olaszo.-ban: 7 évig a római operaház, majd a firenzei operaház, s végül a milánói Scala balettegyüttesét vez. 1960–62 Kölnben a balettegyüttes műv. vez., majd 1963–66 a bécsi opera balettig. 1966 őszétől ismét a római opera balettegyüttesének ig. Nagyszámú balettet mutat be Európa legjelentősebb színpadain, számos önálló koreográfiát is alkot.

MILSTEIN, Nathan (1904) – orosz származású amerikai hegedűművész. A pétervári konzervatóriumban végez. Sikerrel hangversenyezik a SZU-ban, többször V. Horowitzcal. 1926– Párizsban, 1928– az USA-ban él. A II. vh. kitöréséig évenként turnézik a világ különböző országaiban. Az élvonalbeli hegedűművészek közé tartozik.

MILTHERS, Aksel (1897) – dán mezőgazdász. A koppenhágai egy.-en tanul. 1922–41 a mezőgazd. főisk.-n tanít, 1929–41 a főisk. könyvtárosa, 1941– docense, 1946–61 prof., 1961–66 rektora. A Mezőgazdászok Egyes. vez.-ségi t., 1936–44 eln. A német megszállás alatt az illeg. Szabad Dánia nevű szerv. vez.-ségi t. 1949–61 delegátus az OEEC mezőgazd. biz.-nál. A fejlődő országok megsegítésével foglalkozó kormánybiz., a Radikális P. vez., az OECD mezőgazd. oktatással foglalkozó biz. és az UNESCO hasonló biz., valamint a felsőokt. tervezésével foglalkozó áll. biz. és a Műszaki Tud. Ak. t. A Dán Bibliográfiai Lexikon társszerk. Számos szakcikk és tanulmány szerzője.

MILWARD, Sir Anthony Horace (1905) – angol repülésügyi szakember, a BEA eln. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1926–40 a textiliparban dolgozik. A II. vh.-ban mint pilóta vesz részt. 1946– a BEA-nál (brit légitárs.) dolgozik különféle beosztásokban. 1964– a társ. eln., valamint a BOAC (British Overseas Airways Corp.) tan. t.

MINÁRY Olga (1929) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en, később 1955–58 a M. Építőművészek Szöv. mesterisk.-ján tanul. 1964 francia áll. ösztöndíjjal Franciao.-ban jár tanulmányúton. Jelenleg az Iparterv építési oszt. vez. Az UIA (Építészek Nközi Szöv.) szakmagyakorlási biz. t. Ybl-díjas (1964). Lakóépületeket, irodaházakat és üzemépületeket tervez. F. m.: Bp.-i Alumíniumipari székház, Óbudai Kisérleti lakótelep 527. ép. stb,

MINC, Alekszandr Lvovics (1895) – szovjet rádiókonstruktőr, rádiótechnika-tudós. A doni egy.-et végzi. 1920–28 a szovjet hads. rádiótechnikai részlegeinél és tud. intézményeiben, 1928–43 rádióipari labor.-okban és rádióállomások építésénél dolgozik, különböző főisk.-kon tanít. 1932 elvégzi a moszkvai távközlési-műszaki főisk.-t. 1946– a SZU Tud. Ak. rádiótechnikai labor.-ának ig., a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1951), Lenin-díjas (1959), a Szoc. Munka Hőse. Nagy teljesítményű adók, sokcsatornás berendezések, irányított antennák, szétszedhető adócsövek szerkesztésének problémáival foglalkozik, továbbá a rádiótechnika és az elektronika alkalmazásával az atomkutatásnál használt gyorsító-berendezésekben.

MINC, Bronisław (1913) – lengyel közgazdász. 1946– a Közp. Tervhiv.-ban, majd az Áll. Tervgazd. Közp.-ban dolgozik. 1948–49 a varsói egy., majd 1949– a Terv- és Stat. Főisk. pol. gazd. előadója, 1954– prof. 1953– a Lengyel Tud. Ak. Közgazd. tud. Int.-ének vez. Főképp az árelmélettel, a népgazd. egyensúly-elméletével, valamint a beruházások hatékonyságának kérdéseivel foglalkozik. Magy. a *Közgazdasági Szemlé*ben és az *Anyag- és Adatszolgáltatás*ban jelenik meg cikke.

MINC, Iszaak Izrailevics (1896) – szovjet történész. 1917– SZKP t. Részt vesz a polgárháborúban. 1926 elvégzi a Vörös Professzúrát. 1932–49 a moszkvai filozófiai, irod. és tört. főisk. és a moszkvai egy., 1937–49 egyidejűleg az SZKP KB pártfőisk. tanszékvez. 1947–50 a Társ. tud. Ak. prof. 1950– a moszkvai Lenin Ped. Főisk. prof. 1946– a SZU Tud. Ak. t. Kétszeres Áll.-díjas (1943, 1946). Az Okt. Forr., a polgárháború és a szovjet társad. tört.-ével foglalkozik. Több mint 200 tud. műve jelenik meg. A *Diplomácia története* 2. és 3. kötetének (1943, 1946) és a *Polgárháború története a Szovjetunióban* (1936–43) egyik szerzője. *Az SZKP története* c. mű főszerk.-ségének t. 1967–68 háromkötetes műve jelent meg a Nagy Okt. Forr.-ról.

MINČEV, Nikola (1915) – jugoszláv politikus. Tanító. 1941–45 a jugoszláv felszabadító harcokban a 3. Operatív Ter. pol. biztosa, a Macedón KP megyei biz. titk. 1945 után a Macedón Szkupstina, majd a korm. t. (művelődésügyi min.), ezután a macedón korm. elnökh., a Macedón Szkupstina elnökh., a JSZVT t. 1967– a Macedón Végrehajtó Tan. eln. A JKSZ KB t.

MINDOV, Miroszlav (1924) – bolgár színész. Az Ivan Vazov Nemzeti Színház t. 1966– a Bolgár Színészszöv. eln. Dimitrov-díjas (1962), Érdemes művész (1965).

MINIĆ, Miloš (1914) – jugoszláv politikus. Belgrádban jogot végez. 1936– KP t. Egy.-ista korában aktívan részt vesz a haladó mozg.-ban, 1938– a KP egy. biz. t. 1941–45 felelős posztokon a jugoszláv felszabadító harcokban. A felszabadulás után különböző ter.-eken dolgozik: a Szerb NK főügyésze, a JSZVT t., a belgrádi városi tan. eln., a Szerb Szoc. Közt. Végrehajtó Tan., majd a JSZVT aleln., később eln. 1967– a Szerb Szkupstina eln., a Föderáció Tan. t. 1952– KB t., 1969– a Választmány állandó t. Az IU t. Jugoszlávia Népi Hőse.

MIODOŃSKI, Jan Józef (1902) – lengyel orvosprof. 1934– a krakkói Jagelló Egy. prof. és a fül- és gégeklinika vez. 1945– a Lengyel Tud. Társ., 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1957– képv. Számos tud. munka szerzője a belső fül fiziológiája és patofiziológiája, a hallószerv neurológiája, valamint a süketség sebészeti gyógyítása tárgyköréből. Új sebészeti módszereket vezet be, tbk. az otoszklerózis gyógyításában.

MIRADZSKAR, Santaram Szavlaram (1902) – indiai szaksz. vez. 1920– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1925– az Indiai KP alapító t. 1927 a Munkások és Parasztok Néppártjának titk. 1948–57 az Összindiai Szaksz. Kongresszus aleln., 1958– eln. 1958–59 Bombay polgármestere. Az Összindiai Béketan. elnökségi t.

MIRANDA, Leonel de (1903) – brazil nagytőkés, egészségügyi min. Orvosi diplomát szerez, majd rt.-i alapon szanatóriumot hoz létre Paracambi városában, amely ma is L.-Amerika egyik legismertebb magánszanatóriuma. Hatalmas birtokokkal rendelkezik és a nevét viselő áruházhálózat tulajdonosa. 1964 fellép Goulart ellen és támogatja a kat. puccsot. Costa e Silva tábornok választási kampányának egyik finanszírozója. 1967– egészségügyi min.

MIRÓ, Joan (1893) – spanyol festőművész, grafikus, keramikus. A barcelonai Szépműv. Ak.-n tanul. 1925 csatlakozik a szürrealistákhoz. 1954 elnyeri a Velencei Biennale nagydíját. Rendkívül egyéni stílusát a játékos, ősi formációkat mutató elemek ösztönös, dekoratív felhasználása jellemzi. Érdekesek balett-dekorációi is. 1942– mint keramikus, ill. szobrász is ismert. 1955–58 ő készíti a párizsi UNESCO-palota kőmozaikjait. Kiállít New Yorkban, Párizsban, Zürichben és Londonban. Párizsban él.

MISCHNICK, Wolfgang (1921) – német (NSZK) politikus. 1945–48 Drezdában a Liberális Dem. P. funkcionáriusa, 1948 Ny.-Németo.-ba távozik, 1952– az FDP ifj. szerv. hesseni tartományi eln., 1954–57 orsz. eln. 1954–57 a hesseni tartományi parl. képv. és az FDP-frakció parl. ügyvez. A párt Hessen tartományi elnökh. és Frankfurt am Main-i eln., uo. a városi tan. t. 1956–61 uo. az FDP-frakció eln. 1954– a párt orsz. vez.-ségének t. „A szovjet zóna menekültjeinek szöv." revansista szerv. Hessen tartományi eln., 1958– az Oszthatatlan Németo. Kuratóriuma revansista szerv. hesseni elnökh. 1957– a Szöv. Gyűlés képv., 1959–61 az FDP-frakció ügyvez. 1961–63 a hontalanok, menekültek és hadikárosultak ügyeinek min. 1962– az FDP hesseni szerv. elnökh., 1967– eln. 1963– a Szöv. Gyűlés FDP-frakciójának aleln., 1968– eln.

MISKOLCZY Dezső (1894) – ideggyógyász. A bp.-i egy. orvosi karán végez. 1921–30 az egy. Agyszövettani Int.-ében, közben 1924–25 a madridi Cajal Int.-ben dolgozik. 1930–40 a szegedi, 1940–44 a kolozsvári egy. ideg- és elmeklinikájának tanára. 1945–64 a Marosvásárhelyi Orvostud. Egy. tanára. 1964– a bp.-i Orvostovábbképző Int. tanszékvez. tanára. Az orvosi tud. dr.-a. 1938– a hallei Természettud. Ak. (Leopoldina) t. 1939– az MTA lev. t., 1946– t. 1965– a Román Ak. tb. t. 1959– a Nközi Neurológiai Társ. lev. t. Több külföldi tud. társ. t. Ideg- és elmegyógyászattal, a kisagyvelő szerkezetének és a hasadásos elmezavarban keletkező kórszövettani elváltozásoknak a kutatásával foglalkozik. F. m.: *A haladottabb kor öröklődő elmebetegségei* (1934), *Histopathologie des Neurons* (Schaffer Károllyal 1938), *Die kindliche Ruhr und das Nervensystem* (Kramár Jenővel és Csajághy Mártával 1940), *Kutatások a kisérleti encephalopathiák köréből* (munkatársaival 1962–67).

MISKOVIĆ, Milorad (1928) – jugoszláv táncművész. Világhírű szovjet táncművészeknél tanul. Franciao.-ban és Olaszo.-ban turnézik. 1947–61 Franciao.-ban az ottani szovjet balett-társulat t. 1956 saját társulatot szervez és vez. 1962– napjainkig Misković Ballet néven Franciao.-ban saját színházat vez. F. sz.: *Giselle* (Albert), *A rosszul őrzött lány* (Colin), *Párbaj*, *Prométheusz*, *Pelléas és Mélisande* c. balettokban.

MITCHELL, John N. (1913) – amerikai igazságügymin. (1969 óta). Jogász. Nixon társa volt ügyvédi irodájukban, és részt vett az elnökválasztási kampányban is.

MITRA, Premendra (1904) – indiai író. Munkásságát egy. évei alatt kezdi. Számos irod. folyóiratot szerkeszt. Bengáli nyelven ír, reg.-ei, novellái, versei, ifj. könyvei jelennek meg. Munkásságáért az Irod. Ak. díjával tüntetik ki.

MITSZOTAKISZ, Konsztantinosz (1918) – görög politikus. Athénban jogot végez. Szülővárosában, Chaniában napilapot ad ki. A hitleri megszállás alatt a német hatóságok elfogják és halálra ítélik. A Szabadelvű P., majd a Centrum Unió programjával ismételten képv.-vé választják. 1963 és 1964 a Papandreu-korm.-ban pénzügymin. Az 1965 júl. ún. kir. puccs után kiválik a Centrum Unióból és tárcát vállal a disszidens korm.-okban. 1967 ápr. a puccs után letartóztatják, majd külföldre menekül.

MITTAG, Günter (1926) – német (NDK) politikus. 1945–50 vez. funkciókat tölt be a párt- és államapparátusban, valamint a szaksz.-ben. 1951– az NSZEP KB munkatársa. 1958–61 az NSZEP PB mellett működő gazd. biz. titk. 1961–62 a Népgazd. Tan. elnökh. és titk. 1962– az NSZEP PB t., a Kutatási Tan. vez.-ségi t. 1963– a Népi Kamara és az Államtan. t. 1962– a PB mellett működő ipari és építésügyi biz. vez. 1967– a KB titk.

MITTERER, Otto (1911) – osztrák keresk. szakember, min. Régi bécsi kereskedő család gyermeke. Keresk. ak.-t végez. A II. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít. 1952– parl. képv. Jelenleg a Wirtschaftsbund elnökh., a bécsi kamara keresk. szekciójának eln. és a bécsi kereskedők alapítványának eln. 1968– keresk. ügyi min.

MITTERRAND, François Maurice Marie (1916) – francia politikus. Pol. tud.-t, irod.-t és jogtud.-t tanul a párizsi egy.-en. A II. vh.-ban német fogságba esik, de megszökik, Franciao. meg nem szállt részébe megy, egy szökött hadifoglyokból álló illeg. ellenálló csop.-ot vezet. Ezen a réven Londonba, majd Algírba kerül de Gaulle vezérkarához. 1943 a hadifoglyok, hadirokkantak és háborús menekültek szöv. főtitk. 1944 min. rangú megb. de Gaulle korm.-ában. 1947–57 tizenegy alkalommal min. a IV. Közt. korm-aiban. 1951 az Ellenállás Dem. és Szoc. Uniója (UDSR) baloldali polg. párt eln. De Gaulle hatalomra jutása után szemben áll a személyi hatalom rendszerével. 1959–62 szenátor. 1965 dec. az elnökválasztáson de Gaulle ellenjelöltje az egész baloldal képv.-ében. 1966–68 a baloldali polg. és szoc. politikusokból alakult szöv. vez.

MITYEREV, Georgij Andrejevics (1900) – szovjet orvos, higiénikus. A szaratovi egy.-en végez, majd 1925–39 különböző vez. orvosi és egészségügyi beosztásokban dolgozik. 1939 az OSZSZSZK, 1939–47 a SZU egészségügyi népbiztosa, majd min. 1947–54 a moszkvai Eriszman Egészségügyi-higiéniai Kut. Int. ig. 1950–58 a moszkvai gyógyszerészeti főisk. ált. higiéniai tanszék vez. prof. 1954– a Szovjet Vöröskereszt és Vörös Félhold Társ.-ok eln. 1957– a Vöröskereszt Nközi Ligájának aleln. 1960– a moszkvai 1. sz. Szecsenov orvostud. főisk. ált. higiéniai tanszék vez. A SZU Békebiz. t. A *Szovjetszkij Krasznij Kreszt* c. folyóirat szerk.

MITYIN, Mark Boriszovics (1901) – szovjet filozófus. 1919– SZKP t. 1929 elvégzi a Vörös Professzúrát. 1930–44 a Komm. Nevelés Ak. ig. h., a Filozófiai Int. ig. h., a *Pod Znamenyem Markszizma* c. folyóirat főszerk. 1944–50 a SZU Tud. Ak. Elnökségének t., az SZKP KB pártfőisk.-n a filozófiai tanszék vez., a *Bolsevik* c. folyóirat szerk. biz. t. 1949–50 a *Lityeraturnaja Gazeta* szerk. biz. t. 1950–56 a *Tartós békéért, népi demokráciáért* c. lap főszerk. 1956–60 a Tud. és Pol. Ismereteket Terjesztő Társ. eln. 1960– a *Voproszi Filoszofii* c. folyóirat főszerk. 1939–61 az SZKP KB t. 1939– a SZU Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1943). Számos tud. mű szerzője, a SZU Tud. Ak. hatkötetes filozófiatört.-ének egyik szerk.

MJASZISCSEV, Vlagyimir Nyikolajevics (1893) – szovjet pszichológus. Elvégzi a petrográdi pszichoneurológiai főisk.-t, majd 1919– a leningrádi Behtyerev Pszichoneurológiai Int.-ben dolgozik. 1957– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. lev. t. Az OSZSZSZK érdemes tudósa (1964). Az orvosi tud. dr.-a; prof. 1960 Behtyerev-díjjal tüntetik ki. Pszichoneurológiával, pszichofiziológiával, ált. pszichológiával és a ped. pszichológiai kérdéseivel foglalkozik.

MJURISZEP, Alekszej Alekszandrovics (1902) – szovjet politikus, az Észt SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. 1926– SZKP t. 1937 elvégzi a tomszki vasúti szállítási elektromechanikai főisk.-t. 1937–45 a vasútnál dolgozik mérnök-diszpécseri, majd különböző vez. beosztásokban. 1945–49 pártmunkás. 1948–49 az Észt KP KB titk. 1949–51 az Észt SZSZK min. tan. elnökh., 1951–61 eln. és külügymin. 1961– az Észt SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln., a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. 1952–66 az SZKP KB pótt. 1966– az SZKP KRB t. Az Észt KP KB irodájának t.

MLYNAŘ, Zdeněk (1930) – cseh politikus. 1949–50 a Csehszlovák Ifj. Szöv. prágai ker. biz. titkárságán dolgozik, majd a moszkvai Lomonoszov Egy. jogi karán végez. 1955–56 a főügyészségen fejt ki tevékenységet. 1956– a Csehszlovák Tud. Ak. Áll. és Jogtud. Int. tud. munkatársa, 1963– a prágai Károly Egy. jogi karának docense. 1964– a CSKP KB jogi biz. t. és titk. 1966– a korm. törvényhozási biz. t., 1968 a CSKP KB titk. és a KB elnökségi t. 1968 nov.– a Csehszlovák Tud. Ak. Jogtud. Int.-ben dolgozik. Számos áll.- és jogelméleti tud. értekezést, népszerű cikket s több könyvet írt.

MŇAČKO, Ladislav (1919) – szlovák író és publicista. A német megszállás alatt partizán morva földön. Mint újságíró széles körű publicisztikai tevékenységet fejt ki. Áll.-díjas (1953). 1967 szembehelyezkedik Csehszlovákia külpolitikájával a közel-keleti kérdésben. 1968 külföldre távozik. *A halál neve Engelchen* c. műve több nyelven – magy. is – megj. Magy. megj. még: *Kantontól a Nagy Falig* (Jiři Marekkel 1961), *Éjszakai párbeszéd* (1966).

MOBERG, C. A. Vilhelm (1898) – svéd író. Erdőmunkás. 1920–27 újságíró. Egy ideig Svájcban él. Műveinek közp. témája a kap. fejlődés a svéd mezőgazd.-ban, amit bizonyos idealista szemlélettel ír meg. Igen sok munkáját megfilmesítették. Magy. megj. négyrészes reg. ciklusa: *A kivándorlók* (1958), *Bevándorlók* (1960), *Telepesek* (1963), *Az utolsó levél Svédországba* (1964).

MOBUTU, Joseph Désiré (1930) – kongói (Kinshasa) áll.- és korm. fő. 1948 belép a gyarmati hads.-be, őrmesterként szerel le. 1958 a Brüsszeli Világkiállítás afrikai biz.-ának t., majd újságíróként dolgozik. 1960 a brüsszeli kerekasztal-konferencián Lumumba pártjának delegátusa. Kongó függetlenségének kikiáltása után a kongói hads. vezérkari főnöke. 1960 szept. átveszi a hads. legf. vezetését, majd a tényleges hatalmat is, amelyet később Kaszavubu kezére játszik. 1961– tábornok. 1965 nov. kat. puccsal átveszi a hatalmat, 1966– min. eln. is.

MOCH, Jules (1893) – francia szoc. politikus. Műszaki főisk.-t végez, majd az I. vh. után a haditengerészet mérnöke, később vasútépítési mérnök. 1928–40 képv. (szoc.), 1936 Blum Népfront-korm.-ában a min. tan. főtitk., 1938 közmunkaügyi min. A II. vh.-ban részt vesz a norvégiai hadjáratban. A vichyi korm. letartóztatja. 1941 kiszabadul, s bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba. Spanyolo.-ba szökik, majd 1943 Londonban csatlakozik de Gaulle-hoz. A felszabadulás után az ideiglenes nemzetgy. t., majd 1946– képv. Több egymást követő kabinetben közmunkaügyi, majd belügymin., leveri a munkásság sztrájkjait. 1950–51 hadügymin. 1952–60 Franciao. képv. a leszerelési biz.-ban.

MOCZAR, Mieczysław (1913) – lengyel politikus. 1929–38 munkás, 1935 a łódźi munkássztrájk egyik szerv. 1937– a Lengyel KP és a Forradalmárok Nközi Segélyszerv.-ének t., 1938–39 börtönben. A II. vh. kitörésekor részt vesz Varsó védelmében. 1942–44 a Népi Gárda, majd a Népi Hads. körzeti par. 1945–48 a łódźi Közbiztonsági Hiv. főnöke, 1952–54 az olsztyni vajdaság vez., majd az ottani Nemzeti Tan. VB elnökh., 1954–56 a varsói vajdasági Nemzeti Tan. VB eln. 1956– az áll. gazd.-ok min. 1956–64 belügymin. államtitk., 1964–68 belügymin. 1964– a Szabadságharcosok Szöv eln. 1942– a Lengyel Munkáspárt, ill. a LEMP t., 1945–48 KB t., 1948–56 KB pótt., majd 1956– ismét t. 1968 júl.– a KB titk. és a PB pótt. 1957– képv.

MÓCZI András (1895) – a Bőripari Dolgozók Szaksz. eln. (1958 óta). Tímársegéd volt. 1916– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1918 az újpesti Wolfner-bőrgyár főbizalmija, 1919 a Tanácsközt. idején a gyári munkás-zászlóalj par. 1919–45 emigrációban él Csehszlovákiában, majd Franciao.-ban. 1936– párttag. 1943–44 a franciao.-i M. Függetlenségi Mozg. vez.-ségi t. 1945 hazatér. 1945–48 különböző felelős szaksz. funkciókat tölt be. 1949–50 a párizsi, 1950–53 a hágai magy. követségen. 1953–58 az OKISZ keretében működő Háziipari és Népműv. Szöv. eln., a Népműv. Tan. eln., az OKISZ választmányának eln.

MÓCSY János (1895) – állatorvos. Az Állatorvosi Főisk. elvégzése után 1921–61 uo. tanársegéd, adjunktus, 1940– egy. tanár. Közben 1926–27 Rockefeller-ösztöndíjas a koppenhágai és a berlini Állatorvosi és Mezőgazd. Főisk.-n. 1941– az MTA lev. t., 1945– t. 1961–66 az agrártud. oszt. titk. 1967– választott elnökségi t. A berlini Humboldt és a bp.-i Állatorvostud. Egy. díszdr.-a. Kossuth-díjas (1952). Kutatási ter.-e: az állatorvosi belgyógyászat és határtudományai. Közel 200 tud. dolgozatot ír. F. m.: *Állatorvosi Belgyógyászat, Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere* (mindkettő több kiadásban és több nyelven).

MÓD Aladár (1908) – történész. A bp.-i tud. egy.-en magy.-latin szakon végez. 1932 bekapcsolódik az illeg. komm. mozg.-ba. Mint ujságíró és publicista tevékenykedik. A függetlenségi mozg.-ban való részvétele miatt letartóztatják. 1944 végén az újpesti partizáncsop. összekötője. A felszabadulás után a *Szabad Nép* munkatársa, majd a *Társadalmi Szemle* szerk. Három éven át az MDP KV agit. prop. oszt. csop. vez. 1954–61 a TIT főtitk. Jelenleg az ELTE-n a tud. szoc. alapjai tanszék vez., egy. tanár, a tört. tud. dr.-a. F. m.: *Materialista lételmélet* (1934), *Négyszáz év küzdelem az önálló Magyarországért* (1943), *Pártharcok és a kormány politikája 1848–49* (1949), *Marxizmus és hazafiság* (1956), *Korunk vitája* (1965), *Sors és felelősség* (1967).

MODUGNO, Domenico (1928) – olasz zeneszerző, énekes, színművész. Elvégzi a római filmfőisk. színész tanszakát. Dalénekes; szicíliai és nápolyi dialektusban írt dalait saját gitárkíséretével adja elő. 1956– csaknem minden évben részt vesz a San Remó-i Dalfesztiválon. Dalainak többnyire a szövegét is maga írja. A *Szamárlétra* c. zenés játékát Magyaro.-on a győri Kisfaludy Színház mutatja be. Többek közt a Magyaro.-on is vetített *Adua és társnői* (1960), továbbá *A tiszteletreméltó társaság* (1960) c. filmben szerepel (ez utóbbinak zeneszerzője is).

MOGA, Aurel (1903) – román orvos, egészségügyi min. A kolozsvári, majd a bukaresti orvostud. egy. prof. Fontos kutatásokat végez a keringési és szívbetegségek, valamint a reumatizmus ter.-én. Az orvostud. dr.-a, a Román Ak. t. Kiváló tudós. 1966– egészségügyi és társad. biztosítási min.

MOHÁCSI Mátyás (1881) – kertészmérnök. A Kertészeti Tanint.-ben tanul, majd több külföldi országban folytat tanulmányokat. 1920–30 a Kertészeti Tanint., majd a Kertészeti Ak. ig. 1943– a Kertészeti és Szőlészeti Főisk. tanára, dékán. 1945– az Agrártud. Egy. gyümölcstermesztési tanszékének vez. 1948–49 az Agrártud. Egy. rektora. 1957 a mezőgazd. tud. dr.-a. 1961 a Kertészeti és Szőlészeti Főisk. tb. dr.-a. A TIT, a Rovartani Társ. és a Meteorológiai Társ. t. 1949 Kossuth-díjat kap. Részben önálló, részben társszerzőként írt szakkönyvei jelennek meg. F. m.: *A gyümölcstermesztés kézikönyve* (1946), *Őszibarack termesztése* (1951), *A házikert gyümölcsöse* (1954, 1955, 1957), *A szilva termesztése és feldolgozása* (1956).

MOHAMMED ZAHIR sah (1914) – afgán király. Kabulban, majd Franciao.-ban tanul. 1932 nemzetvédelmi min. h., 1933 oktatásügyi min. 1933 nov.– Afganisztán államfője.

MOHIEDDIN, Khaled – egyiptomi politikus. Részt vesz a Szabad Tisztek Mozg.-ában. Támogatja Nagib tábornokot Nasszer ellen; 1954–56 Európában emigrációban, majd visszatér az EAK-ba. Jelenleg az EAK Béketan. főtitk.

MOHIEDDIN, Zakaria (1918) – egyiptomi kat. tiszt és politikus. Kairóban kat. isk.-t, majd vezérkari ak.-t végez. Az illeg.-an szervezkedő Szabad Tisztek Társ. t., az 1952 júl. forr. átalakulás résztvevője. 1954–61 belügymin. (a Szíriával történt unió után is). 1961– az EAK aleln., 1962–64 az Eln. Tan. t., a Védelmi Tan. t., az államapparátus átszervezésével mb. biz. eln. 1965–66 min. eln., 1966–68 márc. min. elnökh.

MOISIL, Grigore (1906) – román matematikus. A bukaresti, a párizsi és a római egy.-en tanul. A bukaresti egy. prof., a Mat. Társ. eln. Kutatási ter.-e a mat. logika, a funkcionálanalízis, az algebra, a kibernetika. A Román Ak. s több külföldi tud. társ. t., ill. lev. t. Áll.-díjas.

MOIX, José (1898) – spanyol szaksz. vez. Az Egyesült Katalán Szoc. P. egyik vez., majd főtitk. 1938 aug.– a népfront-korm. min. A Spanyol KP VB t.

MOJSOV, Lazar (1920) – jugoszláv közéleti személyiség. Belgrádban jogot végez, bekapcsolódik a haladó ifj. mozg.-ba. A felszabadító harcok idején Macedóniában tevékenykedik. 1945 után Macedónia államügyésze, a *Nova Makedonija* c.

lap ig. 1958–61 nagykövet a SZU-ban. 1962–64 a *Borba* c. lap főszerk. A Jugoszláv Népek Békéje, Függetlensége és Egyenjogúsága Ligája eln., a Macedón Komm. Szöv. KB VB t., a JKSZ KB t. Több tud. munkája jelenik meg.

MOJSZEJEV, Igor Alekszandrovics (1906) – szovjet balettművész, koreográfus. Elvégzi a moszkvai Nagy Színház balettisk.-ját, majd 1924–39 uo. táncos és 1930– koreográfus és balettmester. 1936 a moszkvai Népműv. Színháza táncműv. vez., az Orsz. Népi Táncfesztivál egyik szerv. 1937 a fesztivál legjobb résztvevőiből megalakul a SZU Áll. Népi Táncegyüttese, mely vezetésével nagy hivatásos művészegyüttessé fejlődik. Szerepléseit világszerte nagy siker kíséri. Együttesével többször jár Magyaro.-n is. Háromszoros Áll.-díjas (1942, 1947, 1952), a SZU népművésze (1953), Lenin-díjas (1967), BVT ezüstérmes.

MOKROUSZOV, Borisz Andrejevics (1909) – szovjet zeneszerző. Elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. 1948– a Szovjet Zeneszerzők Szöv. elnökségének t. Áll.-díjas (1948). F. m.: *Szélrózsa* (balett), szimfonikus és vonós darabok, színházi és filmzenék, dalok.

MOLDEN, Fritz Peter (1924) – osztrák lapkiadó. A bécsi és az innsbrucki egy.-en szerez jogi doktorátust. 1945–46 a Külügymin.-ban dolgozik. Újságírói karrierje a *Die Presse*nél kezdődik. 1948–49 New Yorkban diplomáciai szolgálatot teljesít. 1953– a Molden Nyomda és Lapkiadó eln. Komm. ellenes, egyik leghírhedtebb műve *Magyaro. szabadságharca* (1956).

MOLDOVA György (1934) – író. A bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. dramaturgiai szakán tanul, majd filmírással foglalkozik. 1955– irod. folyóiratokban elb.-ekkel jelentkezik. Reg.-eket, riportokat, forgatókönyveket és színműveket is ír. József Attila-díjas, SZOT-díjas (1967). F. m.: *Az idegen bajnok* (elb.-ek 1960), *Sötét angyal* (reg. 1961), *Magányos pavilon* (elb.-ek 1964), *Gázlámpák alatt* (elb.-ek 1964), *Akar velem beszélgetni?* (karcolatok 1967), *Elátkozott hivatal* (szatírák 1967), *Gázlámpák alatt* (elb.-ek 1968), *A „Lakinger Béla zsebcirkáló”* (kisreg., novellák 1968).

MOLDOVÁN István (1911) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. A nagybányai művésztelepen Thorma János irányításával dolgozik. 1943– vesz részt kiállításokon. 1948–50 Romániában él. 1961 legutóbbi önálló kiállítása Bp.-en a KKI kiállítótermében. SZOT-díjas (1963). F. m.: A pécsi tanárképző főisk. előcsarnokának mozaikja (1963–64), Öt mozaik a salgótarjáni kórház számára (1966), Názáreti mozaik (1967–68).

MOLDOVAN, Roman (1911) – román közgazdász és szociológus. A bukaresti gazd. főisk. prof. 1965– a KP KB t. 1967– a Román min. tan. mellett működő Terv. biz. eln. A Román Ak. lev. t. Románia gazd. tört.-vel, szociológiával, a népgazd.-ban alk. indexek gazd. számítási módozataival foglalkozik. 1965– az Államtan. t.

MOLDOVÁN Stefánia (1931) – operaénekesnő. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1950– az Áll. Népi Együttes, 1951– a M. Áll. Operaház énekkarának t.; szopránon. 1953– a Szegedi Nemzeti Színház, 1961– az operaház magánénekesnője. Hangversenyénekesnőként is fellép. Európa-szerte vendégszerepel. Liszt-díjas (1959). F. sz.: Melinda *(Bánk bán)*, *Manon Lescaut*, Donna Elvira *(Don Juan)*, Erzsébet *(Don Carlos)*, Desdemona *(Othello)*, Feleség *(Vérnász)*, *Ariadne*.

MOLINARI PRADELLI, Francesco (1911) – olasz karmester. A római konzervatóriumban végzi zenei tanulmányait. Gyakran szerepel külföldön, Bp.-en is többször fellép.

MOLL, Josef (1908) – a német (NSZK) szárazföldi haderők felügyelője. 1926– a württembergi rendőrségnél, 1935– a Wehrmachtnál szolgál. Elvégzi a berlini kat. ak.-t, majd vezérkari kiképzésben részesül. 1945 vezérkari ezredes, amerikai fogságba kerül. A háború után keresk. váll.-ot alapít Stuttgartban, melyet 1957-ig vezet, ekkor belép a Bundeswehr kötelékébe. 1960 dandártábornok, 1963 vezérőrnagy, 1965–66 a szárazföldi haderők felügyelőh., 1966– felügyelője; altábornagy.

MOLLET, Guy (1905) – francia politikus. Irod. doktorátust szerez, majd angol tanár. 1923 belép a Francia Szoc. P.-ba (SFIO). 1939 bevonul katonának, 1940 fogságba esik. 1941 hazaengedik, s rögtön bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba. A felszabadulás után Arras-ban tevékenykedik, 1945 uo. polgármester, majd az alkotmányozó nemzetgy. t. 1946–69 az SFIO főtitk. 1946 nov.– nemzetgy. képv., állammin. Léon Blum korm.-ában. Részt vesz az Európa Tan. megalakításában, a konzultatív biz. t., majd 1954–56 eln. 1948– a Szoc. Int. aleln. 1950 állammin. 1951 min. elnökh., 1956–57 min. eln. Csapatokat küld Algériába, részt vesz az 1956-os szuezi támadás megszervezésében. 1958 min. elnökh., majd de Gaulle első korm.-ában állammin. 1962 ellenzékbe vonul. 1966 megalakítja Mitterrand-nal a baloldali föderációt, választási szövetséget köt a KP-val.

MOLNÁR Antal (1890) – zeneszerző, zenetudós. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a zeneszerzési tanszakon tanul. 1909–10 a Budai Zeneak., 1912–19 a Főv. Felsőbb Zeneisk., 1919–59 a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára (nyug.). 1910–13 a Waldbauer–Kerpely vonósnégyes. 1916–18 a Hubay–Dohnányi–Kerpely–Molnár zongoranégyes brácsása. Az 1910-es években a *Nyugat* zenei munkatársa. 1912–13 részt vesz Bartók és Kodály népdalgyűjtésében. 1918 az Alkotó Művészek és Tud. Kutatók Szöv. zenei titk. 1946–48 a Zeneművészek Szabad Szaksz. eln. 1946– rendszeresen zenei ismeretterjesztő előadássorozatokat tart a M. Rádióban. Kossuth-díjas (1957). F. m.: *A zenetörténet szelleme* (1916), *Bartók Béla* (1917), *A zenetörténet szociológiája* (1923), *Az új zene* (1925), *Jazzband* (1928), *Zeneesztétika* (1938), *Repertórium a barokk zene történetéhez* (1959), *Írások a zenéről* (1961), *A La Musica* c. torinói olasz zeneenciklopédia (1966) munkatársa.

MOLNÁR Béla (1904) – iparművész, textiltervező. Női szabó szakmát tanul, majd elvégzi a bp.-i Iparműv. Főisk.-t. 1931–32 textilminta (kosztüm) tervezőként és festőként a bp.-i Nemzeti Színházban dolgozik. 1932– az Iparműv. Főisk.-n tanít, 1948– docens, 1953– főisk. tanár, 1956–57 és 1960–65 a textil-főtanszak vez. (nyug.). A 30-as évek óta foglalkozik önálló textiltervezéssel (lakástextíliák, csipke, szőnyeg, textilfestés, filmnyomás stb.). Munkáit számos kiállításon kitüntetésekkel jutalmazzák. 1963 a Fényes Adolf-teremben állítják ki műveit. Munkácsy-díjas (1964).

MOLNÁR Béla (1925) – mezőgazd. mérnök, országgy. képv. A Bp.-i Agrártud. Egy.-en tanul. 1950–53 a bp.-i kertészeti főisk.-n tanársegéd, majd aspiráns. 1953–60 az MTA, majd a Földművelésügyi Min. kötelékében tud. szervezési munkakörben dolgozik. 1960–62 az MSZMP KB mezőgazd. oszt. munkatársa. 1962– a Kertészeti Kut. Int. ig. A mezőgazd. tud. kandidátusa (1960). Növényélettannal, elsősorban az egyéves növények virágzásbiológiájával foglalkozik. F. m.: *A hőtényező hatása a sárgadinnye növekedésére és fejlődésére* (1959), *A dinnye termelése* (1960), *Kobakosnövények termesztése Magyarországon* (VIR kiadvány, Leningrád 1963), és számos tud. publikáció.

MOLNÁR C. Pál (1894) – festőművész, grafikus. A bp.-i mintarajzisk.-ban tanul. 1918–21 Svájcban, majd Párizsban dolgozik. 1921 hazatér, megrendezi első kiállítását. 1928–31 áll. ösztöndíjjal Rómában tartózkodik. A 30-as években az *Est*-lapok rajzolója. Nagyszámú templomi és egyéb freskót fest, mint táblaképfestő, fametsző és illusztrátor is széles körű munkásságot fejt ki. Műveit dekoratív, leegyszerűsített stílus jellemzi. A 20-as évektől a KUT művészcsop., 1936– a Szinyei Társ. t. Olasz aranyéremmel, az 1937-es Párizsi Világkiállításon nagydíjjal és aranyéremmel jutalmazzák. 1965 legutóbbi kiállítása a Csók Galériában. Az Accademi Adriatica d'Italia és az Osztrák Festőművészek Szöv. t.

MOLNÁR Ernő (1922) – a Csepel Vas- és Fémművek MSZMP szerv.-ének első titk. (1959 óta). Lakatos a csepeli gyárban. 1936– párttag, az ifjúmunkásmozg.-ban tevékenykedik, részt vesz a Márciusi Front szervezésében. A II. vh. végén illeg.-ban él, egy fegyveres ellenállási csop. t. 1945 a dem. hads. t. 1948– a csepeli gyár SZIT-titk., majd a Bp. XX., XIII., III. ker. pártbiz. első titk. 1953– országgy. képv., 1951–56 az MDP KB t., 1959– az MSZMP KB t.

MOLNÁR Frigyes (1922) – a SZÖVOSZ eln. A bajai tanítóképzőben tanul, majd Baján tanító. 1945– részt vesz az ifj., majd a ped. szaksz. mozg.-ban, járási titk. 1950– pártmunkás, a Bács-Kiskun m. pártbiz.-on dolgozik. 1954–59 elvégzi a bp.-i Kertészeti és Szőlészeti Főisk.-t. Mezőgazd. mérnök, a kert- és szőlőgazd. tud. dr.-a (1961). 1956–68 az MSZMP Bács-Kiskun m. biz. első titk. 1968– az Orsz. Szövetkezeti Tan. első elnökh., a SZÖVOSZ eln. A Szövetkezetek Nközi Szöv. KB t. 1962– az MSZMP KB pótt., 1966– t., 1958– országgy. képv. (Bács m.) F. m.: *A homoki szőlőtermelés korszerűsítése* (1961), továbbá számos agrárgazd. és szövetkezetpol. cikk és tanulmány.

MOLNÁR Géza (1923) – író, újságíró. Címfestő, majd 1946–49 vidéki napilapoknál újságíró. 1949–50 a *Sopronmegye* c. lap felelős szerk., majd a pártközp. sajtóoszt. munkatársa. 1953–56 az Írószöv. pártszervezetében dolgozik. 1957– a Magvető Könyvkiadó főszerk., a *Népszava* kult. rovatvez., az *Élet és Irodalom* szerk., majd később a Külügymin. munkatársa, néhány évig a párizsi magy. követségen teljesít szolgálatot. Jelenleg az Írószöv. külügyi titk. és párttitk. 1946– jelennek meg írásai, reg.-eket, elb.-eket, színműveket ír. SZOT-díjas (1959), József Attila-díjas (1968). F. m.: *A szerelmes kisinas* (novellák 1956), *Hullámverés* (reg. 1958), *Márta* (reg. 1959), *Parázs* (dráma 1960), *Város a felhők alatt* (reg. 1962), *Holtak fogságában* (reg. 1964). *Anna ünnep* (dráma 1969).

MOLNÁR János (1927) – történész, művelődésügyi min. h. A debreceni tud. egy.-en és az ELTE-n tanul, később oktató munkát végez. 1957–59 az MSZMP Bp.-i Biz. munkatársa, majd oszt. vez. 1959– művelődésügyi min. h. A tört. tud. kandidátusa (1966). Legújabbkori magy. tört.-mel foglalkozik. F. m.: *A munkás- és parasztmegek harca a reakció ellen* (1955), *Ellenforradalom Magyarországon 1956-ban* (1967), *A Nagybudapesti Központi Munkástanács* (1969).

MOLNÁR Tibor (1921) – színész. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1949– a Nemzeti Színházban, a Madách Színházban, az Ifj. Színházban játszik. 1956–59 Bécsben és Münchenben él. Hazatérése után a Nemzeti Színház, 1962– a Vígszínház t. Mint jellemszínész főleg paraszt- és munkásalakokat formál meg. Jászai-díjas (1955), Kossuth-díjas (1956). F. sz.: Színpadon: Nemecsek szabó (Molnár–Füsi: *A Pál utcai fiúk*), Eddie Carbone (Miller: *Pillantás a hídról*), Seth Beckwith (O'Neill: *Amerikai Elektra*), Bayard (Miller: *Közjáték Vichyben*). Filmen: *Talpalatnyi föld* (1948), *Déryné* (1951), *Állami Áruház* (1952), *Föltámadott a tenger* (1953), *Budapesti tavasz* (1955), *Két félidő a pokolban* (1961), *Karambol* (1963).

MOLOMZSAMC, Demcsigijn – mongol politikus. 1951–54 pénzügymin. 1959– a Mongol Népi Forr. P. KB és PB t. 1959–60 az Áll. Tervbiz. eln., 1963– a Mongol NK állandó képv. a KGST VB-ben és a mongol min. tan. mellett működő Gazd. Együttműködési Biz. eln.

MOLOTOV, Vjacseszlav Mihajlovics (eredeti neve: *Szkrjabin*) (1890) – szovjet politikus. A petrográdi műszaki egy.-en tanul. 1906– SZKP t. Kazanyban, Moszkvában és Petrográdon részt vesz a bolsevikok forr. munkájában, 1917 okt. a forr. kat. biz. t. 1917– vez. párt- és áll. tisztségeket tölt be. 1926–57 az SZKP KB PB t. 1928–34 a Komintern VB Elnökség t. 1930–41 a SZU Népbiztosok Tan. eln. 1939–49 külügyi népbiztos, majd külügymin. 1941–53 a SZU min. tan. elnökh. 1953–56 a min. tan. első elnökh., külügymin. 1956–57 az áll. ellenőrzés min. 1957 jún. leváltják tisztségeiből, kizárják a KB-ból, mert szembefordult a p. vonalával. 1957–60 a SZU nagykövete a Mongol Népközt.-ban. 1960–61 a SZU állandó képv. Bécsben a Nközi Atomenergia Biz.-nál (nyug.).

MOLTER Károly (1890) – romániai magy. író. Tanulmányait Bp.-en végzi. 1913–45 középisk. tanár, 1945–50 prof. a kolozsvári egy.-en. Verseket, cikkeket, tanulmányokat ír, a felszabadulás előtt elsőnek ismerteti a szovjet irod. legjelentősebb alakjait. Később teljesen áttér a széppprózára. F. m.: *Harámbasák* (vígjáték 1920), *Majdnem hősök* (elb. 1925), *Özvegyország* (vígjáték 1926), *Tank* elb., karcolatok 1926), *Metánia rt.* (reg. 1929), *Faluszerző* (reg. 1935), *Tibold Márton* (önéletrajzi reg. 1937), *Bolond kisváros* (reg. 1942), *Reformáció és magyar műveltség* (1944), *Örökmozgó* (színmű 1944), *Gazdátlanok* (reg. 1949), *Csaló is csalódik* (vígjáték 1955), *Harci mosolyok* (karcolatok és elb.-ek 1964).

MONAHOV, Vlagyimir (1922) – szovjet filmoperatőr. Elvégzi a moszkvai filmműv. főisk.-t. 1955 elkészíti első önálló filmjét. A Moszfilm Stúdió munkatársa. Többnyire Sz. Szamszonov és Sz. Bondarcsuk rendezőkkel dolgozik együtt. Lenin-díjas. *A léha asszony* (1955), az *Egymásra találtak* (1956), az *Emberi sors* (1959), az *Optimista tragédia* (1962) c. filmek operatőrje.

MONDADORI, Alberto (1914) – olasz költő, könyvkiadó. Különböző lapok munkatársa. Később egy lapkiadó ig., majd 1939–43 a *Tempo* c. hetilap alapítója és főszerk. 1950 az *Epoca* c. hetilap alapítója és főszerk. A milánói Il Saggiatore könyvkiadó (az Arnoldo Mondadori kiadóváll. egy részlege) ig.

MONDADORI, Arnoldo (1889) – olasz könyvkiadó. Eredetileg nyomdász. A század elején egy szoc. hetilap nyomtatásával és terjesztésével foglalkozik. Jelenleg az Arnoldo Mondadori Rt. eln. és egy veronai grafikai üzem tulajdonosa. Több nagy példányszámú hetilap (*Arianna*, *Epoca*, *Grazia* stb.) kiadója.

MONDOK Pál (1921) – a Pest m. Tan. eln. Napszámos, később lakatos. 1949–55 a Földművelésügyi Min.-ban főelőadó, ig. 1955–57 a Pest m. pártbiz. munkatársa, 1957–60 az áll. gazd.-ok főig.-ságán ig. 1960–65 az F. M.-ban oszt. vez. 1965–67 a ráckevei járás első titk., 1967– a Pest m. Tan. eln. 1962 agrártud. főisk.-t végez, mezőgazd. mérnök, 1964 a mezőgazd. tud. dr.-a.

MONICELLI, Mario (1916) – olasz filmrendező. A pisai egy.-en tört.-t és filozófiát tanul, majd filmújságíróként dolgozik. Forgatókönyvíróként is ismert. 1949– Stenóval közösen, 1953– önállóan rendez. Kiemelkedő alkotásai: a *Hűtlen asszonyok* (1953) és *A nagy háború* (1959). Számos filmfesztiválon műv. díjat nyer.

MONJE, Mario Molina (1929) – bolíviai politikus, a KP főtitk. Ped. főisk.-t végez. Kispolg., baloldali forr. csop.-okban és pártokban tevékenykedik, később törekvése arra irányul, hogy létrehozza a bolíviai munkásoszt. marxista pártját. 1950 a Bolíviai KP egyik alapítója és a párt titkárságának t. 1954– a párt főtitk. 1963 koholt vádak alapján bebörtönzik, de hamarosan kiszabadul.

MONK, Albert Ernest (1900) – az Ausztrál Szaksz. Tan. eln. (1949 óta). 1919– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1929– az Ausztrál Szaksz. Tan.-ban (az SZSZNSZ t.) visel különböző funkciókat.

MONNERVILLE, Gaston (1897) – francia politikus. Toulouse-ban jogi diplomát szerez. Ügyvédi gyakorlatot folytat, majd a párizsi fiatal ügyvédek szöv. eln. 1932 Francia Guayana képv., 1937–38 gyarmatügyi államtitk. 1941 bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba. Franciao. megbízottja az ENSZ Közgyűlés első ülésszakán. 1948– szenátor. 1947–58 a Közt. Tan. eln. 1958–68 a szenátus eln.

MONNET, Jean (1888) – francia politikus, gazd. szakember. Az I. vh.-ban a Szöv. Tengeri Biz. francia képv. 1918 a Népszöv. főtitkárh. 1932–38 a kínai vasutak újjászervezője, majd pénzügyi tanácsadó Lengyelo.-ban és Romániában. 1940–43 a brit kat. ellátási tan. t. Washingtonban, 1943–44 az algíri Nemzeti Felszabadító Biz. fegyverkezési, ellátási és újjáépítési megb. 1947 kidolgozza a Monnet-tervet, ennek alapján modernizálási korm. biztos lesz. 1950 a Schuman-terv (ECSC) előkészítő biz. eln., részt vesz az Európai Védelmi Közösség kidolgozásában is. 1952–55 az ECSC eln.

MONOD, Jacques (1910) – francia biokémikus. A Pasteur Int.-ben a metabolizmus kémiája részleg vez., a párizsi egy. prof. A baktériumok növekedésének fiziológiájával, kinetikájával és metabolizmusával, az enzimek bioszintézisének mechanizmusával, a sejtmetabolizmus szabályozásával foglalkozik. 1965 A. Lwoffal és F. Jacobbal együtt orvosi Nobel-díjat kap.

MONTAGU, Ivor (1904) – angol újságíró, publicista, békeharcos. Gazdag arisztokrata családból származik. 1917 csatlakozik a munkásmozg.-hoz.

Kezdetben a Brit Szoc. P., majd a Munkáspárt, 1931– a KP t. 1937–46 a *Daily Worker* szerk.-ségében dolgozik. 1945 után tevékenyen bekapcsolódik a békemozg.-ba, a BVT titk. 1958 Lenin-békedíjat kap.

MONTALE, Eugenio (1896) – olasz költő, irod. kritikus. A genovai egy. bölcsészkarán végzi tanulmányait. 1927– Firenzében él, 1929–39 a firenzei Vieusseux Tud. és Irod. Kabinet ig., de le kellett köszönnie, mert nem akart együttműködni a fasisztákkal. Számos folyóirat és újság munkatársa, 1947– a *Corriere della Sera* rovatvez. Kritikai munkásságát a művészi függetlenség és pol. mentesség jegyében folytatja. Shakespeare műveinek egyik olasz fordítója. 1960 a római egy. díszdr.-a. Magy. több költeménye jelenik meg antológiákban és a *Nagyvilág*ban.

MONTAND, Yves (1921) – olasz származású francia filmszínész, énekes. Családja a fasizmus elől menekül Franciao.-ba. Munkás, majd sanzonénekes. Előbb színpadon játszik, csak a háború után bízzák meg filmszerepekkel. Első nagy sikere: *A félelem bére* (1951). További f. sz.: (a színpadon már eljátszott) *Salemi boszorkányok* Proctorja (1956), *A nagy kék országút* (1957), *A törvény* (1958). Hangversenykörútján bejárja a világot, Bp.-en is vendégszerepel.

MONTANELLI, Indro (1909) – olasz író, újságíró. Firenzében és a Sorbonne-on tanul, jogi dr. Ifjúkorában a Párizsban megjelenő *Nuova Italia* c. lap szerk., majd különböző olasz lapok munkatársa és kiküldött tudósítója. Olasz lektor a tartui (Finno.) egy.-en, a tallini (Észto.) olasz kult. int. ig. 1943 a fegyverszünet után letartóztatják a nácik. Magy. *Della Rovere tábornok* c. elb. jel. meg, ebből készült filmforgatókönyve a Velencei Fesztiválon Arany Oroszlán-díjat nyer (1959).

MONTES, César (1941) – guatemalai partizánvezér. Jogászhallgató korában kapcsolódik be a forr. mozg.-ba a Guatemalai Munkapárt (komm. párt) ifj. szervezete útján. Később belép a KP-ba, partizán. 1965 a Guatemalai Forr. Fegyveres Erők főpar. h. 1966 ő veszi át a partizánok irányítását. 1967 kilép a Guatemalai Munkapártból.

MONTGOMERY of Alamein, Bernard Law (1887) – angol kat. személyiség. Részt vesz az I. és a II. vh.-ban is. 1942–43 az É-afrikai fronton harcol, s az El Alamein-i csatában aratott győzelemmel megkezdi, majd sikeresen befejezi a német csapatok kiszorítását É-Afrikából. Az 1944-es normandiai partraszállás után a Ny-i fronton vezeti a brit csapatok hadműveleteit. 1946–48 a brit vezérkar főnöke, 1951 a NATO fegyveres erők első főpar. h. 1958 visszavonul. Több kat. tárgyú mű szerzője.

MONTHERLANT, Henry Millon de (1896) – francia reg.- és drámaíró, esszéista. Előkelő család sarja, exkluzív isk.-kat látogat, az I. vh.-ban önkéntes. 1926–35 Spanyolo.-ban, majd Afrikában él. A II. vh. alatt haditudósító. 1945– főleg drámaíró. 1960– a Francia Ak. t. Magy. *Agglegények* c. reg. jelent meg (1957), továbbá versei az *Új francia költők* c. antológiában (1947).

MOOR, Henry (1898) – angol szobrász. Ír származású bányász hetedik gyermeke. Csak az I. vh. után kezdi meg rendszeres műv. tanulmányait a leedsi műv. isk.-ban. 1921 elnyeri a Royal College of Art ösztöndíját, Londonban folytatja tanulmányait. 1948 a Velencei Biennale neki ítéli a szobrászati nagydíjat. 1953 a São Paulo-i Biennalén is elnyeri a szobrászati nagydíjat. A 20. sz. szobrászatának egyik legkiemelkedőbb képv., alkotásai a klasszikus formáktól az absztraktig fejlődnek. Szobrai Londonban, Párizsban, New Yorkban, s a világ sok más városában láthatók. Bp.-en is bemutatják legjelentősebb műveit. A Svéd Műv. Ak. és az USA Műv. és Tud. Ak. t., a londoni, a cambridge-i s a Harvard Egy. díszdr.-a.

MOOS, Ludwig von (1910) – svájci politikus. Jogi doktorátust szerez. Községi tisztv., majd 1935–42 az *Obwaldner Volksfreund* c. lap főszerk. 1941–46 községi tan. eln., bíró, majd kantoni b.-i elnökh., 1943–59 az Államtan. t. (parl. képv.) 1946–59 kantoni korm. tan.-os. 1954–59 az Obwaldner Bank ig. tan.-ának eln. 1959– a szöv. tan. (korm.) t., igazság- és rendőrügyi min. 1964, 1969 soros állameln. A Konzervatív Keresztényszoc. P. t.

MORA OTERO, José Antonio (1897) – uruguayi jogász és politikus. Jogi diplomája megszerzése után diplomáciai szolgálatot teljesít Madridban, Lisszabonban, Rio de Janeiróban, La Pazban és más helyeken. 1951–56 nagykövet Washingtonban. 1948–49 az AÁSZ Tan. aleln., majd 1954–55 eln., 1956–68 főtitk.

MORA VALVERDE, Manuel – Costa Rica-i komm. vez. Ügyvédi diplomát szerez. Belép a KP-ba, s a 30-as években parl. képv. Később illeg.-ba kényszerül. Jelenleg a Népi Élcsapat P. (komm. párt) első titk.

MORAES, José Ermirio de (1897) – brazil nagytőkés. Mérnökként kezdi pályafutását, majd megalapítja a Braziliában közismert *Votorantim* iparváll.-ot, amely a legnagyobb a brazil magánváll.-ok között. Több fonó-szövő-, cement-, papír-, műtrágyagyár tulajdonosa és ig., a Brazil Alumínium Váll. tulajdonosa és eln. 1962–64 szenátor, s 1962-ben rövidebb ideig ipari és keresk. min.

MORAESZ, Francis Robert (1907) – indiai újságíró. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. 1938–57 a *Times of India* segédszerk., szerk. h., szerk. Közben 1942–45 haditudósító Burmában és Kínában, 1946–48 a *Times of Ceylon* szerk. 1957– az *Indian Express* főszerk. Számos könyve jelenik meg indiai és DK-ázsiai tört. és pol. kérdésekről.

MORAIS, Marcus Vinicius Cruz de (1913) – brazil költő. Jogot tanul, újságíró, majd irod. tevékenységbe kezd. A II. vh. előtt Angliában tartózkodik ösztöndíjasként. A háború után diplomáciai szolgálatba lép: 5 évig alkonzul Los Angelesben, 1953–56 Párizsban teljesít diplomáciai szolgálatot, majd hazatér és az irod.-nak él.

MORANTE, Elsa (1918) – olasz írónő. Pályafutását mint újságíró és novellista kezdi, több folyóiratnak is dolgozik. Az olasz irod. élet és nőmozg. aktív egyénisége. Legjobb műve *Arturo szigete* címmel magy. is megj. (1967).

MORARIU, Tiberiu (1905) – román földrajztudós. Kolozsváron tanul, majd uo. a Babes-Bolyai Egy. prof., 1964– dékán. A Román Ak. lev. t. A Nközi Földrajzi Társ., a párizsi Etnográfiai és a M. Hidrológiai Társ. t., ill. tb. t. Számos tanulmányt készít Románia víz- és földrajzáról.

MORAVCSIK Gyula (1892) – klasszika-filológus, bizantinológus. A bp.-i tud. egy.-en és az Eötvös Kollégiumban tanul. Az I. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, majd orosz hadifogoly. 1920–23 gimn. tanár. 1923–36 a bp.-i Eötvös Kollégium tanszékvez. tanára. 1924 egy. magántanár, 1932 rk. egy. tanár. 1936–67 a bp.-i egy. görög filológiai tanszékének tanára (nyug.). 1934– az MTA lev. t., 1945– t. 1942– a Bolgár, 1964– a Bajor, 1955– az NDK, 1964– az Osztrák Tud. Ak. lev. t. 1965– a belgrádi Szerb Tud. és Műv. Ak., 1966– az Athéni Ak. külső t. 1954– az athéni egy. tb. dr.-a. Több külföldi és nközi tud. társ. t. Kossuth-díjas (1949). Görög filológiával és bizantinológiával, különösen a magy.–bizánci kapcsolatokkal foglalkozik. F. m.: *A magyar történet bizánci forrásai* (1934), *A papiruszok világából* (1942), *Bíborban született Konstantin: A birodalom kormányzásáról* (ford. és szerk. 1949), *Bizánc és a magyarság* (1953), *Byzantinoturcica I–II.* (németül 1958), *Miről vallanak a papiruszok* (ford. és szerk. 1961), *Bevezetés a bizantinológiába* (1966).

MORAVIA, Alberto (eredeti neve: Pincherle) (1907) – olasz író. Nagyon fiatalon kezdi irod. tevékenységét. Massimo Bontempelli *900* c. folyóiratának munkatársa. A fasiszta kritika támadja irod. tevékenységét, amely csak a háború után tud kiteljesedni. Egy ideig a Pen Club eln. Jelenleg a *Nuovi Argomenti* c. folyóirat társszerk. Reg.-ek és elb.-ek mellett színműveket is ír. Több prózai művéből filmforgatókönyv készült. Műveiben erős társad. kritika nyilvánul meg. Magy. megj. könyvei: *Római történetek* (elb.-ek 1957), *A római lány* (reg. 1958, 1959), a *Megalkuvó* (reg. 1959, 1964), *Egy asszony meg a lánya* (reg. 1960), *Közönyösök* (reg. 1967).

MORAZÉ, Charles (1913) – francia történész. Tört. és földrajztanári diplomát szerez. 1941– a Centre des Hautes Études tanulmányi ig. és prof., 1958– az École Polytechnique tört. és irod. tanára. 1954–55 a marokkói és tunéziai ügyek min.-ban dolgozik, 1958–59 műszaki tanácsadó de Gaulle kabinetjében.

MORDELL, Louis Joel (1888) – angol matematikus. Cambridge-ben végez. Különböző egy.-eken előadó, 1923–45 a manchesteri, 1945–53 a cambridge-i egy.-en az elméleti mat. prof. Közben több alkalommal vendégprof. amerikai és külföldi egy.- eken. Élete során a világ 125 egy.-én, ill. tud. intézményében tartott mat. előadásokat. Számos publikációja jelent meg különféle nyelveken, elsősorban a számelmélet ter.-éről.

MORE, Kenneth (1914) – angol színész. 1937– színpadon, 1948– filmen is játszik. Közkedvelt sajátos humorú komikus és jellemszínész. F. f.: *Scott kapitány*, *Különös kirándulás*, *Különös hajótöröttek*, *Titanic* stb.

MOREAU, Jeanne (1928) – francia színésznő. Színiak.-t végez, a Comédie Française, majd 1952– a Theatre Nationale Populaire t. Filmezni később kezd, igazi kibontakozása csak az „új hullám" filmjeivel következik el: *A szeretők* (1958), *Veszedelmes viszonyok* (1960), *Moderato cantabile* (1960), *Jules és Jim* (1961), *Egy szállodai szobalány naplója* (1963).

MORENO, Jacob (1892) – román származású amerikai pszichológus. Bécsben filozófiát és orvostud.-t tanul. Vöslauban és Bécsben pszichiáter. 1921 egy, a spontaneitáson alapuló színház létrehozója, a lélektani drámák, s az ún. rádiófilmek, valamint az „élő újság" ötletadója. 1927 az USA-ban telepszik le, s folytatja Ausztriában megkezdett szociálpszichológiai kutatásait. 1936 a később róla elnevezett szanatórium alapítója. 1951 létrehozza a lélektani drámák színházát (Therapeutic Theatre), int.-et szervez, amelyet később szintén róla neveznek el. A meghatározott társad. csop.-okon belül élő egyének dinamikus viszonyait tanulmányozó szociometria megalapítója.

MORGAN, Michèle (1920) – francia filmszínésznő. Színiisk.-t végez, színpadon kezdi, de már nagyon fiatalon filmekben is szerepel: Jean Gabin partnere a *Ködös utak*ban. 1940–46 az USA-ban él. F. f.: *Három nemzedék* (1940), *Az elveszett boldogság* (1946), *Sorsok* (1952), *A hét főbűn* (1952), *Vágyakozás* (1953), *A nagy hadgyakorlat* (1955), *Grand Hotel* (1959), *Landru* (1962).

MORGAN, Walter (1900) – angol biokémikus. Londonban, Grazban és Zürichben végzi tanulmányait. 1928– a Lister Int. t., 1941– biokémiai részlegének vez., a biokémia prof. és ig. h. 1940–45 a Biokémiai Szöv. tb. titk., 1955–59 a korm. tud. tanácsadó tan.-ának t. 1961–64 a Royal Society aleln. 1966– az orvosi kut. tan. t.

MÓRICZ Virág (1909) – író, újságíró. M. Zsigmond író lánya. A bécsi, berlini és a bp.-i egy.-en műv. tört.-et, filozófiát és esztétikát tanul. Később a *Nyugat* c. folyóirat titk., filmsegédrendező, majd apjának személyi titk. M. Zsigmond halála (1942) óta az író hagyatékát gondozza. A 30-as évektől jelennek meg írásai a *Nyugat* és a *Magyar Csillag* c. folyóiratokban. Prózaírói és újságírói munkásságot folytat. Hosszabb ideig országgy. képv. F. m.: *Apám regénye* (1953), *Szerencse* (reg. 1954), *Rosta* (reg. 1955), *Küszöb* (reg. 1956), *Pókháló* (reg. 1958), *Balga szüzek* (reg. 1960), *Kaland* (reg. 1961), *Suomiban jártam* (útirajz 1964), *Móricz Zsigmond szerkesztő úr* (1967), *Gúnyos mosoly* (reg. 1968).

MORO, Aldo (1916) – olasz politikus. Ügyvéd, jogtudós. A bari egy.-en büntetőjog prof. 1939–41 az Olasz Katolikus Egy.-isták Szöv.-nek, majd a Katolikus Diplomások Mozg.-nak eln. Hosszú ideig a *Studium* c. folyóirat főszerk. A Keresztény-dem. P. orsz. tan. és vez.-ségének t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1953–58 a kereszténydem. parl. csop. eln. 1959–64 a párt titk. 1955–57 igazságügymin. 1957–59 közokt. ügyi min. 1963–68 min. eln.

MORSE, David A. (1907) – amerikai ügyvéd, az ILO főig. (1948 óta). A Harvard Egy.-en végez. 1933–34 a Belügymin.-ban dolgozik. 1934–35 különleges ügyekkel mb. igazságügyi államtitk. 1935–38 az Orsz. Munkáskapcsolatok Tan. ter. ügyésze, 1938–47 különböző főisk.-on a munkaügyek előadója. 1946–47 munkaügyi államtitk. 1947–48 munkaügyi min. h., a Franklin D. Roosevelt Alapítvány ig.

MORSE, Wayne Lyman (1900) – amerikai jogász, politikus. A Minnesota és a Columbia Egy.-en folytatja tanulmányait. 1924–29 a Minnesota, a Wisconsin és a Columbia Egy.-en tanít, 1929–30 az oregoni egy.-en tanársegéd, 1930–31 adjunktus, 1931–34 dékán és prof.; 1937 az igazságügymin. különtanácsadója, több oregoni vizsgálóbiz. t. 1938–42 a tengeri perek döntőbírája. 1942–44 a Háborús Munkaerő Tan. t. 1945–68 szenátor (Oregon), dem. párti, liberális nézeteket vall.

MORTON, Arthur Leslie (1903) – angol történész. Nagy-Britannia KP-ja t. Tud. munkássága az angol tört. és munkásmozg. feldolgozására irányul. Fő művében [*Az angol nép története* (1938, magy. 1946)], amely több nyelven megj., az első kísérletet teszi arra, hogy marxista alapról írja meg az angol nép és a brit birodalom tört.-ét az I. vh. végéig. G. Tate-tel közösen írt műve: *A brit munkásmozgalom 1770–1920* (1956).

MOSCA, Giovanni (1927) – olasz politikus. Munkás, szaksz. vez. 1959 a Szoc. P. KB t. 1961 a vez.-ség t. 1963– parl. képv. 1965 az Ált. Olasz Munkásszöv. titk. 1966– az egyesült Szoc. P. KB t.

MOSER, Hugo (1909) – német (NSZK) nyelvész, germanista. A tübingeni egy.-en tanul. 1948– uo. docens, 1950–54 rk. tanár. 1954–56 a stuttgarti, majd a nymwegeni egy. tanára. 1956–59 a saarbrückeni, 1959– a bonni egy. tanára. Német nyelvtud.-nyal, és a középkori német irod. tört.-ével foglalkozik.

MOSTEL, Zero (1915) – amerikai színész és festő. 1937–39 tervező művész; a Haladó Műv. Közp.-ban festészetet tanít; a Modern Műv.-ek Múzeuma, a Frick Múzeum, a Metropolitan Múzeum lektora. 1942– színész; számos filmben is szerepel. 1959 a Párizsi Fesztiválon elnyeri a legjobb férfialakítás díját.

MOSTOWSKI, Andrzej (1913) – lengyel matematikus. 1947– a varsói egy. prof. 1956– a Lengyel Tud. Ak. t. Kb. 80 – mat. alapismeretekkel és mat. logikával foglalkozó – mű írója. E művek főleg a halmazelmélet alapjaival, a rekurrens függvények megoldásaival, valamint az algebrai és topológiai módszereknek a mat. logikában való alkalmazásával foglalkoznak.

MOSZKALENKO, Kirill Szemjonovics (1902) – szovjet marsall. 1920– a szovjet hads.-ben szolgál. Részt vesz a polgárháborúban. 1926– SZKP t. 1928 par. továbbképző tanfolyamot végez, majd 1939 a Dzerzsinszkij Tüzérségi Ak. magasabb par. fakultását. 1939–40 részt vesz a finn háborúban. A II. vh.-ban hadtestpar. a voronyezsi fronton, hads. par. Kurszk-Orel körzetében, az ukrajnai fronton, majd a Csehszlovákia ter.-én folyó harcokban. 1945– különböző par. beosztásokat tölt be. 1953–60 a moszkvai kat. körzet par. 1956– az SZKP KB t. 1960–62 a rakétacsapatok főpar., honv. min. h. 1962– a Honv. Min. főfelügyelője. 1946– a SZU Legf. Tan. t. A SZU Hőse.

MOTHES, Kurt (1900) – német (NDK) növényfiziológus, biokémikus. A lipcsei és a hallei egy.-en gyógyszerészetet, kémiát és botanikát tanul. 1923–35 a hallei egy.-en tanít, 1935–45 a königsbergi (ma: Kalinyingrád) egy. prof., az egy. Növénytani Int. ig. 1949–58 az NDK Tud. Ak. Kultúrnövény Kut. Int. oszt. vez. 1958– a hallei egy. prof., a növénytani és gyógyszerismereti tanszék vez., az egy. növénytani intézményeinek ig. A Német Tud. Ak. hallei Biokémiai Int. ig. Számos tud. kiadvány szerk. A hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) eln. Az NDK Tud. Ak. és a Szász Tud. Ak. t. Az MTA, s több más külföldi tud. ak. és tud. társ. tb. t. Több német egy díszdr.-a. Nemzeti-díjas (1953). Főleg növényfiziológiai kérdésekkel, a növényi fehérjékre és alkaloidákra vonatkozó kutatásokkal, anyagcsere-élettani problémákkal foglalkozik.

MOTLOTLEHI MOSHESHOE, II. – lásd: **SEEISO, Constantine Bereng.**

MOTTE, Claire (1937) – francia táncművésznő. 1951– a párizsi Nagyopera, 1960– az Etoile t. Klasszikus és modern balettek főszerepeit táncolja *(Diótörő, Fantasztikus szimfónia, Suite en Blanc, Hattyúk tava, Giselle, Kristálypalota).*

MOTYKA, Lucjan (1915) lengyel kult. és műv.-ügyi min. Társ. tud. főisk.-n végzi tanulmányait.

1936– szaksz. funkcionárius, többször letartóztatják. 1938–39 a krakkói körzet szaksz. titk. A megszállás alatt részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1943 bebörtönzik, majd az auschwitzi koncentrációs tábor foglya, a tábor ellenállási mozg.-nak résztvevője. 1944–45 a Lengyel Szoc. P. kat. egységeinek pol. főnöke, a felszabadulás után a Lengyel Szoc. P. krakkói vajdasági szerv. titk. 1947–48 a Munkásegység Ifj. Szöv. eln., 1948–49 a Lengyel Ifj. Szöv. főtitk. 1949–51 a testnevelési főbiz. eln. 1951–55 a képzőműv. és kiállítási közp. ig. 1955–57 kult. államtitk. 1957–64 a LEMP krakkói vajdasági biz. titk. 1964– kult. és műv.-ügyi min. 1931–48 a Lengyel Szoc. P., 1948– a LEMP, majd a KB t. 1947– képv.

MOUNTBATTEN, Francis Albert, Burma grófja (1900) – angol tengernagy. Tengerészképző int.-ekben, majd Cambridge-ben tanul. Részt vesz az I. és a II. vh.-ban. Az egyesített hadműveletek egyik vez. 1943–45 a Japán elleni hadműveletek során a DK-ázsiai szövetséges flotta főpar. India utolsó angol alkir. és első főkormányzója. 1948–50 a földközi-tengeri flotta par., 1952–54 főpar. 1955–59 az angol flotta par. 1959–65 haderőpar. a vezérkari főnökök biz. eln. 1965– Wight-sziget kormányzója.

MOURA ANDRADE, Auro Soares de (1915) – brazil politikus. Jogot tanul. Már egy. hallgató korában aktív újságírói tevékenységbe kezd. 1946– a São Pauló-i helyi törvényhozó testületben; 1950– a közp. parl.-ben képv. Később szenátornak is megválasztják. Több parl. biz. t. A Brazil Munkáspárt parl. vez. 1961 a szenátus aleln., 1962–65 eln., ekkor a kat. korm. félreállítja.

MOWRER, Orval Hebart (1907) – amerikai pszichológus. A Johns Hopkins, a Northwestern, a Princeton és a Yale Egy.-en tanul. 1936–40 a Yale, 1940– a Harvard Egy.-en tanít, 1943– prof. 1948 Illinois áll. egy.-én prof. Az Amerikai Pszichológusok Társ. t., s egyik részlegének eln. Munkássága a tanulás elméleti, a személyiségdinamika és a pszichoterápia kérdéseit öleli fel.

MÖLLER, Poul (1919) – dán ügyvéd, politikus. 1953–58 a *Dagens Nyheter* c. konzervatív napilap pol. és gazd. főszerk., 1958–61 vezércikkírója. 1961– áll. revizor. 1964– az áll. revizorok egyes. eln. 1937–42 a konzervatív diákok vez., 1943–48 a Konzervatív Ifj. Orsz. Szöv. eln. 1943–48, majd 1958– a Konzervatív Néppárt legf. vez.-ségének t., 1950– parl. képv. 1958– az É-i Tan., 1960– a Külpol. Biz., 1964– az Európa Tan. t. 1968– pénzügymin. Számos pol. könyvet és cikket ír.

MPHAHLELE, Ezekiel (1919) – D-afrikai író. Tanári diplomát szerez, 1956– a johannesburgi *Drum*, 1960– a nigériai *Black Orpheus* c. folyóirat szerk., az ibadani egy. tanára, majd Párizsban a *Congress for Cultural Freedom* nevű szerv. ig.-sági t. 1964– a nairobi egy. tanára. 1967 az USA-ba költözik. Reg.-eiben a D-afrikai négerek társad. helyzetét rajzolja meg; angol nyelven ír. Magy. megj. önéletrajzi reg.: *Feketék utcája* (1961).

MROŽEK, Slawomir (1930) – lengyel író. 1950– Krakkóban újságíró. 1958 megj. első elb. gyűjteménye. Modern, helyenként szürrealista eszközökkel fejezi ki pol. témájú és szatirikus élű mondanivalóját. Mint drámaíró sokszor abszurd és groteszk helyzetek tükrében mutatja be hőseit. Az 1968 tavaszi események során szembefordul a párt politikájával. Magy. megj. drámái: *A nyílt tengeren* (1963), *Károly* (1963), *Tangó* (1964, 1967), *Bűbájos ég* (1964), *Rendőrség* (1965), *Piotr Ohey mártíromsága* (1965), *Mulatság* (1965), *Striptease* (1965), továbbá *A zsiráf* (elb.-ek és jelenetek 1963).

MUDENDA, Kaibe (1927) – zambiai külügymin. Ugandában, majd Cambridge-ben tanul, mezőgazdász. 1962-ig mezőgazd. szakértőként dolgozik a gyarmati közig.-ban, 1962– a Törvényhozó Tan. t. és mezőgazd. parl. titk. 1964– hazája függetlenné válása óta mezőgazd. min., 1967–68 pénzügymin., 1969– külügymin.

MUELLER, George E. (1918) – amerikai rakétatudós. 1963-ig Los Angelesben az Űrtechnológiai Labor. Kut. és Fejlesztési oszt. aleln., részt vesz az ember űrrepülését előkészítő munkában. 1963– Washingtonban a NASA-nál (National Aeronautics and Space Administration) működik. Kutatási ter.-e: rakéták, az űrrepülés irányítása.

MUHRI, Franz (1924) – osztrák politikus, a KP eln. 15 éves korában már az építőiparban dolgozik. 1940 Grazban csatlakozik a fiatal kommunisták egyik ellenálló csop.-jához. 1945 járási párttitk. Később Alsó-Ausztriában és Steyermarkban párttitk., ill. a párt apparátusában dolgozik. 1959– a KP steyermarki szerv. titk. 1954– KB pótt., 1961– KB és PB t., 1965– a KP eln.

MUKAŘOVSKY, Jan (1891) – cseh esztéta, irod. tudós. Tanulmányait a prágai Károly Egy.-en végzi, majd Plzeňben és Pozsonyban tanít. 1938– a prágai Károly Egy. tanára. 1948–53 az egy. rektora. 1952– a Csehszlovák Tud. Ak. t., 1952–61 az Ak. irod. tört. int. ig. Áll.-díjas.

MUKERDZSI, Hirendra Nath (1907) – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában és Oxfordban végzi. 1936– a kalkuttai egy. tört. tanszékvez. prof. 1938 az INC Munkabiz. t. és a bengáli Kongresszusi Szoc. P. titk. 1947–48 az Indiai KP Bengál tartományi biz. titk. 1948 tárgyalás nélkül bebörtönzik. 1952– parl. képv., majd a KP parl. csop. vez., a KP orsz. tan.-ának t. A Közp. Archeológiai Tan. és az Oktatásügyi Tervezési Tan. t. Oktatásügyi és pol. írásai bengáli és angol nyelven jelennek meg.

MUKERDZSI, Nirod (1912) – indiai pszichológus. A londoni egy.-en végez. A bombayi egy. pszichológia tanszékének vez. prof. Az *Indian*

Journal of Applied Psychology szerk. Az érzékelés jelenségeinek összehasonlító (embernél és állatnál) vizsgálatával, valamint a szociálpszichológiai integráció problémáival foglalkozik.

MULLER, Hilgard (1914) – D-afrikai külügymin. D-afrikai egy.-eken tanul, majd egy. előadó. Pretoria városi tan. t., majd polgármester. 1958–60 képv. a Nemzeti P. színeiben. 1960– külügymin.

MULLEY, Frederick William (1918) – angol politikus. Oxfordban végez. Tisztv. A II. vh.-ban kat., majd hadifogoly. 1950– munkáspárti képv. 1957– a párt VB t. 1964–65 hadügyi államtitk., majd min. 1965–67 repülésügyi min. 1967– külügyi állammin.

MULLIKEN, Robert Sanderson (1896) – amerikai fizikus és kémikus. A Massachusettsi Műszaki Egy.-en és a chicagói egy.-en tanul. Az I. vh. idején a vegyi hadviselés számára folytat kémiai kut. munkát. 1926–28 a New York-i egy. fizika tanársegéde, 1928–31 a chicagói egy. adjunktusa, 1931– prof. 1942–45 a Plutonium-terven dolgozik, majd egy.-ek vendégprof. Kutatási ter.-e: az izotópok leválasztása, izotóphatás kétatomos spektrumokban, két- és többatomos molekulák elektron elosztása és elektron szerkezete, vegyérték-elmélet. A Tud. Ak. és az Amerikai Filozófiai Társ. t., a Columbia és a stockholmi egy. díszdr.-a. 1966 kémiai Nobel-díjat kap a kémiai kötések és a molekulák elektronszerkezete ter.-én végzett kutatásaiért, amelyek alapvetően megváltoztatták és elmélyítették a kémiai kötéssel kapcsolatos ismereteket.

MUMFORD, Lewis (1895) – amerikai író. Tanulmányait a New York-i és a Columbia Egy.-en folytatja. Különböző folyóiratok szerk., majd főisk. és egy. előadó. 1942–44 a Stanford Egy., 1952–60 a Pennsylvania, 1961–62 a California Egy. prof. Több amerikai, brit és nközi építész- és várostervezési szöv. funkcionáriusa. Több egy., ak. és int. t., ill. tb. t. 1963– az USA Műv. és Irod. Ak. eln., a Société Européenne de Culture aleln.

MUNCK, Niels (1902) – dán üzletember. 1927 mérnöki oklevelet szerez és a Burgmeister hajógyárban kezd dolgozni, később a váll. adm. ig., majd ig. Számos más váll. ig. és ig.-sági t. is. 1949– a Műszaki Tud. Ak., 1950– az Ipari Tan., 1956– a Dán Atomenergia Biz., 1958– a Nközi Keresk. Kamara dán tagozatának és számos nközi, valamint dán ipari és keresk. biz. és egyes. t.

MUÑOZ GRANDES, Augustín (1896) – spanyol tábornok, min. elnökh. Tanulmányait a toledói gyalogsági ak.-n végzi. 1936-ig a gyarmati hads.-ben szolgál. 1936–39 francóista hadoszt.-t vezet a közt.-iak ellen. A II. vh. idején a SZU ellen harcoló Kék Hadoszt. par. 1958– vezérkari főnök. 1962– a korm. aleln. A Falange (a fasiszta uralkodó párt) egyik vez.

MUNTASSZER, Mahmud Omar (1930) – líbiai politikus. Egy. tanulmányait Firenzében és Oxfordban végzi. 1960–61 nagykövet Washingtonban, 1961–62 Londonban. 1962–63 igazságügymin., 1963 külügymin. 1963–64 min. eln. és igazságügymin. 1964–66 nagykövet Londonban. 1966–67 min. eln.

MURA Péter (1924) – karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n és a Nemzeti Zenedében tanul. 1945– a M. Áll. Operaház korrepetítora. 1950–53 a Gördülő Opera zenei vez. 1953–57 a Miskolci Nemzeti Színház zeneig., megszerv. és vezeti a színház operatársulatát. 1957–58 a Varsói Áll. Operaház, 1958–61 a Sziléziai Áll. Operaház (Bytom, Lengyelo.) karmestere, a katowicei Zeneműv. Főisk. tanára. 1961–63 a miskolci szimfonikus zenekar karmestere, 1963– uo. zeneig. és karmester. Liszt-díjas (1966).

MURADJAN, Badal Amajakovics (1915) – szovjet politikus, az Örmény SZSZK min. tan. eln. (1966 óta). 1942–43 a szovjet hads.-ben szolgál. 1943–45 az Aznyefterazvedka kőolajkut. tröszt geológusa. 1948 elvégzi a jereváni műszaki főisk.-t. 1951– SZKP t. 1949–55 és 1957–61 a jereváni Kirov gyárban különböző vez. beosztásokban dolgozik, majd uo. ig. 1955–57 a jereváni Lenin ker. pártbiz. első titk. 1961–66 a jereváni városi pártbiz. első titk. 1966– az SZKP KB pótt. Az Örmény KP KB irodájának t. A SZU Legf. Tan. t.

MURAGYELI, Vano Iljics (1908) – szovjet zeneszerző. 1931-ig a tbiliszi, 1934–38 a moszkvai konzervatóriumban tanul. 1941–45 a szovjet haditengerészet művészegyüttesének vez. 1942– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1951), a Kabar ASZSZK érdemes művésze, az OSZSZSZK érdemes művésze (1947). Művei között operák, 2 szimfónia, egyéb zenekari művek és kórusművek, színházi és filmzenék, tömegdalok szerepelnek.

MURAMAJA, Nagataka (eredeti neve: Okabe) (1894) – japán üzletember. 1919 a kjotói egy.-en jogi képzettséget szerez. 1933 feleségül veszi az Aszahi Lapkiadó konszern eln., R. Muramaja lányát és a család örökbe fogadja. R. Muramaja halála után a konszern ig. tan. eln., majd eln. tulajdonosa.

MURAVJOVA, Nonna Alekszandrovna (1906) – szovjet közéleti személyiség. 1919– textilgyári munkásnő. 1926– SZKP t. 1930–34 függetlenített pártmunkás. Elvégzi a könnyűipari ak.-t., majd az OSZSZSZK könnyűipari népbiztosa és a textilipari kut. int. ig. 1946 a Textilipari Szaksz. KB eln. 1952–61 az OSZSZSZK társad. biztosítási min. 1956– az SZKP KRB t., 1961–66 eln. A SZU Legf. Tan. t.

MURDOCH, Jean Iris (1919) – angol írónő és filozófus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1942–44 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1944–46 az UNRRAnál tevékenykedik. 1947–48 Cambridge-ben filozófiát tanul, 1948–63 Oxfordban tanár. Reg.-ei, színdarabjai jelennek meg.

MURDOCH, Keith Rupert (1931) – ausztráliai lapkiadó. Több ausztráliai napilap és folyóirat egyesült kiadóváll.-a ig.-ságának eln. A sydneyi és melbourne-i tv társ. ig., a Wellington Rádióváll. ig.

MURET, André (1909) – svájci újságíró, politikus. Jogi doktorátust szerez. A Svájci KP, később a Svájci Munkapárt KB t. 1945 a Vaud kantoni parl. t. 1946–49 lausanne-i városi tan.-os. 1952–59, majd 1963– a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.) A Svájci Munkapárt Vaud kantoni szerv. titk.; a párt francia nyelvű lapja, a *Voix ouvrière* vez. munkatársa.

MURGEANU, Gheorghe (1901) – román geológus. A bukaresti kőolaj-, gáz és geológiai int. prof., a Román Ak. t. Áll.-díjas. Kiemelkedő tud. munkát folytatott Románia geológiai térképének elkészítésében, jelentős kutatásokat végez az ország kőolaj-lelőhelyeinek gazdagítására.

MURGESCU, Costin (1919) – román közgazdász. 1963–67 a *Viata economica (Gazdasági Élet)* c. közgazd. folyóirat főszerk. A Román Ak. lev. t. A Tud. Kut. Tan. vez.-ségének t. Műveiben a romániai gazd. tört.-ével és a szoc. építés kérdéseivel foglalkozik.

MURGULESCU, Ilie (1902) – román kémikus. A kolozsvári egy.-en tanul. A bukaresti egy. prof., a Román. Ak. Fizikokémiai Közp. ig. 1951–56, 1960–63 oktatásügyi min. 1955– KP KB t. 1965– az Államtan., 1969– a Nagy Nemzetgy. aleln. Néhány értékes tanulmány szerzője az oldott sók fizikokémiájáról. A kémiai tud. dr.-a, a Román Ak. t. és 1963–66 eln., a SZU és a Csehszlovák Tud. Ak. tb. t. Áll.-díjas.

MURPHY, William Parry (1892) – amerikai orvos. Az oregoni és a Harvard Egy.-en tanul. Különböző kórházakban orvos, hematológus. 1923– a Harvard Egy. előadója is. A vészes vérszegénység elleni májkezelés feltalálója (dr. George R. Minot-val). 1934 orvosi Nobel-díjat kap, s még számos kitüntetés tulajdonosa, tud. int.-ek t.

MUSARAJ, Shevqet (1914) – albán író. Az irod. életben *Hankó Halle parasztja* c. verses elb.-ével jelentkezik először. 1941– az Albán KP (1948– Albán Munkapárt) t. 1943 illeg. megj. *Hágóról hágóra a partizánokkal* c. prózai kötete. 1945– az Albán Írószöv. eln. 1948– a népi gyűlés elnökségi t. Magy. az *Albán költők antológiájá*ban jelentek meg versei (1952).

MUŞATESCU, Tudor (1903) – román drámaíró és publicista. Irod.-at és jogot tanul; volt színházig. és rendező. A háború előtt elégikus verseket ír, egy szatirikus reg.-t a burzsoá erkölcsökről, s humoros tárcákat a mindennapi élet visszásságairól. Elsősorban mint drámaíró válik ismertté. A *Titanic-keringő* c. vígjátéka magy. is megj.

MUSIL, Karl (1939) – osztrák táncművész. 1948– a bécsi opera balettisk. növendéke. 1953– a balettkar t. 1958– szólótáncos, 1965– első szólista. 1960– számos országban vendégszerepel.

MUSKIE, Edmund (1914) – amerikai politikus. Jogot tanul a Cornell Egy.-en, majd ügyvédi gyakorlatot folytat. A háború után ismét jogtan.-os Waterville-ben (Maine áll.). 1946– Maine áll.-ban képv. 1949–51 a liberális-demokrata kisebbség vez. 1952– a Dem. P. orsz. vez.-ségében. 1955–59 Maine áll. kormányzója. 1959– a szenátus t. 1968– a Dem. P. aleln.

MUSZHELISVILI, Nyikolaj Ivanovics (1891) – szovjet fizikus, matematikus. Elvégzi a pétervári egy.-et. 1922– a tbiliszi egy. és műszaki főisk. prof. 1935 a tbiliszi mat. int. megalapításának kezdeményezője. 1939– a SZU Tud. Ak. t. 1940– SZKP t. 1941– a Grúz Tud. Ak. t., majd eln. A SZU Tiszta és Alk. Mechanikai Biz. eln. A Tiszta és Alk. Mechanika Nközi Uniója VB t. A SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka Hőse (1945), kétszeres Áll.-díjas (1941, 1947). A potenciálelmélettel és a rugalmasságtannal kapcsolatos differenciál- és integrálegyenletekkel foglalkozik.

MUSZTEL, Evald Rudolfovics (1911) – szovjet asztrofizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd 1939–51 uo. tanít, 1944– prof. 1946– a SZU Tud. Ak. krími asztrofizikai obszervatóriumának munkatársa. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1957– a SZU Tud. ak. Csillagászati Biz. t. 1964– az *Asztronomicseszkij Zsurnal* c. csillagászati folyóirat főszerk. Áll.-díjas (1952). A csillagok atmoszférájának és belső szerkezetének kutatásával és a novák elméletével foglalkozik.

MUZENIDISZ, Takisz (1911) – görög rendező. Főisk. tanulmányait Athénban, Hamburgban és Berlinben végzi. Az athéni Nemzeti Színház rendezője és a Színműv. Főisk. tanára. Színre visz mintegy 90 prózai és 20 zenés színművet. 1945 kísérleti színházat alapít. A német megszállás alatt a Pantheonban fellépő prózai színtársulat egyik alapító t. Vendégrendező Ankarában és Szófiában. Mint az ógörög tragédiák rendezésének szakértőjét meghívják a Berkeley Egy.-re (USA). A Nközi Színházi Int. görög tagozatának főtitk. Több szakkönyve és tanulmánya jelenik meg.

MÜCKENBERGER, Erich (1910) – német (NDK) politikus. Lakatos, 1924– a Szoc. Munkásifj. szerv. t. 1927– az SZDP t. 1933 részt vesz az antifasiszta ellenállásban. 1934 letartóztatják, koncentrációs táborba zárják, majd kat. szolgálatra rendelik. 1947– az NSZEP t. 1946–48 az NSZEP chemnitzi körzeti titk., a Német Népi Tan. t. 1948–49 a szászo.-i, 1949–52 az Erfurt ker. pártvez.-ség titk. 1950– az NSZEP KB t., és a PB pótt., 1954– t. 1953–61 az NSZEP KB titk., a Nemzeti Front Nemzeti Tan. t. 1961– az NSZEP Frankfurt am Oder ker. első titk. A Német–Szovjet Baráti Társ. elnökségének és az Ellenállók Nközi Szöv. (FIR) vez.-ségi t. 1950– a Népi Kamara t.

MÜHLBACHER István (1917) – építőművész. A bp.-i felsőtagozatú építőipari technikumban tanul. 1935–43 magán-tervezőirodákban dolgozik. 1948–54 a Középülettervező Váll., 1954– az Ipari Épülettervező Váll. tervező építésze, majd oszt. vez. 1954–55 részt vesz a Koreai NDK újjáépítésében. Ybl-díjas (1964). Középületeket, lakó- és ipari épületeket tervez. F. m.: a *bp.-i Rendőrfőkapitányság* (volt Adria-palota újjáépítése 1952), a *Pannónia Filmstúdió* (Gádoros Lajossal 1953), a *phenjani orvosi egy.* (Gulyás Zoltánnal 1954–55), a *mohácsi farostlemezgyár és lakótelep* (1957–61), a *Széchenyi rakparti 135 lakásos ház* (1962).

MÜHLMANN, Wilhelm (1904) – német (NSZK) etnológus, szociológus. A berlini egy.-en tanul. 1935–36 a hamburgi néprajzi múzeum oszt. vez., 1937–38 uo. a néprajzi gyűjt. vez. 1939–45 a berlini egy. magántanára. 1950– a mainzi, 1960– a heidelbergi egy. tanára, a szociológiai és etnológiai int. ig. Több német és külföldi szociológiai társ. t.

MÜLLER, Margarete (1921) – német (NDK) politikus, az FDGB titk. A felszabadulás előtt mezőgazd. munkás, háztartási alkalmazott, 1945–49 fémipari munkás. 1945– a Német KP, majd az NSZEP t. 1949–50 a freiburgi városi munkaügyi hiv.-ban dolgozik, majd uo. oszt. vez. 1950–54 az NSZEP drezdai ker. oszt. vez. 1960–64 a Berlini Izzólámpagyár pártszervezetének titk., egyidejűleg 1960–62 az NSZEP berlin-friedrichshaini körzet vez. 1964– az FDGB elnökségi t. és az orsz. vez.-ség titk. Az SZVSZ Főtan. t. 1967– a Népi Kamara képv. és elnökségi t.

MÜLLER, Paul (1899) – svájci biokémikus. Baselban tanul, 1925– uo. a J. R. Geigy AG vegyiművek labor.-ának tud. munkatársa, majd vez. 1948 fiziológiai és orvosi Nobel-díjjal tüntetik ki. Legfontosabb felfedezése a dichlorodipheniltrichloraethan (DDT) biokémiai hatású rovarirtó szer.

MÜLLER-ARMACK, Alfred (1901) – német (NSZK) közgazdász, gazd. politikus. A kölni egy.-en tanul. 1925–38 uo. tanár. 1938– a közgazd. tud. és a szociológia tanára a münsteri egy.-en, egyidejűleg 1940–50 az ált. és textil-piackut. int. ig. 1950– a kölni egy.-en a gazd. pol. tanára, a gazd. pol. int. ig. 1952–58 az NSZK Gazd. ügyi Min. gazd. pol. főoszt. megb. vez., 1958–63 uo. államtitk. 1966– a Rheinische Stahlwerke felügyelőbiz. eln. Főleg konjunktúra-elméleti kérdésekkel foglalkozik.

MÜLLER-STOLL, Wolfgang (1909) – német (NDK) botanikus. 1946 a drezdai műszaki főisk.-n szerez diplomát. 1949– a potsdami mezőgazd. főisk.-n tanársegéd, majd tanár. 1954– a potsdami mezőgazd. kut. int. és a berlini mezőgazd. ak. oszt. vez. A Ped. Főisk. botanikai int. és a botanikuskert ig.

MÜRIVILISZ, Sztrátisz (1892) – görög író. Filológiát és jogot tanul az athéni egy.-en. Pályafutását mint vidéki újságíró, valamint napilap- és hetilapkiadó kezdi. 1936– több nagy lap tárcaírója és irod. munkatársa, 1937– a Nemzeti Rádió-Int.-nek is. Több reg.-ét és novelláját idegen nyelvekre is lefordítják. A Görög Írók Nemzeti Szöv. és az együttműködő irod. testületek biz. eln. Részt vesz a Balkán-háborúban, az I. vh.-ban és a kisázsiai hadjáratban. Verseket, úti élményeket és esszéket ír. *Élet a sírban* c. reg. magy. is megj. (1966).

MYRDAL, Alva (1902) – svéd diplomata és szociológus. Egy. tanulmányait Stockholmban, az USA-ban és Genfben végzi. 1936–47 szociálped. vonalon dolgozik. A nők helyzetével és szociális ügyekkel foglalkozó különböző biz.-ok titk., szakértője, a Szakmunkások Orsz. Szöv. eln., a Dolgozó Nők Nközi Szöv. aleln., az SZDP programbiz. t. 1949–50 a szociális kérdésekkel foglalkozó svéd ENSZ-küldöttség vez. 1950–55 az UNESCO szociális biz. vez. 1955–61 nagykövet Új-Delhiben és 1955–59 Rangunban, valamint Colombóban és Katmanduban. 1961– a Nközi Kapcsolatok Svéd Int.-ének elnökh. 1962– SZDP képv. 1966– tárca nélküli min. Több egy. díszdr.-a. Több szociálpol. tárgyú munkát ír, részben férjével, Karl Gunnar Myrdal prof.-ral együtt.

MYRDAL, Karl Gunnar (1898) – svéd közgazdász, politikus. 1927 a stockholmi egy.-en, majd Genfben a pol. gazd. tanszéken előadó, ill. tanársegéd. 1933–50 a stockholmi egy.-en a nemzetgazd. tan és pénzügytan tanszékvez., közben diplomáciai pályán is működik. 1945–47 keresk. min. 1947–57 az ECE főtitk. 1960– a stockholmi egy.-en a nközi gazd.-gal foglalkozó tanszék vez. Két ízben az SZDP listáján képv.; szenátor. Számos világhírű európai és amerikai egy. díszdr.-a. A Svéd Tud. Ak. t., több tud. társ. tb. t. Közgazd. és elméleti pol. írásokat publikál. Sokat foglalkozik – viszonylag progresszív módon – a fejlődő országok problémáival.

MZSAVANADZE, Vaszilij Pavlovics (1902) – szovjet politikus, a Grúz KP KB első titk. (1953 óta). Bőrgyári munkás. 1924– a szovjet hads.-ben szolgál. 1927– SZKP t. 1933–37 elvégzi a kat. pol. ak.-t. 1941–45 a leningrádi, majd az 1. ukrán front Haditan.-nak t. 1945–53 több kat. körzetben vez. beosztásban dolgozik. 1956– az SZKP KB t. 1957– PB pótt. A SZU Legf. Tan. t,

N

NABULSZI, Szulejman (1910) – jordániai politikus. A beiruti Amerikai Egy.-en végez. 1946-ig bankszakemberként tevékenykedik. 1946–47, 1950–51 pénzügy- és gazd. ügyi min. 1953–54 nagykövet Londonban. A Nemzeti Szoc. P. alapítója és vez. 1956–57 min. eln. és külügymin. 1957 ápr. a kir. a reakciós erőkre támaszkodva megbuktatja, pártját feloszlatják és betiltják, őt magát internálják.

NÁDASDY Kálmán (1904) – operarendező, műfordító, zeneszerző. 1922–25 a M. Áll. Operaház segédrendezője. 1926–32 a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Kodálynál tanul. 1933– az operaház rendezője, 1957– vez. főrendező, 1959–66 ig. 1948– a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára, 1964– főig. 1938– számos külföldi operaházban szerepelt mint vendégrendező. Prózai színházakban is rendez (*Othello, III. Richárd* a bp.-i Nemzeti Színházban), filmrendezőként is működik (*Ludas Matyi* 1949; *Föltámadott a tenger* 1953, stb.). Számos operaszöveget fordított. Háromszoros Kossuth-díjas (1950, 1954, 1965), Kiváló művész (1952).

NÁDASS József (1897) – író, költő, műfordító. A bp.-i keresk. ak.-n tanul, majd az I. vh.-ban kat., súlyosan megsebesül, fél lábát elveszti. 1917–19 a bp.-i egy.-en irod. és műv. tört. tanulmányokat folytat. 1918– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1920–26 emigrációban él. 1921 megj. első versei és más írásai emigráns lapokban és a *Nyugat*ban. 1926 hazatér, tisztv., a Kassák Lajos szerkesztésében megjelenő *Dokumentum* c. folyóirat egyik alapítója és munkatársa. 1928–30 a romániai *Korunk* c. folyóirat magyaro.-i szerk. 1928–33 a *Munka* c. folyóirat szerk. h. 1936–38 a *Szép szó* munkatársa 1938–40 Skandináviában él emigrációban. 1944–45 pol. fogoly, különböző börtönökben, majd Mauthausenban raboskodik. 1945–50 a Külügymin.-ban dolgozik, a *Kortárs* c. folyóirat egyik szerk. 1957–59 az *Élet és Irodalom* rovatvez. (nyug.) Költő, novellista és reg. író, publicisztikával és műfordítással is foglalkozik. József Attila-díjas (1959). F. m.: Verseskötetek: *Emberi szó* (1957), *Vallomás alkonyatkor* (1965), *Nektek mondom* (1967). Prózai írások: *Láng és korom* (önéletírás 1961), *Karmos évek* (önéletírás 1962), *Nehéz leltár* (emlékezések 1963), *Hol alszanak a sirályok* (kisreg.-ek, novellák 1965), *Magánember* (reg. 1966).

NADJ, Kosta (1911) – jugoszláv kat. személyiség. Munkás. A haladó mozg.-ban való részvétele miatt letartóztatják és 2 évre ítélik, de megszökik a börtönből. Spanyolo.-ba megy, ahol a Balkáni zászlóalj par. Ott lesz a Jugoszláv KP t. 1941–45 a jugoszláv felszabadító harcokban a bosznia–hercegovinai főpar.-ság t., hadtest, majd hads. par. 1945 után a Jugoszláv Néphads.-ben vez. funkciókat tölt be, majd a szöv. szkupstinában a külpol. biz. vez. Az IU t. A JKSZ KB t., vezérezredes. Jugoszlávia Népi Hőse.

NADZSAKOV, Georgi (1896) – bolgár fizikus. A 20-as években Párizsban folytat tud. munkát Paul Langevin labor.-ában és Maria Sklodowska-Curie mellett a Rádium Int.-ben. 1932– a szófiai Kliment Ohridszki Egy. tanára. 1937–63 a kísérleti fizikai tanszék vez. 1947–52 az egy. rektora. 1947– a Bolgár Tud. Ak. Fizikai Int. ig. A min. tan. mellett működő, az atomenergia békés célokra történő felhasználása biz. aleln., a dubnai Egyesített Atommagkut. Int.-ben a Bolgár Népközt. mb. és a tud. tan. t. A SZU Tud. Ak. külső t., a göttingeni Tud. Ak. lev. t., az Amerikai Tud. fejlesztési Társ. t. 1950– a BVT t., a Bolgár Béketan. eln., a Pugwash-mozg. t. Képv. Kutatási ter.-e a fotoelektromos vezetés, a külső fotoelektromos hatás dielektrikumokban és félvezetőkben; elektrostatika, kontaktpotenciál, Langevin-ionok vizsgálata stb. Dimitrov-díjas (1950), a Szoc. Munka Hőse (1967).

NAFISZI, Sza'id (1897) – iráni író és irod. történész. Tanulmányait Franciao.-ban és Iránban folytatja. 1936– a teheráni egy. irod. prof. Az Iráni Ak. t., a kabuli egy. tb. prof., vendégelőadó Libanonban, Indiában, az USA-ban. Számos szépirod. és tud. művet publikál.

NAGEL, Otto (1894) – német (NDK) festőművész. Üvegfestősegéd volt, autodidakta festőművész. 1918 részt vesz a novemberi német forr.-ban, majd a forr. munkásmozg.-ban. Újságíróként és szerkesztőként is tevékenykedik, de a nácizmus elhallgattatja, koncentrációs táborba hurcolják. 1950– a Német Műv. Ak. t. 1954– aleln., 1956–62 eln. 1960– a SZU Műv. Ak. tb. t. A munkásoszt. életét bemutató képeket, később főleg a régi Berlint ábrázoló pasztelleket fest. Realista művész. Nemzeti-díjas (1950).

NAGIBIN, Jurij Markovics (1920) – szovjet író. A Filmfőisk. forgatókönyvírói fakultásának hallgatója. 1940 megj. első elb.-e. 1942 önkéntesként a frontra megy, pol. tiszt a voronyezsi és a volgai frontszakaszokon. 1943 megsebesül, 1943–45 a *Trud* c. lap haditudósítója. Számos film forgatókönyvének írója, külföldi utazásairól (tbk. Magyaro.-ról) útirajzokban számol be. Magy. megj. művei: *Cigánysors* (reg. 1957), *Hazatérés* (elb. 1951), *Fény az ablakban* (novellák 1958), *A pipa és más elbeszélések* (1954), *Felfedező úton* (elb. 1965).

NAGY Ferenc (1903) – politikus. 1930– a Független Kisgazdapárt főtitk. 1939– parl. képv. A felszabadulás után a Kisgazdapárt jobbszárnyának egyik vez. 1945 a Nemzetgy. eln., majd újjáépítési min. 1946–47 min. eln. Részt vesz a reakciós és ellenforr. erők összeesküvő tevékenységében. 1947 máj. Svájcba utazik, majd az összeesküvés leleplezése után az USA-ba disszidál. Aktív ellenséges szervezkedést folytat a M. Népközt. ellen, részt vesz az 1956 okt. ellenforr.-i lázadás külföldi előkészítésében is.

NAGY Ferenc (1923) – jugoszláv politikus. 1945– KP t. A Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. járási biz. titk., a földműves szöv. járási biz. eln. A Vajdaság Végrehajtó Tan. keresk. titk., 1965– elnökh. A Szerb Komm. Szöv. KB t., a JSZVT t. 1909– a JKSZ Választmány állandó t.

NAGY Ferenc (1927) – fizikokémikus. Bp.-en az ELTE természettud. karán tanul. 1951–54 uo. a fizikai kémia tanszék aspiránsa. 1954– az MTA Közp. Kémiai Kut. Int. tud. munkatársa, 1958–68 az Int. ig. h., 1969– ig. 1965– az ELTE tb. tanára. 1965– az MTA lev. t. A kémiai reakciókinetika és a katalízis problémáival foglalkozik. Mintegy 80 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

NAGY Imre (1893) – romániai magy. festő. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. Különösen kifejezőek akvarelljei, amelyek fantasztikus módon ábrázolnak álom- és legenda-alakokat. Mint tájképfestő elsősorban szülőföldjét festi meg. 1939 elnyeri a Szinyei Merse Pál Társ. díját. A Román Szoc. Közt. népművésze.

NAGY István (1904) – romániai magy. író. Munkáscsaládból származik, autodidakta. A *Korunk* fedezi fel. Az 1933-as vasutassztrájk után bebörtönzik. 1934–35 a Vörös Segély tartományi titk. Kolozsvárott. 1935–36 ismét börtönben, utána 1938-ig a KP erdélyi és bánáti ter. biz. t. 1940 őszén egy romániai internáló táborból kerül haza a Magyaro.-hoz csatolt Erdélybe. 1945 a KP kolozsvári tartományi biz. t., a *Világosság*, majd az *Igazság* szerk., később egy. tanár, rektor, nemzetgy. képv. 1949–51 a romániai esti marxista-leninista egy. ig. 1955– az Ak. lev. t., a kolozsvári *Nyelv- és Irod. tud. Közlemények* szerk. 1957–61 a Nagy Nemzetgy. Elnökségének t. Áll.-díjas. F. m.: *Nincs megállás* (reg. 1934), *A szomszédság nevében* (reg. 1938), *Külváros* (karcolatok 1942), *Oltyánok unokái* (reg. 1940), *Réz Mihályék kóstolója* (reg. 1947, 1968), *Minden jog a szerzőé* (kisreg. 1950), *A legmagasabb hőfokon* (reg. 1951), *A mi lányaink* (reg. 1954), *Huszonöt év* (novellák 1956), *A harc hevében* (cikkek 1957), *Szívesen máskor is* (novellák 1959), *Íróavatás* (önéletrajzi jegyzetek 1961), *Városi hétköznapok* (reg. 1964), *Nézd meg az anyját* (vígjáték 1964), *Szépségverseny* (novellák 1964), *Sáncalja* (önéletr. reg. 1968).

NAGY Jenő (1916) – romániai magy. nyelvész. A debreceni és a lipcsei egy.-en tanul. A német nyelvatlasz-munkálatokat tanulmányozza Marburgban és a szász tájszótár szerkesztési eljárásait Lipcsében. A kolozsvári egy.-en a néprajz előadója, majd a Román Ak. kolozsvári fiókja Nyelvtud. Int. főkut. Nyelvatlasz-munkálatokban vesz részt, népnyelvi és néprajzi tárgyú tanulmányai jelennek meg. Újabb dolgozataiban levéltári kutatások alapján a magy.–szász nyelvi kapcsolatok kérdését kutatja.

NAGY József (1926) – vegyészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. vegyészmérnöki karán tanul, majd uo. a szervetlen kémiai tanszéken dolgozik. 1959–63 a vegyészmérnöki kar dékánh. 1963– a szervetlen kémiai tanszék vez. docense. A kémiai tud. kandidátusa (1961). Kossuth-díjas (1953). Szervetlen kémiával, a szilikonok és az elemorganikus vegyületek kémiájával foglalkozik.

NAGY Józsefné (Pális Mária) (1918) – textilgyári ig. 1936–49 a bp.-i Goldberger Gyárban segédmunkás, majd fonónő. 1946– párttag. 1949 az üzem pártszerv. titk. 1949–57 a bp.-i X. ker. pártbiz. titk., a bp.-i pártbiz. munkatársa, majd aloszt. vez. 1954–58 pártfőisk.-t végez. 1957– a Pamutnyomóipari Váll. kelenföldi textilgyárának ig. 1957– az MSZMP KB pótt., majd t.

NAGY Józsefné (1921) – könnyűipari min. Szövőnő volt, 1939– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945– párttag. 1948– a pamutiparban különböző vez. beosztásokban. 1952–55 az Orsz. Tervhiv. elnökh. 1955– könnyűipari min. 1957–64 a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t. 1948–67 országgy. képv.

NAGY Károly (1926) – fizikus. Bp.-en, az ELTE-n matematikai és fizikai tanulmányokat folytat. 1961– az ELTE elméleti fizikai tanszék tanára, 1961–66 uo. a természettud. kar dékánja, 1966– az egy. rektora. 1963–66 a TMB titk. 1965– az MTA lev. t. 1967 a leningrádi Zsdanov Egy. díszdr.-a. Elméleti fizikával, elsősorban az elemi részek elméletével foglalkozik. F. m.: *Die Quantentheorie der elektromagnetischen Strahlung in Dielektrika* (1955), *Elméleti fizikai feladatok* (egy. tankönyv 1962), *Statisztikus mechanika* (társszerző, 1965), *Elektrodinamika* (egy. tankönyv 1968).

NAGY László (1925) – költő, műfordító. Népi kollégista, a bp.-i Iparműv. Főisk.-n, majd a Képzőműv. Főisk.-n és az ELTE bölcsészkarán tanul. A *Valóság* c. folyóiratban jelennek meg első írásai. 1949–50 írói ösztöndíjjal Bulgáriában tartózkodik. Az 50-es években egy ideig a *Kisdobos* c. gyermeklap szerk. 1959– az *Élet és Irodalom* képszerk. Költői munkássága mellett tevékeny műfordító, főleg bolgár költők, a délszláv népköltészet, továbbá Lorca és Burns műveinek tolmácsolója. Háromszoros József Attila-díjas (1950, 1953, 1955), Kossuth-díjas (1966). Felesége: Szécsi Margit költőnő. F. m.: Verseskötetek: *Tűnj el fájás* (1949), *A tüzér és a rozs* (1951), *A nap jegyese* (1954), *A vasárnap gyönyöre* (1956), *Deres majális* (1957), *Himnusz minden időben* (1965), *Arccal a tengernek* (1966), *Darázskirály* (Válog. műford. 1968).

NAGY Péter (1920) – irod. történész, kritikus. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i egy.-en, majd a genfi egy.-en tanul. 1945–63 a Külügymin.-ban, az MTA-n, az Oktatásügyi Min.-ban, majd a M. Írók Szöv.-ben dolgozik, később a Szépirod. Könyvkiadó irod. vez., az MTA Irod. tört. Int. tud. munkatársa. 1963–66 a Corvina Könyvkiadó irod. vez. 1966– az ELTE tanára. A 20. sz. magy. irod. tört.-ével, irod. és színházi kritikával foglalkozik. Az irod. tud. dr.-a (1963). Kétszeres József Attila-díjas (1953, 1954). F. m.: *A francia klasszikus dráma fogadtatása Magyarországon* (1943), *Móricz Zsigmond* (1953, 2. kiad. 1962), *Mérlegen* (tanulmányok 1955), *Új csapáson* (esszé 1956), *Szabó Dezső* (1964), *Rosta* (kritikák, tanulmányok 1965), *Két évad* (színházi kritikák 1966), *Táguló világ* (kritikák, tanulmányok 1968).

NAGY Tamás (1914) – közgazdász. A bp.-i egy. jogi karán és a bécsi keresk. ak.-n tanul, majd tisztv. A 30-as évek óta részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945–48 az MKP pártfőisk. tanára, az MKP KV agit. prop. oszt., majd az Orsz. Tervhiv. munkatársa. 1948– a bp.-i közgazd. tud. egy.-en tanít, 1948–52 az egy. kurátora, 1951– egy. tanár. 1955– az MTA Közgazd. tud. Int. tud. főoszt. vez. 1965–66 részt vesz az új gazd. mechanizmus előkészítésében. A közgazd. tud. dr.-a (1967). Különösen az árkérdésekkel és a szoc. gazd. mechanizmus problémáival foglalkozik. Rudas Lászlóval együtt lefordította Marx *Tőké*jét (1948–53). F. m.: *A magyar nemzeti jövedelem elosztása egykor és most* (1951), *A politikai gazdaságtan néhány kérdéséről* (1956), *A „többcsatornás” ipari termelői ártípus* (1963), *Az értéktörvény és az árak centruma a szocializmusban* (1964), *A gazdasági mechanizmus reformja és a politikai gazdaságtan kategóriái* (1966), *Árak a szocializmusban* (1967).

NAGYAJTAY Teréz (1897) – jelmeztervező. A bp.-i Iparműv. isk.-ban, majd a berlini és a párizsi operánál tanul. Pályáját a bp.-i operaházban kezdi. 1928–64 a Nemzeti Színház, 1965– a győri Kisfaludy Színház jelmeztervezője. 1950–57 az Iparműv. Főisk. jelmeztervező tanára. 300-nál több előadás jelmezterveit készítette. Kossuth-díjas (1956), Érdemes művész (1962). F. tervezései: O'Neill: *Amerikai Elektra* (1937), Shakespeare: *Szentivánéji álom* (1939), Lope de Vega: *A kertész kutyája* (1949), Schiller: *Ármány és szerelem* (1950). stb,

NAJAR, Szusila (1914) – indiai politikusnő. Orvosi tanulmányait Indiában végzi. Kapcsolatba kerül Gandhival, többször bebörtönzik. 1948–59 sokat utazik külföldön és speciális orvosi tanulmányokat folytat. 1962–67 egészségügyi min., jelenleg alsóházi képv.

NAJUDAMMA, Jelavarthi (1922) – indiai vegyész. Tanulmányait Indiában, Amerikában és Angliában végzi. 1956– aktívan részt vesz a különböző nközi bőripari konferenciákon, két ízben jár Bp.-en is. A madraszi egy. bőripari tanszékének prof., a technológiai oktatással foglalkozó közp. egy. tan. t., a Madraszi Technológiai Int. ig.-sági t., a Bőripari Technológiai Szöv. eln., a madraszi Közp. Bőripari Kut. Int. ig. Több mint 200 tud. írása jelenik meg. Az indiai bőripari szaklap szerk.

NAKAMURA, Gakurjó (eredeti neve: Cunekicsi) (1890) – japán festő. A tokiói Képzőműv. Ak.-n végez. Sikerrel szerepel a Japán Képzőműv. Int. kiállításain és az Int. belső munkatársa lesz. 1925 Kínában és Koreában tesz tanulmányutat. 1935 a korm. által szervezett képzőműv. kiállítások állandó zsűrit. 1947– a Japán Műv. Ak. t. 1950– a Japán Képzőműv. Kiállítás festészeti szekciójának egyik vez. Saját képzőműv. isk.-t tart fenn.

NAKANO, Sigeharu (1902) – japán költő, író és kritikus. A tokiói egy.-en germanisztikát tanul és Heinéről ír dr.-i értekezést. Már egy. évei alatt bekapcsolódik a szoc. mozg.-ba és több haladó költő és kritikus társával marxista szellemű irod. társ.-ot alapít. Vez. baloldali publicista, két alkalommal is bebörtönzik. A háború után parl. képv. és Új Japán Irod. Társ. néven haladó irod. szerv.-et alapít, melynek főtitk. 1954 önéletrajzi reg.-ével elnyeri a *Mainicsi* c. lap „Az év legjobb regénye” díját. Magy. antológiákban jelennek meg elb.-ei és versei.

NALIVKIN, Dmitrij Vaszilјevics (1889) – szovjet geológus, paleontológus. 1920– a leningrádi bányászati főisk. prof. 1917–49 az Összszöv. Földtani Int. munkatársa. 1931– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1946– t. A SZU Földtani Térképszerk. Biz. vez. A M. Földtani Társulat tb. t. Eurázsia szerkezeti földtani és rétegtani képének elismert szintetizálója.

NAMBUDIRIPAD, E. M. S. (1909) – indiai politikus, író. Tanulmányait Indiában végzi. 1932 csatlakozik a polg. engedetlenségi mozg.-hoz. 1934 Keralában megalapítja a Kongresszusi Szoc. P.-ot, később csatlakozik a KP-hoz, melynek 1938–40 titk. Keralában. 1943– a KP KB, 1950– a KP PB t. 1953, 1954, 1955–56 a KP ügyv. főtitk. 1957–59 Kerala főmin. 1962–63 az Indiai KP főtitk. 1964 szept. a pártból kivált és újonnan alakult, ún. baloldali KP egyik vez. 1967– Kerala főmin. Indiai pol. és tört. kérdésekről jelennek meg írásai.

NAM Ir (1913) – koreai (KNDK) min. elnökh. Felsőfokú tanulmányait Kínában végzi, a felszabadulás előtt ped. Az emigrációból (SZU) hazatérve, 1949–50 közokt. ügyi min., 1951–53 a honvédő háború idején a néphads. vezérkari főnöke. A panmindzsoni fegyverszüneti tárgyalásokon részt vevő koreai küldöttség vez. 1948– a Legf. Népi Gyűlés t., 1953–59 külügymin., 1957– min. elnökh., több évig az Áll. Építési Biz. eln. A Koreai Munkapárt PB t.

NAMIR (Nemirovski), Mordeháj (1897) – izraeli politikus. Jogi és közgazd. egy.-et, majd konzervatóriumot végez. 1924 Palesztinába települ. Újságíró, majd a Cionista Munkáspárt (Ahdut Hoavoda) tel-avivi titk. 1929–36 az Izraeli Ált. Munkásszöv. (Hisztadrut) egyik részlegének ig., 1944–48 a Szöv. titkárságának t., 1951 főtitk. Közben 1936–43 a tel-avivi munkástan. főtitk. 1948–49 követségi tan.-os, 1949–50 követ Moszkvában, 1956–59 munkaügyi min. 1959– Tel-Aviv polgármestere. Parl. képv.

NAMORA (Namorada), Fernando (1919) – portugál költő, író. Orvosi tanulmányokat folytat, s mint vidéki orvos megismerkedik a nép életével, neorealista reg.-eiben, verseiben ezt ábrázolja. *A búza és a konkoly* c. reg. magy. fordításban sajtó alatt.

NÁNÁSI László (1906) – a SZÖVOSZ felügyelő biz. eln. (1950 óta). 1945-ig földműves. 1939 részt vesz a Nemzeti Parasztpárt megalapításában. 1939– a párt *Szabad Szó* c. lapjának külső munkatársa. A felszabadulás után a Nemzeti Parasztpárt egyik vez. 1949– az Eln. Tan. t. 1954– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t., 1957–64 orsz. titk., 1964– az Orsz. Tan. elnökségi t. Az Orsz. Béketan. aleln. 1945– országgy. képv. (Szolnok m.)

NANDA, Gulzarilal (1898) – indiai politikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1948–50 a bombayi korm. munkaügyi min., 1950– a Tervbiz. elnökh., 1951– tervezésügyi, 1957 öntözés- és energiaügyi min. is, majd 1967-ig belügymin. Az INC Munkabiz. t.

NARAJAN, Dzsajaprakas (1902) – indiai politikus. Tanulmányait Indiában és az USA-ban végzi. 1931 az INC Munkabiz. t., 1931–32 főtitk. 1934 az INC-ből kiválik és megalakítja a Kongresszusi Szoc. P.-ot, amelynek 1950-ig főtitk. 1952–57 a Kongresszusi Szoc. P.-ból és a Munkások és Parasztok Néppártjából egyesült Pradzsa Szoc. P. vez. Pol. tevékenységéért több ízben bebörtönzik. 1946–52 a Vasúti, valamint a Posta- és Távíró Dolgozói Orsz. Szaksz. főtitk. Az utóbbi években vallási miszticizmusba burkolt reakciós filozófiájával jobbról támadja a korm.-t.

NARASIMHAN, Csakravarti V. (1915) – indiai politikus. Tanulmányait a madraszi és az oxfordi egy.-en végzi. 1937– Madrasz áll. szolgálatában. 1942–50 a madraszi Élelmezési Min. államtitkárh., majd államtitk. 1950–56 az indiai korm. Élelmezési és Mezőgazd. Min.-ban államtitkárh., majd államtitk., később a Pénzügymin.-ban államtitk. 1956–59 az ECAFE ügyv. titk., 1959–61 az ENSZ különleges pol. ügyekkel foglalkozó főtitkárh., 1961– a főtitk.-i iroda vez., 1962– a Közgyűlés ügyeivel foglalkozó főtitkárh.

NÁRAY Zsolt (1927) – fizikus. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1949–52 uo. a Fizikai Int. tanársegéde. 1952– az MTA KFKI-ben dolgozik, 1964– az int. tud. ig. h. Közben: 1958–59 a zürichi egy. fizikai int.-ében első főasszisztens. 1966– a Bp.-i Műszaki Egy. c. docense. A fizikai tud. kandidátusa (1963). Kossuth-díjas (1963). Számítástechnikával és fizikai optikával foglalkozik. F. m.: *Az interferenciajelenség intenzitás függetlenségéről* (Jánossy Lajossal 1957), *Mérési adatok gyűjtése és feldolgozása a nukleáris fizikában* (Matalinnal és Scsubarovval 1968).

NARGIS (Dutt, Nirmala) (1929) – indiai filmszínésznő. Gyermekszínészként kezdi filmművészi pályafutását, majd R. Kapur partnere (később felesége) számos nagy sikerű filmben, melyek közül a *420-as urak*at nálunk is bemutatják. Főszerepet játszik egy szovjet–indiai koprodukciós filmben, hivatalos filmdelegáció tagjaként jár az USA-ban és a SZU-ban.

NARITA, Tomoni (1912) – japán politikus. A tokiói egy.-en jogot végez. A Micui ipari konszernnél a dokumentációs oszt. vez. 1945 bekapcsolódik a pol. életbe. 1946 belép a Szoc. P.-ba és a párt Kagava kormányzósági szöv.-nek eln., majd a VB közp. sajtó- és információs oszt. vez. 1951 a pártszakadás után a Baloldali Szoc. P. VB t. és az Ellenőrző Biz., valamint a parl. ügyek biz. eln. A Bal- és Jobboldali Szoc. P. egyesítésére létrehozott biz. titkárságának vez. 1955 a pártegyesítés után a PB titkárságának vez. 1960–61 a PB eln. 1962–67 a párt főtitk. Részt vesz az ázsiai országok szoc. konferenciájának munkájában Rangunban.

NASE, Nesti (1922) – albán külügymin. Részt vesz. a II. vh.-ban. 1947– a Külügymin.-ban dolgozik. 1950– diplomáciai szolgálatban Lengyelo.-ban, majd Bulgáriában. 1954– nagykövet Kínában, egyúttal Koreában és Mongóliában. 1956–58 külügymin. h., majd néhány évig nagykövet a SZU-ban. 1968– külügymin.

NASUTION, Abdul Haris (1918) – indonéz politikus. Elvégzi a bandungi holland kat. ak.-t. 1941– a holland gyarmati hads.-ben tiszt, a holland intervenció elleni harc egyik szerv. 1949–52, 1955–62 vezérkari főnök, 1958 vezérőrnagy, 1959–66 hadügymin. 1960 tábornok. 1962 a Ny-iriáni fegyveres erők főpar. h. 1965 a fegyveres ellenforr. fordulat egyik irányítója, 1966– a parl. eln.

NASZRIGGYINOVA, Jadgar Szadikovna (1920) – szovjet politikusnő, az Üzbég SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. Elvégzi a taskenti vasúti szállítástechnikai főisk.-t. 1942– SZKP t. 1942–50 az Üzbég Komszomol KB és a Taskent ter. Komszomol-biz. titk. 1950–52 Taskent Kirov ker.-i pártbiz. titk. 1952–55 az Üzbég SZSZK építőanyagipari min. 1955–59 az Üzbég SZSZK min. tan. elnökh. 1956– az SZKP KB t. Az Üzbég KP KB elnökségének t. 1960– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh.

NASSZAR, Fuad (1916) – jordániai politikus. 1943– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1946– a Jordániai KP KB t. A Nemzeti Felszabadító Liga (a palesztinai komm.-k által 1943-ban életre hívott haladó szerv.) titk. 1951– a KP főtitk. 1952 letartóztatják és tízévi kényszermunkára ítélik, 1956 kiutasítják az országból. Azóta emigrációban tevékenykedik.

NASSZER, Gamal Abdel (1918) – az EAK eln. A kairói kat. ak.-n tanul. 1942– tanár egy kat. isk.-ban. Részt vesz az 1948–49-es palesztin háborúban, megsebesül. A hazafias érzelmű Szabad Tisztek Társ. elnevezésű illeg. szerv. alapítóinak és vezetőinek egyike. Az 1952 júl. forr. átalakulás egyik vez. 1954 min. eln., 1956 jún.– közt. eln. is. 1956 júl. elrendeli a Szuezi-csatorna államosítását. 1958– az EAK eln. Antiimp. érzületű, az ún. arab szoc. elveinek kidolgozására törekszik. Az Arab Szoc. Unió eln. *A forradalom filozófiája* c. könyve megj. magy. is.

NATADZE, Revaz Grigorjevics (1903) – szovjet pszichológus. A tbiliszi egy.-en végez, majd uo. pszichológiát tanít. 1950– a pszichológiai tanszék vez. Egyidejűleg más főisk.-kon is tanít és különböző pszichológiai tud. kut. int.-ek labor.-ainak vez. 1941–61 a Grúz Tud. Ak. Pszichológiai Int.-ben a genetikai pszichológiai oszt. vez. 1955– a Grúz Tud. Ak. lev. t. 1957– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. lev. t. A Grúz SZSZK érdemes tudósa. A Grúz Pszichológiai Társ. eln. A fogalmi gondolkodás problémáival, iskoláskori kialakulásával és fejlődésével foglalkozik. Számos pszichológiai tankönyv szerzője.

NATAN, Zsak (1902) – bolgár közgazdász és történész. 1920– KP t., a Komm. Ifj. Szöv. KB titk. 1926–30 a SZU-ban él, elvégzi a Nközi Lenin Isk.-t. 1931–34 a KB agit. prop. biz. t. Illeg. tevékenységéért börtönbe kerül, majd 1941–43 koncentrációs táborba. 1945–49 a Partizdat (Pártkiadó) ig. 1949–51 a Bolgár Tud. Ak. Közgazd. Int. ig. 1952–62 a Marx Károly Közgazd. Egy. rektora. Több közgazd. témájú könyve jelenik meg. Dimitrov-díjas (1951), a Szoc. Munka Hőse (1961).

NATH, Madhab Csandra (1908) – indiai biokémikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1946– a nagpuri egy.-en a biokémia tanszékvez. prof. 1948– az USA Természettud. Kutatást Elősegítő Szöv. t. 1964– az Indiai Tud. Kongresszus fiziológiai szekciójának eln. Közel 200 tud. írása jelenik meg biokémiai témákról.

NATHAN, Hans (1900) – német (NDK) jogász. 1925–33 ügyvéd, akkor Csehszlovákiába, majd Angliába emigrál. A II. vh. után visszatér hazájába. 1946–52 az NDK Igazságügymin.-ban a törvényhozó részleg vez. 1952– a polg. jog és a polg. eljárási jog prof. a Humboldt Egy.-en., 1954–62 a jogi fakultás dékánja. Számos jogi tanulmány és könyv szerzője. Nemzeti-díjas.

NATTA, Alessandro (1918) – olasz politikus. Bölcsészdr. Antifasiszta tevékenység miatt a háború alatt a németek elfogják. 1945 hazatér, belép a KP-ba. 1950 a párt Genova m. titk. 1956– a KB, majd a titkárság t. 1963–65 a *Critica marxista* c. folyóirat társszerk. 1948– parl. képv.

NATTA, Giulio (1903) – olasz kémikus. Milánóban szerez diplomát. 1933– a paviai, 1935– a római, majd torinói, 1938– a milánói egy. tanára, 1963 kémiai Nobel-díjat kap K. Ziegler prof.-ral az ún. szetereospecifikus polimerizáció gyakorlati eljárásainak bevezetéséért.

NAVILLE, Pierre (1904) – francia szociológus, filozófus. A párizsi egy.-en filozófiát tanul, magántanári képesítést szerez. Jelenleg a francia orsz. tud. kut. közp. kutatási vez. Munkaszociológiával, főleg a szakképzés és a pályaválasztás irányításának problémáival, az utóbbi időben az automatizálás szociológiai vonatkozásaival foglalkozik.

NAY, Ernst Wilhelm (1902) – német (NSZK) festőművész. A berlini Műv. Ak.-n tanul. 1928 Párizsban, 1931–32 Rómában folytat tanulmányokat. 1937–38 Norvégiában dolgozik. Korábban figuratív-expresszionista, a II. vh. óta absztrakt festő. A tasizmussal rokon irányzatot képvisel, erős színhatású foltkompozíciókat alkot. Kölnben él, a német Zen-csop. t.

NAZARKIN, Konsztantyin Ivanovics (1906) – szovjet gazd. vez., a KGST-bank eln. Elvégzi a taskenti pénzügyi és közgazd. főisk.-t. 1925– a

SZU Áll. Bankjánál dolgozik. 1944–49 a Bank Üzbég SZSZK-beli ig. 1949–57 a SZU Áll. Bankja ig. 1961–63 a SZU Külker. Bank. ig.-ságának elnökh. 1963– a Gazd. Együttműködés Nközi Bankja (KGST-bank) ig.-ságának eln.

NDOJA, Mark (1912) – albán író. Tanítóképzőt végez, s irod.-mal kezd foglalkozni. 1943 partizán. 1944– az Albán KP (1948– Albán Munkapárt) t. 1951– az Albán Írószöv. főtitk. 1952– a népi gyűlés képv. Számos olasz irod. művet, valamint Puskin *Anyegin*jét fordítja albánra. Magy. az *Albán költők antológiájá*ban jelentek meg versei (1952).

NÉEL, Louis Eugène Felix (1904) – francia fizikus. Tanulmányait Lyonban, majd az École Normale-on végzi. 1932–45 Strasbourg-ban, 1945– Grenoble-ban egy. tanár. 1952– a haditengerészet tud. tanácsadója, a NATO tud. biz.-nak francia képv. 1956– a nukleáris kut. közp. ig. 1963– a tiszta és alk. fizika nközi szöv. eln. Az orsz. tud. kut. közp. ig.-ságának t. A SZU, a holland, a német és a román tud. ak.-k tb. t. Jelentős eredményeket ért el a ferromágnesség, antiferromágnesség és a paramágnesség kutatásában.

NEFF, Vladimir (1909) – cseh író. Genfben tanul, majd egy brémai áruházban gyakornok. Hazatérte után idegen nyelvű lektor Prágában. 1939– kizárólag írói hivatásának él. Reg.-ek mellett színműveket ír, műfordítói tevékenységet is kifejt. Magy. 5 kötetből álló reg.-ciklusa jelenik meg: *Érdekházasság* (1962), *Császári ibolya* (1963), *Rossz vér* (1964), *A víg özvegy* (1965), *A királyi kocsihajtó* (1966).

NEMEČEK, Jiři (1924) – cseh koreográfus. 1939–51 kisebb-nagyobb megszakításokkal a prágai Nemzeti Színház t., 1951–57 a plzeňi Tyl Színház koreográfusa és balettig. 1957– a prágai Nemzeti Színház balettig. Több éve a prágai Laterna Magica balettegyüttes műv. vez. Érdemes művész (1963).

NEMÉNYI Lili (1908) – operaénekesnő. Magánúton folytat énektanulmányokat. 1923–46 Kolozsvárott, Szegeden, Miskolcon, Debrecenben és Bp.-en mint prózai és operettszínésznő, dal- és sanzonénekes szerepel. Férjével, Horváth Árpáddal sokat tesz a vidéki operakultúra megteremtéséért. 1933– részt vesz a munkás kultúrmozg.-ban. 1946– a M. Áll. Operaház magánénekese. Európa számos országában, Kínában és Mongóliában vendégszerepel. Az Orsz. Béketan. és a Magyarok Világszöv. elnökségi t. Érdemes művész (1959), Kiváló művész (1967).

NEMES Dezső (1908) – az MSZMP főisk. rektora (1967 óta). Kárpitossegéd, 1925– részt vesz az ifjúmunkásmozg.-ban. 1926– párttag. 1928 a KIMSZ közp.-i titk. 1928 munkásmozg. tevékenységéért 3 évi börtönre ítélik. 1931–33 a SZU-ban a Komintern Nközi Lenin-isk. hallgatója. 1933 illeg.-an hazatér, előbb a KMP bp.-i titk. 1934– a KMP KB t. 1933–36 illeg. pártmunkát végez, 1936–45 a SZU-ban él, 1939–42 egy. tanulmányokat folytat, 1943– a magy. hadifoglyok között végez felvilágosító munkát. 1945 az *Igaz Szó* c. hadifogolylap szerk. 1945 hazatér. 1948– a Szaksz. Tan. titk. 1948–50 a *Tartós békéért, népi demokráciáért* c. lap szerk. biz. t. 1950–53 a Népművelési Min. főoszt. vez. 1953–56 a Szikra Könyvkiadó ig. 1956 a pártfőisk. ig. 1957– az MSZMP KB, a PB pótt., 1959– PB t., 1957–61 a *Népszabadság* szerk. biz. vez. 1961–65 az MSZMP KB titk. 1965–67 az MSZMP KB Párttört. Int. főig. 1958– az MTA lev. t., 1964– t. Kossuth-díjas (1954). Tud. munkásságában a legújabbkori magy. tört.-mel és a magy. munkásmozg. tört.-ével foglalkozik. F. m.: *Az Általános Munkásegylet története 1868–1873* (1952), *Magyarország felszabadulása* (1955), *Az ellenforradalmi rendszer gazdasági helyzete és politikája Magyarországon I–III.* (bevez. tan. és szerk. 1959), *Az ellenforradalom története Magyarországon 1920–21* (1962), *A Bethlen-kormány külpolitikája* (1964), *A magyar forradalmi munkásmozgalom története I–II.* (szerk. 1966–67).

NEMES György (1910) – író, újságíró. A Bp.-i Műszaki Egy. közgazd. tud. karán tanul. 1926–27 debreceni lapokban jelennek meg első versei és novellái, majd bp.-i lapok is közlik írásait. A 30-as években gazd. szaklapok külső munkatársa. 1942–44 büntetőszázadban a K-i fronton. 1945–50 a *Szabad Nép* segédszerk. 1950–51 a *Fejér megyei Néplap* főszerk. 1951–55 az Orsz. Béketan. vez. h. 1955–56 a *Béke és Szabadság* c. hetilap főszerk. 1956–58 az *Érdekes Újság*, 1959 a *Nagyvilág* c. folyóirat munkatársa. 1960–63 az *Élet és Irodalom* szerk., 1963– főszerk. A 40-es és 50-es években sajtótud. kérdésekkel foglalkozik, a 60-as évek eleje óta számos prózai műve jelenik meg. József Attila-díjas (1966). F. m.: *A sajtó műhelytitkai* (1948), *A magyar sajtó 250 éve* (Dezsényi Bélával 1954), *Kilenc hónap* (reg. 1961), *Egyetlen pillanat* (reg. 1965), *Háló* (reg. 1967), *Dávid és Klotild* (kisreg. 1967), *Tettenérés* (reg. 1968) *12 elbeszélés* (1969).

NEMES NAGY Ágnes (1922) – költő, műfordító. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1945–53 a *Köznevelés* c. lap munkatársa. 1953–57 gimn. tanár. 1946– jelennek meg verseskötetei. Neves műfordító, versek átültetése mellett fordította Corneille, Racine, Molière és Brecht több színművét, József A. díjas (1969). F. m.: *Kettős világban* (versek 1946), *Szárazvillám* (versek és műfordítások 1957), *Az aranyecset* (keleti mese 1962), *Vándorévek* (műfordítások 1964), *Napforduló* (versek, 1968), *A lovak és az angyalok* (1969).

NEMESLAKI Tivadar (1923) – a Vas-, Fém- és Villamosenergia-ipari Dolgozók Szaksz. főtitk. Bádogos és vízvezetékszerelő, majd csőszerelő, Felsőgallán, Tatabányán, később az Almásfüzitői Olajfinomítóban. 1943– részt vesz a munkásmozg.-ban, 1945– párttag, 1945–48 az Almásfüzitői Olajfinomítóban főbizalmi, ÜB aleln., majd eln. 1948–49 a Szaksz. Komárom m. Tan., 1949–56 az MDP KV munkatársa. Az 1956-os ellenforr. után a bányászat ter.-én végez pártmunkát, majd 1958-ig az MSZMP KB apparátusában dolgozik. 1958–59 az MSZMP Komárom m. biz. titk., 1959–66 első titk. 1966– a Vasas Szaksz. főtitk. 1962– az MSZMP KB t. 1962– országgy. képv.

NÉMETH **Endre** (1891) – hidrológus mérnök. A bp.-i Műegy.-en tanul. 1913–14 vasútépítő mérnök. 1918–22 az ózdi szénbányáknál dolgozik. 1923–37 a Földművelésügyi Min. Vízügyi Szolgálatának mérnöke, majd főmérnöke. 1937–39 az Orsz. Öntözésügyi Hiv. oszt. vez. 1940–62 a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, az I. vízépítési tanszék vez. (nyug.) 1967– a Vízgazdálkodási Tud. Kut. Int. hidrológiai szaktanácsadója. A műszaki tud. dr.-a (1952). A Nközi Hidrológiai Szöv. magy. nemzeti biz. eln. A toulouse-i Tud. Ak. külföldi lev. t. A Bp-i Műszaki Egy., a grenoble-i és a padovai egy.-ek díszdr. Hidrológiával, hidromechanikával, vízépítéstannal és vízgazdálkodási kérdésekkel foglalkozik. Úttörő szerepe van az Alföld öntözésének tervezésében és építésében. F. m.: *A korszerű mezőgazdaság vízifeladatai* (1942), *Hidrológia és hidrometria* (1954, franciául 1963), *Hidromechanika* (1963).

NÉMETH **Ferenc** (1929) – az MSZMP Somogy m. biz. első titk. (1962 óta). 1943–51 mezőgazd., majd építőipari munkás. 1947– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1949– párttag. 1951–54 pártisk. tanár Szekszárdon. 1955–56 az MDP dombóvári járási biz. titk. 1956–60 az MSZMP Somogy m. biz. pol. munkatársa. 1960–62 a kaposvári városi pártbiz. első titk. 1966– az MSZMP KB t.

NÉMETH **Géza** (1936) – brácsaművész. A Zeneműv. Főisk.-n Lukács Pál tanítványa. 1957– a M. Áll. Operaház zenekarának t., 1960– szólamvez. Egyidejűleg 1957 Komlós Péterrel vonósnégyest alapít, amely 1963 – Bartók-vonósnégyes néven szerepel. 1962 a genfi nközi brácsaversenyen 2. díjat nyer. 1964 a Bartók-vonósnégyessel megnyerik a liège-i nközi vonósnégyes-versenyt. Liszt-díjas (1965).

NÉMETH **Gyula** (1890) – orientalista, turkológus. A bp-i tud. egy.-en és az Eötvös Kollégiumban, a lipcsei és a kieli egy.-en tanul. 1916 – a bp.-i egy.-en a török filológia rk. tanára, 1920–25 uo. tanszékvez. egy. tanár (nyug.), 1932–33 és 1935 a bölcsészeti kar dékánja, 1947–49 az egy. rektora. 1951–65 az MTA Nyelvtud. Int. ig. (nyug.). 1922– az MTA lev. t., 1935– t. Az MTA *Acta Linguistica* c. folyóiratának szerk. 1953– a Bolgár, 1955– az NDK, 1958– a Lipcsei Tud. Ak. lev. t. Számos külföldi tud. társ. tb. t. Kossuth-díjas (1948). Török filológiával foglalkozik, különös tekintettel a török–magyar kapcsolatokra. 1907–69 több kut. úton Töröko.-ban, a SZU-ban, Bulgáriában és Albániában tanulmányozza a török nyelveket. F. m.: *Türkische Grammatik* (1916), *Az uráli és a török nyelvek ősi kapcsolatai* (1928), *A honfoglaló magyarság kialakulása* (1930), *Die Inschriften des Schatzes von Nagy-Szent-Miklós* (1932), *A magyar rovásírás* (1934), *A székelység eredetének kérdéséhez* (1935), *Zur Einteilung der türkischen Mundarten Bulgariens* (1956), *Eine Wörterliste der Jassen* (1959), *Turkish Grammar* (Hága 1962), *Die Türken von Vidin* (1965).

NÉMETH **Károly** (1922) – az MSZMP bp.-i biz. első titk. Húsipari munkás volt. 1945– párttag, 1946– különböző felelős pártfunkciókat tölt be. 1954– az MDP, majd az MSZMP Csongrád m. biz. első titk. 1960– az MSZMP KB mezőgazd. oszt. vez. 1965– az MSZMP bp.-i biz. első titk. 1957– az MSZMP KB t., majd a PB pótt., országgy. képv. 1967– az Eln. Tan. t.

NÉMETH **László** (1901) – író. A bp.-i egy. bölcsészkarának hallgatója, majd orvosi és fogorvosi tanulmányokat végez. 1926–42 Bp.-en fogorvosi praxist folytat, majd isk. orvos. Közben 1934–35 a M. Rádió irod. oszt. vez. 1925 megnyeri a *Nyugat* novellapályázatát. A 20-as évek közepétől a *Nyugat*ban, a *Napkelet*ben és más folyóiratokban jelennek meg tanulmányai. 1932–37 egyedül írja *Tanú* c. folyóiratát. A 30-as években a népi írók csop. vez. ideológusa, a „harmadik utas" nézetek képv. 1945–49 középisk. óraadó tanár Hódmezővásárhelyen. 1949–53 csak műfordítói munkásságot folytat. 1954– jelennek meg újra újabb és régebbi művei. Reg.-eket, elb.-eket, drámákat, esszéket, kritikákat ír. A mai magy. prózairod. egyik kiemelkedő képv. József Attila-díjas (1950), Kossuth-díjas (1957). F. m.: Reg.-ek: *Emberi színjáték* (1929), *Gyász* (1930), *Bűn* (1937), *Kocsik szeptemberben* (1937), *Alsóvárosi búcsú* (1938), *Szerdai fogadónap* (1940), *Másik mester* (1941), *Iszony* (1947), *Égető Eszter* (1948), *Irgalom* (1965). Összegy. drámái: *Történelmi drámák* (1956), *Társadalmi drámák* (1958, 2. bőv. kiad. 1964). Tanulmánykötetek: *A minőség forradalma I–VI.* (1940–43), *Kisebbségben* (1942), *Sajkodi esték* (1961), *Lányaim* (1962), *A kísérletező ember* (1964), *Összegyűjtött tanulmányok I–II.* (1968), *Változatok egy témára* (1961, 1962).

NÉMETHY **Ferenc** (1926) – színész. Énektanulmányokat folytat. 1951– a Miskolci Nemzeti Színház t. Közben elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk. távokt. tagozatát. Énekes és drámai szerepeket alakít. Jászai-díjas (1961), Érdemes művész (1966), SZOT-díjas (1968). F. sz.: Möbius (Dürrenmatt: *Fizikusok*), Szatyin (Gorkij: *Éjjeli menedékhely*), Taláros úr (Kohout: *Ilyen nagy szere-*

lem), Alfieri (Miller: *Pillantás a hídról*), Mujko (Huszka: *Gül Baba*), Romulus (Dürrenmatt: *A nagy Romulus*), Görgey (Illyés: *Fáklyaláng*).

NEMSCHAK, Franz (1907) – osztrák közgazdász. 1931 a grazi egy. jogi karán szerez diplomát és dr.-i címet. Pályáját írnokként kezdi, majd jogászként folytatja. Szabad idejét közgazd. tud. kutatásra fordítja. 1945– az Osztrák Gazd. kut. Int. ig. Ezenkívül a Regionális Tervező Int. aleln. Az Osztrák Közgazdász Társ. elnökségi t., az Osztrák Közellátási Kut. Int. eln. Több, Ausztria gazd. életével foglalkozó művet publikál.

NENIŢESCU, Costin D. (1902) – román szerves kémikus. A zürichi és a müncheni egy.-en tanul. A bukaresti műegy. szerves kémia prof. A Román Ak. t., a berlini Tud. Ak., a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) lev. t., a SZU Tud. Ak. tb. t. A romániai olaj összetételét kutatja, eredményeiről mintegy 200 írást közöl. Nagy érdemei vannak a romániai vegyipar fejlesztésében. Áll.-díjas.

NENNI, Pietro (1891) – olasz politikus. Ifjúkorában a Köztársasági P. t. 1911 egy évig börtönben a líbiai háború elleni tiltakozó sztrájk szervezése miatt. 1913–17 lapszerk. 1921 belép az Olasz Szoc. P.-ba. 1923 a vez.-ség t. és az *Avanti!* főszerk. 1924, majd 1925 letartóztatják. 1926 Franciao.-ba emigrál. A 30-as években az Antifasiszta Koncentráció és a Szoc. P. titk. A Szoc. Intern. VB t. Részt vesz a spanyol polgárháborúban. 1942 a nácik letartóztatják Franciao.-ban és kiadják Olaszo.-nak. Internálják, 1943 kiszabadul. A Nemzeti Felszabadítási Biz. t. 1945–47 min. elnökh., tárca nélküli min., ill. külügymin. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv., a szoc. parl. csop. eln. 1963 min. elnökh. 1946 a Szoc. P. eln., 1949–65 főtitk. 1966–69 az egyesült Szoc. P. eln. 1968–69 külügymin. Nközi Lenin-békedíjas (1951). Magy. megj.: *Beszámoló a Varsói Békekongresszuson* (1950); *Új barátságok felé* (1952).

NENNING, Günther (1921) – osztrák publicista. Tanulmányait a bécsi újságíróisk.-ban és a grazi egy.-en folytatja. Újságírói pályafutását a grazi *Neue Zeit*nél kezdi. 1958– a *Forum* főszerk. 1960– az Osztrák Újságírószöv. eln.

NERUDA, Pablo (1904) (eredeti neve: Neftali Ricardo Reyes), chilei költő. A chilei egy.-en végzi tanulmányait. 1939 követségi titk. Mexikóban, 1940–42 nagykövet, 1945 szenátor. A Chilei KP t. 1948–52 emigrációban él. 1950– a BVT t., 1959– a Chilei Írószöv. eln. 1953 Lenin-békedíjat kap. Korunk spanyol nyelvű költészetének kimagasló alakja. Kezdetben szimbolista, majd szürrealista, végül realista vonalon halad. Magy. megj. művei: *Amerika 1948* (három költemény 1949), *Ébredj favágó* (elbeszélő költemény 1951), *A szőlők és a szél* (versek 1954), *Elemi ódák* (1961), *Száz szerelmes szonett* (1962), *Válogatott versek* (1969) továbbá antológiákban és folyóiratokban versei és versciklusai.

NERVI, Pier Luigi (1891) – olasz építész és szakíró. Tanulmányait Bolognában végzi. 1946– a római egy.-en a konstrukciós technika és az építészeti technológia prof. Főleg a statikai erőegyensúly problémái foglalkoztatják. A térben hajlított szerkezetek megoldásával forradalmasítja a modern építészetet. Az ő tervei alapján készül az 1948–49-es torinói kiállítás hatalmas csarnoka, a párizsi UNESCO székház (másokkal együtt), a római Palazzo dello sport. Európai és amerikai tud. és műv. ak.-k és társ.-ok t., egy.-ek díszdr.-a, különböző díjak és kitüntetések tulajdonosa.

NESHEIM, Asbjörn Skogstad (1906) – norvég nyelvész. Az oslói egy.-en finnugor nyelvet tanul, majd Helsinkiben és Turkuban folytatja tanulmányait. 1929– az Összehasonlító Kultúrtört. Kut. int. munkatársa. 1951– a Norvég Néprajzi Múzeum munkatársa, majd oszt. vez. 1954– az oslói egy. tanára, 1959– prof. 1947– a Finn Irod. Társ. lev. t., a Norvég Tud. Ak., a Kalevala Társ. és más külföldi egyes.-ek t. Számos, főleg a lappok és a lappföldi finnek életével és nyelvével, valamint a finnugor nyelvvel foglalkozó cikket és tanulmányt ír.

NESIN, Aziz (1915) – török reg.- és drámaíró. Kat. ak.-t végez, 2 évig képzőműv. ak.-ra is jár. Tiszt 1944-ig. 1938– ír verseket, 1945– a *Tan* c. folyóiratnál glosszaíró. Később a legkülönbözőbb foglalkozásokat űzi (könyvelő, újságárus, fényképész stb.). A török humoros irod. legnagyobb alakja. Magy. megj. művei: *Szabály az szabály* (humoreszkek 1960), *Fordítások és ferdítések* (elb.-ek 1965).

NESZTOROV, Kiril (1912) – bolgár politikus. 1940– az Ifjúmunkásszöv. t. 1944– KP t. 1948– a Bolgár Nemzeti Bankban dolgozik, kezdetben tan.-os, később ig. 1950– a min. tan.-ban a pénzügyi tanácsadó csop. vez.; pénzügymin. h. 1959– a Bolgár Nemzeti Bank eln. 1966– a KEB t.

NETO, Antonio Agostinho (1922) – angolai politikus. A főisk.-t Luandában végzi. 1944–47 az angolai egészségügyi szerv.-ben dolgozik, majd orvosi egy.-et végez Portugáliában. Tevékenyen részt vesz a portugáliai ifj. mozg.-ban. Többször bebörtönzik. Egyik alapítója a Gyarmatosításellenes Mozg.-nak (MAC), amely Lisszabonból irányítja a portugál gyarmatok ellenállási mozg.-át. 1959–60 orvos Angolában. 1960 letartóztatják és deportálják, de 1962 megszökik. Angola Felszabadításának Demokratikus Frontja (FDLA), az angolai felszabadító mozg. népi szárnyának eln.

NETO, Delfim Antônio (1928) – brazil közgazdász és politikus. Fiatal korában a hads.-ben szolgál, majd közgazdász képesítést szerez, ma a legismertebb brazil közgazdászok egyike. 1967 márc.– pénzügymin. Több közgazd. témájú könyv szerzője.

NEUGEBAUER Tibor (1904) – elméleti fizikus. A bp.-i egy.-en tanul. 1930–40 uo. tanársegéd, 1935– egy. magántanár. 1941–48 a Bp.-i Műszaki Egy. könyvtárában dolgozik. 1949– az ELTE elméleti fizikai tanszék docense, 1952– uo. egy. tanár. A fizikai tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1950). Molekulafizikával, a szilárd testek fizikájával, optikával és biofizikával foglalkozik. Több mint 100 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

NEUMAN, Tony (1902) – luxemburgi nagytőkés. Az egyik legnagyobb luxemburgi ipari tőkés, az ARBED, az ország legjelentősebb kohászati váll. eln., s több más nehézipari váll. eln., ill. ig.

NEUMANN, Alfred (1909) – német (NDK) politikus. Asztalos, 1929– KP t. 1936–38 Spanyolo.-ban részt vesz a fasizmus elleni harcban; Franciao.-ban internálják, majd kiadják a német fasisztáknak, akik bebörtönzik. 1945– párt- és áll. munkakörökben dolgozik. 1953–56 a Berlin ker. pártvez.-ség első titk. 1954– a Népi Kamara t., az NSZEP KB t. 1954–58 a PB pótt. 1958– t. 1961–65 min. 1965– a min. tan. elnökh., anyaggazd. min.

NEUMANN, Bernhard Hermann (1909) – német származású ausztráliai matematikus. Freiburgban, Berlinben és Cambridge-ben tanul. 1937–40 a cardiffi egy.-en, a II. vh. után a hulli egy.-en ad elő. 1948–61 a manchesteri egy.-en tanít. Közben több egy.-en vendégprof., 1962– a canberrai egy.-en a mat. tanszékvez. prof. Kutatási ter.-e az absztrakt algebra, elsősorban a csop.-elmélet.

NEUMANN, Robert (1897) – Svájcban élő osztrák író. Egy. tanulmányait Bécsben végzi. Első könyvei nem aratnak sikert, de később felfedezik utolérhetetlen parodizáló képességét. 1933 könyveit elégetik. 1934 a fasizmus elől Angliába emigrál. II. vh. utáni művei főként a hitleri fasizmus idején játszódnak. 1958– Svájcban él. A Nközi Pen Club aleln., az Osztrák Pen díszeln. A Hamburgi Műv. Ak. t. Magy. *Olympia* c. reg. jelenik meg (1964).

NEUTRA, Richard Joseph (1892) – osztrák származású amerikai építész és szakíró. A bécsi műszaki főisk.-n a világhírű A. Loos tanítványaként szerzi építészmérnöki diplomáját. Svájcban, majd Berlinben, 1923– az USA-ban dolgozik. 1926– Los Angelesben él, ahol mint a „kaliforniai isk." megteremtője világhírnévre tesz szert. A modern építészet kiváló képv., a CIAM (a modern építészet nközi kongresszusa) t., több amerikai egy prof., számos várostervezési biz. eln. Lakóházai, nyaralói a modern luxusépítészet kiemelkedő alkotásai.

NEVANLINNA (1906-ig Neovius), Rolf Herman (1895) – finn matematikus. Középisk. tanárként kezdi pályafutását. 1922–26 a helsinki egy.-en tanít, 1926–47 uo. prof. Párhuzamosan a Salama Biztosítótárs. matematikusa. Meghívott prof. a zürichi, majd a göttingeni egy.-en. 1926– a Finn Tud. és Műv. Ak. t. és 1948– a Finn Ak. t. 1949–62 Zürichben és az USA-ban tanít. 1959–62 a Nközi Mat. Szöv. eln. Szakfolyóiratok szerk.-ségi t. Több tud. mű szerzője. Számos egy. díszdr.-a. Komplex-változós függvényekkel, funkcionálanalízissel és differenciálegyenletekkel foglalkozik.

NE VIN (Maung Su Maung) (1911) – burmai politikus, tábornok. A ranguni egy.-en tanul. 1945 a szövetségesekkel harcol a japán fasiszták ellen. 1948 vezérőrnagy, a vezérkari főnök h., 1949–50 min. elnökh. 1956 tábornok. 1958–60 min. eln. és hadügymin. 1960 vezérkari főnök. 1962 magához ragadja a hatalmat, feloszlatja a parl.-et. 1962– közt. eln., min. eln., hadügy-, pénzügy, tervezési és igazságügymin. 1963 lemond a pénzügyi és az igazságügyi tárcáról. A Forr. Tan. eln. 1962 megalapítja a Burmai Szoc. Program P.-ját.

NEWBIGIN, Lesslie (1909) – angol evangélikus misszionárius. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1931–33 Glasgow-ban a keresztény diákok mozg.-nak titk. 1936–39 az indiai Madraszban a skót egyház misszionáriusa. 1939–46 Kancsipuramban misszionárius. 1947–50 a D-indiai egyház püspöke Madurában. 1959–61 a Nközi Misszionárius Tan. főtitk. 1961–65 az Egyházak Világtan. főtitkárh. 1965– madraszi püspök.

NEWCOMB, Theodore (1903) – amerikai pszichológus. 1924 doktorál, 1929– tanít előbb a Western Reserve Egy.-en, majd Beningtonban és Michiganben. 1941– egy. tanár. A *Psychological Review* szerk. Szociálpszichológiával foglalkozik, munkásságát a kísérleti társad. pszichológiának, a személyiség és a társad. vizsgálatának, attitűdkutatásnak szenteli.

NEWELL, Homer Edward (1915) – amerikai fizikus. 1937–40 a Wisconsin Egy. asszisztense. 1940–44 tanársegéd a marylandi egy.-en. 1944–55 elméleti fizikával, űrszondákkal, asztrofizikával, légköri kutatásokkal foglalkozik. 1955–58 a hajózási kut. labor.-ban dolgozik. 1958–60 a Vanguard mesterséges bolygók kilövése programjának koordinátora, az űrkutatás ig. h., az Orsz. Légi- és Űrhajózási Igazgatás ig. 1960–62 az Űrrepülést Programozó Min. oszt. vez. 1962– az Űrtud. Hiv. ig. Szakter.-e az űrkutatás és alkalmazása.

NEWERLY, Igor (I. Abramov) (1903) – lengyel író, pedagógus. 1915–23 Oroszo.-ban tartózkodik. 1926– Janusz Korczak titkára, és az általa vezetett árvaházban nevelő. 1932–39 Korczak utódaként a *Mały Przegląd* c. folyóirat szerk. 1943–45 német koncentrációs táborokban sínylődik. 1952 áll. irod. díjjal tüntetik ki. Magy. megj. művei: *Egy boldog élet. Cellulóz-gyári emlék* (reg. 1953, 1955, 1958, 1962), *Visszanyert emberek szigete* (tört. elb. 1952), *A puszták fia* (reg. 1955).

NEWMAN, Paul (1925) – amerikai színész, filmszínész. A Yale Egy. drámai fakultásán, majd Kazan és Strasberg híres stúdiójában tanul. New York-i színházakban és a tv-ben szerepel. Az 50-es évek óta filmezik. 3 ízben kapja a legjobb alakítás díját. F. f.: *Piknik* (1953), *Az ifjúság édes madara* (1959), *Az ezüst kehely* (1955), *Hosszú forró nyár* (1957), *Macska a forró háztetőn* (1958), *Mindenből a legjobbat* (1959), *Paris Blues* (1961), *A merénylet* (1964), *Bilincs és mosoly* stb.

NEY Tibor (1906) – hegedűművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1924–27 a M. Áll. Operaház t. 1927–34 Norvégiában, Németo.-ban és Indonéziában szerepel. 1936– a M. Rádió zenekarának t., 1938– koncertmestere. 1948 megalapítja a M. Vonóstriót (Ney-trió). 1959– a Zeneműv. Főisk. hegedűtanára. Szólistaként és vonóstrióval sokat vendégszerepel külföldön. Több új magy. hegedű-versenyművet mutat be. Érdemes művész (1967).

NEZVÁL Ferenc (1909) – az MSZMP KB t. Cipészsegéd, 1925– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1928– párttag. Az ifjúmunkásmozg.-ban dolgozik, 1931 a KIMSZ KB t. 1929 két és félévi börtönre ítélik. 1934 ismét letartóztatják, majd rendőri felügyelet alá helyezik. 1944 ápr. internálják, megszökik és a felszabadulásig illeg.-ban él. 1945–48 az MKP bp.-i III., majd XIII. ker. biz. titk. 1949–54 Bp. alpolgármestere, majd a Főv. Tan. VB elnökh. 1950–55 az ELTE jogi karán tanul. 1954–56 a város- és községgazd. min. első h. 1956–57 az Igazságügymin. korm. mb.-ja. 1957–67 igazságügymin. (nyug.) 1956– az MSZMP KB t. 1957–62 a KEB t. 1949– országgy. képv. (Zala m.)

NGUABI, Marien (1938) – kongói (Brazzaville) közt. eln. Parasztszármazású. 1960– kat. kiképzést kap, Franciao.-ban elvégzi a Saint Cyr-i kat. ak.-t. 1963 visszatér hazájába és különböző kat. beosztásokban szolgál. 1965–66 a kongói szárazföldi csapatok par., s az uralkodó Nemzeti Forr. Mozg. KB t. Ellentétbe kerül a kormánnyal, ezért megfosztják tisztségeitől, s visszahelyezik korábbi állomáshelyére. 1968 a hads. támogatásával felkel Massemba-Débat ellen, s átveszi a hatalmat.

NGUGI, James (1938) – kenyai író, tanár. Az ugandai Makerere kollégiumban szerez tanári diplomát, jelenleg ott egy. tanár, a *Zuka* c. irod. folyóirat szerk. Reg.-ei az afrikai tradíciók világát keltik életre nagy művészi erővel; angol nyelven ír.

NGUYEN CAO KY (1930) – D-vietnami politikus. Hanoiban végzi el a tisztiisk.-t. 1954 Marokkóban, majd D-Vietnamban szolgál, később tábornoki rangban egy Saigon melletti repülőtér par. 6 hónapig tanul az USA alabamai légipar.-ság isk.-n. 1965–67 min. eln., az amerikai imperialisták készséges eszköze. 1968– a bábrezsim aleln. 1968– az amerikai–vietnami párizsi tárgyalásokon a D-Vietnami küldöttség szakértője.

NGUYEN CHI THANH (1914) – vietnami (VDK) politikus, tábornok. 1934 bekapcsolódik a forr. mozg.-ba, 1937– az Indokínai KP t. 1938 tartományi párttitk. 1939 letartóztatják, 1941 megszökik, 1943–46 ismét börtönben. 1945– KB t., 1951– PB t., 1960– a KB titk. 1950– a néphads. pol. főcsop. főnöke, 1959– tábornok.

NGUYEN CONG HOAN (1903) – vietnami (VDK) író. Pályafutását vidéki tanítóként kezdi. A modern vietnami próza doyenje, irod. munkásságával szolgálja a francia gyarmatosítók elleni függetlenségi küzdelmeket. A következő években írt reg.-eiben is az 1945 aug.-i forr. előtti társad. életet ábrázolja. Magy. *A tiszteletreméltó megyefőnök papucsa* c. novell. kötete jelent meg (1963).

NGUYEN DINH THI (1924) – vietnami (VDK) költő, író. A II. vh. elején, kezdi költői és forr. munkásságát. 1942 a francia gyarmatosítók bebörtönzik. 1943 a *Van hoa Cuu Quoc* (Kult. Dolgozók Szöv. a Haza Védelmére) szerv. egyik kezdeményezője. 1946–54 a néphads.-ben pol. biztos. 1957– az újjászervezett Vietnami Írószöv. főtitk. Magy. *A víz meg a hal* (1956) és a *Madárszárnyakon* (1967) c. antológiákban jelennek meg versei.

NGUYEN DUY TRINH (1910) – vietnami (VDK) politikus, min. elnökh. és külügymin. 1926 bekapcsolódik a forr. mozg.-ba. 1929 másfél évi börtönre ítélik. 1930– az Indokínai KP t. 1931 13 évi kényszermunkára ítélik; 1936–41 a Paulo Condor-i erődbörtön foglyainak párttitk. 1945 Vinh és Hué városokban szervezi a felkelést. Az aug. forr. győzelme után a Közép-vietnami Közig. Tan. eln. Az ellenállás éveiben Közép-Vietnamban működik. 1951– a Vietnami Dolgozók P.-ja KB t. 1956– a PB t. 1958 a Tervhiv. vez. 1960– min. elnökh., 1964– külügymin. is.

NGUYEN HUU THO (1910) – D-vietnami politikus. Párizsban tanul jogot, évekig ügyvéd Saigonban, a gyarmati uralom elleni szervezkedéssel vádolt hazafiak leghíresebb védője. 1950 bebörtönzik, mint az értelmiségi és diákmozg. egyik vez.-jét. Az 1954-es genfi egyezmény után az egyezmény betartásának ellenőrzésére hivatott Saigon-Cholon Békemozg. egyik szerv. és vez. Újra bebörtönzik, 1961 megszökik és a felszabadított ter.-ekre megy. A DNFF KB elnökségének eln.

NGUYEN KHANH (1927) – D-vietnami politikus. A dalati kat. ak.-n, majd a párizsi vezérkari isk.-n tanul, az USA-ban is végez tanfolyamot. 1963 nov. részt vesz a Ngo Dinh Diem elleni puccsban, utána a saigoni rezsim fegyveres erőinek főpar., dandártábornok. 1964 jan.–aug. min. eln., 1965 jan.–febr. ismét hatalmon, utána leváltják főpar.-i funkciójából is. Azóta a saigoni rezsim utazó nagykövete.

NGUYEN THI BINH (1927) – D-vietnami politikusnő. Diákkorától részt vesz a haladó mozg.-akban. 1950 a Haladó Nők Szöv. egyik vez. 1951–54 börtönben. Kiszabadulása után a felszabadított ter.-ekre megy. A DNFF KB t., több delegációt vezet külföldre. 1968– a DNFF képv. a párizsi tárgyalásokon. 1969– az ideigl. forr. korm. külügymin.

NGUYEN THI DINH (1920) – D-vietnami politikusnő. 17 éves kora óta részt vesz a forr. mozg.-ban. 1940 a gyarmatosítók három és fél évre börtönbe vetik. Kiszabadulása után vez. szerepet játszik a francia gyarmatosítók elleni felszabadítási háborúban. Ben Tre tartományban a forr. biz. titk., később a D-vietnami Nők Felszabadítási Szöv. eln., a DNFF KB elnökségének t. 1968 Lenin-békedíjat kap.

NGUYEN VAN HIEU (1922) – D-vietnami politikus, egy. tanár. Kezdettől részt vesz a francia, majd az amerikai gyarmatosítók elleni harcban. 1958 D-Vietnam felszabadított ter.-én működik. A DNFF prágai és berlini irodájának vez.-jeként igen sokat tesz a D-vietnami nép iránti szolidaritási mozg.-k előmozdításáért.

NGUYEN VAN THIEU (1923) – D-vietnami politikus. Elvégzi a huéi kat. ak.-t, 1947 belép a francia gyarmati hads.-be, 1960–62 a saigoni rezsim hads.-ében az 1. gyalogos hadoszt. par., 1962–64 az 5. hadoszt. par. 1964–65 min. elnökh. és hadügymin. 1965 jún.– a Nemzetvezetési Biz. elnökeként az államfői funkciót gyakorolja. Az amerikai imp. D-vietnami agressziójának kiszolgálója.

NGUYEN VAN VINH – vietnami (VDK) politikus. Tábornok, a vietnami néphads. vezérkari főnök h., neves kat. szakíró, az Újraegyesítési Biz. eln.

NIARKHOSZ, Sztavrosz (1909) – görög nagytőkés. Jogot tanul az athéni egy.-en. Kezdetben családja malomipari, később tengerhajózási vállalkozásaival foglalkozik. 1939 saját hajózási irodát alapít. 1941–45 a görög haditengerészet szolgálatában. 1956 megalapítja a Szkaramangai Görög Hajóépítő Üzemet. 1965 mintegy 2 és félmillió tonna hajótér tulajdonosa. Keresk. flottája főleg tankhajókból áll.

NICHOLSON, Ben (1894) – angol festő. Apja Sir William N. is neves festő volt. Ben N. az egyik legismertebb angol absztrakt festő. Különösen a geometriai formák inspirálják. Számos kiállításon mutatja be műveit Európában, Amerikában, Ázsiában. 1952 elnyeri a Carnegie nközi kiállítás nagydíját, 1954 a Velencei Biennale Ulissi-díját, 1955 a tokiói korm. díját, 1956 a luganói nközi kiállítás nagydíját és a Guggenheim-díjat, 1957 a São Paulo-i Biennale nagydíját.

NICOLAU, Ştefan Gh. (1874) – román orvos. A bukaresti egy. dermato-venerológus prof. A Román Ak. t. A bőr tbc-t, a leprát, a gombás bőrmegbetegedéseket stb. kutatja. A legtöbb figyelmet a szifilisz gyógyítására fordítja. Áll.-díjas. Magy. megj. könyve: *Az ember láthatatlan ellenségei és barátai* (1952).

NICOLESCU, Miron (1903) – román matematikus. A bukaresti és a párizsi egy.-en tanul. A bukaresti egy. prof., a Román Ak. bukaresti Mat. Int. ig. A differenciál- és integrálszámítás és a funkcionálanalízis specialistája. A Román Ak. t., majd 1966– eln. Kiváló tudós, Áll.-díjas. A *Matematikai analízis kézikönyvé*nek (2 köt. 1963, 1964) társszerzője.

NICULESCU-MIZIL, Paul (1923) – román politikus. Felsőfokú keresk. és ipari ak.-t végez. Az illeg. évei alatt részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945– KP t. 1945–63 különböző funkciókat tölt be a Stefan Gheorghiu Pártfőisk.-n, ugyanezekben az években társ. tud. prof. a pártfőisk.-n és a bukaresti egy.-en. 1953– a KB apparátusában dolgozik, 1955– KB t., 1965– KB titk., s a KB VB és 1966– az Állandó Elnökség t. 1957– a Nemzetgy. t.

NIE Zsung-csen (1899) – kínai politikus, kat. vez. Parasztcsaládból származik. 1920 Franciao.-ba megy, itt lép be a Kínai KP-ba. Moszkvában a K-i Népek Dolgozóinak Egy.-én, majd a Vörös Hads. Ak.-ján tanul. Hazatérése után a Huangpu Kat. Ak.-n tanít. Részt vesz az É.-i Hadjáratban, a Hosszú Menetelésben, a japánellenes háborúban. 1945– KB t. 1949 után egy ideig a felszabadító hads. mb. vezérkari főnöke. A Honv. Biz. aleln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1955– marsall. 1956 min. elnökh. 1958– a min. tan. tud. és technikai biz. vez., a nukleáris és rakétaprogram irányítója, majd a tud. és kutatási ügyek min. 1966–69 PB t.

NIEBUHR, Reinhold (1892) – amerikai protestáns teológus. A Yale Egy.-en végez. Detroitban lelkész, 1928–30 a New York-i Union Teológiai Szeminárium etika-adjunktusa, 1930–60 prof. A *Christianity and Crisis* szerk., Polg. liberális nézeteket vall, a szocialistákkal működött együtt. Az amerikai protestantizmus egzisztencializált irányzatának legnevesebb képv.

NIELSEN, Asta (1881) – dán filmszínésznő. A némafilmek nagy sztárja. A Dán Kir. Színház színiisk.-ban tanul. 1902–10 különböző dán és norvég színházaknál dolgozik. 1910– szerepel filmeken. Évekig Berlinben filmezik. 1937– hazájában él. 1961 a német filmgyártás tiszteletdíjával, 1963 aranyéremmel jutalmazzák.

NIELSEN, Sivert Andreas (1916) – norvég diplomata. Jogi diplomát szerez, majd a Norvég Bank tisztv. 1941–45 német fogságban, majd 1946–48 az ENSZ Titk.-ság pol. oszt.-án. dolgozik 1948–50 Norvégia washingtoni nagykövetségének titk. 1950–51 a Hadügymin. oszt. vez. 1952–58 hadügyi államtitk. 1958–66 Norvégia ENSZ-delegátusa. 1949–58 részt vesz a NATO előkészítő munkálataiban, majd a min. tan. munkájában. 1963–64 Norvégia képv. a BT-ben.

NIELSEN, Thomas Schiermer (1917) – dán szaksz. vez. 1934–41 különböző szoc. dem. ifj. szerv.-ek eln., 1941–47 az SZDP koppenhágai szerv. VB t. 1947–55 a formázók szaksz. elnökségi t., 1951–55 eln. 1955– az LO (Együttműködő Szaksz. Szöv.-ek Orsz. Szerv.) titk. és elnökségi t., 1967– az LO eln. 1958–62 a gladsaxei tan. t. és a szoc. dem. csop. eln., 1966– a ballerupi tan. t.

NIEMEYER, Oscar Soares Filho (1907) – brazil építész. A brazil építészeti főisk.-t végzi el, majd kapcsolatba kerül Le Corbusier-vel, aki erősen hatott stílusára. A mai modern építészet világhírű, nagyhatású mestere. Bejárja az egész világot az USA-tól Ghanáig és Izraelig, s mindenütt több kiemelkedő építészeti alkotás fűződik nevéhez. Legjelentősebb alkotásai az új brazil főváros, Brasília fő hivatali épületei (az eln. palota, a kongresszus épülete), Rio de Janeiróban a Művelődésügyi Min. épülete stb. Haladó nézeteket vall, közismert békeharcos, komm. 1963 Nközi Lenin-békedíjat kap.

NIEMÖLLER, Martin (1892) – német (NSZK) teológus. Az I. vh.-ban tengeralattjáró par. majd teológiát tanul a münsteri egy.-en. 1924–31 a Belső Missziós Szöv. vesztfáliai ügyv. 1931–37 Berlin-Dahlemben lelkész, megalapítja a faisztaellenes lelkészbiz.-ot és a Hitvalló Egyházat. 1937–45 náciellenes magatartásáért a sachsenhauseni és a dachaui koncentrációs táborban raboskodik. 1945–56 a Német Ev. Egyház Hessen–nassaui Tan. t. és az egyházi külügyi hiv. vez. Frankfurt am Mainban. 1947–64 a hessen–nassaui ev. egyházközség eln. és a Német Keresztyén Egyházak Munkaközösségének eln. A Német Béketárs. eln. 1961– az EVT egyik eln. Nközi Lenin-békedíjas (1967).

NIJALINGAPPA Siddavanahalli (1902) – indiai politikus, az INC eln. Jogi diplomát szerez. 1926-ig a majszuri Legf. B.-on dolgozik. Már fiatal korában részt vesz az indiai függetlenségi mozg.-ban. 1939 bíróság elé állítják és elítélik, eltiltják az ügyvédi gyakorlattól. A függetlenség elnyerése óta az INC különböző vez. szerveiben dolgozik, 1962–67 Majszur áll. főmin. 1967– az INC eln.

NIKAIDO, Szuszumu (1909) – japán politikus. A California Egy.-en tanul. Munkaügyi min. h., majd a Külügymin. Tájékoztató Irodájának munkatársa. A Liberális Dem. P. t. Több alkalommal parl. képv. 1967 mint állammin. a japán atomenergia ügyek ig.

NIKEZIĆ, Marko (1921) – jugoszláv politikus. A belgrádi műszaki egy. hallgatója. 1939– KP t. 1941 csatlakozik az ellenállási mozg.-hoz, részt vesz a fegyveres harcban. 1945 után a belgrádi Fővárosi Tan. VB titk., majd elnökh., a JKSZ belgrádi biz. titk., képv. 1953– diplomáciai szolgálatban: nagykövet Kairóban, Prágában és Washingtonban. 1962–65 külügyi államtitkárh., majd 1965–68 dec. államtitk. (külügymin.) 1958– a JKSZ KB t., a Szerb Komm. Szöv eln.

NIKOLOV, Nikola (1925) – bolgár operaénekes. Hazájában, majd Moszkvában tanul énekelni; tenor. Vendégszerepel a SZU-ban, az USA-ban, Angliában és más európai országokban. Kétszeres Dimitrov-díjas (1951, 1959), Érdemes művész (1962).

NILSSON, H. Torsten (1905) – svéd külügymin. Népfőisk.-t végez. 1922–29 kőműves; 1927–44 az SZDP ifj. szerv.-ében tölt be különféle vez. funkciókat. 1945–51 közlek. min., 1951–57 honv. min., 1957–62 a szociális ügyek min., 1962– külügymin. Az SZDP VB t. 1941– képv.

NILSSON (Niklasson), Märta Birgit (1918) – svéd énekesnő. Zeneműv. főisk.-t végez, 1946 debütál; szoprán. 1948– a stockholmi operánál énekel. A világ legjelentősebb operáinak vendégművésze. A M. Áll. Operaházban is szerepel. A Bayreuthi Ünnepi Játékok állandó t. 1955 „udvari énekes" címet kap. 1960– a Svéd Zeneműv. Ak. t.

NIRENBERG, Marshall Warren (1927) – amerikai biokémikus. Zoológiát és biokémiát tanul a Florida és Michigan áll.-i egy.-eken. 1960– az Orsz. Egészségügyi Int. t.; kut. biokémikus. 1962– az Orsz. Szívint.-ben dolgozik, a proteinszintézis mechanizmusával, örökléstani kérdésekkel, a makromolekulák szintézisének rendszeres mechanizmusával foglalkozik. 1968 Nobel-díjat kap a genetikai kódnak a fehérjeszintézisben betöltött funkcióját elemző kutatásaiért.

NISIO, Szueiro (1891) – japán munkásmozg. vez. Oszakában munkás. 1915 bekapcsolódik a munkásmozg.-ba és részt vesz a Juaikai (Barátok Társ.) nevű szerv. tevékenységében. Később a Juaikaiból alakult Munkásszöv. aleln. 1947 a szoc. Katajama koalíciós korm.-ban állammin. 1948 az Asida-korm.-ban min. elnökh. 1951 a Japán Szoc. P. kettészakadásakor a jobboldali Szoc. P. vez. Az újraegyesülés (1955) után a szélsőjobboldal kiválik és N. vezetésével megalakul a Dem. Szoc. P.-ja (1959), amelynek jelenleg is eln. 1964 Japán Munkásszöv. néven reformista szaksz. csúcsszervet alapít.

NISSZIM, Izsák (1896) – izraeli főrabbi. 1925 Palesztinába települ. 1955– Izrael választott főrabbija, a Legfőbb Rabbinátus eln.

NIVEN, David (1909) – angol színész. Katonaisk.-t végez, majd Kanadában és az USA-ban különböző foglalkozásokkal próbálkozik. 1934 Hollywoodban statiszta, majd színész. A II. vh. kitörésekor hazatér Angliába és részt vesz a háborúban. Közel 100 filmben játszik főszerepet. A *80 nap alatt a Föld körül* c. filmben nyújtott alakításáért Oscar díjat kap. Rendező és producer is. F. f.: *Rose Marie*, *Hajnali őrjárat*, *Kékszakáll nyolcadik felesége*, *Alipang*, *a fekete szultán*, *Üvöltő* *szelek*, *Diadalmas szerelem*, *A tökéletes házasság*, *Halászlegény frakkban* stb.

NIXON, Richard Milhous (1913) – az USA eln.-e. (1969 óta). Jogot végez. 1937–42 ügyvédi gyakorlatot folytat. 1947–51 képv. (Kalifornia), 1951–53 szenátor. 1948–50 a McCarthy-féle Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Biz. t. 1953–61 az USA aleln. 1960 republikánus elnökjelölt, 1962 Kalifornia republikánus kormányzójelöltje. 1961–68 ügyvédi irodák tulajdonosa.

NIZSALOVSZKY Endre (1894) – jogtudós. A nagyváradi jogak.-n, a debreceni és a berlini egy.-en tanul. 1918–20 b.-on, 1920–30 az Igazságügymin. törvényelőkészítő oszt.-án dolgozik. 1930–34 a debreceni egy., 1934–38 a bp.-i műszaki és közgazd. tud. egy., 1938–57 a bp.-i tud. egy. tanszékvez. tanára (nyug.). 1939– az MTA lev. t., 1954– t. A M. Keresk. Kamara mellett működő nközi választott b. t. A polg. jog, a családi jog, a polg. eljárási jog, a nközi magánjog, a római jog és a jogtört. problémáival foglalkozik. F. m.: *Korlátolt dologi jogok* (1942), *A magyar állampolgárok magánjogai a békeszerződésben* (1947), *Kötelmi jog* Ált. rész (1949), *Magyar családi jog* (1949), *Magyar polgári jog* Ált. rész (1950), *A család jogi rendjének alapjai* (1963), *La protection des artistes exécutants* (1964), *Az öröklési viszonosság és devizajog* (1966). *Order of the Family* (1968).

NIZSINSZKA, Bronislava (1891) – USA-ban élő orosz származású koreográfus, táncped. A pétervári balettint.-ben tanul. 1909–13 és 1921–26 a Gyagilev együttes táncosa és balettmestere. 1920–21 Kijevben saját isk.-t vez., és a ter.-i operaháznál is dolgozik. 1921–51 szinte a világ valamennyi nevezetes opera- és balettszínpadán fellép. 1932–34 Párizsban saját színházát vez. 1938– az USA-ban él és oktat. 1952– a Theatre Ballet ig. Több dráma és zenemű balettszínpadi változatának koreográfiáját készíti el (*Hamlet*, *Egy kiállítás képei*, *Bolero*).

NKOMO, Joshua (1917) – rhodesiai politikus. Natalban és Johannesburgban végzi az egy.-et. 1945–50 az Afrikai Vasutasszöv. szerv. titk. A D-rhodesiai Afrikai Kongresszus egyik vez. Ellenzi Rhodesia és Nyaszaföld szöv.-ét, amikor az mégis létrejön, egy időre visszavonul a pol. életből. 1957 újjászervezi a D-rhodesiai Afrikai Kongresszust, amikor betiltják (1959), a letartóztatás elől Londonba menekül. 1960 nov. hazatér, s megszervezi a Nemzeti Demokrata P.-ot, amelyet szintén betiltanak. 1961– a Zimbabwe Afrikai Népi Szöv. (a Nemzeti Demokrata P. utóda) eln. 1962 a pártot betiltják, N.-t bebörtönzik, majd száműzik.

NKRUMAH, Kwame (1909) – ghanai politikus. 1935– az USA-ban közgazd. tant, szociológiát, teológiát és ped.-t tanul. 1945 Londonba megy. 1945–47 a Ny-afrikai Nemzeti Titkárság főtitk., s egyben a Pánafrikai Kongresszus titk. 1947 hazatér, s az Egyesült Aranyparti Szöv. (UGCC) főtitk. 1948 letartóztatják. 1949 megalakítja a Népi Konvenció Pártot (CPP), amely teljes és azonnali függetlenséget követel. 1950 a gyarmati hatóságok újra letartóztatják. Az 1951 febr.-i ált. választásokon pártja elsöprő győzelmet arat. Szabadlábra helyezik és korm.-alakításra kérik fel, 1951–60 min. eln. Aranypart Ghana néven függetlenné válása után közt. eln. 1966 febr. külföldről pénzelt ellenfelei távollétében megbuktatják. 1966 márc. Sékou Touré Guinea társelnökévé nyilvánítja. 1961 Nközi Lenin-békedíjjal tüntetik ki.

NOEL-BAKER, Philip John (1889) – angol politikus. Cambridge-ben, Münchenben és a Sorbonne-on végzi tanulmányait. 1929-ig tanár, majd ez évtől rövid megszakításokkal munkáspárti képv. Részt vesz az 1919–20. évi párizsi békekonferencián, a Népszöv. munkájában, majd az 1930–32. évi genfi leszerelési konferencián. Több ízben államtitk. 1946–47 légügyi, 1947–50 a nemzetközösségi ügyek min. 1950–51 fűtőanyag és energiaügyi min. 1964– a Munkáspárt parl. külügyi csop. eln. Számos műve jelenik meg, főleg a leszerelés kérdéseiről. 1959 Nobel-békedíjat kap. Az angol orsz. vietnami szolidaritási biz. eln.

NOFAL, Szajed (1910) – egyiptomi politikus. A kairói egy.-en végez, a műv. tört. dr.-a. 1935–38 az *Al Siyassa* c. folyóirat irod. rovatvez., később oszt. vez. az Oktatásügyi Min.-ban; a felsőház törvényhozási részlegének vez.; egy. prof. Kairóban. Az Arab Liga pol. oszt. vez., 1960– főtitkárh.

NÓGRÁDI Sándor (1894) – az MSZMP KB t. Vasmunkás, 1918– párttag. 1919 a Tanácsközt. bukása után emigrál, Csehszlovákiában él, 1922–23 a Csehszlovák Komm. Ifj. Szöv. titk. Később Romániában, majd Franciao.-ban végez pártmunkát, a Komintern munkatársa, 1926–28 a moszkvai Lenin Isk.-n tanul. 1944 a KMP Külföldi Biz. megbízásából partizánegységet szervez Magyaro.-on, csop.-ja Salgótarján környékén harcol. 1945–49 az MKP É-magyaro.-i ter. biz. titk., iparügyi, majd min. elnökségi államtitk. 1949–56 a néphads. pol. főcsop. főnöke, altábornagy, majd vezérezredes. 1945–56 az MKP, majd az MDP KV t. 1956 a KV agit. prop. oszt. vez. 1957–60 Magyaro. pekingi és hanoi nagykövete. 1957– az MSZMP KB t. 1959–67 a KEB eln. (nyug.). 1964–67 az Eln. Tan. t. 1945–67 országgy. képv. F. m.: *Emlékeimből* (1962), *Új történet kezdődött* (1966).

NOGUEIRA, Alberto Franco (1918) – portugál külügymin. A lisszaboni egy.-en jogot végez. 1943– a Külügymin. szolgálatában. 1946–51 követségi tan.-os, majd ügyvivő a tokiói követségen. 1955–58 londoni főkonzul, 1961– külügymin.

NOLL, Dieter (1927) – német (NDK) író. A II. vh.-ban kat. szolgálatra kényszerítik, amerikai hadifogságba kerül. 1946 belép a KP-ba. Jénában germanisztikát, műv. tört.-et és filozófiát tanul. 1950 Berlinben újságíró, majd író. Nemzeti-díjas (1963). Reg.-eiben és más írásaiban a szoc. építésének problémái, a hitleristák háborújának a német népre gyakorolt lelki és szellemi hatása foglalkoztatja.

NOMA, Hirosi (1915) – japán reg. író. A kjotói egy. francia irod. szakát végzi. Hamar kapcsolatba kerül baloldali irod. körökkel. Általuk megismerkedik Marx tanításaival és a francia szimbolikusokkal. 1941 behívják kat.-nak, de 1943 felforgató tevékenység vádjával bebörtönzik és csak 1944 végén szabadul. Prózai művekkel a háború után jelentkezik, elsősorban társad. témákat dolgoz fel. Magy. megj. művei: *Légüres övezet* (reg. 1952), *Az én tornyom nem dőlt le...* (önéletrajzi reg. 1963), *Az összeomlás érzése* (elb. a *Modern japán elbeszélők* c. antológiában).

NOMAN, Ahmed Mohammed (1910) – jemeni politikus. A törzsi politikusok egyik legtekintélyesebbje. 1948–62 többször börtönben az imám elleni összeesküvésekben való részvételért. A közt. átalakulás (1962 szept.) után a VT, a sejkek tan.-ának t., majd aleln. 1965 ápr.–aug. min. eln. Nézeteltérései vannak Szalal elnökkel, 1966 kairói emigrációban. Az 1967 nov. államcsíny után a 3 tagú közt. tan. t., ill. a D-jemeni ügyek (Aden és a D-arab Föderáció) min., majd tájékoztatásügyi min.

NONO, Luigi (1924) – olasz zeneszerző. Padovában tanul Malipierónál, majd Bruno Madernánál. A legmodernebb irányzat egyik kiemelkedő egyénisége. A tizenkétfokúság és a punktuális szerkesztés képv. F. m.: *Epitaphium* (mártír ellenállók búcsúleveleiből összeállított szövegre, García Lorca emlékére), *Canto Sospeso* (1956), *Intolleranza* (opera 1961).

NORDAL, Sigurdur (1886) – izlandi irod. történész és filológus. 1918– a reykjavíki egy. prof. A régi és az újabb izlandi irod.-mal foglalkozó művei jelennek meg. A modern izlandi irod. tört. megalapítója. Elb.-ket és színműveket is ír.

NORDAHL, Konrad Mathias (1897) – norvég szaksz. vez. Különböző szakisk.-kban, majd az angol Woodbroke College-ben tanul. 1922–23 a cserkészmozg.-ban tevékenykedik. 1931–34 a Vas- és Fémmunkások Szöv.-nek eln. 1935–39 a Szaksz.-ek Orsz. Szöv. aleln., 1939– eln. 1948–51 a Norvég Ipari Bank ügyvez. eln., az ECOSOC és az ILO vez.-ségi t. 1947, 1952–54, 1956–57 és 1958 a norvég ENSZ-delegáció t. 1958– parl. képv.

NORDEN, Albert (1904) – német (NDK) politikus. 1918– a Szabad Szoc. Ifj., 1919– a Komm. Ifj. Szöv., 1921– a KP t. 1923– komm. lapok munkatársa, szerk., majd főszerk. A Ruhr-vidék francia megszállása idején antimilitarista tevékenységet folytat. 1923–24, 1927 letartóztatják. 1933–45 emigrációban él Franciao.-ban, Csehszlovákiában, majd az USA-ban. 1945 után főszerk., a Tájékoztatási Hiv. sajtóoszt. vez., a Német Egységbiz. államtitk., a berlini Humboldt Egy. tanára. 1946– az NSZEP t. 1954– a Nemzeti Front Nemzeti Tan. elnökségének t. 1955– az NSZEP KB t., a KB titk., majd PB t., az agit. biz. vez. 1958– a Német Béketan. elnökségének és a BVT Irodájának t., a Népi Kamara t.

NORDENSKIÖLD, Erik O. Edvard (1914) – finn származású svéd szaksz. vez. Bölcsész és jogász szakot végez. 1941–44 az Alk.-ak Közp. Szerv. titk. 1944–60 az Alk.-ak Közp. Szaksz. Szöv. (TCO) első titk., 1961-ig. és eln. Számos áll. és szaksz. biz., nközi biz. t., eln.

NORMANBROCK, lord Norman Craven Brook (1902) – angol áll. tisztségviselő. Oxfordban végez. A Belügymin.-ban dolgozik, lordpecsétőr, majd a Kir. Titkos Tan. eln.-nek titk. 1945–62 a kabinet titk., egyidejűleg 1956–62 a Pénzügymin. titk. is. 1964– a BBC eln., s több nagyváll. ig.

NORODOM Szihanuk herceg (1922) – kambodzsai államfő. Saigonban és Párizsban tanul. 1941 királlyá koronázzák, 1955 lemond a trónról, min. eln. és külügymin. 1960 államfő lesz, aki a tényleges hatalmat gyakorolja. Az ország egyetlen leg. pol. pártja, a Népi Szoc. Közösség szerv. és irányítója. Pol. tevékenységén kívül zeneszerzéssel és filmrendezéssel foglalkozik.

NORRISH, Ronald G. W. (1897) – angol fizikokémikus. Cambridge-ben tanul. Az I. vh.-ban kat. 1925–31 kut. munkát végez és előadó a cambridge-i egy.-en. 1933–36 a Kémiai Társ. és a Faraday Társ. tanácsadója. 1937– Cambridge-ben a kémia tanszék vez. A II. vh. alatt a Hadfelszerelési Min. tanácsadója, 1957–59 a Kir. Kémiai Társ. aleln. 1960–61 a British Association kémiai szekciójának eln. Több tud. társ. t. 1967 Nobel-díjat kap George Porter és Manfred Eigen (NSZK) prof.-okkal megosztva, a kémiai egyensúly rövid energiaimpulzusokkal történő megbontása útján létrehozott gyors kémiai reakciók felderítéséért.

NORSTAD, Lauris (1907) – amerikai vezérezredes. Kat. ak.-t végez. 1930–42 különböző helyeken és beosztásokban a hads. szolgálatában. 1942 a 12. Légi Hads. vezérkari főnökh. Angliában és É-Afrikában. 1943–44 a Földközi-tengeri Szöv. Légierőknél szolgál, 1944–45 a 20. Légi Hads. vezérkari főnöke, 1946–47 a Hadügymin.-ban dolgozik, 1947–50 vezérkari főnökh., 1951–56 az amerikai légierő főpar. Európában, 1956–62 a NATO Fegyveres Erők főpar. Európában. Nyugdíjba vonulása óta nagyváll.-ok ig.

NORTHROP, John Howard (1891) – amerikai biokémikus. A Columbia Egy.-en végez. 1915– a Rockefeller Int.-ben dolgozik. 1949–58 a California Egy. meghívott prof. Fehérjék pepszines emésztésére, valamint kristályos enzimek előállítására vonatkozó kutatásaiért 1946 megosztott kémiai Nobel-díjat kap (W. M. Stanleyvel együtt). Egy.-ek tb. dr.-a, és meghívott előadója.

NOSEK, Jiři (1911) – csehszlovák diplomata. Tanulmányait a prágai közgazd. egy.-en végzi. 1947–61 a csehszlovák delegáció t. valamennyi ENSZ közgyűlési ülésszakon. 1950–53 Csehszlovákia állandó ENSZ-képv. 1951–52 az ECOSOC első, 1954 második aleln. 1953–54 állandó ENSZ-képv. 1952 és 1957 a Közgyűlés Gazdasági és Pénzügyi Főbiz., 1954 a Szociális és Emberi Jogok Biz., 1959 az Adminisztratív és Költségvetési Főbiz. eln. 1955–56 és 1959–61 külügymin. h. 1956–59 nagykövet Indiában és Ceylonban, 1961– az ENSZ konferenciaszerv. hiv. főtitkárh.

NOSSACK, Hans Erich (1901) – német (NSZK) reg., dráma- és esszéíró. 1922-ig filozófiát és jogot tanul Jénában, majd gyári munkás, tisztv., keresk., újságíró. Később belép apja üzletébe, majd egy irod. kiadó tanácsadója. 1956– irod. munkásságának él. Az élet értelmét kut., de valóságos kiutat nem találó író, közel áll a francia egzisztencialistákhoz. Magy. megj. művei: *Az elveszett fivér* (szatirikus reg. 1966) és novellák folyóiratokban.

NOSZAKA, Szandzo (1892) – a Japán KP eln. A tokiói Kejo Egy.-en közgazd.-t tanul. A Juaikai (Barátok Társ.) proletárszerv. t. 1919 Angliába utazik, 1920 belép az akkor megalakuló angol KP-ba. 1921 ált. sztrájk szervezéséért letartóztatják és kiutasítják Angliából. Németo.-ba, majd Moszkvába utazik. Japánba való visszatérése után a Szaksz. Szöv. titk. és közp. lapjának szerk. 1922 a Japán KP megalakulásakor belép a pártba. A KB t. és a szaksz.-ekben dolgozó komm. csop. vez. 1925 más baloldali vez.-kel együtt kizárják a Szaksz. Szöv.-ből. Új szaksz. közp.-ot (Főtan.) hoz létre, megalakítja a Munkás Paraszt P.-ot. A KP illeg. lapjának, a *Szegények Újságjá*nak főszerk. 1928 letartóztatják. 1930 a SZU-ban a Komintern VB-ben dolgozik. 1931–41 a Japán KP képv. a Komintern VB-ben. 1941 Jenanba (Kína) utazik és megalakítja a Japán Felszabadításának Ligáját. 1946 visszatér Japánba, a PB titk. t. és a komm. parl. frakció vez. 1950 a pártot betiltják. N. illeg.-ba kényszerül. 1955 a KP visszanyeri legalitását, N. első titk., majd eln.

NOSZAVAN, Fumi – laoszi politikus. 1959–60 hadügyi államtitk. 1960– tábornok és hadügymin., majd min. elnökh., belügymin., a kult. és népjóléti ügyek min. 1961 min. elnökh., hadügymin. 1962–65 min. elnökh. és pénzügymin. 1965 februárjában az amerikai imp.-k támogatásával jobboldali puccsot szervez a semleges korm. megdöntésére; a puccs meghiúsul, azóta Thaiföldön él.

NOSZKAY Aurél (1900) – sebész-urológus. A bp.-i egy. orvosi karán tanul. 1924–26 a debreceni sebészeti klinikán műtősebészi oklevelet szerez. 1926–34 a bp.-i János Kórház urológiai-sebészeti oszt. segédorvosa, alorvosa, majd adjunktusa. 1934–43 OTBA rendelőint.-i főorvos. 1943– a János Kórház urológiai sebészeti oszt. főorvosa. 1947 egy. magántanár. Az orvostud. dr.-a (1956). 1958– országgy. képv. 1959– az Orvosegészségügyi Dolgozók Szaksz. bp.-i biz. eln. Áll.-díjas (1965). A húgyhólyag és a prosztatarák radikális sebészetével, urológiai plasztikai sebészettel foglalkozik.

NOVAK, Božidar (1925) – jugoszláv újságíró. 1941 csatlakozik a Népfelszabadító Hads.-hez, a KP Hvár ker. biz. és a Jugoszláv Ifj. Szöv. dalmáciai ter. biz. t. 1945 után a *Slobodna Dalmacija* c. lap főszerk., a KP dalmáciai ter. biz. t., a Horvát Komm. Szöv. KB és a JKSZ KB instruktora. A Jugoszláv Újságíró Szöv. eln.

NOVAK, Grga (1888) — jugoszláv történész. A zágrábi, prágai és bécsi egy.-eken folytatja tanulmányait (tört., földrajz, régészet). 1958– a Jugoszláv Tud. és Műv. Ak. eln. (Zágráb).

NOVÁK István (1920) – színész. 1942 kardaloskként kezdi pályáját Szabadkán, majd vidéki segédszínész. 1947– a debreceni Csokonai Színház t. Mint epizódista jellemszerepeket játszik. Jászai-díjas (1960). Érdemes művész (1965). F. sz.: Luka (Gorkij: *Éjjeli menedékhely*), Tiborc (Katona: *Bánk bán*), Peachum (Brecht–Weill: *Koldusopera*), Keszeg András (Shakespeare: *Vízkereszt*), Próbakő (Shakespeare: *Ahogy tetszik*).

NOVAK, Kim (1933) – csehszlovák származású amerikai filmszínésznő. Fotomodellként fedezik fel, s rövid színitanulmányok után 1954– filmezik. Főleg modern drámák fiatal nőalakjait személyesíti meg. F. f.: *Szindbád fiai* (1954), *Harang, könyv és gyertya* (1957), *Szédülés* (1958), *Az utolsó szerelem* (1959).

NOVELLA, Agostino (1905) – olasz politikus. Munkás, szaksz. vez. 1923 a szoc. ifj. mozg. m. titk. 1924 a genovai fémmunkás szaksz. titkárh 1927 letartóztatják, 4 évre ítélik. Kiszabadulása után Franciao.-ba emigrál. A II. vh. idején az Olasz KP vez.-ségi t.-jaként a párt illeg. tevékenységét irányítja Olaszo.-ban. A felszabadulás után a KB, majd a PB t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1957– az Ált. Olasz Munkásszöv. főtitk., korábban titk. 1959–61 az SZVSZ eln. 1958–63 a képv. ház munkaügyi és társad. biztosítási biz. aleln. A *Rassegna Sindicale* és a *Quaderni di rassegna sindicale* c. folyóiratok főszerk.

NOVIKOV, Anatolij Grigorjevics (1896) – szovjet zeneszerző. 1917– foglalkozik zeneszerzéssel. 1921–27 a moszkvai konzervatóriumban tanul. 1920–30 kórusvez. 1936–38 orosz népdalgyűjteményt ad ki 3 kötetben. 1938–49 egy közp. ének- és táncegyüttes vez. h. 1952– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1948), az OSZSZSZK érdemes művésze. Szerzeményei között kantáták, filmzenék, dalok stb. szerepelnek.

NOVIKOV, Ignatyij Trofimovics (1906) – a SZU min. tan. elnökh. Elvégzi a dnyeprodzerzsinszki kohászati főisk.-t, 1932–37 különböző mérnöki és gazd. vez. beosztásokban dolgozik. 1926– SZKP t. 1941–43 az SZKP Szaratov ter. biz. titk. 1943–50 a SZU Villamoserőművek Népbiztossága (1946– Min.) egyik főig.-ság vez. 1950 a gorkiji erőmű építkezés vez. h. 1954 a kremencsugi erőmű építkezés vez. 1958 a villamos erőművek min. h., 1958–62 a SZU energetikai és villamosítási min. 1961– az SZKP KB t. 1962– a SZU min. tan. elnökh., a min. tan. mellett működő Áll. Építésügyi Biz. eln. A SZU Legf. Tan. t.

NOVIKOV, Vlagyimir Nyikolajevics (1906) – a SZU min. tan. elnökh. 1928–41 a honv. iparban dolgozik, technikus, konstruktőr, főmérnök, majd gyárig. 1934 elvégzi a leningrádi kat. műszaki főisk.-t. 1936– SZKP t. 1941–48 a SZU honv. ipari népbizt. h., majd min. h. 1948–54 vez. beosztásban a honv. iparban dolgozik. 1954–55 a SZU honv. ipari min. h. 1955–57 az ált. gépipari min. első h. 1957–58 a leningrádi népgazd. tan. eln. 1958– a SZU Legf. Tan. t. 1958–60 az OSZSZSZK min. tan. első elnökh., majd elnökh., az OSZSZSZK Áll. Tervbiz. eln. 1960–62 a SZU min. tan. elnökh., az Áll. Tervbiz. eln., a SZU képv. a KGST-ben. 1961– az SZKP KB t. 1962– a SZU min. tan. elnöksége mellett működő nközi gazd. kapcsolatok biz. eln., 1962–65 min. rangban. 1965 a SZU Legf. Népgazd. Tan. eln. 1965– a SZU min. tan. elnökh. A SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka Hőse (1942).

NOVOMESKÝ, Ladislav (1904) – szlovák költő. 1919-ig Bp.-en él. 1923– tanár Pozsonyban. 1925–44 különböző szlovák lapok szerk. Az illeg. Szlovák KP KB t. részt vesz a szlovák nemzeti felkelés előkészítésében. 1944– a Szlovák Nemzeti Tan. aleln., 1945–50 a Tan. isk. ügyi és népművelési mb.-ja. 1951 letartóztatják és koholt vád alapján elítélik. 1963– Pozsonyban él és alkot. 1949–50 a Szlovák KP KB t., a Szlovák Nemzeti Tan. t. 1946 a Szlovák Írószöv eln., 1963– a Szlovák Tud. Ak. Irod. tud. Int. munkatársa. 1968– a Slovenská Matica eln. Áll.-díjas. Magy. egy verseskötete jelent meg (1966) és költeményei az *Auróra* c. antológiában, továbbá irod. folyóiratokban.

NOVOSZJOLOV, Jefim Sztyepanovics (1906) – a SZU építő-, útépítő- és kommunális gépipari min. (1965 óta). 1922–38 Sztalino ter. gyáraiban dolgozik, lakatos, majd mérnök. 1925– SZKP t. 1933 elvégzi a harkovi gépipari főisk.-t. 1938–39 a Gépipari Népbiztosság apparátusában dolgozik. 1939–49 különböző gépgyárak főmérnöke, ill. ig. 1949–53 a SZU építő- és útépítő-gépipari min. h., 1954–57 min. 1957–60 a SZU Áll. Tervbiz. nehézgépipari részlegének vez., min. 1960–63 a SZU min. tan. mellett működő Gazd.-tud. Biz. elnökh., 1960–62 min. 1963–65 az Építő-, Útépítő-Kommunális-gépipari Áll. Biz. eln. 1966– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan t.

NOVOTNÝ, Antonín (1904) – volt csehszlovák közt. eln. Eredeti szakmája géplakatos. 1921– KP t., később különböző pártfunkciókat tölt be. 1941–45 a mauthauseni koncentrációs táborban. 1945–51 a prágai ter. pártbiz. első titk., 1951–53 a CSKP KB titk., 1953 min. elnökh., 1953–68 jan. a CSKP KB első titk. 1957–68 márc. közt. eln. A lenini vez. elvek és a szoc. törvényesség megsértése miatt leváltják tisztségeiből.

NOVOTNY Emil Róbert (1898) – festőművész, grafikus. Kernstok Károly szabadisk.-ján, majd az Iparrajzisk.-n tanul. 1920–23 Itáliában dolgozik. 1924 első, 1964 legutóbbi gyűjteményes kiállítása Bp.-en. Elsősorban tájképeket fest. Munkácsy-díjas (1957), Érdemes művész (1968).

NOVOZSILOV, Viktor Valentyinovics (1892) – szovjet közgazdász, statisztikus. Elvégzi a kijevi egy.-et és 1918-ig uo. dolgozik. 1919–32 és 1934–37 Kijevben, a Don menti Rosztovban és Leningrádban egy.-eken és főisk.-kon tanít. 1929–35 a kohászati üzemeket tervező áll. int. munkatársa Leningrádban. 1935–51 a leningrádi műszaki főisk.-n tanít, 1938– prof. 1944–65 a leningrádi műszaki-közgazd. főisk. prof., a stat. tanszék vez. 1965– a SZU Tud. Ak. leningrádi részlege közp. közgazd.-mat. int.-ben dolgozik. Az OSZSZSZK érdemes tudósa (1957), Lenin-díjas (1965). Kiváló érdemeket szerez a mat. közgazd. alkalmazása terén.

NOWOSIELSKI, Jerzy (1923) – lengyel festőművész. A krakkói Képzőműv. Főisk.-n E. Eibisch növendéke. Hieratikus, ikonokra emlékeztető figurális kompozíciókat, tájképeket, csendéleteket fest, stílusában a bizánci és modern műv. elemei párosulnak. Sok templom polikrómját készíti el: Białystok 1953, Jelenia Góra 1953 stb.

NOWOTNY, Hans (1911) – osztrák fizikokémikus. A bécsi műszaki főisk. tanársegéde, majd Karlsruhéban dolgozik, ill. Stuttgartban a Vilmos Császár Fémipari Kut. Int. munkatársa, később a bécsi műszaki főisk. fizikokémiai int. vez. Jelenleg a bécsi egy. fizikokémiai int. vez. Az Osztrák Tud. Ak., valamint a göttingeni és a hallei ak. t., az MTA tb. t. Több mint 300 tudományos cikke, ill. könyve jelenik meg a kohászat és annak különböző fizikokémiai problémájáról.

NOYES, (William) Albert jr. (1898) – amerikai kémikus. Tanulmányait a párizsi, a genfi és amerikai egy.-eken folytatja. 1921–22 a California Egy., 1922–29 a chicagói egy., 1929–35 a Brown Egy. adjunktusa, 1935–38 prof. 1938–63 a Rochester Egy. prof., a kémia tanszék vez. 1963– a texasi egy. kémia prof., 1940–46 a Hadügyi Kut. Biz. részlegvez., majd főoszt. vez., a Hadügymin. és a Külügymin. tanácsadója. 1947–53 az Orsz. Kut. Tan. Kémiai és Vegyész-technikai csop. eln. Számos tud. társ. t., eln., több egy. tb. dr.-a. 1950–62 a *Journal of American Chemical Society*, 1952–64 a *Journal of Physical Chemistry* szerk. Több, elsősorban a fotokémiával foglalkozó könyve jelenik meg.

NTSU MOKHEHLE (1918) – lesothói politikus. Újságíró. 1952 a Bászutóföldi Afrikai Kongresszus (jelenleg Pán-afrikai Kongresszus P.) alapítója és azóta is eln. 1955 lapot alapít, 1958 részt vesz az afrikai népek első konferenciáján. A nemzetgy. t.

NUÑEZ-JIMENEZ, Antonio (1923) – a Kubai Tud. Ak. eln. Fegyveresen harcol a kubai forr. győzelméért. A felszabadító hads. századosa. 1960–62 az Orsz. Földreform Int. ig., több kubai egy. földrajz katedrájának vez., a moszkvai egy. tb. dr.-a. *Kuba földrajza* c. könyve (magy. 1966) több kiadást ér meg és világszerte ismert.

NUSHI, Gogo (1913) – albán politikus. 1943 az Albán KP tiranai titk. 1944– KB t. 1945– a népi gyűlés képv. 1947 keresk. min. 1948 iparügyi min. 1949– az Albán Munkapárt KB és PB t. 1949 okt.– az Albán Szaksz. Szöv. eln. Az Albán Dem. Front Főtan. elnökh.

NUSSZEIBEN, Hazen – palesztin származású jordániai közgazdász, újjáépítési min., 1958–60 a Fejlesztési Hivatal elnökh., 1961–62 főtitk. 1960 gazd.-ügyi min. h. 1962–63 és 1965 külügymin., 1967– újjáépítési min.

NUTTIN, Joseph R. (1909) – belga pszichológus. Tanulmányait Louvainben végzi, a bölcsészdoktorátust is ott szerzi meg. 1941– uo. pszichológia prof., majd az egy. pszichológiai int. eln. A *Studia Psychologica* szerk. Munkái a motiváció és a személyiségpszichológia köréből jelennek meg.

NUTTING, Anthony (1920) – angol politikus és újságíró. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1940–45 külügyi szolgálatban. 1945–56 konzervatív képv., 1945–46 a Konzervatív P. ifj. mozg.-ának eln., 1950–52 a Konzervatív p. VB eln., 1951–54 külügyi államtitk. 1954–56 külügyi állammin. Több pol. tárgyú írás szerzője.

NY

NYECSKINA, Milica Vasziljevna (1901) – szovjet történésznő. Elvégzi a kazanyi egy.-et. 1923–24 az egy. munkásfakultásán tanít. 1925–28 az Orosz Társ. tud. Int.-ek Szöv. tud. munkatársa. 1928– a SZU Tud. Ak. Tört. tud. Int. tud. munkatársa. 1934–38 a moszkvai egy. prof. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. Áll.-díjas (1948). Oroszo. 19. sz.-i tört.-ével, forr. mozg.-ival foglalkozik. Szerkesztésében magy. is megj.: A Szovjetunió története II. kötete – *Oroszország a XIX. században* (1956).

NYEIZVESZTNIJ, Erneszt Joszifovics (1925) – szovjet szobrászművész. A moszkvai Szurikov Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1942-45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1953–54 a SZU állandó mezőgazd. kiállításának szobrászati stúdiójában dolgozik. Monumentalitásra, hatalmas szenvedélyek és indulatok kifejezésére törekvő figurákat alkot. A krími Artyek gyermekkolóniában állították fel egyik ilyen plasztikáját.

NYEKRASZOV, Viktor Platonovics (1911) – szovjet író. A kijevi ált. mérnöki főisk. építészeti fakultását végzi. 1937–41 színházi tanulmányokat folytat, színészként és díszlettervezőként dolgozik. A II. vh-ban utásztiszt, 1945 súlyos sebesüléssel leszerelik. 1944– SZKP t. Reg.-eket és elb.-eket ír. Áll.-díjas (1947). Magy. megj. művei: *Fordul a kerék* (reg. 1948, 1949, 1950, 1967). *A másik asszony* (reg. 1957), továbbá számos elb.-e antológiákban és a *Nagyvilág* c. folyóiratban.

NYEPOROZSNYIJ, Pjotr Sztyepanovics (1910) – szovjet gazd. vez., mérnök. 1933 elvégzi a leningrádi víziszállítási főisk.-t. 1933 és 1935–36 leningrádi tervezőint.-ekben, 1936–37 a csircsiki vízerőmű építkezésénél dolgozik. 1937–40 a Nehézipari Népbiztosság vízerőmű-építési főig.-ságának oszt. vez. 1940–54 főmérnök különböző vízerőmű-építkezéseken. 1954–57 az Ukrán SZSZK min. tan. elnökh. 1956–57, 1958–59 az Ukrán SZSZK min. tan. mellett működő építőipari és építőműv. áll. biz. eln. 1957–58 az Ukrán SZSZK Áll. Tervbiz. elnökh. 1959–62 a SZU villamoserőmű építési min. első h. 1962– energetikai és villamosítási min. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

NYEPRINCEV, Jurij Mihajlovics (1909) – szovjet festőművész. 1934–38 a leningrádi Képzőműv. Ak.-n tanul. 1941–45 a szovjet hads.-ben szolgál. A leningrádi Repin Képzőműv. Főisk. tanára. 1953– a SZU Műv. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1952), Az OSZSZSZK érdemes művésze (1956), A SZU népművésze (1965). Elsősorban életkép- és portréfestő, litográfiával és könyvillusztrációval is foglalkozik.

NYERERE, Julius (1922) – tanzániai áll.- és korm. fő. 1943–45 tanítóképzőt végez, 1949 Edinburgh-ban tanári oklevelet szerez. 1955-ig tanít. 1954 megalapítja a Tanganyikai Afrikai Nemzeti Uniót (TANU). 1959 alkotmánymódosítást kényszerít ki, Tanganyika belső önkormányzatot kap. 1960–61 főmin. 1961–62 min. eln. 1962–64 a független Tanganyika eln. 1964– Tanzánia közt. eln., min. eln. és 1967-ig külügymin. A TANU eln.

NYERS Rezső (1923) – az MSZMP KB titk. 1938–42 betűszedő szakmát tanul, nyomdász. 1938– vesz részt a munkásmozg.-ban, 1940– párttag. 1945–48 az SZDP kispesti szerv. titkárh. 1947–48 az SZDP Pest m. és pestkörnyéki titkárh., majd titk., részt vesz az SZDP baloldalának mozg.-iban. 1948–51 az MDP KV apparátusában dolgozik, 1952–54 a Belk. Min.-ban főoszt. vez. 1948–54 az MDP KV pótt., 1954–56 t. 1949–54 az MDP KV apparátusában dolgozik. 1951–56 elvégzi a Marx Károly Közgazd. tud. Egy.-et. 1954–56 a SZÖVOSZ elnökh. 1956–57 közellátási korm. biztos. 1957–60 a SZÖVOSZ eln. 1960–62 pénzügymin. 1957– az MSZMP KB t., 1962– a PB pótt., a KB titk., 1967– a PB t. 1948–53 és 1958– országgy. képv. (Bács m.) F. m.: *Szövetkezetek a népi demokratikus Magyarországon* (1959), *Szövetkezetek a mai Magyarországon* (1962), *The Cooperativ Movement in Hungary* (1963), *Gazdaságpolitikánk és a gazdasági mechanizmus reformja* (1968).

NYESZMEJANOV, Alekszandr Nyikolajevics (1899) – szovjet szerveskémikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd az egy. tud. munkatársa. 1935– prof., 1948–51 rektora. 1934–39 a SZU Tud. Ak. Szerves Kémiai Int. tud. munkatársa. 1939–54 az Int. ig. 1954– a SZU Tud. Ak. Elemorganikus Int. megalapításának kezdeményezője és az Int. ig. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1943– t., 1951–61 eln. 1963– a SZU Tud. Ak. Ált. és Alk. Kémiai oszt. tud. titk. 1944– SZKP t. 1951–61 a SZU Legf. Tan. t. A SZU Békebiz. t. A BVT t. Számos külföldi ak. (köztük az MTA) tud. társ. és egyes. tb. t. ill. díszdr.-a (Bulgária, Románia, USA, Lengyelo., NDK stb.) Áll.-díjas (1943), Lenin-díjas (1966). Munkásságának fő ter.-e a fémorganikus vegyületek kutatása és a kémiai szerkezetelmélet problémái. Magy. megj. művei: *Nyomjelző atomok* (1953), *A tudomány útjai* (1961), *Radiokémiai praktikum* (1959), továbbá folyóiratokban számos cikke.

NYESZTYERENKO, Alekszej Jefremovics (1915) – szovjet diplomata. Elvégzi a leningrádi elektrotechnikai főisk.-t. 1949– diplomáciai szolgálatot teljesít. 1960–61 a SZU ENSZ-delegációjának tanácsadója, majd főtanácsadója. 1961–65 nagykövet Pakisztánban. 1965–68 az ENSZ pol. kérdésekkel és a BT ügyeivel foglalkozó főtitkárh.

NYESZTYEROV, Mihail Vasziljevics (1892) – szovjet gazd. vez. A SZU Keresk. Kamarája Elnökségének eln. 1955– a SZU Békebiz. t. 1956– a Szovjet Afroázsiai Szolidaritási Biz. t. 1958– a Szovjet—Japán Baráti Társ. eln. Számos nközi gazd. értekezleten a szovjet küldöttség vez.

NYIJAZBEKOV, Szabir Biljalovics (1912) – szovjet politikus, a Kazah SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. (1965 óta). 1928–35 szovjet-, Komszomol- és gazd. funkciókat tölt be a Kazah SZSZK-ban. 1935–38 a szovjet hads.-ben szolgál. 1939– SZKP t. 1941– pártmunkás, 1945–51 a Kusztanaj ter. pártbiz. titk., 1951–54 az É-Kazahsztán ter. pártbiz. másodtitk. 1956–60 az Uralszk ter. pártbiz. első titk. 1960–61 a Szűzföldek határter. pártbiz. másodtitk. 1961–63 a Celinograd, 1963–64 a D-kazahsztáni, 1964–65 az Alma-Ata ter. pártbiz. első titk., a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. 1966– az SZKP KB pótt. A Kazah KP KB irodájának t.

NYIJAZI, (Tagi-zade Zulfugarogli) (1912) – szovjet zeneszerző, karmester. A bakui konzervatóriumot végzi. 1935–37 a bakui rádió zenei vez. és uo. a filmstúdió zeneszerzője. 1937–51 a bakui opera, 1948– a bakui szimfonikus zenekar karmestere. Az Azerbajdzsán SZSZK érdemes művésze, az Azerbajdzsán SZSZK népművésze (1955). Szerzeményei között két opera, színpadi kantáta, két szimfonikus szvit, filmzenék stb. szerepelnek.

NYIKOLAJEV, Andrian Grigorjevics (1929) – szovjet kat. repülő, űrhajós. Erdészeti technikumot végez. 1947–50 egy fakitermelő brigád vez. Karéliában. 1950– a szovjet hads.-ben szolgál. 1954 elvégzi a kat. repülőisk.-t, hadirepülő, majd berepülő pilóta. 1957– SZKP t. 1960– űrhajós kiképzésben vesz részt. 1962. aug. 12–15-én a Vosztok 3 űrhajón hatvannégyszer megkerüli a Földet. Kétoldalú kapcsolatot létesítenek a P. R. Popovics által vezetett Vosztok 4 űrhajóval, 3 napig tartó csoportos űrrepülést végeznek. 1963 feleségül veszi V. V. Tyereskovát, az első női űrhajóst. 1964– a szovjet űrhajósok par. Alezredes. A SZU Hőse.

NYILIN, Pavel Filippovics (1908) – szovjet író. 1924– újságíró. A II. vh. alatt haditudósító. 1936 megj. első reg.-e. 1944– SZKP t. Reg.-eket, elb.-eket, filmforgatókönyveket ír. Magy. megj. művei: *Próbaidő* (reg. 1956), *Kegyetlenség* (reg. 1957, 1963).

NYUN, U (1911) — burmai gazd. tisztségviselő. Tanulmányait Rangoonban és a londoni egy. Keleti Tanulmányok Int.-ben végzi. 1948–50 a Keresk. és Ipari Min.-ban államtitk. 1951–57 az ECAFE ipari és keresk. oszt. vez. 1957–59 az ECAFE ügyv. titkárh. 1959– ügyv. titk, majd főtitk.

O

OBERMANN, Karl (1905) – német (NDK) történész. Az újkori tört. prof. a berlini Humboldt Egy.-en és a Tud. Ak. tört. tud. int. 1789–1871 közötti korszakával foglalkozó oszt. vez. Nemzeti-díjas (1961). Elsősorban korai munkásmozg. tört.-tel és az 1848–49-es forr.-mal foglalkozik. Magy. megj. könyve: *A Kommunisták Szövetségének történetéhez 1849–1952* (1957).

OBORIN, Lev Nyikolajevics (1907) – szovjet zongoraművész. Elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. 1927 a varsói Chopin-versenyen első díjat nyer. 1928– a moszkvai konzervatóriumban tanít, 1935– prof. 1943 D. Ojsztrahhal szonátapárt, D. Ojsztrahhal és Sz. Knusevickijjel kamaratriót alapítanak, mindkettő nagy hírnévre tesz szert. Világszerte vendégszerepel, Bp-en is fellép. Zeneszerzői munkásságot is folytat. Áll.-díjas (1943), Az OSZSZSZK népművésze (1955).

OBOTE, Milton Apollo (1925) – ugandai áll.- és korm. fő. Tanulmányait a Makerere Kollégiumban végzi, majd tisztv. Kenyában. Kapcsolatba kerül a Kenyai Afrikai Nemzeti Unióval, Kenyattával. 1957 hazatér, tevékenyen részt vesz az Ugandai Nemzeti Kongresszus (UNC) munkájában. 1958– az ugandai törvényhozó gyűlés t. 1960 mint az UNC balszárnyának vez., az Ugandai Népi Unióval szövetkezve létrehozza az ország függetlenségéért küzdő Népi Kongresszus P.-ot (PCP), amelynek azóta is vez. 1962 ápr.– min. eln., 1966– közt. eln.

OBRAZCOV, Szergej Vlagyimirovics (1901) – szovjet bábművész, színész, rendező. Festészetet és grafikát tanul a moszkvai képzőműv. stúdióban. 1922–36 a moszkvai Művész Színház, a Nyemirovics Dancsenko Zenés Színház, majd ismét a Művész Színház színésze. 1920– foglalkozik bábjátékkal. 1931– a moszkvai Közp. Áll. Bábszínház ig. és főrendezője. 1957– a Bábszínházművészek Nközi Szöv. (UNIMA) aleln., 1958– a Szöv. szovjet szekciójának eln. Munkássága során kidolgozza a bábszínház egész sor elméleti és gyakorlati problémáját. Színháza sokat szerepel külföldön, többször jár Magyaro.-on is. Több könyve jelenik meg a bábszínházról, ír tanulmányokat és filmforgatókönyveket is. 1955– a Német Műv. Ak. t. Áll.-díjas (1946), a SZU népművésze (1954). Magy. megj.: *Bábjátéktól a filmig* (1949). *Hivatásom* (1954), *Ezt láttam Londonban* (1958), *A kinai szinház* (1960).

OCCHIALINI, Giuseppe (1907) – olasz atomfizikus. A milánói egy. prof. A cambridge-i, a brüsszeli és a Rio de Janeiró-i egy.-en folytat kutatásokat. A brüsszeli egy. díszdr.-a. 1948 Einaudi-, 1956 Feltrinelli-díjat kap. A pár-képződés egyik felfedezője, elemirész-fizikával foglalkozik.

OCHOA, Severo (1905) – spanyol származású amerikai biokémikus. Európai egy.-eken tanul, majd 1931–41 előadó a madridi, a heidelbergi, a plymouthi és az oxfordi egy.-eken 1941–42 a St. Louis-i Washington Egy., majd a New York-i Egy. kut., 1954– a biokémia tanszék vez. Több egy.-en meghívott prof. 1959 orvosi Nobel-díjat kap (Kornberggel) a ribonukleinsav és a dezoxiribonukleinsav szintézisének mechanizmusa terén kifejtett vizsgálataiért. 1961– a Nközi Biokémiai Unió eln.

ODINGA, Oginga (1911) – kenyai politikus. Ugandában a Makerere kollégiumban szerez tanári képesítést. 1947–49 Nyanza tartomány tan.-ának t. A Mau-Mau mozg. ellen indított akció idején rendőri felügyelet alá helyezik. 1959 t. annak a küldöttségnek, amely Londonban tárgyal Kenya új alkotmányáról. 1960–66 a Kenyai Afrikai Nemzeti Unió (KANU) aleln. 1966 A KANU radikális szárnyából megalakítja a Kenyai Népi Uniót. 1963–64 belügymin. 1964–66 közt. aleln. 1966 ápr. lemond, s vezetésével új ellenzéki parl. csop. alakul.

ODNOPOSOFF, Ricardo (1914) – argentin származású, Bécsben élő hegedűművész. Berlinben tanul a zeneműv. főisk.-n, majd a Bécsi Filharmonikusok koncertmestere. 1944–56 New Yorkban él, majd 1956 – ismét Bécsben, a Zeneak. prof.

O Dzin U (1917) – a Koreai (KNDK) Néphads. vezérkari főnöke, nemzetvédelmi min. h. A felszabadulás előtt részt vesz a japánellenes partizánharcokban. 1945 – a néphads.-ben dolgozik. kat. ak.-t végez. 1966– a Koreai Munkapárt PB pótt.

OE, Kenzaburo (1935) – japán író. A tokiói egy.-en francia irod.-t tanul. 1958 *Mint egy állatot*... c. novellájáért, amely magy. is megj. (1967), a legnagyobb japán irod. elismerést, Akutagava-díjat kap. 1961–64 hosszabb körutazást tesz Európában, majd Amerikában. A japáni „dühös fiatalok" irod. irányzat vez. Az Ázsiai és Afrikai Írók Kongresszusának t.

OELSSNER, Fred (1903) – német (NDK) közgazdász, politikus. 1918– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1920– a Német KP (1946– NSZEP) t. 1918–21 az ifjúmunkás mozg.-ban dolgozik, majd újságíró. 1926–32 Moszkvában társ. tud., főként pol. gazd. tanulmányokat folytat. 1932–33 a KP KB munkatársa. 1933 illeg. munkát végez, majd emigrál. 1935–45 a SZU-ban él. 1945–58 különböző vez. párt- és áll. funkciókat tölt be. 1947–58 az NSZEP KB, 1950–58 a PB t., 1950–58 a KB titk., 1950–58 az NDK Népi Kamarájának t. 1956 az *Einheit* (a NSZEP KB folyóirata) főszerk. 1955–58 az NDK min. tan. elnökh. 1958– tud. munkát végez, az NDK Tud. Ak. Közgazd. tud. Int. ig. Az NDK Tud. Ak. t. Nemzeti-díjas (1949). A kap. pol. gazd. tanával és a német munkásmozg. tört.-ének kérdéseivel foglalkozik.

O'FLAHERTY, Liam (1897) – ír író. Dublinban végzi tanulmányait. 1917 az ír függetlenségért harcol. 3 évig egy tengeri hajón dolgozik, majd az USA-ban él, gyári munkás. Hazatérése után jelennek meg reg.-ei az ír halászokról, parasztokról, kisemberekről, a forradalmárokról. Joyce követője. Magy. megj. művei: *Az aranyláz* (reg. 1935), *A celluloid istennő* (1936), *Lázadás Írországban* (reg. 1942).

OGDON, John (1937) – angol zongoraművész. A manchesteri zeneisk-ban tanul. 1959– hangversenyezik. Szerepel fesztiválokon is (Edinburgh, Spalato). 1961 Londonban Liszt-díjat, 1962 Moszkvában Csajkovszkij-díjat nyer.

OGNYENOVICS, Milán (1916) – a Magyaro.-i Délszlávok Dem. Szöv. főtitk. Munkás volt. 1940– vesz részt a komm. mozg.-ban. 1945–48 a pécsi bányáknál ÜB eln. 1948–49 a Magyaro.-i Délszlávok Dem. Szöv. főtitk. 1949 hamis vádak alapján letartóztatják, 1956 rehabilitálják. 1956–57 az MSZMP Baranya m. biz. titk. 1957– ismét a magyaro.-i délszláv szöv. főtitk. 1958– országgy. képv. (Baranya m.)

OGOUN, Lubos (1924) – csehszlovák balettművész, koreográfus. A prágai műv. ak.-t végzi. 1945–53, majd 1956–57 a prágai Nemzeti Színház szólótáncosa és balettmestere. 1953–55 a Csehszlovák Néphads. operatársulatának balettmestere. 1957–61 a plzeni, 1961–64 a brnói balett vez. 1964– a Prága Balett (Új Prágai Balett) egyik műv. vez. Sportolóként is kitűnő eredményeket ér el. Érdemes művész (1966). Fő m.: *Mirandolina* (1954), *Prométheus* (1957), *Ballada a tengerészről*, *Leningrádi szimfónia* (1962), *Hirosima* (1963) *Tarasz Bulyba*, *Hamupipőke*, *Csodálatos mandarin*.

OJSZTRAH, David Fjodorovics (1908) – szovjet hegedűművész. Az odesszai zenei-színműv. főisk.-t végzi. 16 éves kora óta hangversenyez. 1934– a moszkvai konzervatóriumban tanít, 1939– prof. 1937 a brüsszeli Ysaye nközi zenei versenyen első díjat nyer. Az egyik legnagyobb élő hegedűművész. Szólóhangversenyei mellett gyakran hangversenyez szonátaduóban fiával, Igor O.-hal (hegedű), L. Oborinnal (zongora) és kamaratrióban (L. Oborinnal és Sz. Knusevickijjel). Az utóbbi években karmesterként is szerepel. Bp.-en is többször fellép. 1942– SZKP t. Áll.-díjas (1943), a SZU népművésze (1953), Lenin-díjas (1960). A Liszt Ferenc Zeneműv. Főisk. tb. tanára.

OJSZTRAH, Igor Davidovics (1931) – szovjet hegedűművész. David fia és tanítványa. 1955 elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. Világszerte nagy sikerrel vendégszerepel.

OJUKWU, Odumegwu (1909) – nigériai politikus. Isk. elvégzése után üzletember, különböző váll.-ok (bank, cementgyár, olajváll., repülőtárs.) élén vez. beosztásban. 1966 alezredesként részt vesz az É-i feudálisok elleni kat. akcióban. Utána Ibóföld kat. korm.-zója, 1967 jun.– a szakadár Biafra áll. (volt K-i Tartomány) vez.

OJZERMAN, Teodor Iljics (1914) – szovjet filozófus. Elvégzi a moszkvai tört., filozófiai és irod. főisk.-t. 1940– uo. tanít. 1941– SZKP t. 1949–51 a SZU Tud. Ak. Filozófiai Int. mai polgári filozófiával és szociológiával foglalkozó részlegének vez. 1953– prof. 1954– a moszkvai egy.-en a külföldi filozófia tört. tanszék vez. 1966– a SZU Tud. Ak. lev. t. Az 1957–65 között megj. 6 kötetes filozófiatört. szerk. biz. t. és egyik szerzője. A *Voproszi filoszofii* és a *Filoszofszkije Nauki* (1958-ig) c. folyóiratok szerk. biz. t. A marxizmus előtti és a marxista filozófia tört.-ével, a mai burzsoá filozófia és szociológia bírálatával foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *Az imperializmus katolikus filozófusai* (1955), *A német klasszikus filozófia – a marxizmus egyik elméleti forrása* (1956), *A Marx előtti filozófia fő fejlődési szakaszai* (1958), *A marxista filozófia kialakulása* (1964), *A mai burzsoá filozófia főbb irányzatai. Az elidegenedés problémái* (1964).

OKARA, Gabriel (1921) – nigériai költő, reg. író. 1959–61 az USA-ban tanul. 1961–66 K-Nigériában tartományi tájékoztatásügyi min. Nigéria egyik legnevesebb költője, mint reg. írót is a téma lírai megközelítése jellemzi; angol nyelven ír. Magy. az *Ébredő Afrika* c. kötetben jelenik meg verse (1961).

OKASA, Szarvat (1921) – egyiptomi politikus, min. Tanulmányait kat. kollégiumban és a kairói egy.-en végzi. 1939 lovassági tiszt, részt vesz az első palesztin háborúban (1948–49). Diplomáciai pályán: 1953–54 Bernben, 1954–56 Párizsban és Madridban kat. attasé. 1956–57 a közt. eln. tanácsadója, 1957–58 római nagykövet. 1958–62 és 1966– művelődésügyi min., az Irod., Műv. és Társ. tud. Tan. eln. 1962– a Nemzeti Bank ig. tan. eln.

OLÁH György (1921) – az MSZMP Heves m. biz. első titk. (1965 óta). Mezőgazd. munkás, 1945– párttag. 1946– a párt- és áll. apparátusban különböző beosztásokban dolgozik. 1954–57 elvégzi az SZKP főisk.-t. Az MSZMP KB t. 1958– országgy. képv. (Szolnok, majd Heves m.)

OLAV, V. (1903) – Norvégia királya. A norvég kat. ak.-n, majd Oxfordban végzi tanulmányait. A német megszállás elől apjával, VII. Haakon királlyal együtt, Angliába menekül. 1944–45 a norvég fegyveres erők legf. par. 1945 máj. hazatér. Apja halála után (1957) lép a trónra.

OLCSAI-KISS Zoltán (1895) – szobrászművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1915–21 kat. szolgálatot teljesít, orosz hadifogságba esik. Az okt. forr.-ban és a polgárháborúban az internacionalista egységekben harcol. 1921 hazatér, majd emigrációba kényszerül. 1923–45 Párizsban él, folytatja tanulmányait, majd a sèvres-i porcelángyár számára kisplasztikákat készít. 1928 gyűjteményes kiállítást rendez a Galerie Zakban. Tagja lesz a Forr. Írók és Művészek Szöv.-nek. 1945 hazatér. 1946 munkás képzőműv. szabadisk.-t vezet Bp.-en. 1947–49 a bábfilmgyártás ter.-én dolgozik. 1949–51 a bp.-i Iparműv. Főisk. tanára. Főleg monumentális szobrászattal, ezenkívül kisplasztikával és éremművészettel foglalkozik. Munkácsy-díjas (1953), Kossuth-díjas (1959). Érdemes művész (1969). F. m.: *Ipari tanuló* (1953), *Szerelőbrigád* (Bp. 1954), *Traktoros* (Bp. 1955), *Munkásmozg. mártíremlékmű* (Bp. Kerepesi temető 1959), *Táncospár* (Kazincbarcika 1959), *Fésülködő nő* (Ózd 1961), *Lenin* (1963).

OLDEROGGE, Dmitrij Alekszejevics (1903) – szovjet nyelvész, etnográfus, Afrika-kut. Elvégzi a leningrádi egy.-et, majd egyiptológusként a SZU Tud. Ak. Antropológiai és Néprajzi Múzeumában dolgozik. 1945– a SZU Tud. Ak. Néprajzi Int. megalapításától az Int. Afrika-oszt. vez. 1929–32 egyidejűleg a leningrádi K-i Főisk. docense, 1935–39 a leningrádi egy. docense, 1945– az Afrika-kutatási tanszék vez., prof. 1960– a SZU Tud. Ak. lev. t. A Szovjet-afrikai Baráti Társ. aleln. A Szovjet Afroázsiai Szolidaritási Biz. elnökségének t. A párizsi Afrika-kut. Társ. és a londoni Nközi Afrika-kut. Int. t. Az afrikai nyelvekkel, az afrikai népek etnográfiájával, tört.-ével és műv.-ével foglalkozik. Az *Afrika népei* c. kiadvány (1954) egyik vez. szerzője és I. I. Potyehinnel együtt szerk.-je.

OLÉRON, Pierre (1915) – francia pszichológus. A párizsi egy.-en szerez doktorátust. Ui. a gyermekpszichológia tanára. Munkássága az intellektuális tevékenység és a nyelv pszichológiai problémáit öleli fel.

OLGEIRSSON, Einar (1902) – izlandi politikus. 1939– parl. képv., a Szoc. Egységpárt eln., a Népi Szöv. (komm. és baloldali szoc. választási szöv.) kezdeményezője és szerv. A párt alsóházának eln. Könyveiben pol., irod. és tört. kérdésekkel foglalkozik.

OLIPHANT, Sir Mark Laurence Elwin (1901) – ausztráliai fizikus. Adelaide-ben és Cambridgeben végzi tanulmányait, majd 1934– az utóbbi egy.-en előadó. 1935 a cambridge-i Cavendish Kut. Labor. ig. h. 1937–50 a birminghami egy. fizika tanszékének ig. és prof. 1950–63 az ausztráliai Természettud. Egy. fizika-kutatói továbbképző szakának ig. 1950–64 fizika prof. 1954–57 az Ausztráliai Tud. Ak. eln. Magfizikával foglalkozik. Egyik fontos felfedezése, hogy gyors deuteronok egymással való ütközése neutronforrást szolgáltat, ami az atommagenergia-felszabadítás szempontjából jelentős.

OLIVECRONA, A. Herbert (1891) – svéd agysebész. A stockholmi orvosi egy.-et végzi. 1919 a Serafina Kórházban kezdi működését, majd uo. főorvos. 1935–60 a Kir. Karolina Int. idegsebészetének tanszékvez. prof. 1960–61 a kairói kat. kórház főorvosa. A Svéd Tud. Ak. t., a kölni orvosegy. díszdr.-a. Számos svéd és külföldi tud. társ. t. Az agysebészet terén elért eredményei – amelyeknek tapasztalatait szakmunkáiban közreadta – világszerte ismertek.

OLIVIER, Sir Laurence (1907) – angol színész. Szülei kívánságára teológusnak készül, de végül mégis a színészi pályát választja. 1925– szerepel. A leghíresebb Shakespeare-színész. Oscar-díjas. Az angol Nemzeti Színház ig. Mint rendező és filmszínész is ismert. Legismertebb filmjei: *Ahogy tetszik*, *Lady Hamilton*, *V. Henrik*, *Hamlet*, *III. Richard* stb.

OLSAVSZKY Éva (1929) – színésznő. 1947 a Jókai Színházban lép színpadra. 1949 a Bányász Színház, 1950–54 a Honvéd Színház, 1954–55 és 1957–63 a győri Kisfaludy Színház, 1955–57 a szolnoki Szigligeti Színház, 1963–66 a kaposvári Csiky Gergely Színház, 1966– a debreceni Csokonai Színház t. Tragikai és hősnői szerepeket játszik. Kétszeres Jászai-díjas (1959, 1963), SZOT-díjas (1964). F. sz.: Shaw: *Szent Johanna*, Schiller: *Stuart Mária*, Erzsébet (Schiller: *Don Carlos*), Cleopatra (Shakespeare: *Antonius és Cleopatra*), Gertrudis (Katona: *Bánk Bán*), Christine (O'Neill: *Amerikai Elektra*), Tóth Flóra (Bródy: *A tanítónő*), Mónika (Mesterházi: *Pesti emberek*).

OLSZAK, Wacław (1902) – lengyel mérnök. 1937– a krakkói Bányászati és Kohászati Ak.-n docens, majd prof. 1952– a varsói műegy. prof. 1950– a varsói Tud. Társ., 1954– a Lengyel Tud. Ak. és elnökségének t. Számos lengyel és külföldi tud. társ. t. A plaszticitáselmélet és a szerkezetek elméletének szaktekintélye. Több mint 250 tud. és műszaki mű szerzője. Műveit számos idegen nyelvre lefordítják. 1963– a Lengyel Tud. Ak. mellett működő, a technika alapvető problémáival foglalkozó int. ig. 1955 I. fokozatú Áll.-díjjal tüntetik ki.

OLSZOWSKI, Stefan (1931) – lengyel politikus. Egy.-i évei alatt Łódżban aktív munkát végez a Lengyel Ifj. Szöv.-ben és a Lengyel Diákszöv.-ben. 1954–56 a Lengyel Ifj. Szöv. KV-ben dolgozik, rövid ideig a Nközi Diákszöv. lengyel képv. Prágában. 1956–60 a Lengyel Diákszöv. Főtan. eln. és a Lengyel Szoc. Ifj. Szöv. KV titkárság t. A további 3 év folyamán vajdasági biz. titk. Poznańban. 1963 a LEMP KB sajtóiroda vez. 1964– KB t., 1968– KB titk.

OLTY Magda (1912) – színésznő. A Színműv. Ak.-t végzi. 1932 Alapi Nándor Kamaraszínházában, majd az Új Színházban játszik. 1933–68 a Nemzeti Színház t. (nyug.). 1948– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára, 1957–62 ig. Klasszikus és modern karakterszerepeket játszik. Jászai-díjas (1954), Kossuth-díjas (1955), Érdemes művész (1960), Kiváló művész (1968). F. sz.: Marianna (Molière: *A fösvény*), Beatrice (Shakespeare: *Sok hűhó semmiért*), Jessica (Shakespeare: *A velencei kalmár*), Marianna Dortica (Molière: *Tartuffe*), Varja (Csehov: *Cseresznyéskert*), Emilia (Shakespeare: *Othello*), Ilma (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Bryantné (Wesker: *Gyökerek*). Számos filmben is szerepel.

ONASSZISZ, Arisztotelisz (1906) – görög nagytőkés. 1923 körül Argentínába megy, ahol görög dohány behozatalával foglalkozik. 1932-ig Görögo. Buenos Aires-i konzulja, 1932– hajózási vállalkozó. 1945– az USA-nak szállít. A Monte Carlo-i Tengeri Fürdők Társulatának főrészvényese (ide tartozik a Monte Carlo-i kaszinó is). 1957 megalapítja az Olympic Airways légiforgalmi társ.-ot. 1968 okt. feleségül veszi Jacqueline Kennedyt, a meggyilkolt amerikai eln. özvegyét.

ONGANIA, Juan Carlos (1915) – argentin közt. eln. Kat. tiszt, jelenleg tábornok. 1962 tevékenyen közreműködik Frondizi eln. megbuktatásában, s ezt követően a hads. főpar. 1966 kat. puccs útján megdönti Illia elnököt és megválasztatja magát közt. elnöknek.

ONSAGER, Lars (1903) – norvég származású amerikai fizikus. Norvégiában, majd a Yale és a Harvard Egy.-eken tanul, ill. szerez diplomát. A Yale Egy. prof. Korunk egyik jelentős és sokoldalú elméleti fizikusa. Számos ak. t., tb. t. 1968 Nobel-díjat kap a róla elnevezett reciprok összefüggések felfedezéséért. Az irreverzibilis folyamatok termodinamikájának kiemelkedő kut.-ja.

OORT, Jan Hendrik (1900) – holland csillagász. A groningeni egy.-en végez, majd uo. a csillagászati labor.-ban, később az USA-ban, Yale-ben, utána Leidenben dolgozik. 1945– a leideni obszervatórium ig. és az egy. prof. 1935–48 a Nközi Csillagászati Unió főtitk., 1959–61 eln. Több egy. tb. dr.-a. Nevéhez fűződik a Naprendszer ún. üstökös-zónájának feltételezése.

OPARIN, Alekszandr Ivanovics (1894) – szovjet biokémikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1920– uo. tanít, majd prof. 1935 A. N. Bahhal megalapítja a SZU Tud. Ak. Biokémiai Int.-et. 1946– az Int. ig. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1946– t. A SZU Békebiz. t. 1950– a BVT t. 1952– a Tud. Dolgozók Világszöv. aleln. 1962– a Nközi Biokémiai Szöv. elnökh. 1964– a COSPAR (Nközi Űrkutatási Biz.) t. Számos külföldi Tud. Ak., tud. társ. és egyes. tb. t., ill. díszdr.-a. Kutatásai során az enzimeknek a növényi szervezetekre gyakorolt hatását és a növényi nyersanyagok feldolgozásának biokémiai alapjait tanulmányozza. Ismert és elterjedt hipotézist dolgoz ki az élet keletkezéséről. Magy. megj. művei: *Az élet eredete* (1949), *Az élet keletkezése a Földön* (1960).

OPENG, Tim Abang Hadzsi (1905) – malaysiai (sarawaki) politikus. 1924–40 a brit gyarmati közig.-ban dolgozik. 1949–51 körzeti biztos, 1951– a Legf. Tan. t., 1955– a törvényhozás (medzslisz) eln. 1963– Sarawaknak Malaysiához történt csatolásával Sarawak kormányzója.

OPITZ, Karlludwig (1914) – német (NSZK) reg. és drámaíró. A II. vh.-ban kat., 1945 után több nagy lap munkatársa, ez idő szerint csak írói munkásságának él. Írásaiban – néhol szatirikus eszközökkel – szembefordul a német militarizmussal és némelyikben a mai Ny-németo.-i állapotokat is élesen bírálja. Újabban feladta haladó állásfoglalását. Magy. megj. művei: *Tábornok úr. Egy törzsőrmester jelentése – a szolgálati út megkerülésével* (szatirikus reg. 1957), *Marsallbot a kenyérzsákban. Egy kitűnő katona szédületes pályafutása* (reg. 1965).

OPRESCU, George (1881) – román műv. történész. Irod. tanulmányokat folytat. A Műv. tört. Int. volt ig., a Román Műv. Múzeum volt prof. A Román Ak. t. és több külföldi ak. lev. t. A 19. sz.-i román festészetről és grafikáról írott munkái az első összefoglaló írások a román műv. tört.-ről. Számos munkájában foglalkozik a román népműv.-tel, monográfiákban román és külföldi mesterekkel. Jelentős műgyűjtői munkája is. Kiváló tudós, Kiváló prof., Áll.-díjas.

ORAVECZ Paula (1903) – írónő. 1930–37 Brazíliában él, orvos férje mellett műtősnő. 1937 hazatér. 1943 megj. első reg.-e. József Attila-díjas (1961). F. m. *Kócos* (reg. 1950), *Petri Anna* (reg. 1955), *Faforgácsok* (reg. 1960), *Dudvatépés* (reg.

1962), *Tört ágak* (reg. 1966), *Villanó fények* (reg. 1968).

ORBÁN László (1912) – a művelődésügyi min. első h. (1967 óta). A miskolci jogak.-n és a szegedi egy.-en jogi tanulmányokat folytat. 1938– párttag. Részt vesz az ifj. mozg.-t irányító OIB munkájában és a II. vh. idején a függetlenségi mozg. szervezésében. 1945–50 az MKP, majd az MDP KV apparátusában dolgozik, hosszabb ideig az agit. prop. oszt. vez. 1945–51 az MKP, majd az MDP KV t. 1950–56 az Oktatásügyi Min. főoszt. vez. 1956–67 az MSZMP KB apparátusában dolgozik, tbk. az agit. prop. oszt., ill. a tud. és kult. oszt. vez. 1956– az MSZMP KB t. 1945–53 és 1958– országgy. képv. (Bp.)

ORDAZ DIAZ, Gustavo (1911) – mexikói közt. eln. (1964 óta). Jogi tanulmányokat végez. 1946 képv. az Intézményes Forr. P. listáján, később szenátor. 1952–58 a Belügymin.-ban főoszt. vez. 1958–64 belügymin. 1965 elítéli az USA dominikai agresszióját.

ORE, Oystein (1899) – norvég származású amerikai matematikus. Az oslói, a göttingeni és a párizsi egy.-en tanul. Stockholmban, a Rockefeller Int.-ben, majd az oslói egy.-en folytat kut. munkát. 1927– a Yale Egy.-en tanársegéd, docens, majd 1929– prof. Éveken át mat. lapok szerk. biz. t., tud. társ.-ok t. Absztrakt algebrával, számelmélettel, valamint gráfokkal foglalkozik.

ORFF, Carl (1895) – német (NSZK) zeneszerző. A müncheni zeneak.-n tanul, majd uo., később a mannheimi és a darmstadti színházban karmester. 1919 visszatér Münchenbe és azóta elsősorban zeneszerzői munkásságot folytat. 1930–33 a müncheni Bach-egyes. karmestere. 1950–60 a müncheni konzervatóriumban zeneszerzést tanít. A mai német zeneszerzés egyik világszerte elismert reprezentánsa. Legismertebb műve a *Carmina Burana*, a *Catulli Carmina* és a *Trionfo di Afrodite* c. kantáták, *Az okos lány* (a bp.-i opera is előadja), a *Hold* és az *Oedipus* c. operák.

ORIBE, Emilio (1893) – uruguayi irodalmár és filozófus. Orvosi egy.-et végez, de a filozófia és a tört. is vonzza. A montevideói egy.-en megalapítja a humán tud. fakultását, amelynek 1956– dékánja. 1963 elnyeri az uruguayi irod. nemzeti díjat.

O'RIORDAN, Michael (1917) – az Ír Dolgozók Pártja főtitk. Fiatalkorában az ír közt. ifj. mozg. t., majd csatlakozik az illeg. angolellenes ír közt. hads.-hez. 1936–39 Spanyolo.-ban, a nközi brigádokban harcol. 1940–44 Íro.-ban internálva. Részt vesz a szaksz. mozg.-ban, a corki majd a dublini autóbuszmunkások szaksz. eln. 1961– a szaksz. országos közp. eln. 1948– (alapításától) az Ír Dolgozók P. főtitk., s lapjának az *Irish Socialist*nak állandó munkatársa.

ORLOVA, Ljubov Petrovna (1902) – szovjet színésznő. A moszkvai konzervatóriumban énekelni tanul. 1922–25 elvégzi a moszkvai színiisk. balett tanszakát. 1926–33 a moszkvai Nyemirovics-Dancsenko Zenés Színház t. 1933–47 csak filmen szerepel. 1947 újra fellép a moszkvai Moszszovjet Színházban, 1955– e színház t. Pályafutását énekes és táncos szerepekkel kezdi, majd drámai alakításokra tér át. Férjének, G. V. Alekszandrov rendezőnek a filmjeiben gyakran játszik főszerepet. Emlékezetes szerepe a *Cirkusz* c. film Mary Dixonja. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1950), a SZU népművésze (1950). F. f.: *Vidám fickó* (1934), *Artamonovok* (1941), *Hurrá, tavasz* (1947), *Találkozás az Elbán* (1948), *Muszorgszkij* (1950), *A nagy muzsikus – Glinka* (1952).

ORMÁNDY Jenő (1899) – magy. származású amerikai karmester. A bp.-i Zeneak.-n Hubay Jenő tanítványa. 1921– az USA-ban él, New Yorkban és Minneapolisban vezényel. 1936– a Philadelphiai Zenekar zeneig. és karmestere, előbb Stokowski mellett, majd önállóan. Különösen Beethoven, Debussy, Ravel, Honegger és R. Strauss műveinek interpretálásával tűnik ki.

ORMESSON, Wladimir de, gróf (1888) – francia diplomata, újságíró. Édesapja Franciao. oroszo.-i nagykövete volt. O. Párizsban tanul, irodalmár, újságíró, 1934– a *Figaro* vez.-cikk írója, a *Temps* külpol. szerk., a *Journal de Genève* tudósítója, vatikáni nagykövet, majd 1945–48 Argentínában, 1948–56 ismét a Vatikánban nagykövet, 1956– a Francia Ak. t. 1964–68 a Francia Rádió és TV eln.

ORMOS Imre (1903) – kertészmérnök. A Kertészeti Tanint.-ben, a bp.-i tud. egy.-en és a Gazd. Tanárképző Int.-ben folytatja tanulmányait. 1927–28 Töröko.-ban, 1929–32 Ausztriában kerttervező. Hazatérése után a Kertészeti Tanint. kertterv. előadója. 1939– a Kertészeti Főisk. tanára. 1946– egy. tanár. 1948–49 az Agrártud. Egy. kertészeti karának dékánja. 1954– a Kertészeti és Szőlészeti Főisk. kerttervezési tanszékvez. 1954–60 a főisk. ig. A Kertépítészek Nközi Szöv. t., az MTA Kertészeti Biz. t., az Agrártud. Egyes. Kert. Társ. tb. eln. 1960– a mezőgazd. tud. dr.-a. 1962 Kossuth-díjat kap. Számos tud. dolgozata, egy. tankönyve jelenik meg. Közel 200 kerttervezete kerül kivitelezésre. F. m.: *Kertészeti földméréstan és kerttechnika* (1953, 1957, 1965), *A kerttervezés története és gyakorlata* (1965, 1967).

ORMSBY GORE, William David, Harlech lordja (1918) – angol politikus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1950–61 képv. 1951–55 külügyi parl. titk. 1956–57 külügyi államtitk. 1957–61 külügymin. h. 1961–65 washingtoni nagykövet. 1966–67 a lordok házában a konzervatív pártiak vez. h.

OROSZ Adél (1938) – balettművész. A M. Áll. Operaház balettisk.-jában és az áll. balettint.-ben tanul. 1954– az Operaház magántáncosa. 1957 a moszkvai VIT műv. versenyén aranyérmet nyer.

Európa számos országában, Egyiptomban, Kubában, Kínában, Koreában és Vietnamban vendégszerepel. Eljátssza *Az életbe táncoltatott lány* c. balettfilm (1964) főszerepét. Liszt-díjas (1961), Kossuth-díjas (1965). F. sz.: Hercegnő *(Diótörő)*, Odette-Odilia *(Hattyúk tava)*, Júlia *(Rómeó és Júlia)*, *Csipkerózsika*, *Giselle*, Királylány *(Fából faragott királyfi)*, *Coppelia*, *Gajane* stb.

OROSZ Ferenc (1918) – az MSZMP Szabolcs m. biz. első titk. (1964 óta). A nyíregyházi tanítóképzőben tanul. 1938–44 falusi tanító. 1945–48 a SZU-ban hadifogságban, üzemi munkás, majd a tábor antifasiszta biz. eln. 1948–49 a Szabolcs m. tanfelügyelőség személyügyi előadója. 1949–57 Szabolcs m. tanker. főig., majd a m. tan. művelődési oszt. vez. 1952–56 az ELTE-n középisk. tanári képesítést szerez. 1957 a Szabolcs m. tan. VB elnökh. 1957–64 az MSZMP Szabolcs m. biz. titk. 1960– a Hazafias Népfront Orsz. Tan t. 1967– országgy. képv. (Szabolcs m.)

OROSZ Júlia (1908) – operaénekesnő. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul, majd itthon és Franciao.-ban hangversenyez. 1930– a M. Áll. Operaház t. Kossuth-díjas (1956), Kiváló művész (1959). F. sz.: Micaela *(Carmen)*, Liu *(Turandot)*, Antónia *(Hoffmann meséi)*, Elza *(Lohengrin)*, továbbá számos Puccini- és Mozart-operában szoprán főszerepek.

ORTOLI, François-Xavier (1925) – francia politikus. Jogot és közig. főisk.-t végez. Diplomáját Hanoiban szerzi meg. 1948–51 a francia Pénzügymin.-ban, majd 1951–53 a Gazd. és Tájékoztatási Min.-ban dolgozik. 1954– ismét a Pénzügymin.-ban, 1962–66 a min. eln. kabinetben kap megbízatást. 1967– a korm. terv-főbiztosa, majd okt. ügyi min. 1968 pénzügymin. Couve de Murville korm.-ában.

ORTUTAY Gyula (1910) – néprajztudós, közéleti személyiség. Tanulmányait a szegedi egy.-en végzi. A 30-as években részt vesz a szegedi fiatal baloldali értelmiségi csop. alapításában és munkájában. A M. Rádió munkatársa, majd a Nemzeti Múzeum kut.-ja. 1935–37 és 1942–43 a *Magyarságtudomány* c. folyóirat szerk. 1942 a haladó, antifasiszta erőket tömörítő M. Tört. Emlékbiz. egyik szerv. A felszabadulás után a Független Kisgazdapárt balszárnyához tartozik. 1945–46 a M. Közp. Híradó (Rádió, MTI, Filmhíradó) eln. 1947–50 vallás- és közokt. ügyi min. 1950–53 a múzeumügy és a műemlékvédelem vez. 1946– a bp.-i tud. egy. folklór tanszékének tanára. 1957–63 az ELTE rektora. 1945–53 és 1958– országgy. képv. (Bács m.) 1957–64 a Hazafias Népfront főtitk., 1964– aleln. 1958– az Eln. Tan. t. 1964– a TIT eln. A *Valóság* c. folyóirat szerk. biz. eln. 1945– az MTA lev. t., 1958– t. Az MTA elnökségi t., a nyelv- és irod. tud. oszt. titk. 1957– a Nközi Antropológiai és Etnológiai Unió t. 1964– a Szíciliai Tud. Ak. t., a Nközi Népmesekut. Társ. aleln. a Nközi Etnológiai és Folklór Társ. elnökségének t. Több olasz és finn tud. társ. t. A M. Bibliofil Társ. és a M. Risorgimento Társ. eln. Egyetemes és összehasonlító folklórral, ballada- és népmesekutatással, továbbá művelődéspol. kérdésekkel foglalkozik. Számos népmesegyűjteményt ad ki. F. m.: *Tömörkény István* (1934), *Székely népballadák* (vál. 1935), *Magyar népismeret* (1937), *Parasztságunk élete* (1937), *Fedics Mihály mesél* (1940), *Kis magyar néprajz* (1940), *A magyar népköltészet* (1943), *Művelődés és politika* (tanulmányok, beszédek 1949), *Írók, népek, századok* (tanulmányok 1960), *Halhatatlan népköltészet* (1966).

OSANYIN, Lev Nyikolajevics (1912) – szovjet költő, színműíró. 1930– jelennek meg versei. 1944– SZKP t. Számos népszerű dal és induló, pl. a DIVSZ és az NDNSZ indulójának szövegírója. Áll.-díjas (1950). Magy. *Egy a jelszónk, a béke...* címmel (1951) jelenik meg önálló verseskötete, ezenkívül antológiákban és folyóiratokban is több verse lát napvilágot.

OSBORNE, John James (1929) – angol író. Újságíró, majd színész. Később filmváll-ok ig. *Nézz vissza haraggal* c. világsikert aratott darabjában a színház reflektorfényébe állítja a mai fiatalokat, a „dühös fiatalokat". Társad. bírálata később lecsendesedik. Színdarabjai közül különösen *A komédiás* és a *Luther* arat sikert. Több darabját megfilmesítik. A *Tom Jones* forgatókönyvét is ő írja. Magy. megj. művei: *Dühöngő ifjúság* (színjáték 1958, 1965), *Bamberg-vér* (a *Mai angol drámák* c. antológiában, 1965), *Elfogadhatatlan tanúvallomás* (színmű 1965), *George Dillon sírfelirata* (színmű 1966). *Luther* c. drámájából a *Nagyvilág* közöl részleteket (1957).

OSEDEGBAY, Dennis Chukude (1911) – nigériai politikus és író. Londonban jogot tanul, majd ügyvédi gyakorlatot folytat, Azikiwe pártjának, az NCNC (Nigéria és Kamerun Nemzeti Tan.) alapító t. 1960–64 a szöv. szenátus eln. 1964–66 a Közép-Ny-i Tartomány min. eln.

OSGOOD, Charles Egerton (1916) – amerikai pszichológus. Darthmouthban szerzi meg a doktorátust. 1949– egy. tanár, Illinoisban a Kommunikáció Kut. Int. ig. Az USA Tud. Ak. t. Munkássága a jelentéselmélet és a jelentésmérés, valamint a kísérleti pszichológia ált. elméleti problémáira terjed ki.

OSVÁTH Júlia (1908) – operaénekesnő. 1929 a Palestrina-kórus, 1930 a Mátyás templom szólistája. 1933–35 a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n, majd magánúton, Budánovits Máriánál és Palotai Árpádnál tanul. 1935– a M. Áll. Operaház magánénekesnője; szoprán. 1937 fellép a Salzburgi Ünnepi Játékokon, később is sokat vendégszerepel külföldön. Kossuth-díjas (1949), Érdemes művész (1950), Kiváló művész (1951).

OSZMAN, Aden Abdullah (1908) – szomáliai politikus. 1922– az olasz kormányzat taníttatja. 1929–41 gyarmati közig. tisztv. 1941– vállalkozó. 1943 a Szomáli Ifj. Liga t., az olaszokkal való kooperálás híve. 1954–56, 1958–59 a Liga eln. 1956–60 a törvényhozó gyűlés eln. 1960–67 a Független Szomália közt. eln.

OSZTROVSZKI György (1914) – vegyészmérnök, a KGST titkárh. Tanulmányait a kolozsvári, majd a bukaresti egy.-en folytatja. 1940– a MÁK tatabányai alumínium-kohójában üzemmérnök, majd a berlin-charlottenburgi műegy.-en tanul ösztöndíjjal. 1944 Tatabányán részt vesz a pártmunkában. 1946–48 a M. Áll. Szénbányák tatabányai telepén dolgozik, 1948–49 a MÁSZ vezérig. 1949–50 a Nehézipari Min. csop. főnöke, 1950–53 az Orsz. Tervhiv. elnökh. 1953–55 az MTA főtitk. 1955–60 a KGST-ben a M. Népközt. képv. 1961–64 az Orsz. Tervhiv. elnökh. 1964– min. h., az OMFB elnökh., majd a KGST titk. h. C. egy. tanár. 1949– az MTA lev. t. Az alumíniumipar, a nközi munkamegosztás és a termelés kooperációjának problémáival foglalkozik.

OTČENÁSEK, Jan (1924) – cseh író. Érettségi után gyári munkás és bekapcsolódik az illeg. KP tevékenységébe. A felszabadulás után üzemi reg.-ekkel jelentkezik, 1952–55 a Cseh Írószöv.-ben dolgozik, 1956–59 annak első titk. Magy. megj. művei: *Brych polgártárs* (reg. 1957, 1963), *Rómeó, Júlia és a sötétség* (reg. 1960, 1962, 1963). A reg.-ből tv-játék is készült.

OTERO, Blas de (1916) – spanyol költő. A II. vh. után megszólaló spanyol költők közül az egyik legérdekesebb. Költészetében félreérthetetlenül az új, dem. Spanyolo.-ért küzd. A társad. ellentmondásokat, az elembertelenedést az istennel való kétségbeesett párbeszédekben fejezi ki. Magy. több antológiában és folyóiratban jelenik meg verse.

OTERO, Lisandro (1932) – kubai író. Irod. tevékenysége mellett újságírással is foglalkozik. 1956 algériai riportjáért díjat kap. A forr. győzelme után a *Kuba* c. képes folyóirat ig. és az Orsz. Kult. Tan aleln. *Ez a helyzet* c. reg.-ével (1963) megnyeri. a l.-amerikai irod. pályázatot Havannában. (Magy. *Uraim, ez a helyzet!* 1965.)

OŢETEA, Andrei (1894) – román történész. Tanulmányait Párizsban, a Sorbonne-on végzi. A bukaresti Nicolae Iorga Tört. Int. ig., az UNESCO VB t. és a román UNESCO-biz. eln. Román és francia nyelven megj. munkái a középkor és újkor agrárviszonyaival, a feudális kor keresk.-vel foglalkoznak. A *Románia története* c. mű II. és III. kötetének szerk. Egy. prof. A Román Ak. t. Kiváló tudós. Magy. szakfolyóiratokban jelennek meg cikkei.

OTSZ, Georg (1920) – szovjet operaénekes. A tallinni konzervatóriumot végzi. 1951– az Esztonia opera és balettszínház t.; bariton. Kétszeres Áll.-díjas (1950, 1952), a SZU népművésze (1960).

OTTAVIANI, Alfredo (1885) – olasz bíboros érsek. Különböző egyházi int.-ekben az egyházi közjog és a filozófia tanára. 1928– a Pápai Cseh Kollégium rektora. 1935– a Szent Officiumban tölt be vez. tisztségeket. 1953– érsek, a Szent Kongregáció titk. 1962– püspök. 1962– a Hiv. Kongregációjának titk. A katolikus integrizmus vez. alakja.

OTTLIK Géza (1912) – író, műfordító. A bp.-i tud. egy.-en matematikát és fizikát tanul. 1931 megj. első írásai a *Napkelet* c. folyóiratban. 1939– publikál rendszeresen a *Nyugat*, *Válasz*, *Magyar Csillag* és más folyóiratok hasábjain. 1945–46 a M. Rádió dramaturg-szerk. 1945–57 a M. Pen Club titk. Reg.-eket és elb.-eket ír, műfordítói munkásságot folytat, antológiákat és más kiadványokat szerk. F. m.: *Hamis játékosok* (1941), *Hajnali háztetők* (kisreg. és elb.-ek 1957), *Iskola a határon* (reg. 1959).

OUSMANE, Sembène (1923) – szenegáli író, filmrendező. A II. vh.-ban európai hadszíntereken harcol, 1945 visszatér hazájába, majd Marseille-ben kikötői munkás és szaksz. vez. 1962–63 a moszkvai Gorkij Filmtud. Int.-ben tanul, hazatérte óta tört. és dokumentumfilmeket és saját reg.-eiből játékfilmeket rendez. Haladó szellemű, bátor kiállású író, a gyarmati elnyomás elleni munkásharcok krónikása; francia nyelven ír. Magy. két reg. jelent meg: *Merénylet Szenegálban* (1958), *Vajúdás* (1962), továbbá elb.-ei a *Részeg a bozótban* c. antológiában (1966).

ÓVÁRI Miklós (1925) – az MSZMP KB oszt. vez. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1948–49 pártisk., 1949–58 pártfőisk. tanár. 1958–61 az MSZMP KB agit. prop. oszt. aloszt. vez., majd oszt. vez. h. 1961–66 az MSZMP KB tud. és kult. oszt., majd a tud. és közokt. oszt. vez. h. 1966– a tud., közokt. és kult. oszt. vez. 1959– az MSZMP KB pótt., 1963– t.

OVEZOV, Balis (1915) – szovjet politikus, a Türkmén KP KB első titk. (1960 óta). 1931–39 különböző Komszomol-beosztásokban dolgozik. 1936 elvégzi az ashabadi ped. főisk.-t. 1939– SZKP t. 1939 a Türkmén Komszomol KB titk. 1940 a Türkmén SZSZK közokt. népbiztos h. 1940–45 az Ashabad, Tasauz, majd a Mari ter. pártbiz. titk. 1945–50 a Türkmén KP KB titk. 1951–60 a Türkmén SZSZK min. tan eln. 1952–56 az SZKP KRB t. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan t.

OWEN, Arthur David Kemp (1904) – angol közgazdász. Tanulmányait a leedsi egy.-en végzi. 1937 a glasgow-i egy.-en előadó. 1943– a Külügymin.-ban dolgozik. 1945 az angol delegáció t. az ENSZ alapító konferenciáján, majd az ENSZ Előkészítő Biz. ügyv. titkárh. 1946 a gazd. ügyekért felelős főtitkárh. 1949–52 az ENSZ Technikai Segélynyújtási Szerv. eln. 1952–65 ügyv. eln. 1965– az ENSZ fejlesztési programjának egyik vez.

OYONO, Ferdinand (1929) – kameruni reg. író. Tanulmányait Ebolowaban és Párizsban végzi; jogász. Előbb Yaoundéban a Bureau d'Etudes ig., majd hazája ENSZ-képv., később libériai nagykövete. Reg.-eiben gyermekkora és franciao.-i tartózkodása élményeit írja meg. Szemléletével, írói technikájával a francia nyelvű Ny-afrikai reg. irod. egyik megalapozója.

Ö

ÖRKÉNY István (1912) – író. A Bp.-i Műszaki Egy.-en vegyészmérnöki tanulmányokat folytat. Első írásai a 30-as években, a *Szép Szó* c. folyóiratban jelennek meg. A II. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, majd szovjet hadifogságba kerül. 1947 hazatér. 1949–51 az Ifj. Színház dramaturgja. 1951–53 a M. Néphads. Színháza dramaturgiáján dolgozik. Reg.-eket, elb.-eket és drámákat ír. Kétszeres József Attila-díjas (1955, 1967). F. m.: *Lágerek népe* (hadifogoly-élmények 1947), *Házastársak* (reg. 1951), *Ezüstpisztráng* (karcolatok 1956), *Jeruzsálem hercegnője* (novellák 1967), *Nászutasok a légypapíron* (groteszk írások 1967), *Tóték* (dráma 1967), *Egyperces novellák* (1968).

ÖRÖSI Pál Zoltán (1904) – biológus, méhészeti kut. A bp.-i tud. egy.-en természetrajz-földrajz szakon tanul. 1927–40 a debreceni tud. egy. állattani int.-ében dolgozik. 1933– egy. magántanár. Közben: 1933–34 és 1936–38 a berlin-dahlemi Biologische Reichsanstalt méhbetegségvizsgáló labor.-ában dolgozik. 1941 a kolozsvári tud. egy. adjunktusa. 1942–52 méhészeti főfelügyelő, a gödöllői Méhészeti és Méhbiológiai Kut. Int. vez. 1952– a gödöllői Kisállattenyésztési Kut. Int. méhtenyésztési oszt. tud. oszt. vez. A *Méhészet* c. szaklap felelős szerk. A mezőgazd. tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1955). Méhészettel, a mézelő méh biológiájával, kórtanával és parazitológiájával foglalkozik. F. m.: *Méhellenségek és a köpű állatvilága* (1939), *Méhek között* (1951, 7. kiad. 1968), *Kis méhészkönyv* (1954, 4. kiad. 1967).

ÖSTERLING, Anders J. (1884) – svéd író, költő. A lundi egy. bölcsészkarán végez, majd ott tanít. 1907– napilapok irod. munkatársa. 1919– a Svéd Tud. Ak. t., az Irod. Nobel-díj Biz. eln. 1922–36 a Svéd Pen Club eln. Szimbolista irányzatú költő. Kitűnő műfordító, elismert kritikus. Több európai ország nemzeti költészetéről ad átfogó képet. Magy. antológiákban jelentek meg versei.

ÖVEGES József (1895) – fizikus, ismeretterjesztő író. A bp.-i tud. egy.-en matematikai és fizikai tanulmányokat folytat. 1920–40 Szegeden, Vácott és Tatán, 1940–46 Bp.-en középisk. tanár. 1946–48 a Bp.-i Műszaki Egy. közgazd. karán tanárképző int.-i tanár. 1948–55 a bp.-i ped. főisk. tanszékvez. tanára (nyug.). Természettud. ismeretterjesztéssel foglalkozik. A Magyar Rádió és TV állandó előadója, 1958– a TV *100 kérdés* c. műsorának főszerk. Kossuth-díjas (1948). F. m.: *Fizika* (gimn. tankönyv 1939), *A legújabb kor fizikája* (1951), *Az élő fizika* (1952), *Elektromosságtan és élet* (1952), *Túl a rádióhullámokon* (1957), *Kísérletezzünk és gondolkozzunk* (1960), *A mikroszkóp és használata* (1960), *Érdekes fizika* (1963), *Színes atomfizika* (1964), *Kis atomfizika* (1964).

ÖVERLAND, Arnulf (1889) – norvég író és költő. Műv. kritikus, újságíró. A 20–30-as években a munkásmozg. reprezentatív költője, de később eltávolodik. 1923–28 az Írószöv. eln., 1945– tb. eln. 1949–50 a Norvég Pen Club eln., 1953–59 az Ak. nyelv- és irod. szakoszt. eln. Magy. antológiákban jelennek meg versei.

P

PA Csin (Li Fej-kan) (1905) – kínai író. 1926 Franciao.-ba utazik, itt kezd írni. 1929 megj. első reg.-e, a *Megsemmisülés*, ugyanebben az évben hazatér, fordít – főleg Turgenyevet –, szerk. 1935 Sanghajban kiadóváll.-ot alapít. Nézetei eleinte anarchisztikus jellegűek, írásait patetikus hangvétel jellemzi. A háború alatt evakuál, majd visszatér Sanghajba. A felszabadulás után az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. aleln., az Írószöv. aleln., a sanghaji *Souhou* c. irod. folyóirat főszerk., az Orsz. Népi Gyűlés t. A kult. forr. kezdete óta írásait nem közlik. Magy. megj. művei: *A család* (reg. 1957), *Az örök élet tornya* (elb.-ek 1958), *A nyugalom kertje* (kisreg. 1962).

PAAR, Jack (1918) – amerikai tv-riporter és filmszínész. Rádióbemondó Indianapolisban, Youngstownban, Pittsburgh-ben, Clevelandban, Buffalóban. Számos filmben, tv-filmben is szerepel. A rádióban (NBC) állandó önálló műsora van.

PAASIO, Rafael Kustaa (1903) – finn politikus, újságíró. Nyomdász, majd könyvügynök. 1938–42 a *Munkásifjúság* c. lap szerk. 1941–45 a szoc. dem. ifj. szöv. eln. 1942– a turkui napilap főszerk. 1948– parl. képv. 1957– az SZDP vez.-ségi t., 1963– eln., 1966– főtitk., a párt parl. csop. eln. 1951, 1958 a szociális ügyek min. 1961– a Finn Rádió eln. 1966–67 min. eln.

PACCIARDI, Randolfo (1899) – olasz politikus. Ügyvéd. Ifjúkorában belép a Republikánus P.-ba. 1922 létrehozza a Szabad Olaszo. mozg.-at, ezt 1924-ben betiltják a fasiszták. 1926 Ausztriába majd Svájcba emigrál, antifasiszta tevékenységet folytat. 1933 az olasz korm. kívánságára kiutasítják, Franciao.-ban telepedik le. A spanyol polgárháborúban a Garibaldi-zászlóalj egyik szerv. és par. Franco győzelme után Algériában, Marokkóban, majd az USA-ban él. A felszabaduláskor visszatér Olaszo.-ba. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1947–48 tárca nélküli min. 1948–53 hadügymin. 1948– parl. képv. 1945 a Republikánus P. titk., 1962-ig vez.-ségi t. 1964 létrehozza a Dem. Unió az új. Közt.-ért elnevezésű csop.-ot, melynek lapját, a *La Follá*t szerkeszti.

PACH Zsigmond Pál (1919) – történész. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1943–48 középisk. tanár. 1948–52 a bp.-i közgazd. tud. egy. gazd. tört. tanszék docense, 1952– uo. egy tanár, 1963–67 az egy. rektora. 1949–56 az MTA Tört. tud. Int. ig. h., 1967– ig. 1962– az MTA lev. t. Az MTA elnökségi t. A M. Tört. Társulat aleln. 1960– a *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte* (Berlin), 1966– *The Economic History Review* (London–Oxford) szerk. biz. t. 1965– a Nközi Gazd. tört. Társ. VB t. Kossuth-díjas (1949). A 15–19. sz. gazd. tört.-ével, főként a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet összehasonlító vizsgálatával foglalkozik. F. m.: *Gazdaságtörténet – a feudalizmus hanyatlásáig* (1947), *Az eredeti tőkefelhalmozás Magyarországon* (1952), *A földesúri gazdaság „poroszutas" fejlődése Oroszországban a 19. sz. második felében* (1958), *Nyugat-európai és magyarországi agrárfejlődés a 15–17. sz.-ban* (1963), *Die ungarische Agrarentwicklung im 16–17. Jahrhundert* (1964), *Problemi razvityija vengerszkoj markszisztszkoj isztoricseszkoj nauki* (1966), *A nemzetközi kereskedelmi útvonalak 15–17. századi áthelyeződésének kérdéséhez* (1968).

PACHECO, Rondon (1919) – brazil politikus. Jogi tanulmányokat végez. Fiatalon bekapcsolódik a pol. életbe. Részt vesz Vargas diktatúrájának megdöntésében. 1954– parl. képv. a Nemzeti Dem. Unió színeiben. Egy ideig Minas Gerais szöv. áll. korm.-ában belügymin. Brazília ENSZ-képviseletének állandó t. Az 1964-es kat. puccs után létrejött Nemzeti Megújhodási Szöv. elnevezésű párt főtitk. 1967– a polg. kabinet főnöke.

PACKARD, Vance (1914) – amerikai publicista. Tanulmányait a Pennsylvania és a Columbia Egy.-en folytatja. 1938–42 New Yorkban az *Associated Press* számára dolgozik. 1942–56 az *American Magazine*, 1956 a *Collier's Magazine* munkatársa. Számos, az amerikai kap. visszásságát leleplező mű szerzője. *Tékozlók* c. könyve magy. is megj. (1967).

PACSACSI, Adnan (1923) – iraki diplomata. A beiruti Amerikai Egy.-en végez. 1945–49 attasé Washingtonban, 1949–50 konzul Alexandriában, 1950–53 a Külügymin.-ban dolgozik. 1953–57 első titk. a washingtoni nagykövetségen. 1961–65 ENSZ-küldöttség vez. 1965 külügymin. h., 1966 külügymin. 1967– ENSZ-küldöttség vez., az arab–izraeli háborút követően élénk diplomáciai tevékenységet fejt ki.

PADILLA NERVO, Luis (1898) – mexikói diplomata. Mexikóban és az USA-ban végzi egy. tanulmányait, majd a londoni Gazd. és Jogtud. Főisk.-n tanul, 1920 diplomáciai pályára lép: Costa Ricában, Dániában, Salvadorban, Hollandiában, Uruguayban, az USA-ban és más helyeken teljesít szolgálatot. 1945–53 Mexikó képv. az ENSZ-ben. 1951–52 az ENSZ Közgyűlés eln. 1952–58 külügymin., 1959–64 Mexikó állandó ENSZ-képv., 1964 a Hágai Nközi Bíróság eln.

PÁGER Antal (1899) – színész. Jogra iratkozik be, majd színészi pályára lép. 1919–29 vidéki társulatoknál, 1929– fővárosi színházakban (Andrássy úti Színház, Belvárosi Színház) játszik. 1944–56 Argentínában él. 1956– a bp.-i Vígszínház t. Modern drámai és vígjátéki jellemszerepeket alakít. Kossuth-díjas (1965), Kiváló művész (1963). F. sz.: Színpadon: *Taláros úr* (Kohout: Ilyen nagy szerelem), *Starbuck* (Nash: Az esőcsináló), *Bolkonszkij herceg* (Tolsztoj–Piscator: Háború és béke), *Turai* (Molnár F.: Játék a kastélyban), *Karenyin* (Tolsztoj–Horvai: Karenyina Anna), *A kritikus* (Molnár F.: A testőr), *Atyus* (Williams: Macska a forró tetőn). Filmen: *Földindulás* (1939), *A szűz és a gödölye* (1941), *A Noszty fiú esete Tóth Marival* (1960), *Katonazene* (1961), *Pacsirta* (1963), *Hattyúdal* (1963). *Húsz óra* (1966).

PAGNOL, Marcel (1895) – francia drámaíró. Első sikere a filmre is vitt *Topáz* (1929) c. darabja, s még több színművét is megfilmesítik. Az utóbbi években főleg filmforgatókönyveket ír. 1947– a Francia Ak. t. Magy. *Bukfenc* c. reg. jelent meg (1941).

PAHLAVI, Mohammed Reza (1919) – iráni császár. 1941 szept. átveszi az uralkodói tisztet, miután atyját, Reza sahot németbarát magatartása miatt az együttes brit–szovjet közbelépés lemondásra kényszeríti. A II. vh. után kegyetlenül leszámol a haladó erőkkel. 1953 Moszadik min. elnöksége alatt a kibontatkozó nemzeti mozg. távozásra kényszeríti Rómába. Ugyanebben az évben, USA-segítséggel, kir. puccsal visszaszerzi a hatalmat. Később reálpolitikai változások, javuló kapcsolatok a szoc. országokkal, felülről kezdeményezett „fehér forradalom" jelentős reformokkal. Több alkalommal hiv. látogatást tesz a SZU-ban. 1967 okt. császárrá koronázzák.

PAILLARD, Jacques (1920) – francia pszichológus. A Sorbonne-on szerez dr.-i címet. A marseille-i egy. humánbiometriai int. ig. és a pszichofiziológia tanára. A *Bulletin du CERP* szerk. A motoros funkciók pszichofiziológiájával és a tanulás problémáival foglalkozik.

PAIS Dezső (1886) – nyelvész. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i egy.-en magy.–latin–görög szakon tanul. Sopronban, Cegléden, majd Bp.-en középisk. tanár. 1933–37 az Eötvös Kollégium tanára. 1937–60 az ELTÉ-n a magy. nyelvtud. tanszékvez. tanára (nyug.). 1929– a *Magyar Nyelv* c. folyóirat szerk. A Nyelvtud. Értekezések sorozat szerk. Irod. történészként kezdi pályafutását, de a későbbiekben a nyelvtud. művelője lett. 1930– az MTA lev t., 1941– t. 1938– a helsinki Finnugor Társ. lev. t., 1954– tb. t. Kossuth-díjas (1951). Szó- és hangtört.-tel, hely- és személynévkutatással, a nyelvemlékek magyarázatával, szóalaktani és szóképzési problémákkal foglalkozik. Lefordította és kiadta Anonymus gestáját (*Magyar Anonymus* 1926). F. m.: *Régi személyneveink jelentéstana* (1922–23, 1966), *Ó-magyar olvasókönyv* (Jakubovich Emillel Pécs, 1929), *A veszprémvölgyi apácák görög oklevele mint nyelvi emlék* (1939), *Irányelvek a magyar hangtörténet tárgyalásában* (1950), *A magyar nyelvtudomány időszerű kérdései* (1953), *Árpád- és Anjou-kori mulattatóink* (1953), *A magyar irodalmi nyelv* (1953).

PAJ Jang (Jang Cseng-fang) (1920) – kínai filmszínésznő. 1931 beiratkozik a pekingi Lienhua Filmstúdió isk.-ba, itt kapja első filmszerepét. Első nagy sikerét az *Útkereszteződés* c. filmben aratja (1937). A felszabadulás után is több film főszerepét játssza. Sikerrel szerepel Cao Jü és Kuo Mo-zso drámáiban, a *Rómeó és Júliá*ban, a *Kaméliás hölgy*ben és a *Feltámadás*ban is. A Kínai Filmszöv. aleln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t.

PAJETTA, Giancarlo (1911) – olasz politikus. 1925 belép a torinói komm. ifj. szerv.-be. Antifasiszta tevékenysége miatt kizárják az ország öszszes isk.-jából. 1927 kétévi börtönre ítélik. 1931 az Olasz KP vez.-sége Párizsban megbízza az ifj. szöv. vezetésével. 1933 Olaszo.-ban letartóztatják és 21 évi börtönre ítélik. 1943 kiszabadul, csatlakozik az illeg. harcosokhoz. 1944 a felső-olaszo.-i Nemzeti Felszabaditási Biz. képv. a Bonomi-korm.-nál. 1945 a milánói *Unità* főszerk. 1945 a KP KB és a titk.-ság t. 1945–48 a párt lombardiai tartományi titk. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1953–63 a komm. képv. csop. aleln. 1963 a külügyi biz. aleln. 1964–66 a *Rinascita* c. hetilap főszerk., PB t. Az *Unità* főszerk.

PAJETTA, Giuliano (1915) – olasz politikus. Ifjúkorában belép a KP-ba. 1931 emigrál, a fasiszta b. távollétében ítéli el. 1939 Franciao.-ban internálják, 1941 megszökik. Részt vesz a francia ellenállásban. 1942 két évre ítélik. 1944 megszökik.

Milánóban „a szabadság önkéntesei" partizánalakulat főpar.-ságán működik. 1944 a nácik elfogják és Mauthausenba viszik. 1945 május hazatér. 1945– KB t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948–63 parl. képv. 1963– szenátor. Részt vesz a békemozg.-ban.

PAJKOVIĆ, Djoko (1917) – jugoszláv politikus. 1936– KP t., ugyanebben az esztendőben letartóztatják és 3 évre ítélik. 1941 a Crna Gora-i felszabadító mozg. egyik szerv., a partizánegységek pol. biztosa. A felszabadulás után a Kosovo és Metohija Autonóm Ter. VB eln., a Szerb Népi Szkupstina VB t. 1967– a JKSZ KB elnökségének t., a Crna Gora-i Komm. Szöv. KB eln. Jugoszlávia Népi Hőse.

PAK Csi Hong (1924) – koreai (KNDK) szobrász. 1947–50 a phenjani képzőműv. int.-ben tanul, jelenleg tanára. Művei közül ismertek: *Anya* (gipsz 1957), *Csollima szobor* (bronz 1961, Han Jong Szikkel és Cso Gju Bonnal közösen).

PAK Csong Hi (1917) – D-koreai közt. eln. A tegui ped. isk.-n, majd a japán kat. ak.-n tanul. A japán hads. tisztje; 1946 visszatér D-Koreába. Később az USA-ban kat. ak.-t végez. 1957 vezérőrnagy, 1960 a D-koreai bábhads. 2. hads.-ének par. h. 1961 máj. egységeivel fasiszta kat. államcsínyt hajt végre, hogy megakadályozza az ország egyesítését követelő erők konszolidálódását. Az ún. Forr. Haditan. és a Nemzeti Újjáépítés Legf. Tan. aleln., majd eln. 1962 márc.– közt. eln. is. Támogatja az amerikai agressziót. Az ún. japán–D-koreai egyezmény megkötésével D-Korea gazd. életét kiszolgáltatja a japán monopoltőkének.

PAK Den Áj (eredeti neve: Pak Dzong E) (1907) – a koreai (KNDK) Legf. Népi Gyűlés Elnökségének aleln. A 30-as évek elejétől aktívan részt vesz a japánellenes forr. mozg.-ban, a japán hatóságok több ízben bebörtönzik. A felszabadulás után részt vesz a KP újjászervezésében, valamint a Dem. Nőszöv. megszervezésében. 1946–64 a Nőszöv. eln., 1950–61 a Koreai Munkapárt KB titk. (aleln.), 1951– PB t. Jelentős tevékenységet fejt ki a nközi békemozg.-ban is, több évig a BVT t. Nközi Lenin-békedíjas (1951).

PAK Jong Szin (1914) – koreai (KNDK) kult. min., színésznő. A Koreai Drámai Társulat t.-ként a felszabadulás előtt koreai klasszikus és hazafias témájú darabokban lép fel, az akkori társad. renddel és a feudális családi kötöttségekkel szembeszálló koreai nő típusát alkotja meg. 1945 után jelentős szerepet játszik a phenjani Áll. Drámai Színház létrehozásában, melynek több éven át ig. 1962 a KNDK népművésze címmel tüntetik ki. 1966– kult. min.

PAK Phal Jang (1905) – koreai (KNDK) költő. 1924 jogi diplomát szerez Szöulban, de kora ifjúságától irod.-mal foglalkozik, első versei a 20-as évek elején jelennek meg. A Proletárírók Koreai Szöv. (KAPP) alapító t., a felszabadulás előtt 20 évig újságíró. 1945– több közp. lap szerk.-ségében dolgozik, éveken át a Koreai Írószöv. elnökségének t., ill. aleln. Versei magy. a *Koreai költők* c. kötetben és a *Nagyvilág*ban jelennek meg.

PAK Szi Hjong (1910) – koreai (KNDK) történész. Egy. tanulmányait Szöulban folytatja, majd a felszabadulás után É-ra megy, s jelentős szerepet játszik a koreai tört. marxista igényű feldolgozásában. Tevékenysége közp.-jában Korea középkori agrártört. áll, több tankönyvet is ír. A KNDK Tud. Ak. t., Tört. tud. Int.-ének ig.

PAK Szong Csol (1913) – koreai (KNDK) min. elnökh. és külügymin. Családja a japán elnyomás elől Mandzsúriába emigrál. A 30-as évek elejétől a felszabadulásig részt vesz a japánellenes partizánmozg.-ban, 1936 belép a Kínai KP-ba. 1945– tevékenyen részt vesz a Koreai Néphads. megszervezésében és fejlesztésében. 1950–53 a honvédő háború idején különböző par.-i tisztségeket tölt be, a háború után diplomáciai szolgálatban: 1954–56 a KNDK szófiai nagykövete, 1956– külügymin. h., 1958–59 felelős beosztású pártmunkás, majd 1959– külügymin., 1965– min. elnökh. is. A Koreai Munkapárt PB t., a Legf. Népi Gyűlés képv.

PAK Un Gol (1923) – koreai (KNDK) író. Fiatal korában Szöulban dolgozik mint napszámos, később elvégzi a középisk.-t. A felszabadulás után újságíró, 1950–53 a honvédő háborúban haditudósító. A háború alatt és után írt elb.-eiben és reg.-eiben a koreai népnek az ellenséggel vívott hősi harcát örökíti meg. Több éven át a Koreai Írószöv. aleln., majd 1966-ig az Összkoreai Irod. és Műv. Szöv. eln. 1961–66 művelődési min.

PÁKOZDY László Márton (1910) – vallástörténész, református teológus. A debreceni egy. hittud. karán, a hallei és az utrechti egy.-en bibliatud.-i, ókori K-i és nyelvészeti tanulmányokat folytat. 1937–45 lelkész és tanár Bp.-en. 1945– a debreceni egy.-en, 1966– a bp.-i Ref. Teológiai Ak.-n a vallástört. tanára. 1947–48 és 1958– a *Theológiai Szemle* főszerk. 1948 Amszterdamban részt vesz az Egyházak Világtan., 1957 Prágában a Prágai Keresztyén Békekonferencia alapításában. Az Orsz. Béketan. t. A berlini Humboldt Egy. és a bécsi egy. díszdr.-a. Bibliai tud.-okkal, vallástud.-nyal, ókori K-i művelődéstört.-tel, a holt-tengeri kéziratok problémáival, a modern társad. kérdések és az egyház viszonyával foglalkozik.

PÁL, VI. (Giovanni Battista Montini) (1897) – katolikus egyházfő. Bresciában, Milánóban és Rómában folytat filozófiai, jogi és irod. tanulmányokat. 1923– Varsóban teljesít szolgálatot. 1924–37 a vatikáni államtitkárságon működik. 1931–37 a pápai áll. diplomáciatört.-ének tanára az Egyházi Ak.-n. 1937–52 államtitk. h. a Vatikánban, 1954– milánói püspök, 1958– uo. bíboros érsek. 1963 jún. pápává választják. Uralkodása alatt fejeződik be a II. vatikáni zsinat (1964). Azóta a következő fontosabb pápai enciklikákat adja ki: *Ecclesiam suam* (a katolikusok és nem katolikusok közti párbeszédről), *Populorum progressio* (a katolicizmus és a modern társad. viszonyáról), *Humanae vitae* (a születésszabályozásról).

PÁL Gaszton (1924) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. elektromos-gépészmérnöki tagozatán tanul. 1950–59 fejlesztő mérnök a bp.-i Telefongyárban. 1959–60 a bp.-i Beloiannisz Híradástechnikai Gyárban az átviteltechnikai fejlesztési oszt. mérnöke, 1960–65 uo. oszt. vez. 1965– a Telefongyárban átviteltechnikai főkonstruktőr, az átviteltechnikai fejlesztés vez. Átviteltechnikai berendezések és rendszerek fejlesztésével és kutatásával foglalkozik. Áll.-díjas (1966).

PÁL Lénárd (1925) – fizikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1950–53 a moszkvai egy.-en aspiráns. 1954–56 az MTA Közp. Fizikai Kut. Int. mágneses oszt. vez., 1956– az int. ig. h. 1961– egyidejűleg az ELTE atomfizikai tanszék tanára. 1961– az MTA lev. t. Az MTA Fizikai Biz. eln. A TMB t. 1966– a dubnai Egyesített Atommagkut. Int. tud. tan. t. 1966– a Tiszta és Alkalmazott Fizika Nközi Uniója (IUPAP) t., a magy. nemzeti biz. eln. A M. Pugwash-biz. és az Orsz. Béketan. t. Az MSZMP bp.-i biz. VB t. Több hazai és külföldi fizikai tud. folyóirat szerk. biz. t. Kossuth-díjas (1962). A szilárd testek mágneses tulajdonságainak tanulmányozásával és a reaktorok elméletével foglalkozik. A fenti tárgykörből mintegy 70 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

PALAGACSEV, Nikola (1917) – bolgár politikus. A Bolgár Orsz. Egy. Diákszöv. t. 1937– KP t. 1941–44 részt vesz a bolgár nép antifasiszta harcában. A felszabadulás után felelős párt- és áll. tisztségeket tölt be: járási pártbiz. titk., 1950–52 földművelésügyi min. h. 1955–59 az Agrárgazd. Int. ig. 1966– földművelésügyi min. 1962– KB t.

PALÁNKAY Klára (1925) – operaénekesnő. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1945– a M. Áll. Operaház magánénekese; mezzoszoprán. 1945–sokat vendégszerepel külföldön, Európa-szerte számos opera színpadán énekelt. Liszt-díjas (1963), Érdemes művész (1964). F. sz.: *Judit* (A kékszakállú herceg vára), *Gertrudis* (Bánk bán), *Amneris* (Aida), *Azucena* (Trubadúr), *Carmen*.

PALAZZESCHI, Aldo (eredeti neve: Giurlani) (1885) – olasz költő és író. Pályafutását költőként kezdi; részt vesz a futurista irod. mozg.-ban. Első jelentős reg. is ezt az irányzatot követi. Legjobb reg. a *Materassi nővérek* magy. is megj. (1936), ezenkívül antológiákban és folyóiratokban versei.

PALECKISZ, Iusztasz Ignovics (1899) – szovjet politikus, újságíró. 1915–23 nyomdász. 1923–26 tanító Litvániában. 1926–28 a kaunasi egy.-en tanul s egyidejűleg a litván Elta hírügynökség ig. 1927–39 különböző rigai lapok és folyóiratok munkatársa. 1939 a Smetona-diktatúrával szembeni ellenzéki magatartása miatt Litvániában koncentrációs táborba zárják. 1940 részt vesz a litvániai szovjet hatalom megteremtésében, a SZU-hoz való csatlakozás megvalósításában. 1940– SZKP t. 1940–67 a Litván SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. 1941– a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. 1952– az SZKP KB pótt.

PALEWSKI, Gaston (1901) – francia politikus. Az oxfordi egy.-en végez, pol. tud. diplomája van. 1924–25 Marokkóban, majd a Gyarmatügyi Min.-ban dolgozik. 1928–39 a Pénzügymin. kabinetig. A II. vh. alatt a Szabad Franciao. Mozg. első pol. ig. Londonban, majd 1941–42 a K-afrikai szabad francia haderők par. 1942–46 de Gaulle tábornok kabinetfőnöke Londonban, Algírban és Párizsban. A gaulle-ista Francia Népi Tömörülés (RPF) egyik alapító t. és a párt VB t. 1951–56 képv., az RPF parl. csop. aleln. 1957–62 nagykövet Olaszo.-ban. 1962–65 állammin., majd az Alkotmányozó Tan. eln.

PALEWSKI, Jean-Paul (1898) – francia politikus, a Saint-Cyr-i kat. ak.-n végez, majd Párizsban jogi diplomát szerez. Pályáját kat. tisztként kezdi, később ügyvéd és 1946– képv. 1951–55 a pénzügyi biz. aleln. 1962– a nemzetgy. tervbiz. eln.

PÁLFY József (1922) – újságíró, a *Magyarország* főszerk. A debreceni egy.-en jogi tanulmányokat folytat. 1940– újságíró. 1940–51 a *Debrecen*, majd a *Keletmagyarországi Napló* c. lapok munkatársa. 1951–56 Debrecenben a Szerzői Jogvédő Hiv. kirendeltségvez. 1953 megalapítja a debreceni Dongó Színpad szatirikus együttest, egyfelvonásosokat, jeleneteket ír számára. 1956–61 az MTI munkatársa, majd párizsi tudósítója. 1961–63 a *Hétfői Hírek*, 1963– a *Magyarország* c. külpol. hetilap főszerk. Rózsa Ferenc-díjas (1964). F. m.: *Algéria* (1962), *Franciaország* (útikönyv 1967). A Kennedy-dosszié (1968), Párizs (1969).

PALKÓ Sándor (1911) – a Baranya m. Tan. VB eln. Nyomdász volt. 1945–49 az Athenaeum Nyomda, 1949–52 a Pénzjegynyomda ig. 1951–55 elvégzi a bp.-i közgazd. tud. egy. esti, ill. lev. tagozatát. 1952–53 a Műszaki Könyvkiadó pol. lektora. 1953–55 a pécsi gépipari technikum ig. 1956 a Baranya m. Tan. elnökh. 1957 korm. összekötő a Veszprém m. Tan.-nál. 1957– a Baranya m. Tan. VB eln. 1962– az MSZMP KB pótt., majd t.

PALLAGYIN, Alekszandr Vlagyimirovics (1885) – szovjet biokémikus. Elvégzi a pétervári egy.-et. 1916– a harkovi mező- és erdőgazd. főisk., 1921– a harkovi orvostud. főisk. prof. 1925– az Ukrán Biokémiai Int. alapítója és ig. (1931– az Ukrán Tud. Ak. Biokémiai Int.) 1934– egyidejűleg a kijevi egy. prof. 1932– SZKP t. 1929– az Ukrán Tud. Ak. t., 1946–62 eln. 1942– a SZU Tud. Ak. t. 1944– a SZU Orvostud. Ak. t. 1950– a Belorusz Tud. Ak. tb. t. Az MTA tb. t. Lenin-díjas (1929), az Ukrán SZSZK érdemes tudósa (1935), a Szoc. Munka Hőse (1955). Kutatási ter.-e a táplálkozás biokémiája, a vitaminok, a sejtek anyagcseréje, az ideg- és izomműködés biokémiája.

PALLÓ Imre (1891) – operaénekes. A bp.-i zeneak.-n tanul, a bp.-i tud. egy.-en államtud. és jogi doktorátust szerez. 1917– a M. Áll. Operaház magánénekese; bariton. 1934– az Operaház örökös t., 1957–59 az opera ig. 1967– nyug. Mint dal- és oratóriuménekes is sokat szerepelt, Bartók és Kodály műveinek egyik legkiválóbb előadója. Pályafutása során Európa legtöbb operájában fellép (*Rigoletto, Háry, Tiborc*). Kossuth-díjas (1949), Kiváló művész (1950).

PALLOTTA, Gino (1923) – olasz újságíró, történész. Részt vesz az antifasiszta ellenállásban. A felszabadulás óta újságíró. Hosszú ideig a római *Il Paese* c. napilap pol. rovatvez. Jelenleg a palermói *L'Ora* c. napilap római szerk.-ségének vez. Rendszeresen szerepel a tv pol. műsoraiban. Több külföldi lap, köztük az *Esti Hírlap* római tudósítója. Pol. közíróként és történészként is tekintélyt szerzett műveivel.

PALLY, Zenaida (1919) – román operaénekesnő. A bukaresti Opera és Balettszínház mezzoszoprán szólistája. Legkiemelkedőbb alakításai: *Carmen*, Amnerisz (*Aida*), Delila (*Sámson és Delila*) stb. Számos külföldi turnéja során többször fellép hazánkban is. A Román Szoc. Közt népművésze, Áll.-díjas.

PALME, Sven Olaf J. (1927) – svéd politikus. Egy. tanulmányait Stockholmban és az USA-ban végzi. 1952–53 a svéd főisk. hallgatók egyes.-ei szöv. eln., majd köztisztv. 1955–61 a Munkásképző Szöv. és a Szoc. dem. Ifj. Szöv. ig.-sági t. 1958– képv. 1964– az SZDP VB pótt. 1963 tárca nélküli min. 1966 közokt. min. Több jóléti és segélybiz. eln.

PALMER, Lili (1914) – német (NSZK) színésznő. Berlinben színitanulmányokat végez. 1932 Darmstadtban lép színpadra. 1933 Franciao.-ba emigrál. 1936– Angliában szerepel, majd filmezik. 1954 hazatér és rövidesen az NSZK egyik legfoglalkoztatottabb filmszínésznője lesz. F. f.: *Nyugtalan szív* (angol, 1947), *A bűnös város* (angol, 1951), *Warrenné mestersége* (Ny-német, 1959), *Csodálatos vagy Júlia* (osztrák–Ny-német, 1962).

PALÓCZ László (1921) – operaénekes. A bp.-i Nemzeti Zenedében tanul. 1943–47 a bp.-i Operaház énekkarában énekel; bariton. 1947–49 a Szegedi Nemzeti Színház szólistája. 1950–55 a Fővárosi Operettszínház t. 1955– a M. Áll. Operaház magánénekese. Liszt-díjas (1964). F. sz.: *Falstaff, Simone Boccanegra, Jágó* (Othello).

PÁLOS György (1920) – színész. A Színészegyes. színiisk.-ját végzi. 1941– a Szegedi Nemzeti Színházban, a felszabadulás után a Vígszínházban, a Vidám Színházban és a Főv. Operettszínházban játszik. 1952– a M. Néphads. Színháza, ill. a Vígszínház t. Főleg vez. jellemszerepeket játszik. Jászai-díjas (1958), Érdemes művész (1965). Kazinczy-díjas (1968). F. sz.: Színpadon: Ági Miklós (Molnár F.: *Hattyú*), Péter Petrus (Kohout: *Ilyen nagy szerelem*), Napóleon (Tolsztoj–Piscator: *Háború és béke*), Mátyás király (Heltai: *A néma levente*), Dauphin (Shaw: *Szent Johanna*), Goethe: *Faust*. Filmen: *Gázolás* (1955), *A császár parancsára* (1956), *Vörös tinta* (1959), *Megszállottak* (1962), *Isten őszi csillaga* (1962), *A tizedes meg a többiek* (1965).

PÁLOS László Ádám (1912) – orvos, hematológus. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1938–66 uo., ill. a bp.-i Orvostud. Egy. II. sz. Belklinikáján dolgozik. 1966– az Orvostovábbképző Int. I. sz. belgyógyászati tanszék vez., egy. tanár. 1969– az Int. tud. ig. h. Az orvostud. dr.-a (1964). Számos hazai és külföldi tud. társ. t. Főleg a véralvadás mechanizmusának tanulmányozásával foglalkozik. Mintegy 70 tud. publikáció szerzője.

PALOTAI Boris (1904) – író. 1939-ig Kassán él, csehszlovákiai magy. lapok munkatársa; versei és novellái jelennek meg. 1946 az *Asszonyok* c. hetilap szerk., 1947–53 a *Népszava* kult. rovat vez. 1952– csak irod. munkásságot folytat. *Nappali sötétség* c. filmje a Locarnói Fesztiválon (1964) a zsüri különdíját kapja, *Nő a barakkban* c. tv-játéka Monte-Carlóban nyer díjat. Kétszeres József Attila-díjas (1950, 1967). Palotai Erzsi előadóművész testvére. Fia: Bacsó Péter filmrendező. F. m.: *Ünnepi vacsora* (reg. 1955), *Kegyetlen ifjúság* (1957), *Keserű mandula* (reg. 1958), *Viharos mennyország* (1960), *A madarak elhallgatnak* (reg. 1962), *A férfi* (1964), *Zöld dió* (1968). Elb. kötetek: *Isten ölében* (1936), *Hátsó lépcső* (1941), *Tűzhely* (1948), *Varázsige* (1955). Forgatókönyvek: *Kiskrajcár* (Thurzó Gáborral és Sándor Andrással 1953), *Én és a nagyapám* (1954), *Ünnepi vacsora* (1956), *Nappali sötétség* (1963), *A színésznő és az oroszlán* (1966).

PALOTAI Erzsi (1911) – előadóművész, író, műfordító. Sanzonénekléssel kezdi pályáját. A felszabadulás után a Pódium Kabaré, majd a Vígszínház t. A színpadot rövidesen felcseréli a pódiummal. Kultúrházakban, előadóesteken, díszünnepségeken szaval és prózát mond. Első önálló estjét 1956-ban tartja a Petőfi Színházban. Érdemes művész (1963). Reg.-e: *Szerelem, fájdalom* (1958). Számos fordítása jelent meg cseh nyelvből. Férje: Komlós Aladár író, irod. tudós.

PALOTÁS László (1905) – építőmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1928–36 uo. tanársegéd. 1944 műegy. magántanár. 1936–54 a Közlek. ügyi Min. hídosztályán dolgozik, a Mélyépítéstud. és Tervező Int. ig., majd a Földalatti Vasút Váll. vezérig. h. 1952– a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, az építőanyagok tanszék vez. A műszaki tud.

dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1962). A felszabadulás után fontos szerepe volt a Duna-hidak újjáépítésében. Anyagtannal, vasbetonépítéssel, a tartószerkezetek statikájával és általános hídépítéssel foglalkozik. F. m.: *A beton* (1934), *Keretszerkezetek* (1943), *Minőségi beton* (1952), *Tartórácsok számítása* (1954), *Mérnöki kézikönyv* (1955), *Építőanyagok I–II.* (1959–61), *Építőanyagok* (Műszaki Értelmező Szótár, 1958) – *Műszaki Mechanika* (1959) – *Tartószerkezetek* (1961), *Vasbetonépítéstan I–II.* (1964–67), *A vasbetonszerkezetek töréselmélete* (1966).

PALUCCA, Greta (1902) – német (NDK) táncművésznő és táncped. Köller és Wigman tanítványa. 1923– különböző német városokban és külföldön lép fel, saját műsorral és együttesek t.-ként. 1925–39 Drezdában saját balettint.-ében oktat. 1939 a fasiszták megtiltják működését. 1945 után újraszervezi a drezdai balettint.-et, 1949 nközi balettint.-et alapít, ahol ma is oktatja a különböző országokból érkezett fiatal művészeket. A Német Műv. Ak. t. Áll.-díjas, prof. (1962).

PAN Tien-sou (1897) – kínai festőművész. 1926–37 az általa alapított sanghaji Hszihua Műv. Isk. ig.; 1948– a hangcsoui képzőműv. főisk. ig. A felszabadulás óta a Kínai Képzőműv. Szöv. aleln. Az Orsz. Népi Gyűlés t.

PANCSEN láma (Pan-csen-er-de-ni, kínaiul) (1937) – tibeti vallási vez. Sorrendben a 10. pancsen láma. Csinghaj tartományban élt, ellentétben állt a dalai lámával, konfliktusukat csak Tibet 1951-ben történt békés felszabadítása oldotta meg, ekkor térhetett haza. 1956–59 a Tibeti Autonóm Ter. előkészítő biz. aleln. 1959–65 a dalai láma Indiába szökése után mb. eln. 1954–59 az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. t. 1959–65 aleln. A Kínai Buddhisták Szöv. díszeln. Jelenlegi sorsa ismeretlen.

PÁNDI Pál (eredeti neve: Kardos) (1926) – irod. történész, kritikus. Az ELTE bölcsészkarán és az Eötvös Kollégiumban tanul. 1949– az ELTE-n tanít, 1967– a magy. irod. tört. tanára. 1961–63 az *Új Írás* c. irod. folyóirat szerk. 1967– a *Népszabadság* kult. rovatának vez. Az irod. tud. kandidátusa (1962). József Attila-díjas (1962). A 19–20. sz. magy. irod.-mal foglalkozik. F. m.: *Viták és kritikák* (tanulmányok 1954), *Petőfi 1844-ig* (monográfia 1961), *Elsüllyedt irodalom?* (tanulmányok 1963). Válogatott és sajtó alá rendezett számos antológiát, szerk. és munkatársa volt *A magyar irodalom története 1848-ig* (1957) és *1849–1905* (1963) kézikönyveknek.

PANDOLFI, Vito (1917) – olasz színikritikus, színházi rendező. Színműv. ak.-t végez. 1943 a nácik bebörtönzik. 1944–46 az *Unità* színházi kritikusa. A *Politecnico* c. irod. és kult. lap egyik szerk., a *Teatro d'oggi* c. folyóirat társszerk. Jelenleg több folyóirat színházi kritikusa. Rendezői tevékenysége mellett több, színházműv.-tel foglalkozó könyvet ír.

PANE, Armijn (írói nevei: Pandji, Mada, Kasmoto) (1908) – indonéz reg. író, drámaíró, költő és kritikus. Orvosi, majd bölcsészeti tanulmányokat folytat. Djakartai, valamint surabajai napilapok munkatársa, később tanító. 1933–42 a haladó szellemű *Pudjangga Baru* c. folyóirat egyik alapítója és szerk. 1942–45 a japán megszállás alatt a Kult. Közp. irod. oszt. vez., 1945– folyóirat szerk. Az indonéz irod. nyelv, s mély lélektani ábrázolásával a pszichológiai isk. úttörője, az *Angokatan '45 (45-ös nemzedék)* egyik nagy hatású előkészítője. Szépírói munkásságán kívül műfordítói, nyelvészi, valamint történészi tevékenysége is jelentős.

PANIKKAR, Kvalam Mádhav – indiai író, diplomata, történész. Jelentősek irod. kritikái és műfordításai. Számos verseskötete és klasszikus stílusban írt drámája jelenik meg. Prózai művei közül legjelentősebb önéletrajza és *Keralasimham* c. tört. reg.-e.

PANITZKI, Werner (1911) – német (NSZK) kat. személyiség. 1930 belép a német hads.-be. 1941 után a légierő vezérkaránál tevékenykedik, majd angol, ill. amerikai hadifogságban. 1952 a Blank-hiv.-ban (a Hadügym. fedőszerve), a légierő újjászervezésével kezd foglalkozni. 1957 mint a Bundeswehr vezérkari főnöke követeli annak atomfegyverekkel való ellátását. 1959 vezérőrnagy, 1960– a 4. légvédelmi hadoszt. par., 1962– a légierő felügyelője. 1966 a Starfighter típusú harci repülőgépek gyakori lezuhanásai miatt kialakult helyzetben lemond beosztásáról.

PANOVA, Vera Fjodorovna (1905) – szovjet írónő. 1922–45 újságíró. A II. vh. idején haditudósítóként egy kórházvonaton teljesít szolgálatot. A 30-as évek elején kezdi irod. munkásságát, kezdetben színműveket ír, később mint prózaíró válik ismertté. 1954– a Szovjet Írószöv. vez.-ségi t. Háromszoros Áll.-díjas (1947, 1948, 1950). Magy. megj. művei: *Fehér vonat* (reg. 1946, 1949), *Fehéren izzik az acél* (reg. 1949, 1950), *Világos part* (reg. 1950), *Évszakok* (reg. 1954), *Messzi utca* (reg. 1957, 1958), *Szentimentális regény* (1959, 1961), *Kisüt a nap* (elb.-ek 1960), *Ha majd visszatérsz* (elb.-ek 1965).

PANT, Sumitra Nandan (1900) – indiai költő. Csatlakozik Gandhihoz és a polg. engedetlenségi mozg. aktív résztvevőjévé válik. Lefordítja Tagore számos művét. India egyik legnépszerűbb és legtermékenyebb hindi nyelvű költője, az Irod. Ak. t.

PANTÓ Gábor (1917) – geokémikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1940–67 a M. Áll. Földtani Int.-ben dolgozik (megszakításokkal). 1967– a debreceni tud. egy. tanára, az ásvány-földtani tanszék vez. 1965– az MTA lev. t. 1966– az MTA Geokémiai Tud. Biz. eln. 1960– az UGGI (Nközi Geodéziai és Geofizikai Unió) vulkanológiai részlegének t. ill. magy. képv. 1964– a Geológiai Tud.-ok Nközi Uniójának t. Tud. munkater.-e a magmás és vulkáni képződmények földtana, kőzettana és geokémiája, különös tekintettel az érctelepekre. F. m.: *A rudabányai vasércvonulat földtani felépítése* (1956), *Az ignimbrit kérdés magyarországi vetülete* (1961), *A nagybörzsönyi ércesedés* (1964), *A plutói és vulkáni kőzetképződés határterülete* (ak. székfoglaló 1967), *Hauptgeschichtspunkte zur Kennzeichnung und Klassifizierung der pyroklastischen Gesteine* (1967).

PAP Gyula (1899) – festőművész. A Bécsi Grafikai Int.-ben, a bp.-i Iparműv. Főisk.-n és Weimarban tanul. 1926–33 Berlinben az Itten festőisk.-n tanít; a forr. művészcsop. t. Több gyűjteményes kiállítása volt bel- és külföldön. 1949–62 a Képzőműv. Főisk. tanára; nyug. F. m.: *Arató* (1937), *Cigány anya* (1938), *Kohászok* (1939), *Dinnyés csendélet* (1942), *Szüretelők* (1947), *Dunakanyar* (1952), *Öreg halász* (1961).

PAP János (1925) – az MSZMP Veszprém m. biz. első titk. 1946–49 az Ajkai Erőműben vegyésztechnikus, 1946– párttag. 1949– különböző felelős pártfunkciókat tölt be. 1957–61, majd 1965– az MSZMP Veszprém m. biz. első titk. 1961–63 belügymin. 1963–65 a min. tan. elnökh. 1959– az MSZMP KB. t., 1958– országgy. képv. (Veszprém m.)

PAPADOPULOSZ, Georgiosz (1919) – görög min. eln. 1940 alhadnagyként kerül ki az athéni tüzértiszti isk.-ról. A görög monarchista hads. t.-ként aktívan részt vesz a polgárháború idején a partizánok elleni harcokban. 1964 a Papandreu-korm. szélsőséges nézetei miatt egy É-görögo.-i helyőrségbe helyezi át. Az 1965. júl. 15-i ún. kir. államcsíny után a Honv. Min.-ban a lélektani hadviselési oszt. vez. Az 1967. ápr. 21-i kat. puccs egyik szellemi vez. és szerv. A sikertelen kir. ellenpuccsig a Kolliasz-korm. szürke eminenciásaként min. elnökségi min. 1967. dec.– min. eln., min. elnökségi és hadügymin.

PAPAJOANNU, Ezekiász (1908) – ciprusi görög politikus. A spanyol polgárháborúban a Nközi Brigádban harcol. 1949– az AKEL (a ciprusi KP) főtitk. 1960– a ciprusi képv. ház t.

PAPANDREU, Andreasz (1919) – görög politikus, egy. tanár. Georgiosz P. fia. Jogot tanul az athéni, közgazd. tant a Harvard Egy.-en. 1942–44 tanársegéd, majd a közgazd. tud. docense a Harvard Egy.-en. A minnesotai, a Northwestern és a California Egy. (Berkeley) tanára. 1956–60 ez utóbbi dékánja. 1961 az Athéni Ak. mellett működő Gazd. Kut. Közp. ig. tan. eln. és tud. főig. 1964 a Centrum Unió parl. képv. Korm. elnökségi min., majd a koordinációs min. h. apja korm.-ban. 1967 ápr. a kat. puccs után letartóztatják. 1968 jan. szabadon engedik, emigrál. Külföldön alakítja meg a Pánhellén Felszabadítási Mozg. nevű ellenállási szerv.-et. Több tud. társ. t. Számos társ. tud. és közgazd. tanulmány szerzője.

PAPANUTSZOSZ, Evangelosz (1900) – görög irodalmár. Athénban, Berlinben, Tübingenben és Párizsban tanul. Középisk.-i tanár, később ped. főisk. ig., majd az Oktatásügyi Min.-ban főtisztv. 1964– az Athéni Technológiai Int. ig. tan.-osa. A *To Vima* c. centrista napilap állandó munkatársa. Irányításával jelenik meg a *Paideia (Oktatás)* c. folyóirat (1946–61) és az *Ógörög írók* kiadványai (1954–58). Számos tanulmányát és egyéb művét Angliában, az USA-ban, Franciao.-ban és másutt is kiadják.

PAPANYIN, Ivan Dmitrijevics (1894) – szovjet sarkkut., földrajztudós. 1919– SZKP t. 1932–35 a Ferenc József-földi Tyihaja-öbölben és a Cseljuszkin-fokon elhelyezett sarki kut. állomások par. 1937–38 az É-i-sarkon áthaladó első úszójégen létesített szovjet tud. kut. állomás par. 1943–46 az É-i-jeges-tengeri Tengerhajózási ig. vez. 1951– a SZU Tud. Ak. tengerészeti expedíciók oszt. vez. 1956– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Vízgyűjtőmedencék Biológiai Int. ig. A SZU Földrajzi Társ. moszkvai csop. eln. Ellentengernagy. A földrajztud. dr.-a. A SZU (kétszeres) Hőse (1938, 1940). Magy. megj. könyve: *Úszó jégtáblán* (1950, 1959, 1960).

PAPATHANASZIU-MAVROMATI, Aszpaszia (1923) – görög színésznő. Athénban végzi a színműv. főisk.-t 1941 lép fel először, 1952 önálló társulatot alapít. 1957 Rodirisz Pireusi Színházának alapító t., részt vesz a színház valamennyi külföldi vendégszereplésén, így a magyaro.-in is. Emlékezetes szerepei: Atosszá a *Perzsák*ban, Klütaimnesztrá az *Oreszteiá*ban, valamint az *Elektra* és a *Médeia* címszerepei. Az 1967 ápr.-i kat. puccs óta emigrációban él.

PAPP Árpád (1927) – a Munkásőrség orsz. par. Elvégzi a Kandó Kálmán villamosipari szakisk.-t. 1942– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945–48 az Egyesült Izzóban dolgozik. 1949–56 a Néphads.-ben teljesít szolgálatot. 1956–62 részt vesz a Munkásőrség megszervezésében, majd az MSZMP KB apparátusában dolgozik. 1962– a Munkásőrség orsz. par. 1962– az MSZMP KB pótt., 1966– t.

PAPP Gábor (1918) – grafikusművész. Az iparműv. isk.-n grafikai tanulmányokat folytatott. Plakátműv.-tel, tipográfiával, keresk. grafikával és kiállításrendezéssel foglalkozik. Plakátjaival számos hazai és külföldi kiállításon vett részt. Kétszeres Munkácsy-díjas (1954, 1964).

PAPP Júlia (1919) – énekesnő. Debrecenben tanítónői képesítést szerez, majd elvégzi a Zeneak.-t. 1945–56 a szegedi Nemzeti Színház, 1956–63 a M. Áll. Operaház magánénekesnője; szoprán (nyug.). Érdemes művész (1955).

PAPP Lajos (1924) – a Min. Tan. tanácsszervek oszt. vez. (1968 óta). Elvégzi a bp.-i közgazd. tud.

egy.-et. 1948–49 az Ózdi Kohászati Üzemeknél dolgozik. 1950–54 a Földművelésügyi Min. csop. vez. 1955–57 Szekszárdon, a Gépállomások Megyei Ig. vez. 1957–63 a Földművelésügyi Min. pénzügyi főoszt. vez. 1963–68 a Borsod m. Tan. VB. eln. 1965–67 országgy. képv. (Borsod m.) 1966– az MSZMP KEB t. A *Szocialista községpolitika* c. könyv társszerzője.

PAPPASZ, Tomasz-Antoniosz (1899) – görög-amerikai nagyiparos. A bostoni Northeastern egy.-en folytat keresk. tanulmányokat. Mint élelmiszer-importőr kezdi pályafutását Bostonban. Később saját élelmiszer-behozatali váll.-ának és a bostoni Suffolk Grocery Co. Inc. eln., majd hajózási és más váll.-ok ig.-ja is. Különböző nagyváll.-ok, köztük a Twentieth Century Fox ig.-sági t. 1962 a New Jersey-i Standard Oil Co. (Esso)-val együtt ipari kombinátot alapít Szalonikiben. Részt vesz számos társad. és egyházi szerv. vezetésében, és tagja a Republikánus P. massachusettsi szerv.-ének.

PARANDOWSKI, Jan (1895) – lengyel prózaíró, esszéista, műfordító. A lvovi egy.-en klasszika-filológiai és archeológiai tanulmányokat folytat. Diákkorában mutatkozik be *Rousseau* c. irod. filozófiai vázlatával. 1924–26 Francia-, Görög- és Olaszo.-ban tanulmányutakon vesz részt. 1929– Varsóban él. 1945–52 az ókori kultúra, majd az összehasonlító irod. tanszéken prof. a lublini egy.-en. 1948 a Varsói Tud. Társ. t. 1964 I. fokozatú áll. irod. díjjal tüntetik ki. 1933– a lengyel Pen Club eln. Az ókori görög és római kultúra kiváló szakértője. A *Mai lengyel elbeszélők* c. antológiában jelennek meg elb.-ei.

PÁRDI Imre (1922) – az Orsz. Tervhiv. eln. Géplakatos volt. A felszabadulás után főisk. végzettséget szerez és különböző pártfunkciókat tölt be, tbk. a Tatabányai Városi biz., a Komárom m. biz. titk., a Veszprém m. biz. első titk. 1959– az MSZMP KB gazd. pol. oszt. vez. h., 1961– vez. 1967– az Orsz. Tervhiv. eln. 1962– az MSZMP KB t.

PARHON, Constantin (1874) – román orvostudós. A régi rendszerben üldözik. Egyik aláírója annak a memorandumnak, amelyben Románia tudósai követelik, hogy az ország lépjen ki a szovjetellenes háborúból. 1923–55 a bukaresti egy. prof. Világhírű endokrinológus, a romániai gerontológiai isk. megalapítója. A Nagy Nemzetgy. Elnökségének eln. volt, jelenleg a Román Ak. tb. eln., az Ak. Gerontológiai Int. tb. ig. Áll.-díjas, Kiváló orvos. A SZU Tud. Ak., a Moszkvai Endokrinológiai Társ., a Bolgár, a Német Tud. Ak., a párizsi, a prágai Endokrinológiai Társ. tb. t., a prágai egy. díszdr.-a.

PARIN, Vaszilij Vasziljevics (1903) – szovjet fiziológus. A permi egy. orvosi fakultásán végez. 1921–33 a permi ped. főisk.-n dolgozik, 1925– tanársegéd, 1930– a fiziológiai tanszék vez. 1933–1941 a moszkvai 1. sz. orvostud. főisk. fiziológiai tanszék vez. prof., 1941–42 a főisk. ig. 1942–45 a SZU egészségügyi népbiztos h. 1943–47 az OSZSZSZK egészségügyi népbiztosa. 1954–56 a SZU Orvostud. Ak. Terápiai Int. fiziológiai labor.-ának vez. 1956– a moszkvai Közp. Orvostovábbképző Int. klinikai és kísérleti fiziológiai tanszék vez. prof., 1960– a SZU Orvostud. Ak. Normális és Patológiai Fiziológiai Kut. Int. ig. 1939– SZKP t. 1944– a SZU Orvostud. Ak. t., az Orvostud. Ak. aleln. Az Össz-szövetségi Fiziológiai Társ. aleln. Számos fiziológiai tud. folyóirat szerk., ill. szerk. biz. t. Az utóbbi években űrélettani kutatásokkal foglalkozik.

PARISE, Goffredo (1929) – olasz író. Hányatott gyermekkora van, többféle foglalkozással is próbálkozik. 1951 megj. első reg.-e. Ismertté *A szép pap* (magy. 1958) c. reg. teszi nevét. Műveiban a fasizmus és korunk jóléti társad.-nak is éles bírálója. Magy. megj. még: *Tisztátlan cselekedetek* (kisreg. 1965), *A főnök* (reg. 1968).

PARKER, Dorothy (1893) – amerikai írónő és költőnő. 1916– különböző folyóiratok szerk.-ségében dolgozik. 1929 O. Henry-díjat nyer. Már első műve bestseller. 1927 a Sacco–Vanzetti-ügyben való bátor kiállása miatt letartóztatják. A spanyol polgárháborúban önkéntes tudósítóként vesz részt, és cikkei haladó lapoknál jelennek meg. Filmforgatókönyveket és színdarabokat is ír.

PARKINSON, Cyril Northcote (1909) – angol történész, író. A cambridge-i és a londoni egy.-en tanul. Kut. munkát végez Londonban, majd Cambridge-ben tanít. A II. vh. idején a légierők őrnagya, később a vezérkarnál dolgozik. 1950–58 a malájföldi egy.-en tört. prof. Több amerikai egy.-en meghívott prof. Sok irányú irod. tevékenységet fejt ki. Szatírikus írásmunkáiban kigúnyolja a társ. tud.-ban divatossá vált áltud. módszereket, élesen bírálja a bürokratizmust, az elmerevedett hiv. módszereket. Magy. megj.: *Parkinson törvénye* (1964), *Parkinson újabb törvényei* (1965).

PARLIĆ, Dimitrije (1919) – jugoszláv koreográfus. Belgrádban színiisk.-t, Bécsben balettisk.-t végez. 1938–44 a belgrádi, a berlini és a bécsi operaházban lép fel. 1948– a belgrádi Nemzeti Színház szólótáncosa, majd koreográfusa is. 1958–62 a bécsi opera balett-társulatának vez. 1962–63 Rómában működik.

PARLIN, Charles C. (1898) – amerikai ügyvéd. A Pennsylvania és a Harvard Egy.-en tanul. Számos társ. ig., az Egyházak Világtan.-ának laikus képv., 1961– az EVT laikus eln.

PARMELIN, Helène (eredeti neve: H. Pignon) (1915) – francia írónő. K-ázsiai utazások után 1944–56 a *l'Humanité* munkatársa. Legsikerültebb munkái – számos reg.-e mellett, melyek közül a *Rendkívüli kiadás* magy. is megj. (1955) – irod. riportjai. Magy. megj. még: *Alicante utolsó éjszakája* c. elb. (1967).

PARODI, Alexandre (1901) – francia politikus. Irod., jogi és pol.-i diplomát szerez. A II. vh. kitörésekor a Munkaügyi min. munkaerő ig.-ság vez. Csatlakozik az ellenállókhoz. Az ideiglenes francia korm. főmegb. Franciao.-ban. De Gaulle első korm.-ában munkaügyi és társad. biztosítási min., majd diplomáciai megbízatásokat kap; 1946–49 Franciao. állandó képv.-je az ENSZ BT-ban. 1949–54 a külügymin. főtitk. 1955–57 Franciao. állandó képv. a NATO Tan.-ban. 1957–60 marokkói nagykövet. 1960 szept. az Államtan. aleln. 1961–62 az ILO-nál dolgozik.

PARRI, Ferruccio (1890) – olasz politikus. Bölcsészdr., újságíró. A fasizmus idején illeg. tevékenységet folytat. 1927 letartóztatják és száműzik. Az Igazság és Szabadság mozg., majd az Akciópárt egyik szerv. és vez. 1943 őszétől a szabadság önkénteseinek hadteste nevű partizánalakulat egyik par. A nácik elfogják, fogolycsere révén szabadul. 1945 jún.–dec. min. eln. a Nemzeti Felszabadítási Biz. pártjainak korm.-a élén. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– szenátor. 1946 kilép az Akciópártból és létrehozza a Közt. Demokrácia mozg.-at, 1953-ig a Republikánus P. t. 1953 létrehozza a Népi Egység mozg.-at. 1963– az *Astrolabio* c. lap alapítója és főszerk.

PARSONS, Talcott (1902) – amerikai szociológus. Az Amherst Főisk.-n, Londonban és Heidelbergben tanul. 1927– a Harvard Egy.-en előadó, majd prof. Több tud. társ. t. 1965– a *The American Sociologist* szerk. Az ún. strukturális-funkcionális isk. vez. alakja.

PÁRTOS Erzsi (1907) – színésznő. A Színészegyes. isk.-ját végzi, majd a Vígszínházhoz szerződik. Játszik a Főv. Operettszínházban, a Madách Színházban, a Művész Színházban és a Nemzeti Színházban. Pályája elején főleg komika-, később karakterszerepeket alakít. Érdemes Művész (1967). F. sz.: *Lakzis Erzsa* (Vincze–Csizmarek: Boci-boci tarka), *Poncia* (Garcia Lorca: Bernarda háza), *Pernelle-né* (Molière: Tartuffe), *Fana* (Pirandello: A csörgősipka).

PÁRTOS Ödön (1907) – magy. származású izraeli zeneszerző, hegedűművész. A bp.-i Zeneak.-n végez. Magyaro.-on, Svájcban, Németo.-ban és Olaszo.-ban hangversenyez. 1938– az Izraeli Filharmonikusok Zenekarának szólóhegedűse. 1951– az izraeli Zeneak., 1959– a tel-avivi egy. zenei fakultásának vez. Számos zenekari mű szerzője. Hegedűversenyét Jehudi Menuhin számára írja.

PAS, Ion (1895) – román író. Fiatal korától részt vesz a munkásmozg.-ban; 1968– a Román KP KB t. A Román Kult. Kapcsolatok Int. eln. Sokoldalú publicisztikai tevékenységet fejt ki. A felszabadulás utáni években önéletrajzi regényeiben a múltat idézi fel. Sok ifjúsági és gyermekreg.-t is ír, románra fordítja Dickens, Gorkij, J. Renard stb. műveit. Magy megj. *Láncok* c. reg. (1952).

PASCAL, Paul Victor Henri (1880) – francia kémikus. 1908–28 a lille-i, 1928–50 a párizsi egy., később az École Normale kémiaprof. 1945– a Tud. Ak. t. Művei között szerepel tbk. egy szervetlen kémia (32 kötet) és egy ált. kémia (6 kötet) sorozat.

PASEV, Aposztol (1914) – bolgár politikus, mérnök. 1932– az Ifjúmunkásszöv. t. 1934– KP t. 1934–40 Csehszlovákiában folytat mérnöki tanulmányokat. 1940 a Gestapo letartóztatja. 1945– a Vacsa és a V. Kolarov vízerőművek ig. 1952–59 villamosítási min. h. 1961-ig a KP KB oszt. vez. 1961–62 az Áll. Tervhiv. elnökh., 1962–68 eln. 1962– KB t. Képv.

PASHWAK, Abdul Rahman (1918) – afgán diplomata. A kabuli és a londoni egy.-en tanul. 1940 az *Islah* c. lap főszerk., később a Bakhtar távirati iroda vez., a min. elnökség sajtóoszt. vez. 1950– külügyi beosztások, sajtóattasé Londonban, majd Kabulban a Külügymin. pol. főoszt. vez. 1955 részt vesz a bandungi konferencián. 1958– Afganisztán ENSZ-képv. vez. Több alkalommal az ENSZ afroázsiai csop. eln., az Emberi Jogok Biz., ill. az Omán kérdésével foglalkozó különbiz. eln. 1966 az ENSZ Közgyűlés XXI. ülésszakának eln.

PASOLINI, Pier Paolo (1922) – olasz költő és filmrendező. Bölcsészdr. A háborús események elől vidékre vonul. 1949– Rómában él. Irod. pályafutását költőként kezdi, reg.-t csak később ír, szociális lázongás fűtötte neonaturalista szellemben. Legutóbbi verseskötete elbizonytalanodásról és útvesztésről tanúskodik. Etnográfiai és nyelvészeti kérdésekkel is foglalkozik. Magy. a *Nagyvilág*ban (1958) és a *Szélrózsa* c. antológiában (1965) jelennek meg versei.

PASSUTH László (1900) – író. Kolozsvárott és Szegeden jogi és államtud. tanulmányokat folytat, majd elvégzi a bp.-i Keleti Ak.-t. 1920-ig Kolozsvárott, azóta Bp.-en él. 1919–50 banktisztv. 1950–60 az Orsz. Fordító Iroda szakfordítója (nyug.). 1922–24 Olaszo.-ban tartózkodik. Tört. reg.-eket ír. Nagyszámú kultúrtört. cikke jelent meg. A M. Pen Club aleln. F. m.: Reg.-ek: *Esőisten siratja Mexikót* (1939), *Nápolyi Johanna* (1940), *Bíborban született* (1942), *Fekete bársonyban* (1946), *Felhő és oázis* (1946), *Sasnak körme között* (1956), *A mantuai herceg muzsikusa* (1957), *Négy szél Erdélyben* (1957), *Édenkert az Óceánban* (1959), *Sárkányfog* (1960), *A harmadik udvarmester* (1962), *Aranyködben fáznak az istenek* (1964), *Kutatóárok* (önéletrajz 1966). *Madrigál* (1968).

PASTERNAK, Leon (1910) – lengyel költő és író. A két háború közötti időszakban részt vesz a baloldali forr. mozg.-ban. 1933 a *Lewar* c. folyóirat egyik megalapítója és a *Szpilki* c. szatirikus folyóirat munkatársa. A II. vh. alatt a SZU-ban működő lengyel folyóirat szerk.-ében dolgozik. 1943 a Kościuszko hadoszt. kat.-ja. 1944 a Lengyel Nemzeti Felszabadító Biz. irod. oszt. vez. 1945–46 a felújított *Szpilki* szerk. Lírai költeményeket és főképpen pol. tartalmú szatírákat ír.

PASTORE, Giulio (1902) – olasz politikus. Közéleti tevékenységét az Actio Catholicában kezdi. 1942 az illeg. Kereszténydem. P. orsz. vezetőségének t. 1946 szerv. titk. 1947 az Ált. Olasz Munkásszöv. titkárságának t. 1951–59 a Szabad Szaksz. Olasz Szöv. titk. 1949 részt vesz az SZSZNSZ megalapításában, egy ideig a VB t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1953– parl. képv. 1958–63 és 1964– tárca nélküli min. A *Nuovo Osservatore* c. folyóirat főszerk.

PASUTO, Vlagyimir Tyerentyevics – szovjet történész. A SZU Tud. Ak. Tört. tud. Int. tud. főmunkatársa. A tört. tud. dr.-a. Oroszo. és K-Európa középkori tört.-ével foglalkozik. Magy. megj. könyve: *A. Nyevszkij és az orosz nép harca a függetlenségért a 13. sz.-ban* (1952).

PÁSZTOR István (1916) – filmoperatőr. A Bp.-i Műszaki Egy.-en gépészmérnöki tanulmányokat folytat. Diákkorában amatőrként kezd a filmmel foglalkozni, 1939– hivatásos filmoperatőr. 1939–49 (a háborús évek kivételével) dokumentumfilmeket készít. 1949– a Mafilm játékfilm-operatőre. 1949– a bp.-i Színház és Filmműv. Főisk.-n az operatőri ismeretek tanára. Érdemes művész (1956), Balázs Béla-díjas (1959). F. f.: *Semmelweis* (1952), *Simon Menyhért születése* (1954), *Liliomfi* (1955), *Szakadék* (1956), *A 39-es dandár* (1959), *Akiket a pacsirta elkísér* (1959), *Hattyúdal* (1963), *A tizedes meg a többiek* (1965).

PÁSZTORY Ditta, özv. Bartók Béláné (1903) – zongoraművész. Magánúton zenei tanulmányokat folytat, majd a bp.-i Zeneak. zongoratanszakán Bartók B. növendéke. 1923– Bartók felesége. 1940 Bartókkal az USA-ba emigrál. Önállóan és férjével együtt sokat hangversenyzett bel- és külföldön, játékáról számos hanglemezfelvétel készült, tbk. a teljes *Mikrokozmosz-* és *Gyermekeknek*-sorozat. 1946– ismét Bp.-en él. Érdemes művész (1963).

PATAKI László (1929) – az MSZMP Győr m. b. titk. Vasesztergályos volt, 1949-ig szakmájában dolgozik. 1950–57 pártmunkás Borsod m.-ben. 1957–59 Borsod m. KISZ titk. 1959–66 a KISZ KB titk. 1966– a Győr m. pártbiz. első titk. 1966– KB t.

PATILINEŢ, Vasile (1923) – román politikus. Vez. tisztségeket tölt be az aradi, a turnu-szeverini pártbiz.-okon, majd a közp. apparátusban. 1954– KB t. 1965– KB titk.

PATOLICSEV, Nyikolaj Szemjonovics (1908) – szovjet külker. min. 1928– SZKP t. 1928–31 a Gorkij és a Cseljabinszk ter. Komszomol biz. munkatársa. 1937 elvégzi a kat. ak.-t. 1937–39 az SZKP KB apparátusában felelős beosztásban dolgozik. 1939–41 a Jaroszlavl, 1941–46 a Cseljabinszk ter. pártbiz. első titk. 1939 az SZKP KB pótt., 1941– t., 1952–53 a KB elnökségének pótt. 1946–47 az SZKP KB titk. és a SZU min. tan. mellett működő Kolhozügyi Tan. elnökh. 1947 az Ukrán KP KB titk. 1947–50 a Rosztov ter. pártbiz. első titk. 1950–56 a Belorusz KP KB első titk. 1956–58 külügymin. h., majd első h. 1958– külker. min. 1937– a SZU Legf. Tan. t.

PATON, Alan Stewart (1903) – D-afrikai regényíró. A natali egy.-en szerzett matematika-fizika tanári diplomát. Európai és amerikai tanulmányutak után hazatérve tanár, majd a Liberális P. eln. Reg.-eivel, újságcikkeivel, pol. tevékenységével egyaránt a fajüldözés ellen, az emberi egyenlőség és a szabadságjogok védelmében harcol. Magy. megj. reg.: *Már késő...* (1959).

PATON, Borisz Jevgenyevics (1918) – szovjet tudós, kohómérnök, közéleti személyiség. J. O. Paton neves tudós fia. A kijevi ipari főisk.-n végez, majd 1942– az Ukrán Tud. Ak. kijevi Villamoshegesztési Int.-ben dolgozik, 1953– az Int. ig. 1952– SZKP t. 1958– az Ukrán Tud. Ak. t., 1962– eln. 1962– a SZU Tud. Ak. t. 1961–66 az SZKP KB pótt., 1966– t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1950), Lenin-díjas (1957). Új villamoshegesztési módszerek kidolgozásával és kohászati alkalmazásukkal foglalkozik.

PATTAKOSZ, Sztiljanosz (1912) – görög min. elnökh. és belügymin. Tisztiisk. tanulmányainak befejezése után a lovasságnál szolgál. A polgárháború idején páncélosegység par. Az 1967. ápr. 21-i puccs végrehajtásában, mint az athéni Páncélos Kiképző Közp. par., fontos szerepet játszik, dec.-ig belügymin., majd a Papadopulosz-korm.-ban min. elnökh. és belügymin.

PÁTZAY Pál (1896) – szobrászművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Radnay Bélánál, de főleg önképzés útján tanul. 1916– kiállító művész. 1919 részt vesz a Tanácsközt. képzőműv. irányító munkájában, emiatt az ellenforr. idején bebörtönzik. 1928–30 a római Collegium Hungaricum ösztöndíjasa. A bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. Az expresszionizmus hatása alatt kezdi pályáját, majd az újklasszicizmus képv. Egyik legkiválóbb élő szobrászunk. Alakos szobrokat, portrékat és monumentális szoborműveket egyaránt alkot, érméket is mintáz. Mint műv. író is jelentős. 1937 a Milánói, 1940 a Párizsi Triennalén aranyérmet nyer. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1965), Kiváló művész (1952). F. m.: *Korsós nő* (1919), *Szo-*

morúság (1933), *Fésülködő lány* (1936), *Székesfehérvári huszárok emlékműve* (1939), *Kozák lovas* (Nyíregyháza 1945), *Kenyérszelő* (1952), *Vízbelépő* (1956), *Hunyadi János emlékmű* (Pécs 1956), *Sportlovas* (Bp. 1954), *Dr. Nagy Lajos portré-dombor-műve* (Aquincumi Múzeum 1964), *Lumniczer Sándor portrédomborműve* (Kapuvár 1964), *Munkácsy-szobor* (Kazincbarcika 1965), *Lenin-emlékmű* (Bp. 1965). Portrészobrok: *Szántó Mór* (1918), *Bernáth Aurél* (1928), *Lenin* (1950). Könyve jelent meg Márffy Ödönről (1930 Berlin; németül is) és Szinyei-Merse Pálról (1941).

PAUL-CAVALLIER, Michel Camille (1909) – francia üzletember. Bánya- és kohómérnök. A Pont-à-Mousson Társ. mérnöke, vezérig. h. 1946– vezérig., 1952– ügyvez. vezérig., a Charbonnages de Beeringen (Belgium) eln., s még számos nagyváll. ig., ig. biz. t.

PAULICK, Richard (1903) – német (NDK) építész. A berlini és a drezdai műszaki egy.-en építészmérnöki tanulmányokat folytat. A 20-as években Gropius mellett a Bauhaus asszisztense. 1930- önálló építészként dolgozik. 1933–49 emigrál,Kínában él. 1950– Berlinben az Építészeti Ak. Építésügyi és Lakásépítési Int. oszt. vez. 1955– a Német Építészeti Ak. aleln. 1958 Hoyerswerda város főépítésze. 1961– a berlini városközp. újjáépítésének vez. 1963 Schwedt város főépítésze. Kétszeres Nemzeti-díjas (1952, 1956).

PAULING, Linus Carl (1901) – amerikai kémikus, fizikus. A Kaliforniai Műszaki Egy.-en és európai egy.-eken folytatja tanulmányait. 1921– Oregon áll. főisk.-n tanít, 1925– a Kaliforniai Műszaki Egy.-en, 1937–38 a Cornell Egy.-en ad elő. 1931– prof., tanszékvez, majd az egy. kémiai labor.-ának ig. A II. vh. idején a robbanóanyagok kutatásával foglalkozik. A háború után visszatér a Kaliforniai Műszaki Egy.-re. Az 50-es évektől részt vesz a békemozg.-ban, az atomkísérletek folytatása, a nukleáris veszedelem elleni harcban. Kutatási ter.-e a molekulák szerkezete, a kémiai kötések kvantummechanikai elmélete, biokémiai vonatkozásban az immunitás problémája. Az USA, a SZU Tud. Ak. és más tud. társ.-ok és intézmények t., számos egy. díszdr.-a. 1954 kémiai Nobeldíjat kap makromolekulák atomszerkezetének tanulmányozásáért, 1963 Nobel-Békedíjjal tüntetik ki.

PAUMGARTNER, Bernhard (1887) – osztrák karmester és zenetudós. Apja szintén karmester és zenetudós, anyja operaénekesnő. A bécsi egyetemen előbb jogi diplomát szerez, majd a zeneak.-n a zeneelméleti és a karmesteri szakot is elvégzi. Az I. vh.-ban kat. karnagy, majd a Hadügymin. zenei oszt. vez. 1917–38, 1945–59 a salzburgi Mozarteum ig., 1922– az int. zenekarának vez. 1945 után újjászervezi a Mozarteumot és a Salzburgi Ünnepi Játékokat. Ez utóbbinak 1960– eln. Számos zenetört. könyvet publikál (Mozart, Schubert, J. S. Bach művészetéről). Zeneszerző is.

PAVICEVIC, Miso (1915) – jugoszláv politikus. 1964-ig Jugoszlávia állandó ENSZ-képv. 1964– külügymin. h. 1968 mb. külügymin. 1969– min. elnökh., a JKSZ Választmány állandó t.

PAVLENDA, Viktor (1928) – szlovák mérnök, közgazdász. Elvégzi a pozsonyi gazd. tud. főisk.-t, 1951 ui., 1952–53 a kassai műszaki főisk.-n tanársegéd. 1956 a moszkvai Plehanov népgazd. főisk.-n kandidátusi fokozatot nyer. 1957 a pozsonyi közgazd. főisk. docense, 1958 prorektora, 1958–61 rektora. 1962– prof. 1967– a társ. tud. dr.-a. 1958– a Szlovák KP KB pótt., 1968– a KB elnökségi t., aug.– KB t. és KB titk., egyúttal a CSKP KB t. is. Több mint 30 szakmunkája jelenik meg hazai és külföldi szakfolyóiratokban, állandó publicisztikai tevékenységet folytat a sajtóban, rádióban, tv-ben.

PAVLOV, Nyikolaj Nyikiforovics (1902) – szovjet csillagász. 1929– a SZU Tud. Ak. pulkovói csillagvizsgálójában dolgozik. 1944– a leningrádi egy. prof. Áll.-díjas (1947). A csillagászati megfigyelések tökéletesítésének problémájával és az erre szolgáló műszerek kidolgozásával foglalkozik.

PAVLOV, Szergej Pavlovics (1929) – szovjet politikus. Mezőgazd. gépesítési tanfolyamot, majd a moszkvai testnevelési főisk.-t végzi. 1952–56 vez. Komszomol-beosztásokban dolgozik: főisk.-i, ker. Komszomol titk., a Komszomol moszkvai városi biz. munkatársa. 1954– SZKP t. 1956–58 a Komszomol moszkvai biz. titk., másodtitk., majd első titk. 1958–59 a Komszomol KB. titk., 1959–68 első titk. 1968 jún.– a SZU Sportbiz. eln. 1961– az SZKP KB t. 1962– a SZU Legf. Tan. t.

PAVLOV, Todor (1890) – bolgár filozófus, esztéta, közéleti személyiség. 1919– KP t. A fasiszta hatalom üldözi, bebörtönzi, majd internálja. 1944–46 Bulgáriának közt.-á való kikiáltásáig a három régens egyike. 1947–54 és 1962– a Nemzetgy. Elnökségének t. 1944– a Bolgár–Szovjet Társ. eln., 1946–48 a filozófia tanára a szófiai egy.-en. 1945– akadémikus. 1947–62 a Bolgár Tud. Ak. eln., 1962– tb. eln. 1949–52 és 1960– a Filozófiai Int. ig. 1954– a *Filoszofszka Miszl* (Filozófiai Gondolat) c. folyóirat főszerk. A Bolgár Írószöv. tb. eln. Számos tud. ak. t., lev. t., tb. t., egy.-ek díszdr.-a. 1954– KB pótt., 1957– t. Képv. Négyszeres Dimitrov-díjas (1956, 1959, 1960, 1965), kétszeres Szoc. Munka Hőse (1960, 1965). A tört. mat. kérdéseivel, a tört. tud. metodológiai problémáival és esztétikai kérdésekkel foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *A dialektikus materialista filozófia és a szaktudományok* (1959), *Művészet és tudomány* (társszerző 1960); továbbá cikkek folyóiratokban.

PAVLOVSZKY, Ferenc (1908) – a Nyomda-, a Papíripar és a Sajtó Dolgozói Szaksz. eln. (1967 óta). Nyomdai gépmesterséget tanult. A 30-as évek eleje óta részt vesz a nyomdász szaksz. mozgalomban és különböző vez. funkciókat tölt be. 1945–47 országgy. képv. 1962–68 az Athenaeum nyomda művezetője.

PAVOLINI, Luca (1922) – olasz újságíró. Vegyész. 1944–45 a katolikus komm. mozg., majd a Keresztény Baloldal P.-ja t., e szerv.-ek *Voce operaia* c. lapjának szerk. 1946– KP t. 1946–62 az *Unità* munkatársa különböző beosztásokban. Egyidejűleg 1949–52 a *Notizie economiche* c. közgazd. kiadvány felelős szerk. 1962–66 a *Rinascita* c. hetilap főszerk. h., majd 1966 dec.– főszerk. 1962– KB t.

PAWŁOWSKI, Bogumił (1898) – lengyel botanikus. 1938– a krakkói Jagelló Egy. prof. 1945– a Lengyel Tud. Társ., 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1961– az Ak. krakkói botanikus int. ig. Egyike a lengyelo.-i fitoszociológiai kutatások kezdeményezőinek. Népszerű-tud. munkákon kívül több mint 100 florisztikai, fitoszociológiai és természetvédelmi értekezést tesz közzé, jelentős a Tátra flórájával kapcsolatos tud. munkássága.

PAXINU, Katina (1900) – görög színésznő. Zene- és színi tanulmányait Genfben végzi. 1920 lép fel először, 1930 saját társulata élén O'Neill, Strindberg, Csehov és más darabokban játszik. 1931–40 a Nemzeti Színház t. Vendégszerepel Németo.-ban és Angliában. Londonból, a háború miatt hazájába visszatérni nem tudván, az USA-ba költözik. A Paramount, majd más filmgyárak szerződtetik.

PAZ, Octavio (1914) – mexikói író és diplomata. A mexikói egy.-en végzi tanulmányait. Több irod. lap alapítója, kiadója és szerk. 1944 Guggenheim-ösztöndíjas. Fiatal korától foglalkozik irod.-mal, emellett diplomáciai szolgálatot is teljesít Párizsban, Tokióban és Delhiben, ez utóbbi helyen nagyköveti rangban, 1963 a Nközi Költészeti Nagydíj nyertese. Magy. *Napköve* c. költeménye jelenik meg (1965), valamint antológiákban és folyóiratokban néhány verse.

PAZ ESTENSSORO, Victor (1907) – bolíviai politikus. Banktisztv., gazd. tört. prof., majd 1941–44 pénzügymin. A Nemzeti Forr. Mozg. nevű párt vez., az 1952-es polg. dem. forr. vezéralakja. 1952–56 közt. eln. 1956–59 nagykövet Londonban. 1960– újból közt. eln. és 1963– a kormányfői tisztséget is betölti. 1964 nov. kat. puccs eltávolítja a hatalomból és emigrációba kényszerül, onnan irányítja a Nemzeti Forr. Mozg. pártot.

PEARS, Peter (1910) – angol énekes. Opera-, oratórium- és dalénekes, tenorista. 1934–37 a BBC énekkarának t. 1943– a Sadler's Wells Opera, 1946– az Angol Operatársulat, 1948–49 a Covent Garden t. 1938– B. Britten zongorakíséretével Európában, az USA-ban és Kanadában szerepel. (Bp.-en is fellép.) 1948– az Aldeburgh-i Fesztivál egyik megalapítója. Britten vokális műveinek legjobb előadója; vele együtt kiadja Purcell vokális műveit.

PEARSON, Drew (eredeti neve: Andrew Russell) (1897) – amerikai újságíró, közíró. 1921–22 a Pennsylvania Egy.-en előadó. 1926–33 a *United States Daily* riportere, 1929–32 a *Baltimore Sun*, 1932– a *Daily Washington* munkatársa. Az amerikai diplomáciáról, a Legf. B.-ról írt könyvei az amerikai pol. és intézmények jobboldali bírálatai.

PEARSON, Lester Bowles (1897) – kanadai politikus. Közép- és főisk. tanulmányait Torontóban, Pétervárott és Hamiltonban végzi. 1923– a torontói egy. docense, később a tört. tanszék tanársegéde. 1928–35 a Külügymin. első titk. 1935–41 Kanada londoni nagykövetségén dolgozik. 1941 visszahívják Ottawába, a Külügymin.-ban főoszt. vez. 1942 Kanada washingtoni nagykövetségének jogtan.-osa, 1944– washingtoni rk. követ és meghatalmazott min. 1946– ismét a Külügymin.-ban főoszt. vez. 1948–57 külügymin. titk. 1948– képv., a Liberális P. vez. Az ENSZ számos biz.-ban tevékenykedik. 1951–52 a NATO Tan. eln. 1957 dec. Nobel-békedíjat kap. 1963. ápr.–1968 min. eln.

PEART, Frederick (1914) – angol min. A durhami egy.-en tanul. 1945– munkáspárti képv. és a földművelésügyi és halászati min. parl. titk., 1964– min.; a kabinet t.

PÉCHY Blanka (1894) – színésznő, író, előadóművész. A Színműv. Ak. elvégzése után 1914– a Vígszínházban, majd a főv. valamennyi drámai színházában játszik. 1928–34 Bécsben Reinhardt társulatának t., közben 1931–32 elvégzi Reinhardt rendezői szemináriumát. 1945–48 a Nemzeti Színházban működik, 1948–51 a bécsi követség kult. tan.-osa és a bécsi Collegium Hungaricum ig. 1951– a M. Néphadsereg Színháza, ill. a Vígszínház t. 1962– a Zeneműv. Főisk.-n a színpadi beszéd tanára. A Kazinczy-díj megalapítója. Mint előadóművész főleg Adynak és kortársainak népszerűsítője. Érdemes művész (1959), SZOT-díjas (1964). F. sz.: Ingrid (Ibsen: *Peer Gynt*), Nasztya (Gorkij: *Éjjeli menedékhely*), Liza (Tolsztoj: *Az élő holttest*), Ilonka (Molnár: *A vörös malom*), Ápolónő (Maugham: *A szent láng*), Mama (Mesterházi: *Pesti emberek*). Könyvei: *Jászai Mari* (1958). *Regény* (1963). *Hűséges hűtlenek* (1969).

PECK, Gregory (1916) – amerikai színész, filmszínész. Eredetileg orvosnak készül, majd irod. tört.-et hallgat a California Egy.-en. Fotomodell és idegenvez. Színészi pályáját 1942-ben kezdi, először a Broadway színházaiban lép fel. Csakhamar a legnevesebb hollywoodi rendezők versenyeznek érte. F. sz.: *A mennyország kulcsa*

(1944), *A Macomber-ügy* (1947), *David és Betsabé* (1951), *A Kilimandzsáró hava* (1952), *Római vakáció* (1953), *A bíborsivatag*, *Őfelsége kapitánya*, *Egymillió fontos bankjegy* (1954), *Navarone ágyúi* (1960), *Captain Newman, M. D.* (1963), *Délibáb* (1964).

PÉCSI Márton (1923) – geográfus. A bp.-i tud. egy. természettud. karán tanul. 1949– az ELTE-n tanít, 1958– uo. docens, 1966– c. egy. tanár. 1952– egyidejűleg az MTA Földrajztud. Kut. Int. munkatársa, 1963– az int. ig. A *Földrajzi Közlemények* és a *Földrajzi Tanulmányok* c. folyóiratok főszerk. 1965– az MTA lev. t. A Nközi Földrajztud. Unió, a Nközi Negyedkorkut. Társ. és más tud. társ.-ok t. Főként geomorfológiával, negyedkorkutatással és tájkutatással foglalkozik. F. m.: *A Duna-völgy magyarországi szakaszának kialakulása* (1959), *Budapest természeti földrajza* (1959), *Magyarország természeti földrajza* (1960), *Ten Years of Physicogeographic Research in Hungary* (1964).

PÉCSI Sándor (1922) – színész. A Színműv. Ak.-t végzi, majd vidéki társulatoknál működik. 1946–48 a Művész Színház, 1948– a Madách Színház t. Drámai és vígjátéki jellemszerepeket alakít. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1963), Kiváló művész (1968). F. sz. színpadon: *Szellemfi* (Szigligeti: Liliomfi), *Prorozov* (Csehov: Három nővér), *Luka* (Gorkij: Éjjeli menedékhely) *Eddie Carbone* (Miller: Pillantás a hídról), *Peacock* (Brecht–Weill: Koldusopera), *Azdak* (Brecht: Kaukázusi krétakör), *Mitch* (Williams: A vágy villamosa), *Pagatto* (Scarnacci–Tarabusi: Kaviár és lencse), *Romulus Augustus* (Dürrenmatt: A nagy Romulus); Filmen: *Talpalatnyi föld* (1948), *Különös házasság* (1951), *Erkel* (1952), *Liliomfi* (1954), *Szent Péter esernyője* (1958), *Új Gilgames* (1963), *Sellő a pecsétgyűrűn* (1967).

PEČUJLIĆ, Miroslav (1929) – jugoszláv politikus és egy. tanár. 1943– részt vesz a felszabadító háborúban, 1945– a Jugoszláv KP t. 1961 dr.-i címet szerez a belgrádi egy. jogi fakultásán, majd uo. és a Pol. Tud. Egy.-en tanár. Több tud. munkája jelenik meg (*Osztály és a modern társadalom*, *Bürokráciáról és bürokratizmusról* stb.). 1969– a JKSZ Elnöksége és Végrehajtó Irodájának t.

PEDERSEN, P. O. (1910) – dán orvosprof. 1933–49 a fogorvosi főisk. asszisztense, docense, 1949– prof., 1955– a főisk. rektora. Több tanulmányutat tesz Grönlandban. 1941–46 az odontológiai vizsgálatokat végző áll. biz. vez., 1942– a koppenhágai egy. antropológiai labor.-ának munkatársa, 1955–56 az *Acta Odontologica Scandinavica* főszerk., 1966– dán szerk. 1936–45 a Dán Odontológiai Társ. aleln., 1945–51 eln., 1948–55 az É-i fogorvosi főisk-.k rektorkonventjének titk., 1966– eln. 1961–66 a Fogorvosok Világszöv. aleln., majd eln. Számos dán, ill. nközi tud. intézmény, szerv. és társ. t., ill. vez., több tud. ak. t. Tud. írásai a fogbetegségekkel és azok gyógyításával foglalkoznak.

PEGGIO, Eugenio (1929) – olasz közgazdász. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1949– az Olasz KP t. 1951–52 a békemozg. ifj. tagozatának vez. 1953– közgazd. tud. kutatásokat folytat. 1957–62 a *Politica ed Economia* c. folyóirat szerk. 1961–66 az Olasz KP gazd. oszt. vez. 1966– a KB pol. gazd.-tani tanulmányi közp.-jának titk., bulletinjének szerk. Számos cikk és tanulmány szerzője.

PEGOV, Nyikolaj Mihajlovics (1905) – szovjet politikus, diplomata. 1930– SZKP t. 1935–38 az ipari ak. hallgatója. 1938–47 a tengermelléki határter. pártbiz. és egyidejűleg 1940– a vlagyivosztoki városi pártbiz. első titk. 1939– az SZKP KB t. 1947–53 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1952–53 az SZKP KB titk., az SZKP KB elnökségének pótt. 1953–56 a SZU Legf. Tan. Elnökségének titk. 1956–63 a SZU nagykövete Iránban, 1964– Algériában, majd Indiában.

PEI, Mario – olasz származású amerikai nyelvész. A Columbia Egy. romanista prof. Ált. nyelvészettel is foglalkozik. Magyaro.-on is járt. *Szabálytalan nyelvtörténet* c. könyve magy. is megj. (1966).

PEJVE, Jan Voldemarovics (1906) – szovjet politikus, tudós. Elvégzi a moszkvai Tyimirjazev Mezőgazd. Ak.-t. 1929–31 uo. a lentermelő kísérleti állomás munkatársa. 1931–44 a SZU lenkender termelési kut. int.-ben dolgozik. 1940– SZKP t. 1944–50 a Lett Mezőgazd. Ak. rektora. 1951–59 a Lett Tud. Ak. eln. 1959–62 a Lett SZSZK min. tan. eln. 1958–66 a SZU Legf. Tan. Nemzetiségi Tan. eln. 1966– a SZU Tud. Ak. Elnökségének tud. főtitk. 1961–66 az SZKP KB pótt., 1966– t. A SZU Tud. Ak. és a Lett Tud. Ak. t. Számos agrokémiai tárgyú tud. mű szerzője.

PEK Nam Un (1894) – koreai (KNDK) történész, a Legf. Népi Gyűlés eln. (1967 óta). Főisk. tanulmányait Japánban végzi. A 30-as évektől jelentős tört. tud. kut. munkát fejt ki, az elsők között kíséreli meg Korea ókori és középkori történetének marxista feldolgozását (*Korea társad.-gazd. tört. a legrégibb időktől az i. u. 7. sz.-ig*, 1933; *A koreai feudális társad. gazd. tört.*, 1937). – A koreai Munkapárt KB t., a Legf. Népi Gyűlés t. Akadémikus, több éven át a KNDK Tud. Ak. eln., a SZU Tud. Ak. külföldi t.

PEKÁRY István (1905) – festőművész. A Képzőműv. Főisk.-n Rudnay Gyula tanítványa. 1931– műveiből számos önálló, hazai és külföldi kiállítást rendez. Táblakép- és freskófestészettel, gobelin- és mozaikműv.-tel, díszlet- és kosztümtervezéssel foglalkozik. Hazai színházak mellett Olaszo.-ban, Svédo.-ban és Ausztriában is számos színház számára tervezett jelmezeket és díszleteket. Munkácsy-díjas (1956). F. m.: *Villa*

Caproni freskója (Róma 1941), *Újpesti M. Pamutipar leányotthon freskója* (1946), *Alba Regia* (gobelin 1937), *Szent István* (gobelin 1938), *Szüret* (gobelin 1952), *Magyarország* (gobelin 1955), *Falu* (gobelin 1959).

PELLA, Giuseppe (1902) – olasz politikus. A római és a torinói egy.-eken folytat tanulmányokat. A katolikus középisk.-sok szerv.-nek megalapítója. Az Olasz Orsz. Számviteli Int. és az Európai Közösségek Nközi Tanulmányi és Dokumentációs Közp. eln. A Kereszténydem. P. orsz. tan. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1946–47 pénzügyi államtitk. 1947–50 pénzügymin. 1949–53 kincstár- és költségvetésügyi min. 1953–54 min. eln. és külügymin. 1954–56 a Montánunió Közgy.-ének eln. 1957–58 min. elnökh. és külügymin. 1959–60 külügymin. 1960–62 költségvetésügyi min. A *Stato Sociale* c. lap ig.

PELLÉRDY László (1907) – állatorvos, parazitológus. Elvégzi a bp.-i állatorvostud. egy.-et. 1929–37 uo. a parazitológiai tanszék tanársegéde. 1937–48 állatorvosi gyakorlatot és tud. munkát folytat. 1948– az MTA Állategészségügyi Kut. Int.-ében dolgozik. 1950– uo. a parazitológiai oszt. vez. 1957– az Int. ig. h. A Magyar Parazitológusok Társ. vez.-ségi t. A *Folia Parasitologia* (Csehszlovákia) és az *Angewandte Parasitologie* (NDK) folyóirat szerk. biz. t. Az állatorvostud. dr.-a (1961). Áll.-díjas (1966). Az egysejtű élősködők, elsősorban a coccidiumok tanulmányozásával és az általuk okozott betegségek gyógyításával foglalkozik. F. m.: *Baromficoccidiosis* (1959), *Eimeriidea katalógus* (1963), *Baromfiegészségtan* (társszerző 1963), *Coccidia and coccidiosis* (1966), továbbá több mint 120 hazai és külföldi tud. publikáció.

PELSE, Arvid Janovics (1899) – szovjet politikus, tudós, a Lett KP KB első titk. Munkás. 1914 Rigában bekapcsolódik az illeg. munkásmozg.-ba 1915– SZKP t. 1916 Péterváron dolgozik. 1917 a Munkásküldöttek Petrográdi Szovjetjének t. 1917–19 Arhangelszkben végez pártmunkát. 1919 részt vesz a letto.-i szovjet hatalomért folytatott harcban. 1919–29 pártmunkás a szovjet hads.-ben. 1931 elvégzi a Vörös Professzúra tört. fakultását. 1933–37 Kazahsztánban végez vez. pártmunkát. 1937–40 tanári és tud. munkakörben dolgozik Moszkvában. 1940 a Lett SZSZK megalakulása után a Lett KP KB apparátusának munkatársa, a KB t., 1941–59 titk., 1959– első titk. 1961– az SZKP KB t. 1966– az SZKP KB PB t., a KB mellett működő pártellenőrző biz. eln. A SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka Hőse (1969). A Lett Tud. Ak. t. Több tört. és filozófiai mű szerzője.

PEÑA, Lázaro (1911) – kubai szaksz. vez. Fiatal korától kezdve tevékenykedik a szaksz. mozg.-ban. 1939– a Kubai Munkások Szöv. eln., majd főtitk. E posztján többször újraválasztják a forr. győzelme után is. A 40-es években, amikor a pártnak sikerül leg.-t szereznie, beválasztják a szenátusba. Ezután újból az illeg. évei következnek. 1948 részt vesz Lombardo Toledanóval a L.-amerikai Dolgozók Szöv. (CTAL) létrehozásában és további munkájában. A SZVSZ egyik vez., a Kubai KP KB t.

PENAVIN, Olga – magyar származású, Jugoszláviában élő nyelvész. A debreceni egy.-en végez. Az újvidéki egy. prof. Fő kut. ter. a magy. nyelvjárások, közelebbről a szlavóniai és Mura vidéki magy. nyelvjárás. A második magy. regionális nyelvatlasz szerzője. (*A jugoszláviai Mura vidék magy. tájnyelvi atlasza* 1966). Ped. tevékenysége is jelentős. A M. Nyelvtud. Társ. tb. t.

PENDERECKI, Krzysztof (1933) – lengyel zeneszerző. Krakkóban tanul. A nközi modern zenei fesztiválokon (Velence, Darmstadt, Varsó) jelentős sikereket ér el. F. m.: *Strófák* (1959), *Hirosima* (1960), *Zsoltár* (1961).

PENFIELD, Wilder Graves (1891) – kanadai idegsebész és író. A Princeton és az oxfordi Egy.-en tanul. 1921–28 a New York-i Columbia Egy.-en és az Ideggyógyászati Int.-ben sebész prof. h. 1924 neuro-citológiai labor.-ot hoz létre. 1928–60 Montrealban idegsebész. 1934–60 a Montreali Neurológiai Int. ig. 1960– tb. tanácsadója. Számos ország tud. ak.-jának t., több, az idegsebészettel kapcsolatos tanulmány szerzője. Fő munkája Jasperrel közösen: *Epilepszia és az emberi agy funkcionális anatómiája* (1954).

PENG Csen (1902) – kínai politikus. Szegényparaszt családból származik, fiatal kora óta részt vesz Sanhszi tartomány diák- és szaksz. mozg.-ban. 1926– a Kínai KP t. 1935-ig összesen 6 évet tölt börtönben. Szabadulása után vez. pártfunkcionárius É-Kínában, a japánellenes egységfront létrehozása érdekében tevékenykedik. 1937 a Sanhszi–Csahar–Hupej határter. párttitk., majd a Kínai KP KB É-kínai irodájának titk. 1943–53 KB szerv. oszt. vez. 1945–69 KB és PB t. 1945–46 a KB ÉK-i irodájának titk. 1949–66 Peking párttitk. és 1951– polgármestere. 1951– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln., 1954– az Orsz. Népi Gyűlés aleln. és titk. 1956–69 KB titk. Több KP delegáció t., illetve vez. 1966 nyarán leváltják pekingi tisztségeiről, a sajtó később név szerint támadja.

PENG Tö-huaj (1900) – kínai kat. vez. Ifjúkorában különböző foglalkozásokkal keresi kenyerét. 1918 beáll kat.-nak. Elvégzi a hunani kat. ak.-t. Az É-Hadjárat idején ezredpar. 1927– a Kínai KP t. Csang Kaj-sek ellenforradalmi fordulata után egységével csatlakozik Mao Ce-tung és Csu Te már korábban egyesült csapataihoz. 1934–69 KB t. 1935– PB t. Részt vesz a Hosszú Menetelésben. A japánellenes háború idején hads.-par.

A felszabadító háborúban az 1. hads. par., az ő egységei szabadítják fel ÉNY-Kínát. 1949–54 az ÉNY-kínai Kat. és Adm. Biz. eln. A koreai háború idején a kínai önkéntesek par. 1953–59 honv. min. 1954–64 az Orsz. Népi Gyűlés t. 1959 Lusanban a 8. plénumon szembefordul a nagy ugrás vonalával, leváltják tisztségéről. A „kult. forr.” során a sajtó név szerint is támadja.

PENNA BELTRAO, Hélio Marco (1927) – brazil jogász, közgazdász és politikus. Ösztöndíjasként büntetőjogot tanul az USA-ban. Számos brazil közhiv. és intézmény vez., reformátora. 1957–61 a Brazil Kőolaj Int. eln. és néhány éven át a Petrobraz elnevezésű brazil áll. olajváll. ig. Rio de Janeiro egyik legnagyobb áruház-hálózatának, a Mesblanak is ig. 1967– gazd. koordinációs és tervezésügyi min.

PENNEY, Sir William George (1909) – angol fizikus. A londoni, a wisconsini és a cambridge-i egy.-en végzi tanulmányait. 1935–45 matematika prof. h. 1946–53 a Hadiellátási Min. hadfelszerelési kut. oszt. vez. 1953–59 az aldermastoni atomfegyvereket kut. int. ig. 1959–61 az angol atomenergia biz. t., 1961–64 aleln., 1964–68 eln. Kvantumelmélettel és hidrodinamikával foglalkozik.

PENN-NUTH, Szamdics (1906) – kambodzsai min. eln. 1935– áll. szolgálatban. 1946–48 Pnom Penh kormányzója, később állammin., majd tárca nélküli min. 1948, 1952–55, 1958, 1961–62, 1968– min. eln. Közben 1958–60 nagykövet Franciaországban.

PERAHIM, Jules (1914) – román festőművész és grafikus. 1933– jelennek meg első társad. bíráló rajzai haladó folyóiratokban és az illeg. pártsajtóban. A felszabadulás után alkotói tevékenysége kiszélesedik: készít festményeket, díszlet-terveket, rézkarcokat, könyvillusztrációkat (pl. Eminescu vers-illusztrációi), kerámiákat, freskókat. Kiváló művész, Áll.-díjas.

PERÉDI Károly (1913) – gépész- és közgazd. mérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en és a közgazd. tud. egy.-en tanul. 1936–52 a csepeli vasműveknél üzemmérnök, főmérnök, majd ig. 1950–54 meghívott előadó a Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán. 1952–54 az Orsz. Tervhiv. műszaki fejlesztési főoszt. vez., majd elnökh. 1954–58 az Orsz. Találmányi Hiv. eln. 1959–60 a Hőenergia Kut. Int., 1961–64 az Orsz. Energiagazdálkodási Hiv. oszt. vez. (NIM). 1964– az Energiagazd. Int. olajgáz oszt. vez. Kossuth-díjas (1950). Ipari kemencéknél és kazánoknál alkalmazható új tüzeléstechnikai módszerek és eljárások kidolgozásával foglalkozik. 20 magy. és 15 külföldi szabadalom tulajdonosa. Számos hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

PERÉNYI Imre (1913) – építész. Apját a Tanácsközt. bukása után bebörtönzik. 1922 a fogolycsere-egyezmény alapján családjával a SZU-ba költözik. P. I. elvégzi a moszkvai műszaki egy.-et. 1934–45 különböző tervezőint.-eknél mérnök. 1945 hazatér. 1945–48 a Fővárosi Közmunkák Tan. oszt. vez. 1948–51 az Építésügyi Min. főoszt. vez., áll. tervezőirodák ig. 1951– a Bp.-i Műszaki Egy. városépítési tanszékének tanára. 1956–60 Bp. főépítésze. 1960–64 a bp.-i Építőipari és Közlek. Műszaki Egy. rektora. 1964–68 építésügyi min. h. 1969– a Bp.-i Műszaki Egy. rektora. A műszaki tud. dr.-a (1959). Ybl-díjas (1956). Urbanisztikával és településtervezéssel foglalkozik. F. m.: *Nazili textilkombinát* (Töröko.), *Barnauli textilkombinát*, s több lakótelep és ipartelep a SZU-ban, *Az Építőipari Szaksz. bp.-i székháza* (társtervező 1948). Könyvei: *Városépítés a Szovjetunióban* (1947), *Szocialista városépítés* (1951), *A város lakóterülete* (1954), *Településtervezés* (1958, 1963), *A városépítés története* (1961), *A korszerű város* (1967).

PERERA, N. Martin (1905) – ceyloni politikus. Közgazd. tanulmányait Ceylonban és Angliában végzi. 1935 Gunavardenével közösen megalapítja a Szama Szamodzsa P.-ot (trockista irányzatú), amelynek ma is vez. 1936–40 az Államtan. t. 1947– parl. képv., ill. a parl. ellenzék vez. 1953–55 Colombo polgármestere. 1964–65 pénzügymin.

PÉRÈS, Jean-Marie (1915) – francia oceanográfus. Tanulmányait Párizsban és Strasbourgban végzi. 1940–43 a marseille-i egy. tanára, majd prof. 1943–44 a monacói oceanográfiai múzeum ig. h., 1944–47 Párizsban múzeumig. h. 1944–52 a marseille-i egy.-en előadó, majd uo. prof. Többször vezet oceanográfiai kutatásokat, a Calypso batiszkáf tud. expedíciónak is t.

PEREY, Marguerite (1909) – francia kémikus. 1929– Marie Curie munkatársnője a párizsi Rádium Int.-ben. 1939 felfedez egy új radioaktív elemet, a franciumot. Jelenleg a strasbourg-i nukleáris kut. közp. kémiai részlegének ig., uo. az egy. természettud. karán prof. 1960 Franciao.-ot képviseli a koppenhágai nközi atomkonferencián. 1962– a Francia Tud. Ak. lev. t., több tud. biz. t.

PERKINSON, Jesse Dean (1914) – amerikai biokémikus. A tennessee-i és a Rochester Egy.-en tanul. 1946–49 a georgiai egy. kut. munkatársa, 1949–52 az Oak Ridge-i Nukleáris Tanulmányok Int.-ben dolgozik. 1957–58 az Atomenergia Biz. kiképző és oktatási vez., 1958– az Amerika-közi Atomenergia Biz. ügyv. titk. 1958– az AÁSZ Pánamerikai Uniója tud. ügyek oszt. ig.

PERNYE András (1928) – zenetörténész. A budapesti Zeneműv. Főisk. zenetud. tanszakán végzett. 1953– jelennek meg írásai. 1959– a *Magyar Nemzet* zenekritikusa. 1960–63 a Zeneműkiadó Váll. lektora. 1965– a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanít, 1968– docens. Zenetörténészként elsősorban a 16. sz.-i protestáns zsoltárköltészettel és e melodika 17–18. sz.-i fejlődésével foglalkozik.

F. m.: *Puccini* (1959), *A német zene története 1750-ig* (1964), *A dzsessz* (1964). *Alban Berg* (1967) és a Thomas Mann *Mario és a varázsló* c. művéből készült táncdráma színpadi átdolgozása (1964).

PERÓN, Juan Domingo (1896) – argentin politikus. Kat. tiszt; kat. attasé Chilében és Olaszo.-ban. 1943– munkaügyi min., s mint ilyen a maga szolgálatába állítja a szaksz.-eket. 1946– közt. eln. Tőle kapja elnevezését a perónista mozg. (burzsoá nacionalista mozg., amely a szociális demagógiára épít). 1955 kat. puccs dönti meg uralmát. Ettől kezdve száműzetésben él; jelenleg Madridban, de a perónista mozg.-ra még ma is nagy befolyást gyakorol.

PEROVIĆ, Latinka (1933) – jugoszláv politikus. Bölcsészkaron végez. Ideológiai tanulmányokkal foglalkozik, a JKSZ Ideológiai Biz. eln., a Szerb Komm. Szöv. KB VB t., a Jugoszláv Nők Konferenciájának eln.

PERPESSICIUS (Panaitescu Dimitrie) (1891) – román költő, kritikus és irod.-történész. Középisk. tanár, majd az Oktatásügyi Min. főinspektora, több folyóirat főszerk. Először verseivel jelentkezik, később kritikai cikkei jelennek meg. Publicisztikai írásainak gyűjteménye 1942-ben lát napvilágot. Az irod. tud. dr.-a, a Román Tud. Ak. t., a bukaresti Román Irod. Múzeum ig., a Román Írószöv. vez.-ségi t. Áll.-díjas.

PERRON, Oskar (1880) – német (NSZK) matematikus. Különböző német egy.-eken tanul. 1906–10, majd 1922–51 a müncheni egy. tanára, közben 1910–14 a tübingeni, 1914– heidelbergi egy.-en tanít. A müncheni, heidelbergi és a göttingeni Tud. Ak., s a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. A lánctörtekkel, a lineáris differencia- és differenciál-egyenletekkel, valamint a diofantikus approximációval foglalkozik.

PERSEN, Mirko (1921) – jugoszláv újságíró. Zágrábban ped. főisk.-t végez. 1942– KP t. 1943 márc.-ig a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. zágrábi biz. titk., ekkor letartóztatják és 1944 okt.-ig a Stara Gradiška koncentrációs táborban tartják. Kiszabadulása után a felszabadított ter.-en pol. munkát végez. 1949– újságíró, a *Vjesnik* c. lap szerk., főszerk. h., a *Slobodna Dalmacija* főszerk., 1966 szept.– a *Vjesnik* c. lap. főszerk.

PERUTZ, Max Ferdinand (1914) – angol biokémikus és kristallográfus. Bécsben és Cambridgeben végzi egy. tanulmányait. 1947–62 a cambridge-i egy. molekuláris biológiai kut. int. ig. 1962– Cambridge-ben az egy. továbbképző orvosi isk. molekuláris biológiai labor.-ában az orvosi kut. tan. eln. 1954– a Davy–Faraday Labor. docense. 1962 kémiai Nobel-díjat kap a hemoglobin és a mioglobin szerkezetének meghatározásáért (J. C. Kendrew-val együtt). Több külföldi kitüntetés tulajdonosa, külföldi tud. intézmények t.

PERVOMAJSZKIJ, Leonyid Szolomonovics (eredeti neve: Ilja Slomovics Gurevics) (1908) – szovjet író, költő. Egy cukorfinomítóban munkás, majd könyvtáros. 1925– újságíró, különböző ukrán lapok és folyóiratok munkatársa. A II. vh. idején haditudósító, 1943– a *Pravda* tudósítója. Részt vesz a Magyaro. felszabadításáért folyó harcokban is. 1943– SZKP t. A *Vszeszvit* c. ukrán irod. folyóirat szerk. biz. t. 1959– az Ukrán Írószöv. vez.-ségi t. Ukrán nyelvre fordítja Petőfi verseit. Áll.-díjas (1950). Magy. *Budapesti levél* címen jelentek meg versei (1945, 1948) önálló kötetben, ezenkívül antológiákban versek, elb.-ek, kisreg.-ek.

PESENTI, Antonio (1910) – olasz közgazdász, politikus. Tanulmányait Páviában, Bécsben, Bernben, Párizsban és Londonban folytatja. 1935 antifasiszta tevékenység miatt letartóztatják és 24 évi börtönre ítélik. 1943 kiszabadul. 1944–45 pénzügyi államtitk., majd pénzügymin. 1945– a római egy.-en a pénzügy előadója. 1948– a pármai, 1960–a pisai egy. prof. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948 a Közp. Gazd. fejlesztési Biz. eln. 1948–52 parl. képv., 1953– szenátor, a szenátus pénzügyi biz. t. Az Olasz KP KB. t. A *Civiltà proletaria* és a *Critica economia* c. folyóiratok szerk.

PESSI, Ville (1902) – finn politikus. Fémmunkás volt, a finn baloldali munkásmozg. régi harcosa. 1931– a KP KB t. 1935–42 börtönben, 1944-ig „biztonsági" fogságban. 1944– körzeti párttitk., közp. vez.-ségi t., majd 1969-ig a KP főtitk. A Finn Népi Dem. Unió vez.-ségi t.

PESTA László (1902) – orvos, a Kult. Kapcsolatok Int. aleln. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1927–37 városi orvos Vácott. 1937–46 tisztifőorvos Újpesten. 1946–49 min. elnökségi államtitk. 1949–52 pénzügymin. h. 1950–65 a Fővárosi Tan. VB elnökh. 1965– a Kult. Kapcsolatok Int. aleln. 1945– országgy. képv., hosszabb ideje az Országgy. jegyzője, az Országgy. szociális egészségügyi biz. eln. 1949– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t. és bp.-i biz. aleln. Az Egészségügyi Felvilágosítás Társad. Tan. eln. A M. Vöröskereszt bp.-i biz. eln.

PÉTER János (1910) – külügymin. Bp.-en, Párizsban és Glasgow-ban tanul, majd ref. lelkész, egy ideig debreceni püspök. 1956–58 a Kultúrkapcsolatok Int. eln. 1958–61 a külügymin. első h. 1961– külügymin. 1958–61 az Eln. Tan. t. 1961– az MSZMP t., 1966– az MSZMP KB t. 1953– országgy. képv.

PÉTER Rózsa (1905) – matematikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1948-ig középisk. tanár. 1947–55 a bp.-i ped. főisk. tanára, majd a mat. tanszék vez. Egyidejűleg az ELTE mb. előadója, 1955– uo. egy. tanár. 1937– *The Journal of Symbolic Logic* (USA, Princeton), 1955– a *Zeitschrift für mathematische Logik und Grundlagen der Mathematik*

(NDK) folyóiratok szerk. biz. t. A mat. tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1951). A mat. alapjaira vonatkozó kutatásokkal, különösen a rekurzív függvények elméletével foglalkozik. A felszabadulás óta széles körű tevékenységet folytat az alsó- és középfokú mat. oktatás korszerűsítéséért. F. m.: *Játék a végtelennel – Matematika kívülállóknak* (1945), *Rekursive Funktionen* (monográfia 1951, 2. kiad. 1957, orosz, angol és kínai nyelven is).

PÉTERFI István (1906) – romániai magy. botanikus és politikus. A kolozsvári Babes-Bolyai Egy. prof. 1945–47 dékán, 1947–48, 1959–69 prorektor. 1965– a Tud. Kut. Közp. Orsz. Tan. aleln. 1967– az Államtan. aleln. 1968– a Magy. Nemzetiségű Dolgozók Tan. eln. 1963– a Román Ak. t. Növénymorfológiával és fiziológiával foglalkozik, e témakörökben számos könyv szerzője. F. m.: *A növények táplálkozása* (1956), *A zöld növény – kozmikus szerepet betöltő természetes laboratórium* (1960), *A házigalamb és tenyésztése* (1961).

PETERSEN, Jan (eredeti neve: Hans Schwalm) (1906) — német (NDK) reg., esszé- és filmíró. Keresk., majd munkás. 1931–33 a Proletár-Forradalmár Írók Szöv. szervezési vez., 1933–35 az illeg.-ban működő Szöv. eln. Írók ellenállási csoportjainak szerv., antifasiszta irod. folyóiratok munkatársa. Franciao.-ba, Svájcba és Angliába emigrál; 1946 visszatér Berlinbe, ahol jelentős irod. funkciókat tölt be. Nemzeti-díjas (1959). Magy. megj. könyve: *Berlin 1933. A mi utcánk története* (reg. 1955), *A Wagner-ügy* (reg. 1959).

PETERSON, Oscar (1925) – kanadai dzsesszzongorista. Nemcsak kiváló improvizációval, hanem a klasszikus amerikai szerzők (Gerschwin, Porter, Berlin és Bernstein) műveiből készített ismert dzsessz-átdolgozásaival is népszerűségre tett szert. Ma egyike a dzsessz legkiemelkedőbb művelőinek.

PETHES Ferenc (1905) – színész. A Színészegyes. színiisk.-ját végzi. 1929–31 Miskolcon, 1931–44 az Andrássy úti Színházban és a Magyar Színházban játszik. Vidéki szerződések után 1955– a Főv. Operettszínház, 1960– a Vidám Színpad és a Kis Színpad t. Pályája delén táncoskomikus, később jellemszínész. Érdemes művész (1954). F. sz.: Vidra (Zilahy: *A szűz és a gödölye*), Tiborc (Katona: *Bánk bán*), Miska (Szirmai: *Mágnás Miska*), Polgármester (Móricz: *Rokonok*), Tristan (Lope de Vega: *A kertész kutyája*). Filmen: *Borcsa Amerikában* (1938), *Beszélő köntös* (1941), *Rákóczi hadnagya* (1952), *Szakadék* (1956), *Négyen az árban* (1962).

PETHES Sándor (1899) – színész. A Színműv. Ak.-t végzi és Újpesten lép színpadra. Rövid vidéki működés után a Renaissance Színházhoz szerződik. 1922–49 a Nemzeti Színház, 1949–56 az Ifj. Színház, 1957– a Vígszínház t. Főleg vígjátéki jellemszerepeket játszik. Érdemes művész (1954). F. sz. színpadon: *Báró Házy* (Hevesi: Elzevír), *Keszeg András* (Shakespeare: Vízkereszt), *Forgalmista* (Zilahy L.: Süt a nap), *Tanár* (Dürrenmatt: Az öreg hölgy látogatása), *Földal* (Ibsen: John Gabriel Borkman). Filmen: *Meseautó* (1934), *Szegény gazdagok* (1938), *Beszterce ostroma* (1948–55), *Ludas Matyi* (1949), *Tanár úr kérem* (1956), *Éjfélkor* (1957), *Egy ember, aki nincs* (1963).

PETHŐ Tibor (1918) – újságíró. Kat. főisk.-n és a bp.-i közgazd. egy.-en tanul. 1942 újságírói munkáját a *Magyar Nemzet*nél kezdi. A II. vh. alatt Szekfű Gyula és Bajcsy-Zsilinszky Endre ellenállási köréhez tartozik. 1945 a Nemzeti Parasztpárt t., a *Szabad Szó*, majd a *Magyar Nemzet* munkatársa. 1946–48 az *Új Magyarország* c. hetilap külpol. rovatvez., a Honv. Min. sajtófőnöke. 1948–50 a *Szabad Szó* külpol. rovatvez. 1950–52 az MTI külpol. turnusvez. 1952–56 a *Magyar Nemzet* külpol. rovatvez. 1957–60 a *Hétfői Hírek* rovatvez. 1960– a *Magyar Nemzet* szerk. biz. t. 1964– az Orsz. Béketan. aleln. 1965– a MUOSZ aleln. 1967– országgy. képv. Rózsa Ferenc-díjas (1963). Több útleírása és publicisztikai munkája jelenik meg.

PETI Sándor (1898) – színész. Fűszerkeresk. segéd, majd a MÁV-nál dolgozik. 1922 elvégzi Rózsahegyi Kálmán színiisk.-ját. A felszabadulás előtt fővárosi kabarékban és magánszínházakban működik. 1945–66 a Nemzeti Színház, a Vidám Színpad, majd a Thália Színház t. (nyug.). Főleg bohózati és vígjátéki epizódszerepeket alakít. Érdemes művész (1958). F. sz. színpadon: *Mendoza* (Shaw: Tanner John házassága), *Lekecheese* (Shaw: Szerelmi házasság), *I. sírásó* (Shakespeare: Hamlet), Hašek: *Svejk*, *Doolittle* (Shaw: Pygmalion), *Apa* (Fejes: Mocorgó). Filmen: *A tanítónő* (1945), *Beszterce ostroma* (1948–55), *Díszmagyar* (1948), *Úri muri* (1949), *Egy pikoló világos* (1955), *Kölyök* (1959), *Meztelen diplomata* (1963).

PETIT, Roland (1924) – francia táncos és koreográfus. Lifar tanítványa, 1943 De Falla *Bűvös szerelem* c. balettjének főszerepében tűnik fel. 1944 önálló társulatot alapít, a Ballets des Champs-Élysées-t, a későbbi (1949) Ballet de Paris magvát. Ezzel viszi színpadra *Les Forains* c. főművét. Amerikába megy, filmezik, majd a Ballets de Paris vez. A klasszikus baletthagyományokat a legújabb típusú táncnyelvi törekvésekkel igyekszik ötvözni, s ehhez rendszerint költők, drámaírók alkotásait veszi alapul.

PETITPIERRE, Max (1899) – svájci jogász, politikus. A neuchâteli, a zürichi és a müncheni egy.-en tanul. 1924– ügyvédi praxist folytat. 1926–31, majd 1938–44 tanár a neuchâteli egy.-en. 1937– a Neuchâtel kantoni parl. t. 1942–44 az Államtan. t. 1945–61 a Szöv. Tan. (korm.) t., külügymin. 1950, 1955, 1960 államelн. Az aktív pol. élettől való visszavonulása óta a Nestlé Alimentana Co. cég eln. A Szabadelvű Dem. P. vez.-ségi t. Számos jogtud. munka szerzője.

PETKOVIĆ, Kosta (1903) – jugoszláv geológus. A belgrádi egy. prof., az egy. Geológiai Int. alapítója és ig., A *Balkán félsziget geológiai évkönyvei* szerk. Körülbelül 180 tud. és szakmunkát publikált főleg a stratigráfiai, az alk. és a tektonikus geológia ter.-ről. Jugoszlávia első, a nközi normának megfelelő geológiai térképének megalkotója.

PETRASCHEK, Walter (1906) – osztrák geológus. Göttingenben fejezi be tanulmányait. Wraclawban az egy. geológiai int. tanársegéde, majd 1940 egy. tanár. 1950– a leobeni kohászati főisk. érctelep-tanszakos prof. Tud. folyóiratokban jelennek meg cikkei. Az Osztrák Tud. Ak. lev. t. Magy. megj. könyve: *Előzetes megállapítások az uránium meghatározásáról Ausztria forrásaiban és kőzeteiben* (társszerző 1959).

PETRASSI, Goffredo (1904) – olasz zeneszerző. Rómában tanul, Casella tanítványa, majd 1937–40 a velencei Fenice Színház intendánsa, 1939– a római Santa Cecilia Ak. tanára, 1947–50 az Accademia Filarmonica műv. ig., 1954–56 a Nközi Zenei Társ. (IGNM) eln. Zenéje eleinte egy modern barokk stílus jegyében, később a dodekafónia alapján áll. F. m.: *IX. Zsoltár*, *Coro di morti*, *Partita*, számos concerto, kamaramű, opera, balett, filmzene.

PETRI Endre (1907) – zongoraművész. A bp.-i Zeneak.-n tanul. 1927– lép fel nyilvános hangversenyeken. Hazai szereplései mellett szóló- és kamarazenekari hangversenyeket adott Európaszerte, az USA-ban, D-Amerikában, Kínában és D-Afrikában is. 1953– a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n a kamarazene tanára. Liszt-díjas (1957), Érdemes művész (1964).

PETROSZJANC, Andronyik Melkonovics (1906) – mérnök, a SZU min. tan. mellett működő Áll. Atomenergia Biz. eln. 1932– SZKP t. 1933 elvégzi az uráli műszaki és gépészeti főisk.-t. 1933–39 az uráli Ordzsonikidze gépgyárban dolgozik. 1939–41 a Nehézipari Népbiztosság kollégiumának t., népbiztos h., majd első h. 1941–45 harckocsigyártó-ipari népbiztos h. A háború után a Középgépipari Min.-ban dolgozik, 1955–62 uo. min. h. Áll.-díjas.

PETROV, Borisz Nyikolajevics (1913) – szovjet tudós, az automatika szakértője. Elvégzi a moszkvai energetikai főisk.-t. 1939– a SZU Tud. Ak. Automatikai és Távvezérlési Int. munkatársa. 1944– egyidejűleg a moszkvai aviatikai főisk.-n tanít, 1948– prof. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1960– t. Az automatikus vezérlés elméleti kérdéseivel és új módszereinek kidolgozásával, a differenciálegyenletek problémáival foglalkozik.

PETROV, Fjodor Nyikolajevics (1876) – szovjet orvos, közéleti személyiség. 1896– párttag. 1901 elvégzi a kijevi egy. orvostud. karát. 1907–15 forr. tevékenységéért bebörtönzik, a schlüsselburgi erődben raboskodik, majd életfogytiglan az irkutszki kormányzóságba száműzik. 1917 részt vesz Irkutszkban a szovjet hatalom megteremtésében. 1920–21 az OK(b)P KB távol-keleti irodájának t., a Forr. Kat. tan. t., a Távol-keleti Közt. min. tan. elnökh. és egészségügyi min. 1923–27 az OSZSZSZK Közokt. Népbiztossága tud. és műv. intézmények főig.-ságának vez. 1927–39 a *Nagy* és a *Kis Szovjet Enciklopédia* főszerk. h., 1929–33 a SZU Külföldi Kult. Kapcsolatokat Ápoló Társ. (VOKSZ) eln. 1939–49 a Szovjet Enciklopédia Int. ig., majd a *Nagy Szovjet Enciklopédia* szerk. biz. t. 1959– a Szovjet Enciklopédia Kiadó tud. tan. t. A Szoc. Munka Hőse. Számos műve jelent meg az SZKP és a szovjet tud. tört.-ből.

PETROV, Georgij Ivanovics (1912) – szovjet fizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd különböző tud. int.-ekben dolgozik. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. 1953– a moszkvai egy. prof. Az *Izvesztyija AN SZSZSZR Szerija Mechanika* c. tud. folyóirat főszerk. Áll.-díjas (1949). Kutatási ter.-e a hidro- és aerodinamika. Magy. a *Haditechnikai Szemlé*ben és más folyóiratokban jelennek meg cikkei.

PETROV, Ivan – szovjet operaénekes. 1943– szerepel. 1949 a bp.-i VIT énekversenyén első díjat nyer. A moszkvai Nagy Színház énekese, külföldi operaházakban is nagy sikerrel lép fel; basszus.

PETROVIĆ, Dušan-Šane (1914) – jugoszláv politikus. Kőfaragó munkás, 1935– KP t. 1935–37 Kragujevác város pártbiz. titk. 1941– különböző párt- és kat. funkciókat tölt be. 1945– a Szerb. Szaksz. eln., 1948–53 a szerb. korm. elnökh., 1954 a Szerb Népi Szkupstina aleln. A JKSZ KB elnökségének t., a Jugoszláv Szaksz. Orsz. Tan. eln. A Föderáció Tan. t.

PETROVIĆ, Gajo (1927) – jugoszláv filozófus. Zágrábban, Moszkvában, Leningrádban, Angliában és az USA-ban tanul. 1963– a zágrábi egy. bölcsészeti karának docense. A Zágrábban megj. *Praxis* c. filozófiai folyóirat társ. főszerk. Fő kut. ter.-e a materialista filozófiatört. és az ismeretelmélet.

PETROVICS Emil (1930) – zeneszerző. Jugoszláviában született, 1941– él Magyaro.-n. A bp.-i zenei szakisk.-n, majd a Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1960–64 a bp.-i Petőfi Színház zenei vez. 1964– a bp.-i Színház és Filmműv. Főisk. 1969– a Zeneműv. Főisk. tanára. 1955 a varsói VIT zenei versenyén 2., 1959 a liège-i nközi zeneszerzői versenyen 3. díjat nyer. *C'est la guerre* c. egyfelvonásos operáját több külföldi országban is előadják. Kétszeres Erkel-díjas (1960, 1963), Kossuth-díjas (1966). F. m.: *Fuvolaverseny* (1958), *Vonósnégyes* (1958), *Lysistraté* (koncert-vígopera 1962), *Szimfónia vonószenekarra* (1964), *Jónás könyve* (oratórium Babits Mihály költeményére 1967), *Bűn és bűnhődés* (opera 1969), továbbá számos kórusmű, színpadi és filmkísérőzene. Könyve: *Ravel* (1959).

PETROVSZKIJ, Borisz Vasziljevics (1908) – szovjet sebész, a SZU egészségügyi min. Elvégzi a moszkvai egy. orvosi karát. 1932–41 tanári és tud. munkát végez. 1941–44 a szovjet hads.-ben szolgál. 1944–45 a leningrádi Kirov Kat.-orvosi Ak. tanára. 1945–48 a SZU Orvostud. Ak. Visnyevszkij Sebészeti Int. ig. h. 1948–49 az ált. sebészeti klinika prof. 1949–51 a bp.-i orvostud. egy. 1951–56 a 2. sz. moszkvai Pirogov Orvostud. Főisk., 1956– az 1. sz. moszkvai Szecsenov Orvostud. Főisk. kórházi sebészeti tanszékvez. prof. 1964– a klinikai és kísérleti sebészeti int. ig. 1965– a SZU egészségügyi min. 1932– SZKP t. 1966– az SZKP KB pótt. 1957– a SZU Orvostud. Ak. t. 1966– a SZU Tud. Ak. t. Az MTA tb. t. A SZU Legf. Tan. t. Lenin-díjas (1960). A szív, a nagy véredények, a mellkas sebészetével és onkológiai sebészettel foglalkozik. Magy. megj. könyvei. *Sebészeti jegyzet 1–2.* (1951), *Az érsérülések sebészi kezelése* (1951), *A cardia- és nyelőcsődaganatok sebészete* (1953), *A modern szívsebészet aktuális kérdései* (1961), *A mitralis vitiumok sebészeti kezelésének alapvető kérdései* (1963), továbbá cikkei különböző orvosi folyóiratokban.

PETROVSZKIJ, Ivan Georgijevics (1901) – szovjet matematikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1933– uo. prof., 1951– rektor. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1946– t. 1948– az Ak. Elnökségének t. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1952). A differenciálegyenletek elméletével és valószínűségszámítással foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *Előadások a közönséges differenciálegyenletek elméletéről* (1951), *Előadások a parciális differenciálegyenletekről* (1955).

PETUR Ilka (1912) – színésznő. Kispesten lép színpadra. 1943–53 a Szegedi, 1953–56 a Pécsi Nemzeti Színház t. 1956–62 a bp.-i Petőfi, majd a Jókai Színházban játszik. 1966– a Pannonia Filmstúdióban működik. Drámai és operettfőszerepeket játszik. Jászai-díjas (1954). F. sz.: *Éva* (Madách I:. Az ember tragédiája), *Gertrudis* (Katona J.: Bánk bán), *Olga* (Csehov: Három nővér), *Ásvayné* (Harsányi Zs.: A bolond Ásvayné), *Baradlayné* (Jókai–Hevesi: A kőszívű ember fiai), *Nagyasszony* (Bródy S.: A tanítónő).

PEVSNER, Naum (művészneve: Gabo) (1890) – orosz származású szobrász. Párizsban mint kubista szobrász indul. Egy ideig hazájában él, majd 1922– külföldön (Berlin, Párizs, London, USA). Testvérével, Antoine P.-rel a konstruktivizmus elveinek lefektetői.

PEVSNER, Nikolaus (1902) – angol műv. történész. Német egy.-eken végzi tanulmányait. 1924–28 a drezdai Szépműv. Múzeum főfelügyelőh. 1928–33 a göttingeni egy. előadója. 1933– Angliában él. 1944– a londoni egy. prof. 1949–55 a cambridge-i egy. tanára. Az építészettört. egyik legismertebb művelője, a *The Architectural Review* c. lap egyik szerk. Számos műv.-tört. könyve jelenik meg.

PEW, Howard (1882) – amerikai nagytőkés. A Massachusettsi Műszaki Egy.-en tanul. 1901 a Sun Oil Corp.-nál kezd dolgozni, később a váll. aleln. és eln., 1963– az ig. tan. eln. s más Sun-váll.-ok ig.

PEYREFITTE, Roger (1907) – francia reg.-író és esszéista. Irod. és közgazd. tanulmányok után 1931– a Külügymin. szolgálatába lép. 1940 lemond, de 1943 ismét szolgálatra jelentkezik, ezért 1945 elbocsátják. Mint író *Különleges barátságok* c. reg.-ével jelentkezik (1944), megkapja érte a Renaudot-díjat. Magy. *Szent Péter kulcsai* (1959) c. reg.-e ismert, amelyben a Vatikán praktikáit leplezi le.

PFAHLER, Gerhard (1897) – német (NSZK) pszichológus. A tübingeni és a müncheni egy.-en ped.-t, pszichológiát, filozófiát, germanisztikát, jogot és közgazd. tant. tanul. 1929– a rostocki ped. int., 1930– az altonai, 1932– a Frankfurt am Main-i ped. ak., 1934– a giesseni, 1938– a göttingeni és a tübingeni egy. tanára. Az öröklési karakterológia megalapítója és az oktatás mélypszichológiájával foglalkozik.

PFANNL Egon (1911) – építész, grafikus. Tervezői munkássága mellett műemlékek restaurálásával foglalkozik. Mint grafikus 1935– szerepel kiállításokon ceruzarajzokkal és rézkarcokkal. Ybl-díjas (1965). F. m.: Tervezői munkák: *Margitszigeti úttörőtábor* (1949). Műemlékhelyreállítások: *Flórián téri római fürdő* (1955), *Fővárosi Történeti Múzeum Kiscelli úti épülete* (1955), *Királyfürdő* (1959), *Semmelweis-ház* (1963), *Rác fürdő* (1965), *Közp. Tanácsháza* (1968).

PFLIMLIN, Pierre (1907) – francia politikus. Jogász. Pol. karrierje a II. vh. után kezdődik. Az alkotmányozó nemzetgy. t., majd 1946 nov.–1967 nemzetgy. képv. Több korm.-ban államtitk., majd mezőgazd., tengerentúli ügyek, 1955 pénzügymin. 1956–59 a katolikus Republikánus Népi Mozg. (MRP) eln. Az algériai háború idején (1958) min. eln., de az események hatására lemond és átadja a hatalmat de Gaulle-nak. Belép de Gaulle első korm.-ába is, állammin., majd Pompidou második korm.-ában újból állammin. de lemond, mert nem ért egyet de Gaulle Közös Piac pol.-jával. Amikor az MRP feloszlik, visszavonul a pol. élettől. 1959– Strasbourg polgármestere. 1963– az Európa Tan. konzultatív gyűlésének eln.

PHAM HUNG (1912) – vietnami (VDK) politikus. Korán bekapcsolódik a forr. mozg.-ba; a gyarmatosítók letartóztatják és halálra ítélik. Jelenleg a Vietnami Dolgozók P.-ja PB t., a KB titk., min. elnökh.

PHAM VAN BACH – vietnami (VDK) politikus. A VDK Legf. Népb. eln., a vietnami jogászszöv. eln., az amerikai háborús bűnök kivizsgálására alakult biz. aleln.

PHAM VAN DONG (1906) – vietnami (VDK) min. eln. 1925 csatlakozik a forr. mozg.-hoz; földrajz- és tört. tanár egy saigoni francia isk.-ban. 1929 a Vietnami Forr. Ifj. Liga KB t., letartóztatják és bebörtönzik. 1936 kiszabadul. 1940 Kínában másokkal együtt irányítja a Viet Minh szervezését. 1944 létrehozza az első partizánbázisokat É.-on. 1945 aug. beválasztják a Nemzeti Felszabadító Biz.-ba. Az ideiglenes korm. pénzügymin. 1946 a Franciao.-ba utazó vietnami parl. delegáció, majd a fontainebleau-i francia–vietnami tárgyalásokon részt vevő vietnami küldöttség vez. Az ellenállási háború kezdetekor Vietnam D-i tartományaiban szervezi a harcot. 1947– KB pótt. 1949– KB t., min. elnökh. 1951– PB t. 1954 a genfi konferencián a VDK küldöttség vez.; 1954–61 külügymin. 1955– min. eln.

PHILIP, Kjeld (1912) – dán közgazdász. A koppenhágai egy.-en végez, majd 1937–43 az aarhusi egy.-en tanít. 1943–49 uo. a szociálpol. és a pénzügytan tud. prof. 1949–51 a stockholmi egy. prof. 1951–57 és 1964–65 a koppenhágai egy. prof. 1957–60 keresk., 1960–61 pénzügymin., 1961–64 a nemzetgazd. ügyek min. 1956–60 a Tört. és Közgazd. Int. ig. 1960– a Műszaki Tud. Ak. t. 1965– a szomáli min. eln. tanácsadója. Számos közgazd. könyv és tanulmány szerzője.

PHILIPS, Frederik Jacques (1905) – holland nagytőkés. A delfti műszaki egy.-en végez. 1930– a Philips Izzólámpagyárban mérnök, majd ig. 1946–61 az ig. tan. aleln., 1961– eln.

PHUNG VAN CUNG (1909) – D-vietnami politikus. Hanoiban fejezi be orvosi tanulmányait. Kórházig., illeg. forr. tevékenységet folytat. 1960 a felszabadított ter.-ekre megy. A DNFF KB aleln.

PIAGET, Jean (1896) – svájci pszichológus, elméleti pedagógus. 1921 a neuchâteli egy. docense, 1926– prof. 1929– a gyermekpszichológia és a tud. gondolkodás tört.-ének prof. a genfi egy.-en 1937–54 – az előbbivel párhuzamosan – az ált. pszichológia tanára a lausanne-i egy.-en. 1929– a Nközi Nevelésügyi Hiv. ig. Hírnevét a gyermeki világképről szóló munkái alapozták meg. A gyermek intellektuális strukturális minőségi fejlődésének kut.-ja. A Harvard Egy. díszdr.-a. Magy. megj. művei: *A gyermek logikájától az ifjú logikájáig* (társszerző 1967), *A kísérleti pszichológia módszerei* (társszerző 1967).

PICASSO, Pablo (eredeti neve: Ruiz y Pablo) (1881) – spanyol származású, francia festő. Tanulmányait apjánál, José Ruiz Blasco festőnél kezdi, a barcelonai La Lonja Isk.-ban folytatja. 1904 Párizsban telepszik le. Életműve hallatlanul sokrétű, az absztrakt műv.-től eltekintve úgyszólván a 20. sz. minden jelentős műv. irányzatának képv. Első két korszakában a szegényemberek, az elesettek, az éjszaka figurái és a cirkuszi artisták érdeklik és elevenednek meg vásznain. 1908 a kubizmus felé fordul, majd visszatér a klasszikus hangvételű ábrázoláshoz. Ezután szürrealista korszaka következik. A spanyol polgárháború idején a fasizmus elleni tiltakozásul alkotja meg *Guernica* c. főművét. 1945 belép a francia KP-ba és később fontos szerepet játszik a BVT munkájában. *Békegalamb*ja a béke közismert szimbólumává válik. 1945 után mind nagyobb szerepet játszik műv.-ében a plasztika, több szobrot is mintáz, kerámiákat és grafikai sorozatokat alkot. 1961 Nközi Lenin-békedíjat kap.

PICCARD, Jacques (1922) – svájci mélytengeri kut. Auguste P., a neves oceanográfus és sztratoszféra-kut. fia. Közgazd. tant és társ. tud.-t tanul a genfi egy.-en. 1946–48 egy.-i tanársegéd Genfben. 1952–60 részt vesz a „Triest" mélytengeri kut. hajó tervezésében, a vele folytatott kísérletekben. A svájci EXPO-64 kiállításra megépíti a „Mesoscaph"-ot, a világ első, utazásra szolgáló tengeralattjáróját. Több oceanográfiai és tengeralattjáró-építési műszaki tud. munka szerzője. Számos külföldi tud. társ. t.

PICCIONI, Attilio (1892) – olasz politikus. Ügyvéd. Fiatal korában a Néppárt t. 1943 Toscanában újjászervezi a Kereszténydem. P.-ot és részt vesz az ellenállásban. A Nemzeti Felszabadítási Biz. t. 1944 a Kereszténydem. P. orsz. tan. t. 1946–49 a párt pol. titk. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948–59 parl. képv. 1958– szenátor. 1958–63 a kereszténydem. szenátusi csop. eln., a szenátus külügyi biz. eln. 1948–53 min. elnökh. 1954 külügymin. 1960–63 min. elnökh. 1963– külügymin., majd tárca nélküli min.

PICCOLI, Flaminio (1915) – olasz politikus. A velencei egy.-en tanul. 1943 Grenoble-ban német hadifogságba kerül. 1945– újságíró, a *L'Adige* c. lap szerk. A Kereszténydem. P. titk., 1954– főtitk. h., 1969– főtitk. 1958– képv.

PICKERING, William Hayword (1910) – amerikai repülőmérnök. Tanulmányait a Kaliforniai Műszaki Egy.-en végzi, majd uo. tanít. 1936–51 prof., 1954– a lökhajtásos repülőgépekkel kísérletező labor. ig., 1945–48 az USA légierők tud. tanácsadója, 1948–49 a műszerkut. labor. vez. 1950–55 a hads. rakétafelszerelésének fejlesztését irányítja. 1956–66 az USA űrhajóépítési programján dolgozik. A Tud. Ak. és más tud. társ.-ok t. Kutatási ter.-e a lökhajtásos repülőgépek építése és műszerekkel való ellátása.

PIERACCINI, Giovanni (1918) – olasz politikus. A pisai egy.-en tanul. Az illeg.-ban csatlakozik a Szoc. P.-hoz. 1944 Firenzében létrehozza és vezeti a szoc. ifj. szerv.-et: A következő években különböző firenzei szoc. lapok munkatársa, ill. szerk. 1949– a Szoc. P., 1966 az Egyesült Szoc. P. KB t. 1960–63 az *Avanti!* főszerk. 1963–64 közmunkaügyi, 1964–67 költségvetésügyi min. 1948– parl. képv.

PIETSCH, Erich (1902) – német (NSZK) fizikokémikus. A berlini egy.-en tanul. 1925– a Max Planck Társ. Frankfurt am Main-i Szervetlen Kémiai Int. tud. munkatársa, 1936– az Int. ig. 1947– a clausthali bányászati ak., 1957– a frankfurti egy. tb. tanára. 1960– a madridi Tud. Kut. Főtan. tb. t. Szervetlen kémiával és fizikokémiával, főleg a felületi folyamatok kémiájával és a korrózió problémáival, valamint a kémia és általában a term. tud. tört.-ével foglalkozik.

PIFFL-PERČEVIC, Theodor (1911) – osztrák politikus. A grazi egy.-en bölcsész diplomát szerez. 1939 letartóztatják nacionalista nézetei miatt. A háború után a stájero.-i mezőgazd. kamara, majd az ÖVP helyi szerv.-ének eln. 1956– parl. képv. 1964–69 okt. ügyi min. A Habsburg-kérdés parl. vitáiban reakciós álláspontot képvisel.

PIGLER Andor (1899) – műv. történész. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1922– a Szépműv. Múzeum tud. munkatársa, 1956–63 a múzeum főig. (nyug.) Számos értékes műtárggyal gyarapította a múzeum gyűjteményeit. 1957–58 teljesen újjárendezi a Régi Képtárat. A műv. tört. tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1955). Főleg a 15–18. sz.-i európai festészet és szobrászat tört.-ével foglalkozik. F. m.: *Georg Raphael Donner* (Lipcse–Bécs, 1929, magy. 1933), *Bogdány Jakab* (1941), *A régi képtár katalógusa I–II.* (1954, németül is), *Barockthemen I–II.* (1956).

PILÁT, Albert (1903) – cseh botanikus. A melniki mezőgazd. főisk.-n tanít. 1930– a prágai Nemzeti Múzeum főbotanikusa, a mikológiai részleg vez. 1963– a Csehszlovák Tud. Ak. élettani biz. t. Több mint 500 cikket és tanulmányt publikál a mikológia és az ált. növénytan tárgykörében. Ismert munkája az *Atlas des champignons de l'Europe*. A francia, valamint a brit mikológiai társ. tb. t.

PILINSZKY János (1921) – költő. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1942 első versei az *Ezüstkor* c. folyóiratban jelentek meg. A II. vh.-ban kat. Németo.-ban, majd amerikai hadifogságban. 1946–48 az *Újhold* c. folyóirat társszerk. 1957– az *Új Ember* c. katolikus hetilap munkatársa. F. m.: Verseskötetek: *Trapéz és korlát* (1946), *Aranymadár* (verses mesék 1957), *Harmadnapon* (1959), *Rekviem* (filmnovella és versek 1963). *Sötét mennyország* (oratórium 1964).

PILLEGAARD-LARSEN, Arne (1912) – dán mezőgazdász, politikus. Mezőgazd. isk.-kon tanul, gazdálkodik, később tanár. 1945– járási végrehajtó (szolgabíró). 1953– az Együttműködő Sjaellandi Paraszti Egyes.-ek aleln., majd eln., a Dán Paraszti Egyes.-ek Orsz. Szerv. vez.-ségi t., majd eln. 1957– a Mezőgazd. Racionalizálását Támogató Alap vez. és a Mezőgazd. Tan. t. Számos mezőgazd. tárgyú cikk és tanulmány szerzője.

PILLER, Jan (1922) – cseh politikus. Fémesztergályos. 1948– a plzeňi járás pártbiz. titk., 1952– a CSKP KB oszt. vez. 1962–66 min. elnökh., majd a nehézipari min. első h. 1949– a CSKP KB pótt. 1962– t. 1968 jan.– a KB elnökségi t., 1968 aug.– a Közép-cseh ter. pártbiz. első titk., 1968 nov.– a cseh ter.-eken folyó pártmunkát irányító iroda titk.

PINAY, Antoine (1891) – francia politikus. 1936– képv., 1938– Loire m. szenátora. 1940 a Petain-féle Nemzeti Tan. t. 1946 a II. alkotmányozó nemzetgy. t., később parl. képv. 1948–49 gazd. államtitk. 1950–52 munkaügyi min., majd min. eln. 1955–56 külügymin. Georges Pompidou korm.-ában pénzügymin., kidolgozza a frank stabilizációs tervét. Később meghasonlott a gaulleistákkal, ellenzékbe vonul, s városában (Saint-Chamond) polgármester.

PINOCHET, Oscar de la Barra (1920) – chilei diplomata. A chilei Katolikus Egy. jogi fakultását végzi. 1946– a Külügymin. szolgálatában: Argentínában, Franciao.-ban, az ENSZ-ben és más fontos posztokon. 1964–68 külügymin. h., majd Moszkvában nagykövet. Antarktisz-kut. is, több alkalommal vesz részt expedíciókban. A Chilei Földrajzi Társ. és más tud. társ.-ok t.

PINTER, Harold (1930) – angol színdarabíró. 1949–58 angol és ír vidéki színházakban színész. 1957– jelennek meg színdarabjai. Sikeresek hang- és tv-játékai; az avantgardista abszurd színház képv. Magy. *A gondnok* c. színműve a *Mai angol drámák* c. antológiában lát napvilágot.

PINTOS, Francisco R. (1889) – uruguayi szaksz. vez. Munkás, bekapcsolódik a szaksz. és pol. életbe. Több helyi munkásújság szerk. Két ízben parl. képv. Az Uruguayi KP alapító t. A 30-as években kezdi publikálni uruguayi vonatkozású tört. és társad. pol. műveit, amelyek közül többet a SZU-ban is kiadnak.

PIPINELISZ, Panajotisz (1899) – görög külügymin. A zürichi és a freiburgi egy.-en végez. 1922–53 külügyi szolgálatban. Különböző országokban, egyebek között Bp.-en is (1936) követ. 1947–50 Görögo. ENSZ-képv. 1950 a Theotokisz-korm.-ban külügymin. 1952 Görögo. állandó

NATO-képv. Az 1958-as parl. választásokon a szélsőjobboldali Nemzeti Radikális Unió jelöltje. 1961 keresk. min. 1963 néhány hónapig min. eln. 1967 őszén a kat. rezsim mellett foglal állást, majd annak külügymin.

PIPKOV, Ljubomir (1904) – bolgár zeneszerző. Szófiában végzi az Áll. Zeneak.-t, majd Párizsban az École Normale-on tanul. 1944–48 a szófiai Nemzeti Opera ig. és 1947–57 a Bolgár Zeneszerzőszöv. főtitk. A Bolgár Áll. Konzervatórium tanára. Művei között operák, zenedrámák, oratóriumok szerepelnek. Háromszoros Dimitrov-díjas (1950, 1951, 1952), a Szoc. Munka Hőse (1967).

PIRE, Georges (1910) – belga egyházi személyiség. A római és a louvaini egy.-en tanul. Dominikánus pap., filozófiát és szociológiát tanít. 1938 két jóléti intézményt alapít, amelyek a II. vh. alatt több száz gyermeknek adnak menedéket. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1949– a háborús menekültek számára segélyakciót szervez, majd ún. európai falvakat alapít és mozg.-at indít a nemzeti társad., nyelvi és más korlátok ledöntésére. 1958 Nobel-békedíjat kap.

PIRELLI, Leopoldo (1925) – olasz nagytőkés. A Pirelli gumi és kábelipari tröszt főnöke, a Pirelli és Tsa. társ. (Milánó) ügyv. ig., ezenkívül más Pirelli-érdekeltségű és egyéb nagy váll.-ok (pl. Montecatini-Edison, Generale Industrie Metallurgiche) ig. tan. eln., ill. t.

PIRES, Cardoso, José (1925) – portugál író. A lisszaboni egy. matematikai szakán végez, majd a keresk. tengerészetnél szolgál. Jelenleg az Ulisseia Könyvkiadó irod. ig. A II. vh. után csatlakozik egy neorealista irod. csop.-hoz, de amikor tagjai szürrealista eszméket kezdenek hirdetni, szakít velük. Magy. *Az országút vándorai* c. reg. jelenik meg (1967).

PIRKER, Pero (1927) – jugoszláv politikus. A felszabadító háborúban különböző funkciókat tölt be, majd a felszabadulás után Zágrábban a KP ker. biz. titk., a Népi Ifj. Szöv. zágrábi szerv. eln., később Karlovacban a Szöv. ter. biz. eln. 1963– a zágrábi pártbiz. szervező titk., a zágrábi szkupstina és a JKSZ zágrábi konferenciájának eln. 1969– a Horvátországi Komm. Szöv. VB titk.

PISANI, Edgar (1918) – francia politikus. Eredetileg irod. tanár. 1944 alprefektus, 1946 a Belügymin. kabinetfőnöke. 1947 Felső-Loire m., 1948–54 Felső-Marne m. prefektusa, 1954– utóbbi szenátora. 1961–66 mezőgazd., 1966–67 közmunkaügyi min. Az 1968-as tavaszi válság idején szembefordul a korm.-nyal és ellenzéki „baloldali gaulle-ista" pártot alapít.

PISCHNER, Hans (1914) – német (NDK) csembalóművész, zenetudós. Zongora- és csembalótanulmányokat folytat, zenetud.-t tanul a breslaui (ma: Wrocław) egy.-en 1933– zenetanár és hangversenyszólista Weimarban. 1947– uo. a konzervatórium ig. h. 1950–54 az Áll. Rádióbiz. zenei főoszt. vez. 1954–56 a Művelődésügyi Min. zenei főoszt. vez. 1956–62 művelődésügyi min. h. 1963– a berlini Áll. Opera intendánsa. Hangversenyszólistaként vendégszereplései során Bp.-en is fellép. Több zenetört. mű szerzője. Nemzeti-díjas (1961).

PISNOV, Vlagyimir Szergejevics (1901) – szovjet aerodinamika-tudós. A Zsukovszkij Repülőmérnöki Ak.-n végez. 1927– uo. tanít, 1939– prof. Mérnök-vezérezredes. A műszaki tud. dr.-a. Az OSZSZSZK érdemes tudósa (1942). A repülőgépek irányításának, stabilitásának és manőverező-képességének problémáival foglalkozik.

PISZIN, Konsztantyin Georgijevics (1910) – szovjet politikus, mezőgazdász. Elvégzi a permi mezőgazd. főisk.-t. 1938–41 uo. asszisztens. 1939– SZKP t. 1941–45 a Molotov ter. pártbiz. apparátusában dolgozik, 1946–49 a pártbiz. titk., majd a ter. szovjet eln. 1949–55 az altáji határter. szovjet eln. 1955–61 az altáji határter. pártbiz. első titk. 1956– az SZKP KB t. 1961–62 a SZU mezőgazd. min. első h., 1962–63 min. 1963–64 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1964– az OSZSZSZK min. tan. első elnökh. A SZU Legf. Tan. t.

PITA RODRIGUEZ, Félix (1909) – kubai író, újságíró. Újságíróként beutazza Európát. Harcol Spanyolo.-ban a közt.-iak oldalán, majd a német megszállásig Franciao.-ban él, ahonnan visszatér Havannába. A rádióban és tv-ben dolgozik. Magy. a *Kubai elbeszélők* c. antológiában jelenik meg novellája.

PITTERMANN, Bruno (1905) – osztrák politikus. A bécsi egy. tört. fakultásán szerez diplomát és dr.-i címet. Egy ideig tanárként tevékenykedik, majd az áll.- és jogtud. karon is sikeres vizsgát tesz. 1929 bekapcsolódik a szoc. mozg.-ba, részt vesz az illeg. munkában is. 1945– a bécsi Munkáskamara főtitk., parl. képv., 1957-ig, majd 1966– az SPÖ parl. frakciójának eln. 1957–66 az SPÖ eln. és alkancellár. 1964– a Szoc. Intern. eln.

PIVEL DEVOTO, Juan (1911) – uruguayi író, történész. A Tört. Múzeum és a SODRE (uruguayi kult. csúcsszerv) ig., számos tud. társ. t. és vez., több tud. lap alapító t. és ig., az UNESCO montevideói VB t. A főváros közig. szervének t., s mint ilyen számos kult. emlék restaurálásának kezdeményezője. Diplomáciai szolgálatot teljesít Paraguayban, az UNESCO-ban, Peruban. 1963–68 közokt. ügyi és társad. biztosítási min.

PLASZTOV, Arkagyij Alekszandrovics (1893) – szovjet festőművész. A moszkvai képzőműv. főisk.-n tanul. 1947– a SZU Műv. Ak. t. Többnyire vidéken él és ott dolgozik. Elsősorban tájképeket és a falusi életet ábrázoló finoman festői életképeket fest. Színes illusztrációkat is készít orosz klaszszikusok műveihez és gyermekkönyvekhez. Áll.-díjas (1946), a SZU népművésze (1962), Lenin-díjas (1966).

PLATONOV, K. K. (1906) – szovjet pszichológus. 1954 az orvostud. dr.-a. A SZU Tud. Ak. Pszichológiai Int. prof. Munkássága a pszichológia számos ter.-ére terjed ki: munka-, vallás-, személyiségpszichológia. Magy. megj.: *Szórakoztató pszichológia* (1965), *A vallás lélektana* (1968).

PLAZA, Galo Lazo (1906) – ecuadori politikus. Apja két ízben Ecuador közt. eln. Ő maga filozófiát tanul Quitóban és Kaliforniában és elvégzi a georgetowni diplomata isk.-t Előbb diplomáciai pályára lép, később birtokai igazgatásával foglalkozik, majd Quito polgármestere. 1938–40 hadügymin. 1944–46 nagykövet az USA-ban. Később szenátor, 1948–52 közt. eln. 1968 máj.– az AÁSZ főtitk.

PLEŠA, Branko (1926) – jugoszláv színész. Zágrábban végzi a színiisk.-t, majd egy évig Splitben lép fel. Színházban és filmen játszik, a belgrádi Jugoszláv Drámai Színház t. Schiller, Dosztojevszkij, Shakespeare, Gorkij drámáiban szerepel.

PLESS László (1905) – karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n zongorát és zeneszerzést tanul, majd a Nemzeti Zenedében karmesteri tanulmányokat folytat. 1929–31 a bp.-i Városi Színház, 1931–46 a M. Áll. Operaház korrepetitora, 1946– az Operaház karmestere, 1947– egyben karig. 1947–49 a Nemzeti Zenede, 1949–53 a bp.-i Zeneműv. Főisk. operatanszakának vez. tanára. 1967– nyug. 1968– ismét az opera karmestere és a fiatal magánénekes-gárda tanára. Kossuth-díjas (1952).

PLEVEN, René (1901) – francia politikus. Jogász, 1939 előtt az amerikai Automatic Telephone Co. európai vezérig. A háború alatt kezdi el pol. karrierjét. Franciao. megszállása után különböző vez. posztokat tölt be de Gaulle mellett. 1941– londoni megbízatások, 1943–44 a Nemzeti Felszabadítási Biz.-ban gyarmatügyi mb., majd gyarmatügyi min. az ideigl. korm.-ban, 1945 pénzügymin., 1949–50 hadügymin. 1950–51, majd 1951–52 min. eln. A további korm.-okban többször hadügymin., majd külügymin. 1945– képv. 1946–53 az UDSR (Ellenállás Dem. és Szoc. Uniója), 1945-ben alakult burzsoá párt eln. Később a Demokratikus Közép elnevezésű párt egyik vez.

PLISZECKAJA, Maja Mihajlovna (1925) – szovjet balettművész. A moszkvai balettisk.-n végez, majd 1943– a moszkvai Nagy Színház t., 1952– szólótáncosnője. Jelenleg táncped. munkát is végez. A szovjet balettműv. egyik kiemelkedő reprezentánsa. Világszerte nagy sikerrel vendégszerepel. Különösen emlékezetes szerepei: *Hattyúk tava*, *Kővirág*, ez utóbbiból film is készül. A SZU népművésze (1959), nközi Anna Pavlova-díjas (1962), Lenin-díjas (1964).

PLOJHAR, Josef (1902) – cseh békepap, római katolikus lelkész, Humanista magatartásáért, hazafiságáért a fasiszta megszállók 1939–45 a buchenwaldi és a dachaui koncentrációs táborban tartják fogva. Ott részt vett a csehszlovák ellenállási mozg.-ban. A felszabadulás után 1968-ig a Csehszlovák Néppárt eln., az ideiglenes nemzetgy. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– nemzetgy. képv., 1951– a katolikus lelkészek orsz. békebiz. eln., 1952– a Csehszlovák–Szovjet Baráti Társaság elnökségének t.

PLOWRIGHT, Joan (1929) – angol színésznő. Az Old Vic színiisk.-ban végzi tanulmányait, majd a társulat t. 1952–53 D-Afrikában turnézik. 1956– az English Stage Co. t. Gyakran szerepel férjével, Sir Lawrence Olivierrel, a Nemzeti Színház ig.-jával is. Filmen is játszik. Az angol „új hullám" egyik legjellegzetesebb színésznőjének tartják. Kiemelkedő szerepei: Szonya (Csehov: *Ványa bácsi*), Shaw: *Szent Johanna*.

PO Ji-po (1908) – kínai politikus. A pekingi egy.-en tanul, s közben (1926) belép a Kínai KP-ba. Részt vesz a diákmozg.-ban. 1932 letartóztatják. 1936 kiszabadulása után a KB É-kínai irodájának megbízásából Sanhsziba utazik, ahol sikeres egységfront-tevékenységet folytat, majd japánellenes fegyveres erőt szervez. 1945–69 KB t. 1948–49 az É-kínai Kat. Körzet pol. biztosa, az É-kínai Népi Korm. aleln. 1949–53 pénzügymin., a Pénzügyi Gazd. Biz. aleln. 1954–56 a tervbiz. elnökh. 1956– PB póttag., az Áll. Gazd. Biz. eln., min. elnökh. 1961– a min. tan. ipari és közlek. irodájának vez. 1962– a Tervhiv. vez. h. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. A „kulturális forradalom" során leváltják tisztségeiből.

POBLATE, Olga de Espinosa – chilei békeharcos. A chilei egy. tört. prof. 1960– a chilei békemozg. eln. 1962 Lenin-békedíjat kap. A BVT Titkárságának t.

PODE, Sir Edward Julian (1902) – angol gazd. és pénzügyi személyiség. 1947–62 a The Steel Co. of Wales Ltd. ügyv. ig. 1963– különböző vas- és acélipari váll.-ok, valamint a Lloyds Bank Ltd. ig. 1962–64 a Brit Vas és Acél Szöv. eln.

PODEDWORNY, Boleslaw (1898) – lengyel politikus. 1921 részt vesz a sziléziai felkelésben. 1923–31 a Lengyel Parasztpárt „Felszabadulás" csop., 1931– a Parasztpárt t., 1944–46 a białystoki vajdasági közp. eln. 1945– a Parasztpárt Vajdasági Nemz. Biz. t., majd aleln. 1946 földművelési min. h. 1947–54 erdészeti min. 1949– az Egyesült Parasztpárt Nemzeti Biz. Elnökségének t., majd 1956– aleln. Az Orsz. Nemzeti Tan. és 1947– a szejm t. 1957– az Egyesült Parasztpárt képv. csop. eln. 1956– az Államtan. t., 1957– elnökh.

PODGORNIJ, Nyikolaj Viktorovics (1903) – a SZU Legf. Tan. Elnökségének eln. (1965 óta), 1917–21 gépgyári szerelő. 1921–23 Poltava ter.-en Komszomol-munkát végez. 1923–26 elvégzi a kijevi műszaki int. munkásfakultását, 1926–30 a kijevi élelmiszeripari technológiai főisk.-t. 1930– SZKP t. 1931–39 mérnök, főmérnök h., majd főmérnök a cukoriparban. 1939–40 az Ukrán SZSZK élelmiszeripari népbiztos h. 1940–42 a SZU élelmiszeripari népbiztos h. 1942–44 a moszkvai élelmiszeripari műszaki főisk. ig. 1944–46 az Ukrán SZSZK élelmiszeripari népbiztos h. 1946–50 az Ukrán SZSZK min. tan. állandó képv. a SZU korm. mellett. 1950–53 az SZKP Harkov ter. biz. első titk., 1952– az Ukrán KP KB t., 1953– a KB elnökségének t. 1953–57 a KB titk., 1957–63 első titk. 1954– a SZU Legf. Tan. t., 1958 a Legf. Tan. Elnökségének t. 1956– az SZKP KB t. 1958– a KB elnökség pótt., 1960– t. 1963–66 KB titk. 1966– a KP PB t.

POGÁNY Frigyes (1908) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en építészmérnöki oklevelet szerez. 1933–35 díszlettervező. 1935–48 a Fővárosi Közmunkák Tan.-ánál, majd a városrendezési és műemléki véleményezési csop. vez. 1949– tervezőirodákban dolgozik, majd a BUVÁTI városesztétikai és műemléki műtermének vez., munkatársaival több városrendezési tervet készít (bp.-i Duna-part, Belváros, Óbuda stb.). 1952–53 az Építésügyi Min. műemléki oszt. szakmai vez. Egyidejűleg: 1949– a bp.-i Építőipari és Közlek. Műszaki Egy.-en tanít, 1954– tanszékvez. docens, 1958– egy. tanár. 1964– a bp.-i Iparműv. Főisk. ig. A Képzőműv. Főisk. meghívott tanára. A M. Építőműv. Szöv. eln. A műszaki tud. kandidátusa (1956). Ybl-díjas, Áll.-díjas (1966). Építészettört.-tel és elmélettel, az iparműv. esztétikájával, a városrendezés és a műemlékvédelem problémáival foglalkozik. F. m.: *Terek és utcák művészete* (1954, 2. kiad. 1960), *Belső terek művészete* (1955), *Szobrászat és festészet az építőművészetben* (1959, 2. kiad. 1964), *Párizs* (1965), *Róma* (1967).

POGÁNY Ö. Gábor (1916) – műv. történész. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1945–47 a bp.-i Szépműv. Múzeum munkatársa, 1947–50 a Fővárosi Képtár ig. 1950–52 a Múzeumi Közp. elnökh. 1956 a Szépműv. Múzeum főig. h. 1957– a bp.-i Nemzeti Galéria főig., a *Művészet* és a *Művészettörténeti Értesítő* c. folyóiratok főszerk. A műv. tört. tud. kandidátusa (1959). A 19–20. sz.-i magy. és külföldi képzőműv. tört.-ével és műv.-i kritikával foglalkozik. F. m.: *Magyar szobrászat a 19. sz. első felében* (1939), *A magyar festészet forradalmárai* (1947, franciául is), *Magyar festészet a 19. sz.-ban* (1955, franciául, oroszul, németül és angolul is), *Magyar festészet a 20. sz.-ban* (1959, franciául, oroszul, németül és angolul is), *Derkovits* (1961), *Ék Sándor* (1964, németül is).

POHER, Alain (1909) – francia politikus. Bányamérnök, de jogi és pol. tud. diplomát is szerez. 1946– a Pénzügymin.-ban dolgozik, Seine és Oise m. képv. 1950–52 Franciao. képv. a Ruhr-vidék ügyeit intéző nközi biz.-ban. 1954–57 és 1959–60 az MRP szenátusi csop. eln. 1955–57 a Közös Piac Biz. eln. 1957–58 hadügyi államtitk. 1959–62 az MRP orsz. biz. t. 1968– a szenátus eln. 1969 de Gaulle lemondása után ő veszi át az eln. tisztséget, indul az elnökválasztáson, de Pompidouval szemben alulmarad.

POHL, Robert Wichard (1884) – német (NSZK) fizikus. A heidelbergi és a berlini egy.-en tanul. 1911–21 uo. tanár. 1921–52 a göttingeni egy. tanára és az egy. I. fizikai int. ig. (nyug.). A göttingeni Tud. Ak. és a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. A müncheni és a heidelbergi Tud. Ak. lev. t. A szilárdtest-fizika egyik megalapítója. Alapvetőek a fényelektromos jelenségre és a félvezetőkre vonatkozó kutatásai is. A tranzisztor alkalmazásának megalapítója. Tankönyveit számos nyelvre lefordítják.

POKRISKIN, Alekszandr Ivanovics (1913) – szovjet repülőaltábornagy. 1932– a szovjet hads.-ben szolgál. 1939 elvégzi a kacsinszki kat. repülőisk.-t. A II. vh.-ban repülőraj-, majd ezredpar. 1942– SZKP t. 1948 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t., 1957 a Vorosilov Felsőfokú Kat. Ak.-t. A SZU Legf. Tan. t. A SZU (háromszoros) Hőse. *Szárnyas vadászok* c. könyve magy. is megj. (1945).

POKROVSZKIJ, Borisz Alekszandrovics (1912) – szovjet operarendező. Elvégzi a Glazunov Zeneisk. zongora tanszakát, majd a moszkvai Lunacsarszkij Színműv. Főisk.-t. 1937–39 a gorkiji opera rendezője, 1939–43 műv. vez. 1943– a moszkvai Nagy Színház rendezője, 1952–63 főrendezője. 1954– a Lunacsarszkij Színműv. Főisk. prof. Négyszeres Áll.-díjas (1947, 1948, 1949, 1950), a SZU népművésze (1961).

POLACEK, Karel (1913) – a csehszlovák Szaksz. Közp. Tan. eln. Esztergályos, majd műszaki tisztv. 1948–64 képv. 1949–52 a CSKP Plzen ker. biz. eln. 1952–66 a CSKP KB t. 1953–55. gépipari min. 1955–58 min. elnökh. 1958–65 ált. gépipari min. 1965–66 a KGST állandó gépipari biz. eln. 1966–68 a Fémipari Dolgozók Szaksz. eln. 1967–68 a Szaksz. Közp. Tan. elnökh., 1968– eln., egyidejűleg a Nemzeti Front KB aleln. 1968– a CSKP KB t. és az elnökség pótt. 1969– a KB elnökség t.

POLÁNYI Mihály (1891) – magy. származású angol fizikokémikus és filozófus. 1933– él Angliában, 1948-ig a manchesteri egy. fizikokémiai prof. 1948–58 társ. tud. prof. 1959–61 Oxfordban tud. kut. Több angol és külföldi egy.-en meghívott előadó. 1962 amerikai egy.-eken is előad, 1965–66 a Wesleyan Egy. tantestületéhez tartozik. Több egy. tb. dr.-a. Szilárdtest-fizikai, fémek szerkezetének vizsgálatára és gázok adszorpciójára vonatkozó kutatásai jelentősek. Filozófiával is foglalkozik.

POLEVOJ, Borisz Nyikolajevics (eredeti neve: Kampov) (1908) – szovjet író, újságíró. 1928-ig textilgyári technológus Tverben (ma: Kalinyin). 1928– újságíró. 1940– SZKP t. A II. vh. idején a *Pravda* haditudósítója. 1948– a Szovjet Írószöv. vez.-ségi t. 1959– a Szovjet Újságírószöv. vez.-ségi t. 1962– a *Junoszty* c. irod. folyóirat főszerk. Kétszeres Áll.-díjas (1947, 1949). Magy. megj. művei: *Egy igaz ember* (reg. 1947, 1949, 1950, 1954, 1961, 1963), *Mi szovjet emberek* (elb.-ek 1950), *Egy sztálingrádi munkás* (reg. 1950, 1952), *A kommunizmus nagy építkezéseinek útvonalán* (1952), *Az arany* (reg. 1951, 1954), *Kortársaink* (elb.-ek 1954), *Amerikai napló* (1956), *Messze a front mögött* (reg. 1960).

POLGÁR Dénes (1912) – újságíró. A pécsi egy. jogi karán tanul. A felszabadulás óta újságíró Győrött, majd Bp.-en a *Világosság*, az *Esti Budapest*, a *Szabad Nép* és az *Esti Hírlap* szerk.-ségében. Később az MTI munkatársa, majd uo. külpol. rovatvez., ill. turnusvez. 1958–59 az MTI kairói, 1960–64 washingtoni, 1966– bonni tudósítója. Rózsa Ferenc-díjas (1966).

POLINSZKY Károly (1922) – vegyészmérnök, művelődésügyi min. h. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul, 1944–49 uo. gyakornok, majd tanársegéd. 1949–63 a Veszprémi Vegyipari Egy.-en tanít, 1954– egy. tanár, az egy. dékánja, majd rektora. Veszprémben megszervezi a Nehézvegyipari Int.-et és 3 évig az Int. ig. 1963– a művelődésügyi min. h. 1966– egyidejűleg az MTA Műszaki Kémiai Kut. Int. ig. 1964– az MTA lev. t. A Német Kémikusok Egyes., a Tiszta és Alkalmazott Kémia Nközi Uniója (IUPAC) és az Európai Kultúra Társ. (Velence) t. Kossuth-díjas (1961). Szervetlen kémiai technológiával, elsősorban a szervetlen pigmentek kémiájával és technikájával foglalkozik. F. m.: *Kémiai technológia I–III.* (társszerző) és számos tud. publikáció.

POLJANSZKIJ, Dmitrij Sztyepanovics (1917) – a SZU min. tan. első elnökh. (1965 óta). Egy szovhozban dolgozik, majd elvégzi a harkovi mezőgazd. főisk.-t. 1939– SZKP t. 1940 a szovjet hads.-ben szolgál. Pártfőisk.-t végez, majd 1942–58 egy gépállomás pol. oszt. vez. A továbbiakban az SZKP KB munkatársa, a Krím, majd az Orenburg ter. pártbiz., később a Krasznodar határter. pártbiz. első titk. 1954– a SZU Legf. Tan. t. 1956– KB t. 1958–62 az OSZSZSZK min. tan. eln., a SZU min. tan. elnökh., 1965– első elnökh. 1960– PB t.

POLS, Kornelis van der (1906) – holland üzletember. A delfti műszaki egy.-en végez. 1927– a rotterdami Drydock Co. váll.-nál dolgozik, 1949– a váll. ig. Több iparváll. ig. tan. t., a hajógyárosok és -mérnökök szöv. eln.; az ECSC tanácsadó testületének t. A Szabadság és Demokrácia Néppártja (liberális párt) eln.

POLUBOJAROV, Pavel Pavlovics (1901) – szovjet marsall. 1919– a szovjet hads.-ben szolgál, részt vesz a polgárháborúban. 1920– SZKP t. 1938 elvégzi a Gépesített Csapatok Kat. Ak.-t. A II. vh.-ban harckocsi hads. par., majd hadtestpar. 1945– a Honv. Min.-ban vez. beosztásban dolgozik. 1962– a páncélos csapatok marsallja. A SZU Hőse.

PÓLYA György (1887) – magy. származású amerikai matematikus. Bp.-en szerez mat. doktorátust. 1912–13 Göttingenben, 1913–14 Párizsban tanul, 1914–40 a zürichi Eidgenössische Technische Hochschule munkatanára, 1928– prof. 1940 az USA-ba megy, 1942-ig a Brown Egy.-en tanít, 1942–53 a Stanford Egy. prof., 1953– nyug. Több tud. társ., 1947– a Francia Tud. Ak. t. Jelentős eredményeket ért el a valós és a komplex függvénytanban, a valószínűségszámításban és a mat. problémamegoldás metodikájában. Igen fontos a mat. oktatás fejlesztése ter.-én végzett munkássága is. Magyaro.-on megj. könyvei: *A valószínűségszámítás néhány kérdéséről és bizonyos velük összefüggő határozott integrálokról* (1912), *A gondolkodás iskolája. A matematika módszerei új megvilágításban* (1957), *A problémamegoldás iskolája* (1967).

POMPIDOU, Georges Jean Raymond (1911) – francia politikus. Irod. tanári képesítése és pol. tud. doktorátusa van. A háború előtt tanár Marseille-ben és Párizsban. 1945–46 mb. de Gaulle háborús korm.-ában és továbbra is szoros kapcsolatban van vele. A felszabadulás után az Idegenforgalmi Tan. vezérig. h. 1954– a Rotschild konszernnél vez. állásban, a bankház vezérig., s több nagy Rotschild-érdekeltség vez. 1958–59 de Gaulle kabinetfőnöke. 1959–61 ismét a Rotschild Banknál. 1962–68 min. eln. Jelenleg a Gaulle-ista korm. párt (UDR: Union Democratique de la V-e Republique) vez. 1969– közt. eln.

PONGRÁCZ Kálmán (1898) – a M. Népközt. Eln. Tan. t. Vasesztergályos volt. 1916– részt vesz a vasas szaksz. mozg.-ban. 1931– párttag. Több gyárban szaksz. bizalmi, 1938–45 a Ganz Vagongyár főbizalmija, a Vas- és Fémmunkások Szaksz. KV t. 1945–47 a Ganz gyárak közp. ÜB eln., 1947–49 uo. vezérig. Elvégzi az ELTE jogi karát. 1949–58 Bp. polgármestere, majd a Fővárosi Tan. VB eln. (nyug.). 1949– országgy. képv. (Bp.). 1954– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t., 1954–60 az Orsz. Tan. elnöksége t., 1963– az Eln. Tan. t.

PONGRÁCZ Péter (1936) – oboaművész. Tanulmányait a győri konzervatóriumban, majd a Zeneműv. Főisk.-án végzi. 1957 Moszkvában 3. helyezést, 1962 a M. Fúvósötös t.-ként Genfben 2., 1965 Bp.-en 1. helyezést szerez. A Zeneműv. Főisk. tanára, mint az együttes t. Liszt-díjas.

PONIČAN, Ján Rob (1902) – szlovák költő és író. Prágában tanul jogot, ügyvéd. 1945 után közjegyző Pozsonyban, majd a Szlovák Szépirod.

Kiadó ig. Érdemes művész. Magy. megj. művei: *Tavaszi rapszódia* (versek 1961), továbbá egyes költeményei folyóiratokban.

PONOMARJOV, Borisz Nyikolajevics (1905) – szovjet politikus, történész. A polgárháborúban a Vörös Hads.-ben szolgál. 1919–20 Zarajszkban a forr. kat. biz. t. 1919– SZKP t. 1922 vez. Komszomol-munkát végez a rjazanyi kormányzóságban. 1922–23 Moszkva ter.-en a Krasznij Vosztok gyár pártszerv.-ének titk. 1926 elvégzi a moszkvai egy.-et. 1926–28 az SZKP KB propagandista csop. t. és vez. h. a Türkmén SZSZK-ban és a Donyec-medencében. 1932 elvégzi a Vörös Professzúrát. 1932–36 a Vörös Professzúra ig. h. 1936–43 a Komintern VB-ben dolgozik. 1943–44 a Marx–Engels–Lenin Int. ig. h. 1944–46 az SZKP KB apparátusának munkatársa. 1946–49 a SZU min. tan. mellett működő Szovjet Tájékoztató Iroda első elnökh. 1948– az SZKP KB apparátusában dolgozik, 1955– oszt. vez. 1952–56 az SZKP KB pótt., 1956– t. 1961– a KB titk. A SZU Legf. Tan. t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1962– t. Prof. Számos, az SZKP és a nközi munkásmozg. tört.-ével foglalkozó mű szerzője.

PONTECORVO, Bruno Makszimovics (1913) – olasz származású szovjet fizikus. A pisai és a római egy.-en tanul., majd 1933–36 az utóbbin kezd dolgozni. 1936–40 Franciao.-ban, 1940–43 az USA-ban folytat tanulmányokat. 1943–48 Kanadában E. Fermi mellett dolgozik, 1948–50 az angliai Harwell labor.-ban folytat kutatásokat. 1950 a SZU-ba költözik, 1955– az SZKP t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. A dubnai Egyesített Atommagkut. Int.-ben tevékenykedik. 1963 Lenindíjat kap.

PONTI, Giovanni (1891) – olasz építész, festő, formatervező. Épületeken kívül bútorokat, gépeket, világítótesteket stb. tervez. 1928– a *Domus* c. folyóirat alapítója és főszerk. 1922 az első Milánói Triennale szervezője. Jelentős alkotása a milánói *Pirelli felhőkarcoló* (A. Danussóval és P. L. Nervivel közösen).

PONTRJAGIN, Lev Szemjonovics (1908) – szovjet matematikus. 14 éves korában baleset következtében megvakul. 1929 elvégzi a moszkvai egy.-et. 1930– a SZU Tud. Ak. Mat. Int. tud. munkatársa, majd oszt. vez. 1935– a moszkvai egy. prof. 1939– a SZU Tud. Ak. lev t., 1958– t. A londoni Mat. Társ. tb. t. Áll.-díjas (1941), Lenin-díjas (1962). Megalkotja a kommunatív csop.-ok elméletét, alapvető eredményeket ér el a kombinatorikus topológiában; a differenciálegyenletek ter.-én az optimumszámításokra vonatkozó kutatásokat végez, felfedezi a maximumelvet. Magy. a *Kombinatorikus topológia* c. könyve jelenik meg.

POP, Emil (1897) – román botanikus, anatómus, szisztematikus és polinológus. 1939– a kolozsvári Babes–Bólyai Egy. prof. Nagy szerepe van a román kertészeti főisk. kifejlesztésében. Mintegy 200 tanulmánya jelenik meg Romániában és a világ különböző országaiban. A Román Ak. t., 1963– az Ak. biológiai oszt. eln. és az Ak. elnökségi t. Több külföldi tud. társ. t., lev. t., tb. t. A Román Szoc. Közt. érdemes tudósa. Feldolgozta a Kis-Kárpátok vegetációtört.-ét.

POP, Valeriu (1925) – román újságíró. 1957–68 a bukaresti Stefan Gheorghiu társ. tud. főisk. újságíró tanszékének vez., egyúttal a *Scînteia* főszerk. és vez. h. 1968– a Román Rádió és TV eln.

POPA, Dumitru (1925) – román politikus. 1955– pártmunkás, a bukaresti és a hunyadi pártbiz.-on, majd a pártközp.-ban dolgozik. 1966– a bukaresti pártbiz. első titk. és a KB VB pótt.

POPA, Magdalena (1941) – román táncművésznő. A leningrádi balettint.-ben tanul. 1961– a bukaresti áll. opera és balettszínház szólótáncosnője. F. sz. Mása *(Diótörő)*, Pásztorlány *(Fantasztikus szimfónia)*, Júlia *(Rómeó és Júlia)*, *Giselle*.

POPA, Vasko (1922) – jugoszláv költő. Belgrádban végez a bölcsészkaron. 1953 megj. első kötete. Költeményeire az egyéni hang, a szokatlan hasonlatok, s a tömör forma jellemző. Magy. *Ostromlott derű* (1968) c. válogatott költeményei jelennek meg.

POPE-HENNESSY, John Wyndham (1913) – angol műv. történész. Oxfordban végzi tanulmányait. 1938 a Victoria és Albert Museumban dolgozik. 1954–66 az építészeti és szobrászati oszt. vez., 1966– a múzeum ig. 1956–57 az oxfordi egy. műv. tört. prof. 1961–62 az USA-ban, Williamstownban tanár, 1964–65 Cambridge-ben prof. Számos műv. tört. könyve jelenik meg, elsősorban az olasz műv.-tel foglalkozik.

POPESCU, Dumitru (1928) – román politikus. 1956 a Munkásifj. Szöv. KB t., 1956–60 a *Scînteia Tineretului* (a KP ifj. lapja) főszerk., 1960 az Agerpress (a román hírügynökség) főig. 1962–65 az Áll. Kult. és Műv. Biz. aleln. 1965–68 a *Scînteia* főszerk. 1968– a KB VB t. és KB titk.

POPESCU, Dumitru Radu (1935) – román író. A kolozsvári egy. filológiai fakultását végzi. A kolozsvári *Steaua* c. folyóirat szerk. biz. t. Első versei 1953-ban jelennek meg. *Vágy* c. novelláskötetét magy. is kiadják (1966).

POPESCU-GOPO, Ion (1923) – román rajzfilmtervező, -író, -operatőr. Bukarestben a Képzőműv. Főisk.-n festőművésznek készül. Eleinte karikaturista, a rajzfilmkészítés technikáját Moszkvában sajátítja el. 1949 hazájában rajzfilmcsop.-ot szervez és elkészíti első önálló rajzfilmjét, *Az engedetlen kacsát*. Világhírűvé kis, dinnyefejű, primitív gyermekrajzokra emlékeztető emberkéjével válik. Ebből a sorozatból külföldi díjat nyer a *Rövid történet* (1957), a műv.-ek tört.-ét megörökítő *Hét művészet* (1958), az emberiség tört.-ét az őskortól az űrkorszakig felölelő *Homo sapiens*

(1961), valamint a *Alo, hallo* (1961) c. rövidfilm. Megpróbálkozik bábfilmmel, majd a játék- és rajzfilmelemek összeolvasztásával. Ezzel a módszerrel alkotja az *Elloptak egy bombát* (1964) c. szatírát. A román Rajzfilm Stúdió vez. Áll.-díjas.

POPESCU-PUŢURI, Ion (1906) – román politikus, történész és író. 1949–51 az Agerpress (román sajtóügynökség) ig. 1952–54 az Áll. Tervbiz. aleln. 1955–58 nagykövet a Magyar Népközt.-ban. Mint történész a romániai munkásmozg. tört.-ével foglalkozik. Reg.-eket, színdarabokat, elb.-eket is ír. Nemzetgy. képv. Az államtan. t.; a Román KP KB t., s 1958– a KB mellett működő Tört. és Társad. pol. Tanulmányi Int ig.

POPOL, Ali Ahmed (1916) – afgán min. elnökh. A kabuli és a jénai egy.-en tanul. Kabulban ped. és pszichológiai prof., később vez. beosztásban az Oktatásügyi Min.-ban. 1952–56 oktatásügyi min. h. 1963–64, majd 1965– min. elnökh., közben 1964 bonni nagykövet.

POPOV, Dimitar (1912) – bolgár politikus. 1933– KP t. A fasiszta hatóságok a forr. mozg.-ban való részvételért többször internálják. 1944 szept.– a Szófia ter. pártbiz., később a KB munkatársa. 1949– a szófiai városi tan. elnökh. 1952–61 eln. Az Áll. Tervhiv. elnökh., 1962– pénzügymin. 1954– KB pótt., 1958– t. Képv.

POPOV, Konsztantin (1917) – bolgár min. Mérnök. Ter. villamosítási ig., a szófiai Vízerőműépítő Váll. műszaki ig., majd villamosítási min. h. 1962– az Energetikai és Fűtőanyagbiz. eln., 1966– energetikai és fűtőanyagipari min. 1945– KP t. 1966– KEB t.

POPOV, Oleg Konsztantyinovics (1930) – szovjet cirkuszművész. Elvégzi a moszkvai áll. artistaisk.-t. 1950–55 a tbiliszi, majd a szaratovi cirkuszban szerepel. 1955– a moszkvai cirkusz művésze. A klasszikus bohóc-szerepkör egyik legkiválóbb jelenkori alakítója. Az 1956-os varsói Nközi Cirkuszműv. Fesztivál győztese. 1958 Brüsszelben Oscar-díjat kap. Európa-szerte nagy sikerrel vendégszerepel, Bp.-en is fellép. Az OSZSZSZK népművésze.

POPOVA, Nyina Vasziljevna (1908) – szovjet politikusnő, közéleti személyiség. 1930–31 a leningrádi Herzen Ped. Főisk. hallgatója, majd elvégzi a moszkvai Csernisevszkij Tört., Filozófiai és Irod. Főisk.-t. 1932– SZKP t. 1938–45 pártmunkás. 1945–47 a SZU Szaksz. Közp. Tan. titk. 1945–68 a Szovjet Nőbiz. eln., az NDNSZ aleln. 1957– a SZU Külföldi Kult. és Baráti Kapcsolatokat Ápoló Szovjet Társ.-ok Szöv. eln. 1956–61 az SZKP KB pótt. 1961– t. 1950– a SZU Legf. Tan. t. Lenin-békedíjas (1953).

POPOVIĆ, Koča (1908) – jugoszláv politikus. Párizsban a Sorbonne hallgatója. 1932 visszatér Jugoszláviába és publicisztikával, irod.-mal foglalkozik. 1933– KP t., többször letartóztatják. 1937 Spanyolo.-ban harcol, a polgárháború után Jugoszláviában folytatja forr. tevékenységét. 1941– partizánpar. 1942– hadtestpar., 1944 nyarán a szerbiai felszabadító egységek főpar.-ságának vez. A háború utolsó csatái idején a II. hads. par., 1945–53 a jugoszláv hads. vezérkari főnöke. 1953– külügyi államtitk., majd 1966–67 közt. aleln. 1969-ig a JKSZ KB elnökségének t. 1969– a Választmány állandó t. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

POPOVIĆ, Milentije (1913) – jugoszláv politikus. A műszaki egy. építészeti karát végzi. Részt vesz a haladó diákmozg.-ban. 1939– KP t. 1941– a belgrádi pártbiz. titk. A népfelszabadító háborúban a szerbiai partizánegységek egyik első szerv. 1945– a Szerb. Közt. min., a jugoszláv korm. kül.-ker. min. 1953– a JSZVT t. 1963– a JDNSZSZ főtitk. 1967– a JSZNSZ eln. A jugoszláv IU t. A JKSZ KB, 1969– az Elnökség t. Több könyve jelenik meg a szoc. dem. fejlődéséről Jugoszláviában.

POPOVIĆ, Vladimir (1914) – jugoszláv politikus. 1930– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv., 1932– KP t. 1935–37 a belgrádi egy. kiemelkedő forr. vez. 1937 irányítja a jugoszláv egy.-isták Spanyolo.-ba való utazását, majd maga is részt vesz a Spanyol Közt. védelmében. A jugoszláv felszabadító harcban pol. feladatokat hajt végre. 1945 után moszkvai nagykövet, a jugoszláv külügymin. első h., washingtoni, majd pekingi nagykövet. A JNSZ, majd a JSZNSZ külügyi biz. eln., 1967– a közt. eln. főtitk., a Föderáció Tan. t. A JKSZ KB elnökségének t.

POPOVICI, Titus (1930) – román író, publicista és forgatókönyvíró. Tanulmányait a bukaresti egy. bölcsészkarán végzi. 1955 feltűnik *Az idegen* c. reg.-ével (magy. 1957), amely nagyobb ciklus része a román falu életéről. A *Szomjúság* c. reg. leírja azt a harcot, amit a parasztok a komm.-ák vezetésével 1944 után folytatnak. Mindkét reg.-t filmre viszik. Úti jegyzetei *Kuba – szabad ország Amerikában* c. jelenik meg (1966). *Éhség* c. reg. ugyancsak megj. magy. Áll.-díjas.

POPOVICS, Pavel Romanovics (1930) – szovjet kat. repülő, űrhajós. A magnyitogorszki ipari technikumban tanul. 1951– a szovjet hads.-ben szolgál. 1954 elvégzi a kat. repülőisk.-t, hadirepülő. 1957– SZKP t. 1962. aug. 12–15 a Vosztok 4 űrhajón negyvennyolcszor kerüli meg a Földet, s a Vosztok 3 űrhajón tartózkodó A. N. Nyikolajevvel páros űrrepülést hajt végre. Alezredes. Az Ukrán SZSZK Legf. Tan. t. A SZU Hőse.

POPPER, Sir Karl Raimund (1902) – osztrák származású angol filozófus. Bécsben filozófiai és term. tud. tanulmányokat folytat, az ún. Bécsi kör t. 1937 emigrál. 1937–45 az új-zélandi egy.-en filozófiát ad elő. 1945–48 a londoni egy. logika docense, 1949– a logika és a tud. módszertan prof.

1945–66 a London School of Economics módszertani karának dékánja. Több amerikai egy.-en is vendégprof. 1958– a Brit Ak. s más tud. társ.-ok t. Angol, német, francia nyelven jelennek meg művei. Az ismeretelmélet, logika és tud. elmélet problémáival, valamint a társ. tud.-ok elméleti kérdéseivel foglalkozik.

PORSNYEV, Borisz Fjodorovics (1905) – szovjet történész. A moszkvai egy. prof. A SZU Tud. Ak. Tört. tud. Int. Ny-Európa újkori tört.-ével foglalkozó oszt. vez. 1958– az Int. társad. eszmék tört.-ével foglalkozó munkacsop.-jának vez. Áll.-díjas (1950). A közép- és újkori európai tört. kut.-ja.

PORTER, George (1920) – angol fizikokémikus. Leedsben és Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait. A II. vh.-ban a haditengerészetnél szolgál. 1949– a cambridge-i egy.-en dolgozik, 1952–54 a fizikokémiai kutatások ig. h. 1955– a sheffieldi egy. prof. 1967 Nobel-díjat kap Ronald Norrish és Manfred Eigen (Ny-német) prof.-kal közösen a kémiai egyensúly rövid energiaimpulzusokkal történő megbontása útján létrehozott gyors kémiai reakciók felderítéséért.

PORTER, Katherine Anne (1894) – amerikai írónő. Pályája kezdetén tárca- és cikkíró különböző lapoknál. 1950–52 az Orsz. Műv. és Irod. Int. aleln. Két ízben nyeri el a Guggenheim-ösztöndíjat, 1960 a Ford Alapítvány szubvencióját. Több főisk. és egy. irod. tud. díszdr.-a. Magy. a *Bolondok hajója* c. reg.-e. jelenik meg, továbbá antológiákban és a *Nagyvilág*ban elb.-ei.

PORTISCH, Hugo (1927) – osztrák újságíró. A bécsi egy.-en szerez diplomát, de újságírói pályafutása már korábban kezdődik. 1948–52 a *Wiener Tageszeitung* külpol. rovatvez.; 1953–55 a New York-i Osztrák Tájékoztató Iroda munkatársa; 1955– a *Kurier* külpol. rovatvez., majd 1958– a lap főszerk.

PORTMANN, Adolf (1897) – svájci zoológus. Baselban, Genfben, Münchenben, Párizsban és Berlinben tanul. 1924–29 kut. munkát végez a roscoffi, a Banyuls s/Mer-i és a helgolandi tengeri kut. labor.-okban. 1931– a baseli egy. zoológia prof., a Baseli Zoológiai Int. ig. 1962–64 a Svájci Egy.-ek Rektori Tan.-ának eln. Az Egy.-i Tanárok Nközi Szöv. eln.

PORTOCARRERO, René (1912) – kubai festő. A leghíresebb élő kubai festő. Műveit részben absztrakt törekvések jellemzik, s szinte a világ valamennyi múzeumában megtaláljuk. Amerika és Európa csaknem valamennyi országában rendezett már kiállítást, 1965 Bp.-en is. A 7. São Pauló-i Biennalén ő nyeri el a Sanbra nagy nközi díjat.

PORTUONDO, José Antonio (1911) – kubai irod. történész. A kubai forr. előtt is haladó nézeteiről ismert. A forr. után a Santa Clara-i egy. rektora, majd évekig Kuba ENSZ-nagykövete. Elb.-ei mellett elsősorban irod. tört. művei ismertek.

PORUMBACU, Veronica (1921) – román költőnő. Verseire a lírai őszinteség és a kifejezés egyszerűsége jellemző. Sok műfordítása jelenik meg, köztük József Attila versek. Magyaro.-i élményeiről *Jegyzetek a Magyar Népköztársaságról* c.-mel számol be. Áll.-díjas. Verseiből két kötet magy. is megj. (1957, 1967), ezenkívül antológiák és folyóiratok is közlik költeményeit.

POSZKONOV, Alekszej Andrejevics (1904) – szovjet gazd. vez. 1923–39 a Baskír ASZSZK Pénzügyi Népbiztosságán dolgozik. 1928– SZKP t. 1933 elvégzi a leningrádi pénzügyi-gazd. főisk.-t, 1939–40 a Kalinyin ter. tan. pénzügyi oszt. vez. 1940–41 az OSZSZSZK pénzügyi népbiztos h. 1941–45 népbiztos. 1945–48 és 1960–63 a SZU pénzügymin. első h., 1948–60 pénzügymin h. 1963– a SZU Áll. Bankja ig.-ságának eln. 1966– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t.

POSZOHIN, Mihail Vasziljevics (1910) – szovjet építész. A moszkvai építészeti főisk.-t végzi, majd 1938– a moszkvai Építészeti Tervező Főig.-ságon dolgozik. 1960– Moszkva főépítésze. 1963– az Áll. Építészeti Hiv. elnökh., min.-i rangban. 1961– a Szovjet Építőműv. Szöv. Elnökségének t. 1963– a SZU Építészeti és Építőműv. Ak. lev. t. 1961– SZKP t. Áll.-díjas (1949), Lenin-díjas (1962). Irányító munkát végzett a moszkvai Kreml Kongresszusi Palotájának tervezésénél és építésénél.

POSZPELOV, Pjotr Nyikolajevics (1898) – szovjet politikus, történész. 1916– SZKP t. 1917–24 felelős pártbeosztásokban dolgozik. 1924–26 az SZKP KB apparátusának munkatársa. 1930 elvégzi a Vörös Professzúrát. 1930–39 a moszkvai pártszerv.-ben vez. pártmunkát végez. 1937 az SZKP KB agit. prop. oszt. vez. h. 1939– az SZKP KB t., 1953–60 a KB titk., 1957–61 a KB elnökségének pótt. 1940–49 a *Pravda* főszerk. 1949–52, 1961– az SZKP KB Marxizmus–Leninizmus Int. ig. 1953– a SZU Tud. Ak. t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1943). A Szoc. Munka Hőse. Számos, az SZKP tört.-ének kérdéseivel foglalkozó mű szerzője.

POTAMITISZ, Giankosz (1903) – ciprusi görög politikus, ügyvéd. Tíz évig Szudánban, 1937– Cipruson folytat ügyvédi gyakorlatot. 1955– a Ciprusi Béketan. eln. A BVT t. A Joliot-Curie arany békeérem tulajdonosa. 1960– képv.

POTHORNIK József (1903) – a Nógrádi Szénbányászati Tröszt ig. Bányász volt. 1919– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1922– párttag. Baglyasalján és Salgótarjánban szervezi az illeg. KP és a bányász szaksz. tevékenységét. 1926– a párt titk. a salgótarjáni szénmedencében. 1929– a salgótarjáni, majd a pécsi bányászsztrájkok egyik szerv. 1930– a KMP KB t. 1931 a letartóztatás veszélye elől a SZU-ba emigrál, 1933–34 bányaüzemi gépmester. 1943 a SZU-ba behatoló németek letartóztatják és deportálják. 1947 hazatér Magyaro.-ra. 1947–52 a Bányász Szaksz. titk., majd eln. 1952– az elnökség t. 1951–54 az MDP KV t. 1952–56 a Dorog–Tatai Aknamélyítő Váll. ig. 1956– a Nógrádi Szénbányászati Tröszt ig., az MSZMP KB t., 1947– országgy. képv.

POTOFSKY, Jacob (1894) – orosz származású amerikai szaksz. vez. 1914– a CIO-hoz tartozó ruhaipari dolgozók egyesített szaksz.-ében dolgozik: pénztáros, aleln., főtitk., majd 1946– eln. Különböző funkciókat visel a CIO-ban majd az AFL–CIO-ban is.

POUND, Ezra (1885) – amerikai költő. A Pennsylvania Egy.-et és a Hamilton Főisk.-t végzi. 1908– Európában él. Olaszo.-ban jelenteti meg első művét. Több irod. folyóirat alapítása fűződik nevéhez. 1920–24 Franciao.-ban folytatja munkásságát. 1924 Rapallóban telepszik le. 1943–44 a római rádiónál folytatott fasiszta prop. tevékenysége miatt az amerikai korm. hazaárulással vádolja. É-Olaszo.-ban letartóztatják, 1958-ig egy amerikai elmegyógyintézetben tartózkodik, majd ismét Európában él. 1963– az USA Költészeti Ak. t. Magy. antológiákban jelennek meg versei.

POUSSEUR, Henri (1929) – belga zeneszerző. Lüttichben és Brüsszelben tanul. Stockhausen és mások hatására az elektronikus zene felé fordul, 1959 Brüsszelben ilyen stúdiót alapít. Cikkekben, előadásokban propagálja az avantgarde elveit.

POWELL, Adam Clayton, ifj. (1908) – amerikai néger lelkész és politikus. Tanulmányait a Colgate, a Columbia és a Shaw Egy.-eken folytatja. 1937– az abesszin baptista egyház lelkésze. 1942 a *Poeple's Voice* alapítója, társkiadója, és főszerk. 1945– a képv. ház t., az oktatási és munkaügyi biz. eln. 1967 megfosztják mandátumától, 1968 Harlem lakosai újból megválasztják. Dem. párti.

POWELL, Cecil Frank (1903) – angol fizikus. Cambridge-ben végez, majd a bristoli egy.-en kut. asszisztens. 1948–63 uo. fizika prof. 1964– a H. H. Wills fizikai labor. ig. és a bristoli egy. rektorh. Több alkalommal szeizmikus és vulkanikus működést kut. továbbá nagy magasságú ballon-kísérleti expedíciók t., ill. vez. 1961–63 a CERN Tud. Tervezési Biz. eln., 1959–63 a Nközi Tiszta és Alk. Fizikai Unió kozmikus sugárzási biz. eln., a Tud. Kut. Tan. t. és 1965– Nukleáris Fizika Biz.-ának eln. 1950 fizikai Nobel-díjat kap a fotoemulziós módszer kidolgozásáért atommagreakciók tanulmányozására és mezonok felfedezésére. A Fizikai Int. és az Ír Tud. Ak. tb. t., a SZU Tud. Ak. külföldi t., több egy. díszdr.-a. A magfizikával foglalkozó több tud. munka szerzője. 1968– a Pugwash-biz. eln.

POWELL, John Enoch (1912) – angol politikus és tudós. Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait. 25 éves korában már egy. tanár. 1937–39 a sydneyi egy.-en görög prof. 10 nyelvet beszél. 1950– konzervatív képv. 1955–57 a lakás- és helyi kormányzati min. parl. titk. 1957–58 pénzügyi államtitk. 1960–63 egészségügymin. 1964– az Orsz. Leszámítoló Társ. ig. Irod. tört. és pol. művei jelennek meg.

POZDERAC, Hakija (1919) – jugoszláv politikus. Műszaki technikumot végez, majd bekapcsolódik a felszabadító harcokba. 1942– KP t. A háború befejezése után járási ügyész, a Bosznia és Hercegovina-i korm. főtitk., a Jugoszláv Nemzeti Bank Bosznia és Hercegovina-i közp. vezérig., a JSZVT gazd. titk., ipari és keresk. titk., majd a JSZVT t. 1965– a JKSZ elnökségi t.

POZNER, Vladimir (1905) – orosz származású francia író. Párizsban született, de az okt. forr.-at követő éveket a SZU-ban tölti. Később ismét Párizsba költözik. A KP t. Kitűnő riporter is, főként Amerika-ellenes pamfletjeivel válik ismertté. Figyelemreméltó tanulmányokat ír Tolsztojról és Gorkijról (magy. *Emlékezések Gorkijra*, 1959). Algéria-barát írásaiért az OAS merényletet követ el ellene. A *Nagyvilág*ban megj. *Felgördül a függöny* (1962) és *Hispánia, első szerelmem* (1966) (kisreg.-ek).

PRADA, Francisco (1933) – venezuelai forradalmár. Szociológiát és atropológiát tanul az egy.-en. 1953 belép a venezuelai komm. ifj. szerv.-be, börtönbe kerül. 1962– a fegyveres partizánharc szervezésén dolgozik, 1963– a hegyekbe vonul. 1967 a pártfegyelem megsértése miatt kizárják a Venezuelai KP-ból. A Nemzeti Felszabadító Fegyveres Erők pol. titk.

PRADER, Georg (1917) – osztrák hadügymin. (1964 óta). Jogi egy.-et végez. Pol. pályáját az alsóausztriai tartományi gyűlésben kezdi. A Munkások és Alk. Szöv. vez.-ségi t. 1962– parl. képv. Az ÖVP egyik vez.

PRADO, Jorge del – perui munkásvez. 1966– a Perui KP főtitk. Illeg.-ban él.

PRAGER, Theodor (1917) – osztrák közgazdász. A londoni egy.-en közgazdász diplomát, majd Bécsben közgazd. tudományok dr.-a címet szerez. 1943–45 a londoni PEP Int.-ben (Pol. és Gazd. Tervezés) tud. kut. 1947–59 a Bécsi Munkáskamara tanácsadója; 1963– a kamara tud. kut. oszt. vez. Az Osztrák KP t. Magy. megj. könyve: *Gazdasági csoda, vagy sem?* (1964).

PRAMOV, Ivan (1921) – bolgár politikus, agronómus. 1935– az Ifjúmunkásszöv. t. 1942– KP t. 1943–44 partizán. 1944 szept.– az ifj. szöv. munkatársa, 1954– KB oszt. vez. h. 1956 földművelésügyi és erdészeti min. h., 1957–62 min. 1958– KB pótt., 1962– t. 1966– KB titk.

PRANGISHVILI, Alekszander (1909) – szovjet pszichológus. 1958 a neveléstud. dr.-a. A Grúz Tud. Ak. Uznadzéről elnevezett pszichológiai int.

ig. Munkásságának középpontjában a személyiség- és az emlékezéspszichológia áll.

PRANTNER József (1911) – az Áll. Egyházügyi Hiv. eln. Kőműves mesterséget tanul, a felszabadulás előtt a vasútnál, építkezéseken és földmunkásként dolgozik. 1933 és 1944 munkásmozg. tevékenységéért letartóztatják és elítélik. 1945–51 pártmunkás Szekszárdon. 1951–55 az Áll. Egyházügyi Hiv. aloszt. vez. 1952–57 az ELTE bölcsészkarán tört. szakon tanul. 1955–56 az Orsz. Béketan.-nál dolgozik. 1956–61 az MSZMP Tolna m. biz. első titk. 1961– az Áll. Egyházügyi Hiv. eln. 1968– államtitk.

PRÁT, Sylvester (1895) – cseh botanikus. Tanulmányait a prágai Károly Egy.-en végzi, majd a Harvard Egy. és a cambridge-i egy. magántanára. 1938– a prágai Károly Egy. növénytani int.-ének ig., 1949 uo. a természettud. kar dékánja. 1945–50 a Károly Egy. természettud. kara kiadványainak szerk. 1952–62 a Csehszlovák Tud. Ak. közleményeinek munkatársa. Széles körű kut. munkát végez a növények táplálkozása tárgykörében, foglalkozik a plazmák elhelyezkedésével és a hévízi algákkal. A Román Tud. Ak. t., a moszkvai Lomonoszov Egy. díszdr.-a.

PRATOLINI, Vasco (1913) – olasz reg. író. Fiatal korában sok mesterséget végigpróbál, közben bekapcsolódik a munkásmozg.-ba. 1938 a *Letteratura* c. folyóirat munkatársa. 1939 a *Campo di Marte* c. folyóirat alapítója és társszerk., de a lapot a fasiszta hatóságok betiltják. KP t. A II. vh. befejezése után hosszabb K-európai utazást tesz. Neorealista; a modern olasz próza egyik legjelentősebb alakja. Magy. megj. művei: *Szegény szerelmesek krónikája* (reg. 1955, 1956), *A városnegyed* (reg. 1956), *Beszélgetés öcsémmel* (lírai önéletrajz 1960), *Metello* (reg. 1961), *A kapukon kívül* (1969), továbbá a *Nagyvilág*ban egy kisreg.: *Öt lány arcképe* (1957).

PREBISCH, Raúl (1901) – argentin közgazdász. Tanulmányait a Buenos Aires-i egy.-en végzi. 1925–48 uo. közgazd. prof. 1955– tb. prof. 1925–27 az argentin Stat. Hiv. ig. 1927–30 az Argentin Nemzeti Bank gazd. kutatási ig. 1930–32 pénzügyi államtitkárh. 1935–43 az Argentin Közt. Közp. Bankjának szerv. és első ig. 1948–62 az ECLA ügyv. titk. 1962– a L.-amerikai Gazd. és Tervező Int. főig. 1964–68 az UNCTAD főtitk.

PREDA, Marin (1922) – román író. Első írásai a II. vh. utolsó éveiben jelennek meg, nyers realizmussal megírt karcolatok és novellák, amelyek a falusi élettel foglalkoznak. Későbbi írásai a parasztok felszabadulása utáni életét ábrázolják. A román Írószöv. aleln. Áll.-díjas. Magy. megj. művei: *Egy asszony felszabadul* (reg. 1950), *Sorakozó* (elb. 1952), *A Moromete család* (reg. 1956), *Merészség* (reg. 1956), *Pazarlók* (reg. 1962), *Martin Bormann* (riport dráma 1967).

PREISICH Gábor (1909) – építész. A 30-as évek óta folytat önálló munkásságot. Részt vett Bp. és környéke ált. rendezési tervének elkészítésében, szerepe van Bp. legújabb városképének kialakításában. A műszaki tud. kandidátusa. Szakírói munkásságot is folytat: *Budapest városépítésének története* (I. 1960, II. 1964, III. 1969). F. m.: Bartók Béla úti Szabadság mozi ház (1933), Köztársaság téri OTI házcsop. (1934), MÉMOSZ székház (1948), Csatárka utcai gyermekváros (1965).

PREMINGER, Otto Ludwig (1906) – osztrák származású amerikai film- és színházi rendező, producer. Bécsben jogi egy.-et végez. 1923 Max Reinhardt rendezőasszisztense. 1926 megalapítja a bécsi Comedie Színházat. 1928 producer-rendező Reinhardt színházában. Színész, rendező és színig. Bécsben, Prágában, Zürichben. 1933 Londonba, innen az USA-ba emigrál. Rendező a Broadwayn. 1941–51 a 20th Century Fox producere és rendezője. F. r.: *Elveszett angyal* (1944), *Lady Windermere legyezője* (1949), *Carmen Jones* (1954), *Szent Johanna* (1956, angol), *Jóreggelt búbánat* (1958), *Porgy and Bess* (1959), *Exodus* (1960), *Vihar Washingtonban* (1961), *A kardinális* (1963).

PRENTICE, Reginald Ernest (1923) – angol politikus. Londonban végzi tanulmányait. 1950–57 a szállítómunkások szaksz.-ben dolgozik. 1957– munkáspárti képv. 1964–66 közokt. ügyi állammin. 1966–68 közmunkaügyi, 1968– a tengerentúli fejlesztési ügyek állammin.

PRESLE, Micheline (1922) – francia filmszínésznő. Balett- majd színitanulmányokat folytat, a 30-as évek vége óta filmezik. F. f.: *A francia lány* (1945), *A test ördöge* (Gérard Philippel 1946), *A kaméliás hölgy* (1952), *Egy nap a parkban* (1953), *Az ördög és a tizparancsolat* (1962), *A hét főbűn* (1962).

PRESTES, Luis Carlos (1898) – brazil politikus, a KP főtitk. Kat. ak.-n tanul és mérnök-századosként dolgozik. 1924 a forr. fellendülés hatására vezetése alatt kat. lázadás tört ki. Több mint ezer alkalommal vívnak kisebb-nagyobb győztes ütközetet a korm. csapatokkal. Végül, a túlerővel szemben, Bolíviába kényszerülnek. E hadjárat során nevezi el a nép P.-t *A Reménység Lovagjának.* A 30-as évek elején a SZU-ba utazik, ahol a 3. Intern. VB t.-jaként dolgozik. 1935 hazatér és részt vesz az akkori forr. felkelésben. 1936 elfogják és összesen több mint 46 évi börtönbüntetésre ítélik. 1945 kiszabadul, megválasztják a Brazil KP főtitkárává s szenátornak is. Később újból elfogatóparancsot adnak ki ellene és vérdíjat tűznek ki a fejére. Ezt 1961-ben hatálytalanítják és P. újból nyilvános és aktív pol. tevékenységet folytat, melyet az 1964-es kat. puccs szakít meg. A kat. korm. 10 évre megfosztja pol. jogaitól, majd távollétében 14 évi szabadságvesztésre ítélik.

PRETI, Luigi (1914) – olasz politikus. Bölcsész- és jogi dr. A ferrarai egy.-en közjogot tanít. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1954–57 kincstárügyi államtitk. 1958–59 pénzügymin. 1962–63 külker. min. 1963– állammin. 1957–58 a Szoc. dem. P. *La Giustizia* c. lapjának főszerk. 1966-ig a párt KB t. 1966– az Egyesült Szoc. P. KB t.

PREVEDI, Bruno (1928) – olasz énekes. 1958 Milánóban mutatkozik be baritonistaként, majd átképzés után tenoristaként. A milánói Scalában, Barcelonában, Londonban, Stuttgartban, Bp.-en és Szegeden (1962) is fellép.

PREVELÁKISZ, Pandelisz (1909) – görög író. Egy. tanulmányait Párizsban végzi. A szaloniki egy. bölcsészdr.-a. Verseket, reg.-eket, színműveket, esztétikai és kritikai tanulmányokat ír, fordít ógörögből és idegen nyelvekből. Az athéni szépművészeti főisk.-n műv. tört.-et ad elő. A Görög Írószöv., a Pen Club stb. t.

PRÉVERT, Jacques (1900) – francia költő, filmíró. A szürrealistákkal indul, a 30-as években forgatókönyvet ír, majd munkásszínjátszóknak darabokat. A náci megszállás alatt németellenes verseit kézről kézre adják az ellenállók. A felszabadulás után kiadja első verseskötetét *Szavak* címmel, amelynek igen nagy sikere van. Verseit a magy. származású J. Kozma zenésíti meg – egy sor világsikert arató sanzont teremtve. Magy. *Maszkabál* c. kötete jelenik meg (1962), továbbá antológiákban és folyóiratokban számos költeménye.

PREVITALI, Fernando (1907) – olasz karmester. Csellót és zeneszerzést tanul Torinóban, majd Firenzében működik. 1936–53 a római rádiózenekar vez., azóta a római Santa Cecilia Ak. zenekarának vez. karnagya. Komponál is. Tankönyvet írt a vezénylés műv.-éről.

PRICE, Leontyne (1927) – amerikai operaénekesnő. New Yorkban tanul és ott is debütál; szoprán. 1952–54 a *Porgy and Bess* főszereplőjeként Európában turnézik, s azóta is számos európai és amerikai operaszínpadon és koncerten szerepel.

PRICHARD, Katherine Susannah (1883) – ausztráliai írónő. Gyermekkorában kerül Ausztráliába. 1920– KP t., könyveiben is a haladás mellett áll ki, elsősorban az ausztráliai társad. problémák (bevándorlók élete az arany- és gyémántföldeken stb.) foglalkoztatják.

PRIESTLEY, John Boynton (1894) – angol író, esszéíró. Az I. vh. után Cambridge-ben tanul. 1922– Londonban kritikus, esszéket és színdarabokat ír. Harmadik reg.-ével *(A jó barátok)* egyik napról a másikra világhírű lesz. Többször is megfilmesítik. A II. vh. alatt a rádió legnépszerűbb előadója, bírálja a konzervatív korm.-t. A háború után az UNESCO film-, rádió- és sajtó-részlegénél az angol szekció vez. A Pen Club eln. Párizsban életre hívja az első nközi színházint.-et. Különösen a 30-as években élesen bírálja a kap. társad. külső megnyilvánulásait, a komm.-tól azonban elhatárolja magát. Esszékötete 700 európai íróval foglalkozik. Magy. megj. művei: *A nap hőse* (reg. 1934), *Faraway, az álmok szigete* (reg. 1937, 1947), *Eltévedt emberek* (reg. 1938), *A jó barátok* (reg. 1938), *Végítélet* (1939), *Angyalok utcája* (reg. 1941), *Ádám holdfényben* (reg. 1942), *Csak daloljon a nép* (reg. 1942), *Különös éjszaka* (reg. 1943), *Berepülési veszély* (reg. 1946), *Három civilruha* (reg. 1946, 1947), *Oroszországi utazás* (1947), *Ragyogó napfényben* (reg. 1947), *Végre kisüt a nap* (reg. 1947), *Sötét város* (reg. 1957), *Veszélyes forduló* (1958).

PŘIHODA, Václav (1889) – csehszlovák pszichológus. A Károly Egy. pszichológia tanára. Munkái középpontjában a tanulás, a kisiskoláskor pszichológiája állnak. Magy. megj.: *Bevezetés a pedagógiai pszichológiába* (1960, 1963).

PRITICKIJ, Szergej Oszipovics (1913) – szovjet politikus. 1925–32 mezőgazd. munkás. 1932– SZKP t. 1932–39 illeg. Komszomol-munkát végez Ny-Belorussziában. 1939–41 a Belosztok ter. szovjet elnökh. Különböző Komszomol- és áll. funkciókat tölt be Belorussziában. A II. vh.-ban partizán Belorussziában. 1948– vez. pártmunkás. 1948–51 a Grodnó ter. pártbiz. másodtitk., majd első titk. 1951–53 a Belorusz KP KB apparátusában dolgozik. 1953–62 a Baranovics, a Mologyecsno, majd a Minszk ter. pártbiz. első titk. 1961– a Belorusz KP KB irodájának t. 1962–67 a Belorusz KP KB titk. 1967– a Belorusz SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. 1968– a SZU Legf. Tan. elnökh.

PRITT, Denis Nowell (1897) – angol jogász és politikus. Anglián kívül több európai orsz.-ban tanul. 1909– ügyvédi gyakorlatot folytat, főleg pol. perekben jár el. 1933 a Reichstag-gyújtogatást vizsgáló nközi biz. angol t. 1933– a brit–szovjet kult. kapcsolatok biz. eln. 1935–40 munkáspárti képv., 1940 kizárják a pártból, mert a szovjet–finn háború kérdésében nem ért egyet a párt állásfoglalásával. 1940–50 független képv. 1949– a DJNSZ eln., majd tb. eln. 1951– a Brit Békebiz. eln. A BVT Elnökség t. 1954 Nközi Lenin-békedíjat kap. A Károly, a Humboldt, a Lomonoszov valamint a szófiai egy. díszdr.-a. Számos pol. és jogi mű szerzője. *Világjáró védőügyvéd* c. könyve magy. is megj. (1968).

PROBST, Otto (1911) – osztrák politikus. Eredetileg nyomdász. 1925–34 a szoc. ifj. szerv. funkcionáriusa. 1934– az illeg.-ba szorult szocialisták egyik aktív vez.; többször bebörtönzik. 1939–43 a buchenwaldi koncentrációs tábor foglya. 1945– parl. képv., 1946– az SPÖ főtitk. 1963–66 közlek. min.

PROCHÁZKA, Jaroslav (1897) – cseh történész. A prágai Károly Egy.-en jogi doktorátust szerez. 1931–42 a moszkvai idegen nyelvű kiadó munkatársa, 1945–52 a Nemzetvédelmi Min. kult. oszt. vez. 1953–67 a prágai egy. tanára, 1957–66 rektora, a csehszlovák tört. társ. eln. 1967 a prágai kat. pol. ak. tanára. 1962– a Csehszlovák Tud. Ak. lev. t. Széles körű ismeretterjesztő munkát végez az SZKP tört. és a nközi munkásmozg., a CSKP tört., továbbá a II. vh. idején folytatott csehszlovák ellenállás tört. tárgykörében. Cseh nyelvre fordítja a marxizmus–leninizmus klasszikus műveit.

PROCHÁZKA, Vladimír (1895) – cseh jogtudós. 1924– KP t. 1925–29 a KP KB agit. prop. oszt. t. 1925–37 a Szovjet-Oroszo.-gal való gazd. és kult. kapcsolatok választmányi t. 1928– a TASZSZ tudósítója. 1946–54 nemzetgy. képv., a nemzetgy. aleln., 1949–51 külpol. biz.-ának eln. 1949–54 a KP KB t. 1949–51 az ENSZ csehszlovák csop. elnökségi t. 1955–65 a Csehszlovák Tud. Ak. elnökségi t. Részt vesz a május 9-i alkotmány megfogalmazásában, majd 1959–60 a Csehszlovák Szoc. Közt. alkotmányának kidolgozásában. 1922– folyamatosan közöl tanulmányokat és cikkeket a SZU jogi és gazdasági berendezkedéséről, 1927 a CSKP megbízásából a *Proletariátus diktatúrájának 10 éve* c. mű szerk. A *Nagy Szovjet Enciklopédia* Csehszlovákiára vonatkozó cikkeinek szerzője.

PROCOPIU, Stefan (1890) – román fizikus. Tanulmányait Bukarestben végzi. A Román Ak. t., az iaşi egy. prof. Több tanulmányt ír a Föld mágnességéről (*Elektromos mágnesesség* I., II. köt. 1929, 1939), *Termodinamika* (1948). Áll.-díjas.

PROHOROV, Alekszandr Mihajlovics (1916) – szovjet rádiófizikus. Elvégzi a leningrádi egy.-et. 1941–44 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946– a SZU Tud. Ak. Lebegyev Fizikai Int.-ben dolgozik, 1954– az Int. labor.-ának vez. 1959– prof. 1960– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1966– t. 1960– SZKP t. Lenin-díjas (1959), Nobel-díjas (1964). N. G. Baszovval együtt kidolgozza a rádióhullámok gerjesztésének és erősítésének új elveit, újfajta, nagy teljesítményű kvantumgenerátorokat és erősítőket készít. H. Townesszel és N. G. Baszovval együtt a laser és maser megalkotásához vezető kvantumelektrodinamikai munkásságáért kapja a Nobel-díjat. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelenik meg cikke.

PROKOFJEV, Mihail Alekszejevics (1910) – szovjet kémikus, a SZU közokt. min. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd az egy. Kémiai Int.-ben végez tud. munkát, közben a II. vh. idején kat. 1941– SZKP t. 1951–66 a felsőokt. és a középfokú szakképzés min.-ban főoszt. vez., majd a min. első h. 1966– közokt. min. 1966– a SZU Tud. Ak. lev. t.

PROKOP, Otto (1921) – német (NDK) orvos. A bonni egy.-en tanul, majd 1956-ig uo. tanársegéd, később docens. 1957– a berlini Humboldt Egy. tanszékvez. prof., az egy. Törvényszéki Orvostani Int. ig. Nemzeti-díjas (1961). Törvényszéki orvostannal, elsősorban vércsoport- és szérumkutatással foglalkozik.

PROKSCH, Anton (1897) – osztrák politikus. 1911 bekapcsolódik a szoc. ifj. mozg.-ba. Az I. vh. után szaksz. munkát végez. 1924–34 (betiltásáig) az Osztrák Szabad Szaksz. ifj. titk. 1934–45 illeg. munkát végez, több alkalommal bebörtönzik. 1945– parl. képv. 1945–56 az Osztrák Szaksz. Szöv. főtitk. 1956–66 népjóléti min. Az SZSZNSZ vez.-ségi t. Számos szaksz. és szociális kérdésekkel foglalkozó írása jelenik meg.

PROMISZLOV, Vlagyimir Fjodorovics (1908) – szovjet politikus, építészmérnök. 1924–29 lakatos a Moszsztroj trösztnél. 1928– SZKP t. 1930–33 szaksz. funkcionárius. 1933–38 az építőiparban dolgozik. 1939–46 vez. beosztásokat tölt be a nehézipar és a hadiipar irányításában. 1946–49 a moszkvai városi pártbiz. munkatársa. 1949–51 és 1953–54 a moszkvai városi szovjet elnökh. 1951–53 a SZU felsőokt. min. h. 1954–55 a moszkvai városi pártbiz. titk. 1956 elvégzi a moszkvai építészmérnöki főisk.-t. 1955–59 a Glavmoszsztroj vez. és a moszkvai városi szovjet első elnökh. 1956–66 az SZKP KRB t. 1959–63 az OSZSZSZK min. tan. mellett működő áll. építőipari biz. eln. 1963 az OSZSZSZK min. tan. elnökh. és építésügyi min. 1963– a moszkvai városi szovjet eln. 1966– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

PROROKOV, Borisz Ivanovics (1911) – szovjet grafikusművész. A moszkvai Képző- és Iparműv. Főisk.-n tanul, majd a *Komszomolszkaja Pravda* munkatársa. 1938–41 és 1946–51 a *Krokogyil* c. szatirikus hetilapnál, 1941–45 frontújságoknál dolgozik. 1945– SZKP t. 1954– a SZU Műv. Ak. lev. t. Kétszeres Áll.-díjas (1950, 1952), az OSZSZSZK érdemes művésze (1955), Lenin-díjas (1961), az OSZSZSZK népművésze (1963). A harcos pol. grafika és karikatúra mestere.

PROSLJAKOV, Alekszej Ivanovics (1901) – szovjet marsall. 1920– a szovjet hads.-ben szolgál. 1921– SZKP t. 1931 elvégzi a műszaki csapatok par. továbbképző tanfolyamát. A II. vh.-ban különböző frontokon a műszaki csapatoknál szolgál, majd par. 1945– a németo.-i szovjet megszálló csapatok műszaki alakulatainak par. 1951–52 a szovjet műszaki csapatok kiképző csop. főnökségének par. 1952– a szovjet hads. műszaki alakulatainak par. 1961– a műszaki csapatok marsallja. A SZU Hőse.

PROUVOST, Jean (1885) – francia nagyiparos, laptulajdonos. Tanulmányait hazájában, majd Angliában folytatja. Belép a családi textilgyárba, amely irányítása alatt Franciao. legnagyobb textilváll.-ává fejlődik. P. nagy sajtóvállalkozó is. Több párizsi lap (*Paris-Midi*, *Paris-Soir*, *Match* stb.)

tulajdonosa. 1940 tájékoztatási min., majd lemond és Pétain korm.-a után megy. A háború után kollaborálás miatt nem indíthatja újra a *Paris-Soir*t, de vállalkozását újjászervezi, s rövidesen ismét több lap tulajdonosa, ill. társtulajdonosa. Yvoy-le-Marron polgármestere.

PRZYBOŚ, Julian (1901) – lengyel költő. A 20-as években a lengyel avantgardizmus egyik vezéralakja, a 30-as évektől kezdve műveiben visszatér a paraszt-témákhoz. 1947–51 a Lengyel Népközt. svájci nagykövete. 1951–55 a Jagelló Egy. könyvtár ig. Versgyűjteményei, tanulmányai és népköltészeti antológiája jelennek meg. Magy. az *Auróra* (1967), valamint a *Napraforgó* (1962) c. antológia közöl verseiből.

PSOTA Irén (1929) – színésznő. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1952– a Madách Színház t. Drámai és vígjátéki vez. szerepeket alakít, fellép musicalekben és sanzonénekesnőként is szerepel. Kétszeres Jászai-díjas (1959, 1962), Kossuth-díjas (1966). F. sz.: Színpadon: *Izabella* (Lope de Vega: A hős falu), *Ariel* (Shakespeare: A vihar), *Gruse* (Brecht: Kaukázusi krétakör), *Irma* (Breffort–Monnot: Irma, te édes), Garcia Lorca: *Yerma*, *Johanna* (Shaw: Szent Johanna), *Dolly* (Hermann: Helló, Dolly). Filmen: *Gázolás* (1955), *Szent Péter esernyője* (1958), *Ház a sziklák alatt* (1958), *Mit csinált felséged 3–5-ig?* (1964).

PSZURCEV, Nyikolaj Gyemjanovics (1900) – a SZU távközlési min. 1919– SZKP t. 1924 elvégzi a híradós kat. főisk.-t, 1934 a szovjet hads. elektrotechnikai kat. ak.-t. 1935–39 a Honv., ill. a Távközlési Népbiztosság hatáskörében vez. beosztásokban dolgozik. 1939–40 az ÉNy-i front híradós par. 1941–44 a Ny-i front híradós egységeinek par. 1944–46 a szovjet hads. híradós csapatainak par. h. 1946–48 a szovjet hads. vezérkarának híradós főnöke. 1948– a SZU távközlési min. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

PUCAR, Djuro (1899) – jugoszláv politikus. Kovácstanonc Baranyában. 1920– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv., 1922– a KP t. Aktívan tevékenykedik a szaksz.-ben, emiatt 1929 nyolc évre ítélik. A börtönben is pol. szerv. tevékenységet fejt ki, ezért még 2 évet kap. Kiszabadulása után Sarajevóban dolgozik illeg.-an. 1939– a KP KB t. 1941 Banja Lukából szervezi a partizánegységeket és a különböző nemzetiségek összekovácsolása érdekében tevékenykedik. 1945 után a Bosznia és Hercegovina-i korm. min., a Népi Szkupstina elnökségének t., majd eln.; a JNSZ elnökség t., majd elnökh. 1948– Bosznia és Hercegovina min. eln., e közt. KP KB titk., a JKSZ KB VB t., majd a JKSZ KB elnökségének t. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse és a Szoc. Munka Hőse.

PUJA Frigyes (1921) – a külügymin. első h. Betűszedő volt. 1945–46 az MKP battonyai járási szervezetének titk. 1946–49 az MKP, majd az MDP Csanád m. biz. t. 1950–51 az MDP KV káderoszt. aloszt. vez. 1953–55 a M. Népközt. stockholmi, 1955–59 bécsi követe. 1959–63 külügymin. h. 1963–68 az MSZMP KB külügyi oszt. vez. 1968– a külügymin. első h. Az MSZMP KB t. *A békés egymás mellett élés problémái* (1967) címmel jelent meg könyve.

PULITZER, Joseph, jr. (1913) – amerikai újságíró és lapkiadó. A Harvard Egy.-en végez. 1936–48 a *St. Louis Post-Dispatch* munkatársa, 1948–55 segédszerk. 1955– szerk. és kiadó, 1940–55 a Pulitzer Publishing Co. aleln., 1955– eln.

PULLAI Árpád (1925) – az MSZMP KB titk. Olajbányász volt, 1945– részt vesz a munkásmozg.-ban. A felszabadulás után MADISZ m. titk., majd különböző felelős pártfunkciókat tölt be, tbk. a *Pártélet* c. folyóirat szerk., a Pártfőisk. tanára, az MSZMP Debrecen városi, majd Hajdú m. biz. első titk. 1958–61 a KISZ KB titk., 1961–64 első titk. 1961– az MSZMP KB pótt., majd t. 1964– az MSZMP KB oszt. vez., majd KB titk.

PULVER, Liselotte (1929) – svájci színésznő. Keresk. isk.-t végez, zenei, majd színitanulmányokat folytat. 1949–51 Zürichben lép fel. Svájcban kezd filmezni, majd az NSZK-ba költözik. Francia és amerikai produkciókban is szerepel. Játszik az *Egy szélhámos vallomásai – Felix Krull* (1957), *A spessarti fogadó* (1957), *A Buddenbrook-ház* (1959), az *Egy pohár víz* (1960) stb. c. filmekben.

PUNGOR Ernő (1923) – kémikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1948– egy. tanársegéd, adjunktus, majd docens, 1962– egy. tanár. A veszprémi Vegyipari Egy. analitikai kémiai tanszékének vez., tud. rektorh. 1967– az MTA lev. t. 1966– a Csehszlovák Tud. Ak. Kémiai Társ. tb. t. Fizikai kémiával, elsősorban a műszeres analitikai eljárásokkal foglalkozik. Jelentős szerepe volt a magy. elektrokémiai műszergyártás megteremtésében. F. m.: *Oscillometry and Conductometry* (1964), *Flame Photometry Theory* (1967), továbbá több mint 200 tud. közlemény és 16 szabadalom.

PURCELL, Edward Mills (1912) – amerikai fizikus. Németo.-ban műszaki főisk.-t végez, majd a Harvard Egy.-en folytatja tanulmányait. 1938–40 uo. fizika előadó, 1940–46 a Massachusettsi Műszaki Egy. labor.-ában dolgozik, 1945–49 a Harvard Egy. fizika adjunktusa, 1949 prof. Magfizikai mágneses mérésekkel és mikrohullámú spektroszkópiával foglalkozik. Felfedezi a Tejút mikrohullámú színképében az atomos hidrogén vonalát. Magfizikai abszorpciós és rezonancia-méréseiért 1952 megosztott Nobel-díjat kap.

PURISSZARA Norodom herceg (1919) – kambodzsai külügymin. Jogot végez. 1944– korm. szolgálatban, a Külügymin.-ban, majd a Tervezési Min.-ban dolgozik. 1962–64 belügymin. 1964–66 a Min. Tan. Hiv. ig., s egyúttal a Pnom Penh-i egy. jogi fakultásának dékánja. 1966– külügymin.

PUSZTAI Pál (1919) – karikaturista. Vasúti forgalmi tisztv., majd 1951–57 grafikus a MÁV sajtóhiv.-ában, 1959– a *Ludas Matyi* szerk.-ségében. Reklámgrafikával és könyvillusztrálással is foglalkozik. 1968 a montreali nközi karikatúrakiállításon III. díjat, a moszkvai nközi karikatúra pályázaton I. díjat nyer.

PUTICS József (1920) – az Élelmezési Ipari Dolgozók Szaksz. főtitk. (1967 óta.) 1945– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1949–50 szaksz. funkcionárius, 1951–67 különböző pártfunkciókat tölt be.

PUTRAMENT, Jerzy (1910) – lengyel író. A vilnai egy.-en végzi lengyel nyelvi és irod. tanulmányait. 1931–34 a „Zagara" költőcsop. t., baloldali irányzatú folyóiratok társszerk. 1937 a Dembinski csop. pol. perében vád alá helyezik. 1939–41 Lvovban, majd a SZU-ban tartózkodik. 1944 a Kosciusko nevét viselő I. hadoszt. pol. tisztjeként tér vissza hazájába. Az újjászülető lengyel sajtó egyik szerv. 1945–47 svájci követ, 1947–50 párizsi nagykövet. 1950–56 a Lengyel Írószöv. főtitk., majd 1959– aleln. 1952–56 a szejm t. 1964– a LEMP KB t. Pályáját lírai költőként kezdi, a háború után csak prózát ír. Reg.-ein kívül riportgyűjteményei, publicisztikai karcolatai, tárcái is említésre méltóak. Magy. megj. művei: *Szeptember* (1960), *Noé bárkája* (1963), továbbá a *Mai lengyel elbeszélők* c. antológiában *Szent golyó* c. elb.-e.

Q

QUADROS, Janio da Silva (1917) – brazil jogász és politikus. 1948 São Paulo szöv. államban parl. képv., majd 1953 São Pauló város polgármestere. Egy évvel később a hasonnevű szöv. áll. kormányzója. 1960 közt. eln. Mivel a külső és belső reakció akadályozza programjának megvalósításában, 1961-ben lemond, de hamarosan újból visszatér a pol. tevékenységhez. Az 1964-es kat. puccs 10 évre megfosztja pol. jogaitól, 1968 száműzik az országból.

QUENEAU, Raymond (1903) – francia reg. író, költő. A Sorbonne-on filozófiát tanul, kat., majd utazgat (Portugália, Görögo.), később pszichoanalitikai tanulmányokat folytat. Szakít a szürrealistákkal, akikkel együtt indul, s kiadja első reg.-ét (1933) és első verseskötetét (1937). A felszabadulás után fontos kult. posztokon: a Rádió, a Comédie Française, a Gallimard kiadó munkatársa. 1951– a Goncourt Ak. t. A legnagyobb sikert a *Zazie a metróban* c. reg. aratja, ebből sikeres film is készül. Magy. megj. *Angolpark* c. reg. (1966) s antológiákban prózai és verses művei.

QUINE, Villard van Orman (1908) – amerikai filozófus, matematikus. Az Ohio állambeli egy.-en, majd a Harvard Egy.-en tanul, utána Európában tesz tanulmányutat. 1936– a Harvard Egy.-en tanársegéd, 1941– prof. Több egy.-en vendégprof. Az USA Filozófusok Társ. és az USA Műv. és Tud. Ak., valamint a Brit. Ak. t. Több, elsősorban a logikával foglalkozó tud. munka szerzője. Magy. is megj. *Matematikai logika* c. műve.

QUINN, Anthony (1916) – ír származású, mexikói születésű amerikai színész, rendező. Pályáját Mexikóban kezdi. 1936 meghívják Hollywoodba. Ezt követően világsikerű filmekben játszik. Európában is filmezik. Rendez is. 1954 a Velencei Filmfesztivál nagydíját kapja az *Országúton*ért. Két ízben kapja a legjobb epizódalakítás díját. Kétszeres Oscar-díjas. F. f.: *Acélkaraván* (1938), *Az utolsó emberig* (1941), *Kalifornia* (1947), *Viva Zapata* (1952), *Parasztbecsület* (1953 olasz), *Odüsszeusz* (1954 olasz), *A párizsi Notre Dame* (1958 francia), *A nap szerelmese* (1956), *Fekete orchidea* (1958), *Az öreg hölgy látogatása* (1963 Ny.-német), *Zorba, a görög*.

QUINTANA, Carlos (1912) – mexikói közgazdász. Gépészmérnöki képesítést szerez a Columbia és a Harvard Egy.-en, később a mexikói műegy. prof., majd 1944–50 a Mexikói Bankban dolgozik. 1950–60 az ECLA iparfejlesztési oszt. ig. 1967– az ECLA főtitk.

R

RAB Zsuzsa (1926) – költő, műfordító. 1943 verseskötettel jelentkezik, a felszabadulás után hosszú ideig csak műfordítóként dolgozik. 1968 újra verseskötete jelenik meg. A felszabadulás utáni műfordító-nemzedék egyik jelentős képv., munkásságának középpontjában az orosz és a szovjet költészet és próza fordítása áll. József Attila-díjas (1963). Csanádi Imre költő felesége. F. m.: Önálló műfordítás-kötetek: *A repülő hajó* (szovjet népmesék 1954), Jeszenyin: *Válogatott versei* (1957), Andersen: *Mesék és történetek* (1959), *Ékes fejér hattyú* (orosz népköltés, Kormos Istvánnal 1962), Vinokurov: *Hétköznapok gyönyöre* (1964), Cvetajeva: *Vándorló csillagok* (1965), *Sárkányölő* (vál. műfordítások 1965), *Dobok és fuvolák* (vál. műfordítások 1966), *Hózápor* (fiatal szovjet költők 1967), valamint nagyszámú, antológiákban és folyóiratokban megj. versfordítás. Verseskötetek: *Fény felé* (Székesfehérvár 1943), *Aranyvasárnap* (1968).

RÁBAI Miklós (1921) – koreográfus. A szegedi tud. egy.-en biológia-kémia szakos tanári oklevelet szerez. 1945–48 gimn. tanár Békéscsabán, a Batsányi népi együttes vez. 1948–52 a Testnevelési Főisk. tánc főtanszakának, 1949–53 a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. 1950– az Áll. Népi Együttes koreográfusa, főrendezője és műv. vez. Az együttessel Európa, Ázsia és Amerika 28 országában vendégszerepel. 28 film és tv-film elkészítésénél működik közre. Mintegy 120 tánckompozíciót alkot. Kossuth-díjas (1952), Érdemes-művész (1967).

RABEMANANJARA, Jacques (1913) – Malgas Közt.-beli politikus, költő. Franciao.-ban végzi jogi tanulmányait, hazatérve a *La Revue des Jeunes* szerk. 1947 pol. okokból börtönbe vetik, később Franciao.-ba emigrál, majd az ország függetlenné válásakor hazatér. 1960– gazd. ügyi, jelenleg külügymin. Irod. működésében a „négritude" esztétikai-pol. elveit követi. Francia nyelven ír. Magy. az *Ébredő Afrika* (1961) c. antológia közli néhány versét.

RABI, Isidor Isaac (1898) – amerikai fizikus A Cornell és a Columbia Egy.-en tanul. 1928–29 európai egy.-eken (Koppenhága, Hamburg, Lipcse és Zürich) ad elő, 1929–37 a Columbia Egy. fizika előadója, tanársegéde, adjunktusa, majd 1937– prof. 1945–49 a fizika tanszék vez. 1940–45 a Massachusettsi Műszaki Egy. labor.-ának ig. h., 1943–45 konzultáns Los Alamosban, 1945– az USA Fizikai Társ. tan. t. 1950–51 eln., 1946– a Tud. Ak. tan. t., az Egyesült Kut. és Fejlesztési Tan. konzultánsa, az Atomenergia Biz. szakértője, majd eln., az USA Egy.-ek Egyesülése ig. t., később eln. 1955–58 az atomenergia békés felhasználásának nközi konferenciáján aleln., az Eln. Tud. Tanácsadó Biz., a NATO Tud. Biz., az IAEA Tud. Biz. t., az ENSZ Tud. Biz. tanácsadója. Kutatási ter.-e a kvantummechanika és a molekuláris sugárzás. Az atommag mágneses nyomatékának meghatározásáért (Rabi-féle rezonancia-módszer) 1944 fizikai Nobel-díjat kap.

RABIN, Itzhak (1922) – izraeli kat. személyiség. Izraelben mezőgazd. szakisk.-t, Angliában kat. isk.-t végez, 1943–48 a Palmach-különítmény (illeg. fegyveres alakulat) t., 1956–59 az É-i csapatok par. 1960–64 az izraeli hads. vezérkari főnökh., 1964–67 vezérkari főnök, vezérőrnagy, 1968– nagykövet Washingtonban.

RACHMUTH, Ion (1911) – román közgazdász. Egy. tanár, a Román Ak. lev. t., az Ak. Közgazd. tud. Int. tud. ig. h. és a társ. tud. főisk. tanára. Számos gazd. tanulmányt ír, keresk. és árproblémákkal foglalkozik.

RADÓ Sándor (1899) – geográfus. Bp.-en jogot, Bécsben, majd Németo.-ban földrajzot tanul. Közben a M. Tanácsközt. Vörös Hads.-ében pol. mb. 1920–22 Bécsben az Orosz Távirati Ügynökség ig. 1923 Lipcsében a szász proletárszázadok par. 1924–26 Moszkvában a Kult. Kapcsolatok Int. szerk., majd a Komm. Ak. tud. főmunkatársa. 1927–43 a Földrajzi Tájékoztató Iroda ig. Berlinben, Párizsban, Genfben. Közben 1933–36 Párizsban egyúttal az Antifasiszta Sajtóiroda ig. 1936–

44 a SZU hírszerző szerv. vez. Ny.-on. 1942– a Szovjet Hads. ezredese. 1945–54 a személyi kultusz során meghurcolják. 1955– Bp.-en él, egy. tanár és az Orsz. Földügyi és Térképészeti Hiv. főoszt. vez. A földrajzi tud. dr.-a, közgazd. dr. Az MTA Földrajzi Biz. és Térképészeti Albiz. eln., a M. Földrajzi Társ. és a Geodéziai és Kartográfiai Egyes. társeln., a párizsi és az NDK Földrajzi Társ. tb. t., az angol Kir. Földrajzi Társ. és az USA Földrajzi Társ. t. Kossuth-díjas (1963). Térképészettel és gazd. földrajzzal foglalkozik. F. m.: *Führer durch die Sowjetunion* (1925, 1927, 1931, 1939, franciául és angolul is); *Arbeiteratlas* (1929, 1930, japánul is); *The Atlas of Today and Tomorrow* (1938, 1939, svédül és csehül is), *Nemzetközi Almanach* (1959, 1960, 1962, 1967), *Magyarország gazdasági földrajza* (1964), *Világatlasz* (1960,1963, 1967) *Magyarország Nemzeti Atlasza* (1967), *A világgazdaság földrajza* (1968), *Atlas International Larousse* (1966, francia, spanyol és angol nyelven).

RÁDAY Imre (1905) – színész. Rózsahegyi Kálmán színiisk.-jában tanul. 2 évig vidéken szerepel, majd 3 évig az Ufa színésze Berlinben. 1929– a Belvárosi Színház, a Vígszínház, majd a M. Színház t. 1939 Hollandiába emigrál, majd hazatér. 1945– a Nemzeti Színházban és több fővárosi színházban játszik. 1956– a József Attila Színházban működik. Modern színművek vez. szerepeit alakítja. Érdemes művész (1959). Kiváló művész (1969). F. sz.: *Razumihin* (Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés), *Csuganov* (Osztrovszkij: Farkasok és bárányok), *Orbók* (Gyárfás E.: Egérút), *Szilasi* (Németh L.: Nagy család). Filmen: *Légy jó mindhalálig* (1936), *Dollárpapa* (1956), *Alba Regia* (1961), *Hurrá, nyaralunk* (1962).

RADEVSZKI, Hriszto (1903) – bolgár költő. Költészete már ifjú korában a bolgár irod. legforradalmibb hagyományaival áll szoros kapcsolatban. A komm. sajtóban versei, tárcái és cikkei jelennek meg. A felszabadulás után számos könyvet, mesét, szatírát és verset ír. Az orosz klasszikus és a szovjet költészet ismert átültetője. 1949–58 a Bolgár Írószöv. titk. Kétszeres Dimitrov-díjas (1950, 1951), irod. díjas (1963). Magy. antológiákban jelennek meg versei.

RADFORD, Arthur William (1896) – amerikai tengerésztiszt. A tengerészeti ak.-n végez. 1916–41 különböző haditengerészeti beosztásokban. 1941–43 a Tengerészeti Min. légügyi hiv.-ban a repülőkiképzés ig. 1944– a tengerészeti légi hadműveletek vez., később a Csendes-óceáni Flotta főpar. 1953-ig, 1953–57 a Vezérkari Főnökök Egyesített Biz. eln.

RADHAKRISNAN, Szarvepalli (1888) – indiai politikus, filozófus. Filozófiai tanulmányait Indiában végzi. A filozófia prof. Madraszban és Majszurban, majd 1921–39 a kalkuttai egy.-en. Közben angol és amerikai egy.-eken is előad. 1939–48 a benareszi Hindu Egy. rektora. 1946–50 az indiai UNESCO-delegáció t., majd vez. 1952 az UNESCO Végrehajtó Tan. eln. 1949–52 India moszkvai nagykövete. 1952–62 India aleln., 1962–67 közt. eln. 1953–62 a delhi egy. rektora, az Indiai Pen Club eln., a Nközi Pen Club aleln. 1967– nyugdíjban. Számos jószolgálati és hivatalos látogatást tesz Ázsiában, Amerikában és Európában. Több külföldi egy., köztük az ELTE díszdr. Több filozófiai tárgyú műve van.

RADMÁNESZ, Reza (1905) – iráni politikus. A párizsi egy. fizika szakán végez. Diplomájának elnyerése után a teheráni műszaki egy.-en tanít. 1930– részt vesz az iráni forr. mozg.-ban. 1935–41 haladó tevékenysége miatt börtönben. 1942 részt vesz a Tudeh-párt (Tömeg-párt – a marxista–leninista párt Iránban) megalapításában. 1943– KB t., 1948 - főtitk. A párt betiltása után illeg.-ban folytatja tevékenységét, távollétében halálra ítélik.

RADNAI György (1920) – operaénekes. Magánúton, majd a bp.-i Nemzeti Zenedében tanul; bariton. 1947 a genfi zenei versenyen 2. díjat nyer. 1948– a M. Áll. Operaház magánénekese. Dalénekesként is gyakran fellép. Sikeresen vendégszerepel külföldön. Érdemes művész (1965). F. sz.: *Tonio* (Bajazzók), *Jago* (Othello), *Amonaszro* (Aida), *Rigoletto*.

RADNÓT Magda (1911) – szemész. A bp.-i és a pécsi tud. egy. orvosi karán végez. 1946 egy. magántanár. 1950– egy. tanár. A bp.-i orvostud. egy. I. sz. Szemklinikájának ig. 1961– az MTA lev. t. A Nközi és az Európai Szemorvosi Társ. Tan. t. 1963– a New York-i Tud. Ak. t. Számos más nközi, ill. külföldi tud. társ. r., ill. tb. t. Áll.-díjas (1965). Szemészeti patológiával foglalkozik, főleg a glaukómával és a szemészet endokronológiai vonatkozásaival kapcsolatban folytat kutatásokat. F. m.: *Die pathologische Histologie der Tränendrüse* (Basel 1939), *Szemészeti patológia* (1951, németül és oroszul is), *Trachoma* (1954), *Neuroendokrine Beziehungen zur Ophthalmologie* (1961), *Szembetegségek atlasza* (1963–64, oroszul és németül is), *Die Röntgendiagnostik der tränenableitenden Wege* (1966).

RADOCSAY Dénes (1918) – műv. történész. A bp.-i tud. egy. bölcsész karán tanul. 1941– a bp.-i Szépműv. Múzeumban dolgozik, 1946–51 a Modern Képtár, 1951– a régi magy. oszt. vez. A műv. tört. tud. dr.-a (1964). A magy. és a közép-európai gótikus festészet és szobrászat tört.-ével foglalkozik. F. m.: *Madarász Viktor* (1941), *A középkori Magyarország falképei* (1954), *A középkori Magyarország táblaképei* (1955), *Magyarországi reneszánsz festészet* (1959), *Gótikus festmények Magyarországon* (1963, németül, franciául, oroszul és angolul is). *A középkori Magyarország faszobrai* (1967).

RADOK, Alfred (1914) – csehszlovák rendező. Újságíró, kritikus, később E. F. Burián asszisztense. Pályafutását a plzeňi színházban kezdi, 1945 után Prágába szerződik, ahol a Divadlo 5, az opera, a Városi Színház, 1950– a prágai Nemzeti Színház rendezője. 1958–60 a Laterna Magica rendezője, a brüsszeli műsor irányítója, 1965– a Nemzeti Színház ig. Külföldön is – Bécsben, Münchenben, Berlinben – több alkalommal rendez. Áll.-díjas, Érdemes művész.

RADOS Jenő (1895) – építész, építészettörténész. A Bp.-i Műszaki Egy.-en építészmérnöki oklevelet szerez. 1919– a műszaki egy. tanársegéde, majd adjunktusa, 1932– egy. magántanár. Egyidejűleg 1936–45 a bp.-i áll. építőipari isk. tanára. 1945–57 a műszaki egy. tanára, az építészettört. tanszék vez. (nyug.), 1947–48 az építészkar dékánja. 1957– a Városépítési Tervező Int. műemléki oszt. vez., majd műemléki szakértője. Számos lakóépületet és középületet tervezett. A felszabadulás óta több jelentős műemlék-helyreállítási munkát tervezett és irányított, így egyebek között a fertődi volt Eszterházy-kastély restaurálását. A magy. építészettört. kérdéseivel foglalkozik. A műszaki tud. dr.-a (1958). Ybl-díjas (1954). F. m.: *Magyar kastélyok* (1931), *Magyar oltárok* (1938), *Építészettörténeti összefoglalás* (tankönyv 1951), *Hild József életműve* (1958), *Magyar építészettörténet* (1961), továbbá mintegy 30 tud. publikáció.

RADOS Kornél (1901) – mérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. Tervezőmérnök Bp.-en. 1945–48 a főváros építési és városrendezési ügyoszt. műszaki főtan.-osa, maid vez. tan.-noka, ebben a minőségben Bp. újjáépítésének irányítója. 1948–50 az Építéstud. Int. Ig. 1950 a Bp.-i Műszaki Egy.-en (később: Építőipari és Közlek. Műszaki Egy.) megszervezi az ipari és mezőgazd. épülettervezési tanszéket, 1950– uo. tanszékvez. egy. tanár, 1952–54 és 1957–60 az egy. rektora. Az Építőipari Tud. Egyes. eln. A MTESZ Elnökségének t. A műszaki tud. kandidátusa (1957). Az MTA több biz. t., az ipari és mezőgazd. építészeti biz. vez. Lakó-, köz-, ipari- és mezőgazd. épületek, mélyépítési alkotások tervezésével, valamint a vasbeton szerkezetek statikájával foglalkozik. F. m. Építészeti tervek: *Magyar Divatcsarnok* (1934–36), *Kecskeméti hűtőház* (1936), *Goldberger textilgyár* (1933–40), *Szolnoki papírgyár* (1936), *Bp.-i Hydroxigéngyár* (1938–40), *Bp.-i Százlábú híd újjáépítése* (Székely Hugóval, 1947). Könyvei: *Ipari épületek tervezése* (1953, 3. kiad. 1967), *Ipartelepek építészete* (*I–V.* (1956, 1964, 1968, a IV–V. köt. előkészületben). Mintegy 50 tud. publikáció és szakcikk.

RADOSAVLJEVIĆ, Dobrivoje-Bobi (1915) – jugoszláv politikus. A mezőgazd. egy. hallgatója. 1933– KP t., az egy. szerv. titk. Pol. tevékenysége miatt 3 évre elítélik (1934–37). A felszabadító harc kezdetéig KB t.,1940– megyei párttitk. Az ellenállási harc szerv. K-Szerbiában, 1942 a Macedón KP KB instruktora. 1945– a KP belgrádi biz. titk., a Szerb KP KB titk. és a PB t., 1948– a szerb korm. eln., a jugoszláv korm. pénzügymin., a JKSZ KB és a JSZVT t. 1967– a Szerb KP KB titk. Jugoszlávia Népi Hőse.

RĂDULESCU, Gheorghe (1914)–a román min. tan. elnökh. Fiatalon részt vesz a dem. mozg.-ban. 1946 a Keresk.-ügyi Min. főtitk. 1952 külker. minh., 1956 belker. min. 1962 külker. min. 1963– a min. tan. elnökh. Románia állandó képv. a KGST-ben. 1960– a Román KP KB t., 1965– a KB VB t., 1969– az Állandó Elnökség t.

RADULET, Remus (1904) – román fizikus. A bukaresti műszaki int. prof., a Román Ak. t., s aleln., energetikai int.-ének ig. A Nközi Elektrotechnikai Társ. eln. Áll.-díjas. Számos tanulmányt ír az elektromágneses tér ált. elméleti kérdéseiről.

RADVÁNYI Géza (eredeti neve: Grosschmid G.) – magy. származású, NSZK-ban élő filmrendező. Márai Sándor író öccse. Párizsban, Genfben, Madridban, Londonban újságíró. 1939– filmíró és rendező. 1939–42 Bp.-en, 1942–43 Rómában, 1943–48 ismét Bp.-en, 1948– Rómában, majd Münchenben dolgozik. F. r.: *Európa nem válaszol* (író is 1941), *A beszélő köntös* (1941), *Valahol Európában* (társíró is 1947), *Névtelen asszonyok* (olasz 1950), *A tiroli kastély* (Ny-német 1957), *Egy angyal a földön* (francia–Ny-német 1959), *És ezt nevezik életnek* (Ny-német 1960), *Az óriáskerék* (Ny-német 1961), *Nem kell mindig kaviárnak lenni* (Ny-német 1961).

RADZS, Bahadur (1912) – indiai politikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1930– részt vesz a polg. engedetlenségi mozg.-ban, többször bebörtönzik. 1948–50 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1952– az alsóház t., 1956– tájékoztatásügyi állammin. 1957– közlek.-ügyi állammin., 1962– hajózásügyi min. 1963– közlek.-ügyi min., 1965– közlek. és polg. repülésügyi min., majd 1967-ig tájékoztatásügyi min.

RADZS, Naraian (1917) – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában végzi. 1952–55 az Összindiai Szoc. P. eln. 1964– a Forr. Szoc. P. VB t. 1966– a felsőház t.

RADZSAGOPALACSARIAR, Csakravarti (1878) – indiai politikus, filozófus. Jogi tanulmányait Indiában végzi. 1919 csatlakozik a polg. engedetlenségi mozg.-hoz, 1920 az INC-hez. Gandhi bebörtönzésétől kezdve a *Fiatal India* c. lap szerk. 1921–22 az INC főtitk. 1922–42 a párt munkabiz. t. Pol. tevékenységéért öt ízben bebörtönzik. 1937–39 Madrasz áll. min. eln. 1946–47 az alkotmányozó nemzetgy. mellett létesített ideiglenes korm. t. 1947 Ny-Bengália kormányzója, majd India főkormányzója. 1950 tárca nélküli min., majd 1951 nov.-ig belügymin. 1952–54 Madrasz áll. főmin. A jobboldali Függetlenségi P. (Swatantra) egyik alapítója. Több tört. és filozófiai tárgyú írása jelenik meg tamil nyelven.

RAHMAN, abdel-Ali (1904) – szudáni politikus, 1952–56 a népi burzsoá párt egyik vez. 1956 e pártból kilép és az alakuló Népi Dem. P. eln.-e lesz. 1953– parl. képv. 1954–56 igazság- és oktatásügyi min. 1956 febr.–1958 belügymin. 1958– mezőgazd. és keresk. min. 1968 külügymin.

RAICS István (1912) – költő, műfordító, zenekritikus, zeneszerző, zongoraművész. A bp.-i tud. egy. jogi karán és egyidejűleg a Zeneműv. Főisk.-n tanul. A 30-as évektől zongoraművész, majd zenekritikusi és műfordítói munkásságot is folytat. 1942– az antifasiszta M. Tört. Emlékbiz. t. A felszabadulás után különböző funkciókat tölt be a zenei életben. 1960–61 a *Magyar Zene* c. zenetud. folyóirat szerk. Több új magy. tömegdal, oratórium és kantáta szövegírója; műfordítói (Verlaine, Chesterton, Karl Krolow, orosz népdalok, oratóriumok, operák), zenekritikai, kult.-publicisztikai, zeneszerzői munkásságot folytat, zongoraművészként is működik. József Attila-díjas (1952).

RAJ, Szatjadzsit (1922) – indiai filmrendező. Tanulmányait Indiában végzi. Kezdetben rajzoló egy kalkuttai reklámváll.-nál, később a váll. ig. 1952– filmezik. A legművészibb, külföldön is sikeres filmek rendezője (a *Pader Pancsali* c. művel valamennyi európai és amerikai fesztiválon díjat nyer).

RAJAČIĆ, Ilija (1923) – jugoszláv politikus. Közgazd. egy.-et végez. 1944– KP t. A II. vh. után a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. ter. biz. titk. és KB t. Járási párttitk., majd 1959–62 járási tan.-eln., a Vajdasági Végrehajtó Tan. elnökh., 1963 jún.–1967 ápr. eln., majd a Vajdasági Szkupstina eln.

RAJAČIĆ, Stanojlo (1910) – jugoszláv zeneszerző. A belgrádi zeneműv. ak.-n végez és a Prágai Áll. Konzervatóriumban és Mesterisk.-n tanul zeneszerzést. A belgrádi zeneműv. ak. prof. Több hegedűkoncert szerzője.

RAJECZKY Benjamin (1901) – zenetudós. Az innsbrucki egy.-en teológiát és zenetört.-et tanul. 1917 belép a ciszterci rendbe, 1926–45 a bp.-i cisztercita gimn. tanára. 1932–35 a Zeneműv. Főisk.-n Kodály Zoltánnál zeneszerzést hallgat. 1945–50 prior Pásztón, egyidejűleg az ELTE-n a népzene lektora, a Szfőv. Felsőbb Zeneisk.-n a zenetört. tanára. 1950–60 a Néprajzi Múzeum zenei oszt.-án múzeológus. 1960–67 az MTA Népzenekut. Csop. ig. h., 1967– uo. mb. ig. F. m.: *Énekes ábécé* (1938, 1950), *Éneklő iskola* (Kerényi Györggyel 1940), *Studia Memoriale Belae Bartók Sacra* (szerk. Vargyas Lajossal 1956–58), *Melodiarium Hungariae Medii Aevi I.* (1956), *Csángó népzene I–II.* (Domokos P. Péterrel 1956, 1961), *Siratók – Laments* (Magy. Népzene Tára V. köt. Kiss Lajossal 1966), *Hungarian Folk Music* (hanglemezsorozat, szerk. 1969).

RAJKA Ödön (1890) – bőrgyógyász. A bp.-i tud. egy. és a strasbourg-i egy. orvosi karán tanul. 1918–46 a bp.-i Szövetség u. Poliklinika bőrgyógyászati és venerológiai oszt. tud. asszisztense. 1918–42 egyidejűleg a nemibetegségek leküzdésére létesített Telesia rendelőint. főorvosa. 1947–66 a bp.-i István Kórház bőrgyógyászati oszt. főorvosa (nyug.). 1966– uo. tud. munkát folytat. 1946 egy. magántanár, 1949 rk. tanár. 1949 a foglalkozási bőrbetegségeket kut. labor. megalapítója. 1949– az MTA lev. t., 1949–51 az MTA orvostud. oszt. titk. 1947– az Allergológusok Nközi Szöv. alapító t. Számos külföldi allergológiai, bőrgyógyászati és más orvosi társ. t., ill. tb. t. Korábban bőrgyógyászati, venerológiai és allergológiai kutatásokkal foglalkozott, az utóbbi időben elsősorban az allergológia és az immunológia problémái foglalkoztatják. F. m.: *Allergieerscheinungen der Haut* (Halle 1927), *Asthma, ekzema és rokon kórképek* (1944), *Bőr- és nemibetegségek tankönyve* (1952, 4. kiad. 1962), *Allergie und allergische Erkrankungen I–II.* (1959–60, oroszul: 1966), *Das mikrobielle Ekzem* (1962) – valamennyi munkatársakkal, továbbá mintegy 180 hazai és külföldi publikáció.

RAJKI Sándor (1921) – agrármérnök. A kolozsvári Gazd.-i Ak.-n, a magyaróvári Mezőgazd. Főisk.-n és a bp.-i Agrártud. Egy.-en tanul. Aspiránsként 3 évet tölt a moszkvai Tyimirjazev Mezőgazd. Ak. növénygenetikai és -nemesítési tanszékén. 1966– a biológiai tud. dr.-a. Fél évet tölt a minnesotai egy. agronomiai és növénygenetikai oszt.-án. 1955– Martonvásáron az MTA Mezőgazd. Kut. Int. ig. Figyelemre méltó eredményeket ér el a hibridkukorica-vetőmagtermesztés, a hibridbúza-kutatás és főként az őszies ítésgenetika ter.-én. F. m.: *On the Situation in Genetics* (1966), *Autumnization and its Genetic Interpretation* (1967).

RAJKIN, Arkagyij Iszaakovics (1911) – szovjet színész, rendező. Elvégzi a leningrádi Osztrovszkij Színműv. Főisk.-t. 1935–37 a leningrádi Komszomol Színház, 1937–39 a leningrádi Új Színház t. 1939– a leningrádi Miniatűr Színház színésze, majd vez. Rendkívül sokoldalú komikus, elsősorban a kabaré-műfajok kiemelkedő képv. Társulatával gyakran jár külföldön, Bp.-en is többször fellép. Az OSZSZSZK népművésze (1957).

RAJZ János (1907) – színész. Debrecenben lép színpadra, majd több vidéki színtársulatban működik. 1952– a Nemzeti Színház t. Kezdetben operettszínész, később főleg prózai szerepeket alakít. Jászai-díjas (1957), Kossuth-díjas (1958), Érdemes művész (1965). F. sz.: Színpadon: *Balga* (Vörösmarty M.: Csongor és Tünde), *Harpagon* (Molière: A fösvény), *Gardner tiszteletes* (Shaw: Warrenné mestersége), *Ügyész* (Weiss: A vizsgálat), *Kikiáltó* (Weiss: Marat halála). Filmen:

Liliomfi (1954), *Gázolás* (1955), *Dollárpapa* (1956), *Kölyök* (1959), *Új Gilgames* (1963).

RAJZMAN, Julij Jakovlevics (1903) – szovjet filmrendező. 1925 színészként kezd filmezni. 1927– rendez önállóan, a Goszvojenkino, a Vosztok Film, majd a Moszfilm munkatársa. A II. vh. idején számos dokumentumfilmet forgat. *Berlin* c. dokumentumfilmjét a Cannes-i Fesztiválon kitüntetik. Ötszörös Áll.-díjas (1941, 1943, 1946, 1950, 1952), a SZU népművésze (1964). A Lett SZSZK népművésze. F. r.: *Szomjazó föld* (1930), *Feltört ugar* (1939), *Masenyka* (1942), *Moszkva kék ege* (dokumentum 1944), *Expressz szerelem* (1947), *Az aranycsillag lovagja* (1951), *Életem árán – A kommunista* (1957), *Kortársaink* (1968).

RÁKOS Sándor (1921) – költő, műfordító. A bp.-i közgazd. egy.-en tanul, egyidejűleg magántisztv. A 40-es évek elejétől jelennek meg versei, novellái és tanulmányai. 1949–52 a Révai, majd a Szépirod. Könyvkiadó lektora. Azóta kizárólag irod. munkásságot folytat. 1962–66 az Írószöv. műfordítói szakoszt. titk., 1966– eln. Költői és tanulmányírói munkássága mellett lefordítja a sumér-akkád irod. jelentős részét, mintegy 10000 verssort. Kétszeres József Attila-díjas (1958, 1963). F. m.: Verseskötetek: *Szegények vonulása* (1959), *Fény felé* (1961), *Fák viharban* (vál. versek 1962), *Táguló körök* (1965). Műfordítások: *Gilgames* (1960), *Agyagtáblák üzenete* (1963).

RÁKOSI Mátyás (1892) – politikus. A bp.-i Keleti Ak.-n tanul, majd banktisztv. 1910– részt vesz a munkásmozg.-ban. Az I. vh. idején orosz hadifogságban csatlakozik a bolsevik párthoz. 1918 hazatér, a KMP alapító t., majd vidéki szervező titk. 1919 a Tanácsközt. idején keresk. népbiztos h., majd a szociális termelés népbiztosa, részt vesz a Vörös Hads. harcaiban. A Tanácsközt. bukása után emigrál. 1921–24 a Komintern egyik titk. 1924 illeg.-an hazatér, részt vesz a KMP újjászervezésében. 1925 letartóztatják és 8 és félévi börtönre ítélik. 1934 népbiztosi tevékenységéért újra perbe fogják és életfogytiglani fegyházra ítélik. 1940 a SZU közbenjárására kiszabadul. 1940–45 a SZU-ban él, a KMP külföldi biz. vez. 1945–56 júl. az MKP, majd az MDP KV főtitk., ill. 1953– első titk. Egyidejűleg 1945–52 min. elnökh., 1952–53 a min. tan. eln. 1949– az eluralkodó dogmatikus és szektás pol. fő képv., döntő felelősség terheli a törvényesség megsértéséért, ezért 1956 júl. leváltják első titk. funkciójából és PB tagságáról, majd felmentik minden funkció és pártmunka alól, 1962 kizárják a pártból.

RALLISZ, Georgiosz (1918) – görög politikus. Az athéni egy.-en végez, ügyvéd. Mint tartalékos tiszt részt vesz a II. vh.-ban és a monarchisták oldalán a polgárháborúban. 1950– képv. (Néppárt, Görög Tömörülés, Nemzeti Radikális Unió). 1952–53 az Európa Tan. t. 1954–56 min. elnökségi titk. 1956–58 közlek. és közmunkaügyi min. 1961–63 belügymin. 1967 ápr. a puccs után letartóztatják, de rövidesen szabadon bocsátják.

RAM, Dzsagdzsivan (1908) – indiai politikus, min. Tanulmányait Indiában végzi. 1937–39 Bihar áll. parl. titk., 1940–46 Biharban az INC titk., egyidejűleg az Összindiai Szaksz. Kongresszus aleln. A függetlenségi mozg.-ban való részvételéért bebörtönzik. 1946– különböző min.-i tárcákat tölt be. 1948– az INC munkabiz. és a párt parl. csop. t. 1966 munkaügyi min., 1967– mezőgazd. és élelmezésügyi min.

RAMA, IX. – lásd: **BHUMIPOL, Aduljadezs.**

RAMA, Angel (1926) – uruguayi író, prof. Tanulmányai befejeztével irod. és színháztört. előadásokat tart uruguayi, argentínai és chilei egy.-eken. Több lapban irod. kritikai rovatvez., a *Marcha* hetilap irod. szerk. 1964 Genfben részt vesz a L.-amerikai Írók Társ. megalakításában. Az Uruguayi Írószöv. főtitk.

RAMAN, Csandraszekhara Venkata (1888) – indiai fizikus. Tanulmányait Indiában végzi. 1907–17 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1917–33 a kalkuttai egy., majd 1948-ig a bangalorei Indiai Tud. Int. prof. 1934– az Indiai Tud. Ak. eln., 1930 fizikai Nobel-dijat, 1957 Nközi Lenin-békedijat kap és más magas külföldi és indiai kitüntetések tulajdonosa. Számos tudóstárs., köztük az MTA és a SZU Tud. Ak. t., több európai egy. díszdr.-a. Bangaloréban a róla elnevezett kut. int. vez. A molekuláris spektroszkópia terén elért eredményeiért (Raman-effektus) kapja a Nobel-díjat.

RAMANI, Radhakrisna – malaysiai politikus. A madraszi (India) és a londoni egy.-en tanul, ügyvéd. 1948–54 a malájföldi parl. t., 1963– a malájföldi ENSZ-képviselet vez. h., 1965– Malaysia állandó ENSZ-képv.

RAMANUDZSAM, G. (1916) – indiai szaksz. vez. Az Indiai Nemzeti Szaksz. Kongresszus (INTUC) alapítója, 1947–58 főtitk., 1958–59 eln., majd ismét főtitk. 1956– a Textilipari Dolgozók Szöv., 1960– az Összindiai Ültetvénymunkások Szöv. eln. Számos munkaügyi biz. t.

RAMDOHR, Paul (1890) – német (NSZK) mineralógus, petrográfus. A heidelbergi és a göttingeni egy.-en tanul. 1919–25 a clausthali bányászati ak. tanársegéde, majd magántanára, 1925– az aacheni műszaki egy., 1934– a berlini, 1950–60 a heidelbergi egy. tanára (nyug.). A Berlini és a Heidelbergi Tud. Ak. és a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Az Osztrák Tud. Ak. lev. t. A stockholmi és az amerikai geológiai társ. tb. t. Számos német és külföldi tud. társ. t. Az érclelőhelyek tanulmányozásával és az ércek mikroszkopikus vizsgálatával foglalkozik.

RAMGOOLAM, Sir Seewoosagur (1900) – mauritiusi min. eln., külügymin. és pénzügymin. Mauritiuson és Londonban orvosi tanulmányokat végez.· 1940–53 városi tan.-os, 1956– Port Louis polgármesterh., majd polgármestere. 1948– a Törvényhozó és a Végrehajtó Tan. t. 1951–56 közokt.-ügyi tisztv. 1958–60 pénzügyi államtitk. 1960– pénzügymin., és a képv. ház eln. 1961–64 főmin. 1964– min. eln. is.

RAMMLER, Erich (1901) – német (NDK) bányamérnök. A freibergi bányamérnöki ak.-n tanul, majd tud. munkát végez és az iparban szakértőként dolgozik. 1945– a freibergi bányamérnöki ak.-n tanít. 1949– uo. tanszékvez. prof., a főisk. brikettgyártási és fűtőanyag-hasznosítási int. ig., a Német Fűtőanyag Int. (Freiberg–Szászország) ig. Az NDK Tud. Kut. Tan. t. 1953– az NDK Tud. Ak. t. 1959– a Szász Tud. Ak. t. Nemzeti-díjas (1951). A brikettgyártás kérdéseivel és a barnaszén hasznosításának egyéb problémáival foglalkozik. G. Bilkenroth-tal kidolgozza a barnaszén kokszolását.

RAMOS RIBEIRO, Ivã (1911) – brazil politikus, békeharcos. Hivatásos kat.-tiszt, részt vesz a komm.-k által irányított 1935-ös felkelésben, s emiatt 6 évig börtönben. Kiszabadulása után az amerikai monopóliumok behatolása elleni pol. harc egyik vez. E tárgyban több cikke és könyve is megj. A II. vh. után a brazil békemozg. és a Brazil KP egyik vez. Az 1964-es kat. puccs idején letartóztatják; szabadulása után illeg.-ba kényszerül.

RAMSEY, Arthur Michael (1904) – angol érsek. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1930–36 a Lincoln Teológiai Főisk. ig. h. 1936–38 a bostoni egyházközség előadója. 1939–40 Cambridge-ben plébános. 1940–50 a durhami egy. tanára és a katedrális kanonoka. 1950–52 a cambridge-i egy. prof. 1952–56 durhami püspök. 1956–61 yorki érsek, 1961– canterburyi érsek. 1961– az Egyházak Világtan. egyik eln. Egyházi kérdésekkel foglalkozó könyvek szerzője.

RAMSEY, Norman Foster, ifj. (1915) – amerikai fizikus. A Columbia, a Harvard és cambridge-i egy.-eken folytat tanulmányokat. 1940–42 az illinoisi, 1942–46 a Columbia Egy.-en ad elő. 1943–45 a Los Alamos-i, majd a tiniani atomkut. labor. munkatársa. 1947–50 a Harvard Egy. adjunktusa, 1950– prof. 1958–59 a NATO tud. tanácsadója, 1960– az Atomenergia Biz. és más biz.-ok t. 1962– a Carnegie Nközi Békealapítvány ig.-sági t. A Tud. Ak. és a Filozófiai Társ. t. Több cikket publikál az atomfizika, a molekuláris fénykvantumkísérletek, a radiofrekvenciális spektroszkópia tárgyköréből.

RANADIVE, Bhalacsandra Trimbak (1904) – indiai politikus. 1929 csatlakozik az Indiai KP-hez. Pol. tevékenységéért 3 ízben bebörtönzik. 1943– a KP KB t. 1958– a párt Orsz. Tan. titkárságának t. Az ún. baloldali KP egyik alapítója, a p. PB t. és lapjának (*People's Democracy*) főmunkatársa. Számos pol. és közgazd. tanulmány szerzője.

RANAIVO, Flavien (1914) – Malgas Közt.-beli költő, tanár, politikus. Hazájában végzi tanulmányait, 1960– a korm. tájékoztatási hiv. vez. Költészetére nagy hatással van a malgas folklór, francia nyelven ír. Magy. az *Ébredő Afrika* c. antológiában, valamint a *Nagyvilág*ban (1961) jelenik meg verse.

RANDERS, Gunnar (1914) – norvég fizikus. Az oslói egy.-en fejezi be tanulmányait, majd itt tanít. 1940–42 előadásokat tart a chicagói egy.-en. A háború alatt az amerikai hads.-ben szolgál. 1945–46 az oslói egy. elméleti asztrofizikai kut. int.-ben dolgozik. 1946– a Hads. Kut. Int.-nek vez. 1948– az oslói Atomenergia Int. vez. 1954 az Európai Atomenergia Társ. aleln., Hammarskjöld ENSZ-főtitk. tanácsadója atomkérdésekben. 1958 az IAEA vezérig.-nak tanácsadója Bécsben. 1955 az Áll. Atomenergia Biz. eln., 1960–61, 1963–64 az elnökség t., az Áll. Energia Tan. t. 1963– a fejlődő országok megsegítésével foglalkozó tan. ügyv. eln. A Norvég Tud. Ak. t. Az atomenergia problémáiról jelennek meg publikációi.

RANDOLPH, Philip (1889) – amerikai néger munkásvez. 1925– a hálókocsi-kalauzok szaksz. megszerv. és eln. 1960– az Amerikai Néger Munkástan. eln., 1957– az AFL–CIO aleln. A néger dolgozók szaksz. egyenjogúságának szószólója. Több ízben a washingtoni békemenetek szerv.

RANGA, N. G. (1900) – indiai politikus. Tanulmányait Oxfordban végzi. 1947–51, 1955–59 az INC munkabiz. t. 1951 kilép az INC-ből és megalakítja az Indiai Parasztmozg. elnevezésű szerv.-et. 1955 visszatér az INC-hez; a párt parl. csop. főtitk., 1959 lemond, a jobboldali Függetlenségi P. (Swatantra) egyik vez., majd eln. Gazd. és pol. kérdésekről jelennek meg könyvei.

RANKOVIC, Aleksandar (1909) – jugoszláv politikus. Szabómesterséget tanul és csatlakozik a szaksz.-mozg.-hoz. Belép a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv.-be, a belgrádi szerv., majd a szerbiai tartományi biz. titk. 1928– KP t. 1929 hat évi börtönre ítélik. 1937 a Jugoszláv KP szerbiai tartományi biz. titk., 1938– KB PB t., 1941–45 a népi felszabadító hads. főpar.-ságának t., beválasztják a legfontosabb kat. és pol. testületekbe., 1946–53 belügymin., 1948– min. elnökh. is. 1952–66 a JKSZ KB VB t. 1960–63 a JDNSZSZ főtitk. 1963–66 közt. aleln., 1966 júl. a párt- és az áll. vez. elfogadja lemondását a KB VB-ben viselt tisztségeiről, ill. közt. aleln. funkciójáról, mert mint az áll. biztonsági szolgálat vezetőjét bírálják tevékenységét. Még az évben kizárják a JKSZ-ből.

RÁNKI György (1907) – zeneszerző. 12 éves kora óta komponál. A Zeneműv. Főisk.-n Kodály Zoltánnál zeneszerzést tanul. Népzenei tanulmányokat folytat a Néprajzi Múzeumban, majd hosszabb tanulmányútján Párizsban és Londonban. Kossuth-díjas (1954), kétszeres Erkel-díjas (1952, 1957), Érdemes művész (1963). F. m.: *A város peremén* (kantáta 1947), *Pomádé király új ruhája* (opera 1950), *Két bors ökröcske* (mese zenével 1956), *Pentaerophonia* (1958), *Egy szerelem három éjszakája* (zenés dráma 1961), *1514* (fantázia 1961), *Cirkusz* (balett 1965), *1944* (oratórium 1966), továbbá több gyermekopera, nagyszámú színpadi és filmzene, ének- és zenekari művek, dalok, népdalfeldolgozások, pedagógiai kompozíciók.

RÁNKI György (1930) – történész. Tanulmányait a bp.-i közgazd. tud. egy.-en és az ELTE-n végzi. 1953– az MTA Tört. tud. Int. tud. munkatársa, 1960– uo. oszt. vez. és tud. titk., 1962– az int. ig. h. 1964– egyidejűleg a debreceni tud. egy. tanára. A tört. tud. dr.-a (1963). Kossuth-díjas (1961). A 19–20. sz.-i magy. tört., elsősorban a gazd. tört. problémáival foglalkozik. F. m.: *Magyarország gyáripara 1900–1914* (Berend T. Ivánnal 1955), *Magyarország gyáripara 1933–1944* (Berend T. Ivánnal 1958), *Magyarország a fasiszta Németország „életterében" 1933–1939* (Berend T. Ivánnal 1960), *Magyarország gazdasága az első 3 éves terv időszakában 1947–49* (1963), *Emlékiratok és valóság. Horthysta külpolitika a második világháborúban* (1964), *Magyarország gazdasága az első világháború után 1919–1929* (Berend T. Ivánnal 1966), *1944 március 19.* (1968).

RANÓDY László (1919) – filmrendező. A bp.-i Színműv. Ak.-n, a bp.-i és a pécsi tud. egy.-en tanul. Segédrendező, majd 1945– rendező, a Sarló film vez., később a Nemzeti Filmgyártó Váll. műv. ügyvezetője. 1948– a Mafilm rendezője. 1945–55 a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. 1965–66 a filmszínészképző stúdió vez. Filmjei közül a *Szakadék* a Karlovy Vary Fesztiválon (1956) nagydíjat kap, a *Légy jó mindhalálig* San Franciscóban (1961), a *Pacsirta* Cannes-ban (1964) és Acapulcóban nyer díjat. Kossuth-díjas (1956). Érdemes művész (1969). F. r.: *Ludas Matyi* (Nádasdy Kálmánnal 1949), *Föltámadott a tenger* (Nádasdy Kálmánnal és Szemes Mihállyal 1953), *Hintónjáró szerelem* (1954), *A tettes ismeretlen* (1957), *Akiket a pacsirta elkísér* (1959), *Aranysárkány* (1967), *Bajai mozaik* (1969).

RAO, Ch. Radzsesvar (1914) – az Indiai KP főtitk. 1931– KP t. 1936– Andra Prades áll. ifj. és parasztmozg.-nak szerv. 1948– a KP KB t. 1950–51, majd 1964– a párt főtitk.

RAO, K. L. (1902) – indiai politikus. Mérnöki tanulmányait Indiában és Angliában végzi, majd Edinburgh-ben tanít. Indiában fontos gátakat tervez. 1962-ig a Közp. Öntözési és Energiaügyi Tan. eln. 1962– alsóházi t. 1963– öntözés- és energiaügyi min.

RAO, Vidzsajendra Kaszturi Ranga (1908) – indiai közgazdász, min. Tanulmányait Indiában és Cambridge-ben végzi. 1937–42 az ahmedabadi egy. prof. 1942–57 a delhi egy. közgazd. karán tanszékvez. prof. 1957–60 rektor. Közben 1944–45 a Stat. Hiv. ig., majd 1945–46 a korm. tervezési tanácsadója. 1946–47 India washingtoni követségén tanácsadó. 1947–50 az ENSZ Gazd. fejlesztési Albiz. eln. 1960–63 a gazd. fejlődést tanulmányozó int. alapítója, ill. ig. 1963– a Tervbiz. t. 1967– közlek. és hajózási min.

RAPACKI, Adam (1909) – lengyel politikus, közgazdász. Egy. tanulmányai során a baloldali ifj. mozg.-ban működik. 1939 részt vesz a szept. harcokban, ezt követően 1939–45 német fogolytáborokban antifasiszta tevékenységet folytat. A háború után a Lengyel Szoc. P. t., egyike a szövetkezeti mozg. szerv.-inek, valamint pol. publicista. 1946–48 a Lengyel Szoc. P. Főtan. és a Közp. VB, 1948 a PB t. 1949– a LEMP PB t., 1954–56 pótt., 1956– újra PB t. 1947– képv. 1947–50 hajózási min., 1950–56 felsőokt. min., 1956–68 külügymin.

RAPAI Gyula (1923) – az MSZMP Baranya m. biz. első titk. A felszabadulás előtt mezőgazd., majd ipari munkás. 1945– párttag. 1946– különböző felelős pártfunkciókat tölt be, körzeti, járási, m. titk. 1952–55 elvégzi az SZKP pártfőisk.-ját. 1959–62 az MSZMP KB agit. prop. oszt. vez. 1962– az MSZMP Baranya m. biz. első titk. 1959– az MSZMP KB pótt., 1962– t. A SZOT t. Országgy. képv.

RAPCSÁK András (1914) – matematikus. A szegedi tud. egy.-en tanul. 1942–48 középisk. tanár Debrecenben. 1949–51 Egerben főisk. tanár. 1951–60 a debreceni tud. egy. docense, 1960– uo. egy. tanár, a geometriai tanszék vez. 1954–55 a természettud. kar dékánh., 1955–57 és 1959–63 az egy. rektorh. 1965–66 a természettud. kar dékánja, 1966– az egy. rektora. 1967– az MTA lev. t. A kijevi Sevcsenko egy. díszdr.-a. A differenciálgeometriai terek elméletével foglalkozik. Számos hazai és külföldi tud. publikációja és több technikumi mat.-tankönyve jelenik meg.

RAPP, Bo Torsten (1905) – svéd kat. személyiség. A légierőknél futja be kat. pályáját. 1957–60 a repülőerők par h., 1960–61 par., 1961– a svéd hads. főpar., vezérezredes.

RÄSÄNEN, Martti Arivi (1893) – finn nyelvész. Helsinkiben, Kazanyban és Bp.-en tanul. 1926–44 a helsinki egy. docense. 1944–61 prof. 1949– a Finn Tud. Ak. t. 1947– a finn K-i-tengeri Társ. elnökh., 1959– tb. t. 1961– a hamburgi Societas Ural-Altaica tb. t. 1953– az altaista kongresszusok díszeln. Több nyelvtud. szakkönyv szerzője.

RASID, M. A. (1912) – burmai politikus. A ranguni egy.-en végez. A II. vh. előtt a szaksz. mozg. egyik vez., részt vesz a burmai alkotmányt megfogalmazó biz. munkájában, a Burmai Munkásszerv.-ek Szöv. eln. 1951–56 az ILO konferencián a burmai küldöttség vez. 1952–54 lakás- és munkaügyi min. 1954–56 keresk. fejlesztési és munkaügyi, 1956–58 bányászati, 1958 közokt., 1960–62 bánya- és munkaügyi min. 1960– az Összburmai Mohamedán Szerv. eln. 1961– a genfi Munkaügyi Tanulmányok Nközi Int. tanácsadó biz. t.

RASID, Rasid Abdulaziz al – kuwaiti diplomata. Az USA-ban tanul. 1959 a korm. titkárságának vez., a Közmunkaügyi Hiv. eln. 1961–63 a külügymin. protokollfőnöke. 1963– a kuwaiti ENSZ-képv. vez.

RASIDOV, Saraf Rasidovics (1917) – szovjet politikus, író, az Üzbég KP első titk. (1959 óta). Tanító. 1939– SZKP t. 1941 elvégzi a szamarkandi Üzbég Áll. Egy.-et. 1941–44 a szovjet hads.-ben szolgál. 1944–47 az SZKP Szamarkand ter. pártbiz. titk. 1947–50 lapszerk., 1949–50 az Üzbég Írószöv. eln. 1950–59 az Üzbég SZSZK Legf. Tan. eln. 1950–60 a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh., 1956–61 az SZKP KB pótt., 1961– t. 1961– a PB pótt.

RAŠKA, Karel (1909) – cseh mikrobiológus. A prágai Károly Egy. orvosi karán végez. 1929–34 a prágai egy. kórbonctani int., 1934–39 a prágai kat. kórház mikrobiológiai oszt. tanársegéde, 1939–52 a prágai áll. egészségügyi int. munkatársa. 1955– egy. tanár, a Csehszlovák Tud. Ak. t. 1956–63 a járványügyi és mikrobiológiai int. ig. 1963– a genfi nközi egészségügyi szervezet járványügyi részlegének ig. A SZU orvostud. ak. és mikrobiológiai társ., valamint a New York-i Tud. Ak. és több más tud. testület t. A járványos megbetegedések elleni küzdelem világviszonylatban is neves szakembere, mintegy 200 értekezése és 18 könyve jelenik meg a mikrobiológia és a járványok elleni küzdelem tárgykörében.

RASMUSSEN, Hans (1902) – dán szaksz. vez. Odensében gépmunkás, itt kapcsolódik be a szaksz. mozg.-ba. 1933– a Vas- és Fémmunkások Szaksz. Szöv. titk., 1944– eln. 1950–62 parl. képv., a Dán Szaksz. Szöv. VB t., az SZDP aleln., a Fémmunkások Nközi Szöv. VB t., továbbá számos szaksz. egyes. és bank ig.-ságának t.

RASZLER Károly (1925) – grafikus. A bp-i iparrajzisk. és a Képzőműv. Főisk. grafikai szakán tanul, 1949–52 a leningrádi Képzőműv. Ak. aspiránsa. 1953– a bp.-i Képzőműv. Főisk. docense. 1953– nagyszámú hazai és külföldi kiállításon vett részt. Főleg sokszorosító grafikával és illusztrációval foglalkozik. 1964– a Firenzei Ak. tb. t. A műv. tört. tud. kandidátusa (1953). Háromszoros Munkácsy-díjas (1954, 1959, 1966).

RASZULOV, Dzsabar (1913) – szovjet politikus, a Tadzsik KP KB első titk. Gyapottermesztési főisk.-t végez, majd agronómus. 1939– SZKP t. 1938–45 a Tadzsik SZSZK földművelésügyi népbiztosságának oszt. vez., 1945–46 uo. népbiztos h., majd az ipari növények termelésének min. 1946–55 a Tadzsik SZSZK min. tan. eln. 1952–56 az SZKP KRB t. 1955–58 földművelésügyi min. h. 1958–60 a Tadzsik KP KB titk., 1961– első titk., 1960–61 a SZU nagykövete Togóban. 1961– az SZKP KB t. 1946– a SZU Legf. Tan t.

RATHBONE, Monroe Jackson (1900) – amerikai nagytőkés. Pennsylvania egy.-ein folytatja tanulmányait. 1921– a louisianai Standard Oil társ.-nál dolgozik. 1936–44 a váll. eln. 1944–49 az Esso Standard Oil társ. eln. és ig. 1949– a Standard Oil társ. (New Jersey) ig., 1954–63 eln., 1963–65 az ig. tan.-eln.

RÁTONYI Róbert (1923) – színész. Rózsahegyi Kálmán színiisk.-t végzi. Pályáját 1942-ben artistaként kezdi. 1945– kabaré- és operettszerepeket játszik. 1947–48 a Vígszínház t. 1949– a Fővárosi Operettszínházban működik, de számos más bp.-i színházban is vendégszerepel. Mint prózai színész, operettkomikus, valamint kabarészínész és konferanszié nemcsak itthon, hanem külföldön is ismert. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1961), Érdemes művész (1964). F. sz.: Színpadon: *Celestine* (Hervé: Nebántsvirág) *Eric* (Priestley Váratlan vendég), *Bóni* (Kálmán I.: Csárdáskirálynő), *Rudi* (Fényes Sz.: Maya), *Doolittle* (Lerner-Loewe: My Fair Lady), *Don Quijote* (Vészi E.: Don Quijote utolsó kalandja). Filmen: *Díszmagyar* (1948), *Gázolás* (1955), *Hattyúdal*, *Meztelen diplomata* (1963). Könyvei: *Az operett csillagai* (1967), *Fejvadászat* (1967).

RĂU, Aurel (1930) – román költő. A kolozsvári egy. filológiai szakán tanul, majd elvégzi a bukaresti Eminescu irod. isk.-t. A kolozsvári *Steaua* c. folyóirat főszerk., a Román Írószöv. Irodájának t. Műfordításai is megj. Magy. a *Szélrózsa* c. antológia és folyóiratok közlik verseit.

RAUCHFUSS, Wolfgang (1931) – német (NDK) min. elnökh. Lakatostanuló, majd műszerész. 1949– az NSZEP t. 1950–52 felelős külker. tisztségeket tölt be. 1958– a berlin–karlshorsti gazd. főisk. hallgatója, közgazdász. 1962–65 a kül- és belker. min. h., majd első h. 1965– a min. tan. elnökh.

RAUSCHENBERG, Robert (1925) – amerikai festő. A párizsi Julian Ak.-n, majd a New York-i Art Students League-ben tanul. A pop art egyik kezdeményezője és legismertebb alakja. 1951 első kiállítása az USA-ban. 1955– balettdíszleteket és színpadi jelmezeket is tervez. 1964 a Velencei Biennalén nagydíjat nyer. Gyakran alkalmazza a fotomechanikus eljárást; a montázstechnikát variálja.

RAUSS Károly (1905) – mikrobiológus. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1929–40 az Orsz. Közegészségügyi Int. bakteriológiai oszt. adjunktusa, 1940–46 uo. oszt. vez. 1946– a pécsi orvostud. egy. tanszékvez. tanára, 1946–50 uo. a közegészségtani, 1952– a mikrobiológiai int. ig., 1964–65 és 1966–67 az egy. rektorh. A Mikrobiológiai Társ. vez.-ségi t. Az *Acta Microbiologia* szerk. biz. t. 1969– a Német Temészettud. Ak. (Leopoldina) t. Az orvostud. dr.-a. Kossuth-díjas (1953). Tud. munkater.-e a tífusz-, paratífusz- és vérhasbaktériumok genetikai, immunológiai és immunkémiai vizsgálata, oltóanyagok kidolgozása a tífusz-, vérhas- és coli-fertőzések megelőzésére. F. m.: *Dysenteria* (1955), *Enterobacteriaceae Infektionen* (1961 Lipcse, 2. kiad. 1967), *Orvosi mikrobiológia* (egy. tankönyv társszerző 1960, 2. kiad. 1967), továbbá 110 tud. publikáció.

RAUTAWAARA, Aulikki (1906) – finn operaénekesnő. A helsinki konzervatórium növendéke, 1927– koncertezik. 1932–33 a finn operaház, 1934–39 a Glyndebourne Festival Operaház t., szoprán. Fellép a salzburgi és edinburgh-i ünnepi játékokon. Vendégszerepel Európa majd minden országában. Filmekben is szerepel. Híres Sibelius interpretátor.

RĂUTU, Leonte (1910) – román politikus. 1948– a román KP KB t. 1955–65 PB pótt. 1965– a KB VB t. és 1969-ig KB titk. 1969– min. elnökh. A Szoc. Munka hőse.

RAVILA, Paavo Ilmari (1902) – finn nyelvész. A bölcsészettud. karon tanul. 1932 a nyelvtud. dr.-a. Tanulmányúton jár a lappoknál és a mordvinoknál. 1932–34 a helsinki egy. docense. 1934–49 a turkui, majd 1949–56 a helsinki egy.-en a finnugor nyelvészet prof. 1953–56 a helsinki egy. rektora, 1963– tb. rektora. 1956– a Finn Ak. t., 1961–63 eln. 1953– a Finnugor Társ. eln. és a finn szótári alapítvány biz. t. 1957– a Sibelius Társ. t. 1959–63 az Otava Kiadó *Nagy lexikona* szerk.-ségének eln.

RAZAK, Tun Hadzsi Abdul (1922) – malaysiai politikus. Jogot tanul a londoni egy.-en, 1939 belép a helyi közig.-ba, 1955 Pahang áll. főmin., 1955–57 közokt. min., 1957–59 Malájföld min. elnökh. és hadügymin. 1959 min. eln. 1959–63 min. elnökh., hadügymin., falusi fejlesztési miniszter és belügymin. 1963– ugyanezeket a funkciókat tölti be Malaysia korm.-ában. Az uralkodó földbirtokos-burzsoá Szöv. P. aleln.

RAZIN, Nyikolaj Vasziljevics (1904) – szovjet tudós, építészmérnök. A leningrádi műszaki főisk.-t végzi. 1929–49 különböző vízépítési munkálatoknál mérnök. 1949–53 a Cimljanszki vízerőmű-közp., 1953– a kujbisevi vízerőmű építkezésének főmérnöke. A Közp. Vízerőmű Építő Iroda főmérnöke. 1951– SZKP t. 1956– a SZU Építőműv. Ak. t. Áll.-díjas (1952), a Szoc. Munka Hőse (1958). A vízerőmű-építés elméleti és gyakorlati problémáival foglalkozik.

RAZL, Stanislav (1920) – cseh min. eln. A prágai közgazd. főisk.-n szerez mérnöki diplomát. Csehszlovákia felszabadulása után az É-cseho.-i Usti nad Labem-i Vegyi és Kohászati Termelési Egyesülésnél dolgozik. 1951– a Vegyipari Min.-ban különböző beosztásokban, 1956– az Usti nad Labem-i termelési egyesülés ig. 1963– a prágai Műszaki–Gazd. Kut. Int. oszt. vez. 1965– ismét a Vegyipari Min.-ban, a távlati fejlesztési főoszt. ig. 1968 vegyipari min. 1969– a Cseh Szoc. Közt. min. eln.

REAGAN, Ronald (1911) – amerikai színész, közéleti személyiség. 1932–37 egy rádióállomásnál bemondó. 1937– filmszínész. 1967– Kalifornia kormányzója.

REALE, Oronzo (1902) – olasz politikus. Ügyvéd, publicista. 1920–24 a Republikánus P. ifj. szerv. titk. Az *Alba Repubblicana* c. folyóirat főszerk. 1942 az Akciópárt egyik megalapítója és VB t. az illeg. idején. 1947 a párt feloszlása után a Közt. P. t. 1948 a vez.-ség t. 1949–65 pol. titk. 1958– parl. képv. 1963–68 igazságügymin.

REBINGYER, Pjotr Alekszandrovics (1898) – szovjet fizikokémikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1923–34 a moszkvai Biofizikai Int. tud. munkatársa. 1929– a moszkvai ped. főisk. prof. 1934– a SZU Tud. Ak. Fizikokémiai Int. oszt. vez. 1942– a moszkvai egy. prof. 1933– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1946– t. Áll.-díjas (1946). Kolloidikai kutatásokkal foglalkozik: a szilárd anyagok és a folyadékok határán kialakuló adszorpciós rétegek szerkezetét és a kolloidrendszerek sajátosságaira gyakorolt hatását vizsgálja.

REBLING, Eberhardt (1911) – német (NDK) tánctörténész. 1934 a berlini egy. filozófiai szakán végez. 1936 a fasiszta Németo.-ból Hollandiába emigrál. 1940–45 részt vesz az ellenállási mozg.-ban. Elfogják, halálra ítélik, sikerül megszöknie. 1945–52 a holland *De Vaarheid* c. lap zenekritikusa. 1952 visszatér hazájába, 1959-ig a *Zene és Művészet* c. folyóirat szerk. 1959– a berlini zenei főisk. rektora. Számos tánctört. és táncped. művet ír holland és német nyelven. Áll.-díjas.

RECHINGER, Karl Heinz (1906) – osztrák biológus, növényszisztematikus és geobotanikus. A bécsi egy.-en szerez diplomát. 1929– a Természetrajzi Múzeumnál dolgozik. 1953– a bécsi egy. előadója. 1956–57 vendégprof. Bagdadban. 1957– az Osztrák Tud. Ak. lev. t.; 1959– a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. 1960– a bécsi egy. prof., a bécsi Természetrajzi Múzeum főig., a Botanikai Int. ig. Tud. publikációi elsősorban a mediterrán és közel-keleti növényzet kérdéseivel foglalkoznak.

RÉCZEI László (1906) – jogtudós, diplomata. A szegedi tud. egy. jogi karán tanul. Szegeden ügyvéd. 1944– az ideiglenes nemzeti korm. Igazságügymin.-ban a törvényelőkészítő, majd a nközi oszt. vez., később a Tájékoztatási, majd a Külker. Min. oszt. vez. 1953–63 a bp.-i közgazd. tud. egy. tanszékvez. tanára, 1963– uo. a nközi kapcsolatok tanszék és a nközi ismeretek szakvez. 1957–60 egyidejűleg az igazságügymin. első h. 1960–63 a M. Népközt. nagykövete Indiában, Nepálban, Ceylonban, Burmában és Kambodzsában. Az áll.- és jogtud.-ok kandidátusa (1955). A nközi magánjog és a polg. jog problémáival foglalkozik. F. m.: *Nemzetközi magánjog* (egy. tankönyv 1955, 4. kiad. 1959, németül: 1960), számos hazai és külföldi tud. publikáció.

REDDI, Kaszu Brahmananda (1909) – indiai politikus, főmin. A 40-es években pol. tevékenységéért bebörtönzik. 1946–52 a madraszi parl. t. 1955 az INC Andra Prades-i biz. főtitk. 1960–62 Andra Prades áll. pénz- és tervezésügyi, 1962–64 pénz- és szövetkezetügyi min. 1964– uo. főmin.

REDDI, Sandzsiva (1913) – indiai politikus. 1936–46 az Andra Prades állambeli kongresszusi biz. titk. 1951–53 eln. 1947 az összindiai alkotmányozó országgy. t., 1949–51 Madrasz államban min. 1953– Andra Prades áll. törvényhozó tan. t., 1953–56 ezen áll. főmin. h. 1956–57 és 1962–64 főmin. Közben 1960–62 az INC eln. 1964–65 acélipari és bányaügyi, 1965–67 közlek.-ügyi min., 1967– az alsóház eln.

RÉDEI László (1900) – matematikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1925–40 középisk. tanár Miskolcon, Mezőtúron és Bp.-en. 1940–67 a szegedi tud. egy. tanára, a geometriai, majd az algebra-számelméleti tanszék vez. 1967– az MTA Mat. Kut. Int. algebrai oszt. vez. 1949– az MTA lev. t., 1955– t. 1962– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1955). Algebrai és geometriai problémákkal, elsősorban a számelmélet kérdéseivel foglalkozik. F. m.: *Algebra I.* (1954, németül és angolul is), *Theorie der endlich erzeugbaren kommutativen Halbgruppen* (1961, angolul is), *Begründung der Euklidischen und nicht-Euklidischen Geometrien* (1964, angolul is), továbbá mintegy 140 tud. publikáció.

REDGRAVE, Sir Michael (1908) – angol színész. Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait. Mint színpadi szerző kezdi pályafutását. 1934 Liverpoolban lép először színpadra. A legnagyobb élő Shakespeare-színészek egyike. Bp.-en is tart előadóestet. A 40-es évektől kezdve filmezik. F. f.: *És múlnak az évek*, *Amerikai Elektra*, *Tövis és borostyán*, *Köznapi komédia*, *A csendes amerikai* stb.

REDGRAVE, Vanessa (1939) – angol színésznő. A Stratford on Avon-i Shakespeare-színházban válik híressé. Cannes-ban elnyeri a legjobb színésznő díját a *Nagyítás* c. filmben nyújtott alakításáért. Békeharcos, tiltakozik az atombomba ellen, elítéli a vietnami háborút.

REED, Sir Carol (1906) – angol filmrendező. Színész, majd rendezőasszisztens. Forgatókönyveket is ír. A II. vh. alatt kat. filmeket készít. Ismert bűnügyifilm-rendező. G. Green több reg.-ét filmesíti meg.

RÉGIO, José (José Maria des Reis Pereira) (1901) – portugál író, költő. A modernista *Presença* c. irod. folyóirat egyik alapítója. Élénk stílusú, pszichologizáló író. Magy. az *Évgyűrűk* c. antológiában jelenik meg verse (1967).

REGŐCZI Emil (1900) – geodéta. A Bp.-i Műszaki Egy.-en mérnöki oklevelet szerez. 1924–28 a győri Földmérési Felügyelőségen, 1928–42 a bp.-i Háromszögelő Hiv.-ban, 1942–52 a Pénzügymin. Áll. Földmérés Ügyoszt.-án dolgozik. 1952–54 a Geodéziai és Kartográfiai Int. ig. 1954–61 az Áll. Földmérési és Térképészeti Hiv. műszaki főoszt. vez. (nyug.), 1965– c. egy. tanár. 1949– a *Geodézia és Kartográfia* c. folyóirat szerk. Az MTA *Acta Geodaetica, Geophysica et Montanistica* c. folyóiratának társszerk. A Geodéziai és Kartográfiai Egyes. társeln. A műszaki tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1953). A háromszögelés problémáival foglalkozik. Az általa kidolgozott új módszerrel készült Magyaro. új elsőrendű háromszögelési hálózata. Itthon és külföldön mintegy 40 nagyobb tanulmánya jelent meg.

REHÁK László (1922) – jugoszláv jogász és újságíró. Diplomáciai és újságírói főisk.-t végez. Többször is elítélik a munkásmozg.-ban való részvétele miatt. A háború alatt műegy. hallgató Bp.-en, ahol ugyancsak bebörtönzik és üldözik. Újságíró a Novi Sad-i *Magyar Szó* c. lapnál, majd felelős szerk. Jelenleg Novi Sadon a Jog- és Közgazd. tud. Egy. tanára.

REHOR, Grete (1910) – osztrák politikus. Egy évig tanítóképzőbe, utána keresk. isk.-ba jár. Textilgyári munkásnő, majd a keresztény Textilmunkás Szaksz. Közp.-ban dolgozik, később a szaksz. aleln., aktívan részt vesz az Osztrák Szaksz. Szöv. létrehozásában. A Keresztény Szaksz. Nközi Szöv. elnökségi t., a Munkások és Alk. Szöv. egyik vez. 1949– parl. képv. 1966 népjóléti min., Ausztria első női min. Az ÖVP t.

REHS, Reinhold (1901) – német (NSZK) politikus. A königsbergi (ma: Kalinyingrád) és a heidelbergi egy.-en jogot tanul. 1923–24 a königsbergi *Ostpreussische Zeitung* szerk. 1928– ügyvéd Königsbergben, a fasiszta jogászszöv. t. 1945 Schleswig-Holstein tartományi munkaügyi hiv.-a referense és jogtan.-osa Kielben. 1948– az NSZDP t., a párt Schleswig-Holstein ker. vez.-ségi t., 1967– az NSZDP K-i pol.-val foglalkozó biz. elnökh. 10 éven át a revansista K-porosz Szöv. kieli körzeti vez.-ség eln., a tartományi vez.-ség, majd az orsz. vez.- ség t. 1966– eln. 1950–53 a Schleswig-Holstein tartományi parl., 1953– a Szöv. Gyűlés t., 1958– a revansisták közp. szerv., az Elűzöttek Szöv. elnökségi t., majd aleln. 1967– eln.

REICH Károly (1922) – grafikus. A bp.-i Iparműv. Főisk.-n tanul. 1950– kiállító művész. Elsősorban könyvillusztrátori munkásságot folytat. Falképeket is készített a fóti gyermekváros (1958), a miskolci gyermekkórház (1963) és a zalaegerszegi óvoda (1964) részére. Kétszeres Munkácsy-díjas (1954, 1955), Kossuth-díjas (1963).

REICH-RANICKI, Marcel (1920) – lengyel származású német (NSZK) irod. történész és kritikus. 1938 a nácik letartóztatják és Lengyelo.-ba deportálják. 1940–43 a varsói gettó lakója, utána illeg.-an tartózkodik Varsóban. 1950– folytat irod. tevékenységet. 1958 átköltözik az NSZK-ba. Polg.-humanista irodalmár.

REICHSTEIN, Tadeus (1897) – lengyel származású svájci biokémikus. Vegyészmérnöki diplomát szerez a zürichi műszaki főisk.-n, majd 1925– uo. tanársegéd, 1929– docens, 1934– egy. tanár. 1938– a baseli egy. Gyógyszertani Int. vez. 1946–60 a baseli egy. Szerves Kémiai Int. vez. 1950 tud. munkásságáért (kortizon-kísérletek) Kendallal és Henchcsel megosztott Nobel-díjat kap. Számos külföldi tud. ak. tb. t., egy.-ek díszdr.-a.

REID, Ogden Rogers (1928) – amerikai újságíró és diplomata. A Yale Egy.-en végez. 1950– a *New York Herald Tribune* riportere, majd a párizsi kiadás szerk. és ig. 1954–55 a *New York Herald Tribune* rt. aleln. 1955–58 eln. 1956–59 a Panama Csatorna Rt. ig. 1959–61 nagykövet Izraelben, 1961–62 New York áll. Diszkrimináció Elleni Biz. eln. 1962– képv., republikánus párti.

REIMAN, Pavel (1902) – német származású cseh történész. 1923–24 a CSKP propagandistája. 1925–29 a *Vorwärts* főszerk. 1929–35 a KP KB és PB t. 1939–45 a KP munkatársa Angliában, ugyanakkor az ott megjelenő *Einheit* c. lap főszerk. 1948–51 a *Nová Mysl* c. lap főszerk. 1952–61 a Csehszlovák Párttört. Int. munkatársa, 1962– a Csehszlovák Tud. Ak. lev. t., a csehszlovák–szovjet tört. biz. elnökh., a csehszlovák germanisták szöv.-ének eln. A lipcsei Marx Károly Egy. díszdr.-a.

REIMANN, Max (1898) – Németo. KP KB (NSZK) első titk. Munkás az elbingi Schischau-hajógyárban, majd 1920–28 bányász a Ruhr-vidéken. 1912 a Német Fémipari Munkások Szöv.-nek, 1913 a Szoc. Munkásifj. szerv.-ének t., 1916 belép a Spartakus-szöv.-be. Az I. vh. idején háborúellenes tevékenységet folytat. 1919– KP t., többször bebörtönzik. 1928–32 a KP Hamm ker. titk. 1932 a forr. szaksz. ellenzék (RGO) titk., a Ruhr-vidéki Bányászszöv., majd az RGO orsz. közp. vez. 1933– illeg. antifasiszta tevékenységet fejt ki hazájában és az emigrációban. 1936–39 a KP KB Külföldi Irodájának t. 1939 a Gestapo letartóztatja: 3 évi börtönre ítélik. 1942–45 a sachsenhauseni koncentrációs tábor foglya (az illeg. táborvez.-ség t.). 1945–47 a KP ruhr-vidéki vez.-ségének első titk., 1947 a KP É-rajna-vesztfáliai vez.-ségének eln. 1949– a KP eln. 1948–49 a parl. tan. t. 1949–53 a Szöv. Gyűlés képv. 1957– a KB első titk. (Németo. KP-ja illeg.-ban.) Magy. megj. műve: *A Nyugatnémet Kommunista Párt harca* (1950), *A Németországi Kommunista Párt 35 esztendeje* (1954).

REISZ, Karel (1926) – cseh származású angol filmrendező. Cambridge-ben végez egy.-et. Kezdetben filmkritikus, majd dokumentumfilmeket készít. A Free Cinema, az angol „új hullám" legjelentősebb képv. Legsikeresebb filmje: *Szombat este, vasárnap reggel* (1961).

REJZEN, Mark Oszipovics (1895) – szovjet operaénekes. Az I. vh. idején a hads.-ben zenekari együttest szervez. 1921 először lép fel operaszínpadon Harkovban. 1925–30 a leningrádi opera, 1930–54 a moszkvai Nagy Színház szólistája. 1954– főleg zeneped.-val foglalkozik. Európa-szerte vendégszerepel, Magyaro.-on is fellép. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1949, 1951).

REMARQUE, Erich Maria (1898) – Svájcban élő német író. Egy. tanulmányait Münsterben végzi. Részt vesz az I. vh.-ban. Ezt követően tanár, autóversenyző, sportújságíró, színházi kritikus. Első, pacifista szellemű reg.-ével (*Nyugaton a helyzet változatlan*, 1927) világsikert arat. A hitleri fasizmus elől elmenekül Németo.-ból, a nácik elégetik könyveit. 1939 az USA-ban telepedik le. Az 50-es években visszatér Európába, Svájcban él. A II. vh. idején írt reg.-eiben bátran állást foglal a német fasizmus ellen. Magy. megj. művei: *Nyugaton a helyzet változatlan* (reg. 1929, 1930, 1962). *És azután...* (reg. 1931), *Három bajtárs* (reg. 1938), *A Diadalív árnyékában* (reg. 1946, 1947, 1968), *Szerelem és halál órája* (reg. 1959).

REMOORTEL, Edouard van (1926) – belga karmester. A brüsszeli és a genfi konzervatóriumban tanul. 1951– a belga nemzeti zenekar karmestere. Európai vendégszereplések után 1958– az USA-ban él, a St. Louis-i Szimfonikus zenekar karmestere.

RENN, Ludwig (eredeti neve: Arnold Vieth von Golssenau; írói álnevei: Antonio Poveda, Harald J. White) (1889) – német (NDK) író, költő és műfordító. Aktív tiszt, 1920 kiválik a hads.-ből, 1923-ig egy. tanulmányokat folytat Göttingenben és Münchenben, 1926–27 műv. tört.-et, régészetet, bizánci, kínai és török tört.-et tanul. 1928 belép a KP-ba, a Proletár-Forradalmár Írók Szöv. titk., forr. szerv.-ek és folyóiratok munkatársa, főisk. előadó. Már a nácik uralomra jutása előtt és 1933 újból letartóztatják. Szabadon bocsátása után Svájcba menekül, részt vesz a spanyol polgárháborúban. 1939 Franciao.-ban koncentrációs táborba zárják. 1939–41 Mexikóban él emigrációban. 1947– az NDK-ban él, magas kulturpol. és tud. funkciókat tölt be, egy. tanár. Kétszeres Nemzeti-díjas (1955, 1961). A német forr. proletárirod. egyik megalapítója és vez. képv. Magy. megj.: *Háború* (reg. 1929, 1930, 1932), *A spanyol* *háború* (emlékezések 1959), *A nemesség alkonya* (reg.-es önéletrajz 1960).

RENNER János (1889) – geofizikus. A bp.-i tud. egy.-en mat.-i és fizikai tanulmányokat folytat. 1911–14 obszervátorként részt vesz Eötvös Loránd geofizikai kutatásaiban. 1914–45 gimn. tanár, 1945–50 ig. 1947–62 az Áll. Eötvös Loránd Geofizikai Int. tud. munkatársa, majd oszt. vez. (nyug.). 1962– az ELTE geofizikai tanszék tud. munkatársa, c. egy. tanár. A műszaki tud. dr.-a (1955). Kossuth-díjas (1954). Gravitációs kutatásokkal foglalkozik, 1951–55 megtervezi Magyaro. gravitációs alaphálózatát.

RENOIR, Jean (1894) – francia filmrendező. A nagy festő, Auguste R. fia. Bölcsész, újságíró, író. A 20-as évek óta filmes. Pályája kezdetén impresszionista stílusjegyek érvényesülnek munkáiban. A 30-as évek közepén kerül az élvonalba. Ebben az időszakban készül el nagy filmalkotása: *A nagy ábránd* (1937). Ezt követi az *Állat az emberben* (1938), *Egy szállodai szobalány naplója* (USA 1946), *Francia kánkán* (1954), *Elena és a férfiak* (1956), *A ravasz káplár* (1962) stb.

RENOUVIN, Pierre (1893) – francia történész. A párizsi egy.-en szerez diplomát. Gimn. tanár, könyvtárban dolgozik, majd 1933– a párizsi egy.-en, 1938– a pol. tud. főisk.-ján, 1946– a pol. tanulmányok int.-ben tanár. 1946– a Francia Ak. és más tud. társ.-ok t. Műveiben az I. vh., valamint a 19. és 20. sz.-i nközi kapcsolatok történetével foglalkozik.

RÉNYI Alfréd (1921) – matematikus. A bp.-i, szegedi és a leningrádi egy.-en tanul. 1949–50 a debreceni tud. egy. tanára. 1950– az MTA Mat. Kut. Int. ig. 1952– egyidejűleg az ELTE tanára, a valószínűségszámítási tanszék vez. Vendégprof.-ként előad az USA-ban és Angliában is. 1949– az MTA lev. t., 1956– t. A Nközi Stat. Int. (Hága) aleln. A *Studia Scientiarium Mathematicarum Hugarica* főszerk. Számos hazai és külföldi mat. folyóirat szerk. biz. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1954). Kutatási ter.-e a valószínűségszámítás, a mat. stat., az információelmélet és alkalmazásai, a számelmélet, a függvénytan és a kombinatorikus analízis. F. m.: *Valószínűségszámítás* (egy. tankönyv, németül: 1962, magy. és franciául: 1966), *Dialógusok a matematikáról* (1965, németül és angolul is), *Levelek a valószínűségről* (1967), továbbá több mint 200 hazai és külföldi tud. publikáció.

RÉNYI Péter (1920) – kritikus, újságíró. Emigráns szülők gyermekeként 1934-ig Németo.-ban, 1934– Bp.-en él. 1938–42 nyomdász, illeg.-ban él, részt vesz a KIMSZ munkájában. 1946–48 nyomdász-grafikus a Szikra Könyvkiadónál. 1948–54 az MDP KV agit. prop. oszt. munkatársa. 1954–56 a *Szabad Nép* kult. rovatának, majd titkárságának vez. 1956– a *Népszabadság* munkatársa, majd a szerk. biz. vez. h. Az irod. tud. kandidátusa (1967). Rózsa Ferenc-díjas (1958), József Attila-díjas (1963). Műv. kritikával és közéleti publicisztikával foglalkozik. F. m.: *Vitában* (esszék, kritikák 1967).

RÉNYI Tamás (1929) – filmrendező. Elvégzi a bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-t. 1952–55 a Honvéd Filmstúdió rendezője. 1955–61 a Mafilm rendező-asszisztense, 1962– önálló filmrendezője. A *Legenda a vonaton* c. filmjét a Moszkvai Fesztiválon (1962) ezüstdíjjal jutalmazzák. SZOT-díjas (1963), Balázs Béla-díjas (1966). F. r.: *Paprikajancsi* (rövidfilm 1957), *Az óriás* (rövidfilm 1960), *Mindennap élünk* (1963), *Déltől hajnalig* (1964), *Tilos a szerelem* (1965), *Sikátor* (1967), *A völgy* (1968).

RÉPACI, Leonida (1898) olasz író, újságíró. Torinóban jogot végez. 1921 a Gramsci szerkesztette *Ordine Nuovo*, majd 1923–25 a milánói *Unità* irod. kritikusa. A fasiszták letartóztatják és elítélik. Műveiben elsősorban a D-olaszo.-i életet ábrázolja. A Viareggio-díj alapítója és a zsűri eln.

REPPE, Walter (1892) – német (NSZK) kémikus, vegyészmérnök. 1938– a Badische Anilin und Sodafabrik A. G. (I. G. Farben) kut. labor. vez. 1949– az üzemben folyó kut. munka vez. 1949– a váll. ig.-sági t., 1958– a felügyelőbiz. t. 1951– a mainzi egy., 1952– a darmstadti műszaki egy. c. tanára. A Német Természettud. Ak. (Leopoldina), a New York-i Tud. Ak., a Svéd Kir. Tud. Ak., s több más tud. társ. tb. t. Acetilénkémiával, a műanyagok kémiájával és technológiájával foglalkozik.

RESETNYIKOV, Fjodor Pavlovics (1906) – szovjet festőművész. Moszkvában elvégzi a munkásfakultás képzőműv. tagozatát, majd a Képzőműv. Főisk.-t. 1932 és 1933–34 mint a *Krokogyil* és a *Szmena* c. képeslapok illusztrátor-tudósítója részt vesz a Szibirjakov és a Cseljuszkin É-i sarki expedíciókon. 1953– a SZU Műv. Ak. t. 1964– a Szovjet Képzőművész Szöv. Elnökségének t. 1945– SZKP t. Illusztrációkat, karikatúrákat készít, az utóbbi időben főleg gyermekképeket fest. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951), az OSZSZSZK népművésze (1956).

RESNAIS, Alain (1922) – francia filmrendező. A Filmműv. Főisk.-t végzi, majd rövidfilmes (*Van Gogh*, *Marcel Marceau*, *Gauguin*, Picasso *Guernicája* stb.). Első játékfilm-sikere a *Szerelmem, Hirosima* (1959), majd: *Tavaly Marienbadban* (1961), *Muriel* (1963), *Vége a háborúnak* (Semprun *A nagy utazás* c. reg.-éből) (1966). A francia „új hullám" egyik legnagyobb művésze.

RESTON, James (1909) – skót származású amerikai újságíró. Illinois áll. egy.-én folytatja tanulmányait. 1920 letelepszik az USA-ban, karrierjét a springfieldi (Ohio) *Daily News*nál és az Ohio áll. egy. sport-reklám ig.-jaként kezdi. 1934–

39 az *Associated Press* tudósítója, 1939–42 a *New York Times*nál dolgozik. 1943 a lap kiadóh. 1943–45 a londoni iroda ügyv. 1945– ismét tudósító, 1964– másod-szerk., 1967– főszerk. Következetes szószólója, néha éles bírálója az amerikai korm. pol.-nak.

RESZEGI Ferenc (1908) – az Építő-, Fa- és Építőanyagipari Dolgozók Szaksz. eln. Kőműves volt. 1928– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1933– párttag. 1942 a Tört. Emlékbiz. munkájában való részvétele miatt letartóztatják. 1943– az építőmunkások szaksz. funkcionáriusa, jelenleg az Építő-, Fa- és Építőanyagipari Dolgozók Szaksz. eln. 1952–58 elvégzi a bp.-i építőipari műszaki egy. esti tagozatát. 1949– országgy. képv.

RETHBERG, Elisabeth (1894) – német operaénekesnő. Előbb a drezdai opera, majd a New York-i Metropolitan t., tbk. Richards Strauss színpadi műveinek jeles tolmácsolója. Nálunk is sikerrel vendégszerepelt; drámai szoprán.

RÉTI József (1925) – operaénekes. Magánúton és a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1945– a Lehár-kórus, 1949–51 a Honvéd Művészegyüttes t. 1951–53 a SZOT Műv. Együttes szólistája; tenor. 1953– a M. Áll. Operaház magánénekese. 1964– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. Mint oratórium- és dalénekes is sokat szerepel. 1955 a varsói VIT zenei versenyén 3., az 1957-es moszkvai VIT-en 1. díjat nyert. Liszt-díjas (1961). Érdemes művész (1969). F. sz.: *Dávid (Mesterdalnokok)* és Mozart-, Rossini-, Donizetti-, Puccini-operák tenor főszerepei.

REUTHER, Victor G. (1912) – amerikai szaksz. vez. A West Virginia-i és a Wayne Egy.-en végez. 1937– az automobilipari dolgozók szaksz. vez. Indiana államban, majd a szaksz. elnökh. Egy időben a CIO elnökének tanácsadója. A II. vh.-ban különböző korm. biz.-ok t. 1949 gengszterek rálőnek és elveszti egyik szemét. Dem. párti.

REUTHER, Walter Philip (1907) – amerikai munkásvez. A Wayne Egy.-en végez. 1924– szerszámkészítő, majd motorszerelő. Dolgozik Fordnál és a General Motors gyáraiban, majd több évet tölt külföldön, tbk. a SZU-ban is. 1935– szervezi az autóipari munkásokat. 1939– az autóipari munkások szaksz.-ben dolgozik, 1942–46 a szaksz. aleln, 1946– eln., 1946– a CIO aleln., 1952–56 eln. 1956–68 az AFL–CIO aleln. 1968 mivel nem hajlandó követni az AFL–CIO elnökének pol.-ját. szaksz.-ét, melynek másfél millió tagja van, kizárják az AFL–CIO-ból. E szaksz.-el új központot alapít.

REVELL, Viljo Gabriel (1910). – finn építész. 1936 építészmérnöki diplomát szerez. Több tanulmányutat tesz európai országokban és az USA-ban. 1937– önálló építészeti irodája van Helsinkiben, 1959– Torontóban. 1942–49 Finno. újjáépítésének tervezését vezeti, a finn szabványügyi int. egyik vez. Tynusszal együtt ő tervezi a helsinki és a tamperei hősi emlékművet. Nevéhez fűződik az Iparközp. Rt., a torontói városháza, (ezzel versenypályázaton I. díjat nyer), a helsinki Palace Szálló tervezése.

REVERDIN, Olivier (1913) – svájci irod. történész, közéleti személyiség. Egy. tanulmányokat folytat Genfben, Párizsban és Athénban. 1941–43 diplomáciai szolgálatot teljesít Rómában. 1945–54 a *Journal de Genève* c. napilap tudósítója, 1954–59 szerk., majd 1959– ig. 1945–58 egy. docens. 1958– prof. a genfi egy.-en. 1955– a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.). A Liberális Demokrata Unió nevű párt eln. 1965 Svájc képv.-je az Európa Tan.-ban. 1968– az Orsz. Tud. Kutatási Alap eln.

RÉV Lajos (1920) – az OKISZ eln. 1935– párttag. A felszabadulás után az Orsz. Tervhiv.-ban dolgozik, majd az MSZMP KB gazd. pol. oszt. munkatársa, aloszt. vez., oszt. vez. h. 1952–57 elvégzi a Marx Károly Közgazd. tud. Egy.-et. 1968– az OKISZ eln., az Orsz. Szövetkezeti Tan. aleln.

RÉVÉSZ Géza (1902) – vezérezredes, nyug. nagykövet. Fémmunkás volt. 1916– részt vesz az ifjúmunkásmozg.-ban. 1918– párttag. 1919 a magy. Vörös Hads.-ben harcol. 1919–21 emigrációban él Bécsben és Kassán. 1921 hazatér, illeg. pártmunkát végez. 1922 tízévi fegyházra ítélik. 1924 fogolycsereakcióval a SZU-ba kerül. 1928–34 elvégzi a moszkvai műegy.-et és a kat. ak.-t, később a szovjet hads.-ben szolgál. 1944 őszén Kijevben, majd a Kárpátokban a partizánmozg. szervezésén dolgozik. A szovjet hads. soraiban részt vesz Magyaro. felszabadításában. 1945–47 az MKP KV kat.-karhatalmi oszt. vez. 1947–48 a M. Népközt. varsói követe. 1949–53 a M. Néphads.-ben magasabb par.-i beosztásokat tölt be. 1954–57 az Orsz. Tervhiv. elnökh. 1957– vezérezredes. 1957–60 honv. min. 1960–63 a M. Népközt. moszkvai nagykövete (nyug.). 1957– az MSZMP KB t., 1958–67 országgy. képv. 1966– az MSZBT aleln. 1969– a KNEB t.

RÉVÉSZ György (1927) – filmrendező. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán és a Színház- és Filmműv. Főisk.-n tanul. 1947– dolgozik a filmszakmában. 1954– a Mafilm rendezője. Filmjeivel 8 fesztiváldíjat nyer. *Angyalok földje* c. filmje a Mar del Plata-i fesztiválon a zsüri és a Fipresci nagydíját, *Hogy állunk fiatalember?* c. filmje a Velencei Fesztiválon az ifj. filmek Aranyoroszlán nagydíját nyerte el. Balázs Béla-díjas (1963). F. r.: *2×2 néha 5* (1954), *Éjfélkor* (1957), *Minden kezdet nehéz* (1966), *Egy szerelem három éjszakája* (1967).

REY, Jan (eredeti neve: Reimoser) (1904) – csehszlovák balett-történész és táncped. A prágai Zeneműv. Ak. táncelmélet tanszékének szerv. és vez., az Ak. prof. Balett-tört.-i és táncelméleti szakkönyvek egész sorának szerzője és csehnyelvű fordítója. Néhány balett szcenikusa is: *Viktorka*, *Hófehérke*, *Honza és az ördög*.

REY, Jean Max Georges (1902) – belga politikus, az EGK Biz. eln. 1932– parl. képv. 1940–45 hadifogoly Németo.-ban. 1949 a katolikus-liberális korm.-ban újjáépítési min. 1954–58 gazd. min. 1958– az EGK Biz. t., majd 1968– eln.

REYNOLDS, Gerald William (1927) – angol min. 1949–65 az Acton városi tan.-nál dolgozik, 1960–61 Acton polgármestere. 1964– London egyik ker.-ében városatya. 1952–58 a Munkáspárt helyi kormányzati tanácsadója. 1958– képv., 1964–65 hadügyi államtitk., 1966–67 hadseregügyi min., 1967– hadügymin.

RHORER Emil (1913) – gépészmérnök. Elvégzi a Bp.-i Műszaki Egy.-et. Különböző szerszámgépgyárak, majd a bp.-i MÁVAG mérnöke. 1948– a bp.-i Vörös Csillag Traktorgyárban dolgozik, 1961– az üzem főkonstruktőre. Kossuth-díjas (1963).

RIAD, Mahmud (1917) – egyiptomi külügymin. Kat. kollégiumban tanul, majd tanít. 1952 diplomáciai szolgálatba lép. 1955–58 nagykövet Damaszkuszban. A Szíriával történt unió idején az eln. külpol. tanácsadója, számos konferencián személyes képv. 1962–64 az ENSZ-küldöttség vez. 1964– külügymin.

RIBAKOV, Borisz Alekszandrovics (1908) – szovjet történész, régész. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1936– a SZU Tud. Ak. keretében működő, az anyagi kultúra tört.-ével foglalkozó int. tud. főmunkatársa. 1939– a moszkvai egy. docense, 1943– prof. 1951– SZKP t. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. A Csehszlovák Tud. Ak. t. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1952). A szláv népek őstört.-ével és az orosz tört. korai korszakaival foglalkozik. A 30-as évektől kezdve több ásatást vezet régi orosz városok feltárására (Tmutarakany, Csernyigov, Ljubecs stb.).

RIBICIC, Mitja (1919) – jugoszláv min. eln. (1969 óta). Ljubljanában jogot tanul. 1941– a Jugoszláv KP t. A háború idején felelős párt- és kat. funkciókat visel: a Szlovén KP KB szerv. titk., a stájero.-i és a karintiai felszabadító mozg. szerv. A háború után jelentős áll. és pol. posztokon, tbk. belügymin. h., majd államügyész, a Szlovén Szoc. Közt. belügyi államtitk., a Szlovén Végrehajtó Tan. t., belpol. biz.-a eln. és a Szöv. Végrehajtó Tan. belpol. biz. t. A Szlovén Komm. Szöv. és a JKSZ KB, valamint a JKSZ KRB t. 1969– a JKSZ Elnökségének is t.

RIBICOFF, Abe (1910) – amerikai ügyvéd és politikus. 1939–43 a connecticuti törvényhozó testületben működik, 1941–43, 1945–47 a hartfordi városi b. bírája, 1949–53 képv. 1955–56 Connecticut áll. kormányzója, 1961–62 egészségügyi, oktatási és népjóléti min. 1963– szenátor (Connecticut), dem. párti.

RICHARDS, Dickinson W. (1895) – amerikai orvos. A Yale és a Columbia Egy.-en végez. 1927–28 ösztöndíjas kut. Londonban, 1928– a Columbia Egy.-en. 1947–61 uo. prof. 1956 megosztott orvosi Nobel-díjat kap a szívkatéterezés kifejlesztéséért.

RICHARDSON, Elliot Lee (1920) – amerikai külügymin. h. A Harvard Egy.-en jogot végez, majd ügyvédi irodákban dolgozik. 1957–59 a törvényhozó biz.-ban a jóléti ügyek titkárh. 1959–61 Massachusetts áll. főügyésze. 1961 az USA főügyészének tanácsadója. 1961–64 ügyvédi iroda társtulajdonosa. 1964– Massachusetts áll. kormányzója. 1969– külügymin. h.

RICHARDSON, Sir Ralph (1920) – angol színész. Birminghamban kezdi pályafutását. Emlékezetes sikert arat Shakespeare-darabokban. Igen sokoldalú művész. Külföldön is szerepel. A 30-as évek elején kezd filmezni. F. f.: *Bulldog Drumond visszatérése*, *Réztábla a kapu alatt*, *Négy toll*, *A bosszú lovagja*, *Karenina Anna*, *A szent és a borostyán*, *III. Richard*, *Havannai emberünk* stb.

RICHARDSON, Tony (1929) – angol filmrendező. Oxfordban tanul, az ottani drámakörben kezd a színházzal foglalkozni. A diploma megszerzése után a BBC tv-ben rendező. Az angol színi- és filmkultúra egyik megújítója, Osborne baráti köréhez, a „dühös fiatalokhoz" tartozik. Az angol kisvárosok és kisemberek világát eleveníti meg filmjeiben. F. r.: *Nézz vissza haraggal*, *Dühöngő ifjúság*, *Egy csepp méz*, *A hosszútávfutó magányossága*, *Tom Jones*.

RICHTER, Hans (1888) – német származású Svájcban élő festő. 1916 a dadaista mozg. egyik alapító t. A 20-as években erős hatással van rá a konstruktivizmus. 1921– számos avantgard filmet készít. 1933 a hitleri fasizmus elől külföldre menekül. 1933–41 Franciao.-ban, 1941– az USA-ban él, a New York-i City College tanára. Az 50-es évek elején visszatér Európába.

RICHTER, Hans Theo (1902) – német (NDK) festőművész, grafikus. Drezdában tanul a képzőműv. ak.-n, majd Otto Dix tanítványa. 1944–46 a lipcsei grafikai és könyvműv. főisk. docense. 1947– a drezdai grafikai főisk. tanára. Pályáját festőként kezdi, majd egyre inkább a grafika, főleg a rajz művelőjévé válik. Legtöbb művét az anyaság témájának szenteli. A Német Műv. Ak. és a müncheni Bajor Képzőműv. Ak. t.

RICHTER, Hans Werner (1908) – német (NSZK) reg.-író és publicista. Könyvkeresk., majd a nácik uralomra jutásakor Franciao.-ba emigrál, de 1934 visszatér. 1940– kat. szolgálatot teljesít, amerikai hadifogságba kerül. 1946– írói munkásságának él; a „Gruppe 47" irod. csop. egyik szerv. és vez. 1952 megalapítja a „Grünwalder Kreis" elnevezésű antimilitarista és antinacionalista irod. kört, továbbá az atomfegyverkezés elleni „Európai föderációt". A Ny-németo.-i

Pen-közp. t. Magy. megj. könyve: *A legyőzöttek* (reg. 1966).

RICHTER, Karl (1926) – német (NSZK) orgonaművész, karmester. Lipcsében egyházi zenét tanul. 1949– uo. a Tamás-templom, 1951– a müncheni Szt. Márk-templom orgonistája. 1951– a müncheni zeneműv. főisk.-n tanít, a müncheni Bach-kórus alapítója és vez. Európa-szerte és Amerikában hangversenyezik, 1968 Bp.-en is fellép.

RICHTER, Szvjatoszlav Tyeofilovics (1914) – szovjet zongoraművész. 1933–37 az odesszai opera koncertmestere. 1937–47 a moszkvai konzervatóriumban tanul. 1945 a SZU zenei előadóművészeinek versenyén, 1953 a lipcsei Bach zenei versenyen első díjat nyer. Világszerte vendégszerepel, Bp.-en is többször fellép. Korunk egyik kimagasló zongoraművésze. Áll.-díjas (1950), az OSZSZSZK népművésze (1955), Lenin-díjas (1961), a SZU népművésze (1961).

RICHTER, Werner (1919) – német (NDK) zongoraművész. 1937–41 a lipcsei konzervatóriumban tanul. 1948– a lipcsei rádiónál működik és a Karl Marx Egy. zeneokt. int.-ének docense. Zongoraművészként számos modern alkotás bemutatását vállalja.

RICHTER, Willi (1894) – német (NSZK) szaksz. vez. Kézműipari munkás, az I. vh.-ban kat., majd városi tisztv. Frankfurt am Mainban. 1926– a Közalk. Szaksz. darmstadti titk. 1928–33 az Ált. Német Szaksz. Szöv. (ADGB) ker. titk. és a darmstadti Városi Tan. szoc. dem. képv. A II. vh. után részt vesz a szaksz.-ek újjászervezésében. 1947–49 a frankfurti Gazd. Tan. t. 1949–57 a Szöv. Gyűlés képv. 1950– a Német Szaksz. Szöv. vez.-ségi t., 1956–62 eln., később aleln. 1956– az SZSZNSZ aleln. A Nközi Munkaügyi Hiv. elnökségi t.

RICKOVER, Hyman George (1900) – amerikai tengerésztiszt. A tengerészeti ak.-n végez. 1922–46 hivatásos tiszt. 1946–47 az Atomenergia Biz. atomtengeralattjáró tervek vez., majd a világ első atomhajója, a „Nautilus" tervezési és építési programjának felelőse. Jelenleg az Atomenergia Biz. haditengerészeti reaktor részlegének vez.

RIDGWAY, Matthew B. (1895) – amerikai tábornok. Kat. Ak.-t végez. Hivatásos kat. tiszt különböző beosztásokban. 1942 hadoszt. par. 1942–44 az ejtőernyős hadoszt. par. Szicíliában, Olaszo.-ban, Normandiában, 1944–45 Belgiumban, Franciao.-ban, Németo.-ban. 1945–46 a földközi-tengeri hadszíntér par. 1946–48 az Amerika-közi Védelmi Tan. eln., 1948–49 a karib-tengeri par.-ság főpar. 1949–50 vezérkari főnökh. 1950–51 a 8. hads. par. Koreában, 1951–52 a koreai háborúban a távol-keleti ENSZ-parancsnokság par. és a szöv. hatalmak legf. par. Japánban, 1953–55 az amerikai szárazföldi haderő vezérkari főnöke, 1955–60 a Mellon Ipari Kut. Int. ig. tan. eln.

RIDRUEJO, Dionisio (1912) – spanyol politikus és költő. A valóság elől kitérő, irrealista költő, pol. verseiben a múlt dicsőségét zengi. Egyik alapítója a Falangénak, később azonban kilépett. Magy. a *Hispánia, Hispánia..* c. antológiában jelenik meg verse (1959).

RIENÄCKER, Günther (1904) – német (NDK) kémikus. A müncheni egy.-en kémiát tanul. 1926– tanársegéd, 1936– magántanár a freiburgi egy.-en. 1937– a göttingeni, 1942– a rostocki egy. prof., 1946–48 rektora. 1954– a berlini Humboldt Egy. prof., a szervetlen kémiai tanszék vez. Több tud. szakfolyóirat szerk. 1953– az NDK Tud. Ak. t., 1957– főtitk. Az Ak. Katalizis Kut. Int. ig. 1959– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. 1960– az MTA tb. t. Nemzeti-díjas (1955). Szervetlen és analitikai kémiával, főleg a heterogén katalízis kutatásával foglalkozik.

RIESMANN, David (1909) – amerikai szociológus. A Harvard Egy.-en jogot tanul, majd egy ideig e ter.-en dolgozik. 1946– foglalkozik szociológiával, előbb a chicagói, majd a Harvard Egy. tanára. Az amerikai szociológia „kritikai" szárnyához tartozik, művei elsősorban a mai amerikai társad. kritikai analízisére törekszenek. Legismertebb könyve *A magányos tömeg* magy. is megj. (1968).

RIESZ, Marcell (1886) – magy. származású svéd matematikus. Bp.-en végzi az egy.-et. 1911 a stockholmi műszaki főisk.-n docens, 1926–52 a lundi egy. mat. prof. A Svéd Tud. Ak. t., a koppenhágai és a lundi egy. díszdr.-a, számos tud. társ. t. A valós függvénytanban, a trigonometrikus, ill. Dirichlet-sorok elméletében és a differenciálegyenletek terén ér el jelentős eredményeket. Magy. megj. könyve: *Összegezhető trigonometrikus sorok és összegezhető hatványsorok* (1908).

RIETVELD, Gerrit Thomas (1888) – holland építész. A funkcionalista építészet képv., üzletházakat, lakóházakat tervez; bútortervezéssel is foglalkozik. 1928 a Congrès Internationaux d'Architecture Moderne (CIAM) egyik alapítója.

RIETZ, Hans (1914) – a német (NDK) államtan. elnökh. Lakatos, részt vesz a munkásmozg.-ban. 1932–39 az I. G. Farben üzemeiben dolgozik, a II. vh.-ban szovjet hadifogságba kerül, tevékenyen részt vesz a német hadifoglyok dem. átnevelésében. 1948– a Német Dem. Parasztpárt (DBD) alapító t., 1951– a DBD vez.-ségi t., 1954– a Népi Kamara t. 1960– az államtan. elnökh.

RIEVE, Emil (1892) – amerikai munkásvez. 1929– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1939–60 a Textilipari Dolgozók Szaksz. eln., 1939–56 a CIO aleln., 1956– az AFL–CIO aleln. 1949–56 az SZSZNSZ végrehajtó tan. t. Reakciós, szovjetellenes.

RIFAI, Abdul Munim (1917) – jordániai min. eln. A beiruti Amerikai Egy.-en tanul. 1938–43 Abdullah transzjordániai kir. udvaránál teljesít szolgálatot. 1943–44 főkonzul Egyiptomban, ill. Szíriában és Libanonban. 1946 a Nagy-Britanniával folytatott tárgyalásokon a jordán küldöttség vez. 1947 külügymin. h., 1949 ENSZ-megfigyelő, 1949–53 követ Iránban és Pakisztánban, 1953–57 nagykövet Washingtonban. 1959–67 az ENSZ-küldöttség vez. 1967– külügyi állammin., majd min. eln. 1969– ismét külügymin.

RIGÓ Emil (1926) – szlovák politikus. Munkás különböző cseh és szlovák üzemekben. 1955–61 a CSKP, majd a Szlovák KP különböző járási, ker. bizottságain dolgozik. 1961– a kassai K-szlovákiai Vasmű pártbiz. eln. 1962– a CSKP KRB t. 1968 jan.–szept. a KB elnökségének t.

RINCSEN, Bjambin (1905) – mongol költő, reg. író és filológus. A mongol forr. hads. t., majd Leningrádban tanul. 1923– folyóiratok, majd 1941– a Mongol Népi Forr. P. közp. lapja munkatársa. 1956 Bp.-en lesz a nyelvtud. dr.-a; egy. tanár, akadémikus. Az első mongol tört. reg. szerzője. Neves műfordító, több magy. költeményt is átültetett mongol nyelvre.

RINSER, Luise (1911) – német (NSZK) író és esszéista. Münchenben pszichológiát és ped.-t tanul, 1935–39 tanárnő, de irod. tevékenységet is folytat. 1940 a nácik betiltják könyveit, bebörtönzik. Jelenleg Rómában él. A Ny-berlini Műv. Ak. t. Katolikus-humanista szemléletű író. Műveit számos nyelvre lefordítják. Magy. megj.: *Jan Lobel Varsóból* (elb.-ek 1959).

RIPHAHN, Wilhelm (1889) – német (NSZK) építész. A kölni, müncheni, berlini és a karlsruhei műszaki egy.-en tanul. A funkcionális építészeti stílus egyik jelentős képv. Művei közül legjelentékenyebb a kölni operaház (1957). 1955– a berlini képzőműv. ak. t.

RIPPON, Geoffrey (1924) – angol politikus. Oxfordban tanul, 1952–61 a London grófsági tan. t., 1959–62 a légügyi, majd a lakásügyi min. parl. titk. 1962–64 középítkezési és munkaügyi min., 1955–64 konzervatív párti képv. Több nagyváll. ig.

RITHEU, Jurij Szergejevics (1930) – szovjet író. Vadász, rakodómunkás és matróz, majd elvégzi a leningrádi egy.-et. 1947 megj. első írásai a *Szovjetszkaja Csukotka* c. lapban. A csukcs nép első írója. Elb.-eket és reg.-eket ír.

RITSZOSZ, Jannisz (1909) – görög költő. 1934 megj. első verseskötete. Komm. meggyőződése miatt többször bebörtönzik, ill. internálják. *Holdfényszonáta* c. művéért (1956), amely magy. is megj. (1964), a költészet áll. díjának első fokozatát kapja. Művei 15 idegen nyelven jelennek meg, s ő maga is ültet át görögre idegen költők verseiből, így egyebek között József Attilától, Majakovszkijtól stb. 1967 ápr. a hatalomra került kat. diktatúra internálja. Kiszabadításáért nközi mozg. indul meg. 1968 nov.-ben szabadul a koncentr. táborból.

RITTER, Gerhard (1888) – német (NSZK) történész. 1924 Hamburgban, 1925– Freiburgban egy. tanár. (1956– tb.) A Heidelbergi, a Bajor és a Svéd Ak., továbbá több tud. társ. t. A késői középkor és az újkor pol., szellem- és egyháztört.-tel foglalkozik, különös tekintettel a reformáció tört.-ére. Konzervatív polgári történész.

RIVE, Richard Moore (1931) – D-afrikai néger reg.-író, elbeszélő. Angol- és latintanári diplomát szerez a Cape Town-i egy.-en, s jelenleg ott gimn. tanár. Az apartheid pol. elleni tiltakozása miatt többször börtönbüntetést szenved. Elb.-eiben az elnyomott színes bőrű D-afrikaiak helyzetét, jogaikért vívott harcát ábrázolja nagy művészi erővel. Angol nyelven ír.

RIZZOLI, Angelo (1889) – olasz könyvkiadó, filmproducer. A milánói Rizzoli Editoriale eln. Számos hetilap (*Oggi*, *L'Europeo*, *Annabella* stb.) kiadója. A DEAR Film rt. eln.

RIZSOV, Nyikita Szemjonovics (1907) – szovjet politikus, diplomata. 1924– textilgyári munkás, majd különböző vez. beosztásokban. 1928– SZKP t. 1940 elvégzi a moszkvai ipari ak.-t. 1941–42 a Taskent ter. pártbiz. titk. 1942–44 a taskenti textilkombinát ig. 1949–44 az OSZSZSZK textilipari népbiztosa, majd min. 1949–50 az OSZSZSZK könnyűipari min. 1950–53 a SZU könnyűipari, majd könnyű- és élelmiszeripari min- első h., 1953–54 a közszükségleti cikkeket gyártó ipar min. első h. 1954–55 min. 1955–56 textilipari min. 1957–66 a SZU nagykövete Töröko.-ban. 1966– nagykövet Olaszo.-ban. 1966– az SZKP KB t.

RJABIKOV, Vaszilij Mihajlovics (1907) – szovjet politikus, gazd. vez. 1924– textilipari munkás Ivanovó ter.-en. 1925– SZKP t. 1937 elvégzi a leningrádi haditengerészeti ak.-t. 1937–39 tervezőmérnök, az SZKP KB szerv. a leningrádi Bolsevik gyárban. 1939–40 a SZU hadfelszerelési népbiztos h., 1940–46 első h. 1946–51 hadfelszerelési min. h. 1953–55 középgépipari min. h. 1955–57 a SZU min. tan. mellett működő egyik biz. vez. 1958–61 az OSZSZSZK min. tan. elnökh. 1961–62 a SZU Áll. Tervbiz. első elnökh., min. 1962–65 a SZU Népgazd. Tan. első elnökh., min. 1965– a SZU Áll. Tervbiz. első elnökh. 1952–61 az SZKP KB pótt. 1961– t. Kétszeres Áll.-díjas (1951, 1953). A SZU Legf. Tan. t.

ROA, Raul Garcia (1907) – kubai külügymin. (1960 óta). Jogi doktorátust szerez. Ügyvédi és közéleti tevékenységet folytat. A forr. előtti Kubában a haladó értelmiség egyik vezéralakja, a havannai egy. tanára, 1956–58 Kuba képv. az AÁSZ-ben, 1959 a forr. győzelme után állammin., majd chilei nagykövet. Később a kubai ENSZ-küldöttség vez. Több pol. mű szerzője.

ROBBE-GRILLET, Alain (1922) – francia reg. író. Pályafutását agrármérnökként kezdi, majd éveket tölt az Antillákon és Afrikában. a „nouveau roman" („új regény") nevet viselő isk. egyik legmarkánsabb képv. Programja szerint a reg. régi eszközei elavultak, újfajta látásmódra és ábrázolásmódra van szükség. Magy. a *Nagyvilág*ban jelenik meg reg.-részlete: *A féltékenység rései* (1962), *Pillanatfelvételek* (1966).

ROBBINS, Frederick Chapman (1916) – amerikai orvosprof. Tanulmányait a Missouri és a Harvard Egy.-en folytatja. 1948–50 a Harvard Egy. ösztöndíjasa, 1950– előadója, majd adjunktusa. Egyidejűleg a bostoni gyermekkórház orvosadjunktusa és a szülészeti kórház ösztöndíjas kut. 1952– a clevelandi városi közkórház gyermekgyógyászati oszt. ig. és a clevelandi egy.-en a gyermekgyógyászat prof. 1954 megosztott Nobel-díjat kap a gyermekparalízis kórokozó vírusának szövettenyésztéséért.

ROBBINS, Jérome (1918) – amerikai koreográfus. Egy. tanulmányait anyagi okok miatt megszakítja, klasszikus balettet tanul. Csatlakozik a New York-i Dance Centre-hoz. 1937–41 a Jiddis Művész Színháznál. Fellép a Broadway varietéiben, és revükhöz készít koreográfiákat, 1940– a Balett Színház, 1949– a New York City Ballet t., majd műv. vez. Első sikeres kompozíciója a *Fancy Free*, amelynek zeneszerzője Leonhard Bernstein, főműve pedig az ugyancsak Bernsteinnel közös *West Side Story* c. musical színpadi (1957) és filmváltozata (1961). Az utóbbi években csupán musicalek és a tv számára dolgozik.

ROBBINS, Lionel Charles (1898) – angol közgazdász. Londonban végzi tanulmányait. 1924 és 1927–29 Oxfordban, 1925–27 a London School of Economics-ban előadó, 1929–61 a londoni egy. közgazd. tani tanszékén prof. 1941–45 a háborús kabinetiroda gazd. oszt. ig., 1952– a National Gallery, valamint a Tate Gallery felügyelő biz. t. 1956– a Kir. Operaház ig., 1961– a *Financial Times* eln. 1961–63 a min. elnökség felsőokt. biz.-ának eln. 1962– a Brit Ak. eln. Különböző külföldi egy.-ek díszdr.-a, tb. t. Számos könyve, tanulmánya jelenik meg.

ROBBINS, William Jacob (1890) – amerikai botanikus. A Lehigh és a Cornell Egy.-en tanul. 1910–11 a Lehigh Egy. biológia előadója; 1912–14 a Tengerészeti Biológiai Labor. asszisztense, 1912–16 a Cornell Egy. növényfiziológia előadója, 1916–17 az Alabamai Politechnikai Int. növénytan prof. és a Mezőgazd. Kísérleti Állomás növényfiziológusa, 1919–37 a missouri egy. növénytan prof. 1937–58 botanika prof. és a New York-i botanikuskert ig. Számos tud. társ. t., ig., ill. eln. Szövet- és szervtenyészetekkel kapcsolatban a tápanyagok és vitaminok hatását kutatja.

ROBENS, Alfred (1910) – angol politikus. 1925– szaksz. funkcionárius, 1945–60 munkáspárti képv. 1945–47 a közlek. min., 1947–51 az energiaügyi min. parl. titk. 1951 munkaügyi min. 1960–61 az Orsz. Széntan. elnökh. 1961– eln. 1962– az Orsz. Fejlesztési Tan. t. 1966– a Bank of England ig.

ROBERTO, Alvaro Holden (Gilmore) (1925) – angolai politikus. Közép- és felső isk.-it Belga Kongóban végzi. Leopoldville-ben, Stanleyville-ben és Bukavuban belga gyarmati hiv.-okban dolgozik. 1954 hat társával megalapítja az Angola Népeinek Szövetségét (UPA) Angola függetlenségének kivívása céljából. Az UPA, továbbá az Angola Felszabadításának Nemzeti Frontja nevű szerv. eln. Utóbbi az angolai felszabadító mozg. egyik kevésbé radikálisnak ismert szárnya. A felszabadult ter.-ek Kinshasában (Leopoldville) székelő ideiglenes korm. eln.

ROBERTSON, Sir Dennis Holme (1890) – angol közgazdász. Cambridge-ben tanul, majd 1914–38 és 1944– az ottani Trinity College tantestületének t. Közben: 1939–44 a londoni egy. prof. 1948–50 a Kir. Közgazd. Társ. eln. Több amerikai és angol tud. társ. t., számos könyve, tanulmánya jelenik meg. Főleg a piaci formák, a monopolista verseny és a növekedési elmélet kérdéseivel foglalkozik.

ROBESON, Paul (1898) – amerikai néger énekes és színész. Különböző főisk.-kon és a Columbia Egy.-en folytatja tanulmányait. Neves sportoló volt. Pályáját színpadon kezdi. 1925 koncertkörúton énekesként mutatkozik be. Roosevelt elnöksége idején sokat szerepel filmen. 1945 után néger volta és haladó bátor pol. magatartása miatt elszigetelik, nem engedik külföldre. A 60-as évek elején kap útlevelet, Angliában telepszik le. Vendégszerepel a SZU-ban és Magyaro.-on is. 1964– ismét az USA-ban él. Az Angol–Szovjet Baráti Társ. eln. A BVT t. Nközi Lenin-békedíjas (1952).

ROBINSON, Edward Austin Gossage (1897) – angol közgazdász. Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait, majd 1923–39 uo. tanít. 1939–42 a háborús kabinet gazd. oszt. munkatársa, 1942–45 a Termelési Min. gazd. főtanácsadója, a tervoszt. vez., 1945 Moszkvában és Berlinben a jóvátételi misszió t. 1945–46 a Keresk. Min. gazd. tanácsadója, 1947–48 a közp. gazd. tervezési hiv. munkatársa. 1949 a cambridge-i egy. docense, 1950–65 prof. 1946– a Kir. Közgazd. Társ. titk., 1950–59 a Nközi Közgazd. Társ. egyik vez. 1959–62 eln. 1954–60 az OEEC tanácsadója. 1944– a *The Economic Journal* társszerk.

ROBINSON, Joan Violet (1903) – angol közgazdásznő. Cambridge-ben végzi egy. tanulmányait, majd 1931– uo. a közgazd. tanszéken előadó, docens, 1965– prof. A Brit Ak. t. Megkísérli Marx és Keynes elméletének összeegyeztetését, végül is Keynes útján halad.

ROBINSON, John Arthur Thomas (1919) – angol püspök. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1945–48 Bristolban segédlelkész. 1948–51 a wellsi teológiai főisk. káplánja. 1951–59 a cambridge-i Clare College dékánja. 1959– woolwichi püspök. A *Honest to God* c. nagy feltűnést keltő mű szerzője, „az isten halott" teológiai irányzat megteremtője.

ROBINSON, Kenneth (1911) – angol egészségügyi min. (1964 óta). 1927–40 biztositási ügynök. 1941–46 a haditengerészetnél szolgál. 1949– képv. 1950–54 a Munkáspárt parl. csop.-ban tevékenykedik, 1951– a párt VB t.

ROBINSON, Sir Robert (1886) – angol kémikus. A manchesteri egy.-en végzi tanulmányait. 1927-ig a szerves kémia prof. Sydneyben, Liverpoolban, Manchesterben, Londonban, 1930–55 az oxfordi egy.-en. 1955– a Shell Chemical Co. ig. Növényi alkaloidák és színezékek szerkezetének kutatásával és szintézisükkel foglalkozik. 1947 e téren elért eredményeiért kémiai Nobel-dijat kap, s még számos tud. kitüntetés tulajdonosa. 1966– a SZU Tud. Ak. külföldi t., több egy. díszdr.-a.

ROBLÈS, Emmanuel (1914) – algériai író. Francia újságok riportereként D-Amerikában s Európa igen sok országában megfordul. Nagy tudású, haladó szellemű író, az É-afrikai Pen Club eln. *Monserrat* (1948) c. drámáját hazánkban is bemutatják *(A király iszik)* s *Hajnalodik* címen vetítik egy 1952-ben írt reg.-ének filmváltozatát. Egyik legjelentősebb műve, a *Villanegyed* (1962) az algériai függetlenségi harcokat, az értelmiség pol. és műv. problémáit elemzi; francia nyelven ír.

ROBLES, Marco Aurelio (1905) – panamai politikus. Diplomáciai szolgálatot teljesít Párizsban és Londonban, majd különböző államhiv.-i tisztségeket tölt be. A nagytőke érdekeit képv. A Nemzeti Liberális P. egyik vez. 1960–63 külügy- és igazságügymin. 1964–68 közt. eln.

ROCA, Blas (eredeti neve: Francisco Calderio) (1908) – a kubai KP KB titk. Munkás, majd népisk. tanító. 21 éves korában már szülővárosa cipőgyári munkásainak szaksz. titk. 1929– a Népi Szoc. P. (komm. párt) t. Előbb a párt havannai titk., 1933– a KB és a PB t., 1934– a párt főtitk. Számtalanszor kényszerül illeg.-ba. A munkásoszt. harcát összekapcsolja Fidel Castro Július 26-a Mozg.-val. A forr. győzelme után különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1962–65 a Kubai Szoc. Forr. Egységpártja (a KP korábbi neve) főtitk., 1962– a *Hoy* c. pártlap főszerk. Jelenleg a KP KB titk., a párt alkotmányelőkészítő biz. eln.

ROCHA, Glauber (1938) – brazil filmrendező. Műv. és elsősorban filmkritikusként kezdi pályáját, de 25 éves korában már filmet rendez, s hamarosan a „Cine Novo" modern brazil áramlat fő képv. Brazíliában, L.-Amerikában, Cannes-ban és más filmfesztiválokon több díjat nyer. A modernségen belül fő törekvése a brazil nemzeti szellem felébresztése. Nézeteiről tanulmánykötetet jelentet meg *A brazil film kritikai áttekintése* címen (1963).

ROCHE, Émile (1893) – francia közgazdász, politikus, újságíró. Unokája Cyrille Roche-nak, aki a 19. sz. végén Dreyfus kapitány védelmére kel. Részt vesz az I. vh.-ban. 1919 belép a Radikális P.-ba. 1932– a Radikális- és Radikális Szoc. P. É.-Franciao.-i eln., majd Franciao. Gazd. Tanácsa eln. Részt vesz több ip. és keresk. váll. intéző biz.-ában; É.-afrikai szakértő. 1962–64 Brüsszelben az EGK gazd. és szociális tanácsának eln.

ROCHE, Jean Casimir Henri Hilaire (1901) – francia biokémikus. A montpellier-i, majd a strasbourg-i egy.-en tanít. 1930– a marseille-i, majd a lyoni egy. tanára. 1941– Párizsban, 1947– a Collège de France prof., majd a párizsi egy. rektora. Számos külföldi egy. díszdr.-a, az Ak. t.

ROCHET, Waldeck (1905) – a Francia KP főtitk. Eredeti foglalkozása mezőgazd. munkás. 1934– KP t., a mezőgazd. munkások szervezésével foglalkozik, 1931–34 Moszkvában tanul. 1936–37 KB t. A vichyi korm. ötévi kényszermunkára ítéli, 1943 kiszabadul. 1936–40, majd 1946– képv. Közben az alkotmányozó nemzetgy.-nek is t. 1946–47 a nemzetgy. mezőgazd. biz. eln., a KP *La terre (A föld)* c. lapjának főszerk., s több könyve, tanulmánya foglalkozik a parasztság helyzetével. 1954– a nemzetgy. komm. csop.-nak aleln., 1959– eln. 1950– a KP PB t. 1959– a titkárság t., 1961– a KP főtitkárh., 1964– főtitk.

ROCKEFELLER, David (1915) – amerikai nagytőkés. A Harvard és a chicagói egy.-en tanul. 1946– a Chase Manhattan Banknál (az USA második legnagyobb bankja) vez. beosztásban működik, 1949– aleln. 1961– eln. és az ig. tan. eln., s számos más váll. ig., ig. h., a Rockefeller Int. eln.

ROCKEFELLER, James S. (1902) – amerikai nagytőkés. A Yale Egy.-en végez. 1930– a New York-i First National City Bankban – az USA harmadik legnagyobb bankja – dolgozik, 1940– a bank aleln., 1952– ügyvez. aleln., 1952– eln. és ig. Emellett számos más pénzügyi, ingatlan stb. váll. eln., ill. ig. A William Rockefeller vagyon kezelője.

ROCKEFELLER, John Davison III. (1906) – amerikai nagytőkés. A Princeton Egy.-en végez. A Rockefeller Alapítvány ig. tan. eln., s számos más váll., egyes., társ. eln., ig., ig.-sági t.

ROCKEFELLER, Laurance Spelman (1910) – amerikai nagytőkés. A Princeton Egy.-en végez. 1941–43 a Creole Petroleum rt. ig., 1941–42, 1945–50 a McDonnell repülőgép rt. ig., a Rockefeller fivérek rt., a Rockefeller Közp. rt., különböző alapítványok, társad. szerv.-ek, intézmények eln.

ROCKEFELLER, Nelson Aldrich (1908) – amerikai nagytőkés és politikus. 1931–38 a Rockefeller rt. ig., 1938–45, 1948–51 eln. 1945–53, 1956–58 az ig.-ság eln. 1940–44 az Amerika-közi ügyek koordinátora, 1944–45 külügyi államtitk., nközi gazd. egyes.-ek alapítója, ig., ill. eln. 1952–58 az eln. tanácsadó biz. eln. államigazgatási kérdésekben, 1953–54 egészségügyi, oktatási és jóléti min. h. 1954–55 a közt. eln. különtanácsadója. 1959– New York áll. kormányzója. A Rockefeller Alapítvány ig.-sági t. 1956–58 eln.

ROCKEFELLER, Winthrop (1912) – amerikai üzletember és politikus. A Yale Egy.-en végez. 1934–37 a Humble Oil and Refining Co. (olaj és finomító társ.)-nál (Texas), 1937–38 a Chase Manhattan Bankban, 1939–51 a Socony Vacuum Oil Co.-nál dolgozik. 1955–64 az Arkansasi Ipari Fejlesztési Biz. eln., több Rockefeller váll. ig. 1967– Arkansas áll. kormányzója.

RODENBERG, Hans (1895) – német (NDK) közéleti személyiség, filmművészeti szakember. Az első vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, majd az egyik munkás- és katonatan. t. A háború után színész és rendező Berlinben, Bécsben, Zürichben és Kölnben. 1926– a Német KP t. 1931–33 munkásmozg. kult. szerv.-ekben dolgozik. 1933–48 emigrációban él a SZU-ban, a filmnél dolgozik, iró, a rádióbiz. t. 1949– a Német–Szovjet Baráti Társ. vez. t. 1949–52 a berlini Barátság Színház intendánsa. 1950–51 az NSZEP Berlin-ker. vez.-ség t. 1952–58 a DEFA játékfilmstúdió vez. 1954– az NSZEP KB t. 1957–60 a filmműv. főisk. dramaturgiai fakultásának prof. és dékánja. 1960–63 az NDK művelődésügyi min. h. 1960– az Államtan. t. 1963– a Népi Kamara képv. A Német Művészeti Ak. t. Nemzeti díjas (1950), A munka hőse (1960).

RODRIGUEZ, Carlos Rafael (1913) – kubai politikus. 1931– újságíró, 1933 Cienfuegos polgármestere, több haladó lap és folyóirat alapítója és szerk. Fontos szerepe van a Machado-diktatúra elleni harcban és a baloldali egy. mozg.-ban. Harcol Batista első diktatúrája ellen is (1935–38). 1939 a havannai egy. gazd. tud. isk.-jának ig. 1932– a Népi Szoc. P. (komm. párt) t. 1940– a párt VB t. 1943–44 tárca nélküli min. A kubai forr. győzelme után 1962-ig a párt *Hoy* c. lapjának szerk. és több elméleti folyóirat munkatársa. 1963–66 mezőgazd. min. Jelenleg tárca nélküli min., a KP KB titkárságának t. Több tud. és irod. mű szerzője.

ROEMERS, D. (1915) – holland szaksz. vez. Az amszterdami egy.-en végez. 1947– a Holland Szaksz. Szöv.-ben dolgozik, 1952–56 titk., 1956–59 aleln., 1959–65 eln. 1950–59 a Holland Társad. és Gazd. Tan. t., 1959–65 aleln. 1952– képv. a Holland Munkáspárt listáján.

ROGERS, William P. (1913) – amerikai külügymin. A Cornell Egy.-en jogot végez. 1937– ügyvédi irodában dolgozik. 1938–42, majd 1946–47 New York megye főügyészh. A háború után ismét ügyvédi irodában dolgozik New Yorkban. 1953–57 igazságügymin. h., 1957–61 min., majd ügyvédi irodát tart fenn Washingtonban. Évek óta Nixon jelenlegi eln. baráti köréhez tartozik. 1969– külügymin. Republikánus párti.

ROHRACHER, Andreas (1892) – osztrák katolikus egyházi személyiség, Salzburg érseke. Teológiát Klagenfurtban és Innsbruckban, jogot Rómában és Bécsben tanul. Papi szemináriumi ig., majd a klagenfurti püspöki hiv. vez. Gurkban püspök, majd vikárius. 1943– Salzburg érseke. A konzervatív irányzat képv.

ROHRACHER, Hubert (1903) – osztrák pszichológus. 1925 Münchenben filozófiai, 1927 Innsbruckban jogi diplomát szerez. 1947– a bécsi egy. pszichológia prof., az Osztrák Tud. Ak. t., az Osztrák Tud. Kut. Tan. eln. Munkásságának fő ter.-e a tanulás- és a személyiségpszichológia. Magy megj.: *Karakterológia* (1942).

RÓKA Mihály (1919) – vezérőrnagy, a M. Néphads. hadtápfőnöke. A csepeli WM gyárban hengerész volt. 1945– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1949– a M. Néphads. tisztje. Törzs- és főtiszti tanfolyamot, a SZU-ban több kat. ak.-i tanfolyamot végez. 1959 elvégzi a Zrínyi Ak.-t. Vezérőrnagy, a M. Néphads. hadtápfőnöke. 1953– országgy. képv. (Nógrád m.), az országgy. honv. biz. titk. A Bp.-i Honvéd Sportegyes. eln.

ROLFSEN, Alf (1895) – norvég festőművész. 1914–16 a koppenhágai Képzőműv. Ak.-n tanul. 1919–21 Párizsban és Olaszo.-ban, később Spanyolo.-ban és Görögo.-ban is jár. 1937– a svéd Kir. Műv. Ak. külső t. Freskói több norvég középületet díszítenek, pl. az oslói tan. házat.

ROMAINS, Jules (eredeti neve: Louis Farigoule) (1885) – francia reg. író. Ifjúkorában haladó, néha radikális nézeteket vall, később mind leplezetlenebbül reakciós lesz, és ma a jobboldali *Aurore* vezércikkírója. 1936–41 a Nközi Pen Club eln. 1940–45 az USA-ban él. A Francia Ak. t. *Jóakaratú emberek* címen 28 kötetes reg.-ciklust ír, majd újabb sorozatba kezd. Magy. megj. művei: *Az autóbuszok rohama* (novellák 1928, 1959), *Donogoo* (vígjáték 1937), *Verdun előtt* (reg. 1940), *A verduni csata* (reg. 1941), *Ebéd Marokkóban* (1960, az *Egyfelvonásosok* c. kiadványban).

ROMÁN Zoltán (1924) – közgazdász. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán és a Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1948–51 az Orsz. Számviteli Biz.-nál, az Irodarszerv. Váll.-nál, majd az Iparügyi, később a Könnyűipari Min.-ban dolgozik. 1951–55 a bp.-i közgazd. tud. egy. ipargazd.-tani tanszékén tanít.

1956–67 a KSH-ban dolgozik, végül az ipari főoszt. vez. h. Egyidejűleg az MTA Közgazd. tud. Int. ipargazd.-tani kut. csop. munkatársa. 1968– az MTA ipargazd.-tani kut. csop. ig., az Ipargazd. Biz. titk. A közgazd. tud. kandidátusa (1960). Ipargazd.-tannal, stat.-val és ökonometriával foglalkozik. F. m.: *Vállalaton belüli önálló elszámolás* (1951), *Iparvállalati tervezés* (1953), *A termelékenység nemzetközi összehasonlítása az iparban* (1959), *A termelékenység mérése az iparban* (1963), *Gazdasági döntések – gazdaságossági számítások* (1964), *A magyar ipar nemzetközi összehasonlítások tükrében* (1967), *Az ipar ágazati struktúrája* (1968). *A vállalati magatartás és a vállalat helyzetének megítélése* (1969).

ROMANO, Aldo (1909) – olasz történész. Középisk. tanár, majd 1942– egy. oktató. Különböző szakfolyóiratok munkatársa. Kutatási ter.-e a szoc. mozg. és ideológia. A 19. sz. olasz szoc. mozg.-ról és Carlo Pisacanéról írt első tanulmányai 1931-ben jelennek meg.

ROMANO, Salvatore Francesco (1910) – olasz történész. Filozófiai és irod. problémákkal foglalkozik, majd áttér a risorgimento, a munkásmozg. és a jelenkor tört.-ének kutatására. A trieszti egy.-en a risorgimento tört.-ének prof. Antonio Gramsci legfontosabb művének, a *Börtönfüzetek*-nek egyik sajtó alá rendezője.

ROMANOV, Alexej Vlagyimirovics (1908) - szovjet újságíró. 1926–29 irod. tanulmányokat folytat. 1939– SZKP t. 1929–55 a szovjet sajtóban dolgozik, szerk.-ségi titk., tudósító. 1949–53 a *Tartós békéért, népi demokráciáért* c. lap szerk.-ségi titk. 1953–55 főszerk. h. 1955–65 az SZKP KB apparátusában dolgozik, egyidejűleg 1963– a SZU min. tan. mellett működő Áll. Filmbiz. eln. 1961– az SZKP KB pótt. 1961–62 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának t. A SZU Legf. Tan. t.

ROMANOVSZKIJ, Szergej (1923) – szovjet politikus, diplomata. 1948–57 a Szovjet Ifj. Szerv.-ek Biz. elnökh. 1957–59 a Komszomol KB titk. 1959–60 a SZU művelődésügyi min. h. 1960–62 a SZU Külföldi Kult. Kapcsolatok Biz. elnökh., 1962–68 eln. 1968– a SZU norvégiai nagykövete.

ROMERO, Elvio (1928) – paraguayi költő. Már 20 éves korában emigrációba kényszerül. L.-Amerikában és Európában él. Kubában adják ki nagysikerű monográfiáját a spanyol költészet egyik óriásáról *Miguel Hernandez, sorsa és költészete* címmel (1962). Magy. a *Dél keresztje* és a *Szélrózsa* c. antológiákban jelennek meg versei.

ROMM, Mihail Iljics (1901) – szovjet filmrendező. A Képzőműv. Főisk. szobrászati fakultását végzi. Maupassant és Flaubert műveit fordítja, majd filmmel kezd foglalkozni, s elvégzi a moszkvai Filmműv. Főisk.-t is. 1929–30 forgatókönyvíró. 1932– rendezőasszisztens. 1934– önállóan rendez. 1954– a moszkvai Filmszínészek Színháza műv. vez. 1957– a moszkvai Filmműv. Főisk. prof. A Moszfilm Studióban forgatócsop. vez. Első önálló filmje (*Gömböc*, Maupassant elb.-e alapján, 1934) a Velencei Filmfesztiválon első díjat nyer. *A 217-es deportált* c. filmje az 1945-ös Cannes-i Fesztiválon kap első díjat. *Egy év kilenc napja* c. filmjét az 1962-es Karlovy Vary Fesztivál Kristálygömb-díjával jutalmazzák. *Hétköznapi fasizmus* c. filmje a Lipcsei Dokumentumfilm Fesztivál első díját kapja. 1939– SZKP t. Ötszörös Áll.-díjas (1941, 1946, 1948, 1949, 1951), a SZU népművésze (1950).

ROMNEY, George Wilcken (1907) – amerikai üzletember és politikus. Az utahi egy.-en végez. 1927–29 mormon misszionárius Angliában.1929– az amerikai alumíniumiparban dolgozik. 1939 az Automobilgyártók Egyes. detroiti ig. 1942–48 főig. 1946–49 részt vesz az ILO több konferenciáján. 1948–50 a Nash-Kelvinator rt. eln. tanácsadója, 1950–54 a váll. aleln., 1954 ügyv. aleln. és ig. 1954–62 az American Motors rt. (a Nash-Kelvinator rt. utódja) eln. és számos más nagyváll. ig. 1963– Michigan áll. kormányzója. 1969– építési és városfejlesztési min. Republikánus párti.

ROMPE, Robert (1905) – német (NDK) fizikus. A berlini műegy.-en tanul. 1932– Németo. KP t. 1946– a berlini Humboldt Egy. prof., az egy. II. Fizikai Int. ig. 1950– az NDK Tud. Ak. Sugárzásforrás Kut. Int. ig. 1958– az Ak. Fizikai-Műszaki Int. ig. Az NDK Tud. Kut. Tan. vez.-ségének t. Az NDK min. tan. mellett működő, az atomenergia békés felhasználásával foglalkozó tan. elnökh. 1949– az NDK Tud. Ak. t., az Ak. titk. 1960– az MTA tb. t. Nemzeti-díjas (1951). A gázkisülésekkel, plazmafizikával és a szilárd testek fizikájával foglalkozik.

ROMULO, Carlos P. (1899) – Fülöp-szigeti politikus. A manilai és a Columbia Egy.-en tanul, újságíró, egy. tanár, 1943–44 az USA-ban működő Fülöp-szigeti háborús korm. tájékoztatási min., MacArthur tábornok vezérkarának t., 1944 dandártábornok. 1945–55 ENSZ ődelegátus, 1950–52 külügymin., 1952–53 és 1955–62 washingtoni nagykövet, 1962– a manilai egy. eln., 1966–68 közokt. min. 1969– külügymin.

RÓNA Viktor (1936) – balettművész. A M. Áll. Operaház balettnövendéke, majd az Áll. Balett Int.-ben tanul. 1950– egyidejűleg az operaház t., 1956– magántáncosa. 1963 balettmesteri diplomát szerez. 1955 a varsói, 1959 a bécsi VIT versenyén nyer díjat. 1962– Európa, Amerika, Ázsia és Afrika számos országában sikerrel vendégszerepel. Liszt-díjas (1963), Kossuth-díjas (1965). F. sz.: Herceg *(Diótörő)*, Siegfried *(Hattyúk tava)*, Philippe *(Párizs lángjai)*, Albrecht *(Giselle)*, *A csodálatos mandarin*, *Spartacus* (1969).

RÓNAI Mihály András (1913)– költő, műfordító, publicista. A szegedi egy.-en tanul. 1930– újságíró. 1934– vesz részt a munkásmozg.-ban. 1932–39 a Pesti Napló munkatársa, római és párizsi tudósítója. Hazatérve a Népszava, majd 1945– különböző lapok cikkírója. 1948 a *Szivárvány*, 1959 a *Magyar Szemle* főszerk. 1959 szerkesztésében indul meg a *Magyar Hírek*. Felesége Gábor Marianne festőművész. F. műfordításai: *Dante szonettjei* (1943), *Heine: Németország* (1956), *Nyolc évszázad olasz költészete* (1957). Válogatott és új versei *Hirtelen ébredés* c. jelentek meg (1967).

RÓNAY György (1913) – író, költő, műfordító. A bp.-i tud. egy.-en magy.–francia szakot végez. 1937–47 a Révai Könyvkiadó lektora. 1947–49 a Demokrata Néppárt országgy. képv. 1950–60 a *Vigilia* c. katolikus irod. folyóirat társszerk., 1960– a lap kritikai rovatvez. József Attila-díjas (1967). Írói munkásságát versekkel kezdi, később főleg reg.-eket, elb.-eket, a magy. és a francia irod.-mal foglalkozó esszéket és tanulmányokat ír, műfordítói munkásságot folytat. F. m.: Verseskötetek: *Nyár* (1957), *Fekete rózsa* (1961), *A város és a délibáb* (1964), *Tükör és tűz* (1966), *A tenger pántlikái* (1969). Reg.-ek: *Az alkony éve* (1947), *A nábob halála* (1957), *Képek és képzelgések* (1960), *Esti gyors* (1963), *Idegenben* (1968). Tanulmányok: *A regény és az élet* (1947), *Petőfi és Ady között* (1958), *A klasszicizmus* (bevezető tanulmány és szerk. 1963), *Fordítás közben* (1968). Műfordításkötetek: *Modern francia líra* (1939), *Rimbaud versek* (1944), *Új francia költők* (1947), *A francia reneszánsz költészete* (1956), *Michelangelo összes versei* (1959).

RONDIRISZ, Dimitriosz (1899) – görög rendező. Jogi, filozófiai és színműv. tanulmányokat folytat Athénban, rendezést Reinhardttól tanul Bécsben, uo. műv. tört.-et hallgat. Athénban színész, majd rendező, 1934– az athéni Nemzeti Színházban. 1936 a Görög Tragédia Fesztiváljának rendezője. 1946– a Nemzeti Színház vezérig. 1950 a Görög Színpadot, 1957 a Pireusi Színházat alapítja meg (utóbbi társulat 1963-ban ógörög színművekkel Magyaro.-on is vendégszerepel).

ROOSEVELT, Franklin Delano, ifj. (1914) – amerikai üzletember és politikus. A Harvard és a virginiai egy.-en tanul. 1941–45 a tengerészetnél szolgál. 1949–53 képv. 1958–63 a Roosevelt Automobil rt. eln. 1963–65 keresk. min. Dem. párti.

ROOTES, William Geoffrey lord (1917) – angol autógyáros. Oxfordban tanul, 1946– a Rootes Motors Ltd. aleln. és ügyv. ig. Különböző autó- és gépiparral kapcsolatos társ.-ok és szöv.-ek eln., ill. vez.-ségi t.

ROSEN, Milton William (1915) – amerikai fizikus. Tanulmányait a pennsylvaniai, és a pittsburgh-i egy.-en, továbbá a Kaliforniai Műszaki Egy.-en végzi. 1937–38 üzemmérnök, 1940–58 a washingtoni Hajózási Kut. Int. fizikus mérnöke. 1953–55 a rakétafejlesztő iparág vez., 1955–58 a Vanguard mesterséges bolygók előállításának technikai ig., 1958– a NASA (National Aeronautics and Space Administration) mérnöke 1958–59 a rakéta meghajtású űrhajók fejlesztési programjait, 1960–61 az űrhajó fellövési programokat készítő oszt. vez., 1961–63 e váll. ig., 1963– ismét a NASA-nál vez. beosztásban.

ROSENBAUM, Karol (1920) – szlovák irod.-történész és író. A bratislavai Komensky Egy.-en végzi tanulmányait. 1951-ig középisk. tanár és 1947–54 egyben a *Slovenská Matica*, majd a Szlovák Tud. Ak. Irod. tört. Int. tud. munkatársa, 1960–64 a Szlovák Írószöv. első titk. Magy. egy tanulmánykötetben jelenik meg írása (*Tanulmányok a csehszlovák–magyar irodalmi kapcsolatok köréből* 1965).

ROSENBERG, Ludwig (1903) – német (NSZK) politikus, szaksz. vez. 1928-ig a keresk.-ben dolgozik. 1923 belép az SPD-be, 1925 a szaksz.-be. 1928–33 az Alk.-ak Szaksz. Szöv.-nek titk. és ker. ügyvez. 1933–46 emigrációban Angliában, 1948–49 a három Ny-i megszállási övezet szaksz. tan. titk. 1950–53 a Német Szaksz. Szöv. (DGB) orsz. vez.-ségének t., a külügyi oszt. vez. 1959–62 a DGB elnökh. 1962– eln. 1960–62 az EGK és az Euratom Gazd. és Szoc. Tan. eln., 1962– aleln. 1963– az SZSZNSZ aleln. Az EGK-orsz.-oknak az SZSZNSZ-hez tartozó szaksz.-eit tömörítő Európai Szaksz. Titkárság VB eln.

ROSENSTEIN-RODAN, Paul N. (1902) – osztrák származású amerikai közgazdász. A bécsi egy.-en végez, majd uo. asszisztens. 1936–56 a londoni Allen és Unwin Közgazd. Könyvtárban dolgozik, közben a londoni egy. előadója, majd tanszékvez. 1947–53 az IBRD közgazd. oszt. ig. h. (Washington), 1953– a Massachusettsi Műszaki Egy. közgazd. tan. prof. Az ENSZ l.-amerikai és távol-keleti, valamint a FAO szakértője, a Szöv. a Haladásért szakértői testületének t., az USA Tud. és Természettud. Ak. t. Több tanulmánya jelenik meg.

ROSETTI, Alexandru (1895) – román nyelvész. Bukarestben és Párizsban tanul. A bukaresti egy. volt prof. A francia nyelven megj. román nyelvészeti bulletin alapítója. A *Nyelvészeti tanulmányok és kutatások*, a *Román nyelvészeti szemle*, valamint az *Elméleti és alkalmazott nyelvészeti füzetek* c. francia nyelvű időszaki kiadványok, továbbá a *Fonetika és dialektológia* c. ötkötetes tanulmánygyűjt. szerk. A Román és a Svéd Ak. t., a Jugoszláv Tud. Ak. lev. t., s több más tud. társ. t., ill. tb. t. Kiváló tudós, Áll.-díjas.

ROSINO, Leonida (1915) – olasz csillagász. A padovai egy.-en tanul. 1953– a cagliari, majd a padovai egy.-en tanár. Az asiagoi asztrofizikai obszervatórium ig. Népszerű ism. terj. asztrofizikai könyve magy. is megj. (*A csillagok fizikája*, 1967).

ROSSELLINI, Renzo (1908) – olasz zeneszerző. Setaccioli és Molinari tanítványa. Varesében és Pesaróban zeneisk. ig. 1956– a római Santa Cecilia Ak. tanára, és a *Messagero* zenekritikusa. Fivére, Roberto R. filmjeinek zenéjét ő komponálja. Opera-, balett- és oratóriumzenét is szerez.

ROSSELLINI, Roberto (1906) – olasz filmrendező. Filozófiát, irod.-t és műv.-tört.-et tanul. Pályája kezdetén forgatókönyveket ír, rövid-, ill. dokumentumfilmeket készít. 1942– önállóan rendez; első nagy sikere a *Róma nyílt város* (1945). Ehhez hasonló színvonalú és mondanivalójú filmje a *Paisà* (1946) és a *Rovere tábornok* (1959), amellyel a Velencei Filmfesztiválon elnyeri az Arany Oroszlán-díjat. A 60-as években ROGOPAG néven filmvállalatot alapít Goddard francia, Pasolini és Gregoretti olasz rendezőkkel együtt.

ROSSI, Mario (1902) – olasz karmester. A római Santa Cecilia ak.-n tanul. 1925– a római Augusteo másodkarmestere, 1931– a Santa Cecilia karmesterképzőjének vez., 1936– a Maggio Musicale Fiorentino, 1946– a torinói rádió karmestere. Gyakran vendégszerepel Bp.-en is.

ROSSI, Remo (1909) – svájci szobrászművész. Luzernben, Milánóban és Párizsban tanul, majd tanulmányúton több orsz.-ban, Egyiptomban és Görögo.-ban. Műv.-e eleinte Maillol hatását tükrözi, később kubisztikus jellegű alkotásokat mintáz. Több emlékmű és köztéri szobor alkotója. Számos bel- és külföldi szobrászati díj kitüntetettje. A Szöv. Műv. Biz. elnökh. A locarnói Modern Múzeum ig. 1966 önálló kiállítása Bp.-en.

ROSSI-LEMENI, Nicola (1920) – olasz énekes és költő. Jogi tanulmányok után kezdi művészi pályafutását, basszus. 1951 az USA-ban, 1955 a milánói Scalában szerepel. Többször fellép Bp.-en is. Különböző irod. folyóiratok munkatársa, versei önálló kötetekben is megjelennek.

ROSSINI, Frederick Dominic (1899) – amerikai kémikus. A Carnegie Műszaki Egy.-en és California Egy.-en tanul, majd e két egy.-en fizika, ill. matematika asszisztens. 1928–50 az Orsz. Szabványügyi Hiv. fiziko-kémikusa. 1950–60 a Carnegie Műszaki Egy. prof., a kémia-tanszék vez. 1960– a Notre Dame Egy. dékánja. 1946–56 a *Journal of American Chemical Society* szerk. biz. t. 1952–61 a Kémiai-termodinamikai Biz. eln. 1955–58 az Orsz. Kut. Tan. kémia és vegyészeti technika oszt. eln.

ROSSZIDISZ, Zenon (1895) – ciprusi görög jogász és diplomata. Londonban végez, 1923– ügyvéd. Az Ethnarchátus Tan. t., majd VB t. 1960– a Ciprusi Közt. washingtoni nagykövete és állandó ENSZ-képv.

ROSTA Endre (1909) – a Kult. Kapcsolatok Int. ügyvez. eln. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. 1935– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1942– párttag. 1945–48 az MKP KV apparátusában dolgozik. 1948–49 a min. elnökség sajtóoszt. vez. 1949 koholt vádak alapján letartóztatják és elítélik. 1954 rehabilitálják. 1955–61 a Közp. Döntőbiz. bírája, majd elnökh. 1961– a KKI ügyvez. eln.

ROSTÁS István (1906) – a M. Vöröskereszt főtitk. 1920– részt vesz az ifjúmunkásmozg.-ban. 1921– párttag. A 20-as években a KIMSZ titk., szerkeszti az *Ifjú proletár* és a *Kommunista* c. illeg. lapokat. 1929–30 a KMP KB, PB és titkárság t., elvégzi az SZKP pártfőisk.-ját Moszkvában. Munkásmozg. tevékenységéért 6 és fél évet ül börtönben. 1937–46 emigrációban él Franciao.-ban, a francia hads.-ben harcol, majd részt vesz a francia ellenállási mozg.-ban. 1946 hazatér, az MKP KV szervezési oszt. vez. h. 1948–49 a M. Szabadságharcos Szöv. főtitk. 1949–54 vállalatvez., majd a Könnyűipari Min. főoszt. vez. 1954–56 Bp. Fővárosi Tan. VB elnökh. 1956–57 meghatalmazott min. a Külügymin.-ban, majd az MSZMP KB káderoszt. vez. 1957–61 nagykövet az NDK-ban. 1962– a M. Vöröskereszt főtitk. nagyköveti rangban.

ROSTOW, Walt Whitman (1916) – amerikai közgazdász és politikus. A Yale és az oxfordi egy.-en tanul. Részt vesz a II. vh.-ban, majd a Külügymin.-ban oszt. vez. h. 1946–47 az oxfordi, 1949–50 a cambridge-i egy.-en az amerikai tört. prof., közben 1947–49 az EGB ügyv. titkár h. 1950–60 a Massachusettsi Műszaki Egy.-en gazd.-tört. prof. 1961–68 a Külügymin. Pol. Tervező Tan.-ának jogtanácsosa és eln. (külügymin, h.) Johnson eln. tanácsadója. 1966– a CIA vezetést ellenőrző csop. t., az amerikai imperializmus legszélsőségesebb irányzatának ideológiai és pol. képv. A szociológiai növekedési elmélet követője.

ROSWAENGE, Helge (1895) – dán operaénekes. Eredetileg technikusi tanulmányokat folytat, s mint amatőr kerül különböző német operaházakhoz. 1929–45 a berlini, 1948–57 a bécsi Operaház t. Mint világjáró művész (nálunk is több ízben vendégszerepelt) elsősorban Wagner-operák tenorfőszerepeinek kiváló tolmácsolója. Emlékezéseit *Kacagj Bajazzo* és *Csináld jobban, fiam* címmel adta közre.

ROSZTROPOVICS, Msztyiszlav Leopoldovics (1927) – szovjet gordonkaművész, zeneszerző. 1937–48 a moszkvai konzervatóriumban tanul, majd uo. aspiráns, 1953– docens, majd prof. 1947 Prágában és Bp.-en a VIT zenei versenyeken, 1950 Prágában a G. Vigan zenei versenyen első díjat nyer. 1963 Gorkijban kezdeményezésére rendezik meg a SZU első modernzenei fesztiválját. Több hangversenykörutat tesz Európában és Amerikában, Bp.-en is szerepel. Újabban karmesterként és felesége, Galina Visnyevszkaja zongorakísérőjeként is fellép. Áll.-díjas (1951), Lenin-díjas (1964), az OSZSZSZK népművésze.

ROTA, Nino (1911) – olasz zeneszerző. Főleg filmzenéi ismertek. (Germi: *A törvény nevében,* Fellini: *Országúton, 8 és ½,* Visconti: *Rocco és fivérei*). Színpadi és kamarazenei művei jelentősek.

ROTBLAT, Joseph (1908) – angol fizikus. Tanulmányait a varsói egy.-en végzi. 1933–39 az egy. sugárzási labor.-ának kut. munkatársa. Közben 1937–39 a lengyel Atomfizikai Int. ig. h. 1940–49 a liverpooli egy. fizika prof. 1950– a londoni egy. St. Bartholomew kórháza orvosi fakultásának fizika prof. A Pugwash-konferenciák főtitk. A Lengyel Tud. Ak. t. Több tud. mű szerzője.

ROTH, Eugen (1895) – német (NSZK) lírai költő, esszé- és novellaíró. Az I. vh.-ban önkéntes, megsebesül, utána Münchenben germanisztikát, tört.-et és műv.-tört.-et tanul. 1927– Münchenben újságíró, a nácik elbocsátják állásából. Kezdetben expresszionista-vallásos lírikus, később prózájában és költészetében egyaránt a legsikeresebb német humoristák egyike.

ROTH, Klaus Friedrich (1925) – angol matematikus. Cambridge-ben és Londonban szerez diplomát. A londoni egy.-en tanít, 1961– prof. A számelméletben ért el fontos eredményeket.

ROTHA, Paul (1907) – angol filmrendező. Egy. tanulmányai elvégzése után műv. kritikusként kezdi pályafutását. 1928– a British International Film forgatókönyvoszt. munkatársa. 1929–35 dokumentumfilmeket készít. A II. vh. alatt a Tájékoztatásügyi Min. alk. 1948–52 játékfilmeket készít. 1953–55 a BBC-nek és a tv-nek dolgozik. Az angol dokumentumfilm egyik legnagyobb képv., haladó polg. nézeteket vall. A *Dokumentumfilm* c. műve magy. is megj.

ROTHENSTEIN, Sir John (1901) – angol műv. történész. Oxfordban végzi tanulmányait, majd az amerikai Kentuckyban és Pittsburghban műv.-tört.-et ad elő. 1932–38 a leedsi és a sheffieldi múzeum ig. 1938–64 a londoni Tate Gallery ig., egyidejűleg a Brit. Képzőműv. Tan. t. 1964–67 a St. Andrews Egy. rektora. 1967– a New York-i Fordham Egy. műv.-tört. prof. Számos műv.-tört. könyvet publikál, köztük két műve foglalkozik a Tate Galleryvel és az angol műv.-tel.

ROTHSCHILD, Alain de, báró (1910) – francia bankár. Bölcsészdr. A Banque de Rothschild Frères társtulajdonosa. A Societé d'Investissement du Nord eln., s még számos nagyváll. ig.-sági t.

ROTHSCHILD, Edmund Leopold (1916) – angol bankár. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1946– az N. M. Rothschild & Sons Bankház t., 1960– üzlettárs. Számos más pénzügyi intézménynél is vez., ill. érdekelt.

ROTHSCHILD, Elie Robert de, báró (1917) – francia bankár. Jogász. A Banque de Rothschild Frères társtulajdonosa, a Société Investissements Français Immobiliers, valamint a Société des Chemins de fer P. L. M. eln.-vezérig.

ROTHSCHILD, Guy de, báró (1909) – francia bankár. Jogász. A Banque de Rothschild Frères társtulajdonosa. A Chemin de Fer du Nord Co. eln. és vezérig., s még számos nagyváll. (köztük a Rio-Tinto társ., London) ig. biz. t. 1962– a Nközi Pénzügyi Társulat tanácsadója.

ROTSCHILD, Kurt Wilhelm (1914) – osztrák közgazdász. A bécsi egy.-en jogi diplomát szerez, majd 1938–40 Glasgow-ban elvégzi a közgazd. fakultást. 1947-ig uo. előadó. 1948–66 az Osztrák Gazd. Kut. Int. egyik vez, 1966– a linzi egy. közgazd. prof. 1962– előad a bécsi egy.-en is. Az angol Kir. Közgazd. Társ. t. Több, az osztrák gazd. élettel foglalkozó könyve jelenik meg.

ROTMISZTROV, Pavel Alekszejevics (1901) – szovjet főmarsall. 1918– a szovjet hads.-ben szolgál, részt vesz a polgárháborúban. 1918– SZKP t. 1931 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t. 1939–40 a finn háborúban, 1941–45 a II. vh.-ban harckocsidandár-, hadoszt.-, majd hads.-par. 1944 a szovjet hads. harckocsi és gépesített csapatainak par. h. 1945 a németo.-i szovjet megszálló csapatok páncélos és gépesített egységeinek par. 1948– előadó a Legf. Kat. Ak.-n. 1958– a Páncélos Kat. Ak. par. 1962– a SZU páncélos csapatainak főmarsallja. A hadtud. dr.-a.

ROUGEMONT, Denis de (1906) – svájci esszéista. A neuchâteli, genfi és bécsi egy.-en tanul. 1936–39 a *Nouveaux Cahiers* főszerk. Párizsban. 1941–42 főisk. tanár New Yorkban. Irod. elméleti, szociológiai, pszichológiai, kultúrpol. és pol. írásait számos nyelvre lefordítják. A genfi Európai Kult. Közp. ig., a Zenei Fesztiválok Európai Szöv. eln., a genfi egy. prof.

ROULLIER, Jean Georges (1898) – francia tengerhajózási tisztv. 1939–40 a Keresk. és Tengerészeti Min.-ban a hajózási oszt. ig., majd a gazd. és ellátási oszt., később a tengeri szállítás ig. h., 1950–63 uo. a tengerhajózási biztonság közp. biz. eln. és a tengeri keresk. legf. tan. aleln. 1963– az IMCO főtitk.

ROUS, (Francis) Peyton (1879) – amerikai patológus. A Johns Hopkins Egy.-en végez. 1906–08 a Michigan Egy.-en előadó, 1909–45 a Rockefeller Orvosi Kut. Int. asszisztense, majd t. Több tud. ak., int. stb. t., tb. t. A rákbetegséget kut. munkásságot folytat.

ROUSSELOT, Jean (1913) – francia költő és reg. író. Fiatal korában a szürrealistákhoz csatlakozik, majd együtt menetel Aragonnal és társaival a költészet megújhodásáért indított mozg.-ban, ám később ennek is hátat fordít. József A. és Illyés Gy. verseit fordítja franciára. Magy megj. művei: *Vonat vonatot takar* (reg. 1967), egy elb. a *Mai francia elbeszélők* c. antológiában *(Dupont úr* *különös esete)*, továbbá több verse antológiákban és folyóiratokban.

ROWICKI, Witold (1914) - lengyel karmester, zeneszerző. A krakkói konzervatóriumban tanul, majd 1938–39 uo. tanít. 1945 megszervezi a Lengyel Rádió katowicei szimfonikus zenekarát, amelynek első karmestere és műv. vez. 1950– (hároméves szünettel) a Varsói Filharmonikusok vez. karnagya, zenekarával számos lengyel és külföldi hangversenyen nagy sikert arat. Zenekari és kamaraműveket szerez.

ROY, Claude (1915) – francia esszéista, kritikus. A párizsi egy.-en tanul. Fiatal korában szélsőjobboldali újságokba dolgozik, majd belép az illeg. KP-ba. A II. vh.-ban, s a háború után csak irod.-mal foglalkozik. Jelentősek tanulmányai Aragonról és Éluard-ról, útleírásai Kínáról és az USA-ról. Magy. megj. *Klasszikusok társaságában* c. kötete (1958), továbbá több verse antológiákban és a *Nagyvilág*ban (1965).

ROY, Jules (1907) – francia költő, reg. író, esszéista. Kat. isk.-t végez, pilóta, 1943 után Angliában szolgál. 1953 otthagyja a hads.-et, tiltakozásul a vietnami háború ellen. Riportokat ír Koreáról, Algériáról s megj. első versei, reg.-ei, amelyek mind a repülőélettel foglalkoznak. Renaudot-díjas, a Francia Ak. nagydíjasa.

ROY, Maurice (1899) – francia mérnök. Bányamérnöki főisk.-t végez, 1926–50 a híd- és útépítési főisk. prof., egyidejűleg az aeronautikai főisk., 1947– a műszaki főisk. prof. 1949–62 az aeronautikai kutatással foglalkozó int. ig. A COSPAR Végrehajtó Tan. eln. A Francia Ak. t. Írásai a reaktív repüléstechnikával foglalkoznak.

ROZEWICZ, Tadeusz (1921) – lengyel költő, prózaíró, drámaíró. A II. vh. idején partizán, 1943–44 a hazai hads. kat.-ja. Első verseinek témaköre a háború és a megszállás, az utóbbi években írásai egyre inkább a mai társad. problémákat tükrözik. A *Dialog* c. folyóirat számos – lengyel és külföldi színházban színre vitt – groteszk színpadi művét közli. Lírai verseket, szatírákat, elb.-eket, riportokat ír. 1955, 1962 és 1966 Áll. Irod. díjjal tüntetik ki. *Tanúk, vagy a mi kis stabilizációnk* c. színműve magy. is megj. (1957), s folyóiratokban, antológiákban más színművei, elb.-ei és versei is.

ROZMARYN, Stefan (1908) – lengyel jogász. 1940–46 a lvovi, a szverdlovszki és a kazanyi egy.-en ad elő, 1947– a varsói egy. államjog prof. 1950– a min. tan. Hiv.-ának főig. 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1955– a Jogtud. Biz. eln. 1960–62 a Nközi Jogtud. Szöv. aleln., 1962–64 eln. Az Összehasonlító Jogtud. Ak. t., a strasbourg-i összehasonlító jogi fakultás prof.

ROZOV, Viktor Szergejevics (1913) – szovjet író. A moszkvai Forr. Színház studiójában tanul. 1938– uo. színész. 1941–45 a II. vh.-ban kat., megsebesül, felgyógyulása után frontszínházakban szerepel. A háború után kezdi drámaírói munkásságát, 1949 megj. első darabja *(Az ő barátai)*. Azóta számos színművet írt, amelyek közül többet Magyaro.-n is előadtak. 1955-ben bemutatott *Örökké élők* c. darabja alapján készült a világsikert aratott *Szállnak a darvak* c. szovjet film.

ROZSGYESZTVENSZKIJ, Gennagyij Nyikolajevics (1931) – szovjet karmester. Elvégzi a moszkvai konzervatórium zongora és karmesteri tanszakát. 1951– a moszkvai Nagy Színház segédkarnagya, 1956–60 karmestere. 1960–65 a szovjet rádió és tv szimfonikus zenekarának műv. vez. 1965– a moszkvai Nagy Színház zenekarának vez. Világszerte nagy sikerrel vendégszerepel, kiemelkedőek Bartók- és Prokofjev-tolmácsolásai. Az OSZSZSZK érdemes művésze.

ROZSGYESZTVENSZKIJ, Robert Ivanovics (1932) – szovjet költő. 1955 megj. első verseskötete. 1956 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. Az 50-es évek második felében jelentkező fiatalabb szovjet költőnemzedék egyik jelentős képv. Élénk társad.-pol. érdeklődésű költő. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelentek meg versei.

RÖDER, Franz Josef (1909) – német (NSZK) politikus, a Saar-vidéki tartományi korm. min. eln. 1928–33 a freiburgi, innsbrucki és a münsteri egy.-en tanul. 1933–55 az oktatásügy ter.-én különböző hiv.-i beosztásokban. 1955– a CDU t., a Saar-vidéki tartományi parl. képv. 1957–65 a Saar-vidék vallás-, közokt.- és népművelésügyi min. 1959– uo. min. eln. 1959– a CDU Saar-vidéki szerv. eln. és az orsz. vez.-ség t.

RÖKK Marika (1913) – magy. származású német színésznő. Kairóban született, már gyermekként táncolni tanul. Párizsban és New Yorkban is szerepel, majd Bp.-en operett- és revűprimadonna. Később az UFA szerződteti és Berlinben telepszik le. Most is népszerű színésznő az NSZK-ban.

RUBADIRI, David (1930) – malawi író, költő, irod. történész. Egy. tanulmányait az ugandai Makerere kollégiumban végzi. Malawi függetlenné válása után 1964–66 hazája állandó ENSZ-képv. és USA-beli nagykövete. 1966– a Makerere kollégium tanára, a K-afrikai Írószöv. eln. Etnográfiai érdekességű reg.-ei mellett verseket is ír.

RUBÁNYI Pál (1904) – sebész. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1924–28 az egy. 1. sz. Kórbonctani Int.-ében, 1928– az 1., 2., ill. a 3. sz. Sebészeti Klinikán dolgozik. 1951– tanszékvez. egy. tanár az 1. sz. Sebészeti Klinikán. Az orvostud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1954). Ált. és mellkasi sebészettel, gastroenterológiával és onkológiával foglalkozik.

RUBCOV, Vaszilij Ivanovics (1913) – szovjet gazd. vez., min. Elvégzi a leningrádi erdőmérnöki ak.-t. 1966-ig a Fafeldolgozó-, Papír- és Cellulózipari Áll. Biz. erdőgazd. oszt. vez. 1966– az Áll.

Erdőgazd. Biz. eln., min. A SZU Legf. Tan. t. Számos erdőgazd. tud. mű szerzője.

RUBEN, Vitalij Petrovics (1914) – szovjet politikus, a Lett SZSZK min. tan. eln. Elvégzi az ilovai mezőgazd. technikumot. 1933–41 mezőgazdász, ill. ped. 1939– SZKP t. 1941–47 pártmunkás a ribinszki ker.-ben, majd a Lett KP KB munkatársa. A Lett SZSZK Áll. Tervbiz.-ban és mezőgazd. tan.-ában dolgozik. 1961–62 a Lett SZSZK min. tan. elnökh., 1962– eln. 1966– az SZKP KB pótt. 1962– a SZU Legf. Tan. t.

RUBIK Ernő (1910) – repülőmérnök. Gépészmérnöki oklevelet szerez. 1930– foglalkozik vitorlázó és motoros sportrepüléssel, majd repülőoktatással és repülőgéptervezéssel. 1949–51 az Orsz. M. Repülő Egyes. közp. szerkesztési irodájának vez., a Bp.-i Műszaki Egy. meghívott előadója. 1951–55 a Székesfehérvári Motorjavító Áll. Váll. (Repülőtér) oszt. vez. 1955–58 az alagi Közp. Kísérleti Üzem repülőgéptervezője, majd ig. 1958–60 az esztergomi Sportárutermelő Váll., ill. a Műszeripari Művek főkonstruktőre. 1960–67 a KPM Légügyi Főig. műszaki oszt. mb. vez. 1967– a MALÉV műszaki tanácsadója. 1948– a Gépipari Tud. Egyes. elnökségének t. Kossuth-díjas (1963). 28 motoros és motornélküli sportrepülőgép-típust tervezett, köztük a könnyűfém szerkezetű vitorlázógép családot.

RUBIN, Ruben (1893) – izraeli festőművész. Párizsban a Szépműv. Ak.-n nyer képesítést. 1912 Palesztinába költözik. 1920– a világ számos városában állítja ki munkáit, melyek közül többet megvesznek Európa és az USA múzeumai és műgyűjtői. Neves színházidíszlet-tervező és falképfestő is. 1948–50 Izrael követe Romániában.

RUBINOWICZ, Wojciech (1889) – lengyel elméleti fizikus. Czerniowcéban töltött egy. évei után Münchenben (A. Sommerfeldnél), valamint Koppenhágában (N. Bohrnál) dolgozik. 1918–20 a czerniowcei egy. docense, 1920– a ljubljanai, 1922– a lvovi, 1946– a varsói egy. tanára. 1931– a Lengyel Tud. Társ., 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. A berlini Humboldt Egy. és a krakkói Jagelló Egy. díszdr.-a. 1949–52 és 1961– a Lengyel Fizikai Társ eln. 1951 I. fokozatú Áll.-díjjal tüntetik ki. Kutatási ter.-e: a sugárzás kvantumelmélete, a diffrakció elmélete, az elektrodinamika és a matematikai fizika.

RUBINSTEIN, Arthur (1886) – lengyel származású amerikai zongoraművész. A varsói és a berlini zeneak.-n tanul. 1906-ban lép fel először az USA-ban, majd turnézik Európában, D-Amerikában, Ausztráliában, Afrikában, Kínában, Japánban stb. Különösen Chopin és a romantikus szerzők műveinek tolmácsolásában válik ki. Számos kitüntetés tulajdonosa, több amerikai egy. tb. zenei dr.-a.

RUDAKOV, Alekszandr Petrovics (1910) – szovjet politikus, bányamérnök. 1927–30 Donyec-medencei bányákban dolgozik. 1931– SZKP t. 1936–37 Komszomol-szervezési munkát végez. 1937 elvégzi a leningrádi bányászati főisk.-t. 1938–42 az Ukrán KP KB munkatársa. 1942– az SZKP KB apparátusában dolgozik, 1954–62 az SZKP KB nehézipari, oszt. vez. 1956– az SZKP KB pótt., 1962– t. és a KB titk., a KB ipari és építésügyi biz. vez. A SZU Legf. Tan. t.

RUDNICKI, Adolf (1912) – lengyel prózaíró, esszéista. A német megszállás alatt és a háború után írt elb.-ciklusával egyedülálló helyet foglal el a modern irod.-ban. Ezekben az elb.-ekben a hitleri rendszer által totális megsemmisítésre ítélt lengyel zsidók sorsának megrendítő képét tárja elénk. Ehhez a témakörhöz későbbi műveiben is visszatér. *Az élő meg a holt tenger* c. kisreg. magy. is megj. (1959).

RUDNYEV, Konsztantyin Nyikolajevics (1911) – szovjet szerszámgépipari min. (1965 óta). Elvégzi a tulai műszaki főisk.-t. 1940–47 egy hadiipari üzem főmérnöke, majd ig. 1941– SZKP t. 1948–58 vez. tisztségeket tölt be a SZU honv. iparában. 1958–61 a SZU min. tan. mellett működő Áll. Műszaki Honv. Biz. eln. 1961– az SZKP KB t., a SZU min. tan. elnökh. 1961–65 a min. tan. mellett működő, a tud. kut. munkák összehangolásával foglalkozó biz. eln. 1962– a SZU Legf. Tan. t. A Szoc. Munka Hőse.

RUDOLPH, Wilhelm (1889) – német (NDK) festőművész, grafikus. 1908–14 a drezdai ak.-n tanul. 1932–39 és 1947–49 uo. tanít. Főleg realisztikus portrékat, tájképeket és állatképeket fest. Fametszeteket is készít. Nemzeti-díjas (1961), FDGB-díjas (1961).

RUEFF, Jacques Léon (1896) – francia közgazdász. Pénzügyi és bankszakember, 1939–40 a Francia Nemzeti Bank aleln., a párizsi béketárgyalások idején több jóvátételi biz. gazd. szakértője, nközi szerv.-ek (ENSZ, Montánunió stb.) biz.-ainak t. A Francia Ak. és számos más tud. társ. t. Több pénzügyi tud. értekezés szerzője.

RUGYENKO, Roman Andrejevics (1907) – szovjet jogász, a SZU főügyésze (1953 óta). Elvégzi a felsőfokú jogi főisk.-t és a jogi egy.-et. 1926– SZKP t. 1929–40 az Ukrán SZSZK-ban fővizsgálóbíró, ügyészh., majd ügyész. 1942–44 az Ukrán SZSZK ügyészh., 1944–53 ügyésze. 1945–46 a háborús főbűnösök nürnbergi perének egyik főügyésze. 1956–61 az SZKP KB pótt., 1961– t. 1950– a SZU Legf. Tan. t.

RUGYENKO, Szergej Ignatyevics (1904) – szovjet marsall. Elvégzi a kat. repülőisk.-t, 1932 a Zsukovszkij Hadirepülő Ak.-t, 1936 az Ak. hadműveleti fakultását. 1928– SZKP t. Repülőszázad-, dandár-, majd hadoszt.-par., a II. vh.-ban légihads.-par., részt vesz a sztálingrádi, a kurszki, belorussziai és berlini harcokban. 1949–58 a légierők vezérkari főnöke. 1958– a légierők főpar. első h. A légierők marsallja. A SZU Legf. Tan t. a SZU Hőse.

RUHA, Ştefan (1931) – román hegedűművész. A kolozsvári konzervatóriumban tanul, a Kolozsvári Filharmóniai Zenekar szólistája. Bukaresti, moszkvai és párizsi nközi versenyek nyertese. Érdemes művész.

RUIZ CORTINEZ, Adolfo (1890) – mexikói politikus. 1912 részt vesz a mexikói forr.-ban. 1926-ig a hads.-ben szolgál, 1935– áll. hivatalnok, 1941– parl. képv. 1944– Veracruz szöv. áll. kormányzója, 1948–51 belügymin., 1952–58 közt. eln. Nevéhez fűződik az 1953. évi alkotmánymódosítás, amelynek értelmében a mexikói nők egyenlő pol. jogokat élveznek a férfiakkal. 1956 elutasítja az USA-val kötendő kat. szerződés javaslatát.

RUIZ GIMÉNEZ, Cortes Joaquín (1913) – spanyol jogász és politikus. Madridban végez, majd a madridi egy.-en prof. A Spanyol Kult. Int. ig. Nagykövet a Szentszéknél. 1951–58 kultuszmin. A katolikus akadémikusok nközi szerv.-ének eln. A *Quadernos para un Diálogo* c. liberális katolikus folyóirat kiadó-szerk.

RUKAVINA, Ivan (1912) – jugoszláv kat. személyiség. Egy. hallgatóként végzett komm. tevékenysége miatt a rendőrség üldözi, s ezért a KP utasítására Prágába utazik, ahol a párt nyomdáját szervezi. 1935– KP t. Részt vesz a spanyol polgárháborúban, majd Franciao.-ban koncentrációs táborban. 1939 visszatér Jugoszláviába, a zágrábi pártbiz.-on dolgozik. Letartóztatják és elítélik. A Horváto.-i KP kat. biz. t., részt vesz a felszabadító harcok előkészítésében, majd a horváto.-i felszabadító egységek főpar. 1945 Franciao.-ban a jugoszláv kat. misszió vez., a Jugoszláv Néphads. vezérkari főnöke, a jugoszláv honv. min. h., majd a zágrábi kat. ter. par. Vezérezredes. A JKSZ KB t. Jugoszlávia Népi Hőse.

RULFO, Juan (1911) – mexikói író. Neves reg.-író, aki nagy befolyással volt és van az új mexikói író-nemzedékre. A l-amerikai krit. realizmus egyik képv. Magy. *Pedro Páramo* c. reg. (1955) jelenik meg és antológiákban elb.-ei.

RUMJANCEV, Alekszej Matvejevics (1905) – szovjet közgazdász, politikus, újságíró. 1917– napszámosként dolgozik. 1926 elvégzi a harkovi népgazd. főisk.-t. 1925–29 az Ukrán SZSZK Földművelésügyi, 1930 Igazságügyi Népbiztosságán dolgozik. 1930–43 tud. és tanári tevékenységet folytat. 1940– SZKP t. 1943–49 pártmunkás Harkov ter.-en. 1950–52 az Ukrán Tud. Ak. Közgazd. tud. Int. ig. 1952– az SZKP KB t. 1952–55 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1955–58 a *Kommunyiszt* c. folyóirat főszerk. 1958–64 *A béke és a szocializmus kérdései* c., Prágában megjelenő nközi marxista folyóirat főszerk. 1964–65 a *Pravda* főszerk. 1965–66 a SZU Tud. Ak. Közgazd. tud. oszt. megb. titk., 1966– titk. 1966– a SZU Tud. Ak. t. Szerkesztésében jelent meg magy.: *A mai kapitalizmus problémái és a munkásosztály* (1964).

RUMOR, Mariano (1915) – olasz min. eln. A padovai egy. bölcsészkarán végez. Tört. tanár, 1940–43 kat., majd csatlakozik az ellenállási mozg.-hoz, a Kereszténydem. P. képviseletében. 1954– e párt titk. h., 1964–65 titk., majd 1969-ig főtitk., 1948– parl. képv. 1951–54 földművelésügyi, majd min. elnökségi államtitk. 1959–60 és 1960–63 földművelésügyi, 1963–64 belügymin. 1968– min. eln. 1965– a kereszténydem. pártok európai uniójának eln.

RUSK, Dean (1909) – amerikai politikus. Az oxfordi és a California Egy.-en jogot tanul. Egy. adjunktus, majd a California Egy.-en tanszékvez. 1946–47 a hadügymin. különtanácsadója, majd az ENSZ-ügyek Hiv.-ának ig., 1949–50 külügyi államtitk. h. 1950–51 a távol-keleti ügyekkel foglalkozó külügyminh. 1961–68 külügymin. 1952–61 a Rockefeller Alapítvány és az Orsz. Biztonsági Tan. t.

RUSSELL, Lord Bertrand Arthur William (1872) – angol filozófus, matematikus és közéleti személyiség. Cambridge-ben matematikát és filozófiát tanul. Angol és amerikai egy.-eken tanár, a mat. logika egyik kidolgozója és kiváló művelője. A filozófiában hosszas világnézeti evolúció után a neopozitivizmus vagy logikai pozitivizmus egyik kidolgozója és fő képv. Filozófiai munkássága elsősorban a term. tud. filozófiai kérdéseire és a logika problémáira terjed ki. Ismert angol békeharcos. Többször fellép az atomháború ellen. 1967–68 kezdeményezésére nem hivatalos nközi törvényszék ül össze az amerikaiak Vietnamban elkövetett háborús bűneinek kivizsgálására. 1950 irod. Nobel-díjjal tüntetik ki. Számos mat., filozófiai, társad. és pol. kérdésekkel foglalkozó könyv, tanulmány szerzője. Magy. megj. könyvei: *A filozófia alapproblémái* (1919), *Icarus vagy a tudomány jövője* (1928), *Kína és a kínai probléma* (1932), *Házasság és erkölcs* (1934), *Egy évszázad élettörténete 1814–1914* (1936), *Miért nem vagyok keresztény?* (1960), *Filozófiai fejlődésem* (1969).

RUSZNÁK István (1920) – kémikus. A bp.-i tud. egy.-en kémiát és fizikát tanul. 1942–50 a Goldberger Textilművek vegyésze. 1950– a Textilipari Kut. Int. textilkémiai főoszt. vez. Egyidejűleg: 1949–51 az Áll. Műszaki Főisk. tanára, 1951– a Bp.-i Műszaki Egy. vegyészmérnöki karának tanszékvez. docense, 1951–55 a vegyészmérnöki kar dékán h. 1964–65 a Kairói Nemzeti Kut. Közp. tanácsadója és a kairói egy. vendégtanára. 1968 az UNIDO (az ENSZ ipari fejlesztési szerv.) megbízásából szakértő az EAK-ban. 1969– egy. tanár. A kémiai tud. kandidátusa (1958). Kossuth-díjas (1954). Textil-, cellulóz-, fehérje- és színezékkémiával foglalkozik. Kidolgozta a folyamatos pamutszövet fehérítést és a Termotex textilkikészítő eljárást. F. m.: *Celluronsav előállításának és alkáli érzékenységének vizsgálata* (1958), *Textilkémia* (egy. tankönyv Csürös Zoltánnal 1964), továbbá 11 tankönyv és 110 hazai és külföldi szakcikk, ill. tud. publikáció.

RUSZNYÁK István (1889) – belgyógyász, az MTA eln. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1912–31 Korányi Sándor prof. munkatársa. 1931–45 a szegedi egy.-en, 1945– a bp.-i orvostud. egy. 1. sz. Belklinikáján a belgyógyászat tanára, a klinika ig. főorvosa. 1945–47 országgy. képv. 1947–50 az MSZT eln. 1946– az MTA t., 1949– eln. 1960– az MTA Kísérleti Orvostud. Int. ig. A Bolgár s az NDK Tud. Ak. lev. t., a SZU, a Csehszlovák s a Lengyel Tud. Ak. külső t., 1965– a Román Ak. tb. t., a Svájci Orvostud. Ak., s a zágrábi Jugoszláv Tud. és Műv. Ak. lev. t. Számos nközi, ill. külföldi orvostud. társ. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1956). Főleg a nyirokkeringés élet- és kórtani jelentőségével foglalkozik, különös tekintettel a szív, a máj, a tüdő és a vese betegségeire. F. m.: *A máj és az epeutak betegségei* (társszerző, 1933), *Die Eiweisskörper des Blutplasmas* (társszerző 1938 Drezda–Lipcse), *A nyirokkeringés élet- és kórtana* (társszerző 1955, németül, oroszul, angolul és franciául is).

RUTHERFORD, Margaret (1892) – angol színésznő. 33 éves korában lesz hivatásos színész, az Old Vic színház t. Vérbeli komika. Klasszikus és modern darabokban egyaránt emlékezetesek alakításai. Hollywoodban is filmezett. Bűnügyi filmekben is gyakran szerepelt. Oscar-díjas.

RUTTEN, Franciscus Josephus Theodorus (1899) – holland pszichológus. A holland egy.-eken kívül a Sorbonne-on, Lipcsében és Berlinben folytat tanulmányokat. A nijmegeni egy. tanársegéde, majd prof., a pszichológiai labor. ig. 1948–52 oktatás és tud.-ügyi min. A New York-i Tud. Ak. t. Munkásságának fő ter.-ei: ált. pszichológia, szociálpszichológia és ipari pszichológia.

RUTTKAI Éva (1927) – színésznő. Lakner bácsi gyermekszínházában kezdi pályáját. 1945 a Vígszínházban lép föl. 1948–51 a Nemzeti Színház t. 1951– a M. Néphads. Színházában, illetve a Vígszínházban játszik. Műv.-e minden szerepkörre kiterjed. Kétszeres Jászai-díjas (1955, 1959), Kossuth-díjas (1960), Érdemes művész (1966). F. sz.: színpadon: *Emily* (Wilder: A mi kis városunk), *Lujza* (Schiller: Ármány és szerelem), *Anna* (Niccodemi: Hajnalban, délben, este), *Inken* (Hauptmann: Naplemente előtt), *Helén* (Molnár F.: A testőr), *Júlia* (Shakespeare: Rómeó és Júlia), *Zilia* (Heltai J.: A néma levente), *Lyda* (Kohout: Ilyen nagy szerelem), *Mici* (Feydeau: Osztrigás Mici), *Margaret* (Williams: Macska a forró tetőn). Filmen: *Budapesti tavasz* (1955), *Egy pikoló világos* (1955), *Éjfélkor* (1957), *Foto Háber* (1963), *Butaságom története*.

RUTTKAI Ottó (1921) – színész, színig. Pályáját 1947 a Madách Színházban kezdi, majd a Nemzeti Színház és a M. Néphads. Színházában játszik. 1955–56 az egri, 1957–60 a kaposvári, 1960–64 a miskolci, 1964– a Madách Színház ig. Mint színész hősi szerepeket játszik. Jászai-díjas (1958), SZOT-díjas (1963). F. sz.: *Don Cesar de Bazan* (Hugo: Ruy Blas), *Nyíl* (Gorkij: Kispolgárok), *Király* (Corneille: Cid), *Agárdi Péter* (Heltai J.: A néma levente), Jonson: *Volpone*.

RUŽIČKA, Leopold (1887) – horvát származású svájci kémikus. A karlsruhei műszaki egy.-en Staudinger tanítványa, majd 1916-ig asszisztense. 1918–25 a zürichi műszaki főisk. előadója, és egy genfi illatszergyárban folytat kut. munkát. 1926–29 Utrechtben szerves kémia prof. 1929– a zürichi szövetségi műszaki főisk. prof. Polimetilénekkel és nagy szénatomszámú terpénekkel folytatott kísérleteiért Nobel-díjat kap (1939), T. Butenandttal közösen. A Royal Society külföldi t., a Harvard és a baseli egy. díszdr.-a.

RÜHLE, Otto (1914) – német (NDK) közgazdász. Közig. tanulmányokat folytat. 1941–43 a Német Vöröskereszt munkatársa, majd egészségügyi beosztásban kat. szolgálatot teljesít. 1943– Sztálingrádnál szovjet hadifogságba kerül, a Szabad Németo. Nemzeti Biz. t. Hazatérése után az NDK-ban telepedik le, a dessaui közig. isk. vez., a sachsen-anhalti tartományi belügymin. korm. főtan.-osa. 1949–50 uo. egészségügyi, 1950–52 közlek.-ügyi min. 1948 az NDK Nemzeti Dem. Párt alapító t., 1949–52 sachsen-anhalti, 1952–53 drezdai szerv.-ének eln. 1950– a Népi Kamara képv. 1954– a berlini és a greifswaldi egy.-en az agrárközgazd. tan. prof. Magy. megj.: *Hatmilliárd ember kenyere* (1965).

RÜHMANN, Heinz (1902) – német (NSZK) színész. Diákszínjátszóként tűnik fel. Münchenben színitanulmányokat folytat. 1920–27 breslaui, hannoveri, majd müncheni színpadokon szerepel. 1927– a berlini Deutsches Theater t. Kiváló komikus és jellemszínész. A 30-as évek eleje óta filmezik, rendezett is. Mint filmszínész komikusként válik rendkívül népszerűvé. 1960– a bécsi Burgtheater t. F. f.: *Mese a benzinkútról* (1931), *A mintaférj* (1937), *Hurrá, apa lettem* (1939), *Rádbízom a feleségem* (1943), *Örökség a ketrecben* (1953), *A köpenicki kapitány* (1956), *Aki átmegy a falon* (1959), *Svejk, a derék katona* (1959).

RYBKA, Eugeniusz (1898) – lengyel csillagász. 1932– a lvovi egy.-en a csillagászati tanszék vez. 1945– a wrocławi egy. prof. és az ottani obszervatórium ig. 1952–58 a Nközi Asztronómiai Unió elnökh. 1958– a krakkói Jagelló Egy. prof. és a krakkói obszervatórium ig. Több mint 80 – az asztrofotometriával és az asztronómia tört.-vel foglalkozó – tud. mű és cikk, valamint líceumi és egy. tankönyv szerzője.

RYCHNER, Max (1897) – svájci kritikus és esszéista. Irod. tud. tanulmányokat folytat a berni, a zürichi, a berlini és a párizsi egy.-en. 1931–33 a *Neue Schweizer Rundschau*, majd a *Kölnische Zeitung* munkatársa. 1937-ig a *Neue Zürcher Zeitung* kölni különtudósítója. 1937–39 a berni *Bund* c. napilap irod. szerk. 1939– a zürichi *Tat* c. lap munkatársa.

RYDBECK, Olof (1913) – svéd közéleti személyiség. Bölcsész és jogász. A Külügymin.-ban kezdi pályáját, Berlinben, Ankarában, Washingtonban, Bonnban teljesít szolgálatot, 1953–55 a svéd Külügymin. sajtófőnöke, 1955– a Svéd Rádió vezérig. 1955–62 a Stockholmi Koncert Egyes. ig.-sági t. 1961–64 az Európa Rádió Unió díszeln. 1955– a Svéd Vöröskereszt Főtan.-ának t. 1956– a Svéd Int. Tan.-ának t.

RYLE, Gilbert (1900) – angol filozófus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1924– uo. tanít, 1945– a metafizikus filozófia prof. 1947– a *Mind* c. folyóirat főszerk., majd szerk. biz. t. A neopozitivista irányzat képv. Kutatási területe az ismeretelmélet, a logika és a lingvisztikai elemzés.

RYPKA, Ján (1886) – cseh filozófus. A bécsi egy. bölcsészkarán szerez diplomát. 1911–13 a bécsi grafikai kísérleti és tanint. munkatársa. 1911–19 a bécsi egy.-i nyomda tud. tanácsadója. 1919–21 a prágai csehszlovák grafikai unió egyik vez. 1921–27 a pozsonyi egy. könyvtár vez., majd a pozsonyi egy. tanára. 1939–46 uo. dékán. 1952– a Csehszlovák Tud. Ak. t. 340 szakdolgozata jelenik meg, különösen kiemelkedőek a török és az újperzsa nyelvvel és irod.-mal foglalkozó tanulmányai. Több perzsa költő művét fordítja cseh nyelvre. A varsói, a párizsi, a teheráni egy. díszdr.-a, a csehszlovák UNESCO-biz. t.

S

SA Csien-li (1903) – kínai politikus. Pályáját Sanghajban ügyvédként kezdi. A japán támadás előestéjén a nemzeti összefogás hirdetője, 1936 az egységfront követelése miatt 7 társával együtt a Kuomintang korm. perbe fogja. Az 1945-ben alakult Dem. Nemzeti Újjáépítési Társ. VB t. 1949–56 keresk. min. h., 1956–58 könnyűipari min., 1958– élelmezésügyi min. Az NKOGY t. Jelenleg is részt vesz a közéletben.

SAABI, Kahtan el (1920) – D-jemeni politikus. Tanulmányait a khartoumi egy.-en végzi. Részt vesz a függ. harcban, a D-arab Liga alapítója, később kilép belőle. 1958 Kairóba menekül az angolok elől. 1962 Jemenbe megy, részt vesz a közt. átalakulásban, utána rövid ideig Szanaában a jemeni korm. tanácsadója, majd 1963 visszatér Adenba, megalapítja az NLF (Nemzeti Felszabadítási Front) elnevezésű nacionalista szervezetet, s ennek főtitk. 1967 nov.–1969 a D-jemeni Népi Közt. kikiáltása után annak eln. és a közt. haderőinek főpar.

SAAD, Pedro Antonio (1909) – az Ecuadori KP főtitk. (1952 óta). Jogi tanulmányokat végez a guayaquili egy.-en. Pol. pályafutása a baloldali egy. mozg.-ban kezdődik, később szaksz. vez. 1934 belép a KP-ba, 1935– KB t., 1941–44 illeg.-ban. 1944 az Ecuadori Munkásszöv. eln., 1945– parl. képv., 1948–60 szenátor.

SAARINEN, Aarne (1913) – a Finn KP eln. (1966 óta). A 30-as években a Finn SZDP ifj. szerv.-ében és az Emberi Jogok Ligájában dolgozik. 1940– a Szovjet Baráti Társ. t. 1944– KP t. 15 éven keresztül a Finn Szaksz.-ek Közp. Szöv. egyik vez.

SABIN, Albert B. (1906) – amerikai víruskutató. A New York-i egy.-en végez. 1926–31 uo. bakteriológiai kut. munkatárs, 1932– kórházi orvos, majd ösztöndíjas kut. 1935–39 a New York-i Rockefeller Int. munkatársa, 1939–46 a cincinnati egy.-en kut. adjunktus, 1946– prof. A cseppekben bevehető, gyermekbénulás elleni oltószer kidolgozója. Az USA-ban nincs lehetősége az oltóanyag gyártására, ezért a SZU-ba utazik, ahol minden segítséget megkap munkájához. Az USA Tud. Ak. t., számos kitüntetés tulajdonosa.

SACHER, Paul (1906) – svájci karmester. Egy. és felsőbb zenei tanulmányait Baselban végzi. 1926 megalakítja a Baseli Kamarazenekart, melynek célja a preklasszikus és a kortársi zene ápolása. 1933 megalakítja a Schola Cantorum Basiliensist, melyet 1954 Baseli Zeneak. néven egyesít a baseli konzervatóriummal. 1941 a zürichi Collegium Musicum kamarazenekar alapítója és vez. karmestere. Zenekaraival számos európai és tengerentúli zenei fesztiválon vendégszerepel. Régi és modern zene kitűnő interpretátora. Bartók a *Zené*t és a *Divertimentó*t neki írja. 1955– a Svájci Zeneművészek Szöv. díszeln.

SACHS, Nelly (1891) – német költő, drámaíró és műfordító. 1921 megjelennek első elb.-ei. 1940 Selma Lagerlöf segítségével sikerül anyjával együtt Svédo.-ba menekülnie, családjának többi tagját a nácik elpusztítják. Jelentős humanista költő, számos művében a zsidóság szenvedéseit, tört. sorsának kérdéseit énekli meg; jelentős szerepe van a svéd líra németre fordításában. A külföldön élő német írók londoni Pen-közp. és a Német Nyelvi és Költészeti Ak. t. 1966 Nobel-díjjal tüntetik ki. Versei magy. antológiákban és folyóiratokban jelentek meg.

SADLO, Miloš (eredeti neve: Zatoržsky) (1912) – cseh gordonkaművész. Hegedűsnek készül a prágai konzervatóriumban, a gordonkát autodidakta módon tanulja. 1928 K. P. Sadlo tanítványa lesz, akinek nevét is felveszi. 1929– az egész világon koncertezik. 1944– a cseh filharmonikus zenekar szólistája. 1956–57 Pablo Casalsnál magántanulmányokat végez. A nközi Casals-gordonkaverseny zsűrijének t. Áll.-díjas, Érdemes művész.

SÁDOVSKY, Stefan (1928) – a szlovák KP első titk. (1969 óta). Pozsonyban a gazd. főisk.-n végez. 1950–59 és 1960–62 a Szlovák KP KB oszt. vez. 1962–66 a Ny-szlovák körzeti pártbiz.

titk., 1966–68 a Ny-szlovákiai nemzeti biz. eln. 1966– a Szlovák KP KB és a CSKP KB t. 1967–68 a CSKP KB titk. 1966–68 a KB elnökségének pótt., 1968– t. 1969 elején szlovák min. eln., majd a Szlovák KP első titk. 1966– a Szlovák Nemzeti Tan. t.

SAFRAN, Danyiil Boriszovics (1923) – szovjet gordonkaművész. A leningrádi konzervatóriumban végez. 1934– hangversenyez. 1937 a SZU zenei előadóművészeinek versenyén, 1950 a prágai nközi gordonkaversenyen első díjat nyer. Világszerte vendégszerepel, Bp.-en is fellép. 1959– a római Santa Cecilia Ak. tb. t. Áll.-díjas (1952), az OSZSZSZK érdemes művésze (1955).

SAGAN, Françoise (eredeti neve: Françoise Quoirez) (1935) – francia írónő. Érettségi után egy évet tanul a Sorbonne-on, 19 éves, amikor megj. a *Jóreggelt búbánat* c. reg. (magy. 1957), amelyért megkapja a kritikusok díját. Azóta további négy reg.-t és két színdarabot írt. Magy. megj. még: *Enyhe kis mosoly* c. kisreg. a *Nagyvilág*ban (1962–63).

SÁGHY Vilmos (1922) – mezőgazd. és élelmezésügyi min. h. A felszabadulás előtt mezőgazd. szakisk.-t, 1945 után gazd. és műszaki ak.-t, majd agráregy.-et végez. Mezőgazd. munkás, majd uradalmi gyakornok. A felszabadulás után váll.-i főoszt. vez., később a Gazd. és Műszaki Ak.-n adjunktus és a pártbiz. titk. 1952–54 a Pártközp. államgazd. oszt.-án dolgozik, 1954–56 a begyűjtési min. első h. 1956–63 élelmezésügyi min. h., 1963–67 az Orsz. Tervhiv. elnökh. 1967– a mezőgazd. és élelmezésügyi min. első h. Agrárközgazd. tani témákról jelennek meg cikkei, tanulmányai.

SAGINYAN, Marietta Szergejevna (1888) – szovjet írónő, irod. történész. A moszkvai női főisk. tört.-filológiai fakultásán tanul. 1909 megj. első verseskötete. Szimbolista költőként kezdi pályáját, az okt. forr. után a szovjethatalom mellé áll. A 20-as években Jim Dollar álnéven kalandos fantasztikus reg.-eket ír. 1931 megj. legjelentősebb műve, az első ötéves terv hőskorát ábrázoló *Vízierőmű*. 1942– SZKP t. A 40–50-es években főleg publicisztikai munkásságot folytat. Több jelentős irod. tört. monográfia szerzője. (*Tarasz Sevcsenko* 1946, *Goethe* 1950, *Nizami* 1955). 1957 megj. *Az Uljanov család* c. reg. 1950– az Örmény Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1951).

SAILLANT, Louis (1910) – francia munkásmozg. vez., az SZVSZ főtitk. Eredeti foglalkozása asztalosmunkás. 1929 szülővárosa (Valence) faipari szaksz. titk., majd 6 éven át megyei szaksz. titk. 1937– a Faipari Szaksz. titk. 1938– a CGT s a Faipari Dolgozók Szaksz. Nközi Szöv. VB t. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1943– az Ellenállás Nemzeti Tan.-ban a CGT képv.-je, 1944 a Tan. eln. 1944 az ideiglenes francia nemzetgy. t. 1944–48 a CGT titk. 1945– részt vesz az SZVSZ megalakításában s kezdettől főtitk. 1950– a BVT t. 1958 Nközi Lenin-békedíjat kap. Magy. megj. *Az SZVSZ a világ dolgozóinak szolgálatában 1945–60* (1960).

SAINT-DENIS, Michel (1897) – francia rendező és pedagógus. Működését a Vieux Colombier színháznál kezdi. 1930 megalapítja a Tizenötök Társulatát, rendez és játszik, 1935– részben Angliában, részben Párizsban dolgozik. 1940–44 a BBC francia szekciójának vez., 1946–52 színiisk. ig. Londonban, 1952–57 Strasbourg-ban. 1959– a francia áll. színházak főfelügyelője. 1962– a Kir. Shakespeare Színház műv. tanácsadója, majd társig. Londonban és Stratford-on-Avonban.

SAINT-JOHN PERSE (eredeti neve: Marie-René-Alexis Saint-Léger) (1887) – francia költő. Guadeloupe szigetén született, 12 évesen kerül Franciao.-ba. Párizsban az egy.-en jogot, irod.-at, később közgazd.-ot tanul. Diplomata lesz: Pekingben szolgál 5 évig, beutazza Kínát, Japánt, Mongóliát, a csendes-óceáni szigeteket és Közép-Ázsiát. 1925 Aristide Briand kabinetfőnöke, 1929 külügyi államtitk., 1940 Angliába, majd Amerikába távozik, ezért a vichyi korm. megfosztja állampolgárságától. 1959 visszatér hazájába. 1960 Nobel-díjat kap. Versei – különösen nyelvileg – páratlanul gazdag, színes, egzotikus világot festenek. Az expresszionista stílusirányzat követője. Magy. megj.: *Bóják* (eposz 1969).

SALACROU, Armand (1899) – francia drámaíró. Orvosnak készül, később a bölcsészkaron tanul. Már 17 évesen a *l'Humanité*, később a *l'Internationale* c. lap munkatársa. Egy ideig a L'Atelier elnevezésű párizsi színház főtitk. A Francia Színházi Közp. tb. eln., a Goncourt Ak. t. (1949). Magy. megj. drámái: *A föld gömbölyű* (1964). *A harag éjszakái* (1965), továbbá a *Nagyvilág*ban *Boulevard Durand* (1960) és *Fonákjáról* (1964).

SALÁNKI János (1929) – biológus. A Debreceni Orvostud. Egy.-en tanul, majd a SZU-ban aspiráns. Tanulmányainak befejezése után a Debreceni Orvostud. Egy. kórélettani, majd élettani int.-ében dolgozik. 1962– az MTA tihanyi Biológiai Kut. Int. ig. A biológiai tud. kandidátusa (1959). Neurobiológiával foglalkozik.

SALAZAR, António de Oliveira (1889) – portugál közgazdász és politikus. A coimbrai egy.-en végez, majd uo. prof. 1921– parl. képv. 1926, majd 1928–40 pénzügymin. 1932–68 min. eln., s időnként más min.-i tárcák élén is. A portugál fasiszta rendszer megalapítója. A Nemzeti Unió nevű fasiszta párt eln. Több pol. és közgazd. témájú írás szerzője.

SALINGER, Jerome David (1919) – amerikai író. Kat. ak.-t végez. 1937–38 Európában utazgat. A II. vh.-ban részt vesz az európai invázióban. A háború óta visszavonultan él. A *Zabhegyező* c.

művével (1951) válik világhírűvé, amely magy. is megj. (1964, 1965). *Kilenc történet* c. elb. kötete 1965 és 1967-ben lát napvilágot, antológiák és folyóiratok is közölnek elb.-eiből.

SALINGER, Pierre Emil George (1925) – amerikai újságíró és politikus. A San Franciscó-i egy.-en végez. 1946–55 a *San Francisco Chronicle* c. lapnál dolgozik. 1952 és 1954 a kaliforniai választási kampányok sajtófőnöke. 1955–56 a *Collier's Magazine* szerk. 1959–63 John F. Kennedy szenátor, majd eln., 1963–64 Lyndon B. Johnson eln. sajtótitk. 1964–65 szenátor. 1965– különböző nagyváll.-ok eln., aleln.

SALISBURY, Robert Arthur (1893) – angol politikus. Oxfordban tanul. 1929–41 konzervatív képv. 1935–38 külügyi államtitk. 1940 költségvetési min. 1940–42 és 1943–45 domíniumügyi, közben 1942 gyarmatügyi min. 1942–43 és 1951–52 lordpecsétőr, 1942–45 és 1951–57 a lordok háza konzervatív csop. vez. 1952–57 a nemzetközösségi ügyek min. 1952–57 a kir. titkos tan. eln. 1957– a Westminster Bank ig.

SALK, Jonas Edward (1914) – amerikai mikrobiológus. A New York-i egy.-en folytatja tanulmányait, majd ösztöndíjas kut., többek közt a michigani, majd a pittsburghi egy.-en. 1947–49 ui. a bakteriológia adjunktusa és a víruskutatás vez., 1949– prof. 1962– a Salk Biológiai Tanulmányok Int. ig. A gyermekbénulás-kutatás specialistája, a róla elnevezett gyermekbénulás elleni vakcina feltalálója. Több tud. társ. t.

SÁLYI Gyula (1903) – állatorvos. Az Állatorvosi Főisk.-n végez, 1928-ig uo. tanársegéd. Később az Orsz. Állategészségügyi Int.-ben orvos, majd oszt. vez., 1941–65 az Állatorvosi Főisk.-n, ill. egy.-en a kórbonctani tanszék vez. 1950–51 az állatorvostud. kar dékánja, 1962–63 az egy. rektora. 1962– az MTA lev. t. Az állatorvosi kórbonctan és kórszövettan nközileg elismert művelője. Számos tud. dolgozata jelenik meg hazai és külföldi lapokban. 1955 Kossuth-díjat kap. F. m.: *Háziállatok részletes kórbonctana* (1954), *Állatorvosi általános kórtan* (1957).

SÁLYI István (1901) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán és a debreceni tud. egy.-en szerez dr.-i okleveleket. 1924–28 a Ganz Vagongyár üzemmérnöke. 1928–37 a Bp.-i Műszaki Egy. oktatója. 1937–49 a Szabadalmi B. bírája. 1949– a miskolci Nehézipari Műszaki Egy. tanára, 1950–61 az egy. rektora. 1953– országgy. képv. (1967-ig Borsod m., 1967– Miskolc). 1963– az Eln. Tan. t. 1964– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. t., a Népfront Borsod m. Biz. eln. A TMB t. A műszaki tud. dr.-a (1958). Kossuth-díjas (1953). Műszaki mechanikával, elsősorban szilárdságtani kutatásokkal foglalkozik.

SAMMII, Mohamed Mehdi (1918) – iráni bankszakember. Angliában tanul. 1945–51 a Bank Melli Iran (Nemzeti Bank) egyik vez. szakembere. 1951–53 a NIOC (Iráni Nemzeti Olajtárs.) keretében tevékenykedik, 1953–59 ismét a Melli Banknál, 1959–63 az Ipari és Bányászati Fejlesztési Banknál dolgozik. 1963– a Bank Markazi Irán (Központi Bank) eln.

SAMUELSON, Paul Anthony (1915) – amerikai közgazdász. A chicagoi és a Harvard Egy.-en tanul. 1940– a Massachusettsi Műszaki Egy.-en közgazd. tan. prof. 1941–43 a nemzeti jövedelmet tervező testület tanácsadója. 1945–53 a Pénzügymin. konzultánsa. 1949–50 az Ekonometria Társ. aleln. 1951 eln. 1955 az Amerikai Közgazd. Egyes. aleln., 1960–61 eln., az *Econometrica* szerk. biz. t. Kennedy eln. közgazd. tanácsadója. Az USA Tud. és Természettud. Ak., az USA Filozófia Társ. t., a Brit Ak. lev. t. Közgazd. tárgyú tanulmányok szerzője, a modern mat. közgazd. tan eredményeinek első átfogó kifejtője. *Economies* c. műve a legelterjedtebb közgazd. tankönyv a tőkés világ felsőfokú tanint.-eiben.

SÁNCHEZ, Fidel Hernandez (1918) – salvadori közt. eln. (1967 óta). Madridban és az amerikai Fort Knoxban végez kat. ak.-t. Kat. attasé Washingtonban, majd 1962–66 belügymin. A Nemzeti Megbékélés P. (burzsoá párt) t.

SÁNCHEZ ALBORNOZ y MEDUINA, Claudio (1893) – spanyol történész és politikus. Évtizedeken át a madridi egy. rektora. 1962– a spanyol emigráns korm. min. eln. Több tört. műve van, köztük az agrárreform tört.-éről írt munkája.

SANCHEZ ARCAS, Manuel – spanyol építész és közéleti személyiség. Madridban építész. A polgárháború éveiben fontos tisztségeket tölt be, a Spanyol Közt. varsói nagykövete. Azóta Varsóban, majd Berlinben (NDK) él. A Spanyol KP KB és a BVT t.

SÁNCHEZ FERLOSIO, Rafael (1927) – spanyol író. Bár még kevés írása jelent meg, a legjobb élő spanyol írók között tartják számon. *El Jarama* c. reg.-ében (1961) a munka egyhangúságában elfásult fiatalságot mutatja be, amelynek egyetlen álma a munkaszüneti nap szórakozása.

SANCHEZ MONTERO, Simon (1915) – spanyol komm. vez. A spanyol polgárháborúban pol. biztos. 1944 illeg. pártmunkája közben letartóztatják, 1952 kiszabadul. 1954 KB, 1956 PB t. 1956– ismét börtönben.

SÁNCHEZ VILELLA, Roberto (1913) – Puerto Rico kormányzója (1964 óta). Az USA-ban szerez mérnöki diplomát. 1938 megalapítja a Dem. Néppártot. 1941 belügyminh. 1945 a főváros polgármestere. 1951–64 közmunkaügyi titk. és kormányzóh.

SANDERLING, Kurt (1912) – német (NDK) karmester. 1931– tanulmányai mellett a berlini városi opera korrepetitora. 1935 a SZU-ba emigrál. 1936–41 a moszkvai rádió korrepetitora, majd karmestere. 1942–59 a leningrádi filharmonikus zenekar karmestere. 1960– a berlini városi szimfonikus zenekar vez. 1963– egyidejűleg a Drezdai Filharmonikusok vez. karnagya. Sokat vendégszerepel külföldön. Az OSZSZSZK érdemes művésze (1956), Nemzeti-díjas (1962).

SÁNDOR Frigyes (1905) – hegedűművész, karmester, zenepedagógus. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1926–33 a Bp.-i Ének- és Zenekaregyes. hangversenymestere. 1946–49 a Szfőv. Zeneisk. és a Nemzeti Zenede tanára. 1949–58 a Bartók Béla Zeneműv. Szakisk. ig. 1958– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. Karmesterként számos új magy. művet mutatott be (Bartók: *Divertimento*). Kiváló művész (1965). Liszt Ferenc-díjas (1969). F. m.: *Hegedűmuzsika* (mai magy. szerzők ped. hegedűdarabjai 1948), *Hegedűiskola* (5 füzet 1949).

SÁNDOR György (1912) – Amerikában élő magy. zongoraművész. A Zeneműv. Főisk.-n Bartók és Kodály (zeneszerzés) tanítványa. Előbb Európában, majd 1939– az USA-ban szerepel. Bemutatja Bartók 3. zongoraversenyét. Nálunk is többször vendégszerepel.

SÁNDOR János (1933) – karmester. A bp.-i Nemzeti Zenedében ütőhangszer tanszakon tanul, majd a Zeneműv. Főisk.-n karvez.-i és karmesteri tanulmányokat folytat. 1951–61 a M. Rádió és TV Szimfonikus Zenekarának első timpanistája. 1961–63 a Pécsi Nemzeti Színház és a Pécsi Balett karmestere. 1967– a Győri Filharmonikus Zenekar zeneig. 1957 a besançoni karmesterversenyen 3. díjat nyer. 1961– a Pécsi Balettel és hangversenykarmesterként Európa számos országában vendégszerepel. Liszt-díjas (1967).

SÁNDOR József (1911) – az MSZMP KB Iroda vez. (1964 óta). 1928– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1932– párttag. 1932–34 a KIMSZ Ujpest-Rákospalota ker. biz. titk. 1944 Újpest-Rákospalotán az ellenállási mozg.-ban tevékenykedik. 1945–48 az MKP rákospalotai titk. 1948–56 az MDP KV apparátusában dolgozik. 1956– az MSZMP KB t., 1957–63 a KB párt- és tömegszerv.-ek oszt. vez. 1959– országgy. képv.

SÁNDOR Judit (1923) – operaénekesnő. A Zeneműv. Főisk.-n és a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1948– a M. Áll. Operaház ösztöndíjasa, 1949– magánénekese; mezzoszoprán. Dal- és oratóriuménekesként is kiváló. 1949– Európa számos országában fellép. 1964 önálló dalestje volt a Prágai Tavaszon. Liszt-díjas (1953), Érdemes művész (1963). F. sz.: *Cherubin* (Figaro házassága), *Donna Elvira* (Don Juan), *Leonóra* (Fidelio), *Octavian* (Rózsalovag), *Mélisande* (Pelléas és Mélisande).

SÁNDOR Pál (1901) – filozófus, író, műfordító. 1918– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1919– párttag. 1928–30 a *100%* c. komm. folyóirat munkatársa. 1931–33 a *Társadalmi Szemle*, a KP elméleti folyóiratának szerk. A 40-es évek elején megalapítja az Európa könyvkiadó váll.-ot, szovjet és más baloldali könyveket ad ki. Hosszabb ideig jelentős szerepet játszik az illeg. KP tevékenységében. Filozófiai munkássága mellett a 20-as és a 30-as években több reg.-t ír, számos irod. és filozófiai művet fordít. 1959– az ELTE bölcsészkarának filozófiai tanszékén tanár. A filozófiai tud. dr.-a (1958). Főleg a dial. mat. problémáival és filozófiatört.-tel foglalkozik. F. m.: *Marx vagy Hendrik de Man* (1934), *A történelmi materializmus története* (1938), *Az igazi József Attila* (1940), *Filozófiai lexikon* (1941), *A dialektika története* (1943), *Engels mint filozófus* (1945), *A természettudományok fejlődése a Szovjetunióban* (1945), *Filozófiai hátramaradottságunk okairól* (1946), *Arisztotelész logikája* (1958), *A filozófia története I–III.* (1965), *Henri Bergson filozófiája* (1967), *A filozófia is közügy!* (tanulmányok 1968).

SANDYS, Duncan (1908) – angol politikus. Az oxfordi egy. elvégzése után, 1930 diplomáciai szolgálatba lép, de 1938 már a Konzervatív P. vez.-ségében dolgozik. 1935– képv. 1941–45 a háborús korm.-ban tölt be fontos pozíciókat: a hads. pénzügyeivel foglalkozik, 1943–44 a Hads.-ellátási min. parl. titk.-a, a német V-rakétatámadások elhárításának irányítója. 1944–45 munkaügyi min. 1947– a Ny-európai pol. és gazd. integrációs tárgyalások prominens szereplője. 1951–64 hads.-ellátási, építésügyi, hadügyi, légügyi, nemzetközösségi, majd gyarmatügyi min. Az angol rakétagyártás egyik megszerv. A néhai Churchill min. eln. veje.

SANGER, Frederick (1918) – angol biokémikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd uo. biokémiai kut. munkát folytat. 1951– az Orvosi Kut. Tan.-ban dolgozik. 1954– a cambridge-i King's College tantestületének t. 1958 az inzulin szerkezetének felderítésével kapcsolatos kutatásaiért kémiai Nobel-díjat kap. Több külföldi tud. ak. tb. t. Számos közleménye jelent meg a fehérje szerkezetével és anyagcseréjével kapcsolatban.

SANGER, Margaret (Mrs. J. N. H. Slee) – a születésszabályozás amerikai élharcosa. 1921 születésszabályozási ligát alapít az USA-ban, majd bejárja a világot és születésszabályozási ligákat szervez Kínában, Japánban, Koreában, Egyiptomban is. Tevékenysége sok nehézségbe ütközik, le is tartóztatják. Végül 1937 törvényesítik az USA-ban az orvosi felügyelettel végzett születésszabályozást. Számos, a születésszabályozással és a családtervezéssel foglalkozó biz. szerv., vez., s e tárgyban több népszerű kiadvány szerzője.

SÄNGER, Fritz Paul (1901) – német (NSZK) újságíró. Tanítóképzőt és közig. ak.-t végez. 1920– az NSZDP t. A Német Tisztv.-k Szöv. orsz. titk., majd 1927–33 a porosz tanító egyes. ügyv. és lapjának szerk. 1935–43 a *Frankfurter Zeitung*, 1943–44 a *Neues Wiener Tagblatt* szerk. 1945–46 a *Braunschweiger Neue Presse – Braunschweiger Zeitung* szerk. 1946–47 az NSZDP sajtószolgálatának megalapítója és szerk. 1947–59 a DPD (később DPA) Ny-német hírügynökség főszerk. 1961– a Szöv. Gyűlés képv. A Deutschlandfunk rádió ig. tan., a Ny-német sajtóbiz. és az Európai Mozg. Német Tan. t.

SANKAR, Ravi (1920) – indiai zeneművész. Művészi pályafutását táncosként kezdi. Tanulmányait részben Párizsban végzi. India legkiemelkedőbb szitárművésze. 1949–55 a Közp. Indiai Rádió zeneig., megalapítja az első indiai nemzeti zenekart. Több ízben tesz koncertkörutat Európában és Amerikában, Bp.-en is jár. 1962 Bombayben megalapítja a Kinnara Konzervatóriumot. Számos nagy sikerű, nközi díjat nyert film zenéjének szerzője. Zenei vonatkozású írásai is megj.

SANKAR, Udaj (1900) – indiai táncművész. Apjánál, majd Londonban tanul. 1923–29 Anna Pavlova társulatánál. 1929 hazatér és együttest alakít. 1930– Párizsban klasszikus indiai táncokban lép fel. 1938 int.-et alapít az indiai nemzeti táncok tanítására, amely 1943-ig áll fenn. Számos külföldi turnén vesz részt, filmen is szerepel.

SANNESS, John Christian (1913) – norvég újságíró. Egy. tanulmányai végeztével 1942–45 a Külügymin.-ban dolgozik. 1945–46 a Szaksz. Főtan. sajtó és nközi kapcsolatok oszt. vez. 1946–50 az *Arbeiderbladet* külpol. szerk. 1951–54 ösztöndíjas kut. 1960– a Norvég Külpol. Int. ig. 1964– a *Kortársak* c. folyóirat szerk. 1945– a Munkáspárt nközi biz. t.

SÁNTA Ferenc (1927) – író. Középisk. tanulmányainak elvégzése után munkás. 1954 megj. első elb.-e az *Irodalmi Újság*ban. 1958– az MTA Irod.tört. Int. könyvtárosa. *Húsz óra* c. riportreg.-éből film is készült. Kétszeres József Attila-díjas (1956, 1964). F. m.: *Téli virágzás* (elb.-ek 1956), *Farkasok a küszöbön* (elb.-ek 1961), *Az ötödik pecsét* (reg. 1963), *Húsz óra* (reg. 1964), *Az áruló* (reg. 1966), *Éjszaka* (dráma 1968).

SANTAMARIA DE HART, Haydée – kubai politikusnő. A Július 26-a Mozg.-ban harcol a diktatúra ellen. A forr. győzelme után különböző posztokon, jelenleg a KP KB t., és az Amerikák Háza elnevezésű irod. és kult. közp. ig. A L-amerikai Szolidaritási Szerv. első értekezletének eln.

SANTARELLI, Enzo (1922) – olasz történész, publicista. Az Olasz KP anconai szerv.-ének titk., parl. képv., az umbriai egy. magántanára. 1968 megj. az olasz fasizmus tört-.ét összefoglaló monográfiája. Foglalkozik még az első vh. utáni európai forr.-kal, a M. Tanácsközt. tört.-ével is.

SANTI, Ferdinando (1902) – olasz politikus. 1918 belép a Szoc. P.-ba. 1921 az ifj. szöv. főtitk. Többször letartóztatásban. Svájcba települ, 1934 a pol. menekültek segélybiz. titk. 1945. ápr. részt vesz az antifasiszta nemzeti felkelésben. 1947 az Ált. Olasz Munkásszöv. főtitk., majd a *Quaderni di rassegna sindicale* c. szaksz. folyóirat egyik főszerk. Az SZVSZ VB t. A Szoc. P. KB t. 1966– az egyesült Szoc. és SZDP KB t. 1948– parl. képv.

SANTOS, Marcelino dos (1929) – mozambiki költő, politikus. Párizsban szociológiai tanulmányokat végez, hazatérve bekapcsolódik a Frelimo nevű felszabadító mozg.-ba. Többször börtönbe vetik, jelenleg Tanzániában él emigrációban. A 60-as évek elején hosszabb ideig a SZU-ban tartózkodott, itt adták ki verseskötetét. Költeményeiben nagy erővel hívja fel a figyelmet a portugál gyarmati elnyomásra; portugál nyelven ír.

SANZOGNO, Nino (1911) – olasz karmester és zeneszerző. A velencei Liceo Musicale elvégzése után a Guernieri-vonósnégyes hegedűse. Később Malipierónál és Scherchennél folytat tanulmányokat. A velencei La Fenice színház zenei ig.-ja, majd a milánói rádió és a Scala karmestere.

SAO Csüan-lin – kínai irod.kritikus. A felszabadulás előtt a Kínai KP hivatalos kult. pol.-jának képv. a Kuomintang fennhatóság alatt álló ter.-en. A felszabadulás után az Írószöv. aleln., titkárságának t., párttitk. Az Orsz. Népi Gyűlés t. 1964 élesen támadják. Sorsa ismeretlen.

SAPENA PASTOR, Raúl (1908) – paraguayi külügymin. (1956 óta). Jogot tanul. Számos áll. és tud. funkciót lát el. Az asuncióni egy.-en prof., főállamügyész, majd diplomata, aki több nközi értekezleten képv. hazáját. 1954– a hágai nközi bíróság t.

SAPIRO, Haim Mose (1902) – izraeli politikus. Berlinben rabbi-szemináriumot végez. 1925 Palesztinába települ, 1935–48 a Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) bevándorlási oszt. vez., 1949– a Nemzeti Vallási P. eln., parl. képv. 1948– különböző min.-i tárcák élén, 1961– belügymin.

SÁRA Sándor (1933) – filmoperatőr, filmrendező. A bp.-i Színház- és Filmműv. Főisk.-n tanul. 1957– a Mafilm operatőre. Filmjei számos fesztiváldíjat nyernek, tbk. a *Pályamunkások* a bécsi VIT-en (1959) aranyérmet, a *Cigányok* Lipcsében (1963) a zsűri különdíját, a *Sodrásban* a Karlovy Vary Fesztivál (1964) fődíját és a Pesarói Fesztiválon a Fiatal Kritikusok Díját, a *Gyermekbetegségek* Teheránban (1967) az ifj. filmek fődíját, az *Apa* a Moszkvai Fesztivál (1967) nagydíját, a *Tízezer nap* Cannes-ban a legjobb rendezési díját, a pécsi filmszemlén a közönség díját, a legjobb rendezés és operatőri munka díját nyerte el. SZOT-díjas (1963), Balázs Béla-díjas (1968).

SARABHAI, Mrinalini – indiai táncművésznő. Tanulmányait Svájcban végzi, orosz balettel és görög tánccal foglalkozik. Hazatérve 3 évig Santiniketanban tanul, majd Tagora együttesével turnézik. Később R. Gopal iskolájában tanul, s

R. Gopel partnereként lép fel Indiában és külföldön. 1948 Ahmedabadban megalapítja a Darpana Műv. Ak.-t, amelynek tanára.

SARABHAI, Vikram Ambalal (1919) – az indiai atomenergia biz. eln. Cambridge-ben tanul. 5 évig a bangalorei tud. int.-ben, majd a Cavendish Labor.-ban, később az ahmedabadi fizikai kut. int.-ben kozmikus sugárzási és atomfizikai kut. munkát végez. Jelenleg prof., az indiai űrkut. biz. vez. 1966– az atomenergia biz. eln., s számos tud. társ. és intézmény t., ill. vez.

SARAGAT, Giuseppe (1898) – olasz közt. eln. Közgazdász. 1922 belép a Szoc. P.-ba, 1925 a vez.-ség t. 1926 emigrálni kényszerül, előbb Ausztriában, majd Franciao.-ban telepedik le. Antifasiszta újságíró és pol. szerv. munkát végez. Olaszo.-ba visszatérve letartóztatják és kiadják a náciknak, de megszökik. A Szoc. P. VB t. 1945 párizsi nagykövet. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. eln. 1947 a szoc. dem. pártszakadás egyik előmozdítója. Megalakítja az Olasz Dolgozók Szoc. P.-ját, majd később (1952) az Olasz SZDP-t, amelynek 1964-ig titk. 1948– parl. képv. 1944 tárca nélküli min. 1947–49 min. elnökh. 1948–49 tengeri keresk. min. 1963–64 külügymin. 1964– közt. eln.

SÁRAI Tibor (1919) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1948 a M. Zeneműv. Szabad Szerv. főtitk. 1949 a Népművelési Min., 1950–53 a Rádió zenei oszt. vez. 1953–59 a Bartók Béla zeneműv. szakisk., 1959– a Zeneműv. Főisk. tanára. 1959– a M. Zeneműv. Szöv. főtitk. Erkel-díjas (1959). F. m.: *Szerenád vonószenekarra* (1946), *Tavaszi Concerto*, 1945 tavaszának emlékére (1955), *Hat jelenet a János vitéz c. táncjátékból* (1956–57), *Változatok a béke témájára* (oratórium, 1962–64), *I. szimfónia* (1965–67). Könyve: *A cseh zene története* (1959).

SÁRDY Lóránt (1921) – gyógyszervegyész. A Bp.-i Műszaki Egy. vegyészmérnöki karán tanul. 1947–51 a Chinoin Gyógyszergyárban dolgozik, majd részt vesz a penicillin-kutatásban. 1951– a debreceni penicillingyár (jelenleg: Biogal Gyógyszergyár) ig. h. főmérnöke. 1954–56 az MDP Hajdú-Bihar m. biz., 1957–66 az MSZMP Debrecen városi biz. t. Kossuth-díjas (1961). Jelentős munkát fejt ki az antibiotikumok magyaro.-i gyártásának megvalósításában és fejlesztésében.

SARGENT, Sir Malcolm (1895) – angol karmester. Londonban tanul. 1911– templomi orgonista. 1921– karmester, 1927–30 a Gyagilev Balett dirigense, később kórusvez. 1950–57 a BBC karmestere, az Orsz. Ifj. Zenekar eln. Több európai hangversenykörutat tesz.

SARIF-EMAMI, Dzsafar (1910) – iráni mérnök és politikus. Német és svéd egy.-eken szerez vasútmérnöki diplomát. 1930– közszolgálatban. 1942–46 az Iráni Államvasutak műszaki szakértője, 1946–50 az országos Öntözésügyi Hatóság eln. 1950–51 közlek.ügyi min., 1951–54 a Tervbiz. Legf. Tan. t., ügyv. ig., majd eln. 1957–60 iparügyi és bányászati min., 1960–61 min. eln. 1954– szenátor, 1963– a szenátus eln. Az Ipari és Bányászati Fejlesztési Bank eln.

SARKADI Károly (1914) – matematikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1952-ig középisk. tanár. 1952– az MTA Mat. Kut. Int. tud. főmunkatársa, a mat.-i stat. oszt. vez. h. A mat. tud. kandidátusa (1958). Áll.-díjas (1966). F. m.: *Statisztikai minőségellenőrzés* (társszerző 1958), *Mathematical Methods of Quality Control* (Vincze I.-vel 1969).

SARKANTYU Simon (1921) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n, majd különböző magánisk.-on tanul. Évekig kollégiumi ig. és két évig a műv. gimn. tanára. 1955–60 a M. Képzőműv. Szöv. titk. 1956–59 Derkovits-ösztöndíjas. 1960– a bp.-i Képzőműv. Főisk. docense, alakrajzot tanít. 1950– kiállító művész, művei szerepeltek tbk. 1958 Párizsban, 1958 a Moszkvai és 1962 a Velencei Biennalén. A „Kilencek" művészcsop. t., részt vett a csop. 1966. és 1968. évi kollektív kiállításain. Tört. képeket, tájképeket és csendéleteket fest. Kétszeres Munkácsy-díjas (1960, 1967). F. m.: *A szekszárdi direktórium kivégzése* (1952), *Börtönudvar* (1958), *Fekete-tenger* (1958), *Gurzufi tájak* (1958), *Tragédia–Komédia* (a Madách Színház pannói, 1960–62), *Dohánytörők* (1965), *Latinka Sándor emlékezete* (1966), *Olvasó nő* (1966), *Memento-sorozat* (1966), *Emlékezés Lidicére* (1967).

SÁRKÖZY István (1920) – zeneszerző. A Székesfőv. Zeneisk.-ban és a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n zongorát és zeneszerzést tanul. 1947–49 a Bartók Béla népi kollégium szerv. és titk. 1950–51 a *Népszava* zenekritikusa. 1951–56 a M. Zeneműv. Szöv. funkcionáriusa. 1957–60 a Zeneműkiadó zenei főszerk. 1959– a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n zeneelmélet- és partitúraolvasás-tanár. 1957 *Az Ifjúsághoz* c. nyitányával elnyeri a Conseil International de la Musique (Párizs) 1. díját. Erkel-díjas (1952). F. m.: *Szelistyei asszonyok* (daljáték 1951), *Júlia-Énekek* (kamarakantáta Balassi B. verseire 1957), *Sinfonia concertante per clarinetto* (1963), *„Aki szegény..."* – 12 tétel József Attila sorokra (1966), színpadi és filmzenék, kórusok, népdalfeldolgozások.

SARLÓS István (1921) – a Főv. Tan. VB elnöke. 1939– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1939– párttag. A felszabadulás után az SZDP Bp. II. ker. titk., majd különböző beosztásokban a pártapparátusban, később az MSZBT és a M. Önkéntes Honv. Szöv. apparátusában dolgozik. 1952–56 az ELTE bölcsészkarán tanul. 1957–59 az MSZMP bp.-i biz. munkatársa. 1959–63 az MSZMP Bp. VI. ker. biz. titk. 1963– a Főv. Tan. VB eln. Az MSZMP KB és az MSZMP bp.-i VB t. A Hazafias Népfront Orsz. Tan. Elnökségének t. A M. Urbanisztikai Társ. eln.

SARMENTO RODRIGUES, Manoel Maria (1899) – portugál tengerésztiszt. A coimbrai egy.-et és tengerészeti isk.-t végez. 1922–45 különböző hajókon szolgál. 1949–57 Mozambik képv. a parl.-ben. 1950–55 a tengerentúli ter.-ek min. 1955– hadiflotta par. 1957–61 a Tengerészeti Ak. főintendánsa. 1959 az ILO afrikai tanácsadó biz. eln. 1961–64 Mozambik főkormányzója. A lisszaboni Tud. Ak. és francia ak.-k t.

SARNOFF, David (1891) – orosz származású amerikai rádiószakember. 1900– él az USA-ban. 1906 a Marconi Drótnélküli Távíró Társ.-nál kezd dolgozni, s 1917-ben már keresk. ig. 1921– az Amerikai Rádió Rt. (amely magába olvasztotta a Marconi Társ.-ot) ig. 1930–49 eln., majd az ig. tan. eln., s több más rádiótárs. ig. Az I. vh.-ban fontos szerepet játszik az amerikai csapatok drótnélküli távíróval való ellátásában. 1924– alezredes, 1931– ezredes, 1944– dandártábornok. Több egy. tb. dr.-a.

SAROYAN, William (1908) – amerikai író, színműíró. Hétéves kora óta dolgozik, újságárusként kezdi pályafutását. Először folyóiratokba ír. Beutazza Európát, két alkalommal jár a SZU-ban is. Humoros-idillikus történetei nagy sikert aratnak az USA-ban, műveit több európai nyelvre lefordítják. Színművei Pulitzer-díjat nyernek. Magy. megj. művei: *Emberi történet* (reg. 1944, 1948), *Úriember* (reg. 1945), *Egy amerikai közlegény kalandjai* (reg. 1947). Ezenkívül antológiák és folyóiratok is közölnek elb.-eiből, ill. színműveiből.

SARRAUTE, Nathalie (1902) – orosz származású francia írónő. Kétévesen kerül Franciao.-ba. Jogot végez, majd egy évet Oxfordban tanul, s 1939-ig ügyvédi gyakorlatot folytat. Ezután kezd írni. Az úgynevezett nouveau roman (új regény) áramlathoz tartozik. Ellentétben az „iskola” vezéralakjaival, Robbe-Grillet-vel, ő nem tárgyias, hanem érzelem-centrikus oldalról közelít a valósághoz. *Planetárium* c. novellája a *Nagyvilág*ban jelent meg magy. (1964), reg. részletei *A francia új regény* c. gyűjteményben (1967).

SARTRE, Jean-Paul (1905) – francia filozófus, író, drámaíró. Tanulmányait Párizsban végzi, majd Le Havre-ban, később Neuillyben filozófiatanár. Beutazza Görögo.-t, Egyiptomot, Itáliát. Kat., majd német hadifogoly. Szabadulása után bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba. Megalapítja a *Les Temps Modernes* c. folyóiratot, azóta csak az alkotásnak él. Igen termékeny: 5 nagy filozófiai mű, 4 esszékötet, 5 nagy reg. és 8 dráma – ezek a jelentősebb munkái. Mellettük számtalan cikk, apróbb tanulmány, előadás, vitairat kerül ki tolla alól. A marxizmus és az egzisztencializmus szintézisének megteremtésével próbálkozik. Közéleti tevékenysége is jelentős: az algériai és a vietnami háború során a haladó erők mellett foglal állást. 1964 Nobel-díjjal tüntetik ki, de nem fogadja el. Magy. megj. művei: *A tisztességtudó utcalány*, *Temetetlen holtak* (drámák 1947), *Egzisztencializmus* (Mátrai László tanulmányával 1947), *Vádirat az antiszemitizmus ellen* (1947), *Férfikor* (reg. 1948), *Főbelövendők klubja* (vígjáték 1955), *Egy vezér gyermekkora*, *A fal* (elb.-ek 1959, 1965), *Az ördög és a jóisten* (dráma 1963), *A szavak* (visszaemlékezések 1964, 1965, 1967), *Temetetlen holtak* (dráma 1965), *Az undor* (1968), továbbá a *Mai francia elbeszélők* c. kötetben *A szoba* (elb. 1959), s a *Nagyvilág*ban *Az altonai foglyok* (dráma 1960).

SÁSDI Sándor (1899) – író, újságíró. Bp.-en egy színházi lapnál újságíró, majd 1923–42 a *Pécsi Napló* munkatársa, később szerk. h. 1944 Dachauba deportálják. Reg.-eket, elb.-eket, színdarabokat és számos rádiójátékot írt. József Attila-díjas (1955). F. m.: *Nyolc hold föld* (reg. 1929), *Szívre hulló kő* (reg. 1933), *Aratástól hóhullásig* (1940), *Fehér kenyér* (1946), *Árnyék* (1958), *Elhagyott szerető* (1959), *Boldog hajlék* (1960), *A harmadik elmegy* (1961), *A várakozó* (1964), *Városszélen* (1966).

SASIN, Valentyin Dmitrijevics (1916) – szovjet kőolajtermelési min. 1936–38 és 1942–53 a Baskír ASZSZK kőolajiparában dolgozik. 1943 elvégzi a moszkvai kőolajipari főisk.-t. 1945– SZKP t. 1953–57 a Tatnyeft kőolajipari egyesülés vez. h., majd vez. 1957–60 a tatár népgazd. tan. kőolajipari ig.-ságának vez. 1960–65 az OSZSZSZK népgazd. tan. kőolaj- és földgázipari főig.-ságának vez. 1965– a SZU kőolajtermelési min. 1966– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t.

SASTRE, Alfonso (1926) – spanyol drámaíró. Társad. problémákat vet fel. Műveiben közp. szerepet játszik a halál, a magányos ember egyedül harcol a tragikus sorssal. O'Neill, Sartre, Camus befolyása érezhető írásain. Magy. *Délután ötkor* c. drámája jelenik meg (1964).

SASTROAMIDJOJO, Ali (1903) – indonéz politikus. A djakartai és a leideni egy.-en tanul, aktívan részt vesz a nemzeti függetlenségi mozg.-ban, 1945 a Nemzeti Védelmi Tan. főtitk. 1947 közokt. és kult. min. 1948 a hollandok internálják. 1950–53 washingtoni nagykövet, 1953–55 és 1955–57 min. eln. 1957–60 állandó ENSZ-képv. 1960–65 az ideiglenes népi konzultatív gyűlés állandó aleln., az Indonéz Nemzeti P. eln. 1965 letartóztatják.

SATALOV, Vlagyimir (1927) – szovjet űrhajós. A II. vh. után lett kat., elvégzi a kacsinói repülőisk.-t, majd a moszkvai Kat. Repülő Ak.-n folytatja tanulmányait. 1963– az űrhajós egység t. 1969. jan. a Szojuz 4 űrhajó pilótája, s a Szojuz 5-tel végrehajtott „űrrandevú” és a két űrhajó összekapcsolása után Alekszej Jeliszejev és Jevgenyij Hrunov űrhajósokkal folytatja a kitűzött programot. 1963– SZKP t.; ezredes, a SZU Hőse.

SATO, Koji (1905) – japán pszichológus. 1956– a kjotói egy. pszichológia tanára. A *Psychologia* főszerk., a *Japan Journal of Psychology*, a *Journal of Social Psychology*, valamint az *Indian Journal of Psychology* társszerk. Munkássága főként a személyiségpszichológia és a zen tréning pszichológiai tanulmányozása között oszlik meg.

SAUGUET, Henri (eredeti neve: Poupard Henri-Pierre) (1901) – francia zeneszerző. Eredetileg orgonista, Charles Koechlin tanítványa. Zenéjét könnyed hangvétel, s némi romantikával vegyes tárgyilagosság jellemzi. Komponál operákat, baletteket, szimfóniákat, versenyműveket, kamarazenét.

SAUI, Nikolasz (1912) – a Libanoni KP főtitk. A beiruti egy. jogi karán tanul, ahonnan haladó nézetei miatt kizárják. 1933– KP t., 1937– PB t. A II. vh. alatt (vichyi rendszer) ötévi börtönre ítélik. 1944 kiszabadul. 1947– a KP eln., 1965– főtitk.

SAUVAGEOT, Aurélien (1897) – francia nyelvész. Tanulmányait Párizsban végzi. Germanisztikával, a skandináv nyelvekkel, majd uppsalai és helsinki tanulmányútján a magy. nyelvvel kezd foglalkozni. 1923–31 a bp.-i Eötvös Kollégium, a bp.-i egy. francia előadója. 1931– a Sorbonne tanszékvez. prof. Magy. vonatkozású tevékenységének kiemelkedő eredménye magy.–francia és francia–magy. nagyszótára, s számos cikke, fordítása. 1964– a bp.-i tud.egy. díszdr.-a.

SAUVY, Alfred (1898) – francia szociológus, demográfus és közgazdász. Tanulmányait műszaki főisk.-n végzi. Különböző népesedésügyi biz.-ok, ENSZ stat. és népesedésügyi szervek t., vez. 1945–62 az Orsz. Demográfiai Int. ig. 1942–58 a Pol. Tanulmányok Int.-ben prof. A genfi, brüszszeli, utrechti egy. díszdr.-a, a Collège de France t. Magy. a *Demográfia* c. folyóiratban jelenik meg cikke.

SAVIĆ, Pavle (1909) – jugoszláv fizikokémikus. Belgrádban végez a fizika-kémia szakon, majd 1935 Párizsba megy, ahol Irène Joliot-Curie munkatársa. A II. vh. kitörésekor visszatér Belgrádba és 1941-ig az egy. prof. Csatlakozik a felszabadító mozg.-hoz és megszerv. a partizánegységek első rádióállomását. A háború alatt a főpar.-ság mellett működő rejtjeloszt. vez. A háború befejezése előtt Moszkvába utazik és Saljnyikov szovjet tudóssal együtt új eljárást dolgoz ki az alacsony hőmérséklet előállítására. 1945 után egy. tanár, a Szerb Tud. Ak. t., a SZU Tud. Ak. lev. t.

SAWALLISCH, Wolfgang (1923) – német (NSZK) karmester. Magánúton, majd a müncheni konzervatóriumban tanul. 1947–53 az augsburgi városi színház karmestere, majd főzeneig. 1953–58 Aachenben, 1958–61 Wiesbadenben, 1961– a hamburgi filharmonikusoknál főzeneig. 1960– egyidejűleg a bécsi szimfonikusok vez. karnagya és a kölni konzervatórium karmesterképzőjének vez. Európa-szerte gyakran vendégszerepel. Bp.-en is jár.

SAWICKA, Olga (1932) – lengyel táncművésznő. 1947–49 a poznańi opera táncosnője, 1949–53 a bytomi opera szólótáncosnője, 1953–57 a varsói opera primabalerinája. 1957–58 Párizsban a Misković Balettnél lép fel. Sokszor vendégszerepel külföldön. 1963– a poznańi opera primabalerinája F. sz.: *Aranykacsa*, Amália *(Mazeppa)*, Katerina *(Kővirág)*, Júlia *(Rómeó és Júlia)*, *Giselle*.

SAYGUN, Ahmed Adnan (1907) – török zeneszerző, karmester és folklorista. Autodidakta, később 1928–31 Párizsban d'Indy tanítványa. A török népzene kiváló kut.-ja. 1946– az ankarai konzervatórium zeneszerzés-tanára. Szerzeményei között operák, balettek, kórusművek és oratórium szerepelnek. Több könyvet is ír, köztük a *Bartók in Turkey*, Bartók Béla töröko.-i népdalgyűjtő útjáról szól.

SAZAR, Zalman S. (1889) – izraeli államfő. A pétervári Zsidó Tud.-ok Ak.-ján, majd Freiburg, Strasbourg és Berlin egy.-ein nyer képesítést. 1924 Palesztinába települ. 1925–48 a *Davar* c. szaksz. napilapnál dolgozik, majd szerk. 1949–50 művelődésügyi min. A Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) VB t., egy időben ügyv. eln. 1963– államfő.

SCALFARO, Oscar Luigi (1918) – olasz politikus. Bíró. Közéleti tevékenységét az Actio Catholicában kezdi. 1945– ügyész. A Kereszténydem. P. orsz. tan. t. 1948– parl. képv. 1948–58 a kereszténydem. parl. csop. aleln. 1958–63 a min. elnökségi és a belügyekkel foglalkozó képv. házi csop. eln. 1953–62 munkaügyi, min. elnökségi, igazságügyi, ill. belügyi államtitk. 1966–68 közlek. és polgári repülésügyi min.

SCELBA, Mario (1901) – olasz politikus. A római egy.-en jogot végez. 1919 belép a Néppártba. 1926 után kapcsolatot tart a fasiszták által feloszlatott párt emigráns vez.-ivel. A háború idején a Keresztényd em. P. egyik szerv., 1943 a KB t. 1944 az orsz. tan. t. és titkárh. A „népi centrizmus" nevű jobboldali pártfrakció vez. 1945–47 postaügyi és távközlési min. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1947–53, 1960–62 belügymin. 1954–55 min. eln. és belügymin. 1948– parl. képv. 1958–63 a képv. ház külügyi, ill. államszerv. biz. eln. 1966– a Keresztényd em. P. orsz. tan. eln.

SCHAÁR Erzsébet (1908) – szobrászművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Kisfaludi Stróbl Zsigmond növendéke. 1926– kiállító művész. 1966 legutóbbi gyűjteményes kiállítása. Kisplasztikákat, portrékat, kisméretű domborműveket és figurális szobrokat alkot. Munkácsy-díjas (1962). Férje: Vilt Tibor szobrászművész. F. m.: *Bánki Donát* (portré 1956), *Radnóti Miklós* (portré 1962), *Ülő nő* (Tiszapalkonya), *Déryné* (Miskolc), *Turóczi-Trostler József síremléke* (1964), *Földön* (1964), *Halott katonák* (1965), *Fotelben ülő* (1965), *Vedres István* (portré 1965), *Szobasarok* (1966), *Bartók Béla* (portré 1966), s számos térplasztika.

SCHACHT, Hjalmar (1877) – német (NSZK) bankár, gazd.politikus. Német egy.-eken s Párizsban orvostud.-t, germanisztikát, irod. tört-et, sajtótud.-t, szociológiát és közgazd.-tant tanul. 1908– különböző vez. német bankok ig., ill. ig.-sági t. A 30-as évek elején támogatja Hitler uralomra jutását. 1924–30 és 1933–39 a Birodalmi Bank eln. 1934–37 birodalmi gazd. ügyi min. a náci kormányban, majd tárca nélküli min. Az infláció ellen irányuló gazd. pol.-ja miatt a nácik később mellőzik, 1944–45 koncentrációs táborba zárják. A szövetségesek a háborús főbűnösök nürnbergi perében bíróság elé állítják, a nközi törvényszék felmenti. A német hatóságok letartóztatják és 1947 a nácitlanítási bíróság 8 évi kényszermunkára ítéli. 1949 szabadon bocsátják. 1953–63 a Schacht and Co. külker. bank társtulajdonosa és eln. Düsseldorfban (nyug.). Több gazd. pol. műve jelenik meg, megírja emlékiratait és visszaemlékezéseit.

SCHAFF, Adam (1913) – lengyel filozófus. Lvovban és Párizsban tanul. 1940–45 a SZU-ban folytat tud. munkát. 1945–48 a łódżi egy.-en a jelenkori társ. tud. elmélet tanszékvez. 1948– a varsói egy. filozófia prof. 1950–57 a LEMP társ. tud. int.-ének ig. 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. 1957–68 az Ak. Filozófiai és Szociológiai Int. ig. 1951–56 a *Filozófiai Gondolatok* c. folyóirat főszerk. 1956– a Féderation Internationale des Sociétés de Philosophie végrehajtó tan. t. 1963– az European Center of Social Sciences (UNESCO) ig. tan. eln. 1932– párttag, 1959– KB t. 1968 nov. a márciusi eseményekben való részvétele miatt kizárják a KB-ból. Tud. munkásságának fő ter.-e az ismeretelmélet, a szemantika és az antropológia. Magy. megj. könyvei: *A marxista–leninista igazságelmélet néhány problémája* (1955), *Bevezetés a szemantikába* (1967), *Marxizmus és egyén* (1968).

SCHAFFNER, Hans (1908) – svájci politikus. Jogot végez. 1938– a Szöv. Ipari, Keresk. és Munkaügyi Hiv. jogtan.-osa és a háborús gazdálkodás előkészítésének mb.-ja. 1941 a Szöv. Háborús Gazdálkodási Közp. vez. A II. vh. után a keresk. szerződések ügyeinek korm. biztosa, meghatalmazott min., 1954– a Népgazd. Min. oszt. vez., számos gazd. és keresk. biz. eln. 1953–61 az OEEC Keresk. Ig.-ságának t., 1961– a Szöv. Tan. (korm.) t., népgazd.-ügyi min., 1966 állameln. A Szabadelvű Dem. P. t.

SCHALK, Fritz (1902) – német (NSZK) nyelvész, romanista. Osztrák, német és francia egy.-eken tanul. 1932-ig a hamburgi egy. magántanára. 1932–40 a rostocki egy., 1940– a kölni egy. tanára. Több időszaki tud. kiadvány szerk. Szemantikával, romanisztikával, olasz, francia és spanyol irod. tört.-tel foglalkozik, jelentős fordítói munkássága is (Montesquieu, Ortega y Gasset, Vico stb.).

SCHALL, Ekkehard (1930) – német (NDK) színész. Színi tanulmányokat végez. Magdeburgban lép először színpadra, később a Frankfurt am Odera-i színház, 1951– a berlini Neue Bühne, 1952– a Berliner Ensemble t. Kiváló jellemszínész, a brechti isk. egyik legjobb képv. 1957– filmen is szerepel. A Berliner Ensemble társulatával Bp.-en is fellép. Nemzeti-díjas (1962), Műv.-díjas (1959).

SCHALLER, Alfred (1908) – svájci közlek. szakértő, politikus. 1925–36 a Svájci Szöv. Vasutak alk., közben közgazd. doktorátust szerez a baseli egy.-en. 1936–40 a baseli Rajnai Hajózási Társ. titk., 1941–50 ig., 1938–50 a Basel-Stadt félkantoni parl. t. 1950–66 kantoni korm. tan.-os, a pénz-, hajózási és városi közlek. ügyek irányítója. 1944–50 a Radikális Dem. P. baseli szerv.-ének eln. 1945– Svájc képv. a Rajnai Hajózási Társ. ig. tan.-ában. 1947– parl. képv.

SCHALLÜCK, Paul (1922) – német (NSZK) reg. és esszéíró. 1946-ig francia és amerikai hadifogságban, 1949–52 Münsterben és Kölnben germanisztikát, színháztud.-t, filozófiát és tört.-et tanul, közben színházi kritikusként dolgozik. A Germania Judaica nevű német–zsidó könyvtár egyik megalapítója, a „Gruppe 47” irod. csop., a COMES, a Ny-német Pen-közp. és a „Humanistische Union” t. Műveiben kritikailag ábrázolja a Ny-németo.-i társad. viszonyokat. Magy. megj. művei: *Semmi áron* (reg. 1965) és egy novellája a „Gruppe 47” műveiből készült antológiában.

SCHANDL József (1885) – agrármérnök, állatorvos. Magyaróvárott gazd. ak.-t, Bp.-en állatorvosi főisk.-t végez. 1925–60 az Agrártud. Egy. állattenyésztési tanszékén tanár. 1948– az Állattenyésztési Kut. Int. munkatársa, 1951– ig. 1953– az MTA lev. t., 1960– t. A berlini Humboldt és a bp.-i Agrártud. Egy. díszdr.-a. A Kossuth-díj Biz. t. 1954 a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével tüntetik ki, 1954 Kossuth-díjat kap. A juhtenyésztés legjobb hazai szakembere. Úttörő jelentőségűek a biokémia, ill. az anyagforgalmi kísérletek eredményét összefoglaló művei. F. m.: *A szarvasmarha tenyésztése* (1943, 1950, 1962), *Juhtenyésztés* (1947, 1966), *Általános állattenyésztés* (1948), *A ló tenyésztése* (1959), *Gyapjú-, tej- és hústermelés a juhászatban* (1959).

SCHARF, Erwin (1914) – Ausztria KP-ja titk. Az ausztrofasiszta diktatúra éveiben kapcsolódik be a munkásmozg.-ba, a Forr. Szocialisták illeg. szerv.-ében tevékenykedik. 1938–40 börtönben. 1944 a jugoszláv partizánokhoz csatlakozik. 1945–46 Ausztria Szoc. P.-ja orsz. vez.-ségének t. 1948 nov.-ig orsz. titk. Baloldali nézetei miatt leváltják. 1949 elején kilép a szoc. pártból, Szoc. Munkáspárt néven önálló pártot alapít, amely szövetségre lép a KP-val. 1956 őszén belép a KP-ba, a KV és a Pol. Iroda t. 1965-ig a *Volksstimme* főszerk., majd a KV titk. 1946–53 parl. képv.

SCHAY Géza (1900) – fizikokémikus. A bp.-i tud. egy.-en kémiát és fizikát tanul. 1922–43 a mezőgazd. kísérletügy ter.-én dolgozik. 1939– rk. egy. tanár. 1943–49 a Ruggyantaárugyár labor. vez. 1949–65 a műszaki egy. vegyészmérnöki karán a fizikai kémia tanára. Egyidejűleg a Gumiipari Kut. Int., 1954– az MTA Közp. Kémiai Kut. Int. ig. 1945– az MTA lev. t., 1954– t. A M. Kémikusok Egyes. eln. 1962– a berlini Német Tud. Ak. lev. t., több külföldi tud. társ. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1952, 1956). Adszorpciós, reakciókinetikai, kromatográfiai és gumiipari vonatkozású kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *Hochverdünnte Flammen* (Berlin 1930), *Fizikai kémia I–II.* (Gróh Gyulával és Erdey-Grúz Tiborral 1945), *A gumi fizikai kémiája* (1952), *Elméleti fizikai kémia I–II.* (Erdey-Grúz Tiborral 1953–54), *Theoretische Grundlagen der Gas-Chromatographie* (Berlin 1960).

SCHELL, Maria (1926) – osztrák színésznő. Színiisk.-it Zürichben végzi, majd felváltva játszik svájci és osztrák színpadokon. Kiemelkedő sikereit elsősorban filmszerepeiben éri el. 1954 Cannesban elnyeri a legjobb női alakítás díját *Az utolsó híd* c. film női főszerepében. 1956 Velencében Volpi-díjat kap a *Germinal*ban nyújtott alakításáért.

SCHELL, Maximilian (1930) – svájci színész. Osztrák származású, Maria Sch. színésznő testvére. 1938– családjával Svájcban él. Zürichben egy.-re jár, zongorázni és festeni tanul, majd Münchenben színiisk.-t végez. 1952–55 baseli, esseni, bonni és lübecki színpadokon szerepel. Az 50-es évek közepe óta filmezik. F. f.: *Oroszlánkölykök* (USA, 1957), *Ítélet Nürnbergben* (USA, 1962), *Altona foglyai* (olasz, 1962) stb.

SCHEEL, Walter (1919) – német (NSZK) politikus, a Szöv. Gyűlés aleln., a Szabad Dem. P. (FDP) eln. Bankszakmát tanul. 1945– a Solingeni Acélművek tisztv., majd ügyvez. 1951– különböző gazd. szerv.-ek ügyvez. 1953 megalapítja az Intermarket piackut. int.-et, majd az Interfinanz kft. t; mindkét cég társtulajdonosa. 1953– gazd. tan.-os Düsseldorfban. 1946– az FDP t., majd a solingeni szerv. eln. 1950–54 az É-Rajna-Vesztfáliai tartományi parl., 1953– a Szöv. Gyűlés t., az FDP É-Rajna-Vesztfáliai ügyvez. elnöksége t., uo. a párt gazd. pol. biz. aleln., majd az FDP orsz. vez.-ség t. és az orsz. gazd. pol. biz. aleln. 1955– az ECSC közgyűlésének, 1958– az Európa Parl. t. 1961–66 az NSZK gazd. együttműködési min. 1967– a Szöv. Gyűlés aleln. 1968– az FDP orsz. vez.-ségének eln.

SCHELSKY, Helmut (1912) – német (NSZK) szociológus. A königsbergi (ma: Kalinyingrad) és a lipcsei egy.-en tanul. 1939–43 a königsbergi egy.-en a filozófia és a szociológia docense. 1943–44 a strassburgi egy. tanára. 1945–48 a Német Vöröskereszt Keresőszolgálatának vez. 1946–60 a hamburgi közgazd. és pol. tud. ak. tanára. 1953–60 egyidejűleg a hamburgi, 1960– a münsteri egy.-en a szociológia tanára és a dortmundi Társad. kut. Int. ig. 1961– a L.-amerikai Szociológiai Társ. tb. t. Család-, szexuál- és üzemszociológiával foglalkozik.

SCHENBERG, Mario (1916) – brazil fizikus. Fizikát, filozófiát és irod.-at tanul, de pályafutását fizikusként kezdi. 1942– fizika prof. több brazil egy.-en. Atomfizikával foglalkozik. Közismert haladó nézeteiről, az 1964-es kat. puccs után üldözik. Műv. kritikával is foglalkozik. Számos brazil és külföldi tud. intézmény t.

SCHERFIG, Hans (1905) – dán író, festő, publicista. Fiatalon tanulmányutat tesz Ausztriában, Franciao.-ban, a SZU-ban, Amerikában és Romániában. Először könyvillusztrációkkal jelentkezik. 1928– rendszeresen részt vesz tárlatokon. 1930– a Dán KP lapjánál dolgozik. 1937 megjelenik első regénye. 1941 a fasiszták letartóztatják. 1945– az *Ország és Nép* c. komm. lap és *Az Idő* c. elméleti folyóirat, továbbá több más hazai és külföldi lap munkatársa. 1965– a Képzőműv. Ak. Tan. t. Munkái számos középületet díszítenek.

SCHIEDER, Theodor (1908) – német (NSZK) történész. Königsbergben, majd 1948– Kölnben egy. tanár. Több tört. tud. társ. t. Újkori tört.-mel foglalkozik.

SCHILLER, Karl (1911) – német (NSZK) közgazdász, gazd. ügyi min. Közgazdaságtant és szociológiát tanul. 1935–41 a kieli egy. világgazd. int kut. csop. vez., egy. magántanár; egyidejűleg egy náci pártszerv. pol. vez. 1944–45 a rostocki egy. tanára, az agrár- és településtud. int. ig. 1946– a hamburgi egy. külker. és tengerentúli gazd. int.-e és az egy. társad. gazd. szemináriumának ig. 1948–53 Hamburg gazd. és közlek. ügyi szenátora. 1949–53 a Szöv. Tan. t. 1961–63 Ny-Berlin gazd. és hitelügyi szenátora. 1962–64 a NSZDP gazd. biz. aleln., 1964– eln. 1964– az NSZDP vez.-ség, 1966– elnökségének t. 1965– a Szöv. Gyűlés képv., a szoc. dem. frakció aleln. 1966– az NSZK gazd. ügyi min.

SCHILLING, Tom (1928) – német (NDK) táncművész és koreográfus. 1946–52 a drezdai és a lipcsei operában lép fel. 1953– a weimari Nemzeti Színház balettmestere. 1956– a drezdai opera műv. vez. Több klasszikus balett színre vitele fűződik nevéhez. *Hattyúk tava*, *Gajane*, *Párizs lángjai*, *Kővirág*.

SCHINAGL Ferenc (1920) – optikai műszertervező. Finommechanikai és optikai műszerészi szakképzettséget szerez, majd önképzés útján tanul tovább. 1934– a M. Optikai Műveknél dolgozik, 1940– uo. optikai Meo-vez., 1945– optikai tervező, vez. tervező, majd az üzem elektronikus számítóközp. vez. Kossuth-díjas (1960).

SCHIPPERS, Thomas (1930) – amerikai karmester. Tanulmányait a Curtis zenei főisk.-n (Philadelphia) és a Yale Egy.-en folytatja. Zenekarokat vezényel számos amerikai városban és Európában, 1951–54 a New York City Opera, 1955– a Metropolitan állandó karmestere. Többször vendég-karmester Európában, az USA-ban, Ázsiában. 1958– a spoletói (Olaszo.) nközi fesztivál ig.

SCHIRRA, Walter Marty jr. (1923) – amerikai űrhajós. A newarki műszaki főisk.-t végzi, majd az annapolisi kat. ak.-t. 1945– kat. berepülő pilóta. Részt vesz a koreai háborúban. 1959– az Orsz. Légügyi és Űrhajós Biz. (NASA)-nál részt vesz a Mercury-programban. Első űrrepülését 1962. október 3-án hajtja végre a Sigma VII.-en, ezután 1963– a Légügyi Hiv. megbízásából különböző kísérletekben és akciókban vesz részt. 1965 dec. a Gemini VI. űrhajón megvalósítja az „űrrandevút" a Gemini VII.-tel. 1968. okt. 11–22. a 11 napos űrrepülést végző Apollo VII. par. Százados.

SCHLATTNER Jenő (1896) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en doktorál. 1924– a dorogi bányaüzemnél dolgozik, eljárást dolgoz ki az aprószén lepárlására és kémiai feldolgozására. 1933 tervei és kemence-szabadalmai alapján megépítik az első hazai nagyüzemi lepárló-telepet. A felszabadulás után a magy. barnakőszenek kokszolásának megoldásán dolgozik. 1961– nyug. Jelenleg az MTA Geokémiai Labor. tanácsadója. 1953– a M. Kémikusok Egyes. szénkémiai szakoszt. eln. A kémiai tud. kandidátusa (1957). Kossuth-dijas (1951). Szénkémiai, kőszénfeldolgozási és tüzeléstechnikai problémákkal foglalkozik. F. m.: *A dorogi szénlepárlás és sajtolt kokszgyártás* (1936).

SCHLEINZER, Karl (1924) – osztrák földművelésügyi min. Agrármérnöki képesítése van. A karintiai tartományi tan. képv.; 1959– az ÖVP karintiai vez. 1961–64 hadügymin. 1964– földművelésügyi min.

SCHLESINGER, Arthur ifj. (1917) – amerikai történész és pedagógus. A Harvard Egy.-en és az angliai Cambridge-ben folytatja tanulmányait. 1939–42 a Harvard Egy.-en, 1942–43 a Háborús Információs Hiv.-nál, 1943–45 az USA külföldi titkosszolgálatánál dolgozik. 1947–54 a Harvard Egy. tört. adjunktusa, 1954–62 prof. 1961–64 az USA elnökének tanácsadója. Több egy. tb. dr.-a. Megírja Franklin D. Roosevelt és John Kennedy elnökök korának tört.-ét. Liberális polgári nézeteket vall.

SCHMID, Carlo (1896) – német (NSZK) politikus, jogász, író. Jogi és államtud. tanulmányokat folytat a tübingeni egy.-en. 1925– bíró Tübingenben, 1929– a tübingeni egy.-en a nközi jog magántanára, 1945–50 a közjog tanára, 1940 közig. tan.-os a franciao.-i fasiszta kat. par. mellett. 1945–52 Württemberg/Hohenzollernben az államtitkárság eln., államelnökh. és igazságügymin. 1953– a pol. tud. tanára a Frankfurt am Main-i egy.-en. Az SPD t., 1945 az SPD D-württenbergi eln.; a pártvez.-ség t. 1948–49 a parl. tan. aleln., a főbiz. és az SPD-frakció eln. 1953 a Szöv. Gyűlés külpol. biz. eln. Az Európa Tan. t. A düsseldorfi Mannesmann AG felügyelőbiz. t. 1949– a Szöv. Gyűlés aleln. F. m.: *Machiavelli* (1956), *Politika és szellem* (1962), Calderon- és Baudelaire-fordítások.

SCHMIDT, Helmut (1918) – német (NSZK) politikus. Hamburgban főisk.-t végez. 1937– kat. szolgálatot teljesít, részt vesz a II. vh.-ban, tartalékos főhadnagy, ütegpar. 1946–49 államtud. és közgazd. tanulmányokat folytat a hamburgi egy.-en. 1949–52 a hamburgi gazd. és közlek. szenátor mellett a gazd. pol. oszt. referense, ill. vez. 1946– az SPD 1958– a pártvez.-ség t. 1947–48 a Német Szoc. Diákszöv. eln. 1953–62 és 1965– a Szöv. Gyűlés képv. 1958 az első szoc. dem. politikus, aki tartalékos kiképzésben vesz részt a Bundeswehrben, tartalékos őrnagy. 1961–65 belügyi szenátor Hamburgban, a rendőrség vez. 1965– a Szöv. Gyűlés SPD-frakciójának elnökh. 1966– mb. eln., 1967– eln., az SPD aleln.

SCHMIDT, Leopold (1912) – osztrák néprajzkut. Egy. tanár, az Osztrák Néprajzi Múzeum ig. Főleg a vallásos élet néprajzának kutatása fűződik nevéhez.

SCHMIDT ELIGIUS Róbert (1902) – bányamérnök, geológus. A soproni bánya- és erdőmérnöki főisk.-án és a szegedi tud. egy. természettud. karán, majd 1930–32 áll. ösztöndíjjal Bécsben tanul. 1932– a M. Áll. Földtani Int. tud. munkatársa, 1934–40 oszt. vez. 1940–45 a hazai érc-, só-, majd olajbányászatban vez. munkakörben. 1945–49 az Újjáépítési, majd az Iparügyi Min. munkatársa. 1949–a Földtani Int. vízföldtani oszt. vez., 1966– uo. kiemelt tud. kut. A föld- és ásványtani tud. kandidátusa (1953). Az Orsz. Bányászati és Kohászati Egyes. alapító t. A Hidrológiai Társulat vízföldtani és vízellátási szakoszt. eln. Az NDK Geológiai Társ. t. A Fővárosi Tan. t. Kossuth-díjas (1956). Geomechanikai és hidrológiai problémákkal, valamint térképfelvételezéssel foglalkozik. F. m.: *A tiszántúli földgáz-kérdés mai állása* (1940), *A magyar só geológiája, bányászata és nemzetgazdasági jelentősége* (1942), *Magyarország ásványi nyersanyagai* (1947), *Magyarország Vízföldtani Atlasza* (1962), *Vázlatok és tanulmányok Magyarország Vízföldtani Atlaszához* (1962), *A dunaújvárosi 1964. évi partomlás* (1966), továbbá több mint 220 tud. publikáció.

SCHMIDT-ISSERSTEDT, Hans (1900) – német (NSZK) karmester, zenetudós, zeneszerző. Heidelbergben, Münsterben és Berlinben karmesteri, zeneszerzési és zenetud. tanulmányokat folytat. 1928-ig karmester Wuppertalban, 1928–31 Rostockban, 1931–33 Darmstadtban. 1935–42 a hamburgi, 1942–45 a berlini opera karmestere. 1945– az általa újjászervezett hamburgi rádiózenekar vez. karnagya és uo. a konzervatórium karnagyképző oszt. vez. Egy opera, továbbá zenekari és kamaraművek szerzője.

SCHNEIDER, Erich (1900) – német (NSZK) közgazdász. 1932– a bonni, 1936– az aarhusi (Dánia), egy. prof. 1946– a kieli egy. tanára, a Világgazd. Int. vez. A Dán Műszaki Tud. Ak. t. Az Ökonometriai Társ., a Nközi Stat. Int., a Nközi Pénzügyi Int., s számos más tud. társ. t. A Keynes alaptételeire épülő Neue Wirtschaftslehre vulgáris közgazd.tani irányzat képv.

SCHNEIDER, Ernst Georg (1900) – német (NSZK) nagytőkés, közgazdász. A Frankfurt am Main-i egy.-en közgad. tant és jogot tanul. Üzemgazdász asszisztens, majd egy svájci tőkéscsop.-nál a német érdekeltségek irányítója. 1945 előtt a berlini Ipari és Igazgatási Bank üzletvez. és elnökségi t., számos vegyipari nagyváll. társtulajdonosa. 1949– a Düsseldorfi Ipari és Keresk. Kamara eln., a Düsseldorfi Szénsavgyártó Rt. vezérig. és eln. 1963– a Német Ipari és Keresk. Kongresszus, 1964– a Német–Marokkói Társ. eln. Számos ipari, bánya- és keresk. váll. felügyelőbiz. t., ill. eln.

SCHNEIDER, Romy (eredeti neve: Rosemarie Albach) (1938) – osztrák színésznő. Magda Sch. színésznő lánya. 1953– szerepel filmen, elsősorban vígjátéki szerepekben. A Ny.-európai és az amerikai filmek egyik ismert színésznője.

SCHNEIDERHAN, Wolfgang (1915) – osztrák hegedűművész. Már gyermekkorában európai hangversenykörutat tesz. 1937–49 a Bécsi Filharmonikusok és az opera koncertmestere. 1938–56 a salzburgi Mozarteum mesterisk. vez., egyidejűleg a bécsi zeneak. tanára. 1937–51 quartettet alakít és vezet, 1949–60 triót Edwin Fischerrel és Enrico Mainardival. 1950– Svájcban él, a luzerni konzervatórium hegedűprof. Felesége Irmgard Seefried világhírű szopránénekesnő.

SCHNEZ, Albert (1911) – német (NSZK) tábornok. 1930 belép a hads.-be, 1940 a kat. ak.-n vezérkari tanfolyamot végez. 1941–42 részt vesz a SZU elleni támadó hadműveletekben. 1944 őrnagy, majd ezredes, D-Olaszo.-ban hadifogságba kerül. 1945–57 önálló kereskedő, majd a Klöckner–Humboldt–Deutz konszern teljhatalmú képv. az NSZK hatóságainál. 1957 dandártábornoki rangban belép a Bundeswehrbe. 1965 altábornagy, 1968– a Bundeswehr szárazföldi haderőinek főfelügyelője.

SCHNITZLER József (1913) – sebész. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. A bp.-i Rókus Kórház, majd a jászberényi kórház alorvosa. 1945–47 a bp.-i János Kórházban dolgozik. 1948– a Debreceni Orvostud. Egy.-en a Tüdőklinika mellkassebészeti oszt. vez. tanára. 1951–55 a Debrecen Városi Tan. t. 1963– országgy. képv. (Hajdú-Bihar m.) 1955– az Egészségügyi Tud. Tan. sebészi biz. t. A M. Sebész és Tüdőgyógyász Társ. mellkassebész szakoszt. eln. Az orvosi tud. kandidátusa (1960). Kossuth-díjas (1951). Mellkassebészettel, ill. a gümőkóros betegségek sebészetével foglalkozik. Mintegy 80 tud. publikáció szerzője.

SCHNITZLER, Karl Eduard von (1918) – német (NDK) újságíró. A II. vh.-ban angol hadifogságba kerül. 1946–47 a kölni rádió pol. oszt. vez. és intendáns h. 1948– a berlini rádió és tv munkatársa, a Deutschlandsender vez. kommentátora, az NDK TV vez. szerk. Az NDK Olimpiai Biz. t. Nemzeti-díjas (1958).

SCHNURRE, Wolfdietrich (1920) – német (Nyberlini) író, költő. A II. vh.-ban kat., többször letartóztatják, egy szökési kísérlete miatt büntetőszázadba helyezik. 1945– folytat irod. tevékenységet; a „Gruppe 47" egyik alapító t.; a darmstadti Nyelvi és Költészeti Ak. t. Harcos antifasizmusa és humanizmusa az utóbbi időkben egyre inkább moralizáló nonkonformizmusba szűkül. Magy. antológiákban jelentek meg elb.-ei és versei.

SCHOLLIN, Christina (1937) – svéd filmszínésznő. Színiisk.-ban, majd 1958–61 a Kir. Drámai Színháznál tanul, 1961 uo. szerződést kap. 1963– a TV Színház t., 1964– a Scalánál forgatott filmjei teszik ismertté. F. f.: *Drága John, Házasság svéd módra.*

SCHOTTKY, Walter (1886) – német (NSZK) fizikus. A berlini egy.-en tanul. 1916–19 Berlinben a Siemens Műveknél kutató. 1920–22 a würzburgi, 1923–27 a rostocki egy. tanára. 1927– ismét a Siemens Művek tud. tanácsadója. A Német Fizikai Társ.-ok Szöv. és a Német Bunsen Társ. tb. t. Több jelentős felfedezése van az elektroncsőtechnika ter.-én. Foglalkozik szilárdtest-fizikával és a félvezetők egyenirányítás problémájával is.

SCHOUTEN, Jan Arnoldus, ifj. (1883) – holland matematikus. A delfti egy.-en tanul, majd 1941–43 uo. tanít. 1946–53 az amszterdami egy. prof. 1950–56 az amszterdami mat. közp. ig. A Holland Kir. Tud. Ak. t. Számos könyve, cikke jelenik meg hazájában és külföldön is, a differenciálgeometria, tenzoranalízis és fizikai alkalmazásaik tárgyköréből.

SCHÖFFLER, Paul (1897) – osztrák énekes. Drezdában tanul és ott is debütál, 1937-ig a drezdai opera t. 1939–62 a bécsi Áll. Operaház t.;

basszbariton. Vendégszerepel más országokban is, a Salzburgi és Bayreuthi Ünnepi Játékok résztvevője, főleg Mozart-szerepekben. 1949–51 a New York-i Metropolitanben énekel. A „Kammersänger" c. tulajdonosa.

SCHÖNWIESE, Ernst (1905) – osztrák költő. 1935 megalapítja *Az ezüstcsónak* szépirod. folyóiratot. 1939 Magyaro-.-ra menekül a nácik elől. 1945– a salzburgi rádió irod. rovatvez. 1954– a bécsi rádió egyik vez. Az Osztrák Pen Club vez.-ségi t. Formagazdag költő, műfordító és rádiójátékíró. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág* c. folyóiratban jelennek meg versei.

SCHRAMM, Percy Ernst (1894) – német (NSZK) történész. Német egy.-eken tanul. 1924–29 a heidelbergi egy. magántanára. 1929– a göttingeni egy.-en a középkori és az újkori tört. tanára. A göttingeni, müncheni, bécsi, spoletói, stockholmi ak. t. Középkori tört.-mel foglalkozik, különös tekintettel a királyok tört.-ére.

SCHREYER, Wolfgang (1927) – német (NDK) reg. és drámaíró. A II. vh.-ban kat., majd hadifogoly. 1952-ig keresk., tisztv.; azóta írói munkásságának él. Irodalmilag igényes riportreg.-eiben tört. és pol. eseményeket tárgyal. Magy. megj.: *Figyelő szemek az égbolton* (1969).

SCHRÖDER, Gerhard (1910) – német (NSZK) hadügymin., jogász. Jogot, filozófiát és tört.-et tanul a königsbergi, edinburgh-i, berlini és bonni egy.-en 1933–35 a bonni és a berlini egy. tanársegéde. 1936–39 ügyvéd Berlinben, majd kat. a II. vh.-ban. A német nácipárt és az SA t. 1947-ig É-Rajna-Vesztfália korm.-főtan.-osa. 1947–53 ügyvéd Düsseldorfban, a bányászat, vas- és acélipar újjászervezésével foglalkozó szerv. oszt. vez. A Ruhrort-Meiderich kohómű és a Haspe kohómű felügyelőbiz. t. 1949– a Szöv. Gyűlés és a CDU t. A CDU Rajna-vidéki vez.-sége és a szöv. vez.-ség és elnökség t. 1953–61 belügymin. 1961–66 külügymin. 1967– hadügymin.

SCHRÜBBERS, Hubert (1907) – német (NSZK) politikus. A tübingeni, berlini és a münsteri egy.-en jogot tanul. 1935–39 joggyakornok, majd államügyész a hammi tartományi törvényszéken. Ebben a minőségben főleg a haladó személyek ellen indított „hazaárulási" perekkel foglalkozik. A II. vh.-ban kat., majd Angliában hadifogoly. 1946–48 államügyész, majd főállamügyész Hammban. 1948–50 Németo. brit megszállási övezetében főállamügyész. 1950–52 a düsseldorfi Szöv. B. ügyésze, 1952–55 uo. főállamügyész. 1955– a Szöv. Alkotmányvédelmi Hiv. eln.

SCHUH, Oskar Fritz (1904) – német (NSZK) rendező, színig. Különböző német városok színházaiban működik, 1932–40 a hamburgi, 1940–45 a bécsi Áll. Opera, 1953–58 a berlini Theater am Kurfürstendamm rendezője. 1959–63 a kölni városi színházak, 1963– a hamburgi Deutsches Schauspielhaus ig. 1955– rendező a Salzburgi Ünnepi Játékokon is. Elsősorban operákat és modern drámákat rendez.

SCHULTZ, Alexander (1901) – norvég festőművész. 1919–24 Párizsban tanul, majd 1938–40 Henrik Sörensen és Georg Jacobsen (norvég, ill. dán festőművész) tanítványa. 1955– az Áll. Képzőműv. Ak. prof., 1958– egyidejűleg az Ak. ig.-ja is. Számos kiállításon és tárlaton vesz részt. Festményei megtalálhatók a skandináv országok és az USA több múzeumában. 1946– a nyilvános kiállítások áll. zsűrijének t.

SCHUMACHER, Ernst – német (NDK) irod. történész, költő és esszéista. A II. vh.-ban kat., utána Münchenben, később Lipcsében filozófiát, irod. tört.-et és tört.-et tanul. Jelenleg a berlini Humboldt Egy.-en a színháztud. prof. Jelentős marxista kut.

SCHUMANN, Horst (1924) – német (NDK) politikus. 1938–41 zongorakészítő tanuló. Katonai szolgálatra hívják be, majd internálják. 1940–44 részt vesz az antifasiszta ellenállási harcban. 1945– a Német KP (1946– az NSZEP) t. 1952– az FDJ Közp. Tan. t. 1952–59 az FDJ-ben különböző vez. beosztásokban. 1958 az NSZEP KB pótt., 1959– t. 1959– az FDJ Közp. Tan. első titk. 1960– az Államtan. t. A Nemzeti Front Orsz. Tan. Elnökségének és az Antifasiszta Ellenállók Biz. elnökségének t. 1963– a Népi Kamara képv.

SCHUMANN, Maurice (1911) – francia politikus. Irod. tanári képesítése van. Pályáját újságíróként kezdi, az Havas hírügynökség tudósítója Londonban, majd Párizsban. 1940 de Gaulle-hoz csatlakozik Londonban s a londoni rádióban a Szabad Franciao. Mozg. szóvivője. 1944–46 az ideiglenes, majd az alkotmányozó nemzetgy.-nek is t. Megalapítja a katolikus MRP-t (Mouvement Républicaine Populaire – Republikánus Népi Mozg.), 1945–49 eln. és parl. csop.-jának is eln. Több alkalommal Franciao. képv. az ENSZ közgyűléseken. 1951–54 külügyi államtitk., majd a IV. Közt. több korm.-ában min. 1967 Pompidou korm.-ában a tud. kut. és az atomügyek állammin., az 1968-as Couve de Murville-korm.-ban a szoc. ügyek állammin. 1969– külügymin.

SCHÜRER, Gerhard (1921) – a német (NDK) Áll. Tervbiz. eln. Lakatos és sofőr; 1946– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1947–51 a szászo.-i tartományi korm. apparátusának munkatársa, majd főoszt. vez. 1948– az NSZEP t. 1953–55 és 1958–60 az NSZEP KB munkatársa. 1955–58 elvégzi az SZKP pártfőisk.-át. 1960–62 az NSZEP KB oszt. vez. és a PB mellett működő gazd. biz. t. 1962–63 az Áll. Tervbiz. elnökh., 1963–65 a távlati tervezéssel foglalkozó első elnökh., a min tan. t., 1966– az Áll. Tervbiz. eln. 1967– egyidejűleg a min. tan. elnökh. és elnökségi t., a Népi Kamara t.

SCHÜTZ, Klaus (1926) – Ny-Berlin főpolgármestere (1967 óta). A II. vh. után a berlini Humboldt Egy.-en és a Ny-berlini Szabad Egy.-en germanisztikát, a Harvard Egy.-en (USA) pol. tud.-t tanul. 1951– Ny-Berlinben a Pol. Tud.-ok Int. asszisztense. 1954–57 a Ny.-berlini képv. ház t. 1957–61 a Szöv. Gyűlés képv. 1961–67 Ny-Berlinben a szöv. ügyek, valamint a posta- és távközlés szenátora. Az NSZDP t.

SCHWARTZ, Laurent (1915) – francia matematikus. Tanulmányait a strasbourgi egy.-en végzi, a párizsi műszaki főisk. analízis prof. 1959– a differenciál- és integrálszámítási tanszéken tanít. A disztribucióelmélet egyik válfajának a kidolgozója.

SCHWARZ, Štefan (1914) – szlovák matematikus. 1937–39 a prágai Károly Egy., 1939–46 a bratislavai szlovák műszaki egy. tanársegéde, 1946–47 uo. docens, 1947– tanár. 1950–51 prodékán, 1951–53 prorektor. 1963– a Mat. Int. ig. 1953– a Szlovák és a Csehszlovák Tud. Ak. t., 1965– az előbbinek eln., az utóbbinak aleln. 1961– a SZU Tud. Ak. mellett működő Euler nközi társ. tud. biz. t. 1966– a Csehszlovák és a Szlovák KP KB t. Áll.-dijas. Tud. kut. ter.-e az elméleti algebra, s egy viszonylag fiatal tudományág, az ún. félcsoportelmélet.

SCHWARZ-BART, André (1928) – francia reg. író. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban, 1944–45 kat., a háború után szerelő, majd diák, a Sorbonne-on tanul. 1959 Goncourt-díjat kap. Magy. megj. művei: *Az igazak ivadéka* (1962), továbbá a *Nagyvilág*ban *Az utolsó igaz* c. elb. (1960).

SCHWARZKOPF, Elisabeth (1915) – német énekesnő. A berlini zeneműv. főisk.-n tanul. Lírai és koloratur szoprán. 1943– a bécsi Staatsoper t. Különösen Mozart és R. Strauss operáiban kiváló. Mint oratórium- és dalénekesnő is világhírű. 1948– a londoni Covent Garden rendszeres vendégművésze, Bp.-en is fellép.

SCHWEIKART, Hans (1895) – német (NSZK) színész, színig. Berlinben színi tanulmányokat folytat. 1915– színpadon. 1918–23 a Reinhardt vezette berlini Deutsches Theater t. 1923–29 a müncheni Otto Falkenberg Színház ig. és színésze. 1929–34 a berlini Theater am Schiffbauerdamm, a bécsi Volkstheater, majd a Münchner Kammerspiele ig. és színésze. 1934–38 a müncheni Residenztheater ig. 1938–42 a Bavaria filmváll. főrendezője, 1942–47 uo. ig. 1947–63 a Münchner Kammerspiele ig. Irod. munkásságot is folytat.

SCHWEITZER, Pierre Paul (1912) – francia pénzügyi szakember, az IMF ig. Egy.-i tanulmányokat folytat Párizsban és Strasbourg-ban. 1936–47 pénzügyi tisztv. 1947–48 az IMF Franciao.-i képv. 1948–49 az EGK min. tan. főtitk. 1949–52 pénzügyi attasé a washingtoni francia követségen. 1960–63 a Banque de France kormányzóh. 1963– az IMF ügyv. ig.

SCHWEIZER, Samuel (1903) – svájci bankár. Egy. tanulmányait Baselban és Genfben végzi. 1926–29 a Schweizerischer Bankverein londoni, majd 1934– baseli fiókjánál dolgozik, 1939– ig. h., ig., 1952– vezérig. 1962– az ig. tan. eln. Számos bel- és külföldi nagyváll. és bank részvényese. A Svájci Nemzeti Bank. tan.-a és a Nközi Keresk. Kamara t. A római Svájci Int. ig. tan.-ának elnökh.

SCHWIEDETZKY-ROESING, Ilse (1907) – német (NSZK) antropológus. 1939 a breslaui egy., 1946– a mainzi Johannes Gutenberg egy. docense, 1949– prof., majd tanszékvez. 1937– a Hellenisztikai Antropológiai Társ. t. 1953– a Német Tud. Ak. t. Fajelméleti és demográfiai kutatásai ismertek.

SCHWINGER, Julian (1918) – amerikai fizikus. 16 éves korától foglalkozik fizikával, a Columbia Egy.-en Isidor Rabi tanítványa. 1940–43 a California és a Purdue Egy.-en kut. munkát folytat, 1943–44 a Massachusettsi Műszaki Egy. sugárzáskut. labor.-ában dolgozik. 1945– a Harvard Egy.-en, 1947– fizika prof. Az elektronoknak mágneses erőtérben végzett mozgását kutatva felfedezi az elemi részecskék tömegében beálló változó tulajdonságokat. Két új neutrino-fajtát is felfedez. A kvantum-elektrodinamika következetes kiépítéséért R. Feynmannal és I. Tomonagával közösen Nobel-díjat kap (1965).

SCIASCIA, Leonardo (1921) – olasz író. Irod., publicisztikai és szociográfiai műveiben a szicíliai élet különböző aspektusait tárja fel, illetve jeleníti meg. A *Galleria* c. irod. folyóirat szerk. Magy. megj. művei: *Mint a bagoly nappal* (reg. 1963), *Az egyiptomi tanács* (reg. 1967), továbbá *Mindenkinek a magáét* c. kisreg. a *Nagyvilág*ban (1967).

SCOCCIMARRO, Mauro (1895) – olasz politikus. Közgazd. dr., publicista. 1917 belép a Szoc. P.-ba. 1921 részt vesz az Olasz KP megalakításában és az *Ordine Nuovo* szerkesztésében. 1923 a KP titkárságának t. 1924–25 az Olasz KP képv. a Komintern VB-ben. 1926 letartóztatják, 21 évre ítélik. 1937 kiszabadul, de 1943-ig száműzetésben él. Az Olasz KP egyik vez.-jeként folytatja a pol. harcot és szerv. a partizánmozg.-at. 1944–45 a megszállt ter.-ek min. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t., 1945–47 pénzügymin. 1948– szenátor, 1948–63 a szenátus aleln.

SCOFIELD, Paul (1924) – angol színész. 1941 a birminghami színháznál kezdi el pályafutását, 1946– a Stratford on Avon-i Shakespeare-színházban lép fel. Londonban klasszikus és modern darabokban játszik nagy sikerrel, de fellép külföldön is, tbk. New Yorkban, Ontarióban és Bp.-

en is. A leghíresebb angol Shakespeare-színészek egyike.

SCOTTO, Renata (1934) – olasz operaénekesnő. Tanulmányait Milánóban végzi, az ottani Teatro Nuovóban debütál a Traviata címszerepében. 1953– a Scala t. A világ minden táján vendégszerepel, Bp.-en is fellép.

SCRANTON, William (1917) – amerikai ügyvéd és politikus. Tanulmányait a Yale Egy.-en végzi. 1946– különböző váll.-oknál vez. beosztásban, ill. ig. vagy eln. 1959–60 a külügymin. tanácsadója. 1960–62 a képv. ház t. 1963–67 Pennsylvania kormányzója, republikánus párti.

SCRIPPS, Charles Edward (1920) – amerikai újságkiadó. 1941– a *Cleveland Press* (Ohio) riportere, 1945– az Edward W. Scripps Tröszt ig.-sági t., 1948–az ig. tan. eln., 1946– a váll. aleln., ig. s különböző Scripps–Howard újságok ig.

SCSEDRIN, Rogyion Konsztantyinovics (1932) – szovjet zongoraművész, zeneszerző. Elvégzi a moszkvai konzervatórium zongora- és zeneszerzési tanszakát. Zeneszerzői munkássága mellett népzenekutatással is foglalkozik. Ír szimfonikus műveket, kamarazenét, operákat, baletteket, színpadi és filmzenét. Bp.-en bemutatja zongoraversenyét (1968).

SCSEKOLOV, Nyikolaj Anyiszimovics (1910) – szovjet politikus, min. 1931– SZKP t. 1933 elvégzi a dnyepropetrovszki kohászati főisk.-t. 1933–34 és 1935–38 mérnök és műhelyvez. különböző ukrajnai kohászati üzemekben. 1934–35 és 1941–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1939–41 a dnyepropetrovszki városi szovjet eln. 1946–47 az Ukrán SZSZK helyiipari min. 1947–51 az Ukrán KP KB apparátusában dolgozik. 1951–62 és 1965 a Moldvai SZSZK min. tan. első elnökh. 1957–58 és 1962–65 a Moldvai SZSZK népgazd. tan. eln. 1965–66 a Moldvai KP KB másodtitk. 1966– a SZU közrendvédelmi min. 1966– az SZKP KB pótt. A Moldvai KP KB irodájának t. A SZU Legf. Tan. t.

SCSERBAKOV, Dmitrij Ivanovics (1898) – szovjet geológus, geokémikus. A szimferopoli egy.-en végez. 1922– a SZU Tud. Ak. különböző int.-eiben dolgozik, egyidejűleg a leningrádi egy.-en is. 1928–32 a leningrádi műszaki főisk.-n tanít. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. 1953– az Ak. geológiai-földrajzi oszt. akadémikus titk. A ritka fémek és a radioaktív elemek geológiájával és geokémiájával foglalkozik.

SCSERBICKIJ, Vlagyimir Vasziljevics (1918) – szovjet politikus, az Ukrán SZSZK min. tan. eln. Elvégzi a dnyepropetrovszki vegyipari főisk.-t. Egy körzeti Komszomol-biz. munkatársa, majd üzemi főmechanikus. 1941–45 kat. szolgálatot teljesít. Leszerelése után mérnök Dnyeprodzerzsinszkben. 1948–57 vez. pártmunkát végez: többek között az SZKP KB pártszervezője, a dnyeprodzerzsinszki városi pártbiz. titk., a Dnyepropetrovszk ter. pártbiz. titk. 1957–61 az Ukrán KP KB titk. 1961–63 és 1965– az Ukrán SZSZK min. tan. eln. 1963–65 a Dnyepropetrovszk ter. pártbiz. titk. 1961– az SZKP KB t.; az Ukrán KP PB t.

SCSIPACSOV, Sztyepan Petrovics (1899) – szovjet költő. Béres, majd könyvkereskedő segéd; az I. vh.-ban katona. Hazatérése után a fehérek erőszakkal besorozzák, de átszökik a Vörös Hads.-hez. Első versei a hads. lapjában jelennek meg. 1919– SZKP t. Tisztképző isk.-t végez. 1922–31 pol. tiszt. 1939 részt vesz Ny-Ukrajna felszabadításában. A II. vh.-ban haditudósító. Magy. megj. művei: *Az üstökös* (versek 1962). Ezenkívül számos antológiában és folyóiratban látnak napvilágot költeményei.

SEABORG, Glenn Theodore (1912) – amerikai kémikus. 10 éves, mikor családja Svédo.-ból az USA-ba települ. Los Angelesben végzi az egy.-et, majd a Berkeley Egy.-en folytat tud. kut. munkát. 1942–46 a Manhattan-terv keretében a chicagói egy. metallurgiai kut. int.-ében dolgozik. 1946–61 a Lawrence nukleáris sugárzási labor. ig. 1958–61 ismét a Berkeley Egy.-en prof. 1961– az USA atomenergia biz.-ának eln. A transzurán elemek kémiájával kapcsolatos felfedezéseiért E. M. McMillannel együtt Nobel-díjat kap (1951). Felfedezi a plutóniumot, americiumot, kűriumot, berkéliumot és kaliforniumot, további transzurániumok (einsteinium, fermium, nobelium stb.) későbbi felfedezéséhez járul hozzá kut. munkájával.

SEBES Sándor (1902) – a belker. min. első h. Takarékpénztári tisztv. volt. 1920– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1929– párttag. A 30-as évek elején illeg. komm. tevékenység miatt többször letartóztatják. 1938–39 a spanyol polgárháborúban a nközi brigádok soraiban harcol. 1939–43 Franciao.-ban internálják. 1943 megszökik, részt vesz a francia ellenállásban. 1945 hazatér. 1945–51 az MKP, majd az MDP KV gazd. oszt. vez. 1948–51 az MDP KEB t. 1951– a Belker. Min. főoszt. vez., 1953– min. h., 1956– a min. első h. 1959–62 az MSZMP KEB t. 1962–66 a KRB t. 1966– az MSZMP KB t.

SEBESTYÉN György (George Sebastian) (1903) – Franciao.-ban élő magy. karmester. Weiner Leó és Kodály Zoltán tanítványa. Pályafutását a müncheni áll. operaházban kezdi. 1923– néhány évig a New York-i Metropolitan korrepetitora. A 20-as évek végén a hamburgi, a lipcsei és a berlini opera, 1931– a moszkvai rádiózenekar karmestere. 1938 az USA-ba költözik, 1940–45 a Scranton Filharmonikus Zenekar dirigense, 1945– Párizsban koncert- és operakarmester.

SEBŐK Tamás (Thomas Sebeok) (1920) – magy. származású amerikai nyelvész. A chicagói és a

Princeton Egy.-en tanul. Különféle tud. kut. int.-ek munkatársa, jelenleg az indianai egy. antropológiai, folklór és nyelvészeti kut. közp.-ban dolgozik. 1942– több száz könyve, cikke, tanulmánya stb. jelent meg. Tud. alkotómunkája mellett jelentős kiadói tevékenysége, pl. az egyes finnugor népek becses nyelvtört. munkáinak facsimile megjelentetése és hozzáférhetővé tétele. Több tud. társ. t.

SECCHIA, Pietro (1903) – olasz politikus. 1919 csatlakozik a szoc. ifj. szöv.-hez. 1921 belép az Olasz KP-ba. 1925 a Komintern 5. kongresszusának küldötte, a KB és a titkárság t. 1925 letartóztatják és 10 hónapra ítélik. 1928 az illeg. Olasz KP KB és PB t. 1931 letartóztatják és 18 évi börtönre ítélik. 1943 kiszabadul, Róma védelmében szervezi a harcot a nácik ellen. 1945 a legális KP KB vez.-ségének és titkárságának t., 1948–54 főtitkár h. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– szenátor. 1958–63 a szenátus aleln.

SECOMSKI, Kazimierz (1910) – lengyel közgazdász. 1947– a łódźi egy., 1948– a Terv- és Stat. Főisk. prof. 1961– a Lengyel Tud. Ak. t. 1955–a min. tan. mellett működő Tervbiz. elnökh. Legnagyobbrészt gazd.- és tervpol. kérdésekkel – kiváltképp beruházási pol.-val, a beruházás hatékonyságának elméletével, valamint bértervezéssel – foglalkozik.

SEEBOHM, Hans Christoph (1903) – német (NSZK) politikus. A freiburgi egy.-en, a müncheni és a berlin-charlottenburgi műszaki egy.-en bányamérnöki tanulmányokat folytat. 1931– különböző bányaváll.-oknál mérnök, üzemvez., majd ig. 1938–45 az árjásított Britannia Kohlenwerke felügyelőbiz. t., aleln., majd eln. 1945 a braunschweigi Ipari és Keresk. Kamara aleln., 1946–63 eln. 1946–50 az Olajtermelési Gazd. Egyes. eln. 1946–57 az alsó-szászo.-i Fémip. Szöv. és a Német Gépgyárak Szöv. eln., 1945– a revansista Német P. t., 1946–56 a párt másodeln., 1956–60 a párt direktóriumának t., 1958–60 hamburgi szerv.-ének eln. 1946–48 Alsó-Szászo.-ban újjáépítési, munkaügyi és egészségügyi min. 1946–51 az alsó-szászo.-i tartományi parl., 1949– a Szöv. Gyűlés t., 1949–66 az NSZK közlek. ügyi min. Fontos szerepet visz a revansista szerv.-ekben, 1959–68 a Szudétanémet Szöv. szóvivője. 1960– a CDU t., 1962– a CDU hannoveri szerv.-ének elnökh., majd eln. 1967– a CDU kincstárnoka és a párt elnökségének t.

SEEFRIED, Irmgard (1919) – osztrák operaénekesnő. 8 éves korában már énekkari szólista. Az augsburgi konzervatóriumban tanul énekelni; szoprán. 1943– a bécsi opera t., 1947 „Kammersängerin" címet kap. Vendégművészként bejárja a világot, szerepel valamennyi jelentős zenei fesztiválon. Elsősorban Mozart-énekesként tartják számon. Férje Wolfgang Schneiderhan világhírű hegedűművész.

SEEISO, Constantine Bereng (1938) – Lesotho királya. Isk.-it hazájában és Oxfordban végzi. 1960–66 Bászutoföld (Lesotho korábbi neve) uralkodója, II. Motlotlehi Mosheshoe néven. 1966– Lesotho királya.

SEFRIN, Max (1913) – német (NDK) politikus. Keresk. tanuló, később kat., majd fogságba kerül. 1945–49 üzemvez. és ig. h. 1946– a CDU t. 1950–51 ker. tan. t. 1951– a Forst Zinna-i közig. ak.-n tanul. 1952– az NDK-ban működő CDU vez.-sége, 1956– elnöksége t. 1951–58 a CDU titk., majd főtitkárh. 1952– a Népi Kamara t. 1954– a Nemzeti Front Nemzeti Tan. t., a Német–DK-ázsiai Társ. eln. és a Népek Barátsága Ligájának elnökh. 1958– a min. tan. elnökh. és egészségügyi min.

ŠEGEDIN, Petar (1909) – jugoszláv reg. író. Első jelentősebb reg.-ei a felszabadulás után jelennek meg. Újabban elb.-eket, kisreg.-eket, útleírásokat és esszéket is ír. A Jugoszláv Tud. Ak. lev. t. Magy. megj.: *Isten gyermekei* (1960).

SEGHERS, Anna (eredeti neve: Netty Reiling, férj. Radványi) (1900) – német (NDK) írónő és esszéista. Kölnben és Heidelbergben tanul filozófiát, tört.-et, műv.tört.-et és sinológiát. 1928– KP t., a Proletár-Forradalmár Írók Szöv. t. 1933 letartóztatják, Franciao.-ba menekül. Párizsban antifasiszta folyóiratok és kiadók munkatársa. 1940 Franciao. meg nem szállt részére, onnan Mexikóba menekül. 1947 hazatér, számos kultúrpol. és közéleti funkciót tölt be. A jénai egy. díszdr.-a (1959), Nközi Lenin-békedíjas (1951), kétszeres Nemzeti-díjas (1951, 1959). A legjelentékenyebb jelenkori német szoc. írók egyike. Magy. megj.: *A szent barbarai halászok lázadása* (reg. 1932; későbbi magy. kiadásai: *A Sankt Barbarai halászok felkelése*, (1958, 1964), *A hetedik kereszt* (reg. 1949, s 1964-ig még 4 kiadás), *A vonal* (elb.-ek 1951), *Történetek a békéről* (1954), *Gyerekek* (elb.-ek 1955), *A holtak nem vénülnek* (reg. 1955), *Crisanta* (elb.-ek 1959), *Út az éjszakából* (reg. 1959), *Döntés* (reg. 1960), *A bitófán csillog a fény* (1962), *Tranzit* (reg. 1963), *A februári út* (reg. 1966).

SEGHERS, Pierre (1906) – francia könyvkiadó, író, költő. Párizsban végzi tanulmányait. 1932– szerk., költő; 1939 kiadóváll.-ot hoz létre, elsősorban költemények kiadására. A II. vh.-ban magazint alapít *Poètes Casqués (Sisakos költők)* címmel és kiadja (évente egyszer) a *Poésie* c. antológiát. 1940–44 illeg. kiadványok előállításával és terjesztésével részt vesz az ellenállási mozg.-ban. Az Írók Nemzeti Biz. egyik alapító t. Az általa vezetett kiadóváll. ma is haladó kiadványokat jelentet meg.

SEGOVIA, Andrés (1894) – spanyol gitárművész. Műfaja egyik legkiválóbb előadóművésze, 1914– világszerte koncertezik. Számos klasszikus mű gitárátiratának alkotója.

SEGRÉ, Emilio (1905) – olasz származású amerikai fizikus. Rómában végez, majd tanársegéd uo. 1936–38 a palermói egy. fizika prof. és labor.-i ig. 1938–43 kut. asszisztens és előadó a California Egy.-en. 1942–46 a Los Alamos-i atomkut. labor.-ban csop. vez. 1946– a California (Berkeley) Egy.-en fizika prof. 1959 fizikai Nobel-díjat kap O. Chamberlainnel közösen az antiproton felfedezéséért. Számos tanulmánya jelenik meg az atom- és a nukleáris fizika tárgyköréből. Az USA Tud. Ak., több olasz és német tud. ak. t., számos európai egy. díszdr.-a. Magy. a *Fizikai Szemlé*ben jelent meg cikke.

SÉGUY, Georges (1927) – francia politikus, a CGT főtitk. 15 éves, amikor bekapcsolódik az ellenállási mozg.-ba, 2 év múlva a Gestapo letartóztatja és Mauthausenba viszik. A felszabadulás után a szaksz. mozg.-ban tevékenykedik, 1949– a CGT vasutas szerv.-ének titk. 1954– a KP KB t., 1956– PB t. 1961– a CGT orsz. vez.-sége t., 1967– főtitk.

SEHAB, Fuad Abdullah (1902) – libanoni tábornok és politikus. Damaszkuszi, majd francia kat. ak.-n tanul. Tiszt, majd tábornok a francia hads.-ben. 1945 a libanoni hads. főpar. 1952 szept. az ideiglenes korm.-ban min. eln., belügy- és hadügymin., 1956 hadügymin. 1958–64 közt. eln.

SEIFERT Géza (1906) – jogász, izraelita hitfelekezeti vez. A debreceni tud. egy. jogi karán tanul. 1934 bírói és ügyvédi vizsgát tesz, majd ügyvédi gyakorlatot folytat. A felszabadulás óta a magy. izraelita hitfelekezet vez.-ségi t., majd a M. Izraeliták Orsz. Képviseletének aleln. és a bp.-i Izraelita Hitközség elnökh., 1966– e két szerv eln. Az *Új Élet* c. felekezeti lap főszerk.

SEIFERT, Jaroslav (1901) – cseh költő. Fiatalon kezd írni, verseit baloldali lapok közlik, később ezeknek szerk. A két vh. között avantgardista műv. lapok alapítója. A felszabadulás után a *Práce* c. lap szerk. és más folyóiratok irod. rovatának vez. Számos klasszikus költő fordítója. Magy. *A modern cseh líra kincsesháza* c. sorozatban, antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

SEIKHLI, Abdel Karim (1937) – iraki külügymin. Fiatalon kezd pol.-val foglalkozni; többször letartóztatják. 1960–63 Kairóban él emigrációban. A Kasszem-korm. hatalomra jutása után visszatér Bagdadba, s kinevezik a libanoni követségre kat. attaséh.-nek. 1968 júl.– külügymin.

SEITZ, Frederick (1911) – amerikai fizikus. A Stanford és a Princeton Egy.-eken tanul. 1935–36 a Rochester Egy.-en előadó, 1937–39 a General Electric Co. kut. labor.-ában dolgozik, 1939–41 a Pennsylvania Egy. tanársegéde, majd adjunktusa, 1942–49 a Carnegie Int., 1949– az illinoisi egy. prof. és fizika tanszékvez. 1959– a NATO tud. tanácsadója, 1961– az USA Fizikai Társ., 1962 a Tud. Ak. eln. Több külföldi egy. díszdr.-a. A fémek fizikájával foglalkozik.

SEITZ, Gustav (1906) – német (NSZK) szobrászművész. Karlsruhéban és Berlinben tanul. 1933–38 Berlinben a Porosz Műv. Ak. mesterstúdiójában dolgozik. 1946–50 a berlin-charlottenburgi, 1950–58 a berlin-weissenseei képzőműv. főisk. prof. Az 50-es évek elején Kínában és a SZU-ban jár tanulmányúton. 1958– a hamburgi képzőműv. főisk. prof. Főként tömbszerűen zárt aktkompozíciókat és portrékat alkot. 1950– a Német Műv. Ak. lev. t. Az NDK Nemzeti-díjasa (1949).

SEKULIĆ, Nikola-Bunko (1911) – jugoszláv politikus. Zágrábban jogot végez, majd ügyvédgyakornok. 1931– KP t. 1941 Sibenik városban és környékén szervezi a harcot a megszállók ellen. A KP Dalmácia ter. biz. t., a pol. rendőrség vez. 1945 után a Horvát NK korm. min. és elnökh., a Törvényhozási Tan. eln., a Horvát NK VB t., a Horvát Népi Szkupstina aleln. 1969-ig a JKSZ KB elnökségének t. Jugoszlávia Népi Hőse.

SELESZT, Alla Jakovlevna (1919) – szovjet táncművésznő. A leningrádi balettint.-et végzi. 1937–63 a Kirov Színház primabalerinája. Mintegy 40 főszerepet táncol klasszikus és modern balettekben, pl. *Hattyúk tava* (Odette–Odilia), *Rajmonda*, *Giselle*, *Bajadér*, *Bahcsiszeráji szökőkút* (Zaréma), *Katarina*, *Tarasz Bulyba* (Okszána). A SZU népművésze (1957), kétszeres Áll.-díjas.

SELESZT, Pjotr Jefimovics (1908) – szovjet politikus, az Ukrán KP KB első titk. 1922–27 szovhozban dolgozik, vasutas, majd lakatos. 1927 Komszomol-munkát végez, 1928– SZKP t. 1935 elvégzi a marjupoli kohászati főisk.-t. 1935–40 mérnök, majd főmérnök marjupoli és harkovi üzemekben. 1941–54 különböző vez. párt- és gazd. munkakörökben tevékenykedik. 1954 az Ukrán KP KB pótt. 1961– t. 1954–57 a Kijev városi, majd a Kijev. ter. pártbiz. másodtitk. 1957–60 a pártbiz. első titk. 1960–63 az Ukrán KP KB titk., 1963– első titk. 1964– az SZKP PB t. A SZU Legf. Tan. t.

SELJEPIN, Alekszandr Nyikolajevics (1918) – szovjet politikus, a SZU Szaksz. Közp. Tan. eln. 1939–40 pol. tiszt a finn fronton. 1940– SZKP t. 1941 elvégzi a moszkvai Tört. Filozófiai és Irod. Főisk.-t. 1940–43 a Komszomol KB munkatársa, 1943–52 KB titk. 1952–58 első titk. 1952– az SZKP KB t., 1954– a SZU Legf. Tan t. 1958 az SZKP KB oszt. vez. 1958–61 a SZU min. tan. mellett működő Állambiztonsági Biz. eln. 1962–65 az SZKP KB és a SZU min. tan. mellett működő párt- és áll. ellenőrző biz. eln. 1961–67 az SZKP KB titk. 1964– PB t. Az SZVSZ aleln.

SELLARS, Wilfrid (1912) – amerikai filozófus. Apja (Roy Word S.) is ismert nevű filozófus volt. W. S. a Michigan, a buffalói és az oxfordi egy.-en szerez tud. fokozatokat. 1938–46 a Minnesota Egy.-en adjunktus, 1947–59 prof., 1951–59 a filozófiai tanszék vez. 1952–57 a Yale Egy.-en vendégprof. 1959– a londoni egy.-en ad elő.

SELLERS, Peter (1925) – angol színész. Színitanulmányainak elvégzése után 1950-ben lép színpadra. Filmkarrierje az 50-es évek közepe táján bontakozik ki. Elsősorban mint komikus ismert. F. f.: *Topáz, Betörő az albérlőm, Meztelen igazság, Az ordító egér* stb.

SELSAM, Howard (1903) – amerikai filozófus. 1930 a filozófia dr.-a. 1964 az amerikai marxista kut int. egyik alapító t., a *Science and Society (Tudomány és Társadalom)* c. marxista folyóirat szerk.-ségi t. Magy. megj. könyvei: *Mi a filozófia* (1964), *Etika és haladás* (1966).

SELYE János (1907) – magy. származású kanadai orvos. Tanulmányait Prágában, Párizsban, Rómában és a McGill Egy.-en végzi. 1920–31 a prágai egy. kísérleti patológiai tanszékén tanársegéd. 1931–33 Rockefeller-ösztöndíjjal a biokémiai-higiénia ter.-én végez kutatásokat. 1933–41 a McGill. Egy. szövettani tanszékének tanára. 1941–45 a montreali egy. Kísérleti Orvostud. és Sebészeti Int. prof. h. 1945– prof. és ig. 1947–57 az amerikai hads. sebész-tanácsadója. Számos egy. tb. dr.-a, ill. prof. Több, a stresszel foglalkozó munka szerzője. Magy. megj.: *Életünk és a stress* (1964, 1965, 1966), *Álomtól a felfedezésig* (1967).

SEMPRUN, Jorge (1923) – spanyol író. Apja a közt.-i Spanyolo. római nagykövete, 1939 Franciao.-ba menekülnek. S. részt vesz a francia ellenállási mozg.-ban, koncentrációs táborba kerül. Élményeiről írt könyvét, a *Nagy utazást* csak később írja meg, 1963 megkapja érte a Formentor-díjat, 15 nyelvre lefordítják. Magy. megj. még: *Az ájulás* (1968), *A háborúnak vége* (film-forgatókönyv 1969).

SEN, Binay Shri Ranjan (1898) – indiai diplomata. Tanulmányait a kalkuttai és az oxfordi egy.-en végzi. 1937– áll. szolgálatban, előbb a bengál korm. mellett dolgozik, 1943–46 a közp.-i korm.-ban élelmezésügyi főig., 1946–47 államtitk. 1947–50 washingtoni követ. 1950–51 nagykövet Rómában, 1951–52 Washingtonban, 1952–55 Belgrádban, 1955–56 Tokióban. 1959–67 a FAO főig.

SEN, Triguna (1905) – indiai oktatásügyi min. Isk.-it Kalkuttában végzi, majd a müncheni egy.-en szerez mérnöki diplomát. Németo.-ból való visszatérése után a jadanpuri egy. rektora. Kora ifjúságától részt vett az indiai függetlenségi mozg.-ban. 1932–39 az angolok elleni harca miatt többször letartóztatják, börtönbe zárják, majd kitiltják Bengáliából. 1944– oktatási intézményeknél dolgozik, 1956–66 a Jadanpur Egy., 1966–67 a Banaras Hindu Egy. rektorh. Az Oktatási Biz. és számos más fontos oktatási és nevelésügyi kérdésekkel foglalkozó biz. t., ill. eln. 1967– oktatásügyi min.

SÉNAC, Jean (1926) – algériai költő. Franciao.-ban végzi tanulmányait s mint újságíró és tanár különböző algériai városokban működik. Költészetének nagy értéke jó stílusa s újszerű szimbólum-használata. 4 verses kötete jelenik meg; francia nyelven ír.

SENANAYAKE, Dudley Shelton (1911) – ceyloni politikus, min. eln. Tanulmányait Ceylonban és Angliában végzi. 1935– az Államtan. t. 1947–52 mezőgazd. min. 1952–53, majd 1965– min. eln., hadügy- és külügymin. 1958– az Egyesült Nemzeti P. (a nagyburzsoázia pártja) eln.

SENGHOR, Leopold Sédar (1906) – szenegáli áll.- és korm. fő, filozófus és író. Tanulmányait Dakarban és Párizsban végzi, majd középisk. tanár Franciao.-ban. 1939 belép a francia hads.-be, részt vesz az ellenállási mozg.-ban, 1943–45 német hadifogoly. 1945–46 az afrikai nyelvek egy. előadója. 1945–59 a francia nemzetgy. képv.; a Francia Szoc. P. t. 1955–56 államtitk., majd min. a francia korm.-ban. 1958 részt vesz a de Gaulle-féle alkotmány kidolgozásában. Politikai programja a Ny-afrikai francia ter.-ek független föderációja szoros együttműködésben Franciao.-gal. 1959 a Mali szöv. gyűlés eln. A Mali Államszöv. felbomlása után, 1960– Szenegál Közt. eln., 1962– min. eln. is. A színes bőrű népek emberi és pol. egyenjogúságát hirdető „negritude" mozg. egyik elindítója. Az 1960-as évektől az „afrikai szoc." ideológiájának kidolgozásával pol. elvei mindinkább jobbra tolódnak. Magy. az *Ébredő Afrika* (1961), a *Világirodalom legszebb versei* (1967) c. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

ŠENTJURC, Lidija (1911) – jugoszláv politikus. Ljubljanában bölcsészetet tanul, KP t. Komm. tevékenysége miatt 2 évre ítélik. 1937– a Szlovén KP KB megbízottja a ljubljanai egy.-en. 1939 bányászsztrájkot szerv. 1941 a megszállók letartóztatják és Szerbiába küldik koncentrációs táborba. Megszökik és a párt megbízásából visszatér Ljubljanába, majd a felszabadított szlovén ter.-re. 1944 a Szlovén KP megbízottja a Szlovén tengerparti ter. biz.-nál. 1945 után a Szlovén NK min. eln., a Szlovén KP KB szerv. titk., a Jugoszláv KP KB t., a JNSZ aleln., a JSZNSZ Végrehajtó Tan. államtitk. 1969-ig a JKSZ KB elnökségének t. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

SEPRÉNYI Sándor (1902) – a Helyiipari és Városgazdasági Dolgozók Szaksz. eln. 1922– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1944–45 a németek internáló táborba hurcolják. 1945 a bp.-i Elektromos

Művek ÜB eln. 1945–49 a VÁOSZ (Városi Alk.-ak Orsz. Szöv.) főtitkárh., majd főtitk. 1949–52 a Közalk.-ak Szaksz. eln. 1952–63 a HVDSZ főtitk., 1963– eln.

SERENI, Emilio (1907) – olasz politikus. Mezőgazdász. A fasizmus idején megkísérli az Olasz KP újjászervezését Nápolyban. 1930 letartóztatják, 15 évi börtönre ítélik. 1935 amnesztiával szabadul, Párizsban az Olasz KP KB t. A háború idején partizánalakulatokat szerv. 1943 letartóztatják, 28 évre ítélik, de 7 hónap múltán szabadul. A KP képv.-ben a felső-olaszo.-i Nemzeti Felszabadítási Biz. t. 1945– KB t. 1946–47 a háború utáni segélyezés min., ill. közmunkaügyi min. Az Orsz. Parasztszöv. eln. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948–63 szenátor, 1963 parl. képv., a képv. ház mezőgazd. biz. aleln. 1965– a *Critica marxista* c. folyóirat főszerk.

SERGI, Sergio (1878) – olasz antropológus. 1902–24 egy elmegyógyint. orvosa. 1907– egyúttal a római egy. antropológia tanára, 1916– prof. A római Antropológiai Int. ig. (nyug.), több antropológiai szakfolyóirat szerk. Az emberi evolúcióról és főképp a neandervölgyi koponyaleletekről írt monográfiája a klasszikus antropológia egyik legjelentősebb forrásmunkája.

SERKIN, Rudolf (1903) – amerikai zongoraművész. 1915 első fellépése a Bécsi Szimfonikus Zenekarral. 1933– Amerikában játszik. A Curtis Int. (Philadelphia) zongora tanszék vez.

SERMARKE, Abdi Rasid (1919) – a Szomáli közt. elnöke. 1944 angol közig. szolgálatba lép. 1953– a római egy.-en tanul. 1959 beválasztják Szomália törvényhozó gyűlésébe. A Szomáli Ifj. Liga egyik vez. 1960–64 min. eln. 1967– állameln.

SERVOLINI, Luigi (1906) – olasz grafikus, műv.történész. Irod. szakot és szépműv. ak.-t végez. 1930–39 a Könyvműv. Int. tanára, 1933–39 az urbinói egy. könyvtár ig. 1939–53 a kult. intézmények vez. Forliban. 1953–57 a milánói Rizzoli kiadó grafikai int. ig. Műkritikusként és publicistaként számos folyóirat munkatársa. Az itáliai quattrocento stílusát felelevenítő fametszeteivel válik ismertté. Különböző műv. ak.-k t. Több könyve jelenik meg a fametszésről.

SEVERINI, Gino (1883) – olasz festő. Párizsban kerül kapcsolatba az avantgarde irányzat képv.-ivel, műv.-ében a futurizmus érvényesül. A 20-as években a neoklasszicizmus irányzatához csatlakozik, majd monumentális falfestészettel és mozaikkészítéssel foglalkozik. Az ő mozaikja díszíti a milánói Palazzo dell'Arte dísztermét és az ottani igazságügyi palotát. 1935 a *Hét főbűn* c. festményét a Római Quadriennálén első díjjal jutalmazzák; 1950 a Velencei Biennálén festészeti nagydíjat nyer. Grafikai munkássága is jelentős; számos szakkönyve jelenik meg.

SEYDOUX FORNIER de CLAUSONNE, François (1905) – francia diplomata. Párizsban tanul, jogi, irod. és pol. diplomája van. Pályáját a Népszöv.-ben kezdi mint a francia küldöttség t., majd 1934– a berlini nagykövetségen titk. 1938– nagykövetségi tan.-os. 1945 a brüsszeli nagykövetségen első tan.-os. 1949–55 a francia külügymin. európai oszt. vez. 1955–58 bécsi, 1958–62 bonni nagykövet. 1962–64 a NATO-ban képv. hazáját, majd 1965– ismét nagykövet az NSZK-ban.

SHANNON, Claude Elwood (1916) – amerikai matematikus. A michigani és a Massachusettsi Műszaki Egy.-en végez. 1941–56 a Bell Telefontárs. labor.-ának kut. matematikusa, 1957– konzultánsa. 1956– a Massachusettsi Műszaki Egy. kommunikáció-tud. és mat. prof. A Tud. Ak. és az USA Tud. és Természettud. Ak. t. Az információelmélet egyik megalkotója, jelentősek mat. logikai kutatásai is.

SHARP, Mitchell (1911) – kanadai politikus, közgazdász. A Pénzügymin.-ban dolgozik, majd keresk. ügyi min. h. 1963–65 min. 1965–68 pénzügymin., 1968– külügymin. Az IMF kanadai kormányzója. A Liberális P. t.

SHAW, Irwin (1913) – amerikai író és színműíró. A Brooklyn Főisk.-n végez. Már az egy.-en színdarabokat ír az ottani színjátszók számára. Hosszú ideig alkalmi munkákból él. A 30-as években Hollywoodba kerül, a filmnél dolgozik. A II. vh.-ban a hads. kötelékében bejárja Európát és Afrikát. Elb.-eit a legnagyobb amerikai folyóiratok közlik. 1944 O. Henry-díjat kap. Jelenleg Svájcban él. *Oroszlánkölykök* c. reg.-e Magyaro.-n is nagy sikert arat (1959, 1962). Ezenkívül antológiákban és a *Nagyvilág*ban jelennek meg elb.-ei.

SHAW, Ted (1891) – amerikai koreográfus, táncped. „Az amerikai táncműv. atyja"-ként emlegetik. 1911– táncol. 1912 Los Angelesben balettisk.-t nyit. 1914–31 a St. Denis-vel közösen szervezett isk.-t vez., ahonnan a legjelesebb amerikai táncművészek kerülnek ki. 1933–40 esztrádszínházat vezet, 1940– nyári tanfolyamokat és fesztiválokat rendez. Több tánctört.-i és gyakorlati táncped.-i mű szerzője.

SHEHAN, Lawrence Joseph (1898) – amerikai bíboros. Baltimore-ban és Rómában tanul. 1922–45 Washingtonban lelkész, majd 1945–48 Lydda címzetes püspöke és Washington segédpüspöke, 1948–53 Baltimore segédpüspöke, 1953–61 Bridgeport (Connecticut) első püspöke, 1961– Baltimore érseke, 1965– kinevezett bíboros.

SHEHU, Mehmet (1913) – albán min. eln. 1932– a tiranai Mezőgazd. Technikum, 1935 a nápolyi kat. isk. hallgatója. 1936– a Nközi Brigád IV. zászlóaljának par. Spanyolo.-ban, 1937 dec.– a Spanyol KP t. A Spanyol Közt. leverése után 40 hónapot tölt francia internáló táborban. 1941 visszatér Albániába, letartóztatják. Szabadulása után a partizánharc egyik vez. 1943– az I. brigád, 1944. aug.– az I. hadoszt. par., Tirana felszabadításának egyik irányítója. 1945 a Frunze Kat. Ak.-n tanul. 1946– vezérkari főnök, 1942– KP t., 1943– KB pótt., 1948– t. 1948– az Albán Munkapárt KB titk., PB t., belügymin., min. elnökh. 1949 altábornagy, 1950– a népi gyűlés képv., 1954– min. eln.

SHELDON, William Herbert (1899) – amerikai pszichológus. A coloradói és a chicagói egy.-en tanul, majd uo. tanít. Gyermeklélektannal foglalkozik, majd a chicagói teológiai szemináriumban a pszichológia prof. 1938–42 a Harvard Egy.-en ad elő. 1946– a Columbia Egy. orvosi és sebészeti int. ig. Több tud. társ. t. Karakterológiai, ill. tipológiai munkássága jelentős.

SHEPARD, Alan Barlett, ifj. (1923) – amerikai űrhajós. Haditengerészeti ak.-t végez. A II. vh.-ban bombázóköteléknél szolgál. 1947 repülő kiképzőtiszt Texasban és Floridában, ezután a marylandi berepülő pilótaképző isk.-n, majd Kaliforniában magaslégköri kísérleti repüléseket végez. Az atlanti vezérkarnál főpar.-i beosztást kap. 1960–61 űrrepülő kiképzésben vesz részt. 1961. máj. 5. hajtja végre első űrrepülését az Apollo-program keretében.

SHERIF, Muzafer (1906) – amerikai pszichológus. Egy. tanulmányait Istambulban fejezi be, majd a Harvard Egy.-en tanul. 1932 a Columbia Egy.-en doktorál. 1947– egy. tanár, az oklahomai egy.-en a Csop.viszonyok Int. ig. Számos egy. meghívott vendégprof. Szociálpszichológiával foglalkozik, munkássága középpontjában a szociális normák és ítéletalkotás vizsgálata áll.

SHOCKLEY, William (Bradford) (1910) – amerikai fizikus. A Kaliforniai, valamint a Massachusettsi Műszaki Egy.-et végzi. 1936–54 a Fizikai Kut. Int.-ben tranzisztor-kutatással foglalkozik, 1954–55 az int ig., és a Bell Telefontárs. labor.-ának ig. 1942–44 a tengerészetnél a tengeralattjáró-elhárítás kut. csop. vez. 1944–45 a hadügymin. szaktanácsadója. 1947–49 az Egyesült Kut. és Fejlesztési Tan.-nál, 1951–60 a hads.-nél tud. tanácsadó. 1954–55 a Hadügymin.-ban kutatás vez. 1955–63 a félvezetőkkel és a tranzisztorokkal foglalkozó kut. labor.-okban és gyártó cégeknél vez. beosztásban. 1956 megosztott fizikai Nobel-díjat kap a tranzisztor felfedezéséért. Több egy. díszdr.-a, tud. kitüntetések tulajdonosa. Magy. megj. könyve: *Félvezetők elektronfizikája, Tranzisztorok elmélete* (1958), továbbá cikke a *Magyar Fizikai Szemlé*ben.

SHRIVER, Robert Sergent (1915) – amerikai közéleti személyiség. A Yale Egy.-en jogot végez. 1941–45 a haditengerészetnél szolgál, 1945–46 a *Newsweek* másodszerk. 1948–61 a Keresk. Közp. főig. h. 1955– a Joseph P. Kennedy Jr. Alapítvány ügyv. ig.; a Chicagói Oktatási Tan. t. 1956–60 eln., 1961–66 a Békehadtest ig. és a közt. eln. különtanácsadója, 1968– nagykövet Franciao.-ban.

SHULTZ, George Patt (1920) – amerikai munkaügyi min. A Princeton Egy.-en tanul. 1946–57 a Massachusettsi Műszaki Egy.-en, majd a chicagói egy.-en tanít. 1957– docens. 1955–56 az eln. gazd. tanácsadó csop. t. 1959–60 tanácsadó a Munkaügyi Min.-ban. Több nagyváll. ig. tan. t. 1969– munkaügyi min.

SHUTARIQI, Dhimiter (1915) – albán író. 1936–37 *Bota e Re (Új világ)* címmel haladó folyóiratot szerkeszt; 1943-ig jogot és filozófiát tanul a grenoble-i egy.-en. 1944 partizán. 1945– az Albán KP (1948– Albán Munkapárt) t. 1948– az Albán Írószöv. eln. 1958– az Albán Írók és Művészek Szöv. eln. Népköltészeti gyűjtése, a szerkesztése alatt készült új albán költészeti antológia és albán verstani tanulmányai jelentősek. Magy. az *Albán költők antológiájá*ban jelentek meg versei.

SIBATA, Judzsi (1882) – japán kémikus. A tokiói egy.-en, Lipcsében, Zürichben és a párizsi Sorbonne-on tanul. 1913–42 a tokiói egy. szervetlen kémia prof. 1942–48 a Nagoja Egy. prof. 1949–57 a tokiói Metropolitan Egy. rektora. 1944– a Japán Tud. Ak. t., 1962– eln. A szervetlen kémia és a geokémia elismert szaktekintélye. Spektrokémiai tanulmányáért elnyeri a Tud. Ak. nagydíját.

SICKERT, Walter (1919) – német (Ny-Berlin) politikus, a Ny-berlini képv. ház eln., s a szaksz. szöv. (DGB) Ny-berlini eln. Géplakatos. 1933– részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1933 a Gestapo illeg. tevékenységéért letartóztatja, egy időre koncentrációs táborba kerül. A II. vh.-ban egy aknakut. hajón teljesít szolgálatot. 1945–46 Angliában hadifogoly. 1946– az NSZDP t. 1946–47 a Ny-berlini rendőrségnél tevékenykedik. 1948– a GEHAG üzemben dolgozik. 1949– munkaügyi bíró, 1955–63 az Építő-, Építőanyagipari és Földmunkás Szaksz. Ny-berlini eln. 1960– a DGB Ny-berlini eln. és az NSZDP városi vez.-ségi t. 1963– a Ny-berlini képv. ház t., 1964– uo. az NSZDP-frakció aleln. 1967– a képv. ház eln.

ŠIDAK, Jaroslav (1903) – jugoszláv (horvát) történész. A zágrábi egy. tört. tanszékének prof. Tanulmányaiban elsősorban Bosznia és Horváto. tört.-ével foglalkozik.

SIEGBAHN, Karl Manne Georg (1886) – svéd fizikus. A lundi egy.-en végez, majd 1920–23 uo. a kísérleti fizika tanszékvez. tanára. 1923–37 az uppsalai egy.-en tanár, 1924 fizikai Nobel-díjat kap röntgen-spektroszkópiai vizsgálataiért. 1937– a Fizikai Nobel Int. ig. Több egy. és a stockholmi műszaki főisk. díszdr.-a, a Svéd Tud. Ak. t., a Műszaki Tud. Ak. tb. t.

SIEGEL, Carl Ludwig (1896) – német (NSZK) matematikus. 1922–58 a Frankfurt am Main-i, a göttingeni, majd a princetoni (USA) egy. tanára (nyug.). A göttingeni és az Oslói Tud. Ak. t. Főleg számelméleti kérdésekkel foglalkozik.

SIEMENS, Ernst Albrecht von (1903) – német (NSZK) nagytőkés. A müncheni egy.-en tanul. A Siemens-konszern, a világ második legnagyobb villamosipari monopóliuma és az Osram művek eln. A Klöckner–Humboldt–Deutz Művek rt. (gépkocsigyárak), az Allianz Versicherungs A. G., a Deutsche Bank A. G. ig.

SIEPI, Cesare (1923) – olasz énekes. A milánói konzervatóriumban tanul; basszbariton. 1941 Firenzében kezdi pályáját, majd Velencében lép fel. 1946– a milánói Scala t. F. sz.: *Don Juan*, *II. Fülöp* (Don Carlos), *Gvárdián* (A végzet hatalma), *Almaviva* (Figaro házassága).

SIERPIŃSKI, Wacław (1882) – lengyel matematikus. Tanulmányait Varsóban és Krakkóban folytatja. 1908–10 a lvovi egy.-en előadó, 1910–18 prof. 1918–60 a varsói egy. prof., 1917–51 a Lengyel Tud. Társ. t., 1931–51 eln., 1952–57 a Lengyel Tud. Ak. aleln. 1948– a Mat. Int. Tud. Tan. eln. A Lengyel Mat. Társ. és más lengyel és külföldi társ.-ok tb. t., egy.-ek díszdr.-a. Áll.-díjas. Egyike a varsói mat. isk. megteremtőinek. 1920–52 a *Fundament Mathematicae* c. folyóirat szerk. 1958– az *Acta Arithmetica* – főképp a számelmélettel foglalkozó folyóirat – főszerk. Számos, a halmazelmélettel, a topológiával, a valós függvények elméletével, valamint számelmélettel foglalkozó tud. munkája, s több népszerű tud. könyve jelenik meg.

SIFNIOS, Dušanka (1934) – jugoszláv táncművésznő. A londoni Kir. Balett Ak.-n tanul. 1956–60 a belgrádi opera szólótáncosnője. 1960– a Mišković Balett t. 1961 Brüsszelben vendégszerepel a Béjart balett-társulatnál. Turnéi mellett hazájában is sűrűn fellép. F. sz.: *Giselle*, *Szigetek királynője*, *Coppelia*, Euridiké *(Orfeusz és Euridiké)* a Lány *(Csodálatos mandarin)*, Jella *(Ördög a faluban)*.

SIGA, Josio (1901) – japán politikus. A tokiói egy. szociológiai szakán tanul. 1923 belép a KP-ba. 1928 letartóztatják, 18 évet tölt börtönben. A háború után a KP ún. Nemzeti Frakciójának egyik vez. A PB t. és a pártközp. lapjának főszerk. 1950 illeg.-ba kényszerül. Több alkalommal parl. képv. 1964 kizárják a KP-ból. A Japán Hangja elnevezésű párt vez.

SIGA, Naoja (1883) – japán reg.író. Irod.-t tanul a tokiói egy.-en, de tanulmányait nem fejezi be és 1910 barátaival *Sirakaba (Nyírfa)* néven irod. folyóiratot indít. A modern japán novellisztika egyik legkiemelkedőbb képv.-jének tekintik. 1949 a Nemzeti Kultúra Érdemrenddel tüntetik ki. A Japán Pen Club és a Japán Műv. Ak. tb. t. Magy. *Szébé és a dísztök* c. elb.-e jelenik meg a *Modern japán elbeszélők* c. antológiában.

SIGNORET, Simone (1921) – német származású francia filmszínésznő. Gyorsíró, majd angol tanárnő, csak a 40-es években kerül a filmhez. Kiváló drámai színésznő. Oscar-díjas. Yves Montand felesége. Kiemelkedő alakítása Zola *Thérése Raquin*jének címszerepe (1953), továbbá a *Salemi boszorkányok* (1957), *Hely a tetőn* (1959), *Adua és társnői* (1960) c. filmekben.

SIK Endre (1891) – az Orsz. Béketan. eln. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. 1915–18 hadifogoly Oroszo.-ban. 1920 Irkutszkban belép a KP-ba. 1923–26 Moszkvában a Vörös Professzúra hallgatója. 1924–36 a moszkvai Keleti Egy. tanára. 1938–45 a SZU-ban különböző tud. int.-ekben dolgozik, majd a moszkvai egy. tanára. 1945 hazatér, 1948-ig a washingtoni magy. követség tan.-osa, 1948–49 uo. követ. 1949–54 a Külügymin. pol. főoszt. vez., a Külügyi Ak. ig. 1954– külügymin. h., majd első h. 1958–61 külügymin. (nyug.). 1958– az MSZMP KB t. 1964– az Orsz. Béketan. eln. 1963– a BVT t. A tört. tud. dr.-a (1962). Áll.-díjas (1965). Nközi Lenin-békedíjas (1968). Afrika tört.-ének tud. feldolgozásával foglalkozik. Az utóbbi években szépirod. munkásságot is folytat. F. m.: *Faji probléma és marxizmus* (oroszul, Moszkva 1930), *Fekete-Afrika története I–II.* (1961, 1964), *Hősköltemény prózában* (elb.-ek 1962), *Ellenméreg* (elb.-ek 1964), *Egy diplomata feljegyzései* (emlékezések 1966), *Próbaévek* (emlékezések 1967).

ŠÍK, Ota (1919) – cseh közgazdász. 1940–45 a mauthauseni koncentrációs táborban. A felszabadulás után a pol. főisk.-n szerez tanári oklevelet, majd a főisk. tanára, a pol. gazd. tanszék vez., 1957–62 a Társ. tud. Int. prof. 1960– a Tud. Ak. lev. t., 1962– a Tud. Ak. Gazd. tud. Int. ig. 1964– az Áll. Tervbiz. t. 1966– a Tud. Ak. közgazd. biz. eln. 1958–62 a CSKP KB pótt. 1962–69 t. és a KB gazd. biz. t. 1968 jan.–aug. min. elnökh. Áll.-díjas (1966). 1968 aug. külföldre távozik, a baseli egy. gazd. kut. int.-ében vállal állást. Számos műve jelent meg a szoc. közgazd. ter.-ről, nagy részük idegen nyelven is. Részt vesz a csehszlovák új gazd. reform tervezetének kidolgozásában. Könyvei, s főként legújabban megjelent cikkei erősen vitatható tételeket tartalmaznak. Magy. megj. könyve: *A szocialista áruviszonyok* (1968). 1969 őszén kizárják a KP-ből.

SIKIN, Joszif Vasziljevics (1906) – szovjet politikus, kat. személyiség. 1927– SZKP t. 1931 elvégzi a Krupszkaja Komm. Ped. Főisk.-t. 1931–34 a gorkiji autógyárban az üzemi isk. tanulmányi oszt. vez. és a káderképző oszt. vez. h. 1934–39 pártmunkás Gorkijban. 1939–50 a szovjet hads.-ben pol. munkát végez. 1945–46 a Vörös Hads. pol. főcsop.-főnökségének főnöke. 1946–49 a szovjet fegyveres erők pol. főcsop. főnökségének főnöke. 1949–50 a Lenin Kat. Pol. Ak. par.

1950–61 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1956– az SZKP KRB t. 1961–62 a SZU nagykövete Albániában. 1962–65 az SZKP KB és a SZU min. tan. párt és áll. ellenőrző biz. első elnökh. 1965– a SZU Népi Ellenőrzési Biz. első elnökh.

SIKLÓSI Norbert (1924) – újságíró, a MUOSZ főtitk. Bőröndös-bőrdíszműves segéd, a 40-es évektől részt vesz a munkásmozg.-ban. A felszabadulás után szakmájában dolgozik, majd a SZÖVOSZ munkatársa, később a budai járási pártbiz. szövetkezeti felelőse. 1950–54 a *Szabad Nép* munkatársa, rovatvez. h., majd a *Szabolcs-Szatmár m. Néplap* főszerk. és egyidejűleg a Rádió nyíregyházi stúdiójának vez. 1954–57 a min. tan. tájékoztatási hiv. főoszt. vez. és a min. tan. sajtóoszt. vez. 1957 a M. Írók Szöv., majd az Újságírószöv. kormánybiztosa. 1958– a MUOSZ főtitk. Az MTA Nyelvművelő Biz. t.

SIKORSKI, Roman (1920) – lengyel matematikus. 1954– a varsói egy. prof. 1962– a Lengyel Tud. Ak. t. A valós függvényekkel, a disztribuciók elméletével, a függvény-analízissel, logikával, algebrával és topológiával foglalkozó tud. munkái jelennek meg.

SIKORSKY, Igor I. (1889) – orosz származású repülőgéptervező. Pétervárott és Kijevben tanul. 1908–18 repülőgéptervező és konstruktőr. 1913 megépíti és berepüli a világ első többmotoros repülőgépét, ezután négymotoros bombázókat épít az orosz légierőknek. 1919 az USA-ban telepszik le, ahol repülőgépgyárat alapít. Számos repülőgéptípust tervez több motorral, az ő találmánya a S.-féle kétéltű, s a S.-féle helikopter. Több külföldi egy. tb. dr.-a.

SILES SALINAS, Ruis Adolfo (1926) – bolíviai politikus. Spanyolo.-ban szerez jogi diplomát, majd tanszékvez. több bolíviai egy.-en. A Spanyol Kultúra Int.-ének ig. 1951–55 Salvadorban és Chilében prof., majd visszatér Bolíviába, az egy.-en tevékenykedik, s ezzel párhuzamosan újságírói tevékenységet is folytat. Fokozatosan bekapcsolódik a pol. életbe: 1964– közt. aleln. 1969– Barrientos repülő szerencsétlensége után eln. az új választásokig.

SILES ZUAZO, Hernan (1914) – bolíviai politikus, közéleti személyiség. Jogot végez. 1940– parl. képv. Egy évvel később részt vesz a Forr. Nacionalista Mozg. elnevezésű párt megalakításában, melynek 1946–52 egyik illeg. vez. Az 1952-es burzsoá-dem. fordulat egyik vez. Paz Estenssoróval együtt, majd közt. aleln. 1956–60 közt. eln. 1960–63 nagykövet Uruguayban. 1964 kizárják a Forr. Nacionalista Mozg.-ból, de az 1964-es kat. puccs után Paz Estenssorónak távozni kell, így a párt vezetése újból S. Z.-ra hárul.

SILLÉN, Lars Gunnar (1916) – svéd kémikus. A stockholmi műszaki főisk.-t végzi. 1939–48 uo. kémia tanár, 1948– a Chalmers Műszaki Főisk., 1950– a stockholmi műszaki főisk. szervetlen kémia tanszékvez. prof. 1942– a Haditechnikai Kut. Int. szaktanácsadója, a Svéd Tud. Ak., a Műszaki Tud. Ak. t. A kristálystruktúra ter.-én végzett kutatásairól, a számítógépeknek a vegyészeti kutatásban való alkalmazásáról jelennek meg írásai.

SILLITOE, Alan (1928) – angol író. 1942–46 nottinghami gyárakban dolgozik. Néhány évig D-Franciao.-ban és Mallorcán él. Haladó gondolkozású író. A *Szombat este, vasárnap reggel* c. reg.-éből készült film (1960) világsikert arat. *A hosszútávfutó magányosságát* is megfilmesítik (1962). Magy. *Az ajtó kulcsa* c. reg. jelenik meg (1963), továbbá a *Nagyvilág*ban két elb. (*A hosszútávfutó magányossága* és a *Varázsdoboz* 1962, ill. 1964).

SILONE, Ignazio (1900) – olasz író, publicista, politikus. Fiatalon csatlakozik a Szoc. P.-hoz, 1921 részt vesz a KP alapításában. 1930-ig az Olasz KP egyik vez., akkor Svájcba emigrál. 1931 jobboldali nézetei miatt kizárják a pártból. 1940 csatlakozik az illeg. Szoc. P.-hoz. 1945 visszatér Svájcból, majd az Olasz Dolgozók Szoc. P.-jának megalakításakor kilép a Szoc. P.-ból. Az *Avanti!* főszerk. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. Az Olasz Pen Club eln. A *Tempo Presente* c. folyóirat társszerk. Korai művei az olasz naturalista irod. szoc. továbbfejlesztését jelentik, a későbbiekben azonban reg.-ei antikomm.-vá vált magatartását tükrözik. Magy. megj. művei: *Fontamara* (reg. 1935, 1936), *Bor és Kenyér* (1937, 1946), *Utazás Párizsba* (1938).

SILVA, Charles Percival de (1912) – ceyloni politikus. Mat. tanulmányait Ceylonban és Londonban végzi. 1935 áll. szolgálatba lép. 1938– a Földművelésügyi Min.-ban dolgozik. 1956– földművelésügyi min. 1956– parl. képv. 1959– a Ceyloni Szabadságpárt eln. 1964– a Ceyloni Szoc. Szabadságpárt vez. (E párt a Ceyloni Szabadságpárt jobbszárnyából és a Dem. P.-ból alakult.)

SILVA HERZOG, Jesus (1892) – mexikói közgazdász és jogtudós. 30 évig áll a korm. szolgálatában különböző fontos posztokon, általában rendkívüli megbizatásokkal. 1928–30 Mexikó követe a SZU-ban, 1932–34 közokt. min. h. Az *Amerikai Füzetek* c. tud. folyóirat alapítója és főszerk. A mexikói egy. közgazd. fakultásának vez. Több mint 20 kiemelkedő tud. mű szerzője. Számos mexikói, l.-amerikai és több európai tud. intézmény t., díszdr.-a.

SILVERI, Paolo (1913) – olasz énekes. A római Santa Cecilia Ak.-n tanul. 1939 Rómában mutatkozik be basszistaként. Öt év múlva bariton, 1959 tenor, majd újra bariton. Főleg Verdi- és Puccini-operákban tűnik ki. 1965 Bp.-en is vendégszerepel.

SILVOLA, Pekka Sakari (1924) – finn politikus. Államtud. tanulmányai befejezése után 1950–51 az Agrárszöv. (1965– Középpárt) sajtóközp.-jában szerk., majd 1951–53 prop. titk. 1953–59 a Szöv. szerv. titk., 1960– orsz. titk. 1954–61 a rádió programtan.-ának t. 1957 a min. eln. titk. 1957–60 az áll. ifj. munkabiz. t.

SIMÁNDI József (1916) – operaénekes. 1940–45 a M. Áll. Operaház énekkarának t. 1945– a Szegedi Nemzeti Színház, 1947– a M. Áll. Operaház magánénekese. 1956–60 a müncheni Staatsoper t. Európa úgyszólván minden orsz.-ában fellép. Kiváló oratóriuménekes; tenor. Kossuth-díjas (1953), Érdemes művész 1962, Kiváló művész (1964). F. sz.: *Lohengrin*, *Bánk bán*, *Hunyadi László*, *Don José* (Carmen), *Walter* (Nürnbergi mesterdalnokok).

SIMELIUS, Sakari Taakko (1900) – finn kat. személyiség. Kat. főisk.-t végez. 1939–40 a téli háborúban hadoszt. vezérkari főnök. 1941–43 az ún. folytatólagos háborúban hads. par., majd 1944–46 gyalogezred par. 1946–52 kat. főisk.-n tanít. 1953 vezérőrnagy, 1955 vezérezredes, 1959 gyalogsági tábornok. A finn hads. főpar.

SIMENON, Georges (1903) – belga származású francia reg.író. Már 16 évesen a *Gazette de Liège* újságírója. 1923 Párizsba kerül, különféle álneveken ír népszerű reg.-eket. 1935 világkörüli utat tesz, 1945–55 Kanadában és az USA-ban, 1957– Svájcban él. A brüsszeli Francia Nyelv és Irod. Ak. t. Magy. megj. könyvei: *Hosszú út* (reg. 1938), *A besurranók* (reg. 1941), *A furnèsi polgármester* (reg. 1942), *Az örökös* (reg. 1943), *A szökevény* (reg. 1944), *Néger negyed* (reg. 1946), *A sárga kutya* (bűnügyi reg. Bukarest 1966), néhány a Maigret-sorozatból, továbbá antológiákban és folyóiratokban több elb.

SIMIONATO, Giulietta (1910) – olasz énekesnő. Firenzében tanul; mezzoszoprán. 1939–59 a milánói Scala t. Európában és Amerikában a legjelentősebb operaházak ünnepelt vendégművésze. 1961, 1962 Bp.-en is fellép. Híres szerepei: *Azucena, Eboli, Amneris, Carmen, Delila, Santuzza.*

SIMOJOKI (Simelius) Martti Ilmari (1908) – finn érsek. Bölcsészeti és teológiai tanulmányokat folytat. Papi pályáját Helsinkiben kezdi. 1943–50 teológia tanár. 1951 a Luther Int. vez. 1951–59 Mikkeli, 1959– Helsinki püspöke. 1964– Turku és Finno. érseke. 1953–58 a finn egyházi reformbiz. t. 1951– a Lutheránus Világszöv. finn és más biz.-ainak t., 1963– a szöv. első elnökh.

SIMON Antal (1920) – a Bányaipari Dolgozók Szaksz. főtitk. A borsodi szénbányáknál vájár, 1950– a Bányaipari Dolgozók Szaksz.-ben munkatárs, oszt. vez. titk., 1965– főtitk. 1958 elvégzi a miskolci műszaki egy. bányamérnöki karát, 1962–64 az SZKP pártfőisk.-ját.

SIMON Gyula (1917) – pedagógus, neveléstörténész. Az esztergomi tanítóképző int.-ben és a szegedi Apponyi Kollégiumban tanul. 1949-ig polg. isk. tanár. 1949–50 ált. isk. ig., 1950–51 tanulmányi felügyelő Bp.-en. 1951–55 a bp.-i Ped. Továbbképző Int. tanszékvez. tanára. 1955–67 a Ped. Tud. Int., ill. az Orsz. Ped. Int. tud. munkatársa. 1967– a M. Ped. Társ. főtitk. Főleg a 20. sz. neveléstört.-ével foglalkozik. F. m.: *Földes Ferenc válogatott művei* (összeáll. és bevez. 1957), *Neveléspolitikai dokumentumok az ellenforradalmi rendszer időszakából* (összeáll. és bevez. 1959), *A magyar nevelés története a feudalizmus és a kapitalizmus korában* (társszerző 1960), *A magyar népi demokrácia nevelésügyének története* (Szarka Józseffel 1965), *Nevelésügyünk húsz éve* (társszerző 1965).

SIMON István (1926) – költő, műfordító. A II. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, majd hadifogoly a SZU-ban. 1948–52 népi kollégistaként, majd az Eötvös Kollégium t.-ként az ELTE bölcsészkarán magy.–német tanári szakot végez. 1952–55 a *Szabad Nép* munkatársa. 1955–56 az *Új Hang* c. irod. folyóirat főszerk. 1957– a *Kortárs* c. irod. folyóirat rovatvez., 1963– főszerk. Az Írószöv. titk. Országgy. képv. (Veszprém m.) Háromszoros József Attila-díjas (1952, 1954, 1967), Kossuth-díjas (1955). Költői, műfordítói munkásságot folytat, tanulmányokat és kultúrpol. publicisztikát ír. F. m.: Verseskötetek: *Pacsirtaszó* (vál. versek 1958), *A Jangce vitorlái* (1959), *Februári szivárvány* (1959), *Almafák* (1962), *Gyümölcsoltó* (1964), *Szőlő és gesztenye* (1966). Tanulmányai: *A virágfa árnyékában* (1964). Önálló kötetben jelentek meg Louis Fürnberg (1959) és Josef Hora (1960) verseiből készült műfordításai.

SIMON, Michel (1895) – svájci származású francia filmszínész. Bokszoló, fényképész, táncos, majd színész. 1925– játszik filmen. A francia film aranykorának majd minden nagy alkotásában szerepel. F. f.: *Furcsa dráma* (1937), *Egy párizsi ház* (1939), *Hulló csillagok* (1939), *Szép kis család* (1939), *Rigoletto* (1941), *A hölgyek öröme* (1943), *A francia lány* (1945), *Pánik* (1946), *Az ördög és a tízparancsolat* (1962).

SIMON Zsuzsa (1919) – színésznő, rendező, színig. Pályáját a Belvárosi Színházban kezdi. 1945–47 a nagyváradi Magyar Színház, 1948–50 a bp.-i Belvárosi Színház ig. 1950–56 a Színház- és Filmműv. Főisk. főig. 1957–60 a Petőfi és Jókai Színház ig., 1960– a Főv. Operettszínház főrendezője. Jelenleg főisk. tanár és a Thália Színház t. Kossuth-díjas (1950). F. sz.: Eszter (Shaw: *Az ördög cimborája*), Hedvig (Ibsen: *A vadkacsa*), Szenyora (Frisch: *Andorra*). F. r. Gergely: *Vitézek és hősök* (1948), Mándy: *Hétköznapok hősei* (1949), Hugo–Weisenborn: *A nevető ember balladája* (1957), Caragiale: *Az elveszett levél* (1958), Offenbach: *Banditák* (1961), M. Terry: *Vietrock* (1969).

SIMONYI Károly (1916) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul, majd uo. az atomfizikai tanszék tanársegéde. 1948– a Bp.-i Műszaki Egy. soproni bánya-, kohó- és erdőmérnöki karán, majd a bp.-i villamoskaron egy. tanár, 1952– uo. az elméleti villamosságtani tanszék vez. 1952–58 egyidejűleg a KFKI ig. h. és az atomfizikai oszt. vez. Kossuth-díjas (1952). Az elektrotechnika elméleti kérdéseivel, a gyorsítóberendezések és a fúziós reaktorok problémáival foglalkozik. F. m.: *Elméleti villamosságtan* (5. kiad. 1967, oroszul, németül és angolul is), *Elektronfizika* (1965), *Reaktortechnika* (1956), *Kínai–magyar elektrotechnikai szótár* (1962).

SINATRA, Frank (1917) – amerikai énekes és színész. Sportújságíró, rádiótudósító, majd Harry James és Tommy Dorsey dzsessz-zenekarával énekel. 1943– filmezik, eleinte zenés darabokban, később drámai szerepekben is fellép. Haladó gondolkodású, a faji megkülönböztetés elleni mozg. harcosa. Producerként is működik. Oscar-díjas. F. f.: *A ház, ahol lakom* (1944), *Brooklynban történt* (1947), *Innét az örökkévalóságig* (1953), *Az aranykezű ember* (1955), *80 nap alatt a Föld körül* (1956), *Büszkeség és szenvedély* (1957), *Kánkán* (1959), *Az elrabolt expresszvonat.*

SINDERMANN, Horst (1915) – német (NDK) politikus, újságíró. 1929– a német KISZ t. 1934–45 a nácik illeg. pártmunkáért letartóztatják, börtönbe, majd a sachsenhauseni koncentrációs táborba zárják. A felszabadulás után újságíró, a chemnitzi *Volksstimme* c. lap, az NSZEP KB sajtószolgálata, majd a halle–saalei *Freiheit* c. lap főszerk. 1955–63 az NSZEP KB apparátusában dolgozik. 1958– az NSZEP KB pótt., 1963– a KB t., a PB pótt., 1967– PB t. 1963– a Népi Kamara t.

SINDO, Kaneto (1912) – japán rendező, forgatókönyvíró. Díszlettervezőként kerül a filmhez, később forgatókönyvíró, majd rendező. Haladó művész; nközi viszonylatban *Hirosima gyermekei* c. filmjével tűnik fel. 1961 *Kopár sziget* c. filmje díjat nyer a Moszkvai Fesztiválon.

SINISGALLI, Leonardo (1908) – olasz költő, publicista. Elektromérnök. 1931–40 Milánóban az *Edifizia Moderna (Modern építészet)* c. folyóirat szerk. és az Olivetti Rt. reklámfőnöke. 1948– a Pirelli Rt. reklámfőnöke és a *Pirelli* c. folyóirat szerk. 1952–56 a *Civiltà delle Macchine (Gépkultúra)* c. folyóirat szerk. Költészetére a hermetikus bezárkózás jellemző, újabban impresszionista, leíró elemeket is alkalmaz. Magy. az *Olasz költők antológiájá*ban jelennek meg versei, valamint a *Nagyvilág*ban (1962).

SINKÓ Ervin (1898) – jugoszláviai író. Középisk. tanulmányait félbeszakítva be kell vonulnia. 1918 őszétől a bp.-i Közp. Munkástan. t., majd Kecskemét várospar. A Tanácsközt. bukása után Bécsbe emigrál, innen Jugoszláviába (1926–32), majd Párizsba megy, onnan pedig Moszkvába. A II. vh. Dalmáciában éri. 1945– Zágrábban él. 1959– a Novi Sad-i egy. magy. tanszékének vez. tanára, a Jugoszláv Tud. és Műv. Ak. t. F. m.: *Éjszakák és hajnalok* (versek 1916), *Fájdalmas isten* (versek 1923), *Aegidius útrakelése* (reg.), *Optimisták* (reg.), *Tizennégy nap* (reg.), *Szörnyű szerencse* és *Elítéltek* (drámák).

SINKOVITS Imre (1928) – színész. 1951 elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t, s a Nemzeti Színházhoz szerződik. 1958–63 a József Attila Színház, 1963– ismét a Nemzeti Színház t. Alkotókészsége minden szerepkörre kiterjed. Mint versmondó is gyakran szerepel. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1963), Kossuth-díjas (1966). F. sz. Színpadon: Shakespeare: *Macbeth*, *Kent* (Shakespeare: Lear király), *Ádám* (Madách I.: Az ember tragédiája), *Czillei* (Vörösmarty M.: Czillei és a Hunyadiak), *Chance Wayne* (Williams: Az ifjúság édes madara), *Oresztész* (Aiszkhülosz: Oreszteia), *De Sade* (Weiss: Marat halála), Madách I.: *Mózes*. Filmen: *Föltámadott a tenger* (1953), *Két félidő a pokolban* (1961), *Párbeszéd* (1963), *A tizedes meg a többiek* (1965), *És akkor a pasas* (1966).

SINTENIS, René (1888) – német (Ny-Berlin) szobrászművész, festő, grafikus. E. R. Weiss festőművész felesége. Berlinben tanul, majd ott folytat művészi munkásságot. A fasizmus idején származása miatt művei nem kaphatnak nyilvánosságot. 1947–a berlini Képzőműv. Főisk. prof. Portrék és egészalakos szobrok mellett főleg az állatszobrászat művelője. Szobrai a finom és pontos megfigyelést egyesítik a művészi stilizálással.

SINTON, William Merz (1925) – amerikai csillagász. A Johns Hopkins Egy.-en végez, majd később a Harvard Egy.-en kut. 1957–66 a flagstaffi Lowell obszervatórium csillagásza. 1966– a hawaii egy. prof. Híresek marsfelszín-vizsgálatai.

SIPEKI Levente (1937) – balettművész. A bp.-i Áll. Balettint.-ben tanul. A M. Áll. Operaház magántáncosa. Külföldön is sokat vendégszerepel. Liszt-díjas (1964). F. sz.: Herceg *(Hattyúk tava)*, Vaclav *(Bahcsiszeráji szökőkút)*, Jerôme *(Párizs lángjai)*. Filmszerepe: *Az életbe táncoltatott lány* (1964).

SIPLE, Paul Allman (1908) – amerikai felfedező, földrajztudós és klimatológus. A Clark Egy.-en végez. 1928–30 részt vesz az első Byrd-féle antarktiszi expedícióban. 1933–35 a második expedíció főbiológusa, 1939–41 az antarktiszi USA-expedíció rangidős földrajztudósa és navigátora. 1946–54 a vezérkar kat. földrajztudósa, 1955–57 Byrd admirális h., az amerikai Antarktisz-program vez. tisztje, a Nközi Geofizikai Év D-sarki Állomásának tud. vez., az USA Földrajzi Társ. t., az USA Földrajztudósok Egyes. aleln., majd eln.

SIPOS Gyula (1921) – költő, újságíró. A bp.-i egy.-en tanul. 1940–41 a Bolyai, majd a Győrffy Kollégium alapító t., 1944 a Győrffy Kollégium ig. Az antifasiszta, németellenes ifj. megmozdulások egyik tevékeny résztvevője. 1945 az ideiglenes nemzetgy. képv. 1939– jelennek meg verses kötetei és más írásai. 1943– újságíró, több lap és irod. folyóirat munkatársa volt, jelenleg a *Képes Újság* riportere. József Attila-díjas (1954). F. m.: Verseskötetek: *Lámpák a ködben* (Kaposvár 1939), *A három lépés* (uo. 1941), *Szóljatok bátran* (1954) *Tíz éve* (1955), *Vadludak* (1956), *Férfikor* (1962), *Gyümölcs és virág* (1964), *Erdőtűz* (1967). Kisreg.: *A nagy éjszaka* (1963).

SIQUEIROS, David Alfaro (1898) – mexikói falképfestő. Tanulmányait Mexikóban végzi, majd Spanyol-, Olasz- és Franciao.-ban képezi magát tovább. Egészen fiatalon részt vesz a mexikói forr.-ban. 1919–21 kat. attasé Párizsban. 1922 visszatér Mexikóba és egyik megalapítója a festők és szobrászok szaksz.-ének. Belép a mexikói KP-ba, és hosszabb ideig a párt eln. Jelenleg is a KB t. A spanyol polgárháborúban a közt.-iak oldalán harcol. Többször kényszerül emigrációba és kerül börtönbe, legutóbb 1962–67. Nközi Lenin-békedíjas. Diego Riverával és Orozcóval a mexikói falképfestészet – szavaival élve –, a szobrászatfestészet megteremtője. Felfokozott színkezelésű, absztrakt és figurális elemeket egyesítő monumentális falképei díszítik tbk. a mexicói egy. várost, a Műszaki Int.-et, a Társad. biztosítási Szerv. kórházát, a Nemzeti Orvosi Közp.-ot. *A művész és a forradalom* c. könyve magy. is megj. (1966).

SIRENDIB, Bazarin (1912) – mongol történész, közéleti személyiség, politikus. 1951 oktatásügyi min. 1954–57 a Mongol Népi Forr. P. KB és PB t. és a min. eln. első h. 1958–60 a SZU-ban tanul. 1960– a Mongol Tud. Biz., majd 1961– a Tud. Ak. eln.

SIRI, Giuseppe (1906) – olasz katolikus főpap. Genovában segédpüspök, majd püspök, 1953– bíboros, 1955–65 az Olasz Püspöki Konferencia konzervatív beállítottságú eln. Szociológiai és ped. művek szerzője.

ŠIŠKA, Karol (1906) – szlovák orvosprof. A prágai Károly Egy.-en végez. 1933–39 a prágai II. sz. Sebészeti Klinika tanársegéde, 1939–41 az alsó-tátrafüredi áll. gyógyint. főorvosa. 1950–54 a pozsonyi egy. orvosi fakultásának docense. 1953– tanára. 1954– a pozsonyi II. sz. Sebészeti Klinika vez. főorvosa. 1953– a Szlovák Tud. Ak. lev. t., 1955– t. 1960– a Csehszlovák Tud. Ak. t. 1964– a Szlovák Tud. Ak. sebészeti kísérleti int. ig. Számos munkát írt az ált. sebészet, a tüdőtbc és a szívsebészet tárgykörében. Több tud. társ. tb. t.

SITOR, Situmorang (1924) – indonéz költő, drámaíró, elbeszélő és kritikus. Első írásaival a modern indonéz irod. nagy hatású csop.-jának, az *Angakatan '45 (45-ös nemzedék)* tagjaként jelentkezik. Több évet tölt Párizsban. Individualista szemléletű, majd különösen Sartre egzisztencializmusát tükröző írásokkal indul, a helyi hagyományokat és a modern irod. eredményeit ötvöző *Angakatan '50 (50-es nemzedék)* megalapítója, vez.

SKAGESTAD, Tormod (1920) norvég író, szính. ig., rendező. Az oslói, majd 1946–49 a Wisconsin Egy.-en tanul. 1949–53 a Rádiószínház dramaturgja. 1953–60 a Norvég Színház műv. tanácsadója. 1960– a színház ig. Az áll. színműv. isk. vez.-ségi t. Verseket, reg.-eket, színműveket, drámákat és rádiójátékokat ír. Magy. a *Skandináv költők* c. antológiában (1964) jelennek meg versei.

SKÁLA, Ivan (írói neve: Karel Hell) (1922) – cseh újságíró, publicista. 1941 Németo.-ba viszik kényszermunkára, ahonnan 1945 megszökik. A felszabadulás után a Csehszlovák Ifj. Szöv. KB kult. oszt. előadója, majd újságírói, publicisztikai tevékenységet fejt ki. 1954–64 a Csehszlovák Írószöv. első titk. a KP KB t., nemzetgy. képv.

SKÁLNIK, Kurt (1925) – osztrák publicista. 1948 a bécsi egy. tört. fakultásán szerez diplomát. Pol. pályafutása is az egy. katolikus ifj. szerv.-ben kezdődik. 1949 a viszonylag haladó katolikus hetilap, a *Die Furche* rovatvez., majd főszerk. Az Osztrák Katolikus Újságírók Munkaközösségének eln.

SKARD, Sigmund (1903) – norvég irod.- és kultúrtörténész. Filológiát és kult. tört.-et tanul az oslói egy.-en. 1922– az Egy. Könyvtárban dolgozik, 1933–38 az egy.-en kult. tört.-et tanít. 1930–38 a Norvég Egyes. titk., 1949– eln. 1938–40 a Norvég Kir. Tud. Társ. könyvtárosa. 1941–43 az amerikai Kongresszusi Könyvtárban dolgozik, mint skandináv irod. szakértő. 1946– az oslói egy. kult. tört. tanára. A Norvég Kir. Tud. Társ. és az Ak. t. 1958– az oslói nyári egy. ig. Magy. a *Skandináv költők antológiájá*ban (1967) jelennek meg versei.

SKENDŽIĆ, Vajo (1923) – jugoszláv politikus. Lakatos, majd a II. vh. után elvégzi a műegy.-et. A Horvát Komm. Szöv. KB munkatársa, a Horvát Szoc. Közt. Végrehajtó Tan. t., a sisaki Vas- és Acélművek ig. 1964– a JKSZ KB t. A Jugoszláv Szaksz. Orsz. Tan. főtitk.

SKINNER, Burrhus Frederic (1904) – amerikai pszichológus. Pályafutását a Nközi Kut. Közp.-ban kezdi, majd a Minnesota Egy.-en tanít. 1944– egy. tanár, előbb Indiana áll. egy.-én, majd a Harvardon. Az USA Tud. Ak. t. A modern behaviorizmus egyik legjelentősebb képv. Munkássága tengelyében az emberi viselkedés, a verbális viselkedés problémái állnak.

SKLOVSZKIJ, Viktor Boriszovics (1893) – szovjet író, irod.-tudós, kritikus. 1914–23 a költői nyelv elméleti tanulmányozására alakult társ. (OPOJAZ) egyik vez. Az ún. formalista isk. teoretikusa. 1923– részt vesz a LEF (Levij Front Iszkusztva) nevű irod. szerv. munkájában. Későbbi munkásságában revideálja formalista elveit. Irod. elméleti munkássága mellett prózai műveket, filmforgatókönyvet is ír és a film elméleti kérdéseivel is foglalkozik. Magy. megj. művei: *A széppróza* (vélemények és fejtegetések 1963), *Így éltünk* (viszszaemlékezések 1964), *Érzelmes utazás – A Zoo* (visszaemlékezések 1966).

ŠKODA, Václav (1913) – cseh politikus. A prágai Károly Egy.-en szerez jogi doktorátust. A felszabadulás után a b.-on dolgozik, majd ker., ill. ter. tan. eln. 1954–56 min. elnökh., 1956–60 igazságügymin., 1960–68 a Nemzetgy. aleln. 1966– a CSKP KB pótt., az IU csehszlovák biz. eln.

SKOG, Emil Albert (1897) – finn politikus. 1941–46 a fémmunkások szaksz.-ének funkcionáriusa. 1946– a posta és távíróhiv. alk. 1948–53 és 1954–57 honv. min. 1946–57 a Finn SZDP eln., 1959–60 a pártból kivált jobbszárny, a Szoc.-dem. Munkás- és Kisparasztszöv. eln.

SKOLNYIKOV, Alekszej Mihajlovics (1914) – szovjet politikus. Ipari ak.-t végez. 1933–43 mérnök, üzemvez., majd főenergetikus Perm ter. üzemeiben. 1940– SZKP t. 1943–65 pártmunkás. 1945–47 az SZKP KB pártellenőrző biz. mb.-ja Vlagyimir és Voronyezs ter.-en. 1947–49 a Kaluga ter. pártbiz. másodtitk. 1952 elvégzi az SZKP KB pártfőisk.-t. 1952–55 a Tambov, 1955–60 a Voronyezs, 1960–65 a Volgográd ter. pártbiz. első titk. 1952–56 az SZKP KB pótt., 1956– t. 1965– az OSZSZSZK min. tan. első elnökh. A SZU Legf. Tan. t.

SKROWACZEWSKI, Stanisław (1923) – lengyel karmester, zeneszerző. Lembergben, Krakkóban, majd Párizsban tanul. 1947– Wrocławban, Katowicében (1949–54 a Sziléziai Filharmónia műv. vez.), Krakkóban és Varsóban vezényel. 1956– az USA-ban él. 1960– a Minneapolisi Szimfonikusok vez., gyakran turnézik. Számos zenekari, zongora- és vokális mű, vonósnégyes szerzője.

SKUSZANKA, Krystyna (1924) – lengyel rendezőnő. 1953–55 az opolei színház, 1955–63 a Nowa Huta-i népszínház ig. és műv. vez. 1963–64 a varsói Lengyel Színház egyik műv. vez. 1965– a wrocławi Lengyel Színház ig. és férjével, Jerzy Krasowskival közösen műv. vez.

SKYTTE, Karl (1908) – dán politikus, a parl. eln. Mezőgazd. isk.-kon tanul, majd gazdálkodik. 1929–43 a Radikális Ifj. Szöv. vez.-ségének t., 1933–37 orsz. eln. 1933– a Radikális Agrárpárt KB t., majd a párt parl. csop. eln. 1957, majd 1960–62 mezőgazd. min.

SLATER, John Clarke (1900) – amerikai fizikus. A Rochester és a Harvard Egy.-en folytatja tanulmányait. 1924–30 a Harvard Egy.-en előadó, tanársegéd és adjunktus, 1930–51 a massachusettsi műszaki egy. fizika prof. és tanszékvez. 1943–44 a Bell Telefon Társ. labor.-ában, 1951–52 a brookhaveni kut. labor.-ban tevékenykedik. Kutatási ter.-e az elektronika és a kvantummechanika. E témakörökben több tanulmánya is megj.

SLAVIK, Felix (1912) – osztrák politikus. 1925 bekapcsolódik a szoc. ifj. mozg.-ba. 1934 illeg.-ba megy; 1935 koncentrációs táborban. Kiszabadulva továbbra is részt vesz az illeg. munkában, amiért 1939–45 börtönbe zárják. 1945 Bécs város tan., 1946– a Szöv. Tan. t. 1949–57 parl. képv. 1959– Bécs alpolgármestere, 1960– az Osztrák Városok Szöv. ügyv. eln. Az SPÖ egyik vez.

SLÁVIK, Václav (1920) – cseh politikus. Az áll. könyvtári főisk.-n végez. A háború alatt Németo.-ba hurcolják. A felszabadulás után a jihlavai Horák-színház dramaturgja, 1946–51 a *Rudé Právo* szerk. 1951–53 Bukarestben a *Tartós békéért, népi demokráciáért* c. folyóirat szerk., 1953–61 a CSKP KB oszt. vez., 1958– KB t. 1961–63 KB titk. 1963– a KB ideológiai biz. t. 1963–67 a *Béke és Szocializmus* c. folyóirat felelős titk. 1967– a KB pol. tud. int. ig., 1967– a csehszlovák pol. és társ. tud. társ. eln. 1968 a KB titkárság és elnökség t.

SLONSZKI, Abraham (1900) – izraeli költő. A Sorbonne-on tanul. 1921 Palesztinába települ, a *Davar* c. szaksz. napilap munkatársa, héber irod. folyóiratok alapítója és a KP kiadójának szerk. Több könyvet (Puskin, Shakespeare, Molière műveit) – azonkívül az Internacionálé szövegét is – héberre fordít, s számos önálló mű szerzője. A Héber Ak. és a Bialik. irod. díj biz. t.

SLUIS, Vietze Roelof van der (1923) – holland politikus. Az amszterdami egy.-en végez. 1951–53 a Hadügymin.-ban dolgozik, 1953–57 a Keresztény Szaksz. Szöv. tanácsadója, 1957– a Forradalomellenes P. (reakciós protestáns párt) főtitk.

SMETÁČEK, Václav (1906) – cseh oboaművész, karmester és zeneszerző. Tanulmányait Prágában végzi. 1928–55 az általa alapított prágai fúvóskvintett külföldön is nevet szerez. 1934–43 a prágai rádió, 1943– a FOK (Film, Opera, Koncert) zenekarának karmestere, 1945– egyúttal a prágai zeneak. tanára. Külföldön is gyakran dirigál. Érdemes művész. F. m.: két balettszvit, kamarazenei szerzemények, dalok.

ŠMILAUER, Vladimir (1895) – cseh nyelvész. 1921–38 Prágában, Zsolnán és Pozsonyban középisk. tanár, 1938– a prágai Károly Egy. tanára, 1954–58 dékánja. Cseh és más szláv irod. tört.

hagyományok kut.-ja. A Nközi Toponomasztikai (helynévkutatás) Társ. csehszlovák képv.

SMILEVSKI, Vidoe (1915) – jugoszláv politikus. 1940– KP t. A felszabadító harcok egyik szerv. Macedóniában és Szerbiában. 1945 után a skopljei városi pártbiz. titk., a Macedón KP KB szerv. titk., KB t., a macedón korm. elnökh., a JSZVT t., a Macedón Népi Szkupstina eln. 1967– a Macedon Szöv. Tan. eln. A JKSZ KB t. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

SMITH, Cyril Stanley (1903) – angol származású amerikai fémkohász szakember. Tanulmányait Birminghamben és a Massachusettsi Műszaki Egy.-en végzi. 1926–27 uo. kut.-munkatárs, 1927–42 az Amerikai Sárgaréz Társ. kut. fémkohásza, 1942–43 az Orsz. Honv. Kut. Biz. főfelügyelője, 1943–46 a Los Alamos-i Tud. Labor. fémkohásza, 1946–57 a chicagói egy. Fémkut. Int. ig., egyben a fémkohászat prof. (1961-ig). 1961– a Massachusettsi Műszaki Egy. prof. 1946–52 az USA Atomenergia Biz. tanácsadója. Több tud. biz. és társ. t.

SMITH, Howard Kingsbury (1914) – amerikai újságíró. Az oxfordi egy.-en végez. A *United Press*, majd a Columbia Rádiótárs. tudósítója. 1962– az Amerikai Rádiótárs. hírkommentátora.

SMITH, Ian Douglas (1919) – rhodesiai min. eln. Tanulmányait a rhodesiai egy.-en végzi. 1948–53 a D-rhodesiai törvényhozó gyűlés t. 1953–62 képv. Rhodesia és Nyaszaföld Föderációja parl.-jében. 1962 a faji alapon álló Rhodesiai Front alapítója, majd aleln. 1962 dec.–1964 ápr. D-Rhodesia min. elnökh. és pénzügymin. 1964 ápr.– min. eln. 1965 nov. egyoldalúan proklamálja D-Rhodesia függetlenségét, a legszélsőségesebb telepeseket juttatja így hatalomra.

SMITH-ROSE, Reginald Leslie (1894) – angol mérnök. Tanulmányait a londoni egy.-en végzi. 1919–33 az Orsz. Fizikai Labor. villamossági szakoszt.-án dolgozik, 1933–39 a rádiózási részleg főmunkatársa, 1939–47 főellenőre, 1947–60 a londoni Tud. és Ipari Kut. Int. rádiókut. oszt. ig., 1948 a rádiómérnökök, 1961–65 az elektromérnökök int. aleln. 1960–63 a nközi rádiótud. egyes. eln. Kutatási ter.-e a rádiózással kapcsolatos villamossági mérések, a rádióhullámok terjedése.

SMITHERS, Peter Henry (1913) – angol politikus. Tanulmányait Oxfordban végzi. 1936 ügyvédi gyakorlatot kezd. 1939–45 haditengerészeti szolgálatban. 1952–59 a gyarmatügyi min. titk. 1950–64 parl. képv. 1958–62 a Konzervatív P. parl. külügyi biz. aleln. 1960–63 az angol ENSZ-delegáció t. 1952–56, 1960 az Európai Tan. konzultatív gyűlésének t. 1964– az Európai Tan. Állandó Biz. főtitk.

ŠMOK, Pavel (1927) – csehszlovák balettművész, koreográfus. A prágai konzervatórium balett-tanszakán tanul. 1952–58 a Csehszlovák Néphads. táncegyüttesének szólistája, majd a plzeni színház t. 1958–61 az Ústi nad Labem-i színház balettmestere, 1964– a Prágai Balett (Új Prágai Balett) egyik műv. vez. Leghíresebb sz.: az *Ifjúság* Petyája, Vaclav *(Bahcsiszeráji szökőkút)*, Li Sanfu *(Vörös pipacs)*. Koreográfiai alkotásai is sikeresek.

SMOLE, Janko (1921) – jugoszláv politikus. Gazd. főisk.-t végez. 1941– részt vesz a felszabadító harcokban. 1944– KP t. A II. vh. után a Szlovén KP KB agit. prop. titk., a szlovén korm. koordinációs oszt. titk., a Szöv. Tervbiz. oszt. vez., a Szlovén Gazd. Tervezési Int. ig., a JSZVT Gazd. Biz. titk., a Jugoszláv Nemzeti Bank vezérig. 1962– a Szlovén Végrehajtó Tan. t., majd 1965– eln. 1967– a JSZVT pénzügyi titk. A Szlovén Komm. Szöv. KB t.

SMOLE, Jože (1927) – jugoszláv újságíró. 1941 Ljubljanában bekapcsolódik az ifj. mozg.-ba, majd Olaszo. fegyverletétele után csatlakozik a Jugoszláv Népfelszabadító Hads.-hez. 1945 után a *Borba* c. lap külpol. szerk., majd a ljubljanai *Delo* c. lap főszerk. Több könyve jelenik meg. A közt. eln. személyi titk.

SMREK, Ján (írói neve: Čietek) (1898) – szlovák költő, műfordító. Pozsonyban, Túrócszentmártonban, később Prágában újságíró-szerk. 1930–44, ill. 1945–47 a Pozsonyban megjelenő *Elán* c. folyóirat főszerk. Orosz, francia, lengyel költők fordításai mellett a magy. líra tolmácsa is. 1962 Áll.-díjat kap. Magy. *A modern szlovák líra kincsesháza* sorozatban és antológiákban, valamint irod. folyóiratokban jelennek meg versei.

SMRKOVSKY, Josef (1911) – csehszlovák politikus. 1932–33 a vörös szakszervezetek titk., 1933–35 a Komm. Ifj. Szöv. titk. 1937–40 a CSKP Brno körzeti biz. titk. és 1944–45 a CSKP titk. 1945 a Cseh Nemzeti Tan. elnökh. Kiemelkedő szerepet játszott a prágai felkelés irányításában. 1945–48 Prágában az orsz. nemzeti biz. és a nemzeti földalap eln. 1948–51 földművelésügyi min. h. és az áll. gazd.-ok főig. 1951–55 börtönben. Rehabilitálása után áll. erdőgazd. alk., majd tsz eln., 1963–65 a Közp. Népi Ellenőrzési és Stat. Biz. elnökh., 1965–67 az Orsz. Vízügyi Ig.-ság min.-i rangú eln., 1967–68 erdő- és vízgazd. min. 1968 a Nemzetgy. eln. 1969 a Szöv. Nemzetgy. aleln., a Népi Kamara eln. 1946–51 és 1964– képv. 1946–51 és 1966– KB t. 1968–69 a CSKP KB elnökségének t. 1966– az Antifasiszta Harcosok Szöv. elnökségi t.

SNODGRASS, William De Witt (1926) – amerikai költő, kritikus és tanár. Iowa áll. egy.-én tanul. 1955–57 a Cornell, 1957–58 a Rochester Egy.-en angol irod. szakos előadó. 1959– a Wayne áll. egy. adjunktusa. 1955–59 több költészeti alkotó közösség vez. Költészeti Pulitzer-díjas. Magy.

az *Észak-amerikai költők* (1966) c. antológiában és a *Nagyvilág*ban (1966) jelentek meg versei.

SNOW, Edgar Parks (1905) – amerikai újságíró. A Missouri Egy.-en végez. Különböző lapok tudósítója Indiából, Kínából és Mandzsúriából. 1934–35 a Jencsing Egy. (Peking) előadója. 1942–46 haditudósító. 1943–52 a *Saturday Evening Post* társszerk. 1960– a *Look* magazin kínai különtudósítója. Liberális beállítottságú, számos jelentős írása jel. meg nközi és belpol. kérdésekről, különösen Kínával foglalkozik sokat.

SNOW, Lord Charles Percy (1905) – angol fizikus, író. Leicesterben végzi tanulmányait. Kut.-i ösztöndíjat kap. 1930–50 a cambridge-i egy.-en tanul. A háború alatt az áll. felhasználja tud. tevékenységét. 1940–44 a Munkaügyi Min.-ban dolgozik, 1947–64 az English Electric Co. ig. 1964–66 a technológiai min. parl. államtitk. Mint író is ismert. A háború alatt kezdi el Lewis Eliotról szóló reg. sorozatát. Haladó gondolkodású, különösen sokat foglalkoztatja a két kultúra (humán és természettud.) kölcsönhatása. Többször jár a SZU-ban, hazánkba is ellátogat. Magy. megj. könyve: *A reménység kora* (1962) és *Igazgatók* c. drámája a *Nagyvilág*ban.

SOBOUL, Albert Marius (1914) – francia történész. A párizsi egy.-en tört.-et és földrajzot tanul. 1940–42 Montpellier-ben tört. és földrajztanár. 1942 az ellenállási mozg.-ban való részvétele miatt letartóztatják, majd a felszabadulásig illeg.-ban él. 1944– ismét tanít, középisk. tanár Montpellier-ben, majd Párizsban. 1951–60 a párizsi egy. előkészítő tanfolyamán, 1958– a Saint Cloud-i főisk.-n tanít. 1960–62 a clermont-ferrand-i egy. docense, majd c. egy. tanár. 1967 okt.– a francia forr. tört. prof. a Sorbonne-on. A Société d'Histoire moderne aleln., a Société des Études robespierristes és az *Annales historiques de la Révolution française* főtitk. Számos külföldi egy.-en meghívott prof. Több könyvet publikál a francia forr.-ról. Sajtó alá rendezi Georges Lefebvre kéziratban maradt műveit. Magy. megj.: *Az 1848-as francia forradalom* (1949), *A francia forradalom története (1789–1799)* (1949, 1963).

SODRÉ, Nelson Werneck (1911) – brazil irod.-tudós és történész. Hivatásos kat. tisztként kezdi pályafutását. Később hadtört.-mel kezd foglalkozni, majd teljes mértékben az irod.-nak és a tört.-nek szenteli magát. Az egyik legtermékenyebb brazil bölcsésztudós.

SOGLO, Christophe (1909) – dahomeyi politikus. 1931 belép a francia hads.-be, részt vesz a II. vh-ban, majd harcol a vietnamiak ellen. 1956 őrnagyi rangot kap. 1961 Dahomey függetlenné válása után az ottani hads. ezredese, majd tábornoka. 1963 okt. megdönti Hubert Maga uralmát s 3 hónapig, a választásokig az ideiglenes korm. eln. 1964–65 a hads. vezérkari főnöke, 1965 dec. egy tiszti csop. élén átveszi a hatalmat, s 1968-ig min. eln. 1967–68 hadügymin. is.

SOHL, Hans Günther (1906) – német (NSZK) nagytőkés. A berlin-charlottenburgi műszaki egy.-en tanul. A 30-as évektől ig. a Krupp-műveknél, a Vereinigte Stahlwerke ig.-ságának és számos más nagyváll. felügyelőbiz. t. A náci hadigazd. egyik vez. 1942– a Birodalmi Vasipari Egyesülés ügyv. ig., a Fegyverkezési és Hadiipari Min. Közp. Tervezési Tan. t. Jelenleg a Thyssen Kohóművek ig.-ságának, a Deutsche Edelstahlwerke felügyelőbiz. eln., a DEMAG felügyelőbiz. t., s számos egyéb, főleg vas- és acélipari váll. ig.-ságának, ill. felügyelőbiz. t. A Ny-német Gyáriparosok Szöv. aleln. A mai ny-német monopoltőke egyik vez. képv.

SOKIN, Alekszandr Ivanovics (1909) – szovjet elektronikai ipari min. 1932–38 a Hajóépítőipari Népbiztosság egyik üzemében dolgozik, közben elvégzi a moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-t. 1936– SZKP t. 1938–43 a hajóépítőipari ig.-ság főmérnöke. 1943–49 vez. áll. beosztásban dolgozik. 1949–53 híradástechnikai min. h. 1954–57 első h. 1958–61 a SZU min. tan. mellett működő Elektronikai Biz. első elnökh., 1965 eln. 1961– az SZKP KB pótt., 1966– t. 1962– a SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1952, 1953).

SOLDATI, Mario (1906) – olasz író, filmrendező. Bölcsészdr., elvégzi a római Műv.tört. Főisk.-t is. Hosszú ideig él az USA-ban mint laptudósító, a háború után visszaköltözik hazájába. Számos filmet és operát rendez, tv-riportokat készít. Szürrealistaként indul, későbbi műveiben hol a realizmus, hol a fantasztikum felé hajlik el. F. filmjei: *Daniele Cortis* (1946, Fogazzaro reg.-éből), *Eugénie Grandet* (1946, Balzac reg.-éből), *Menekülés Franciaországba* (1948), *Oké Néró* (1951). Magy. megj.: *A cavaglioi vendéglő* (novellák, 1966).

SOLIS RUIZ, José (1913) – spanyol állammin., a Falange főtitk. Jogot végez. A Falange alá tartozó szaksz.-ek egyik vez. Egy időben Pontevedra és Guipúzcoa tartományok kormányzója. 1951–57 a falangista szaksz.-ek küldötte a cortesben (parl.). 1957– min. és a Falange főtitk.

ŠOLJAN, Antun (1932) – jugoszláv reg.-író, költő és kritikus. Egy. tanulmányait Zágrábban végzi, már diákkorában ismert író. Pályáját versekkel kezdi, de igazán prózai műveiben bontakozik ki tehetsége. Több folyóirat szerk. Esszéket, kritikákat és hangjátékokat is ír. *Árulók* c. reg.-e magy. is megj. (1967).

SOLOHOV, Mihail Alekszandrovics (1905) – szovjet író. 1920 a Don-vidéken részt vesz a polgárháború harcaiban. 1922 Moszkvába költözik. 1923 megj. első írásai. 1926 visszatér szülőfalujába, Vesenszkajába és azóta is ott él. 1932–

SZKP t. A II. vh.-ban a *Pravda*, a *Krasznaja Zvezda* és a TASZSZ haditudósítója. 1961– SZKP KB t. 1937– a SZU Legf. Tan. t. A 20. sz. prózairod.-ának egyik legjelentősebb alakja, a szoc. realizmus klasszikusa. Műveit csak a SZU-ban 60 nyelvre fordítják le. Áll.-díjas (1941), Lenin-díjas (1960), Nobel-díjas (1965). Magy. megj. művei: *Az atya* (elb. 1932), *Csendes Don* (reg. 1941–65 6 kiad.), *Új barázdát szánt az eke* (reg. 1947–59 10 kiad.), majd *Feltört ugar* címen (1961, 1962), *Akik a hazáért harcoltak* (kisreg. 1949, 1950), *Fény és árnyék* (elb.-ek 1951), *Meghódított föld* (reg. 1952), *Emberi sors*, *Béresek* (elb.-ek 1957), *Idegen vér* (elb.-ek 1957).

SOLTÉSZ Anny (1901) – színésznő. Rózsahegyi Kálmán színiisk.-ját végzi, majd Újpesten kezdi pályáját. Egy ideig vidéken, majd 1932– fővárosi színházakban működik. 1951– a Madách Színház t. Főleg komikai szerepeket játszik. Érdemes művész (1966). F. sz.: *Jolán* (Zilahy L.: Tűzmadár), *Canina* (Jonson: Volpone), *Capuletné* (Shakespeare: Romeo és Julia), *Camilla* (Szigligeti E.: Liliomfi), Ftatatita (Shaw: Caesar és Cleopatra), *Mrs. Boyle* (A. Christie: Egérfogó).

SOLTI Bertalan (1913) – színész. Miskolcon kezdte pályáját, majd más vidéki színtársulatoknál működik. 1946– Debrecenben, Egerben, a bp.-i Petőfi Színházban, Békéscsabán, Szolnokon, Győrött játszik. 1967– a kaposvári Csiky Gergely Színház t. Jellemszerepeket alakít. Kossuth-díjas (1955), Érdemes művész (1966). F. sz.: Színpadon: Kormányzó (Jacobi: *Sybill*), Főúr (Bródy: *A tanítónő*), Tiborc (Katona: *Bánk bán*), Kuruzs (Csokonai: *Karnyóné*), Ihász (Illyés: *Fáklyaláng*), Szatyin (Gorkij: *Éjjeli menedékhely*). Filmen: *Életjel* (1954), *Csempészek* (1958), *Merénylet* (1959), *Angyalok földje* (1962), *Párbeszéd* (1962).

SOLTI György (1912) – magy. származású külföldön élő karmester. A Bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Dohnányinál és Kodálynál tanul zongorázni és zeneszerzést. 1930–39 az opera karmestere. Svájcba emigrál, ahol 1942 első díjat nyer a genfi nközi zongoraversenyen. 1946–52 Münchenben karmester, majd főzeneig. 1952–61 Frankfurt am Mainban főzeneig. A Salzburgi és az Edinburgh-i Ünnepi Játékok dirigense. 1961– a Covent Garden főzeneig. 1969– a Chicagói Szimfonikusok zenei vez. Vendégkarmesterként számos európai és amerikai nagyvárosban szerepel.

SOMLÓ István (1902) – színész. A Színműv. Ak.-t végzi. 1920–23 a Renaissance Színház, 1923–26 a Belvárosi Színház, 1926–50 a Vígszínház, 1951–59 a Nemzeti Színház t. 1959–62 a Vígszínház ig. (nyug.). Modern jellemszerepeket játszik. Kossuth-díjas (1957), Kiváló művész (1962). F. sz.: Színpadon: *Orvos* (Kingsley: Emberek fehérben), *Gordon* (O'Neill: Különös közjáték), *Szatyin* (Gorkij: Éjjeli menedékhely), *Trónörökös* (Molnár F.: A hattyú), *Higgins* (Shaw: Pygmalion), *Palotin* (Sartre: Főbelövendők klubja), *Fabriczy-Glembay Titus Andronicus* (Krleža: A Glembay család). Filmen: *Becsület és dicsőség* (1951), *Rokonok* (1954), *Budapesti tavasz* (1955), *Sóbálvány* (1958), *Virrad* (1958). Könyvei: *Színészek, szerepek* (1959), *Színészek, rendezők* (1965), *Kor- és pályatársak* (1968).

SOMLÓ Tamás (1929) – filmoperatőr. A felszabadulás után elvégzi a Színház- és Filmműv. Főisk.-t. Fotoriporter, majd a Híradó és Dokumentumfilmgyárban asszisztens. 1949– a M. Filmgyártó Váll.-nál dolgozik. Önállóan készít kisfilmeket, 1958– játékfilm-operatőr. Balázs Béla-díjas (1969). F. f.: *A város peremén* (1957), *Derkovits* (1958), *A harangok Rómába mentek* (1958), *Csontváry* (1961), *Ének a vasról* (1963), *Oldás és kötés* (1963), *Így jöttem* (1964), *Szegénylegények* (1965), *Csillagosok, katonák* (1967), *Egy szerelem három éjszakája* (1967), *Fényes szelek* (1968).

SOMLYÓ György (1920) – költő, műfordító, kritikus. Somlyó Zoltán költő fia. A bp.-i tud. egy.-en és 1947–48 ösztöndíjjal a párizsi Sorbonne-on tanul. Hazatérése után a Nemzeti Színház, majd a Mafilm dramaturgja. 1951–53 az *Irodalmi Újság* munkatársa. 1955–56 a M. Rádió irod. oszt. vez. 1956– csak írói munkásságot folytat. Az Írószöv. költői szakoszt. titk. Négyszeres József Attila-díjas (1950, 1951, 1954, 1965). F. m.: Verseskötetek: *Tó fölött, ég alatt* (vál. versek 1962), *Szemfényvesztő fügefa* (1963), *Mesék a mese ellen* (költemények prózában 1967). Tanulmányok: *Kérdés és felelet* (1949), *Példák és feladatok* (1951), *Ablakban* (1956), *A költészet évadai* (1963), *A költészet évadai 2.* (1968). Összegyűjtött műfordítások: *Szélrózsa* (1958), *Szélrózsa 2.* (1965). Drámája: *Miért hal meg az ember* (1962). Az *Arion* többnyelvű nközi költői almanach szerk.

SOMMERFELT, Sören Christian (1916) – norvég diplomata. Az oslói egy.-et végzi. 1941 külügyi szolgálatba lép. 1946–48 az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának titk. 1948–50 követségi első titk. Koppenhágában, 1951–52 a NATO norvégiai állandó delegációjának tanácsadója. 1953–56 a Külügymin. gazd. pol. oszt. vez. h., 1956–60 vez. 1960– Genfben követ, az EFTA norvég delegáció vez. és ENSZ-szerv.-ek funkcionáriusa, 1963–64 a GATT Állandó Biz. eln.

SOMOGYI Erzsi (1906) – színésznő. Elvégzi a Színműv. Ak.-t, majd 1923 a Nemzeti Színházhoz kerül. 1950–54 a Vidám Színpadon, majd a M. Néphads. Színházában játszik. 1954– ismét a Nemzeti Színház t. Pályáját mint naiva kezdi, később drámai és vígjátéki jellemszerepekre tér át. Kétszeres Kossuth-díjas (1953, 1959), Kiváló művész (1962). F. sz.: Színpadon: *Puck* (Shakespeare: Szentivánéji álom), *Erzsi* (Szigligeti E.: Liliomfi), *Rozika* (Móricz Zs.: Úri muri), *Ilma*

(Vörösmarty M.: Csongor és Tünde), *Szidónia* (Csiky G.: Buborékok), *Anya* (Garcia Lorca: Vérnász), *Linda* (Miller: Az ügynök halála), *Anya* (Miller: A bünbeesés után). Filmen: *Nem élhetek muzsikaszó nélkül* (1935), *A harag napja, Rákóczi hadnagya* (1953), *A császár parancsára* (1956), *Akiket a pacsirta elkísér* (1959), *Megöltek egy leányt* (1961).

SOMOGYI József (1916) – szobrászművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1941– kiállító művész. A bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. A M. Képzőművészek Szöv. eln. Figurális kompozíciókat, emlékműveket, épületplasztikákat, állatszobrokat alkot. A háború utáni magy. szobrásznemzedék egyik jelentős képv. 1958 Kerényi Jenővel együtt készített *Táncolók* c. kompozíciójáért a Brüsszeli Világkiállítás nagydíjával jutalmazzák. Kossuth-díjas (1954), Munkácsy-díjas (1956), Érdemes művész (1966). F. m.: *Oroszlán* (Bp. Parlament 1948), *Mackó* (Dunaújváros 1950), *Martinász* (Dunaújváros 1954), *Bőség* (Sopron 1955), *Béke* (Kazincbarcika 1956), *Dózsa-emlékmű* (Cegléd 1958), *Széchenyi-hegyi tv adó reliefje* (1959), *Szántó-Kovács emlékmű* (Hódmezővásárhely 1965), *Leányka csikóval* (Bp. Gellért-hegy 1965), *Felszabadulási emlékmű* (Salgótarján 1967), *Bp. Madách Színház homlokzati szobrai* (Kiss-Kovács Gyulával és Kerényi Jenővel).

SOMOGYI Miklós (1896) – az MSZMP KB PB t. Építőmunkás, 1920– részt vesz a munkásmozg.-ban, párttag. 1925– az Építőmunkás Szaksz. KV t., 1930–39 aleln., 1942–, majd a felszabadulás után eln. A II. vh. idején részt vesz a M. Tört. Emlékbiz. antifasiszta tevékenységében, 1944– az ellenállási mozg. szervezésében. 1950–56 gazd. ter.-en dolgozik. Az ellenforr. után részt vesz a párt újjászervezésében, 1956– az MSZMP KB PB t. 1956–65 a SZOT eln. (nyug.). A SZOT Számvizsgáló Biz. eln. 1948–53 és 1958– országgy. képv.

SOMOGYI TÓTH Sándor (1923) – író. Tanítóképzőben és tanárképző főisk.-n tanul. 1947–48 népi kollégiumi nevelő, majd ig. Szegeden. 1949–52 Bp.-en a Neveléstud. Int.-ben és az Oktatásügyi Min.-ban dolgozik. 1952–56 az Írószöv. munkatársa, az *Új Hang* c. irod. folyóirat, majd a Magvető Könyvkiadó szerk. 1957–63 ált. isk. tanár Bp.-en. 1963– a *Kortárs* c. irod. folyóirat olvasószerk. József Attila-díjas (1964). F. m.: *Gyerektükör* (reg. 1963), *Próféta voltál szívem* (reg. 1965), *Szerencse vagy halál* (dráma 1967). *Gyerektükör* c. művét (*Hogy állunk fiatalember* címmel) és *Próféta voltál szívem* c. reg.-ét megfilmesítették.

SOMOGYVÁRI Rudolf (1916) – színész. A Színészegyes. isk.-ját végzi, majd a Magyar Színházban lép színpadra. 1939–42 vidéken, később az Andrássy úti Színházban játszik. A felszabadulás után különböző bp.-i színházak, 1960–63 a szolnoki Szigligeti Színház, 1963– a bp.-i Thália Színház t. Kezdetben szerelmes szerepeket, később jellemszerepeket játszik. Jászai-díjas (1968). F. sz. színpadon: *Sándorka* (Zilahy: A szűz és a gödölye), *Baradlay Jenő* (Jókai: A kőszívű ember fiai), Schiller: *Don Carlos*, *A reichstadti herceg* (Rostand: A sasfiók), Shakespeare: *II. Richard*, *Doktor* (Hochhuth: A helytartó), *Antonio* (Goethe: Tasso). Filmen: *Rákóczi hadnagya* (1953). *Különös ismertetőjel* (1955), *Gázolás* (1955), *Szakadék* (1956), *Csigalépcső* (1957), ezenkívül számos tv-játékban szerepel.

SOMOS András (1911) – kertészmérnök. A Kertészeti Tanint.-ben, majd a Műszaki és Gazd. tud. Egy.-en tanul. 1940– a Kertészeti Főisk. kamaraerdei kísérleti telepének vez. h. 1946– a főisk. zöldségtermesztési tanszékének vez. 1948– egy. tanár. 1960–65 rektor. 1949– az MTA lev. t., 1955– t., 1949–61 az agrártud. oszt. titk. Az *Agrártud. Osztályközlemények* szerk. biz. t. s a Kertészeti Szakbiz. eln. 1954 a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel, 1956 Kossuth-díjjal tüntetik ki. Kutatási ter.-e: a zöldségnövények biológiája és a fontosabb zöldségnövények termesztéstechnológiája. Számos cikke jelenik meg külföldi szakfolyóiratokban is. Több nközi tud. tanácskozás résztvevője és előadója. F. m.: *Konyhakerti növények termesztése* (1948), *Zöldségtermesztés* (1955, 1961, 1967), *A paradicsom* (1959), *A paprika* (1966), *Korai szabadföldi paradicsomtermesztés* (1967).

SOMOSKŐI Gábor (1926) – a SZOT titkára. 1938–47 a somoskői kőbányában dolgozik. 1946– párttag, részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1947–55 az építőipari szaksz. instruktora, oszt. vez., majd titk. 1955–57 a SZOT szervezési oszt. vez. h. 1957–58 az építőipari szaksz. titk. 1959 Prágában az SZVSZ közp.-jában dolgozik. 1959–63 az Építő-, Fa- és Építőanyagipari Dolgozók Szaksz. főtitk. 1963–64 az MSZMP KB építési és közlek. oszt. vez. 1965–66 építésügyi min. h. 1962– KB pótt., 1966– KB t., a SZOT titk.

SOMOZA, Anastasio Debayle (1925) – nicaraguai közt. eln. Apja a hírhedt diktátorcsalád alapítója. Bátyja is volt már közt. eln. Ő maga West Point-ben tanul, hamarosan eléri a tábornoki rangot és kinevezik a nicaraguai Nemzeti Gárda főpar.-ává. 1967– a Nacionalista Liberális P. (USA-barát) képv.-ében közt. eln.

SOÓ Rezső (1903) – botanikus. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en, majd a berlini egy.-en biológiát és kémiát tanul. 1927–29 a tihanyi Biológiai Kut. Int. adjunktusa. 1929–55 a debreceni tud. egy. rk. majd r. tanára. Közben 1940–44 a kolozsvári tud. egy. tanára. 1953– az ELTE tanára, az egy. botanikuskertjének ig. (1968– szabadságon). 1947– a MTA lev. t., 1951– t. A Nközi Növényföldrajzi Társ. elnökségi t., a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t., a M. Biológiai Társ., a SZU Össz-szöv. Botanikai Társ., és több más külföldi tud. társ. tb. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1954). Növényföldrajzzal, rendszertannal, a növények fejlődéstört.-ével és egyéb botanikai problémákkal foglalkozik. Megindította a magy. növénycönológiai kutatást. F. m.: *Geobotanische Monographie von Kolozsvár* (1927), *Monographie der Orchideen Europas* (G. Kellerrel 1930–40), *Magyar flóraművek I–VII.* (1937–49), *Növényföldrajz* (1945, 5. kiad. 1965), *A magyar növényvilág kézikönyve I–II.* (Jávorka Sándorral 1951), *Fejlődéstörténeti növényrendszertan* (1953, 3. kiad. 1965), *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve I–VI.* (I. 1964, II. 1966, III. 1968), s több mint 350 tud. publikáció.

SORDI, Alberto (1920) – olasz színművész. Kifutó és utazó, majd amatőr színészként kerül színpadra. 1938– filmezik, pályáját Stan és Pan szinkron-tolmácsolójaként kezdi. 1949– különböző rádióműsorok főszereplője. 1952–53 revüszínész. Egyéni humorú komikus és kitűnő jellemszínész. Jellegzetes alakítása az amerikarajongó naplopó (*Egy nap a bíróságon*, 1953; *Egy amerikai Rómában*, 1954).

SORENSEN, Theodore Challin (1928) – amerikai jogász. A nebraskai egy.-en tanul. 1951–52 a Szöv. Biztonsági Tan. jogásza. 1953–64 John F. Kennedy tanácsadója szenátorsága, majd elnöksége idején. 1966– a *Saturday Review* szerk. Dem. párti.

ŠORM, František (1913) – cseh kémikus. 1945– a szerves vegytan tanára a prágai műszaki egy.-en, 1950– a Károly Egy.-en. A Csehszlovák Tud. Ak. Vegytani (most vegytani és biokémiai) Int.-ének megalapítója. 1952– az Ak. tud. főtitk., 1961– aleln., 1962– eln. A CSKP t., majd KB t., nemzetgy. képv., a Csehszlovák Biokémiai Társ. eln. Kétszeres Áll.-díjas. Számos tud. ak., tbk. a SZU Tud. Ak. és az MTA tb. t., több egy. díszdr.-a, tud. társ.-ok tb. t. Több mint 700 cikke, értekezése jelenik meg a szerves vegytan és biokémia köréből. A szteroidok vizsgálatára kidolgozott módszere világviszonylatban is elismert, és hozzájárult hazája iparának fellendítéséhez. Eredeti eljárást dolgoz ki szintetikus antibiotikumok előállítására, továbbá a műszálak alapanyagának új módszerekkel való előállítására.

SOROKIN, Pitrin A. (1889) – orosz származású amerikai szociológus. A forr. előtt és közvetlenül utána Oroszo.-ban élt és tanított. 1923– az USA-ban él. 1955 a Harvard Egy. prof. (nyug.). A század egyik leghatásosabb szociológiai teoretikusa.

SORONICS, Franz (1920) – osztrák belügymin. Munkáscsaládból származik. 1938 a burgenlandi korm.-nál dolgozik. A nemzetiszoc. párt hatalomra jutása után elbocsátják állásából. 1939– kat., 1943 Sztálingrádnál megsebesül és fogságba esik. Hazatérése után áll. szolgálatba lép, tagja lesz a Néppártnak és a keresztény munkavállalók szöv.-nek. 1947– a közalk. szaksz.-ben dolgozik. 1954 a Munkások és Alk. Szöv. burgenlandi eln., 1950 városi tan.-os. 1959– parl. képv. 1963– belügymin.-i, majd népjóléti államtitk. 1968– belügymin.

SÓS József (1906) – orvos, a kórélettan művelője. A debreceni tud. egy. orvosi karán tanul: 1932–36 gyakorló orvos Orosházán. 1936–41 a pécsi egy. orvosi karán tanársegéd. 1941–45 Bp.-en közegészségügyi felügyelő, 1945–48 főfelügyelő. 1948– a Bp.-i Orvostud. Egy. tanára, a kórélettani int. ig., 1964–67 az egy. rektora. 1961– az MTA lev. t. 1957– az Internationale Gesellschaft Nahrungs- und Vitalstoff Forschung aleln. Kossuth-díjas (1958) Táplálkozáskórtani és néptáplálkozási kutatásokat folytat. F. m.: *Gyakorló orvos laboratóriuma* (1940, 5. kiad. 1947), *Magyar néptáplálkozástan* (1943), *Kórélettan* (1949), *Népélelmezés* (1957), *A kórélettan tankönyve* (1962, 2. kiad. 1966), *Die Pathologie der Eiweissernährung* (1964), *Táplálkozás, egészség, betegség* (1965), *Animal Experiments on the Aethiology of Mielopathy* (1964), *A civilizációs betegségek kórtana* (1969) és több mint 200 tud. dolgozat.

SOSA, Jesualdo (1905) – uruguayi író és pedagógus. Újságszerk., majd a gyermekirod.-ra specializálja magát. 1961–62 Kubában él, ahol a ped. fakultás dékánjaként aktívan részt vesz a kubai okt. reform kidolgozásában. Több ízben jár Európában, többek közt a SZU-ban és Magyaro.-on is.

ŠOŠKIĆ, Budislav (1925) – jugoszláv politikus. A belgrádi egy. bölcsészkarán végez. 1940– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. t., 1943– KP t. A felszabadító háborúban az ifj. mozg.-ban dolgozik. A felszabadulás után a Crna Gora-i Népfront Biz. titk., a *Pobjeda* c. lap főszerk., a *Mladost* c. lap ig., Jugoszlávia Népi Ifj. Szöv. KB t., a JKSZ KB ideológiai biz. titk. 1969– a JKSZ Elnöksége és Végrehajtó Irodájának t.

SOSZTAKOVICS, Dmitrij Dmitrijevics (1906) – szovjet zeneszerző. A leningrádi konzervatórium zongora- és zeneszerzői fakultását végzi. 1927 a varsói nközi Chopin zongoraversenyen díjat nyer. Különböző leningrádi és moszkvai színházak zenei munkatársa. 1937–41 és 1945–48 a leningrádi konzervatóriumban, 1943–49 a moszkvai konzervatóriumban tanít, 1939– prof. A SZU Legf. Tan. t. 1947– a Svéd Kir. Zeneak., 1956– a római Santa Cecilia Ak. t. Az NDK Műv. Ak. tb. t. Hatszoros Áll.-díjas (1941, 1942, 1946, 1950, 1952, 1968), Lenin-békedíjas (1954), a SZU népművésze (1954), Sibelius-díjas (1958). Sokoldalú művész: operák (*Kisvárosi Lady Macbeth*, *Az orr*), balettek, zenekari művek (12 szimfónia, 2 zongoraverseny, hegedűverseny, gordonkaverseny), kamaraművek, zongoraművek (24 preludium és fúga), dalciklusok, színpadi és filmzene egyaránt szerepelnek alkotásai között.

SOTI Pál (1916) – jugoszláv politikus. Lakatos, aktívan dolgozik a szaksz. mozg.-ban. 1939– KP t. A Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. járási titk., majd a zimonyi városi és járási pártbiz. titk. A megszállás alatt illeg.-an dolgozik a Vajdaságban, a KP Bácska és Baranya ter. biz. titk. 1945 után a Novi Sad-i pártbiz. titk., a Szerb KP KB t., a Vajdasági Népi Szkupstina VB aleln. 1969-ig a JKSZ KB elnökségi t. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

SOULAGE, Pierre (1919) – francia festő. Autodidakta, fiatal korában az őskori és a románkori műv.-hez vonzódik. 1946– Párizsban él, azóta absztrakt műv.-tel foglalkozik. A francia nonfiguratív műv. legdrámaibb hatású képv. Képei nagy sikert aratnak Belgiumban, Dániában és az USA-ban is. Hazánkban műveit az 1966-os francia kiállításon ismerik meg.

SOUSTELLE, Jacques Émile Yves (1912) – francia politikus, etnográfus. Filozófia és irod. tanár. 1932–39 különböző tud. megbízatásoknak tesz eleget Mexikóban. 1937– a párizsi etnográfiai múzeum ig. h. 1940 Londonban csatlakozik de Gaulle-hoz. 1942–43 tájékoztatási mb., 1943–44 a különleges szolgálat algíri főig. 1945 tájékoztatási, majd gyarmatügyi min. 1945–46 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1947–52 a gaulle-ista RPF (Rassemblement Populaire Français – Francia Népi Tömörülés) főtitk. 1955–56 Algéria főkorm. De Gaulle hatalomra jutása után ismét min. Algéria függetlenségének egyik fő ellenzője, az 1958. évi algíri lázadás egyik szerv.; 1961 az OAS vez., majd emigrál. 1968 okt. amnesztiát kap és visszatér Franciao.-ba. Több, a mexikói őslakosságra vonatkozó, valamint pol. könyv szerzője.

SOUZAY, Gérard (1918) – francia énekes. A párizsi Conservatoire-on tanul, baritonista. A francia szerzők dalainak utolérhetetlen megszólaltatója, emellett kiváló opera- és oratóriuménekes. Hanglemezeivel Grand Prix-t nyert. Stravinsky *Canticum Sacrumát* ő mutatja be a szerző vezényletével Velencében.

SOYINKA, Wole (1935) – nigériai költő és író. A leedsi egy.-en szerez irod. tanári diplomát. Később a londoni Royal Court színház t., itt mutatják be első színművét. 1960 hazatérve két sikeres színtársulatot szervez és vezet. 1961–62 az ibadani, majd az ifei és a lagosi egy. előadója. 1966 a biafrai harcok során a közp. korm. bebörtönzi. Angol nyelven ír.

SÖDERBERG, Ragnar Olaf (1900) – svéd nagytőkés. A stockholmi keresk. főisk.-n végez, majd Londonban, Genfben és Párizsban tanul. A Söderberg and Haak AG és számos más nagyváll. eln., az ASEA (több svéd és külföldi gyárral és leányváll.-tal rendelkező elektromosipari rt.) aleln. A Stockholmi Keresk. Kamara eln., Norvégia főkonzulja.

SÖLVHÖJ, Hans (1919) – dán politikus. A koppenhágai egy.-en tört.-et, angol és német nyelvet tanul. 1945–47 gimn. tanár. 1950 a rádió programszerk. 1959– programfőnök, majd ig., ill. 1967– a Dán Rádió és TV vezérig. 1964 a kult. ügyek min. 1966 tárca nélküli min. rangban külügymin. h. Az SZDP parl. csop. t. Ismert kultúrpolitikus, számos kult. egyes. és oktatási intézmény t. Pol., kult. és vallási tárgyú cikkei és tanulmányai jelennek meg dán lapokban.

SÖRENSEN, Max (1913) – dán jogász. A koppenhágai és a genovai egy.-en tanul. 1938– külügyi szolgálatban. 1947– az aarhusi egy. alkotmány- és közig. jog prof. 1948–51 az ENSZ Emberi Jogok Biz. t. 1954–55 az ENSZ kisebbségi ügyekkel foglalkozó albiz. eln. 1954–62 az ILO nközi munkaügyi kérdésekkel foglalkozó biz. t. A Hágai Nközi B. t., az ENSZ és az Európa Tan. különböző biz.-ainak dán képv., a dán Külügymin. jogi tanácsadója.

SÖRENSEN, Poul (1904) – dán belügymin. Keresk. isk.-t végez. 1935– a Konzervatív Nép P. titk., 1941– főtitk., 1955 a párt parl. csop. aleln., 1958– eln. 1940, majd 1950–53 a munka- és szoc. ügyek min. 1941–47, majd 1950– képv. Egy ideig a parl. külpol. biz. eln. és az É-i Tan. t.

SÖRENSEN, Sören (1920) – dán zenetudós. 1943 orgonaművészi, 1945 zenetörténészi oklevelet szerez. 1958– az aarhusi egy.-en a zenetud. prof., az egy. Zenetud. Int. vez. 1965– az egy. prorektora. Számos zenetud. társ. t., zenei kiadványok szerk., a Kir. Konzervatórium és a Jütlandi Konzervatórium felügyelője.

SŐTÉR István (1913) – író, irod. történész. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en magy.–francia szakon tanul. 1935–36 a párizsi École Normale Supérieure ösztöndíjasa. 1937– a bp.-i Egy. Könyvtár tisztv. 1945 a K-Európai Tud. Int. munkatársa. 1948– a szegedi tud. egy., 1952– az ELTE tanára, 1963–66 rektora. 1956 művelődésügyi min. h. 1957– az MTA Irod. tört. Int. ig. 1960– a M. Pen Club eln. 1955– az MTA lev. t., 1965– t. 1965– a Nközi Összehasonlító Irod. tört. Társ. (AILC) vez. t. Kossuth-díjas (1954). Tanulmányokat, esszéket, útirajzokat, reg.-eket és novellákat ír. Az MTA kiadásában megj. 6 kötetes *Magyar irodalomtörténet* (1964–65) főszerk. F. m.: Irod. tört. munkák, esszék, tanulmányok: *Francia szellem a régi Magyarországon* (1940), *Jókai* (1941), *Magyar–francia kapcsolatok* (1946), *Játék és valóság* (esszék 1946), *Eötvös József* (monográfia 1953), *Romantika és realizmus* (magyar irod. tanulmányok 1956), *Világtájak* (esszék 1957), *Nemzet és haladás* (monográfia 1963). *Álom a történelemről* (Madách-tanulmány 1965) Reg.-ek:

Fellegjárás (1939), *A templomrabló* (1943), *Kísértet* (1945), *Bűnbeesés* (1948 átdolg. 1961). Novelláskötetek: *Sötétkamra* (1948), *Édenkert* (1960). Útirajzok: *Madártávlat* (1959), *Vacsora Carmelben* (1968).

SÖVEGJÁRTÓ János (1903) – vegyészmérnök. A bécsi műegy.-en tanul. 1928–40 Csehszlovákiában, Ausztriában és Olaszo.-ban üzemmérnök, majd főmérnök. 1940– Bp.-en a Magnezitipari Váll.-nál dolgozik, 1940–45 uo. műszaki ig., 1945–53 főmérnök, 1953–66 az üzemi kut. labor. vez. (nyug.). 1957–58 és 1960–61 meghívott előadó a veszprémi Vegyipari Műszaki Egy.-en. A műszaki tud. kandidátusa (1960). Kossuth-díjas (1961). Szilikátkohászattal és szilikátkémiával foglalkozik. F. m.: *Durvakerámiai kézikönyv* (1953), *Tűzálló anyagok* (1956), *Vaskohászat tűzállóanyagai* (1960), *Pattantyús Gépészeti Zsebkönyv III.* (társszerző 1960), továbbá több mint 30 tud. és technológiai publikáció.

SPAAK, Charles (1903) – belga származású francia filmforgatókönyv-író. Az ismert belga politikus testvére. A némafilm utolsó éveiben tűnik fel Párizsban. Főbb alkotásai a francia film nagy fellendülésének korszakára esnek, kitűnő rendezők munkatársa. F. m.: *Csintalan asszonyok* (1936), *A nagy ábránd* (1937), *Hulló csillagok* (1939), *Három nemzedék* (1940), *Thérèse Raquin* (1953), *Normandia–Nyeman* (1959), *Germinal* (1962–63).

SPAAK, Paul-Henri (1899) – belga politikus, jogász. 1932–56 és 1961–66 szoc. dem. parl. képv. 1936–46 kisebb-nagyobb megszakításokkal több alkalommal külügymin., ill. min. eln. 1946–50 és 1954–57 ismét külügymin., közben 1947–50 min. eln. 1948–50 az OEEC eln. 1949–51 az Európa Tan. konzultatív tan.-ának eln. 1953–54 az ECSC eln., majd a Mouvement Européen nközi tan.-ának eln., 1956–61 a NATO főtitk. 1961–66 min. elnökh. és külügymin. A belgiumi francia nyelv és irod. ak. t.

ŠPAČEK, Josef (1927) – cseh politikus. Szállítómunkás és raktáros, majd 1946–47 a Csehszlovák Ifj. Szöv. Kutna Hora-i ker. biz. első titk. 1947–50 különböző vez. pártfunkciókat tölt be: járási pártbiz. titk., majd első titk. 1960–61 a CSKP KB oszt. vez. 1961– Brnóban a D-Morva körzeti pártbiz. oszt. vez., 1964– titk. 1966–69 első titk. 1966– KB t. 1968 szept.–1969 máj. a KB titkárság és az elnökség t.

SPÁNYIK Éva (1928) – színésznő. Rózsahegyi Kálmán színiisk.-jában tanul. 1947– vidéki színtársulatoknál működik. Pécs, Veszprém, Eger után 1965– a Vígszínházban, majd 1967– a Miskolci Nemzeti Színházban játszik. Főleg tragikus és drámai jellemszerepeket alakít. Jászai-díjas (1961). F. sz.: Színpadon: Éva (Madách: *Az ember tragédiája*), Shaw: *Szent Johanna*, Lady Macbeth (Shakespeare: *Macbeth*), Lida (Kohout: *Ilyen nagy szerelem*), Kocsma Jenny (Brecht–Weill: *Koldusopera*), Martirio (Garcia Lorca: *Bernarda háza*). Filmen: *Nyugati övezet* (1951), *Fel a fejjel* (1954), *Budapesti tavasz* (1955).

SPARK, Muriel – angol írónő. Edinburgh-ben végzi tanulmányait. Néhány évet Közép-Afrikában tölt. A háború alatt visszajön Angliába és a Külügymin.-ban dolgozik. Két verses magazint szerkeszt és a 19. sz. személyiségeinek kritikai életrajzait írja. Verseskötete is megj. Magy. *Memento mori* c. reg. jelent meg (1963).

SPARKMAN, John J. (1899) – amerikai ügyvéd és politikus. Az alabamai egy.-en jogot végez, majd Huntsville-ben ügyvédi gyakorlatot folytat. 1937–47 a képv. ház t., 1946– szenátor, dem. párti.

SPEAIGHT, Richard Langford (1906) – angol diplomata. Oxfordban végzi tanulmányait. 1929 diplomáciai szolgálatba lép: Bp.-en, Varsóban, Kairóban teljesít szolgálatot. 1948–50 a Külügymin.-ban oszt. vez. 1950–53 burmai nagykövet, 1953–56 külügyi államtitk. 1956–58 bulgáriai követ. 1960–66 a K–Ny-i kapcsolatok ig. a Külügymin.-ban.

SPEIDEL, Hans (1897) – német (NSZK) kat. személyiség. 1914 önként belép a német hads.-be. Az I. vh.-ban századpar., majd ezred segédtiszt. A két vh. között a kat. attasei hiv.-nál dolgozik Párizsban. 1940 részt vesz a franciao.-i hadjáratban, 1941 a SZU-ban a moszkvai csatában. 1944 a Hitler-ellenes összeesküvés kapcsán letartóztatják. 1945 a francia csapatok szabadítják ki. A háború után filozófiai és tört. tanulmányokat folytat, 1949– a tübingeni egy.-en ad elő. 1951 több társával együtt visszaveszik a hads.-be, s 1955 már oszt. vez. a Blank Hiv.-ban (a Hadügymin. fedőszerve). 1957–63 a NATO Közép-európai Szövetséges Szárazföldi Csapatok par., vezérezredes. Nyug., a bonni korm. és a NATO kat. szaktanácsadója.

SPENDER, Stephen (1909) – angol költő és kritikus. Londonban és Oxfordban végzi egy. tanulmányait. Részt vesz a spanyol polgárháborúban a közt. védelmében. 1939–41 a *Horizon* c. lap társszerk. 1947 az UNESCO-nál tan.-os. 1953–66 az *Encounter* c. lap társszerk. 1965– az USA Kongresszusi Könyvtárában az angol költészet konzultánsa. Költeményei, novellái, fordításai jelennek meg. Magy. több antológia is közli verseit.

ŠPILJAK, Mika (1916) – jugoszláv politikus. Bőrmunkás, aktív szaksz. t. 1935– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. t. 1936 Sisak városban nagy sztrájkot szervez. 1938– KP t. A megszállás alatt először illeg.-an dolgozik Sisakban, majd 1941 júl. csatlakozik a sisaki partizánegységhez. A zászlóalj pol. biztosa, a járási pártbiz. titk. 1945 után a zágrábi városi tan. eln., a Jugoszláv Szaksz. Orsz. Tan. aleln. 1967–69-ig a JSZVT eln., a JKSZ KB elnökségének t., a Föderáció Tan. t.

SPINELLI, Pier Pasquale (1902) – olasz diplomata. A nápolyi egy.-en végez. 1928–30 alkonzul New Yorkban és Buffalóban, 1933 konzul New Yorkban. 1938–47 követségi titk. Kubában, majd Kínában. 1947–50 a Külügymin. gazd. oszt. vez. 1950–55 az ENSZ gyámság alatt levő Olasz Szomáliföld diplomáciai kabinetjének ig., később a Szomáliföldi Gyámhatóság főtitk. 1955 az olasz Külügymin. kivándorlási oszt. ig. h. 1958–66 az ENSZ Európai Irodájának ig. 1966–68 jún. az ENSZ genfi irodájának főig.

SPOCK, Benjamin (1903) – amerikai orvos, békeharcos. A Yale és a Columbia Egy.-en végez. 1933–44 New Yorkban praktizál, 1944–46 a hads. szolgálatában. 1947–51 a rochesteri Mayo klinikán dolgozik s egyúttal a minnesotai egy.-en tanársegéd. 1951–55 a pittsburghi egy. orvosisk.-ját vez. 1955– a Western Egy. orvosi fakultásán prof. Clevelandben. 1962 csatlakozik az amerikai békemozg.-hoz, részt vesz megmozdulásaiban. 1968 háborúellenes tevékenységéért 2 évi börtönre ítélik. Több, a gyermekgyógyászattal foglalkozó könyve jelenik meg.

SPRINGER, Axel Cäsar (1912) – német (NSZK) lapkiadó. Nyomdászatot tanul, újságíróként, majd Hamburgban apja kiadóváll.-ánál dolgozik. 1933– a fasiszta Deutsches Nachrichtenbüro munkatársa. 1943– a családi cég társtulajdonosa, könyvkiadó és szerk. 1945– lapkiadással is foglalkozik, váll.-át más kiadók felvásárlásával és részesedésekkel óriási sajtótröszttté fejleszti, amely vez. szerepet játszik az NSZK-ban a közvélemény manipulálásában. 1945– az É-német Lapkiadók Szöv. eln. 1967– a Német Lapkiadók Szöv. elnökségi t.

SPÜHLER, Willy (1902) – svájci politikus. 1920–25 a párizsi és a zürichi egy.-en tanul. Banktisztv., majd 1931–35 a Zürich városi Stat. Hiv. tisztv. 1935–42 Zürich város Munkaügyi Hiv.-ának, 1939–48 a Zürich kantoni Háborús Gazdálkodási Közp. vez. 1942–59 városi tan.-os, s egyúttal 1950–59 a Szöv. Isk. Tan. t., 1958–59 a Svájci Rádió és TV Társ. (SRG) eln. 1938–55 a Nemzeti Tan., 1955–59 az Áll. tan. t. 1959 a Szöv. Tan. (korm.) t., 1965-ig közlek.-, távközlés- és energiaügyi, 1965– külügymin., közben 1963, 1968 soros állameln. Az SZDP t., jobbszárnyához tartozik.

SPYCHALSKI, Marian (1906) – a lengyel Államtan. eln. A varsói műegy.-en végzi tanulmányait, építészmérnök. 1928–30 a Független Szoc. Ifj. „Zycie" szerv.-nek t. 1931– a Lengyel KP t. Az Építőipari Dolgozók Szaksz.-ének funkcionáriusa. 1942– a Lengyel Munkáspárt funkcionáriusa, ugyanakkor a Népi Gárda vezérkari főnöke, ezt követően a Népi Gárda, majd 1944 a néphads. vezérkarának t. 1944 márc. átmegy a fronton és összeköttetést teremt a szovjet hatóságokkal, valamint a SZU-ban élő lengyel komm. vez.-kkel. Ugyanez évben a lengyel hads. vezérkari főnöke, ezt követően vezérkari főnökh. és a lengyel hads. főpar.-ság mellett működő Orsz. Nemzeti Tan. képv. 1945 okt.–1949 márc. a nemzetvédelmi min. első h. 1944–49 KB, ill. PB t. 1949 nov. valótlan vádak alapján elmozdítják áll.- és pártfunkcióiból, 1950–56 börtönben. 1956 rehabilitálják. 1956 okt.– ismét KB t., 1959– PB t. 1956–68 nemzetvédelmi min. 1963– Lengyelo. marsallja, 1968-ig a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek főparh. 1947–50 és 1957– képv.

SQUARZINA, Luigi (1922) – olasz színházi rendező, műfordító. Jogi dr. és Színműv. Ak.-t is végez. 1948–49-ben mutatkozik be rendezőként (Miller: *Édes fiaim*, Ibsen: *A nép ellensége*, *Solness építőmester*). 1950–51 a római Teatro Nazionale ig. h. 1952–54 a Vittorio Gassmannal alapított Teatro d'Arte Italiano ig. Hazája számos városában rendez. Shakespeare-művek és amerikai drámák fordítója.

STAIGER, Emil (1908) – svájci irod. történész, esszéista. Irod. tud. tanulmányokat folytat Genfben, Münchenben és Zürichben. 1934– a német irod. magántanára a zürichi egy.-en. A Svájci Írószöv. t. Több külföldi tud. ak. t. Irod. tört. munkáin kívül ógörög művek fordításával és átköltésével teszi ismertté nevét.

STAMBOLIĆ, Petar (1912) – jugoszláv politikus. Agráregy.-et végez. 1936– KP t. 1937 a KP egy. biz. t. 1938 a Ny-szerbiai pártbiz.-ban dolgozik. A felszabadító harcok egyik szerv., 1942 illeg.-an dolgozik a megszállt Belgrádban. 1944 elején D-Szerbiába megy és átveszi a Szerbiai Főpar.-ság vezetését. 1945 után a Szerb NK pénzügymin., a jugoszláv korm. földművelésügyi min., a Szerb NK min. eln., a Szerb Népi Szkupstina VB eln., majd a Szkupstina eln., a JNSZ eln., a JSZVT eln. 1967-ig. A JKSZ KB elnökségének t., a Szerb Komm. Szöv. eln. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

STAMENKOVIĆ, Dragi (1920) – jugoszláv politikus. Munkás, 1937– KP t. A háború előtt aktívan részt vesz a munkásmozg.-ban, a háború alatt illeg. pártmunkás, majd pol. biztos a Népfelszabadító Hads.-ben. A felszabadulás után a belgrádi pártbiz. szerv. titk., a Szerb Komm. Szöv. KB szerv. titk., a szerb korm. min.-e, a Szerb Szaksz. Tan. eln., a jugoszláv Szaksz. Tan. aleln., a Szerb Gazd. Kamara eln., a belgrádi pártbiz. titk. 1967– a Szerb Szöv. Közt. Végrehajtó Tan. eln. Jugoszlávia Népi Hőse.

STANCU, Zaharia (1902) – román író. Tanulmányait a bukaresti egy.-en végzi. A felszabadulás előtt újságíró. 1946–52 a bukaresti I. L. Caragiale Nemzeti Színház ig. 1958–62 a *Gazeta Literară* (*Irodalmi Újság*) c. folyóirat szerk., majd főszerk. Románra fordítja Jeszenyin műveit. 1966– a Román Írószöv. eln. A Román Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1954). 1969– az Államtan. t. Magy. megj. művei: *Mezítláb* (reg. 1948), *Vérebek* (reg. 1952), *A föld virága* (reg. 1954), *Zivatar* (elb. 1961), *Játék a halállal* (reg. 1962).

STANKOVIĆ, Siniša (1892) – jugoszláv biológus. Természettud. tanulmányait Belgrádban és Grenoble-ban végzi, majd a belgrádi egy. tanára. A Szerb Tud. Ak. t., a nancyi (Franciao.) és a prágai Masaryk Ak. lev. t., a Szerb Biológiai Int. ig. Aktív közéleti személyiség – Jugoszlávia megszállása idején koncentrációs táborba zárják, de megszökik és illeg.-an él Belgrádban. A felszabadulás után a Szerb Népi Szkupstina eln., számos nközi értekezleten a jugoszláv küldöttség t. A biológiai ökológiai irányzat egyik megteremtője.

STANLEY, Wendell Meredith (1904) – amerikai biokémikus. Az illinoisi egy.-en végez, majd uo. előadó, 1930–31 ösztöndíjjal Münchenben tanul, majd a Rockefeller Int.-ben dolgozik. 1932–48 a Princeton Egy.-en tanít, 1948– a California Egy. biokémia prof., majd tanszékvez. és a vírus labor. ig. 1945–46 a hadügymin. konzultánsa, 1951– a WHO szakértője a vírusbetegségek tanácsadó biz.-ban, 1952–56 a Közegészségügyi Szolgálat rákkut. tanácsadója, az Orsz. Rákkut. Int. eln. Számos tud. társ. t., ill. eln., tud. folyóiratok szerk. biz. t. 1946 megosztott kémiai Nobel-díjat kap (J. H. Northroppal együtt) enzimek és vírustermékek tisztított előállításáért.

STAPP, John Paul (1910) – amerikai űrkut. Tanulmányait Texasban és a Repülőorvosi Főisk.-n végzi. 1944 belép az USA légierők egészségügyi csapatába, jelenleg ezredes. Úttörő munkát végez a repülésnek az emberi szervezetre való hatása vizsgálatában, kutatásai különösen a gyorsrepülés és űrrepülés számára szolgáltatnak értékes adatokat. Aerodinamikai labor.-ot létesít. Az űrhajózási orvosi labor. vez. 1960 a texasi űrhajózási orvostud. közp. különleges munkatársa. 1960– a nközi Űrhajózási Szöv. aleln.

STAREWICZ, Artur (1917) – lengyel politikus. 1934–38 a Szoc. Ifj. „Zycie" szerv., valamint 1935–38 a Lengyel KISZ t. A II. vh. idején a SZU-ban tartózkodik. 1944– a Lengyel Munkáspárt, majd ezt követően a LEMP t. A párt vajdasági biz.-aiban és a KB-ban felelős posztokon. 1949–53 a KB prop. oszt. vez. 1954–56 a Szaksz. Közp. Tan.-ának titk., ezt követően 1963-ig a KB Sajtóirodájának vez. 1954– a KB pótt., 1959– t. 1963– a KB titk. 1957– képv.

STARKER János (1924) – magy. származású amerikai csellista. A bp.-i Zeneak.-n végez. 1945–46 a bp.-i operaház és a filharmonikus zenekar, 1948–49 a Dallasi Szimfonikus Zenekar szólócsellistája. 1949–53 a Metropolitan zenekarában, 1953–58 a Chicagói Szimfonikus Zenekarban játszik. 1961– az Indiana Egy. zene-prof.

STARZYŃSKI, Juliusz (1906) – lengyel műv.-történész. A varsói egy. prof., a Lengyel Tud. Ak. lev. t., az Áll. Műv. Int. ig. Számos – a 19. és 20. sz. műv.-ével foglalkozó – műve és kritikája jelenik meg.

STĂTESCU, Constantin (1927) – román politikus. Jogász. A bukaresti egy.-en a polg. jog prof. 1964–67 a Legf. B. bírája. 1967– a Legf. B. elnökh. (a polg. jog csop. vez.). 1967– az Államtan. t. és titk.

STAUDTE, Wolfgang (1906) – német (NSZK) filmrendező. Elvégzi az oldenburgi műszaki főisk.-t és mérnökként dolgozik, majd színészi pályára lép. Reinhardt és Piscator társulataiban szerepel. 1933– hirdetőváll.-nál dolgozik, rádióbemondó és kisebb filmszerepeket alakít. Rendezőként reklámfilmeket készít, majd a Tobis filmváll.-nál működik. Első nagyobb filmjét *(Rólad álmodtam)* 1942-ben forgatja. 1945 után az új haladó német filmműv. egyik kiemelkedő képv. Először független filmváll.-ot létesít, majd 1953-ig a DEFA-stúdióban (NDK), azóta az NSZK-ban dolgozik. Nemzeti-díjas (1951). Legtöbb filmjét Magyaro.-n is bemutatják. Pl. *A gyilkosok köztünk vannak* (1946), *Az alattvaló* (1951), *A kis Muck* (1953), *Jelzőtűz* (1954), *Rózsák az államügyésznek* (1959), *Koldusopera* (1963) stb.

STEENROD, Norman (1910) – amerikai matematikus. A Michigan, a Harvard és a Princeton Egy.-eken tanul, majd a Michigan és a Princeton Egy.-eken tanít, 1951– az utóbbin prof. Több tud. társ. t. Az algebrai topológia ter.-én és a differenciálható sokaságok elméletében ért el jelentős eredményeket.

STEENSBERG, Axel (1906) – dán etnográfus. Az askovi mezőgazd. főisk.-n tanul, majd tört. és földrajztanári oklevelet szerez; bölcsészdr. 1932–33 a stevnsi főisk. tanára. 1933– a Nemzeti Múzeum munkatársa. 1939– a múzeum felügyelője, 1946– főfelügyelője. 1954– a koppenhágai egy. kultúrtört. tanszékének lektora, 1959– a néprajzi tanszék prof. Számos archeológiai kutatást végez, fő érdeklődési ter.-e az eszközkultúra. Több dán kult. és tud. egyes. és társ. vez.-ségi t., ill. eln., a svéd Gustav Adolf Ak. lev t.; tud. és etnográfiai folyóiratok és lexikonok szerk. biz. t., ill. vez.

STEGENA Lajos (1921) – geofizikus. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1940–46 a M. Áll. Földtani Int., 1946–62 az Eötvös Loránd Geofizikai Int. tud. munkatársa, majd tud. oszt. vez. Egyidejűleg 1955– az ELTE-n előadó, docens, 1962–

uo. egy. tanár, 1966– tanszékvez. egy. tanár. A föld- és ásványtani tud. dr.-a (1964). Az MTA Geofizikai Biz. t., a szeizmikus albiz. eln. A M. Geofizikusok Egyes. elnökségi t. A Nközi Geodéziai és Geofizikai Unio magy. nemzeti biz., az Európai Szeizmológiai Biz. és az European Association of Explosation Geophysicist t. Alkalmazott geokémiai és szeizmológiai kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *Geofizikai kutatási módszerek I–IV.* (szerk. és társszerző 1967–69), *Atlantisz* (1963, csehül és lengyelül is), továbbá számos hazai és külföldi tud. publikáció.

STEINBERG, Werner (írói álneve: Udo Grebnitz) (1913) – német (NDK) író és költő. Ped.-t tanul. 1933 a SZU-ba próbál szökni, de Letto.-ban letartóztatják. 1934 egy illeg. antifasiszta ellenállási csop. vez.-jeként ismét letartóztatják. 3 évi fogság után tisztv., könyvkeresk. 1945 után Ny-Németo.-ban közgazd. újságíró és író. 1956 az NDK-ba költözik. Szórakoztató reg.-ek írójaként kezdi pályafutását, 1945 után fejlődik jelentékeny realista alkotóvá.

STEINER, Rikard (1921) – jugoszláv közgazdász. A zágrábi egy.-en végez. Részt vesz a népfelszabadító háborúban. 1946– KP t. A felszabadulás után a Horvát Iparügyi Min. tervoszt. vez., a zágrábi Tervezési Int. ig., a Horvát Szöv. Közt. Tervezési Int. ig., majd a Szöv. Tervezési Int. vezérig. és a zágrábi közgazd. egy. rk. tanára.

STEINHAUS, Hugo Dyonizy (1887) – lengyel matematikus. A lvovi és göttingeni egy.-en végzi tanulmányait. 1920–41 a lvovi, 1945– a wrocławi egy. prof. 1961–62 a Notre Dame (USA), 1966 a Sussex Egy. (Anglia) prof. A Lengyel Tud. Társ. és 1952– a Lengyel Tud. Ak. t. A varsói és a wrocławi egy. díszdr.-a, a Wrocławi Tud. Társ. eln. Számos tud. társ. és szerv. t. 1951 Áll.-díjjal tüntetik ki. Egyike az ún. lvovi mat. isk. megteremtőinek. Számos – valószínűségszámítással, játékelmélettel, funkcionálanalízissel, sorelmélettel, valamint a mat.-nak a biológiában, az orvostud.-ban, az elektrotechnikában, a jogban és a mat. stat.-ban való alkalmazásának kérdéseivel foglalkozó – tud. mű szerzője. A *Matematika Alkalmazása* c. folyóirat alapítója és 1963-ig szerk.

STEINHOFF, Johannes (1913) – a német (NSZK) légierő főfelügyelője. A jénai egy.-en tanul. A II. vh.-ban vadászrepülő, 1947-ig amerikai hadifogoly. 1947–52 Münchenben üzleti tevékenységet folytat. 1952–54 a Blank-hiv. és az Európai Védelmi Közösség párizsi biz. kötelékében a Bundeswehr és egy Ny-európai hads. szervezésének előkészítésén dolgozik. 1955– a Bundeswehr repülőezredese, fontos szerepe volt az F-104 Starfighter-gépek megrendelésében a Bundeswehr részére. 1960– a Hadügymin.-ban a Luftwaffe tervezési főnöke, egyidejűleg 1960–63 Washingtonban a NATO Kat. Biz.-nál az NSZK képv. 1965 a NATO Közép-európai Szöv.-es Légierejének vezérkari főnöke és par. h., altábornagy. 1966– a légierő (Luftwaffe) felügyelője.

STEMENKO, Szergej (1907) – szovjet hads. tábornok. A moszkvai tüzértiszti isk.-t végzi. 1930– SZKP t. A háború előtt különböző beosztásokat tölt be. 1938 elvégzi a Vezérkari Ak.-t, 1943– a szovjet vezérkar hadműveleti csoportjának főnöke, 1950– a szovjet fegyveres erők vezérkari főnöke. majd 1968-ig első h. 1968– a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek törzsfőnöke. SZKP KB t.

STERKY, Haakon Karl August (1900) – svéd mérnök. A stockholmi műszaki főisk.-n, majd a Harvard Egy.-en (USA) tanul. 1923–34 különféle váll.-oknál dolgozik. 1934– a stockholmi műszaki főisk.-n a táv- és hírközlés tanszéken docens, 1937– prof. 1942–65 a svéd Hírközlési Közp. vezérig. a Távközlési Egyes. eln., 1947– az Atomenergia Rt. ig.-sági t. A Svéd Tud. Ak., a Műszaki Tud. Ak., a Hadtud. Ak. t. Több szakkönyve jelenik meg a hírközlés tárgyköréből.

STERN, Leo (1901) – osztrák származású német (NDK) történész. A bécsi egy.-en áll.- és jogtud.-t tanul, 1925 doktorál, majd tud. és publicisztikai tevékenységet folytat, részt vesz az osztrák munkásmozg.-ban. 1936–39 Spanyolo.-ban a nközi brigádok soraiban harcol. 1939–45 a SZU-ban él, Moszkvában az Idegen Nyelvek Főisk. prof., majd a II. vh.-ban a szovjet hads. tisztje. 1946–49 a bécsi egy. és a világkereskedelmi főisk. vendégprof. 1950– az NDK-ban él, a hallei egy. prof., az újkori tört. tanszék vez., 1953–59 az egy. rektora. 1961– az NDK Tud. Ak. t., az Ak. aleln., az Ak. Tört. Tud. Int. munkásmozg. oszt. vez. Nemzeti-díjas (1955). Számos, az újkori német tört.-mel és a német munkásmozg. tört.-ével foglalkozó tud. mű szerzője.

STERN, Otto (1888) – német fizikus. A breslaui egy.-et végzi. 1913–14 a zürichi műszaki főisk. docense, 1914–21 Frankfurtban működik; 1921–22 a rostocki egy.-en, 1923–33 Hamburgban prof. 1933 a fasizmus elől az USA-ba emigrál, és a Carnegie Int.-ben fizika prof. 1943 fizikai Nobel-díjat kap a protonok mágneses nyomatékának méréseiért. Elért eredményei az anyag hullámtermészetének kísérleti bizonyítékát adják. 1945 visszszatér hazájába. Magy. megj. cikke a *Magyar Fizikai Folyóirat*ban.

STEVENS, Siaka Probyn (1905) – Sierra Leone-i min. eln. A freetowni Albert Ak.-n és Oxfordban végzi tanulmányait. 1923–30 a rendőrség kötelékében, majd a vasútnál dolgozik. 1943– a bányászszaksz. egyik alapítója, és eln. A Sierra Leone-i Néppárt t. 1953–57 a Min. Tan. t. és bányászati, munkaügyi és népjóléti min. 1958 kilép a Néppártból és Albert Margaival megalapítja a Nemzeti Néppártot. 1960 e pártból kizárják, megalapítja az Össznépi Kongresszus P.-t, s a Sierra Leone-i Szaksz. Tan.-ot. 1961 letartóztatják. 1962– a parl. ellenzék vez. 1967– min. eln.

STEWART, James (1908) – amerikai színész, filmszínész. A Princeton Egy.-et végzi, mérnöki diplomát nyer. Szakmájában nem tud elhelyezkedni, ezért vándortársulathoz szegődik. Eljut a Broadwayre, majd Hollywoodba. Már a háború előtt mintegy 20 főszerepben látható. 1959 a Velencei Fesztiválon Volpi Kupát nyer. F. f.: *Rose Marie* (1936), *A hetedik mennyország* (1937), *Becsületből elégtelen* (1939), *Philadelphiai történet* (1940), *Winchester 73* (1950), *Glenn Miller élete* (1954), *Lindbergh* (1957), *Az FBJ története* (1957), *Mr. Hobbs nyaralni megy* (1962).

STEWART, Michael Maitland (1906) – angol külügymin. Oxfordban filozófiát és pol. tud.-okat tanul. Fiatal korában csatlakozik a Munkáspárthoz. 12 évig tanít, lektorál, ír. 1945– munkáspárti képv. 1945–47 a parl. csop. vez. 1947–51 hadügyi államtitk., 1951 a hadi ellátásügyi min. parl. titk. 1964 oktatásügyi állammin., 1965 külügymin. 1966–68 gazdaságügyi min. 1968 Brown lemondása után nemcsak a Külügymin. irányítását veszi át, hanem vezetése alatt egyesítik a Külügymin.-mal a Nemzetközösségi Ügyek Min.-át is; a kabinet t.

STEWART, Potter (1915) – amerikai bíró. Cambridge-ben (Anglia) és a Yale Egy.-en tanul. Különböző ügyvédi irodákban dolgozik. 1950–53 a cincinnati városi tan. t. 1952–53 alpolgármester, 1954–58 a hatodik körzeti fellebbviteli b. bírája, 1958– a Legf. B. t., konzervatív. Több jogászegyes. t.

STIGNANI, Ebe (1907) – olasz énekesnő. Nápolyban tanul, ott is debütál az *Aida* címszerepében. 1926–56 a milánói Scala t. Oratóriumokban és hangversenyeken is nagy sikerrel szerepel.

STIJAČIĆ, Radovan (1918) – jugoszláv politikus. Belgrádban pol. főisk.-t végez. 1941– KP t., részt vesz a felszabadító mozg.-ban. A II. vh. után a sarajevói pártbiz. t., a megyei pártbiz. titk., a JDNSZSZ Bosznia és Hercegovina-i titk., e közt. Komm. Szöv.-ének oszt. vez., majd a Végrehajtó Tan. elnökh. 1967– a JSZVT belügyi titk. A Bosznia és Hercegovina-i Komm. Szöv. KB t.

STIL, André (1921) – francia reg. író. Tanító, újságíró, részt vesz az ellenállási mozg.-ban. 1950–59 a *l'Humanité* főszerk., a Francia KP t. Munkástárgyú novellákat, később reg.-eket ír. Irod. elméleti munkásságot is folytat. Magy. megj. művei: *Bányászok dícsérete* (reg. 1950), *A „Szajna" kifut a tengerre* (elb.-ek 1951), *Az első összecsapás, A víztoronynál, Az ágyú* (reg.-trilógia 1952–53), *Párizs velünk van* (1954), *A szocialista realizmus felé* (1953), *Majd holnap szeretjük egymást* (reg. 1959), *Omlasztás* (reg. 1961), *Az utolsó negyedóra* (reg. 1963), továbbá *A szélhámos* (elb. az *Öt világrész elbeszélései* c. antológiában 1967).

ŠTITNICKY, Ctibor (1922) – szlovák író, műfordító. A bratislavai Komensky Egy. jogi karán tanul, 1944– a Szabad Szlovák Rádió munkatársa, később egyik vez. 1949–50 Prágában az Isk.-ügyi Min.-ban dolgozik, 1950–57 a Szlovák Írószöv. első titk. 1959–60 a szlovák írók kiadójának ig., 1960–63 a *Kulturny Zivot* c. irod. folyóirat főszerk., s ismét a szlovák írók könyvkiadójának ig. 1966– a csehszlovák film ter.-i ig. Ady és Madách műveinek tolmácsolója. Magy. megj. művei: *Tavaszi karnevál* (versek 1961), továbbá költemények *A modern szlovák líra kincsesháza* sorozatban és folyóiratokban.

STOCKHAUSEN, Karlheinz (1928) – német (NSZK) zeneszerző. A kölni konzervatórium zongora- és zeneszerzési tanszakán, 1952–53 Párizsban, Messiaennál tanul. 1953– a kölni rádió elektronikus zenei stúdiójában dolgozik. Az elektronikus zene egyik kezdeményezője. Írásaiban a modern zenei irányzatok elméleti kérdéseivel foglalkozik. F. m.: *Zeitmasse* (1956), *Gruppen* (3 zenekarra 1957), *Kontakte* (1960).

STOICA, Chivu (1908) román politikus 1931– KP t. az 1933. évi grivitai vasutas megmozdulások egyik vez. 1933–44 pol. fogoly 1945– KB t., 1948–65 PB t., 1965– a KB VB és az Állandó Elnökség t. 1967– KB t. 1945–46 az Ált. Munka Szöv. aleln. 1946–48 a román vasutak vezérig. 1946– képv. 1948–42 iparügyi, majd vas- és vegyipari min. 1950–54 a min. tan aleln., 1954–55 első aleln., 1955–61 eln. 1965–67 az államtan. eln. A Szoc. Munka Hőse.

STOICA, Gheorghe (1900) – román politikus. A román munkásmozg. veteránja. Felelős tisztségeket tölt be a KB apparátusában. 1948–52 a KB pótt., 1952– t. és a KB szerv. biz. t. 1953–56 nagykövet az NDK-ban. 1961–65 a helyi és államigazgatási kérdésekkel foglalkozó ig.-ság vez. 1967– a KB VB pótt. 1968– t. A Szoc. Munka Hőse.

STOKES, Sir Donald Gresham (1914) – angol gazd. személyiség. 1930– a Leyland Motorsnál dolgozik, 1952– ig. 1963– ügyv. ig. és aleln. Emellett több nagy gépipari váll. ig,. ill. eln. A hadianyagexport tanácsadója. 1966– az elektronikus ipar gazd. és fejlesztési tan. eln.

STOKOWSKI, Leopold (1882) – lengyel származású amerikai karmester. Tanulmányait Londonban, majd Párizsban végzi. 1905– az USA-ban él. 1909–12 a Cincinnati Zenekar, 1913–36 a Philadelphia Zenekar karmestere. 1940– amerikai zenekarokkal hangversenykörúton, elsősorban modern műveket mutatnak be. Számtalan vendégszereplése van más zenekarok élén is. 1955–60 a Houstoni (Texas) Szimfonikus Zenekar karmestere, 1962 az

Amerikai Szimfonikus Zenekar (New York) alapító karmestere.

ŠTOLL, Ladislav (1902) – cseh irod.történész. A prágai Károly Egy.-en a bölcsészkaron szerez diplomát, s már a 20-as években széles körű újságírói, pol., irod. kritikai és irod. elméleti tevékenységet fejt ki. Haladó baloldali napilapok és folyóiratok munkatársa. 1934– Moszkvában Marx és Engels műveit fordítja cseh nyelvre. 1946–52 a Párttört. Főisk. tanára, majd rektora, 1953–54 iskolaügyi min., 1954–56 a kult. ügyek min., 1955–61 a Csehszlovák KP KB mellett működő Társ.-tud. Int. rektora, 1961– a Csehszlovák Tud. Ak. Irod.-tud. Int. ig. 1946– a Csehszlovák KP KB t., 1964– a Csehszlovák Tud. Ak. elnökségi t. A Bolgár Tud. Ak. t. Áll.-díjas.

STOLTENBERG, Gerhard (1928) – német (NSZK) min. A kieli egy.-en tört.-et, társ. tud.-t és filozófiát tanul. 1954– uo. tud. asszisztens, 1956– a kieli ped. főisk.docense. 1960– a kieli egy. magántanára. 1955 a CDU schleswig-holsteini szerv.-ének aleln. 1955–61 Németo. Ifjú Uniója orsz. eln. 1954–57 a schleswig-holsteini tartományi parl. képv. 1957– a Szöv. Gyűlés képv. 1965 az esseni Krupp Művek ig.-ságának t. 1965– a tud. kut.-i ügyek min., ebben a minőségben a Ny-német atomkutatások és a titkos atomfelfegyverkezési előkészületek egyik irányítója.

STOLZ, Robert (1880) – osztrák karmester és zeneszerző. A bécsi zeneak.-n szerzi diplomáját. Rendkívül termékeny zeneszerző, 51 operett és musical, 99 film zenéje fűződik nevéhez. 12 évig a Theater an der Wien első karmestere. 1938 az USA-ba emigrál, 1946 visszatér Bécsbe. A könnyű műfaj mellett karmesterként bejárva a világot a leghíresebb szimfonikus zenekarokkal koncertezik. Bécs város tb. polgára, több kitüntetés tulajdonosa.

STONE, Irving (1903) – amerikai író. A kaliforniai egy.-et végzi, s már ez időben elb.-eket és drámákat ír. 1923–24 a D-Kaliforniai egy., 1924–26 a kaliforniai egy. előadója. Főleg életrajzreg.-ei ismertek. Magy. megj. művei: *Van Gogh élete* (reg. 1963, 1967), *Matróz lóháton* (Jack London élete 1965) *Michelangelo* (reg.-es életrajz 1967).

STONEHOUSE, John (1925) – angol politikus. Londonban végzi tanulmányait. 1957– munkáspárti képv. 1962–64 az Európa Tan.-ban delegált. 1964–66 a légügyi min. parl. titk. 1966–67 gyarmatügyi államtitk. 1967– a technológiai ügyek állammin.

STOPH, Willi (1914) – német (NDK) min. eln. Kőműves, majd építőipari technikus. 1928– a Komm. Ifj. Szöv., 1931– a KP t. 1933–45 antifasiszta tevékenységet folytat. 1945–48 az építőipari ig.-ság oszt. vez. 1946– az NSZEP t. 1948–50 az NSZEP gazd. pol. főoszt. vez. 1950– a Népi Kamara t., az NSZEP KB titkárság t. 1952–55 belügymin. 1953– PB t. 1954–62 a min. tan. elnökh., s egyidejűleg 1956–60 nemzetvédelmi min. 1962–64 a min. tan. első elnökh. 1963–64 az Államtan. t. 1964– a mint. tan. eln. és az Államtan. elnökh.

STOPPA, Paolo (1906) – olasz színművész. 1927-ben kezdődik pályája. 1939 a Teatro Eliseóhoz szerződik. Dosztojevszkij, Miller, Goldoni, Csehov stb. alakjainak megszemélyesítője. 1935– filmezik. Sokoldalú jellemszínész. Legjobb filmbeli alakításai a *Csoda Milánóban* (1950) és az *Emberek vagy őrmesterek* c. filmekben. 1949 megszervezi a Stoppa–Morelli társulatot, amelynek L. Visconti az ig.

STORTI, Bruno (1913) – olasz politikus. Jogi dr. 1944 belép a Kereszténydem. P.-ba. 1952–59 a párt orsz. tan. t. A II. vh. végétől szaksz. tevékenységet folytat. A hadügymin. alk.-ai szaksz.-ének megalapítója, majd az áll. alk.-ak szaksz.-ének orsz. titk. és az Ált. Olasz Munkásszöv. ig. biz. t. 1950 részt vesz a kereszténydem. Olasz Dolgozók Szaksz.-einek Szöv.(CISL) megalapításában. 1954– főtitkárh. 1959– főtitk. 1958– képv. 1959 az Európa Tan. t. 1965– az SZSZNSZ eln.

STRÄNG, Gunnar Georg Emmanuel (1906) – svéd politikus. 1921–32 munkás, majd függetlenített szaksz. funkcionárius. 1938–39 a Mezőgazd. Munkások Szaksz. Szöv. eln., 1939–45 a Munkaügyi Tan. t., 1945–47 tárca nélküli min., 1947–48 közellátásügyi min., 1948–51 földművelésügyi, 1951–55 a szociális ügyek min., 1955– pénzügymin., képv. Az SZDP VB t.

STRANG, William báró (1893) – angol diplomata. Londonban és a Sorbonne-on végzi tanulmányait. Részt vesz az I. vh.-ban. 1919 diplomáciai szolgálatba lép. 1919–22 Belgrádban, 1922–30 és 1933–45 a Külügymin.-ban, 1930–33 Moszkvában teljesít szolgálatot. 1943–45 az Európai Tanácsadó Biz.-ban a brit képv. 1945–47 a brit erők által megszállt Ny-Németo.-ban a főpar. pol. tanácsadója. 1947–53 külügyi államtitk. 1955– az Élelmezéshigiéniai Tanácsadó Biz. eln.

STRASSMANN, Fritz (1902) – német (NSZK) kémikus, atomtudós. A hannoveri műszaki egy.-en tanul, 1929–33 uo. tanársegéd. 1933– a Vilmos császár Kémiai Int. tud. munkatársa, 1945–52 oszt. vez. 1946– a szervetlen és atommagkémia tanára és int. ig. a mainzi egy.-en. A Max Planck Társ. t. Fermi-díjas (1966). 1939 O. Hahnnal és L. Meitnerrel felfedezi az uránmaghasadást. A mesterséges izotópok előállításának problémáival foglalkozik.

STRAUB F. Brunó (1914) – biokémikus. A szegedi tud. egy. orvosi, majd természettud. karán tanul. 1933 Szent-Györgyi Albert mellett kezdi biokémiai kutatásait. 1937–39 Rockefeller-ösztöndíjjal Angliában, a cambridge-i egy.-en dolgozik.

1941 egy. magántanár. 1945–49 a szegedi tud. egy.-en a biokémia tanára. 1949– a Bp.-i Orvostud. Egy. tanára, az orvosi vegytani int. ig. 1959– egyidejűleg az MTA Biokémiai Int. ig. 1946– az MTA lev. t., 1949– t., 1962–67 a Biológiai Tud.-ok Oszt. titk., 1967– az MTA aleln. A hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) és a Lengyel Tud. Ak., valamint a Nközi Biokémiai Unio Tan. t., az Amerikai Biokémiai Társ. tb. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1958). Elsősorban az enzimek szerkezetének és keletkezésének kutatásával, továbbá az izomműködéssel, a sejtlégzéssel és a fehérjeszintézissel foglalkozik.

STRAUH, Makszim Makszimovics (1900) – szovjet színész, rendező. 1921–24 a Proletkult Színház t. 1925–28 Sz. M. Eizenstein rendezőasszisztense. 1929–31 a Meyerhold Színház, 1931–50 a Forr. Színház, 1950–57 a Kis Színház, 1959– a Majakovszkij Színház t. Számos filmben és színdarabban alakítja Lenin szerepét, tanulmányt is ír Lenin alakjának ábrázolásáról. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951), a SZU népművésze (1947), Lenin-díjas (1959). F. f.: *Viborgi városrész* (1938), *Puskás ember* (1938), *Szverdlov* (1940), *Szuhe Bator* (1942), *A sztálingrádi csata* (1948), *Berlin eleste* (1949), *Gyilkosság a Dante utcában* (1956), *Leningrádi szimfónia* (1957), *Történetek Leninről* (1957).

STRAUSS, Franz-Josef (1915) – német (NSZK) politikus, pénzügymin. Tört.-et, klasszikus nyelveket, ped.-t tanul a müncheni egy.-en. A II. vh.-ban tiszt. 1946–49 járási tan.-os. 1948 korm. főtan.-os és ifj. referens a bajor Vallás- és Közokt. ügyi Min.-ban. 1949 a bajoro.-i Ifj. Hiv. vez. 1945 a CSU egyik alapító t., 1946– az orsz. vez.-ség t. 1948–49 Bizónia gazd. tan. t. 1949–52 a CSU főtitk., 1952–61 elnökh., 1961– eln. 1949– a Szöv. Gyűlés képv. 1953–55 a különleges feladatok min.; 1955–56 atomügyi min., 1956–62 hadügymin.; vez. szerepe van az újrafelfegyverkezésben és az atomfegyverkezésben. A *Bayern-Kurier* kiadója. 1963– a CDU–CSU-frakció elnökh. a Szöv. Gyűlésben. 1966 dec.– pénzügymin.

STRAVINSKY, Igor (1882) – orosz származású amerikai zeneszerző. Édesapja operaénekes, fiát mégis jogra íratja be. S. azonban a muzsikus pályát választja. *Tűzijáték* c. szerzeménye feltűnik Gyagilevnek. Ettől kezdve S. több balettzenét komponál a Gyagilev-Balett számára *(Tűzmadár, Petruska* stb.*)*. Előbb Svájcban, majd Párizsban él, 1939– az USA-ban. Életművében Rimszkij-Korszakovtól az amerikai dzsessz hatásáig különböző stílusirányzatok érvényesülnek. Korunk egyik legjelentősebb alkotóegyénisége. Művei gazdag listáján szimfóniák, koncertek, balettek, zongoradarabok, kantáták stb. szerepelnek. 1963 hazalátogat a SZU-ba, s Magyaro.-n is vendégszerepel.

STREHLER, Giorgio (1921) – olasz színházi rendező. Jogi tanulmányokat folytat, majd a Színműv. Ak.-n színészi diplomát szerez. Rendezőként Genfben mutatkozik be T. S. Eliot *Gyilkosság a katedrálisban* és Camus *Caligula* c. művével. 1947 Paolo Grassival Milánóban megalapítja a Teatro Piccolót, az elkötelezett színházműv. olaszo.-i közp.-ját. 1968 megválik a Teatro Piccolótól és vendégszerepléseket vállal több nagy európai színházban.

STREIBL, Max (1932) – német (NSZK) politikus, a Keresztény-Szociális Unió (CSU) főtitk. A müncheni egy.-en jogot és közgazd. tant tanul. 1958– az oberammergaui passiójáték-biz. t., színészként is fellép a passiójátékokon. 1960– kormánytisztv. Bajoro.-ban, 1961–67 korm. tan.-os, majd -főtan.-os. 1962– a bajor tartományi parl. t., a CSU t. 1957– a Németo. Ifjú Uniója nevű szerv. alapító t. és a garmisch-partenkircheni járási szerv. eln., 1960–61 a szerv. felső bajoro.-i, 1961– bajoro.-i tartományi eln.,1965– az orsz. vez.-ség t. 1967– a CSU főtitk.

STREICH, Rita (1920) – német (NSZK) énekesnő. 1946–50 a berlini Staatsoper, 1950–53 uo. a városi opera, 1953– a bécsi operaház t. Külföldön is sokat vendégszerepel; koloratúrszoprán.

STREIT, Josef (1911) – német (NDK) jogász, közéleti személyiség. Nyomdász. 1925– Németo.-ban, majd Csehszlovákiában részt vesz a komm. mozg.-ban, 1925– a német KISZ, 1930– a Csehszlovák KP, 1946– az NSZEP t. 1938–45 a nácik a dachaui, majd a mauthauseni koncentrációs táborba hurcolják. 1945– jogi tanulmányokat folytat, majd bíróságon dolgozik. 1949–51 az NDK Igazságügymin. főreferense, 1951–53 államügyész. 1953–62 az NSZEP KB apparátusában dolgozik. 1962– az NDK főállamügyésze. 1963– az NSZEP KB t.

STRITTMATTER, Erwin (1912) – német (NDK) reg. és drámaíró. Az érettségi után munkás, gépkocsivez.; a Szoc. Ifjúmunkásszöv. t. Autodidakta; korán kezd írni. 1934 a nácik letartóztatják; a II. vh.-ban kat., a háború végén megszökik. 1945 után előbb munkás, földműves, majd újságtudósító és író. Brecht, aki irodalmilag hatott rá, erőteljesen támogatta. A Német Írószöv. első eln. (1959), a Német Műv. Ak. t. Háromszoros Nemzeti-díjas. Műveiben elsősorban a falu dem. és szoc. átalakulását ábrázolja. Magy. megj. m.; *Apja még nincs* (ifj. reg. 1958), *A csodatevő* (reg. 1959), s a *Nagyvilág* c. folyóiratban versei (1961).

STROESSNER, Alfredo (1912) – paraguayi áll.- és korm.fő. Porosz szárm., hivatásos katonatiszt. A nagytőkés és nagybirtokos érdekeket képv. Nemzeti Republikánus Szöv. (Colorado) nevű pártban folytat pol. tevékenységet; 1954– közt. eln.

Diktatúrája ellen többször robban ki sikertelen fegyveres felkelés.

STROUGAL, Lubomir (1924) – cseh politikus. A felszabadulás előtt építőmunkás. 1945–49 a prágai Károly Egy. jogi karán tanul. Ezt követően a Č. Budejovice-i ter. pártbiz. oszt. vez., később első titk. 1959–61 földművelésügyi, 1961–65 belügymin. 1958– a CSKP KB t., 1965– KB titk. 1964–66 a KB jogi biz. t., 1965–67 a KB mezőgazd. biz. eln., 1966–67 a KB életszínvonallal foglalkozó biz. t., 1967– eln., s a KB közgazd. biz. t. 1960– nemzetgy. képv. 1968 nov.– a CSKP KB titkárságának és elnökségének t., s a cseh ter.-eken folyó pártmunkát irányító biz. eln.

STRUYE, Paul (1896) – belga politikus, ügyvéd. A genti egy.-en végez. A Keresztény Szoc. P. vez.-ségi t. 1946– szenátor, 1947–48 igazságügymin., 1950–54, 1958–62 és 1963– a belga szenátus eln. Több jogi és pol. tárgyú könyv szerzője.

STRYJKOWSKI, Julian (1905) – lengyel reg.-író. Tanulmányait Lvovban végzi. A két vh. között az illeg. KP t., bebörtönzik. A II. vh. alatt, Moszkvában a *Wolna Polska* munkatársa, majd később a Lengyel Távirati Iroda olaszo.-i tudósítója. 1952 Áll.-díjjal tüntetik ki *Fragalá felé vonultak* c. reg.-éért, amelyben a D-olaszo.-i szegényparasztok földfoglaló mozgalmáról ír. Magy. megj. könyve: *Hangok a sötétben* (1965).

STRZELECKI, Ryszard (1907) – lengyel politikus. Vasmunkás Varsóban, a Vasas Szaksz.-ben tevékenykedik. 1936–39 a szakoktatásban dolgozik. A megszállás idején részt vesz a függetlenségi harcokban, a Lengyel KP és a Népi Gárda egyik szerv., a varsói felkelés egyik vez. A felszabadulás után a pártapparátusban dolgozik, a KB szervezési oszt. vez. h. 1945–46 a Lengyel Munkáspárt katowicei vajdasági biz. másodtitk., 1946–48 a krakkói vajdasági biz., 1948 a katowicei vajdasági biz. első titk. 1949–51 közlekedésügyi min. h., 1951–61 min. 1942 a Lengyel Munkáspárt, ill. a LEMP t. 1960– KB titk., 1961–64 a PB pótt. 1964– t. Képv. és az Államtan. t.

STUART, Herbert (1899) – német (NSZK) fizikokémikus. A göttingeni egy.-en fizikát, kémiát és matematikát tanul. 1928– a königsbergi (ma: Kalinyingrad) egy. magántanára, 1935–39 rk. tanára. 1939– a drezdai műszaki egy.-en, 1955– a mainzi egy.-en a fizikai kémia tanára, a makromolekuláris vegyületek fizikáját kut. labor. vez. A szabad molekulák szerkezetének tanulmányozásával, a makromolekuláris vegyületek fizikájával, a kristályosodás és a genetika problémáival foglalkozik.

STUBBE, Hans (1902) – német (NDK) genetikus. Göttingenben végez. 1929– a Vilmos Császár Int. növénykísérleti részleg vez. 1936– a biológiai int. munkatársa. 1943–45 a kultúrnövénykut. int. ig. 1946– a mezőgazd. ak.eln., s még számos bel- és külföldi ak. t., a Német Tud. Ak. kultúrnövénykut. int. és 1947– a hallei egy. genetikai int. ig. Kétszeres Nemzeti-díjas (1949, 1960).

STUCKENSCHMIDT, Hans Heinz (1901) – német (Ny-Berlin) zenetudós, zenekritikus. 1929– Berlinben zenekritikusként tevékenykedik. 1934 eltiltják az írástól, Prágába megy és ott folytatja munkáját. 1942 behívják kat.-nak. 1946– a berlini RIAS-rádió új zenei oszt. vez. 1948– a műszaki főisk.-n a zenetört. prof. Egyidejűleg kritikusként is működik. 1947–49 a *Stimmen* c. folyóirat egyik szerk. Könyveiben a 20. sz. zenéjének problémáival és komponistáival foglalkozik. Zeneszerző is.

STUPICA, Bojan (1910) – jugoszláv színházi és filmrendező. A műv. főisk. elvégzése után rendező Ljubljanában, Eszéken, Skopjében, Zágrábban és Belgrádban. Több ízben külföldön is rendez jugoszláv drámákat – Bp.-en pl. Krleža *Glembay Ltd.*-jét, *Lédá*ját, Držic *Máró bácsi*ját. Rendezéseinek díszleteit, jelmezeit maga tervezi, filmeket is rendez.

STÜCKLEN, Richard (1916) – német (NSZK) politikus. Villanyszerelő, majd később villamosmérnöki képesítést szerez. 1945-ig Szászo.-ban az AEG-konszern egyik üzemében részlegvez. 1945 áttelepül Ny-Németo.-ba, a CSU alapító t., az orsz. választmány t. 1949 a Szöv. Gyűlés t., majd a CSU parl. csop. ügyvez. 1953–57 a CDU–CSU parl. csop. eln., 1957–66 postaügyi és távközlési min. 1967– a CSU parl. csop. eln., a párt ügyvez. elnöksége t. A ny-német posta ig. tan. t. A korm. megrendelésére atombunkereket építő kölni BMS építőipari váll. társtulajdonosa.

STYRON, William Clark, ifj. (1925) – amerikai író, újságíró. A II. vh.-ban a tengerészeknél szolgál. A háború után a Duke Egy.-re jár, 1952– a *Paris Review* egyik alapítója és kiadója. Kiváló novellaíró. 1968 Pulitzer-díjat kap. Magy. *Házam lángra gyullad* c. reg. jelent meg (1966).

SUBANDRIO (1914) – indonéz politikus. A djakartai orvosi egy.-en végez, bekapcsolódik a nemzeti mozg.-ba, majd a japánellenes harcba. 1945 a Tájékoztatási Min. főtitk. 1949–54 londoni ügyvivő, majd nagykövet, 1954–56 moszkvai nagykövet, 1957 külügymin. 1960–66 második min. elnökh., s 1962–65 egyúttal a külföldi gazd. kapcsolatok min., Sukarno eln. első számú bizalmasa. 1965 letartóztatják, 1966 perbe fogják és halálra ítélik.

SUCHARDA, Bohumil (1914) – csehszlovák pénzügymin. Elvégzi a prágai keresk. főisk.-t, 1938–39 a Pénzügymin.-ban, 1939–48 a földműves szövetkezetek közp.-ban dolgozik. 1945–48 a CSKP népgazd. biz. és a szövetkezetek közp. tan. t. 1948– a brnoi Morva Bank vezérig. 1948–50 az IMF ig. az USA-ban. 1950–53 oszt. vez. a Pénzügymin.-ban. 1953–62 pénzügymin. h. 1962–65 a népi ellenőrzési és stat. biz. közp. elnökh.

1962– a CSKP KRB t. 1965–67 a pénzügyi, ár- és bérbiz. eln. 1966 után a CSKP életszínvonal kérdéseivel foglalkozó biz. t. 1967–, majd a szöv. korm.-ban is pénzügymin. 1968– a Népgazd. Tan. t.

SUCHODOLSKI, Bohdan (1903) – lengyel pedagógus, filozófus, kultúrtörténész. A varsói egy. prof., a Lengyel Tud. Ak. t. Magy. megj. művei: *A szocialista pedagógia fő problémái* (1957), *A jövőnek nevelünk* (1964).

SUCHOŇ, Eugen (1908) – szlovák zeneszerző. Pozsonyban és Prágában tanul. 1933 a pozsonyi zeneak., 1941 uo. az áll. konzervatórium, 1947 az egy. és 1953– a ped. főisk., 1960– a Komensky Egy. tanára. A Zenei Nevelés Nközi Társ. (ISME) és a Zeneszerzők Jogvédő Egyes.-einek Nközi Szöv. (CISAC) elnökh., 1949– a cseh és szlovák zeneműv. szöv. t. Három ízben tüntetik ki Áll.-díjjal, a Nemzet művésze. Írt operát, zenekari műveket, vonósszerenádot és számos kórusművet.

SUCKSDORF, Arne Edvard (1917) – svéd filmrendező és producer. Berlinben végez műv. isk.-t. Filmrendezői pályáját a Svensk Filmindustrinál kezdi. 1951– saját vállalkozásban gyárt filmeket. Legismertebbek természetfilmjei és rövidfilmjei.

SUENENS, Léon Joseph (1904) – belga bíboros. Rómában filozófiát és teológiát tanul, majd filozófiát ad elő. 1940–45 a louvaini katolikus egy. rektorh., 1945– püspök, 1961– Brüsszel érseke, 1962– Belgium prímása. Számos katolikus tárgyú könyv szerzője. A II. vatikáni zsinaton a katolikus reformista irányzat egyik leghatásosabb képv.

SUFFRIDGE, James Arthur (1909) – amerikai szaksz. vez. 1934– a kiskeresk. alk.-ak egyes.-ének t. 1944–47 és 1955– eln., közben titk.-pénztárosa. Az AFL–CIO több biz.-ának t., republikánus párti.

SUGÁR Rezső (1919) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n Kodály Zoltánnál tanul. 1943–46 középisk. tanár. 1946–49 a Fővárosi Felsőbb Zeneisk., 1949–66 a Bartók Béla zeneműv. szakisk., 1966– a Zeneműv. Főisk. tanára. Erkel-díjas (1953), Kossuth-díjas (1954). F. m.: *Hősi ének – Hunyadi-oratórium* (1952), *Kőműves Kelemen* (kantáta 1959), *A tenger lánya* (balett 1963), *Divertimento vonószenekarra* (1948), *Szvit zenekarra* (1954), kamarazeneművek, zongoradarabok, dalok.

SUHARTO (1921) – indonéz közt. eln. Holland kat. isk.-t végez, 1943 japán szolgálatba lép az Indonéziában szervezett hads. keretében, 1945 a közt. hads.-be lép, 1953 a közép-jávai fegyveres erők par. 1960 dandártábornok, 1965-ig vezérkari főnökh. 1963 a hads. stratégiai par.-ságának vez., 1965 a jobboldali kat. fordulat irányítója, hads.-ügyi min. 1966 min. eln. 1967– közt. eln.

SUHRBIER, Max (1902) – német (NDK) jogász, politikus. A rostocki egy.-en jogot és államtud.-t tanul. 1945–48 a mecklenburgi tartományi korm. pénzügyi tan.-osa, 1948–52 uo. pénzügymin. 1949–50 a tartományi kamara, 1959– a Népi Kamara t., 1959–66 az NDK pénzügymin. h. 1960–65 a min. tan. elnökh. 1960– a Liberális Dem. P. eln. A Nemzeti Front Nemzeti Tan. t.

SUITNER, Ottmar (1922) – osztrák származású karmester. Az innsbrucki konzervatóriumban, majd 1942–44 a salzburgi Mozarteumban zongoratanulmányokat folytat. Zongoraszólistaként, később karmesterként működik. 1952–57 városi zeneig. Remscheidben. 1957–60 főzeneig. Mannheimben. 1960–64 a drezdai áll. énekkar és az opera vez. karnagya. 1964– a berlini Áll. Opera (NDK) főzeneig. Mint karmester gyakran vendégszerepel bel- és külföldön. Nemzeti-díjas (1963).

SUKAIRI, Ahmed – szaúdarab politikus. Diplomáciai szolgálatban tevékenykedik, majd a korm.-ban az ENSZ-ügyek min. 1963-ig Szaúd-Arábia állandó ENSZ-képv. 1963–67 a Palesztinai Felszabadító Szerv. eln.

SUKARNO, Achmed (1901) – indonéz politikus. A bandungi egy.-en végez. 1927 a nacionalista mozg., a későbbi Indonéz Nemzeti P. vez. 1929 betiltják a pártot, S.-t letartóztatják, 4 évi börtönre ítélik. 1932 amnesztiával szabadul a holland gyarmatosítók börtönéből, az Indonéz P. elnöke lesz. A pártot ismét betiltják. 1933 letartóztatják, Flores majd Szumátra szigetére száműzik, 1942 a japánok szabadon bocsátják. A II. vh. végén szervezi az ellenállást a visszatérő hollandok ellen, 1945 kikiáltja az Indonéz Közt.-ot, 1945–65 közt. eln. 1959–65 min. eln. is. 1960 Lenin-békedíjat kap. Az 1965 okt. ellenforr. fordulat után fokozatosan megfosztják a hatalomtól. Jelenleg gyakorlatilag házi őrizetben.

SUKSELAINEN, Väinö Johannes (1906) – finn politikus. Egy. tanulmányait befejezve, szövetkezeti kiadványok, újságok szerk. 1939 főisk. előadó. 1942–45 min. elnökségi titk. 1945–47 a turkui egy.-en oktató, 1947–54 a társ. tud. főisk. tanára. 1950–51, ill. 1954 pénzügymin. 1951–53 belügymin. 1954– a nyugdíjint. vezérig. 1954–64 a Finn Agrárszöv. eln. 1948– a parl. t. 1956–57, ill. 1958–59 eln. 1957, ill. 1959–61 min. eln. Jelenleg a Középpárt parl. frakciójának vez.

ŠULEK, Stjepan (1914) – jugoszláv zeneszerző és hegedűművész. A zágrábi zeneműv. ak.-n tanul, jelenleg uo. tanár. Szimfóniákat, zongoraszonátákat, koncerteket stb. komponál, szólistaként is fellép.

SULLIVAN, Edward Vincent (1902) – amerikai újságíró. 1918– riporter és sportújságíró különböző lapoknál. 1932– rádióbemondó, egyidejűleg 1933–50 kabarékban konferanszié. 1942– saját műsora van a rádióban.

SULLO, Fiorentino (1921) – olasz politikus. Jogi és bölcsészdr. Az Actio Catholica és a katolikus egy. hallgatók szerv.-ben kezdi a pol. tevékenységet. 1954– a Kereszténydem. P. orsz. tan. t. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948– parl. képv. 1954–55 hadügyi államtitk., később különböző gazd. tárcák államtitkára. 1960–62 munkaügyi min. 1962–63 közmunkaügyi, később közokt. min.

SULYOK Mária (1908) – színésznő. A Színműv. Ak.-t végzi és Debrecenben lép színpadra. 1931– a Vígszínház, 1933– a Magyar Színház, 1941– a Madách Színház, 1945– a Nemzeti Színház, 1953– a M. Néphads. Színháza, ill. a Vígszínház művésze. 1951– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Mint drámai jellemszínésznő egyaránt alakít klasszikus és modern, tragikus és vígjátéki szerepeket. Kossuth-díjas (1957), Kiváló művész (1963). F. sz. színpadon: Shakespeare: *Gertrud* (Hamlet), *Margit* (III. Richard), *Grófnő* (Minden jó, ha jó a vége), *Dajka* (Rómeó és Júlia), *Színésznő* (Csehov: Sirály), *Gurminszkája* (Osztrovszkij: Erdő), *Claire* (Dürrenmatt: Az öreg hölgy látogatása), Hecabe (Euripidesz–Sartre: Trójai nők), *Eugénia hercegnő* (Molnár: Olympia), *Alice* (Strindberg: Haláltánc), *Kristin* (O'Neill: Amerikai Elektra), *Abby* (Kesselring: Arzén és levendula), *Predszláva* (Petőfi: Tigris és Hiéna); Filmen: Mágnás Miska (1948), Utolsó vacsora (1962), Rangon alul (1960), Foto Háber (1963), Kőszívű ember fiai (1967).

SULZBERGER, Arthur Ochs (1926) – amerikai lapkiadó. A Columbia Egy.-en végez. Részt vesz a II. vh.-ban és a koreai háborúban. 1951– a New York Times Társ.-nál vez. beosztásban, 1963– eln. és kiadó, emellett más nyomdai és papíripari társ.-ok ig.

SULZBERGER, Cyrus Leo (1912) – amerikai újságíró. A Harvard Egy.-en végez. A *New York Times* külpolitikai kérdésekkel foglalkozó főmunkatársa.

SUMMERFIELD, Arthur (1923) – angol pszichológus. A londoni egy.-en fejezi be tanulmányait. Jelenleg uo. a Birbeck Kollégium tanszékvez. pszichológia tanára. A *British Journal of Psychology* szerk. Tanulmányai és könyvei az érzékelés információelméleti analízisével és kísérleti pszichofarmakológiával foglalkoznak.

SUMMERSKILL, Edith Clara (1901) – angol politikus és orvosnő. Londonban végzi el az orvosi egy.-et. 1938– munkáspárti képv., a bárónői rang elnyerése óta a felsőház t. 1945–50 az élelmezésügyi min. parl. titk. 1950–51 társad. biztosítási min.

ŠUMONJA, Miloš (1918) – jugoszláv kat. személyiség. Tanítóképzőt végez. Jugoszlávia megszállása után segíti a népfelszabadító mozg.-at, majd csatlakozik a harcoló egységekhez, partizánpar. és pol. biztos. 1944 nov.– a 4. hadtest par. A felszabadulás után a SZU-ban elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t, majd hads. par., a Jugoszláv Néphads. vezérkarának főoszt. vez., a főpar. kabinetjének vez. Vezérezredes, a Jugoszláv Néphads. vezérkari főnöke. Jugoszlávia Népi Hőse.

SUNAY, Cevdet (1900) – török közt. eln. Kat. isk.-t végez. 1916–66 a török hads. tisztje, Kemal Atatürk seregében is szolgál, majd a Kat. Ak.-n tanít. 1960 a szárazföldi erők par., 1960–66 vezérkari főnök, 1966– szenátor és államelн.

SUPEK, Ivan (1915) – jugoszláv fizikus. Egyike a Rudjer Bošković Fizikai Int. alapítóinak. 1941 bekapcsolódik a népfelszabadító háborúba. A felszabadulás után az elméleti fizika tanára a zágrábi egy.-en. Irod. tevékenysége is említésre méltó. A Jugoszláv. Tud. és Műv. Ak. (Zágráb) t., az Ak. Filozófiai Int. eln. Az *Encyclopaeda Moderna* c. folyóirat felelős szerk., az *Enciklopedija našeg vremena (Korunk Enciklopédiája)*c. folyóirat egyik alapítója.

SUSSKIND, Walter (1913) – cseh származású kanadai karmester. Tanulmányait Prágában végzi. 1942 az angol Carlo Rosa Opera Co. ig. 1946 a Scottish National Orchestra karnagya. 1953– Melbourne-ben és Torontóban vez. karmester. Sokat tett Bartók műveinek népszerűsítéséért.

SUTERMEISTER, Heinrich (1910) – svájci zeneszerző. Bölcsészetet tanul a baseli egy.-en és a párizsi Sorbonne-on. 1932–35 felsőbb zenei tanulmányokat folytat müncheni, baseli és párizsi zenei főisk.-kon. Hírnevét elsősorban operáinak köszönheti, melyek közül többet külföldön is bemutatnak. 1963– a hannoveri zenei főisk. prof. 1965 elnyeri a salzburgi opera díját.

SUTHERLAND, Graham (1903) – angol festő. Londonban végzi tanulmányait. Mint rézkarcoló és vésnök kezdi pályafutását és csak 1935 körül kezd el festeni. Sajátos szürrealista stílusa a természet jelenségeiből indul ki. Megrázóak a háború pusztítását, borzalmát ábrázoló művei. Ismertek tájképei, portréi – Maughamról, Churchillről készült festményei. 1962 a coventryi új katedrális részére monumentális gobelinképet tervez.

SUTHERLAND, Sir Gordon Brims Black McIvor (1907) – angol fizikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd uo. tanít. 1940–41 a hads. ellátásügyi min. kutatási részlegénél dolgozik. 1941–45 a korm. megbízásából folytat kutatásokat. 1944–47 a cambridge-i egy. fizikai-kémiai fakultása kolloidkémiai tanszékvez. 1946–49 az egy. tan. t., docens. 1949–56 a michigani egy. fizika prof. 1956–64 a teddingtoni fizikai labor ig. 1964– a cambridge-i Emmanuel College ig. Több tud. társ. és szerv. t. 1961–63 a Royal Society aleln. 1965– a Pol. Tud. Tan. t.

SUTHERLAND, Joan (1928) – ausztráliai énekesnő. Tanulmányait előbb Sydneyben, majd Londonban végzi, később 1952– a londoni Covent Garden szólistája; szoprán. Händel, Mozart, Verdi, Donizetti, Weber operáinak vez. szerepeit énekli. Számos hanglemeze van forgalomban.

SÜKAN, Faruk (1921) – török orvos és politikus. 1958–60 Eregli város polgármestere. Az Igazságpárt (jobboldali) VB t., e párt aleln. 1961– képv. Egy ideig egészségügyi min., 1965– belügymin.

SÜTŐ András (1927) – romániai magy. író. Tanulmányait Nagyenyeden és Kolozsvárott végzi. A kolozsvári *Világosság*, a bukaresti *Falvak Dolgozó Népe* c. hetilap, a marosvásárhelyi *Igaz Szó*, majd az *Új Élet* c. képeslap szerk. A falusi szegénység írója, népi ihletésű, egyénien színes nyelven ír. A Román Írószöv. vez.-ségi t. Kétszeres Áll.-díjas. F. m.: *Hajnali küzdelem* (elb. 1949), *Anikónén' felébred* (novellák 1950), *Emberek indulnak* (elb. 1953), *Az új bocskor* (elb. 1954), *Egy pakli dohány* (novellák és karcolatok 1955), *Félrejáró Salamon* (reg. 1956), *Fecskeszárú szemöldök* (színmű 1958), *Tékozló szerelem* (színmű 1958), *A nyugalom bajnoka* (elb. 1959), *Tártkarú világ* (vál. elb. 1959), *Az ismeretlen kérvényező* (elb. 1961), *Szerelem, ne siess!* (vígjáték 1961).

ŠVEC, Alois (1931) – cseh matematikus. 1954–56 a Csehszlovák Tud. Ak. Mat. Int.-ében, 1956–58 a libereci gépipari főisk.-n, 1959– a prágai Károly Egy. mat. int.-ében működik. 1967– egy. tanár. Fő kutatási ter.-e a differenciálgeometria.

SVÉD Sándor (1906) – operaénekes. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n, majd Olasz- és Németo-ban tanul. 1927– a M. Áll. Operaház t. Később gyakran szerződik külföldi operákhoz (Bécs, Berlin, München, Drezda, Milánó, Róma, Párizs, London, Buenos Aires stb.). Hosszabb ideig a New York-i Metropolitanben énekel. Világszerte ismert bariton. Érdemes művész (1951), Kossuth-díjas (1952). F. sz.: *Rigoletto*, Posa *(Don Carlos)*, Amonasro *(Aida)*, *Don Juan*, Figaro *(Figaro házassága)*, Scarpia *(Tosca)*, Wolfram *(Tannhäuser)*, Telramund *(Lohengrin)*.

SVEDBERG, Theodor (1884) – svéd fizikus, kémikus. Az uppsalai egy.-et végzi. 1905–12 az uppsalai Vegyészeti Int.-ben dolgozik, 1912–49 a fizikai kémia tanszékvez. tanára. 1926 kémiai Nobel-díjat kap a diszperz rendszerekre vonatkozó munkásságáért. 1925– a Svéd Tud. Ak. Kémiai Nobel-díj Biz. t., a Svéd Tud. Ak. t., a Műszaki Tud. Ak. tb. t., számos külföldi ak. és egy. díszdr.-a, tb. t. Kolloidkémiai kutatásai tették ismertté nevét. Főleg az óriás fehérjemolekulákat tanulmányozza.

SVEINSSON, Einar Olafur (1899) – izlandi tanár, irod.-történész. A koppenhágai és a reykjavíki egy.-en tanul. 1931– uo. tanít. 1940–45 a reykjavíki Egy. Könyvtár vez. 1945– az izlandi irod. prof. 1952– folyóirat szerk. Művei közül főleg az izlandi sagákkal és irod. hagyományokkal foglalkozók ismertek.

SVENNILSON, Ingmar Sven (1908) – svéd közgazdász. 1930 befejezi egy. tanulmányait, majd tud. munkásságot folytat. 1939–56 a *Közgazdaság* c. folyóirat szerk. 1942–51 a keresk. főisk. pénzügyi szakán tanár, az Ipari Szerv. Int. ig. 1951– a stockholmi egy. tanára és prorektora. 1958 a konjunktúrakut. int. tanársegéde. 1959–60 a Yale Egy.-en ad elő. Az OEEC Fejlesztési Biz. t. 1958– az É-i Kultúrbiz. t. 1962– VB. t. 1967– a Nközi Gazd. Kut. Int. ig. A Svéd Tud. Ak., a Svéd Ipari Tud. Ak. t., a stockholmi egy. és a Columbia Egy. díszdr.-a.

SVERNYIK, Nyikolaj Mihajlovics (1888) – szovjet politikus. Esztergályos szakmát tanul. 1905– SZKP t. Illeg. pártmunkát végez, 1905 és 1915–17 a petrográdi, 1910–11 a nyikolajevi, majd a tulai pártbiz. t. Többször bebörtönzik, 3 évet száműzetésben tölt. 1917 Szamarában (ma: Kujbisev) részt vesz az okt. forr.-ban. A polgárháborúban pol. biztos a K-i és a D-i fronton. 1921– felelős párt-, áll. és szaksz. funkciókat tölt be. 1923–25 az SZKP KB KEB és az OSZSZSZK munkás-paraszt felügyelet elnökségi t. 1925 a Leningrád ter. pártbiz. t. 1925– az SZKP KB t., 1926–27 a KB titk., 1939–52 és 1953–57 a KB PB pótt., 1952–53 és 1957–66 t. 1928 az Urál ter. pártbiz. titk. 1930–44 a SZU Szaksz. Közp. Tan. első titk. 1937– a SZU Legf. Tan. t. 1938–46 a SZU Legf. Tan. Nemzetiségi Tan. eln. 1944–46 az OSZSZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. és a SZU Legf. Tan. Elnökségének elnökh. 1946–53 a SZU Legf. Tan. Elnökségének eln. 1953–56 a SZU Szaksz. Közp. Tan. eln. 1956–62 az SZKP KB mellett működő pártellenőrző biz. eln. 1962–66 t.

SVESTKA, Oldřich (1922) – cseh politikus. Keresk. ak.-t végez, majd 1945– a *Rudé Právo* munkatársa, 1958–68 főszerk. 1958– a CSKP KB pótt., 1962– t. és az ideológiai biz.-nak is t. 1968 jan.–szept. az elnökség t. 1968 szept.– a *Tribuna* c. lap főszerk.

SVOBODA, Ludvík (1895) – csehszlovák közt. eln. Az I. vh.-ban átáll az oroszokhoz, belép a Csehszlovák Légióba, ahonnan 1920 mint zászlóaljpar. tér haza. 1922– ismét a hads. szolgálatában. 1931–34 a hranicei kat. ak.-n oktat, majd zászlóaljpar. Amikor a hitleri csapatok megszállják Csehszlovákiát, bekapcsolódik az illeg. ellenállási mozg.-ba, 1939 Lengyelo.-ba emigrál és Krakkóban szervezi a fasizmus ellen harcoló csehszlovák kat. csapatokat. Lengyelo. megszállása elől a SZU-ba menekül és önálló csehszlovák zászlóaljat szervez, 1943 az első csehszlovák önkéntes dandár élén részt vesz Kijev felszabadításában, majd az első csehszlovák hadtest élén a duklai harcokban és Szlovákia felszabadításában. 1945–50 honv. min., belép a CSKP-ba. 1948– nemzetgy. képv., 1948–49 KB t. 1950 rövid ideig min.elnökh. 1950–51 a testnevelési és sportbiz. eln. A személyi kultusz időszakában másfél évig egy D-cseho.-i tsz-ben könyvelő. 1955– a Klement Gottwald Kat. Ak. par. 1959 nyug. 1968-ig a Hadtört. Int. vez. 1968– a Csehszlovák Szoc. Közt. eln. a CSKP KB elnökségi t. A Csehszlovák Szoc. Közt. Hőse és a SZU Hőse (1965).

SWAROWSKY, Hans (1899) – osztrák karmester. 1937–40 Zürichben az operaház karmestere, 1940–44 a Salzburgi Ünnepi Játékokon dramaturg, 1945–47 a bécsi szimfonikus zenekart vezényli. 1946– a bécsi zeneak prof. 1947–50 a grazi opera ig., 1957– Glasgow-ban a Scottish National Orchestra karnagya, majd ismét Bécsben él.

SWART, Charles Robberts (1894) – D-afrikai politikus és jogász. A D-afrikai, majd a New York-i Columbia Egy.-en tanul. 1914–15 tanár. 1919–48 ügyvéd Bloemfonteinben. 1919–28 az Oranje állambeli Nemzeti P. szerv. titk., 1940–59 a párt vez. 1923–38 és 1941–59 parl. képv. 1948–59 igazságügymin., 1954 min. elnökh., 1959–61 a D-afrikai Unió főkorm. 1961–67 a D-afrikai Közt. megalakulása után közt. eln. 1951– a bloemfonteini egy. rektora.

ŚWITAŁA, Kazimierz (1923) – lengyel belügymin. Jogi tanulmányait Poznańban és Varsóban végzi. 1944–46 a Lengyel Néphads. tisztje. 1951–61 az igazságszolgáltatásban dolgozik. 1961–65 a Lengyel Népközt. legf. ügyészének h. 1965–67 igazságügyi, 1967–68 belügyi államtitk. 1968– belügymin. A LEMP, 1968– a KB t.

SYDOW MAX, Carl Adolf von (1929) – svéd filmszínész, színész. Elvégzi a Kir. Drámai Színház színiisk.-ját. 1951–60 különböző nagyvárosokban játszik, azóta a Drámai Színház művésze. Közben az USA-ban filmezik. Jelentős színházi sikereket főleg klasszikus művekben arat.

SYMINGTON, William Stuart (1901) – amerikai szenátor. A Yale Egy.-en tanul, majd a családi váll.-nál dolgozik. 1930– a rochesteri és baltimore-i váll.-ok eln. 1946–47 légi hadviselésügyi államtitk. 1947–50 min. Később pénzügyi vonalon dolgozik. 1963– szenátor, dem. párti.

SYNGE, Richard Laurence Millington (1914) – angol biokémikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1941–43 a leedsi Gyapjúipari Kut. Szöv. biokémikusa. 1943–48 Londonban a Lister Int.-ben biokémikus. 1948–67 a skóciai Aberdeenben a Rowett Kut. Int. fehérje-kémiai részlegének vez. 1967– az earlhami Élelmezési Kut. Int. biokémikusa. 1952 kémiai Nobel-díjat kap kémiai vegyületek papírkromatográfiás elválasztásának és elemzésének kidolgozásáért A. J. P. Martinnal megosztva.

SZ

SZAADI, Szaleh Ali (1930) – iraki politikus. Az 1963 febr. baathista puccs után lép ki az illeg.-ból, 1963 febr.–máj. min. elnökh. és a Baath-párt iraki szekciójának főtitk. 1963 nov.– külföldi (főként libanoni) emigrációban, a Baath-párton belüli frakcióharcok egyik jobboldali vezéralakja.

SZABAH, Sejk Dzsabir al Ahmed al Dzsabir al (1918) – kuwaiti politikus. Az uralkodó családjának t. 1963–65 pénzügymin. 1965– min. eln. 1966– trónörökös.

SZABAH, Sejk Szabah al Ahmed al Dzsabir al (1929) – kuwaiti politikus. 1955–62 a Legf. Tan. t., 1962–63 tájékoztatásügyi és a szociális ügyek min. 1963– külügymin., 1965– pénzügy- és olajügyi min.

SZABAH, Sejk Szabah al Szalem al (1913) – Kuwait emírje. 1955–62 a Legf. Tan. t., 1962–63 min. elnökh. és külügymin. 1963–65 min. eln. 1965 nov. bátyja halála után átveszi az uralkodói tisztet. Kezdeményezéseket tesz Kuwait kapcsolatainak kiépítésére a szoc. országokkal és a haladó arab államokkal.

SZABÓ Antal (1921) – a Vasutas Szaksz. főtitk. 1935–40 géplakatos a Ganz Villamossági gyárban. 1940–42 a Bp. Keleti Fűtőház lakatosa. A II. vh.-ban kat., majd a SZU-ban hadifogoly. 1949– a KPM vasúti főoszt. előadója, 1952–55 uo. SZB titk. 1955 a Vasutas Szaksz. szervezési és káderoszt. vez. 1956– a szaksz. főtitk.

SZABÓ Béla (1906) szlovákiai magy. író. Kassán tanul, majd rövid ideig Prágában tisztv. Pozsonyban az *Új Szó* szerk. A 30-as évek elején költőként jelentkezik, később tér át a próza művelésére. F. m.: *Az első ajándék* (elb.-ek 1951), *Lázadóból forradalmár lettem* (versek 1951), *Mint szemünk fényét...* (reg. 1953), *Marci a csodakapus* (reg. 1955), *A menyasszony* (reg. 1956), *A család kedvence* (reg. 1958), *Az élet peremén* (írói napló 1959), *Ebek lázadása* (reg. 1964), *Hűség* (1969).

SZABÓ Béla (1923) – újságíró, a *Népsport* főszerk. (1969 óta). 1938–44 a csepeli M. Posztógyárban, majd a VM-gyárban dolgozik. 1949 a Csepel Vasművek üzemi lapjának szerk. 1950–57 az MDP bp.-i biz. munkatársa. 1957 a MUOSZ kormánybiztosa, majd az MSZMP KB sajtóoszt. vez. 1957– a *Magyar Ifjúság* c. hetilap főszerk. h., 1959–68 főszerk.

GY. SZABÓ Béla (1905) – romániai magy. festő és grafikus. A bp.-i műegy.-et végzi, majd a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n folytatja tanulmányait. Első kiállítása 1932 Kolozsvárott, azóta számos hazai és külföldi kiállításon vesz részt. Főleg nagy mesterségbeli felkészültségre valló grafikái – fametszetsorozatai, rézkarcai – jelentősek. Illusztrálja Petőfi *János vitéz*ét, Arany *Toldi*ját és Dante *Divina Commediá*ját. A műv. kiváló mestere, Áll.-díjas.

SZABÓ Ferenc (1902) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n tanul, Weiner, Siklós és Kodály növendéke. A 20-as években kezdi zeneszerzői munkásságát. Bekapcsolódik a munkásmozg.-ba, kult. vonalon dolgozik *(100 %)*, munkáskórusokat vez. A 30-as évek elején Berlinbe, 1932 a SZU-ba emigrál. A II. vh.-ban a szovjet hads. tisztje. 1945 hazatér, 1967-ig a Zeneműv. Főisk. tanára. 1958– főig. (nyug.) Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1955), Kiváló művész (1962). F. m.: *Lírai szvit* (1936), *Concerto „Hazatérés"* (1948), *Lúdas Matyi* (szvit 1950, majd háromfelvonásos balettra átdolgozva 1960), *Emlékeztető* (szimfónia 1952), *Föltámadott a tenger* (oratórium Petőfi verseire 1955), *Felszabadult melódiák* (1955), vonósnégyesek, zongoraszonáták, szólóművek csellóra, hegedűre, zongorára, zenekari művek, kamarazene, kórusművek, mozgalmi és tömegdalok, népdalfeldolgozások.

SZABÓ Gyula (1930) – romániai magy. író. Tanulmányait Székelykeresztúron és Kolozsvárott végzi. Kolozsvárott él, az *Utunk* munkatársa, 1959– szerk. biz. t. Az erdélyi magy. prózairod. egyik legeredetibb tehetsége. Áll.-díjas. F. m.: *Annyi baj legyen* (novellák 1956), *Gondos atyafiság* (reg. I–III. köt. 1955–61, átdolg. 1964), *Fűhúzó* *április* (novellák 1961), *A szülőföld szimfóniája* (riportok 1961).

SZABÓ Gyula (1930) – színész. A Színház- és Filmműv. Főisk.-n tanul. 1954– az Ifj. (később Petőfi, majd Jókai), ma Thália Színház t. Jelentős jellemszerepeket játszik. Kétszeres Jászai-díjas (1959, 1962), SZOT-díjas (1965). F. sz. színpadon: Julien Sorel (Stendhal: *Vörös és fekete*), Tilo (Maeterlinck: *A kék madár*), Arturo Ui (Brecht: *Állítsátok meg Arturo Uit!*), Tersánszky: *Kakuk Marci*, Andri (Frisch: *Andorra*), Id. Habetler (Fejes: *Rozsdatemető*), Thersites (Shakespeare: *Troilus és Cressida*). Filmen: *Tegnap* (1959), *A kölyök* (1959), *Pár lépés a határ* (1960).

SZABÓ Imre (1912) – jogtudós. A prágai Károly Egy.-en tanul. 1945–55 az Igazságügymin.-ban dolgozik. 1955– az MTA Áll.- és Jogtud. Int. ig. Az ELTE tanára. 1949– az MTA lev. t., 1956– t. Az MTA főtitkárh. 1962– a Lengyel Tud. Ak., 1966– A Bolgár Tud. Ak. külső t., a Nközi Összehasonlító Jogtud. Ak. t., a strasbourgi nközi összehasonlító jogi fakultás prof. Kossuth-díjas (1956). A szoc. áll.- és jogelmélet művelője. F. m.: *Az emberi jogok mai értelme* (1948), *A burzsoá állam- és jogbölcselet Magyarországon* (1955), *A jogszabályok értelmezése* (1960 románul is), *A szocialista jog* (1963 oroszul is), *Szocialista jogelmélet – népi demokratikus jog* (1967).

SZABÓ István, id. (1903) – szobrász. 1928– foglalkozik szobrászattal. 1933– kiállító művész. 1939 szobrai szerepelnek a New York-i Világkiállításon. 1963 legutóbbi gyűjteményes kiállítása Bp.-en. Másfél évig a SZU-ban, 3 évig Csehszlovákiában volt vándorkiállítása. Kossuth-díjas (1959). F. m.: *A magyar bányászat 200 éve* (faszobor-sorozat).

SZABÓ István (1924) – a nádudvari Vörös Csillag tsz. eln. Megalakulása óta a tsz.-ben dolgozik, 1952– eln. 1967– a Termelőszövetkezetek Orsz. Tan. eln., az Eln. Tan. t., az Orsz. Szövetkezeti Tan. aleln. KB t. 1966– országgy. képv. Mezőgazd. ak.-t végzett. Kossuth-díjas (1958)

SZABÓ Iván (1913) – szobrászművész. A Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1936– kiállító művész. A felszabadulás előtt a Szoc. Képzőművészcsop. és a KUT t. A felszabadulás után hosszabb ideig a M. Képzőműv. Szöv. főtitk. Jelenleg a Műv. Szaksz. Szöv. KV t. és képzőműv. eln. 1950– a bp.-i Képzőműv. Főisk. tanára. 1954– a főisk. hódmezővásárhelyi művésztelepének vez. Mintegy 30 köztéri szobrát állították fel, tbk. *Sportlovasnő* (Bp. Mezőgazd. Kiállítás 1954), *Bábolnai ló* (1957), *Éneklő leány* (Kecskemét 1963), *Kinizsi Pál* (lovasszobor, Nagyvázsony 1963), *A budai önkéntes ezred emlékműve* (Bp. 1967). Kisplasztikával, éremműv.-tel, kerámiával és grafikával is foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1950, 1954), SZOT-díjas (1964), Érdemes művész (1967).

SZABÓ Kálmán (1921) – közgazdász. Tanulmányait a Bp.-i Műszaki Egy. közgazd. karán, ill. a Közgazd.-tud. Egy.-en végzi. Részt vesz a főisk. hallgatók haladó mozg.-aiban, majd az önállóvá vált Közgazd.-tud. Egy. megszervezésében. 1950– itt aspiráns és tanársegéd a pol. gazd. tanszéken. 1953– a *Társadalmi Szemle* munkatársa, az MDP KV társ.-tud. aloszt. vez. 1954– az Orsz. Tervhiv.-ban dolgozik, 1959– a Marx Károly Közgazd.-tud. Egy.-en docens, majd egy. tanár. 1961–65 az egy. rektorh., 1967– rektora. A Hazafias Népfront Orsz. Tan. elnökségi t., a M. Közgazd. Társ. aleln., a Műv. min. pol. gazd. szakbiz. eln., az MTA közgazd. biz. és a *Közgazdasági Szemle* szerk. biz. t.; a közgazd.-tud. dr.-a. Könyvei: *A szocialista tervszerűség elméleti kérdései* (1960), *A szocialista termelés alapvonásai* (1964), továbbá tananyagok, tanulmányok.

SZABÓ Magda (1917) – író, költő, műfordító. A debreceni tud. egy.-en latin–magy. szakon tanul. 1940–45 gimn. tanár. 1945–50 min. titk. a Vallás- és Közokt.-ügyi Min.-ban. 1950–59 tanár. 1959– csak irod. munkásságot folytat. Írói pályáját a 40-es évek végén költőként kezdi. Hosszú hallgatás után 1958– jelennek meg ismét művei. Lírikus, műfordító, reg. és drámaíró. József Attila-díjas (1959). F. m.: reg.-ek: *Freskó* (1958), *Az őz* (1959), *Disznótor* (1960), *Pilátus* (1963), *A danaida* (1964), *Neszek* (versek 1958), *Eleven képét a világnak* (drámák 1966), *Katalin utca* (1969).

SZABÓ Miklós (1909) – operaénekes, műfordító. A bp.-i tud. egy.-en magy., latin, német és olasz nyelvi tanulmányokat folytat, egyidejűleg magánúton énekelni tanul; tenor. 1939– rádiószereplések, hanglemezfelvételek. 1941–57 a M. Áll. Operaház magánénekese. 1945– bel- és külföldön mint dal- és oratóriuménekes hangversenyez. 1957– a Szegedi Nemzeti Színház operatagozatának szólistája. Számos dal, opera és oratórium szövegét fordította, a zenei szaksajtóban számos cikke és tanulmánya jelent meg. Liszt-díjas (1956), Érdemes művész (1961). F. sz.: *Faust*, *Canio* (Bajazzók), *Rodolphe* (Bohémélet), *Almaviva* (Sevillai borbély) stb.

SZABÓ Pál (1893) – író. Egyholdas gazda és kőműves volt. A Tanácsközt. bukása után 2 évre lakóhelyén internálják. A 30-as években a *Kelet népe* c. folyóirat, majd a *Szabad Szó* c. parasztújság szerk. A Független Kisgazdapárt, majd a Nemzeti Parasztpártnak is alapító t. 1938–44 utóbbi eln. 1945– országgy. képv. (Bács m.) 1954–56 a Hazafias Népfront Orsz. Tan. eln., később elnökségi t., 1958– aleln. 1959-ig az Eln. Tan. t. 1930 megj. első reg. A népi írók csop. t. volt. *Talpalatnyi föld* c. reg.-éből készült a felszabadulás utáni magyar filmgyártás első kimagasló alkotása. József Attila-díjas (1950). Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1954). F. m.: Reg.-ek: *Emberek*

(1930), *Békalencse* (1930), *Papok, vasárnapok* (1933), *Anyaföld* (Pozsony 1934), *Csodavárás* (1937), *Szakadék* (1939), *Őszi vetés* (1940), *Harangoznak* (1942), *Lakodalom, keresztelő, bölcső* (1942–43, 1947 *Talpalatnyi föld* címen), *Szomszédok* (1943), *Tíz esztendő* (1943), *Politika* (1944), *Isten malmai* (1949), *Tavaszi szél* (1950), *Új föld* (1953), *Nyugtalan élet* (reg.-es önéletrajz 1954–58), *A nagy temető* (1956), *Tatárvágás* (1957), *Tiszán innen, Dunán túl...* (1960), *Szereposztás* (1961), *Ahogy lehet* (1962), *Kék ég alatt* (1963). Elb.-ek: *Most és mindörökké* (1948), *Így egész a világ* (1958).

SZABÓ T. Attila (1906) – romániai magy. nyelvész. Egy. tanulmányok Kolozsvárott, Debrecenben és Edinburgh-ben. Középisk. tanár, majd az Erdélyi Múzeum levéltárosa. 1940– a kolozsvári egy. tanára. Tud. pályája irod. tört. kutatásokkal indul, majd nyelvtört.-tel, hely- és személynévtört.-tel foglalkozik. Több évtizedes levéltári kutatásainak gyümölcse tbk. a készülő Erdélyi Szótörténeti Adattár, valamint az 5. magy nyelvemléknek, a *Marosvásárhelyi Sorok*nak közzététele (1957). A romániai magy. nyelvatlasz munkálatainak vez. munkatársa. 1941–47 az *Erdélyi Múzeum*, 1941– az *Erdélyi Tudományos Füzetek*, 1941–43 (Bárczi Gézával) a *Magyar Népnyelv* szerk.

SZABÓ Vladimir (1905) – grafikus, festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Vaszary János, Csók István és Rudnay Gyula tanítványa, majd 1932–34 ösztöndíjasként Rómában tanul. A felszabadulás előtt főleg újságok részére rajzolt. A felszabadulás után számos nagyméretű, mesehangulatú olajképet fest, grafikával és könyvillusztrációval foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1953, 1954). F. m.: *Lúdas Matyi* (1953), *Dózsa-sorozat* (3 festmény 1954), *Földosztás* (1955), *Ünnepi készülődés* (1955), *Mátyás király pannók* (Várpalota 1956), *Földosztás* (1958).

SZABÓ Zoltán (1914) – egészségügyi min. A pécsi orvostud. egy.-en tanul, majd a pécsi egy. belklinikán, 1959– a bp.-i klinikán dolgozik. 1952–63 az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szaksz. főtitk., 1963 eln. 1963–64 az egészségügyi min. első h., 1964– min. 1962– az MSZMP KB t. Az orvostud. kandidátusa (1963).

SZABÓ Zoltán Gábor (1908) – fizikokémikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1936–38 áll. ösztöndíjjal Berlinben dolgozik. 1938–40 a szegedi Eötvös Kollégium ig. 1940– a kolozsvári egy. rk. tanára. 1946– a szegedi tud. egy., 1965– az ELTE tanára, a szervetlen analitikai kémiai tanszék vez. 1951– az MTA lev. t., 1964– t. A pittsburgh-i Combustion Institute magy. biz. és a Frankfurt am Main-i *Zeitschrift für physikalische Chemie* szerk.-ségének t. A *Journal of Catalysis* és a *Catalysis Review* szerk. biz. t. 1959– a Tiszta és Alkalmazott Fizika Nközi Uniója (IUPAC), s több más külföldi tud. társ. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1957). A reakciókinetika, a szervetlen és az analitikai kémia, különösen a katalíziskutatás problémáival foglalkozik. F. m.: *Szervetlen kémia* (1959), *Fortschritte in der Kinetik der homogenen Gasreaktionen* (1961, angolul is).

SZABOLCS István (1924) – talajkutató A debreceni tud. egy.-en végez, majd uo. tanársegéd. 1949–53 a Tyimirjazev Ak.-n aspiráns. A szarvasi Öntözési és Talajjavítási Kut. Int. ig. h. 1954– az MTA Talajtani és Agrokémiai Kut. Int.-ben, 1959– ig. 1959– a mezőgazd tud. dr.-a. A Nközi Talajtani Társ. szikes albiz. eln., az *Agrokémia és Talajtan* c. folyóirat főszerk., a M. Talajtani Társ. eln. Kutatási ter.-e: talajtan, különösen a szikes talajok kérdése, talajgenetika, talajosztályozás, talajkémia, műszeres és izotópos vizsgálatok a talajtanban. F. m.: *Hortobágy talajai* (1954), *A vízrendezések és öntözések hatása a tiszántúli talajképződési folyamatokra* (1961), *A genetikus üzemi talajtérképezés módszerkönyve* (1966).

SZABOLCSI Bence (1899) – zenetudós. A bp.-i és a lipcsei tud. egy.-en bölcsészeti és jogi, a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n és a lipcsei konzervatóriumban zeneszerzési tanulmányokat folytat. 1923– zenekritikus, zenei folyóiratokat és könyveket szerkeszt. 1926–29 a *Zenei Szemle* c. folyóirat, 1930–31 Tóth Aladárral a Zenei Lexikon szerk. 1924– magy. zenetört. emlékek gyűjtésével foglalkozik. 1945– a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. 1961– egyidejűleg az MTA Bartók Archívum ig. Számos zenetud. folyóirat és kiadvány szerk., ill. szerk.-ségi t. 1948– az MTA lev. t., 1955– t., hosszabb ideig a Nyelv- és Irod. tud.-ok oszt. eln. 1936– a londoni Royal Society, 1938– a Nközi Zenetud. Társ. (Kiel), 1940– a Nközi Népzenei Tan., 1960– a Kalevala Társ. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1965). A mai magy. zenetud. legjelentősebb képv., az európai és magy. zene tört.-ével foglalkozik. F. m.: *Mozart* (1921), *A zene története* (1940, 3. kiad. 1958), *Beethoven* (1947), *A magyar zenetörténet kézikönyve* (1947, 2. kiad. 1955), *Európai virradat* (1949, 1961), *A melódia története* (1950), *A 17. sz. magyar világi dallamai* (1950), *A művész és közönsége* (1952, 1964), *Népzene és történelem* (1954), *Bartók Béla élete* (1956), *Liszt Ferenc estéje* (1956), *A magyar zene századai I–II.* (zenetört. tanulmányok 1959–61), *Vers és dallam* (1959), *A válaszút* (tanulmányok 1963), továbbá nagyszámú cikk és tanulmány.

SZABOLCSI Lászlóné (sz. Fischer Anna Gertrud) (1923) – biokémikus. A kolozsvári és a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1956– az MTA Biokémiai Int. ig. h. Tanulmányúton jár a SZU-ban és Franciao.-ban, hosszabb ideig vendégkut. Svédországban és az USA-ban. 1967– az MTA lev. t. A fehérjék szerkezete és biológiai funkciója közötti összefüggések kutatásával, különösen enzimkutatásokkal foglalkozik. Mintegy 40 tud. publikáció szerzője.

SZABOLCSI Miklós (1921) – kritikus, irod. történész. A bp.-i tud. egy.-en magy. és francia nyelvet és irod.-t tanul. 1945–48 és 1950–53 középisk. tanár. Közben 1949–50 a Vallás- és Közokt.-ügyi Min.-ban dolgozik, a *Köznevelés* munkatársa. 1953–56 a *Csillag* c. irod. folyóirat szerk. h. 1957– az MTA Irod. tört. Int. kut.-ja, oszt. vez., 1967– ügyvez. ig. Egyidejűleg 1959–61 az *Élet és Irodalom* felelős szerk. 1964– a debreceni tud. egy. tanára. 1965– az MTA lev. t. 1965– az Association Internationale de la Littérature Comparée (AILC) t. A magy. és a világirod. 20. sz.-i tört.-ével foglalkozik, irod.-kritikai munkásságot folytat. Több antológiát, tankönyvet, irod. tört.-i és kritikai tanulmánykötetet szerkeszt. Kétszeres József Attila-díjas (1962, 1964). F. m.: *Költészet és korszerűség* (tanulmányok 1959), *Kis Magyar Irodalomtörténet* (Klaniczay Tiborral és Szauder Józseffel 1960), *Elődök és kortársak* (1962), *Fiatal életek indulója – József Attila pályakezdése* (monográfia 1962), *A magyar irodalom története V–VI.* (szerk. 1965), *József Attila Összes Művei* (kritikai kiadás szerk., ill. társszerk. 1952–67).

SZABÓPÁL Antal (1931) – a Tolna m. Tan. VB eln. Kőműves volt. 1950 építési technikus a Tolna m. Tan.-nál. 1950–63 különböző pártfunkciókat tölt be, járási, ill. városi titk. 1963– a Tolna m. Tan. VB eln.

SZABRI, Ali (1920) – egyiptomi politikus. Kat. isk.-t végez, majd 1940 a légierők kötelékébe lép. Egyik tevékeny résztvevője a Szabad Tisztek Társ.-ának s az 1952 júl. hatalomátvételnek. 1956 a szuezi események idején az EAK képv. az ENSZ-ben. 1957–62 az elnöki ügyek min. 1964 min. eln. 1965 az EAK aleln. 1965–67 az Arab Szoc. Unió főtitk. Az 1967 jún. háború után a Szuezi-csatorna körzetének korm. biztosa, majd 1968-ig min. eln. h. és helyi igazgatásügyi min.

SZADAT, Anwar el – egyiptomi politikus. 1957–61 az Egyiptomi Nemzeti Unió eln. 1961– az EAK ENSZ képv.-tének vez., 1962–64 az Eln. Tan. t. 1964–65 az EAK aleln. 1958 a Kairóban megtartott afroázsiai szolidaritási értekezlet eln.

SZÁDAY Rezső (1913) – gépészmérnök. A bp.-i Láng Gépgyár főkonstruktőre. A Bp.-i Műszaki Egy. kalorikusgépek tanszékének docense. A műszaki tud. kandidátusa (1965). Főleg turbinák tervezésével foglalkozik. Áll.-díjas (1965).

SZÁDECZKY-KARDOSS Elemér (1903) – geológus, geokémikus. A bp-i. tud. egy.-en tanul. 1934– egy. tanár. 1948–49 a Bp.-i Műszaki Egy. soproni bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar dékánja. 1949–50 a miskolci Nehézipari Műszaki Egy. tanára és az egy. rektora. 1950– az ELTE tanára, az ásvány- és kőzettani int. ig. 1955– egyidejűleg az MTA Geokémiai Kut. Labor. ig. 1949– az MTA lev. t., 1950– t. 1965– az MTA Föld- és Bányászati Tud.-ok, Oszt. titk., az MTA Elnökségi t.; a Nközi Geológiai Unió és az Amerikai Geokémiai Társ., a World Academy of Art and Science, és számos más tud. társ. t., a Bécsi Geológiai Társ. lev. t.; a Csehszlovák Ak. Mineralógiai és Geológiai Társulatának, továbbá a finn és az NDK geológiai társ. tb. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1952). Az üledékképződéssel, kőszénkőzettannal, a magmás kőzetek keletkezésével és geokémiával foglalkozik. F. m.: *A kőszén képződése, kémiája és bányászata* (társszerző 1952), *Szénkőzettan* (1952), *Geokémia* (1955), *A Föld szerkezete és fejlődése* (1968), továbbá mintegy 300 hazai és külföldi tud. publikáció.

SZADIK, Ghulam Mohammed (1912) – indiai politikus, min. Tanulmányait Indiában végzi. 1934– Dzsammu és Kasmír áll. apparátusában dolgozik. 1948–51 áll. fejlesztési min., 1951–53 a nemzetgy. eln., 1953–57 egészség- és oktatásügyi min., 1964– főmin.

SZADIKOV, Abid (1914) szovjet szerves kémikus, közéleti személyiség, az Üzbég SZSZK Legf. Tan. Elnökségének eln. A taskenti egy.-et végzi 1966– a taskenti egy. rektora. 1966 – az Üzbég. Tud. Ak. eln. A SZU Legf. Tan. t.

SZADR, Dzsavad (1912) – iráni diplomata. A párizsi Sorbonne-on végez. 1941– külügyi szolgálatban, jeruzsálemi konzul, a min.-eln. titkára, belgrádi nagykövet. Visszatérve Teheránba belügymin. h., majd tokiói nagykövet. 1964 belügymin. 1965– igazságügymin.

SZAFER, Władysław (1896) – lengyel biológus, botanikus. Tanulmányait Bécsben végzi. 1910– a lvovi, 1914– a krakkói Jagelló Egy. prof., 1931–32 dékánja, 1936–38 rektora. 1920– a Lengyel Tud. Ak. t., 1957– elnökh. A krakkói Botanikai Int. ig. A *Természetvédelem* c. folyóirat főszerk. Fő kutatási ter.-e a florisztika, a növényföldrajz és paleobotanika. A természetvédelem ter.-én végzett munkájával nagy érdemeket szerez. A lengyel paleobotanikai isk. megteremtője.

SZAGAL, Abdul Aziz al-Hamad al (1913) – kuwaiti bankár és politikus. 1952–55 a Közig., valamint a Fejlesztési Tan. t., 1959 a Keresk. Kamara eln. 1959–64 a Kuwaiti Nemzeti Bank eln., közben 1961–64 az Oil Tanker Co. eln. is. 1963– az alkotmányozó nemzetgy. t., 1963–65 nemzetgy. eln. 1964 egészségügyi min. 1965– ismét a Nemzeti Bank eln.

SZAJFUDIN (1916) – kínai politikus. Ujgur nemzetiségű. Az 1932-es és 1944-es hszincsiangi felkelések résztvevője, közben (1938–42) Moszkvában tanul. A Hszincsiangi Népi Dem. Szöv. elnökh., majd eln., 1949 után Hszincsiang tartományfőnök h. 1950– a Kínai KP t. 1953–54 az ÉNY-kínai Adm. Biz. elnökh. 1953–55 Hszincsiang párttitk. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés elnökh. 1955– Hszincsiang-Ujgur AT eln. és párttitk. 1956– KP KB pótt., 1969– t.

SZAKÁCS Ödön (1912) – a Legf. B. eln. A kolozsvári tud. egy. jogi karán tanul. 1942–46 b.-i fogalmazó. 1946–51 Makón járásbíró, a Szegedi M.-i B. bírája, majd a Csongrádi Járásb. eln. 1951–53 a Debreceni, 1953–55 a Szegedi M.-i B. eln. 1955–56 az Igazságügymin. büntetőjogi oszt. vez. 1957–62 a Bp.-i Főv. B. eln. 1962–68 a Legf. B. elnökh., 1968– eln.

SZAKKAY Antal (1908) – tüdőgyógyász. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1936–41 a bp.-i Belklinikán, a debreceni Auguszta, majd a gyulai József Tüdőszanatóriumban dolgozik. 1941 az OTI-ban megszervezi az üzemi-ipartelepi ernyőfénykép tüdőszűréseket. 1950 megszervezi a bp.-i tan.-i tbc-gondozó hálózatot. 1950– a Bp.-i Tbc-gondozó Int.-ek Közp. Ig.-sága ig. főorvosa. Kossuth-díjas (1950). Tüdőgyógyászati kérdésekkel, főleg a tbc és az urbanizáció kapcsolatának problémáival foglalkozik. Több tud. publikáció szerzője.

SZAKONYI Károly (1931) – író. Munkás, keresk. alkalmazott, majd tisztv. 1958– jelennek meg írásai. 1962–63 két évfolyamot végez az ELTE bölcsészkarán. 1963–65 a bp.-i Nemzeti Színház dramaturgiáján dolgozik, azóta csak irod. munkásságot folytat. Elb.-eket, drámákat és rádiójátékokat ír. SZOT-díjas (1963). F. m.: *Középütt vannak a felhők* (novellák 1961), *Életem, Zsóka!* (dráma 1963), *Túl a városon* (novellák 1964), *Férfiak* (novellák és dráma 1967), *Porcelán baba* (novellák 1967), *Francia tanya* (1969).

SZAKURADA, Takesi (1904) – japán nagytőkés. A tokiói egy.-en jogot végez. 1926– a Nissin szövőipari nagyváll.-nál tölt be vez. állásokat. 1945– a váll. eln. A Japán Munkaadók Szöv. vezérig., a Szövőipari Szöv., valamint a Japán Ipari Klub és a Nippon Broadcasting System rádiótárs. ig. A Japán Keresk. és Iparkamara egyik vez.

SZALAH, Abdullah (1922) – jordániai diplomata. Tanulmányait Jeruzsálemben és a beiruti Amerikai Egy.-en végzi. 1952–62 UNRWA-tiszt. 1962–63 nagykövet Kuwaitban, 1963–64 Indiában, 1964–66 Franciao.-ban. 1967 külügymin.

SZALAI Béla (1922) – külker. min. h. A bp.-i közgazd. tud. egy.-en tanul. 1943 részt vesz a Parasztszöv. munkájában. 1944– a KISZ t., párttag, a Nemzeti Ellenállás Diákmozg.-nak egyik szerv. 1945–49 az ifj. mozg.-ban különböző felelős beosztásokat tölt be, tbk. a MEFESZ eln. 1949–52 az MDP KV apparátusában dolgozik. 1952–53 a min. tan. titkárságának vez. 1953–54 az Orsz. Tervhiv. eln. 1954–55 könnyűipari min. 1953–56 az MDP KV t., a PB pótt., majd t. 1957–60 a berlini magy. keresk. kirendeltség vez. 1960–63 a Hungarotex külker. váll. ig. 1963– külker. min. h.

SZALAI Sándor (1912) – filozófus, szociológus. A lipcsei, Frankfurt am Main-i és a zürichi egyetemen tanul. 1935–39 a *Pester Lloyd* munkatársa. 1939–44 a Dante Könyvkiadó irod. és tud. lektorátusának vez. 1945–48 az SZDP Közp. Titkárság oszt. vez. 1945–47 a Külügyi Ak. vez. 1946– a tud. egy. tanszékvez. tanára, a Társ. tud. Int. ig. 1950 a törvénysértő perek során elítélik, 1956 rehabilitálják. 1964– a veszprémi Vegyipari Műszaki Egy. c. tanára. 1966– az UNITAR (az ENSZ közp. társtud. kiképző és kut. int.) kutatási ig. h. 1948– az MTA lev. t. A Nközi Szociológiai Társ. tan. t. F. m.: *Társadalmi valóság és társadalomtudomány* (1946), *Bevezetés a társadalomtudományba* (1948), *Régiók társadalmi-gazdasági sajátosságainak elemzése egy új regionális tervezési mutatószámrendszerrel* (1962), *Az ipari kutatás tervezése és szervezése* (1964), és számos más tud. publikáció.

SZALAL, Abdullah (1917) – jemeni kat. tiszt és politikus. Bagdadban kat. ak.-t végez. 1940–48 kat. szolgálatban. 1948 részt vesz a Jahja imám elleni merénylet végrehajtásában, utána 7 évig várbörtönben. 1955 kiszabadul és a legnagyobb kikötőváros, Hodeida kat. par., 1961 összeesküvés gyanúja miatt leváltják, 1962 a szanaai repülőtér par., ill. a trónra lépő új imám, Mohammed al Badr testőrségének vez., a hads. főpar. 1962 szept. vezetésével megdöntik a monarchiát, közt. eln., a hads. főpar., több ízben min. eln. 1967 nov. miközben hiv.-os látogatáson Bagdadban tartózkodik, államcsínnyel megfosztják minden hatalmától, Irakban telepszik le. Kat. rangja: marsall.

SZALEM, Szaib (1905) – libanoni politikus, légiforgalmi szakember. A beirúti Amerikai Egyetemen végez. A libanoni pol. egyik legismertebb alakja. 1943 az ideiglenes korm. eln. 1946 belügymin., 1952, 1953, 1960–61 min. eln. Több alkalommal képv. A libanoni légi forgalom életre hívója, 1945–56 a MEA (Middle East Airlines) libanoni légitárs. eln. Jelenleg az NFO, növényi olajokkal foglalkozó tröszt eln. 1969– külügymin.

SZALAY Sándor (1909) – atomfizikus. A bp.-i tud. egy.-en mat-t és fizikát tanul, majd áll. ösztöndíjjal Lipcsében, Münchenben és Cambridge-ben folytat tanulmányokat. 1935–40 a debreceni tud. egy.-en oktató, majd magántanár. 1940– a debreceni egy. orvoskari fizikai int. tanára, 1967– c. egy. tanár az egy. kisérleti fizikai int.-ében. 1954– egyidejűleg az MTA debreceni Atommagkut. Int. ig. 1953– az MTA lev. t., 1965– t. 1959– a Tiszta és Alkalmazott Fizika Nközi Uniója (IUPAP), 1964– az Amerikai Geokémiai Társ., 1968– az Orsz. Atomenergia Biz. t. Kossuth-díjas (1952). Kutatási ter.-e az alacsonyenergiájú magfizika, az uránium geokémiája és a humuszsavak szerepe a kationok geokémiájában. 120 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

SZALMA Ferenc (1923) – operaénekes. A szegedi egy. orvosi karán három évfolyamot végez. Zenei tanulmányait a szegedi városi zeneisk.-ban, Nürnbergben és Bambergben magánúton, majd a szegedi konzervatóriumban folytatja. 1952– a Szegedi Nemzeti Színház kórusának t., 1957–63 a Szegedi Nemzeti Színház, 1963– a M. Áll. Operaház magánénekese. Oratórium- és dalénekesként is szerepel, Európa számos országában fellép. Liszt-díjas (1961). F. sz.: *Fülöp* (Don Carlos), *Mefisztó* (Faust), *Ivan Szuszanyin*, *Bolygó hollandi*, továbbá Bach-, Händel- és Haydn-oratóriumok.

SZAMARIN, Alekszandr Mihajlovics (1902) – szovjet tudós, kohómérnök. A moszkvai acélipari főisk.-t végzi. 1938– uo. prof. 1955–60 a SZU Tud. Ak. Kohászati és Fémtani Int. ig. h., 1960–ig. 1960–64 a Tud. és Műszaki Lenin-díj Biz. t. 1925– SZKP t. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t. Az MTA tb. t. Az acél elektrokohászatával, az acélgyártás folyamatainak fizikai kémiájával, a fémolvadékok sajátosságaival, valamint a tud. és a technika tört. kérdéseivel foglalkozik.

SZAMBAT, Huot (1928) – kambodzsai politikus. Franciao.-ban folytat tanulmányokat, 1958–62 a parl. külügyi biz. eln., 1962–64 a kambodzsai ENSZ-delegáció vez., egyidejűleg külügyi államtitk., majd külügymin. 1965– állandó ENSZ-képv.

SZAMBU, Zsamszrangijn (1895) – mongol politikus, államfő. 1922– a Mongol Népi Forr. P. t. 1936–38 állattenyésztési min. 1938–46 moszkvai követ. 1946–49 oszt. vez. a Külügymin.-ban, 1949–52 követ Koreában. 1952–54 külügymin. h. és a Mongol–Szovjet Kult. Kapcsolatok Társ. elnökh. 1954– a Nagy Népi Hurál (mongol parl.) Elnökségének eln., államfő és a Forr. Néppárt KB és PB t. 1965 Nközi Lenin-békedíjat kap.

SZAMEDZSIMA, Dzsicuszaburó (1890) – japán fizikokémikus. A tokiói egy.-en vegyészetet tanul. Az egy. oktatója, majd Európában és az USA-ban tesz tanulmányutat. A Tohoku Egy. tanára, majd a tokiói egy. prof. Az atommeghajtású tengeri hajókat tanulmányozó csop. ig. prof. A Japán Kémiai Társ. Szukurai díjának nyertese, a Társ. eln.

SZAMEL Lajos (1919) – jogtudós. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. 1945–52 áll. szerveknél különböző közig. beosztásokban, 1949–50 egyidejűleg a bp.-i közgazd. tud. egy.-en, a külügyi főisk.-n, majd a pécsi tud. egy.-en oktató. 1950– a pécsi tud. egy.-en az államigazgatási jogi tanszék vez. Az áll.- és jogtud. dr.-a (1963). F. m.: *Az államigazgatás törvényességének jogi biztosítékai* (1957), *A jogforrások* (1958), *Az államigazgatás vezetésének jogi alapproblémái* (1963).

SZAMOJLOVA, Tatjana Jevgenyijevna (1934) – szovjet színésznő, filmszínésznő. Elvégzi a moszkvai Lunacsarszkij Színműv. Főisk.-t, majd a Vahtangov Színház stúdiójában tanul. 1955– szerepel filmen. A moszkvai Majakovszkij Színház t. Színpadon Ofélia szerepében arat nagy sikert. Filmen a *Szállnak a darvak* női főszerepe teszi nközileg ismertté. Magyaro.-on is filmezik, az *Alba Regia* c. filmben a szovjet rádióslány szerepét játssza.

SZANANIKONE, Fui (1903) – laoszi politikus, a képv.-ház eln. 1941–46 tartományi vez. 1948–50 a képv. ház. eln., 1950–51 min. eln., majd többször külügymin. 1953–56 min. elnökh., 1958–59 min. eln. 1960– ismét a képv. ház eln. A jobboldali Laoszi Népi Tömörülés eln.

SZANII, Asszadollah (1904) – iráni tábornok és politikus. Tiszti isk.-t végez, majd a sah különleges ügyekkel mb. szárnysegéde. 1961–62 hadügymin. h., 1963– hadügymin.

SZÁNTÓ Zoltán (1893) – politikus, diplomata. 1907– részt vesz az ifjúmunkás mozg.-ban. Az I. vh.-ban kat., 1916 orosz hadifogságba kerül. 1918 hazatér, részt vesz a KMP megalapításában. 1919 a Tanácsközt. idején a Bp. VII. ker. Munkástan. t., a Vörös Hads.-ben az I. nközi ezred par., majd a hads. főpar.-ság pol. oszt. vez. h. A Tanácsközt. bukása után Bécsbe emigrál, később illeg.-an hazatér. 1926– a KMP KB t. 1927 letartóztatják, 8 és félévi fegyházra ítélik. 1936 a SZU-ba emigrál. 1936–38 a KMP titk. 1938– a KMP képv. a Kominternnél, majd a moszkvai rádió magy. oszt. főszerk. 1945 hazatér, az É-dunántúli ter. pártbiz. titk., később a M. Népközt. követe Belgrádban, Párizsban, majd nagykövet Varsóban (1956-ig). 1954–56 az MDP KV t. 1958– nyug. F. m.: *Vég és kezdet* (emlékiratok 1964).

SZARASZTN, Pote (1906) – thaiföldi politikus. Londonban folytat jogi tanulmányokat, ügyvéd. 1948–50 a szenátus t. 1948 külügymin. h. 1949–50 külügymin., 1952–57 washingtoni nagykövet, egyidejűleg ENSZ-delegátus. 1957–58 min. eln. 1957–63 a SEATO főtitk., 1963– gazd. fejlesztési min.

SZARJAN, Martyirosz Szergejevics (1880) – szovjet festőművész. A moszkvai Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1939–51 az Örmény Képzőművész Szöv. eln. 1947– a SZU Műv. Ak. t. 1956– az Örmény Tud. Ak. t. Dekoratív színhatású kompozícióival a szovjet festészet nemzeti vonásokat is hordozó, modernebb irányának jellegzetes képv. Mint festő elsősorban a tájkép és a portré műfajának mestere. Díszlettervezéssel és könyvillusztrációval is foglalkozik. Ő készíti az 1937-es Párizsi Világkiállítás szovjet pavilonjának pannóit. Az Örmény SZSZK népművésze (1926), Áll.-díjas (1941). A SZU népművésze (1960), Lenin-díjas (1961), a Szoc. Munka Hőse (1965).

SZARKISZOV, Szemjon Alekszandrovics (1895) – szovjet idegorvos. A moszkvai egy.-en végez. 1926– a moszkvai Agykut. Int. egyik alapítója és ig. 1945– a SZU Orvostud. Ak. t., 1947–53, 1957–60 és 1962– az Ak. Elnökségének t. A SZU Külföldi Kult. Kapcsolatokat Ápoló Társ.-ai Szöv. Orvosi Szekciójának eln. 1957–61 a Nközi Enkefalográfiai és Klinikai Neurofiziológiai Társ. Tan. t. Számos külföldi (angol, bolgár, francia, román) orvostud. társ. t. Több mint 100 tud. munkája jelenik meg.

SZÁSZ Ferencné (1913) – a Keresk., Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szaksz. eln. 1935– részt vesz a munkásmozg.-ban, a szaksz. mozg.-ban dolgozik, különböző vez. beosztásokat tölt be, jelenleg a KPVDSZ eln. 1936– párttag. 1951–57 a bp.-i közgazd. tud. egy.-en és a Lenin Int.-ben tanul.

SZÁSZ Imre (1927) – író, műfordító. Az Eötvös Kollégium t.-ként a tud. egy.-en magy.-angol szakot végez. 1949–68 a Franklin, majd a Szépirod. Könyvkiadó lektora. 1968– a *Magyar Szemle* c. lap szerk. Reg.-eket, ifj. műveket és esszéket ír, angol és amerikai írók műveit fordítja. F. m.: *Szól a síp* (reg. 1953), *Vízparti kalauz* (elb.-ek 1958), *Felhőfejes* (reg. 1967).

SZÁSZ József (1929) – hegedűművész. A bp.-i konzervatóriumban és a Zeneműv. Főisk. hegedűtanszakán tanul. 1952– az Orsz. Filharmónia szólistája, 1962-ig egyidejűleg zenekari hegedűs. 1957 a moszkvai hegedűversenyen 1. díjat nyer. 1958– a Weiner-vonósnégyes első hegedűse, az együttessel (tagjai: Várkonyi István, Székács János, Szász Árpád) 1958 a liège-i zenei versenyen 2., 1960 a müncheni vonósnégyes versenyen 1. díjat nyernek. 1961 testvérével, Szász Árpáddal és Székács Jánossal együtt megnyerik a müncheni vonóstrióversenyt. A Weiner-vonósnégyes t.-ként Európaszerte rendszeresen vendégszerepel. Liszt-díjas (1962). 1969– a Zeneműv. Főisk. tanára.

SZÁSZY István (1899) – jogtudós. Tanulmányait Párizsban, Berlinben és Londonban végzi. 1927–36 törvényszéki bíró, min. oszt. tan.-os az Igazságügymin.-ban, 1937–42 az Egyiptomi Vegyes B. bírája. 1940–45 a kolozsvári egy.-en, 1945– a bp.-i tud. egy.-en a nközi magánjog és a nközi jog tanára (nyug.). 1945– az MTA lev. t. 1965– a Nközi Jogtud. Int. és a Brit Nközi és Összehasonlító Jogtud. Int. t. A nközi magánjog kut.-ja. F. m.: *Az államok közötti utódlás elmélete* (1928), *Kiadatási jog* (1933), *Nemzetközi magánjog* (1938), *A kötelmi jog általános tanai* (1943), *Droit international privé comparé avec référence spéciale au droit egyptien et musulman* (Párizs–Alexandria 1940), *Les conflits de lois dans le temps* (Hága 1934), *A Szovjetunió magánjogának alapelvei* (1945), *Az európai népi demokráciák nemzetközi magánjoga* (1962, angolul is), *Nemzetközi polgári eljárásjog* (1963), *Private International Law in Socialist Countries* (Leiden 1964), *International Civil Procedure. A Comparative Study* (Leiden 1967), *International Labour Law* (1968, magy. 1969).

SZATÓ, Eiszaku (eredeti neve: Kisi) (1901) – japán min. eln. (1964 óta). A tokiói egy.-en jogot végez, majd a Vasútügyi Min.-ban dolgozik. 1934–37 tanulmányutat tesz Európában és Amerikában. 1941 a Min. ellenőrzési oszt. vez. 1948 közlek. ügyi min., majd a Josida-korm.-ban a kabinet főtitk. 1948– parl. képv. 1950 a Liberális P. főtitk. 1951 távközlési és postaügyi min. 1952 építésügyi min., majd ismét a Liberális P. főtitk. 1957 belép a Liberális P. és a Demokrata P. 1955. évi egyesüléséből alakult Liberális Dem. P.-ba. 1958–60 pénzügymin. 1960–62 az Ikeda-korm.-ban keresk. és iparügyi min. 1963 állammin.-ként a tud. és műszaki, valamint atomenergiai és olimpiai ügyek vez. 1964– a Liberális Dem. P. eln.

SZATYUKOV, Pavel Alekszejevics (1911) – szovjet újságíró. 1930– a szovjet sajtóban dolgozik. 1937 elvégzi a gorkiji ped. főisk.-t. 1939– SZKP t. A II. vh.-ban a légierőknél szolgál és kat. újságot szerkeszt. 1946–49 a *Kultura i Zsizny* c. lap főszerk. h., majd főszerk. 1949–64 a *Pravda* szerk.-ségében dolgozik, 1955 főszerk. h., 1956–64 főszerk. 1964– a *Partyijnaja Zsizny* c. folyóirat főszerk. h. 1956–61 az SZKP KRB t. 1961–66 az SZKP KB t. Lenin-díjas (1960).

SZAUDER József (1917) – irod. történész, kritikus. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en és a római egy.-en magy. és olasz nyelvi és irod. tanulmányokat folytat. 1945–50 az Orsz. Széchényi Könyvtárban dolgozik, majd az ELTE I. sz. magy. irod. tört. tanszék docense. 1956–61 egyidejűleg az MTA Irod. tört. Int. oszt. vez. 1961–65 a szegedi tud. egy. tanszékvez. tanára, a magy. int. vez. 1966– az MTA Irod. tört. Int. tud. főmunkatársa, c. egy. tanár. Az irod. tud. dr.-a (1967). F. m.: *Bessenyei György* (monográfia 1953), *Kölcsey Ferenc* (monográfia 1955), *Kis Magyar Irodalomtörténet* (Klaniczay Tiborral és Szabolcsi Miklóssal 1960), *A romantika útján* (tanulmányok 1961). *Olasz irodalom, magyar irodalom* (tanulmányok 1963), *Ciprus és obeliszk* (esszék 1963), *Magyar Irodalomtörténet I–VI.* (III. köt. társsz. 1965).

SZAVANG VATTHANA (1907) – laoszi uralkodó. A párizsi egy.-en tanul. 1959 aug.– régens, 1959 okt.– kir.

SZAVIN, Gurij Nyikolajevics (1907) – szovjet szilárdságtan-tudós, mérnök. A dnyepropetrovszki egy.-en végez. 1932– uo. és a dnyepropetrovszki építészmérnöki főisk.-n tanít, 1941– prof. 1945–48 az Ukrán Tud. Ak. lvovi Bányagépesítési Int. ig. 1948–52 a lvovi egy. rektora. 1951– a kijevi egy. prof. 1958–59 az Ukrán Tud. Ak. Mechanikai Int. ig., 1959– az Int. rugalmasság-elméleti oszt.

vez. 1932– SZKP t. 1948– az Ukrán Tud. Ak. t., 1952–57 aleln. Áll.-díjas (1952). Géptani kutatásokkal foglalkozik.

SZCZEPAŃSKI, Jan (1913) – lengyel szociológus. A łódźi egy. prof. majd a Lengyel Tud. Ak. Filozófiai és Szociológiai Int. munkatársa, 1968– az int. ig. 1966– a Nközi Szociológiai Társ. eln. Fő kut. területe: a szociológia elmélete. Magy. megj.: *A szociológia alapjai* (1968).

SZCZEPAŃSKI, Jan Józef (1919) – lengyel reg. író, novellista. Egyik leghíresebb reg.-e a *Lengyel ősz,* amelyben az 1939 szept. tragédiát naturalisztikusan festi le. Magy. megj. könyvei: *Odüsszeusz a hegyekben* (reg. 1961), *Árulás* (kisreg. 1963), ezenkívül antológiákban több elb.-e.

SZEBERÉNYI Lehel (1921) – író. A felszabadulás előtt tisztv. 1945–52 újságíró a *Szabad Szó*nál, majd a *Nők Lapjá*nál. 1957–62 a *Kortárs* c. irod. folyóirat rovatvez. Jelenleg a *Magyar Nemzet* szerződéses munkatársa. Reg.-eket, elb.-eket és riportokot ír. Kétszeres József Attila-díjas (1951, 1953). F. m.: *Hét nap* (reg. 1953), *Szalmácska* (reg. 1956), *Lépcsők a felhőbe* (reg. 1957), *A költő és őrangyalai* (karcolatok 1965), *Jeromos a kőfejű* (reg. 1966). *Tibike Tartaroszban* (reg. 1969).

SZÉCHY Károly (1903) – hídépítő és mélyépítő mérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en és a tud. egy. jogi karán, majd a londoni egy.-en tanul. Hídépítő és alagútépítő mérnök, majd a KPM közúti hídoszt. vez., részt vesz a bp.-i hidak háború előtti építésében és korszerűsítésében. Elkészíti az Árpád-híd ált. terveit és irányítja a híd építését. A felszabadulás után vezeti a háború alatt elpusztult közúti hidak újjáépítését, majd megszervezi és irányítja a bp.-i földalatti vasút építési munkálatait. 1953– a Bp.-i Műszaki Egy. geotechnikai tanszék tanára. 1958 és 1964 a kairói egy., 1968 a University of Western Ontario (Kanada) vendégprof. 1951– az MTA lev. t. A helsinki műegy. díszdr.-a. Kossuth-díjas (1948). F. m.: *Alapozás* (1952, 2. kiad. 1963, németül is), *Alapozási hibák* (1957, 2. kiad. 1962, orosz, angol, német, spanyol, cseh és francia nyelven is) *Alagútépítéstan* (1961, angolul, franciául és németül is).

SZÉCSÉNYI Ferenc (1922) – filmoperatőr. 1939–48 filmlaboráns, 1948–56 segédoperatőr, ill. másodoperatőr. 1956– a Mafilm játékfilm operatőre. Kétszeres Balázs Béla-díjas (1960, 1965), Érdemes művész (1968). F. f.: *Hannibál tanár úr* (1956), *Vasvirág* (1957), *Angyalok földje* (1962), *Hideg napok* (1966), *Hogy szaladnak a fák* (1967), *Próféta voltál, szívem* (1968).

SZÉCSI Margit (1928) – költő. 1945–48 tisztv. 1948– népi kollégistaként a bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1950– egyidejűleg a *Csillag* c. folyóirat munkatársa. 1952 Pécsett a m. művelődési otthon ig. 1949– jelennek meg versei. 1952– csak költői munkásságot folytat. Kétszeres József Attila-díjas (1957, 1968). Nagy László költő felesége. F. m.: Verseskötetek: *Március* (1955), *Angyalok strandja* (1956), *Páva a tűzfalon* (1958), *A trombitákat összesöprik* (1966), *Új heraldika* (gyűjt. köt. 1967). *A nagy virágvágógép* (1969).

SZECSŐDI Irén (1917) – operaénekesnő. Öntevékeny csop.-okban kezd énekelni. 1941–47 elvégzi a Zeneműv. Főisk.-t. 1947– a M. Áll. Operaház t.; szoprán. Európa-szerte sokat vendégszerepel. Oratóriuménekesként is gyakran fellép. Kétszeres Liszt-díjas (1952, 1959), Érdemes művész (1967). F. sz.: *Melinda* (Bánk bán), *Pillangókisasszony*, *Mimi* (Bohémélet), *Zerlina* (Don Juan), *Margit* (Faust).

SZEDOV, Leonyid Ivanovics (1907) – szovjet fizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1931– az Aerodinamikai Int.-ben dolgozik. 1937– a moszkvai egy. prof. 1947– a Közp. Repülőgéptervező Int. tud. munkatársa. 1953– a SZU Tud. Ak. t. 1959– a Nközi Űrhajózási Ak. t. 1959–60 a Nközi Űrhajózási Társ. eln., 1960– aleln. Az USA Tud. és Műv. Ak. t. Áll.-díjas (1952). Az aerodinamika, hidrodinamika és a gázáramlás elméleti kérdéseivel, csillagászati fizikával és a bolygóközi közlek. problémáival foglalkozik.

SZEFERISZ (SZEFERIÁDISZ), Jorgosz (1900) – görög költő, diplomata. Athénban, majd Párizsban jogot tanul. 1926 külügyi szolgálatba lép. 1931– londoni követ. A háború alatt követi a görög kormányt az emigrációba és a kormány sajtófőnöke Kairóban. 1957–62 londoni nkövet (nyug.). Az athéni áll. és jogtud. egy. prof. és rektora. Költeményeit számos idegen nyelvre lefordítják, néhányat magyarra is (lásd: *A világirodalom legszebb versei. XX. század* c. antológiában, valamint folyóiratokban). 1964 elnyeri az irodalmi Nobel-díjat.

SZEGELJ, Jakov (1923) – szovjet filmrendező. Kat. a II. vh.-ban. A háború után elvégzi a moszkvai Filmműv. Főisk.-t, majd a Gorkij-stúdióban dolgozik. 1954– Geraszimov segédrendezője. 1956 rendezi első játékfilmjét. Kulidzsanovval együtt készített *Múló évek* c. filmje a Brüsszeli Fesztiválon a legjobb rendezés díját nyeri el. Magyaro.-on is sikert aratott filmje *A béke első napja* (1959).

SZEGŐ Gábor (1895) – magy. származású amerikai matematikus. Bp.-en és Bécsben tanul; a berlini, majd a königsbergi egy.-en tanít. 1934– az USA-ban él, a Washington, majd 1938– a Stanford Egy. prof. Kutatásai jelentősek az analízis, kiváltképpen a függvénysorok elmélete ter.-én. Magyaro.-on megj. könyvei: *A Hankel-féle formák* (1918), *Korlátos hatványsorokra vonatkozó újabb vizsgálatokról* (1928), *A Legendre-féle függvények közeli kiszámításáról* (1932), *Emlékezés Fejér Lipótra* (1960), továbbá több cikke szaklapokban.

SZEKÉR Gyula (1925) – a nehézipari min. első h. Az ELTE-n tanul, majd 1950–53 Moszkvában aspirantúrát végez. 1953–54 az alumíniumipar főmérnöke, 1954–55 iparig. 1956–63 min. h. 1963– a nehézipari min. első h. 1958–62 az MSZMP Bp.-i VB t. 1962– az MSZMP KB pótt., majd t. A műszaki tud. kandidátusa (1953). F. m.: *A magyar vegyipar helyzete és fejlesztése* (1965), továbbá számos tud., műszaki és gazdasági cikk és tanulmány.

SZÉKESSY Vilmos (1907) – zoológus. Ausztriában született, Bécsben szerez diplomát. A holland Versluys prof. int.-ében tanul és dolgozik, majd a bécsi Természettud. Múzeumban K. Holdhaus mellett. 1933– a M. Nemzeti Múzeum állattárának munkatársa, 1960– a Természettud. Múzeum főig. 1941 egy. magántanár, 1959 a biológiai tud. dr.-a. A rovarok, különösen a legyezőszárnyúak rendszertanának és földrajzi elterjedésének kut.-ja. Több szakfolyóirat szerk. és társszerk.

SZÉKI Pálma (1904) – vegyészmérnök. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1940–41 az Alumíniumérc, -bánya és -ipari Rt.-nél, 1941–53 a csepeli WM-gyár kut. labor.-ában, 1953–56 a Középgépipari Technológiai Int.-ben dolgozik. 1956–68 az Ált. Géptervező Iroda főoszt. vez. (nyug.) A műszaki tud. dr.-a (1961). Kossuth-díjas (1952). Fémtannal, a fémek képlékeny alakítása, a metallográfia és a korrózió problémáival foglalkozik. F. m.: *Alumínium Kéziköny* (társszerző 1948), *A fémek képlékeny alakításának metallcgráfiai vonatkozásai* (Vaskohászati Enciklopédia 1960), *Színesfémek korróziója* (A színesfémek félgyártmányainak technológiája c. kötetben, 1951). *A fémek korróziója* (ismeretterjesztő 1959).

SZELÉNYI István (1904) – zeneszerző és zenetörténész. A Zeneműv. Főisk.-n Kodálynál és Székely Arnoldnál tanul zeneszerzést és zongorázni, majd tanár a Fodor Zeneisk.-ban. 1926–30 az *Új Föld*, 1927– a *100%* munkatársa. 1930–32 Franciao.-ban orosz táncműv. csop. vez. 1932–36 mozgásműv. isk. tanár. 1946– az Áll. Zenegimn. tanára, majd ig. 1951–56 az *Új Zenei Szemle* felelős szerk., 1950–63 a Bartók zeneműv. szakisk. tanára, 1963– a Zeneműv. Főisk. zenetört. és zeneelmélet tanára. Erkel-díjas (1969). F. m.: Szimfóniák, versenyművek, oratóriumok, kantáták, kamarazeneművek, ifj. és ped. darabok. Könyvei: *Rendszeres modulációtan* (1926), *A magyar zene története* (2 köt. 1958), *Liszt élete képekben* (1956).

SZELI István (1921) – Jugoszláviában élő magy. irod. történész. Tanár a zentai gimn.-ban, majd az újvidéki tanítóképzőben tanít. 1949–56 a zentai gimn. ig. 1958–59 áll. ösztöndíjas Bp.-en. 1962– egy. docens. A Jugoszláviai M. Nyelvművelő Egyes. eln., az újvidéki Hungarológiai Int. mb. ig. F. m.: *Bevezetés az irodalomelméletbe* (1955), *Hajnóczy és a délszlávok* (1965).

SZÉLL György (1897) – magy. származású amerikai karmester és zeneszerző. Tanulmányait Bécsben és Lipcsében végzi. 1915–17 a berlini opera másod-, 1924–29 első karmestere. Közben a strassburgi majd a darmstadti s a düsseldorfi operában vezényel. 1929–37 a prágai Német Operaház főzeneig. és a prágai Zene- és Színműv. Ak. prof. 1939 az USA-ban telepszik le, 1946– a clevelandi hangversenyzenekar karmestere. Zenekari műveket, kamarazenét stb. is komponál.

SZEMES Mihály (1920) – filmrendező. A szegedi tanárképzőben, majd a tud. egy.-en magy. és tört. szakon tanul. 1942– dolgozik a filmszakmában. 1956-ig rendező-asszisztens, vágó, dramaturg, moziüzemvez., kisfilmoszt. vez., híradószerk. 1956– a Mafilm rendezője, közben 1961–63 a Budapest Filmstúdiónál dolgozik. 1956 *A szánkó* c. kisfilmje a Velencei Fesztiválon első díjat nyer, az *Alba Regia* a Moszkvai Fesztivál I. ezüst díját, *Kölyök* c. filmjének főszereplője a Karlovy Vary-i Fesztiválon a legjobb női alakítás díját nyerte. Balázs Béla-díjas (1961).

SZEMICSASZTNIJ, Vlagyimir Jefimovics (1920) – szovjet politikus. 1941–42 a kemerovói kémiai-technológiai főisk. hallgatója. 1941–59 vez. beosztásokat tölt be a Komszomolban. 1944– SZKP t. 1945–46 a Komszomol sztalinói (ma Donyec) ter. biz. másodtitk., majd első titk. 1946– az Ukrán Komszomol KB titk., majd első titk. 1950–58 a Komszomol KB titk., 1958–59 első titk. 1959 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1959–61 az Azerbajdzsán KP KB másodtitk. 1956–64 az SZKP KB pótt., 1964– t. 1961–67 a SZU min. tan. mellett működő Állambiztonsági Biz. eln. A SZU Legf. Tan. t.

SZEMJONOV, Nyikolaj Nyikolajevics (1896) – szovjet fizikokémikus. Elvégzi a pétervári egy.-et. 1920–31 a leningrádi Fizikai és Műszaki Int.-ben dolgozik. 1931– a SZU Tud. Ak. Fizikokémiai Int. tud. vez., majd ig. 1928– a leningrádi műszaki főisk., 1944– a moszkvai egy. prof. 1957– a SZU Tud. Ak. kémiai tud. oszt. tud. titk. 1960–64 a SZU Pol. és Tud. Ismereteket Terjesztő Társ. eln. 1929– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1932– t., 1963– aleln. Számos külföldi ak. és tud. társ. t. (Anglia, India, NSZK, USA). Az MTA tb. t. 1947– SZKP t. 1961– SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1949), a Szoc. Munka Hőse, Nobel-díjas (1956). Kutatási ter.-e a kémiai átalakulások mechanizmusa, a reakciókinetika. Kísérletileg és elméletileg megalapozza a láncreakció mechanizmusára vonatkozó legfontosabb tételeket. Magy. megj. könyve: *A kémiai kibernetika és reakcióképesség néhány problémája* (1961), továbbá cikkei az *Élet és Tudomány*ban és a *Világosság*ban.

SZEMJONOV, Vlagyimir Szemjonovics (1911) – szovjet politikus, diplomata. 1937 elvégzi a moszkvai Csernisevszkij Tört., Filozófiai és Irod. Főisk.-át. 1938– SZKP t. 1939–45 diplomáciai szolgálatban Litvániában, Németo.-ban, majd Svédo.-ban. 1945–53 pol. tanácsadó a németo.-i szovjet kat. közig. főpar. mellett, majd a németo.-i szovjet ellenőrző biz.-ban dolgozik. 1953–54 a SZU németo.-i főbiztosa, a Külügymin.-ban oszt. vez., majd a SZU nagykövete az NDK-ban. 1955– külügymin. h. 1961–66 az SZKP KRB t. 1966– az SZKP KB pótt.

SZEMLÉR Ferenc (1906) – romániai magy. költő, író, műfordító. Tanulmányait Székelyudvarhelyen, Brassóban és a bukaresti egy.-en végzi. A háború előtt Brassóban ügyvéd és újságíró. 1942 Baumgarten-díjat kap. A felszabadulás után a romániai magy. irod. élet egyik vez. Áll.-díjas (1953). Vál. műfordításai *Mai román költők* (1940), és az *Ötágú égi csillag* (1959) c.-mel, verseinek román fordítása *Versuri alese* c. jelenik meg. Az Államtan. titk. Prózai művei: *Más csillagon* (korrajz 1939), *Arkangyalok bukása* (reg. 1947), *A földalatti erdő* (reg. 1950), *A hárompupú hegy* (reg. 1957), *Napforduló* (reg. 1959), *Földön, égen* (reg. 1962). Elb. kötetek: *Hazajáró lélek* (1943), *Búcsú az ifjúságtól és egyéb történetek* (1957), *A híd elkészül* (színművek), *Lépésről lépésre* (tanulmánygyűjt. 1956), ezenkívül számos verseskötete jelenik meg.

SZÉNÁSI Géza (1919) – a M. Népközt. Legf. Ügyésze. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. 1945– párttag. 1945–51 rendőrtiszt. 1951–56 vállalati jogtan.-os 1956– a M. Népközt. Legf. Ügyésze. 1959–az MSZMP KB pótt., 1962– t. F. m.: *A törvényesség őrhelyén* (1958).

SZENDRŐ Ferenc (1911) – rendező, színig. 1930– részt vesz a munkás kult. mozg.-ban. 1934–36 illeg. komm. tevékenységért bebörtönzik. 1936–44 a munkásmozg. és antifasiszta kult. rendezvények egyik műv. vez. (Független Színpad, vigadói előadóestek). 1944 Kolozsváron a színházi élet újjászervezésén dolgozik. 1945–49 a Munkás Kultúrszöv. főtitk. 1949–50 a Miskolci Nemzeti Színház, 1950–51 a Belvárosi Színház, 1951–56 az Ifj. és Úttörő Színház, 1957– a bp.-i Irodalmi Színpad ig. 1945 „A munkás műveltség könyvtára" és a *Munkásszinpad* c. folyóirat szerk., 1961 *A tűz csiholói* c. antológia szerk. SZOT-díjas (1967).

SZENDRŐI Jenő (1913) – építészmérnök. A bp.-i és a bécsi műszaki egy.-en végez. 1938–48 önálló tervező mérnök. 1949– az Iparterv főmérnöke. 1953–56 az Építőművész Szöv. főtitk. 1956–62 a Szöv. mesterisk.-jának tanára, ill. vez. Jelenleg az Építőművész Szöv. elnökh. Az OMFB t. Kossuth-díjas (1963), Ybl-díjas. F. m.: *Fehérvári úti SZTK-rendelő* (1949–50), *Agrártud. Egy. új épülete* (1949–50), *Fémipari Kut. Int.* (1951), *Honvédelmi Min.* (valamennyi Lauber Lászlóval), *Nyíregyházi Konzervgyár* (Földesi Lászlóval), *Beloiannisz gyár* (Arnóth Lászlóval). Könyve: *Ipari építészetünk* (1965).

SZENDY Károly (1911) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1933–49 a Bp.-i Elektromos Műveknél dolgozik. 1949– az Erőmű Tervező Iroda, ill. az Erőterv Erőmű- és Hálózattervező Váll. főszakértője. 1955– az MTA elektrotechnikai biz. titk. 1963– a KGST Villamos Állandó Biz. 1. szekciójának elnökh. A műszaki tud. dr.-a (1955). Kossuth-díjas (1963). A villamos energia átviteli kérdéseivel, az energetikai rendszerek számításával és elméletével foglalkozik. A magy. villamos energiarendszerek műszaki kérdéseinek szakértője. F. m.: *Korszerű hálózatszámítások* (1967), továbbá 40 tanulmány hazai és külföldi szaklapokban.

SZENKÁR JENŐ (1891) – külföldön élő magy. karmester és zeneszerző. Bp.-en tanul. 1911– az operaház korrepetitora, később több európai nagyvárosban dirigál. 1923 a berlini, a következő évektől a kölni opera főzeneig. 1934–37 Moszkvában az Áll. Filharmonikus Zenekar vez. 1939–49 az általa létrehozott Brazíliai Szimfonikus Zenekar vez. 1950–52 Mannheimban és Kölnben karmester, 1952–56 a düsseldorfi operaház ig. 1959– a Rajnai Német Operaházban működik. F. m.: zenekari és kamarazenekari művek, dalok.

SZENTÁGOTHAI János (1912) – anatómus. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1936– uo. az anatómiai int.-ben tanársegéd, majd adjunktus, 1942–46 egy. magántanár. 1946–63 a pécsi egy., 1963– a Bp.-i Orvostud. Egy. tanszékvez. tanára. 1948– az MTA lev. t., 1967– t. 1967– az MTA biológiai tud.-ok oszt. titk. 1964– a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. 1962– a Nközi Agykutatási Szerv. VB t. Több más nközi és külföldi orvostud. társ. t. Kossuth-díjas (1950). Kísérleti agykutatással, főleg a szemmozgások, egyensúlyi működések, gerincvelő- és agytörzsi reflexek idegmechanizmusainak tanulmányozásával, az idegi gátlás szerkezeti alapjaival és a magasabb idegközp.-ok (kisagy) szerkezeti elemzésével foglalkozik. F. m.: *Az ember anatómiájának atlasza* (Kiss Ferenccel, 1951, majd 32 további kiad. magy. és számos idegen nyelven), *A labyrinthus szemmozgási és fejtartási reflexei* (németül 1950), *Az agyfüggelékmirigy hypothalamikus szabályozása* (társszerző, angolul: 1962, 1967, oroszul: 1965), *A kisagy* (monográfia angolul J. C. Eccles és M. Itoval 1967).

SZENT-GYÖRGYI Albert (1893) – magy. származású amerikai biokémikus. Tanulmányait a bp.-i és a cambridge-i egy.-en folytatja. Közben az I. vh.-ban katona. Ezután Berlinben s az USA-ban végez kut. munkát. 1931–45 a szegedi egy. prof. 1945–47 a bp.-i egy. biokémia prof. 1947 az USA-ba megy és a Marine Biológiai Labor.-ok

Izomkutatási Int. kut. ig. Az MTA volt eln. 1937 orvosi Nobel-díjat kap vitamin-kutatásaiért, különösen a C-vitamin előállításáért. Alapvető megállapításokat tesz a sejtképzés ter.-én és az izombiokémiában. F. m.: *Vizsgálatok a mellékvese kéregállományának működéséről és a biológiai oxidációk mechanizmusáról* (1927), *C-vitamin, adrenalin és mellékvese* (1932), *Vitamin C, A vitaminok és a paprika* (1934), *A biológiai oxidációk mechanizmusa, Újabb irányzatok a vitaminok terápiás alkalmazásában* (1936), *Biológiai oxidációk, fermentációk és vitaminok* (1937), *Az izom kémiai szerkezete* (1947), továbbá számos cikk különböző folyóiratokban.

SZENTGYÖRGYI Kornél (1916) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Karlovszky Bertalannál és Szőnyi Istvánnál tanul. 1938– kiállító művész. 1941 áll. ösztöndíjas Rómában. 1942 a római filmfőisk. ösztöndíjas díszlettervezője. 1948–52 a csepeli képzőművész-isk. tanára. 1952–57 a Néphads. képzőműv. stúdiójában dolgozik. Munkácsy-díjas (1952), Kossuth-díjas (1953). F. m.: *Monitorok* (1952), *Almaszüret* (Imre Istvánnal 1953), *Balatoni falu* (1963), *Építkezés* (1965), *Áprily Lajos portréja* (1965), sárvári tan. ház. pannója (1967).

SZENTIVÁNYI Kálmán (1921) – író. Munkás volt. Írói pályáját versekkel kezdi. 1944 *Át a tengeren* c. kisreg.-ét az ügyészség elkobozza, a Gestapo letartóztatja. 1945 földosztó min. biztos Veszprém m.-ben. Dolgozott sportvez.-ként és edzőként, hosszabb ideig a *Földmívelő* c. hetilap főszerk. Jelenleg csak írói munkásságot folytat. SZOT-díjas (1958). F. m.: Reg.-ek: *A völgy emberei* (1957), *A sárga kezű lányok* (1958), *Fekete kerítések mögött* (1962), *A szerencse fiai* (1963), *A sárkány szárnyai* (1966), *Hajnali madarak* (1967).

SZENTIVÁNYI Lajos (1909) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1937 és 1947 ösztöndíjjal külföldön. 1943 első gyűjteményes kiállítása Bp.-en. 1960 a Velencei Biennálén 15 műve szerepel. 1950– a Színház- és Filmműv. Főisk., 1958–62 az Iparműv. Főisk., 1962– a Képzőműv. Főisk. tanára. Tájképeket, csendéleteket fest, falképeket alkot. Kétszeres Munkácsy-díjas (1950, 1956), Kossuth-díjas (1957). Érdemes művész (1969). F. m.: *Kettesben estefelé* (1942), *MÉMOSZ-székház pannói* (1950), *Csepeli kultúrterem seccója* (1954), *Dániel úti Nyomdász Szaksz. Üdülő seccója* (1958), *Kossuth-híd építése* (1955), *Csepeli alumínium-falfestmény* (1957), *Szegedi Tisza szálló sgrafittói* (1963), *Dunakanyar a Parlamenttel* (1962), *Bajai (vízgazdálkodási technikum) sgrafittó* (1964), *Pápai secco (pártház,* 1965).

SZENTKIRÁLYI János (1921) – újságíró, a *Szabad Föld* főszerk. 1941–43 a bp.-i *Kis Újság* c. napilap munkatársa, számos prózai írása és verse jelenik meg a *Népszavá*ban és más baloldali lapokban. 1947–48 a *Szabad Szó* c. napilap munkatársa. 1948–54 a *Szabad Föld* rovatvez., majd szerk., 1954– főszerk. Elsősorban falusi vonatkozású pol. és kult. publicisztikával, ill. riportázzsal foglalkozik. Rózsa Ferenc-díjas (1964).

SZENTKUTHY Miklós (eredeti neve: Pfisterer) (1908) – író, műfordító. A bp.-i tud. egy.-en magy.–francia–angol szakot végez. 1933–57 középisk. tanár Bp.-en. 1931 és 1948 Angliában jár ösztöndíjas tanulmányúton. 1957– csak irod. munkásságának él. Reg.-eket, elb.-eket, rádiójátékokat és tanulmányokat ír, műfordítói munkásságot folytat. F. m.: Reg.-ek: *Prae* (1934), *Divertimento* (1957), *Doktor Haydn* (1959), *Burgundi krónika* (1959), *Hitvita és nászinduló* (1960), *Arc és álarc* (1962), *A megszabadított Jeruzsálem* (1965), *Saturnus fia* (1966), *Händel* (1967). Elb.-ek: *Angyali Gigi* (1966). Tanulmányok, esszék: *Maupassant* (1968), *Meghatározások és szerepek* (s. a.). Lefordította tbk. Swift: *Gulliver* és Dickens: *Twist Olivér* c. reg.-ét.

SZENUSSZI, Hasszan Mohammed al Rida (1934) – herceg, líbiai trónörökös. Idrisz líbiai király fia, nagybátyja halála után, 1950 dec.– trónörökös.

SZEPESI György (1922) – riporter. Testnevelési Főisk.-t végez. 1945– a M. Rádió főmunkatársa, a sportrovat vez. Számtalan sportközvetítés (köztük 6 olimpia), rádió- és tv-riport fűződik nevéhez. Rózsa Ferenc-díjas, SZOT-díjas (1969). Könyvei: *2000 gól, Négyszemközt négy olimpiával, Chiléből jelentjük, Felejthetetlen 90 percek, Szerelmünk a mikrofon, Civil a pályán* (filmnovella).

SZÉP Iván (1922) – vegyészkut. A bp.-i tud. egy.-en kémiát, fizikát és mat.-t tanul. 1945– a vegyi és gyógyszeriparban üzemellenőrző vegyész, üzemvez., majd ellenőrző mérnök. 1952– az Egyesült Izzó, 1953– a Híradástechnikai Ipari Kut. Int. tud. kut.-ja, 1963– uo. tud. főoszt. vez., a Félvezető Labor. vez., c. egy. docens. A műszaki tud. kandidátusa (1965). Kossuth-díjas (1959). A félvezető anyagok és eszközök (tranzisztorok, diódák, integrált áramkörök) technológiájával foglalkozik, kidolgozta és továbbfejlesztette hazai gyártásuk alapeljárásait.

SZÉPVÖLGYI Zoltán (1921) – az MSZMP bp.-i biz. titk. Vasöntő segéd volt. 1940– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945– párttag. 1946–49 az OTI-ban, majd a KSH-ban dolgozik. 1950–59 az Orsz. Tervhiv. oszt. vez., majd főoszt. vez., 1959–64 uo. a pártbiz. titk. 1964– a Bp.-i Pártbiz. titk. 1965 lev. úton elvégzi a bp.-i közgazd. tud. egy.-et. 1965– a Fővárosi Tan. VB t. 1967– országgy. képv.

SZEREBRENNYIKOV, Borisz Alekszandrovics (1915) – szovjet nyelvtudós. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd 1941–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1956– a tört. és nyelvészeti tud. dr.-a. 1961– a SZU Tud. Ak. Nyelvtud. Int. ig. 1950– SZKP t. A Szovjet–Finn Baráti Társ. aleln. A finnugor, török és indoeurópai nyelvekkel foglalkozik. Magy. megj. könyve: *A finnugor nyelvek történetének néhány kérdése* (1956).

SZERGEJEV, Konsztantyin Mihajlovics (1910) – szovjet balettművész. A leningrádi Kirov Opera és Balettszínház balettisk.-n végez, majd uo. szólótáncos és később balettmester. Négyszeres Áll.-díjas (1946, 1947, 1949, 1951), az OSZSZSZK népművésze (1951), a SZU népművésze (1957).

SZERGIJEV, Pjotr Grigorjevics (1893) – szovjet parazitológus és epidemológus. A kazanyi egy. orvosi fakultásán végez. 1919– SZKP t. 1934– a Marcinovszkij Orvosi Parazitológiai és Trópusi Gyógyászati Int. ig., egyidejűleg a SZU Orvostud. Ak. Víruskut. Int. labor.-ának vez. 1937 az OSZSZSZK egészségügyi népbiztosa. 1944– a SZU Orvostud. Ak. t., 1957–60 aleln. Az *Orvosi parazitológia és élősdiek által okozott betegségek* c. tud. folyóirat szerk. Az MTA tb. t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1952). A Szoc. Munka Hőse (1963). Kutatási ter.-e a maláriaszúnyog és a moszkitók faunájának vizsgálata, komplex védekezési módszert dolgozott ki a malária ellen. Több mint 170 tud. munka szerzője; magy. megj. könyve: *A malária megelőzése és gyógyítása* (1949, 1950).

SZEROV, Vlagyimir Alekszandrovics (1910) – szovjet festőművész. A leningrádi Repin Képzőműv. Főisk.-n végez, majd uo. aspiráns. 1942–47 a Szovjet Képzőművész Szöv. leningrádi csop. titk. 1957–60 az OSZSZSZK Képzőművész Szöv. szervezőbiz. eln., 1960– a Szöv. első titk. 1963– a Szovjet Képzőművész Szöv. titk. 1954– a SZU Műv. Ak. t., 1958– az Ak. aleln. 1962–68 eln. 1942– SZKP t. 1961– az SZKP KRB t. Elsősorban tört. és forr. tárgyú festményeket és portrékat alkot, foglalkozik plakátműv.-tel és illusztrációval is. Kétszeres Áll.-díjas (1947, 1950), a SZU népművésze (1958).

SZERVÁNSZKY Endre (1911) – zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n klarinétozni tanul, majd a zeneszerzés tanszakon Siklós Albert tanítványa. 1937–41 a Rádió részére hangszereléseket végez, a bp.-i és pestkörnyéki zeneisk.-kban zeneelméletet tanít. 1942–48 a Nemzeti Zenede (ma: Bartók Béla zeneműv. szakisk.) tanára, 1948– a Zeneműv. Főisk. zeneelmélet, majd zeneszerzés-tanára. Kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1955), kétszeres Erkel-díjas (1953, 1954). A 30-as évek közepén kezdi zeneszerzői munkásságát. Kezdetben Bartók és Kodály hagyományainak követője, majd fokozatosan eltávolodik a tonalitástól, az 50-es évek vége óta dodekafón kompozíciókat alkot. F. m.: *Szerenád vonószenekarra* (1947–48), *Klarinétszerenád* (1950), *Fuvolaverseny* (1952), *Concerto József Attila emlékére* (1954), *Hat zenekari darab* (1959), *Klarinétverseny* (1965), továbbá vonósnégyesek, zenekari, szóló- és kamaraművek, kórusok, színpadi és filmzene.

SZERVÁTIUSZ Jenő (1903) – romániai magy. szobrász. Párizsban, majd 1927–29 Kolozsvárott, a képzőműv. isk.-n tanul. 1948–65 Kolozsvárott tanít. Számos bel- és külföldi kiállításon vesz részt. Fa-, kő- és márványszobrokat készít. Műv.-ére a konstruktív módszer és a régi expresszív szemlélet jellemző. A nagybányai képzőművészek csop. t. A műv. kiváló mestere, Áll.-díjas.

SZERYNG, Henryk (1918) – lengyel származású, Mexikóban élő hegedűművész. Tanulmányait Párizsban (Thibaud, N. Boulanger) és Londonban (Flesch) végzi. Bemutatkozása óta világjáró művész, a mexikói egy. zenei tanszékének tanára. Nálunk is több ízben vendégszerepelt.

SZESADRI, Thiruvenkata Rajendra (1900) – indiai szerves kémikus. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi, majd kut.-i tevékenységet folytat Ausztriában. 1930–33 talajkémiával foglalkozik Coimbatoréban, 1933–49 az andhrai egy. kémia tanszékének, 1949– a delhi egy. kémia tanszékének prof. Számos külföldi tudóstárs. t. Több mint 700 tanulmánya jelenik meg és egy könyve a vitaminokról és a hormonokról.

SZESZLER Tibor (1919) – oboaművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1942– a Székesfőv. Zenekar, 1952– az Áll. Hangversenyzenekar első oboistája. 1947– egyidejűleg a Bp.-i Fúvósötös alapító t. A fúvósötös t.-ként vidéki vendégszereplései során hosszabb ideig a helyi zeneisk.-k szakfelügyeletével is foglalkozott. 1949– a Bartók Béla zeneműv. szakisk., majd egyidejűleg a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. Liszt-díjas (1954).

SZEVERNIJ, Andrej Boriszovics (1913) – szovjet csillagász. Elvégzi a moszkvai egy.-et. 1946–52 a SZU Tud. Ak. krími asztrofizikai obszervatóriumának munkatársa. 1952– az obszervatórium ig. 1941– SZKP t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1952). Elméleti asztrofizikával és napfizikával foglalkozik.

SZEWCZUK, Wlodzimierz L. (1913) – lengyel pszichológus. 1954 a krakkói Jagello Egy. docense, majd uo. tanszékvez. tanár és a Kísérleti Pszichológiai Int. ig. Tanulmányai és könyvei az emlékezés és tanulás, a gondolkodás, valamint a felnőtt személyiségfejlődés témakörében jelennek meg. Magy. megj.: *A felnőtt ember fejlődési lehetőségei* (1964).

SZIBAI, Juszuf al (1917) – egyiptomi író és közéleti személyiség. Kat. ak.-t és Kairóban egy.-et végez. 1943–52 hadtört. prof. Kairóban. 1952–53 a Kat. Múzeum ig., 1953–56 az *Arissala al Gadida* c. folyóirat főszerk. Az Irod. és Műv. Tan. főtitk. 1957– az Afroázsiai Szolidaritási Szerv. főtitk., számos fontos nközi értekezlet eln.és résztvevője.

SZIDORENKO, Alekszandr Vasziljevics (1917) – szovjet geológus, min. Elvégzi a voronyezsi egy.-et. 1941–43 a szovjet hads.-ben szolgál. 1942– SZKP t. 1943–49 a SZU Tud. Ak. türkmén részlegének munkatársa, majd oszt. vez. 1950–52 a Tud. Ak. kolai részlegének elnökh., 1952–61 eln. 1961–62 az OSZSZSZK-ban a tud. kut. munka összehangolását végző áll. biz. elnökh. 1962–63 a SZU geológiai min. 1963–65 az Áll. Geológiai Biz. eln. 1965– geológiai min. 1966– az SZKP KB pótt. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., a geológiai és ásványtani tud. dr.-a. *A SZU geológiája* c. tízkötetes mű (1964) főszerk. Több geológiai vonatkozású tud. munka szerzője.

SZIGETI György (1905) – gépészmérnök, tud. kut. A Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán tanul. 1926–28 az Egyesült Izzónál műszerész, 1928–50 uo. az üzemi kut. labor. mérnöke, majd a labor. vez. 1950–52 a Távközlési Kut. Int. III. labor., 1952–57 a Híradástechnikai Ipari Kut. Int. labor. vez. 1958– az MTA Műszaki Fizikai Kut. Int. ig. 1954– az MTA lev. t., 1958– t. 1958–61 az MTA főtitkárh. 1961–64 az MTA elnökségi t., a Vákuumtud., -technika és alkalmazása Nközi Uniójának (IUVSTA) t., az Indiai Tud. Ak. tb. t. Kossuth-díjas (1959). Vákuumfizikával, a gázkisülések fizikájával és technikájával, továbbá a lumineszkáló és félvezető-anyagok kutatásával foglalkozik. Több magy. és külföldi szabadalma van, számos tud. publikációja jelent meg itthon és külföldön.

SZIGETI József (1905) – magyar származású Svájcban élő hegedűművész. A bp.-i Zeneak.-n Hubay Jenő tanítványa. 13 éves korában kezd hangversenyezni. Két világkörüli hangversenyturnéján a világ valamennyi nagy szimfonikus zenekarával szerepel. Az egyik első nközi hírű művész, aki a 20-as években a SZU-ban vendégszerepel. Klasszikus és főleg modern művek (Bartók, Ravel, Sztravinszkij, Prokofjev) világhírű interpretátora. Genfben, Párizsban, majd 1939– az USA-ban él. Az 50-es években ismét Svájcban telepedik le. Ped. munkássága jelentős. Életrajzi írása a *Húrokkal kötve* (1949). Zeneelméleti munkái: *Egy hegedűművész jegyzetfüzete* (1964), *Beethoven hegedűművei* (1965).

SZIGETI József (1921) – filozófus, esztéta. Az Eötvös Kollégium t.-ként a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1945–46 középisk. tanár Bp.-en. 1946– az ELTE-n tanít, jelenleg egy. tanár, az esztétikai tanszék vez. 1957–59 művelődésügyi min. h. 1959–68 az MTA Filozófiai Int. ig., a *Filozófiai Szemle* főszerk. 1967– az MTA lev. t. Kezdetben irod.-kritikai, majd elsősorban esztétikai munkásságot folytat, a későbbiekben inkább filozófiatört. és ismeretelméleti problémákkal foglalkozik. A *Társadalmi Szemle* szerk. biz. t. F. m.: *Útban a valóság felé* (tanulmányok 1948), *Irodalmi tanulmányok* (1959), *A magyar szellemtörténet bírálatához* (1964), *Bevezetés a marxista–leninista esztétikába I–II.* (1964, 1966).

SZILÁGYI Dezső (1922) – író, színig. Az Eötvös Kollégium t.-jaként az ELTE bölcsészeti, majd jogi karán tanul. 1941–52 tisztv. Közben 1947–48 a Tolna m. *Kis Újság* szerk. 1953–58 a bp.-i Népműv. Int.-ben szerk.-i munkakörben dolgozik. 1958– az Áll. Bábszínház ig. 1960– a Nközi Bábművész Szöv. (UNIMA) eln., 1962– a Szöv. magy. tagozatának eln. Érdemes művész (1962). Bábdarabokat és meséket ír és a bábműv. elméletével és oktatásával is foglalkozik.

SZILÁGYI János György (1918) – klasszika-filológus, régész, műv.-történész. A bp.-i tud. egy.-en latin–görög filológiát és régészetet tanul. 1947– a Szépműv. Múzeumban dolgozik, 1962– a görög–római gyűjtemény és a könyvtár oszt. vez. Európa-szerte számos tanulmányutat tett, 1967–68 Ford-ösztöndíjjal az USA-ban folytat tanulmányokat. 1965– az Ókortud. Társ. főtitk. A Német Archeológiai Int. lev. t. Az Istituto di Studi Etruschi külföldi t. A tört.-tud. kandidátusa (1952). Görög és etruszk régészettel, ill. műv.-tört.-tel, görög–római irod. tört.-tel foglalkozik. F. m.: *Atellana – Tanulmányok az antik színjátszásról* (1941), *Görög művészet* (1954), *A görög művészet világa I–II.* (1962), *A görög kultúra aranykora* (1968).

SZILÁGYI Jolán (1895) – grafikus. Szamuely Tibor özvegye. A bp.-i iparműv. isk.-n tanul, majd a Kernstock-szabadisk. növendéke. 1914– részt vesz a Galilei Kör tevékenységében. 1919– párttag. A Tanácsközt. idején a hadügyi, majd a közokt.-ügyi népbiztosság munkatársa. A Tanácsközt. bukása után Bécsbe emigrál. 1922–33 Berlinben él, a Német KP lapjainak rajzolója. A német forr. művészek szöv. alapító t. 1933–45 a SZU-ban működik. 1945– Magyaro.-n él. Karikaturista és plakátművész. Műveivel számos hazai és külföldi kiállításon vett részt. Munkácsy-díjas (1950). F. m.: *Karikatúrák* (album 1959), *Emlékeim* (1966).

SZILÁGYI László (1919) – vezérőrnagy, orsz. légvédelmi par. Tanító volt. A II. vh.-ban kat. szolgálatot teljesít, majd átmegy a szovjet csapatokhoz. 1944–45 Kijevben partizánisk.-t végez. 1945– a M. Néphads.-ben teljesít szolgálatot, 1961– orsz. légvédelmi par., 1963– országgy. képv. (Pest m.)

SZILÁGYI Sándor (1922) – a Vegyipari Dolgozók Szaksz. főtitk. Mezőgazd. munkás, majd az iparban segédmunkás. 1946– tölt be különböző szaksz. funkciókat, többek közt oszt. vez. a SZOT-ban. A SZOT t., országgy. képv.

SZILVÁSI Lajos (1932) – író, újságíró. 1950– újságíró, az MTI, *Szabad Nép*, majd a *Szabadság* c. képes hetilap munkatársa, 1958– az *Újítók Lapja* olvasó- és tördelő szerk. 1951 *Középiskolá-*

sok c. reg.-ével megnyeri az Írószöv. pályázatát. 1953- számos reg.-e jelent meg. F. m.: *Albérlet a Síp utcában* (1964), *Ott fenn a hegyen* (1966), *Kinek a sorsa?* (1965).

SZIMONOV, Konsztantyin (Kirill) Mihajlovics (1915) – szovjet író, költő, publicista. Eredetileg esztergályos. 1934 megj. első versei. 1938 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1939 a japánok elleni Halhin Gol-i harcokban, majd a II. vh.-ban a *Pravda* és a *Krasznaja Zvezda* haditudósítója. 1942- SZKP t. 1946–54 a SZU Legf. Tan. t. 1946–59 a Szovjet Írószöv. titkárságának t. 1949- a SZU Békebiz. t. 1950–53 a *Lityeraturnaja Gazeta*, később a *Novij Mir* c. folyóirat szerk. Hatszoros Áll.-díjas (1942, 1943, 1946, 1947, 1949, 1950). Magy megj. művei: *Orosz emberek* (színmű 1945), *Nappalok és éjszakák* (reg. 1946, 8. kiadás 1966), *Az orosz kérdés* (színjáték 1947, 1950), *Idegen árnyék* (dráma 1949), *Válogatott versek* (1939–43, 1949), *Harcoló Kína* (riport 1950), *Legény a talpán* (színmű 1950), *Gyalogosok* (kisreg. 1950), *Barátok és ellenségek* (versek 1954), *Fegyvertársak* (reg. 1956), *Élők és holtak* (reg. 1961, 1962, 1963), *A negyedik* (dráma 1961), *Híd a víz alatt* (elb.-ek 1962), *Különtudósítónk jelenti* (elb.-ek 1965), *Nem születünk katonának* (reg. 1965), *Egy szerelem története* (színmű 1960), *Minden nap hosszú* (napló 1967), *Úgy lesz...* (színmű 1966 a Színjátszók műsorában).

SZIMONOV, Nyikolaj Konsztantyinovics (1901) – szovjet színész. A petrográdi Műv. Ak., 1922–24 a Színműv. Főisk. hallgatója. 1924- a leningrádi Puskin Színház t. 1932–33 a kujbisevi színházban szerepel. A 30-as években rendezőként is tevékenykedik. A 20-as évek eleje óta filmezik. Kimagasló filmalakítást nyújt Nagy Péter szerepében (*Nagy Péter, Diadalmas Péter*). Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1947, 1950), a SZU népművésze (1950).

SZINETÁR Miklós (1932) – színházi, film-, tv- és operarendező. A Színház és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1955- uo. tanár. 1960–62 a bp.-i Petőfi Színház műv. vez. A Szegedi Szabadtéri Játékok felújítása óta egyik rendezője. Jelenleg a M. TV főrendezője. Külföldön is több ízben rendezett. Kétszeres Jászai-díjas (1956, 1962), Érdemes művész (1967). F. r.: Színpadon: Kálmán: *Csárdáskirálynő* (1954), Brecht–Weill: *Koldusopera* (1958), Hubay–Vas–Ránki: *Egy szerelem három éjszakája* (1960), Petrovics–Hubay: *C'est la guerre* (1962). Szabadtéren: Puccini: *Turandot* (1965), Kodály: *Háry János* (1966). Filmrendezései: *Éjszakai repülés* (1963), *Háry János* (1965). Tv-játék: Sartre: *Temetetlen holtak* (1966).

SZINGH, Dines (1925) – indiai politikus, min. Tanulmányait Indiában végzi. A min. eln. magántitk., majd nagykövetségi titk. Londonban, később Párizsban, 1962–66 külügymin. h., 1966 külügymin. 1967- keresk.-ügyi, 1969- külügymin. Számos nközi értekezleten (FAO, ENSZ stb.) képv. hazáját.

SZINGH, Hukam (1895) – indiai politikus. Jogi tanulmányait Indiában végzi. Aktív pol. tevékenységéért több ízben bebörtönzik. 1947–48 a kapurtalai törvényszéken bíró, 1948–50 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1956–62 a parl. alsóházának aleln., 1962–67 eln. Több parl. delegáció vez. Jelenleg Radzsasztán áll. kormányzója.

SZINGH, Karam (1919) – indiai politikus. Mezőgazd. tanulmányait Indiában végzi. 1948 csatlakozik az INC-hez. 1952- parl. képv. 1953–55 az INC Himacsal Prades ter.-i főtitk. 1957–63 a ter.-i tan.-eln., 1963- adóügyi min., 1967- a közp. korm. turisztikai és polg. repülésügyi min., a kabinet t.

SZINGH, Ram Szubhag (1917) – indiai politikus, újságíró, min. Tanulmányait Indiában és az USA-ban végzi. 1935- az INC t. 1952- parl. képv. 1955–62 az INC parl. csop. titk. 1961- az INC munkabiz. t. 1962–64 állammin. 1964–66 társadalombiztosítási, 1966- vasútügyi, 1967- parl.-ügyi min.

SZINGH, Szvaran (1907) – indiai politikus, min. Tanulmányait Indiában végzi. 1947 Pandzsáb áll. élelmezésügyi min. A Pandzsábot India és Pakisztán között felosztó biz. t. 1947–49 Pandzsáb belügyi, adóügyi és energiaügyi min. 1952–57 a közp. korm. munka- és lakásügyi min. 1957- parl. képv. 1957–62 bánya-, acél- és üzemanyagipari min., 1962–63 vasútügyi, 1963–64 élelmezési és mezőgazd., majd iparügyi min. 1964 az ENSZ Közgyűlésén az indiai delegáció vez. A Tervbiz. t. 1965–67 külügymin. 1967- honv. min.

SZINHA, Mahes Praszad (1901) – indiai politikus, min. Pol. tevékenységéért több ízben bebörtönzik. Több felsőokt. int.-et alapít Bihar államban. 1952–57 Bihar áll. iparügyi és tájékoztatásügyi min., a közúti közlek. államosításának irányítója. Az INC vez.-ségi t. 1966 kiválik az INC-ből és új pol. pártot alapít. 1963- Bihar áll. energiaügyi min., 1967–68 főmin.

SZINHA, Szatja Narain (1900) – indiai politikus, min. Részt vesz a polg. engedetlenségi mozg.-ban; 1920 pol. tevékenységéért bebörtönzik. 1926–30 Bihar áll. törvényhozó testületének t. 1947- az alsóház t. 1949–52 a közp. korm.-ban állammin. 1952- a parl. ügyek min. 1963–64 tájékoztatásügyi, 1964–67 közlek.-ügyi, 1967–68 tárcanélküli, majd egészségügyi és családtervezési min. 1969- ismét közlek. ügyi min.

SZINYICIN, Ivan Flegontovics (1911) – a SZU traktor- és mezőgazd. gépipari min. (1965 óta). 1932–36 a gorkiji autógyárban műszaki munkakörben dolgozik. 1937 elvégzi a gorkiji Zsdanov Ipari Főisk.-t. 1936–46 a gorkiji Krasznaja Etna üzemben mérnöki és különböző gazd. vez. beosztásokban dolgozik, majd ig. 1940– SZKP t. 1946–50 az uráli autógyár ig. 1950–57 a sztálingrádi Dzerzsinszkij Traktorgyár ig. 1957–62 a volgográdi népgazd. tan. eln. 1962–65 az alsó volgai népgazd. tan. eln. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

SZIPKA József (1908) – a M. Népközt. moszkvai nagykövete. 1949-ig a Vegyipari Dolgozók Szaksz. főtitk. 1949–50 az Orsz. Munkabér Biz. eln. 1950–52 a Külügymin. eln. főoszt. vez. 1952–53 a pekingi, 1953–54 a bukaresti nagykövetségen tan.-os. 1954–63 követ, majd nagykövet Helsinkiben, 1963– Moszkvában. Az MSZMP KB t.

SZIRMAI István (1906) – az MSZMP KB PB tagja. A párizsi, majd a kolozsvári egy.-en jogi tanulmányokat folytat. 1929–40 a Kommunisták Romániai Pártjának t. Erdélyben tevékenykedik, a párt Erdélyi Tartományi Vez.-ségi t., a Vörös Segély titk. Részt vesz az illeg. sajtó szerkesztésében. 1940– a KMP-ben dolgozik, az erdélyi pártszervezetek instruktora, majd a felvidékiek összekötője. 1943– a KMP, majd a Békepárt titkárságának t. 1943 letartóztatják és 15 évi fegyházra ítélik. 1944 okt. megszökik és a fronton keresztül Szegedre megy. 1944–45 Szegeden a *Délmagyarország* c. napilap szerk., az MKP délmagyarországi titkárságának vez. h., majd vez. 1946– az MKP, majd az MDP KV pótt., a KV tömegszervezetek oszt. vez., 1947–49 az MKP, majd az MDP Szervező Biz. titk. 1949–52 a M. Rádió vez. 1953 törvénytelenül letartóztatják, majd egy év után vádemelés és peres eljárás nélkül szabadlábra helyezik. 1956 az *Esti Budapest* főszerk. 1957 a min. tan. tájékoztatási hiv. eln. 1956– az MSZMP KB t., 1957–59 a KB agit.-prop. oszt. vez. 1959–67 a KB titk. 1959– a PB pótt. 1962– t. 1967–69 a KB agit. prop. biz. eln. 1945–53 és 1958– országgy. képv.

SZIRMAI Jenő (1921) – az OTP vezérig. Szabósegéd volt. A felszabadulás után függetlenített pártmunkás. 1956–62 az MSZMP Somogy m. biz. első titk. 1960–64 lev. úton elvégzi a Keszthelyi Agrártud. Főisk.-t. 1962–68 a SZÖVOSZ eln. 1968– az OTP vezérig. Országgy. képv. (Somogy m.),

SZIRMAY Márta (1939) – operaénekesnő. A bp.-i Bartók Béla zenei szakisk.-ban tanul, szolfézs- és ének-szaktanári diplomát szerez. 1964– a M. Áll. Operaház magánénekesnője; alt. Dzsessz-énekesnőként is rendszeresen fellép, külföldön is több alkalommal vendégszerepel operaelőadásokon és dzsessz-hangversenyeken egyaránt. Liszt-díjas (1968). F. sz.: *Azucena* (Trubadur), *Ulrika* (Álarcosbál), *Anya* (Szokolay: Vérnász), Hamupipőke.

SZIRTES Ádám (1925) – színész. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1950– a Bányász Színházban, majd a M. Néphads. Színházában játszik. 1952–57 a Miskolci Nemzeti Színház, 1957– a Nemzeti Színház t. Karakterszerepeket alakít. Jászai-díjas (1955). Balázs Béla-díjas (1960), SZOT-díjas (1969). F. sz.: Zuboly (Shakespeare: *Szentivánéji álom*), Balga (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Sámson (Petőfi: *Tigris és hiéna*), Dózsa (Sárközi: *Dózsa György*). Filmen: *Talpalatnyi föld* (1948), *Kis Katalin házassága* (1950), *Föltámadott a tenger* (1953), *Körhinta* (1955), *Bakaruhában* (1957), *A 39-es dandár* (1959), *Katonazene* (1961), *Tücsök* (1963).

SZISZAKJAN, Norajr Martiroszovics (1907) – szovjet biokémikus. Elvégzi a moszkvai Tyimirjazev Mezőgazd. Ak.-t. 1937– SZKP t. 1939– a SZU Tud. Ak. Biokémiai Int.-ben dolgozik. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1960– t. A SZU Tud. Ak. Elnökségének tud. főtitk. Áll.-díjas (1952). Az enzimeknek a növényi szervezet anyagcseréjére gyakorolt hatását, a növények biokémiai tulajdonságait, szárazságtűrését, táplálkozásuk biokémiai mechanizmusát vizsgálja. Fontos kutatásokat végez a kloroplaszt enzimrendszerére vonatkozóan. Magy. megj. könyvei: *Biokémiai problémák a micsurini biológiában* (1950, 1951), *A protoplazma szerkezetének fermentműködése* (1953).

SZISZOVAT, Szirik Matak (1914) – kambodzsai politikus. 1938–49 alkormányzó, majd kormányzó. 1951–52 a min. tan. elnökségének főtitk. 1952–53 hadügyi államtitk., 1954–56 hadügy- és külügymin., 1957–58 hadügy- és közokt. min., 1958–61 a királyság ügyeivel foglalkozó mb. 1961–62 Kambodzsa UNESCO-képv., 1962–64 pekingi nagykövet, 1964–67 közokt. és műv. állammin. 1966– nagykövet Japánban.

SZITA János (1922) – min. h. Közgazd. egy.-et végez. 1946–48 az MKP államgazd. oszt.-án dolgozik, majd az Iparügyi Min. csop. főnöke, a nagyüzemi államosítások egyik végrehajtója. 1949–53 a Népgazd. Tan. titk., majd az Orsz. Tervhiv. elnökh., később a prágai külker. kirendeltség vez. 1955–56 a pénzügymin. első h., 1957–61 hazánk állandó képv. a Genfben működő nközi szervezetek mellett, az ENSZ-delegáció t. 1961–68 az Orsz. Tervhiv. főoszt. vez. és a Nközi Gazd. Kapcsolatok Biz. titk., 1968– a Min. tan. Nközi Gazd. Kapcsolatok titkárságának vez., min h. A közgazd. tud. kandidátusa, főleg a nközi gazd. együttműködés kérdéseivel foglalkozik. E témakörben több cikke, könyve is megj. *Magyarország gazdasági kapcsolatai a fejlődő országokkal* (1968) *Gazdasági fejlődésünk és a KGST* (1968), *A szocialista országok gazdasági együttműködése a KGST keretében* (1969).

SZIZOV, Gennagyij Fjodorovics (1903) – szovjet politikus. 1926– SZKP t. 1930 elvégzi a Tyimirjazev Mezőgazd. Ak.-t. 1930–33 fakultásvez., majd ig. a moszkvai tejtermelési főisk.-n. 1933–41 szovhozig., majd különböző áll. mezőgazd. irányító szervek vez. 1941–47 a szovjet hads.-ben szolgál. 1947–52 a cseljabinszki, majd a kurgani szovhoztröszt ig. 1952–54 a Kurgan ter. pártbiz. másodtitk. 1954–55 a Kurgan ter. szovjet eln. 1955–66 a Kurgan ter. pártbiz. első titk. 1956–64 az SZKP KB pótt., 1964–66 t. 1966– az SZKP KRB eln. A SZU Legf. Tan. t.

SZJOMINA, Tamara Prokofjeva (1938) – szovjet filmszínésznő. Elvégzi a moszkvai Filmműv. Főisk.-t. Növendékként szerepel először filmen, azóta többször játszik főszerepet. F. f.: *Feltámadás* (1960–61), *Kollégák* (1962), *Üresjárat* (1962), *Jobbágyszínésznő* (1963), *Boldogság napja* (1963).

SZKACSKOV, Szemjon Andrejevics (1907) – szovjet gazd. vez., mérnök. Elvégzi a harkovi gépipari főisk.-t, 1936– SZKP t. 1930–45 a nehéziparban különböző műszaki vez. beosztásokban dolgozik, ill. az SZKP KB üzemi pártszerv. 1945–54 a Szállítási Gépipari Min. különböző üzemeinek ig. 1954–57 a SZU szállítási gépipari min. első h. 1957–58 a harkovi népgazd. tan. eln. 1958– a SZU min. tan. mellett működő Külföldi Gazd. Kapcsolatok Áll. Biz. eln. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

SZKAZKIN, Szergej Danyilovics (1890) – szovjet történész. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd 1920– uo. tanít, 1935– prof., 1950– a középkori tört. tanszék vez. 1936– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Tört. tud. Int. tud. főmunkatársa, 1962– az Int. középkorkut. részlegének vez. 1943– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. 1947– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1942). Kutatásaiban a középkori Ny-Európa agrárviszonyaival, az eretnekmozg.-akkal, a reneszánsz tört.-ével és az abszolutizmus kialakulásával foglalkozik. Magy. megj. könyvei: *A 18. sz.-i angol polgári forradalom* (1951), *Korai középkor* (tört. olvasókönyv 1951), *A késő középkor* (tört. olvasókönyv 1956).

SZKOBCEVA, Irina (1927) – szovjet filmszínésznő. Műv. tört.-et tanul, majd a moszkvai Művész Színház stúdiójának t. 1955– filmezik, Desdemonát alakítja az *Othelló*ban. Azóta számos film főszerepét játssza el, tbk. *A párbaj* (1957), *A hajnal elébe* (1959), *Fehér éjszakák* (1959), *Moszkvai séta* (1963).

SZKOBELCIN, Dmitrij Vlagyimirovics (1892) – szovjet fizikus, közéleti személyiség. Elvégzi a petrográdi egy.-et, majd a leningrádi műszaki és fizikai-műszaki főisk.-n, később a moszkvai egy.-en tanít. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1946– t. 1951– a SZU Tud. Ak. Fizikai Int. ig. 1950– a Nközi Lenin-békedíj Biz. eln. A SZU Legf. Tan. t. Mint a SZU képv. számos ENSZ-biz. és konferencia munkájában vesz részt. 1955– a SZU küldöttségének vez. az atomenergia békés felhasználásáról tárgyaló genfi konferencián, elnökh. 1957– a Pugwash-biz. t. 1958–61 a Tiszta és Alk. Fizika Nközi Uniója kozmikus sugárzási biz t. A Francia Tud. Ak. t. A havannai egy. díszdr.-a. Áll.-díjas (1951). Kitüntetik a BVT ezüstérmével (1959). A kozmikus sugárzást elsőnek vizsgálja Wilson-kamrával. A kiterjedt légi záporok elméletével és az atommagfizika más kérdéseivel foglalkozik. Magy. megj. cikke a *Magyar Fizikai Szemlé*ben.

SZKRJABIN, Konsztantyin Ivanovics (1878) – szovjet zoológus, helmintológus. A Jurjev Állatorvosi Főisk.-n tanul. 1905–11 állatorvos Közép-Ázsiában. 1917–20 a Doni Állatorvostud. Főisk. prof. 1920–56 az Össz-szöv. Helmintológiai Int. ig. 1939– a SZU Tud. Ak. t. 1943–52 az Ak. kirgiz filiáléjának eln. 1935– a Lenin Mezőgazd. Ak., 1944– a SZU Orvostud. Ak. t.; a Francia Állatorvostud. Ak., a hallei Természettud. Ak. (Leopoldina), a Bolgár, Lengyel, Csehszlovák Tud. Ak. és az MTA tb. t. 1928– a londoni Kir. Zoológiai Társ. lev. t. 1930– a párizsi Nközi Állatorvostud. Kongresszus állandó biz., s még számos külföldi tud. társ. t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1950), Lenin-díjas (1957), a Szoc. Munka Hőse (1958). Helmintológiával (az élősködő férgek tanulmányozásával) foglalkozik. Nagy jelentőségű kutatásai előmozdították a háziállatok és az ember védelmét a férgek által okozott megbetegedések ellen.

SZLAVSZKIJ, Jefim Pavlovics (1898) – szovjet középgépipari min. 1918– SZKP t. 1933 elvégzi a moszkvai színesfém- és aranyipari főisk.-t. 1933–40 az ordzsonikidzei Elektrocink üzemben mérnök, különböző műszaki vez. beosztásokban dolgozik, majd ig. 1940–45 a dnyeperi, majd az uráli alumíniumgyár ig. 1945–46 a SZU színesfémipari népbiztos h. 1946–53 a SZU min. tan. mellett működő egyik főig.-ság vez. 1953–57 a SZU középgépipari min. h., majd első h., 1957–63 és 1965– min. 1963–65 a SZU Középgépipari Áll. Biz. eln. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas. A Szoc. Munka (háromszoros) Hőse.

SZLI, Tavi – malaysiai (sarawaki) politikus. A malaysiai uralkodó párt, a Szöv. P. helyi tagozatának vez. 1966– Sarawak főmin., s egyúttal pénzügy- és fejlesztési min.

SZLONYIMSZKIJ, Jurij Joszifovics (1902) – szovjet tánctörténész, kritikus. 1919– folytat kritikusi tevékenységet. 1922 megj. első balettel foglalkozó könyve. 1924 elvégzi a petrográdi egy. jogi fakultását. 1922–61 (megszakításokkal) a Műv. tört. Int. (később: Színház-, Zene- és Filmtud. Int.) tud. munkatársa. 1932–48 tánctört.-et tanít. 1959– a párizsi táncegy. díszdr.-a. Számos szovjet balett librettójának szerzője.

SZLUCKIJ, Borisz Abramovics (1919) – szovjet költő. A moszkvai jogtud. főisk.-n, majd a Gorkij Irod. Főisk.-n tanul. A II. vh. idején sorkatona, majd pol. tiszt. 1948–52 a moszkvai rádió munkatársa. 1943– SZKP t. Számos verseskötete jelenik meg. Magy. antológiákban és folyóiratokban látnak napvilágot költeményei.

SZMIRNOV, Anatolij Alekszandrovics (1894) – szovjet pszichológus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd a Pszichológiai Int.-ben dolgozik. 1945– az Int. ig. Egyidejűleg munkatársa más moszkvai tud. intézményeknek is. 1941–51 a moszkvai egy. prof. 1947– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. t., 1950–65 az Ak. Elnökségének t. 1955–58 a *Voproszi Pszichologii* c. tud. folyóirat főszerk. 1957–63 a szovjet pszichológiai társ. vez. Kísérleti lélektannal, főként az emlékezés pszichológiájával foglalkozik.

SZMIRNOV, Borisz Alekszandrovics (1908) – szovjet színész. Elvégzi a leningrádi Színműv. Főisk.-t, majd 1929–42 a leningrádi Fiatalok Színháza (1939– Lenszovjet Színház) t. 1943–50 a leningrádi Vígszínház, 1950–55 a moszkvai Puskin Színház, 1956– a moszkvai Művész Színház t. 1958– SZKP t. 1962– a Szovjet Békebiz. Elnökségének t. Lenin-díjas (1959), a SZU népművésze (1963).

SZMIRNOV, Leonyid Vasziljevics (1916)– szovjet politikus, mérnök. Villanyszerelő, majd elvégzi a novocserkaszki ipari főisk.-t. 1939–48 művezető, mérnök, főenergetikus. 1943– SZKP t. 1949–61 egy tud. kut. int., majd egy üzem ig. 1961– az SZKP KB t., az Áll. Honv. Műszaki Biz. elnökh. 1962– eln. 1962– a SZU Legf. Tan. t. 1963– a SZU min. tan. elnökh. Lenin-díjas.

SZMIRNOVSZKIJ, Mihail Nyikolajevics (1921) – szovjet diplomata. Elvégzi a moszkvai Ordzsonikidze Repülőmérnöki Főisk.-t, majd mérnökként dolgozik. 1947– SZKP t. 1948– diplomáciai szolgálatban, 1952–55 a washingtoni szovjet nagykövetség első titk. 1955–58 a SZU Külügymin.-ában dolgozik. 1958–62 nagykövetségi tan.-os Washingtonban. 1962–66 a Külügymin. oszt. vez. 1966– a SZU nagykövete Angliában. 1966– az SZKP KRB t.

SZMOKTUNOVSZKIJ, Innokentyij Mihajlovics (1925) – szovjet színész. A krasznojarszki Puskin Drámai Színház stúdiójában tanul. 1946–55 a norilszki, a mahacskalai és a volgográdi színház t. 1955–57 a moszkvai Moszfilm-stúdió színésze. 1957–60 a leningrádi Gorkij Drámai Színház t. 1960– elsősorban filmezik. Legkimelkedőbb alakítása színpadon Miskin herceg Dosztojevszkij *A félkegyelmű* c. reg.-ének színpadi változatában, filmen Kozincev *Hamlet*jének címszerepe, amelyért Lenin-díjat kap (1965). Az OSZSZSZK érdemes művésze (1964).

SZMUUL, Juhan Jurjevics (1922) – szovjet költő, író, újságíró. A II. vh.-ban a szovjet hads.-ben harcol. A háború idején jelennek meg első versei. 1944 egészségügyi okokból leszerelik, újságíróként dolgozik Leningrádban, majd az Észt SZSZK-ban. 1946 megj. első kötete. 1950– SZKP t. 1958– a SZU Legf. Tan. t. Az Észt SZSZK érdemes művésze, Áll.-díjas (1952), Lenin-díjas (1961). Magy. megj. művei: *Déli jégmezőkön* (1961), *A Japán-tengeren* (1967), továbbá versei antológiákban és folyóiratokban.

SZNEH, Mose (1909) – izraeli politikus. A varsói egy.-en orvosi képesítést nyer, a lengyel cionista szerv. eln. 1940 Palesztinába települ, 1940–46 a Hagana, a zsidó Nemzeti Tan. irányítása alatt álló földalatti fegyveres szerv. főpar. 1945–47 a Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) VB t., az európai pol. oszt. vez. 1948 belép az Egyesült Munkáspártba (Mapam) és annak balszárnyát vez., amely 1954-ben egyesül az Izraeli KP-vel. 1948–52 az *Al Hamismar* c. lap (Mapam) szerk. biz. t., jelenleg a *Kol Haam* c. komm. napilap főszerk. 1949– a Kneszet (parl.) t.

SZNYECSKUSZ, Antanasz Juzovics (1903) – szovjet politikus, a Litván KP KB első titk. 1920– párttag. 1921–25 a Litván KP KB külföldi irodájában dolgozik. 1926–40 a burzsoá Litvániában illeg. pártmunkát végez, a Litván KP KB titk., majd első titk. Ezt a funkciót tölti be a litvániai szovjet hatalom megteremtése, a Litván SZSZK megalakulása (1940) óta is. 1941–45 a II. vh. idején a litvániai partizánmozg. egyik vez. 1941– az SZKP KB pótt., 1952– t. A SZU Legf. Tan. t.

SZO Min Ho (1904) – D-koreai politikus. A tokiói Vaszeda Egy.-en, majd az USA Columbia Egy.-én folytatja tanulmányait. 1948 É-Csolla tartomány kormányzója, majd parl. képv., 1960 a parl. aleln. Szemben áll az 1961 máj. kat. államcsínnyel hatalomra került juntával. 1966 a polg. ellenzéki Dem. Szoc. P. eln. Pak Csong Hi rezsimje b.-i eljárást indít ellene, mivel síkraszáll az É és a D közti kapcsolatok megteremtéséért.

SZOBOL, Nyikolaj Alekszandrovics (1919) – szovjet politikus. Elvégzi a harkovi gépészeti főisk.-t. 1939– SZKP t. 1936–58 mérnök, majd különböző ipari vez. beosztásokban dolgozik. 1958–60 a harkovi népgazd. tan. eln. 1960–61 az ukrajnai népgazd. tan. eln. 1961– az SZKP KB t. 1961–63 a Harkov ter. pártbiz. első titk. 1963–66 az Ukrán KP KB másodtitk. 1966– az Ukrán SZSZK min. tan. első elnökh. Az Ukrán KP KB PB t. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1951).

SZOBOLJEV, Leonyid Szergejevics (1898) – szovjet író. Elvégzi a pétervári tengerészeti isk.-t, a haditengerészetnél szolgál. 1918–20 a polgárháborúban a szovjet hads.-ben harcol s utána 1931-ig a haditengerészetnél teljesít szolgálatot. 1925– jelennek meg irod. művei. 1940– SZKP t. Részt vesz a II. vh.-ban. AZ OSZSZSZK Írószöv. eln. A SZU Legf. Tan. Nemzetiségi Tan.-nak elnökh. Áll.-díjas (1943). Magy. megj. művei: *Balti flotta* (emlékezések 1947), *Tatjána, a felderítő* (elb.-ek 1949), *A zöld sugár* (ifj. reg. 1961).

SZOBOLJEV, Szergej Lvovics (1908) – szovjet matematikus, fizikus. Elvégzi a leningrádi egy.-et. 1932– a SZU Tud. Ak. Mat. Int. tud. munkatársa. 1935– a moszkvai egy. prof. 1933– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1939– t. 1940– SZKP t. 1958– a SZU Tud. Ak. szibériai részlege Mat. Int. és Számítógépközp. ig. Áll.-díjas (1941). A mat. fizika differenciálegyenleteivel és a rugalmas testek dinamikájával foglalkozik. Új vizsgálati módszereket dolgoz ki, új fogalmakat vezet be és ezek segítségével több fontos mat.-fizikai feladatot old meg. Magy. a *Matematikai Lapok*ban jelenik meg cikke.

SZOBOLJEV, Vlagyimir Sztyepanovics (1908) – szovjet petrográfus és mineralógus. A leningrádi bányászati főisk.-n végez. 1931–40 a Közp. Geológiai Tud. Kut. Int.-ben dolgozik. 1941–45 az irkutszki, 1945–58 a lvovi egy. prof. 1947– egyidejűleg az Ukrán Tud. Ak. hasznos ásványokat kut. geológiai int.-ében dolgozik. 1958– a SZU Tud. Ak. szibériai részlege Geológiai és Geofizikai Int. ig. h. 1951– az Ukrán Tud. Ak. lev. t., majd t. 1958– a SZU Tud. Ak. t. A magy. és csehszlovák mineralógiai társ., valamint a francia geológiai társ. t. Áll.-díjas (1950). A petrográfia és a mineralógia elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. Lenin-díjas.

SZOFRONOV, Anatolij Vlagyimirovics (1911) – szovjet író, újságíró. Eredetileg szerelő. 1930– jelennek meg versei. 1937 elvégzi a rosztovi ped. főisk.-t. 1940– SZKP t. A 40-es évek második felétől elsősorban színműírói munkásságot folytat. 1953 az *Ogonyok* c. hetilap főszerk. A SZU Békebiz. t. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1949). Magy. megj. művei: *Moszkvai jellem* (színmű 1950), *A szakácsnő* (vígjáték 1961), ezenkívül antológiákban versek.

SZOKHEJ, Szahib Szingh (1887) – indiai orvos. Tanulmányait Angliában és az USA-ban végzi. 1913– az indiai egészségügy szolgálatában. 1925– kut. int. ig. 1950–52 a WHO főig. h. 1953 Lenin-békedíjat kap. Több tud. intézmény t.

SZOKOLAY Sándor (1931) – zeneszerző. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n Farkas Ferencnél zeneszerzést tanul. Később a Főv. Zeneisk. Szerv. tanára, majd a M. Rádió lektora. Újabban csak zeneszerzéssel foglalkozik. Műveivel 1955 a varsói, 1957 a moszkvai, 1959 a bécsi VIT zenei versenyén, 1956 a varsói Wieniawski-versenyen nyert díjat. Kétszeres Erkel-díjas (1960, 1965), Kossuth-díjas (1966). F. m.: Operák: *Vérnász* (1963), *Hamlet* (1968). Balett: *Az iszonyat balladája* (1960). Oratóriumok: *A Tűz Márciusa* (1959), *Istar pokoljárása* (1961), továbbá *Hegedűverseny* (1956), *Hegedű szólószonáta* (1956), *Zongoraverseny* (1958), *Néger kantáta* (1960) és kamaraművek.

SZOKOLOV, Nyikolaj Alekszandrovics – lásd KUKRINYIKSZI.

SZOKOLOVSZKIJ, Vagyim Vasziljevics (1912) – szovjet fizikus. A moszkvai műszaki főisk.-n végez. 1936–39 a SZU Tud. Ak. Mat. Int., 1939 az Ak. Mechanikai Int. munkatársa. 1940– prof. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1960– a Lengyel Tud. Ak. t. 1956– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1943, 1952). A mechanika kérdéseivel; különösen a héjszerkezetek és a képlékenység problémáival foglalkozik.

SZOLAKOV, Angel (1922) – bolgár politikus. 1938– az Ifjúmunkásszöv. t. 1941– KP t. 1942–44 pol. fogoly. 1945– az Ifjúmunkásszöv. szófiai ker.-i titk., majd a szöv. szófiai városi biz. eln. és a szöv. VB t. 1958 a Népi Ifjúság Dimitrovi Szöv. KB titk. 1958–62 a szófiai pártbiz. titk. 1962– belügymin. h. 1965–68 az Állambiztonsági Biz. eln. 1969– belügy- és áll. biztonsági min. 1958– KB pótt., 1962– t.

SZOLDATOV, Alekszandr Alekszejevics (1915) – szovjet diplomata. Elvégzi a Liebknecht Ped. Főisk.-t. 1939– SZKP t. 1941 elvégzi a SZU Külügyi Népbiztossága mellett működő diplomataföisk.-t. 1941– külügyi szolgálatban: a Külügyi Népbiztosságon, ill. a Külügymin.-ban, külföldi szovjet intézményekben, Iránban, a D-afrikai Unióban, Ausztráliában, az USA-ban és a SZU ENSZ-képv.-ében. 1949–52 a SZU képv. az ENSZ Gyámsági Tan.-ában és a SZU ENSZ-képv.-ének pol. főtanácsadója. 1952–55 a SZU ENSZ-küldöttségének t. 1955–60 külügymin.-i oszt. vez., a min. kollégiumának t. 1960–66 a SZU nagykövete Nagy-Britanniában. 1966–68 a SZU külügymin. h., 1968– a SZU nagykövete Kubában. 1961– az SZKP KRB t.

SZOLIMAN, Mohammed Szidki (1916) – egyiptomi mérnök és politikus. A kairói egy.-en szerez diplomát. 1949 kat. ak.-t végez, kapcsolatok a Szabad Tisztek Társ.-ához. 1954–56 a Tervbiz. főtitk. 1957 az Építőanyag Hiv. vez. 1962– az Aszuán-gát építésének ügyeivel mb. min. 1966–67 min. eln. 1967– min. eln. h. és iparügyi, majd villamosenergiaip. min. Az EAK–Szovjetunió Társ. eln.

SZOLNCEVA, Julia (1901) – szovjet filmszínésznő, filmrendező. A 20-as években kezd filmezni. A. Dovzsenko rendező felesége és közvetlen munkatársa. Több filmjüket közösen készítik, közöttük a *Lángoló évek* a Cannes-i Fesztiválon (1961) a legjobb rendezés díját nyeri el. A Moszfilm stúdió munkatársa. Áll.-díjas.

SZOLOMENCEV, Mihail Szergejevics (1913) – az SZKP KB titk. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1940– SZKP t. 1940–54 mérnök, műhelyvez., az SZKP KB pártszerv., főmérnök, üzemvez. Lipeck és Cseljabinszk ter. gyáraiban. 1954–57 a Cseljabinszk ter. pártbiz. titk., majd másodtitk. 1957–59 a cseljabinszki népgazd. tan. eln. 1959–64 a Karaganda ter. pártbiz. első titk., majd másodtitk. 1964–66 a Rosztov ter. pártbiz. első titk. 1966– az SZKP KB oszt. vez., majd a KB titk. 1961– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

SZOLOVJOV-SZEDOJ, Vaszilij Pavlovics (1907) – szovjet zeneszerző. A leningrádi konzervatóriumot végzi. A II. vh. idején egy kat. színház vez. 1948– a Szovjet Zeneszerzők Szöv. elnökségének t. Lírai és tömegdalai a SZU-ban és külföldön is igen népszerűek. Kétszeres Áll.-díjas (1943, 1947), az OSZSZSZK érdemes művésze (1956), a SZU népművésze (1957), Lenin-díjas (1959).

SZOLZSENYICIN, Alekszandr Iszajevics (1918) – szovjet író. Elvégzi a rosztovi egy. fizikai és mat. fakultását, s egyidejűleg a moszkvai egy. nyelv és irod. tud. karán lev. hallgató. 1941– a hads.-ben szolgál, tüzértiszti isk.-t végez. 1942–45 ütegpar., frontszolgálatot teljesít. 1945 febr. alaptalan váddal bebörtönzik. 8 évet tölt börtönben és száműzetésben. 1956 rehabilitálják, egy rjazanyi középisk. fizikatanára. 1962– jelennek meg elb.-ei és kisreg.-ei. Magy. az *Ivan Gyenyiszovics egy napja* c. reg.-e lát napvilágot, ezenkívül elb.-ei a *Nagyvilág* c. folyóiratban és antológiákban.

SZON, Szann (1911) – kambodzsai politikus. Keresk. főisk.-t végez Párizsban. 1935–39 tartományi kormányzóh., 1946–47 pénzügymin., 1949 a min. tan. aleln. 1950 külügymin., 1951–52 a nemzetgy. eln., 1961–62 pénzügyekkel mb. állammin. 1965– a min. tan. gazd. és pénzügyekkel mb. aleln. 1954– a Kambodzsai Nemzeti Bank kormányzója.

SZONDI Lipót (1893) – magyar származású Svájcban élő idegorvos, pszichiáter. A II. vh. előtt Magyaro.-n a Gyógyped. Főisk. Élettani és Kórlélektani Int.-ét vezeti. 1943– Svájcban, majd az USA-ban, s jelenleg ismét Svájcban él. Sorsanalízis néven új mélylélektani isk.-t alapít. Ösztöndiagnosztikai tesztjét a pszichiátriában és az elme- és ideggyógyászatban használják. Magyaro.-n megj. könyvei: *A fogyatékos értelem* (1925), *A növés zavarai és a belső secretio* (1926), *Az értelmi fogyatékosságok kezelésének újabb útjairól* (1927), – *Magyar anthropometriai normák* (1929), *Constitutioanalysis és értelmi fogyatékosság* (1931), *A családkutatás és ikerkutatás módszertani elemei* (1935), *Ösztön és nevelés* (1940), *Az ember meghatározása az ösztönök tapasztalati rendszerében* (1942), *Az én kísérleti elemzése* (1943).

SZONG, Jong (1903) – koreai (KNDK) író. Részt vesz az 1919 márc.-i japánellenes felkelésben, a Proletárírók Koreai Szöv. (KAPP) alapító t. (1925). 1934 baloldali irod.-szerk.-i tevékenységéért a japán hatóságok börtönbe vetik. 1945 után jelentős drámaírói és közéleti tevékenységet folytat, munkásságát a szoc. realizmusra való törekvés jellemzi. Több éven át a Kult. Kapcs.-ok Biz. eln., a Legf. Népi Gyűlés Elnökségének t.

SZOROKIN, Gennagyij Mihajlovics (1910) – szovjet közgazdász. A kazanyi egy.-en végez. 1933–40 a moszkvai tervgazd. főisk.-n dolgozik, 1937– tanszékvez. h., 1938– tanszékvez. 1939– SZKP t. 1940–57 a SZU Áll. Tervbiz. munkatársa, 1955–57 elnökh. 1955–61 a SZU Tud. Ak. Közgazd. Int. tud. főmunkatársa. 1961– a SZU Tud. Ak. Szoc. Világgazd. Int. ig. 1962– a SZU Tud. Ak. lev. t. Magy. megj. művei: *A SZU népgazdaságának szocialista tervezése* (1950), *Az állami népgazdasági tervezés rendszere a SZU-ban* (1951).

SZŐKEFALVI-NAGY Béla (1913) – matematikus. A szegedi tud. egy.-en tanul. 1937–39 ösztöndíjasként Francia- és Németo.-ban folytat tanulmányokat. 1939–48 a szegedi polg. isk.-i tanárképző főisk. tanára. Egyidejűleg 1942– a szegedi tud. egy. magántanára. 1948– uo. egy. tanár, az analízis tanszék vez., az MTA Analízis Tanszéki Kut. Csop. vez. 1964 a New York-i Columbia Egy. vendégprof. 1945– az MTA lev. t., 1956– t. Az *Acta Scientiarum Mathematicarum* c. tud. folyóirat főszerk. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1953). Mat. analízissel, elsősorban funkcionálanalízissel foglalkozik. F. m.: *Spektraldarstellung linearer Transformationen des Hilbertschen Raumes* (Berlin 1942, 2. kiad. 1967), *Leçons d'analyse fonctionnelle* (Riesz Frigyessel 1952, 4. kiad. 1965, angol, német, kínai és orosz nyelven is), *Valós függvények és függvénysorok* (1954, 2. kiad. 1961), *Analyse harmonique des opérateurs de l'espace de Hilbert* (C. Foiaçszal 1967).

SZŐLLŐSY Klára (1913) – műfordító, író. A bp.-i tud. egy.-en német–angol szakot végez. Pályáját reg.-írással kezdi, majd elsősorban műfordítással foglalkozik. Magy.-ra fordította tbk. Tolsztoj, Dosztojevszkij, Csehov, Csernisevszkij, Leonov, Pausztovszkij, Goethe, Th. Mann, Simone de Beauvoir, G. Greene, Dreiser, Mansfield és Bondarev műveit. Számos fordításelméleti és irod. tanulmánya jelent meg. József Attila-díjas (1957).

SZŐNYI Erzsébet (1924) – zeneszerző, -ped. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n, majd a párizsi konzervatóriumban tanul. 1945–48 középisk. tanár. 1948– a Zeneműv. Főisk. tanára, 1960– a zenetanári tanszak vez. Az ISME (Zeneoktatás Nközi Társ.-a) ig. tan. t. 1947– folytat zeneszerzői munkásságot. Erkel-díjas (1959). F. m.: *Dalma* (opera 1953), *Firenzei tragédia* (opera 1959), *Két divertimento* (zenekarra 1948, 1951), *Orgonaverseny* (1957).

SZŐNYI Ferenc (1929) – operaénekes. 1956–58 a drezdai, 1958–61 a Karl-Marx-Stadt-i, 1861–62 a stralsundi opera, 1963– a M. Áll. Operaház magánénekese; tenor. Liszt-díjas (1968). F. sz.: Manrico *(A trubadúr)*, Heródes *(Salome)*, Don José *(Carmen)*, Néró *(Poppea)*, Jim *(Mahagonny)*, Vőlegény *(Vérnász)*, *Hamlet*, Florestan *(Fidelio)*, *Tannhäuser*.

SZŐNYI Kató (1918) – színésznő, bábművész, bábrendező. A Színészegyes. színiisk.-jában tanul. 1938– különböző vidéki színtársulatokban játszik. A felszabadulás után kezd bábműv.-tel foglalkozni. 1948– a Mesebarlang Bábszínház, 1949– az Áll. Bábszínház színésze, később rendezője, 1960– főrendezője. Jászai-díjas (1960), Érdemes művész (1967). F. r.: Shakespeare: *Szentivánéji álom* (1964), Stravinsky: *Petruska* (1965), Bartók: *A fából faragott királyfi* (1965), Szilágyi: *János vitéz* (1967), Dürrenmatt: *Angyal szállt le Babilonba* (1967), Svarc: *A sárkány* (1968).

SZŐNYI Olga (1933) – operaénekesnő (mezzoszoprán). A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1950– a M. Áll. Operaház énekkarának t., 1952– az opera magánénekesnője. Európa számos országában és az USA-ban vendégszerepelt, 1962–65 a kölni operaház állandó vendége. Liszt-díjas (1962). F. sz.: Judit *(A kékszakállú herceg vára)*, Eboli *(Don Carlos)*, Amneris *(Aida)*, Dorabella *(Cosi fan tutte)*, Brünhilde *(Walkür)*, Brangäne *(Trisztán és Izolda)*, Venus *(Tannhäuser)*.

SZPICIN, Viktor Ivanovics (1902) – szovjet kémikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, 1923–31 uo. tanít. 1923–28 egyidejűleg üzemi kut. vegyész Moszkvában. 1928–31 az Alk. Ásványtani és Színesfémkohászati Int. tud. főmunkatársa. 1932–42 a moszkvai Liebknecht Ped. Főisk. prof. 1942– a moszkvai egy. prof., 1942–48 prorektora. 1949–53 a SZU Tud. Ak. Fizikai-kémiai Int. ig. h., 1953– az Int. ig. 1941– SZKP t. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. Kutatási ter.-e a ritka földfémek és a radioaktív elemek kémiája és technológiája, egyes komplex vegyületek szerkezetének kérdései. Magy. megj. művei: *A kémiai tudomány jelenlegi helyzete és távlati fejlesztése a SZU-ban* (1962), *Új adatok a szilárd testek radioaktív sugárzásának, valamint külső sugárzásának egyes heterogén kémiai folyamatokra gyakorolt hatásáról* (1962).

SZPIRIDÁKISZ, Konsztantinosz (1903) – ciprusi politikus. Egy. tanulmányait Athénban és Berlinben végzi. Gimn. tanár, ig., majd a ciprusi Görög Oktatásügyi Tan. és a Görög Közösség Kamarájának eln. Több ak. és tudományos szerv. t. A Ciprusi Közt. oktatásügyi min. Számos tört. tárgyú tanulmányt ír.

SZPIRIDONOV, Ivan Vasziljevics (1905) – szovjet politikus. 1925–27 szerelő Leningrádban. 1927–50 különböző ipari vez. beosztásokat tölt be Leningrádban, Orelben, majd Kuznyeckben, közben elvégzi a leningrádi ipari főisk.-t mint lev. hallgató. 1928– SZKP t. 1950– különböző párt- és áll. funkciókban dolgozik. 1954–56 a Leningrád ter. pártbiz. titk. 1956–57 a leningrádi városi pártbiz. első titk. 1957–62 a Leningrád ter. pártbiz. első titk. 1959–61 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának t. 1961– az SZKP KB t., 1961–62 titk. 1962– a SZU Legf. Tan. Szöv. Tan. eln., a SZU parl. csop. eln.

SZROGH György (1915) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy. építészkarán tanul. 1938–47 Hidasi Lajos tervezőirodájában, majd a MÉMOSZ építőipari váll.-ánál dolgozik. 1947–66 különböző áll. tervezőirodák mérnöke. 1965–66 UNESCO-ösztöndíjjal tanulmányúton Angliában, az USA-ban és Mexikóban az új isk.-építési elvek és módszerek tanulmányozására. 1966– a bp.-i Iparműv. Főisk. tanára, az építészeti tanszék vez. Kétszeres Ybl-díjas (1954, 1967). F. m.: *Piszkéstetői csillagvizsgáló* (1956), *Nagyszénási szociális otthon* (1964), *Salgótarjáni művelődési ház* (1966), *Budapest Szálló* (1967).

SZTAHANOV, Alekszej Grigorjevics (1906) – szovjet bányamunkás, gazd. vez. 1927– bányamunkás a Donyec-medencében. 1935 a Donyec-medencei Közp. Irmino bányában a munka jobb megszervezésével és műszaki ismereteivel az előírt norma sokszorosát teljesíti. Kezdeményezése a SZU-ban rövid idő alatt tömegmozgalommá válik. 1936– SZKP t. 1937 a SZU Legf. Tan. első ülésszakának küldöttévé választják. 1936–41 a moszkvai Ipari Ak. hallgatója. 1941–42 a karagandai 31. sz. bánya vez. 1943– a SZU Szénbányászati Népbiztosságának apparátusában dolgozik. 1957– gazd. vez. beosztást tölt be a Donyec-medencében.

SZTAJKOV, Encso (1901) – bolgár politikus, újságíró. 1919– KP t. 1924– dolgozik a pártsajtóban. 1935 KB t., 1936– PB t. és a *Rabotnicseszko Delo* szerk. 1941 koncentrációs táborban. A felszabadulás után ismét a *Rabotnicseszko Delo* szerk., majd 1948-ig főszerk. 1952 KB titk. 1957–67 a Hazafias Arcvonal Nemzeti Tan.-a eln. Képv. A Szoc. Munka Hőse (1961).

SZTANEV, Emilijan (Nikola Sztojanov Sztanev) (1907) – bolgár író. Festőnek készül, majd képzőműv. tanulmányait megszakítva másfél évtizedig hivatalnok. Elb.-ei témáit részben a természet szépségei, részben a kap. nyárspolgárainak élete adja. *Ivan Kondarev* (1965) c. reg.-e az antifasiszta harc széles méretű ábrázolása. Dimitrov-díjas (1964), a Szoc. Munka Hőse (1967), irod. díjas (1963, 1966). Magy megj. könyvei: *Egyetlen út* (reg. 1950), *Tiltott kert* (elb.-ek 1960), *Tavaszi séta* (1965).

SZTANEV, Sztefan (1917) – bolgár tudós, közgazdász-statisztikus. 1939– KP t. 1950–55 a szvistovi pénzügyi-gazd. egy. rektora. 1955–58 oktatásügyi min., a felsőokt. főig.-ság vez. h., majd vez. 1958–60 a Közp. Stat. Hiv. elnökh., majd eln. Számos stat. és tankönyv szerzője.

SZTANKAY István (1936) – színész. A Színműv. Főisk.-n tanul, majd a Miskolci Nemzeti Színházhoz szerződik. 1963– a bp.-i Nemzeti Színház t.

Drámai jellemszerepeket játszik. Jászai-díjas (1966). F. sz. színpadon: *Arturo Ui* (Brecht: Állítsátok meg Arturo Uit!), *Dauphin* (Shaw: Szent Johanna), *Mátyás* (Vörösmarty: Czillei és a Hunyadiak), *Frank* (Shaw: Warrenné mestersége), *Zsitomir* (Sánta: Éjszaka). Filmen: *Égrenyíló ablak* (1959), *Májusi fagy* (1961), *Az ígéret földje* (1961), *Legenda a vonaton* (1962), *Párbeszéd* (1963), *Bors* (tv-film 1969).

SZTAROVSZKIJ, Vlagyimir Nyikonovics (1905) – szovjet közgazdász, statisztikus. 1919–25 statisztikusként dolgozik, közben elvégzi a moszkvai egy.-et. 1925–39 a SZU Áll. Tervbiz.-ban a népszámlálással foglalkozó oszt.-on dolgozik, egyidejűleg 1927–40 főisk. tanár. 1939– SZKP t. 1939–40 az Áll. Tervbiz. Közp. Számviteli Ig.-ságának vez. h., 1940–48 az Áll. Tervbiz. Közp. Stat. Hiv. vez. és az Áll. Tervbiz. elnökh. 1948– a SZU min. tan. mellett működő Közp. Stat. Hiv. vez., 1957– a SZU min. tan. t. 1961– az SZKP KRB t. 1962– a SZU Legf. Tan. t. 1958– a SZU Tud. Ak. lev. t. Számos stat. tárgyú tud. mű szerzője.

SZTEFANOPULOSZ, Sztefanosz (1899) – görög politikus. Athénban és Párizsban végzi az egy.-et. 1930 a Néppárt képv. A háború előtt és után több ízben választják képv.-vé, 1963 és 1964 a Centrum Unió programjával. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban. Több korm.-ban min., egyebek között a szélsőjobboldali Papagosz-korm.-ban külügymin. és 1952–55 min. elnökh. 1963–64 a Papandreu-korm.-ban min. elnökh., 1964 koordinációs min. is. 1966–67 ismét min. eln. A Centrum Unióból kivált politikusok egy csop.-jából alakult Szabadelvű Dem. Centrum vez.

SZTEFANOV, Ninko (1911) – bolgár politikus. 1932– az Ifjúmunkásszöv. t., 1934– KP t. 1936–38 Nközi Lenin Isk.-t végez. A 40-es évek elején internálják. 1944 partizán. 1945–47 az Ifjúmunkásszöv. KB titk. 1952–62 m. pártbiz. titk. 1962–65 az Áll. Ellenőrző Biz. elnökh., 1965– eln. 1945– KB pótt., 1954– t. Képv.

SZTIRIKOVICS, Mihail Adolfovics (1902) – szovjet tudós, hőtechnikus mérnök. A leningrádi műszaki főisk.-n végez. 1926–28 a leningrádi optikai üveggyár hőtechnikusa. 1928–46 a moszkvai Közp. Kazán és Turbina Int. munkatársa. 1938–60 egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Energetikai Int.-ben dolgozik, 1961– az Int.-ben a magas hőmérsékletek labor.-ának vez. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1964– t. A hőerőművek problémáival és a gőzkazánok munkafolyamatainak kutatásával foglalkozik.

SZTOILOV, Georgi (1929) – bolgár építész. Az építészet és városépítés ter.-én tevékenykedik. Szófiában a Rila Szálló, Várnában az Aranyhomok sok szállodája, lakótelepek és más épületek tervezője. 1965– a Bolgár Építőműv. Szöv. eln. 1966– KB t. 1967– szófiai városi tan. eln. Dimitrov-díjas (1960).

SZTOJANOV, Ljudmil (1886) – bolgár író, irod. történész. Kezdetben szimbolista befolyás alatt áll, de a 20-as évek végén, a 30-as évek folyamán már realista író, a fasizmus elleni küzdelem szenvedélyes harcosa. Az orosz és szovjet írók tolmácsolója. Akadémikus. Dimitrov-díjas (1949), a Szoc. Munka Hőse (1963). Magy. *Pokol* c. reg.-én kívül (1948) antológiákban jelennek meg versei, ill. egy elb.-e.

SZTOJCSEV, Vladimir (1893) – bolgár politikus, kat. személyiség. 1912– a hads.-ben szolgál, 1935 monarchiaellenes tevékenységéért eltávolítják. Részt vesz az 1923 szept. felkelésben A Honvédő Háborúban az 1. bolgár hads. par. 1944– KP t. 1945–47 Bulgária diplomáciai képv. az USA-ban és az ENSZ-ben. Parl. képv. 1944– a Bolgár Olimpiai Biz. eln., 1950– a Nközi Olimpiai Biz. t. A Szoc. Munka Hőse (1964).

SZTRINGOSZ, Leonidasz (1900) – görög politikus. 1922 az első ciprusi komm. csop. megalapítói között van. 1927–28 a Görög KP macedóniai szerv.-ének titk. Szervezi és irányítja a sztrájkmegmozdulásokat és a parasztkongresszusokat. Később a Görög KP elméleti folyóiratának ig. 1931– KB t., majd PB t. A párt közp. lapjának munkáját irányítja és szerv. tevékenységet fejt ki a parasztság körében. Később a pireuszi, majd a szaloniki városi pártbiz. titk. és a pártlap ig. 1936 dec. a metaxaszi diktatúra letartóztatja. 1941 szept. megszökik börtönéből. A hitleri megszállás éveiben a macedóniai pártszerv. intéző biz. titk.-ként szervezi a fegyveres ellenállást. A felszabadulás után a párt közp. lapjának ig. 1946 belép a Görög Dem. Hads.-be, 1947 a dem. korm. t. 1956– KB, majd PB t. Jelenleg emigrációban él.

SZTRIZSENOV, Oleg (1929) – szovjet filmszínész. A moszkvai Scsukin Színiisk.-t végzi, majd a tallini Orosz Drámai Színháznál játszik. 1955– szerepel filmen. *A negyvenegyedik* férfi főszerepe világszerte ismertté teszi nevét. F. f. még: *Vihar Itália felett* (1955), *A mexikói* (1955), *A kapitány lánya* (1958), *Fehér éjszakák* (1959), *Pique Dame* (1960), *Párbaj* (1961), *Optimista tragédia* (1962), *Háború és béke* (1962–63), *A három nővér* (1963).

SZTRUCSKOVA (LAPAURI), Raisza Sztyepanovna (1925) – szovjet balettművész. A moszkvai balettisk.-n végez, majd 1944– a moszkvai Nagy Színház művésze. A Nagy Színház balettegyüttesével világszerte vendégszerepel. Az 1949-es bp.-i VIT műv. versenyén első díjat nyer. A SZU népművésze (1959), az OSZSZSZK népművésze.

SZTRUJEV, Alekszandr Ivanovics (1906) – a SZU keresk. min.-e (1965 óta). 1927– SZKP t. 1944–47 a Sztalino (ma Donyeck) ter. szovjet eln. 1947–53 a Donyeck ter. pártbiz. első titk., 1947–50 egyidejűleg a városi pártbiz. első titk. 1954–58 a Perm ter. pártbiz. első titk. 1958–62 az OSZSZSZK min. tan. elnökh. 1962 a SZU min. tan. mellett működő Keresk. Áll. Biz. eln., min. 1952–56 az SZKP KRB t. 1956–61 és 1966– az SZKP KB t., 1961–66 pótt. A SZU Legf. Tan. t.

SZTRUMILIN, Sztanyiszlav Gusztavovics (eredeti neve: Sztrumillo-Petraskevics) (1877) – szovjet közgazdász, statisztikus. 1897– részt vesz a forr. mozg.-akban. 1905– tud. és publicisztikai tevékenységet folytat. A szovjet hatalom megteremtése után a SZU Áll. Tervbiz.-ban dolgozik, majd tud. és tanári munkát végez. 1923– SZKP t. 1931– a SZU Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1942), Lenin-díjas (1958). A szoc. újratermelés, a munka szerinti elosztás és a népgazd. tervezés problémáival, stat.-val és a SZU gazd. tört.-ével foglalkozik. Több mint 200 tud. munkája jelenik meg. Magy megj. könyvei: *A kommunizmus útján* (1959), *Érték, értéktörvény* (1964).

SZTYELMAH, Mihajlo Afanaszjevics (1912) – szovjet író. Elvégzi a vinnyicai ped. főisk.-t, s 1939-ig falun tanító. 1936– jelennek meg művei; 1941 napvilágot lát első verseskötete. 1941–45 a II. vh.-ban egy frontújság szerk., súlyosan megsebesül. 1945 után a SZU Tud. Ak. Néprajzi Int.-nek tud. munkatársa. 1962– a SZU Legf. Tan. t. A Szovjet Írószöv. Elnökségének t. Áll.-díjas (1951), Lenin-díjas (1961). Magy. megj. művei: *Kiterjedt rokonság* (reg. 1952, 1964 *A nagy rokonság* címen), *Az ember vére drága* (reg. 1962), *Igazság és hamisság* (reg. 1964).

SZTYEPAKOV, Vlagyimir Iljics (1912) – szovjet politikus, újságíró. 1927–32 lakatos, majd favágó. 1935 elvégzi a komm. főisk.-t. 1935–37 a szovjet hads.-ben szolgál. 1937– SZKP t. 1937–40 a Nehézipari, majd az Útügyi Népbiztosság munkatársa. 1941–44 a gépiparban dolgozik. 1944–52 pártmunkás Moszkvában. 1952 elvégzi a moszkvai Lenin Ped. Főisk.-t. 1952–53 az Állambiztonsági Min. vez. h. Moszkva ter.-en. 1957 elvégzi az SZKP KB társ.-tud. ak.-t. 1957–61 a moszkvai városi pártbiz. oszt. vez., titk., majd másodtitk. 1961–64 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1964–65 az *Izvesztyija* főszerk. 1965– az SZKP KB oszt. vez. 1961–66 az SZKP KRB t. 1966– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. A közgazd. tud. kandidátusa.

SZUFANUVONG, herceg (1902) – laoszi politikus. Párizsban tanul, építészmérnök. 1938 visszatér Laoszba, szervezi a harcot a francia gyarmatosítók ellen. 1950 a Laoszi Hazafias Front, a Neo Lao Hakszat vez. 1958 tervezési, újjáépítési és városrendezési min. 1959 letartóztatják, 1960 megszökik a börtönből, s a Neo Lao Hakszat által ellenőrzött ter.-re megy. 1961–62 a Laosszal foglalkozó genfi konferencián a baloldali hazafias erők küldöttségének vez. 1962– az egységkorm. min. elnökh. és gazd. tervezés min. 1965– a korm. jobbratolódása óta a Hazafias Front által ellenőrzött ter.-ek vez.

SZUGYEC, Vlagyimir Alekszandrovics (1904) – szovjet marsall. 1924– SZKP t. 1925– a szovjet hads.-ben szolgál. 1927 elvégzi a légierők kat.-műszaki isk.-ját. 1929–41 különböző par. beosztásokban teljesít szolgálatot. A II. vh.-ban bombázó hadtest-, majd hads. par. 1946–49 a légierők vezérkari főnöke és főpar. h. 1950 elvégzi a Vezérkari Ak.-t. 1951–55 a légierők magasabb par.-i isk.-inak par., majd légihads. par. 1955– a légierők marsallja. 1955–58 a légierők főpar. h. és a távolsági légierő par. h., 1958–62 a távolsági légierő par. 1962– honv. min. h., a légvédelmi csapatok főpar. 1961–66 az SZKP KB pótt. 1962– a SZU Legf. Tan. t. A SZU Hőse.

SZUHOJ, Pavel Oszipovics (1895) – szovjet repülőgép-tervező. A moszkvai műszaki főisk.-t végzi. 1924–33 a moszkvai Közp. Aerodinamikai Int.-ben különböző beosztásokban dolgozik. A SZU Repülésügyi Min. főtervezője. A műszaki tud. dr.-a. A szovjet hads. tervező tábornoka. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas, a Szoc. Munka Hőse. Nagyszámú távolsági bombázórepülőgép-típust tervezett.

SZUNG Csing-ling (1890) – kínai politikusnő. Az USA-ban tanul, 1912 hazatér, Szun Jat-szen titkárnője, követi Japánba, 1914 feleségül megy hozzá, s annak 1925-ben bekövetkezett haláláig aktív munkatársa. 1926 a Kuomintang VB t. Csang Kaj-sek 1927-es árulása után ellenzékbe vonul. 1928–29 körutat tesz a SZU-ban és Ny-Európában. 1931 az Emberi Jogok Védelmének Kínai Ligája egyik létrehozója, a dem. nőmozg. egyik vez. A Japán elleni háború anyagi támogatására megalakítja a Kínavédelmi Ligát, amely később a kommunistákat támogató jóléti intézménnyé alakul át. 1949–54 a KNK elnökh., 1954–59 az Orsz. Népi Gyűlés Állandó Biz. t. és a Kínai–Szovjet Baráti Társ. eln. 1959– a KNK aleln. A Kínai Nőszöv. díszeln. A BVT t. 1951 Nközi Lenin-békedíjat kap. A *China Reconstructs* c. folyóirat főszerk.

SZURDI István (1911) – belker. min. Textilipari technikumot végez, a felszabadulás előtt különböző üzemekben munkás, ill. technikus. 1928– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1936– párttag. 1944–52 az SZDP, majd az MDP KV t. 1945– pártmunkásként különböző beosztásokban dolgozik, tbk. a Heves m. pártbiz. első titk., az MDP KV oszt. vez. 1950–56 a Könnyűipari Min. oszt. vez., majd főoszt. vez. 1957–64 az MSZMP KB ipari és közlek. oszt. vez. 1964–66 a KB titk. 1966– a belker. min. és az Orsz. Idegenforgalmi Tan. eln. 1956– az MSZMP KB t. 1944–53 és 1956– országgy. képv. (Heves m.) Az MTA Közgazd. Tud. Biz. t.

SZURKOV, Alekszej Alekszandrovics (1899) – szovjet költő, közéleti személyiség. Ifjúkorában Péterváron kifutó, asztalos és cinkográfus-tanuló, kikötői rakodómunkás. 1918–20 a polgárháborúban a Vörös Hads.-ben harcol. 1918–jelennek meg versei. 1924– Ribinszkben Komszomol- és pártmunkát végez, szerk. és újságíró. 1925– SZKP t. Moszkvába megy, a RAPP (Orosz Proletárírók Szöv.) vez.-ségi t. 1930 megj. első verseskötete. 1934 elvégzi a Vörös Professzúrát. Két évig Gorkijjal együtt szerkeszti a *Lityeraturnaja Ucsoba* c. lapot. 1939 bevonul a szovjet hads.-be, részt vesz Ny-Belorusszia felszabadításában. A II. vh.-ban haditudósító. 1952–56 az SZKP KRB t., 1956–61 az SZKP KB pótt. 1953– a BVT t. 1953–59 a Szovjet Írószöv. első titk., 1959– titk. 1954– a SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1951). Magy. megj. művei: *Válogatott versek* (1954) *Villog a tajgai ég* (versek 1966), ezenkívül versei, antológiákban.

SZUSZLOV, Mihail Andrejevics (1902) – szovjet politikus. 1918–20 Szaratov ter.-en a Szegényparaszt Biz. és a Komszomol munkatársa. 1921– SZKP t. 1921–24 Moszkvában elvégzi a munkásfőisk.-t, majd 1924–28 a Plehanov Közgazd. Főisk.-t. 1929–31 a moszkvai egy. és az ipari Ak. előadója. 1931–36 az SZKP KRB és a Munkás-Paraszt Felügyelet munkatársa. 1937– a SZU Legf. Tan. t. 1937–39 a Rosztov ter. pártbiz. titk. 1939–41 a Sztavropol határter. pártbiz. első titk. 1939–41 az SZKP KRB t. 1941– az SZKP KB t. 1941–45 vez. pol. munkakörökben dolgozik a hads.-ben. 1944–46 az SZKP KB apparátusának vez. munkatársa. 1946–47 a SZKP KB társ. tud. int. docense. 1947– az SZKP KB titk. 1948–50 a PB pótt. 1949–51 a *Pravda* főszerk. 1950–54 a SZU Legf. Tan. Elnökségének t. 1952–53 és 1956– a KB Elnöksége (1966– PB) t. A SZU Legf. Tan. t.

SZUVANNA FUMA, herceg (1901) – laoszi politikus. A párizsi és grenoble-i egy.-en tanul, mérnök. 1931 áll. szolgálatba lép. 1944–45 a laoszi közmunkák főmérnöke, 1950–51 közmunkaügyi min., 1951–54 min. eln., közmunkaügyi és tervezési min., 1954–56 min. elnökh. és nemzetvédelmi min., 1956–57 min. eln., nemzetvédelmi, külügy- és tájékoztatási min. 1957–58 min. eln., 1958–59 párizsi nagykövet, 1960 a nemzetgy. eln., majd min. eln., nemzetvédelmi és külügymin., 1960–62 a semleges korm. vez., 1962– min. eln., nemzetvédelmi és a szociális ügyek min., 1964– külügymin. is. 1965– korm.-ának semlegességi irányzata fokozottan gyengül, erősödik az amerikai imp. befolyás.

SZŰCS Mihály (1922) – hegedűművész, az Áll. Operaház első hangversenymestere, a Zeneműv. Főisk. tanára. 1955–68 a Tátrai-vonósnégyes másodhegedűse. Az együttessel Európa-szerte sikerrel hangversenyezett. Jelenleg a Zeneműv. Főisk. tanára. Kossuth-díjas (a Tátrai-vonósnégyessel 1958). Újabban szólistaként is gyakran szerepel.

SZŰR-SZABÓ József (1902) – festő- és grafikusművész, karikaturista. Az Iparműv. és a Képzőműv. Főisk.-n tanul. A KUT, majd az Új Műv. Egyes. t.-ként bel- és külföldi kiállításokon is szerepel. 1945 előtt a *Pesti Hírlap* és a *Magyar Nemzet*, a felszabadulás után a *Ludas Matyi* karikaturistája. Éveken át az Áll. Bábszínház tervező művésze. Kétszeres Munkácsy-díjas (1954, 1968). *Zűr* és *De az alma ugye jó volt* c. karikatúrakötetei jelentek meg; továbbá rajzai külföldi antológiákban.

SZVE, BA (1915) – burmai politikus. A ranguni egy.-en végez. 1939– a Népi Forr. P. egyik alapítója, részt vesz a japánellenes harcban. 1945 a Burmai Szoc. P. (volt Népi Forr. P.) eln., majd főtitk. 1947–58 a Népszabadság Antifasiszta Ligájának főtitk. 1952–57 hadügymin. 1956–57 min. eln. 1957–58 min. elnökh. 1958– a kettészakadt Liga jobbszárnyának eln.

SZVESNYIKOV, Alekszandr Vasziljevics (1890) – szovjet kórusvez. A moszkvai konzervatóriumban tanul. 1911– kórusvez. 1928–36 a moszkvai rádió kórusának vez. 1937–41 a Leningrádi Ak.-i Énekkar vez. 1942– az Áll. Ak.-i Orosz Kórus alapítója és vez. 1944– a moszkvai énekkari isk. ig. 1948– a moszkvai konzervatórium rektora. Kórusával számos európai és ázsiai országban vendégszerepel. 1950– SZKP t. Áll.-díjas (1946), a SZU népművésze (1956).

SZVESNYIKOV, Mefogyij Naumovics (1911) – szovjet gazd. vez. Elvégzi a pénzügyi és közgazd. főisk.-t. 1929– a SZU Áll. Bankjánál dolgozik: fiókvez., hiv. vez., oszt. vez., az ig. tan. t., majd elnökh. A SZU Külker. Bank ig.-ságának eln.

SZVETLANOV, Jevgenyij Fjodorovics (1928) – szovjet zeneszerző, karmester. Elvégzi a moszkvai konzervatóriumot. 1953– még tanulmányai idején a moszkvai rádió, majd 1955– a Nagy Színház karmestere, 1962–65 vez. karmester. 1965– a SZU Áll. Szimfonikus Zenekarának karnagya. Az OSZSZSZK népművésze.

SZYDLAK, Jan (1925) – lengyel politikus. Munkás. A felszabadulás után a Lengyel Munkáspárt t., a Fiatalok Harci Szöv.-ben a városi vez.-ség eln. 1947 Kielcében, majd Szczecinben a vajdasági biz. t. Később a katowicei vajdasági biz. prop. oszt. vez. 1952 a Lengyel Ifj. Szöv. vajdasági biz. titk., 1954–57 a Lengyel Ifj. Szöv. KV titk. 1957 a LEMP vajdasági biz. titk. Katowicében. 1960 első titk. Poznańban, 1959– KB pótt. 1964– t. 1968– a KB titkárság t. és PB pótt. Képv.

SZYMAŃSKI, Stanisław (1930) – lengyel táncművész. 1949–57 a varsói operettszínház, majd a Lengyel Néphads. művészegyüttesének t., 1957– a varsói Nagyszínház szólótáncosa. F. sz.: *Petruska*, Mercutio *(Rómeó és Júlia)*, *Mazeppa*, Corregidor *(Háromszögletű kalap)*, *Orfeusz*.

SZYR, Eugeniusz (1915) – lengyel politikus. 1930– a Lengyel KISZ, majd a Lengyel KP t. 1936–38 Spanyolo.-ban, 1943– a SZU-ban a lengyel hads. kötelékében harcol. 1946– Ipar- és Keresk. ügyi min. h. 1949– az Áll. Tervhiv. aleln., majd 1953–56 eln. 1957–68 a Gazd. Tan. titk., a Tud. és Műszaki Tan. eln. 1959– min. elnökh. A LEMP KB t. 1964– a PB t.

T

TABACEK, Jan (1927) – csehszlovák külker. min. 1946–54 érsekújvári gyárakban dolgozik. 1953–59 Pozsonyban közgazd. főisk.-t. végez. 1954–68 gépgyárakban üzemvez., ig., vezérig. 1968 aug.– a Szlovák KP KB t., 1968 márc.–dec. a nehézipari min. első h., 1969– külker. min.

TABÁK András (1938) – író. Az ELTE bölcsészkarán tanul. 1960–63 az *Esti Hírlap* munkatársa. 1958 óta jelennek meg írásai. SZOT-díjas (1961). F. m.: *Szól a sziréna* (elb.-ek 1960), *Gúzsbakötve* (reg. 1961), *Kakas Aszklépiosznak* (elb.-ek 1963), *Sargasso-tenger* (reg. 1965).

TABI László (1910) – író, újságíró, humorista. 1930–40 sportújságíró. 1945– a *Ludas Matyi* szerk., 1956– főszerk. Kétszeres József Attila-díjas (1954, 1962). Számos színpadi művet írt, 12 gyűjteményes kötete jelent meg.

TABOUIS (lányneve: Lequesne), Geneviève (1892) – francia újságírónő. Történész és pol. tud. diplomát szerez. 1924– újságírói tevékenységet folytat vidéki lapoknál, s tört. reg.-eket ír (Tout-Ank-Amon 1926, Nabuchodonosor 1930, Salomon 1955). 1930–40 a Népszöv.-ből tudósít, antifasiszta írásaival hívja fel magára a figyelmet. Franciao. német megszállása után előbb Angliába, majd az USA-ba emigrál. 1946 visszatér hazájába és folytatja újságírói működését. A *Paris Jour* ismert vezércikkírója, gaulle-ista programmal, főként külpol.-ját támogatja.

TADDEI, Giuseppe (1926) – olasz énekes. 1936 Rómában lép fel először; bariton. Főleg Verdi-operákban arat sikert. A legnagyobb operaházak és fesztiválok vendége. Bp.-en is többször szerepel.

TADIĆ, Jorgo (1899) – jugoszláv történész. Belgrádban egy.-et végez, majd uo. tanár. A Szerb és a Jugoszláv Tud. Ak. lev. t. Több, dubrovniki vonatkozású könyve jelenik meg.

TAGER, Pavel Grigorjevics (1903) – szovjet hangmérnök. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd a moszkvai Lomonoszov Mechanikai Főisk.-t. 1928–31 az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Int., 1931–39 és 1947– az Össz-szövetségi Film- és Fényképészeti Kut. Int., 1939–51 a SZU Tud. Ak. Automatizálási és Telemechanikai Int. munkatársa. Áll.-díjas (1950), az OSZSZSZK érdemes tudósa (1947). A filmhang-rögzítés és visszaadás, a tv-adások filmre való rögzítésének problémáival foglalkozik.

TAGLIAVINI, Carlo (1903) – olasz nyelvész. 1927–28 a nijmegeni (Hollandia) katolikus egy., 1929–35 a bp.-i egy. docense. 1947–52 a padovai egy. bölcsészkarának dékánja, majd prof. Számos tud. ak. és egyes., köztük a M. Nyelvtud. Társ. tb. t. Több filológiai témájú könyve jelenik meg.

TAHA, Husszein (1899) – egyiptomi író. Kétéves korában elveszíti szeme világát, ezzel kapcsolatos *A napok* c. reg. vallomása, amelyet szinte minden világnyelvre lefordítanak (magy. 1962). Az arab irod. nyelv egyik megújítója, tud. írásai 20 kötetet töltenek meg. Több alkalommal min., a kairói egy. rektora.

TAKÁCS Imre (1926) – költő, író. A felszabadulás előtt napszámos, 1945–52 egyénileg dolgozó paraszt, majd tsz.-tag. Az 50-es évek elejétől jelennek meg írásai, közben elvégzi az ELTE bölcsészkarát. 1958–62 nevelő és tanár. 1962–63 üzemi ösztöndíjas író. 1965– a székesfehérvári m. könyvtár könyvtárosa. József Attila-díjas (1961). F. m.: Verseskötetek: *Zsellérek unokája* (1955), *Kőangyal* (1959), *A férfi tánca* (1964), *Válogatott és új versek* (s. a.) Reg.-e: *Csillagok árulása* (1960).

TAKÁCS Margit (1922) – színésznő. Az Orsz. Színészegyes. isk.-jában tanul, majd 1939 a Fővárosi Operettszínházban kezdi pályáját. 1941– vidéki színházaknál működik mint operett és prózai színésznő. 1952– a Pécsi Nemzeti Színház t. Érdemes művész (1965). F. sz.: *Glavari Hanna* (Lehár F.: Víg özvegy), *Musette* (Puccini: Bohémélet), *Polgármesterné* (Gogol: Revizor), *Olga* (Csehov: Három nővér), Molnár F.: *Olympia*, *Anya* (Gorkij–Brecht: Az anya).

TAKÁCS Paula (1913) – operaénekesnő. Olasz származású, gyermekkorában magy. nevelőszülők fogadták örökbe. A bp.-i Zeneak.-n tanul. 1941– a Kolozsvári Nemzeti Színház, 1947– a M. Áll. Operaház magánénekese; drámai szoprán. Európa számos országában sikerrel vendégszerepelt. Liszt-díjas (1952), Kossuth-díjas (1956), Érdemes művész (1959). F. sz.: *Turandot*, *Tosca*, *Lady Macbeth*, Szilágyi Erzsébet (*Hunyadi László*).

TAKÁCS Sándor (1913) – a Vegyipari Dolgozók Szaksz. eln., az Orsz. Gumiipari Váll. vezérig. h. Lakatos volt. 1930– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945–49 a Vegyipari Szaksz. eln., majd titk. 1950– a Ruggyantaárugyár, ill. az Orsz. Gumiipari Váll. vezérig. h. Egyidejűleg 1958– a Szaksz. eln. Az MSZMP Bp. VIII. ker. biz. VB t.

TAKÁTS Gyula (1911) – költő. A pécsi tud. egy. bölcsészkarán tanul. Középisk. tanár Munkácson és Kaposváron. 1949– a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum, ill. a m. múzeum ig. Nagyobb tanulmányutakat tett Finn-, Olasz- és Görögo.-ban. József Attila-díjas (1960). F. m.: Verseskötetek: *Az emberekhez* (vál. és új versek 1955), *Mézöntő* (1958), *Virágok virága* (1961), *Évek, madarak* (vál. versek 1965), *Villámok mértana* (1968), *A tündérhal és a háló* (1968). Prózai írások: *Vágják a berket* (reg. 1942), *Polgárjelöltek* (reg. 1945), *Színház az Ezüstkancsóban* (reg. 1957), *Képek és versek útjain* (tanulmányok 1961), *Egy flóbertpuska története* (reg. 1968).

TAKAKURA, Teru (1891) – japán író. Angol irod.-t tanul a kjotói egy.-en. Kezdetben drámákat, majd tört. reg.-eket ír. Aktívan részt vesz a forr. mozg.-akban, és a háború alatt a parasztmozg. irányításáért háromszor letartóztatják. A háború után belép a Japán KP-ba. Magy. *A disznó dala* c. reg. jelent meg (1958).

TAKLA, Philippe (1915) – libanoni jogász és politikus. A bejrúti egy.-en jogot végez. 1935–45 ügyvédi gyakorlatot folytat. 1945– parl. képv. 1945–46, ill. 1948–49 gazd. és közlek.-ügyi min., 1949, 1961–64, 1964–65 külügymin. és 1965 igazságügymin. is. 1964– a Libanoni Bank kormányzója. Az Alkotmányos Szöv. (konzervatív irányzatú párt) t.

TAKOV, Peko (1909) – bolgár politikus. 1926– az ifj. szöv. t. 1928– KP t. Forr. tevékenységéért 12 és félévi fegyházbüntetésre ítélik. 1941 kiszabadul és illeg.-ba vonul. Kétszer halálra ítélik. 1945– a KB mezőgazd. oszt. vez. 1949–62 a Szövetkezeti Közp. eln. 1962– belker. min. 1948– KB pótt., 1954– t., 1966– PB pótt. Képv. Kétszeres Dimitrov-díjas.

TALEB, Nadzsi (1917) – iraki politikus. Kat. ak.-t végez Bagdadban és felsőfokú kat. tanint.-et Nagy-Britanniában. Ezután az iraki Közp. Tiszti Isk. par. 1954–55 kat. attasé Londonban. Tagja az illeg.-ban szervezkedő Szabad Tisztek Társ.-ának, amely előkészíti a királyság megdöntését. Tevékenyen részt vesz az 1958. júl. 14-i fordulatban, utána helyőrségpar. Baszrában, majd a szoc. ügyek min. 1959–62 külföldi emigrációban a kormánnyal támadt vitái miatt. 1963 febr.–nov. (a baathista puccs után) iparügyi min. 1964 min. rangban az Irak–EAK közös Eln. Tan. t. 1964–65 külügymin. 1966–67 min. eln., olajügyi min.

TALHUNI, Bahzsat (1905) – jordániai politikus. A damaszkuszi egy.-en szerez jogi végzettséget. Bíró, majd belügymin. 1955–60, ill. 1963–64 a kir. udvar kabinetfőnöke, 1961–62 külügymin., 1960–61, 1964–65, 1967–68 és 1969– min. eln.

TALLCHIEF, Marjorie (1927) – amerikai balerina. Egy indián törzsfőnök lánya, Bronyiszlava Nizsinszkánál tanul, majd belép az Amerikai Balett Színházba. 1944– de Cuevas márki társulatával turnézik. 1948– a Monte Carlo-i Balett primabalerinája, 1960– az Amerikai Balett Színházé. 1964– a Harkness Ballet t. A klasszikus művek mellett amerikai népi ihletésű balettekben is fellép (*Annabel Lee*, *Idillek*).

TAMÁS Aladár (1899) – író, költő, műfordító. A bp.-i Keleti Ak.-n tanul, majd egy évig Párizsban él. 1911– a KMP t. Ez évben Olaszo.-ban a komm. mozg.-ban való részvételéért 10 hónapig fegyházban. A KMP irányításával megjelenő legális folyóiratok szerk. (1926 *Új Föld*, 1927–30 *100%*). 1931–32 a KMP vidéki oszt. vez. Letartóztatják és elítélik. 1936 Csehszlovákiába, 1937 Párizsba emigrál. Az 1936–37-ben Magyaro.-n megj. szovjet reg.-ek fordítója. A párizsi M. Írók és Művészek Egyes. főtitk., az *Üzenet* c. folyóirat szerk. 1939 internálják. 1940 Mexikóba költözik, 1941–46 a mexikói Szabad M. Mozg. főtitk. 1942–46 uo. a *Szabad Magyarság* c. folyóirat szerk. 1946 hazatér Magyaro.-ra. 1946–55 a Szikra Könyvkiadó ig. 1956 az Írószöv. főtitk. 1956–66 követ, ill.nagykövet Svájcban, Indiában, majd Magyaro. UNESCO-képv. (nyug.) József A.-díjas (1969). F. m.: *Boldog híradás* (versek 1923), *Új francia költők* (műfordítás Molnár Józseffel 1927), *Aggodalom jegyében* (tanulmányok 1966), *Szétszórt parazsak* (elb.-ek 1967), *Fényben és sötétben I–II.* (vál. írások s. a.).

TAMÁS Ervin (1922) – festőművész. A bp.-i iparműv. isk.-n grafikai, majd a Képzőműv. Főisk.-n Szőnyi Istvánnál festészeti tanulmányokat folytat. 1947 első önálló kiállítása Debrecenben, a legutóbbi 1968 Bp.-en. 1953– a Dési Huber István képzőműv. kör. tanára, 1966–68 a M. Képzőműv. Szöv. főtitk. Figurális kompozíciókat, tájképeket, csendéleteket fest, falképeket alkot. SZOT-díjas (1964), Munkácsy-díjas (1965).

TAMÁS Lajos (1904) – nyelvész. A bp.-i, bécsi, berlini és a párizsi egy.-en tanul. 1940– az ELTE-n a román filológia tanszék vez. tanára

1949–51 az ELTE bölcsészeti karának dékánja, 1953–55 az egy. rektora. 1966– egyidejűleg az MTA Nyelvtud. Int. ig. 1940– az MTA lev. t., 1964– t. 1964–67 az MTA nyelv- és irod. tud. oszt. titk. Több hazai és külföldi nyelvtud. társ. t., ill. lev. t. Ált. nyelvészettel és romanisztikával, valamint a magy.–román nyelvészeti és történeti kapcsolatokkal foglalkozik. F. m.: *Romains, Romans et Roumains dans l'histoire de la Dacie Trajane* (1936), *Fogarasi István kátéja. Fejezet a bánsági és Hunyad megyei ruménség művelődéstörténetéből* (Kolozsvár 1942), *A magyar eredetű rumén kölcsönszavak művelődéstörténeti értékelése* (Kolozsvár 1942). *Albán–magy. szótár* (1953), *Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen* (1966).

TAMAYO, Rufino (1900) – mexikói festőművész. A Mexiko Cityben levő San Carlos Ak.-n tanul. 1921– a Nemzeti Múzeum etnográfiai oszt.-án az indián népműv.-tel foglalkozik. 1928– fenti ak. tanára. Stílusa rokon Siqueiroséval. Freskófestőnek is jelentős.

TAMBO, Oliver Reginald (1917) – D-afrikai politikus. Tanári diplomát szerez, 1943–47 Johannesburg egyik középisk.-jában tanít. 1948–52 jogot tanul, majd Nelson Mandelával együtt ügyvédi irodát nyit. Az African National Congress alapítója, orsz. titk., majd aleln., 1955–58 főtitk., 1958– elnökh. Többször letartóztatják és bebörtönzik haladó magatartása miatt. 1959 öt évre eltiltják minden közéleti szerepléstől. 1960 a sharpeville-i vérengzés és a rendkívüli állapot kihirdetése előtt külföldre emigrál, hogy ott képv.-je szerv.-ét.

TAMM, Igor Jevgenyijevics (1895) – szovjet fizikus. Elvégzi a moszkvai egy.-et, majd különböző felsőokt. intézmények tanára, 1924–44 és 1954– a moszkvai egy.-en tanít. 1934– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Lebegyev Fizikai Int.-ben dolgozik. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1953– t. A Lengyel Tud. Ak., a Bostoni Tud. és Műv. Ak. t. A Szoc. Munka Hőse, kétszeres Áll.-díjas, Nobel-díjas (1958) Kutatási ter.-e a kvantummechanika és alkalmazásának problémái. A magenergia elméletével, sugárzáselmélettel, az elemi részek és kölcsönhatásuk elméletével, továbbá plazmaelmélettel foglalkozik. I. M. Frankkal együtt kidolgozza a Cserenkov–Vavilov-féle sugárzás klasszikus fizikán alapuló elméleti magyarázatát (ezért kapják közösen a Nobel-díjat). Magy. megj. cikkei a *Fizikai Szemlé*ben és a *Társadalmi Szemlé*ben.

TANAKA, Kakuei (1918) – japán politikus. A tokiói Közp. Műszaki Főisk.-n tanul. Építési tervező és vállalkozó. A Liberális Dem. P. t. Több alkalommal parl. képv. Igazságügymin. h., a szénbányák áll. ellenőrzésével kapcsolatos botrány miatt le kell mondania. 1957–58 a Kisi-korm.-ban postaügyi min. 1963–64 az Ikeda-korm.-ban pénzügymin. 1964–66 a Liberális Dem. P. főtitk.

TANASSI, Mario (1916) – olasz politikus. A pol. tud. dr.-a, publicista. Olaszo. afrikai gyarmatán, Eritreában él hosszabb ideig. 1943 részt vesz az eritreai Antifasiszta Nemzeti Unió létrehozásában. 1944 megszerv. a Szoc. P. szekcióját. 1946 hazatér, a párt orsz. tan. t. A pártszakadás egyik ösztönzője. 1950 az SZDP főtitkárh. 1965 főtitk. 1966 az egyesült Szoc. P. egyik titk. 1963– parl. képv.

TAN Csen-lin (1903) – kínai politikus. Szegény családból származik, korán bekapcsolódik a forr. mozg.-ba. 1926 belép a Kínai KP-ba. 1928 a Csianghszi kat. körzet par. és pol. biztos. A Hosszú Menetelés idején D-en marad. A japánellenes háború idején az Új 4. Hads. 6. zászlóalj par. 1945– KB pótt. A felszabadító háború idején egységei különösen Santung tartományban tüntetik ki magukat. Később Csöcsiang tartomány párttitk. 1949 a K-kínai Kat. és Adm. Biz. t., majd aleln., Csöcsiang, majd Csiangszu tartomány vez. 1956–69 KB titk. 1958–69 PB t. 1958– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1959– min. elnökh., 1962– a min. tan. mezőgazd, és erdészeti irodájának vez. 1967– nem szerepel a nyilvánosság előtt.

TANCSEV, Petar (1920) – bolgár politikus. 1935– a Földműves Ifj. Szöv. t. Antifasiszta tevékenységért többször letartóztatják. 1945– a Bolgár Földműves Népi Szöv. t. 1946 a Földműves Ifj. Szöv. Intéző Tan.-ának eln. 1951– a Bolgár Földműves Népi Szöv. Állandó Biz. t., 1957– titk. 1962–66 igazságügymin. 1966– min. elnökh. Képv.

TANDORI Károly (1925) – matematikus. A szegedi tud. egy.-en tanul. 1962– uo. egy. tanár. 1965– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1961). Mat. analízissel, főleg valós függvénytannal foglalkozik. Számos dolgozata jelent meg hazai és külföldi szaklapokban.

TANGE, Kenzó (1913) – japán építőművész. Elvégzi a tokiói egy.-et, majd 1947 uo. tanársegéd, később prof. Tervezi a hirosimai Béke Emlékcsarnokot és Múzeumot, valamint a hozzá csatlakozó parkot, majd a tokiói Városi Tan. új székházát (1957) és más középületeket. A Japán Építőművész Szöv. és több más építészeti egyes. t. Az első japán építőművész, aki megkapja az „Angol Kir. Építészeti Aranyérmet" a tokiói olimpiai létesítmények és az új tokiói katedrális tervezéséért (1965).

TANGL Harald (1900) – orvos, állatfiziológus. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1923–35 uo. az állattani tanszéken dolgozik. 1935–46 az Orsz. Állatélettani és Takarmányozási Kísérleti Int. főadjunktusa, majd kísérletügyi ig., 1946–50 az Int. főig. 1950–60, 1966–69 az Orsz. Állattenyésztési Kut. Int. állattenyésztési és takarmányozási oszt.

vez. 1960–66 az Int. ig., 1966–69 ig. h. Közben 1950–54 a gödöllői Agrártud. Egy. tanára, az állatélettani tanszék vez. A TIT keretében működő Állattenyésztők Társ. eln. Az *Élet és Tudomány* és az *Állattenyésztés* c. lapok szerk.-ségének t. A mezőgazd. tud. dr.-a (1954). Kossuth-díjas (1957). A belső elválasztású mirigyek működésével, vitamin- és hormonkutatással, valamint takarmányozási és népélelmezési kérdésekkel foglalkozik. F. m.: *A háziállatok élettana* (1954, 2. kiad. 1956), *A vitaminok, hormonok és antibiotikumok szerepe az állattenyésztésben* (1956, németül, lengyelül és angolul is). 22 könyve, több mint 200 tud. dolgozata és igen nagyszámú ismeretterjesztő cikke jelent meg.

TANK, Makszim (eredeti neve: Jevgenyij Ivanovics Szkurko) (1912) – szovjet költő. Ny-Belorussziában született, amely 1939-ig Lengyelo.-hoz tartozik. A fasiszta Lengyelo.-ban illeg. komm. tevékenység miatt többször bebörtönzik. Ny-Belorusszia felszabadulása után újságíró, a II. vh.-ban fronttudósító, partizánújságokat szerkeszt. 1943– SZKP t. A SZU Békebiz. t. A Belorusz SZSZK Legf. Tan. elnökh. A Szovjet Írószöv. Elnökségének t. A *Polimja* c. folyóirat főszerk. Áll.-díjas (1948). Számos verseskötete jelenik meg. Magy. antológiákban és folyóiratokban látnak napvilágot költeményei.

TANUMAFILI, II., Malietoa (1913) – Ny-szamoai államfő. Új-Zélandban végez főisk. tanulmányokat. 1940– a szamoai korm. tanácsadója. 1958 az új-zélandi ENSZ-delegáció t., a szamoai államtan. t., 1961–63 Ny-Szamoa társ-államfője, 1963– egyedüli államfő.

TAO Csu (1906) – kínai politikus. Részt vesz az É-i Hadjáratban, később pártfunkcionárius, majd Hupej tartományban szervezi az ellenállást. 1949– a Közép- és D-kínai Kat. és Adm. Biz.-ban dolgozik. 1955– Kuangtung tartomány kormányzója, s a pártbiz. első titk. 1956–69 KB t. 1961–65 a Kínai KP KB Közép- és D-kínai irodájának első titk. 1965– min. elnökh. A kult. forr. kezdetekor a PB állandó biz. t. lesz, a KB prop. oszt. vez. 1966 végétől támadják.

TAPIÉ, Victor-Lucien (1900) – francia irod. történész. Tanulmányait Párizsban (irod. tört.) és Prágában (filozófia) végzi. Középisk. tanár, majd 1949– irod. tört. prof., a lille-i, a Rio de Janeiró-i és a párizsi egy.-en 1963– a francia Ak. t.

TAPIOVAARA, Kaarle Tapio (1908) – finn grafikus. Iparműv. főisk.-t végez. Több európai országban, továbbá Indiában, Japánban és Kínában jár tanulmányúton. Színházi és filmdíszleteket tervez. 1942–44 a Werner Söderström kiadónak dolgozik. 1948–51 a Képszolgálat műv. vez. A Finn–Csehszlovák Társ. eln., a Finn–Szovjet Társ. aleln. Falfestményeket és mozaikokat, könyvillusztrációkat és plakátokat is készít.

TAPOLCZAI Jenő (1911) – a Fejér m. Tan. VB eln. Munkás, majd tisztv. 1930– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945–48 Kispest polgármesterh. Elvégzi a pécsi egy. jogi karát. 1953–67 Dunaújváros tan. eln. 1967– a Fejér m. Tan. VB eln. 1962–66 az MSZMP KB pótt., 1967– t.

TAR István (1910) – szobrászművész. A Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1938– kiállító művész. 1941–42. áll. ösztöndíjjal Rómában, 1948– Európa-szerte számos tanulmányutat tett. 1965– a bp.-i Iparműv. Főisk. tanára. A „Kilencek” művészcsop t. Munkácsy-díjas (1958), Érdemes művész (1968). SZOT-díjas (1969). F. m.: *Az Építőipari Szaksz. székházának reliefje* (1949), *Eger védőinek domborműve* (1952), *József Attila* (Makó 1956), *1919-es emlékmű* (Salgótarján 1959), *Felszabadulási emlékmű* (Kispest1960), *Zene* (Bp., Lukács fürdőnél 1962), *Kútfigura* (Gellérthegy 1964), *Éneklők* (Keszthely 1966), *Tisza* (Szeged 1967).

TARABANOV, Milko (1905) – bolgár politikus. 1920– a Komm. Ifj. Szöv. t. 1924– KP t. Nancyban (Franciao.) tanul, ahol 1927–30 a Francia KP bolgár szekciójának titk. Hazatérése után aktívan bekapcsolódik a pártmunkába. 1941 és 1943 internálják. 1945– a szófiai Városi Tan. elnökh. 1948–49 követ Olaszo.-ban. 1950–52 villamosítási min. h. 1952–55 a Külügymin.-ban oszt. vez. 1954–55 követ Prágában. 1955–56 Ankarában. 1956–62 külügymin. h. A Bolgár Népközt. állandó ENSZ-képv., min. h. rangban. 1958– KB pótt., 1962– t.

TARANCZEWSKI, Wacław (1903) – lengyel festőművész. 1945 a poznańi műv. főisk. alapítója. 1947– a krakkói képzőműv. főisk. prof. Műveit kiállítják Brüsszelben (1935), Párizsban (1946), a Velencei Biennálén (1958). Leginkább csendéleteket, portrékat fest, ő készíti a poznańi Szt. Márton templom falfestményeit.

TARASZOV, Alekszandr Mihajlovics (1911) – a SZU autóipari min. Elvégzi a moszkvai gépipari főisk.-t. 1940– SZKP t. 1932–58 különböző mérnöki és gazd. vez. beosztásokat tölt be az autó- és traktoriparban. 1949–51 az altáji traktorgyár ig. 1951–58 a minszki traktorgyár ig. 1958–63 a Belorusz SZSZK népgazd. tan. eln. 1963–65 a SZU Népgazd. Tan. elnökh. 1961– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

TARASZOV, Nyikolaj Nyikiforovics (1911) – szovjet könnyűipari min. (1965 óta). Elvégzi a moszkvai textilipari főisk.-t 1935–42 az orehovo-zujevói gyapot- és papíripari tröszt, majd kombinát fonóüzemeiben különböző műszaki vez. beosztásokban dolgozik. 1942– SZKP t. 1942–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1945–48 a dreznai textilgyár főmérnöke. 1948–52 a SZU Textil- és Könnyűipari Min. apparátusában dolgozik. 1952–53 a SZU könnyűipari min. h. 1953–55 a SZU min. tan. apparátusának munkatársa. 1955–57 a

SZU min. tan. mellett működő Távlati Tervezési Áll. Biz. elnökh. 1957–58 és 1959–60 a SZU Áll. Tervbiz.-ban dolgozik. 1958–59 a vlagyimíri népgazd. tan. eln. 1960–62 a SZU Legf. Népgazd. Tan. elnökh. 1962–65 a SZU Áll. Tervbiz. mellett működő Könnyűipari Áll. Biz. eln., min. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

TARASZOVA, Alla Konsztantyinovna (1898) – szovjet színésznő. Elvégzi a moszkvai Művész Színház stúdióját. 1916– a Művész Színház t. 1956 Bp.-en is fellép a *Három nővér* előadásában. A 20-as évek közepe óta filmezik, szerepel tbk. a *Vihar* (1934), *Nagy Péter* (1937), *Diadalmas Péter* (1938), *Bűnhődés bűn nélkül* (1945), *Éjjeli menedékhely* (1952), *Karenina Anna* (1953) c. filmekben. 1954– SZKP t. 1960– az Irod. és Műv. Lenin-díj Biz. t. A SZU népművésze (1937), ötszörös Áll.-díjas (1941, 1946 kétszer, 1947, 1949).

TÁRCZY-HORNOCH Antal (1900) – bányamérnök. A leobeni bányászati főisk.-n tanul. 1926–59 a soproni Bánya- és Erdőmérnöki Főisk., ill. a Bp.-i Műszaki Egy., majd a Nehézipari Műszaki Egy. soproni tagozatának tanára, a geodéziai és bányaméréstani tanszék vez. 1958– az MTA soproni Geodéziai és Geofizikai Kut. Labor. ig. 1946– az MTA lev. t., ill. t. 1966– a Műv. és Tud. Világ Ak. t. A bécsi műszaki egy., a freibergi bányászati ak. és leobeni bányászati főisk. díszdr.-a, az *Acta Geodaetica Geophysica et Montanistica* főszerk. Kossuth-díjas (1949), Áll.-díjas (1966). Alsó- és felsőgeodéziai, bányaméréstani és geofizikai kutatásokkal foglalkozik. Jelentős eredményei vannak a kiegyenlítő számítások és a geodéziai műszerkészítés ter.-én. F. m.: *Das Verwerfenproblem im Lichte des Markscheiders* (Berlin 1927), *Kiegyenlítőszámítás* (1930), *A Gauss-Krüger koordináták számítása* (Hazay Istvánnal (1951), *Tablici dlja Ellipsoida Krasovskogo* (W. Hristow-val 1959, 1968), *Markscheiderische Studien* (1963), továbbá mintegy 240 hazai és külföldi tud. publikáció.

TARJÁN Ferenc (1919) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1943– a csepeli WM Szerszámgépgyár (ma: a Csepel Vas- és Fémművek gyáregysége) üzemmérnöke, Készülékszerkesztési Irodájának vez., majd főmérnöke. 1962– a gyár műszaki vezérig. h. A Gépipari Tud. Egy. automatizálási szakoszt. eln. A MTESZ csepeli szervezetének eln. Kossuth-díjas (1962). Munkatársaival kidolgozta a szerszámgépek hidraulikus vezérlését.

TARJÁN Gusztáv (1907) – bányamérnök. A soproni Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Főisk.-n tanul. 1929–38 uo. az érc- és szénelőkészítési tanszéken dolgozik. 1939–41 a csucsomi antimónércbánya mérnöke, majd üzemvez. főmérnöke. 1941– a soproni Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki főisk.-n, majd a miskolci Nehézipari Műszaki Egy.-en int.-i, majd egy. tanár, az ásványelőkészítési tanszék vez. 1951– az MTA lev. t. Az Orsz. M. Bányászati és Kohászati Egyes. aleln. A *Bányászati Lapok* szerk. biz. t. Az Orsz. Béketan. t. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1953). Az ásványelőkészítés kérdéseivel, valamint hidrociklonos kutatásokkal foglalkozik. F. m.: *Ércelőkészítéstan* (1954), *Szénelőkészítéstan* (1955), *A vasércek és a nagyolvasztók elegyének előkészítése* (Vaskohászati Enciklopédia IV. 1956), *Ásványelőkészítés* (Bányászati Kézikönyv II. 1959), *Aprítás és őrlés* (1965).

TARJÁN Imre (1912) – fizikus. Az Eötvös Kollégium tagjaként a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1936–40 a debreceni tud. egy. kísérleti fizikai int. gyakornoka. 1940–49 középisk. tanár. 1949–50 a Bp.-i Ped. Főisk., 1950– a Bp.-i Orvostud. Egy. tanszékvez. tanára, az egy. Orvosi Fizikai Int. ig. 1959–63 uo. az ált. orvostud. kar dékánja. 1962– az MTA kristályfizikai tanszéki kut. csop. vez. A fizikai tud. dr.-a (1966). Kossuth-díjas (1961). Az ionizáló sugárzásoknak a szilárd testekre és a biológiai objektumokra gyakorolt hatását tanulmányozza. F. m.: *Fizika orvosok és biológusok számára* (egy. tankönyv 1964), továbbá 75 hazai és külföldi tud. közlemény.

TARJÁNI Ferenc (1938) – kürtművész. A békéstarhosi zenei gimn.-ban és a bp.-i Bartók Béla zeneműv. szakisk.-n tanul. Pályáját gyermekkorában furulyásként kezdi egy úttörőzenekarban, később hegedül, 1955 csuklótörés miatt tér át a kürtre. 1957 a Postás Zenekar, 1958– a Rádió és a TV Szimfonikus Zenekarának első kürtöse, egyidejűleg a Magy. Fúvósötös t. 1964 a müncheni nközi zenei versenyen 2. díjat nyer. A Fúvósötössel 1963 Genfben, 1966 Bp.-en nyerik el a nközi zenei verseny 1. díját. Kétszeres Liszt-díjas (1965, 1967).

TARKOVSZKIJ, Andrej (1932) – szovjet filmrendező. A Keleti Főisk.-n tanul. 1955–57 geológiai kutatásoknál munkás Szibériában. 1957–61 elvégzi a moszkvai filmműv. főisk.-t, M. Romm tanítványa. 1961– rendez önállóan. *Iván gyermekkora* c. filmje (1962) a Velencei Fesztiválon elnyeri az Arany Oroszlán-díjat.

TARSKI, Alfred (1902) – lengyel származású amerikai matematikus. A varsói egy.-en tanul, majd különböző varsói főisk.-kon és az egy.-en tanít 1939-ig. 1939–41 a Harvard Egy.-en folytat kut. munkát. 1941–42 a Princeton Egy.-en, 1942–46 a Berkeley Egy.-en ad elő, 1946– uo. prof. Több amerikai és európai ak., s más tud. társ.-ok t., algebrával, a geometria alapjaival és mat. logikával foglalkozó fontos könyvek szerzője.

TASNÁDI Emil (1920) – az Orsz. Találmányi Hiv. eln. Rézműves, majd műszaki rajzoló. 1950 a bp.-i Áll. Műszaki Főisk.-n fémtechnológiai szakmérnöki képesítést szerez, majd mérnök a Láng Gépgyárban. 1950–52 az MDP KV párt- és tömegszerv. oszt. instruktora. 1952–55 elvégzi az SZKP KB Pártfőisk.-ját. 1955–58 az MDP KV, majd az MSZMP KB ipari és közlek. oszt. vez. h. 1958- a Találmányi Hiv. eln. Az iparjogvédelem és az újítómozg. kérdéseivel foglalkozik, számos cikke és tanulmánya jelent meg.

TATA, Dzsehangir R. D. (1904) – indiai nagytőkés. Tanulmányait Indiában, Franciao.-ban és Japánban végzi. Számos indiai légitárs. (Tata Légitárs., Air India rt., Air India International rt., az India Air Lines rt.) és iparváll. (Tata Vas- és Acélművek rt., Tata Vegyiművek rt., Tata Gép- és Mozdonygyár rt. stb.) ig., eln., ig.-sági t. Több, egész Indiát átfogó ipari és keresk. testület t., ill. vez. Számos felsőfokú tud. intézmény alapítója, ill. támogatója. A Tata család India leggazdagabb családja.

TATAY Sándor (1910) – író. A soproni evangélikus teológián, majd a pécsi tud. egy. bölcsészkarán magyar–német szakon tanul. A 30-as évek közepétől Bp.-en él, textilgyári tisztv., majd könyvkeresk. 1937–42 részt vesz a *Kelet Népe* c. folyóirat szerkesztésében. 1944–51 turistaház-vezető Badacsonyban. A 30-as évektől jelennek meg írásai. A népi írók csop.-jához tartozott. A felszabadulás után kezd újra publikálni. A forgatókönyve alapján készült *Ház a sziklák alatt* c. film 1958-ban elnyerte a San Franciscó-i Fesztivál nagydíját. Kétszeres József Attila-díjas (1957, 1961). F. m.: *A Simeon-ház* (reg. 1955), *A második leány* (reg. 1956), *Vulkán* (reg. 1958), *Kenyér és virág* (reg. 1959), *Puskák és galambok* (ifj. reg. 1960), *Fehér hintó* (reg. 1960), *A nyugati kapu* (reg. 1962), *Az ítélet napja* (reg. 1964).

TATI, Jacques (1908) – francia filmrendező és komikus. 1931- színész, kabaréénekes, 1936- rendez. Forgatókönyveit maga írja, rendezi és a főszerepet is ő játssza. Burleszk-színész, a maga teremtette Hulot úr megszemélyesítője (*Hulot úr nyaral*, 1951; *A nagybácsim*, 1957).

TÁTRAI Vilmos (1912) – hegedűművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n és a Nemzeti Zenedében tanul. 1932–36 a Bp.-i Hangversenyzenekar első hegedűse. 1936–37 Buenos Airesban vezényel, 1938- ismét a Bp.-i Hangversenyzenekar (később Székesfőv. Zenekar, ma: Áll. Hangversenyzenekar) t., 1940- a zenekar hangversenymestere. Egyidejűleg 1946- a Tátrai-vonósnégyes, 1957- a M. Kamarazenekar alapítója és vez. 1946–53 a Nemzeti Zenede (később: Bartók szakisk.), 1965- a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanára. 1948 a nközi Bartók-versenyen a Tátrai-vonósnégyessel 1. díjat nyer. A vonósnégyessel és a M. Kamarazenekarral Európa-szerte rendkívüli sikerrel vendégszerepel, számos lemezfelvétele is készül. Liszt-díjas (1952), Kossuth-díjas (1958). Érdemes művész (1966).

TATUM, Edward (1909) – amerikai biológus. A Wisconsin Egy.-en végez. 1937–42 a Stanford Egy. kut. asszisztense, 1942–45 tanársegéde, 1945–46 a Yale Egy. botanika adjunktusa, 1946–48 mikrobiológia prof. 1948–57 a Stanford Egy. biológia prof., 1957- a Rockefeller Int. prof. A Tud. Ak. és más tud. társ.-ok t. 1958 orvosi Nobel-díjat kap (Beadle-lel és Lederberggel) az örökléstani jelenségek biokémiai módszerekkel való tanulmányozásáért.

TAUS, Josef (1933) – az osztrák államosított ipar vez. A bécsi egy.-en jogi diplomát szerez, majd előbb újságíróként, később az Osztrák Gazd. Kut. Int.-ben jogtan.-osként dolgozik. 1958- az Osztrák Takarékpénztár Rt. Közp.-jának titk. 1960–63 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1966–67 az államosított ipar államtitk. 1967- az államosított ipar új irányító szervének eln.

TAUSZ János (1911) – az IBUSZ vezérig. A felszabadulás előtt tisztv., 1928- részt vesz a munkásmozg.-ban. 1933- párttag. 1945- az SZDP orsz. vez.-ségi, majd az MDP KV t. 1948–49 a pártapparátusban dolgozik. 1950–56 a Belker. Min.-ban államtitk., majd a min. első h. 1956 elvégzi a bp.-i közgazd. tud. egy.-et. 1956–66 belker. min. 1967- az IBUSZ vezérig. 1963- az MSZMP KB t. 1949- országgy. képv. (Pest m.)

TAVARES, Lyra (1905) – brazil kat. politikus. Jogi és mérnöki diplomát szerez. A II. vh.-ban a brazil expedíciós hads. egyik szerv. és összekötője az amerikai hads.-nél. 1945–49 Ny-Németo.-ban a győztes hatalmak brazil képv. 1964- a brazil 4. hads. par. 1967- hadügymin. A fegyveres erőkön belül az ún. Sorbonne-csop. ideológusának tartják. Több mint 20 könyve jelent meg.

TAVIANI, Paolo Emilio (1912) – olasz politikus. A genovai egy.-en végez, majd uo. prof. 1943–45 a Nemzeti Felszabadítási Biz. egyik alapító t. 1946–49 a Kereszténydem. P. orsz. titkárh., 1949–50 titk. 1946–48 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948–63 parl. képv. 1950- a *Civitas* c. folyóirat főszerk. 1951–53 külügyi államtitk. 1953–58 hadügymin. 1959–60 pénzügymin. 1960–62 kincstárügyi min. 1962–68 fél év megszakítással belügymin.

TÁVORA, Juarez Fernandes do Nascimento (1898) – brazil kat. politikus. Műszaki és kat. tanulmányokat folytat. Az 1930-as években rövidebb ideig közmunkaügyi, majd mezőgazd. min. 1941 kat. attasé Santiagóban, majd újból különböző magas kat. beosztásokban dolgozik, többek közt a vezérkari isk. alpar. 1964–67 közlek. és közmunkaügyi min. Kereszténydem.

TAX, Sol (1907) – amerikai antropológus. A Wisconsin és a chicagói egy.-en tanul. 1930- több, az indián törzseket, kultúrát stb. kut. expedíció t. 1934–48 a Carnegie Int. kut., később etnológusa, egyidejűleg 1940–46 a chicagói egy. antropológiai kut. munkatársa, 1948- prof. és a társ. tud. tanszék dékánh. 1955–58 az antropológiai tanszék vez., 1963- a továbbképző egy. dékánja. 1949–56 az *American Anthropologist*, 1957– a *Current Anthropology* c. lapok szerk. 1960– részt vesz az UNESCO amerikai biz.-ában, 1964– a VB-ben. Kutatásairól több könyve, tanulmánya jelenik meg.

TAYLOR, Elisabeth (1932) – angol származású amerikai filmszínésznő. Balettisk.-t végez. A II. vh. kezdetén kerül az USA-ba, s még gyermekszínészként Hollywoodba. Európában is filmezik. Férjével, Richard Burtonnel a közelmúltban önálló filmváll.-ot alapított. 1960 a legjobb női alakítás díját kapja. F. sz.: *Dover fehér sziklái* (1944), *Cynthia* (1947), *Összeesküvő* (1949), *Ivanhoe* (1952), *Rapszódia* (1953), *Macska a forró háztetőn* (1958), *Cleopatra* (1962), *Hotel International* (1963) stb.

TAYLOR, Maxwell Davenport (1901) – amerikai tábornok, vezérezredes. A West Point-i kat. ak.-t végzi. 1922– különböző kat. beosztásokban az USA-ban és külföldön. 1943–44 részt vesz a szicíliai és az olasz hadjáratokban. 1949 az Európában levő amerikai csapatok vezérkari főnöke. 1949–51 a berlini amerikai csapatok par. 1951–53 a szárazföldi haderő vezérkari főnökh.-e. 1953–55 a 8. hads. par. Koreában. 1955–59 a szárazföldi haderő vezérkari főnöke. 1961–62 az eln. kat. képv. 1962–64 a Vezérkari Főnökök Egyesített Biz. eln. 1964–65 nagykövet D-Vietnamban. 1966–68 Johnson különleges tanácsadója, majd az arlingtoni (Virginia) Honv. Elemző Int. eln.

TAYLOR, Sir Geoffrey Ingram (1886) – angol meteorológus. Cambridge-ben végzi tanulmányait, majd 1910– uo. tanít. 1913 részt vesz egy É-atlanti meteorológiai expedícióban. Az I. vh. alatt légi és meteorológiai kísérleti munkát végez. A Royal Society kutatással megbízott prof. és kitüntetettje. 1939– a polg. védelmi kut. biz. t. 1939–45 a hads. ellátásügyi min. tanácsadó biz. t. Számos külföldi ak. lev. t., a SZU Tud. Ak. külföldi t.

TCHERINA, Ludmilla (eredeti neve: Tchemerzina) – francia táncosnő. 16 éves korában debütál Serge Lifar partnereként a *Rómeó és Júliá*ban. Előbb a Monte Carló-i, majd a Champs-Élysées balett prímabalerinája, végül önálló társulatot szervez. Rendszeresen turnézik.

TCHICAYA U TAM'SI, Gérald Félix (1931) – kongói (Brazzaville) költő. Párizsban él, az UNESCO munkatársa, a Francia Rádió egyik műsorvez. Modern hangvételű, elsősorban expresszionista hatásokat mutató költészete a francia nyelvter.-en nagy elismerést vívott ki. Magy. néhány versét az *Ébredő Afrika* (1961) c. antológia közli.

TEBALDI, Renata (1922) – olasz operaénekesnő. A pármai és a pesarói konzervatóriumban tanul, 1944 Rovigóban debütál; szoprán. Verdi- és Puccini-szerepek kiváló tolmácsolója.

TECCHI, Bonaventura (1896) – olasz író, irod történész. 1925–29 a firenzei Vieusseux Tud. és Irod. Kabinet ig. A brnói és a pozsonyi egy. oktatója, majd Padovában és Rómában tanít. A római egy.-en a német nyelv és irod. tanára, a római Germán Tanulmányi Int. ig. A darmstadti Német Ak. és a Bajor Ak. t. Több folyóirat és újság munkatársa.

TEDDER, Sir Arthur William (1890) – angol kat. személyiség. Tanulmányait Cambridge-ben végzi. Az I. vh.-ban a légierőnél szolgál. 1929–31 a légierő vezérkari tisztképző isk.-jának ig. 1932–34 a légierő haditechnikai isk. par. 1934–36 kiképzési ig. a Légügyi Min.-ban. 1936–38 a légierő par. h. K-Ázsiában. 1940–42 a közép-keleti, 1943–44 a földközi-tengeri légierők főpar. 1944–45 a légierő vezérkari főnöke. 1950 a BBC aleln. 1950– a cambridge-i egy. rektora. 1954–60 a Standard-Triumph International Ltd. ig. 1960– eln.

TEITELBOIM, Volodia (1916) – chilei munkásvez. Fiatal korában bekapcsolódik a munkásmozg.-ba. Jelenleg a KP PB t. Elméleti pol. és irod. kérdésekkel foglalkozik. Mint író is ismert.

TEITGEN, Pierre-Henri (1908) – francia politikus, egy. tanár. Jogász. A 40-es évek elején Montpellier-ben az egy.-en tanít. 1943 tájékoztatási mb. az algíri ideiglenes korm.-ban. 1944 tájékoztatási min. 1945 az alkotmányozó nemzetgy. képv. 1945–46 igazságügymin. 1947 min. elnökh. s még különböző tárcákat visel a IV. Közt.-ban. 1952–56 a katolikus MRP (Mouvement Républicain Populaire – Republikánus Népi Mozg.) eln. 1961– a rennes-i, majd a párizsi egy. jogi karán prof.

TEJCHMA Jozef (1927) – lengyel politikus. A Pol. Tud. Ak.-n és a Társ. tud. Főisk.-n folytatja tanulmányait. 1945–48 a Falusi Ifj. Szöv. t., Rzeszówban a Tanuló Ifj. vajdasági biz. eln. és az orsz. biz. elnökségi t. Az ifj. szerv.-ek egyesülése után a Lengyel Ifj. Szöv. KV-ben a tanuló ifj. ügyeinek instruktora, majd a KV Nowa Huta-i mb. 1954–55 a Szöv. szervezési oszt. vez. h., 1955–58 a Falusi Ifj. Szöv. egyik szerv., majd a Szöv. KV eln. 1963–64 a LEMP KB Mezőgazd. oszt. vez. 1952– a LEMP t., 1959–64 a KB pótt., 1964– t. és a KB titk. 1968– PB t. 1959– képv.

TEJMÚR, Mahmud (1894) – egyiptomi író. A kairói egy.-en végez, később Svájcban és Franciao.-ban folytat tanulmányokat. Drámákat, regényeket ír, különösen kedvelt műfaja a novella. Műveit számos nyelvre lefordítják. Az Arab Nyelv Ak. t., írásreform-tervezetet dolgoz ki az arab írás korszerűsítésére. Magy. *A halál ügynöke és más elbeszélések* c. kötete jelent meg (1958), valamint a *Mai arab elbeszélők* c. antológiában novellái (1960).

TELL, Vaszfi El (1920) – jordániai politikus. A beiruti Amerikai Egy.-en végez. 1941–46 tanár Ammanban, 1946–49 a brit hads. tisztje. 1949–55 az Adóügyi Hiv. ig. h. 1955 a Sajtóhiv. ig. 1955–57 tan.-os a bonni nagykövet mellett, 1957–58 kir. protokollfőnök, 1958–59 teheráni ügyvivő, 1962–63 hadügymin., 1965–67 min. eln.

TELLENBACH, Gerd (1903) – német (NSZK) történész. A freiburgi és a müncheni egy.-en tanul. 1928–33 a római Porosz Tört. Int.-ben dolgozik. 1933–38 különböző egy.-ek magántanára. 1938– a giesseni, 1942– a münsteri, 1944–63 a freiburgi egy.-en a közép- és újkori tört. tanára, 1949–50 és 1957–58 az egy. rektora. 1957–59 a ny-német rektori tan. eln. 1963– a római Német Tört. Int. ig. A Bajor Tud. Ak. t. Több ny-német tört. tud. intézmény vez. A német korai középkor tört.-ével foglalkozik.

TELLER, Edward (1908) – magyar származású amerikai fizikus. Németo.-i egy.-eken folytat tanulmányokat, majd német, dán és angol egy.-en kut. és előadó. 1935–41 a George Washington, 1941–42 a Columbia, 1946–52 a chicagói egy.-en fizika prof. 1949–52 fizikus és ig. h. a Los Alamos-i atomkut. labor.-ban, 1952–53 a California Egy. sugárzás labor.-ának konzultánsa, 1954–58 a Lawrance sugárzás labor. ig. h. 1958–60 ig. 1953–60 a California Egy. fizika prof., 1960– tanszék nélkül. Jelentős szerepe van az amerikai hidrogénbomba gyártásában („a hidrogénbomba atyja"), a lefegyverzést ellenző, háborús politika híve. A Tud. Ak., a Műv. és Tud. Ak., az USA Nukleáris Társ. t., számos egy. díszdr.-a. Magy. megj. könyve: *Hirosima hagyatéka* (1965).

TELLES, Jover (1920) – brazil munkásmozg. vez. Bányász szaksz.-i vez., majd több más szaksz.-ben tevékenykedik, elsősorban Rio Grande do Sul szöv. áll. ter.-én. A későbbiekben orsz. szaksz. vez. és a brazil komm. mozg. egyik vez. Az 1964-es puccs illeg.-ba kényszeríti.

TELLI BOUBAKAR, Diallo (1925) – guineai diplomata. Tanulmányait a párizsi egy. jogi karán végzi. 1954 a francia hatóságok bíróvá nevezik ki Thiès városában (Szenegál). 1955 a francia főkormányzó mellé rendelt Nagy Tan. t., majd főtitk. Csatlakozik a Sékou Touré vezette Guineai Demokrata P.-hoz. 1958–61 a független Guineai Közt. nagykövete Washingtonban, s Guinea ENSZ-delegációjának vez., 1961–62 az ENSZ Közgyűlés aleln. 1964– az AESZ főtitk.

TELLO, Manuel (1899) – mexikói diplomata. 1924 diplomáciai szolgálatba lép: az USA-ban, Hollandiában, Németo.-ban, Japánban és a Népszöv.-ben képv. hazáját. 1944 külügymin. h., több Amerika-közi nközi értekezleten képv. Mexikót, és dolgozik az ENSZ-ben is. 1955–58 nagykövet az USA-ban, 1958–64 külügymin. 1964– szenátor.

TEMELKOVSKI, Borko (1919) – jugoszláv politikus. Famunkás, 1939– KP t. A jugoszláv kir. hads. fegyverletétele után német fogságba esik, de macedón származása miatt hazaengedik. Azonnal csatlakozik a partizánokhoz. A 3. Operatív Ter. vez. 1944 szept.– a háború befejezéséig a Macedón Főpar.-ság pol. biztosa. 1945 után országgy. képv., a JDNSZSZ macedóniai eln., a Jugoszláv Partizán Szöv. elnökségi t. 1969-ig a JKSZ KB elnökségének t., a Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

TEMPESTI, Folco (1912) – olasz író, műfordító, irod. történész. A magy. nyelv és irod. tanára. A bp.-i Olasz Kult. Int. ig., majd 1938–43 a debreceni egy. olasz lektora, a *Janus Pannonius* folyóirat szerk. A torinói konzervatórium költészeti és drámai tanszékének vez. 1957– az Olasz Kult. Int. ig. h. Venezuelában. Magy. megj.: *Asszonyunk*, *Szép Heléna* (reg. 1960).

TENG Ce-huj (1895) – kínai politikus. Isk.-k, keresk. gyakorlat, forr. mozg. tapasztalat van már mögötte, amikor szülőföldjén, Fucsien tartományban a pol. küzdelem élére áll. 1931– a kínai. tan. korm. pénzügymin. A Hosszú Menetelés idején D-en marad. A japánellenes háborúban pol. főcsop. főnökh. 1945– KB t. A felszabadító háború idején a negyedik hads. pol. biztos h., a KB Közép-kínai Irodájának titk. és a kat. körzet pol. biztosa. 1949– számos párt-, kat., és gazd. funkciót tölt be. 1954–59 képv. 1954–65 min. elnökh. 1954–62 a min. tan. mezőgazd. és erdészeti irodájának vez. 1962– a Tervhiv. aleln. 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln.

TENG Hsziao-ping (1902) – kínai politikus. 1920 Franciao.-ba megy, ahol a komm. csop. t. lesz. 1926 Moszkvában tanul, 1927 hazatér, részt vesz a forr.-ban 1927–28 a vereség után a sanghaji illeg. KB-ban dolgozik. 1929 a Kuanghszi tartományi forr. bázister. egyik létrehozója. A Hosszú Menetelés, majd a japánellenes háború idején hadoszt., ill. hads. pol. biztos. 1943– a Kat. tan. pol. főcsop. főnöke. 1945– KB t. A felszabadító háború idején a DNY-Kínát felszabadító 2. hads. pol. biztosa, majd a ter. párttitk. 1952– min. elnökh. 1953–54 a Tervhiv. elnökh. pénzügymin. 1954– KB titk. 1955– PB t. 1956– KB főtitk. A kult. forr.-ban nevének említése nélkül élesen támadják, a nyilvánosság előtt nem szerepel. A IX. kongr.-on nem választják vez. tisztségekbe.

TENG Taj-jüan (1904) – kínai politikus. Tanítóképzőt végez. A Csangsa környéki parasztmozg. egyik irányítója. 1926– a Kínai KP t. 1928 a Peng Tö-huaj vezette egységek pol. biztosaként csatlakozik Mao Ce-tung és Csu Te egyesült seregéhez. A kínai tan. korm. egyik vez. Később a SZU-ban kat. isk.-n tanul. Részt vesz a Hosszú Menetelésben. 1945– KB t. A felszabadító háború idején vasúti egységeket irányít. 1949–65 vasútügyi min. 1965– a Népi Pol. Tanácskozó Testület aleln.

TENG To (1901) – kínai újságíró, történész. A 30-as években, mint a Kínai KP t., illeg. munkát végez. 1938– a Koumintang ter.-en kiadott komm. *Hszinhua Zsipao* szerk. 1954–59 a *Zsenmin Zsipao* főszerk. 1954 a Kult. Kapcsolatok Int. elnökségi t. 1955– a Kínai Tud. Ak. t. 1955–59 a Kínai Újságíró Szöv. eln. 1956 a Nközi Újságíró Szöv. aleln. 1959–66 a pekingi pártbiz. egyik titk., a *Csienhszien* c. pekingi elméleti folyóirat szerk. A kult. forr. bírálja.

TENGBOM, Ivar Justus (1878) – svéd építész. A Képzőműv. Főisk.-n, majd ösztöndíjjal külföldön tanul. 1916–20 a Képzőműv. Főisk. tanára. 1922–61 a stockholmi és a drottingholmi kir. vár udvari építésze. 1924–36 az építési főig.-ság vezérig. A Műv. Ak. t., az Irod. tört. és Műv. tört. Ak., a Műszaki Tud. Ak. tb. t. Több európai és amerikai tud. ak. és tud. int. tb. t., egy.-ek díszdr.-a. Számos híres középületet, templomot épít, tervei nyomán isk.-k, gyárak, főúri házak készültek. Több templomot és kastélyt restaurál. A svéd barokkból merít, de modern, egyéni stílus is jellemzi épületeit.

TEPAVAC, Mirko (1922) – jugoszláv politikus. A jugoszláv felszabadító harcokban (1941–45) század, zászlóalj, brigád és hadoszt. pol. biztos h. 1945 után a KP Vajdaság ter. biz. szerv. titk., a JDNSZSZ (szerbiai) Ideológiai és Pol. Biz. eln., a belgrádi rádió ig., majd bp.-i követ, a *Politika* c. lap ig. 1967– a JKSZ Vajdaság ter. biz. VB eln. 1969– a JKSZ Elnökség t.; külügymin.

TERJESEN, Sven Gregert (1914) – norvég kémikus. A norvég műszaki főisk.-n tanul, ill. annak öszöndíjasa. 1940–47 Manchesterben dolgozik. 1947–49 a Norvég Robbanóanyag Rt. alk. 1949– a norvég műszaki főisk. prof. 1958– az Eurochemic norvég ig. 1964– a Norvég Kémikusok Társ. aleln., a Chemical Engineering Science skandináv szerk., a Kémikusok Európai Szöv. Tud. Tan., valamint több külföldi tud. egyes. t. Fő érdeklődési ter.-e a savak elméleti problémái, a levegő sterilizálásának kérdései, valamint a penicillin gyártási folyamata.

TERRACINI, Umberto (1895) – olasz politikus. Ügyvéd. 1911 csatlakozik a szoc. ifj. mozg.-hoz. 1914 az *Avanguardia* c. lap munkatársa. 1919 Torinóban létrehozza Gramscival és Togliattival együtt az *Ordine Nuovo* c. lapot. Részt vesz a gyári tan.-ok mozg.-ban. 1920 a Szoc. P. vez.-ségi t. 1921 az OKP egyik alapítója. 1922–24 a Komintern elnökségi t. 1926 a milánói *Unità* főszerk., letartóztatják, 23 évre ítélik. 1937 deportálják. 1943 kiszabadul és Svájcba menekül. 1944 visszatér Olaszo.-ba. 1945–46 a Legf. B. t. Az OKP KB t. Az Ellenállók Nközi Szöv. eln. Az Európai Kult. Társ. vez. A DJNSZ aleln. Az olasz antifasiszta pol. üldözöttek szerv. eln. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. eln. 1948– szenátor, 1948–58 a min. elnökségi ügyek biz. aleln. 1958– a komm. szenátusi csop. eln.

TERRENOIRE, Louis (1908) – francia politikus. 1928–39 keresztényszoc. lapok szerk. A háború alatt az Ellenállás Nemzeti Tan. titk., majd a németek deportálják. 1945–51 képv. 1951–54 a gaulle-ista RPF (Rassemblement du Peuple Français) főtitk. 1960–62 különböző min. tárcákat tölt be. A kormánypárti UDR (Union Democratique de la V.-e Republique) vez.-ségi t.

TERRON, Carlo (1914) – olasz író, kritikus. Milánói lapok zenei, majd színházi és filmkritikusa. Az olasz tv színházi oszt. vez. Milánóban. Színműíró is, magy. megj.: *A szabadság* (*Nagyvilág*, 1960).

TERZÁKISZ, Angelosz (1907) – görög író és színikritikus. Jogi tanulmányokat folytat Athénban. A Nemzeti Színház műv. ig., a dramatológia és a színháztört. tanára a Színműv. Főisk.-n, a *To Vima* c. napilap irod. munkatársa, színikritikus és a *Korszakok* c. folyóirat ig. Reg.-eket és színműveket ír. A Görög Írószöv. és a Görög Színműírók Szöv. t.

TÉTÉNYI Pál (1929) – kémikus. A moszkvai egy. vegyészeti karán tanul, majd 1954–57 uo. aspiráns. 1958–59 az MTA Közp. Kémiai Kut. Int. tud. munkatársa, 1959–60 tud. oszt. vez. 1959– az MTA Izotóp Int. ig. 1967– egyidejűleg a TMB titk. A kémiai tud. dr.-a (1966). A magkémia és a reakciókinetika problémáival foglalkozik. F. m.: *Alkohol dehidrogénezése és a fémkatalizátor természete* (kand. ért. 1957), *Adszorpció és katalitikus hatása a ciklohexán dehidrogénezés kinetikájában* (dr.-i értekezés 1965).

TETTAMANTI A. Károly (1912) – kémikus. A Bp.-i Műszaki Egy. vegyészmérnöki karán tanul. 1936–39 uo. tanársegéd, majd adjunktus. 1939–49 a tiszavasvári Alkaloida Vegyészeti Gyár műszaki ig. 1949–52 a Közp. Biokémiai Ipari Labor. ig. h. 1952–61 a Szerves Vegyipari Kut. Int. ig. 1955– egyidejűleg, majd 1961– kizárólag a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, a vegyipari műveletek tanszék vez. A kémiai tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1962). Szerves kémiával és vegyipari alkalmazásával foglalkozik. Számos idevonatkozó publikáció és több egy. jegyzet szerzője.

TEVAN Margit (1901) – ötvösművész. A bp.-i iparműv. isk.-ban, majd 3 évig magánisk.-ban tanul. Számos kiállításon vett részt. Ötvösmunkái nagy népszerűségnek örvendenek. Munkácsy-díjas (1957), Érdemes művész (1962).

THADDEN, Adolf von (1921) – német (NSZK) politikus, a Nemzeti Dem. P. (NPD) eln. 1945 amerikai hadifogságba kerül, majd Lengyelo.-ban illeg. ott-tartózkodásért letartóztatják. 1946 elmenekül, Göttingenben él. 1947–65 a neofasiszta Német Birodalmi P. (DRP) t. és vez. funkcionáriusa, 1961–65 eln. 1949–53 a Szöv. Gyűlés t.

1962– Göttingen főpolgármesterh. 1955–59 az alsó-szászo.-i tartományi parl. t. 1964 a neofasiszta NPD alapító t., 1964–67 ügyvez. aleln. 1965– a *Deutsche Nachrichten* c. NPD-pártlap főszerk. 1967– az alsó-szászo.-i parl. t., az NPD-frakció vez. 1967 győztesen kerül ki a párt vezetéséért folytatott torzsalkodásból, azóta az NPD ügyvez. eln., majd eln.

THAKIN TIN – burmai politikus. A Népszabadság Antifasiszta Ligájának balszárnyából 1960-ban alakult Szövetségi P. eln. A párt 1964– nem működhet leg.-an.

THANH HAI (1926) – D-vietnami költő. 1956-ban jelentkezik első verseivel. Részt vesz a DNFF köré csoportosult írókat és művészeket tömörítő Írók és Művészek Felszabadítási Szöv.-nek életre hívásában és 1961 júl.– a Szöv. VB t. Költészetének legszebb verseit *Az elvtársak állhatatosak* c. kötetben adja ki. Magy. a *Madárszárnyak* c. antológiában jelent meg verse (1967).

THAN THUN THAKIN (1911) – a Burmai KP főtitk. A ranguni egy.-en tanárnak készül, részt vesz baloldali diák- és kult. mozg.-ban. 1940 letartóztatják. Szabadulása után a japán-, majd angolellenes harc aktív részese, 1943 a Népszabadság Antifasiszta Ligájának egyik alapítója, 1946-ig a Liga főtitk. 1945– a Burmai KP eln., később főtitk. A KP-t, betiltása óta, illeg.-ban vezeti.

THAPA, Szurja Bahadur (1920) – nepáli politikus Tanulmányait Nepálban és Indiában végzi. 1958 kir. tan.-os, felsőházi tag, 1960 mezőgazd., keresk. és iparügyi, 1962 pénz- és gazd. ügyi min. 1963 min. elnökh., pénz- és igazságügymin. 1964–65 min. elnökh., pénzügy- és közig. min. 1966–68 min. eln.

THAPPER, G. Fridolf (1899) – svéd politikus. Fémipari munkás. 1948– a Polg. Védelem Orsz. Szöv.-ének t., m. tan. eln., 1957– a svéd m. tan.-ok szöv.-ének eln., a képv.-ház eln., az SZDP KB t., több biz. és az É-i Tan. t.

THEILER, Max (1899) – az USA-ban élő D-afrikai kut. orvos. A Cape Town-i egy. elvégzése után Londonban, majd Bostonban a trópusi betegségek kutatásával foglalkozik. 1922–30 a Harvard Egy. orvostud. karán kut., 1930– a Rockefeller Alapítvány megbízásából folytat állatkísérleteket. 1951– az Alapítvány orvostud. és közegészségügyi kut. int.-ének ig. A malária kórokozójának felfedezéséért, és a betegséget gyógyító vakcina előállításáért 1951 orvosi Nobel-díjat kap.

THEIN MAUNG, U (1890) – burmai politikus. Cambridge-ben tanul, ügyvéd. 1936 közokt., 1942–45 igazságügymin. 1952–57 főállamügyész, 1958–60 min. elnökh., külügy-, vallás, egészségügyi és népjóléti min. 1960–62 a korm. tanácsadó biz. t.

THEODHOSI, Koco (1913) – albán politikus. 1934–41 Belgiumban, majd Lyonban tanul, mérnöki diplomát szerez. 1941– az Albán KP (1948– Albán Munkapárt) t. 1946 közmunkaügyi min. 1950– a népi gyűlés képv. Az Áll. Tervbiz. eln. 1952– KB t. 1954 ipari és bányaügyi min. 1955 min. elnökh., az Áll. Tervbiz. eln. 1956– PB pótt. 1966– ipar- és bányaügyi min.

THEODORAKISZ, Mikisz (1925) – görög zeneszerző és politikus. Zeneműv. főisk.-t végez Athénban és Párizsban. Szimfonikus, balett, klasszikus tragédiákat kísérő, valamint filmzene szerzésével, újgörög költők verseinek megzenésítésével és népdalok feldolgozásával foglalkozik. A pol. élet aktív résztvevője. Harcol a német fasiszta megszállók ellen. Több ízben kerül koncentrációs táborba, tüntetések során többször szenved súlyos sérüléseket. A „Grigorisz Lambrakisz" ifj. mozg. alapítója. 1964 EDA képv. 1967 ápr. a kat. diktatúra börtönbe veti, majd a nközi közvélemény nyomására szabadon engedi, de kényszerlakhelyet jelöl ki számára.

THEORELL, Axel Hugo Theodor (1903) – svéd biokémikus. A stockholmi orvosegy.-en végez. 1932–36 az uppsalai egy.-en tanár, majd a Nobel Int. biokémiai oszt. felügyelője és prof. 1959– a Kir. Karolina Int. biokémia tanszékvez. 1955 orvosi Nobel-díjat kap az oxidációs enzimek hatócsoportjának tanulmányozása során elért eredményeiért. Az Áll. Természettud. és Orvostud. Kutatási Tan., az Orvosi Nobel-díj Biz., a Svéd Tud. Ak., a Svéd Műszaki Tud. Ak., több orvosi tud. társ. és tan. t., külföldi ak.-k tb. t., számos európai és amerikai egy. díszdr.-a.

THICH HUNG TU (1902) – D-vietnami politikus, buddhista vez. 1935 Phan Thiet főbonca. Szembefordul a francia gyarmatosítók és a saigoni rezsim vallásüldözésével, jelenleg D-Vietnam K-i része Buddhista Szöv.-nek eln. A DNFF KB t.

THICH THIEN HAO (1909) – D-vietnami politikus. Buddhista pap. A genfi egyezmény után a Vietnami Luc Hoa Buddhisták Szöv. elnökeként harcol a saigoni rezsimek vallásüldöző pol.-ja ellen. A DNFF KB elnöksége t.

THICH TRI QUANG (1922) – D-vietnami politikus. Ellenzéki buddhista vez., börtönben.

THIELE, Ilse (1920) – a német (NDK) Dem. Nőszöv. (DFD) eln. Gyors- és gépírónő. 1945– a Német KP, majd az NSZEP t. A DFD egyik alapítója, 1953– eln. Az NSZEP KB és a Népi Kamara t.

THIELE, Rolf (1919) – német (NSZK) filmrendező. A göttingeni egy.-en szociológiát tanul. 1946– foglalkozik filmmel. Forgatókönyvíró, majd 1948 Göttingenben filmváll.-ot alapít. 1951-ben rendezi első filmjét. Haladó művész, néhány filmje *(Rosemarie, Morál 63)* a mai ny-német társad. viszonyok és közerkölcsök maró, szatirikus bírálata.

THIELEN, Friedrich (1916) – német (NSZK) politikus, gyáros. Keresk. tanulmányokat folytat. 1943 átveszi apja brémai üzemének (ma: Friedrich Thielen Betonművek) vezetését. A CDU brémai szerv.-ének alapító t., később kilép és vez. szerepet játszik a különböző neofasiszta mozg.-akban. Megalapítja a Szélsőjobboldali Német P.-ot, s brémai szerv.-ének eln. 1964–67 az újonnan alakult Nemzeti Dem. P. (NPD) eln. 1967 Adolf von Thaddennel, a párt jelenlegi elnökével folytatott torzsalkodások után felmentik az elnökség alól, és kizárják a pártból. 1967 megalapítja a szintén szélsőjobboldali Nemzeti Néppártot, a párt eln.

THIELICKE, Helmut (1908) – német (NSZK) evangélikus teológus. 1936–40 Heidelbergben prof. 1940–42 Ravensburgban lelkész. 1943–45 a württembergi teológiai hiv. vez. 1945–54 a tübingeni egy., 1954– a hamburgi egy. prof. A német evangélikus egyház konzervatív és mereven kommunistaellenes szárnyának képv.

THIESS, Frank (1890) – német (NSZK) reg. és drámaíró. Germanisztikát, tört.-et és filozófiát tanul. Az I. vh.-ban kat., utána újságíró, majd színházi dramaturg, kritikus és rendező; 1923– írói munkásságának él. Termékeny író, előszeretettel foglalkozik a polgárság felső rétegeinek problémáival. Jelenleg a mainzi Tud. és Irod. Ak. aleln., az Academy of Human Rights, a Ny-német Pen-közp. és több más bel- és külföldi egyes. t. Magy. megj. művei: *Csuzima* (reg. 1937), *Gazdátlan szív* (reg. 1943).

THIESSEN, Peter Adolf (1899) – német (NDK) fizikokémikus. A breslaui, freiburgi, greifswaldi és göttingeni egy.-en tanul. 1926–35 a göttingeni, Frankfurt am Main-i és münsteri egy.-en tanít, 1928– prof. 1935– a berlini Humboldt Egy. prof. s 1945-ig a berlini Fizikokémiai és Elektrokémiai Kut. Int. ig. 1945–55 a SZU-ban az atomenergia hasznosítására vonatkozó kut. munkát végez. 1956–64 az NDK Tud. Ak. Fizikokémiai Kut. Int. ig., a berlini Humboldt Egy.-en a fizikokémiai tanszék vez. 1957– az NDK Tud. Kut. Tan. eln. 1960–63 az NDK Államtan. t. Az NDK Tud. Ak. t. A SZU Áll.-díjasa (1951), Nemzeti-díjas (1958). A szilárd testek fizikájával és az atomenergia békés célokra való hasznosításának problémáival foglalkozik.

THILO, Erich Rudolf Julius (1898) – német (NDK) kémikus. A berlini egy.-en tanul, majd uo. tanársegéd, 1932– magántanár, 1938– prof. 1943– a grazi egy., 1946– a berlini Humboldt Egy. prof., az egy. I. Kémiai Int. ig. 1950– az NDK Tud. Ak. Szervetlen Kémiai Int. ig. A Német Kémiai Társ. eln. Az NDK Tud. Ak., s a hallei Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. Kétszeres Nemzeti-díjas (1950, 1961). A nagymolekulájú szervetlen vegyületek, főleg a szilikátok és a kondenzált foszfátok kémiájával foglalkozik.

THIMIG, Hans (1900) – osztrák színész és rendező. Apja, Hugo Th. szintén színész, 1912–18 a Burgtheater ig. Hans Th. is itt kezdi pályafutását. 1924 a Josephstädter Theaterhez szerződik, itt játszik 1942-ig. 1942–48 a rádióban, filmen és különböző színházakban felváltva szerepel. 1949– a Burgtheater t.

THIMIG, Hermann (1890) – osztrák színész. Hans Th. bátyja. Színészi karrierjét Max Reinhardtnál kezdi, akivel Bécsben és Berlinben 20 évig dolgozik együtt. 1934– a Burgtheaterben lép fel. Több mint 40 filmben szerepel. Az olasz Koronarend tulajdonosa, „Kammerschauspieler", a Burgtheater örökös t.

THIRRING, Hans (1888) – osztrák fizikus. 1911–21 a bécsi egy. Elméleti Fizikai Int. asszisztense, 1921–38 az Int. vez. Az anschluss után nyugdíjazzák. 1945 után rehabilitálják. 1946–47 az egy. bölcsészkarának dékánja. Az Osztrák Tud. Ak. lev. t., az Osztrák UNESCO-biz. aleln., az osztrák Pen t. Tartományi képv. Fő kutatási ter.-e a termodinamika.

THIRY, Marcel (1897) – belga költő és író. A liège-i egy.-en tanul. Több verses és novelláskötet szerzője, a Belga Kir. Francia Nyelvi és Irod. Ak. t., majd titk. Magy. a *Nagyvilág*ban jelent meg verse (1964).

THOMAE, Hans (1915) – német (NSZK) pszichológus. A bonni egy.-en doktorál, majd ui. pszichológia tanár. A *Handbuch der Psychologie* szerk. A személyiségfejlődés longitudinális kutatásával és az öregkor szociálpszichológiájával foglalkozik.

THOMPSON, Llewellyn E. (1904) – amerikai diplomata. Tanulmányait a Coloradó Egy.-en, majd külügyi és kat. isk.-on folytatja. 1929– külügyi szolgálatban. 1933–40 konzulh., majd konzul Genfben. A II. vh. alatt Moszkvában, majd Londonban követségi másodtitk. 1946– a Külügymin. K-európai Ügyek oszt. vez., 1947 az Európai Ügyek Hiv. ig. h. 1949 másod külügymin. h. 1950 követségi tan.-os Rómában. 1952–55 Ausztriában főpar. 1955–57 uo. nagykövet, 1957–62, majd 1967–68 ismét nagykövet a SZU-ban, közben 1962–67 utazó nagykövet. Több nközi konferencia résztvevője.

THOMPSON, Warris Harold (1908) – angol kémikus. Tanulmányait az oxfordi egy.-en és a berlini Vilmos Császár Fizikai-Kémiai Int.-ben végzi. 1930– az oxfordi egy.-en előadó, 1964– fizika-kémia prof. 1959– a Rayol Society tan. t., majd aleln. 1960– az Angol Kémiai Társ. eln., a Nközi Tiszta és Alk. Vegyészeti Unió irodájának t., 1963–68 az ICSU eln.

THOMSON, George (1921) – angol politikus. 1946–53 a *Forward* c. lap szerk. 1952– képv.

1960–64 a nemzetközösségi oktatási tan. vez. 1964–66 és 1967– külügyi állammin. 1966–67 Lancaster grófság kancellárja, 1968– tárca nélküli min.

THOMSON, George Derwent (1903) – angol történész, esztéta, filológus és filozófus. Egy. tanulmányait Cambridge-ben végzi. 1937– a birminghami egy. görög filológiai tanszékén prof. 1960– a Csehszlovák Tud. Ak. tb. t. Fő tud. törekvése, hogy az antik világ irod., filozófiai és tört. feltárását a tört. materializmus módszerével oldja meg. Számos mű és tanulmány szerzője. Magy. megj.: *Marxizmus, költészet, művészet* (Klingerderrel közösen 1948), *Aiszkhülosz és Athén* (1958).

THOMSON, Sir George Paget (1892) – angol fizikus. Cambridge-ben végez, majd 1914– uo. előadó, később prof. Közben 1915–19 aeronautikai kut. munkát végez. 1937–41 az Aeronautikai Kut. Biz. t. 1922–30 az aberdeeni egy.-en természetfilozófia prof. 1930–52 az Imperial College of Science fizika prof. 1940–41 a Brit Atomenergia Biz. első eln. 1946–47 az ENSZ Atomenergia Biz. brit delegációjának tanácsadója. 1958–60 a Fizikai Int. eln. Tud. ak.-k külföldi t., egy.-ek díszdr-a. 1937 Nobel-díjat kap az elektronok kristályokon való elhajlásának tanulmányozásáért.

THOMSON, Virgil (1896) – amerikai zeneszerző és zenekritikus. A Harvard Egy.-en és Párizsban tanul. 1921–25 a Harvard Egy. zeneelőadója, 1925–40 Párizsban él, 1940–54 a *New York Herald Tribune* zenekritikusa. 1949 zenei Pulitzer-díjat kap, az USA Műv. és Irod. Ak., az USA Műv. és Tud. Ak. t. Zenei portrékat, egy vígoperát, szimfóniákat, kórusokat, kísérőzenét komponál.

THÓRDARSON, Thórbergur (1889) – izlandi költő és író. Útépítő munkás, tengerész és tanító. A reykjavíki egy.-en tanul izlandi nyelvet és irod.-t. Teológiával, teozófiával, nyelvészettel és pol.-val foglalkozik, Hitler-ellenes magatartásáért elítélik. Esszéket, paródiákat, lírai költeményeket, meséket és polémiákat ír. Életrajzi és néprajzi munkái is kitűnőek.

THORNDIKE, Andrew és Annelie (1909 és 1925) – német (NDK) dokumentumfilm-rendezők. Andrew Th. a II. vh.-ban az UFA filmgyár haditudósítója a K-i fronton. Szovjet hadifogságba esik, antifasiszta isk.-t végez. 1948 hazatér Németo.-ba és a DEFA-stúdió dokumentumfilmrendezője lesz. 1952– filmjeit feleségével közösen készíti. A hitleri, és a II. vh. után Ny-Németo.-ban újjáéledő fasizmust és militarizmust leleplező filmalkotásaikkal válnak ismertté. A 60-as évek elején a SZU-ról készítenek dokumentumfilmet (*Az orosz csoda*), amelyért Lenin-rendet kapnak. A film anyagából készült könyvük magy. is megj. Háromszoros Nemzeti-díjasok (1952, 1956, 1963).

THORNDIKE, Sybil (1882) – angol színésznő. Pályafutása 1904-ben kezdődik, a Shakespeare bemutató színházzal műv. körúton vesz részt Amerikában. 1908– Manchesterben, 1922– Londonban játszik, majd úgyszólván az egész világon turnézik. Ő játszotta először Shaw *Szent Johanná*ját Angliában. Bár már elmúlt 80 esztendős, ma is a londoni színházak ünnepelt művésze. Haladó gondolkodású.

THORNEYCROFT, Peter (1909) – angol politikus. A woolwichi kat. ak.-n tanul. 1938– konzervatív képv. 1945– a Hadiszállítások Min.-ában államtitk. 1951–57 keresk., 1957–58 pénzügymin., 1960–62 légügyi, 1962–64 hadügymin. 1964– váll. ig.

THORPE, Jeremy (1929) – angol politikus. Etonban és Oxfordban végzi tanulmányait. Ügyvéd; 1959– a parl. t. 1962 a BBC tanácsadó biz.-nak t. 1967– a Liberális P. vez., nemzetközösségi és gyarmati ügyekben szóvivője.

THORS, Olafur (1892) – izlandi politikus. 1915 elvégzi a koppenhágai egy.-et. 1924–28 a Konzervatív, 1929– a Függetlenségi (az egyesült Konzervatív és Liberális) P. KB t. 1934–61 eln. 1925– parl. képv., 1928– a parl. külügyi biz. t., 1947–49 eln. 1947–48 az izlandi ENSZ-delegáció t. 1932 igazságügy-, 1939–42 keresk. és iparügyi min., 1942, majd 1944–47 min. eln. és külügymin., 1949–50 min. eln., 1950–53 iparügyi és külker. min., 1953–56 és 1959–63 min. eln.

THURGOOD, Marshall (1908) – amerikai néger ügyvéd. A Lincoln, majd a Harvard Egy.-en tanul. Baltimore-ban folytat ügyvédi gyakorlatot. A színesbőrűek haladásáért küzdő orsz. szöv.-ben vez. beosztásban harcol az elkülönítés ellen. Kennedy elnöksége idején a New York-i fellebbviteli b.-on, majd az Igazságügymin.-ban dolgozik, 1967– a Legf. B. t. – az első néger ebben a pozícióban.

THURY Zsuzsa (1901) – író. Thury Zoltán író leánya, Sándor Kálmán író özvegye. 1921 megj. első novellája. 1927–29 Párizsban él, a *Pesti Napló* tudósítója. 1930–36 Kolozsváron az *Ellenzék* c. napilap munkatársa. 1936– Bp.-en él, csak írói munkásságot folytat. Reg.-eket és ifj. műveket ír. Háromszoros József Attila-díjas (1953, 1954, 1957). F. m.: Reg.-ek: *Egy fedél alatt* (1952), *Virradat előtt* (1955), *Ördögtánc* (1958), *A jó fiú* (1959), *Bűvös kör* (1965), *Körülményes ifjúság* (1968). Ifj. reg.-ek: *A francia kislány* (1953), *Mostohatestvérek* (1955), *Zalai nyár* (1956), *A tűzpiros üveggömb* (1962).

THURZÓ Gábor (1912) – író, filmíró, filmdramaturg. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán magy.–német szakot végez. 1934–45 az *Élet* c. hetilap segédszerk., majd szerk. h. 1945–49 a bp.-i Művész Színház dramaturgja, 1951–62 filmgyári dramaturg, 1962– a M. TV forgatókönyvíró dramaturgja. Prózai műveket, drámákat és film-, ill. tv-filmforgatókönyveket ír. Háromszoros József Attila-díjas (1953, 1958, 1967). F. m.: Reg.-ek: *Nappalok és éjszakák* (1945), *Akár a vizözön* (1949), *Hamis pénz* (1956), *Sóbálvány* (1957), *A szégyen* (1961), *A szent* (1966). Novelláskötetek: *Amen amen* (1959), *Bárány az akolban* (1962). Drámák: *Záróra* (1962), *Hátsó ajtó* (1963), *A szent* (1966).

THÜRK, Harry (1927) – német (NDK) reg. író. A II. vh.-ban kat. 1945– különféle foglalkozásokat űz, utóbb fotoriporter és újságíró. 1957–58 Pekingben tudósító; jelenleg Weimarban írói munkásságának él. Nemzeti-díjas (1964). Nagyobbrészt jelenkori témákat feldolgozó műveiben haladó, szoc. álláspontot képv. Magy. megj.: *A dzsungel előtt meghal a szél* (reg. 1963), *A hét hold völgye* (reg. 1964).

THYGESEN, Jacob, Christoffer (1901) – dán üzletember. Jogot végez, majd 1928-ig külügyi szolgálatban. 1930 a Dán Szeszgyárak rt.-nél dolgozik, 1953– adm. ig. Egyidejűleg ügyvéd, b.-i tanácsadó és szakértő. 1940– az Árellenőrző Biz. t., 1952–55 aleln. 1948– az Ipari Tan. t., 1958– aleln., majd eln. 1956– a Műszaki Tud. Ak. t. 1959 a Nközi Keresk. Kamara dán tagozatának eln.

TIEN Han (Tien Tao-csang) (1898) – kínai drámaíró. A tanítóképző elvégzése után Japánba megy. Hazatérve az „Alkotás" irod. társ. egyik alapítója, majd a *Nankuo* (Dél Országa) Színházi Társ. és folyóirat létrehozója. A kínai prózai színjátszás egyik megteremtője. A 30-as években a Baloldali Írók Szöv. t., 1932– a Kínai KP t. 1935 letartóztatják. Több főisk.-n tanít, a háború alatt a kult. élet adm. irányításában is részt vesz. 1949–66 a Színműv. Szöv. eln. és titk., az Irod. és Műv. Dolgozók Összkínai Szöv. aleln., egy ideig a Művelődésügyi Min. műv. oszt. vez. A kult. forr. során tisztségeiről leváltják és élesen támadják.

TIGYI József (1926) – biofizikus. A pécsi orvostud. egy.-en tanul, később uo. tanár. 1967– az egy. biofizikai int. ig. h., az egy. tud. rektorh. 1967– az MTA lev. t. Az MTA Biológiai Oszt. vez.-ségi t. A M. Biofizikai Társ. titk. A Tiszta és Alkalmazott Biofizika Nközi Uniója (IUPAB) sugárzásbiofizikai biz. t., a Nközi Orvosi-fizikai Szerv. vez.-ségi t., az Amerikai Biofizikai Társ. t. Az izomműködés biofizikájával és a biológiai sugárhatás elemi jelenségeinek kutatásával foglalkozik. F. m.: *Az izomműködés vizsgálata* (1956), *Az izom sugárbiológiája* (1964), *A radioaktív izotópok alkalmazása a kísérletes orvostudományban* (1965).

TILLER, Nadja (1929) – osztrák színésznő. Bécsben énekelni és táncolni tanul. 1949 Ausztria szépségkirálynőjévé választják. 1949–52 színésznő Bécsben, 1952 után Ny-Berlinben. 1949– filmezik Franciao.-ban, Olaszo.-ban és az NSZK-ban. F. f.: *Slágerparádé* (1953), *Mozart* (osztrák, 1955), *Bál a Savoyban* (1955), *Rosemarie* (1958), *A Buddenbrook-ház* (1959), *A gripsholmi kastély* (1962), *Morál 63* (1963), *Tonio Kröger* (1964).

TILLICH, Paul (1886) – német származású amerikai filozófus és teológus. 1916– a hallei egy. magántanára, majd 1919– teológiát tanít a berlini egy.-en. 1924– a marburgi egy. meghívott tanára, majd 1925– a drezdai, 1929– a frankfurti egy r. tanára. 1933–35 az Union Teológiai Szeminárium (New York) filozófiai teológia prof. 1955–62 a Harvard Egy., 1962– a chicagói egy. prof. Több egy. tb. dr.-a; vallásfilozófiai tanulmányok szerzője.

TIMÁR Máté (1922) – író. Paraszti családból származik. A II. vh.-ban kat., 1944–48 hadifogoly a SZU-ban. 1948–50 a bp.-i tud. egy. hallgatója. 1950–61 különböző munkakörökben dolgozik. 1958 megj. első reg. 1961– csak írói munkásságot folytat. Az MSZBT orsz. elnöksége t. Reg.-eket, elb.-eket és színműveket ír. SZOT-díjas (1959), József Attila-díjas (1962). F. m.: *Majoros Ádám krónikája* (reg. 1958), *Hajnal hasad* (reg. 1960), *Karcsi a csicskás* (reg. 1961), *Szőrtarisznya* (reg. 1963), *Késő virradat* (reg. 1967), *Itéletidő* (reg. 1969).

TIMÁR Mátyás (1923) – a min. tan. elnökh., a Gazd. Biz. eln. Bőripari munkás Baján és Újpesten. 1941– részt vesz a munkásmozg.-ban 1943– párttag. 1945–49 az ifj. mozg.-ban és a pártapparátusban különböző beosztásokban dolgozik, egyidejűleg elvégzi az ELTE jogi karát. 1949– a Pénzügymin. költségvetési főoszt. vez., 1955–57 és 1960–62 uo. min. h. 1962–67 pénzügymin. 1967– a min. tan. elnökh., a Gazd. Biz. eln. 1967– az MSZMP KB t. Egyidejűleg 1950–60 az ELTE jogi kar előadója, 1960– a bp.-i közgazd. tud. egy. docense. Az MTA Közgazd. Biz. eln. A közgazd. tud. dr.-a (1909). F. m.: *A szocialista pénzügy és hitelrendszer* (egy. jegyzet, 1961), *Költségvetés, pénzügyek, gazdaságirányítás* (1964), *Gazdasági fejlődés és irányítási módszerek Magyarországon* 1968.)

TIMMER József (1922) – a SZOT titk. (1969 óta). Szerszámgéplakatos volt. 1942– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945–54 különböző ifj. mozg. és szaksz. funkciókat tölt be. 1954– a *Népszavá*nál, 1959–69 a lap főszerk.

TIN PE – burmai politikus, kat. személyiség. Dandártábornok, 1962– a Forr. Tan. t. 1962–64 mező- és erdőgazd., szövetkezeti, földállamosítási min. 1964– mezőgazd. keresk., fejlesztési és szövetkezeti min. és a Forr. Tan. ügyv. eln.

TINBERGEN, Jan (1903) – holland közgazdász. A leideni egy.-en tanul. 1929–45 a Közp. Stat. Hiv.-nál, közben 1936–38 a Népszöv.-nél tud. munkát végez. 1945–55 a Tervhiv. ig. 1933– a rotterdami közgazd. isk. prof., több alkalommal ENSZ biz.-ok t. A Holland Munkáspárt t.

A Kir. Tud. Ak.-t, s számos egy. tb. dr.-a. Több közgazd. témájú könyv szerzője, *Ökonometria* c. munkája magy. is megj. (1957).

TING Ling (Csiang Ping-csi) (1907) – kínai írónő. Pekingben jár egy.-re. 1924 házasságot köt Hu Je-pinggel, az 1931-ben kivégzett baloldali íróval. 1926 megj. első elb.-e. 1928– Sanghajban él. 1930– a Baloldali Írók Szöv. t., folyóiratának szerk. 1933–34 börtönben. Szabadulása után Pekingben és Hszianban él, 1936 a felszabadított ter.-re megy, itt a kult. és pol. élet aktív résztvevője. 1949–57 a Kínai Írószöv. aleln., az irod. kut. int. ig., 1954–58 az Orsz. Népi Gyűlés t. 1957 revizionizmus vádjával kizárják a KP-ból, az Írószöv.-ből, megfosztják valamennyi tisztségétől. Jelenlegi sorsa ismeretlen. Magy. megj.: *Felkelt a nap a Szangan folyó felett* (1950), valamint az *Évezredek húrjain* c. antológiában versei.

TINGSTEN, Herbert L. G. (1896) – svéd újságíró. Jogász és bölcsészdr. Az uppsalai egy., majd a Stockholmi Államtud. Főisk. prof. 1935–46, 1946–60 a *Dagens Nyheter* főszerk., 1964– a *Göteborgs Handels och Sjöfarts Tidning* munkatársa. A Svéd Irod. tört. és Műv. tört. Ak. t.

TIPPET, Sir Michael Kemp (1905) – angol zeneszerző. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1940–52 a londoni Morley College zeneig. Vonósnégyesek, zongoradarabok, szimfóniák, továbbá egy oratórium és egy opera *(The Midsummer Marriage)* szerzője.

TISELIUS, Arne Wilhelm Kaurin (1902) – svéd kémikus, biokémikus. Az uppsalai egy.-et végzi, ott kezdi tud. pályáját. 1925–38 a biokémiai tanszék tanára, majd 1938– vez. 1947–67 a Nobel Alapítvány aleln., majd eln. 1948 kémiai Nobel-díjat kap az elektroforézisnak könnyen bomló anyagok elválasztására és elemzésére történő alkalmazásáért, valamint az adszorpciós elemzés területén végzett alapvető kutatásaiért. A Svéd Tud. Ak., a Műszaki Tud. Ak. t., számos bel- és külföldi tud. társ., ak. t., 10 egy. díszdr.-a. A Kémiai Nobel-díj Biz. eln.

ŢIŢEICA, Şerban (1908) – román fizikus. A Román. Szoc. Közt. Ak. t., a bukaresti egy prof. Számos tud. munkát ír az elektronok mozgásáról. A SZU Tud. Ak. lev. t.

TITEL, Werner (1931) – a német (NDK) min. tan. elnökh. 1949– az FDGB és az FDJ, 1950– a Német Dem. Parasztpárt (DBD) t. 1950–51 mezőgazd. kísérleti technikus. 1951–67 különböző vez. funkciókat tölt be a DBD-ben, 1963– a párt elnökségi t., 1966–67 a pártvez.-ség titk. 1953–55 az FDJ Közp. Tan. t. 1963–67 az odera-frankfurti ker. tan., 1963–67 a ker. tan. VB t. Közben agrárközgazdász diplomát szerez. 1966– a Német ENSZ Liga elnökségi t. 1967– a Népi Kamara képv., az NDK min. tan. elnökh. és a min. tan. elnökségi t.

TITO, Joszip Broz – lásd: **BROZ, Joszip Tito.**

TIXIER, Claude (1913) – francia bankár. Jogász, irod. tanári és pol. tud. diplomát szerez. 1945 a Nemzetgazd. Min.-ban alig. 1947 a költségvetési államtitk. kabinetfőnöke, 1948 a pénzügymin. kabinetfőnök h., 1948–49 kabinetfőnöke. 1949–62 Algéria pénzügyi főig. 1958–62 a Banque Européenne d'Investissement aleln., 1962– a Banque Industrielle de Financement et Credit eln. és vezérig., 1963– a Banque Industrielle de l'Algérie et de la Méditerranée eln.

TIXIER-VIGNANCOUR, Jean-Louis (1907) – francia politikus. Jogász, a párizsi b.-on dolgozik. 1936–40, majd 1956–58 nemzetgy. képv. 1955 a szélsőjobboldali Nemzeti Tömörülés eln. Az algériai lázadások után a szélsőjobboldali vez.-k védője a perekben. 1965 az elnökválasztások idején a szélsőjobboldal elnökjelöltje.

TO HUU (Nguyen Kim Thanh) (1920) – vietnami (VDK) költő. 1937-ben jelentkezik első, új hangú verseivel. 1939 a francia gyarmatosítók forr. tevékenységéért letartóztatják. 1942 megszökik a börtönből és Közép-Vietnamban szervezi a forr. mozg.-t. 1945 aug. a huéi forr. biz. elnökévé választják. 1951– a Vietnami Dolgozók P.-ja KB t. A legnagyobb élő vietnami forr. költő. Magy. a *Nagyvilág*ban jelennek meg versei.

TOBEY, Mark (1890) – amerikai festőművész. 1917–22 divatrajzoló Chicagóban, majd rajztanár. Jár Európában, a Közép-Keleten, Kínában és Japánban. Műv.-ére hatással van a kalligrafikus írás. A tasizmus jelentős képv. Kiállításai Párizsban, Londonban és Bernben. Művei számos amerikai galériában megtalálhatók.

TOBINO, Mario (1910) – olasz író. Orvos, pszichiáter, a luccai elmegyógyint. ig. főorvosa. Részt vesz az ellenállási mozg.-ban és a felszabadító harcokban. Művei e kétirányú aktivitását tükrözik.

TODD, Sir Alexander (1907) – angol kémikus. A glasgow-i egy.-en végzi tanulmányait. 1934–36 az edinburgh-i egy.-en orvoskémiai kut. 1936–38 a londoni Lister Orvostud. Int.-ben dolgozik, 1938–44 a manchesteri egy. kémiai labor. ig. és a kémia prof. 1944– a cambridge-i egy. szerves kémia prof. 1963– a cambridge-i Christ's College ig. 1952–64 a Tud. pol. Tanácsadó Testület eln. 1960–62 a Kémiai Társ. eln. 1965– az Orvosképzési Kir. Biz. eln. Kutatásaival hozzájárul a B_1 és B_{12}-vitamin, valamint egyes antibiotikumok szintéziséhez. Tisztázza a sejtmagokban és vírusokban található nukleotidok és koenzimek szerkezetét és kémiai hatásmódját. 1957 kémiai Nobel-díjat kap. Tud. társ.-ok tb. t., több egy. díszdr.-a.

TODOROV, Sztanko (1920) – bolgár politikus. 1936– az Ifjúmunkásszöv. t., 1943– KP t. Az 1944. szept. 9-i népi felkelés egyik szerv. 1947–50 a Népi Ifj. Dimitrovi Szöv. titk. 1952–57 földműv.

ügyi min. 1959–66 min. elnökh. 1944– KB t., 1957– KB titk. 1959– PB pótt., 1961– t. 1960– a Bolgár Népközt. állandó KGST-képv. 1966– KB titk. Képv.

TODOROVIĆ, Mijalko (1913) – jugoszláv politikus. Villamosmérnök, 1938– KP t. 1941 részt vesz a jugoszláv felszabadító harcokban, az első proletárbrigád, majd hadoszt., hadtest és hads. pol. biztosa. A II. vh. után jugoszláv honv. min. h., földművelésügyi min., a JSZVT elnökh., a JSZNSZ elnökh. 1952– a JKSZ KB t., a KB VB titk. 1969– a JKSZ Elnöksége és a Végrehajtó Iroda t. Jugoszlávia Népi Hőse és a Szoc. Munka Hőse.

TOEPLITZ, Heinrich (1914) – német (NDK) jogász, közéleti személyiség. A lipcsei és a breslaui (wrocławi) egy.-en áll.- és jogtud.-t tanul. 1940– kat. szolgálatot teljesít, 1944–45 franciao.-i és hollandiai kényszermunka-táborba, majd fogságba kerül. 1945–47 a berlini igazságszolgáltatásban, 1947–50 a nagy-berlini városi közig.-ban dolgozik. 1950–60 igazságügyi államtitk. 1949– az NDK-ban működő CDU t. 1950– a CDU pol. tan., majd elnökségének t. 1951– a Népi Kamara, 1952– az Antifasiszta Ellenállók Biz. elnökségének, 1954– a Nemzeti Front Nemzeti Tan. t. 1960– az NDK Legf. B. eln. 1962– a Német Jogászok Dem. Szöv. eln. 1964– a Nközi Dem. Jogászszöv. titkárságának t.

TÓFALVI Gyula (1927) – villamosmérnök. A bp.-i közgazd. tud. egy.-en, majd a Bp.-i Műszaki Egy. villamosmérnöki karán tanul. 1954– az Elektromechanikai Váll.-nál dolgozik, labor. vez., fejlesztési főoszt. vez., majd 1965– a vállalat főmérnöke. 1958 a Brüsszeli Világkiállításon ionoszféra-kut. berendezésével nagydíjat nyer. Kossuth-díjas (1959). Közép-, rövid- és ultrarövidhullámú adóberendezések és antennarendszerek, ezen belül színes tv-adók, műsorszóró adók, ill. sztereoadók tervezésével és kivitelezésével foglalkozik. Vezetésével készülnek a hazai adóállomások, antennarendszerek és több külföldi tv-adóállomás is. Az első magy. színes tv-adó (1968) és az első magy. tv-adó gerinchálózat főkonstruktőre.

TOH, Csin Csie (1921) – szingapuri politikus. Tanulmányait a londoni egy.-en végzi, fiziológus. 1954 a kínai burzsoázia antifeudális pártjának, a Népi Akciópártnak egyik alapítója és azóta is eln. 1958–64 a szingapuri egy. fiziológia tanára. 1959–68 min. elnökh., 1968– tud. és technológiai min.; a szingapuri egy. rektorh. 1959– képv.

TOJV, Luvszandorzsijn (1915) – mongol külügymin. Mongóliában, majd a SZU-ban tanul a Lenin Kat. pol. Ak.-n és a diplomáciai főisk.-n. 1934–38 hazájában tanít. A Mongol Forr. Ifj. Szöv.-ben tevékenykedik, 1937– a Mongol Forr. Néppárt t. 1938–47 a hads.-ben pol. beosztásban. A továbbiakban különböző felelős korm. posztokon és társad. szerv.-ek vez.-ségében; a Forr. Néppárt KB prop. oszt. vez. 1953– diplomáciai pályán, első tan.-os hazája moszkvai követségén, majd a mongol külügymin. oszt. vez. 1960–62 a pekingi követségen. 1964– Mongólia állandó ENSZ-mb. 1966–68 külügymin. h., 1968– külügymin.

TOKAREV, Alekszandr Makszimovics (1921) – szovjet politikus, min. 1940–45 a szovjet hads.-ben szolgál. 1942– SZKP t. 1949 elvégzi a kujbisevi építészmérnöki főisk.-t. 1949– különböző Komszomol-, párt- és szovjet funkciókat tölt be. 1951–52 a sztavropoli városi pártbiz. titk. 1952–55 a novokujbisevi városi pártbiz. első titk. 1958–59 a Kujbisev ter. pártbiz. titk. 1959–63 a Kujbisev ter. szovjet eln. 1963–67 a Kujbisev ter. pártbiz. első titk. 1967– az ipari építkezések min. 1966– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

TOLDY Lajos (1921) – gyógyszerkémikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1950-ig a bp.-i Richter Gedeon vegyészeti gyár kut. vegyésze. 1950– a Gyógyszerkut. Int. tud. főmunkatársa. A kémiai tud. kandidátusa (1958). Áll.-díjas (1965). Új eljárásokat dolgozott ki több fontos gyógyszer hazai előállítására (Isonicid, Suprastin, l-Aminoadamantán). Kutatásaival megalapozta a hazai fentiazin alapú gyógyszerek gyártását (Hibernal, Pipolphen, Aparkazin, Thilatazin). Felfedezte a Frenolon nevű új trankvillánst. A szerves kémia területén cukorkémiával és a szteroid alkaloidák térszerkezetének kutatásával foglalkozik.

TOLKUNOV, Lev Nyikolajevics (1919) – szovjet újságíró, politikus. 1943– SZKP t. 1946 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk. három évfolyamát, majd az SZKP KB pártfőisk.-t. 1938–44, 1946–47 és 1951–57 a *Pravda* munkatársa, rovatvez. h., majd rovatvez. 1947–51 a *Tartós békéért, népi demokráciáért* c. lap szerk. titkárh., majd rovatvez. 1957–65 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1965– az *Izvesztyija* főszerk. 1966– az SZKP KB pótt. A SZU Legf. Tan. t.

TOLNAI Gábor (1910) – irod. történész, kritikus. A szegedi tud. egy.-en tanul. A 30-as évek elején a Szegedi Fiatalok Műv. Kollégiuma haladó csoportosulás egyik alapítója. 1934– az Orsz. Széchényi Könyvtár munkatársa, 1945–48 a könyvtár főig. 1948 a Vallás- és Közokt. Min. főoszt. vez. 1949–50 római követ. 1950–51 a Művelődésügyi Min. főoszt. vez. 1952– a Tud. Minősítő Biz. titk., 1963– eln. Egyidejűleg: 1957–62 a *Kortárs* c. irod. folyóirat szerk. 1953– az ELTE-n a 4. sz. régi magy. irod. tört. tanszék vez. tanára. 1948– az MTA lev. t., 1962– t. József Attila-díjas (1960). A 17–18. sz.-i magy. irod. tört.-ével, valamint a 20. sz.-i magy. és spanyol irod.-mal, főleg Radnóti Miklós és García Lorca munkásságával foglalkozik. F. m.: *A szabadvers és a lírai formák* *válsága* (Szeged 1931), *Erdély magyar irodalmi élete* (1933), *Régi magyar főurak* (1939), *Végzetes esztendők* (tanulmányok 1945), *Vázlatok és tanulmányok* (1955), *Évek, századok* (tanulmányok 1958), *A tenger és a szél* (kubai útirajz 1964), *Federico García Lorca*, (1964), *Itália dicsérete* (tanulmányok 1965). Bevezetéssel kiadta gróf Teleki József utazásait (Kolozsvár 1943), Bethlen Miklós önéletírását (1943) és Kazinczy Ferenc naplóját (1951).

TOLNAY Károly (Charles de Tolnay) (1899) – Olaszo.-ban élő magyar műv. történész. 1918– él külföldön. 1939 a princetoni (USA) egy. műv. tört. tanszékének prof., majd a firenzei Casa Buonarroti ig. A németalföldi és az olasz reneszánsz műv. kiváló kut.-ja. F. m.: *Pieter Brueghel rajzai* (München 1925), *Ferenczy Noémi* (Bp. 1934), *A jelenkori magyar festészet* (Bécs 1937), *Michelangelo* 1–5 köt. (Princeton 1943–60), *H. Bosch* (Baden-Baden 1965).

TOLNAY Klári (1914) – színésznő. 1934-ben lép színpadra, 1935–49 a Vígszínház t., rövid ideig társig. 1949– a Madách Színházban játszik. Minden szerepkörben vez. szerepeket alakít. Érdemes művész (1950), kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1952), Kiváló művész (1954). F. sz.: Színpadon: Françoise (Deval: *Francia szobalány*), mostohalány (Pirandello: *Hat szerep keres egy szerzőt*), Anouilh: *Euridike*, Lizzie (Sartre: *A tisztességtudó utcalány*), Julia (Shakespeare: *Rómeó és Júlia*), Neuburgi Mária (Hugo: *A királyasszony lovagja*), Ibsen: *Nóra*, Dumas: *A kaméliás hölgy*, Rebekka (Ibsen: *Rosmersholm*), Andrejevna (Csehov: *Cseresnyéskert*), Beatrice (Williams: *Pillantás a hídról*), Blanche (Williams: *A vágy villamosa*), Marthe (Albee: *Nem félünk a farkastól*). Filmen: *Meseautó* (1934), *Légy jó mindhalálig* (1936), *Beszterce ostroma* (1948–55), *Déryné* (1951), *Ünnepi vacsora* (1958), *Fagyosszentek* (1962), *Pacsirta* (1963).

TOLSZTOV, Szergej Pavlovics (1907) – szovjet néprajztudós, régész, orientalista. A moszkvai egy.-en végez. 1939–51 az egy. néprajzi részlegének vez. 1943– a SZU Tud. Ak. Néprajzi Int. ig. 1946– a *Szovjetszkaja Etnografija* c. tud. folyóirat főszerk. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1956– az Üzbég Tud. Ak. tb. t. 1944– SZKP t. Az Üzbég SZSZK és a Tadzsik SZSZK érdemes tudósa. Közép-Ázsia ókori tört.-ével és néprajzával, az etnogenezis problémáival, az ősvallásokkal és az ősközösségi társad. periodizációjának kérdéseivel foglalkozik. Felfedezi az ókori Horezm kultúráját, amiről könyve is megj.: *Az ősi Horezm* (magy. 1950).

TOLSZTYIKOV, Vaszilij Szergejevics (1917) – szovjet politikus. Elvégzi a leningrádi vasúti szállítási főisk.-t. 1941–46 a szovjet hads.-ben szolgál. 1946–52 leningrádi építésügyi intézményeknél dolgozik. 1948– SZKP t. 1952– párt- és közig. funkciókat tölt be Leningrádban és Leningrád ter.-en. 1957–60 a leningrádi városi szovjet első elnökh. 1960–62 a Leningrád ter. pártbiz. titk., majd másodtitk., 1962– első titk. 1961– az SZKP KB t. 1962–66 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának t. A SZU Legf. Tan. Elnökségének t.

TOLUBEJEV, Jurij Vlagyimirovics (1906) – szovjet színész. Zenei tanulmányokat folytat, majd klarinétos egy leningrádi színház zenekarában. 1929 elvégzi a színpadi műv.-ek áll. főisk.-t. 1927–41 különböző leningrádi színházakban játszik, 1941– az ak.-i Puskin Drámai Színház t. A 30-as évek közepétől filmen is gyakran szerepel, pl. *A puskás ember* (1938), *Viborgi városrész* (1938), *A nagy hazafi* (1939), *Szverdlov* (1940), *Döntő fordulat* (1946), *Az orsai csomópont* (1949), *A revizor* (1952), *Don Quijote* (1956), *A köpeny* (1959), *Hamlet* (1963) stb. Az *Optimista tragédia* előadásában nyújtott alakításáért Lenin-díjat kap. Áll.-díjas (1947), A SZU népművésze (1956).

TOMANEK Nándor (1922) – színész. Tisztv.-ből lett színész. Pályáját a Pécsi Nemzeti Színházban kezdi. 1962– a Petőfi Színház, 1964– a Vígszínház t. Humoros epizód-szerepeket és súlyos karakterszerepeket egyaránt játszik. Jászai-díjas (1966). F. sz.: *Karenin* (Tolsztoj: Karenina Anna), *John Proctor* (Miller: A salemi boszorkányok), *Dunois* (Shaw: Szent Johanna), *Einstein* (Dürrenmatt: Fizikusok), *Malvolio* (Shakespeare: Vízkereszt), *Erdélyi atya* (Thurzó: Az ördög ügyvédje).

TOMÁS, Américo Deus Rodrigues (1894) – portugál közt. eln. Tengerészeti isk.-t végez, részt vesz az I. vh.-ban. 1920–36 hidrográfiai hajón szolgál, majd 1936–44 a Tengerészeti Min.-ban a portugál partok hidrográfiai ellenőrzésével megb. államtitk. 1940–44 az Orsz. Keresk. Tengerészeti Hiv. eln., 1944–58 tengerészeti min. Több portugál és nközi, a tengerkutatással foglalkozó biz. t. 1958– közt. eln.

TOMAŠEK, František (1899) – cseh római katolikus püspök. Teológiai tanulmányait Olomoucban a Cirill és Methód hittud. karon végzi. Hitoktató, majd a Cirill és Methód hittud. karon tanársegéd, később uo. egy. tanár. 1954–65 Moravská Huzovában püspöki adminisztrátor. 1965– püspök és apostoli adminisztrátor Prágában.

TOMASZEWSKI, Henryk (1914) – lengyel festőművész, grafikus. 1952– a varsói képzőműv. főisk. prof. Áll.-díjas. Alkotó munkásságának fő ter.-e a plakátfestészet, díszlettervezés, könyv- és folyóirat-illusztráció.

TOMASZEWSKI, Tadeusz (1910) – lengyel pszichológus. 1947 a wrocławi egy.-en szerzi meg az egy. magántanári címet. A varsói egy. ált. pszichológia tanszékvez. tanára. A *Studia Psychologiczne* szerk. Tanulmányai és könyvei a viselkedés szerkezete és szerveződése, a motiváció, az operációs sémák problémáival foglalkoznak.

TOMBALBAYE, François (1918) – csádi áll.- és korm. fő. Tanítói oklevelet szerez. 1952 a ter.-i nemzetgy. t.; Francia Egyenlítői-Afrika Főtan. aleln. 1959– min. eln., 1960– közt. eln. és hadügymin. is. 1961 megalapítja a Csádi Haladó Pártot. 1964– belügy- és tájékoztatásügyi min. is. A Franciao.-gal való együttműködés híve.

TOMONAGA, Sin-icsiró (1906) – japán fizikus. Elvégzi a kjotói egy. fizika szakát. 1932–40 a Fizikai és Kémiai Kut. Int.-ben dolgozik mint atomfizikus, közben 2 évig Heisenbergnél tanul Lipcsében. 1941– a fizika prof. különböző japán egy.-eken. 1963– a Kiviku Egy. Optikai Kut. Int. ig., a Japán Tud. Tan. eln. 1964 Lomonoszov-éremmel tüntetik ki. 1965 Nobel-díjat kap, közösen R. Ph. Feynmannel és J. S. Schwingerrel a kvantumelektrodinamika kiépítése terén végzett munkásságáért.

TOMPA Sándor (1903) – színész. A kolozsvári egy. orvosi karán tanul, egyidejűleg színiisk.-t is végez. 21 éven át a Kolozsvári Nemzeti Színházban működik, majd bp.-i magánszínházakban szerepel. 1945– a bp.-i Nemzeti Színház t. (nyug.). Főleg komikus epizódszerepeket játszik. Érdemes művész (1953), Kossuth-díjas (1956). F. sz.: színpadon: Csörgheö Csuli (Móricz: *Úri muri*), Tóth Mihály (Mikszáth–Benedek: *A Noszty fiú esete Tóth Marival*), Galuska (Kornyeicsuk: *Ukrajna mezőin*), Jonson: *Volpone*, Leonato (Shakespeare: *Sok hűhó semmiért*), Bobcsinszkij (Gogol: *A revizor*). Filmen: *Semmelweis* (1939), *Úri muri* (1949), *Rokonok* (1954), *Dani* (1957), *Pacsirta* (1963) stb.

TOMŠIĆ, Vida (1913) – jugoszláv politikusnő. Jogi egy.-et végez, s már ekkor megmozdulások szerv., amiért letartóztatják és elítélik. 1941 bekapcsolódik a felszabadító harcokba, letartóztatják, 1941 dec.–1943 nov. szlovéniai és olaszo.-i börtönökben. Ezután pol. beosztást kap a harcoló alakulatoknál. A II. vh. után a JDNSZSZ szlovéniai elnökh., a Jugoszláv Antifasiszta Nőszöv. eln., a szlovén korm. népjóléti min., a Szlovén Ellenőrző Biz. eln., a Szlovén Végrehajtó Tan. t., a Szlovén Népi Szkupstina eln., a JDNSZSZ szlovéniai eln., majd a JSZNSZ Népek Tan. eln. A JKSZ KB, a Szlovén Komm. Szöv. KB VB t.

TOMSZKIJ, Nyikolaj Vasziljevics (1900) – szovjet szobrászművész. A leningrádi iparműv. technikumot végzi. 1949– a SZU Műv. Ak. és Elnökségének t. A moszkvai Szerov Képzőműv. Főisk. szobrászati stúdiójának ig. 1968– a SZU Műv. Ak. eln. Az OSZSZSZK Képzőművész Szöv. titk. A Szovjet–Lengyel Baráti Társ. aleln. 1950– SZKP t. Ötszörös Áll.-díjas (1941, 1948, 1949, 1950, 1952), a SZU népművésze (1960), az OSZSZSZK népművésze. Az emlékmű és portrészobrászat művelője. Fő műve a moszkvai *Gogol-emlékmű* (1952), valamint a moszkvai egy. előtt álló *Lomonoszov-emlékmű*.

TON DUC THANG – vietnami politikus, 1964-ig. a nemzetgy. állandó biz. eln. 1955 Lenin-békedíjjal tüntetik ki.

TONČIC-SORINJ, Lujo (1915) – osztrák politikus. A bécsi egy.-en jogot, majd uo. és a zágrábi egy.-en bölcsészetet, tört.-t és szlavisztikát tanul. A II. vh.-ban a német légierőknél tolmácsként teljesít szolgálatot. 1945– az Osztrák Rádió munkatársa. 1946 Herbert Krausszal közösen megalapítja az Osztrák Gazd. és Pol. Kut. Int.-et, az Int. folyóiratának külpol. munkatársa. Egyidejűleg a Frankfurt am Mainban működő Keleti Int.-ben is dolgozik. 1956–66 Ausztria képv. az Európa Tan.-ban, ahol különböző kulcspozíciókat tölt be. Egyidejűleg az osztrák UNESCO-biz. t. 1966–68 külügymin. 1949– parl. képv., az ÖVP külügyi biz. t.

TONCSEV, Sztojan (1902) – bolgár politikus. 1922– a Földműves Ifj. Szöv. és a Bolgár Földműves Népi Szöv. t. 1923 antifasiszta tevékenységért letartóztatják. Az 1925. évi terror elől illeg.-ba vonul és Töröko.-ba, majd onnan a SZU-ba emigrál. Hazatérése után a Hazafias Arcvonalnál és a Bolgár Földműves Népi Szöv.-ben tevékenykedik. 1951– város- és községgazd. min. 1959–62 a Munkaügyi és Árbiz. eln. 1962– postaügyi min. 1966– közlek. ügyi min. 1950– a Bolgár Földműves Népi Szöv. Állandó Biz. t., 1951– titk. Képv.

TONGIORGI, Ezio – olasz geológus. A pisai tud. egy. tanszékvez., az egy. Nukleáris-geológiai Int. ig. és az Ősrégészeti Int. ig. tanára. Az olasz földtani élet közp. személyisége. A M. Földtani Társ. tb. t.

TOPALOGLU, Ahmet (1914) – török politikus. 1954–57 Adana vilajet képv., 1957–61 Hatay vilajet kormányzója. Egy ideig belügy-, majd vám- és monopóliumügyi min. 1965– hadügymin. Az Igazságpárt (jobboldali) t.

TORGA, Miguel (Adolfo Correira da Rocha) (1904) – portugál költő, író. A modernista irányzatú *Presença* c. irod. folyóirat egyik alapítója. A coimbrai isk. haladó realista hagyományait fejleszti tovább. Munkásságában hangot kap a társad. bírálat is. Gyakran dolgoz fel népmesei elemeket és bibliai témákat.

TORRES BODET, Jaime (1902) – mexikói költő, diplomata. A mexikói egy. jogi fakultásán, majd bölcsészkarán tanul. 1922–24 a Közokt. Min.-ban dolgozik. 1929–32 követségi titk. Madridban, majd Párizsban, 1932–38 ügyvivő Hollandiában, Belgiumban, közben, 1936–37 a Külügymin. diplomáciai oszt. vez. 1943 után a mexikói küldöttség titk. a Népszöv.-nél. 1945–46 közokt.

ügyi min., 1946–48 külügymin., 1948–52 az UNESCO vezérig. 1954–58 nagykövet Párizsban, 1958–64 nevelésügyi min. A *Kortársaink* c. irod. pol. folyóirat szerk. Magy. a *Dél keresztje* c. antológiában jelenik meg verse (1957).

TOT, Amerigo (Tóth Imre) (1909) – Olaszo.-ban élő magy. szobrász. A Bp.-i Iparműv. Főisk.-n, majd 1929– a dessaui Bauhausban, később Párizsban tanul. Németo.-ba visszatérve Otto Dix köréhez kapcsolódik. Forr. magatartása miatt letartóztatják, a koncentrációs táborból Olaszo.-ba menekül. 1937– szerepel az olasz műv. életben, Guttuso köréhez tartozik. 1949 megnyeri a római Termini pályaudvar reliefjére kiírt pályázatot. Természetelvű és non-figuratív műveket egyaránt alkot. 1969 Bp.-en is kiállít.

TÓTH Anna (Keresztes Györgyné) (1921) – a Textil-, Bőr- és Ruhaipari Dolgozók Szaksz. Szöv. főtitk. (1967 óta). Fonónő volt. 1945–48 a textilipari szaksz. D-budai titk. 1949–52 a szaksz. közp.-jában oszt. vez., 1957– főtitk. 1952–57 az Orsz. Tervhiv. kulturális és szociális főoszt. vez. Az SZVSZ-hez tartozó Textil-, Ruha- és Bőripari Szaksz. Nközi Szöv. Ellenőrző Biz. eln. A SZOT elnökségi t. 1958– országgy. képv.

TÓTH Dezső (1925) – irod. történész, kritikus. Az ELTE-n magy.–latin szakot végez. 1951–56 uo. tanársegéd. 1956–61 az MTA Irod. tört. Int. tud. munkatársa. Egyidejűleg 1957–62 a szegedi tud. egy.-en tanít. 1961–63 a Magvető Könyvkiadó irod. vez. és az Írószöv. MSZMP szerv.-ének titk. 1964– az MSZMP KB tud., közokt. és kult. oszt. pol. munkatársa. Az irod. tud. kandidátusa (1957). József Attila-díjas (1964). A reformkori magy. irod. tört.-ével és a mai magy. irod. problémáival foglalkozik. F. m.: *Vörösmarty Mihály* (monográfia 1957), *Életünk, regényeink* (tanulmányok 1963). Szerk. Vörösmarty műveinek kritikai kiadását (Horváth Károllyal), a *Magyar Irodalomtörténet forrásai* c. sorozatot (Somogyi Sándorral), a *Tanulmányok Petőfiről* (1961) c. kötetet és Bajza József vál. műveit (1959).

TÓTH István (1923) – a Közlek. és Szállítási Dolgozók Szaksz. főtitk. 1942–49 a Fővárosi Villamos Vasútnál kocsivez. 1949–51 az MDP pápai városi biz. titk. 1951–53 az MDP Zala m. biz. másodtitk. 1953–56 az MDP Somogy m. biz. első titk. 1957–58 a Főv. Villamos Vasút állomásfőnöke. 1958–59 az MSZMP Bp. VIII. ker., 1959–62 XVII. ker., 1962–67 IX. ker. biz. első titk. 1967– a Közlek. és Szállítási Dolgozók Szaksz. főtitk.

TOTI, Gianni (1924) – olasz költő, műfordító. Részt vesz a fegyveres ellenállásban. A *Paese Sera*, a Szoc. P. napilapjának kritikusa. Költeményei erősen intellektuális tartalommal telítettek. Műfordításaival a magy. irod. egyik népszerűsítője Olaszo.-ban. Magy. a *Szélrózsa* c. antológiában (1965) és folyóiratokban jelennek meg versei.

TOUJAS, Jean Pierre François (1913) – francia közéleti személyiség, a FIR (Ellenállók Nközi Szöv.) főtitk. Tanító, 1938– KP t. Az ellenállási mozg.-ban vez. tisztséget tölt be. A felszabadulás után néhány évig képv., a Legf. B. t., a Francia Unió tan.-osa.

TOURÉ, Sékou (1922) – guineai áll.- és korm. fő. 1936– a conakryi technikumban tanul. 1937 kizárják az isk.-ból egy éhségsztrájk szerv. miatt. 1941 posta-távíró hiv.-ban dolgozik. 1945– a guineai postai és távírdai dolgozók szaksz. főtitk. 1946 részt vesz a CGT kongresszusán, majd Moszkvában és Prágában tanul. 1946 az RDA alapító t. 1948 a guineai CGT főtitk. 1952– az RDA guineai szekciója, majd az ebből kivált Guineai Demokrata P. főtitk. 1956–58 Guinea képv. a francia nemzetgy.-ben, egyben Conakry polgármestere. 1957 Guinea kormányzó tan.-ának eln.; az RDA aleln. Ez évben kezdeményezésére megalakul az UGTAN. 1958– közt. eln., min. eln., külügy- és hadügymin. 1961 Nközi Lenin-békedíjjal tüntetik ki.

TOVSZTONOGOV, Georgij Alekszandrovics (1915) – szovjet rendező. A moszkvai Lunacsarszkij Színműv. Főisk.-n végez. 1938–46 Tbilisziben a Gribojedov Orosz Drámai Színház rendezője és a Rusztaveli Színműv. Főisk. tanára. 1946–56 különböző moszkvai és leningrádi színházaknál dolgozik. 1956– a leningrádi Gorkij Drámai Nagyszínház főrendezője. A SZU Legf. Tan. t. Kétszeres Áll.-díjas (1950, 1952), a SZU népművésze (1957), Lenin-díjas (1958), a Grúz és az Üzbég SZSZK érdemes művésze. 1969 nagy sikerrel szerepel Bp.-en.

TOWNES, Charles Hard (1915) – amerikai fizikus. A Kaliforniai Műszaki Egy.-en végez. 1937–39 uo. asszisztens, 1939–47 a Bell Telefontárs. labor.-ában dolgozik. 1948–50 a Columbia Egy. fizika adjunktusa, 1950–61 prof. 1950–52 az egy. sugárzási labor.-ának ügyv. ig., 1952–55 fizika tanszékvez. 1955–63 több európai, valamint a tokiói egy.-en meghívott előadó. 1961– a Massachusettsi Műszaki Egy. ig. és fizika prof. 1958–61 az amerikai légierő tud. tanácsadó testület t. 1964– a Repülésügyi és Világűr Hiv. űrrepülési tanácsadó biz. eln. Főként mikrohullámú spektroszkópiával, molekula- és atomszerkezet-kutatással foglalkozik. 1964 fizikai Nobel-díjat kap a laserre és a maserre vonatkozó kutatásaiért, közösen G. Ny. Baszovval és A. M. Prohorovval. Fizikai folyóiratok szerk. biz. t. A Tud. Ak., az USA Fizikai Társ., számos hazai és külföldi tud. társ., intézmény t.

TOWNSEND, Lynn A. (1919) – amerikai üzletember. A Michigan Egy.-en tanul. Különböző váll.-oknál könyvelő. 1957– a Chrysler rt.-nél:

1959– a váll. ig., 1960–61 ügyv. aleln., 1961–66 eln., 1967– az ig. tan. eln.

TOYNBEE, Arnold Joseph (1889) – angol történész. Oxfordban végzi tanulmányait, majd 1912–15 uo. tanít. 1915–19 a Külügymin. hírszerző oszt.-án dolgozik. 1919–24 a londoni egy.-en a bizánci és a modern görög nyelv, irod. és tört. prof. 1925–43 a Nközi Ügyek Int.-ében tud. ig., 1939–43 az Int. külföldi kutatás és sajtószolgálatának ig. is. Egyidejűleg a London School of Economics tört. prof. és a Survey of International Affairs szerk. 1943–46 a Külügymin. kut. részlegének ig. Feldolgozza az emberiség egyetemes kult. fejlődésének tört.-ét *A Study of History* címen (1934–61). Tört. filozófiája idealista. Magy. megj. könyve: *Anglia gazdasági forradalma a 18. sz.-ban.*

TŐKEI Ferenc (1930) – sinológus, filozófus, irod. történész. Az ELTE-n orientalisztikát tanul, aspiráns, majd az Iparműv. Múzeum, később az Európa Könyvkiadó munkatársa. 1962– az MTA önálló tud. kut.-ja. 1967– az MTA Filozófiai Int. tud. munkatársa. 1969– ig. Az irod. tud. dr.-a (1965). A klasszikus kínai irod. és filozófia történetével, ált. műfajelméleti kérdésekkel és a marxista tört. felfogás problémáival foglalkozik. Számos kínai irod. és filozófiai művet fordított magyarra. F. m.: *A kínai elégia születése* (1959), *A kínai irodalom rövid története* (Miklós Pállal 1960), *Az „ázsiai termelési mód" kérdéséhez* (1965), *Műfajelmélet Kínában a III–VI. sz.-ban* (1967), *A társadalmi formák elméletéhez* (1968), *Kínai filozófia – Ókor I–III.* (szerk. 1962, 1964, 1967). *Antikvitás és feudalizmus* (1969).

TÖMPE István (1909) – a M. Rádió és TV eln. Kárpitossegéd volt. 1928– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1929– párttag. 1929–34 rövid megszakítással Franciao.-ban él. 1937–39 zászlóalj pol. biztosként részt vesz a spanyol közt.-ért folyó harcokban. 1939 Franciao.-ban internálják. 1941 hazatér, letartóztatják. 1945 Csepelen és Pécsett különböző felelős pártfunkciókat tölt be. 1946–48 Somogy m. alispánja, majd a Belügymin.-ban és a Földművelésügyi Min.-ban vez. beosztásokban. 1950–56 az Erdészeti Főig. vez. 1956–58 a fegyveres erők min. h., majd a belügymin. első h. 1958–62 a földművelésügyi min. első h. 1962– a M. Rádió és TV eln. 1956– az MSZMP KB t. Az OIRT (a szocialista országok nközi rádió és tv szerv.) volt eln.

TÖRŐ Imre (1900) – hisztológus. A bp.-i tud. egy.-en és a debreceni egy. orvosi karán tanul. 1936 a debreceni egy. magántanára, 1938– uo. az anatómiai int. embriológiai labor. vez., 1947–50 a debreceni egy. tanára, az anatómiai biológiai int. ig., 1948–50 az orvosi kar dékánja. 1950– a Bp.-i Orvostud. Egy. tanszékvez. tanára, a szövet- és fejlődéstani int. ig., 1961–64 az egy. rektora. 1946– az MTA lev. t., 1964– t. 1951–55 az MTA Orvostud. Oszt., 1955–59 a Biológiai Tud.-ok Oszt. titk. Az MTA Kísérleti Orvostud. Kut. Int. morfológiai oszt. vez. A Jugoszláv Tud. és Műv. Ak. (Zágráb) t., a Nközi Sejtbiológiai Társ., a Biológiai Tud. Nközi Uniójának, az Európai Kultúra Társ., valamint a német, francia, amerikai, angol, jugoszláv, bolgár, mexikói és brazil anatómiai társ. és más külföldi tud. társ.-ok t. A TIT eln., majd elnökh. A M. Biológiai Társ. t., a M. Anatómusok, Hisztológusok és Embriológusok Társ. eln. Az MTA *Acta Morphologica* és *Acta Biologica* c. tud. folyóiratának főszerk. 1963–67 országgy. képv., az Eln. Tan. t. Kossuth-díjas (1952). Kísérleti sejt- és szövettannal, fejlődéstannal és anatómiával foglalkozik. F. m.: *Az ember fejlődésének alapvonalai* (1936), *Az ember fejlődése* (1942, 1953, 1960), *Szövettan* (1948, átdolg. kiad. 1958), *Szövettenyésztés c. mű IV. köt* (1958), *Általános biológia* (1956), *A biológia és az orvostudomány egyes filozófiai problémái* (1964), *Az ember normális és patológiás fejlődése* (1964).

TÖRŐCSIK Mari (1935) – színésznő. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi, utána a Nemzeti Színházhoz szerződik, amelynek azóta megszakítás nélkül t. Naiva és drámai jellemszerepeket játszik. Balázs Béla-díjas (1959), Kétszeres Jászai-díjas (1964, 1969). F. sz.: Solvejg (Ibsen: *Peer Gynt*), Arbuzov: *Tánya*, Viola (Shakespeare: *Vízkereszt*), Szása (Tolsztoj: *Az élő holttest*), Tünde (Vörösmarty: *Csongor és Tünde*), Beatie Bryant (Wesker: *Gyökerek*), Cordelia (Shakespeare: *Lear király*), Rozika (Móricz: *Úri muri*), Feleség (Németh: *Szörnyeteg*), Therese (Kafka–Brod: *Amerika*). Filmen: *Körhinta* (1955), *Vasvirág* (1957), *Édes Anna* (1958), *Kölyök* (1959), *Pacsirta* (1963), *Csend és kiáltás* (1968).

TÖRÖK Erzsébet (1912) – énekesnő. Az Orsz. Színészegyes. isk.-jának növendéke, majd a Kolozsvári Nemzeti Színházban drámai szerepekben lép fel. Sanzonénekesnőnek készül, Kelen Hugónál tanul, aki Kodály dalaira és a népzenére irányítja figyelmét. Az Orsz. Filharmónia szólistája. A magy. népi dallamvilág kiváló tolmácsolója. Kossuth-díjas (1954), Érdemes művész (1968).

TÖRÖK László (1925) – a Csongrád m. Tan. VB eln. Földmunkás (kubikus) volt. A felszabadulás után a rendőrségnél szolgál. 1949–62 különböző pártfunkciókat tölt be. 1957–60 elvégzi az SZKP pártfőisk.-ját. 1962– a Csongrád m. Tan. VB. eln.

TÖRÖK Tibor (1914) – kémikus. A debreceni tud. egy.-en kémiát, fizikát és matematikát tanul. 1940–63 a csepeli WM-gyárban megalapítja, majd vezeti az első magy. fémipari színképelemző labor.-ot. Egyidejűleg 1948– az ELTE szervetlen és analitikai kémiai tanszékén tanít, 1952– uo. docens, 1963– egy. tanár. 1952– a Gépipari Tud. Egy. Anyagvizsgáló Szakoszt. keretében működő emissziós színképelemző szakbiz eln. A Nközi Spektroszkópiai Kollokvium állandó nközi biz. t. Az *Acta Spectrochimica* és a *Hungarian Scientific Instruments* c. kiadványok szerk. biz. t. A kémiai tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1953). Kémiai emissziós színképelemzéssel foglalkozik. F. m.: *Kémiai emissziós színképelemzés* (társszerző 1953), mintegy 150 hazai és külföldi tud. publikáció; 5 szabadalom.

TŐZSÉR Árpád (1935) – szlovákiai magy. költő, író. A bratislavai Ped. főisk.-n magy.–szlovák szakot végez. Később *A hét* c. folyóirat szerk. Riportokat és kritikákat is ír. Verskötetei: *Mogorva csillagok* (1963), *Kettős űrben* (1967).

TRAJKOV, Georgi (1898) – bolgár politikus, államfő. 1919– a Bolgár Földműves Népi Szöv. t. Részt vesz a Bolgár Földműves Ifj. Szöv. megalapításában, 1924– titk. Antifasiszta tevékenységért többször letartóztatják, internálják. 1945 a Bolgár Földműves Népi Szöv. intéző tan.-ának eln. és a Hazafias Arcvonal Nemzeti Tan.-ának titk. 1947– a Bolgár Földműves Népi Szöv. titk. 1946–49 földművelésügyi min. 1949–64 min. elnökh. Képv. 1964– a Nemzetgy. Elnökségének eln. Lenin-békedíjas (1962).

TRAN BUU KIEM (1921) – D-vietnami politikus. Hanoiban jogot tanul. 1933–45 részt vesz az indokínai forr. diákmozg.-ban, majd a felszabadító harcokban különböző vez. beosztásokban. A DNFF KB elnökségének t., a külügyi biz. eln., 1969 a párizsi négyes tárgyalásokon a DNFF küldöttségének vez.

TRAN QUOC HOAN (1920) – vietnami (VDK) politikus. 1945-ig illeg. pártmunkás. 1960– a Vietnami Dolgozók P.-ja KB t., a PB pótt. Belbiztonsági min.

TRAN VAN HUONG – D-vietnami politikus. 1964 okt.–1965 jan. a saigoni rezsim min. eln., utána lemondatják. 1967–69 ismét min. eln.

TRAMPCZYŃSKI, Witold (1909) – lengyel gazd. vez. Közgazd. tud. tanulmányait a poznańi egy.-en végzi. A 30-as években a poznańi, genfi, chicagói, valamint a Harvard és Berkeley Egy. tud. munkatársa. 1939 a poznańi egy. jogi és közgazd. tud. karának prof. 1940–45 a krakkói Jagelló Egy. illeg. tanfolyamán ad elő. 1945– az egy. pol. gazd. prof. 1945–55 a Lengyel Nemzeti Bank főig., majd eln. 1955–56 pénzügyi államtitk. 1956–68 külker. min. 1960– a varsói Terv- és Stat. Főisk.-n a nközi gazd. kapcsolatok tanszékvez. tanára.

TRAPEZNYIKOV, Szergej Pavlovics (1912) – szovjet politikus. 1929–42 különböző Komszomol- és pártfunkciókat tölt be Penza ter.-en. 1942–44 a Penza ter. pártbiz. apparátusában dolgozik. 1946 elvégzi a moszkvai ped. főisk.-t, majd 1948 az SZKP KB társ. tud. ak.-t. 1948–56 a Moldvai KP KB pártisk. ig. 1956–60 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1960–65 az SZKP KB pártfőisk.-ján a tud. munka irányításával foglalkozó rektorh. 1965– az SZKP KB oszt. vez. 1966– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t. A tört. tud. dr.-a.

TRAPEZNYIKOV, Vagyim Alekszandrovics (1905) – szovjet tudós, az automatika és a villamosgép-gyártás szakértője. Elvégzi a moszkvai hadmérnöki főisk.-t. 1928–33 az elektrotechnikai főisk.-n, egyidejűleg 1930–41 a moszkvai energetikai főisk.-n tanít, 1939– prof. 1941– a SZU Tud. Ak. Automatikai és Távvezérlési Int. munkatársa, 1951– az Int. ig. 1951– SZKP t. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1960– t. Áll.-díjas (1951), a Szoc. Munka Hőse. Az automatikus vezérlés problémáival, automata berendezések, villamos gépek és transzformátorok kidolgozásával foglalkozik.

TRAUBERG, Leonyid Zaharovics (1902) – szovjet filmrendező, forgatókönyvíró. Diákként lép színpadra. 1924– filmrendező. Áll.-díjas (1941). Filmjeit nagyrészt G. M. Kozincevvel együtt készíti: *A köpeny* (1926), *Maxim trilógia: És felkel a nap* (1934), *Maxim visszatér* (1937), *Viborgi városrész* (1938). Önálló rendezései: *Holt lelkek* (1960), *Vad hattyúk* (1962).

TREJOS, José Joaquin Fernandez (1916) – Costa Rica-i közt. eln. Az USA-ban a Michigan Egy.-en tanul közgazd. tant és matematikát. 1942– a Costa Rica-i közgazd. egy. prof., majd rektora. 1965 a Kereszténydemokrácia Nemzeti Frontja őt jelöli közt. eln.-nek.

TREMBLAY, Paul (1914) – kanadai diplomata. Egy. tanulmányait Montrealban és a Washington Egy.-en végzi. 1940– külügyi szolgálatban. 1943–46 Washingtonban, 1946–49 Santiagóban, 1949–51 az ottawai Külügymin.-ban. 1951–54 a Hágai Nközi B. másodtitk. 1954–57 Kanada képv.-je a NATO-ban és az OEEC-nél. 1957–59 ismét a Külügymin.-ban dolgozik. 1959–62 követ Chilében. 1962–66 Kanada állandó ENSZ-képv. 1966– követ Belgiumban és Luxemburgban.

TREMELLONI, Roberto (1900) – olasz politikus. Közgazdász, a genfi egy. pol. gazd. tan oktatója. 1917–26 különböző lapok munkatársa, 1930 a *Borsa* c. folyóirat szerk. 1922–23 az Ált. Olasz Munkásszöv. tanulmányi oszt. vez. Az 1947-es pártszakadás után az SZDP KB t. 1966– az egyesült Szoc. P. és SZDP KB. t. 1946 ipar- és keresk. ügyi államtitk. 1947–48 ipar- és keresk. ügyi min. 1948–49 tárca nélküli min. 1954–55, 1963–65 pénzügymin. 1962–63 kincstárügyi min. 1965–67 hadügymin.

TRENCSÉNYI-WALDAPFEL Imre (1908) – klasszikus-filológus, vallástörténész, irod. történész. A bp.-i tud. egy.-en magy., latin és görög nyelvet és irod.-t tanul. 1937– Kenyeres Imrével az *Officina Képeskönyvek* könyvsorozat, 1937–38 Hajnal Annával az *Argonauták* c. folyóirat szerk. 1938–46 az Új Idők Irod. Int. tud. lektora. 1946–48 a Főv.

Népművelési Közp. munkatársa. 1948–50 a szegedi tud. egy. tanszékvez. tanára, 1949–50 az egy. rektora. 1950– az ELTE-n a latin–görög filológiai tanszék vez. tanára, 1950–53 az egy. rektora. 1950– az MTA *Acta Antiqua* és 1956–65 *Magyar Tudomány* c. folyóiratának szerk. 1949– az MTA lev. t., 1950– t. 1965– a Nközi Vallástört. Szöv. VB t. Tud. munkássága mellett műfordítóként is tevékenykedik, főleg görög klasszikusokat, Erasmus műveit és szovjet költők verseit fordította. Feleségével, Petrolay Margittal több mesegyűjteményt adott ki. F. m.: *Görög–római mitológia* (1936, 6. kiad. *Mitológia* címen: 1968, németül, oroszul, csehül és lengyelül is), *Erasmus és magyar barátai* (1941), *Humanizmus és marxizmus* (1948), *Vallástörténeti tanulmányok* (1959 németül is), *Klasszikus arcképek* (1964), *Humanizmus és nemzeti irodalom* (tanulmányok 1966), *Görög regék* (1967). Szerkesztette a *Horatius Noster* (1935) és a *Pásztori Magyar Vergilius* (1938) c. kétnyelvű kiadásokat, a *Világirodalmi Antológia* I–II. és IV–V. kötetét. Nagyszámú hazai és külföldi tud. publikációja jelent meg.

TRENTIN, Bruno (1926) – olasz politikus. Jogi dr. Szaksz. vez. Az Ált. Olasz Munkásszöv. főtan. és ig. biz. t., korábban titk. A fémmunkás szaksz. főtitk. Az Olasz KP KB t. 1963– parl. képv.

TRETTNER, Heinz (1907) – német (NSZK) kat. személyiség. 1925 belép a Reichswehrbe, 1929 repülőhadnagy. 1936–37 százados a spanyol polgárháborúban a Franco oldalán részt vevő Condor-légióban. 1938– vezérkari tiszt az ejtőernyős csapatoknál. A SZU elleni hadműveletekben vez. posztokon. 1945–48 hadifogságban. 1949 üvegnagykereskedő Düsseldorfban. 1953–56 jogot és közgazd.-tant tanul a bonni egy.-en. 1956–59 egy hadtáp oszt. vez. a párizsi NATO-főhadiszálláson. 1960–63 a münsteri 1. hadtest parancsnoka. 1963– a Bundeswehr vezérkarának t. 1965– a kat. ügyek főoszt. vez. a Hadügymin.-ban. A Trettner-terv kezdeményezője (atomaknazár létesítése az NSZK K-i határvidéke mentén.) 1964–66 a Bundeswehr főfelügyelője.

TREVELYAN, Sir Humphrey (1905) – angol diplomata. Cambridge-ben végzi tanulmányait. Indiában teljesít szolgálatot – kezdetben áll. tisztv., majd pol. vonalon dolgozik. 1948–50 Bagdadban tan.-os. 1951–53 Nagy-Britannia Ny-németo.-i főmegb.-jának gazd. és pénzügyi tanácsadója. 1953–55 Pekingben ügyvivő. 1955–56 nagykövet Egyiptomban, 1958–61 Irakban, majd Moszkvában. Adeni főmegb. Aden függetlenségének elnyeréséig.

TRIOLET, Elsa (1896) – orosz származású francia írónő. Eredetileg építész; első könyveit még oroszul írja, Gorkij biztatja az írásra. 1928 megismerkedik Aragonnal, akihez később feleségül megy. Együtt harcolnak az ellenállás idején a Francia Írók Nemzeti Biz.-ában, az illeg. *Les Lettres Françaises* hasábjain, később a Francia KP soraiban. Szerepe van Aragonnak a szürrealistáktól való eltávolításában is. Magy. megj. művei: *Milyen kár volt*... (novella 1946), *Művész a viharban* (reg. 1947), *Senki sem szeret*... (reg. 1948), *Fegyveres kísértetek* (reg. 1949), *Az emlékmű* (reg. 1958), *Idegenek Párizsban* (reg. 1958), *Az avignoni szerelmesek* (kisreg. 1960), *A romfelügyelő* (reg. 1962), *A fehér ló* (reg. 1965), *Sohanapján* (reg. 1966), továbbá *Az első tépés kétszáz frankba kerül* (elb. a *Mai francia elbeszélők* c. antológiában 1959).

TRIPALO, Mirko (1926) – jugoszláv politikus. 1941– részt vesz a felszabadító háborúban. 1943– a Jugoszláv KP t. A felszabadulás után jogot végez, a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. dalmáciai ter. biz. titk., majd a Horvátországi Népi Ifj. Szöv., a Jugoszláv Egy.-isták Szöv., majd Jugoszlávia Népi Ifj. Szöv. eln. 1963– a Horvátországi Komm. Szöv. KB VB t., a zágrábi pártbiz. titk. 1966– a Horvátországi Komm. Szöv. KB VB titk. 1969– a JKSZ Elnöksége és Végrehajtó Irodájának t.

TRNKA, Jiři (1914) – cseh festő, grafikus, iparművész, bábszín tervező. A prágai Iparműv. Főisk.-n tanul, a bábjáték-műv.-et a világhírű Skupa prof.-nál sajátítja el. 1939– számos gyermekkönyvet illusztrál és a prágai Nemzeti Színház díszlettervezője. 1945–47 a gottwaldovi rajzfilmstúdió, majd a bábfilmstúdió vez. Műv.-e sajátos módon egyesíti a népi hagyományokat, s a korszerű stílustörekvéseket. Nemzeti-díjas, Áll., díjas, Érdemes művész, megnyeri a UNESCO nközi rajzfilmpályázatát.

TROFIN, Virgil (1926) – román politikus. 1945– az Ifjúmunkás Szöv. KB t., majd 1956–64 első titk. 1965– a Román KP KB pótt. 1960– t. 1965– KB titk. 1968– a KB VB Állandó Elnöksége t. 1957– nemzetgy. képv.

TROLL, Carl (1899) – német (NSZK) földrajztudós. A müncheni egy.-en tanul, 1922– uo. tanársegéd, 1925–36 magán-, majd rk. tanár. 1936–38 a berlini, 1938– a bonni egy.-en a földrajztud. tanára, 1960–61 az egy. rektora. 1960– a Nközi Földrajztud. Unió eln. A bonni Föld- és Néprajzi Társ. eln. Kut. utakon bejárja D-Amerikát, Afrika nagy részét, a Himalája vidékét, Mexikót és É-Amerikát. Több földrajztud. időszaki kiadvány szerk. A berlini, müncheni, bukaresti, bécsi, helsinki, velencei ak., a mainzi Tud. és Irod. Ak., a Német Természettud. Ak. (Leopoldina), az Argentin Földrajzi Ak. t. Nagyszámú német és külföldi tud. társ. tb., ill. lev. t. Kutatásai főleg a magas hegységek geomorfológiájára, növényföldrajzára, éghajlati viszonyaira terjednek ki. Foglalkozott a gleccserek problémáival is.

TROLL, Wilhelm (1897) – német (NSZK) botanikus, biológus. A müncheni egy.-en tanul.

1925–32 uo. tanár. 1932–46 a hallei, 1946– a mainzi egy. tanára, az egy. botanikai int. ig. A Német Természettud. Ak. (Leopoldina), a Heidelbergi Tud. Ak., a Mainzi Tud. és Irod. Ak. t. A magasabbrendű növények összehasonlító morfológiájával foglalkozik.

TROYAT, Henri (1911) – orosz származású francia reg.-író. Párizsban jogot végez. Első könyvéért (*A pók*, 1938) Goncourt-díjat kap; nagy reg.ciklust ír *Tant que la Terre durera (Ameddig a Föld meglesz)* címmel a cári Oroszo.-ról; érdekes reg.-es életrajzokat Dosztojevszkijről, Tolsztojról (mindkettő magy. is 1943, 1967) és másokról. 1959– a Francia Ak. t.

TRUDEAU, Pierre Elliott (1921) – kanadai min. eln. Montrealban, a Harvard Egy.-en, a Sorbonne-on és Londonban jogot és közgazd.-tant tanul. A montreali egy. jogi fakultásán tanár, megalapítja a *Cité Libre* c. liberális lapot, s elvállalja a szaksz.-ek jogi védelmét. Pearson korm.-ában igazságügymin., 1968– min. eln., a Liberális P. vez. A föderáció híve.

TRUFFAUT, François (1932) – francia filmrendező. Bolti eladó, majd újságíró, később filmkritikus, majd rövidfilmrendező. Első nagy filmalkotása, mely egyben az „új hullám" irányzat egyik alapfilmje is, a *Négyszáz csapás* (1958), F. r.: *Lőjétek le a zongoristát* (1960), *Jim és Jules* (1961), *Fahrenheit 451* (1963), *Bársonyos bőr* (1964).

TRUHANOVSZKIJ, Vlagyimir Grigorjevics (1914) – szovjet történész. 1939– SZKP t. 1940 elvégzi a Pokrovszkij Ped. Főisk.-t. 1941–53 a SZU Külügymin. munkatársa. 1953–60 a SZU Tud. Ak. Tört. tud. Int. tud. főmunkatársa, majd ig. h. 1960– a *Voproszi Isztorii* c. tud. folyóirat főszerk. 1964– a SZU Tud. Ak. lev. t. Főleg újkori angol tört.-mel foglalkozik.

TRUONG CHINH (1907) – vietnami (VDK) politikus. 1925–26 bekapcsolódik a forr. mozg.-ba, 1927 a Vietnami Forr. Ifj. Liga t. 1930 részt vesz az Indokínai KP megalakításában; 12 évi börtönre ítélik. 1936 a francia népfront győzelme után szabadul. 1936–39 az Indokínai Dem. Front szervezésével foglalkozik. 1941–51, ill. 1951–56 az Indokínai KP, ill. a Vietnami Dolgozók P.-jának főtitk. 1958–60 min. elnökh., az Áll. Tud. Biz. eln. 1960– a nemzetgy. állandó biz.-nak eln. Jelentős teoretikus.

TRZEBŁATOWSKI, Włodzimierz (1906) – lengyel kémikus. A wrocławi műegy. prof., a Lengyel Tud. Ak. t. Fő kutatási ter.-e a szervetlen szerkezeti kémia, a röntgenográfia, a magnetokémia, az öntvények szerkezete, valamint a kémiai reakciók mechanizmusa.

TSCHUDI, Hans-Peter (1913) – svájci politikus. Baselban és Párizsban tanul, jogi doktorátust szerez. 1937 a Basel kantoni Munkaügyi Hiv. vez. h. 1938 a kantoni Iparfelügyelőség vez. 1952–59 a munkajog prof. a baseli egy.-en. 1944–53 a kantoni parl. t. 1953–59 a Basel kantoni korm. t., a kantoni belügyi tárca vez. 1956–59 az Államtan. t. 1959– a Szöv. Tan. (korm.) t., belügymin. 1965 állameln. Számos munkajogi tud. munkát publikál. Az SZDP t.

TSIRANANA, Philibert (1912) – malgasi áll.- és korm. fő. 1934–46 tanító Tananarive-ben. 1946–50 francia ösztöndíjjal Montpellier-ben folytatja ped. tanulmányait. 1950 docens Tananarive-ben. 1956 a francia nemzetgy.-ben a tengerentúli megye képv. és az akkor alakult Madagaszkári Szoc. dem. P. főtitk. 1957 az önkormányzati szervként működő madagaszkári min. tan. aleln. 1958 okt. az autonóm áll. ideiglenes korm.-ának eln. 1960 jún.– a független közt. eln., min. eln. és hadügymin. A neokolonialisták érdekeit képviseli.

TSZATSZOSZ, Konsztantinosz (1899) – görög politikus, jogász. Az athéni és a heidelbergi egy.-men tanul. Ügyvéd, később a jogfilozófia docense, majd prof. 1946 megválik katedrájától és aktív politikus lesz. 1946– képv., 1956– a szélsőjobboldali Nemzeti Radikális Unió programjával. Több korm.-ban államtitk., min. Jogfilozófiai tanulmányok szerzője; az athéni ak. eln.

TUBI, Tufik (1922) – izraeli arab politikus. Isk.-it Jeruzsálemben végzi. Az *Al Ittihad* c. arab nyelvű komm. újság szerk., az Izraeli Békebiz. és a BVT t. Az arab–izraeli együttműködés elvét valló Izraeli KP (MAKI) KB és PB t., parl. képv. Számos cikket ír az izraeli arab lakosság pol. gazd. problémáiról.

TUBMAN, William Vacanarat Shadrach (1895) – libériai közt. elnök. Metodista pap fia. Jogot tanul a Cape Palmas-i szemináriumban. 1917– ügyvédi gyakorlatot folytat. 1922 áll. szolgálatba lép. 1923 szenátornak választják. 1937–43 a libériai Legf. B. elnökh. 1943– közt. eln. Az Igazi Whig P. (az USA pol.-ját követi) vez.

TUCKER, Richard (1915) – amerikai operaénekes. Különösen Verdi-szerepekben kiváló; tenor. 1945 első fellépése a New York-i Metropolitanben. Azóta több vendégszereplésen Európában és D-Amerikában.

TUMANOV, Joszif Mihajlovics (eredeti neve: Tumanisvili) (1909) – szovjet rendező. Zavedszkij stúdiójában tanul, 1927–32 uo. színész, később rendező. 1964– a moszkvai Nagy Színház főrendezője. Több alkalommal a nemzeti közt.-ok Moszkvában rendezett műv. és irod. dekádjainak műv. vez., a Nagy Színházban és a Kreml Kongresszusi Palotájában tartott ünnepi műsorok rendezője. A szovjet küldöttség főrendezője a III.–VIII. VIT-en. 1957 a moszkvai VIT főrendezője. 1956– SZKP t. Áll.-díjas (1952), a SZU népművésze (1964).

TUMBÁSZ, Ioannisz (1901) – görög politikus, tengernagy. Tengerészeti főisk.-t végez Görögo.-

ban és Angliában. Hadi sikerekben gazdag pályafutás után – különösen a német flottának okozott érzékeny veszteségeket és részt vett a szicíliai partraszállásban is – 1953 mint flottapar. válik meg a görög haditengerészettől. 1955– részt vesz a pol. életben. 1956 a Liberális Dem. P., 1958 a Liberális P., 1961, 1963 és 1964 a Centrum Unió képv. 1963 a Papandreu-korm.-ban tárca nélküli, 1964 belügymin. Az 1965 júl. kir.-puccs után a Sztefanopulosz-korm. külügymin.

TUNG Pi-vu (1886) – kínai politikus. A Kínai KP ún. öt öregének egyike. 1912 körül belép egy forr. társ.-ba, 1913 menekülésre kényszerül. Japánban jogot végez, s csatlakozik a Kuomintanghoz. Hazatérve a Hupej tartományi marxista csop. egyik szerv. 1921 részt vesz a KP alakuló kongresszusán. 1924–27 a KP és a Kuomintang együttműködése idején Hupej képv. a Kuomintangban, a Kuomintang VB pótt. 1928–32 a forr. veresége után a SZU-ban tanul. A kínai tan.-korm. ter.-ére visszatérve a Legf. B. eln., a pártfőisk. ig. 1934– KB pótt., 1945– t. A japánellenes háború idején a Kínai KP összekötője a Kuomintanggal. Az ENSZ alakuló kongresszusán (San Francisco 1945) a kínai delegáció komm. t. A felszabadító háború idején az É-kínai Adm. Biz. eln. 1949– min. elnökh. 1954–59 a Pol. és Jogi Biz. eln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. és 1959-ig a Legf. B. eln. 1955 KEB titk. 1953– PB t. 1959– a KNK aleln.

TUPOLJEV, Andrej Nyikolajevics (1888) – szovjet repülőgép-tervező. A moszkvai Bauman Műszaki Főisk.-n végez. 1918 Zsukovszkijjal együtt megszerv. a Közp. Aerodinamikai Int.-et. 1918–35 az Int. vez. h. 1922– az Int. tervezőirodájának vez. 1933– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1953– t. Repülőmérnök-altábornagy. A SZU Legf. Tan. t. Többszörös Áll.-díjas, az OSZSZSZK érdemes tudósa (1939), a Szoc. Munka Hőse (1945), Lenin-díjas (1957). Aerodinamikai kutatásokat végez, több mint 100 repülőgép-típust tervez, többek között azt a gépet, amelyen Cskalov 1937-ben az É-i-sarkon át Amerikába repül, valamint a világhírű TU-104 és TU-114 sugárhajtású utasszállító repülőgépeket. Torpedórombolók tervezésével is foglalkozik.

TUR, Pramudya Ananta (1925) – indonéz reg.-író, elbeszélő és publicista. Írói munkásságát újságíróként kezdi. A nemzeti felszabadító háború idején (1945–49) a hollandok fogságába esik. Kiszabadulása után intenzíven részt vesz az irod. életben, 1965-ig a LEKRA, a Népi Kultúra Társ. egyik vez. személyisége. A baloldal elleni hajsza során bebörtönzik. A modern indonéz próza legismertebb képv. Fordítói munkássága is jelentős: az orosz és az angol irod. tolmácsolója.

TURAL, Cemal – török vezérkari főnök (1966 óta). 1964-ig a 2. hads. par. 1964–66 a szárazföldi erők főnöke.

TURÁN Pál (1910) – matematikus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1938–49 középisk. tanár. 1949– az ELTE tanára, az algebra-számelméleti tanszék vez. 1948– az MTA lev. t., 1953– t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1952). A számelmélet, az analízis és a gráfelmélet kérdéseivel foglalkozik. A mat. analízis új módszerét fedezte fel. F. m.: *Eine neue Methode in der Analysis und deren Anwendungen* (1953, kínai és angol nyelven is), továbbá mintegy 180 tud. publikáció.

TURÁNYI István (1911) – közlek. mérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. ált. mérnöki karán tanul. 1935–46 a MÁV mérnöke. 1946–53 a KPM Vasúti Főoszt.-án főmérnök, csop. vez., majd oszt. vez. 1953– a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, a közlek. üzemi tanszék vez. Jelenleg a közlek. mérnöki kar dékánja. A műszaki tud. dr.-a (1963). Áll.-díjas (1965). Közlek. üzemtannal, elsősorban közlek. kibernetikával foglalkozik. F. m.: *A mezőgazdasági szállítások tervezésének irányelvei* (1952), *Szállítási terv és a szállítási teljesítmények* (1960), *A korszerű közlekedési üzem* (1960), *Vasúti üzemtan* (egy. tankönyv 1966) és több egy. jegyzet.

TURCZEL Lajos (1917) – szlovákiai magy. író, irod. történész. Bp.-en végzi egy. tanulmányait és szerez jogi doktorátust. 1951–54 a komarnói magyar gimn. tanára, majd a bratislavai tanárképző főisk.-n tanít. 1959– a Komensky Egy. magy. nyelvű tanszékének vez. A *Magyar Irodalmi Lexikon* munkatársa Bp.-en. Több egy. és középisk. tankönyv szerzője. Áll.-díjas. F. m.: *Írások mérlegén* (tanulmányok 1958), *Írás és szolgálat* (kritikák 1958–64), *Két kor mezsgyéjén* (1967).

TUREK, Ludwig (1898) – német (NDK) író. Nyomdász, cukrász, földműves, majd tengerész; az I. vh.-ban szökés miatt várfogságra ítélik. A KP és a Proletár-Forradalmár Írók Szöv. t. A nácik uralomra jutása után 1940-ig franciao.-i emigrációban él, majd hazatér és illeg.-an harcol a fasiszták ellen. 1945– Berlinben él. Érdekesen megírt műveiben komm. álláspontról bírálja a társad. viszonyokat. Magy. megj.: *Fordul a hajó* (reg. önéletrajz 1961).

TUROK, Vlagyimir Mihalovics (1904) – szovjet történész, a tört. tud. dr.-a. A bécsi egy.-en végzi tanulmányait. Oktat a diplomáciai főisk.-n, a Narimanov K-kut. Int.-ben és a Lenin Ped. Főisk.-n. Jelenleg a SZU Tud. Ak. Szlavisztikai és Balkanisztikai Int. tud. főmunkatársa.

TUR-SINAI (Torczyner), Naftali Hertz (1886) – izraeli irod. történész. Bécs és Berlin egy.-ein tanul, 1913–19 a bécsi egy. előadója, a Dvir kiadóváll. szerk.-ségének t., az *Ősi keleti történelem enciklopédiája* s más tört. művek szerzője, a német-héber szótár szerk. A Héber Ak. eln.

TURSZUN-ZADE, Mirzo (1911) – szovjet író, közéleti személyiség. A tadzsikisztáni közokt. főisk.-t végzi. 1930 megj. első verseskötete, 1939 megírja az első tadzsik opera szövegkönyvét (A. Dehotival). 1941- SZKP t. 1946- a Tadzsik KP KB t. 1947- a SZU Legf. Tan. t. 1951- a Tadzsik Tud. Ak. t. 1956- a Szovjet-afroázsiai Szolidaritási Biz. eln. A Tadzsik Békebiz. eln. A Tadzsik Írószöv. első titk. Áll.-díjas (1948), Lenin-díjas (1960). Költői, színműírói és irod.-kritikai munkásságot folytat.

TURTIAINEN, Arvo Albin (1904) – finn író, műfordító. 1925–32 fogtechnikus, majd 1933– újságíró. 1937–38 a haladó szellemű *Irodalmi Újság* szerk.-ségi titk. 1945–48 folyóiratszerk. 1936–51 az „Ék" nevű írócsop. vez. Baloldali nézetei miatt a II. vh. idején bebörtönzik. Majakovszkij, Paszternák, Whitman, József Attila verseit fordítja. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

TURZÓ László (1923) – a Bőripari Dolgozók Szaksz. főtitk. Cipészmunkás volt. 1941- részt vesz a szaksz. mozg.-ban. 1945- párttag. A felszabadulás előtt különböző cipőüzemekben dolgozott, 1945 után függetlenített szaksz. biz. titk. 1951- a Bőripari Dolgozók Szaksz.-ben munkatárs, 1963- főtitk., a SZOT elnöksége t.

TUSA Erzsébet (1928) – zongoraművész. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1948 3. díjat nyer a genfi nközi zenei versenyen. 1949- a szombathelyi, győri, majd a szegedi áll. zeneisk., 1961- a bp.-i Bartók Béla zeneműv. szakisk. tanára. 1966- az Orsz. Filharmónia szólistája. Bartók és Liszt kiváló tolmácsolója. Európa számos országában hangversenyzett. Liszt-díjas (1968).

TUSINGHAM, Rita (1943) – angol színésznő. Londonban a Royal Court Színházban lép fel, itt ismerkedik meg T. Richardson rendezővel, aki az *Egy csepp méz* főszerepét bízza rá. Neve e film után válik ismertté. Alakítása 1962-ben a Cannes-i Filmfesztiválon a legjobb női alakítás díját kapja.

TUTIN, Dorothy (1931) – angol színésznő. Londonban végzi tanulmányait. Ismert Shakespeare-színésznő, évekig játszik a stratford-on-avoni színházban. Nagy szerepei: Ofélia, Júlia, Portia, Cressida, Desdemona, Rosalinda, de modern darabokban is sikert arat. Több filmben is szerepel.

TUTUOLA, Amos (1920) – nigériai reg.-író, elbeszélő. Fizikai munkás, majd a Nigériai Rádió raktárosa, jelenleg hivatalnok. Az afrikai prózairod. első nközi sikerű képv., angol nyelven ír. Egzotikus, a joruba nép mondavilágából sokat merítő elb.-ei egyike magy. a *Részeg a bozótban* c. antológiában (1966) jelenik meg.

TVARDOVSZKIJ, Alekszandr Trifonovics (1910)- szovjet költő, közéleti személyiség. 1924- jelennek meg versei. Iszakovszkij egyengeti költői pályáját. 1928- Szmolenszkben él, a ped. főisk.-n tanul, újságíróként dolgozik. 1938- SZKP t. 1939 elvégzi a moszkvai tört. filozófiai és irod. főisk.-t. 1939–40 részt vesz Ny-Belorusszia felszabadításában, majd a finn háborúban. 1946–54, 1958–62 az OSZSZSZK Legf. Tan. t. 1952–56 az SZKP KRB t. 1961–66 az SZKP KB pótt. 1950–54 és 1958- a *Novij Mir* c. irod. folyóirat főszerk. A Szovjet Írószöv. Elnökségének t. A SZU Legf. Tan. t. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1946, 1947), Lenin-díjas (1961). Magy. megj. művei: *Vaszilij Tyorkin* (elbeszélő költemény 1952, 1955), *Nekeresdország* (elbeszélő költemény 1956), *Egyre messzebb* (elbeszélő költemény 1962), *Új föld* (versek 1966), továbbá számos költeménye antológiákban és folyóiratokban.

TWIGT, Bernard Tieleman (1912) – holland közhivatalnok. Tanulmányait a rotterdami egyetemen végzi. 1949–56 az ICAO adm. és pénzügyi vez. h. 1956–59 az UNRRA ig. h. Libanonban. 1959–60 az ENSZ Alk.-ak Nyugdíjalapjának titk. 1960–62 az ENSZ Rendkívüli Haderői Ghazában állomásozó csapatainak admin. tisztv.; 1962–63 a Kongóban (Kinshasa) állomásozó csapatok adm. vez. 1964- az ICAO főtitk. (Montrealban).

TYNAN, Kenneth (1927) – angol színikritikus. Oxfordban végzi tanulmányait. Színházig., majd 1950–51 londoni színházakban és a tv-ben rendező. 1951- különböző lapok (*The Observer*, *The New Yorker* stb.) színházi kritikusa. 1961–62 tv producer, 1963- a Nemzeti Színház irod. ig. Több könyvet, színdarabot, hangjátékot is ír.

TYNNI, Aale Maria (1913) – finn költőnő, fordító. Az egy. elvégzése után finn irod.-t tanít, irod. kritikusként működik. A Finn Írószöv. vez.-ségi t. és elnökh. A Finn Pen Club eln. 1948 a londoni olimpiász műv. versenyén aranyérmet nyer. Magy. a *Finn versek és dalok* c. antológiában (1959) jelentek meg versei.

TY

TYAZSELNYIKOV, Jevgenyij (1928) – szovjet politikus, a Komszomol első titk. Ped. főisk.-n tanul, majd aspiráns. A tört. tud. kandidátusa. 1951– SZKP t. 1961–64 a cseljabinszki ped. főisk. rektora. 1964–68 az SZKP Cseljabinszk ter. pártbiz. titk. 1968– a Komszomol első titk.

TYENDRJAKOV, Vlagyimir Fjodorovics (1923) – szovjet író. 1941–43 a fronton harcol, egy lövészalakulat rádiósa. 1943 sebesülése miatt leszerelik; járási Komszomol-titk. 1945–46 a moszkvai filmfőisk. hallgatója. 1948– SZKP t. 1951 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1951–54 az *Ogonyok* c. hetilap munkatársa. 1947 megj. első elb.-e, 1953– látnak napvilágot kisregényei és regényei. Magy. megj. művei: *Ivan Csuprov bukása* (elb. 1954), *Válóok* (reg. 1959), *A csodatevő szentkép* (reg. 1960), *Bíró előtt* (elb. 1962), *A múló idő nyomában* (reg. 1963), *Hármas, hetes, ász – Rövidzárlat* (kisreg.-ek 1966).

TYERENYIN, Alekszandr Nyikolajevics (1896) – szovjet fizikokémikus. Elvégzi a petrográdi egy.-et. 1922– a petrográdi, majd a leningrádi egy. prof. A leningrádi egy. katalízis-labor.-ának és a SZU Tud. Ak. biokémiai labor.-a fotobiokémiai részlegének alapítója és vez. Az Áll. Optikai Int. ig. 1932– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1939– t. Áll.-díjas (1946). A fény hatására végbemenő fizikai és kémiai folyamatok tanulmányozásával foglalkozik.

TYERESKOVA-NYIKOLAJEVA, Valentyina Vlagyimirovna (1937) – szovjet űrhajósnő. Textilmunkásnő a jaroszlavli Krasznij Perekop gyárban, majd 1960 elvégzi a textilipari technikum lev. tagozatát. 1960 üzemi Komszomol titk., a ter. Komszomol biz. t. 1959– ejtőernyős sportot űz. 1962– SZKP t. 1962– űrhajós kiképzésben vesz részt. 1963. jún. 16–19. a Vosztok 6 űrhajón V. F. Bikovszkijjal csoportos űrrepülést hajt végre. 1963 férjhez megy A. Nyikolajev űrhajóshoz. 1968– a szovjet nőbiz eln. A SZU Hőse.

TYIHONOV, Nyikolaj Alekszandrovics (1905) – szovjet politikus, kohómérnök. A dnyepropetrovszki kohászati főisk.-t végzi, majd üzemmérnök, műszakvezető, főmérnök és ig. h. 1940– SZKP t. 1950–54 a SZU Vaskohászati Min. egyik főig.-ságának vez. 1955–57 a vaskohászati min. h. 1957–60 a dnyepropetrovszki népgazd. tan. eln. 1960–62 a SZU min. tan. mellett működő Áll. Tud. Gazd. Tan. elnökh., az Áll. Tervbiz. elnökh., az SZKP KB pótt., 1966– t. 1965– a SZU min. tan. elnökh. A SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas.

TYIHONOV, Nyikolaj Szemjonovics (1896) – szovjet író és költő. Keresk. isk.-t végez, majd a haditengerészeti gazd. hiv. tisztv. 1915–18 kat. az I. vh.-ban. A polgárháborúban a Vörös Hadseregben harcol. 1918 megj. első versei. A 20-as években a Szerapion testvérek irod. csop. t. A II. vh.-ban a körülzárt Leningrádban él, a leningrádi front pol. oszt.-án dolgozik. Költői és prózaírói munkássága mellett műfordítóként is tevékenykedik, többek közt Petőfi verseit is fordítja. A BVT t. 1950– a SZU Békebiz. eln. A SZU Legf. Tan. t. A Szovjet Írószöv. titk. Az Irod. és Műv. Lenin-díj Biz. t. Háromszoros Áll.-díjas (1942, 1949, 1952), Lenin-békedíjas (1958). – Magy. megj. művei: *A lenini zászló* (versek 1949), *A kalifa* (reg. 1949, 1950), *Pakisztáni történetek* (elb.-ek 1952), *Zászló* (versciklus 1952), *A bátor partizán* (elb.-ek 1953), *A bokharai teaház* (elb.-ek 1960), emellett antológiákban és folyóiratokban versei.

TYIHONOV, Vjacseszlav (1928) – szovjet filmszínész. Elvégzi a moszkvai Filmműv. Főisk.-t, Sz. Geraszimov és T. Makarova tanítványa. 1948– filmezik. F. f.: *Ifjú gárda* (1948), *Makszimka* (1952), *A 13-as számú ügynök* (1954), *Rendkívüli történet* (1958), *Különleges megbízatás* (1960), *Két élet* (1961), *Optimista tragédia* (1962), *Visszavárlak* (1962), *Háború és béke* (1965–66).

TYIHVINSZKIJ, Szergej Leonyidovics (1918) – szovjet sinológus. A tört. tud. dr.-a, a Külügymin. nközi kapcsolatok int. prof. 1938–58 Kínában és Japánban diplomata. 1960– tud. munkát végez, több nközi történész- és sinológus tanácskozáson a szovjet delegáció t. Műveiben Kína 19. és 20. sz.-i tört.-ével foglalkozik.

TYIMOFEJEV, Nyikolaj Vlagyimirovics (1913) – szovjet gazd. vez., min. Elvégzi az uralszki faipari főisk.-t. 1935–41 a maklakovi faipari üzemben mérnök és különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1943– SZKP t. 1941–55 Krasznojarszk határter. és az Irkutszk ter. faiparában különböző mérnöki és gazd. vez. beosztásokat tölt be. 1955–56 az OSZSZSZK faipari min. h. 1956–57 az OSZSZSZK papír- és fafeldolgozó ipari min. 1957–62 a kosztromai népgazd. tan. eln. 1962–65 az ÉNy-i népgazd. tan. eln. 1965– a SZU erdőgazd. cellulóz-, papír- és fafeldolgozó ipari min. 1966– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t.

TYIMOSENKO, Szergej Konsztantyinovics (1895) – szovjet marsall. Az I. vh.-ban közkat. 1918–20 részt vesz a polgárháborúban, ezred-, majd hadoszt. par. 1919– SZKP t. 1922 felsőfokú kat. ak.-t végez, majd 1930 a kat. pol. ak. par. tanfolyamát. 1933–40 különböző kat. körzetek par. h., ill. par. 1940–41 honv. népbiztos. A II. vh.-ban honv. népbiztos h., a Ny-i, a DNy-i és a D-i front főpar., több frontszakaszon a főhadiszállás mb.-ja. 1946–60 különböző kat. körzetek par. 1960– a Honv. Min. főfelügyelője. 1965– a Szovjet Háborús Veteránok Biz. eln. 1939–52 az SZKP KB t., 1952– pótt. 1937– a SZU Legf. Tan. t. A SZU marsallja. A SZU Hőse.

TYITOV, Fjodor Jegorovics (1910) – szovjet politikus, diplomata. 1930– SZKP t. 1941 elvégzi a kosztromai textilipari főisk.-t, 1941– pártmunkás. 1942–44 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1944–52 a Lett KP titk., majd másodtitk. 1952–59 az Ivanovo ter. pártbiz. első titk. 1952– az SZKP KB t. 1959–62 az Üzbég KP KB másodtitk. 1963–66 a Csecsenc-Ingus ter. pártbiz. első titk. 1966– a SZU nagykövete Magyaro.-n.

TYITOV, German Sztyepanovics (1935) – szovjet űrhajós, kat. repülő. 1953– a szovjet hads.-ben szolgál. 1957 elvégzi a kat. repülőisk.-t, majd a leningrádi kat. körzet légierőinél teljesít szolgálatot. 1960– űrhajós kiképzésen vesz részt. 1961. aug. 6–7. a Vosztok 2 űrhajóval végrehajtja a második űrutazást. 1961– SZKP t. Alezredes. Elvégzi a Zsukovszkij Repülőmérnöki Ak.-t. 1962– a SZU Legf. Tan. t., a Szovjet–Vietnami Baráti Társ. eln. A SZU Hőse.

TYITOV, Vitalij Nyikolajevics (1907) – szovjet politikus. Elvégzi a harkovi építészmérnöki főisk.-t, 1936–41 uo. aspiráns, majd tanár. 1938– SZKP t. 1941–44 tanár, majd pártszerv. Kazahsztánban. 1944–61 vez. pártmunkás Ukrajnában. 1947–50 a harkovi városi pártbiz. titk., majd másodtitk. 1950–53 a Harkov ter. pártbiz. titk., majd másodtitk. 1953–61 a Harkov ter. pártbiz. első titk. 1956– az SZKP KB t. 1961–65 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1962–65 az SZKP KB titk. 1965– a Kazah KP KB másodtitk. A Kazah KP KB irodájának t. A SZU Legf. Tan. t.

U

U NU (1907) – burmai politikus. A ranguni egy.-en végez. A II. vh. elején bebörtönzik a gyarmatosítók, a japán megszállás után szabadul. 1943–44 a háborús korm.-ban külügymin. 1944–45 prop. min. A japán vereség után a Népszabadság Antifasiszta Ligája, az uralkodó egységpárt aleln. 1947 az alkotmányozó gyűlés eln., majd a korm. végrehajtó tan. elnökh. 1948–56 Burma első min. eln. 1956 lemond, hogy átszervezze a korm. pártot. 1957–62 ismét min. eln. 1962 a hads. megdönti uralmát.

U THANT (1909) – burmai diplomata, az ENSZ főtitk. Tanulmányait a ranguni egy.-en végzi. 1928– a patnawi középisk. vez. h., 1931– ig. 1942 a burmai oktatás átszervezésével foglalkozó biz. titk. 1947 sajtóig. 1948 a rádió ig. 1953 a min. eln. titk. 1955 a Burmai Gazd. és Társad. Tan. titk., részt vesz a min. elnökök colombói konferenciáján, majd az 1955-ös bandungi konferencián. 1957–61 nagyköveti rangban Burma állandó ENSZ-képv. 1961 részt vesz az el nem kötelezett országok II. belgrádi konferenciáján. 1961 az ENSZ kongói békéltető biz. eln. 1961 nov.–1962 nov. az ENSZ mb. főtitk. 1962 nov.– az ENSZ főtitk. A moszkvai és több amerikai egy. tb. dr.-a.

UBILLOS, Francisco Mario (1906) – uruguayi politikus, közéleti személyiség. Pályafutását újságíróként és drámaíróként kezdi. 1959– parl. képv. 1962– szenátor. Elsősorban gazd. problémákkal foglalkozik. A Nemzeti P. ún. herrerista szárnyához tartozik, 1955–59 a párt aleln. Az AÁSZ gazd. jellegű értekezletein több ízben képviseli hazáját. 1964–66 ipar- és munkaügyi min.

UBOLDI, Héctor Aníbal – uruguayi újságíró. A *Revolución* c. folyóirat szerk. 1963 lapja képviseletében Kubában jár. Aktív pol. tevékenységet folytat: részt vesz a K-i Forr. Mozg., majd a FIDEL elnevezésű pol. pártszöv. megalakításában.

UBRIZSY Gábor (1919) – biológus. A debreceni tud. egy. bölcsészkarán biológia, földrajz, kémiatanári képesítést nyer. 1938–41 az egy. növénytani tanszékén gyakornok. 1941–43 tanársegéd a debreceni Mezőgazd. Főisk.-n. 1943–49 növényegészségügyi körzetvez. szaktanár Debrecenben és Szarvason. 1949–egy. m. tanár Debrecenben. 1949–50 a Mezőgazd. Tud. Közp. főelőadója. 1950– a Növényvédelmi Kut. Int. ig., 1963– c. egy. tanár a Kertészeti Főisk.-n. 1965– az MTA lev. t. Az Agrártud. Egy. Növényvédelmi Társ. eln., a TIT orsz. választmányának t. stb. Kossuth-díjas (1951). Kutatási ter.-e: a növénykórtan, mikológia, növénycönológia, vegyszeres gyomirtás. Több száz dolgozatot publikál. Számos tudományos és népszerűsítő munka társszerzője is. F. m.: *A növényvédelem gyakorlati kézikönyve* (1950, 1953, 1960), *Magyarország kalapos gombái* (1951), *Növénykórtan* (1952, 1965), *Magyarország nagygombái* (1953), *Vegyszeres gyomirtás* (1958, 1962). *Növényvédelmi Enciklopédia* (1968).

UDALL, Stewart Lee (1929) – amerikai politikus. Az arizonai egy.-en jogot végez. A II. vh.-ban a légierőknél szolgál. 1948–54 ügyvédi gyakorlatot folytat, 1955–61 képv. 1961–68 belügymin., dem. párti.

UDVARDI Erzsébet (1930) – festőművész. A bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Bernáth Aurél, Domanovszky Endre és Fónyi Géza növendéke. 1953–58 középisk. rajztanár Bp.-en. 1957– kiállító művész. 1958– Badacsonytomajban él. 1960–63 Derkovits-ösztöndíjas. Olaj-, akvarell- és collage-technikával dolgozik, tájképeket és figurális kompozíciókat alkot. SZOT-díjas (1962). Munkácsy-díjas (1969). F. m.: *Szárvágó* (1960), *Badacsonyi háromkirályok* (1965), *Requiem* (1967).

UDVARDY Tibor (1914) – operaénekes. A Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1939– a M. Áll. Operaház t. Európa számos országában és az USA-ban is fellépett. Oratóriuménekesként is szerepel. Liszt-díjas (1952), Érdemes művész (1955). F. sz.: *Hunyadi László*, *Bánk bán*, *Pinkerton* (Pillangókisasszony), *Lenszkij* (Anyegin), *Peter Grimes*, *Heródes* (Salome), *Lohengrin*, *Don José* (Carmen),

UITZ Béla (1887) – festőművész. Lakatos volt, majd ösztöndíjjal a bp.-i Képzőműv. Főisk.-n Balló Endrénél és Ferenczy Károlynál tanul. 1914–15 Olaszo.-ban jár tanulmányúton, majd csatlakozik a *Tett* c. folyóirat köré tömörült antimilitarista fiatalokhoz. 1916– Kassák Lajossal szerkeszti a *Ma* c. folyóiratot. 1919 a Tanácsközt. idején a proletár képzőműv. tanműhely ig., számos nagyhatású pol. plakátot alkot. Az ellenforr. uralomra jutása után bebörtönzik. 1920 Bécsbe emigrál, a *Ma* c. lap munkatársa, majd Komját Aladárral megalapítja a KP irányításával dolgozó *Egység* c. folyóiratot. 1924–26 „Martel” álnéven Párizsban él, a francia KP megbízásából plakátokat és grafikákat készít. 1926– a SZU-ban él, 1928– a moszkvai képzőműv. főisk. tanára. 1931–36 a Forr. Festők Nközi Irodájának titk. 1938 koholt vádak alapján letartóztatják, de másfél év múlva kiszabadul. 1940– a háborúig a Szovjetek Palotája üléstermének dekorációs munkáját irányítja. 1948 kollektívájával Moszkva alapításának 800. évfordulójára nagy méretű pannót készít *(A jövendő Moszkva látképe)*. 1968 műveinek reprezentatív kiállítása Bp.-en. Kezdeti korszakában a kubizmus és az expresszionizmus hatása alatt alkotott, későbbi műveiben a reneszánsz tradíció modern folytatója. A 20. sz. magy. festészetének egyik legjelentősebb alakja. A festészet mellett építészettel, zeneelmélettel, esztétikával és irod. kritikával is foglalkozott. Az OSZSZSZK érdemes művésze (1930). F. m.: *Ludd-tábornok* (rézkarc-sorozat 1922), *Az imperialista háború ellen* (grafikai sorozat 1926), *A Kirgiz SZSZK min. tan. székháza és a frunzei színház freskói* (1936–38), *Magyarország harcol* (pannó 1956).

UJFALUSSY József (1920) – zeneesztéta. A debreceni tud. egy.-en és a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. Gyakornok, majd tanársegéd a debreceni tud. egy. klasszika-filológiai szemináriumában. 1943–46 gimn. tanár Debrecenben. 1946–48 Bp.-en a népművelési apparátusban dolgozik. 1949–55 a Népműv. Min.-ban előadó, oszt. vez., majd főoszt. vez. 1955– a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n az esztétika tanára. Egyidejűleg 1961– az MTA Bartók Archívum tud. munkatársa. A zenetud. kandidátusa (1962). Erkel-díjas (1961), Kossuth-díjas (1966). Zeneesztétikával és a 20. sz.-i zene, elsősorban a magy. zene tört.-ével foglalkozik. F. m.: *Bartók breviárium* (1958), *Debussy* (1959), *A valóság zenei képe* (1962, cseh nyelven is), *Bartók Béla I–II.* (1965). Számos jelentős zenetud. és esztétikai cikke és tanulmánya jelenik meg itthon és külföldön.

UJHELYI Szilárd (1915) – a Művelődésügyi Min. Filmműv. főoszt. vez. A debreceni tud. egy. jogi karán tanul. 1937– részt vesz a munkásmozg.-ban. A 30-as évek végén Debrecenben a KP irányításával megjelenő *Tovább* c. ifj. lap szerk. Több ízben letartóztatják, 3 évre rendőri felügyelet alá helyezik. 1945–48 a Népjóléti Min. államtitk. 1948– a kult. életben különböző vez. beosztásokban dolgozik. 1951 koholt vádak alapján letartóztatják és elítélik, majd rehabilitálják. 1967–68 a Művelődésügyi Min. Kiadói Főig.-ság vez., 1968– a Filmműv. főoszt. vez.

UJVÁRI Sándor (1932) – a Zala m. Tan. eln. (1968 óta). A bp.-i közgazd. tud. egy.-en, majd az Idegen Nyelvek Főisk.-ján tanul, francia fordítói és újságírói szakot végez. 1954–58 a DISZ, majd a KISZ nagykanizsai járási biz. titk. 1958–61 az MSZMP Nagykanizsai Városi Biz. oszt. vez. 1963–66 az MSZMP Zala m. biz. agit. prop. oszt. vez., 1966–68 uo. a m. pártbiz. titk.

ULANFU (Jün Cö) (1905) – kínai politikus. Mongol nemzetiségű. 1924 csatlakozik a Komm. Ifj. Szöv.-hez, 1925– a Kínai KP t. 1925–30 Moszkvában tanul. Visszatérve részt vesz a japánellenes küzdelemben és egyúttal a nemzetiségi ügyekkel foglalkozó biz.-ban dolgozik. 1945– KB pótt. A belső-mongol önrendelkezés régi harcosa, Belső-Mongólia felszabadulása óta (1947) az AT eln. 1949– az Államtan. Nemzetiségi Ügyek Biz. vez., egy ideig a Nemzeti Főisk. ig. 1954– min. elnökh. 1955 Belső-Mongólia KP titk. 1956–69 KB t. és PB pótt. 1961 a KB É-kínai irodájának másodtitk. A „kult. forr.” során leváltják tisztségeiből

ULANOVA, Galina Szergejevna (1910) – szovjet balettművész. A leningrádi balettisk.-n végez, majd 1928–44 a leningrádi Ak.-i Opera és Balettszínház, 1944–50 a moszkvai Nagy Színház szólótáncosnője, 1951– balettmestere és táncped.-a. Korunk egyik legkiválóbb klasszikus, lírai és drámai balettművésze. A Nagy Színház társulatával világszerte rendkívüli sikerrel vendégszerepel. Leghíresebb szerepei: *Vörös pipacs*, *Bahcsiszeráji szökőkút*, *Rómeó és Júlia*, *Giselle* c. balettekben. Nagyobb alakításait filmen is megörökítik. Bp.-en is többször fellép. 1958– a SZU Békebiz. t. Négyszeres Áll.-díjas (1941, 1946, 1947, 1950), a SZU népművésze (1951), Lenin-díjas (1957), Önéletrajzi könyve: *Egy balerina iskolája*.

ULBRICHT, Walter (1893) – Az NDK Államtan. eln., az NSZEP KB első titk. Bútorasztalosságot tanul. 1908– a Szoc. Munkásifj. szerv. t. 1912– SZDP t. 1915–18 kat. szolgálatot teljesít, antimilitarista propagandát folytat. 1919– részt vesz a KP lipcsei szerv.-nek megalapításában. 1921–23 a KP türingiai ker. vez.-ség titk. 1923–24, 1927–46 KB t. 1924–25 a Komintern VB-ben dolgozik. 1926–27, 1938–43 a német KP képv. a Komintern VB-nél. 1928–43 a Komintern VB pótt. 1926–28 a szász tartományi gyűlés, 1928–33 a Német Birodalmi Gyűlés t. 1929–32 a Berlin–Brandenburg–Lausitz–Grenzmark ker. pártvez.-ség pol. titk. 1932–33 a KB titkárság t. 1933–35

Párizsba, Prágába, majd 1938 Moszkvába emigrál, vez. szerepe van a KP németo.-i illeg. munkájának irányításában. 1941–45 felvilágosító munkát végez a hadifogolytáborokban és a fronton. 1943– a Szabad Németo. Nemzeti Biz. t. 1945 visszatér Németo.-ba. 1946–50 az NSZEP eln. 1950–53 a KB főtitk. 1947–48 a Német Népi Kongresszus állandó biz. t. 1948–49 a Német Népi Tan. elnökségének t. 1949– az Ideiglenes Népi Kamara, majd a Népi Kamara t. 1949–60 a min. tan. első elnökh. 1953– az NSZEP KB első titk. 1960– az NDK Államtan. eln.

ULLASTRES CALVO, Alberto (1914) – spanyol történész és politikus. Jogot végez a madridi egy.-en, majd uo. közgazd. és pénzügy prof., később gazd. tört. prof. a XIII. Leó Int.-ben. 1957–65 keresk. min. 1965– Spanyolo. megb.-ja az EGK mellett. Katolikus ellenzéki politikus, a reakciós Opus Dei társ. t.

ULLMANN, Stephen (1914) – magy. származású angol nyelvész. A bp.-i egy.-en szerez diplomát. 1940–46 a BBC-nél dolgozik. 1946–53 a glasgow-i egy.-en román nyelveket és ált. nyelvészetet ad elő. 1953– a leedsi egy. prof. Több, főleg a francia nyelv szemantikájával foglalkozó írást publikál.

UNDÉN, Bo Östen (1886) – svéd politikus. Filozófiát, majd jogot tanul. 1917–37 a magánjog prof. Uppsalában, 1929–32 rektorh. 1937– a svéd egy.-ek tb. védnöke. 1917–20 és 1932–36 tárca nélküli min. 1924–26 és 1945–62 külügymin. Számos biz. t., eln. A svéd és a norvég Tud. Ak. t., a Nközi Jogi Int., a Belga Tud. Ak. stb. t., több egy. díszdr.-a.

UNGÁR Imre (1909) – zongoraművész. 3 éves korában elvesztette látását. 6 éves kora óta tanul zongorázni. 1926 Bp. Székesfőv. tehetségvédelmi versenyén első díjat nyer. A Zeneműv. Főisk.-n Thomán Istvánnál tanul. 1932 Varsóban a 2. Nközi Chopin Zenei Versenyen első díjat nyer. A 30-as évek óta itthon és világszerte rendszeresen hangversenyez. A II. vh. kitörése Hollandiában éri, 1939–43 ott él. 1949– a Zeneműv. Főisk. zongora főtanszak tanára. Chopin, Liszt és Bartók műveinek kiemelkedő tolmácsolója. Kossuth-díjas (1949), Érdemes művész (1956), Liszt-díjas (1962). Kiváló művész (1969).

UNGARETTI, Giuseppe (1888) – olasz író, irod.-történész. Sokáig él Párizsban laptudósítóként, majd a brazíliai São Paulóban az olasz irod. egy. tanára. 1942– a modern olasz irod. prof. a római egy.-en. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei. Az olasz hermetizmus egyik elindítója. A COMES eln.

UNG NGOG KY (1920) – D-vietnami politikus. Vez. értelmiségi, részt vesz a francia gyarmatosítók elleni harcban, kiadja a *Doc Lap (Függetlenség)* c. lapot, a Dem. P. sajtóorgánumát. A D-vietnami Dem. P. főtitkárh., a DNFF KB titkárságának t.

UNGVÁRI Lajos (1902) – szobrászművész. A bp.-i Iparműv. Főisk.-n tanul. 1935 első gyűjteményes kiállítása Bp.-en. A Százados úti művésztelepen dolgozik, köztéri szobrokat, síremlékeket alkot. Országszerte számos művét állították fel. Kossuth-díjas (1953). F. m.: *Szószóló* (Székesfehérvár 1942), *Bp.-i Kossuth szobor mellékalakjai* (1953), *Tanuló ifjúság* (Bp., Népstadion 1954), *Budafoki szovjet emlékmű* (1962), *Kazinczy Ferenc* (debreceni színház 1959), *Férfialak* (debreceni tud. egy. előtt 1963).

UNGVÁRI László (1911) – színész. A Színműv. Ak.-t végzi, majd 1933– megszakítás nélkül a Nemzeti Színház t. 1950– a Színház- és Filmműv. Főisk.-n a mozgásműv. tanszak megszerv. és 10 évig tanára. Főleg hősi, intrikus és jellemszerepeket játszik, olykor komikus figurákat is alakít. Több színművet fordított angolból. Kossuth-díjas (1953), Érdemes művész (1958). F. sz.: Színpadon: Bolond (Shakespeare: *Lear király*), Mortimer (Schiller: *Stuart Mária*), Posa (Schiller: *Don Carlos*), Max Piccolomini (Schiller: *Wallenstein*), Ferdinánd (Schiller: *Ármány és szerelem*), Ottó, Biberach (Katona: *Bánk bán*), Oberon (Shakespeare: *Szentivánéji álom*), Hamlet (Shakespeare: *Hamlet*), Zápolya (Illyés: *Dózsa*), Görgey (Illyés: *Fáklyaláng*). Filmen: *Különös házasság* (1951), *Semmelweis* (1952), *Csendes otthon* (1957), *Foto Háber* (1963), *Rokonok* (1954).

UNGVÁRI Tamás (1930) – irod. történész, kritikus, műfordító. Az ELTE-n magy. és angol nyelvet és irod.-t tanul. 1952–56 a *Csillag* c. irod. folyóirat rovatvez. 1957–60 aspiráns. 1960– a *Magyar Nemzet* munkatársa. Egyidejűleg 1960–65 a bp.-i Petőfi Színház dramaturgja, 1967– a *Budapester Rundschau* c. hetilap szerk. F. m.: *Fielding* (monográfia 1955), *Thackeray* (monográfia 1962), *Szigetország utasa* (angliai útinapló 1963), *Az eltűnt személyiség nyomában* (tanulmányok 1966), *Modern tragikum – tragikus modernség* (1966), *Poétika* (1967).

UNRUH, Fritz von (1885) – az USA-ban élő német dráma- és reg. író. Kadétisk.-t végez, de 1911 kiválik az aktív tiszti szolgálatból. Az I. vh.-ban pacifistává válik, a Weimari Közt.-ban gyakran lép fel a népek idealisztikusan értelmezett szövetsége mellett. Az I. vh. után egy. tanulmányokat folytat, utána irod. munkásságának él. 1932 Olaszo.-ba és Franciao.-ba megy, ahol 1940 internálják. New Yorkba menekül, ott festészettel foglalkozik. 1952 visszatér Ny-Németo.-ba, majd 1961– ismét az USA-ban él. Műveiben a háború és a militarizmus ellen, a béke védelméért száll síkra.

UPDIKE, John Hoyer (1932) – amerikai író és költő. A Pennsylvania és a Harvard Egy.-et végzi, majd Oxfordban műv. tört.-et hallgat. Írásaival az 50-es évek végén tűnik fel. 1955–57 a *New Yorker Magazin* riportere. Elb.-eket, reg.-eket, verseket ír. Magy. *A kentaur*, továbbá a *Nyúlcipő* c. reg. jelent meg, valamint antológiákban és a *Nagyvilág*ban elb.-ei.

UPIT, Andrej (1877) – szovjet író, közéleti személyiség. Mezőgazd. munkás, majd 1896–1908 tanító. 1898– folytat írói munkásságot. 1911 megírja az első materialista lett irod. tört.-et. 1917 írásaiban a szovjethatalom mellett foglal állást. A burzsoá Letto.-ban több ízben letartóztatják. 1940– SZKP t. 1943 kitüntetik a Lettország népi írója címmel. 1946– a Lett Tud. Ak. t. Áll.-díjas (1946). Nagy műfordítói munkásságot fejt ki angol, német, francia és orosz nyelvből.

URBÁN Ernő (1918) – író, újságíró. A bp.-i tud. egy.-en az Eötvös Kollégium t.-ként magy. és francia nyelvet és irod.-t tanul. 1939– jelennek meg írásai. 1945 MKP járási titk., majd az MKP KV agit. prop. oszt. munkatársa. 1946–50 a *Szabad Föld* c. hetilap főmunkatársa, segédszerk., majd szerk. 1947– a *Szabad Nép* főmunkatársa. 1953–62 országgy. képv. 1958– a *Népszabadság* főmunkatársa. 1959– hosszabb ideig a *Falusi Vasárnap* c. lap főszerk. 1968– egyidejűleg a Műv. Alap irod. szakoszt. eln. Kossuth-díjas (1952), SZOT-díjas (1968). F. m.: *Pirkadás* (reg. 1955), *Forgószél* (kisreg.-ek. elb.-ek 1958), *Aranyfüst* (reg. 1960), *A nagy kaland* (reg. 1963), *Színe és visszája* (reg. 1964), *Írott malaszt* (reg. 1967), *A láthatatlan barikád* (elb.-ek 1968). Színművek: *Tűzkeresztség* (1951), *Uborkafa* (1953). Filmek: *Tűzkeresztség* (1952, díjat nyer a Karlovy Vary-i Filmfesztiválon), *Vihar* (1953), *Hintónjáró szerelem* (1954).

URBANEK János (1905) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en, majd áll. ösztöndíjjal a párizsi Sorbonne-on tanul. 1930–40 a Bp.-i Műszaki Egy. tanársegéde, adjunktusa, 1941– magántanára. 1944–49 a Ganz Villamossági Gyár próbatermének vez. h., majd a gyár kísérleti és kutatási főoszt. vez. 1949– a Villamosipari Kut. Int. ig. 1967– c. egy. tanár. A műszaki tud. dr.-a (1953). Az MTA világítástechnikai szakbiz. aleln. A M. Elektrotechnikai Egyes. társeln. 1964– a Commission Internationale de l'Éclairage tud. irányító biz. t. Kossuth-díjas (1953). Elméleti villamosságtannal, erősáramú elektrotechnikával, anyagszerkezettannal, világítástechnikával és a turbógenerátorok hűtésének problematikájával foglalkozik. F. m.: *Sur la diffusion de la lumière par les surfaces polies* (1930), *Világítástechnika* (1942), *Bevezetés a műszaki elméleti villamosságtanba* (1952), *Egyenletek mértékfüggetlen írásmódjai, MKS rendszer* (1954), *Az anyagszerkezet elméleti és gyakorlati kérdései a villamosiparban* (előkészületben), továbbá számos hazai és külföldi tud. közlemény.

URBANI, Giovanni (1900) – olasz katolikus főpap. 1922– pap. 1955 veronai püspök, 1958– velencei pátriárka. 1966– az Olasz Püspöki Konferencia eln.

URBAŃSKI, Tadeusz (1901) – lengyel kémikus. 1934–39 és 1946– a varsói műegy. szerves kémia prof., a Lengyel Tud. Ak. elnökségi t. 1957–61 az Elméleti és Alkalmazott Kémia Nközi Szöv. (IUPAC) vez.-ségi t., 1961–65 a szerves kémia szekció vez., 1965– ig.-sági t. A német Leopoldina külföldi t. Kétszeres Áll.-díjas (1949, 1952).

URBANY, Dominique (1904) – a luxemburgi KP főtitk. 1920 belép a szoc. ifj. szervezetbe, 1921–, alapításától KP t. 1934 komm. volta miatt elbocsátják tanítói állásából. 1929– KB t., 1930– PB t. 1935– a KP főtitk. A német megszállás idején az illeg. harc egyik vez. Képv. A háború utáni első években (1946–47) egészségügyi és a társad. biztosítási ügyek min.

UREY, Harold Clayton (1893) – amerikai kémikus. A Montana és a California Egy.-et végzi. 1923–24 Niels Bohr mellett dolgozik. 1924–29 a Johns Hopkins Egy.-en, 1929– a Columbia Egy.-en előadó, 1934–45 kémia prof. Részt vesz az atombomba gyártását megelőző kutatásokban. 1945–58 a chicagói egy. E. Fermi Int.-ében, 1958– a California Egy. prof. A nehézhidrogén elkülönítéséért (a Heisenberg-elmélet gyakorlati bizonyításáért) kémiai Nobel-díjat kap (1934). Később sikerül előállítania az oxigén, a nitrogén, a szén és a kén nehézizotópjait is.

URI, Pierre Emmanuel (1911) – francia közgazdász, Az École Normale Superieure-ön és a Princeton Egy.-en tanul. 1936–40 filozófiatanár, 1944–47 közgazd. kut. munkát végez. 1947–52 a Francia Tervbiz. tanácsadója. 1952–59 az ECSC gazd. ig., az EGK egyik kezdeményezője. 1962– az Atlanti Int. gazd. tanácsadója, 1960–64 az EGK szakértője a hosszú távú fejlesztésben.

URUSZEVSZKIJ, Szergej Pavlovics (1908) – szovjet filmoperatőr. A moszkvai Iparműv. Főisk. grafikai és fototagozatát végzi. 1936– dolgozik a filmszakmában. 1941 elkészíti első önálló filmjét. A II. vh.-ban haditudósító-operatőr. 1950– a Moszfilmnél dolgozik. A neves rendezők közül J. Rajzman, V. Pudovkin, M. Donszkoj és G. Csuhraj munkatársa. 1957– M. Kalatozovval dolgozik együtt. 1942– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1952), az OSZSZSZK érdemes művésze. Az *Egy életen át* (1947), *Az aranycsillag lovagja* (1950), *A negyvenegyedik* (1956), a *Szállnak a darvak* (1957), *Az el nem küldött levél* (1960), az *Én vagyok Kuba* (1964) c. filmek operatőrje.

URZIDIL, Johannes (1896) – osztrák prózaíró és kritikus. Az egykori prágai német nyelvű irod. ma is élő, rendkívül tudatos képv. 1939 emigrál. Újságíró, szerk. és német lapok prágai tudósítója. A II. vh. óta az USA-ban él. Első művével, az *Átkozottak bukásá*val (1919) az avantgard lírai képv.-jeként mutatkozik be, és csak fokozatosan lép a realizmus útjára. A 30-as években elsősorban irod., ill. műv. tört. monográfiákat ír. Szépirod. tevékenységének jelentősebb része idősebb korának alkotó éveire esik.

USHER, Arsène Assouan (1930) – elefántcsontparti külügymin. A bordeaux-i és a poitiers-i egy.-et végzi. Ügyvédi diplomát nyer. 1955–56 a fellebbviteli b. jogásza Poitiers-ben. 1956 a Houphouet-Boigny kabinet attaséja. 1957–59 segélyezési hiv. vez. h., ugyanakkor a Főtan. t. 1959–60 a nemzetgy. elnökh. 1961 Elefántcsontpart állandó ENSZ képv.-je. 1966– az ENSZ BT t. 1968– külügymin.

USLAR PIETRI, Arturo (1906) – venezuelai politikus és író. A caracasi Közp. Egy.-en elnyeri a pol. tud. dr.-a címet. 1930–33 a venezuelai küldöttség titk. a Népszöv.-ben 1939–41 oktatásügyi min., 1943 pénzügymin., 1945 külügymin. 1947 a l.-amerikai irod. prof. a Columbia Egy.-en (New York), 1963– a venezuelai irod. prof. a caracasi egy.-en. Szenátor. 1963 a nemzeti nagyburzsoázia érdekeit képv. Nemzeti Dem. Front egyik alapító t., e párt eln. Ismert történész és író is.

USTINOV, Peter (1921) – angol színész, rendező, író. 18 éves korában egy vidéki színtársulathoz szerződik. 1940– filmezik. Az angol színházi élet egyik jellegzetes alakja, kitűnő humorú színpadi szerző és markáns jellemszínész. A Covent Gardenban is rendezett. 1963 Oscar-díjat kap a *Spartacus* c. film egyik alakításáért. 1966 a BBC szerződteti. Több könyve jelenik meg.

USZTA Gyula (1914) – altábornagy, a M. Honv. Szöv. főtitk. Erdőőr volt. 1943– párttag. 1943–44 a Fjodorov-partizánegységben harcol, majd önálló partizánegység par. Kárpát-Ukrajnában. 1945–46 az MKP KV apparátusában dolgozik. 1946–47 az MKP Zemplén m. biz. t. 1947–48 Zemplén m. főispánja. 1948– a M. Néphads.-ben különböző magasabb par.-i beosztásokat tölt be. 1956 részt vesz az ellenforr. leveréséért folytatott fegyveres harcban. 1956–62 a honv. min. első h. 1962–67 az MHS Orsz. Elnökségének eln. 1967– az MHSZ főtitk. 1956–66 az MSZMP KB t. 1966– az MSZMP KEB t. 1949– országgy. képv. (1953-ig Borsod, 1953– Heves m.).

USZTYINOV, Dmitrij Fjodorovics (1908) – szovjet politikus, mérnök. Eredetileg lakatos. 1927– SZKP t. 1934 elvégzi a leningrádi kat. műszaki főisk.-t, majd mérnök, konstruktőr, egy kísérleti int. részlegvez., főkonstruktőr h., ig. 1941–53 a SZU hadfelszerelési népbiztosa, majd min. 1953–57 honv. ipari min. 1946–49, 1954– a SZU Legf. Tan. t. 1957–65 a SZU min. tan. elnökh. 1952– az SZKP KB. t. 1965– KB titk., PB pótt. Áll.-díjas.

USZUBALIJEV, Turdakun Uszubalijevics (1919) – szovjet politikus, a Kirgiz KP KB első titk. (1961 óta). 1937–39 tanító a Kirgiz SZSZK-ban. 1941– SZKP t. 1942–43 pártmunkás Kirgíziában, majd elvégzi az SZKP KB pártfőisk.-t. 1945–55 az SZKP KB apparátusában dolgozik. 1955–56 a *Szovettik Kirgizisztan* c. lap szerk. 1956–58 a Kirgiz KP KB apparátusában dolgozik. 1958–61 a frunzei városi pártbiz. első titk. 1961– az SZKP KB t. A Kirgiz KP KB irodájának t. 1965 elvégzi a moszkvai Lenin Ped. Főisk.-t. A SZU Legf. Tan. t.

UTCSENKO, Szergej Lvovics (1908) – szovjet történész, a tört. tud. dr. Tanulmányait a leningrádi egy.-en végzi. Ugyanott, valamint a moszkvai Áll. Egy.-en és a levéltári int.-ben végez oktató munkát 1961-ig. Jelenleg a SZU Tud. Ak. ókortört. oszt. vez., a *Vesztnyik Drevnyej Isztorii (Ókortörténeti Közlöny)* főszerk.

UZUNOV, Decsko (1899) – bolgár festőművész. Szófiában és Münchenben tanul. Főleg portré- és tájképfestő, de mozaikjai és freskói is ismertek. 1965– a Bolgár Képzőműv. Szöv. eln. Dimitrov-díjas (1962), a Szoc. Munka Hőse (1967). 1944 után a realista bolgár festészet képv.

UZUNOV, Dimitar (1922) – bolgár énekes. 1948– a szófiai Nemzeti Opera t.; drámai tenor. 1954– a moszkvai Nagy Színházban képezi magát tovább. Uo., valamint a milánói Scalában, a New York-i Metropolitan Operában és a párizsi Nagyoperában vendégszerepel. Dimitrov-díjas (1959).

UZUNOV, Georgi (1904) – bolgár ideggyógyász és pszichiáter. A szófiai egy.-en végez. 1945– az orvostud. egy. ideggyógyászati és pszichiátriai tanszék prof. 1961– a Bolgár Tud. Ak. aleln. 1962– a SZU Orvostud. Ak. külső t. Bolgár és más nyelveken több mint 120 tud. munkát tesz közzé. Aktívan közreműködik a bolgár pszichiátria újjászervezésében.

V

VÁCI Mihály (1924) – költő. Nyíregyházán tanítóképzőt végez, később az ELTE-n magy. nyelvet és irod.-t tanul. 1943–50 tanyai tanító Szabolcs m.-ben, majd kollégiumig. 1950–54 az Oktatásügyi Min.-ban dolgozik. 1954–60 a Tankönyvkiadónál szerk. 1960–61 az *Élet és Irodalom* munkatársa. 1961– az *Új Írás* szerk. biz. t., majd szerk. 1963– országgy. képv. (Szabolcs m.) 1955– jelennek meg versei, mai szoc. költészetünk egyik jelentős képv. Kétszeres József Attila-díjas (1956, 1962), SZOT-díjas (1960), Kossuth-díjas (1965). F. m.: Verseskötetek: *Ereszalja* (1955), *Nincsen számodra hely* (1957), *Mindenütt otthon* (1961), *Szegények hatalma* (1964), *Kelet felől* (vál. versek 1965), *Akác a forgószélben* (vál. versek 1966). Prózai írások: *A zsezse-madár* (1964). Műfordítás: Tvardovszkij: *Egyre messzebb* (1962).

VACSKOV, Ivan (1921) – bolgár politikus, jogász. 1936– az Ifjúmunkásszöv. t. 1944– KP t., letartóztatják. 1947– járási ügyész, majd m. ügyész. h. 1957–62 a KB admin. oszt. instruktora. 1962– a Bolgár Népközt. főügyésze. 1966– KB pótt.

VACSKOV, Marin (1922) – bolgár politikus. 1939– az Ifjúmunkásszöv. t. 1944– KP t. Illeg. komm. tevékenységet fejt ki. a hads.-ben, majd elmenekül és partizán lesz. A felszabadulás után pártmunkás. 1959– az Áll. Tervhiv. elnökh. 1961– m. pártbiz. titk. 1962–66 földművelésügyi min. 1966– szállításügyi min. 1958– KB pótt., 1962– t. Képv.

VADA, Haruo (1919) – japán politikus. A tobai keresk. tengerészeti isk.-n tanul, majd hajózási társ.-oknál dolgozik; a konzervatív jobboldali Tengerész Szaksz. közp. VB t. 1950 a baloldali Japán Szaksz.-ek Főtan. megszervezése során komm. ellenes álláspontot foglal el és az SZSZNSZ-szel való együttműködés mellett száll síkra. 1953 kilép a Szaksz. Főtan.-ból és megalapítja a jobboldali Összjapán Szaksz.-ek Tan.-t. A háború utáni japán szaksz. mozg. egyik legjelentősebb jobboldali vez.

VADÁSZ Elemér (1885) – geológus. A bp.-i tud. egy.-en természetrajz-földrajz szakon tanul. 1907–19 uo. gyakornok, tanársegéd, majd adjunktus. A Tanácsközt. idején a Természettud. Társulatok Direktóriuma t., a tud. egy. őslénytan prof., 1920–46 a M. Ált. Kőszénbánya Rt. geológusa. 1946–65 egy. tanár a tud. egy. földtani tanszékén, 1948 a bölcsészeti kar prodékánja, 1948–49 a természettud. kar. dékánja, 1949–50 az egy. rektora, 1950–51 az ELTE prorektora. 1948– az MTA lev. t., 1950– t. 1949–58 a Magyarhoni Földtani Társulat eln., 1958– tb. eln. 1958–63 a Természetvédelmi Tan. eln. 1957–60 az MSZBT eln., 1960– aleln. Kétszeres Kossuth-díjas (1948, 1952). Az ELTE díszdr.-a (1957). A Csehszlovák Tud. Ak. tb. t. Geológiával, különösen bauxit- és kőszénföldtannal, földtört.-tel, őslénytannal és ősföldrajzzal, elsősorban Magyaro. földtanával és a gerinctelen állatok paleontológiájával foglalkozik. Nevéhez fűződik a bakonyi mangánércek rétegtani és üledékföldtani felismerése. F. m.: *A Mecsek hegység* (1935), *A magyar bauxitelőfordulások* (1946), *Bauxitföldtan* (1951), *Kőszénföldtan* (1951), *Magyarország földtana* (1953, 2. kiad. 1960, oroszul is), *Elemző földtan* (1955), *Földtörténet és földfejlődés* (1957), *Magyarországi kövesedett famaradványok földtana* (1963).

VADIM, Roger (1928) – orosz származású francia filmrendező. 1944–47 színházi rendező. Az 50-es évektől filmezik. Újságíró és a tv-nek is dolgozik. Első filmjével (*És teremté Isten az asszonyt* B. Bardot-val, 1956) részt vesz az „új hullám" megindulásában. F. m.: *Veszedelmes viszonyok* (1959), *A harcos pihenője* (1962), *Kastély Svédo.-ban* (F. Sagan darabjából, 1963), *Körtánc*, *Kreutzer szonáta*.

VÁGÓ György (1912) – kémikus. A darmstadti és a stuttgarti műszaki egy.-en tanul. 1937–49 a bp.-i Hungária Vegyiműveknél üzemvez. mérnök, az analitikai és kísérleti labor. vez., majd termelési főoszt. vez. 1949– a Bőripari Tud. Int. tud. oszt.

vez. A kémiai tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1963). Cserzőanyagok, zsírok, hidrofobizáló anyagok, polimer diszperziók előállításával és a bőr-fehérjére gyakorolt hatásuk vizsgálatával foglalkozik. Monográfiák és cikkek szerzője.

VÁGÓ, Pierre (Péter) (1910) – magy. származású francia építész. A párizsi École Supérieure d'Architecture-ön tanul. 1930–47 a *L'architecture d'aujourd'hui* szerk., majd a szerk. biz. eln. Számos francia lakótelep, isk., templom, kórház és egyéb középület tervezője, az 1947-ben általa szervezett Építészek Nközi Szöv. főtitk. 1932 Moszkvában ő szervezi meg az építészek első nközi találkozóját.

VAJDA Imre (1900) – közgazdász. 1919 a magy. Vörös Hads.-ben harcol. 1920–38 emigrációban él, 1922–26 a bécsi egy.-en tanul. 1945– az SZDP vez. t., a Keresk. Min. államtitk. 1947–49 az Orsz. Tervhiv. eln. 1948–65 a bp.-i közgazd. tud. egy. tanára (nyug.). 1964– a M. Közgazd. Társ. eln. 1967– az MTA lev. t. A világgazd. és a nközi keresk. kérdéseivel, valamint a szoc. gazd. irányítás új problémáival foglalkozik. F. m.: *Nemzetközi kereskedelem* (1959), *Szocialista külkereskedelem* (1963), *Magyarország és a világ kereskedelme* (1965), *The Role of Foreign Trade in a Socialist Economy* (1965).

VAJTA László (1920) – vegyészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. vegyészeti karán tanul, majd uo. tanársegéd. Később a Shell Kőolaj Rt. labor. mérnöke, majd üzemvez. 1950– a Csepeli Kőolajipari Váll., 1951–57 a kőolajfeldolgozó ipar főmérnöke. 1957– az Orsz. Kőolaj- és Gázipari Tröszt vezérig. h. Egyidejűleg: 1951–63 a veszprémi Vegyipari Műszaki Egy., majd a Bp.-i Műszaki Egy. docense. 1963– a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, 1965–67 a kémiai technológiai tanszék vez. A kémiai tud. dr.-a (1960). Kossuth-díjas (1957). A kőolajfeldolgozás problémáival foglalkozik, munkássága jelentős szerepet játszott a hazai kőolajipar fejlesztésében. F. m.: *Ásványolajipar* (1948), *Ásványolajfeldolgozó ipar* (1951), *Ásványolajtechnológia* (1951), *Motorhajtóanyag gyártása és felhasználása* (1952), *Vákuumdesztilláció* (1953), *A motorhajtóanyag gyártás új útjai* (1954), *Kenőolajok oldószeres finomítása* (1954), *Gyakorlati kenéstechnika* (1961), *Kémiai technológiai feladatok* (1961, 2. kiad. 1966), *Kémiai technológia* (1969), *Szénhidrogénipari technológiák* (1969), továbbá mintegy 100 szakcikk hazai és külföldi lapokban és számos egy. jegyzet.

VAJTA Miklós (1911) – villamosmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1935–42 a Bp. Elektromos Műveknél, 1942–48 a villamosiparban mérnök. 1948–57 a Nehézipari Min.-ban a hazai villamosenergia-rendszer kiépítésének és nközi kapcsolatainak irányításával foglalkozik. 1957– a villamosenergia-ipari kutatásban dolgozik, 1961– a Villamosenergia-ipari Kut. Int. nagy teljesítményű labor.-ának vez. A műszaki tud. dr.-a (1952). Kossuth-díjas (1954). A nagyfeszültségű készülékek és berendezések zárlati stb. vizsgálati módszereinek szakértője. F. m.: *A v. á. villamosenergiaátvitel feszültségesése és vesztesége* (1951), *A zárlati áram* (1956), *Szimmetrikus összetevők* (társszerző 1957).

VAJTHÓ László (1887) – irod. történész. A kolozsvári, a grazi és a jénai egy.-en magy. és német nyelvet és irod.-t tanul. 1911–18 Szatmárnémetiben, Lugoson, majd Liptószentmiklóson, 1919–50 Bp.-en gimn. tanár (nyug.). Egyidejűleg 1935–46 a bp.-i Zeneműv. Főisk. tanárképzőjében magy. irod.-t, poétikát és stilisztikát tanít. 1935– a debreceni tud. egy. magántanára, majd rk. tanára. A *Magyar Irodalmi Ritkaságok* (1–63. sz., 1934–44), *A tanítás problémái* (1–28. sz.) könyvsorozat és a *Magyar Írók* (1–5. sz.) c. sorozat szerk. Az irod. tud. kandidátusa (1952). F. m.: *Reviczky Gyula* (1939), *Húsz évem a Markóban* (emlékiratok 1946), *Bessenyei György* (1947).

VAKIL, Mehdi (1907) – iráni diplomata. A teheráni és a párizsi egy.-en szerez jogi és tanári diplomát. A diplomáciatört. tanára Teheránban, az Oktatásügyi Min. oszt. vez., a párizsi nagykövetség munkatársa. 1950 az iráni ENSZ-küldöttség beosztottja, 1953–59 iráni képv. a Gazd. és Szoc. Tanácsban, 1959– az iráni ENSZ-képv. vez.

VALDENGO, Giuseppe (1920) – olasz énekes. Először hegedű- és oboatanulmányokat folytat a torinói konzervatóriumban, majd uo. énekesként is bemutatkozik; bariton. 1938 a milánói Scalában, 1947 a New York-i Metropolitanben, 1955 a Glyndebourne-i Fesztiválon szerepel.

VALDÉS, Gabriel Subercaseaux (1919) – chilei külügymin. Chilében és Olaszo.-ban jogot, Párizsban pol. tud.-okat tanul. 1954– a chilei Katolikus Egy. gazd. és jogi prof. A chilei Nemzeti Falangista P. egyik alapítója, két alkalommal aleln. is, majd ezzel a párttal együtt belép a kereszténydem. mozg.-ba. A *La Libertad* c. napilap alapítója és 1958–60 első főszerk. 1964– külügymin.

VALDÉS, Ramiro Menéndez (1932) – kubai belügymin. (1960 óta). Egy.-ista korában kapcsolódik be a forr. mozg.-ba. 1953 a Castro testvérekkel együtt részt vesz a Július 26-a Mozg.-ban, velük együtt börtönzik be, majd kap amnesztiát. 1956 a partra szálló forradalmárok csop.-jának t., a felszabadító hads. egyik vez. A forr. győzelme után a Las Villas tartományi hads. főpar., majd a vezérkar tájékoztatási főnöke. A Kubai KP KB PB t.

VALDIMARSSON, Hannibal (1903) – izlandi szaksz. vez. A Szaksz. Főtan. és a Népi Szöv. (a Szoc. Egységpárt és az SZDP balszárnyának választási szöv.) eln. A szoc. országokkal való kapcsolatok fejlesztésének híve.

VALERI, Diego (1887) – olasz író, irod. történész. Bölcsészdr. Évekig középisk. tanár, majd a padovai egy. francia nyelv. és irod. prof. 1943 letartóztatják és haladó nézetei miatt elítélik, kiszabadulása után Svájcban él emigrációban. Különböző irod. és tud. folyóiratok munkatársa, verseskötetek, műfordítások, tanulmányok szerzője. Költészetének alapvonása az impresszionizmus. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

VALES, Václav (1922) – cseh politikus, a szöv. korm. elnökh. (1969 óta). A felszabadulás után 1955-ig a záluzii csehszlovák–szovjet vegyipari gyár ig. h. 1956–62 kohóipari min. h., 1962–65 első h., 1965–68 vegyipari, 1968 külker. min.

VALIANI, Leo (1909) – olasz történész, újságíró. Fiatalon csatlakozik az antifasiszta mozg.-hoz. 1931 hatévi börtönre ítélik. Szabadulása után Franciao.-ban, Spanyolo.-ban és Mexikóban él. 1943 visszatér Olaszo.-ba. Részt vesz az ellenállásban, az 1945. ápr.-i milánói népfelkelés egyik szerv. 1943–45 a felső-olaszo.-i Nemzeti Felszabadítási Biz. t., az É-olaszo.-i Akció P. titk. 1946 az alkotmányozó nemzetgy. t. 1956 az Olasz Radikális P. egyik alapítója. Egyik előmozdítója a magy.–olasz történész kapcsolatok elmélyítésének, a magy. nyelv tökéletes ismeretében több munkájában foglalkozik a magy.–olasz tört. kapcsolatokkal.

VALKÓ Endre (1910) – gépészmérnök, a MTESZ főtitkára. A zürichi műegy.-en tanul, 1933–36 uo. az egy. fizikai int.-ében tud. kut. munkát végez. 1937–50 a csepeli WM-gyárban (ma: Csepel Vas- és Fémművek) különböző mérnöki beosztásokban dolgozik. 1950– a Műszaki és Természettud. Egyes.-ek Szöv. főtitk. 1955– egyidejűleg a *Műszaki Élet* c. folyóirat felelős szerk. A technika és a közgazd. tud. határter.-einek problémáival foglalkozik.

VALLENTIN, Maxim (1904) – német (NDK) színész, rendező, színig., közéleti személyiség. Berlinben Jessnernél folytat színi tanulmányokat, a Schlosspark-Theater, majd különböző berlini és zürichi színházak t. 1925 – az NKP megbízásából munkásszínjátszó-csop.-ot szervez és irányít. 1933–45 Csehszlovákiába, majd a SZU-ba emigrál, a moszkvai rádiónál rendező. 1945 hazatér, O. Gaillarddal megalapítja a weimari színműv. főisk.-t., s az első végzős évfolyam hallgatóiból színházi együttest szervez. 1952– az együttesből alakult berlini Maxim Gorkij színház ig. 1963– egyidejűleg a Volksbühne ig. Prof. 1963– a NSZEP KB t. Kétszeres Nemzeti díjas (1955, 62).

VALLOIS, Henri Victor (1889) – francia antropológus. 1914– a montpellier-i orvosi egy.-en tevékenykedik, 1922– a toulouse-i egy. anatómia prof. 1943– a L'Institut de Paléontologie humaine, 1947– a Natural History Museum ig. 1961– a Musée de l'Homme tb. ig. Ősembertani kutatásainak eredményeit a *Les Hommes Fossiles* c. munkájában foglalja össze.

VALLON, Louis (1901) – francia politikus. Műszaki főisk.-t végez. Pályája kezdetén rádiómérnök, 1943–44 az algíri ideiglenes nemzetgy. képv. 1944–46 de Gaulle kabinetjének ig. h. 1951–55, majd 1958– képv. De Gaulle hatalomra jutása után a „baloldali" gaulle-isták pártjának vez.

VALORI, Dario (1925) – olasz politikus. Bölcsészdr., újságíró. A Proletáregység Olasz Szoc. P.-ja titkárh. Korábban a Szoc. P. balszárnyának egyik vez. 1958– parl. képv.

VÁLYI Péter (1919) – pénzügymin. A Bp.-i Műszaki Egy.-en vegyészmérnöki tanulmányokat folytat. 1945– párttag. A bőriparban és a gyógyszeriparban, majd az 50-es években az MDP KV ipari oszt.-án dolgozik. 1954– az Orsz. Tervhiv. elnökh., 1961–67 első elnökh. 1967– pénzügymin.

VÁMOS László (1928) – rendező. A Színház- és Filmműv. Főisk.-n rendezést tanul. 1950–51 a Nemzeti Színház, 1951–52 az Ifj. Színház rendezője. 1952–55 a debreceni Csokonai Színház főrendezője. 1955 a Madách Színház rendezője, egyidejűleg 1961–63 a debreceni Csokonai Színház és 1967– a Fővárosi Operettszínház főrendezője is. 1952– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Kétszeres Jászai-díjas (1955, 1962), Érdemes művész (1967). F. r.: Shakespeare: *Rómeó és Júlia* (1954), *A vihar* (1960), *Hamlet* (1962), *Ahogy tetszik*, (1964), *Téli rege* (1965), Puccini: *Tosca* (1954), Verdi: *Falstaff* (1956), Hugo: *A királyasszony lovagja* (1956), Beaumarchais: *Figaro házassága* (1958), Molière: *A tudós nők* (1959), Puccini: *Gianni Schicchi* (1961), Williams: *A vágy villamosa* (1962), García Lorca: *Yerma* (1965), Madách: *Az ember tragédiája* (1965), Katona: *Bánk bán* (1951–1966), Shaw: *Szent Johanna* (1967), Bernstein: *West Side Story* (1969).

VAN ALLEN, James Alfred (1914) – amerikai fizikus. A Wesleyan Főisk.-n és az Iowa állami egy.-en tanul. 1939–42 a washingtoni Carnegie Int.-ben kut. 1946–50 a Johns Hopkins Egy. fizikai labor.-ában dolgozik; 1951–52 az Iowa állami egy. tanszékvez., fizika és asztronómia prof. 1953–54 a Princeton Egy. kut. adjunktusa. A kozmikus sugárzást tanulmányozó több expedíció vez., Közép-Csendes-óceán (1949), Alaszka (1950), É-i-sarkvidék (1952, 1957). Részt vesz a Nközi Geofizikai Év kozmikus sugárzással, rakétakutatással és a mesterséges bolygók pályájával foglalkozó különféle biz.-okban. A Föld körüli Van Allen-övezet sugárzás felfedezője, a magaslégköri rakétakutatás úttörője. Az „Explorer" műholdak műszereinek tervezője. A Tud. Ak., s az űrkutatással kapcsolatos tud. társ.-ok és testületek t. és tb. t., több egy. és főisk. díszdr.-a.

VANAUDENHOVE, Omer (1913) – belga gyáriparos és politikus. Volt polgármester, szenátor, 1955 közmunkaügyi min. A polg. liberális Szabadság és Haladás P.-ja eln.

VANCE, Cyrus Roberts (1917) – amerikai ügyvéd és korm. tisztv. A Yale Egy.-en végez. 1942–46 a tengerészetnél szolgál. 1946– váll.-ok jogi tanácsadója. 1957– különböző szenátusi biz.-ok jogtan.-osa. 1961–62 a Hadügymin. főügyésze, 1962–64 a hads. ügyi min. titk. 1964–67 hadügymin. h. 1968 a vietnami–amerikai párizsi tárgyalásokon az USA delegációjának vez. h.

Van de GRAAF, Robert Jemison (1901) – amerikai fizikus. Az alabamai egy.-en, a Sorbonne-on, majd Oxfordban tanul. 1928–29 az oxfordi egy.-en dolgozik. 1929– tud. int.-ek munkatársa, ill. ig. Az USA Tud. és Műv. Ak. t., az alabamai egy. díszdr.-a. A róla elnevezett generátor feltalálója.

Van der WAERDEN, Bartel Leendert (1903) – holland származású svájci matematikus. Göttingenben tanul, majd tanít, később egy. tanár Lipcsében, jelenleg a zürichi egy. prof. A modern algebra első összefoglalója; a matematikai stat., továbbá az antik matematika és csillagászat kutatása ter.-én elért eredményei is jól ismertek.

VAN DIJK, Peter (1929) – német (NSZK) táncművész és koreográfus. 1946–51 a berlini áll. és városi opera szólótáncosa. 1951–52 Wiesbadenben, 1953 Janine Charrat együttesénél, 1954–60 a Nagyoperánál balettmester. 1960– a hamburgi opera táncosa és balettmestere, 1962– vez. balettmestere. Leghíresebb szerepei: *Iván cárevics*, *Kék madár*, *Csipkerózsika* c. balettekben. Koreográfiái Bizet, Gluck, Schubert és Schönberg zeneműveire készültek.

VAN TIEN DUNG (1917) – vietnami (VDK) politikus. 1936 bekapcsolódik a forr. mozg.-ba. 1937 az Indokínai KP t. 1938 a hanoi pártbiz. t., a hanoi szaksz. szöv. titk. 1939 kényszermunkára ítélik, megszökik. 1944 megyei párttitk., a francia gyarmatosítók ismét letartóztatják, halálra ítélik, újra megszökik. 1945 az É-Vietnami Forr. Biz. állandó irodájának t., 1946 a néphads. főcsop. főnöke, 1947 vezérőrnagy, 1950 hadoszt. par., 1953– a néphads. vezérkari főnöke, 1959 vezérezredes. 1960 a Vietnami Dolgozók P.-ja KB t., a PB pótt. A Nemzetvédelmi Tan. t.

VANG Csia-hsziang (1907) – kínai politikus. A sanghaji egy.-en végez, részt vesz a sanghaji munkásmozg. szervezésében, kb. 1924– KP, 1928– KB t. A 20-as évek végén a SZU-ban tanul. Hazatérése után egy ideig (kb. 1931–36) PB t., elnökh. A Forr. Kat. Tan. pol. részlegének vez. A Hosszú Menetelés egyik vez. A japánellenes háború idején különböző egységek pol. biztosa, majd a KB ÉK-kínai titkárságán dolgozik. 1949–51 a KNK első moszkvai követe, majd 1959-ig külügymin. h. 1956–69 KB titk. Több éve nem szerepel a nyilvánosság előtt.

VANG Ming (Csen Sao-jü) (1905) – kínai politikus. A vuhani és a sanghaji egy.-en, majd a SZU-ban tanul. 1931–32 a Kínai KP főtitk. Az ő nevéhez fűződik a forr. elhúzódó, falura tolódó jellegét figyelembe nem vevő baloldali elhajlás a 30-as évek elején. 1933 visszatér a SZU-ba, ahol a Kínai KP képv.-je a Kominternben, és a Szun Jat-szen Egy.-en tanít. A 30-as évek végén jobboldali opportunizmussal vádolják az európai népfrontpolitika alkalmazásának követelése miatt, Csen Sao-jü néven a Kínai KP VII., ill. VIII. kongresszusa is KB-taggá választja. A felszabadulás után a Törvényhozó Biz. eln. Jelenleg elítéli a maóista pol. vonalvezetést.

VANKÓ Richárd (1915) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán tanul. 1939–49 a Bányagépek és Mechanikai Szállítóberendezések Gyára (ma: Orsz. Bányagépgyártó Váll.) tervezőmérnöke. 1950– a Bányászati Tervező Int. aknaszállító oszt. vez. Egyidejűleg: 1956–66 a miskolci Nehézipari Műszaki Egy. tanára, a szállítóberendezések tanszék vez., 1966– uo. c. egy. tanár. Kossuth-díjas (1957). Emelőgépek és szállítóberendezések, elsősorban bányászati berendezések tervezésével, ill. tervezésének irányításával foglalkozik. Szakirodalmi munkásságot is folytat.

VÁRADI Hédi (1929) – színésznő. A Színház- és Filmműv. Főisk.-t végzi. 1952–63 a Madách Színházban játszik, 1963– a Nemzeti Színház t. Drámai és vígjátéki szerepkörben egyaránt otthon van. Jászai-díjas (1960), Érdemes művész (1968). F. sz.: Színpadon: Cleopatra (Shaw: *Caesar és Cleopatra*), Júlia (Shakespeare: *Rómeó és Júlia*), Gittel (Gibson: *Libikóka*), Éva (Madách: *Az ember tragédiája*), Mira (Sarkadi: *Az elveszett paradicsom*), Charlotte Corday (Weiss: *Marat halála*), Maggie (Miller: *A bűnbeesés után*). Filmen: *Föltámadott a tenger* (1953), *Éjfélkor* (1957), *Kölyök* (1959), *Alba Regia* (1961), *Már nem olyan időket élünk* (1963). Tv-játék: *Gömböc* (1962).

VARDA, Agnès (1928) – francia írónő és filmrendező. Tanulmányait a Sorbonne-on végzi. Fotoriporter, majd színházi fotós. Előbb rövidfilmeket, majd játékfilmeket készít: *Cleo 5–7-ig* (1962), *Boldogság* (1964), *Les Créatures* (1965).

VARELA, Alfredo (1914) – argentin író. Haladó nézeteiről ismert, egy ideig az Argentin KP *Nuestra Palabra* c. lapjának főszerk. A BVT t. Többször letartóztatják. Magy. *A sötét folyó* (1954) c. reg. jelent meg, amely egy ültetvény munkásainak életéről, harcairól szól, továbbá *Jorge Calvo* c. életrajzi reg. (1953).

VARGA Jenő (1913) – a Bács-Kiskun m. Tan. VB eln. Kereskedősegéd volt. 1930– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1931– párttag. 1944–48 pártmunkás Hajdúböszörményben. 1948–51 a Hajdú-Bihar m. Tan.-nál oszt. vez. 1951–53 elvégzi a Gazd. és Műszaki Ak.-t. 1953–57 a Bács-Kiskun m. Tan. pénzügyi oszt. vez., 1957–63 uo. VB elnökh., egyidejűleg 1953–59 elvégzi a bp.-i közgazd. tud. egy.-et, 1963– a Bács-Kiskun m. Tan. VB eln. Az *Állam és Igazgatás* c. folyóirat szerk. biz. t. 1967– országgy. képv. (Bács-Kiskun m.), az Országgy. Keresk. Biz. eln. Tanulmányai jelentek meg költségvetési, iparfejlesztési, ált.ter.-i tervezési és gazd.-i kérdésekről. F. m.: *A községpolitika és a községfejlesztés tapasztalatai és módszerei Bács-Kiskun megyében* (1965), *A szocialista községpolitikáról* (1968).

VARGA József (1908) – a Ruházatiipari Dolgozók Szaksz. főtitk. Szabósegéd volt. 1931– részt vesz a szaksz. mozg.-ban, 1933– a Vörös Segély munkájában. 1934– párttag. 1934 a magyaro.-i Vörös Segély Biz. t. Munkásmozg. tevékenységéért két ízben letartóztatják és elítélik. 1945– különböző vez. szaksz. funkciókat tölt be. 1957– a Ruházatiipari Dolgozók Szaksz. főtitk., a SZOT Elnökségének t.

VARGA Mátyás (1910) – festő, díszlettervező. Az Iparművészeti Főisk.-n és a Képzőművészeti Főisk.-n tanul. 1929–31 a Szegedi Városi Színház, 1935–39 a Nemzeti Színház díszlettervezője. 1939–41 a Hunnia Filmgyárban és a M. Filmirodánál tervező. 1941–44 a Kolozsvári Nemzeti Színházban, 1945– a bp.-i Nemzeti Színházban működik. 1936–39 és 1959– a Szegedi Szabadtéri Játékok díszleteit is tervezi. Rendszeresen foglalkozik filmdíszletek tervezésével, grafikai és festői munkásságot is folytat, több önálló kiállítása volt. Érdemes művész (1955), Kossuth-díjas (1956). F. díszlettervei: Madách: *Az ember tragédiája* (1937), O'Neill: *Vágy a szilfák alatt* (1946), Katona: *Bánk bán* (1951), Shakespeare: *Othello* (1954), Illyés: *Dózsa György* (1956), Darvas: *Hajnali tűz* (1961), Weiss: *Marat halála* (1966).

VARGAS LLOSA, Mario (1936) – perui író. Limában és Madridban végzi egy. tanulmányait. Újságíró, egyebek között a *France Presse* munkatársa. Műveit, elsősorban *A zöld ház* c. reg.-ét eddig közel 20 nyelvre lefordítják.

VARGHA László (1903) – kémikus. A bp.-i tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1927–31 a berlini Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként a berlini egy.-en és műszaki egy.-en kut. munkát végez. 1936–40 a bp.-i Richter Gedeon vegyészeti gyár kut. labor.-ának vez. 1940–50 a kolozsvári egy.-en a szerves kémia tanára. 1950–57 Bp.-en a Gyógyszerkut. Int. oszt. vez., 1957– uo. ig. 1951– az MTA lev. t., 1964– t. Kossuth-díjas (1956). Szerves kémiával és gyógyszerkémiával, elsősorban szénhidrátokkal, szerves kén- és nitrogén-, valamint furánvegyületekkel foglalkozik. Mintegy 90 hazai és külföldi tud. publikáció szerzője.

VÁRHELYI, (György) Georg (1913) – magy. származású svéd építész. Építészmérnöki képesítést szerez, s önálló építészeti tevékenységét Stockholmban kezdi. 1966– Stockholm város egyik főépítésze. 1964 a „Művészet az építészetben" pályázat díjnyertese. Az egykori Stockholmi Magy. Munkásegylet egyik alapító t. A legtöbb svédo.-i nagyváros szállodája tervei nyomán készült. Főbb művei közé tartoznak Sundsvall és Nyköping várostervei, stockholmi üzleti negyedek és kultúrközp.-ok.

VÁRKONYI Imre (1916) – kanonok, az Actio Catholica orsz. ig. A bp.-i tud. egy. hittud. karán tanul. 1942–47 lelkész, hitoktató. 1947–51 a kalocsai, 1951–58 a szegedi hittud. főisk.-n az egyházjog tanára. 1953–58 a szegedi hittud. főisk. és papnevelő int. rektora. 1958– az Actio Catholica orsz. ig. 1961–64 egyidejűleg a kalocsai főegyházm. káptalani helynöke. A magy. róm. kat. püspöki kar külügyi biz. titk. A katolikus egyházi gyűjtemények főfelügyelője. Az Orsz. Béketan. t. A *Teológia* c. katolikus folyóirat felelős kiadója. 1963– országgy. képv. (Bács-Kiskun m.) Katolikus egyházjoggal foglalkozik.

VÁRKONYI Zoltán (1912) – színész, színházi és filmrendező. A Színműv. Ak.-t végzi. 1934–41 a Nemzeti Színház, 1941–44 a Madách Színház t. 1945–49 a Művész Színház ig. 1949–62 a Nemzeti Színházban működik mint színész és rendező. 1962– a Vígszínház főrendezője. 1945– a Színház- és Filmműv. Főisk. tanára. Főleg jellemszerepeket játszik. Kétszeres Kossuth-díjas (1953, 1956), Érdemes művész (1955), Kiváló művész (1962). F.sz.: Színpadon: Pirandello: *IV. Henrik*, Hlesztakov (Gogol: *A revizor*), Mosca (Jonson: *Volpone*), Higgins (Shaw: *Pygmalion*), Leone (Krleža: *A Glembay család*), Molnár: *Az ördög*. Filmen: *Gül Baba* (1940), *Kétszer kettő* (1945), *Föltámadott a tenger* (1953), *Vasvirág* (1957), *Don Juan legutolsó kalandja* (1958), *Nappali sötétség* (1963). F. r.: Giraudoux: *Trójában nem lesz háború* (1946), Sartre: *Temetetlen holtak* (1947), Szigligeti: *II. Rákóczi Ferenc fogsága* (1951), Nagy I.: *Tisztújítás:* (1957), O'Neill: *Amerikai Elektra* (1963), Molnár: *A testőr* (1966), Schisgall: *Szerelem, ó!* (1967), Simon: *Furcsa pár* (1967). Filmr.: *Nyugati övezet* (1951), *A harag napja* (1953), *Sóbálvány* (1958), *Csutak és a szürke ló* (1960). *Foto Háber* (1963), *Egy magyar nábob – Kárpáthy Zoltán* (1965–66), *Egri csillagok* (1968).

VARMA, Dhirendra (1887) – indiai nyelvész. Tanulmányait Indiában és Párizsban végzi. 1924–59 az allahabadi egy. prof. Az Indiai Irod. Ak., az allahabadi Hindusztáni Ak., a punai Nyelvészeti Szöv. t. 1959–61 a *Hindi Enciklopédia* főszerk. Jelenleg a Szagar Egy. nyelvészeti prof.

Számos publikációja jelenik meg a hindi nyelv és irod. tört. egyes kérdéseiről.

VARMA, Vrindavan Lal (1889) – indiai író. Jogi tanulmányait Indiában végzi. Szűkebb hazájában, Dzshanszi városban részt vesz az okt. és gazd. élet megszervezésében és irányításában. Hindi nyelvű reg.-eiben dolgozza fel a mozgalmas tört. múltú tartomány hagyományait. Eddig 28 reg., 22 színműve és 300 novellája jelent meg.

VÁRNAI ZSENI (1890) – költő, író. Peterdi Andor költő (1881–1957) özvegye. 1909– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1911 megj. első verse a *Népszavá*ban. 1912 a nagy máj. munkástüntetés előtt írja *Katonafiamnak* c. versét, amely miatt a *Népszavá*t elkobozzák, a költőt vád alá helyezik. A vers az I. vh. idején és 1918-ban is nagy forradalmasító hatást gyakorolt. 1943–44 egy antifasiszta ellenállási csop. élén áll. József Attila-díjas (1956), SZOT-díjas (1969). 21 verseskötete jel. meg, legutóbbi *Borostyán* c. (1969). Önéletrajzi reg.: *Egy asszony a milliók közül* (1942), majd trilógiává bővítve (1963).

VARNALISZ, Kósztasz (1884) – görög író, költő és újságíró. Athénban és a Sorbonne-on tanul filológiát. Pályafutását ped.-ként kezdi. 1938– napilapok és folyóiratok munkatársa. 1967 elején még az *Avgi* c. lap szerk.-ségében dolgozik. 1967 tavaszán a hatalomra került kat. diktatúra hajlott kora ellenére rövid időre internálja. Verseskötetei, gyermekmeséi, novellái és kritikai tanulmányai ismertek. 1958 Lenin-békedíjjal tüntetik ki. A Görög Írószöv. t. Magy. megj. *Szókratész igazi védőbeszéde* c. műve (1959), ezenkívül folyóiratokban versei.

VARSIK, Branislav (1904) – szlovák történész. A Szlovák Tud. Ak. lev. t., a pozsonyi egy. prof. Feudalizmuskori szlovák tört.-tel foglalkozik, többek között a huszitizmus szlovákiai visszhangjával.

VAS István (1910) – költő, műfordító. Bécsben keresk. főisk.-n tanul, 1929–44 különböző vállalatoknál tisztv. 1946– könyvkiadói lektor, 1956– az Európa Könyvkiadónál. A 20-as évek végétől jelennek meg versei. Kezdetben az avantgardizmus képv., de hamarosan a magy. költői hagyományok folytatása és fejlesztése jellemzi műv.-ét. Költészetére kezdettől fogva erős hatással volt megismerkedése a marxista elmélettel és a munkásmozg.-mal, amelyhez pályája egyes szakaszain közel került. Igen gazdag műfordítói munkássága (Villon, Shakespeare, Racine, Goethe, Schiller, Molière, Apollinaire, Eliot, N. Sachs, Saint-John Perse stb.); színműveket, esszéket és tanulmányokat is ír. Háromszoros József Attila-díjas (1951, 1955, 1961), Kossuth-díjas (1962). F. m.: Verseskötetek: *Összegyűjtött versek* (1963), *Földalatti nap* (1965), *Nem számít* (1969). Önéletrajzi reg.: *Elveszett otthonok* (1957), *Nehéz szerelem* (1964). *A félbeszakadt nyomozás* (1967).

VAS Károly (1919) – kémikus. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul, 1941–44 uo. tanársegéd, majd 1949-ig a mezőgazd. kísérletügy ter.-én dolgozik. 1947–48 az USA-ban és Angliában másfél éves tanulmányutat tesz. 1949–59 kut. int. oszt. vez. 1959– egy. tanár. 1964–66 a bécsi Nközi Atomenergia Szerv. élelmiszertartósítási oszt. vez. 1967– a Közp. Élelmiszeripari Kut. Int. ig. 1964– az MTA lev. t. Élelmiszerkémiával, -mikrobiológiával és -technológiával foglalkozik. 12 tankönyv és 170 tud. publikáció szerzője.

VASARHELY (Vásárhelyi) **Viktor** (1908) – magyar származású francia festő. Tanulmányait Bp.-en végzi Bortnyik Sándornál. 1930– Párizsban él. Évekig illusztrálással és alkalmazott grafikával foglalkozik. Az „op art" egyik legnevesebb művelője, képeit geometrikus formaelemekből építi. Stílusával egy új ornamentika kialakítására törekszik. 1963 a Musée des Arts Décoratifs gyűjteményes kiállítást rendez munkáiból.

VÁSÁRHELYI Zoltán (1900) – zeneszerző, karmester. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n hegedűtanári és Kodálynál zeneszerzői tanulmányokat folytat. 1924–26 hegedűművészként és karmesterként Észto.-ban, majd Norvégiában működik. 1926–42 a kecskeméti Városi Zeneisk. hegedű- és karénektanára. 1938–48 a Munkásdalosszöv. orsz. karnagya, számos munkáskórust és üzemi énekkart vezet, tbk. a Munkásdalosszöv. közp. kórusának (később: Vásárhelyi-kórus) vez. 1947–50 a MÁVAG „Acélhang" férfikarának, 1949–52 a Honvéd Művészegyüttes férfikarának vez. 1955–58 a Rádió Énekkar műv. vez. 1942– a bp.-i Zeneműv. Főisk. karvezetés-tanára. 1947 a Vásárhelyi-kórussal megnyeri a Llanggolleni (Anglia) nközi versenyt, 1948 az „Acélhang" kórussal a bp.-i nközi verseny első díját. Kossuth-díjas (1949), Kiváló művész (1965). F. m.: *Szimfónia* (1956), népdalfeldolgozások, önálló énekkari művek.

VASCONSELLOS, Amilcar – uruguayi jogász és politikus. 1937– pol. tevékenységet folytat a Colorado P. batllista szárnyában, 1951– képv. Később a társad. biztosítási tan. eln., majd egy sor min.-i poszton (lakás, mezőgazd., pénzügy és hadügy) teljesít szolgálatot. 1962–66 a Kormányzótan. t. 1967– pénzügymin.

VASHEGYI Ernő (1920) – külföldön élő koreográfus. Nádasi Ferenc isk.-jában tanul. 17 éves korában kerül be az Operába kartáncosnak, 1943– koreografál kisebb baletteket, betétszámokat. Nagyobb munkái közül különösen Kenessey: *Bihari nótája* c. balett koreográfiája érdemel említést. 1956 külföldre távozik, Zürichben él, ahol balettisk.-t vezet. Időnként táncosként és koreográfusként is bemutatkozik. A *Csodálatos mandarin*hoz készített koreográfiáját a Holland Nemzeti Balett tartja repertoáron.

VASILIU-BIRLIC, Grigore (1905) – román színész. Jogot tanul, majd a bukaresti konzervatórium hallgatója. A háború előtt bukaresti magánszínházaknál lép fel, 1948– a román Nemzeti Színház t. Románia legjelesebb komikus színésze; filmekben is szerepel. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

VASS Éva (1933) – színésznő. Ped.-nak készül, egyidejűleg előadóművészként szerepel. 1952–54 mint az Ifj. Színház ösztöndíjasa, a színház stúdiójában tanul. 1954–56 a Pécsi Nemzeti Színház, 1956–57 a bp.-i Petőfi és a Jókai Színház t. 1957– a Madách Színházban játszik, főleg nagy drámai szerepeket. Kétszeres Jászai-díjas (1958, 1964). F. sz.: Színpadon: Júlia (Shakespeare: *Rómeó és Júlia*), Ofélia (Shakespeare: *Hamlet*), Anna (Goodrich–Hackett: *Anna Frank naplója*), Cherubin (Beaumarchais: *Figaro házassága*), Catherina (Miller: *Pillantás a hídról*), Stella (Williams: *A vágy villamosa*), Tatjána (Gorkij: *Kispolgárok*), Honey (Albee: *Nem félünk a farkastól*). Filmen: *Rákóczi hadnagya* (1953), *Csigalépcső* (1957), *Álmatlan évek* (1959), *Vörös tinta* (1959).

VASS Imre (1924) – a Műv. Szaksz. Szöv. főtitk. Cukorgyári napszámos, majd vasúti pályamunkás. 1946–49 a Fővárosi Villamosvasútnál kalauz, majd kocsivez. 1949 uo. ÜB eln. 1949–54 a SZOT kult. oszt munkatársa, majd aloszt. vez. 1954–59 a Kohászati Dolgozók Szaksz. kult. oszt. vez. 1959– a Műv. Szaksz. Szöv. titk., majd főtitk.

VASS Istvánné (1915) – az országgy. aleln. Posztó-, majd zománcgyári munkás. 1939– párttag. 1947– a magyaro.-i nőmozg. egyik vez. 1950–56 az MNDSZ főtitk., 1956–57 eln. 1957–65 a MNOT VB t. 1954– a Hazafias Népfront Orsz. Tan. elnökségi t., 1956–64 orsz. titk. 1950– az Orsz. Béketan. t. 1955–63 az országgy. aleln., 1963–67 eln., 1967– aleln. 1953– országgy. képv. (Tolna m.)

VAS-WITTEG Miklós (1895) – a SZOT aleln. Épület- és műlakatosságot tanul. 1913–14 a MÁV Istvántelki Főműhelyben dolgozik. A Tanácsközt. idején a Vörös Hads. dunai flottillájánál teljesít szolgálatot. 1917– szaksz. t. 1918 részt vesz a pólai matrózlázadásban, az 1919. jún. 24-i puccskísérlet idején az ellenforr. monitorok elleni harcban. 1920– párttag. 1920–42 a Ganz Hajógyárban géplakatos, 1922– műhelybizalmi, 1923–42 az üzem főbizalmija, 1933–45 a Vasmunkás Szaksz. aleln. 1938–48 az SZDP orsz. vez.-ségi t. 1945–48 a SZOT főtitkárh. 1947 egyidejűleg az Építésügyi Min. államtitk. 1950 koholt vádak alapján elítélik, 1955-ben szabadul, majd rehabilitálják. 1956– a SZOT aleln. (1959– nyugdíjasként). Országgy. képv. (Bp.)

VASZILEV, Ljuben (1911) – bolgár jogász. A polg. jog ter.-én tevékenykedik. 1958– a Bolgár Tud. Ak. t., az Ak. Jogtud. Int. ig. Nemzetgy. képv., a törvényhozó biz. eln. Több jogi vonatkozású műve jelenik meg.

VASZILEV, Sztefan (1919) – bolgár politikus, mérnök. 1933– az Ifjúmunkásszöv. t. 1942– KP t. 1941– partizánösszekötő. 1944 illeg.-ba vonul. Részt vesz a Honvédő Háborúban. 1945–47 a KP szófiai VIII. ker.-i biz. t. 1962–66 KB oszt. vez. 1966– a szófiai városi pártbiz. első titk. 1962– KB pótt., 1966– t., majd 1969-ig a KB titkárság t.

VASZILJEV, Vlagyimir Viktorovics (1940) – szovjet balettművész. Elvégzi a moszkvai Nagy Színház balettisk.-t 1958– a Nagy Színház táncosa. Kiemelkedő szerepei: *Giselle*, *Diótörő*, *Kővirág*, *Legenda a szerelemről* c. balettekben. Magyaro.-on 1961 Szegeden, 1965 a Nagy Színház budapesti vendégjátéka alkalmából lép fel. Az OSZSZSZK érdemes művésze.

VASZILJEVSZKIJ, Alekszandr Mihajlovics (1895) – szovjet marsall. Az I. vh.-ban századosi rendfokozatot ér el. 1918– a szovjet hads.-ben szolgál. 1918–20 részt vesz a polgárháborúban. 1931–36 a Honv. Népbiztosságon dolgozik, majd a volgai kat. körzetben szolgál. 1937 elvégzi a Vezérkari Ak.-t. 1938– SZKP t. 1941–42 a SZU vezérkari főnökének első h., 1942–45 vezérkari főnök. 1942–44 a honv. népbiztos első h. 1943– a SZU marsallja. 1945 febr. a Legf. Par.-ság t., majd a 3. belorusz front par. 1945 jún.– a Japán elleni hadműveletekben a távol-keleti szovjet haderő főpar. 1946–49 vezérkari főnök. 1949–53 honv. min. 1953–57 min. h. 1957– a Honv. Min.-ban vez. beosztásban dolgozik. A SZU (kétszeres) Hőse. A SZU Legf. Tan. t.

VASZY Viktor (1903) – zeneszerző, karmester, színig. A bp.-i Zeneműv. Főisk.-n hegedülni és zeneszerzést tanul. 1925 a Székesfőv. Zenekarnál kezdi karmesteri pályafutását. 1929– az Egy. Énekkarok karig. 1930– a Zeneműv. Főisk. tanára. 1935–41 a bp.-i Palestrina Kórus karig. és a Bp.-i Hangversenyzenekar karmestere. 1941–44 a Kolozsvári Nemzeti Színház operaig. 1945– a Szegedi Nemzeti Színház operaig., megszerv. a színház operaegyüttesét, 1946–48 uo. ig., 1949– zeneig. 1951 Győrött, 1952– Bp.-en karnagy. 1957– a Szegedi Nemzeti Színház ig. és zeneig., majd egyúttal a szabadtéri játékok zenei vez. Nevéhez fűződik több Bartók-mű első hazai bemutatója (*Divertimento* 1941; *Hegedűverseny* 1943). Érdemes művész (1960). F. m.: *Vígjátéknyitány* (1931), *Magyar táncok*, *II.*, *Szvit* nagyzenekarra (1962), kórusok, dalok, kísérőzenék.

VÁVRA, Otakar (1911) – cseh filmrendező, szövegkönyvíró. Építésznek készül, amatőrként kerül a filmhez. Forgatókönyvíró, majd rendező. A tört. műfaj egyik mestere. A. Jirásek reg.-trilógiája nyomán forgat színes huszita filmsorozatot: *Husz János* (1954), *Ziska a nép élén* (1956), *Min-*

denki ellen (1957). Egyéb f. m.: *A Kutna Hora-i asszonyok* (1938), *A néma barikád* (1949), *Brych polgár* (1958), *Augusztusi vasárnap* (1960), *Éjféli mise* (1962). Áll.-díjas, Nemzeti-filmdíjas, Érdemes művész.

VAYER Lajos (1913) – műv.-történész. Az Eötvös Kollégium tagjaként a bp.-i tud. egy.-en tanul. 1935– a Szépműv. Múzeum, majd a Nemzeti Múzeum tud. munkatársa. 1946– egy. magántanár. 1947 a római Accademia d'Ungheria ösztöndíjasa. 1949–55 a Szépműv. Múzeum főig. h. 1955– az ELTE tanára, a műv.-tört. tanszék vez. Az MTA műv.-tört. biz. eln. Az MTA *Acta Historiae Artium* c. folyóiratának főszerk. 1958– a Velencei Biennalé magy. biztosa 1967– a Nközi Műv.-tört. Biz. elnökségi t. A műv.-tört. tud. dr.-a (1961). A régi európai, elsősorban a reneszánsz műv.-tel, a grafikus műv.-ekkel és a 19–20. sz. magy. műv.-ével foglalkozik. F. m.: *Pázmány Péter ikonográfiája* (1935), *Szelepcsényi György, a művész* (1937), *Magyar uralkodók* (1942), *Rembrandt* (1953), *Bemerkungen zu einer Schongauer-Zeichnung* (1953), *A rajzművészet mesterei* (több nyelven 1957), *Masolino és Róma* (1962), *L'affresco absidale di Pietro Cavallini* (1963).

VÁZQUEZ, Fabio Cactano (1937) – kolumbiai partizánvezér. A Liberális Forr. Mozg. ifj. szerv.-ben kezdi pol. pályafutását. Az egy.-isták harcának aktív szerv., körükből alapítja meg a Nemzeti Felszabadító Hads. nevű csop.-ot, amely 1965– fegyveres harcot folytat a hegyekben a korm. ellen.

VECCHIETTI, Tullio (1914) – olasz politikus. Tört. és filozófiatanár, publicista. 1942 részt vesz a Szoc. P. újjászervezésében és az illeg. tevékenységben, az *Avanti!* főszerk. 1964 a párt balszárnyából alakult Proletáregység Olasz Szoc. P.-ja egyik szerv. és titk. 1953– parl. képv.

VÉGH Gusztáv (1889) – grafikus, festőművész. A bp.-i és a berlini iparműv. isk.-ban tanul. 1914 Berlinben állít ki először. 1924–30 Párizsban él, elsősorban a nyomdatechnika és a könyvműv. problémáival foglalkozik. Itthon és külföldön rendszeresen kiállító művész. (Bp., Párizs, London, Róma, Lipcse, Köln, New-York). A 30-as években más művészekkel együtt megalapítja az Atelier műv. tervező és műhelyisk.-t, amelynek 1944-ig grafikai tanszakvez. tanára. A M. Könyv- és Reklámműv. Társ. eln., a Nemzeti Szalon alapító t. A felszabadulás után hosszabb ideig a Képzőműv. Szaksz. grafikus szakoszt. eln. és a Képzőműv. Alap vez.-ségi t. A Magy. Kézműv. Szöv. alapító t. Könyvműv.-tel, plakát- és keresk. grafikával és egyéb grafikai és iparműv. tervező munkával foglalkozik. Műveivel számos pályázatot nyert. Munkácsy-díjas (1954), Érdemes művész (1969).

VEIBEL, Stig (1898) – dán kémikus. 1920–31 a koppenhágai egy. szerves kémia labor.-ának asszisztense. 1931– az egy. tud. munkatársa, 1932–44 a műszaki főisk.-n a szerves kémia előadója, 1944– prof. 1943– a Műszaki Tud. Ak. t. 1947–50 a Dán Kémiai Társ. eln. Több hazai és külföldi tud. társ. t., a bordeaux-i egy. díszdr.-a, a Francia Tud. Ak. lev. t.

VEKSZLER, Vlagyimir Joszifovics (1907) – szovjet fizikus. A moszkvai energetikai főisk.-n végez. 1930–36 az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Int.-ben dolgozik. 1936–56 a SZU Tud. Ak. Fizikai Int. munkatársa. 1956– a dubnai Egyesített Atommagkut. Int.-ben dolgozik. 1937– SZKP t. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. 1963– a SZU Tud. Ak. magfizikai oszt. akadémikus titk. 1963 kitüntetik az amerikai tud. szerv.-ek által alapított „Atom a béke szolgálatában" díjjal. Lenin-díjas (1959). A röntgen- és a kozmikus sugárzás fizikájával, gyorsító berendezések elméletével és tervezésével foglalkozik.

VEKUA, Ilja Nyesztorovics (1907) – szovjet matematikus. Elvégzi a tbiliszi egy.-et. 1952– a moszkvai egy. prof. 1955–59 egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Mat. Int. ig. h. 1959–65 a novoszibirszki egy rektora. 1965–66 a Grúz Tud. Ak. aleln. 1966– a tbiliszi egy. rektora. 1946– a Grúz Tud. Ak. t. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. 1958– a SZU Tud. Ak. szibériai részlege elnökségének t. Áll.-díjas (1950), Lenin-díjas (1963). 1943– SZKP t. Kutatási ter.-e a komplex változós függvények elmélete, differenciál- és integrálegyenletek megoldása s ennek alkalmazása a fizikában és a mechanikában.

VELASCO ALVARADO, Juan (1909) – perui közt. eln. Kat. isk.-t végez, s utána is kat. pályán. Egy időben kat. attasé Párizsban. A kat. ranglétrán előrehaladva tábornok lesz, a perui hads. főpar. 1968 puccsal megdönti Belaunde Terry uralmát, feloszlatja a parl.-et. s átveszi a hatalmat.

VELASCO IBARRA, José Maria (1893) – ecuadori politikus. A quitoi egy.-en jogot tanul. Az államtan. titk., majd Quito főügyésze. 1933– az általa alapított Federacion Nacional Velazquista nevű szöv. vez. A Konzervatív P. jelöltjeként négy ízben (1934–35, 1944–47, 1952–56, 1960–61), s 1968– ismét közt. eln. Az elnökségei közti időszakokban általában emigrációban Kolumbiában, Argentinában.

VELCSEV, Borisz (1914) – bolgár politikus. 1936– KP t. 1940– a KP szófiai I. ker.-i biz.-ban dolgozik, 1941– titk. Bebörtönzik, halálra ítélik, majd büntetését életfogytiglani fegyházra változtatják. 1948– a KB apparátusában dolgozik. 1949– a szófiai városi pártbiz. első titkárh. 1952–66 titk. A Hazafias Arcvonal Nemzeti Tan.-a titk. A szófiai m. pártbiz. titk. 1960– KB titk. 1962– PB t. Képv.

VELEBIT, Vladimir (1907) – jugoszláv politikus, diplomata. Az Egységes Népi Felszabadító Front zágrábi csop. t., majd a Felszabadító Néphads. főhadiszállásán dolgozik. 1944 a jugoszláv kat. misszió vez. Londonban. A felszabadulás után külügymin. h., majd külker. min. h., nagykövet Rómában, majd Londonban. 1956–58 külügyi államtitkárh. 1960–67 az ECE ügyv. titk.

VELEV, Angel (1917) – bolgár jogász, a Legf. B. eln. (1962 óta). 1941– részt vesz a bolgár nép antifasiszta harcában. 1945–52 bíró. 1952–61 a KB apparátusában dolgozik. 1961–63 főügyészh.

VENDEL Miklós (1896) – geológus, petrográfus. A bp.-i tud. egy.-en tanul, 1919–23 uo. gyakornok, tanársegéd, majd adjunktus. 1923– főisk. tanár, 1934–60 Sopronban egy. tanár. 1960 a Nehézipari Min. csop. vez. főmérnöke, 1961–65 a Bányászati Kut. Int. petrográfiai oszt. tud. főmunkatársa, 1965– uo. tud. oszt. vez. 1933– az MTA lev t., 1943– t. Az Amerikai Geokémiai Társ., a Geológiai Tud.-ok Nközi Uniójának t.; az Osztrák Geológiai Társ. tb. t. Kossuth-díjas (1951). Kőzettannal, teleptannal, geokémiával és ércgenetikával foglalkozik. F. m.: *Die technisch wichtigen Mineralschätze Ungarns* (1935). *Kőzet-, érc- és szénmeghatározási módszerek* (1939), *A kőzetmeghatározás módszertana* (1959), *Teleptan* (1962), továbbá számos hazai és külföldi tud. publikáció.

VENDL Aladár (1886) – geológus, petrográfus. A bp.-i és a freiburgi egy.-en tanul. 1908–12 a Bp.-i Műszaki Egy. ásvány- és földtani tanszék tanársegédje. 1912–27 az Áll. Földtani Int. geológusa. Egyidejűleg 1914– a Bp.-i Műszaki Egyetemen egy. magántanár, 1927–60 uo. egy. tanár, az ásvány- és földtani tanszék vez. (nyug.). 1922– az MTA lev. t., 1931– t. A Londoni Földtani Társ. és a Finn. Földtani Társ. lev. t. Kossuth-díjas (1948). Kőzettani kutatásokat folytat. F. m.: *A Velencei hegység geológiai és petrográfiai viszonyai* (1914), *A kiscelli agyag* (1932), *Das Kristallin des Sebeser- und Zibins-Gebirges* (1932), *Ásványtan I–II.* (Mauritz Bélával 1942), *A budapesti keserűvizes telepek hidrogeológiája* (1944). *A budapesti melegforrások* (1944), *Geológia I–II.* (1957, 4. kiad. 1964).

VENEZISZ, Iliasz (1904) – görög író, közéleti személyiség. A kisázsiai hadjáratban török fogságba esik. 1923 Görögo.-ban telepedik le, ahol előbb a Nemzeti Banknál, majd a Görög Banknál dolgozik. 1964– a Nemzeti Színház ügyvez. ig. 1957– az Athéni Ak. t. Számos közéleti tisztség viselője, a Nemzeti Rádió-Int. és nagy athéni napilapok irod. munkatársa. Műveit idegen nyelvekre is lefordítják.

VENKATARAMAN, Krisnaszami (1901) – indiai kémikus. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. 1929–34 Lahoréban szerves kémia tanár. 1938–57 a bombayi egy. kémiai technológiai részlegének munkatársa, majd ig. 1957– a punai kémiai labor. ig. 1951–57 a Tud. és Ipari Kutatási Tan. kémiai kut. biz. eln. 1959–60 az Indiai Kémikusok Egyes.-ének eln. 1962– a moszkvai Kémiai Technológiai Int. díszdr.-a. A Német Tud. Ak. t.

VENNBERG, Karl Gunnar (1910) – svéd író, műfordító. A 40-es években a *Horisont* és a *Bonniers Litterära Magasin* irod. folyóiratok munkatársa, heti- és napilapok irod. kritikusa. 1957– az *Aftonbladet* irod. szerk., 1962– a Kilencek Társ.-ának t. Lo-díjas. Közismertek Kafka- és Eliot-fordításai. Magy. antológiákban és a *Nagyvilág* c. folyóiratban jelentek meg versei.

VENTURI, Franco (1914) – olasz történész. A fasizmus idején a Giustizia e Libertà (Igazság és Szabadság) mozg. t. Franciao.-ban részt vesz az ellenállási mozg.-ban. A háború után a *Giustizia e Libertà* c. napilap főszerk., majd a torinói egy.-en a modern tört. prof.

VENTURI, Marcello (1925) – olasz író. Tanító. Az ellenállás idején partizánként harcol a fasiszták ellen. Itt szerzett élményei további írói magatartására is befolyással vannak. Magy. megj. művei: *Fehér zászló Kefalónia felett* (reg. 1967), *Germán vakáció* (elb. 1968, tv-játék is készült belőle).

VERCORS (eredeti neve: Jean Brüller) (1902) – francia író. Elektromérnök, majd rajzoló. A francia ellenállás legnagyobb erejű irod. élményét jelentő *A tenger csendje* c. kisreg. szerzője (magy. 1946). 1941 megalapítja az Edition de Minuit elnevezésű kiadót, amely az ellenállás idején a haladó műveket publikálja. Magy. megj. még: *Út a csillagok felé* (novellák 1948), *Tropi-komédia* (reg. 1955), *Amerre a szél fúj* (kisreg. 1958, 1965), *Tehetetlenség*, *Azon a napon* (elb.-ek 1958), *Sylva* (reg. 1965), és még néhány elb.-e antológiákban.

VERDEŢ, Ilie (1925) – a román min. tan. első elnökh. Bányász; 1945 belép a KP-ba. Elvégzi a pártfőisk.-t, valamint a bukaresti Gazd. tud. Int.-et. 1948– fontos tisztségeket tölt be helyi pártszerv.-ekben (Resica, Lugos, Karánsebes stb.), majd a közp. pártapparátusban. 1955–60 KB pótt., 1960– t. 1965– KB VB pótt., 1966– t. és az Állandó Elnökségnek is t. 1961– parl. képv., 1965–67 a min. tan. elnökh., 1967– első elnökh.

VERDROSS, Alfred (1890) – osztrák jogász. A bécsi, a müncheni és a lausanne-i egy.-en tanul. 1918–20 diplomáciai szolgálatban. 1922–38 a bécsi konzuli ak. tanára, 1924– a bécsi egy. nközi jog és jogfilozófia prof., 1931–32, 1947–48 és 1958–59 a jogi fakultás dékánja, 1951–52 az egy. rektora. 1957–66 az ENSZ nközi jogi biz., s a Hágai Döntőbíróság t. 1959– az emberi jogok európai törvényszékének bírája. Az Osztrák Tud. Ak. t., a Nközi Jogi Int. t., aleln., 1959–61 eln., több egy. díszdr.-a, számos jogi tanulmány szerzője.

VERES József (1906) – munkaügyi min. Lakatos volt. 1934– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1936– párttag. Munkásmozg. tevékenységéért a felszabadulás előtt több ízben letartóztatják. 1944 részt vesz a fegyveres ellenállás szervezésében. 1945– különböző gazd. és pártfunkciókat tölt be. 1950–51 belügyi államtitk., a belügymin. első h. 1956–58 az MSZMP Bp. XX. ker. biz. első titk. 1958–63 a Fővárosi Tan. VB eln. 1963– munkaügyi min. 1959– az MSZMP KB t.

VERES Péter (1897) – író, publicista. Mezőgazd. munkás, majd vasúti pályamunkás. A Tanácsközt. idején a balmazújvárosi községi direktórium t. Az intervenciós csapatok bevonulása után Romániában másfél évre internálják, 1922–44 a földmunkás szaksz. és az SZDP t. A 20-as évek végétől jelennek meg írásai. Vez. szerepet játszik a haladó erőket tömörítő Márciusi Front mozg.-ban. 1945 az Orsz. Földbirtokrendező Tan., 1945–48 a Nemzeti Parasztpárt eln. 1947–48 újjáépítési, majd honv. min. (nyug.). 1954–56 az Írószöv. eln. 1945– országgy. képv. (Hajdú m.) A Hazafias Népfront Orsz. Tan. t. 1948– elsősorban írói és publicisztikai munkásságot folytat. A mai magy. próza egyik legjelentékenyebb képv. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1952). F. m.: *Az Alföld parasztsága* (szociográfia 1936), *Számadás* (önéletrajz 1937), *Mit ér az ember, ha magyar?* (tanulmány 1940), *Gyepsor* (elb.-ek, versek 1940), *Falusi krónika* (falurajz 1941), *Ember és írás* (tanulmány 1941), *Szűk esztendő* (reg. 1942), *Parasztsors – magyar sors* (tanulmány 1943), *Próbatétel* (elb.-ek 1950), *Pályamunkások* (elb.-ek 1951), *Három nemzedék* (reg.-trilógia 1950–57, 1961.: *A Balogh-család tört.*), *Almáskert* (elb. 1954), *Rossz asszony* (elb. 1954), *Útközben* (cikkek (1954), *Közös gondjainkról* (tanulmányok 1955), *Az ég alatt* (vál. elb.-ek 1957), *A kelletlen leány* (elb. 1960), *Tiszántúli történetek* (elb.-ek 1962), *Olvasónapló* (1962), *Az ország útján* (emlékezések 1965), *Évek során* (naplójegyzetek 1965), *Való világ* (válogatott elb.-ek 1966), *Bölcs és balgatag őseink* (tanulmány 1968), *Szülőhazám, „Hortobágy mellyéke”* (válogatott írások 1968), *Őszi változatok* (önéletrajzi elb.-ek 1969).

VERGÉS, Paul – a Réunioni KP főtitk. A Réunion autonómiájáért folytatott harc népszerű vez. A 60-as évek közepén a francia hatóságok kétszer is letartóztatják. A sziget fővárosának, Saint Denis-nek képv. a francia parl.-ben.

VERISSIMO, Érico Lopes (1905) – brazil író. Tanulmányai befejeztével tisztv. de rövidesen teljesen az írásnak szenteli magát. 1932 megj. első novelláskötete. A háború alatt az USA-ban tartózkodik. 1953–56 az AÁSZ kult. oszt. ig. Washingtonban. Műveit számos nyelvre lefordítják. *A többi néma csend* c. reg.-e magy. is megj. (1967).

VERMEERSCH, Jeanette (1910) – francia politikus. Szövőnő; részt vesz a szaksz. és a nőmozg.-ban, majd az ellenállási mozg.-ban, s férje, Maurice Thorez oldalán a Francia KP munkájában. 1945–46 az alkotmányozó nemzetgy. t., majd 1946–58 Szajna m. képv. 1959– szenátor. 1952– a Francia Nőszöv. aleln. és az NDNSZ VB t. 1945– KB pótt., 1947 t., 1950– PB pótt., 1954– t. 1968 őszén, miután nem értett egyet a KB Csehszlovákiával kapcsolatos álláspontjával, PB és KB tagságáról lemond.

VERNADSKY, George (1887) – orosz származású amerikai történész. A moszkvai egy.-en végez, majd különböző oroszo.-i egy.-eken ad elő. 1922–27 Prágában tanít, majd 1927– az USA-ban él és amerikai egy.-ek előadója, majd prof. Publikációi az orosz. tört.-mel foglalkoznak, reakciós szemléletű.

VERNER, Paul (1911) – német (NDK) politikus. Fémmunkás, majd szerk. 1925– a Komm. Ifj. Szöv., 1929– a KP t. 1935–45 Németo.-ban és külföldön részt vesz az antifasiszta harcban. 1936–39 a Nközi Brigádban harcol a spanyol fasizmus ellen. 1939–43 börtönben és internálótáborban Svédo.-ban 1946– az NSZEP t. 1947– a Német Népi Kongresszus, 1948– a Német Népi Tan. t. 1950– az NSZEP KB t. 1950– a KB titk. 1958– a PB pótt., a Nemzeti Front Nemzeti Tan. és a Népi Kamara t. 1959– a Nagy-Berlin ker. pártvez.-ség első titk. 1963– PB t.

VERNON, Philip Ewart (1905) – angol pszichológus. 1952 Oxfordban szerzi meg a tud. dr.-a címet. A londoni egy. neveléstud. int. pszichológia tanára. A *British Journal of Educational Psychology* szerk. Tud. munkásságának középpontjában a pszichológiai tulajdonságok mérése, személyiségpszichológiai és zenepszichológiai problémák állnak.

VERNOV, Szergej Nyikolajevics (1910) – szovjet fizikus. Elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1930–35 a SZU Tud. Ak. Radiobiológiai Int.-ben 1935– a Fizikai Int.-ben dolgozik. 1943– a moszkvai egy. prof., 1946– az egy. magfizikai int.-ének ig. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. 1952– SZKP t. Áll.-díjas (1949), Lenin-díjas (1960). A kozmikus sugárzás tanulmányozásával, a Föld külső sugárzási övezetének, valamint a Föld és a Hold mágneses terének kutatásával foglalkozik. Magy. a *Természettud. Közlöny*ben jelenik meg cikke.

VEROSTA, Stephan (1909) – osztrák jogász. Tanulmányait a bécsi, a párizsi és a genfi egyetemeken végzi. 1932–35 törvényszéki bíró, majd külügyi szolgálatba lép. 1945–48 Rómában követségi tan.-os; 1951–52 Ausztria magyaro.-i követe; 1956-ig hazájában teljesít szolgálatot, majd 1956–61 Varsóban nagykövet. Számtalan fontos nközi értekezleten képviseli Ausztriát. Különös figyelmet szentel a nközi jog tört. feldolgozásának, de foglalkozik a K-római és a bizánci jog, valamint a filozófia tört. kérdéseivel is. Tanít a Bécsi Diplomáciai Ak.-n is. Az Osztrák Tud. Ak. t. Több, a nközi jog kérdéseivel foglalkozó könyve jelenik meg.

VERŐ József (1904) – vaskohómérnök. A soproni bánya- és erdőmérnöki főisk. kohómérnöki karán és a berlin–charlottenburgi műszaki egy.-en tanul. 1934– egy. magántanár, 1940– egy. int. tanár, 1943– egy. ny. rk. tanár, 1947– tanszékvez. egy. tanár, 1952– a miskolci Nehézipari Műszaki Egy. tanára, a fémtani tanszék vez., a Vasipari Kut. Int. ig. 1948– az MTA lev. t., 1949– t. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1950). Fémtannal, kohászattal és metallográfiával foglalkozik. F. m.: *A mangánnal ötvözött bronzokról* (Sopron 1933), *Metallográfia* (Sopron 1942, 1944), *Az ipari vasötvözetek metallográfiája* (1948), *Vas- és fémipari anyagvizsgálat* (tankönyv 1951, 3. kiad. 1959), *Általános metallográfia I–II.* (1953, 1956), *Az ipari vasötvözetek metallográfiája I–II.* (Kohászati Enciklopédia IX/1–2. köt. 1960, 1964), *A vasötvözetek tana* (Káldor M.-al 1963), *Vasötvözetek fémtana* (Káldor M.-al 1966), *Fémtan* (tankönyv 1969), továbbá mintegy 140 hazai és külföldi tud. publikáció.

VERSIGORA, Pjotr Petrovics (1905) – szovjet író. Színész és rendező. A II. vh.-ban Kovpak partizánalakulata egy részlegének vez. A partizánok életéről és harcairól *Tiszta lelkiismeretű emberek* c. könyvében számol be (magy. 1950). A könyv folytatása a Kárpátokban folyt partizánharcok naplója (Karpatszkij rejd 1950). Magy. megj. még *Nyugati portya* (1962).

VERSINYIN, Konsztantyin Andrejevics (1900) – a szovjet légierők főmarsallja. 1919– a szovjet hads.-ben szolgál. Részt vesz a polgárháborúban. 1919– SZKP t. 1932 elvégzi a Zsukovszkij Repülő Ak.-t. A II. vh.-ban különböző frontokon a légierők par., az É-kaukázusi, krími, belorussziai, lengyelo.-i és K-poroszo.-i légi hadműveletek irányítója. 1946–49 és 1957– a szovjet légierők főpar., a honv. min. h. 1952–56 az SZKP KB pótt., 1961– t. 1946–49 és 1954– a SZU Legf. Tan. t. A SZU Hőse.

VERZÁR, Frigyes (1886) – magy. származású svájci fiziológus. Egy. tanulmányait Bp.-en, Halléban és Cambridge-ben végzi. 1913– bp.-i egy.-i magántanár, 1918– a debreceni egy. prof., 1927– rektora. 1930–56 a baseli egy.-en a fiziológia prof. 1925–38 a M. Élettani Kut. Int. ig. 1948 Washingtonban a FAO vez. tisztv. 1959– a baseli egy. Kísérleti Gerontológiai Int. ig. A Svájci Orvostud. Ak. t., a Svájci Fiziológiai Társ. tb. t., több külföldi ak. tb. t., a debreceni Kossuth Lajos Tud. Egy. díszdr.-a. Magaslati fiziológiával foglalkozik. Egyik f. m.: *A mellékvesekéreg működése* (1939).

VESAAS, Tarjei (1897) – norvég író. A vossi népfőisk.-t végzi. Különböző tanfolyamokon bővíti nyelvi és irod. ismereteit. 1924 megj. első könyve s az Írószöv. t.-vá választják. 1945–53 az Irod. Tan. t. 1953– a Norvég Írószöv. aleln. Életműve kb. 40 kötet. *A madarak* c. reg. magy. is megj. (1966).

VESELINOV, Jovan-Žarko (1906) – jugoszláv politikus. Géplakatos, aktív szaksz. funkcionárius. 1926–30 Moszkvában elvégzi a Nemzetiségi Kisebbségek Komm. Egy.-ét, majd visszatér Jugoszláviába. 1931 letartóztatják és 15 évre ítélik. 1941 több társával együtt megszökik. A felszabadító harcok egyik szerv., az egész háború alatt illeg.-an dolgozik a Vajdaság ter.-én. 1945 a Szerb NK korm.-nak t., 1953–57 a Szerb Végrehajtó Tan. eln., majd 1967-ig a Szerb Komm. Szöv. eln. A JKSZ KB elnökségének t. A Föderáció Tan. t. Jugoszlávia Népi Hőse.

VESTDIJK, Simon (1898) – holland író és orvos. Az amszterdami egy.-en végez. 1927–32 orvosi gyakorlatot folytat. Mint hajóorvos Indonéziában is jár. Újságokba és folyóiratokba ír. Magy. a *Németalföldi költők antológiájá*ban jelent meg verse (1965).

VÉSZI Endre (1916) – író, költő. Acélvésnök; 1935 megj. első verskötete. 1937 *Felszabadultál* c. reg.-ével megnyeri a Pantheon Könyvkiadó Mikszáth-díját. A *Népszava*, *Nyugat*, *Szép szó*, *Válasz* c. napilapokban, folyóiratokban jelennek meg versei, prózai írásai. A felszabadulás után 1952-ig a *Népszava* munkatársa. Írói pályáját a többműfajúság jellemzi. Háromszoros József Attila-díjas (1950, 1955, 1965). F. m.: versek: *A fekete rév* (1944), *Csillagtérkép* (1956), *Arckép ezer tükörben* (vál. versek 1964), *A varázsló kalapjában* (1967). Regények: *Muszka Pista* (1945), *A két vöröshajú* (1948), *Mért nem szóltatok* (1962). Elb. kötetek: *Lakoma hajnalban* (1960), *Darazsak támadása* (1964), *Aranyszoba* (1966), *Vendég az esküvőn* (1968). Drámák: *Don Quijote utolsó kalandja* (1962), *A titkárnő* (1955), *Üvegcsapda* (1969). Rádió- és tv-játékok: *Statisztika* (1965), *Az ikertárs* (1966), *Távolsági történet* (1966), *Ágyak a horizonton* (1968).

VETŐ József (1910) – újságíró, a *Tükör* főszerk. A felszabadulás előtt sportújságíró, a *Sporthírlap* munkatársa. A II. vh.-ban kat., majd a SZU-ban hadifogoly. Hazatérése után a *Népsport*, 1950–56 a *Szabad Nép* munkatársa. 1957–68 a *Népszabadság* szerk. biz. t. 1968– a *Tükör* c. hetilap főszerk. 1958– a MUOSZ elnökségi t. Több sportkönyve jelent meg. Rózsa Ferenc-díjas (1962).

VETŐ Lajos (1904) – evangélikus püspök. A soproni egy. hittud. karán és a berlini egy.-en tanul. 1931–37 Szolnokon, 1937–48 Diósgyőrött lelkész. 1948– püspök; 1954-ig Nyíregyházán, 1954–67 Bp.-en (nyug.). 1949– részt vesz a békemozg.-ban, 1953– országgy. képv. Valláslélektani kérdésekkel foglalkozik.

VIALOV, Oleg Sztyepanovics – szovjet geológus. A leningrádi egy.-en tanul. 1933– a leningrádi Olajkut. Int.-ben dolgozik. 1937– a föld- és ásványtani tud. dr.-a. Később Turkméniában, Kamcsatkában és Kínában, 1945– a Kárpátokban dolgozik. Az Ukrán Tud. Ak. Hasznosítható Ásványok Sztratigráfiai és Tektonikai Int. vez. 1957– részt vesz az Antarktisz-expedícióban. Földtani kut.-i munkásságán kívül oktatói tevékenységet is kifejt. 1945-ig a leningrádi bányászati főisk.-n és a leningrádi egy.-en, 1945– a lvovi egy.-en tanít. 1948– az Ukrán Tud. Ak. t. Kréta és paleogén sztratigráfiát felölelő hatalmas munkája 1936-ban jelent meg.

VIANA FILHO, Luis (1908) – brazil jogász és politikus. Jogot tanul a bahiai egy.-en, ahol később a jogi tanszék vez. Filozófiával, tört.-mel és újságírással is foglalkozik. 1935 parl. képv. A Brazil. Tört. és Földrajzi Int. t., 1956–64 a Brazil Irod. Ak. főtitk. Az 1964 ápr.-ban hatalomra került kat. korm.-ban a közt. eln. polg. kabinetfőnöke, később igazságügymin. is. 1966 szept.– Bahia szöv. áll. kormányzója.

VIDA, Grigore Gheza (1913) – romániai szobrász. Nagybányán, majd Bp.-en tanul. Önkéntesként részt vesz a spanyol polgárháborúban a köztársaságiak oldalán. Grafikusként kezdi pályafutását, forr. témájú rézkarcciklusa nagy elismerést arat. Szobrászatát a máramarosi parasztok élete ihleti meg, erőteljes faszobrait a műfaj legjelentősebb romániai alkotásai között tartják számon.

VIDENOV, Vladimir (1922) – bolgár politikus. 1937– az Ifjúmunkásszöv. t. 1944– KP t. Partizán, majd részt vesz a Honvédő Háborúban. 1945– az Ifjúmunkásszöv. járási biz. t., majd 1952–55 titk. 1955– m. pártbiz., 1961– a szófiai városi pártbiz. első titk. 1966– városrendezési min. 1958– KB pótt., 1962– t.

VIDMAR, Josip (1895) – jugoszláv publicista és irod.-kritikus. A két vh. között a haladó irod. kritika képv. Szlovéniában; 1924–25 a *Kritika* c. folyóirat szerk. Műfordító is, elsősorban orosz, francia és angol nyelvből. A II. vh. alatt a Szlovéniai Felszabadító Front eln., 1945 után a szlovén népi szkupstina eln. A Szlovén Tud. Ak. eln.

VIDOR, King Wallis (1895) – amerikai filmrendező. A texasi San Antonióban amatőrfilmes, majd forgatókönyveket, híradókat, később rövid burleszkeket készít. Dolgozik Griffith mellett is. 1919– játékfilmrendező. Először alkalmaz filmjében néger szereplőket. F. r.: *A család becsülete* (1920), *A nagy parádé* (1925), *Az utca angyala* (1928), *Hallelujah* (1929), *Mindennapi kenyerünk* (1934), *Réztábla a kapu alatt* (1938), *Északnyugati átjáró* (1940), *Háború és béke* (1956), *Salamon és Sába királynője* (1959).

VIEIRA, Gilberto (1911) – a kolumbiai KP főtitk. 1930 részt vesz a Kolumbiai KP megalapításában, 1932 beválasztják a KB-ba. A II. vh.-tól a párt főtitk. Mint író is ismert. Forr. tevékenysége miatt üldözik, 1967 márc. letartóztatják.

VIGANO, Renata (1900) – olasz költő- és írónő. Eredetileg ápolónő. Fiatalon kezd írni. Előbb újkatolikus költő, igazi íróvá az ellenállás érleli. Magy. *Ágnes halála* c. reg. jelenik meg (1950).

VIGH Tamás (1926) – szobrász. A Képzőművv. Főisk.-n Ferenczy Béninél tanul. A főisk. elvégzése óta kiállít, külföldön is. Kisplasztikát, érmet, portrét és nagy méretű plasztikát egyaránt készít, sajátos lemezplasztikával is foglalkozik. Kétszeres Munkácsy-díjas (1954, 1969). F. m.: *Ferenczy Béni* (portré 1953), *Katona József* (emlékmű Kecskemét 1960), *Három táncosnő* (Székesfehérvár 1964), *Három harsonás* (zuglói posta 1967).

VIGLIANESI, Italo (1916) – olasz politikus. Szaksz. vez. 1945 a Szoc. P. t. 1949-ig az Ált. Olasz Munkásszöv. ig. biz. t., a vegyipari dolgozók szaksz. főtitk. 1949 kilép a Szoc. P.-ból és a szaksz. szöv.-ből, részt vesz az Egyesült Szoc. P. megalakításában, majd főtitkárh. E párt 1952-ben beolvad az SZDP-be, itt vez.-ségi t. 1950– az Olasz Munkásszöv. főtitk. 1963– szenátor.

VIGORELLI, Giancarlo (1913) – olasz író, újságíró. A *Corriere Lombardo* c. milánói napilap egyik alapítója, különböző napi- és hetilapok szerk., ill. színházi kritikusa. Az Európai Íróközösség (COMES) főtitk., az *Europa Letteraria* c. folyóirat főszerk. 1956 Viareggio-díjat nyer.

VILÁGHY Miklós (1916) – jogtudós. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. 1944–46 járásbíró, majd törvényszéki bíró. 1945–46 az Igazságügymin.-ban dolgozik. 1946–49 az Iparügyi Min. törvényelőkészítő és jogi főoszt. vez. 1949–53 a Népgazd. Tan. munkatársa. 1949– az ELTE-n a munkajogi, 1950– a polg. jogi tanszék vez., 1953–56 az áll.- és jogtud. kar dékánja, 1956–57 az egy. rektora, 1962–65 tud. rektorh. A jogtud. kandidátusa (1952). A polgári jog és nközi magánjog művelője. F. m.: *A gazdasági jog problémája* (1951), *Magyar polgári jog I–II.* (Eörsi Gyulával 1962, 2. kiad. 1965), *A polgári törvénykönyv a gyakorlatban* (Benedek Károllyal 1965), *Bevezetés a nemzetközi magánjogba* (1967).

VILAR, Jean (1912) – francia rendező és színész. Tanulmányait a párizsi egy.-en végzi. 1951–62 a Théatre National Populaire (Népszínház) ig., majd az avignoni fesztiválok ig. 1951 népszínházat szervez Párizsban, a Chaillot-palota 2600 személyes színházában. Rendez színdarabokat és filmeket is. 1962– külföldön is vendégszerepel. Könyveket ír, egyik műve magy. is megj.: *Újítás és hagyomány* (1960).

VÎLCU, Vasile (1910) – román politikus. Már a háború előtt is részt vesz a munkásmozg.-ban. 1950- a constanţai tartományi pártbiz. első titk. 1958–60 a KB pótt., 1960- t. 1961–67 az Államtan. t. 1965- a KB VB pótt., 1966- t. 1965- a Földműves Termelőszöv.-ek Orsz. Egyes. eln.

VILFAN, Joža (1908) – jugoszláv közéleti személyiség. Jogi tanulmányait Rómában, Bécsben, Párizsban és Ljubljanában végzi. 1941 bebörtönzik és Szerbiába száműzik, de visszatér Szlovéniába és elsősorban a szlovén tengerparti ter.-en végez pártmunkát. 1945 után jugoszláv államügyész, majd a Külügymin.-ban meghatalmazott min. Jugoszlávia állandó képv. az ENSZ-ben, külügymin. h., követ Indiában és Burmában, a közt. eln. főtitk., a Szlovén Végrehajtó Tan. elnökh. A JDNSZSZ Orsz. Konferenciája Elnökségének t., az IU aleln.

VILKUNA, Kustaa Gideon (1902) – finn néprajztudós. Egy. tanulmányai befejezése után számos európai országban jár tanulmányúton, több ízben Magyaro.-on is. 1931 tevékenységét az ún. szótári alapítványban kezdi. 1936–50 a helsinki egy. docense, 1950–59 a finnugor néptud. prof. 1959- a Finn. Ak. t. 1939–43 a cenzúrahiv. és a hírszolgálati iroda vez. Parasztpárti pol. 1958 oktatásügyi min. 1955- a finn–szovjet tud.-műszaki együttműködési biz. t., 1957- elnökh., 1960 eln. 1959–67 a finn–magy. kult. biz. t. Több tud. társ. t. és folyóiratok szerk. Az MTA külső t., a M. Néprajzi Társ. tb. t.

VILLALBA, Jóvito (1908) – venezuelai politikus, jogtudós. A caracasi Közp. Egy.-en és a bogotái Szabad Egy.-en (Kolumbia) szerez jogi diplomát. A Venezuelai Diákszöv. titk. 1928–34 pol. tevékenysége miatt börtönben, 1936–38 száműzetésben Kolumbiában. 1946 a Republikánus Dem. Unió nevű párt egyik alapító t., majd főtitk. 1952 győz az elnökválasztáson, de kat. puccs megsemmisíti a választások eredményét és feloszlatja pártját. 1952–57 ismét száműzetésben. 1963 az elnökválasztáson alulmarad Leonival szemben.

VILLEDA-MORALES, José Ramón (1909) – hondurasi politikus. A Liberális P.-ban kezdi pol. pályafutását, s hamarosan a párt egyik vezére lesz. 1954 közt. eln., de néhány hónap múlva megdöntik korm.-át, 1957- újból közt. eln. 1963 kat. puccs eltávolítja a hatalomból.

VILNER (Kovner), Meir (1918) – az Izraeli KP vez. A vilniusi héber főisk.-n, majd a jeruzsálemi Héber Egy.-en nyer képesítést. 1938- él Palesztinában. 1940 belép a palesztinai KP-ba. Az arab-izraeli együttműködés elvét képviseli. A párt kettészakadása óta az Izraeli KP (MAKI) vez., parl. képv.

VILT Tibor (1905) – szobrászművész. A bp.-i Iparműv. és Képzőműv. Főisk.-n tanul. 1928–31 a római magy. ak. ösztöndíjasa. 1925- kiállító művész. Fő ter.-e a kisplasztika, alkot portrékat és köztéri szobrokat is. Az avantgardista szobrászat jelentős hazai képv. Munkácsy-díjas (1965). Felesége: Schaár Erzsébet szobrászművész. F. m.: *Önarckép* (1926), *Háború után* (1936), *Magány* (1944), *Figura székkel* (1944–45), *Gyermekfej háború után* (1946), *Kentaur* (1956 és 1960), *Eötvös József* (Ercsi 1961), *Szorongás* (1962), *Pieta* (1964), *Madách* (portré 1964), *Kategóriák* (1966), *Satu* (1966), továbbá a győri Nádorvárosi templom, a Bp. Pasaréti templom homlokzati szobrai és a tiszalöki vízerőmű monumentális szoborfigurája.

VIN MAUNG, U (1916) – burmai politikus. Rangunban főisk.-t végez. Részt vesz a II. vh. antifasiszta partizánharcaiban. 1947 képv., majd ipari és munkaügyi min. 1949 közlek. min. 1957–62 közt. eln. 1962- házi őrizetben.

VINCENT, Jean (1906) – svájci ügyvéd, politikus. A genfi egy.-en végez. 1928- szülővárosában ügyvédi praxist folytat. 1937- a Svájci KP genfi szerv.-ének titk. 1947- a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.) A Svájci Munkapárt vez.-ségi t., a párt francia nyelvű lapja, a *Voix ouvrière* szerk.

VINDE, Victor Oscar (1903) – svéd újságíró. Keresk. főisk.-t végez Párizsban, nyelvi tanulmányokat folytat Németo.-ban. 1924- az *Uppsala Nya Tidning*-nél újságíró, majd számos vez. napilap munkatársa. 1959–65 a *Stockholms Tidningen* főszerk.

VINOGRADOV, Alekszandr Pavlovics (1895) – szovjet geokémikus, biogeokémikus. Elvégzi a kat.-orvosi ak.-t és a leningrádi egy.-et. A SZU Tud. Ak. Vernadszkij Geokémiai és Analitikai Kémiai Int. ig. 1963- a SZU Tud. Ak. Földtud. Oszt. tud. titk. A Nközi Geokémiai Biz. elnökh. 1953- a SZU Tud. Ak. t. A Szoc. Munka Hőse, kétszeres Áll.-díjas (1949, 1951). Kutatásainak ter.-e a tengervízben, az élő szerv.-ekben, a kőolajban és a talajban előforduló nyomelemek megoszlása, a fotoszintézis problémái, az ásványok kialakulása és a földtani kormeghatározás.

VINOGRADOV, Ivan Matvejevics (1891) – szovjet matematikus. A leningrádi egy.-en végez. 1918–20 a permi egy.-en tanít, majd uo. prof. 1920–34 a leningrádi műszaki főisk.-n és a leningrádi egy.-en prof. 1929- a SZU Tud. Ak. t. 1932- a SZU Tud. Ak. Sztyeklov Mat. Int. ig. 1953- az Örmény Tud. Ak. t. A Szovjet Matematikusok Orsz. Biz. eln. Az MTA tb. t. Számos külföldi tud. ak., tud. társ. és egyes. tb. t., ill. díszdr.-a (Anglia, Hollandia, USA, Dánia, India, Olaszo., Jugoszlávia, Franciao., Norvégia, NDK). A Szoc. Munka Hőse (1945), Áll.-díjas (1941). A számelmélet művelője, az analitikai számelmélet új módszerének kidolgozója. Legjelentősebb eredménye az évszázadok óta eldöntetlen Goldbach-sejtés egyik, a páratlan egészszámokra vonatkozó esetének bizonyítása. Magy. megj. könyve: *A számelmélet alapjai* (1951, 1952, 1953).

VINOGRADOV, Oleg Mihajlovics (1933) – szovjet balettmester, koreográfus. 1958 a leningrádi műv. főisk.-t végzi. Balett-táncos, majd balettmester a novoszibirszki áll. operaházban. F. sz.: *Hattyúk tava, Rómeó és Júlia, Hamupipőke.*

VINOGRADOV, Szergej Alekszandrovics (1907) – szovjet diplomata. 1929 elvégzi a Leningrád ter. komm. főisk.-t, 1934 a leningrádi egy. négy szemeszterét, 1938 a Vörös Professzúra két szemeszterét. 1940– diplomáciai szolgálatban: követségi tan.-os, majd 1948-ig nagykövet Töröko.-ban. 1948–49 a SZU Külügymin. ENSZ oszt. vez., 1949–50 az 1. európai oszt. vez. 1950–53 a SZU min. tan. mellett működő Áll. Rádióbiz. eln. 1953–65 a SZU nagykövete Franciao.-ban. 1965–67 a SZU Külügymin.-ában dolgozik. 1967– a SZU nagykövete az EAK-ban. 1956–66 az SZKP KRB t.

VINOGRADOV, Viktor Vlagyimirovics (1895) – szovjet nyelvész. Elvégzi a petrográdi tört.-filológiai főisk.-t. 1920–43 a leningrádi egy. docense, majd különböző főisk.-kon prof. 1945– a leningrádi egy. tanszékvez. prof. 1950–54 a SZU Tud. Ak. Nyelvtud. Int. ig. 1951– a *Voproszi Jazikoznanyija* c. folyóirat főszerk. 1958– a SZU Tud. Ak. Orosz Nyelvtud. Int. ig. 1946– a SZU Tud. Ak. t. Számos külföldi tud. ak. t. 1958– a szovjet szlavisták biz. eln. 1951–59 a SZU Legf. Tan. t. Áll.-díjas (1951). Az orosz nyelvtört., nyelvtan, irod. nyelv és stílus kut.-ja. Kidolgozza a beszédrészek elméletét. Számos monográfiát ír a 19. sz. orosz íróinak nyelvéről és stílusáról (Puskin, Lermontov, Krilov, Gogol, Dosztojevszkij).

VINOGRADOV, Vlagyimir Mihajlovics (1921) – szovjet diplomata. 1944 elvégzi a moszkvai Mengyelejev Vegyipari Főisk.-t., 1948 a külker. ak.-t, majd a Külker. Min.-ban dolgozik. 1956–62 a SZU Külker. Min.-ában a ny-i országokkal folytatott külker. ig.-ság vez. 1962–67 a SZU nagykövete Japánban. 1969– külügymin. h.

VINOKUROV, Jevgenyij Mihajlovics (1925) – szovjet költő. 1943 tisztiisk.-t végez. 1944–45 frontszolgálatot teljesít. 1948 megj. első versei. 1951 elvégzi a moszkvai Gorkij Irod. Főisk.-t. 1952– SZKP t. 1964 Bp.-en is jár. Magyarul *Hétköznapok gyönyöre* címmel jelent meg verseskötete (1964), továbbá antológiákban és folyóiratokban számos költeménye.

VIPOTNIK, Janez (1917) – jugoszláv politikus. A műszaki egy. hallgatójaként az ellenállási mozg. egyik szerv. 1941 részt vesz a felszabadító harcokban, partizánbrigád, majd hadoszt. és hadtest pol. biztos. 1945 után m. pártbiz. titk., a szlovén korm. külker. min., a Szlovén Végrehajtó Tan. gazd. ügyi titk., a ljubljanai városi pártbiz. titk., a *Delo* c. lap főszerk., a JSZVT oktatás- és művelődésügyi titk.

VIRIZLAY Gyula (1925) – a SZOT titk. 1943– részt vesz a szaksz. mozg.-ban és az ifjúmunkásmozg.-ban. 1945– párttag. 1948– különböző szaksz. funkciókat tölt be, a Vasas Szaksz. munkatársa, a SZOT káderoszt. vez. h., a Kohász Szaksz. titk., a Helyiipari és Városgazdálkodási Dolgozók Szaksz. főtitk. 1959–62 elvégzi az SZKP pártfőisk.-ját. 1966– a SZOT titk. Országgy. képv.

VIROLAINEN, Johannes (1914) – finn politikus. 1938 befejezi agrártud. tanulmányait. 1942–48 áll. szolgálatban. 1945– parl. képv. 1946–64 a finn Agrárszöv. (1965– Középpárt) elnökh., 1965– eln. 1950–51 belügymin. 1952–53 min. elnökségi titk. 1953–54 oktatásügyi min. 1954–56, ill. 1957 és 1958 külügymin. 1957–58 Finno. képv. az ENSZ-ben. 1962 a parl.-közi biz. finn. csop. eln. 1961–62 földművelésügyi min. 1962–63 min. elnökh. 1964–66 min. eln. 1956–66 az Orsz. Tervezési Tan. eln. 1966– a parl. eln.

VIRTANEN, Artturi Ilmari (1895) – finn biokémikus. Tanulmányait Helsinkiben, Zürichben és Stockholmban végzi. Gyári labor.-okban dolgozik, s a helsinki egy.-en kémiát ad elő. 1931– a helsinki kémiai kut.-int. vez. 1931–39 a műszaki főisk. biokémiai prof. 1939–48 az egy. biokémia prof. 1948– a Finn Tud. Ak. t. 1948–63 eln. Számos bel- és külföldi egy. díszdr.-a, tud. társ.-ok t., kitüntetések tulajdonosa. Főként agrokémiai kutatásokkal, elsősorban a talajbaktériumok vizsgálatával és a zöldtakarmányok tartósításával foglalkozik. E téren elért eredményeiért 1945 Nobel-díjat kap.

VISCONTI, Luchino (1906) – olasz filmrendező. Zenét és díszlettervezést tanul, majd 1936 Párizsban Jean Renoir asszisztense. Első önálló filmje, a *Megszállottság* (1942) nagy feltűnést kelt. Eddigi legjobb rendezése a *Rocco és fivérei* (1960). *A párduc* (1960) c. filmjével elnyeri az 1963. évi Velencei Fesztivál nagydíját. 1945– színházi rendező is, számos operát, valamint klasszikus és modern drámát rendez. 1949– a Stoppa–Morelli társulat ig.

VISNYEVSZKAJA, Galina Pavlovna (1926) – szovjet énekesnő. A leningrádi konzervatóriumban végez. 1944– operett- és esztrádénekesnő Leningrádban. 1952– a moszkvai Nagy Színház szólistája; lírai-drámai szoprán. Európa számos városában és New Yorkban vendégszerepel (férje s gyakran zongorakísérője: Msztyiszlav Rosztropovics). Az OSZSZSZK népművésze (1961).

VISNYEVSZKIJ, Alekszandr Alekszandrovics (1906) – szovjet sebész. A kazanyi egy. orvosi karán tanul, 1929–31 uo. dolgozik. 1931–33 Leningrádban a katonaorvosi ak.-n tanít. 1933–41 az Össz-szöv. Kísérleti Orvostud. Int. munkatársa.

1941–46 a szovjet hads. egészségügyi szolgálatának irányító szervénél tevékenykedik. 1946–48 a SZU Orvostud. Ak. Neurológiai Int.-ében, 1948– A. V. Visnyevszkij Sebészeti Int.-ében dolgozik, 1950– az Int. ig. Egyidejűleg: 1946– a moszkvai kat. körzet, 1956– a SZU Honv. Min. idősebésze. Orvos-vezérezredes. 1957– a SZU Orvostud. Ak. t. Az OSZSZSZK érdemes tudósa (1957), a Szoc. Munka Hőse (1966). Főleg a szívsebészet terén ért el nagy eredményeket.

VISSER'T HOOFT, Villem (1900) – holland egyházi személyiség. A leideni egy.-en végez. 1924–31 az YMCA titk., 1931–38 a Keresztény Diákok Szöv. titk., majd főtitk., 1938–66 az Egyházak Világtan. főtitk. 1948–66 a *The Ecumenical Review* szerk. Több egy. díszdr.-a. Genfben él.

VITÁLIS Sándor (1900) – geológus. A bp.-i tud. egy.-en tanul. 1942– uo. egy. magántanár. 1951– az ELTE docense, 1952– uo. egy. tanár, a földtani és alkalmazott földtani tanszék vez. A föld- és ásványtani tud. dr.-a (1954). Kossuth-díjas (1951). Földtannal, főleg kőszénföldtannal és hidrogeológiával, valamint a fiatal harmadkori rétegek gyakorlati vonatkozású kérdéseivel foglalkozik. Mintegy 50 tud. publikáció szerzője.

VITO, Francesco (1902) – olasz közgazdász. A jogi és a pol. tud., valamint a filozófia dr.-a. A pol. gazd.-tan prof. a milánói Szent Szív Katolikus Egy.-en, majd dékán, s 1959– az egy. rektora. A milánói műegy.-en is előad. Több olasz és külföldi ak. t. Az Egy. Tanárok Nközi Társ. eln. A Nközi Pol. Tud. Társ. aleln. Az olasz UNESCO-biz. aleln. A milánói *Rivista Internazionale di Scienze Sociali* c. folyóirat főszerk. A düsseldorfi *Wirtschaft und Wettbewerb* és a New York-i *Sociological Abstracts* c. folyóirat társszerk. Több közgazd. tárgyú mű szerzője.

VITRAY Tamás (1933) – tv-riporter. Az Idegen Nyelvek Főisk.-ján, majd 1960–62 a Testnevelési Főisk.-n tanul. 1957– a M. Rádió angol nyelvű adásánál riporter. 1959– a M. Televízió sportrovatának munkatársa, 1968– a tv főmunkatársa. F. m.: *Jégországból jelentkezem* (riportkönyv 1963), *Mexikói mozaik* (riportkönyv 1969).

VITTI, Monica (Maria Luisa Ceciarelli) (1935) – olasz színésznő. A Színműv. Ak. elvégzése után kezdi pályáját. Színházban, tv-ben és filmeken, főleg Antonioni filmjeiben szerepel. 1968 legjobb női színésze címet nyeri el hazájában.

VIVJEN, Leonyid Szergejevics (1897) – szovjet rendező és színész. Műegy.-et, majd színiisk.-t végez. 1911–24 a petrográdi Alekszandriszkij Színház (ma: Puskin Drámai Színház) színésze, 1924– uo. rendező, 1937– főrendező. 1913– foglalkozik színészképzéssel. 1918– a petrográdi színiisk., később a leningrádi Osztrovszkij Színműv. Főisk. alapítója és vez., 1940– uo. prof., 1957– a rendezői tanszék vez. 1954– SZKP t. Áll.-díjas (1951), a SZU népművésze (1954).

VLADIGEROV, Pancso (1899) – bolgár zeneszerző, zongoraművész és karmester. 1912–21 Berlinben tanul. 11 éven át M. Reinhardt munkatársa. 1932 visszatér Bulgáriába és a szófiai Áll. Zeneak. tanára. Jelentős számú zenekari alkotás fűződik nevéhez, tbk. 3 szimfónia, 4 zongoraverseny. Kétszeres Dimitrov-díjas (1950, 1953), a Szoc. Munka Hőse (1967).

VLADY, Marina (eredeti neve: M. de Poljakov-Bajdarov) (1938) – orosz származású francia filmszínésznő. Balettet tanul s már gyermekkorában fellép. Az 50-es évek elején kerül a filmhez. Első sikerét az *Özönvíz előtt* c. filmben aratja. Modern lány- és asszonyszerepek kiemelkedő alakítója, de nem áll tőle távol a kosztümös világ (*Cléves hercegnő*, 1960) és a humor (*A méhkirálynő*, 1962) sem. F. sz.: *Első szerelem* (1963), *A boszorkány* (1956), *Bűn és bűnhődés* (1956), *A hét főbűn* (1962).

VLAHOVIĆ, Veljko (1914) – jugoszláv politikus. A belgrádi egy.-en ifj. megmozdulásokat szervez. 1935– KP t. A spanyol polgárháborúban zászlóalj pol. biztos. Sebesülése után a SZU-ba megy, ahol a Komm. Ifj. Intern. titk. A Népfelszabadító Hads. főpar.-sága megbízásából Moszkvában megszervezi a „Szabad Jugoszlávia" rádió szerk.-ségét. 1944 végén visszatér Jugoszláviába, a JNSZ Népek Tan. elnökh., külügymin. h., a *Borba* c. lap ig., a JDNSZSZ Nközi Kapcsolatok Biz. eln. 1948– KP KB t., 1958–66 VB t., 1964–66 a JKSZ KB titk. A JKSZ KB elnökségének és 1969– a Végrehajtó Iroda t., a JKSZ belgrádi Konferenciájának (pártbiz.) eln. Jugoszlávia Népi Hőse és a Szoc. Munka Hőse.

VLASÁK, Frantisek (1912) – csehszlovák min. A prágai Károly Egy. természettud. karán szerez diplomát. 1938-ig középisk. tanár, majd az áll. geológiai int. munkatársa. 1950–52 a technikai fejlesztés közp. kut. int. elnökh., 1952–55, majd 1963– az Áll. Tervbiz. min. rangú eln. 1955–58 energetikai, 1958–63 közlek.-ügyi min., 1963–65 a CSKP közgazd. biz. t. 1966– a CSKP KB pótt. 1969– tervezési min.

VLASZENKO, Lev (1928) – szovjet zongoraművész. A tbiliszi, majd a moszkvai konzervatóriumban tanul, kitüntetéssel végez. Második helyezést ér el a bp.-i Liszt-versenyen (1956) és a moszkvai Csajkovszkij-versenyen.

VO CHI CONG (1912) – D-vietnami politikus. 16 éves korától részt vesz a forr. harcokban. 1941 életfogytiglani börtönre ítélik, az 1945-ös felkelés kiszabadítja. A marxista Népi Forr. P. KB t., a DNFF egyik aleln.

VO NGUYEN GIAP (1911) – vietnami (VDK) min. elnökh.. honv. min. 1926 részt vesz a huéi kollégium diáksztrájkjában, 1930 letartóztatják, 2 évi börtönre ítélik. 1932– tört. tanár, forr.

prop.-t fejt ki a diákok között. 1936 illeg.-ba megy, álnéven cikkeket ír francia nyelvű lapokba. 1944 megszerv. az első partizánalakulatokat. 1945– a KB t. Beválasztják a Nemzeti Felszabadító Biz.-ba. Az aug. forr. után az ideiglenes korm. belügymin. 1946 a Honvédelmi Biz. eln. és honv. min. A vietnami néphads. főpar., a Dien Bien Phu-i hadjárat győztese. 1951– a PB t. 1955– min. elnökh., honv. min. 1960–62 a Tud. Tan. eln. A Nemzetvédelmi Tan. aleln. A népi háború neves teoretikusa.

VOGT, Hans (1903) – norvég nyelvész. Francia nyelvet, majd az oslói egy.-en filozófiát tanul. Tanulmányutat tesz több orsz.-ban. 1941– az Összehasonlító Kultúrtört. Kut. Int. titk., 1960– eln. 1946– az oslói egy. román filológiai tanszékének prof., 1926– az ált. nyelvtudomány tanára. 1958–63 dékán, 1964– rektor. Egy sor nyelvtud., elsősorban a kaukázusi nyelvekkel foglalkozó cikk és tanulmány szerzője. 1937– a Tud. Ak. t., 1949–57 az Ált. Tud. Kut. Tan. eln., 1949–50 a Norvég Nyelvtud. Társ. eln., az *International Journal of American Linguistic* társszerk. 1957– a dán Kir. Tud. Társ., 1959– az USA Nyelvtud. Társ. t.

VOGT, Johan Herman (1900) – norvég közgazdász. 1923 egy. diplomát szerez. 1928–33 tud. munkát végez. 1927 a Clarté nevű marxista diákszerv. eln. 1931 a Norvég Diáktárs., 1933 a Szoc. Közgazdászok Egyes. eln. 1948– az oslói egy. docense, 1957– prof. 1950– az Áll. Közgazd. Egyes. aleln., 1959– eln. A Norvég Tud. Ak. t.

VOGT, Jörgen Herman (1900) – norvég politikus, újságíró. Az oslói és kieli egy.-en tanul közgazd.-tant. 1923 az *Osztályharc* c. lap szerk. 1924 a norvég KP lapjának munkatársa. 1927 a hamari *Munkás*, 1929–39 és 1945 a trondheimi *Új Idő* c. lap munkatársa, majd szerk., 1946–57, majd 1964– a *Friheten* c. komm. lap szerk. 1934–51 a trondheimi városi tan. és képv. testület t. 1945–49 parl. képv. 1948 a parl. választási biz. t. 1954–61 a komm. képv. csop. titk. 1962–64 a norvég KP titk.

VOICU, Ion (1924) – román hegedűművész. Bukarestben megkezdett tanulmányait Moszkvában, David Ojsztrah tanítványaként folytatja. A Bukaresti Filharmonikusok szólistája. Hangversenyezik Európa, Ázsia és Amerika legjelentősebb zenei közp.-jaiban. A Román Szoc. Közt. népművésze, Áll.-díjas.

VOITEC, Ştefan (1900) – román politikus. Egy. tanulmányait a bukaresti műegy.-en és tud. egyetemen végzi. A volt Romániai SZDP egyik vez. Az SZDP és a KP akcióegységének, 1944 a két párt egyesülésének szószólója. 1948–55 a Román KP KB és PB t., 1955–65 a PB pótt. 1965– a KB VB t. 1947–48 oktatásügyi, 1955–56 belker. min., 1957–59 a fogyasztási cikkek iparának min., 1959–61 a min. tan. elnökh. 1961–65 a Nagy Nemzetgy. eln. és az Államtan. aleln. 1969– ismét a Nagy Nemzetgy. eln. 1946– képv. A Szoc. Munka Hőse.

VOLENIK, Oldrich (1919) – cseh politikus. A felszabadulás előtt gépgyárban dolgozik, majd bányamozdonyvez. A felszabadulás után műszaki beosztásban, majd 1950–51 az É-cseh körzeti pártbiz. munkatársa, 1951– különböző ker. pártbiz.-ok titk., ill. első titk. 1958– a KB pótt., 1962– t. és nemzetgy. képv. 1968 jan.–szept. a CSKP KB titkárságának t., majd a KB pol.-szervezési oszt. vez.

VOLFKOVICS, Szemjon Iszakovics (1896) – szovjet kémikus. A moszkvai népgazd. főisk.-t végzi. 1943– a moszkvai egy. prof. Az Össz-szövetségi Mengyelejev Társ. t. 1946– a SZU Tud. Ak. t. Mengyelejev-díjas (1932), Áll.-díjas (1941). A foszfor, a bórsav, a foszfor-, nitrogén- és összetett műtrágyák előállításának kémiai technológiájával foglalkozik. Magy. szakfolyóiratokban jelennek meg cikkei.

VOLINOV, Borisz (1935) – szovjet űrhajós. A volgográdi repülőisk.-t végzi 1961– az űrhajós egységnél szolgál. 1968 elvégzi. a moszkvai Kat. Repülőmérnöki Ak.-t. 1969 jan. a Szojuz 5 űrhajón a Szojuz 4-gyel összekapcsolást hajt végre. 1958– SZKP t., ezredes, a SZU Hőse.

VOLKOV, Alekszandr Petrovics (1910) – szovjet politikus, gazd. vez. 1931– SZKP t. 1936 elvégzi a moszkvai repülőgépipari főisk.-t. 1936–39 mérnök a repülőgépiparban. 1939–56 különböző párt- és szovjetfunkciókat tölt be. 1943 és 1950–52 a Moszkva ter. pártbiz. titk. 1952–56 a Moszkva ter. szovjet eln. 1956– a SZU min. tan. mellett működő Áll. Munka- és Bérügyi Biz. eln. 1956– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

VOLPE, John Anthony (1908) – amerikai közlek.-ügyi min. Az általa alapított szálllítmányozási váll. eln., majd az ig. tan. eln. 1956–57 Eisenhower korm.-ában a szöv. közutak hiv. vez. 1961– Massachusetts áll. kormányzója, az ottani republikánus csop. aleln. 1969– min.

VONGVICSIT, Fumi – laoszi politikus. A baloldali erőket tömörítő Neo Lao Hakszat KB főtitk., a ma már csak formálisan működő koalíciós korm. tájékoztatási min., a genfi megállapodások betartását ellenőrző laoszi áll. biz. t.

VORONCOV-VELJAMINOV, Borisz Alekszandrovics (1904) – szovjet asztrofizikus. 1934– a moszkvai egy. prof. 1947– az OSZSZSZK Ped. Tud. Ak. lev. t. A novák és a gázködök kutatásával foglalkozik. Csillagköd és galaxis katalógusokat és atlaszokat készít. Ismeretterjesztő könyvét hazánkban is kiadták.

VORONOV, Gennagyij Ivanovics (1910) – szovjet politikus, az OSZSZSZK min. tan. eln. (1962 óta). 1929–32 villanyszerelő. 1931– SZKP t. 1932–36 elvégzi a tomszki ipari főisk.-t, majd a novoszibirszki Marxizmus-Leninizmus Főisk.-t. 1937– vez. pártfunkciókat tölt be. 1939–48 a Csita ter. pártbiz. titk. 1948–55 első titk. 1950– a SZU Legf. Tan. t. 1952– SZKP KB t. 1955–57 a SZU földművelésügyi min. h. 1957–61 az Orenburg ter. pártbiz. első titk. 1961–66 az SZKP KB OSZSZSZK irodájának elnökh., majd első elnökh. 1961– PB t.

VOROSILOV, Kliment Jefremovics (1881) – szovjet marsall. A luganszki mozdonygyár lakatosa. 1903– SZKP t. 1905–07 a forr.-ban a luganszki munkások vez. Forr. tevékenységéért több ízben börtönbüntetésre és kényszermunkára ítélik. 1917 a Donyec-medencében a fegyveres felkelés egyik vez., a luganszki munkásküldöttek szovjetjének eln. 1918 Ukrajnában partizánosztagot szervez, 1918–19 a polgárháborúban hads.-par. Ukrajnában, a caricini front par. 1919–21 az 1. lovashads. forr. kat. tan. t. 1921–24 az É-kaukázusi, 1924–25 a moszkvai kat. körzet par. és a SZU forr. kat. tan. t. 1925–34 honv. és tengerészeti, 1934–40 honv. népbiztos és a SZU forr. kat. tan. eln. 1935– a SZU marsallja. 1940 a Népbiztosok Tan. elnökh., a Honv. Biz. eln. 1941–45 az Áll. Honv. Biz. t., az ÉNy-i hads. csop. főpar., ill. a főhadiszállás teljhatalmú mb.-ja a leningrádi és a volhovi fronton, valamint a távol-keleti hads. csop.-nál. 1945–47 a magyaro.-i Szövetséges Ellenőrző Biz. eln. 1946–53 a SZU min. tan. elnökh. 1953–60 a SZU Legf. Tan. Elnökségének eln., 1960– a Legf. Tan. Elnökségének t. 1921–61 és 1966– az SZKP KB t. 1926–60 az SZKP KP PB, ill. az Elnökség t. A SZU Hőse. Magy. megj. könyve: *Cikkek és beszédek* (1954).

VORSTER, Balthazar Johannes (1919) – D-afrikai politikus. A II. vh. idején a hitlerista Németországgal való rokonszenve miatt az angol hatóságok internálják. 1958–61 okt., műv. és jóléti min. h. 1961–66 igazságügymin. Az uralkodó D-afrikai National Party egyik vez. Mint igazságügymin. az apartheid-törvények megszerk.-je és kíméletlen végrehajtója. 1966 szept.– Verwoerd meggyilkolása óta min. eln.

VOSS, Tage (1918) – dán orvos, író, publicista. Ismert békeharcos, részt vesz a náci megszállók elleni mozg.-ban. 1946 orvosi diplomát szerez. 1947– a Dániához tartozó Christiansö nevű kis szigeten dolgozik. 1967– Koppenhágában isk. orvos. 1938– számos lapnak, folyóiratnak és a rádiónak ír elbeszélést, dalszöveget, rádiójátékot, tanulmányt, kritikát stb.

VOSSZ, Auguszt Eduardovics (1916) – szovjet politikus, a Lett KP KB első titk. Elvégzi a tyumeni tanárképző főisk.-t, majd középisk. tanár. 1940– a szovjet hads.-ben szolgál. 1942– SZKP t., 1948–49 a Lett KP KB oszt. vez., majd az egy. pártbiz. titk. a Lett SZSZK-ban. 1950–53 az SZKP KB társ. tud. ak. aspiránsa. 1953–60 a Lett KP KB tud. és kult., majd pártszervezési oszt. vez. 1960–66, a Lett KP KB titk., 1966– első titk. A SZU Legf. Tan. t. A közgazd. tud. kandidátusa.

VOZNYESZENSZKIJ, Andrej Andrejevics (1933) – szovjet költő. Építészmérnök. 1958– jelennek meg versei. A fiatalabb szovjet költőnemzedék egyik legjelentősebb képv. Magy. két önálló kötete lát napvilágot *Fémszirén* (1964) és *Óza* (1967) címmel, továbbá antológiák és folyóiratok közlik verseit.

VÖLKER, Franz (1899) – német (NSZK) operaénekes. Frankfurt am Main-ban tanul. 1926–31 uo. az opera t.; tenor. 1931–35 a bécsi, 1935–45 a berlini, 1945–52 a müncheni Áll. Operában énekel. 1931–39 a Salzburgi, 1934–44 a Bayreuthi Ünnepi Játékokon is szerepel. 1952– hangversenypódiumon énekel. 1958– a stuttgarti konzervatórium tanára. Korának egyik legnagyobb Wagner-tenorja, Bp.-en is gyakran szerepelt.

VÖRÖS Imre (1903) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán tanul. 1926–34 uo. tanársegéd. Közben 1929–30 tanulmányutat tesz az USA-ban. 1934–39 a MÁVAG konstruktőre. 1939–40 a Bp.-i Műszaki Egy. aerodinamikai tanszék adjunktusa, 1940– uo. egy. tanár, a gépelemek tanszék vez. Egyidejűleg a SZOT felsőfokú munkavédelmi tanfolyamán a gépek és berendezések biztonságtechnikája tanszék vez. A KGST Szabványügyi Int. (Moszkva) tud. tan. t. A Gépipari Tud. Egy. fogazási szakbiz. eln. A műszaki tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1951). A géprajz és a gépelemek tárgykörébe tartozó kutatásokkal, főleg a fogaskerekek elméletével foglalkozik. F. m.: *Géprajz* (tankönyv 1954), *Gépelemek I–III.* (1956, 1958, 1961). Szakmérnök továbbképzői jegyzetek: *Anyagkifáradás* (1962), *Fogaskerekek méretezése* (1963), *Gördülőcsapágyazás* (1965), *Lánchajtás, rugók* (1968).

VRANCEANU, Georghe (1900) – román matematikus. A iaşi és a római egy.-en tanul. A bukaresti egy. prof., a Román Ak. t. és a Mat. tud. oszt. eln., az Ak. Mat. Int. oszt. vez. A bukaresti globális differenciális geometriai isk. megalapítója. Kutatásokat végez a mat. analízis és az ált. relativitáselmélet ter.-én. Áll.-díjas.

VRÂNICKI, Predrag (1922) – jugoszláv filozófus. A zágrábi egy. bölcsészettud. karán a marxizmus tanszék prof. A *Praxis* c. jugoszláv filozófiai folyóirat szerk. biz. t. A *Dialektikus és történelmi materializmus* c. könyvét kétszer is kiadják (1958, 1962). Legnagyobb összefoglaló munkája *A marxizmus története* (1961). Kutatási ter.-e: a marxi filozófia és a marxista filozófia tört.

VRETTAKOSZ, Nikiforosz (1911) – görög költő. Magántisztv. és újságíró, 1954–55 a pireuszi városi tan. t. 1940 irod. tevékenységéért a költészet áll. díját, 1956 a költészet első áll. díját kapja. Költeményeit 12 idegen nyelvre fordítják le, köztük magyarra is (lásd *Jelenkor*, 1965). Az 1967 ápr. puccs óta emigrációban él.

VRIES, Theun de (eredeti neve: Theunis Milke) (1907) – holland író. Könyvelő, könyvtáros, majd újságíró. Húszéves korában jelenik meg első verseskötete, 24 éves korában első reg.-e Rembrandtról, amellyel Áll.-díjat nyer. A 30-as évek közepén közelebbi kapcsolatba kerül a munkásmozg.-mal. A német megszállás alatt illeg. műv. lapot szerkeszt. 1944 a nácik koncentrációs táborba hurcolják. Több tört. reg.-t ír, tbk. az 1848-as forr.-akról és Marxról, s feldolgozza az ellenállók harcát is. Magyaro.-on is jár. Magy. megj. művei: *Felségsértés* (reg. 1952), *A vöröshajú lány* (1959), *Európa tavasza* (tört. reg. 1960), *Jeladás a sötétből* (színmű, 1962), ezenkívül versei a *Németalföldi költők antológiája* c. kötetben.

VRIESLAND, Victor Emanuel van (1892) – holland író. A dijoni egy.-en (Franciao.) tanul. Különböző irod. folyóiratok szerk. Egy időben a Holland Pen Club eln., a Nközi Pen Club aleln., majd eln. A holland szerzői jogvédő iroda ig. Magy. a *Németalföldi költők antológiájá*ban jelennek meg versei.

VU Fa hszien (VU Ven-jü) – kínai kat. vez. A Vörös Hads.-ben ezredpol. biztos, hasonló funkciókat tölt be a japánellenes és a felszabadító háború idején. A Lin Piao vezette IV. szárazföldi hads. egyik par.-akként részt vesz D-Kína felszabadításában. A felszabadulás után a Kuanghszi tartományi kat. körzet par. h. 1952– a légierő pol. biztos. h., majd pol. biztos. 1955 altábornagy. 1958, 1964 a hads. képv.-ében az Orsz. Népi Gyűlés t. 1965– a légierő főpar. 1969 ápr.– KB és PB t.

VU Han (1909) – kínai történész, közéleti személyiség. A pekingi Csinghua Egy.-en végez, majd ott lesz prof. A 40-es évektől szembefordul a Kuomitang pol.-jával, az 1941-ben alakult Kínai Dem. Liga t., később aleln. A felszabadulás után a Csinghua Egy. bölcsészkarának dékánja, a tört. tanszék vez. 1952–66 Peking alpolgármestere, 1954– képv., 1955– a Kínai Tud. Ak. filozófiai és társ.-tud. oszt. t. Főleg a Ming-kor (14–17. sz.) tört.-vel foglalkozik. 1965 végén a kult. forr. hívei az elsők között támadják.

VU Hsziu-csüan (1909) – kínai politikus. Részt vesz a diákmozg.-ban. 1926–31 a SZU-ban a Szun Jat-szen Egy.-en és a Frunze Kat. Ak.-n tanul. 1932– fontos kat. funkciókban, részt vesz a Hosszú Menetelésben, majd 1945– Lin Piao hads.-ének vezérkari főnöke. 1949 után a Külügymin. szovjet és K-európai oszt. vez. 1950 nov. a meghívott kínai különdelegáció vez.-jeként New Yorkban ő fejti ki a kínai álláspontot a BT előtt. 1951–55 külügymin. h. 1955–58 követ Jugoszláviában. 1956–69 KB t. 1959– a KB nközi kapcsolatok oszt. vez.

VU Ju-hszün (1897) – kínai fizikus. Tanulmányait Nankingban, majd a chicagói egy.-en végzi. 1926 visszatér hazájába és különböző egy.-eken tanít. 1949– a Népi Pol. Tanácskozó Testület párton kívüli képv., egy ideig a sanghaji Csiaotung Egy. rektora. 1951– a Kínai Tud. Ak. aleln., a mat.-i-fizikai-kémiai oszt. vez., a Tud. és Műszaki Társ. aleln. 1954– az Orsz. Népi Gyűlés t. 1965– az állandó biz. t. A közéletben jelenleg is szerepel.

VU Leng-hszi – kínai újságíró. 1952–66 az Új Kína hírügynökség vezérig., 1959–66 a *Zsenmin Zsipao* főszerk. 1959– a Kínai Újságíró Szöv. eln. Az Orsz. Népi Gyűlés t. 1967– név szerint támadja a kínai sajtó.

VUCSETICS, Jevgenyij Viktorovics (1908) – szovjet szobrászművész. A rosztovi, majd a leningrádi képzőműv. főisk.-n tanul. 1943– a szovjet hads. Grekov műv. stúdiója szobrászati részlegének ig. 1953– a SZU Műv. Ak. t. 1943– SZKP t. Jelentősek emlékművei és portrészobrai. Világszerte ismert alkotásai: *A berlin–treptowi szovjet hősi emlékmű* (J. B. Belopolszkij építőművésszel, 1946–49), *Kovácsoljunk ekevasat a kardokból* (1957, 1959-ben a szovjet korm. az ENSZ-nek ajándékozza), *a volgográdi Mamajev-kurgánon álló szovjet hősi emlékmű* (1963). Ötszörös Áll.-díjas (1946, 1947, 1948, 1949, 1950), a Brüsszeli Világkiállítás nagydíjával tüntetik ki (1958), a SZU népművésze (1959), az OSZSZSZK népművésze.

VUKMANOVIĆ, Svetozar (1912) – jugoszláv politikus. Belgrádban jogot végez. 1935– hivatásos forradalmár, sokszor letartóztatják, bebörtönzik. 1939– KP KB t. A felszabadító harcok idején a KB kat. biz., majd a főpar.-ság t., 1941–42 Boszniában és Hercegovinában, 1943–44 Macedóniában tevékenykedik. 1945 után honv. min. h., majd bányászati min., a JSZVT Gazd. Biz. eln. 1953–58 a JSZVT aleln., 1958–67 a Jugoszláv Szaksz. Orsz. Tan. eln. 1969-ig a JKSZ KB elnökségének t., a Föderáció Tan. t.

VUL, Bencion Mojszejevics (1903) – szovjet fizikus. 1920–28 a kijevi műszaki főisk.-n tanul. 1922– SZKP t. 1924–27 kijevi üzemekben pártszervező és a ker. pártbiz. propagandistája. 1932– a SZU Tud. Ak. Lebegyev fizikai Int.-ében dolgozik. 1935– prof. A mat.-fizikai tud. dr.-a. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t. Áll.-díjas (1946), Lenin-díjas (1964). A dielektrikumok fizikájában elért eredményei igen jelentősek.

VVEGYENSZKIJ, Borisz Alekszejevics (1893) – szovjet fizikus. A moszkvai egy.-en végez. 1915–27 különböző felsőokt. intézményekben tanít és tud. int.-ekben dolgozik. 1927–35 az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Int., majd a SZU Tud. Ak. Rádiótechnikai és Elektrotechnikai Int. munkatársa, 1929– prof. 1935–40 labor. vez. egy tud. kut. int.-ben. 1941–46 a SZU Tud. Ak. Fizikai

Int.-ben dolgozik. 1934– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1943– t. 1953– a SZU Tud. Ak. Rádiófizikai és Rádiótechnikai Int. munkatársa. 1944–53 a SZU Tud. Ak. rádiótechnikai szekciójának eln. 1946–51 az Ak. műszaki tud. oszt. titk. 1946–53 az Ak. Elnökségének t. 1947– az Össz-szövetségi Rádiófizikai és Rádiótechnikai Tud. Tan. eln. 1949– a *Nagy Szovjet Enciklopédia* szerk. biz. t. 1951– a *Nagy* és a *Kis Szovjet Enciklopédia* főszerk. 1959– A Szovjet Enciklopédia Kiadó tud. tan. eln. A Német (NDK) Tud. Ak. lev. t. Popov-aranyérmes (1949), Áll.-díjas (1952), a Szoc. Munka Hőse (1963). Főleg az ultrarövidhullámok terjedésének problémáival foglalkozik.

W

WAGNER, Fritz (1908) – német (NSZK) történész. A müncheni egy. előadója, 1947– a marburgi egy. tanára, 1956–58 rektora. Az egy. újkori, továbbá társad. és gazd. tört.-tel foglalkozó szemináriumának ig. Az európai nagyhatalmak és az USA tört.-vel az újkorban, továbbá tud. tört.-tel foglalkozik. Az *Archiv für Kulturgeschichte* c. folyóirat társszerk.

WAGNER-RÉGENY, Rudolf (1903) – német (NDK) zeneszerző. Erdélyi származású, 1919-ben kerül Németo.-ba. 1919–20 Lipcsében, 1920–23 Berlinben tanul. 1923–25 a berlini Volksoper korrepetitora. Ír operákat, baletteket, szimfonikus műveket, kórusokat, dalokat. 1947–50 a rostocki konzervatórium ig. 1950– a berlini konzervatórium prof. A Német Műv. Ak. t. Nemzeti-díjas (1955).

WAHLEN, Friedrich Traugott (1899) – svájci agrármérnök, közéleti személyiség. 1922–29 mezőgazd. szaktanácsadó Kanadában. 1929– a Svájci Mezőgazd. Kísérleti Int. ig. 1942 a háborús élelmiszer-termelés korm. biztosaként kidolgozza az ország élelmiszer-önellátásának tervét. 1942–49 a Zürich kantoni parl. t. 1943– a zürichi műszaki főisk.-n a mezőgazd.-tan prof. 1957–58 a FAO főig. h. 1958–65 a Szöv. Tan. (korm.) t., külügymin. 1966– a FAO szaktanácsadója. Több bel- és külföldi egy. díszdr.-a. A Paraszt-, Iparos- és Polgárpárt t.

WAHRHAFTIG, Zerah (1906) – izraeli vallásügyi min. (1961 óta). A varsói egy.-en tanul; 1932–39 magánpraxist folytat. A Mizrahi-párt (vallásos burzsoá párt) lengyelo.-i aleln. 1945–47 a New York-i Zsidó Ügyek Int. ig. h. és egyidejűleg a Hapoel Hamizrahi párt aleln. 1949 az izraeli korm. ideiglenes tan.-ának t., parl. képv. 1956–59 vallásügyi min. h., 1961– min. A Nemzeti Vallási P. (a Mizrahi és a Hapoel Hamizrahi egyesülése) egyik vez. A talmudjog előadója a Héber Egy.-en. Több tanulmánya jelenik meg jogi és vallási kérdésekről.

WAJDA, Andrzej (1926) – lengyel filmrendező. Krakkóban a Műv. Ak.-n festészetet tanul, később Łódźban elvégzi a filmműv. főisk.-t. Előbb rendezőasszistens, 1955– önállóan rendez. Már első filmje, a varsói felkelésről szóló *Csatorna* sikert arat, az Andrzejewski regénye nyomán készült *Hamu és gyémánt* pedig világszerte ismertté teszi nevét. Művészi fejlődésében a pesszimista keserűségtől a pozitív életigenlés felé halad.

WAKSMAN, Selman A. (1888) – orosz származású amerikai mikrobiológus. A California Egyetemen végez. 1915– talaj-mikrobiológus. 1918– a Rutgers Egy. Kísérleti Állomásán előadó, 1925– uo. adjunktus. 1930– prof. 1940–58 tanszékvez. és egyidejűleg 1949–58 a Mikrobiológiai Int. ig. 1952 fiziológiai és orvosi Nobel-díjat kap a streptomycin felfedezéséért. Több egy. tb. dr.-a; 20 könyve és tanulmányai jelennek meg.

WALCZAK, Stanisław (1913) – lengyel igazságügymin. A krakkói Jagelló Egy.-en és a varsói egy.-en jogot tanul. 1945–48 az államigazgatásban dolgozik. 1948–56 a wrocławi egy. tud. munkatársa. 1956–57 a LEMP wrocławi vajdaság biz. titk. 1958–63 a wrocławi egy., 1963 a varsói egy. büntetőjogi tanszék vez. 1957–65 igazságügyi államtitk., 1965– igazságügymin. 1942– a Lengyel Munkáspárt, majd a LEMP, 1968– a KB t.

WALD, George (1906) – amerikai orvos. A New York és a Columbia Egy.-en szerez diplomát. 1934– a Harvard Egy.-en biokémiával, majd biológiával foglalkozik, 1948– prof. Tud. társ. -ok tb. t., több egy. díszdr.-a. 1967 R. Granittal és H. Hartline-nel közösen Nobel-díjat kap a látás elsődleges retinálási, vegyi és élettani folyamata tanulmányozása terén elért eredményeiért.

WALDBRUNNER, Karl (1906) – osztrák politikus. A bécsi műszaki főisk.-t végzi. 1930–37 a SZU-ban dolgozik, főleg tervezőmérnökként. 1937– az akkori legnagyobb osztrák acélmű főmérnöke. 1945 az ideiglenes korm. ipari és keresk. államtitkárh. 1946 Ausztria moszkvai követe. 1946–56 az SPÖ közp. titk. 1949–56 közlek. és az államosított ipar min. 1956–62 közlek. és energiaügyi min. 1962– a parl. 2. eln.

WALDENSTRÖM, Erland (1911) – svéd közéleti személyiség. Műszaki főisk.-t végez. 1934–49 különféle vállalatoknál dolgozik, 1950– vez. beosztásban. Több nagy váll. és bank ig.-sági t., az Ipari Szöv., a Svéd Munkaadók Szöv., a Svéd Ált. Export Egyesülés ig.-sági t., a Zeneműv. Egyes. eln., a Műszaki Tud. Ak. t.

WALDHEIM, Kurt (1918) – osztrák külügymin. 1937–38 konzuli ak.-t végez. 1939–45 kat. szolgálatot teljesít, miközben jogi tanulmányokat folytat. 1945 diplomáciai szolgálatba lép, 1948–51 a párizsi nagykövetségen titk., 1951–55 a Külügymin.-ban oszt. vez. 1955–56 követi rangban az ENSZ-ben dolgozik, 1956–60 az ottawai nagykövetség vez. 1964-ig ismét főoszt. vez. a Külügymin.-ban. 1964–68 Ausztria képv. az ENSZ-nél. 1968– külügymin.

WALLACE, George Corley (1919) – amerikai ügyvéd és politikus. Az alabamai egy.-en végez. Később áll. bíró Alabamában, a Törvényhozó Testület t. 1963–66 Alabama kormányzója; dem. párti. Szélsőséges fajüldöző. A maga alakította Amerikai Független P. elnökjelöltjeként vesz részt az 1968-as választásokon.

WALLENBERG, Jakob (1892) – svéd nagytőkés. 1915-ig külföldi bankoknál (Basel, London, New York) dolgozik, 1918– az Enskilda Banknál, 1920– uo. vezérig. h. és ig.-sági t. 1927–46 vezérig., 1946–50 az ig.-ság elnökh., 1950– eln. Számos nagyváll. ig.-sági t., ill. eln. A Műszaki Tud. Ak. tb. t.

WALLENBERG, Marc (1924) – svéd nagytőkés. A legnagyobb svéd nagytőkés család t. Tanulmányait a Harvard Business Schoolban végzi, majd 1949–52 New York-i, genfi, párizsi, londoni, düsseldorfi bankoknál, 1953– a stockholmi Enskilda Banknál dolgozik, uo. ig.-sági t. és 1958– vezérig., a Svéd Bankok Egyesülésének eln.

WALLENBERG, Marcus (1899) – svéd nagytőkés. Keresk. főisk.-t végez, majd több országban tanulmányozza a bankszakmát. 1925– a stockholmi Enskilda Banknál dolgozik, 1927– ig.-sági t. és vezérig. h., 1946–48 vezérig., 1958– az ig.-ság elnökh. Számos bel- és külföldi váll. ig.-sági t., eln., a nközi pénzpiac legismertebb svéd képv. A Svéd Műszaki Tud. Ak. t.

WALLER, Ivar (1898) – svéd fizikus. Uppsalában végzi az egy.-et, majd 1934–64 uo. az elméleti fizika tanszék prof., 1964– tb. prof. 1947–65 a Svéd Atombiz. és az Atomkut. Tan. t. A svéd és a norvég tud. ak.-k t., több svéd tud. áll. biz. t.

WALLGREN, Arvid Johan (1899) – svéd orvosprof. Uppsalában tanít. 1921– a göteborgi gyermekkórház főorvosa. 1933– a Kir. Karolina Int. gyermekgyógyászati tanszékvez. prof. 1956– nyug. 1925–60 számos orvosi és üzemi egészségügyi biz. t. Mintegy 20 külföldi tud. társ. és ak. t., ill. díszdr.-a, több európai és amerikai egy. meghívott előadója. Írásos munkái a gyermekbetegségek tárgyköréből jelennek meg.

WALLNER, Josef (1902) – osztrák politikus. Pol. pályafutását a háború előtt a stájero.-i mezőgazd. kamaránál kezdi. 1945–61 a stájero.-i tartományi gyűlés eln. 1960– az osztrák Parasztszöv. eln., a parl. 3. eln. Néppárti.

WALSER, Martin (1927) – német (NSZK) prózaíró és publicista. Kat., majd 1946–51 irod. tört.-et, filozófiát és tört.-et tanul Tübingenben. 1951–57 rádió- és tv-rendező; azóta írói munkásságának él. A „Gruppe 47” írói csop. t. Polg. humanista író. Magy. megj. művei: *Tölgyek és nyulak*. *Német krónika* (színmű 1964), továbbá versek a *Mai német líra* c. antológiában (1966).

WALSH, Lawrence E. (1912) – amerikai jogász. A Columbia Egy.-en végez. 1936–38 a Főügyészségen dolgozik. 1938–41 New York m. ügyészh. 1943–51 New York áll. jogtan.-osa, 1951–53 a közszolgáltatási biz. tan.-osa. 1954–57 bíró New York egyik negyedében. 1957–60 az USA főügyészh. 1961– egy ügyvédi iroda vez. 1969 a vietnami–amerikai párizsi tárgyalásokon Cyrus Vance-t váltja fel, azaz az amerikai küldöttség vez. h.

WALTARI, Mika (1908) – finn író, költő. Tanulmányai befejezése után 1932–42 irod. kritikus. 1936–38 a finn *Képesújság* szerk.-ségi titk. 1937–38 a Finn Rádió irod. munkatársa. 1939–44 a Tájékoztatási Hiv.-ban dolgozik. 1930–45 a Finn Írószöv. vez.-ségi t., 1938–40 aleln. 1957– a Finn Tud. Ak. t. Reg.-eiben és elb.-eiben elsősorban a finn városi polgárság kialakulását és életét ábrázolja. Magy. megj. művei: *Az asszony és az idegen* (reg. 1941), *A cselszövők* (reg. 1941), *Antero nem tér vissza* (reg. 1942), *Szinuhe* (reg. 1964), *Mikael* (reg. 1966).

WALTON, Ernest (1903) – ír atomfizikus. Dublinban és Cambridge-ben végzi tanulmányait. 1934– a dublini Trinity College tantestületének t., 1946– prof. 1951 Cockcrofttal közös fizikai Nobel-díjat kap a gyorsított elemi részekkel végzett úttörő atommag-átalakítási kísérleteiért.

WALTON, Sir William Turner (1902) – angol zeneszerző. Tanulmányokat folytat Oxfordban, de lényegében autodidakta. 16 éves korában zongora-quartettet szerez. Kiemelkedő műve a *Simfonia Concertante* (zongorára és zenekarra, 1927), *Viola Concertó*ját először Hindemith játssza. *Violin Concertó*ját Heifetz mutatja be. Szimfóniákat, kamarazenét, dalokat szerez, színdarab- és filmzenét is komponál. A durhami, az oxfordi, a manchesteri és a cambridge-i egy. zenei dísz-dr.-a.

WANCSU, Kailasz Nath (1903) – indiai jogász. Tanulmányait Indiában és Oxfordban végzi. Bíró 1921–51 Uttar Prades áll.-ban, 1951–58 a radzsasztani törvényszéken. 1958– az indiai Legf. B. t., majd 1967 eln.

WARBURG, Otto Heinrich (1883) – német (Ny-Berlin) biokémikus, fiziológus. A berlini egy.-en kémiát tanul, majd a heidelbergi egy.-en orvosi tanulmányokat folytat. 1913–30 a berlini Vilmos császár Biológiai Int. tud. munkatársa. 1930– uo. a Vilmos császár (ma: Max Planck) Sejtfiziológiai Int. ig. 1915- a berlini egy. tanára. A berlini Német Tud. Ak., a Dán, az Olasz és az Indiai Tud. Ak. t. 1934– a londoni Royal Society külső t. 1957- a Max Planck Társ. tb. szenátora. Nobel-díjas (orvosi, 1931), az oxigénszállító sárga ferment izolálásáért, fizikokémiai természetének és hatásmechanizmusának tisztázásáért kapta. Foglalkozott a rákos szövetek anyagcseréjének tanulmányozásával is.

WARIS (Warén), Klaus Henrik (1914) – finn közgazdász, pénzügyi szakember. Egy. tanulmányai elvégzése után 1939–41 az É-i Országok Bankjánál, 1945–49 a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1949–52 a műszaki egy.-en a közgazd. tan. prof. 1957– a Finn Bank vez.-ségi t., elnökh., majd eln. Több vállalat és bank vez.-ségi t. 1958- Finno. képv. az IMF-nél.

WARNER, W. Lloyd (1898) – amerikai szociológus. A California és a Harvard Egy.-en tanul. 1929–31 uo. előadó és tanársegéd. 1935–41 a chicagói egy. adjunktusa, majd prof. 1959– a Michigan állami egy. prof. Különösen a társad. rétegződéssel és iparszociológiával foglalkozó művei ismertek. Az általa irányított un. „Yankee city" vizsgálat egyike az amerikai empirikus szociológia legismertebb és legtöbbet idézett kutatásainak.

WARNKE, Herbert (1902) – német (NDK) politikus. Munkás, 1923– a KP t., részt vesz a hamburgi sztrájkharcokban. 1927– a KP Wasserkante ker. pártvez.-ség t. 1929 a hamburgi Blohm-Voss Hajógyár üzemi tan. eln. 1931 a brémai forr. szaksz.-i ellenzék titk., a Weser-Ems ker. pártvez.-ség t. 1932–33 a Német Birodalmi Gyűlés képv. 1935–45 antifasiszta tevékenységet folytat, a nközi szaksz. mozg.-ban dolgozik. 1939 emigrációba kényszerül, Svédo.-ban internálják. 1946– az NSZEP t., az FDGB mecklenburg-schwerini vez.-ségének eln., az orsz. vez.-ség t. 1948– az NSZEP KB t. és a Nemzeti Front Nemzeti Tan. elnökségének t. 1953– az NSZEP KB pótt., 1958– t. 1953– az SZVSZ aleln. Lenin-békedíjas (1967).

WARREN, Earl (1891) – amerikai bíró és politikus. A California Egy.-en végez. 1914– ügyvédként és bíróként tevékenykedik. 1939–43 Kalifornia áll. főügyésze, 1943–53 Kalifornia kormányzója, 1953–69 az USA Legf. B. eln. A J. F. Kennedy eln. meggyilkolásának körülményeit kivizsgáló biz. eln.

WATSON, James Dewey (1928) – amerikai biológus. A chicagói és az indianai egy.-en tanul. 1950– a koppenhágai, majd a cambridge-i egy.-en tanít. 1953-55 a Kaliforniai Műszaki Egy., 1955–58 a Harvard Egy. biológia tanársegéde, 1958–61 adjunktusa, 1961– prof. 1961– az Eln. Tud. Tanácsadó Tan. konzultánsa, 1962 orvosi Nobel-díjat kap (F. H. C. Crickkel és M. F. H. Wilkinsszel). Tanulmányai jelennek meg a dioxiribonukleinsav (DNA) és a vírusok szerkezetéről, továbbá a protein-szintézisről.

WAYNE, John (eredeti neve: Marion Michael Morrison) (1907) – amerikai filmszínész. Díszletező munkásként kerül Hollywoodba, majd vadnyugati filmekben lép fel. 1939 John Ford karakterszerepet bíz rá. Saját produkcióban is készít filmeket. F. sz.: *A nagy menekülés* (1932), *A kaland vége* (1937), *Bizsu* (1940), *Vörös folyó* (1948), *Rio Grande* (1950), *A hódító* (1955), *A cowboy és a lány* (1958), *Hatari* (1961), *Ez volt Vadnyugat* (1963) stb.

WEAVER, Robert C. (1907) – amerikai néger közgazdász. A Harvard Egy.-en végez. 1933–37 a Belügymin.-ban a néger ügyek tanácsadója, 1937–40 a lakásügyi hatóság ügyv. h., 1940–43 a négerek foglalkoztatásával és képzésével foglalkozik. 1948–50 a New York-i egy. óraadó prof. 1950–55 a Whitney Alapítvány egy. ig. 1955– különböző áll. és szöv.-i lakásügyi hiv.-okban és biz.-okban tevékenykedik. Több műve jelent meg a négerek helyzetéről.

WEBER, Edouard (1901) – svájci jogász. Tanulmányait a lausanne-i, a berni és a párizsi egy.-en végzi. Ügyvéd, majd 1941–49 a svájci szöv.-i posta és vasúti oszt. főig. 1950–60 a svájci posta, távíró és telefon főig. 1961– az UPU főig.; a Svájci Rádió és a Swissair ig. tan. t.

WEBER, Max (1897) – svájci közgazdász, politikus. A genfi és a zürichi egy.-en végez. 1922–26 a St. Gallen-i *Volksstimme* c. szoc. dem. lap szerk. 1926–40 a Svájci Szaksz. Szöv. közgazd. szaktanácsadója. 1940–44 a Svájci Építő- és Faipari Dolgozók Szaksz. eln. 1944–51 a Svájci Fogyasztási Szövetkezetek Szöv. ig.-ságának t., 1948– a berni, 1954– a baseli egy. prof. 1939–51, majd 1955– a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.) 1951–53 a Szöv. Tan. (korm.) t., pénzügymin. Az SZDP vez.-ségi t.

WEBERSINKE, Amadeus (1920) – német (NDK) zongora- és orgonaművész. 1938–40 a lipcsei egyházzenei főisk.-n tanul. 1946– a lipcsei konzervatóriumban tanít, 1953– a zongoratanszak prof. 1953-ig elsősorban mint orgonista működik, azóta csak zongoraművészként hangversenyez. Bach műveinek neves interpretátora. Sokat vendégszerepel külföldön. Nemzeti-díjas (1950), Bach-díjas (1950).

WECHSLER, James A. (1915) – amerikai újságíró. A Columbia Egy.-en végez. 1934–35 a *Columbia Spectator*, 1936–37 a *Student Advocate* diáklapok, 1938–39 a *Nation* c. magazin szerk.

1940– a *P. M.* c. napilap egyik szerk., majd washingtoni tudósítója. 1949– az *Editorial Page*, jelenleg a *New York Post* felelős szerk.

WEDÉN, Sven M. (1913) – svéd politikus. Gépészeti szakisk.-t végez. 1930– az F. E. Lindström rt. alk., 1954– vezérig. 1947– Eskilstunában városi tan. t. 1949–56 elnökh. 1950–53 a Liberális P. (Folkpartiet) ifj. szöv. eln. 1956– a Liberális P. VB. t., 1962– első elnökh., 1967– eln. 1949– képv. 1950, majd 1961 a svéd ENSZ delegáció t.

WEHNER, Herbert (1906) – német (NSZK) politikus, újságíró. Keresk. dolgozó Drezdában és Berlinben. Belép a szoc. ifjúmunkás szerv.-be, majd részt vesz az anarchista ifj. mozg.-ban. 1927– KP t., különböző funkciókat tölt be a pártban. 1930 a szász parl. képv. 1934 emigrál, Svédo.-ban és a SZU-ban él. Kivonja magát a megbízatás alól, hogy Németo.-ban illeg. munkát végezzen (1942), a rendőrségnek kiszolgáltatott antifasisztákat és az ellenállási mozg.-ra vonatkozó részleteket. 1942 kizárják Németo. KP-jából. 1946– az SPD t., a hamburgi és az orsz. pártvez.-ség t. 1949– a Szöv. Gyűlés képv., az össznémet és a berlini kérdés biz. eln. Az SPD-frakció elnökh. 1962– az Oszthatatlan Németo. Kuratóriuma nevű revansista szerv. elnökségének t. 1958– az SPD elnökh. 1966 dec.– az össznémet ügyek min.

WEHRLI, Max (1909) – svájci irod. történész. A berlini és zürichi egy.-en tanul. 1947– az utóbbin magántanár, 1953– a német nyelv és irod. prof. A Svájci Írószöv. t., a Germanisták Nközi Egyes. t. Magy. *Általános irodalomtudomány* c. műve jelent meg (1960).

WEICHINGER Károly (1893) – építész. A Bp.-i Műszaki Egy. építészkarán tanul. 1921–44 a bp.-i iparműv. isk. tanára, egyidejűleg 2 évig a Bp.-i Műszaki Egy.-en is tanít. Európa-szerte számos tanulmányutat tesz. 1945– a Bp.-i Műszaki Egy. tanára, a városépítési, majd a középülettervezési tanszék vez. Számos hazai és nközi pályázat sikeres résztvevője (bp-i Közp. Városháza I. díj). Több középület és az 1938-as New York-i Világkiállítás magy. pavilonjának tervezője. A műszaki tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1954).

WEICHMANN, Herbert (1896) – német (NSZK) jogász, üzemgazdász. A breslaui (ma: Wrocław), a Frankfurt am Main-i és a heidelbergi egy.-en jogot tanul. 1920– az NSZDP t. 1927– a porosz Állammin. munkatársa. 1932–33 Otto Braun porosz min. eln. személyi referense. 1933 emigrál, Franciao.-ban újságíró. 1941–48 az USA-ban él, a New York-i egy.-en tanul, üzemgazdász. 1948 hazatér Németo.-ba. 1948–57 a hamburgi számvevőszék eln. 1957–65 uo. a pénzügyek szenátora. 1964– a Bundesrat pénzügyi biz. eln. A hamburgi egy.-en c. prof. 1961– a hamburgi parl. t. 1965– a szenátus eln. és első polgármester. Számos, főleg hamburgi bank és iparváll. felügyelőbiz. és ig. tan. eln., aleln., ill. t.

WEIGEL, Helene (1900) – német (NDK) színésznő. 1918– színésznő Frankfurt am Mainban, a Neues Theater, majd a Schauspielhaus társulatának t. 1923-33 Berlin különböző színházaiban játszik, Jessner és Reinhardt rendezésében lép fel. Számos jelentős főszerepet alakít, egyebek között Bertolt Brecht darabjaiban. 1928 férjhez megy Brechthez. 1933 férjével emigrál, Franciao.-ban, Dániában, Finno.-ban, a SZU-ban, majd az USA-ban él, színpadon csak néhány alkalommal szerepel. 1948 hazatér Berlinbe és Brechttel megalapítja a Berliner Ensemble-t. 1949– a színház együttesének t. 1956– Brecht halála óta az együttes vez. Kimagasló drámai jellemszínésznő. A színház társulatával Bp.-en is fellép. A Német Műv. Ak. t. Háromszoros Nemzeti-díjas (1949, 1953, 1960). F. sz.: *Kurázsi mama*, *Az anya*, Carrarné *(Carrar asszony puskái)*, A kormányzó felesége *(Kaukázusi krétakör)*, Volumnia *(Coriolanus)*, Zsidó feleség *(Rettegés és nyomorúság a Harmadik Birodalomban)*, *A hetedik kereszt* (film, USA 1944).

WEIL, André (1906) – francia származású amerikai matematikus. Párizsban, Rómában és Göttingenben tanul. 1933–39 a strasbourg-i, 1945–47 a São Pauló-i egy. prof. 1947–58 a chicagói egyetemen, 1958– a Princeton Egy.-en ad elő. 1966– a Royal Society külföldi t. A topologikus algebra és a homologikus algebra ter.-én ért el alapvető eredményeket. Jelentősek számelméleti kutatásai is.

WEINREICH, Otto (1886) – német (NSZK) klasszika-filológus. A heidelbergi egy.-en klasszika-filológiát tanul. 1914 a hallei egy. magántanára. 1916–18 rk. tanár a tübingeni egy.-en. 1918–21 a jénai és a heidelbergi, 1921–54 a tübingeni egy. tanára (nyug.). A Heidelbergi Tud. Ak., továbbá a német és az osztrák archeológiai int., 1958– a Szaloniki Tud. Társ. t. A klasszikus görög és latin vallás és irod. tört.-ével foglalkozik.

WEISENBORN, Günther (írói álnevén Eberhardt Foerster, Christian Munk) (1902) – Ny-Berlinben élő német dráma- és reg. író. Kölnben, Bonnban és Berlinben tanul. Első drámájának sikere után Berlinbe költözik. A nácik betiltják és elégetik könyveit, ezért írói álnéven jelenteti meg műveit. Részt vesz az antifasiszta ellenállási harcban. 1942 letartóztatják és halálra ítélik; 3 évet fegyházban tölt; a felszabadulás után rövid ideig Luckau polgármestere, majd Berlinbe visszatérve színházat alapít. A továbbiakban irod. munkássága mellett színházi dramaturg és kiadó is. A hamburgi Szabad Műv. Ak., a berlini Német Műv. Ak. és a COMES lev. t. Haladó író, bírálja a ny-németo.-i viszonyokat, a náci bűnösökkel szemben tanúsított elnéző közönyt. Magy. megj.

könyve: *Kövek az emlékműhöz* (Visszaemlékezés 1961).

WEISS, Gerhardt (1919) – az NDK min. tan. elnökh. Egy export-váll.-nál dolgozik. A II. vh-ban kat., majd szovjet hadifogságba kerül. Hazatérése után belép az NSZEP-be. 1948– különböző felelős áll. beosztásokban, tbk. a türingiai tartományi korm. gazd. ügyi min. 1954 elvégzi a Német Közig. Ak.-t. 1951– a Külker. Min. munkatársa. 1954–65 uo. min. h. 1965– a min. tan. elnökh.

WEISS, Jiři (1913) – cseh filmrendező. Amatőr filmesként kerül a hivatásos filmművészek soraiba. 1934– rendezőasszisztens; Csehszlovákia megszállása idején a fasizmus elől Angliába költözik, a londoni Crow cégnek, valamint a csehszlovák emigráns korm. szerveinek dolgozik. 1945 után visszatér hazájába, s alkotásaiban főként a közelmúlt antifasiszta harcainak problémaköre foglalkoztatja. Írói tevékenységet is kifejt. Áll.-díjas, Érdemes művész. F. r.: *Ki ölte meg Jack Robinsont?* (1940), *Búgnak a tárnák* (1947), *Új harcosok születnek* (1950), *Barátom, Fábián* (1953), *Játék az életért* (1956), *Ilyen nagy szerelem* (1958), *Rómeó, Júlia és a sötétség* (1960).

WEISS, Ludwig (1902) – osztrák politikus. A bécsi műszaki főisk.-t végzi, utána építészmérnök a vasútnál. A Munkások és Alk. Szöv. karintiai vez. 1951–66 a villachi vasútig.-ság vez. 1956– a Nemzeti Tan. t. 1966– közlek. ügyi min. Néppárti.

WEISS, Peter (1916) – német író, festő, filmrendező. 1934 szüleivel emigrál a náci Németországból. 1934–36 Angliában, 1936–39 Csehszlovákiában él. Prágában a Képzőműv. Ak.-n tanul. 1939 Svájcba, majd Svédo.-ba megy, jelenleg is ott él. Írói pályáját Kafka és Joyce követőjeként reg.-ekkel kezdi. Újabban elsősorban színpadi műveket ír, amelyekben állást foglal az imp. ellen és az elnyomott népek forr. felszabadító harca mellett. 1966 a Német Műv. Ak. (NDK) Heinrich Mann-díjjal jutalmazza. Magy. megj. művei: *Jean Paul Marat üldöztetése és meggyilkolása, ahogy a charentoni elmegyógyintézet ápoltjai előadják De Sade úr betanításában* (dráma, a *Vigyázz, szakadék* c. kötetben 1965), *A vizsgálat* (oratórium 1966), *Ének a luritán szörnyről* (dráma, *Nagyvilág* 1967), *Vitairat Vietnamról* (dráma 1969).

WEISSKOPF, Victor Frederick (1908) – osztrák származású amerikai fizikus. Bécsben és Göttingenben végzi az egy.-et 1922–37 európai műszaki egy.-eken kut. és előadó, 1937–40 a Rochester Egy. fizika előadója, 1940–43 tanársegéde, 1943–47 a Los Alamos-i atomkut. labor. csop. vez. 1945–61 a Massachusettsi Műszaki Egy. fizika prof. 1960–61 a CERN ig.-sági t., 1961–66 vezérig. Az USA Fizikai Társ. eln., a Bajor Tud. Ak. s több európai tud. társ. tb. t., számos külföldi egy. díszdr.-a. Elméleti atomfizikával foglalkozik, több cikke jelenik meg a kvantummechanika, az elektrodinamika, az atomelmélet tárgyköréből (magy. a *Fizikai Szemlé*ben és a *Magyar Fizikai Folyóirat*ban).

WEISZFEILER Gyula (1902) – mikrobiológus. A brüsszeli, jénai és a genfi egy.-en természettud. és orvosi tanulmányokat folytat. 1919– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1924 Genfben belép a Svájci KP-ba. 1932–52 a moszkvai Közp. Tuberkulózis Int. mikrobiológiai oszt. vez. 1952–58 a taskenti Mikrobiológiai Int. és a moszkvai Poliomyelitis Int. oszt. vez. 1958 hazatér Magyaro.-ra. 1960– az MTA lev. t. 1963– az MTA Mikrobiológiai Kut. Csop. ig. 1933– a SZU Mikrobiológiai Társ., 1946– a SZU Tuberkulózis Társ. t. 1964– a Kubai Mikrobiológiai Társ. tb. t. 1966– a Nközi Mikrobiológiai Társ. nomenklatúra biz. t. A Nközi Kemoterápiai Társ. vez.-ségi t. A tuberkulózis baktériumának változékonyságával, valamint a tbc és a gyermekbénulás elleni védőoltás problémáival foglalkozik. F. m.: *Control of Poliomyelitis by Live Poliovirus Vaccine* (1961), továbbá számos, a tbc problémáival foglalkozó tud. publikáció.

WEIZ, Herbert (1924) – a német (NDK) min. tan. elnökh. Keresk. tanuló; a II. vh.-ban kat., hadifogságba kerül. 1946– a Német KP, majd az NSZEP t. 1946–51 a jénai egy.-en közgazd. tant tanul. 1951–55 lev. hallgatóként mérnök-közgazdászi képesítést szerez a drezdai műszaki egy.-en. 1952–53 az erfurti Optima-gyár üzemvez. 1953–55 a Gépipari Min.-ban vez. beosztásban. 1955–62 a jénai Zeiss-Művek üzemig. első h. 1958– az NSZEP KB t. 1962–66 az NDK Kutatási Tan. első elnökh. 1963– a min. tan. t., a Népi Kamara képv. 1967– a min. tan. elnökh. és elnökségi t.

WEIZSÄCKER, Carl-Friedrich von (1912) – német (NSZK) fizikus, filozófus. A lipcsei, a berlini és a göttingeni egy.-en tanul. 1936– a berlini Vilmos Császár Kémiai Int., majd a Vilmos Császár Fizikai Int. tud. munkatársa, 1944– prof., egyidejűleg 1937–42 a berlini egy. magántanára. 1942–45 az elméleti fizika rk. tanára a strassburgi egy.-en. 1945 Angliában internálják. 1946–57 a göttingeni Max Planck Fizikai Int. oszt. vez. és az int. vez. h., egyidejűleg a göttingeni egy.-en az elméleti fizika tanára. 1957– a hamburgi egyetemen filozófia tanár, 1967– az NSZK Kutatáspol. Tanácsadó Biz. t. A Max Planck Társ., az Európa Mozg. Német Tan. és a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) t. A csillagok energiaháztartására és a bolygórendszerek keletkezésére vonatkozó hipotézisek kidolgozója. Filozófiai nézeteiben a fizikai idealizmus képv. Több megnyilatkozásában fellép az NSZK atomfegyverkezési törekvései ellen, síkraszáll az Odera–Neisse-határ elismeréséért.

WEKWERTH, Manfred (1929) – német (NDK) rendező. Brecht tanítványa a Berliner Ensemblenál. A színház rendezője, majd főrendezője. Kétszeres Nemzeti-díjas (1959, 1961). Elnyeri a párizsi színházi és zenekritikusok nagydíját. *Változó színház* c. tanulmánya magy. is megj. (1966).

WELENSKY, Sir Roy (1907) – rhodesiai politikus. Lengyelo.-ból kivándorolt családból származik. Amatőr boxoló, 1925 Rhodesia nehézsúlyú bajnoka. A vasútnál dolgozik, fűtő és mozdonyvez. Részt vesz a szaksz. munkában. 1938– É-Rhodesia törvényhozó tan.-ának t. 1941 munkavállalói szerv.-et létesít, amely a fajok fokozatosan megvalósítandó partneri viszonyát hirdeti. 1953–56 Rhodesia és Nyaszaföld Szöv. min. elnökh., 1956–63 min. eln. E pozicióiban már nem hirdeti a fajok egyenlőségét. Küzd a Rhodesiai Államszöv. Nagy-Britanniától való teljes függetlenségéért. 1956–63 az Egyesült Szöv.-i P. eln., majd az ebből alakult Rhodesiai P.-nak is vez.

WELLER, Thomas Huckle (1915) – amerikai orvostudós. A Harvard és a Michigan Egy.-en tanul. A II. vh. alatt a hads. orvosi alakulatában szolgál, majd a Harvard Egy.-en ad elő, később uo. prof. és tanszékvez. 1949–55 a bostoni fertőző gyermekbetegségeket kut. int. ig. h., az amerikai közegészségügyi szolgálat trópusi betegségek konzultánsa. A Tud. Ak. t. 1954 megosztott orvosi Nobel-díjat kap a gyermekbénulás kórokozó vírusának szövettenyésztéséért. Több tanulmánya jelenik meg fertőző betegségekről, trópusi betegségekről, vírustenyészetekről (főleg gyermekparalízis és mumsz) stb.

WELLES (George), Orson (1915) – amerikai színész, filmszínész és producer. A főisk.-n irod. és filozófia szakon tanul. Először a dublini Gate Színház színésze, 1935 megalapítja New Yorkban a Mercury Theatre-t, s leginkább Shakespeare-darabokat játszik. 1939–40 producer, író és rendező az R. K. O. Radio Picturesnél. 1941 aratja első világsikerét az *Aranypolgár* c. filmmel. Jelenleg Európában játszik, rendez és forgatókönyvet ír. F. f.: *A lowoodi árva* (1944, színész), *Az óra körbejár* (1946, író, rendező, színész), *Macbeth* (1948, rendező, színész), *A fekete rózsa* (1950, színész), *Othello* (1951, rendező, színész), *Az ember, az állat és az erény* (1953, olasz, színész), *Napóleon* (1954, francia, színész), *Hosszú, forró nyár* (1957, színész), *Don Quijote* (1960, rendező, színész), *A per* (1962, rendező, színész), *Hotel International* (1963, színész) stb.

WELTNER, Andor (1910) – jogtudós. A bp.-i tud. egy. jogi karán tanul. Ügyvédi gyakorlatot folytat. 1948 az első ügyvédi munkaközösség alapító t. 1949–52 a Nehézipari, majd a Kohó- és Gépipari Min. oszt. vez. 1948– mb. előadó az ELTE jogi karán, 1951– uo. tanszékvez. egy. tanár. Hosszabb ideig a jogi kar dékánh., 1956–57 dékánja. Az MTA munkajogi biz. eln. Az ELTE jogi kar tud. biz. eln. A M. Jogászszöv. és a TIT munkajogi biz. eln. Az áll.- és jogtud. dr.-a (1961). A munkajog problémáival foglalkozik. F. m.: *A magyar munkajog* (egy. tankönyv 1955 és 1960, 1962), *Az érvénytelenség orvoslása a munkajogban* (1960), *A szocialista munkajogviszony és az üzemi demokrácia* (1962), *A munkavédelem jogi szabályai* (1963), *A szocialista munkaszerződés* (1965), *A munkafegyelem* (1966).

WENDELBERGER, Gustav (1915) – osztrák geobotanikus. A bécsi egy. prof.; a természetvédelmi és tájgondozó int. vez. Jelentős szakirod. munkássága.

WENZL, Aloys (1887) – német (NSZK) filozófus. 1926– docens a müncheni egy.-en, 1933–38 uo. rk. tanár, majd 1946– nyugdíjazásáig (1956) r. tanár. A német Kutatási Szakbiz. munkatársa. 1947– a Bajor Tud. Ak. t., 1951– a bécsi katolikus ak. t. A *Philosophisches Jahrbuch* és a *Jahrbuch für Psychologie und Psychotherapie* c. folyóiratok társszerk. 1924– számos tud. publikációja jelenik meg filozófiai, pszichológiai és ped. folyóiratokban. Fő kutatási ter.-e a természetfilozófia és az antropológia.

WEÖRES Sándor (1913) – költő, műfordító. A pécsi tud. egy.-en jogi, földrajzi és tört., majd filozófiai és esztétikai tanulmányokat folytat. 1941–50 Pécsett, Székesfehérváron és Bp.-en különböző könyvtárakban dolgozik. A 40-es években a pécsi *Sorsunk* c. folyóirat társszerk. 1951– irod. munkásságának él. 1934-ben jelenik meg első verseskötete. Kivételes formakészségű, képgazdag költő. Líráját kezdettől fogva teljesen befelé forduló világszemlélet jellemzi. Műfordítóként tbk. Shakespeare, Rusztaveli, Sevcsenko és Mallarmé műveit ültette át magy. nyelvre. Felesége: Károlyi Amy költőnő. F. m.: Verseskötetek: *A hallgatás tornya* (1957), *Tarka forgó* (Károlyi Amyval 1958), *Tűzkút* (1964), *Merülő Saturnus* (1968). Verses drámák: *Hold és sárkány* (gyűjt. 1966). Műfordításai: *A lélek idézése* (1958).

WERICH, Jan (1905) – cseh színész és színpadi szerző. A két vh. között J. Voskoveccel és J. Ježekkel a haladó szemléletű színházi élet képv. 1927 a prágai Felszabadult Színházban mutatják be első művüket, a West Pocket revüt, amelyet 1938 végéig 25 mű követ. 1939–46 emigrációban az USA-ban, ahol a Theatre Arts Commitee t., az NBC (National Broadcasting Co.) rádió munkatársa, s aktív antifasiszta tevékenységet folytat. Hazatérése után a prágai ABC Színház műv. vez. Több sikeres film főszerepét is alakítja. Kétszeres Áll.-díjas, Érdemes művész.

WERNER, Christian Pierre (1913) – luxemburgi min. eln. Párizs és Luxemburg egy.-ein jogot tanul. Mint diák részt vesz a katolikus egyetemista mozg.-ban, 1936–37 a Katolikus Diákszöv. eln., később pedig a Keresztényszociális P. egyik vez. A Luxemburgi Ált. Banknál, majd a Pénzügymin.-ban dolgozik. 1949–53 az Államtan. titk. 1953–58 pénzügymin. és hadügymin., 1959- min. eln., 1964–66 külügy- és igazságügy.-min. is, 1967– pénzügy- és közszolgálatügyi min. is. 1958–62 az Európai Beruházási Bank eln.

WESKER, Arnold (1932) – angol író. Anyja magyar származású. W. a londoni munkásnegyedekben nő fel, 16 éves korában már dolgoznia kell. 17 éves kora óta ír verseket, elb.-eket. 1958 egy nagyobb ösztöndíjhoz jut, s ettől kezdve minden idejét az írásnak szentelheti. Sikert drámáival arat. Az angol munkásoszt. és a szoc. kérdései foglalkoztatják. „Centre 42" néven kult. közp.-ot hoz létre, hogy közelebb vigye a kultúrát a munkásokhoz. Magy. megj. művei: *A konyha* (színmű 1962), ezenkívül *A királynő katonái* (színmű a *Mai angol drámák* c. antológiában 1965), *Gyökerek* (színmű a *Nagyvilág*ban 1961).

WESSEL, Gerhard (1913) - a német (NSZK) Szöv. Hírszerző Szolgálat (a volt Gehlen-szervezet) eln. 1932– a Reichswehrben, majd a Wehrmachtban, 1942– a kat. elhárításnál szolgál. 1943– a Richard Gehlen által vezetett szovjetellenes kém- és diverziós oszt. munkatársa, Gehlen bizalmasa. 1945 amerikai hadifogságba kerül, majd Gehlennel együtt az USA-ba viszik. Hazatérésük után részt vesz az USA által finanszírozott Gehlen-szervezet létrehozásában, amely elsősorban a szoc. országok elleni kémtevékenységgel foglalkozik. (1956– az NSZK Szöv. Hírszerző Szolgálata.) 1952– a Bundeswehr szervezésén dolgozó Blank-hiv. munkatársa, a MAD kat. kémszervezet létrehozásával foglalkozik. 1955–62 a Hadügymin. hírszerző aloszt. vez. 1962–63 a braunschweigi 2. páncélgránátosdandár-par. 1963–68 az NSZK kat. képv. a NATO kat. Állandó Biz.-ban. 1965– altábornagy. 1968– Gehlen utóda, a Szöv. Hírszerző Szolgálat eln.

WESSELY, Paula (1908) – osztrák színésznő. A bécsi Zenei és Színműv. Ak. után elvégzi Reinhardt szemináriumát is. Pályáját a bécsi Raimund-színházban kezdi. 1926–28 a prágai Deutsches Theaterben, 1929–44 a Reinhardt vezetése alatt álló bécsi Josephstädter Theaterben, majd a berlini Deutsches Theaterben játszik. Szerepel a Salzburgi Ünnepi Játékokon. 1953– a bécsi Burgtheater t. 1950 férjével, A. Hörbigerrel önálló filmvállalatot alapít. Filmen is – részben saját produkcióban – játszik. Több kitüntetés tulajdonosa.

WESTGREN, Arne Frederik (1889) – svéd kémikus. Uppsalában végez és 1918–19 uo. tanít. A göteborgi golyóscsapágygyárban, majd 1921–27 a Stockholmi Metallográfiai Int.-ben dolgozik. 1927–43 a stockholmi műszaki főisk. ált. és szervetlen kémia tanszékvez. 1926–43 a Tud. Ak. Nobel-díj Biz. titk. 1943–59 a Tud. Ak. titk. 1944–65 a Kémiai Nobel-díj Biz. eln. A Tud. Ak. és a Műszaki Tud. Ak. t., a spanyol Ak. lev. t., külföldi egy.-ek díszdr.-a, több külföldi tud. társ. t.

WESTPHAL, Wilhelm (1882) – német (Ny-Berlin) fizikus. A bonni, a müncheni és a berlini egy.-en tanul. 1913–19 a berlini egy. magántanára, 1919– a berlini műszaki egy. rk. tanára (nyug.). 1964 a berlini műszaki egy. tb. szenátora. Kísérleti fizikával foglalkozik. Számos fizikai tud. mű, tankönyv és népszerűsítő munka szerzője. Tankönyvei világszerte ismertek.

WESTMORELAND, William Childe (1914) – amerikai kat. személyiség. Kat. ak.-t végez. 1936– a hads.-ben szolgál. 1944–45 a 9. hadtest vezérkari főnöke, 1947–50 a 82. ejtőernyős hadoszt. törzsfőnöke, 1950–52 tiszti isk.-kon előadó. 1952–53 ezredpar. Koreában és Japánban, 1953–54 a Szárazföldi Haderő Min.-ban vezérkari főnökh. 1955–58 vezérkari titk., 1958–60 a 101. ejtőernyős hadoszt. par. 1960–63 a West Point-i kat. ak. par., 1963–64 Fort Braggban mint a 18. légideszant hadtest par. 1964–68 főpar. D-Vietnamban, 1968– a szárazföldi haderő vezérkari főnöke.

WESTSIK Vilmos (1883) – talajbiológus. Tanítóképzőt végez, majd a keszthelyi Felsőbb Gazd. Tanint. hallgatója. 1908– különböző városok szakisk.-iban tanár, 1921– gazd.-i felügyelő is. 1929–57 a Nyíregyházi Homokjavító Kísérleti Gazd. vez. 1958– az MTA lev. t. 1952 Kossuth-díjjal, 1954 a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntetik ki. 1965 gyémánt oklevelet kap a Keszthelyi Agrártud. Főisk.-n. Munkásságának fő ter.-e a homoki szántóföldi gazdálkodás. F. m.: *Az alföldi futóhomok-talajok korszerű mezőgazdasága* (1927), *A homoki gazda* (1936), *Laza homoktalajok korszerű művelése* (1951), *Vetésforgó-kísérletek laza homokon* (1965), valamint számos mezőgazd. szakcikk szerzője.

WETTER, Gustav (1911) – osztrák származású katolikus pap, filozófus. Bécsben, majd a római pápai egy.-en tanul. 1930–36 Rómában a Pápai Orosz Kollégium ösztöndíjasa. 1936 belép a Jézus Társ.-ba. 1937–41 Rómában a Pápai Keleti Int.-ben folytat tanulmányokat, 1957– az Int. filozófiaprof. 1949–54 a Pápai Orosz Kollégium rektora. Neotomista ideológus, könyveiben a marxista filozófiát igyekszik cáfolni.

WEYRAUCH, Wolfgang (1907) – német (NSZK) költő és prózaíró. Frankfurt am Mainban színészképző isk.-t végez, majd Berlinben germanisztikát, romanisztikát és tört.-et tanul. 1933– kiadói lektor. A II. vh.-ban kat., rövid időre szovjet hadifogságba kerül. 1946– lapszerk. és kiadói lektor; 1959– irod. munkásságának él. A „Gruppe 47", a ny-német Pen-közp. és a hamburgi Előadóműv. Ak. t. Haladó, háborúellenes humanista alkotó. Magy. megj. művei: *Fejjel a falon át* (novella 1964), *Japán halászok* (hangjáték 1964), továbbá versei antológiákban.

WHEELER, Earle Gilmore (1908) – amerikai tábornok. Kat. ak.-t végez. 1932– szolgál a hads.-ben. 1962– tábornok. 1943–45 a 63. gyaloghadoszt. törzsfőnöke, 1952–55 a szöv. hatalmak D-európai par.-ságán. 1955–57 a vezérkarnál, 1957–58 hadműveleti főnökh. 1958–60 a 2. páncélos hadoszt. par. 1960–62 a Vezérkari Főnökök Egyesített Biz.-ában tevékenykedik. 1962–64 a szárazföldi haderő vezérkari főnöke, 1964– a Vezérkari Főnökök Egyesített Biz. eln.

WHEELER-BENNETT, Sir John (1902) – angol történész. 1924–32 a *Bulletin of International News* alapítója és szerk. 1937–42 az USA-ban levő brit információs szolgálat főig.-jának h. 1944 a Külügymin. pol. hírszerző részlegének európai tanácsadója, majd 1945 főig. h. 1946 a nürnbergi per brit vádlócsop.-jához tartozik. 1946–57 Oxfordban előadó. 1959– a kir. archívum tört. tanácsadója. 1961– a birodalmi hadimúzeumban dolgozik. Több, főleg német tárgyú legújabbkori tört. tanulmány, könyv szerzője.

WHIPPLE, George Hoyt (1878) – amerikai patológus. A Yale és a Johns Hopkins Egy.-en végez. 1909–14 a Johns Hopkins Egy. patológia adjunktusa, 1914–21 a California Egy. kut. orvostan. prof. 1921–53 a Rochester Egy. dékánja és prof. 1934 megosztott orvosi Nobel-díjat kap a vérszegénység kezelésével kapcsolatos kutatásaiért, 1927–43 a Rockefeller Alapítvány ig.-sági t. 1936–53 a Rockefeller Int. tud. tan. t. Az USA Tud. Ak. és különböző patológiai társ.-ok t., több kitüntetés tulajdonosa.

WHITE, Byron R. (1917) – amerikai bíró. Az oxfordi és a Yale Egy.-en tanul. A II. vh.-ban a tengerészet hírszerző szolgálatában, 1946–47 a Legf. B.-on dolgozik. 1947–61 jogi gyakorlatot folytat Denverben (Colorado). 1961–62 főügyészh. 1962– a Legf. B. t. Dem. párti.

WHITE, Charles (1918) – amerikai néger festő. Cipőtisztító, kifutó, majd cégtáblafestő. Később egy néger művészcsop. t., bekerül a chicagói műv. ak.-ra. Mexikóba megy, ott megismerkedik a forr. műv.-tel. Bekapcsolódik a pol. mozg.-ba. A békemozg. egyik élharcosa, síkraszáll a négerek kulturálódásáért. Fő műfaja a grafika és a monumentális festészet. Egyik kiemelkedő műve a virginiai Hampton Int. néger főisk.-jának a faliképe, amely a négerek életét ábrázolja.

WHITE, Eirene (1909) – angol politikusnő. Londonban és Oxfordban végzi tanulmányait. 1950– munkáspárti képv. 1964–66 a gyarmatügyi min. parl. államtitk. 1966–67 külügyi állammin. A Munkáspárt VB t. 1967– a walesi ügyekkel foglalkozó állammin.

WHITELAW, William Stephen Ian (1918) – angol politikus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. A Skót Gárda tisztje, 1947 lemond rangjáról. 1955– konzervatív képv. Az ipari és keresk., majd a pénzügymin., 1962–64 a munkaügyi min. parl. titk. 1964– a Konzervatív P. alsóházi vez.

WHITNEY, John Hay (1904) – amerikai lapkiadó. Tanulmányait az oxfordi és a Yale Egy.-en folytatja. A New York-i J. H. Whitney & Co. társtulajdonosa, a Whitney hírközlési váll. eln. 1957–61 nagykövet Angliában. 1961– a New York *Herald Tribune* kiadója és főszerk., majd annak megszűntével, 1967– az *International Herald Tribune* (Párizs) eln.

WICKI, Bernhard (1919) – német (NSZK) színész, filmrendező. Osztrák származású. 1938–39 Berlinben színiisk.-ba jár. 1939–40 a bécsi műv. ak. hallgatója. Színészi pályáját a bécsi Burgtheaterben kezdi, majd különböző osztrák, svájci és német színpadokon szerepel. 1950– filmezik, az 50-es évek vége óta rendezőként is dolgozik. Több haladó állásfoglalású film alkotója. Ő rendezi többek között *Az utolsó híd* (1954, osztrák–jugoszláv), *A macska* (1957, francia), a *Lámpaláz* (1959), *A leghosszabb nap* (társrendező 1962, USA) c. filmeket.

WICKREMASINGHE, Sugisvara Abejvardena (1901) – a Ceyloni KP eln. Eredetileg orvos. 1920– az INC t.-ként részt vesz a függetlenségi harcokban. 1926–28 és 1936–38 Angliában haladó diákmozg.-akban, később Nagy-Britannia KP-ja t.-ként tevékenykedik. 1931 az első, szoc. programmal megválasztott ceyloni képv. 1939 szembefordul pártja, a Ceyloni Szoc. P. szovjetellenes, trockista vonalával, ezért kizárják e pártból. 1940 egyik kezdeményezője és megalapítója az Egyesült Szoc. P.-nak, majd 1943 az ebből alakult Ceyloni KP-nak. 1945– a KP eln., 1950–52 főtitk. 1952– ismét eln. 1945–53 a Ceyloni Szaksz. Szöv. eln.

WIGMAN, Mary (1886) – német (Ny-Berlin) balettművész. A helleraui Dalcroze-isk.-ban tanul, majd Svájcban Rudolf von Saban tanítványa és asszistense. 1919–42 Európa és Amerika-szerte vendégszerepel, Drezdában, ill. Lipcsében balettisk.-t vezet. 1949– Ny-Berlinben a róla elnevezett stúdió vez. 1955– a Ny-Berlini Műv. Ak. t. 1961– a Ny-berlini Opera és a Mannheimi Nationaltheater tb. t.

WIGNER, Eugene Paul (1902) – magy. származású amerikai fizikus. Műszaki főisk.-t végez Berlinben, majd 1928 uo. előadó, 1930–36 a Princeton Egy.-en mat.-t és fizikát ad elő, 1937–38 a Wisconsin Egy. fizika prof. 1938– a Princeton Egy. mat.-fizika prof. 1947–50 az Oak Ridge-i atomkut. labor. ig.-sági t. 1952–57, 1959– az Atomenergia Biz. tanácsadó biz. t. 1963 fizikai Nobel-díjat kap a magreakciók diszperzió-elméletének kidolgozásáért. Jelentősen továbbfejleszti a többelektronos atomok és a szilárd testek kvantummechanikai elméletét. Részt vesz az első atomreaktor építésében (Szilárd Leóval és E. Fermivel). Több tud. társ. t., egy.-ek díszdr.-a. Magy. megj. könyvei: *Adalékok a neutron elméletéhez* (1932), *A Rayleigh–Schrödinger-féle perturbációelmélet egy módosításáról* (1935), továbbá cikkei fizikai folyóiratokban.

WIGNY, Pierre L. J. J. (1905) – belga politikus, min. A liège-i és a Harvard Egy.-en tanul. A Keresztényszociális P. parl. képv. 1947–50 gyarmatügyi, 1958–61 külügymin., 1965–66 igazságügymin. 1956–58 az Európai Gazd. Közösség Közgyűlésének t. 1958– az EGK min. tan. t. A Belga Tud. Ak. lev. t., a louvaini és a namuri egy. prof. Számos jogi tud. könyv szerzője.

WILBUR, Richard (Purdy) (1921) – amerikai költő és irod. tanár. Az Amherst Főisk. és a Harvard Egy. bölcsészkarán végez. 1950–54 a Harvard Egy. irod. szakán tanár. 1954–57 a Wellesley Főisk. adjunktusa, 1957– a Wesleyan Egy. prof. 1947–50 az Orsz. Műv. és Irod. Int., az USA Tud. és Műv. Ak. t. Magy. az *Észak-amerikai költők antológiája* c. kötetben (1966) jelentek meg versei.

WILD Frigyes (1910) – pedagógus, a Magyaro.-i Német Dolgozók Dem. Szöv. főtitk. A bécsi, majd a kolozsvári egy.-en tanul. 1940–44 középisk. tanár Marosvásárhelyen. A felszabadulás után a körmendi gimn., majd a gyulai román nyelvű ált. isk. tanára. 1948– párttag. 1949–54 a gyulai gimn. megszerv. és ig. 1954–55 a veszprémi Vegyipari Egy. idegen nyelvi lektorátusának vez. 1955– a Magyaro.-i Német Dolgozók Dem. Szöv. főtitk. 1958– országgy. képv. (Pest m.). Számos tankönyv szerzője.

WILDER, Billy (1906) – osztrák származású amerikai filmíró, producer és rendező. Bécsben, majd Berlinben újságíró, forgatókönyvíró. 1933 először Párizsba, onnan az USA-ba emigrál. 1942– rendező. Sikeres működése elismeréseként 6 ízben kap ak. díjat és többször Oscar-díjat. F. m.: *Tacskó* (1932, német, író), *Kékszakáll nyolcadik felesége* (társíró, 1938), *Ninocska* (társíró, 1939), *Vágyak a viharban* (társíró, 1940), *Csitri* (1942), *Öt lépés Kairó felé* (1943), *Férfiszenvedély* (1943), *Császárkeringő* (1948), *A nagy karnevál* (1951), *A vád tanúja* (1957), *Irma, te édes* (1962), *Csókolj meg* (1963) stb.

WILDER, Thornton (Niven) (1897) – amerikai reg.- és színműíró. Gyermekkorát Kínában tölti. 1914 visszatér hazájába. A Yale és a Princeton Egy.-et végzi. 1930–36 a chicagói egy. előadója, majd éveket tölt Európában. A II. vh. alatt a hírszerző szolgálatnál alezredesi rangig viszi. A háború után a Harvard Egy. költészeti katedráját kapja meg. Hírnevét elsősorban színműveinek köszönheti. Írásaiban az amerikai kispolg. életformát festi le. Több színművével Pulitzer-díjat nyer. Magy. megj. művei: *Szent Lajos király hídja* (reg. 1929– több kiadásban), *Az androsi leány* (reg. 1930, 1935), *Kabala* (reg. 1947), *Sorsom az ég* (reg. 1943) (a második kiadást ld. *Mennyei ügyekben utazom* címen), *A mi kis városunk* (1944), *Caesar* (reg. 1948), *A hosszú út* (1958), *A házasságközvetítő* (vígjáték 1964).

WILKINS, Maurice Hugh Frederick (1916) – angol biológus. Cambridge-ben végzi tanulmányait. Különböző egy.-eken és min.-ok intézményeiben kut. 1946– a londoni King's College biofizikai kut. labor.-ában dolgozik. 1955– uo. ig. h. 1963– a molekuláris biológia tb. prof. 1962 orvosi Nobel-díjat kap a nukleinsavak molekuláris szerkezetével kapcsolatos kut. munkájáért.

WILKINS, Roy (1901) – amerikai néger politikus. A Lincoln Egy.-en végez. 1923–31 a *Kansas City Call* szerk. 1931–49 a Színesbőrűek Haladásáért Küzdő Szöv. titkárh., 1955–64 ügyv. titk., 1965– ig.

WILLIAMS, Eric – Trinidad és Tobago min. elnöke. 1956 létrehozza a Népi Nemzeti Mozg. elnevezésű pártot, melynek segítségével ugyanezen évben megválasztják min. elnöknek. Egyúttal pénzügyi-, valamint tervezés- és fejlesztésügyi min. is.

WILLIAMS, Tennessee (1914) – amerikai író és színműíró. Anyagi nehézségek miatt az egy.-et csak megszakításokkal tudja elvégezni. Első darabja megbukik. Jelentős sikert az *Üvegfigurák*kal arat. Kétszer kap Pulitzer-díjat és a Színházi Kritikusok Díját. Csaknem minden színművét magy. színpadon is bemutatják. Magy. megj. művei: *Drámák* (1964, *A vágy villamosa; Nyár és füst; Ez a ház bontásra vár; Beszélj mint az eső, hadd hallgassalak; Macska a forró bádogtetőn; Orpheus alászáll, Múlt nyáron, hirtelen; Amíg összeszoknak*). Ezenkívül antológiákban több elb.-e és színműve lát napvilágot.

WILLIAMS, William (1921) – amerikai történész. Tengerészeti ak.-t végez, a II. vh.-ban részt vesz a csendes-óceáni hadműveletekben. 1950– tört. prof. a Wisconsin Egy.-en, 1960– részt vesz a polgárjogi mozg.-ban. Elsősorban diplomáciatört. műveket ír.

WILSON, Angus (eredeti neve: Angus Frank Johnstone) (1913) – angol író. Oxfordban végzi tanulmányait. 1936–55 a British Museum könyvrészlegének vez. h. 1963– a K-angliai egy.-en az angol nyelv előadója. 1966– prof. Reg.-ei, színdarabjai, tv-játékai, tanulmányai jelennek meg.

WILSON, Carroll Louis (1910) – amerikai fizikus. A Massachusettsi Műszaki Egy.-en végez, majd 1932–37 uo. docens. 1941 a Honv. Kut. Biz. munkatársa. 1942–46 a Tud. Kutatási és Fejlesztési Int. mérnöke Washingtonban. 1946–47 az Orsz. Kut. Társ. aleln. és ig. Bostonban. 1947–50 az USA Atomenergia Biz. főig. 1951– különböző uránjumkut. és -feldolgozó váll.-oknál vez. beosztásban. 1962– az OECD tud. kut. biz. eln., 1964– az ECOSOC tanácsadó biz. t. Az USA Tud. Ak. és más tud. társ.-ok t.

WILSON, Georges (1921) – francia színházi és filmrendező. Tanulmányait a párizsi Centre d'Art Dramatique-ban végzi. Színész két kisebb társulatnál, majd a Théâtre National Populaire t. 1963-ig. Az 50-es évek óta rendez filmeket: *Ilyen hosszú távollét* (1960), *A leghosszabb nap* (1962) stb.

WILSON, James Harold (1916) – angol min. eln. Ösztöndíjas az oxfordi egy.-en, majd uo. docens, lord Beveridge egyik közeli munkatársa. 29 éves korában az Attlee-korm. legfiatalabb min.-e. 1945– munkáspárti képv. 1943–44 a Gazd. és Stat. Min. szén- és energiarészlegének ig. 1945–47 a munkaügyi min. parl. titk. 1947–51 keresk. ügyi min. 1963 Gaitskell halála után átveszi a Munkáspárt vezetését. 1964– min. eln. Pályafutása kezdetén a bevanista balszárnyhoz tartozik, majd fokozatosan eltávolodik, a Munkáspárt középszárnyához, később a jobbszárnyához húzódik. Gazd. vonatkozású publikációi jelennek meg.

WILSON, Sir Duncan (1911) – angol diplomata. Oxfordban tanul, majd tanító. 1937–39 a British Museumban, 1939–41 a Háborús Gazdálkodási Min.-ban, 1941–45 a Külügymin.-ban dolgozik. 1947– külügyi szolgálatban Berlinben, Jugoszláviában. 1955–57 a Külügymin. kut. ig.-ja és könyvtárosa. 1957–59 a pekingi angol követségen ügyvivő, 1959–60 a Harvard Egy. nközi kérdésekkel foglalkozó közp.-jában. 1960–64 külügyi államtitkárh. 1964– nagykövet Jugoszláviában, 1968– a SZU-ban.

WINCHELL, Walter (1897) – amerikai újságíró. Kabarékban működik, 1922 a Vaudeville News társulatának t. 1924–29 a New York-i *Evening Graphic* cikkírója, és a színházi rovat szerk. 1929–63 a *New York Daily Mirror* cikkírója és színházi kritikusa, rádió- és tv-kommentátor.

WINDGASSEN, Wolfgang (1914) – német (NSZK) operaénekes. Apjánál és a stuttgarti konzervatóriumban tanul; hőstenor. 1945– a stuttgarti opera t., 1951 „Kammersänger" címet kap. 1954– a New York-i Metropolitan t. Korunk egyik legkiválóbb Wagner-énekese, a Bayreuthi Ünnepi Játékok állandó szereplője.

WINDSOR hercege (1894) – volt angol király. V. György angol kir. fia, VIII. Edward néven. 1936 jan.–dec. Nagy-Britannia és É-Íro. kir. Mivel a kétszer elvált Mrs. Simpsont veszi feleségül, lemondatják. 1937– külföldön él, s a windsori herceg címet viseli. 1940–45 a Bahama-szigetek kormányzója.

WINIEWICZ, Józef (1905) – lengyel politikus. 1939-ig újságíró, a *Dziennik Poznański* (Poznańi Napló) szerk. 1940 Bp.-en lengyel lapot ad ki. Ezután Londonba megy, s a békekonferencia előkészítő munkálataiban vesz részt. 1945–47 a londoni lengyel követség tan.-osa. 1947–55 Lengyelo. washingtoni nagykövete. 1955– külügymin. h. A német kérdéssel kapcsolatos munkái jelennek meg.

WINKLER Dezső (1901) – gépészmérnök. A brünni német műszaki egy.-en tanul. 1925–44 a Győri Vagongyárban munkás, majd mérnök, 1936–44 a gyári autószerkesztés vez. 1944 Németo.-ba hurcolják. 1945–48 a Győri Autógyár főmérnöke. 1948– a Nehézipari Min. kötelékében Bp.-en dolgozik, 1951–68 a Járműfejlesztési Int. ig. (nyug.). 1949–59 a Gépipari Tud. Egyes. gépjármű szakoszt. eln. 1959–67 az ENSZ Gépjármű Szerkesztési Munkabiz.-ban Magyaro. képv. Kossuth-díjas (1951). Közúti gépjárművek szerkesztésével foglalkozik.

WINKLER, Werner (1913) – német (NDK) kémikus, gazd. vez. Kémiát tanul, majd vegyészként dolgozik. 1950–53 a Műszálipari Tröszt főig. és a premnitzi Friedrich Engels műselyemgyár üzemvez. 1953–55 nehézipari min. h. 1955–58 vegyipari államtitk., a min. első h., majd min. 1956– a leuna-merseburgi vegyipari műszaki főisk. prof. Az NDK Tud. Kut. Tan. Elnökségének t. Az NDK Áll. Tervbiz. tud. tanácsadója. 1963-ig. a KGST Vegyipari Állandó Biz. eln. Kétszeres Nemzeti-díjas (1950, 1954). A műszálgyártás kémiájával és technológiájával foglalkozik.

WINNACKER, Karl (1903) – német (NSZK) kémikus, nagyiparos. A darmstadti és a braunschweigi műszaki egy.-en tanul. 1933–45 az I. G. Farbenindustrie-nál, 1945–51 a Kupferhütte Duisburgnál tölt be vez. beosztást. 1951– a Farbwerke Hoechst A. G. vegyi tröszt műszaki vez. 1952– ig.-ságának eln. és vezérig. 1953– a Frankfurt am Main-i egy.-en az alkalmazott kémia c. tanára. Számos nagy német vegyi üzem, iparváll. és bank felügyelő biz. eln. és t. A bonni Német Atomforum eln. 1965– a Német Vegyipari Szöv. eln. A Német Kémiai Társ. és a Német Atombiz. aleln. 1967– az NSZK Kutatáspol. Tanácsadó Biz. t. A Max Planck Társ. szenátora. A Mainzi Tud. és Irod. Ak. lev. t. Tud. vonatkozásban kémiai-technológiai kérdésekkel foglalkozik. Magy. megj. könyve: *Kémiai technológia I–II.* (1962–63).

WINNICKA, Lucyna (1926) – lengyel színésznő. Jogi diplomát szerez, majd elvégzi a színműv. főisk.-t is. 1953 Szczecinben játszik, majd Varsóban a Teater Polskihoz, később az Időszerű Színházhoz szerződik. Sokat szerepel a tv-ben is. Későbbi férje, I. Newerly fedezi fel. F. f.: *Keresztesek* (1960), *Máter Johanna* (1961), *A fáraó* (1963).

WINSTON, Henry (1911) – amerikai néger komm., a KP eln. (1966 óta). Volt edénymosogató, szobafestő, kőműves. 19 éves korában belép a Komm. Ifjúmunkás Szöv.-be, később titk., majd a KP Orsz. Biz. és a Közp. VB t. A VB más tagjaival együtt elítélik, 8 éves börtönbüntetéssel sújtják. A börtönben elveszti látását, 1961 kiszabadul. 3 évig a SZU-ban kezelik.

WINTER Ernő (1897) – vegyészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy.-en tanul. 1922–23 a drezdai W. Geissler szappangyárban dolgozik. 1923–24 a Meister szappangyár labor. vez. és kut. vegyésze. 1925–28 az Egyesült Izzó analitikus vegyésze, hidrogéntelep vez., üzemi labor. vez. 1928–29 Hollandiában a nijmegeni Splendor Izzólámpagyárban dolgozik. 1930–50 az Egyesült Izzó elektroncsőlabor. vez. 1950–62 a Távközlési kut. Int., 1962– az MTA Műszaki Fizikai Kut. Int. ig. h., az elektronfizikai oszt. vez. 1951– az MTA lev. t., 1956– t. 1961– az Elektromérnökök Int. (USA) vez.-ségi t. Kétszeres Kossuth-díjas (1950, 1953). Elektronfizikával és vákuumtechnikával foglalkozik. A báriumkatód és a báriumcsövek kidolgozásában végzett munkája nagyban előmozdította a magy. rádiócsőgyártás és az elektronikai ipar fejlődését. F. m.: *Válogatott fejezetek a ferromágnesesség témaköréből* (1955), *Vákuumtechnika II. – Oxidkatód* (1954), *Symposium on Electron and Vacuum Physics, 1962. Balatonföldvár, Single Electron Generated Current Pulse in a Vacuum Diode* (1964).

WINZER, Otto (1902) – német (NDK) külügymin. Nyomdász. 1918–23 részt vesz a német munkásoszt. forr. harcaiban. 1919– a Szabad Szoc. Ifj. szerv., majd a Komm. Ifj. Szöv. és a KP t. 1922– a Jugend-Internationale Kiadóváll. dolgozója, majd vez. 1925–27 az Osztrák KP, 1928–30 az SZKP soraiban tevékenykedik. 1933 illeg. antifasiszta tevékenységet folytat. 1935–45 emigrációban él Franciao.-ban, Hollandiában és a SZU-ban. 1945–46 Nagy-Berlin városi tan. közokt.-ügyi tan.-osa. 1947– az NSZEP KB t. 1949–56 államtitk., a köztárs. eln. magánirodájának vez. 1950– a Népi Kamara t., 1956–59 külügymin. h., 1959–65 államtitk. és a külügymin. első h. 1965– külügymin.

WIORA, Walter (1906) – német (NSZK) zenetudós. A berlini konzervatóriumban, majd 1926–36 a berlini és a freiburgi egy.-en tanul. 1936–58 a freiburgi Német Népdalarchívum munkatársa. 1958– a kieli egy. zenetud. int. ig. és tanszékvez. prof. A Herder-int. alapítója és vez. Az NSZK UNESCO-biz aleln. A ny-német Zenei Tan. elnökh.. A *Musikalische Zeitfragen* c. tanulmánysorozat szerk. Számos zenetud. mű (pl. *Europäischer Volksgesang, Schrift und Tradition als Quellen der Musikgeschichte*) és tanulmány szerzője.

WIRTH Ádám (1929) – filozófus, szociológus, a *Valóság* főszerk. Ösztöndíjasként a SZU-ban, a kazanyi egy.-en tanul. 1965– a *Valóság* c. folyóirat főszerk. A filozófiai tud. kandidátusa (1964). Elsősorban a szoc. társad. fejlődésének törvényszerűségeivel foglalkozik. Cikkei és tanulmányai a *Társadalmi Szemle*, a *Filozófiai Szemle* és a *Valóság* c. folyóiratokban jelentek meg.

WIRTZ, William Willard (1912) – amerikai ügyvéd és korm. tisztv. A berkeley-i és a Harvard Egy.-en tanul. 1933–39 tanító, majd 1939–42 tanársegéd. A háború alatt különböző, a hadigazdálkodással kapcsolatos intézményeknél dolgozik. 1946–54 a Northwestern Egy. jogi prof. 1955–61 ügyvédi gyakorlatot folytat. 1961–62 munkaügyi min. h. 1962– min., dem. párti.

WISDOM, Norman (1920) – angol színész. 1946 lép először színpadra, varieték, zenés szórakozóhelyek előadóművésze. 1948 kezd a tv-ben szerepelni. Az 50-es évek elejétől filmezik. Kitűnően táncol, jól énekel, kiváló pantomim-művész és akrobata. Legtöbbször az esetlen kisembert személyesíti meg. F. f.: *Ellopták a hangomat*, *Én és a tábornok*, *Én és a gengszter* stb.

WISŁOCKI, Stanisław (1921) – lengyel zeneszerző és karmester. Tanulmányait Lvovban és Párizsban végzi. 1940–45 Romániában működik mint karmester és zongorista, ezt követően a Varsói Kamarazenekar karmestere. 1947– a Poznańi Filharmóniai Zenekar karmestere és az ottani konzervatórium tanára, majd a Varsói Nemzeti Filharmónia 2. karmestere. Több zenekari művet, zongoradarabokat és dalokat írt.

WITHALM, Hermann (1912) – osztrák alkancellár. A bécsi egy. áll. és jogtud. karán végez. 1936 közjegyző. A nácipárt hatalomra jutása után elveszti állását és 1938–42 a Reichsautobahnnál dolgozik. 1942–45 kat. szolgálatot teljesít. 1945–47 jogi pályán dolgozik. 1953– parl. képv., a parl. jogi biz. eln. 1956–59 pénzügyi államtitk. 1960– a Néppárt főtitk., majd 1966– parl. csop.-jának eln. 1968– alkancellár.

WITTEVEEN, Hendrikus Johannes (1921) – holland min. elnökh. és pénzügymin. Rotterdamban folytat közgazd. tanulmányokat, majd 1946– uo. egy. előadó, 1948– prof. 1958– képv. a Szabadság és Demokrácia Néppártja (liberális párt) listáján. 1963–65 és 1967– pénzügymin., 1967– min. elnökh. is.

WITTIG, Georg (1897) – német (NSZK) kémikus. A marburgi egy.-en tanul. 1926–32 uo. magántanár. 1932–37 a braunschweigi műszaki egy.-en tanít. 1937–44 a freiburg-breisgaui, 1944–56 a tübingeni, 1956– a heidelbergi egy. tanára és uo. a kémiai int. ig. A Heidelbergi Tud. Ak., a Német Természettud. Ak. (Leopoldina) és a New York-i Tud. Ak. tb. t., a Bajor Tud. Ak. lev. t. Polimerizáció elméleti és sztereokémiai kutatásokkal foglalkozik.

WODDIS, Jack (1914) – angol politikus és publicista. A II. vh. előtt a brit keresk. flottánál teljesít szolgálatot. 1937– KP t. A háború után a KP londoni szerv.-ében dolgozik, propagandista.

1951–58 a SZVSZ-nél fejt ki tevékenységet Londonban, Bécsben, majd Prágában. Jelenleg a KP nközi oszt. vez., VB és PB t. Több évtizede a kolonializmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelem aktív harcosa, közreműködik ilyen célzatú szerv.-ekben (Gyarmati Tájékoztató Iroda, Indiai Liga, a vietnami békéért küzdő brit tan. stb.), s e témakörben több könyvet, cikket publikál. Magy. megj.: *Afrika. A felkelés gyökerei* (1962), *Az oroszlán felébred* (1963), *Mi a neokolonializmus?* (1969).

WODEHOUSE, Pelham Grenville (1881) – angol író. Banktisztv., majd újságíró. Élete nagy részét Amerikában tölti. Humoros reg.-eket ír. Első nagy sikere a *Piccadilly Jim* (1918). 1928–48 kb. 20 reg.-e jelenik meg magy., köztük több *Psmith*ről és *Tóbiás*ról, visszatérő humoros alakjairól.

WOERDEMAN, Martinus Villem (1892) – holland orvos. Az amszterdami egy.-en tanul, majd 1914–16 uo. tanít. 1926–31 a groningeni egy. prof. 1931–62 az amszterdami egy. anatómia tanszékének vez. prof., 1946–50 az orvosi fakultás dékánja. 1945–46 az egy. rektora, 1953–59 az egy. eln. 1953–60 a Holland Kir. Tud. Ak. eln., a svéd, a flamand és a mexikói ak. külföldi t., egy.-ek tb. dr.-a.

WÓJCIKOWSKI, Ivan (1899) – lengyel koreográfus, táncped. A varsói Nagyszínház balettisk.-jában tanul, 1911–15 e színházban lép fel. 1915–29 a világhírű orosz Gyagilev együttes szólótáncosa. 1929–31 Anna Pavlova társulatánál. 1935–37 saját együttest szervez és vez. 1938–39 a Lengyel Balettszínház, 1945– a varsói opera és a poznańi színház balettmestere. 1953–60 táncoktató a Mazowsze Együttesnél, egyidejűleg a varsói balettint. ig. 1960– külföldi meghívásoknak tesz eleget, koreografál és rendez Londonban, Kölnben, Olaszországban. Leghíresebb szerepei: *Petruska*, *Poloveci táncok*, *Iván cárevics*, *Pulcinella* c. balettekben. Koreográfiái: *Till Eulenspiegel*, *Coppelia*, *Swantewit*, *Bűvészinas*.

WOJTYLA, Karol (1920) – lengyel bíboros. 1946– lelkész. Teológia prof. Krakkóban és Lublinban. 1964– Krakkó érseke, 1967– bíboros.

WOLF, Christa (1929) – német (NDK) író és irod. kritikus. Germanisztikát tanul Jénában és Lipcsében, majd 1959-ig Berlinben lektor és szerk., utána 1962-ig Halléban lektor, uo. irod. tevékenységet is folytat. Nemzeti-díjas (1964). Realista író.

WOLF, Konrad (1925) – német (NDK) filmrendező. Friedrich Wolf, a neves komm. író fia. 1933 családjával emigrál, Svájcba, Franciao.-ba, majd a SZU-ba költöznek. A II. vh.-ban a szovjet hads. tisztjeként harcol. 1945–49 a Szovjet Kultúra Háza munkatársa Berlinben. 1949–54 elvégzi a moszkvai filmműv. főisk. rendezői tanszakát. Hazatér a NDK-ba, Joris Ivens és Kurt Maetzing mellett segédrendező, majd rendező. Filmjeit főleg a fasizmus leleplezésének, a német nép lelkiismeretvizsgálatának szenteli. *Csillagok* c. filmje a Cannes-i, a *Mamlock professzor* a Moszkvai Fesztiválon nyer díjat. Nemzeti-díjas (1959).

WOMACKA, Walter (1925) – német (NDK) festőművész. 1946–49 a braunschweigi iparműv. isk.-n, 1949–53 a weimari és a berlini képzőműv. főisk.-n tanul. 1953– a berlin–weissenseei képzőműv. főisk.-n tanít. 1959– az NDK Képzőműv. Szöv. aleln. Figurális kompozíciókat, tájképeket fest, mozaik- és üvegfestészettel, alkalmazott grafikával is foglalkozik. Műveinek témáját legtöbbször a mai, szoc. társad.-ban élő ember alkotja. Műv.-díjas (1959), FDGB-díjas (1960), Nemzeti-díjas (1962).

WOOD, Richard Frederich (1920) – angol politikus. Oxfordban végzi tanulmányait. 1950– konzervatív párti képv. 1951–59 nyugdíjügyi, keresk., mezőgazd. társad. biztosítási, munkaügyi parl. titk. 1959–63 energiaügyi min. 1963–64 nyugdíjügyi és társad. biztosítási min.

WOODS, Georg David (1901) – amerikai bankár. 1918–51 különböző amerikai magánbankoknál dolgozik. 1951–62 a First Boston Corp. ig. tan. eln. 1962–68 az IBRD s ezzel automatikusan az IDA és az IFC eln. Több amerikai bank és tröszt ig. tan. t.

WOODWARD, Robert Burns (1917) – amerikai kémikus. A Massachusettsi Műszaki Egy.-en tanul, 1937– a Harvard Egy. előadója, 1950– prof. 1963– a baseli Woodward Kut. Int. ig. A 40-es évektől több amerikai és külföldi egy.-en meghívott előadó, számos egy. tb. dr.-a, tud. kitüntetések tulajdonosa. Jelentős munkásságot fejt ki a szerves anyagok szintézise ter.-én, ezért 1965 kémiai Nobel-díjat kap.

WOOG, Edgar (1898) – a Svájci Munkapárt (KP) főtitk. Baselban könyvtárosi képesítést szerez. Korán bekapcsolódik a komm. mozgalomba. Az I. vh. után Mexikóban és a SZU-ban tevékenykedik. 1927–35 a Komintern apparátusának munkatársa. 1935 hazatér. 1946–47 a Svájci Munkapárt képviseletében a zürichi városi tan. t. 1947–56 a Nemzeti Tan. t. (parl. képv.).

WORMSER, Olivier Boris (1913) – francia diplomata. 1933 Rómában a francia nagykövetség attaséja. 1934–36 külügymin.-i szolgálatban. 1938–39 Dijonban jogi tanulmányokat folytat. 1943 részt vesz a londoni Nemzeti Felszabadító Biz.-ban, 1945 londoni nagykövetségi titk. 1948–54 különböző korm. megbízatások. 1954–66 ismét a Külügymin.-ban. 1966– moszkvai nagykövet.

WOTRUBA, Fritz (1907) – osztrák szobrász. Lakatosként és vésnökként kezdi pályáját, majd elvégzi az Iparműv. Főisk.-t. 1938 a fasizmus elől

Svájcba emigrál. 1945– a Bécsi Képzőműv. Ak. tanára. Munkái megtalálhatók az USA, Ny-Európa, az É-i országok és természetesen Ausztria különböző múzeumaiban, valamint Bécs terein. Főként monumentális, tömbszerű kőszobrokat alkot.

WRIGHT, Georg Henrik von (1916) – finn filozófus. A helsingforsi egy.-en tanul, majd 1943–46 uo. előadó, 1946–61 prof. 1948–51 egyúttal a cambridge-i egy. prof. is, s több angol egy.-en vendégprof. A Finn Ak., a Svéd Tud. Ak. t. Több, logikával foglalkozó könyv, tanulmány szerzője.

WULFF, Hilmar (1908) – dán író. Tengerész, vándor-, erdő-, föld-, vasúti és építőmunkás stb. A német megszállás alatt aktívan részt vesz az ellenállási mozg.-ban. Munkái több nyelven, köztük magy. is megj.: *A kis vadászok* (elb. 1955), *A szerencse kék pisztrángja* (reg. 1955).

WURMSER, André (1899) – francia író, újságíró. A *Ce Soir*nak, Aragon lapjának munkatársa. 1947– a *Les Lettres Françaises* kritikusa, 1954– a *l'Humanité* állandó vezércikkírója. Magy. megj. művei: *Budapesti levelek* (1955), *Születő legendák földjén* (útijegyzetek 1959), *A gyilkos az első számú áldozat* (1965).

WÜNSCHE, Kurt (1929) – német (NDK) igazságügymin. (1967 óta). Főisk-t végez. 1946– a Liberális Dem. P. t. 1948–50 a párt Drezda körzeti szerv. ügyvez. 1950–51 a szászo.-i szerv. oszt. vez. 1951–54 az orsz. vez.-ség főoszt. vez. 1954–60 az orsz. vez.-ség titk., 1960– főtitk. h. 1954–59 áll.- és jogtud. ak.-t végez. 1954– a Népi Kamara t., a Népek Barátsága Ligája elnökségének t. 1965– a min. tan. elnökh.

WÜST, Georg (1890) – német (NSZK) oceanográfus, meteorológus. A berlini egy.-en matematikát, fizikát, oceanográfiát és meteorológiát tanul. 1928– a berlini Tengerkut. Int. munkatársa. 1929–46 a berlini egy. tanára. 1946–59 a kieli egy.-en az oceanográfia és a tengeri meteorológia tanára, a tengerkut. int. ig. (nyug.). 1960–64 a New York-i Columbia Egy. vendégprof. 1965– a bonni egy. vendégprof. 1925–27 a német atlanti-óceáni expedíció, 1938 az Altair Golf-áram kut. expedíció oceanográfusa. Számos német és külföldi tud. társ. t.

WYCECH, Czesław (1899) – a lengyel szejm eln. 1928– a Lengyel Néppárt „Felszabadulás" csop., 1931– a Lengyel Néppárt t. 1936–39 a Lengyel Ped. Szaksz. közp. vez.-ségének aleln. A német megszállás idején az emigráns korm. lengyelo.-i illeg. szekciójának művelődésügyi főoszt. vez. 1945–49 a Lengyel Néppárt funkcionáriusa, majd az Egyesült Parasztpárt eln. 1945–47 művelődésügyi min., 1956–64 az Államtan. aleln., 1957– a szejm marsallja (eln.).

WYKA, Kazimierz (1911) – lengyel irod.-történész és kritikus, esszéista. A romanticizmus és modernizmus, s a jelenkor irod.-nak kut. A krakkói Jagelló Egy. prof., a Lengyel Tud. Ak. t., az Irod. tud. Int. ig.

WYLER, William (1902) – amerikai filmrendező és producer. Elzászi születésű, Svájcban és Franciao.-ban végzi isk.-it. 1 évig az Universal Pictures külföldi reklámosztályán dolgozik, 1920 segédrendező, majd rendező Hollywoodban. Eleinte főleg vadnyugati filmeket forgat, majd áttér társad. és szociális problémák feldolgozására. F. r.: *Dodsworth* (1936), *Zsákutca* (1937), *Jezabel* (1938), *Üvöltő szelek* (1939), *Kis rókák* (1941), *Mrs. Miniver* (1942), *Carrie drágám* (1952), *Római vakáció* (1953), *Ben Hur* (1959), *A gyermekek órája* (1961) stb.

WYNDHAM WHITE, Eric (1913) – angol ügyvéd. Tanulmányait Londonban végzi. Ügyvédi gyakorlatot folytat, majd a londoni közgazd. főisk. tanára. 1945 az UNRRA tanácsadója. 1946 az EECE főtitk. 1948– a GATT ügyv. titk., majd 1965–67 vezérig.

WYSZYŃSKI, Stefan (1901) – Lengyelo. hercegprímása. 1930– a szociológia és a kánonjog prof. 1945–46 a włocławeki papi szeminárium rektora, 1946 Lublinban püspök, 1948– Varsó és Gnieżno hercegérseke, Lengyelo. hercegprímása, ·1952– kardinális, 1953–56 felügyelet alatt él egy kolostorban. 1964– a lengyel emigráció pásztori védnöke. 1966 első helyen írja alá a lengyel püspököknek azt a német püspökökhöz írt levelét, melyben lényegében elismerik a ny-német korm. revansista pol.-ját. A vatikáni II. Ökumenikus Tan. eln. Számos – főképp az egyház társad. szerepével foglalkozó – írása jelenik meg.

X, Y

XUAN THUY (1912) – vietnami (VDK) politikus. 1945 előtt részt vesz a nemzeti felszabadító mozg.-ban, több alkalommal letartóztatják, ill. bebörtönzik. 1945– képv., a nemzetgy. állandó biz. aleln., a Hazafias Front KB elnökségének és titkárságának t., külügymin. és a vietnami Újságíró Szöv. eln., jelenleg tárca nélküli min. Több alkalommal vietnami küldöttség vez. nközi értekezleteken, így 1962 a Laoszról tárgyaló genfi értekezleten, 1968 a párizsi vietnami–amerikai tárgyalásokon. A Vietnami Dolgozók P.-ja KB titk.

YABUR, Alfredo Maluf (1919) – kubai igazságügymin. Aktív pol. tevékenységet fejt ki; harcol a Batista-diktatúra ellen. A forr. győzelme után igazságügyi államtitk., majd igazságügymin. A Kubai KP KB t.

YAMÉOGO, Maurice (1921) – felső-voltai politikus. Helyi isk.-kban tanul, tisztv., majd (1946) a felső-voltai ter.-i gyűlés képv.; a katolikus szaksz. t. 1954 után a voltai szekció elnökh. 1948 Francia Ny-Afrika tan.-ának t.-vá választják. 1957 földművelésügyi min.; csatlakozik az RDA-hoz. Belügymin., majd 1958–66 min. eln., 1960–66 közt. eln. is. 1961 szoros kapcsolatba lép Nkrumah-val, közösen megszüntetik Felső-Volta és Ghana között a határt. Az utóbbi években azonban mindinkább a volt ghanai eln. ellenzékét támogatja.

YAÑEZ, Agustín (1904) – mexikói közokt. ügyi min. (1964 óta). Mexikóban végzi egy. tanulmányait, 1942– az irod. elmélet prof. 1962–64 államtitk. Irod. munkásságot is folytat. Magy. *Epizód a repülő sárkányról* c. novellája jelenik meg (1966).

YONG SOSA, Marco Antonio – guatemalai forradalmár. Kat.-ként kezdi pályafutását, majd bekapcsolódik a forr. mozg.-ba, a Guatemalai Munkapárt t., az 1962 elején fegyveres harcot kezdő November 13. Mozg. főpar.

YOST, Charles Woodruff (1907) – amerikai diplomata. Tanulmányait a Princeton Egy.-en és Párizsban folytatja. 1930 külügyi szolgálatba lép. A háború után több ENSZ Közgyűlésen tanácsadó, szolgál Prágában és Bécsben. 1949–50 a Külügymin. K-európai Ügyek Hiv. ig. 1950–53 követ Athénban; 1953–54 főpar. h. Ausztriában, 1954–55 laoszi követ, 1955–56 nagykövet, 1956–58 párizsi követ, 1958– nagykövet Szíriában, majd Marokkóban. 1961–65 az ENSZ BT-ben az amerikai küldött h., 1965–66 az állandó amerikai küldött h.-e az ENSZ-ben. 1966– a Külügyi Kapcsolatok Tan.-ánál vez. beosztásban. 1969– az USA ENSZ-képv.

Z

ZAANEN, Adriaan Cornelius (1913) – holland matematikus. A leideni egy.-en tanul. 1947–50 a bandungi (Indonézia) egy. prof., 1950–56 a delfti műszaki egy., 1956– a leideni egy. prof. Valós függvénytannal és az integrálás elméletével foglalkozik.

ZÁDOR Anna (1904) – műv. történész. A bp.-i tud. egy.-en műv. tört.-et és régészetet tanul. 1927–36 uo. a műv. tört. tanszék gyakornoka. 1936–50 a Franklin Könyvkiadónál dolgozik. 1950–51 a Múzeumok és Műemlékek Orsz. Közp. tud. oszt. vez. 1951– az ELTE műv. tört. tanszék docense, 1963– uo. egy. tanár. A műv. tört. tud. dr.-a (1961). Elsősorban a 18–19. sz. magyaro.-i építészetével foglalkozik. A *Magyar Művészet 1800–1945* c. kötet társszerzője és szerk., a *Művészeti Lexikon* egyik főszerk. (1965–68). F. m.: *A klasszicizmus építészete Magyarországon* (Rados Jenővel 1943), *A magyar klasszicizmus építészeinek társadalmi helyzete* (1953), *A Nemzeti Múzeum* (1953), *Pollack Mihály 1773–1855* (1960), *A magyar reformkor művészete* (1961).

ZAFRULLA KHAN, Muhammed (1893) – pakisztáni jogász, politikus. Tanulmányait Indiában és Angliában végzi. 1916–35 Lahoréban folytat ügyvédi gyakorlatot. 1929–35 a pandzsábi törvényhozó tan. t. 1931 az Összindiai Muzulmán Liga eln. 1935–41 az alkirály Végrehajtó Tan.-ának t. 1941–47 az indiai Szöv. Bíróság munkatársa. 1947–54, majd 1961–64 a pakisztáni ENSZ-delegáció vez. 1948–54 a pakisztáni delegáció vez. a BT-nél. 1947–54 külügymin. 1954–61, majd 1964– a Hágai Nközi B. t., 1958–61 aleln. Számos jogi és pol. írása jelenik meg.

ZAGARI, Mario (1913) – olasz politikus. Jogi dr., újságíró. Az illeg.-ban a Szoc. P. vez. szerveinek t., a nácik letartóztatják. 1946 a párt vez.-ségi t., s az alkotmányozó nemzetgy. t. 1948, majd 1963 parl. képv. 1949 az SZDP titk. 1953 a *La Giustizia* c. napilap főszerk. 1958 visszalép a Szoc. P.-ba. 1966– az Egyesült Szoc. P. KB t. 1964– külügyi államtitk.

ZAHAROV, Matvej Vasziljevics (1898) – szovjet marsall. Lakatos; 1917– SZKP t. Részt vesz az okt. forr.-ban és a polgárháborúban. 1928 elvégzi a Frunze Kat. Ak.-t, 1937 a Vezérkari Ak.-t. 1937– a vezérkar t. A II. vh.-ban több front törzsfőnöke. 1946–49 a Vezérkari Ak. par. 1949–52 főcsop. főnök. 1952–53 a szovjet hads. főfelügyelője. 1953–57 a leningrádi kat. körzet par. 1957–60 az NDK ter.-én állomásozó szovjet haderők főpar. 1959– a SZU marsallja. 1960–63 és 1964– vezérkari főnök, a honv. min. első h. 1963–64 a Magasabb Par. Ak. vez. 1961– az SZKP KB t. 1954– a SZU Legf. Tan. t. A SZU Hőse.

ZAHAROV, Rosztyiszlav Vlagyimirovics (1907) – szovjet balettművész, koreográfus, rendező. Elvégzi a leningrádi balettisk.-t, majd a leningrádi Osztrovszkij Színműv. Főisk.-t. 1925–29 kijevi és harkovi színházak szólótáncosa. 1929–32 a szaratovi és az asztrahányi színház koreográfusa és rendezője. 1932–35 a leningrádi Kirov Opera és Balettszínház segédrendezője, majd balettmestere. 1936–56 a moszkvai Nagy Színház balettmestere és operarendezője, néhány évig a színház balettisk.-jának ig., ill. műv. vez. 1951– a moszkvai Lunacsarszkij Színműv. Főisk. koreográfiai tanszékvez. prof. 1951– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1943, 1946), az OSZSZSZK népművésze (1951), a Kazah SZSZK népművésze (1958).

ZAHAVA, Borisz Jevgenyijevics (1896) – szovjet rendező és színész. A moszkvai Vahtangov Stúdió tanítványa, majd az ebből alakult Vahtangov Színház színésze, 1923– rendezője. 1923–25 egyidejűleg a Meyerhold Színházban játszik. 1925– a Vahtangov Színház isk.-nak (ma: Scsukin Színműv. Főisk.) vez. 1927–49 más színház- és filmműv. isk.-kon is tanít. 1943– SZKP t. Az OSZSZSZK népművésze (1946), Áll.-díjas (1952).

ZAHEDI, Ardesir (1928) – iráni külügymin. Tanulmányait a teheráni, a beiruti és az utahi (USA) egy.-en folytatja. 1954 az uralkodó különleges ügyekkel foglalkozó szárnysegéde. 1960–62 washingtoni nagykövet, később londoni nagykövet, majd 1966– külügymin.

ZAK, Jakov Izrailevics (1913) – szovjet zongoraművész. Elvégzi az odesszai konzervatóriumot, majd 1935-ig a moszkvai konzervatórium virtuóz isk.-ján tanul. 1935– a moszkvai konzervatóriumban tanít, 1947– prof. 1937 a varsói Chopin-versenyen első díjat nyer. Külföldön is számos nagysikerű hangversenyt ad. Bp.-en is vendégszerepel. 1943– SZKP t. Az OSZSZSZK népművésze.

ZAKARIADZE, Szergej Alekszandrovics (1909) – szovjet színész. Elvégzi a tbiliszi egy.-et. 1926– működik színészi pályán, különböző grúziai színházak t. 1956– a tbiliszi Rusztaveli Színház művésze. 1934– filmen is szerepel. *A katona apja* c. filmben játszott szerepéért az 1965-ös Moszkvai Fesztiválon a legjobb férfialakítás díjával jutalmazzák. 1955–60 a tbiliszi grúz színműv. főisk.-n tanít. Kétszeres Áll.-díjas (1944, 1952), a SZU népművésze (1958), Lenin-díjas (1966), a Grúz SZSZK népművésze.

ZALAMEA, Jorge Borda (1905) – kolumbiai író, esztéta. 1933–35 alkonzul Londonban. 1935–36 az *El Tiempo* c. lap főszerk. 1936–38 áll. hiv.-okban dolgozik. 1938–40 parl. képv. 1945 nagykövet Mexikóban, 1946 Olaszo.-ban, 1948 a forr. junta vb. t. 1951– Argentínában él emigrációban, majd hazatér. A BVT titk. 1968 Nközi Leninbékedíjat kap. Irod. tevékenységével és haladó szellemű pol. munkásságával szerez világhírnevet.

ZALIGIN, Szergej Pavlovics (1913) – szovjet író. Agronómus az Altáj-vidéken. Később mezőgazd. mérnöki és hidrológusi képesítést szerez. A II. vh. idején vízrajzi expedíciókat vezet. 1948 a műszaki tud. kandidátusa, az omszki mezőgazd. főisk. öntözési tanszékének vez. 1955– Novoszibirszkben él, a SZU Tud. Ak. szibériai részlegének munkatársa. 1936– látnak napvilágot irod. alkotásai. Magy. *Az Irtis partján* c. kisreg. jelent meg (1966). Áll.-díjas (1968).

ZAMBÓ János (1916) – bányamérnök. 1941–53 az érc-, majd a szénbányászatban dolgozik, több új üzemet tervez és telepít. 1953– a Nehézipari Műszaki Egy. tanára, a bányaműveléstani tanszék vez., 1961– az egy. rektora. Az MTA Bányászati Tanszéki Munkaközösség vez. 1961– az MTA lev. t. Kossuth-díjas (1953), Áll.-díjas (1965). A bányaművelés és a bányatelepítés kérdéseivel foglalkozik. F. m. : *Bányaművelés* (1956), *Bányászati telepítések analitikája* (1960), *Bányaművelés, feltárás, fejtés* (1965), *Telepítéselmélet a bányászatban* (1966), *Optimum location of mining facilities*, továbbá számos hazai és külföldi tud. publikáció.

ZAMBÓ Pál (1919) – kohómérnök, a diósgyőri Lenin Kohászati Művek műszaki ig. A Bp.-i Műszaki Egy. kohómérnöki tagozatán tanul. 1947– a Lenin Kohászati Műveknél dolgozik, labor.-i mérnök, a hőkezelő üzem, a kovácsoló üzem, majd az elektroacélmű vez., 1951– a gyár főmetallurgusa, 1954– főmérnöke, 1965– műszaki ig. Kossuth-díjas (1951).

ZÁMBÓ József (1929) – az MSZMP Győr-Sopron m. biz. titk. (1965 óta). Mezőgazd. munkás volt. 1949–55 az ifj. mozg.-ban dolgozik, EPOSZ, majd DISZ m. titk. 1955–56 MDP járási titk. 1956–59 MSZMP közp. pártszervező, majd megyei pártbiz. munkatárs. 1959–64 MSZMP járási titk. 1963–68 agrártud. főisk.-t végez. Országgy. képv. (Győr-Sopron m.)

ZAMJATYIN, Leonyid Mitrofanovics (1922) – szovjet diplomata. 1946– diplomáciai szolgálatban. 1954–57 a SZU állandó ENSZ-küldöttségének tan.-sa. 1957–60 az IAEA előkészítő biz.-ában, majd ig. tan.-ában a SZU képv. 1960– a SZU Külügymin. oszt. vez. h., 1962– a Külügymin. sajtóoszt. vez.

ZAO Vou-ki (eredeti nevén Csao Vu-csi) (1920) – kínai festő. 1935– a hangcsoui Műv. Ak.-n tanul, 1941–47 uo. tanít. 1948– Párizsban él. Számos kiállítása volt Európában és Amerikában. A kínai festészeti hagyományoktól fokozatosan eltávolodó olajfestészete jelentős szerepet játszik napjaink nyugati műv.-ében.

ZAPOROZSEC, Alekszander (1905) – szovjet pszichológus. 1958 a neveléstud. dr.-a. A Szovjet Tud. Ak. iskoláskor előtti nevelési int. (Moszkva) ig. Egy. tanár a moszkvai egy. pszichológia tanszékén. Tanulmányai és könyvei a gyermekek megismerési folyamatainak fejlődésével, az akaratlagos mozgásokkal foglalkoznak.

ZARHI, Alekszandr Grigorjevics (1908) – szovjet filmrendező, forgatókönyvíró. 1919– a leningrádi Szovkino, a későbbi Lenfilm Stúdióban dolgozik mint forgatókönyvíró és rendező. 1927 elvégzi a leningrádi színműv. isk.-t. 1948-ig filmjeit J. Hejficcel közösen készíti, azóta önállóan rendez. *Viharos alkonyat* c., J. Hejficcel közösen rendezett filmje az 1937-es Párizsi Világkiállításon nagydíjat nyer. 1950–55 a belorusz filmstúdióban, 1957– a Moszfilm Stúdióban dolgozik. 1948– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1941, 1946), a Belorusz SZSZK érdemes művésze (1955), az OSZSZSZK népművésze (1965).

ZARISKI, Oscar (1899) – lengyel származású amerikai matematikus. Kijevben és Rómában tanul. 1927–45 a Johns Hopkins Egy.-en tanít, 1937– prof. 1946–47 Illionis áll. egy.-én kut. prof., 1947– a Harvard Egy. mat. prof. Több mat. folyóirat szerk., az USA Tud. Ak.és a Műv. és Tud. Ak. t., s számos l.-amerikai tud. társ. t., tb. t. Kutatási ter.-e: az algebrai felületek elmélete, a kommutatív algebra és az algebrai sokaságok elmélete.

ŽARKOVIĆ, Vidoje (1927) – jugoszláv politikus. Jogi egy.-et, majd pol. főisk.-t, utána Tengerészeti Ak.-t és a Pol. Tud. Főisk.-t végzi. 1943– KP t. 1941–45 részt vesz a felszabadító harcokban. A II.

vh. után a Jugoszláv Néphads. Pol. Főnöksége t., a Jugoszláv Haditengerészet pol. csop.-főnöke, hadoszt. par. h., az Elektronikai Int. ig., a Crna Gora-i Komm. Szöv. KB titk., majd elnökségi t. 1967– a Crna Gora-i Végrehajtó Tan. eln. 1969– a JKSZ elnökségi t.

ZÁRY, Stefan (1918) – szlovák költő és műfordító. A bratislavai Komensky Egy.-en a bölcsészkaron szerez diplomát, majd a felszabadulás után újságíró, 1948–50 a Csehszlovák Távirati Iroda tudósítója. 1951– a Szlovák Írók Könyvkiadójának ig. Mintegy 20 könyve jelenik meg. Olasz, francia és spanyol költők szlovák tolmácsolója. 1963– a Pen Club t. Áll.díjas (1961).

ZAVADSZKIJ, Jurij Alekszejevics (1894) – szovjet rendező, színész. A moszkvai egy.-en tanul. 1915 belép Vahtangov stúdiójába, kezdetben díszlettervező, majd színész és rendező. 1924 stúdiót alapít, amely vezetésével színházzá alakul. 1924–31 egyidejűleg a moszkvai Művész Színház t. 1932–35 a Vörös Hads. Közp. Színháza, 1936–40 a rosztovi Gorkij Színház műv. vez. 1940– a moszkvai Moszszovjet Színház főrendezője. 1940– a moszkvai Lunacsarszkij Színműv. Főisk.-n tanít, 1947– prof. 1944– SZKP t. Kétszeres Áll.-díjas (1946, 1951), a SZU népművésze (1948), Lenin-díjas (1965).

ZAVALA ORTIZ, Miguel Angel (1905) – argentin jogász, politikus. Buenos Airesban jogot végez. 1948– több ízben parl. képv. 1955 Perón megdöntése után az ideiglenes nemzeti kormányzójunta t. 1963–66 külügymin.

ZAVATTINI, Cesare (1902) – olasz filmforgatókönyvíró és esztéta. 1927– újságíró, lapszerk. Jelenleg is számos lap és folyóirat munkatársa. 1936–39 a Walt Disney–Mondadori kiadványok szerk. 1936– forgatókönyvíró, a neorealista filmműv. leghíresebb alkotásainak szerzője. 1943– rendszeresen együtt dolgozik De Sicával. F. f.: *Fiúk a rács mögött* (1946), *Biciklitolvajok* (1948), *Csoda Milánóban* (1950), *A köpeny* (1951), *Róma 11 óra* (1952), *Nápoly aranya* (1954), *A tető* (1954), *Hogyan születik egy filmforgatókönyv* (színmű, 1959), *Egy asszony meg a lánya* (1960), *Altona foglyai* (1962), *Tegnap, ma, holnap* (1963).

ZAWIEYSKI, Jerzy (1902) – lengyel dráma- és prózaíró. A II. vh. kitörése előtt jelentkezik *A diktátor* c. fasisztaellenes darabjával. A háború után a katolikus körökhöz csatlakozik. 1957– szejm képv., az Államtan. t. Drámákat, pszichológiai-erkölcsi problematikájú reg.-eket ír. Magy. megj. *Kiáltás a világűrbe* (*Mai lengyel elbeszélők* 1965).

ZAZZO, René (1910) – francia pszichológus. Párizsban doktorál. A Gyermekpszichológiai Labor. ig. Az *Enfance* szerk. A fejlődés pszichobiológiájával, a lelki zavarokkal és ikerkutatással foglalkozik.

ZEANI, Virginia (1928) – román származású olasz énekesnő. Bukarestben és Milánóban tanul. Bolognában debütál; szoprán. A milánói Scala és a Római Operaház t. Főleg Donizetti és Bellini operáiban arat sikert. Többször szerepel Bp.-en is.

ZECCHI, Carlo (1903) – olasz karmester és zongoraművész. Római és berlini zongoratanulmányok után 1920 zongoraművészként mutatkozik be. 1938–41 Svájcban karmesterré képezi ki magát, azóta mindkét minőségben fellép, több alkalommal Magyaro.-on is. Kamarazenében Enrico Mainardi gordonkaművész partnere. A római Santa Cecilia Ak. és a salzburgi Mozarteum nyári zongoraművész-képzőjének vez.

ZECHMEISTER László (1889) – magy. származású amerikai szerves kémikus. Zürichben tanul, majd uo. asszisztens. Részt vesz az I. vh.-ban, 1915–17 hadifogoly Oroszo.-ban. 1920–21 ipari kut. munkát végez Magyaro.-on, majd Koppenhágában. 1923–40 a Pécsi Egy. orvosi tanszékén vegyészprof. 1940–59 az USA-ban a Kaliforniai Műszaki Egy. prof. Több könyve és számos tanulmánya jelenik meg. Jelentősek a karotinoidokkal és a cellulóz fokozatos lebontásával kapcsolatos kutatásai. Magy. megj. f. m.: *Cukorgyártás fából sósavas eljárással és a facukor jövője* (1927), *Újabb irányok és törekvések a szerves kémia terén* (1928), *Organikus kémia* (1930–32), *Adatok a polysaccharidok részleges lebontásának problémájához* (1931), *A chromatographia néhány újabb alkalmazásáról* (1942).

ZEIGARNIK, Bljuma (1900) – szovjet pszichológusnő. A berlini egy.-en doktorál. Moszkvában a pszichiátriai labor. vez., a moszkvai egy. tanára. Munkásságának tengelyében a klinikai pszichológia és a gondolkodás patológiája áll.

ZELDOVICS, Jakov Boriszovics (1914) – szovjet fizikus, fizikokémikus. A leningrádi egy.-en végez. 1931– a SZU Tud. Ak. Fizikokémiai Int. munkatársa. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. Áll.-díjas (1943). Atomfizikával és elemirész fizikával foglalkozik. Egyik felfedezője az elemirész fizikában nagy jelentőségű ún. fermiontöltésmegmaradás törvényének.

ZELK Zoltán (1906) – költő. 1921 Romániában részt vesz az ifjúmunkás mozg.-ban. Magyaro.-ra jön, 1925– a M. Szoc. Munkáspárt t. 1926 letartóztatják, kitiltják az ország ter.-éről és Romániába toloncolják. 1928 visszatér és évekig álnéven él. 1925– jelennek meg versei. 1935 ismét letartóztatják. A felszabadulás után a *Szabadság* c. lap irod. rovatvez., majd a *Népszava* munkatársa, az Athenaeum kiadó lektora. 1952–56 a *Kisdobos* c. gyermeklap szerk. 1957 a Forr. Munkás-Paraszt korm. elleni szervezkedésért 3 évi börtönre ítélik. 1958 szabadlábra helyezik. Az 50-es évek vége óta ismét részt vesz az irod. életben. Kétszeres Kossuth-díjas (1949, 1954), József Attila-díjas (1951).

F. m.: Verseskötetek: *Teremtés tanúja* (régi és új versek 1945), *Kagylóban tenger* (1947), *Gyermekbánat* (1947), *Ezen a földön* (1948), *Mint égő lelkiismeret* (vál. versek 1954), *Alkonyi halászat* (1956), *Tűzből mentett hegedű* (1963), *Zúzmara a rózsafán* (1964).

ZEMAN, Karel (1919) – cseh filmrendező. Párizsban reklámműv. isk.-t végez, hazatérte után reklámgrafikusként dolgozik Zlínben (a mai Gottwaldovban) a Bata-gyár részére. 1945 után filmpályafutását a gottwaldovi filmstúdióban kezdi. Alkotásaiban rajz-, báb- és játékfilmelemeket alkalmaz. Kétszeres Áll.-díjas, Nemzeti-filmdíjas, Érdemes művész. F. r.: *Karácsonyéji álom* (1946), *Játék a tűzzel* (1946), *Prokouk úr – filmsorozat*, *Ördögi találmány* (1957), *Münchhausen báró* (1961).

ZEMPLÉNI Kornél (1922) – zongoraművész. A debreceni zeneisk.-ban, majd a bp.-i Zeneműv. Főisk.-n tanul. 1947– a Nemzeti Zenede, ill. a Bartók Béla Zeneműv. Szakisk. tanára, 1963– a Zeneműv. Főisk. docense. 1948 a bp.-i Bartók-versenyen és 1949 a bp.-i VIT-en 2. díjat nyer. Közreadja Bach duettjeit és Liszt op. 1. zongoraetüdjeit. Európa számos országában és Kínában hangversenyezett. Kétszeres Liszt-díjas (1954, 1963).

ZENKER, Karl Adolf – német (NSZK) altengernagy. Fregattkapitány, majd rombolópar. a haditengerészetnél. 1939–41 a haditengerészet 3. vezérkari tisztje, részt vesz a Dánia, Norvégia és Hollandia megszállására irányuló tervek és az É-i-tengeri aknahadviselés terveinek kidolgozásában. 1942–44 különböző haditengerészeti egységek par. 1944–45 a haditengerészeti főpar.-ság operációs oszt. referense. 1951– a Ny-német újrafelfegyverzést előkészítő Blank-hiv.-ban a tengerészeti oszt. vez., majd a Ny-német haditengerészet egyik vez. 1961–68 a Ny-német haditengerészet felügyelője.

ZENKEVICS, Lev Alekszandrovics (1889) – szovjet oceanológus. Elvégzi a moszkvai egy. jogi karát, majd uo. a fizikai-mat. fakultást, s utána az egy.-en dolgozik, 1930– prof. 1947– egyidejűleg a SZU Tud. Ak. Oceanológiai Int. munkatársa. Az *Oceanológia* c. folyóirat főszerk. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1969–t. 1955– az UNESCO tengeri kérdésekkel foglalkozó nközi tanácsadó biz. t. Az ICSU Oceanológiai Biz. elnökh. Áll.-díjas (1951), Lenin-díjas (1965). Számos tengerkut. expedícióban vesz részt, a tenger állatvilágának tanulmányozásával, a gerinctelen állatok rendszertanával, összehasonlító anatómiájával és ökológiájával foglalkozik.

ZENTAI Anna (1926) – operetténekesnő. A Színműv. Ak.-t végzi, majd Szegeden kezdi pályáját. 1950– a Főv. Operettszínház t. Kezdetben drámai szerepeket játszik, később operettek, operák szubrett és primadonna szerepeiben lép föl. Gyakran vendégszerepel külföldön. Jászai-díjas (1957), Érdemes művész (1969). F. sz.: *Emili* (Wilder: A mi kis városunk), *Rozika* (Móricz: Uri-muri), *Blonde* (Mozart: Szöktetés a szerájból), *Éduska* (Farkas: Csinom Palkó), *Iluska* (Kacsóh: János vitéz), *Juliette* (Lehár: Luxemburg grófja), *Mi* (Lehár: A mosoly országa), *Ciboletta* (Strauss: Egy éj Velencében).

ZENTHE Ferenc (1920) – színész. A háború miatt abbahagyja tanulmányait a Színműv. Ak.-n. 1946 a Pécsi Nemzeti Színházban kezdi pályáját. 1946–47 a győri, 1947–52 a debreceni, 1952– a bp.-i Madách Színház t. Kezdetben ún. naturbursch, később főleg humoros jellemszerepeket alakít. Kétszeres Jászai-díjas (1954, 1968). F. sz. színpadon: *Ludas Matyi* (Fazekas: Ludas Matyi), *Scapin* (Molière: Scapin furfangjai), *Zuboly* (Shakespeare: Szentivánéji álom), *Titus Mamma* (Dürrenmatt: A nagy Romulus), *Pinch* (Shaw: Olyan szép, hogy nem is lehet igaz). Filmen: *Rákóczi hadnagya* (1953), *Micsoda éjszaka* (1958), *Kard és kocka* (1959), *Alázatosan jelentem* (1960), *Angyalok földje* (1962), *Meztelen diplomata* (1963), *A Tenkes kapitánya* (tv-film 1963).

ZERMATTEN, Maurice (1910) – svájci író. A Ribourg-i Katolikus Egy.-et végzi, majd francia nyelv és irod. tanár. Több nagy francia–svájci napilap külső munkatársa. 1936 megj. első írása. Katolikus tárgyú reg.-ein kívül több műv. tört., irod. elméleti és néprajzi tanulmány szerzője. Számos irod. díj kitüntetettje. 1967– a Svájci Írószöv. eln.

ZERNIKA, Fritz (1888) – holland fizikus. 1913– a groningeni egy. asztronómiai labor.-ának asszisztense. 1915– az elméleti fizika tanszék tanársegéde. 1920–58 az elméleti és ipari fizika prof. az amszterdami egy.-en. A holland atomreaktor közp. tan. t. A Royal Society t. 1953 Nobel-díjat kap a fáziskontraszt mikroszkóp feltalálásáért.

ZERNOV, Dmitrij Vlagyimirovics (1907) – szovjet fizikus. A moszkvai egy.-et végzi, majd 1930–34 az Össz-szövetségi Elektrotechnikai Int.-ben dolgozik. 1932–38 egyidejűleg a moszkvai közlek.-műszaki főisk.-n tanít. 1936–39 a Filmipari Kut. Int., 1939– az Automatizálási és Telemechanikai Int., 1953– a SZU Tud. Ak. Rádiótechnikai és Elektrotechnikai Int. munkatársa. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t. Az elektronika problémáival, gáztöltésű lámpák és televíziós rendszerek tervezésével foglalkozik.

ZETTERLING, Mai Elisabeth (1925) – svéd színésznő, filmszínésznő, rendező. A Kir. Drámai Színháznál tanul. 1945–47 uo. játszik. 1947– az Eagle Lion londoni filmváll.-hoz szerződik. A Svenska Filmindustri, az Európa Film Rt., az USA TV, 1960 a BBC, 1964– Sandrews filmjeiben játszik. *A szerelmespár* (1964) és a *Játékos éj* (1966) c. filmeket rendezte. F. f.: *Fizess a múltadért* (1947, angol), *Kopogd le a fán* (1954, USA), *Az ember, aki végleg meghalt* (1963, angol).

ZGURIGYIJ, Alekszandr Mihajlovics (1904) – szovjet filmrendező, forgatókönyvíró. Újságíró és fotoriporter. 1930 filmmel kezd foglalkozni, biológiai ismeretterjesztő és természetfilmeket készít. 1947– a moszkvai Filmműv. Főisk. tanára. 1957–65 a Tud. Filmek Nközi Egyes. aleln., ill. eln. 1958–65 a Szovjet Filmműv. Szöv. szervezőbiz. elnökh. 1960– a Mosznaucs Filmstúdió 1. sz. alkotócsop.-jának műv. vez. Számos tanulmányt publikál az ismeretterjesztő film problémáiról. Filmjei a különböző hazai és nközi fesztiválokon többször díjat nyertek. Háromszoros Áll.-díjas (1941, 1946, 1950), az OSZSZSZK népművésze (1950).

ZGYERKA János (1903) – a Bányaipari Dolgozók Szaksz. eln. Bányász volt. 1918– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1928– párttag. 1929 Franciao.-ba megy. 1931 hazatér, az illeg. KP Ny-magyaro.-i szervezőtitk. Munkásmozg. tevékenységéért több ízben letartóztatják. A 30-as évek végétől a bányász szaksz. választmányi t., Sárisáp és környéki szervezetének vez. 1944–45 a sárisápi partizáncsop. szerv. és vez. 1945–50 a Bányász Szaksz. főtitk., 1956 részt vesz az ellenforr. leverésében. 1958– a Szaksz. eln. (nyug.).

ZIARTIDISZ, Andreasz (1919) – ciprusi görög szaksz. vez. 1943– a Ciprusi Szaksz. Szöv. főtitk. 1946 pol. és szaksz. tevékenysége miatt a brit gyarmati kormányzat bebörtönzi. Az SZVSZ főtan. és VB t. 1960– képv.

ZIEGLER, Karl (1898) – német (NSZK) szerves kémikus. A marburgi egy.-en tanul. 1923–26 uo. magántanár. 1927–36 rk. tanár a heidelbergi egy.-en 1936–43 a halle-saalei egy. tanára és a kémiai int. ig. 1943– a mühlheimi Vilmos császár (ma: Max Planck) Szénkut. Int. ig. 1947 az aacheni műszaki egy. c. tanára. 1952 az USA-ban tart egy. előadásokat. A Német Természettud. Ak. (Leopoldina), a müncheni és a göttingeni Tud. Ak. t., a Londoni Vegyipari Társ. és a Japán Kémiai Társ. tb. t. Nobel-díjas (Giulio Nattával, 1963). Elsősorban műanyagkémiával foglalkozik.

ZIHERL, Boris (1910) – jugoszláv politikus és publicista. Jogász. 1930– KP t. 1934–38 börtönben. A Szlovén Népfront egyik szerv., a felszabadító harcok idején hadoszt. pol. biztos, párttanfolyamok vez., 1944 a KP KB agit. prop. oszt. munkatársa, 1945–46 a Jugoszláv KP képv. Moszkvában, 1946–47 a jugoszláv korm. Tud. és Okt. Biz. eln., 1948–50 a Társ. tud. Int. eln., majd Ljubljanában egy. tanár, a Szlovén Tud. Ak. t.

ZIKMUND, Miroslav (1919) – cseh mérnök, Afrika-utazó. A hitleri megszállás alatt megszakítja főisk. tanulmányait, s csak 1946-ban szerez oklevelet. 1947–50 Jiři Hanzelka mérnökkel egy Tátra gyártmányú személygépkocsival tanulmányutat tesznek Afrikában, s eljutnak D-Amerikába is. Az útról több mint 1000 riportot és filmet is készítenek. 1959–64 további két munkatársukkal a Csehszlovák Tud. Ak. védnöksége alatt Ázsiában, Ausztráliában és Óceániában tesznek körutazást, s erről földrajzi, pol., gazd. és néprajzi útleírást készítenek. Magy. megj.: *A folyón túl van Argentína* (1956), *Két óceán között* (1960), *Fejvadászok földjén* (1962), *Fordított félhold.*

ZILAHY Lajos (1891) – író, publicista. Jogi tanulmányokat folytat. 1916 verseskötete jelenik meg. Az I. vh. után elsősorban reg.-eivel válik ismertté. 1925– a Kisfaludy Társ. t. 1935 az ún. Új Szellemi Front megszervezésével egy időre megnyeri a népi írókat a Gömbös-korm. szociális demagógiájának támogatására. 1934–36 a *Magyarország* c. napilap, 1940–44 a *Híd* c. hetilap szerk. Pegazus néven filmváll.-ot alapít, filmrendezéssel is próbálkozik. 1945 után a Magyar–Szovjet Művelődési Társ. eln., az *Irodalom és Tudomány* c. folyóirat szerk. 1948– az USA-ban él, írói munkásságot folytat. F. m.: Reg.-ek: *Halálos tavasz* (1922), *Szépapám szerelme* (1922), *Két fogoly* (1927), *Valamit visz a víz* (1928), *A lélek kialszik* (1932), *A fegyverek visszanéznek* (1936), *A szökevény* (1938), *A földönfutó város* (1939), *Ararát* (1947). Színművek: *Süt a nap* (1924), *A fehér szarvas* (1927), *Szibéria* (1928), *A tábornok* (1928), *Tűzmadár* (1932), *A szűz és a gödölye* (1937), *Fatornyok* (1943).

ZILK, Helmut (1927) – osztrák pedagógus és publicista. Ped. főisk.-t, majd egy.-et végez. Előbb tanító, majd a ped. főisk. tanára. 1957 bekapcsolódik az Osztrák TV munkájába. 1960– az iskola-tv főmunkatársa, az utóbbi években a külpol. rovat vez. 1967– a tv intendánsa.

ZIMJANYIN, Mihail Vaszilj evics (1914) – szovjet újságíró, politikus, diplomata. Elvégzi a mogiljovi ped. főisk.-t, 1939– SZKP t. 1940–46 a belorusz Komszomol KB első titk. 1941–45 partizánként harcol Belorussziában. 1946 a Gomel ter. pártbiz. másodtitk. 1946–47 a Belorusz SZSZK oktatásügyi min. 1947–53 a Belorusz KP KB titk., majd másodtitk. 1950–54 a SZU Legf. Tan. Nemzetiségi Tan. eln. 1953–56 és 1957–60 a SZU Külügymin.-ában dolgozik. 1956–57 a SZU nagykövete a VDK-ban, 1960–65 Csehszlovákiában. 1965– a *Pravda* főszerk. és a szovjet Újságírószöv. eln. 1952–56 és 1966– az SZKP KB t. 1956–66 az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t.

ZIMMERING, Max (1909) – német (NDK) költő és író. 1928 bekapcsolódik a komm. mozgalomba; a Proletár-Forradalmár Írók Szöv. t. 1933–46 emigráns, közben antifasiszta folyóiratok munkatársa. Hazatérése után fontos kultúrpol. funkciókat tölt be. Elsősorban mint költő jelentékeny. Magy. költők műveit is fordítja. Magy. antológiákban és folyóiratokban jelennek meg versei.

ZIMMERL, Christl (1939) – osztrák táncművésznő. A bécsi opera balettisk. elvégzése után az opera tánckarába szerződtetik. Később Párizsban a Wacher-stúdióban tanul, majd a bécsi opera szólótáncosnője. Számos európai országban vendégszerepel. F. sz.: Kör dáma *(Bűvös bolt)*, Molnárlány *(Háromszögletű kalap)*, Mirta *(Giselle)*, Álomtündér *(Csipkerózsika)*, Odette-Odilia *(Hattyúk tava)*.

ZINN, Georg August (1901) – német (NSZK) politikus, a Hessen tartományi korm. min. eln. Jogot és államtud.-t tanul a göttingeni és a berlini egy.-en. 1920– az NSZDP t., 1924–26 a Szoc. dem. Diákszerv. berlini eln. 1928–31 b.-i ülnök Kasselben. 1929–33 uo. a városi képv. testület t. 1931– ügyvéd. 1933 után a nácik egy időre letartóztatják. A II. vh.-ban amerikai hadifogságba kerül. 1945 a kasseli törvényszék vez., majd 1949-ig a hesseni tartományi korm. igazságügymin.-e. 1947– az NSZDP É-Hesseni biz. első eln. 1949–51 a Szöv. Gyűlés t., az alkotmányvédelmi és a jogi biz. eln. 1950– az NSZDP hessen-kasseli szerv. első eln. 1950– Hessen min. eln.-e, 1950–62 egyidejűleg igazságügymin. 1952– az NSZDP orsz. vez.-ségi t. 1954– a hesseni tartományi parl. t. 1955– a Szöv. Gyűlés és a Szöv. Tan. közötti közvetítő biz. eln.

ZINNEMAN, Fred (1907) – osztrák származású amerikai filmrendező. A bécsi egy.-et és a párizsi filmműv. isk.-t végzi. 1929 asszisztensként dolgozik Németo.-ban, majd kivándorol az USA-ba. 1941-ig dokumentumfilmeket és kisfilmeket rendez, tbk. Mexikóban. 1941 Oscar-díjat kap és ezután az M. G. M. szerződteti. Világsikert arat *A hetedik kereszt* (Anna Seghers reg.-éből) filmre vitelével. F. m.: *Az Alvaro lázadói* (1936, mexikói), *Szemek az éjszakában* (1942), *A nyomozás* (1947), *Erőszakos tett* (1949), *Az öreg halász és a tenger* (1956), *Egy apáca története* (1959), *Haway* (1962).

ZINNER, Hedda (1907) – osztrák származású német (NDK) író és költő. Bécsben színészképzőt végez, majd több német városban fellép. 1929 Berlinbe kerül, belép a KP-ba, a *Rote Fahne* munkatársa. 1933 Bécsbe, Prágába, majd 1935 Moszkvába emigrál. 1945 visszatér Berlinbe; Nemzeti-díjas (1954). Drámái a szoc. német drámairod. jelentős alkotásai. Magy. megj.: *Egy kis bécsi kávéház* (színmű 1961).

ZINSOU, Emile Derlin (1918) – Dahomey áll.- és korm.föje. Orvostanhallgató Dakarban, majd a párizsi Sorbonne-on tanul tovább. A Francia Nemzetközösség elnökh., majd a francia nemzetgy.-ben Dahomey képv. Hazájában gazd. és tervezési min., majd párizsi követ. A dahomeyi Legf. Tanács eln. 1965– külügymin. 1968– áll.- és korm.fő.

ŽIVANOVIĆ, Milivoje (1900) – jugoszláv színész. 1919– egy vándorszínház, 1923– az újvidéki Nemzeti Színház, 1928– a skopjei, majd 1932– belgrádi színházak t. Shakespeare, Shaw, Csehov és Gorkij drámáiban, valamint modern darabokban is szerepel. Több jugoszláv filmben főszerepet játszik.

ZLOBIN, Sztyepan Pavlovics (1903) – szovjet író. A Brjuszov Irod. Főisk.-t végzi, majd tanár. Részt vesz egy D-uráli néprajzkut. expedícióban. 1924– jelennek meg írásai. A II. vh.-ban a szovjet hads.-ben harcol, majd német hadifogságban. Elsősorban tört. reg. író, több könyvet ír a 17–18. sz. parasztmozg.-iról. Közülük a *Sasok szárnyán* (1955), a *Sztyepan Razin* (1966) és a *Nyomtalanul eltűntek* (1967) magy. is megj.

ZOBELL, Claude E. (1904) – amerikai mikrobiológus. Az Utah áll.-i és a California Egy.-en tanul. Isk. ig., majd 1928–29 az Utah áll. egy. előadója, 1929–30 a Hooper Alapítvány kut. asszisztense, 1932– a California Egy. Oceanográfiai Int.-ben tanársegéd, adjunktus, 1948– prof. 1956–60 a tengerészeti biológia tanszék vez. 1948–49 a Rockefeller Alapítvány ösztöndíjasa Európában, részt vesz a Galathea világkörüli mélytengeri expedícióban, elsőként hoz felszínre élő organizmust a tenger legnagyobb mélységéből. Számos, a baktériumok mint geokémiai ágensek funkcióinak és az olaj eredetének tanulmányozásával foglalkozó cikke és tanulmánya jelenik meg.

ZOGU, Ahmed Bey (1895) – volt albán király. Az I. vh.-ban az osztrák–magy. hads. tisztje. 1920–22 belügymin., 1921 hadügymin. is. 1922–24 min. eln. 1925–28 közt. eln. 1928–39 Albánia királya. 1939 az olasz megszállás elől emigrál. 1946 az albán népi gyűlés detronizálja.

ZOITÁKISZ, Georgiosz (1912) – altábornagy, Görögo. régense. Tisztiisk.-t végez Görögo.-ban és az USA-ban. Az 1967. ápr. 21-i államcsíny idején hadtestpar.-ként csatlakozik a puccsistákhoz. A Kolliasz-korm.-ban hadügymin. h. Az 1967. dec. 13-i sikertelen kir. ellenpuccs óta Görögo. régense.

ŻÓŁKIEWSKI, Stefan (1911) – lengyel irod. történész, kritikus, politikus. A varsói egy.-en tanul, majd uo. prof. A megszállás idején a Lengyel Munkáspárt ellenállási folyóiratait szerk. 1945–49 a *Kuźnice* c. irod. folyóirat szerk. 1955–59 felsőokt. min., a *Kultúra és Társadalom* folyóirat szerk. A Lengyel Tud. Ak. t. és 1968 nov.-ig a nyelv- és irod. oszt. titk. 1968 nov.-ig az LEMP KB t. Háromszoros Áll. díjas.

ZOLOTASZ, Xenofon (1904) – görög közgazdász. Athénban, Lipcsében és Párizsban tanul. 1928 a szaloniki egy.-en, 1931 az athéni egy.-en a pol. gazd.tan. tanára. 1952– akadémikus. A Mezőgazd. Bank. eln., a Görög Bank társkormányzója, majd 1955–67 kormányzója. 1948–53 a görög ENSZ-küldöttség t., 1949–55 Görögo. képv. az EGB-ben. 1952 az ECE aleln. Számos pénzügyi és közgazd. tanulmány szerzője.

ZÓLYOMI Bálint (1908) – botanikus. Egy. tanulmányait Bp.-en és Debrecenben folytatja. 1930–34 a debreceni tud. egy.-en tanít, majd 1940-ig a Természettud. Múzeum gyakornoka. 1940–46 a szegedi Eötvös Kollégium ig. 1946– ismét a Természettud. Múzeumban: 1950-ig kut., 1950–66 oszt. vez. 1954–66 egyúttal az MTA vácrátóti Botanikai Kut. Int. ig. 1951– az MTA lev. t., c. egy. tanár. 1967– a Biológiai Tud. Nközi Uniója (IUBS) elnökségének t., az MTA biológiai oszt. vez.-ségi t. az MTA Botanikai Biz. eln. Számos hazai és külföldi tud. társ. t. Kossuth-díjas (1955). Növénycönológiai, -ökológiai, erdőtipológiai és pollenanalitikai kutatásokkal foglalkozik.

ZONDEK, Bernhardt (1891) – izraeli orvos. A berlini egy.-en nyer képesítést, 1934 Palesztinába települ, a jeruzsálemi Hadassah korház oszt. vez. és a Héber Egy. Hormonkut. Int. vez. Több egy díszdr.-a, tud. társ.-ok t. F. m.: *A petefészek és a hipofízis mellső lebenyének hormonjai* (1931).

ZONDEK, Herman (1887) – izraeli orvos. Göttingenben és Berlinben tanul, majd az utóbbi egy.-én előadó, később prof. 1934 Palesztinába települ, a Héber Egy. prof. A jeruzsálemi Orvosi Ak. tb. eln., az Izraeli Tud. Ak. t. Tud. munkáit, melyek főként a szív- és vesebetegségekre vonatkozó kutatásait ismertetik, több nyelvre lefordítják.

ZORIN, Valerian Alekszandrovics (1902) – szovjet politikus, diplomata. 1922– SZKP t., 1932-ig a Komszomol KB-ban dolgozik. 1935 elvégzi a Komm. Közokt. Főisk.-t. 1935–41 párt- és oktatási munkát végez. 1941–45 a Külügymin.-ban dolgozik. 1945–48 a SZU csehszlovákiai nagykövete. 1947–55 és 1956– külügymin. h. 1952–53 a SZU állandó képv. a BT-ben. 1955–56 a SZU nagykövete az NSZK-ban. 1960–62 a SZU állandó képv. az ENSZ-ben és a BT-ben. 1965– a SZU franciao.-i nagykövete. 1956–61 az SZKP KB pótt., 1961– t. Magy. megj. könyvei: *Amerika koronázatlan királyai* (1963), *Amit a diplomáciáról tudni kell* (1965).

ZORKÓCZY Béla (1898) – gépészmérnök. A Bp.-i Műszaki Egy. gépészmérnöki karán tanul, 1924–34 uo. tanársegéd, majd adjunktus. 1934–44 a Hubert és Sigmund Acél- és Fémárugyár műszaki ig. 1945–50 a M. Ált. Gyufaipari Rt. műszaki ig. 1950– a miskolci Nehézipari Műszaki Egy. tanára, a mechanikai technológiai tanszék vez. 1950–66 egyidejűleg a Vasipari Kut. Int. hegesztési oszt. vez. A műszaki tud. kandidátusa (1952). Kossuth-díjas (1956). Metallográfiával, anyagvizsgálattal, a hőkezelés és a hegesztés problémáival foglalkozik. F. m.: *A hőkezelés technológiája* (1952), *Metallográfia és anyagvizsgálat* (1968), számos egy. jegyzet, hazai és külföldi tud. dolgozat.

ZORRILLA DE SAN MARTIN, Alejandro (1909) – uruguayi politikus. 28 éven át banktisztv., később kerámia-gyáros, majd 1954– parl. képv. a Herrerista P. színeiben. 1959 a képv. ház aleln., 1960 eln. 1962–65 külügymin., majd az uruguayi Kormányzótan. t. 1959–63 a Nemzeti P. titk.

ZOTOV, Vaszilij Petrovics (1899) – a SZU élelmiszeripari min. (1965 óta). 1925– SZKP t. 1929–38 és 1950–53 gazd. ter.-en vez. beosztásokban dolgozik. 1938–49 a SZU élelmiszeripari népbiztos h., népbiztos, majd min. 1953 a SZU bel- és külker. min. h. 1953–57 élelmiszeripari min. 1957–63 a SZU Áll. Tervbiz. elnökh., min. 1963–64 a SZU Népgazd. Tan. élelmiszeripari ig.-ságának vez., min. 1964–65 a SZU Népgazd. Tan. elnökh., 1939–52 és 1956– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

ZÖLLNER, Erich (1916) – osztrák történész. A bécsi egy.-et végzi. 1947– uo. osztrák tört.-et ad elő, 1953– c. rk. prof. 1962– prof. Több tört. és pol. munkája jelenik meg, pl. *Ausztria történelme fennállásától napjainkig* (1956).

ZUAJEN, Juszef (1931) – szíriai politikus. A damaszkuszi egy.-en orvosi diplomát szerez. A Baath-p. baloldali csop. egyik vez. egyénisége. 1963–64 agrárreformügyi min. 1964 okt.– az Eln. Tan. t. 1965 szept.–dec. min. eln., a párton belüli harcok miatt beadja lemondását. Az 1966 febr. haladó fordulatot követően ismét min. eln. 1968-ig.

ZUCKMAYER, Carl (1896) – Svájcban élő német író, drámaíró. Frankfurtban és Heidelbergben természettud.-t tanul. Első színpadi művét *(Keresztút)* 1920-ban mutatják be Berlinben. Pályája kezdetén expresszionista. 1933 a hitleri fasizmus elől az USA-ba menekül, ahol farmerként él. 1946 visszatér Németo.-ba. Hosszabb ideje Svájcban él. A II. vh. idején írt művei erősen antifasiszta hangvételűek. Magy. megj. művei: *Kristóf Katica* (színjáték 1936), *Salvare vagy a boseni Magdolna* (reg. 1937), *A köpenicki kapitány* (színmű 1959).

ZUKOR, George (1899) – magy. származású amerikai fimrendező. Művészi pályafutását Chicagóban színházi segédrendezőként kezdi. 1919– New York-i színházakban rendező. 1930– a filmnél asszisztens, majd rendező. Igen sokoldalú művész. F. r. *Rómeó és Júlia* (1936), *A hétarcú asszony* (1941), *Camille, a végzet asszonya* (1936), *Vacsora nyolckor* (1933), *Elfújta a szél* (1939), *Gázláng* (1944), *My Fair Lady* (1963) stb.

ŽUPANČIĆ, Beno (1925) – jugoszláv politikus és író. Ljubljanában a bölcsészkaron szlavisztikát tanul. 1941– a Jugoszláv Komm. Ifj. Szöv. t. 1946– KP t. A Szlovén Végrehajtó Tan. elnökh., a Szlovén Művelődésügyi Tan. eln., a Szlovén Végrehajtó Tan. művelődésügyi titk. A JDNSZSZ

Szöv. Konferenciájának főtitk. Ismert szlovén író – két novelláskötete és három reg.-e jelenik meg.

ZURAIKAT, Abdullah (1912) – jordániai diplomata. A damaszkuszi egy.-en jogi végzettséget szerez, utána ügyvédi gyakorlatot folytat. 1934–43 Amman város vezetésében tevékenykedik, 1943– diplomáciai pályán. 1949–57 nagykövet Irakban, 1957–61 az NSZK-ban, Görögo.-ban, Libanonban. 1963 az Arab Liga kairói értekezletének eln. 1965 külügymin., utána moszkvai nagykövet.

ZVERJEV, Szergej Alekszejevics (1912) – a SZU honv.- ipari min.-e. 1936 elvégzi a leningrádi finommechanikai és optikai főisk.-t. 1942– SZKP t. 1936–47 különböző mérnöki és gazd. vez. beosztásokban dolgozik. 1947–58 a SZU Hadfelszerelési, ill. Honv. Ipari Min.-ában különböző vez. beosztásokat tölt be, végül min. h. 1958–63 a SZU min. tan. mellett működő Honv.-műszaki Áll. Biz. elnökh., majd első elnökh., 1963–65 eln., min. 1966– az SZKP KB t. A SZU Legf. Tan. t.

ZWEIGERT, Konrad (1911) – német (NSZK) jogtudós. A grenoble-i, londoni, barcelonai, berlini és a göttingeni egy.-en tanul. 1937–45 a berlini Külföldi és Német Magánjogi Int. munkatársa. 1946– docens, 1946–56 a tübingeni egy. prof., egyidejűleg 1951–56 a karlsruhei szöv. alkotmányb. bírája, 1956 részt vesz a Német KP elleni betiltó határozat meghozatalában. 1956– a hamburgi egy. tanára. 1952– a hamburgi Max Planck Külföldi és Nközi Magánjogi Int. tud. tan. t., 1963– az int. ig. 1964– a *Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* c. folyóirat szerk. 1964– a párizsi Nközi Jogtud. Szöv. eln. 1967– az NSZK Kutatáspol. Tanácsadó Biz. t. 1966– a Max Planck Társ. szenátora, 1968– aleln. Több német és külföldi jogtud. társ. t. Összehasonlító jogtud.-nyal és nközi magánjoggal foglalkozik.

ZS

ZSAGVARAL, Nyamin – mongol politikus. Tanulmányait a SZU-ban végzi. 1960– a Mongol Népi Forr. P. KB és PB t.; min. elnökh. A Tud. Ak. t.

ZSAVORONKOV, Nyikolaj Mihajlovics (1907) – szovjet kémikus. A moszkvai kémiai-technológiai főisk.-n végez, majd 1930–62 uo. tanít, 1942– prof., 1948– rektor és tanszékvez. 1944–48 egyidejűleg a Karpov Fizikokémiai Int. ig. h., majd ig. 1953– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1962– t. 1962– a SZU Tud. Ak. Ált. és Szervetlen Kémiai Int. ig. 1963– az Ak. Elnökségének t., az ak. fizikokémiai és a szervetlen vegyületek kémiájával és technológiájával foglalkozó oszt. titk. 1939– SZKP t. Áll.-díjas. A gáztisztító berendezések és a lepárló-oszlopok hidro-aerodinamikájával, az izotópok kutatásával foglalkozik.

ZSEBŐK Zoltán (1908) – radiológus. A bp.-i tud. egy. orvosi karán tanul. 1934–39 másodorvos a Rókus Kórházban, ill. a Rádium Kórházban. 1939–45 kórházi főorvos Munkácson, majd Beregszászon. 1945–48 a Népjóléti Min. államtitk., majd a Vallás- és Közokt.-ügyi Min.-ban a felsőokt. és a tud. főoszt. vez. 1948–63 a Bp.-i Orvostud. Egy. I. sz. Sebészeti Klinika docense, 1963– a Bp.-i Orvostud. Egy. tanára, a Radiológiai Klinika ig. Az orvostud. dr.-a (1953). Számos európai radiológus társ. tb. t. Kossuth-díjas (1955). Orvosi radiológiával foglalkozik. Főleg a röntgenológia és a radioaktív anyagok orvosi alkalmazásával összefüggő kutatásokat folytat. F. m.: *Röntgenanatomie der Neugeboren- und Säuglingslunge* (1958), *A tüdő röntgenanatómiája* (ifj. Kováts Ferenccel (1959), *A radiológia alapvonalai* (1966), *Methodik der Röntgenuntersuchungen* (1967), továbbá mintegy 200 hazai és külföldi tud. közlemény.

ZSIGALIN, Vlagyimir Fjodorovics (1907) – a SZU nehézgépipari, energetikai-közlek.-gépipari min. (1965 óta). 1931– SZKP t. 1931 elvégzi a leningrádi műszaki főisk.-t. 1931–40 leningrádi üzemekben dolgozik mérnöki és gazd. vez. beosztásokban. 1940–45 a Nehézgépipari Népbiztosság oszt. vez. 1945–57 a SZU nehézgépipari népbiztos h., min. h., első h. 1957–63 a moszkvai városi népgazd. tan. elnökh., első elnökh., majd eln. 1963–65 a SZU Népgazd. Tan. első elnökh., min. 1961–64 az SZKP KB pótt. 1964– t. A SZU Legf. Tan. t.

ZSIGANOV, Nazib Gajazovics (1911) – szovjet zeneszerző. A moszkvai konzervatóriumot végzi. 1945–54 a kazányi konzervatóriumban tanít, 1954– prof. és a konzervatórium ig. 1939– a Tatár Zeneszerzők Szöv. eln. 1957– a SZU és az OSZSZSZK Zeneszerzők Szöv. titk. 1944– SZKP t. Az Irod. és Műv. Lenin-díj Biz. t. Kétszeres Áll.-díjas (1948, 1950), az OSZSZSZK és a Tatár ASZSZK érdemes művésze. Számos operát (tatár nyelvű szövegre), balettet, szimfóniát, zenekari szvitet, filmzenéket, zongoradarabokat stb. komponál.

ZSIGMOND László (1907) – történész. A pécsi tud. egy. bölcsészkarán tanul. 1936– részt vesz a munkásmozg.-ban. 1945– párttag. 1945–53 a pártfőisk. tanára, ill. egy.-es tört. tanszékének vez. 1953–57 az MTA Tört. tud. Int. egy.-es tört. oszt. vez., 1957–60 az int. ig. h. 1960– az ELTE-n az új és legújabbkori egy.-es tört. tanszék vez. A tört. tud. dr.-a. (1967). Kossuth-díjas (1949). Kutatási ter.-e az egy.-es tört., ill. a nközi diplomáciatört. és a nközi munkásmozg. tört. 1918 után, különös tekintettel Németo.-ra, Franciao.-ra és az USA-ra. F. m.: *Az Osztrák–Magyar Monarchia széttörése és a nemzetközi erőviszonyok* (1950), *Magyarország és a második világháború* (szerk. és bevez. tanulmány, 1959), *A német imperializmus és militarizmus újjáéledésének gazdasági és nemzetközi tényezői 1918–1923* (1961, németül is), *Diplomáciai iratok Magyarország külpolitikájához 1936–1945, I–VI.* (a sajtó alá rendező munkaközösség vez. és szerk. 1962). *Franciaország 1789–1968* (1969).

ZSIRMUNSZKIJ, Viktor Makszimovics (1891) – szovjet nyelvész, irod. tudós. A leningrádi egy.

prof. 1939– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1966– t. Az NDK Tud. Ak. és a Brit Ak. lev. t. több egy. díszdr.-a. A Nközi Germanista Társ. t. A Csehszlovák Tud. Ak. Nyelvészeti Társ. t. A Nközi Dialektológiai Kongresszus és a Milánói Nyelvészeti Társ. diszt. Összehasonlító nyelvészettel és irod. tört.-tel, irod. elméleti kérdésekkel, a germán nyelvekkel foglalkozik. Kidolgozza az eposz eredetének kérdéseit. Magy. megj. könyve: *Ismered a hont? Goethe és Byron költeményei* (összehasonlító stilisztikai vizsgálat 1963), továbbá cikkek a *Filológiai Közlöny*ben és a *Helikon*ban.

ZSIVKOV, Todor (1911) – a Bolgár KP első titk. és min. eln. 1929-ig nyomdász, 1930– a KISZ t. 1932– KP t. Az ifj. szöv. nyomdászcsop. titk., majd a komm. nyomdászok titk. 1933– különböző pártfunkciókban. 1943– részt vesz a partizánmozg. szervezésében. A felszabadulás után a Szófia ter. pártbiz. másodtitk. 1948–49 a Szófia városi pártbiz. első titk., a Hazafias Arcvonal városi biz. eln. és a szófiai Városi Tan. eln. 1945– KB pótt., 1948– t. 1950– PB pótt., 1951– t. 1950– KB titk., 1954– a KB első titk. 1962– min. eln. Képv. A Szoc. Munka Hőse (1961).

ZSIVKOV, Zsivko (1915) – bolgár politikus. 1931– az Ifjúmunkásszöv. t. 1935– KP t., 1937-ig a Bolgár Orsz. Egy. Diákszöv. Közp. Vez.-ség t. 1938– az Ifjúmunkásszöv. KB munkatársa, 1940– a KB t. Antifasiszta tevékenységéért többször bebörtönzik és internálják. 1945– az Ifjúmunkásszöv. KB irodája t. 1946– a Dem. Ifj., 1947– a Népi Ifj. Dimitrovi Szöv. KB eln. 1950– külügymin. h. 1952–57 külker. min., 1958–59 oktatási- és művelődésügyi min. 1959–62 min. elnökh. 1962– a min.eln. első h. 1969– a Gazd. Koordinációs Biz. vez. 1948– KB pótt., 1954– t., 1962– PB t. Képv.

ZSUFFA Szabolcs (1913) – a Postás Szaksz. eln. 1932–45 különböző postaszerveknél igazgatási beosztásokban. 1942 a pécsi egy.-en államtud. doktorátust tesz. 1945–48 a Bp.-i Távbeszélő Ig.-ság oszt. vez. h., majd a Posta Javítóműhely és Anyagszertár ig. h. 1948–49 az MKP bp.-i postás biz. titk. 1949– a Postás Szaksz. szociális oszt. vez., a Szaksz. aleln., majd titk., 1964– főtitk., 1967– eln., a Posta Közp. Járműtelep ig. A Postavezérig. mellett működő ig.-i tan. t.

ZSUKOV, Georgij (Jurij) Alekszandrovics (1908) – szovjet újságíró, politikus. 1927– újságíró. 1932 elvégzi a moszkvai autó- és traktoripari főisk.-t. 1943– SZKP t. 1946–52 a *Pravda* munkatársa, 1952–57 főszerk. h. 1957–62 a SZU min. tan. mellett működő külföldi kult. kapcsolatokat ápoló biz. eln. 1962– a *Pravda* pol. szemleírója, a SZU Békebiz.-ának elnökh. 1956– az SZKP KRB t. A SZU Legf. Tan. t. Lenin-díjas (1960).

ZSUKOV, Georgij Konsztantyinovics (1896) – szovjet marsall. Az I. vh.-ban tiszthelyettes. 1918– a szovjet hads.-ben szolgál. 1918–20 részt vesz a polgárháborúban. 1919– SZKP t. A polgárháború után a lovas-alakulatoknál par. beosztásban. 1939 a japánok elleni halhin-goli harcokban a szovjet és a mongol csapatok par. 1941 jan.–júl. vezérkari főnök és honv. népbiztos h. 1941–45 a II. vh.-ban különböző frontszakaszok par., a szovjet hads. főpar. h. 1942–44 a honv. népbiztos első h. 1943– a SZU marsallja. 1945–46 a németo.-i Szövetséges Ellenőrző Biz. eln., a németo.-i szovjet megszálló csapatok par. 1946 a SZU honv. min. h. 1946–53 több kat. körzet par. 1953–55 a SZU honv. min. első h., 1955–57 honv. min. 1952–57 az SZKP KB t. 1957 jún.–okt. a KB elnökségének pótt. 1957 okt. a hads. vezetésében elkövetett hibái miatt leváltják tisztségeiből. 1958– nyug. 1969 *Visszaemlékezések és elmélkedések* c. nagysikerű könyve jel. meg. A SZU (négyszeres) Hőse.

ZSUKOV, Jevgenyij Mihajlovics (1907) – szovjet történész, közéleti személyiség. Elvégzi a leningrádi Keleti Főisk.-t. 1929–32 uo. és a leningrádi egy.-en tanít. 1939–41 a moszkvai Tört. tud. Int. tud. munkatársa. 1941– SZKP t. 1943–50 a SZU Tud. Ak. Csendes-óceáni Int. ig. 1944– prof. 1946– az SZKP KB mellett működő Társ. tud. Ak. tanszékvez. 1954–57 a SZU Tud. Ak. Tört. tud. Int. ig. h. 1955– a *Vszemirnaja Isztorija* c. folyóirat és a *Szovjet Történelmi Enciklopédia* főszerk. 1958– a SZU Tud. Ak. tört. tud. oszt. tud. titk. 1946– a SZU Tud. Ak. lev. t., 1958– t. 1958– az Ak. Elnökségének t. A Nközi Orientalista Unió aleln. A SZU Békebiz. t. Az Afroázsiai Szolidaritási Biz. t. Japán tört.-ével, a nközi kapcsolatok és a gyarmatosítás problémáival, a világtört. periodizációjának kérdéseivel foglalkozik. Magy. megj. művei: *A Távol-Kelet az első világháború után* (1953), *A Távol-Kelet a nemzetközi politikában* (1870–1945) (szerk. 1953), a 10 kötetes *Világtörténet* főszerk.

A KIADÁSÉRT FELEL A KOSSUTH KÖNYVKIADÓ IGAZGATÓJA. A BORÍTÓ ÉS A KÖTÉSTERV SZÁNTÓ TIBOR MUNKÁJA. MŰSZAKI VEZETŐ SZÉCSI ANDOR. MŰSZAKI SZERKESZTŐ LENGYEL JÓZSEF. A SZEDÉST 1969. III. 7-ÉN KEZDTÉK MEG. MEGJELENT 1969. XI. 28-ÁN 22 000 PÉLDÁNYBAN. TERJEDELME 54,25 (A/5) ÍV. PL - 98 - K - 6974.

69.0341 - KOSSUTH NYOMDA, BUDAPEST